ILLYRICI SACRI
TOMUS QUARTUS.
ECCLESIÆ SUFFRAGANEÆ
METROPOLIS SPALATENSIS.

AUCTORE

DANIELE FARLATO

PRESBYTERO SOCIETATIS JESU.

VENETIIS, MDCCLXIX.

APUD SEBASTIANUM COLETI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

JOANNI LUCÆ GARAGNINO

ARCHIEPISCOPO SPALATENSI

AC PRIMATI DALMATIÆ ET CHROBATIÆ

D. F.

TOmus Quartus Illyrici Sacri jure quam optimo Tibi debetur, Præſul ampliſſime. Argumentum enim, in quo verſatur, & materia, quam tractat, ſunt Eccleſiæ Provinciæ Spalatenſis, quæ Te ſuum Metropolitam agnoſcunt & colunt, Tibi Pontificatum non ita pridem ſuſceptum gratulantur, in tuo nomine apparere, tuis auſpiciis hiſtoriam rerum ſuarum conſecrare geſtiunt. Hoc qualicumque munuſculo ſe Tibi offerunt, ſe Tibi commendant, ſuam erga Te fidem, obedientiam, venerationem teſtantur. Cum multi pro aſſequenda Cathedra Spalatenſi nomina profiterentur, nemo erat, quem illæ avidius expeterent, quam Te; nemo fuit, quem Clemens XIII. Pont. Max. æquiſſimus virorum ac virtutum æſtimator, ad nobiliſſimam iſtam provinciam regendam Te aptiorem judicaret; hujus quidem auctoritas ſuprema & cælo proxima Te unum ex omnibus delegit, atque in editiſſimo Eccleſiæ Dalmaticæ faſtigio collocavit; ſed

pontificiam electionem illarum vota præverterant, quæ in Te unum ſpectabant, Te unum Præſidem ſibi & rectorem tacitis precibus depoſcebant. Nota quippe omnibus erat morum tuorum integritas atque innocentia ſingularis, nota optimarum artium ſtudia, in quibus jam inde a puero verſatus fuiſti, nota excellens doctrina & prudentia, eximia in Deum & proximos charitas, & flagrans illa Tibi naturaliter inſita de omnibus & ſingulis hominibus benemerendi cupiditas; qualis vero & quantus futurus eſſes Archiepiſcopus, multa jam dederas & maxima in omnium virtutum genere documenta. Vix ordinem ſacerdotalem adeptus, & Tragurium in patriam reverſus, quidquid vales ingenio, doctrina, induſtria, ut plurimum certe vales, in civium tuorum utilitatem contuliſti; ita enim tuum omne tempus diſtribueras, ut partim tradenda clericis Philoſophia ac Theologia, partim pueris & porrectæ ætatis hominibus chriſtiana catecheſi erudiendis, partim concionibus habendis, confeſſionibus audiendis, ægrotis viſendis ſolandiſque impenderes, tanta diligentia & aſſiduitate, ut nullum Tibi diem a piis hujuſcemodi exercitationibus vacuum elabi patereris. Nondum aggregatus fueras ad collegium Canonicorum Eccleſiæ Traguerienſis, cum Hieronymus Fonda Epiſcopus, non ſolum Te ſocium adjutoremque ad luſtrandam diœceſim adhibuit, ſed cum doctrinam tuam, integritatem, juris utriuſque ſcientiam plane cognitam & perſpectam haberet, Te auditorem ac judicem quibuslibet vel graviſſimis controverſiis eccleſiaſticis dirimendis præeſſe, & ſuum locum tenere juſſit: *Manu*, inquit, *tenentes probitatem*, *ſcientiam*, *prudentiam*, *& diſcretionem admod. Reverendi Domini Joannis Lucæ Garagnini*, *noſtræ cathedralis eccleſiæ Presbyteri*, *S. Theolog. Doct. ipſum pro cauſis quomodolibet ad noſtrum forum ſpectantibus*, *tam civilibus*, *quam criminalibus*, *matrimonialibus*, *& mixtis*, *in auditorem noſtrum & locumtenentem generalem pro civitate & diœceſi tota facimus*, *conſtituimus*, *creamus*, *& deputamus*, *dantes eidem & concedentes plenam & liberam poteſtatem*, *& mandatum ſpeciale*, *beneplacito noſtro duraturum*, *omnes & ſingulas cauſas*, *prout præfertur*, *ad curiam noſtram epiſcopalem ſpectantes cognoſcendi & decidendi*, *conſtitutiones faciendi*, *& factas moderandi*, *& exequi faciendi*, *clericos delinquentes corrigendi*, *mulctandi*, *cenſuris etiam comprimendi*, *ſuſpendendi perſonas*, *& loca interdicendi*, *ab ipſis abſolvendi*, *brachium ſæculare invocandi*, *& delinquentes carcerandi*, *& condemnandi &c.* Quæ poteſtas pleniſſima, & nullis fere terminis definita, ſatis declarat, quantum fidei tuæ, æquitati, ſapientiæ, perſpicaciæ prudentiſſimus Præſul tribueret, & confideret. Idem Antiſtes præſtantiſſimus, cum ei neceſſarius eſſet diſceſſus ab urbe & diœceſi, neminem fide, intelligentia, ſollertia Te magis idoneum ad ſupplendam epiſcopalem abſentiam eſſe exiſtimavit; Tibique totius rei eccleſiaſticæ adminiſtrationem commiſit, cum ſumma rerum omnium gerendarum poteſtate, & præclara tuarum virtutum ac meritorum teſtificatione. Extat etiam apud me teſtimonium illuſtre ac magnificum, quod Canonici Traguerienſes Tibi tuiſque egregiis factis dederunt; & eadem fere, quæ tui collegæ, de tuis in patriam & rem chriſtianam meritis teſtificati ſunt verbis ampliſſimis Judices, Syndici, Primores Conſilii publici Traguerienſis. Tot ac tantis laudibus & teſtificationibus ornatum, & quod caput eſt, illis omnibus virtutibus præditum, quas Paullus in Epiſcopis requirit, **Benedictus XIV.** Te ad ſummum

Chri-

Christiani Sacerdotii apicem evexit, & Ecclesiæ Arbensi regendæ præfecit. Quæ per novem ipsos annos ad gregem tibi concreditum divini verbi & Sacramentorum pabulo alendum, ad cleri disciplinam sapientissimis institutis firmandam, ad christianæ plebis pietatem magis magisque augendam, laboriose, utiliter, pieque gessisti, non est hujus loci exponere; ea quippe ad historiam Ecclesiæ Arbensis reservari oportet. Ut paucis omnia complectar, illud vere affirmare possum, nullas a Te prætermissas fuisse vigilantissimi pastoris & parentis amantissimi partes, non sollicitam christianæ institutionis curam, non effusam in egentes ac miseros liberalitatem, non fervens ad omnia Religionis opera, & indefessum studium; ut jure ac merito tuum ab illa Ecclesia discessum civitas universa insolito omnium ordinum mœrore prosecuta fuerit, & memoria Episcopi de se optime meriti desideriumque in animis Arbensium altius ac tenacius insederit, quam ut ulla temporum diuturnitate deleri, aut divelli possit. Etenim Clemens XIII. Pont. Max. pro summa illa providentia intenta in omnes Christianæ Reipublicæ partes, in omnesque apostolicæ suæ sollicitudinis administros, tantam virtutem & sapientiam, tam eximium divini cultus augendi, æternæque mortalium salutis procurandæ studium, tantam denique rei ecclesiasticæ gerendæ scientiam atque industriam, exiguis Ecclesiæ Arbensis finibus haud diutius circumscribi oportere existimavit; Teque absentem, nihil minus quærentem, ac ne cogitantem quidem, Præsidem & rectorem nobilissimæ istius provinciæ constituit; ut campum amplissimum Tibi daret, in quo egregia tua virtus, & immensa illa, qua incensus es, divinæ gloriæ propagandæ, dominici gregis curandi, & tuis sanctissimis præceptis excolendi cupiditas latissime excurrere, exercerique possit. Nec vero Te majori mœstitia & plangore Arba dimisit, quam gratulatione & gaudio Spalatum excepit; quam autem primo ipso adventu expectationem Tui concitasti, non modo præclare sustines, ac tueris, sed longe multumque jam vicisti, & superasti. Illud perincommode accidit, quod Tertius Tomus Illyrici Sacri, idest Historia Ecclesiæ Spalatensis, cum antea in publicum prodierit, quam Tibi hæc Metropolis decreta fuisset, tui nominis celebritate & splendore illustrari non potuit; si quando tamen secundas curas subibit, iterum typis consignandus, uberrimam segetem, ac materiam rerum pulcherrimarum tuus Pontificatus ei suppeditabit. Nec vero solum hujus Tomi, ut supra dixi, atque operis argumentum, sed illud præterea impulit me, ut hasce meas lucubrationes Tibi potissimum dicatas vellem, quod supremum Ecclesiæ Dalmaticæ Pontificatum adeptus verbis benignissimis ostendisti, quam Tibi cordi esset Historia Illyrici Sacri, ultro & liberalissime pollicitus, nihil abs Te ad eam conficiendam adjumenti & subsidii defuturum. Hæc igitur Historia, cum omnibus Ecclesiis Provinciæ Spalatensis tuæ potestati curæque commissis, se in tuam fidem & clientelam confert, quam sibi maximo & decori & præsidio fore confidit. Reliquum est, quod Te oro atque obsecro, ut me quoque multis nominibus Tibi addictum, deditum, obstrictum, in tuam gratiam tuumque patrocinium recipias.

Patavii Idibus Novembris MDCCLXV.

EPISCOPATUS

QUI IN HOC TOMO CONTINENTUR.

BELGRADENSIS & SCARDONENSIS.

BOSNENSIS.

CORBAVIENSIS, MODRUSSENSIS, SENIENSIS, & OTTOCIENSIS.

DUMNENSIS.

MACARENSIS, sive MACARSCHENSIS.

NONENSIS.

PHARIENSIS.

TINNINIENSIS.

TRAGURIENSIS, ex quo

SIBENICENSIS.

CONSPECTUS
HUJUS VOLUMINIS.

EPISCOPI SUFFRAGANEI
Metropolis Spalatensis.

BELGRADENSES & SCARDONENSES.

EPISCOPI BELGRADENSES. Pag. 1.

1059. I. THeodosius. 2.
1066. II. Dabro. 3.
1069. III. Theodosius II. 4.
1072. IV. B. *ibid.*
1075. V. Præstantius. *ibid.*
1076. VI. Theodosius III. 5.
1100. VII. Bonus. *ibid.*
1115. VIII. N. N. idemque Scardonensis I. 6.

EPISCOPI SCARDONENSES. 9.

1160. II. Lampridius. 11.
1178. III. Michael. *ibid.*
1200. IV. Bartholomæus. 13.
1228. V. Nicolaus. 14.
1240. VI. Bartholomæus II. *ibid.*
1148. VII. Joannes. *ibid.*
1270. VIII. Andreas. 15.
1280. IX. Galvanus. *ibid.*
1285. X. Nicolaus II. *ibid.*
1300. XI. Damianus. *ibid.*
1315. XII. Nicolaus III. 16.
1320. XIII. Paullinus. 17.
Interregnum episcopale. 18.
1325. XIV. Andreas II. *ibid.*
1350. XV. Michael II. 19.
1360. XVI. Guillelmus. *ibid.*
1363. XVII. Michael III. 20.
1393. XVIII. Franciscus. *ibid.*
1410. XIX. Petramustus. 21.
1417. XX. Nicolaus IV. 22.
1418. XXI. Petrus. *ibid.*
1420. Georgius electus. *ibid.*
Interregnum episcopale. *ibid.*
1426. XXII. Nicolaus V. *ibid.*
1428. XXIII. Joannes II. *ibid.*
1431. XXIV. Jacobus. *ibid.*
1444. XXV. Felix. 23.
1460. XXVI. Jacobus II. *ibid.*
1463. XXVII. Alexander. *ibid.*
1479. XXVIII. Petrus II. 24.
1491. XXIX. Archangelus. *ibid.*
1502. XXX. Nicolaus VI. 26.
1519. XXXI. Thomas. *ibid.*
1524. XXXII. Joannes III. 27.
Interregnum episcopale. 28.
. . . XXXIII. N. N. *ibid.*
1613. XXXIV. Antonius. *ibid.*
1625. XXXV. Thomas II. *ibid.*
1642. XXXVI. Paullus. *ibid.*
Interregnum episcopale. 29.
1698. XXXVII. Gregorius. *ibid.*
1714. Joannes electus. 31.
1717. XXXVIII. Matthæus. 32.
1721. XXXIX. Nicolaus VII. 34.
1733. XL. Vincentius. *ibid.*
1754. XLI. Antonius II. 35.
1759. XLII. Dominicus. 36.
1766. XLIII. Stephanus Antonius. *ibid.*

EPISCOPI BOSNENSES. 37.

1141. I. Uladislavus. 43.
1150. II. Micovanus. 44.
1171. III. Rhadagastus. *ibid.*
1200. IV. Daniel. 45.
Interregnum episcopale. 46.
1238. V. B. Joannes Teutonicus. 49.
1240. VI. Aimus. 53.
1253. VII. Joannes II. 54.
Interregnum episcopale. *ibid.*
1280. VIII. Andreas. *ibid.*
1304. IX. Nicolaus. 56.
1310. X. Benedictus. *ibid.*
1317. XI. Petrus. *ibid.*
1335. XII. Laurentius. 58.
1343. XIII. Bonjoannes. 60.
1349. XIV. B. Peregrinus. *ibid.*
1357. XV. Petrus II. 61.
1379. XVI. Dominicus. 64.
1383. XVII. Georgius. *ibid.*
1388. XVIII. Joannes III. 65.
1410. XIX. Benedictus II. *ibid.*
1427. XX. Dionysius. *ibid.*
1428. XXI. Joseph. 66.
1444. XXII. Stephanus, & Antonius electus. 67.
Interregnum episcopale. 74.
Sedes episcopalis Diacovum translata. 75.
1469. XXIII. Benedictus III. 76.
1486. XXIV. Matthias. *ibid.*
1491. XXV. Lucas. *ibid.*
1494. XXVI. Gabriel. *ibid.*
1502. XXVII. Michael. *ibid.*
1516. XXVIII. Donatus. *ibid.*
1520. XXIX. Georgius II. *ibid.*
1530. XXX. Blasius. 77.
1540. XXXI. Thomas. *ibid.*
Interregnum episcopale. *ibid.*
1573. XXXII. Antonius. *ibid.*
Interregnum episcopale. *ibid.*
1588. XXXIII. Franciscus, quo superstite 78.
1600. XXXIV. Aloysius. 79.
1607. XXXV. Franciscus II. *ibid.*
1610. XXXVI. Joannes IV. *ibid.*
1618. XXXVII. Thomas II. *ibid.*
1622. XXXVIII. Stephanus II. *ibid.*
1628. XXXIX. Joannes V. *ibid.*
. . . . XL. Vincentius. *ibid.*
(XXXVII–XL: Episcopi nominati, sed non approbati.)
1631. XLI. Joannes VI. 80.
1639. XLII. Thomas III. 81.
1645. XLIII. Joannes Hieronymus. *ibid.*
1647. XLIV. Marianus. *ibid.*
Interregnum episcopale. 82.
1669. XLV. Nicolaus II. *ibid.*

1702.

1702. XLVI. Petrus III. 83.
1703. XLVII. Georgius III. *ibid.*
1716. XLVIII. Petrus IV. 84.
1749. XLIX. Franciſcus III. *ibid.*
1751. L. Joſeph Antonius. *ibid.*

Vicarii Apoſtolici in Boſina, *ib.*

1735. I. Matthæus Delivichius. *ibid.*
1740. II. Paullus Dragechivichius. *ibid.*

Appendix ad Epiſcopos Boſnenſes. 87.

EPISCOPI CORBAVIENSES, MODRUSSENSES, SENIENSES, & OTTOCIENSES.

EPISCOPI CORBAVIENSES. 91.

1185. I. Matthæus. 92.
1224. II. Martinus. 93.
1240. III. Saracenus. *ibid.*
1300. IV. Petrus. 95.
1332. V. Bonifacius. *ibid.*
1340. VI. Radoslavus. 96.
1350. VII. Valentinus. 97.
1360. VIII. Ladislavus. *ibid.*
1370. IX. Petrus II. *ibid.*
1379. X. Thomas. 98.
1388. XI. Nicolaus. *ibid.*
1410. XII. Geminianus. 99.
Interregnum epiſcopale. 100.
1418. XIII. Petrus III. 101.
1431. XIV. Vitus. *ibid.*
1457. XV. Franciſcus. 104.
1460. Sedes epiſcopalis Corbavia Modruſſam translata. 105.

EPISCOPI MODRUSSENSES. 106.

1461. I. Nicolaus. 108.
1481. II. Antonius. 109.
1489. III. Chriſtophorus. 110.
1499. Jacobus electus. *ibid.*
1500. IV. Simon. *ibid.*
1536. V. Petrus Paullus. 112.
1536. VI. Hermolaus. 113.
1537. VII. Joannes Evangeliſta. *ibid.*
1538. VIII. Didacus. *ibid.*
1540. IX. Philippus. *ibid.*
1548. X. Albertus. *ibid.*
1550. XI. Laurentius. *ibid.*
1560. XII. Dionyſius. *ibid.*
1564. XIII. Joannes. *ibid.*

EPISCOPI SENIENSES. 114.

1150. I. Miræus. 117.
1210. II. Joannes. 119.
1224. III. Borislavus. *ibid.*
1240. IV. Joannes II. *ibid.*
1246. V. Philippus. 120.
1280. VI. Martinus. *ibid.*
1308. VII. Nicolaus. 121.
1333. VIII. Joannes, vel Bernardus. *ibid.*
1349. IX. Pontius. *ibid.*
1351. X. Peregrinus. *ibid.*
1360. XI. Portina. *ibid.*
1380. XII. Joannes III. 122.
1383. XIII. Thomas. *ibid.*
1388. XIV. Joannes IV. *ibid.*
1393. XV. Leonardus. 123.
1404. XVI. Nicolaus II. 124.
1411. XVII. Thomas II. *ibid.*
1419. XVIII. Georgius. 125.
1420. XIX. Thomas III. *ibid.*
1427. XX. Conradus. 126.
1428. XXI. Henricus. *ibid.*
1430. XXII. Thomas IV. *ibid.*
1432. XXIII. Joannes V. 127.
1436. XXIV. Ludovicus. *ibid.*
1437. XXV. Nicolaus III. 128.
1443. XXVI. Andreas. *ibid.*
1450. XXVII. Bartholomæus. 129.
1459. XXVIII. Nicolaus IV. *ibid.*
1462. XXIX. Marcus. *ibid.*
1465. XXX. Paullus. *ibid.*
1488. XXXI. Donatus. 131.
1488. XXXII. Paullus II. *ibid.*
1489. Michael electus. 131.
1493. XXXIII. Andreas II. *ibid.*
1499. XXXIV. Michael. 133.
1501. XXXV. Jacobus. *ibid.*
1520. XXXVI. Franciſcus. 134.
1537. XXXVII. Joannes VI. 135.
1541. XXXVIII. Franciſcus II. *ibid.*
1560. XXXIX. Georgius II. 136.
1570. Nicolaus electus. *ibid.*
1577. XL. Georgius III. *ibid.*
1583. XLI. Michael II. *ibid.*
1588. XLII. Bonaventura. 137.
1593. XLIII. Antonius. *ibid.*
1600. XLIV. Marcus Antonius. *ibid.*
1604. XLV. Marcellus. 138.
Interregnum epiſcopale. *ibid.*
1613. XLVI. Vincentius. *ibid.*
1617. XLVII. Joannes Baptiſta, qui & Epiſcopus Modruſſenſis XIV. *ibid.*
1647. Andreas electus. 140.
1650. XLVIII. Petrus, & Modruſſenſis XV. *ibid.*
1665. XLIX. Joannes VII. & Modruſſenſis XVI. 145.
1677. Franciſcus electus. *ibid.*
1681. L. Hyacinthus, & Modruſſenſis XVII. 146.
1690. LI. Sebaſtianus, & Modruſſenſis XVIII. 147.
1699. LII. Martinus II. & Modruſſenſis XIX. 148.
1704. LIII. Benedictus, & Modruſſenſis XX. 157.
1712. LIV. Adamus & Modruſſenſis XXI. 159.
1718. LV. Nicolaus V. & Modruſſenſis XXII. 160.
1731. LVI. Joannes Antonius, & Modruſſenſis XXIII. *ibid.*
1746. LVII. Georgius Wolphangus, & Modruſſenſis XXIV. 162.
1764. LVIII. Pius, & Modruſſenſis XXV. *ibid.*

EPISCOPI OTTOCIENSES. 163.

1461. I. Blaſius. 164.
1492. II. Joannes. 165.
1493. III. Vincentius. *ibid.*
1521. IV. Petrus. *ibid.*

EPI-

EPISCOPI DUMNENSES. 168.

590. I. Malchus. 170.
Interregnum episcopale. 172.
1337. II. Madius. ibid.
1347. III. Guerrinus. 173.
1355. IV. Stephanus. ibid.
1394. V. Petrus. 174.
1406. VI. Georgius. ibid.
1412. VII. Georgius II. ibid.
1419. VIII. Blasius. ibid.
1426. IX. Nicolaus. ibid.
1433. X. Hugo. ibid.
1439. XI. Hieronymus. 175.
1460. XII. Nicolaus II. 176.
1490. XIII. Vitus. 178.
Interregnum episcopale. 179.
1540. XIV. Nicolaus III. ibid.
1551. XV. Daniel. 180.
1590. XVI. Daniel II. 181.
Interregnum episcopale. ibid.
1644. XVII. Marianus. ibid.
Interregnum episcopale. 182.
1654. Michael. ibid.

Vicarii Apostolici. 183.

1685. I. Nicolaus Blancovichius. ibid.
1735. II. Matthæus Delivichius. ibid.
1740. III. Paullus Dragechivichius. ibid.

EPISCOPI MACARENSES, sive MACARSCHENSES. 184.

532. I. Stephanus. ibid.
Interregnum episcopale. ibid.
1320. II. Valentinus. 185.
1367. III. Joannes. 188.
1370. IV. Simon. ibid.
1373. V. Jacobus. ibid.
1388. VI. Joannes II. 189.
Interregnum episcopale. ibid.
1445. VII. Franciscus. ibid.
1472. VIII. Andreas. ibid.
1490. IX. Vitus. 190.
Interregnum episcopale. 191.
1520. X. Franciscus II. 192.
Interregnum episcopale. 193.
1615. XI. Bartholomæus. ibid.
1646. XII. Petrus. 196.
1664. XIII. Marianus. 197.
Interregnum episcopale. 198.
1698. XIV. Nicolaus. ibid.
1731. XV. Stephanus II. 203.

EPISCOPI NONENSES. 204.

Sæculo primo. I. S. Anselmus. ibid.
Interregnum episcopale. 205.
879. II. Theodosius. 206.
890. III. Alfreda. 208.
900. IV. Gregorius. 213.
Interregnum episcopale. 214.
1050. V. Andreas. ibid.
1074. VI. Forminus. 215.
1104. VII. Gregorius II. ibid.
1163. VIII. Rodanus. ibid.
1170. IX. Matthæus. ibid.
1195. X. Prodanus. 217.
1206. XI. Joannes. ibid.
1214. XII. Grubcius. ibid.
1221. XIII. B. 218.
1230. XIV. Sanson, sive Janson. ibid.
1250. XV. Joannes II. ibid.
1270. XVI. Stephanus. ibid.
1281. XVII. Marcellus. 219.
1290. XVIII. Marcus. ibid.
1318. XIX. Joannes III. 220.
1328. XX. Natalis. ibid.
1330. XXI. Nicolaus. ibid.
1340. XXII. Joannes IV. ibid.
1353. XXIII. Demetrius. ibid.
1388. XXIV. Joannes V. 221.
Interregnum episcopale. ibid.
1410. XXV. Nicolaus II. ibid.
1424. XXVI. Ludovicus. 222.
1440. XXVII. Natalis II. ibid.
1463. XXVIII. Jacobus. 223.
1475. XXIX. Georgius. ibid.
1530. XXX. Jacobus II. 225.
1557. XXXI. Marcus II. 226.
1577. XXXII. Petrus. 227.
1581. XXXIII. Hieronymus. ibid.
1588. XXXIV. Angelus. 228.
1592. XXXV. Horatius. ibid.
1602. XXXVI. Blasius. 229.
1624. XXXVII. Hippolytus. ibid.
1646. XXXVIII. Simeon. ibid.
1649. XXXIX. Georgius II. 230.
1653. XL. Franciscus. ibid.
1667. XLI. Franciscus II. 231.
1677. XLII. Joannes VI. 233.
1688. XLIII. Joannes VII. 235.
1690. XLIV. Georgius III. ibid.
1703. XLV. Martinus. 236.
1709. XLVI. Joannes VIII. ibid.
1713. XLVII. Antonius. 237.
1716. XLVIII. Nicolaus III. ibid.
17 . . XLIX. Bernardus Dominicus. ibid.
17 . . L. Andreas II. ibid.
1732. LI. Hieronymus II. ibid.
1738. LII. Joannes Fridericus. ibid.
1743. LIII. Thomas. ibid.
1754. LIV. Antonius II. 238.

EPISCOPI PHARIENSES. ibid.

1147. I. Martinus. 241.
1175. II. Luccarus. 242.
1177. Martinus iterum. ibid.
1184. III. Nicolaus. 244.
1198. IV. Micha. 245.
1230. V. Nicolaus II. 247.
1260. VI. Dobronia. 248.
1280. VII. Simon. ibid.
1288. VIII. Duimus. 249.
1308. IX. Gabriel. ibid.
1313. X. Gregorius. 250.
1323. XI. Stephanus. 251.
1329. XII. Lucas. 252.
1341. XIII. Joannes. ibid.
1350. XIV. Stephanus II. ibid.
1385. XV. Benvenutus. 254.
1412. XVI. Georgius. ibid.
1421. XVII. Dodinus, sive Domnius. ibid.
1423. Georgius iterum. ibid.
1428. XVIII. Thomas. 255.
1467. XIX. Nicolaus III. 263.
1473. XX. Laurentius. 264.
1490. XXI. Hieronymus. 265.
1492. XXII. Bernardinus. ibid.
1509. XXIII. Franciscus. 267.
1522. XXIV. Joannes Baptista. ibid.

1524.

1524. XXV. Zacharias. 268.
1537. XXVI. Hieronymus II. *ibid.*
1549. XXVII. Marcus. *ibid.*
1553. XXVIII. Zacharias II. *ibid.*
1574. XXIX. Martinus II. 269.
1581. XXX. Petrus. 274.
1635. XXXI. Nicolaus IV. 275.
1644. XXXII. Vincentius. *ibid.*
1667. XXXIII. Joannes II. 277.
1676. XXXIV. Hieronymus III. *ibid.*
1693. XXXV. Joannes Thomas. 278.
1704. XXXVI. Raymundus. *ibid.*
1723. XXXVII. Dominicus. 279.
1736. XXXVIII. Cæfar. *ibid.*
1759. XXXIX. Antonius. *ibid.*
1761. XL. Joachimus Maria. *ibid.*
1767. XLI. Petrus II. *ibid.*

EPISCOPI TINNINIENSES. 280.

1050. I. Marcus. 282.
1059. II. Raynerius. *ibid.*
1069. III. Anaftafius. 283.
1073. IV. Gregorius. *ibid.*
1080. V. Petrus. 284.
1100. VI. Anaftafius II. *ibid.*
1140. VII. V. 285.
1162. VIII. Deda. *ibid.*
1170. IX. Flafco. *ibid.*
1192. X. Georgius. 286.
1210. XI. Micufus. *ibid.*
1260. XII. Ladislavus. 287.
1272. XIII. Nicolaus. *ibid.*
1274. XIV. Y. 288.
1290. XV. Petrus II. *ibid.*
1300. XVI. Leonardus. 289.
1322. XVII. Nicolaus II. *ibid.*
1330. XVIII. Archangelus. *ibid.*
1334. XIX. Joannes. *ibid.*
1337. XX. Thomas. 290.
1344. XXI. Nicolaus III. *ibid.*
1349. XXII. Dionyfius. 291.
1350. XXIII. Blafius. *ibid.*
1358. XXIV. Joannes II. *ibid.*
1366. XXV. Nicolaus IV. 292.
1373. XXVI. Paullus. *ibid.*
1390. Michael electus. 293.
1392. XXVII. Ladislavus II. *ibid.*
Interregnum epifcopale. 294.
1418. XXVIII. Nicolaus V. *ibid.*
1428. XXIX. Joannes III. 295.
1442. XXX. Demetrius. *ibid.*
1446. XXXI. Francifcus. *ibid.*
1462. XXXII. Marcus II. *ibid.*
1469. XXXIII. Nicolaus VI. 296.
1490. XXXIV. Nicolaus VII. *ibid.*
1492. XXXV. Britius. *ibid.*
1525. XXXVI. Francifcus II. 298.
1539. XXXVII. Andreas. *ibid.*
1550. XXXVIII. Matthias. *ibid.*
1554. XXXIX. Paullus II. *ibid.*
1558. XL. Joannes IV. *ibid.*
1562. XLI. Andreas II. *ibid.*
1571. XLII. Stephanus. 299.
1573. XLIII. Zacharias. *ibid.*
Interregnum epifcopale. *ibid.*
1584. XLIV. Petrus III. *ibid.*
Interregnum epifcopale. *ibid.*
1589. XLV. Joannes V. 300.
1600. XLVI. Matthias II. *ibid.*
1608. XLVII. Georgius II. *ibid.*
1610. XLVIII. Paullus III. *ibid.*
1634. XLIX. Joannes VI. *ibid.*
1648. L. Georgius III. *ibid.*
1668. LI. Chriftophorus. *ibid.*
1687. LII. Alexander. 301.
1688. LIII. Blafius II. *ibid.*
1692. LIV. Nicolaus VIII. *ibid.*
1696. LV. Francifcus III. *ibid.*
1708. LVI. Andreas III. *ibid.*
1714. LVII. Georgius IV. *ibid.*
1728. LVIII. Alexander II. *ibid.*
1755. LIX. Jofeph Carolus. 302.

EPISCOPI TRAGURIENSES. 303.

700. Petrus. 306.
1000. N. N. *ibid.*
1062. I. S. Joannes Urfinus. 309.
1112. II. N. N. 329.
Interregnum epifcopale. 330.
1151. III. Deffa. *ibid.*
1180. IV. Michael. 331.
1206. V. Treguanus. 335.
1256. VI. Columbanus. 346.
1276. VII. Joannes II. 358.
1282. VIII. Gregorius. 359.
1297. Joannes electus. 361.
1297. IX. Liberius. 362.
1320. X. Lampridius. 373.
1349. XI. Bartholomæus. 381.
1362. XII. Nicolaus. 390.
1370. XIII. Valentinus. 392.
1373. XIV. Chryfogonus. *ibid.*
1403. XV. Simon. 396.
1423. XVI. Marinus. 399.
1424. XVII. Thomas. 401.
1435. XVIII. Ludovicus. 405.
1437. XIX. Joannes III. 406.
1440. XX. Angelus. 407.
1452. XXI. Jacobus. 409.
1484. XXII. Leonellus. 411.
1489. XXIII. Francifcus. *ibid.*
1524. XXIV. Thomas II. 413.
1525. XXV. Chriftophorus. *ibid.*
1560. XXVI. Federicus. 415.
1561. XXVII. Aloyfius. *ibid.*
1567. XXVIII. Thomas III. 418.
1574. XXIX. Antonius. 421.
1604. XXX. Marcius. 426.
1623. XXXI. Pax. 427.
Interregnum epifcopale. 429.
1654. XXXII. Francifcus II. *ibid.*
1663. XXXIII. Joannes Paullus. 430.
1676. XXXIV. Joannes IV. 436.
1684. XXXV. Joannes V. 438.
1695. XXXVI. Simon II. 439.
1699. XXXVII. Stephanus. *ibid.*
1708. XXXVIII. Petrus Paullus. 442.
1713. XXXIX. Michael Angelus. *ibid.*
1716. XL. Joannes VI. 443.
1722. XLI. Antonius II. *ibid.*
1731. XLII. Jofeph. 444.
1738. XLIII. Hieronymus. 445.
1755. XLIV. Didacus. 447.
1766. XLV. Antonius III. 448.

EPISCOPI SIBENICENSES. 449.

1298. I. Martinus. 460.
1319. II. Chryfogonus. *ibid.*
1340. III. Martinus II. 461.
1344. IV. Tolonus. 462.
1357. V. Matthæus. 463.

1388.

1388.	VI. Bonifacius.	*ibid.*	1589.	XVIII. Vincentius.	484.
1395.	VII. Antonius.	464.	1599.	XIX. Vincentius II.	*ibid.*
1402.	VIII. Bogdanus.	466.	1627.	XX. Joannes Paullus.	495.
1440.	IX. Georgius.	468.	1628.	XXI. Joannes Thomas.	*ibid.*
1454.	X. Urbanus.	*ibid.*	1635.	XXII. Aloysius.	496.
1469.	XI. Lucas.	470.	1654.	XXIII. Natalis.	498.
1491.	XII. Franciscus.	473.	1676.	XXIV. Joannes Dominicus.	499.
1495.	XIII. Bartholomæus.	474.	1722.	XXV. Carolus Antonius.	*ibid.*
1512.	XIV. Joannes.	475.	1756.	XXVI. Joannes III.	*ibid.*
1528.	XV. Joannes II.	*ibid.*	1759.	XXVII. Hieronymus Blasius.	500.
1557.	XVI. Hieronymus.	476.		Interregnum episcopale.	*ibid.*
1574.	XVII. Lucas II.	483.	1767.	XXVIII. Nicolaus.	*ibid.*

NOI

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la fede di Revisione, ed Approvazione del P. *F. Filippo Rosa Lanzi*, Inquisitor General del Santo Officio di Venezia, nel libro intitolato, *Illyrici Sacri Tom. IV. Auctore Daniele Farlato Societatis Jesu &c. MS.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimenti per attestato del Segretario nostro niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo licenza a *Sebastian Coleti* Stampator di Venezia, che possi essere stampato, osservando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite copie alle pubbliche librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 9. Gennaro 1766. M. V.

(Sebastian Zustinian Rif.
(Andrea Tron Kav. Rif.
(Girolamo Grimani Rif.

Registrato in Libro a carte 3017. al num. 2009.

Davidde Marchesini Segretario.

19. Gennaro 1766. M. V.

Registrato.

Francesco Gadaldini Segretario.

ANGELUS MELCHIORI
e SOCIETATE JESU
In Provincia Veneta Præpositus Provincialis.

CUm librum, cui titulus: *Illyrici Sacri Tomus quartus*: a P. Daniele Farlati Societatis nostræ Sacerdote latine conscriptum, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, potestate nobis a R. P. N. Laurentio Ricci Præposito Generali ad id tradita, facultatem concedimus, ut typis mandetur, si ita iis, ad quos pertinet, videbitur: cujus rei gratia has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus.

Placentiæ die 18. Januarii 1766.

Angelus Melchiori.

EPI-

EPISCOPI SUFFRAGANEI
METROPOLIS SPALATENSIS.

BELGRADENSES ET SCARDONENSES.

EPISCOPI BELGRADENSES.

Belgradum, varie appellatum, describitur.

Belgradum civitas erat maritima, pervetus ac nobilis, millia passuum circiter duodeviginti ab Jadera in ortum distans, quam Auctor Itinerarii Antoniniani, ut ex loci positione conjici licet, *Blandonam* vocat, Constantinus Porphyrogenitus *Beligradum*, Malterra *Beligratam*, aliqui *Bilogradum*, indigenæ *Biograd* & *Beligrad* vulgo appellant. Id nomen huic urbi a Slavis obvenit, e duobus Slavonicis vocabulis conflatum, scilicet ex *Grad*, quo civitas, & *Biela*, quo Alba significatur. Itaque apud Slavos idem sonat *Beligradum*, quod apud Latinos *Alba civitas*. At Latini, posteriori prætermissa & priori voce retenta, *Albam* dicunt; atque ut ab aliis ejusdem nominis oppidis dignosci possit, maris cognomentum adjiciunt. Est enim *Alba regalis* in Hungaria, *Alba Julia* in Transylvania, & *Alba Græca* in Serblia, quæ itidem Belgradum vulgo dicitur. Nostra vero est Alba maris, quippe mari adjacet. Si de magnitudine urbis ex ejus ruderibus conjecturam fieri liceat, vix mille passus ambitu mœniorum complectebatur. Arx supereminebat, loco edito ac præcelso imposita, quam reges tum Chrobatiæ, tum Hungariæ muris & propugnaculis sane validis munierant. Territorium habuit angustum illud quidem, sed ubertate agrorum, varietate fructuum, copia pascuorum opimum in primis ac fertile. Ad Belgradensium ditionem, præter alias minores insulas, sive scopulos non omnino infecundos, pertinebat insula Pasmania e regione urbis posita, villis haud raris habitata, & rerum omnium ferax, quæ ad victum natura desiderat.

Varii urbis Domini.

Belgradum antiquitus Blandona primum Romanis, postea Græcis Imperatoribus paruit. Octavo sæculo in potestatem principum ac deinde regum Chrobatiæ pervenit. Deinde alias regum Hungariæ, alias Venetorum imperium subivit. Demum anno 1125. Dominicus Michael dux Venetiarum, quod Belgradenses redire ad obsequium nollent, urbem captam diripuit, tectisque magna ex parte dirutis vel incensis, mœnibus ac propugnaculis nudavit, ut Archidiaconus ac Dandulus docent. Ejus agrum fere omnes cum insulis proximis Jadertinis donavit. Nunc ex urbe olim satis opulenta ac nobili vicus est exiguus, qui a nautis *Jadera vetus* nominatur, perinde quasi altera illa Jadera, quæ ceteroquin, si non vetustate, certe amplitudine, divitiis, numero civium multo illustrior fuit, quam Belgradum, *Jadera nova* dicenda esset, propterea quod ex illius civitatis interitu, propter accessionem territorii & insularum Belgradensium, majoris cujusdam celebritatis opulentiæque initium sumpsisset.

Belgradensium ad Christum conversio, & Episcopatus.

Quemadmodum ceteræ civitates Dalmatiæ, sic Belgradum, quæ tunc Blandona vocabatur, Christianæ religionis rudimenta ab ipsis Apostolorum discipulis Tito ac Domnio accepit. Antequam Episcopali sede donaretur, primum Jadertino, deinde cum in potestatem venisset ducum ac regum Chrobatiæ, Nonensi Slavorum Episcopo subjecta fuit. Belgradensis autem Episcopatus auctor & conditor fuisse putatur Cresimirus IV. qui anno circiter 1050. regnum in Chrobatis obtinuit, nec Chrobatiæ solum, sed etiam Dalmatiæ rex appellari voluit. Chrobati eorumque duces ac reges post Christianam religionem septimo sæculo susceptam unicum tantummodo Episcopum e sua natione ad hæc usque tempora habuerant, cujus sedes pontificia Nonæ in urbe ditionis Chrobaticæ constituta erat. Duos eodem tempore Episcopos, qui universæ Chrobatorum genti præessent, Cresimirus adjunxit, qui longe lateque regni fines propagaverat, Belgradensem, ac Tininiensem; de hoc alias. Diœcesis Nonensis latissime patebat, & fere quidquid in Dalmatia Chrobatorum regum imperio suberat, complectebatur. Ex hac igitur detrahi oportuit quod satis esset ad conficiendam diœcesim Episcopi Belgradensis; atque idcirco Archidiaconus scripsit: *Jadrensis Episcopatus non magnam habuit parochiam, propter vicinitatem Nonensis & Belgradensis Episcopatuum*. Ceterum jus potestatemque novi hujus Episcopi extra terminos territorii ac ditionis Belgradensis supra descriptos prolatum fuisse non arbitror. Ædis Cathedralis, ac Divi Patroni, cujus titulo suberat, nulla extat memoria. Belgradensis Capituli aliqua indicia, seu vestigia intueri licet in antiquis monumentis, in quibus *Nicolaus Archidiaconus*, *Drago Archipresbyter*, *Joannes* item *Archidiaconus* Belgradenses nominantur. Hanc sedem Episcopalem, antequam urbe excisa Scardonam migraret, octo ipsi Antistites occuparunt, quorum nomina hic simul conjuncta subjicio. Ex annis, quibus quisque præfuit Ecclesiæ Belgradensi, unum alterumve ex antiquis monumentis certo assignare possumus; non item annum, a quo cujusque Episcopatus initium duxerit, vel in quem desierit.

Episcopi Belgradenses.

I. Theodosius Ep. Belgrad. sedebat an. 1059.
II. Dabro an. 1066.
III. Theodosius II. an. 1069.
IV. B. an. 1072.
V. Præstantius an. 1076.
VI. Theodosius III. an. 1076.
VII. Bonus an. 1100.
VIII. N. N. an. 1115.

Urbe eversa anno 1126. & sedes Episcopalis Scardonam translata est.

THEODOSIUS EP. BELGRADENSIS I.

HIc non solum præclaris exemplis atque institutis initia sedis Episcopalis illustravit, sed etiam auctor præcipuus videtur fuisse Cresimiro IV. regi Chrobatiæ & Dalmatiæ, ut ad illius Ecclesiæ præsidium ac decus, Deique cultum augendum, cœnobium Monachis Benedictinis in urbe fundaret, atque idoneis vectigalibus instrueret. Itaque Cresimirus, cui dignitas atque utilitas Ecclesiæ Belgradensis ab se conditæ haud minus cordi erat, quam Theodosio, hujus monitis ac suasionibus haud libentius quam promptius paruit. Erat in insula Zurio, quæ ad regnum Dalmaticum Cresimiri pertinebat, cœnobium Ordinis Benedictini: ex eo accersiri jussit Andream monachum singulari virtute ac prudentia præditum, templo & monasterio ædificando locum atque aream designavit, eique negotium dedit, ut ære sumptuque regio utrumque apte congruenterque ad normam, usus, & functiones instituti monachalis accommodatum exstrueret. Cum ædificium magna ex parte absolutum esset, eique jam fastigium impositum, non solum Episcopos aliquot Dalmatiæ cum Laurentio Metropolita Spalatensi & regni proceres Belgradum convocavit, sed etiam interesse voluit Maynardum Abbatem ex Ordine S. Benedicti, qui anno 1059. in Dalmatia jussu missuque Nicolai II. Pontificis Maximi legatione Apostolica fungebatur, de qua dictum est in Joanne IV. Archiepisc. Spalaten. In eo frequentissimo & augustissimo conventu templum & cœnobium, quod titulo & patrocinio S. Joannis Evangelistæ subesse jussit, monachis Benedictinis sollemni ritu ac formula donavit, & Andream supra laudatum primum ejusdem monasterii Abbatem constitui voluit. Ad hæc insulam Zurium cum omnibus agris, pascuis, silvis, itemque alia prædia templo ac cœnobio S. Joannis Evang. attribuit; atque in hujus potestate ut esset cella, sive domicilium Benedictinum insulæ Zurianæ decrevit, & amplissimam eidem immunitatem omnis alieni dominatus, omnisque etiam regii vectigalis expertem impertivit. Diploma Cresimiri, ex Codice Privilegiorum mon. SS. Cosmæ & Damiani, qui *Polichorion* inscribitur, desumptum, est in hæc verba compositum.

Diploma Cresimiri cœnobium S. Joannis Evangelistæ fundantis.

In nomine S. & Individuæ Trinitatis, anno Incarn. Jesu Christi omnium dominantis 1059. abeunte, Indictione X. a elabente, Beatissimo Papa Nicolao b universaliter mundo Apostolicante, in Orientis partibus, Constantinopoleos scilicet Comneno c Imperante, ac Belgradi Theodosio Præsulante, ibidemque Dragoslavo Priorante, mense quidem Februario: Ego Cresimyr Stephani regis filius, divina favente clementia rex Dalmatiæ Croatiæque, Andream virum religiosum, Deo & hominibus dilectum, monendo, rogando ab insula, quæ Zuri nuncupatur, advocavi, præfatæ urbis Pontifice, Priore, clero, ac populo volente, cogente, & collaudante. Quo advocato, suisque fratribus, his prædictis præsentibus Episcopo, Priore, ac Belgradensibus civibus, in præsentia etiam D. Mainardi Reverendissimi viri, & Ecclesiæ Romanæ Apochrisarii, Legati a supradicto Apostolico N., regali auctoritate, magnatumque meorum favorabili voluntate, scribi mandavi stabile privilegium libertatis, tali usus eloquio.

Quia Deitatis opitulante gratia, tu Abbas Andreas, tuique fratres meis precibus obtemperastis, ecclesiam, super qua vobis superne supplicaveram, ædificastis, & Christo coadjuvante misericordia, vestri laboris studio, mearumque rerum solatio ad effectum perduxistis, concedo, faveo, annuo tibi Andreæ Abbati, & tibi regulariter succedentibus hanc auctoritatem, & hujus potentiæ libertatem, ut præter debitam d ecclesiasticæ disciplinæ reverentiam, nulli mortalium potestati subjecti habeamini, sed usque adeo liberum sit & plenarie absolutum monasterium S. Joannis Apostoli & Evangelistæ, ut neque tributum neque vectigal fisco regali solvat, donaria sæcularia debita Banis, Jupanis, vel reliquis potentiolis prorsus nesciat. Ut autem hoc affirmative stabiliatur, illud in audientia & adsentia prælibatorum astantium regaliter auctorizo, dominaliter corroboro, potentialiter confirmo, ut ita definitum, itaque determinatum habeatur, ne umquam alicujus præsumptuosi temeritate, vel sacrilego ausu profani cujusvis corrumpatur, sed ut assignatum & descriptum est, æternaliter fixum teneatur. Volo etiam, & affectuose concedo, ut tota insula e Zuri sit propria & specialis prætaxati monasterii, cum universis illic consistentibus tam ex ipsa natura, quam manuali positura, cum terris arabilibus, sive non, silvis, saltibus, puteis, fontibus, pascuis in valle aut montibus, pratis siccis aut virentibus, & loci ejus locis omnibus. Quin & f Cella, quæ in ea est tempore in termino, Catholica fidelitate huic sublateralis obice sine ullo efficiatur. Quia vero non inceptor operis dignus laude habetur, immo voti compos & efficax pro meritis glorificatur, omnis enim laus in fine canitur, & ibi necessario devote orantium cessabit oratio, ubi spes aufugit humanæ vitæ, si careat vitali suffragio; eadem regali auctoritate, una cum Goyzone Bano, meisque primatibus concedo, faveo, annuo tibi Andreæ Abbati, omnibus quoque Beatissimi Joannis monasterium juxta Patrum instituta regentibus, Rogova Curtem in condescensione collis proximi, & imminentis Belgraden. civitati positam ab aquilone cum omnibus suis pertinentiis, videlicet villa g Dollani, villa Blatta, villa Serviza, Barcanus, Sydraga, Sephova, Nabrete, Murazulum, Elzami.

Si quis autem hæc regalia beneficia collecta, & regaliter auctorizata mon. S. Joannis Apostoli & Evangelistæ pro animabus meorum parentum tam præteritorum, quam futurorum, mea quoque, nefario conatu violare, aut minorare, aut extrahere præsumpserit, ira divini furoris illi abundanter effluat, & sicut ille Judas proditor dispereat, insuper illorum 318. Sanctorum Patrum maledictionem habeat, lege Christiana careat, regali typo Chroatiæ subjaceat, centum videlicet auri pondera solvat ei, quicumque in hoc regno regnaverit. Ut autem sic auctorizabile, ut dictum est, teneatur, horum legitimo astantium testimonio, verissimaque approbatione corroboratur. His omnibus præsentibus collaudantibus, & hæc omnia pleniter confirmantibus; in primis h D. Mainardo supradicto Apochrisario, Laurentio Archiepiscopo, Raynerio i Croatino Episcopo, Theodosio, & Præstantio l Episcopis, Goyzone Bano, Boleslao, Teuzone, Privanego Jupano de Luca, Dragoslavo Priore, Juraina Jupano de Sydraga, Drago Priore, Drago de Castriza, Dabreina Priore, & Petro filio ejus, Gregorio, Petrainna armati, Drase filio Episcopi Præst. & fratre suo Madio, Michaele, & ejus

& ejus fratre, Petro Braneico, & ejus fratre, Pisa Capellano, ejusque filio Budizo, Joanne Eunucho Scbytonossa, & fratre suo, post Juppo Chrucbenna Drasen, post Juppo de Blatta, Sabachio, & ejus fratre, cum pluribus aliis.

Notæ.

a Indictio X. non cohæret cum anno 1059. sed Indictio XI. siquidem initium cujusque Indictionis a Septembri mense ex more antiquo sumendum sit.

b Nicolaus II. anno 1059. III. Nonas Januarii electus Pontificatum gessit usque ad mensem Quintilem an. 1061.

c Isaacius Comnenus ab anno 1057. usque ad annum 1059. Imperium Orientis obtinuit. Imperator Constantinopolitanus vel honoris caussa nominatur, vel quia Cresimirus se clientem, ac jure fiduciario obstrictum Imperatoribus Græcis profitebatur.

d Scilicet templum ac cœnobium illud omni extranea potestate sic exemptum declarat, ut nihil detractum velit, neque de suprema auctoritate Romani Pontificis, cui subsunt omnes ecclesiæ & monasteria, quæ ubicumque terrarum sint, neque de reverentia illa atque obedientia, quam cœtus omnes monachorum Episcopo, in cujus diœcesi erant, ex antiqua disciplina ecclesiastica præstare debuerant, nisi forte illos Sedes Apostolica in suam peculiarem clientelam receptos exemisset.

e *Zurium*, sive *Surium* postrema est insularum Liburnidum a Belgrado longe distans in orientem, ac fere contra Sibenicum posita.

f Cella idem est, ac domicilium monasticum, quod erat in insula Zuri, hoc siquidem monasterio S. Joannis Evangelistæ, tamquam membrum suo capiti annexum & subjectum esse decrevit.

g Hæc loca intra fines territorii ac diœcesis Belgradensis continebantur. Valerius a Ponte Archidiaconus Jadrensis tradit monasterium S. Joannis Evangelistæ multas villas, omnino ad sex & triginta ex donatione regum, vel privatorum hominum possedisse.

h Priore loco ante Laurentium Archiepiscopum testis approbatorque nominatur Maynardus Legatus Pontificius, pro eo, ac postulabat debita Sedi Apostolicæ reverentia.

i Erat Episcopus Tinninienfis, qui cujusdam excellentiæ caussa etiam Episcopus Chrobatiæ appellari solebat, quod reliquis duobus Chrobatorum Episcopis Nonensi & Belgradensi amplitudine diœceseos & regalium privilegiorum antecederet.

l Cum nomen urbis & Ecclesiæ, cujus erat Episcopus Præstantius, appositum non sit, incertum est cujus loci esset Episcopus.

Alterum Cresimiri privilegium iisdem monachis concessum.

Eodem anno, mense, ac loco, sed uno alterove post die, quidquid priore diplomate sanciverat, altero paucioribus verbis, sed in eamdem sententiam scripto confirmavit; duo tamen sunt, quæ nominatim adjecit; primum monachis levissimum tributum Episcopo singulis annis solvendum imposuit; deinde jus omne in monachos & monasterium, sive corrigendi, sive imperandi, aut vetandi Episcopo ademit, contra quam disciplina ecclesiastica illorum temporum requirebat. Ceterum regii diplomatis cum approbator etiam, non solum testis fuerit Maynardus, opinari licet hunc rogatu Cresimiri pollicitum esse curaturum se, ut Pontifex Maximus, monasterio illo in fidem ac tutelam Sedis Apostolicæ recepto, concessam eidem ab rege immunitatem ratam haberet. Bis in regio diplomate nominatur Theodosius Episcopus Belgradensis.

Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 1059. Indictione X. (XI.) regnante Chressimiro rege Chrobatorum, & Dalmatiarum, mense Februario, in civitate Belgrado, Dragoslao Priore, & Theodosio Episcopo, absolutionis & libertatis cartula facta est monasterio S. Joannis Evangelistæ, nuper sito in eodem loco, præsente Andrea Abbate, ejusque fratribus, ipso rege jubente hoc modo. Ego Chresimer rex tibi Ven. Abbati Andreæ, tuisque fratribus, tuoque monasterio, quod mea jussione & solatio, immo magis vestro labore inchoatur & perficitur, tribuo & concedo; ita ut præmisso ecclesiastico jure nulli homini subjugemini, nisi Deo summo, cui vestram militiam devovistis, vestrumque monasterium sit absolutum ab omni fiscali tributo, excepto quod gratia caritatis in sollemnitate ejusdem ecclesiæ, Episcopo loci ipsius agnus unus, & sampulla vini largiens tribuatur; & his largitis, non Episcopo, non Priori vobis illicite ausu temerario liceat dominari; & ne hæc nostræ definitionis paginula solubilis per labentia tempora videatur, coram Apochrisario S. R. Ecclesiæ, Ven. Abbate Maynardo misso a Nicolao Sanctissimo Papa, roboramus perpetuo permanenda; cui & jure perpetuo adhæreat tradita a nobis insula, quæ vocatur Zuris, & Curte in loco contiguo civitatis, quod Rogovo dicitur, cum omnibus possessionibus ipsius monasterii constantissime confirmamus. Si quis autem hanc justam nostram definitionem temptaverit solvere, majestatis iram incurrat supernæ, & nostris sit legibus reus, aurea componat pondera centum, & hæc nostræ distinctionis cartula in sua firmitate permaneat. Goyzo Bano testis, Boleslao Tepizo testis, Trivanego Jupano de Luca testis, Episcopus Theodosius Belgradensis testis, Dragoslao Priore testis, Juramna Jupano de Sidraga testis, Prior Drago testis, Drago de Castrizza testis, Georgius Vrattaro testis.

Nullam præterea de Theodosio primo Belgradensium Episcopo mentionem in tabulis Dalmaticis factam invenio, & anno 1066. jam sedem illam Episcopalem Theodosii morte vacuam occupabat

DABRO EP. BELGRADENSIS II.

Hujus, quemadmodum res gestas, sic etiam nomen vetustas oblivione obruisset, nisi ex uno Cresimiri diplomate cognitum esset. Cresimirus in plenissimo Episcoporum ac procerum conventu Sibenici habito regia libertate donavit cœnobium Virginum Jadrensium, quod Cicha regis soror in urbe illa fundaverat; idest, ut Lucius interpretatur, possessiones illius cœnobii, quæ in solo erant imperii Chrobatici, nulli tributo obnoxias esse jussit, ac regali tutelæ subjecit; nihil enim juris Cresimiro erat in urbem & cœnobium Jadrense, quod tunc suberat Imperatoribus Orientis. Regium diploma cum Laurentio Archiepiscopo & ceteris Dalmatiæ Episcopis approbavit & laudavit *Dabro Belgrad. Episcopus An. Incarnationis D. N. J. Christi 1066. In die natali Domini in Sibenico*. Triennio post Dabro jam diem suum obierat.

THEODOSIUS II. EP. BELGRAD. III.

Dum Ecclesiam Belgradensem administrabat, Cresimirus rex Chrobatiæ & Dalmatiæ vel hujus Episcopi hortatu, vel pro sua singulari erga Deum religione, & pia erga Virgines Deo sacratas voluntate, cœnobium Belgradense S. Thomæ Apostoli fortassis ab se conditum, in quo sub Dobriza antistita plures Dei ancillæ ex præscripto ac disciplina S. Benedicti vitam ab hominum consortio segregatam caste pieque degebant, liberum esse, nullique tributo regio subjici debere decrevit; eidem prætereà prædium regale territorii Belgradensis, certis finibus circumscriptum, *& terras in Sydraga* donavit. Extat Cresimiri diploma Laurentii Archiepiscopi, Theodosii Episcopi urbis, & Raynerii Episcopi Tininiensis chirographo ac testimonio confirmatum anno 1069. mense Octobri.

Cresimiri erga Virgines cœnobii Belgraden. beneficentia & diploma.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, anno quoque Dominicæ Incarn. 1069. Indict. 6. mense Octobris. Ego Chresimer rex Chroatorum atque Dalmatinorum testimonium facio cum omnibus nobilibus meis, quod monasterio S. Thomæ Apostoli, sub manu Dominæ Dobrizæ ejusdem monasterii matris, confero firmum, stabilemque observare decerno, scilicet ut idem monasterium à modo & deinceps absque omni tributo perpetuo existat liberum, ita ut nec mihi, nec meis successoribus cujuslibet consuetudinis debito implicatum esse videatur, nisi tamen voluntariam exhibens honorificentiam, quatenus omnium ancillarum Dei in eodem commorantium cœnobio libertas & diuturna quies omnium sæcularium infestatione exempta licentius atque instantius suo possint famulari Creatori, cui se sub sacræ legis jugo subdidisse libentissime noscuntur; quapropter jam dictum cœnobium non solum libertate donamus, verum insuper & regale territorium in loco, qui Rasochatiza vocatur, incipiente ab ipsa Rasochatiza, ubi sunt duæ funtanæ, & usque ad puteum, qui manet juxta terram Mogorovizi longitudine, & in latitudine a monte Tini usque ad rivum, & ibidem Smurdulani, incipiente a termino vallis usque ad pedem montis Tini; si enim quandoque quislibet meus successor intervenerit, hujusque mei decreti stabilitum parvi penderit, & ex omnibus, quæ a me fideliter statuta sunt, aliquid minuere, vel transgredi voluerit, iram habeat omnipotentis Dei, & omnium Sanctorum super illos maneat, nec non & 318. Patrum anathematis vinculo innodentur, & in novissimo ac tremendo examine cum Diabolo, suisque ministris, ac Juda traditore damnentur, & inextinguibilis flammæ incendio crucientur; hujus denique rei stabilitum, palam actum, & coram his testibus roboratur L. Archiepiscopo, R. Croatico Episcopo, G. Bano, & alii plures.

Ego prædictus rex Chresimer per caritatem Dei, & Beatæ Mariæ Virginis, nec non & S. Thomæ Apostoli aliquam benedictionem, dono pro redemptione animæ meæ meorumque successorum monasterio prædicto S. Thomæ sito in civitate Belgrado terras, quas in Sydraga nominant, ut sint in perpetuum illarum; & qui post nostrum discessum aliud aliquid corrumpere temptaverit, maledictus sit a Deo omnipotenti, a Beato Thoma Apostolo, & ab omnibus Sanctis Dei, & cum Juda particeps fiat in æternum incendium, & hæc contra .... Hæc facta sunt coram his testibus Episcopo Theodosio, Drago Priore, Rainerio Croatino Episcopo, Goizone Bano, & alii plures.

B. EP. BELGRADENSIS IV.

Cum in tabulis antiquis ejus nomen expressum sit unica littera B, si interpretari velis, eumdem aut *Basilium*, aut *Bertrandum*, aut *Banum*, aut alio quopiam vocabulo, qui ab ea littera initium ducat, rite appellaveris. Interfuit anno 1072. cum aliis Episcopis Dalmatiæ Concilio Provinciali Jadrensi, de quo in Laurentio Metropolita Spalatensi, itemque sollemni dedicationi Ædis Marianæ collegii Virginum Jadrensium; & cum Andreas Episcopus Jaderæ, & Drago Prior seu Prætor ejusdem urbis, clerus & populus insulam Silvæ donassent eidem templo ac cœnobio S. Mariæ, hanc donationem cum aliis Episcopis ratam habuit, suaque manu subscripsit: *Actum hoc est anno 1072. in die consecrationis Basilicæ S. Mariæ ante Andream nostrum Episcopum, & coram ejus clero, & Madio Abbate, & Trasone Abbate. L. D. G. Spalat. sedis Archiepiscopus, A. Jadertin. Episcopus .... B. Belgrad. Episcopus.* Hic eodem anno e vita decessit.

PRÆSTANTIUS EP. BELGRAD. V.

Dum adhuc Cresimirus regnabat in Chrobatia & Dalmatia, hujus Ecclesiæ regimen suscepit. Argumento est, quod cum Præstantius ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani non longe ab urbe in insula Pasmania edito loco sitam, cum omnibus, quibus dotata erat, prædiis & vectigalibus dono dedisset monasterio S. Joannis Evangelistæ; nondum Cresimirus e regno ac vita decesserat. Cum enim Felix Abbas traditam sibi ejusdem ecclesiæ possessionem adire vellet, non defuerunt, qui litem eidem intenderent, quod fortassis existimabant jus non fuisse Episcopo illius ecclesiæ alienandæ, quam jure patronatus vel ad civitatem, vel ad aliquam privatam familiam pertinere contendebant. Adversarios in judicium cum Abbas vocasset apud regem Cresimirum, hic Vitum Dragum virum prudentem, & in hujusmodi caussis cognoscendis apprime versatum ei controversiæ dirimendæ præposuit, qui secundum Abbatem & monachos sententiam tulit, ut scriptum est in tabulis ejusdem cœnobii: *Breve recordationis quomodo placuit regi Cresimiro, quod mitteret in Alba civitate* (idest Belgradum) *nuncium suum inquirere a populo civitatis, si vera essent ea, quæ Abbas Felix requirebat, & proclamationem faciebat, scilicet de justitia ecclesiæ S. Joannis Evangelistæ de Sanctis Cosma & Damiano, & quid populus diceret; inde misit Vitum Dragum; qui vocavit populum ad se ad S. Joannem, ad quem populus venit dicens, quod Abbas requirebat de justitia ecclesiæ, justum requirebat. Ista sunt nomina hominum, Semivitus, Petrus Judex, Nicolaus Archidiaconus .... & omnes cives affirmaverunt privilegium S. Joannis de Sanctorum Cosmæ & Damiani ecclesia; & semper debuisset permanere sub potestate hujus monasterii.*

Præstantius Ep. Belgrad. monachis S. Joan. Evangel. ecclesiam donavit SS. Cosmæ & Damiani.

Ergo Præstantius, ne quis in posterum monachis S. Joannis de illa ecclesia litem inferre, aut negotium facessere auderet, coram Laurentio Archiepiscopo & Legatis Sedis Apostolicæ, in frequentissimo cleri populique conventu, donationem ejusdem ecclesiæ, ut fidei plus

habe-

haberet atque auctoritatis, renovandam & confirmandam censuit. Anno 1076. Gregorius VII. Gebizonem Abbatem SS. Bonifacii & Alexii, & Fulcoinum Episcopum Fori Sempronii misit in Dalmatiam, ut Svinimiro, cui etiam Demetrio cognomen fuit, regis titulum & insignia traderent. Is quippe post Cresimirum regem anno 1073. vel sequenti extinctum, & Slavizam itidem regem a Northmannis captum, regnum Chrobatiæ & Dalmatiæ adeptus est, quod Ecclesiæ Romanæ tributarium facere decreverat. Uterque Legatus post regium diadema sollemni ritu ac cærimonia Svinimiro impositum, rogatu Præstantii Episcopi, itemque Laurentius Metropolita Spalat. Belgradum se contulit. Convocati sunt primores cleri, magistratus, nobilitas, & populus; frequentesque convenerunt, & Legatis Pontificiis cum Laurentio audientibus atque approbantibus Præstantius tabulas supradictæ donationis recitari jussit, & confirmandas curavit. Ita enim scriptum est in codice, quod inscribitur *Polichorium*.

Qualiter Dominus Præstantius Belgrad. Episcopus perpetualiter habere concessit monasterio S. Joannis Evangelistæ ecclesiam SS. Cosmi & Damiani de Monte.

In nomine P. & F. & SS. unius Trinitatis, & Trinæ Unitatis individuæ. Notum sit omnibus fidelibus tam præsentibus, quam futuris, quod Præstantius Belgraden. Episcopus gratia divinæ & humanæ caritatis, ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani, quæ sita est in acuto vertice cujusdam monticuli non longe a supradicta urbe distantis, monasterio S. Joannis Evangelistæ perpetualiter habere concessit. Ne autem aliquis succedentium, violentia Principum, Regis videlicet, Episcopi, aut Prioris ejusdem civitatis temeraria mente, feroci tyrannide hæc statuta violare audeat, & sua audacitate corrumpat; hujus concessionis sanctio ante personas virorum honestissimorum, & sanctæ religionis cultum jugiter exequentium, absque ulla contradictione laudabiliter corroborata est, in præsentia s. Dominorum Laurentii totius Dalmatiæ & Chroatiæ reverendiss. Archiepiscopi, & Domni Gebizonis SS. Bonifacii & Alexii religiosissimi Abbatis, una cum Fulcoino Fori Simphronii Venerab. Episcopo, Ap. Sedis Apocrisariorum, in vinea justitiæ Dei totis viribus misericorditer laborantium, astantibus etiam Belgradensis Ecclesiæ Archipresbytero Drago, & omnibus Clericis utriusque civitatis, & Domno Justo Priore, Gregorio Judice, Drago, Præstantio, Michaele, Drusia, & fere totius supradictæ civitatis clero favente ac populo. Anno millesimo ab Incarnatione D. N. Jesu Christi, videlicet septuagesimo sexto, Indictione vero quintadecima, tempore ejusdem Gregorii septimi Papæ, & Demetrii Dalmatiæ & Chroatiæ regis, & Domni Petri ejusdem monasterii Abbatis religiosi. Quicumque autem corrumperit quod horum omnium laude confirmatum est, Dei, & eorum maledictionem perpetuo incurrat. Amen.

Consecratio ædis S. Joan. Evangelistæ, & eidem decumæ olearum additæ.

Iisdem diebus Laurentius Archiepiscopus cum Legatis Pontificiis & Præstantio Episcopo ædem S. Joannis Evangelistæ consecravit. Commune vero Belgradensium decimas annuas ex olearum fructibus templo & monasterio S. Joannis solvendi lege perpetua se obstrinxit. Ex tabulis ejusdem cœnobii confectis in hæc verba.

Notum sit omnibus fidelibus tam posteris, quam præsentibus, quia nos Belgradenses divites & inopes, nullo cogente, nullo monente, immo spontanea voluntate, gratia devotæ intentionis promisimus dare singulis annis decimas nostrarum olivarum monasterio S. Joannis Apostoli & Evangelistæ, die videlicet dedicationis ejusdem ecclesiæ, quam viri religiosissimi Domnus scilicet Laurentius Spalatinus Archiepiscopus, una cum Apocrisariis Romanæ Sedis Episcopo Fulcoino, & Gebizone Abbate SS. Bonifacii & Alexii, nec non & Præstantio ejusdem urbis Episcopo dedicaverant; eisdem etiam donum supradictum collaudantibus, ac firmiter corroborantibus, & auctoritate Apostolica interdicentibus, ne umquam ab aliquo præsumatur violari. Quod si forte aliquis temerario conatu abnegaverit, iram supernæ Majestatis incurrat, omniumque Sanctorum maledictionem possideat; & hæc donatio acta, sancitaque fuit anno ab Incarnatione D. N. J. C. millesimo septuagesimo sexto, Indictione vero decima quinta; & hoc Apostolante Gregorio septimo Papa, apud Græcos Michaele imperante, apud Sclavos Svinimiro regnante, Petro in eodem monasterio Abbatiante, Dominico Justo Belgradi Priorante.

Idem Præstantius cum aliis Provinciæ Spalatensis Episcopis anno superiori 1075. interfuerat Synodo provinciali, quam Laurentius Metropolita jussu Gerardi Legati Pontificii Spalatum convocavit, de qua in Actis Laurentii. Erravit igitur Thomas Archidiaconus, qui *Theodosium* Belgradensem huic Concilio interfuisse scripsit. Nam hic neque Theodosius I. esse potuit, cui Dabro, neque Theodosius II. cui B. successit, inter Theodosium II. & Præstantium interjectus; neque demum Theodosius III. qui post Præstantium hujus Ecclesiæ regimen suscepit. Porro Præstantius, non multo post sollemnem dedicationem templi S. Joannis Evangelistæ, eodem anno 1076. e vita migravit: huic siquidem eodem anno vergente suffectus est

THEODOSIUS III. EP. BELGRAD. VI.

Nam in eo diplomate, quod Svinimirus rex Chrobatiæ & Dalmatiæ secundum Ecclesiam Spalatensem fecit an. 1076. VIII. Id. Octobris, subscriptum invenitur nomen *Theodosii* Episcopi Belgradensis. Vide cap. 2. §. 3. in Laurentio Archiepiscopo. Hanc sedem quamdiu tenuerit, non est compertum.

BONUS EP. BELGRADENSIS VII.

Intra finem sæculi undecimi Theodosio III. in Sedem Episcopalem successit; nisi forte quem interjicere lubeat, cujus nomen antiquitas obliteravit. Anno 1097. filiam Rogerii Comitis Siciliæ excepit, quæ Belgradum appulit, ut docet Gaufridus Malterra, cum in Hungariam duceretur nuptum Colomano regi Hungariæ, qui post extinctos vel sublatos reges Chrobatiæ ex genere Slavonico universam Chrobatiam cum Belgrado subjugaverat; deinde anno 1102. ipsum Colomanum excepit, cum Chrobati, qui a fide desciverant, potentissimi regis adventu perterriti voluntaria deditione sub ejus imperium redierunt. In ea civitate Colomanus regalia insignia cum titulo regis Chrobatiæ ac Dalmatiæ sumpsit; & Belgradum urbem regiam appellavit, ut ipsemet docet in privilegio, quod Virginibus Jadertinis S. Mariæ concessit: *Anno Incarn. D. N. J. Christi 1002. Ego Colomanus Dei gratia rex Ungariæ, Croatiæ, atque Dalmatiæ . . . postquam coronatus fui Belgradi supra mare in urbe regia, rogatu*

gatu subscriptorum meorum Comitum pro caritate Dei & remedio animæ meæ dono perpetuam pacem & regiam libertatem monasterio S. Mariæ monialium, quod situm est in Jadera &c.

Bonus aliquot annos Ecclesiam Belgradensem pie prudenterque administravit; sed in eo visus est ab æquitate & justitia descivisse, quod cum ægre ferret ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani, quam cum omnibus vineis ac prædiis eidem annexis Præstantius Episcopus monachis S. Joannis Evangelistæ attribuerat, a mensa Episcopali divulsam fuisse; eamdem repetiit, ac pro potestate monachis ademptam retinebat. Forte evenit, ut Augustinus S. R. E. Cardinalis, a Paschali II. in Dalmatiam & Hungariam ad res ecclesiasticas invisendas, controversias dirimendas, & cleri populique disciplinam restituendam missus Legatus Apostolicus, in illis partibus anno 1103. versaretur. Hic Belgradi cum esset, Dabro cœnobiarcha graviter apud eum questus est de Bono urbis Episcopo, quod monachis abstulisset ecclesiam SS. Cosmæ ac Damiani, quam iisdem perpetuo possidendam Præstantius tradiderat. Augustinus Episcopum adiit, qui tum periculose ægrotabat; suæ illum injustitiæ admonuit ac redarguit; & mortis potissimum divinique judicii ingruentis metu perculsum facile impulit, ut ecclesiam illam monachis restitueret; eamque restitutionem suo decreto notam omnibus, ac testatam apud posteros esse voluit; quod decretum ex codice privilegiorum ejusdem monasterii desumptum ita se habet.

Decretum Augustini Legati Apostolici pro monachis Benedictinis adversus Episcopum.

In Christi nomine. Anno ab Incarnatione millesimo centesimo tertio, Indictione IV. regnante Alexio Imperatore, Ego Augustinus Sanctæ Romanæ Sedis Cardinalis missus a Domno Papa Paschali Beatissimo in Dalmatiam & Ungariam Apochrisarius, adjutorio Omnipotentis adjutus, & defensione Apostolorum Petri & Paulli circumtectus, & zelo justitiæ accinctus ad propagandam per Dalmatinas civitates justitiam, ea quæ invenimus in eis extirpanda extirpavimus, & quæ plantanda erant plantavimus, & quæ corrigenda erant canonice correximus; intusque Belgradum nobis cum Tortibulensi religioso Episcopo satis Romanæ Ecclesiæ dilecto commorantibus, Dabro Abbas cœnobii S. Joannis Evangelistæ valde vir religiosus, cum suis fratribus regulariter viventibus, conquestus est nobis de ecclesia SS. Cosmæ & Damiani, quæ non longe ab urbe sita est in insula, quam Bonus Belgradensis Episcopus per longos annos de sub præfato cœnobio injuste & temerarie retraxerat. Itaque pendente querimonia, idem Bonus Episcopus ad mortem jam infirmabatur, quem fraterno amore curavimus visitare, & de injustitia, quam monasterio per multa tempora fecerat, studuimus recordari, & de præsumptione redarguere; qui divino tactus timore, quoniam cognoverat se magnum periculum suæ animæ incurrisse, eo quod concessionis decretum, quod Præstantius Episcopus illius antecessor fecerat, præsumptuose corrupisset, reddidit ecclesiam Sanctorum Cosmæ & Damiani cum omnibus ad eam pertinentibus Abbati & suis fratribus; concesserat namque Præstantius bonæ memoriæ Belgradensis Episcopus præfatam ecclesiam Martyrum, humana & divina caritate devictus, prædicto monasterio S. Joannis perpetualiter habendam, possidendam, atque fruendam, consentiente clero cuncto & populo . . . . . D. Laurentio Spalatensis Sedis Archiepiscopo, & Domno Zebizone religiosissimo Abbate, una cum Fulcoino venerando Episcopo, & Apostolicæ Sedis Apochrisariis consentientibus atque collaudantibus; manu sua subscripserunt & corroboraverunt. Hujus decreti testes Abbas Dabro, Andreas monachus, Bosna monachus, Joannes monachus, Abbatissa Agapi, Domincia, Marichna, Domanna, Micha testis, P. Judex testis, Micha vetulus testis, Zurra testis. Ego Joannes Jaderatinæ Ecclesiæ Archipresbyter rogatus testis.

Bonus haud diu superstes fuit; cum enim gravissimo illo & mortifero morbo urgeretur, eodem intra paucos menses vel dies extinctum fuisse credibile est. Nulla certe hujus Episcopi mentio posthac in vetustis illorum temporum monumentis reperitur: nisi forte *Bonus Belgradensis* idem habendus esset ac *Banus Albensis* Episcopus, qui cum aliis Dalmatiæ Episcopis suo testimonio confirmavit privilegium Colomani regis Hungariæ, concessum Ecclesiæ Arbensi anno 1111. Cum Belgradum dicta sit *Alba maris*, ex eo potuit Episcopus hujus civitatis cognominari *Albensis*; sed vero propius est eum fuisse Episcopum *Albæ regalis* in Hungaria.

N. N. EP. BELGRAD. VIII. idemque SCARDONENSIS I.

De quo ne nomen quidem, nedum res ab eo gestæ, litteris ac memoriæ proditum est. Ad hujus, vel successoris, si quem habuit, Episcopatum referenda est urbis & Ecclesiæ Belgradensis eversio. Dalmatiæ civitates, Venetis a Colomano contra fas & fidem ereptas, Ordelaphus dux Venetorum post obitum Colomani recuperavit anno 1116. simulque Belgradum aliasque urbes Chrobaticas ad imperium Venetum adjunxit. Fuscus Abbas cœnobii S. Joannis Evangelistæ, ut ecclesiæ SS. Cosmæ ac Damiani sua monachis permaneret stabilis ac certa possessio, eam diplomate Ordelaphi confirmandam curavit.

Privilegium ducis Venetorum monachis S. Joannis Evang. concessum.

Anno Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi 1116. Indictione nona, Ego Ordilafus Faletrus dux Venetiarum, Dalmaticorum, atque Croaticorum, privilegium S. Joannis Evangelistæ Belgradensis monasterii a Cresimiro rege factum, ego collaudo & in sua stabilitate confirmo, ita ut nullus Episcopus, aut Comes, vel civis prædicti monasterii libertatem violare audeat, quam non solum a nobis confirmandam esse dicimus, sed a B. Gregorio Romanæ urbis Papa sancitam in suis decretis esse cognoscimus. Volo igitur ducali auctoritate firmare, ut si quislibet hujus libertatis concessionem temerario ausu infringere temptaverit, libram auri regali fisco persolvat. Similiter ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani laudo & confirmo ideo, ut agnosco veraciter fuisse propriam monasterii B. Joannis Evangelistæ Belgradensis monasterii ex donatione Episcopi illius civitatis, & Romanæ Sedis Apochrisariorum confirmatione, & cleri ac populi; collaudo, & confirmo eam habendam in perpetuo; quicumque autem Episcoporum, aut aliorum hominum hoc decretum infringere temptaverit, & alia illius ecclesiæ privilegia violaverit, omnia quæ possidet in fisco ducali & regali deveniant. Hæc decreta scilicet libertatis monasterii S. Joannis Evangelistæ tibi Fusco Abbati, omnibusque successoribus tuis firmiter & in perpetuum tenenda.

Veneti, recuperata Dalmatia, Belgradum evertunt.

Stephanus Colomani filius rex Hungariæ ex absentia Venetæ classis, quæ in Syriam sacræ expeditionis caussa trajecerat, Dalmatiæ recuperan-

perandæ occasionem arripuit; & præter Jaderam fere omnia, quæ Veneti in illa regione possidebant, in suam potestatem redegit anno 1124. Sed Dominicus Michael dux Venetorum Syriaco bello prospere perfunctus, cum Venetias rediret, Dalmatiæ urbes aut vi, aut deditione recepit anno 1126. Cum autem Belgradenses, sive quod obstinatis animis, aversisque a Venetorum imperio obsisterent, seque defendere conarentur; sive quod, ut Lucius existimat, navigationem Adriaticam tum Jadrensibus, cum peregrinis voti ac religionis caussa in Palæstinam proficiscentibus infestam redderent; Michael dux urbem expugnavit, captam solo æquavit: *Mox*, inquit Dandulus, *Hungari expulsi* (Spalato & Tragurio) *in Belgradum veniunt; eisque resistentibus, dux urbem obtinuit, & vastationi supposuit*. Ita simul civitas & Ecclesia Belgradensis communi ruina oppressæ perierunt. Territorium & insulas Belgradenses dux Jadertinis attribuit. Diœcesis vero pars non exigua in fidem ac potestatem Jadrensis Episcopi concessit. Plerique incolarum amissa patria Scardonam migrarunt, quam in urbem sedes Episcopalis translata fuit. Virgines Benedictinas S. Thomæ profugas Jadera excepit. Jadrenses vero ecclesiam S. Demetrii & proximas eidem ædes illis attribuerunt. Monachi vero itidem Benedictini, cum templum & monasterium S. Joannis Evangelistæ dirutum esset, in Pasmaniam insulam ad Sanctorum Cosmæ & Damiani se transtulerunt. Hoc templum SS. Martyrum situm erat in extremo ejusdem insulæ angulo ad orientem, (Icon vulgo dicitur) loco præalto incumbens; ex quo *Ecclesia SS. Cosmæ & Damiani de Monte* cognominari solebat. Ibi laxatis ædibus auctisque, sedem ac domicilium collocarunt, in ejusque ditionem ac potestatem transivit quidquid terrarum ac privilegiorum vetus cœnobium S. Joannis Evangelistæ possidebat. Exinde autem posthabito veteri titulo *S. Joannis Evangelistæ*, cœnobium ab Sanctis martyribus Cosma & Damiano fere semper denominari cœpit: quod quidem cœnobium amplissimis privilegiis atque immunitatibus donarunt reges Hungariæ, Romanique Pontifices; idemque & celeberrimum, & opulentissimum fuit, ut docent *plura diplomata Pontificum & regum*, inquit Valerius Archidiaconus Jadrensis in suis Mss. *quæ testantur amplitudinem possessionum ejusdem monasterii S. Joannis Evangelistæ, in cujus ditione 36. villæ reperiebantur, quarum judex ordinarius Abbas monasterii existebat*. Has possessiones partim ex liberalitate regum, & donatione piorum hominum monachi obtinebant, partim etiam emptione acquisierant. Earum nomina & confinia descripta sunt in tabulis, quas unus de illis monachis in unum codicem membranaceum collegit; eique hunc titulum præfixit: *Incipit liber Polichorium, qui & Topicus vocatus; est enim de diversis bonis & territoriis multarum villarum, orthographice compositus, monasterii S. Joannis Apostoli & Evangelistæ, ad jurisdictionem conventus & monasterii SS. Cosmæ & Damiani pertinentium*. Ex hoc libro seriem quorumdam Abbatum contexere, & aliquot privilegia, præter illa quæ supra descripta sunt, decerpere libuit, quæ lectoribus hujusmodi antiquitatum cupidis non ingrata fore existimo.

Sedes Belgradensis Scardonam translata.

Abbates cœnobii SS Cosmæ & Damiani, olim S. Joannis Ev.

Hæc sunt nomina Abbatum, quorum mentio in tabulis cœnobii SS. Cosmæ & Damiani habetur, illis annis affixa quos cuique adscripsimus.

Andreas Abbas I. an. 1059.
Lupus Ab. II. an. 106...
M. Lupi successor Ab. III. an. 106...
Felix Ab. IV. an. 107...
Petrus Ab. V. 1075. 1076.
Dabro Ab. VI. 1103.
Fuscus Ab. VII. 1116.

Post eversionem urbis & cœnobii Belgradensis, & cœnobitarum migrationem ad SS. Cosmæ ac Damiani:

Joannes Abbas VIII. an. 1129.
Nicephorus Ab. IX. 1146. 1172. 1174.
Octo Ab. X. 1175.
Dominicus Abbas XI. 1187. 1188. 1194. 1197. 1203. 1207.
Milza Ab. XII. 1217.
Rupertus Ab. XIII. 1222. 1229. 1240.
Joannes II. Ab. XIV. 1308.
Martinus Ab. XV. 1343.
Gregorius Ab. XVI. 1358.
Petrus II. Ab. XVII. 1369.

De libertate monasterii SS. Cosmæ & Damiani.

Privilegium Stephani III. Reg. Hung.

Diplomata ad cœnobium SS. Cosmæ & Damiani spectantia.

In nomine Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, anno ejusdem Incarnationis 1166. Ego Stephanus Geycæ regis filius D. G. Ungariæ, Dalmatiæ, Chroatiæ, Ramæque rex. Cognoscens, & firmiter tenens regii esse officii, ad honorem & exaltationem Ecclesiæ totis intendere viribus, & ecclesiastica pro jure suo servare, augere, ab invasionibus potestate cœlitus sibi data defendere; monasterio S. Joannis in finibus Dalmatiæ sito in urbe, quæ quondam, dum in suo statu existeret, Alba vocabatur, confirmamus, & præsenti privilegii testimonio corroboramus, ut integre fratres prædicti monasterii habeant omnes terras illas, quas olim Cresimir & Svenimir quondam Croatiæ reges, & eorum principes jam dicto monasterio jure perpetuo tradiderunt, sicut in eorum privilegiis continetur secundum quantitatem & terminum terrarum illarum, videlicet terram in Rogova & Virbiza cum aqua molendinaria, & in Kameniani, & ceteras terras, quas in diversis locis per Croatiam sæpe dictum monasterium obtinet. Hoc autem edicto præsentis statuti confirmamus, ut si quis infringere temptaverit, & Abbati & fratribus illis de prædictis terris diminutionem vel molestiam aliquam facere voluerit, divinæ iræ periculum incurrat, & nostram se sentiat lædere majestatem, ac regali judicio subjaceat. Præterea ob peccatorum nostrorum remissionem nos eis concedimus, ut quoscumque hospites ad inhabitandas terras illas de quibuscumque locis inducere poterint, a nemine nisi a fratribus & eorum Præpositis judicentur...... quod si quis eis vim intulerit aliquam, prædictæ sententiæ subjaceat. Factum est autem istud in communi præsentia principum nostrorum, præsenti Sarna Agriensi Episcopo, & Stephano.... Sedis electo, Ampudino Palatino Comite &c.

Idem Privilegium iisdem ac totidem verbis confirmavit an. 1188. Bela III. Stephani III. frater idem ac successor, præsente Paullo Colocensi electo.

Privilegium Hemerici Regis Hungariæ.

In nomine Sanctæ Trinitatis, & individuæ Unitatis Hemericus D. G. Ung. Dalm. Croatiæ rex in perpetuum. Divini cultus profectui debita jugiter sollicitudine inhiantibus nobis expedire dignoscitur, ut humanæ perversitati nocendi viam solerter

terter concludendo, venerabilium locorum bona seu immunitates regali potentia diligenter confoveamus; proinde debiti nostri considerantes exigentiam, terras, quas donatione Cresimir & Svenimir regum Croatiæ, seu principum suorum salubri liberalitate, monasterium S. Joannis in finibus Dalmatiæ urbe, quæ quondam Alba vocabatur, constitutum, legitime possidere dignoscitur, inter alios quidem Ungariæ reges Reverendi Patris nostri Belæ regis auctoritate confirmatas; nos quoque salutis nostræ intuitu monasterio, de quo loquimur, confirmamus, terram videlicet in Rogova, Verbiza, cum aqua molendinaria, & in Chamen, ceterasque terras, quas quorumlibet devotio per diversas Croatiæ partes monasterio, cujus meminimus, deputavit; beneficium quoque, quod sæpe dictum monasterium a Stephano rege Geyce filio sub robore privilegii est adeptum, ratum habentes decernimus, ut quantacumque hospitum multitudo terras, quarum meminimus, inhabitaverit, Abbatis vel fratrum, sive Præpositorum subesse judicio, alias nec per sigillum, nec per hominem venire cogatur judicanda. Nulli igitur hominum fas sit contra præsentem nostræ confirmationis paginam ausu temerario venire, seu bonis ac populo memoratæ ecclesiæ gravamen inferre; quod si quis indebite fecerit, indignationem Dei omnipotentis incurrat, & propter institutorum inobservantiam districte multandum se cognoscat.

Datum per manus Desiderii aulæ regiæ Cancellarii anno Dominicæ Incarn. 1200. *Ven. Job Stigonien. Archiepiscopo, Rlao Colos. Arch., Calano Quinqueecclesien. Episcopo, Ugrino Gevrien. Episc. Dominico Zagrab. Episc. Catapano Agrien. Episc. Micha Palatino &c.*

Privilegium Andreæ ducis Dalmatiæ &c, fratris Hemerici regis Hung.

In nomine S. Trinitatis, & individuæ Unitatis. Andreas Dei gratia, Dalmatiæ, Croatiæ, Chulmiæque dux in perpetuum. Cum antiquorum veterum prudentia salubriter cogitans & providens in posterum, pia devotione sanxerit, ut quidquid beneficiorum in præsenti impenditur monasteriis, virisque religiosis, ad salutem & remedium indubitanter transire debeat animarum, & divini refrigerii locum capere non dubitetur, piis instanter pulsati precibus Abbatis & fratrum de monasterio SS. Cosmæ & Damiani, dedimus terram ecclesiæ S. Grisogoni, quæ est sita in suburbio Sibenig ad duo aratra excolendam, & perpetuo possidendam; terra autem vocatur Dub ab arbore ibidem exorta; prædictam itaque capellam S. Grisogoni a civibus prædicti Castri fundatam, & eorumdem voluntate præfato monasterio traditam, adeo volumus esse liberam, ut nemini liceat ab ea exigere quicquam ex debito, nec in decimis, nec in aliis, salvo dumtaxat jure & honore diocesani Episcopi; nos autem ipsi sumus tutores, & defensores ejus. Sed quoniam memoriæ novercatur oblivio, oblivionis enim ortus est memoriæ defectus; ne hujus nostri facti series fuligine vetustatis caligetur, scripto commendari jussimus; ut autem firmius robur obtineat, sigilli nostri impressione communivimus. Dat. per manus Jacobi Præpositi Magistri nostri & Cancellarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo. Prestaldus autem Comes Domaldus. Jobagionum vero nomina, qui tunc aderant, & huic nostro facto testimonium perhibuerant, hæc sunt; Bernardus Spalatinus Archiepiscopus, Nicolaus Jadretinus Archielectus, Georgius Tiniensis Episcopus, Mog Comes, Nicolaus Banus &c.

Diploma Innocentii III.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Abbati & fratribus conventus SS. Cosmæ & Damiani de monte salutem & Apostolicam benedictionem. Sacrosancta Romana Ecclesia devotos & humiles filios assueta pietatis officio propensius diligere consuevit, & ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater, protectionis suæ munimine confovere. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus gratum impertientes assensum, personas vestras cum omnibus bonis, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis dante Deo poteritis adipisci, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus; specialiter autem ecclesias monasterio vestro subditas, sicut eas juste & pacifice possidetis; nec non etiam donationem ecclesiarum S. Petri de Bubniani, & S. Dimetri de Jadra, cum omnibus pertinentiis earumdem ab illis, ad quos hujusmodi donatio pertinebat, provida vobis liberalitate concessas; vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis & protectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Paulli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Dat. Viterbii 14. *Kalen. Julii, Pontificatus nostri anno* 12.

Diploma Innocentii VI.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Gregorio Abbati monasterii SS. Cosmæ & Damiani de monte, ejusque fratribus tam præsentibus, quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Quoties a nobis petitur quod religioni & honestati convenire dignoscitur, animo nos decet lubenti concedere, & petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & monasterium vestrum SS. Cosmæ & Damiani de monte Jadrensis diocesis, in quo divino estis mancipati obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuimus, ut ordo monasticus, qui secundum Deum & B. Benedicti regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, sive aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestris quoque successoribus, & illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis &c. Cetera desunt.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Ego Guillelmus Episc. Tusculanus subscripsi &c.

Ego Guido Portuensis & S. Ruffinæ Episcopus subscripsi.

Ego P. Ostiensis & Velletren. Episc. subscripsi.

Ego Hugo tit. S. Laurentii in Damaso Presb. Card. subscripsi.

Ego

Ego . . . . tit. S. Crucis in Jerusalem Presb. Card. subscripsi.

Ego Petrus tit. S. Martini in Montibus Presb. Card. subscripsi.

Ego Guillelmus tit. S. Mariæ in Trastiberim Presb. Card. subscripsi.

Ego Ando . . . tit. Sanctorum Joannis & Pauli Presb. Card. subscripsi.

Ego Helias tit. S. Stephani in Cælii monte Presb. Card. subscripsi.

Ego Petrus tit. S. Anastasiæ Presb. Card. subscripsi.

Ego Fr. Guillelmus tit. SS. Marci & Petri Presb. Card. subscripsi.

Ego Fr. Nicolaus tit. Sancti Sixti Presb. Card. subscripsi.

Ego B. tit. S. Eustachii Diaconus Card. subscripsi.

Ego Guillelmus tit. S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Card. subscripsi.

Ego Raynaldus tit. S. Adriani Diaconus Card. subscripsi.

Ego P. tit. S. Mariæ novæ Diaconus Cardin. subscripsi.

Ego Joannes tit. S. Georgii ad Velum aureum Diaconus Card. subscripsi.

Dat. Avenione per manum P. Episcopi Penestrin. S. R. E. Vice Cancellarii, Indict. XI. Incarn. Dominicæ anno 1358. Pontificatus vero D. Innocentii PP. VI. anno sexto.

Ecclesia & monasterium SS. Cosmæ & Damiani in insula Pasmania contra Belgradum sive Albam maris sita, nescio quo anno, quo casu, quave calamitate funditus eversa sunt. Utrumque anno 1369. reædificatum fuit, ut docet inscriptio supra januam lateralem ejusdem ecclesiæ.

Hoc opus novæ constructionis, ad futuram rei memoriam, post destructionem infrascriptorum loci & ecclesiæ SS. Cosmæ & Damiani, Artemii, Leontii, & Euprepii MM. & fratrum, reædificatum est, & a fundamento construitur ad laudem Dei omnipotentis, & Beatissimæ ejus matris Mariæ, dictorumque Sanctorum per fratrem Petrum de Jadra, Dei & Apostolica gratia humilem Abbatem dicti loci, Capellanumque Domini Papæ, instanti anno a nativit. Salvatoris 1369. Indict. 7. die 4. Junii, Præsidente Papatui D. Urbano div. prov. Papa V. anno ejus septimo.

Sæculo decimo quinto, vel superiori, ut plures aliæ, sic etiam Abbatia SS. Cosmæ ac Damiani, Episcopis, aliisve Præsulibus, & viris ecclesiasticis commendari cœpit. Anno 1418. Franciscus Maripetrus, qui postea fuit Archiepiscopus Spalatensis; anno 1467. Petrus Fuscarus Primicerius S. Marci, 1525. Jacobus Vordius fuerunt Abbates Commendatarii.

EPISCOPI SCARDONENSES.

Scardona urbs perantiqua, frequens olim atque opulenta, sita est apud lacum, sive euripum cognominem, in quem Titius e loco declivi magno impetu sonituque delabitur, & suas cum aquis marinis commiscet; ac deinde duos alios interfluit lacus *Proclianum* & *Sibenicensem*, quos efficit mare terram irrumpens, fretisque subiens perangustis ex altero in alterum, ac tandem in Scardonicum lacum permeat, ibique longe lateque diffunditur. Titius autem per has fauces euriposque delabitur fluxu adeo celeri rapidoque, ut præter salsuginem, quam contrahit ex undis marinis, quibuscum immiscetur, fluminis decurrentis speciem ac similitudinem retineat. Naves hisce faucibus & euripis, Titioque adverso subvectæ Scardonam usque & ultra perveniunt; id quod Strabo annotavit lib. 7. *Est in ea ora fluvius* (idest Titius), *quo adverso subvehunt naves usque ad Dalmatas, & urbes Scardon, & Liburna*, idest *Liburnum*, sive *Burnum*, unde *Burnistæ* Pliniani. Cum autem Plinius scripsit *Scardonam in amne eo* (Titio) *XII. M. P. a mari distare*, hujus distantiæ initium sumpsit a mari aperto, in quod Titius infra Sibenicum invehitur, non ab illo sinu, sive euripo, cui assidet Scardona, quemque lacum Scardonæ vocant, & maritimum esse aquarum salsugo declarat. Scardonæ situs, & celebritas.

Erat Scardona civitas ad orientem extrema veteris Liburniæ, quam Titius, nunc *Kercha* dictus, a Dalmatia sejungebat, a Belgrado amplius viginti, a Sibenico circiter decem milliaribus distans; eratque una e tribus illis Illyrici maritimi civitatibus, in quibus Prætor Romanus, dum provinciam lustrabat, consistere, conventus agere, jus dicere, controversias dirimere solebat. Hinc Conventus Scardonitanus frequens ac nobilis, ad quem adscripti erant Japides ac Liburni; & quatuordecim ipsas Liburnorum civitates juris petendi caussa Scardonam ventitasse auctor Plinius, quibus adde urbes Japidiæ, & gentes utriusque regionis, quas Plinius nominatim percenset. Sub Romanis & Græcis Imperatoribus, commercio, divitiis, civium & advenarum frequentia floruit. Post irruptionem cladenque Avaricam, quæ Salonæ, aliisque Dalmatiæ civitatibus exitio fuit, a pristina florentique fortuna descivit; ac deinde easdem ferme rerum publicarum conversiones, ac dominorum mutationes subiit, quibus obnoxia fuit reliqua Dalmatia; sæpe diruta est, sæpe etiam reædificata, sed nunquam in antiquum suæ amplitudinis, atque opulentiæ statum restituta. Nunc iisdem fere vestigiis ac ruderibus veteris Scardonæ incumbit nova Scardona, in quadam veluti peninsula, quam lacus ejusdem nominis a septemtrione, oriente, ac meridie circumfluit, civitas exigui circuitus, sed mœnibus cincta & propugnaculis, ad hostiles aggressiones sustinendas & repulsandas idoneis.

Mihi dubium non est, quin Scardona priscis æræ Christianæ sæculis, cum & nominis celebritate, & multitudine incolarum, & frequentia tectorum, & copiis opibusque florebat, digna habita fuerit, in qua sedes Episcopalis constitueretur. Et Concilio quidem Salonitano provinciali, quod Honorius III. Metropolita convoca- Antiquitas Episcopatus Scardonensis.

vocavit anno 530. interfuit & subscripsit *Constantinus Episcopus Ecclesiæ Scardonitanæ*. In Concilio generali Delmitano, quod habitum est anno 877. Scardona inter urbes Episcopales Metropolitæ Spalatensi subjectas annumeratur, ut diximus in Georgio Archiepiscopo Spalatensi. Præter hæc nullum aliud antiqui Episcopatus Scardonitani vestigium in antiquis monumentis reperire licuit. Itaque posterioribus sæculis Scardona, incertum quo casu, quove infortunio, Sedem Episcopalem amisit, nec vero ante sæculum duodecimum & Belgradum funditus eversum recuperavit. Tunc enim, ut auctor est Archidiaconus, Sedes Belgradensis Scardonam translata fuit: *Cum autem Belgradensis civitas destructa fuisset a Venetis, mutavit* (Episc. Belgrad.) *sedem suam in Scardonam, namque Veneti destruxerunt Belgradum, prope Jadram, civitatem*. Itaque Episcopus Belgradensis cum plerisque civium, post urbem illam excisam, Scardonam migravit, ibique sedem pontificiam Belgrado translatam constituit: quæ quidem translatio a Romano Pontifice, vel certe a Metropolita Spalatensi approbata fuerit necesse est. Ex accessione exulum Belgradensium civitas crevit, atque ut numero incolarum, sic tectis atque ædificiis aucta est. Qui postremus Belgradi, idem primus fuit Episcopus Ecclesiæ Scardonitanæ longo intervallo restitutæ; sed ejus nomen vetustas posteritati præripuit. Huic successit Lampridius anno circiter 1160. Ab hoc series Episcopalis ad nostram usque ætatem perducta hæc est. Episcopi Scardonenses.

II. Lampridius anno circiter 1160.
III. Michael anno cir. 1178.
IV. Bartholomæus an. cir. 1200.
V. Nicolaus an. cir. 1228.
VI. Bartholomæus II. an. cir. 1240.
VII. Joannes an. 1248.
VIII. Andreas an. cir. 1270.
IX. Galvanus an. cir. 1280.
X. Nicolaus II. an. cir. 1285.
XI. Damianus an. cir. 1300.
XII. Nicolaus III. an. cir. 1315.
XIII. Paullinus an. cir. 1320.
Interregnum Episcopale.
XIV. Andreas II. an. 1325.
XV. Michael II. an. cir. 1350.
XVI. Guillelmus an. cir. 1360.
XVII. Michael III. an. 1363.
XVIII. Franciscus an. 1393.
XIX. Petramustus an. 1410.
XX. Nicolaus IV. an. 1417.
XXI. Petrus an. 1418.
Georgius electus an. 1420.
Interregnum Episcopale.
XXII. Nicolaus V. an. 1426.
XXIII. Joannes II. an. 1428.
XXIV. Jacobus an. 1431.
XXV. Felix an. 1444.
XXVI. Jacobus II. an. 1460.
XXVII. Alexander an. 1463.
XXVIII. Petrus II. an. 1479.
XXIX. Archangelus an. 1491.
XXX. Nicolaus VI. an. 1502.
XXXI. Thomas an. 1519.
XXXII. Joannes III. an. 1524.
Interregnum Episcopale.
XXXIII. N.N. an. . . . .
XXXIV. Antonius an. 1613.
XXXV. Thomas II. an. 1625.
XXXVI. Paullus an. 1642.
Interregnum Episcopale.
XXXVII. Gregorius an. 1698.
Joannes electus an. 1714.
XXXVIII. Matthæus an. 1717.
XXXIX. Nicolaus VII. an. 1721.
XXXX. Vincentius an. 1733.
XXXXI. Antonius II. an. 1754.
XXXXII. Dominicus an. 1759.
XXXXIII. Stephanus Antonius an. 1766.

Principio Ecclesia Scardonitana suam jurisdictionem Episcopalem terminis sane exiguis definiebat: quippe pars major diœcesis Belgradensis sub potestatem Episcopi Jadertini migraverat. Sed eodem sæculo cum confusi essent atque incerti fines diœcesium Provinciæ Spalatensis, Petrus VII. Metropolita Concilium provinciale Spalatum convocavit anno 1185. ut suas cuique diœcesi parœcias assignaret, & suis quamque terminis circumscriberet. Scardonensi hæ regiones attributæ sunt: *Scardonensis Episcopus habeat Scardonam, Briber, Belgrad, cum tota Sidraga*. *Briber*, *seu Brebera* una erat ex undecim Zupaniis, in quas Chrobati cisalpinam Chrobatiam teste Porphyrogenito diviserant, sita supra Scardonam ad septemtrionem, qui deinde dictus est Comitatus Briberiensis, unde Comites Briberii, familia Chrobatica principatus amplitudine, summa apud reges Hungariæ gratia, divitiarum copia præpollens. Sidraga una itidem erat ex antiquis Chrobatorum Zupaniis infra Breberam ad meridiem, in qua civitas Belgradi: hanc ademptam esse arbitror Episcopo Jadertino ac restitutam Sedi Belgradensi Scardonam translatæ; huic tamen nullas ex illis, quas antea possidebat, insulas attributas invenio præter Pasmaniam. Itaque diœcesis Scardonitana ex decreto hujus Synodi, in mediterraneis locis potissimum, satis longe lateque patebat, Jadertinæ ac Nonensi ab occasu, Traguriensi ab oriente ac meridie, Tininiensi ab septemtrione contermina. Nunc vero post urbem a Venetis e Turcarum servitute redemptam, angustioribus finibus circumscribitur, & circuitu passuum millia fere triginta complectitur: referta est familiis ritus Serbliani sive Græci, earumque Christianæ institutioni præsunt Calogeri, sive Monachi ejusdem ritus, qui nec levem molestiam exhibent populis ritus Latini, & negotii plurimum Episcopis facessere solent. Tota diœcesis constat e pagis, villis, castellis quinque & quadraginta; habitatur millibus hominum quatuor ac fere trecentis, e quibus dimidio plures in rebus sacris ritu Græco & sermone Slavonico utuntur. Parœcias Catholicas habet omnino quindecim; quarum pleræque ad rem divinam peragendam idioma Slavonicum adhibent, sed cum ritu Romano conjunctum. Harum administratio commissa est Patribus Franciscanis ab observantia cognominatis. Diœcesis Scardonensis. Incolæ partim Græci, partim Latini ritus.

Ædes Cathedralis, ut vetus, quam Turcæ diruerunt; sic nova, quæ ex Senatus consulto extructa est publico ærario sumptus contribuente, Deo consecrata fuit in honorem cultumque Beatissimæ Virginis Mariæ; quem quidem titulum e Belgradensi in templum Scardonitanum una cum sede pontificia translatum fuisse existimo. Indigenæ permisti cum advenis Serblianis in urbe habitant, omnes circiter quingenti. Unica est urbana parœcia, cui præfici solet unus de collegio Canonicorum, in eumque omnis Catholicæ plebis institutio, reique Christianæ procura- Ædes Cathedralis, & Capitulum.

curatio incumbit: Capitulum Scardonense antiquitate non inferius, quam Sedes Episcopalis fuit, & Belgradenses Canonicos simul cum Episcopo Scardonam migrasse arbitror. Vigebat certe florebatque sæculo decimo quinto ineunte, ut intelligi potest ex tabulis ejusdem Capituli confectis anno 1304. quas suo loco proferemus. Nunc Scardonense Capitulum sex ipsis Canonicis constat, quibus loco ac dignitate antecedit Archidiaconus. Potestas nominandi Episcopi & Archidiaconi concessu Romani Pontificis penes Senatum Venetum, jus eligendi Canonicos penes Episcopum est.

LAMPRIDIUS EP. SCARDONENSIS II.

Hujus nomen innotuit nobis ex diplomate Stephani III. regis Hungariæ, qui anno 1163. regiæ auctoritatis præsidio communivit quæcumque Archiepiscopus Spalatensis & Ecclesia S. Domnii ex liberalitate ac donatione Geysæ parentis sui & regum superiorum possidebant, in eorumque perpetua potestate permanere jussit *in præsentia Episcoporum Rodani Nonen., Lampridii Scardonen. & Dede Chroatien. anno secundo regni nostri, anno Incarnationis Christi MCLXIII.* Habes hoc diploma in Petro VI. Archiep. Spalaten. Lampridio, dum præsidebat huic ecclesiæ, controversia fuit cum fratribus Templariis cœnobii Gregoriani Auranæ, quod cum Svinimirus rex Chrobatiæ & Dalmatiæ donavisset Ecclesiæ Romanæ, ut eo tamquam hospitio uterentur Legati Sedis Apostolicæ, Pontifices Romani Equitibus Templariis attribuerunt, ut diximus in Laurentio Archiepiscopo Spalatensi. Id cœnobium erat in diœcesi Episcopi Belgradensis Scardonam translati. Jurisdictioni ac potestati Episcopali subjectum esse ajebat Lampridius, negabant Templarii, propterea quia ab omni extraneo dominatu liberum atque immune sub clientela Romani Pontificis esse contendebant. Caussa delata est ad Sedem Apostolicam; Alexander III. litteris datis ad Gerardum Archiep. Spalaten. secundum Templarios judicavit.

Lampridius Ep. litem habet de cœnobio Auranensi S. Gregorii cum Templariis.

Alexander servus servorum Dei Venerabili fratri G. Spalatensi Archiepiscopo, Apostolicæ Sedis Legato, salutem & Apostolicam benedictionem. In registro patris & prædecessoris nostri Eugenii Papæ annotatum invenimus Demetrium quondam Dalmatiæ Croatiæque ducem monasterium D. Gregorii, quod Urana vocatur, tempore B. M. Gregorii VII. prædecessoris nostri Romanæ Ecclesiæ obtulisse, cum omnibus mobilibus suis, & immobilibus. Unde quoniam inter fratrem nostrum L. Scardonen. Episcopum & dilectos filios militiæ Templi super monasterio præscripto controversia est suborta, præsertim cum idem Episcopus hoc ad se jure parochiali spectare proponat; fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus jam dictum monasterium, quemadmodum B. Petro & Ecclesiæ Romanæ fuit a præfato duce oblatum, liberum facias permanere, & memoratos fratres a prælibato Episcopo super hoc de cetero molestari nequaquam permittas. Transcriptum autem illius, quod in suprascripto registro invenimus, tibi præsentibus litteris inclusum transmittimus. Datum Beneventi XII. Kalendas Martii, anno videlicet 1169.

Epistola de hac Alexandri III. P. ad Gerardum Archiep. Spal.

Anno 1171. interfuit Concilio Spalatensi, quod Raymundus Cardinalis de Capella Legatus Sedis Apostolicæ indixerat, & cum aliis Episcopis Dalmatiæ subscripsit chirographo Raynerii Archiepiscopi testantis se litteras Pontificias a Legato accepisse; nisi forte hujusmodi subscriptio referenda sit ad successorem Lampridii; nam in eo chirographo præsens quidem ac testis dicitur fuisse *Scardonensis*, sed ut aliorum præterquam Tininiensis, sic hujus Episcopi nomen desideratur: *In præsentia Flasconis Tinien. Nonen., Scardonen. &c. Episcoporum.* Ceterum Lampridii vita & Pontificatus perduci potest usque ad annum 1178. nam ex Harduino de Conciliis anno sequenti hanc Sedem obtinebat.

Interfuit Concilio Spalatensi.

MICHAEL EP. SCARDONENSIS III.

Hic quippe cum Raynerio Metropolita Spalatensi & Matthæo Nonensi Episcopo Romam se contulit anno 1179. ad Concilium Lateranense III. ejusque actis subscriptus reperitur *Michael Scardonensis*. In tabulis Dalmaticis hujus Episcopi mentionem iterum ac sæpius factam invenio. Descriptionem diœceseon provinciæ Spalatensis ex decreto Synodi provincialis sancitam anno 1185. approbavit *Michael Scardonensis*, eique assignatæ sunt hæ *Parochiæ Scardona, Briber, Belgrad, cum tota Sidraga;* ut supra dictum est. De hoc Concilio in actis Petri VII. Archiep. Spal. Unam itemque alteram sententiam dixit secundum Virgines Jadertinas S. Demetrii. Virgines Belgradenses S. Thomæ post urbem a Venetis eversam receperant se Jaderam in cœnobium S. Demetrii; & cum illis quidquid prædiorum & vectigalium possidebant intra fines diœcesis Belgradensis, in jus potestatemque monasterii Demetriani transivit. Habebant autem fundos sane amplos & frugiferos in villa quadam, cui nomen erat Bubniano. De his cum Saracenus & Bruconia litem intulissent Bunnæ, seu Bonæ Antistitæ illius cœnobii, in eosque invadere conarentur; caussa delata est ad Michael Scardonensem Episcopum, in cujus diœcesi erant loca, quæ in controversiam vocabantur. Hic vero, ut e tabulis ejusdem monasterii, atque ex idoneis testibus rem totam diligenter ac penitus cognosceret, Jaderam se contulit; & cum adversarii, quos citari jusserat, ad constitutam diem non venissent, agros illos fundosque Antistitæ ac Virginibus S. Demetrii adjudicavit; quam quidem sententiam octavo post anno, cum litem redintegrassent, in eadem urbe confirmavit. Exemplum utriusque sententiæ tabulis consignatum fuit in hæc verba.

Michael Virginibus Belgradensibus Jaderam ad S. Demetrii translatis agros in Bubniano semel atque iterum adjudicavit.

In nomine æterni Dei, anno Incarnationis ejus 1181. mense Martio, Indictione quarta decima, Jadræ, temporibus D. Thebaldi Vener. Jadren. Archiepiscopi hoc actum est. Ego in Christi nomine Michael Scardonen. Episcopus, residentibus mecum magnifico Marino Ragusino, Nicolao S. Petri Plebano, Drase & Martino Capellanis meis, Rainerio Quinqueecclesiensi, magnifico Laurentio, Purce, Bratonia Sacerdotibus, Votchania judice, Nicolao Molcac, Dimitrio Sclavo, Petro Sloradi Consule, Blanculino, Domachia, Strechia, & Gaudio Mutagange, Lampredio, Vitaze, ac Botta; quod jam in mea præsentia actum fuerat, intimare curavi. Quippe cum non minus sit peccatum veritatem tacere, quam proferre mendacium; venit equidem Petriz filius Michaelis Pance, Sanctorum Dimitrii Martyris & Thomæ Apostoli advocatus respondere pro eisdem ecclesiis de quibusdam terris, quæ sunt in loco, qui dicitur Bubniani, quas moliebantur invadere Saracenus

filius

filius Beffianni, & Bruconia; præfati vero Saracenus & Bruconia in nostra præsentia positi post litis contestationem inducias postularunt . . . . . ad causæ decisionem illis terminum primum , secundum, tertium , quartum , & quintum præfiximus, consideratis temporibus, & ambarum partium opportunitatibus ; audito quod apud Jadram Farcasius Palatinus Comes Domini mei regis Ungariæ, & cum eo Flasconus Tinien. Episcopus, & Machareusius Comes , & plures nobiles viri Sclavoniæ essent , ad illos pergere studui, in quorum præsentia, & mea, & ad quorum collaudationem volens quod ratio ita definiri deberetur; prædictos Saracenum & Bruconiam citavimus, habito, & dato illis ultimo termino , ut ad litem contestandam, si de causa confiderent, accederent responsuri; sin vero, sententiæ non lucrarentur examen . Ipsi vero non venientes , justa necessitatis præcedentis causa sublata, nobis dandæ sententiæ præstiterunt opportunitatem . Nos itaque instrumenta , testes, atque allegationes prædictorum Sanctorum sufficientes esse cernentes , de consilio omnium astantium, Episcopi, & Comitum , pro ecclesia Sanctorum Dimitrii & Thomæ, sententiæ corroborationem nostra auctoritate firmavimus , terram a prædictis Saraceno & Bruconia invasam jure perpetuo ad ecclesiam Beatorum Dimitrii Martyris & Thomæ Apostoli reverti debere secundum regulam canonum & civilis juris , & ad ultimum per soliditatem Prestaldi nobilis viri, Drassenni Juppani filii Sloviniæ , Dominam Bonam prædicti monasterii Abbatissam in possessione prædictarum terrarum ponere fecimus , & eas perpetuo jure possidendas dedimus . Hanc utique sententiam de mandato prædicti Michaelis Scardonensis Episcopi scripsi ego Matthæus S. Anastasiæ Subdiaconus, & Jadræ tabellio, ut audivi, roboravi, & solito signo signavi.

Anno ab Incarnatione Domini 1189. *mense Maii die* 2. *astante Indictione septima , temporibus equidem Domini nostri Belæ gloriosissimi regis Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramæque, & Galaciæ, & Macarii curialis Comitis ejus, vice Bani , ac Petri Salonitanæ Sedis Archiepiscopi . Cum ego siquidem Michael Sanctæ Scardonensis Ecclesiæ Episcopus ad jam dictum Comitem Macarium visendum Jadram perrexissem , & totius mei Episcopatus jura pro juribus ventilando definissem; Bruconia cum filiis in mea multorumque aliorum præsentia , quos inferius dicemus , sua nobis insinuatione monstrabat, quod tu Bunna S. Dimitrii Abbatissa cum tuo conventu quædam territoria ejus in Bubniano & in campestribus deorsum posita per violentiam retinebas; tu vero e contra taliter respondebas , quod de cetero super hoc respondere non deberes, eo quod annis a multis retroactis pro eadem causa steteras , & Drassennum filium Sloviniæ Prestaldum tali tenore susceperas, quod ad primum , & secundum , tertium ac quartum, & usque ad quintum terminum præfatus Bruconia cum filiis citatus fuerat, & venire contempserat: auditis gratis utrisque partibus, & recordans, quod omnia, quæ tu Abbatissa dixeras, vera erant, tibi præfatæ Abbatissæ & tuis posteris Abbatissis prænotata territoria cum omnibus terminis & pertinentiis suis habere & perpetuo possidere per sententiam adjudicavimus ; tibique præfatum Drassennum ad nostri judicii confirmationem dedimus, ipse vero vice sui Tolisium Tugomirik super eamdem causam constituit . Acta sunt quidem hæc & definita coram Damiano Comite Jadræ, Dimitrio Sclavo, & Petronio Cucillæ judicibus , Micha Strigulæ ; Boricio Michaelis, Michael Subbæ, Nicolao Segerlatti, Gregorio Cilumbuli; de Sclavis autem fuerunt hi, Vilzarius filius Goysæ, Milonia cum filio de genere Chriselza, & multi alii, coram quibus præfata territoria circumventa & terminata fuerunt . Et ego Blasius S. Anastasiæ Diaconus, Jadertinæ civitatis notarius a præfato Episcopo Scardonensi rogatus , hanc definitionis & protectionis cartulam, ut audivi, scripsi, roboravi, & solito signo signavi.*

Extat epistola Cælestini III. anno 1196. ad *Scardonen.* & *Tinien.* Episcopos , quam inseruimus actis Petri VIII. Metropol. Spalaten. Jubentur litem dirimere a Canonicis Archiepiscopo illatam de quarta parte decimarum , quam Capitulo deberi, attribuique oportere contendebant. Anno 1197. Spalatum ad comitia Archiepiscopalia se contulit *M. Scardonen.* Sed cum de successore ejusdem Petri VIII. deligendo Episcoporum suffragia inter se discreparent, neque in unum convenire possent , re infecta cum aliis discessit. Vide §. Petri VIII. actis subjectum. Anno 1198. cum Andreas dux Dalmatiæ &c. *confirmavit B. Domnio capellam S. Moysi & S. Stephani in Salona* , præsens ac testis adfuit cum aliis Episcopis provincialibus *Michael Scardonensis*. Vide §. modo laudatum. *Judex a Cælestino III. datus Canonicis Spalaten.*

Antistes Jadertinus , cum ex auctoritate Sedis Apostolicæ ante annos circiter quadraginta titulo ac dignitate Archiepiscopali auctus fuisset , jurisdictionis metropoliticæ fines amplificare cupiens , fictis & commentitiis rationibus Henrico Hungariæ regi suadere conatus est Ecclesiam Scardonitanam ad provinciam Jadrensem pertinere. Vellet igitur ac juberet, ut Michael Scardonensis Episcopus subjectum se Archiepiscopo Jadertino atque obedientem præberet. Extat epistola Henrici regis ad Michaelem, quam hic subjicio. *Jubetur subesse Archiepiscopo Jadertino.*

Henricus Dei gratia Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramæque rex M. Scardonensi Episcopo salutem & gratiam.

Discretioni tuæ districte præcipimus, ut ad civitatem Jadertinam visis litteris accedas, & Archiepiscopatus privilegium diligenter perscrutando , in omnibus , sicut in ejusdem privilegii tenore Episcopatum tuum Archiepiscopatui Jadertino subditum esse legeris, fideli nostro Archiepiscopo Jadertino debitæ subjectionis officium patienter & diligenter impendas , & universis ejus successoribus.

Hanc epistolam, cum notis chronologicis careat , scriptam fuisse arbitror anno 1198. biennio fere postquam Belæ III. parenti Henricus in regnum Hungariæ successerat . Cum per eos dies Spalatina Sedes vacaret, Capitulum Spalatense caussam ac defensionem suæ Metropolis suscepit, Jadertini conatus infregit , cujus postulatum nullis tabulis, nullo jure , nulla consuetudine niti per suos nuncios ac litteras regi declaravit. Henricus igitur regium mandatum revocavit; & epistolam plenam officii ac benevolentiæ ad Capitulum rescripsit , quam exhibuimus eodem paragrapho subjecto actis Petri VIII. Archiepiscopi.

Ad Michaelem pertinet epistola Innocentii III. inscripta Tininiensi & Scardonensi Episcopis , itemque cœnobiarchæ Traguriensi S. Joannis ; quæ data est Laterani IV. Id. Julii anno 2. Pontificatus, idest æræ vulgaris 1199. Nicolaus Episcopus Phariæ in Sedem Jadertinam injussu Romani

mani Pontificis invaserat, & in ejus locum Pharienses Micham Canonicum Spalatensem populari suffragio substituerant. De re utraque Pontifex quaestionem institui jubet, & quae comperta fuerint ad se referri. Initium epistolae Innocentianae est ejusmodi: *Innocentius Episcopus servus servorum Dei ven. fratribus Tinien. & Scardon. Episcopis, & dilecto filio Ab. Tragurien. sal. & Apostolicam benedict.* Haec epistola cum ad Ecclesias Jadrensem & Phariensem pertineat, alterutrius historiae reservanda est.

Theodorus Ep. Sareanensis subscriptus Concilio Diocletano non Scardonensis, sed Sorbiensis fuit.

Concilio provinciali, quod in Dalmatia superiori habitum est anno 1199. ex mandato Innocentii III. praesidentibus duobus Legatis Apostolicis, post Joannem Antibarensem, sive Diocletanum Archiepiscopum, aliosque ejusdem provinciae Episcopos, postremo loco subscriptus reperitur in collectione Veneta Labbeana *Theodorus Episcopus Sareanensis*. Joannes Harduinus legendum putat *Theodorus Scardonensis Episcopus*; quam lectionem confirmat index ejusdem collectionis Labbeanae: *Theodorus Sareanensis, pro Scardonensis*. Sed hanc lectionem respuit metropolis & provincia Diocletana, sive Antibarensis, ad quam non pertinebat Ecclesia Scardonensis, neque hujus Episcopo ad eam Synodum aditus esse poterat. Legendum itaque *Theodorus Sorbiensis Episcopus*, ut est in meis schedulis mss. Is quippe ex epistola Alexandri II. suberat Metropolitae Antibarensi, sive Diocletano. Quare nihil est, cur hic Theodorus in catalogum Antistitum Scardonensium recipi debeat. Michaeli autem proxime in hanc Sedem Episcopalem successit

BARTHOLOMAEUS EP. SCARD. IV.

Saeculo decimo tertio ineunte ad hanc Ecclesiam regendam accessit. Erat patria Jadertinus; consecrationem Episcopalem simul cum Joanne electo Nonensi suscepit a Bernardo Metropolita Spalatensi. Sed cum utrique deesset tum aetas matura, tum scientia necessaria ad munus Episcopale sustinendum ac regendum; Innocentii III. reprehensionem, atque animadversionem canonicam, qui eos consecravit, effugere non potuit. His duobus Episcopis quid poenae ecclesiasticae inflictum fuerit, incompertum est: neutrum certe Pontifex Episcopatu movit. *Ordinavit autem Bernardus uno die Joannem nepotem Cutilae Nonensem Episcopum, & Bartholomaeum nepotem Titionis in Episcopum Scardonensem. Hi ambo erant Jadrenses; nec satis legitime in eorum fuerat promotione processum; quippe in aetate & scientia non modicum patiebantur defectum. Unde quia Bernardus non qua debuit circumspectione ad eorum examinationem processit, nimisque festinanter eis manus imposuit, non sibi cessit impune. Nam delatus ad Summum Pontificem canonica fuit animadversione punitus.* Haec Archidiaconus cap. xxv.

Bartholomaeus Ep. ecclesiae S. Petri cum coenobio SS. Cosmae & Damiani conjunctionem confirmat.

Valerius de Ponte Archidiaconus Jadrensis de Bartholomaeo mentionem fecit his verbis: *Cum ecclesia S. Petri Bubgnanae esset dioecesis Belgradensis, cujus Sedes Episcopalis Scardonam translata fuit post eversionem Belgradi; ideo Bartholomaeus Episcopus Scardonensis unionem illius ecclesiae cum monasterio SS. Cosmae ac Damiani confirmavit anno 1207.* Quod ut planius intelligi possit, res paullo altius repetenda est. Anno 1202. cum Veneti Jaderam, quae jampridem ad reges Hungariae defecerat, & saepius ad imperium revocata redire noluerat, expugnatam captamque moenibus nudassent, ac pleraque aedificia privata & publica demoliti essent; Virgines S. Demetrii partim cum Viola Antistita in Arbam insulam ac civitatem transvectae receperunt se in monasterium S. Andreae, partim vero ad ecclesiam S. Petri de Bubniano, domumque illam campestrem commigrarunt, quae ad monasterium S. Demetrii pertinebat. Jadrenses post exactos Venetos, & patriam recuperatam, cum nulla spes esset restituendi coenobii Demetriani, ecclesiam illam grati animi ergo donarunt Dominico Abbati SS. Cosmae ac Damiani: *quoniam*, ut ipsi ajunt in tabulis donationis, *nostrae desolationis tempore, vos & monasterium vestrum agnovimus nobis profligatis fore asylum pariter & auxilium*. Hanc donationem Viola Antistita Jaderam reversa, ac recepta in monasterium Benedictinum Jadrense S. Mariae, confirmavit. Ceterae Virgines Demetrianae, quae ad S. Petri de Bubniano confugerant, cum summa rerum omnium inopia & multis ac magnis incommodis conflictarentur, ejusdem Dominici Abbatis opem & auxilium implorarunt. Hic illarum vicem miseratus non solum in praesens earum egestati subvenit, sed etiam pollicitus est nihil eisdem in posterum, quoad viverent, ab se & suo monasterio defuturum, sive ad victum, sive ad cultum & vestitum: *Suscepit nos*, inquiunt, *in consortio fraternitatis suae, firmiter nobis pollicens in vita nostra tam in victualibus, quam & indumentis, seu in omnibus necessariis, prout sororibus suis, velut meliori e fratribus monasterii providere &c.* Hanc tam benignam & beneficam erga se voluntatem remunerari cupientes ecclesiam S. Petri de Bubniano, de consensu illorum, qui eam condiderant, cum omnibus vineis ac praediis eidem annexis Dominico coenobiarchae & monachis SS. Cosmae & Damiani perpetuo possidendam tradiderunt, *praesente Domino Bartholomao Scardonense Episcopo;* qui donationem, & conjunctionem illius ecclesiae cum illo coenobio Benedictino approbavit anno 1207. idque testatum esse voluit hoc diplomate Episcopali.

Diploma Bartholomaei.

Bartholomaeus divina dispositione Scardonensis Episcopus licet indignus Dominico Abbati S. Damiani de monte, dilecto in Christo fratri, & per te tuis Catholicis successoribus in perpetuum. Dignum itaque & consentaneum omni rationi est omnibus, maxime ecclesiarum praelatis, monasteria & loca Dei fovere, manutenere, & omni modo consulere, ac vota, quae rationis tramite non discordant, effectu prosequente implere. Ea propter, dilecte in Domino frater, tuis justis postulationibus gratum praebentes assensum, ecclesiam S. Petri de Bubniano, quae voluntate & assensu fundatorum ejus, quorum nomina inferius scripta sunt, tibi & tuo monasterio cum omnibus suis pertinentiis subposita & tradita est, auctoritate nostra damus, & confirmamus, statuentes praesentis scripti firmitate, ut nulli omnino hominum de praedicta ecclesia te, vel ipsum monasterium, & successores tuos aliqua dolositate, vel violentia liceat perturbare, molestari, vel inquietare. Quicumque igitur fuerit ille cujuscumque ordinis, seu conditionis, qui praedictum monasterium S. Damiani de praedicta ecclesia, & omnibus suis pertinentiis, & tuos quoque successores fatigare praesumpserit, iratum habeat Deum Patrem omnipotentem, & Jesum Christum filium ejus ac Spiritum Sanctum ab utroque proceden-

tem ; conservatoribus autem sit pax D. N. Jesu Christi , & vita potiantur æterna . Hæc omnia per nos statuta & completa sunt traditione Slovinia filii Boricii, & Grubesse fratris ejus, Radoslavi , & Dragoslavi filiorum Stephani, Trace Binboli filii Tollissi, Jurgii filii Redosci, Nicule & Prodanizi filiorum Dominici Gussikiorum, prædictæ ecclesiæ fundatorum; præsentibus Mirgo & Dessidrago, Stojanno, Negosso, Dragovano presbyteris, Duymo, Mogorovikio, Tattaro, Chleunanino, Choddimero, Caciclo, Juttroso &c. Scripta sunt hæc omnia & firmata a Vitale S. Petri veteris plebano & Jadertino notario, festo S. Benedicti Abbatis, quæ est XII. Kal. Aprilis , anno Incarnationis D. N. Jesu Christi 1207. *Indictione decima , tempore Domini Innocentii Papæ Tertii , regnante vero Andrea Tertii Belæ regis filio, Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramæ, Serviæque rege feliciter.*

Bartholomæus Ecclesiæ Scardonensi præfuit usque ad annum fere 1228. neque enim ante hoc tempus successor illi datus est

NICOLAUS EP. SCARDONENSIS V.

Erat Canonicus Ecclesiæ Spalatensis , ut docet *Memoria Archiep. Salonit. & Spalaten. Ecclesiæ;* quem consecratum fuisse a Guncello Metropolita testes sunt Thomas Archidiaconus , Anonymus Acutheanus in catalogo Antist. Spalatensium, itemque Michael Pharienfis, & Treguanus Traguriensis Episcopi, Cataldus Archidiaconus Spalatensis . Ex hujus postremi testimonio colligitur consecrationem Nicolai referendam esse ad annum hujus sæculi vel 28. vel 29. Cataldus quippe non ultra biennium nomen *Archidiaconi electi* sustinuit : hujus quippe electionem ut Guncellus approbaret , adduci nunquam potuit: huic e vivis erepto successit anno 1230. ipsemet Thomas scriptor historiæ Salonitanæ : *Erat autem Cataldus jam ætate grandævus , nec toto peracto biennio mortis debitum solvit . . . . . Anno Domini MCCXXX. vacante Archidiaconatu Capitulum & universus clerus in summa concordia elegerunt Thomam Canonicum in Archidiaconum suum.* Ex cap. XXVII. & XXXIII. historiæ Salonit. Guncello hæsitanti ac dubitanti essetne satis duorum Episcoporum præsentia ac ministerium ad novum Episcopum Scardonensem rite initiandum, præsto adfuerunt duo illi Episcopi supra laudati, & Cataldus Archidiaconus electus , qui omnem dubitationem eximerent . Horum testificationes descriptæ sunt in Actis Guncelli Archiepiscopi.

Cum de quibusdam prædiis in agro Rogovitano controversia esset inter Fratres Templarios Auranæ & Rupertum Abbatem SS. Cosmæ ac Damiani , ad eam dirimendam arbitrum sumpsere Guncellum , qui secundum Abbatem & monachos sententiam dixit, suæque sententiæ testem atque approbatorem esse voluit *Nicolaum Episcopum Scardonensem . Viros*, inquit Guncellus, *ecclesiasticos , & spirituales convocavimus N. Scardonen. Episcop., B. Archipresbyterum de Birberio &c. Anno Domini* 1229. *Indict.* 3. *mens. Decembris*. Hæc in Actis Guncelli.

BARTHOLOMÆUS II. EP. SCARD. VI.

Huic quoque consecrationem Episcopalem impertiit Guncellus Archiepiscopus , ut est apud Archidiaconum : *Consecravit Nicolaum Scardonensem , quo defuncto alium ibidem consecravit Episcopum nomine Bartholomæum . Fuerunt autem ambo isti de civitate Spalatensi assumpti .* Guncellus e vita migravit anno 1242. Itaque ante hunc Bartholomæus regimen ecclesiæ Scardonitanæ suscepit . Elucebat in eo singularis rerum omnium humanarum despicientia , exquisita doctrina , flagrans in Deum & in proximum caritas . Anno 1247. ut docet Archidiaconus , cum tribus aliis Episcopis suffraganeis Hugrinum electum Metropolitam Spalatensem pontificia consecratione inauguravit . Cum Hugrinus Philippum Episcopum Seniensem Lugdunum in Galliam misisset ad Innocentium IV. pallii pontificalis petendi caussa , Pontifex Bartholomæo munus pallii Hugrino imponendi , honoris ergo decrevit ; ad quem una cum pallio litteras misit, quos in Hugrino descripsimus.

Sed antequam Episcopus Seniensis cum pallio & litteris pontificiis Spalatum pervenisset , Bartholomæus , dimisso Episcopatu , ut sibi uni ac Deo vacaret, ad Patres Franciscanos de observantia transierat, vitæque monasticæ se addixerat. Cum Episcopalem characterem retineret, rite ac legitime pallium Archiepiscopo tradere, & Pontificis mandata exsequi potuit ; quibus perfunctus statim se ad cœnobium retulit . *Reversus est Episcopus* , ait Archidiaconus , *palliumque tradidit ex mandato Apostolico in manibus Bartholomæi Scardonensis Episcopi , eidem Archiepiscopo assignandum . Idem tamen Episcopus licet jam relicto sæculo Fratrum minorum religionem intrasset, vocatus tamen Spalatum venit, pallioque , ut ei mandatum fuerat , Hugrinum Archiepiscopum investivit.* Erat in provincia Breberiensi , quæ ad diœcesim Scardonitanam pertinebat , non incelebre monasterium ordinis Franciscani , quod non multis annis post obitum S. Francisci Comites Breberienses fundaverant. In eo vitam religiosam Bartholomæum professum fuisse arbitror, quam ad normam Franciscanæ disciplinæ ad extremum usque spiritum sanctissime transegit . Anno 1267. adhuc vivebat; quippe quem nominatum invenio in procemio cujusdam actus & sententiæ judicialis, quam eodem anno Joannes Metropolita Spalatensis Sibenici promulgari jussit ; hic siquidem Archipresbyterum ejus oppidi , duos Abbates , tres presbyteros , aliosque inferiorum ordinum clericos , quibus digni erant , pœnis affecit : *Coram ecclesiæ senioribus , videlicet venerabilibus fratribus , Episcopo Traguriensi ejusdem loci diœcesano , & Episcopo Pharensi, & fratre Bartholomæo quondam Episcopo Scardonensi &c.*

Bartholomæus postquam Episcopatum cum instituto Franciscano commutaret , pallium Hugrino Arch. Spal. imposuit.

JOANNES EP. SCARDONENSIS VII.

Joannes Ep. Scardonen. electus Arch. Spalat. sed non admissus a Pontifice.

E sanctissima Divi Dominici sodalitate assumptus est evectusque ad Sedem Scardonensem, de quo Archidiaconus c. 48. *In his diebus* (anno 1248.) *contigit quemdam fratrem Joannem natione Hungarum de ordine Prædicatorum eligi in Episcopum Scardonensem , qui præsentatus Archiepiscopo* (Hugrino) *in illis tunc partibus existenti , confirmationem ab eo suscepit , secumque duxit ad Metropolitanam Ecclesiam consecrandum . Misitque & vocavit suffraganeos , cum quibus eadem erat consecratio celebranda . Eo autem temporis articulo infelix Hugrinus gravi languore corripitur , & ingravescente paullatim morbi fervore XI. die ad extrema pervenit . . . Suffraganei , qui ad consecrandum Scardonensem Episcopum*

pum convenerant, ejusdem Archiepiscopi exequias celebrarunt; & frater Joannes, qui in Episcopum venerat consecrari, per electionem unanimem in Archiepiscopum extitit postulatus.

Sed Innocentius IV. Spalatensium Legatorum postulatione rejecta, & Joannis electione rescissa, Rogerium virum singulari doctrina praeditum Spalatensibus Archiepiscopum dedit. Joannes ergo ad suam ecclesiam reversus, biennio post ab Rogerio, qui Spalatum venit an. 1250. pontificiam consecrationem suscepit. Per ea tempora clero Sibenicensi cum Treguano Episcopo multae & graves contentiones fuerunt, de quibus alio loco, fervebantque in dies vehementius. Pontifex per litteras Anagniae datas v. Id. Julii Joannem Scardonensem Episcopum & Archiepiscopum Jadrensem judices constituit, ut de quibus inter utrosque controversia erat, rite cognoscerent, ac sententiam ferrent; vel si alterutra pars nollet eorum judicio stare, terminum utrisque praefinirent, intra quem Sedem Apostolicam vel per se, vel per suos procuratores caussam dicturi accederent. Epistolam Innocentianam habes in historia Sibenicensis Ecclesiae.

Judex praepositus controversiae dirimendae, quae Episc. Traguriensi erat cum clero Sibenicensi.

Tragurienses soli quod satis esset ad coenobium ac templum aedificandum in suburbio Patribus Dominicanis assignaverant. Columbanus Episcopus Traguriensis cum obstaret, Clemens IV. anno 1265. Joanni Episcopo Scardonensi per litteras mandavit, ut fratrum suorum caussam apud Episcopum tuendam susciperet. Hae litterae pertinent ad ecclesiam Traguriensem. Nec frustra operam suam interposuit; nam paullo post Dominicana familia Tragurium ingenti omnium ordinum laetitia & gratulatione recepta est. Postqam aliquot annos summa totius civitatis approbatione ecclesiam illam gubernasset, moriens non solum virtutis ac bonitatis suae triste desiderium, sed etiam cupiditatem alios atque alios Episcopos nanciscendi ex eadem omnium virtutum schola, ex qua ille prodierat, Scardonensium animis infixam reliquit. Itaque ex eodem Praedicatorum ordine desumptus est

ANDREAS EP. SCARDONENSIS VIII.

Insignis Theologiae magister tum eruditione, tum probitate conspicuus, qui gravissimo Sacrae Inquisitionis munere per id temporis Jaderae fungebatur, ut docent tabulae Jadrenses. Sub Andrea Episcopo coenobium Dominicanum Scardonae fundatum fuisse arbitror, cujus mentio reperitur in antiquis monumentis; sed nunc non extat, nescio quo fato, quove tempore sublatum. Ad ejusdem Episcopatum referenda censeo initia monasterii Virginum S. Clarae, quod extra urbis moenia conditum fuisse dicitur a Stanislava sorore Paulli Comitis de Breberio, sub titulo ac patrocinio S. Elisabethae filiae Andreae II. regis Hungariae, quae cum ad sodalitatem earumdem Virginum aggregari voluisset, vitam duxit omnibus sanctimoniae notis insignem. Illam Gregorius IX. Divarum catalogo adscripserat. Dynastae Breberienses per ea tempora copiis opibusque pollebant, ac fere dominabantur in Dalmatia. Erant quinque fratres, quibus Ladislavus rex Hungariae summam rerum omnium gerendarum potestatem permiserat. Ex his erat Paullus Chrobatiae idem ac Dalmatiae Banus. Hujus ergo soror Stanislava habuit a fratre, unde monasterium Scardonense aedificaret ac dotaret, optimisque vectigalibus instrueret; in quo ipsa quoque Franciscanum habitum sumpsit, Deoque se in perpetuum devovit. De hoc monasterio paullo post iterum mentionem fieri oportebit. Neuter annus, vel a quo initium duxerit, vel in quem desierit Episcopatus Andreae, compertus mihi est.

Collegium Virginum S. Clarae in suburbio fundavit Stanislava soror Paulli Bani.

GALVANUS EP. SCARDONENSIS IX.

Hic tertius est Episcopus ex ordine S. Dominici delectus ad Ecclesiam Scardonitanam regendam. Ejus mentionem perhonorificam fecit Cavallerius in eo libro Italico, qui inscribitur *Galleria de' PP. Predicatori*. Idem tamen Cavallerius & alii scriptores historiae Dominicanae tradunt fuisse illum quidem a Martino IV. qui anno 1281. sublectus est Nicolao III. in Sede Scardonensi confirmatum, sed postea gravissimo anathemate perculsum anno 1284. III. Id. Aprilis, propterea quod compertum fuit Galvanum a coenobio ad Sedem Episcopalem injussu praesidum suorum transiisse; id quod decreta Pontificum vetabant. An vero etiam sacerdotio in perpetuum privatus fuerit, jussusque ad pristinum religiosae vitae institutum redire, mihi non liquet.

NICOLAUS II. EP. SCARDONENSIS X.

Extat objurgatoria epistola Joannis V. Metropolitae Spalatensis ad Nicolaum Episcopum Scardonensem data anno 1293. Dum acerrima illa & diuturna contentio fervebat inter Tragurienses & Sibenicenses, quod hi jamdudum molirentur ecclesiam suam jurisdictioni Traguriensis Episcopi subducere; nullus per ea tempora fuit, qui Episcopi operam & officia Sibenicensibus praestaret; nullus qui novos clericos initiaret, vel jam initiatos ad superiores ordines promoveret; nullus denique qui plebem Christianam sacro chrismate inungeret; nam Leonardus Faletrus, quem Sibenicenses elegerant in Episcopum, neque confirmatus fuerat, & consecrationis Episcopalis expers erat. Sibenicenses ergo rogarunt Nicolaum Episcopum Scardonensem, ut Episcopi vicem suppleret. Sibenicensium postulatis cum ille per summam imprudentiam paruisset, dignum se praebuit, quem Joannes Metropolita jure ac merito reprehenderet ob violatam jurisdictionem Episcopi Traguriensis; ac de interdicto nuperrimi concilii provincialis admonitum absterruit, ne quid tale in posterum auderet. Haec paullo distinctius & fusius in actis Joannis Metropolitae, ubi hujus ad Nicolaum epistolam descriptam reperies. De Nicolao II. Ep. Scardonen. nihil praeterea memoriae proditum est.

DAMIANUS EP. SCARDONENSIS XI.

Hunc Valerius a Ponte Archidiaconus Jadertinus & alii anteponunt Nicolao II. decepti nota chronologica subjecta quibusdam tabulis Capituli Scardonensis, in quibus nominatur *Damianus Episc. Scardonen.*, quam quidem notam vitiatam esse deinde ostendam. Scardonenses ut se gravissimis oneribus, operibusque servilibus eximerent, quae Paullus Banus Chrobatiae & Dalmatiae imposuerat, pacti fuerant duo millia librarum singulis annis eidem persolvenda; & pro portoriis & vectigalibus, quae pro singulis rebus, quaecumque venirent, exigebat, libellas annuas omnino ad sexcentas; itemque quaternas navi-

naviculas lignis onustas, quater quoque anno, statisque diebus contribuendas monasterio S. Elisabethæ, in quo Stanislava soror Bani vitam religiosam degebat. Hæc acta sunt & confirmata coram Damiano Episcopo ejusque Canonicis. Capitulum vero hujus conventionis tabulas confici, suumque iisdem & civitatis signum imprimi jussit.

Tabulæ cujusdam conventionis inter Scardonenses & Paullum Banum confectæ a Capitulo Scardon.

Nos Capitulum universum cathed. ecclesiæ B. M. Virginis de Scardona, significantes memoriæ commendamus universis, quibus expedit, præsentem paginam inspecturis, quod accedentes ad nostram præsentiam viri nobiles cives Scardonæ, videlicet Lubovac filius q. Bartoduzzi, Cosmar & Mihael filii q. Dobrosii cognomento Tuardoub, Tribinus & Bosanus, Berislavus, Dominicus, Laurentius, & Zane pro parte sua, suorumque civium omnium Scardonæ, pro parte vero altera V. Nob. nomine Turchio q. Stroimiri in persona D. Bani Paulli, tamquam per pactum pro eo quod dictæ civitatis cives tenebantur ad castrum Scardonæ in quibusdam servitiis, videlicet vigilias seu custodias servare, vineas & terras colere, & aquam portare, onera & alia servitia consueta facere; his & aliis cupientes absolvi, & esse liberi, & frui libertatibus civilibus, convenerunt cum præfato D. Bano, & se obligaverunt eidem annuatim & in perpetuum solvere duo millia librarum; & pro pedagio portarum civitatis ejusdem, pro piscaria, pro macello, & pro arboragio porti, & pro transitu barcanei lib. 600. Ven. par. Item iidem VV NN. obligaverunt se in perpetuum facere conducere monasterio S. Elisabeth, ubi degit Stanislava sanctimonialis soror dicti D. Paulli Bani, & hoc necessitate ipsarum dominarum, & capellanorum earumdem, de lignis quatuor vicibus in anno, in festivitatibus videlicet omnium Sanctorum, in nativitate Domini, in Carnisprivio, & Pentecoste, omni vice quatuor barchas, vulgariter dictas Bastassizas; hoc tamen, facta satisfactione prius dictæ civit. civibus, vid. Vuladislavo filio Petri, Stoyslavo, & Lucæ filiorum q. Berizzi, & Comiti per d. D. Paullum Banum pro quibusdam territoriis, sylvis, & campis, pratis, aquis, & aquarum conductibus, quas idem cives & communitas Scardonæ vendiderunt d. D. Paullo Bano & consorti suæ D. Ursæ Banissæ pro tribus M. lib. & 144. quorum quidem territoriorum venditorum per dictos cives & Comitem sunt termini, sive confines . . . . & descendunt ad fluvium Karca vulgariter vocata, prout continetur in litteris seu instrumentis confectis super factum præfatæ venditionis, & annuatim deviciant debitum suum sive obligationem duo Mil. & 600. lib. quitando, donec fiat satis pro utraque parte; quod si aliud dicti cives secus fecerint, vel essent ausi contraire dictæ compositioni, se obligaverunt duplum solvere, & ad pristina servitia redire; præsentibus videlicet Rev. in Christo Pat. & DD. Damiano Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopo Scardonen. nec non & viris nobb. scilicet Comite Neliptio filio q. Georgii, & Comite Budislavo Corbavien. filio q. Curiaci, & aliis quampluribus ad hoc vocatis ad nostrum secretarium; in cujus rei testimonium præsentes jussimus per nostrum notarium in carta publica redigi, redactum sigillo Capituli nostri prætacti una cum sigillo communitatis Scardonæ, munimine sub appensione consignari. Datum Scardonæ cathed. ecclesiæ. A. Nat. 1284. Indict. 2. Pontif. Bened. PP. die 11. men. Februarii.

Annus 1284. neque cum Indictione II. neque cum Pontificatu Benedicti XI. congruit, sed cum Indictione XII. & anno tertio Martini IV. Cohærent autem inter se Indictio secunda, & annus primus ejusdem Benedicti; utrique vero respondet annus æræ vulgaris 1304. ad quem tabulas illas referri necesse est. Numeri annorum vitiati culpam librario attribuendam censeo, qui notas illas arithmeticas ob vetustatem cariosas & semesas, dum interpretari volebat, fœdum in modum depravavit. Ex his autem tabulis colligitur Damianum sæculo decimo quarto ineunte Ecclesiæ Scardonensi præfuisse. His temporibus prope a cœnobio S. Elisabethæ Ursa Banissa, idest uxor Paulli Bani, ecclesiam S. Joannis Baptistæ ædificavit, eidemque domicilium adjungere decreverat ac tradere Patribus Franciscanis de observantia, qui curam sacrarum Virginum proximi collegii susciperent, eisque divina sacramenta ministrarent. Interea Paullus Banus mortuus est, ut tradit Micha Madius cap. VI. *Anno 1312. mense Maji Paullus Banus Nob. Croat. obiit ad Christum; & Mladinus ejus filius in Banum ordinatur.* Nec multo post Ursa quoque vidua Paulli morte prærepta ædem quidem S. Joannis absolutam reliquit, cœnobium vero si non perfectum, certe inchoatum. Illud Mladinus utriusque filius perfecit, tradiditque Patribus Franciscanis.

Ursa Paulli Bani uxor ecclesiam S. Joannis ædificavit.

De jure percipiendi decimas ex agris, quos monachi SS. Cosmæ & Damiani possidebant in diœcesi Scardonensi, litem habuit Damianus cum Joanne Abbate. Caussa delata est an. 1308. ad Franciscum Cardinalem Gentilem, qui tunc Legati Pontificii munere in Hungaria & Dalmatia fungebatur, actaque fuit coram ejusdem auditore Philippo de Sardinia, ut docent tabulæ archivi Apostolici Avenionensis: *Die undecima mensis Augusti 1308. Pontificatus Clementis V. anno tertio, processura facta coram D. Philippo de Sardinea auditore generali Reverendissimi D. Francisci Gentilis Dei gratia tituli S. Martini in montibus Presbyteri Cardinalis, ad instantiam Venerabilis in Christo Patris Episcopi Scardonensis, contra religiosum virum fratrem Joannem Abbatem monasterii SS. Cosmæ & Damiani de monte Jadren. diœcesis, ad effectum consequendi collectam, seu decimas, quas dicto Episcopo debet solvere pro terris, possessionibus, & ecclesiis, quas dictus Abbas & dictum monasterium habent in diœcesi Scardonen.*

NICOLAUS III. EP. SCARDON. XII.

De quo nihil extat in tabulis Dalmaticis, nisi quædam ejus testificatio, quam Joannes Lucius refert ad annum 1319. & monumentis Traguriensibus inseruit lib. 3. cap. 8. *Frater Nicolaus Episcopus Scardonæ cum sacramento exposuit, quod Marinus Andreæ nobilior & potentior inter cives Trag. occidit cum comitiva sua notarium communis, & vulneravit duos de Consulibus, propter quod commoti omnes nobiles & ignobiles fecerunt Matthæum Zori primo Capitaneum & Rectorem &c.* Hoc eodem anno Joannes XXII. potestatem fecit Patribus Franciscanis recipiendi ecclesiam S. Joannis ab Ursa uxore Paulli Bani exstructam & a Mladino illis traditam, itemque monasterii ibidem ædificandi, ut scriptum est in tabulis Avenionensibus: *Facultas ministro & FF. Min. de Sclavonia recipiendi ecclesiam S. Joannis Scardonen. diœcesis per uxorem* quon-

quæ per Mladinum filium tradita fuit Patribus Franciscanis Joanne XXII. P. approbante.

quondam Paulli Bani . . . ædificatam , & per nob. virum Mladinum ipsis FF. oblatam ; ibique ponendi conventum. Dat. Avenione XII. Cal. Julii , anno Pontif. Joannis 3. qui congruit cum anno Christi 1319. Extat epistola ejusdem Pontificis, eodem anno dieque scripta, in qua non solum ecclesiam, sed etiam cœnobium a Mladino exædificatum recipiendi facultatem iisdem Patribus dedit.

Sacræ Religionis vestræ merita , sub qua virtutum omnium Domino militantes , vobis per vitæ meritum , & aliis proficitis per exemplum , instanter exposcunt , ut petitionibus vestris favorabiliter annuamus. Sane petitio vestra nobis exhibita continebat , quod dilectus filius nob. vir Banus Maladinus zelo piæ devotionis inductus conventum fratrum vestri ordinis in ecclesia S. Joannis diœc. Scardonensis , quam quondam legitima tunc uxor quondam Paulli Bani , dicti Bani Maladini uxor ad hoc ipsum cum quibusdam ædificiis ecclesiæ prædictæ adjunctis ædificare curavit, cupit habere , ubi majestas Altissimi collaudetur ; ac propterea ecclesiam ipsam accipiendi , & ponendi conventum fratrum vestri ordinis supradicti , vobis largiri licentiam a nobis suppliciter postulatis . Nos igitur qui piis votis fidelium libenter annuimus , eaque , quantum nobis ex alto permittitur , favorabiliter exaudimus , vestris supplicationibus inclinati recipiendi ipsam ecclesiam cum ædificiis supradictis , & ibidem conventum fratrum prædictorum ponendi , prout videbitis expedire , non obstante Constitutione felicis recordationis Bonifacii Pp. VIII. prædecessoris nostri in contrarium edita , vobis concedimus facultatem sine juris præjudicio alieni. Nulli ergo &c. Dat. Avenione 12. Cal. Julii , anno 3. idest ut supra anno Christi 1319.

Nec vero dubium esse videtur, quin ad hanc facultatem Patribus Franciscanis impetrandam , eorum precibus suas quoque adjunxerit Nicolaus Episcopus ; erat quippe ex eadem Franciscana, vel certe Dominicana familia, ut *Fratris* titulus eidem in tabulis supra laudatis appositus declarat . Eodem anno 1319. vel proximo ineunte Nicolaus e vita decessit.

PAULLINUS EP. SCARDON. XIII.

Nobilissima stirpe & antiquissima ortus, haud minus virtutum, quam generis splendore Sedem Scardonitanam nobilitavit. Gens Drascovitia divitiarum affluentia, virorum insignium copia , magistratuum & rerum gestarum gloria in primis inter principes Chrobatiæ familias floruit . Hanc Comes Gualdus Prioratus e Dynastis sive Comitibus Tinninii propagatam tradit in eo libro Italico, quo vita & facta praclara illustrium virorum complexus est , quemque anno 1674. Viennæ in Austria ex typographia Michaelis Turnmayer emisit. Omnes nominatim percenset Banos, Duces , Episcopos, Cardinales , qui e domo Drascovitia prodierunt. In his Paullinum nostrum numerat, quem ob singularem vitæ innocentiam , doctrinam exquisitam , & virtutes eximias ad Sedem Scardonensem evectum fuisse affirmat. In hoc tamen erravit Prioratus, quod initia ejus Episcopatus conjunxit cum an. 1311. anno siquidem 1319. vergente nondum e vita & sede pontificali decesserat Nicolaus III., qui proxime ante Paullinum Ecclesiæ Scardonitanæ præfuit.

Suscepto igitur hujus ecclesiæ regimine ita se gessit , ut omnes optimi Præsulis partes plene cumulateque expleverit. Erat in eo flagrans divini cultus augendi studium, sollicita Christianæ institutionis cura , effusa in egenos liberalitas, invictum animi robur ad bona & jura ecclesiæ seu tuenda , seu vindicanda. Inexplebilis avaritia, superbia , & arrogantia Mladini Bani Dalmatiæ & Chrobatiæ, ac nimiarum opum potentia in apertam tyrannidem desciverat . Ejus immania & tyrannica facta commemoravit, acrique oratione perstrinxit Micha Madius, videlicet acerbissimas exactiones tributorum, proventus ecclesiarum interversos , vim puellis , alienisque uxoribus illatam , possessiones avitis dominis ereptas, cædes nobilium virorum; & alia hujusmodi prorsus iniqua , nefaria , crudelia , quæ vel ipse , vel ejus administri rectoresque civitatum impune committebant . Cum eadem moliri cœpisset contra ecclesiam & urbem Scardonæ , quæ civitas erat in potestate Comitum Breberiensium ; Paullinus Episcopus immanibus & sacrilegis cœptis constanter & libere se opposuit, paratus, si res posceret , tamquam bonus pastor , *animam suam dare pro ovibus suis* , & pro ecclesiæ suæ defensione; nec dubitavit gravissimis verbis hominem reprehendere humani divinique juris violatorem , sua illi flagitia exprobrare, cælestis iræ terrorem incutere, ac denunciare execrationes pœnasque ecclesiasticas , nisi ab impiis & sceleratis conatibus desisteret . (Paullini contra Mladini Bani impios conatus fortitudo & constantia.) Molestum & acrem reprehensorem , suæque effrenatæ cupiditatis hostem ac vindicem cum Mladinus pati non posset, primum occultis insidiis in eum grassari statuit, deinde palam & aperte sanctissimum virum de medio tollere decrevit . Itaque immissis satellitibus comprehendi , & in carcerem detrudi jussit : postquam nec minis , neque pollicitationibus constantiam ejus infringi posse animadvertit, filium Marci fratris sui , hominem indole ac moribus patruo similem , audacemque ad omne facinus , sicarium & carnificem ad cædem illam sacrilegam adhibuit . *Eodem anno* (ut est apud Micham Madium cap. 26.) *Paullinus Episcopus Scardonensis a filio Marci de Birbcrio fuit mortuus gladio* . (Mors gloriosa.) Paullinum pro tuenda ecclesiæ libertate atque immunitate gloriosam mortem oppetiisse, & ejusdem generis martyrio, quo S. Thomas Cantuariensis & S. Raynerius Spalatensis Archiepiscopi , perfunctum esse , communis opinio fuit. Sacrilegi hujus parricidii atrocitate perculsa cohorruit universa Dalmatia ; & pleræque civitates tam impium & immane facinus execratæ , simulque Mladini & ejus fratris Georgii Bani maritimi tyrannidem exosæ , Banalis imperii depellendi concilium cœperunt , & pleræque sub Venetorum imperium transiere . Nec vero Mladinus execrandi sacrilegii pœnam omnem effugere potuit. Cum enim Carolus rex Hungariæ in Dalmatiam venisset , Mladinum in vincula conjici jussit, vinctumque in Hungariam abduxit, unde nunquam rediit in Dalmatiam , ut docet Micha Madius cap. XIX. Joannes Tomcus Marnavitius in vita S. Augustini Episcopi Zagrabiensis auctor est Carolum venisse in Dalmatiam, ut sacrilegam necem Paullino illatam ulcisceretur: *Rex Carolus venit cum exercitu prope civitatem Tinniniensem vindicaturus indignam necem perpetratam parricidio & sacrilegio nepotis Bani Mladini in caput Paullini Drascovich Scardonensis Episcopi* . Ceterum ne Mladinum , quo dignus erat , extremo supplicio afficeret , Carolum

lum prohibuit recordatio veterum beneficiorum, quæ a Dynastis Breberiensibus acceperat: hos siquidem non solum fautores, sed etiam adjutores ad regnum Hungariæ & Dalmatiæ adipiscendum sibi fuisse meminerat.

Micha Madius mortem Paullini anno 1328. per errorem affixit; nam ante biennium Andreas Paullini successor Sedem Scardonensem obtinebat, & Mladinum ejus interfectorem intra finem anni 1322. omni dignitate ac potestate spoliatum Carolus rex in Hungariam abduxit. Itaque Paullinus huic ecclesiæ ne duos quidem annos præfuit; ejus vero mors cum anno altero & vicesimo sæculi decimi quarti colliganda esse videtur.

ANDREAS II. EP. SCARDON. XIV.

Interregnum Episcopale.

Post obitum Paullini quatuor ferme anni intercesserunt, antequam Andreas in ejus locum succederet. Ea quippe consecuta sunt tempora Scardonensibus calamitosa, ut Episcopi eligendi neque facultatem, neque voluntatem illis relinquerent. Traguriensès siquidem & Sibenicenses sociali fœdere inter se juncti, & auxiliis Venetorum adjuti, quorum se in fidem & clientelam contulerant, Mladino & Georgio ejus fratri bellum intulere; huic Almissam, illi Scardonam de improviso adorti eripuerunt; utramque urbem direptam ferro & igni vastarunt. *Tragurienses & Sibenicenses*, ait Madius, *cum galeis Venetorum, & stipendiariis per ipsos Venetos concessis, una nocte de Tragurio exeuntes Almissium & Scardonam ceperunt, derobantes, & comburentes domos, res, & homines, atque barcas & ligna, quæ erant ibi, ducentes secum Tragurium & Sibenicum cum magna victoria.* Urbis direptio & domorum incensio ad publica & privata damna resarcienda cogitationes omnes curasque Scardonensium converterat, ut de Antistite vel eligendo, vel a Sede Apostolica postulando, vix cogitandi, nedum deliberandi spatium haberent. Duobus vel tribus annis interjectis, quod temporis satis esse potuit ad res communes & privatas utcumque restituendas, demum ex antiquo more indicta sunt comitia Episcopalia;

Vitus Lucas de Spingarolis electus Episcopus rejicitur.

& fere cunctis Capituli suffragiis renunciatus est Episcopus Vitus Lucas de Spingarolis Canonicus Scardonensis. Sed cum per legatos Avenionem missos ab Joanne XXII. petiissent, ut Sacerdotii Vito collati auctor atque approbator fieri vellet; Pontifex illius electionem irritam esse declaravit; quippe jampridem jus conferendi Episcopatus, ubicumque terrarum vacarent, Capitulis ademptum ad Sedem Apostolicam avocaverat.

Andream Ep. Scardonensibus dedit Joannes XXII. P.

Quare *Andream Cantorem* Ecclesiæ Agriensis in Hungaria Episcopum Scardonensibus dedit. Hic fortassis Avenione apud Curiam Pontificiam rationes & negotia Capituli Agriensis tunc procurabat, in quo *Cantoris* nomen ac dignitatem obtinebat: quæ quidem dignitas in quibusdam Capitulis perhonorifica est, & vel primum inter Canonicos, vel secundum, vel certe huic proximum locum tenet.

Andreas igitur anno 1325. Episcopus rite inauguratus, cum litteris testibus susceptæ consecrationis Episcopalis, Avenione discessit, & intra finem ejusdem anni Scardonam pervenit. Hæc e tabulis Avenionensibus, in quas pro *Agriensi Agyensem* nescio quam ecclesiam librarii culpa irrepsisse invenies: *Promotio Andreæ Cantoris Ecclesiæ Agyen. ad Episcopatum Scardonen. per obitum Paullini apud Sedem Apostolicam prævia reservatione vacantem, cassata prius electione contra dictam reservationem facta favore Viti Lucæ de Spingarolis Canonici Scardonensis, cum testimonialibus consecrationis ejusdem Andreæ. Dat. Aven. Nonis Julii, Anno Joannis Pp. 4.* qui congruit cum anno Christi 1325.

Andream sæpe nominatum invenio in tabulis Dalmaticis. Anno 1332. cum Dominicus Archiepiscopus Spalatensis quoddam privilegium Svinimiri regis Chrobatiæ Laurentio Archiepiscopo & Ecclesiæ Spalatensi concessum anno 1076. e formula juris recognosci, & cum autographo conferri voluisset, tres Episcopos præsentes ac testes adhibuit, & publici scribæ testificationem firmari & subscribi jussit chirographo *Archangeli Dei gratia Tinnien. Episcopi, Andreæ Scardonen. Episcopi, Bernardi Segnien. Episcopi*. Anno 1337. ex mandato & auctoritate Benedicti XII. Pontificis exemit impedimento canonico, cui suberant, Joannem filium Georgii & Catharinam sororem Mladini Comitum Breberiensium, quarto consanguinitatis gradu inter se conjunctos, ut rite ac legitime alter alteram in matrimonium duceret: quo quidem matrimonio sedari posse videbantur exitiales quædam discordiæ, unde mala plurima & gravissima orta cum essent, plura etiam & graviora impendebant: *Mandatum Episcopo Scardonensi quatenus super quarto consanguinitatis gradu dispenset in matrimonio ad sedandum graves guerras, ex quibus villarum & castrorum subversio, homicidia, & talia mala plurima sunt sequuta, contrahendo inter nobilem virum Joannem Georgii Buberio Comitem Clissiæ Scardonen. diœcesis & Catharinam sororem nobilis viri Mladini Scardonæ Comitis. Dat. Avenione 13. Kal. Febr. Anno Benedicti XIII. Pp. 3.* qui congruit cum anno Christi 1337. Ex Tomo X. Archivi Apostolici Avenionensis.

Mandata Pontificia Andreæ imposita.

Joannes Lucius arbori genealogicæ Dynastarum Breberiensium neque Joannem, neque Catharinam inseruit. In hac arbore insertos invenio quatuor Georgios: *Georgium I. Comitem Almissi, Trag., & Siben.* 1282. *Georgium II.* (filium Paulli I.) *Comitem Almissi & civitatum maritimarum* 1292. & 1298. *Dalmatiæ* 1303. 1319. 1326. *mortuum* 1332. *Georgium III.* (filium Paulli II. fratris Georgii II.) & *Georgium IV.* (filium Georgii II.) quatuor itidem Mladinos; Mladinum I. (fratrem Georgii I.) *Comitem Trag.* 1276. *Com. Spal.* 1282. *Mladinum II.* (filium Paulli I. fratrem Georgii I.) *Banum maritimum* 1282. *Ban. Bosnæ* 1292. *Comitem Jadræ, Principem Dalmatiæ & secundum Banum Bosnæ* 1311. a quo interfectus fuit Paullinus Episcopus Scardonensis anno 1321. *Mladinum III.* (filium Georgii II.) *Com. Scardonæ* 1303. *Com. Clissi* 1333. *Mladinum IV.* (Mladini III. filium). Ut igitur *Joannes filius Georgii de Buberio* a *Catharina filia Mladini*, quam in matrimonium duxit, quarto consanguinitatis gradu distet; hæc quidem soror Mladini IV. ille filius fuerit necesse est Georgii I. quem liberis carentem exhibet arbor Luciana. In eodem mandato pontificio per errorem videtur attributus esse Joanni *Comitatus Clissiæ in diœcesi Scardonensi*; nam Mladinus III. temporibus illis non Scardonam modo, sed etiam Clissam obtinebat, ut docent tabulæ Dalmaticæ; nec vero Clissa unquam ad diœcesim Scardonensem pertinuit, quæ ab ea longissime abest, atque intra

tra fines diœcesis Spalatensis includitur. Vero propius esse arbitror, pro *Clissia* substituendum aliquod castellum sive oppidum Scardonensis diœcesis, quod Joanni filio Georgii I. hæreditario jure obvenerat. Idcirco autem Mladinus IV. frater Catharinæ vocatur *Comes Scardonæ*, quia Mladinus III. parens filium, hæredem utriusque oppidi futurum, titulo *Comitis Scardonæ* honoris caussa impertierat, vel etiam ipsum oppidum eidem jam donaverat.

Sub idem tempus alterum a Benedicto XII. mandatum accepit, quod illi simul cum Archiepiscopo Jadertino & Episcopo Nonensi exequendum erat. Siquidem hi tres Antistites jubebantur inquirere & canonicis pœnis animadvertere in quemdam F. Joannem ex cœtu Fratrum hospitalium S. Joannis Hierosolymitani, qui multa de rebus cœnobii furatus cum esset, habitu monachali dimisso profugerat, seque sacrilegis nuptiis illigaverat. *Dat. &c. Avenione III. Id. April. an. Benedicti Pp. XII. tertio.*

Pacem composuit inter Com. Tininii & Com. Ostrovitiæ.

Neliptius Comes Tininii & Constantinus Joannis fratris Neliptii filius bellum acre gerebant cum Paullo Breberiensi Comite Ostrovitiæ & Mladino III. filio Georgii fratris Paulli Comite Clissensi. Ad pacem inter utrosque conciliandam plurimum valuisse arbitror auctoritatem operamque Andreæ Episcopi Scardonensis, in cujus diœcesi erat castellum Ostrovitiæ; nam pax anno 1337. IV. Nonas Aprilis composita est in quadam valle ejusdem diœcesis Scardonensis coram Andrea Episcopo, & pacis conditiones perscriptæ sunt, inter quas illa præcipua fuit, ut Neliptius Ostrovitiam Paullo ademptam restitueret. In tabulis pactionum primo loco nominatur *Andreas Musculus Episcopus Scardonensis*, ex quo intelligitur illi cognomen fuisse *Musculo*: atque ita cognominatum invenio in catalogo Antistitum Scardonensium, quem Valerius a Ponte Archidiaconus Jadrensis confecit. Anno 1344. interfuit Concilio provinciali, quod Spalatum convocavit Dominicus Archiepiscopus. Ex decreto Concilii cum quatuor aliis Episcopis constitutus est judex ad cognoscendam caussam Valentini Macarensis Episcopi, qui Metropolitæ mandatis obtemperare, & citatus ad Synodum adesse noluerat.

Dum Andreas Ecclesiæ Scardonensi fortasse adhuc præsidebat, civitas cum arce eidem imposita, consentientibus Lelca vidua Mladini III. & matre Mladini IV. hujusque patruo Paullo, aut venditione, aut permutatione in potestatem Venetorum pervenit. Missus est qui urbi præesset, in eaque stationem suam collocaret Laurentius Celsus Præfectus militiæ equestris. Hic cum decrevisset an. 1356. cives in avitam bonorum suorum possessionem, unde superiorum temporum acerbitate depulsi fuerant, restituere; dubium esse non potest, quin Andreæ Episcopi auctoritate & hortatione impulsus ecclesiis etiam, quæ olim per Mladinum II. ablata fuerant, reddi jusserit. Edictum Celsi extat apud Joannem Lucium lib. 5. cap. 2. Haud multo post Andreas moriens Sedem Scardonensem vacuam reliquit, nisi forte aliquot annis ante Laurentianum edictum e vita decesserit. Valerius a Ponte duos ejusdem nominis Episcopos Scardonæ, quorum alter alteri successit, suo catalogo intexuit, *Andream de Musculo*, & *Andream de Venetiis*. Si uterque retinendus est, in duos distribui oportet, quæ nos in unum contulimus.

MICHAEL II. EP. SCARDONEN. XV.

Nulla monumenta supersunt, ex quibus dignosci possit annus, quo inierit, vel quo Scardonensem Episcopatum deposuerit. Hanc ecclesiam regebat anno 1358. id quod declarat diploma Ludovici regis Hungariæ, quo privilegia regum superiorum concessa Ecclesiæ Traguriensi confirmantur, confectum anno 1358. III. Nonas Septembris. Huic enim cum aliis Præsulibus Hungariæ & Dalmatiæ nomen suum & subscriptionem apposuit *Michael Scardonen.* Anno superiori, cum Veneti ut pacem a Ludovico rege Hungariæ impetrarent, totius Dalmatiæ possessione decedissent, Scardona sub ejusdem imperium transivit. De Michael nihil habeo præterea quod scribam. Regali privilegio, quod Ludovicus Virginibus S. Claræ concessit anno 1360. subscripsit *Frater Michael Scardon.* Ex *Fratris* prænomine colligitur, eum ex aliqua religiosa familia desumptum fuisse.

GUILLELMUS EP. SCARDON. XVI.

Quem fere omnes Scriptores historiæ Dominicanæ tradunt e suo cœtu delectum fuisse ad regendam Ecclesiam Scardonensem, quamvis absit a catalogo Valerii a Ponte. Anno 1361. IX. Kal. Septembris Jaderæ in ecclesia Patrum sui Ordinis, altare maximum, itemque alia duo minora, permissu Archiepiscopi Jadrensis consecravit; eisque indulgentiam quadraginta dierum affixit, quas perciperent qui sacra confessione expiati ea pie casteque viserent illis diebus, quos ipse constituit, vel eidem ecclesiæ aliquid subsidii conferrent. Litteræ consecrationis testes hæ sunt.

Jadræ in ecclesia sui Ordinis tres aras consecravit.

F. Guillelmus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Scardonensis Episcopus. Universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem, & æternæ salutis memoriam in omnium Salvatore. Digne agere credimus, si Christi fideles ad exercendum opera pietatis & devotionis inducimus, & spiritualibus muneribus excitamus. Cupientes igitur ut ecclesia conventus religiosorum virorum nostrorum fratrum Ordinis Prædicatorum in civitate Jadra, apud quos de licentia reverendissimi in Christo Patris ac Domini Dom. Nicolai miseratione divina & Sedis Apostolicæ gratia Archiepiscopi Jadrensis, altare majus, quod est in ecclesia ipsorum nostrorum fratrum, ad honorem B. Dominici Patris & fundatoris prædicti Ordinis nostri & B. Platonis Mart. & aliud, quod est in latere dextero in ingressu ipsius chori exclusive, ad honorem SS. Apostolorum scilicet Thomæ & Bartholomæi, & aliud ad honorem S. Andreæ Apostoli in latere sinistro consecravimus, a Christi fidelibus, dum divina ibi officia celebrantur, devote visitetur & frequentetur perpetuis temporibus, ad honorem Dei, qui gloriosus est in Sanctis suis, & ad laudem & venerationem prædictorum Sanctorum, ob reverentiam quorum prædicta altaria consecravimus, & ut Christi fideles eo libentius ad illam confluant, quo majori dono cælestis gratiæ conspexerint se refectos; de Omnipotentis Dei misericordia, & B. Petri & Paulli Apostolorum auctoritate confisi, omnibus bene pœnitentibus & confessis, qui ecclesiam dicti conventus antedictorum nostrorum fratrum Ord. Prædicatorum in festivitatibus prædictorum Sanctorum . . . altaria, ut prædiximus, consecra-

cra-

erata, & per eorum octavam devote visitaverint annuatim, vel ejusdem ecclesiæ fabricæ & sustentationi manus suas porrexerint adjutrices, auctoritate Episcopali, & de licentia prædicti Domini Archiepiscopi Jadrensis 40. *dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus. In quorum omnium testimonium litteras nostras sigillo nostro &c. Dat. Jadræ XXIX. die Augusti, Pontif. Sanctissimi in Christo Patris ac Domini Innocentii divina miseratione Papæ sexti anno IX.*

Transfertur ad Ecclesiam Capritanam. Guillelmus biennio post, idest anno 1363. Ecclesiæ Scardonensi nuncium remisit, quem Urbanus V. insulæ Caprearum in regno Neapolitano Episcopum præfecit; de quo Ferdinandus Ughellus in Episcopis Capritanis provinciæ Amalphitanæ: *Guillelmus Episcopus Scardonensis ad hanc Capritanam Ecclesiam translatus ab Urbano V. anno* 1363. *Non. Novembris, sub quo condi cœptum est cœnobium S. Jacobi Carthusianorum.*

MICHAEL III. EP. SCARDON. XVII.

Hujus Episcopatum Valerius a Ponte usque in annum tertium & nonagesimum hujus sæculi perduxit. Anno 1367. Ludovicus rex Hungariæ ad Comitia generalia non Dynastas & proceres solum, sed etiam Episcopos tum Hungariæ, tum Dalmatiæ Budam convocavit; his interfuisse legitur *Michael Scardonen.* An. 1378. cum ecclesiam & urbem Scardonensem Præfecti regii acerbissimis exactionibus oppressam tenerent, Michael Episcopus & primores civitatis ab Ludovico rege rescriptum impetrarunt, quo privilegiis atque immunitatibus tum ecclesiæ, tum urbis cavetur. *Dat. Budæ* 12. *Febr. an.* 1378. Cum rex Ludovicus diem obiisset anno 1382. Maria ejus filia, hæres regnorum Hungariæ & Dalmatiæ, biennio post privilegium Spalatensibus concessit, in quo præsens ac testis nominatur *Michael Scardonen.* itemque in decreto, quod anno 1388. secundum Spalatenses fecit Sigismundus rex Hungariæ & Dalmatiæ, postquam Mariam in regnum paternum restitutam, ex quo a perduellibus dejecta & in custodiam tradita fuerat, sibi jampridem a parente desponsam in tori ac regni societatem recepit. Scardonenses eximium suæ adversus regem ac reginam fidei documentum dederunt; quippe contra hostes utriusque fœdus cum Spalatensibus & Sibenicensibus fecere: cujus præclari fœderis auctorem fuisse arbitror Michaelem Episcopum; quo præsente & approbante hujusmodi fœdus ictum est, ac leges fœderis præscriptæ *in ecclesia B. Virginis Cathedralis Scardonæ. An. nativ. Domini* 1388. *Indict. XI. die Martis, 6. Octobris.* Duo Ludovici privilegia, alterum an. 1373. alterum an. 1379. & unum Sigismundi an. 1388. subscripsit *Michael Scardon.*

FRANCISCUS EP. SCARDON. XVIII.

Sacerdotium S. Joannis collatum Bartholomæo Canonico Tininiensi confirmavit diplomate. Cujus initium Episcopale Valerius a Ponte confert in annum 1393. *Fratris* titulus Francisco præpositus indicio est eum ex Dominicana, vel Franciscana familia desumptum fuisse eventumque ad Sedem Scardonensem. Anno 1397. nominatus est in privilegio Sigismundi secundum Ecclesiam Strigoniensem. Comites Hugrinovichii ex illustri stirpe Comitum Breberiensium orti, horumque hæredes, Bartholomæum Canonicum Tininiensem jure patronatus elegerant ac nominaverant Parochum ecclesiæ S. Joannis in oppido Breberio diœcesis Scardonensis. Hanc nominationem & Sacerdotium Thomæ collatum Franciscus Episcopus confirmavit diplomate in hæc verba confecto.

F. Franciscus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Scardonensis dilecto filio in Christo presbytero Bartholomæo quondam Thomæ de Posega Canonico Tiniensi in Christo salutem æternam. Cum dilecti filii nobis in Christo Gregorius quondam Georgii Hugrinich & nepotes sui filii quondam Nicolai, Joannes filius Petri, Michael filius Marchones Brincich, & Petrus Obradich, ac omnes alii de genere Brebich de Berberio nostra Scardonensis diœcesis vacante ecclesia S. Joannis de Berberio, cui cura nominetur animarum per mortem presbyteri Guschi immediate plebani dictæ ecclesiæ S. Joannis, tamquam jus patronatus habentes in dicta ecclesia te concorditer in ipsius ecclesiæ S. Joannis plebanum & rectorem elegerunt, ac nobis te sic electum confirmandum per eorum litteras præsentaverunt. Nos vero attendentes ne propter diutinam vacationem dicta ecclesia detrimentum patiatur ut pastore destituta, attendentes confirmationem hujusmodi de dicta ecclesia ad nos spectare & successores nostros in perpetuum, considerantes in te scientiæ probitatem vitæ ac morum honestate plurimum vigere commendatas, volentesque tibi gratiam facere specialem præmisso edicto cum terminis a juribus præfixis, nec non juramento recepto a te in forma juris consueta de fidelitate & obedientia nobis & nostræ Ecclesiæ Scardonensi ac nostris successoribus debita & debenda, electionem & præsentationem præfatas hujusmodi de te celebratas & factas auctoritate nostra ordinariæ potestatis tenore præsentium confirmamus, teque personaliter coram nobis genuflexum investientes per nostrum annulum de prædictis plebanum & rectorem dictæ ecclesiæ S. Joannis de Berberio auctoritate nostra facimus, constituimus, & ordinamus, dantes eodem tenore tibi auctoritatem, ac plenam & liberam administrationem in spiritualibus & temporalibus in & de dicta ecclesia, prout sicut alii prædecessores plebani in eadem habere consueverant in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Et ut præsentes hujusmodi confirmationes, & institutiones, & ordinationes suum debitum sortiantur effectum, præsentium tenore mandamus Venerabili viro Nicolao Santa nostro in spiritualibus vicario generali, quatenus te de prædicta ecclesia S. Joannis cum omnibus suis juribus quibuscumque te, vel tuum procuratorem in possessionem corporalem inducat ac inductum conservet amodo inde quolibet alio . . . de tempore, faciatque tibi de omnibus fructibus, præsentibus reditibus, & obvenientibus quibuscumque dictæ ecclesiæ ab omnibus effectualiter responderi, contradictores & rebellos auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam compescendo. Tu autem onus impositum . . . pertractare, ut apud Deum gratiam & gloriam merearis, & apud nos effectualiter sis merito commendat . . . testimonium & cautelam præsentes fieri fecimus, Pontificatusque nostri sigilli appensione jussimus communiri . . . . nostræ ad præsens habitationes . . . Conventum Fratrum Prædicatorum die ultimo Februarii Anni . . . duodecimæ Indictionis.

Decimas quarumdam villarum, de quibus controversia erat inter Franciscum & Lucam Archiepiscopum Capitulumque Jadertinum, Allamanus Archiepiscopus Tarentinus, idemque Vi-

carius

carius Angeli Presbyteri Cardinalis Legati Apostolici in partibus Dalmatiæ & Hungariæ adjudicaverat Jadrensi Archiepiscopo & Capitulo. Ab hujus sententia Franciscus ad Sedem Apostolicam appellavit, & Bonifacius Papa IX. ejus caussæ cognitionem delegavit Antonio Episcopo Sibenicensi. Hic vero quid sententiæ tulerit, mihi non est compertum. Epistola Pontificia hæc est.

Bonifacius IX. P. cognitionem controversiæ ad se per appellationem delatæ Ep. Sibenicensi committit.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei Ven. Fratri Episcopo Sibenicensi salutem & Apostolicam benedict. Sua nobis Ven. Frater Franciscus Episcopus Scardonensis petitione monstravit, quod licet perceptio decimarum de frugibus excrescentibus in villis Gogone, Verbiaze, Bulgnave, Gozieze, Tudinave, Losceviże, Setrialiavas, Sycovo, Cosmane, Podrusie, & Napodgravie Scardonen. diœcesis, ipsarumque villarum territoria pro tempore ad mensam Episcopalem Scardonen. legitime pertineant; quia tamen Lucas Archiepiscopus & Capitulum Jadren. minus veraciter prætendentes perceptionem hujusmodi decimarum ad Ecclesiam Jadrensem pertinere, communiter contra justitiam impediebant, quominus idem Episcopus decimas hujusmodi percipere pacifice posset; præfatus Episcopus eosdem Archiepiscopum & Capitulum, super hoc petendo ipsis, super impedimento hujusmodi perpetuum silentium imponi volens, coram Ven. fratre nostro Allamano Archiepiscopo Tarentino, tunc in partibus illis commorante, cui dilectus filius noster Angelus tit. S. Laurentii in Damaso presbyt. Card. in eisdem partibus tunc Apostolicæ Sedis Legatus caussam hujusmodi auctoritate dictæ legationis audiendam commiserat & fine debito terminandam, hujusmodi commissionis vigore communiter fecit ad judicium evocari; idemque Archiepiscopus Allamanus perperam in hujusmodi causa procedens definitivam, per quam Archiepiscopum & Capitulum prædictos ab impetitione dicti Episcopi absolvit, sententiamque promulgavit iniquam, ipsum Episcopum in expensis in hujusmodi causa factis nihilominus condemnando, ipsarum impensarum taxatione sibi in posterum reservata, a qua quidem sententia dictus Episcopus ad sedem prædictam appellavit. Quocirca fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus in hujusmodi appellationis causa procedens legitime, sententiam ipsam confirmare, vel infirmare, appellatione remota procures, prout de jure fuerit faciendum. Dat. Romæ apud S. Petrum Nonis Maji, Pontificatus nostri anno XII. (idest 1401.)

Dum Franciscus huic ecclesiæ præerat, Sigismundus rex Hungariæ in ea controversia, quam Andreas Archiepiscopus Spalatensis habebat cum Margarita Comitissa Cetinæ de jure decimarum, judicem dedit Capitulum Scardonense anno 1400. ut in actis ejusdem Andreæ dictum est. Franciscus hujus ecclesiæ gubernacula tenuit usque ad annum 1410. Interea vero dum ille Episcopatum gerebat, ut Dalmatia, sic Scardona alias Tuartko & Ostojæ regibus Bosinæ, alias Ladislavo regi Neapolitano paruit. Anno demum 1408. Scardona cum universa Dalmatia sub imperium Sigismundi rediit, præter Jaderam, quæ in fide mansit ac potestate Venetorum.

PETRAMUSTUS EP. SCARDON. XIX.

Hunc ita nominatum reperio in tabulis Romanis *Provis. Eccles. & Actorum Concistorialium*: diciturque translatus esse ab Ecclesia *Aciensi* ad Scardonitanam. Sed *Aciensis* Episcopatus, nisi forte in partibus infidelium, ubi terrarum esset, mihi non est compertum. Vereor ne huc quoque pro *Agriensi* Ecclesia *Aciensis* irrepserit: *30. Julii 1410. absolvit* (Alexander V.) *D. Fratrem Petramustum Ep. Acien., ipsumque transtulit ad Ecclesiam Scardonen. in Sclavonia vacantem per obitum Francisci ultimi Episcopi*. Hunc Auctor Viridarii seraphici Petrum vocat, assumptumque ex ordine Franciscano ad Sedem pontificiam Scardonensem an. 1410.

Sigismundus jussit Scardonenses subesse Sibenicensibus.

Inter initia hujus Episcopatus nihil acerbius accidere potuit Scardonensibus, quam decretum Sigismundi, quod illis ingenti æque damno ac dedecori fuit. Nec vero Episcopi apud Sigismundum auctoritas vel preces valuere, ut eum a proposito susceptoque consilio abducerent. Verebatur siquidem, ne civitas, cujus fidem fortasse suspectam habebat, in potestatem Venetorum concederet. Itaque ut Sibenicensium animos sibi magis magisque obstringeret, & Scardonenses in fide atque officio contineret, Scardonam cum ejus territorio Sibenicensibus in potestatem tradidit, severeque denunciavit Scardonensibus, ut se illis subjectos atque obedientes præstarent: *Quia nostræ intentionis est*, inquit, *ut vos & quilibet vestrum in majestatis nostræ persona fidelibus nostris communitatis civitatis nostræ Sibenicensis . . . sitis & esse debeatis obedientes &c.* Præterea Sibenicensibus potestatem fecit quælibet imperandi Scardonensibus, quæ vel sua, vel regni Hungarici interesse putarent, atque etiam civitatis demoliendæ, si periculum foret, ne illa Veneti potirentur. Hæc ex litteris Sigismundi ad Sibenicenses, atque ad Petrum Meslinum Præfectum militiæ Hungaricæ, quem jussit præsto esse Sibenicensibus, si manu militari opus esset cogere Scardonenses ad imperata facienda. Ceterum nihil Sigismundo profuit vel beneficentia erga Sibenicenses, vel severitas erga Scardonenses. Siquidem illi anno 1410. se Venetis ultro tradiderunt; horumque ad Venetum imperium transitionem secuta est deditio Scardonæ propemodum necessaria; nec tamen propterea civitas dominatu Sibenicensium exempta fuit, quippe inter cetera postulata Sibenicensium, cum se Venetis dediderunt, nonum hoc fuerat: *Quod Scardona sit & esse debeat perpetualiter sub dominio Sibenici, & quod omnia illa bona, quæ fuerant subjecta Castro Scardonæ, sint communis Sibenici &c.* Dux & Senatus annuit: *Ad istud nonum capitulum respondetur, quod placet nobis, non intelligendo de bonis specialium personarum &c.* In tanta rerum communium calamitate, ac totius civitatis mœrore, Petramustus Episcopus, quod boni parentis erat officium non prætermisit; & quando grave vulnus acceptum sanare non poterat, pia tamen blandaque oratione lenire, ac miseros cives & afflictos erigere ac solari conatus est, hortarique ut fortunam adversam æquo & Christiano animo ferrent, supplices ad Deum confugerent, in eo spe omni reposita, confiderent divinam opem sibi non defuturam ad pristinam libertatem recuperandam. Nec ejus dicta fefellit eventus; nam haud multo post Scardona, cum sub imperium Sigismundi rediisset, odiosam illam atque infensam Sibenicensium dominationem discussit. Anno 1417. cum jam Scardona jus suum libertatemque pristinam adepta esset, Petramustus ecclesiam & urbem tranquillam & quietam moriens reliquit.

NI-

NICOLAUS IV. EP. SCARDON. XX.

Natione Dalmata, patria Spalatensis fuit; ab ipsa adolescentia ad sodalitatem Patrum S. Francisci sese aggregaverat, ut tradunt Scriptores Historiæ seraphicæ. Ex hac præclara disciplina ad regendum Ecclesiam Ceretenensem accessit, quam cum Scardonitana commutavit, ut est in tabulis consistorialibus: *Anno* 1417. *Kal. Augusti translatus est Nicolaus Episcopus Ceretenen. ad Eccl. Scardonen. vac. per mortem &c.* Sed vix hujus ecclesiæ regimen inierat, cum paucis post mensibus vita functus ad superos migravit.

PETRUS EP. SCARDONEN. XXI.

AdCastrensem Ecclesiam transivit.

Erat hic quoque ex ordine Fratrum minorum S. Francisci, quibus ab observantia cognomen est; de quo mentionem fecit *Petrus Antonius* de Venetiis *Min. Observ. Ref.* in suo Viridario seraphico. Sedem Scardonensem fere biennium tenuit; inde amotus Castrensis Ecclesiæ gubernacula suscepit, ut docent tabulæ Romanæ: *XVIII. Kalend. Febr.* 1420. *translatus est Petrus Episcopus Scardonen. ad Ecclesiam Castren. vac. per obitum.*

GEORGIUS EP. SCARDON. electus.

Primum Dumnensis, deinde Phariensis Episcopus fuit. Cum eum Scardonenses expeterent ac deposcerent, potestas illi Phariensis cum Scardonitana Ecclesia commutandæ per Martinum V. facta est illo ipso die, quo decreta fuit Petri decessoris translatio ad Sedem Episcopalem Castrensem: *Eodem die* (idest XVIII. Calend. Febr. 1420.) *translatus est Episcopus Farensis Georgius ad dictam Ecclesiam Scardonen.* Sed antequam ecclesiæ sibi traditæ possessionem adiret, cum illam suis bonis magna ex parte per quosdam præpotentes viros spoliatam videret, quæ recuperari ab se posse diffideret, commutationis sibi permissæ pœnituit. Romam se contulit, supplex a Pontifice petiit, ut sibi regredi liceret ad Phariensem Ecclesiam, quam Domnius Episcopus vix annua administratione perfunctus, & per eos dies morte præreptus novo successori vacuam fecerat. Sed cum varia ejus, nec ita levia crimina delata fuissent ad Sedem Apostolicam, Pontifex judicem delegavit Blasium Molinum Archiepiscopum Jadrensem, ut cum Bogdano Episcopo Sibenicensi & Nicolao Abbate S. Michaelis, de quibus Georgius accusabatur, diligenti adhibita inquisitione cognosceret, & pro eo, ac jus & æquitas postulabat, sententiam ferret. Acta quæstionis in eum institutæ servantur in tabulario Ecclesiæ Jadertinæ; sed nulla illis subjecta sententia legitur, qua Georgius vel absolutus, vel condemnatus fuisse dicatur. Ceterum absolutus fuerit oportuit, cum eum Martinus in Ecclesiam Phariensem ab eo dimissam restituerit, quam usque ad annum 1428. retinuit. Interea Ecclesia Scardonensis post obitum Petri fere integrum sexennium pastore caruit.

Ad Pharienfem Episcopatum, a quo ad Scardonensem translatus erat, regredi cupivit.

Interregnum Episcopale.

NICOLAUS V. EP. SCARDON. XXII.

Hunc etiam Episcopum Scardonensibus dedit familia Franciscana, Præsulum vel doctrina vel sanctitate illustrium fecunda: de quo in tabulis Romanis Provis. Eccl. sub Martino V. *VII. Id. Julii* 1426. *provisum est Eccl. Scardonen. vacanti per translationem Petri ad Ecclesiam Castrensem de persona F. Nicolai de Spalato Ord. Min.* Biennium præfuit, & e vita decessit anno 1428.

JOANNES II. EP. SCARDON. XXIII.

E cœtu Eremitarum S. Augustini, ac cœnobio Brixiensi S. Mariæ, cui præpositus erat, ad Sedem Scardonitanam evectus est, ut tradunt tabulæ Romanæ: *VIII. Kalend. Novembris anno* 1428. *provisum est Ecclesiæ Scardonen. vacanti per obitum F. Nicolai de persona F. Joannis Prioris monasterii B. Mariæ Virginis de Brixia ordinis Eremitarum.* Post triennium a suscepta hujus Ecclesiæ administratione vivere desiit.

JACOBUS EP. SCARDON. XXIV.

III. Kal. Augusti 1431. *provisum fuit Ecclesiæ Scardonen. vacanti per obitum Fr. Joannis ord. Eremitarum, de persona Domini Jacobi plebani S. Joannis de Mugla, præsentis in Curia.* Ex tab. Romanis. Natum ferunt e vetustissima amplissimaque gente Martinusia, quæ divitiis, honoribus, bellicis laudibus cum primariis Chrobatiæ familiis jure conferri potest. Ex ejus sorore genitus Cardinalis Utissenovichius, vir celeberrimi nominis, qui adeo gloriabatur Jacobo avunculo suo, ut paterno posthabito maternum cognomen sibi adoptaverit, & Cardinalis Martinusius appellari voluerit; nec sane immerito, quippe Jacobus cum eximia nobilitate singularem doctrinam ac religionem conjunxit. Clericali militiæ cum nomen dedisset, Muglæ in oppido Istriæ sacerdotium sane opulentum & honorificum obtinuit; & præpositus templo majori Muglensi per aliquot annos Christianæ plebi ejusdem oppidi præfuit, quam haud minus suarum virtutum exemplis, quam divinis præceptis ac mysteriis excoluit. Anno 1431. cum Eugenius IV. Ecclesiæ universalis regimen suscepit, apud Curiam Romanam ecclesiæ suæ negotia curabat. Summa hominis integritas, exquisita doctrina, excellens in rebus agendis prudentia, flagrans divini cultus augendi cupiditas, cum perspecta esset omnibus, tum Pontifici ignota esse non potuit, qui tantam virtutem cum tanta nobilitate conjunctam in editiori fastigio, ut pluribus prodesset, collocari oportere censuit. Itaque in frequenti Cardinalium ac procerum Senatu Ecclesiam Scardonensem Jacobo decrevit. Hanc ille temporibus optimis tranquillisque summa cum laude administravit. Scardona, Clissa, Cetina cum paucis aliis oppidulis adhuc in fide manebant ac potestate regum Hungariæ; reliqua omnis Dalmatia sub imperium Venetorum redierat. His autem per eos annos nihil belli aut discordiæ fuit sive cum Sigismundo, sive cum hujus genero Alberto, sive cum Uladislavo regibus Hungariæ, quod rebus communibus Dalmatiæ perturbationem afferret. Sed quemadmodum pleraque aliorum Antistitum, sic Jacobi acta præclara, quæ publicis privatisque tabulis consignata fuerant, sæculo proximo in urbis direptione ac subversione interierunt. Præter nomen *Jacobi Episcopi Scardonensis*, quod adhuc retinent tabulæ Sibenicenses anno 1434. confectæ, in quibus nominatur etiam Bogdanus Sibenici Episcopus, in aliis illorum temporum monumentis, quæ supersunt, nulla ejus memoria reperitur.

FE-

FELIX EP. SCARDONEN. XXV.

Hujus primam mentionem nobis exhibent tabulæ archivi Archiepiscopalis Spalatensis, in quibus anno 1444. testis adhibetur, & citatur *Felix Episcopus Scardonensis*. Anno 1454. Joannes Petri filius erat Archidiaconus hujus ecclesiæ, qui pacta concordiæ inter Sibenicenses & Scardonenses redintegratæ scriptis mandavit, quippe cum idem esset *Sacra imperiali auctoritate not. & juratus tabellio civit. Scard.* Tunc Sibenicum Venetis, Scardona Hungaris suberat. Felici Scardonensi Episcopo duas caussas, sive controversias, alteram Nicolaus V. anno 1451. alteram Callistus III. an. 1457. delegavit, de quibus cum Maphæo Jadertino Archiepiscopo & Natali Georgio Antistite Nonensi cognosceret ac judicaret. Thomas Budislavichius Comes Corbaviæ ad Sedem Apostolicam detulerat nomen Thomæ Tuertki patricii Nonæ ac militis de iniqua possessione cujusdam castelli, quod non solum contra jus fasque, sed etiam contra interdictum ecclesiasticum summa pervicacia retinebat. Bodinus Vicarius generalis Archiepiscopi Ragusini sollemni anathemate perculerat Paschalem Gradonicum, quod de negotiis quibusdam agere & colloqui ausus fuerat cum primariis quibusdam hæreticis Bosnensibus, quorum congressu & colloquio nominatim Catholicis interdictum erat. Gradonicus a sententia Bodini ad Sedem Apostolicam appellavit. Nicolaus igitur prioris, Callistus posterioris caussæ cognitionem tribus illis, quos dixi, Episcopis delegavit. Neutri controversiæ examinandæ Felix interesse ac præesse potuit: & primum hac excusatione usus est, quod cum hæresis Manichæorum e Bosina proserpens in loca finitima irrepsisset, manaretque in dies latius, ad locum superiori quæstioni ac judicio decretum se conferre, & ecclesiam sibi commissam deserere non posset, ne contagio illa gregem suum pastoris vigilantia & præsidio destitutum inficeret. Anno autem 1457. cum alterius caussæ disceptatio & cognitio demandata fuit, Laurentii Zannii Archiepiscopi Spalatensis vicario munere fungebatur; & plurimis gravissimisque hujus ecclesiæ negotiis distentus Spalato discedere non potuit, ut ipsemet testatur in suis litteris ad duos illos Antistites Jadertinum & Nonensem, ad quos omnem potestatem sibi delegatam transtulit; & quam illi tulissent sententiam, ad eam jam nunc se accedere ac ratam habere profitetur.

Duas illi caussas cum Jadertino & Nonensi Episcopis cognoscendas dedit Sedes Apostolica.

Reverendissimi in Christo PP. Domini Colendissimi post commendationem. Reverendissimæ PP. vestræ scribunt mihi, qualiter per Breve S. D. N. &c. & ut ego velim interesse judicio talis caussæ; ad quod respondeo: Cum sim filius obedientiæ, in omnibus vellem obtemperare, ut tenor, præceptis Apostolicis. Sed quia multis & quodammodo infinitis negotiis præpeditus Ecclesiæ Spalatensis, Locumtenens & Vicarius Domini Archiepiscopi, illuc sine detrimento hujus ecclesiæ ad præsens non valeo accedere. Quapropter vices & auctoritatem meam Reverendissimis Dominationibus vestris tribuo, semper ratum habendo quidquid ipsæ in tali caussa deciderint; quæ feliciter valeant. Ex Spalato die 18. Madii 1458.

RR. PP. VV.

Filius & Frater Felix
Episcopus Scardonensis

Tres annos præterea Felix Ecclesiam Scardonensem sapienter pieque gubernavit, a qua simul & vita decessit anno 1460.

JACOBUS II. EP. SCARDON. XXVI.

Natus est Venetiis ex patricia familia Bragadena. Post primam ætatem politioribus litteris excultam, Philosophiæ, jurisque civilis ac pontificii studiis multam operam dedit. Juris utriusque lauream adeptus, atque in ordinem presbyterorum aggregatus, Romam se contulit; qua in urbe cum egregium eruditionis & ingenii specimen præbuisset, eum Pius II. Pontifex omni doctrina & virtute ornatissimus, idemque litteratorum hominum fautor eximius, amplissimo Cubicularii Pontificii titulo atque insignibus decoravit. Cum Sedes Scardonensis ob mortem Felicis Episcopi vacaret, Episcopum huic civitati Jacobum Bragadenum perspectæ sibi virtutis, prudentiæ, & doctrinæ virum præfecit anno 1460. *Certe hominem illi ecclesiæ propter sua merita admodum utilem;* ut Pontifex ait in suis litteris ad Laurentium Archiepiscopum Spalatensem. Itaque Jacobus post susceptam consecrationem Episcopalem ex urbe profectus est ad possessionem ecclesiæ sibi traditæ adeundam. Verum Sedem illam ab alio præoccupatam invenit. Alexander quidam ex ordine Fratrum minorum S. Francisci, nescio quo jure aut titulo, temere certe & injussu Sedis Apostolicæ in eam invaserat; accessuque ad eamdem Episcopum legitimum prohibuit. Pontifex id sibi cum significatum esset, statim Laurentio Metropolitæ Spalatensi per litteras mandavit, ut Alexandrum intrusum expelleret. Aberat tum forte Laurentius, ac Venetiis degebat. Quare mandatum pontificium, quod per se absens non poterat, exsequendum dedit *Maphæo Archiepiscopo Jadertino, Natali Nonensi, Jacobo Traguriensi, Urbano Sibenicensi, & Francisco Tiniensi Episcopis, eorumque, & cujuslibet ipsorum in spiritualibus ac temporalibus Vicariis & officialibus generalibus; nec non universis & singulis Venerabilibus Abbatibus, Archidiaconis, Canonicis, & reliquis Scardonensis Ecclesiæ, aliarumque cathedralium & collegiatarum ecclesiarum, ac parochialium rectoribus, locumtenentibus &c.* Quibus imperavit, ut Alexandrum sive præsentem sive absentem, suo, seu potius Pontificis nomine, propositis gravissimis pœnis canonicis ab Sede illa occupanda absterrerent. Vide cetera in actis ejusdem Laurentii §. 1. ejusque epistolam, cui Pianæ ad eum litteræ insertæ sunt. Alexander, ut ibidem diximus, sive denunciatione pœnarum, atque anathematum deterritus, sive sua sponte ante ipsam denunciationem, Episcopatum illum male occupatum dimisit; & Jacobus Bragadenus Ecclesiæ Scardonensis administrationem suscepit, tresque annos retinuit. Anno quippe 1463. ab eodem Pontifice translatus est ad regimen Ecclesiæ Nonensis.

Jacobus Bragadenus Sedem Episcopalem ab alio præoccupatam recepit, ac tres annos retinuit.

ALEXANDER EP. SCARDON. XXVII.

Ille idem est, qui Sedem Scardonensem Jacobo præripuerat, ex qua vel sponte, vel invitus & coactus discessit. Cum dignus judicatus fuerit, qui in locum ejus, cui adversatus erat, succederet, necesse est Alexandrum vel bona fide recepisse, ac retinere voluisse Episcopatum, quem illi fortasse Capitulum cunctis suffragiis

Alexander Sedem hanc primum ab se occupatam, postea dimissam recuperavit.

more

more antiquo detulerat; vel statim atque admonitus fuit, Pontificis & Metropolitæ sui mandatis paruisse; vel si forte aliquantulum repugnavit, brevem illam contumaciam insigni pœnitentia delevit. Itaque probabili errore deceptus, aut nullam, aut venia dignam culpam contraxit; si quid vero temeritatis ac pertinaciæ fuit, graviori etiam, quam meruerat, pœna sponte suscepta, humilique satisfactione compensavit, & cum Pio II. Pontifice in gratiam rediit; qui virum eximia ceteroquin doctrina & virtute præditum Ecclesiæ Scardonensi plurimum prodesse posse existimavit. Patria Ragusinus fuit, ut tradit Auctor Viridarii seraphici, eratque de religione ac pietate Christiana optime meritus; quippe nullis laboribus, aut periculis parcebat, ut hæreticos ad rectam in Deum fidem, Catholicos ad honestam piamque vivendi rationem traduceret. Hanc ecclesiam summa cum laude gubernavit usque ad annum 1479.

PETRUS II. EP. SCARDON. XXVIII.

Scriptores rerum Franciscanarum vocant F. Petrum *de Marco*, sive *de Marchis*, cumque ex sodalitio Fratrum Minorum ad regendam Ecclesiam Scardonensem evocatum fuisse an. 1479. affirmant. Extat epistola Sixti IV. inscripta Episcopo Scardonensi, cui Pontifex potestatem delegavit eximendi Stephanum presbyterum e duplici vinculo, quo illigatus erat, canonico & divino. Hic enim auctor fuerat quibusdam captivis Christianis, ut Turcam custodem interficerent, eo autem sublato fugam arriperent; quod quidem homicidium illi erat impedimento canonico, quo minus rem divinam facere, ceterisque sacerdotalibus muneribus fungi posset. Idem præterea, cum per vim & calumniam a Præfecto cujusdam civitatis Hungaricæ conjectus fuisset in carcerem, aliter libertatem recuperare non poterat, nisi jurasset nunquam se in calumniatores judicium de injuriis acceptis postulaturum: ne autem fidem Deo teste datam falleret, jure divino tenebatur. Pontifex ergo, si res ita esset, quemadmodum sibi exposita fuerat, Petro Episcopo mandavit, ut Stephanum utroque vinculo exsolveret, simulque uti erat antea idoneum redderet sive ad retinenda, quæ habebat, sive ad alia, si qua oblata fuissent, Sacerdotia recipienda.

Argumentum epistolæ Sixtinæ ad Petrum Ep. Scardon.

Sixtus Episcopus servus servorum Dei Venerabili fratri Episcopo Scardonensi salutem & Apostolicam benedictionem. Sedes Apostolica pia mater recurrentibus ad eam cum humilitate filiis post excessum libenter se propitiam exhibet & benignam, ac statui eorum providet opportune. Sane pro parte dilecti filii Stephani Golosiuch presbyteri Scardonensis, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod alias metu quorumdam inimicorum suorum ad partes infidelium Turcorum una cum quodam suo familiari secessit, & ibidem aliquandiu, in fide tamen Catholica persistens, moram traxit; demum videns quosdam Christi fideles captivos per quemdam Turcum eorum custodem, vinculis detractis cupiens ipsorum salutem & libertatem vindicare, ad interficiendum dictum Turcum custodem & inde fugiendum illos exhortatus est. Cujus consilio & exhortatione præfati Christi fideles captivi dictum Turcum interfecerunt, & cum dicto Stephano ad patriam remearunt; & deinde præfatus Stephanus per quemdam, tunc pro charissimo in Christo filio nostro Matthia Ungariæ rege illustri, in partibus illis gubernatorem sine caussa ad quorumdam æmulorum instantiam & indebite carceribus mancipatus, & diversis suppliciis, & injuriis affectus est; & postmodum de hujusmodi injuriis sibi illatis contra ipsorum aliquem impostorum ullo tempore non reclamare, medio juramento corporaliter præstito, jurare coactus est: propter quod homicidii reatum, inhabilitatis & infamiæ maculam incurrisse, nec non irregularitatis laqueo involutum esse dubitat. Quare pro parte dicti Stephani, qui, ut asseritur, Canonicatum & præbendam Ecclesiæ Scardonensis, & quæ in ecclesia B. Mariæ Scardonensis simplex officium existit, sacristiam, ac ecclesiam S. Georgii de Bigliano, plebem nuncupatam, Scardonensis diœcesis obtinet; de præmissis, in quibus aliter, quam ut præmittitur, culpabilis non fuit, ab intimis dolet, nobis fuit humiliter supplicatum, ut sibi & statui suo in præmissis opportune providere, nec non juramentum hujusmodi relaxare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur attendentes, quod Apostolicæ Sedis clementia non consuevit veniam petentibus denegare, eumdem Stephanum alias apud nos de vitæ & morum honestate, aliisque probitatis & virtutum meritis multipliciter commendatum, horum intuitu, grato favore prosequi volentes, & de præmissis certam notitiam non habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati fraternitati tuæ per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus, si est ita, eumdem Stephanum, si id humiliter petierit, a reatu homicidii prædicto auctoritate nostra hac vice dumtaxat absolvas in forma ecclesiæ consueta, injunctis inde sibi pro modo culpæ pœnitentia salutari, & aliis, quæ de jure fuerint injungenda; juramentumque hujusmodi relaxes, secumque super irregularitate, quam præmissorum occasione contraxit, & ut in omnibus sacris ordinibus, atque in altaris ministerio ministrare, quodque Canonicatum & præbendam prædicta, & quæcumque alia beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura, quæ tempore suæ captivitatis obtinebat, & in posterum eum canonice assequi contigerit, quæcumque, quotcumque, & qualiacumque fuerint, recuperare & retinere libere & licite valeat, eadem auctoritate dispenses, aboleasque omnem inhabilitatis & infamiæ maculam: non obstantibus præmissis, & ordinationibus, & constitutionibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnat. Dom. 1479. 12. Octobris, Pontificatus nostri anno nono.

Petrus annos circiter decem præfuit Ecclesiæ Scardonensi, eamque pariter cum vita dimisit anno 1490.

ARCHANGELUS EP. SCARD. XXIX.

Ampla & illustri familia, cui *de Varicassis* cognomen fuit, natus est Jaderæ. Nepos erat Grescii de Varicassis, viri acerrimo ingenio & singulari in rebus gerendis sollertia, qui cum duobus aliis patriciis Jadrensibus, anno 96. sæculi superioris, missus est Tinninium legatus ad Sigismundum. Cum a Philosophia, & Theologia, tum ab jure civili pontificio præclare instructus ad hanc ecclesiam gubernandam accessit. *Doctor utriusque juris* appellatus est in actis tabularii Episcopalis Spalatensis, quibus annum 1491. adscriptum invenio. Suscepto Episcopatu, nihil prius sibi faciendum putavit, quam ut Synodum diœcesanam indiceret, quam ad disci-

disciplinam ecclesiasticam restituendam & Christiani populi mores corrigendos necessariam esse duxit. Igitur per litteras encyclicas Præpositos ecclesiarum, ceterosque omnes, quibus jus esset suffragii ferendi, ac sententiæ dicendæ, in ædem cathedralem convocavit. Salubri consilio optimi Præsulis intervenit superbia & contumacia Thomæ parochi ecclesiæ S. Joannis in oppido Breberii, remque omnem disturbavit. Hic siquidem vocatus cum esset, venire pertinaciter recusavit; cum enim parœciam suam Dynastis Breberiensibus, per quos electus & nominatus fuerat, acceptam referret, negabat se ulla lege teneri adeundæ Synodi diœcesanæ Scardonensis. Cum nullis neque rationibus, neque hortationibus aut de falsa illa opinione, aut de sua pervicacia dimoveri posset, privatim admonitus est de pœna pecuniaria eidem irroganda, nisi Episcopi ad Concilium vocantis edicto paruisset. Tum vero exarsit iracundia & furore; advolat ad urbem homo impotentissimus, in ædem cathedralem insano œstro percitus gradu citato se confert, ad Vicarium Episcopalem & Canonicos, qui tum divinæ psalmodiæ operam dabant, torvis oculis conversus, elata ac terribili voce profitetur, nihil rei sibi esse cum Episcopo, posse illum quidem suis Canonicis & parochis quidquid liberet imperare, sibi non posse, quippe cum in clientela esset ac potestate Principum Breberiensium; idque ut re ipsa declararet, ensem lateri aptavit, ut significaret non ecclesiasticæ, sed laicali jurisdictioni se obnoxium esse. Tanta temeritate & audacia obstupefacti Canonici verbis quam lenissimis ferociam vesani hominis placare conantur; suæ illum debitæ Episcopo reverentiæ, atque obedientiæ admonent; orant atque obsecrant ne mandatis Episcopalibus repugnare pergat, neve in suum damnum ac dedecus gravissimas pœnas ecclesiasticas sibi consciscere velit. Sed surdæ erant aures vesania obstrepente, nihil salutarium verborum & admonitionum in animum admisit, nullaque responsione reddita, e templo, conspectuque Canonicorum se indignabundus proripuit. Ad hæc præfracte & pertinacissime abnuit Episcopo sistere se, ab eoque petere, ut possessionem sibi traderet alterius Sacerdotii auspiciis subjecti ac titulo S. Francisci, quod hujus patroni Comites Breberienses eidem contulerant. Cum igitur Thomæ temeritas & contumacia eo progressa esset, ut minime ferenda videretur, Episcopus illum semel, iterum, tertio nequidquam citari jussit; & post trinam admonitionem de consensu Capituli privatum omni sacerdotali officio ac dignitate exutum sollemni anathemate perculit; ac nisi intra tempus sibi præstitutum resipisceret, decrevit tradendum esse potestati magistratuum laicalium, per quos gravioribus suppliciis afficeretur, quam quibus uti consuevit benignitas ecclesiæ ad sontes puniendos. Ab hac sententia ille appellavit ad Metropolitam; e cujus etiam judicio damnatus discessit, jussusque est supplex ad genua Episcopi se abjicere, de iis, quæ in eum irreverenter & contumaciter peccaverat, confiteri, veniam petere, & cum idoneam pro gravitate delicti satisfactionem præstitisset, orare & obtestari, ut se, quibus illaqueatus fuerat, pœnis & vinculis ecclesiasticis eximeret. Utrum Thomas imperata fecerit, ac præstiterit, quæ jussus fuerat, perscriptum non est in actis hujus quæstionis ac judicii, e quibus hæc omnia delumpsi.

Thomas parochus S. Joannis de Breberio vocatus ad Synodum diœcesanam venire abnuit.

Anathemate inuritur.

Alias etiam lites habuit Archangelus, quarum una ad curiam Archiepiscopalem delata fuit, & per sententiam Metropolitæ, sive ejus Vicarii composita est; cum suæ caussæ actorem ibidem constituisset, *cum auctoritate compromittendi Joannem Canonicum Spalatensem spectabilem artium & medicinæ Doctorem*; alteram, quæ illi erat cum quibusdam Sibenicensibus, diremit & composuit Stephanus Episcopus Santuariensis, qui Sibenici locum tenebat & partes agebat Francisci Quirini illius urbis Episcopi, qui tunc aberat, & Romæ gravissimis ecclesiæ suæ negotiis distinebatur. Noster itidem Archangelus ad functiones Episcopales obeundas, siquando necesse erat, operam navabat Bartholomæo Bonino absenti, qui Francisco Quirino in Sedem Sibenicensem successerat, ut colligitur ex epistola Hieronymi Mazzarelli Vicarii Metropolitæ Spalatensis ad Georgium Sigoreum Vicarium generalem ejusdem Bonini, in qua *Archangelum Episcopum Scardonensem* nominatum invenio *Sibenicensis Ecclesiæ suffraganeum*.

Nec levis Archangelo controversia fuit cum Thoma Morichio parocho ecclesiæ S. Crucis apud Dobrovichium, qui vicus est diœcesis Scardonensis. Anno 1498. decrevit, ut ne quis decimas exigeret sine interventu ac testimonio duorum virorum spectatæ fidei & probitatis, quos ipse Episcopus nominasset; horum siquidem præsentia & auctoritate compesci volebat nimiam quorumdam importunitatem, qui summo jure agebant, ac ne pauperrimis quidem de solutione sibi debita quidquam remittebant; id quod homines ecclesiasticos dedecere & immoderatæ cujusdam cupiditatis speciem præferre videbatur. Huic decreto Thomas acerrime intercessit; Episcopus judicio Capituli rem omnem permisit, Canonici decretum Episcopale confirmarunt. Non acquievit Thomas; ex indulgentia Episcopi res delata est ad arbitrium unius de Capitulo; is fuit Nicolaus Martinusius, qui sententiam itidem tulit secundum Episcopum. Provocavit Thomas ad Sedem Metropolitanam. In actis Spalatensibus Thomæ quidem temeritas notatur, sed quid sententiæ pronunciatum fuerit, ibidem non legitur; rursus Thomam caussa cecidisse illud argumento est, quod postea Sedem Apostolicam appellavit. Sacra Romana Congregatio nihil novandum esse censuit; & rescripsit ad Vicarium Metropolitæ Spalatensis, ut juberet Episcopum quod contra veterem consuetudinem decreverat, revocare. Id cum Archangelus ægerrime ferret, tergiversari cœpit, decreti sui æquitatem defendere, negare se posse, salva conscientia, id rescindere, quod post diligentem considerationem & consultationem adhibitam constituerat. Sed cum ei denunciatum fuisset, nisi imperata faceret, illi aditu ecclesiæ suæ interdictum iri, Sacræ Congregationis judicio suum ipse submisit. Hæc ex actis hujus controversiæ.

Decretum Archangeli contra Thomam parochum S. Crucis, quod postea revocat.

Ita per annos circiter duodeviginti Archangelus Episcopatum gessit oppido negotiosum, ac fere continuis litibus exercitum; verumtamen in hac multiplici & molesta litigiorum varietate, nullum prætermisit vigilantis atque optimi Episcopi officium, quod vel incrementum divini cultus, vel custodia ecclesiasticæ disciplinæ, vel denique necessitas atque utilitas gregis sibi concrediti postularet. Obiit anno 1502.

NICOLAUS VI. EP. SCARDON. XXX.

Ex eadem gente Martinusia, unde ortus erat Jacobus Episcopus Scardonensis XXIV. originem traxit, & *Martinosvich* in scriptis illorum temporum cognominari solet. Ceterum ipse in quodam suo diplomate infra describendo se *Nicolaum Mauritium Rogositam* appellavit, Martinusii cognomen reticuit. Fuit primum Archipresbyter oppidi Cliffensis, deinde Canonicus Ecclesiæ Tinniniensis, quem canonicatum ob discordias nescio quas cum canonicatu Scardonensi commutavit. Tunc Cliffa, Scardona, Modruffa, aliaque oppida mediterranea imperio regis Hungariæ suberant. E Canonico creatus Episcopus, Ecclesiæ Scardonitanæ regimen suscepit anno 1502. ut est in tabulis Romanis: 1502. *provisum de persona D. Nicolai Martinosvich Ecclesiæ Scardonen. per obitum D. Archangeli vacanti*. Neque huic lites defuerunt. De rebus œconomicis ecclesiæ controversia illi fuit cum Capitulo, quæ anno 1506. composita fuit in curia Archiepiscopali. Ut proventus Mensæ Episcopalis sartos tectos tueretur, molestam sane ac diuturnam litem habuit cum Joanne Blaptichio Canonico Sibenicensi. Et quamvis Scardona Hungaricæ, Sibenicum Venetæ ditionis esset, jus tamen & æquitas valuit apud magistratum Venetum, sive Comitem Sibenici, ad quem hujus caussæ cognitio & disceptatio pertinebat, hujusque integritas ab omni studio partium alienam se præbuit; nam Canonicus Sibenicensis amisit, Episcopus Scardonitanus litem obtinuit anno 1514. Ante triennium Patribus tertii ordinis S. Francisci domum & ecclesiam Sancti Stephani donavit, ut constat ex diplomate donationis, quod cum Italice & satis verbose scriptum sit, nos latine conversum pauciora in verba contraximus.

Ecclesiam S. Stephani donavit Patribus tertii ordinis Franciscani.

Nicolaus Mauritius Rogosita Dei & Sedis Apostolicæ gratia Episcopus Scardonæ omnibus & singulis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam.

Libenter indulgemus piis votis fidelium, præsertim illorum, qui nihil aliud spectant, nisi religionis incrementum, ac salutem animarum. Vir spectabilis Petrus de Draganich patricius Sibenicensis, cultus divini amplificandi & Christianæ plebis commodis utilitatique serviendi studio incensus, a nobis enixe petivit, ut ecclesiam Sancti Stephani cum ejusdem cœmeterio, & turri, æreoque tintinnabulo, itemque domum exiguam eidem adnexam nostræ diœcesis, sitam in eo loco, cui nomen est Sustipanaz, *ad caput vallis Macherinæ, tradere vellemus Fratribus Franciscanis tertii ordinis, qui religiosæ vitæ exemplis, crebris concionibus, saluberrimis monitis, magno sunt hominibus adjumento ad honeste pieque vivendum; hanc sibi mentem divinitus injectam esse, ut cœnobium ibidem fratribus iisdem construeret, ac de suo patrimonio dotaret. Nos igitur benigne annuentes precibus ejusdem Petri, & fratris Andreæ præpositi ministri tertii ordinis Franciscani in Dalmatia, tum Petro fundandi dotandique, tum fratribus supradictis recipiendi, habitandique cœnobii eorum gratia ædificandi potestatem in Domino largimur: iisdemque fratribus ecclesiam & domum S. Stephani cum cœmeterio, turri, ac tintinnabulo in perpetuum possidendam tradimus. In quorum fidem has litteras publici scribæ manu describi, & signo Episcopali muniri jussimus.*

Dat. Scardonæ IV. Id. April. anno Domini 1511. *Pontificatus sanctissimi in Christo patris Julii II.* VIII.

Rerum ab eo gestarum nihil præterea extat memoriæ ac litteris traditum. Ceterum satis diu ac prospere, nec minus prudenter pieque per annos fere septemdecim ecclesiam suam administravit: ne diutius vitam produceret, ejus felicitati adscribendum: mors siquidem illum præripuit, ne urbem illam & ecclesiam Turcarum tyrannide oppressam videret.

THOMAS EP. SCARDON. XXXI.

Acta Thomæ ante Episcopatum.

Cognomento *de Nigris*, patria Spalatensis fuit, qui cum ingenio & doctrina, consilio & prudentia eximiam religionem ac pietatem conjunxit. Itaque per se cognitus aliena commendatione non indiguit, ut sibi existimationem & gratiam principum virorum conciliaret, ab iisque ad res arduas & præclaras gerendas adhiberetur. Illum Senatus Venetus Bartholomæo Averoldo Archiepiscopo Spalatensi Vicarium dedit, ut ecclesiæ illius detrimenta sarciret, quæ ceperat ex diuturna sui pastoris absentia. Eumdem Bernardus Zannius in locum Averoldi suffectus, Romæ cum esset, per litteras rogavit, ut ne gravaretur munus jampridem susceptum retinere, sibique vicariam operam ad regendam illam ecclesiam navare. Tanti autem eum faciebat, tantumque ejus virtuti ac prudentiæ tribuebat, ut nihil sine illius consilio sibi decernendum, aut suscipiendum putaret; ejusque industria ac sollertia ad omnia utebatur. Romam profecturus anno 1512. ad Concilium Lateranense, Thomam secum adduxit. De oratione eloquentissima, quam idem Bernardus habuit in primo conventu Patrum Lateranensium, summa cum laude scripsit Thomas ad Marcum Marulum civem suum; ejus epistolam actis Bernardi Archiepiscopi subjunximus, ex qua præcellens Thomæ religio, doctrina, ingenium, facultas latine dicendi, scribendique facile dignosci potest. Cum anno 1514. Bernardus Romæ pontificatu Spalatensi se abdicavit, Thomas quoque munus Vicarii depoluit. Sed major illi datus est campus, in quo excurrere hominis virtus & exerceri posset. Thomam siquidem muneris Episcopalis Vicarium sibi adscivit Petrus Berislavus Episcopus Vesprimiensis, Præfectus ærarii regii, Banus Dalmatiæ & Chrobatiæ, vir abundans laudibus æque bellicis, atque ecclesiasticis, qui quamdiu vixit, frenum injecit potentiæ Turcarum, ne latius barbaricam dominationem proferrent. Hic igitur Thomæ Vicario suo cum alia gravissima negotia gerenda, tum legationes perhonorificas suo nomine obeundas dedit. Anno 1516. Romam misit ad Leonem X. de petendis auxiliis adversus Turcas; iterum anno insequenti eum ad Pontificem legavit; qui, cum Cardinales unum & triginta exemplo inaudito creasset, præterito Petro Berislavo de re Christiana egregie merito, litteras officii ac benevolentiæ Thomæ ad Petrum dedit, in quibus temporum ac difficultatum ingruentium excusatione usus rationem reddidit, cur illum, contra quam decreverat, in numerum Cardinalium non allegisset, ceteroquin eo loco & honore dignissimum. Ex epistola pontificia, quæ ad Thomæ laudationem pertinent,

nent; pauca decerpsi: *Nolumus mirari, nec moleste ferre fraternitatem tuam, si iis ipsis diebus sacro collegio Ven. fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium per novam creationem aucto, multisque per nos in eum summum ordinem adscitis, fraternitatem tuam, contra quam in animo habebamus, & quam erat nobis decretum, in aliud tempus reservavimus . . . Multa certe intervenerant, quæ nos & in hanc & in illam partem compellerent, ut quamvis tam grandi numero adlecto, tamen aliquibus vel caris affinibus nostris, tum etiam optime de nobis meritis, satisfacere non potuerimus; sed non omnia perscribenda sunt, præsertim cum dilectus filius Thomas Niger Vicarius tuus homo & prudens, & summe erga te fidelis, copiosius sit tibi totum animum nostrum, quem ipse perspectum habet, expositurus; qui præsens temporum rerumque necessitudines & difficultates cognovit . . . . Sed de his & aliis supra dictus Thomas Vicarius tuus cum fraternitate tua abundantius nostro nomine colloquetur, cui fidem plenam adhibebis.*

Dat. Romæ VII. Julii MDXVII. Pont. anno V.

Anno 1519. Thomas tertio Romam venit legatus a Petro, ut auxilia peteret pro defensione Dalmatiæ & Chrobatiæ; summum enim erat periculum, ne præsidiis destitutæ in Turcarum potestatem venirent. Hac tertia Romana legatione perfunctum Banus peramanter accepit; & Thomæ præclara merita remunerari volens, Episcopatum Scardonensem Nicolai morte vacuum illi a Leone Pontifice conferendum curavit anno 1519. exeunte. Nec tamen illum ab se omnino discedere, & Vicarii sui nomen munusque dimittere voluit; ejus siquidem operam sibi reique publicæ Christianæ pernecessariam existimabat. Itaque Thomas necesse habuit Vicarium Scardonæ constituere, qui ecclesiæ sibi traditæ procurationem susciperet. Haud multo post susceptam Episcopalem consecrationem illum Petrus in Belgium legavit ad Carolum V. ut Cæsarem doceret de periculo propemodum extremo, in quo Chrobatia & regiones finitimæ versabantur, simulque ad consocianda cum Hungaris arma contra communes Christiani nominis hostes adhortaretur. Thomas orationem habuit apud Cæsarem gravissimis verbis sententiisque plenam, ex qua ille singularem hominis facundiam, doctrinam, prudentiam, & flagrans religionis tuendæ studium perspexit; ac proinde idoneum censuit, quem internuncium, suæque voluntatis interpretem Romam mitteret ad Leonem Pontificem cum suis ad eumdem litteris, quarum extrema particula hæc est: *Reliqua multa de mandato nostro a Reverendo Scardonensi sanctitati vestræ referrentur, cui fides plena adhibeatur: quem ut virum bonum, Christianæque religionis studiosum apprime commendamus.* Rescripsit etiam Carolus ad Petrum Berislavum: *Quæ, inquit, nobis de tua virtute satis antea cognita fuerant, perspectiora illustrioraque tum litteris Summi Pontificis, tum Reverendi Scardonensis oratione facta sunt; ex eoque in te uno tantum spei reposuimus, ut non alio magis, quam pietatis tuæ præsidio labentes Croatorum res sisti posse confidamus. De animo nostro tum ad Rempublicam omnibus subsidiis juvandam, tum ad dignitatem tuam pro excellentibus meritis amplificandam, ex eodem Scardonensi intelliges &c. Dat. Bruxellis XXIII. Junii MDXX.* Verum hæc epistola Petrum e vivis sublatum invenit; quippe eodem anno, mense Majo, in acie fortiter

Fit Episcopus Scardonensis.

dimicans relictus a suis, cæsus a Turcis, gloriosam quidem, sed alienissimo Christianæ reipublicæ tempore, mortem oppetiit.

Itaque Petrus primo sui Episcopatus anno vix spatium habuit adeundæ visendæque ecclesiæ sibi concreditæ, nedum stabili commoratione ad ejus gubernacula sedendi. Post interitum Berislavi, dubium non esse videtur, quin se ad curandum & custodiendum gregem suum Scardonam contulerit. Totam civitatem suspensam metu, & impendentium malorum expectatione sollicitam offendit; quippe omnem circa regionem crebris incursionibus Turcæ vastabant, qui bellum, ante aliquot annos susceptum, assidue cum Hungaris gerebant, ac ferme tota ejus belli moles in Chrobatiam & partes illas Dalmatiæ, quæ pertinebant ad Hungaricam ditionem, incubuerat. In ea rerum ac temporum perturbatione illud Thomæ potissimum curæ fuit, ut afflictos mœrentesque animos civium piis verbis ac divinis præsidiis confirmaret atque excitaret. Sed anno 1523. civitas a Turcis obsessa, vehementerque oppugnata, & auxiliis Hungaricis destituta, demum barbaricæ servitutis jugum subire coacta est; quod annos amplius centum & sexaginta sustinuit, ac pertulit.

Scardona a Turcis capta.

Quamdiu Scardona sub imperio Turcarum fuit, huic urbi ac diœcesi non defuit providentia Sedis Apostolicæ, quæ ut gentium illarum Christianæ institutioni & saluti consuleret, suum illis Episcopum præficere non desiit, aut certe alicui ex finitimis Episcopis curam Ecclesiæ Scardonensis committere. Sed neque Episcopis, neque Vicariis Episcopalibus palam ac libere urbis adeundæ, vel in ea commorandi potestas fuit. Post Scardonam amissam, cum Thomas de Nigris translatus fuisset anno 1524. ad Ecclesiam Traguriensem, huic in Episcopatum Scardonensem successit

Thomas ad Ecclesiam Traguriensem transfertur.

JOANNES III. EP. SCARDON. XXXII.

Jadera oriundus erat, a Rosa cognominatus, Episcopus Svaciensis in Serblia, & Præsul domesticus in aula pontificia. Hunc Clemens VII. dissoluto vinculo, quo priori ecclesiæ obstrictus tenebatur, Episcopum Scardonensibus dedit; eique unius anni proventus solutionem, quam Annatam vocant, condonavit, ut est in tabulis Romanis. *27. Septembris an. 1524. providit Ecclesiæ Scardonensi vacanti per translationem D. Thomæ Ep. Scardon. de persona Joannis Episcopi Svacianen. cum remissione annatæ ex eo, quia anno superiori civitas fuit occupata a Turcis.* Annos fere septem Episcopi Scardonitani nomen & munus gessit, neque intermisit statis temporibus urbem ac diœcesim, caute tamen, & sine apparatu pontificali lustrare, singulis in locis clandestinos conventus agere, conciones habere, rem divinam facere, & Christianæ plebi divina mysteria impertire. Cum ædes urbanas pontificias Turcæ occupassent, necesse habuit sedes precarias quærere, in quibus post Apostolicas illas excursiones consisteret & quiesceret. Anno 1531. idem Clemens VII. Joannem e Spalatensi ad Jadertinam provinciam translatum, Ecclesiæ Veglensi Episcopum præposuit, sic tamen, ut Ecclesiæ Scardonensis procurationem retineret; siquidem alteram cum altera Ecclesia conjunxit, ut scriptum est in tabulis Romanis. *3. Julii 1531. sua Sanctitas proposuit occupationem Ecclesiæ Scardonensis factam ab infidelibus*, in

Translatus ad Veglensem curam retinuit Scardonensis Ecclesiæ.

in qua cum adhuc aliqui Christi fideles colerent, ac divinis sacramentis carerent, eam Vegliensi durante occupatione conjunxit. Itaque Joannes ecclesiam utramque administravit, alteram præsens, alteram absens per suos Vicarios; hanc vero interdum per se ipse, alias per suos pastoralis muneris administros intervisere solebat, & quibus indigebat, subsidiis præsidiisque divinis muniebat. Anno 1537. cum Solimannus Venetis bellum intulisset, Pisaurus imperator Venetæ classis Scardonam ad deditionem compulit. Locum haud satis mœnibus firmum, cum tanti non esse putaret præsidio tenere, incolis alio translatis, solo æquavit. Sed Turcæ post pacem cum Venetis redintegratam urbem reædificarunt ac munierunt; & patriæ cupiditas cum veteres incolas revocasset, rursus habitari cœpit.

Cum insula Vegla itinere multorum dierum sive terrestri, sive maritimo ab Scardona distaret, Ecclesiæ Scardonensis administratio Episcopo Veglensi commissa tum huic incommoda ac perdifficilis erat, tum rei Christianæ Scardonensi haud parum detrimenti afferebat. Igitur cum Joannes anno 1549. diem suum obiisset, visum est ecclesiam illam Episcopo non ita longinquo commendari. Commendata ergo fuit F. Danieli Vocatio Episcopo Dumnensi. Tres unus regebat ecclesias, suam videlicet, & duas suæ fidei ac pastorali sollicitudini concreditas, Scardonensem & Macharschensem; nulla earum erat, in qua sedem stabilem habere, ac tuto consistere posset; quippe cum tres illæ civitates ante aliquot annos sub imperium Turcarum cecidissent. Annos tres ac triginta sane operosam ac difficillimam curam tribus hisce ecclesiis impendit. Anno autem 1583. senectute ac laboribus confectus vacationem Episcopalium munerum impetravit, & Dumnensis atque Macharschensis ecclesiæ administrationem F. Nicolao Ugrinovichio demandandam curavit. Eodem anno cum F. Andreas Cernota ex ordine Patrum minorum S. Francisci datus fuisset adjutor Blasio Sidenæo Episcopo Arbensi, jussus idem est curam suscipere Scardonensis Ecclesiæ, ut docent tabulæ Romanæ. 1583. 8. *Augusti deputavit* (Gregorius XIII.) *in coadjutorem Episcopi Arbensis cum futura successione in eadem ecclesia Andream Cernotam ord. S. Francisci de observantia . . . Eadem die coadjutoria eadem providit Ecclesiam Scardonensem in Dalmatia sub Turcarum tyrannide de persona ejusdem Andreæ cum gratia &c.* In diplomate Pontificis vocatur *Electus Scardonensis*; nondum enim Episcopali consecratione initiatus fuerat; sed cum hic paucis post mensibus Blasio vita functo in Sedem Arbensem successerit, Ecclesiæ Scardonitanæ brevissime præfuit, quam ob caussam inter Episcopos Scardonæ annumerandum esse non censui. Utrum vero hujus ecclesiæ procurationem retinuerit, mihi non liquet. Arbensem cum vita dimisit anno 1588.

Post obitum Joannis commendata est Danieli Vocatio,

cui suffectus est in eidem procurationem Antonius Cernota.

N. N. EP. SCARDONENSIS XXXIII.

Cujus neque nomen, neque patriam, neque institutum vitæ anteactæ, neque quid rerum gesserit, dum per annos plurimos hujus ecclesiæ titulum tenuit, litteris consignatum invenio. Ex tabulis Romanis colligi potest illum obiisse anno circiter 1613.

ANTONIUS EP. SCARDON. XXXIV.

Ex ordine S. Francisci, quem Paullus V. huic ecclesiæ Episcopum præfecit. *Anno 1613. 17. Junii prov. Eccl. Scardonen. in partibus infidelium vacanti per obitum illius ultimi Episcopi de persona F. Antonii Theologi ord. S. Francisci de observantia*. Ex tab. Rom. In tabulis provinciæ Franciscanæ Bosnensis cognominatur de Posega, unde oriundus erat, & consecratus fuisse dicitur a P. Francisco Ballichevichio Episcopo Bosnensi, cui e vivis sublato successit in administrationem Ecclesiæ Bosnensis anno 1615. Utrique ecclesiæ præfuit usque ad annum 1625. Obiit, ut est in iisdem tabulis Franciscanis, *Foinicza 1625. & sepultus est ibidem in ecclesia S. Spiritus coram Conceptionis altari*.

THOMAS II. EP. SCARDON. XXXV.

Huic cognomen fuit *Juvcovichio*. Ad sodalitatem Fratrum S. Francisci de observantia aggregatus cum esset, ut erat insigni doctrina, prudentia, ac religione, plures monasticas præfecturas gessit; ac demum constitutus fuerat Minister provincialis fratrum suorum in Bosina Argentina. Hoc munere cum fungeretur, Urbanus VIII. Ecclesiam Scardonensem ei decrevit, simulque Bosnensis Ecclesiæ curam delegavit, ut docent tabulæ Romanæ. *An. 1625. 28. Octobr. providit Ecclesiæ Scardonen. in partibus infidelium existenti sub Archiep. Spalaten. in qua multi Catholici sunt, de persona F. Thomæ Hivcovich Bosnensis, ministri provincialis Bosnæ Argentinæ, ord. min. de obser. cui commissa fuit administratio Ecclesiæ Bosnensis, & aliarum vicinarum ecclesiarum, quæ pastoris cura destitutæ sunt*. Sfortia Ponzonus Archiep. Spalaten. Thomam in æde Metropolitana sollemni ritu ac cærimonia consecravit. Hujus consecrationis administris usus est Bartholomæo Macharschensi, & Pace Jordano Traguriensi Episcopis, ut idem Jordanus testatur lib. 10. de consec. Episcoporum. *Congrueret*, inquit, *quod consecratio suffraganei facienda esset extra curiam, & delegaretur Metropolitano, ut minus recederetur ab antiqua canonum dispositione; ut Fratrum regularium pluries memini, & signanter anno Domini 1626. in ordinatione Fratris Thomæ Juvcovich min. obser. ad Ecclesiam Scardonensem suffraganeam Archiepiscopo Spalatensi; fuit enim eidem Archiepiscopo delegata, & ab eo celebrata die Dominica 8. Martii dicti anni in Ecclesia Metropolitana Spalatensi, assistentibus Fratre Bartholomao Episcopo Macariensi, meque indigno. Sed ut plurimum delegatur ad votum consecrandi, ut quotidie experimur*. Ut ecclesiæ utriusque sibi traditæ commodis utilitatique serviret, modo Viscovatii in cœnobio Fratrum suorum non longe ab Scardona, modo in Slavonia apud Posegam commorabatur, quæ a confiniis Bosinæ prope aberat. Huic successit anno 1642.

PAULLUS EP. SCARDON. XXXVI.

Erat itidem e familia Franciscana Fratrum minorum de observantia. Natus est Glamasci in pago haud ignobili regni Bosnensis; cognomen illi fuit Posilovichio. In Bosina præclaram Evangelio operam plures annos navavit; atque ut Bosnensis juventus haberet, unde erudiri posset,

ſet; ac virtutum exempla ſumeret, ex Italico in Boſnenſem ſermonem tranſtulit opuſculum illud, quod inſcribitur *Flos virtutum*. Hæc ſiquidem in ſchedis mihi e Dalmatia tranſmiſſis invenio. *Frater Paullus Poſilovich de Glamaz Epiſcopus Scardonenſis floruit anno 1647. prout in dedicatoria ab ipſo facta Sereniſſimo Ferdinando IV. Bohemiæ & Hungariæ regi, auguſtiſſimo Romanorum Imperatori, Ferdinandi III. filio & heredi, opuſculi nuncupati Flos virtutum, ab ipſo antiſtite ex Italico in Illyricum idioma traducti.*

Paulli Epiſcopale initium Auctor Viridarii ſeraphici, ceterique Scriptores Franciſcani ad annum 1642. referunt. Vix tres annos Eccleſiæ Scardonenſi præfuit, cum exortum eſt bellum Creteníe, quod etiam Dalmatiam pervaſit. Anno ſecundo belli Cretici, 1647. æræ vulgaris Leonardus Foſculus, penes quem erat ſummum imperium militare in Dalmatia, claſſe navium, triremium, atque aliarum varii generis ad ſeptuaginta, adverſo ſubvectus euripo Scardonam acceſſit. Equitibus Turcis pluſquam quingentis, qui exſcenſione prohibere conabantur, fuſis & fugatis, urbem obſedit, oppugnavit, ac cepit. Dum immemor hoſtium ad prædam miles diſcurrit, multitudo eorum ſuperveniens pavorem & fugam injecit; cæſique in eo tumultu plurimi forent, ni duces plerique ac Foſculus ipſe cum prætoria cohorte illuc protinus advolans impetum repreſſiſſet. Ceterum Scardona ſeu vi, ſeu fraude intercepta in poteſtatem Turcarum recidit.

Veneti Scardonam recipiunt.

Poſt Paulli mortem, onus paſcendi regendique gregis Scardonitani incubuit in Epiſcopum Macharſchæ Marianum Liſnichium ex eadem ſodalitate S. Franciſci. Anno 1683. cum jam inſtaret bellum Peloponneſium, Jadertini & populi finitimi, ut veteres ac recentes injurias a Turcis acceptas ulciſcerentur, cum hoſtibus pugnare præoccuparunt; & cum alia oppida, tum Scardonam ex nec opinato adorti, partim vi atque armis ceperunt, partim ad deditionem compulerunt. Ita anno ſupra centeſimum circiter quadrageſimo, quam in poteſtatem Turcarum venerat, a Venetis recepta, in perpetuum, ut ſperare licet, jugum barbaricæ repulit ſervitutis. Sed illuvie ac ſordibus incolarum, incendiis, direptionibus, tectorum ruinis deformata civitas cum eſſet, viſum non eſt ſuum illi Epiſcopum ſtatim reſtituere, qui neque commode ibidem, neque pro dignitate habitare poterat. Interea dum muri ac domus reſtaurantur, mortuus eſt Marianus Liſnichius; eique in adminiſtrationem diœceſis & Eccleſiæ Scardonenſis ſucceſſit anno 1686. Nicolaus Blancovichius, fundator Congregationis Philippinæ Spalatenſis, idemque Canonicus ædis metropolitanæ, & Vicarius generalis Stephani Coſmi Archiepiſcopi: vir doctrinæ & ſanctitatis eximiæ, plenus ſpiritus Apoſtolici, & divinæ gloriæ propagandæ, animarumque ſervandarum ſtudio flagrantiſſimus: qui quamvis ferveret bellum Turcicum Peloponneſium, nullis difficultatibus aut periculis deterritus, ſæpe Evangelicis excurſionibus aſperas illas adituque difficiles regiones cum ingenti illarum gentium utilitate peragravit. Hunc Innocentius Vicarium Apoſtolicum, & rectorem præfuit non ſolum Scardonæ, ſed etiam Macharſchæ: quæ civitas, Turcarum imperio depulſo, ſponte in fidem ac poteſtatem Venetorum ſe contulerat. Utrique eccleſiæ aliquot annos ſumma vigilantia præfuit, & diœceſes illas obeundo nihil prætermiſit, quod earum gentium ſalutem, Chriſtianamque inſtitutionem pertineret.

Poſt Paulli obitum commendata eſt Eccleſia Scardonen. Ep. Macharſchæ.

Interea Petrus Valerius ſupremus Dalmatiæ Præfectus, mœnibus ac tectis reædificatis, Scardonam reſtauravit, egregieque communivit tum ad ſuſtinendas, tum ad repellendas Turcarum aggreſſiones: exinde cogitari cœptum eſt de præficiendo Epiſcopo, qui fixam in urbe ac ſtabilem ſedem haberet. Alexander VIII. anno 1690. Senatui Veneto ob rem Chriſtianam contra Turcas æque feliciter ac ſtrenue geſtam jus conceſſit nominandi eligendique Epiſcopos atque Archiepiſcopos illarum civitatum, quas in Dalmatia & Peloponneſo Turcis eripuerant. Anno igitur 1695. III. Nonas Martii in frequenti Senatu cunctis ſuffragiis electus eſt

Alexander VIII. Venetis Ep. eligendi poteſtatem fecit.

GREGORIUS EP. SCARDON. XXXVII.

Natus eſt Jaderæ nobili loco, & gente patricia Civalella. In Capitulum ædis metropolitanæ Jadrenſis aggregatus titulum & ſubſellium Primicerii obtinuit. Antequam peteretur a Sede Apoſtolica, ut Gregorii electionem & nominationem confirmaret, ex præſcripto Alexandri VIII. providendum fuit, ne ad victum & cultum neceſſaria deeſſent Epiſcopo, Canonicis, ac ceteris ſacrorum adminiſtris. Nam latifundia ſane luculenta, quibus olim dotata fuerat eccleſia illa, ſublatis confinibus, abolitiſque indiciis terminorum, e quibus ſacrum a profano internoſci poſſet, confuſa erant ac deperdita, & pleraque in alienam poteſtatem tranſierant. Itaque anno 1696. Senatus decrevit, ut, dum certi ac ſtabiles reditus aliunde aſſignarentur, de publico ærario mille annui argentei, qui anno ſequenti crevere ad quingentos, Epiſcopo; duceni primoribus Capituli; ſex vero Canonicis, centeni cuique ac viceni in ſingulos annos ſolverentur. His adjuncti ſunt quatuor presbyteri ordinis inferioris, & ſingulis decreti argentei annui quinquageni; itemque duo clerici, quibus duplo minor, quam presbyteris, penſio conſtituta fuit. Ædes cathedralis, quæ bellorum turbinibus labefactata corruerat, nihil præter rudera & aliquid parietum ſemirutorum extabat. Itaque templum S. Mariæ & S. Franciſci, ſordibus ſuperſtitionis Turcicæ expiatum, in ædem cathedralem converti placuit; quam interea, dum nova ædificaretur, clerus populuſque ad Deum ac Divos ex inſtitutis Chriſtianæ religionis colendos frequentarent. Eamdem vero Senatus ſacris veſtibus ac vaſis, ſupellectili copioſa linea, ſerica, argentea, ceteriſque rebus ad cultum divinum neceſſariis inſtruxit. His ad hunc modum conſtitutis, anno 1698. juſſus eſt Venetus apud Sedem Apoſtolicam orator ſignificare Innocentio XII. nominationem a Senatu factam tum Scardonenſis, tum Macharſchenſis Epiſcopi, eidemque ſupplicare, ut vellet ac juberet utramque ratam eſſe. Annuit Pontifex, poſtquam poſtulationem Senatus Veneti Sacra Congregatio, ad quam relata fuerat, admittendam eſſe cenſuit his verbis: *Cum Sereniſſima Venetorum Reſpublica vigore indulti nuper a felic. record. Alexandro VIII. ſibi conceſſi, ad Eccleſiam Scardonen. & de Macarſca in Dalmatia non ita pridem a manibus infidelium recuperatas, perſonas idoneas præſentaverit, & congruam eis dotem ex publicis reditibus annuatim perſolvendam conſtituerit . . . Congregatio particularis a Sanctiſſimo Domino noſtro deputata Eminentiſſimorum*

Poſtulatio Veneta, quam admittendam cenſuit Sacra Congregatio.

ac Reverendissimorum Dominorum Cardinalium Spadæ, Panciatici, & Albani, ac Reverendi D. Jacometi Passionei secretarii, toto hoc negotio maturæ discusso, præsentationem Reverendi Domini Gregorii Civalelli ad Ecclesiam Scardonen. ac Reverendi Domini Nicolai Biancovich ad Ecclesiam de Macarsca censuit, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, admittendam, assignatis tamen prius in forma valida per Serenissimam Rempublicam pro dote cujuslibet ecclesiarum 1500. ducatis illarum partium, ac pro fundatione primarum dignitatum in iisdem ecclesiis 200. pro qualibet; nec non pro præbenda & distributione cuilibet ex Canonicis 120. pro pensione domuum eorum habitationis; ac tandem 4. presbyteris 50. uti & duobus clericis 25. ducatis similibus, singulis respective a capsa publica libere & absque ullo prorsus onere quolibet anno persolvendis; donec tamen, & quousque præsens contra Turcas bellum duraverit; quo expleto eadem Respublica tot bona stabilia ab omni prorsus onere immunia, ex quibus eosdem reditus, ut supra in pecuniis assignatos, quilibet annuatim percipiat, constituere teneatur; ac dummodo pro supellectili sacra ducatos 1000. pro hac vice tantum cuilibet ex prædictis ecclesiis persolverit; ac pro cathedrali Scardonensi ecclesiam S. Mariæ, seu S. Francisci, olim a Turcis profanatam, nec non domum ibi proximam pro habitatione Episcopi; in civitate vero de Macarsca pro cathedrali ecclesiam S. Joannis Baptistæ ac domum prope turrim pro habitatione Episcopi concesserit; & in iisdem ecclesiis chorum, organum, campanile, ac cetera, quæ ad usum cathedralium ecclesiarum necessaria sunt, extrui curaverit.

Nominatione Gregorii Pontifex approbavit.

Hæc cum approbata, & præscripta fuissent a Sacra Congregatione, Pontifex eodem anno 1698. *19. Decembris ad præsentationem Reipub. Venetæ vigore indulti felicis mem. Alexandri VIII. dotationem præscribentis, providit Ecclesiæ Scardonensi, in cujus cathedralem designavit & nuncupavit ecclesiam S. Mariæ & S. Francisci, vacanti certo modo, de persona Gregorii Civalelli presb. Jadrensis, cum decreto quod omnia beneficia quæ obtinet, per hujusmodi provisionem vacent eo ipso, suspenso tamen effectu vacationis usque ad sui obitum.*

Joannes Baduarius Patriarcha Venetiarum anno 1699. IX. Kal. Aprilis in æde Patriarchali Gregorium Episcopali consecratione initiavit. Hic vero Scardonam ingressus anno sequenti XV. Kalendas Augusti, & a clero populoque sollemni pompa & gratulatione exceptus, ecclesiæ sibi commissæ possessionem adivit. Cum dioecesis Scardonensis de Turcarum dominatu redemptæ certi fines nondum constituti ac designati fuissent, ac de multis locis, quæ antiquitus ad eam pertinere dicebantur, controversia esset cum Episcopis finitimis, illam Episcopali ritu lustrare supersedendum censuit. Itaque in eam cogitationem curamque sedulo incubuit, ut loca illa repeteret, quæ certo constabat olim Scardonensi Episcopo subjecta fuisse, quæque sub potestatem Antistitum Jadertini, Nonensis, Sibenicensis transierant; & nonnulla quidem recuperavit. Interea Senatus copiosa prædia ac stabiles fundos ecclesiæ assignavit, unde annuos proventus Episcopus, Capitulum, & clerus inferior perciperet, atque ærarium publicum onere pensionum illis solvendarum eximeretur. Quo in statu esset res Christiana & Ecclesiastica Scardonensis sub Gregorio Episcopo, Carolus de Rubeis Archidiaconus ejusdem ecclesiæ & Vicarius generalis ejusdem Gregorii diligenter exposuit in sua quadam ad Sacram Congregationem Cardinalium epistola, ex qua nonnullas particulas decerpere, & huic loco intexere visum est.

Carolus de Rubeis Vic. generalis de statu Ecclesiæ Scardonen. scripsit ad Sacram Congregationem.

Nunc in renascenti Ecclesia cathedrali Scardonensi, ope Dei, armisque Venetorum Reipublicæ ex ruinis eruta, & a tyrannide Turcica erepta, munificentia Excellentissimi Senatus ad Archidiaconalem dignitatem, & ab Episcopo Civalelli ad Vicariatum translatus fui: quo in munere patentiorem campum nactus dilatandæ fidei, totam diœcesim perlustravi; quam non sine animi mœrore dumis pravarum consuetudinum inviam, ac perversorum dogmatum fere suffocatam inveni.

Scardona anno millesimo sexcentesimo octogesimo quarto in Venetorum potestatem redacta, & ad pristinum splendorem Episcopalem restituta fuit. Tamen ferreo temporis dente attrita vix abjecti ruris faciem demonstrat. Tribus ex partibus Titio flumine alluitur, ab occidente vero continenti adjungitur. Sed non exigua spes est, quod vigilantia Excellentissimi Senatus, collectis hinc inde civibus, ad uberiorem & meliorem statum eam reducat.

Decem millia & ultra hæc civitas olim incolarum pascebat, nunc ducentos, & eos rudes & agrestes, qui ex partibus infidelium sub tutela Veneti Leonis advolarunt. Cathedralis pro nunc assignata olim Turcarum delubrum; nam antiquæ tot tantisque bellorum fragoribus concussæ vix vestigia apparent; eleemosynis fidelium exstructa, & in sacram ædem reducta, ac B. Virgini Mariæ & S. Francisco dicata est; sed adeo angusta, ut diebus festivis & sollemnioribus tertia pars populi ex villis suburbanis advenientis sacrum audire nequeat; tamen religiosissimæ Reipublicæ liberalitate quamprimum in amplam, elegantem, & luculentam formam redigetur. Proventus ejusdem nulli, nisi qui ex paucis eleemosynis fidelium ipsi contingunt, adeo ut pro lumine lampadis ante corpus Christi, & candelis pro diurnis officiis vix sufficiant; at pietas Senatus quam citissime providebit.

Habet sacristiam regia largitate Principis satis provisam de omnibus, quæ ad cathedralem sunt necessaria; videlicet paramenta pontificalia & sacerdotalia omnium colorum auro & argento contexta, baculum pastoralem pulchrum de argento cum mitris & aliis pro Episcopo. Habet ostensorium de argento figuræ sphericæ, radiis solaribus circumdatum, in quo diebus sollemnioribus & quadragesimalibus Corpus Christi populo ostenditur: item turibulum argenteum cum pyxide pariter de argento intus deaurata, in quo Eucharistiæ sacramentum asservatur in armariolo ligneo deaurato; tres calices de argento cum tribus vasculis pro conservandis oleis sanctis, ceteraque omnia ad cultum divinum & servitium ecclesiæ spectantia.

Clerus pro nunc componitur ex Archidiacono, sex Canonicis, quatuor mansionariis, & duobus clericis. Collatio primi ex indulto S. Sedis ad Senatum, reliquorum ad Episcopum pertinet. Omnes adhuc liberalitate Principis ex publico ærario non exigua stipendia percipiebant; sed nunc assignatis tam Episcopo, quam Canonicis, & aliis copiosis possessionibus & perpetuis fundis, quisque percipiet reditus ad sui sustentationem; ita restituta divinorum officiorum psalmodia, horas canonicas persolvunt, & absentes distributionum, vel fructuum amissione puniuntur. Cura animarum

rum per Canonicum exercetur, licet nullam pro tali labore habeat mercedem. Theologalis præbenda adhuc nulla, nec pœnitentialis, donec in meliorem statum Ecclesia & Capitulum redigatur. Seminarium nullum, nec spes pro nunc erigendi, existentibus in civitate paucis Morlachorum familiis, qui statui religioso & ecclesiæ servitio filios dicare minime curant; sed vix ad annos quinque perductos ovibus præficiunt, & agrestibus servitiis ad lucrandum panem destinant. Ideo necessarium est, & valde utile existens, quod saltem unus in collegio de Propaganda, vel in collegio Firmi admittatur, qui perfectis studiis possit animabus quærentibus panem opitulari.

Extat unica Abbatia nuncupata S. Joannis Baptistæ in castro Bribir a fratribus Subich Comitibus dicti castri erecta, fundisque perpetuis satis provisa, pro quibus olim magistratui decimarum ecclesiasticarum centum viginti quatuor libras monetæ Venetæ persolvebat. Nunc conflictata malis, bellorumque catastrophas passa, nec fundos, nec reditus habet; & vix ecclesiæ non exiguæ extant vestigia, quæ quatuor abhinc annis a schismaticis occupata, Dei gratia cooperante & me instante, auctoritate Principis erepta, & in antiquum Catholicum ritum confirmata fuit; in qua singulis annis ad augendum fidelium Catholicorum devotionem, & schismaticorum confusionem, magno concursu populi sollemniter Missæ celebrantur, & indulgentiæ nuper a S. Sede concessæ publicantur. Attamen nullum dubium est, quod piissima Respublica pietate mota ad restaurandam ecclesiam & Dei cultum augendum bona dictæ ecclesiæ restituat.

Hujus diœcesis nunc ad triginta millia passuum per circuitum fines dimetiuntur; olim ex Concilio Provinciali de anno millesimo octogesimo quinto sub Lucio tertio Summo Pontifice celebrato ad sedandas controversias inter Episcopos natas, eo quod parœciæ erant confusæ, ac nullis limitibus distinctæ, pari voto & consensu omnium Episcoporum, septuaginta millia passuum extendebantur, atque ad orientem Titio flumine, ad occidentem agro Nonensi, ad meridiem Jadertino & Sibenicensi, ad aquilonem Tiniensi terminabatur. Triginta insuper nunc in se continet pagos & castra, præter quæ ab Archiepiscopo Jadrensi, Episcopis Sibenicensi & Nonensi, hujus antiquæ diœcesis finibus comprehensa, detinentur: omnia jugo durissimæ servitutis Turcicæ oppressa, nunc benigno Venetorum gaudent imperio.

Messis quidem multa, operarii autem pauci; nam triginta & ultra oppida & castra a tribus solis Fratribus S. Francisci minorum de observantia ex cœnobio S. Mariæ de Visovaz reguntur. Nec solum in supradictis pagis, & castris, sed per totam diœcesim inveniuntur plusquam decem millia schismaticorum, qui a viginti Calogeris sive monachis schismaticis, ex Pannonia ejectis, falsis dogmatibus imbuuntur. Unus ex illis divitiis inhians, & ut Episcopatum acciperet, ficta fide coram Nuncio Apostolico, & Patriarcha Venetiarum, multisque nobilibus viris approbavit quæ S. Mater Ecclesia Romana approbat, & damnavit quæ ipsa damnat, juravitque se in posterum veram Summo Pontifici, uti totius Ecclesiæ capiti & Vicario Christi præstare obedientiam. Sed vix ab Archiepiscopo Philadelphiæ Venetiis consecratus, & in Dalmatia reversus, nescio quo spiritu ductus in Serbliam se recepit; ibique coram Patriarcha schismatico in loco dicto de Pech omnia, quæ coram Nuncio Apostolico professus est, abjuravit. At non post multum temporis pœnitentia ductus, sed impinguatus & divitiis onustus Episcopatum dimisit, & ad montem sanctum se recepit. Quo audito quidam alius Episcopus pejor priore ex Macedonia advolavit, & est nunc cum Calogeris, qui extructis jam tribus monasteriis cum ecclesiis, ab ipsis Domus sanctæ Dei appellatis, non solum pravis dogmatibus illaqueant homines, verum etiam miris modis ab incautis & ignaris populis, pro dirimendis matrimoniis, confessionibus, & aliis sacramentis, non exigua extrahunt stipendia; adeo ut ultra modum ditati nulli præstent obedientiam. Ideo sine regia manu nec arceri, nec extirpari possunt. Dicitur tamen, quod religiosissima Respublica Episcopum supradictum ex provincia ejecit.

Superaddo quod multitudo copiosa tam schismaticorum, quam Catholicorum ex finibus Turcarum ad Tiniensem diœcesim carentem Pastore & operariis advolavit, qui petunt panem, & non est, qui frangat eis; nam in tam magna diœcesi soli tres Fratres curam exercent; ideo instanter petitur, ut huic malo consulatur.

Universus denique diœcesis populus Catholicus utriusque sexus, religiosus & devotus, licet agrestibus negotiis & rebus ruralibus impeditus, festivis tamen diebus ecclesias frequentare non desistit; sed major pars symbolum fidei & Dominicam orationem ignorat; & necessitate communicandi cum schismaticis facile commaculari potest &c.

Gregorius cum annos fere tredecim huic ecclesiæ præfuisset, mortem obiit Sibenici anno 1713. VI. Id. Novembris. In ejus locum substitutus est & nominatus anno sequenti

JOANNES EP. SCARDON. electus.

Indidem Scardona oriundus, ex nobili familia Vidovichia, & Canonicus Sibenicensis. Vix annum integrum *electi* nomen gessit, non tamen ab omni cura & sollicitudine vacuum. Referta erat civitas & diœcesis alienigenis, genere Serblis, sive Rascianis, ritu Græcis, quos patrio Turcico solo profugos Veneti in fidem ac clientelam receperant, illisque sedes & domicilia, aliis in urbe, aliis in pagis vicisque assignaverant sub ea conditione, ut retentis Græcorum ritibus ac cærimoniis Catholicam fidem profiterentur, & cum suis Calogeris sive monachis & presbyteris Episcopo Scardonensi subjectos se obedientesque præberent. Horum precibus in speciem honestis, callidisque artibus circumventus Provisor generalis Dalmatiæ potestatem fecerat templi ædificandi, in quo ipsi a Latinis sejuncti, e præscripto rituque Ecclesiæ Græcæ, rebus divinis operam darent. Nec sane illorum postulatio rejicienda erat, siquidem pactis & promissis stare voluissent; sed illi cum ritibus Græcis errores & schisma Græcorum retinebant, seque haud obscuris indiciis a Catholica religione, Romanoque Pontifice alienos esse ostendebant; quin immo dogmatis & schismatis Photiani propagandi mira cupiditate flagrabant. Quare tum omnes Catholici Scardonenses, tum præcipue Joannes electus Episcopus omni ope, operaque enitendum censuerunt, ut illorum consiliis & conatibus obviam iretur. Joannes igitur libello supplici Senatum edocuit quo cogitata & molimina schismaticorum spectarent, quantum illis accessurum esset licentiæ & audaciæ ad suam cum Græcis Ecclesiæ Romanæ hostibus com-

communionem aperte profitendam, si quod petebant impetrarent; quot & quam periculosæ discordiæ hinc essent orituræ inter cultores utriusque ritus, quanta denique pernicies e schismatica contagione gregi Catholico immineret, nisi illorum cupiditas & arrogantia cohibeatur. Recte & prudenter monere visus est. Datæ igitur sunt anno 1714. III. Kalendas Octobris litteræ Ducales ad Provisorem generalem Dalmatiæ & Albaniæ, scriptæ in hanc sententiam: *Joannem Vidovichium electum Scardonensem, studio tuendæ Catholicæ religionis incensum, ad Senatum detulisse libellum supplicem, in quo multas & graves rationes afferebat, cur permittendum non esset schismaticis, ut sibi templum peculiare exstruerent, quod ædi cathedrali e regione oppositum ædificare jam cœperant. Jubeat igitur illos ab hujusmodi ædificatione desistere, & gravissimis pœnis propositis deterreat, ne quid tale in posterum injussu Senatus audeant.*

Rescriptum Principis contra schismaticos templum sibi ædificare cupientium.

Extat præterea interdictum ad Provisorem Dalmatiæ & Albaniæ missum, ac de mandato collegii Sapientum in hæc verba compositum. *Spectabilis & generose vir. Mittimus spectabil. vestræ occlusum, præsentatum, annotatum in cancellaria Ducali, de mandato excel. Sapientum, & ad instantiam Reverendissimi Episcopi, populorumque Catholicorum Scardonæ; eamdem requirimus, ut illud notificari faciat omnibus & singulis a latore præsentium nominandis, eis insuper de mandato nostro Comiti faciendo intimare, quod contra formam legum & decretorum Excellentissimi Senatus non audeant sub quovis prætextu novas ecclesias græci ritus ædificare; & si quas forsan construere cœpissent, in constructione prosequi non possint sine expressa prævia licentia dicti Excellentissimi Senatus. In eventum inobedientiæ contra inobedientes formare faciat processum, illumque sub suis litteris & sigillo nobis & officio nostro transmittat pro effectibus justitiæ. Ita exequatur, & exequi faciat &c.*

Alterum contra eosdem decretum.

Cum nullas notas chronologicas huic interdicto appositas invenerim, incertum mihi est, utrum Vidovichii, an ejus, qui Vidovichio sublectus est, rogatu factum fuerit. At Vidovichius quidem antequam consecrationem Episcopalem susciperet, atque a Sede Apostolica vel postulatum, vel impetratum esset, ut collatum illi Sacerdotium approbaret; Episcopus Ecclesiæ Traguriensi præpositus fuit anno 1716. cum anno superiori VI. Kal. Octobris electus fuisset a Senatu & nominatus

Joannes ad Episcopatum Traguriensem translatus.

MATTHÆUS EP. SCARD. XXXVIII.

Antiqua & illustri familia Joannicia Spalati natus est, quam Politiani & Bractienses ad primarium gentis suæ consilium aggregaverant. In Capitulum Spalatense cooptatus munus Archidiaconi ac principem dignitatis locum obtinuit. Idem ornatus fuerat titulo Protonotarii Apostolici; & cum juris utriusque scientia polleret, eum Stephanus Cupillus Archiepiscopus suum auditorem creavit, & controversiis ecclesiasticis dirimendis præesse voluit. Clemens XI. ejus electionem & nominationem, de consilio Sacræ Congregationis Cardinalium & Præsulum ad id convocatæ, approbavit anno 1717. XVIII. Kal. Julii. Decretum Sacræ Congregationis.

Congregatio particularis a Sanctissimo Patre nostro deputata censuit admittendam esse præsentationem ad Ecclesiam Scardonensem, factam a Serenissima Venet. Republica, de persona Reverendissimi Patris Domini Matthæi Joannicii Archidiaconi Spalatensis, tum inspecto rerum statu, ne ingruente ad bellum Turcicum ingenti Dalmatiæ periculo ecclesia illa Pastore diutius destituta sit, tum etiam attento augmento ducatorum 400. illarum partium facto mensæ Episcopali per Senatum die 18. Maji 1715. injuncta tamen lege præsentato docendi de triennio in triennium Sedem Apostolicam per authentica documenta de statu illius ecclesiæ, & præsertim de reditibus prædictæ mensæ; ita ut tam ratione præsentis, quam pro futuris temporibus, admittendis cautum sit illos constituere integram annuam summam 1500. ducatorum, & cetera omnia impleta esse, quæ per decretum S. memoriæ Innocentii XII. disponuntur, quæ ubi impleta non sint, per pietatem Senatus impleri possint. Et facta per me infrascriptum secretarium relatione, Sanctiss. D. N. omnibus & singulis benigne annuit. Dat. Romæ die 16. Maji 1716.

Decretum Sac. Congregationis & nominationem Matthæi a Senatu Veneto factam approbavit.

F. Card. Sacripantes.

Dominicus Riviera dictæ Congreg. Secret.

Itaque Clemens XI. anno proximo 1717. 14. *Junii prov. Eccles. Scardonen. ad præsentationem Ducis & Reip. Ven. vacanti per obitum Gregorii, de persona Matthæi Joannicii Archidiaconi Spalatensis, ei committendo quod de triennio in triennium Sedem Apostolicam, &c.* ut supra in decreto Sac. Congreg. Idem commendatum illi fuit in diplomate Pontificio confirmationis.

Joannes Cornelius Dux Venetiarum per litteras Ducales imperavit præfectis ac magistratibus, ut Matthæum Episcopum ex formula juris mitterent in possessionem omnium bonorum stabilium Ecclesiæ Scardonensis, ac diligenter caverent ne quis impedimento illi esset, quominus debitos sibi fructus & proventus ex fundis ecclesiasticis percipere posset.

Jo: Cornelius Dei gratia Dux Venetiarum universis & singulis rapresentantibus & ministris nostris, ad quos hæ nostræ pervenerint, significamus hodie in Consilio nostro rogatorum captam fuisse partem tenoris infrascripti, videlicet: Essendo vacante la chiesa cattedrale di Scardona juspatronato della Signoria nostra &c. Dat. in nostro Ducali palatio die 31. Julii, Indict. 10. 1717.

Nondum Joannicius Scardonam venerat, cum ab Angelo Emo Provisore generali Dalmatiæ & Albaniæ, quem schismatici dolosis artibus circumventum in suam sententiam & voluntatem perduxerant, litteras accepit anno 1717. VI. Id. April. in hanc sententiam: jamdudum Græcos, qui Scardonæ habitant, vehementer optare sibi potestatem fieri construendi in urbe templi, in quo, ex disciplina rituque suæ gentis, divina mysteria celebrare possent, ne festis diebus cogerentur plurium milliarium iter conficere, ut ad Sacrum audiendum in templa suæ nationis longe distantia se conferrent; fuisse aliquos, qui sub religionis obtentu, vel potius privatæ alicujus utilitatis caussa obstiterunt, ne voti compotes fierent. Illorum desiderium ac postulatum sibi honestum ac pium videri: rem totam ex arbitrio Episcopi potissimum pendere; Græcos illos omni asseveratione professos esse & persancte pollicitos, se futuros semper in Episcopi potestate, eique subjectos atque obedientes. Salva igitur, quod caput est, auctoritate Episcopali, nihil esse cur illorum voluntati ac precibus indulgere non debeat; se quoque Christiana pietate impulsum ab eo petere in beneficii loco

Joannicius rogatus a Provisore Dalmatiæ, ut Græcis templum permittat, caute respondet.

& gra-

& gratiæ, ut suum consensum præbeat. Si annuat, id sibi pergratum, perque honorificum erit.

Lectis hisce litteris, fraus & malitia schismaticorum Joannicio suboluit. Plane & aperte, quod summus ille Dalmatiæ magistratus petebat, negare, non erat hominis prudentis atque officiosi; tergiversatione utendum sibi esse censuit. Rescripsit igitur nihil sibi potius esse, aut umquam futurum, quam ut in rebus omnibus, quantum in se esset, summi Provisoris voluntati obsequeretur. De templo, quod Græci petebant, vel concedere, vel abnuere, situm non esse in sua potestate; sibi explorandos esse Catholicorum animos, quos ne ab se alienaret periculum erat, siquid illis insciis aut invitis statueret. Quare cum adhuc absit a sua ecclesia, nihil posse in alterutram partem decernere. Hac responsione, quæ reddita fuit v. Kalendas Maji, tunc quidem molimina schismaticorum disjecta sunt, & periculum discussum, quod Catholicis imminebat.

Consecratur a Metropolita Spal. Anno 1717. sub initium Septembris Spalatum se contulit, ut consecrationem Episcopalem ex antiquis Ecclesiæ institutis a suo Metropolita susciperet. Illum igitur Stephanus Cupillus Archiepiscopus Spalatensis, adjutoribus atque administris adhibitis Phariensi ac Traguriensi Episcopis, in æde metropolitana consecravit; ut docent litteræ Archiepiscopales compositæ in hæc verba.

Stephanus Cupilli Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Spalaten. olim Salonitanus, Dalmatiæ ac totius Croatiæ Primas.

Universis & singulis has nostras inspecturis, vel audituris fidem facimus ac testamur Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Matthæum Joannitium a nobis, cum assistentia Illustrissimorum & Reverendissimorum Antistitum F. Raymundi Asperti Pharen. & Brachien. nec non Joannis Vidovich Traguriensis, consecratum fuisse in Episcopum Scardonen. in Ecclesia nostra metropolitana hac die 7. Septembris; idque vigore mandati Apostolici contenti in Bulla Sanctissimi Domini nostri Papæ Clementis XI. data apud S. Mariam Majorem Romæ Kal. Julii, anno Incarnationis Dominicæ 1717. Pontificatus sui 17. In quorum fidem &c.

Dat. Spalati ex palatio nostro Archiepiscopali die 7. Septembris 1717.

L. S. Stephanus Archiepiscopus Spalatensis.
Simeon de Pr. a Secretis.

Eodem anno XII. Kalendas Decembris, ipsoque die, Beatissimæ Mariæ Virginis Deo in templo Hierosolymitano sollemni ritu oblatæ sacro, Scardonam ingressus est; quem clerus populusque obviam effusus, in ædem cathedralem deduxit. Post gratias Deo & superis actas, & confertissimam multitudinem Episcopali benedictione impertitam, ad domicilium sibi paratum discessit. Duos annos, & menses amplius octo, Ecclesiam Scardonensem sapienter pieque administravit. Diœcesim universam lustravit, & pravas, quæ irrepserant, consuetudines abolevit. Multos ab errore & schismate ad rectam in Deum fidem, & obedientiam Romano Pontifici debitam revocavit. Cetera, quæ vel ipse laudabiliter gessit, vel ad statum illius ecclesiæ pertinent, intelligi possunt ex epistola subjecta, quam ipse Joannicius ad Sacram Congregationem Cardinalium scripsit.

Ejus acta, de quibus ipse in sua ad Sacram Congregat. epistola. *Scardona civitas antiquissima, profanis olim comitiis & conventu populorum nobilis, Christiana confessione in ipsis ecclesiæ primordiis nobilior. Eam Titius amnis alluit, ab oriente, meridie, & aquilone montibus vallata, ab occidente in planitiem protenditur. Continet in se 130. domos, quarum quadraginta septem tegulis, & sexaginta tres tabulatis tectæ, una cum aliis viginti, & quamplurimis in maceriem redactis conspiciuntur; ita ut civitas olim tam ampla, vix in suo solo reperiatur. Ab advenis tamen nihilominus ad eam commercii titulo confluentibus, plura restaurantur ædificia, ita ut ope Dei in ampliorem statum redigetur. Ducentas olim circiter animas, & viginti schismate infectas numerabat præcessor meus; nunc vero trecentas & septem de veris fidelibus, & octoginta quatuor de schismaticis invenio. Ecclesia pro cathedrali deputata sub titulo nativitatis B. M. V. olim Mameticum fanum, undecim cubitorum tantum extenditur longitudine, & octo latitudine, nam antiquæ vestigia dirutæ vix conspiciuntur. Nullus sive parochus, sive Archipresbyter ad animarum curam præcipue deputatus in civitate reperitur, eo quod nulla ipsis emolumenta assignata; ideo huc usque fideles animæ tum sacramentorum sedulo administratore, tum Christianorum rudimentorum pabulo summopere indigebant. Providentiæ tamen pastoralis debitum existimavi decernere, ut per turnum animarum cura inter Canonicos exerceatur, donec aliter statutum fuerit.*

Extant & vestigia extra civitatem cujusdam monasterii, ut ajunt, & ecclesiæ, quæ nunc eleemosynis fidelium reædificata est in honorem S. Hieronymi; ad quam non modo suo festivo die magno concursu populi processionaliter accedo, ibique sollemniter pontificalia exerceo; verum etiam singulis hebdomadis quadragesimæ feriis sextis, ob præcipuam fidelium devotionem noviter per me introductam, ad eam processionem instituo.

Diœcesim totam lustravi, quæ nunc in quadraginta pagos & castra parva diffunditur, quorum decem & septem tantum sunt de Catholicis; 28. autem aut integra schismaticorum, aut mixta schismaticis. Extant 10. ecclesiæ parochiales simul & campestres, quarum aliquæ vetustate, & barbarorum immanitate dirutæ sunt; parochiales ipsæ parva prædia fundosque proprios habent; tamen de eleemosynis fidelium, quoad necessaria providentur, & decenti forma gubernantur. In nulla tamen earum eucharistiæ sacramentum custoditur; eo quod ecclesiæ ipsæ vel longe a suis pagis distent, vel sitæ sint in inviis, & solitudine. In una modo ecclesia baptismalem fontem inveni, eumdemque vacuum; usque enim ad hoc tempus PP. observantes S. Francisci ipsarum rectores simplici aqua pueros abluebant; eosque compuli, ut juxta Ritualis Romani formam aqua rite benedicta uterentur. Capellas quoque parvas in singulis pagis jussi ædificari, tum ut pastores diurnæ gregis custodiæ mancipati, ceterique villici Christianæ fidei rudimentis de sero aut mane possent erudiri; tum ne adversa valetudine oppressi fideles sacrosanctæ eucharistiæ cibo carerent, & parochi præsto unicuique possent opem ferre, & spirituale auxilium præstare.

Continet hæc diœcesis duo millia, quatuor centum, nonaginta tres animas Catholicas; & in tanto pagorum numero, & locorum extensione, & distantia tres tantum Fratres min. obser. tamquam animarum curati a Guardiano conventus B. M. V. de Vissovaz, confirmandi ab ordinario, præfici solebant, ob quorum paucitatem, sicuti popu-

populi affirmant; & ob cujuslibet parochiæ vastitatem, quarum unaquæque triginta fere millia passuum per gyrum comprehendit, permulti absque sacramentis, & sacerdotali assistentia destituti decesserunt. Cui malo ut irem obviam, & providerem, tribus antiquis duas recentes parochias addidi. Operæ pretium putarim, si sacerdotibus sæcularibus animæ præfatæ concrederentur; sed quia sub dira Turcarum barbarie Patres ipsi in Christiana religione fideles servavere, ideo Serenissimi Principis jussu minime sunt amovendi.

In hac vinea reperiuntur mille octingenti & duodecim de schismaticis, qui a Calogeris, seu monachis nullam obedientiam S. Sedi præstantibus, falsis dogmatibus imbuuntur; & habent etiam conventum in ripa positum Titii fluminis, octo millia passuum a civitate Tiniensi ad austrum. Duæ eorum ecclesiæ sunt in hac diœcesi, in quibus exercent suas functiones. Visitavi ipsas, & inveni picturis sive imaginibus sacris ornatas, præcipue permultis sedilibus ligneis decenti forma fabrefactis; & in medio sedile elevatum, quod dixerunt esse sui Episcopi, quem vocant Vladika. Retinent altare absque pallio, unica tela coopertum, & desuper vacuum tabernaculum; calicem cum patena de stanno, non linitum auro, absque tamen purificatorio, cum palla parva lignea absque corporali.

Sollicitudinis meæ potiorem partem existimo Catholicos a schismaticorum commercio in spiritualibus prorsus avertere, & sartam tectam Apostolicam Romanam doctrinam servare; idque matrimoniorum præcipue occasione. Irrepserat enim promiscuus quidam abusus & licentia sponsalia inter Catholicos & schismaticos contrahendi, quod interdicere tunc præsertim studeo, cum periculum subversionis Catholici conjugis imminere timeo.

Extat etiam ecclesia abbatialis S. Joannis Baptistæ in quodam colle vocato Brebir, quæ annis elapsis a schismaticis ipsis occupata, auctoritate Principis Catholicis restituta, & in antiquum Romanum ritum redacta fuit. Sunt ibidem vestigia conventus & ecclesiæ Patrum conventualium S. Francisci; modo autem memoriæ dicti monasterii, & sacræ reliquiæ existunt in ecclesia & conventu dictorum Sibenicensium.

Sic diœcesis olim amplissima, Turcarum diuturna tyrannide vastata, ad præsens a conterminis Episcopis discerpta conspicitur. Synodum diœcesanam, expleto visitationis meæ curriculo, convocassem, ut quæ per me localiter sancita fuerunt, in omnium conventu vulgarentur; nisi operariorum in tanta diœcesis extensione penuria hoc salutare opus vetaret: nequeunt enim in tanta locorum distantia sine animarum detrimento parochi advocari, cum substitutos nullos subrogare ob sacerdotum inopia valeant; crescentibus vero in dies, per promotionem ad sacros ordines, novis candidatis & operariis, dabit Deus suo operi incrementum, & Episcopus synodales congregationes celebrare poterit &c.

Optimum Præsulem dum multa & perutilia ad resarcienda ecclesiæ suæ detrimenta, eamque in pristinum statum restituendam cogitaret ac moliretur, in hac ipsa pulcherrimorum rerum meditatione mors immatura oppressit. Scardonæ mortuus est anno 1720. & Spalatum translatus in æde S. Mariæ sepultus fuit.

NICOLAUS VII. EP. SCARD. XXXIX.

In oppido & insula Bractia natus ex nobili familia Thomasea. Nominatus fuit Episcopus Scardonensis anno 1721. VIII. Id. Febr. Anno sequenti Scardonam profectus, ipsis Kalendis Januarii ecclesiæ sibi commissæ possessionem adivit. Nihil vehementius optavit, quam ut se vivo ædes cathedralis exstrueretur; in idque & hortando, & rogando omni contentione studioque incubuit. Fundamenta quidem jacta fuerunt, & ex aliqua parte perducti fere ad summum usque parietes; sed seu turbine, seu fato nescio quo impulsi corruerunt. Nihil prætermisit, quantum facere enitique potuit, quin ædificii quod dirutum erat, reficeretur. Sed rei magnitudo ac difficultas propter angustias ærarii publici, omnes pii Antistitis conatus elusit. Annos fere duodecim summa vigilantia & sedulitate ecclesiam suam gubernavit. Sibenici decessit anno 1731. X. Kal. Septembris. In patriam transferri se jusserat, atque in avito majorum suorum sepulcro tumulari; supremæ illius voluntati obsecundatum est.

VINCENTIUS EP. SCARDON. XL.

E gente Bragadena, quæ vel originis antiquitate, vel civilium & bellicarum laudum splendore illustrem inter patricias Venetorum familias locum obtinet. Natus est Venetiis altero & nonagesimo anno sæculi superioris, XV. Kal. Aprilis. Egregia indole ac pietate adolescens in ipso ætatis flore, mortalibus rebus valere jussis, asperrimum vitæ institutum amplexus, inter Patres Franciscanos Capucinos Deo se in perpetuum dicavit. Post annos circiter viginti ad normam rigidioris Franciscanæ disciplinæ laudabiliter exactos, e sanctissima illa omnium virtutum palæstra ad regendam Ecclesiam Scardonensem evocatus, anno 1733. XVI. Kal. Januarii consecrationem Episcopalem suscepit; & anno sequenti Scardonam se contulit. Nihil habuit antiquius, quam ut, quod decessor cœperat conatusque fuerat, perficeret. Ejus igitur potissimum industria, diligentia, operaque ædes cathedralis sane ampla, & perpulchre descripta, ad fastigium perducta est, eique tectum impositum fuit. Ad eam absolvendam ornandamque non solum plurimum materiæ, calcis, & lapidis elaborati, sed etiam pecuniæ publicæ in ærario fisci Sibenicensis reliquit. Liberalitas religiosa Senatus Veneti eamdem annuo proventu dotavit, & sacra supellectili cujusque generis instruxit. Vincentius huic ecclesiæ annos fere viginti ita præfuit, ut nullum vigilis ac laboriosi pastoris, amantissimique parentis officium prætermitteret. Clerum ac populum paterna caritate complexus, utrique & verbis & exemplis ad honeste pieque vivendum incitamento erat atque adjumento; utque omnibus prodesset, nulla in re sibi parcebat, nullumque sive laborem, sive incommodum defugiebat. Sed cum propter inscitiam sermonis Slavonici ovibus sibi creditis, quæ ipsam pastoris vocem audire nequibant, minus utilis, quam voluisset, sibi esse videretur; alium sibi gregem dari cupiebat, apud quem utilius operam suam collocare posset. Forte evenit, ut Albertus de Grandis anno 1752. moriens Sedem Clugiensem vacuam relinqueret, Episcopus eximiæ sanctitatis & doctrinæ, quem Clugiensibus

Ædem cathedralem ad fastigium perduxit.

Ad Sedem Clugiensem transfertur.

sibus potius ostensum, quam datum dixerim; vix enim alterum Episcopatus annum attigerat; in quo tam exiguo, tamque brevi Episcopalis administrationis curriculo, tot ac tanta virtutum omnium, quas Paullus in Episcopo requirit, ac præsertim paternæ erga omnes caritatis & beneficentiæ argumenta dedit, ut civitas universa funeris illius exequias insolito omnium ordinum luctu & lacrymis prosecuta satis ostenderet, quam triste & acerbum sui desiderium talis ac tantus Antistes in omnium animis desixum reliquerit. Vincentius igitur oblatam occasionem commutandæ Scardonensis cum Clugiensi Ecclesia minime prætermittendam putavit; & omnino is unus esse visus est, qui Præsulis illius extincti jacturam lenire, ejusque locum summa omnium approbatione tenere posset. Itaque Senatus Venetus, ceteris competitoribus posthabitis, Vincentium, ex recenti privilegio Pontificio, Episcopum Clugiensem anno 1753. nominavit.

ANTONIUS II. EP. SCARDON. XLI.

Ejus acta ante Scardonensem Episcopatum. Inter antiquissimas Serbliæ familias Becichia, quamdiu regnum Serblorum stetit, vel generis nobilitate, vel rerum gestarum gloria, vel denique honoribus, imperiis militaribus, divitiis, opibusque in primis floruit. Post regnum Serblianum extinctum, ejusque Dynastas, quibus potiebantur, civitatibus & castellis exsutos, Becichii sedem omnium rerum ac fortunarum suarum Butuæ collocarunt, quæ civitas est vetustissima Dalmatiæ, mari adjacens, ab ostiis sinus Catarensis millia passuum fere viginti in orientem disjuncta. Hac nobilissima familia natus est Butuæ Antonius anno 1698. cujus majores bellica virtute & constanti erga Rempublicam Venetorum fide, magna decora simul & præmia sibi ac posteris pepererunt, haud minus suis præclare factis, quam honoribus, præfecturis militaribus, aliisque beneficiis a Senatu Veneto collatis illustres. Post primam ætatem politioribus litteris excultam, Romæ in collegium de propaganda fide admissus, Philosophiæ, ac Theologiæ, ceterisque sacrarum disciplinarum studiis operam dedit; quorum curriculo absoluto in patriam reversus est. Sacerdotio jam initiatum, & muneri Apostolico haud magis ætate, quam doctrina & virtute maturum, Archiepiscopus Antibarensis Vicarium generalem sibi delegit. Ab eodem Evangelii caussa missus est in regiones Turcarum imperio subjectas, ut Christianos in illis degentes & miseranda servitute oppressos inviseret, solaretur, divinis præceptis ac mysteriis imbueret. Hac Evangelica expeditione iterum ac sæpius perfuncto altera longe periculosior & laboriosior demandata fuit a Sacra Romana Congregatione, quæ illum Vicarium Apostolicum totius Valachiæ constituit: quo in munere naviter utiliterque ad earum gentium salutem obeundo, dignum se præbuit, cui Clemens XII. anno 1743. Episcopatum Nicopolitanum conferret: si tamen hoc præmii loco habendum fuit, quod eidem onus gravissimum majorum laborum, curarum, & periculorum imposuit. Nicopolitanus enim ejusdem est generis, atque antiqui ecclesiæ primævæ Episcopatus; ad quos gerendos qui mittebantur, eos non ad opes & copias, sed ad labores & aperta vitæ discrimina destinari constabat. Episcopatum plurimis difficultatibus implicitum, magnis incommodis & curis exercitum, periculis & insidiis circumseptum agitatumque inter Turcas & Schismaticos, per annos circiter septem, summa alacritate & vigilantia gessit; neque antea eum deposuit, quam nimiis animi & corporis laboribus defatigatum, maleque affectum necessitas compulit, ut ad curandam valetudinem ac vires reficiendas quietem sibi & vacationem postulandam esse existimaret. Quam ob caussam anno 1749. Patavium se contulit, & perhumaniter a Carolo Cardinali Rezzonico urbis Episcopo ac benigne hospitio acceptus est, qui optimum Præsulem de re Christiana egregie meritum quatuor fere annos sua liberalitate sustentavit; eumque sibi familiarem habuit, jucundumque, & quotidianum convictorem. Hominis quippe ingenui, ac sinceri, solida virtute præditi, festivi ac suavis consuetudine gravissimus ille ac sapientissimus Princeps mirifice delectabatur. Anno Jubilæi eum Romam secum adduxit, eique a Benedicto XIV. potestatem dimittendæ Ecclesiæ Nicopolitanæ, tenuemque annuam pensionem impetravit. Uterque Patavium reversus cum esset, Sedes Scardonensis ob transitum Vincentii Bragadeni Episcopi ad Ecclesiam Clugiensem anno 1753. vacavit. Ad illam obtinendam plurimum Antonio tum gratiosa Cardinalis Rezzonici commendatio, tum vero & sua & majorum suorum merita profuerunt. Anno igitur 1754. in frequenti Senatu pluribus suffragiis electus est nominatusque Episcopus Scardonensis. Eodem anno pridie Nonas Octobris Scardonam ingressus, & ingenti omnium gratulatione, plausuque exceptus, illius Ecclesiæ regimen suscepit. Illud in primis illi curæ fuit, ut operis & ornamenti quod deerat ecclesiæ cathedrali, perficeret & curaret; quam quidem anno quarto, quam Scardonam venerat, summa totius urbis ac diœcesis lætitia, & confertissimæ multitudinis concursu, sollemni ritu ac cærimonia dedicavit XVI. Kal. Maji. In eadem aram ex marmore, opere eleganti, Deiparæ Virgini Carmelitanæ de suo exstruxit. Eamdem ædem cathedralem multa & pretiosa supellectili partim e suo censu, partim ex pia liberalitate Senatus Veneti, augendam curavit. Annos circiter quinque huic Ecclesiæ præfuit; & nihil umquam industriæ, curæque prætermisit, quod vel ad sponsam suam magis ac magis ornandam, vel ad gregis sibi concrediti utilitatem ac salutem pertineret. Itaque omnes, clerum pariter atque populum, quæ ejus erat erga omnes caritas & benevolentia, sibi obsequio & amore devinctos tenuit. Anno 1758. dies ille auspicatissimus orbi Christiano illuxit, cum Carolus Cardinalis Rezzonicus Summus Pontifex creatus est. Haud committendum putavit Antonius, ut non statim ad illum officii & grati animi caussa venerabundus accederet. Facili aditu ad Pontificem admissus, quam antea expertus fuerat in Carolo Cardinali, eamdem in Clemente XIII. erga se benignitatem & gratiam invenit: quippe eum honoris ergo inter Præsules domesticos, atque Episcopos pontificali solio assistentes cooptavit, & cum multis aliis donis, tum amplissimis indulgentiarum muneribus cumulavit, quibus ecclesiam suam locupletaret ornaretque. Evenit interea, dum adhuc Romæ versaretur, ut Ecclesia Phariensis, propter obitum Cæsaris Bonajuti Episcopi, pastore destituta esset. Hanc Pontifex Antonio Episcopo Scardonensi decrevit an. 1759. III. Idus Julii;

Scardonensem Ecclesiam obtinet.

Translatus est ad Ecclesiam Phariensem.

Julii; ut id & argumentum esset suæ erga illum beneficæ voluntatis, & præmium optimo Antistiti pro præteritis laboribus, periculis, incommodis Christianæ religionis caussa susceptis. Siquidem Phariensis Ecclesia longe opulentior est, & ab illis curis ac molestiis libera, quas Episcopis Catholicis exhibere solent schismatici, quorum referta est Scardonensis. Antequam novam adiret, veterem suam Ecclesiam revisere, & gregi sibi carissimo supremum vale dicere voluit. Quam porro ipse carus & acceptus summis juxta & infimis esset, digressus ostendit. Eodem anno 1759. Idibus Septembris cives omnium ordinum in ædem cathedralem frequentissimi convenerant, pastoris amantissimi ultimum visendi, fruendi, & audiendi studio; quibus cum ille postrema monita ad honeste pieque vivendum salutaria traderet, atque ad extremum benedictionem Episcopalem impertiret, incredibile dictu est, quo & quanto mœrore animos omnium perculerit, suam orbitatem ac solitudinem lamentantium, talemque pastorem ac patrem ab se divelli & abrumpi querentium; nec sine lacrymis postridie abeuntem prosecuti sunt.

DOMINICUS EP. SCARDON. XLII.

Patricius Venetus e gente Paschalica, idemque Canonicus Ecclesiæ Patavinæ, vir singulari modestia, integritate, ac religione, omnibusque illis virtutibus præditus, quæ hominem ecclesiasticum maxime decent, ornantque. Post Antonium Becichium ad Phariensem Ecclesiam translatum, Venetiis in summo & maximo Concilio habita sunt comitia novo Episcopo Scardonensi eligendo. Multi erant competitores, sed omnibus prælatus est Dominicus, cujus egregia virtus omnibus cognita & perspecta promerita fuit, ut pleraque gravissimorum illorum Patrum suffragia in eum confluerent. In hujus Ecclesiæ regimine sane difficili propter schismaticos, a quibus civitas illa & diœcesis incolitur & habitatur frequentissime, ita se gessit, ut ob eximiam erga omnes benignitatem æque schismaticis atque Catholicis carus fuerit acceptusque, nec minorem apud utrosque venerationem innocentia vitæ & sanctitas illi conciliavit. Sed Præsul optimus gravi morbo correptus ad superos evolavit anno 1766. XVIII. Cal. Majas annum agens ætatis 66. sepultusque est, ut testamento suo mandaverat, in æde monialium S. Catharinæ.

STEPHANUS ANTONIUS EP. SC. XLIII.

Bartholomæi Trivisani patricii Veneti filius, vir singulari pietate & doctrina præditus, ac in pauperes maxime liberalis, cum vix ætatem ad Episcopale munus idoneam attigisset, ex Archidiacono Ecclesiæ Scardonensis in Episcopum a Senatu Veneto electus est eodem anno 1766. XIV. Cal. Octobris.

EPIS-

EPISCOPI BOSNENSES.

Circumscriptio Bosinæ.

BOsinam intermediam a septentrione Slavonia, ab occasu Chrobatia, ab oriente Serblia, a meridie Dalmatia definiunt; Savus amnis a Slavonia, Drinus a Serblia, montes Ardii a Dalmatia, Verbasius a Chrobatia disjungunt; nisi quod Verbasium ab occidente transgressa particulam quamdam Chrobatiæ amplectitur, in qua est Jaycza civitas Bosinæ præstantissima. Ante Augustum simul cum Chrobatia Pannoniæ vocabulo suberat, & pars erat Pannoniæ Australis inter Savum & montes Dalmatiæ interjecta. Augusto imperante ab reliqua Pannonia divulsa in jus nomenque Dalmaticum migravit, ut colligitur ex Strabone, qui Dalmatiam Ardio monte intermedio bifariam divisit, & partem alteram vergere ad mare, alteram in oppositam aquilonarem plagam spectare scripsit: *Porro mons, cui nomen Ardium, Dalmatiam mediam secat, ut altera ejus pars ad mare spectet, altera in diversum*. Idem confirmant Tabulæ Ptolemaicæ apud Joannem Lucium lib. I. de Reg. Dalm. & Croat. *Ex tabulis Ptolemæi clare perspicitur Pannones a Dalmatis recessisse ad Savum, Dalmatiamque Savum usque dilatatam fuisse, quod ultimo bello, tempore Augusti evenisse conjectari potest*. Sæculo septimo post adventum Chrobatorum & Serblorum, quibus Heraclius Imperator partes mediterraneas Dalmatiæ ultra citraque montes habitandas tradidit; hæ regiones, qua vergunt in occasum Chrobatiæ, qua in ortum prospectant, Serbliæ vocabulo ab novis incolis appellari cœperunt. Sed regio illa, quæ Verbasio & Drino fluminibus interjacet, quamvis pars Serbliæ esse non desierit, nomen a Serblis acceptum cum recentiori *Bosinæ*, seu *Bosnæ* vocabulo commutavit. Sunt qui hoc nomen illatum putent a Bessis populis Mœsiæ inferioris; sed de migratione Bessorum adventuque in hanc regionem nihil in antiquis monumentis proditum invenio; & *Bessorum*, ac *Bosinæ* vocabula inter se adeo differunt, ut alterum ab altero derivatum esse non videatur. Communis est opinio longeque probabilior Bosinam denominatam esse a *Bosna* fluvio, qui oriens ex Ardiis, sive Adriis montibus regionem fere mediam interfecat, & post varios ac multiplices flexus in Savum delabitur. Pars occidentalis citra Bosnam *Inferior*, orientalis ultra Bosnam *Superior* Bosina dicitur. Sunt tamen qui hanc regionem aliter dividant, & quæ pars spectat in septemtrionem, *Inferiorem*, quæ vero ad meridiem declinat, *Superiorem* Bosinam appellant. Bosinæ vocabulum antiquius est sæculo decimo; eo siquidem usus est Constantinus Porphyrogenitus de adm. cap. 32. *In agro vero Bosonæ Catera, & Desnec*. Cum *agrum* (χωρίον) *Bosonæ* vocat, videtur nomen Bosinæ per ea tempora exiguis circa Bosnam fluvium terminis circumscriptum fuisse, quod deinde longe lateque prolatum integram provinciam & regnum justæ magnitudinis complexum est.

Bosina unde appellata?

Cum Tiberius Pannones subegit, hæc quoque regio, quæ tum Pannoniæ, postea Dalmatiæ, demum Serbliæ pars fuit, dictaque est Bosina, ad Romanum Imperium accessit. Cum duo vel plures Romanorum Imperatores creari cœperunt, ejus potestati suberat, cui vel integrum, vel occidentale Illyricum obtigerat. Post extinctum occidentale Imperium, Imperatoribus Orientis paruit; nisi quod sæculo quinto ad exitum vergente sub imperium Gothorum cecidit; sed eam Justinianus debellatis Gothis recuperavit. Sæculo septimo Heraclius Imperator hanc provinciam una cum Mœsia superiori, & Dalmatia mediterranea orientali, Serblis fiduciariam dedit: ex his provinciis, quæ antiquis nominibus posthabitis, communi Serbliæ vocabulo appellari cœperunt, regnum Serblianum conflatum est. Presbyter Diocleas auctor est partem occidentalem Serbliæ, quæ Savo & montibus Dalmatiæ interjacet, auctore Svetopleko, sive, ut vocant alii, Budimiro, qui primus e regibus Serbliæ Christiana sacra suscepit, *Bosinam* nominatam esse a fluvio cognomine intermedio; itemque partem australem Mœsiæ superioris, quæ olim Dardania, ab amne Rasca illam interfluente appellatam fuisse *Rasciam*. Reges Serblorum ut minoribus *Jupanos*, sic majoribus provinciis, veluti Bosinæ, *Banos* rectores præficere solebant. Sæculo nono Bosina ut est apud Diocleatem, a Pribislavo rege Serblorum defecit, qui cum perduellibus dimicans in prælio occubuit. Hujus filius Cresimirus, Bani Bosnensis copiis adjutus, regionem illam ad fidem & obsequium revocavit. Sæculo decimo iterum descivit ab rege Tiescimiro, ut idem Diocleates docet; Cresimirus Tiescimiri, ex filia Cidomiri Bani ac deinde ducis Chrobatorum, junior filius, cum Bosnensibus acie congressus, provinciam illam recuperavit, atque ad Principatum Chrobatiæ adjunxit, in quem ipse avo materno Cidomiro successit. Quamdiu Bosina sub imperio ducum Chrobatiæ manserit, mihi non liquet. Carolus Dufresnius ex Orbino & Luccaro tradit duces Chrobatiæ dominatos fuisse in Bosina usque ad Cresimirum II., nobis III., qui sæculo undecimo ineunte principatum in Chrobatis obtinuit. Idem Dufresnius inter duces Chrobatorum & Bosnensium Stephanum Cresimiri filium, Legetum, & Ucmirum Stephani filios annumerat, qui omnes a catalogo serieque ducum Chrobatiæ absunt. Citius arbitror, Bosinam in potestatem regum Serbliæ rediisse; nam post Cresimirum patrem Stephani ac Cidomiri nepotem in historia regum Chrobatiæ nullam Bosinæ mentionem factam invenio. Stephanum tamen Cresimiri filium in utraque provincia rerum potitum fuisse tradit Diocleas: *Cresimiro autem natus est filius, cui Stephani nomen imposuit; iste post mortem patris rexit Croatiam Albam, & Bosnam*. Anno circiter octogesimo sæculi undecimi Bodinus expulso Radoslavo patruo, paternum Serbliæ regnum simul cum Bosina recuperavit; & huic provinciæ Stephanum Banum præfecit.

Quibus paruit?

Bela II. cognomento cæcus, qui Stephano II. patrueli in regnum Hungariæ successit anno 1131. Bosinam Serblis ademptam in suam potestatem redegit, ejusque fines in meridiem amplificavit; nam regionem illam Bosinæ adjunxit, quam interfluit Rama oriens ex Adriis montibus, illabensque in Naronem: ab eo denominatur *Rama*, & pars est Dalmatiæ inalpinæ. Exinde Bosina bifariam dividi cœpit in superiorem & infe-

rio-

feriorem. Pars *superior* ad septemtrionem ultra montes eadem est, ac vetus Bosina; *inferior* ad meridiem citra montes est altera pars adscriptitia, quam *Ramam* vocari diximus. Reges Hungariæ, neglecto antiquo Bosinæ, utramque sub recentiori Ramæ nomine comprehendi voluerunt. Itaque cum utramque possiderent, in suis tamen diplomatibus reges, seu duces *Ramæ* tantummodo se inscribere solebant. Hi populi cum in potestatem Hungarorum venissent, eamdem, quam antea sub regibus Serbliæ, suis legibus & institutis vivendi libertatem retinuerunt; nisi quod suberant Exarcho sive Bano Bosnensi a regibus Hungariæ constituto, qui regibus iisdem vectigalis cum esset, regionem illam jure fiduciario administrabat: id quod etiam ex Joanne Cinnamo intelligi potest, qui lib. 3. in Emanuele Imp. hæc scripsit: *Ad Savum cum venisset* (scilicet Emanuel) *ad illud inde flumen deflectit nomine Drunam* (Drinum), *quod superiori e loco fractis ostiis Bosthnam a reliqua Serblia dividit: ceterum Bosthna imperio non subest Archizupani Serbliæ* (qui se regem appellabat) *; sed gens tunc temporis moribus suis, suoque magistratu agebat . . . His cognitis rebus, simulque intellecto Boritzen Bosthnæ regionis Dalmaticæ Exarchum, qui socius in bello fuerat Peonarchæ* (idest regi Pannoniæ, cui erat vectigalis) *in suam redigere ditionem cupiens, fortissimos milites ad conserendas cum Boritze manus dimisit*.

Reges Hung. Bosinam Banis regendam jure fiduciario tradebant.

Bani Bosnenses.

Cum Geysa II. anno 1141. Belæ parenti suffectus rerum in Hungaria potiebatur, Boritzes, quem alii Borisium, alii Borichium vocant, Banus erat Bosnensis, eidem regi jure clientelæ obnoxius. Porro Emanuel ut Dalmatiam & Chrobatiam, sic etiam Bosinam Stephano III. Geysæ filio ademit; sed post ejus mortem Bela III. Stephani III. frater has provincias recuperavit, & Bosinæ Culinum Banum præfecit; de quo extat epistola Innocentii III. ad regem Hungariæ. Hic sub Bela III. Emerico II. Ladislavo III. Andrea II. regibus Hungariæ, sex annos & triginta huic provinciæ præfuisse traditur. Culino imperante tantam rerum omnium, quas natura desiderat, copiam & abundantiam extitisse ferunt, ut gentes illæ, siquando lætior præter expectationem fertiliorque annus arrideat, illud proverbii loco usurpare soleant: *jam ad Culini tempora redimus*. Plures deinceps hanc provinciam administrarunt Banali titulo imperioque contenti usque ad sæculum decimum quartum: quo quidem sæculo Stephanus Tuartkus Stephano patruo in Bosnæ principatum successit, & posthabito Bani, titulum regis an. 1376. assumpsit concessu Ludovici regis Hungariæ, cui erat affinitate devinctus: Ludovicus enim Elisabetham sororem patruelem Tuartki in matrimonio habebat. Ad regnum Bosinense principatum Chelmensem sive ducatum S. Sabbæ in Dalmatia, & partem Serbliæ meridianam adjunxit, quæ ab amne Rasca interfluente Rascia denominatur. Tuartko extincto, regnum in Bosnensibus obtinuit anno 1392. Stephanus Dabiscia, quem Miroslavus patruus Tuartki ex toro non legitimo genuerat. Dabisciam excepit anno 1396. Stephanus Tuartkus II. cognomento Scurus, Tuartki primi e pellice filius; cui partem regni ademit Stephanus Ostoja Christichius, & uterque regis Bosnensis titulum gessit. Ostoja ob superbiam ac libidinem non ferendam expulso, Bosinenses regem crearunt anno 1415. Stephanum Jablanovichium. Hic cum Tuartko fœdus iniit; contra utrumque Ostoja pugnavit, adjutus auxiliis Turcarum, quibus & vectigal annuum promisit, & filium obsidem dedit. Post multa prælia vario marte commissa, tandem anno 1422. inter eos ita convenit, ut regnum inter se trifariam partiti, reges Bosinæ singuli appellarentur. Sed Jablanovichius nulla relicta prole non multo post e vivis excessit. Ostoja cum plures annos regnasset, diem supremum obiit an. 1434. Tuartkus vivere ac regnare desiit an. 1443. Huic a Bosnensibus proceribus in regnum subrogatus est Stephanus Thomascus, sive Thomas, quem alii e Christichia, alii ex Jablanovichia gente oriundum tradunt. Parenti regnum ac vitam eripuit Stephanus e concubina filius, qui regum Bosnensium postremus fuit. Hic siquidem in castro Clutio obsessus a Turcis, vehementerque oppugnatus cum esset, fame & aquæ inopia compulsus, se ac regnum in hostium potestatem tradidit anno 1463. quem Mahumetes II. rex Turcarum contra fidem datam obtruncari jussit, sive, ut aliqui tradunt, sua ipse manu interfecit. Bosinam magna ex parte haud multo post recuperavit Matthias rex Hungariæ; sed sæculo sexto decimo recidit sub dominatum Turcarum, quorum imperio adhuc subest.

Reges Bosinæ.

Turcæ Bosina potiuntur.

Bosinæ hodiernæ descriptio.

De Bosina præsertim hodierna P. Hieronymum de Rama, qui Franciscanæ provinciæ in Dalmatia supremam præfecturam gerebat, quædam per litteras interrogavi, quæ mihi vel dubia, vel ignota. Hic cum ab illis locis abesset, mea postulata rejecit ad P. Marcum Dabresich nunc in Bosina ministrum provincialem ejusdem Ordinis, qui gravioribus curis distentus cum esset, rogavit P. Philippum de Ochievia exprovincialem virum eximiæ doctrinæ, & locorum atque antiquitatum illius regni atque ecclesiæ scientissimum, ut mihi ad interrogata responderet. Quod rogabatur, fecit perlibenter & cumulate religiosissimus, atque humanissimus Pater; ac decem folia rerum Bosnensium cujusque generis referta transmisit, in quibus de Topographia, totiusque regni & ecclesiæ Bosnensis statu multa & selecta, cognituque dignissima perquam accurate descripsit. Tribus hisce primariis ac reverendissimis Patribus tantum debeo, quantum persolvere difficile est; maximas certe gratias ago, majores etiam habeo, duobus illis prioribus, quod talem ac tantum virum, diligentissimum investigatorem rerum Bosnensium subsidio mihi, meisque studiis comparaverint; P. vero Philippo, quod mei ac meorum studiorum caussa tantum laboris atque incommodi susceperit. Quæ igitur litteris tradita accepi a P. Philippo, ea disperse variis hujus historiæ locis intexam, prout rerum ac temporum ratio postulabit. Ac primum divisionem, circumscriptionem, ac dimensionem Bosinæ his verbis tradit.

Aliqui dividunt Bosnam in regnum & ducatum. Bosnam regnum dicunt partem inferiorem, cujus flumina septemtrionem versus labuntur in Savum. Bosnam vero ducatum, cujus flumina meridiem & occasum versus in mare Adriaticum prolabuntur, & conterminat cum statu Reipublicæ Ragusinæ. Hic notandum est modo, quod in his partibus distantiæ locorum dietis, horisque, non milliaribus signantur. Dieta autem plerumque pro tanta distantia accipitur, quantam peragunt agasones cum jumentis oneratis in una

die:

die : videtur nobis complecti circiter 25. milliaria Italica . His prænotatis, Bosna in longitudine habet dietas 14. in 15. in latitudine vero , ubi latior, habet 8. vel 9. dietas itineris . Nunc geometræ est ejus spatium in orbem taxare . Si autem accipiatur Bosna, prout modo a Passa Turcico regitur, procul dubio in longitudine habebit plures dietas supradictas ; nam extenditur super aliquot arces ultra fluvium Hunnam, qui contermìnat modernam Croatiam cum Bosna . Tandem si accipiatur Bosna inferior tantum , quam , ut supra dictum est , regnum vocant, longitudo sua a fluvio Drina usque ad montes, quibus dividitur a Korbavia, vel ut moderni Itali vocant, Morlakia, numerat decem dietas circiter; latitudo vero a fluvio Sava usque ad scaturigines earum aquarum, quæ ad mare Adriaticum labuntur, babet circiter 6. dietas.

In hac descriptione Bosina in meridiem producta Hertzegovinam, alias ducatum S. Sabbæ, sive Principatum Chelmensem complectitur, quem sæculo decimo quarto , ut supra dictum est , Stephanus Tuartkus ad regnum Bosnense adjunxit , & fiduciarium dedit Ulatko Vajvodæ ob præclara hujus in rempublicam merita ; quippe octodecim millia Turcarum , qui Bosinam invaserant , duplici prælio profligavit . Siquidem P. Philippus Bosinæ regno & vocabulo subjecit quidquid nunc imperio subest Bassæ Bosnensis ; ac propterea Bosinæ fines etiam in occasum ultra Verbasium usque ad Unnam fluvium produxit, particulam Chrobatiæ eidem attribuens. Hic itaque Dalmatiæ superioris partem non exiguam Bosinæ adjungit, hanc vero Bosinam superiorem, & ducatum appellat. Nos vero, seclusa Dalmatia, Bosinam iisdem , quibus antiquitus definiebatur, terminis circumscripsimus. Nunc de primariis Bosinæ civitatibus.

Urbes primariæ.

Cum Bosina exiguis circa ripam utramque Bosnæ fluvii terminis coercebatur , duas tantummodo urbes huic regioni attribuit Constantinus Porphyrogenitus, *Desnec*, & *Cateram*: ab hac *Decateram*, nunc *Catarum*, olim *Ascrivium*, civitatem Dalmatiæ denominatam ferunt . Sub regibus Hungariæ multis urbibus , castellis , oppidisque egregie munitis habitari cœpit. Jaycza , sive Jaicia princeps olim Bosinæ civitas , & interdum sedes Banorum ac Regum , in ipsis confiniis Chrobatiæ , imposita est colli prælato & undique prærupto , quem Plina , seu Pliva fluvius (Ussoram vocat Ritterus) & aquæ ex eo stagnantes circumfluunt. Ab ovo, ad cujus similitudinem exstructa est , seu potius ab ipso tumulo, quem insidet, in modum ovi acuminato , nomen accepit : *Jaitze* enim apud Slavos idem significat, quod *ovum* apud Latinos. Mœnibus atque propugnaculis cingitur, opere quidem antiquo , sed mira crassitudine ac firmitate compactis ; acclivitas loci præceps , præacutis rupibus obsepta , peranguftum aditum ac perdifficilem præbet ; ut, nisi fame , vix expugnari posse videatur . Ab infimis radicibus montis extenditur continuatio seriesque privatarum ædium, in quibus plerique incolarum habitant, urbis angustiis exclusi ; ac territorio plano , late patenti , crebris arboribus consito , fertili , ac bene culto utuntur.

Banialuka, altera ex celebrioribus Bosinæ urbibus , ab Jaycza passuum millia circiter viginti in septemtrionem distat ; assidet ad ripam Verbasii fluminis , in planitie peramœna & pulcherrima. Congruit nomen cum situ ac natura loci ; nam pratum juxta rivos aquarum linguæ Slavorum appellatur *Luka* ; nec quidquam est aliud *Banialuka*, si interpretari velis, nisi *Pratum Bani* . Præfectus & gubernator Turcicus totius regni , quem *Bassam* vocant , aliquando in hac urbe sedem stabilem , certumque domicilium habuit ; cujus imperio subest non solum Rama regni Bosnensis appendix non exigua , sed etiam pars mediterranea , quæ olim Chulmia, nunc Principatus S. Sabbæ , & Hertzegovina appellatur.

Krescevum millia passuum fere quindecim a Bosna fluvio in occasum distans, civitas quondam frequens ac nobilis fuit ; nunc vicus exiguus focis haud ita multis habitatur. Hinc millia passuum circiter quinque in meridiem abest Varbosania, vulgo *Verbossen*, quæ antiquitus & ambitus magnitudine , & mœniorum munitione, & incolarum frequentia inter præcipuas regni urbes habita fuit ; nunc tectorum numero diminutam, & muris ac propugnaculis nudatam tegunt circumcirca tumuli crebri & silvæ densæ, atque ab hostilibus irruptionibus defendunt.

In ea Bosnæ superioris regione , quæ vergit ad meridiem, situm est Seralium, civitas quondam opulentissima , idemque celeberrimum totius regni emporium ; sed multiplex vastatio cladesque hostilis quantum illi de commercio , tantumdem de copia divitiarum diminuit. Adhuc tamen stationem præbet Turcis negotiatoribus, qui merces illuc convehere , atque inde quaquaversum in loca finitima ac remota distrahere solent. Amnis *Migliazka* urbem interfluit, intra quam alveo obliquo devectus in Bosnam delabitur . Sunt qui *Bistum novum* tabulæ Peutingerianæ , ubi nunc Seralium est , situm fuisse existiment ; nec desunt qui urbem hanc primum *Bosnam* communi totius regionis vocabulo, deinde Seralium appellatum esse censeant, id quod confirmat Antonius Baudrandus : *Bosna Sarajum , urbs Bosniæ , quæ ab aliis Saralium dicitur* . Ex his urbibus nullam fuisse arbitror, in qua stabilem & perpetuam sedem sive Bani, sive Reges collocarent ; alii alias deligebant , in quibus ædes sive regias , sive prætorias , & curiam haberent : id quod ferme cohæret cum responsis Patris Philippi ad mea interrogata redditis.

Regum & Banorum sedes vaga.

Jaicze quosdam Bosnæ reges resedisse certum est . Sed loquendo de Banis & regibus universim , probabilius diversos in diversis locis resedisse . Legimus quippe privilegium quoddam a Bano Stephano Kontromanovich datum Comitibus Omachevich anno 1278. die 18. Decembris talem subscriptionem habens : Datum in nostro palatio in Suttisca . Aliunde olim Suttisca Curia Bani vocitata est, quæ quondam fuit locus spectabilis utique, nunc vero quasi villa, nisi eam nobilitare velimus conventu nostro S. Joannis Baptistæ ; a quo non longe distat, ferme uno, aut semialtero jactu scloppi , Meschita Turcarum. Thomam penultimum , Stephanumque ultimum reges Bosinæ in Bobovacz sedem tenuisse, tum ex traditione , tum ex quibusdam conjecturis asseruerimus . Hoc fortalitium , cujus rudera & turres adhuc altiusculum a terra conspiciuntur, distat a Suttisca orientem æstivum versus 4. in 5. milliaribus Italicis ; situ & arte videtur prope inexpugnabile ; constructum fuit in monticulo , a quo post aliquam planitiem parvam septemtrionem & orientem æstivum versus exurgit mons magnus ; item cum ab occidente , tum a meridie vallatur aliis mon-

montibus, qui omnes sunt nemoribus, pratis, agrisque excultis spectabiles; plane sub monticulo fortalitii coeunt duo fluvii, & constituunt flumen mediocre, fluens inter montes strictissimum passum sibi dantes, Bosnam flumen versus, quod a Bobovacz distat 10. *in* 12. *millia Italica. Thomas igitur penultimus Bosnæ rex, esto traditorie apud Bilas prope confinia Croatiæ in campo obiverit, sepultus tamen est in conventu S. Joannis Baptistæ Suttiscæ, tamquam viciniori sedi suæ Bobovacz. In hocce conventu adhuc conservatur in sacristia una effigies vetustissima, in qua Christus Dominus cernitur regi Thomæ apparens genuflexo; quam apparitionem accidisse in Bobovacz traditio fert. In eadem sacristia una stola cum manipulo, bursa corporalium, & una parte planetæ acu picta, filis aureis modo admirando, visuque delectabili; super quibus immemorabilis fert traditio, quod id operis regina Catharina (Romæ quiescens) uxor ejusdem Thomæ regis, propriis manibus sit operata; & cum post regis obitum oportuisset eam fugere, idcirco non potuit finire planetam. Nunc Passa Turcicus residet stabiliter Herbosæ (vulgo Traunyk) nec de facto potest alibi manere sine nova facultate Sultani. Hic loci est fortalitium parvum, suburbia autem numerant plusquam* 2000. *capita; distat a Saraevo seu Saralio occid. æstivum versus duobus dietis. In Saraevo commoratur Mulla, qui Primas regni dici potest; hic locus numerat plusquam octoginta Mesquitas, quasi Parochias &c.*

Sedes Bassæ Bosnensis, sive Præfecti Turcici.

Oppida minora & castella.

Civitates Bosinæ crebris vastatæ bellis, populationibus, incendiis, & illuvie ac sordibus Turcarum deformatæ, vix aliqua veteris magnificentiæ ac splendoris vestigia retinent. Plura sunt præterea nunc obscuri nominis, & exigui circuitus oppidula & castella in utraque Bosina superiori & inferiori, citra ultraque amnem, qui regionem discriminat; veluti *Svivar* & *Brodt* ad ripam citeriorem Savi; *Arkium* prope confluentes Savi & Bosnæ; *Jesserum* ad confinia Chrobatiæ; ultra Bosnam ad orientem *Sale* utrumque superius, & inferius, a salinis denominatus; *Zuornich* castrum natura & loco munitum in extremo regni limite ad Drinum; *Bobovacium* oppidum olim munitissimum, de quo supra; *Sutescha* ad confluentes Dabrovizæ, & Taristinicæ, qui infra oppidum uno eodemque alveo in Bosnam decurrunt. Aliquot regalia privilegia ibidem scripta reperiuntur, veluti Tuartki, & Dabisciæ: *Dat. in aula nostra Suteschæ. Foyniza* nulla re celebrior quam frequentissimo cœnobio Patrum Minorum Ordinis Franciscani, quibus ab observantia cognomen est. *Cognizium* in extremis Bosinæ partibus ad meridiem; ubi, Stephano Thomasco regnante, celeberrimus Antistitum & Procerum conventus habitus fuit anno 1446. Prætermitto cetera, quorum pleraque nunc aggeribus e terra congesta, ligneisque vallis ac munimentis clauduntur. Regnum universum Turcæ distribuere solent in octo præfecturas, quas ipsi *Sangiacatus* vocant, & *Sangiacos*, qui earum regimini præsunt.

Regionis ac soli natura.

Regio est perfrigida, hibernis imbribus ac nivibus obnoxia, multis locis montosa ac sterilis, magna tamen ex parte campestris, naturaque fertilis, ac diligenti incolarum cultura fertilior; tritico, & cujusque generis frugibus abundat, gregibus & armentis alendis uberrima pascua suppeditat. Silvæ ingentem ferarum copiam ad venationem præbent. Nec auri fodinis caret; sed argenti fodinis maxime nobilis est, unde *Bosna Argentina* cognominata fuit; verum auri argentique investigandi & effodiendi vel industria, vel scientia incolis deest. Ex quo sub imperium Turcarum cecidit, regionis amœnissimæ & cultissimæ faciem immutatam deplorat Auctor Topographiæ Hungaricæ cap. IV. *Regnum lamentabile nunc reddunt castella, oppida, villæ incolis destitutæ, civitates paucæ a barbarorum rabie superstites, & hæ quoque defœdatæ; deserta, solitudines, quæ vix prioris culturæ vestigia ostentant; & quod præcipuum est, sub barbaro dominio barbari mores &c.* Hic addere libet quæ scripsit P. Philippus de mira fertilitate soli Bosnensis, abundantiaque rerum omnium, quas natura non modo ad usus vitæ necessarios, sed etiam ad delicias desiderat.

Proprietates, valor, & qualitates hujus regni, minus sunt cognita orbi, quam ut eloqui ea audeamus genuine licet, quin criticis hyperboles ac ingeniosa ornamenta loqui videamur, Obscurata quippe sunt hæc a tyranno sibi dominante: ac per consequens a Cosmographis & Geographis obscurantur, qui utpote inexperti soli hujus nimis parce de valore suo intestino, proprietatibus, prærogativis; denique nihil, nisi depressionem indigitare contendunt; unde qui magis experientia, quam historicorum relationibus soli Bosnensis essent gnari, facilius justificarent ea, quæ hic rati fore, ut non ingratam rem simus apposituri cupienti & requirenti nonnullas informationes, adjiciemus.

Bosnam igitur abundare montibus concesserimus; sed falluntur historici, notitia soli expertes, dum autumant hos montes esse Gelboe, seu sterilitate plexos, & inamœnitate. Bosna abundat non modo montibus, sed planitiebus, & campis, & quidem utrisque fertilissimis. Nam nulli, præsertim in Bosna inferiori montes, licet alti, sunt, qui pratis, nemoribusque, mira varietate sibi insertis non ditantur, atque rivulis aquarum viventium irrigati visu non oblectant, & deliciant animum fruendi. Nulla flumina, quæ utrinque campis, agrisque excultis cum planis, tum colliculosis non stipantur fertilissimis. Nec incredibile æstimetur dictu emanare in montibus nonnullis hujusce regni aurifera flumina; dicant Epirotæ, qui utpote artis alluendi auri ex arenis gnari, facultate Sultani instructi, non raro veniunt hoc auro ditandi. Pisces, non flumina duntaxat majora, sed torrentes quoque abundanter procreant deliciosissimos. Vineis quidem parcior est Bosna saltem inferior, non item superior; verumtamen, non quia inepta, quinimmo loca illa omnigeni vini procreandi sunt aptissima, sed quia talis est dispositio Domini jus dicentis. Ceterum frumenti, olerum, pomorum, pyrorum, prunorum, aliorumque id genus (pauca si, quæ hyemalem rigorem nimium non tolerant, excipias) copia frequentissima, speciesque innumeræ. Pecudibus, non minus ac pascuis pro æstivo, pratisque, in queis fœnum colligitur pro hyemali eorum nutrimento, abundat omnigenis. Frequentes rivuli ac fontes aquarum viventium per omnia conspicantur, quarum dum singulæ visum sua claritate oblectant, atque gustum haustæ recentes suavitate recreant, aliquæ insuper ægris plurimis medelam præstant. Porro aquæ acidæ in pluribus locis scaturiunt præstantissimæ, judicio medicorum hac transeuntium, vel etiam in aula Passæ versatorum, ceu versatus fuit per plures annos famosissimus D. Dominicus Castelli, probatæ tantæ perfectionis, ut vix in Europa dentur similes.

Quo-

Quocirca e Christianitate adventantes quidam viri nobiles, suasu forte medicorum expertorum, non visu modo, sed haustu quoque sanandi, visitatione sua eas sunt dignati; quinimmo per septimanas, aut menses juxta hærentes, eis usi: præcipue loquendo de illa, quæ admirando bullitu exurgit juxta flumen Lepenicza non longe a taberna diversoria, quæ ab eadem aqua nomenclatura sumpta appellatur Kiseli Hàn, *idest Acida taberna. Sita ferme est in medio viæ regiæ ducentis a Saralio Herbosam, vulgo Traunik. Dantur item pluribus in locis Thermæ, non dicimus, calidæ, sed plane ferventes; eisdem laudatis medicis probatæ tam miræ virtutis & activitatis in morbos, ut si monarcha noster christianorum principum morem gereret, ingentes proventus ex ipsis sibi decimaret. Hoc idem de metallis dicendum venit. Enimvero quot montes & valles, tot prope loca metallifera; inculta tamen ob nescimus quam politiam, statusque, ut inquiunt, rationem; ausim dicere vix dari aliquod metallum, quo soli hujus viscera careant. Verum tamen ex omnibus ferrum duntaxat cum chalybe pluribus in locis abundantissime eruitur, atque fabricatur; nec non in maxima copia ad exteras regiones distrabitur. Subinde etiam auripigmentum, & mercurius in admodum minori copia. Demum in salinis cum superioribus, tum inferioribus, & alibi quoque sunt putei in abundantia subministrantes aquam salsam, quæ hausta, esto colorem viridem subflavum præseferat, recocta tamen optimum sal tribuit nivei coloris eatenus, quatenus, nisi gustes, a sacchararo candido distingues nunquam. Hujus quidem salis usus nobis est plurimi; at non desunt permultis loca probatissima, ubi possent aperiri fodinæ petrei salis; idem quoque de sulphure dicendum. Sed his supradicta politia silentium indicit. Verbo concludendum: Bosna nulla re ad humanam vitam commode sustentandam in se ipsa privari, experto facile probatur.*

Christiana religio a principio Christiani nominis Bosnensibus illata. Iisdem fere temporibus Apostolicis, quibus Dalmatia & Pannonia, Bosina quoque intermedia Christianam fidem suscepit, illatam ab iisdem Apostolorum discipulis, qui regionibus illis Evangelii lucem attulerunt. Easdem prioribus ecclesiæ sæculis, quas finitimæ christianæ provinciæ, etiam religio Bosnensium, vexationes, vicissitudines, calamitates sive ab hostibus Christiani nominis, sive ab hæreticis perpessa fuit. Cum Bosnenses sub dominatu supremo Imperatorum orientis, regibus Serbliæ suberant, post Græcorum ab Ecclesia Romana defectionem, ipsos quoque Photiano schismate infectos, vel certe afflatos fuisse accepimus. Hanc labem purgavit delevitque omnino ex Ecclesia Bosinensi Bela II. cum hanc provinciam ad regnum Hungariæ adjunxit. Sed non ita multis post annis immigravit huc e Bulgaria pestis longe perniciosior ac fœdior: Patarenos vulgo appellabant, vel Catharos & Albigenses. Erant veterum Manichæorum infelix propago, quæ nefarios parentum suorum errores aliis atque aliis erroribus cumulaverat. Brevi totam Bosinam pervasit, & annos fere tercentos hujusmodi impuritatum ac flagitiorum colluvione obrutam, oppletamque tenuit. Nihil curæ industriæque prætermissum fuit a Romanis Pontificibus, a Legatis Apostolicis, ab Episcopis, a regibus Hungariæ, ut sectam fœdissimam exterminarent. In id egregiam & constantem operam navarunt Patres tum Dominicanæ, tum Franciscanæ familiæ; quorum non pauci ab hæreticis interfecti, gloriosam pro Christo mortem oppetierunt. Hæc impurorum hominum sentina imminui quidem, sed vix semel post multa sæcula prorsus exhauriri potuit. *Bosnenses hodierni.* Nunc hanc regionem incolunt Christiani cum Turcis permisti, partim Catholici, ritusque Latini, sed linguæ Slavonicæ; partim schismatici, ritusque Græcanici, sed linguæ itidem Slavonicæ. Addo ex P. Philippo: *Patarenorum ne ulla quidem nunc vestigia. Igitur 1. Turcæ, 2. Christiani catholici, 3. Christiani schismatici Græci, plures quam catholici in duplo; 4. Hebræi pauci præ aliis.*

Eorum natura. Bosnenses procero sunt corpore ac robusto, aptoque ad militares labores; ingenio autem facili, ab omnique fraude abhorrenti. Erga Dei cultum resque divinas singulari studio ducuntur; idque declarant rudera ac vestigia, quæ passim visuntur, sacrarum ædium, quas veterum Bosnensium religio ac pietas Deo divisque consecravit. Sacrorum Antistites summa reverentia & veneratione prosequuntur; quidquid illi vel doceant, vel imperent, illis fidem habent, dictoque audientes se præbent. Rudes plerumque sunt & agrestes; sed Christianæ legis addiscendæ mira cupiditate flagrant, neque minorem ad bene pieque vivendi disciplinam animi propensionem afferunt: & si ab recto tramite declinant, non tam voluntate ac malitia, quam inscitia & errore aberrant. Catholici gregis, qui sane numerosus est, intacti ab omni hæretica, schismatica, Turcica contagione conservati laus præcipua ac tota propemodum debetur Patribus Franciscanis ab observantia cognominatis. *Labores curæque assiduæ Patrum Ordinis Franciscani de observantia.* Hi siquidem sub ipsa sanctissimi hujus Ordinis primordia hanc Christi vineam, nullis libertatis vitæque periculis deterriti, multo labore ac sudore per annos amplius quingentos, ad hanc usque ætatem impigre constanterque excoluerunt. Habent in hac regione cœnobia & domicilia: ex his autem, aliisque finitimæ Dalmatiæ ac Serbliæ conflatur duplex provincia Franciscana, altera Bosnæ Chrobaticæ, altera Bosnæ Argentinæ, quam a provincia Franciscana Dalmatica Sancti Caji sejungi placuit. Vitam degunt hi optimi Patres assiduis laboribus ærumnisque exercitam ac Turcarum injuriis & vexationibus expositam, a quibus ut se redimant, acerbissima & intoleranda pecuniarum tributa identidem solvere coguntur. Omnis rerum sacrarum procuratio, & christiana institutio gentium illarum in eos incumbit; quippe in universa regione locum tenent, muneribusque Parochorum funguntur. Ex illis sæpe deligi solebat Episcopus totius regni Bosnensis.

Initia Episcopatus Bosnensis ignota. Sed Episcopatus Bosinensis obscura sunt, & plane incerta primordia. Hujus tenue aliquod indicium intueri licet in primo, itemque altero Concilio provinciali Salonitano, quod sub Honorio III. Metropolita habitum fuit anno tricesimo, & tricesimo secundo sæculi sexti: utrique interfuit, & subscripsit *Andreas Episcopus Bestoensis*. In tabula Peutingeriana duplex est *Bistue, vetus ac nova;* hæc ab illa in ortum distat millia passuum circiter quadraginta, utraque sita esse videtur in antiqua citra Savum Pannonia. Sunt qui existimant *Bistuam novam* ibidem loci sitam fuisse, ubi nunc est Seralium. Horum opinio si vera est, nullus dubito, quin sedes Episcopalis Andreæ constituta esset in hodierna Bosina, & *Bestoensis* Episcopatus idem fuerit ac *Bistuensis*: adeo hæc duo vocabula sunt inter

inter se affinia, & similia. Sed neque ante, neque post Andream ullius Episcopi Beltoensis, sive Bistuensis mentio in antiquis monumentis reperitur. Siqui fuerunt, ut fuisse admodum credibile est, eorum nomen ac memoriam vetustas & oblivio delevit. Sæculo nono, cum Concilium Delmitanum celebratum fuit, anno videlicet 877. de quo in Georgio Archiepiscopo Spalatensi, inter ecclesias Episcopales Dalmatiæ superioris, quæ tum Serblorum imperio suberat, Bosnensis etiam annumeratur; itemque sæculo undecimo in epistola Alexandri II. ad Petrum Archiep. Antibarensem. Unusne, an plures antiquis temporibus Episcopi fuerint in hac regione amplissima constituti, compertum mihi non est. Unum fuisse arbitror, cui præcipua & maxima pars Bosinæ subesset; regni hujus quod reliquum erat, Bosnensis Antistitis jurisdictione exemptum, finitimis Episcopis vel Dalmaticis, vel Serblianis attributum fuisse arbitror. Præter Andream *Besloensem* sive *Bistuensem*, de quo supra, ex antiquis Bosinæ Episcopis nullos invenio, quos nominatim proferre possim ante Uladislavum, qui sæculo duodecimo huic ecclesiæ præfuit; ab eoque continuatio ac series Antistitum ad nostra usque tempora fere non interrupta perducitur.

Sæculo duodecimo primus Episcopus, de cujus nomine constet.

Timotheus de Bagno Camaldulensis in vita S. Romualdi, Philippus Maria Eremita ex eodem ordine in monumentis historicis de S. Romualdo, ejusque discipulis, Arnoldus Vion de viris illustribus Ordinis Benedictini, tradunt S. Bonifacium discipulum B. Romualdi Apostolum Russorum, & martyrem, ineunte sæculo undecimo a Romano Pontifice *consecratum fuisse Archiepiscopum Bosnensem. S. Bonifacius Saxo*, inquit Arnoldus, *& Ottonis Imperatoris consanguineus, Monachus S. Alexii Romæ, & S. Romualdi Abbatis discipulus, a Pontifice Romano Bosnensis Archiepiscopus consecratus, & ad prædicandum Dei verbum in Russiam missus, cum regem & populum ad Dei fidem adduxisset, ab ipsius regis fratre occisus &c.* Franciscus Baertius Tomo 3. die 19. Junii, de Bosnensi Episcopatu S. Bonifacii, hanc notam ad ejus vitam appoluit ex animadversionibus Joannis Bollandi in vitam S. Romualdi: *Franciscus, & Silvester Maurolyci, & alii Bosnensem Archiepiscopum faciunt: verum annotavit Bollandus non videri certæ sedi addictum, sed ordinatum Antistitem, ut gentibus prædicaret.* Quemadmodum igitur missio apostolica, sic etiam Episcopatus S. Bonifacii, quamvis præcipue spectaret ad conversionem Russorum, nullis tamen certis finibus circumscriptus fuisse videtur; sed complectebatur regiones omnes, ad quas accederet, vel quas ex itinere obiret. Cum autem ad partes illas septemtrionales proficiscenti obvia esset Bosina, quæ tunc fortassis Episcopo carebat, verisimile est id quoque nominatim additum fuisse ad ejus Apostolatum & Episcopalem procurationem nullis terminis definitam, ut regionem illam Evangelica prædicatione lustraret, ac Bosnenses Christianis præceptis excoleret, divinisque mysteriis impertiret. Adde quod in ea regione Russorum, ad quam Evangelii inferendi caussa mittebatur, nulla adhuc gens erat Christianis sacris initiata, saltem ritus latini, cujus Episcopus vel Archiepiscopus dici posset. Ne autem Episcopus esset sine grege, ac sine ecclesia, titulum e Bosnensi ecclesia mutuari, eique accommodari placuit, quem interea gereret, dum sibi proprium gregem inter Russos acquireret, propriamque Ecclesiam constitueret. Atque hæc caussa esse potuit, quamobrem *Bosnensis Archiepiscopus consecratus* fuisse dicatur. Ceterum cum æque aliarum gentium, quas ad Christum converteret, atque Bosnensium Episcopus fuerit, non autem hujus gentis proprius & peculiaris; nihil sane est, cur catalogo Bosnensium Antistitum adscribi debeat.

S. Bonifacius Apostolus Russorum cur dictus fuerit Archiepiscopus Bosnensis?

Principio Ecclesia Bosnensis sub potestate fuit imperioque Archiepiscopi Spalatensis, qui fines juris metropolitici, ut est in diplomate Tirpimiri ducis Chrobatorum, usque ad Danubium sæculo nono proferebat. Sed eodem sæculo vergente, cum in Concilio Delmitano instituta est Metropolis Diocletana, in hujus ditionem ac potestatem migravit, ut presbyter anonymus Diocleas, itemque Marcus Marulus e suo Codice Slavonico tradunt. Sæculo autem undecimo Alexander II. in suis ad Petrum Antibarensem litteris, eamdem ecclesiam attribuit Metropoli Antibarensi, quæ in locum Diocletanæ substituta fuerat. In Annalibus Ragusinis scriptum est ab Innocentio II. vel Cælestino II. pallium concessum fuisse anno 1143. Andreæ Archiepiscopo Ragusino una cum diplomate pontificio, in quo nominatim recensentur Ecclesiæ huic metropoli subjectæ, in quarum numero est etiam Bosnensis. Extat epistola Clementis III. vel Cælestini III. ad Petrum VIII. Archiep. Spalatensem, data Laterani an. 1191. & Cardinalium S. R. E. chirographo subscripta. Pallium eidem concedit, & tum loca præcipua diœcesis, tum ecclesias omnes provinciæ Spalatensis enumerando persequitur. In his autem diserte nominata est Ecclesia Bosnensis. Hinc vero intelligitur hanc ecclesiam pro temporum ac rerum varietate alias aliis Dalmatiæ Metropolitis paruisse. Aliqua etiam de possessione ejusdem ecclesiæ contentio fuit inter antistites Spalatensem & Ragusinum, ut postea dicemus. Post initium sæculi decimi tertii Archiepiscopus Colocensis, cum plurimum studii operæque contulisset ad convertendos vel expellendos Patarenos, censuit ecclesiam Bosnensem suis sumtibus ac laboribus veluti partam, fecisse suam, adjungique oportere Metropoli Colocensi: id quod regum Hungariæ patrocinio fultus facile impetravit; & nunc quoque Episcopus Bosinæ, qui Diacovi in Slavonia sedem habet, Colocensem Metropolitam agnoscit, a cujus metropoli propius abest, quam a Spalatensi. Ceterum Archiepiscopi Spalatenses nunquam adduci potuere, ut jus suum in hanc ecclesiam ab initio acquisitum voluntaria ac legitima cessione dimitterent; & quamvis actus omnes metropoliticæ potestatis ab ea vel inviti abstineant, eamdem tamen retinent in catalogo ecclesiarum Episcopalium, quæ Metropoli Spalatensi subsunt: atque ob hanc caussam in historia hujusmodi ecclesiarum, Bosnensi quoque locum esse debere constituimus. Nunc subjicienda est series Episcoporum Bosnensium, quæ ab Uladislavo initium ducit, neque enim altius eam repetere licuit, cum superiorum antistitum nomina & acta vetustate interierint.

Ecclesia Bosnensis variis Metropolitis subjecta.

Eam nunc sibi vindicat Colocensis Archiepiscopus, Spalatensi tamen invito.

I. Ula-

I. Uladislavus anno circiter 1141.
II. Micovanus an. circ. 1150.
III. Rhadagastus an. circ. 1171. vel 1197.
IV. Daniel an. circ. 1200.
Interregnum Episcopale.
V. B. Joannes Teutonicus 1238.
VI. Aimus an. 1240.
VII. Joannes II. an. 1253.
Interregnum Episcopale.
VIII. Andreas an. 1280.
IX. Nicolaus an. 1304.
X. Benedictus an. 1310.
XI. Petrus an. 1317.
XII. Laurentius an. 1335.
XIII. Bonjoannes an. circ. 1343.
XIV. B. Peregrinus an. 1349.
XV. Petrus II. an. 1357.
XVI. Dominicus an. 1379.
XVII. Georgius an. 1384.
XVIII. Joannes III. an. circ. 1388.
XIX. Benedictus II. an. 1410.
XX. Dionysius an. 1427.
XXI. Joseph an. 1428.
XXII. Stephanus an. circ. 1450. & Antonius electus.
Bosina a Turcis capta an. 1463.
Sedes Episcopalis Diacovum translata.
Interregnum Episcopale.
XXIII. Benedictus III. an. 1469.
XXIV. Matthias an. 1486.
XXV. Lucas an. 1491.
XXVI. Gabriel an. 1494.
XXVII. Michael an. 1502.
XXVIII. Donatus an. 1516.
XXIX. Georgius II. an. cir. 1520.
XXX. Blasius an. cir. 1530.
XXXI. Thomas an. cir. 1540.
Interregnum Episcopale.
XXXII. Antonius an. 1573.
Interregnum Episcopale.
XXXIII. Franciscus an. 1588. quo superstite
XXXIV. Aloysius an. 1600.
XXXV. Franciscus II. an. 1607.
XXXVI. Joannes IV. an. 1610.
XXXVII. Thomas II. an. 1618.)
XXXVIII. Stephanus II. an. 1622.) Episcopi nominati, sed non approbati.
XXXIX. Joannes V. an. 1628.)
XL. Vincentius an. . .)
XLI. Joannes VI. an. 1631.
XLII. Thomas III. an. 1639.
XLIII. Joannes Hieronymus an. 1645.
XLIV. Marianus an. 1647.
Interregnum Episcopale.
XLV. Nicolaus II. an. 1669.
XLVI. Petrus III. an. 1702.
XLVII. Georgius III. an. 1703.
XLVIII. Petrus IV. an. 1716.
XLIX. Franciscus III. an. 1750.
L. Joseph Antonius an. 1751.

Vicarii Apostolici.

I. Matthaeus Delivichius an. 1735.
II. Paullus Dragechivichius an. 1740.
III. Bonaventura Benichius an. 1766.

ULADISLAVUS EP. BOSNENSIS I.

Uladislavus Ep. isc. subjectus Archiepiscopo Ragusino sedem Krescevi habuit.

HUnc primum propterea dicimus, quod ex omnibus, qui eum praecessere, primus fuerit, cujus nomen litteris ac memoriae proditum nobis innotuit: nisi *Andream Bestoensem*, de quo supra dictum est, Episcoporum Bosnensium catalogo adscribi libeat. Ab hoc series Episcopalis ferme continuata, & singulorum antistitum nominibus, actis, temporibus distincta usque ad nostram aetatem perducitur. Ante Uladislavum Bosnensis cum ceteris ecclesiis Serblianis a Romano Pontifice jampridem sejuncta, & Photiano schismate implicita, in erroribus Graecorum versabatur. Bela II. anno circiter 1136. Bosinam Serblis ereptam cum regno Hungariae conjunxit; nihil autem prius sibi faciendum censuit, quam ut Bosnenses ad pristinum erga Sedem Apostolicam obsequium revocaret, eique Catholicum Episcopum ac ritus latini praeficiendum curavit. Hic autem fuit Uladislavus, primus post gentes illas Ecclesiae Romanae reconciliatas Episcopus Bosnensium; cujus nomen nisi esset unius pontificii diplomatis testimonio cognitum, hoc ipsum quoque vetustas, ut superiorum antistitum vocabula, oblivione obruisset. Hoc diploma videre mihi non licuit; ajunt servari in tabulario, quem thesaurum vocant, ecclesiae Ragusiensis S. Mariae; & cum conscriptum fuerit, ut docet Maurus Orbinus *De regno Slavorum* p. 247., an. 1141. vel ad Innocentium II. vel ad Caelestinum II. auctorem referri debet; in eum siquidem annum hujus pontificale initium, & mors illius incidit. In eo autem diplomate, ut ex Orbino colligi videtur, nominatur *Uladislavus Episcopus Bosnensis*, & Archiepiscopo Ragusino subjicitur: ibidem siquidem Orbinus Episcopos omnes provinciae Ragusinae nominatim percenset, atque inter eos *Uladislavum Bosnensem*.

Sedem Episcopalem, ut reperio in adversariis MSS. P. Riceputi, apud Krescevum constituit; in urbe Verbasio & Bosnae amnibus fere intermedia, quae tunc numero tectorum, & incolarum frequentia, copiaque divitiarum florebat. Ejus jurisdictio Episcopalis iisdem, quibus Bosina, terminis definiebatur. Qui reliqui erant schismatici, eos ut ad rectam in Deum fidem, & cum Ecclesia Catholica in gratiam reduceret, diu multumque laboravit. Ceterum de urbe & sede Episcopali antiqua Bosnensi nihil sibi exploratum esse affirmat P. Philippus. *Quo in loco consederit Episcopus Bosnae ante Turcarum invasionem, neque ex monumentis, neque ex traditione notitiam ullam habemus.* Hujus oppidi positionem idem P. Philippus nobis descripsit. *Supra oppidum Kresevo occidentem versus in monticulo, utique pratis & nemoribus delicioso, conspiciuntur rudera fortalitii Karsc vocati. Sub hocce monticulo coeunt duo fluvioli, & constituunt flumen mediocre; quod currens orientem versus interfluit oppidum, quod ultra quam 200. Catholicos, & 50. circiter Turcarum numerat. Situm est autem in valle, ubi ad meridiem & occidentem exurgunt montes alti, & ad orientem & septemtrionem colliculi deliciosi & culti: sequente flumine habet campum fertilissimum extensum longitudine ferme semialteram, latitudine vero prope per unam horam itineris. Haec planities colliculis, ut supra, circumdata, flumineque, & aliis*

aliis rivulis abunde irrigata, admodum visu venit delectabilis. In Krescevo sunt mineralia ferri cum multis officinis ferrariis, itemque auripigmenti, & mercurii.

MICOVANUS EP. BOSNENSIS II.

Anno circiter 1150. accessit ad Ecclesiam illam regendam; hujus mentio est apud Scriptores Ragusinos, praesertim Maurum Orbinum. Jacobus Luccarius in Annalibus Ragusinis *Episcopum Kressovi in Bossina Milovanum* vocat. Nescio quam controversiam habuit cum Metropolita Ragusiensi; quid controversiae fuerit Orbinus non explicat: ei caussam praebuisse existimo Gaudium Archiepiscopum Spalatensem, qui Ecclesiae Bosnensis recuperandae cupidus Micovano suasor & auctor fuerat, ut se Ragusino subduceret, & sub imperium antiqui sui Metropolitae rediret.

De Bosnensi Episcopatu controversia inter Spalatensem, & Ragusinum Metropolitam.

Cum autem Gaudius, ut antea apud Belam, sic postea apud ejus filium Geysam auctoritate & gratia plurimum valeret, facile impetravit, ut Borichius Banus Bosinae, idemque fiduciario nexu obstrictus regibus Hungariae, tum suae Metropolis, tum Micovani caussam & patrocinium susciperet. Obstabant Ragusienses, & diplomate pontificio freti, de quo paullo ante dictum est, pro tuendis juribus sui Archiepiscopi, vel armis decernere, si opus esset, parati erant. Aliae deinde ex aliis mutuae offensiones exortae cum essent; anno 1154. Borichius bellum intulit Ragusinis; qui Michaele Bobalo duce egregie pugnarunt, & copiis Bosnensibus atque Hungaricis caesis fusisque, pacem petere hostem coegerunt. Ex Mauro Orbino pag. 347. & seq. de regno Slavorum. Itaque tum Archiepiscopus Spalatensis, tum Episcopus Bosnensis a suscepto consilio conatuque desisterent necesse fuit. Micovanus annos sane multos ecclesiam illam administravit.

RHADAGASTUS EP. BOSNEN. III.

Hujus quoque nomen ac memoriam nobis servarunt tabulae ac Scriptores Ragusini. Anno 1171. ut Maurus Orbinus auctor est pag. 350. a Bernardo Metropolita Ragusiensi consecrationem Episcopalem suscepit; sed alii Scriptores Ragusini Pontificatum Bernardi in annos posteriores rejiciunt. Joannes Marinus Gondola Dongastum, sive Rhadagastum consecratum fuisse an. 1197. a Bernardo tradit. Petrus VIII. Archiep. Spalatensis an. 1191. a Clemente III. vel Caelestino III. una cum pallio diploma pontificium impetravit; in quo nominatim Ecclesia Bosnensis attributa est Metropoli Spalatensi: *In quibus*, ait Pontifex, *haec propriis duximus exprimenda vocabulis; villam S. Georgii... Segniensem, Corbaensem, Nonensem, Scardonensem, Traguriensem, Tiniensem, Macharienjem, Naroniensem, Stagnensem, Farensem, BOSNENSEM, & Delmitensem Episcopatus*. Utrum vero auctoritas pontificia Rhadagastum impulerit, ut se subjectum atque obedientem praeberet Spalatensi Archiepiscopo, itemque an deterruerit Metropolitam Ragusiensem, nequid juris in Ecclesia Bosnensi deinde usurparet, dubitari potest. Nam Culinus, sive Culienus, cui reges Hungariae, post obitum Borichii Bani Bosnensis, regionem illam fiduciariam dederant, Ragusinis favebat; ex omnibus Dalmatiae Episcopis Bernardum Archiepiscopum Ragusiensem delegit, quem ad Caelestinum III. legaret, ut suo nomine, quam Sedi Apostolicae debebat, fidem atque obedientiam profiteretur; Rhadagastum vero Ragusium misit, qui dona Pontifici deferenda Bernardo traderet. Ex urbe reversum anno 1194. Culinus perhonorifice excepit; rogavit ut duo templa in Bosina aere ipsius sumtuque extructa consecraret, & multis muneribus donatum ad suam ecclesiam remisit. Haec Orbinus. Hinc colligi potest Metropolitam Ragusinum Bani favore ac praesidio nixum Ecclesiam Bosnensem in sua potestate retinuisse. Nec mihi dubium videtur esse, quin Bernardus dum ea legatione fungebatur, omni ope operaque enixus fuerit, ut Caelestinus decretum revocaret, quod vel ipse, vel ejus decessor secundum Ecclesiam Spalatensem fecerat, & Bosnensem Episcopatum Ragusinae metropoli restitueret.

Ecclesiam Bosnensem Metropolita Ragusinus retinuit in sua potestate.

Culinus initio cultorem se praebuit eximium Sedis Apostolicae, & fidei Catholicae defensorem acerrimum. Extat epistola ad Culinum Banum Bosinae Theobaldi subdiaconi Ecclesiae Romanae, qui missus ab Alexandro III. anno 1180. legatione apostolica fungebatur in Dalmatia & Slavonia.

Banus Culinus primum fidei Catholicae, deinde Patarenae sectae defensor.

Nobili & potenti viro Culin Bano Bosinae, Thebaldus D. G. S Romanae Ecclesiae subdiaconus Apostolicae Sedis Legatus cum benedictione & victoria salutem. Multum desideravimus personam vestram videre, & benedictionem, & litteras Domini Papae vobis repraesentare. Nunc vero quia per nosmetipsos non possumus, per latorem praesentium & benedictionem & litteras Domini Papae mittimus & repraesentamus, magnitudinem liberalitatis & gloriae vestrae rogantes, ut pro reverentia B. Petri Apostoli & D. Papae, & pro salute animae vestrae duos famulos & pelles martulinas nobis mittatis, & si placet prudentiae vestrae per nos aliquid D. Papae significare, sciatis quod libenter & fideliter vos exaudiemus. A tergo autem: *Culin Magno Bano Bosinae*.

Verum paucis post annis Culinus a se ipso degenerans, & Patarenorum fallaciis ac praestigiis illusus, insanae ac spurcissimae sectae, cum uxore sua & sorore vidua Minoslavi Comitis Chelmensis, nomen dedit, ac patrocinium suscepit. Quos in Bosina & in Italia Patarenos, eosdem in Gallia Albigenses vulgo appellabant; & aliis praeterea atque aliis nominibus afficiebantur, desumptis ex multiplici tum haeresiarcharum, tum errorum colluvione, quae ad hanc sectam conflandam confluxerat. Hujus initia referunt ad Basilium quemdam genere Armenum, professione medicum, qui cum nefarias opiniones longe lateque disseminasset, Alexii Comneni Imperatoris sententia combustus est. Ejus sectatores in exilium ejecti, delatique in Bulgariam, fidem incolarum pravitate dogmatum infecerunt; hic se *Bongimilos*, seu *Bongomilos*, id est Deo dilectos, sive ut alii interpretantur, misericordia Dei implorantes appellarunt. E Bulgaria in Galliam per eos, qui sacra expeditione perfuncti ad patriam redibant, pestilentium errorum semina invecta fuisse ajunt; quae quidem avide suscepit, fovit, propagavit primum Petrus Bruysius, postea Henricus, tum Petrus Valdus, a quo Valdenses, deinde alii atque alii, qui execrandae doctrinae multis praeterea novisque erroribus auctae duces se ac magistros praebuerunt; & cum eorum gregalibus, quorum referta fuit Gallia, praesertim Tolosana & Lugdunensis provincia, dicti sunt omnes communi

muni

muni vocabulo Albigenses ab Alba Augusta Helviorum, ut ajunt, ubi præcipue vigebant ac fere dominabantur. E Gallia hæc pestis pervasit, ac fere totam Italiam opplevit; dictique sunt in Italia *Patareni* a patiendo, quod profiterentur velle se quidlibet potius perpeti, quam a suscepta impietate vel transversum, ut ajunt, digitum discedere. Hæc autem erant capitalia flagitia, de quibus fere omnes consentiebant. Duo statuebant rerum omnium principia; alteri quidquid boni, alteri quidquid mali est, acceptum referebant; Vetus Testamentum rejiciebant, quod auctore Diabolo conditum esse per summam impietatem assererent; ajebant parvulos rationis expertes baptizandos non esse; quædam novæ legis sacramenta respuebant; Christum Dominum in Eucharistia reipsa contineri negabant; hierarchiam ecclesiasticam convellebant; Episcopis & presbyteris, qui mali essent, potestatem omnem adimebant; a nuptiis abstinendum esse docebant; & alia plura vel impia in Deum, vel auditu fœda effutiebant: quæ omnia tum Alexander III. in tertio, tum Innocentius III. in quarto Concilio generali Lugdunensi condemnarunt. Non desunt tamen qui sectam Albigensium a plerisque hujusmodi erroribus vindicant, præsertim ab illis, quorum auctores Manichæi fuisse dicuntur.

Patarena contagio sive ex Italia, sive ex Bulgaria, quod vero propius est, in Bosinam irrepsit; & cum obscuris tacitisque incrementis serperet, Rhadagasti curam & providentiam quamvis sollertem ac vigilem fefellit. Paullatim ergo per omnem provinciam late manavit; nec solum plebejos & vulgaris conditionis homines infecit, sed nobilitatem quoque, primoresque corripuit. Banus ipse Culinus per summam vecordiam se adduci passus est ad hæresim tam insanam atque impiam profitendam tuendamque. Emericus, sive Henricus rex Hungariæ, ut hominem jure clientelæ sibi subjectum ab ea insania & impietate revocaret, Romam proficisci jussit, & coram Sede Apostolica male sanos errores execrari. Non potuit non obsequi regio mandato. Romam se contulit, simulavit se ab illis nefariis dogmatibus alienum esse, & catholicam fidem professus verbis conceptis pejeravit. Itaque in Bosnam reversus, acrius, quam antea, ad hæresim tuendam & propagandam incubuit: qua minis, qua pollicitationibus decem hominum millia ab recta in Deum fidem avertisse dicitur.

Romam adire jussus se Catholicum esse simulavit.

In extrema Dalmatiæ ad orientem regione, quæ pars erat Serbliæ, & Diocletana, ab urbe antiqua Dioclea duobus ante sæculis eversa, dicebatur, principatum obtinebat Vulcus, sive Vulcanus frater Stephani regis Serbliæ, qui haud ita pridem a schismate Græcorum ad communionem Ecclesiæ Romanæ se transtulerat. Hic ut majorem gratiam sibi conciliaret apud Sedem Apostolicam, a qua regis titulum & insignia impetrare cupiebat, Innocentium III. de Patarena hæresi, quæ Culino duce ac patrono latius in diem per universam Bosinam propagabatur, admonuit litteris ad eum datis anno 1199. quarum particulam hic subjicio: *Demum paternitatem vestram nolumus latere, quia hæresis non modica in terra regis Hungariæ, videlicet Bosina, pullulare videtur in tantum, quod peccatis nostris exigentibus ipse Bacilinus* (idest Banus Culinus Ducangio interprete) *cum uxore sua, & cum pluribus consanguineis seductus, plusquam decem millia Christianorum in eamdem hæresim introduxit. Unde rex Hungariæ exacerbatus illos ad vestram præsentiam venire compulit a vobis examinandos. Illi autem simulatis litteris redierunt, dicentes a vobis concessam sibi veniam. Unde rogamus, ut regi Hungariæ suggeratis, ut eos a regno suo evellat, tamquam zizania a tritico &c.*

Intra finem sæculi duodecimi mortuus est Rhadagastus Episcopus; qui serius, quam necesse fuerat, hæresim grassantem simul detexit & exhorruit; sed jam ea pestis usque adeo invaluerat, ut neque facile depelli, neque a progressu arceri posset.

DANIEL EP. BOSNENSIS IV.

Daniel Ep. Bosn. fautor hæreticorum.

Hic nobis notus est ex Annalibus Ecclesiasticis Mss. Andreæ Zmajavichii Archiepiscopi Antibarensis, qui tradit eum per summum dedecus episcopalis dignitatis favorem ac præsidium Patarenis hæreticis præstitisse. Colluvies hujusmodi hæreticorum e Bosina redundavit in Dalmatiam. Bernardus Archiepiscopus Spalatensis, ut eos ab illa opinionum impietate abduceret, omnem operam adhibuit. Multos ad fidem catholicam revocavit; qui vero pertinaci atque obstinato animo in susceptis erroribus persistere, quam perspectæ veritati cedere, maluerunt, eos omnes fultus auxilio magistratuum sæcularium a sua, itemque Traguriensi diœcesi exterminavit. His e Dalmatia ejectis ac profugis receptum ac patrocinium præbuit, non solum Culinus Banus, sed etiam Daniel Episcopus. Quod cum rescivisset Innocentius III., litteris ad Emericum regem Hungariæ datis Laterani v. Id. Octobris anno 1200. eum gravissimis verbis admonuit, ut pro potestate juberet Patarenos omnes expelli ex universa Bosina; & nisi regiis mandatis Culinus Banus obtemperaret, tum in hunc, tum in illos exilio & bonorum omnium multatione animadverteret. *Accepimus*, inquit, *quod cum nup. F. noster Spalatensis Archiepiscopus non paucos hæreticos de Spalatensi & Traguriensi civitatibus effugasset, nob. vir Culinus Banus Bossinus iniquitati eorum non solum tutum latibulum, sed etiam præsidium contulit manifestum; & perversitati eorumdem terram suam, & seipsum exponens, ipsos pro Catholicis, imo ultra Catholicos honoravit, vocans eos nomine Christianos. Ne igitur hujusmodi morbus, si ejus non obstatur principiis, vicina corrumpat, & in regnum, quod absit, Hungariæ diffluat labes ejus; serenitatem tuam regiam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus ad vindicandam tantam Christi & Christianorum injuriam potenter & regaliter accingaris; & nisi Banus prædictus universos hæreticos de terra sua potestati subjecta proscripserit, bonis eorum omnibus confiscatis, ipsum & hæreticos ipsos, non solum de terra ejus, sed de toto Hungariæ regno proscribas; & bona talium ubicumque per terram tuam poterunt inveniri, confisces; nec parcat oculus tuus Bano prædicto, quin contra eum jurisdictionem exerceas temporalem, si alias ad viam rectitudinis non poterit revocari.*

Innocentii III. Epistola ad Emericum Regem Hung. adversus hæreticos.

Idem Innocentius eodem anno, ut est apud Zmajavichium supra laudatum, imperavit Bernardo Archiepiscopo Spalatensi, ut singulis festis diebus in æde metropolitana, præeunte atque audiente populo, sollemni ritu, publice ac nominatim Danieli Episcopo Bosnensi sacris inter-

ter-

terdictum esse denunciaret, quod Patarenos Spalato & Tragurio expulsos recepisset; ac nisi intra mensem illos ejiciat, illum omni ecclesiasticæ hierarchiæ gradu dejectum in ordinem cogat. An Daniel resipuerit, & pontificiis mandatis morem gesserit, mihi non est compertum. Ceterum, nisi ob ejus contumaciam Sacerdotio Bosnensi privatus fuit, & auctoritate regia in exsilium pulsus, certe intra triennium e vita decessit. Anno siquidem 1203. Sedes Episcopalis vacabat, ut infra dicemus. Hæresis Patarena altius jam latiusque in Bosina radices egerat, quam ut facile convelli posset, nequidquam obnitentibus Pontificibus Romanis, ac regibus Hungariæ; hæreticorum vero audacia & potentia Bani præsidio freta eo creverat, ut armis potius opus esset, quam regiis interdictis ad eam comprimendam. Quare cum omnia plena essent tumultibus ac seditionibus, ipsamque ædem cathedralem hæretici, simul cum urbe episcopali, diruissent; regio illa per annos circiter quinque ac triginta Episcopo caruit.

Ædes Cathedralis Kresceven-sis ab hæreticis eversa.

De Interregno Episcopali Bosnensi.

Anno 1199. Innocentius Pontifex ad Vulcanum regem Dalmatiæ & Diocliæ, de quo supra, duos legatos miserat, Joannem de Casæmario Præfectum sacelli pontificii, & Simonem subdiaconum, ut regem ad sinum Ecclesiæ Romanæ redeundi cupidum, ejusque populos a labe schismatica expiaret, & in gratiam Sedis Apostolicæ restitueret. Anno autem 1202. eidem Joanni, itemque Bernardo Archiepiscopo Spalatensi legationem Bosnensem injunxit; ut docet Raynaldus ad eumdem annum. At Bernardus plurimis distentus cum esset gravissimisque occupationibus, & Ecclesia Spalatensis ad arcendos hæreticos pastoris sui præsentia ac vigilantia indigeret; totius legationis onus in Joannem rejecit, qui quamplurimos ab hæresi ad fidem catholicam traduxit; & anno sequenti, cum rerum ab se gestarum rationem Pontifici redderet, operæ pretium fore ait, plures in ea regione constitui Episcopos ritus latini, qui rudes illos populos hæreticorum fraude ac malitia deceptos ab errore deducerent, & sanæ sinceræque doctrinæ præceptis instruerent. Unicum hactenus universæ huic provinciæ Episcopum præfuisse, qui non ita pridem mortuus est. Regimen Episcopale totius Bosinæ, tam late diffusum, tot tantisque difficultatibus implicitum, esse onus quoddam & munus multo gravius & operosius, quam ut ab uno sustineri gerique possit: *Noveritis præterea*, inquit, *quod in regno Bani Culini de Bosna non est nisi unus Episcopatus; & Episcopus modo mortuus est. Si fieri posset, quod aliquis latinus ibi poneretur, & aliqui etiam ibi tres, vel quatuor crearentur novi, non modicum exinde utilitatis acciperet ecclesia; quia regnum est ipsius ad minus dietarum decem & plus &c.* Duo singulari memoria præ ceteris digna Joannes præstitit: ab hæresi & schismate ad rectam in Deum fidem & Sedis Apostolicæ auctoritatem revocavit tum ipsum Banum Culinum, tum monachos quosdam ex ordine fortasse Basiliano, qui ad gentem illam pravis opinionibus imbuendam acciti fuerant. Horum sollemnis professio catholica edita ipsomet Culino præsente & approbante extat in hæc verba. *In nomine Dei æterni Creatoris omnium, & humani generis Redemptoris, anno ab ipsius*

Joannis Legati Apostolici in Bosina ad Innocentiũ epistola.

Hæreticorum conversio.

Incarnatione 1203. Domini vero Innocentii Papæ 6. Nos priores illorum hominum, qui hactenus singulariter Christiani nominis prærogativa vocati sumus in territorio Bosnæ, omnium vice constituti pro omnibus, qui supra, de nostra societate fraternitatis, in præsentia Domini Joannis de Casæmario capellani summi Pontificis, & Romanæ Ecclesiæ in Bosna delegati, præsente patrono Bano Culino Domino Bosnæ, promittimus coram Deo & Sanctis ejus stare ordinationi & mandatis S. R. E. tam de vita & conversatione nostra, quam ipsius obsecundare obedientiæ, & vivere institutis, obligantes nos pro omnibus, qui sunt de nostra societate, & loca nostra cum possessionibus & rebus omnibus, si aliquo tempore deinceps sectati fuerimus hæreticam pravitatem. In primis abrenunciamus schismati, quo ducimur infamati, & Romanam Ecclesiam matrem nostram, & caput totius unitatis recognoscimus &c.

Hos vero præpositos sive priores monachorum, ecclesiæ jam reconciliatos, secum in Hungariam ad regem Emericum adduxit; regi vero auctor fuit, ut juberet recipi a Bosnensibus ac retineri summa quædam fidei catholicæ capitula, quæ ipse perscripserat, quæque antea plerique respuerant. Erat tum apud regem filius Bani Culini, cui Emericus capitula illa regio signo obsignata ad patrem deferenda dedit; & Banum tum in hæc, tum in omnia, quæcumque ab Sede Apostolica emanarent, decreta jurare jussit; atque eidem imperavit, ut ab omnibus eadem recipienda & servanda curaret. Idem vero Culinus, vel ejus filius nomine parentis coram rege & Archiepiscopo Colocensi multam pecuniariam sane gravem sibi dixit, si quid favoris in posterum ac præsidii hæreticis præstitisset. Hæc ex epistola Henrici regis ad Innocentium anno 1204. quæ est hujusmodi.

Venerabili in Christo Patri Innocentio D. g. sacrosanctæ R. E. Summo Pontifici Henricus eadem D. g. Hung. Dalm. Bosnæ, Serviæque rex salutem & fidelem in omnibus reverentiam.

Cum humilis ac fidelis sanctitatis vestræ capellanus Joannes ad præsentiam nostram accedens, duos principaliores ex eis, qui in terra Culini Bani, prout ferebatur, damnatam hæreticorum sectam fovebant, secum adduxisset; nos inspectis orthodoxæ fidei articulis, quos ad ipsius Joannis exhortationem illi, ad quos missus fuerat, non susceperunt; eadem capitula sub sigillo nostro contenta Domino illius terræ, filio scilicet memorati Culini, qui tunc apud nos erat, dedimus, districte præcipientes, ut ea & alia, si qua Romana Sedes eis de cetero secundum Deum transmittere decreverit, ab omnibus in terra sua faciat inviolabiliter servari. Idem etiam cum hoc juxta voluntatem nostram admisisset, se in manu nostra & I. Archiepiscopi Colocensis subsequenter obligavit, quod si de cetero supradictos, vel alios homines in hæresi scienter manutenere vel defendere in terra sua præsumpserit, mille marchas argenti persolveret; quarum medietas vobis, altera vero fisco nostro medietas obveniet. Illi præterea duo priores, qui cum præfato capellano vestro Joanne venerunt, tam pro se, quam pro fratribus suis, a quibus missi fuerant, in præsentia nostra jurarunt, quod constitutiones jam a dicto fideli Legato vestro promulgatas, & sibi traditas, firmiter observabunt, & in perpetuum &c.

Emerici Reg. Hung. epistola ad Innocentium.

Haud multo post Emericus e vita migravit; & La-

Andreas rex Hungariæ Ecclesiam Bosnensem metropolitæ Spalatensi adjudicat.

& Ladislavo filio, quem regni hæredem reliquerat, anno sequenti 1205. immatura morte prærepto, Andreas dux Dalmatiæ & Chrobatiæ, frater Emerici, rerum in Hungaria potitus est. Ab eo cum Bernardus Archiepiscopus Spalatensis petiisset, ut metropolis & ecclesiæ Spalatensis jurisdictionem, & quidquid privilegiorum ac bonorum eidem contulerant reges ac Pontifices, suo decreto confirmaret; illius postulatis morem gessit, & anno 1207. amplissimum diploma condidit, in quo nominatim Bosnensem ecclesiam, cujus sedes episcopalis tum vacabat, metropolitæ Spalatensi subjectam esse declaravit: *Eidem ecclesiæ* (Spalatensi) *pleno jure subjicimus ad instar privilegii Romanæ Ecclesiæ* (quod anno 1191. vel Clemens III. vel Cælestinus III. ei concesserant) *Signiensem*, *Nonensem*, *Scardonensem*, *Traguriensem*, *Corbaviensem*, *Tinniensem*, *Farensem*, *BOZONENSEM*, *Episcopatus &c.* Ita regio etiam, non pontificio solum, diplomate Ecclesia Bosnensis Ragusini metropolitæ jurisdictioni exempta, Spalatensi attributa fuit.

Interea Culinus e vivis excessit, quem annos sex & triginta Bosinæ præfuisse tradunt. Andreas rex Hungariæ regnum illud jure fiduciario possidendum dedit Zibislavo. Hic Catholicisne, an hæreticis inter principatus initia fautorem se præbuerit, mihi non constat; postea certe fidei catholicæ cultor eximius & propugnator acerrimus fuit, ut litteræ pontificiæ ad eum scriptæ declarant. Quinam fuerit per annos circiter sexdecim status Ecclesiæ Bosnensis, incompertum est; de rebus enim Bosnensibus illorum temporum nulli Scriptores, nulla monumenta loquuntur. Honorius III. anno 1216. in Sedem Romanam Innocentio suffectus, cum Legatum Apostolicum in Dalmatiam & Hungariam misisset Aconcium subdiaconum & sacello pontificio præpositum, huic anno 1222. Bosnensium hæreticorum conversionem impense commendavit. De hujus Dalmatica legatione dictum est in Guncello Archiepiscopo Spalatensi. Postquam igitur in Dalmatia, quæ a Pontifice habuerat, mandata confecit, in Bosinam progressus regionem omnem refertam hæreticorum invenit. Tres fere annos nihil studii operæque prætermisit, ut Patarenos ab hæretica insania revocaret; sed letalium dogmatum virus in eorum animis, tamquam in venis medullisque penitus inhæserat, omnemque curationem respuebat. Itaque parum profecit; & cum tenui admodum esset, atque infirma valetudine, laboribus curisque confectus diem supremum obiit. *Interim vero* (ut scripsit Archidiaconus cap. XXVII. Hist. Salonit.) *Legatus Aconcius in Bosnam contra hæreticos profectus, multo ibi tempore pro statu fidei catholicæ laboravit*. Et deinde cap. XXIX. *Erat autem corpore imbecillus, sed zelo catholicæ fidei validus propugnator; cum ergo forti fuisset languore correptus, ad extrema perveniens totum se Domino commendavit, ibique vitæ cursum feliciter peregit A.D.MCCXXII.* Sed in Guncello Archiepiscopo diximus Aconcii obitum referendum esse ad annum hujus sæculi quartum, vel quintum supra vicesimum.

Aconcii pontificii legati labores apostolici.

Abrahamus Bzovius in Annal. Ecclesiast. tradit anno 1222. *Honorium Coloniensem Antistitem missum in Dalmatiam & Bosnam hæresibus infectas, ut vel suasionibus, vel armis crucesignatorum eas purgare conaretur. At cum non proficeret, rem jussu Pontificis prædicatoriæ familiæ commisit*. De hac Bosnensi legatione tradita Honorio Archiepiscopo Coloniensi nullam apud alios historicos Bzovio vetustiores, quos viderim, mentionem invenio: vereor ne legationem illam ab Aconcio translatam Honorio per errorem affinxerit; vel potius quod Colocensis Archiepiscopus pro conversione hæreticorum in Bosina gessit, id transtulit ad Coloniensem.

Antipapa Bosnensis & Bartholomæus ejusdem in Gallia Vicarius.

Quanto impensius in salutem Bosnensium procurandam Aconcius incumbebat, tanto pertinacius conscelerati homines piis monitis atque adhortationibus viri apostolici obsistebant: eo audaciæ provecti sunt, ut Papam sibi crearent, qui universo Albigensium & Patarenorum gregi per Illyricum, Italiam, & Galliam disperso præesset. Hic in partibus Galliarum quemdam Bartholomæum nomine Vicarium sibi constituit, ut narrat Matthæus Parisius in Historia Anglicana ad an. 1223. idque Conradus Episcopus Portuensis & Legatus Apostolicus in Gallia significavit Archiepiscopo Rothomagensi in suis ad eum litteris scriptis in hæc verba: *Dum pro sponsa veri crucifixi vestrum cogimur implorare auxilium, potius compellimur lacerari singultibus, & plorare. Ecce quod vidimus loquimur, & quod scimus testificamur. Ille homo perditus, qui extollitur super omne, quod colitur, aut quod dicitur Deus, jam habet perfidiæ suæ præambulum hæresiarcham, quem hæretici Albigenses Papam suum appellant habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ, juxta Hungarorum nationem* (idest in Bosina fere media inter has regiones). *Ad eum confluunt hæretici Albigenses, ut ad eorum consulta respondeat. Etenim de Carcassona oriundus vices illius Antipapæ gerens Bartholomæus hæreticorum Episcopus, funestam ei exhibendo reverentiam, sedem & locum concessit in villa, quæ dicitur Porlos; & se ipsum transtulit in partes Tolosanas &c.* Sed hoc Pseudo-pontifice paullo post extincto, larva illa papalis evanuit; nec tamen ejus interitu extincta est nefaria illa secta e fœdissimis hæresum monstris conflata, quin immo majora incrementa ubique cepit.

Hugrinus Archiep. Colocen. doctrina & armis decertat cum hæreticis.

Andreas rex Hungariæ pro eximio, quo flagrabat, hæreseos profligandæ tuendæque fidei catholicæ studio, Hugrinum Colocensem Archiepiscopum, virum non solum ad redarguenda impia dogmata insigni doctrina, sed etiam ad instruendam contra hæreticos aciem cruce signatorum, armisque pugnandum, militari scientia & magno animo præditum rogavit, ut omnem contentionem operamque ad convertendos Bosnenses adhiberet; pollicitus eidem ab se in ejus potestatem traditum iri quæcumque loca in ea regione ab hæreticorum sordibus ac flagitiis purgasset. Hoc præclarum opus dignissimum suæ virtutis Hugrinus mira alacritate suscepit; præsertim cum stimulos eidem addidissent tum alii summæ auctoritatis viri, tum ipsemet Aconcius, qui antequam moreretur, Hugrinum in societatem suæ apostolicæ expeditionis gravissimis litteris ac verbis vocaverat. Rem strenue gessit, & quamplurimos a profundo illo ac tenaci errorum ac scelerum cœno extractos ad rectum salutis iter reduxit. Ei gratulatus est Honorius Summus Pontifex, & egregia illius studia ad conversionem hæreticorum collata laudavit; hortatusque est ut præclare cœpta persequeretur, & qui a susceptis erroribus deduci nollent, contra eos cruce & ferro Catholicos arma-

armaret. Epistola Honorii ad Hugrinum est hujusmodi. *Gratum gerimus, & acceptum, quod catholicæ fidei ductus amore ad profligandos hæreticos de Bozna, Soy, & Vossora* (sunt partes regni Bosnensis, in quibus potissimum pravitas hæretica dominabatur), *ubi tamquam lamiæ nudatis mammis publice catulos suos lactant, ad exhortationem bonæ memoriæ Aconcii subdiaconi & capellani nostri, Apostolicæ Sedis Legati, & aliorum bonorum virorum te viriliter accinxisti; super quo sinceritatis tuæ zelum dignis in Domino laudibus commendantes, & favore debito prosequentes, fraternitatem tuam rogamus, & monemus attentius, & per apostolica scripta mandamus, quatenus de gratia nostra confisus & auctoritate suffultus persequaris ex animo causam Christi, catholicæ puritatis potenter persequens subversores; ita quod Deo ad gloriam, nobis ad gaudium, & tibi ad profectum proveniat salutarem. Ut autem injunctum tibi negotium perfectius exequi valeas, in partibus illis prædices verbum crucis, fideles contra infideles efficaciter exhortando &c. Datum Tibure Id. Maji An. 9. Pontificatus nostri;* idest 1225.

Honorii III. Epistola ad Hugrinum.

Per eos annos Honorius III. vel postea Gregorius IX. qui an. 1227. in locum Honorii substitutus fuit, Hugrino submisit quasdam veluti auxiliares copias e sanctissimo Prædicatorum ordine, quem B. Dominicus genere Hispanus, nobilissima stirpe ortus, sanctitatis & miraculorum gloria clarissimus instituerat, Honorius vero III. rite approbaverat. Evangelicos operarios, apostolici spiritus plenos peramanter excepit Hugrinus, cui ad hæreticos convertendos disputationibus argumentisque, & quod caput est, plurimis & egregiis innocentissimæ vitæ exemplis perutilem operam navarunt. His conversionem cujusdam Dynastæ Bosnensis attribuit Abrahamus Bzovius ad an. 1233. *Dux Bosinæ Nicolaus per Fratres Prædicatores hoc tempore hæresim ejuraverat, & in fide orthodoxa se perseveraturum spoponderat, dato filio obside in manus eorumdem Prædicatorum, cui vehementius metuebat, ne a rege Hungariæ feudi jure exueretur. Consuetudo enim obtinuerat regni, ut rex Hungariæ hujusmodi jura hæreticis abrogaret, & recens ad fidem conversis pro voluntate concederet. Cum autem Nicolaus multis argumentis fidem suam probasset, scripsit Gregorius IX. regi quidem, ut ex ea laudata consuetudine benigne se erga eum & filium in feudo concedendo haberet; FF. autem Prædicatoribus, ut filium obsidem patri restituerent, cum de ejus fide nulla esset dubitatio.*

Patres Dominicani egregiam hæreticis convertendis operam navant.

His temporibus, ut est apud Raynaldum ad an. 1233. in Ecclesiam Bosnensem Episcopus nescio quis invaserat, non modo Patarena labe infectus ipse, verum etiam mire cupidus ejusdem longe lateque vulgandæ. Scripsit Gregorius ad Jacobum Cardinalem, Apostolicum in Hungaria Legatum, eique mandavit, ut Episcopum illum omnino expellendum, ejusque in locum Antistitem æque doctum ac pium subrogandum curaret. Siquem legatus pontificius hæretico expulso Catholicum Episcopum substituerit, hujus nomen ignotum est; eumque ex illorum numero fuisse arbitror, quos Regionarios, sive Apostolicos vocabant; quippe nulli urbi oppidove regni Bosnensis affixam habebat Sedem Episcopalem, cum schismatici & hæretici, ut supra diximus, urbem Kresevum una cum æde cathedrali jampridem diruissent; sed ex uno in alium locum perpetua circuitione commigrans, qualique regionatim discurrens, modo his, modo illis urbibus, oppidis, ac pagis suam præsentiam atque operam pro re ac tempore commodabat. Anno 1237. aliquem hujusmodi Episcopum in Bosina fuisse necesse est; nam hoc anno Gregorius, in suis litteris ad Belam IV. Hungariæ regem, ante biennium Andreæ parenti substitutum, jussit Episcopum Bosnensem adjungi socium Episcopo Perusino legato apostolico ad Joannem Asanem regem Bulgariæ, ut quibuscumque possent argumentis & rationibus, regem illum a schismate & amicitia Græcorum ad Ecclesiæ Romanæ communionem, Latinorumque societatem revocarent. Id tradunt Odoricus Raynaldus & Abrahamus Bzovius ad an. 1237. *Scripsit etiam*, ait Bzovius, *ad Belam Hung. regem per Legatum* (Episcopum Perusinum) *ea transeuntem, ut Bosnæ Episcopo injungeret, si qua ratione posset, Joannem a schismate Græcanico ad obedientiam Romanæ Ecclesiæ, & a bello contra Latinos suscepto ad pacem adducere & concordiam: quod si e re non succederet, bellum ipsi inferret.* Tunc siquidem Joannes Vatacius seu Ducas Imperator Græcorum bellum gerebat cum Latinis, ut eos Constantinopoli imperioque orientis expelleret. Sed re infecta uterque legatus rediit. Raynaldus paullo aliter rem narrat ex fragmento epistolæ Gregorii ad Belam, ex quo hæc duo colligi possunt; primo nomen illius Episcopi Bosnensis, qui socius legationis Bulgaricæ additus fuit Episcopo Perusino, initium ducebat ab littera I; deinde is, antequam id muneris susciperet, Ecclesiæ Bosnensi nuncium remiserat: *Venerabilem fratrem nostrum Perusinum, & I. . . . quondam Bosnensem, Episcopos, viros utique scientia & honestate conspicuos, quos Deo dilectos, & acceptos nobis & fratribus nostris, piæ vitæ studiis & titulo multimodæ probitatis, ad partes ipsas super hujusmodi negotio destinamus &c.* Idem Gregorius cum contagio Patarena e Bosina late manasset in Slavoniam, Dalmatiam, Istriam, & Carnioliam; tum in Bosinam, tum in regiones conterminas legavit virum eximium ex ordine Carthusiensi, insigni doctrina & sanctitate præditum, qui gentes illas ab hæretica pravitate ad fidem catholicam traduceret, ut docet Raynaldus ad an. 1234.

Episcopus hæreticus e Bosina pulsus, eique Ep. Catholicus substitutus.

In medio nationis pravæ sincera fides eminebat, & incorrupta religio Zibislavi Bani Bosnensis, qui omni ope operaque enitebatur, ut populos sibi subjectos Deo ecclesiæque subjiceret. Itaque dignum se præbuit, quem Gregorius summis laudibus ornaret, ipsumque & omnem ejus ditionem in fidem ac clientelam Sedis Apostolicæ reciperet, litteris anno 1236. datis in hæc verba. *Te, qui sicut lætantes accepimus, inter principes Bosnensis diœcesis infectos macula hæreticæ pravitatis existis quasi lilium inter spinas, prosequendo sollicite bene cœpta, per quem valeat augmentum Christiani nominis auctore Domino provenire, sinceræ caritatis brachiis amplexantes, personam tuam, & terram tuam cum bonis omnibus, quæ in præsentia rationabiliter possides, sub B. Petri protectionem recipimus &c. Dat. Reate VI. Id. Aug.* In eamdem sententiam scripsit ad matrem Zibislavi, feminam insigni fide ac virtute ornatam.

Ad Zibislavum Banum Gregorii IX. epistola.

Sed rei catholicæ vel plurimum adjumenti attulit Colomanus frater Belæ, & filius Andreæ regis. Utrumque Andreas aliquot annis ante-

quam

& ad Colomanum Regem Halliciæ & Slavoniæ.

quam e vivis excederet, regio titulo donaverat; & Colomanum regem Haliciæ, quæ pars erat Hungarici regni in Russia nigra, itemque Slavoniæ nominaverat; anno autem 1235. moriens Belam natu maximum regni hæredem reliquit. Colomanus autem singulari religionis tuendæ studio succensus, hæreticos Bosnenses armis persequi non antea, quam vivere, desiit; & plerosque eorum vel hæresim ejurare, vel fuga voluntaria exilium sibi consciscere coegit. Ejus fidem ac virtutem eximiam, quibus digna erat, laudibus extulit Gregorius in suis ad eum litteris. *De superni regis provenire gratia gratulamur, quod agnoscens humiliter te ad ipsius imaginem & similitudinem esse conditum, & ejusdem sanguine pretioso redemptum, sibi retribuere vigilas, ut de Bosnæ partibus deletis pravitatis hereticæ maculis, ibidem fulgeat lumen catholicæ puritatis. Super hoc quidem, benedicte fili, tibi affectionis gratiam referentes, serenitatem tuam, sicut attentius possumus, cohortamur, & in remissionem injungimus peccaminum, quatenus in hoc potissime te arbitrantes magnificum, quod Dei sapientia providisse dignoscitur, ut ipsius nomen tuo ministerio in prædictis partibus reddatur gloriosum; ad hoc, sicut olim, sic & in posterum fervens habearis & sedulus, ut qui Christum toto corde diligis, de terra tua opprobrium abstulisse perfidiæ comproberis.* Dat. Laterani XI. Kal. Januarii an. Pontif. XI. idest 1227.

Zibislavus ædes episcopales in urbe Bosna exstruxit.

Nihilo segnius ad extirpandos hæreticos incumbebat Zibislavus Banus Bosnensis, a quo ferunt novum Episcopatum in Bosina fundatum, seu potius veterem restitutum; ajunt quippe pontificias ædes construxisse in urbe Bosna, ibidem ferme loci, ubi nunc est Seralium, civitas opulenta, longe a Krescevo, antiqua urbe & sede episcopali ab hæreticis eversa, in ortum ac meridiem distans. Tantum igitur Colomanus & Zibislavus armis metuque, tantum præcones evangelici Dominicani studio & assiduitate concionandi hortandique profecerant, ut religio catholica in Bosina jam caput attollere ac reflorescere videretur. Quocirca Gregorius ea de re litteris Colomani admonitus, censuit suum illis gentibus ac proprium Episcopum restituendum esse, ut catholici gregis curam susciperet, & qui adhuc a fide aberrabant, eos ad Christi ovile reduceret. Itaque per litteras imperavit Antistiti Cumanorum, ut F. Ponsam virum e Dominicana familia tum exquisitæ doctrinæ, tum eximiæ sanctitatis, omniumque virtutum laude cumulatum, Bosinæ Episcopum constitueret; quod si ille id honoris ac muneris studio religiosæ humilitatis recipere abnueret, vel invitum pro potestate cogeret. Cumani erant populi Asiatici, qui avitis sedibus per Tartaros expulsi ad Belam Regem confugerant, & Christiana religione suscepta Episcopum, agros, & domicilia in extrema Hungaria ab rege impetraverant.

F. Ponsa Dominicanus Episc. Bosnensis, idem ac B. Joannes Teutonicus.

F. Ponsa Dominicanus idem est, opinor, ac B. Joannes Teutonicus, cui *Ponsæ* alterum cognomen fuisse oportet, gentile videlicet, atque a majoribus acceptum; nam e natione, unde oriundus erat, cognominatus fuit *Teutonicus*. Hic autem interregno episcopali Bosnensi finem attulit.

B. JOAN. TEUTONICUS EP. BOSN. V.

Acta B. Joannis ante Episcopatum.

Natione Germanus, patria Vildhusiensis, in oppido Vestphaliæ & diœcesi Osnabrucensi natus est, genere in primis claro ac nobili. Primam ætatem latinis litteris excoluit, ac mira innocentia transegit. Cum annum decimum ageret, illi divinitus præmonstratum ferunt ordinem Prædicatorum, virtutum omnium & doctrinarum splendore fulgentem, quem postea S. Dominicus instituit; simulque eidem significatum fore, ut ipse huic ordini sanctissimo non solum daret nomen, sed etiam summo cum imperio præesset; id quod deinde eventus declaravit. Adolescens in Italiam studiorum caussa profectus, in Gymnasio Bononiensi Philosophiæ, Theologiæ, juri civili ac pontificio diligentem operam dedit; atque, ut erat ingenio acerrimo & perspicaci, tantos processus fecit, ut in omnibus illis disciplinis vel plurimum excelleret. Cum hac multiplici & excellenti doctrina summam vitæ integritatem, & singularem prudentiam conjunxit. Friderico Imperatori carus in paucis, atque etiam familiaris fuit; qui cum ceteras ejus virtutes amabat, & suspiciebat, tum vero insignem modestiam, summamque castimoniam admirabatur, cujus periculum facere voluit, procaci muliere ad eam labefactandam immissa; quam ille gravissimis verbis increpitam, invictæque constantiæ miraculo attonitam ac perterritam rejecit. Aula Imperatoria relicta Romam se contulit, & per omnes inferiorum ordinum gradus ad Sacerdotium pervenit. In illa urbe omnium principe cum illustriora quotidie intelligentiæ, doctrinæ, omniumque virtutum documenta daret, magnam sibi existimationem & gratiam conciliavit tum apud Cardinales, tum vero apud ipsum Pontificem, qui eidem capellani & pœnitentiarii sui munus, grave sane & honorificum mandavit. Sed ille alio spectabat; & divini spiritus impulsu, sæculi honoribus ac voluptatibus nuncium remittens, in præclarissimam Patrum Prædicatorum sodalitatem haud ita pridem institutam aggregari voluit; ab ipsoque ejus auctore ac parente D. Dominico habitum monachalem suscepisse traditur. Tirocinio peracto, cum non ætate solum, sed etiam scientia & virtute maturus esset evangelico muneri; statim urbes & regiones ritu apostolico peragrare cœpit, concionando, monendo, hortandoque populos, ut e peccatorum cœno emergerent, vitamque christiano homine dignam instituerent. Cum dicturus erat, tanti concursus ex agris, vicis, & ex domibus omnibus fiebant, ut e loco superiori de rebus divinis, de vitiis, de virtutibus disserentem, sæpe quina, aut sena hominum millia attentissime audirent; ejusque perorationem non ineptus vulgi plausus, aut stulta facundiæ commendatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & anteactæ vitæ detestatio salutaris. Vim ac pondus ejus verbis addebant miracula, quæ sane multa per eum divinitus patrata esse dicuntur; ut nunc cetera prætercam, Basileæ cum esset, hominem lepra toto corpore coopertum, unico tactu ab eo mundatum, ac pristinæ sanitati restitutum esse ajunt. Plures jam annos in hisce apostolicis expeditionibus ingenti vel suo labore, vel christianæ plebis utilitate, divinique cultus incremento consumpserat; cum jussus est suscipere administrationem provinciæ Hungaricæ Dominicanæ; cui sic præfuit, ut diligi se, quam metui mallet; & quibus potestate præstabat, virtutum omnium exemplis anteibat.

Ad Bosnensem Episcopatum deligitur.

Ab regimine Fratrum suorum evocatus est ad gubernacula Ecclesiæ Bosnensis, quæ requirebat Epis-

Episcopum ea vigilantia, & prudentia, & doctrina, & sanctitate præditum, ut posset populos illos recenter ad fidem conversos ab omni hæreseon labe intactos servare, & qui nondum resipuerant, eos ab hæresi deducere; vineamque illam jamdiu cultore destitutam, erroribus ac vitiis silvescentem diligenter excoleret. Multi & graves auctores fuerunt Gregorio IX. ut Joannem Teutonicum Episcopum Bosnensibus præficeret; ad hanc provinciam tam difficilem ac laboriosam neminem illo aptiorem esse, de cujus sapientia ac virtute multa & præclara tum ipse cognoverat, tum fama & auditione acceperat. Sed cum nosset indolem hominis in studio religiosæ humilitatis ita defixam, & ab honorum insignibus admittendis usque adeo alienam, ut nisi cogeretur, nulla spes esset laborantis illius ecclesiæ saluti tam opportuno præsidio subveniendi; scripsit ad Episcopum Cumanorum, ut Joannem Pontificis nomine & auctoritate in regno Bosnensi Episcopum constitueret; si abnueret, pro imperio juberet delata sibi gubernacula munusque sine tergiversatione recipere. *Cum*, inquit, *summe sit necessarium, ut plantata ibi de novo* (1) *religio sub idonei pastoris regimine in divini timore & amore nominis suscipiat incrementum, & dilectus filius M. Ponsa* (2) *de ordine Prædicatorum, qui virtutes diligere, & in spiritualibus, & in temporalibus circumspectionis gratiam dicitur obtinere, ad hoc potissimum competere proponatur; mandamus, quatenus ipsum dictæ terræ, si aliquod canonicum non obstat, provideas auctoritate nostra in Episcopum & pastorem ... Si vero idem Frater in hac tibi parte parere neglexerit, eum ad id admonitione præmissa, spirituali districtione compellas. Præterea sibi, quem soli* (3) *Sedi Apostolicæ usque ad beneplacitum nostrum volumus haberi subjectum, injungas, ut de terra* (4) *Cholim, per ejus regis ministerium a pravitate consimili nutu divinæ potentiæ depurata, diligentem curam habeat, quousque de illa per Romanam Ecclesiam, quod opportunum fuerit disponatur &c. Dat. Later. VI. Kal. Maji. Pontific. nostri anno XII.* idest anno Christi 1238.

Epistola Gregorii IX. ad Episcopum Cumanorum, ut Joannem vel invitum Ecclesiæ Bosnensi præficiat.

1 2 3 4

Notæ.

(1) Cum hæresis in Bosina ubique dominaretur, catholica religio aut vexationibus metuque hostium oppressa latebat, aut e locis plerisque expulsa jamdudum exsulabat. Postquam ergo Colomani opera e latebris emerserat, ac veluti postliminio restituta erat, quasi *de novo plantata* videbatur.

(2) Joanni Teutonico *Ponsa* cognomen fuerit oportet, ut supra dictum est: neque enim suspicari licet *F. Ponsam* alium fuisse & distinctum a F. Joanne Teutonico; nam quæ singulari laude digna Pontifex de F. Ponsa commemorat, eadem in Joannem conveniunt: idem Dominicanum institutum, eadem virtutum indoles, ac præsertim eadem modestia, demissioque animi de se humiliter sentientis, ab omni honore ac dignitate abhorrentis, satis declarat Joannem fuisse illum ipsum, quem Gregorius *F. Ponsam* vocat, cuique Bosnensem Episcopatum decrevit. Præterea quo anno Joannem Ecclesiæ Bosnensis regimen suscepisse tradunt Scriptores Dominicani, eodem prorsus, videlicet 1238. Gregorius eidem ecclesiæ F. Ponsam præfici rectorem jussit. Sigismundus Ferrarius in suis *Commentariis de rebus Hungaricæ provinciæ ord. Prædicatorum*, refellit quorumdam errorem, qui B. Joannem anno 1228. & primum ex ordine Dominicano ad Episcopalem dignitatem assumptum fuisse tradiderunt. *Ceterum nec anno Christi 1228. Joannes Bosnensis, cum ab eo tempore non nisi post decennium circiter Bosnensis Episcopatus erectus* (idest institutus) *fuerit; nec primus ex ordine Episcopus esse potuit, cum Thomas Malvenda in perscrutanda antiquitate sollertia & ingenio plurimum valens, tradat primum ex ordine nostro assumptum fuisse Raymundum de Fulgasio... Crediderim tamen indubie Joannem primum fuisse Bosnensem Episcopum, quod nedum Joannis Tomco Bosnensis Episcopi, qui id mihi expresse affirmavit, testimonio; sed etiam ratione comprobatur, quod Bosnensis Episcopatus sub an. 1238. primum fuerit institutus* (restitutus), *ut ex Gregorii IX. litteris datis priori & fratribus ordinis Prædicatorum diœcesis Quinqueecclesiensis, quibus mandabat, ut in ædificatione cathedralis Ecclesiæ Bosnensis, & in propagatione ac defensione fidei catholicæ, Ecclesiæ Episcopali Bosnensi assisterent, liquido constat, Cum enim Joannes biennio ab erecto Episcopatu illo, anno nimirum 1241. electus fuerit (factus post cessionem Episcopatus Provincialis Lombardiæ) Magister generalis ordinis Prædicatorum, non videtur alius prius illi sedi præfuisse. Facile in Scriptoribus nonnullis pro 1238. numerus 1228. irrepsit. Biennium plus minus Episcopatum administravit.* Illud etiam caveas oportet ne Joannem Teutonicum confundas cum Joanne Friburgensi viro sanctissimo & doctissimo, qui ætate posterior fuit: id quod Tritemium fecisse arguit Sigismundus Ferrarius. *Non fuisse Joannem nostrum Friburgensem, sed Waldeussensem superius ex universis vitæ illius scriptoribus enarravimus. Nec celebrem illam confessorum Summam edere ipse potuit, cum auctor illius sæpius quæstiones suas resolvat ex doctrina non solum Innocentii, Hostiensis, Raymundi, e quibus duo illi indubie prius scripserunt; sed etiam S. Thomæ, & F. Petri Tarantasii discipuli ejusdem Angelici Doctoris, ac deinde Summi Pontificis, Joanne nostro ætate & scriptione posterioris; cum & ipse Thomas adhuc adolescens a Joanne nostro clavum totius ordinis moderante Coloniam ad studendum sub M. Alberto missus fuerit. Fuit vero Summa edita a Fr. Joanne Friburgensi, qui quod etiam Joannes Teutonicus dictatur a S. Antonino & aliis, quadam nominum communione factum est, ut opus unius alteri a Tritemio auctore alioqui sollertissimo tribueretur ... Nihilominus Joannem litteratissimum fuisse, (qui plurium linguarum notitia præditus, nec Sacræ Theologiæ dumtaxat, sed juris etiam tum Cæsarei, tum Pontificii peritia insigniter excultus, priusquam sacri ordinis habitum indueret, doctoratus lauream adeptus fuerit, adeoque quorumdam Cardinalium capellanus, & Summi Pontificis pœnitentiarius extiterit) Magist. Fr. Raphael de Parnaso, & glossemata seu Commentaria super decretum, illa nimirum quæ Joannis Teutonici titulo vulgo præscribuntur, & Michael Plodius plures epistolas sanctitatem & zelum undique spirantes ad totum ordinem scripsisse tradiderunt.*

(3) Vetus erat controversia inter Spalatensem & Ragusinum Metropolitas de Bosnensi Ecclesia, quam uterque sibi, suæque metropoli vindicabant. Nequid molestiæ Joanni exhiberet, aut negotium facesseret hujusmodi contentio; neve

neve illi ad munus episcopale sine alterutrius offensione, quieteque obeundum impedimento esset; Pontifex decrevit Episcopum & Ecclesiam Bosnensem utriusque Metropolitæ ditioni exemptam, & Sedi Apostolicæ proxime subjectam tamdiu fore, quoad sibi aliter statuendum videretur.

(4) *Terra Cholim* nusquam reperitur in tota Geographia sive Dalmatica, sive Illyrica. Vocabulum vitiatum esse arbitror, Si quid antiquæ formæ ac veterum litterarum retinuit, ex quo conjectura fieri possit, hanc terram fuisse dixerim vel Culini olim Bani Bosnensis, vel Chulmiæ, quæ pars est Serbliæ Dalmaticæ. Culinus erat unus e Dynastis generis Slavonici, & præter Banatum Bosnensem sub clientela & imperio Regis Hungariæ, avitum quoque principatum a majoribus acceptum jure hæreditario possidebat in illis partibus vel extremis, vel finitimis regni Bosnensis; hunc autem Patarena hæresis infecerat sub Culino hæreticorum fautore, & patrono. Chulmia regio erat ultra Naronem fluvium Bosnæ contermina; hanc Petrus Dynasta, seu Comes Chulmensis eadem, qua ipse inquinatus erat, contagione hæreticarum opinionum contaminaverat, omnemque ad eam curandam catholico antistiti aditum præcluserat. Cum regionem utramque Colomanus Rex Haliciæ & Slavoniæ, hæreticis vel expulsis, vel ad fidem conversis perpurgasset; alterutra fortassis est illa *Terra Cholim*, quam Gregorius novo Episcopo Bosnensi commendavit, ut ejus curam susciperet, ac tamdiu gereret, quoad Sedes Apostolica vel proprium eidem Episcopum scilicet Naronensem, aut Maccarensem præficeret, vel hanc procurationem alteri Episcopo delegaret.

Joannes Legatus Apostolicus.

Cum Episcopatu Bosnensi contulit eidem Gregorius titulum munusque legati apostolici, ut docet Raynaldus ad an. 1238. *Obeundæ præterea in illis regionibus apostolicæ legationis novo Episcopo munus imposuit, præcepitque Pannoniæ Christi fideles ad sacræ militiæ nomen adscribendum suis cohortationibus permoveret, ut hæreticos, qui Bosnæ insederant, atque in scelere obfirmati perstabant, exscinderent: ceterum eos, qui arma in ipsos gererent, in Sedis Apostolicæ clientelam suscipiendos, atque amplissimas indulgentias sibi comparaturos.*

Cum ergo Antistes Cumanorum Joanni significasset quod sibi a Pontifice mandatum fuerat, enimvero ille re inopinata perculsus statim cohorruit; quippe qui tanto muneri, tam difficili, tamque honorifico nec parem se, & indignum esse censebat; sed Vicario Christi pro potestate imperanti resistere non potuit; & quamquam invitus, tamen sua voluntate, suoque judicio obedientiæ posthabito, episcopale onus suscepit. In eo ecclesiasticæ hierarchiæ fastigio collocatus, nihil de religiosæ vitæ institutis immutavit; eamdem in victu cultuque parsimoniam retinuit; eadem erant jejunia, eædem preces ac vigiliæ, eadem vestitus interioris asperitas. Sed in eo præcipue enitebat tum eximia erga omnes caritas & benignitas, tum profusa in egenos liberalitas; nam paucis ipse contentus, ecclesiasticos reditus pauperibus large effuseque dispertiebat: cujus rei testem habeo locupletissimum Thomam Cantipratensem, qui non solum æqualis fuit, sed etiam perfamiliaris Joanni. *Cum multo tempore*, inquit lib. 2. cap. 7. *Pœnitentiarius Papæ in Roma fuisset, eum Bosnensi Ecclesiæ præfecit Episcopum; & cum haberet in Episcopatu plusquam octo millia marcharum in reditibus, in usus tamen proprios quasi nihil inde expendebat, sed omnia pauperibus erogabat. Nec solum quidem equum habuit, sed asellum, qui libros & episcopales infulas deportabat; ipse vero pedes cum Fratribus incedebat.* Si vera sunt, quæ de opulentia hujus Episcopatus tradit Cantipratensis, Ecclesiam Bosnensem amplissimis vectigalibus instructam fuisse oportet, quæ ab hæreticis interversa cum essent, Zibislavus Banus recuperavit, & pia liberalitate aliarum possessionum donatione auxit. Sed hæc non satis congruere videntur cum epistola Gregorii ad Archiepiscopum Strigoniensem, ejusque suffraganeos, quos monet atque hortatur, ut de proventibus suarum ecclesiarum sane copiosis, quod superfluebat, ad sublevandam Episcopi Bosnensis inopiam contribuerent; ut est apud Raynaldum sub an. Christi 1238.

Idem Gregorius scripsit ad Joannem eodem anno, ut Raynaldus docet, eumque magnopere hortatur, ut pro suo singulari perpetuoque studio religionis tuendæ & amplificandæ, sedulo acriterque ad hæreses extirpandas incumbat, simulque illi potestatem tribuit indulgentias amplissimas illis omnibus impertiendi, qui contra hæreticos crucis insigne atque arma susciperent. Scripsit itidem ad Præfectum & Fratres Dominicanos cœnobii Quinqueecclesiensis in Hungaria, ut Joanni opem & auxilium ferrent tum ad construendam ædem cathedralem in ea civitate, quæ ut creditur postea dicta est Seralium, ubi Zibislavus Banus Episcopo domicilium paraverat; tum vero ad hæreticos exterminandos, fidemque catholicam propagandam. Anno sequenti, ut est apud Bzovium, idem Pontifex litteras dedit ad Præpositum provinciæ Hungaricæ Dominicanæ, ut quamplurimos posset, evangelicos operarios Joanni submitteret, qui assiduam eidem operam ad convertendos hæreticos navarent. Hoc ille quamvis exiguo, doctrina tamen & sanctitate excellentium virorum manipulo adjutus, diœcesim pedibus peragrabat; & singulis in locis catechismo tradendo, divinis mysteriis impertiendis, omnes ad piam & Christiano homine dignam vivendi rationem adhortando, omnia Episcopi munera & officia impigre laborioseque exsequebatur. Magno illi adjumento erant Fratres Dominicani, quos ex Hungaria missos in societatem evangelici operis, partemque pastoralis sollicitudinis acceperat. Ex his non pauci, ut tradunt Scriptores Dominicani, post plurimos & maximos labores in purganda & excolenda vinea Dominica exantlatos, ab hæreticis interfecti gloriosam pro Christo mortem oppetierunt. Enituit in eo potissimum fidei catholicæ restituendæ studium, assidua vigilantia in grege sibi commisso ab omni labe tuendo, acre ac perpetuum cum hæresibus & hæreticis bellum; nullisque incommodis ac laboribus pepercit, ut ecclesiam suam tetra illa impurorum hominum colluvione purgaret.

Epistolæ Gregorii IX.

Joan. Ecclesiæ Bosnensi nuncium remisit.

Verum religiosæ tranquillæque vitæ, a qua cum summo dolore divulsus fuerat, oblivisci non poterat; & quo majori in dies curarum mole premebatur, eo vehementius repetendæ prioris vitæ desiderio exardescebat; quod cum ferre diutius non posset, a Pontifice Max. per litteras demisse ac suppliciter petiit, ut liceret sibi ad solitudinem quietemque monasti-

cam regredi, & abjectis multiplicibus episcopalis officii curis, uni Deo vacare, seque procul a negotiis ac tumultibus, ad extremum diem pie obeundum omni diligentia comparare. Quod cum iterum ac sæpius postulasset, vix tandem ægreque impetravit. Altero igitur post susceptum Episcopatum anno, Christi 1240. permissu Pontificis Ecclesiam Bosnensem rite dimisit, ingentique alacritate se ad cœnobium & vitam pristinam retulit. Incredibile dictu est, quibus, & quantis gratulationibus exceptus fuerit ab universis Fratribus, qui ordinem suum talis ac tanti viri prudentia, doctrina, sanctitate orbatum esse dolebant. Decreverat ille quidem, quæ ejus erat humilitas, reliquum omne suum tempus in abjectis & servilibus ministeriis impendere, & sub imperio Præsidum in privatæ vitæ quasi tenebris delitescere; sed Patribus primariis aliter visum est, qui communem utilitatem piæ ejus voluntati anteferendam esse censebant. Itaque nolentem ac repugnantem, interposita auctoritate pontificia, regimen provinciæ Dominicanæ Langobardiæ suscipere coegerunt. Anno autem sequenti 1241. cunctis suffragiis creatus est magister generalis totius ordinis, qui proximus a S. Raymundo de Pennafort, & quartus a S. parente Dominico fuit. Annos fere duodecim summa cum laude præfuit, atque ordinem Dominicanum haud magis cœnobiis, quam viris doctissimis & sanctissimis auctum, longe lateque propagavit. Argentorati in Germania superiori, atque in urbe totius Alsatiæ principe migravit ad superos anno 1253. ut tradit Ferdinandus de Castilio in historia generali ordinis Prædicatorum, & ibidem in templo eorumdem Patrum post sollemnes exsequias conditus est. De illius heroicis virtutibus, deque miraculis, quæ dum viveret, virtute divinitus accepta patravit, extat epistola Belæ IV. Regis Hungariæ ad Præpositos & Patres, primores ordinis Dominicani, qui anno 1260. ad comitia generalia Argentoratum convenerant. Hujus exemplum huic loco visum est intexere.

Fit præses provinciæ Langobardiæ, deinde magister generalis.

Argentorati sanctissime moritur.

Epistola Belæ regis ad Patres Dominicanos, de sanctitate & miraculis Joannis Teutonici,

Bela Dei gratia Rex Hungariæ &c. viris Deo amabilibus PP. RR. Magistro ordinis FF. Prædicatorum, & definitoribus capituli generalis apud Argentinam, salutem, & sinceræ dilectionis affectum. Quam præclara fuit virtus, ac virtuosa fuerit vita sanctæ recordationis Joannis Bosinorum Episcopi tunc apud nos degentis, deinde magistri ordinis vestri, adhuc in memoriam a nobis & ab omnibus regni habitatoribus revocatur; dulcior est in aure & in corde devotionis ardor & contritionis, quoties animadvertitur, quod Pater pius super afflictos pia viscera gerens, hoc suum solum æstimabat, quod de suo Episcopatus peculio Christi pauperibus potuit erogare; & ne verbosa fiat circa vos longa oratio, breviter studium ipsius erat miserabilibus misereri, & pro infirmantibus infirmari. Prædicationis quoque verbum, quod mellifluo dabat in auditores eloquio, Spiritus Sancti illustrabatur dono; & tam gratiosum eum reddiderat Deus apud omnes, ut vere sibi competeret laus martyris; & quem perfuderat Deus gratia, ab omnibus amabatur; & ne lumen lateret in tenebris, sed merita ipsius per miraculorum ostensionem populo patefacta, suffragium offerrent petentibus & corde credentibus mansueto; vobis aliisque notum sit, quod mortuum suscitavit, claudis gressum, & visum restituit non videntibus. Nobis quoque, qui in ipsius sancta conversatione & orationibus pro nobis pollicitis spem habentes, medelam sperabamus languoribus hominis utriusque in quodam gravi morbo, quo frequenter affici multi soliti sunt, quandoque morbo ipso attenuati; signo crucis doloribus objecto, suffragia ejusdem imploravimus, ad quæ vehementia doloris & miseria corporeæ conditionis compulit imploranda; illicoque similiter gratiam sentientes invocati, dolor cessit quieti, & morbus sanitati. Invigilate ergo, Patres carissimi, quod vita & miracula ejusdem prodere possint in publicum, & S. Mater Ecclesia tanti filii gloria incrementum recipiat spirituale, & populus Christianus patrocinium per ejusdem devotionem augeat & salutem. Datum apud nostram curiam in Dominica, qua cantatur Lætare.

In eamdem sententiam postea scripsit ad magistrum generalem & præsides ordinis Prædicatorum Maria Regina Hungariæ, ipsa quoque singularis beneficii ab Joanne divinitus accepti expertique locuples testis. Bela parens, & Stephanus filius non animo solum & studiis, sed armis etiam & castris diffidebant. Ut eos in pristinam concordiam reduceret Maria Regina alterius conjux, alterius mater, manus oculosque tendens in cælum pari pietate ac fiducia Joannem imploravit; nec vana spes aut imploratio fuit. Per quietem visa sibi est videre Joannem cælesti luce fulgentem, qui bono animo esse jussit, ac prædixit fore, ut eo ipso die ante prandium lætissimos nuncios pacis inter patrem & filium reconciliatæ acciperet: *Quoniam*, inquit, *in nostris orationibus, mediante clementia Dei fiduciam habuisti* (ut est apud Cantipratensem), *ecce prædico tibi, quoniam antequam comedas, nuncius dicet tibi, quod pacificati sunt pater & filius*. Prædictionem comprobavit eventus; nam cum exercitus utriusque in conspectum venissent, ac prope jam esset, ut collatis signis pugnam consererent; filius vi quadam occulta cælestique instinctus, armis depositis se ad parentis pedes abjecit, supplex veniam oravit, in paternum amplexum & pristinam gratiam receptus est.

& Mariæ reginæ.

Cum igitur in conventu Argentoratensi diligens quæstio instituta esset tum de vita Joannis, ac virtutibus, deque rebus omnibus ab eo ad hominum salutem & exemplum laudabiliter gestis; tum vero de miraculis, quæ divinitus ille & vivus patravit, & mortuus; e gravissimis testibus jurejurando adactis comperta sunt omnia vera esse, atque ita probata, ut in dubium revocari non possent. Itaque Episcopo Metensi præsente atque approbante, corpus sanctissimi viri eductum ex humili tumulo, in locum sublimem atque honorificum translatum est. Exinde Joannes in universo Prædicatorum ordine, præsertim accedente approbatione pontificia, apud suos titulo Beati appellari, ac venerationi esse cœpit. Quæ de B. Joanne Teutonico Episcopo Bosnensi hactenus scripta sunt, pleraque ex historia generali ordinis Prædicatorum, auctore F. Ferdinando de Castilio, ex Thoma Cantipratensi, & scriptoribus Dominicanis desumpsimus. Omnia fere, quæ diximus, paucis complectens F. Sigismundus Ferrarius in brevem epitomen redegit. *Fr. Joannes Teutonicus Wildueshensis, seu Wildeshemensis, latine, græce, germanice, hungarice doctus; juris Cæsarei Pontificiique doctor, Papæ capellanus & pænitentiarius, adulta jam ætate habitum ordinis suscepit, ac deinde ex Provinciali Hungariæ Episcopus Bosnensis, quamquam repugnans a Gregorio IX.*

Decernitur illi titulus & cultus Beati,

factus

factus, ecclesiam illam cunctarum virtutum exemplo per tempus aliquod administravit. Magnis deinde precibus, ut Episcopatui renuncians ordini restitueretur, ab eodem Pontifice obtinuit; cumque quiete sibique tantum sollicitus vivere cuperet, invitus multumque reluctans totius ordinis præfecturam inire compulsus, in ea sancte in Domino obdormivit. Ex catalogo Episcoporum Bosnensium, quem reliquit P. Philippus Ricepútus, Joanni in sedem illam successit

AIMUS EP. BOSNENSIS VI.

Hujus initia funestavit irruptio & clades Tartarica. Anno siquidem 1241. innumerabilis Tartarorum multitudo in Hungariam effusa, florentissimum Belæ regis exercitum ad internecionem concidit: quo in prælio Archiepiscopi Strigoniensis, & Colocensis, Episcopi & optimates quamplurimi perierunt; & Colomanus regis frater, idemque hæreticorum hostis, & catholicæ fidei vindex acerrimus, letali vulnere accepto, paullo post e vita migravit. Barbari Belam fugientem in Dalmatiam usque persecuti, omnia igni ac ferro vastarunt. Idem turbo & furor barbaricus in Bosinam incubuit; quippe Tartari anno sequenti e Chrobatia & Dalmatia abeuntes, Bosinam, ac reliquam Serbliam fere totam populationibus, cædibus, incendiis peragrarunt: *Relinquentes Croatiæ regionem*, inquit Archidiaconus cap. XL. *transierunt per Ducatum provinciæ Bosenensis, inde descendentes abierunt per regnum Serviæ &c.* Tartarorum discessu, turbulenta illa & sæva tempestas discussa est; Bela in Hungariam rediit; Aimus vero, tamquam bonus pastor gregem suum magna ex parte dispersum colligens, verbis amantissimis consolari, & omni opere subsidioque recreare instituit: tum vero quæ turbo ille disjecerat, restitui ac refici, urbes atque oppida iterum frequentari cœperunt. Ecce autem nova, & longe deterior calamitas. Lues Patarena, quæ cura ac diligentia B. Joannis & Fratrum Prædicatorum quasi extincta videbatur, armis certe metuque Colomani compressa latuerat, acrius recruduit, visaque est multis in locis impune grassari; nam plerique tum e plebe, tum e nobilitate, religionis ac pietatis larvam temporis caussa susceptam libere ac palam deposuerant. Tam pestiferi & exitialis mali atrocitate comperta cohorruit Aimus; cumque latius propagatum videret, quam ut ab se uno depelli, opprimique posse confideret, Sedis Apostolicæ opem auctoritatemque implorandam esse censuit; & quanto in periculo versaretur Ecclesia Bosnensis, & quibus quantisque indigeret auxiliis, ne fides catholica hæreticorum insidiis & conatibus oppressa interiret, quam accuratissime scripsit ad Innocentium IV. qui post unius anni & mensium circiter septem interregnum, ad solium pontificale anno 1243. evectus fuerat. Hic per litteras imperavit Benedicto Colocensi Archiepiscopo, ut Hugrini sui decessoris exemplis & vestigiis insistens, studium omne atque industriam ad exterminandos hæreticos Bosnenses conferret. Paruit ille mandatis pontificiis acriter impigreque; & Innocentio postea rescripsit æquum videri se ab eo impetrare, ut Ecclesia Bosnensis, quando in ejus salutem atque utilitatem tot labores ac sumptus ipse pariter ac sui decessores insumpserant, metropoli Colocensi subjiceretur.

Bosinæ vastatio per Tartaros.

Hæresis Patarena reviviscit.

Per idem tempus Bela rex Hungariæ tum studio tuendæ religionis incensus, tum vero litteris atque hortationibus Innocentii Papæ impulsus hæreticos Bosnenses edictis atque interdictis persequebatur; alios carcere & vinculis, alios exsilio multabat, ut scriptum reliquit Raynaldus sub an. 1245. *Egregiam rex* (Bela IV.) *ad exscindendos e Bosna hæreticos operam navare cœperat; ad quod perficiendum susceptum opus Innocentius IV. incendit, fecitque certiorem, se nihil de Bosna, nisi ex ipsius consilio atque assensu decreturum*. Nimirum Archiepiscopus Colocensis, ut dixi, ab Innocentio petierat, ut Ecclesiam Bosnensem, ditioni Metropolitæ Spalatensis sive Ragusini exemptam, Metropoli Colocensi attribueret; quod se facturum negavit Innocentius, nisi rex approbaret.

Porro idem Archiepiscopus, cum titulum gereret, ac munere fungeretur legati apostolici, ad pertinaciam hæreticorum confringendam non auctoritate solum, sed etiam armis opus esse intelligebat; ut qui neque blandis hortationibus allecti, neque pœnis ecclesiasticis perculsi resipiscere vellent, eos terror injectus, visque armorum adhibita ab insania & impietate hæreticarum opinionum revocaret. Itaque quid sui consilii esset, ad Innocentium scripsit, ab eoque postulavit, ut sibi liceret milites conscribere, & sacram adversus hæreticos expeditionem edicere, amplissimis indulgentiarum præmiis propositis, quæ impertiri solent suscipientibus crucem & arma pro fide christiana & catholica defendenda. Consilium Archiepiscopi collaudavit etiam, non solum approbavit Pontifex, eumque ad rem strenue gerendam hortatus est his verbis. *Fraternitatem tuam rogamus, monemus, & hortamur attente, ac in remissionem tuorum tibi peccatorum injungimus, quatenus ob illius reverentiam, qui in eodem signo mortis amarum subiit tormentum, ut humanum genus de mortis faucibus liberaret, dictum signum humeris tuis affigens, illud semper in corde geras, votum hujusmodi exequendo viriliter & potenter; ita quod tuus labor fructum, & obsequium optatam reportet mercedem. Dat. Lugduni* III. *Id. Augusti, anno* IV. *Pontificatus*, idest 1246. Tunc Innocentius adhuc versabatur Lugduni, post Concilium I. Lugdunense anno superiore dimissum.

Sacram expeditionē adversus hæreticos Bosnenses Colocensis Archiep. adornat.

Res e sententia satisque feliciter gesta est. Ex hæreticis sane multi, sive divino impulsu, sive malorum impendentium metu, pravas & impias opiniones execrati ad sinum ecclesiæ redierunt; alii in acie cæsi, alii vi atque armis e Bosina excedere coacti, alii denique voluntaria fuga sibi exsilium consciverunt. Pro tantis impensis, laboribus, incommodis, periculisque susceptis, præmii loco Archiepiscopus Colocensis ab Innocentio iterum postulavit, ut Ecclesiam Bosnensem ab hæreticorum oppressione redemptam, ac veluti jure belli acquisitam, vellet juberetque ad Metropolim Colocensem adjungi, eique in perpetuum subesse. Pontifex quamvis ei gratificari mirum in modum cuperet, nihil tamen temere & inconsulte statuendum esse censuit. Quare, ut docet Bzovius ad an. 1247. negotium dedit Episcopo Jaurinensi, & cuidam religioso viro, ac Præposito cœnobii Dominicani Albensis in Hungaria, ut rebus omnibus diligenter circumspectis viderent atque inter se consultarent, conduceret id, necne, quod Archiepiscopus Colocensis petebat, ad Ecclesiæ Bosnensis utilitatem, ad faciliorem hæ-

Petit ab Innocentio, ut Ecclesiā BosnensemMetropoli Colocensi subjiceret.

reseon extirpationem, ad gloriæ divinæ incrementum. Hi vero quid Innocentio rescripserint, utrum postulato Archiepiscopi indulgendum esse censuerint, an secus judicaverint, mihi non est compertum. Illud satis constat, ex eo tempore Metropolitas Colocenses, Pontificibus Romanis vel permittentibus, vel non repugnantibus, in Ecclesiam Bosnensem jus metropoliticum, quod etiamnum retinent, usurpare cœpisse; quamvis nunquam adduci potuerint Spalatenses Metropolitæ, ut illis rite ac legitime vellent cedere antiqua possessione ejusdem ecclesiæ, quod in catalogo suarum ecclesiarum episcopalium nominatim exprimere nunquam desierunt, ne quid præjudicii longinquitas temporum & oblivio Metropoli Spalatensi afferret, si qua illius ecclesiæ recuperandæ opportunitas & occasio daretur.

Dum Aimus Ecclesiæ Bosnensi præsidebat, vel sub ejus decessore, Zibislavus Banus de catholica religione eximie meritus, e vita decedens ecclesiam illam firmissimo præsidio ac strenuo defensore destitutam reliquit. Huic suffectus est in principatum Bosinæ Ninoslavus, qui cum adjutorem se ac ducem Spalatensibus præbuisset ad bellum gerendum contra Traguriensen & Hungaros auxilio eisdem missos, in offensionem iramque Belæ regis incurrit. Quapropter cum pax sub certis conditionibus inter utrosque convenisset, in tabulis ejusdem pacis anno 1244. confectis, nominatim exceptus est Ninoslavus Banus, & alii quidam, qui hostes regni sunt declarati. Maurus Orbinus auctor est ducem quemdam egregium nomine Cotromanum, natione Teutonicum a Bela cum exercitu in Bosinam missum, qui Ninoslavo victo & expulso provinciam illam eripuit, eumque ob rem bene gestam Bosnensi principatu ab rege donatum fuisse. Nihil præterea dum Aimus huic ecclesiæ præfuit, litteris ac memoria dignum invenio.

Ninoslavus Banus Bosnen.

JOANNES II. EP. BOSNENSIS VII.

De quo Lucas Vadingus in Annalibus Franciscanis Tomo II. *Alterum commemorat sub hoc titulo Episcopum Minoritam Gulielmus Eysengrensis in catalogo testium veritatis ad an. 1253. Joannem Bosinensem in Hungaria, seu Sclavonia Episcopum, Germanum, patria Friburgensem, ex Burgovia, in lege Dei exercitatissimum, & in sacris litteris doctissimum. Mortuum ait in Germania, & sepultum in conventu sui ordinis Argentorati*. Vereor ne Joanni Friburgensi quædam affinxerit, quæ ad Joannem Teutonicum pertinent. Hunc Joannem Auctor Viridarii Seraphici, aliique, ex Franciscano sodalitio ad regimen Ecclesiæ Bosnensis assumptum fuisse affirmant. Sunt tamen, qui Joannem de Friburgo Episcopum Dominicanæ familiæ adscribunt. Suscepti Episcopatus vix annum integrum complevit. Nam in ea synodo, quam Benedictus I. Archiepiscopus Strigoniensis ex utraque provincia Strigoniensi & Colocensi convocavit anno 1256. post plures nominatos Episcopos, dicitur *Bosnensis sedes vacasse*; ut ex actis ejusdem synodi docet P. Nicolaus Schmitth Soc. Jesu in suis *Archiepiscopis Strigoniensibus compendio datis*. Episcopale interregnum annos amplius viginti tenuit, aut certe, si qui per eos fuerunt Episcopi, horum nomen ac memoria interiit.

Interregnū Episcopale.

Sunt qui existimant Diacovum urbem Slavoniæ inter Dravum & Savum a Bela IV. rege Hungariæ donatam fuisse Episcopis Bosinæ, ut ibidem pontificiam sedem constituerent, cum hæretici Patareni stationem Bosnensem præsuli catholico insidam atque infestam facerent: id sibi non esse dubium affirmat Auctor *Topographiæ magni regni Hungariæ*. *Sedes hic* (Diacovi) *Episcopi Bosinensis, sive Boznensis. Crediderim juris hujus originem rejiciendam ad Belæ IV. regis tempora, quem indubitatum mihi est Episcopo Bosinensi ecclesiam cathedralem cis Savum erigi mandasse*. Sed plerique urbem Diacovum Episcopo Bosnensi post Bosinam a Turcis captam sæculo decimo quinto traditam fuisse affirmant.

Diacovum civitas Slavoniæ tradita Episcopo Bosnensi.

Idem Bela IV. post Cotromanum extinctum, Bosnensem Banatum sustulit, & Belam alterum filium, fratrem Stephani natu maximi, ducem huic provinciæ præfecit, qui non solum Bosinæ, sed etiam *Machoviæ & Sclavoniæ Dux* in antiquis monumentis appellatur. Bela junior cum post mortem parentis anno 1270. extincti, ut ostendimus in Joanne V. Metropolita Spalatensi, ipse quoque diem suum obiisset; Stephanus IV. Rex Hungariæ Bosnensem principatum Ladislavo filio suo tradidit. Ex absentia ducis utriusque plurimum detrimenti cœpit in illis locis res catholica; cum non esset qui audaciam hæreticorum, & Patarenæ pestis progressus pro imperio & auctoritate præsens cohiberet, ac præterea Antistite orthodoxo Bosnensis Ecclesia caruerit.

Bela junior Dux Bosinæ, deinde Ladislavus.

ANDREAS EP. BOSNENSIS VIII.

Natione Hungarum, & ex ordine Prædicatorum ad sedem episcopalem evectum fuisse anno circiter 1280. affirmant Sigismundus Ferrarius in Commentariis *de rebus Hungaricæ prov. ord. prædic.* Fernandius in appendice ad Conc. Prædicat. aliique Scriptores Dominicani. Ad coercendos & eliminandos hæreticos strenuam illi ac virilem operam navavit Elisabetha mater Ladislavi regis Hungariæ, qui Stephano parenti anno 1272. successerat. Hic provinciam Bosinensem, quam multarum hæreseon contagione infectam esse queritur in quodam suo diplomate apud Raynaldum, Elisabethæ matri commendavit, ut eam regeret atque expurgaret. Populos illos sibi subjectos, ut in Christi & ecclesiæ ditionem redigeret, prudentissima & religiosissima femina curam omnem & contentionem adhibuit. Cum Nicolaus III. anno 1280. graves & multiplices leges pœnasque in hæreticos illorum temporum sanxisset, easdem fere, & alias ejusdem generis promulgari jussit, edicto gravissimo proposito, ut omnes aut catholicam religionem colerent, aut patria totoque regno excederent. Huic edicto inscripta est *Elisabetha major Regina Hungariæ, Ducissa de Machou, & de Bosna*. Sed bellum Serblianum pulcherrimis cœptis intervenit, & præclara consilia intervertit. Duo fratres, Stephanus cui Dragutino, & Uroscius cui Milutino cognomen fuit, provinciis inter se divisis, regnabant in Serblia. Stephanus Bosinam, olim regni Serbliani partem magnam sane & illustrem, armis repetere decrevit. Uterque frater, quamvis erroribus implicitì essent & schismate Græcorum, tamen Helenæ matris, quam e Francia ac stirpe regali oriundam fuisse ajunt, præstantissimæ & sanctissimæ feminæ hortationibus & exemplis impulsi

Stephanus Rex Serbliæ ad catholicam religionem propensius Bosina potitur.

pulsi ad suscipiendam religionem catholicam propendebant. Extant apud Vadingum tom. II. tres epistolæ Nicolai IV. Pontificis maximi, una inscripta *Viro magnifico Urosio illustri Regi Sclavorum*, altera *Stephano illustri Regi Sclavorum*, tertia *Charissimæ in Christo filiæ Helenæ Reginæ Sclavorum*; hortatur ut depulsa errorum caligine, lucem sibi divinitus oblatam ac veritatem fidei catholicæ recipiant; mittitque duos Fratres ex ordine Franciscano Marinum & Cyprianum, qui eos erudiant, & Ecclesiæ Romanæ reconciliatos in viam salutis deducant. Stephanus itaque Bosinam adeptus, & cupidus suæ erga Sedem Apostolicam propensionis & observantiæ declarandæ, Romam legavit Marinum Archidiaconum Antibarensem, qui ad convertendos hæreticos Bosinenses a Nicolao IV. auxilia peteret. Rescripsit rursus Pontifex an. 1291. x. Kal. Aprilis litteras officii ac benevolentiæ plenas, quæ itidem apud Vadingum extant, ad Stephanum Regem & Helenam ejusdem matrem; utrumque cum omnibus illorum civitatibus, oppidis, ac populis in fidem ac clientelam Sedis Apostolicæ recepit. *Erat Stephanus*, (ut scripsit Vadingus Tom. II. Annal. Ord. Min.) *tum Dominus Bosnæ: misit Marinum Archidiaconum Antibarensem ad Sedem Apostolicam obtentum, ut cum in dictæ Bosnæ partibus essent quamplurimi hæretici, remedium porrigeretur a Pontifice. Hæc Nicolaus recenset, respondetque &c.... Eumdem Regem Stephanum, Reginam Helenam, regnum cum civitatibus, castris, terris, & bonis omnibus, quæ legitime possidebant, ad eorum instantiam sub D. Petri & sua protectione recepit*. Præterea, ut est apud eumdem historicum, *ad preces Stephani Regis Serviæ instituit in principatu Bosnæ fidei læsæ Inquisitores, datis ad provincialem Minorum litteris, ut duos e suis subditis viros prudentes, huic operi idoneos, & idiomatis illius gentis gnaros auctoritate apostolica deputaret fidei judices, ad quos etiam dedit diploma, quo amplissimam tribuit eisdem facultatem*.

Inquisitores fidei e Franciscana familia in Bosina constituti.

Ante aliquot annos ex ordine Fratrum Minorum evangelici operarii virtute & doctrina præstantes in Bosinam submitti cœperunt, qui Patribus Dominicanis acriter in illa vinea laborantibus suppetias ferrent; & jam plura obtinebant in ea regione domicilia, e quibus constabat Vicaria Bosnensis hoc ipso sæculo instituta. Huic, ut est apud Vadingum, octo ipsæ custodiæ suberant, partim intra, partim extra Bosinam, videlicet *Dulmna*, *Grebcn*, *Bosna civitas* (hodie fortasse *Seralium*), *Ussora*, *Machovia*, *Bulgaria*, *Corvinum*, *Rassia*.

Bonifacius VIII. nihilo segnius laboravit, ut a Bosnensi & finitimis ecclesiis hæresim expelleret, aut arceret; munusque in hæreticos inquirendi, & iis, quæ legibus constitutæ sunt, pœnis animadvertendi, Patribus Franciscanis mandavit. *Non neglexit pariter Bonifacius VIII.* ut scripsit Vadingus Tomo II. *fidei augmentum, & religionis læsæ vindictam; instituit enim inquisitores ex Minoritis, in partibus Serviæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Bosnæ, atque Istriæ; datis ad ministrum provinciæ Sclavoniæ litteris... velle se dicit Pontifex in partibus & Archiepiscopatibus Dyrrhachiensi, Antibarensi, Ragusitano, Spalatensi, & Jadrensi, & diœcesibus suis, per Fratres hujus ordinis fidei detrimentis ob grassantem ibidem hæreticam luem providere; jubetque ut duos ipse inquisitores instituat cum facultate amovendi eos, ubi oportuerit, & alios substituendi. Dat. ap. S. Petr. III. Kal. Maji, anno IV. Pontific.* idest 1298.

His Andreas Episcopus adjutus subsidiis, tum e suo, tum ex ordine Fratrum Minorum acceptis, multos sane ab hæresi ad rectam in Deum fidem traduxit, gregem catholicum non modo ab ea labe intactum servavit, sed etiam præclaris exemplis & institutis excoluit, Ecclesiam Bosnensem per annos amplius viginti summa cum laude administravit; & Stephanus, itemque Uroscius Reges Serblorum, non alieni a fide catholica, suum ei favorem ad rem bene gerendam, ac patrocinium regale præbuerunt. Sed his haud diu licuit Bosinam in sua potestate retinere. Siquidem post Ladislavum, & qui ab illo proximus fuit, Andream cognomento Venetum, Reges Hungariæ sine liberis extinctos; cum Carolus Robertus filius Caroli Martelli, nepos Mariæ sororis Ladislavi, nuptæ Carolo II. Regi Siciliæ, jure consanguinitatis regnum Hungariæ obtinuisset anno 1300. Paullus Comes Breberiensis, Banus Dalmatiæ & Chrobatiæ, Bosinam Regibus Serblianis ereptam, rursus cum regnis Hungaricis conjunxit; & remunerationis ergo ipsum Bosnensem principatum jure fiduciario possidendum a Carolo accepit. Itaque in quodam privilegio, quod Arbensibus concessit an. 1303. se *Banum Croatorum, & Dominum Bosnæ* appellat. Porro Paullus, quamvis studiosus esset cultor & propugnator fidei catholicæ, tamen multarum provinciarum regimine vario ac late diffuso ita distinebatur, ut eam, quam oportuerat, vigilantiam & curam ad compescendos hæreticos Bosnenses impendere non potuerit.

Paullus de Breberio Bosinæ principatum obtinuit.

F. Aloysius Taurellus in historia generali ordinis Augustiniani, quæ inscribitur *Sæcula Augustiniana*, duos Episcopos *Bosonenses*, ut vocat, e sodalitate S. Augustini, qui a nostris catalogis absunt, sæculo decimo tertio interjecit; utrumque vocat suffraganeum, idest adjutorem, Episcopi Tridentini. Unus est F. Michael, qui anno 1274. tum Tridenti in ecclesia cœnobii Augustiniani, tum in aliis ejusdem diœceseos templis aliquot altaria & cœmeteria consecravit, potestate sibi facta per capitulum ædis cathedralis, cum mortuo per eos dies Episcopo, ipse amisso adjutoris titulo, jurisdictione omni careret. Extat diploma hujusmodi consecrationum *datum an. 1274. die Dominico intrante Augusto*. Alter est Bonifacius, qui anno 1285. ex facultate sibi tradita ab Henrico Episcopo Tridentino, cui itidem vicariam adjutoris operam navabat, in æde S. Marci, quæ ad Patres Augustinianos pertinebat, duo consecravit altaria, eaque certis ac statis diebus pie & caste visentibus duorum annorum ac triginta dierum indulgentiam impertiit. Auctor descripsit diploma in hanc rem confectum *XV. Kal. Decembris anno Domini* 1285. itemque alterum ejusdem Bonifacii diploma datum eodem anno ac die: quo quidem diplomate omnibus & singulis, qui ad sublevandam eorum Fratrum inopiam aliquod subsidium contulerit, certam delictorum indulgentiam largitur. Hunc Bonifacium Aloysius Taurellus minime distinguendum putat ab altero Bonifacio Episcopo itidem *Bosoniensi*, qui suffraganeus, idest adjutor Episcopi Basileensis fuisse dicitur, & anno 1290. aliquot indulgentias templo Augustiniano urbis Coloniæ Agrippinæ concessit, ut constat ex ejus diplomate apud Ratisponam dato eodem anno, ipso die Pentecostes.

Duo Episcopi Bosnenses ab Aloysio Taurello commemorati neque admittuntur, neque rejiciuntur.

testes. Unus autem idemque Bonifacius, ut bene monet Taurellus, & anno 1285. apud Tridentinum; & anno 1290. apud Basileensem Antistitem; adjutoris munere fungi potuit. Neque ab hoc alium esse dixerim F. Bonifacium Episcopum Boxiniensem, qui anno 1281. Patavii cum aliis Episcopis interfuisse dicitur dedicationi altaris S. Joannis Baptistæ in æde cathedrali, & Guidoni Patriarchæ Gradensi, qui permissu Joannis Episcopi Patavini illud consecravit, ad eam sollemnem functionem ministerium præbuisse; ut est in ipso consecrationis diplomate. *Nos Fr. Guido miseratione divina sacrosanctæ Gradensis Ecclesiæ Patriarcha, de licentia, & consensu, & voluntate venerabilis Patris Domini Joannis Dei gratia Episcopi Paduani ibi præsentis; & etiam præsentibus ac cooperantibus venerabilibus patribus & dominis Fr. Tholomeo Dei gratia Episcopo Sardanensi, Fr. Augustino Dei gratia Episcopo Civitatis Novæ, Fr. Bonifacio Dei gratia Episcopo Boxiniensi; dedicavimus & consecravimus altare S. Joannis Baptistæ majoris ecclesiæ Paduanæ . . . anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo primo, indictione nona, die dominico quartodecimo exeunte Augusto.*

Sed duobus illis Episcopis Bosnensibus Michaeli & Bonifacio, quid rei negotiive esse potuerit cum Tridentino Episcopo vel Basileensi, non intelligo; nec mihi verisimile fit eos tamdiu, ac tam longe ab ecclesia sua commoratos fuisse, ut alieno & extraneo Antistiti vicariam operam præberent: nisi forte ab hæreticis expulsi cum essent, exsulare cogebantur. Fortassis vocabulum *Bosonensis* & *Boxiniensis* mendo non vacat; & eorum Episcopatus aut Brixinonensis fuit, aut alibi quærendus est. Ceterum cum uterque in catalogis Episcoporum Bosnensium desideretur, neutrum illis vel adscribere, vel expungere ausim.

NICOLAUS EP. BOSNENSIS IX.

Concilio Hungarico Poloniensi, quod Cardinalis Gentilis legatus Sedis Apostolicæ indixit ac celebravit, cum Strigoniensi & Colocensi metropolitis, atque aliis Episcopis interfuit & subscripsit *Nicolaus Bosnen.* ut tradit P. Alexander Szorenius Soc. Jesu in sua *Nova serie Archiep. Strigoniensium* apud P. Nicolaum Schmitth supra laudatum. Idem P. Nicolaus anno 1304. inter Episcopos regni Hungariæ annumerat Nicolaum Bosnensem.

BENEDICTUS EP. BOSNENSIS X.

Natus est in Hungaria, & in familiam S. Dominici receptus eximia doctrina & sanctitate floruit. Guichardo cognomen ei fuisse colligitur e tabulis Avenionensibus infra describendis. Hujus multiplicem scientiam, singularem virtutem, & insignem prudentiam cum plurimis maximisque in rebus perspectam haberet F. Gentilis presbyter Cardinalis, dum in Hungaria legatione apostolica fungebatur; scripsit ad Clementem V. eique auctor fuit, ut Benedictum Ecclesiæ Bosnensi præficeret, neminem fore affirmans aptiorem ad regimen illud æque laboriosum ac difficile sustinendum. Pontifex igitur an. circiter 1310. vel sequenti ecclesiam illam Benedicto decrevit, quam ille per annos circiter quinque præclaris legibus & præceptis instruxit. Hujus perhonorificam mentionem fecere Scriptores Dominicani Sigismundus Ferrarius, & Leander Albertus, qui eum vocat etiam Episcopum Transilvaniæ, quod fortassis a Bosnensi ad ecclesiam illam translatus fuerit. Anno siquidem circiter 1314. Bosnensem dimisit. Tum hæc ecclesia commendata fuit Benedicto Episcopo Svaciensi; quo transeunte ad regendam Ecclesiam Ragusinam, anno 1317. ab Joanne XXII. electus est. Ecclesia Bosnensis commendatur Episcopo Svaciensi.

PETRUS EP. BOSNENSIS XI.

Quem Joannes Albertus inter viros illustres ordinis Prædicatorum annumerat, & Sigismundus Ferrarius in libris, quos scripsit *de rebus Hungariæ provinciæ ord. prædic.* hoc elogio exornavit: *F. Petrus Hungarus homo prudens & gravis, propter summam eruditionem in litteris, & in concentu, suo tempore celebris, magnoque Cardinali F. Nicolao Pratensi ex nostro ordine, apud quem diu vixit, gratissimus, Bosnensem Ecclesiam regebat anno* 1315. verius 1317. ad quem ejus initia referenda esse docent tabulæ Avenionenses. Eum siquidem huic ecclesiæ Episcopum dedit Joannes XXII. qui anno 1316. & mense Augusto subrogatus cum esset Clementi V. qui Sedem Pontificiam Avenionem transtulerat, eumdem Petrum clero populoque Bosnensi, & Carolo Hungariæ regi per litteras commendavit. Ita enim scriptum est in tabulis supra laudatis: *Provisio Ecclesiæ Bosnensis pro Petro: sequuntur litteræ commendatitiæ universitati & capitulo Bosnensi, & Carolo regi Hungariæ. Anno Joannis XXII.* 1. in exitum vergente, idest an. 1317. Episcopali consecratione initiatus fuit ex mandato Pontificis ab Episcopo Ostiensi, ut est in iisdem tabulis: *Provisio Episcopatus Bosnensis Ecclesiæ alias vacantis per resignationem Guichardi tunc temporis Episcopi, & cujus ecclesiæ data fuerat administratio ad tempus Benedicto Episcopo olim Svaciensi, nunc vero in Archiepiscopum Ragusinum electo, pro Petro, cum mandato Episcopo Ostiensi ad effectum illius consecrandi. Anno Joannis XXII.* 2. idest 1317. sed mense Septembri vel Octobri. Hunc nominatum invenio in uno, itemque altero diplomate Caroli regis Hungariæ apud Nicolaum Schmitth an. 24. & 29. hujus sæculi.

Petrus ergo statim ut ecclesiæ sibi traditæ possessionem adiit, ad corrigendos depravatos populi mores omni studio ac diligentia incubuit; utque omnes ad virtutem & pietatem christianam alliceret, non verbis solum usus est, atque adhortationibus, sed rebus & factis egregiis se ipsum exemplar omnium virtutum præbuit ac præsertim incolarum animos eximia caritate ac beneficentia sibi devinxit. Sane plurimos ab hæresi & schismate ad ecclesiæ gremium reduxit; atque ut hæreticorum insidias & impetus ab ovili Dominico arceret, nullum incommodum, nullum periculum vitavit. Sed optimi Episcopi conatus propter absentiam, vel incuriam Banorum Bosinæ Paulli ac deinde Mladini Comitum Breberiensium, minus, quam opus fuisset, proficiebant: nam quo acrius ille convertendis vel arcendis hæreticis laborabat, ut pestiferam illam sentinam exhauriret, eo magis hæc redundabat, aliis atque aliis ex eodem impurissimo Patarenorum grege illuc undique confluentibus, quibus in sua patria tutis esse non licebat: neque his aditum præcludere valebat Episcopi auctoritas inermis, ac Principis præ-

sen-

sentia auxilioque destituta. Paullus Comes de Breberio Banus Dalmatiæ atque Chrobatiæ, idemque Dominus Bosinæ obierat anno undecimo hujus sæculi: huic in principatum Bosnensem successerat Mladinus filius, qui etiam ante obitum patris titulum Bani Bosnensis usurpare cœperat, ut intelligi potest ex privilegio concesso Spalatensibus an. 1302. Deinde aucta potentia, auctoque imperio titulos sibi auxit, appellarique solebat, ut est apud Lucium, *Mladinus Croatorum Banus, Comes Jadræ, Princeps Dalmatiæ, & secundus Bosnensis Banus*. Hunc Joannes Pontifex graviter severeque admonuit, ut e Bosina, ejusque patrio solo hæreticos expelleret: *Commonitio facta nobili viro Mladino Croatorum & Bosinæ Comite pro extirpatione hæreticorum in terra Bosnensi, ejusque patriæ. Dat. Avenione IV. Kal. Augusti an. Pontif. 3.* idest 1319. Ex tab. Avenion. Verum admonitio pontificia nihil profuit; jamdudum enim Mladinus ab omni honestate & officio desciverat, ejusque temeritas & arrogantia eo creverat, ut jus conferendi Episcopatus & Sacerdotia usurparet, omniaque contra jus fasque licere sibi putaret; & quos ille urbibus rectores præfecerat, suæ impietatis ac libidinis ministros, atque imitatores habebat; siquidem *reditus ecclesiarum auferebant, matrimonia secundum Deum, quæ erant facta, minime observabant, mulieres & puellas virgines violabant, mercatores deprædabant &c.* Hæc & alia hujusmodi teterrima flagitia commemorat Micha Madius cap. XVIII. qui deinde orationem convertit in increpandam Mladini superbiam atque impietatem. *Ubi ergo est, Bane Mladene, potentia tua, qua pro nihilo reputabas omnes reges terræ? ubi est sublimitas tua, qua Deum coli contemnebas & ecclesiam catholicam; quoniam ordinabas Episcopos, abbates, & abbatissas? ubi est superbia tua? &c.* Nam brevi scelerum suorum pœnas dedit. Cum enim superbe, avare, crudeliterque imperaret, in eum proceres Chrobatiæ & finitimarum regionum conspirarunt, a quibus victus & fugatus ad Caroli Regis Hungariæ opem confugit. Mladinum ad se cum muneribus venientem primo quidem perhumaniter accepit; sed comperta deinde ejus nequitia, & tyrannica violentia, illum in vincula conjici jussit, vinctumque in Hungariam abduxit anno circiter 1322. Amoto Mladino, Stephanus cognomento Linus, ut aliqui ajunt, unus de Dynastis Chrobatis, sive Bosinensibus, qui in eumdem Mladinum conjuraverant, ut Carolus Dufresne existimat, Principatum Bosinæ ab rege Hungariæ fiduciarium accepit: ei cum ipso Carolo rege affinitas erat; uterque enim ex illustri regum Poloniæ familia uxorem duxerat. Hic ad suam ditionem adjunxit Chelmensem Principatum in Dalmatia, hisque titulis utebatur, quos legere licet in epistola Traguriensium, inscripta *Magno & potenti Domino Domino, libero principi & Domino Bosnæ, Ussoræ, Salæ, & plurium aliorum locorum, atque Chelmi Comiti.* Ussora, itemque Sala inferius ac superius erant partes præcipuæ regni Bosnensis. Ritus quidem, erroresque Græcorum sequebatur, sed a latinis sacris, ac religione catholica non erat alienus. Sub imperio Paulli & Mladini, ut supra diximus, hæreticorum aliunde expulsorum colluvies Bosinam oppleverat. Ad eos vel puniendos, vel convertendos necesse erat auctoritatem ecclesiasticam vi metuque brachii sæcularis armari. Cum jampridem munus ac potestatem in hæreticos inquirendi tum in Bosina, tum in finitimis regionibus Sedes Apostolica commendasset Patribus Franciscanis; Joannes XXII. scripsit ad Stephanum, & ejus conjugem Elisabetham, ut F. Fabiano ord. Minorum, supremo sacræ fidei Quæsitori in partibus illis constituto, ejusque sociis ad munus illud recte obeundum favorem ac præsidium præberent. Epistolæ, quæ inscripta est *Dilecto filio nobili viro, principi Bosnensi*, argumentum desumptum e tabulis Avenionensibus hoc est. *Hortatoria nobili viro Stephano Bosnensi, quatenus ad requisitionem Fabiani ordinis FF. Min. Inquisitoris hæreticæ pravitatis in partibus illius auctoritate apostolica deputati, & aliorum Inquisitorum in iisdem partibus deputatorum, & deputandorum in posterum, ad extirpandam exinde magnam hæreticorum catervam de multis & variis partibus in principatu Bosnensi congregatam, opem præparet, & impendat; ne possit contra ipsum rationabiliter invehi, quod eosdem hæreticos, dum ipsos non persequitur, ut tenetur, quodammodo foveat & sustineat tolerando. Dat. Avenione, nonis Junii, Joannis an. 9.* idest 1325. In eamdem sententiam scripsit *Dilectæ in Christo filiæ, nobili mulieri Elisabethæ Principissæ Bosnensi*; itemque *Charissimo in Christo filio Carolo Regi Hungariæ illustri*, ut notatum est in tabulis Avenionensibus. *Hortatoria Carolo Regi Hungarorum, quatenus ad extirpationem dictorum hæreticorum ad Principatum Bosnensem, in confinio Dalmatiæ constitutum, confluentium opem præparet & impendat congruentem regio culmini, & ejusdem provinciæ statui opportunam, zelum contra eosdem ad requisitionem præfatorum Inquisitorum viriliter assumendo; præcipiendo etiam Principi ejusdem principatus ei subjecto, ut ipsos inimicos fidei de terra prædicta radicitus extirpet. Datum ut supra &c.* idest nonis Junii 1325.

Mladinus Banus principatu Bosnensi exuitur.

Joannes Pont. Stephano Bano, & ejus conjugi commendat Franciscanos Inquisitores, itemque Carolo Regi Hungariæ.

Credibile est Stephanum monitis ac mandatis pontificiis paruisse: certe quod Pontifex jusserat, egregie præstitit Carolus rex Hungariæ; quam ob caussam eidem gratias egit Joannes litteris ad eum datis, quarum sententia hæc est, ut docent tabulæ Avenionenses. *Carolo Regi Hung. illustri. Regratiatur sibi, quia Fratrem Fabianum Ord. Min. & alios FF. Inquisitores hæreticæ pravitatis in principatu Bosnensi gratiose recepit, & benigne super inquisitione hujusmodi pertractavit; & scribitur sibi iterato, quod eisdem præstet auxilium & consilium ad prosequendum dictum officium Inquisitionis. Dat. Avenione an. Joannis undecimo:* idest 1327. ante mensem Augustum sive Septembrem.

Per idem tempus aliquid controversiæ fuit Patribus Franciscanis cum Patribus Dominicanis; hi quippe Bosnensem inquisitionem sibi commissam esse asserebant, & hujus muneris sibi delegati testes proferebant litteras Sedis Apostolicæ. Res Avenionem delata cum fuisset ad curiam pontificiam, Joannes per litteras imperavit Archiepiscopis Spalatensi & Jadertino, ut vel uterque, vel eorum alteruter, Præpositis & Patribus primoribus utriusque ordinis accersiri jussis, de caussa illa cognoscerent; & quas pro se quisque afferebant rationes atque auctoritates, ad se perscriberent. Epistola pontificia hæc est, sed aliquot lacunis intercisa.

Controversia inter Patres Franciscanos & Dominicanos.

Joannes Ep. serv. servorum Dei ven. Fr. Jadren. & Spalaten. Archiep. sal. & ap. bened. Ad audientiam Apostolatus nostri pervenit, quod in

Litteræ Joannis XXII. Pontificis.

in provinciis Dalmatiæ, Sclavoniæ, & Bossinæ dilecti filii Fratres ordinis Minorum Inquisitionis officium contra hæreticam pravitatem ad se duntaxat asserunt ex concessione Sedis Apostolicæ pertinere; quodque dilectis filiis Fratribus ord. Prædicatorum ex adverso dicentibus non ad dictos Fratres Minores, sed ad Fratres dicti ord. Prædic. in dictis provinciis spectare officium per ... Fratres Prædicatorum & Min. ordinum occasionem prædicta semper, hoc est ..... Inquisitionis .... istæ in dictis provinciis valet .... Quapropter Fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel alter vestrum per vos, vel per alium, seu alios, præfatos Prædicatorum & Minorum ordinis .... Fratres in locis dictarum provinciarum .... ex parte vestra peremptorie citare curetis, ut infra festum B. Michaelis de mense Septembri proxime futurum, ostensuri omnia privilegia, quæ super hoc habent per se, vel procuratores eorum ad hoc sufficienter instructos & legitime ordinatos, comparere studeant coram vobis, ut per ea plena informatione habita de præmissis, ad quos in eisdem provinciis præfatum Inquisitionis officium pertineat, justo Sedis Apostolicæ judicio terminetur. Diem vero citationis, & finem, & quidquid super his feceritis, nobis per vestras litteras, vel instrumentum publicum harum seriem continentia intimare curetis. Datum Avenione 17. Kal. April...

qui secundum Franciscanos judicavit.

Joannes responsis acceptis litem diremit secundum Franciscanos, epistola *Priori provinciali, ac universis FF. ord. Prædicatorum in regno Hungariæ & provincia Sclavoniæ constitutis*, scripta in hanc sententiam, ut est apud Vadingum. *Interdicitur eis officium Inquisitionis hæreticæ pravitatis, eis commissum per litteras apostolicas exercendum in provincia Slavoniæ & principatu Bosnensi, ac aliis partibus, pro eo quod prius fuerat commissum Fratribus Minoribus per fel. rec. Nicolaum IV. & Bonifacium VIII. summos Pontifices; & cassantur litteræ eis super hoc concessæ. Datum Avenione an. Joan. IX.* idest 1327. Idem scripsit ad Carolum Regem Hungariæ, scilicet *quod faveat Fratri Fabiano & aliis FF. Minoribus Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, non obstantibus litteris concessis Priori provinciali, & FF. ord. Prædic. in Hungaria supra dicta Inquisitione; quæ litteræ sunt cassatæ & revocatæ.* Peculiare enim decretum condiderat, quo litteras illas rescidit, & irritas fecit, ut docent tabulæ Avenionenses. *Revocatio litterarum Priori provinciali ordinis Prædicatorum in regno Hungariæ concessarum pro electione quorumdam FF. dicti ordinis, qui in regno Inquisitionis officium exercere valeant, crucemque contra omnes hæreticos Transilvanos, Bosnenses, & Sclavoniæ, quarum prætextu exercitium dictæ Inquisitionis impediebat Fabiano ord. FF. Min. Inquisitori hæreticæ pravitatis in principatu Bosnensi, aliisque Fratribus in partibus Serviæ, Rassiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Bosnæ, atque Istriæ, & diœcesis Antibaren. Ragusin. Spalaten. & Jadren. provinciæ Sclavoniæ constitutis ejusdem ordinis FF. Min. præfatum exercitium auctoritate apostolica exercentibus. Dat. Aven. Calendis Julii an. Joan. XI.* idest 1327. His adde *Mandatum pro Fabiano ord. FF. Min. Inquisitore hæreticæ pravitatis in provincia Sclavoniæ, & principatu Bosnensi auctoritate apostolica specialiter deputato, contra Matthiam de Zagrabia ord. FF. Prædicatorum, qui sub prætextu litterarum a Sede Apostolica impetratarum super electione FF. sui ordinis, qui officium Inquisitionis in regno Hungariæ exerceant, eumdem F. Fabianum molestabat. Dat. ut supra.*

Fabianus itaque cum sociis plenam & expeditam sui muneris exsequendi facultatem nactus assiduam rei catholicæ operam in Bosina ac perutilem navavit, ut docet Vadingus Tom. III. an. 1330. *Plures hoc tempore Inquisitores Minoritæ pro S. Fide desudabant: inter hos in Hungaria & Bosna F. Fabianus, ut ex regest. 1. Vatic. fol. 142. cujus sæpius meminimus; & qui hoc anno adjutus viribus Caroli regis Hungariæ, & Stephani principis Bosnæ, plurimos ex eo principatu hæreticos profligavit.* Hic maximo adjumento fuit Petro Episcopo ad gregem catholicum ab ea labe intactum servandum. Anno 1334. Petrus cum Laurentio Canonico ædis cathedralis Bosnensis Avenionem profectus, ut quædam ecclesiæ suæ negotia apud Sedem Apostolicam expediret & conficeret, ibidem eodem anno diem supremum obiit, ut tradunt tabulæ Avenionenses infra laudandæ; de quo Vincentius Maria Fontana in monumentis Dominicanis: *Petrus Hungarus Cardinali nostro Pratensi in primis charus, a Clemente Papa V.* (rectius ab Joanne XXII.) *Bosnensis Episcopus creatus, cum ad suam pervenisset ecclesiam, commissi sibi gregis mores instauraturus, se probitatis exemplum in eleemosynis atque charitatis operibus exhibendo, sibi commissarum ovium corda ita allexit, ut etiam schismaticos multos ad ecclesiæ unitatem suis igniis eloquiis attraxerit; quos usque ad mortem, ut in assumpta catholica fide perseverarent, frequentibus exhortationibus confovere non omisit.* In quodam Caroli I. Hungariæ regis privilegio an. 1334. dicitur *Sedes Bosnensis vacasse.*

LAURENTIUS EP. BOSNENSIS XII.

Cum de morte Petri nunciatum esset, e Capitulo Ecclesiæ Bosnensis cunctis Canonicorum suffragiis electus est; sed hujusmodi electionem irritam esse declaravit Benedictus XII. Joanni XXII. subrogatus anno 1334. XIII. Kalen. Januarii; propterea quod Petro in curia Romana Avenionensi vita functo, jus nominandi successoris ad Sedem Apostolicam devolutum fuerat. Pontifex igitur rescissa priore electione, ut Bosnensium voluntati obsequeretur, ipsum Laurentium nominavit, eumdemque episcopali consecratione impertivit. Ita enim scriptum est in tabulis Avenionensibus. *Promotio Laurentii Canonici Ecclesiæ Bosnensis ad Episcopatum ejusdem ecclesiæ per obitum Petri apud Sedem Apostolicam prævia reservatione vacantis, cassata prius electione concorditer celebrata favore ejusdem Laurentii, cum testimonialibus consecrationis ipsius. Dat. Aven. V. Id. Decemb. An. Benedicti I. exeunte*, idest 1335. Idem Pontifex in locum Laurentii e capitulo ædis cathedralis Bosnensis ad sedem episcopalem evecti, Barnabam Muxem substituit, ut est in iisdem tabulis Avenionen. *Collatio Canonicatus & præbendæ Ecclesiæ Bosnen. per consecrationem Laurentii apud Sedem Apostolicam vacantium, pro Barnaba Muxe. Dat. Avenion. XIX. Kal. Januarii An. Benedicti I.* exeunte, idest 1335.

Laurentius in Bosinam reversus, vix ecclesiæ sibi traditæ possessionem adierat, cum jura quædam ejusdem ecclesiæ interversa & violata necessitatem eidem attulerunt Avenionem redeundi,

di, ut apud Sedem Apostolicam ea tueretur ac redimeret. Sed Avenionensi professioni moram atque impedimentum injecit Carolus rex Hungariæ, qui hominem laicum nescio quem in administrationem bonorum ecclesiasticorum intruserat. Pontifex igitur Carolum per litteras admonuit, ut removeret quidquid impedire iter Avenionense Laurentii, aut retardare posset. *Hortatoria Carolo regi Hungariæ, quatenus sine difficultate ac dilationis obstaculo amoveat impedimenta per eum apposita Laurentio Lorandi Canonico Boznensi in Episcopum Ecclesiæ Boznensis per obitum Petri vacantis concorditer electo, quominus ad Sedem Apostolicam accedere possit ad tuendum jura ecclesiæ suæ, in qua dictus rex quemdam laicum pro suo libito intrusit. Datum Avenione VI. Id. Jun. Benedicti an. 2.* idest 1336. Ex Tab. Avenion.

Quid rerum gesserit Laurentius in Episcopatu, & quamdiu hanc sedem tenuerit, mihi non liquet. Dum autem ille Ecclesiam Bosnensem gubernabat, tum sollicitudo & providentia Benedicti XII. tum industria & sollertia Patrum ordinis Franciscani, de re catholica Bosnensi præclare merita est. Nam cum Stephanus Banus Bosinæ, qui ad eam diem æque infensum hæreticis ac propitium catholicis se præbuerat, in horum defensione tepescere videretur; Benedictus per litteras encyclicas anno 1337. ut docet Vadingus, scriptas ad Neliptium Comitem Tinninii, ad Budislavum, Gregorium, & Paullum Comites Corbaviæ, ad Duymum & Bartholomæum Comites Seniæ, ad Mladinum juniorem & Georgium Comites Clissiæ, illis impense commendavit F. Fabianum sacrum Quæsitorem Bani præsidio destitutum, mandavitque ut egregio ac religioso viro, strenue laboranti in expurganda excolendaque vinea Bosnensis Ecclesiæ, opem & auxilium ferrent. Sed Stephanus brevi resipuit, & vehementiori studio rei catholicæ defensionem suscepit. Deinde idem Pontifex anno sequenti, ut est apud Abrahamum Bzovium, dirarum & execrationum terrore incusso, ut Bosnenses ab hæresi vel revocaret, vel arceret, omnia anathemata innovavit, inflixitque Patarenis, quæ illius decessores in eos sæpius intorserant.

Benedictus XII. F. Fabianum Dynastis Dalmatiæ commendavit.

Sed per eos annos nulli laboriosius neque utilius operam posuere in convertendis hæreticis Bosnensibus, quam Patres e familia S. Francisci; inter quos potissimum excelluit F. Gerardus Otho minister generalis totius ordinis, qui dum provinciam Hungaricam Franciscanam lustrabat anno 1340. rogatu Caroli regis Hungariæ in Bosinam digressus, cum alios quamplurimos, tum ipsum Stephanum Banum ab errore & schismate græcanico ad fidem catholicam traduxit; ac præterea Vicariam Bosnensem domiciliis auxit in proxima Rascia, atque finitimis regionibus. Hanc Vicariam ab ipsomet Gerardo fundatam asserit F. Marcus de Olyssippone lib. VIII. Chronici Franciscani; sed auctam ab illo & propagatam Vadingus affirmat, qui Bosnensis Vicariæ initia ad sæculum superius revocavit. De rebus, quas in Bosina F. Gerardus, ejusque socii pro fide tuenda & amplificanda præclare gesserunt, libet hic referre, quæ Vadingus scripsit Tom. III. Annal. *Sæpius meminimus Pontifices plurimam posuisse operam in exterminandis e principatu Bosnensi hæreticis Manichæis, qui eo confluentes grassabantur. Tandem hoc anno* (1340.) *Gerardus gen. minister in Hungariam profectus, atque a Carolo rege persuasus, ut in Bosnam se transferret, serpenti hæreticorum veneno antidotum adhibiturus, obviam habuit ipsum Principem Bosnæ, seu Banum Stephanum, qui eumdem excepturus honorifice, magno itinere ultro processerat. Permansit illic dies aliquot Gerardus magno rei catholicæ incremento. Nam Stephanus libenter audivit verba catholicæ veritatis, veram fidem ipse admisit, & reliquos suæ gentis ad eam amplectendam hortatus, hæreticos omnes suo jussit excedere principatu.*

Res a Fr. Gerardo apud Bosnenses præclare gestæ.

Eadem fere scripsit Raynaldus, & Benedicti XII. ad Gerardum litteras adjecit. *Alluxit Bosnæ*, inquit, *hoc anno Stephani Bosinensis religione catholicæ fidei splendor, quem hæresis obscurarat. Cum enim Geraldus supremus Minoritarum Præpositus precibus Caroli regis Hungariæ in eam provinciam se contulisset, Banus obviam illi progressus conceptum animo delendæ hæreseos aperuit sui votum: qua de re Pontifex Geraldo hisce verbis gratulatus est: Idem Banus tibi occurrens in via, te honoranter accepit; & a te verba catholicæ veritatis & salutis libenter audivit, tibique aperuit propositi sui votum, per quod evidentius cognovisti, quod bonam voluntatem gerit ad extirpandum de principatu Bosnensi cunctos hæreticos degentes ibidem, dummodo nos, & Sedes Apostolica, & idem rex Hungariæ sibi super his favorabiliter assistamus; quorum favorem sibi opportunum æstimat propter schismaticorum auxilium, quos habet suæ terræ vicinos, quorum schismaticorum auxilium dicti hæretici invocarent, si se de terra prædicta cognoscerent extirpandos. Addit se Bano studio & opera non defuturum &c. & eam ob caussam scripsit ad Carolum regem Hungariæ. Dat. Avenione II. Kal. Mart. An. Pontific. VI.* idest 1340.

Sed ad Vadingum redeamus, qui res a Gerardo & Franciscanis in Bosina præclare gestas accurate persequitur. *Accessit etiam & rei Minoriticæ magnum incrementum; evocatis enim multis religiosis viris ex Italia nonnulla exstruxit sui ordinis habitacula, quæ sub regimine Ven. P. F. Peregrini de Saxonia, Bosnæ mox Episcopi, Bosnensem Vicariam auxerunt, & accedentibus aliis in integram coaluere provinciam. Prædicatio hæc & profectus Gerardi ex litteris pontificiis ad ipsum, ad Carolum regem, & Stephanum Banum clarius constabit. Scripsit in his Benedictus XII. & commendavit, ut ecclesiæ exinde destructæ in pristinum statum restituerentur. Egregiam posuerunt Fratres operam in hoc principatu in hæreticis eliminandis, floueruntque semper in hac Vicaria plurimi viri religiosi pietate & doctrina conspicui. Inter primos a Patre Gerardo missos enituit F. Joannes de Aragonia ille, quem supra diximus, anno 1338. a Regina Lusitaniæ missum legatum ad Petrum regem Aragonium; fervens enim profecto fidei zelo huic se devovit missioni, & assiduis congressibus hæreticos partim profligavit, partim ad catholicam veritatem reduxit. In numeroso eorumdem conventu, & acri disputatione de rebus fidei ad christianam religionem comprobandam, magnum rogum ingressus, in eo per aliquantum temporis intervallum illæsus permansit: quo miraculo factum est, ut plurimi ad fidem converterentur. Quod & alius Joannis discipulus post ejus mortem similiter fecit, magna hilaritate in medio flammarum stans eo temporis spatio, quo recitari poterat psalm. 50. Miserere. Joannis vero assidua prædicatione & continuis miraculis augebatur quotidie*

die multitudo credentium, floruitque brevi multa pietate principatus Bosnensis universus.

Laurentius anno 1342. adhuc huic ecclesiæ præsidebat, siquidem cum Ludovicus Caroli regis filius insignia regalia hoc anno suscepit, cum ceteris Episcopis interfuit quoque *Laurentius Bosnensis*, ut docet P. Nicolaus Schmitth in *Archiepiscopis Strigoniensibus compendio datis Parte prima*. Laurentio successit

BONJOANNES EP. BOSNENSIS XIII.

De quo illud tantummodo memoriæ proditum est natione Italum, patria Placentinum fuisse, & anno 1349. translatum esse ad Ecclesiam Firmanam, ut in electione B. Peregrini de Saxonia nunc videbimus.

B. PEREGRINUS EP. BOSNENSIS XIV.

E regione, unde oriundus erat, cognomen ei fuit *De Saxonia*. Franciscanæ familiæ nomen dederat, in qua virtutum omnium laude præcelluit. Diu multumque desudavit atque elaboravit in vinea Dominica Bosnensi; & quamplurimos ab hæresi ad fidem catholicam, a flagitiis ad sobriam, piamque vivendi rationem revocavit. *Hunc*, ut est apud Vadingum, *virum profecto sanctissimum vocant Annales Pannonici Bonfinii, ejusque opera ajunt Patarenos in Bosna, qui variis erroribus impliciti in deperditam impietatem inciderant, fuisse conversos.* F. Gerardus minister generalis Peregrinum Vicariæ Franciscanæ Bosnensi rectorem, Clemens vero VI. huic ecclesiæ Episcopum præfecit in locum Bonjoannis, quem ad Ecclesiam Firmanam transtulit. Diploma pontificium extat apud Vadingum in hæc verba: *Dum ad universas ecclesias... Nuper siquidem Ecclesia Bosnensis ex eo pastoris solatio destituta, quod nos Ven. Fratrem nostrum Bonjoannem Firmanum, tum Bosnensem Episcopum apud Sedem Apostolicam constitutum a vinculo, quo Bosnensi Ecclesiæ, cui tunc præerat... absolventes, ipsum ad Ecclesiam Firmanam tunc vacantem duximus transferendum. Hinc*, ut ait Vadingus, *eligitur novus Bosnensis iste Peregrinus. Dat. Aven. V. Kal. Febr. an. Pontific. VII.* idest 1349. Nam Clemens VI. Benedicto XII. suffectus est nonis Maji an. 1342. In eamdem sententiam scripsit ad Archiepiscopum Colocensem, ad Capitulum & clerum Bosnensem, ad Ludovicum regem Hungariæ, qui Carolo parenti fuerat subrogatus eodem anno 1342.

Stephani Bani erga Peregrinū, & Fratres Franciscanos benevolentia. Peregrinus ob singularem vitæ innocentiam & eximiam sanctitatem carus in primis fuit acceptusque Stephano Bano, qui auctore & suasore Gerardo, ut diximus, Photianum errorem & schisma execratus in fidem & verba Ecclesiæ Romanæ juravit. Hic Peregrino nulla re defuit, neque auctoritate, neque favore, neque auxilio, ubi de religione catholica tuenda augendaque ageretur. Ejus gratia potissimum Fratres universos ordinis Franciscani singulari amore & beneficentia prosequebatur; illis siquidem cum alia aliis in locis, tum præsertim Milleševi, quod est oppidum ad Bosnam fluvium sane frequens ac nobile, cœnobium suo ære sumtuque exstruxit cum ecclesia S. Nicolai, in qua sibi & conjugi Elisabethæ sepulcrum constituit.

Peregrinus & sui & Fratrum Ergo Peregrinus Bano usus propitio, eodemque fidei catholicæ propagandæ studiosissimo, hæreticos & schismaticos quamplurimos ecclesiæ reconciliavit; præsertim cum gloriosi operis & laboris socios adjutoresque haberet Fratres sui ordinis, e quibus octo evangelicos operarios spectatæ virtutis deligendos curavit, mittendosque in Bulgariam, regionem vitiorum ac superstitionum refertam, quam Ludovicus rex Hungariæ victo captoque Strascimero rege in potestatem redegerat, ut docet Vadingus. *suorum opera plurimos convertit.* *Dimissis*, inquit, *divini verbi declamatoribus, præsertim ex Minoritis, gentem barbaris moribus & præstigiis infectam magna ex parte ad christianam fidem convertit. Primum immissi per Vicarium Bosnæ, jubente rege & exhortante Fr. Peregrino Episcopo Bosnensi, octo Minoritæ, qui intra dies quadraginta ultra ducenta millia hominum converterunt.* Idem Vadingus testatur religionem catholicam in Bosina vel maxime floruisse sub Peregrino Episcopo, & latissime propagatam. *Propagatur adhuc fusius fides catholica in Bosnæ principatu, ut patet e litteris pontificiis ad Ludovicum regem Hungariæ, & Peregrinum Bosnæ Episcopum; in quibus fidei catholicæ felicem progressum commendat Papa, & desiderium indicat religiosorum obtinendi Sacerdotes sæculares, quibus a se conversos committant, ut ad ampliorem colligendam messem ipsi ulterius proficiscantur. Ita nostri semper egerunt. In prima belli acie constituti, devicto hoste, contempta morte, superatis difficultatibus, opima spolia animarum & fructus pingues bonorum temporalium Episcopis subsequentibus & succedentibus parochis reliquerunt: tantum abest ut his incubare velint, quod miro livore de omnibus Regularibus quidam hoc tempore obstrepunt, & summis ecclesiæ judicibus suggerunt.* Hæc Vadingus, quæ partim 1366. partim 1368. anno adscripsit, cum jam abhinc decem, vel undecim annis sedem Bosnensem teneret successor Peregrini: itaque vel ad superiores annos revocanda sunt, vel ad Petrum rejicienda, qui anno 1357. Ecclesiæ Bosnensi præerat. Nihil præterea de Peregrino litteris consignatum invenio; annus itidem, quo e vita migravit, mihi est ignotus. Anno 1357. ineunte Majo jam vita functum fuisse, declarat Petrus II. qui ab eo proximus eo anno ac mense ecclesiam Bosnensem regebat. Cum ad insignem Peregrini sanctimoniam, cælestemque felicitatem testificandam, miracula per eum, ut in vita, sic post mortem edita, minime dubia, satisque explorata accesserint; Patres Franciscani eum dignum esse censuerunt, quem titulo *Beati* afficerent, & in fastis martyrum ac divorum sui ordinis ad diem duodetricesimam Februarii nomen illius ascriberent his verbis: *Bosnæ in Hungaria B. Peregrini de Saxonia, ejusdem urbis Episcopi sanctissimi.* *Titulus cultusque Beati eidem decretus.* De B. Peregrino hæc breviter P. Philippus. *P. Peregrinus de Saxonia (quem aliqui de Acculo scribunt) postquam per aliquot annos Vicariam Bosnensem gubernavit, fuit factus Episcopus Bosnæ an. D. 1349. Hoc variis in locis annales ord. nostri testantur: & de ipso plura possunt hauriri apud Haroldum in epitoma annalium ordinis Minorum par. 1. quæ hic apud nos desideratur. De hoc Martyrologium ordinis ad diem 28. Januarii hæc proloquitur: Bosnæ in Hungaria B. Peregrini de Saxonia, ejusdem urbis Episcopi sanctissimi. Nota bene: Bosnam quomodo dicit in Hungaria nescitur: nisi forte quod tunc Hungariæ regi parebat Bosna.*

PE-

PETRUS II. EP. BOSNENSIS XV.

Rem christianam Bosnensem administrabat anno 1357. ut constat ex duplici diplomate, quo Ludovicus rex Hungariæ privilegia superiorum regum concessa Spalatensibus confirmavit anno eodem III. Kalend. Septembris. Utrique enim cum Hugolino Archiepiscopo Spalatensi, & pluribus aliis Hungariæ Episcopis, testis adfuit approbatorque *Petrus Bozn. Episcopus*. Hinc satis constat proximum Peregrini successorem, nomine Petrum, fuisse ab altero ejusdem nominis Episcopo Bosnensi multorum annorum intervallo disjunctum; & ex aliqua religiosa familia vel Dominicana, vel Franciscana desumptum esse prænomen *Fratris* eidem appositum declarat, ut in alio diplomate Ludovici regis Hungariæ, cujus particulam ab clarissimo viro Joanne Brunatio mihi traditam hic subjicio, eidem tribuitur, qui Budæ cum esset anno 1358. huic diplomati testem sese & approbatorem adscripsit. *Nos Ludovicus Dei gratia Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramæ, Serviæ, Galiciæ, Laodomeriæ, Comaniæ, Bulgariæque rex. Quia magnificus Dominus Franciscus de Carraria pro sacro Romano Imperio civitatis Paduæ & districtus Vicarius generalis, amicus noster carissimus in guerris & discordiis &c. Nostræ dispositioni & promissioni interfuerunt venerabiles Patres Domini Nicolaus... goniensis locique ejusdem Comes perpetuus, Nicola Colocensis cancellarius aulæ nostræ, Archiepiscopi ecclesiarum; F. Petrus Bosnensis ecclesiæ Episcopus &c. Datum Budæ mensis Madii die quinta, anno Incarnation. MCCCLVIII. regni autem nostri anno decimo septimo. Amen.* Ex archiv. Papafab. Idem Brunatius hanc notam apposuit: *Not. hæc lectio Petrus Bosnensis habetur ex chronica Reverendi Scardeoni ad chart. 73. ut notatur in codice Papafavio. Exemplum hujus privilegii quod ediderunt Cortusii fine Patavinæ historiæ lib. XI. cap. XII. continet eo modo, Petrus Posnonensis, aut Bosnous; editione Murator. Tom. XII. Rer. Italicar.* Ceterum Joannes Brunatius abbas & presbyter Patavinus, studiosissimus investigator antiquitatis, & rei diplomaticæ ac nummariæ scientissimus, qui chartas pervetustas cœnobii Patavini monachorum Cassinensium S. Justinæ commentariis doctis oppido atque eruditis vindicavit, explicavit, illustravit, & Patavii anno 1763. e typographia Conzatti in lucem emisit, e suo domestico Musæo veterum & selectorum codicum refertissimo, quos e tabulariis Venetis ac Patavinis summa diligentia collegit & descripsit, aliquot diplomata & monumenta ad augendam ornandamque historiam Antistitum Dalmatiæ nobis pro sua eximia humanitate suppeditavit. Hæc non sine debita memoris gratique erga virum clarissimum animi nostri significatione, in historia Illyrici sacri, suis quæque locis ac temporibus innectemus.

Anno 1357. Stephanum Banum, egregium illum catholicæ fidei tutorem, præsidium & columen Ecclesiæ Bosnensis mors importuna præripuit. Anno siquidem eodem, cum invitatu Ludovici regis, cui filiam suam Elisabetham desponderat, in Hungariam iret, ut sollemnia nuptiarum sua præsentia cohonestaret; in ipso itinere non tam suo, quam alieno christianæ reipublicæ tempore mortuus est; ejusque corpus in Bosinam relatum, Millescevi in æde Franciscana S. Nicolai, post exsequias insigni pompa & magnificentia celebratas, conditum est in sepulcro, quod ipse vivens sibi paraverat. Ludovicus ut mortuo socero, qui nullam virilem legitimam prolem ex se reliquerat, quidquid posset gratiæ referret, Principatum Bosnensem contulit Tuartko filio Uladislavi fratris Stephani; qui deinde regali titulo assumpto ipse quoque nomen Stephani sibi adoptavit, ac veluti proprium & hæreditarium successoribus tradidit. Hic implicitus cum esset erroribus & schismate Græcorum, a patrui virtute ac religione longe multumque degeneravit, hæreticis perfugium ac patrocinium præbuit, catholicos quibuscumque potuit modis vexavit. Tuartkus Banus Bosinæ Catholicis infensus.

At Petrus, quamvis Banum infensum atque inimicum haberet, nihil studii operæque prætermisit, ut populos sibi commissos ab omni hæretica labe purgaret; ac Deus ipse, ut ejus piis conatibus faveret, cælestibus minis atque ostentis objectis, visus est voluisse gentes illas a Manichæa insania atque impietate deterrere. Dum ergo Petrus huic ecclesiæ præsidebat, montes Bosinæ, quos plerique Patareni ex urbibus atque oppidis per Stephanum Banum expulsi incolebant, Deo vindice atque ultore hæreticæ perfidiæ, ut opinari fas est, igne divinitus immisso conflagrarunt; sed hujusmodi portentum atque incendium scelerati homines ac spurcissimi, secus quam oportuerat, interpretati, in sua pertinacia obduruerunt. Rem breviter narravit Anonymus Acutheanus cap. III. his verbis. *Item de anno 1367. in vigilia S. Catharinæ virginis in partibus orientalibus cælestis ignis maximus de hora tertia, cum intensa luce terribiliter apparens universo orbi: tunc temporis dicunt quod in Bosna maximos montes cum omnibus lapidibus, animalibus, brutis, feris, ac avibus mirabiliter cremavit, ita ut illi in planities conversi sunt; & fuut ibi positæ & situatæ multæ villæ; & ibi manent Patareni Bosnensium, qui dicuntur Manazei; & ipsi dicunt, quod Deus cremavit & combussit illos montes ad utilitatem ipsorum* (quod scilicet montes illos redegerit in planitiem vitibus ac segetibus aptam), *quia Deus diligit fidem ipsorum.*

Nec vero Tuartkus hoc prodigio territus de sua in catholicos acerbitate quidquam remisit. Erat ei frater junior Stephanus nomine, quem omnibus contumeliis vexabat, propterea quod ad catholicam religionem & sacra Latinorum transierat. Hunc Urbanus V. Pontifex, cujus opem imploraverat, Ludovici regis fidei ac tutelæ commendavit. *In Bosina, cum religio catholica in dies effloresceret,* (ut scripsit Raynaldus) *Banus senior fratrem Stephanum juniorem catholicum insectatus est; cujus clientelam suscepturus Pontifex Urbanus V. Ludovico Hungariæ regi has querelas proposuit: Banus Bosnæ senior frater ejus sequens suorum progenitorum vestigia detestanda, ac fovens, & defendens hæreticos ad illas partes, quasi ad sentinam fœtidam de diversis mundi partibus confluentes, ipsum Stephanum abjecto amore fraterno persequitur, & hactenus gravissimis damnis attrivit, ac partem hæreditatis sibi denegavit exhibere &c. Adjecit preces, ut a fratris injuriis Stephanum vendicaret. Aliis vero litteris Stephanum ad constantiam adhortatus, Confortare, inquit, fili, habeque patientiam in adversis, quæ sustines amore divino: nam præter Apostolicæ Sedis favores & præ-*

& præfati regis auxilium tibi, Deo propitio, congruo tempore tribuenda, secundum sententiam Domini dicentis: Beati sunt, qui persecutionem propter justitiam patiuntur; cum nulla sit major justitia, quam fidem semper tenere catholicam, ex qua justus vivit, & pro ejus amore mala qualibet æquanimiter tolerare, æterna præmia consequeris. Ceterum si, ut scripsisti, ad sacram urbem accesseris, videbimus te libenter. Dat. Romæ apud S. Petrum XIX. Kal. Januarii anno Pontif. nostri VIII. idest 1369.

Epistola Urbani V. ad Petrum Ep. Bosnens.

Idem Pontifex Urbanus, qui anno 1362. pridie Kalendas Novembris Innocentio VI. suffectus cum fuisset, quinquennio post Romam venerat, ut Urbanas & Italiæ turbas componeret; Fratres Franciscanos in vinea Bosnensi graviter laborantes Petro Episcopo commendavit, ut eos omni caritate ac benevolentia complecteretur. Extat ejus epistola in hæc verba. *Ven. Fr. Episcopo Bosnensi. Cum, sicut laetanter accepimus, dilecti filii Fratres Minores in tua diœcesi constituti, circa conversionem & extirpationem hæreticorum, quorum multitudo in ea manere asseritur, continuis studiis elaborent; decet fraternitatem tuam, cui principaliter onus hujusmodi conversionis incumbit, eosdem Fratres, qui in tanto ministerio cooperatores existunt, in charitatis visceribus, ac opportunis auxiliis confoveri. Quapropter fraternitatem tuam eamdem hortamur, attente mandantes, quatenus eisdem Fratribus, quos fama religiosæ vitæ & prædicationis instantia multipliciter recommendant, sincera charitate pertractans, eis præsertim circa conversionem & extirpationem hæreticorum efficaciter assistere non omittas in hac parte & alias, in executione tui pastoralis officii, ac taliter habiturus, quod exinde a Deo præmium & favorem apostolicum merearis. Dat. apud Montem Flasconum XII. Kal. Augusti, anno VI.* idest 1367.

Eodem anno idem Pontifex gratulatur Ludovico regi de felici progressu apud Bosnenses, Bulgaros, Rascianos, & incremento rei christianæ; ejus ad hanc augendam præclara studia collaudat, hortaturque ut ad illarum & finitimarum gentium conversionem auxilium & favorem præstet Episcopis Colocensi & Chanadiensi, quibus imperavit, ut quamplurimos possent Sacerdotes in eas regiones mitterent, Patribus Franciscanis suppetias laturos.

Alia ad Ludovicum regem Hungariæ.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei charissimo in Christo filio Ludovico regi Hungariæ illustri. Replevit ingenti gaudio mentem nostram acceptissima Deo & nobis relatio, nuper per dilectos filios Joannem de Rheno & Andream de Perusio ordinis Fratrum Minorum, de Bulgariæ, Rasciæ, & Bosnæ venientes partibus nobis facta, inter cetera continens, quod inspirante illo, qui ubi vult spirat, ad tuam inductionem & cooperationem piissimam, ac Fratrum dicti ordinis in dictis partibus commorantium prædicationem, multa millia personarum utriusque sexus, relictis damnabili schismate aliisque erroribus, quibus erant & fuerant omni tempore involuti, ad lumen veræ fidei, ac unitatem & obedientiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matris & magistræ cunctorum fidelium redierunt. De quo non solum nobis, sed universæ congregationi fidelium talia sentientium, quam tanta multitudine augeri procurasti devotissimis studiis, & cælesti etiam curiæ ingentem lætitiam attulisti: nam si testante veritate, quæ Christus est, super uno peccatore pœnitentiam agente Angelis Dei sit gaudium, quanto majus illud existimandum existit, quod de tantæ multitudinis conversione noscitur exoriri? Proinde itaque Deo, a quo omne datum optimum progreditur, gratias referentes, & tuam christianissimam serenitatem dignis laudum præconiis extollentes, plenis affectibus rogamus & hortamur eamdem, quatenus hujusmodi tua studia laudanda continuans, venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Colocensi & Episcopo Cenadiensi (quibus per apostolicas litteras committimus & mandamus, ut de Sacerdotibus, qui curam gerant conversorum hujusmodi, solerter provideant, & eisdem Fratribus ad alios cooperante Domino convertendos assistant) velis pro reverentia Dei, & tuo & nostro ineffabili præmio, ac reverentia Apostolicæ Sedis, dare consilium, auxilium, & favorem, ad conversionem aliorum schismaticorum & hæreticorum ac infidelium, quibus regnum tuum vicinum existit, omnem (quam poteris) prout de te sperat sancta mater ecclesia, operam præbiturus. Dat. apud Montemflasconem II. Id. Julii anno VI.

Duo Episcopi Bosnenses fortasse ritus Græci.

Huic sæculo duos Episcopos Bosnenses, qui absunt a nostro catalogo, innectit Laurentius Miniatus in Dissertatione genealogica de familia Omuchevich, eosque affixit oppido Glasinacz; *qui locus*, ut scripsit P. Philippus, *est in corde regni Bosnæ inter fluvium Drinam, & Saralium.* Alter est Radingostus Omuchevichius, qui anno 1320. alter ex eadem gente Omuchevichia Doboslavus Omuchevichius filius fratris Radingosti, qui anno 1366. Episcopatum gessere. Hi erant fortasse ritus Græci.

Per ea tempora Patres Franciscani in erudiendis catholicis, & convertendis hæreticis una cum Episcopo, fere soli portabant *pondus diei & æstus*; sed pauciores erant, quam regionis magnitudo, incolarum necessitas, & messis evangelicæ copia requirebat. Itaque anno 1372. F. Berengarius de Aragonia ex illustri stirpe regum Aragoniæ oriundus, strenuus ac diligens cultor vineæ Dominicæ; *missus*, ait Vadingus, *a Ludovico rege Hungariæ & Vicario Bosnensi Fratrum Minorum, venit Avenionem, significaturus Pontifici messem multam esse, operarios vero paucos, & necessaria esse Fratribus ibidem laborantibus plura, quam habeant, domicilia; atque ex defectu parochorum, rectorumque ecclesiarum, multa suboriri dubia salutem animarum concernentia. Datis litteris Pontifex præcepit, ne Bosnam ire volentes animabus Christo lucrifaciendis impedirentur; indulsit ut nova ædificarentur habitacula, & dubia commisit examinanda viris in curia doctissimis.*

F. Berengarius Avenione missus ad postulandos operarios pro vinea Bosnensi.

Optabant sane Patres illi religiosissimi, teste Vadingo, administrationem omnium parochiarum, & quidquid sive honoris inibidem, sive emolumenti proveniret, ab se ad Presbyteros cleri sæcularis transferri; ut ipsi commodis omnibus, titulisque honorificis posthabitis, nulli cuipiam loco affixi, sed ab omni hujusmodi curatione soluti ac liberi, provinciam omnem apostolico ritu peragrarent, ad eamque potissimum partem accurrerent, quam maxime laborare, & evangelicis operariis indigere cognoscerent. Sed cum inveniri non possent, qui christianam procurationem quorumdam locorum susciperent, ubi catholici cum hæreticis permisti habitabant, æque periculosam ac difficilem, illam Gregorius XI. Patribus Franciscanis demandavit datis ad eos litteris, quas hic subjicio.

Dile-

Epistolæ Gregorii XI. Patribus Franciscanis datæ.

Dilectis filiis Vicario & FF. Ord. Min. in partibus Bosnæ constitutis. Animarum salutem paterna charitatis optantes affectibus, libenter illa concedimus, ex quibus salus ipsa debet provenire. Sane ad nostrum pervenit auditum, quod licet in partibus Bosnæ, in quibus habitantes fere omnes, præter illos, quos per gratiam Dei convertistis, sint schismatici, hæretici, & in quibus non sunt ecclesiæ parochiales; nec doctores animarum curam habentes; baptizandi, & ministrandi baptizatis & conversis alia ecclesiastica Sacramenta potestatem a Sede Apostolica habeatis; tamen in metis Bosnæ versus Hungariam, sicut in loco vocato Blaes, & in aliis locis quampluribus, in quibus est Christianorum dominium, sunt gentes permistæ, videlicet tam christianæ, quam hæreticæ & schismaticæ, nec ibidem sunt distinctæ parochiæ, nec Sacerdotes parochiales usque ad duas vel tres dietas existunt; propter quæ habitatores ipsorum locorum sine doctrina & ritu christiano viventes, vestra prædicatione, & usu hujusmodi potestatis vobis in terris schismaticorum, hæreticorum, aliorumque infidelium ab Sede Apostolica ut præfertur concessæ, indigere admodum dignoscuntur. Nos talium animarum saluti providere cupientes remediis opportunis, vobis & singulis vestrum in prædicto Blaes, & aliis locis hujusmodi, usque ad partes fidelium, in quibus distinctæ parochiæ & catholici rectores ecclesiarum curam animarum habentes consistunt, donec in eisdem locis fuerint canonice distinctæ parochiæ, & rectores ecclesiarum parochialium instituti, utendi omnibus facultatibus & privilegiis, vobis in terris schismaticorum, hæreticorum, & aliorum infidelium a memorata Sede concessis, plenam concedimus tenore præsentium facultatem. Dat. Aven. 3. non. Febr. an. 3. Pontific. idest Christi 1373. anno siquidem 1370. tertio Kal. Januarii Gregorius XI. Urbano V. subrogatus fuit.

Idem Gregorius eodem anno iisdem Fratribus ordinis Minorum potestatem fecit aliquot sibi domicilia cum sacris ædiculis exstruendi in regionibus montosis & asperis, parochorum cura destitutis, ubi Vlachi, pastores schismatici, fusi per agros ac dispersi degebant; ut scilicet genus illud hominum rude & agreste in montibus ac silvis dissipatum christianæ & incorruptæ religionis præceptis ac mysteriis imbuerent.

Inter ceteros ordines &c. Sane petitio pro parte vestra nobis nuper exhibita continebat, quod licet in partibus Bosnæ, & Vlachæ, & circa metas Hungariæ, in quibus moramini prædicantes infidelibus verbum Dei, schismaticos ad viam reducendo catholicæ veritatis, in civitatibus atque villis, in quibus fideles morantur, singuli sint plebani & rectores ecclesiarum per ordinarios deputati, qui eisdem fidelibus præsunt, eosque doctrina imbuunt salutari; tamen Vlachis schismaticis, quorum nonnulli in pascuis & montibus habitant, animalia, quibus abundant, pascendo, curam prædicationis & conversionis non adhibent, quam vos, ut asseritis, adhibetis iisdem, & magis adhibere cum Dei gratia intenditis in futurum, fructum animarum non modicum faciendo: quodque, sicut eadem petitio subjungebat, propter præmissa, novorum locorum pro vobis receptio & constructio in illis partibus, etiam in terris & locis, in quibus fideles habitant, quam plurimum expediret; quare nobis humiliter supplicastis, ut considerata salute animarum, quæ ex hoc provenire speratur, vobis in terris, castris, seu villis, & metis Hungariæ circa Sabeze & majorem Vlachiam, circa metas Bosnæ in Absan & Corbania, quarumcumque diœcesum catholicorum vel schismaticorum existant, loca recipiendi, & in iis oratoria cum cœmeteriis & aliis pro vestro ordine necessariis officinis construendi licentiam tribuere dignaremur. Nos igitur, qui salutem desideramus animarum, ut labor vestræ prædicationis melius fructificet, vestris supplicationibus inclinati, vobis in partibus, seu metis prædictis sex loca recipiendi, ac in eis construendi, seu construi faciendi in locis tamen congruis & honestis, in singulis videlicet eorum singula oratoria cum campanili, campana, cœmeterio, & aliis necessariis officinis, facultatem concedimus. Non obstantibus &c. Ac insuper Fratribus vestris, qui in hujusmodi locis, ut præmittitur, construendis pro tempore morabuntur, concedimus quod gaudere valeant omnibus & singulis gratiis, privilegiis, exemptionibus, libertatibus, & immunitatibus, quibus in aliis locis ejusdem ordinis Fratres soliti sunt gaudere &c. Dat. Aven. Cal. Junii an. 3. idest 1373.

Præterea anno sequenti Gregorius facultatem concessit iisdem Fratribus Bosnensibus recipiendi ædificandique septem cœnobia cum totidem ecclesiis, quibus aucta Vicaria Bosnensis majorem copiam operarum ad vineam Dominicam excolendam alere ac suppeditare posset.

Dilectis filiis Vicario & ceteris Fratribus ordinis Min. Vicariæ Bosnensis. Inter ceteros ordines &c. Sane petitio vestra nuper exhibita continebat, quod pro conversione nonnullorum hæreticorum & schismaticorum, & pro conversorum ab erroribus schismaticis conservatione in fide catholica, in contratis, seu partibus Tucimii, Wilkkæ, ac Verbes aliquas ecclesias fundare & construere affectatis. Quare nobis humiliter supplicastis, ut super hoc vobis licentiam concedere dignaremur. Nos igitur, qui salutem desideramus animarum, ut labor vestræ prædicationis melius fructificet, vestris supplicationibus inclinati, vobis in partibus, sive contratis prædictis, quarumcumque diœcesum catholicorum seu schismaticorum antistitum existant, septem loca suscipiendi ac construendi facultatem concedimus &c. ut supra. *Dat. Novis Avenionen. diœcesis 8. Calend. Augusti an. 4.* idest 1374.

Stephanus Tuartkus titulum regis Rasciæ & Bosnæ assumpsit.

Tuartkus post hostes domesticos & extraneos devictos, an. 1376. concessu Ludovici regis affinis sui, titulum regis Bosinæ assumpsit, regalia insignia sollemni pompa & apparatu tradente Metropolita, sive cœnobiarcha monasterii Basiliani Millescevensis, & *Stephanus Mirce* appellari voluit. Cum autem in iis bellis, quæ Ludovicus gessit cum regibus Serbliæ, collatis cum eo copiis suis auxiliaribus partem Rasciæ occupasset, titulum regis *Rasciæ* sibi adjunxit; præsertim cum post interitum Vucascini postremi Serblorum regis, regnum illud partim a Turcis, partim a Dynastis finitimis occupatum rege proprio careret. Itaque in suis diplomatibus inscribitur: *Stephanus Tuartkus Dei g. Rasciæ, Bosnæ, Maritimæque* (idest Chulmiæ regionis usque ad mare porrectæ, quam postea fiduciariam dedit Comitibus de gente Hranichia) *&c. Rex.* Deinde sive jussu, sive admonitu Ludovici, a quo titulum regalem acceperat, ab infectandis catholicis abstinuit; & post mortem Ludovici cum bellis civilibus distentus fuerit, rei catholicæ Bosnensi neque obfuit, neque profuit; nul-

Iamque ab eo, quoad vixit, cultoribus ritus Latini & Ecclesiæ Romanæ vexationem molestiamve illatam reperio.

Ad superiores annos ut revertar, F. Petrum Episcopum Bosnensem nominatum invenio in aliis tribus privilegiis Ludovici regis Hungariæ anno 1360. 1367. 1373. Demum hoc eodem anno 1373. XIII. Kal. April. subscripsit privilegio regali, quod idem Ludovicus sacris Virginibus de Valle Vesprimiensi concessit.

DOMINICUS EP. BOSNENSIS XVI.

Notus ex diplomate Ludovici regis Hungariæ, qui anno 1379. confirmavit privilegia Abbatis & monachorum cœnobii de Pechs-Varad. *Datum per manus reverendissimi in Christo Patris & Domini Demetrii miseratione divina tit. SS. quatuor Coronatorum S. R. Eccl. presbyteri Cardinalis, sanctæ Strigoniensis Ecclesiæ gubernatoris perpetui, locique ejusdem Comitis similiter perpetui, & aulæ nostræ cancellarii dilecti nobis & fidelis. Anno Domini millesimo tercent. septuagesimo nono, sexto nonas Septembr. regni autem nostri anno XXXVIII. reverendissimis & venerabilibus in Christo Patribus, eodem Domino Demetrio dictæ Ecclesiæ Strigonien. gubernatore perpetuo, Fratre Stephano Colocensi, Petro Jadrensi, Ugolino Spalatensi, Ugone Ragusin. Paullo Zagrab. Sabino Transilv. Valentino Quinque-eccles. Decret. Doctore, Ladislao Varad. Guilielmo Jaurin. Thoma Csanadi, Fratre Dominico Bosn. Petro Vacien. Fratre Dominico Nitrien. Joanne Sirmien. Pullo Tinninien. Demetrio Nonensi, Chrisogono Traguriem. Matthæo Sibinic. Stephano Pharensi, Jacobo Makirien. Thoma Corbavien. Michaele Scardonen. Portina Segnien. ecclesiarum Episcopis ecclesias Dei feliciter gubernantibus, Vesprimiensi sede vacante. Magnificis viris Nicolao de Gara, regni nostri Palatino, & judice Cumanorum &c.*

De Dominico nihil præterea vetera illorum temporum monumenta, quæ quidem mihi sint cognita, commemorant.

GEORGIUS EP. BOSNENSIS XVII.

Huic ecclesiæ præerat anno 1384. nam ejus nomen hoc anno reperitur inscriptum in quodam privilegio, quod concessit Spalatensibus Maria Regina Hungariæ filia Ludovici regis; hic enim an. 1282. pridie idus Septembris moriens, Mariam sub tutela matris Elisabethæ regnorum suorum hæredem reliquit. Datum est hoc diploma *Anno Domini millesimo tercentesimo octuagesimo quarto, quintodecimo Kalend. Maji, regni autem anno secundo, reverendissimis & venerabilibus in Christo Patribus, eodem Domino Demetrio dictæ sanctæ Strigoniensis Ecclesiæ gubernatore perpetuo, Ludovico Colocen. Petro Jadren. Ugolino Spalaten. & Ugone Ragusien. Archiepiscopis, Emerico Agrien .... Georgio Bosnen. .... ecclesiarum Episcopis ecclesias Dei feliciter gubernantibus &c.*

Hæc tempora turbulentissima fuerunt, plena bellorum ac seditionum civilium. Proceres Hungariæ & Dalmatiæ ab utraque regina defecerunt, cum iisque Tuartkus rex Bosinæ societatem inierat. Carolus rex Neapolis, quem ad regnum occupandum perduelles vocaverant, per insidias interfectus, Elisabetha & Maria ab eisdem perduellibus captæ, & Novigradi in arctam custodiam inclusæ. Elisabetha ibidem mortua est; Mariam vero Petrus Barbadicus, cum Venetis triremibus auxilio profectus, Novigradensi custodia exemptam in regnum restituit, quæ cum Sigismundo Marchione Brandeburgensi, cui desponsata fuerat, nuptias celebravit. Nec tamen seditio extincta est. Tuartkus Dalmatas fere omnes Sigismundi auxiliis destitutos in deditionem accepit. Huic e vivis sublato Stephanus Dabiscia, quem Miroslavus Tuartki patruus ex toro non legitimo genuerat, in regnum Bosinæ successit anno 1392. Hic biennio post Dalmatiam & Chrobatiam voluntaria cessione restituit Sigismundo, cum Maria hujus conjux anno superiori diem obiisset. *Stephanus Dabiscia rex Bosinæ.*

In eo perturbatissimo temporum motu, tantaque rerum omnium confusione, quæ scelerum omnium afferre solet impunitatem ac licentiam, hæresis Patarena, nulla sive regiæ potestatis, sive sæcularium magistratuum metu coercita, magnos in Bosina progressus fecit. Huic ut obsisterent, remque catholicam sustinerent, Patres Franciscani omni ope operaque enitebantur. His aliunde accersitus suppetias tulit Fr. Deodatus de Rusticio, qui cum egregia tredecim sociorum manu anno 1391. ut est apud Octavium Spaderrum, in Bosinam advenit, & cum regionem illam peragrando multam ac perutilem operam Evangelio navasset, in Syriam progressus est, & Hierosolymæ ab hostibus christiani nominis, religionis causa cæsus, titulum Beati, cultumque Martyris apud suos promeruit. Per id temporis tota fere procuratio rei christianæ Bosnensis in Episcopum & Patres Franciscanos incumbebat, horumque sive domiciliis, sive cœnobiis referta erat Bosina: nam Vicaria Bosnensis concessu Romanorum Pontificum plurimis locis ac monasteriis aucta, tum divisa erat in septem, ut ipsi vocant, custodias, alias in ipsa Bosina, alias in locis finitimis constitutas; & singulæ ex multis hospitiis, diversoriis, cœnobiis constabant. Illas, & quæ cuique suberant loca, Vadingus, & alii Scriptores historiæ Franciscanæ nominatim percensent. Ex his Episcopo & Ecclesiæ Bosnensi suppetebant quamplurimi præcones Verbi divini, & rei christianæ adjutores; qui totam regionem, descriptis inter se partibus, disseminando Evangelio circuibant, vel uni loco affixi stationem ac plebem sibi traditam christiana catechesi erudiebant, ac divinis mysteriis impertiebant. Sed cum exorti paullo post alii bellorum civilium tumultus impedimento essent, ne quos optabant e suis apostolicis laboribus fructus perciperent, egregia illorum industria & fervens fidei catholicæ amplificandæ cupiditas visa est languescere, ac tepescere. *Vicaria Bosnensis Franciscana rei catholicæ magno adjumento fuit.*

Post mortem Stephani Dabisciæ anno 1396. extincti, Tuartkus cognomento *Scurus*, Tuartki senioris e pellice filius, regnum paternum a Dabiscia sibi præreptum occupavit. Sed huic diuturna & acerrima contentio de regno fuit cum Ostoja Christichio. Uterque titulum regis assumpsit; crebra inter eos prælia commissa, multæ clades ultro citroque illatæ & acceptæ. Cum itaque inter eas turbas & bellicos tumultus regionem illam ad semen evangelicum excipiendum minus aptam esse viderent, & parum se proficere ad rem catholicam propagandam Patres Franciscani intelligerent; haud pauci illorum tædio & inutili labore fracti, e provincia dilabi cœperunt, alii in alias regiones, ubi

quie-

quietius & utilius Deo ac religioni operam navarent. Id cum animadverteret Bartholomæus Vicarius Patrum Bosnensium, veritus ne operariis evangelicis abeuntibus, brevi ecclesiam illam vitiorum atque hæreseon sentes replerent; Bonifacium IX. Pontificem admonuit, qui litteris ad eum rescriptis anno 1402. vetuit quemquam injussu Vicarii e regno illo decedere. *Frater Bartholomaus Vicarius Bosna* (ut scripsit Vadingus Tomo V. ad an. 1402.) *significavit Pontifici nimis excrevisse messem, diminutis operariis in illa provincia; atque ultra quinquaginta millia illorum ad fidem orthodoxam a Fratribus reducta; aliquos vero hujus conversionis ministros, vel tadio, vel labore fractos aliquando ab opere cessare, & ad suas patrias ipso inconsulto redire. Jussit ergo Pontifex, ut nullus ipso inconsulto illinc abiret; aliaque statuit, qua ad illius gentis conversionem videbantur pertinere.*

JOANNES III. EP. BOSNENSIS XVIII.

Cognominatus est Thomeus, sive Tomcus Maravitius, a quo sæculorum amplius duorum intervallo disjunctus est alter Joannes Tomcus Marnavitius, itidem Episcopus Bosnensis. Sunt enim qui utrumque confundunt, & priori affingunt, quæ ad posteriorem pertinent. Fuit alumnus familiæ Dominicanæ, de quo Ambrosius in Bibliotheca Dominicana. *Joannes Tomcus Maravitius, aliis Marnavitius, Bosnensis Episcopus in Hungaria sub metropoli Colocensi, Ecclesiaque Lucerina in Apulia suffraganeus fuit. Vitam nostri B. Augustini Episcopi Lucerini conscripsit. Ita referunt Ughellius inter Lucerinos Episcopos in vita B. Augustini, Ferrarius noster in titulo vita ejusdem, & plures alii, Fontana in Theatro; quo tempore vixerit prafati auctores non scribunt.* Ejus Pontificatum referendum esse ad exordium sæculi decimi quinti docet catalogus Episcoporum Bosnensium. Verum ejus initia episcopalia repetenda esse ab anno 88. sæculi superioris docet privilegium Sigismundi collatum Ecclesiæ Strigoniensi, in quo, itemque in altero an. 1397. VIII. Id. Decembris *Joannes Bosnensis* nominatur. An suffraganeus fuerit, sive adjutor Episcopi Lucerini, mihi non est compertum. Certe adjutor esse non potuit B. Augustini e Zagrabiensi ad Lucerinam Ecclesiam translati anno duodevigesimo sæculi superioris; neque ejus vitam descripsit, cujus auctor fuit alter Joannes Tomcus Marnavitius, qui sæculo decimo septimo e clero & capitulo Zagrabiensi, cui Archidiaconi titulo præfuerat, ad sedem episcopalem Bosnensem evectus est.

BENEDICTUS II. EP. BOSNEN. XIX.

Hunc Ecclesiæ Bosnensi Episcopum dedit Joannes XXIII. anno 1410. VIII. Kalendas Junii Alexandro V. suffectus, ut docent tabulæ Romanæ Consistoriales: 1410. *XIII. Augusti providit Ecclesia Bosnensi vacanti per mortem N. de persona Domini Benedicti de Benedictis.* Cum regio tota intestinis & externis bellis arderet, Pontificatum gessit oppido laboriosum, assiduis curis, gravissimisque molestiis exercitum. Bosnenses in duas factiones distraxerat bellum civile, quod Tuartkus & Ostoja, animis quam armis infestioribus, inter se gerebant. Ostojæ præterea bellum fuit cum Ragusinis, ac deinde cum Hervoja duce Spalatensium. Sed cum hic in omnem intemperantiam ac libidinem effusus ne matronarum quidem pudicitiæ parceret, in odium offensionemque omnium incurrit. Itaque pars illa Bosnensium, qui Ostojæ parebat, ab ejus imperio descivit, eoque expulso, Stephanum e nobilissima familia Jablanovichiorum, primaria inter Bosnenses, in regem sibi elegit anno 1415. Cum hoc Tuartkus societatem junxit; contra utrumque auxiliares ab Turcis copias impetravit Ostoja, annuum tributum illis pollicitus, & Radivojo filio obside eisdem tradito. Sæpe pugnatum est fortuna variante, modo his, modo illis propitia; & per annos fere septem crebris præliis mutuisque cladibus alteri alteros atriverunt; totum vero regnum ferro & incendiis vastarunt. Tandem anno 1422. pax ita convenit, ut provinciis inter se partitis, regium singuli titulum retinerent. Ita tres eodem tempore fuerunt reges Bosinensium. Sed Stephanus brevi extinctus sine liberis, civitatum ac regionum quod sibi obtigerat, partim Tuartko, partim Ostojæ reliquit. Tres eodem tempore reges Bosinæ.

Dum ergo Benedictus Ecclesiæ Bosnensi præfuit, nihil in ea regione pacatum, nihil ab armorum strepitu metuque, nihil a periculis & molestiis vacuum fuit: id quod illi magnum impedimentum attulit sive ad catholicam plebem christiana disciplina excolendam, sive ad hæreticos convertendos, sive ad hæresim, ne latius propagaretur, coercendam; præsertim cum eorum, qui rerum potiebantur, auctoritas, & præsidium illi defuerit; quod scilicet non solum civilibus bellis impliciti essent, sed fortassis Patarena labe infecti, aut ab Ecclesiæ Romanæ communione & Latinorum sacris alieni: quam caussam fuisse arbitror, cur nullus ab illis tribus regibus legatus Concilio Constantiensi interfuerit, quod anno decimo quarto hujus sæculi celebrare cœptum, usque ad annum decimum septimum prorogatum fuit. Per eos annos Turcæ arma & vexilla in Bosinam inferre cœperunt; primum evocati a Tuartko II. ut contra Ostojam sibi auxilio essent; iterum ab Hervoja, cum ab Sigismundo rege Hungariæ hostis declaratus anno 1413. & Spalatensi principatu omnique ditione spoliatus, Hungaris bellum intulit, ut Orbinus docet; tertio eosdem in Bosinam induxit Ostoja, ut in bello, quod gerebat cum Tuartko & Stephano, eorum copiis uteretur. Auctor est idem Maurus Orbinus his temporibus a Mahomete rege Turcarum in Bosina superiore Præfectum, quem illi Sangiacum vocant, constitutum fuisse; sed paullo post a Sigismundo & Bosnensibus expulsum. Porro Benedictus hanc ecclesiam cum in tanta difficultate temporum, tantaque perturbatione rerum, annos fere sexdecim gubernasset, e vita decedens vacuam successori reliquit. Duobus privilegiis Sigismundi *Benedictus Bosnen.* subscripsit, quorum alterum cœnobio S. Paulli primi Eremitæ an. 1420. IV. Id. Julii, alterum an. 1424. Virginibus Vesprimiensibus concessit. Turcæ ter in Bosinam evocati.

DIONYSIUS EP. BOSNENSIS XX.

Cum electus fuisset Canonicus Ecclesiæ Varasdiensis in Hungaria, eum Martinus V. anno 1427. ad sedem episcopalem Bosnensem evexit. Ita enim scriptum est in tabulis Consistorialibus Vaticanis. 3. *Id. April.* 1427. *provisum est Eccl. Bosnensi vacanti per mortem, de persona Dionysii de Takch Canonici Varasdiensis electi.* Sed ne annum

annum quidem integrum præfuerat, cum ad aliam ecclesiam translatus est.

JOSEPH EP. BOSNENSIS XXI.

Erat Præpositus plebis Betzkiensis in diœcesi Strigoniensi, de quo tabulæ Vaticanæ: *Idibus Martii anno 1428. provisum est Ecclesiæ Bosnensi vacanti per translationem, de persona D. Josephi plebani de Bezza Strigoniensis diœcesis*. Reperit ecclesiam illam non solum hæresibus & vitiis refertam, quæ scilicet ex intestinis ac diuturnis discordiis oriri & augeri solent; sed etiam evangelicis operariis propemodum destitutam. Si vera sunt quæ Jacobus Luccarius in Annalibus Ragusinis tradidit, ad hæresim propagandam, & fidem Catholicorum corrumpendam Episcopi quatuor irrepserant pestiferis opinionibus imbuti, quorum nomina hæc erant, *Diel*, *Gost*, *Starac*, *Strinich*. Hos Bosnenses Episcopos ad Concilium Basileense anno 1433. venisse ait; sed quod Patarenæ impietatis comperti essent, neque adduci possent, ut nefaria dogmata ejurarent, admissos non fuisse.

Quatuor Episcopi hæretici corruptores Ecclesiæ Bosnensis ad Concilium Basileense non admissi.

Eugenius IV. anno altero & tricesimo hujus sæculi Martino sublectus, principio statim sui Pontificatus in Bosinam sollicitudinis suæ curæque apostolicæ partem non exiguam convertit. Plerique e Patribus Franciscanis, cum inter arma & bellicos tumultus rei christianæ utiliter gerendæ facultatem sibi ademptam esse viderent, e provincia discesserant, eorumque domicilia vacua vel furor militaris diruerat, vel alii occupaverant. Eugenius itaque ad FF. *Joannem de Corethye Spalatensem*, & *Blasium Sclavenum*, qui egregiam in Hungaria operam Evangelio navabant, an. 1. Pont. v. non. Novemb. litteras dedit in hanc sententiam, quam Vadingus explicat, *ut in quibusdam locis provinciarum Dalmatiæ, Bosnæ, & Sclavoniæ, in quibus Christi fideles inhabitant operariis evangelicis valde destituti, præsertim irruentibus in eos quotidie Crucis inimicis Turcis, qui captivos filios abducebant, bona diripiebant, & Sacerdotes abigebant, Conventus instruerent vel admitterent*. Optimi Pontificis pia consilia sibi pro sua parte adjuvanda esse censuit P. Guilielmus minister generalis ord. Minorum; & F. Jacobum Picenum vulgo de Marchia, virum omnibus sanctimoniæ notis insignem, qui post mortem titulum & cultum Beati promeruit, & a Benedicto XIII. Divorum catalogo adscriptus est, ex Hungaria in Bosinam proficisci jussit, ut Fratrum Bosnensium religiosam disciplinam, sicubi collapsa esset, restitueret; & quo ipse flagrabat, eodem illos religionis christianæ tuendæ augendæque studio incenderet: id quod ex Vadingo planius cognosci potest. *Jacobus Picenus, dum in Hungaria prædicat, fit commissarius in Principatu Bosnæ. Fr. Guilielmus de Casali minister generalis dedit ad eum litteras Romæ primo Aprilis An. D. 1432. cum plena facultate visitandi private & publice, vocandi, citandi, examinandi, arctandi, detinendi, carcerandi &c. Per tres annos commoratus in Bosna vir sanctus, iterumque reversus, disciplinam restituit, dissolutos mores correxit, controversias sopivit, reditus distraxit, & corruptelas omnes contra regulæ puritatem latenter introductas procul ejecit. Quosdam per singulares domos & prædia castri Jaiza dispersos, & proventibus gaudentes, qui aliter inter gentem varia hæresi infectam dicebant se vivere non posse, illinc coegit recedere, donec Stephanus rex Rasciæ & Bosnæ* (hic erat Tuartkus cognomento Scurus, qui simul cum Ostoja regnabat in Bosina) *id ægre ferens, & de B. Jacobo conquestus apud Pontificem & Imperatorem, tandem inductus est, ut eis provideret de opportunis ædibus & rebus necessariis. Suppetias misit Generalis aliorum Fratrum juxta ipsius Jacobi beneplacitum; & ne quis obtenderet contra reformationem privatis vel peculiaribus facultatibus a Generali concessis, omnia patentibus litteris declaravit irrita, & revocavit.*

B. Jacobus Picenus in Bosina fidei catholicæ prodest.

Jacobus commissa sibi procuratione perfunctus e provincia discessit anno 1434. sed anno sequenti, ut est apud Vadingum, *a Pontifice iterum in Bosnam amandatus est, ut reformationem plene stabiliret, & fidem Christi in illo regno languentem doctrina cælestis spiritu renovaret. Patres etiam Concilii Basileensis plurima ei commiserant agenda, & exterminanda in illo regno, aliisque Hungariæ provinciis. Regredientem fictis honoribus excepit Stephanus Tuartkus Rasciæ & Bosnæ rex*. Nimirum ille animo erat plane averso a catholica religione; sed tempori serviendum ratus, aliud occulte moliebatur, aliud verbis & specie simulationis ostentabat. *Non bene*, inquit Vadingus, *convenerat B. Jacobo cum rege hoc Turcico ingenio, summa impietate, & profana religione, ut scribit Bonfinius, prædito .... Reformandis Fratrum moribus, & fidei disseminandæ, clam objectis impedimentis, restitit; etsi palam videretur assentiri, tum Sigismundi pii Principis veritus indignationem, tum Pontificis conciliaturus sibi amicitiam contra potentiam Turcarum e propinquo minitantem*.

Stephani Tuartki calliditas, & malitia.

Cum Ostoja diem suum obiisset anno 1435. totius regni summa ad Tuartkum pervenit, cui calliditas & malitia cum amplificatione dominatus ac potestatis simul accrevit; nec veritus est Jacobo viro sanctissimo insidias ac necem moliri. *Fraudolenti hominis malas artes assecutus Jacobus* (ut scripsit Vadingus) *fictamque cognoscens fidem, objurgare cœpit & increpare; deinde insidias paratas declinaturus Bosna excessit, quem demum multis precibus, scriptisque litteris* (datis anno 1436.) *revocavit*. *Inter alia ita barbare scripsit: Audivimus quod vos, Reverendiss. Pater, forsan per nostros inimicos exhortati, in ira de nostro regno secessistis. Nunc autem, S. Pater, hoc plurimum displicenter sentimus & vos adeo pessime de nobis judicare, non hominem christianum reputando, sed tamquam Paganum per Christianitatem diffamando. Quamobrem supplicamus humiliter P. V. intuitu Dei omnipotentis revenire ad nos dignemini, nosque coram auscultare &c. Vigebat hic præsertim in montibus & locis munitis secta Manichæorum, contra quos tractatum edidit Dei famulus, & continuum per se suosque socios bellum instituit. Patrocinabatur hæreticis impius rex, easque subministrabat vires, & audaciam, ut qui primis congressibus suas velare impietates, mala dogmata mitius interpretari conati; mox apertas blasphemias, nefandissimasque hæreses ausi sint palam profiteri, in virum apostolicum insurgere, maledictis lacessere, multis calumniis diffamare, & adversus eumdem concitare non modo plebeculam, vilesque homunciones, verum etiam aliquos dominantes in clero, a quorum persecutionibus latisque censuris oportuit per Eugenium Pontificem defendi. Concessit illi ut ubique per singulas diœceses liceret prædicare, omnesque Episcoporum censuras, quibus*

bus ab hoc sacro ministerio impediebatur, irritas voluit esse & inanes.

Joseph Ep. Diacovi moratur.

Cum igitur Jacobus a quibusdam Episcopis seu proprio instinctu, sive alieno impulsu infensis, divino permissu, variis molestiis exerceretur; tantum aberat ut ei quidquam negotii facesseret Joseph Episcopus Bosnensis, ut virum sanctissimum & plurimi faceret, & omni officio ac benevolentia prosequeretur. Quin etiam cum eo ad hæreticos profligandos consilia & operam conjunxit, ut colligitur e litteris Sigismundi Imperatoris anno 1435. scriptis ad F. Jacobum; in quibus epistolam ab se missam fuisse ait Diacovum ad Josephum Episcopum Bosnensem, & huic, qua dignus erat, laudem tribuisse, gratiasque egisse, quod præclaros Jacobi conatus pro virili adjuvaret. Tunc Joseph, ut est apud Vadingum, Diacovi, sive Diaci commorabatur. Diacovum est oppidum in media fere Slavonia inter diœceses Quinqueecclesiensem ac Sirmiensem interjectum, & egregie munitum, quod reges Hungariæ donarunt Episcopis Bosnensibus, quo illi se receperunt post Bosinam redactam in potestatem Turcarum, & illuc sedem episcopalem ex urbe Bosna, sive Seralio transtulerunt. Cum Jacobus e Bosina digressus tum alias provincias, tum Sirmiensem peragraret, & ubique non solum præconis evangelici, sed etiam adversus hæreticam pravitatem Inquisitoris officio fungeretur; Josephus Episcopus litteris amantissime scriptis illum in Bosinam anno 1437. revocavit: quas quidem litteras extare apud se Vadingus testatur. *Josephi*, inquit, *Episcopi Bosnensis, & aliorum ad ipsum litteras habeo, quibus summis precibus flagitant &c.* & paullo post hæc subjecit: *Invenit hæreticos Rascianos & Bosnenses, plurimosque Hussitas gentem simplicem dementasse, & in plurimos errores abduxisse, quos dignis affecit suppliciis. Quæ omnia constat ex testimoniis prædicti Josephi &c.*

Eugenius IV. e Franciscana familia eximios Verbi divini præcones in Bosinam mittit.

Ecclesia Bosnensis non in postremis curæ Eugenio erat, qui nunquam destitit auxilia atque adjumenta e Franciscana potissimum familia ad conversionem ac salutem illarum gentium subministrare. Cum in ea regione Hussitarum quoque errores serpere cœpissent, *misit illuc*, ait Vadingus, *F. Nicolaum Traguriensem virum doctum ac religiosum regularis observantiæ, qui Jacobo adlaboraret*. Jacobo autem Præfectura Franciscana Bosnensi abeunte, qui in ejus locum Vicarii succederent, eosdem & Inquisitores hæreticæ pravitatis esse constituit, eorumque in hæreticos inquirendi potestatem extra Bosinam latissime patere voluit, ut docet Vadingus. Amabat Eugenius in primis Patres Vicariæ Bosnensis, quod nulla incommoda, nulla pericula defugiebant, ut earum gentium saluti consulerent; & quibus digni erant, laudibus affecit, & amplissimis privilegiis cumulavit. In quadam ejus epistola vocantur Patres Bosnenses *murus, qui hæreticorum incursionibus, pro domo Domini, & orthodoxæ fidei defensione se opposuerunt*. Anno 1437. Eugenius, ut est in Annalibus Vadingi, *compassus innumeris laboribus & tribulationibus, quas Fratres Vicariæ Bosnæ pro fide propaganda, & contra hæreticorum dolos, Turcarumque ferocitatem tuenda patiebantur, multa indulsit privilegia. Combustis a Turcis infra biennium eorumdem cœnobiis sexdecim, rogante B. Jacobo Piceno, facultatem concessit septem condendi. Quibusdam volentibus separare domos quasdam a prædicta Vicaria, & provinciæ Dalmatiæ adnectere, noluit assentiri. Fratribus ejusdem Vicariæ a suis superioribus deputatis auctoritatem tribuit infirmitate aut senio impeditos, quin possint ad suos Ordinarios accedere pro absolutione quorumdam delictorum eisdem reservatorum, ab omnibus peccatis absolvendi; insuper & calices, corporalia, & vestimenta sacerdotalia consecrandi, seu benedicendi, ubi non licuerit Episcopos adire*. Anno deinde 1444. *Ubi non sit Episcopus, illis jurisdictionem quasi episcopalem concedit, cum licentia etiam Confirmationis Sacramentum ministrandi; tum dispensationes plurimas haud facilis concessionis largiendi dat facultatem, & absolvendi a casibus Rom. Pontif. reservatis*. Quæ quidem privilegia confirmavit, novisque auxit an. 1447. IV. Id. Febr. *Ubi copia Episcoporum non extiterit, Sacramentum extremæ Unctionis conferre possint utendo antiquo oleo, si novum absque magna difficultate haberi nequeat; item aggregatos fidei catholicæ insignire valeant charactere clericali, & ad Acolythatum ordinem promovere.*

Quamdiu Joseph Episcopatum Bosnensem tenuerit, quove anno e vita migraverit, nulla quæ doceant, monumenta invenire potui. In ejus locum anno, ut mihi videtur, circiter 1444. suffecti sunt

STEPHANUS EP. BOSNENSIS XXII. & ANTONIUS electus.

Utrumque ex ordine S. Francisci desumptum, eodemque tempore Episcopum Bosnensibus datum fuisse tradit Auctor Viridarii Seraphici; & regione illa bifariam divisa, suam cuique diœcesim assignatam: alterum Bosnæ Chrobaticæ, alterum Bosnæ Visoranæ præpositum esse. In eo tamen erravit, quod Episcopatum utriusque cum anno 1434. conjunxit; nam triennio post adhuc Joseph Bosnensem Ecclesiam regebat, teste Vadingo, qui ait B. Jacobum Picenum litteris Josephi Episcopi in Bosinam revocatum fuisse, anno scilicet 1437. Duos in hoc regno Episcopos constituendi auctorem fuisse arbitror Eugenium Papam, quod in regione tam longe lateque diffusa, ad rem christianam recte ubique gerendam, & provinciam tam laboriosam ac difficilem gubernandam, unus sufficere non posset. Hujus autem consilii capiendi occasio unde oblata fuerit Eugenio, breviter explicabo.

Stephanus Thomascus rex Bosinæ.

Post Tuartkum II. sine ulla legitima prole extinctum anno 1443. Bosnenses regem sibi crearunt Stephanum Thomam, vulgo Thomascum, Paulli filium, ex antiquissima & nobilissima gente Christichia, sive Jablanovichia. Hic jam grandis natu, cum ad regnum pervenit, nondum baptismo initiatus fuerat; & quamvis ab illis oriundus esset, qui ritus & fortasse etiam errores Græcorum sequebantur, tamen nutare & incertus esse videbatur, cui sectæ ac disciplinæ nomen daret. Suspicio erat eum Patarenis studere, a quibus postea se alienissimum esse & verbis & factis probavit. Anno 1439. Eugenius Thomam Episcopum Phariensem in Bosinam de gravissimis orthodoxæ fidei & Romanæ Ecclesiæ negotiis legatum miserat, dum adhuc Tuartkus rerum in ea regione potiebatur. Quo sublato, sub novo rege fieri quædam rei catholicæ ad meliorem spem inclinatio visa est: quippe Stephanus & pontificium legatum quibus debuit officiis atque honoribus affecit, & multa atque illustria suæ adversus Sedem Apostolicam observantiæ documenta præbuit. Hac regis propensa

Thomas Pharienf. Episcopus Legatus Apostolicus.

pensa & benigna voluntate utendum ratus Eugenius, duo mandata, quæ regi exponeret, Thomæ suo legato dedit, ut docet Carolus Dufresnius; unum, ut titulum atque insignia regis a Pontifice Romano suscipere vellet; alterum vero ut in suo regno plures, aut minimum duos Episcopos ritus Latini constitui pateretur; videlicet Stephanum, & Antonium, quos ipse nominaverat; ut regni partibus inter se divisis, eam, quæ cuique obtigisset, diœcesim administraret. Neutrum postulatum rex admisit; primum quidem abnuit, quod verebatur ne Turcarum, quibus erat vectigalis, iram in se, atque arma concitaret; siquidem Amurathes II. vel ante, vel post cladem Varnensem in Hungaria Christianis illatam, cum in Bosinam irruptionem fecisset, ut infestum exercitum inde abduceret, rex annuo tributo viginti quinque mille aureorum pacisci cum illo debuerat. Alteri postulato assentiendum non censuit, ne schismaticos atque hæreticos, quorum referta erat provincia, a se alienaret. Itaque Antonius ad aliam Ecclesiam translatus fuit, ut scripsit Auctor Viridarii Seraphici; Stephanus autem totius Ecclesiæ Bosnensis regimen suscepit. Interea eodem legato hortatore atque impulsore Stephanus rex ritu Latino baptismum suscepit ab Joanne Carvajalo præstantissimo Præsule & Auditore Rotæ Romanæ, ut docet Raphael Volaterranus.

Antonius Ep. Bosnen. sis ad aliam ecclesiam transfertur.

Anno 1446. dum Thomas legatione apostolica in Bosina fungebatur, Stephanus rex Bosinæ & Rasciæ, tum Episcopis, tum proceribus regni utriusque conventum in Bosinam edixit; in quo quædam decreta sunt, quæ ad fidem christianam, remque publicam pertinebant. Habitus est Cognitii, in oppido regni Bosnensis. Interfuerunt Metropolitæ ritus Græcanici omnino quatuor, nullus e Latinis Episcopis, ac ne Bosnensis quidem. Præfuit ac principem locum tenuit Thomas legatus Sedis Apostolicæ. Acta & decreta nobis communicavit P. Lucas Vladmirovichius e Franciscana Fratrum Minorum familia, vir tum antiqui generis nobilitate, tum vero doctrina ac virtute præstantissimus.

Conventus Bosnensis, cui præfuit Thomas Legatus.

1 *Nos Stephanus Thomas Dei gratia (1) Ra-*
2 3 *sciæ, (2) Serviæ, Bosnensium sive (3) Illyri-*
4 5 *corum, (4) Primordiæ, partium (5) Dalmatiæ*
6 *& Croatiæ (6) rex, memoriæ mandamus, vigore præsentium significantes omnibus, quibus expedit. Convenientibus nobis in pago nostro Cogniz*
7 *(7) in generali nostra congregatione, fidelibus nostris universis Prælatis, Baronibus, Vaivodis,*
8 *(8) ac proceribus, electisque omnium Comitatuum regni nostri nobilibus, quibuscumque tractantibus de his, quæ ad utilitatem & tranquillitatem regni sunt respicientia; iidem antedicti proceres inter alias eorum laudabiles ordinationes exhibuerunt, & præsentaverunt certos articulos, nempe infrascriptos, humiliter supplicantes, ut eosdem articulos confirmare dignaremur: quorum quidem articulus talis est*

9 *Primus, (9) ne Manichæi nova templa construerent, nec vetera collabentia restaurarent.*

Acta & constituta conventus Bosnensis.

Secundus. Bona data ecclesiis non auferantur.

Tertius. Si quis extracto gladio occiderit hominem, regali judicio tradatur in carcerem, ac omnia sua bona dividantur in duas partes; una regali fisco vindicetur, & alia filiis, seu cognatis, vel parentibus jugulati.

Quartus. Quod consiliarii, secretarii, Vaivo-
10 *dæ, & Comites sedis regiæ post (10) adbibitionem sollemniter regi præstent juramentum.*

Quintus. Quod (11) Herzegh Sancti Sabbæ sit 11
illegitimus, nisi per regem Rasciæ, Bosnæ, seu Illyriæ eligatur; & post electionem præstet juramentum regiæ majestati. Si autem non præstito juramento officium exercere præsumat, eum majestas regia puniat.

Sextus. Quod incestuosi, & corruptores consanguineorum suorum pœna capitali puniantur.

Septimus. Proditores castrorum, vel suorum dominorum, pœna infidelitatis; pari modo cusores falsarii monetarum. In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam constitutiones ipsas in præsentem libellum conscriptas & positas de Dominorum Prælatorum, Vaivodarum, & nobilium, ac totius regni voluntate & consilio, communis nostri sigilli appensione communiri fecimus.

Datum Cognitii per manus Reverendi Patris in Christo Domini Villemiri Vladmirovich Episcopi
(12) Cresoviensis, & Narentinarum (13) Ec- 12 13
clesiarum Græcanici ritus, aulæ nostræ secretarii, & Græcanicarum litterarum ac legum Doctoris dilecti & fidelis nostri, anno Salvatoris 1446. in festo S. Joannis Baptistæ, regni nostri tertio.

Præsentibus Venerabilibus in Christo Patribus Dominis, Thoma Episcopo Farensi, Apostolicæ
Sedis (14) Legato —— Theophano Dioclea, seu 14
Pecchinæ (15) Patriarcha nostri regni Rasciæ 15
Græcani ritus —— Maximo Serviæ (16) Metro- 16
politano Græcani ritus —— Joanne Mozuæ (17) 17
Metropolitano Græcani ritus —— Theodoro Paugna
Metropolitano (18) —— ceterisque Dominis & 18
Vladicis nostri regni de ritu Græcorum.

Item Reverendis in Christo ac clarissimis Patribus ordinis S. Francisci; Eugenio (19) Summa
partium nostri regni Rasciæ Nuncio, & Commis- 19
sario Apostolico, ac generali Inquisitore.

Michaele (20) Jadrensi Vicario Bosnæ Fratrum
prædicti ordinis. 20

Item spectabilibus ac magnificis Stephano (21)
Herzegh S. Sabbæ cum filiis suis; Radivojo ca- 21
rissimo nostro fratre, & Bano Jaize (22); Ra-
divojo Vladmirovich Comite & Judice curiæ no- 22
stræ; Stephano Vladcovich consiliario nostro, ac Usoræ (23) Bano; Joanne Covacich Vaivoda par-
tium nostrarum Dalmatiæ; Petro Paulovich Vai- 23
voda Glasinci, & dapiferarum (24) nostrorum
magistro; Paullo Cubretich Vaivoda Zuorniki ma- 24
gistro pincernarum; Nicolao Altomanovich Vaivoda Vagliavi, & Præfecto partium regni Serviæ; Vellemiro Jamometovich Vaivoda & Præfecto regni nostri Rasciæ, & aliis quampluribus regni nostri Vaivodis, Vaivodatus tenentibus & honores.

Notæ.

(1) Rascia est pars Serbliæ ad meridiem ab amne Rasco regionem interfluente denominata, antiquitus dicta Dardania, quam Stephanus Tuartkus primus rex Bosnensium ad regnum Bosnense adjunxit.

(2) Serbia, olim Mœsia superior, post Vucalcinum postremum regem Serblorum extinctum in plures Principatus divisa est. Hanc deinde partim rege Bosinæ, partim alii Dynastæ, partim etiam Turcæ occuparunt. Quamvis autem Stephanus neque totam Rasciam, neque totam Serbliam obtineret, suis tamen titulis regalibus utramque intexuit: Dalmatiam itidem, & Chrobatiam iisdem adjecit, quod pauca quidem in Chrobatia, plura vero in Dalmatia loca possi-

possideret. Solent enim qui populis præsunt, ostentationis & gloriæ caussa regios titulos agglomerare, eosque quolibet ex loco, ubi aliquam dominationem habent, sibi adsciscere.

(3) Æque Dalmatæ, Chrobati, Rasciani, Serbli, ut Bosnenses, vocari possunt Illyrii, quod eas regiones incolant, quæ olim amplissimo Illyrici vocabulo continebantur.

(4) Primordia, seu Primoria superior inter Cetinam & Naronem, regio mari adjacens, Hertzegovinæ finibus includebatur, quam Stephanus Banus adeptus, ad Principatum Bosnensem adjunxerat.

(5) Tum Primordia, tum Rama, tum Hertzegovina, alias Principatus S. Sabbæ, sive provincia Chulmitana ad regnum Bosnense pertinebant.

(6) Cum amnis Verbasius Chrobatiam a Bosina disjungeret, Bani seu reges Bosinæ ultra Verbasium prolatis imperii finibus, extremam Chrobatiæ partem possidebant, in qua sita est Jaycza regni civitas primaria.

(7) Cognitium est oppidum Bosinæ extremum ad meridiem, in confinibus Ramæ superioris, ripæ dexteræ Naronis impositum.

(8) Vayvodæ nominantur Præfecti provinciarum dignitate ac potestate inferiores quam Bani.

(9) Cum antea Stephanus impietatis Manichææ suspectus esset, hoc decreto suspicionem omnem expurgavit.

(10) Idest postquam ad publica illa munera obeunda delecti fuerint, antequam traditos sibi magistratus ineant.

(11) Herzegh, interprete *Topographo magni regni Hungariæ*, est vox Teutonica, idemque significat, quod dux apud Latinos. Hinc regio illa, cui dux præerat, Hertzegovina nominata: *qui etiam Ducatus S. Sabbæ appellatur a Rasco*, ut idem Topographus scripsit, *tertio genito Stephani regis Serviæ, quem alii Simeonem appellant; cum enim assumpto Sabbæ titulo monachum induisset, tanta sanctitatis opinione vitam exegit, ut Servii mox a morte sanctum pronunciarent, & in perennem ejus memoriam Chulmiam, tunc Serviæ provinciam, quod in eadem Divus hic Monachus tumulo sit illatus, S. Sabbæ titulo continuo insignirent*. Hanc regionem antea dictam Zachlumiam, Chulmiam, & Chelmiam, quæ antiquitus exiguis finibus circumscripta erat, deinde longe lateque prolatam, Stephanus Banus Bosinæ in suam potestatem redegit; & reges Bosnenses alicui Dynastæ illorum locorum jure fiduciario, seu feudi nomine tradere solebant. Tunc Principatum S. Sabbæ obtinebat Stephanus Cosfacia, de quo infra.

(12) Postquam Episcopi Latini ex urbe Kresccvo ad urbem Bosnam, nunc Seralium, sedem episcopalem transtulerant, ut dictum est ubi de Interregno Episcopali Bosnensi, Episcopus Græcus in illa urbe sedem suam constituit. Sed præter Villemirum, de quo hic mentio facta est, nullos habeo, quos proferre possim, Antistites Bosnenses ritus Græcanici.

(13) Erant in agro urbis Naronæ, sive Narentæ, quæ ad Principatum S. Sabbæ pertinebat, parœciæ ritus Græci, quæ suberat Bosnensi Græcorum Episcopo.

(14) Cum huic nationali Concilio præsideret Legatus Sedis Apostolicæ, id argumento est Antistites illos Rascianos infra nominatos, catholicæ communionis participes fuisse, & supremam agnovisse auctoritatem Pontificis Romani; quorum conversio, & cum Ecclesia Romana conjunctio adscribenda est Patribus Franciscanis, qui per ea tempora in Serblia & Rascia pro reductione ac salute schismaticorum gnaviter assidueque laborabant.

(15) Pechia civitas est Rasciæ haud longe a fontibus Drilonis, in ipsis Bosinæ confinibus locata; cujus Episcopus sæculo decimo quarto, cum Stephanus cognomento Duscianus rex Serbliæ & Rasciæ titulum Imperatoris sumpsit, ipse quoque nomen Patriarchæ sibi adscivit; nec solum Rascianos, sed etiam Serblianos, cetérasque gentes illarum regionum ritus Græci suæ potestati subjecit: & cum extremas Dalmatiæ partes ad orientem, ubi est Dioclea, populi ejusdem ritus incolerent, illuc etiam jurisdictionis suæ fines protulerat. Nec solum *Pechiæ*, ubi sedem habebat, sed etiam *Diocleæ* Patriarcha Græco fastu nominari volebat, quod hæc civitas olim nobilissima fuerit, & amplissima jurisdictione ac dignitate archiepiscopali prædita; quamvis illius sedem metropoliticam, post urbem a Bulgaris eversam, Antibarim translatam Archiepiscopus Antibarensis obtineret.

(16) Episcopus Latinus Sorbiensis, idest Serbliensis ex epistola Alexandri II. *inscripta Ven. Petro Archiepiscopo Diocliensis, atque Antibarensis Ecclesiæ*, suberat Metropolitæ Antibarensi; qui deinde jus etiam imperiumque Primatis in Serbliam universam adeptus est. At postea Episcopus Græcus Serbliæ nomen Metropolitani assumpsit, præeratque nationi Serblianæ, quæ fere tota ad ritus Græcorum accesserat. Sed qua in urbe illius regni stationem episcopalem habuerit, hic expressum non est.

(17) Mozua civitas Serbliæ vel Rasciæ.

(18) Hi tres Antistites, ut opinor, nomen Metropolitani inane, & ab omni metropolitica jurisdictione vacuum gerebant, morem & exemplum secuti quorumdam Episcoporum Ecclesiæ Græcanicæ, de quibus Thomassinus Tom. II. in indice. *Leguntur apud Græcos Metropolitani quidam honorarii, qui scilicet Metropolitarum nomine & honore gauderent, non jurisdictione, nullos sub se habentes Episcopos. Primum isti gradum & locum post provinciæ suæ Metropolitanum semper obtinebant; eadem item, ac Metropolitani, pompa ordinabantur.*

(19) *Eugenius Summa*, Vadingo *Eugenius Somma*. Semel atque iterum legationem apostolicam in Rascia obierit necesse est; primum imposita illi fuit ab Eugenio IV. ut ex Actis hujus Conventus intelligitur; deinde a Nicolao V. ut Vadingus auctor est Tomo V. Annalium. *Amandatus est hoc anno 1451. Eugenius Somma ad partes Albaniæ, Bulgariæ, & Rasciæ cum apostolica facultate Nuncii & commissarii apostolici, & Inquisitoris generalis. Ejus laudes & privilegia continentur sequenti diplomate: Dilecto filio Eugenio Somma ord. FF. Min. &c. Dat. Romæ apud S. Petrum 1451. II. Kal. Octob. an. 5. Pontif.* Prior legatio Rasciæ finibus circumscripta erat, altera vero latius patebat.

(20) De Michaele Jadrensi Vadingus Tom. V. *In provincia Bosnæ Argentinæ vir pius Michael Ostoides, qui & pauper ob summam, qua in Christi pauperes ferebatur, devotionem, passim vocabatur; prope urbem Visochii cœnobium Sancto Nicolao sacrum construxit.*

(21) Hic cum ortus esset e nobilissima stirpe Hranichia, majoribus suis in Principatum S. Sabbæ

Sabbæ jure fiduciario successit; e loco, in quo natus est, Cossac appellato Cossacia cognominari voluit. Hujus filiam Catharinam, ex Anna Cantacuzena priore uxore genitam, Stephanus Thomas rex Bosinæ in matrimonium duxit.

(22) Jaycza, ut sæpe diximus, Bosnæ civitas erat facile princeps ad confinia Chrobatiæ.

(23) Usora est provincia Bosinæ amplissima ad occasum vergens, ex qua reges Bosinensium titulos regales sibi augere solebant.

(24) Quemadmodum Serbliani, sic etiam Bosnenses reges officia quædam palatina, cum honorificis eorum titulis, ex aula Imperatoria Constantinopolitana mutuati, in suam regiam invexerant.

Thomas Episcopus Phariensis & legatus pontificius e Bosna decedens, Stephanum regem ab omni Manichæa fœditate alienissimum, & erga Romanam Ecclesiam bene animatum reliquit, atque adeo cupidum fidei catholicæ amplectendæ, & baptismi ritu latino suscipiendi; nondum enim baptizatus fuerat. Eugenius optatissimo nuncio sibi per Thomam allato mirifice lætus, de conversione regis Bosinensis Episcopos & Proceres Hungariæ, suis ad eos litteris certiores fecit, eisdemque regem eumdem impense commendavit.

Eugenii IV. litteræ de conversione regis Bosinæ. *Universis & singulis regni Hungariæ Prælatis, Principibus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, & populis, ac universitatibus salutem & apostolicam benedictionem. Gloriosa Dei nostri opera, quæ diebus nostris in suæ fidei augmentum sua misericordia facere dignatur, talia sunt & tanta, ut nedum latere possint eos apud quos fiunt, sed per remotissimas orbis partes velocissime divulgentur. Quod itaque apud nos jam certum est ac diffusum, vobis omnibus, qui estis propinquiores, notum esse non dubitamus, charissimum in Christo filium nostrum Stephanum Thomam regem Bosnæ illustrem, post multos diversosque tractatus diu habitos cum venerabili Fratre nostro Episcopo Farensi, quem apud illum in suo regno Apostolicæ Sedis Legatum annis septem tenuimus, tandem factum esse Catholicum Christianum, cujus novi lætitia nos, & venerabiles Fratres nostri S. R. E. Cardinales, aliique Prælati & præstantes viri diversarum orbis partium Romanam curiam frequentantes, exultavimus, sicut vos lætari credimus. Unde cum Deo nostro, a quo talia accipimus munera gratiarum, grati esse debeamus, laudes sibi primo dicentes, omnia agamus, per quæ data dona recognoscere videamus, & eos, qui de nostro ovili sunt facti, taliter adjuvemus, foveamusque, ut sentiatur charitas quantum possit, quæ est Christianis maximum, supremumque mandatum. Vos itaque omnes, & singulos, ad quos præsentes nostræ litteræ pervenerint, in Domino exhortamur, atque etiam vobis mandamus, ut supradictum Bosnæ regem, omnesque regni sui subditos, eidem in fide catholica consentientes, in cunctis, quæ quomodolibet occurrant, commendatos suscipientes, necessarios eis favores, & sponte vestra, ac quoties fueritis requisiti, præstare velitis, taliter efficientes, ut se gaudeant christiano nomini, quod vos geritis, & pro quo adversus barbaros infideles continuo pugnatis, adhæsisse, ac illi se penitus commisisse. Dat. Romæ apud S. Petrum anno 1446. III. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno XVI.*

Idem Pontifex eodem anno, & sub initium mensis Julii F. Fabianum virum eximiæ doctrinæ & sanctitatis, Vicarium provinciæ seu custodiæ Bosinensis Franciscanæ, Inquisitorem adversus hæreticam pravitatem constituit; & simul in Presbyteros rectoresque ecclesiarum sacrilego concubinatu pollutos inquirendi, & quibus digni erant, pœnis animadvertendi potestatem fecit.

Ejusdem diploma F. Fabianum instituentis inquisitorem in Bosina. *Ad futuram rei memoriam. Dudum ad nostrum, non sine displicentia grandi, auditum perductо, quod tunc in regno Moldaviæ hæreticæ pravitatis & præsertim cujusdam sectæ abominabilis Hussitarum nuncupatæ satore malorum operum id procurante, numerosa personarum multitudo existebat, quæ non modo incolarum, verum etiam ab ipso regno distantium, & præcipue non paucorum regni Hungariæ incolarum animas perversi dogmatis veneno pestifero infecerant, ac in dies sperantes inficere, omni studio satagebant & conabantur, timebaturque ne si quantocius eorum perniciosis ausibus opportune non provideretur, etiam ad ceteras fidelium partes transeuntes, & mortiferum venenum suæ erroneæ doctrinæ fundentes, quamplurimos inficerent, in suarum & plurium aliorum evidens animarum periculum, dispendium quoque perniciosissimum pariter & exemplum; nos super iis, quantum nobis ex alto permittebatur, totis providere viribus intenti & firmam super eo, quod eatenus dilecti filii ordinis Fratrum Minorum professores de observantia nuncupati, & præcipue Vicariæ Boznæ, qui, ut celebris famaque publica insinuabat, se murum facientes pro domo Domini, & orthodoxæ propagationis fidei, ad confundendas eliminandasque hujusmodi hæresis superstitiones opem & operam efficaces solertius adhibere, quantum in eis foret, studuissent & studerent, prout tantæ rei necessitas exigeret, in convincendis eliminandisque dictis erroribus suas impertiri partes deberent; fiduciam in Domino (ut congruebat) acceptantes motu proprio dilectum filium Fabianum de Bachia Vicarium dictæ Vicariæ, & illius successores, qui pro tempore essent ipsius Vicariæ Vicarii, in Hungariæ & Boznæ prædictis, nec non Moldaviæ, Valachiæ, Bollachiæ, Bulgariæ, Russiæ, nec non Sclavoniæ, ac omnibus & singulis aliis regnis, seu partibus, ad quæ seu quas Vicaria ejusmodi se extendere noscebatur, Inquisitorem & Inquisitores hæreticæ pravitatis per alias nostras litteras perpetuo fecimus, constituimus, & etiam deputavimus sub certis modo & forma, prout in eisdem litteris plenius continetur.*

Cum autem, sicut ad audientiam nostram plurimorum fide dignorum relatione pervenit, in aliquibus ex regnis, seu partibus antedictis, nonnulli Presbyteri, aut etiam parochialium ecclesiarum rectores, vel alia beneficia ecclesiastica, etiam dignitates, personatus, administrationes, seu officia obtinentes, aliæque personæ ecclesiasticæ, pudicitiæ laxatis habenis, ac vitam ducentes plurimum dissolutam, concubinas publice tenent, illasque plurimum honorare, & (quod deterius fore dignoscitur) ad allegandam eorum in peccato hujusmodi excusationem, actum carnalem etiam inter non legitime conjugatos peccatum non esse publice asserere & prædicare non verentur, in maximam Dei offensam & animarum periculum, perniciosum quoque exemplum, ac scandalum plurimorum; & a nonnullis revocetur in dubium, an Fabianus, & successores prædicti, contra Presbyteros & personas ecclesiasticas hujusmodi, tam-

quam

quam contra hæreticos, dictarum litterarum vigore procedere possint, nos qui ex debito commissi nobis officii hujusmodi errorem detestabilem, ne propagetur ulterius, & per eum corda fidelium damnabiliter corrumpantur, ab ecclesia catholica necessario extirpare debemus; motu proprio, non ad ipsius Fabiani vel alterius pro eo nobis desuper oblatæ petitionis instantiam, sed ex nostra certa scientia, auctoritate apostolica tenore præsentium decernimus & declaramus, Fabianum & successores præfatos contra Presbyteros & personas prædictas, ac quoscumque alios cujuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, actum carnalem inter alios, quam inter legitime conjugatos non esse peccatum asserere & pertinaciter tenere præsumentes, tanquam contra hæreticos, juxta ipsarum litterarum continentiam, atque formam procedere posse & debere in omnibus, & per omnia, perinde ac si in ipsis litteris, quod contra Presbyteros, personas, & alios asserentes prædictos, procedere possent & deberent, expressum fuisset. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Christi 1446. V. non. Julii, Pontificatus nostri anno XVI.

Altera legatio Bosnensis Thomæ per Nicolaum V. imposita.

Triennio post alteram legationem Bosnensem Tomæ Phariensi Episcopo mandavit Nicolaus V. ut ipse in suis ad B. Joannem Capistranum litteris testatur. Religionis ac pietatis semina, quæ superiori legatione regis animo injecerat, diligentius excoluit atque ad bonam frugem ac maturitatem perduxit. Ejus siquidem sanctis monitis & cohortationibus pius rex incensus Turcis pariter ac Manichæis bellum inferre decrevit, ut intelligi potest ex epistola ad eum scripta Nicolai V. Pontificis, qui Stephanum & omnes, qui in ejus exercitu contra utrosque Christi hostes arma ferrent, amplissimis indulgentiis cumulavit.

Nicolai V. ad Stephanum regem epistola.

Stephano Thomæ regi Bosnæ illustri Nicolaus V. Debita ex charitate recensentes, quod tu in bello, quod contra Teucros & hæreticos Manichæos pro tua defensione geris ad reprimendum illorum sævitiam, & aliorum Christi nominis hostium, in partibus illis, & plurimos labores & sumptus subire dignosceris; ac propterea personam tuam de thesauro sacrosanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ, & pretiosi sanguinis Domini nostri Jesu Christi & Apostolorum & Martyrum ditare, & spiritualium gratiarum muneribus confovere cupientes, ut omnibus proficiat ad salutem, & defensionem hujusmodi ferventius persequaris, quæ exinde majoris retributionis merita te & ipsas personas speraveris adepturos; de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Paulli Apostolorum ejus auctoritate confisi, tibi ac eisdem personis tam clericis, quam laicis vere pœnitentibus, & confessis, qui in tuo exercitu fuerint pro hujusmodi defensione, & hostium illius debellatione, plenam omnium peccatorum remissionem concedimus per præsentes, pariter & indulgemus. Dat. Romæ apud S. Petr. Anno Incarn. Dom. 1450. Id. Junii, Pontif. nostri anno IV.

Plures epistolas pontificias Eugenii IV. Nicolai V. Callisti III. Pii II. ad Thomam Thomasinum Episcopum Phariensem & Sedis Apostolicæ in Bosna legatum datas habes in historia Ecclesiæ Phariensis, actis ipsius Thomæ insertas.

Stephani regis erga Patres Franciscanos benevolentia.

Præterea rex Patribus Franciscanis, quibus potissimum Evangelii lucem acceptam ferebat, quibuscumque potuit officiis ac beneficiis gratificari studuit: id quod Thomas Episc. Phariensis in epistola supra laudata ad B. Joannem Capistranum diserte confirmat; *Narrat siquidem*, ut est apud Vadingum, *regem recenter ad fidem conversum Fratribus valde addictum, eis diversa præparare habitacula; hæreticos ad Fratrum conspectum evanescere, & ad illorum adventum alio transire &c. in hac eadem epistola narrat legationem Bosnensem se exercuisse de mandato Eugenii prius, & postea Nicolai; & in Bosna plurimos labores pertulisse. Data est Pharæ 19. Februarii 1451. Aliis autem litteris*, ut scriptum reliquit idem Vadingus, *Michael Jadrensis Vicarius Bosnæ Capistranum invitat & vehementer rogat, ut ad visendos Religiosos, & confirmandum regem, ac catholicos illius regni, eo se velit transferre.* Utraque epistola Thomæ & Michaelis data est an. 1451. Plura etiam pius rex Franciscanis dare voluerat, quam eisdem per evangelicam & seraphicam paupertatem accipere licebat; *Rex Bosnæ*, inquit Vadingus, *paullo ante conversus ad fidem, ut diximus anno 1451. n. 52. accepti beneficii lucis evangelicæ suis magistris præmium redditurus, decrevit in suo regno, ut Fratribus alimenta darentur, & qui nollent, ad præstandum cogerentur. Displicuit Religiosis, maxime Marco Bononiensi Vicario generali, hoc edictum, & Dei providentiæ populique benevolentiæ potius, quam violentæ regiæ provisioni, volebant inniti. Scripsit itaque ex urbe Jadrensi ad regem &c.* Accepta siquidem & collaudata optimi regis voluntate, actisque ut debuit gratiis, beneficio uti noluit.

Spes erat fore, ut auctoritas & exemplum regiæ conversionis plurimos ad imitationem alliceret; sed vel nullis, vel paucis incitamento fuit ad fidem catholicam amplectendam. Hæreticorum pertinacia & salus pene desperata adeo non restinxit, ut potius magis accenderet studium & industriam virorum apostolicorum, præsertim B. Jacobi Piceni, de quo Vadingus: *Dolebat Bosnam toties a se perlustratam adhuc Manichæorum inquinari perfidia, & propinquam Dalmatiæ regionem eadem tabe fœdari. Petiit itaque a Vicario Generali, qui tum Dalmatiæ conventus invisebat, facultatem ad has regiones proficiscendi. Respondit illi 30. Decemb. 1451. & concedit optatam missionem; eumque per ipsas Bosnæ & Dalmatiæ provincias commissarium suum plenissima auctoritate constituit.*

B. Jacobi Piceni labores apostolici in Bosina.

Hoc eodem anno 1451. Nicolaus Pontifex F. Franciscum de Lara ex ordine Eremitarum S. Augustini in Bosinam remisit cum monitis & mandatis, quæ continentur in litteris pontificiis ad Episcopum Bosnensem.

Epistola Nicolai V. ad Episc. Bosnensem.

Nicolaus Pp. V. Venerabilis Frater, salutem & apostolicam benedictionem. Venit ad præsentiam nostram dilectus filius F. Franciscus de Lara ord. Eremit. S. Augustini, qui nonnulla nobis exposuit concernentia augmentum religionis christianæ, ac bonum statum, & pacem, & quietem totius patriæ Bosnensis. His itaque diligenter auditis, volumus, ac dicto Fratri in virtute sanctæ obedientiæ mandavimus, ut super hujusmodi causa nihil te inconsulto efficeret; sed omnia tecum communicaret, quæ circa hanc materiam opportuna essent, & tua prudentia illum dirigeres super quibus tecum se esse locutum affirmavit. Insuper ut res ipsa, quam nobis enarravit, felices progressus assequatur; scripsimus dilecto filio nobili viro Francisco Foscari Duci Venetiarum, ac Rectori & Consilio communis civitatis Ragusii, exhortantes eos, ut quoties a te requisiti essent, auxilium

xilium

xilium & suffragium exhiberent, ut hoc negotium Deo duce & eorum favoribus ad optatum finem deduceretur. Concessimus etiam præfato Francisco facultatem absolvendi quindecim personas pro semel tantum, etiam de casibus Sedi Apostolicæ reservatis, prout ex Brevi, quod ex nostra commissione tibi ostendet, inspicere poteris. Habita igitur diligenti informatione qualitatum circa hanc rem ingruentium, dijudicabis an necessarium sit, ut hujusmodi absolutio proficere possit. Et deinde tam in his, quam in aliis omnibus facies, prout tuæ prudentiæ & conscientiæ visum fuerit. Et si expediens videbitur præfatum numerum personarum extendere, tuæ Fraternitati per præsentes facultatem .... dictum numerum prorogare ad personas quinquaginta valeas, dummodo ad perficiendam rem pertinere perspexeris. Assumes itaque hoc onus per nos tuæ curæ impositum, & in eo tantum studii ac diligentiæ apponas, quantum hæc Dei & fidei caussa exposcit; ac supradicta omnia ita caute, prudenter, sollicite facere enitaris, ne scandalum ex susceptione hujus negotii oriri possit, neque interitus alicujus hominis subsequatur. Ceterum ipsimet rei conduceret, ut Sladore Capitaneus a sententia excommunicationis, qua irretitus est, absolvatur. Quare tibi harum serie potestatem concedimus, ut si ipse id humiliter petierit, eum absolvas in forma ecclesiæ consueta; injuncta sibi pro modo culpæ pœnitentia salutari, & aliis, quæ de jure fuerint injungenda. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris, die XXVI. Januarii MCCCCLI. Pontificatus nostri anno IV.

Episcopus Constantiensis legatus in Bosna.

Thomæ Episcopi Phariæ in legationem Bosnensem ex mandato Nicolai V. successerat Episcopus Constantiensis, qui, ut scribit Raynaldus, plurimum operæ & laboris adhibuit, ut Patarenos ad rectam in Deum fidem converteret. Per eadem tempora in eorumdem conversionem sedulo ac laboriose incumbebant Patres Dominicani Ragusini, hortatore ac duce Fr. Joanne Olearico, viro eximiæ doctrinæ ac pietatis, qui, ut notatum est in monumentis mss. *Congregationis S. Dominici de Ragusio, in regno Bosinatum Manichæorum hæresi plurimos, & maxime Regulos jamdiu infectos dignoscens, a Nicolao V. R. P. anno 1450. potestate habita, una cum pluribus instituti sui Fratribus Bosnæ & Serviæ peragratis provinciis, complures Principes regni & nobiles ad fidem vocavit.*

Stephani regis legationes.

Anno 1455. cum Nicolao sublectus est Callistus III., Stephanus rex Bosinæ, ut Raynaldus tradit, Romam misit Nicolaum Testam, qui nomine suo eidem & supremum Pontificatum gratularetur, & debitam obedientiam præstaret. Pontifex officium regis gratissimum habuit, & regem ipsum, cum Stephano filio, regnoque universo in fidem ac clientelam Sedis Apostolicæ recepit, datis ad eum litteris, e quibus hanc particulam decerpsi. *Cum igitur zelum tuæ devotionis recensentes etiam ante assumptionem nostram ad Apostolatus apicem cognosceremus, & nunc etiam ex relatione dilecti filii nobilis viri Nicolai Jacobi Testæ oratoris tui, Serenitatem tuam ardentiorem fieri ad ea, quæ in augmentum christianæ fidei redundant &c.* Biennio post eumdem Nicolaum Testam ad Pontificem ac Reges & Principes christianos legavit, rogatum auxilia contra Turcas, qui post captam Constantinopolim an. 1453. in omnem occasionem regni Bosnensis occupandi imminebant; cumque ut quacumque iter habiturus esset, ab omni injuria tutum præstaret, fide publica regia communivit in hæc verba. *Nos Stephanus Thomas D. g. rex Bosnæ &c. univ. & singulis has litteras inspecturis notum facimus & manifestum, quomodo egregium ac strenuum militem Nicolaum Jacobi Testa fidelem ac dilectum oratorem pro nostris certis factis & negotiis arduissimis ad Reverendissimum in Christo Patrem ac Dominum D. Calistum 3. D. Provid. sacros. & universæ Rom. Ecclesiæ summum Pontificem D. N. clementissimum, & ad Serenissimum & Illustrissimum Principem D. Alfonsum D. g. inclitum regem Aragonum &c. & ad Serenissimum & Excellentissimum Principem D. Franciscum Foscari Ducem Ven. &c. nec non ad Illustrissimum & Excellentissimum Principem simili D. g. Ducem Mediolani, atque ad Illustrissimum & gloriosissimum Principem D. ... eadem Dei gratia Ducem Burgundiæ; & fratres & amicos nostros honorandissimos; ad ceterosque nonnullos Principes, & Communitates Christi fideles mittimus. Quapropter vos omnes præd. requirentes rogamus instantissime, quatenus tum intuitu summi Dei, a quo cuncta dona procedunt, cujus rem nunc acturi sumus, tum ob eam legem divinam, quæ proximos diligere jubet, eumdem Nicolaum fidel. dil. nostrum recommissum habeatis, omnem sibi favorem possibilem, ubi, quando, & quoties opus fuerit, animo benigno afficere velitis; nec aliquem ex vestris subjectis sibi aliquam molestiam inferre permittatis, offerentes ad paria & his majora vestra beneplacita. Datum sub castro nostro regali Bobovaz, in oppido Sutischa die 24. Julii. A. D. 1457.*

Bellum Turcis illaturus a Callisto petiit & impetravit vexillum, & crucis insigne.

Cum Joannes Hunniades & Alexander Scanderbegus plurimis cæsis Turcarum exercitibus multas & insignes victorias reportassent; Stephanus præclara quadam æmulatione incitatus, bellum ipse quoque Turcis inferre decreverat, & Romam ad Callistum eodem anno 1457. misit F. Nicolaum Sibenicensem ex ordine Franciscano, qui vexillum pontificia prece consecratum & crucem ab eo peteret, quæ sibi essent veluti auspicia futuræ victoriæ. Pontifex collaudato pii regis consilio, vexillum & crucem ei tradi jussit ab Joanne Carvajalo Cardinali Legato Apostolico in Hungaria; ac præterea decimas annuas imposuit omnibus Sacerdotiis Hungaricis, Bosnensibus, & Dalmaticis; quæ tripartito divisæ, in subsidium belli sacri Ladislavo Hungariæ, Stephano Bosinæ, & Scanderbego Epirotarum regibus contribuerentur. Itaque Dynastas ac Duces cum universo exercitu apud Cossovum in amplissima planitie inter Bosinam & Rasciam congregari jussit; ut declarat ejus epistola ad Præsules, Optimates, &c. data Pristinæ in urbe Rasciana, quam hic subjicio.

Ejus epistola ad Bosnenses.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Stephanus Thomassevich Dei gratia Rassiæ, Serviæ, Bosnensium, seu Illyricorum, Primordiæ, seu Maritimæ, partiumque Dalmatiæ & Corbatiæ rex &c. Universis nostris fidelibus dominis, prælatis, baronibus, magnatibus, comitibus, vaivodis, vice comitibus, generalibus, tribunis, centurionibus, nobilibus, juratis, civibus, & alterius cujuscumque status & conditionis sub nostra ditione constitutis, & existentibus, salutem, & gratiam nostram. Notum judicamus unicuique pio Christiano, quo vulnere sauciata sit Christianitas hac nostra tempestate a perfidis illis Mahumetanis, quapropter meditatio cordis nostri assidua ad id summopere invigilat & in-

ten-

tendit, ut hostes Christi nominis, quibus tot insidiis atque damnis lacessita est fides nostra, & jam vicinum Mahumetum eorum Imperatorem, qui infidelium & paganorum coadunatione multiplicata ruinam & exterminium firma intentione minatur, procul a nostræ regionis finibus ut arceamus, ne pedes pagani ad nostra limina ponantur, neve hoc regnum ex improvisa paganorum invasione & regnicolarum inadvertentia in lacrymabilem casum involvatur, penitusque dirimatur, quemadmodum superioribus temporibus & in proximis diebus evolutis exemplari intuitu aliis nationibus per eumdem Imperatorem Turcarum illatum fore jam experti sumus; & quis Christi fidelis, & fervidus orthodoxæ fidei amator lacrymas continere poterit considerando urbis Constantinopolitanæ direptionem? Eja propter prænominati fideles nostri barones, prælati, nobiles, voivodæ, & proceres regni, in primis, & nominati Stephanus Cossarich noster, fidelis Herceg S. Sabbæ cum filiis & vexillis. Radivoi Jablanovich charissimus patruus noster Banus Jaiczæ &c. Stephanus Stanich voivoda Primordiæ, seu Maritimæ cum vexillo. Momcillus Thomanovich Usoræ Banus cum vexillis. Petrus Kovacich voivoda Pounga. Vuk Grebglianovich Comes Liuna, & voivoda Prustii cum vexillis. Radivoi Vladmirovich comes & judex curiæ nostræ cum vexillo. Voivoda Micinovich cum vexillo. Paullus Cubretich voivoda Zuornich & Mazuæ cum filiis & vexillo. Voivoda Joannes Scatich cum vexillo. Vladislaus Vuchich voivoda, præfectus Rasciæ cum filiis, & vexillis. Deijam Altomanovich præfectus Serviæ, & super mineralia referendariorum nostrorum magister cum vexillis. Vuksa Veselicich voivoda novi Castri prope Ragusium & præfectus partium maritimarum cum vexillo. Marcomir Brancovich voivoda Podrinija, ac tribunorum nostrorum supremus magister cum tribunis ac centurionibus electis nobis hominibus singulorum comitatuum ejusdem regni nostri in campo Cossovino hoc mense Junio congregati super eo generaliter huic draconi occurrere debemus, ne venenum suum super nos evomat &c. Datis Pristinæ die 3. Junii 1459.

Hujus epistolæ apographon in conventu S. Spiritus Foinicæ Fratrum Min. provinciæ Bosnæ Argentinæ in ipso regno adhuc incorruptum conservatur. Testor ego Fr. Marianus Lecusich provinciæ supralatæ secretarius.

Quam sincero ardentique studio hæreseos extirpandæ Stephanus flagraret, insigne documentum dedit anno 1459. cum edictis pœnisque gravissimis propositis jussit Patarenos omnes, aut regno universo excedere, aut catholicam religionem amplecti. Tradunt ad duo millia hæreticorum ad ecclesiæ sinum confugisse; quadraginta vero millia carere patria maluisse, quam hæresi nuncium remittere; horum plerisque receptum & perfugium præbuit Stephanus Cossacia dux Hertzegovinæ, quem ferunt eadem Manichæorum insania laborasse. Tres e primariis Bosinæ Dynastis, ac Patarenæ impietatis signiferos, cum nullis neque adhortationibus, neque minis ab insanis erroribus revocari possent, vinctos Romam rex abduci jussit; eos ut Pio II. in locum Callisti suffecto sisteret vel convertendos, vel puniendos, Natali Episcopo Nonensi commendavit. Pontifex hæreticos homines perbenigne accepit, & viris æque prudentissimis ac doctissimis in fide catholica erudiendos tradidit, quorum argumentis ac leni

Tres Dynastæ Bosnenses ad fidem conversi.

blandaque oratione paullatim sic affici atque immutari Dei beneficio cœpere, ut demum evulsis letalium dogmatum fibris, priorem pertinaciam gemebundi agnoscerent; ac tandem voluntaria detestatione errores omnes exsecrati, ingenti bonorum tum admiratione, tum gaudio, cum ecclesia sancta in gratiam redierunt. Ex illis duo quidem in patriam reversi constanter in fide suscepta perseverarunt; tertius vero in ipso itinere defecit, atque ad ducem S. Sabbæ receptatorem hæreticorum se contulit.

Stephanus cum Turcis amicitiam jungit.

Sed ne ipse quidem Stephanus rex in bene cœptis constantiam & perseverantiam retinuit. Dum Patarenos hostes domesticos persequebatur, cum Mahumete II. rege Turcarum fœdus clandestinum & amicitiam junxit, eique Zendrem urbem in Rascia munitissimam tradi jussit; ut vero sacrilegum facinus simulatione tegeret, quemadmodum ceteri reges ac principes christiani, sic etiam ipse legatos suos ad Conventum Mantuanum misit anno 1459. quem Pius indixerat, ut Christianorum arma & exercitus contra Turcas sociali fœdere conjungeret. Duo postularunt a Pontifice legati Bosinenses, primum ut Stephano regium nomen ac diadema conferret, alterum ut duos tresve Episcopos ritus latini in ea regione constitueret, qui fidem catholicam tuerentur ac propagarent, & a quibus qui deinceps in regnum succederent, regalia insignia acciperent. Utrique postulato vehementer reclamatum est ab oratoribus Matthiæ regis Hungariæ; utrumque enim supremo regum Hungariæ imperio officere videbatur; Stephanum vero apud Pontificem criminati sunt, illum fœdus pepigisse cum Turcis, arcemque Zendrensem iisdem tradidisse: quam criminationem diluere Bosnenses conati sunt, quod ea, quæ regi crimini dabantur, necessitate compulsus fecisset, ut infestas Turcarum copias ab regno averteret. At Matthias, cui non erat clandestina Stephani cum Mahumete consiliorum communicatio, ex qua vires & audacia hosti communi crescerent necesse erat; tum sua, tum rei christianæ interesse censuit, illum de medio tolli ac regno privari. Ajunt igitur Matthiam auctorem fuisse Stephano filio ac Radivojo fratri, ut parenti ac fratri necem inferrent: quo sublato, Catharina ejus conjux, ex qua nihil prolis susceperat, primum in Dalmatiam aufugit, deinde Romam se contulit; in eaque urbe reliquam vitam regali cultu & magnificentia transegit, sumptus omnes ærario pontificio suppeditante. Hæc moriens anno hujus sæculi septuagesimo quarto regni Bosnensis hæredem Ecclesiam Romanam supremis tabulis instituit. Marmoreo sepulcro condita est in æde Mariana de Ara cæli. Titulus sepulcralis Slavonicis & Latinis litteris eidem inscriptus hic est.

A filio & fratre interficitur.

Catharinæ ejus conjugis exitus.

CATHARINÆ REGINÆ BOSNENSI
STEPHANI DUCIS SANCTI SABÆ,
EX GENERE HELENÆ ET DOMO CÆSARIS STEPHANI
NATÆ, THOMÆ REGIS BOSNIÆ UXORI
QUÆ VIXIT ANNOS LIV.
ET OBIIT ROMÆ ANNO MCCCCLXXIV.
XXV. DIE OCTOBRIS MONUMENTUM
IPSIUS SUMPTIBUS POSITUM.

Stephanus filius Thomasci in regnum succedit.

Stephanus Thomæ ex Vojaccia concubina filius parenti in regnum successit anno 1460. Plerique Stephanum Thomam postremum Bosinensium regem fuisse existimant, & sub eo Bosinam a Turcis captam tradunt. Sed mihi pluris est auctoritas nostratium Scriptorum, qui

regni Bosnensis interitum ad Stephanum Thomæ filium referunt.

Hic a puero baptizatus, & educatione doctrinaque catholica institutus, tum a Manichæa impietate abhorrebat, tum vero ingenti odio in hostes christiani nominis flagrabat. Nihil prius sibi faciendum censuit, quam ut belli societatem contra Turcas cum Matthia rege Hungarorum coiret. Legati apostolici munere apud eum fungebatur Nicolaus Episcopus Modrussensis, de cujus consilio annuum tributum Quæstori Turcico exigenti animosius quam prudentius negavit. Quod cum Mahumeti nunciatum esset, iracundia & furore exarsit, & injuriam sibi, ut putabat, illatam, igni ferroque ulcisci decrevit. Cum Stephanus belli Turcici molem, cui sustinendæ non erat, regno jam impendentem prospiceret, Romam misit, qui Pium Pontificem edocerent quanto in periculo res publica & christiana Bosnensis versaretur, & auxilium opemque implorarent. Sed nondum oratores redierant, cum ingens Turcarum exercitus Bosinam invasit, duce Mechmeto, qui Bobacium urbem natura & loco munitissimam, & validissimo præsidio firmatam ab Radace homine Manichæo, qui se catholicum esse simulabat, per proditionem recepit; tum regem ipsum Clutii obsessum, vehementerque oppugnatum ad deditionem compulit: quem paucis post diebus contra fidem datam Mahumetes interfici jussit. Ita ceteris urbibus atque oppidis captis, regnum universum intra octo dies in Turcarum potestatem pervenit anno 1463.

Victus a Turcis regnum ac vitam amisit.

Quæ de statu rei christianæ Ecclesiæque Bosnensis sub postremis duobus regibus breviter exposui, omnia referenda censui ad Episcopatum Stephani Radosnichii, de quo nihil, præter nomen, memoriæ proditum est; dubitari tamen non potest, quin rebus omnibus pro hæresi extirpanda & religione catholica tuenda augendaque susceptis ac gestis ipse interfuerit, seu potius præfuerit. Nec vero satis constat utrum ad hæc usque tempora, & regni Bosnensis interitum vitam perduxerit. A Bosina capta usque ad annum 1469. qui huic ecclesiæ præfederit, nullum invenio, & verisimile est sedem episcopalem quinque aut sex annos vacasse. De rebus ecclesiasticis, quæ ad hoc pontificale interregnum pertinent, nonnulla subnectam.

Stephani Episcopi exitus ignotus.

Interregnum Episcopale Bosnense.

Post arces præcipuas vi aut deditione captas, Turcarum exercitus cædibus & incendiis totam regionem peragravit; multa hominum millia cæsa, virgines ingenuæ violatæ, illustres matronæ ad explendam regis libidinem abductæ, ædes sacræ & profanæ direptæ, templa & altaria sacrilegiis polluta, nihil relictum a crudelitate iraque barbarica intactum. Cum plerique nobilium ac principum virorum fuga dilapsi in Dalmatiam se recepissent, Christianis, qui remanserunt, una cum jugo Turcicæ servitutis grave tributum impositum; huic ut se eximerent, non pauci a Christo ad Mahumetem per summam impietatem defecerunt; sed probrosa illa defectio adeo illis non profuit, ut vel ipsis Turcis non solum contemptui, sed etiam odio essent, & acerbioribus, quam ceteri, exactionibus subjicerentur; atque etiamnum illorum posteri despicatissimi omnium & contemptissimi habentur, quos Turcica lingua *Balic*, idest ignavos vocant. Ac Matthias quidem rex Hungariæ cum aliquot oppidis Jayczam nobilissimam urbem recepit, ab ejusque obsidione Mahumetem ipsum cum ejus validissimo exercitu repulit, & fugavit. Quam civitatem cum aliqua regni Bosnensis parte Hungari in sua potestate retinuerunt usque ad annum 1527. Reliqua omnis regio sub imperio Turcarum permansit.

Post Bosinam amissam christiana incolarum institutio & rerum sacrarum procuratio devoluta est ad Patres Franciscanos, qui etiamnum apud eas gentes parochorum officio funguntur: ceteris enim rei christianæ curatoribus abeuntibus, illi soli nullis incommodis, aut periculis deterriti, in ea, quam susceperant, cura & custodia gregis Dominici constantissime perseverarunt. *Fratres Vicariæ Bosnensis*, ait Vadingus, *post devictum a Turcarum rege Bosnæ regnum, regemque Thomam* (Stephanum) *occisum, etsi triginta & plura loca perdiderint, multique ex ipsis trucidati sint; nihilominus quod bonorum erat virorum, præstare non destiterunt; & christianos in fide continuerunt &c.* Quocirca quidquid reliquum est in Bosina christiani nominis ac religionis, id omne attribuendum est indefessæ vigilantiæ & sollertiæ, assiduis curis, & apostolicis laboribus Patrum Minorum S. Francisci, quibus ab observantia cognomen est. Illud quoque eorumdem pulcherrimum factum fuit, & singulari memoria dignum, quod corpus S. Lucæ Constantinopoli, ut ajunt, paucis ante annis primum ad insulam S. Mauræ, deinde Jayczam translatum & summa ibidem veneratione cultum, inter direptionem & tumultum captæ urbis, sacrilegis manibus iniquæ gentis eripuerint: id quod Vadingus his verbis narravit. *Profligati inter alios Franciscani ex munitissima arce Jayczæ, de qua dictum est anno 1458. felici ausu, dum urbs diriperetur, corpus S. Lucæ Evangelistæ illuc Constantinopoli translatum subtraxerunt, & Venetias delatum Christophoro Mauro piissimo Principi ea conditione donarunt, ut liceret eis domos & habitacula, quæ in dominio Veneto sub nomine & regimine provinciæ Bosnensis hactenus possederant, libere & sub patrocinio Reip. deinceps incolere; aliosque adderet Serenissimus Princeps conventus provinciæ Dalmatiæ, colligendis Fratribus Bosnensibus e suis sedibus expulsis. Sacri pignoris religiosos delatores pius Princeps honorificentissime prosecutus, reliquias in templum S. Nicolai ad littus exstructum ex navi deferri curavit, quas sollemni apparatu ad ecclesiam S. Bernardini, alias a S. Jobo nuncupatam, a se mirifice in hunc finem exornatam, transferre, & pretiosa theca reponere cogitabat.* Sed corpus illud Venetias delatum Lucæne Evangelistæ fuerit, an alterius sancti viri, cui Lucæ quidem nomen esset, sed qui tum dignitate, tum ætate esset inferior, merito dubitari potest; nam cum Monachi Patavini S. Justinæ apud se beatissimi illius Evangelistæ exuvias asservari multis & gravibus argumentis contenderent, de corpore illo e Bosina translato magna exorta est controversia; & quamvis Bessarion Cardinalis Nicænus, rationibus & monumentis, quæ utrinque afferebantur, diligenter auditis, inspectis, perpensis, secundum Bosnenses judicaverit; ab ejus tamen sententia Patres Benedictini appellarunt, & adhuc sub judice lis est. In hac controversia, ut quid veri esset dignosceret Christophorus Maurus, Andreæ Venerio Comiti seu Prætori Spalatensi negotium per litteras dedit, ut diligenti perquisitione adhibita rem omnem investigaret, & quæ ex idoneis testibus & monumentis comperisset, ad se

Patres Franciscani sub dominatu Turcarum reliquias Christianæ religionis tuentur.

Corpus S. Lucæ ex urbe Jayczæ Venetias deferunt.

per-

perſcriberet. Reſponſum Comitis Spalatenſis huc tranſcribere placuit.

Reſponſum Andreæ Venerii Comitis Spalati de veritate corporis S. Lucæ Evangeliſtæ Iayczа Venetias tranſlati.

Illuſtriſſimo Principi & Domino Excellentiſſimo D. Chriſtophoro Mauro Dei gratia Veneto Duci inclyto. Illuſtriſſime Princeps & Domine Excellentiſſime, Domine mi ſingulariſſime. Per adempir i mandati de la V. I. S. per execution de due ſoi lettere date adi XVIII. del paſſato, a me directe: contignendoſe, che ogni auxilio, e favore doveſſe dar ali portatori Fratti obſervanti, che preſente diete lettere: sì per via de Boxina, commo per cadauno altro luogo a trovar ogni ſcrittura, e dichiaration per verification del corpo de miſo San Luca va ala V. I. S. preſentando; e ulterius doveſſe etiam mi inquirir ſimiliter cum ogni verità ferma. Per la qual coſa che dato ogni opera a mi poſſibile cerca queſto, & ogni conſeio e favor me hano requeſto ditti Fratti. Unde inter cetera parlato cum la Sereniſſima Regina olim de Boxina, cum Nicola Chivatovich, Jovan Babith, e Jovan Cucich Zentilomeni de Sineder, ſuoi ſervidori, me hano narado e affermado in queſto modo de queſto ſanto corpo, che quelo ala V. I. S. preſentado è vero corpo de miſo San Luca, el qual era in Conſtantinopoli, e translato ne le terre di Signori di Santta Maura: ma non ſano perche modo in uno caſtello, che ſe chiama Rogos, e quel caſtello da poi fu preſo per li Turchi, el ditto corpo rimaxe in man de Turchi, el mandò a comprar e ſil comprò ſecondo li crede, ma non ſa di certo per Ducati 30000. e feze portar el ditto corpo in Smedeuno; e poi volendo dar quello el Re Tomaxo olim de Boxina a Turchi, cavò fuora el ditto corpo, e fezelo portar in uno caſtello, che ſe chiama Telzach: e poi ſucceſſivamente el Turco volſe el ditto Telzach haverlo dal Re Tomaxo, el ditto Rè cavò fuora el ditto corpo glorioſo, e fezelo portare in Iaiza, e dotege al caſtello, e li ſtette in Iaiza fina al preſente, e mo tolto de li per li Fratti, e per lo Vayvoda Ivanis, ancora dice, che, ſe de queſto ſe vuol aver piena information, mandaſſe a domandar li Signori di Santta Maura; altro dicono non ſaper, ma chel ditto corpo glorioſo è de la dota ſua; e queſto è quanto informatione ho havuta cerca quello. Inſuper quelli Fratti hanno trovato certi privilegii, e ſcritture in greco, li quali vederà la V. I. S. a la qual tutto ſignifico, cujus gratiæ me ſemper humiliter commendo. Spalati die 15. Septembris 1463. Excellentiæ veſtræ mandato Andreas Venerio Comes Spalati.

Sedes Epiſcopalis Boſnenſis Diacovi conſtituta.

Anno fere ſexto poſt Boſinam Chriſtianis ademptam, ſui Boſnenſibus Epiſcopi iterum creari cœperunt: ſed cum in ea regione ſub Turcarum imperio tutis eſſe non liceret, ſedem epiſcopalem Diacovi in urbe Slavoniæ inter Savum & Dravum collocarunt. Sita eſt in confiniis diœceſeon Quinqueccleſienſis & Sirmienſis, validis operibus munitionibuſque ſepta; quam poteſtati utriuſque Antiſtitis exemptam reges Hungariæ Epiſcopis Boſnenſibus cum toto territorio Diacovenſi, longe lateque porrecto, donarunt. Exinde civitas Diacovi epiſcopalis eſſe cœpit, ejuſque Epiſcopus *Boſnenſis alias Diacovenſis* cognominari. Verum Joſeph Chiolnich hodiernus Epiſcopus Boſnenſis, ſeu Diacovenſis docet, antequam Epiſcopi Boſnæ ſedem epiſcopalem Diacovum transferrent, huic civitati jam inde ab antiquis temporibus ſuos fuiſſe Epiſcopos, ſuam ædem cathedralem S. Petri, ſuum itidem collegium Canonicorum; idque auctoritate Bonfinii Hiſtorici Hungarici celeberrimi, itemque duorum regalium Diplomatum Vladislavi, & Ferdinandi III. Imperatoris, regum Hungariæ confirmat. Vide Appendicem hiſtoriæ eccleſiaſticæ Boſnenſi adnexam. Auctor Topographiæ Hungaricæ tradit Epiſcopis Boſnenſibus ſedem Diacovi datam fuiſſe a Bela IV. qui ſæculo decimo tertio rerum in Hungaria potiebatur. *Sedes hic quoque* (Diacovi) *Boſinenſis, ſive Boznenſis, (ut majores ſcripſere)* Epiſcopi . . . *Crediderim juris hujus originem rejiciendam ad Belæ IV. regis tempora, quem indubitatum mihi eſt Epiſcopo Boſinenſi eccleſiam cathedralem cis Savum erigi mandaſſe.*

Turcarum erga Patres Franciſcanos veneratio.

Præter hanc partem Slavoniæ, in qua Diacovum, ſubeſt Epiſcopis Boſnenſibus ampliſſima regio & eccleſia regni Boſnæ, quam plerumque abſentes gubernare ſolebant opera & miniſterio adhibito Patrum ordinis Franciſcani diſciplinæ ſeverioris; ex quo poſtea plerique Epiſcopi electi ſunt ad hanc eccleſiam regendam. Hi ſtatis quidem temporibus diœceſim ritu epiſcopali luſtrabant; ſed communi Fratrum ſuorum induti veſtitu, ne pontificiam ſanctitatem gentis non ſanctæ injuriis atque irriſionibus objicerent. Habitus enim cultuſque Franciſcanus eſt Turcis in veneratione: & cum ſpectata virtus vel ipſos improbos, qui ab ea maxime abhorrent, in ſui admirationem amoremque impellat; optimi illi Patres ſingulari innocentia vitæ, ac morum integritate, auctoritatem pariter & gratiam ſibi apud Turcas conciliarunt. Ob hanc cauſſam reges Turcarum plura illis privilegia regiis diplomatibus firmata conceſſere; atque in primis libera illis poteſtas facta eſt chriſtianas parœcias adminiſtrandi, & omnia, quæ parochorum ſunt, munia peragendi; ne quis negotium illis faceſſat, aut moleſtiam exhibeat, ſevere interdictum eſt: ac præterea omnia, aut pleraque, quæ vel ad ipſorum victum & veſtitum, vel ad cultum divinum pertinent, immunia nullique portorio obnoxia eſſe jubentur. Verum ſæpe accidit prætorum iniquitate atque avaritia, ut illorum domicilia, reſque familiaris, libertas, ac vita ipſa in diſcrimen vocetur; nec pauci falſis calumniis circumventi, aut verberibus cæſi, aut capite damnati, pœnas, quas non debent, luere coguntur; niſi præſens & copioſa pecunia ſuppetat, qua & cupiditatem alienam expleant, & injuſtas acerbiſſimaſque vexationes redimant. Tria nunc ſunt in Boſina illorum cœnobia primaria, præter alia plura domicilia tum intra, tum extra fines Boſinæ, ex quibus nunc conflatur provincia Franciſcana Boſnenſis.

Qui deinceps Eccleſiæ Boſnenſi præfuerunt ex Franciſcana familia, quamvis multa & præclara geſſerint, memoria ac litteris digna, nulliſque incommodis, aut laboribus, aut periculis pepercerint, ſi quando neceſſitas poſtulabat, ut gregis ſibi concrediti commodis & ſaluti proſpicerent, ac partes omnes epiſcopalis officii peragerent; illorum tamen acta vel nemo ſcriptis mandavit, vel ſi quæ litteris conſignata ſunt, ea præter pauca quædam nanciſci ac videre non licuit. Itaque præter nomina Epiſcoporum aut nihil, aut pauca ſunt, quæ eorumdem nominibus ſubjiciam. De Boſnenſibus Epiſcopis poſt Boſinam a Turcis ſubactam hæc nobis reſcripſit P. Philippus. *Poſt invaſionem Turcarum in Boſnam, qui fuerunt de noſtro ordine, ſive Epiſcopi, ſive adminiſtratores Epiſcopatus Boſnæ, hi ſoli reipſa tales fuerunt. Ceterum quoque*

quot fuerunt extra ordinem, nullus umquam fuit re, sed nomine solum Episcopus Bosnæ, quia nullus eam lustravit, nec ingressus est. Sicuti & in præsentiarum Episcopus Bosnensis, alias Diacovensis, quid nisi nomine & censu, quod ex Dominio Diacovensi, tributo a regia cæsarea majestate propter jus patronatus illum nominandi, trahit, talis dicitur? reipsa autem nobis, & toti Christianitati Bosnensi numero ultra quam 50000. omne servitium, omnisque consolatio spiritualis deest; ni ex nostro ordine & provincia haberemus nobiscum Vicarium Apostolicum haud multis ante annis concessum. Nunc vero persequamur seriem Episcoporum Bosnensium, sive Diacovensium.

BENEDICTUS III. EP. BOSNEN. XXIII.

Nominatus est in privilegio Matthiæ regis Hungariæ, Tomco Marnavichio de Zuonich concesso an. 1469. Kalendis Martii, vocaturque *Benedictus electus & confirmatus Bosnen.*

MATTHIAS EP. BOSNENSIS XXIV.

Martinus Szentivanius *in Dissertatione Paralipomenica rerum memorabilium Hungariæ* Episcopatum Bosnensem Matthiæ refert ad ann. 1486. Quinquennio post e vita decessit. Extat diploma Matthiæ regis Hungariæ, quo immunitates Præpositi ecclesiæ B. Mariæ Magdalenæ ratas esse jussit an. 1489. IX. Kal. Julii. In eo nominatur *Stephanus electus Bosn.* Sed hujus electio frustra fuit; nam Matthiæ proxime successit

Stephanus Episc. Bosnensis electus.

LUCAS EP. BOSNENSIS XXV.

Lucas Ep. Bosnen. translatus ad Eccles. Chanadien.

De quo in tabulis Romanis actorum consistorialium: *Anno 1491. decima Januarii providit* (Innocentius VIII.) *de persona R. P. D. Lucæ Bosnensi Ecclesiæ in Hung. per obitum Domini Matthiæ ultimi illius possessoris vacanti.* Eumdem post biennium Alexander VI. transtulit ad Ecclesiam Chanadiensem in extremis Hungariæ finibus sitam: 1493. 4. *Novemb. absolvit R. P. D. Lucam Episcopum Bosnensem a vinculo &c. eumque ad Canadiensem Ecclesiam transtulit.*

GABRIEL EP. BOSNENSIS XXVI.

Gabriel Ep. translatus ad Sirmien.

Huic ecclesiæ, cum menses amplius quinque Episcopo caruisset, idem Alexander Papa VI. præfecit Gabrielem Polver, ut est in tabulis modo laudatis. 1494. 7. *Aprilis providit de persona D. Gabrielis Polver Bosnensi Ecclesiæ in Hungaria vacanti per translationem D. Lucæ de ipsa Bosnen. ad Canadien. factam, ut supra.* Cum præfuisset annos circiter septem, Bosnensem cum Sirmiensi Ecclesia commutavit. Dum Gabriel eidem ecclesiæ præsidebat, F. Angelus a Verbosa Franciscanus, vir eximiæ sanctitatis, plenus apostolici spiritus, & de re christiana Bosnensi in primis optime meritus, migravit ad superos anno 1498. Foinizæ in cœnobio S. Spiritus, ibique sepultus est, ac titulum Beati apud suos obtinuit.

MICHAEL EP. BOSNENSIS XXVII.

Anno 1502. 30. *Maji providit* (idem Alexander) *de persona Michaelis Chesulii Ecclesiæ Bosnensi vacanti per translationem D. Gabrielis ad Ecclesiam Sirmiensem dudum factam.* Ex iisdem tabulis. Hunc Martinus Szentivanius vocat *Michaelem Kesseru de Cybat.* Anno 1515. interfuit cum aliis Episcopis Hungariæ sollemnibus nuptiarum, quas Viennæ Ludovicus junior Hungariæ rex designatus cum Maria nepte Maximiliani Cæsaris celebravit, ut docet P. Nicolaus Schmitth. Jayczam, & aliquot alias urbes Bosnæ, quas Matthias recuperaverat, adhuc in potestate retinebant reges Hungariæ. In his cum religionis christianæ cultus liber esset ab omni metu & periculo, non solum Episcopis Bosnensibus tuto licebat consistere, & rebus divinis operam dare; sed etiam pontificalia sacra ibidem peragendi potestas per Sedem Apostolicam fieri solebat Episcopis finitimis, permissu tamen Antistitis Bosnensis, quod illis ad suas ecclesias Turcarum imperio subjectas accessus interclusus esset: cujusmodi potestatem per ea tempora Chrobatiensi, sive Tinniniensi, itemque Scopiensi Episcopis factam fuisse invenio in tabulis actorum consistorialium. *Anno* 1517. 20. *April. Providit in titulum D. Matthiæ de Vado . . . de Ecclesia Croaciensi sub Metropolita Spalatensi in partibus infidelium, concessitque licentiam exercendi pontificalia in civitate & diœcesi . . . Bosnensi; tamen de consensu Episcopi, & quod non teneatur &c. Anno* 1518. 10. *Decemb. Providit D. Benedicto lectori & canonico Bacchiensi de Ecclesia Scopiensi in partibus infidelium certo modo vacanti, cum retentione beneficiorum suorum; & licentiam concessit exercendi pontificalia in civitate & diœcesi Bosnensi, tamen cum licentia Episcopi, & quod non teneatur ad Episcopatum Scopiensem accedere.* Michaeli Chesulio in Episcopatum Bosnensem anno 1516. successit

DONATUS EP. BOSNENSIS XXVIII.

Hic nobis cognitus est, itemque ejus nobilissima familia ex epistola Francisci Pisauri Archiepiscopi Jadrensis, inscripta *Reverendo in Christo Patri D. Donato a Turre Episcopo Bosinensi & locum tenenti Vegliensis sal. &c.* Data est anno 1516. & servatur in Archivo Archiep. Jadren. Natalis a Turre Episcopus Vegliensis, cum Concilii Lateranensis caussa Romam profecturus esset, ne quid detrimenti e pastoris absentia caperet res christiana & ecclesiastica, ejus procurationem commiserat Donato fratri suo vel consanguineo. Huic autem Archiepiscopus Jadertinus in illa epistola virgines cœnobii SS. Angelorum commendabat; illumque admonebat, ut plenam integramque libertatem eligendæ Antistitæ eisdem relinqueret, neve illarum jura & privilegia diminutum iret.

GEORGIUS II. EP. BOSNENSIS XXIX.

Cognomen ei fuit Palisnæo, sive Palinoro, ut placet Szentivanio; quo teste, *Vir fuit omni scientia, & vitæ integritate clarus.* Occubuit cum aliis Hungaricis Episcopis anno 1526. in eo prælio apud Mohaczium, quo Ludovicus Hungariæ & Bohemiæ rex a Solimano Turcarum Imperatore victus cæsusque interiit. *Regem inter alios* (ut scripsit Nicolaus Isthuansius lib. V. de rebus Hungaricis) *complures etiam Episcopi sunt secuti, quos inter Georgius Palisnæus Episcopus Bosnensis, qui in ea expeditione plura gessit commendatione digna . . . Periit rex ipse, & cum Tomoreo Colociensi Archiepiscopo omnes*

nes fere Episcopi, videlicet Ladislavus Archiep. Strigonien. . . . & Georgius Palisnaus Bosnensis juris scientia clarus. Post cladem Mohaczianam secuta est anno proximo deditio arcis & urbis Jayczienfis, quam Solimanus post aliquot Bosinæ oppida capta, paucis ante annis frustra obsederat, ingentique clade repulsus fuerat. Ita universa Bosina sub Turcarum imperium recidit, cui etiamnum subest. In eo bello cœnobium Franciscanum, quod erat Sutesche in oppido Bosnensi, a Turcis eversum fuit, ac deinde induciis cum Solimano redintegratis, restitutum, de quo Vadingus Tomo VIII. Annal. *Cœnobium alterum ædificavit pius populus, & ampliavit rex Thomas prope pagum Sutescben & Curiam Bani, olim regum sedem, sub nomine S. Joannis Baptistæ, quod immanissimi Turcæ anno 1524. simul cum aliis tribus funditus everterunt, occisis partim Fratribus, partim mutilatis, aliis in fugam conversis. Cessante hoc turbine, datis magnis muneribus Turcarum præfectis, impetraverunt Patres facultatem locum aliqualiter restaurandi ex dirutis ruderibus; ibique magno Christianorum solatio &c. Pragrandis illic conspicitur crux a S. Bernardino, uti fertur, confecta, quæ aereas tempestates, Dæmonibus formidabilis, depellit.*

Jaycza, & omnis reliqua Bosina sub Imperio Turcarum recidit.

BLASIUS EP. BOSNENSIS XXX.

Hujus itemque proximi Episcopi notitiam acceptam referre debeo P. Lucæ Vladmirovichio viro clarissimo ex ordine Franciscano rigidioris observantiæ, quam mihi communicavit ex codice Illyrico Mf. cœnobii S. Mariæ de Zaostrogh; sed neutrius Episcopatum notis chronologicis consignavit. Uterque familiæ PP. Minorum S. Francisci alumnus fuerat. Blasium hunc e gente Cavacichia, cum Roma rediret, Turcæ per calumniam malitiamque criminati sunt illum attulisse vexilla Pontificis Romani, sub quibus milites cogeret, ac gentes illas sollicitaret ad Turcas expellendos, & regionem Pontifici tradendam. Ad necem quæsitus cum fugeret, in trajectu Drini fluminis submersus est. Rabies Turcarum versa cum esset in Patres Franciscanos, quos ejusdem proditionis participes esse calumniabantur, parum abfuit quin omnes interficerent. Grandi pecunia opus fuit ad vitam illorum tuendam, & Turcarum cupiditatem explendam. *De hoc habemus*, inquit P. Philippus, *quod insimulatus a Turcis proditionis patriæ, dum eos fugit, Drini fluminis suffocatur undis*.

THOMAS EP. BOSNENSIS XXXI.

Cujus caussa (inquit P. Lucas) plurimas & gravissimas Turcarum vexationes perpessi sunt Patres Franciscani; quibus se ut eximerent, non exiguam pecuniæ summam ab his persolvi oportuit. Huic enim idem, ac decessori, crimen proditionis falso ac malitiose affingebant: *Pater Thomas Skoroevich, de quo habemus, quod cum eamdem, ut mox diximus, insimulationem pateretur; provincia emendicatis eleemosynis non parva quantitatis eum justificavit pecunia enumerata.* Ex responsis P. Philippi. Episcopatum Blasii ac Thomæ brevem fuisse necesse est. Nam e Tabulis Romanis colligitur post Thomam plures annos ecclesiam Bosnensem suo & proprio Episcopo caruisse. Cum autem vacaret, ejus administratio committi solebat alicui e finitimis Episcopis, vel omnis rei christianæ procuratio in Patres Franciscanos incumbebat.

Interregnum Episcopale Bosnense.

ANTONIUS EP. BOSNENSIS XXXII.

Erat hic quoque ex ordine S. Francisci, quem Vicariæ Franciscanæ Bosnensi præpositum fuisse scripsit Martinus Szentivanius. Hunc anno 1573. Gregorius XIII. Episcopum Ecclesiæ Bosnensi longo intervallo restituit; ut scriptum est in tabulis actorum consistorialium sub anno 1573. *26. Augusti providit Ecclesiæ Bosnæ Argentinæ, quæ provincia Turcarum tyrannide jam annis centum & amplius* (idest ab interitu Stephani regis postremi) *opprimitur, & ab eo tempore proprio caruit Episcopo, de persona religiosi viri F. Antonii Poli de Matthæis ord. S. Francisci de observantia dictæ provinciæ Minorum; ipsumque dictæ ecclesiæ in Episcopum & Pastorem præfecit, cum potestate exercendi pontificalia non solum in sua ecclesia & diœcesi, sed etiam in locis finitimis sub dominio Turcarum, in quibus sunt Christi fideles, & proprium Episcopum non habent.* Cum dicitur Ecclesia Bosnensis Episcopo caruisse per annos centum & decem post Bosinam a Turcis captam, intermediorum Antistitum memoria exciderit oportet. Ceterum in his ipsis tabulis quatuor Episcopi nominantur, Matthias, Lucas, Gabriel, & Michael, quorum tres priores ad superius, quartus ad hoc sæculum pertinent. His adde alios quatuor Donatum, Georgium, Blasium, Thomam, qui licet tabulis consistorialibus adscripti non inveniantur, aliunde tamen constat eos in catalogum Episcoporum Bosnensium referendos esse. Quocirca interregnum episcopale, quod post Thomam secutum est, annis circiter quadraginta diuturnius esse non potuit. Quem Tabulæ Romanæ *de Matthæis*, eum P. Lucas Vladmirovichius lingua Slavonica *Matthæovichium* cognominavit. Hic cum Roma rediisset, eum Turcæ calumniari cœperunt, quod ingentem pecuniæ vim retulisset, ut Christianos largitionibus corrumperet, eosque ad defectionem ab imperio Turcico impelleret. Haud multo post cum apud Posegam urbem Slavoniæ diem obiisset, Turcæ agmine facto cœnobium Franciscanum invadunt, cuncta miscent, evertunt, scrutantur, ipsumque, in quo conditus fuerat, sepulcrum referant, ut quam sibi opinionis errore, vel potius malitia confinxerant, pecuniam invenirent. Ea non inventa Fratres adoriuntur, verberibus cædunt, necem minantur, nisi argentum expromant, quod ab illis reconditum esse ajebant. Nummos argenteos, quos regales vocant, amplius mille numerari oportuit, ut a direptione ac cæde abstinerent. Antonii morte res christiana Bosnensis ad interregnum rediit: nam ejus administrationem commissam fuisse invenio F. Nicolao Ugrinovichio Episcopo Samandriensi, cujus nomine jussuque F. Franciscus Crassus anno 1587. interfuit Concilio provinciali Spalatensi; in hujus enim actis ita legitur. *Reverendus F. Franciscus Crassus de Arbe Sacræ Theologiæ magister ord. Min. Convent., sancti officii Vicarius pro Reverendissimo Patre D. Nicolao . . . Episcopo Samandriensi, & administratore Ecclesiæ Bosnen. Argentinæ.*

F. Nicolaus Ugrinovichius administrator Eccles. Bosnen.

FRANCISCUS EP. BOSNENSIS XXXIII.

F. Franciscus de S. Stephano minister provincialis ordinis FF. Minorum de observantia Bosnensis Episcopus confirmatus 14. Novemb. 1588. Martinus Szentivanius. Idem confirmant tabulæ Romanæ sub anno 1588. 14. *Novemb. Providit* (Sixtus V.) *Ecclesiæ Bosnensi, in regno eodem a Turcis jampridem occupato & vastato, per obitum Antonii Episcopi pastoris solatio destitutæ, de persona religiosi viri F. Francisci ejusdem provinciæ Bosnæ Argentinæ, ex ordin. Min. de observantia, Sacræ Theologiæ professoris a suo superiore probati; ipsumque dictæ ecclesiæ in Episcopum præfecit, cum facultate visitandi ecclesiam & diœcesim Belgradi, locaque finitima Turcarum tyrannide oppressa, in quibus nullus est Episcopus catholicus, & in eis pontificalia munia exercendi, prout dicto Antonio prædecessori concessum fuerat, cum decreto, quod antequam possessionem adipiscatur, fidem profiteatur.* Inter Antonium & Franciscum unus saltem, alterve annus sedis vacantis intersuerit oportet: quippe anno superiori 1587. ab Episcopo Samandriensi rem christianam Bosnensem administratam fuisse constat. Ex codice Ms. P. Lucæ huic *Ballichevichii* cognomen fuit. Cum Romam ire decrevisset, hinc sibi oblatam putarunt Turcæ occasionem dolos & fraudes in eum commoliendi. Vide jam quid excogitaverint. Idcirco eum Romam proficisci ajebant, ut summo Pontifici tributa deferret, quæ a Christianis Bosnensibus exegerat. Cum ergo cognitum esset illum Romani itineris caussa venisse in oppidum Zaostrogh, illuc aviditate & furore inflammati advolant. Sed ille de scelerata coitione certior cum factus esset, jam discesserat; & cum ad littus petere festinasset, celeri navicula delatus in scopulum S. Georgii se abdiderat. Incredibile dictu est quam irato animo tulerint prædam illam, quam & opulentam & certissimam fore sperabant, sibi propemodum e manibus ereptam esse. Efferati rabie iram furoremque omnem effundunt in cœnobium Franciscanum. Præsidem Paullum Jachichium suppliciis torquent acerbissimis, ut ab eo vocem exprimant indicem loci, ubi Episcopus & tributum latebant; nihil proficiunt; monasterium expilant, & quidquid invenire potuerunt, simul cum equis Episcopi abstulerunt. Ut vero a cædendis cruciandisque Fratribus abstinerent, libertas, salus, ac vita nummis regalibus quamplurimis redimenda fuit. Francisco Episcopo interregnum pontificale plurium annorum subjiciunt Tabulæ Romanæ.

Direptio cœnobii Franciscani.

Franciscus Ballichevichius Ep. Bosnensis vixit usque ad an. 1615. quo superstite tres Ep. Bosnenses nominati, & confirmati a Sede Apostolica.

Verum P. Philippus de Ochievia, seclusso omni interregno ex tabulis suæ provinciæ vitam & Episcopatum P. Francisci Ballichevichii usque ad annum decimum quintum proximi sæculi perduxit. *De hoc habemus*, inquit, *in nostris protocollis, quod anno D. 1587. electus fuerit in ministrum provincialem. Subinde anno 1589. consecratus fuit pro Episcopo Bosnensi. Hic anno 1607. in festo S. Matthiæ consecravit ecclesiam S. Spiritus Foinicæ. Obiit vero 1615. die 2. Februarii in eodem conventu nostro S. Spiritus Foinicæ; & in eadem ecclesia mox laudata sepultus est inter altare Annunciationis, & S. Francisci.* Cum his optime cohærent quæ in suis ad Sacram Congregationem litteris scripsit Marinus Archiepiscopus Antibarensis, idemque Primas regni Serbliani. Hic anno 1610. cum ex mandato Sedis Apostolicæ Serbliam & finitimas regiones lustraret, Bosinam refertam reperit Christianis ritus latini, singulari probitate ac religione præditis, ut ipse ait, quos assidua cura & diligentia ad omnem recte credendi pieque vivendi rationem erudiebant, ac divinis mysteriis impertiebant Patres Franciscani de observantia cognominati *sub regimine*, inquit, *unius Episcopi, qui vocatur P. Franciscus Ballichbius* (idest Ballichevichius) *ex eadem D. Francisci disciplina ac familia*. Hæc si vera sunt, si Franciscus Ballichevichius Episcopus Bosnensis anno 1610. adhuc superstes erat, quin immo ex monumentis provinciæ Franciscanæ Bosnensis vixit usque ad annum 1615.; tabulis consistorialibus quid facies, quæ Francisco demortuo interregnum aliquot annorum subjiciunt, deinde inter annos 1600. & 1610. tres ipsos Episcopos interjiciunt Aloysium de Vilasko, Franciscum Erghelium, & Joannem Thelegdinum? Hæc inter se pugnantia optime vidit P. Philippus. *Constat*, inquit, *quod P. Franciscus Ballichevich vixerit in Episcopatu Bosnensi annis 26. si non plus. Mirum igitur qui potuerunt esse Episcopi Bosnenses eadem tempestate alii usque ad annum 1610. quibus annis P. Franciscus Ballichevich vivebat, cum sit mortuus an. 1615. Putaverimus id ita conciliari debere, quod P. Franciscus Ballichevich forte a S. Congregatione fuit factus prius Episcopus Bosnensis, quam a Corona Hungarica, quæ jus patronatus sibi vendicat, propositus: quocirca illi alii durante vita hujus solum nominati fuerant, non vero consecrati; nam etiamnum plures sunt in Hungaria Episcopi inconsecrabiles nominati pro Dalmatiæ Episcopatibus, propter nescio qualem prætensionem; in quibus tamen extant Episcopi consecrati pro eodem titulo.* Hæc ille scienter ac præclare, quibus pauca explicationis gratia subjungere libet. Hisce temporibus Imperatores usurpare cœperunt, vel potius jampridem usurpabant jus nominandi Antistites Bosnenses, sive quod obtinerent regnum Hungariæ, ad cujus ditionem olim Bosina pertinebat, sive quod eorumdem concessu Episcopi Bosinæ sedem Diacovi constituissent in urbe Slavoniæ Archiducibus Austriæ subjecta. Itaque cum Franciscus Ballichevichius regia & cæsarea nominatione caruisset, quamvis legitimus esset Bosinæ Episcopus a Sede Apostolica constitutus; tamen perinde ac si Episcopatus ille ac titulus episcopalis vacaret, Rodulphus II. Imperator anno 1600. Aloysium de Vilasko, ac deinde alii Imperatores alios atque alios Episcopos Bosnenses nominarunt. Clemens VIII. ut lites vitaret, & paci consuleret, Rodulpho morem gessit, & administratione episcopali Francisco relicta, quem Cæsar nominaverat, Bosnensem Episcopum recepit atque approbavit; itemque Paullus V. eodem Rodulpho postulante Franciscum Erghelium anno 1607. & Joannem Thelegdinum anno 1610. quem Matthias rex Hungariæ futurus Imperator designaverat, Episcopos Bosnenses creavit. Sed post Thelegdinum quatuor Episcopos ab Imperatoribus Hungariæ regibus nominatos invenio, qui pontificia approbatione caruerunt, ut infra dicemus. Reliquos deinceps, quos Cæsares reges Hungariæ nominarunt, Pontifices itidem approbarunt. Sed præter eos, qui ex ordine Minorum S. Francisci delecti sunt, ceteri omnes propemodum umbratiles, ac titulo tenus Episcopi fuerunt, qui nunquam ecclesiam sibi decretam adierunt, ejusdem

dem administratione vel alterius ecclesiæ Episcopis, vel Fratribus Franciscanis relicta; ut nobis significavit P. Philippus in suis ad nostra interrogata responsis, *Notandum est*, inquit, *quod post invasionem Turcarum, qui fuerunt de nostro ordine sive Episcopi, sive administratores Episcopatus Bosnæ, hi soli reipsa tales fuerunt. Ceterum quotquot fuerunt extra ordinem, nullus umquam fuit re, sed nomine solum Episcopus Bosnæ, quia nullus eam lustravit, nec ingressus est &c.* Hi ergo sedem habent Diacovi, & hanc urbem, cum villis circumjectis agri Diacovensis, ex donatione Archiducum Austriæ non solum ecclesiastico, sed etiam civili jure atque imperio administrant.

Itaque post obitum P. Francisci anno 1615. extincti, procuratio Ecclesiæ Bosnensis commendata fuit P. Antonio ex eodem ordine Minorum Episcopo Scardonensi, ut idem P. Philippus ex tabulis suæ provinciæ testatur, qui Bosnensium Episcoporum absentium partes & officia peregit usque ad annum 1625. quo quidem anno, vel sequenti mortuus est *Foinicza, & sepultus est ibidem in ecclesia S. Spiritus coram Conceptionis altari*. Huic in administrationem Ecclesiæ Bosnensis a Sede Apostolica suffectus est F. Thomas Ivchovichius itidem Episcopus Scardonensis, de quo paullo post. Nunc vero seriem episcopalem persequemur, quæ constat ex illis Episcopis, quos reges Hungariæ nominarunt, & Pontifices Romani vel approbarunt, vel non admittendos esse censuerunt, hisque adjungemus Episcopos extraneos administratores, qui absentium vice functi sunt.

ALOYSIUS EP. BOSNENSIS XXXIV.

Aloysius Ep Bosnen. vivente adhuc Francisco.

Nominatus a Rodulpho II. Imperatore ac rege Hungariæ. Cæsaris voluntati ut obsequeretur, nominationem ratam habuit Clemens VIII. anno 1600. cum Franciscus Ballichevichius Episcopus Bosnensis adhuc viveret; sed neque ipsum, neque ejus decessores Rodulphus pro legitimis Episcopis habebat, quod cæsarea ac regia nominatione caruissent; proptereaque sedes illa inde usque a multis annis quodammodo vacasse dicitur in actis consistorialibus sub anno 1600. 20. *Decembris ad nominationem Cæsaris providit Ecclesiæ Bosnensi a longo tempore certo modo vacanti de persona presbyteri Aloysii de Vilasko Vesprimiensis cum dispensatione super defectu gradus*. Hunc Szentivanius vocat *Georgium Vilaki, sed juxta Archivum Romanum*, inquit, *Ludovicus appellatus est*. Franciscus tamen jussus est retinere administrationem Ecclesiæ Bosnensis, & Aloysii absentis vicem præstare, ut supra dictum est.

FRANCISCUS II. EP. BOSNEN. XXXV.

Franciscus II. translatus ad Ecclesiam Vesprimien.

Erat præpositus Ecclesiæ Zagrabiensis, eique Paullus V. postulante Rodulpho Imp. & rege Hungariæ, Episcopatum Bosnensem contulit anno septimo hujus sæculi decimi septimi, cum potestate retinendi Sacerdotii Zagrabiensis. Ex Tabulis Romanis sæpe laudatis sub anno 1607. 4. *Novemb. Ad nominationem Cæsareæ Majestatis præfecit Ecclesiæ Bosnensi in partibus infidelium D. Franciscum Erghelium Zagrabien. Eccles. præpositum, cum retentione præposituræ*. Eumdem triennio post, exsoluto vinculo, quo huic Ecclesiæ obstrictus erat, ad Vesprimiensem Ecclesiam transtulit.

JOANNES IV. EP. BOSNENSIS XXXVI.

De quo in tabulis act. consist. sub an. 1610. *Eadem die* (idest 22. Januarii) *ad nominationem ejusdem* (idest Matthiæ regis Hungariæ & Archiducis Austriæ) *providit* (Paullus V.) *Eccl. Bosnensi a Turcis occupatæ, per translationem Francisci Erghelii vacanti, de persona Joannis Thelegdini, ætatis annorum 36. presbyteri, S. Theologiæ periti, cum retentione præposituræ majoris in Ecclesia Strigoniensi, ex cujus fructibus, qui in annos singulos æstimantur ad duo millia florenorum illarum partium, possit dignitatem sustentare*. In his tabulis usque ad annum 1631. nullum Episcopum Bosnensem creatum invenio. Huic tamen intervallo quatuor Episcopi, quos Martinus Szentivanius commemoravit, innecti possunt, qui licet nominati fuerint ab rege Hungariæ, approbatione tamen Sedis Apostolicæ caruerunt.

THOMAS II. EP. BOSNENSIS XXXVII.

STEPHANUS II. EP. BOSNEN. XXXVIII.

JOANNES V. EP. BOSNENSIS XXXIX.

VINCENTIUS EP. BOSNENSIS XL.

Quatuor Episcopi a Rege Hungariæ nominati, sed a Sede Apostolica non admissi.

Hi quatuor, Thomas cognomento *Balasfius* anno 1618. Stephanus *Senney* anno 1622. Joannes *Posgai* anno 1628. & Comes Vincentius *Zuggoni*, incertum quo anno, nominati quidem fuerunt ab rege Hungariæ, sed a Sede Apostolica approbationem aut non postularunt, aut non obtinuerunt. Extat decretum Sacræ Congregationis editum anno 1625. descriptum in codice Collegii de Propaganda n. 48. cujus tergo inscriptum est: *Illyricum, Hungaria, Bosina*. Declaratur jus nullum esse regibus Hungariæ nominandi Episcopos ecclesiarum, quæ intra fines Hungariæ non continentur; ac sæpius rejectæ esse dicuntur nominationes Episcoporum, quos iidem reges elegerant ad regendas ecclesias *Bosinæ, Transilvaniæ, Samandriæ, Nonæ, Auxeri, Scardonæ, Sardicæ, Macarschæ, Corbaviæ &c.* In aliis codicibus ejusdem archivi notatum invenio facilius ac libentius Episcopos a Pontifice Romano electos, quam a rege Hungariæ nominatos in ecclesias & regiones ditionis Turcicæ admitti. Sed huic decreto, qua pertinet ad Bosnensem Ecclesiam, abrogatum vel derogatum fuerit oportet anno 1631. ac deinceps semper; ut apparet ex illis, qui deinceps creati sunt Episcopi Ecclesiæ Bosinensis.

Administratores Eccl. Bosnensis P. Antonius de Posega, & P. Thomas Ivkovich Episc. Scardonenses.

Dum quatuor illi, quos supra nominavi, Episcopatus Bosnensis titulum gerebant; ecclesiam illam administravit ex mandato Sedis Apostolicæ P. Antonius de Posega Episcopus Scardonensis post obitum Francisci Ballichevichii usque ad annum 1625. deinde F. Thomas Tvkovich itidem Scardonensis Antistes, cui ejusdem ecclesiæ procuratio commendata fuit, ut est in tabulis consistorialibus. *Anno 1625. 28. Octobris providit* (Urbanus VIII.) *Eccles. Scardonen. in partibus infidelium existenti de persona F. Thomæ Hivcovic Bosnensis ministri provincialis Bosnæ Argentinæ, ordinis Min. de observantia, cui commissa fuit administratio Ecclesiæ Bosnensis, & aliarum vicinarum ecclesiarum, quæ pastoris cura destitutæ sunt*. De hoc, inquit P. Philippus, *in monumentis nostris habemus, quod dum laudabilissime fungeretur pro secunda vice officio mini-*

ministri provincialis, anno 1627. Spalati in Dalmatia consecratus fuit pro Episcopo Scardonensi, & administratore Bosnensi in Martio. Hic postquam in omnibus gradibus dignitatum in provincia ac tandem dignitate pontificia laudabiliter fuisset versatus, qui multis encomiis honoretur, dignus; multis sibi religiosis Fratribus assistentibus, Arauzona, vulgo in Jaicze, an. D. 1633. in Martio piissime obiit, ibidemque in ecclesia S. Joannis Baptistæ, quæ in campo quodam solitario adhuc ad præsens extat, sepultus est.

JOANNES VI. EP. BOSNENSIS XLI.

Natione Bosnensis erat, oriundus ex antiquissima & nobilissima gente Marcia, seu Marnavitia, cujus originem ipse in eo libro, quem subjecit huic titulo: *Indicia vetustatis & nobilitatis familiæ Marciæ, vulgo Marnavitiæ Nissensis;* a Principibus sive Dynastis Nissæ, celeberrimæ olim in Dardania civitatis, repetit; ejusque seriem genealogicam tum viris bello & pace clarissimis fecundam, tum rerum præclare gestarum, & militarium ac civilium honorum splendore clarissimam, tum denique Imperatorum & regum cognatione vel affinitate illustrem, ad sua usque tempora perduxit. Cum se ipse in suis libris ante Episcopatum editis *Bosnensem* appellet, satis declarat originem suam, si non ultimam, certe proximam ad Bosnenses referendam esse; & sane gens Marnavitia in regno Bosnensi & prædia & castella non pauca possidebat. Ab Joanne tritavo, cui nomen erat Tomko, viro bellicis laudibus cumulatissimo, qui eximiam & perutilem operam Stephano Tuartko II. regi Bosnensium, ac postea Matthiæ Hungariæ regi navavit, alterum cognomen gens Marnavitia sibi adoptavit, quod tum Joannes, tum ejus majores antiquo cognomini præponere solebant, seque Tomkos Marnavitios cognominabant.

Joannis genus in primis nobile, & ingenis.

Joannes noster primam ætatem humanis pariter divinisque disciplinis excoluit, & multa ingenii sui & doctrinæ monumenta typis edita reliquit. Adolescentiam ac juventutem magna ex parte Romæ transegit. Rerum antiquarum scientiam, ut in adolescente non vulgarem, admirabatur Cardinalis Baronius; ejusque variam ac multiplicem eruditionem plurimi faciebant tum doctissimi urbis & curiæ Romanæ præsules, tum ipsi Cardinales, præsertim Petrus Cardin. Patzmanus Archiepiscopus Strigoniensis, Franciscus Cardinalis Barberinus, Julius Card. Sacchetus, & alii, quorum consuetudine familiari atque adeo domestica utebatur. Ecclesiasticæ militiæ cum a puero nomen dedisset, creatus est Canonicus Sibenicensis, ac deinde Archidiaconus Ecclesiæ Zagrabiensis: utroque enim titulo utitur in suis libris, quos antequam Episcopus crearetur, in lucem emisit. Ob insignem generis nobilitatem, ingenii & doctrinæ præstantiam Romana civitate donatus est: id quod testatum esse voluerunt tres conservatores urbis Franciscus Ravenna, Hieronymus Mutus, Christophorus Cincius amplissimo diplomate, ex quo pauca decerpere libuit. *Quamobrem cum D. Joannes Tomcus Marnavitius, Marci filius, Archidiaconus cathedralis, & Canonicus Zagrabiensis Ecclesiæ, Sacræ Theologiæ Doctor, nec non Protonotarius apostolicus, & sacrorum librorum Illyricæ linguæ auctoritate apostolica reformator, ortus sit ex nobilissima familia summis regibus Christiani orbis consanguinitate juncta,* (hic ejus majores rerum gestarum gloria & honorum titulis clarissimi nominatim percensentur) *ac etiam ob egregias dicti Joannis dotes, quibus magnis principibus per diversas orbis partes, in primis vero Apostolicæ Sedi egregiam operam navavit & navat magno Reipublicæ christianæ Romanæque commodo; nec non ob eximia ejusdem ingenii monumenta variis linguis publicæ utilitati hactenus evulgata, denique ob diuturnum ejus in alma urbe, magna apud principes viros & omnes ordines gratia laudeque incolatum, dignissimus sit, qui summo S. P. Q. R. judicio, intentissimo studio in Romanam civitatem adsciscatur; placere D. Joannem Tomcum, virum nobilem, ac rebus omnibus ornatissimum, virtutis integritatisque nomine præstantissimum, omnibus carissimum, deque nomine Romano optime meritum, cujus studiis Respublica nostra adjuta in dies augeatur, ipsum, nec non ab ipso, si qui venerunt, liberos posterosque, Romana civitate donari, ornarique omnibus præmiis ac privilegiis &c. Anno ab orbe redempto MDCXXXI. IX. Kal. Martii.*

Fit Canonicus Sibenicensis, deinde Archidiaconus Zagrabiensis.

Anno eodem 1631. Urbanus VIII. eum Bosnensibus Episcopum dedit, ut docent Tabulæ Romanæ sub an. 1631. 10. *Novembris providit Ecclesiæ Bosnensi juris Ungarici, a cujus vacationis die plures fuerunt ad eamdem per reges Ungariæ nominati, non tamen a Sede Apostolica confirmati, in persona R. D. Joannis Tompki Marnavitii Presbyteri Sibenicensis, Romæ præsentis, a rege Ungar. nominati.* Anno proximo post ejus creationem episcopalem adhuc Romæ versabatur, ut declarat opusculum eodem anno in lucem editum, quod scripsit *De vetustate & nobilitate familiæ Martiæ, vulgo Marnavitiæ Nissensis,* inscripsitque *Joanni Tomko Marnavitio sacræ militiæ hospitalis S. Joannis Hierosolymitani in Melitensi conventu religioso equiti:* Epistola ad eum data est *Romæ Kalendis Maji anno 1632. ex palatio Eminentissimi Principis Petri Cardinalis Patzmani Archiepiscopi Strigoniensis.* In fronte libri prostat ejus effigies, capite tonso, barba prolixa, æneis typis impressa, cum hac epigraphe circum incisa: *Joannes Tomcus Marnavitius ex Principibus Nissæ, Comitibus de Zuonik, DD. in Voynizza & Kamengrad, Episcopus regni Bosnæ.*

Ab Urbano VIII. Ep. Bosnensis creatur.

Anno 1632. demandata illi fuit visitatio apostolica cœnobiorum totius ordinis S. Paulli primi Eremitæ: de qua visitatione in annalibus ejusdem ordinis Viennæ an. 1663. in lucem editis lib. 2. cap. 46. hæc litteris prodita invenio. *Incidit anno 1632. supra totum ordinem visitatio apostolica ad instantiam quorumdam nostratum, & Em. Petri Pazmani Card. S. Hieronymi, Archiep. Strigonien. qui jampridem, nempe an. 1624. scriptis ad capit. generale hortatoriis litteris Patres congregatos animavit, ut ordo S. Paulli Anachoritæ, olim in Hungaria celeberrimus, quoad fieri posset, in veterem disciplinam eorumdem consilio refloresceret, & ita in præsentiarum occurrentibus malis obviam progrederetur; ne apostolica visitatione, cujus executionem sibi ab eadem sacra Sede commissam asserebat, opus habere videretur. Illis tamen monita negligentibus, Cardinalis Petrus cum nostris, evoluto octennio, necessitatem reformationis Romano Pontifici insinuat: qui cum Sac. Congregationi de propag. fide rei negotium committeret, illa Joannem Tomko Episcopum Bosnensem, lectorem*

Ex mandato S. Cong. de Propag. provinciã Hungaricam ordinis S. Paulli lustravit, & reformavit.

rem & Canonicum Zagrabiensem huic muneri obeundo destinavit. Erat vir ipse amantissimus religionis nostræ, qui considerato Patris Generalis zelo, cum pietate & prudentia mixto, amplum memoratæ Congregationi in ejusdem laudes testimonium perscripsit; assumptoque eo in socium itineris, munus sacræ visitationis in Hungaria feliciter executus est. Ne tamen memoratus Tomko eodem jure reformandi ordinis in provincia Polona uteretur &c.

Itaque lustratione provinciæ Paullinæ Hungaricæ perfunctus, Romam rediit; eratque in urbe anno 1634. quippe ex mandato Pontificis Ædem Hieronymianam collegii & hospitalis Illyrici, vetustate collabentem, & ære sumptuque Cardinalis Patzmani restitutam consecravit, ut docet inscriptio ibidem apposita: *Urbani VIII. Pont. O. M. jussu ecclesiam hanc titularem Petri Patzmani S. R. E. Cardinalis, & altare die* VIII. *Mensis Octobris A. D. MDCXXXIV. Joannes Tomco Marnavitius Episcopus Bosnensis, Congregatione Illyrica procurante, consecravit.*

Ædem Hieronymianam Romæ consecravit.

De rebus in Episcopatu gestis nihil litteris proditum invenio. Pastoralis muneris adjutores habuit Patres e Franciscana familia, quibus christiani gregis pascendi regendique curam præcipuam commisit, cum ipse plerumque abesset, aut semper abfuerit. Per eos annos Ecclesiam Bosnensem post P. Thomam Ivcovichium administravit P. Hieronymus a Vares Episcopus Drivastensis usque ad annum 1640. *De hoc*, inquit P. Philippus, *nobis sunt monumenta, quod anno 1635. consecratus fuerit Ragusii pro Episcopo Drivastensi, & administratore Bosnensi. Hic mortuus jacet in ecclesia S. Joannis Baptistæ Suttiscæ in Bosina, apud altare majus in cornu Evangelii, in sepultura lapidea, super quam distinctissime legitur latine ita: Hic jacet Reverendissimus D. Hieronymus Bogol a Vares ord. Min. Episcopus Drivastensis. Obiit die 2. Jan. 1648. Porro notandum est, quod hic non administraverit Bosnensem Episcopatum usque ad mortem, sed solum usque ad an.* 1640.

F. Hieron. Episcopus Drivasten. Administrator Ecclesiæ Bosnen.

Anno post susceptum pontificatum octavo exeunte Joannes Tomcus e vita migravit. Sed neque ubi supremum diem obierit, neque ubi sepultus fuerit, mihi compertum est. Opinio est eum Romæ obiisse, ut ex litteris Zagrabia mihi redditis intellexi. Præclaram nominis sui memoriam posteris reliquit libris sane multis, tum sacra, tum profana eruditione refertis, partim editis, partim manuscriptis; qui nobis ad historiam Illyricam & Dalmaticam illustrandam adjumento fuerunt. Quos illis titulos præfixit, hi sunt: *Unica gentis Aureliæ, Valeriæ, Salonitanæ Dalmaticæ Nobilitas*, ex qua cum alii Imperatores Romani, tum vero Diocletianus, & plures Divi Divæque, quos colit christiana religio. *Regia sanctitatis Illyricanæ Fecunditas*, duorum ac viginti virorum & mulierum eximia sanctitate illustrium vitas complectens. *Sacra Columba Venerabilis Capituli AA. RR. DD. Canonicarum S. Petri Romaricensis ab impostura vindicata suæque origini restituta. Indicia vetustatis & nobilitatis familiæ Marciæ, vulgo Marnavitiæ Nissensis. S. Felix Episcopus & Martyr Spalatensi urbi Dalmaticæ, Croaticæ Metropoli, Primatialique, & veritati vindicatus. Vita B. Augustini Casotti Patricii Traguriensis ex ordine Dominicano, Episcopi Zagrabiensis, ac deinde Lucerinæ. Vita Magdalenæ Modrussiensis sanctæ mulieris, quæ cœnobium Arbense sacrum Virginum S. Antonii fundavit. Oratio in laudem Fausti Verantii Sibenicensis, Episcopi Chanadiensis in Ungaria. Vinea Domini. Acta Marcelli Pontificis, qui Cajo successit post Marcellinum. Dialogi de Illyrio. De Rebus Dalmaticis &c.*

Tituli librorum ab Joanne Episc. editorum.

THOMAS III. EP. BOSNENSIS XLII.

Joannis decessoris consanguineum fuisse cognomen Marnavitii declarat. Inter Patres Franciscanos rigidioris observantiæ cultores vitam degebat ex eorum sanctissima disciplina. Joannis defuncti egregia merita, ut aliqua suæ erga illum benevolentiæ significatione, grataque memoria prosequerentur, Ferdinandus II. Imperator idemque rex Hungariæ, & Urbanus VIII. Pontifex Max. Thomam ei propinqua cognatione conjunctum, & fortasse fratris filium, alter quidem nominavit, alter creavit Episcopum Bosnensem. *An. 1639. 3. Octobris providit Ecclesiæ Bosnensi vacanti per obitum Joannis Tomki, de persona F. Thomæ Marnavitii ordin. Min. de observantia a Serenissimo Cæsare, uti rege Ungariæ, nominati.* Huic opus non fuit administratore, seu Vicario, qui Bosnensibus episcopalia officia præstaret; nam ipsemet ad gubernaculum ecclesiæ suæ accessit, seditque; de quo P. Philippus. *F. Thomas Pilash seu Margniavich Episcopus Bosnensis. De hoc in Regesto habemus, quod anno D. 1639. Sibenici in Dalmatia fuerit consecratus pro Episcopo Bosnensi. Et obiit Vellicæ in Slavonia in conventu nostro 1645. ibidemque sepultus in Ecclesia nostra S. Augustini.* Hoc rebus humanis exempto, electus fuit, sed non consecratus

JOANNES HIERONYM. EP. BOSN. XLIII.

Non aliunde nobis cognitus est, nisi e diplomate Cæsareo, quod Ferdinandus III. Imperator anno 1645. Joannem Andream Jadertinum titulis atque insignibus virorum nobilium donavit. In eo, ex antiquo more regum Hungariæ, hic etiam cum Episcopis illarum partium ditionis Austriacæ nominatur. *Martinus Bogdanus electus Zagrabiensis, Benedictus Kysdiel electus Sirmiensis, F. Georgius Belavichius electus Tinniniensis, F. Joannes Hieronymus de S. Petronilla electus Bosoniensis, Petrus Marianus electus Seniensis & Modrussiensis &c. Fratris* prænomen Joni appositum, itemque cognomen de S. Petronilla satis declarat eum ex familia religiosa, & Franciscana quidem, ut ego arbitror, ad sedem Bosnensem designatum fuisse. Sed ex Appendice, quam Episcopis Bosnensibus subnectemus, Fr. Thomæ Marnavitio videtur proxime successisse

MARIANUS EP. BOSNENSIS XLIV.

Erat genere Bosnensis, cognomento Maravichius, natus in oppido Plumbi, quod situm est in partibus extremis Bosnæ ad orientem; atque in sodalitatem Minorum S. Francisci ab ineunte adolescentia nomen dederat. Fratrem habebat Franciscum nomine, copiosum plane & locupletem, qui haud exigua pecuniæ summa creditoribus soluta, cœnobium Plumbense magno ære alieno liberavit. Ejus fratrem Marianum Patres Bosnenses grati animi caussa primum cœnobii Plumbensis rectorem, deinde provincialem ministrum elegerunt. Utraque ejus electio visa est aliquibus simoniaca labe infecta esse; eam ob caus-

caussam jussu P. Ministri Generalis Romam accersitus cum esset, egregie se purgavit, omnemque tum a se, tum a suffragiis sibi collatis ejusmodi maculæ suspicionem dimovit. Cum in utroque Fratrum suorum regimine illustre virtutis ac vigilantiæ specimen dedisset, factus est Episcopus Dumnensis anno 1645. Eum biennio post Innocentius X. ad Ecclesiam Bosnensem transtulit, ut docet epistola pontificia, data IX. Kal. Augusti an. 1647. & inscripta *F. Mariano Episcopo Bosnensi*, qua *absolvitur ab Ecclesia Dumnensi, & transfertur ad Ecclesiam Bosnensem*. In Appendice quædam alia de ejus electione videri possunt. De Rama, quæ appendix est non exigua regni Bosnensis, aliquid controversiæ fuit Mariano cum Petro Cacichio Episcopo Macarensi; uterque enim regionem illam sibi vindicabat. Sacra Congregatio anno 1650. judicavit secundum Episcopum Bosnensem, decrevitque Ramam *membrum* esse hujus diœcesis, ut testatur F. Matthæus Benlichius Episcopus Belgradensis in suis ad Sacram Congregationem litteris datis III. *Kal. Junii an. 1666.* Si enim, inquit, Rama detrahenda esset Episcopo Bosnensi, potius Dumnensi diœcesi, unde propius abest, quam Macarensi adjudicanda esse videretur. Cum in Bosina mira paucitas esset Presbyterorum sæcularium, eadem Sacra Congregatio potestatem fecit Mariano eligendi ex ordine regularium Sacerdotes spectatæ virtutis & doctrinæ, qui parœciarum curam susciperent; ac præterea indidem sumendi Vicarium generalem, cujus opera ac ministerio ad regendam ecclesiam uteretur. Huic Ecclesiæ Marianus annos fere tredecim summa cum laude præfuit; & non magis ætate, quam laboribus curisque apostolicis confectus ad superos migravit anno 1660. in cœnobio Plumbensi, & ibidem honorifice sepultus est. Quod pro salute animarum, ac divini cultus incremento plurimas & gravissimas ærumnas tum ipse susceperit, tum a Turcis illatas fortiter constanterque sustinuerit; eum martyrem vocat F. Georgius Dobrievichius in quadam sua epistola; eumque vel in ipsa morte invictæ patientiæ & singularis sanctitatis exempla omnibus, qui aderant, præbuisse affirmat. Huc addere libet, quæ breviter P. Philippus de P. Mariano Episcopo Bosnensi. *De quo*, inquit, *notatum legimus in regestis nostris: Anno 1647. translatus fuit Fr. Marianus Maravich a Dumnensi Episcopatu ad Bosnen. retenta administratione Episcopatus Dumnensis, quem consecratum fuisse Ragusii supra diximus. Mortuus est Plumbi 1660. die 14. Septembris, ibidemque sepultus est in Ecclesia B. M. V. in conventu nostro.* Chiolnichius mortuum esse & sepultum ait Diacovi, ut videre est in Appendice. Huic in sedem episcopalem subrogatum tradit Martinus Szentivanius Fr. Matthæum Bealichium an. 1662. Sed cum hic tacitus prætermissusque sit ab historicis & Scriptoribus Franciscanis, ego sane illum in catalogum Episcoporum Bosnensium inferre non ausim. Verisimilius est ecclesiam illam post obitum Mariani plures annos proprio Episcopo caruisse; ejusque administrationem demandatam esse Dumnensi, vel Macarensi Episcopo. Anno 1662. F. Franciscus Svimirovichius ex Episcopo Pristensi Archiepiscopus Achridensis jussu Pontificis cum titulo ac potestate Visitatoris apostolici Bosinam perlustravit, obstititque conatibus Patriarchæ Pechiensis schismatici, qui jurisdictionis proferendæ cupidus vetuerat Patres Franciscanos Bosnenses rem divinam facere, & christianam plebem sacris mysteriis impertire, nisi antea facultatem ab se impetrassent. Hæc e codicibus Mss. Archivi de Propaganda fide.

Marianus e Dumnensi ad Bosnen. Ecclesiam translatus ab Innocentio X.

Rama membrum diœcesis Bosnensis.

Interregnum Episcopale.

Archiep. Achriden. visit. apostolicus Bosinæ.

NICOLAUS II. EP. BOSNENSIS XLV.

Patria illi fuit Plumbum Bosnæ oppidulum, de quo supra dictum est, unde cognomen traxit. Ordini Franciscano severioris observantiæ adscriptus, in monasterio Plumbensi vitæ religiosæ tirocinium posuit, & virtutum omnium, quæ in hunc statum cadere possunt, illustria documenta dedit. Acri & excellenti ingenio præditus fuit. Cum in studiis rerum humanarum ac divinarum magnos progressus fecisset, Labaci in urbe Carnioliæ, Theologiam Fratribus junioribus tradere jussus, plures annos huic scholæ præfuit, ac discipulis suis non magis doctrina, quam exemplo profuit. Juris civilis ac pontificii admodum peritus fuit; & quantum in utroque præstaret, tum satis ostendit, cum de quibusdam locis ac monasteriis orta esset controversia inter Patres Franciscanos Bosnenses & Hungaricos: hi siquidem cum Turcæ regiones illas occupassent, ea loca deseruerant; illi vero tum rogatu earum gentium, tum concessu Imperatorum ac Pontificum in eadem successerant, & per annos fere centum retinuerant sub imperio Turcarum, constantem assiduamque operam rei christianæ navantes. Loca autem illa & monasteria, postquam Turcis erepta sub potestatem regum Hungariæ rediissent, repetebant Patres Hungarici, reddere nolebant Patres Bosnenses jure possessionis diuturnæ, & auctoritate Augustalium ac Pontificiorum diplomatum innixi. Bosnensium suorum caussam F. Nicolaus argumentis & auctoritatibus ex utroque jure depromtis, apte dispositis, collectisque in unum scriptum, docte ac diligenter elaboratum, defendit atque obtinuit.

Anno 1669. Leopoldus Imperator, idemque rex Hungariæ, cum Ecclesia Bosnensis jamdudum pastore orbata esset, ad eam regendam nullum aptiorem ab se nominari posse censuit, quam F. Nicolaum Plumbensem, cujus virtutem, prudentiam, doctrinamque exquisitam satis perspectam habebat. Cæsaream nominationem ratam habuit Clemens X. Pont. Max. & 17. *Septembris providit Eccles. Bosnen. certo modo vacanti de persona F. Nicolai Plumbensis ordin. S. Francisci strict. obser. a Cæsare nominati.* Ex Tabulis Romanis sub an. 1669. Suscepto Episcopatu, nihil de pristina vitæ ac disciplinæ religiosæ ratione immutavit, & factus forma gregis ex animo, populos sibi creditos non minus exemplis, quam verbis docebat. Eluxit in eo singularis integritas, rerum humanarum despicientia, sollicita christianæ institutionis cura, flagrans divini cultus augendi studium, effusa in egentes liberalitas, summa erga omnes caritas & beneficentia. Mensa utebatur parcissima, ut e proventu ecclesiastico quidquid tenui victui superesset, ad inopiam alienam sublevandam, atque ad ædificationem templi Diacovensis conferret. Ædem quippe cathedralem in illa urbe construere, & Capitulum clerumque inferioris ordinis instituere ad sacram liturgiam, & quotidiana religionis officia pro dignitate cultus divini peragenda, decreverat. Apud Crescevum urbem Bosinæ olim opulentam ac nobi-

Nicolai gesta præclara in Episcopatu.

nobilem, in qua olim sedes episcopalis fuisse dicitur, domicilium satis commodum ædificavit, quo uterentur Episcopi, cum permissu magistratus Turcici Savum transgressi, Bosnensem diœcesim lustrarent: cujus quidem singulis fere annis lustrandæ morem nunquam ipse intermisit. Quidquid temporis a rebus divinis curaque pastorali vacuum nancisci poterat, id omne vel ad legendum, vel ad scribendum conferebat. De vita, virtutibus, & miraculis B. Sebastiani ab Apparitio narrationem historicam contexuit, sive, ut alii tradunt, ex Hispano in sermonem Latinum convertit; & cum Romam sacra limina visendi colendique caussa venisset anno 1696. Innocentio XII. Summo Pontifici dedicavit, hoc eidem titulo præfixo: *Opusculum vitæ, virtutum, & miraculorum Ven. Servi Dei F. Sebastiani ab Apparitio ord. Min. de observan. Laici professi provinciæ Mexicanæ, Auctore F. Nicolao Plumbensi, Diacovensi, seu Bosnensi Episcopo: Sanctissimo Domino nostro PP. Innocentio XII. litatum. Romæ 1696.*

Ut hæreticos & schismaticos ad rectam in Deum fidem & communionem catholicam converteret, nullis laboribus, vel incommodis, vel periculis parcebat; & sane quamplurimos, divina gratia opitulante, ab errore ad veritatem, a schismate ad Christi ovile traduxit: id quod illi gloriosam pro Christo mortem conscivit. Rasciani siquidem schismatici, cum acerbissime ferrent tam multos quotidie sanctissimi viri hortationibus ad Romanam Ecclesiam aggregari; conspiratione in eum facta, concubia nocte, rabie efferati ad ejus domum coeunt, & effractis foribus optimum Præsulem de improviso adorti per execrandum & crudele sacrilegium interficiunt sæculo decimo octavo ineunte; tum versi ad ædes expilandas, quidquid pecuniæ, in eos, quos dixi, usus seposuerat, diripiunt. Eximiam viri sanctitatem, & mortem religionis caussa illatam confirmarunt cum alia miracula per eum divinitus edita ac rite probata, tum integritas corporis post multos ab obitu menses incorrupti. Itaque statim populis illis venerationi esse cœpit, & multis ejus opem implorantibus auxilio fuit ac saluti. Diacovo translatus est Nassizas in oppidum Slavoniæ, ibidemque in templo cœnobii Franciscani, ab Sancto Antonio cognominati, perhonorifice sepultus. Tumulo impositum est ejus simulacrum ex marmore, habitu ornatuque pontificali, & gladius cervici impactus, itemque inscriptio ibidem incisa caussam ac genus mortis declarat.

A Rascianis schismaticis religionis caussa interfectus.

Hæc adjungi placet ex P. Philippo de Ochievia. *Fr. Nicolaus a Plumbo circa an. 1670. fuit consecratus Episcopus Bosnensis. Hic solus ultimus Episcopus Bosnensis nostræ provinciæ religiosus, ultimis suis annis Diacovæ fuit commoratus: nam antea morabatur Krescevi in nostro conventu; deinde pro sua commoditate ædiculam sibi, non tamen ecclesiam curavit fieri in quodam monticulo nemoroso longe a conventu & oppido duo milliaria Italica. Tandem cum tempore belli Viennensis Slavonia fuisset emancipata, ad declinandam persecutionem Turcicam illuc ivit, & reperit necem apud schismaticos. De morte autem ejus, & translatione corporis Nassizas, extat autenticum testimonium, quod tale est.*

„ Ego infrascriptus cum additis militibus, „ harum vigore fateor & testor, quod 14. Augusti 1701. a prædonibus jugulati, decima sexta sepulti Reverendissimi Episcopi Bosnensis Diacovæ Fratris Nicolai Plumbensis piæ memoriæ corpus, sepulcro 12. Decembris ejusdem anni reaperto, adhuc incorruptum, & sine fœtore quasi dormiens est inventum; postea ab hinc Nassizam ad monasterium Fratrum Franciscanorum ductum, & ab infrascriptis Germanis militibus eo comitatum, ibidemque ab omnibus adstantibus rursus in tali forma visum; ac peractis solitis funeralibus ceremoniis, a Germanis in sepulcrum positum sit: quod simul cum subscriptis militibus cum juramento, & in conscientia affirmo, & sigillo meo roboro.

„ Libertinus Caporalis Fridericus Kleinsteiler. L. ✠ S.

„ Caporalis Thomas Stegel Kollgrueler. L. ✠ S.

„ Gregorius Lucas Negliaschi, Martinus Schivabada, Paullus Fitchelan, Antonius Sechius, „ Joannes Selaf, Adamus Pagi, Joannes Craft „ Sac. Cæs. Maj. Generalis Campi, vigiliarum „ Præfectus, Reingraff Salmans Legionis pedestris constitutus Locumtenens, & ibidem „ pro tempore Commendans Gabriel Sant Leute, „ L. ✠ S.

Nota bene: hic Prælatus piæ mem. occisus fuit profecto in Diacovo, in propria ædicula; & Nassizis in lapidea muro applicata extat epitaphium certe; ego ipse, qui hæc scribo, pluries sum intuitus, sed non recordor quibus sit verbis expressum.

Epitaphium vide & alia quædam in Appendice.

PETRUS III. EP. BOSNENSIS XLVI.

De quo in Appendice huic historiæ apposita. Ante susceptam consecrationem ad superos migravit.

GEORGIUS III. EP. BOSNENSIS XLVII.

Familia Patacichia, ex qua ortus est Georgius, in primis inter Chrobatos antiquitate & nobilitate generis, opibus & honoribus, rerumque gestarum gloria floruit. Anno ætatis circiter decimo quinto, divini spiritus impulsu, paternæ domus divitiis & commodis posthabitis, in Societatem Jesu nomen dedit. In ea tredecim fere annos ita vixit, tam illustria & certa ingenii & doctrinæ, virtutis atque industriæ experimenta fecit, ut magnam expectationem sui concitaverit. Sed cum incommoda valetudine afflictari cœpisset, eaque in dies magis ingravesceret, ad ministeria Societatis obeunda & labores ferendos non fore se idoneum sensit. Itaque vix medio Theologiæ cursu peracto, de sententia & consilio graviorum Patrum, ne sociis oneri esset, missionem petiit & impetravit. Ab Societate dimissus, adeo nihil de sua erga illam observantia ac benevolentia diminuit, ut deinde, quibuscumque posset, rebus eamdem ornaret atque defenderet. Bononiam se contulit, atque in Seminario Hungarico & Chrobatico Theologiæ curriculum absolvit. In collegium Canonicorum Zagrabiensium aggregatus cum esset, ex decreto Capituli, reversus in Italiam eidem Seminario Bononiensi Rectoris titulo & imperio ita præfuit, ut alumnorum studiis, disciplinæ, ac pietati non exiguum incrementum attulerit.

Georgii vita ante Episcopatu.

Anno 1703. Leopoldus Imperator eum nominavit, Clemens XI. Episcopum Ecclesiæ Bosnensi præfecit, ut scriptum est in Tabulis Consistorialibus.

Creatur Ep. Bosnen.

libus. 12. *Novembris 1703. providit ecclesiæ Bosnen. ad nominat. Imperatoris, vacanti per obitum Nicolai Plumbensis, de persona Georgii Patacic de Zaerda Presbyteri Zagrabiensis.* Bosnensem Episcopatum adeptus, ut divinum cultum augeret, illarum gentium saluti consuleret, ecclesiæ sibi creditæ commodis utilitatique serviret, nullum optimi pastoris officium prætermisit. Ædes episcopales magna ex parte collapsas, itemque templum Diacovense restituit atque ornavit. Prope Diacovum ædificavit cœnobium Patribus Franciscanis, qui sub initium belli Turcici Viennensis Modricia expulsi, quod oppidum est in Bosina, millia passuum fere septem a Savo in meridiem distans, in viculum quemdam se receperant ad ripam Savi, ubi domicilio admodum angusto utebantur. Agrum Diacovensem latrociniis infestum purgavit. Lucam Natalem ad Belgradensem in Serblia Ecclesiam regendam electum episcopali consecratione initiavit. Cetera, quæ ad hunc pertinent, vide in Appendice. Huic tres postremos Episcopos adjungo, quorum acta præclara in Appendice modo laudata descripsit celsissimus & illustrissimus vir Joseph Chiolnich hodiernus Episcopus Bosnensis, seu Diacovensis.

Ejus opera illustriora.

PETRUS IV. EP. BOSNENSIS XLVIII.

Natus est Spalati e gente Bachichia, Viennæ apud Patres Societatis Jesu litteris operam dedit. Ad clerum Spalatensem aggregatus per omnes ordinum gradus ad Sacerdotium ascendit, Interpretis Illyrici munere fungebatur in aula Cæsarea, cum illi Bosnensem Episcopatum Carolus VI. Imperator detulit, delatum Clemens XI. confirmavit. 1716. 7. *Decembris providit ad nominationem Imperatoris Ecclesiæ Bosnensi vacanti per obitum Georgii Badack de persona Petri Baccich de Lach Presbyteri Spalatensis.* Episcopatum tenuit usque ad annum 1749. quo anno datus est illi successor

FRANCISCUS III EP. BOSNENSIS XLIX.

Franciscus cognomento *Thausius* translatus est anno 1751. ad Episcopatum Zagrabiensem.

JOSEPH ANTONIUS EP. BOSNENSIS L.

Joseph Antonius e familia Chiolnichia inter Illyricos nobilissima, & bellicis contra Turcas gestis celeberrima, absoluta in Romano S. Apollinaris collegio Theologia, susceptoque ibidem Doctoratu, Canonicis Zagrabiensibus adscriptus, tum an. 1751. ad infulas Bosnenses evocatus, sedem stabilem Diacovi ac domicilium habet, omnibus magnorum Præsulum dotibus ac virtutibus ornatus, sed præsertim tam profusa in pauperes munificentia, ut ex permagnis, quibus potitur, reditibus, sibi vix funeris impensas relicturus putetur. Hæc ex litteris Viennæ mihi redditis. *Notitiam* Ecclesiæ Bosnensis, quam nobis misit, Appendicis loco in calcem hujus historiæ rejecimus.

VICARII APOSTOLICI
IN BOSINA.

Post obitum P. Nicolai Plumbensis nunquam Bosnensibus Episcopi sui faciem videre ac vocem audire licuit. Hujus desiderium plures jam annos ægre tulerant, cumque diutius ferre non possent, iterum ac sæpius postularunt a Sede Apostolica, ut gregis Bosnensis saluti consuleret ac provideret, qui pastoris præsentia, solatio, operaque jamdudum destitutus, & Turcica servitute oppressus, magno in discrimine versabatur. Justis ac piis illarum gentium postulatis satisfecit Clemens XII. & F. Matthæum Delivichium, ex ordine Franciscano rigidioris observantiæ, titulo episcopali Ecclesiæ Bolinensis insignitum, anno 1735. Vicarium Apostolicum constituit, qui Christianæ plebis Bosnensis curam susciperet, eique omnia, quæ sunt Episcopi, officia præstaret. Huic post quinquennium vita functo, Benedictus XIV. anno 1740. in eamdem episcopalem administrationem substituit P. Paullum Dragechivichium ex eodem ordine S. Francisci, dignitate itidem & auctoritate Vicarii Apostolici præditum, cui titulum Diumensis Episcopatus in Macedonia contulit. Utrique autem non solum Bosnensis, sed etiam Dumnensis Ecclesiæ, quæ itidem proprio caret Episcopo, procuratio commissa fuit. Utrumque Vincentius Zmajevichius Archiepiscopus Jadertinus in æde metropolitana S. Anastasiæ sollemni ritu ac cærimonia consecravit.

F. Matthæus Delivichius & F. Paullus Dragechivichius Vicarii Apostolici, administratores Eccles. Bosnensis & Dumnensis.

De his duobus Vicariis Apostolicis, administratoribus rei christianæ in Bosnensi & Dumnensi diœcesi constitutis, hæc ad nos P. Philippus de Ochievia. *Mortuo & occiso F. Nicolao Plumbensi nos in Bosna non vidimus Episcopum, nec Sacramentum Confirmationis fuit administratum, nec aliis muniis, quæ ab Episcopis desiderantur, commode eramus provisi. Quocirca instantiis nostris, populique, tandem obtinuimus anno 1735. dari nobis Vicarium Apostolicum. Hic fuit P. Matthæus Delivich, Episcopus Bolinensis, Administrator autem & Vicarius Apostolicus in Bosna, qui obiit Krescevi 1740. & ibidem in ecclesia nostra S. Catharinæ V. & M. sepultus est. F. Paullus Draghichevich an. 1740. factus est Episcopus Diumensis, & Administrator ac Vicarius Apostolicus in Bosna. Quem Deus diu servet. Uterque horum Jadræ in Dalmatia fuit consecratus, uti constat ex his, quæ seorsim mittimus, Brevibus eorumdem &c.* Epistolam Clementis XII. ad Matthæum Delivichium hic subjicio.

Clemens PP. XII.

Dilecte fili, salutem & apostolicam benedictionem. Commissi nobis divinitus pastoralis officii ratio postulat, ut spiritualibus Christi fidelium, præsertim eorum, qui propriorum Pastorum cura destituti sunt, necessitatibus, quantum nobis ex alto conceditur, consulere debeamus jugiter satagentes. Itaque de tua fide, probitate, idoneitate, prudentia, charitate, & catholicæ religionis zelo, plurimum in Domino confisi; teque a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, ac pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innoda-

Clementis XII. ad Matthæum Delivichii epistola.

nodatus existis, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes; de venerabil. Fr. nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis propagandæ fidei præpositorum consilio, te in ea parte regni Bosnæ, quæ Othomanico dominio subest, cum extensione ad totam Bosnam eidem dominio subjectam, & præcipue super olim Episcopatu Dumnensi, Vicarium Apostolicum ad nostrum & Sedis Apostolicæ beneplacitum constituimus, & deputamus; salva tamen semper in præmissis auctoritate Congregationis eorumdem Cardinalium. Mandantes propterea omnibus & singulis Christi fidelibus in illis partibus commorantibus, ceterisque ad quos spectat, & in futurum spectabit, ut te ad demandatum tibi per præsentes Vicariatus officium, illiusque liberum exercitium, juxta earundem tenorem præsentium recipiant & admittant, teque recognoscant, & tibi in omnibus, quæ ad idem officium pertinent, respective pareant, foveant, & assistant; tuaque salubria monita & mandata humiliter suscipiant, & efficaciter adimplere procurent; alioquin sententiam, sive pœnam, quam rite tuleris, seu statueris in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Non obstantibus apostolicis, ac universalibus, provincialibus, synodalibusque Conciliis, editis generalibus & specialibus constitutionibus, & ordinationibus; nec non quibusvis, etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & litteris apostolicis in contrarium præmissarum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, alias illis in suo robore permansuris, ad præmissarum effectum hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Dat. Romæ apud S. Mariam Maj. sub annulo piscatoris die XII. Decembris MDCCXXXV. Pont. nostri anno sexto.

F. Card. Olverius.

Diploma consecrationis Matthæi in Episc. Bolinensem.

Diploma consecrationis Matthæi Delivichii in Episcopum Bolinensem.

In Christi Nomine Amen. Anno ab orbe redempto MDCCXXXVI. Indictione XIV. die Dominico fest. Sanctissimæ Trinitatis, XXVII. Maii: Pont. autem Sanctissimi in Christo P. & Domini nostri Clementis divina providentia Papæ XII. Anno ejus 6.

Porrectis a Reverendissimo P. Matthæo Delivich ordin. Min. regularis observantiæ S. Franc. Illustrissimo & Reverendissimo D. Vincentio Zmajevich Archi-Episcopo Jadren. apostolicis quibusdam litteris, Piscatoris annulo obsignatis, per quas a D. Domino nostro in Episcopum Bolinensem eligebatur, ac cuicumque catholico antistiti eum in possessionem inducendi ac consecrandi facultas impertiebatur; assumptis loco Episcoporum duobus presbyteris in ecclesiastica dignitate constitutis, prout in illis, in actibus curiæ relatis videre licet: ideoque Dominatio Illustrissima ac Reverendissima ea, qua par est veneratione, litteras accepit, & uti executor Apostolicus, volens tamquam filius obed. Apostolicis fideliter parere mandatis, eas executioni demandandas elaboravit.

Per hoc itaque præsens publicum & sollemne documentum cunctis evidenter pateat, & notum sit, quatenus Illustrissimus ac Reverendissimus D. Dominus Vincentius Zmajevich, Archiepiscopus Jadren. Commiss. apostolicus Albaniæ, Serviæ, Macedoniæ, & Bulgariæ, die supradicta, hora quasi 3. universo Vener. comitante Capitulo, & clero, sacra sollemni pompa descendit una cum Illustrissimo Delivich præfato in Metropolitanam Ecclesiam sub titulo S. Anastasiæ, magnifice excultam, ibique a magistri cæremoniarum cura comparatis omnibus, quæ ad sollemne hoc peragendum munus a Pontificali Romano præscribuntur, assumptis loco Episcoporum Illustrissimo D. Joanne Baptista Coradini Archidiacono Metropol. Jadren. & Reverendissimo Thoma Nechich Archidiacono Cathed. Nonensis, pontificalibus paramentis sacræ consecrationis initium suscepit. Præmissis igitur præmittendis per me infrascriptum Cancellarium, alta & intelligibili voce perlectis apostolicis litteris, ingenti fidelium, qui piæ devotionis affectu permoti convenerant, multitudine spectante, ceterisque in talibus præscriptis rite ac exactissime persolutis, dictum Reverendissimum Delivich, emissa ab eo fidei professione in forma, ac præstito sollemni juramento, se pro viribus, uti fidelis pastor gregis Christi oves sibi commissas, eas dispersas congregare in spiritu lenitatis, in omni patientia & doctrina, Evangelicæ veritatis pabulo enutrire, ac si opus fuerit animam suam inter tyrannidis ac Othomanici imperii angustias constanti animo ponere, divina auspicante gratia paratum esse, in Episcopum consecravit cum impositione annuli in digito, infulæ in capite, & per osculum pacis. Præsentibus adm. RR. DD. Canonicis: Joseph Rosini primicerio, Antonio Matacen, & Joanne Campsi; & Antonio Vani plebano S. Simeonis ecclesiæ, ac universo clero, & populo civitatis Jadrensis.

Acta sunt hæc Jadræ anno, mense, die, quibus supra, per Thomam de Franciscis Curiæ Episcopalis Jadræ Cancellarium. L. ✠ S.

Vincentius Zmajevich, miseratione divina, & Apostol. Sedis gratia Archiepiscopus Jadrensis.

Universis & singulis nostras præsentes litteras inspecturis, atque lecturis fidem indubiam facimus, & attestamur, infrascriptum D. Thomam de Franciscis curiæ nostræ Cancellarium esse talem, qualem se fecit; cujus subscriptionibus hic plena fides adhibeatur, & ubique adhiberi potest. In quorum fidem &c. Dat. Jadræ ex nostro Archiepiscopali Palatio, die 27. Mens. Maji 1736.

L. ✠ S. Vincentius Archiepiscopus.

Joannes Frangipani Coadjutor Archiepiscopalis.

Epistolam addo Benedicti P. XIV. ad Paullum Dragechivichium, qua illum Vicarium Apostolicum in Bosina instituit.

Benedictus Papa XIV.

Benedicti XIV. epistola ad Paullum Dragechivichium.

Dilecte fili, salutem & apostolicam benedictionem. Pro nostri pastoralis officii munere iis potissimum invigilare debemus, quæ curam Christi fidelium, ut in viam mandatorum Dei ad salutem animarum dirigantur, omnino respiciunt. Itaque de tuis fide, prudentia, integritate, doctrina, & catholicæ religionis zelo plurimum in D. confisi, sperantes, quod ea, quæ tibi duxerimus committenda, cumulate sis expleturus; de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis propagandæ fidei præpositorum consilio, te in ea parte regni Bosnæ, quæ Othomanico dominio subest, & in olim Episcopatu Dumnensi Vicarium

carium Apostolicum cum jurisdictione, juribus, & facultatibus necessariis & opportunis ad nostrum & Sedis Apostolicæ beneplacitum, auctoritate apostolica tenore præsentium facimus, constituimus, & deputamus; salva tamen semper in præmissis auctoritate Congregationis eorumdem Cardinalium. Mandantes propterea omnibus & singulis, ad quos spectat & spectabit quovis modo in futurum, ut tibi in præmissis prompte pareant, & obediant, tuaque salubria monita & mandata humiliter suscipiant & efficaciter adimplere procurent; alioquin sententiam, sive pœnam, quam rite tuleris, seu statueris in rebelles, ratam habebimus & faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Non obstantibus apostolicis, ac universalibus, provincialibusque & synodalibus Conciliis, editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, nec non quibusvis etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus; privilegiis quoque indultis & litteris Apostolicis in contrarium præmissarum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissarum effectum, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo piscatoris die XV. Decembris MDCCXL. Pontificatus nostri anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

Diploma consecrationis Paulli Dragechivichii in Episcopum Diumensem.

Diploma consecrationis Paulli in Episc. Diumense.

In Christi Nomine Amen. Anno ab orbe redempto millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Indictione quarta, die vero 29. men. Junii: Pont. autem Sanctissimi in Christo P. & D. Domini Benedicti Papæ XIV. Anno ejus primo.

Per hoc præsens publicum & sollemne documentum cunctis pateat evidenter, & notum sit, quod hac die, in festo nempe Sanctorum Petri & Paulli Apostolorum, hora quasi 3. Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Dom. Vincentius Zmajevich, miseratione divina & Apostol. Sedis gratia Archiepiscopus Jadrensis, Commissar. Apostolicus Albaniæ, Serviæ, Macedoniæ, Bulgariæ, & Bosnæ, toto comitante Ven. Capitulo & clero, sacra sollemni pompa descendit una cum Reverendissimo P. F. Paulo Draghichevich ord. Min. S. Francisci de observantia nuncupatorum in Metropolitanam hujus civitatis Ecclesiam sub titulo S. Anastasiæ magnifice excultam, ubi a vigili cærimoniarum Magistro paratis omnibus, quæ ad hoc sollemne munus peragendum requiruntur; assumptis loco Episcoporum Reverendissimis DD. Joanne Baptista Corradini J. U. D. Archidiacono, & Joanne de Chrysogonis J. U. D. Archipresbytero, in dignitatibus hujus Metropolitanæ Ecclesiæ constitutis; pontificalibus paramentis indutus sacræ consecrationis initium suscepit; cui Illustrissimo ac Reverendissimo D. Archiepiscopo, in Faldistorio ante altare ad hoc specialiter erectum sito, sedenti, per antedictum Reverendissimum D. Joannem Corradini Archidiaconum, antiquiorem ex assistentibus, præfato Reverendissimo electo petitione facta, illum ad onus episcopale sublevandi, ac ab ipsomet Reverendissimo Domino Archidiacono, Apostolico mandato mihi infrascripto Procancellario Archiepiscopali tradito, illud alta & intelligibili voce perlegi; ac subinde in manibus præfati Illustrissimi ac Reverendissimi D. D. Archiepiscopi fidei professione in forma emissa, ac sollemni juramento fidelitatis debitæ Sanctissimo D. nostro & Romanæ Ecclesiæ ab eodem Reverendissimo D. consecrando præstito, examine peracto, in Episcopum Diumensem Ecclesiæ in Macedonia sub Archiepiscopo Thessalonicensi eumdem Reverendissimum P. Paullum Draghichevich consecravit, per traditionem baculi, impositionem annuli in digito & infulæ in capite, ac per osculum pacis, cum observatione exactissima cærimoniarum omnium a Romano Pontificali præscriptarum.

Acta sunt hæc Jadræ die, mense, anno, loco, quibus supra; præsentibus admodum RR. DD. Joanne Campsi, & Bonifacio Vidali Canonicis hujus Metropolitanæ, ac universo clero & populo civitatis Jadrensis.

Benedictus Spinelli Curiæ Archiepiscopalis Jadrensis Procancellarius præsens instrumentum confecit, præmissis interfuit, in hanc publicam formam redegit, subscripsitque se, & curiæ sigillo roboravit.

Vincentius Zmajevich, miseratione divina, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscop. Jadren. Commissarius Apostolicus Albaniæ, Serviæ, Macedoniæ, Bulgariæ, & Bosnæ.

Universis & singulis præsentes inspecturis, seu lecturis fidem facimus, atque attestamur, suprascriptum Presbyterum Benedictum Spinelli esse talem, qualem se fecit; cujus subscriptioni hic plena fides habeatur & ubique adhiberi potest. In quorum fidem &c. Jadræ ex nostra Archiepiscopali Curia, die prima Julii 1741. L. ✠ S.

V. Archiepiscopus.

Coadjutor Archiepiscopalis de mandato.

Anno 1766. mense Augusto P. Paullus Dragechivichius onus Vicarii apostolici deposuit, & in ejus locum electus est P. Bonaventura Benichius ex eodem ordine S. Francisci: sed P. Bonaventura hoc munus detrectante, in Dragechivichium recidit iterum administratio Ecclesiæ Bosnensis. Quo vero nunc in statu sit res Christiana & Catholica Bosnensis, intelligi potest ex descriptione Provinciæ Franciscanæ Bosnæ Argentinæ, quam mihi communicavit Reverendissimus P. Philippus de Ochievia Minister exprovincialis, cum Mantuam ad comitia generalia sui ordinis pergeret. In hac quippe vinea Dominica Bosnensi excolenda soli PP. Franciscani de observantia portant pondus diei & æstus.

Status hodiernus Ecclesiæ Bosnensis.

Provincia Bosnæ Argentinæ.

Quæ cum tota sub ditione sit Turcica, plurimos suos Conventus vel tyrannide solo æquatos, vel ob intolerabilia tributa calumniasque relictos a Fratribus subsistere non valentibus ingemiscit, solos Conventus formales cum ecclesiis publicis, in quibus chorus culturaque divinorum officiorum ac functionum viget, numerat 3.

In his scholæ & studia humaniorum pro educandis juvenibus ad habitum recipiendis, per designatos magistros religiosos excoluntur; nam extra nec scholæ, nec litterati dantur. In his novitii induuntur. In his senes, quos post exantlatos labores quies decet, foventur. Ceterum in aliis locis ecclesiæ non extant, sed missionarii, & parochi per totum regnum Bosnæ & ducatum S. Sabæ, ferendo secum capellas portatiles, sacra faciunt in domibus Christianorum, in ruderibus Conventuum dirutorum, in cœmeteriis, in palea-

palearibus sæpe ; ac etiam in sylvulis sub arboribus, declinando insolentium Turcarum insolentias. Licet pro his exercitiis sacræ religionis catholicæ quotannis expendatur summa ingens, tam præsidi diplomata imperialia invisenti, & subscribenti, tam aliis dominis terrestribus, ac magnatibus.

Item residentias, quæ sicut & plures Conventus diruti & desolati possent in monasteria reparari & elevari, ni obstaret tyrannis, & intolerabilium tributorum pensio, numerat 6. *nimirum S. Michaelis Archangeli de Varesc; B. V. Mariæ ad cœlum assumptæ de Travnik; B. V. Mariæ natæ de Saralio; S. Michaelis Archang. Ivanskæ; S. Petri Salinarum; S. Joannis Baptistæ de Jaice.*

Abs novissimo Capitulo generali numerat Religiosos vita functos numero 28.
Religiosos ad habitum susceptos 40.
Religiosos nunc in vivis 150.
Quorum Sacerdotes sunt 103.

Hi omnes (senibus exceptis, quos post exantlatos labores quies decet, ac paucis aliis, qui extra provinciam studiis incumbunt altioribus) perpetua legatione pro Christo indefessi funguntur, ejus gregem pascendo doctrina catholica, prædicatione evangelica, atque Sacramentorum administratione, non modo ut missionarii, verum etiam ut parochi. Nam orthodoxæ fidei catholicæ soboles, quæ in dictis regno ac ducatu viget, ac gliscit Domino benedicente in dies, non novit, nec etiamnum noscit alios in Christo genitores ac pastores, quam Religiosos hujus provinciæ sacri nostri Ordinis Seraphici.

In præsentiarum igitur, quas in Christo genuimus, & cum sudore pascimus, oviculas inter lupos numeramus ultra quam 56000.
Discretas in Parochias 32.

Quæ extenduntur per totum regnum & ducatum præfata, nulla quippe non constat pluribus villis, in quibus plerumque catholici promiscue domos habent cum Turcis & schismaticis Græci ritus, & quidem hos infestiores hostes toleramus, quam Turcas ipsos. Nunquam enim nobis non insidiantur, quo nos suæ jurisdictioni subjiciant, sunt autem in hac patria numero & opibus majores catholicis in duplo. Novissime contigit, ut, cum modernus Sultanus thronum conscendisset, non fuerit nobis facultas tam cito mittere Constantinopolim pro confirmandis diplomatibus antecessorum suorum, quin præveniremur a Patriarcha Diocleæ (qui Primatum usurpat totius Illyriæ), & Episcopo Metropolitano Bosnensi Græcis schismatici. Hi itaque præmuniti diplomate novi Sultani an. 1760. *in mense Majo venerunt, rebusque suis utut directis in aula præsidis (qui vulgo* Passa *dicitur & auctoritate Proregis fungitur) litem nobis indicunt, quam contestare, oportuit ne una cum populo eorum jurisdictioni subjiceremur. Indictis itaque precibus, & jejunio, atque assumpta B. M. V. mediatrice apud Altissimum, primi Patres provinciæ, una cum Guardianis, omnes vires ac conatus exercuerunt, nulli incommoditati parcentes, noctes insomnes ducentes, donec magnatum animos sibi magnis muneribus conciliarunt: quibus mediantibus* Passam *quoque fuso ære in suum favorem traxerunt. Quibus omnibus nocturno tempore clandestine compositis,*

Ecce plane in vigilia Assumptionis magnæ Dominæ die 14. *Augusti, citati ad tribunal pro litis decisione confrontati cum Græcis stetimus: ubi ad pauca interrogata judicis, Metropolitano pro Græcis, & adm. R. Patre ex Min. provinciali seniore pro catholicis respondentibus, data est sententia Deo opitulante per intercessionem B. V. in favorem catholicorum, quæ Græci eo magis perculsi & confusi discessere, quo sibi securiores videbantur de victoria, comminantes nova molimina. Faxit Dominus, ut nos in pace relinquant, quia nondum subsistimus sine formidine.*

APPENDIX

AD EPISCOPOS BOSNENSES.

JOseph Antonius Chiolnich Episcopus hodiernus Bosnensis, seu Diacovensis, vir præclara eruditione atque doctrina ornatus, instructusque virtutum omnium, quæ ad munus episcopale pro dignitate sustinendum & sancte gerendum requiruntur, cujus excellens ingenium, singularem modestiam ac pietatem ego demirabar, cum uterque Theologicis studiis dediti Romæ una essemus in Collegio Germanico, de Diacovensi Ecclesia, ejusque posterioribus Episcopis brevem ac dilucidam Epitomen rogatu Patris Rectoris Collegii Zagrabiensis Soc. Jesu confecit. Hanc mihi ab eodem P. Rectore transmissam omnino dignam censui, quam cujusdam Appendicis loco ad Episcopos Bosnenses adjungerem. Haud pauca continet, quæ mihi ignota fuerant, quæque lectoribus pergrata, perque jucunda fore confido. Si quæ ab illis, quæ per nos exposita sunt, paullulum discrepare videbuntur, utra utris præferri oporteat, aliorum sit judicium.

Josephi Antonii Chiolnichii Episcopi Bosnensis, seu Diacovensis, de Diacovensi Ecclesia ejusque posterioribus Episcopis Epitome.

UT amicæ requisitioni adm. R. P. Xaverii e liberis baronibus de Pejachevich almi Collegii S. J. Zagrabiæ Rectoris pro parte historicorum Sacri Illyrii factæ pro posse respondeam, Donationem Ferdinandi tertii gloriosæ memoriæ Imperatoris & regis Hungariæ pro basi & fundamento plurium ex quæsitis hic adnecto.

Apparet ex hac primo Diaco esse civitatem. Secundo quod Episcopatus nomine veniat, ut demonstrat clare ly alias Diacovensis. *Tertio quod Diaco civitas & dominium totale ad spiritualem & temporalem jurisdictionem Episcoporum Bosnensium, alias Diacovensium, pertineat. Quarto omnium beneficiorum jus patronatus quod habeat. Quinto inter Savum & Dravum jurisdictionem spiritualem protendat. Sexto quod Cathedralem S. Petri, quæ est Diacovæ, & Capitulum habuerit Episcopatus Bosnensis seu Diacovensis. Sequitur Donatio per extensum.*

Ferdinandus Dei gratia &c. Memoriæ commendamus tenore præsentium significantes, quibus expedit universis; quod nos, cum ad singularem certorum fidelium nostrorum intercessionem & diligentem recommendationem religiosi Fratris Mariani Marovich Provincialis Bosnæ Argentinæ apud nos factam, tum etiam pro ea, qua in constituendis ecclesiarum Dei legitimis Pastoribus tenemur, cura & solicitudine, ipsum Marianum Marovich ad Episcopatum Bosnensem, alias Diacovensem, per mortem & decessum Reverendi Thomæ Marniavchich ejusdem Episcopatus Bosnensis, alias Diacovensis, ultimi veri & immediati possessoris,

de jure & de facto vacantem, auctoritate juris patronatus nostri regii, quod in conferendis omnibus regni Hungariæ partiumque & regnorum eidem annexorum ecclesiis & beneficiis instar divorum quondam Hungariæ regum prædecessorum nostrorum felicissimæ reminiscentiæ habere & exercere dignoscimur, nominandum, eligendum, & præsentandum esse duximus; eumdemque Episcopatum Bosnensem, alias Diacovensem, simul cum omnibus castris, castellis, oppidis, villis, possessionibus, prædiis, portionibus, signanter vero civitate Diaco territorioque ejusdem, & aliis cunctis pertinentiis inter fluvios Savum & Dravum adjacentibus sub suis veris metis & limitibus ad eumdem Episcopatum Bosnensem, alias Diacovensem, de jure & ab antiquo spectantibus & pertinere debentibus, nec non cum omnibus ejusdem juribus, honoribus, libertatibus, prærogativis, proventibus, obventionibus, & emolumentis præfato Mariano Marovich omni eo jure & jurisdictione, qua antecessores sui dictum Episcopatum ab antiquo pacifice possederunt, dandum duximus & conferendum, nullum alium per quemlibet tandem, quoquo modo in dictum Episcopatum, vel aliquam diœcesis illius partem impositum vel imponendum, aut se qualitercumque ingerentem agnituri, vel in eodem toleraturi; quin immo pro summa, qua ut Rex Hungariæ Apostolicus utimur, facultate & auctoritate memoratum Episcopum Bosnensem, alias Diacovensem, contra tales omnibus opportunis modis & mediis adhibitis defensuri & tutaturi, concedentes insuper & conferentes eidem jus patronatus quoque nostrum regni in conferendis personis idoneis, & bene meritis, ejusdem Ecclesiæ Bosnensis, alias Diacovensis, beneficiis quovis tempore vacaturis. Immo nominamus, eligimus, præsentamus, damusque & conferimus præsentium per vigorem. Quocirca vobis fidelibus nostris honorabilibus Capitulo dictæ Ecclesiæ Bosnensis, alias Diacovensis, harum serie firmiter committimus & mandamus, quatenus amodo imposterum præfatum Marianum Marovich pro vestro vero & indubitato Episcopo & Prælato habere, tenere, & recognoscere, eique debitam reverentiam, honorem, & obedientiam, sicut bonos ecclesiæ Ministros decet, præstare & exhibere, in omnibus denique licitis & consuetis rebus jurisdictioni ipsius parere & obtemperare modis omnibus debeatis & teneamini, secus non facturi præsent. per lect. exhib. restit. Datum in civitate nostra Viennæ Austriæ die 4. mensis Septembris 1646.

Episcopatum Diacovensem, antequam illi conjungeretur Episcopatus Bosnensis, & idem cum illo efficeretur, per se fuisse Episcopatum innuit illud ly alias. *Hoc ipsum ex magni nominis historico Bonfinio patet libri primi decade prima, ubi inter inferioris Sclavoniæ comitatus, dum nominat comitatum Valconensem, ita ait.* Deinde Valconensis, in quo Vylacum oppidum non ignobile, Episcopatusque Diacensis, qui maximam Mysiæ partem quondam obtinebat, nuperrime excellentissimum Episcopum sortitus est Stephanum Crispum inaudita humanitate, mira optimarum artium disciplina, præterea fide, clementia, liberalitate, ac prudentia incredibili, cui si fata vitam prorogabant, nihil est tam magnum, quod virtute & probitate sua sperare non possit.

Accedit Uladislai gloriosæ memoriæ regis decreti tertii articulus primus. De Capitulo Bosnensi statutum est, quod ex quo ejus Canonici totaliter destructi esse dignoscuntur, pro reformatione Ecclesiæ illius, quæ in honorem S. Petri constructa est, habeant facultatem ubique per totum regnum pro testimonio capitulari ambulare, instar Capituli Budensis. *Extat adhuc dum Diacovæ super ruderibus antiquæ S. Petri cathedralis ecclesiæ per gloriosæ memoriæ Episcopum Patachich ædificatæ ejusdem Sancti honori.*

Alter articulus 57. decreti tertii ejusdem regis Uladislai. Nemo ex dominis Episcopis, & ecclesiarum prælatis, aliisque personis ecclesiasticis duas dignitates, aut alia beneficia ecclesiastica, etiam minutissima tenere, gubernare valeat &c. dempto Episcopo Bosnensi pro tempore constituto, qui duo tantum beneficia ecclesiastica, & non plura tenere valeat, ex quo deficit in proventibus & castra quædam finitima tenere debet.

Horum castrorum finitimorum extat memoria in ipso dominio Diacovensi primum in Gorjan, *ubi parochia tunc, & modo diœcesis Diacovensis, visitur hodiedum turris murata quinque contignationum, & ingentis fossati hanc circumdantis vestigia; aliud castrum* Varos *dictum quod latinis civitas, ubi & hodie pagus nomen retinet, jurisdictionis temporalis & spiritualis Episcopi Diacovensis. Parochiæ hujus diœcesis administrantur per Presbyteros sæculares, de quibus uberius, dum de nunc gubernante Ecclesiam Diacovensem Episcopo sermo fuerit. Alumnum habet unicum ad sanctam domum Lauretanam fundationis Gregorii XIII. Summi Pontificis.*

In Bosna ditioni Turcicæ subjecta administrationem Episcopatus habet modo Episcopus Dulmensis; nec unquam ad titulum Ecclesiæ Bosnensis aliter consecratur, quam per regem Hungariæ Summo Pontifici præsentatus, qui Episcopus est Bosnensis seu Diacovensis; in Bosna vero Turcica ad alium titulum consecratus & per Summum Pontificem missus vicaria fungitur potestate.

Episcopus Joannes, aliis Tomco, aliis Tonti, fuit Thomas Marniavchich immediatus prædecessor Mariani Marovich, ut clarum exhibet præapposita donatio regia. Nomine regis Hungariæ per Cardinalem Ludovisium pro confirmatione propositus & per Summum Pontificem confirmatus 1631. 10. Novembris. Hic ut & alii Episcopi Bosnenses seu Diacovenses, dum per barbariem Turcarum licuit, resedit Diacovæ.

Marovich Episcopus nomen habuit Marianus, ut docet Ferdinandea donatio. Non extat notitia alterius Episcopi inter hunc & Plumbensem, & sic videtur vixisse ad annum 1670. vel 1671. Expeditio super Episcopatu Bosnensi *alias* Diacovensi *non per hunc Episcopum impetrata est primo. Nam huic Episcopatui a sæculis incorporatus est Bosnensis, quam auctor libri Topographia regni Hungariæ intitulatum rejicit ad Belæ quarti tempora in hæc verba:* Crediderim juris hujus originem rejiciendam esse ad Belæ quarti regis tempora, quem indubitatum mihi est Episcopo Bosnensi ecclesiam cathedralem cis Savum erigi mandasse. *Et hæc est Ecclesia S. Petri Diacovæ, quæ postliminio restituta visitur. Mortuus est Diacovæ & sepultus in cathedrali, ut in lapide sepulcrali legere est, Goticis litteris cognomen expressum, attritis characteribus epitaphium distingui non potest.*

In usu expeditionis supra attactæ & ipse & successores Episcopi Bosnenses seu Diacovenses usque hodie sunt possidentes civitatem Diaco cum appertinentiis.

Plum-

Plumbensis Episcopus cognomine Olovchich nomen ex baptismo habuit Franciscus, ingressus religionem seraphici ordinis accepit nomen Nicolai, quod & retinuit ut Episcopus. Hic Nicolaus Plumbensis rexit Ecclesiam Bosnensem, seu Diacovensem annis triginta. Residentiam habuit Diacovæ, ubi modo Franciscanorum sacristia cum adjuncta capella, ut turbulenta permittebant tempora. Vir doctus zelo divinæ gloriæ promovendæ & animarum salutis plenus, qui pro benefactis & magnis in Ecclesiam Dei meritis gladiis impiorum (id est latronum) occubuit, in oratione defixus ipsa vigilia assumptæ in cœlum immaculatæ Dei genitricis Virginis Mariæ. Cædis illatæ impietatem, etiam in posteris latronum, noluit inultam manere Dominus, horum enim nemo ad virilem ætatem integro pervenit judicio. Prælatus hic pretiosus Diacovæ sepultus, dein Nassiczas translatus ad Patrum Franciscanorum Ecclesiam, Divo Antonio Paduano erectam. Turbulentis iis temporibus, vix vivere potuit, nedum operari; extat tamen in Cathedrali Diacovensi casula argenteo & sericeo filo texta & pastorale argenteum inauratum. In lapide sepulcrali legitur epitaphium sequens.

Hoc jacet in tumulo Præsul Plumbensis, inique
Quem dedit innocuum dextra inimica neci,
Iste suis ovibus ter denis præfuit annis
Doctrinæ radiis & pietate nitens.

Post mortem Plumbensis, vacavit Episcopatus Bosnensis, seu Diacovensis, anno integro, quo elapso nominatur

Petrus Chernkovich Croata Canonicus Zagrabiensis & Præpositus S. Petri de Posega, nunc Captol. De hoc nominato Episcopo successor suus Episcopus Georgius Patachich hæc scripto reliquit. Vir doctus, pius, amabilis, omnique virtute excultus, qui dum Bullas consecrationis Romæ expectat, ad cælestes infulas immaturo dolendoque fato est evocatus Zagrabiæ die Cinerum 1703.

In hujus locum ab augusto Imperatore ut rege Hungariæ Leopoldo nominatus extitit Georgius Patachich de Zajezda nobili Croatarum sanguine genitus, ætatis suæ annorum triginta trium. Præpositura de Captol eodem anno donatus, vix Bononiæ absolutis studiis & Theologiæ laurea coronatus, Canonicus Zagrabiensis & Archidiaconus Varasdinensis consecratur in Cathedrali Zagrabiensi 1704. 30. Martii ipsa Dominica in Albis, ab Episcopis Zagrabiensi Martino Braikovich, assistentibus autem conconsecratoribus Emerico Chaky Magno Varadiensi, dein S. R. E. Cardinali, & Joanne Znika Sibinicensi, ac Canonico & custode Zagrabiensi.

Virum hunc ad maxima quæque virtus destinabat, sed virium debilitas cito a suis ovibus desiderari fecit, ut vere de eo dici possit, Consummatus in brevi explevit tempora multa, ad beatam æternitatem vocatus 1716. mense Martio. Cum statim ac gubernare cœpisset, feliciter omnes eo intendit vires, ut profanatam Mahometana barbarie & solo æquatam Apostolorum Principi dicatam cathedralem Ecclesiam Diacovæ super ruderibus excitaret & consecraret 1709. Residentiam inter muros antiquæ arcis (inter quos Ecclesia cathedralis) prout angustiæ permittebant temporis, erexit ligneam duarum contignationum. Celebravit synodum diœcesanam, cui præter domesticum clerum adfuit cum suo clero Reverendissimus Vicarius, seu administrator Sirmiensis Episcopatus Lucas Natalis. Patres Franciscanos introduxit primus Diacovam, fundis sufficientibus dotavit, & Moscheam Turcicam in formam ecclesiæ ædificavit iisdem Patribus Franciscanis, quam Immaculatæ Conceptæ Dei Genitricis Virginis Mariæ titulo decoravit, ac consecravit, in qua expectat resurrectionem mortuorum.

1716. 24. Aprilis per suam majestatem Imperatorem ut regem Hungariæ Carolum VI. Petrus Bakich nominatus suæ Sanctitati Summo Pontifici pro bullis consecrationis commendatur. Rexit Episcopatum Bosnensem seu Diacovensem ad annum 1749. mens. Julii diem 5. Dilatavit aliquantulum Cathedralem per Patachichium Diacovæ erectam, eandem imaginibus Sanctorum boni penicilli exornavit, paramentis sacerdotalibus variis providit. Capellam extruxit Diacovæ, ubi prius Moschea Turcica; posuit in ea elegans omnibus SS. altare, & turrim proportionatam erexit: hæc Ecclesia modo Diacovæ parochialis; restauravit item capellas S. Martini in Selcze, S. Bartholomæi in Mikanovczi, B. V. M. Dolorosæ in Dragotin, omnes tres muratas; mortuus est in suo castro Krisevlyane ætatis suæ 79. sepultus ad parochialem S. Crucis.

In hujus locum eodem mense nominatus est & anno nobilis Croata Franciscus Tausy, qui absoluto Viennæ Philosophico & Theologico cursu, rediens in patriam, ad curam animarum missus est, in qua comparatis meritis fit Canonicus Zagrabiensis anno . . . deinde Archidiaconus N. . . . ex quo nobilissimo Capitulo de gratia Dei & suæ clementissimæ majestatis gratia anno supra attacto venit Diacovam, ut Episcopus Bosnensis, seu Diacovensis; ubi vix biennio exacto, magno suo animo & pari desiderio, concepta perficere nequivit, arctatus brevitate temporis & gravibus Diætæ Hungaricæ expensis 1751. Ecclesiam S. Petri cathedralem consecravit ab ejusdem, post primam consecrationem, immutatione; providit calice pretioso eamdem ecclesiam & casula elegantis laboris. Domum cerevisiariam prius inutilem suis expensis proficuam sibi & suis successoribus fecit. Meritis suis ad majorem vocatus Infulam, transfertur Diacova Zagrabiam anno 1751. Cum anno . . . consecratus fuisset ad titulum Ecclesiæ Bosnensis, seu Diacovensis, per Dominum Comitem Franciscum Klobussichky Episcopum Zagrabiensem, assistentibus Dominis Episcopis conconsecratoribus Wolfgango Chiolich Segnensi & Zakoti Petinensi, præter attacta, duo prope florenorum millia ad decorem & emolumentum Ecclesiæ Diacovensis reliquit. Quia idem vivit, cui longam precor vitam, plura de suis factis adm. Rev. Patri Rectori dicere poterit, ad quem effectum hic spatium relinquitur. (Sed nihil huic additum fuit.)

Hunc secutus sum ego, qui exiguam hanc scribo notitiam, Josephus Antonius Chiolnich de Chiolka, cujus antenati devastato & occupato per Turcas regno Bosniæ sub clementissimam Augustæ Domus Austriacæ protectionem confugerunt, relicto castro Chiolka non longe Bihachino dissito, & in principio adventus ad partes Carolostadienses castro Osterez de clementia regia donati fuerunt.

Series vitæ meæ hæc est. Sub vigili & benigno oculo Venerabilium PP. S. J. omnia absolvi studia humaniora Zagrabiæ, logicam & physicam Viennæ, metaphysicam & sacram Theologiam Romæ, ut alumnus nobilissimi collegii Sancti Apollinaris; sub doctissimis Patribus defendi, philosophiam quidem præside Patre Zuzeri, sacram vero Theologiam præsidentibus Vargas Hispano

pano & Bricialdi Italo ; quibus peractis , laurea Theologiæ in supra fato collegio decoratus , redii in patriam. Applicatus illico ad curam animarum , ut cooperator sive capellanus apud parochum Gabrielem e Comitibus Patachich , qui deinde Archiepiscopus Colocensis, ibi semestri exacto factus sum parochus, & quatuor prope annis in parochia existens , per gloriosæ memoriæ zelantissimum Episcopum Georgium Branjugh factus sum Canonicus Zagrabiensis 1728. principio mensis Januarii . In eodem Capitulo Zagrabiensi 1732. Archidiaconus Urbocz. 1733. Archidiaconus cathedralis, & 1739. Lector ejusdem Capituli . Porro 1751. 30. mensis Julii ex Capitulo Zagrabiensi ad Bosnensem, seu Diacovensem Episcopatum vocatus nullis meis meritis , sed ejus summa misericordia , qui etiam de indignis facit dignos , & clementia suæ majestatis Imperatricis & Reginæ Apostolicæ Mariæ Theresiæ.

Consecrationis munus accepi de manibus Comitis Francisci Klobussichky Archiepiscopi Colocensis, idque Hajossini 1752. 9. mensis Julii, assistentibus conconsecratoribus Dom. Episcopis Georgio Klimo Quinquecclesiensi , & Nicolao Josepho Gyvovich Sirmiensi . His propitio Deo peractis feliciter, visitata (olim florentissima) diœcesi Diacovensi , reperi constrictam quatuor parochiis : hæ sunt Diacova , Gorjan , Verbicza, Verhpolye: *non erat antiquæ species , neque decor, sed erat videre miseriam. Igitur ad promovendam Altissimi gloriam & salutem animarum melius administrandam & procurandam, tres novas erexi parochias ,* Zemelcze , Piskorevcze , Ternava. *Has zelosis providi parochis , Zemelcensem quidem Stephano Sertich Theologo Viennensi, linguarum Illyricæ, Latinæ , Germanicæ, & Italicæ gnaro ; Piskorevicensem Josepho Antonio Ulassich Theologo Zagrabiensi , linguæ Illyricæ , Latinæ, & Germanicæ gnaro; Ternavensem Georgio Plesse Theologo Zagrabiensi.*

Diligendo decorem domus Domini, cum non invenissem in cathedrali Ecclesia S. Petri , conveniens altare erexi ad ejusdem Sancti honorem ex gypso eleganter factum florenis mille quingentis; faventibus superis erecturus ejusdem elegantiæ reliqua, si vita comes fuerit . Ecclesiam cathedralem terræ motu plures passam rupturas reparavi , & turrim solidam erexi , majori campana donatam . Providi eamdem cathedralem affabre facta monstrantia & pluribus argenteis inauratis calicibus; item ornatu Episcopi super bysso rubra eleganter auro texta, & alio inferioris qualitatis ornatu. Desolatam in Dragotin ecclesiam restauravi, stacatura ornavi & eleganti ara in honorem B. V. Dolorosæ.

Jactando cogitatum in Domino , qui voluntatem timentium se facit & deprecationem eorum exaudit, cum reperissem residentiam ligneam, palatium episcopale a fundamentis nobiliter extruxi & instruxi; longitudo palatii est orgiarum 31. latitudo orgiarum septem & unius pedis , in superiori plano structura ædificii est more Gallico , ut fornices elegans stacatura decoret . Hæc residentia adjacet muris S. Petri, Ecclesiæ cathedralis. Erexi conservam frumenti muratam 20. orgiarum longitudinis, 6. latitudinis.

Quia autem ob crebras barbaricas excursiones locus hic adhuc redolet solitudinem , & non nisi speciali Dei adjutorio , & vigili œconomico oculo decori restitui potest ; ampliavi œconomiam per magnas terrarum extirpaturas terras arabiles efficiendo , emi vineam perpetuo apud ecclesiam mansuram pro duobus millibus sexcentis florenis, & in ejusdem vineæ contiguo, vineam implantavi in quantitate & qualitate emptæ similem; ibidem erexi ædificium cubiculorum septem. Ad promovendam œconomiam erexi molam ut ajunt bovestrem, quam suo gressu boves rotant, ad quatuor lapides , seu duas rotas ; & aliam fluvialem, ad sex lapides , sive tres rotas , quæ ad tria millia florenorum ascendunt . Majora ad Dei gloriam facturus , si vita comes fuerit , & benedictio Dei, quam humillime imploro, aderit,

Josephus Ant. Chiolnich m. p.

EPIS-

EPISCOPI CORBAVIENSES,

MODRUSSENSES, SENIENSES, ET OTTOCIENSES.

EPISCOPI CORBAVIENSES.

IN ea Dalmatiæ regione ad occasum extrema, inter Arsiam ac Tedanium, quam veteres Japidiam dixere, Constantinus Porphyrogenitus tres Chrobatorum Zupanias, sive Dynastias constituit, *Gutzecam*, *Cribasam*, *Litzam*, quas a reliquis ultra Tedanium Zupaniis distinxit, & Bani unius imperio contineri ait. Gutzeca ab occidente prima est, huic proxima Litza vergens ad meridiem, postrema Cribasa, quæ supra Litzam ad septemtrionem assurgit. Ac *Litzam* quidem, nunc *Lickam*, *Cribasam* vero, nunc *Corbaviam* Slavorum vocabulo recentiori, a primitivo non prorsus absimili, appellant, Corbavia igitur regio est, ut reliqua fere omnis Japidia, aspera & montosa, pascuis, quam segetibus aptior, dura cultu, & nihil propemodum ferens, nisi multa cultura, magnoque labore quæsitum. Montibus interjectæ quædam planities vinum, triticum, aliasque fruges incolis parce & avare suppeditant. Ceterum plerique incolarum gregibus armentorum atque ovium alendis pascendisque dant operam; hinc potissimum illis suppetunt quæ ad victum & vestitum necessaria sunt. Hi populi, ut ceteræ gentes Japidiæ, *Mauroloulahi* patria lingua vocantur, & vocabulo ad faciliorem Italicæ linguæ sonum inflexo *Morlachi*, oriundi ab illis Slavis, qui jam inde a septimo sæculo has terras concessu Heraclii Imperatoris occuparunt; nisi forte huc posterioribus ætatibus e Bulgaria, ut scripsit Presbyter Diocleates, migraverint; gens ferox & bellicosa & pugnandi avida, præsertim ubi contra Turcas Christiani nominis hostes in aciem sit prodeundum; cum illa enim pastoritia & agresti vita indolem militarem & armorum studia conjungunt. Ab septemtrione Unna, ab oriente Tedanio fluminibus Corbavia definitur, a meridie Lickanos attingit, in occasum vero usque ad confinia Gutzecæ protenditur. Habitatur autem qua vicis, qua castellis sane frequentibus; ceteris tectorum & incolarum numero præstat *Uduina*, sive Udbinya, castellum mœnibus & propugnaculis antiquo opere cinctum, quod *hodie*, ait auctor Topographiæ Hungaricæ, *plurimas inter arces*, *quarum rudera dumtaxat*, *nitoris ac firmitudinis plurimum retinet*. Civitas totius gentis primaria erat, ut ferunt, *Corbavia*, a qua tota illa regio denominata est *Comitatus Corbaviensis*; sed ubi loci hæc fuerit, & quonam fato interierit, neque memoriæ proditum est, neque ulla extant vestigia, e quibus ejus positio dignosci possit. *Civitatem Corbaviæ nomine* (ait Scriptor modo laudatus) *insignem alicubi floruisse*, *a qua totus districtus nomen acceperit*, *nemo arbitror prudens negaverit; quæ autem ejus fata*, *vicissitudinesque fuerint*, *vix ullus queat eruere*. Urbem totius Corbaviæ principem *Corbavam* Ratkajus vocat. Hanc regionem cum tota Japidia Cæsar Augustus sub imperium populi Romani redegit. Post sedem imperii Constantinopolim translatam, paruit Imperatoribus Græcis, deinde ducibus & regibus Chrobatiæ, demum regibus Hungariæ. Hi vero Principatum Corbaviæ fiduciarium dare solebant alicui e Dynastis Chrobatiæ, quem titulo Comitis ornabant; ex quo dictus est *Comitatus Corbaviæ*. Post initium sæculi decimi quarti dominatum Corbaviæ obtinebat a Carolo Roberto rege Hungariæ sibi traditum Curiacius e nobilissima gente Gussichia, divitiis, virtute, fortunaque cum sua, tum publica præpollens, a quo ejus posteri, avito familiæ nomine posthabito, Curiacii cognominari voluerunt. Curiacio in principatum successit Radoslavus filius, Thomas nepos, & alii deinceps. Anno circiter 1530. Turcæ Corbaviam familiæ Carlovichiæ, e Curiaciis oriundæ, ademptam sub potestatem redegerunt.

Corbaviæ descriptio, incolæ, fines, & civitas olim primaria.

Quibus paruit?

Initia Episcopatus Corbaviensis.

Episcopatum Corbaviensem instituit an. 1185. Petrus VII. Archiepiscopus Spalatensis in Synodo Provinciali, quæ habita est in æde suburbana S. Andreæ, cui erat *Pictæ* cognomen. Corbavia, & fere omnis regio illa, quæ longius abest a mari, ad jus ditionemque episcopalem Ecclesiæ Spalatensis pertinebat; sed tum propter nimiam longinquitatem ac distantiam, tum propter interjectas montium altitudines, viarumque asperitates & angustias, administratio rei christianæ in locis adeo disjunctis & lustratio parœciarum perincommoda erat ac perdifficilis antistiti Spalatensi. Quocirca Petrus Archiepiscopus, ut earum gentium commodis, utilitatique serviret; non dubitavit diœceseos suæ limites contrahere, & quantum sibi de jurisdictione detrahebat, tantumdem de proventibus Mensæ Archiepiscopalis diminuere. Itaque de sententia Concilii novam in Corbavia condere Ecclesiam, novumque Episcopum constituere decrevit, cujus fidei, vigilantiæ, potestati populos illos commendaret. *In hac Synodo*, ait Archidiaconus cap. XXII. *multa bona fuerunt statuta; tunc limitatæ fuerunt diœceses cujuslibet Episcopatus. Corbavia cum esset parochia Ecclesiæ Spalatensis, voluit eam Archiepiscopus sibi detrahere, & in ea Episcopatum facere, Metropoli Spalatinæ subjectum; quod & factum est.* Acta & decreta hujus Synodi habes descripta in eodem Petro Archiepiscopo Spalatensi. Eadem Synodus loca etiam designavit, ac definivit, quæ jurisdictioni Corbaviensis Episcopi subessent, quæ sunt hæc in nostro exemplari Spalatensi: *Corbavien. Episcopus habeat sedem suam in Corbavia, & habeat has parochias, Corbaviam, Vinodol, Bussan, Novigrad, Presnic, Plas, & Modrussam.* Cum sedes episcopalis constituta fuerit Corbaviæ, & Corbavia una fuerit de parœciis diœcesis Corbaviensis; hinc apparet urbem fuisse, quæ communi regionis vocabulo *Corbavia*, sive *Corbava*, ut est in exemplari Luciano ejusdem Concilii, appellabatur; eratque totius gentis primaria, in qua & ædes cathedralis, & palatium episcopale. In descriptione aliarum diœceseon eadem loquendi ratio servatur: *Tinien. Ep. habeat sedem suam in Tenin, & habeat has parochias Tenin &c. Signien. Episcop. habeat sedem*

suam

suam in Signia, & habeat has parochias Signiam &c. Pharen. Episc. habeat sedem suam in Phar, & habeat has parochias Phar &c. Quemadmodum igitur hæ civitates erant episcopales, in quibus Episcopi modo nominati suas sedes habere jubentur; ita etiam *Corbavia*, sive *Corbava*, cui sedes affixa erat Corbaviensis Antistitis, urbs erat episcopalis, eademque princeps regionis universæ. Nihil ergo caussæ est, cur alibi quæramus Sedem pontificiam Corbaviensem, quam alii Modrussæ, alii Uduvinæ constitutam fuisse existimant; nisi forte Uduvina temporibus illis appellata fuerit *Corbava*.

Corbavia sive Corbava civitas Episcopalis.

Præter Modrussam & Novigradum, pleraque aliorum locorum, quæ huic diœcesi attributa sunt, vocabula cum obsoleverint, ex his illorum positio vix, aut ne vix quidem potest dignolci: omnia tamen inter Arsiam ac Tedanium in regionibus montanis sita fuisse constat. *Vinodolium* erat castellum frequens & illustre, non ita longe a mari, in extremis ad occasum finibus diœcesis Corbaviensis locatum. *Bussan* nisi idem sit, ac Lutsani, quem pagum Jacobus Cantellius in ipsis fere confiniis diœcesis Seniensis & Corbaviensis collocavit, ejusdem positio ubinam investigari possit ignoro. Oppidum erat refertum incolis tectisque; ager circumjacens latissime patebat. *Novigradum* assidet ad sinum cognominem, in quem Tedanium flumen illabitur, semirutis mœnibus, ac propugnaculis septum. *Presnich*, seu *Dresnich* vicus est exiguus in excelso colle fere ad caput Meresnitzæ fluvii, qui cursu ad septemtrionem obverso in Savum infertur. *Plas* sive *Plis* fortasse ad radices illius montis, qui *Plessinitza Mons* in tabulis Jacobi Cantellii inscribitur; sed in iisdem tabulis, in media fere Japidia est *Plaski nova*, & infra *Plascki vetus*; nec vero absimile est, pagum utrumque, vel alterutrum *Plas* sive *Plis* vocabulo in actis Concilii Spalatensis designari. Modrussa oppidum erat celebre olim ac nobile, in media itidem Japidia situm, millia passuum fere triginta distans a mari, de quo alio loco opportunius. In exemplari Luciano Synodi Spalatensis *Bussan* & *Vinodolium* abest a descriptione diœcesis Corbaviensis, & loco utriusque eidem attributa est *medietas Licæ* adempta Seniensi, cui *Bussan* in eodem Luciano adjungitur. Cum nostrum Spalatense & Lucianum Traguriense exemplar hoc loco inter se discrepent, utri fides habenda sit, in re ab nostra ætate propter vetustatem adeo remota atque incerta, statuere non ausim. Illud satis constat diœcesim Corbaviensem longius, quam Comitatum Corbaviæ, latiusque patuisse; & fere usque ad Arsiam productam, ab occasu non aliis, quam quibus Dalmatia terminatur, limitibus definitam fuisse; siquidem Nicolaus V. Tersactum, quod est oppidum in ipsis fere confiniis Dalmatiæ, Corbaviensi diœcesi adscripsit. A septemtrione Zagrabiensem, ab oriente Bosnensem ac Tininiensem, a meridie Nonensem & Seniensem, ab occasu Polensem diœceses contingebat. Episcopi Corbaviæ in tabulis antiquis alias *Corbonenses*, alias *Corboenses*, alias *Kerbanenses* appellari solent. Horum autem series hæc est.

Descriptio diœcesis Corbaviensis.

I. Matthæus an. 1185.
II. Martinus an. circ. 1224.
III. Saracenus an. 1240.
IV. Petrus an. circ. 1300.
V. Bonifacius an. 1332.
VI. Rodoslavus an. circ. 1340.
VII. Valentinus an. circ. 1350.
VIII. Ladislavus an. circ. 1360.
IX. Petrus II. an. circ. 1370.
X. Thomas an. circ. 1379.
XI. Nicolaus an. circ. 1388.
XII. Geminianus an. 1410.
Interregnum Episcopale.
XIII. Petrus III. an. 1418.
XIV. Vitus an. 1431.
XV. Franciscus an. 1457.

Anno 1460. Sedes Corbaviensis Modrussam translata est.

MATTHÆUS EP. CORBAVIENSIS I.

In ea, quam dixi, Synodo provinciali Petrus VII. Metropolita Spalatensis anno 1185. Episcopum Corbaviæ renunciavit Matthæum Marutæ filium, e collegio Canonicorum Spalatensium electum, ætate quidem juvenem, sed morum gravitate & prudentia maturum, ceterisque ornatum virtutibus ad episcopale munus gerendum necessariis; quem primores cleri Corbaviensis, qui ad Concilium convenerant, summopere expetebant. *Ex voluntate cleri illius provinciæ, qui ad Synodum venerat, ordinatus est primus Episcopus Corbaviæ Matthæus Marutæ, Canonicus Ecclesiæ S. Domnii, juvenis quidem ætate, sed honestæ conversationis, & sobriæ vitæ*. Thomas Archid. cap. XXIII. Hist. Salonit. Consecratione episcopali initiatus cum fuisset, in eadem Synodo subsellium inter Episcopos provinciales obtinuit, actaque omnia & decreta postremus Episcoporum ante Abbates approbavit, suumque nomen eisdem adscripsit. Urbanus III. tum Synodum Spalatensem, tum vero institutionem Episcopatus Corbaviensis, electionemque Matthæi auctoritate apostolica confirmavit. Exinde Corbaviensis Ecclesia annumerari cœpit inter ecclesias episcopales provinciæ Spalatensis, ut apparet ex diplomate Clementis III. an. 1191. & Andreæ II. regis Hungariæ anno 1207. utrumque descriptum habes, alterum in Petro VIII. alterum in Bernardo Archiepiscopis Spalatensibus.

Matthæus ergo Episcopatum Corbaviensem adeptus, vir æque doctrina & sanctimonia clarus, nihil habuit antiquius, quam ut novam sedem egregiis imbueret institutis, exemplisque, ac re ipsa ostenderet verum esse, quod proverbii obtinet locum, primum cujusque civitatis Episcopum sanctum esse oportere, & virtutum omnium episcopalium splendore futuris sibi successoribus prælucere. Prima ejus cura versa est ad ædem cathedralem ornandam, sacraque supellectili instruendam; deinde clerum ordinavit, collegium Canonicorum instituit, eique presbyteros & clericos inferioris ordinis adjunxit, quibus illi adjutoribus atque administris ad laudes Deo canendas, & quotidianæ liturgiæ, divinique cultus officia obeunda uterentur. Diœcesim sæpe lustravit, & incolarum mores, sicubi depravati essent, ad christianam honestatem ac pietatem composuit, disciplinam ecclesiasticam saluberrimis decretis, optimisque legibus sancivit. Anno 1197. cum ob mortem Petri VIII. Archiepiscopi Ecclesia Spalatensis pastore viduata esset, ad comitia Archiepiscopalia cum aliis Episcopis provincialibus convenit. Sed propter dissensiones nescio quas interpositas, dimisso conventu, reque infecta, Episcopi discesserunt. Interea

Interfuit Comitiis Spalatensibus. terea dum de Archiepiscopo eligendo inter se consultarent, ad eos & Capitulum Spalatense delata est controversia, quæ Traguriensibus erat cum clericis Sibenicensibus; hi siquidem de donis oblatis in consecrationibus ecclesiarum oppidi ac territorii Sibenicensis, partem dimidiam sibi deberi ajebant; illi vero quidquid oblatum fuisset, totum id sibi atque integrum vindicabant. In hanc litem Episcopi & Canonici Spalatenses *Prestaldum*, sive cognitorem ac judicem utrique parti dederunt Matthæum Episcopum Corbaviensem; qui jussus est Episcopum Traguriensem rite interrogare de antiqua consuetudine, quæ vim legis obtinet, & secundum ejusdem Episcopi testimonium, cui plurimum auctoritatis tribuendum erat, sententiam dicere. Matthæus ergo Episcopi testificatione suscepta, quæ offerri solebant in ejusmodi consecrationibus, tripartito & æqualiter divisit, & partem unam Episcopo, alteram Traguriensibus, tertiam Sibenicensibus clericis adjudicavit. *Dicti Episcopi simul cum Capitulo judicaverunt; & ut super hoc Tragurien. Episcopum interrogaret, Corboensem Episcopum Prestaldum dederunt. Cum autem Corboen. Tragurien. exinde interrogavit, acceptis utriusque partis manibus, talem inter eos composuit concordiam, ut de oblationibus omnium ecclesiarum de Sibenico, & de Campo Marine, & de Macro, Episcopus habeat tertiam partem, Tragurien. clerici tertiam partem, & Sibenicen. tertiam partem; eo tamen tenore, quod Tragurien. clerici eas colligant, & illorum voluntate super eas custodem ac divisorem statuant.*

Ego Matthæus D. g. Corboen. Episcopus hujus caussæ Prestaldus, ut firmius hoc habeatur, meo sigillo muniri, & imprimi volui. Et ego Sabacius subdiaconus S. Domni Canonicus, & Communis juratus not. præcepto Episcoporum & totius Capituli hoc scripsi & testor. Ex tabulis Curiæ Archiep. Spalatensis.

Andreæ Ducis Dalmatiæ diplomati testis adfuit. Cum Andreas dux Dalmatiæ, frater Henrici regis Hungariæ, donationem duarum ecclesiarum S. Moysis & S. Stephani in veteri Salona, quas cum omnibus prædiis utrique annexis Ecclesiæ Metropolitanæ in perpetuum possidendas superiores Hungariæ reges tradiderant, amplissimo diplomate confirmavit, præsentes ac testes esse voluit tum alios Episcopos, tum etiam Matthæum Corbaviensem. *Dat. anno Domini* 1198. *existente Bano Andrea, Georgio Tiniensi Episcopo, Michaele Tragur. Ep. Michaele Scardonen. Episcopo, Matthæo Corb. Episc. &c.* Matthæus annos fere quadraginta Ecclesiæ Corbaviensi præfuit; quam suis optimis auspiciis fundatam, suisque vigiliis, & laboribus stabilitam reliquit post annum vicesimum sæculi decimi tertii; vitam siquidem perduxit usque ad Pontificatum Guncelli Archiepiscopi Spalatensis, qui anno 1220. illius Metropolis regimen suscepit.

MARTINUS EP. CORBAVIENSIS II.

Quem a Guncello Archiepiscopo consecratum fuisse docet Catalogus Acutheanus Antistitum Spalatensium: *Guncellus natione Hungarus sedit annis* XXIII. *Iste suo tempore consecravit istos suffraganeos Martinum Corbav. Episcopum &c.* Hujus consecrationem referendam censeo ad annum circiter 1224. postquam scilicet Guncellus pallium pontificale, justis de caussis sibi dilatum, anno superiori ad exitum vergente suscepit. Cum annos fere quindecim hanc ecclesiam administrasset, ei vita functo successor datus est

SARACENUS EP. CORBAVIENSIS III.

Erat clarissimo genere natus, & consanguinitate junctus cum Comite Domaldo filio Saraceni Comitis Sibenici. Singulari doctrina, prudentia, vitæque integritate præditum fuisse oportet: quippe cum adhuc juvenis esset, vixque attingeret ætatem ad episcopale munus gerendum idoneam, dignus habitus est, qui ad supremum ecclesiasticæ hierarchiæ gradum eveheretur. Neque enim ad eum obtinendum illi profuit propinquitas aut gratia Domaldi: erat is quidem vir fortunatus & potens, opibus & copiis affluens, atque in primis gratiosus apud Andream II. regem Hungariæ, qui eidem principatum fere totius Cetinæ donaverat; annos unum & viginti præturam Spalatensem gesserat, Comitis titulo ac potestate præditus, quam iterum ac tertio a Spalatensibus oblatam resumpsit; sed cum Saracenus electus est Episcopus Corbaviæ, jam ille a pristina & excitata fortuna ad inclinatam ac prorsus jacentem desciverat; cum enim acerbe avareque imperaret, jampridem in odium & offensionem fere omnium incurrerat, eumque Spalatenses, cum tertiam urbis præturam gereret, per vim & factionem expulerunt anno 1236. Cum autem violentæ expulsionis ulciscendæ caussa, ira rabieque inflammatus, Spalatensium agros igne ac ferro vastaret; captus demum, & Spalatum adductus fuit, ubi postquam ludibrio & despectui omnibus fuisset, Tragurii plenus doloris & ignominiæ interiit, ut Micha Madius in suis Commentariis scriptum reliquit. Potius ergo Domaldus obesse poterat, qua prodesse Saraceno consanguineo suo ad episcopalem dignitatem assequendam: neque enim antea factus est Episcopus, quam in eam, de qua dixi, calamitatem ac dejectionem incideret. Suis itaque nixus virtutibus ac meritis ad culmen Christiani Sacerdotii ascendit. A Guncello Metropolita episcopali consecratione initiatum fuisse tradit Archidiaconus cap. XLI. *In Corbavia fecit Episcopum quemdam juvenem, qui erat de parentela Domaldi Comitis, nomine Saracenum*, Idem confirmat Catalogus Acutheanus: *Guncellus natione Hungarus . . . . tempore suo consecravit istos suffraganeos . . . . Saracenum etiam Corbavien.* Cum Archidiaconus inter Episcopos a Guncello consecratos postremum annumeret Saracenum, hujus consecrationem conferendam censeo in annos extremos Guncelli Archiepiscopi, videlicet in annum 39. vel 40. hujus sæculi decimi tertii, ante calamitatem Tartaricam, quæ anno 1241. post devastatam Hungariam in Dalmatiam incubuit.

Res Saraceni præclare gestas in Episcopatu fere omnes vetustas atque oblivio intercepit; pauca omnino sunt, quorum notitia litteris custodita ad posteritatem pervenit. Columbano Episcopo Traguriensi multæ & magnæ contentiones erant cum Sibenicensibus, qui ejus jurisdictioni suam ecclesiam atque oppidum subtrahere, & proprium sibi Episcopum constituere omni ope operaque adhibita conabantur. His autem favere videbatur Joannes V. Metropolita Spalatensis. Hic anno 1272. pro suo jure metropolitico delegavit Saracenum Episcopum Corbaviæ, qui Ecclesiam Traguriensem inviseret ac lustraret, atque ex potestate extraordinaria sibi tra-

Ab Joanne Metropolita ad dioecesim Traguriens. lustrandam delegatus, sed non receptus a Traguriensibus.

tradita juberet ea, quae necessaria viderentur ad ecclesiasticam disciplinam restituendam vel stabiliendam, prohiberetque contraria. Sed neque ab Episcopo, neque a Capitulo Traguriensi receptus fuit; ac de communi sententia ab delegato visitatore appellatum est ad Sedem Apostolicam; verebantur enim ne quid decerneret, quod jura Ecclesiae Traguriensis imminueret, ac Sibenicensium caussae prodesset. Haec Joan. Lucius lib. 3. cap. 4. Monum. Traguriens. Ceterum ipsemet Saracenus biennio post reipsa declaravit sua Traguriensis opinione deceptos esse, ac nihil caussae fuisse, cur a se, suisque decretis metuerent. Nam cum Joannes Archiepiscopus, non quidem sua sponte & voluntate, sed alieno impulsu & coactu, Paullum Episcopum a Sibenicensibus electum approbasset anno 1274. tantum abfuit, ut Saracenus huic approbationi assentiretur, ut nemo contra Sibenicenses, ipsumque Metropolitam ab Ecclesia Traguriensi & Traguriensium caussa magis aperte palamque steterit. Gervasius Archidiaconus Traguriensis, postquam ex mandato Columbani Episcopi, ejusque nomine apud Salonam publice & conceptis verbis poenam excommunicationis Sibenicensibus inflixit, ac Sedem Apostolicam appellavit; adiit Saracenum Episcopum Corbaviensem, qui tum forte in illis partibus versabatur: quae contra jus auctoritatemque Ecclesiae Traguriensis ausi fuerant Sibenicenses, gesseratque in eorum gratiam Joannes Metropolita, exposuit coram ipso aliisque testibus, & appellationem suam e scripto renovavit; eumque insuper rogavit, ut quae ipse adversus illorum acta conatusque denunciaverat, suis ille publicis litteris ederet, ac testata relinqueret. Saracenus quamvis repulsam ante biennium a Traguriensi Episcopo & Canonicis acceptam aegre tulisset, Gervasio tamen, cum aequa videretur, atque honesta ejus postulatio, obsequendum esse putavit; sed quod Joannes Archiep. invito atque ingratiis fecerat, ob ignorationem rei gestae male interpretatus, quamdam in Joanne acerbitatem animi Columbano infesti verbis sane asperis castigavit. Hanc testificationem Saraceni litteris consignatam historiae Traguriensis Ecclesiae reservandam censeo.

Quot annos praefuerit compertum non est.

De Saraceno nihil praeterea memoriae ac litteris proditum est, & post Saracenum neminem invenio, qui Ecclesiae Corbaviensi praefuerit ante Petrum, cujus initia pontificalia nobis ignota sunt. An vero inter utrumque aliquis alius Episcopus interjectus fuerit, cujus nomen resque gestae vetustate interierint, mihi non liquet. Ceterum Saracenus id aetatis erat, cum regimen episcopale suscepit, ut vitam ad extremum usque saeculum decimum tertium perducere potuerit.

Dum ergo Ecclesiae Corbaviensi vel Saracenus, vel proximus post illum Episcopus ignoti nominis, aut certe Petrus praesidebat, insigne ac post hominum memoriam ad eam diem inauditum miraculum ecclesiam ac dioecesim Corbaviensem illustravit, eique apud exteras gentes singularem famae ac nominis celebritatem conciliavit.

Sacrosancta Domus Nazarena Tersactum in dioecesim Corbaviensem translata an. 1291.

Anno siquidem 1291. sacrosancta Aedes Nazarena, in qua Beata Virgo Maria genita fuit, educataque, & *Verbum caro factum est*, inde usque a Galilaea per ingentes terrarum marisque tractus, haud dubio Angelorum ministerio, in Dalmatiam translata, apud Tersactum dioecesis Corbaviensis oppidum, prope a mari, nec longe a Flumine S. Viti, in colle peramoeno leniterque acclivi consedit. Quamvis autem ne integro quidem quadriennio in Dalmatia apud Tersactenses constiterit, quippe anno 1294. Adriaticum sinum divina vi ac potestate transvecta, in Picenum, agrumque Recinetensem demigravit; locus tamen ille, in quo post suum e Palaestina discessum, primam sedem, diversandi magis, quam habitandi caussa delegit, quemque suis vestigiis consecravit, summam apud eas gentes perpetuamque venerationem ac celebritatem retinuit. Ea tempestate Nicolaus Frangipanius regionem illam, concessu regum Hungariae, obtinebat, oriundus ex antiquissima & nobilissima gente Anicia Romana; cujus majores, cum in summa caritate annonae, maximo frumenti numero aliunde advecto, suaque pecunia coempto, Romanae plebi fame periclitanti gratis ac liberaliter subvenissent, a frangendo pane ac pauperibus distribuendo *Frangipanii* cognominari coeperunt. E Romanis Frangipaniis plures familiae diductae, aliae alio migrarunt; & ubicumque domicilium collocassent, divitiis, honoribus, magistratibus, atque imperiis floruerunt. Unam ex his amplissimis familiis Chrobatia excepit, quae genus nomenque Frangipanium in ea regione propagavit, atque inter ceteros Chrobatiae Dynastas opibus copiisque praepolluit. Saeculo decimo tertio longe lateque in illis partibus dominabatur, & praeter Vigiliam insulam, in continenti Tersactum, Modrussam, Vinodolium, & alia castella non ignobilia possidebat. Anno ejusdem saeculi sexagesimo Bela IV. rex Hungariae Friderico & Bartholomaeo fratribus Frangipaniis Seniam urbem maritimam donavit, ut eorum erga se liberalitatem remuneraretur; ab illis siquidem, cum in Dalmatiam profugisset, Tartaris insequentibus, praeter aliam pretiosam supellectilem auream, atque argenteam, viginti millia marcharum sponte sibi oblata acceperat, ut constat e regio diplomate. Cum ergo sacra Domus Nazarena Tersactum divinitus allata fuisset, Nicolaus Frangipanius, qui tum rerum in illis regionibus potiebatur, vir pietate juxta ac virtute inclytus, sanctissimam aedem haud secus, quam dignum erat, donis colere, atque ornare instituit: ne vero tam insolitum inauditumque miraculum plus admirationis, quam fidei, habiturum esset apud posteros; quatuor ex omni numero lectos, expertae fidei ac probitatis viros, quibus Alexander ejus loci antistes adjunctus fuit, in Galilaeam mittere decrevit, totam rem intentius inspecturos. Hi delati in Palaestinam, edoctique ab indigenis de loco, ubi sacrosancta Domus sita erat, cum fundamenta, recentia ejusdem domus avulsae vestigia vidissent; ac dimensi longitudinem, ac latitudinem areae, reperissent omnia cum translatae in Dalmatiam aediculae mensuris, quas secum attulerant, prorsus congruere; in patriam reversi, rem suismet oculis perspectam, ac testatam retulerunt. Exinde crevit religio, crevit celebritas augustissimae Domus; undique ad eam venerandam colendamque, non indigenis solum, atque accolis, sed etiam longinquis populis confluentibus: nec deerant miracula, quae hominum fidem ac religionem augerent. Postquam vero ex Dalmatia in Italiam demigravit, idem Nicolaus Frangipanius, ut ingentem, quem ipse, quemque Tersactenses & finitimae circa gentes coeperant ex amissione talis ac tanti boni divinitus concessi, ademptique moero-

Nicolai Comitis Frangipanii pietas eximia & studium veritatis inquirendae.

Post sacrosanctam Domum in Picenum advectam, aediculam eidem consimilem ibidem excitavit.

mœrorem quoquo modo leniret; in ipsis sanctissimæ cellæ vestigiis consimilem ædem excitavit, quæ simul posteris tantæ rei monumentum foret, simul populis illis tam gravis damni solatium. Ædiculæ ab se conditæ templum insuper circumdare, & opere cultuque magnifico exstruere decreverat, quod eidem decori esset ac præsidio. Sed morte præreptus præclara cogitata perficere non potuit. Id templum sæculo decimo quinto Comes Martinus Frangipanius ære suo a fundamentis exædificavit, quod hodieque extat, sed ejus posterorum sumptibus amplificatum, haud clarius Frangipaniorum munificentiæ, quam tanti miraculi monumentum. Idem Martinus cum liberis careret, omnium bonorum hæredem instituit Deiparam Tersactanam. Templi curam commisit Patribus Franciscanis, qui ab observantia cognomen accepere, iisdemque cœnobium ibidem satis capax rebusque omnibus necessariis ornatum construxit, ut suo loco dicemus.

Utriusque translationis veritas. Sanctissimæ Domus Nazarenæ primum in Dalmatiam, deinde in Italiam translatæ fidem minime dubiam facit, ut cetera omnia argumenta deessent, vetustissima, perpetua, constans, atque immutabilis duarum nationum consensio; neque enim fieri potuit, ut Dalmatæ, Italique, lingua, moribus, & mari intermedio, longe inter se disjuncti, de duplici illa translatione Dalmatica & Italica una & mente, & voce, & scriptis consenserint; nisi vera fuisset ac certior, quam ut in dubium revocari posset: & cum opinionum commenta deleat dies, veritas autem semper eadem sit, atque emineat; utrique populi, quod anteactis ætatibus constanter affirmabant, idem nunc firmissime asseverant; sic prorsus ut nulla de re, neque de ratione, neque de anno utriusque translationis quidquam inter se discrepent. Merito igitur utraque ædes, & Lauretana, & hujus veluti quædam imago Tersactana, ab indigenis juxta advenisque summa veneratione colitur & celebratur; utramque singulis annis populi finitimi, statis ac sollemnibus diebus, alii aliis, publica supplicatione, & instructis agminibus procedentes, caste pieque intervisunt; utrique Dei ac Deiparæ præsentiam ac potentiam adesse miracula cujusque generis, ac votivæ tabellæ beneficiorum, B. Maria Virgine deprecante, acceptorum indices testantur. Cur autem nullus Scriptor illi ætati æqualis, aut suppar rem tam insignem, tamque admirabilem litteris commendaverint, hæc caussa fuit, quod miraculum adeo novum atque insolitum, ac propemodum incredibile, antequam multiplici investigatione exploratum esset, & multarum ætatum consensu, ac præsertim Romanorum Pontificum auctoritate firmatum, Auctores illorum temporum non putabant suæ prudentiæ & gravitatis esse, aut temere credere, aut suis scriptis consignare. Illud vero perincommode accidit, quod ab delata in Italiam natali Virginis domo, & Laureti constituta, vix undecim anni intercesserant, cum Clemens V. Sedem Pontificiam Romæ ademptam in Galliam transtulit, quam ejus successores in urbe Avenionensi retinuerunt usque ad annum septuagesimum sextum sæculi decimi quarti. Et quia ab urbe atque Italia Pontifices aberant, ædes Lauretana pontificiis decretis atque ornamentis caruit, quæ ad fidem ac venerationem celebriorem eidem conciliandam non defuissent, nisi tam procul illa abfuisset a Pontificum oculis auribusque. Sunt tamen quidam auctores id impetratum fuisse a Benedicto XII. Pontifice Max. qui Avenione sedebat, ut certam delictorum indulgentiam Lauretanum templum rite visentibus amplissimo diplomate largiretur: id ipsum diploma carie ac vetustate confectum Hieronymus Angelita, unus e primoribus Recinetensis civitatis, qui Virginis Lauretanæ historiam ab se conscriptam Clementi VII. dicavit, ab se visum esse confirmat. Præterea sanctissimæ hujus ædis in Picenum migratio incidit in ea turbulentissima tempora, cum Italia fervebat civilibus discordiis, passimque dominatum per civitates occupabant principes viri; quibus absentia Romanorum Pontificum occasionem ditionis pontificiæ invadendæ ac dilacerandæ præbebat. Ita evenit, ut bellici strepitus ac tumultus, quibus omnia circum personabant, Lauretani templi quamvis miraculis inclyti famam fere omnem obruerent; & urbium excidia, bellorum eventus, rerumque publicarum conversiones, historicorum cogitationem curamque ad res illorum temporum describendas averteret. Extabant tum in Dalmatia Fluminenses, tum in Italia Recinetenses annales, in quibus descripta erat utriusque translationis historia; sed eodem, quo urbis utriusque tabularium conflagravit, incendio perierunt. Non deest tamen, unde illorum jactura suppleri possit: nam vetustam fidem constans tot ætatum consensus, populorum ad ædem utramque Tersactanam & Lauretanam concursus, Pontificum Romanorum auctoritas, veterum ac recentiorum miraculorum utrobique editorum multitudo, votorum copia, & donorum opulentia satis superque confirmat; ut de tam testata explorataque re addubitare non possit, nisi qui aut de divina vi ac providentia dubitare, aut ex hominum genere humanam fidem eximere velit.

PETRUS EP. CORBAVIENSIS IV.

Hujus nomen ac memoriam posteritati servavit Diploma Pontificium Joannis XXII. qui Petrum Episcopum Corbaviensem nominat, in ejusque demortui locum substituit Bonifacium anno 1332. Annus suscepti Episcopatus, ac cetera de ipso latent.

BONIFACIUS EP. CORBAVIENSIS V.

Ortu Pisanus fuit, vitæ instituto alumnus disciplinæ ac familiæ Franciscanæ. Huic ob egregias virtutes Canonici Sulcitani in Sardinia illius urbis & ecclesiæ Episcopatum anno 1325. detulerunt, ignari quid decrevisset Joannes XXII. Pontifex Max. qui cum de morte Antistitis Sulcitani Avenionem esset allatum, hujus Sacerdotii conferendi potestatem ad Sedem Apostolicam revocaverat. Ob eamdem ignorationem Archiepiscopus Calaritanus non dubitavit eidem manus imponere, & consecrationem episcopalem impertire. Verum Joannes Pontifex, Bonifacii electione rescissa, alium Episcopum Sulcitanis dedit. *Ad Sulcitanam in Sardinia Ecclesiam* (ut scriptum reliquit Vadingus Tomo III. Annalium ad an. 1325. num. 25.) *sub Archiepiscopo Calaritano electus fuit a Capitulo F. Bonifacius de Pisis, & per prædictum Archiepiscopum non habentem notitiam reservationis a Pontifice factæ, confirmatus & consecratus. Sed paullo post fuit alius electus a Pontifice. Decerpsimus hæc a diplomate, quo alium Episcopum hoc anno Pontifex*

Electus Episcopus Sulcitanus, sed non approbatus.

tifex

tifex destinavit. Itaque Bonifacius annos septem titulum episcopalem ab omni administratione vacuum gessit. Anno 1332. idem Pontifex Ecclesiam Corbaviensem, ob Petri Episcopi mortem pastore destitutam, Bonifacio decrevit, ut constat ex diplomate pontificio; sed ignoratio Geographiæ Ecclesiasticæ Pontifici subrepsit, ex qua factum est, ut Corbaviensem Ecclesiam in Patriarchatu Gradensi constitueret, jusque usurparet eligendi creandique Episcopi Corbaviensis, propterea quod Gradensis etiam provinciæ Sacerdotia conferendi potestatem sibi reservaverat. En Diploma Pontificium.

Diploma Joannis XXII. P. Bonifacium Ep. Corbaviensem eligentis.

Apostolatus officium &c. olim siquidem Ecclesia Sulcitana per obitum bonæ memoriæ Comitis Episcopi Sulcitani, qui in partibus illis diem clausit extremum, pastoris solatio destituta; nos vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta, provisionem ipsius Ecclesiæ Sulcitanæ ea vice dispositioni nostræ duximus specialiter reservandam: decernentes ex tunc &c. si secus super his &c. contingeret attentari. Deinde vero dilecti filii Capitulum ejusdem Ecclesiæ, hujusmodi reservationis & decreti forsan ignari, te in Sacerdotio constitutum, ordinis Fratrum Minorum expresse professum, in Sulcitanum Episcopum, quamvis de facto concorditer elegerunt, tuque hujusmodi electioni de te factæ ad Capituli prædictorum instantiam, ignarus, ut asseris, reservationis & decreti hujusmodi, consensisti; dictaque tua electio Metropolitica auctoritate, quamvis de facto, etiam extiterit confirmata, tibique subsequenter munus consecrationis impensum, in his omnibus alias statutis a jure temporibus observatis, ac hujusmodi electionis, confirmationis, & consecrationis negotio nobis exposito; Nos electionem & confirmationem easdem, utpote post & contra reservationem & decretum præfata attentata, irrita & inania decernentes, aliam personam ipsi Sulcitanæ Ecclesiæ præfecimus in Episcopum, & pastorem; sicque tu Episcopus nullius Ecclesiæ remansisti. Cumque jamdudum ex certis rationalibus causis omnes & singulas Ecclesias cathedrales & collegiatas in provincia Gradensi tunc vacantes, & in antea vacaturas per biennium primo, & deinde tempus hujusmodi biennale diversis successive vicibus de biennio in biennium prorogando usque ad Calendas Aprilis, Pontificatus nostri anno 15. provisioni nostræ & Sedi Apostolicæ, auctoritate apostolica duxerimus reservandas, decernentes & tunc &c. si secus super his &c. contingeret attentari; & deinde cum finis hujusmodi ultimæ nostræ provisionis instaret; Nos similibus causis inducti, reservationem & decretum prædictum usque ad duos annos ab eisdem Calendis Aprilis in antea computandis auctoritate præfata per nostras certi tenoris litteras, modo & forma expressis super, extendenda duxerimus, & etiam proroganda; ac interim Ecclesiæ Corbanien. quæ de dicta provincia existit per obitum b. m. Petri Episcopi Corbanien. qui in partibus Angliæ diem clausit extremum, pastoris solatio destituta fuisset; Nos vacatione hujusmodi ejusdem Ecclesiæ Corbanien. fide dignis relatibus intellecta, de provisione ipsius Ecclesiæ Corbanien. celeri & felici, de qua nullus præter nos hac vice se intromittere potest, reservatione, voluntate, decreto, extensione, & prorogatione hujusmodi obsistente, ne præfata Ecclesia Corbanien. longæ vacationis exponeretur incommodis, cogitare cœpimus diligenter. Et demum &c. ad te, ne in opprobrium episcopalis dignitatis langueas præ tædio egestatis; direximus aciem nostræ mentis; quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua eidem Corbanien. Ecclesiæ auctoritate apostolica providemus &c. Datum Avenione 3. Non. Junii an. Pontific. nostri 16. idest Christi 1332.

Altero fere anno post susceptum Episcopatum Bonifacius Modrussæ, quod erat oppidum suæ diœcesis frequens ac nobile, perhonorifice excepit Carolum regem Hungariæ, qui illuc venerat, Neapolim transmissurus cum Andrea filio, cui Robertus rex Neapolitanus Joannam neptem suam desponderat. Caroli in eam urbem adventus fidem faciunt ejusdem litteræ ad Spalatenses datæ *Modrusii* 17. *Augusti an.* 1333. Ceterum de illius episcopali regimine & anno emortuali nihil compertum habeo. Constat vita jam functum fuisse anno 1341. quippe hoc anno jam huic ecclesiæ præsidebat

RADOSLAVUS EP. CORBAVIENSIS VI.

Ex ordine Franciscano rigidioris observantiæ assumptus est ad Episcopatum Corbaviensem. Altero & quadragesimo hujus sæculi anno hanc ecclesiam regebat; quippe eodem anno Seniæ cum esset, rogatu civium Ostroviciæ, quod oppidum ad Seniensem Episcopatum pertinebat, indulgentiam quadraginta dierum duobus templis ejusdem castri, S. Michaelis, & S. Mariæ largitus est, quam perciperent quicumque peccatorum suorum confessione expiati singulis dominicis ac festis diebus ea religiose sanctèque inviserent, & alterutri eorum aliquid de bonis sibi a Deo collatis contribuerent; modo id, quod ipse pro sua episcopali potestate concesserat, Episcopus Seniensis approbaret.

Duas sacras Ædes in oppido Ostroviciæ quadraginta dierum indulgentia donavit.

Frater Radoslavus Dei gratia Corbavien. Episcopus. Universis, & singulis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Splendor paternæ gloriæ, qui sua mundum ineffabili claritate illuminat, pia vota fidelium de clementissima ejus majestate sperantium tunc benigno præcipue favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum meritis ac precibus adjuvatur. Cupientes igitur ecclesias, & loca sacra, videlicet S. Michaelis in castro Ostroviciæ, & S. Mariæ sub eodem castro, digne laudum titulis veneranda, congruis honoribus frequentari, & a Christi fidelibus jugiter honorari; de omnipotentis Dei misericordia & gloriosæ M. V. Matris Christi, ac B. Michaelis Archangeli, sub quorum vocabulis fuerant dictæ ecclesiæ fabricatæ, confisi suffragiis, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui diebus dominicis & festivis prædictas ecclesias, seu ipsarum alteram, devotionis & orationis causa visitare curaverint, & de bonis a Deo sibi collatis eis, vel earum alteri, beneficia porrexerint caritatis, quadraginta dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer in Domino relaxamus. In cujus rei testimonium præsentes litteras nostri episcopalis sigilli appensione jussimus communiri. Datum Segniæ die 26. mensis Junii, Anno Domini 1341. dummodo in prædictis Diocesani consensus intervenerit.

Anno 1344. Dominicus Luccarus Metropolita Spalatensis Concilium provinciale convocavit. Ac Radoslavus quidem, aut incommoda valetudine impeditus, aut gravioribus ecclesiæ suæ negotiis distentus Spalatum venire non potuit; Patribus illis, qui ad Synodum convene-

rant,

rant, quam afferri jussit, quominus adesset, satis justa excusatio visa est. Misit tamen, qui procuratorio nomine suum locum teneret, suasque partes ageret, F. Nicolaum ejusdem ordinis S. Francisci, ut intelligi potest ex actis ejusdem Concilii. Judices siquidem a Synodo constituti, ut caussam Valentini Maccarensis Episcopi rite cognoscerent, ac sententiam ferrent; hanc potestatem sibi datam ajunt, cum a ceteris Episcopis, & a procuratoribus Episcoporum absentium, tum vero etiam a *Ven. Patre Dom. Fr. Nicolao procuratore Ven. in Christo Patris Domini Fratris Radoslavi Episcopi Corbaviensis*. Litem intulit Canonicis Ecclesiæ Zagrabiensis, & Joanni Querche Archidiacono ejusdem ecclesiæ de decimis quarumdam villarum, quæ positæ erant in confiniis utriusque diœcesis; sed cum neque ipse adfuerit die præstituto, neque miserit, qui coram Nicolao Bano Slavoniæ & Chrobatiæ suam caussam ageret, Banus secundum Canonicos & Archidiaconum judicavit anno 1348. Sententiam Nicolai reservandam esse duximus historiæ Zagrabiensis Ecclesiæ.

VALENTINUS EP. CORBAVIENSIS VII.

Hic quoque ex aliqua familia religiosa vel Franciscana, vel Dominicana, ad Ecclesiam Corbaviensem regendam accessit, ut prænomen Fratris eidem in diplomate Ludovici regis Hungariæ affixum declarat. Annus ille, quo Radoslavus moriens deposuit, quove Valentinus suscepit Episcopatum, nobis ignotus est. Habuit contentionem litigiosam cum Chrysogono Episcopo Arbensi de decimis Lichæ & Busanæ, quas uterque sibi vindicabat. Jus percipiendi decimas ex utraque illa regione, quod Valentinus ab se stare contendebat, nitebatur, opinor, auctoritate & decretis Synodi provincialis, in qua Petrus VII. Archiepiscopus Spalaten. an. 1185. de communi omnium sententia diœceses descripsit, & suas cuique parœcias attribuit. In ea siquidem *medietas Licæ* assignata fuit Episcopo Corbaviensi, ut est in exemplari Luciano ejusdem Concilii, quod hoc loco præferendum censeo Spalatensi apographo, in quo *medietas Licæ* Episcopo Seniensi adscribitur. Contra vero nostrum Spalatense Luciano anteponendum puto, cum Busanam regionem hoc quidem Seniensis, illud vero Corbaviensis diœcesis finibus inclusit. Neque enim aliunde Valentinus, quam ex actis decretisque illius Concilii argumentum ad suam caussam tuendam sumere poterat. Cum igitur Episcopus Arbensis ex utraque illa regione decimas exigere vellet, Valentinus Ludovicum Hungariæ regem adiit, & graviter conquestus est de Chrysogono, qui jura & proventus Ecclesiæ Corbaviensis avertere, ad seque transferre conaretur; litteras regias impetravit, quibus jubebatur Arbensis abstinere a perceptione decimarum, quæ ad jus pertinebant Ecclesiæ Corbaviensis. Sed cum postea Chrysogonus Budam se contulisset, monumentis nescio quibus & auctoritatibus fultus ita caussam suam regi probavit, ut is priores litteras revocaret; & aliis litteris inscriptis *Magnifico viro Domino Petro de Bellanti Comiti Busanæ, & Provetelli, vel officialibus suis in Comitatu de Licha & Busana constitutis, fidelitati vestræ* (ait) *damus in mandatis, quatenus visis præsentibus fideli nostro dilecto Ven. in Christo Patri Domino Grisogono Episcopo Arbensi, vel ejus officialibus, decimas ipsius ecclesiæ ubique pacifice & quiete exigi facere permittatis, & permitti faciatis in dictis provinciis vestris Lichæ & Busanæ . . . litteris nostris quibuscumque per quondam Ven. virum Dominum Fratrem Valentinum Ecclesiæ Corbavien. electum illegitime impetratis, vel per quempiam in posterum impetrandis, non obstantibus, contra formam præmissæ nostræ commissionis, quibus præsentibus derogari censuimus &c. Dat. Budæ fer. 5. proxima post Dominicam Reminiscere. Anno Domini* 1371. Quo tempore, quave ratione Episcopus Arbensis jus acquisierit percipiendi decimas ex territoriis Lichæ & Busanæ, mihi non liquet; cum hujus jurisdictio unius Arbensis insulæ terminis circumscripta esset, ut docet Archidiaconus capite XV. Adde quod Licha & Busana non Jadertinæ, in qua sita erat Ecclesia Arbensis, sed Spalatensis provinciæ finibus continebatur. Adverbium *quondam* appositum in hisce litteris Ludovici Valentino Episcopo, indicio est eum jamdudum vita functum fuisse, cum Ludovicus has litteras posteriores scripsit; Valentinum vero cum priores litteras ab eodem rege impetravit, nondum consecratione episcopali inauguratum fuisse argumento est, quod cum Ludovicus in posterioribus *electum* appellavit. Obitum Valentini referendum censeo ad annum 1359. vel ad superiorem: nam anno 1360. Ecclesiam Corbaviensem regebat

Jus percipiendi decimas ex Licha, & Busana, Ludovicus rex Hung. primum Corbaviensi, deinde Arbensi Episcopo adjudicavit.

LADISLAVUS EP. CORBAVIEN. VIII.

Nominatus est in diplomate Ludovici regis Hungariæ, qui anno 1360. oppidum *Monyaras* donavit Virginibus S. Claræ; huic testis adfuit, & subscripsit *Ladislavus Corbavien.* Anno 1367. hæc ecclesia carebat Episcopo ex privilegio Ludovici concesso sacris Virginibus Budensibus, *Corbaviensi sede vacante*.

PETRUS II. EP. CORBAVIEN. IX.

Non aliunde notus, nisi ex privilegio Ludovici, quod fecit secundum Virgines Deo sacratas de valle Vesprimiensi an. 1373. quod laudavit approbavitque cum aliis Hungariæ Episcopis *Petrus Corbavien.* Hujus Episcopatus anno septuagesimo & undeoctogesimo sæculi decimi quarti interjectus est. Gregorius XI. Avenionem Romam reversus, anno circiter 1378. rogatu Elisabethæ Reginæ Hungariæ, potestatem fecit Fratribus Franciscanis cœnobii recipiendi, quod illis Malupsi, in oppido diœcesis Corbaviensis, ædificaverat Stephanus Comes Seniæ, his litteris ad eos scriptis.

Gregorii XI. ad FF. Franciscanos Epist.

Sacræ vestræ .... annuamus exhibita siquidem nobis nuper pro parte vestra . . . quod in oppido de Malupso Corbavien. diœcesis, quod prope schismaticos & infideles situm est, & quod per unam dietam nullus locus Fratrum ipsius vestri ordinis existit, & quod propterea dilectus filius noster Stephanus Comes Seniæ de propria salute cogitans, & cupiens terrena ... commutare, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam & pro sua & progenitorum suorum animarum remedio & salute quendam locum cum ecclesia . . . in dicto suo oppido ad opus vestrum in honorem & sub vocabulo S. Francisci fundavit, pariter & instruxit, illumque cum omnibus juribus & pertinentiis vobis intendit pia liberalitate donare. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, ut vobis excipiendi locum ipsum inibique morandi

licentiam concedere dignaremur . Nos igitur qui vos & ordinem ipsum gerimus & . . . volentes vos consideratione charissimæ in Christo filiæ nostræ Elisabeth reginæ Ungariæ illustris, nobis super hoc humiliter supplicantis . . . inclinati vobis recipiendi locum ipsum cum ecclesia . . . & aliis officinis prædictis, dummodo in fratres . . . elargimur non obstante . Datum Romæ apud S. Petrum 14. Kal. Februarii an. 8.

THOMAS EP. CORBAVIENSIS X.

Hunc quoque oblivioni ereptum posteritati servavit privilegium Ludovici regis anno 1379. concessum cœnobiarchæ & monachis Benedictinis de *Pecs-Varad*, in quo nominatur *Thomas Corbavien.* Vitam & Pontificatum perduxit usque ad annum circiter 1387.

NICOLAUS EP. CORBAVIENSIS XI.

Hanc ecclesiam gubernabat, cum Sigismundus rex Hungariæ privilegia superiorum regum concessa Spalatensibus, anno 1388. III. Idus Februarii confirmavit, præsentibus ac testibus tum ceteris Præsulibus Hungariæ & Dalmatiæ, tum vero *Nicolao Corbaviensi*. Anno 1393. cum controversiæ nescio quæ, ac dissensiones essent inter Joannem Banum Comitem Seniæ, & Commune Jadrensium, ad eas componendas arbiter delectus est Nicolaus cum Joanne Episcopo Nonensi, ut est in Ephemeride Paulli de Paullis Patricii Jadrensis: *Eodem anno* (idest 1393.) *die Mercurii 12. Novemb. applicuerunt Jadram DD. Nicolaus Corbavien. & Joannes Episcopus Nonensis pro tractanda pace & concordia inter D. B. Joannem Comitem Segniæ, & Communitatem nostram*. De jure ac ratione exigendi, & percipiendi decimas ex gregibus & agris diœcesis Corbaviensis, eorumque qualitate & mensura cum interrogatus fuisset ab Andrea Archiepiscopo Spalatensi, hoc responsum dedit.

Epistola Nicolai ad Andream Archiep. Spalaten. de ratione colligendarum decimarum.

Reverendissime in Christo Pater, & Domine Dom. Andrea, Dei & apostolicæ sedis gratia dignissime Spalatensis Archiepiscope. Ego Nicolaus eadem gratia Corbavien. Episcopus, omni cum debita recommendatione præmissa, & quidquid possum pro Reverendiss. Paternitate vestra operari. Paternitas vestra postulavit litteratorie informari quibus modis, temporibus, & a quibus, ac de quibus rebus decimæ diœcesis Corbavien. dicantur, incidantur, & solvantur. Et utrum a solutione earum aliqui liberentur, & qualiter, & qui eximuntur. Quibus declaratorie per hanc præsentem litteram declarando respondeo particulariter, & singulariter in singulis capitulis, demonstrando ad vestram Reverendissimam Paternitatem, & cujuslibet alterius evidentem declarationem; & primo per totam Corbaviam & Buxanam diœcesis meæ Corbaviensis, agni & capretti, seu hædi illius anni dicantur statim post festum S. Georgii tertia vel octava die, omni anno; & a quolibet habente decem agnos vel hædos recipitur per dicationem unus de melioribus nomine decimæ, ut decimatori meo videtur. Si vero rusticus ille, vel alter novem agnos habent, vel hædos, tunc patronus agnorum vel hædorum primo recipiet meliorem de illis novem, & alterum de octo post patronum dicator meus, ut sibi videbitur, recipiet. Si vero patronus tantum octo, vel septem agnos, seu hædos habebit, unum ex septimo, vel octavo, quem volet, dat decimatori priorem; si vero patronus non haberet, nisi sex, quinque, vel quatuor, vel tres, vel pauciores agnos vel hædos, tunc patronus a sexto infra, decimatori solvet pro quolibet agno, vel hædo unum solidum. De lacte decima non solvitur; & hoc quantum ad agnorum vel hædorum dicationem. Item apes seu trunchi apum simili modo, quo agni vel hædi dicantur, v. g. quod patronus habens X. truncos, decimatori meo oportet dare meliorem; si vero novem habet, tunc patronus unum meliorem sibi recipiet & post decimator pro decima recipit alium meliorem; si vero patronus habet octo, vel septem, tunc patronus dat decimatori priorem, ut sibi placet. Si vero sex vel pauciores habet, tunc patronus pro quolibet trunco apum, dat decimatori duos solidos. Item blada, videlicet frumentum, hordeum, millium, avena, spelta, siligo, fabæ, cicera, & similia circa festum vel statim post festum Exaltationis Sanctæ Crucis omni anno dicantur; & tali modo, videlicet quod de decem stariis patronus bladarum decimatori dat unum starium, de quinque dat medium, de quatuor aut paucioribus nihil dat, nisi quatuor solidos; & similiter de novem, vel octo stariis tantum medium dabit decimatori. De decimo, undecimo, duodecimo, tertiodecimo, aut quartodecimo stariis, unum starium tantum decimatori dabit, & non plus. Faba vel alia legumina pro frumento dicantur. Quando aut dabit pro decima tantum de frumento, aut tantum de fabis vel leguminibus, quantum pro decima debetur; & hoc quantum ad decimam bladarum &c. Item si aliquis nobilis in patria existit, qui in vero & suo patrimonio proprio decem rusticos habet dans decimam, etsi modicum ab ipsis proveniat, ex consuetudine solvit. Nobilis de suo nullam decimam solvit; & si decem rusticos habet, vel 20., vel 100., tunc semper unum rusticum de omnibus cum tota decima sibi recipit. Alii vero rustici dicantur. Si vero aliquis nobilis in suo vero, & proprio patrimonio quinque rusticos habet, tunc illi quinque omnes dicantur; & dominus illorum solus exemptus est. Si vero aliquis nobilis in honorem, unde servire tenerentur, quinquaginta, aut centum, vel plures rusticos haberet, tunc & nobilis, & rustici omnes solvere decimam integre tenentur. Item super dicatione vini dicendo etiam declaro, quod in certis partibus mei Episcopatus, ubi vineæ habentur, solvitur vera decima vini; & sic etiam vinum dicatur, & alia præmittuntur omnia, & singula, prout & sicut particulariter præmittuntur. Quæ omnia & singula quibus sic expedit, & potissime Reverendiss. Paternitati vestræ præsentium tenore declaro, prout de consuetudine omnino dignoscitur, & est; dicatio vero vini fit circa festum S. Michaelis; dicatio vero apum, seu truncorum fit post festum Assumptionis Virginis gloriosæ; quas quidem decimas decimatores meis expensis congregant per parochias: de quibus decimis plebani seu rectores ecclesiarum ante omnia quartam partem recipiunt; Archipresbyter post recipit decimam scilicet decimæ, Suppani s. Domini contratæ recipiunt de consuetudine decimam partem decimarum. Murlachi nullam decimam solvunt, nec tempore meorum prædecessorum solverunt; & prædictis modis, consuetudinibus, & temporibus mihi decimæ solvuntur & dicantur. In quorum testimonium præsentes litteras ad fidem & declarationem præmissorum fieri jussi, & mei pontificalis sigilli appensione muniri. Dat. Segniæ in curia episcopali Segnen. Episcopi; Anno Domini

mini 1396. Ind. 4. die 15. Januarii, Pontific. SS. in Christo Patris & Dom. Dom. nostri Dom. Bonifacii divina providentia Papæ IX. anno VII.

Ad Nicolaum pertinere arbitror epistolam Bonifacii IX. Papæ inscriptam Episcopis Seniensi, & Corbaviensi; quos vetat prohibere, quominus Fratres Franciscani Senienses & Modrussenses pro sui ratione instituti victum sibi precario & ostiatim quærerent. Data est Kalendis Januarii anno 1402. extatque apud Vadingum Tomo V. Annalium. Nicolao vel mortuo, vel ad aliam ecclesiam translato, nisi quis alius interjectus sit, proxime successit

GEMINIANUS EP. CORBAVIEN. XII.

Quem Joannes Papa XXIII. huic ecclesiæ rectorem præposuit, ut docent Tabulæ consistoriales: 1410. *Providit eadem die* (idest 11. Augusti) *Ecclesiæ Corbavien. per translationem vacanti de persona D. Geminiani de S. Geminiano.* Dum Geminianus huic ecclesiæ præerat, Paullus filius Butki Comes Corbaviæ, Lichæ, & Busanæ, idemque Banus regnorum Dalmatiæ & Chrobatiæ, quintam partem villæ Cherniachianæ cum omnibus agris, silvis, pratis, ceterisque fundis fructuosis, e suo patrimonio detractam, insigni liberalitate donavit ædi hospitali S. Mariæ Magdalenæ in territorio Busanæ diœcesis Corbaviensis. Tabulæ donationis extant in hæc verba.

Comitum Corbaviæ pia liberalitas erga domum hospitalem S. Mariæ Magdalenæ in diœcesi Corbavien.

Nos Paullus Comes Corbaviæ, Likæ, Busanæ &c. Regnorumque Dalm. & Croat. Banus. Universis & singulis præsentes litteras inspecturis tenore præsentium significamus, quod nos considerantes, & præ oculis habentes illud Apostoli dictum: Omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum, sive malum; oportet nos diem extremæ ultionis fructuosis operibus prævenire, & ea seminare in terris, quæ multiplicato fructu recolligere valeamus in cælis. Cupientes igitur de bonis terrestribus a Deo nobis collatis, dum hac vita fungimur, aliqua in cælestia commutare, & transitoria in perpetua transferre, habita matura deliberatione, scilicet de voluntate & consensu magnificorum & potentum virorum Dominorum Comitum Corbaviensium fratrum nostrorum, dedimus, donavimus, & tradidimus jure proprio, & in perpetuum, & irrevocabiliter pro anima nostra, & nostrorum parentum, hospitali S. Mariæ Magdalenæ, sito & posito in territorio parochialis ecclesiæ S. Mariæ Virginis de Busana, diœcesis Corbaviensis, totam & integram quintam partem totius villæ vocatæ Cherniachianæ, nobis de jure patrimonii spectantem & pertinentem, tenendam, gaudendam, possidendam, prout & habendam, cum omnibus & singulis metis, confinibus antiquis, & cum omnibus juribus, servitiis, & utilitatibus, fundis, hortis, terris cultis & incultis, montibus, planitiebus, pratis, fenilibus, lapidibus, arboribus, aquis, aquarumque decursibus; & generaliter cum omnibus & singulis tam super terram, quam subtus terram spectantibus & pertinentibus dictæ quintæ parti præfatæ villæ Cherniachianæ; in cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam, has præsentes litteras fieri jussimus, & sigilli nostri consueti cum cordæ sericeæ appensione muniri. Datum in Busana in Banicpale, die 23. Januarii anno 1411.

Hanc donationem suo chirographo & iisdem verbis confirmarunt Petrus & Franciscus Paulli fratres, & filii Butkonis.

Per idem tempus excelluit eximia pietas ac religio Nicolai Comitis Frangipanii, Seniæ, Modrussæ, Vinodolii, & aliorum locorum Dynastæ potentissimi; qui apud Vinodolium in diœcesi Corbaviensi, in eo loco, qui Criquiniza dicebatur, cœnobium exstruxit Patribus Eremitis ex ordine S. Paulli, parentis ac principis Eremitarum; illudque vectigalibus sane copiosis dotavit. Iisdem vero Patribus antiquam ædem S. Mariæ in cælum assumptæ, eodem loco sitam, custodiendam, curandam, & pie sancteque divinis officiis colendam tradidit. Extat ejus diploma his verbis confectum.

Nicolaus Comes Frangipanius apud Vinodolium cœnobium exstruxit Monachis S. Paulli.

In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Amen. Nos Comes Nicolaus de Frangipanibus miseratione divina, & donatione Serenissimi regis Belæ, regis Hungariæ, Comes Vegliæ, Segnæ, Modrussiæ, Vinodol, Jaskæ, Okilok, & Prokaj, Banus Dalmatiæ & Croatiæ, memoriæ commendamus tenore præsentium, significantes quibus expedit universis præsentibus & futuris in perpetuum, ut sit notum & creditum: Qualiter nos videntes nostram devotam antiquam ecclesiam Sanctæ Mariæ Assumptionis penes mare in Vinodol Criquenicze in malo ordine, & hoc per negligentiam officiantium eam, ideo considerando nos brevitatem vitæ nostræ, & vanitatem hujus fallacis mundi, atque ob specialem devotionem, quam nos habemus erga Venerabiles religiosos viros ordinis Eremitarum S. Paulli primi Eremitæ, professos regulæ B. Augustini Episcopi & Confessoris; ædificamus illis monasterium penes eamdem ecclesiam nostram Criquenicze, ita ut illi debeant illam administrare, valeantque uti dotibus ejusdem ecclesiæ, in eaque Deum exorare pro nobis, & nostris prædecessoribus, totoque Christianismo perpetuis futuris temporibus. Pro eorum autem perpetua sustentatione, conservatione, habitatione, ac reparatione dictæ ecclesiæ, contulimus eis omnia telonia negotiationis, portuum, & dacia nostra ab omnibus iis, quæcumque ad mare onerantur, & ad naves deducuntur, vel deportantur negotiationis & venditionis causa, a minimo ad maximum, incipiendo a Jessenova usque ad Cheranina, metis sic nuncupatis prope mare strictum (vulgo dictum Testno) ad utendum & possidendum, supradictis Venerabilibus viris religiosis prædicti ordinis Eremitarum S. Paulli primi Eremitæ, modernis, & successoribus eorum jure perpetuo, cum omnibus libertatibus, consuetudinibus, & proventibus eo modo, quo nos hucusque & nostri pie defuncti prædecessores tenuerunt, & possederunt. Adhuc illis damus totum magnum collem vulgo Boók a magna valle, sive campo vulgo Luka, usque ad valliculam in cruce (vulgo Odrasiczena Krisu) a vallicula in cruce usque ad mare cum tota Sidina (vulgo sic dicta), & sepimento sive macerie (vulgo sic dicto ogragia) usque monasterium pro silva & lignatione. Præterea magnum campum, sive vallem (vulgo Luka vella) a magno colle (vulgo velki Boók) ad usque alium collem (vulgo Boók Za dubrachin polok, idest post fluvium dubrachin) totum quidquid aratrum arare potest; & totum penes mare usque Kuur (vulgo sic dictum), & sessionem totam, quæ est in Kuur penes, usque scaturiginem vivæ aquæ (vulgo Wrulak), quæ sessio fuit ab antiquo dos ejusdem ecclesiæ usque ad superiorem ruppam, quam hactenus tenebat Nicolaus Jurinoa. Insuper illis damus totam vallem in nostro Kokuuk, quæ est sub domibus colonorum nostrorum Valko, & Czel-

Czelchich, prout antiqua sepimenta (vulgo Okozara) demonstrant, totum quidquid est inter colles, quæ terra & vallis antea a nostris prædecessoribus pie defunctis pro dote data fuit eidem supradictæ ecclesiæ S. Mariæ Criqucnicensi, cum valle magna & parva, infra & supra Shesztill (loco vulgo ab arbore sic dicto) prope Kottor usque ad magnum campum, sive vallem (vulgo Lukevele a Doók), sive colle uno ad alterum Boók, sive collem, ubi fuerunt huc usque vineæ nostræ. Super hæc adhuc damus illis unam terram nostram in Lupali, in certa valle (vulgo u Dolu) penes viam communem totam usque fluvium, & viginti quercus in ea. Insuper unam adhuc aliam terram nostram desertam in eadem valle, & penes eumdem fluvium, supra parum, ultra Lupale, ubi sunt pulchræ quercus nostræ, a magna via publica totum usque ad fluvium cum omnibus quercubus. Adhuc unam vineam nostram (vulgo podpechami loco sic dicto), ubi sunt parvæ vites. Item unam sessionem penes mare (vulgo dictam in Szeleza) in Zagorie nostra prope Liubnich locis sic vulgo dictis, ubi nostrum allodium fuit, & cum domibus, ac omnibus pertinentiis ad dictam sessionem spectantibus, videlicet silvis, terris, ac pascuis, pro conservatione pecorum suprafatorum Venerabilium religiosorum virorum dicti monasterii. Adbuc donavimus illis unam vineam prope nostrum castellum Dreveniach, quam dederamus famulo nostro Nicolao Dragozett usque ad mortem suam, quæ vinea post mortem illius devoluta est ad nos libera, & franca. Adhuc dedimus illis quinque frusta fænilium in campo nostro prope ecclesiam S. Mariæ dicta vulgo na Maji (monte & locis vulgo sic dictis) prope supradictum castellum nostrum Dreveniak, ubi sunt nostra fænilia, primum unum nostrum magnum, quod pro nobis hactenus curavimus falcari penes fluvium in medio campi, secundum quod fuit Hromchichii, quod ad nos devolutum est liberum, tertium quod nos dederamus Joanni Lukachich, quod post illius mortem ad nos devolutum est, & alia duo, quæ fuerunt nostri pie defuncti fratris Georgii, uti solus in agone suo donavit, & ordinavit. Dedimus item, & donavimus eidem dictæ ecclesiæ S. Mariæ in Criquenicza, & eisdem supradictis Venerabilibus religiosis viris pro majori augmento & adjutorio duos nostros Colonos Marchovichi in Kolourat loco sic vulgo dicto sub Drenin, sic vulgo dicto colle, & monte cum omni eo servitio, seu famulitio parvo, & magno, quod illi nobis tenebantur præstare & robotisare, ac cum omnibus proventibus, sive censibus parvis, & magnis, quos iidem nobis debebant dare hactenus in dicta sessione. Item unum frustum vineæ nostræ in valliculis vulgo Drasicah pencs mare a meridie sive ab austro, a borea vinea Georgii Bernchich, a tramontana vinea Cosmæ, ab oriente autem communis terra, & via ad mare. Has igitur omnes supradictas, & specificatas sessiones, & possessiones, Colonos, terras cultas, & incultas, vineas, fænilia, pascua, silvas, oliveta, arbores fructiferas & non fructiferas, proventus, & telonia, ac portus cum suis daciis consuetis dedimus, donavimus, & resignavimus, sicuti & damus, donamus, & resignamus, jure perpetuo, & irrevocabiliter ævo tempore ad habendum, utendum, & possidendum his suprafatis Venerabilibus ac religiosis viris modernis & futuris in dicto monasterio manentibus, & permansuris, perpetuis futuris temporibus, in eodemque pro nobis, & nostris prædecessoribus pie defunctis, totaque Christianitate Deum orantibus, cum omnibus libertatibus, consuetudinibus, dominio, & potestate ea, qua nos & nostri prædecessores pie defuncti tenuerunt, & possederunt, adjurantes nostros hæredes, ceterosque, qui post nos erunt, ne nos in hac nostra benevola & pia collatione, & donatione parum, aut multum turbent, aut molestent, quinimo defendant contra quemlibet adversarium. Si quis autem hanc nostram benevolam & devotam deliberationem, dispositionem, collationem, & donationem infringeret, aut annihilaret, abjiciat, & exhæreditet eum Deus e regno cælorum. In quorum fidem & robur majus, dedimus eis has nostras patentes litteras sub sigillo nostro pendenti magno. Modrussiæ anno Divinæ Incarnationis 1412. die 14. Augusti.

Quas subscripsit Sacerdos Martinus Blesich tali modo. Ego Sacerdos Martinus Blesich Canonicus Modrussiensis, & capellanus Comitis Nicolai de Frangepanibus, Notarius publicus, plena auctoritate Notariatus mei scripsi has litteras, & instrumentum, ex ordinatione & mandato jam dicti Comitis Nicolai de Frangepanibus, qui sua manu suum magnum sigillum pendulum apposuit his litteris, deditque eas coram me, & coram nobilibus viris Casparo Orsich, Georgio Chabranich, Michaele Slakovich, Joanne Parapatich, Georgio Jagussich, Alexandro Rossovar, Wolffgango Kralich, multisque aliis egregiis & nobilibus viris, Venerabili in Christo Religioso viro Fratri Jacobo Donchich, Fratri Nicolao Pasarich, & Fratri Thomæ Kerpchich, qui primi ad hoc monasterium sunt introducti, die & anno quo supra.

Anno 1412. ad exitum vergente Geminianum obiisse intelligitur ex diplomate Sigismundi regis Hungariæ, eodem anno XIV. Kalendas Decembris confecto, in quo Sedes Corbaviensis vacare dicitur. Andreas presbyter idemque parochus Ecclesiæ Marianæ, plebique oppidi Busanensis præpositus, rogavit Sigismundum, ut donationem Paulli, ejusque fratrum, de qua supra in Geminiano Episcopo, regali diplomate confirmaret. Geminiani obitus, & interregnum episcopale.

Sigismundus D. g. Romanorum rex semper augustus, ac Ung. Dalm. Croat. Serviæ, Gallitiæ, Lodomeriæ, Cumaniæ, Bulgariæque rex, Marchio Brandeburgensis &c. Ad universorum notitiam harum serie volumus pervenisse, quatenus discretus vir Andreas presbyter plebis S. Mariæ de Busana, nostræ majestati veniens in conspectum, exhibuit nobis duas litteras privilegiales, unam viri magnifici Comitis Paulli de Corbavia, alias nostrorum regnorum Dalmatiæ & Croatiæ prædictorum Bani; & aliam Petri & Francisci filiorum quondam Comitis Butkonis de eadem Corbavia, pendentibus eorum sigillis consignatas, super donatione & perpetuatione portionum, possessionum, ipsos in villa Chernichiana vocata concernentium, hospitali S. Mariæ Magdalenæ in territorio ecclesiæ parochialis S. Mariæ de Busana existenti factis, confectas tenore subsequentium. Supplicans exinde idem Andreas presb. culmini nostro prece humili, & devota, ut easdem litteras ratas, gratas, & acceptas habendo, nostrisque litteris privilegialibus verbotenus inseri faciendo, præmissis etiam donationibus & perpetuitatibus possessionariis nostrum regium consensum pariter & assensum præbentes, pro dicto hospitali, & ex consequenti ejus rectoribus p. t. constitutis, pauperibusque in eodem degentibus innovantes per- Sigismundus pias donationes Comitum Corbaviæ confirmavit.

perpetuo valituras dignaremur confirmare: quarum talis tenor est. (Hic insertæ sunt litteræ tum Paulli, tum ejus fratrum Petri & Francisci.) *Nos igitur humillimis devotissimisque supplicationibus præfati Andreæ presb. antelati, per eum majestati nostræ subjective oblatis, regia benignitate exauditis, & clementer admissis, præfatas duas litteras unam Com. Paulli de Corbavia alias Bani, & aliam Petri & Francisci filiorum quondam Com. Butkonis de eadem Corbavia privilegiales, non abrasas, non cancellatas, non vitiatas, nec in aliqua earum parte suspectas, sed omni prorsus ambiguitatis vitio destitutas, imo meræ, & sinceræ veritatis integritatem proponentes, præsentibus de verbo ad verbum sine diminutione, aut augmento aliquali insertas, quoad omnes earum continentias, clausulas, & articulos, acceptamus, approbamus, & ratificamus; præmissis etiam donationibus, & perpetuationibus possessionariis nostrum regium benevolumque consensum pariter & assensum præbemus. Eas nihilominus spe retributionis æternæ, ad quam jugiter supremis desideriis anhelamus, simul cum perpetuatione & collatione possessionariis, præmissis omnibus aliis & singulis superius in tenoribus jam fatarum geminarum litterarum clarius explicatis & contentis, mera auctoritate regia, & potestatis plenitudine, ac ex certa scientia nostræ majestatis, de consensu reginæ contoralis nostræ carissimæ, prælatorum etiam, & Banorum nostrorum consilio, præmaturo ac uniformi decreto eorumdem, pro antelato hospitali; & ex consequenti ejus rectoribus p. t. constitutis, pauperibus in eodem degentibus, innovantes, perpetuo valituras confirmamus præsentis scripti nostri patrocinio mediante, salvis juribus alienis. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam, præsentes concessimus litteras nostras privilegiales, pendentis autentici sigilli nostri duplicis, quo videlicet ut rex Ungariæ utimur, munimine roboratas. Datum per manus R. in Christo P. D. Eberardi Episcopi Zagrabiensis, summi Cancellarii fid. nostri dilecti, An. Domini 1412. XIV. Kal. Decemb. regnorum autem nostrorum Ungariæ 26. Rom. vero 3. Venerabilibus in Christo PP. Domino Joanne Strigoniensi, Doymo Spalatensi, Andrea Ragusien. Archiepiscopis; Colocensi, & Jadrensi sedibus vacantibus; eodem Domino Eberardo Zagrabien. Andrea Varadien. Stephano Transilvano, Stybirio Agrien. Joanne Quinqueecclesien. Benedicto Bosnen. Joanne Jaurinen. Fratribus Philippo Vacien. Dosa Chanadien. Sycone ... & Thoma Senien. Ecclesiarum Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus: Vesprimiensi, Syrmiensi, Traguriensi, Tyniniensi, Sibenicensi, Nonensi, Scharniensi, Macharensi, Pharensi, & Corbaviensi sedibus vacantibus; nec non magnificis viris Nicolao de Gara regni nostri Ungariæ sæpedicti Palatino; Stybine de Stelinich Vaivoda nostro Transilvanensi, Comite Simone, Domino Simone de Rozgra nostræ curiæ judice, Petrimano de Medue regnorum nostrorum Dalm. & Croat. Bano, Paullo Chupor de Monozhoa Comite totius Sclavoniæ, Claudero, & Emerico quondam Bartholomæi de Vilag Machoniensis filiis Banis, Gonori Banatus Zeurimensis vacante, Joanne Bubek de Persnoch Tavernicorum, Joanne filio de Thomasi Janitorum, Joanne Groff de Corbavia Dapiferorum, Joanne filio Georgii de Alsan Pincernarum, Petro Chech Agazonum nostrorum Magistris, & Capletio Comite Posoniensi, alisque quamplurimis regni nostri Comitatus tenentibus.*

Post mortem Geminiani Corbaviensis Episcopi, sex fere annos Interregnum Episcopale tenuit.

PETRUS III. EP. CORBAVIENSIS XIII.

Erat unus de Archidiaconis Capituli Zagrabiensis, a castro Gora Gorensis cognominatus; eique Martinus V. Pontifex Ecclesiam Corbaviensem decrevit: 1418. 7. *Octobris providit Ecclesiæ Corbavien. vacanti per obitum Geminiani* (ante sex annos demortui) *de persona D. Petri de Zeth Archidiaconi Corensis in Ecclesia Zagrabien.* Tredecim annos præfuit. Decessit anno 1431. successorque ipsi datus est

VITUS EP. CORBAVIENSIS XIV.

Hunc e collegio Canonicorum Ecclesiæ Corcyrensis delectum Eugenius Papa IV. Ecclesiæ Corbaviensi Antistitem præfuit. Nobili genere natus est Blattæ, in oppido non ignobili Corcyræ Melænæ, insulæ Dalmaticæ; duplex cognomen habuit, alterum a parente, alterum a majoribus acceptum: ab his communi familiæ vocabulo *Marinich*, ab illo *Ostovich*, idest Ostojæ filius lingua Slavonica appellatus. 10. *Kal.* .... *Eugenii IV. anno primo* (qui congruit cum anno Christi 1431.) *provisum est ecclesiæ sæculari S. Jacobi Majoris Apostoli Corbavien. vacanti per obitum Petri de persona Viti Ostojæ Marinich de Curzala, Canonici Ecclesiæ Curzalen.* Ex actis consistorialibus. Hinc primum discimus ædem cathedralem Corbaviensem titulo & auspicio S. Jacobi Majoris Apostoli consecratam fuisse, & jure patronatus pertinuisse ad Comites Corbaviæ, qui eamdem a fundamentis extruxerant, vel certe collapsam refecerant, ornaverant, dotaverant: id significat epitheton *sæcularis* huic ecclesiæ appositum.

His temporibus in regione occidentali diœcesis Corbaviensis rerum potiebatur Comes Martinus e gente Frangipania, vir haud genere ac divitiis, quam virtute, eximiaque adversus Deum ac Deiparam religione clarior. Hic votum parentis ac majorum suorum dissolvere cupiens, hortatore potissimum & auctore Vito Episcopo, Virgini Tersactanæ templum sane magnificum ædificare constituit, eique cœnobium rebus omnibus instructum adjunxit, tradiditque ad habitandum Patribus Franciscanis e provincia Bosnensi accitis, qui templi curam susciperent, rebus divinis, nocturnæ diurnæque psalmodiæ operam darent, atque advenis juxta incolisque, voti ac religionis caussa illuc adeuntibus, sacra mysteria impertirent. Idem Martinus, cum Ursia conjuge, lectissima femina, nullam prolem suscepisset, Deiparam Tersactanam bonorum suorum hæredem instituit, quorum partem unam ædi Marianæ pro dote assignavit, alteram vero in alendos ac sustentandos Patres Franciscanos ejusdem ædis custodes & curatores impendi jussit; cum iisdem ab Sede Apostolica bona stabilia possidendi, & certos annuosque proventus habendi facultatem impetrasset.

Martinus Frangipanius B. Virginem Tersactanam hæredem instituit testamento.

Nos Martinus de Frangipanibus divina miseratione Segnæ, Vegliæ, Modrusiæque Comes universis, ad quorum manus pervenerint, Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis, ad præsentium, & futurorum notitiam, & perpetuam rei memoriam. Significamus quibus expedit omnibus, quod nos divina gratia existentes in bona sanitate mentis nostræ, una cum consorte nostra carissima

sima Domina Ursia Comitissa, considerantesque, quod sobole de utero nostro careamus, quam possessionum nostrarum relinqueremus hæredem; elegimus pleno affectu, animo deliberato, ac tota voluntate habere sub Deo Patre & Christo ejus filio Dominam gloriosam Virginem Mariam pro nostra hærede, & nostrorum Patrona & Domina, ipsamque specialiter elegisse, eidemque nos tota devotione adstringi. Sed quia affectus gloriam respicit, ad laudem Omnipotentis Dei, & B. V. M. honorem, & Christiani populi utilitatem, decrevimus ædificare a fundamentis ædificium & ecclesiam in honorem intemeratæ & gloriosissimæ Dei genitricis Mariæ ob spem & devotionem, quam eidem gerimus supradictæ ecclesiæ B. M. Virginis, in districtu Vinodoli prope castrum nostrum vocatum Tersatt; in qua quidem ecclesia per nos constructa (ut jam dictum est) in honorem Divæ Virginis Mariæ, ad canendum laudes & psalmos Omnipotenti Deo in remissionem peccatorum nostrorum, & pro salute animarum nostrorum prædecessorum, statuimus, imo deliberando decernimus viros Deo devotos Fratres Minores ord. S. Francisci de observantia Vicariæ Bosnæ, cui ordini specialem gerimus devotionem, eisdemque dictam ecclesiam commendare regendam more aliorum monasteriorum dicti ordinis, & nunc, & perpetuis temporibus. Ut igitur ipsi Fratres in ipso monasterio degentes, temporalibus subsidiis adjuti, liberius Deo serviant, & ipsius misericordiam pro salute animarum nostrarum assiduis ipsorum orationibus valeant impetrare; illis pro animæ nostræ remedio, & omnium prædecessorum nostrorum, possessiones nostras sub præfato nostro castro Tersatt concedimus ponendo metas; videlicet post viam, cum earum pertinentiis, terrisque videlicet arabilibus, cultis & incultis, agris, pratis, pascuis, fenilibus, silvis, nemoribus, aquis, aquarum divortiis, molendinis, molendinorum locis, & generaliter cum quibuscumque integritatibus, utilitatibus, usufructibus, proventibus, & emolumentis qualitercumque vocatis, sub eorum vel earum veris metis ad eosdem, seu easdem spectantibus & pertinentibus, seu spectare & pertinere debentibus, præfato monasterio D. Mariæ Virginis fundato prope dictum castrum Tersatt, & Fratribus in eo familiariter Deo servientibus in perpetuam eleemosynam dedimus, donavimus, adjudicavimus, & contulimus; & dedimus insuper dicto monasterio in vadum nostrum unum molendinum, & unam strupam in fluvio Recha, nec non feniles in valle dicta Draga cum veris metis, & terminis ejusdem sine aliqua diminutione, quoad nos spectabat. Ex quibus omnibus supra nominatis possessionibus elegimus esse dotem dictæ ecclesiæ pro victu, & utilitate Fratrum ibi commorantium, ut & pro reparatione & utilitate ecclesiæ prænominatæ convertantur: Ante nostrum ex hac vita decursum aliis donationibus dictam ecclesiam dotabimus. Idcirco per præsentes legavimus, dedimus, & contulimus, confidentes de Salvatoris promissione, quibus ob Dei sui amorem relinquunt, pollicitus est restituere centum pro uno, & cetera, vitamque æternam daturum, ut etiam nos cohæredes facere dignetur. Propter ea ipsum Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum, & suam benedictissimam Matrem Virginem Mariam, possessionum præfatarum tenore præsentium hæredes instituimus, creavimus, & fecimus jure perpetuo, & irrevocabiliter. Imprecantes omnes, & eorum conscientiam onerantes, quod huic nostræ voluntati donationique ausu temerario non contradicant, nec quicquam minimum usurpando, vel Christum Dominum, vel ejus Matrem exhæreditare præsumant; & si fecerint, tales temerarii cogantur respondere coram tribunali Domini nostri Jesu Christi in die judicii; noverintque se justo judicio exhæredandos de regno cælorum. Idcirco omnes tales cujuscumque status, conditionis, & præeminentiæ existant, qui hanc nostram donationem & concessionem infringere studuerint, vel operam dederint, maledictionem, & indignationem Dei omnipotentis, B. Virginis Mariæ, Beatorum Apostolorum Petri & Paulli, & totius cælestis curiæ, nec non excommunicationem Summi Pontificis eo facto incurrant. Prohibentes autem ut nulli fratrum nostrorum, aut nepotum, hæredumque eorum, hanc donationem liceat violare frangereque in perpetuum, seu quomodolibet impedire, cum & ex eorum voluntate & consensu processerit. Ut autem præfata donatio nostra perpetuum robur & firmitatem obtineat, præsens instrumentum fecimus, mandavimusque sub appensione nostri majoris sigilli roborandum. Datum & actum in castro nostro Novi 7. April. anno 1431. Indict. VII.

Cœnobii condendi, & Fratribus Franciscanis tradendi potestatem, Viti Episcopi rogatu, concessit Nicolaus V. Pontifex Max. qui piæ Martini voluntati libenter annuit.

Nicolaus V. diploma Martini Comitis confirmavit.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei dilecto filio &c. Exigit devotionis tuæ probata sinceritas, ut piis votis tuis, illis præsertim, per quæ divini cultus augmentum, & Christi fidelium animarum salus, religionis sacræ propagatio procuratur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Cum itaque sicut exhibita nobis nuper pro parte tua petitio continebat, tu singulari devotione motus, & ut etiam votum per quondam Nicolaum patrem tuum, dum vixit, factum adimpleatur, prope ecclesiam Sanctæ Mariæ super Tersatt, Carbaviensis diœcesis, ad quam Christi fideles propter diversa miracula, quæ omnipotens Deus intercessione prælibatæ Virginis Mariæ retro actis temporibus demonstravit, singularem gerunt devotioni affectum; unam domum cum claustro, dormitorio, refectorio, hortis hortalitiis, & aliis necessariis officinis pro usu & habitatione Fratrum Minorum de observantia de novo fundari, construi, & ædificari facere ferventer exoptes, dummodo tibi super hoc per Sedem Apostolicam licentia concedatur; pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, ut tibi prædictam licentiam concedere, aliasque super hoc opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur tuum pium & laudabile propositum hujusmodi in Domino plurimum commendantes, tuis, nec non venerabilis Fratris nostri Episcopi Carbaviensis, ac Christi fidelium prædictorum hac parte supplicationibus inclinati, tibi unam domum, cum claustro, dormitorio, refectorio, hortis, hortalitiis, & aliis necessariis officinis prope dictam ecclesiam, cujusvis alterius super hoc licentia minime requisita, de novo fundandi, construendi, & ædificandi, seu fundari, construi, & ædificari faciendi, nec non Fratribus dicti ordinis Minorum de observantia domum ipsam pro eorum usu & habitatione recipiendi, tenendi, & inhabitandi plenam & liberam licentiam, auctoritate apostolica, tenore præsentium elargimur. Et insuper universis Fratribus ordinis Minorum de observantia in dicta domo pro tempore commoraturis, quod omnibus,

bus, & singulis privilegiis, libertatibus, exemptionibus, immunitatibus, gratiis, quibus aliæ domus dicti ordinis ac Fratres in eis degentes in genere gaudent & utuntur, uti valeant pariter & gaudere, eadem auctoritate concedimus per præsentes: non obstantibus fel. rec. Bonifacii Octavi prædecessoris nostri prohibitione, ne Fratres ordinis Minorum in quovis castro, loco, vel villa ad inhabitandum loca de novo recipere, vel eatenus recepta mutare præsumant absque sedis præfatæ licentia speciali, faciente plenam & expressam de prohibitione hujusmodi mentionem, & aliis apostolicis constitutionibus, ceterisque contrariis quibuscumque; jure tamen parochialis ecclesiæ, & cujuslibet alterius, alias in omnibus semper salvo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ elargitionis, & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, quarto idus Julii, Pontificatus nostri anno septimo.

Vitus igitur traditæ sibi provinciæ partem non ultimam esse censuit piam Comitis Martini liberalitatem allicere ac stimulare ad celebre illud Tersactanum Sanctuarium, quod toti diœcesi Corbaviensi magno decori erat & præsidio, amplificandum, ornandum, & locupletandum; quo religio ejusdem auctior in dies fieret augustiorque, ac simul frequentia populorum ad illud visendum colendumque augeretur. Illud quoque Martinus Comes suæ tum adversus Nicolaum parentem pietatis, tum erga Deum ac Deiparam religionis monumentum reliquit; quod omnia dona, & privilegia, quæ parens templo Mariano Criquenicensi, & cœnobio Eremitarum S. Paulli in diœcesi Corbaviensi contulerat, suo diplomate confirmavit.

Martinus Comes Frangipanius Nicolai parentis donationem confirmavit.

Nos Comes Martinus de Frangepanibus Veglæ, Segnæ, Modrussiæque, ac Trochai, significamus omnibus, & singulis, ad quorum præsentiam hæ nostræ litteræ venerint: qualiter nos audivimus, & intelleximus litteras, quas dederunt bonæ memoriæ nostri prædecessores, & nimirum bonæ memoriæ parens noster Comes Nicolaus de Frangepanibus, Veglæ, Segnæ, Modrussiæque, qui erat Banus Dalmatiæ & Croatiæ, Sanctæ Mariæ Criquenicensi in Vinodol, in quibus litteris sunt libertates, & dotes ecclesiæ; & nos nolentes infringere litteras bonæ memoriæ prædecessorum nostrorum, quinimo volentes confirmare pro eadem ecclesia S. Mariæ Criquenicensi, ut valeant hi Monachi, qui ibidem resident, ordinis S. Paulli primi Eremitæ, quietius vivere & servire Domino Deo, orareque pro animabus bonæ memoriæ prædecessorum nostrorum, & etiam pro peccatis nostris, & post vitam nostram pro anima nostra: Et ideo mandamus omnibus nostris castellanis, & judicibus, ac aliis officialibus, ut debeatis eos in illis conservare, supra quæ litteras habent a bonæ memoriæ nostris prædecessoribus, quas litteras nos ipsi confirmavimus; & superinde eis dedimus has litteras nostras sub sigillo nostro, anno 1455. datas in Novi, mensis Octobris 28. (L. S.)

Et ego Sacerdos Gregorius capellanus Comitis Martini, & parochus Noviensis, ac Vicarius Vinodolensis scripsi hæc, dictante supradicto Comite Martino Veglæ, Segnæ, Modrussiæque, qui eo tempore gratia Dei Dominus erat arcis Verbaz, & erat supremus Comes totius terræ Verbasiensis, Dominus in Kozar Bosnensi, & ceterarum arcium Kumogoinæ, Kostanycnæ, & castelli in Kelpii, & Kralic, Gradacz, & Cipovacz, Jaschæ, & Okich, Ostroviczæ in Busis; penes mare autem Dominus veteris arcis, & mediæ Segnæ. In Vinodol vero Dominus de Novi, Brebir, Grisanæ, Belgrad, Cottor, Bucchari, Tersiati, & Trochai &c.

Porro Vitus ecclesiam sibi commissam annos circiter duodeviginti summa cum vigilantia curaque administravit, ac nullis incommodis aut laboribus pepercit, ut illius commodis utilitatique serviret, nullumque erga suum carissimum gregem optimi pastoris ac parentis officium prætermitteret. Nec vero patriæ suæ immemor fuit, oblitusve Ecclesiæ Corcyrensis, cui ab ineunte ætate suum addixerat ministerium, ac de illius patrimonio, Canonici dignitate ac pensione auctus, plures annos vixerat. Nam cum ædes cathedralis Corcyrensis vitium fecisset, ad eam restaurandam plurimum pecuniæ suppeditavit, suoque sumptu in eadem pulpitum marmoreum venusto elegantique opere exstruendum curavit; cujus beneficentiæ ut memoria extaret, Andreas Canevellus Episcopus Corcyrensis in eo insculpi jussit stemma Viti gentilitium, idest Leo erectus, pedibus posterioribus insistens, & pars dimidia aquilæ bicipitis, cum diademate utriusque capiti imposito; quatuor vero angulis ejusdem stemmatis quatuor litteras incidit, videlicet V. O. P. C. *Vitus Ostovich Præsul Corbaviæ.* Ad hæc permissu Andreæ Episcopi in eadem æde cathedrali sacellum & altare Divo Jacobo Apostolo, patrono primario diœcesis suæ Corbaviensis excitavit; ibidemque ante aram sibi & suis sepulcrum paravit; id quod Lucas Leo Episcopus Corcyrensis, proximus Andreæ successor, memoriæ caussa scriptum reliquit. *Lucas Leo Ven. Dei & Ap. Sedis gratia Episcopus Curzolensis, & Stagnensis. Reverendus in Christo Pater & Dominus D. Vitus de Curzola, Corbaviensis antistes meritissimus, nobis significare fecit, quod pro animæ suæ suorumque defunctorum salute, nec non hæredum, & posterorum suorum memoria & ædificatione capellam unam cum altari ad honorem Dei, & Beatissimi Jacobi Apostoli in nostra cathedrali Ecclesia Curzolensi, una cum sepulcro ante altare pro eodem Reverendo Patre & Domino, fundavit, ædificavit, & construxit de bonis propriis, ut oculata fide videmus, auctoritate & licentia obtenta a Reverendissimo in Christo Patre & DD. Andrea Episcopo Curzolensi & Stagnensi prædecessore nostro.* Præterea Sacerdotium perpetuum instituit, cujus conferendi jus esset penes familiam Ostovichiam, & vectigalibus idoneis dotavit ad Presbyterum alendum, qui quotidie pro se suisque consanguineis ac posteris ad aram S. Jacobi sacrum faceret. Tabulas Sacerdotii ab se instituti testes conficiendas curavit, *dat. Curzulæ in episcopali palatio sub an. Domini 1456. Calixti PP. an. 2.* Vitus diem obiit supremum anno circiter 1457.

Viti Episcopi Corbaviensis pietas ac liberalitas erga patriam suam & Ecclesiã Corcyrensem.

FRANCISCUS EP. CORBAVIENSIS XV.

Ad quem extat epistola Pii II. Pontificis, ex qua intelligitur præclare illud meritum fuisse de re catholica & Ecclesia Romana, ac pro utriusque defensione plurimis incommodis & laboribus

ribus perfunctum esse, sive inter hæreticos, ut eos ad rectam in Deum fidem revocaret, sive inter catholicos, ut eos ab omni hæreseon labe intactos servaret. Hunc igitur Pius II. vel hujus proximus decessor Callistus III., ut quibus digna erant præmiis atque honoribus, præstantissimi viri merita remuneraret, ad episcopalem dignitatem evexit, Ecclesiæque Corbaviensi rectorem præfecit. In hac diœcesi præter ædem Tersactanam, de qua dictum est, altera Mariana ædes prope Modrussam, eximia populorum veneratione & frequentia colebatur, cui cognomen erat a Miraculis, ob plurima & maxima beneficia divinitus collata in omne genus mortalium, qui Deiparam Virginem salutatum adibant, ejusque auxilium in rebus dubiis ac propemodum desperatis implorabant. Franciscus ergo ut suscepti Pontificatus initiis Beatissimæ Matris ac Virginis patrocinium conciliaret, ad cultum ac celebritatem hujus Mariani templi augendam primas suas cogitationes convertit. Re communicata cum Stephano Frangipanio Dynasta Modrussiensi, uterque supplicibus litteris enixe oravit Pium secundum, ut veteres indulgentias, quibus hanc ædem sanctissimam Romani Pontifices donaverant, novis atque amplioribus cumularet. Horum precibus ille perlibenter annuit, & quod petebant, amplissimo diplomate concessit.

Diploma Pii II. pro æde Mariana de miraculis prope Modrussā.

Pius &c. Universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem &c. Dum præcelsa meritorum insignia, quibus Regina cœlorum Virgo Dei genitrix prærutilat, devotæ considerationis indagine perscrutamur, impendiis, & indulgentiarum muneribus decoremus. Dum itaque sicut accepimus, ecclesia B. M. V. de Miraculis nuncupata, prope locum de Modrusia Corbaviensis diœcesis, ad quam ... ob crebra, quæ inibi Altissimus ejusdem Virginis & Matris precibus ac meritis in dies manifestare non cessat, miracula innumerabiliter decorata, ac diversis indulgentiis eadem ecclesia certis anni diebus instantibus, per Romanos Pontifices prædecessores nostros ac nonnullas alias ecclesiasticas personas retroactis temporibus concessis, permunita censeatur; Nos igitur venerabilis Fratris nostri Francisci Episcopi Corbavien. ac dilecti nobilis viri Stephani de Frangepanibus Comitis & domini ejusdem loci, petitionibus inducti, ac cupientes, ut dicta ecclesia congruis honoribus frequentetur, & ut Christi fideles ipsi eo libentius causa devotionis confluant ad eandem & manus promptius porrigant adjutrices, quo ex hoc ibidem dono cælestis gratiæ uberius conspexerint se refectos; omnes & singulas indulgentias visitantibus ecclesiam hujusmodi, ac ad illius reparationem & manutentionem manus adjutrices porrigentibus, ac alias per supradictas, & quascunque alias personas concessas, ac si de verbo ad verbum inserta forent præsentibus, per expressum habentes illasque apostolica auctoritate confirmantes, ratificantes, & approbantes, ultra concessas prædictas, de omnipotentis Dei misericordia, ac BB. Petri & Paulli Apostolorum concessa auctoritate confisi omnibus & singulis utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, qui in singulis primis Dominicis singulorum mensium, necnon Purificationis, Annuntiationis, Nativitatis, Assumptionis, & Conceptionis ejusdem B. M. V. festivitatum diebus, a primis vesperis usque ad secundas vesperas ecclesiam præfatam devote visitaverint annuatim, & ad illius reparationem & conservationem pias eleemosynas erogaverint, seu manus porrexerint adjutrices; septem annos, & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Datum Senis anno Domini MCCCCLIX. pridie Kal. April. Pontificatus nostri anno primo.

Jo. de Collis.

Franciscus Ep. pro recuperandis decimis, ac bonis ecclesiasticis Sedis Apostolicæ opē imploravit.

Cum Franciscus Ecclesiæ Corbaviensis regimen suscepit, non sine acerbissimo animi sensu ac dolore patrimonium ecclesiasticum reperit valde imminutum distractione decimarum ac possessionum, quas viri nobiles ac præpotentes interverterant, & inique usurpatas detinebant, simulque obstabant ne ille episcopali potestate ac jurisdictione libere uteretur. Huic malo non aliunde remedium, quam a Sede Apostolica petendum censuit; & supplex pontificiam auctoritatem opemque imploravit. Pius Pontifex duobus Archiepiscopis, & quatuor Episcopis, itemque Abbatibus & præpositis Ecclesiarum Dalmatiæ per litteras imperavit, ut in suis ecclesiis publice, & coram populo, denunciarent anathema inflictum iri omnibus illis, qui de bonis Ecclesiæ Corbaviensis aliquid surripuissent, aut ab aliis surreptum retinerent, nisi restituerent intra certam diem, quæ ab ipsis præfinienda erat.

Diploma Pii II. P.

Pius II. servus servorum Dei Venerabilibus Fratribus Spalaten. & Jadren. Archiepiscopis, & Zagrabien. Signen. & Nonen. Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, & præpositis, nec non plebanis in eorum diœcesibus constitutis, salutem & apostolicam benedictionem. Significavit nobis Ven. Fr. noster Franciscus Episcopus Corbavien., quod nonnulli Domini temporales, Comites, nobiles, barones, milites, laici, & alii iniquitatis filii, tam ecclesiastici, quam sæculares, decimas, primitias, reditus, proventus, obventiones, agros, domos, possessiones, terras, vineas, pascua, prata, molendina, jura, jurisdictiones, & alia bona mobilia & immobilia ad Ecclesiam Corbaviensem & illius episcopalem mensam legitime spectantia, detinent indebite occupata; ac ejus jurisdictionem impediunt, & faciunt quominus illam exercere possit; & ea detinentibus præstant consilium & favorem in animarum suarum periculum, & Francisci Episcopi, ecclesiæ, ac mensæ prædictarum non modicum detrimentum, ac perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Super quo idem Episcopus Apostolicæ Sedis remedium imploravit. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus omnes hujusmodi detractores decimarum, primitiarum, jurium, & aliorum bonorum prædictorum ex parte nostra publice in ecclesiis coram populo per vos, vel alium, sive alios, quoties per ipsum Corbaviensem Episcopum, seu ejus procuratorem fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus, moneatis ut intra competentem terminum, quam eis præfixeritis, ea præfato Episcopo a se debita restituant, & revelent, ac de iis plenam ac debitam satisfactionem impendant: quod si id non adimpleverint infra alium competentem terminum, quem ad hoc peremptorie duxeritis præfigendum, ex tunc in eos generalem excommunicationis sententiam perferatis; & eam faciatis, ubi & quando expedire videritis, usque ad satisfactionem condignam publicare. Quod si non omnes his exequendis poteritis interesse, duo aut unus vestrum ea nihilominus exequantur. Datum Senis anno 1459. 6. Non. Apr. Pontific. nostri anno primo.

Pon-

Franciscus potestatem duo Sacerdotia conjungendi cum mensa episcopali a Pio II. obtinuit.

Pontificiis mandatis obtemperatum fuisse arbitror; sed paucos fuisse, qui denunciatione anathematis perterriti ecclesiæ ablata restituerent. Itaque Pius aliunde Francisco subveniendum putavit; eidem potestatem fecit, unum aut duo Sacerdotia, si quæ illi rite collata vel commendata fuissent, recipiendi, conjungendique cum Episcopatu Corbaviensi, ut ex eorum proventibus suppeteret quod satis esset ad personam episcopalem pro dignitate tuendam ac sustinendam.

Diploma Pontificis.

Pius II. Venerabili Fratri Francisco Episcopo Corbaviensi salutem &c. Personam tuam nobis, & Apostolicæ Sedi devotam tuis exigentibus meritis paterna benevolentia prosequentes, ea tibi libenter concedimus, quæ tuis commoditatibus fore conspicimus opportuna. Hinc est quod nos volentes te, qui pro fide catholica & sacrosancta Romana Ecclesia magnos passus fuisti labores, ac nonnulli fructus, reditus, & proventus Ecclesiæ tuæ Corbaviensis, cui præesse dignosceris, indebite occupati detineantur, ut statum tuum decentius tenere valeas, horum intuitu favore prosequi gratioso, tuis in hac parte supplicationibus inclinati; tibi ut una cum dicta Ecclesia Corbavien. unum, vel duo beneficia ecclesiastica sæcularia, vel cujuscunque ordinis regularia, etiamsi dignitates, non tamen conventuales, aut dignitates, non tamen Abbatiales, cujuscunque annui valoris existant, si tibi canonice conferantur, seu commendentur, recipere & retinere libere & licite possis, & valeas, auctoritate apostolica tenore præsentium indulgemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, nec non statutis & consuetudinibus prioratuum, seu monasteriorum & ordinum hujusmodi, seu ecclesiarum in quibus beneficia hujusmodi fuerint, etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quavis alia firmitate roborata, ceterisque contrariis quibuscunque; etiam si de ipsis, eorumque totis tenoribus præsentibus habenda foret mentio specialis. Nulli ergo &c. Nostræ concessionis infringere &c. si quis &c. Datum Mantuæ anno salutis Dominicæ MCCCCLIX. tertio Kalendas Novembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Jo. de Collis.

Sedes episcopalis Corbaviensis per Pium II. Modrussam translata an. 1460.

Franciscus fuit vel postremus, vel certe proximus a postremo Episcoporum, qui sedem episcopalem Corbaviæ, in urbe totius regionis principe tenuerunt. Nam his temporibus translata est Modrussam in oppidum Japidiæ clarum in primis ac nobile, quod millia passuum fere viginti a principatu Corbaviæ in ortum distabat. Hujus translationis auctorem fuisse ajunt Pium II. Pontificem, annum hujus sæculi circiter sexagesimum, caussam vero captam a Turcis Corbaviam. *In lib. Cancell. Apostol.* (teste Ciampinio apud Petrum Ranzanum) *Ecclesia Corbavien. cum omni jurisdictione translata fuit ad parochialem ecclesiam S. Marci oppidi Modrussiæ Corbaviensis diœcesis, quod deinceps Modrussiensis nuncupatur, per Pium II. 1460. pridie Nonas Junii, anno Pontificatus sui secundo.* Idem invenio in Catalogo Ms. quem *antiquus curialis Petrus Paulus Atthuanus cameræ apostolicæ notarius* confecit sub hoc titulo: *Theatrum orbis terrarum tam Patriarchalium, quam Metropolitanarum, & Cathedralium ecclesiarum &c. Corbavien. in Sclavonia & provincia Spalaten. Dicitur Ecclesiam Corbavien. in Ecclesiam Modrussiensis oppidi S. Marci Corbavien. diœcesis pridie Nonas Maji translatam fuisse.* Idem confirmat ex actis & tabulis Romanis Martinus Braicovichius Episcopus Seniensis: *Episcopatus Corbaviensis nec est, nec umquam fuit re distinctus a Modrussiensi. Nam clare habetur in actis consistorialibus & cameralibus Romanis, quod Pius II. anno 1460. Corbavia Modrussiam transtulit Sedem Episcopalem, voluitque posthac vocari Modrussien. alias Corbavien. talem Episcopatum; ut ex litteris Martini Kelles pœnitentiarii Romæ Soc. Jesu 8. Februarii anno 1698. ad Joannem Pattacich ejusdem Societ. datis.* Idem denique scriptum reperitur in alio codice Romano, qui inscribitur *Liber taxarum ecclesiarum & monasteriorum: Corbavien. translata est, & dicitur Modrusien.* Hæc nota apposita est manu recentiori: *post occupatam a Turcis Corbaviam, quod contigit sæculo 15.* Vereor ut hæc caussa sedis episcopalis Corbaviensis Modrussam translatæ viris eruditis probari possit; nondum enim Turcæ in Dalmatiam vexilla armaque intulerant, ac ne Bosinam quidem Dalmatiæ finitimam ante annum hujus sæculi sexagesimum tertium occuparunt. Sed cum jampridem Turcæ contra Christianos in Hungaria bellum gerere, atque in Slavoniam & Bosinam excursiones facere cœpissent; facile accidere potuit, ut per ea tempora tumultuario agmine in Dalmatiam progressi, effusique in Corbaviam, regionem illam ferro & igni devastarint, ipsamque Corbaviam civitatem totius regionis primariam diruerint; nec vero compertum est quonam alio fato, quove tempore hæc civitas interierit, cujus ne vestigia quidem supersunt, e quibus illius positio dignosci queat: *nam civitatem Corbaviæ nomine insignem alicubi floruisse, a quo totus districtus nomen acceperit, nemo, arbitror, prudens negaverit; quæ autem ejus facta vicissitudinesque fuerint, vix ullus queat eruere;* ut scite prudenterque animadvertit auctor Topographiæ Hungaricæ. Quod si ita est, urbis eversio sedis episcopalis alio transferendæ caussam & necessitatem attulit. Ceterum ego id accidisse arbitror iniquitate & avaritia procerum Corbaviæ, a quibus cum Episcopus decimas & bona ecclesiastica repeteret, plurimis, ut fit, molestiis atque incommodis afficiebatur. His ut illum eximeret Pius Pontifex, sedem illam pontificiam Corbaviæ ademptam Modrussæ constituit, in ditione Comitum de gente Frangipania, quorum egregia pietas & profusa in templis ac cœnobiis ædificandis dotandisque liberalitas temporibus illis potissimum eminebat.

EPISCOPI MODRUSSENSES.

Modrussa olim Tediastum.

NObile olim in primis ac celebre oppidum fuit Modrussa, quam alii Modrussiam vocant, ab ora maritima passuum millibus circiter quinque ac viginti distans in septemtrionem: quo in loco fuisse Tediastum Ptolemaicum aliqui existimant. Nec vero assentior Sconlebio, qui ex aliqua vocabuli similitudine conjecit Modrussam idem esse ac vetus Merusium; siquidem apud antiquos Geographos nullum hujus nominis oppidum invenio, nisi Merusium illud, quod Stephanus ex Theopompo in Sicilia locavit, septuaginta stadiis a Syracusis disjunctum. Sita est Modrussa in regione montana, media fere Japidia, & plano loco insidet, infra castellum colli praealto incumbens: de qua Topographus Hungaricus. *Elegantioribus aedificiis olim vetustatis suae praerogativam ac decus non male tuebatur. Subinde vero bellorum temporisque injuria prope eversa, paucas dumtaxat domos, tamquam primaevi sui honoris vestigia, reliquas habet.* P. Philippus Riceputus, cum Modrussa Zagrabiam iter faceret, urbem ipsam, seu potius antiquae eversaeque urbis vestigia, & varia dioecesis & agri Modrussensis loca lustravit; quae autem de pristino & hodierno statu rei christianae Modrussensis aut suis ipsemet oculis inspexit, aut ab incolis accepit, diligenter notata, memoriae caussa in Ephemeridem retulit. 28. *Octobris perveni Modrussam, civitatem olim, quae sedes erat Episcopi, ac deinde a Turcis plane deletam; a Domino Wolfango Hogger Segnensi, humanissimo hospite acceptus; isque sequentia nobis elucidavit, quae & oculis nostris attente perspeximus.*

Urbis, agri, ac dioecesis Modrussensis descriptio.

Castrum in eminenti positum meridiem respicit: inhabitatum est & dirutum; murorum tamen adhuc assurgunt reliquiae. Sacelli, quod inibi fuit, nulla memoria, nullumque nomen apud incolas. Idem castrum utrinque descendentibus moenibus civitati conjungitur, in planitie sedenti, & ad septemtrionem respicienti, suis itidem moenibus, quae praedictis adhaerent, circumdatae; haecque moenia adhuc integra extant, ut etiam portae duae, quae ad orientem altera, altera ad occidentem respiciunt. Penes civitatis muros ad septemtrionem jacent rudera cathedralis antiquae ecclesiae, quae S. Marci Evangelistae titulo ornabatur; & prope eamdem attollitur turris campanaria, quae vix aliquam injuriam a Turcis, & a tempore passa est; at aere campano caret, seu a Turcis erepto, seu a Christianis in alium locum traducto, aut usum converso. Post vergendo ad septemtrionem sequitur Episcopium, cujus muri partim adhuc vigent, sed ita attenuati, ut nullam antiquae majestatis praeseferat formam.

Templa hujus urbis, quorum extant seu rudera, seu memoria, sequentia sunt. SS. Trinitatis, quae est de praesenti ecclesia parochialis, atque muros latericios habet, & tecta lignea, jacetque intra antiqua moenia.

S. Stephanus ad moenia versus occidentalem plagam, & juxta civitatis portam occidentalem; solum murorum pars sine tecto superstes est.

S. Helenae fuit templum non longe a praelaudato D. Stephani.

S. Antonius prope civitatem in via, qua ad Capellam itur. Secus hanc ecclesiam jacent rudera cujusdam monasterii.

A parocho Modrussiensi, qui usque ad locum Hosteria *dictum est nos humanissime comitatus, haec inter equitandum audivimus die 29. Octobris.*

In parochia Modrussiensi numerantur 800. *personae pueris computatis, quarum octava pars in diruta civitate stationem habet.*

In dioecesi Modrussiensi sequentes extant parochi Latinorum, qui tamen lingua Illyrica ut plurimum in divinis utuntur, Modrussii, Hosteriae, Ugolini, Slunii, Lascae, Tugai, Lugoudolini, Moravizzae, Brodi, Dalnizzae, Fusinae: *horum plerique trans Capellam versus Savum. Intra horum parochias degunt plurimi Valachi, seu Rasciani, qui triplo excedunt Croatas, seu Latinos catholicos; habentque suos parochos sive popos in* Dobrava, Ponique, Moravizza, Gomoria, Ottok, Plaschi, Vrelomrisnizer, Tersich, Polloy, Periasniza, atque aliis in locis. *Horum locorum Curiones obtemperant Episcopo Rasciani ritus, qui vocatur Daniel .... isque modo degit in pago Gomoriae, aut etiam Plaschi, unde Episcopus Plaschensis dici solet, ubi sibi aedes non incommodas aedificavit. Gomoriae vero, habitat in monasterio Calogerorum, sive Basilianorum. Praeest hic Episcopus, quem* Vladicam *vocant, parochis etiam, qui sunt per Licham, atque Corbaviam.*

Ante quinquennium Episcopo proprio carebant, & pro ordinibus, aliisque necessariis accedebant ad Episcopum Valachum in Moruzza penes Danubium, qui habet sedem in loco Secuy, distante a Quinque-Ecclesiis unius diei itinere. Hujus autem Metropolita, aliorumque finitimorum Episcoporum, est Metropolita ... & Patriarcha Pechiensis. Ab Episcopo autem Segnensi in nulla re dependent, neque ipsius visitationi ullo pacto obnoxii sunt. Hunc autem recentem Episcopum permisit Imperator Leopoldus in sui regiminis extremo tempore, magno catholicorum dolore. Valachis autem concessa est in his partibus statio, & deputati campi post bellum Viennense; sed cum limitatione temporis, donec videlicet dilatentur confinia Caesaris; quo scilicet tempore licebit Principi terrae a Corbavia ipsos extrahere, & quo placuerit, eos traducere. Venerunt autem ex regno Bosinae, aliisque finitimis partibus, praesertim vero ex Bihiacii Comitatu, neque eorum accessus poterat impediri; erat enim nimia eorum vis; neque in Corbavia homines incolae satis, qui possent ipsos repellere.

Monasterium Gomoriense monachos Basilianos tricenos, & ultra alit, praeter magnam alumnorum familiam, & famulorum; neque antiquum est; sed illis a potestate saeculari assignatum in praedicta Valachorum irruptione, a saevitie Turcarum ad hanc Caesaris terram velut ad asylum se recipientium.

In dioecesi Modrussiensi cis Capellam ante postremam Turcarum irruptionem fuerunt haec Latinorum coenobia. In Capella Paullinorum S. Nicolai, in situ ubi nunc eremus ipsorum cum unico tantum eremicola; sed extant monasterii eximii vestigia, in quo dicuntur degisse octoginta viros.

In Krakiar erat Abbatia Benedictinorum nigrorum, quam nunc obtinent Valachi, estque intra nemora, secus montem Capellae versus Modrussiam.

Slunii habitabant Franciscani, item in Modrussia, in loco, qui adhuc servat titulum S. Nicolai. Dominicanos ibidem dicunt extitisse apud S. Helenam Modrussiensem, in loco qui dicitur Triskavaz penes civitatem.

Per

Per viam a Modrussia ad villam Togugn post duas equitationis horas occurrit flumen Mrimiza, quo per pontem transmisso intravimus templum B. Virginis vulgo de Hosteria, apud quod residet parochus D. . . . Boscisenochi. Nunc in perfecto statu superest tantum pars illa, quæ sacrarium dicitur, neque exiguæ amplitudinis; namque præter medium summumque altare B. Virginis, alia itidem tria continet lateralia, quorum postremo correspondet pulpitum satis ornatæ structuræ, cujusmodi sunt & ipsa altaria: quæ omnia piorum elargitionibus eo ob devotionem erga B. M. iconem magno numero confluentium sunt effecta. Hic quoque elaboratum est recens tabulatum, non contemnendo penicillo exornatum, atque satis sublime; cujus olim vice protendebatur antiquæ structuræ fornix, cujus adhuc extant speciosa vestigia. Ad hoc sacrarium aditum pandebat ingens amplaque basilica, triplicis, ut ajunt, navis, hoc est tramitis, quas naves quinque hinc inde columnæ marmoreæ vere sublimes distinguebant, & sublimibus similiter fornicibus obtegebantur. Tres portas habebat templum, mediam e regione summæ aræ, supra quam etiamnum attollitur quædam mira, atque adhuc illæsa turris, quæ nulli innixa fundamento est, nisi muro ipsi, qui faciem templi constituit, atque arcui, cui subest porta: alias vero duas januas hinc inde ad latera. In summo altari eminet icon B. V. M. assumptæ ad cœlos; cujus ingens peplum ab astantibus quaternis hinc, totidemque inde Angelis sustentatur; & obtegit fideles ordinis cujusque & sexus, flexis poplitibus, atque in modum deprecantium, junctis & elatis manibus. Dicunt hanc imaginem, quæ operis sculptilis est, atque materiæ ligneæ, sed auro aliisque coloribus affabre exornatæ, non esse eamdem cum antiqua, quæ fuit a Turcis erepta, aut forsan ab igne consumpta; aliorum vero vox est eamdem esse ac pristinam. Utut est, ea est prodigiosa, mirifica, & gratiarum prodiga. Eo proinde affluunt e regionibus finitimis, ac etiam longinquis, in privatis atque communibus calamitatibus & indigentiis, gentium piarum longi processus, & vota in templo magnæ sospitatricis, precesque exolvunt. Earum porro mos est, (ut etiam Modrussiæ, atque apud alia ejus regionis delubra factitari solet, dum contendunt magnæ Matris affectum sibi validius devincire) ut ejus sacellum etsi magnum forinsecus longo cereo circumcingant, quem aut de suo adferunt, ibidem relinquendum, aut soluto pecuniæ penso a curione templi sibi curant illud commodari, quem habet paratum in hunc finem; asservaturque in contiguo loco, quem meis perspexi oculis supra quemdam circinum conglomeratum.

In itinere ab Hosteria Togugnem, quod erat sesquialterius horæ, nos est comitatus D. Stipan, hoc est Stephanus Wcassich, judex in ipso loco Hosteriæ. Hic se dicebat prognatum a Principibus quibusdam, qui per Serviæ regnum late olim, splendideque dominabantur, atque familiæ suæ magnifica privilegia se domi suæ servare.

Per viam a Togugn ad Sereciai, quæ horarum circiter quinque est, comitem habuimus Cnesium Micheevich religione Rascianum, a quo talia accepimus. Quadraginta circiter præterlapsi sunt anni, ex quo ingens copia Vlachorum e terris Turciæ in hos imperiales plagas demigravit. Hi quadraginta ferme parochos sui ritus & dogmatis habent, dum tantummodo duo ante hæc erant parochi ritus Græci; hique forte Catholici, utpote qui jura sacraque ab Episcopo Græcorum Venetiis degente percipiebant. Hi porro quadraginta parochi tres obtinuerunt Episcopos suæ legis, quorum unus Kostaniczæ, alter Paperschi, postremus denique Plasconi sedem habent: eorum autem Metropolita degit Segheti, penes Petrivaradinum, & Primas est Patriarcha Pechiensis. Episcopum Plasconiensem ait jus dicere per partes tantum Corbaviæ usque ad Cossin, non ut quidam alii nobis dixerunt, per totam Licham, & Corbaviam; per Licham enim sacra administrat Episcopus Kostaniczienfis, & per reliquam Corbaviam Paperschiensis.

Licham dixit enumerare plures parochos, quos singulis annis visitat Vladicha, qui a qualibet domo, & ab unoquoque parocho stato pecuniæ tributo donatur. Sic & alii duo Vladichæ. Ab his contributionibus immunes se servant antiqui Vlachi, seu Rasciani, qui hic sedem habebant ante bellum Viennense, & recentiorum Rascianorum adventum. Hæc scripsimus noctu, cadente die 29. Octobris.

Sequenti die devenimus Carlostadium, ubi prandium accepimus apud PP. Min. obser. provinciæ Carnioliæ, a quibus magna charitate excepti, & habiti sumus. Vespere apud eorumdem conventum in oppido Jaoza divertimus. Ibi concionator erat P. Zeferinus a Flumine, qui ante aliquot annos guardianus monasterii Segnensis me per septem fere dies apud se humanissime detinuerat. Is mihi narravit scire se, quod Hosteria olim erat frequens valde civitas, in qua suus ordo atque alii etiam domicilium habebant; quod ejectus per Turcas a Corbavia clerus & Capitulum huc se recepit, & aliquandiu mansit. Episcopus vero Modrusiam ascendit, ibidem suas ædes ædificavit, & stabilivit stationem.

Die 31. Octobris a pluvia impediti constitimus in arce Cherestinez, ad Dom. Erdocdianos spectante; ubi magna cum urbanitate prandio nos excepit D. Andreas Shander eorumdem Dominorum officialis; quocum ad alteram eorumdem arcem vespere deducti, ibi percommodissime pernoctavimus.

Sequenti mane ibidem in sacello arcis celebrato sacro, equos conscendimus hora circiter diei secunda, & duabus post prandium horis ad Zagrabiense Soc. nostræ collegium devenimus, Deo dante, incolumes & jucundi. Hactenus P. Philippus.

Quo tempore Episcopus Corbaviensis Modrussam migravit, Joannes princeps familiæ Frangipaniæ rerum potiebatur, *Vegliæ Dominus, Segniæ, Modrusiæque Comes;* qui sedem illam episcopalem in suam ditionem, urbemque perlibenter admisit; ex ea siquidem ipsius urbis tum dignitas, tum celebritas augebatur. Episcopum perhonorifice excepit, eidemque de habitatione idonea accommodavit interea, dum ædes Episcopo destinatas reficeret, amplificaret, ornaret. Cathedra pontificia constituta est in templo S. Marci, quod erat totius oppidi primarium, & animarum procurationem annexam habebat. Quemadmodum in aliis oppidis celebrioribus diœcesis Corbaviensis & Seniensis extabat olim, & nunc existit, sic etiam Modrussæ ante adventum Episcopi erat in æde Marciana collegium Canonicorum, quod deinde auctum est accessione quorumdam e Capitulo Corbaviensi, qui cum Episcopo Modrussam commigrarunt. Porro jura omnia, & privilegia, & vectigalia Ecclesiæ Corbaviensis una cum sede episcopali ad Ecclesiam Mo-

Joannes Frangipanius Comes Modrussæ.

Modrussensem translata sunt; nec vero hanc ab illa distingui oportet; una enim eademque ecclesia est, idem Episcopatus, eadem diœcesis, iisdem finibus circumscripta. Nominis tantum, urbisque diversitas intercessit; nam qui antea Corbavienses, deinde cognominari cœperunt Episcopi Modrussenses, quorum series hæc est.

Series Episcoporum Modrussæ.

I. Nicolaus an. 1461.
II. Antonius an. 1481.
III. Christophorus an. circ. 1489.
Jacobus electus an. 1499.
IV. Simon an. circ. 1500.
V. Petrus Paullus an. 1536.
VI. Hermolaus eodem anno.
VII. Joannes Evangelista an. 1537.
VIII. Didacus an. 1538.
IX. Philippus an. circ. 1540.
X. Albertus an. 1548.
XI. Laurentius an. 1550.
XII. Dionysius an. 1560.
XIII. Joannes an. 1564. vel ultimus, vel penultimus.

NICOLAUS EP. MODRUSSENSIS I.

Patria Ascriviensis, cognomento Machinensis, idemque Doctor Sac. Theologiæ. Anno 1461. hanc ecclesiam regebat, ut constat ex ejus litteris datis eodem anno VIII. Id. Octob. Cum Comes Laschonus de Cosin, vir haud genere, quam virtute illustrior, pro sua eximia erga Deiparam Virginem religione, duo eidem altaria ædificasset, alterum in æde Mariana villæ Psevichiæ agri Busanensis, alterum in ecclesia S. Salvatoris diœcesis Seniensis, dotassetque quibusdam terris frugiferis ex avito patrimonio detractis; Nicolaus Episcopus decimas omnes, quas ex illis Mensa Episcopalis percipiebat, ad cultum ornatumque eorumdem altarium in perpetuum addixit, idque publicis litteris testatum esse voluit his verbis. *Nos Nicolaus de Catharo sacrarum litterarum Doctor, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Modrussien. & Corbavien. universis & singulis has præsentes nostras inspecturis, & quibus expedit, facimus notum & manifestum, quatenus nos videntes devotionem nob. ac spectabilis viri Domini Comitis Laschonis de Cosin, qui quotidie insistit operibus spiritualibus, videlicet largiendo & donando ecclesiis & altaribus maxime dedicatis in honorem gloriosissimæ ac beatissimæ Virg. Mariæ, videlicet primo in ecclesia S. Mariæ sita in Busana in villa vocata Psevich, in qua quidem ecclesia Dominus Comes Laschonus ædificavit altare ad honorem Nativitatis gloriosissimæ Virginis Mariæ, & similiter aliud altare construxit in ecclesia S. Salvatoris diœcesis Segnen. sub nomine & in honorem Beatissimæ Virg. Mariæ; quibus altaribus prænominatus Comes Laschonus dedit & donavit de bonis suis temporalibus perpetuis temporibus certas terras, ut in litteris dotalibus latius continetur, roboratis sigillo prædicti Comitis Laschonis; nos autem advertentes bona opera dicti Comitis Laschonis, similiter omnes decimas ad nos pertinentes e prædictis terrenis donatis dictis altaribus, remittimus & relaxamus perpetuis temporibus, ad honorem Beatissimæ V. Mariæ, pari forma etiam relaxando & remittendo perpetuis temporibus omnes decimas ad nos pertinentes unius sortis, quam nunc tenet Doymus Strilach in villa vocata Mlichipsuuchi; rogantes Summum Pontificem, & totam curiam Romanam, & successores nostros, ut dignentur hanc præfatam nostram donationem & remissionem habere ratam & firmam perpetuis temporibus ad honorem Beatissimæ V. M. & similiter manuteneant Sacerdotem* (præpositum illis altaribus) *tam præsentem, quam futuros suos successores in libertate dictarum decimarum . . . In quorum omnium fidem & testimonium præsentes litteras jussimus fieri, & nostri pontificalis sigilli appensione muniri. Datum Modrussiæ, in residentia nostra 1461. Indictione 9. die vero 8. mens. Octobris.*

In Annalibus Patrum Eremitarum S. Paulli lib. 2. cap. 25. ad an. 1462. hæc notata invenio: *Intuitu Comitis de Frangepanibus, Nicolaus Machinensis de Catharo, Modrusiensis Antistes, petita facultate sanctæ Sedis Apostolicæ, Archipresbyteratum de Busan monasterio B. V. de Novi ordinis Eremitarum attribuit; & obtinuit, ut a Sanctissimo locus hic in protectionem S. Petri reciperetur.*

Legatus ad Stephanum regem Bosnæ.

Eodem anno 1462. Pius Pontifex Nicolaum de gravissimis Ecclesiæ Catholicæ negotiis legatum misit ad Stephanum postremum regem Bosnæ, confisus singulari ejus fidei, doctrinæ, ac prudentiæ, quem ad pontificia mandata exsequenda in primis idoneum esse existimabat. Extant litteræ pontificiæ ad eum datæ III. Id. Decembris an. 1462.

Litteræ Pii II. P.

Pius &c. Ven. Fratri Nicolao Episcopo Modrusiensi in regno Bosnæ Apostolicæ Sedis Legato salutem & apostolicam benedictionem. Cum propter negotiorum, quæ ad audientiam nostram continue deferuntur, multitudinem varietatemque in singulis locis, in quibus de facto fidei agi oportet, personaliter interesse non possimus, opus est, ut Legatos & Ministros nostros ad hujusmodi opera peragenda aptos & idoneos deligamus, qui ubi ad loca ipsa per nos destinati fuerint, commissa sibi negotia diligenter tractent, & ad finem debitum, juxta rerum exigentiam & voluntatem nostram, quantocius deducere non omittant. Cum itaque in præsentiarum opus sit pro quibusdam arduis negotiis fidem catholicam concernentibus, nos aliquem prudentem, & fidum, atque expertum virum ad regnum Bosnæ, qui ibidem negotia ipsa diligenter & accurate tractare & ad debitum finem reducere sciat, & valeat, destinare; tuque, de cujus singulari prudentia, & eximia probitate, rerumque experientia apud nos fide digna testimonia facta sunt, ut ad hujusmodi negotia tractanda & peragenda aptissimus, nobis fueris præpositus; nos confidentes, quod ea, quæ tuæ prudentiæ & fidei committenda duxerimus, fideliter, & accurate, & cum debita Apostolicæ Sedis honorificentia pertractabis, te ad regnum ipsum dictæ sedis Legatum duximus esse destinandum, ut ea, quæ in certis aliis nostris litteris expressa sunt, & quæ tibi verbo commisimus, tam apud carissimum in Christo filium nostrum Stephanum regem Bosnæ, quam apud dilectos filios nobiles viros sui regni, & alios circumstantes Principes & proceres, cum exacta fide & diligentia prosequaris. Tu igitur circa expeditionem negotiorum ipsorum sic te diligentem & studiosum reddas, ut ea fideli & prudenti viro per nos commissa esse videantur; tuque post ipsorum negotiorum expeditionem in nostro conspectu exinde non immerito valeas commendari. Dat. Tuderti anno 1462. 3. Id. Decembris, Pontific. nostri anno V.

D:

De hac Bosnensi legatione dictum est in historia Bosnensis Ecclesiæ pag. 74. Dum Nicolaus adhuc fortasse Ecclesiæ Modrussensi præsidebat, Joannes Comes Frangipanius quæ majores sui cœnobio Eremitarum S. Augustini in Pringis large effuseque donaverant, novis auxit donationibus & cumulavit anno 1476.

Joannis de Frangipaniis pietas ac liberalitas erga ædem Marianam & cœnobium S. Augustini.

Nos Joannes de Francapanibus, Comes Vegliæ, Segniæ, Modrusiæ &c. universis & singulis, præsentibus, & futuris, serie præsentis paginæ notum facimus quibus expedit, & memoriæ recommendamus, quod a progenitoribus sive antecessoribus nostris piæ recordationis fundata, seu donata sit, & est, ecclesia Sanctæ Mariæ in Pringis, magnificeque dotata, cum omnibus suis pertinentiis, scilicet decimis, villis, aquis, molendinis, metis, confiniis, silvis, pascuis, in planis, in montibus, in pratis, & in hortis; quæ quidem ecclesia S. Mariæ est Fratrum Eremitarum S. Augustini. Cupientes igitur voluntatem fundatorum, progenitorum, & antecessorum nostrorum, quam voluntatem seu fundationem veraciter, effectualiterque reperimus seu invenimus, non diminuere, sed amplificare; Nos igitur supradictus Comes Joannes de Francapanibus suprascriptum Conventum Fratrum S. Augustini, & ecclesiam S. Mariæ in Pringis, in omnibus donationibus seu fundationibus, fundamus, dotamus, & affirmamus. Primo donamus, seu fundamus, dotamus, affirmamusque perpetualiter villam in Zezaruph, villam parvam, quæ vocatur Obrovaz, villam, quæ olim vocata est Oltirz, portam apud viam publicam, quæ ducit Modrusiam, & villam, quæ dicitur Nagoruzi prope Jeserin, ecclesiam S. Mariæ in Jeserin. Omnes supra nominatas villas in nostris confiniis, silvis, aquis, rivis, molendinis, communitatibus, pascuis, in planis, in hortis, in montibus, in silvis, in pratis, in siccis & in udibus, in omnibus pertinentiis earumdem, ad habendum, tenendum, & possidendum Conventui suprascripto Fratrum Eremitarum S. Augustini ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Pringis. Nos etiam simili modo affirmamus, & donamus decimam totam illam, quæ posita est citra montem in parochia ecclesiæ S. Martini in Obrovi, & hoc nostrum datum, fundatum, affirmatumque, ut superius prænotatum est, in omnibus & singulis, bona nostra voluntate, non urgente aliqua necessitate, sano corpore, & incolumi etiam; nos sæpe supradictus Comes de nostro, seu nostris bonis, possessionibus, & introitibus propriis donamus, dotamus, fundamus, affirmamusque officium Suppaniæ, quod officium prius erat in manibus sæcularium; nos vero dicto Conventui & ecclesiæ S. Mariæ ad habendum, tenendum, possidendumque, jure proprio & irrevocabiliter, perpetualiter tradimus omne illum officium supradictum Suppanatus, quod est, sive pertinet ad castrum, seu dominium Pringense; de quo supradicto officio Suppaniæ debeat cedere media pars introitus monasterio supranominato, altera vero media pars introitus Fratribus ejusdem monasterii, qui pro nunc & pro tunc præsentes extiterint, sub tali conditione, quod Prior una cum suis conventualibus, qui tunc præsentes aderunt, perpetuis temporibus sint astricti, seu obligati unam missam legere in altari S. Bartholomæi pro defunctis &c. Altare positum est in media ecclesia junctum sepulcro genitoris mei. Et prima collecta sit pro genitore meo Bartholomæo, scilicet Inclina Domine aurem tuam, secunda Quæsumus Domine pro tua pietate miserere animæ famulæ tuæ Catharinæ, tertia vero in generali, scilicet Fidelium Deus omnium conditor, semel in hebdomada; & hoc Priori, & Fratribus suis conventualibus ad conscientiam eorum ponamus, & hoc nostrum datum, affirmatum, seu legatum a nobis, sive a progenitoribus, ut superius prætextum. Et rogamus omnes successores nostros, & inviolabiliter perpetuis temporibus illud sine diminutione, seu contradictione, neque audeant, neque præsumant infringere. Nos vero supradictus Comes juro omnem meam potestatem, seu auctoritatem, in omnibus villis, introitibus villanorum, & villanis totaliter & integraliter manum nostram excipimus, & abnegamus, in magno & in parvo quoque nostro dicto: insuper mandamus, & præcipimus firmiter omnibus nostris officialibus, subditis, & signanter vice comitibus, judicibus, satnicis, aut cujuscumque conditione sint, ut non præsumant se intromittere neque de villanis, neque de bonis, & rebus villanorum mobilibus & immobilibus, sicut Deo estis fideles, Beatæ Mariæ, & B. Augustino, & nobis, in primis diligendo Deum omnipotentem, B. M. Virginem, & B. Augustinum, deinde nos & nostros antecessores, ut nullus audeat, neque valeat temerarie præsumere, violenter manum intromittere, nec contrarius esse, ac donatum antecessorum nostrorum & nostrum infringere. Si quis autem hoc attentare præsumpserit temerarie, Deus omnipotens & B. Virgo Maria, & B. Augustinus, & omnes Sancti & Sanctæ Dei vindicent illum in hoc mundo in corpore, & in futuro sæculo in anima; & in die judicii nullam misericordiam habeat a Deo omnipotente &c. Amen. In cujus rei testimonium firmitatemque sigillum nostrum consuetum apponi fecimus, seu muniri. Datum in nostro castro Pringense anno Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi 1476. in die Nativitatis ejusdem Domini Nostri Jesu Christi.

Mors Nicolai, sepulcrum, epitaphiū.

Nicolaus Episcopus Romæ ex hac vita decessit; annus diesque emortualis ignotus est. Sepultus fuit in æde S. Mariæ de Populo, intra septum odæi; lapis sepulcralis hos versiculos insculptos exhibet.

Deo Opt. Max.

Quem nullum latuit studium, vis nulla loquendi,
Urna tegit celebrem quantula Nicoleum.
Hic meruit post te certas, Hieronyme, laudes,
Alter bonos & spes, Illyris ora, tibi.
Occidit, an vivit præsul, Parca improba? vivit,
Non timet ut rapiat, parva Modrusa, decus.

ANTONIUS EP. MODRUSSENSIS II.

De quo P. Vincentius Maria Fontana *in sacro Theatro Dominicano. P. F. Antonius Dalmata Jadrensis, doctrina, religioneque laudabilis, cum Budæ Vicarius Provincialis, & Matthiæ Corvini regis Ungariæ capellanus, nec non Beatrici ejus conjugi a confessionibus existeret; ad Modrussien. Episcopatum, procurante rege, electus fuit anno 1481. a Sixto Papa IV. prout ex Nigri epistola ad eumdem regem dedicatoria Clypei Thomistarum editi anno eodem 1481. apparet. A magistro ordinis Joachino Turriano duos ordinis Fratres, clericum unum, conversum alterum, sibi socios obtinuit, ut in ejusdem registro legitur.* Idem Fontana in altero libro, qui inscribitur *Monumenta Dominicana breviter in synopsim collecta: 1481. P. Antonius Dalmata Jadrensis morum candore venerabilis, qui a Matthia Corvino rege Ungariæ major capellanus, &* a Bea-

a Beatrice regina confessarius assumptus, utrumque in viam mandatorum Dei dirigens, Modrussiensis Episcopus creatus, sibi commisso gregi bonorum omnium exemplum præbuit. Auctores citat Plodium & Ferrarium de Rebus Hung. provinciæ ord. Prædic.

CHRISTOPHORUS EP. MODRUS. III.

Hanc ecclesiam regebat anno 1489. ut constat ex privilegio Sigismundi, quo immunitates Præpositi ecclesiæ B. Mariæ Magdalenæ de Eors confirmavit; huic enim subscripsit *Christophorus Modrusien.* Bis nominatus est in tabulis archivi Archiepiscopalis Spalatensis, semel anno 1491. tamquam testis quorumdam actorum judicialium; iterum anno 1494. quo quidem anno Spalati in æde metropolitana simul cum Vito Episcopo Dumnensi ministerium atque operam præbuit Bartholomæo Averoldo Archiepiscopo, cum is Vincentium de Andreis electum Ottocienfem episcopali consecratione inauguravit. Modrussensis Ecclesiæ a Christophoro administratæ, ejusque Episcopatus testes etiam sunt tabulæ consistoriales Romanæ. Nominatum etiam invenio Christophorum Modrussensem cum Michaele electo Seniensi in privilegio Uladislai sive Ladislavi regis Hungariæ anno 1496. Ajunt eum Novi obiisse, quod est oppidum prope a mari, millia passuum circiter decem ab Senia in occasum distans. Nihil de illo præterea memoriæ proditum invenio.

JACOBUS EP. MODRUSSENSIS electus.

Nobili genere natus est Tragurii. Erat excellenti ingenio, multiplici doctrina atque eruditione præditus. Romam se contulit, & in collegium auditorum Sacræ Rotæ adscriptus plures annos caussis, quæ ad illud tribunal deferri solent, cognoscendis & expediendis assiduam ac diligentem operam dedit, idque munus plenum litterarii laboris ac dignitatis summa cum laude sustinuit. Alexander VI. Jacobum, ut præclara ejus merita remuneraretur, Episcopatu Modrussensi donavit; id quod docent acta consistorialia: 1499. 12. *Aprilis motu proprio providit Ecclesiæ Modrusien. vacanti per obitum Christophori, de persona Domini Jacobi Dragatii Auditoris Rotæ, cum retentione beneficii, officiorum, & pensionis.* Antequam vero episcopalem consecrationem suscepisset, Romæ obiit eodem anno VI. Id. Septembris, atque in ædem S. Augustini illatus cum esset, ante aram S. Monicæ sepultus est; ut ex libris cærimoniarum sacri palatii apostolici auctore Brochardo *Argentinensi Germano Episcopo & magistro cæremoniarum Capellæ Pontificiæ* colligitur, qui manuscripti in Biblioth. PP. Soc. Jesu Bononiæ in collegio S. Luciæ asservantur. Hæc enim ex libro V. excerpsi. *An.* 1499. *die Dominica* VIII. *Septembr. hora vesperorum portatus fuit ad ecclesiam conventus S. Augustini de urbe bon. mem. domnus Jacobus Dragatius electus Modrusiensis unus ex sacri palatii apostolici causarum auditoribus locumtenens, qui hoc mane ante, vel circa diem emisit spiritum. Vestitus erat supra vestes communes rochetto, & cappa, qua prælati in capella Papæ utuntur, quia nondum erat consecratus: ad pedes habebat duos capellos episcopales, & non libros, quia non convenit Episcopo. Præcesserunt eum* XXIV. *intorticia, & pauca familia, & pauci curiales eum secuti sunt; propterea accepit spolia, quia mortuus est intestatus. Pauper fuit, & parum dimisit; obiit ex malinconia, quia paucis diebus antea præmortui sunt duo carissimi nepotes sui, unus clericus ex peste, alius armiger ex febre gravi, ambo juvenes. Deus omnipotens eorum animam misereri dignetur.*

In lapide sepulcrali visitur ejus effigies habitu atque ornatu pontificali cum hac inscriptione.

Jacobo Dragatio Dalmatæ Mod-
russen. Episcopo, unius ex Rotæ Auditor-
ib. locum tenenti doctrina & in-
tegritate conspicuo, justitiæ
Q. M. cultori præcipuo Ant. d. Mon-
te Auditor Collega B. M. P.
Obiit anno salutis MCCCCXCVIIII. VII,
Septembris, ætatis suæ XLVIII.

SIMON EP. MODRUSSENSIS IV.

Erat e clarissima familia Begnia Jadertina, quæ non solum Posonii in Hungaria, unde abhinc aliquot annos migravit in Dalmatiam, sed etiam Jaderæ, ubi rerum ac fortunarum suarum stabile domicilium collocavit, divitiis, honoribus, ac præsertim viris bellica gloria illustribus floruit. Simon, ut erat peracuto ingenio præditus, & avidissimus sciendi, contemptis militaribus majorum ac fratrum suorum vocibus ad domesticum armorum decus revocantibus, doctrinæ gloriam bellicæ laudi prætulit. Post primam ætatem studiis humanitatis excultam, ad rerum naturalium ac divinarum scientiam animum applicuit, qua cum eximiam eloquentiam conjunxit. Ecclesiasticæ militiæ cum nomen dedisset, per omnes inferiorum ordinum gradus ad presbyteratum, ac deinde ad episcopalem dignitatem evectus est. Quo anno Ecclesiæ Modrussensis administrationem susceperit, mihi compertum non est; neque illud constat, utrum Jacobo Dragatio in Pontificatum Modrussensem proxime successerit, an vero aliquis alius inter utrumque interjectus fuerit Episcopus. Hinc incertum est, an Simone Episcopo, vel alio qui Dragatio successerit, Alexander VI. facultatem possidendi bona immobilia cœnobio Tersatano S. Francisci, & ecclesiæ B. Mariæ Virginis ab suis decessoribus concessam, confirmaverit; cujus diploma subjicio.

Divini cultus augmentum &c. Sane pro parte dilectorum filiorum Guardiani & Fratrum domus castri Tersati ordinis S. Francisci Minorum Modrusien. diœcesis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod alias cum quondam Martinus de Frangepanibus Vegla, Segniæ, Modrusiæque Comes licentia Sedis Apostolicæ super hoc per litteras felicis recordationis Nicolai Papæ V. prædecessoris nostri concessa, ad Dei laudem, & ipsius religionis propagationem, divinique cultus ejusdem augmentum, & suæ, & successorum, ac antecessorum suorum animarum salutem, in dicto castro ad ipsum Martinum spectante domum prædictam pro usu & habitatione perpetuis Fratrum dicti ordinis regularis observantiæ, cum ecclesia, campanili, cœmeterio, claustro, & dormitorio, refectorio, hortis, hortalitiis, & aliis necessariis officinis propriis sumptibus & expensis construi, & ædificari fecisset, & in eam Fratres dicti ordinis regularis observantiæ introduxisset; considerans quod dictum castrum confinibus Turcorum proximum existebat, & quod forsan contingere pos- Diploma Alexandri VI. cœnobio Tersatano concessum.

posset ; quod Fratres in dicta domo pro tempore habitantes necessarias eleemosynas ac subventionem pro eorum victu & vestitu , quam etiam dictæ domus constructione & aliis eorum necessitatibus a Christi fidelibus dictum claustrum , seu prope illud habitantibus recipere non possent ; ac volens in præmissis eorundem Fratrum necessariæ subventioni , dictæque domus constructioni opportune providere & consulere , etiam quibusdam litteris piæ memoriæ Sixti Papæ IV. prædecessoris nostri , ut dictis Fratribus bona eis per dictum Martinum concedenda recipere possent , sufficienti facultate munitis , proventus & emolumenta omnium apothecarum fieri solitarum intuitu ipsius ecclesiæ in omnibus gloriosæ Virginis Mariæ festivitatibus , scilicet cum medietate omnium proventuum & emolumentorum nundinarum celebrandarum annuatim sub claustro dictæ domus penes mare , & in festo Assumptionis ejusdem Beatæ Virginis , ac unam Capellam , seu oratorium , quæ , seu quod proprium rectorem habere non consueverat , cum illius horto , pugulis , prato , & aliis emolumentis , quæ ipse Martinus Comes percipere consueverat , nec non certas alias possessiones & bona , & certos reditus annuos , & mensuras vini ad præfatum Martinum Comitem legitime pertinentia , domui , ac illius Fratribus , quam ... domus , & ecclesia , ac officinarum prædictarum conservatione , & aliis piis operibus tunc expressis perpetuo & inviolabiliter donavit , concessit , & assignavit , prout in quibusdam litteris dicti Martini Comitis desuper confectis & ejus sigillo munitis plenius dicitur contineri . Quare pro parte eorundem Guardiani & Fratrum nobis fuit humiliter supplicatum , ut donationi , concessioni , & assignationi pro illorum subsistentia firmiori . . . apostolicæ confirmationis . . . prædicta omnia eisdem Guardiano & Fratribus donata & concessa sacristiæ ejusdem domus perpetuo applicare , appropriare , aliisque in præmissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur . Nos igitur &c. bonorum , & emolumentuum situationes , dominationes , quantitates , ac illorum & dictæ sacristiæ veros annuos valores præsentibus ac expressis haberi volentes , hujusmodi supplicationibus inclinati , donationem , concessionem , & assignationem prædictas auctoritate apostolica præsentium tenore approbamus , & confirmamus , & singulos defectus , si qui forsan intervenerint , in eisdem supplemus , dictisque Guardiano & Fratribus quoad reditus & bona hujusmodi pro præmissis absque alicujus conscientiæ scrupulo percipere & retinere libere ac licite valeant , eadem auctoritate concedimus , & indulgemus . Et nihilominus potiori pro cautela , illa omnia sacristiæ dictæ domus pro præmissis , eisdem auctoritate & tenore perpetuo applicamus , & appropriamus . Non obstantibus constitutionibus , & ordinationibus apostolicis , ceterisque contrariis quibuscumque . Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1500. 3. Idus Septembris Pontificatus nostri anno 9.

Simon Ep. interfuit Concilio Lateranensi V.

Anno 1512. cum Concilium generale Lateranense quintum inchoatum est , Simon episcopali consecratione jam præditus primæ sessioni interfuit , quæ habita fuit VI. Idus Maji sub Julio II. qui Synodum indixerat . Usque ad consessum VI. inter Episcopos præsentes annumeratur *Reverendus Pater Dominus Simon Modrusiensis* ; in reliquis deinceps omnibus sessionibus sub eodem Pontifice Simonis nomen & præsentia desideratur . At vero in sexto conventu sub Leone X. eloquentissimam orationem habuit ad Patres Lateranenses gravissimis sententiis plenam , & verbis elegantissimis ornatam ac perpolitam ; cujus duo sunt capita , alterum *de promissa toties ecclesiæ reformatione* , alterum *de sanctissima contra Turcas expeditione* . Ex ea libet pauca quædam excerpere de cladibus per Turcas illatis , tum Illyrico , tum Dalmatiæ , tum diœcesi Modrussensi . *Quis est enim* , ait , *ad quem illius nunquam satis deploratæ cladis , quam ante hos viginti annos in Illyrico accepimus , fama non pervenerit ? Quis est , qui pulcherrimas ac ditissimas orientis , atque Epiri civitates ex corde , & oculis Christianorum a Turcis nuper erutas non deploraverit ? Omitto combustas naves , amissas triremes , desideratum sæpius nostri nominis robur . Quis est præterea , qui Jadrensem agrum quinquies eodem anno Turcarum rabie vastatum , & ferro ac flammis desolatum nesciat . Scardona celeberrimi olim conventus civitas , oppugnata sæpius hoc etiam anno , & quod nuperrime vidimus , amissis prope eam oppidis quatuor , ipsa Dei magis , quam hominum præsidio , defensa est . At in Ecclesia Modrusiensi , cui ego , licet indignus , nunc præsum , continuas excursiones fieri , villas incensas , castra expugnata , & intra hos duos menses , duo vi capta & diruta , abductaque esse , proh dolor ! plus quam duo millia Christianorum , quis est , qui non audierit jam , ingemuerit jam , nisi nos hic in urbe , qui connivemus , obaudimus , dissimulamus ? Præterea reliquam Adriatici maris oram Dalmatiamque omnem , quæ & assiduis incursionibus vel eo maxime infestatur , quod quidquid in ea equitum , aut peditum roboris erat , ad italicos tumultus evocatum est ; nisi tamen assiduis Venetorum vigiliis , & validissima semper classe defenderemini ; tum etiam nisi bellicosi essent Dalmatæ , rupto jamdiu eo obice , refractis illis claustris repagulisque , Turcas in Italia coram vidissetis . Quid de Hungaris dicam , quibus tantus inest pro Christi nomine pugnandi fervor , ut quantumvis pauci cum magno Turcarum numero congredi non vereantur ? Quid de Polonis , quorum ita spectata est in universos Christi hostes strenuitas , ut ab armis in Turcas , Tartaros , Russos , Valacchos , & alios hujusmodi barbaros exercendis nunquam respirent ? Horum præsidio , & quibusdam quasi propugnaculis si careretis , experiremini profecto , quid Turcarum rabies , quid immanitas esset . Experiremini certe quantum sagittis valeant hostes hi , de quibus diximus . Videretis procul dubio , & sentiretis , quam longe volent , quam acute perforent , & quam avide Christianorum sanguinem sitiant , qui equinum bibunt . Illud certe satis constat profligatos sæpius a decem annis Hungarorum exercitus , & intra hos sex menses quinque fortissima eorum castra a Turcis in Illyrico esse expugnata , & quod illis commune est , una cum incolis absumpta . O ferrea Christianorum pectora , o immites Christianos , qui hæc non videant , non audiant , non credant &c.*

Hanc orationem typis evulgavit inscriptam *Bernardino de Frangepanibus Modrusiæ &c. Comiti* . Ejus opera non semel adhibita fuit in Concilio Lateranensi ; nam cum ex omni Patrum numero deligendi essent quidam Episcopi *docti* , *& graves* , qui coram Leone Pontifice agerent de quibus referri oporteret ad Concilium , decernique in conventibus sinodalibus ; inter hos unus fuit Episcopus Modrussensis ; & præterea

cum id negotii datum fuisset octo Episcopis, ut leges præscriberent *pro reformatione curiæ, & officialium*, his adjungi placuit cum sex aliis *Reverendum Dominum Modrusiensem*.

Vetera monumenta ab eo collecta.

Cum esset cupidissimus, idemque diligentissimus tum profanæ, tum sacræ antiquitatis investigator, quidquid temporis ab ecclesiæ suæ administratione vacui habuit, id omne ad res hujuscemodi colligendas describendasque conferebat. Extant quædam ejus collectanea MSS. quorum pleraque sua manu descripsit Raphael Levacovichius Archiepiscopus Achridanus, & multis rebus aucta, & locupletata in quatuor libros contulit, qui in tabulario Capituli Spalatensis asservantur. In his continetur synopsis rerum Romanarum ab anno urbis conditæ DCXXIV. usque ad Diocletianum perducta, & consularibus epochis notisque, atque Imperatorum temporibus distincta; itemque alia permulta tum Romanæ, tum ecclesiasticæ eruditionis monumenta, ac præsertim vita S. Clementis Papæ, quam ab Hesychio Ecclesiæ Salonitanæ Archiepiscopo compositam, ab se inventam fuisse testatur; ejusque duo exemplaria cum haberet, alterum apud se retinuit, alterum dedit Bernardo Zannio Archiepiscopo Spalatensi, ut typis traditum in publicam lucem emitteret. Neutrum invenire licuit; duo tamen fragmenta ad nostras manus pervenerunt, seu potius initia vitæ Clementinæ, alterum altero copiosius atque ornatius, quibus deest pars maxima rerum a S. Clemente gestarum; de utroque dictum est in Hesychio tertio Metropolita Salonitano. De vita S. Clementis, quam Hesychius composuit, testimonium ac judicium Simonis Begnii Episcopi descriptum habes Tomo II. Illyrici Sacri pag. 83.

Modrussa a Turcis direpta & vastata.

Turcæ post Jaiczam urbem Bosinæ munitissimam captam anno 1527. in Dalmatiam effusi, Corbaviam & Licham, partem præcipuam diœceseos Modrussensis sub potestatem redegerunt; itemque Modrussam direptam ferro & igni vastarunt. Cum palatium episcopale flammis injectis magna ex parte diruissent, Simon Episcopus ad illud reficiendum e suis pecuniis creditis, aut fœnori datis, quod satis esset reliquit. Si postea restitutum fuit, rursus corruerit necesse est. Ante aliquot annos adhuc visebatur ejus stemma gentilitium infixum parieti semiruto ædium episcopalium, cui tigris insculpta erat erecta, & posterioribus pedibus insistens. Anno 1536. mense Martio sapientissimus & optimus Antistes Jaderæ vivere desiit; delatus est ad Ulianam insulam passuum millia quinque ab Jadera sitam, & sepultus est in æde Hieronymiana Patrum Minorum S. Francisci penes parentes & Petrum Equitem fratrem; quibus frater utriusque Joannes Donatus Canonicus Jadertinus epigraphem sepulcrali lapidi incisam superponi jussit.

Epitaphium Simonis.

Simoni Begnio Episcopo Modrussiensi divinarum humanarumque litterarum scientia clarissimo Fratri benemerito, Aloysioque, ac Oreæ Parentibus pientissimis, nec non Petro Equiti Fratri dulcissimo, Joannes Donatus Begnius Canonicus Jadertinus fieri curavit
A. D.
MDXXXVIII. X. Kal. Junii.

Cœnobii Franciscani apud insulam Ulianam, ædisque Hieronymianæ conditor fuerat Simon Begnius, quem avum, aut propatruum Simonis Episcopi fuisse arbitror; ut est apud Vadingum Tomo V. Annal. ad an. 1430. *Apud Oclanum, sive Uglianum insulare oppidum ab urbe Jadrensi Metropoli V. M. P. dissitum, construxit Simon de Begna civis Jadrensis ecclesiam S. Hieronymo & Petro martyri dicatam pro usu & habitatione FF. Minorum reg. observ. & donationem hoc anno confirmari curavit a Martino Pontifice: Piis supplicum votis &c. 3. Non. Jul. A quodam Begnano Episcopo ibi tumulato conventum ædificatum scribit Gonzaga; sed puto deceptum in cognomine Begnano; neque alium fuisse constructorem, quam prædictum Simonem Begnanum, & huic tamquam fundatori honorificum datum esse sepulcrum.*

Eversa Modrussa Ep. Modrussenses alibi sedem precariam constituere coacti.

Post Modrussam eversam non desierunt quidem creari deinceps Episcopi Modrussenses, qui titulum illius Episcopatus fere inanem, atque honorarium sustinerent; sed diminutis proventibus mensæ episcopalis, dirutisque pontificiis ædibus, stationem illam deserere, ac domicilium aliis in locis quærere necesse habuerunt; unde commodius ac facilius gregem suum, Turcica servitute oppressum, invisere ac solari, eique subsidia ad recte vivendum, æternamque salutem consequendam necessaria subministrare possent. Sunt qui tradunt Episcopos Modrussenses, post amissam Sedem Pontificiam, migrasse in castrum *Novi* prope oram maritimam in edito loco situm, atque ibidem domicilium collocasse.

PETRUS PAULLUS EP. MODRUS. V.

Petrus Paullus Vergerius Episcopus ad Ecclesiam Justinopolitanam translatus.

Ex Vergeria clara in primis ac nobili familia natus est Justinopoli, in urbe totius Istriæ primaria. Dictus est junior, ut distingueretur ab seniore ejusdem patriæ & familiæ, nominis & cognominis, sapientissimo ac religiosissimo viro, Latinis Græcisque litteris erudito, qui sæculo decimo quarto ad exitum vergente floruit, ac præter alia ingenii sui monumenta, egregium librum de ingenuis, moribus, liberalibus studiis adolescentiæ, inscriptum Ubertino Dynastæ Carrariensi, reliquit. Noster Patavii bonis artibus, Philosophiæ, ac Jurisprudentiæ operam dedit, & Doctoris nomen, atque insignia sumpsit. Romam profectum Gaspar Contarenus, vir eximiæ virtutis & doctrinæ, qui postea Cardinalis fuit, in domum suam, atque in suam familiaritatem recepit; deinde vero apud Clementem VII. præsulis domestici locum obtinuit; & cum in aula pontificia & curia Romana sagacis ingenii, animique ad difficillima quæque negotia suscipienda & tractanda idonei, varium & multiplex specimen præbuisset, anno 1530. missus est in Germaniam, ut apud Ferdinandum regem Romanorum Sedis Apostolicæ legatione fungeretur. Anno 1533. iterum in Germaniam jussu missuque Paulli III. legatus venit de indicendo cogendoque Concilio universali; quod cum Principes heterodoxi respuissent, re infecta Romam rediit. Hac legatione perfuncto idem Paullus III. Ecclesiam Modrussensem ob mortem Simonis Begnii Episcopi destitutam decrevit, ut est in tabulis consistorialibus. 1536. 4. Maji. *Providit Ecclesiæ Modrusien. vacanti per obitum Simonis extra curiam defuncti, de persona D. Petri Paulli Vergerii clerici Justinopolitani*. Sed quarto post mense ex decreto ejusdem Pontificis Modrussensem cum Episcopatu Justinopolitano commutavit. *6. Septembris. Absolvit Rev. Petrum Paullum*

lum Vergerium Episcopum Modrusiensem a vinculo &c. & eum transtulit ad Ecclesiam Justinopolitanam. Post aliquot annos hæreseos nomine suspectus esse cœpit; anno autem 1548. per summum dedecus suæ familiæ, patriæque, ac totius ordinis episcopalis, palam aperteque ad Luteranos defecit; anno autem insequenti privatus est sacerdotio Justinopolitano, & quibus hæretici affici solent, pœnis, censuris, notisque inultus: id quod notatum est in tabulis consistorialibus. *3. Julii an. 1549. Declaravit per definitivam sententiam Petrum Paullum Vergerium nuper Episcopum Justinopolitanum, ob causas in cedula expressas, regimine & administratione Ecclesiæ Justinopol. privatum, aliisque pœnis a jure indictis afficiendum esse, prout in dicta cedula per sanctitatem suam subscripta, quæ penes Reverendum D. Blasium electum Fulginatem, SS. Secretarium & hujusmodi causæ notarium mansit, latius patet*. Ad Rhætos primum se recepit, deinde ad Christophorum Principem Vittembergicum; & Tubingæ reliquam vitam infeliciter, ignominioseque perduxit usque ad annum 1565.

Ad hæreticos defecit.

HERMOLAUS EP. MODRUSSENSIS VI.

Cognomento *de Hermolais*, Arbæ, in civitate atque insula sinus Flanatici nobili loco natus, & Franciscanum institutum amplexus; de quo Vadingus Tomo VIII. ad an. 1536. *Electus est hoc anno Episcopus Modrusiensis sub Archiepiscopo Spalatensi F. Hermolaus de Hermolais die 6. Novembris, qui anno sequenti mortuus est*. Idem confirmant tabulæ consistoriales. *6. Novembris 1536. Providit* (Paullus III.) *Ecclesiæ Modrussien. vacanti per translationem D. Petri Paulli Vergerii ad Ecclesiam Justinop. translati, de persona fratris Hermolai de Hermolais ord. S. Francisci de observantia &c.*

JOANNES EVANG. EP. MODR. VII.

Cognominatus *de Bruschis*, ex ordine Eremitarum S. Augustini, anno 1537. titulum Episcopi Modrussensis assumpsit, & anno sequenti morte præreptus deposuit; ut docent acta consistorialia. *17. Augusti 1537. Providit Ecclesiæ Modrusien. vacanti per obitum Hermolai de Hermolais extra curiam Romanam defuncti de persona Fratris Joannis Evangelistæ de Bruschis professi ord. S. Augustini Congregationis Cassanensis*.

DIDACUS EP. MODRUSSENS. VIII.

Natione Hispanus, cognomento *Loaysa*. Erat ex nobilissimo cœtu Canonicorum regularium S. Augustini, idemque præpositus sacello cæsareo Caroli V. Imperatoris, ut docet Martinus Szentivanius: de quo in tabulis consistorialibus. 1538. *15. Martii providit Ecclesiæ Modrusien. vacanti per obitum Joannis Evangelistæ extra curiam Romanam defuncti, de persona Didaci Loaysa in Theologia magistri, Canonici regularis S. Augustini, cum retentione omnium &c.* Mihi non est compertum, quo anno hunc Episcopatum Didacus reliquerit, quove anno eumdem susceperit successor illius

PHILIPPUS EP. MODRUSSENSIS IX.

Philippus ad Ecclesiã Aliphanam translatus.

Quem Paullus III. anno 1548. ad Ecclesiam Aliphanam in Samnitibus sub Archiepiscopo Beneventano transtulit. *14. Julii 1548. Absolvit R. D. Philippum Seralium Episcopum Modrusien. a vinculo &c. & ad Ecclesiam Alifan. per translationem Sebastiani Episcopi vacantem transtulit, relicta pensione annua libera 60. ducatorum auri de camera personæ per suam sanctitatem nominandæ, super fructibus mensæ episcopalis Alifanen. & cum retentione omnium pro utroque &c.* Huic suffectus est eodem anno

ALBERTUS EP. MODRUSS. X.

Bonis parentibus atque honesta familia, cui erat cognomen *Diviniæ*, natus est Catari; qui ab ineunte adolescentia ad præclarissimam S. Dominici sodalitatem aggregatus, multiplici doctrina & eximiis virtutibus floruit, Theologus idem & concionator præstantissimus: de quo breviter Vincentius Fontana in Theatro Dominicano: *In hac quoque ecclesia* (Modrussensi) *resedit P. F. Albertus Divinius de Catharo, a Paullo III. per cessionem Didaci de Loaysa* (verius per translationem Philippi ad Ecclesiam Aliphanam) *creatus Episcopus die 26. Julii anno 1548. Ex actis consistorialibus ejusdem Pontificis*. Eumdem biennio post Julius III. transtulit ad Ecclesiam Veglensem.

Albertus ad Ecclesiam Veglensem translatus.

LAURENTIUS EP. MODRUSS. XI.

Patria Bergomas, cognomento de Gherardis, itidem ex ordine Prædicatorum ad Episcopatum Modrussensem creatus est; siquidem Julius III. *9. Julii 1550. providit Ecclesiæ Modrussen. nunc per translationem Alberti nuper Modrussen. ad Ecclesiam Veglen. vacanti, de persona religiosi viri F. Laurentii de Gherardis de Bergamo ord. FF. Prædic. & Theologiæ professoris*.

DIONYSIUS EP. MODRUSSEN. XII.

Tertius hic fuit e doctissimis alumnis disciplinæ Dominicanæ, cui Modrussensem Ecclesiam Pius IV. decrevit, ut docet Vincentius Maria Fontana in Theatro Dominicano. *P. F. Dionysius Pieppius Modrusiensis Episcopus renunciatus a Pio IV. die 17. Julii anno 1560. testimonium perhibentibus apostolicæ cancellariæ regestis*. Dionysio paullo post aut vita functo, aut ad aliam ecclesiam translato, hujus ecclesiæ administrationem anno 1561. commendatum invenio Episcopo Veglensi, qui se *Administratorem Modrusien.* vocat in suis litteris encyclicis eodem anno datis, quibus lustrationem episcopalem indixit. *In Dei æterni nomine, a Christo servatore nostro nato 1561. Indict. 4. die autem 27. mens. Decembris. Cum Reverendiss. in Christo Pater & D. D. Albertus Duymius Dei & Ap. Sedis gratia Ep. Veglen. & Administrator Modrusien.*

Ecclesia Modrussensis Ep. Veglensi commendata.

JOANNES EP. MODRUSSEN. XIII.

Joannes Ep. Modrussen. vel ultimus, vel penultimus.

In schedis P. Philippi Riceputi reperio Joannem Cosischium fuisse Episcopum Modrussæ anno 1564. ejusque opera codices liturgicos Slavonicos recusos esse, cum eorum exemplaria ad summam paucitatem redacta essent. Hic si retinendus est in catalogo Antistitum Modrussensium, vel postremus fuit, vel proximus a postremo, Episcopus Modrussæ. Jamdudum hi Antistites stationem Modrussensem reliquerant, propterea quod civitas a Turcis eversa in exiguum

& ignobilem vicum descivisset, nec digna videretur episcopali sede ac domicilio; praetereaque proventus mensae episcopalis valde diminuti erant, cum pars maxima dioeceseos crudeli Turcarum, avaroque dominatu premeretur. Itaque visum est neque necessarium, neque pontificiae dignitati consentaneum esse suum Modrussensibus & peculiarem Antistitem in posterum dari: & anno circiter 1600. hujus dioecesis procuratio commendari coepit Episcopo Seniae; ac demum Ecclesia Modrussensis cum Seniensi conjuncta est; & unus idemque Antistes utrique praepositus, qui duos Vicarios generales, alterum Seniae, alterum Modrussae constituit.

Ecclesia Modrussen. cum Seniensi sub uno Episcopo conjuncta.

Martinus Szentivanius, in sua Dissertatione Paralipomenica rerum memorabilium Hungariae, seriem Episcoporum Corbaviensium, sive Modrussensium persequitur, perducitque usque ad initium hujus saeculi; quos quidem nominatos ab regibus Hungariae fuisse existimo, ne illorum subsellia in conventibus & comitiis Hungaricis vacua essent; sed Sedis Apostolicae approbatione caruisse; nisi forte aliquibus eorum ecclesia illa ad tempus commendata fuerit. Quos autem ille nominatim percensuit, hi sunt

Reliqui titulo tenus Episcopi Modrussen.

Joannes Telegdi 1608.
Joannes Posgai 1631.
Joannes Tomko Marnyavich 1638. *Episcopus Bosnensis*.
Valentinus Drugeth de Homona.
Joannes Salix Abbas Cisterciensis 1659. *quem nominavit Ferdinandus III. Imperator*.
Matthaeus Szentamasi 16....
Georgius Horvat 1681.
Stephanus Doichich Canonicus Zagrabiensis. *Vivit*, & *vivat*; de quo in Episcopis Seniensibus.

Hos Episcopos vocat *abusivos* Martinus Braichovichius Episcopus Seniensis, qui cum titulum episcopatus Corbaviensis Modrussam translati, ac deinde conjuncti cum Seniensi, Imperatoribus surripuerint, numquam tamen approbationem Sedis Apostolicae impetrare potuerunt. Extat in hanc rem Dissertatio Braichovichii, hujus actis inserenda.

EPISCOPI SENIENSES.

Senia ab Gallis Senonibus condita.

Corbaviensi & Modrussensi Ecclesiae Seniensem, quamvis utraque antiquiorem, subnectimus propterea, quod regimen utriusque devolutum est ad Episcopum Seniensem. Seniam urbem maritimam Dalmatiae ab iisdem Gallis Senonibus conditam ac denominatam ferunt, qui tres itidem civitates ejusdem fere nominis in Italia aedificarunt, unam in ora adversa, ac propemodum e regione Seniae Dalmaticae, quam Senam Gallicam, & Senogalliam etiamnum vulgo appellant; alteram inter Tsaspim & Rubiconem fluvios, quae nunc Cesena dicitur; tertiam denique in Etruria, quae Sena Julia cognominata est ab Julia Colonia, illuc ab Augusto Caesare deducta, & apud Plinium ac Tacitum *Senensis Colonia* vocatur. De Celtarum, sive Gallorum adventu in Illyricum, ac Dalmatiam vide Cap. III. Part. I. Prolegomenon Tom. I. Illyr. Sac. Seniam nostram Plinius inter Tersacticam, & Lopsicam; Ptolemaeus inter Velceram, & Lopsicam collocavit. In ea Dalmatiae regione, quam veteres dixere Japydiam, quaeque Arsia ac Tedanio fluminibus continetur, spatio propemodum aequali ab utroque distans, mari assidet Senia, civitas frequens ac nobilis, egregio portu instructa, natura & loco munita, firmissimis moenibus ac propugnaculis septa. Urbis situm ac munitiones descripsit Auctor *Topographiae magni regis Hungariae* his verbis: *Senia regia liberaque civitas, Italis Segnia, Germanis Sengh, quam a Senonibus Gallis, non secus ac Senogalliam Umbriae, olim conditam fuisse probat Cl. Ludovicus Schonlebem Carniol. antiq. cap. 3. §. 7. subscribente eidem equite Paullo Ritter, praecipuo hujus civitatis ornamento. Jacet ad montis radices prope Sinum veteribus Flanaticum, nobis vero Quarnero, sive Carnaro, ab Arsia flumine circiter 25. milliaribus, ac totidem fere Nona, sub latitudine graduum 45. cum minutis 8. longitudine vero graduum 38. cum 30. minutis dirempta. Unico huic Austriacae potentiae adversus Turcas ad littus Adriatici praesidio magis roborando, plurimum contulisse videtur loci natura, dum praeter maris contiguitatem cum portu classi recipiendae peraccommodo, cujus Peutingeriana quoque tabula meminit (ne quid dicam de duobus aliis haud procul inde dissitis, quorum paullo ante memini) in continenti ex una parte praealtas rupes, ex altera silvas densissimas, quae hostilem insolentiam arceant, objecit. Quin immo si relationibus habenda fides, illud insuper praestitit, ut si ignis ab incolis in monte Segniae impendenti excitaretur, continuo aere commoto validissimi exsurgant venti, qui procellas immanes creent, & subeuntes hostium naves collisas, disjectasque procul arceant. Artis industriae turrim addidit S. Sabae dictam, quae in mare porrecta fluctuum verberationes intercipiat: binas praeterea arces, alteram arduo monti, unde hostiles conatus facile despiciat, impositam; veterem aliam humiliori loco, regiae alias titulo insignem (castrum majores nostri dicerent), quod aevi injuriis labefactata, Matthiae regis impensis pulchrior olim assurrexerit. Quo etiam referenda videtur Curialis domus, quae magnifice sane extructa est, & si non praesidium, certe decus eximium urbi conciliat. Priusquam in Austriacorum potestatem veniret Senia, Frangepanis parebat Comitibus, quorum multa fuit in his terris, quin & Croatia universa potestas; hodie vero a Carlostadiensi praefectura seu generalatu dependet, atque a Carnioliae ducatu de more ad bellum necessariis instruitur. Quod incolas attinet, nemo non novit, quanta illi bellica virtute, reliquisque artibus hanc consequi solitis, praestent, imprimis autem celeritate, qua phaselis suis in omnem expeditionem prompti, laudis gloriaeque nullam occasionem e manibus dimittunt, ut tutandis finibus, nemo ipsis opportunior. Eum in finem plurimum confert numquam satis laudanda animorum conjunctio; ut si quando minores imprimis expeditiones suscipiant, Ductores sorte delectos sibi praeficiant. De horum origine ita Palladius Tomo II. Aquilae Aust. f. 132. In Liburnia gens est, si proavos respicias, non ignobilis, cum ab eis natalia glorietur deducere, qui dedignantes Ottomanorum jugum, urbe relicta, in montana secessere. Verum cum in paupertate difficile sit animi nobilitatem servare, post varios casus, atque discrimina rerum, ne amplius errabundi vicinis graves incumberent, a Ferdinando Imperatore Segnam*

Seniae descriptio.

gnam traducti fuere, ut eam oram a Turcarum defenderent irruptionibus. Qui plura super his desiderat adeat Valvasorium in Carniolia sua lib. 12. cap. 2. unde non pauca in rem suam transtulit auctor Germaniæ veteris &c. Hactenus Topographicus Hungaricus.

Seniæ veteres Domini, quam Bela IV. Frangepaniis Dynastis donavit.

Senia post reges Chrobatici generis extinctos, alias Venetorum, alias regum Hungariæ dominatum subivit. Anno 1255. Bela IV. rex Hungariæ Friderico & Bartholomæo fratribus e nobilissima gente Frangipania Veglæ insulæ, & multorum oppidorum dominis, ob singularia eorum erga se merita Seniam cum omni Seniensi territorio fiduciarium dedit, ac mero mistoque, ut ajunt, imperio possidendam; ab illis siquidem ante annos fere duodecim, cum Tartaris post devastatam Hungariam a tergo insequentibus, profugisset in Dalmatiam, & grandi pecunia, & pretiosa supellectili donatus fuerat: id quod ipsemet Bela grati animi, ac sempiternæ memoriæ caussa regiis litteris testatum voluit, quos hic describere libet.

Diploma donationis.

Bela D. gr. Ungar. Dalm. Croat. Ramæ Serv. Lodom. Cumaniæque rex omnibus Christi fidelibus præsens scriptum inspecturis salutem in eo, per quem reges regnant, & Principes terrarum regibus subjecti: Convenit omnium nationum, & linguarum sibi devote obsequentium servitiis taliter providere, ut alii supervenientes eorum exempla imitari ad fidelitatis opera ardentius, & ferventius evoceutur. Proinde ad universorum, tam præsentium, quam futurorum notitiam harum serie pervenire volumus, quod cum propter scelera hominum in regno nostro degentium, instigante antiquo humani generis inimico abundaverant peccata, & plusquam arena maris multiplicaverant, nolens Deus eorum malitiam impune ulterius pertransire, rabiem Tartaricæ gentis excitavit, per quos potentiam suæ deitatis genti perfidæ ostenderet, & eos de terra deleret, propter quorum etiam peccata a nobis suam misericordiam elongaverat, adeo quod per ipsos Tartaros in campestri prælio convicti, fugæ præsidio maritimas adiremus partes, & aquarum latibula quæreremus. Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, & nobis fontem animæ aperire dignatus est, & ad consolandum Fredericum & Bartholomæum illustres & strenuos viros, nobiles de Vegla quasi de cælo projecit, qui nobis in omni eorum parentela adhærentes inter promiscuos actus fideliter exhibuerunt famulatus, & non modicam eorum pecuniam, quæ ultra viginti millia marcharum transcendit in ciphis aureis, & argenteis, & cum aliis rebus pretiosis nobis de bonis eorum præsentaverunt, & præsentando donaverunt. Quapropter recompensantes eorum servitia & dona, de consilio Dominæ Mariæ carissimæ consortis nostræ, & baronum nostrorum fidelium, quamdam civitatem nostram circa littus maris existentem, Segniam vocatam, cum omnibus suis utilitatibus, & pertinentiis universis, simul cum tributo, sive teloneo, & aliis circumstantiis, & in eadem libertate, sicut nobis servire consueverat, dedimus, donavimus, & contulimus ipsi Friderico, & Bartholomæo, in filiis filiorum perpetuo, & irrevocabiliter possidendam; hoc etiam specificando quod si quis hærede careret, hæres alterius finaliter valeat possidere. Ut igitur hujus nostræ collationis series perpetua firmitate solidetur, præsentes eisdem concessimus duplici sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri Franquerii electi Arbensis, aulæ nostræ V. Cancell. dilecti & fidelis nostri MCCLX. regni autem nostri XX.

Annus Christi 1260. non congruit cum anno vicesimo regni Belæ, qui non ante annum hujus sæculi tricesimum quintum regnare occepit. Itaque, nota illa arithmetica expuncta, substituendus est annus æræ vulgaris 1255.

Senia a Frangepaniis reddita regibus Hungariæ, quam nunc possident Principes Austriaci.

Seniam in sua potestate Frangipanii Dynastæ tamdiu retinuere, quoad suis ipsi viribus atque opibus urbem tueri, civium salutem ac libertatem defendere potuerunt. Sed postquam Turcæ Bosinam, & partem non exiguam Chrobatiæ cœpissent, Comites Frangipanii, cum superbissimi atque immanissimi hostis potentiæ sustinendæ ac repellendæ pares non essent, quemadmodum antea Veglam insulam Venetis, sic postea Seniam, aliaque ejus regionis oppida regibus Hungariæ tradiderunt, quorum armis ac præsidiis, Turcica servitus ac barbaries ab illis locis ac gentibus arceri posset. Imperatores e domo Austriaca regnum Hungariæ adepti cum essent, in eorum potestatem Senia quoque devenit; adjuncta est ad regnum Chrobatiæ; & Bani sive Proregis totius Chrobatiæ imperio subest, cujus sedes prætoria est Carlostadii. Primarium urbis magistratum gerit Prætor ab Imperatore rege Hungariæ constitutus, quem capitaneum vocant. Huic assident duo Judices, qui ex cœtu nobilium singulis annis die festo S. Michaelis Archangeli deligi solent.

Initia Seniensis episcopatus incognita.

Neque Auctor, neque tempus conditi episcopatus Seniensis memoriæ proditum reperitur. Ejus primordia referri posse videntur ad initium sæculi quinti. Extat epistola Innocentii Papæ I. ad Laurentium Episcopum *Seniensem*, qui per suas litteras Pontifici significaverat quantum periculi Ecclesiæ Seniensi immineret ab hæreticis Photinianis, qui sane frequentes in ea loca confluxerant, & impias Photini, olim Sirmiensis Episcopi, opiniones passim disseminabant. Sunt qui hanc epistolam Innocentianam ad Senensem sive Senarum in Etruria Episcopum scriptam putent: id quod neque Holstenius, neque Tillemontius probant; & nullus est Laurentius apud Ughellum in catalogo episcoporum Senensium, qui quidem Innocentio æqualis fuerit. Est quidem Signia in Latio civitas episcopalis ditionis pontificiæ; sed inter Episcopos Signinos apud eumdem Ughellum nullus itidem Laurentius reperitur, cujus episcopatus cum sæculo quinto æræ christianæ congruat. Dionysius apud Harduinum pro *Seniensi* habet *Feniensem*; sed ubi gentium situs fuerit Episcopus *Feniensis* in catalogis geographicis veterum episcopatuum non invenio. Quare admodum verisimile est Laurentium illum, ad quem Innocentius scripsit, fuisse Episcopum Seniæ nostræ Dalmaticæ.

Laurentius facile Episcopus Seniæ, ad quem Innocent. I. scripsit.

Rescribens igitur Pontifex Laurentio, mirari se ait, quod tam multi ex impia secta Photiniana, aliis ex locis expulsi, in agros vicosque episcopatus Seniensis confluxerint: omni ope atque opera expellendos esse, ne conventiculis habendis, & nefariis opinionibus disseminandis, agrestium, & simplicium fidem corrumpant.

Innocentius Laurentio Episcopo Seniensi.

Diu mirati sumus, dilectionis tuæ litteris lectis, hæreticos Photini venena sectantes, in territorio dilectionis tuæ non solum esse, sed & publice sibi conventicula in aliquorum possessionibus præparare; cum de toto pene orbe nusquam tam multi, quam apud vos delegerint habitare. Quorum

rum doctrinæ nefariæ auctor Marcus dudum de urbe pulsus, temeritatis tantæ ductus est audacia, ut primum sibi inter eos vindicet locum. Sed ne ulterius debacchandi habeant facultatem, & animas simplicium ac rusticanorum secum in gehennam, cui destinati sunt, trahant; actum est adversus eos a defensoribus ecclesiæ nostræ, quod eos possint expellere; ut qui Christum Deum ex Patris substantia ante sæcula negant genitum, hi cum Judæis, qui ejus deitatem negaverunt, & nunc usque negant, participium habeant damnationis. Tuam est, frater carissime, quæ præcepta sunt non segnius agere, ne plebem tibi creditam dissimulatione deperdas, & incipias Deo de perditis rationem reddere.

Nec vero dubitari potest, quin Laurentius mandata pontificia sedulo ac naviter exsecutus fuerit; & interposita etiam auctoritate magistratuum sæcularium, injectoque pœnarum metu, nihilo segnius, quam rei gravitas postulabat, ad eam pestem exterminandam incubuit. Post Laurentium vetera monumenta nullum nobis suppeditant Episcopum Seniensem, usque ad Miræum, qui sæculo duodecimo huic ecclesiæ præfuit. Nullus Episcopus Seniensis interfuit neque primo, neque alteri Concilio Provinciali, quod sub Honorio III. Archiepiscopo Salonitano habitum fuit anno tricesimo, & tricesimo secundo sæculi sexti; nisi forte suspicari libeat de Paullo & Saviliano Episcopis, quorum nomina Concilio secundo subscripta inveniuntur. His enim cum ecclesiæ, quibus præerant, adscriptæ non sint, alteruter fortasse Seniensem episcopatum obtinebat. Ceterum Laurentium, ad quem scripsit Innocentius, Seniæ nostræ Antistitem fuisse, hujusque episcopatus exordia inde usque a quinto sæculo repetenda esse, pro certo affirmare non ausim, quia nulla apud vetustiores Scriptores, vel in monumentis Dalmaticis, ejus rei mentio est. Illud vero satis constat Miræum non fuisse primum Seniæ Episcopum, sed aliquos ante illum extitisse, quibus Miræus in sedem illam episcopalem successit, quamvis eorum nomina vetustas aboleverit. Nam Alexander Papa III. in suis ad Miræum litteris illum admonet, ut *Prædecessorum* suorum exemplo subjectum se atque obsequentem præbeat Metropolitæ Spalatensi. Si Episcopatum Laurentii ejus, ad quem scripta extat epistola Innocentii, ad Seniam Dalmatiæ urbem affigere placeat, cum per annos amplius septingentos, de nullo memoriæ proditum sit, qui hujus ecclesiæ episcopatum gesserit; continuatio seriesque episcoporum tam longo sæculorum intervallo interrupta, argumento est sedem illam episcopalem sublatam fuisse; nec vero ante sæculum undecimum, vel initium sæculi duodecimi restituta fuit. Verum enimvero sive tunc primum conditus fuerit episcopatus Seniensis, sive redintegratus; quem certo & nominatim proferre possim hujus urbis Episcopum, neminem habeo ante Miræum, a quo proinde ordienda mihi est series episcoporum Seniensium.

Miræus primus, de quo certo constet, Ep. Seniensis.

Ædes cathedralis, capitulum, cœnobia.

Ædes cathedralis titulum habet a Beatissima Virgine Deipara in cælum assumpta, cui sacra est; civitas patronum primarium sibi adoptavit S. Georgium martyrem; Sanctorum quoque Fabiani & Sebastiani patrocinio gaudet, & gloriatur. Domus pontificia satis ampla est, & bene ornata. Capitulum constat e duodecim Canonicis, inter quos tres ceteris dignitate præstant, Archidiaconus, Archipresbyter, & Primicerius; ex his unus deligitur, qui parochi munere fungatur; eique ad rem christianam curandam, reliqui adjutricem operam præbent. Nullos fundos possidet mensa Capitularis; habent tamen Canonici e quotidianis distributionibus, e sacris anniversariis, e funeribus, e piis legatis, e decimis quorumdam locorum, unde illis quæ sunt ad victum cultumque necessaria suppeditant. Canonici Senienses veterem usum linguæ Slavonicæ ad rem divinam adhibendæ adhuc retinent, nisi forte paucis ante annis abolitus fuerit; & in ejus locum latinus sermo substitutus. Duo sunt in urbe cœnobia, alterum Patres Dominicani, alterum Franciscani obtinent; extat in suburbio celeberrimum Xenodochium a S. Spiritu cognominatum, copiosis vectigalibus, & amplissimis privilegiis tum regalibus, tum pontificiis instructum.

Ante conditum vel restitutum episcopatum Seniensem, episcopus Veglæ insulæ Sinus Flanatici, quæ ab ora continenti, cui Senia insidet, non ita lato interjecto Euripo disjungitur, urbem, ac diœcesim Seniensem magna ex parte subjectam suæ potestati, suoque regimini commissam habuerat, ut docet Archidiaconus cap. xv. *Sed Vegliensis obtinebat majorem partem parochiarum, quas nunc habet Segniensis ecclesia, quæ non erat tunc episcopalis sedes.* In Concilio Provinciali Spalatensi sub Petro VII. Archiepiscopo, anno 1185. ut aliarum, sic Seniensis diœcesis facta est descriptio: *Signensis Episcopus habeat sedem suam in Segnia, & habeat has parochias, Segniam, Hetsciam totam, & medietatem Licæ.* In exemplo hujus Concilii, quod Joannes Lucius vulgavit lib. III. de Reg. Dalm. & Croat. capite XI. Diœcesim Seniensem aliter descriptam invenio: *Signien. Episcopus habeat sedem suam in Signia, & habeat has parochias Signiam, vallem vineariam, Getzcam, & Busan.* Exemplar Lucianum ad parochias ecclesiæ Seniensis duas adjecit *Vallem vineariam*, & *Busan*, quæ a nostro Spalatensi absunt, eique detraxit *Medietatem Licæ*, quam Corbaviensi attribuit. Cum igitur Licha, quam Porphyrogenitus Litzam vocat, Corbaviæ proxima sit a meridie, verisimilius arbitror hanc regionem ita bipartitam fuisse, ut illius pars occidentalis Episcopo Corbaviensi obtigerit, cum pars altera in orientem spectans, in utroque exemplari adscripta sit diœcesi Nonensi, quæ Corbaviensi finitima erat. Pro *Hetscia*, quæ in nostrum exemplum Librarii culpa irrepsit, legendum puto *Getzcam*, quam Lucius e suo codice descripsit. Eadem autem est, atque *Gutzeca*, una e tribus illis Zupaniis in veteri Japydia sitis, quas ab uno Bano administrari regique Porphyrogenitus tradidit. *Gutzeca* ex descriptione *Guillelmi de l'Isle* mari adjacet; eique ab oriente contermina sunt aliæ duæ *Cribasa*, & *Litza*, hæc quidem ad meridiem, illa vero ad Septentrionem: quæ positio maritima *Getchæ*, sive *Gutzchæ* ab occasu in ortum porrecta urbem Seniensem complectitur. *Vallis vinearia*, quam exemplar Lucianum diœcesi Seniensi attribuit, planities erat montibus circumclusa, vitibus consita, & vicis aliquot habitata. *Busan*, pagum neque ignobilem, neque infrequentem, Episcopo Corbaviensi relinquendum censeo, ut est in exemplari Luciano.

Parochiæ attributæ diœcesi Seniensi an. 1185. in Concilio provinciali.

Ergo diœcesis Seniensis intermedia erat, & Corbaviensis ambitu fere undique, præterquam a mari

Diœcesis Seniensis descriptio.

qua cum nunc conjuncta est Corbavien. seu Modrussen.

a mari definiebatur. Contractiores ab occasu, quam oriente terminos habebat; nam castrum Novi in oram maritimam imminens vix decem millia passuum ab Senia distat in occidentem: hoc vero pertinebat ad Episcopum Corbaviensem; longius vero in ortum protendebatur fere usque ad fluvium Licham, qui circiter mille passus ab *Scrissa* sive *Calobago*, oppido itidem dioecesis Seniensis, in fretum Morlachiæ illabitur. Hujus dioecesis oppida seu loca præcipua sunt vicus S. *Helenæ*, itemque S. *Georgii*, utrique Senia interjacet, *Starigradum*, *Jublonitcium* ad mare; in locis mediterraneis *Octosatii*, *Kompolium*, *Briniam*, *Berlochium*, aliaque obscuri nominis, & exiguæ famæ. Sed postquam Modrussensis, sive Corbaviensis dioecesis conjuncta est cum Seniensi, jurisdictio Episcopi Seniensis latissime patet, iisdemque terminis ab occasu, septentrione, & oriente circumscribitur, quos dioecesi Corbaviensi adscripsimus. A meridie conterminos habet Nonensem, & Jadertinum, & insularum adjacentium Episcopos.

Hujus amplissimæ dioecesis illustriores ecclesiæ, quas collegiatas vocant, idest Canonicorum collegio insignes, sunt in oppidis *Novi*, *Octosatii*, *Brebiri*, *Buccari*, *Grobuchi*, *Krilini*, *Druvanich*, *Grisani*, *Ledenitze*, & aliis duobus aut tribus, in quibus septem, vel pauciores Canonici numerantur. Omnibus hisce Capitulis præest Archidiaconus Modrussensis, quem Imperator rex Hungariæ nominat, Episcopus Seniensis confirmat. Modrussa olim civitas episcopalis caret collegio Canonicorum, retinetque Archidiaconum & parochum, ad quem pertinet incolarum christiana institutio, & rerum sacrarum procuratio. Electus Episcopus Seniensis, non solum hujus, sed etiam Modrussensis Ecclesiæ possessionem vel per se, vel per procuratorem e præscripta solemnique formula inire debet, duosque Vicarios generales constituere, alterum Seniensi, alterum Modrussensi dioecesi præpositum.

Duo Vicarii generales, alter Seniæ, alter Modrussæ, constituti.

Multæ sunt in hac dioecesi ecclesiæ ritus Græci, aliæ quidem schismatica labe infectæ, aliæ cum Ecclesia Romana conjunctæ, quibus Sacerdotes ejusdem ritus, & dogmatis vel catholici, vel schismatici præsunt, quos ipsi Calogeros vocant, & plerique ad divinam Liturgiam peragendam lingua Slavonica utuntur. Series Episcoporum Seniensium hæc est.

Series Episcoporum Seniensium.

I. Miræus an. circ. 1150.
II. Joannes an. circ. 1210.
III. Borislavus an. circ. 1224.
IV. Joannes II. an. circ. 1240.
V. Philippus an. circ. 1246.
VI. Martinus an. 1280.
VII. Nicolaus an. circ. 1308.
VIII. Joannes vel Bernardus an. cir. 1333.
IX. Pontius an. 1349.
X. Peregrinus an. 1351.
XI. Portina an. 1360.
XII. Joannes III. an. 1380.
XIII. Thomas an. 1383.
XIV. Joannes IV. an. 1388.
XV. Leonardus an. 1393.
XVI. Nicolaus II. an. 1404.
XVII. Thomas II. an. 1411.
XVIII. Georgius an. 1419.
XIX. Thomas III. an. 1420.
XX. Conradus an. 1427.
XXI. Henricus an. 1428.
XXII. Thomas IV. an. circ. 1430.
XXIII. Joannes V. an. 1432.
XXIV. Ludovicus an. 1436.
XXV. Nicolaus III. an. 1437.
XXVI. Andreas an. 1443.
XXVII. Bartholomæus an. circ. 1450.
XXVIII. Nicolaus IV. an. 1459.
XXIX. Marcus an. circ. 1462.
XXX. Paullus an. 1465.
XXXI. Donatus an. 1488.
XXXII. Paullus II. an. 1488.
Michael electus an. 1489.
XXXIII. Andreas II. an. 1493.
XXXIV. Michael an. 1499.
XXXV. Jacobus an. 1501.
XXXVI. Franciscus an. 1520.
XXXVII. Joannes VI. an. 1537.
XXXVIII. Franciscus II. an. 1541.
XXXIX. Georgius II. an. 1560.
Nicolaus electus an. 1570.
XL. Georgius III. an. 1577.
XLI. Michael II. an. 1584.
XLII. Bonaventura an. 1588.
XLIII. Antonius an. 1593.
XLIV. Marcus Antonius an. 1600.
XLV. Marcellus an. 1605.
Interregnum Episcopale.
XLVI. Vincentius an. 1613.
XLVII. Joannes Baptista an. 1617. qui & Episcopus Modrussensis XIV.
XLVIII. Petrus an. 1652. & Modr. XV.
XLIX. Joannes VII. an. 1665. & Modrussensis XVI.
Franciscus electus an. 1677.
L. Hyacinthus an. 1681. & Modr. XVII.
LI. Sebastianus an. 1690. & Modr. XVIII.
LII. Martinus II. an. 1699. & Modr. XIX.
LIII. Benedictus an. 1704. & Modr. XX.
LIV. Adamus an. 1712. & Modr. XXI.
LV. Nicolaus V. an. 1718. & Modr. XXII.
LVI. Joannes Antonius an. 1731. & Modrussensis XXIII.
LVII. Georgius Wolphangus an. 1746. & Modr. XXIV.
LVIII. Pius an. 1764. & Modr. XXV.

MIRÆUS EPISCOPUS SENIENSIS I.

Hic primus est, de cujus Episcopatu Seniensi nulla esse potest dubitatio. Neque enim audiendum puto Paullum Ritterum, qui catalogi episcopalis initium ducit ab octavo sæculo, & ab Joanne Episcopo *Signino*. *An. Ch.* 743. *Joannes Episcopus Segniensis in Synodo sub Zaccharia Papa Romæ celebrata locum habuit*; testem citat Baronium, qui Joannem non *Segniensem*, sed *Signinum* Episcopum vocat. Est autem Signia civitas episcopalis Latii, ejusque Antistitum series extat Tom. I. Ital. Sac. apud Ughellum, qui ante Joannem quatuor Signinos Episcopos commemoravit *Justum*, *Julianum*, *Albinum*, *Gaudiosum*; his vero subjecit Joannem, *qui inter Patres Romani Concilii numeratus est sub Zaccharia Papa anno* 747. His autem præponi debet ex collectione Labbeana Conciliorum *Sanctulus Episcopus Signinus*, qui Synodo Romanæ primæ sub Gelasio interfuit anno 494.

Episcopatus Seniensis in Dalmatia conditus, vel restitutus fuit intra finem sæculi undecimi, vel sub initium sequentis. Antea siquidem Senia, ejusque territorium suberat jurisdictioni Episcopi Veglensis, ut est apud Thomam Archi-

Episcopatus Seniensis subjectus Metropolitæ Spalatensi, a quo Miræus se subducere moliebatur.

chidiaconum cap. xv. *Sed Vegliensis obtinebat majorem partem parochiarum, quas nunc habet Seniensis Ecclesia, quæ tunc non erat episcopalis;* cum scilicet Drabalis, de quo ibi sermo est, inter annos 1030. & 1040. vel 1050. Metropoli Spalatensi præsidebat. Episcopatus autem Seniensis attributus est Spalatensi Metropolitæ, cujus jurisdictione temporibus illis Dalmatia omnis inferior continebatur. Ac priores quidem Episcopi ante Miræum duo vel plures, quorum nomina vetustate interierunt, constanti, ut par erat, fide atque obedientia Ecclesiam Metropolitanam Spalatensem coluerunt. Sed postquam Lampridius Antistes Jadertinus concessu Sedis Apostolicæ jus nomenque Metropoliticum obtinuit; Miræus Episcopus Seniensis vel sua sponte, vel impulsu Venetorum, qui novi Metropolitæ Jadrensis ditionem amplificare cupiebant, Spalatensi Archiepiscopo, quam debuerat fidem & obedientiam detrahere, atque in Jadertinum transferre aperte palamque cœpit; præsertim cum longius Spalato, quam Jadera abesset, & provincia Jadertina intermedia Seniam ab ditione Spalatensis Metropolitæ disjungeret. Provinciam Spalatensem tunc administrabat Gerardus Archiepiscopus, qui jura suæ metropolis sarta tecta servare cupiens, de Miræo graviter questus est apud Alexandrum III. Pontificem Maximum. Hic autem litteris ad Miræum datis de suo illum officio admonuit; eique imperavit, ut more atque exemplo decessorum suorum se fidelem atque obedientem Metropolitæ Spalatensi præberet: nisi Pontificiis admonitionibus, & mandatis obtemperaverit, in eum graviter animadversum iri; ut illius pœna debita Episcoporum erga suos Metropolitas fides & obedientia sanciatur. Hæc epistola data est Beneventi, III. Idus Februarii, anno 1169. hoc siquidem anno Alexander erat Beneventi, ut declarat illius ad Henricum regem Angliæ epistola, ibidem data pridie Kalendas Martii, quæ ab anno 1169. dimoveri nequit.

Epistola Alexandri Papæ ad Miræum.

Alexander servus servorum Dei Venerabili Fratri Miræo Episcopo salutem, & apostolicam benedictionem. Significavit nobis Venerab. Frater noster G. Spalat. Archiepiscopus Apostolicæ Sedis Legatus, quod cum sibi sis metropolitico jure subjectus, ipsum debita obedientia, & subjectione fraudare præsumas. Quia igitur non decet te, nec nos possumus aliqualiter tolerare, quod præfatus Archiepiscopus, qui tam ferventer, & præcipua nobis est affectione mentis adstrictus, honoris, vel dignitatis suæ quamlibet diminutionem sustineat; Fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Archiepiscopo Metropolitano tuo, quemadmodum prædecessores tui suis consueverunt antecessoribus obedire, contradictione, & appellatione sublata, debitam obedientiam & reverentiam promittas, & humiliter ac devote persolvas; ita quod adversum te propter hoc, iterata quærela merito ad auditum Sedis Apostolicæ proferri non possit. Sane si te prædicto Archiepiscopo rebellem amodo, vel minus obedientem esse conceperimus; contumaciam, & præsumptionem tuam graviter auctore Domino puniemus; quod pœna tua subditis erit exemplum prælatis suis obedientiam observandi. Datum Beneventi tertio Kalendas Februarii.

Nec frustra fuit admonitio pontificia. Paruit Miræus, & sub imperium rediit Metropolitæ Spalatensis; omniaque deinde officia fidelitatis atque observantiæ tum adversus Gerardum, tum erga illius successores diligenter sancteque servavit. Gerardo in sedem Spalatensem subrogatus est Raynerius, qui anno 1179. ineunte, ut ceteros provinciales Episcopos, sic etiam Miræum, pro sua potestate metropolitica, Spalatum venire jussit intra diem octavam ab Epiphania Domini, ut secum Romam ad Concilium Lateranense III. adirent, quod Alexander III. indixerat. Cum autem Miræus, itemque duo alii Episcopi Tininiensis, & Traguriensis neque præstituto tempore Spalatum advenerint, neque Concilio interfuerint, non illi quidem putandi sunt metropolitæ imperium abnuisse; sed cum aliis necessariis gravissimisque occupationibus distinerentur, legitimæ absentiæ excusationem attulisse.

Lis inter Nonensem, & Seniensem Ep.

Matthæus Nonensis Episcopus litem intulit Miræo de tribus nominatim parœciis, quas ad se pertinere contendebat; & præterea, ut mihi videtur, & colligitur ex libello supplici metropolitæ Spalatensis Sedi Apostolicæ oblato, infra describendo, de universo propemodum Episcopatu, ejusque proventibus. Alexander III. ad quem Miræus per litteras supplex confugerat, rescripto pontificio generatim decrevit, ut sua illi permaneret stabilis ac certa possessio tum Episcopatus Seniensis, tum omnium vectigalium, quæ ad mensam Episcopalem spectabant. Restabat controversia de tribus illis peculiaribus parœciis, quas uterque suas esse dicebat. Erant autem *Signa*, *Geszica*, *Lecca*, e quibus pars maxima & præcipua diœcesis Seniensis constabat; has enim nominat Matthæus in suo ad Alexandrum supplici libello. Signæ vocabulo nolim intelligi urbem ipsam episcopalem Seniam, de qua ambigi non poterat, quin pertineret ad Episcopum Seniensem; pagum aliquem fuisse arbitror hujus diœcesis, qui eodem fere, atque civitas Episcopalis, aut consimili vocabulo appellabatur. *Geszica*, aliter *Gezca* eadem videtur esse, ut supra dictum est, quæ apud Constantinum Porphyrogenitum vocatur *Gutzeca*; eratque una e tribus illis Zupaniis Japidiæ antiquæ, quas idem Constantinus unius Bani administrationi ac regimini subjectas fuisse tradit. *Lecca* nequit distingui a *Litza*, altera ex iisdem tribus Zupaniis, quas Porphyrogenitus commemoravit; hodie *Licbam* vulgo appellant. Cum igitur de hisce tribus parœciis, sive regionibus, de quibus nihil nominatim Alexander decreverat, Matthæus & Miræus inter se contenderent, totius controversiæ arbitrum (jubente Alexandro) per compromissum jurejurando firmatum sumpsere Raynerium Metropolitam; qui rationibus utrinque allatis diligenter auditis, & accurate perpensis, vocatis insuper, adhibitisque in consilium Episcopis provincialibus; primum quidem ex rescripto Alexandri retinuit Miræum in possessione sui Episcopatus, & vectigalium ac bonorum omnium, quæ ad ejus mensam Episcopalem pertinebant; deinde id, de quo controversia erat, ex æquo & bono ita composuit. Miræo *Signam*, & *Geszicam*, *Leccam* Matthæo adjudicavit. Sententia Raynerii summa æquitate nitebatur; quam Miræus non poterat non probare; huic siquidem terrarum quam Seniæ civitati propinquius erat; *Leccam* vero ab urbe Seniensi longe disjunctam, ac diœcesi Nonensi proximam, Matthæo attribuit. Attamen Miræus, contra quam compromiserat, Raynerii judicio stare noluit; atque ab ejus sententia ad Sedem Apostolicam appellavit. Itaque

Ray-

Raynerius ad Alexandrum scripsit, sententiæ ab se latæ rationem reddidit; ut eam vellet approbare, & iniqua Miræi postulata rejicere, Pontificem rogavit.

Sanctissime Pater, postulat a sanctitate vestra R. humilis Archiepiscopus Spalaten. ut compositionem parochiarum, & divisionem, quam fecit inter Miræum Signien. & Matthæum Nonensem suos suffraganeos, firmam & ratam, si placet, habeatis; cum de eorum voluntate compromittentium in manibus meis, sub forma sacramenti processerit; & consilio, & voluntate aliorum suffraganeorum, diligenter utraque parte audita, & perquisita veritate, jam dictam compositionem fecerim; restituendo prius Miræo Signiensi Episcopo Episcopatum cum omnibus fructibus, & accessionibus, quas ipse juxta tenorem litterarum vestrarum exigebat. Verum quia præfatus Miræus variam, & inconstantis hominis formam servat, idem (*idest Raynerius*) nec probando, nec reprobando *Sanctitatem vestram humiliter exorat, quatenus iniquas petitiones ejus in hac parte, si placet, salva legatione, quam servo vestro Archiepiscopo concessit, non exaudiatis, illæsam manutenentes &c.* cætera desunt.

Huic epistolæ suas litteras supplices Matthæus Nonensis Episcopus adjunxit in hanc sententiam: *M. Nonensis Episcopus a sanctitate vestra petit, ut statutum, quod Spalatensis Archiepiscopus inter eum, & Mironem Episcopum super tribus parochiis, Signa videlicet, Geszica, & Lecca de mandato vestro statuit, vestris litteris confirmetis; ipse enim Archiepiscopus, sicut vobis per suas litteras insinuavit, de utriusque partis assensu ita statuit; ut Matthæus Episcopus Nonensis habeat Leccam, & Miro Episcopus habeat Signam, & Geszicam.*

Quid Alexander in alterutram partem decreverit, ratamne habuerit, an irritam fecerit sententiam Raynerii, mihi non est compertum. Sed anno 1185. Concilium provinciale Spalatense parœcias utriusque diœcesis Seniensis & Nonensis ad normam sententiæ Raynerianæ descripsit; nisi quod Leccam, sive Licham bipartito divisit, & partim Nonensi, partim Seniensi, seu potius Corbaviensi Episcopo attribuit.

Nec vero si Miræus ab sententia Raynerii ad Sedem Apostolicam appellavit, idcirco illius gratiam & benevolentiam amisit; neque Raynerius, ut erat vir sanctus, ob hujusmodi appellationem, quamvis neque rationi consentaneam, & oppido inofficiosam, iratum se, ac ne offensum quidem, ostendit; nullumque alienatæ ab eo voluntatis indicium dedit; quin immo haud multo post, cum Miræus Spalati esset, illum veluti unum e suis domesticis, & familiaribus, ad quemdam suum actum judicialem confirmandum cum Flascone Episcopo Tininiensi, testem adhibuit anno 1180. paullo ante quam pro bonis ecclesiasticis recuperandis gloriosam mortem oppeteret: *Hujus autem rei*, ut est in tabulis ejusdem actus, *isti sunt testes: In primis Miræus Segnensis Episcopus, Flasco Tiniensis Episcopus.*

Anno 1185. interfuit Concilio provinciali, quod Petrus VII. Archiepiscopus Spalatum convocavit; habitumque est in æde Suburbana S. Andreæ, quæ Picta dicebatur. In eo, sublata diœceseon confusione, sui cuique fines descripti, & certæ singulis parœciæ assignatæ sunt; Seniensi Episcopo *Sedes in Signia*, & hæ parœciæ *Signia*, *Hetscia*, (idest *Gezca*, sive *Gutzeca*) *& medietas Licæ* ex nostro codice Spalatensi, vel *Signia*, *vallis vinearia*, *Gezca*, *& Bucam* ex codice Luciano obtigerunt, ut supra explicatum est. De Miræo nihil præterea litteris traditum invenio; vitam tamen perduxit usque ad initium sæculi decimi tertii; nisi quis alius inter Miræum, & Joannem interjectus, huic ecclesiæ præfuerit, cujus nomen vetustas & oblivio posteritati præripuit.

JOANNES EP. SENIENSIS II.

Hujus nomen, & Episcopatus Seniensis, post initium sæculi decimi tertii susceptus, non aliunde nobis innotuit, nisi ex formula sollemnis Sacramenti, quo suam fidem & obedientiam obstrinxit Bernardo Metropolitæ Spalatensi. Hic autem ab anno 1200. usque ad annum 1217. huic metropoli præfuit.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti amen. Ego Joannes Segniensis Episcopus spondeo, polliceor, atque promitto, atque juro per lignum vivificæ Crucis, & Sancta quatuor Evangelia, & has Sanctorum reliquias, quod ab hac die in antea obediens ero, & fidelis B. Domnio, & vobis Domine Bernarde Archiepiscopo, & omnibus successoribus vestris catholice intrantibus, secundum omnia ea, quæ continentur in Canone de forma fidelitatis; & quod vocatus ad Synodum, vel ad consecrandos Episcopos veniam nisi fuero impeditus Canonico impedimento; Et quod in propria persona, vel per proprium honestum nuncium ecclesiam B. Domnii in festo ipsius annuatim visitabo; Et privilegia ejusdem ecclesiæ, & omnia jura sua, secundum posse meum defendam, & manutenebo. Res vero, quæ pertinent ad mensam Signiensis Ecclesiæ, nonnisi in causis concessis alienabo. Hæc omnia observabo bona fide, & sine fraude. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia. Joannes decessit post annum vicesimum hujus sæculi decimi tertii.

BORISLAVUS ET JOANNES II. Episcopi Senienses III. & IV.

Paullus Ritterus eques, vir doctrina & optimarum artium studiis eruditus, elegio amplissimo, quod typis consignavit, obtulitque Benedicto Bedekovitio Episcopo Seniensi, dum in basilica Zagrabiensi consecratione episcopali inaugurararetur an. 1704. subtexuit catalogum Antistitum Seniensium, quorum seriem usque ad Bedekovitium perduxit. In eo catalogo Joannem I. prætermisit, & proxime post Miræum, duos modo nominatos Episcopos subjecit; ac Borislavi quidem ad decimum, Joannis vero initia episcopalia ad decimum quinctum sæculi decimi tertii annum revocavit. Utrumque falso. Siquidem Thomas Archidiaconus ejusdem sæculi Auctor pontificiam utriusque consecrationem attribuit Guncello Archiepiscopo Spalatensi cap. 41. *In Episcopatu Seniensi consecravit Borislavum, quo defuncto substituit ei Joannem.* Idem confirmat catalogus Acutheanus. *Consecravit iste suffraganeos, in primis Martinum Corbavien. Episc. Boleslaum Signien. ... & Joannem etiam Signien.* Guncellus in cathedram Archiepiscopalem conscendit anno 1220. ac triennio post pallium suscepit; ante cujus susceptionem interdictum erat Metropolitis, ne quid officii episcopalis attingerent. Et Guncellus quidem per summam ignorantiam, *nondum obtento pallio*, ut scripsit Archi-

chi-

chidiaconus, *Ecclesias consecrabat*, *celebrabat ordines*, *& se ubique Archiepiscopum nominabat*; nec sua illi temeritas impunita fuit; ob eam siquidem præproperam pontificalia munia obeundi festinationem, tres ipsos annos pallio caruit: Utrum vero ante susceptum pallium, Episcopos etiam sollemni manuum impositione consecraverit, id cum expresse traditum non sit ab Archidiacono, incertum mihi est: certe quidem Guncellus consecrationem episcopalem, antequam ipse susciperet anno 1220. aliis impertire non potuit. Itaque tantum abest, ut Borislavus anno 1210. Joannes an. 1215. regimen Ecclesiæ Seniensis injerint, quod Paullus Ritter falso existimavit, ut neuter Episcopus fieri potuerit ante annum vicesimum ejusdem sæculi, si quidem uterque a Guncello consecratus fuit, quod Archidiaconus apertissime & planissime affirmat. Episcoporum provincialium, quos Guncellus sacris episcopalibus initiavit, postremus vel inter postremos fuit Joannes II. Antistes Seniensis, ut colligi potest ex ordine, quem tenent Archidiaconus, & catalogus Acutheanus in recensendis Episcopis a Guncello consecratis. Cum autem Guncellus diem obierit supremum anno 1242. Joannes non decimo quinto, ut censuit Ritterus, sed anno circiter quadragesimo hujus sæculi, Borislavo in cathedram Seniensem successit. Post Joannem idem Paullus Ritterus Borislavum hoc nomine secundum Seniensem Antistitem intrusit, ejusque episcopale initium anno 1241. affixit. Sed hic abest ab omnibus monumentis Dalmaticis illorum temporum; & cum consecrari debuisset a Guncello, neque Archidiaconus Guncello æqualis, neque catalogus Acutheanus eum annumerarunt inter Episcopos, quibus idem Guncellus manus imposuit. Quare Borislavo secundo expuncto, proximus post Joannem hujus ecclesiæ administrationem suscepit

PHILIPPUS EP. SENIENSIS V.

Neque annum, quo Joannes II. e vita decessit, neque annum, quo Philippus Episcopatum iniit, compertum habeo; satis tamen constat eum Seniensi Episcopatu potitum fuisse ante annum septimum, & quadragesimum sæculi decimi tertii. Post obitum Guncelli Archiepiscopi, eodem anno 1242. Stephanus Episcopus Zagrabiensis, populi favore, & cleri consensu renunciatus est Archiepiscopus; sed cum approbationem Sedis Apostolicæ impetrare non potuisset; intra finem anni 1243. Thomas Archidiaconus fere cunctis Canonicorum suffragiis efectus est ad supremum Sacerdotium Spalatense; qui ob dissidium ac tumultum popularem, studio pacis, jus omne per legitimam electionem acquisitum sponte dimisit anno 1244. demum eodem anno Bela IV. rex Hungariæ Hugrino, Præposito ecclesiæ Casmensis in Hungaria, pontificatum Spalatensem, regali commendatione & auctoritate interposita, deferendum curavit; sed hujus consecratio dilata est in annum fere tertium ab ejus electione, propterea quod Innocentius IV. Pontif. Max. antea in Hugrini vitam & mores inquiri, ac de illius Canonica electione certior fieri voluit; quam collatum illi Sacerdotium approbaret. Cum igitur Ecclesia Spalatensis per annos fere quinque Archiepiscopo rite ordinato approbatoque caruerit, Philippus electus Seniensis necesse habuit Lugdunum se conferre ad Innocentium IV. a quo episcopalem consecrationem susciperet; id quod acciderit oportet ante annum, ut dixi, septimum & quadragesimum hujus sæculi; quippe hoc anno ipse cum tribus aliis Episcopis, Hugrino electo Archiepiscopo Spalatensi consecrationem Episcopalem impertiit, & manus imposuit, ut docet Archidiaconus cap. 47. *Elapso triennio iste Hugrinus ex mandato Apostolico, consecrationem suscepit in ecclesia S. Domnii per manus istorum suffraganeorum, videlicet Treguani Trag. Nicolai Tharen. Bartholomæi Scardonen. & Philippi Senien. Episcop. anno Redempt. MCCXLVII. XII. Kal. Octob. &c.* Idem vero Hugrinus Philippum Lugdunum in Galliam misit, qui nomine suo pallium pontificale ab Innocentio IV. suppliciter peteret; quod cum retulisset, Bartholomæus Episcopus Scardonensis Hugrino sollemni ritu ac cerimonia imposuit anno 1248. ut docet idem Archidiaconus, & epistola Innocentii ad Bartholomæum *data Lugduni* eodem anno *VII. Id. Aprilis*. Extat epistola Joannis V. Metropolitæ Spalaten. inscripta Episcopis provincialibus, *Tragurien. . . . necnon & Senien.* Si hæc inscriptio ad Philippum Seniensem Episcopum referenda sit, is vitam & pontificatum perduxerit necesse est usque ad annum 1274. hoc quippe anno data est; sed mihi magis verisimile fit ejus proximo successori inscriptam fuisse. Dum Philippus hanc ecclesiam regebat, Bela IV. rex Hungariæ Friderico, & Bartholomæo Frangipaniis Seniam donavit, ut supra dictum est, anno 1255. Ecclesia Seniensis bono fato, seu potius divino quodam nutu & favore, in potestatem & clientelam concessit nobilissimæ, & opulentissimæ gentis Frangipaniæ; cujus eximia semper fuit erga Deum, divosque religio, atque ad divinum cultum augendum, cœtus piorum virorum fovendos, ecclesiasque locupletandas profusa liberalitas. Anno 1297. Leonardus & Damianus Fratres Comites Frangipanii, Patribus Franciscanis Seniam evocatis, cœnobium suburbanum, & ecclesiam S. Francisci titulo insignitam ædificarunt; ut tradit P. Glavinichius lib. *de orig. provinciæ Bosnæ & Croatiæ* cap. 6. pag. 26.

Frangipanii Seniæ Domini.

Lugduni consecratur ab Innocentio IV.

MARTINUS EP. SENIENSIS VI.

Anno 1280. Seniensem Ecclesiam gubernabat. Cum enim sub initium hujus anni, IV. Idus Januarii Guido Patriarcha Gradensis, idemque primus Dalmatiæ, idest provinciæ Jadrensis, Jaderæ ecclesiam Patrum Prædicatorum, & aram maximam sollemni cærimonia dedicaret, cum Laurentio Metropolita Jadertino Martinum Seniensem, itemque Stephanum Nonensem Episcopos ad eam dedicationem pro dignitate peragendam administros sibi adhibuit. En tabulas ejusdem ædis Deo Opt. Max. in honorem S. Marci Evangelistæ Patroni illius ecclesiæ, dedicatæ consecratæque testes, ex schedis Brunatianis.

Universis præsentes litteras inspecturis F. Guido miseratione divina sanctæ sedis Gradensis ecclesiæ Patriarca Dalmatiæque primas salutem in Domino sempiternam. Fidelium devotioni præsentium serie innotescat, quod nos auctore Domino; qui omnium extitit principium atque finis; decimo die mensis Januarii instantis ecclesiæ Fratrum Predicatorum de Jadra & majori altari ejusdem ad Dei gloriam, & pretiosissimi Marci Apostoli & Evangelistæ, & omnium Sanctorum, consecrationis munus duximus impendendum. Cui consecrationi venerabiles Patres Dominus . . . . magister

Lau-

Laurentius Jadrensis Archiepiscopus, Dominus Stephanus Nonensis, & Dominus Martinus Seniensis Episcopi adstiterunt. In qua quidem consecratione nostrum quilibet ad ipsam populo confluenti, ac die quolibet nominati mensis cum devotione eandem ecclesiam visitanti, nec non omni prima Dominica uniuscujusque mensis usque ad unum annum ob reverentiam prælibati Beati Marci indulsit unum annum & XL. dies de peccatis, de quibus essent vere contriti pariterque confessi; & de conscientia & voluntate venerabilis Fr. nostri D. Gregorii Arbensis Episcopi totidem curavimus indulgere. Datum Jadræ in archiepiscopali palatio decimo die exeunte mensis supradicti Januarii anno Domini MCCLXXX. Indictione VIII.

Eo modo descripserat Fr. Joan. Augustini deditque Brunatio tamquam ex archivo Fratrum Prædicatorum Jadrensium.

NICOLAUS EP. SENIENSIS VII.

Erat e familia religiosa vel Franciscana, vel Dominicana, vel Augustiniana. Hujus ecclesiæ regimen suscepit sæculo decimo tertio ineunte. Anno ejusdem sæculi octavo Fr. Gentilem Cardinalem presbyterum, Legatum apostolicum in Hungaria, Seniam venientem perhonorifice excepit; ac testis adfuit, approbatorque sententiæ, quam idem Cardinalis in eadem urbe tulit secundum ecclesiam S. Laurentii Traguriensem: *die 23. Augusti apud civitatem Segniæ 1308. eodem die post missam celebratam, in publica sala D. Legatus pro tribunali sedens sententiam tulit adjudicando quartam partem prædii Drid pro fabrica ecclesiæ S. Laurentii Tragur. præsentibus D. Francisco Thoma Vegliensi, Fr. Nicolao Segniensi Episcopis &c.*

JOANNES vel BERNARDUS Ep. Seniensis VIII.

Duo Episcopi Senienses, alter a Pontifice, alter a Capitulo electus.

Utrumque Catalogus Ritterianus prætermisit. Cum post obitum Nicolai sedis Seniensis vacaret, Joannes XXII. Pontifex jus & arbitrium illius Episcopi nominandi creandique ad se revocavit; & Joannem virum eximiæ doctrinæ ac virtutis ex Eremitana familia S. Augustini Antistitem Seniensibus dedit anno circiter 1333. Sub idem tempus Canonici Senienses, sive quod pontificiæ nominationis ignari essent, sive quod facultatem eligendi sui Episcopi injuria sibi præreptam putarent, Bernardum abbatem cœnobii S. Georgii diœcesis Seniensis cunctis suffragiis Episcopum declararunt; quem Dominicus Luccarus Metropolita Spalatensis approbavit, & episcopali consecratione impertivit. Quamvis autem jus illius Episcopatus adeundi, quod Joannes habebat, pontificia electione & auctoritate niteretur; tamen Canonici illi in retinendo Bernardo, rejiciendoque Joanne, tres fere annos obstinate perstiterunt; præsertim cum Duymus & Bartholomæus Frangipanii, urbis Domini, patrocinium Bernardi suscepissent; & gravissimis minis interpositis Joannem accessu ad urbem prohiberent. Benedictus XII. Joanni sublectus anno tertio Pontificatus, qui congruit cum anno Christi 1337. tum Dominico Archiepiscopo, tum Episcopis Arbensi & Absarensi mandavit, ut Joannem a Seniensibus recipi, & Bernardum expelli jubeant. Utrumque mandatum pontificium descriptum habes in Dominico Archiepiscopo; ex posteriore mandato pauca decerpi necesse est, ut eorum, quæ a nobis exposita sunt, veritas constet. Mandavit itaque Pontifex, *quatenus Joannem Episcopum Signien. ord. FF. Eremitarum S. Augustini per Joannem XXII. promotum, & in curia Romana consecratum, inducant in corporalem possessionem episcopatus & Ecclesiæ Signien. amoto ab eis Bernardo Abbate monasterii S. Georgii ord. S. Benedicti, Signien. diœcesis, per Capit. Sign. electo, & per Archiepiscopum Spalaten. Metropolitanum consecrato, & per violentiam post & contra promotionem per Joannem PP. XXII. ut supra, factam intruso &c.* Duo præterea extant ejusdem Pontificis in eamdem sententiam mandata; alterum ad clerum & populum, alterum ad magistratus civitatis Seniæ. *Mandatur clero, & populo civitatis ac diœcesis Signiensis, quatenus intendant, & obediant monitis & mandatis Joannis Episcopi eorumdem, & ab obedientia Bernardi intrusi debeant resilire. Mandatur judicibus, ut Joannem Episcopum Signien. in possessionem Episcopatus, & bonorum ipsius inducant, amotis detentoribus quibuscumque; sibique faciant obedientiam ab omnibus subditis exhiberi.* Annus & dies utriusque mandati dignosci potest ex mandato ad Episcopos Arbensem & Absarensem, *Dat. Avenione 8. Idus Januarii, anno tertio Pontificatus*, idest æræ vulgaris 1337.

Uter Episcopatum obtinuerit, incertum est.

An pontificiis mandatis obtemperatum fuerit, nec ne, mihi non liquet. In catalogo Episcoporum Seniensium, qui extat apud me, *Bernardum* quidem invenio, non item vero Joannem. In aliis tabulis Ecclesiæ Seniensis neutrum reperio. Anno 1344. Episcopus Seniensis interfuit Concilio Provinciali, quod Dominicus Archiepiscopus Spalatum convocavit, per Joannem presbyterum, Vicarium suum, & procuratorem; sed in actis illius Concilii nomen Episcopi desideratur: *Nec non a discretis viris Dominis, Stantio Archipresbytero Nonensi procuratore Ven. Patris Domini Joannis Episcopi Nonensis, & Presbytero Joanne q. Bardani de Segnia procuratore Vicario Episcopi Segniensis.* Cum hic neuter nominetur, alteruter fuisse potuit Episcopus Seniensis, vel Joannes, vel Bernardus. Credibile est Senienses, demum Pontifici obsecutos, recepisse tunc quidem Joannem Episcopum; post mortem vero Joannis, in Bernardum, quæ antea contulerant, suffragia retulisse; ex quo fieret, ut huic ecclesiæ uterque, alter post alterum præfuerit.

PONTIUS, PEREGRINUS, PORTINA Episcopi Senienses IX. X. XI.

An Portina idem sit, ac Prothina nominatus in diplomate Pragensi Caroli IV. Imp.

Hos tres Episcopos habeo ex catalogo Paulli Ritteri, primum anno 1349. secundum 1351. tertium denique 1360. adscriptum. Sed Portina jam inde ab anno 1356. huic ecclesiæ præsidebat, si tamen idem est, qui *Protbina Seginensis* nominatur in quodam diplomate Caroli IV. Imperatoris & regis Bohemiæ, Pragæ confecto Idibus Julii anno 1356. quod ex collectaneis Abbatis Brunatii hic subjicio.

In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis feliciter amen. Karolus Quartus Divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Boemiæ Rex ... Considerantes quod claræ memoriæ Henricus septimus avus noster, qui tunc temporis Romano imperio præsidebat, Comune Paduæ, ac ejus civitatis quamplurimos de crimine læsæ majestatis finaliter condempnavit, ipsumque

que commune ac civitas sæpedicta ad nostri ipsiusque Romani imperii sit conversa obedientiam.. Signum Serenissimi Principis & Dom. D. Karoli Quarti,. Testes hujus rei sunt venerabiles Arnestus Pragensis Archiepiscopus, Archiepiscop. Joannes Olomucensis, Marquardus Augustensis, Theodoricus Mindensis, Prothina Seginensis, Maurus Corobaviensis, & Mathias Tribinnensis ecclesiarum Episcopi,. Datum Pragæ anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto, IX. indictione XIII. die intrante Junii; regnorum nostrorum anno decimo, imperii vero secundo. Ex Arch. Papafab.

Nescio quid caussæ excogitari possit, quæ *Prothinam Siginensem & Maurum Corobaviensem*, vel Corbaviensem Episcopos tam longe ab Dalmatia, in regionem illam extraneam compulerit, & quid esset illis rei cum Carolo rege Bohemiæ, cujus dominatu exempti erant, curve Pragam se contulerint, testesque sint adhibiti ad confirmandum augustale illud diploma; si quidem uterque Episcopus in Dalmatia fuit, alter Seniæ, alter Corbaviæ; nam tunc Dalmatia ad Venetorum ditionem pertinebat, a quibus non multo post ad Ludovicum regem Hungariæ defecit. In catalogo Antistitum Corbaviensium Episcopum Maurum nomine nullum invenio; quamvis haud negaverim eum collocari posse inter Rodoslavum, qui anno 1344. Ecclesiam Corbaviensem regebat, & Valentinum ejusdem ecclesiæ Episcopum ejusdem sæculi XIV. nam ignotus est annus quo hic suscepit, ille vero deposuit Episcopatum Corbaviensem. Vereor ne tum Prothinam, tum Maurum in diplomate Carolino nominatos e catalogo Seniensium & Corbaviensium Antistitum expungi oporteat, & referri utrumque ad ecclesias regni Bohemici, aut certe Germaniæ, quæ imperio Caroli IV. suberant; utriusque autem vocabulum mendose scriptum esse, & correctione aliqua indigere censeo.

Quinque omnino sunt privilegia Ludovici regis Hungariæ, quibus adfuit testis approbatorque Portina noster Episcopus Seniensis; unum Virginibus S. Claræ anno 1360. quibus Monyaras oppidum donavit, alterum Virginibus Budensibus, tertium civitati Arbensi eodem anno 1367. quartum collegio Virginum Vesprimiensium an. 1373. quintum denique Abbati & Monachis *de Pecs-Varad* an. 1379. concessit; quibus omnibus subscriptus est *Portina Segnien.*

F. Joannes ordinis S. Francisci expungendus.

Nihil igitur loci aut temporis inter Episcopos Senienses relictum est *Fr. Joanni de Vegla* ordinis Franciscani, quem Auctor Viridarii Seraphici vocat Episcopum Seniensem & Curzolensem, refertque ad annum 1368. Sed non est verisimile duas ecclesias, inter se longissime disjunctas, uni eidemque Episcopo concreditas fuisse. Pro Seniensi *Stagnensem* legendum puto. Siquidem peninsula Stagni a Corcyra Melæna, sive *Curzola* brevissimo euripo interfluo distat. Et utraque Ecclesia, *Stagnensis*, & *Curzolensis*, ab uno Episcopo satis commode administrari potest.

JOANNES III. EP. SENIENSIS XII.

Ex catalogo Paulli Ritteri regimen hujus ecclesiæ anno 1380. suscepit, anno sequenti morte sublatus deposuit. Dum acerrimum illud bellum inter Venetos & Ludovicum regem Hungariæ fervebat, a Venetis capta est Senia anno 1380. injectoque igne magna ex parte conflagravit, ut docet Caresinus: *tandem 29. ejusdem Augusti applicuit Signam* (Ludovicus Lauretanus Præfectus Venetæ classis) *quæ igni supponitur cum maximo incolarum damno, & nostrarum gentium modico lucro.* Sed post pacem compositam anno sequenti, mœnia & ædificia flammis absumpta restitui cœperunt. Post Joannem tres fere annos Ecclesiam Seniensem Episcopo destitutam fuisse docet Paullus Ritterus.

Senia a Venetis capta & incensa.

THOMAS EP. SENIENSIS XIII.

Extat privilegium Mariæ Ludovici filiæ, ac reginæ Hungariæ Spalatensibus concessum anno 1384. XV. Kal. Maji, in quo fere omnes Episcopi Hungariæ & Dalmatiæ nominantur; postremo autem loco *Thomas Seniensis*, qui anno sequenti obiisse traditur in catalogo Ritteriano, & res ecclesiastica Seniensis ad interregnum rediisse.

JOANNES IV. EP. SENIENSIS XIV.

Patria Pisaurensis fuit, cognomento *de Cardinalibus*, juris pontificii peritus, *Decretorum Doctoris* titulum adeptus, idemque insigni probitate ac prudentia præditus. Anno 1388. præsidebat Ecclesiæ Seniensi; & cum Sigismundus rex Hungariæ privilegia atque immunitates, quas Ludovicus concesserat Spalatensibus, eodem anno III. Idus Februarii confirmavit, in diplomate regio cum aliis Episcopis Hungaricis, & Dalmaticis, extremus nominatus *Johannes Seniensis*. Ejus fidem, integritatem, doctrinam, rerumque gerendarum industriam plurimi fecit Sigismundus; quippe illum *Vicarium Generalem Dalmatiæ* constituit: quem magistratum plenum dignitatis atque imperii dum gereret, annum fere integrum commoratus est Jaderæ, ut Paullus de Paullo Patricius Jadertinus scriptum reliquit in sua Ephemeride: *Anno 1388. die Sab. 28. Augusti applicuit Jad. D. Episcopus Seniensis Vic. D. N. R. Ung. generalis in Dalmatia... idem D. Episcopus recessit die 25. Augusti de sero anno proximo sequenti.*

Dum esset Jaderæ, Jadrensibus, de quatuor insulis sibi & Monasterio SS. Cosmæ & Damiani per Sibenicenses ereptis graviter expostulantibus, quidquid petebant concessit.

Sententia Joannis Ep. & Vicarii Dalmatiæ secundum Jadrenses adversus Sibenicenses.

Joannes Episcopus Segnensis pro Serenissimo Principe D. Sigismundo Dei gratia inclito rege Hungariæ &c. in regnis Dalmatiæ, & Croatiæ Vicarius generalis, nec non Illustrissimi D. Stephani, regis Hungariæ Palatini, Comitis Jadrensis viri clari. Comparuerunt coram nobis rectores civitatis Jadræ asserentes quod cum hoc sit, quod contra Sibenicei detineant injuste, & debite occupatas insulas infrascriptas videlicet Sirmaz, Jartam parvam, & Jartam magnam nuncupatas: item insulas Sirye pertinentes pro titulo communi Jadræ, ac Monasterio Sancti Cosmæ & Damiani in monte Jadrensis diocesis; & quia pluries requisiti prædictas insulas restituere recusarent, nolentes quod & eorum negligentia jus eorum pereat, & ex præscriptione temporis perdant dominium, & jus ipsarum insularum, intendunt per eorum sindicum dictas insulas tam nomine dicti communis Jadræ, quam nomine dicti Monasterii petere restitui sibi; supplicarunt nos, quatenus dignaremur requirere, litteris nostris mediantibus, Capitulum Nonense, ut velit mit-

tere

rere unum ex eis hominem Sibenicensibus, qui intersit petitioni dicti sindici dicti communis, & monasterii, & post dictam petitionem referre debeat omnia acta & facta per dictum sindicum, & redigi facere in scriptis ut moris est capituli supradicti. Nos autem eorum justis petitionibus annuentes vobis injungimus quatenus unum ex vobis Sibenicii mittere debeatis una cum sindico antedicto, qui interesse debeat omnibus supradictis relaturus vobis idem acta, & dicta per D. sindicum antedictum, quæ postmodum juxta morem Capituli . . . . D. Notarium vestrum in forma faciatis redigi publica & assignari communi Jadrensi supradicto. Datum Jadræ Sabato proximo . . . in vigilia S. Mathei Apostoli. An. Dom. 1388.

Nos vero petitionibus hujusmodi annuentes, ut de jure tenemur discretum, & honestum virum D. Tribium Archiepiscopum Nonensem, & Canonicum nostrum ad præmissa pro testimonio duximus destinandum, qui demum ad nos reversus nobis retulit, quod cum ipse accessit ad civitatem Sib. ibique in ipsius præsentia Ser Damianus q. Chrisogonus de regno civis Jadrensis sindicus, & procurator D. D. Rectorum consilii; horum, & communis ac civilis Jadræ habens speciale mandatum ad hoc, & alia faciendi, ut legitur in publico mandato infrascripto, manu Artivicii filii olim Dominici de Rivignano, diocesis Aquilejensis publici imperiali auctoritate Notarii, & Jadrensis ordinarii, ac jurati notarii dictæ civitatis Jadræ, sub anno Domini 1388. Ind. XI. die X. mensis Augusti. Sindicario, & procuratorio nomine, quo supra per verba retrosequentia est locutus dicens: cum vos T. D. C. Julius & commune civitatis Sibenicensis jamdiu citra occupaveritis, & detinueritis occupatum, nec non de præsenti occupetis, & occupatis detinentes cessante quolibet justo titulo seu causa tres insulas communis . . . & civitatis Jadræ vocatas unam Sirmaz, secundam Jartam parvam, & tertiam Jartam magnam, & ipsis hominibus communi, & civitati Jadræ immediate spectantes, & pertinentes, & quamdam aliam insulam vocatam Sirie, Abbatiæ, & Monasterii SS. Cosmæ, & Damiani in monte Jadrensis diocesis, ipsis Abbatiæ, & Monasterio etiam immediate spectantem & pertinentem; & quid prædicta nostra sint docet expresse tenor regiarum litterarum pro prædictis insulis emanatarum sigillo regio solito in materia cere albæ sigillatorum, quarum tenor per omnia sequitur & est talis ut in ipsius requisitione data in scriptis continebatur.

Antonius Ep. Lacedæm. Vicarius Urbani VI. Ecclesiam Senien. S. Spiritus indulgentiis ditavit.

Per id temporis in Dalmatiam advenerat Antonius de Trinciis Episcopus Lacedæmonensis, idemque Vicarius & internuncius Urbani VI. Pontificis; qui cum anno 1389. mense Augusto, Seniæ hospitaretur apud Patres Franciscanos, centum & quadraginta dierum indulgentiam omnibus, & singulis concessit, qui festis diebus cujusque anni ab se nominatim designatis, templum domus hospitalis Seniensis S. Spiritus pie casteque inviserent, vel ad ornatum templi, domusque illius subsidium pecuniam, resve alias contribuerent; idque testatum esse voluit publicis litteris in hæc verba compositis.

Nos Frater Antonius de Trinciis de Fuligno Dei & Apost. Sed. gratia Episcopus Lacedemonen. ac Vicarius, & Commissarius Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Urbani divina providentia PP. VI. Universis & singulis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Pia mater ecclesia pro animarum salute & devotione fidelium, per munera quædam spiritualia, remissionem videlicet, & indulgentiam, invitare consuevit famulatus honorem Deo, & sacris ædibus impendendum, ut quatenus devotus illuc confluit populus, assiduc Salvatoris gratiam implorando, tanto plus delictorum suorum veniam, & gloriam cælestis regni consequi mœreatur æternam. Cupientes igitur, ut ecclesia & hospitalis S. Spiritus de civitate Segnen. de bono in melius augmentetur, & congruis honoribus frequentetur, & a Christi fidelibus jugiter veneretur; omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad dictam ecclesiam sive hospitale in singulis istis festivitatibus, videlicet Nativitatis Domini, Circumcisionis, Epiphaniæ, omnibus diebus Dominicalibus quadragesimæ, Paschæ Resurrectionis Domini, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & omnium aliorum Apostolorum, & Evangelistarum & 4. Doctorum Ecclesiæ, in festo omnium Sanctorum, Stephani, Laurentii, Georgii, Viti, Martini, & Nicolai; nec non SS. Mariæ Virginis Gloriosæ, Catharinæ, Luciæ & Margaritæ, & per octavas omnium festivitatum prædictarum octavas habentium, caussa devotionis, aut orationis aut peregrinationis accesserint, vel qui aurum vel argentum, vel alia quævis bona ad augmentum ipsius ecclesiæ sive hospitalis, & manus porrexerint adjutrices, 140. dies ex auctoritate nobis commissa de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxamus. In quorum omnium testimonium præsentes litteras scribi fecimus, & nostri magni sigilli appensione muniri. Dat. Segniæ apud ecclesiam S. Francisci, anno Domini 1389. Indict. XII. tempore præfati SS. in Christo Patris & Domini nostri Domini Urbani divina providentia PP. VI. & die XVII. men. Augusti.

Joannis obitus & epitaphiū.

Joannes e vita migravit anno 1392. IV. Non. Aprilis. Funus ei satis amplum in æde cathedrali Seniensi faciendum curavit Leonardus de Cardinalibus fratris filius. Conditus est in arca marmorea parieti affixa ab cornu Evangelii inter suggestum & sacellum Marianum. Titulum sepulcralem fecit idem Leonardus.

HIC IACET REVERENDUS IN CHRISTO PATER DOMINUS IOHANNES DE CARDINALIBUS. DE. PENZAURO DECRETORUM DOCTOR EPISCOPUS SEGNIENSIS. QUI OBIT M:CCCLXXXXII: DIE II. APRILIS QD. SEPVLCRUM FECIT FIERI REVERENDUS DOMINUS LEONARDUS DECRETORVM DOCTOR DICTI DOMINI IOHANNIS NEPOS ET SUCESOR IMEDIATUS IN EPISCOPATUM ETIAM PRO SE: PRO IPSIS DEU ORATE DEVOTE.

LEONARDUS EP. SENIENSIS XV.

Patruo in sedem Seniensem successit post ejus obitum anno proximo. Hic etiam ob singularem doctrinam & prudentiam magna in existimatione & gratia fuit apud Sigismundum regem, qui cum duos proceres Corbaviæ, itemque Vicebanum Chrobatiæ, legatos Jaderam misisset de reis illis postulandis, ac Tininium, ubi rex erat, deducendis, qui vel auctores, vel conscii & participes fuissent necis Elisabethæ reginæ, matris Mariæ conjugis Sigismundi, quique defectionem ab rege molirentur; huic legationi, & quæstionibus de cæde illa & rebellione habendis præesse jussit Leonardum Episcopum Seniensem; idque Paullus de Paullo in sua Ephemeride annotavit: *1396. die 12. Januarii applicuerunt Jadram mag. viri Domini Paullus Caroli, & Ca-*

& Carolus Comites Corbaviæ, & Paullus Michael V. B. Chroatorum, legati Serenissimi Principis, & D. N. Sigis. Ung. regis, qui die crastina in sapienti Consilio nostro porrectis litteris credentialibus, exposuerunt eorum ambasciatam, videlicet quod DD. Rectores darent ex se eidem D. R. omnes culpabiles & participes mortis q. D. Elisabeth suæ socrus, & eos, qui alium dominium introducere in Dalmatiam volebant, & eos qui participati sunt cum Joanne Joannis de Pulizna olim priore in Urana; & cum Joanne Bano; pro quo inquirendo præcipiebant in præsentia Reverendi Patris Domini Leonardi Episcopi Segnien. pro hoc a D. N. R. specialiter destinati; ut statim mitterent Tinninium &c. Idem in privilegio Sigismundi concesso Ecclesiæ Strigoniensi an. 1397. nominatur *Leonardus decretorum Doctor Segniensis*.

Bonifacius Papa IX. anno 1400. amplissimis indulgentiis ac privilegiis cumulavit ecclesiam hospitalem Seniensem Sancti Spiritus.

Bonifacius Papa IX. ecclesiam & hospitalem domum S. Spiritus novis indulgentiis cumulavit.

Bonifacius Episcopus ser. servor. Dei universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem & apostolicam benedict. Licet Is, de cujus munere venit, ut a suis fidelibus digne, & laudabiliter serviatur, de cujus pietatis abundantia, quæ merita supplicum excedit & corda, bene servientibus sibi multo majora retribuat, quam valeant promereri; nihilominus tamen devotum Deo reddere populum, acceptabilem & bonorum operum sectatorem volentes, fideles ipsos ad complacendum sibi, quasi quibusdam allectamentis, & muneribus, indulgentiis scilicet, & remissionibus invitamus, ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores. Cupientes igitur, ut ecclesia hospitalis S. Spiritus Segnensis congruis honoribus frequentetur, & conservetur ac etiam reparetur; & ut Christi fideles eo libentius causa devotionis confluant ad eamdem, & ad ejus conservationem manus promptius porrigant adjutrices, quo ex hoc ibidem dono cælestis gratiæ uberius conspexerint se refectos; de omnipotentis Dei misericordia, & BB. Apostolorum Petri & Pauli auctoritate confixi, omnibus vere pœnitentibus, & confessis, qui in festivitate Pentecostes a primis vesperis usque ad secundas vesperas ejusdem festivitatis dictam ecclesiam devote visitaverint annuatim, & ad ejus conservationem & reparationem manus porrigant adjutrices, illam eamdem indulgentiam & remissionem peccatorum auctoritate apostolica concedimus in perpetuum duraturas, quas visitantes ecclesiam S. Mariæ in Portiuncula, dictam de Angelis extra muros Assisinates, Kal. Augusti annuatim quomodolibet consequuntur. Et insuper ut fideles ipsi eo magis animarum commodum se noverint adipisci, dilecto filio rectori dicti hospitali, qui est, & erit pro tempore, quatuor Sacerdotes idoneos sæculares vel regulares, qui confessiones quarumcumque personarum utriusque sexus a dictis primis vesperis, & etiam ante per quatuor dies ad dictam ecclesiam confluentium, & ipsis confiteri volentium in eadem ecclesia audiant, ac personas easdem ab omnibus earum peccatis, nisi talia fuerint, propter quæ Sedes Apostolica fuerit merito consulenda, auctoritate prædicta absolvant in forma ecclesiæ consueta, eisque pœnitentiam injungant salutarem, singulis annis in ipsa ecclesia deputandi, ac hujusmodi Sacerdotes amovendi, ac alios de novo deputandi, & eligendi plenam, & liberam, auctoritate prædicta, tenore præsentium concedimus facultatem. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis &c. Dat. Romæ apud S. Petrum Id. April. Pontif. nostri anno XI.

Franciscus Carrariensis Dynasta Patavinus Leonardo Episcopo potestatem fecit acquirendi bona immobilia tum in urbe tum in agro Patavino, & Dominicum ejus fratrem civitate Patavina donavit anno 1400. idque constat ex tabulis, quas ex archivo publico Pat. descripsit Abbas Joannes Brunatius.

Francisci de Carraria Dynastæ Patavini privileg. concessum Leonardo & ejus Fratri Dominico.

Anno MCCCC. Quod Reverendus in Christo Pater & Dominus Dominus L. Dei gratia Episcopus Segniensis, non obstante, quod sit persona ecclesiastica, possit acquirere bona immobilia in Padua & Paduano districtu. Et insuper volens antelatus Illustriss. Princeps & magnificus Dominus F. de Carr. provido viro Dominico de Pensauro fratri Domini Episcopi prædicti qui habitatore Padue in contrata Burginovi Patriarchatuum, gratiam facere specialem, cupienti ascribi numero civium Patavorum, decrevit, quod ipse Dominicus sit de cetero civis civitatis Padue ad cuncta commoda & incommoda honores & honera: ut in forma solita. Ego Zilius de Calvis Notarius.

Leonardus altero, vel tertio sæculi decimi quinti anno diem obiit, sepultusque est in æde cathedrali Seniensi, in eadem arca marmorea cum Joanne Patruo inclusus.

NICOLAUS II. EP. SENIENSIS XVI.

Cujus Pontificatum Paullus Ritter anno 1404. affixit; annum vero huic proximum, itemque sex alios interregno pontificali subjecit. Andreas de Gualdo Archiepiscopus Spalatensis anno 1404. Seniæ cum esset, Ecclesiam Seniensem S. Spiritus centum dierum indulgentiis donavit, quas perciperent qui festis diebus ab se præscriptis eamdem pie casteque inviserent. Nicolaum ob caussas nescio quas Sacerdotio Seniensi privatum fuisse tradunt Tabulæ consistoriales.

THOMAS II. EP. SENIENSIS XVII.

Ex ordine S. Augustini, quem Joannes XXIII. anno 1411. Episcopum Seniensibus dedit, ut docent tabulæ modo laudatæ: *VI. Kal. Septemb. 1411. providit Ecclesiæ Segnen. in Sclavonia vacanti per privationem Nicolai N. de persona Fratris Thomæ ord. S. Augustini*. Extat diploma Sigismundi Imperatoris & regis Hungariæ, qui anno 1412. ecclesiam & domum hospitalem S. Mariæ Magdalenæ in agro Pagi *Busan* confirmavit in possessione terrarum frugiferarum, quas eidem Comites Corbaviæ donaverant. In eo cum aliis Hungariæ & Dalmatiæ Episcopis nominatur *Thomas Segnensis*. Dum Thomas huic ecclesiæ præsidebat, Martinus V. Pontif. Max. *Secundum Nanium* Episcopum Argolicensem, & Neapoliensem in Dalmatiam, & regiones orientis legavit; qui ab Episcopis & clero illarum partium vectigalia *Cameræ*, sive ærario Apostolico debita exigeret. Anno 1419. Seniæ cum esset, a Thoma Episcopo, itemque a clero universæ diœcesis nummos aureos centum & nonaginta recepit, & ex auctoritate sibi tradita ecclesiam illam ac diœcesim ab solutione decimarum in quinquennium liberavit; idque testatum esse voluit suis litteris in hæc verba.

Secundus Nanius Ep. Argolicen. exactor Apostolicus.

Universis & singulis præsens instrumentum inspecturis notum facimus, quod nos Secundus Nani Dei & Ap. Sedis gratia Episcopus Argolicensis, & Neapoliensis Sanctissimi Domini nostri

Domi-

Domini Martini divina providentia PP. V. & ejus cameræ apostolicæ in Jadrensi, Spalatensi, Ragusiensi, Antibarensi, Durachiensi, Corfiensi, Patricensi, Cretensi, Corinthiensi, Thebanensi, Athenarum &c. nec non Achayæ, Egei, Pelagi, utriusque Albaniæ, Macedoniæ, Cephaloniæ, ac Romaniæ superioris & inferioris provinciis, & insulis, & partibus, civitatibus, & diœcesibus exemptis, & non exemptis; nuncius apostolicus, & collector generalis &c. fatemur habuisse, & manualiter recepisse a R. in Christo Patre & Domino Dom. Thoma Dei & Ap. Sed. gratia Episcopo Seniensi dante ac solvente nomine & vice sui Episcopatus, ac totius diœcesis Senien. centum & nonaginta ducatos auri, quos ducatos CLXXXX. auri nomine Sanctissimi Domini Papæ, & ejus cameræ apostolicæ recipimus a supradicto R. D. Episcopo Seniensi prout supra. Quamobrem inspecta paupertate loci, & totius cleri, ac R. Patris Dom. Episcopi, & sui Episcopatus, auctoritate nobis a Sede Apostolica in hac parte concessa, absolvimus præfatum Dominum Episcopum, & totam suam diœcesim per quinquennium a solutione decimarum, liberamus &c. De dictis ducatis 190. auri, quos nomine Summi Pontificis, & ejus cameræ a supradicto recipimus, facimus fidem, quietationem, & plenariam in perpetuum remissionem, ulterius non petendo, eo quia bene ac diligenter solvit debitum suum. In quorum omnium testimonium ac fidem præsens instrumentum fieri fecimus, & nostri majoris solitique sigilli ad majorem cautionem, sive cautelam omnium præmissorum, jussimus appensione muniri. Act. Seniæ sub an. Domini 1419. die 2. mens. Julii, Indict. 12. Pontif. vero D. in Christo Patris, & Domini nostri D. Martini divina providentia PP. V. an. 2.

GEORGIUS EP. SENIENSIS XVIII.

De quo Martinus Szentivanius parte 1. decadis tertiæ Rerum memorabilium Hungariæ: *Georgius Archipresbyter ecclesiæ S. Mariæ de Valmone, confirmatus 19. Februarii 1418.* Huic itidem anno Paulius Ritter Georgii Episcopatum Seniensem affixit. Uterque fallitur; siquidem Thomas an. 1419. ut ex Episcopi Argolicensis litteris perspici potest, & mense Junio adhuc sedem hanc episcopalem tenebat. Itaque Georgii initium episcopalem vel in finem hujus anni 1419. vel in annum proximum rejici oportet. Ne annum quidem pontificatum gessit; nam in privilegio Sigismundi an. 1420. IV. Id. Augusti nominatur *Thomas Segnien.* nisi forte quæ de Episcopo Argolicensi sub Thoma II. retulimus, ad Thomam III. pertineant, de quo mox; Thomas vero II. ante annum 18. obierit.

THOMAS III. EP. SENIENSIS XIX.

Abest a catalogo Szentivanii, in Ritteriano conjunctus est cum anno 1426. quo quidem anno VIII. Id. Decembris Nicolaus Comes Frangipanius, qui tum Seniæ rerum potiebatur, aureos sexagenos in singulos annos legavit Capitulo Seniensi, sub ea conditione, ut pro se quotidianum sacrificium sub auroram faceret.

Pium legatum Nicolai Comitis Frangipanii.

Nos Nicolaus de Frangipanibus Veglæ, Modrussæ, Sechiæ, Vinodolii nec non Segniæ Comes. Regnorum Dalmatiæ, atque Croatiæ Banus. Universis, & singulis ad quos præsens pagina devenerit salutem, & syncerae dilectionis affectum. Notum facimus, & evidenter manifestamus, qualiter considerantes, quod brevis a natura nobis est vita, & memoria bene redditæ sempiterna. Illa inquam est, qua vigebit memoria sæculorum omnium, quam posteritas alet, quam ipsa æternitas semper tuebitur, & huic inserviendum est. Considerantes etiam quod eleemosina ab omni peccato, & a morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras, ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire vitam æternam, maxime faciens homo in vita sua. Et considerantes, quod nulla eleemosina prævalet Missæ, quæ plures habet effectus. Primus quia est medicina contra peccata mundana. Secundus ut lignum vitæ sit in medio Paradisi. Tertio ut Christus nobis quotidie uniatur sacramentaliter, & nos ei spiritualiter. Quarto ut apud nos sit jugis memoria passionis Christi. Unde his consideratis volentes providere animæ nostræ in vita pariter, & in morte, pervenimus ad talem concordiæ pactum & conventionem, stipulatione vallatam cum Venerabilibus viris Canonicis, & præbendariis civitatis Segniæ, ipsis congregatis, & adunatis invicem sono campanæ, ut moris est, de bona eorum voluntate, & concordia in hunc modum, & formam. Verum quod 4. Canonici cum præbendariis dicant, ac debeant celebrare Missam B. M. V. ad honorem, & omni die alta voce in aurora, & in perpetuum, quam Missam unus de dictis 4. Canonicis continuo debeat celebrare, alii vero tres Canonici & 4. præbendarii debeant respondere in dicta Missa, & stare, & cantare a principio dictæ Missæ usque ad finem, & stare in choro induti cum cottis, & quod in qualibet Missa ille, qui celebrat, debeat dicere orationem pro sanitate nostra nominatim, nominando nos per orationem B. V. & hoc in vita nostra; post mortem vero nostram debeat dicere celebrans orationem mortuorum pro anima nostra, similiter nominando nos nominatim; & nos præfatus Comes Nicolaus pro remuneratione dictæ Missæ, & labore dictorum Canonicorum, & præbendariorum promittimus per nos, & hæredes, ac successores nostros dictis Canonicis & præbendariis dare, & solvere in pecunia numerata annuatim ducatos sexaginta in auro, in quolibet Festo S. Nicolai, hoc pacto, & condicione addita, quod cessantibus nobis solvere dictam quantitatem ducatorum 60. aut hæredibus nostris cessantibus solvere, sit licitum ipsis Canonicis, & præbendariis cessare a celebratione dictæ Missæ, sine aliqua contradictione, aut pœna; promittentes dictæ partes una alteri, & altera alteri obsecundare, & attendere omnia supradicta, & adimplere per se, & suos hæredes, & successores, & perpetuo firma, & rata habere, & in nullo contrafacere sub pœna solidorum decem cuilibet Canonico, qui non interesset dictæ Missæ illi, quem tangeret, & sub pœna solidorum quinque cuilibet præbendario, qui non interesset, quem tangeret interesse, applicanda Domino Episcopo Segnensi. In quorum omnium testimonium, & evidentiam pleniorem, ac roboris firmitatem, has præsentes litteras supradictæ conventionis, & obligationis nostri sigilli impressione munitas eis duximus exhibendas in castro nostro Idovikj anno 1426. Indict. 4. die 6. mensis Decembris præsentibus testibus infrascriptis: Rever. in Christo Patribus D. Thoma Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopo Segnensi, Domino Patre Nicolao Episcopo eadem gratia Scardonensi, Domino Joseph Abbate S. Georgii de Lisacz diecesis Segnensis, me Joanne Capellano dicti Domini Episcopi Se-

Segnienſis, Joanne & Jacobo de Ruduchis, aliiſque teſtibus ad hæc vocatis, habitis, & rogatis. Idem Thomas III. nominatus etiam eſt in privilegio Sigiſmundi conceſſo virginibus cœnobii de valle Veſzprimienſi an. 1424.

CONRADUS EP. SENIENSIS XX.

Huic nullum quidem Ritterus, ſed Szentivanius 1426. annum adſcripſit. Verum hoc eodem anno VIII. Id. Decembris Thomas III. adhuc huic eccleſiæ præſidebat, Itaque intra finem hujus anni Thomas obierit neceſſe eſt; vel Conradus anno ſequenti Eccleſiæ Senienſis regimen ſuſcepit, qui altero pontificatus anno e vita migravit, vel ad aliam eccleſiam translatus fuit.

HENRICUS EP. SENIENSIS XXI.

Abbas S. Vincentii, ordinis S. Benedicti diœceſis Baſilienſis anno 1428. ut tradit Szentivanius.

THOMAS IV. EP. SENIENSIS XXII.

Hujus Epiſcopatus a Rittero & Szentivanio prætermiſſi fidem faciunt Tabulæ conſiſtoriales, quæ obitum Thomæ, & ſucceſſoris initium in annum 1432. conferunt; niſi forte hic Thomas idem fuerit ac Thomas III. de quo ſupra; & Conradus atque Henricus expungendi ſint. In privilegio Sigiſmundi an. 1431. *Segnienſis* eccleſia vacare dicitur.

Extat privilegium Martini Frangipanii Fratribus Franciſcanis Terſactenſibus conceſſum in hæc verba.

Nos Martinus de Frangepanibus divina miſeratione Segnæ, Vegliæ, Modruſiæque Comes. Univerſis ad quorum manus pervenerint Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, præſentium & futurorum notitiam ad perpetuam rei memoriam. Significamus quibus expedit omnibus, quod nos divina gratia exiſtentes in bona ſanitate mentis noſtræ, una cum conſorte noſtra chariſſima Domina Urſia Comitiſſa, conſiderantesque, quod ſobole ex utero noſtro caremus, quam poſſeſſionibus noſtris relinqueremus hæredem. Elegimus pleno affectu, animo deliberato, ac tota voluntate habere ſub Deo Patre, & Chriſto ejus Filio, Beatam glorioſam Virginem Mariam, pro noſtra, hæredumque noſtrorum Patrona, & Domina, ipſamque ſpecialiter elegiſſe, eidemque nos tota devotione adſtringi. Sed quia affectus gloriam recipit, ad laudem omnipotentis Dei, & B. M. V. honorem, & Chriſtiani populi utilitatem, decrevimus ædificare a fundamento ædificium, & eccleſiam in honorem intemeratæ, & glorioſiſſimæ Dei genitricis Virginis Mariæ ob ſpem, & devotionem, quam eidem gerimus ſupradictæ eccleſiæ B. M. V. in diſtrictu Vinodol, prope caſtrum noſtrum vocatum Terſatt, in qua quidem eccleſia per nos conſtructa (ut jam dictum eſt) in honorem divæ Virginis Mariæ ad canendum laudes, & pſalmos omnipotenti Deo in remiſſionem peccatorum noſtrorum & pro ſalute animarum noſtrorum prædeceſſorum ſtatuimus, immo deliberando decernimus viros Deo devotos, Fratres Minores ordinis S. Franciſci de obſervantia Vicariæ Boſnæ, cui ordini ſpecialem gerimus devotionem, eidemque dictam eccleſiam commendare regendam, more aliorum monaſteriorum dicti ordinis & nunc, & perpetuis temporibus. Ut igitur ipſi Fratres in ipſo monaſterio degentes temporalibus ſubſidiis ſufficienter adjuti, liberius Deo ſerviant, & ipſius miſericordiæ pro ſalute animarum noſtrarum aſſiduis ipſorum orationibus valeant impetrare illis pro animæ noſtræ remedio, & omnium prædeceſſorum noſtrorum, poſſeſſiones noſtras ſub præfato noſtro caſtro Terſatt concedimus, ponendo metas, videlicet lapis triangulus in litore maris, & deinde aſcendens verſus partem orientalem ad primam ſemitam vulgariter vocatam Precrixich podgrez, deinde aſcendens per viam publicam ad ſecundam ſemitam vulgariter vocatam, Precrixich, deinde urget ad manum ſiniſtram, per viam publicam confinium ex boreali parte ad tertiam ſemitam in planitiis ſemper quidem aſcendens per viam publicam, per quam curribus ad caſtrum noſtrum Terſatt aſcenditur ad arborem vulgariter vocatam Koprivai; deinde per viam publicam ad angulum capellæ noſtræ S. Georgii penes caſtrum ex parte orientali, deinde directe deſcendens per montem incultum ad flumen, quæ quidem dividit Recham cum caſtro noſtro per medium fluminis, longitudinis triginta trium paſſuum, per medium laci maris verſus partem occidentalem, & deinde venit per lacum marinum ad meridiem, & terminatur in prima meta ſupradicta cum terra, & latitudine cannarum, ſeu ſtangarum Croatarum menſura, ſimul cum earum pertinentiis, terriſque, videlicet arabilibus, cultis, & incultis, agris, pratis, paſcuis, fænilibuſque, ſilvis, nemoribus, vineis, aquis, aquarum decurſibus, molendinis, molendinorum locis, & generaliter cum quibuſcunque integritatibus, utilitatibus, uſufructibus, proventibus, & emolumentis qualitercunque vocatis, ſub earum, vel eorum venimentis, ad eoſdem ſeu eaſdem ſpectantibus, & pertinentibus debere, ſeu ſpectare, & pertinere præfato monaſterio Divæ Mariæ Virginis, fundato prope dictum caſtrum Terſatt, & Fratribus in eo familiariter Deo ſervientibus in perpetuam eleemoſinam dedimus, donavimus, adjudicavimus, & contulimus; ac dedimus inſuper dicto monaſterio vadum noſtrum, unum Molendinum, & unam ſtupam in fluvio Recha, nec non fæniles in valle dicta Draga, cum veris metis, & terminis ejuſdem, ſine aliqua diminutione, quæ ad nos ſpectabat. Ex quibus omnibus ſupranominatis poſſeſſionibus elegimus eſſe dotem dictæ eccleſiæ pro victu, & uſibus Fratrum ibi commorantium, ut pro reparatione, & utilitate eccleſiæ prænominatæ convertantur. Ante noſtrum ex hac vita deceſſum aliis dotationibus dictam eccleſiam dotabimus. Idcirco per præſentes legavimus, dedimus, & contulimus, confidentes de Salvatoris promiſſione, quibus ob ſui amorem relinquunt, pollicitus eſt reſtituere centena pro uno, & etiam vitam æternam daturum, ut etiam nos cohæredes facere dignetur, propterea ipſum Salvatorem Dominum Noſtrum Jeſum Chriſtum, & ſuam benedictam Matrem Virginem Mariam, poſſeſſionum præfatarum tenore præſentium hæredes inſtituimus, creavimus, & fecimus, jure perpetuo, & irrevocabiliter. Imprecantes omnes, & eorum conſcientiam onerantes, quod huic noſtræ voluntati, donationique auſu temerario non contradicant, nec quicquam minimum uſurpando, vel Chriſtum Dominum, & ejus Matrem exhæreditare præſumant, & ſi fecerint, tales temerarii cogantur reſpondere coram tribunali D. N. J. C. in die judicii; noverintque juſto divino judicio exhæreditandos de regno cælorum. Idcirco omnes tales, cujuſcumque ſtatus, conditionis, & præeminentiæ exiſtant, qui hanc noſtram donationem, & con-

& concessionem infringere studuerint, vel operam dederint, maledictionem, & indignationem Dei omnipotentis, B. V. M. Beatorumque Apostolorum Petri, & Paulli, & totius cælestis curiæ, nec non excommunicationem Summi Pontificis eo facto incurrant. Prohibentes autem, ut nulli Fratrum nostrorum, aut nepotum, hæredumque eorum hanc donationem liceat violare, frangereque in perpetuum, seu quomodolibet impedire, cum & ex eorum voluntate, & consensu processerit. Ut autem præfata donatio nostra perpetuum robur, & firmitatem obtineat, præsens instrumentum fecimus, mandavimusque sub appensione nostri majoris sigilli roborandum. Datum, & actum in castro nostro Novi septima Aprilis. Anno Domini millesimo quadrigentesimo trigesimo primo. Indictione septima.

JOANNES V. EP. SENIENSIS XXIII.

Joannes IV. de Dominis Ep. ad Ecclesiam Anconitanam translatus.

Natus est Arbæ in civitate & insula Sinus Flanatici ex antiqua, & perillustri familia *de Dominis*. Parentem habuit Andream Militem *de Dominis*; de quo Tabulæ consistoriales. 7. *Kal. Decembris, anni* 1432. *provisum est Ecclesiæ Signinæ vacanti per obitum D. Thomæ, de persona P. quondam Andreæ militis de Dominis de Arbo, ad eamdem ecclesiam in consistorio electi*. Monogramma *P*, nisi vitiose scriptum fit, declarat ei prænomen fuisse *Petri*, vel *Paulli* & appellatum esse *Petrum* vel *Paullum Joannem*. Hanc periocham actorum consistorialium cave referas ad *Signinam* Ecclesiam in Latio; nam ab anno 1421. usque 1441. nullus huic ecclesiæ præfuit vel Thomas, vel *P*, qui Thomæ in eam sedem successerit. Itaque in tabulis modo laudatis pro *Signina Segnensis* legenda. N c vero illum *P* distinguendum esse arbitror *ab Joanne de Dominis*, quem per hosce annos Episcopum Seniensem fuisse constat, & quadriennio post ad Ecclesiam Anconitanam translatum. Vix annum tricesimum attigerat, cum Eugenius IV. Ecclesiam Seniensem ei decrevit ob singularem ejusdem doctrinam & pietatem. Venetiis cum esset, consuetudinem amicitiamque junxerat cum Ambrosio Camalduleusi viro doctissimo, atque eruditissimo, cujus commendatio apud Eugenium Joanni profuit ad Seniensem Episcopatum obtinendum: id quod ipsemet Ambrosius testatum reliquit in descriptione suorum itinerum, sive in Odeporico; dum enim 1433. intra finem mensis Junii Venetiis diverlabatur, *a nonnullis religionis studiosis*, inquit, *visitati affectu præcipuo sumus, maximeque ab Episcopo Segniense, juvene piissimo, & quem Venetiis familiarissime noveramus; & in causa Episcopatus sui (nam nuperrime fuerat assumptus) illum & Pontifici Romano, & aliis quibusdam commendaveramus*. Huic ecclesiæ ferme quadriennium præfuit; ejusque regimine amotum idem Eugenius Pontifex Episcopum Ecclesiæ Anconitanæ præfecit anno 1436. ut docet Ughellus Tomo I. Ital. Sacr. *Joannes Episcopus Signinus translatus ad Anconitanam in locum Astorgii an. 1436. die 1. Martii*. Hic apud Ughellum itidem, ut in tabulis consistorialibus Ecclesia *Seniensis*, vocatur *Signina*. Qui Venetam editionem Ughelli adornavit, huic loco hanc notam apposuit; *Ughellus hunc* (idest Joannem) *dicit primum fuisse Signinum Episcopum. Verum de eo nullam inter Signinos Episcopos mentionem facit; ejusque ovilis pastoribus refert Jacobum Zancatum ab anno* 1435. *ad annum* 1443. Dum Joannes Anconitanam Ecclesiam regebat, ab Eugenio Legatus Sedis Apostolicæ missus est ad Albertum Imperatorem anno 1438. ut Ritterus in suo catalogo episcopali.

Sigismundus Imperator, idemque rex Hungariæ, & Bohemiæ intra finem anni 1437. obierat; Utriusque regni hæredem reliquit Albertum ducem Austriæ generum suum, cui Elisabetha filia Sigismundi nupserat. Hic soceri morte vacantem imperii titulum accepit. Verum legatio Joanni Episcopo Anconitano tradita, non ad Albertum nominatim, sed ad partes Hungariæ, atque ad Hungaros missa fuit, ut his sacram adversus Turcas expeditionem indiceret; id quod ipsamet Eugenii ad Joannem epistola declarat. Est autem hæc

Joanni Episcopo Anconitano Apostolicæ Sedis nuntio, & oratori, &c.

Cum te nuntium & oratorem nostrum ad regni Hungariæ & nonnullarum aliarum regionum partes pro pace, & bono statu ipsarum partium, & personarum in eisdem degentium in præsentiarum personaliter destinemus, ac dudum illustris memoriæ Sigismundus Romanorum Imperator, dum ageret in humanis, sæpius nobis instanter supplicaverit, quod cum Teucros, & alios infideles Christiani nominis immanissimos hostes, utpote ipsi regno conterminos & confines, regnum ipsum sæpe hostiliter invadere, personasque regni ipsius captivare, bona prædicta, & clades varias regno ipsi, & personis inferre contingat in periculum regni, & personarum præfatorum, in scandalum fidei orthodoxæ, propterea vellemus sibi, qui in oppressione dictorum infidelium exercitum congregare intendebat, favoribus nostris assistere, ac tantis malis, periculis, & incommodis, quantum cum Deo possemus, de opportuno remedio providere, Fraternitati tuæ in dictis partibus, quoties te in partibus illis commissionis hujusmodi officio fungente regem, qui pro tempore fuerit, seu barones, nobiles, & magnates dicti regni exercitum, seu expeditionem pro exterminio & expugnatione infidelium prædictorum parare contigerit, prædicationis Verbi, ac vivificæ crucis officium, præsentium auctoritate committimus, tibi injungentes, quatenus officium hujusmodi juxta datam tibi a Deo prudentiam & virtutem per te, vel alios, quos ad id idoneos putaveris eligendos solerter exerceas fideles prudenter omnes, & singulos, quos ad eam rem utiles, & idoneos judicaveris, inducendo, ut suscipientes cum reverentia signum crucis, ipsumque suis cordibus, & humeris affigentes ad reprimendum præfatorum Teucrorum & infidelium impetus viriliter se accingant &c. Dat. Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXVIII. Id. Januarii Pontificatus nostri anno VII.

LUDOVICUS EP. SENIENSIS XXIV.

F. Ludovicus Ep. translatus ad Ecclesiam Foroliviensem.

Huic Piranum patria fuit, quod est oppidum Istriæ frequens ac nobile. Ad sodalitatem Franciscanam rigidioris observantiæ aggregatus, excellenti doctrina & virtutibus floruit, Illum Eugenius in sedem Episcopalem Seniensem Joanni subrogavit, ut docet diploma Pontificium inscriptum: *Dilecto filio Ludovico de Pirano el. Seignen. ecclesiarum utilitates &c. Dudum siquidem provisiones &c. Postmodum vero Ecclesia Seignensi ex eo vacante, quod Ven. fratrem nostrum Joannem Anconitanum, tunc Seignen. Episcopum,*

licet

licet absentem, vinculo absolventes, eum ad Ecclesiam Anconitanam tunc vacantem auctoritate apostolica duximus transferendum, praeficiendo eum illi in Episcopum & pastorem. Nos ad provisionem ipsius Seignensis celerem &c. teque illi praeficimus in Episcopum & pastorem &c. Dat. Bononiae an. 1436. iv. Id. Aug. anno sexto. Seniensem Ecclesiam sexto post mense reliquit; & jubente Eugenio Pontifice ad regimen Ecclesiae Foroliviensis in Aemiliam transivit; de quo Ughellus Tom. 2. Ital. Sacr. *Ludovicus, sive Aloysius de Pirano ord. Min. Episcopus antea Signensis sub Archiep. Jadren.* (Spalatensi) *ad hanc ecclesiam translatus est anno 1437. die 12. Kal. Martii. Hic vir doctissimus unus fuit, inquit Vadingus, inter sex disputatores, quos Latini in Concilio Florentino adversus Graecos deputarunt; & quidem Aloysius magnae opinionis in Concilio graviora munia subiit &c.* Sunt qui existiment Ludovicum patria Foroliviensem fuisse, & familiam, in qua ortus est, *de Pirrano* cognominatam. Verum Vadingus, itemque Auctor Viridarii Seraphici, cum eum *de Pirano* vocant, satis declarant id cognomen non e familia, sed ex oppido Istriae, unde oriundus erat, desumptum fuisse; alumni siquidem Franciscanae disciplinae, avito & gentilitio posthabito, cognomen sibi e solo patrio adsciscunt.

NICOLAUS III ET ANDREAS
Ep. Senienses XXV. & XXVI.

Nicolaus III. Ep. ad Arbensem Ecclesiam translatus.

De utroque Vadingus Tomo V. Annal. *Factus est Episcopus Segnien. in Dalmatia sub Archiepiscopatu Spalaten. F. Andreas de Duratio, per translationem Nicolai ad Arbensem 19. Calen. Aug. 1443.* Nicolai III. Episcopatus, nisi esset unius Vadingi testimonio cognitus, oblivione obrutus lateret; abest siquidem a Ritteriano, caeterisque catalogis Episcopalibus. Hic sex annos praefuit. Episcopatum Andreae, qui post Nicolaum proximus fuit, Paullus Ritter conjunxit cum anno aerae vulgaris 1445. cujus initia Vadingus, & Auctor Viridarii Seraphici ad annum 43. ejusdem saeculi revocarunt. Fuit patria Dyrrhachiensis, vitaeque instituto Franciscanus severioris disciplinae. Anno 1438. Provincialis ministri, & Sacri Inquisitoris munere fungebatur in Dalmatia, ut docet Vadingus.

Andreas Ep. permutationem quorumdam locorum ecclesiae perutilem confirmavit.

Anno 1445. permutationem quorumdam locorum, quam Nicolaus Frangipanius cum Paullo Novakovichio ante aliquot annos fecerat, cum haec utilis ecclesiae videretur, Andreas Episcopus Canonicis consentientibus, & approbantibus confirmavit. Nicolaus scilicet Paullo dederat quasdam villas in Gatzka, & ab eo castrum Ostrovizzae in Licha acceperat, sic tamen, ut Paullus ejusque haeredes retinerent in hisce villis privilegia, & immunitates, quibus in Ostrovizza gaudebant.

Nos Frater Andreas de Durachio ord. Min. miseratione divina Episcopus Segnen., & Sacrae Theol. Professor, universis, & singulis has nostras litteras praesentes inspecturis, & quibus expedit significamus, unanimiter, & concorditer cum Capitulo nostro Segnensi, quod cum venerandae memoriae magnificus, & potens Dom. Dominus Nicolaus de Frangepanibus Vegliae, Segniae, Modrussiaeque Comes divino munere illustratus pro felici statu suae domus, & augumento totius patriae, ac utilitate Episcopatus nostri Segnensis, fecisset permutationem cum nobili viro Paulo Novakovich de Ostervicza . . . castro constituto in Lika, cum quibusdam villis constitutis, & possessis in Gatzka dioecesis nostrae Segnensis, nomine Pamizak, & aliis duabus nuncupatis Podverh, cum aliis gratiis, libertatibus, privilegiis tam apostolicis, quam regalibus, & immunitatibus, quae ipsi (Novakovichii) *habebant, & quibus ipsi potiebantur, in illo dominio cum essent, tam spiritualibus, quam temporalibus secundum consuetudinem illius patriae, ac illius dioecesis, datam per serenissimos duos reges regni Ungariae, & confirmatam per Summos Pontifices, & per consuetudinem approbatam, videlicet, quod quilibet nobilis sit liber de decimis dandis, nec teneatur eas dare de proprio oreo, aut de propria dica, & eorum alio vocabulo . . . decimum Povas, meh k ac ultra addicendo, quod patriae illius consuetudo, in praedictis servat, specialiter illius loci, de quo facta est permutatio, videlicet de Ostervicza in Lyka. Nos vero cum Capitulo nostro scil. Ven. viro presbytero Jacobo Storovich ecclesiae nostrae gloriosae Virginis Mariae de Segna Archidiacono, presbytero Pavopodivich Archipresbytero, Domino Georgio Spatosich Primincerio, Dom. Georgio Kutona Canonico, & Vicario nostro, Dom. Joanne Zuibovich Canonico, Dom. Simone Canonico, Dom. Girothiba, & Dom. Tusizza Canonico praedictae nostrae ecclesiae, & aliis eorum Fratribus ad hac specialiter vocatis, ut unusquisque juxta suam conscientiam bene percunctaretur, & agnosceret, si factum propositum & permutatio praedicti magnifici Domini esset bona, & utilis pro augumento, statu, & honore istius patriae, & istius Episcopatus, ac etiam si ista talis permutatio esset per nos ex parte ecclesiae acceptanda, consentienda, & confirmanda. Qui omnes habito diligenti, & deliberato consilio, ac matura deliberatione consenserunt, annuerunt, & confirmaverunt, atque laudaverunt talem permutationem cum omnibus, & singulis modis, pactis, conventionibus, & conditionibus superius expressis, & annotatis, videlicet, quod nobiles viri Petrus, Nikolaus, & Khov. k Novakovich, fratres, & eorum haeredes tenentes, & possidentes specificatas villas sub nomine permutationis habeant, & teneant cum benedictione Dei, & nostra, & auctoritate nostra, & nostri Capituli assentimus, & consentimus, immo assensimus, & consensimus una cum Capitulo nostro praedicto, ob reverentiam, & honorem magnificorum Dominorum nostrorum Comitis Stephani, & Fratrum ejus, qui pro hac re saepenumero nobis supplicaverunt, ac etiam pro bono statu istius totius dominii, & nostri Episcopatus, quod est consecutum ex ista supra nominata permutatione. Ideo damus, & perpetuo duraturas concedimus praenominatis nobilibus pro se, & suis haeredibus quodcumque jus spiritualiter, quod illi habebant in Ostervicza de jure & consuetudine illius patriae, seu regionis. Et primo quod sint liberi in suo oreo* (fortassis horreo) *de decima; secundo quod decimum Jobagionem liberum sibi valeant eligere, eo modo, quo si essent in Lyka, secundum illius regionis obtentas consuetudines, & jura. In quorum omnium fidem, & testimonium has nostras praesentes litteras fieri fecimus, nostrique, & Capituli nostri sigillorum expressione muniri. Datum Segniae in nostro Episcopali palatio anno Domini 1445. die 25. men. Novembris Indict. 8.*

Utilitas ecclesiae ex hac permutatione in eo sita erat, quod uberiores ex Ostervicza, quam ex villis Gatzkae proventus praeceptura esset.

BAR-

BARTHOLOMÆUS EP. SENIEN. XXVII.

Bononiæ natus, atque in præclarissimam Patrum Prædicatorum Congregationem receptus; vir excellenti ingenio, multiplici eruditione, eximia vitæ integritate atque sanctimonia; quem Nicolaus V. anno circiter 1450. Episcopum Seniensibus dedit. Fr. Vincentius Maria Fontano in theatro Dominicano hæc de illo scripsit: *Est Segniensis Ecclesia in Sclavonia sub Metropoli Spalatensi; cui ab Sede Apostolica datus est Episcopus P. F. Bartholomæus de Bononia, morum integritate, solidaque eruditione conspicuus: vivebat anno 1450. Signiensem Ecclesiam* (ut Sigismundus Ferrarius scriptum reliquit in suis Commentariis *de Rebus Hung. provinciæ PP. Prædicatorum*) *F. Bartholomæus de Bononia multo tempore sancte administravit*; tamen non ultra annum 1458.

NICOLAUS IV. EP. SENIENSIS XXVIII.

Hujus ecclesiæ possessionem adivit ante annum 1459. Illum siquidem hoc anno Stephanus Thomascus rex Bosinæ cum Episcopo Chanudiensi, & Stephano Frangipanio Legatum de Manichæis sive Patarenis ex universo regno Bosnensi expellendis, itemque de subsidiis adversus Turcas postulandis ad Pium II. Pontificem Mantuam misit, quo regum & Principum Christianorum fere omnium legati convenerant, ut de bello cum Turcis gerendo statueretur. Sed ab externis ad bella domestica conversis Principum studiis, nihil perfici potuit; & Stephanus rex Bosinæ per summam perfidiam atque impietatem fœdus sociale cum Mahomete conjunxit, quod ipsi exitio fuit. Post Nicolaum, Paullus Ritter in suo catalogo episcopali interregnum annorum amplius viginti tenuisse ait; sed falso, nam per eos annos Seniensem Ecclesiam administravit

MARCUS EP. SENIENSIS XXIX.

De quo Georgius Volfangus Chiolich, proximus ante hodiernum Episcopus Seniensis, in suo catalogo Antistitum Seniensium: *Marcus Fluminensis, ordinis S. Augustini SS. Theologiæ lector, præses Capituli provinciæ Bavariæ a Pio II. creatus Segniensis Episcopus, a Paullo II. translatus ad Ecclesiam Tiniensem, legatus Matthiæ Corvini Hungariæ regis ad Pontificem Maximum.* Episcopatum suscepit anno circiter 1462. & post biennium deposuit, ad Tinniensem Ecclesiam translatus.

PAULLUS EP. SENIENSIS XXX.

Paullus ex ordine Franciscano rigidioris observantiæ, erat genere Bosinensis, ut docet Auctor Viridarii Seraphici, quem eodem anno a Canonicis Seniensibus electum Paullus II. confirmavit. De illo Vadingus Tomo VI. Annal. *Electus est a Capitulo Sigien. sub hunc annum* (*1465.*) *Episcopus Signien. in Istria sub Archiep. Jadren.* (in Dalmatia sub Archiep. Spalaten.) *per translationem Marci ad Tinien. Fr. Paulus de Bosna, & confirmatus est a Pontifice 13. Kal. Januarii.* Joannes Frangipanius, quæ ejus majores cœnobio & ecclesiæ Fratrum Eremitarum S. Augustini large effuseque donaverat, non solum confirmat, sed aliis donationibus auget.

Nos Joannes de Francapanibus Comes Vegliæ, Segniæ, Modrusiæ &c. Universis, & singulis præsentibus, & futuris, præsentia inspecturis serie præsentis paginæ notum facimus, quibus expedit, & memoriæ recommendamus, quod a progenitoribus, sive antecessoribus nostris piæ recordationis fundata, seu donata sit, & est ecclesia Sanctæ Mariæ in Pringis, magnificeque dotata, cum omnibus suis pertinentiis, scilicet decimis, villis, aquis, molendinis, metis, confiniis, sylvis, pascuis, in planis, in montibus, in pratis, & in hortis, quæ quidem ecclesia Sanctæ Mariæ est Fratrum Eremitarum S. Augustini, cupientes igitur voluntatem fundatorumque progenitorum, sive antecessorum nostrorum, quam videlicet voluntatem seu fundationem veraciter, effectualiterque reperimus, seu invenimus non diminuere, sed amplificare. Nos igitur supradictus Comes Joannes de Francapanibus suprascriptum Conventum Fratrum Sancti Augustini & ecclesiam Sanctæ Mariæ in Pringis in omnibus donationibus, seu fundationibus, fundamus, dotamus, & affirmamus. Primo donamus, seu fundamus, dotamus, affirmamusque perpetualiter villam in Zezarupb, villam parvam, quæ vocatur Obrovatz, villa, quæ olim vocata est Oltitz portam apud viam publicam, quæ ducit Modrusiam, & villam, quæ dicitur Nagoruzi prope ecclesiam Sanctæ Mariæ in Teserin. Omnes suprascriptas, seu nominatas villas in nostris confiniis, sylvis, aquis, rivis, molendinis, communitatibus, pascuis, in planis, in hortis, & montibus, in montibus, & in sylvis, in pratis, in siccis & in undibus, in omnibus pertinentiis eorundem, ad habendum, tenendum, & possidendum conventui suprascripto Fratrum Eremitarum S. Augustini ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Pringis. Nos etiam simili modo affirmamus, donamus decimam totam illam, quæ posita est citra montem in parochia ecclesia Sancti Martini in Obrovi, & hoc nostrum datum, fundatum, affirmatumque, ut superius prænotatum est in omnibus, & singulis nostris, dictum, & bona nostra voluntate, non urgente aliqua necessitate, sano corpore, & incolumi, etiam nos sæpe supradictus Comes &c. de nostro, seu nostris bonis, possessionibus & introitibus propriis, donamus, dotamus, fundamus, affirmamusque officium, quod dicitur Suppaniæ, quod officium prius erat in manibus sæcularium. Nos vero dicto conventui, & ecclesiæ Sanctæ Mariæ ad habendum, tenendum, possidendumque, jure proprio, & irrevocabiliter, perpetualiter tradimus omne illud officium supradictum Suppanatus, quod est, sive pertinet ad castrum seu dominium Pringense, & illud supradictum Suppaniæ debeat cedere media pars introitus monasterio supranominato, altera vero media pars introitus Fratribus ejusdem monasterii, qui pro nunc, & pro tunc præsentes extiterint, sub tali conditione, quod Prior una cum suis conventualibus, qui tunc præsentes aderunt, perpetuis temporibus sint astricti, seu obligati unam Missam lectam in altari S. Bartholomæi pro defunctis &c. Altare positum est in medio ecclesiæ junctum sepulcro genitoris mei, & prima collecta sit pro genitore meo Bartholomæo scilicet: inclina Domine aurem tuam. Secunda: Quæsumus Domine pro tua pietate miserere animæ famulæ tuæ Catharinæ. Tertia vero in generali scilicet: fidelium Deus omnium conditor, semel in hebdomada, & hoc Priori, & Fratribus suis conventualibus ad conscientiam eorum ponamus & hoc nostrum datum, affirmatum, seu ligatum a nobis,

nobis, sive a progenitoribus nostris, ut superius prætextum. Et rogamus omnes successores nostros, ut inviolabiliter perpetuis temporibus illud sine diminutione seu contradictione aliqua audeant, neque præsumant infringere. Nos vero supradictus Comes juro omnem meam potestatem seu authoritatem in omnibus villis, introitibus villanorum, & villanis totaliter, & integraliter manum nostram excipimus, & abnegamus in magno, & in parvo quoque nostro dicto, insuper mandamus & præcipimus firmiter omnibus nostris officialibus, & subditis, & signanter vice Comitibus, judicibus, Satnicis, aut cujuscunque conditionis sint, ut non præsumant se intromittere, neque in villis, neque de villanis, neque de bonis, & rebus villanorum, mobilium, & immobilium, sicut Deo estis fideles B. Mariæ, & B. Augustino, & nobis, in primis diligendo Deum omnipotentem, B. Virginem Mariam, & B. Augustinum, nos, & nostros antecessores, ut nullus audeat, neque valeat temerarie præsumere, violenter manum intromittere, nec contrarius esse donatum antecessorum nostrorum, nam & manum infringere, si quis autem hoc attentare præsumpserit temerarie quod nostri antecessores, & nos deliberavimus, & dedimus, Deus omnipotens, & B. Virgo Maria, & B. Augustinus, & omnes Sancti, & Sanctæ Dei vindicent illud in hoc Mundo in corpore, & in futuro sæculo in anima & in die judicii nullam misericordiam habeat a Deo omnipotente, nisi anima illius sempiternis lamentationibus, & pœnis infernalibus intersit. Amen.

In cujus rei testimonium firmitatemque rebus, sigillum nostrum consuetum apponi fecimus, seu muniri. Datum in nostro castro Voringense Anno Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi MCCCCLXXVI. In die Nativitatis ejusdem Domini Nostri Jesu Christi.

Sixtus IV. Indulgentias & privilegia ecclesiæ ac domui hospitali Seniensi S. Spiritus a Bonifacio IX. concessa confirmavit.

Indulgentias, & privilegia ecclesiæ & domui hospitali S. Spiritus Sixtus IV. confirmavit.

Sixtus Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Pastoris æterni, qui pro salute humani generis se in pretium immolare non abnuit, vices quamquam immeriti gerentes in terris, cunctos Christi fideles ad pia caritatis opera exercenda ferventer inducere satagimus, & iis, quæ pro animarum salute proficere noscuntur, libenter cum a nobis petitur, apostolici muniminis adjicimus firmitatem. Dudum siquidem quondam Bonifacius VIIII. in sua obedientia, de qua partes illæ tum erant, nuncupatus, cupiens ut ecclesia hospitalis S. Spiritus Segnen. &c. (hic insertum est diploma Bonifacii IX. supra descriptum). *Quare pro parte carissimi filii nostri Matthiæ regis Hungariæ nobis fuit humiliter supplicatum, ut concessionibus prædictis, ac omnibus aliis & singulis in dictis litteris contentis, pro illarum subsistentia firmiori robur apostolicæ confirmationis adjicere, aliasque in præmissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati concessiones hujusmodi, ac omnia & singula in dictis litteris contenta auctoritate apostolica tenore præsentium confirmamus & approbamus, plenumque robur obtinere decernimus, supplentes omnes & singulos defectus, si qui forsan intervenerint. Nulli ergo omnino hominum liceat &c. Dat. Fuligneï anno Incarn. Dominicæ 1476, 8. Id. Octobr. Pontific. nostri an. VI.* Extat inscriptio supra januam ecclesiæ S. Spiritus, in qua nominatus est *Paullus Episcopus* Seniensis; sed nota chronologica eidem apposita non cohæret neque cum Pontificatu Sixti IV. neque cum regno Matthiæ Corvini regis Hungariæ & Bohemiæ. Revocanda igitur est ad notas Chronologicas diplomati Pontificio subjectas, atque ad annum 1476. Inscriptio est hujusmodi: *Sixtus Summus Pontifex, regnante Serenissimo Principe & Domino nostro Domino Matthia Dei gratia Hungariæ, Bohemiæ &c. rege, tempore Domini Pauli Segniensis Episcopi, mediantibus litteris & supplicationibus prælibati Serenissimi Principis, remissionem omnium peccatorum annuatim visitantibus hanc ecclesiam S. Spiritus, concessam, per ejus prædecessorem Bonifacium IX. in Festo Pentecostes confirmavit, & de novo remisit, procurantibus Domino Blasio de Besca Canonico Segniensi, & egregiis viris Gasparo de Ponthe, & Ludovico de Perovich, ejus ecclesiæ rectoribus, anno Domini MCDXCVI. octavo Idus Octobris.*

Matthias rex Hungariæ Frangipaniorum erga Eccl. Seniensem liberalitatem & pium legatum confirmavit.

Ante aliquot annos Senia Frangipaniis adempta subierat imperio Matthiæ Corvini regis Hungariæ. Illos siquidem, cum dicto audientes non essent, Seniæ Principatu spoliavit. Comites Frangipanii pro sua in Ecclesiam Seniensem pietate ac beneficentia, de proventibus quos e castro ac territorio de Knigina percipiebant, quinquagenos aureos singulis annis persolvendos Episcopo & Capitulo assignaverant. Hanc piam Comitum illorum liberalitatem Matthias suo decreto sancivit ac firmavit, qua tamen vel avaritia, vel iniquitate Præfectorum ærarii publici se fraudari Episcopus & Canonici apud regem questi sunt. Hic ergo annuam illam pensionem integram, ac sine ulla diminutione iisdem contribui jussit, datis ad præpositum Ecclesiæ Albensis ac prætorem Seniæ litteris, quæ sunt hujusmodi.

Matthias D. g. Ungariæ &c. rex fideli nostro R. D. Praposito Ecclesiæ Albensis, & Segniæ, ceterorumque castrorum nostrorum gubernatori salutem & gratiam. Percepimus ex delatione fidelium nostrorum R. Patris Domini Episcopi, & Capituli Ecclesiæ Segnien. qualiter illis 50. aurei, quos tempore Comitum de Frangipanibus pro eorum proventibus quotannis habuissent, & nos postquam civitas ipsa in manus nostras devenisset, etiam tunc per factores nostros semper reddi ordinavimus, a certis jam annis, eisdem non essent restituti, propter quod in extremam inopiam devenissent; & nisi provideremus, ad unum usque ex illa ecclesia diffugere cogentur. Quare ordinandum duximus, ut hujusmodi 50. aurei eidem Episcopo, & Capitulo ex proventibus . . . de Knigina singulis annis ammodo in posterum persolvantur. Proinde fidelitatem vestram requirimus, & eidem nihilominus strictissime committimus, aliud fieri nullo modo volentes, quatenus hujusmodi quinquaginta florenos de dictis proventibus sine ulla penitus difficultate & renitentia, ac labore, & expensis præfatorum Episcopi & Capituli, eisdem singulis annis persolvere debeatis, & teneamini; & hoc idem mandamus, & committimus etiam futuris Capitaneis illius civitatis nostræ Segnien. præsentibus perlectis, exhibenti eas restituatis. Datum Viennæ in Festo D. Cæciliæ Anno Domini 1485.

Anno siquidem 1485. Matthias degebat Viennæ; quam quidem urbem, dum bellum gerebat cum Friderico Imperatore, diu acriterque obsessam, tandem fame, & militarium commeatuum inopia laborantem, hoc eodem anno Kalendis Junii ad deditionem compulerat.

DO-

DONATUS & PAULLUS II. Episcopi Senienses XXXI. & XXXII.

Donatum catalogus Ritterianus anno 1488. adscripsit, eique anno proximo Paullum subjecit. Si uterque retinendus est in catalogo Antistitum Seniensium, utriusque pontificatum in eumdem annum 1488. conferri includique oportet. Nam initio anni sequentis, ut docent tabulæ Capituli Seniensis, jam electus fuerat, & in diplomate Matthiæ regis Hungariæ, qui anno 1489. confirmavit immunitates ecclesiæ S. Mariæ de Eors, nominatur *Michael Segnien.*

MICHAEL EP. SENIENSIS electus.

Huic controversia fuit de decimis cum nobilibus viris de Gatzka; quod oppidum est satis frequens ac nobile cum territorio sane frugifero, inter duos amnes Gatzkam, & Licham, in extremis ad orientem confinibus diœcesis Seniensis. Gatzkenses siquidem contendebant agros suos immunes esse, ac decimarum ecclesiæ solvendarum lege exemptos; sed cum tabulas nullas haberent, quarum auctoritate immunitas hæc niteretur, plerique illorum ab ejusmodi contentione destiterunt. Id constat ex actis quæ servantur in tabulario Capituli Seniensis.

Controversia de decimis cum viris nobilibus Gatzkensibus. *In Christi nomine amen. Anno Domini 1489. in die Circumcisionis Domini. Actum in loco Capitanei extra civitatem apud ecclesiam S. Spiritus Segniæ coram honorabilibus, & nobilibus viris Masio Chenedi Castillano Segnen. ac Osvaldo Castillano Ottociensi, ... Martino Judice Segnensi, Georgio Juvanich Judice, Gregorio Castillano in Starigad, Joanne Castillano in Novigrad, ac venerabilibus Canonicis &c. ac coram aliis quampluribus nobilibus & probis viris de Gatzka; ibique adfuerunt Mattko Novakovich, Petrus Pesarich, Micha Richania, Georgius Landar &c. Cum Rev. Dom. Michael electus Episcopus Segnen. fecisset sermonem coram nobilibus viris de Gatzka, & aliis, qui sub Episcopatu prænominato existunt, si haberent aliquas scripturas, aut libertates, ut ostenderent; inter quos multa verba & altercationes fuerunt. Tandem non habentes, quibus se defenderent, ac invenire possent, quod non deberent dictas decimas dare; se obligaverunt, & promiserunt quod velint eas decimas semper solvere, uti ceteri Christiani, excepto Mattko Novakovic, qui dixit se habere aliqua privilegia; & Dom. Episcopus promisit omnia velle observare honesta; & prænominatus Mattko dixit se omnia facere velle, quæ dominatio vestra voluerit tamquam Dominus; & Micha Richania dixit: Domine, ego semper dedi decimas, & in futurum semper solvam, ut præcipit S. Mater Ecclesia, uti dominatio vestra optime monuit.*

Habebat sane Mattko Novakovichius tabulas, quibus locorum & agrorum suorum immunitatem tueretur. Siquidem Paullus ejus parens, sive avus, castrum Ostrovizzæ cum tribus locis territorii Gatzkensis commutaverat, salvis privilegiis & immunitatibus, quibus gaudebat dum Ostrovizzam possideret; idque sibi & suis hæredibus cautum esse voluerat, assentiente Nicolao Frangipanio, quo cum permutationem illam fecerat; eaque omnia Andreas Episcopus Seniensis approbavit anno 1445. ut supra dictum est.

Idem Michael electi nomen retinebat anno 1496. in privilegio Uladislavi regis Hungariæ, in quo nominantur *Christophorus Modrussiensis, Michael electus Segnensis. Datum anno 1496.* Ab Sede Apostolica numquam approbatum fuisse oportet; quippe Alexander VI. anno 1493. alium Episcopum Seniensibus dedit.

ANDREAS II. EP. SENIENSIS XXXIII.

Cognomen ei fuit de *Mutina*; & illum fuisse censeo, cujus episcopalia initia tabulæ consistoriales referunt ad sextilem mensem anni 1493. sed nomen tum illius, tum proximi decessoris ibidem desideratur. 1493. 9. *Augusti providit* (Alexander VI.) *de persona D. . . . Segnensi ecclesiæ vacanti per obitum D. . . . illius ultimi possessoris.* Martinus Szentivanius parte prima decadis tertiæ Stephanum Episcopum Seniensem sub Matthia Corvino rege cum anno 1492. copulavit. Sed Matthias ante biennium obierat. Stephanum si retinere velis, inter Michaelem & Andream interjicias oportet. Sed abest a catalogo Ritteriano. Uladislavus rex Bohemiæ post obitum Matthiæ regnum Hungariæ adeptus, annuam quinquaginta aureorum pensionem Episcopo & Capitulo solvendam, a Frangipaniis Dynastis constitutam, ab rege Matthia confirmatam, novo decreto sancivit anno 1495.

Nos Uladislavus Dei gratia rex Hungariæ & Bohemiæ &c. Memoriæ commendamus tenore præsentium significantes universis &c. quod nos tum pro salute, & refrigerio animæ nostræ, tum vero ut Episcopus & Capitulum Ecclesiæ Segniensis commodius se sustentari possit, ordinandum duximus, ut illi quinquaginta floreni aurei, qui in primis per Comites de Frangipanibus, de proventibus ipsius civitatis nostræ Segniensis, dum adhuc civitas ipsa apud manus eorumdem tenebatur, ac deinde etiam per Serenissimum Principem quondam Dominum Matthiam regem, ex taberna de Knegina vocata, dari consueti sunt eisdem Episcopo & Capitulo singulis annis, etiam modo deinceps perpetuis successivis temporibus ex eadem taberna de Knegina dari & exsolvi debeant, ita tamen ut idem Episcopus & Capitulum singulis diebus tempore auroræ pro hujusmodi quinquaginta florenis celebrare sint astricti deinceps, & sine omni intermissione atque negligentia continuare, & celebrari facere debeant, & teneantur, immo ordinamus præsentium per vigorem. Quocirca vobis fidelibus nostris Rev. in Christo Patri Dom. Sigismundo Episcopo Ecclesiæ Quinqueecclesiensis moderno thesaurario nostro, & futuris etiam thesaurariis, nec non egregio Nicolao Horvath similiter moderno Capitaneo nostro Segniensi, & futuris etiam Capitaneis, & quibusvis officialibus nostris in dicta civitate nostra Segniensi pro tempore constitutis, harum serie firmissime committimus, & mandamus, quatenus amodo deinceps præfatos quinquaginta florenos auri in dicta taberna de Knegina, præfatis Episcopo, & Capitulo singulis annis sine intermissione & renitentia, dare, exsolvere, & administrare, darique & administrari facere modis omnibus debeatis, & teneamini, & aliud nullo modo facere præsumatis; præsentes autem, quas secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungariæ utimur, pendenti communiri fecimus, post earum lecturam, reddi jubemus præsentanti. Datum Budæ in Festo B. Petri ad Vincula. Anno Domini 1495. regnorum nostrorum, Hungariæ anno quinto, Bohemiæ vero vigesimo quinto. Uladislavus rex Hung. confirmat legatum Frangipanium.

Seniam Frangipaniis ademptam usque ad annum

Senia reddita Frangipaniis.

num sextum & nonagesimum sæculi decimi quinti in sua potestate retinuerunt Matthias, ejusque successor Uladislavus reges Hungariæ; nam hoc eodem anno 1496. ut est apud Ratkajum lib. 3. pag. 111. *Segniæ & Jaiciæ cura demandatur Ladislao Camisiano Bano Croatiæ*. Uladislavus Frangipanios hoc ipso anno in gratiam recepit, eisdemque Seniam reddidit. Joannes Comes Frangipanius, avito principatu recuperato, nihil prius sibi faciendum censuit, quam ut villas, decimas, proventus Episcopi, & Ecclesiæ Seniensis aliqua ex parte diminutos in integrum restitueret. Extat ejus diploma anno 1497. datum Bryniæ, quod oppidum erat ditionis Frangipanicæ.

Joannes Frangipanius bona Ecclesiæ Seniensis restitui jussit eaque suo diplomate communivit.

Nos Joannes de Frangipanibus Comes Veglæ, Seghiæ, Modrusiæque universis, & singulis præsentibus, & futuris, præsentia inspecturis. Serie præsentis paginæ notum facimus, quibus expedit, & memoriæ recommendamus, qualiter considerantes nos statum animæ nostræ, & astringente nos conscientia nostra, liberos facimus omnes reditus & introitus diœcesis Segnensis Reverendo Domino Andreæ de Mutina Episcopo Segnensi spectantes, & pertinentes, sicuti sunt decimæ, & villa Lucana nuncupata, cum omnibus suis introitibus tam præsentibus, quam futuris, & ex illis omnem manum, & omnem potestatem nostram omnino abstrahimus. Promittentes per fidem nostram catholicam, & per conscientiam nostram, & per honorem nostrum, hæc omnia supradicta inviolabiliter observare, & nullis modis in omnibus suis pertinentiis præfatum Dominum Episcopum molestare, nec perturbare. Et volumus, ut hæc nostra voluntas, per omne nostrum dominium, inviolabiliter ab omnibus servitoribus nostris tam præsentibus, quam futuris observetur. Insuper stricte præcipiendo mandamus omnibus nostris officialibus, tam præsentibus, quam futuris, & signanter Vice Comitibus, Judicibus, Satnicis, aut cujuscunque conditionis sint, ut se præsumere non intromittant, neque in prædicta villa, neque de villanis, neque de bonis eorum, neque de decimis præfato Domino Episcopo spectantibus, & pertinentibus, & ejus diœcesi. In quorum omnium testimonio has nostras præsentes litteras fieri jussimus, & sigillo nostro pendenti roborari. Datum Bryniæ in die Apostolorum Philippi & Jacobi Anno Domini MCCCCLXXXXVII.

Anzius Frangipanius cœnobium Bryniense S. Mariæ Augustinianis Fratribus ademptum jubet restitui.

Bryniæ in oppido diœcesis Seniensis Comites Frangipanii cœnobium ære proprio ædificatum, & idoneis vectigalibus instructum, tradiderunt Patribus Eremitis S. Augustini, supremo illius dominio apud se retento. Comes Anzjus ex eadem gente Frangipanica idem cœnobium pro jure suo ab Augustinianis ad Eremitas S. Paulli Anachoretarum parentis transtulit. Hinc lites & discordiæ inter Fratres utriusque ordinis; quas ut sedaret, idem Comes Anzius in possessionem ejusdem cœnobii Augustinianos restituit, Paullinis non invite decedentibus.

In Christi Nomine amen. Anno ab ejusdem Nativitate 1497. Indict. 15. die vero secunda Maji. Actum in Comitatu Segniæ præsentibus nobilibus viris v. Christophoro Christolich, & Vito de Radichich, & Georgio Suoanzich civibus Segniæ, testibus vocatis, & rogatis. Ibique vir nobilis Martinus Ludovikovich . . . Briniæ tanquam specialis nuntius magnifici & potentis Dom. Dom. Anzi de Frangepanibus. Dixit quod suis primis annis elapsis ipse magnificus Comes tanquam Dominus, & ille qui jus patroni habet Monasterii B. M. a Brinis, ipse Monasterium a manibus Fratrum S. Augustini accepit, & Fratribus ordinis S. Paulli primi Eremitæ tradidit. Quapropter inter ipsos ordines multæ differentiæ, & lites ortæ fuerunt. Qui magnificus Comes cupiens ut ipsi ordines in pacifica & quieta dilectione permanerent, tanquam membra unius corporis videlicet ecclesiæ; dictum Monasterium una cum omnibus juribus, & libertatibus ipsius antiquis, & consuetis honorando Domino Fratri Joanni priori Monasterii S. Augustini cis . . . Fluminen. & Domino Fratri Matthæo de Brignis ad præsens priori ipsius Monasterii B. V. una & nomine totius ordinis S. Augustini, prout publicis documentis constarunt, restituit, & in pristinum possessum ipsos nomine quo supra investivit, & esse in futurum voluit. Qui Frater idem, & Frater Matthæus nomine, quo supra, tunc fecerunt ipsi magnifico Comiti Anzio, nomine suo proprio & ordinis prædicti perpetuam fidem & quietationem de amplius ipsos aliqualiter, dicta dimissa, non molestare, nec molestari permittere, causa præfatarum discordiarum.

Nobiles Gatzkenses lege solvendarum decimarū teneri citati testes cōfirmant.

Redintegrata est controversia de decimis inter Andream Episcopum & viros nobiles de Gatzka, ad quam dirimendam citati sunt testes locupletes atque idonei ad fidem faciendam, utpote rerum antiquarum gnari scientesque, qui omnes testimonium dixere secundum Episcopum. Hæ testificationes in tabulas referri jussæ sunt hujusmodi.

In Christi nomine amen. Anno Nativit. ejusdem 1497. Martii die 21. Hi sunt testes, qui testificati sunt in conscientia sua super controversia inter Reverendissimum D. Andream electum Signien. & nobiles homines Comitatus Gatzka; & hoc fuit in cœmeterio Ottochaz; & huic testificationi noluit interesse Michael Porchuletus, sed concessit, ut isti testes interrogentur.

Dominus Martinus Perustinus dixit super conscientiam suam, quod hoc scit qualiter cum ipso D. Michaele Episcopo componere solebant, & per hoc dabant pignora D. Thomæ Vicario, qui fuit officialis Michaelis Episcopi; & quod ipse Episcopus Michael a regia majestate impetraverat quasdam litteras, in quibus hoc continebatur, quod quicumque nobiles non solverent decimas, caderent ad pœnam marcharum 40. gravium in camera D. Regis.

Dixit Dominus Matthæus plebanus Dollensis in sua conscientia, quod ipse collegit decimas a nobilibus tempore Paulli Episcopi, ab omnibus, qui tunc temporis erant in Gatzka, excepto Novakovich, & Matessa Desich, qui se composuit cum Presbyteris Ottochiensibus.

Dixit D. Presbyter Bartholomæus Paydazich in sua conscientia, quod ipse hoc bene noscit, qualiter & tempore Comitis Sigismundi, & postea quod nobiles de Gatzka solvebant decimas, & aliqui cum Episcopo componebant supra decimis.

Dixit Judex Gregorius Tonazich in sua fide, quod ipse recordetur Comitis Sigismundi, quod nobilis nullus erat in Gatzka liber a decimis; & quod Comes Sigismundus misit suos homines ad prædia contra Novakovich, quia nolebat dare Episcopo decimas, & postea dixit se nescire si dederit eas, & quomodo composuerit &c.

Paullus Ritter post Andream suo catalogo inseruit Christophorum anno 1498. eique annuum Episcopatum attribuit. Sed Christophorus fuit Episcopus Modrussensis; an vero Ecclesiæ Seniensis Episcopo orbatæ administrationem sibi

per

per eum annum commendatam habuerit, mihi non liquet.

MICHAEL EP. SENIENSIS XXXIV.

Pontificatum Seniensem anno 1499. susceptum, biennio post voluntario decessu deposuit.

JACOBUS EP. SENIENSIS XXXV.

Jacobus Ep. de jurisdictione ac decimis controversiam habuit cum Episcopo Ottociensi.

Natus est Seniæ, eique *de Blasiolis* cognomen fuit. Hunc Alexander VI. Episcopum Ecclesiæ Seniensi præposuit, ut est in tabulis consistorialibus. 1501. 20. *Aprilis providit de persona Dom. Jacobi de Blasiolis Ecclesiæ Segniensi, vacanti per resignationem, & absolutionem D. Michaelis a vinculo & præfectura, quibus tenebatur dicta ecclesia; reservata sibi . . . pensione tertiæ partis fructuum*. Anno primo suscepti Episcopatus de jurisdictione ac decimis controversiam habuit cum Vincentio de Andreis Episcopo Ottociensi: qui quidem Episcopatus, ante aliquot annos repente & nescio quomodo exortus, cum oppido Ottocazio, in quo sedes episcopalis constituta fuit, partem haud exiguam ab diœcesi Seniensi divulserat. Delecti sunt arbitri, qui ex æquo & bono litem per compositionem dirimerent. Horum sententiam & compositionem approbavit Uladislavus rex Hungariæ anno 1502. decrevitque ab rege & Summo Pontifice postulandum esse, ut post mortem Vincentii, Episcopatum Ottociensem antiquari, & diœcesim Seniensem in integrum restitui jubeant. Extat decretum autographum Uladislavi in Tabulario Capituli Seniensis, unde hoc exemplum desumptum est.

Per arbitros componitur, & compositionem Uladislavus rex confirmat.

Nos Uladislavus Dei gratia rex Ungariæ & Bohemiæ &c. memoriæ commendamus tenore præsentium significantes quibus expedit universis; quod fidelis noster Rev. in Christo Pater D. Jacobus Episcopus Ecclesiæ Segnen. majestatis nostræ veniens in præsentiam exposuit nobis in hunc modum; qualiter inter ipsum D. Episcopum, & Rev. Patrem Fratrem Vincentium Episcopum Ottociensem ratione certarum decimarum sive proventuum decimalium, & aliorum nonnullorum emolumentorum certæ lites & differentiæ in alteterutrum ortæ fuissent, & longo tempore ventilatæ; quibus quidem litibus sive differentiis ipsæ utræque partes finem imponere volentes, easdem arbitrio & discussioni certorum virorum proborum, videlicet honorabilium Joannis Kerlicza Archipresbyteri Pagensis, Silvestri Bedurich Archidiaconi in Ecclesia Segnensi, & Fratris Paulli Prioris claustri Fratrum Prædicatorum in eadem civitate Segnensi fundati submisissent. Qui quidem arbitri per partes electi litibus inter easdem partes subortis finem imposuissent, & ad certos articulos pacis & concordiæ per easdem partes firmiter observandos, reduxissent; in hujusmodique verborum suorum verificationem idem Dominus Episcopus Segnensis exhibuit nobis, & præsentavit quasdam litteras, sive publicum instrumentum de manu & signato Gaspari Turinis Presbyteri Segnensis diœces. confectum, articulos & conditiones pacis & concordiæ in se continentes, & supplicavit majestati nostræ præfatus Dominus Jacobus Episcopus, ut articulos ipsos ex instrumento illo publico litteris nostris inseri facere, atque eos pro utilitate, & futura quiete præattactarum Ecclesiarum Segnien. & Ottociensis innovandos perpetuo valituros roborare & confirmare dignaremur. Quorum quidem articulorum continentia talis est. Quod R. Pater D. Vincentius Ottocien. Episcopus debeat habere liberas decimas civitatis & inhabitatorum Othocensium, & rusticorum suorum, & proventus, & emolumenta omnia; ac jurisdictionem plebanorum, & quorumcumque clericorum in districtu Gatzka, Dabar, & Verhovina, ac medietatem decimarum omnium nobilium Ottocien. convincendarum opere & expensis utriusque partis, & quod Scriptores decimarum dicandarum, quilibet ipsorum debeat, & teneatur ponere, sive constituere in parte sua. Ita videlicet, quod Rev. Pater Dom. Episcopus Ottociensis in Verhovina; & in reliquis residuis partibus Dom. Jacobus Episcopus Segnensis. Item Rev. D. Episcopus Segnen. teneatur, & debeat solvere, & contribuere sexdenos ducatos auri de expensis faciendis in domibus constituendis de novo per Dom. Episcopum Ottociensem usque ad mensem Augusti immediate affuturi; & quod communibus expensis partes teneantur per nos ad Apostolicam Sedem sententiam, seu arbitramentum dictorum arbitrorum facere confirmari; similiter teneantur uniri facere perpetuo ecclesiam & Episcopatum Ottociensem Segnensi Ecclesiæ & Episcopatui Segnensi, & obtinere super hoc confirmationem nostræ Majestat. & Summi Pontificis: & sopiri facere debeant omnem processum, & registrum causæ, causis prædictis Romæ ventilatis. Nos igitur præmissa supplicatione præfati Dom. Jacobi Episcopi Segnien. per eum Majest. nostræ, modo, quo supra, porrecta, regia benignitate exaudita, & clementer admissa, præscriptos articulos & conditiones pacis & concordiæ per præfatos arbitros electos inter partes, præscriptos & conceptos ex serie, & continentiis præscripti publici instrumenti præsentibus litteris nostris sine diminutione, & augmento aliquali inseri, & inscribi fecimus; & in quantum iidem articuli, ita prout ex serie eorundem colligitur, de partium voluntate per ipsos arbitros concepti, præscriptumque publicum instrumentum rite & legitime confectum extitit, laudamus, acceptamus, & approbamus, eosdemque & omnia in eis contenta pro præfatis Ecclesiis Segniensi & Ottociensi, & ex consequenti præfatis Dom. Jacobo, & Vincentio Episcopis earundem ecclesiarum, innovando perpetuo valitura ratificamus, & confirmamus, harum nostrarum; quibus secretum sigillum nostrum, quo ut rex Ungariæ utimur, est appensum vigore & testimonio litterarum mediante. Datum Budæ in Festo Beati Demetrii Mart. Anno Domini 1502. regnorum nostrorum Ungariæ anno 13. Bohemiæ vero 33.

Controversia rursus exorta inter nobiles Gatzkenses & Episcopum de decimis.

Quamvis oppidum Gatzka cum suo territorio in jus ditionemque Episcopi Ottociensis transierat, ut docet diploma Uladislavi; Episcopus tamen Seniensis jus non amiserat percipiendi decimas ex agris & proventibus nobilium Gatzkensium; qui rursus litem redintegrarunt cum eodem Episcopo. Res delata est Budam ad regium tribunal; ab hoc delegata fuit ejusdem cognitio *Paullo Palonitzio Canonico Archidiacono, & Vicario generali Modrussensi, & Michaeli plebano Brigniæ, & Vicario diœcesis Segniensis*, qui pro Episcopo; & *duobus Vicariis de Lyka, & Busania*, qui pro nobilibus Gatzkensibus ex testimoniis gravium & prudentum virorum de caussa illa cognoscerent, statuerent, judicarent. Ac Vicarii quidem pro Episcopo delegati, cum aliis occupationibus caussisque præpediti in rem præsentem venire non possent; pro se substituerunt

Capitulum Seniense, ex quo Blasius Baronizius Canonicus delectus est, qui vicem illorum præstaret, & demandatam illis quæstionem exerceret. Hic igitur anno 1505. primum Ottocii, deinde Seniæ, testes citari jussit rerum & locorum peritos, præsertim ex Capitulo & clero utriusque oppidi, & eos potissimum, qui superiorum temporum consuetudines & jura callerent. Hi omnes testificati sunt viros nobiles de Gatzka solitos fuisse decimas solvere tum Andreæ, tum Michaeli, superiori videlicet, & proximo ante Jacobum Episcopis, nisi quod *Jacobus Archipresbyter & Vicarius Ottociensis* hujusmodi solutione familiam Novakovichiam exemptam fuisse declaravit. Acta hujus caussæ, ac testimonia secundum Episcopum prolata servantur in Tabulario Capituli Seniensis.

Nobiles Gatzkenses jubentur decimas solvere. Cum Jacobus post unum ac fere alterum annum ab ejusmodi actis & testificationibus elapsum, jus suum obtinere non posset; litteras regias ab Uladislavo impetravit, quibus Gatzkenses jubebantur sine ulla tergiversatione quas Episcopo & Ecclesiæ Seniensi debebant, decimas persolvere.

Decretum regis Uladislavi. *Uladislaus Dei gratia Rex Hungariæ, Bohemiæ &c. fidelibus nostris universis & singulis nobilibus Comitatus de Grazka salutem & gratiam. Ex declaratione fidelis nostri Reverendi in Christo Patris Domini Jacobi Episcopi Ecclesiæ Segniensis accepimus; qualiter vos nescitur quibus ducti respectibus illas decimas, quæ de bonis & possessionibus vestris provenire deberent, juxta antiquam consuetudinem ejusdem Episcopatus, pro ut antecessoribus ipsius exponen. per prædecessores vestros jure antiquo fuissent persolutæ, usque modo eidem exponenti sæpius petenti reddere & persolvere non curassetis; & non curetis etiam impræsentiarum, in damnum ipsius exponentis, dispendiumque salutis animarum vestrarum manifestum. Unde nos intellecta humili supplicatione pro parte ipsius exponentis nobis super inde oblata, nolentes ipsum hujusmodi proventibus suis decimalibus per quempiam vestrum damnificari, volumus & mandamus fidelitati vestræ & vestrum cuilibet, harum serie firmiter, qualiter acceptis præsentibus, alio mandato nostro super inde non expectato, universas & singulas ejusdem modi decimas de bonis & possessionibus vestris, ut dicitur, jure antiquo provenire debendas, quas hucusque eidem exponenti reddere & restituere recusatis, quibusque sibi obligari dicimini, eidem exponenti, aut hominibus suis, præsentium ostensoribus juxta vetera privilegia & antiquas libertates ejusdem Ecclesiæ Segniensis, integre & sine omni penitus exquisita occasione, reddere & persolvere, reddique & restitui facere, ac deceteroque de futuris suis proventibus taliter sibi respondere & satisfacere debeatis, ut ipse exponens per amplius nostræ propterea conqueri non cogatur majestati. Nam alioquin certi sitis, quia nos de tali remedio providebimus, quo per unumquemque vestrum mandata nostra observabuntur. Aliud igitur nullo modo facere præsumatis, præsentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Budæ feria quarta proxima post festum conversionis B. Paulli Apostoli Anno Domini millesimo quinquegentesimo septimo.*

Jacobus interfuit Concilio Lateranensi. Anno 1513. *Reverendus Pater Dominus Jacobus Signiensis* interfuit Sessioni VI. Concilii V. Lateranensis sub Leone X. 27. Aprilis, itemque Sessioni VII. 17. Junii. Fallitur ergo Paullus Ritterus, qui cum anno superiori Romæ obiisse tradit. Post annum 1513. nulla Jacobi mentio in scriptis illorum temporum reperitur. Huic anno ejus mortem Romæ obitam adscribendam esse arbitror. Exinde per annos circiter decem Ecclesia Seniensis Episcopo caruit, nisi forte Jacobi vitam usque ad annum hujus sæculi vicesimum perduci placeat, vel eidem Jacobo alium substitui Episcopum nobis ignotum.

FRANCISCUS EP. SENIENSIS XXXVI.

Ex ordine Franciscano desumptus est ad Ecclesiam Seniensem regendam anno 1520. ut docent tabulæ consistoriales: 1520. *providit* (Leo X.) *Ecclesiæ Segniensi in Dalmatia de persona F. Francisci ordinis Minorum*. Idem confirmat catalogus Ritterianus, qui eum patria fuisse Seniensem, cognomento *Sivkovichium* tradit: 1520. *Franciscus Sivkovich Seniensis*. Ludovicus rex Hungariæ, rogatu Episcopi, & Capituli Seniensis privilegium Uladislavi patris sui confirmavit, atque ex proventibus tabernæ de Knegina pecuniam a Dynastis Frangipaniis legatam, iisdem persolvi jussit. *Nos Ludovicus Dei gratia rex Hungariæ, Bohemiæque, memoriæ commendamus tenore præsentium significantes quibus expedit universis, qualiter pro parte, & in personis fidelium nostrorum Rev. Episcopi & Capituli Ecclesiæ Signiensis exhibitæ sunt nobis & præsentatæ quædam litteræ Serenissimi quondam Domini Uladislai genitoris nostri fel. recor. &c.* Insertum est diploma ejusdem Uladislavi supra in Andrea II. descriptum, quod verbis amplissimis Ludovicus confirmavit.

Francisco Episcopo cum quibusdam Præfectis oppidorum diœcesis Seniensis multæ & magnæ contentiones fuerunt; ab his siquidem jura ecclesiastica violari existimabat. Ut illis terrorem incuteret, justitium universale edixit, sacram liturgiam intermitti jussit, divina mysteria populis illis impertiri vetuit, nec solum illorum oppidorum, quibus illi præerant, sed universæ diœcesis ecclesias cum ipsa æde cathedrali interdicto supposuit. Ita quamvis culpa paucorum esset, pœnam tamen in omnes derivavit: id quod graviter questi sunt apud Clementem VII. magistratus & cives Senienses. Pontifex leniter blandeque Franciscum admonuit, ut mitius ageret, atque interdictum saltem ad tempus revocaret; aut certe ab iis locis, a quibus abesset culpa, removeret; ad lites componendas non defuturam illi, si posceret, auctoritatem operamque Sedis Apostolicæ. Extant litteræ pontificiæ in hæc verba. F. Franciscus Episc. ob contentiones de jure ecclesiastico justitium universale indixit.

Clemens VII. &c. Ven. Fr. Francisco Episcopo Segnensi, vel ejusdem Vicario. Ven. Fr. salutem &c. Conquesti sunt nobis per suas litteras & oratorem dilecti filii, judices & communitas Segnienses, quod licet ipsi & tota tua diœcesis Segnien. causam nullam in hoc dederint; tamen fraternitas tua, cum nonnullis Capitaneis dictæ diœcesis controversias habens interdum, non solum in Cathed. Segnien. sed in pluribus aliis sæcularibus & regularibus Ecclesiis Segnien. civitatis ac diœcesis interdictum apposuit; eoque factum est, ut ipsi sine Sacramentis, sine ecclesiis, & divinis officiis fere Turcice vivant; supplicarique nobis propterea fecerunt, ut super hoc opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos autem, cum a te, cujus æquitatem novimus, non temere factum judicaremus, ipsam interdicti relaxationem a te potius petendam, quam per nos Quod Clemens VII. revocari jussit.

in

in tui præjudicium concedendam arbitrati sumus; teque Vener. Fr. hortamur, ut nolis paucorum culpam ad universorum tuorum pœnam pertinere, cum nullæ hæ humanæ causæ satis justæ esse possint ad animarum salutem impediendam, divinumque cultum & honorem imminuendum. Cupidi itaque audiemus has nostras apud fraternitatem tuam valuisse in ipso interdicto, vel in totum relaxando, quod magis vellemus, vel saltem ad locum aliquem .... aut aliquod tempus suspendendo; ut interim controversiæ vestræ aliquo pacto componi possint; in quo neque nostram auctoritatem, neque operam, si eam fraternitas tua opportunam censuerit, interponere desinemus. Dat. Romæ die 27. Augusti Pontific. nostri anno tertio, Dominicæ vero Incarn. 1526.

& Francisci caussam commendavit Archiepisc. Strigoniensi. Idem Pontifex eodem anno caussam Francisci summopere commendavit Archiepiscopo ac Primati Strigoniensi litteris ad eumdem scriptis, quæ sunt hujusmodi.

Clemens VII. &c. Venerabili Fratri Archiepiscopo Strigoniensi.

Litteræ Pontificiæ. *Venerabilis Frater, salutem &c. Arbitramur Fraternitatem tuam pari, qua nos, molestia intellexisse Venerabilem Fratrem Franciscum Episcopum Segniensem, dum colonos & proventus ad suam ecclesiam spectantes, & ab iniquitatis filiis Gregorio Orbenchich, & Petro Crosich Capitaneis suæ diœcesis indebite occupatos, hactenus humaniter repetiit, & ob denegationem illorum superbe interdictum in ecclesiis suis apposuit; ut hac saltem via durities illorum emollita ad debitam restitutionem compelleretur: fuisse ab eisdem Capitaneis ita indigne & contumeliose habitum, ut illis in Ecclesiam Segniensem cum magna armatorum manu convenientibus, & percussorem sibi submittentibus, ægre servatus sit; inde ad tuæ Fraternitatis auctoritatem, justitiamque confugerit. Hæc, Venerabilis Frater, cum semper, & ubique impia & indigna sunt, Episcopos, qui Sanctorum Apostolorum nomen & successionem referunt, a suis præsertim spiritualibus filiis, & in Dei domibus ecclesiis violari; tum hoc præcipue tempore, atque ex illis locis a nobis minime expectata fuerunt; cum placanda nunc Dei ira sit ingruentibus hostibus, non in violatione sacrarum personarum, & locorum irritanda. Quare speramus Fraternitatem tuam, ex se ipsa; suoque officio, ac pietate, quam Deo & sacro ordini episcopali debet, & habet, illi Episcopo in his opportune favisse, & esse fauturam. Tamen illam hortamur in Domino, eique amanter præcipimus, ut eidem Episcopo, & ecclesiæ tam insigniter violatis satisfactionem canonicam per Dominos Capitaneos impendi, ac colonos & proventus ablatos, si & prout justitiæ fore cognoverit, restitui auctoritate nostra cures, & mandes; & ne hujusmodi zizania inimici opera seminata aliquando repullulent, illos Episcopum & Capitaneos, filiosque per concordiam & amorem inducere, patri, ac pastori reconciliare studebis: in quo placebis tu quidem nobis, qui pacem, & indemnitatem dicti Episcopi, & ejus ecclesiæ optamus (ut debemus); verum & officio, & consuetudini tuæ, nostræque de tua præstanti pietate opinioni respondebis; & rem exequeris Deo omnipotenti imprimis acceptam, sicut hæc latius nuntius isthic vester tuæ Fraternitati explicavit. Datum Romæ XXX. Augusti 1526. Anno tertio.*

Senienses urbis obsidione a Turcis imminente ab Sede Apostolica auxilium petunt. Anno 1531. Senienses cum sibi a Turcis obsidionem urbis metuerent, suis viribus & Dominorum suorum opibus diffisi, Romam oratores miserunt, ut auxilia postularent, vel peterent, potestas ut sibi esset paciscendi cum Turcis, patriæque saluti quoquo modo consulendi. Clemens VII. censuit Seniæ defensionem tum Ferdinando regi Romanorum & Hungariæ per litteras, tum hujus apud Sedem Apostolicam legato commendandam esse, ut notatum reperio in Tabulis consistorialibus. *24. Julii 1531. lecta est petitio oratorum Segniæ civitatis, quæ Turcarum obsidionem jam jam expectat, & pro ea tuenda quingentos pedites pro sex mensibus suppliciter petunt; vel cum impotentes sint defensioni, veniam concordandi cum eis. Fuit decretum Romanorum regi litteris, & oratori suo verbis respondendum esse &c.* Sed cum oratores vehementius instarent atque urgerent, celeritate opus esse ajentes, ne serum esset atque inutile auxilium; Pontifex iterum collegium Cardinalium convocavit, *die 4. Augusti 1531. proposuit causam vocationis Dominorum Cardinalium fuisse pro subventione fienda civitati Segniæ, pro qua oratores clamant, ut a Turcis defendantur.* Sed quid subsidii decretum, aut collatum fuerit Seniensibus, scriptum non invenio.

JOANNES VI. EP. SENIENSIS XXXVII.

Ex Arbensi familia *de Dominis*, clara in primis, ac nobili. Seniensis Ecclesiæ administrationem suscepit anno 1537. ut docet Paullus Ritter, qui inter hunc & superiorem Episcopum interjecit Franciscum Josephichium; cum non huic ille, sed hic illi in sedem Seniensem subrogatus fuerit. Solimannus rex Turcarum in Slavonia & Chrobatia plurima oppida jam ceperat; & post Clissam subactam, cupidine imperii Turcici propagandi usque ad oram maritimam, ad Seniam occupandam spectare videbatur; quod hæc civitas ad regnum Hungariæ pertineret, cujus magnam partem, Buda urbe primaria potitus, sub potestatem redegerat. Id veritus Ferdinandus, frater Caroli V. Imperatoris, rex Hungariæ, Seniam Frangipaniis Dynastis non invitis, quin ultro cedentibus adimendam censuit: horum siquidem opes accisæ, ac diminutæ Turcarum potentiæ resistendo non erant. Urbem igitur validissimis præsidiis firmavit. (Ferdinandus rex Hungariæ Seniam, Frangipaniis sponte tradentibus recepit.) Celebre tum erat illorum nomen, qui postea Uscochi vulgo appellati sunt; quippe plurima & maxima damna Turcis inferebant, quorum indignati dominationem, alia atque alia loca quæsierant, ut liberi essent. Haud multis ante annis Clissam se receperant, eamque arcem summa virtute defenderant. Post Clissam amissam Ferdinandus Seniæ iisdem sedem attribuit eo consilio, ut homines bellicosi, & implacabili in Turcas odio, adversus horum incursiones tutarentur fines, atque ab urbe obsidenda barbaros averterent. Sed deinde sive rerum inopia, sive prædandi cupidine suadente, ab suo & majorum instituto desciverunt, atque ad latrocinia declinarunt. Ita ecclesia & civitas Seniensis dominatu Frangipaniæ gentis exempta, patronos beneficentissimos amisit. Joannes Ecclesiam Seniensem annos fere quatuor summa cum laude gubernavit.

FRANCISCUS II. EP. SENIEN. XXXVIII.

Huic cognomen fuit Josephichio. Anno 1541. Ecclesiam Seniensem regebat. Hoc siquidem an-

no Ferdinandus Francisco Episcopo mandavit, ut cum quatuor Hungariæ Dynastis componeret controversiam, quæ de confiniis erat Episcopo Zagrabiensi cum Joanne Comite de Zrinio, atque in apertum bellum cædesque mutuas eruperat. Id tradit Nicolaus Isthuanfius lib. 14. de Reb. Hungaricis. *Hoc tempore Simon Ep. Zagrab. controversias habuit finium regundorum cum Joanne Comite de Zrinio, nec arbitris, nec judicibus derimendas. Hinc mutuæ injuriæ, ex quibus rapinæ, cædes, vastationes, incendia . . . Ferdinandus gravissimo edicto promulgato, ambos sub honoris atque existimationis jacturæ, ab injuriis mutuo inferendis serio prohibuit; simulque Francisco Josephitio Episcopo Segnensi, Georgio Frangipanio Slunii Comiti, Banffio Thaluciano, & Michaeli Ravennio Prætori Sclavoniæ in mandatis dedit, ut illos in mutuam pristinæ concordiæ amicitiam reducerent. Quorum opera atque industria brevi, licet haud parvo labore, effectum est, ut captivis utrinque dimissis, pax firma inter dissidentes componeretur.*

Ferdinandus pium legatum Frangipanium Capitulo Seniensi persolvi jubet. Anno 1544. Ferdinandus regiis litteris ad Joannem Lencovichium Capitaneum, seu Præfectum Seniæ datis aureos illos quinquaginta, quos Comites Frangipanii legaverant, Seniensi Capitulo singulis annis persolvi tamdiu jussit, quoad sibi aliter visum fuerit, & placuerit. *Ferdinandus divina favente clementia Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, Dalm. Croat. & Sclavoniæ &c. rex semper augustus; infans Hispaniarum, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ &c. Marchio Moraviæ &c. Comes Tyrolis &c. Egregio fideli, nobis dilecto Joanni Lenkovich præsenti, ac futuris Capitaneis civitatis nostræ Segniæ salutem ac gratiam nostram regiam. Significamus vobis nos Venerabilibus, devotis, nobis dilectis N. Capitulo Episcopatus Segnen. clementer indulsisse, & concessisse, ut illos 50. aureos, qui olim a magnificis quondam Comitibus Frangipanibus in pios usus fundati, & ex proventibus Kneginæ hactenus exolvi soliti sunt, amodo in antea, (usque ad nostrum beneplacitum) ex prædicta Knegina per vos annuatim accipere debeant, & possint &c. Dat. in arce nostra regia Pragensi, die 2. Mensis Januarii; anno Domini 1544. regnorum nostrorum Romani 13. aliorum vero 18.*

Franciscus a Seniensi ad Tergestinam Ecclesiam translatus. Anno 1549. Franciscus, cui Ranzano alterum cognomen fuit, Seniensem cum Tergestina Ecclesia commutavit, de quo Ferdinandus Ughellus Tomo V. *Franciscus Ranzanus Dalmata ex Episcopatu Segnensi ad Tergestinum translatus est anno 1549. Paucos menses hunc administravit; siquidem cum in suspicionem venisset, in exilium pulsus, confectus mærore vitam finivit.*

GEORGIUS II. EP. SENIENSIS XXXIX.

De quo catalogus Ritterianus. 1560. *F. Georgius Sivkovich Senien. Commendator Modrussiensis; idem etiam anno 69. & 77.* Sed Georgii episcopale initium Spaderus ad ann. 1550. videtur referre, scilicet post Franciscum Josephichium a Seniensi ad Ecclesiam Tergestinam translatum. Cum Rittero consentiunt alii Scriptores Franciscani Petrus Rodulphius, & Auctor Viridarii Seraphici, ac Georgii Episcopatum anno 1560. VIII. Idus Februarii initum fuisse affirmant; ex quo fit, ut annos fere decem Ecclesia Seniensis Episcopo caruerit; vel si quis inter Franciscum & Georgium interfuit, ejus nomen mihi non est compertum. Erat ex ordine Patrum Minorum S. Francisci, eique alterum cognomen fuit *Xinchon*. Post Modrussam a Turcis eversam Episcopos Modrussenses fere novem creatos invenio; qui exsules extorresque ab urbe episcopali incensa ac diruta, ut alio loco dictum est, titulotenus ecclesiæ illi præfuerunt; & procuratio fere omnis dominici gregis in Patres Franciscanos incubuit. Post annum circiter 1562. administratio Ecclesiæ Modrussensis demandari cœpit Episcopis Seniensibus, ac primum quidem tradita est Georgio Sivkovichio, deinceps aliis usque ad annos priores sequentis sæculi, cum conjuncta est Ecclesiæ Seniensi. Anno 1562. cum Concilium Tridentinum redintegratum est, & anno proximo absolutum, inter Episcopos, qui sub Pio IV. postremis Sessionibus interfuerunt, annumeratur *Georgius Ziscovich Hung. ord. S. Francisci de observantia Segnensis*. Obiit anno circiter 1577.

Ecclesiæ Modrussensis administratio commendata est Episcopo Seniensi.

Georgius interfuit Conc. Trident. sub Pio IV.

NICOLAUS EP. SENIENSIS electus.

De quo Georgius Volphangus Chiolich in suo catalogo. *Nicolaus Ambrosiades Fluminensis Sacrosanctæ Theologiæ Lector, summus Orator ac Theologus, ad oras Dalmaticas & Adriaticas per omnia fere oppida celebratus; quem ob præclara merita & exantlatos labores Serenissimus Dux Styriæ & Carinthiæ, cui erat carissimus* (permissu Maximiliani Cæsaris regis Hungariæ) *ad Episcopatum Segniensem nominaverat anno 1570. post designationem tamen ad cælestem patriam, ibidem majori honore consecrandus æterna mitra, fuit evocatus, magna præbens exempla tolerantiæ ac divinæ consolationis*. Si Nicolaus nominatus fuit Episcopus Seniensis anno 1570. ante hunc annum obierit necesse est Georgius Sivkovichius; ac proinde erraverit oportet Paullus Ritter, qui eum anno 1577. adhuc fuisse Commendatorem Modrussensem scripsit; nisi forte an. 1570. Nicolaus non *Episcopus nominatus*, sed futurus Georgii successor designatus fuerit.

GEORGIUS III. EP. SENIENSIS XL.

Ex Episcopatu Retinensi ad Seniensem translatus est anno 1577. ut docet Ritterus in suo Catalogo. 1577. *Georgius Ritgert Episcopus Retinensis Ecclesiæ*. Præfuit annos circiter septem.

MICHAEL II. EP. SENIENSIS XLI.

Hunc elegit Rodulphus Imperator idemque rex Hungariæ, & regiam electionem approbavit Gregorius XIII. ut est in Tabulis consistorialibus, *16. Julii 1583. ad nominationem Serenissimi Cæsaris regis Hungariæ providit Ecclesiæ Segniensi in provincia Spalatensi per obitum Georgii ultimi Episcopi vacanti, de persona religiosi viri Fr. Michaelis Pipercovich ord. S. Francisci de observantia &c. & cum gratia &c.* Erat natione Dalmata, patria Cetinensis, ut scriptum est in catalogo Ritteriano. 1583. *Fr. Michael Pipercovich de Cetina ord. Min. obser. eligitur; idem anno 1587.* In diplomate Rodulphi anno 1583. confecto vocatur *Fr. Michael Biperkovics Segnien. & administrator Modrusien.* Hic cum ædem urbanam S. Viti more rituque episcopali lustraret, ob caussam nescio quam, non sine gravi civium indignatione aliquot subsellia, quæ mulieribus assignata fuerant ex antiqua consuetudine, per suos clericos efferri jussit; reliqua vero

ut

Senienses ob levem caussam anathemate feriit.

ut ipsi Senienses, qui frequentes convenerant, amoverent, aspottarentque, per suum Archidiaconum e suggestu imperavit; abnuentes repugnantesque inter sollemne sacrificium anathemate feriit, vetuitque sacris interesse; abscedere cum nollent, rem divinam intermisit. Hæc ex epistola Seniensium ad Rodulphum Imperatorem ac regem Hungariæ, plena querelarum, cujus exordium est hujusmodi.

Sacratissime invictissime Imperator
Domine Domine Colendissime.

Postquam annis elapsis V. S. C. M. &c. gratiosissime placuit eligere & nominare in nostrum Episcopum Rev. Fratrem Michaelem de Cetina, quemadmodum per gratiosissimam commissionem Serenissimi Archiducis Caroli Dom. nostri clementissimi gratiose serioseque nobis impositum fuit, dictum Reverend. in tali officio libenter excipere, omnemque illi debitum honorem & obedientiam præstare, prout V. S. C. M. ex inclusa copia gratiosæ commissionis antedictæ clementissime videre poterit: eapropter nos omnes subito summa cum reverentia ad obediendum, prout nobis gratiose commisit, præscriptum Rev. pro nostro Episcopo libenter atque obedienter accepimus, cui semper majorem, quam potuimus, obedientiam reverentiamque præstavimus. Cum autem, invictissime Imperator, rationi contrarium sit, ut minores a majoribus, subditi a dominis, sæculares ab ecclesiasticis injuria afficiantur, sed &c. non potuimus non recurrere ad benignissimam gratiam V. S. C. M. dicentes: Postquam &c. Factum Episcopi gravissimis verbis & querimoniis exponunt; rogant ut amota subsellia in suum locum restitui, & anathema sibi contra jus fasque inflictum revocari jubeat. Quid Rodulphus rescripserit, litteris proditum non invenio.

Ecclesia Seniensis a Spalatensi ad Strigonien. Metropolitam migravit.

Anno 1587. cum Dominicus Foconius Archiepiscopus Concilium provinciale Spalatum convocasset, Michael Seniensis Episcopus non legitur interfuisse; ex quo conjici potest jam tum Ecclesiam Seniensem ab suo antiquo & legitimo ad Metropolitam Strigoniensem descivisse, cui quidem etiamnum subest, invitis quidem Archiepiscopis Spalatensibus, id tamen tacite ferentibus, cum repugnare neque audeant, neque possint. Ceterum Archiepiscopi Spalatenses in catalogo Episcoporum & ecclesiarum sibi subjectarum retinent Episcopum & Ecclesiam Seniensem, ne de illius possessione omnino decidisse videantur.

BONAVENTURA EP. SENIENSIS XLII.

Oriundus ex Aquila urbe primaria Vestinorum in Aprutio, Franciscanæ severioris disciplinæ alumnus, idemque magister ac professor sacræ Theologiæ, Sixtus V. 8. *Junii* 1588. *ad nominationem Cæsareæ Majestatis providit Ecclesiæ in Illyrico Segnensi per obit. Michaelis Episcopi ultimi, de persona religiosi viri Fr. Bonaventuræ Aquilani ord. Min. de obser. Sac. Theol. Lect. absolvens &c. & gratis &c.* Patavii diem obiisse tradunt, altero post susceptum Episcopatum anno ineunte, idest vergente anno 1589.

ANTONIUS EP. SENIENSIS XLIII.

Parentes habuit illustres ac nobiles, Joannem *de Dominis* Arbæ ortum stirpe antiquissima, ex privilegio Cæsareo *Comitem Palatinum*, & Mariam Dragam ex urbe & insula Crepsa, æque clari generis feminam, & virtute eximia præstantem. Philosophiæ ac Theologiæ Patavii operam dedit, in eoque celeberrimo Gymnasio Doctoris nomen & insignia sumpsit. Domum reversus clericali militiæ adscribi voluit, & in collegium Canonicorum cooptatus, Archipresbyteri titulum munusque obtinuit. Cum Bonaventura Episcopus Seniensis diem obiisset, Rodulphus Imperator in ejus locum nominavit Antonium, de cujus singulari virtute, doctrina, prudentia, religione, ceterisque virtutibus ad gerendum munus episcopale idoneis, præclarum testimonium accepit a Paullo Antonio Baduario Primicerio & Vicario generali Episcopi Arbensis, quem de vita & moribus Antonii Pontificius apud Cæsarem Legatus interrogaverat, ut constat ex hujus litteris Pragæ datis XIII. Cal. Junii an. 1591. quæ in Tabulario Capituli Arbensis asservantur. Post biennium nominationem a Cæsare factam Clemens VIII. approbavit, ut legitur in tabulis consistorialibus. 1593. 1. *Octobris providit ad nominationem Cæsareæ Majestatis uti regis Hungariæ, Ecclesiæ Segniensi in provincia Croatiæ vacanti per obitum Bonaventuræ de persona Antonii, cum retentione compatibilium ad vitam, & Archipresbyteratus Arbensis per sex menses;* valde siquidem proventus mensæ episcopalis decreverant, propterea quod Turcæ partem maximam diœceseos Seniensis occupaverant; vix ut quinque castella sub potestate regum Hungariæ remanerent, videlicet *Ottocatium*, utraque *Brynia*, *Prosor*, & *Lednice;* quæ a plebe Christiana propemodum deserta, præsidiarii milites insidebant. Tres fere annos huic ecclesiæ magna cum laude præfuit. Anno 1596. cum Turcæ Clissam paullo ante a Christianis receptam acerrime oppugnarent, Lencovichio Præfecto Seniæ & Chrobatiæ, cum Uscochis & collectitiis copiis ad ferendum obsessis auxilium proficiscenti, socium se adjunxit Antonius cum aliquot Canonicis, ut militum animos ad rem strenue gerendam sua præsentia, suisque cohortationibus accenderet. Pugna commissa est, initio lenior, deinde vero acrior, omnibus utrinque copiis ac viribus in prælium connixis; prope erat ut Turcæ victi cæsique integram nostris victoriam incruentamque relinquerent; cum agmen Uscochorum, prædæ aviditate illectum, victoriæ cursum interrupit. Dum enim ad rapinam conversi ab suis ordinibus discedunt, crevere hostibus animi viresque; & magno impetu in Cæsareanos illati, interfectis quamplurimis, reliquos in fugam verterunt. Antonius Episcopus, ut erat corpore obeso, minusque ad fugiendum expedito, cæsus in acie occubuit; & continuo deditio arcis facta est. Ita Clissa vix recepta, rursus in potestatem Turcarum rediit.

Antonius Ep. a Turcis in acie cæsus.

MARCUS ANTONIUS EP. SENIEN. XLIV.

M. Antonius de Dominis translatus ad sedem Arch. Spalaten.

Natus ex fratre Antonii Episcopi ab Turcis interfecti, quem alii hujus fratrem consobrinum, alii patruelem vocant. Dimissus e Societate Jesu, in qua plures annos exegerat a Rodulpho Imperatore impetravit, ut sedem hanc episcopalem Antonii consanguinei sui morte jampridem vacuam sibi traderet. Sæculo decimo septimo ineunte Sacerdotium Seniense per nominationem Cæsaream ei collatum, cum administratione Ecclesiæ Modrussensis huic annexa, Cle-

Clemens VIII. approbavit, ut est in actis consistorialibus. 1600. 13. *Augusti providit ad nominationem Cæsareæ Majestatis, uti regis Ungariæ, Ecclesiæ Segnien. in Croatia vacanti per obitum Antonii de persona M. Antonii de Dominis, & deputavit eumdem administratorem ecclesiæ & diœcesis Modrussensis, cum ejus administratio cum Ecclesia Segniensi conjuncta esse consueverit, & cum condonatione jurium cameræ & Sacri Collegii*. Huic illustre sollertis ingenii, doctrinæ, prudentiæ testimonium tribuit Minucius de Minuciis Archiepiscopus Jadertinus, qui in sua de Uscochis historia iterum, ac sæpius mentionem hujus Episcopi Seniensis sane honorificam fecit; ac præsertim operam ab eo navatam ad Uscochos exterminandos, quamvis optato successu caruerit, summopere collaudavit. Nihil præterea de illius regimine ecclesiastico litteris proditum invenio. Duos annos eoque amplius Episcopatum Seniensem retinuit. Illum a Canonicis Ecclesiæ Spalatensis expetitum ac postulatum, idem Clemens VIII. intra finem anni 1602. Archiepiscopum Spalatensibus dedit. Cetera quæ ad M. Antonium pertinent, repetenda sunt ex historia Ecclesiæ Spalatensis, ac Tomo III. Illyrici Sacri.

Deficit a Spalatensi ac Strigonien. Metropolitam.

Defectionem Episcopi Seniensis ab antiquo suo & legitimo Metropolita Spalatensi, M. Antonio attribuendam censeo, qui ut gratiam aulæ Cæsareæ magis sibi magisque conciliaret, se suamque ecclesiam in fidem ac potestatem Archiepiscopi Strigoniensis contulit. Illam siquidem Stephanus Cosmus Archiepiscopus Spalatensis, rerum & privilegiorum ecclesiæ suæ diligentissimus investigator, cum initio sæculi decimi septimi conjunxit. *Segniensis Episcopus*, inquit, *qui modo est etiam administrator Modrussiensis, licet usque ad initia hujus sæculi veterem Metropolitam suum coluerit, ut in nostræ cancellariæ, imo etiam ejusdem Ecclesiæ Segniensis actis apparet, & quod majus est, ex Bullis electionis ejusdem Episcopi; a multo tamen tempore Archiepiscopum Strigoniensem, uti Hungariæ Primatem adit, accedente politica ratione. Sed cum ista sit manifesta jurisdictionis turbatio, enitendum est apud Sedem Apostolicam, ut jus suum Ecclesiæ Spalatensi postliminio reddatur; quod & Segnienses optant, ob majorem facilitatem itineris maritimi; nec ab eo fore alienum piissimum Imperatorem, ubi de rei veritate & justitia certior factus fuerit, omnino censendum est*. Ex ejus litteris ad Sac. Congreg.

MARCELLUS EP. SENIENSIS XLV.

Cognomento Marchesius, de quo Martinus Szentivanius. *Marcellus Marchesius Presbyter Bartonensis diœcesis J. U. D. confirmatus 7. Januarii* 1605. Sed tabulæ consistoriales hæc anno superiori adscribunt. 1604. 13. *Septembris providit Ecclesiæ Segniensi cum administratione Episcopatus Modrusiensis per translationem M. Antonii vacanti, de persona Marcelli Detrusensis diœcesis J. U. D. cum retentione compatibilium, & officii scripturæ archivii Romani*. Ex catalogo Paulli Ritteri triennio post e vita migravit.

Interregnum Episcopale Seniense.

Exinde Interregnum Episcopale sex annos tenuit, ex eodem catalogo.

VINCENTIUS EP. SENIENSIS XLVI.

Martena vel *Martini* cognominatus. Paullus V. 1613. 12. *Augusti providit Ecclesiæ Segnen. in Illyrico vacanti per ob. Marcelli de persona Vincentii Martena Presbyteri Licien.* (idest *Licban.*) *ad nominationem Cæsareæ Majestatis, ut regis Ungariæ, in Sac. Theologia Doctoris*. Cum tabulis consistorialibus consentit Martinus Szentivanius: *Vincentius Martini magister in Theologia confirmatus 12. Augusti 1613*. Oriundus erat e Licha, regione & oppido diœcesis Seniensis, vel Modrussensis. More majorum cum Seniensi pontificatu administrationem diœcesis Modrussensis conjunxit. *Vincentius Martena*, ut est in catalogo Ritteriano, *Likensis, Commendator Modrusiensis*. Obiit anno 1617.

JOANNES BAPTISTA EP. SEN. XLVII, & Modrussensis XIV.

Natus est in oppido Fluminis S. Viti. Ex præstantissima Patrum Eremitarum S. Augustini familia, in qua Theologici magisterii lauream adeptus, Theologiæ docendæ præpositus, rerum divinarum scientiam alumnis sui ordinis tradidit, ad gubernacula Ecclesiæ Seniensis accessit anno 1617. Urbano VIII. Pontifice Maximo. Sic enim scriptum reperio in tabulis consistorialibus. 1617. 7. *Julii providit ad præsentationem Cæsareæ Majestatis Ecclesiæ Segnien. vacanti per obitum Vincentii Martena, de persona F. Joannis Agalich ord. Eremit. S. Augustini, Sac. Theol. magistri & lectoris*. Anno 1624. Synodum diœcesanam in oppidum Briberii convocavit; in qua cum alia præclare constituta sunt ad disciplinam ecclesiasticam restituendam, & Christianæ plebis mores corrigendos, cultumque divinum augendum, tum vero actum est de recudendis libris liturgicis Slavonicis, quorum mira paucitas erat; nam quos ante annos fere octoginta in oppido S. Viti cudendos curaverat Joannes VI. de Dominis Episcopus Seniensis, eos magna ex parte vetustas consumpserat, vel certe pauciores erant, quam necessitas postulabat. Id negotii datum fuit P. Francisco Glavinichio Franciscano rigidioris disciplinæ, qui Virginis Tersactanæ historiam a se compositam typis mandavit ann. 1644. ut vetustos & quam emendatissimos codices conquireret, ad quorum exemplar nova hujusmodi librorum editio conformaretur. Hic Græcii cum esset, duos codices reperit, alterum Cyrillianis, alterum Glogoliticis, quos Hieronymianos vocant, characteribus conscriptum, sed hunc posteriorem admodum recenti manu; cujus auctores fuisse ajunt duos parochos diœcesis Labacen... peste Luteriana infectos, qui cum nollent dimittere concubinas, Tubingam in Germaniam confugerant, & divinam Scripturam, sacrasque precationes ad normam interpretationis atque dogmatis Luteriani in Slavonicum sermonem converterant. Hunc Græcii clandestinis typis cudendum curarunt; sed fraude ac malitia detecta, Carolus Archidux Austriæ exempla quidem omnia comburi jussit, ne in catholicæ fidei, populique Christiani perniciem divulgarentur; autographum vero diligenter in arce asservari, occludique; quod deinde Pater Glavinichius permissu Cæsaris sibi traditum Romam attulit diligentius custodiendum, ne in vulgus emanaret. Altero Cyrilliano codice an curatores editionis Slavonicæ usi fuerint, nec ne, mihi non liquet. Dum vero Joannes Baptista Episcopus in eam, quam dixi, cogitationem cu-

Synodum diœcesanã Priberii celebravit, in qua de libris liturgicis Slavonicis recudendis actũ est.

ramque liturgiæ Slavonicæ typis consignandæ incumberet, ejus consilium conatumque Joannes Tomcus Marnavitius, qui tum Romæ versabatur, fuitque Episcopus Bosnensis, præclare apud Urbanum VIII. adjuvit. Pontifex siquidem tum Marnavitii hortatu, tum litteris Episcopi Seniensis impulsus, Missale & breviarium Slavonicum, quod F. Raphael Levacovichius e familia Franciscana, quam maxima potuit cura ac diligentia emendaverat, opera & impensa Sacræ Congregationis de Propaganda fide Romanis typis committi jussit. Quapropter natio Illyrica ob hæc & alia multa beneficia atque ornamenta sibi ab Urbano collata, ut grati erga Pontificem de se optime meritum, memorisque animi monumentum perpetuum extaret, in æde urbana S. Hieronymi hanc epigraphen in tabula marmorea incidendam curavit.

Moumentum Urbano VIII. de natione Illyrica optime merito positũ in æde S. Hieronymi.

Urbano VIII. P. O. M.
Quod Patris affectu complexus Nationem Illyricam,
ACC. annis in hoc Templo, postea a Sixto V. a fundamentis
Extructo congregatam,
Eidem congregationi tranquillitate reddita,
Domo S. Caii PP. M. Illyrici a fundamento excitata,
Baptisterio Constantini Imperatoris Illyrici illustrato,
Sacrorum Mysteriorum libris Illyricis purgatis,
Alumnis Illyricis Lauretano Collegio restitutis,
Immortalibus beneficiis affecerit,
Alexandro S. R. E. Cardinali Protectore
Eadem Natio grati animi hoc
Monumentum PP.
Anno Dom. MDCXXX.

Præfecti Comitum Zriniorum immunitati ac patrimonio ecclesiarum infesti, quos Petrus Patzmanus Archiep. Strigonien. deterret.

Plurima loca & castella in Dalmatia, sive Chrobatia, ac nominatim Vinodolium, quæ ad Comites Frangipanios pertinebant, jure vel dotali vel hæreditario ad Comites Zrinios pervenerant. Horum præfecti atque administri multa inique avareque moliebantur, quæ bonis ecclesiarum, immunitatique ecclesiasticæ magnum detrimentum inferebant. Petrus Cardinalis Patzmanus Archiepiscopus Strigoniensis, idemque Primas regni Hungariæ, pro ea potestate, quam Metropolitæ Strigonienses jampridem in ecclesiam ac diœcesim Seniensem usurpare cœperant, suum munus, suasque partes esse censuit, non solum admonere magistratus & Præpositos illorum locorum, ut ab hujusmodi iniquis & sacrilegis conatibus absisterent, sed etiam Joanni Episcopo imperare, ut in eos, nisi desisterent, censuris pœnisque ecclesiasticis animadverteret.

Nos Petrus miseratione divina TT. S. Hieronymi Illyricorum Presb. Card. Pazmani, Archiepiscopus Ecclesiæ Metropol. Strigonien. locique ejusdem Comes perpet. Primas Regn. Ungar. Legatus natus Sed. Apost. & Cancell. Sac. Cæs. Regiæque Majestatis &c.

Damus pro memoria, quod cum officio non solum ecclesiis, verum etiam Prælatis & Principibus incumbat ecclesiarum jura sarta tecta conservare; idcirco nos intelligentes nonnullos abusus ac defectus in locis maritimis ac Vinodola Dominorum Comitum Nicolai & Petri Zrinii circa res ecclesiasticas irrepere; Nos hisce litteris non solum jure tutorio, verum etiam jure, quo fungimur, Primatiæ, & legationis apostolicæ, tollendos & abrogandos omnino constituimus. Primo intelligimus bona tam mobilia, quam immobilia curatorum, & aliorum ecclesiasticorum ex hac vita decedentium, per commissarios sive officiales Dominorum Comitum ad rationem eorumdem occupari, licet id non solum jure canonico, sed etiam peculiaribus regni Ungariæ legibus prohibitum esse constat. 2. Contra municipales Ungariæ leges, ac Sacr. Canonum præscriptum, manus injici in ecclesiasticas personas, easdemque a sæcularibus captivari, etiam in casibus a jure non concessis. 3. Licet aliquæ ecclesiæ adeo tenues habeant proventus, ut parochis vix quotidianum panem suppeditent, commissarios tum Dominorum Comitum, tum minorum etiam, illa bona, quæ a piis mortalibus pro animæ refrigerio ecclesiis donata & legata sunt, ad rationem Dominorum Comitum occupari velle. 4. Ecclesiastica bona sæcularibus misceri non debent, nec contra regni Ungariæ leges, ac jura canonica, ecclesiasticæ personæ gravari possunt; idcirco non solum diligenter monemus omnes & singulos DD. Comitum a Zrinio præfectos, commissarios, capitaneos, & officiales, ut ab hujusmodi violentiis & ecclesiarum oppressionibus deinceps omnino abstineant; sed etiam Rev. Domino Joanni Baptistæ Agalich Episcopo Segnen. & Modrussen. tamquam loci ordinario committimus ac mandamus, conscientiam ipsius in eo onerantes, ut ad hos & similes abusus diligenter attendat, & contra delinquentes censuris ecclesiasticis procedat, nosque identidem informare non intermittat; secus non facturus &c. præsentibus perlectis exhibenti restitutis. Dat. Buccari, die 3. Junii an. Dom. 1632.

Urbanus VIII. Patribus Dominicanis cœnobii Seniensis S. Nicolai id privilegii concessit, ut quicumque illorum in templo ejusdem S. Nicolai rem divinam faceret ad altare B. Virginis pro expiatione cujusque animæ, quæ ex hac vita pie sanctèque migrasset, eam omnibus, quibus constricta teneretur, pœnarum vinculis exsolveret.

Privilegiũ Patribus Dominicanis, ac templo Senien. S. Nicolai ab Urbano VIII. concessum.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Omnium saluti paterna charitate intenti, inter tam multa pietatis officia, quæ nos pro munere nostro convenit exercere, sacra interdum loca spirituali privilegio insignimus, ut inde fidelium animarum saluti amplius consulatur. Quocirca ut ecclesia & domus S. Nicolai Segnen. ord. Fr. Prædic. duodecim ut minimum Fratrum Sacerdotum ibi Altissimo jugiter sacrificantium numero referta, nec simili usque adhuc privilegio decorata, & in ea altare B. Mariæ Virginis, quo non est majus, hoc spirituali dono illustretur; auctoritate nobis a Domino tradita concedimus, ut qua vice ab aliquo Sacerdote dicti ordinis dumtaxat Missa ad prædictum altare celebrabitur pro anima cujuscumque fidelis, quæ Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, ipsa de thesauro ecclesiæ indulgentiam consequatur, quatenus D. N. Jesu Christi, & Beatissimæ Virginis Mariæ, beatorum Apostolorum Petri & Paulli, aliorumque Sanctorum omnium meritis suffragantibus, a purgatorii pœnis liberetur. Dat. Romæ apud S. Petrum 6. Id. Febr. an. Dom. Incarnationis 1635. Pontific. nostri anno XIII.

Idem cœnobium S. Nicolai Joannes Baptista Ep. Patribus Eremitis S. Paulli attribuit.

Sed cum Patres Dominicani ob caussas nescio quas cœnobium ac templum S. Nicolai deseruissent, Joannes Baptista Episcopus utrumque Patribus Eremitis Paullinianis attribuit.

Nos Joannes Baptista Agalich Dei & Apost. Sedis gratia Segnen. & Modrusien. Episcopus, S. C. R. M. Consiliarius, harum tenore præsentium notum facimus, quod nos indefesse satagentes & cupientes secundum pastoralis officii nostri exigentiam, ut quovis diœcesis nostræ loco non desint in vinea Domini operarii, qui populum

lum Dei ad orthodoxæ fidei constantiam, pietatem, morumque probitatem salutarissimo stimulantes exemplo hortentur, ut Deum cum civibus supernis colant & venerentur; advertentes non sine cordis nostri dolore, ob quorumdam religiosorum manifestam . . . & abscessionem, hic in nostræ residentiæ loco, utpote in ecclesia Conventus S. Nicolai olim in magna veneratione habita, pristinum illud devotionis fervorem, & divini cultus honorem, non solum defervescere atque sopiri, verum etiam ipsum claustrum extremam minari ruinam. Idcirco maturo cum Ven. Capitulo nostro Segnensi, nec non rectoribus, & judicibus præhabito consilio, certis moti de causis, omnes unanimi consensu, possessore aut hærede nemine reclamante, operarios, qui divinum cultum juxta laudabilem constitutionum suarum, libertatum, privilegiorum usum & consuetudinem, in dicto Monasterio augeant, promoveantque, evocare deliberavimus, scilicet Fratres ordinis Divi Paulli primi Eremitæ; quibus in præsentiarum, non ad ipsorum prorsus, aut alterius cujusvis pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate omnes & singuli nomine nostro, successorumque nostrorum, præfatum Monasterium damus, conferimus, tradimus, & donamus, uti dedimus, contulimus, tradidimus, & donavimus Fratribus ordinis S. Paulli primi Eremitæ; ac tibi in primis Rev. Patri Joanni Pachicio ordinis ejusdem procuratori generali personaliter coram nobis, vice & nomine totius ordinis comparenti, tuisque successoribus ex nunc jure perennali & irrevocabili, cum omnibus & singulis juribus, proprietatibus, commodis, utilitatibus, pertinentiis, adhærentiis, & munificentiis, quæ aut quas dictum Monasterium, aut ecclesia habet, vel aliquo jure vel forma habere, aut habuisse dignoscitur, tam in spiritualibus, quam in temporalibus. In cujus rei fidem & robur has sigillo nostro autentico communitas cum propria manus nostræ subscriptione dandas duximus. Datæ Segniæ in nostra episcopali aula X. Martii anno 1646.

Ecclesiam Modrussensem quemadmodum superiores Episcopi Seniæ, sic etiam Joannes Baptista in fidem atque administrationem acceperat. Sed cum illius ecclesiæ, ac diœcesis, quæ magna ex parte sub Turcarum tyrannidem ceciderat, Turcicæ servitutis jugo eximendæ nulla spes esse videretur; decrevit Urbanus VIII. Modrussensem cum Seniensi rite atque auctoritate apostolica conjungere sic prorsus, ut altera æquo ac pari cum altera jure eidem Episcopo subesset, atque utriusque titulum simul cum administratione unus idemque Antistes susciperet. Quocirca cum antea publicis actis inscribi soleret *Episcopus Seniensis & perpetuus administrator vel commendator Modrussensis Ecclesiæ;* Joannes Baptista, & quicumque in ejus locum deinceps successit, appellari solitus est *Episcopus Segnien. & Modrussen.* uti se ipse appellat Joannes Baptista in litteris supra descriptis; cui præterea ejusque successoribus Imperatores iidemque reges Hungariæ titulum perhonorificum *Consiliarii Regis* dederunt. Annos amplius triginta pontificatum tenuit; migravit e vita III. Kal. Novembris an. 1649. ac Tersacti in basilica Mariana sepultus est ante aram S. Petri, ut inscriptio sepulcralis lapidi insculpta declarat.

(Margin: Modrussensis cum Seniensi Episcopatu legitima conjunctio.)

F. Joannes Baptista Agalich Fluminensis, Sacræ Religionis Augustinianæ, Episcopus Segnensis, hunc locum usque ad novissimæ tubæ sonitum adhuc vivens sibi elegit; cujus anima sit reposita in fasciculo viventium.
Obiit 30. Octobris anno 1649.

ANDREAS EP. SENIEN. & Modruss. electus.

Joanni Baptistæ ante biennium, quam e vivis excederet, adjutor datus est, futurusque successor F. Andreas de Franciscis ex ordine Eremitarum S. Paulli, qui nomen electi tres fere annos sustinuit, suisque litteris subscriptus reperitur *F. Andreas electus Episcopus ecclesiarum Segnen. & Modrusien. canonice unitarum.* Buccari natus est, quod est oppidum maritimum Japidiæ, & diœcesis Seniensis seu potius Modrussensis; fere semper in domo paterna consedit, nisi quod semel aut bis diœcesim lustrasse dicitur. Anno 1650. ad Ecclesiam Sirmiensem regendam transivit: de quo Paullus Ritter in catalogo. 1647. *Fr. Andreas Francisci ord. S. Paulli 1. Eremitæ electus, Petro Mariano cessit translatus ad Sirmiensem.*

(Margin: Joanni Baptistæ adjutor Fr. Andreas ex ord. Er. S. Paulli, ac postea Episc. Sirmiensis.)

PETRUS EP. SENIENSIS XLVIII. & Modrussensis XV.

Patria Fluminensis, cognomento Marianus, ex familia illius oppidi honesta in primis & copiosa. Petrum Ferdinandus III. plurimi faciebat, cujus industria & prudentia in plurimis & maximis rebus experta illi & perspecta fuerat, cum ejus consilium atque operam in Hungaria ad gravissima ecclesiæ ac regni negotia expedienda sæpe adhibuerat. Mortuo igitur Joanne Baptista Episcopo Seniæ ac Modrussæ, translatoque Andrea ad Ecclesiam Sirmiensem; neminem Petro præferendum censuit, quem utriusque illius Ecclesiæ Episcopum nominaret. Post nominationem anno 1650. ab se factam, duos fere annos illum in Hungaria detinuit, ut quæ eidem de rebus publicis & ecclesiasticis mandata dederat, exsequeretur & conficeret. Anno 1652. regiis litteris commendatitiis instructum, ornatumque ad Senienses misit, quos commonefecit de voluntaria cessione Andreæ Francisci, ejusque ad Ecclesiam Sirmiensem translatione; simulque admonuit, ut Petrum tamquam legitimum Episcopum agnoscerent, reciperent, colerent, eique ad omnia se obsequentes præberent.

Nos Ferdinandus III. D. g. electus Rom. Imper. semp. Augustus, ac Germaniæ, Ung. Bohemiæ, Dalm. Croat. Slavoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ &c. Memoriæ commendamus tenore præsentium significantes quibus expedit universis, quod licet fidelis noster Reverend. Petrus Mariani Episcopus Segnen. & Modrussien. ac Consiliarius noster, ab annis hinc aliquot in aliis nobis cognitus muniis & officiis exercendis in regno nostro Ungar. non sine emolumento & fructu ecclesiæ Domini detineretur; cum tamen ita exigente præsenti Episcopatuum suorum spirituali necessitate, juxta priorem datam sibi a nobis de Episcopatibus prædictis nominationem & installationem cum omnibus suis juribus, & emolumentis spiritualibus & temporalibus ubilibet constitutis, & ad Episcopatus præmentionatos Segnien. & Modrussien. pertinentibus, specialiter autem ad Archidiaconatuum Segnien. & Modrussien. Canonicatuum, aliarumque minorum & majorum

(Margin: Ferdinandus III. litteris commendatitiis ad Senienses misit Petrum Episcop.)

jorum dignitatum, officiorum &c. in eisdem partibus juxta morem dicti regni nostri Ung. conferendorum facultatem, remittendum, & restituendum duximus; non obstante eo, quod interea Rever. Fr. Francisci electus ad præsens Episcopus Sirmien. Episcopatus præfatos gubernaverit, quorum jus omne, quod qualitercumque in prædictam administrationem & manutentionem habuisset, majestati nostræ plenarie, & in perpetuum, & nulla sibi ulterius reservata prætensione resignaverit, prout etiam resignavit de facto, & cum effectu. Quocirca vobis honorabilibus Capitulo Ecclesiæ Segnien. aliisque tam ecclesiasticis, quam laicis utriusque diœcesis Segnien. utpote & Modrussien. harum serie firmissime committimus, & mandamus, quatenus prædictum Petrum Mariani, & neminem alium pro vero & legitimo Episcopo deinceps habere, & recognoscere, eidemque obedientiam, & reverentiam exhibere debeatis, & teneamini; secus non facturi &c. præsentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in nostro castro Luxemburg 18. Maji 1653.

Idem Ferdinandus quosdam viros religiosos coerceri ac puniri jussit.

Ante aliquot annos viri quidam religiosi injussu Præsidum suorum in diœcesim Modrussensem immigraverant, & prorsus obliti sollemnis sacramenti, quo se Deo divinoque famulatui devoverant, negotiis sæcularibus se immiscebant; neque verebantur ad servilia ministeria seipsos abjicere: id quod tum ipsis, religiosæque professioni summo dedecori, tum populis illarum partium magnæ offensioni erat. Horum opera Præfecti atque administri Comitis Nicolai Zrinii, oppidis ac territoriis Vinodoli & Buccari præpositi, ad res rusticas curandas, & vectigalia Dominorum suorum exigenda per summum sacri ordinis contemptum abutebantur. Iidem vero in obeundis ministeriis sibi injunctis, neque bonis ecclesiarum, neque clericis illorum possessoribus, neque immunitati ecclesiasticæ parcebant; omniaque miscentes sacra & profana, temere audacterque sacrosancta ecclesiæ jura violabant. Cum Joannes Baptista Petri decessor, ut sacrilegis eorum conatibus obsisteret, opem regiam ac Cæsaream implorasset, Ferdinandus Imperator per suas litteras anno 1647. XII. Kalen. Decemb. imperaverat Præfecto generali totius Chrobatiæ, ut Episcopo ad coercendos puniendosque illos ecclesiastici juris violatores suam operam auxiliumque præstaret.

Ferdinandus. Non possumus tibi celare, quod nobis relatum fuerit, quosdam vagantes religiosos in diœcesim Segnien. (utpote quæ Italiæ vicinior est) absque licentia suorum superiorum venire, & mihi sub territoriis sæcularium certa officia & munera suscipere, sub quorum prætextu non modo miserum vulgum male tractent, sed & aliis scandalosam, & malam vitam agant, aliosque sacerdotes seducunt. Quoniam autem hoc nullo modo ferendum est, sed potius decentem inspectionem habere, & demonstrationem adhibere oportet, atque diœcesano seu ordinario loci, merito omnis assistentia, & auxilium præstandum. Itaque mandamus & præcipimus clementissime, ut tu ad decentem instantiam & provocationem Episcopi Segnien. vel alterius loci ipsius illi brachium sæculare, ad cohibendos & puniendos similes religiosos, in tuis tibi subjectis districtibus & territoriis, absque ulla contradictione subministres, ut & alias omnem decentem assistentiam & opem feras, ut ille in hujusmodi & tales religiosos ad qualitatem & circumstantiam facti juxta ordinarium processum procedere, atque hoc malum prout decet cohibere, & imposterum eo facilius impedire possit in hoc &c. Datum Posonii 21. Novembris anno Dom. 1646.

Huc addi possunt duæ aliæ epistolæ contra quemdam Fratrem sæcularibus & illicitis ministeriis operam dantem, altera Internuncii Apostolici apud Ferdinandum, altera ipsius Ferdinandi ad Nicolaum Zrinium.

Epistola legati apostolici ad quemdam Fratrem.

Camillus Meltius Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Capuanus, Sanctissimi in Christo Patris & Dom. nostri, Dom. Innocentii divina providentia Papæ Decimi, ac ejusdem S. Sedis Apostolicæ apud Sacr. Cæsar. Majestatem Ferdinandi tertii in Imperatorem electi, nec non per Germaniam, Hungariam, Bohemiam, Austriam, Styriam, Carynthiam, Croatiam, Carnioliam, Goritiam, universumque Imperii Romani districtum, cum facultate legati de latere nuntius. Noveritis, qualiter ex relatione multorum fide dignorum, nec non ex scripturis in actis nostris exhibitis ad notitiam nostram pervenit, qualiter tu Fr. Francisce Cosmi de Moleamo ordinis Min. Conventualium S. Francisci transmissus olim ab Italia in partes superiores Hungariæ, ut ibidem propagandæ fidei catholicæ operam dares, non solum missionem tuam non adimplevisti, verum etiam refrigescente charitate, & mutato spiritu, cœpisti adhærere Domino Comiti Nicolao a Zrinio, ejusque res temporales, præsertim in partibus maritimis Modrussien. diœcesis administrare, & postmodum in toto præmissi Comitis dominio generalem præfectum bonorum agere, ea tamen irreverentia adversus Episcopum ordinarium illius territorii, nec non ea sævitia adversus eos homines præsertim pauperes & subditos, atque eo contemptu & usurpatione adversus personas & bona ecclesiastica, & demum iis moribus & vitæ relaxatione, ut omnibus iis populis scandalo & formidini, nec non tuæmet ipsi religioni opprobrio esse cœperis, & a pluribus annis citra pertinaciter esse perseveres. Innotuit præterea nobis, qualiter ob ista tua facinora non solum munere, prædicto missionis apostolicæ privatus fueris, verum etiam a Reverendiss. Patre generali tui ordinis pluries & pluries in Italiam ad tuam provinciam revocatus, cui tui ipsius superioris mandato non solum celeriter, ut debebas, non paruisti, verum etiam post multos annos parere detrectas, ita ut in apostasim jam ante plures annos incideris, nec non in eas omnes pœnas & censuras, quæ paullatim inobedientiam & apostasiam subsequuntur, adeo ut pro apostata & insordescente haberi, & tanquam talis tractari, & puniri merearis. Nos qui ex debito nostri officii mederi hujuscemodi malis, quantum fieri potest, tenemur, & volumus, tecum mitius agentes quam par esset vigore præsentium denuntiamus, præcipimus, & notificamus, qualiter infra decem dies ab intimatione, seu notificatione præsentis præcepti inchoandos ut infra sub excommunicationis latæ sententiæ, ipso facto incurrendæ, nec non stricti carceris, & aliis canonicis pœnis debeas omnino discedere a prædicto servitio, nec non a quacunque alia simili occupatione temporali, & incontinenti, absque ulla mora te transferre in Italiam, & ad tuam provinciam, ibidem facturus, & adimpleturus quæcunque P. Generalis tui ordinis & tui superiores jusserint, & ordinaverint. Quod si fortasse de hoc ipso præcepto gravatum te senseris, concedimus tibi ut firma dicta præfixione termini, nec non comminatione, & in cura pœnarum, tam

spi-

spiritualium, quam temporalium possis, antequam te transferas in Italiam, comparere personaliter Viennæ coram nobis & nostro tribunali nuntiaturæ redditurus rationem de omnibus tuis gestis, & recepturus omne & quodcunque complementum justitiæ. Volumus autem, & mandamus, ut copiæ præsentis præcepti affigantur in valvis ecclesiæ loci, in quo vel plurimum morari consuevisti, nec non in valvis ecclesiarum locorum propinquiorum saltem duorum, & hoc ad effectum, ut non solum præmissa omnia innotescant toti illi populo qui scandalum tam grave passus est, verum etiam ad effectum, ut prædicta notificatio & publicatio te afficiat, & tibi præjudicet tum ricursum supradictarum pœnarum omnium, perinde ac si præsentes litteræ fuissent tibi personaliter præsentatæ, & notificatæ. Volumus nihilominus quod fiat omnis conveniens diligentia, ut prædicta notificatio fieri possit, ut moris est personaliter, & per actualem præsentationem copiæ hujus præcepti in manibus tuis. Confidimus in Dei bonitate, quod adhuc remaneat apud te tantus ejusdem Dei timor, ut statim non detrectes parere hisce nostris mandatis, uti apostolicis, & ad hunc effectum tibi spiritum resipiscentiæ & intellectus ab eodem bonorum omnium largitore, paterno & christiano affectu deprecamur, & expostulamus. Datæ Posonii 16. Novemb. 1646.

Ferdinandi Imp. epist. duæ ad Nicolaum Zrinium.

Ferdinandus &c. Spectabilis & magnifice fidelis nobis dilecte. Ex querulosa fidelis nostri Rev. Petri Marianii, electi Episcopi Segnien. & Modrusien. expositione intelleximus, esse certum religiosum ordinis Minorum Conventualium S. Francisci, qui relicta vocatione & missione sua, ac suscepto in bonis nostris maritimis provisoratus officio, decimas vini & frumenti pro dicto Episcopo collectas, vi & irruptione in domos ecclesiasticas facta, armatis multorum manibus pro se occupasset, ac non solum ipse sese a jurisdictione Episcopi totaliter subtraxisset, verum etiam omnem reum ab obedientia & recognitione ejusdem arceret, & inhiberet, iis vero qui obedientiam præstitissent, per eum expulsis, ipsorum bona ecclesiastica confiscari, immo partim etiam divendi fecisses: ex templo quodam eleemosyna per clerum variis in partibus collecta restaurato, officinam salis effici, compleri que non sine loci prophanatione curasses; præfato porro Episcopo & Vicario ejusdem ad nulla jurisdictionis suæ loca, neque ad templum ingredi liceret, pluresque ejusmodi inconvenientiæ non solum in læsione jurisdictionis ejusdem Episcopi, sed etiam auctoritatis nostræ regiæ præjudicium, cum publico scandalo, & oppressione miseræ plebis, ac animarum periculo & jactura, antea nunquam audita committerentur; supplicando Majestati nostræ, sibi circa præmissa de opportuno remedio gratiose provideri. Cujus indemnitati, & jurisdictioni ecclesiasticæ, tum etiam auctoritati nostræ regiæ, consultum esse volentes, Fidelitatem tuam benigne hortamur, serio mandantes, quatenus præfatum religiosum, qui rebus sæcularibus sese animi fere ... atque externa officia suscipere non est veritus, inde evocare, & Episcopum sua jurisdictione libere uti, neque deinceps turbari permittere, curareque velis, ac debeas. Ut ubique in bonis tuis ipsi ab omnibus debita obedientia præstetur, decimæ ac bona ecclesiastica ablata restituantur, aliaque rectificentur, quo sic prælibatus Episcopus animarum saluti invigilare, & functionibus suis ecclesiasticis absque impedimento & difficultate incumbere possit, ac valeat. Gratiam nostram tibi in reliquo clementer propensi maneret. Datum in civitate nostra Vienna die 27. Novembris 1647.

Anno 1652. alteras litteras dedit ad eumdem Nicolaum Zrinium potentissimum in illis locis Dynastam, cique mandavit ut Petro Mariano adversus perturbatores jurisdictionis episcopalis, raptoresque bonorum ecclesiasticorum auxilio esset. Datæ sunt eodem ac superiores ad Senienses anno, & die.

Ferdinandus Imperator Nicolao Zrinio.

Innotuit pridem Majestati nostræ, qualiter a pluribus hinc annis, in partibus maritimis regni nostri Croatiæ, diœcesi Modrusien. in spiritualibus subjectis, turbatio & persecutio certa, præsertim in districtu Vinodol, contra res & bona ecclesiastica, ipsasque spirituales personas, earumque mobilia & substantiam cum malo exemplo & dedecore ibidem christianæ religionis ad hodiernum usque diem perduret; illudque potissimum hinc originem habere traxisseque ab initio, quod spirituales personæ, quæ se divinis initio Sacerdotii sui servitiis dedicarunt, obliti muneris sui, se in procurationes & provisionatus sæcularium rerum contra illorum immediatam professionem, sacrosque Canones immiscent. Quæ inconvenientia magno a nobis sæpius percepta dolore, & admiratione, ne deinceps ullatenus a christianis & nostris auribus audiatur; præsenti nostra, alioqui integra in te voluntate commonefaciendum te serio, & intimandum tibi duximus, illud omnino a te præstari volentes, quod christianum hominem, quem te esse profiteris, deceat, conveniatque, ut inter alia cum fideli nostro Petro Mariani Episcopo Segnien. & Modrussien. ac Consiliario nostro, habeas intelligentiam mutuam; quatenus Episcopus ipse auxilio tuo ac assistentia fretus, ubi ab eodem requisitus fueris, sontes castigare, ecclesias suas, & reliqua, quæ officium suum concernunt, rite ordinare firmareque valeat atque possit. Hæc uti nobis grata, & apud Deum & homines meritoria sunt, sic Majestatis nostræ gratiam & clementiam demereberis. Dat. in castro nostro Luximburg. 18. Maji 1652.

Ergo Petrus, qui ex primis Ferdinandi litteris ad Nicolaum Zrinium ad Episcopatum Seniensem & Modruss. electus fuisse videtur eodem anno ac Andreas de Franciscis, suscepto utroque Episcopatu, ad Modrussensem primas cogitationes curasque convertit; eamque diœcesim perlustrare statuit, quæ plurimis incommodis laborare, opportunisque remediis indigere videbatur. Itaque diœcesis lustrandæ initium fecit ab ecclesia & oppido Buccarensi, quo pervenit sub initium anni 1653. Acta visitationis episcopalis in tabulis referri jussit; quarum initium est hujusmodi.

Decreta Petri Ep. Buccari constituta.

Nos Petrus Mariani Dei & Ap. Sedis gratia Episc. Segnien. & Modrusien. ac S. C. Reg. Majestatis Consiliarius. Postquam nos ad Dei gloriam decrevimus ob graves necessitates, & juxta nostram episcopalem obligationem, instituere visitationem nostræ Modrusien. diœcesis; pervenimus cum divino auxilio in castrum Buccari die 25. Januarii An. Dom. 1653. ac inter alias plurimas necessitates statuimus in perpetuum, ac omnino decrevimus non solum ut Episcopus, sed etiam tamquam Sedis Apostolicæ visitator delegatus, quod debeant hæc sequentia in ecclesia S. Andreæ Buccarensi teneri, & observari.

Primo visis per nos universis proventibus nostrorum Buccarensium Sacerdotum, comperimus eos

eos non posse tot hic vivere, quot ad præsens inventi sunt, cum mala satis ratione vestitos, & pauperes, ac in tanto numero non necessarios, neque aliquod ornamentum ex hac paupere multitudine Sanctæ Matri Ecclesiæ pervenire; decernimus proinde, sicut & decrevimus, quatenus abhinc in posterum non sint plures presbyteri portionati in hac ecclesia prædicta, nisi tantum quinque, ex quibus quinque unus ratione suæ portionis obligabitur scholam diligenter docere; alter ex reliquis tribus, præter parochum, obligatus erit ratione suæ portionis sacristanus esse, qui ad hoc per Episcopum & Capitulum destinabitur, uti & magister.

His adde alia decreta tum Buccari, tum in aliis ejusdem diœcesis locis facta, quibus aut jubentur, aut prohibentur ea, quæ disciplinæ reique ecclesiasticæ & christianæ vel prosunt, vel obsunt: vetat scilicet augeri numerum Presbyterorum pensione gaudentium, quem ipse in singulis locis definierat; jubet legitimis suffragiis electos, per Vicarium, seu Primicerium Ecclesiæ Modrussensis in possessionem induci sui quemque Sacerdotii; potestatem permittit Canonicis commendandi quidem Episcopo, non vero nominandi eos, quos ad suum collegium aggregari cuperent. Multa præterea decrevit de distributione decimarum, de patrimonio clericorum, de administratione bonorum ecclesiæ, de piis obligationibus adimplendis, de Sacrosancto Viatico ad ægrotos deferendo, de vestitu & ornatu ecclesiastico intra templum, extraque adhibendo, de ratione rituque sacrarum supplicationum, de loco idoneo condendis cœmeteriis; jussit Salutationis Angelicæ signum dari mane, meridie, & vespere, ex universalis ecclesiæ consuetudine, quæ quibusdam in locis exsoleverat; itemque sub horam primam noctis tintinnabulum pulsari, quo admonita plebs christiana preces offerret Deo pro expiatione animarum, quæ ob labes in hac vita contractas igne purgantur; vetuit mercede conduci, qui se inter publicas supplicationes flagellis cæderent; pecuniæ quod insumi solebat in quædam prandia statis anni diebus præbenda presbyteris & clericis, in subsidium pauperum convertit. Magistris scholarum quod satis esset stipendii assignavit, simulque iisdem methodum rationemque pueros latinis litteris erudiendi tradidit. Decori domus Dei, & festorum dierum sanctitati consuluit; templa collabentia refecit, ecclesiis vestes sacerdotales, argenteos calices, sacram cujusque generis supellectilem donavit. Denique pravas consuetudines, quæ irrepserant, abolevit, cleri populique mores ad honestam piamque vivendi rationem revocavit; & multa egregie constituit, quæ vel ad salutem & commodum plebis christianæ, vel ad splendorem ac dignitatem cultus divini pertinebant. Quæ vero sanciverat, ac decreverat, ab Archiepiscopo & Primate Strigoniensi confirmanda curavit.

Archiep. Strigonien. acta & decreta visitationis Modrussensis confirmavit.

Nos Georgius Lippai de Zombor miser. divina Archiep. Strigonien. locique ejusdem Comes perpetuus, Primas Reg. Ung. legatus natus, summus Secretarius, & Cancellarius, ac Sac. Cæsareæ, Regiæque Majestatis intimus Consiliarius. Damus pro memoria tenore præsentium significantes, ad quos pertinent, universis, qualiter Rev. in Christo Pater D. Petrus Marianus Episcopus Segnien. & Modrussen. ac Sac. Cæs. Reg. Majestatis Consiliarius coram nobis personaliter constitutus, pro zelo & pietate sua erga res ecclesiasticas & divinam gloriam in sua Modrussen. diœcesi promovendas, cultumque divini numinis, & ecclesiasticam disciplinam in eadem diœcesi augendam, humiliter, instanterque a nobis, velut a Primate suo postulaverit, & expetiverit, quatenus pro majori auctoritate, & firmitate, ad revidendam & examinandam certam visitationem suam Buccari de anno Dom. 1653. per eumdem factam, & ex ea subsecutas constitutiones, complures Rev. Episcopos, aliosque doctos & religiosos viros de gremio hujus primatiæ nostræ ordinare & destinare dignaremur. Quarum quidem constitutionum, & decretorum de verbo ad verbum tenor hujusmodi sequitur. Nos Petrus Marianus &c.

Unde suis justis non solum, verum etiam piis, & laudabilibus ejusmodi petitionibus ipsius Rev. Episcopi merito inclinati, certos Rev. Episcopos nostros, aliosque religiosos viros doctosque, sacrorum Canonum, municipalium Ung. legum & bonarum consuetudinum inter ecclesiasticos nostros, & in hac primatia degentes, peritos eo libentius ad examinandam supra nominatam visitationem, & ex ea subsecutas constitutiones ac decreta, ordinandos & destinandos duximus, eo magis, quod jampridem nos diœcesis illius spirituales necessitates, & reformatio illius cleri, per fidos & zelantes viros, tum etiam propria nostra experientia, ante multos hinc annos monuerunt. Proinde nos a præcitatis Rev. Episcopis, & religiosis viris a nobis ad hujusmodi visitationem & constitutiones revidendas destinatis, de earum constitutionum ad Sacros Canones, ad domesticarum legum, ac consuetudinum, bonorumque morum & disciplinæ ecclesiasticæ, necessitatemque illius diœcesis conformitate sufficienter instructi, atque informati, uti in eorumdem recognitionibus, & attestationibus patet; eadem decreta, & constitutiones universas & singulas, earumque contenta non solum Buccari, sed & in aliis locis, & oppidis Modrussensis Ecclesiæ proportionaliter & his majori in parte conformiter, per eumdem Rev. Episcopum ordinata, signanter autem in Grobnik, Hrilin, Drivenik, Belgrad, Grisane, Brebir, & Lechenize, nostro primatiali, & legati naturalis auctoritate approbamus, ratificamus, & confirmamus; mandantes omnibus & singulis cujuscumque status & conditionis, videlicet tam ecclesiasticis, quam sæcularibus personis ibidem existentibus, modernis & futuris; quatenus amodo in posterum vos prænominatis statutis & constitutionibus per omnia conformare, & accommodare debeatis, & teneamini; serio quoque præcipientes Rev. Episcopo illius loci Modrussen. ordinario, moderno, & futuris, quatenus sibi in prædictis omnibus & singulis, tam a suo clero, quam ab aliis, debite, ut oportet, obedire & satisfieri cum executione prædictorum satagat & procuret; in detrectatores & inobedientes censuris ecclesiasticis, & aliis pœnis, ac etiam privatione beneficiorum, si opus fuerit, procedendo. Dat. Posonii, die 5. Julii an. Dom. 1655.

Qui visitationem Mariani examinarunt, laudarunt, approbarunt,

Paullus Hoffan. el. Ep. Quinqueecclesien.

Thomas Palfi el. Ep. Chanad. Gen. Vic. Strigon.

Matthias Tarniez Episcopus Vaciensis.

Fr. Paullus Ivanovich ord. S. Paulli primi Eremitæ Minister.

Fr. Martinus Boschovich ejusdem ord. Vic. Gen.

Thomas Jazbrinus Soc. Jesu.

Romæ

Romæ accusatur. Romæ accusatus fuit apud Sacram Congregationem, quod usum linguæ Illyricæ, sive Slavonicæ ab sacris arcere, proscribere, & omnino abrogare vellet; ob eamque caussam reprehensus est, admonitusque, ut a veteri consuetudine movenda, rebusque novandis abstineret. Hanc accusationem egregie diluit, & nihil aliud sibi propositum fuisse declaravit, nisi ut clerici & presbyteri cum Illyrico sermone studium etiam, cognitionemque linguæ latinæ maxime necessariam ecclesiæ & diœcesi Seniensi, conjungerent. Hæc ille in suis litteris ad Cardinalem Præsidem Sacræ Congregationis.

Eminentissime & Reverendissime Domine Domine & Patrone Colendissime.

Ejus epistola ad Card. Præsidem Sac. Congreg. *Litteras Eminentiæ Vestræ datas ab urbe die 14. Aprilis currentis anni, nunc primum die 30. Augusti mihi exhibitas cum summa reverentia & veneratione accepi; ita ille vir bonus, qui personam meam apud Em. Vestram, & apud istam Sacram Congregationem detulerat, quasi ego usum Illyricæ linguæ tollere & abrogare de facto intenderim, exhibere mandata Em. Vestræ aliquot mensibus hic apud se detenta vel timore male narratæ rei, vel alia sibi consueta prærogatione ductus, retardavit. Profiteor igitur sincere & candide coram Em. Vestra & ista Sacra Congregatione, me nunquam intentionem hujusmodi tollendorum nimirum Illyricorum exercitiorum aut habuisse, aut habere; illud vero non inficior me horum meorumque Sacerdotum ruditate & suprema litterarum inscitia, qua laborant, inductum, ut scholas parvulorum latinas in singulis parochiis erigerem, quatenus hoc adjumento deinceps possint tantisper ad majorem rerum spiritualium cognitionem hi rudes, & omni cognitione divinarum rerum privati Sacerdotes & populi, ad Dei & ecclesiæ gloriam, propriamque salutem assurgere. Non incongrue autem, quantum mihi quidem videtur, existimavi & latinam linguam & Illyricam, earumque exercitia simul in iisdem hominibus & ecclesiis stare, & se mutuo compati posse; nam & in hac ipsa civitate Fluminensi, ex qua scribo, olim mea memoria, omnes Sacerdotes Illyricis solum, & vix aliis exercitiis utebantur; nunc utrisque adeo laudate & gloriose excellunt, ut & Illyrici, & simul sint Latini; ipsaque Illyrica exercitia prorsus musice, & ad concentum numerose decantent, cum gloria gentis, & civitatis ornamento. Accedunt & hæ summæ sequentes causæ, quæ necessariam in ecclesiasticis reddunt latinæ linguæ cognitionem in his partibus Hungariæ subjectis; quod nimirum generalibus in diætis ecclesiastici viri, & mea ipsa diœcesis locum & vocem habeat; quod jus, & religionis catholicæ ob votorum augmentum utilitas, sine latinæ aliqua linguæ notitia per meos retineri, & conservari nulla via aut modo potest. In comitiis enim illis publicis quotquot comparent ecclesiastici, tot viros doctissimos & sapientia claros est censere, non hos hujusmodi, quales hactenus fuerunt, non solum re, sed & loquela carentes, agricolis potius habitu corporis pares, non Sacerdotibus similes. Alterum est, quod mea quoque diœcesis sigillum, fidem dignitatis apud nos vocatum recentibus comitiis a regia Majestate & regno obtinuerit, quo per veterem totius Sac. Coronæ, ab ipsis sanctissimis regibus derivatam consuetudinem, potissimæ juridicarum litterarum scripturæ, & acta secularium magnatum, & nobilitatis, non alia, quam latina lingua scripta firmentur, & per ecclesiasticos ipsos expediantur; quæ latinitatis si absit cognitio, necesse est tam decoro, imo etiam suo tempore, & circumstantiis utili privilegio meam ecclesiam privari. Ulterius, si quod Deus avertat, pars hæretica Hungariæ aliquando in tantum prævaleret, ut liberum exercitium eorum irreligionis etiam in Sclavonia, & Croatia, quod in publicis comitiis toties, & non adeo pridem tentarunt, concedi deberet; necessum naturali modo esset hanc meam omni ex parte rudem diœcesim, quasi uno quodam ictu, momento temporis in catholica fide concidere & interire; nemine doctrina aliqua sacrarum litterarum, vel ejus notitia resistente. Cujus contrarium prorsus est in universa Hungaria, & hic mihi vicina sub alio prælato Sclavonia: quibus in locis non solum prælati & Capitula, sed etiam parochi & capellani optimarum litterarum Philosophiæ & Theologiæ sunt passim periti, & in sacris concionibus, aliisque exercitiis spiritualibus apprime experti, ut quasi videre sit tot sapientes, quot Presbyteros, & quot Canonicos tot Doctores. Mea vero diœcesis unica ex omnibus totius regni in obscuro litterarum, & tenebris obruta, ac sopita propter ignorantiam errorum matrem, meo summo dolore & afflictione delitescit, in qua per hujusmodi Sacerdotes & parochos pure Illyricos sacræ conciones & exhortationes nec fieri possunt ob inscitiam, nec ad præsens fiunt; sed neque ex talibus ulli ad sacras confessiones audiendas recte, uti oportet, assumi, nisi propter summam necessitatem valent; exemplo claro, quod non multos ante hinc annos, certus in mea diœcesi a 60. annis parochus inventus fuerit absolutionis formulam nescisse, quanto minus competenti modo pœnitentis substantiam, & confessionem discernere. Latinitas porro adeo communis, & in tantum diffusa toto Hungariæ regno existit, ut eam non solum majores, & Doctores, viri ecclesiastici & seculares, verum etiam ipsi passim mechanici callere visantur; quanto magis illa his quoque in nostris locis Presbyteris & ecclesiasticis convenientior, & necessaria est, Em. Vestræ, & aliis Em. Patribus dijudicandum relinquo. In eo etiam atque etiam instanter supplicans Eminentiis Vestris, ut quando majus aliquod Illyricum opus typo committere intendunt, reddamur prius nos residentes Episcopi de eo certiores, qui nostrarum ecclesiarum necessitates & vulnera manu palpamus; fit enim alias, ut per aliquorum suggestiones (novit Deus ad quos illorum particulares fines, forte etiam promotiones) talia suggerantur, quæ ærarium Sacræ Congregationis non modice minuunt, paucum autem, vel nullum in rebus spiritualibus efficiunt fructum; supponendum enim certo est Sacerdotes Illyricos raros, vel vix aliquos sibi hujusmodi librorum lectionibus & exercitationibus dare, quia hi nunquam assuerunt discere, nec habitum discendi habent; utpote qui post assecutionem simplicis lecturæ Breviarii, & Missalis, totos se agriculturæ, vinetis, & hujusmodi aliis rebus dederunt. Hæc habui, quæ ad gratiosum præceptum Em. Vestræ quam obsequiose & humiliter referrem, exoptans a Summo Deo Em. Vestræ omnem felicitatem. Datum Flumine S. Viti die 5. Septembris 1654.*

Eminentiæ Vestræ humillimus & devotissimus servus Petrus Mariani Episcopus Segnien. & Modrusien.

In decreto quodam Ferdinandi III. Joannem Salix

Joannes Salix titulo tenus Ep. Corbaviæ.

Salix Episcopum Corbaviensem anno 1655. nominatum invenio; sed si quis fuit, titulo tenus Episcopus fuit; & Corbaviam adhuc Turcæ barbarica servitute oppressam tenebant. Præterea sedes episcopalis Corbaviensis abhinc multas ætates Modrussam migraverat, ac deinde ipsemet Episcopatus Modrussensis cum Seniensi conjunctus fuit.

Basilica Tersactana amplificatur.

Cum Basilica Tersactana angustior esset, quam pro multitudine accolarum, atque advenarum, voti ac religionis caussa ad venerandam exorandamque Virginem Deiparam confluentium, ære sumptuque Nicolai Comitis Frangipanii, eidem ad aquilonem pars altera adjecta est; in cujus fundamenta primum lapidem sacris precationibus initiatum sollemni ritu demisit *Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Petrus Mariani Episcopus Segniensis, & Modrussiensis*, ut docet P. Clarus Pasconus ord. Min. S. Francisci in eo libro, qui inscribitur: *Triumphus coronatæ Reginæ Tersactensis &c.* Sed cum asserat primum lapidem huic ædificio suppositum fuisse anno 1644. IX. Kal. Septembris, id non congruit cum Episcopatu Petri Mariani, sed referri oportet ad Joannem Baptistam Agalich, qui ab anno hujus sæculi decimo septimo usque ad quadragesimum nonum Ecclesiæ Seniensis gubernacula tenuit.

Mors Petri Ep. ac sepulcrum in basilica S. Mariæ Tersactanæ.

Anno post susceptum Episcopatum decimo quinto, æræ vulgaris 1665. in patria apud Flumen S. Viti diem obiit supremum; delatus est ad Basilicam Tersactanam, atque ibidem conditus est ante aram D. Petri, prope sepulcrum Joannis Baptistæ Agalich proximi sui decessoris. Inscriptio sepulcralis hisce versiculis continetur.

Petri scire viam forsan cupis, o pie lector!
en tibi scissura saxea rite notat.
Te duce lustrabo loca plena silentibus umbris:
attonitum reddit cælica turba Patrem.
Una est cunctorum prima, & genialis origo:
sola potest mentes demeruisse probas.
Moribus, & vita decus Marianus abivit
ad sedis æternæ & regna beata poli.
Rubini Marianus habet, nomenque sacratæ
jaspidis ex opere, ac actibus ipse tenet.
At si plura cupis scire, hinc tibi lucida dicto
nomina: scala, via, & porta secura poli est.
Unus voce, habituque fuit, per singula nobis
susceptus, Patriæ gloria, laus, & honor.
Obiit Anno
ALMa DIes VItæ nItet, I ergo Petre, qVIesCe.
die 30. Julii.

JOANNES VII. EP. SENIENSIS XLIX. & Modrussensis XVI.

Huic patria Buccarum fuit, cognomen Szmolianovich. Græcii apud Patres Societatis Jesu Philosophiæ ac Theologiæ operam dedit. Reversus in patriam cum esset, sua illi virtus & doctrina singularis favorem & gratiam Nicolai Comitis Zrinii conciliavit, qui eum domestico sacello præposuit. Deinde cooptatus est in collegium Canonicorum Buccarensium, nec multis post annis titulum munusque Archidiaconi Modrussensis accepit. Ad Episcopatum hujus & Seniensis Ecclesiæ obtinendum gratiosa commendatio Comitum Zriniorum illi plurimum valuit apud Leopoldum Imperatorem, qui anno 1665. Joannem ob egregias virtutes, quibus præditum esse ex illustrium virorum testimonio cognoverat, dignum censuit, cui Episcopatum utrumque conferret. Diploma Cæsareum collati eidem Sacerdotii sane honorificum extat in hæc verba.

Joannes Ep. nominatus a Leopoldo Imp. diplomate perquam honorifico.

Nos Leopoldus Dei gratia electus Rom. Imp. &c. Memoriæ commendamus tenore præsentium significantes quibus expedit universis, quod nos tum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillimam supplicationem nostræ factam Majestati, tum vero inducti meritis, & virtutibus, morumque & vitæ honestate, nec non ceteris laudabilibus animi dotibus fidelis nostri honorabilis Joannis Szomoglianovich, Archidiaconi Modrusiensis, quibus ipsum divinitus præditum esse ex fide dignorum fidelium nostrorum relatione cognovimus, Episcopatum Segniensem, & Modrusiensem, nunc per mortem & decessum Reverendi quondam Petri Mariani ejusdem Episcopatus ultimi meri ac legitimi possessoris, de jure & de facto vacantem, auctoritate jurispatronatus nostri regii, quod generaliter in omnibus ecclesiis regni nostri Ungariæ, partiumque eidem annexarum, adinstar dictorum quondam Ungariæ regum prædecessorum nostrorum felicissimæ reminiscentiæ, optimo jure habere dignoscimus; simul cum omnibus castris, castellis, oppidis, villis, possessionibus, prædiis, portionibus, & aliis cunctis pertinentiis, ubivis, & in quibuscumque annotati regni nostri Ungariæ, partiumque eidem annexarum Comitatibus, habitis & existentibus, quocumque nominis vocabulo vocitatis, ad eumdem Episcopatum Segnien. & Modrusien. de jure & ab antiquo spectantibus, & pertinere debentibus; nec non cum omnibus ejusdem juribus, honoribus, libertatibus, prærogativis, fructibus, reditibus, obventionibus, & emolumentis quibuslibet, eidem Joanni Szomogl. dandum & conferendum duximus: immo damus & conferimus præsentium per vigorem. Quocirca vobis &c. secus non facturi &c. Dat. in civit. nostra Viennæ Austriæ 9. Septembris 1665.

Cæsaream nominationem biennio post Clemens IX. approbavit, ut docent tabulæ consistoriales. *1667. 22. Augusti providit Ecclesiæ Segnien. & Modrusien. quæ non semel unitæ eidem personæ delatæ reperiuntur, vacantibus per obitum Petri Mariani, de persona Dom. Joannis Zmolianovich, data videlicet in titulum Segniensi, ad quam Cæsar videtur habere jus nominandi; Modrusien. vero, quæ creditur liberæ collationis, in administrationem, juxta dec. Sacr. Congregationis consistorialis;* de quo quidem decreto infra in Martino Braicovichio Episcopo. Annos fere decem utramque ecclesiam præclare gubernavit, e vita sublatus anno 1677. & sepultus in Basilica Tersactana, apud duos proximos decessores Episcopos; qua in basilica aram S. Ursulæ virginis & martyris marmore pulcherrime cælato convestivit, ornavitque.

FRANCISCUS EP. SENIENSIS electus.

In locum Joannis Leopoldus Imperator nominavit Franciscum Ciculinum patria Fluminensem, Præpositum ecclesiæ opulentissimæ S. Martini apud Vindisgratium, præstantis ingenii & doctrinæ virum. Sed litteræ legati pontificii apud Cæsarem Romam delatæ, quæ Francisco non admodum favebant, impedimento fuerunt, quo minus pontificiam approbationem impetraret. Itaque cum nomen Episcopi electi tres annos gessisset, Scepiensis Archiepiscopatus

titulum ab eodem Imperatore accepit. Obiit in patria, illatus in Basilicam Tersactanam, ibidem sepulcrum obtinuit apud Petrum Marianum sine ulla inscriptione.

HYACINTHUS EP. SENIENSIS L. & Modrussensis XVII.

Natus est Cathari, atque aggregatus ad præclarissimam PP. Prædicatorum familiam, ad normam illius sanctissimi instituti vitam exegit; nec doctrinæ magis, quam virtutum splendore claruit. *Fecit missiones in Hungaria*, ut in quadam scheda notatum invenio, *cujus fama zeli motus Cæsar illum nominavit*, cum annum ageret sexagesimum, eique Episcopatum Seniensem detulit; delatum Innocentius XI. confirmavit, simulque Modrussensem eidem tradidit. 1681. 13. *Januarii providit Ecclesiæ Segnien. ad nominationem Cæsaris, vacanti per obitum Joannis Smolianovich, de persona Hyacinthi Dimitri ord. Prædic. committendo ei in administrationem Ecclesiam Modrusiensem, eidem Ecclesiæ Segnien. canonice unitam, quæ est liberæ collationis Sedis Apostolicæ, & opportunitate residendi caret, juxta decretum alias in Congregatione rerum consistorialium factum*. Ex tab. consist.

Hujus querimoniis & precibus impulsus Leopoldus Imperator augustali diplomate edixit, ut quicumque decimarum solvendarum lege tenerentur, eas Episcopo & Ecclesiæ Seniensi, seclusa omni fraude & calliditate, integras, nullaque ex parte diminutas persolverent. Rectoribus vero ac Præfectis regni Chrobatiæ imperavit, ut ad eas exigendas Episcopo quidquid opus haberet, posceretque auxilii, præstarent.

Hujus rogatu Leopoldus Imperator decimas sine fraude ac diminutione solvi jubet augustali diplomate.

Leopoldus fidelibus nostris universis & singulis Dom. prælatis, baronibus, magistratibus supremis, & vicecomitibus, judicibus, nobilibus quorumcumque Comitatuum, pariter & vicegeneralibus, capitaneis, ac officialibus quorumcumque confiniorum, & præsidiorum nostrorum, prout & civitatum, oppidorum, & villarum, & pagorum consulibus, judicibus, & rectoribus, aliisque cujuscumque status, conditionis, ordinis, & nationis regnorum nostrorum Croatiæ, Dalmatiæ, & Sclavoniæ incolis, ubicumque in iisdem regnis & sub jurisdictione nostra existentibus, ac reperiendis, & cum præsentibus requirendis salutem & gratiam. Conquestus est Majestati nostræ fidelis noster Rev. Hyacinthus Dimetri Segniensis & Modrussiensis Ecclesiarum Episcopus; quod licet in præstandis de vino, & frumento, aliisque rebus decimari solitis, decimis juxta bonum, justum, ac ubique tum in regno Hungariæ, tum in partibus eidem annexis, practicatum ordinem, vi etiam publicarum regni constitutionum, nullus incolarum dandis decimis obnoxius, de hujusmodi rebus, priusquam justam ex iisdem provenientem decimam proprietariis decimarum Dominis præstiterit, divendere aut alio quocumque modo distrahere quicquam possit; verum res hujusmodi ante omnia ipsis proprietariis decimarum Dominis, vel eorum hominibus ad id deputandis quovis sub juramento corporali in quantitate declarare, immo oculate demonstrare teneatur; nihilominus essent nonnulli, qui non expectatis decimatoribus, absque scitu & annuentia proprietariorum Dominorum decimarum, non solum fruges e campo inferre, sed eas, prout & vinum, aliasque res decimandas pro libito suo divendere, distrahere, se vero a justa & suo juramento specificanda rerum declaratione abstrahere, ad domosque, & cellaria pro investiganda rei veritate decimatores nequaquam admittere præsumant, gravi Episcopi querelantis, & prædictarum ecclesiarum suarum damno, ac præjudicio manifesto; supplicando Majestati nostræ humiliter, quatenus eidem circa præmissa de opportuno remedio providere dignaremur. Cujus justa & legitima petitione nos clementissime inclinati, siquidem alias etiam nobis veluti summo ecclesiarum Dei in præcitatis regnis nostris protectori, bonorum, juriumque ecclesiasticorum, & proventuum tuitio competeret . . . . idcirco universis quibus expedit, supra hisce serio committimus & mandamus, potissimum iis, qui dandis decimis obnoxii essent, quatenus non solum justas decimas annotato Episcopo, & proprietario decimarum Domino ex omnibus rebus decimari solitis exacte dare & præstare, verum etiam juxta constitutiones regni, & alibi practicatum usum, decimatores ad id ordinatos, ad domos & cellaria admittere, sincereque coram illis vini & frumenti, rerumque decimandarum quantitatem & qualitatem fateri, oculateque demonstrare velint atque debeant, nullo autem pacto frumentum vel vinum, aut res quascumque decimandas, prius quam prævio modo decimas non præstiterint, divendere, aut alio quocumque modo distrahere, vel in exigendis, & præstandis decimis, prævioque procedendi modo sese opponere præsumant; alioquin contra contumaces, dum auxilio vestro, supranominati prælati, barones, magnates supremi, vel vicecomites, generales, aliique officiales nostri, & magistratuum quorumcumque, dictus Episcopus indiguerit, & per præsentes desuper requisiti fueritis, semper eidem assistentia præsto adesse, & ad exactam decimarum solutionem ejusmodi contumaces compellere modis omnibus debeatis & teneamini; secus non facturi. Præsentibus perlectis exhibenti restitutis. Dat. in civitate nostra Viennæ Austriæ die 21. mensis Octob. an. Dom. 1682. regnorum nostrorum, Romani 24. Ungariæ & reliquorum 27. Bohemiæ vero anno 26.

Præfecti Zriniorum bonis ac juribus ecclesiasticis infesti.

Plurimum negotii facessere solebant Episcopis Seniensibus & Modrussensibus magistratus & præfecti Comitum Zriniorum, quorum iniquitas & avaritia, decimis prædiisque ecclesiasticis interversis, magna detrimenta utrique ecclesiæ attulerat. Anno 1683. utraque ecclesia illorum superbo avaroque dominatu exempta, tandem ab hujusmodi vexatione, metuque graviorum damnorum respiravit. Plerique & potentiores Dynastæ regni Hungarici contra Cæsarem conjuraverunt; cujus conjurationis indicia patefacta cum essent, comprehensi Zrinius, Nadatus, Christophorus Frangipanius ante alios, manifestoque crimine convicti, securi percussi sunt, & bona eorum publicata. Quæ vero possidebant in diœcesi Seniensi & Modrussensi, fere omnia devoluta sunt in Cæsaris potestatem, sub qua ecclesiæ utrique bona ac jura sua recuperandi spes affulsit. Incidit Episcopatus Hyacinthi in ea fortunatissima tempora, cum Leopoldus sociali fœdere Polonis ac Venetis junctus, plurimas & maximas de Turcis victorias reportabat. Communis lætitiæ particeps fuit; & e prosperis præliorum eventibus uberrimos fructus percepit utraque Ecclesia Seniensis, & Modrussensis; quippe cum Corbaviam & Licham magna ex parte, aliaque finitima suarum diœceseon loca recuperaverint. Porro Hyacinthus cum an-

nos

nos fere novem ecclesiam utramque sapienter pieque administrasset, lætus rei christianæ successu e vita migravit anno 1689.

SEBASTIANUS EP. SENIENSIS LI. & Modrussensis XVIII.

Ex Istria oriundus matrem habuit sororem P. Francisci Glavinichii viri præstantissimi ex familia Franciscana rigidioris observantiæ, excellenti eruditione atque doctrina, nec minus religiosarum virtutum laude præclari, qui Virginis Tersactanæ historiam litteris ac typis mandavit. Avunculum eximia pietate ac benevolentia coluit; atque ut acrioribus stimulis ad ejus virtutes imitandas excitaretur, paterno posthabito, maternum cognomen sibi adoptavit, & *Glavinich* cognominari voluit. Seniense Sacerdotium illi collatum a Leopoldo Alexander VIII. confirmavit, ut est in tabulis consistorialibus. 1690. 8. *Maji providit Eccles. Segnien. & Modrusien. simul unitis, vacant. per obitum Dimitri de persona Sebastiani Glavinich habentis omnia &c. quoad Segniens. ad nominationem Sacr. Cæsar. Majestatis uti regis Hungariæ, quo vero ad Modrusien. liberæ dispositionis Sedis Apostolicæ*. Summa ei familiaritas fuit cum Stephano Cosmo Archiepiscopo Spalatensi, viro doctissimo & sanctissimo, quam morum similitudo, doctrina, vitæque sanctitas in utroque excellens conjunxerat; sed ne huic, quæ debent Episcopi suffraganei, submissionis atque obedientiæ officia ex jure & more antiquo præstaret, superiorum Antistitum exempla, & horum fides Metropolitæ Strigoniensi jamdudum obstricta prohibebat. Ægre quidem Cosmus ferebat ecclesias illas a Spalatensi provincia divulsas fuisse; nihil tamen conari ausus est, ut eas recuperaret, suæque Metropoli restitueret. Præstitit tamen quod poterat, atque in suis ad Sacram Congregationem litteris, quas Episcopi tertio quoque anno de statu suarum ecclesiarum scribere, ac Romam mittere solent, de duabus illis ecclesiis a Metropoli Spalatensi avulsis Patres Eminentissimos his verbis admonuit. *Segniensis Episcopus, qui modo est etiam administrator Modrussensis, licet usque ad initia hujus sæculi veterem Metropolitam suum coluerit, ut in nostræ cancellariæ, immo etiam ejusdem Ecclesiæ Segnen. actis apparet, & quod majus est, ex Bullis electionis ejusdem Episcopi; a multo tamen tempore Archiepiscopum Strigoniensem, uti Hungariæ Primatem adit, accedente politica ratione. Sed cum ista sit manifesta jurisdictionis turbatio, enitendum est apud Sedem Apostolicam, ut jus suum Ecclesiæ Spalatensi postliminio reddatur; quod & Segniensis optat ob majorem facilitatem itineris maritimi; nec ab eo fore alienum piissimum Imperatorem, ubi de rei veritate & justitia certior factus fuerit, omnino censendum est.*

Non Spalatensem, sed more decessorum Strigoniensem Metropolitam agnoscit.

Cum ad ecclesiam utramque regendam accessit, magno animi sui dolore patrimonium diminutum, libertatem ac jurisdictionem ecclesiasticam multimodis labefactatam reperit, præsertim in oppido ac territorio Buccarensi; & plurima detrimenta, quæ Comites Zrinii, eorumque Præfecti intulerant, quæque inferre pergebant vel Præsides Cæsarei locorum, vel homines privati, duobus & triginta capitibus comprehensa collegit, & exposuit, Cæsari exhibenda; ut pro sua clementia & pietate remedium afferret, remque ecclesiasticam in pristinum statum restitueret: hæc autem sunt.

Plurima detrimenta per Magistratus & Præfectos ecclesiis illata Sebastianus collegit & exposuit ad Cæsaream curiam deferenda.

Puncta gravaminum Illustrissimi ac Reverendissimi Dom. D. Sebastiani Glavinich Episcopi Segnensis & Modrussensis &c. illatorum per dominium ac fiscum Buccarensem ecclesiis, Episcopo, & clero.

Primo. Comites a Zrinio usurparunt vineas nuncupatas Dolaz & Saracmovo situatas in lateribus ecclesiæ S. Nicolai de ratione ejusdem ecclesiæ, cujus Kaderman curavit asportari tegulas dictæ ecclesiæ, & applicari arci Buccarensi.

II. Quarterium Martinschicæ spectabat de jure quæsito ad Episcopum, Episcopus vero mediante Capitulo Buccarensi officiabat Ecclesiam S. Martini, immo ad requisitionem Episcopi dominium Buccarense concedebat satellitem pro justa exactione quarterii, modo a dominio usurpatum.

III. Rota inferior molendini situata in portu Buccarensi fuit de ratione ecclesiæ B. Virg. Mariæ, quam Zrinii usurparunt: immo a personis fide dignis habetur ex tali rota purum prosiliisse sanguinem, omen Zriniani exterminii.

IV. Vineæ in Draga, quæ fuerunt Joannis ... decimam solvebant Capitulo ac Episcopo, post usurpationem vero Zrinianorum in præjuditium ecclesiæ decimæ retinentur.

V. Defunctus commissarius .... per decretum ablatum a ... ordinavit solutionem ecclesiarum Sanctorum Stephani & Jacobi, a Zriniis profanatarum & in magazinos versarum; immo affictus hospitalis ecclesiæ per tot annos retenti ascendentes ad summam ducator. 400. Venetorum.

VI. Dominus Baro ... proventus episcopales, sede episcopali vacante, sibi appropriavit ex Buccari, Grobnich, & Novi; tempore vero moræ Domini Episcopi Viennæ, se declaravit coram persona fide digna non tenere in manibus nisi D. 800. inde Dominus Episcopus condescendit acceptare intuitu facti D. 620. reviso vero computu perceptarum decimarum a suis officialibus, invenit se læsum ultra dimidium, eo quia Dominus .... percepit D. 2000. quos clementissimus Cæsar pro ædificatione alicujus episcopalis residentiæ ordinaverat, ut ex copia decreti sub A. videre est. Ideo supplicantur Domini commissarii prædictam summam, quæ est Cæsarea & applicanda ad piam causam, a Domino ... expetendam & sequestrandam.

VII. In summum spretum Episcopi, protegit Dominus ... irregularem Joannem ... & licet Dominus Matthæus ... fuisset requisitus, ut brachium vigore Generalium Cæsareorum præstaret contra dictum sacrilegum; nihilominus eum defendunt ac fovent, cum publico scandalo universorum.

VIII. Terræ circumvicinæ situatæ in Hrilin divenditæ quondam ... per defunctos Zrinios, modo vero possessæ a Michaele & Casparo ... fuerunt de ratione ecclesiæ Sanctæ Helenæ, cujus ad præsentem diem extant vestigia; & in signum dominii, licet impie usurpatæ, tribuunt annuatim dominio censum.

IX. Ecclesiam S. Nicolai sub Hrilin de mandato Zrinianorum Capitaneus Sacerdos ... curavit profanari, uti & stipitem altaris dejici, & quod plus, sacrilege salem seminare.

X. Vineæ ecclesiarum in Drevenich nunquam juri montano erant subjectæ; nunc vero omnis decimaquinta urna ab eis exigitur, quod antecedenter non dabatur, & licet supplicatum fuerit Domino commissario ... qui omnimode hoc onus tol-

tollendum compromiserat, nil tamen effectum.

XI. Sacerdotes qui de jure sunt exempti ab aggraviis sæcularibus, modo coguntur uti & alii rustici ad onera peragenda Potokam solvendo, & alia adinstar colonorum faciendo.

XII. Quidam officialis Lutheranus, cognomine .... decimam quintam urnam ex vineis ecclesiasticis in Drevenich incepit accipere, ut & ex animalibus ecclesiæ, Sacerdotum patrimonialibus vineis, super quibus, ut sacrosanctum Concilium Tridentinum requirit, sunt ad sacros ordines promoti.

XIII. Licet Sacerdotes ex Belgrad, Grixane, & aliis locis in Vinodol essent per privilegium defuncti Nicolai a Zrinio, datum 13. Julii 1612. a Potcka liberi declarati, nihilominus Dominus Baro .... pro utili suo privato & aviditate, nullo habito respectu, barbare eos coegit pendere & solvere.

XIV. Defuncti Zrinii usurparunt vineam S. Nicolai in Grixane dictam Podbacevo sub eadem ecclesia situatam; & ut hoc stabilitatem haberet, sepultus fuit in ecclesia dicta quidam Lutheranus officialis .... per quam sepulturam ecclesia polluta usque ad præsens sine tecto, ac desolata perseverat.

XV. Solita aviditate lucri Dominus Baro .... in Grixane super terris ecclesiarum novam impositionem per modum monopolii ad summam L. 145. 3 $\frac{1}{2}$ imposuit, & ad exactionem officiales constringit ac adigit.

XVI. Idem Dominus ... proventus sede episcopali vacante perceptos, prout ex riceputa copia ipsius originalis sub littera B. constat, licet fuerit ei a Cæsare clementissimo impositum, ut eos Episcopo restitueret, nihilominus eos temerario ausu dare recusavit; qua de re supplicatur Illustrissimæ Commissioni, ut illius effectus usque ad integralem solutionem sequestrentur.

XVII. Nullo præcedente jure, via facti proventus Archidiaconales a Domino Barone .... retentos, pro istis episcopales proventus Antonio ... Baro ... prohibente Cæsare, ut decreto Cæsareo docebitur, tradidit.

XVIII. Tam Dominus ... quam ... inhibent, ut proventus episcopales pro usu Episcopi ejusque familiæ (qui nulla residentia in sua diœcesi est provisus) exportentur vel extravendantur; sed sibi levissimo pretio vendi expetunt & prætendunt; jusque in res ac personas ecclesiasticas sibi temerarie arrogant.

XIX. Frater Jacobus .... monachus Venetus Matthæum Bastianich Canonicum Buccarensem in Grobnich stipatus satellitibus in carcere sacrilege conjici mandavit, in summum præjuditium ecclesiasticorum.

XX. Tam unus, quam alter arendator pro exactione monopoliorum & Potckæ, vi suadente diabolo exegerunt jus montanum, rumpendo portas domus & cellariorum ecclesiæ ac Sacerdotum, licet de jure...

XXI. Non cessarunt prædicti arendatarii tam voce quam scripto viros Dei scomatis, improperiis, ac verbis obscœnis in summum scandalum deturpare, nullo habito respectu se esse catholicos.

XXII. In Kotor generaliter officiales Zrinii graviter præjudicaverunt ecclesiis ac Sacerdotibus, eo quod manu violenta imposuerunt ac rapuerunt de terris ecclesiæ omnem decimamquintam urnam, uti & a Sacerdotibus antea liberis.

XXIII. Officialis Zrinii, prout fuit Baro ... in Bribir, vendit pro ducatis 95. domum Sancti Martini.

XXIV. In Novi Baro ... sibi appropriavit terras S. Luciæ, arrogando sibi jus conferendi capellaniam & terras pro suo libitu, quæ terræ & capellania semper fuit annexa Capitulo.

XXV. Inhibet Franciscus ... officialis Domini ... ne Valachi in Zason solvant decimam clero pro administratione sacramentorum, prout ipsi Valachi profitentur; quæ prohibitio a sacro Canone est inhibita sub pœna anathematis.

XXVI. In Cabar Dominus Baro ... sibi appropriavit decimam parochialem ex villa Babinopolie; quas decimas in præjudicium parochi, convertit in privatum suum utile, tradendo eas Dominæ ...

XXVII. Georgius .... officialis in Brod ausu temerario, prout dicit, de mandato sui dominii, pertinaciter ac incompetenter negat decimam parocho in Moravice.

XXVIII. Dominus Baro .... mortuo Episcopo Dimetri, sibi omnia sua mobilia arrogavit, uti & pecunias, recusando monstrare testamentum defuncti Episcopi mei antecessoris.

XXIX. Patentes Cæsareas idem Baro ... ausu temerario ab Episcopo per notarium præsentatas, licet in eis mandetur fore exhibitori restituendas, attamen temerarie retinet, & ad præsens usque retinere perseverat.

XXX. In Grobnich Dominus Franciscus ... 4 5. hinc annis detinet 15. animalia parvula, singulis annis solvenda, relicta ecclesiis a defunctis Frangepanibus, excusando se hoc sibi inhiberi a Domino ... quorum summa hucusque facit 95. animalia.

XXXI. Negat decimam unius terræ, quam tenet Suppanus ... antea semper persolutam Episcopo & Capitulo.

XXXII. Ausu temerario officiales involant in jura Episcopi & Capitulorum, proventus ecclesiarum debitos denegando, Capitulares a functionibus & residentiis suis arcendo, diversis modis eos turbando & vexando, nil pensi ducendo; cum mandatum Cæsareum ad Dominum ... & Dominum ... emanatum, ut in copia citata sub littera A. visibile est, hoc vere prohibeat.

Dum optimus Præsul ad jura & bona ecclesiæ tuenda vel recuperanda omni studio & contentione incumberet, multas a magistratibus, privatisque hominibus molestias pertulit; nec defuerunt, qui eum apud Cæsarem calumniose accusarent: id quod mortem illi approperasse ferunt. Itaque haud magis ætate, quam gravissimis curis, & summo mœrore confectus occubuit anno 1699. ineunte.

MARTINUS II. EP. SENIENSIS LII. & Modrussensis XIX.

Seniæ nobili genere natus est ex illustri Braicovichiorum familia. Apud Patres Societatis Jesu primum in oppido S. Viti politioribus litteris, deinde Græcii Philosophiæ ac Theologiæ studiis operam dedit. Primus illi ad honores ecclesiasticos gradus fuit dignitas Canonici in Ecclesia Seniensi; hinc vero ascensus ad collegium Canonicorum Zagrabiensium. Eidem ob singularem, qua excellebat, virtutem & doctrinam Seniensem Episcopatum Leopoldus Imperator pro eo jure, quo gaudebant reges Hungariæ, detulit. Sed cum de utraque ecclesia Martino decernenda in Senatu Cardinalium referri oporteret, dubi-

dubitatio suborta pontificiam approbationem remorata est. Non ambigebatur, quin jus nominandi Episcopi Seniensis ad Cæsarem Hungariæ regem pertineret; illud vocabatur in controversiam, Pontifici ne, an regi Hungariæ jus esset eligendi Episcopi Modrussensis: ex quo fiebat, ut incertum esset quam formulam adhiberi oportebat ad conferendum utrumque Episcopatum. Extat de hac re dissertatio in tabulario episcopali Seniensi, quam huic loco intexere nostro instituto consentaneum censeo.

Controversia de jure eligendi Ep. Modrussen.

Informatio status Episcopatus Segnensis & Episcopatus Modrusien. qui a longo tempore sunt invicem uniti.

Ad Sedem Apostolicam spectare ostenditur.

Episcopatus Modrusiensis est antiquus Episcopatus Corbavien. qui titulus Corbavien. fuit suppressus a Pio II. anno 1460. & translatus ad ecclesiam S. Marci oppidi Modrusien. itaut non amplius Corbavien. sed Modrusien. in posterum vocetur.

Episcopatus Segnen. retinuit semper usque adhuc suum nomen Segnensis.

Duo hi Episcopatus reperiuntur in actibus consistorialibus ab anno 1418. usque ad annum 1600. fuisse semper separatim collatos, anno vero 1600. reperitur Modrusiensem Episcopatum fuisse datum in administrationem Episcopo Segnensi, quod fuit etiam practicatum anno 1613. 1634. 1667. 1681. & 1690.

Quando hi duo Episcopatus conferebantur separatim, talis status reperitur, scilicet quando Segnen. Episcopatus solus conferebatur, reperitur semper expressio ad nominationem seu præsentationem S. Cæsar. Majestatis uti regis Hungariæ, & hoc annis 1418. 1428. 1521. 1560. 1584. 1587. 1593. 1613. 1617.

Quando Modrusien. solus, nunquam reperitur expressum ad nominationem seu præsentationem S. Cæs. Majestatis uti regis Hungariæ, sed simpliciter, nempe Fuit provisus Vitalis Micholischi de Ecclesia Modrusien. *& hoc annis 1499. 1537. 1538. 1549. 1550. 1560.*

Quando vero fuerunt hi duo Episcopatus uniti, duplex reperitur status, scil. annis 1605. & 1634. exprimitur: Fuit provisus Marcellus Marchesius anno 1605. Petrus Mariani 1634. de Ecclesia Segnen. & Modrusien. invicem unitis ad nominationem S. Cæsar. Majestatis uti regis Hungariæ: *annis vero 1667. 1681. 1690. alius status dicit:* Fuit provisus e. g. Sebastianus Glavinich de Ecclesia Segnen. & Modrusien. quo ad Segnen. ad nominationem S. Cæs. Majestatis uti regis Hungariæ, quo vero ad Modrusien. liberæ dispositionis Sedis Apostolicæ.

Cum autem modo deberet expediri Episcopatus Segnensis & Modrusien. ad favorem Rev. Dom. Braiovich juxta nominationem Cæsaream, orta est difficultas an deberet servari status annorum 1603. & 1634. ubi de utroque dicitur ad nominationem &c. seu status annor. 1667. 1681. 1690. ubi fuit facta illa divisio ut supra.

Ministri consistorii, ac cancellariæ nullo modo volunt mutare ultimos tres status cum illa divisione allegantes resolutionem Sac. Congregationis consistorialis anno 1666. die 24. Augusti, in qua Congregatione præsente Eminentissimo & Rever. Domino Card. ab Arach protectore Germaniæ fuit acriter discussa hæc materia, & tandem resolutum, quoad Ecclesiam Segnen. nullam esse difficultatem pro nominatione Cæsarea, quo vero ad Modrusiensem, esse liberæ collationis Sedis Apostolicæ; Cui resolutioni consensit dictus Cardinalis ab Arach, qui postea in consistorio habito 22. Augusti 1667. proposuit dictam Ecclesiam Segnensem unitam cum Modrusiensi cum dicta distinctione, quoad Ecclesiam Segnen. nominationis Cæsareæ, quoad Modrusien. liberæ dispositionis Sedis Apostolicæ, qui stylus continuavit annis 1681. & 1690. Nec Aula Cæsarea unquam supra hanc materiam a 30. annis movit difficultatem, præcipue cum semper Ecclesia Modrusiensis detur illi eidem, quem Imperator nominat pro Ecclesia Segnensi. Adduntque casu quo Imperator vellet separare Episcopatum Modrusiensem a Segnensi, in eo casu deberet dicto Episcopatui assignare reditus, & tunc ex nova fundatione seu dotatione, & ex acquisitione vi armorum a manibus infidelium, competeret ipsi jus nominandi.

His non obstantibus P. Martinus Czelles Soc. Jesu pœnitentiarius Hungarus, qui hujus difficultatis fuit auctor, allegat varias rationes dictis Ministris communicatas favore nominationis etiam pro Episcopatu Modrusiensi; sed nullum aliud habetur responsum, nisi hæc omnia fuisse considerata in Congregatione consistoriali 24. Augusti 1666. & nihilominus fuit deventum ad suprascriptam resolutionem, cui nec protector Germaniæ, nec Aula Cæsarea se opposuit, & Bullæ semper tali modo fuerunt expeditæ, præcipue cum Episcopatus Modrusiensis semper conferatur illi eidem personæ, quam Imperator nominat seu præsentat pro Ecclesia Segnensi. Unde dicunt hanc esse quæstionem nominis, ac nullius momenti.

Orta hac difficultate, Joannes Baptista Mariottus agens Neoepiscopi Segnensis, qui Bullas confirmationis debeat expedire, voluit priusquam proponeretur Episcopatus, audire mentem Excellentissimi Dom. Legati Cæsarei, ne juri Cæsareo aliquod præjudicium inferretur, quod ipsius negligentiæ posset postea imputari. Invenit Excellentissimum Dom. hujus difficultatis jam instructum a dicto Patre Martino, habuit in mandatis supersedendi circa hujus Episcopatus expeditionem, & interim scribendi hæc omnia Serenissimo ac Reverendissimo Dom. Cardinali Medices pro sua informatione, ad hoc ut Serenitas sua Rever. uti protector Germaniæ, & Hungariæ, & ad quam materiæ ecclesiasticæ spectant & pertinent, posset Aulam Cæsaream informare, & ab ea audire, an Bullæ confirmationis possint expediri, eo modo, & forma quo fuerunt expeditæ dictis annis 1667. 1681. 1690. vel potius denuo urgere pro mutatione dictæ expressionis, & curari, ut ponatur in Bullis expressio posita annis 1603. 1634.

Exequendo igitur Excellentiss. Dom. Legati Cæsarei mandata, transmittitur ad Serenissimum & Reverendissimum Dom. Cardinalem Medices prædictum hæc informatio, & ab ejusdem nutibus, & mandatis dictus agens pendebit, addens Sedem Apostolicam nunquam variaturam ultimos tres status, juxta resolutionem prædictam Sacræ Congregationis consistorialis, & potius hic Episcopatus inexpeditus manebit.

Ceterum jam Episcopatus fuit præconizatus (quod non obstat), fuit obtenta gratia a Sacro Collegio expeditionis Bullarum gratis, & a Serenissimo & Reverendissimo Cardinal. Medices ad instantiam Cæsaris, relaxatio propinæ, uti retulit Illustrissimus Dom. Advocatus Manieri ejus Minister Romæ. Potuisset proponi in proximo consistorio; in quo consistit expeditio. Sed differetur usque ad resolutionem, quæ habebitur a Serenissimo Protectore &c.

Quid responsi a Cardinali Protectore Germaniæ & Hungariæ redditum fuerit, mihi non est compertum. Sacra Congregatio decrevit standum esse decreto anni 1666. 24. *Augusti*, de quo supra in Dissertatione modo descripta; & Episcopatum utrumque in hæc verba conferendum censuit. 30. *Maji 1699. providit* (Innocentius XII.) *Ecclesiæ Segnen. vacanti per obitum Sebastiani Glavenich de persona Martini Braisbovich Presb. ad nominationem Cæsareæ Majestatis ut regis Hungariæ, committendo ei in administrationem Ecclesiam Modrussiensem eidem Ecclesiæ Segniensi canonice unitam juxta decretum alias factum in Congregatione rerum consistorialium, cum dispensatione super defectu gradus, ac indulto suscipiendi munus consecrationis ab uno Episcopo, assistentibus duobus dignitatibus, & decreto quod Canonicatus & præbenda Ecclesiæ Zagrabien. quos obtinet, vacent eo ipso &c.*

Formula utriusque Ep. Senien. & Modrussen. conferendi.

Altera controversia de Corbaviensi Episcopatu inter Martinum Ep. Senien. & Stephanum Doycichium.

Sed gravior Martino controversia fuit cum Stephano Doycichio Canonico Zagrabiensi, qui post Corbaviam Turcis expulsis recuperatam, dum adhuc viveret Sebastianus Glavinich, titulum Corbaviensis Episcopatus ab Leopoldo Imperatore impetraverat. Cum autem post obitum Sebastiani Cæsari supplicasset, ut a Sede Apostolica approbationem Episcopatus sibi collati, & consecrationem episcopalem sibi obtineret, quam ipse antea frustra petierat; Martinus Episcopus Seniensis ejus postulato vehementer intercessit. Utrique constitutus est dies, quo apud curiam regiam Hungaricam suam quisque caussam defenderet. Negabat Stephanus constare de legitima & canonica Corbaviensis, sive Modrussensis cum Seniensi Episcopatu conjunctione; verum *esto, & non concesso*, ut est in ejus disputatione MS. *quod dictus Episcopatus Corbaviensis, nominatus Modrussensis sub jugo Turcico constitutus, per privilegium pontificium Episcopatui Seniensi canonice unitus fuisset; cessante tamen causa privilegium etiam juxta canonicam doctrinam cessare debet &c.* atque in hanc sententiam aliquot ex jure canonico sanctiones citavit; ac deinde, *Cum*, inquit, *causa unionis jam cessasset, ex quo dicti Comitatus Corbavia & Lika per gratiam Dei majori ex parte victricibus Cæsareæ & Regiæ Majestatis armis recuperati essent; ideo & unio cessare debet, consequenterque dicti Episcopatus Corbavien. seu Modrussen. administratio mihi tamquam legitimo & proprio Episcopo suo per Sacram Cæsaream Majestatem declarato, ac per inclytam Cameram Ungaricam de more installato omnino adjudicari debet. Cum itaque nulla historia, nulli annales, nulla denique horum memoria tradat Modrussam proprium & distinctum a Corbaviensi Episcopatum, vel Episcopum habuisse proprium, aut Corbaviensem diœcesim quoquo modo ad Episcopum Segnien. pertinuisse, sed nec Modrussensem parochialem Corbavien. Ecclesiæ ullo Brevi apostolico, vel regio diplomate (quæ in eo maxime requiruntur) a Corbaviensi separatam & Segniensi unitam esse constet, ideo ratio nostra stare debet; & D. Neoepiscopus Segniensis inter terminos sui Episcopatus, sine usurpatione alieni, sese retinere; & ego uti legitimus Episcopus diœcesim meam Corbaviensem, alias Modrussensem nominatam, in qua præter collegiatas, ultra 13. parochiales actu numerantur ecclesiæ, pleno jure apprehendere, administrareque possim ac valeam; & tandem munus consecrationis, pro quo hactenus tam Romæ, quam Viennæ sat graves feci expensas, consequi mereor; adeoque putarem me graviter aggravandum fore; nec vero plusquam sesqui diei iter eo mihi Zagrabia est, ut præcipuis diebus festivis illi facile adesse, ac Ecclesiæ Dei prospicere, animarumque saluti, non proprii lucri causa, verum divini cultus emolumento commodius, quam alter, invigilare possim.*

Responsio Martini ad duo potissimum capita revocari potest, in quibus summa responsionis, visque tota consistit; primum est conjunctionem utriusque Episcopatus tum nixam esse auctoritate pontificia & Cæsarea, tum consuetudine utriusque Episcopatus eidem personæ conferendi ante annos fere centum usurpari cœpta firmatam; alterum est, non exiguam quidem diœceseos Corbaviensis partem Turcis ereptam esse; sed hanc fere desertam a plebe, atque a cultura hominum; neque enim illam christiani propter finitimos Turcas Bihacenses incolere audent. Ubi vero ædes cathedralis? ubi domicilium Episcopi? ubi collegium Canonicorum? ubi proventus mensæ episcopalis? quæ omnia hostilis vastatio, dominatus Turcicus, longinquitas temporis dispersit, diruit, avertit, consumpsit. Verum integram ejus responsionem hic subjiciendam censeo, in qua sedis Corbaviensis Modrussam translatæ, ac deinde cum Seniensi conjunctæ historia breviter atque ordine describitur.

Historia Episcopatus Corbaviensis Modrussam translati a Martino Braicovichio Episcopo Seniensi & Modrussensi adornata.

A tempore, quo in conditis divorum quorumdam regum decretis omnes seriatim Episcopi ad Sacram Coronam spectantes subjiciebantur, inter ceteros Episcopatus, non Modrussensis, sed Corbaviensis mentio facta fuit; idque usque ad Sigismundi Augusti imperium inclusive, veluti decretorum conclusiones perlustranti patebit clarissime. Finiendo a Sigismundo, & incipiendo a decretis Matthiæ regis supra ducentorum annorum cursum, Episcopatus Corbaviensis amplius non meminere reges, sed solum Modrussensis, & nunquam simul, sed seorsim. Episcopatus Corbaviensis nec est, neque umquam fuit re distinctus a Modrussensi. Nam clare habetur in actis consistorialibus & cameralibus Romanis, quod anno 1460. Pius II. Corbavia Modrussam transtulit sedem episcopalem, voluitque postbac vocari Modrussen. alias Corbavien. talem Episcopatum, ut in litteris Martini Kelles Pœnitentiarii Romæ Societ. Jesu 8. Febr. an. 1698. ad Joannem Patacich ejusdem Societ. datis.

In concordantia Tripartiti in fine Episcopatuum Modrussensis apponitur sine ulla commemoratione Episcopatus Corbaviensis; immo in conclusione decretorum Matthiæ regis, sub cujus imperio hæc sedis mutatio contigit, quemdam Nicolaum Episcopum Modrussensem jam fuisse demonstratur.

Successu annorum Episcopatus Modrussensis datus fuit per modum administrationis ipsi Segniensi Episcopo anno 1607. & sequentibus, prout in Romanis actis se vidisse & legisse asserit in suis litteris prælibatus P. Kelles; & subsequitur evincendi

cendi ratio credibilis, quod circiter 25. annorum continuatione Episcopi Segnienses Episcopatus Modrussensis administrandi curam gesserint.

Episcopatus Modrussensis postmodum non per modum administrationis collatus fuit Episcopo Segnen. sed per modum unionis; atque ita videtur contulisse Ferdinandus II. Joanni Agatich Episcopo Segnien. qui anno 1625. Episcopus Segnien. & Modrussen. in decretis regiis jam subscriptus legitur.

Supradictam porro administrationem & hanc unionem a potiori diœcesum utriusque Episcopatus rationabiliter suadebat deperditio; nam Turcicæ potentiæ furor, subjugata tota Corbavia & Lycba, & deinde devastata Modrussa, usque ad muros civitatis Segniensis hostiliter grassabatur, donec utrumque Episcoporum mediis ad vitam sustentandam requisitis spoliaret.

Superfuit tunc aliqua utriusque diœcesis particula, quæ postea nec uni Episcopo sustentationem, & munus consecrationis obtinendi vim exiguam suppeditavit. Quare sicut Agatichio uterque Episcopatus virtute donationis collatus fuerat, ut saltem in gubernio utriusque unus decenter vivere valeat, ita & ad hæc usque tempora successoribus reliquis, nimirum Mariano, Smolianovichio, Cikulino, Dimitrio, Glavinichio, & recentissime mihi; quorum postremi in donationalibus & præsentoriis litteris non solum Segnensem, & Modrussensem Episcopatum obtinuere, sed cum addito: canonice unitum; *nemine quidem contradicente, sed Sacræ Sedis desuper veniente confirmatione, ejusdemque positivo, aut tacito consensu; velut hæc omnia autentice in cancellaria licebit intueri. De quo quidem eo minus dubitandum venit, quod Episcopi Segnien. in gubernio utriusque Episcopatus Modrussen. & Segnien. insuper in actuali sine turbatione semper fuerint possessione pacifica, legitima consuetudine, præscriptique temporis usu roborata, & ab aliis, quorum interest, approbata.*

Sunt quidem partes aliquæ Corbaviensis diœcesis recuperatæ, sed ex illa recuperatione nullus accedit Episcopis fructus. Dein ne residentiam quidem habet Corbaviensis, nec est, qui ob vicinos Turcas Bibacenses Corbaviam incolere audeat, nulla ibidem ædes cathedralis, nullum domicilium episcopale, nulli reditus Ecclesiæ.

Circa annum 1655. non obstante quod Episcopatus Corbaviensis aboleverit, & Episcopatus Modrussen. Segniensi collatus fuerit, per sinistram quorumdam informationem Joannes cognomine Salix a Ferdinando tertio obtinuit Episcopatum Corbaviensem, & post illum reliqui abusivi successores; & sic dum auctor deviat, sequens quoque turba seducitur. Ante Joannem Salix longo tempore nemo fuit Episcopus qui voluerit contradicere unioni Episcopatuum factæ; sed nec ille, neque reliqui ad nullatensis hujusmodi Episcopatus titulum successores autentice demonstrari potest, quod contradixerint umquam. Quippe facta hujusmodi contradictio nullius roboris foret, utpote contra regiæ & pontificiæ Majestatis auctoritatem; nam taliter sentiret illa contradictio, qualiter si ego contradicere præsumerem donationi Petro 100. aureorum a sua Majestate illi collatorum. Quare verbum regium & sacrum non violandum, non retractandum: atqui sacrata Capita Episcopis Segniensibus Modrussensem contulerunt conjunctim, imperturbate, & prius quidem, quam quorumdam sinistra opinione abolitus & cassatus Episcopatus Corbaviensis reviviscere cœpisset.

Episcopatus Corbaviensis sub prætextu & opinione Episcopatus tertii a Segnien. ac Modrussen. distincti Joanni Salix & successoribus traditus fuit; quis enim tam maligne dicere præsumeret, ut idem rex uni rursus donaret; quod semel donavit, jam redonare nequit; sed exemplo multorum annorum MM. regiæ contulerunt Segniensi Modrussensem, ut extat in patentibus donationalibus; ita ergo sub informatione Episcopatus tertii Joanni & successoribus Episcopatus Corbaviensis fuerat collatus.

Informata Majestas regia, si vivente moderno Episcopo Zagrabiensi, alteri Sisciensem Episcopatum conferret, cujus titulus pridem abolitus est, & sedes Zagrabiam translata, sane invalida nullaque foret donatio; & sic abolitus pridem ab annis 240. Episcopatus Corbaviensis & Modrussam translatus, mihi, & meis prædecessoribus plurimis simul cum Segniensi collatus. Ergo &c.

Antequam fuisset subsecuta liberatio Lychæ & Corbaviæ, jam Joanni Salix datus erat abusivus Episcopatus Corbaviensis. Ergo illegitime collata sedes Corbaviensis tum Joanni illi, & nunc Domino Doycichio.

Quæ uterque pro sua caussa tuenda exposuit, & momenta rationum in utramque partem Leopoldus diligentissime perpendens, secundum Martinum sententiam dixit, & Stephano perpetuum super ea re silentium imposuit: qui quidem haud multo post extinctus, pacatam quietamque utriusque Episcopatus possessionem Martino reliquit. Sed rem omnem cognoscere præstat e diplomate Cæsareo, quod post biennium Viennæ confectum est. Corbaviensis Ecclesia adiudicata est Martino diplomate augustali.

Nos Leopoldus Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæque rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carnioliæ, & Marchio Moraviæ, Comes Habspurgi, Tyrolis, & Goritiæ &c. Memoriæ commendamus tenore præsentium significantes quibus expedit universis; quod postquam in anno adhuc millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto jam longe præterito, Reverendus quondam Stephanus Doycich, facta apud Majestatem nostram instantia ad indirectam informationem suam, titulum Episcopatus Corbaviensis, quasi vero ab alio, Modrusiensi nempe, Episcopatu diversus & nullatenus connexus fuisset, a Majestate nostra velut rege Hungariæ apostolico impetrasset, ac demum successu temporis solo titulo minus contentus, Bullas quoque confirmatorias apud curiam Romanam sollicitasset, easque simpliciter obtinere non valens novissime ad Majestatem nostram recurrisset, ac pro manutenendo, quem prævio modo impetraverat, titulo, proque concessione præfatarum Bullarum ad Sedem Apostolicam recommendatitias litteras nostras demisse postulasset; interea vero temporis Episcopatum etiam Segniensem & Modrusiensem vacare contigisset, & hunc fideli nostro Reverendo Martino Braikovich auctoritate

iurif-

jurispatronatus nostri regii clementer contulissemus; tandem modo fatus Martinus Braikovich, subaudita præfati condam Stephani Doycich prædeclarata intentione, & pro prænotatis recommendatoriis instantia, in continenti sollemniter coram nobis interposuit protestationem, ne ejusmodi recommendatoriæ repetito olim Stephano Doycich impertiantur, obtulitque probandum, quod Episcopatus Corbaviensis a Modrusiensi distinctus nullus daretur, verum sub nomine Modrusiensis, Episcopatui Segniensi jamdudum unitus extitisset; hinc nos ad evitandas quasvis novitates & inconvenientias, negotio in altiorem considerationem sumpto, ne alterutri partium quæpiam inferatur injuria, ambabus certum terminum veniendi in præsentiam regiæ nostræ Hungaricæ aulicæ cancellariæ præfigi curavimus; quo adveniente, & memoratis partibus in anno adhuc 1699. ac mense Julio coram eadem regia Hungarica aulica cancellaria nostra comparentibus, sufficienterque pro & contra exauditis, allegatisque, & productis ipsarum exacte ruminatis, & combinatis, majestatique nostræ relatis, siquidem prætensum Episcopatum Corbaviensem cum Modrusiensi unum eumdemque ab antiquo extitisse, & non nisi a residentia Episcopi ob tyrannidem Turcicam sede sua pulsi, Modrusiam translatum, nomen ac titulum Modrusiensis assumpsisse, reipsa tamen Corbaviensem; sed attenuatis proventibus sub nomine Modrusiensis Segniensi Episcopatui unitum fuisse, præfatus Martinus Braikovich luculenter comprobasset; ob id nos memorato Stephano Doycich, quo ad petitæ confirmationis instantiam, silentium imponi, imo brevi ea post tempore eodem Stephano Doycich e vivis excedente, titulum quoque Corbaviensis Episcopi, velut a Modrusiensi non distincti, tamdiu supprimi, donec idem sub nomine Modrusiensis penes alterum, ut præmissum est, Segniensem, cui jamdudum unitus est, relinquatur, benignissime jussimus, & decrevimus; immo jubemus, & decernimus harum nostrarum vigore, & testimonio mediante. Dat. in civitate nostra Vienna Austriæ die 4. mensis Maji. Anno Domini 1702. regnorum nostrorum, Romani XLIV. Hungariæ & reliquorum XLVII. Bohemiæ vero anno XLV.

Idem Imperator anno superiori, ut Martini postulatis obsequeretur, decretum de jure decimarum, quod ante annos fere viginti secundum Hyacinthum Episcopum fecerat, Martino suis litteris insertum tradi jussit.

Alterum diploma Leopoldi de solvendis decimis.

Nos Leopoldus Dei gratia electus Rom. Imperator semper Augustus, ac Germaniæ &c. memoriæ commendamus &c. quod fidelis noster nobis dilectus Rev. Martinus Braikovich Ecclesiarum Segnien. & Modrusien. Episcopus, & Consiliarius noster medio demissi supplicis libelli sui Majestati nostræ humillime exposuerit hoc modo: qualiter pridem paribus certarum patentium litterarum nostrarum de anno 1682. die vero 21. mensis Octobris jampridem evolutis, in hasce civitate nostra Vienna Austriæ pro parte & ad instantiam Rev. olim Hyacinthi Dimetri prædecessoris in facto pensionis & præstationis decimarum eidem olim Episcopo Dimetri fiendæ, clementissime impertitarum; ad præsens pro jurium suorum tuitione indigeret, supplicando Majestati nostræ idem Martinus Braikovich debita cum instantia humillime, quatenus nos præfatas litteras nostras patentes in protocolis & libris nostris regiis penes cancellariam nostram regiam Hungarico-aulicam asservari solitis perquiri & reinveniri facere, perquisitarumque & inventarum tenorem, in transumpto aliarum benignarum nostrarum, eidem extradere benigne dignaremur. Quarum quidem litterarum nostrarum verbalis sensus sequitur hunc in modum: Nos Leopoldus &c. (Hic insertum est Decretum Cæsareum, quod in Hyacintho descripsimus. Prosequitur deinde:) *Unde nos ad demissam prænominati Martini Braikovich Episcopi Segnien. & Modrusien. instantiam & supplicationem præinsertas patentes litteras nostras in præfatis protocolis seu libris nostris regiis perquiri, & reinveniri, præsentibusque de verbo ad verbum inscribi facientes, easdem in transumpto harum litterarum nostrarum dicto Episcopo Martino Braikovich ad futuram cautelam jurium suorum necessarias, extradendas esse duximus, & concedendas. Dat. in castro nostro Ebersdorff, die 26. mensis Septembris anno Domini 1701. regnorum nostrorum &c.*

Epistola Martini ad Clementem XI. P. M.

Binas epistolas Martinus scripsit, alteram ad Pontificem Maximum, alteram ad Cardinales præsides Sacræ Congregationis, quibus eos diligenter docuit de statu diœcesis utriusque, admonuitque quantis res christiana & ecclesiastica incommodis, periculis, difficultatibus laboraret, & quemadmodum his consuli ac provideri, quidve remedii adhiberi oporteret.

Beatissime Pater. Sacra Domus Nazaretana Tersacti in diœcesi Modrussensi tribus annis & sex mensibus quieverat, unde Lauretum translata fuit; in cujus locum ejusdem magnitudinis & formæ sacellum extrui curaverant Comites Frangipani ejus loci tunc Domini, uti & Monasterium PP. observantiæ, modo Reformatis datum. Reperitur etiam in eodem sacello celebris imago B. Mariæ Virginis a S. Luca depicta, atque ab Urbano V. pro solatio illarum partium transmissa. Sacellum hoc ex pia fidelium liberalitate, ac erga Dei Matrem devotione magnum thesaurum acquisierat; qui tamen non adeo pridem valde imminutus & absumptus est. A quo autem ablatus, aut in quid insumptus fuerit, facile resciri posset, si Sanctitas vestra per qualificatas personas inquisitionem fieri demandaret. Pars aliqua adhuc ex illo thesauro remansit; sed hæc pari periculo non caret; ejus tamen securitati provideri posset, si Sanctitatis vestræ mandatis sub triplici clavi custodiretur, quarum una esset penes Episcopum loci, altera penes PP. Reformatos, tertia penes Parochum, aut aliam personam qualificatam. Sic enim fieret, ut fidelium populorum, qui nunc ob amissum thesaurum mœsti sunt, pristina erga Deiparam liberalitas excitaretur, & ejusdem sacelli honori ac decori prospiceretur. Habet idem sacellum suam argenteriam, vestes sacras, & alia indumenta, & ornamenta, quæ omnia ut debite custodiantur, conscribenda essent per Sanctitatis vestræ commissarios, & curæ personarum dignarum committenda. Inter eleemosynas pro missis, & pro sacello nulla habetur distinctio. Expediret fortasse, ut talis distinctio fieret, quæ in sancta Domo Lauretana observatur. Præterea ne capsulæ eleemosynarum absque Episcopi præsentia reserari possent, ut sic omnium ratio melius annotetur.

Regulares Monachi Segniæ, Cziriquenicza, & Novi, licet numero ubique paucissimi, Episcopum ad visitationem non admittunt. Erigunt in ecclesiis suis confraternitates, quarum rationem Episcopo denegant. Hic pariter Sanctitati vestræ pro opportuno remedio supplicatur.

Habeo

Habeo Episcopatum valde amplum, & dilatatum, cujus magna pars in regionibus recenter Turcis ereptis; sed Sacerdotibus doctis & Latini idiomatis peritis plane destitutum, qui eumdem populum in rebus fidei instruant, & schismaticorum, qui copiosi sunt, reductionem procurent. Suppleri hic defectus posset, si aliunde docti ac linguæ Illyricæ periti Missionarii advocarentur. Verum cum proventus episcopales tenues habeam, tales conducere nequeo. Si tamen Sanctitas vestra ducenta scuta annua paterne assignare dignaretur, in hunc finem fideliter impenderentur. Expediret binos clericos in collegio de Propaganda fide, & saltem alios binos in collegio Germanico, vel aliquo alio, ex eodem Episcopatu recipere, & educare, qui reduces bene instructi cultum divinum, & animarum salutem promoverent: cum ibi Seminarium nullum sit, neque tam cito ob inopiam mediorum & instrumentorum haberi valeat. Possent etiam saltem bini Sacerdotes ex eodem Episcopatu ad Capitulum S. Hieronymi Illyricorum de urbe suscipi, qui illius beneficii auxilio altioribus studiis operam darent; ac illis absolutis in patriam reverterentur, & successive alii aliis succederent, uti factum est cum aliquibus, qui in collegio Lauretano sua studia absolverunt.

Totus clerus in dicendo divino officio, & Missarum celebratione, Illyrici idiomatis libris utitur, quibus pene caret; & nisi ex typographia de Propaganda fide provisum fuerit, brevi a divinis cessare cogetur, cum Latini idiomatis peritiam non habeat. Quia vero libri, qui modo extant, pluribus erroribus scateant, & lectionibus novorum Sanctorum careant; neque sit in urbe aliquis peritus, qui errores corrigere, & novas lectiones componere valeat; posset ex mea diœcesi evocari Nicolaus Maricich Sacerdos latinæ & glagoliticæ linguæ satis peritus, Media vero pro illius sustentatione vel a Sacra Congregatione de Propaganda fide, vel ab hospitali S. Hieronymi suppeditari possent, prout Sanctitati vestræ melius visum foret.

Caret pene tota diœcesis mea reliquiis Sanctorum. Quare demisse supplico Sanctitati vestræ pro duobus corporibus Sanctorum, quos primariæ diœcesis civitates pro Patronis publice colerent: talibus enim in illis partibus magna veneratio adhiberi solet, maxime a populo, qui continuo in Turcarum confiniis vitam ducit.

Canonici Cathedralis Segniensis & dignitates nulla insignia habent determinata, quibus a reliquo clero distinguantur. Nullum pariter statutum D. D. Canonici habent. Quare in utrisque paternam Sanctitatis vestræ mentem & resolutionem intelligere enixe cupio, ut me in omnibus eidem conformare valeam, vel maxime occasione celebrandæ Synodi, quæ jam a centenis annis cum aliquo fructu celebrata non auditur.

Capitula Vinodolensia &c. ob tenuitatem proventuum misere subsistunt. Si tamen Sanctitati vestræ placitum accederet, Canonicorum numerus ad pauciores restringi posset.

Nequeo satis Sanctitati vestræ piissimi Imperatoris Leopoldi dilaudare zelum, & favores, quos se facturum diœcesi meæ adpromisit. At licet ille sit valde ad benefaciendum inclinatus; ut tamen citius, & absque suorum officialium impedimento promissa executioni demandet, summe necessaria esset una Sanctitatis vestræ epistola ad ipsum danda, pariter ad Cardinalem Kollonitz, & ad Nuncium Sanctitatis vestræ apud Aulam Cæsaream Viennæ degentem.

Justa autem mea apud Cæsarem petitio est pro restitutione decimarum in toto Episcopatu; & ne illis colligendis ab officialibus impedimentum ponatur. Pro terris seu fundis ad ecclesias maxime Modrussen. Ostaviensem & Segniensem spectantibus, ne potestas sæcularis, seu laicalis in visitationibus, seu rationibus ecclesiarum se immisceat; ne episcopalia jura in provisionibus Sacerdotum seu dignitatum perturbentur; ut Cæsar ex regionibus recenter Turcis ereptis aliquas terras, seu bona stabilia assignaret pro Seminario Segniæ erigendo, in quo juventus educaretur, & ecclesiarum ac animarum saluti & necessitati prospiceretur. Ut sexaginta aureos ducatos Capitulo & Episcopo Segniensi in teloniis suæ Majestatis rursus dari juberet, quos Nicolaus de Frangipanibus eisdem pro Missis adventualibus legaverat.

Hæc sunt, Beatissime Pater, quæ Sanctitati vestræ proponenda habui, cujus paternæ resolutioni ac determinationi me humillime subjicio, ac omnem felicitatem ac prosperitatem voveo.

Sanctitatis Vestræ Clientum minimus Martinus Braikovich Episcopus Segniensis & Modrussensis, seu Corbaviensis.

Eminentissimi Patres.

Omissis &c. (idest inscriptione & proœmio) *In primis tam Segniensis, quam Modrussensis diœcesis Valachis ritus græci, nolentibus Romanum Pontificem universalis ecclesiæ Caput agnoscere, adeo abundant, ut utriusque diœcesis plane dimidium ex præstantioribus terris prorsus occuparint. perversisque eorum dogmatibus infecerint, nostras plurimas ecclesias desolaverint, & pro conservatoriis gregum suorum in suum usum converterint, exercentes ritum schismaticum, nemine contradicente. Nam in diœcesi Segnien. non est parochia, in Modrussen. vero paucæ excipiuntur, quæ schismatici infestatione veneni reperiantur immunes. Hinc in diœcesi Segnien. parochia Ottochacz omnes pro schismaticis numerat, qui sunt in districtu Viliæ, & potiorem Gatke partem possident, ubi copia animarum ultra millesimum facile excedit numerum. In Vilichæ loco nostram olim S. Spiritus ecclesiam, miraculis aliquando claram, ludibrio exponunt, & potius alibi Græcorum celebrant sollemnia.* Altera ad Cardinales Sac. Congregat.onis.

Beloch a memoria mea nostræ fidei pro parocho alebat Sacerdotem, modo autem duodecim tantum domus catholicæ sunt ibidem, reliquæ omnes schismaticæ Valachum Sacerdotem pro parocho habentes. In meo adventu ad istas partes expedivi unum Sacerdotem illico, ut ibidem animabus is illis 12. domibus contentis administraret sacramenta.

Brinye parochia tres dispersos pagos inter colles, uti est Daber, Prodike, & Luchane, in vicinia plures schismaticos tolerat, qui tamen nostras sæpius frequentarent ecclesias, nisi ab eorum Sacerdotibus indignis vexarentur modis.

Parochiæ . . . Kossing quartam partem occupant catholici, reliquis potiuntur schismatici per eorum Sacerdotes Græcum ritum exercentes, reliquis sane duriores, & magis in secta eorum defendenda obstinati.

Præterea districtus S. Georgii, Kempotæ, Jablanez, & Krarno nonnullos schismaticos mixtos Valachis fidei nostræ tolerat, quibus non alius, quam catholicus conceditur parochus.

In diœcesi autem Episcopatus Modrussen. seu Cor-

Corbavien. quam a potiori parte victricia suæ Majestatis arma e jugo Turcico vendicarunt, parochias Modrussen. Ostariensem, Ogaliensem Valachorum ad 200. domus, totumque territorium destructæ arcis Plasko inundarunt: item Czareno Polyæ aliquot domus, Muniavæ plurimæ, Ottok non paucæ, & Maraviczæ plane copiosæ. Nullus ex dictis locis caret ministerio schismatici Sacerdotis.

Post parochiam Tobunicensem, totum spatium terrarum Dubrave in circuitum Gornyrye in proprium schismatici converterunt emolumentum, Sacerdote uno Dubraviæ & Gornyrye Kallucerorum, seu Basilianorum sufficienter provisi.

Hæ omnes significatæ partes tam Segnien. quam Modrussen. Episcopatus, licet erant desertæ a potiori parte, & ob metum continuæ infestationis Turcicæ, tantum in aliqua sui parte habitabiles; nunquam tamen hosti tributariæ erant, sed nec etiam pro incolis Turcæ sunt passi.

Hæ autem arces destructæ, ac desertæ, quæ olim vera dominia erant, ut sunt Tarsich, Polosi, Perecsicza, Budaclky, & Blagay, incipiunt inhabitari a potiori parte schismaticis Valachis, quam hominibus catholicis.

Cuilibet ex his locis provideri posset, si terræ aliquæ per commissionem Cæsaream pro ecclesiarum in iisdem locis extantium reparatione & dote, deinde pro parochi sustentatione applicarentur.

Tanta schismaticorum multitudo non solum facile uniretur Romanæ Ecclesiæ, verum etiam illius in omnibus cærimoniis ritum per omnia amplecteretur, si eorum Sacerdotibus sub stricta comminatione ad illos probiberetur accessus. Cuilibet autem domui gravis pœna esset infligenda, si schismaticus Sacerdos in alicujus domo degens inveniretur, aut solummodo delitescens audiretur; & si secunda vice deprehenderetur, omnibus bonis per confiscationem spoliandus esset. Tandem ne liceat alteri, quam catholico Episcopo, in cujus diœcesi sunt, eorum visitare templa. At Vladikis Valachorum Episcopis interdicatur omnis visitandi ecclesias modus; nam sæpenumero lamentantes audivi Valachos contra eorumdem Sacerdotes, quod visitare, aut accedere volentes nostras ecclesias, diris per ipsos afficiantur probris, & pœnis puniantur. Unde constat Valachos nostrum ritum & sacramenta non abhorrere in defectu Sacerdotum Valachorum.

Sunt etiam Capitanei locorum, officialesque confiniorum admonendi sub pœna indignationis, & deperditionis officii, si aliquis præsumeret assistere schismaticis eorum muneribus corruptus. Nec vero ad hæc usque tempora taliter umquam serperet schismaticus hostis, nisi protectionibus officialium & Capitaneorum saltem indirecte foverentur. Si autem in commissione Cæsarea magis catholicis faveb̃itur, quam schismaticis, tam in distributione terrarum, stipendiorumque, quam in concessione immunitatum aliquarum; sub spe tantæ utilitatis brevi tempore omnes nobis unientur, & cærimonias omnes catholicorum sequentur.

Episcopatus Segnien. & Capitulum modo neque terras, neque rusticos, neque decimas habent; & omnes proventus annui utriusque sexaginta florenorum summam non excedunt. Olim bene poterat uterque condecenter vivere, quia ampla dominia possedisse, & decimas ex totius Episcopatus Segniensis districtu collegisse dicitur. Quapropter villa Luchana in Capitaneatu Bryniensi ad Episcopum Segniensem spectare dignoscitur ex patentibus litteris Joannis Comitis de Frangipanibus anno 1497. quam villam ob Turcarum metum nemo inhabitavit; sed profugientes Valachi ad partes nostras ex indulgentia Capitaneorum eam occuparunt, & in hodiernum possident absque omni Episcopi recognitione.

Reperitur etiam infra arcem Ottochensem terra dicta Biskupnich, qua nunc Burgrafius loci gaudet. Ipsum nomen dicet hanc terram concernere Episcopum, licet nullius declaratione instrumenti, sed communi assertione hominum demonstrari potest.

Decimæ quoque non tantum ex toto dominio Bryniensi, verum ex omnibus terris ad præfatum Comitem de Francapanibus pertinentibus, juxta præcitatum privilegium Episcopo cedebant. In hodiernum parochus Bryniensis loco decimæ quadragesimam colligit, atque illa frui permittitur, quia aliter parochus ibidem inlocatus parochiæ præsidere non intendit. Talis autem modalitas hucusque per patientiam toleranda erat, ne per exactionem decimarum illi pauci catholici a Romana deficerent Ecclesia.

Capitaneatus Ottochaz, & totius Gatzka districtus Episcopo & Capitulo Segniensi exacte olim pendebat decimas, ut apparet ex anno 1497. Extat etiam mandatum Uladislavi regis in Capitulari Archivio antiquo charactere, quo adstringuntur Gatzkenses etiam nobiles ad solvendas Episcopo decimas. Nunc autem dant decimæ loco quadragesimam, cujus suppeditatione ille populus ad propriam animarum necessitatem parochum & duos capellanos sustentat.

Sed & tota diœcesis Segniensis, immo & ipsi Segnienses ante hostilitatem Turcarum, ex omnibus Episcopo & Capitulo exacte solvebant decimas, ut docent litteræ in Archivo Capitulari asservatæ, & liquet ex moderni invictissimi Imperatoris privilegio de anno 1687. ubi Episcopum omnium decimarum proprietarium dominum agnoscit & confirmat. Quod porro ex dominio Jablunaz Capitulum collegerit decimas de anno 1481. & 1488. liquet.

Totus circuitus Krasno in Episcopatu Segniensi existens a Ferdinando Imperatore & rege in eleemosynam datus fuit & donatus Capitulo Segnien. pro refrigerio animæ Ludovici regis prædecessoris, & sororis illius de an. 1527. Hocce territorium Krasno inlocarunt Valachi a Capitaneo Segniensi pridem positi, qui nec Capitulum pro domino agnoscunt, neque decimis pendendis subjacere volunt.

Præterea Nicolaus de Francapanibus, se suosque hæredes obligavit Capitulo Segniensi singulis annis ad pendendum quinquaginta aureos ducatos; & quolibet anno (nulla die in Adventu omissa) in cathedrali celebratur sacrum de B. M. V. ut Matthias rex Hungariæ an. 1496. & 92. & sic quilibet curavit exsolvi. Hæc sacra nunquam neglecta a Capitulo, sed singulis annis punctualiter persolvuntur, sub spe, quod finitis belli tumultibus iterato solvantur, & non sinent piam fundationem frustrari, qui sortientur terras & decimas olim Francapanibus subjectas. Ne igitur tam ardenter facta devoti Fundatoris dispositio defraudetur, supplicat una mecum Capitulum Majestati augustissimæ pro gratiosa hujus legati confirmatione: cujus exsolutio vel ex decima Segniensi, vel Fluminensi clementissime ordinanda speratur, ut

ut tricesimatores suæ Majestatis successivis temporibus sine ulla cunctatione illud pium legatum persolvant &c.

Capitulum Segnien. constat 4. dignitatibus, Præposito, Archidiacono, Archipresbytero, & Primicerio; nec non octo aliis Canonicis; at dici potest sine omni aliquorum proventuum provisione. Tantum illis aliquid cedit ex piis legatis; hinc est quod doctiores patriam fugiunt.

In valle Segarsi cernitur destructa Abbatia S. Crucis; altera erat S. Georgii, & tertia S. . . . penes Segnam, quarta S. Nicolai de Gustka in Ottochaz. Supplico demississime suæ Majestati, ut Commissarii Cæsarei, cum ad has partes lustrandas veniunt, si quæ terræ ad tales Abbatiales Ecclesias pertinere demonstrarentur, eas ecclesiis illis restituant, sub obligatione alicujus competentis recognitionis suæ Majestati faciendæ.

Episcopatus Modrussensis nullæ extant litteræ in archivo episcopali. Capitula collegialium ecclesiarum ad hæc usque tempora sciuntur litteralium instrumentorum habere nihil.

Quoniam vero Modrussa erat olim florida civitas; turrim pro pulsu campanarum, quæ campanæ ob Turcarum timorem Ottochium translatæ sunt, ibidemque servantur, absque restitutionis instrumento, eminentem etiamnum habet, & satis multa tam cathedralis ecclesiæ, quam Episcopalis & Canonicalis residentiæ extant rudera.

Sed brevi rursus habitaretur civitas, si Episcopo Modrussensi, & Capitulo illi reditus terrarum & decimarum deputarentur ac restituerentur, quibus olim Episcopus & Capitulum fruebantur. Quæ autem terræ & qui proventus olim erant ecclesiæ & Episcopi, viva dignorum virorum testimonia referrent punctualiter. Totus Capitaneatus Ogulinensis usque ad annum 1690. pendebat decimas, quibus sustentabatur parochus; postmodum quidam Sacerdos decimas recusavit, & hæ pariter sunt amissæ.

Quidquid Episcopus Modrussen. ultra montem Capellæ sub diœcesi continet, de hujus proventibus ne obulum quidem percipit, unde olim Episcopus condigne sustentabatur. Et quia certum est in Corbavia Episcopum collegisse decimas, prout in uno folio antiquo inveni, ideo supplico Majestati Cæsareæ pro aliquo loco ibidem Episcopo Modrussen. in adjutorium mensæ donando, & pro gratioso aliquo mandato, vigore cujus omnibus diœcesanis imponatur obligatio decimas Episcopo solvendi, quas postmodum decimas cum Capitulo æqualiter distribueret. Idcirco si terra aliqua penes montem Kilik a Valachis occupata Episcopo & Capitulo donaretur pro auxilio, prout humillime postulo, & Episcopus & Capitulum taliter subsisterent condecenter. Tali modalitate Capitulum Noviense, quod prætendit titulum Cathedralis Modrussensis, illico Modrussam transferretur, post quod tota vicinia ad populandam civitatem successive ingrederetur, ad magnum suæ Majestatis emolumentum.

Taliter satis clare mihi videtur, quod uterque Episcopatus bene provisus redderetur; & post me secure duo subjecta in duobus Episcopatibus, tamquam novus fundator sua Majestas accommodare posset, pro animarum majori lucro.

Vivit igitur modo Episcopus Segnen. & Modrussen. ex puris decimis Vinodolensibus, quas æqualiter partitur cum Capitulis collegiatarum ecclesiarum, Novi videlicet, Brebir, Grisane, Buccari, & Grobnick. Præterea ex omni decima decimæ episcopalis alitur Archidiaconus: quam miseranda hæc sustentatio!

Ante aliquot annos habitatores Novi, in Vinodol excolebant terram Zaggorry dictam, & Episcopo debitam præstabant decimam. Postmodum vero eamdem terram metu Turcarum desertam reliquerunt usque ad tempus futuræ pacis. Sed venientibus Valachis Dominium præfatam terram tradit possidendam; ex quo, hoc titulo quod Valachi sint, justas Episcopo decimas denegant.

Significo me destructam residentiam Episcopi Segniæ totaliter reparasse; & licet nihil invenerim Episcopatui relictum a meo prædecessore, nihilominus tamen satagam ope divina &c.

Tandem Sac. Cæs. Majestati humillime supplico pro salutifero remedio contra schismaticos, pro fundatione meliori Episcopatuum Segnien. & Modrussen. seorsim sumptorum &c.

Cum optimus Præsul arderet incredibili desiderio reducendi ad sinum ecclesiæ schismaticos, quorum referta erat Licha præsertim & Corbavia, prudentissima quædam monita & consilia suggessit Leopoldo Imperatori, quæ ad eorum conversionem vel necessaria, vel perutilia fore videbantur. Sunt autem hæc. Quæ ad convertendos schismaticos Cæsari suggessit, monita & consilia.

Excelsa Sacra Cæsarea Regia Majestas.

Quoties ex dictamine debitæ obligationis inordinatum pene utriusque diœcesis meæ statum sollicitus in considerationem accipio, toties eo intensiori compassione intime mihi laniantur præcordia, quod tam Episcopatum Segniensem, quam Modrussensem, seu Corbaviensem Valachis ritus Græci, nolentibus autem Romanum Pontificem pro universalis ecclesiæ summo capite agnoscere, intueor abundare, adeo quidem quod utriusque diœcesis meæ ultra dimidium ex præstantioribus terris occupaverint, perversisque eorum dogmatibus multitudinem animarum infecerint, catholicas olim ecclesias plurimas desolaverint, & pro conservatoriis gregum ipsorum converterint, effundentes venenum schismaticum, vix aliquo resistente: quibus bene consideratis facile intelligi potest, quanta inde caterva malorum trahitur in perniciem animarum & manifestum periculum universæ hujus regionis. Quantis autem lacrymis deplorandus est Valachorum Episcoporum, hucusque facultate libera donatus agendi modus, qui tempore visitationis suæ non tantum obstinatiores in schismate reddunt Valachos, verum & unitos ad agnitionem veræ fidei infandis sane mediis rursus redire cogunt ad absorbendum schismatis vomitum, semel feliciter ejectum. Hujusmodi facultas visitandi ecclesias concessa schismaticis quantum in detrimentum cedit ecclesiæ matri, quæ sub pondere tam scelesti ausus ex eo vel maxime ingemiscit, quia electi Episcopi Valachici, antequam a schismatico consecrationis munus obtineant, jurare tenentur, quod alium neminem pro summo universalis ecclesiæ capite agnoscere velint, quam eorum Patriarcham; quodque calamo, lingua, ære, & vita contra Romanum Papam pugnare debeant. Hinc quantum quoque præjudicium oritur augustissimo Principi, quando Wladikæ Episcopi Valachorum vi anathematis exugunt incolas terræ, ac ex conventionis pacto unam partem Patriarchæ in Turcia residenti, alteram Turcarum Imperatori contribuunt singulis annis. Quid igitur boni sperandum est ab illis Sacerdotibus Valachis, alias Calugeris dictis, qui jam ex ditione Turcica, jam ex longioribus Hungariæ partibus, jam ex Ducatu Muscovitico, jam ex ipsa Moldavia & Valachia singulis ferme annis cernuntur in utriusque Episcopatus mei districtu, atque sub prætextu colligendæ eleemosynæ conventicula ex mandato Patriarcharum & Epis-

Episcoporum schismaticorum frequentissime celebrant. Tunc rudis populus dictantibus illis iniqua mandata & leges rebelles capescit, tunc pervicaci armatur animo maligne pugnandi contra eos, qui aut eorum perversas leges perfringere, aut perniciosam eorumdem libertatem comprimere contenderent. Unde emanant, tamquam ex fonte, turbationum & revolutionum latices, unde discordiæ inter populos, indevotio erga Superos, & inobedientia erga potestates. Quia unica fidei unio animos concordes reddit, ad conformandum se divinis legibus, & obtemperandum imperiis Principum: qui enim non amat Deum in integritate fidei, quomodo timebit Principem in perversitate schismatis?

Tantorum autem malorum origo non solum facile tolleretur, verum etiam tanta schismaticorum copia ultronee uniretur Romanæ Ecclesiæ, quippe illius in omnibus cærimonias sensim, ritumque ex integro amplecteretur, si subsequentia stabilienda, stabilita inviolabiliter observarentur.

Primo, & imprimis, quia nec firmamentum duos soles sustinet, nec regnum duo coronata capita tolerat, nec domus una duos patronos patitur sine inordinationis & confusionis eclipsi; ergo nec diœcesis aliqua duos Episcopos tolerare potest. Ideoque statuendum venit firmiter, ut imposterum omnes utriusque Episcopatus animæ sine exceptione aliqua inibi habitantes, non alium, quam in futurum successores meos, specialiter autem nunc me pro vero & legitimo suo pastore, tamquam Episcopum teneant, & agnoscant.

II. Ut autem talis dispositio absque violatione integraliter perseveret, prohibeatur Wladikis Episcopis Valachorum omnis accessus & aditus intrandi præfatas diœceses sub ullo prætextu. Alias temerarie ingressos illico capiendi officiales mandatum habeant, & captos deducendi ad Episcopi custodiam, ubi præstolabitur a majoribus pro tali arrogantia pœna infligenda.

III. Dedecet supremum gregis dominici inspectorem omnes nescire pastores, qui subsunt curæ illius, illorumque virtutes igorare. Ideoque quilibet ex Sacerdotibus Valachis, qui cupit animarum necessitatibus invigilare, amodo obligatus erit se sistere coram ordinario Episcopo in utraque diœcesi, atque confirmationem pro cura animarum petere, nec non juramentum sollemniter deponere, quod non alium, quam illum velint pro suo Episcopo agnoscere.

IV. Hinc fundandæ, ac dotandæ erunt Valachorum parochiæ ad instar catholicorum, qui collatorias a jus patronatus habentibus ita erunt per concursum obligati quærere, ac postulare, velut catholici Sacerdotes in consuetudine tenent.

V. Aliter autem facientes Sacerdotes Valachi, illico capiantur, atque ad Episcopi ordinarii custodiam ducantur, sicut etiam omnes alii, qualescumque sint illi Sacerdotes Valachi, qui non habuerint aut facultatem ab Episcopo veniendi, aut in diœcesi manendi, aut curam animarum exercendi.

VI. Solent autem tales Sacerdotes clam venire, & seminare dogmata schismatis, delitescentes in domibus Valachorum. Ideoque decidatur, ut deprehensus taliter Sacerdos alienigena in domo alicujus Valachi, ipso facto deperdat terram & substantiam suam talis Valachus, qua spoliandus venit per brachium sæculare, sicut etiam omnibus suis bonis fisco camerali applicandis.

VII. Quod querulari prima vice debeant Sacerdotes Valachi coram prædicto Episcopo loci ordinario tam in casu, in quo ipsi inter se controversias habuerint Sacerdotes, tam etiam quando delati fuerint ob aliquem defectum a sæcularibus ad modum catholicorum Sacerdotum, prohibendo quidem stricte officialibus ne ad sacra profanas misceant manus.

VIII. Atque ut agnoscatur ecclesia matrix per actus jurisdictionis, prohibeatur Sacerdotibus Valachis omnis libertas alibi ex butyro confectos (prout illi consueverunt) sacros liquores petendi, quam a loci ordinario, prout reliqui catholici parochi facere obligantur sub gravi pœna.

IX. Quare nemo præsumat ex Valachorum Episcopis, vel Sacerdotibus visitare ecclesias parochorum schismaticorum sine speciali mandato Episcopi loci ordinarii, sub pœna gravi fisco applicanda.

X. Certum est, ex fructibus terræ ecclesiis pendendæ sunt decimæ. Quapropter cogantur etiam Valachi contribuere decimas, sicut & ceteri pendant catholici. Illas si semel obligabuntur catholicis solvere, postmodum illorum Wladikam ipsimet expellent, qui quolibet visitationis tempore magnam pecuniæ summam exigit in manifestum præjudicium dominii sæcularis.

XI. Sunt autem auditi sæpius Valachi schismatici lamentantes, quod nostras ecclesias facile visitare volentes, diris ab eorum Sacerdotibus arceantur probris, & mulctentur pœnis. Ideoque declaranda est publica libertas omnibus & singulis eundi ad nostras ecclesias: & si deprehendetur aliquis Sacerdos avertens homines ab accessu catholicarum ecclesiarum, ut capiatur illico, & ponatur ad Episcopi carceres, usque ad revisionem attentati criminis.

XII. Ut igitur animabus Græcum ritum sequentibus provideatur quoque de mediis ad vitam æternam consequendam, opere pretium mihi erit unum digniorem, fidelioremque eligere, qui in Græco ritu Vicarium Episcopi ordinarii aget, invigilabitque cærimoniis illorum, dependenter ab Episcopo. Est ergo imponendum omnibus Valachis Græcis, ut talem suscipiant, & agnoscant pro Vicario, qui fuerit per patentes ab Episcopo declaratus, & constitutus.

XIII. Taliter in utroque Episcopatu Segniensi & Modrusiensi nullius prorsus Wladikæ præsentia foret necessaria; nam si qui cuperet ad sacros ordines accedere juxta ritum Græcum suscipiendos, haud difficulter eosdem a vicino Marcensi Episcopo Græco, Ecclesiæ autem Romanæ unito, & semper fideli consequentur, dummodo ab ordinario Episcopo litteras dimissorias acceperint, eidemque rite ostenderint; super quo inter Episcopos bona coletur correspondentia.

XIV. Quia vero post utile maxime ducitur Valachus, quare officialibus communiter imponatur, ut catholicis potius faveant, quam Græcis, tam in distributione terrarum, quam stipendiorum, tam etiam in concessione aliquarum immunitatum. Sub spe enim tantæ utilitatis, & omnes nobis unientur, & cærimonias catholicorum brevi sequentur.

XV. Interim Segniæ erigendum erit unum Seminarium, sub cura unius eruditi & timentis Deum Sacerdotis, qui Canonicatu provideri quoque poterit. In illo erudiendi quoque erunt Valachorum filii præstantioris indolis, quo beneficio etiam illorum sanctus unius fidei facile adipiscatur finis. Concurrendum itaque erit ad extructionem talis Seminarii, quo meliori videbitur modo.

XVI.

XVI. Sunt etiam æque Capitanei locorum, ac officiales reliqui serio admonendi sub gravi suæ Majestatis augustissimæ indignationis incursu, si quis præsumeret assistere schismaticis, aut munera eorum susciperet, sub prætextu defensionis, & officii, patrocinantis contra instructionem præmissorum.

XVII. Postremo. Ut præfati Capitanei, & officiales supradicta satagant inviolabiliter observare, & Episcopo catholico brachium dare toties, quoties petierit pro bono ecclesiarum, ac fidei catholicæ augmento.

Atque hunc esse in moderni temporis circumstantiis unicum modum, per quem spes affulget veræ unionis, & conversionis Valachorum schismaticorum cum Ecclesia Romana in utroque Episcopatu habitantium; salvo tamen meliori judicio.

De magistratu Græciensi querimonia Martini apud Cæsarem.

Sed nihilo levius, quam Valachi, negotium exhibebant huic præstantissimo Antistiti Præsides Senatus Græciensis, qui præter cetera incommoda videm allata, jus conferendi Archidiaconatus adimere conabantur. Extat Episcopi de Curia Græciensi ad Cæsarem querimonia, ex qua paucas particulas decerpere libuit.

Primo anno, quo Majestas vestra mihi gratiosissime Episcopatum contulit, noluit me Camera Græciensis pro Episcopo ultra medium annum agnoscere, & illo toto tempore detinuit in arresto proventus meos; modo etiam a quatuor mensibus rursus vexor arrestatione proventuum. Taliter hic cum clero & Episcopo agitur, ut quoties libet, toties liceat Cameræ episcopales & cleri reditus sequestrare, nulla attenta ratione &c. Deinde ad jus conferendi Archidiaconatus sermonem convertit, quod penes Episcopum esse contendit. *Archidiaconus est oculus Episcopi, dignitas pure spiritualis, & Vicarius natus Episcopi; ab Episcopo ergo constituendus, nec jure regali eligendus. Verum est quod Zrinii fecerint aliquas violentias ratione dicti juris præsentandi Archidiaconum Modrussensem; sed postmodum cessarunt, quia & Ferdinandus III. vestræ Majest. genitor, & vestra Majestas ipsa, quando confert Episcopatum alicui, in genere ei dat potestatem omnes ecclesiasticas dignitates conferendi. Quin immo specifice Episcopo Petro Mariano, Smolianovichio, & Glavinich, cujus sum immediatus successor, datum fuit etiam Archidiaconatus conferendi jus, aliorum instar regni Ungariæ Episcoporum.*

Omnes Episcopi seriatim ponebant Archidiaconos, & Glavinich posuit aliquem Sorbam; post cujus mortem volens alium ponere, Camera insultare incœpit, & illius proventus arrestare. Decurrit ille ad cancellariam Austriacam pro justitia, & Dominus Aulæ Cancellarius Comes Buccelleni in tribunali tulit sententiam in favorem Episcopi, agnoscens spectare ad Episcopum jus ponendi Archidiaconos. Sed Camera non contenta tali judicio incœpit & Episcopo & Cancellario insultare; unde miser seniculus debuit cedere juri suo: Majestati autem vestræ tales scribebantur litteræ, quæ illum ad sepulcrum ante tempus expediverunt. Sed illa cessio nulla fuit, quia violenta; & clarum est in Canonibus, quod Episcopus successoribus absolute præjudicare nequit, neque sibi, nisi juramentum violare velit . . . . Quare supplico Majestati vestræ, ut Cameræ Græciensi mandare velit, ut meos, & Archidiaconi a me constituti proventus remittat &c.

Superiores Episcopi admodum raro Seniæ habitabant, neque ad urbem adibant, nisi statis temporibus ac sollemnibus diebus ad functiones pontificales peragendas, propterea quod ædes episcopales male materiatæ ac ruinosæ neque tutam, neque commodam stationem præbebant. Eas Martinus firmavit, refecit, ornavit, sibique ac successoribus ad usus atque ad habitationem satis concinne accommodavit. Itaque commoratione affixa, ad ecclesiæ suæ gubernacula perpetuo sedit; nisi si qua necessitas alio illud evocavit, vel episcopalis lustrationis caussa abesse cogeretur. Eximia fuit in Deum ac Superos religione; divinis laudibus in æde cathedrali canendis frequens intererat; nec solum verbis, sed etiam exemplis ad divini cultus officia rite pieque obeunda Canonicos, ceterosque Presbyteros & clericos excitabat. Quæ jam perfecerat, quæque meditabatur ad ecclesiæ suæ decus ac præsidium, & gregis sibi commissi utilitatem, Senienses in summam expectationem spemque adduxerant; sed utramque fefellit præpropera Martini ad Zagrabiensem Ecclesiam translatio. Siquidem ineunte anno 1704. delatum sibi ab Imperatore Leopoldo pontificatum Zagrabiensem, Clemente XI. approbante, suscepit.

Palatium episcopale restauravit.

Ad Ecclesiam Zagrabiensem transfertur.

BENEDICTUS EP. SENIENSIS LIII. & Modrussensis XX.

Cognomento *Bedecovitius de Comor*, genere Chrobatus, patria Zagrabiensis, antiquissima & nobilissima stirpe ortus. Primam ætatem in studiis humanitatis ac bonarum litterarum transegit; deinde Bononiam se contulit, receptusque in collegium Hungaricum ingenuis adolescentibus æque piis ac studiosis florentissimum, postquam eximios in Philosophia, Theologia, juris utriusque scientia progressus fecisset, Doctoris nomen, & insignia sumpsit. Sacerdotio initiatus, parochi munere functus est in diœcesi Zagrabiensi, & christianæ plebi excolendæ divinisque præceptis ac mysteriis imbuendæ diligentem operam aliquot annos navavit. Cooptatus cum esset in collegium Canonicorum Zagrabiensium, principem in eo locum, ac dignitatem Archidiaconi obtinuit. Illum deinde ob singularem, qua præditus erat, doctrinam & prudentiam, Stephanus Szelischovichius Episcopus Zagrabiæ dignum in primis atque idoneum censuit, cui Vicarii generalis partes & officia committeret. Ita per omnes honorum ecclesiæ gradus ad Seniensem Episcopatum pervenit, quem illi Leopoldus Imperator contulit, Clemens XI. confirmavit. 1704. 10. *Martii providit Ecclesiæ Segnien. de persona Benedicti Bendekovik Presb. Zagrabien. ad nominationem Imperatoris &c.* Ex tab. consistorialibus. Martinus Episcopus Zagrabiensis hunc sibi proximum in Seniensi pontificatu successorem episcopali consecratione initiavit inter acclamationes, plaususque omnium ordinum civitatis, qui sane frequentes convenerant, eique susceptum pontificale Sacerdotium omnes una voce gratulabantur. Dum enim in ea urbe publicis illis, quæ dixi, muneribus ecclesiasticis summa cum omnium approbatione fungebatur, magnam sibi apud Zagrabienses existimationem ac benevolentiam conciliaverat. Paullus Ritter eques ac civis Seniensis pontificiam illius consecrationem amplissimo elogio celebravit, ad stylum & gustum superioris sæculi composito, quod typis traditum vulgavit. Illud est ejusmodi.

FATUM ET VOTUM

Ejus consecratio perhonorifico elogio cohonestata.

Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, Domino Benedicto Bedekovitio de Komor, Episcopo Seniensi & Corbaviensi, Sac. Cæs. Regiæ Majestatis Consiliario, &c. Dum consecrationis munus in Basilica Zagrabiensi die IV. mensis Maji, Anno salutis MDCCIV, exciperet.

Salve ANTISTES venerande,
Nominis auguratu
Non sine Numine inauguratus
Martiæ Seniæ Episcopus,
Inter senes senioris Episcopatus:
Et ipse martiali stemmate illustris,
Rota utpote & dextra romphæata:
Hac ad animi strenuitatem,
Illa fortunæ dexteritatem;
Innocuus altera, altera non alteratus:
Ne quid uni debueris, alteri ultro indulseris,
Utramque in arbitrio habens:
Vero Sacerdotis officio
JUSTUS,
Idea viri prudentis rota est,
Motu semper æquali progrediens;
Utique
Sapiens semper similis est sibi.
Gladio facilior inflexus præstantiam facit:
Generosum hominis animum benevolum esse,
Comprobans,
Illo tu religiosius uteris,
Judex, non vindex.
Habent id justi proprium,
Ut,
In dolore suæ quoque tribulationis positi,
Curam non deserant alienæ utilitatis.
Sponte mundana vitasti,
Mundam cælestibus mentem desponsurus.
Hinc
Per artium liberalium arenam liberius excurrens,
Sacratioris Minervæ mella delibans,
Sacris te mancipasti:
Auspicato sane;
Nam
Ex Presbytero Parochus, ex Parocho Canonicus
Principis Ecclesiæ Zagrabiensis effectus:
Nec diu post
Canonicorum Archidiaconus: Cathedralem vocant:
Dein Episcopi Vicarius generalis.
Obisti munia hæc omnia cum majorum omine.
Sensit quippe idem STEPHANUS Episcopus,
Sese Vicarium elegisse olim episcopandum.
Rite, non irrite, profecto.
Illi enim defuncto MARTINUS Seniensis,
Huic tu successistis:
Dei, Regis, Populi, Pontificis,
Gratia, placito, applausu, auctoritate,
Destinatus, creatus, exceptus, confirmatus.
Si vates curiosius ad fata recurrant,
Nomina ipsa experientur fatidica.
Esto Programma;
BENEDICTUS BEDECOVITIUS de COMOR,
EPISCOPUS SENIENSIS.
Sine superstitione divinabunt Anagramma;
ECCE SIC BENEDICITUR JUSTUS:
SPEM IN BONO DEO SOSPES VIDE.
Nominis (inquam) auguratu,
Non sine Numine inauguratus es,
BENEDICTE;
Cui Senia & Corbavia merito accinant;
Benedictus qui venit in nomine Domini,
Agesis, Benedicte Præsul,
Et antecessores tui præcipuos
Fortuna, honoribus, annis
Feliciter adæques:
Dum fatis melioribus avocatus,
Cælesti cum Sanctis beatitudine
Fruaris sine fine.

Quæ in Episcopatu laudabiliter pieque gessit, paucis complectar. Cum Canonici sacrario admodum angusto ac propemodum cæco uterentur, illud laxavit atque ornavit, & locis idoneis ad lumen recipiendum fenestras aperuit. S. Joanni Nepomuceno, quem præcipuo quodam cultu venerabatur, extra mœnia, prope sacellum Deiparæ Virginis, statuam marmoream posuit. Crucem ex argento pulcherrime cælatam, pelvim, & ampullas itidem argenteas ædi cathedrali donavit. Ad salutem gregis sibi concrediti procurandam, nullum optimi Pastoris officium prætermisit: illi in primis cordi fuit traditio Catechismi, & christiana æque adultorum ac puerorum institutio. Dominicis omnibus ac festis diebus ante sollemnia Christi natalitia de mysteriis ac præceptis divinis e loco superiori ad confertissimam multitudinem concionari solebat. Totam diœcesim ingenti suo incommodo ac labore, nec minori gentium illarum utilitate, & christianæ pietatis incremento sæpe lustravit. Legationem Communis Seniensium nomine ad Cæsarem susceptam e sententia gessit, multaque tum civitati, tum ecclesiæ beneficia impetravit. Post Corbaviam & Licham Turcis ademptam, ingens multitudo schismaticorum e Valachia in eas regiones migraverat, qui Turcicum jugum exosi, sedes ibidem ac domicilia permissu Imperatoris collocarunt. Leopoldus ut quos in suam ditionem receperat, eosdem in Ecclesiæ Catholicæ potestatem redigeret, id negotii dedit Patribus Franciscanis ex ordine Capucinorum, iisdemque duo domicilia apud Lichanos exstrui jussit; qui regiones illas apostolicis excursionibus assidue peragrando, quam plurimos ab errore & schismate ad rectam in Deum fidem, Romanique Pontificis auctoritatem revocarunt. Cum igitur illorum operæ ad convertendos schismaticos adhibitæ egregius fructus constaret, Benedictus Episcopus auctor præcipuus fuit, ut Calobagi in oppido maritimo Lichanæ provinciæ monasterium conderetur, quod super fundamenta veteris cujusdam dirutique virginum Deo sacrarum cœnobii ædificari cœptum est anno 1709. Erat Benedictus ad sublevandam pauperum inopiam æque propensus ac liberalis; eratque ejus domus peregrinis, præsertim religiosis, & ecclesiasticis viris apertissima, ac perhospitalis. Benignum se omnibus atque affabilem præbebat, sic tamen, ut gravitatem cum comitate misceret: quidquid temporis ab officio episcopali vacabat, partim precationi, rerumque cælestium meditationi, partim lectioni, studiisque ecclesiasticis tribuebat. Bibliothecam optimis libris, nec paucis, instructam successoribus reliquit, qua tum ipsi, tum clerus uterentur. Certam pecuniæ summam Capitulo legavit, ut pro delictorum suorum expiatione sacrum anniversarium fieret. Migravit e vita anno 1712. VIII. Kal. Maji, & sepultus est in æde cathedrali.

In Corbavia & Licha Turcis adempta duo domicilia Patribus Capucinis attributa.

ADA-

ADAMUS EP. SENIENSIS LIV. & Modrussensis XXI.

Ex Comitibus *de Rattkai*, *& Dominis Nagi*, *Kis*, *& Tabor*, haud genere quam virtute clarior. E Capitulo Ecclesiæ Zagrabiensis, regia nominatione & pontificia approbatione suffragante, accessit ad Seniensem Ecclesiam regendam, ut docent tabulæ consistoriales. 1712. *26. Septembris ad nominationem Imperatoris providit Ecclesiæ Segnien. vacanti per obitum Benedicti Bedecovich, de persona Adami Rattcai Presbyt. Zagrabien. committendo ei in administrationem Ecclesiam Modrusiensem Segniensi canonice unitam.* Anno 1714. XIV. Kal. Junii ædem cathedralem, deinde VI. Kalendas Junii templum Calobagense Patrum Capucinorum S. Josepho dicatum, & postridie primariam ejusdem oppidi ædem titulo S. Caroli Borromæi insignitam sollemni ritu ac cærimonia consecravit. Dum Adamus Ecclesiæ Seniensi præsidebat, Basilicæ Tersactanæ ad religionem ac celebritatem augendam ingens decus atque ornamentum accessit. Ante aliquot annos Joannes Franciscus Barbadicus Episcopus tunc Veronensis, deinde Brixiensis, postea Patavinus, & S. R. E. Cardinalis, vir eximiæ pietatis ac sanctimoniæ, Virginem Tersactanam populorum concursu, & miraculorum fama celeberrimam, pia suscepta peregrinatione adierat. Ibi post rem divinam peractam, fusis rite precibus, votisque persolutis, ingens eum cupido incessit singulari quodam honore atque ornamento decorandi effigiem Marianam, quæ ibidem colitur, antiqua religione insignem, quam ab Sancto Luca pictam ferunt, & ab Urbano V. transmissam, ut locum cultumque obtineret Simulacri Virginei Nazareni, una cum natali Deiparæ domo in Picenum divinitus translati. Canonici Basilicæ Vaticanæ S. Petri ex tabulis supremis Alexandri Sforziæ, olim Canonici ejusdem Basilicæ, aureas coronas singulis annis conficiendas curant ex annua pecunia ab eodem legata, quibus redimiri atque ornari jubentur imagines Deiparæ Virginis, quæ ob antiquam venerationem, & crebra miracula, ac beneficia in omne mortalium genus collata, tum supplicum frequentia, tum fama litterisque multorum maxime celebrantur. Itaque optimus ille Præsul Veronensis thaumaturgam Tersactanæ Virginis imaginem dignam esse censuit, quæ una cum puero Jesu ejusdem gremium insidente, hujusmodi honore, aureoque diademate donaretur. Quare supplices litteras scripsit ad Canonicos Vaticanos, ut vellent juberentque duas ex auro purissimo coronas Tersactum transmitti, alteram Virgini Matri, alteram puero Jesu, e præscripta formula ac cærimonia imponendas. Ejus precibus plurimum ponderis adjecit epistola sive testificatio Adami Episcopi Seniensis ad Clementem XI. in qua pauca præfatus de augustissima Domo Nazarena e Palæstina, primo Tersactum prope Flumen Dalmatiæ oppidum, deinde in Picenum Angelorum ministerio translata, hæc subjecit de incredibili concursu populorum e finitimis & longinquis regionibus Basilicam Tersactanam religionis ac voti caussa, piisque supplicationibus adeuntium. *Ego infrascriptus religiosissime testor, quod ad præfatam ecclesiam non solum ex adjacentibus territoriis civitatis Fluminensis Kastua, Vinodol, Buccari, Driga, Grobnitis, Kostrenæ quotidie, specialiter diebus festivis, copiosissimus populus confluat; verum etiam ex remotioribus provinciis, ut ex Croatia, Bosnia, Carniolia, Dalmatia, Istria, Styria, Comitatu Goritiensi quamplurimi peregrini, etiam processionaliter, præsertim in majoribus anni sollemnitatibus præfatam prodigiosam imaginem veneraturi concurrunt, adeo quod infra anni spatium circiter centum millia animarum in dicta ecclesia confiteantur & communicent . . . . In quorum fidem me propria manu subscripsi, & præsentes solito episcopali sigillo munivi. Datum Buccari, die 12. Maii Anno Christi 1715.*

L. S. Comes Adamus Rattkai Episcopus Segniensis.

Episcopus Veronensis duas coronas aureas a Capitulo Vaticano Deiparæ Tersactanæ decernendas ac mittendas curavit.

Nec vero dubitari potest, quin litteræ Adami potissimum impulerint Pontificem, ut Basilicam Tersactanam insigni & quotidiano indulgentiarum beneficio locupletaret. Nam omnibus & singulis, qui sacra confessione rite expiati, ac pane divino refecti quocumque anni die Deiparam Tersactanam salutatum adirent, atque ante aram ejusdem pias preces effunderent, cunctorum indulsit veniam delictorum.

Clemens PP. XI.

Ejus Basilicam Clemens XI. plena & quotidiana indulgentia donavit.

Universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem & apostolicam benedictionem. Ad augendam fidelium religionem, & animarum salutem, cælestibus ecclesiæ thesauris pia charitate intenti, omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, & sacra Communione refectis, qui ecclesiam conventus Fratrum ordinis Minorum S. Francisci de observantia, Reformatorum nuncupatorum, de Tersacto Segniensis diœcesis, ad quam, ut asseritur, devotionis causa magnus populi Christiani & præsertim peregrinorum fit concursus, in quocumque anni die devote visitaverint, & ibi pro christianorum Principum concordia, hæreseon extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam semel tantum quolibet anno per unumquemque Christi fidelium lucrifaciendam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus, præsentibus ad septennium tantum valituris. Volumus autem &c. Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 8. Augusti 1715. Pontific. nostri anno 15.

Jam vero ut eo regrediamur, unde paullisper digressi sumus; Canonici Basilicæ Vaticanæ tum rogatu Veronensis Antistitis, tum jussu Pontificis duas coronas aureas Deiparæ Tersactanæ, ejusque divinissimo filio decreverunt, ac munus utriusque sollemni ritu coronandi eidem Antistiti Joanni Francisco Barbadico demandarunt. Verum ille, cum ob pestilentiam in partibus Germaniæ grassantem omnes sibi aditus ad regiones ditionis Austriacæ & regressus interclusos videret, Adamo Rattkai loci Episcopo id muneris delegavit. Sacræ functioni dictus est dies natalis Deiparæ, sextus ante Idus Septembris an. 1715. Sed accidit perincommode, ut paucis ante diebus Episcopus Seniæ in gravem & periculosum morbum incideret. Itaque alterum sibi substituendum curavit, qui sua vice & munere sibi delegato fungeretur. Hic fuit Georgius Xaverius Marottus Præpositus Rudolsbertensis, idemque Episcopus Dardaniæ, postea Petinensis, qui die constituta, confertissima indigenarum atque advenarum multitudine confluente, apparatu sane magnifico, inter musicos

Virgo Tersactana per Georgium Xaverium Marottum Episcopum Dardaniæ aureo diademate coronatur.

ficos concentus, tympanorum ac tubarum sonitus, festasque bombardarum displosiones, sollempnibus precationibus & cærimoniis e præscripto Capituli Vaticani adhibitis, duplex aureum diadema, alterum Deiparæ Virgini, alterum puero Jesu imposuit. Totius rei gestæ seriem ac narrationem litteris, typisque Venetis apud Antonium Bortoli mandarunt Patres Franciscani rigidioris observantiæ cœnobii Tersactani sub hoc titulo: *Tersactum coronata Deipara Virgine insigne; sive Triumphus gloriosissimus B. Mariæ Virginis Matris Gratiarum a S. Luca pictæ, ac ab Urbano V. Summo Pontifice Tersactum, ubi alma Domus Lauretana insederat, Roma transmissæ, nuperrime vero Germanico sub Imperio primo per Illustrissimum ac Reverendissimum Capitulum Vaticanum aureis dotatæ ac redimitæ coronis.*

Adamus Episcopus lætus auctis honoribus, cultuque amplificato Virginis Tersactanæ, quam summa veneratione prosequebatur, triennio post e vita decessit. Mortuus & sepultus est in castro majorum suorum, quod *Stinjevacz* vocatur, ubi sæpe valetudinis curandæ caussa commorari solebat.

NICOLAUS V. EP. SENIENSIS LV. & Modrussensis XXII.

Ejus patria fuit castrum *Berbirium* agri Vinodolensis in veteri Japidia, & gentilitium nomen e familia Pohmajevichia traxit. Erat Canonicus Ecclesiæ Seniensis, & Vicarii generalis munere egregie functus cum esset, illum Carolus VI. Imperator Adami successorem designavit, Clemens XI. Cæsaream designationem approbavit, ut constat ex tabulis consistorialibus. 1718. 16. *Aprilis providit ad nominationem Imperatoris Ecclesiæ Segnien. vacanti per obitum Adami, de persona Nicolai Canonici Segnien. cum administratione Modrussen. juxta decretum &c.* Hunc episcopali consecratione inauguravit Georgius Xaverius Marottus Episcopus Petinensis, una cum Vincentio Lessio Episcopo Arbensi, & Georgio Homolich Abbate S. Crucis in valle Seniensi, qui pontificalibus insignibus utendi jure perantiquo gaudet. Extat oratio gratulatoria, quam Joannes Antonius Benzonus *Ictus, SS. Theologiæ Doctor, Protonotarius Apostolicus &c.* de illius laudibus habuit, edita Labaci apud Joannem Georgium Mayr typographum anno 1718. sub hoc titulo: *In sollemni ad Ecclesiæ Segnensis, & Modrussiensis, seu Corbaviensis pontificalem dignitatem inauguratione Illustrissimi & Reverendissimi D. D. Nicolai Pohmajevich Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopi, Abbatis S. Georgii, Sac. Cæs. & Cat. Majestatis Consiliarii, per Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Georgium Xaverium de Marotti, Dei & Ap. Sedi gratia Petinensem Episcopum, Præpositum Rudolphswertensem, Archidiaconum Pontificium per Carnioliam inferiorem &c. consecratorem, Aggratulatio.*

De Nicolao Pohmajevichio, & duobus proximis Episcopis, quæ digna erant singulari memoria, scriptis mandavit, & perhumaniter ad nos transmisit *Antonius Joannes Cerovacz Canonicus Capitularis Seniensis, Protonotarius Apostolicus,* vir clarissimus & eruditissimus: *Divitem ac elegantem monstrantiam* (in qua venerabile Sacramentum Corporis Christi publicæ venerationi exponitur) *pro hac cathedrali per quemdam benefactorem providit, cum binis Angelulis ex argento confectis coram Sanctissimo flectentibus, & candelas accensas gestantibus. Episcopalem ædem reparavit, elegans oratorium suum in ipsam cathedralem ex Episcopio protendit, ac episcopalem sedem depictam & inauratam in sanctuario ad stalla episcopalia fixit: qui demum Seniæ obiit die 9. Februarii 1730. Adhuc vivens in Gymnasio Ferdinandeo Græcii perpetuam fundationem pro uno alumno suæ diœcesis Seniensis sub cura RR. PP. Societatis Jesu fixit. In Seniensi cathedrali sepultus est.*

JOANNES ANTONIUS EP. SENIEN. LVI. & Modrussensis XXIII.

De quo Antonius Joannes Cerovacz modo laudatus: *Joannes Antonius eques de Benzoni, Flumine Sancti Viti oriundus, ex Archidiacono Modrussiensi, electus & consecratus Episcopus Seniensis, Modrussiensis, seu Corbaviensis Romæ, die 8. Octobris 1731. dum munere archivistæ Sacræ Cæsareæ Majestatis Caroli VI. fungeretur, nominatus Prælatus domesticus suæ Sanctitatis, & pontificii solii assistens, Legatus Apostolicus, qui Roma redux attulit plurimos dono sibi oblatos e Propaganda Illyricos & Slavonicos libros, Missalia, Breviaria, Ritualia, ac Theologias morales, quos per utramque diœcesim distribuit. Præterea sua industria varia necessaria vasa pro sacris liquoribus ad ægrotos ferendis providit; item ad expositionem populo sanctissimi Sacramenti faciendam, monstrantias, vulgo ostensoria, quæ omnia utrique diœcesi donavit. Insuper pro cathedrali sacram supellectilem, casulas, Dalmaticas, & Albas, ac reliquas casulas, quas per utramque diœcesim parochis, eorumque ecclesiis divisit. Ita quoque medietatem suæ cathedralis funditus ædificari curavit, in qua primus marmoream aram S. Francisci Xaverii, contra pestem 1732. 21. Martii Patroni nuncupati, per quemdam benefactorem erigi curavit. Flumine sua in patria, die 2. Decembris 1745. intestinis calculi doloribus patientissime toleratis extinctus; qui in vita ab augustissimo gloriosæ memoriæ Romanorum Imperatore, ut supra, Carolo VI. fundationem pro sex alumnis utriusque diœcesis impetravit, ac Flumine in Seminario apud RR. PP. Societatis Jesu stabilivit. In collegiata ecclesia Flumine tumulatus. Hic a munificentia antefati Imperatoris Caroli VI. pro pauperibus utriusque diœcesis parochis & capellanis, in suffragium, & honestam sustentationem eorum, ex cassa parochiali regni Hungariæ 1000. & ultra florenorum subsidium quotannis distribuendum impetravit.*

Præsulem sempiterna memoria dignum oratione funebri laudavit Antonius Maria Mainardus Presbyter Soc. Jesu, qui eidem animam agenti ad ultimum usque spiritum assedit. Ex illa oratione MS. quædam decerpsi, ex quibus qui vir, & quantus fuerit, clarius apparet. Erat ingenio acuto & perspicaci, animo magno & excelso, agendi cogitandique sollertia non vulgari, morum vero integritate, vitæque continentia prorsus eximia. Perusii in florentissimo illo gymnasio humanis divinisque litteris operam dedit, ac Theologici magisterii laurea, & insignibus ornatus, Doctoris nomen obtinuit. Romam profectus eruditionis, eloquentiæ, vitæque ecclesiasticæ magistrum habuit Franciscum Cardinalem Casinum, concionatoris apostolici & pontificii munere per annos plures summa

Acta Jo. Antonii ante Episcopatum.

cum

cum laude & approbatione sacri Collegii functam, virum doctrinæ & sanctitatis egregiæ, in cujus clientelam ac disciplinam Joannes Antonius se contulit, ejusque studiorum adjutorem se præbuit. Hujus exemplis præceptisque conformatus, vir æque doctus ac pius, & verus perfectusque ecclesiasticus evasit. Revocatum in patriam Canonici Fluminenses cunctis suffragiis ad suum collegium aggregarunt; eumdem Georgius Xaverius Marottus Episcopus Petinensis tum ecclesiasticis controversiis dirimendis auditorem, sive judicem præfecit, tum etiam Vicarium generalem constituit, quo cum pastoralis sollicitudinis curas laboresque partiretur. Sed illum utrisque ademit Carolus VI. Imperator, cum eum Archidiaconum Ecclesiæ Modrussensis nominavit: qua dignitate auctus, cum omnes muneris sibi traditi partes diligentissime obibat, tum præsertim diebus festis christianam plebem concionibus ferventissimis a vitiis absterrebat, atque ad salutarem Dei metum, æternæque vitæ cogitationem excitabat; post prandium autem homo id auctoritatis ac nominis, vicos & plateas cum tintinnabulo circumiens, puerorum greges congregabat, deductisque in ædem cathedralem christianæ fidei mysteria & præcepta tradebat. Ad hæc cum duobus e nostra Societate Presbyteris montosas illas & asperrimas regiones pedibus nudis peragrabat; & nullis parcens neque incommodis, neque vigiliis, laboriosissima quæque evangelici operarii officia incredibili alacritate peragebat. Dum in hisce apostolicis expeditionibus & muneribus summa animi voluptate versabatur, eum alio avocavit Carolus Imperator, & consiliarium atque administrum dedit suo apud Sedem Apostolicam Legato, simulque Archivi Cæsarei custodem constituit: quæ quidem officia nemini solent committi, nisi viris perspectæ fidei, prudentiæ, & industriæ; quod necesse est omnium consiliorum, rerumque arcanarum eos esse participes. Idem Carolus VI. haud multis post annis Ecclesiam Seniensem, Nicolai Episcopi morte vacuam, Joanni Antonio Benzono demandavit, cujus doctrinam, prudentiam, virtutem iis, quibus digna erat, præmiis & honoribus afficere jamdudum decreverat. Delatum illi Sacerdotium Clemens XII. libentissime approbavit; nam æque apud Pontificem, atque Imperatorem magna erat æstimatione, & utrique ingentem sui expectationem moverat; quam non explevit modo, sed etiam superavit. Statim atque hujus ecclesiæ regimen suscepit, mentis oculos in utriusque diœcesis Seniensis & Modrussensis faciem intendit, quæ tunc sane miseranda erat. Ecclesiæ ubique aut semirutæ, aut vetustate ac situ squalentes; & vel ipsæ parochiales aut baptisterio, aut decenti ad divinam Eucharistiam asservandam loculo destitutæ; cultus divinus obsoletus, magnaque ex parte neglectus; proventus ecclesiarum vel nulli, vel admodum tenues; summa egestas cleri, nec minor inscitia; depravatio morum, & divinorum mysteriorum ignoratio, qua fere omnes incolæ laborabant. Rebus hisce cognitis confestim ad medendum tot ac tantis malis cogitationem atque manum admovit, tanto studio, tantaque contentione, ut rei christianæ in illis locis restituendæ, seu reformandæ in eo spem omnem vulgo reponerent. Certe hanc spem ex ejus præclaris operosisque initiis concepit vir quidam summæ auctoritatis: *Invenit*, ut ille ajebat, *diœcesim suam prope ferream; sed spero, Deo favente, brevi me illam visurum, si non argenteam, profecto æneam*. Nec vero ille expectationem, spemque communem fefellit. Administrationem episcopalem exorsus ab utraque diœcesi lustranda, præcipuam partem curarum suarum iis maxime rebus impertiit, quæ ad splendorem ac dignitatem cultus divini, ad christianam institutionem, & salutem illarum gentium pertinebant. Ecclesias collabentes restauravit, ornavit, vasis argenteis, decenti supellectili, serica, lineaque instruxit. Parochis & clericis divini sacrificii, totiusque liturgiæ ac psalmodiæ ritum tradidit, & christianæ plebis erudiendæ rationem præscripsit; pravas consuetudines, quæ in clerum irrepserant, populumque, radicitus evulsit; populi religionem ac pietatem auxit; ecclesiasticam disciplinam suis edictis, atque interdictis sancivit. Ad clerum vero urbanum & agrestem litteris & doctrinis excolendum curam peculiarem intendit. Cum paucissimi e clero latine loqui scirent, omnes ut linguam latinam addiscerent, itemque ut Presbyteri omnes, ac præsertim Parochi, Theologiæ moralis & juris pontificii studio diligentem operam darent, impense curavit. Ab Carolo Imperatore impetravit, primum ut certos ac stabiles proventus annuos assignaret, e quibus alimenta suppeditarentur sex clericis ex utraque diœcesi delectis, qui apud Patres Societatis Jesu in Seminario Fluminensi bonis artibus & moribus ecclesiastico homine dignis imbuerentur; deinde ex ærario parochorum regni Hungariæ mille nummos argenteos, quos florenos vocant, singulis annis contribui juberet Parochis utriusque diœcesis, eorumque adjutoribus, pro eo, ut cujusque inopia postularet, distribuendos. Singularis in eo eluxit erga Deum ac Superos religio, & decorem domus Dei summopere dilexit. Statum quotidie tempus contemplationi rerum cælestium, & lectioni sacrorum librorum tribuebat; quin immo, cum ab diurnis episcopalibus curis vacabat, ad suum se conclave recipiens, unde in templum erat prospectus, ante divinam Eucharistiam, mira spiritus dulcedine delibutus, summo animi ardore, cum lacrymis & gemitibus preces fundebat. Christum humanæ salutis auctorem unice diligebat; Beatæ Mariæ Dei parenti, Angelorum atque hominum reginæ maxime addictus erat; in ejus sollemnium dierum pervigiliis ab omni prorsus cibo potuque abstinebat. Secundum hos præcipuo quodam cultu venerabatur S. Franciscum Xaverium Apostolum Indiarum, quem ut Senienses Patronum civitatis ad pestilentiam sive arcendam, sive depellendam eligerent, auctor fuit; eidemque in æde cathedrali elegantem aram marmoream exstruendam curavit. Præterea instituit, ut diebus novennis ante illius diem festum proximis, clerus populusque ad eum precibus atque honoribus colendum in ædem cathedralem singulis annis convenirent. Ecclesiasticæ disciplinæ vigilantissimus custos, idemque acerrimus vindex, nihil, quod ei repugnaret, in suo clero pati poterat. Gregem sibi commissum eximia charitate complectebatur; omnes & singulos, qui ad se auxilii, aut subsidii petendi caussa confugerent, non benigne solum excipiebat, sed quibuscumque rebus posset, non libentius, quam promptius juvabat. Ejus vero in egentes ac miseros beneficentia profusa etiam, non modo liberalis fuit, illisque tum e suo domestico, tum e patrimonio

Fit Episcopus Seniensis, & Modrussensis.

nio ecclesiastico, quidquid sibi, suæque frugali mensæ supererat, large copioseque erogabat. Cum creditæ sibi a Stephano fratre charissimo pecuniæ reddendæ non esset, eum in tabulis supremis, quas morti proximus confecit, admonitum esse voluit, ut summam illam, si condonare sibi nollet, a pauperibus repeteret, quorum manibus cum in cælestes thesauros deportata fuisset, eam, si remitteret, in cælo cum ingenti fœnore sibi reddendam esse confideret. Ut paucis omnia complectar, nulla virtus, quæ decet, ornatque statum episcopalem, illi defuit. Vitam laudatissime sanctissimeque actam pia sanctaque morte conclusit in patria, & acerbissimis doloribus invicta patientia toleratis, defixis in Christum cruci affixum oculis, voces illas identidem iterans: *Fiat voluntas tua nunc, semper, & in æternum*, ad cælestem patriam migravit. Joannes Stephanus Benzonus Eques Sac. Rom. Imp. fratri dilectissimo in æde primaria Fluminensi funus quam amplissimum faciendum curavit, eique ante gradus aræ maximæ sepulto hunc titulum fecit.

D. O. M.

Cineres
Joann. Antonii de Benzoni
Segnen. Modr. seu Corbavien. Episcopi
Olim
Hujus Ecclesiæ Canon.
Pie vita functi Anno MDCCXLV.
Ætat. suæ An. LIII.
Joannes Stephanus
S. R. I. E.
Fratri amantissimo, suæque Genti
Sac.
Mœrens Posuit.

GEORGIUS WOLPHANGUS EP. SEN. LVII. & Modrussensis XXIV.

Huic idem Antonius Joannes Cerovacz Canonicus Seniensis hanc rerum ab eo gestarum epitomen confecit. *Excellentia Georgius Wolffangus Liber Baro de Chiolich de Lewensperg, patria Seniensis, ex Vicario Capitulari Seniensi, Viennæ in Austria, a sua Sacra Cæsarea Regia Majestate Maria Theresia Hungariæ ac Bohemiæ regina, nominatus Episcopus Seniensis, Modrussiensis, seu Corbaviensis, die 20. Februarii 1746. & qua talis ab Eminentissimo Collonich Cardinali Viennæ consecratus, ab eadem augustissima regina & Imperatrice Liber Baro creatus, ac Excellentiæ titulum sortitus, actualis utriusque Sac. Cæsareæ Regiæ Majestatis intimus consiliarius nominatus, Sacrosanctæ Theologiæ Doctor, & S. Georgii prope Seniam Abbas infulatus; qui sex alumnorum fundationem Flumine Græcium transtulit, curæ eorumdem PP. Societatis perpetuo fixam. Alteram quoque medietatem suæ cathedralis reædificari sollicitavit, ac superioris inferiorem tecti partem totam opere plastico exornavit; in qua tres aras marmoreas suo & benefactorum ære erigi curavit. Præterea singulis Sabbathinis diebus, ad colendam Beatissimam Virginem, partem Rosarii a clero & populo dicendam ac recitandam, cum expositione Sanctissimi, primus in hac cathedrali instituit: cui, ex munificentia augustissimæ Domus Austriacæ, elegantes casulam & Dalmaticas impetravit; & a Sanctissimo regnante Pontifice Clemente XIII. integrum Sacrum Corpus Formosi Martyris pro hac cathedrali expetiit. Novum pulpitum ex vario marmore eleganter elaboratum ad cornu Evangelii, extra hujus cathedralis sanctuarium, erectum per quemdam benefactorem confici sollicitavit. Qui demum Romæ obiit die 3. Januarii, anno vertente 1764. in templo Jesu, ita vocitato, sepultus apud antefatos RR PP. Societatis; retentione urinæ vita functus. Hanc cathedralem consecravit, ut epigraphe tabula marmorea, ad cornu epistolæ Sanctuarii parieti insertæ, incisa declarat.*

SUA EXCELLENTIA Illustrissimus Dom. D. Georgius
WOLFFANGUS CHIOLICH DE LEWENSPERG,
AB INTIMIS UTRIUSQUE S. C. R. M. CONSILIIS,
SACERDOS, ET PONTIFEX,
PASTOR, ET DOCTOR,
FILIUS, ET PATER PATRIÆ,
DECUS CLERI ET EXEMPLAR,
CATHEDRALEM SUAM SENIENSEM
NOVO BAPTISMATIS FONTE DONATAM,
ERECTISQ. CAPELLIS AMPLIFICATAM
SOLLEMNI CONSECRATIONE DEDICAVIT
X. C. A. L. E. N. D. F. E. B. R. M. D. C. C. L. II.

PIUS EP. SENIENSIS LVIII. & Modrussensis XXV.

Cognomento Manzadorius, e doctissima & sanctissima sodalitate clericorum regularium S. Paulli, vir eximia virtute & doctrina excellens. Post disciplinas subliminores alumnis sui ordinis traditas, ex hac umbratili & domestica exercitatione in solem & pulverem progressus, quidquid valebat ingenio, sapientia, industria, & disserendi facultate, ad communem proximorum utilitatem contulit. Nullum fuit mortalium genus, sive summum, sive medium, sive infimum, cui vel ad mores depravatos corrigendos, vel ad vitam christiano homine dignam instituendam tum publicis, tum privatis cohortationibus non profuerit. Vienna civitas illa longe augustissima, & sedes Imperii Romani, campum illi amplissimum dedit, in quo excurrere ejus virtus, & zelus apostolicus, cognoscique posset. In celeberrimis illius urbis templis e communibus suggestis acerrimum flagitiis atque erroribus bellum indixit. Cum de rebus divinis dicturus pulpitum ascenderet, ingentes ex omni civium ordine concursus audiendi caussa fiebant. Erant enim ejus conciones doctæ quidem & facundæ, non tamen ad eruditionis & eloquentiæ ostentationem, sed ad vitia extirpanda, pravasque opiniones ex animis hominum evellendas quam maxime accommodatæ; iis vero refertæ & verbis & sententiis divino ardore incensis, ut spiritum apostolicum undique spirare viderentur. Itaque perorationem ejus non ineptus hominum plausus, aut stulta facundiæ commendatio excipiebat, sed alta suspiria, gemitusque, & anteactæ vitæ detestatio salutaris. Innumerabiles sunt ex omni genere hominum, quos a corruptis moribus, vitaque profligatissima ad honestam & piam vivendi rationem revocavit; nec paucos disputationibus argumentisque convictos ab hæretica pravitate ad catholicam rectamque in Deum fidem traduxit; atque in his quoque principes viros, antiquæ & primariæ nobilitatis Germanicæ, rerum & magistratuum gestorum gloria illustres, qui Pio doctore & magistro, voluntaria abjuratione detestati errores, quibus a pueritia imbuti fuerant, se in sinum Ecclesiæ Romanæ & catholicæ contulerunt. Nec solum vulgares, sed primores civium, Acta Pii Manzadorii ante Episcopatum.

vium, ipsique Aulæ Imperatoriæ Proceres Pium concionantem cupidissime audiebant; & erat quædam in omnibus inexhausta aviditas ejus audiendi iterum ac sæpius, nec satiari posse videbatur; eam quippe dicendi rationem tenebat, quæ animos auditorum simul voluptate perfunderet, simul commoveret atque accenderet ad virtutem ac pietatem colendam; & sic erat ad popularem sensum accommodata, ut rerum magnitudine & copia, verborum delectu & elegantia, mentes aurésque eruditorum hominum vel capacissimas impleret. Merito igitur illius conciones dignæ habitæ sunt, quæ ad communem utilitatem typis committerentur, ut haberent præcones evangelici Germaniæ hoc sacræ eloquentiæ exemplar propositum sibi ad imitandum. Nec solum a superiore in templis atque exhedris, sed etiam ex æquo loco in privatis congressibus & colloquiis egregia Pii virtus, doctrina, prudentia, & idem, quo flagrabat, humanæ salutis procurandæ, & omnibus bene faciendi studium elucebat. Nullum ab se pietatis & charitatis officium cuiquam, auxilium atque operam poscenti, deesse patiebatur. Ejus sapientissima monita & consilia plurimi fiebant, & omnium, quæ excogitari possent, aptissima tum ad conscientiæ nodos extricandos, tum ad privata & publica negotia expedienda putabantur.

Dum Viennæ in hisce apostolicis ministeriis summo studio & contentione versabatur, Romam accersitus est ad supremam sui ordinis administrationem suscipiendam, quam Patres ad comitia generalia congregati cunctis suffragiis illi detulerunt. Hominem de se optime meritum Viennenses abeuntem lacrymis votisque prosecuti sunt, talis ac tanti viri jacturam deplorantes, & sibi verum ac germanum Evangelii præconem, præsidium & propugnaculum religionis catholicæ, hæreseon ac scelerum profligatorem, suum denique Apostolum ademptum acerbissime conquerentes. Hac una re communem mœstitiam solabantur, quod non dubitarent fore aliquando, ut Germania, & provinciæ Austriaco imperio subjectæ hunc virum apostolicum recuperarent. Nec sane spem illorum fefellit eventus. Simul ac Viennam de morte Volphangi Episcopi Seniensis allatum est, statim oculos providentiæ ac benignitatis suæ Imperatrix augustissima & regina Hungariæ in Pium Manzadorium Præpositum generalem clericorum S. Pauli defixit, quo neminem nobilissima illa tiara digniorem invenit. Ei siquidem excellens & apostolica Pii virtus, doctrina, & prudentia jamdudum perspecta erat; & illum concionantem sæpe audierat, & quæ ille per annos plures, Viennæ dum esset, pro religione tuenda & amplianda, pro divini cultus incremento, pro salute animarum utiliter ac laboriose gessit, optime noverat; ac demum diligentem illius & fidelem operam primum in Salisburgensi, deinde in Romana curia sibi navatam experta fuerat. Nulla igitur cunctatione interposita Pium nominavit Episcopum Seniensem, simulque *Sacræ Cæsareæ*, *Regiæ*, *Apostolicæ Majestatis Consiliarium* declaravit. Cæsaream & regiam nominationem haud libentius, quam promptius approbavit Clemens XIII. Pont. Max. universo Patrum Purpuratorum collegio, & Præsulum Romanorum cœtu applaudente. Horum siquidem omnium, ac præsertim Sanctissimi Patris existimationem & benevolentiam Pius sibi ob suam in omni virtutum ac laudum genere excellentiam conciliaverat.

Fit Episcopus Seniensis.

Anno 1764. Seniam venit; ingenti omnium civium lætitia exceptus est, faustisque acclamationibus, clero præeunte, populo prosequente, deductus in ædem cathedralem. Optatissimo & expectatissimo Præsuli sollemnem adventum pereleganti oratione gratulatus est *Volfangus Homolich Abbas Sanctæ Crucis de Valle Segniensi*, *Primicerius*, *& Canonicus ejusdem Cathedralis*. Ex his, quæ orator præstantissimus de virtutibus & meritis Pii Manzadorii, ejusque ante pontificatum apostolica vita, fuse, ornate, copiose disseruit, nos pauca decerpsimus, & breviter strictimque attigimus. Primas suscepti Episcopatus cogitationes curasque illuc intendit, ut rem & disciplinam tum christianam, tum ecclesiasticam restitueret, ac stabiliret, si quid forte detrimenti propter diuturnam sui decessoris & necessariam Romanam absentiam, utraque, vel alterutra cœpisset; ac studiose operam dedit, ut tamquam bonus pastor, suas oves cognosceret, & ipse ab suis ovibus e sua erga illas pastorali sollicitudine & charitate cognosceretur. Jam unus, itemque alter annus effluxit, cum Senienses sanctissimis hujus Antistitis cohortationibus, exemplis, institutis ad omnem sanctitatem informantur; seque tali ac tanto Præside felices ac beatos prædicant, neque aliud magis verentur, quam ne illum sibi illustriores ecclesiæ Imperii Germanici & Austriaci aliquando eripiant. *Interea vero*, ut verbis iisdem utar, quibus eruditissimus, & eloquentissimus Volphangus suam conclusit orationem, *dum huic sacro vertici dignior infula novo Augustorum imperio decernatur*, *Senienses hoc Præsule*, *ac Pio patre læti fruentur*, *ex ejus nutu*, *Dei gloriam*, *& animarum salutem promovere adnitentur*.

EPISCOPI OTTOCIENSES.

Ottocium, vulgo *Ottochaz*, oppidum mediterraneum diœcesis Seniensis, neque infrequens, neque ignobile, a mari milliaria quinque aut quatuor, a Gatzka fluvio haud ita longe in occasum distans, & amnis Gusichiapolitæ ripæ assidens. Erat in ditione Comitum e gente Frangipania, ut constat ex diplomate Sigismundi Frangipanii, qui villam quamdam in territorio ejusdem oppidi sitam Antonio Balyardisch & Marinæ ejusdem conjugi donavit; cujus extremam particulam hic subjicio: *Conjuramus*, inquit, *per Deum*, *& B. Mariam*, *& per omnes Sanctos Dei*, *quod qui post nos dominabitur castrum nostrum Ottochaz*, *eos debeat in hoc tenere*, *prout est supra descriptum*; *& in hoc eis dedimus hanc nostram litteram patentem sub nostro sigillo consueto*. *Anno Domini* 1436. *scripta in nostro castro Ottochaz gratia Dei*, *mensis Maji die duodecima*.

Ottocii positio, cujus Domini Frangipanii.

Capitulum ædis primariæ quinis Canonicis constat, & Archipresbytero, ad quos rerum sacrarum procuratio, & regimen, atque institutio plebis christianæ pertinet. Extat in illis locis Abbatia *S. Nicolai de Gatzka*, cujus titulum gerebat Martinus Braicovichius Episcopus Senien-

Capitulum Ottociense, & Abbatia S. Nicolai.

niensis; eique in ejusdem tituli possessionem successit Antonius Wkmerovichius Canonicus Seniensis. Olim vectigalibus haud sane contemnendis instructam fuisse ajunt; sed proventus fere omnes vel conversione rerum ac temporum, vel malitia & iniquitate hominum alio distractos amisit. De hujusmodi Abbatia interrogatus Paullus Ritter eques, & Sacræ Cæsareæ Regiæque Majestatis consiliarius, diligentissimus investigator rerum antiquarum hoc responsum dedit. *Do pro memoria*, inquit, *quibus expedit universis, qualiter prædicatum Abbatiæ S. Nicolai de Gatzka, vulgo Ottochaz, commune vulgetur. An autem ecclesia illa vere Abbatialis fuerit, nulla tradit memoria. Verius tamen credi par est parochialem solum extitisse. Parochos autem primis temporibus, in iis partibus etiam Abbates fuisse nuncupatos in antiquis Seniæ statutis invenio; cum alias nunquam Abbatem de Gatzka, vel Ottocen. nominatum invenerim aliquem; neque in illo loco Monachorum cujusquam ordinis conventum extitisse legerimus. Erat autem parochia, immo & Archidiaconatus de Gatzka Seniensis diœcesis ab antiquo tempore, recognitus in Synodo Salonitanæ Ecclesiæ, cui suffragabatur Episcopatus Seniensis sæculo duodecimo.*

Episcopi Ottocienses omnino quatuor.

Sæculo decimo quinto vergente, nescio quomodo, & auctore nescio quo exortus est Episcopatus Ottociensis; neque amplius quatuor invenio, qui episcopalem Ecclesiæ Ottociensis titulum gesserint; hos videlicet, *Blasium*, *Joannem*, *Vincentium*, & *Petrum*, quo cum extraordinarius ille Episcopatus extinctus est: nisi forte quintum addere libeat ex annulo quodam, quem repertum ferunt a Benedicto Bedecovitio Episcopo Seniensi, dum lustrationis pontificiæ caussa Ottocii versabatur; huic enim annulo circumcirca inscriptus fuisse dicitur *Nicolaus Episcopus Ottociensis*; idem fortasse, quem Leander Albertus lib. 3. de viris illustribus ordinis Prædicatorum, vocat *Nicolaum Episcopum Ottoniensem*.

Institutio Episcopatus Ottociensis.

Hujus Episcopatus institutionem adscribendam censeo Archiepiscopis Spalatensibus & anno circiter 1470. affigendam. Hi quippe per ea tempora cum persæpe ac diutius a Metropoli abessent, Vicario sui officii episcopalis indigebant. Laurentius Zannius annos fere duodecim abfuit; Petrus Fuscarus post intermedium ac brevem pontificatum Joannis Zanettini, Ecclesiæ Spalatensi, quam nunquam vidit, triennio præfuit. Huic suffectus Bartholomæus Averoldus, qui cum annos tres ac viginti sedem Spalatensem tenuerit, plerumque tamen Venetiis morabatur. Ut igitur Spalatensibus non deesset, qui vice pontificia fungeretur, & quæ sunt propria Episcoporum munia perageret; neque semper expedita in promptuque illis esset opera Episcoporum Dalmatiæ, qui suis ecclesiis adesse, invigilare, ac prospicere debebant; aliquem sibi Episcopum nanciscendum censuerunt, ab omni fere administratione solutum ac liberum, aut certe exiguis diœcesis admodum angustæ curis impeditum, cujus ministerio uti ad omnia possent pro suo arbitratu. Huic titulum episcopalem adsciscendum curarunt ab ecclesia & oppido Ottociensi; eique præter Ottocium cum suo territorio, hæc loca finitima Gatzkam, Dabar, Verhovinam attribuenda, in quibus jurisdictionem episcopalem exerceret, decimasque ex illis perciperet. Quæ omnia cum a Sede Apostolica impetrassent, Ecclesia Ottociensis episcopalem titulum ac dignitatem obtinuit. Nec vero dubitari potest, quin Episcopus Seniensis ægre ferret ab sua diœcesi extremam illam ad orientem particulam divelli; & quantum in ipso fuit, ne divelleretur obstiterit. Sed tandem vel invitus tempori cederet, & eorum, quibus suberat, auctoritati parere oportuit.

Commodum hæc scripseram, cum in quadam Synopsi genealogica & chronologica familiæ Frangipaniæ hoc notatum inveni. *1461. Sigismundus Frangipanus instituit Episcopatum Ottocensem annuente Pio II. Papa in Ecclesia S. Nicolai, quæ olim Abbatialis erat, cujus juspatronatus ad Sigismundum & hæredes spectabat, elegitque in primum Episcopum Blasium Ragusinum ordinis Prædicatorum.*

BLASIUS EP. OTTOCIENSIS I.

Blasius primus Episc. Ottocii ex ord. S. Dominici.

EX ordine S. Dominici, vir æque doctrina, ac sanctimonia clarus. Nec vero absimile est per hunc suppletam fuisse Laurentii Zannii Archiepiscopi absentiam; neque enim alium invenio, qui per annos fere duodecim, dum Spalatensis Ecclesia sui pastoris præsentia carebat, functiones episcopales obierit. Hanc vicariam operam Blasius præstitit Petro Fuscaro Archiepiscopo Spalatensi, qui cum tres annos illi Metropoli præfuerit, ad eam nunquam accessit. Blasius siquidem, cum ecclesiæ suæ aditu prohiberetur, adversante adhuc & repugnante Episcopo Seniensi, Spalati commorari solebat in cœnobio Patrum S. Dominici, & Archiepiscopi absentis officio fungi. Dum enim in ea civitate omnia Episcopi adjutoris munera exequeretur, ei Sedes Apostolica delegavit cognitionem cujusdam controversiæ Phariensis, quæ in re matrimoniali versabatur.

Judex delegatus a Sede Apostolica in quadam Phariensi matrimoniali controversia.

In æde metropolitana tribunal constituit, & post diligentem inquisitionem adhibitam, testibus in utramque partem auditis, sententiam tulit, cujus autographum adhuc extat inter acta judicialia ejusdem curiæ. *Coram nobis Blasio, permis. divina Episcopo Ottociensi, sacræ paginæ Doctore, ex ordine Prædic. assumpto, ac judice & commissario a S. Sede Apostolica delegato &c. ... Lata, data, & pronunciata fuit suprascripta sententia definitiva a Rev. Dom. Blasio Ottociensi Episcopo, Judice Apostolico specialiter delegato, sedente pro tribunali Spalati in Ecclesia Metropolitana S. Domnii, sub imagine S. Christophori, super cathedram juris, præsente, audiente &c.* Postquam Petrus Pontificatum Spalatensem deposuit anno 1479. eamdem, quam huic præbebat, operam vicariam navavit Bartholomæo Averoldo, qui cum Petro in sedem Archiepiscopalem proxime successerit, Spalatum tamen non adiit ante annum tertium & octogesimum hujus sæculi. Nec dubium est, quin per id triennium absentiæ Archiepiscopalis, Blasius Episcopus Ottociensis Spalati permanserit, atque ex delegatione Bartholomæi rem ecclesiasticam administraverit; idque declarat quædam sententia judicialis ab eodem Blasio Spalati lata anno 1481. pridie Idus Julii, quæ inserta est actis Curiæ Archiepiscopalis. De Blasio nihil præterea litteris proditum invenio; nec mihi constat, utrum aliquando ecclesiam sibi commissam inviseret, ad ejusque gubernacula sederit. Post annum 1483. non videtur necessaria fuisse Bartholomæo Metropolitæ opera episcopalis Blasii, cum alios deinde habue-

habuerit Vicarios generales, ac præsertim Vitum de Ruschis Episcopum Dumnensem, quem idem Bartholomæus, cum anno circiter 1490. Venetias se contulisset, totius Metropolis ac pontificii muneris administrum & Vicarium reliquerit. Porro Blasius biennio post e vita decessit.

JOANNES EP. OTTOCIENSIS II.

Joannes Chericatus Ep. translatus ad Ecclesiam Catarensem an. 1493.

Ex antiqua & illustri familia Vicetina Cheregata, qui cum ab adolescentia nomen dedisset in sodalitatem Cruciferorum, supremam totius ordinis præfecturam obtinuit. Huic Innocentius VIII. Ecclesiam Ottociensem decrevit, ut est in tabulis consistorialibus: *an. 1492. 12. Maji providit de persona D. Joannis de Cheregato Generalis ordinis Cruciferorum Ottociensi Ecclesiæ, in Comitatu Corvaviæ* (Corbaviæ, sive Chrobatiæ), *vacanti per obitum Dom. Blasii ultimi Episcopi*. Hujus ecclesiæ titulum tredecim menses cum retinuisset, anno sequente deposuit, & Ottociensem cum Catarensi Episcopatu ex auctoritate Alexandri VI. commutavit. *Anno 1493. 16. Augusti admisit resignationem Ecclesiæ Ottociensis in manibus suæ Sanctitatis factam per R. D. D. Joannem Cheregato illius ultimum Episcopum, eumque ad Catarensem Ecclesiam transtulit ac promovit*.

VINCENTIUS EP. OTTOCIENSIS III.

F. Vincentius de Andreis Ep. controversiam habuit cum Episc. Seniensi.

Quem Joannes Lucius in Monumentis Traguriensibus annumerat inter viros illustres urbis Tragurii, ejusque mentionem perhonorificam fecit Petrus Bembus in epistolis, quas nomine, jussuque Leonis X. scripsit ad Ladislavum regem Hungariæ, itemque ad Petrum Berislavum Episcopum Vesprimiensem, & Banum Dalmatiæ atque Chrobatiæ. Natus est Tragurii e familia *de Andreis*, in primis inter Tragurienses nobili & copiosa. Religiosum vitæ genus, atque institutum Dominicanum amplexus excellentem doctrinam cum eximia sanctitate conjunxit. In quodam libello vulgato sub hoc titulo *Radii Theologici* illustre elogium illi attributum invenio: *F. Vincentius de Andreis de Tragurio, conspicuus Sacr. Theologiæ Magister, & sanguinis nobilitate celsus, dum ob suæ profundissimæ humilitatis præstantiam etiam supremam Dalmaticæ provinciæ præfecturam constanti animo reluctasset, meruit ad Ottocensis Episcopatus dignitatem invitus exaltari a Leone X.* Tantum abest a Leone X. Sacerdotium Ottociense acceperit, ut jam inde ab anno 1493. huic ecclesiæ præsideret, quam eidem contulerat Alexander VI. uti docent tabulæ consistoriales. *Anno 1493. 6. Septembris providit de persona F. Vincentii Ottociensi Ecclesiæ vacanti per translationem & resignationem D. Joannis de Cheregato*. Hunc Bartholomæus Averoldus Archiepiscopus Spalatensis, ut est in actis curiæ Archiepiscopalis, in æde metropolitana statis ac sollemnibus cærimoniis consecravit, ministris ad hujusmodi consecrationem adhibitis Vito de Ruschis Dumnensi, & Christophoro Modrussensi Episcopis. Primus fuit, quem constet ecclesiam ac diœcesim sibi commissam adiisse, in eaque fixam stationem habuisse: quam quidem egregiis imbuit institutis exemplisque. Neque enim opus fuit Bartholomæo illum Spalati retinere ad fungendum munus episcopale, cum Viti Dumnensis Episcopi opera vicaria uteretur. De jurisdictione ac decimis litem habuit cum Jacobo de Blasiolis Episcopo Seniensi. Veniebant in controversiam quædam loca & territoria, in quibus uterque tum jurisdictionem, tum jus percipiendi decimas sibi vindicabat. Ad eam dirimendam, ex utriusque partis compromisso, delecti sunt arbitri Joannes Kerlicza Archipresbyter ecclesiæ & insulæ Pagensis, Silvester Bedurichius Archidiaconus Ecclesiæ Seniensis, & F. Paullus Præpositus cœnobii Dominicani in urbe Senia. Hi autem Episcopo Ottociensi, præter Ottocium urbem episcopalem cum agris ad eam pertinentibus, parœcias omnes trium pagorum *Gatzkæ, Daboris, Verhovinæ*, cum earum parochis & clericis, ac decimas, integras quidem ex habitatoribus & colonis urbis ac territorii Ottociensis, dimidias autem ex nobilitate Ottociensi adjudicarunt; reliqua omnia Episcopo Seniensi, itemque jus percipiendi decimas ex duobus illis pagis *Gatzka* & *Dabore* ab ejus diœcesi avulsis reliquerunt; huic vero id oneris impositum fuit, ut Episcopo Ottociensi ad construendas sibi ædes in oppido Ottociensi aureos sexagenos contribueret. Demum de consensu utriusque partis decretum fuit petendum esse a Summo Pontifice, & rege Hungariæ, ut post mortem Vincentii vellent juberentque Ottociensem Episcopatum aboleri, & Episcopo Seniensi particulam suæ diœceseos ademptam restitui. Hanc sententiam & compositionem rogatu Jacobi Episcopi Seniensis confirmavit Uladislavus rex Hungariæ anno 1502. ut declarat regium diploma Budæ eodem anno, dieque festo B. Demetrii datum, quod in Jacobo Ep. Senien. descripsimus. Porro Vincentius plures annos Ecclesiæ Ottociensi præfuit, vitamque perduxit usque ad extremum Pontificatum Leonis X. a quo itidem in eamdem episcopalem sedem suffectus fuit.

Decretum de postulanda post mortem Petri abolitione Ep. Ottociensis.

PETRUS EP. OTTOCIENSIS IV. & postremus.

Petrus de Andreis Ep. jus adeundi Episcopatus amisit, quod eidem Clemens VII. restituit.

Ex eadem civitate Tragurii, & familia de Andreis oriundus. Romam profectus atque inter Romanos Præsules adscriptus, habitabat in ædibus Laurentii Presbyteri Cardinalis tit. S. Anastasiæ; qui Petri suavissimis moribus, singulari doctrina ac virtute mirifice delectabatur. Erat itaque Cardinali unus ex omnibus domesticis atque intimis familiaribus carissimus, idemque conviva quotidianus. Gratiosa commendatio patroni beneficentissimi plurimum illi profuit apud Leonem X. qui ut Cardinali gratificaretur, simulque merita Petri, quo digna erant, præmio remuneraret, huic Ecclesiam Ottociensem ob Vincentii mortem Episcopo viduatam decrevit: ex quo apparet postulatum illud de abrogando Episcopatu Ottociensi aut delatum non esse ad Sedem Apostolicam, aut ab ea rejectum fuisse. Leonis X. edicto sancitum erat, ut si quis Sacerdotii sibi collati litteras intra octo menses rite conficiendas in Curia Apostolica expediendasque non curaret, jus ejusdem Sacerdotii capiendi amitteret, & quod illi Pontifex decreverat, contuleratve, irritum esset. Id Petrus facere omisit, & per annos circiter quatuor jus adeundi Episcopatus Ottociensis, quod ex decreto Leonis acquisierat, amissum recuperare neglexit; propterea fortasse quia eidem obsistebat Franciscus Episcopus Seniensis, qui de Episcopa-

scopa-

scopatu illo abolendo quod convenerat inter Vincentium & Jacobum, ut supra diximus, id omnino servandum esse contendebat; vel quia pro litteris apostolicis expediendis Petro non erat, unde solveret. At demum Laurentius Cardinalis S. Anastasiæ, cui cordi erat in primis honor ac dignitas Petri sui familiaris sibique carissimi, hujus preces sua commendatione nixas apud Clementem VII. interposuit, qui quod Leo contulerat Petro, ratum esse & valere voluit perinde ac si nondum præfinitum ab eodem Pontifice tempus effluxisset, traditumque illi Episcopatum novo diplomate confirmavit.

Diploma Clementis VII. *Clemens VII. Episcopus servus servorum Dei Venerabili Fratri Petro Episcopo Ottociensi salutem & apostolicam benedictionem &c.*

Venerabilis Frater salutem &c. Cum dudum postquam felicis recordationis Leo Papa decimus prædecessor noster per quandam ejus constitutionem inter alia statuerat, & ordinaverat, quod promotiones ad episcopales dignitates per eum hactenus factæ, nisi ab ipsius constitutionis publicatione infra tres, in posterum vero faciendæ, nisi infra octo menses, ab earum data computandos, super eis litteræ apostolicæ confectæ, & in omnibus officiis expeditæ forent, nullius roboris existerent. Idem prædecessor Ecclesiæ Ottociensi tunc certo modo pastoris solatio destitutæ de persona tua apostolica auctoritate, de Fratrum suorum, de quorum numero tunc eramus, ... providerit, teque illi in Episcopum præfecerit & pastorem, curam, & administrationem ipsius ecclesiæ tibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, ac motu proprio per suas in forma Brevis litteras, ut illarum vigore regiminis, & administrationis, ac bonorum dictæ ecclesiæ possessionem, seu quasi apprehendere posses, inter alia concesserit. Et sicut nobis nuper exponi fecisti, tu, qui litterarum Brevis hujusmodi vigore possessionem regiminis, & administrationis, ac bonorum prædictorum assecutus fuisti, ex certis caussis litteras provisionis & præfectionis de persona tua factarum hujusmodi, infra octo menses, ab earum data computandos, prout juxta constitutionem, ac statutum, & ordinationem Leonis prædecessoris hujusmodi tenebaris, aut etiam hactenus, commode expediri facere non potueris. Nos, ne propterea provisio & præfectio prædicta tibi, qui dilecti filii nostri Laurentii tituli Sanctæ Anastasiæ Presbyteri Cardinalis prælatus, & continuus commensalis existis, minus utiles reddantur, providere, teque, tuis exigentibus meritis, speciali favore prosequi volentes, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tibi, quod provisio & præfectio prædictæ, ac desuper conficiendæ litteræ, cum confectæ fuerint, & quæcumque inde pro tempore secuta valeant, plenamque roboris firmitatem obtineant, & tibi suffragentur, tuque illis uti licite & libere valeas in omnibus, & per omnia, perinde ac si infra octo menses juxta constitutionem, ac statutum, & ordinationem Leonis prædecessoris hujusmodi expediri fecisses, auctoritate prædicta tenore præsentium concedimus, & pariter indulgemus, teque adversus statutum & ordinationem prædecessoris hujusmodi, nec non in pristinum, & eum statum, in quo ante lapsum octo mensium prædictorum existebas, restituimus, reponimus, & plenarie reintegramus; ac restitutum, repositum, & plenarie reintegratum, nec non pro validitate ipsarum provisionis & præfectionis per quoscumque judices quavis auctoritate fungentes, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales; & causarum palatii apostolici auditores, sublata eis quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac quicquid super his quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus statuto & ordinatione præmissis, ac aliis similibus statutis, & ordinibus, & per piæ memoriæ Adrianum Papam VI. & nos contra non expedientes litteras apostolicas super provisionibus ecclesiarum de personis eorum consistorialiter factis; nec non quibusvis constitutionibus, & ordinibus apostolicis, ac dictæ Ecclesiæ Ottocien. juramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod infra sex menses a data præsentium computandos, litteras apostolicas super provisione & præfectione hujusmodi de persona tua factis, in totum expedire, ac jura cameræ apostolicæ persolvere omnino tenearis; alioquin semestre hujusmodi elapso, præsentes litteras tibi nullatenus suffragari, sed ecclesiam ipsam Ottociensem vacare decernimus. Datum Romæ &c. Die ultima Februarii 1526. Pontif. nostri anno tertio.

Ab hisce litteris pontificiis sex jam menses intercesserant, nec vero Petrus ex præscripto Clementis litteras testes collati sibi confirmatique Episcopatus ab Curia Apostolica expediendas curaverat, quod fortassis solvendo non esset, vel obsistente, ut mihi videtur, & reclamante Episcopo Seniensi. Itaque necesse fuit, ut ad has litteras expediendas annum integrum Pontifex illi prorogaret; interea effici posse videbatur, ut Episcopus Seniensis blandis suasionibus, & amicorum officiis delinitus, ab ea obstinata contradictione desisteret. De hac prorogatione Clemens in suis litteris ad Canonicos Ottocienses, quibus præcepit ac mandavit, ut Petrum reciperent, eique tamquam legitimo Episcopo, patri, ac pastori reverentiam, benevolentiam, atque obedientiam præstarent. Prætori autem, seu Capitaneo Seniæ imperavit, ut proventus ecclesiæ & Capituli Ottociensis, quos retinebat, dimitteret ac restitueret, & Petro auxilium ac favorem ad possessionem ecclesiæ sibi traditæ adeundam præberet: nisi paruissent mandatis pontificiis, sacrorum omnium communione illis interdixit, aliasque pœnas irrogavit. Quod autem ait *Petrum regimine & administratione dictæ Ecclesiæ spoliatum fuisse*, id sic intelligi posse arbitror, jure ipsius Episcopatus obtinendi, quod ex decreto Leonis acquisierat, retinebatque, antequam octo illi menses elaberentur, *spoliatum fuisse*, cum eumdem Ottocienses, instigante Seniensi Episcopo, ab illius ecclesiæ *regimine atque administratione* repellere statuissent. Exemplum epistolæ Clementinæ hic subjicio.

Idem jus iterum ob eamdem caussam amissum

rursus Clemens redintegravit.

Clemens VII. Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Capitulo Ottociensi.

Dilecti filii, salutem &c. Nuper postquam fel. rec. Leo Papa Decimus prædecessor noster Ecclesiæ Ottocien. tunc certo modo pastoris solatio destitutæ de persona Venerabilis Fratris Petri Episcopi Ottocien. apostolica auctoritate providerat, ipsique illum in Episcopum & pastorem præfecerat, curam, & administrationem ipsius ecclesiæ sibi in spiritualibus & temporalibus plenarie admittendo, ac motu proprio sibi per suas in forma Brevis litteras, ut illarum vigore regiminis, & administrationis, ac bonorum dictæ

eccle-

ecclesiæ possessionem, seu quasi, apprehendere posset, inter alia concesserat. Cum dictus Petrus Episcopus, qui litteras Brevis hujusmodi vigore possessionem regiminis, & administrationis, ac bonorum prædictorum assecutus fuerat, ex certis causis litteras provisionis & præfectionis de persona sua factarum hujusmodi infra octo menses, prout juxta constitutionem ipsius prædecessoris desuper editam tenebatur, expediri non fecisset; Nos eidem Petro Episcopo, quod provisio, & præfectio prædictæ, ac desuper conficiendæ litteræ cum factæ forent, & quæcumque inde pro tempore secuta, valerent in omnibus & per omnia perinde, ac si illas infra octo menses juxta constitutionem prædecessoris hujusmodi expediri fecisset, per quasdam nostras concessimus, eumque in pristinum, & eum statum, in quo ante lapsum octo mensium prædictorum existebat, restituimus, reposuimus, & plenarie reintegravimus; ac voluimus, quod infra sex menses ex tunc computandos litteras super provisione & præfectione de persona sua factas hujusmodi in totum expedire, ac jura cameræ apostolicæ persolvere omnino teneretur; & deinde semestre prædictum ad annum, a fine ipsius semestris computandum, infra quem dictas litteras expedire minime teneretur, per alias nostras in forma Brevis litteras prorogavimus, & extendimus, prout in eisdem litteris plenius continetur. Nos igitur eundem Petrum Episcopum paterna benevolentia prosequentes, ac cupientes, ut provisio & præfectio prædicta suum debitum, ut convenit, sortiantur effectum, vobis & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ sub excommunicationis latæ sententiæ, ac suspensionis a divinis, nec non privationis Canonicatuum, & præbendarum, ac quorumcunque aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per quemlibet vestrum obtentorum, ac inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda, pœnis, nisi parueritis, per singulos vestrum absque alia declaratione eo ipso incurrendis, districte præcipiendo mandamus, quatenus eundem Petrum Episcopum, qui regimine & administratione dictæ Ecclesiæ, ut accepimus, spoliatus fuit, ad pristinam possessionem, seu quasi, regiminis, & administrationis, ac bonorum ecclesiæ hujusmodi, in qua ante lapsum octo mensium prædictorum existebat, restituatis, reponatis, & admittatis, ac sibi tamquam patri & pastori animarum vestrarum humiliter intendentes, ejus salubria monita & mandata suscipere, & efficaciter adimplere curetis. Mandantes etiam dilecto filio Capitaneo Segnien. seu ejus locumtenen. sub eadem excommunicationis latæ sententiæ pœna, ut præfertur incurrenda, ut fructus, reditus, & proventus dictæ ecclesiæ, seu illius Capitularis Mensæ apud eum consistentes, eidem Petro, vel ejus circa hoc negotiorum gestori integre, realiter, & cum effectu restituat, ac sibi in adipiscenda & accipienda possessione hujusmodi, favores & auxilia opportuna exhibeat. Scituri quod si mandatis nostris hujusmodi parere contempseritis, nos contra vos ad graviores censuras procedi faciemus, prout contumacia exegerit, & justitia suaserit. Non obstantibus præmissis, & constitutionibus apostolicis, nec non omnibus illis, quæ in dictis litteris nostris voluimus non obstare; ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem quod ipse Petrus Episcopus litteras super provisione prædicta infra dictum terminum ultro prorogatum, expedire, ac jura cameræ apostolicæ persolvere omnino teneatur; alioquin ecclesia ipsa vacare censeatur eo ipso. Datum Romæ &c. die 26. Aprilis 1527. anno Pontif. nostri quarto.

Paullus Ritter loco supra laudato tradit Petrum perpetuo caruisse tum possessione, tum proventibus Ecclesiæ Ottociensis, & cum aliquot annos titulum episcopalem ab omni administratione vacuum gessisset, Romæ mortuum esse: *Cum autem idem Petrus nec proventus ecclesiæ obtineret (Romæ apud Laurentium tit. S. Anastasiæ Cardinalem prælatus & commensalis perpetuo existens) nec jura cameræ pontificiæ, quæ requirebantur, solveret, cum vacuo Episcopi titulo mortuus est; atque ab eo tempore recens ille nominatus Episcopatus expiravit.* Verum enim vero & receptum ab Ottociensibus, & episcopali administratione atque officio apud eos functum fuisse, indicio mihi videtur esse ipsius Petri signum episcopale ex orichalco, quod Ottocii an. 1712. repertum ex terraque effossum est. In eo insculpta visitur effigies S. Nicolai, subter quam extat stemma gentilitium familiæ de Andreis, cum mitra pontificia eidem superposita: circum vero incisa est epigraphe his litteris: PETRUS. DE. ANDREIS. DALMATA. EPISCOPUS. OTOCIENSIS. Hinc apparet ædem cathedralem titulo ac patrocinio S. Nicolai consecratam fuisse: quæ quidem eadem videtur esse, quæ nunc quoque extat, appellaturque *Abbatia S. Nicolai de Gatzka*. Quamdiu Petrus huic ecclesiæ præfuerit, quid rerum gesserit, quo anno diem obierit, mihi non est compertum; hoc satis constat ejus morte interiisse Episcopatum Ottociensem, cum annos circiter 60. viguisset; nisi forte Petro alium & postremum Episcopum subjicere libeat, videlicet Nicolaum ex ordine Prædicatorum, quem Leander Albertus vocat *Episcopum Ottoniensem*, quique *Nicolaus Ottociensis* inscriptus est in annulo quodam reperto in oppido vel agro Ottociensi, ut supra dictum est. Certe post hujus interitum Ecclesia Ottociensis cum veteri Canonicorum suorum collegio pristinum Collegiatæ titulum, ac dignitatem retinuit. *Nunc vero parochis*, ut scripsit Paullus Ritter, *ecclesias illas administrantibus, Capitulum Seniense unum e sui gremio collegam aut capellanum semper mittit, continuo illic residentem, ideoque in proventibus cum illis & Episcopo participat.*

Petrus non solum habuit titulum, sed etiam administratione Episcopatus Ottociensis functus esse videtur.

Post Petrum fortasse Nicolaus Ep. Ottociensis.

EPIS-

EPISCOPI DUMNENSES.

Dalminii positio, unde nomen & genus Dalmaticum.

DAlminium civitas vel antiquitate vel nobilitate ceterarum Dalmatiæ urbium facile princeps, inter Tilurum & Naronem in locis mediterraneis atque alpinis posita erat, ubi nunc exiguum oppidum visitur, cui Dumno nomen est. Ab ea regio & gens Dalmatica, præpotens olim armis atque opibus, nomen & initium sumpsit. Hi siquidem populi, cum a Gentio postremo Illyriorum rege defecissent anno ante Christum circiter 280. ab urbe totius gentis primaria nomine assumpto, Rempublicam ab omni extraneo dominatu liberam condiderunt, & imperii finibus usque ad Titium prolatis in tantas opes crevere, ut plurimis acerrimisque bellis Romanos fatigaverint, neque ante Augustum debellari omnino, redigique in ditionem populi Romani potuerunt. C. Marcius Figulus iterum Consul primum cum Dalmatis bellum gessit anno ante Virginis partum 156. Initio non sine cæde atque ignominia ab Dalminii obsidione repulsus est; deinde aliquot oppidis captis, rursus Dalminium aggressus omni telorum genere oppugnavit; atque, ut est apud Appianum, sudibus bicupitalibus pice & sulphure circumlitis, admotoque igne succensis, introrsum ejaculandis cum omnia exureret, atque corrumperet, fœdum in modum vastavit. Dalmatæ hoc bello perfuncti, & pace cum Romanis constituta, urbem ædificiis ac mœnibus refectis, novisque munitionibus ad veteres adjunctis, in pristinum atque adeo validiorem statum restituerunt. Alterum cum Dalmatis bellum gessit P. Cornelius Scipio Nasica Consul anno ante Christum 138. Tum vero Dalminium urbem illam magnam, ut vocat Strabo, vi cepit, captam militibus diripiendam dedit; & mœnibus ac propugnaculis nudatam, plerisque ædificiis tum publicis, tum privatis eversis, majori ex parte demolitus est, in angustumque spatium redegit. *Dalminium magna urbs, unde genti nomen; eam urbem Nasica exiguam fecit.* Strabo lib. 7. Tunc Dalmatæ arcem ac sedem imperii e locis mediterraneis ad oram maritimam transtulerunt, & Salonæ collocarunt. De ceteris bellis, quæ postea Dalmatæ sane multa & gravissima cum Romanis gesserunt, ante quam duce Tiberio debellatum esset cum Dalmatis, quos *vicies & ducenties rebellasse* ait Vellejus lib. II. *priusquam ad certam confessionem pacati essent imperii;* itemque de origine ac propagatione nominis & imperii Dalmatici, vide quæ scripsimus parte I. Proleg. cap. 4. de Bellis Illyricis, & parte II. cap. 3. de multiplici propagatione generis & nominis Dalmatici.

Multiplex & varia ejus appellatio.

Quod Ptolemæus & Appianus *Delminium* vocat, Strabo *Dalminium* sive *Dalmium;* varie appellatum apud recentiores invenio, *Dalmanam* apud Cassiodorum, *Delmium* apud Stephanum, *Dalmam* apud Presbyterum Diocleatem, *Delmim* apud Archidiaconum, *Dulmium* denique, *Dumnium*, *Dulpnum*, *Dupnum*, & *Dumnum;* quod postremum vocabulum, prioribus fere abolitis, nunc apud vulgus & apud Scriptores usurpatur. Regionem circa urbem Thomas Archidiaconus *Delminam* vocat, & cum ille scribebat, magnæ illius urbis rudera, & mœniorum vestigia adhuc extabant. *Est*, inquit cap. I. *regio quædam in superioribus partibus, quæ dicitur Delmina, ubi antiqua mœnia ostenduntur; ibique fuisse Delmis civitas memoratur.* Dalminium etiam post cladem eversionemque Nasicanam, quamvis a pristina magnitudine, & opulentia, ab incolarum, atque ædificiorum numero descivisset; tamen urbis aut certe oppidi non infrequentis, neque ignobilis nomen retinuit sub Imperatoribus Romanis & Græcis, sub regibus Serbliæ vel Chrobatiæ, (nam in utriusque regionis confinibus situm est) itemque sub dominatu regum Hungariæ, & Banorum ac regum Bosinensium. Verum postquam sæculo decimo quinto sub imperium ditionemque Turcarum cecidit, cui etiamnum subest, amplissimæ illius civitatis nihil superest, præter quasdam ædes semirutas, tecta informia, & casas exiguas, in quibus Christiani cum aliquibus Turcarum familiis permisti habitant, ut propius ad pagi, seu vici rusticani, quam ad formam oppidi ac similitudinem accedat.

Regionis descriptio.

Ergo in superioribus Dalmatiæ partibus planities æque fertilis, atque amœna explicatur, millia passuum circiter triginta circuitu complectens, undique montibus circumclusa; Christianorum vicis septem & viginti habitatur. In ejus veluti capite ad septemtrionem Dumnus insidet longius a Tiluro, quam a Narone distans, a quo planities illa denominatur; nam Anonymus Diocleates *Planitiem Dalmæ vocat*. Regio seu territorium Dumnense his terminis definitur; qua spectat in septentrionem altissimis montibus intermediis a Bosina disjungitur; qua respicit orientem, vergitque ad meridiem, montibus itidem clauditur; ab occasu autem ab illis montibus terminatur, qui Liuni ac Dumni territoria discriminant.

Dumnum intra fines Bosinæ hodiernæ.

P. Marcus Dabresichius ex ordine Franciscano rigidioris observantiæ, Minister provincialis Fratrum Bosinensium, in suis ad nostra interrogata responsis, Dumnum intra fines Bosinæ constituit, scilicet Bosinæ modernæ, ut ipse vocat. Nam Hertzegovinam, & quidquid terrarum in Dalmatia Bassæ Bosnensis imperio subest, Bosnæ vocabulo subjecit; quæ quidem pars Dalmatiæ ad regnum Bosnense adjuncta, rite appellari potest Bosina adscriptitia, seu moderna. Dumni descriptionem, quam ille regionum earum, quas sæpe peragravit, scientissimus nobis confecit, lectoribus exhibendam censui; hinc enim positio, natura, circumscriptio totius territorii Dumnensis plane ac perspicue cognosci poterit. *Dumnum itaque, seu* Duvnum (*vulgo* Duvno) *historicis autem aliis* Dalma, Dalmis, *aut* Dalminium *aliis*, *aliis* Dalmium, *&* Dalmana *aliis*, *& unde passim ab eisdem Dalmatæ oriundi dicuntur; ab Ortellio Geogr. Tab.* 112. *intra Drinum fluvium & Sardonium montem, (quod quomodo me præterit, nisi eo forte, quia ab eodem mons Sardonius dictus est, qui de facto mons Adrius dicitur), a Scheytero autem in Bosna moderna, pariter intra Drinum, & Limum, seu Tilurum; a Frescotto Geographo Descriptore Dalmatiæ cap.* I. *& ab aliis non paucis, ut diximus, in Bosna moderna collocatur: variis territoriis, præaltisque montibus vallatur undequaque. Vallatur quippe immediate ab oriente montibus, pascuis, nemoribus, pratisque, non modo indigenis, sed etiam Dalmatis ipsis non paucis,*

cis ; qui æstatis tempore ad habitandum in illis, certam summam in parata & in materialibus Dominis terrestribus Turcis contribuendo, e Dalmatia cum gregibus ovium, armentorumque egrediuntur, ac autumno adventante iterum regrediuntur in Dalmatiam, accommodatissimis ; Lubussa *nimirum*, Ramschiak, Vran, *&* Lib, *seu* Orlokuk *; quibus deforis immediate adjacent territoria* Ramæ, *& illud de* Rakitno. *A meridie Duvno cingitur montibus* Midena *&* Grabovicza, *qui variis & variis colliculis, vallulisque interjecti cernuntur. Ex radicibus montis* Midenæ, *ora campi Duvnensis insidentis, effluunt duo præclari fontes,* Brisculik, *&* Nosdracz *vocati, dicti Midenæ montis accolis inæstimabiles. Est præterea in eodem monte herba quædam, prout ab indigenis certo perhibetur, quæ pro equis peripneumoniam patientibus efficacissima deprædicatur. In hac parte Duvni, Duvno Dalmatiam proximam novimus.* Imota *namque, quæ est Dalmatiæ oppidulum, & intra quam, atque Duvnum est territorium* Posussiense *Turcæ parens, non distat a Duvno pluribus, quam 15. milliaribus Italicis ; sed* Macharsca, *quæ etiam ex hac parte habetur, quintuplo plus. Circumdatur Duvno ab occasu montibus* Tusschicza, Ossigliar, *&* Orlovacz *; qui montes fontibus vivis, pratis, nemoribusque sunt refertissimi. Post hos* Livnum, *seu* Livno *situm habetur : cujus urbs ab urbe Duvnensi abest ferme 20. millia Italica. Porro sicut Duvno respectivas Dalmatiæ oras habet a meridie, idem quoque de* Livno *venit dicendum respectu sibi obversarum Dalmatiæ partium. Habet quippe a meridie Livno* Sign, Varglisam, *&* Cetinæ fontes *; sed hi nonnibil sub occasum vergunt ; distant autem modo recensita loca a Livno (a specificativo ad specificativum, seu nobilius metiendo) per unam bonam dietam supra taxatam. Miror hinc τὸ prope nonnullorum historicorum, qui videlicet Livno prope* Cetinæ *fontes statuunt, cum montes Ardii, sive Adrii, qui ab occasu monte Bebib, ab oriente vero in vicinia Naronis fluentorum cum Scardo, seu Sardonio monte concatenati dicuntur, tam a Livno, quam a Duvno omnia jam recensita loca & e contra sejungant; atque tam Duvnum, quam Livnum quoque sit cis prælaudatos montes, a quibus fontes Cetinæ in occasum distant. Ab aquilone tandem Duvno obducitur montibus* Malovan, *&* Paklinæ, *seu* Homar, *a territoriis autem mediate* Kuprisiensi, *& illo de* Ravno. *Intra enumeratos Duvni montes extensa conspicitur in longitudine 4. in latitudine autem 2. itineris horas, vix non dixerim perfecta planities ; in qua nullum cespitem esse crediderim, qui aut aratro, aut fœnisecæ non arrideat. Planitiem hanc, seu campum Duvnensem interfluit mediocre flumen* Suicza *dictum, cujus caput in Capriis territorio contermino, infra villam* Kukaviczæ. *In laudato flumine laudat patriota quempiam piscem anonymum quidem, sed numerosum, & qualitatis non ultimæ ; laudat item claritatem cum salubritate ejusdem undæ. Numerat Duvno, præter Turcas & schismaticos Græcos, 2788. homines seu personas catholicas in 27. villis circa campum, in præfatorum montium promontoriis fundatis, habitantes. Habet urbem, cujus nomenclatura* Sapagnacz, *post meditullium campi, seu in parte ejusdem ad occasum vergente, nec ignobilem, nec infrequentem utique ; circumdant eamdem plura nemora, agri culti, fontesque vivi saluberrimi irrigant. Ceterum hic loci adesse solis & soli qualitatem, aeris clementiam, fertilitatem, annonæ copiam &c. vitæ humanæ accommodata valde, probat vel ipsa robustas patriotarum, aptitudoque eorumdem ad agibilia quæque. Et quamvis hæ gentes ex sola agricultura, atque animalium intertenentia ad vitam necessaria legunt ; si tamen gravi frequentique Dominorum præsidentium tributo non premerentur, valde facilem vitam ducere possent.*

Initia Dumnensis Episcopatus sunt nobis ignota ; sed nisi altius repetenda sint, certe infra ætatem S. Gregorii Magni, & sæculum sextum constitui nequeunt. Ceterum ante pontificatum ipsius D. Gregorii obscura quædam ejusdem indicia apparent. Thomas Archidiaconus cap. XII. tradit B. Germanum Episcopum Capuæ, cum ab Hormisda Papa legatus anno 519. Constantinopolim proficisceretur, iter habuisse per Dalmatiam, & Dumnensem Ecclesiam consecrasse, cujus consecrationis testem citat inscriptionem in pariete incisam, quæ dum hæc scriberet, adhuc extabat. *Ista fuerunt regni eorum confinia, ab oriente Delmina, ubi fuit civitas Delmis, in qua est quædam ecclesia, quam B. Germanus Capuanus Episcopus consecravit, sicut scriptum reperitur in ea.* Hominem id nominis ac dignitatis invitatum atque adhibitum fuisse non arbitror ad vulgarem aliquam ecclesiam ritu sollemni dedicandam ; & magis apte congruenterque ad personam, quam gerebat tum Episcopi urbis celeberrimæ, tum Legati Apostolici, dixerim ædem primariam ejus loci & cathedralem fuisse, cujus consecrandæ munus cives Delmitani ad eum honoris caussa detulerint. Idcirco autem Archidiaconus illam simpliciter vocat *quamdam ecclesiam*, honorifico cathedralis titulo non apposito, quia tum fortassis Ecclesia Delmitana sive Dumnensis Episcopo carebat. Concilio Provinciali Salonitano, quod sub Honorio III. Archiepiscopo habitum est anno 530. interfuit & subscripsit *Victor Episcopus Ecclesiæ Marctaritanæ*. In nostris ad hanc Synodum animadversionibus Tomo II. in Honorio III. suspicati sumus Victorem hunc fuisse Episcopum Delminii, non ab urbe episcopali, sed ab regione, quæ erat ejus parochia, sive diœcesis, denominatum *Marctaritanum*, seu *Maronianum*. Maroniæ autem meminit Archidiaconus cap. XV. quæ regio, dum vacabat sedes Delmitana, ad regimen Archiepiscopi Spalatensis pertinebat, eamque inter duos amnes Tilurum & Naronem constituere videtur ; cujus certe pars remotior a mari intra fines diœceseos Dumnensis continetur.

Initia Episcopatus Dumnensis obscura.

Victor Ep. Marctaritanus sexti sæculi idem fortassis ac Delmitanus.

Hæc diœcesis ab septemtrione contermina est Bosnensi, ab occasu Spalatensi, & ab utraque parte terminis admodum exiguis definitur; multo longius in orientem protenditur ; a meridie fines attingit diœceseos Macharensis. Dumnensem Episcopum, alias Episcopum *Dalmatiæ*, seu *Dalmatiensem*, ab urbe videlicet Dalminio, unde nomen & originem traxit gens & regio Dalmatica, alias Delmitanum appellatum invenio. Episcopum antiquiorem sæculo sexto in exitum labente, quem certo ac nominatim proferre possim, nullum habeo. Primus est, de cujus Episcopatu Delmitano dubitari non potest, *Malchus Episcopus Dalmatiæ* Divo Gregorio synchronus, a quo mihi ordienda est series episcopalis; sed ab hujus ætate usque ad sæculum decimum quartum, vel sedes illa identidem vacavit, vel si qui fuerunt per annos septingentos

Diœcesis Dumnensis circumscriptio.

Episcopi, eorum nomina & acta oblivio ac vetustas obliteravit.

Catalogus Episcoporum Dumnensium.

I. Malchus anno 590.
Intervallum annorum septingentorum, in quo vel nulli Episcopi, vel si qui fuerunt, eorum memoria interiit.
II. Madius anno 1337.
III. Guerrinus an. 1347.
IV. Stephanus an. 1355.
V. Petrus an. 1394.
VI. Georgius an. circ. 1406.
VII. Georgius II. an. 1412.
VIII. Blasius an. 1419.
IX. Nicolaus an. circ. 1426.
X. Hugo an. 1433.
XI. Hieronymus an. 1439.
XII. Nicolaus II. an. 1460.
XIII. Vitus an. 1490.
Interregnum Episcopale.
XIV. Nicolaus III. an. circ. 1540.
XV. Daniel an. 1551.
XVI. Daniel II. an. circ. 1590.
Interregnum Episcopale.
XVII. Marianus an. 1644.
Interregnum Episcopale.
XVIII. Michael postremus an. 1654.

Vicarii Apostolici.

I. Nicolaus Blancovichius an. 1685.
II. Matthæus Delivichius an. 1735.
III. Paullus Dragechivichius an. 1740.

MALCHUS EP. DALMATIENSIS sive DUMNENSIS I.

Hic notus est nobis ex litteris D. Gregorii, vel quas ad eum scripsit, vel in quibus ejusdem mentionem fecit. Antonius Muratorius Tom. III. Annal. Italiæ Episcopatum Malchi e Dalmatia in Langobardiam transtulit, & nescio quem Langobardorum Episcopum commentus est fuisse Malchum illum, de cujus repentino interitu scripsit Gregorius ad Sabinianum diaconum & apocrisarium Sedis Apostolicæ apud Mauritium Imperatorem. Sed cum extet epistola Gregoriana inscripta *Malcho Episcopo Dalmatiensi*, & quæ in aliis epistolis de Malcho Gregorius scripsit, cum Dalmatico illius Episcopatu præclare consentiant; nihil est, cur Malchi sedes episcopalis e Dalmatia dimoveri debeat. Neque a nobis dissentit Gussanus in suis notis ad epistolas Gregorianas, quamvis urbem, cujus erat Episcopus, ignotam sibi esse fateatur: *Quis fuerit Malchus ille Dalmatiensis, ignoratur; nisi nomen habuerit ab ipsa Dalmatiæ provincia, cujus erat Episcopus, quod probabile est: sed cujus sedis nescio*. Cum in Dalmatia urbem habeamus olim totius regionis principem, unde, ait Appianus, *Dalmatearum, mox Dalmatarum cognomen profectum est*, quæ *Dalminium*, & *Dalmium*, & *Delmis*, & *Dalma*, ac denique *Dumnus* & *Dulmus* dicta est, dubitari non potest, quin huic civitati Episcopatum Malchi adscribi oporteat.

Malchus curator Patrimonii Apostolici in Dalmatia. Dum Malchus Ecclesiæ Delmitanæ præsidebat, S. Gregorius, sive, quod propius vero est, Pelagius proximus ante S. Gregorium Pontifex, curationem patrimonii Dalmatici Ecclesiæ Romanæ illi demandaverat. De duplici patrimonio, quod Sedes Apostolica apud Dalmatas obtinebat, alterum in Dalmatia inferiori, alterum in Prævalitana provincia Dalmatiæ superioris, satis multa diximus Tomo II. in actis Honorii III. Archiepiscopi Salonitani cap. v. §. 2. Utrique præpositus fuerat Malchus; ei siquidem Gregorius mandatum dedit ad Episcopum Scodrensem pertinens, de quo mox dicimus, curandum & conficiendum in provincia Prævalitana. Præfectis autem patrimonii S. Petri mandari solebant negotia extraordinaria gerenda in ea provincia, in qua res & vectigalia Ecclesiæ Romanæ ipsi curabant: ex quo fit, ut Malchus non solum inferioris, sed etiam superioris Dalmatiæ patrimonio apostolico administrando præesset. Nam etiam Vigilius Papa Sebastianum Diaconum, ut dictum est in actis ejusdem Honorii III. utrique patrimonio præfecerat.

Joanni clarissimo viro, & consiliario Georgii Præfecti Italici, nescio quid controversiarum erat cum Episcopo Scodrensi & Metropolita provinciæ Prævalitanæ. Ille ab Gregorio petierat, ut sibi judicium seddi juberet, Gregorius itaque Malcho Episcopo Dalmatiensi per litteras imperavit, ut Episcopum Scodrensem pro potestate compelleret ad judices & arbitros eligendos, qui de illis controversiis, quæ inter ipsum & Joannem erant, rite cognoscerent, ac sententiam ferrent. Quidquid vero judices, in eam rem de utriusque partis consensu delecti, statuissent, id omnino exequendum curaret.

Gregorius Malcho Episcopo Dalmatiæ.

Epistola S. Gregorii ad Malchum. *Joannes vir eloquentissimus, consiliarius viri excellentissimi Domini Georgii præfecti per Italiam, insinuavit nobis contra Stephanum Episcopum Scodrensis civitatis, quorumdam se negotiorum habere controversias; & petiit inter eum & se judicium debere consistere. Propterea fraternitatem tuam præsenti præceptione curavimus admonendam, ut prædictum Episcopum ad eligendum compellas venire judicium. Et quidquid inter prædictum Joannem virum magnificum, & sæpe fatum Episcopum, electorum fuerit sententia definitum, ad effectum perducere non omittas: ut & actor de consecuta justitia gratias referat, & pulsatus, cum ad cognitionem deducitur, nihil contra se de illata injustitia conqueratur.*

Nullæ his litteris subjectæ sunt notæ chronologicæ; sed cum interjectæ sint epistolis illis Gregorianis, quibus adscripta est Indictio nona, satis apparet has quoque litteras ad eamdem Indictionem referendas esse. Indictio autem nona congruit anno primo Pontificatus Gregoriani, idest anno Christi 590.

Romam accersitus ad reddendam rationem patrimonii ab se administrati. In regenda Ecclesia Dalmatiensi quemadmodum se Malchus gesserit, mihi non est compertum; certe in administrando patrimonio Dalmatico S. Petri negligentem se, aut etiam minus fidelem præbuit. Quare cum de mala fide, aut incuria ejus nomen ad Gregorium delatum fuisset, eidem Pontifex imperavit Romam veniret, & tabulis accepti & expensi accurate confectis, procurationis sibi traditæ rationem redderet. Pontificium mandatum Malcho indicendum dedit Antonino subdiacono, quem in Dalmatiam miserat, Visitatoris apostolici titulo ac potestate præditum, ut ecclesias illas lustraret atque inviseret, & morum corruptelas, pravasque consuetudines, si quæ forte in clerum ac populum irrepsissent, auctoritate apostolica evelleret, omniaque ad normam divini & ecclesiastici juris componeret. Anno igitur

592.

592. epistolam ad eum scripsit; ex qua particulam extremam, quæ ad rem nostram pertinet, decerpere libet. *Malchum vero Fratrem Coepiscopumque nostrum curabis fidejussori committere, ut ad nos quantocius veniat: quatenus omni mora, & dilatione postposita, actionum suarum expositis ratiociniis, ad propria cum securitate valeat remeare.* Eodem anno paucis post mensibus an diebus, eumdem Malchum per Joannem Episcopum Ravennatem iterum admonuit, ut antequam alio proficisceretur, administrationis suæ rationes subduceret & componeret; interea vero ab omni procuratione patrimonii apostolici abstinere jusserat. In extrema siquidem ad Joannem epistola hæc subjecit. *Fratrem & Coepiscopum nostrum admone, ut priusquam ad nos veniat, rationes suas ponat, & tunc demum alibi, si necesse est, proficiscatur; & si ejus actus bonos cognoscimus, ei fortasse, ubi necesse est, ut hoc ipsum patrimonium, quod tenuit, restituamus.*

Malchus igitur semel atque iterum citatus non affuit; sed tergiversando, & alias ex aliis moras Romanæ profectioni nectendo, satis ostendebat se velle Pontificis mandata eludere; atque illa etiam excusatione suam contumaciam tegebat, quod alio, idest in Siciliam iter sibi necessarium esset: quam excusationem ut illi Pontifex adimeret, illuc se conferendi licentiam ita ei permisit, ut postquam negotia Sicula confecisset, nulla mora interposita Romam venire festinaret: id quod magis perspicue intelligi potest ex altera Gregorii ad Antoninum subdiaconum epistola. Cum ergo perstaret in sua pertinacia, Gregorius præfecturam patrimonii Dalmatici Malcho ademptam contulit Antonino subdiacono, qui tunc in Dalmatia Visitatoris Apostolici munere fungebatur. Interea rumores percrebuerant, satis illi quidem constantes, sed adhuc sine certo auctore; Malchum sacrilegi peculatus reum esse, quod multa de rebus Ecclesiæ Salonitanæ surripuisset, atque apud se retineret; quin immo fama erat Malcho præcipue attribuendum esse quidquid Natalis Archiepiscopus Salonitanus peccasset, sacris vasis, bonisque ecclesiasticis alienandis, quæ partim vendiderat, partim amicis & consanguineis donaverat: quippe hujus sacrilegii Malchus non conscius modo, sed particeps, & pene auctor extitisse ferebatur. Vide acta Natalis Episcopi Salonitani Tomo II. inserta. Ad hæc cum Natalis diem suum obiisset anno 593. Malchus se intrudere volebat in administrationem rerum Ecclesiæ Salonitanæ, quæ quidem, quando præfectura sacri patrimonii Dalmatici jam amotus fuerat, nullo prorsus modo ad eum pertinebat. Hæc ex epistola Gregorii inscripta *Antonino subdiacono Rectori patrimonii in Dalmatia*, qua jubet clerum populumque Salonitanum admoneri, ut in locum Natalis Episcopum tanto muneri gerendo idoneum rite & canonice substituant, nullo respectu ad patrocinia hominum præpotentum & factiosorum habito, omnique turpi largitione seclusa; Malcho autem graviter severeque denunciet, ne se rebus & negotiis illius ecclesiæ immisceat, ac tandem aliquando mandatis pontificiis obtemperet, ac Romam se conferat, factorum suorum rationem redditurus: *Malchum*, inquit, *Fratrem & Coepiscopum nostrum contestari te volumus, ut se penitus in hac causa non misceat. Nam si per eum aliquid contra voluntatem nostram factum, vel tentatum potuerimus addiscere, non modicam ad se culpam, & periculum pertinere cognoscat. Sed & hoc eum admonere curato, ut ad ponendas explendasque rationes patrimonii nostri, quod gessit, debeat esse sollicitus, pro quibus etiam faciendis ex Siciliæ partibus ad nos venire festinet. In rebus igitur Salonitanæ Ecclesiæ nullo modo se miscere præsumat, ne amplius ei aut obnoxius, aut possit esse culpabilis. Nam multa habere de rebus prædictæ ecclesiæ fertur, eumque opinio pene auctorem extitisse in venditione rerum ejus, vel aliis illicitis asseverat. Quod si ita esse, sicut dicitur, manifesta veritate patuerit, certum sit inultum hoc nullatenus remanere.* Data est *Indictione XI. mense Martio*, idest anno 593.

A curatione patrimonii amovetur.

Prohibetur immiscere se rebus Ecclesiæ Salonitanæ.

Honorato Archidiacono Ecclesiæ Salonitanæ in locum Natalis legitime suffecto, & Gregorii Pontificis Maximi auctoritate confirmato, Maximus per vim factionemque schismaticam pseudoepiscopus objectus fuit; ex quo turbata divisaque in duas partes Ecclesia Salonitana. Totius schismaticæ coitionis conflandæ auctorem præcipuum fuisse Malchum testatur Joannes Diaconus in vita S. Gregorii: *Interea Natali Episcopo defuncto, cum Dalmatinorum generalitas Honoratum Archidiaconum . . . sibi præficiendum concorditer elegissent, factione Malchi Episcopi Rectoris patrimonii apostolici, manuque militari Maximus multis criminibus involutus Episcopatum civitatis Salonitanæ invasit.* Annos amplius quinque Maximus, quamvis multiplici anathemate perculsus in pertinacia & schismate perseveravit, antequam resipisceret, & post pœnitentiam rite peractam Episcopatus sibi collati confirmationem a Gregorio impetraret. De his fusius & accuratius Tomo II. in actis ipsius Maximi. Interea Malchus, monente conscientia, metuque numinis offensi perurgente, tandem animum induxerat jussis pontificiis obtemperare. Itaque Maximo, ejusque schismaticæ factioni nuncium remisit, Romam se contulit, rationes edidit, retulitque ad ærarium, caussam dixit, præteritæ contumaciæ initæque cum Maximo societatis veniam petiit, culpæ omnis, pœnæque liberationem impetravit. Verum eodem die hilariter apud Bonifacium notarium, lauteque pransus, cum vesperi cubitum isset, repentina morte oppressus est. Hæc Gregorius in extrema epistola ad Sabinianum Diaconum apocrisarium Sedis Apostolicæ, quem jussit, ut se Mauritio Imperatori de interitu Malchi purgaret. Hinc enim Maximus Gregorii calumniandi occasionem arripuerat; & quemdam e suis clericis Constantinopolim misit, qui falso & impudentissime affirmaret Malchum Episcopum jussu Gregorii in custodiam traditum, ibique interfectum fuisse ob eam caussam, quod partem aliquam pecuniæ collectæ ex patrimonio Dalmatico, quam in ærarium apostolicum inferre debuerat, ad se transtulisse, aut certe quo non oportebat derivasse argueretur. *Pervenit vero ad me, quia transmisit Maximus nescio quem clericum, qui diceret, quia Malchus Episcopus in custodia pro solidis occisus sit. De qua re unum est, quod breviter suggeras Serenissimis Dominis nostris; quia si ego servus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec regem, nec ducem, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset divisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miscere* for-

Malchus auctor schismatis Salonitani.

Morte repentina extinguitur.

formido. Malchus autem Episcopus neque in custodia fuit, neque in aliqua afflictione; sed die, qua causam dixit, & addictus est, nesciente me a Bonifacio notario in domum ejus ductus est, cui & prandium factum est, ibique prandit, & honoratus est ab eo; & nocte subito mortuus est; quod jam dilectionem tuam arbitror cognovisse &c. Mense Septembri, Indictione prima, idest anno 597.

Quæ de Malcho Episcopo Dalmatiensi Tomo II. in actis Natalis & Maximi Antistitum Salonensium disperse a me multis locis dicta sunt, hic in unum locum colligi, & omnia sub uno velut aspectu lectoribus exponi oportuit. Si quis ad plenam perfectamque rerum illarum, quas hic summatim attigimus, intelligentiam plura desiderat, ea repetere poterit ex actis modo laudatis & epistolis Gregorianis ibidem descriptis, nostrisque in eas animadversionibus. Post Malchum si qui Ecclesiæ Delmitanæ præfuerunt Episcopi ante calamitatem Avaricam, quæ anno undequadragesimo sæculi septimi tum Salonæ, tum aliis Dalmatiæ civitatibus cladem & vastitatem attulit, eorum nomina, resque gestæ vetustate interierunt. Joannes primus Spalatensium Antistitum, qui sedem metropolitanam ab Salona eversa Spalatum anno circiter 650. transtulerat, vel certe qui ab eo propius Ecclesiam Spalatensem administrarunt, aliquas episcopales sedes in Dalmatia restituerunt, inter quas enumerandam esse Delmitanam auctor est Archidiaconus cap. XIII. *Postquam autem per prædicationem Joannis, & aliorum Præsulum Salonitanorum, Duces Gothorum & Croatorum ab Arianæ hæreseos fuerunt contagione purgati, præter Episcopos Dalmatiæ, in Sclavonia fuerunt aliquæ statutæ* (idest restitutæ) *Episcopales Ecclesiæ, videlicet ab oriente fuit Episcopus Delmitanus, unde Dalmatia dicta est.* Ecclesiam & urbem Delmitanam in Slavonia recte constituit Archidiaconus; sita enim erat in ipsis confinibus Chrobatiæ & Serbliæ, nec satis dignosci potest, utri attribuenda sit. In eo peccavit Archidiaconus, quod Slavos nomine Gothorum afficit; nec vero illi ab hæresi Ariana, sed ab inanium deorum cultu ad rectam in Deum fidem conversi sunt. E Delmitanis Episcopis illius & posteriorum ætatum, quem possim proferre nominatim, ne unum quidem invenio.

Episcopi Delmitani successores Malchi prorsus ignoti usque ad sæculum 14.

In celeberrimo illo conventu, quem anno 877. in Planitie Delmitana celebratum fuisse diximus in Georgio II. Archiepiscopo Spalatensi, cum absit a catalogo Ecclesiarum Dalmatiæ superioris & inferioris Ecclesia Delmitana, id argumento est illam tunc episcopali titulo ac dignitate caruisse; nisi forte per incuriam amanuensium prætermissa fuerit. In Concilio nationali Spalatensi, de quo ad annum Christi 925. in Joanne III. Archiepiscopo, sancitum fuit, ut cum quædam urbes, in quibus propter vastitatem & solitudinem, quam aut bella, aut pestilentia, aut alia quæpiam calamitas intulerat, Episcopi constitui desierant, rursus incoli & frequentari cœpissent, suæ illis sedes episcopales restituerentur. An vero ex decreto hujus Concilii Delmitana restituta sit nec ne, mihi non liquet. Nihil certius in alterutram partem colligi, aut affirmari potest ex aliis Synodis provincialibus, quæ deinceps habitæ sunt, præsertim sub Laurentio & Crescentio Archiepiscopis, cum in plerisque nomina & subscriptiones Episcoporum desiderentur, vel certe non omnes Episcopi provinciales interfuerint. In Concilio provinciali, quod anno 1185. Petrus VII. Archiepiscopus Spalati celebravit, fines diœceseon descripti sunt, suis cuique Episcopo parochiis attributis; at Delmitanæ diœceseos neque mentio habita, neque descriptio facta fuit. Sed paucis post annis suum Delmitanis Episcopum restitutum fuisse colligi posse videtur ex epistola Clementis III. vel Cælestini III. ad Petrum VIII. Archiep. Spalatensem. In ea siquidem Pontifex inter ecclesias Metropoli Spalatensi subjectas *Delmitensem* annumerat. Ne ante hoc tempus in Concilio provinciali sub Petro VII. sedes Delmitana restitueretur, obstabat fortasse Minoslavus Comes, homo avarus, ac præpotens; quem Alexander III. in suis ad Belam III. regem Hungariæ litteris regia potestate compelli jubebat, *ut loca illa, in quibus olim cathedrales sedes fuisse dicuntur, ordinari permitteret*. Hunc obicem postea cum amovisset sive auctoritas regia, sive interitus Minoslavi, tum demum Ecclesia Delmitana sedem episcopalem longo intervallo fortasse recuperavit; sed quamdiu illam retinuerit, incompertum est; ignota itidem sunt nomina, ignotus numerus Episcoporum, qui huic ecclesiæ præfuerunt, antequam rursus res Christiana Delmensis ad interregnum rediret. Ceterum Pontifex in suis ad Petrum VIII. litteris Ecclesiam Delmitanam eidem attribuere poterat ac debuerat, quamvis nondum huic ecclesiæ sua sedes episcopalis restituta fuisset; neque enim si tunc Episcopo carebat, idcirco ad jurisdictionem Metropolitæ Spalatensis pertinere desierat. Propius vero est adhuc temporibus illis suo Episcopo destituta fuisse, cui locus esse non poterat in ea civitate ac diœcesi, in quam e proxima Bosina colluvies hæreticorum Patarenorum confluxerat; anno siquidem 1222. ut docet Jacobus Luccarus in Annalibus Ragusinis, Aconcius Legatus Sedis Apostolicæ Ragusium convocavit Concilium *contra hæreticos Dolmi*, idest Dulmi, ad eos scilicet vel convertendos vel expellendos, urbemque illam ab hujusmodi fæce purgandam. Hoc eodem sæculo decimo tertio, cum Thomas Archidiaconus historiam Salonitanam conscripsit, Episcopi Dulmenses jamdudum creari desierant; quippe dum ecclesias provinciæ Spalatensis nominatim percenset cap. XV. Delmitanam tacitus præterivit. At Micha Madius, qui proximo sæculo *de gestis Roman. Imper. & Summorum Pontificum* scripsit, ad Episcopos Metropoli Spalatensi subjectos etiam *Dalmitanum* adjunxit cap. XV. Hinc vero series episcopalis, post Malchum per annos septingentos sive ob diuturna interregna, sive propter jacturam nominum & actorum episcopalium intercisa, usque ad sæculum decimum octavum, nullis, aut brevibus lacunis interrupta perducitur. Itaque Episcoporum Dumnensium, qui certe noti sunt nobis, ut primus fuit Malchus, sic huic proximus fuit, sed longo sæculorum intervallo proximus

MADIUS EPISC. DELMENSIS sive DUMNENSIS II.

Restitutionem Episcopatus Dumnensis attribuendam esse arbitror Petro IX. Archiepiscopo, qui sæculo decimo tertio ad exitum vergente regimen Spalatensis Ecclesiæ suscepit. Hic siquidem, ut ex tabulis illorum temporum do-

Dumnensem Episcopatum Petrus IX. Archiep. Spal. restituir.

cet

cet Sfortia Ponzonus Archiep. Spal. Episcopatum Macarensem, sive Macharschensem jamdiu suppressum restituit, & per idem tempus videtur suum etiam Delmitanis Episcopum reddidisse. Sed cum utraque civitas referta esset tum Graecis schismaticis, tum haereticis Bosnensibus, ut neutrubi Episcopis Catholicis tutis esse liceret; utrique locum ac domicilium in dioecesi Spalatensi attribuit, Dumnensi quidem in regione Politiana, Macharschensi vero Almissae in oppido maritimo. Episcopatum utrumque ut restitueret, ea caussa Petrum maxime impulit, quod cum Carolus Robertus nepos Caroli II. regis Neapolitani regnum Hungariae & Dalmatiae, auctoritate potissimum Bonifacii VIII. & auxilio nixus, repulsis competitoribus adeptus fuisset; spes erat fore, ut rex religiosissimus ad profligandos haereticos & schismaticos summa contentione incumberet, ac sub ejus regno tum in Bosina, tum in aliis locis ditionis Hungaricae religio catholica reflorescere. Quare Petrus tempus opportunum adesse censuit utriusque Episcopatus restituendi. Utrique Episcopo sedem illam veluti precariam concessit, ut tamdiu ibidem maneret, quoad suas ecclesias haereticis & schismaticis ereptas recuperarent. Interea vero ex locis illis non longe disjunctis concrediti sibi gregis saluti consulerent ac providerent, illius invisendi curandique, si qua oblata esset, occasionem caute ac prudenter arriperent, & populis illis vel humani divinique subsidii petendi, vel sacra mysteria percipiendi caussa ad se accedentibus omnia, quae ad Episcopum pertinent, caritatis ac religionis officia praestarent.

Episcopo Dumnensi sedes attributa in regione Politiana.

Petrus ergo Ecclesiae Dumnensi ab se restitutae F. Madium Episcopum dedit, cujus nomen in Tabulis Traguriensibus ad tricesimum septimum annum hujus saeculi adscriptum invenio. *Anno Domini a nativitate ejusdem* 1337. *Indict.* 5. *die Veneris tertio mensis Januarii, actum in sala superiori palatii Communis Tragurii praesentibus nobilibus viris &c. Magnificus & sapiens vir D. Johannes Mauroceno Comes Tragurii verbotenus narrando & exponendo religiosis viris Ven. Patre D. Fratre Magio de Spaleto Dei gratia Episcopo Delmitano &c.*

Madius Ep. Dumnen. interfuit Concilio provinciali Spalatensi.

Hic anno 1344. interfuit Concilio Provinciali Spalatensi sub Dominico Archiepiscopo. Fratris praenomen eidem in antiquis tabulis appositum indicio est desumptum fuisse ex aliqua religiosa sodalitate vel S. Dominici, vel S. Francisci. Ejus, quem modo dixi, Concilii cogendi caussam, si non praecipuam, certe non postremam praebuit contumacia Valentini Macarensis Episcopi, qui Archiepiscopo pro potestate jubenti, ut publice ac sollemni formula denunciaret Georgio Comiti, seu Praefecto Almissae nominatim sacris interdictum esse ob neglectam solutionem pensionis annuae, quam eidem Archiepiscopo debebat, parere recusavit. Citatus vero ad Concilium, adesse recusavit; sed qui pro se caussam diceret, delegavit, suumque procuratorem instituit F. Madium Episcopum Delmitanum. Hic rei absentis caussam accurate quidem egit, sed juris ac legum praesidio destitutam judicibus probare non potuit. Itaque cum Valentinus, qui tum Spalati erat, trina admonitione in judicium vocatus adesse noluerit; aeque in eum, atque in Georgium anathematis sententia lata est: *Christi nomine invocato, de cujus vultu nostrum debet emanare judicium, aequo libramine ponderandum, citato prius ipso D. Valentino ad nostram declaratoriam sententiam audiendam, & se contumaciter . . . Spalati existente, praesente tamen D. F. Madio Episcopo Delmensi ipsius D. Valentini procuratore, & eum juridice nullatenus defendente, auctoritate nobis, ut praemittitur &c.* Haec diligentius & fusius in actis Dominici Archiepiscopi Spalatensis.

GUERRINUS EP. DUMNENSIS III.

Octavius Spaderus patria Jadertinus e sodalitio Franciscano, primum Arbensis, deinde Assisiensis Episcopus in catalogo Episcoporum ordinis S. Francisci, pontificatum F. Guerrini cum anno 1347. copulavit; ex quo fit, ut Madius abhinc uno alterove anno vita functus sedem Dumnensem successori vacuam reliquerit: *F. Guerrinus Episcopus Pulichiensis, vulgo de Puglizza.* Nimirum Guerrini Episcopatum non ab Ecclesia Dumnensi, cui praeerat, sed a regione *Pulichiensi*, sive a convalle Politiana, quam *Poglizzam* vulgo appellant, cognominavit, in qua sedem precariam sibi ad tempus concessam a Spalatensi Archiepiscopo habebat.

STEPHANUS EP. DUMNENSIS IV.

Stephanus denominatus Episc. Dalmatiae.

Hic nobis sub nomine *Episcopi Dalmatiae* notus est ex antiqua inscriptione, quam Andreas Carlovichius Canonicus Spalatensis anno hujus saeculi decimo septimo insculptam animadvertit in antiquo coenobio Benedictino S. Stephani de Pinnis, a moenibus Spalati passus fere sexcentos disjuncto. Ibidem visitur parvum e marmore simulacrum S. Stephani Protomartyris januae impositum, in cujus basi litteris majusculis ac fere Gothicis incisa est haec epigraphe: HOC OPVS FVIT FACTVM TEMPORE DOMINI STEPHANI DEI GRATIA EPISCOPI DALMATIAE ANNO DOMINI MCCCLV. Qui alias *Dalmatiensis*, alias *Delmensis*, alias *Delmitanus*, alias *Dulpnensis* vel *Dumnensis*, hic *Dalmatiae* Episcopus denominatur ab urbe illa quondam totius gentis principe, unde nomen Dalmatiae originem traxit. Cum Stephanus sanctum illum Protomartyrem cognominem suum ac tutorem beneficentissimum eximia veneratione coleret, dubitari vix potest, quin ipse religionis & grati animi caussa statuam illam suo aere sumptuque faciendam, ibique collocandam curaverit. Nota chronologica Delmitani Episcopatus ab eo gesti, si non initium & finem, tempus quidem certe declarat. Cum per eos annos catholica religio tum Stephani Bani Bosnensis, tum Caroli ejusque filii Ludovici regum Hungariae praesidio & auctoritate nixa in Bosina & locis finitimis reflorescere; non est vero absimile Stephano aditum patefactum esse ad suam Ecclesiam Delmensem, & facultatem ibidem manendi fuisse. Sed Stephanus Tuartkus, qui anno 1357. in principatum Bosnensem Stephano patruo successit, haud ritus, quam schismatis Graeci tenacior, idemque haereticorum fautor, aeque fratrem suum juniorem catholicae religioni addictum, ac ceteros catholicos persequi coepit, ex quo vires crevere & audacia haereticis atque schismaticis tum Bosnensibus, tum Dumnensibus; cum enim propter vicinitatem inter se conjuncti essent, eadem utrobique vel incrementa, vel detrimenta fides & perfidia capiebant, praesertim cum Bani Bosnensis imperio, ut mihi videtur, etiam Dumnenses fini-

Sedem episcopalem Dumni recuperavit.

timi subessent. Vereor igitur, ne Dumnenses hæretici, & schismatici, potentia & numero aucti, Episcopum catholicum expulerint. Absente Episcopo rei christianæ administrationem curamque suscipiebant Patres Franciscani Custodiæ Dulmensis, quæ suberat Vicariæ Bosnensi, & cœnobiis sive domiciliis omnino quinque constabat, ut est apud Vadingum, *Stagni*, *Neocastri*, *Imotæ*, *Cetinæ*, & in oppido de *Glamotz* constitutis, quorum pleraque erant extra fines diœcesis Dumnensis. Optimi illi Patres nulla re catholicis deerant, sive salutaris doctrinæ pabulo alendi essent, sive divinis mysteriis impertiendi, sive demum christianis præsidiis muniendi, cum e vita decederent: neque ullis laboribus, aut incommodis, aut periculis se absterreri patiebantur, quominus populis illis omnia religionis ac pietatis officia præstarent. Ceterum Ludovicus Hungariæ rex admonitu hortatuque Urbani V. Pontificis Maximi Tuartkum a persequendis catholicis, fovendisque hæreticis regia auctoritate, metuque injecto deterruit, qui deinde gravioribus curis & bellis distentus, parum, vel nihil molestiæ catholicis exhibuit. Pax & tranquillitas restituta, Episcopo Dulmensi, ut opinari licet, ad suam sedem & ecclesiam revertendi aditum reclusit. Porro Stephanus Episcopatum & vitam perduxit usque ad annum 1394. nisi quis alius inter hunc, & quem proxime subjicio, interjectus huic ecclesiæ præfuerit.

Rei catholicæ Dumnensis curam suscipiunt Patres Franciscani.

PETRUS EP. DUMNENSIS V.

Huic cognomen fuit Teliconio, quem Bonifacius IX. ex ordine Franciscano ad regimen hujus ecclesiæ assumpsit. Episcopum *Dalmatiensem* vocat Lucas Vadingus, & Auctor Viridarii Seraphici, qui eum antea *Pœnitentiarii Apostolici* titulo præditum, ac munere functum fuisse tradit. Hujus initia episcopalia cum anno 1394. uterque copulavit.

GEORGIUS EP. DUMNENSIS VI.

Georgius Ep. Dumnen. translatus ad Ecclesiam Pharlensem.

Erat itidem ex ordine Patrum Minorum S. Francisci. Plurimas & gravissimas vexationes ab hæreticis & schismaticis perpessus, assidua vigilantia & maximis laboribus catholicum gregem non solum ab utraque labe intactum servavit, sed etiam numero & christianis virtutibus auxit. Cum pertæsus multiplicium curarum & sollicitudinum, quibus referta erat administratio episcopalis, secessum ac solitudinem cogitaret, ut procul a negotiis tumultibusque in cœnobio Fratrum suorum Insulæ Pasmaniæ sibi ac Deo viveret; Joannes XXIII. tali ac tanto viro Ecclesiam Dalmatiæ privari noluit. Illum igitur ob eximias ejus virtutes & præclara in Ecclesiam Dumnensem merita ad Episcopatum Phariensem, eo minus laboriosum, magisque tranquillum, quod nulla ibidem ei futura esset pugna & conflictio cum hæreticis atque schismaticis, anno 1412. VIII. Kalendas Septembris transtulit, *considera̧tis*, ait Pontifex, *grandium virtutum meritis, quibus eum gratiarum largitor Dominus insigniverat, & quod regimini Ecclesiæ Dumnensis hactenus laudabiliter præfuerat*. Ex diplomate pontificio, quod extabat in Tabulario Ecclesiæ Jadertinæ, unde hanc particulam P. Philippus Riceputus decerpsit.

GEORGIUS II. EP. DUMNENSIS VII.

Hujus res gestas, vitæque prioris institutum obliteravit antiquitas; ejus mortem in annum 1419. tacito ejus nomine, conjiciunt Tabulæ Romanæ consistoriales. Ei Georgio nomen fuisse docet Vadingus, & epistola Martini V. ad Blasium ejusdem successorem. Cum huic & superiori idem nomen fuerit, cave e duobus ne unum efficias; hic siquidem mortuus est anno 1419. ille autem translatus ad ecclesiam Phariensem anno 1422. adhuc vivebat, ut constat ex Dalmaticis monumentis.

BLASIUS EP. DUMNENSIS VIII.

In sodalitatem Fratrum Minorum S. Francisci aggregatus cum esset, excellenti doctrina & virtute floruit; cujus caussa Martinus V. illum Ecclesiæ Dumnensi Episcopum dedit anno secundo pontificatus, XVII. Kalendas Octobris, idest anno Christi 1419. Ita enim scriptum est in Tabulis Romanis. XVII. *Kalend. Octobris provisum est Ecclesiæ Dulpnensi in Bosna vacanti per mortem* (Georgii) *de persona F. Blasii ordin. Min. An. 2. Pontif.* Cum Dumnum situm esset in confiniis regni Bosnensis, & principatus Chelmensis, sive Hertzegovinæ, alterutri annexum erat; in utroque autem reges Bosinæ dominabantur, siquidem Stephanus Tuartkus Chelmensem provinciam ad regnum Bosinæ adjunxerat: idcirco Ecclesia Dulpnensis *in Bosna* esse dicitur. Cum vero reges Bosinæ ex jure antiquo fiduciario obnoxii essent regibus Hungariæ, Auctor Viridarii Seraphici *Blasium de Novariena Episcopum Dulpiensem* Hungariæ adscripsit. Lucas Vadingus Tomo V. in supplem. hunc Episcopatum Spalatensi ademptum, Metropoli Colocensi per errorem attribuit: *Dulpnensis in Hungaria sub A. Colocensi Blasius Novariena per obitum Georgii*. Diplomatis pontificii particulas ab eodem Vadingo decerptas hic subjicio.

Cur Dumnum oppidum Dalmatiæ alias Bosinæ, alias Hungariæ attribuatur?

Dilecto filio Blasio de Novariena electo Dulpnensi.

Apostolatus officium &c. Cum sicut accepimus, Ecclesia Dulpnen. cui bonæ memoriæ Georgius Episcopus Dulpnen. dum viveret &c. qui extra &c. vacet ad præsens, nos ad provisionem ipsius ecclesiæ &c. demum ad te ordinis Fratrum Minorum &c. direximus oculos nostræ mentis &c. teque illi præficimus in Episcopum & pastorem &c. Anno II. Martini, XVII. *Kalendas Octobris*, idest an. 1419. Annus emortualis ignotus.

NICOLAUS EP. DUMNENSIS IX.

De quo nihil, præter nomen & Franciscanum institutum, memoriæ proditum est. Hunc inter Blasium, & Hugonem, de quo mox, Vadingus interjecit. Annus suscepti Episcopatus latet. Præfuit usque ad annum 1433.

HUGO EPISCOPUS DUMNENSIS X.

De quo Lucas Vadingus Tomo V. ad an. 1433. *Ad Dognen. Ecclesiam, nescio an Dionen. sub A. Spalatensi elevatus est F. Hugo Fornetus per obitum Nicolai etiam Minoritæ*, VI. *Kal. Aug. an.* 1433. Nulla est in Dalmatia sub Metropoli Spalatensi Ecclesia, sive *Dognensis*, sive *Dionensis*, Nulla dubitatio esse potest, quin legi oporteat Dum-

Dumnensis, sive *Dolpnensis*. Librario oscitanti nihil facilius fuit, quam *Dolpnensem* in *Dognensem* convertere. De vocabuli depravatione suspicatus est Vadingus, sed correctionem non satis aptam adhibuit. Auctor Viridarii Seraphici Episcopatum Hugonis in Dalmatia quidem constituit, sed *ab S. Demetrio* denominavit; quod fortassis illi commendata fuisset ecclesia episcopalis S. Demetrii in Epiro nova, vel quod ecclesia cathedralis Dumnensis titulo ac patrocinio S. Demetrii subesset, vel demum quia oppidum, in quo domicilium sibi statuerat, ab S. Demetrio cognomen acceperat.

HIERONYMUS EP. DUMNENSIS XI.

In locum Georgii I. ad Ecclesiam Pharienſem translati F. Hieronymum patria Traguriensem substitutum fuisse tradit Vadingus: *Dulpnen. Episcopus in provincia Colocensi F. Hieronymus de Tragurio per translationem Georgii ad Pharen. x. Kal. Maji A. 1439.* Sed hunc Georgium decessorem proximum Hieronymi commentitium esse apparet; & quæ de illius ad Ecclesiam Phariensem translatione scripsit Vadingus, ad annum duodecimum hujus sæculi, atque ad Georgium primum hujus nominis Episcopum Dumnensem, de quo supra dictum est, referenda esse constat e monumentis Dalmaticis, quæ ad historiam Ecclesiæ Phariensis pertinent.

Status Ecclesiæ Dumnensis. Quinam Ecclesiæ Dumnensis status fuerit sub quinque illis, quos modo nominavi, Episcopis facile conjici poterit ex historia Ecclesiæ Bosnensis. Utraque enim cum regibus Bosinæ subesset, pro illorum seu propitia, sive infensa catholicis voluntate, rebus vel secundis, vel adversis uteretur necesse est. Cum regnum Bosinæ sub tribus regibus tripartito divisum esset, ut dictum est in Ecclesia Bosnensi, Stephanus Tuartkus junior, cognomento Scurus, qui omnium diutissime regnavit, catholicis quidem se favere simulabat, ut sibi adversus Turcas, & Pontificis Romani, & christianorum Principum auxilia conciliaret; sed alienissimo ab illis animo fuisse, & perniciem eisdem occulte molitum esse declarant tum insidiæ, quas vitæ B. Jacobi Piceni paraverat, tum patrocinium ac perfugium, quod hæreticis præbebat. Huic in regnum successit Stephanus Thomas, qui cum ab Joanne Carvajalo legato Apostolico ritu latino baptizatus esset, dederat ille quidem documenta maxima, quam sincere & ex animo suscepisset, coleretque catholicam religionem. Sed brevi a seipso, & præclaris initiis descivit; nec solum catholicæ, sed etiam christianæ fidei proditorem se ostendit, cum Zendrensem arcem totius Rasciæ munitissimam tradidit Mahometi regi Turcarum, cum eoque amicitiam & fœdus copulavit. Hinc conjicias velim sub utroque rege aut male, aut certe parum bene habitos fuisse catholicos Dumnenses. Si vero oppidum Dumnense intra fines ditionemque Stephani Cosaciæ Dynastæ Chelmensis continebatur, ab hoc & plurimas & acerbissimas vexationes tum Episcopum, tum catholicos Dumnenses perpessos fuisse necesse est: erat siquidem Photiano schismate implicitus, fautor hæreticorum, & catholici nominis hostis infensissimus, cujus majoribus provinciam Chelmensem, quæ principatus S. Sabbæ, & Hertzegovina dicitur, fiduciariam dederant reges Bosinæ, cujusque filiam Catharinam Stephanus Thomas in matrimonium duxerat. Certe pars maxima diœceseos Dumnensis in ditione erat & potestate hujus Toparchæ schismatici. Illis itaque, quos dixi, Episcopis acerrime & vigilandum & laborandum fuit, ut gregem Dominicum sibi commissum tuerentur, ab eoque tum schismaticam, tum hæreticam pestem arceret. Laboriosissimi hujus ac difficillimi Episcopatus curis & molestiis Hieronymum impulsum fuisse arbitror, præsertim ætate jam in senium vergente, ut Ecclesiæ Dumnensis dimittendæ potestatem a Pio II. peteret; quam cum impetrasset anno 1459. titulo episcopali retento, in vitam privatam se abdidit. Anno 1465. adhuc vivebat, cum Almissæ quidquid pecuniæ & bonorum habebat, præsidum suorum permissu, donavit Georgio Cæsarovichio de insula Bractia, Presbytero oppidi Neresini ejusdem insulæ, sub ea conditione, ut sibi quoad viveret alimenta contribueret, mortuo funus, pro ac decebat Episcopum, faciendum curaret. Hujus donationis tabulas Almissæ conscripsit anno 1465. *Christophorus de Orsetis publica auctoritate notarius de Glemona.* — Hieronymus Episcopatum Dumnensem dimittit.

Hieronymi Episcopi Dumnensis, & aliorum Dalmatiæ Antistitum monumenta quædam haud sane spernenda mihi, unde minime putassem, suppeditata sunt ex tabulario *Ecclesiæ S. Mariæ Plebis Glemonæ*, quod est oppidum Carnicum frequens ac nobile, Joseph Binius Archipresbyter ejusdem ecclesiæ, excellenti vir ingenio doctrinaque, & sacræ ac profanæ antiquitatis studiosissimus investigator, hanc curam & cogitationem suscepit, dignissimam eruditionis & sapientiæ suæ, ut codices omnes, quibus tabularium illum refertum est, vetustate situque obsitos, accurate scrutaretur, diligenter evolveret, & excusso pulvere, quo erant obducti, in ordinem redigeret. Hic nobis pro sua eximia humanitate liberalissime communicavit, tum alia, quæ ad rem nostram pertinent, monumenta ibidem reperta, tum vero eas, quas modo dixi, tabulas descriptas e codice ejusdem archivi, cui titulus est: *Quaternus Instrumentorum, & Convictionum annotatarum, & Scriptorum manu mei Christophori de Orsetis Glemonensis, partim hic videlicet Glemone, partim Dalmatie, incboando sub MCCCCLXI. Indictione VIIII. usque ad XXV. mense Decembris MCCCCLXV. Indictione XIII.* — Joseph Binius vir clariss. nobis transmisit tabulas Hieronymi testamentarias.

In Christi nomine amen. Anno nativitatis ejusdem 1465. Indictione XIII. die vero ultimo mensis Februarii. Actum Almissii in domo eccles. S. Michaelis, in qua habitare consueverunt Capellani dicte ecclesie. Presentibus Ven. D. Presbytero Mathia qu. s. Thome Radievich de Neresi, Georgio Clerico filio Marini Clarich, Dragina Staricich, Paulo Maravich, omnibus his de Almissio, & Matheo Fabro de Chumaco superiori testibus ad hec habitis, vocatis, & rogatis.

Ibique Reverendissimus in Christo Pater & D.D. Fr. Jeronimus de Tragurio Dei gratia Episcopus olim Dunnensis, sanus mente, licet corpore languens, titulo & nomine donationis in perpetuum, & jure proprio dedit, tradidit, donavit, & largitus est Ven. D. Presbytero Georgio qu. s. Stephani Cesarovich de Neresi ibi presenti, stipulanti, & recipienti pro se suisque heredibus nominatim, omnia & singula bona stabilia & mobilia eidem D. Fr. Jeronimo Episcopo quocumque modo spectantia, & pertinentia, nec non actiones, & jura universa, que & quas D. Fr. Jeronimus Episcopus habet, tenet, & possidet, & per eum haben-

habentur, tenentur, possidentur, ac credita qualiacumque debitorum reperientur, & ubi ea in qualicumque loco dicta bona erunt, & sunt &c. Ita quod dictus Ven. Presbyter Georgius & heredes ejus, & cui daret, habeat teneat & possideat omnia & singula suprascripta sic donata cum omnibus suis juribus, jurisdictionibus, actionibus, & pertinentiis, & circumstantiis jure proprio, & nomine sine contradictione alicujus persone. Et per hanc donationem, & datum dictum D. Fr. Jeronimus Episcopus dicto Presbytero Georgio stipulanti, ut supra, dedit & concessit omnia & singula sua jura, omnesque actiones rationes & defensiones seu exceptiones reales & personales, utiles & directas, civiles & naturales, mixtas & ipotecarias, que & quas dictus Fr. Jeronimus habebat, & habet, & sibi quocumque modo & jure competebant, & competere possint in predictis omnibus & singulis superius sic donatis: Contra quascumque personas & possessiones predictorum sic superius donatorum, in agendo petendo exigendo defendendo transigendo paciscendo litigando opponendo &c. Et in omnibus & per omnia dictus Fr. Jeronimus posuit dictum P. Georgium in ejus locum, & servavit, & dedit eidem Presbytero Georgio licentiam intrandi tenutam, & corporalem possessionem predictorum omnium & singulorum sic superius donatorum. Et fecit eum Presbyterum Georgium procuratorem, ut in rem suam & se pro eo interrogante & ejus nomine de predictis omnibus & singulis sic superius donatis possessorem constituit. Hoc tamen pacto & conditione in hoc Instrumento apposito & inserto, sollemni stipulatione premissa, quod dictus Presbyter Georgius teneatur & debeat sustentare, subvenire, fovere & alere, ac omnia & singula victui & amictui necessaria prestare eidem Fr. Jeronimo Episcopo usque ad mortem suam, pertractando eum bene & optime ceu Patrem. Remittendo animam & corpus suum dicto Presbytero Georgio, qui faciat, & facere teneatur sepelire eum honorifice, prout honori suo condecens erit &c. que omnia & singula suprascripta promiserunt predicte ambe partes invicem per se & suos heredes habere perpetuo firma & rata & grata, & observare, & non contravenire vel facere per se, vel alium nec . . . consentire. Sub obligatione omnium bonorum suorum presentium, & futurorum &c.

NICOLAUS II. EP. DUMNENSIS XII.

Ad Episcopatum Dumnensem sub Archiepiscopatu Spalatensi F. Nicolaus de Jadra per cessionem F. Hieronymi IV. Non. Januarii anno 1460. Vadingus Tom. VI. Annalium; & Auctor Viridarii Seraphici: *An.* 1460. *F. Nicolaus de Jadera Episcopus Dumnensis in Dalmatia.* Hic postremus Episcoporum fuit, quibus Dumni tuto consistere, atque ad gubernacula concreditæ sibi ecclesiæ sedere licuerit; quamvis etiam superiores ante hunc Antistites identidem vel ab hæreticis, vel a schismaticis expulsi, ad tempus secedere cogerentur. Anno siquidem 1463. Bosina, ac triennio post provincia Chelmensis sive Hertzegovina in potestatem Turcarum pervenit. Per eadem tempora Dumnum quoque cecidit sub imperium ditionemque barbarorum; nam ut diximus, vel ad regnum Bosnense, vel ad Principatum Chelmensem pertinebat, cum utrique finitimum esset. Nunquam postea id oppidum, nisi forte ad breve tempus, sub dominatum Principum Christianorum rediisse invenio. Sub tyrannide Turcarum plus vastitatis ac detrimenti huic oppido attulit Turcica barbaries & incuria, quam hostilis oppugnatio & direptio. Incolæ acerbis exactionibus oppressi alio atque alio migrarunt, pleraque ædificia vetustate paullatim exesa corruerunt, ædis cathedralis ac domus pontificiæ vix parietinæ, aut rudera supersunt, omnia fere deserta, inculta, sordibus situque squalentia; denique ex urbe olim amplissima, & opulentissima nihil remanet, nisi vicus exiguus paucis Christianorum ac Turcarum focis habitatus. Episcopis aut ibidem manendi, aut illuc palam ac libere adeundi nulla est facultas, ac ne diversorium quidem commorandi. Exinde igitur absentes ecclesiam ac diœcesim illam per suos Vicarios gubernare solebant, atque ad Christianos erudiendos, divinisque mysteriis impertiendos adhibere operam Patrum Minorum de observantia, qui ad Custodiam Franciscanam Dulmensem pertinent.

Dumnum a Turcis captum.

Ergo Nicolaus vel a Turcis Christianorum hostibus, vel a Duce S. Sabbæ schismatico sede sua expulsus Jaderam se recepit: in ea urbe aliquandiu mansit, ut docent tabulæ Jadertinæ. Erat nescio quid controversiæ Marco Presbytero & Canonico Jadrensi cum Deodato Venerio Abbate cœnobii Benedictini S. Chrysogoni. Res delata fuit ad Sedem Apostolicam, quæ potestatem caussæ illius cognoscendæ ac sententiæ ferendæ Maphæo Valaresso urbis Archiepiscopo, vel cui ipse vellet suasque vices mandaret, delegavit. Hic Venetiis cum esset, totius caussæ cognitionem ac judicium commisit Nicolao Episcopo Dumnensi, & Philippo de Saraceno Vicario suo generali. *Coram vobis Reverendissimo Patre Domino Nicolao Episcopo Dumnensi, & Domino Philippo Maria de Saraceno Vicario Reverendissimi Patris Dom. D. Maphæi Valaressi Archiepiscopi Jadertini tamquam judicibus Sedis Apostolicæ, per præfatum Rever. Dom. Archiepiscopum subdelegatis in causa mei Presbyteri Marci Canonici Jadrensis cum R. Patre Deodato Venerio Abbate Monasterii S. Grisogoni de Jadra, compareo ego prædictus &c.*

Nicolaus ecclesia ac sede sua expulsus Jaderam se recepit.

Sub idem tempus altera eidem Nicolao obvenit delegatio honorifica pariter & quæstuosa. Pius II. Pontifex Max. pecuniæ ex variis christiani orbis partibus colligendæ, quam in sacram contra Turcas expeditionem impenderet, Legatum Apostolicum præfecerat Cardinalem Bessarionem. Hic aliis atque aliis quaquaversum quæstoribus missis, Venetiis cum esset, Nicolaum Episcopum Dumnensem delegavit, qui in Carnia atque Istria collectam hujusmodi indiceret simul & exigeret. Hujus delegationis traditæ Nicolao testis est schedula, quam Joseph Binius Archipresbyter supra laudatus reperit in tabulario ecclesiæ suæ, veterum codicum refertissimo. *Nicolaus Dei gratia Dumpnensis Episcopus, Reverendissimi in Christo Patris & DD. Bessarionis divina miseratione Sacrosancte Romane Ecclesie Cardinalis Niceni, ac Patriarche Constantinopolitani Sedis Apostolicæ legati de latere, in Forojulio, ac in tota Istria pro negotio alme fidei nostre adversus Turcos Comessarius, in Christo sibi Karissimo Johanni qu. Johannis, & Theodore uxori sue, & filio Christoforo, & Dorothee filie salutem in Domino sempiternam. Quoniam tu zelo dicte fidei accensus in subsidium ipsius & Christiane religionis contra dictos Turcos ultra*

Collector pecuniæ ad bellum sacrum in Istria, & Carnia.

tra trigesimam juxta possibilitatem tuam contribuisti; auctoritate dicte Sedis Apostolice, qua specialiter fungor in hac parte, tibi cum omnibus supradictis tenore presentium concedo eligere confessorem, qui te ab omnibus peccatis tuis semel dumtaxat in vita absolvat, & remissionem peccatorum tuorum tibi ac indulgentiam, qualis in anno Jubilei limina Sanctorum Apostolorum de urbe, vel terram sanctam visitantibus dari consuevit, tribuat. In quorum testimonium has nostras litteras sigillo Cruciate roboratas tibi fieri fecimus. Die XX. Decembris MCCCCLXIII.

Intra finem ejusdem anni cum Nicolaus Utinum venisset, Jacobus Antonius Marcellus Locumtenens generalis totius Carniæ de illius adventu per litteras admonuit prætorem oppidi & Commune Glemonensium; eisdemque quindecim dies præfinivit, intra quos aut ipsi Utinum venirent, aut mitterent, qui tricesimam christianis imperatam solverent.

Jacobus Antonius Marcellus Miles Patrie Forojuly Locumtenens generalis nobilibus dilectis nostris Capitaneo, & Communitati Glemone.

De adventu Nicolai Glemonenses admoniti & Utinum venire jussi. *Nobiles dilecti nostri. Reverendus Dominus Nicolaus Episcopus Dumpnensis venit Utinum jam pluribus diebus, ut scire debetis, de mandato Sanctissimi Domini nostri PP. seu Reverendissimi Domini Cardinalis Legati ipsius nomine, cum scitu & consensu Serenissimi Dominii nostri ad predicandam crucem sacratissimam, & pro exactione trigesime sub gravissimis censuris, & excommunicationibus, ut in Bullis penes ipsum existentibus apparet. Ideo ne quis per ignorantiam se excuset, vobis mandamus quod omnibus jurisdictionis vestre suppositis notificare debetis quod infra dies XV. post ipsam notificationem veniant Utinum ad solvendam ipsam trigesimam, ne ipsas incurrant censuras & excommunicationes. Utini die 7. Januarii 1464.*

Internuncius a Nicolao præmissus ad Glemonenses. Sed postea mutato consilio Nicolaus decrevit ipsemet Glemonam se conferre ad sacram pecuniam colligendam, ut oppidanos illos Utinensis itineris sumptibus eximeret. Illos itaque de suo proximo adventu ut præmoneret, Petrum Presbyterum Utinensem sibi perfamiliarem præmisit, qui simul exposuit id sibi mandatum fuisse ab Antonio Episcopo Concordiæ & Vicario generali Patriarchæ Aquilejensis, ut Sacerdotium aliquod idoneis vectigalibus instructum a Glemonensibus conferendum curaret Episcopo Dumnensi, ad ejus inopiam sublevandam. De sententia publici Consilii decretum est rogandum esse Dominum Episcopum, ut profectioni Glemonensi duos menses prorogaret, eamque in proximos post sollemnia paschalia dies differret; de Sacerdotio autem eidem conferendo tum agendum esse, cum ille præsens adfuerit.

Die 30. Januarii 1464.

Responsa magistratus & communis Glemonæ. *Audito Venerabili Presbytero Petro de Utino asserente qualiter Rev. in Christo Pater & Dominus D. Episcopus Dumnensis his diebus proximis est venturus Glemonam, cui attributa est facultas predicandi Cruciatam, & exigendi pecunias per prefatum Serenissimum atque Illustrissimum Ducale Dominium Venetiarum, & per Dominum delegatum Sanctissimi D. N. PP. & cum sit quod prefatus Venerabilis P. Petrus maximam habeat spem & confidentiam cum prefat. D. Episcopo, cum quo effectualiter ipse procurabit pro nomine hujus comunit. quod predictus D. Episcopus veniat ad beneplacitum hujus comunit. pro comodo & utilitate hujus reipublice. Provisum & determinatum fuit quod pro comodo & utilitate hujus reipublice ipse Venerab. P. Petrus ut sit cum pref. Dom. Episcopo nomine hujus comunit. quod dignatur prorogare usque ad post festum Resurrectionis D. N. J. C. nunc prox. futur.*

In eodem Consilio audito eodem Venerabili P. Petro asserente quod nuper Rev. in Christo Pater D. Antonius Feleto Episcopus Concordien. in spiritualibus Vicarius generalis habuit sibi dicere, ut probaret cum comunit. ista, quod acceptaretur in Capellanum D. Episcopus Dumnensis predicator Cruciate, ut sibi assignaretur prebenda una in ecclesia nostra; & ideo ipsum D. Episcopum prefatus Petrus ad preces Rever. D. Episcopi recomittebat. Provisum & determinatum fuit quod eidem P. Petro respondeatur quod supersedeatur usque ad adventum ipsius Episcopi, & tunc videbitur que persona est, & quam vitam ipse ducit, & tunc providebitur.

Cum jam instaret adventus Episcopi præconis Cruciatæ, & collectoris tricesimæ, iterum ventum est in Consilium, ut primores oppidi decernerent, quibus honoribus illum excipi, quibusque muneribus donari oportet.

1464. 22. *Martii.*

Proposito qualiter Dominus Episcopus Dumpnensis prædicator Cruciatæ est venturus Glemonam pro trigesima exigenda; & quod bonum esset providere ut apresentetur cum aliquibus muneribus. Provisum & determinatum fuit quod presentetur eidem libras 4. confectionum, cum octo bociis vini, & cum duabus libris cere.

Dum tricesimæ ad sacram expeditionem colligendæ caussa Glemonæ versaretur, civium illorum ingenua probitate & singulari erga se benevolentia captus, quando omnem sibi ad Ecclesiam Dumnensem reditum interclusum videbat, apud eos manendi mira cupiditate flagrabat, modo illi vellent sibi tradere administrationem ecclesiæ ac plebis Glemonensis, quæ tum rectore sive Archipresbytero carebat, & septuagenos in singulos annos ad vitam sustentandam persolvere. Quid suæ voluntatis ac desiderii esset, civibus significari, atque ad publicum Consilium referri curavit. Cum semel atque iterum ejus petitio in consultationem vocata fuisset, mos eidem gestus, & ecclesiæ illius possessio atque administratio decreta. Nicolaus Eccl. Glemonensis administrationem petiit & obtinuit.

1464. 3. *April.*

Post celebrationem ultrascripti majoris Consilii, remanentibus Consiliariis, & civibus minoris Consilii, coram quibus propositum fuit quod Reverendissimus in Christo P. D. D. Nicolaus Episcopus Dumpnensis predicator Cruciate libenter veniret ad habitandum in terra nostra, & quod pro bono & utilitate ecclesie nostre ac pro salute animarum ac consolatione civium bonum esset providere, ut prefatus D. Episcopus acceptaretur. Provisum & determinatum fuit quod omnino acceptatur, nihilominus deputentur duo cives, qui habeant praticare cum prefato D. Episcopo, & secundum quod habebitur ab ipso referent &c. qui cives electi, & deputati fuerunt D. Capitaneus, & s. Nicolaus de Montagnaco.

1464. 11. *April.*

Audita relatione nobb. & egregiorum virorum s. Jacobi de Castro turris Capitanei nostri & s. Nicolai de Montagnaco deputatorum ad praticandum cum Rev. in Christo Patre & Dom. Nicolao Dumpnensi Episcopo, referentium praticasse cum prefato Dom. Episcopo, qui benigne responderat velle deservire ecclesie nostre, & huic civita-

munit. & ecclesiam illam regere, & gubernare secundum Deum, & veram justitiam, & omne illud, quod per ipsum acquisitum fuerit in terra nostra, relinquet ecclesie nostre, petens sibi impendi pensionem ducatorum septuaginta pro singulo anno. Provisum & determinatum fuit quod pref. Dom. Episcopus acceptetur, & ipsi Domini habeant facultatem plenariam concludendi cum prefato D. Episcopo omni meliori modo via jure & forma, quibus melius sciunt &c.

Duo itidem Sacerdotia illi in templo primario collata. Cum annua pensio septuaginta nummum argenteorum Episcopo sede sua extorri, & ecclesiæ suæ proventibus destituto non satis videretur esse ad victum cultumque pontificiæ dignitati consentaneum, duo cives in primis nobiles & opulenti duo eidem Sacerdotia contulerunt, quæ in templo S. Mariæ totius oppidi primario jure patronatus obtinebant, alterum S. Margaritæ, alterum Sancti Petri sacello atque altari affixum, ut ex utriusque reditibus suppleretur, quod illi deerat, ad vitam pro eo, ac decebat Episcopum, degendam.

In Christi nomine amen. Anno ejusdem nativitatis 1464. *Indictione XVII. mensis Aprilis actum Glemone in domo habitationis Dom. Plebani, presente s. Nicolao qu. s. Francisco de Montagnaco & aliis testibus ad hec habitis voc. & rog. Ibique coram Ven. Presbytero Marino de Bario Vicario D. Plebani S. Marie de Glemona constitutus nob. & egreg. vir s. Jo. Franciscus Abbatis pro se ac nomine consortis sui habens jus patronatus in & super altari S. Petri existente in ipsa ecclesia; nec non nob. vir &c. Jeronimus de Franciscbinis Camerarius ecclesie & camere S. Marie plebis prelibate habens jus patronatus in & super altare S. Margarete prout asserebatur, ibidem produxerunt, & presentaverunt Reverendissimum in Christo Patrem & Dom. Episcopum Dumpnensem nuper electum per comunitat. terre Glemone, & super ipsos habentes jus patronatus, ad officiandum super dictis altaribus, &c. instantes & humiliter supplicantes ut prefatus D. Vicarius dignetur* .... Cetera desunt.

Has tabulas traditæ & acceptæ possessionis, itemque superiores, ad nos transmisit idem, qui supra, Archipresbyter Joseph Binius, nunquam satis pro sua humanitate, & pro eximiis viri præstantissimi meritis ac virtutibus laudandus, qui paucis ante annis ad gravissimum quoddam ac difficillimum negotium curandum & expediendum Romæ adhibitus, acumen ingenii sui, consilium decernendi, sollertiam agendi, & singularem antiquitatis reique ecclesiasticæ scientiam Benedicto XIV. ita probavit, ut magnam sibi apud gravissimum illum & sapientissimum Pontificem existimationem & gratiam conciliaverit.

An vero Nicolaus regimen ecclesiæ & plebis Glemonensis sibi delatum inierit, illudque saltem ad breve tempus retinuerit, compertum non habeo; fortasse illius, a quo decretum Consilii Glemonensis approbari debuerat, auctoritas defuit. Certe eodem anno, mense Novembri ecclesiam ac plebem illam regebat Franciscus de Aviano Archipresbyter, Sacrorum Canonum Doctor celeberrimus, ut in suis ad nos litteris idem Binius admonuit. Illud quoque in incerto positum est, redieritne in Dalmatiam tradita sibi administratione deposita, vel non suscepta, ut e propinquo ecclesiæ suæ rebus consuleret, & commodis, quantum esset in ipso, utilitatique prospiceret; an vero Glemonæ reliquam vitam exegerit, ut altari utrique, unde vivebat, inserviret: neque de loco, neque de anno, neque de genere mortis mihi liquet. Nullum tamen ante annum circiter nonagesimum hujus sæculi Episcopum Ecclesiæ Dumnensi præpositum invenio.

VITUS EP. DUMNENSIS XIII.

Erat patria Phariensis, cognomine *De Ruschis*, nobili loco natus, humanis ac divinis litteris eruditus. In collegium Canonicorum Phariensium cooptatus cum esset, illum Laurentius Michael Episcopus Phariæ Vicarium, adjutoremque ecclesiasticæ procurationis sibi delegit. Se ipse enim appellat Vicarium generalem Episcopi Phariensis in quodam suo edicto, quod fecit XI. Kal. Jul. an. 1482. & adhuc extat in curia Spalatensis Archiepiscopatus. Haud multis post annis creatus est Episcopus Dumnensis; cumque illi accessus ad suam ecclesiam, quæ Turcica tyrannide oppressa erat, interclusus esset, & ibidem commorandi facultas adempta; concessu Innocentii VIII. Pontificis Maximi, & permissu Bartholomæi Averoldi Archiepiscopi, sedem ac domicilium Spalati collocavit, ut declarat epistola ejusdem Innocentii anno 1490. inscripta *Ven. Fratri Vito Dumnensi Episcopo, in civitate, sive diœcesi Spalatensi commoranti*. Hertzegovinam quoque, sive Chulmiam, cum tota fere diœcesi Macarensis sive Macarschensis Episcopi, Turcæ in suam potestatem redegerant; civitas tamen & ora maritima sub imperium Venetorum transierat. Exinde creari desiit Episcopus Macarensis, hujusque ecclesiæ administratio commissa fuit Episcopo Dumnensi, & utraque ecclesia sub uno Præsule ac Rectore conjuncta est. Primus utriusque Episcopus Vitus fuit, qui tum Dumnensis, tum Crainensis, sive Cumnensis idest Chulmensis in tabulis illorum temporum nominatur. Vitus Ep. Spalati domicilium habuit, & Macarensi ecclesiæ prepositus fuit.

Cur dictus Episcopus Crainensis, sive Cumnensis? Jamdudum obsoleto, & neglecto Macarensis vocabulo, Antistites illi Crainenses appellari solebant; nam oram maritimam cis ultraque Macarscham, fere usque ad peninsulam Stagni, indigenæ lingua Slavonica *Crainam* vocant, idest oram finitimam, sive litoralem, Lucio interprete. Appellatos etiam invenio Episcopos *terræ Cumensis*, seu potius Chulmensis; eorum quippe diœcesis maxima ex parte intra fines Chulmiæ continebatur; quæ regio latissime patebat cis ultraque Naronem, æque propemodum atque Hertzegovina, sive Principatus Chelmensis, & S. Sabbæ. Porro Chulmia fere utramque diœcesim Dumnensem & Crainensem complectitur, ut docent monumenta illius ætatis: *in partibus Culmæ, Dumnensis & Crainensis diœcesis*. In actis quibusdam Spalatensibus confectis an. 1491. vocatur *Vitus de Ruschis Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Dumnensis, ac totius terræ Cumnensis*, idest Chulmensis.

Cum igitur utrique ecclesiæ præsideret, alia illi gravior & operosior procuratio commissa est a Bartholomæo Averoldo Archiepiscopo Spalatensi, qui eum Legatum suum & Vicarium generalem constituit, ac totius Metropolis administrationi præposuit, ut docent Acta, quorum paullo ante mentionem feci: *Vitus &c. Reverendissimi in Christo Patris & Dom. D. Bartholomæi Averoldi J. U. D. miser. divina Archiep. Spal. Locumtenens & Vic. gen.* Ad eum igitur totius non solum diœcesis, sed etiam provinciæ

Spa-

Spalatensis controversiæ & negotia confluebant, quibus ille dirimendis & conficiendis assiduam celeremque operam dabat. In his, aliisque plurimis & gravissimis rebus perspecta est exquisita hominis doctrina, intelligendi celeritas, agendi industria, decernendi consilium, & ingenii ad difficillima quæque expediti mira dexteritas. Extant in Curia Spalatensi multa ejusdem acta & decreta plena prudentiæ, æquitatis, & religionis.

Vicarii sui, & Patrum S.Francisci operam adhibuit ad regendam diœcesim Dumnensē.

Quamvis autem tot tantisque negotiis distentus esset, nunquam tamen ecclesiæ utriusque sibi creditæ, ac præsertim Dumnensis, de qua nunc agimus, curam intermisit. Hujus administrationem Vicario suo, & Patribus Franciscanis Custodiæ Dulmensis commendaverat, qui Christianos illos evangelicis præceptis excolerent, atque ad ferendum acerbissimæ servitutis jugum divinis præsidiis confirmarent, deque rebus omnibus ad statum illius ecclesiæ pertinentibus se per litteras ac nuncios sæpissime doceri volebat. Si qua re opus esset ad levamen ac salutem afflictæ illius ac miserrimæ gentis, si quid opis ab se peterent, nullam moram interponebat, quin eorum incommodis omnibus ac difficultatibus sedulo & impense subveniret. Nec vero omittebat se interdum conferre ad gregem suum invisendum curandumque. Totam diœcesim sub alieno habitu cultuque peragrabat, oves suas divini verbi pabulo reficiebat, omnes sacris mysteriis impertiebat, blanda oratione solabatur, & cælestium bonorum spe proposita, ad injurias, vexationes, mortemque ipsam pro Christo subeundam excitabat. Cum antea Christiani in illis locis prohiberentur, aut certe non auderent publice aperteque adire ad ecclesias, sacros conventus agere, divinis mysteriis interesse; Vitus seu prece, seu pretio id a Præfecto Turcico impetravit, ut potestas esset Christianis luce ac palam templa frequentandi, liceretque infantibus & cuilibet petenti baptismum conferri, rem divinam fieri, omnia denique peragi, quæ ad Deum rite colendum religio christiana præscribit. Post annum 1496. nullam amplius Viti mentionem in scriptis ac monumentis Dalmaticis invenio; ex quo verisimile fit eum intra finem hujus sæculi, vel ineunte proximo, e vita migrasse. Eximias præstantissimi Antistitis virtutes ac laudes, dum adhuc viveret, adolescens quidam Spalatensis egregia spe & animi & ingenii præditus heroico carmine persecutus est, quod huic loco intexere placuit.

Ejusdem laudes heroico carmine celebratæ.

Christe fave: Viti Ruschi nam dicere laudes
Aggredior: nunquam ille tuis discessit ab aris,
Sacrorumque modum vix pubescentibus annis
Hausit, & attonso sese tibi crine dicavit.
Jamque ministerio virtus matura videri
Tunc potuit, viridis nisi se opponeret ætas,
Quæ simul atque aditum tali patefecit, honore
Majori donandus erat. Mox æqua potestas
Parque datur meritis pretium: modo namq; Sacerdos
Qui fuerat, fulget mitrato vertice Præsul.
Et quoniam qua parte magis male firma minantur
Mœnia terribilem jam jam lapsura ruinam,
Illa parte magis valido de robore poni
Fulcimenta solent; Fidei qui jura teneret
Inter perfidiæ pollutas crimine gentes
Eligitur Vitus, probitate per orbem
Notus, & egregia clarus pietate fideque.
Quam bene commissum est humeris tam fortibus illud
Ecclesiæ Dumnensis onus! Te, Vite, regente
Illa quidem tuto post multa pericula portu
Se recipi gaudet. Turcarum quassa procellis
Ægra laborabat dudum regionibus illis:
Nunc humeris suffulta tuis, celeberrime Præsul,
Stare loco discit, sumit rediviva priorem
Paullatim vultum, Mahometis spernere ritus
Audet, & in media, te consultore, fatetur
Christum barbarie, strictos nec respicit enses,
Atque tyrannorum vultus horrere minaces
Dedidicit: cuncti jugulum mucronibus ultro
Impavidi præbent; & si quis sæviat ira,
Te spectante, mori pro Christi nomine vellent;
Promissis animos dum tu cælestibus imples,
Exciperent ferrum adverso pectore, & ignes,
Inque neces ruerent vitæ melioris amore.
Sed melius meliusque Deus providit ab alto,
Jam quod pace tui placida nunc, Vite, fruantur
Dumnenses, cunctisque datur de more litare,
Nec vetitum est ulli sese lustralibus undis
Abluere, & veterem baptismate tollere culpam;
Tum quod longa Patris ne nos absentia quondam
Angat Averoldi, tibi nostri credita cura est.
Ille suas miseratus oves, dum regna revisit
Itala, pastorem te nobis, Vite, reliquit;
Non alius gessisse vices, & munera obire
Pontificis tanti, potuit magis aptus haberi.
Tu tibi commissas multa moderaris habenas
Temperie, neque in hanc partem, neque flectis in illam,
Sed recto medium metiris tramite callem.
Non mite ingenium nimia indulgentia mollit,
Non tibi justitiam rigor asperat; & tua nunquam
Proxima vicini vitii contagia traxit
Æquato sese librans examine virtus.
Quid referam proavos, & stemmata longa tuorum,
Antiquamque domum, cujus se jactat & ipse
Nobilitate Pharos? superas virtute decorem
Sanguinis, & toto laudum jam vertice supra es.
O mihi si qua forent prisci modulamina cantus,
Pieriamque tubam concederet o mihi si quis,
Qua pius Æneas, vel qua cantatus Ulysses,
Ipse ego, Vite, tuis terram, mihi crede, polumque
Laudibus implerem: nec adhuc satiata voluntas
Ultra & terras, fieri si posset, & ultra
Sydera tentasset Viti protendere nomen.
At quamvis tenui deducere carmen avena
Nunc primum mihi musa dedit, tenerosque sub annos
Fila lyræ puero tantum stridentia cessit;
Has tamen ingenii nostri tibi, Vite, dicare
Primitias placuit. Cum mox adoleverit ætas
Et mea Cyrrhæam gestarint tempora laurum,
Excipies graviore sono tua facta canentem.

Ecclesia Dumnensis plures annos Episcopo procaruit.

Qui proxime post Vitum successerit in regimen Ecclesiæ Dumnensis, neminem reperio: commendatam fuisse arbitror Metropolitæ Spalatensi, ut ejus curam susciperet. Cum autem per eos annos fere perpetuis aut bellis, aut incursionibus Turcarum obnoxia fuerit Dalmatia, facile intelligi potest, quam aspero crudelique dominatu Christiani Dumnenses premerentur, ne ab imperio Turcico deficerent, vel clandestinas cum finitimis populis coitiones molirentur.

NICOLAUS III. EP. DUMNENSIS XIV.

Nisi hujus nomen & episcopatum memoriæ traditum reliquissent Tabulæ Romanæ consistoriales, utriusque notitiam oblivio posteritati præripuisset. Neutrum enim apud Scriptores vel in monumentis Dalmaticis reperire licuit. Quo anno Pontificatum inierit, quid rerum gesserit, perquirere si velim, frustra laboraverim. Obiit anno 1551.

DA-

DANIEL EP. DUMNENSIS XV.

Daniel Ep. commendatam habuit Ecclesiam Macarensē.

Huic patria Spalatum fuit, cognomen *Vocensis*, seu *Vocatius*, vitæ institutum e sanctissima disciplina Patrum Minorum ordinis Franciscani. Julius III. eum Ecclesiæ Dumnensi Episcopum dedit: 11. *Decembris* 1551. *Providit Ecclesiæ Dumnensi vacanti per obitum Nicolai de Beganicio, de persona Danielis Vocensis de Spalato ordinis FF. Minorum, & Theologiæ professoris, ipsumque illi in Episcopum præfecit, & pastorem*. Ex tab. consistorialibus. Auctor Viridarii Seraphici ad eumdem annum 1551. *F. Danielis Episcopi Dumnensis in Dalmatia* initium pontificale affixit. Illum Romæ Maphæus Cardinalis consecratione episcopali initiavit. Ex urbe profectus cum in Dalmatiam se contulisset, nihil prius sibi faciendum censuit, quam ut diœcesim sibi concreditam episcopali ritu lustraret. Cum eidem commendata etiam esset Ecclesia Macarensis sive Crainensis, ab neutra longe discedere statuit, ut e propinquo utriusque commodis providere posset; & quocumque alterutrius necessitas vel utilitas vocaret, statim accurreret. Itaque in ditione Turcica unum e cœnobiis Franciscanis delegit, in quo sibi domicilium stabile constitueret. Ut vero tutus esset ab inimicis christianæ religionis, a Præside Franciscano provinciæ Neapolitanæ ordinis Minorum litteras commendatitias impetravit ad Ferdinandum regem Hungariæ, cujus patrocinium implorat, simulque aliquod subsidium petit ad suam & gregis sibi concrediti egestatem sublevandam.

Præsidium & subsidium petit a Ferdinando rege Hungariæ.

Serenissime & Sacratissime Rex.

Majestati tuæ tam familiares litteras, invictissime rex, destinare non auderem, nisi serenitatem tuam omnium humanissimam, omnique virtute refertam, ac benignissimam prospicerem. Adeo ut virtutes, quibus polles, me etiam, sicut ceteros ad tui amorem affectu mirabili summopere accendant. Et quia ex justitiæ debito illos potissimum gratiis & favoribus communire debemus, quos in agro Dominico, ac S. R. E. gremio circa Christianorum salutem sudare non cessant, præcipue eorum, qui sub cruentissimo & severissimo Turcarum dominatu Christo famulari percipimus. Placuit enim Altissimo, ut prædilectus Frater noster Daniel, qui retroactis temporibus sub Divi Francisci vexillo militaverat, biennio jam transacto ob suam miram probitatem, fidem, morumque gravitatem in Episcoporum numerum a Sede Apostolica in Dumnensem Antistitem esset electus, nec non a Reverendissimo Cardinali Maphæo consecratus. Hic ut omni diligentia gregem sibi commissum verbo pariter & exemplo ad meliora charismata promoveat, quod a tam solerti viro fore omnino confidimus, & speramus, humiliter rogamus ut patrocinium vestrum illi, quantum poteritis, præbeatis; ut in omnibus suis negotiis vestram celsitudinem patrocinantem & propitiatricem inveniat. Nam & diœcesis populorum omnium sibi commissa, licet Turcarum manu sit oppressa, jure tamen divino vestro Principatui, ut omnes ferunt, subjecta est. Ideo si aliquo beneficio pauperculum Episcopum ob vestram pietatem afficere dignemini, res utriusque agetur; nam tam Episcopus ipse præfatus, quam Christianus populus, quem in sua visitatione allocutus est, Majestati tuæ perpetuo famulatu deditissimum & promptissimum sese offert. Et quamvis residentiam & mansionem perpetuam Episcopus ipse alibi, quam in sua diœcesi habere queat; ab ea tamen, ut Deo & tuæ celsitudini gratius inservire valeat, nullatenus recedere intendit, nisi tua Majestas aliter de eo disposuerit, cui laxis præcordiis, & medullitus inservire peroptat. Res itaque suas ita tractare atque gubernare digneris obsecramus, perinde ac si nostræ forent. Quod si effeceris, ut speramus, nobis gratissimum fore noveris. Tua denique Majestas herculea strenuitate prædita diu bene valeat; cui me dedititium, in quibus valeo, offero & commendo. Neapoli die . . . mensis Septembris 1553.

Accusatur apud Sedē Apostolicam.

Potuit quidem Ferdinandus Episcopi indigentiæ regia liberalitate subvenire, sed suo patrocinio tectum, tutumque ab injuriis Turcarum præstare non potuit; quippe illis temporibus acerrimum cum Turcis bellum in Hungaria gerebat. In tabulis archivi capitularis Spalatensis invenio Danielem apud Sedem Apostolicam accusatum fuisse, quod jurisdictionis suæ fines prætergressus, omnia Franciscana cœnobia illarum partium suæ potestati subjicere, in eisque dominari vellet; & si qui obstabant, e suis illos cœnobiis non solum probris & contumeliis onustos, sed etiam malle multatos expelleret; quod præfectorum Turcicorum favore ac patrocinio abutens Christianis arroganter superbeque imperaret, atque ad terrorem incutiendum Turcarum comitatu stipatus incederet; ut alia longe graviora prætermittam, episcopali nomine atque ordine non solum aliena, sed prorsus indigna, nec dedecoris solum plena, sed etiam impietatis. Paullus IV. anno 1557. jussit duos Canonicos Spalatenses Bernardinum Stancovichium & Franciscum Risanum diligenti habita quæstione in vitam moresque Episcopi Dumnensis inquirere; & si vera esse comperissent, quæ de illo ad Sedem Apostolicam delata fuerant, ad se rite probata, & ab idoneis testibus jurejurando adactis subscripta mitterent, ut justas meritasque pœnas in eum decerneret. Cum ab his quæsitoribus delegatis nihil rescriptum, nullam in Danielem a Pontifice sententiam latam, neque illum aut Episcopatu amotum, aut ulla censura confixum reperiam; id mihi argumento est, jacta in eum crimina, aut per calumniam conficta fuisse, aut cum incertis rumoribus & mendaci fama niterentur, testes idoneos, qui ea rite probarent, defuisse. Et sane adeo incredibilia erant & enormia, de quibus accusabatur, ut ne in hominem quidem profligatissimum ac perditissimum, nedum in Episcopum cadere posse viderentur.

Propter bellū Turcicum Almissam se recipere cogitur.

Anno 1570. bellum Cyprium exarsit, quo etiam Dalmatia conflagravit. Exinde Danieli in ditione Turcica tuto esse non licuit. Profugum excepit Dominicus Foconius Archiepiscopus Spalatensis, eique domicilium assignavit Almissæ in oppido maritimo suæ diœcesis, eumdemque episcopalis sui muneris Vicarium ibidem constituit; illud vero in primis curæ eidem esse voluit, ut ad corrigendos incolarum mores admodum depravatos omni studio operaque incumberet. Cum templum S. Michaelis primarium totius oppidi, propter flagitium gravissimum in eo commissum, fuisset pollutum, & propterea interdicto subesset; Almissani rogarunt Danielem, ut illud præscriptis ab ecclesia precibus ac cærimoniis expiaret, atque ad sacra mysteria ibidem rite peragenda Deo divisque reconciliaret. Id negavit ille se facturum, nisi domum quamdam templo contiguam, ad

ad illudque pertinentem in usum tabernæ vinariæ conversam demolirentur, quæ identidem personabat vocibus ebriorum, & inconditis clamoribus choro Sacerdotum & clericorum divinas laudes concinentium obstrepebat. *Reverendissimus Daniel Vocani*, ut est in schedula MS. *Episcopus Dumnensis, cum nollet reconciliare Ecclesiam S. Michaelis, quæ violata erat, nisi per procuratorem loci facerent diruere illam partem fabricæ &c.* Demolitionem polliciti cum essent, anno 1576. eorum voluntati morem gessit Episcopus; sed postea datam fidem fefellerunt, & necesse fuit, ut Archiepiscopus sua interposita auctoritate illos promissa facere cogeret.

Curam Ecclesiæ Dumnensis, Macarensis, & Scardonensis dimisit.

Cum Daniel non solum in utraque sua diœcesi commorandi, sed etiam utriusque gregis revisendi ac lustrandi facultatem ac spem omnem sibi per Turcas ademptam esse videret, quamvis bello Cyprio finem attulisset pax inter Venetos & Turcas reconciliata; quia tamen neutri ecclesiæ suam præsentiam operamque impendere poterat, utramque dimittere decrevit. Itaque Romam profectus anno circiter 1580. a Gregorio XIII. impetravit, ut se vinculo exsolveret, quo Ecclesiæ Dumnensi & Macarensi obstrictus erat. Scardonensem etiam dimisit, si illi quoque præpositus fuit, ut in Joanne III. Episcopo Scardonensi dictum est. Post Episcopatum depositum, quo se receperit, ubi reliquam vitam exegerit, quo demum anno diem supremum obierit, compertum non est.

DANIEL II. EP. DUMNENSIS XVI.

Daniel II. Ep. Dumnen. a Turcis interfectus.

De hoc P. Lucas Vladmirovichius ex ordine Franciscano Patrum Minorum in suis ad me Italicis litteris: *Erat*, inquit, *nobilissima & antiquissima gente Vladmirovichia. Ecclesiæ ac diœcesi Dumnensi præfuit. Captum a Turcis, dum fugeret, ac Vergorazii conjectum in carcerem, Patres nostri Franciscani e vinculis & captivitate redemerunt. In hostium manus cum iterum incidisset, eum acerbissimis suppliciis cruciatum necarunt. Id siquidem illi crimini dabant, quod multos Turcas a Mahomete ad Christum conversos baptizasset. Interfectus est apud Gliubuscum, quod est oppidum Naroni fluvio assidens; & noctu sublatus a Christianis, sepultus est, ubi erat cœnobium Franciscanum, quod paullo ante Turcæ diruerant.* Hæc Pater Lucas; paullo aliter P. Marcus Dabresichius, qui nihil de nece per Turcas eidem illata. *Cum fuisset*, inquit, *Episcopus Dumnensis quidam P. Daniel Ordinis nostri, fugiens Turcarum persecutionem confugit ad nostrum conventum de Mostar, de quo Turcæ edocti veniunt quæsitum illum; nec invenientes, quia a Fratribus ultro fuit dimissus, itaque tyranni in vindictam non modo hunc conventum, sed alium quoque scilicet de Gliubuski demoliti sunt, qui nunquam amplius sunt ædificati; Religiosos autem crudeliter mulctarunt, & mactarunt. Postmodum tamen captus fuit ab eis dictus Daniel, carceratusque in Vargoracz, ac tandem redemptus a Religiosis Fratribus, tamquam fuisset mancipium.*

Hujus Episcopatum P. Marcus Dabresichius intra finem sæculi 15. constituendum putat.

Pater Lucas Vladmirovichius neque primum suscepti, neque extremum gesti Episcopatus annum expressit; sed ordinem, quem ille tenuit in percensendis quibusdam Episcopis Franciscanis illarum partium, secutus Danielis II. Episcopatum intra finem sæculi decimi sexti statuendum censuit. Verum P. Marcus Dabresichius Danielis hujus administrationem episcopalem Dumnensem ad finem sæculi decimi quinti revocandam esse opinatus est. *Hujus facti æra obliterata est, conjecturaliter tamen dixerimus id accidisse circa finem sæculi 15. aut paullo ante.* Hæc opinio si arrideat, Danielem hunc superiori ejusdem nominis Episcopo Dumnensi anteferas per me licet, eumdemque Vito de Ruschis proxime subjicias oportet, huic & Nicolao III. interjectum.

F. Nicolaus Ugrinovichius Ep. Samandrien. administrator Dumnensis & Macarensis Episcopatus.

Sub exitum sæculi decimi sexti F. Nicolaus Ugrinovichius ex ordine Franciscano Episcopus Samandriensis Dumnensem pariter & Macarensem Ecclesiam sibi commendatam administrabat. Huic M. Antonius de Dominis Archiepiscopus Spalatensis procurationem utriusque Episcopatus adimere conatus est; utrumque enim ad suam diœcesim adjungere cupiebat. Illum igitur inscitiæ & incuriæ accusavit apud Michaelem Priolum Episcopum Vicetinum anno 1603. cum is Visitatoris Apostolici munere in Dalmatia fungeretur. Ajebat præterea Nicolaum sua diœcesi Samandriensi contentum esse debere; triplicis diœceseos administrationem latius patere, quam ut unus idemque Episcopus, qua opus erat, vigilantiam, curam, operamque singulis impendere posset; certe quidem Nicolaum mediocriter a doctrina, angustius etiam a natura instructum, tanto oneri ferendo non esse. Sed nihil aliud impetrare potuit, quam ut Visitator Apostolicus unam alteramve parochiam ab Episcopatu divulsam cum diœcesi Spalatensi conjungeret. Post mortem Nicolai Ugrinovichii a Turcis interfecti an. 1606. M. Antonius suæ potestatis ac jurisdictionis amplificandæ cupidus, apud Paullum V. omnem contentionem adhibuit, ut Dumnensem & Macarensem Episcopatum aboleret; quidquid vero terrarum ac gentium utrique suberat, diœcesi Spalatensi attribueret. Ea de re dum Romæ consulitur, neutri ecclesiæ datus est Episcopus, sed procuratio utriusque demandata fuit Patribus Franciscanis. Interea M. Antonii repentinus discessus, seu potius fuga in Angliam, ejusque infamis a fide catholica defectio, de alterutro illo, vel utroque Episcopatu antiquando cogitationem & consilium omne discussit. Anno 1615. Bartholomæum Cacichium Paullus V. Episcopum Ecclesiæ Macarensi præfecit, qui ex ejusdem Pontificis mandato etiam Ecclesiæ Dumnensis curam suscepit. Huic anno 1646. Petrus Cacichius filius fratris Bartholomæi æque in Sedem Macarensem, atque in administrationem Dumnensem substitutus fuit, sed hanc paullo post deposuit. *Anno Domini 1646.* ut scripsit P. Marcus Dabresichius, *electus fuit in Episcopum Macarensem & administratorem Dumnensem usque ad consecrationem Dumnensis electi, Fr. Petrus Kacich &c.* Anno siquidem 1644. Innocentius X. suum & proprium Dumnensibus Episcopum restituit.

Bartholomæus & Petrus Cacichii Episc. Macarenses administratores Eccl. Dumnensis.

MARIANUS EP. DUMNENSIS XVII.

F. Marianus Maravichius Ep. translatus ad Eccles. Bosnensem.

Annos fere quinquaginta Ecclesia Dumnensis Episcopo proprio caruerat, cum Innocentius X. ut modo dictum est, sive misericordia illius gentis Turcarum tyrannide miserandum in modum oppressæ commotus, sive precibus illorum populorum impulsus, anno 1644. Episcopum illis dedit F. Marianum Maravichium ex familia Franciscana, virum eximiæ doctrinæ ac virtutis. 31. *Julii 1644. providit Ecclesiæ Dulmensi a plu-*

a pluribus annis vacanti, de persona F. Mariani Maravich ord. Min. S. Francisci, cum assignatione scutorum 200. monetæ Roman. pro ejus congrua sustentatione, ultra fructus ecclesiæ, juxta decretum Sac. Congregationis de propaganda fide. Ex tab. consistor. *Secundo autem anno post electionem*, ut nos admonuit P. Marcus Dabresichius, *anno nimirum 1646. 8. Decembris Ragusii fuit consecratus in Episcopum Dumnensem*. Sed ne integrum quidem annum præfuerat, cum illud idem Innocentius X. ad Ecclesiam Bosnensem transtulit, ut declarat ejusdem Pontificis epistola, cujus exemplum extat in archivo Sac. Congreg. de Propag. inscripta *Mariano Episcopo Bosnensi*, qua *absolvitur ab Ecclesia Dumnen. & transfertur ad Ecclesiam Bosnensem*. Data est IX. Kalendas Augusti 1647.

Nequidquã obnitente Ep. Scardonensi, retinuit administrationem Eccl. Dumnensis.

Cum res ecclesiastica Dumnensis rursus ad interregnum venisset, de hujus ecclesiæ administratione controversia fuit inter Marianum Maravichium Bosnensem, qui ea retinere, & inter Paullum Posilovichium Scardonensem Episcopum, qui eamdem sibi vindicare cupiebat. Hic igitur in suis ad Sacram Congregationem litteris anno 1650. petiit, ut sibi procuratio Ecclesiæ Dumnensis committeretur; nam ajebat ita inter se & Marianum convenisse, ut Paullus quidem munus Vicarii Apostolici in Slavonia, quo fungebatur, dimitteret ac Mariano cederet; Marianus autem integram Paullo gubernationem Episcopatus Dumnensis relinqueret: diœcesim Dumnensem a Bosnensi omnino sejunctam esse, & perincommodam fore Episcopo Bosnensi ac perdifficilem ad gregem gubernandum, pascendum, statisque temporibus invisendum. Curam quinquaginta parœciarum, quæ sunt in Bosina, & triginta, quas idem Marianus obtinebat in Slavonia, tot tantisque occupationibus refertam esse ac difficultatibus implicitam, ut de aliis ne cogitandi quidem spatium eidem relinquat. Præterea, dum vacabat Episcopatus Dumnensis, ab eo titulum sibi impositum fuisse, cum ante aliquot annos episcopali consecratione initiatus est, ut adjutor esset Episcopo Bosnensi ad pontificalia munera peragenda; æquum autem videri, ut cujus ecclesiæ titulum ante Marianum gesserat, ejusdem etiam administrationem post Mariani ab ea discessum susciperet. Tandem cum sæpenumero contigerit, ut Ecclesia Dumnensis proprii pastoris regimine destituta ad tempus remaneret; hanc nunquam Bosnensi, semper autem aut Scardonensi, aut Macarensi Episcopis commendatam fuisse.

Dumnenses Episc. proprium flagitant.

At Marianus administrationem Ecclesiæ Dumnensis retinuit ex decreto Sacræ Congregationis; ad quam anno 1652. pervenerunt litteræ supplices Dumnensium, qui graviter dolenterque querebantur se ab Episcopo Bosnensi, cui commendati fuerant, neglectos esse, propterea quod regimen Bosnensis Ecclesiæ longe lateque diffusum adeo illum occupatum atque impeditum tenebat, ut nullam partem pastoralis curæ & cogitationis suæ in alterum gregem sibi commissum derivare posset. Orant igitur obsecrantque, ut Patres Eminentissimos misereat Ecclesiæ Dumnensis afflictæ oppressæque sub imperio Turcarum, & pastoris præsidio ac solatio destitutæ; eidemque proprium & singularem Episcopum præficere velint: id quod biennio post demum impetrarunt. Hæc, & quæ sequuntur, decerpta sunt e codicibus Tabularii Romani Sacræ Congregationis de propaganda fide; in quibus continentur epistolæ, quas de statu suarum ecclesiarum Episcopi illarum partium, quæ subsunt imperio Turcarum, scribere ac Romam mittere consueverunt.

MICHAEL EP. DUMNENSIS XVIII. idemque postremus.

E familia Franciscana Patrum Minorum de observantia delumptus est ann. 1654. cui Jahum cognomen fuisse tradit Auctor Viridarii Seraphici. Antequam ad suam ecclesiam adiret, in Germaniam profectus est, ut Episcopatus sibi traditi approbationem peteret a Ferdinando III. Imperatore, simulque Cæsareum patrocinium sibi conciliaret. Dum esset Pragæ, litteras a Sacra Congregatione accepit, quibus jubebatur statim se ad ecclesiam suam regendam conferre: rescripsit se detineri necessitate obtinendi Cæsarei diplomatis, quod nondum impetrare poterat. Extat ejus responsum Pragæ datum anno 1655. VIII. Kalendas Septembris. Anno 1658. episcopalem consecrationem suscepit a Cardinali de Harrach. Cum neque in sua diœcesi, neque in finitimis locis stationem inveniret, ubi tuto manere posset, Seniam se recepit, ut intelligi potest ex ejus epistola ad Antonium Cardinalem Barberinum Præfectum Sacræ Congregationis.

Eminentissime Cardinalis Princeps Benignissime.

Ejus epist. ad Cardin. Præfectum Sac. Congregat.

Post humillimam commendationem, & sacræ purpuræ deosculationem devotissimam, Eminentiæ vestræ expono, qualiter accepto anno elapso de ordine S. Sedis Apostolicæ Pragæ ab Eminentissimo Cardinali de Harrach consecrationis beneficio, & expeditis in aula Cæsarea expediendis, me sine interposita mora in Dalmatiam contulerim, ut diœcesi Dulmensi, mihi a Sacra Congregatione concreditæ, conformiter ad obligationem meam providerem, & populum Christianum, secundum gratiam desuper collatam, salutaris doctrinæ, exemplique pastu reficerem. Verum ipsam civitatem Dulmensem inveni non solum plane devastatam, ac solo adæquatam, sed & totam diœcesim adeo depopulatam, ut ad multa milliaria nullus Christianorum aut hominum aliorum conspiciendus sit; quare ad aliquem viciniorem locum, utpote vel Imotam, vel Ramam ire decreveram; at relatione accepta emanasse a Bassa Turcarum edictum, ne quis Religiosorum sive externorum, sive incolarum ad conventus inibi existentes sub pœna expulsionis, aliaque arbitraria admittatur, sed mox si quis accedere præsumeret ob proditionis suspicionem judici denunciaretur; propositum mutare, & ne per me paucitas illorum Fratrum discrimen incurreret, & consequenter scintilla christianitatis adhuc per illos conservata penitus extingueretur, Segniam usque accedere non sine animi dolore coactus fui. Ne autem hic tempus mihi sine Ecclesiæ sanctæ Dei fructu conterere contingat, benignissimum mandatum, & ulteriorem de persona mea dispositionem præstolabor ab Eminentia vestra, cujus in omni reverentia & subjectione imploro sempiternum patrocinium & conservationem gratiæ prostratus coram. Datum Segniæ in Dalmatia, die 24. Julii anno 1659. Eminentiæ vestræ

Humillimus & obsequentissimus Cliens

F. Michael Jahum indignus Ep. Dulmensis.

Eo absente ab sua diœcesi, Fr. Mariano

An postea gregem suum aliquando revisit, mihi non liquet; aberat certe anno 1662. cum *F. Joannes Anicius de Dulma ordinis Franciscani*,

Lisnichio cura gregis Dumnensis commissa est.

ni, litteris eodem anno pridie nonas Julii ad Sac. Congregationem scriptis, vel novum Episcopum, vel Vicarium Apostolicum postulavit, qui Dumnensium Christianorum curam susciperet; quippe ajebat Michaelem pastoralis officii ac muneris immemorem longe abesse, commorarique in partibus Imperii, & praeterea vernaculum gentis illius sermonem prorsus ignorare; natione enim Germanum fuisse arbitror. Anno 1664. cum Marianus Lisnichius e sodalitio Patrum Minorum S. Francisci renunciatus esset Episcopus Macarensis, eidem onus regendae Dumnensis & Scardonensis Ecclesiae impositum fuit. *In nostro Regesto habemus*, inquit P. Marcus Dabreschius, *quod P. Marianus Lissgnich nostri ordinis & provinciae Bosnen. Romae 1664. fuerit consecratus ab Eminentissimo Cardinali Picolomini pro Episcopo Macharskae, & administratore Dumnensi*. Unus igitur tres ecclesias imperio Turcico subjectas multo sudore & labore propter impedimenta & pericula sibi a Turcis objecta, nec minore sedulitate administravit.

VICARII APOSTOLICI.

Anno 1685. bellum Peloponnesium felicibus auspiciis coeptum, & Scardona jam recuperata spem afferebat fore, ut Veneti alia quoque oppida, urbesque Dalmatiae olim amissas recuperarent. Itaque dum Deus optimus maximus laetiores huic bello successus daret, visum est interea supersederi a creatione Episcoporum, qui locis vel jam ereptis, vel mox, ut sperabatur, Turcarum tyrannidi eripiendis praesiderent. Igitur post obitum Mariani Lisnichii Sacra Congregatio de propaganda fide Nicolaum Blancovichium Canonicum Spalatensem, virum omni virtutum genere cumulatum, quae in hominem ecclesiasticum cadere possunt, eumdemque divinae gloriae augendae & salutis humanae procurandae studiosissimum, anno 1685. Vicarium Apostolicum constituit, eique tres dioeceses commendavit Scardonensem, & Macarensem, quae jam depulso Turcarum jugo sub clementissimum Venetorum imperium transierant, & Dumnensem, quam adhuc hostes miseranda servitute oppressam tenebant, atque etiamnum tenent. Hujus vero procurationem retinuit, postquam consecratus fuit Episcopus Macarensis, sive Macarschensis anno 1699. neque antea, quam vivere desiit, dimisit. Res ab eo praeclare gestas in dioecesi Dumnensi, immensos labores, apostolicas peragrationes, sollicitam christianae plebis erudiendae curam, uberrimos christianae pietatis fructus e vinea illa dominica perceptos breviter exposuit in quadam sua Italica epistola ad Sac. Congregationem Laurentius Radoicovichius curator paroeciae Pogdorensis, idemque Vicarius foraneus. *Postquam*, inquit, *Nicolaus Blancovichius titulum munusque Vicarii Apostolici traditum sibi a Sacra Congregatione de propaganda fide suscepit, Dumnensem Ecclesiam annos fere quindecim ardore spirituque plane apostolico gubernavit, Vicos omnes saepe circumivit; ubique posteaquam fidei praecepta & mysteria cognitu necessaria ad vulgi captum explanasset, e loco superiore ad pietatem excitandam populumque permovendum concionabatur tanta vi & efficacia verborum ac sententiarum, tam ardenti vultu oculisque, ut omnium mentes animosque percelleret, omnesque ad salutarem Dei metum, beataeque immortalitatis cogitationem excitaret: id quod satis declarabant alta suspiria, gemitusque anteactae vitae flagitia detestantium, & crebrae pectoris ac laterum percussiones, quibus omnia personabant. Rite confessis & expiatis divina mysteria impertiebat; discedensque omnes saluberrimis monitis ad christianam vivendi rationem instituendam, retinendamque bene animatos atque institutos relinquebat. Postea vero cum episcopali consecratione initiatus regimen Ecclesiae Macarschensis suscepit, nihilo segnius ad excolendam Dumnensem vineam per annos viginti incubuit. Septies deinde gregem illum revisit, totamque dioecesim peragravit; nec solum illius concionibus Christiani summa aviditate intererant, sed etiam Turcae confertim ad eas audiendas confluebant, qui hominis sanctitatem suspiciebant, & admirabantur, eumque veluti divino numine plenum singulari veneratione prosequi solebant. Socium atque adjutorem apostolicarum expeditionum sibi adsciverat Adamum Spingarolum Presbyterum Societatis Jesu, virum industrium ac laboriosum, qui catechesi tradenda, concionibus habendis, confessionibus audiendis, dissidentibus inter se reconciliandis, assiduum evangelicae vineae cultorem atque indefessum operarium se praebuit, omnibus omnia factus, ut omnes Christo lucrifaceret*. Haec Laurentius in sua epistola, quae data fuit XII. Kalendas Julii anno 1725. Hujus autem saeculi anno tricesimo optimus & sanctissimus Praesul ad beatam immortalitatem migravit, fruiturus amplissimo praemio innumerabilium & maximorum laborum, quos Dei & proximorum caussa suscepit.

Nicolaus Blancovichius Canonicus Spalaten. Vicarius Apostolicus in tribus dioecesibus constitutus.

Nec vero post decessum Blancovichii Ecclesia Romana Dumnensium filiorum sibi carissimorum oblita est. Nam anno 1735. cum Bosnenses Episcoporum suorum absentium praesentia & solatio destituti ab Sede Apostolica Antistitem sacrorum postulassent, qui apud se stabili domicilio maneret, plebemque christianam divinis tum praeceptis excoleret, tum mysteriis imbueret; datus est illis Vicarius Apostolicus P. Matthaeus Delivichius ex ordine Franciscano Minorum observantium, titulo Episcopi Bolinensis insignitus; huic vero commendata itidem est procuratio rei christianae Dumnensis. Eidem vita functo in utriusque ecclesiae administrationem suffectus est anno 1740. alter Vicarius Apostolicus Pater Paullus Dragechivichius ex eadem Franciscana sodalitate, Episcopus Diumensis Jaderae consecratus, qui nunc rei christianae in illis partibus aeque assiduam ac laboriosam operam navat. De utroque, nec non de P. Bonaventura Benichio, qui Dragechivichio suffectus fuerat, dictum est in Episcopis Bosnensibus.

F. Matthaeus Delivichius & F. Paullus Dragechivichius Vicarii Apostolici.

EPISCOPI MACARENSES,

sive MACARSCHENSES.

Urbis nomina varia.

QUam urbem nunc *Macarscam* vulgo appellant, eam acta Concilii Salonitani vetustissimi *Muccurum*, Procopius *Muicurum*, Constantinus Porphyrogenitus *Mocrum*, Thomas Archidiaconus *Mucarum*, alii *Macarum*, sive *Macariam* dixerunt. Sunt qui existimant, ubi nunc Macarsca est, ibi situm fuisse *Rataneum* Plinianum, quod Dion Cassius lib. 56. *Rhætinum* vocat. Propius vero est ibidem fuisse *Inaroniam* Tabulæ Peutingerianæ; nam positio loci congruit, & huic sententiæ suffragatur auctoritas Anonymi Ravennatis lib. 4. cap. 16. *Aronia*, *idest Mucrum*; idemque confirmat Placidus Porcheron in suis ad eum locum Ravennatis animadversionibus: *Peutingeriana tabula habet Aronia duodecim milliaribus ab Onæo: Mucra græce Mocron, urbs ad mare in Pagania, cujus meminit Porphyrogenitus de adminiſt. imp. cap.* 30. Procopius haud satis gnarus geographiæ Dalmaticæ *Muicurum* a Salonis proximum constituit lib. 3. cap. 35. de bello Gotthico: *Ille Muicurum*, (*locus est maritimus proximus Salonis*) *delatus*, *primum quidem ad incolas se applicuit &c.* Sed veteres geographi inter Salonas & hanc urbem Epetium, Piguntium, Onæum interjiciunt; auctor vero Tabulæ Peutingerianæ modo laudatæ Epetium a Salonis quatuor, Onæum ab Epetio septem, Inaroniam ab Onæo duodecim millibus passuum disjunxit; sed Inaroniæ ab Onæo, & Epetio distantia paullo major esse videtur.

positio, & status hodiernus.

Civitas adjacet mari inter Tilurum & Naronem, sed longius ab hoc, quam ab illo distat. Propter bellicas clades, ac Turcarum vastationem a pristina magnitudine descivit, & circuitu admodum exiguo concluditur. Nunc præter ædem cathedralem, domum pontificiam, & cœnobium Franciscanum S. Mariæ, centum focis aut paullo amplius habitatur. Portum habet sane optimum, & maritimo commercio opportunum, quod Christiani pariter ac Turcæ commutandis, emundis, vendundisque mercibus frequentant. Territorio utitur satis bono, bene culto, & frugifero.

Episcopus primus Stephanus an. 532.

Anno tricesimo secundo sexti sæculi Honorius III. Archiepiscopus Salonitanus in Concilio secundo provinciali Episcopatum *Muccurensem* instituit; & primus Episcopus ex decreto ejusdem Concilii renunciatus est Stephanus Presbyter Ecclesiæ Salonitanæ, qui ante biennium superiori Synodo itidem provinciali interfuerat. *Tractatu itaque habito*, ut est in actis illius Concilii, *hoc communi noscitur sedisse consilio, ut in Sarsentero, MUCCURO, & Ludro Episcopi debeant consecrari . . . Itaque prolatis decretis, in quibus electionis includebant officium* (idest explicatis schedulis, quibus suffragia includebantur) *in Muccuro Stephanum Presbyterum, in Sarsentero Paullinum Presbyterum, in Ludro Celianum Presbyterum spiravere Episcopos consecrari*, hoc est divino spiritu afflati decrevere. Deinde ut duobus posterioribus, sic etiam Episcopo Mucurensi sua parochia assignata est, ac certis terminis definita. Descriptio finium, quos Concilium præscripsit huic Episcopo, propter inscitiam & incuriam librariorum admodum depravata est, quam sic emendandam esse censui: *Muccuritanus autem Episcopus se suamque jurisdictionem contineat extra fines Delminensis Montanorum Episcopi, Onestini agri, & Salonitanæ parochiæ, ac dumtaxat quidquid in insulis continetur, vel trans Onæum esse noscitur, quod Continens appellatur &c.* Itaque Delminensis Episcopus nunc Dumnensis, & Mucuritanus Episcopus ditionem suam Tiluro & Naroni fluminibus interjectam obtinebant, hic quidem in maritimis locis, ille vero in montanis: ex quo fit, ut parochia Mucuritana Delminensi ab septemtrione finitima esset. Ab occasu contermina erat agro Onestino, in quem desinebat parochia Salonitana. Onæum civitas litoralis Epetio aberat in orientem millia passuum septem ex Tabula Peutingeriana; sed cum Ptolemæus Epetio & Onæo Piguntium interjecerit, paullo majorem inter Epetium & Onæum distantiam fuisse oportet. Itaque Piguntium & Onæum in ditione mansit, ac potestate Antistitis Salonitani; nisi forte tunc in fidem ac jurisdictionem transierit novi Episcopi Ludrensis, qui paullo post abolitus fuit. Quare parochia Mucurensis ex decreto hujus Concilii ab Onæo incipiebat; quatenus vero secus oram maritimam, sive in continenti, orientem versus protenderetur, ex actis ejusdem Concilii dignosci nequit. Ceterum dubitari non potest, quin usque ad confinia Naroniani Episcopatus in ortum excurreret; nam etiam Naronæ sedes episcopalis erat; & *Marcellus Episcopus* Naronitanæ Ecclesiæ utrique Concilio Salonitano interfuit, & subscripsit. A meridie autem insulas huic oræ proximas complectebatur Salonitanæ diœcesi detractas, Phariam præsertim & Bractiam. Huc revocanda sunt, quæ scripsimus in Honorio III. cap. 2. de secundo Concilio Salonitano §. 2. & 3.

Descriptio antiqua parochiæ sive diœcesis Mucuritanæ.

Post Stephanum series episcopalis deficit usque ad sæculum decimum quartum.

Itaque primus Mucurensis Episcopus fuit Stephanus. Huic qui deinceps successerint usque ad annum circiter quadragesimum sexti sæculi, clademque Avaricam, nobis ignoti sunt. Anno igitur 539. Avares post incensam & eversam Salonam, cum Dalmatiam fere omnem populabundi pervaderent, ut plerasque alias civitates episcopales, sic Mucurum & Narbonam, seu Naronam fœde vastarunt. Hanc regionem ultra Tilurum, simulque Mœsiam superiorem, expulsis Avaribus, Serbli concessu Heraclii Imperatoris occuparunt; cum reliquam Dalmatiam inferiorem citra Tilurum, Avaribus itidem ereptam, Chrobati ejusdem Imperatoris permissu in suam potestatem redegissent. Porro Serbli Dalmatiam superiorem inter Tilurum & Drilonem quatuor in partes diviserunt; quarum unam incolebant Diocletani, alteram Terbuniatæ & Canalitæ, tertiam Zachlumi, quartam qui Slavorum lingua Pagani, quod essent baptismi expertes, ab Romanis vero Arentani appellabantur, ut docet Constantinus Porphyrogenitus cap. 30. qui Paganorum, sive Arentanorum regionem in

in qua est Muccurum, seu Mocrum, Naroni ac Tiluro interjecit: *ab Orontio* (idest Narone) *flumine Pagania incipit, & porrigitur usque ad Zentinam flumen* (idest Tilurum); & eamdem regionem divisit in tres partes, quæ Slavorum lingua *Zupaniæ* dicebantur: *Zupanias habet tres Rastotzam, Mocrum, ac Dalen*; & quidem duæ Zupaniæ *Rastotza* & *Mocrum* ad mare, *Dalen* vero Zupania procul a mari sita est. Idem cap. 36. urbes quatuor in Continente Paganis attribuit: *Habet*, inquit, *Paganias urbes quatuor habitatas Mocrum, Berulia, Ostroc, & Labinetza*. Cum Chrobati & Serbli partim anno 670. sub Joanne primo Spalatensium Archiepiscopo, partim anno 832. sub Petro hujus nominis tertio, partim sub Georgio II. Archiepiscopo baptismum suscepissent; *Narentani*, pars Serblorum in avitis erroribus ac superstitionibus perstiterunt. Quapropter neque Joannes, qui aliquot Episcopatus veluti Delmitanum, ut est apud Archidiaconum, restituit, neque ejus successores sive Mucari, sive Naronæ antiquas sedes episcopales denuo constituere potuerunt; utramque enim civitatem Narentani hostes christiani nominis suo imperio subjectam tenebant. Anno demum 872. ipsi quoque Narentani, veteri superstitione repudiata, baptismoque expiati, christianæ religioni nomen dederunt. Tunc videri poterat adesse opportunitas suos Mucarensibus, & Naronianis Episcopos restituendi; sed neutrum restitutum invenio in celeberrimo illo Conventu Delmitano, quod paucis post annis habitum fuit, anno scilicet 877. & in quo nominatim percensentur ecclesiæ episcopales tum Spalatensi, tum Diocletanæ metropoli subjectæ. De his fuse accurateque in Georgio Archiepiscopo Spalatensi. Neque ullum Mucari Episcopum, cujus nomen proferre possim, reperio ante sæculum decimum quartum. Anno 1185. in Concilio provinciali Spalatensi sub Petro VII. Archiepiscopo, cum facta esset descriptio ecclesiarum episcopalium provinciæ Spalatensis, & sui cuique fines præscripti, neque Mucurensis, neque Naroniana nominatur; quod videlicet utraque Episcopo jamdudum careret. Pars vero illa diœcesis Mucurensis, quæ mari adjacet, commendata fuit proximo Episcopo Phariensi his verbis: *Pharensis Episcopus habeat sedem suam in Phar, & habeat has parochias ... & Mulcer, & totam Crainam*. *Mulcer* idem fortassis est, ac *Mocrum* sive *Mucurum* urbs episcopalis. Craina vero idem valet apud Slavos, quod apud Latinos ora finitima sive litoralis. Itaque totus ille tractus oræ inter *Vrullam* & *Naronem* fluvium interjectus cum urbe ipsa episcopali, ex decreto ejusdem Concilii, in fidem concessit ac tutelam Episcopi Phariensis. *Vrulla* autem, quam Porphyrogenitus Beruliam vocat, terminus erat diœcesi Spalatensi ab eodem Concilio præfinitus, haud longe ab Almissa distans in orientem. Pars mediterranea Episcopatus Mucurensis ad regimen ditionemque Archiepiscopi Spalatensis accessit. Post annos non ita multos Clemens III. vel Cælestinus itidem III. suo diplomate pontificio *Macharienſem* a *Naroniensi* ecclesia distinxit, & utramque attribuit Metropolitæ Spalatensi. Vide §. 1. in actis Petri VIII. Archiepiscopi. Nec vero si Pontifex ecclesiam utramque & nominavit, & distinxit, id argumento est tunc fuisse suum utrique Episcopum. Utramque nominatim, & distincte attribuit Metropoli Spalatensi, ut ejus antiqua jura describeret, & sarta tecta servaret, quemadmodum in antiquis codicibus descripta repererat; atque ut, si quando suus ac proprius utrique, aut alterutri præficeretur Episcopus, is meminisset se Metropolitæ Spalatensi subjectum esse debere.

Sæculo decimo tertio nondum Ecclesia Macarensis suum Episcopum recuperaverat, Thoma Archidiacono teste, & ejusdem sæculi scriptore. *Fuit etiam*, inquit, *sedes episcopalis apud Mucarum, eratque sua parochia a confinio Crainæ* (idest ab Vrulla, sive Berulia termino occidentali Crainæ, in quem desinebat diœcesis Spalatensis) *usque ad Stagnum*, idest paullulum ultra Naronis ostia. Igitur post duos illos Episcopos Stephanum *Mucuri*, Marcellum *Naronæ*, qui Conc. Salonitano supra laudato interfuerunt; siqui Antistites utrique, vel alterutri ecclesiæ per annos amplius septingentos præfuerunt, si non continuata, interrupta saltem identidem successione, eorum omnium nomina & acta vetustas & oblivio prorsus abolevit.

Petrus IX. Archiep. Spalaten. restituit Episcopatum Macarensem.

Sfortia Ponzonus Archiepiscopus Spalatensis in suis adversariis mss. tradit auctorem fuisse restituti seu potius post multa sæcula renati Episcopatus Macarensis Petrum IX. Archiepiscopum, qui Spalatensem pontificatum iniit anno 1297. idque confirmari potest testimonio Michæ Madii, qui Petri ætati vel suppar, vel æqualis fuit, & rerum sui temporis maxime memorabilium historiam ab anno 1290. usque ad 1330. perduxit. Hic autem inter Episcopos, qui cum ipse scribebat, *tenebantur ex vinculo Sacramenti obedire Archiepiscopo, & respondere Ecclesiæ Metropol. Spalat. &c. Mucarensem* annumeravit. Hinc igitur ordienda est series Episcoporum Macarensium, sive Macarschensium, quam hic subjicio, prætermissis antiquioribus, si qui fuerunt post Stephanum primum urbis hujus Antistitem.

Series Antistitum Macarensium.

II. Valentinus anno circ. 1320.
III. Joannes anno 1367.
IV. Simon an. circ. 1370.
V. Jacobus an. circ. 1373.
VI. Joannes II. an. circ. 1388.
Interregnum Episcopale.
VII. Franciscus an. 1445.
VIII. Andreas an. 1472.
IX. Vitus an. circ. 1490.
Interregnum Episcopale.
X. Franciscus II. an. 1520.
Interregnum Episcopale.
XI. Bartholomæus an. 1615.
XII. Petrus an. 1646.
XIII. Marianus an. 1664.
Interregnum Episcopale.
XIV. Nicolaus an. 1698.
XV. Stephanus II. an. 1731.

VALENTINUS EP. MACARENSIS II.

Civitas ac diœcesis Macarensis jamdudum referta erat hæreticis, & schismaticis: quæ pestis & colluvies e proxima Bosina in Dalmatiam redundaverat. Petrus Archiepiscopus omni studio operaque sibi enitendum censuit, ut hujusmodi contagionem a sua provincia depelleret: id quod fieri posse sperabat ope & auxilio Caroli Roberti regis Hungariæ, apud quem auctoritate & gratia plurimum valebat: præpositus siqui-

siquidem fuerat regio sacello Mariæ, ejusdem Caroli regis aviæ, & uxoris Caroli II. regis utriusque Siciliæ; intimus eidem ac familiaris, cui etiam divina mysteria impertiri solebat. Noverat præterea, quanto rex optimus flagraret desiderio tuendæ religionis catholicæ & hæresis profligandæ. Hac spe fretus decrevit Episcopos restituere ac præficere iis locis, in quibus hæresis & schisma dominabatur. Duos igitur Episcopatus vetustate exsoletos renovavit, Macarensem & Delmitanum; Valentinum Macarensi, Madium Delmitanæ ecclesiæ Episcopum dedit. Sed cum utraque civitas, & regio illa æque a schismaticis, atque ab hæreticis habitata infestaque esset, neutrubi Episcopis catholicis consistere ac tutis esse licebat. Quare Petrus utrique Episcopo in sua diœcesi, Madio quidem in regione Politiana, Valentino autem Almissæ, in oppido maritimo, sedem veluti precariam attribuit; ut tamdiu ibidem manerent, quoad suas ecclesias hostibus catholici nominis ereptas recuperarent. Almissa visus est locus Valentino peropportunus ad gregem suum e propinquo curandum regendumque, prope siquidem aberat a confinibus diœceseos sibi commissæ; hanc siquidem *Vrulla* seu *Berulia* non longe ab Almissa in orientem distans ab diœcesi Spalatensi disjungebat. Hic igitur Valentinus jussus est advigilare ad custodiam & salutem suæ plebis catholicæ cum hæreticis permistæ, ejusque commodis utilitatique providere. Nec vero si qua oblata esset facultas vel occasio sui gregis intervisendi, eam prætermittebat: si qui vero ex illis populis alicujus humani vel divini subsidii petendi vel sacra mysteria percipiendi caussa se Almissam conferrent, nulla re illis deerat, nullumque ab se optimi pastoris officium desiderare patiebatur. Præterea parochos, suique muneris vicarios variis in locis constituerat, qui gentes illas christianis præceptis ac mysteriis imbuerent. Quod Petrus Archiepiscopus duobus illis Episcopis concesserat, Balianus, & Dominicus Petri successores confirmarunt, ac decrevere, ut sedes illas precarias alter apud Politianos, alter apud Almissenses tamdiu retinerent, quoad utrique liber ac tutus ad suas ecclesias accessus pateret.

Valentinus Episcopus concessu Petri Archiep. Spalaten. sedem suam Almissæ collocavit.

Ac Valentinus quidem Petrum Archiepiscopum, itemque hujus proximum successorem Balianum, quorum beneficio domicilium Almissense obtinebat, tum omni grati & obsequentis animi significatione, tum vero summa observantia & obedientia coluit; & cum in illo oppido constitutus esset Vicarius utriusque, ex eorum voluntate & præscripto rem christianam ibidem diligentissime curabat. Baliano in sedem archiepiscopalem successit Dominicus Luccarus an. 1328. Huic etiam Valentinus & gratum se, & subjectum, atque ad omnia obsequentem per aliquot annos præbuit; neque ullum suæ erga illum submissionis atque obedientiæ officium prætermisit. Sed postea obsequio in contumaciam & arrogantiam converso, eo audaciæ provectus est, ut & sui Metropolitæ imperata facere pertinaciter recusaret, & insuper eidem de castro Almissensi litem intenderet. Hic exscribenda censeo, quæ in actis Dominici Archiepiscopi a nobis exposita fuerunt. Georgius Maldeorigus (e gente Breberiensi, ut opinor) erat Comes, seu Præfectus Almissæ. Huic Dominicus Archiepiscopus decimas ecclesiasticas cujusdam villæ, cui nomen *Stagninæ*, locaverat, certa pensione constituta, quam singulis annis Mensæ Archiepiscopali solveret. Solutionem ex anno in annum dilatam penitus neglexerat Georgius; eam iterum ac sæpius, sed frustra repetierat Archiepiscopus: denique illum acrius urgere cœpit, anathematis pœna in eumdem proposita, nisi quamprimum satisfaceret. Hujusmodi comminatione territus promisit se quidquid e neglectis superiorum annorum pensionibus debebat, id omne ad diem præstitutam numerata pecunia daturum; nisi daret, severe Archiepiscopus denunciat extemplo ei, ac sine alia denunciatione, anathematis telum inflictum iri. Promissis non stetit. Quocirca Archiepiscopus Valentino Episcopo Macarensi per litteras imperavit, ut tribus Dominicis, aut festis diebus nominatim Georgio Comiti Almissæ sacris interdictum esse publice ac rite declararet; nisi imperata faceret, quam in Georgium pronunciare neglexisset, eamdem in se quoque excommunicationis sententiam latam, seque ab ingressu ecclesiæ prohibitum esse intelligeret; insuper illi subeundam esse pecuniariam multam ex decreto cujusdam Concilii provincialis irrogatam iis, qui jura Ecclesiæ Spalatensis defendere negligerent. Sed Valentinus, sive quod sibi metueret a Georgio, sive quod hujus gratiam & patrocinium pluris faceret, quam debitam suo Metropolitæ obedientiam, hujus imperium prorsus abnuit, eique parere pertinaciter recusavit, & sua contumacia se ipse denunciatæ sibi excommunicationis vinculo illigavit. Iterum ac sæpius admonitus cum adduci non potuisset, ut Metropolitæ suo pro potestate imperanti morem gereret; citari jussus est ad Concilium provinciale, quod Dominicus indixerat, in quo de hac pertinacia se purgaret, & si haberet aliquid excusationis, qua se defenderet, in eo Concilio coram Patribus Spalatum convocatis palam ac legitime exponeret. Ille Spalatum quidem se contulit, sed Concilium adire noluit; qui suam caussam ageret, delegavit, suumque procuratorem instituit Madium Episcopum Delmitanum. Judices illi dati sunt ex decreto Concilii Nicolaus Tininiensis, Andreas Scardonensis, Joannes Phariensis, & F. Martinus Sibenicensis Episcopi. Quid caussæ sive excusationis pro defensione Martini attulerit Episcopus Delmitanus, litteris proditum non invenio; sed rei absentis caussam judicibus probare non potuit. Itaque cum Valentinus, qui tum Spalati erat, trina admonitione citatus in Concilio adesse noluerit; judices delegati Georgium Comitem, & Valentinum Episcopum, ex sententia Archiepiscopi in eos lata, & a cœtu piorum rite ac merito segregatos, & ab omnibus vitandos esse pronunciarunt, ac præterea Valentino ecclesiæ suæ aditum interdictum esse, & centum insuper aureis esse multandum; quam quidem pœnam pecuniariam superius quoddam Concilium Spalatense illis irrogaverat, qui jura & auctoritatem Ecclesiæ Metropolitanæ Spalatensis, cum possent ac deberent, tueri negligerent. Acta hujus caussæ, & sententiam judicialem ex tabulis autographis & membranaceis archivi archiepiscopalis descriptam habes in eodem Dominico Spalatensi Archiepiscopo. Extremam particulam hic subjicio: *In Christi nomine Amen. Nos Frater Nicolaus Episcopus Tiniensis &c. .. auctoritate nobis ut præmittitur concessa in his scriptis, declarando sententiamus, & sententiando similiter definimus eumdem Comitem Georgium, & præfatum Valen-*

Jussus Georgium Comitem Almissæ publice declarare excommunicatum, parere abnuit.

Judices a Concilio delegati contra utrumque Georgium & Valentinum.

Valentinum ex nunc, velut inobedientes praeceptis, & monitionibus ipſius Domini Archiepiſcopi in contemptum clavium reſiſtentes, in praedictas excommunicationis ſententias ſingulas expreſſius incidiſſe, & ſic excommunicatos amodo fore cenſendos, nec cum eiſdem velut excommunicatis participandum, donec mandatis eccleſiae & ipſius D. Archiepiſcopi parendum duxerint cum effectu. Nec non eadem auctoritate ſimiliter declaramus eumdem Valentinum incidiſſe in praefatae conſtitutionis poenam, centum aureorum pecuniariam ſententiam continentis, contra ipſum, & ſimiles in provinciali Concilio, ut praemittitur, promulgatae; mandantes &c. Lata & declarata fuit praeſens ſententia per praedictos Epiſcopos, auctoritate totius Synodi . . . . ſub anno Domini noſtri MCCCXLIIII. Indictione XII. die X. menſ. Madii, Pontific. SS. Patris & D. N. D. Clementis Papae VI. anno ſecundo.

Valentinus de caſtro Almiſſenſi litem ſuo Metropolitae intulit.

An Valentinus & Georgius reſipuerint, & eccleſiae atque Archiepiſcopi mandatis obtemperaverint, veniaque praeteritae contumaciae petita atque impetrata, vinculis anathematum, quibus erant illigati, fuerint exſoluti, litteris proditum non eſt. Certe triennio poſt, ut mihi videtur, adhuc Valentini animo haerebat aculeus cenſoriae ſeveritatis in eum adhibitae, & memoriam inflicti anathematis alta mente infixam non ſine acri acerbitatis ſenſu retinebat: quae fortaſſis cauſſa fuit, ut occaſionem libenter arriperet litigandi cum ſuo Metropolita, quam, errore neſcio quo deceptus, honeſtam ac juſtam eſſe exiſtimabat. Itaque eidem de caſtro Almiſſenſi acerrimam litem intulit, hiſtricem imitatus, qui, ut eſt in fabulis, precario admiſſus cum eſſet in ſedem alienam, dilatando ſe, & aculeis emittendis, avitum dominum expulit. Contendebat ille Almiſſam cum omni ſuo territorio intra fines dioeceſis Macarenſis includi; & quam ibidem ſedem precario, conceſſuque Antiſtitum Spalatenſium obtinuerat, horum juriſdictioni epiſcopali exemptam eſſe, ſuaeque eccleſiae reſtitui oportere. *Aſſerebat*, ut ſcriptum eſt in actis hujus controverſiae, *Caſtrum Almiſſienſe cum ſuo diſtrictu eſſe de dioeceſi Macarenſis Eccleſiae ſui Epiſcopatus, & ad eamdem eccleſiam ſpectare de jure*. Quibus vero id tabulis, argumentis, teſtibus probaret, mihi non eſt compertum. A Clemente VI. litteras petiit ad Aldobrandinum Epiſcopum Patavii, cui Pontifex imperabat judicium ut redderet Valentino, controverſiam, quae illi erat cum Dominico Archiepiſcopo, rite cognoſceret, ac pro veritate ſententiam ferret. Acta eſt cauſſa, & diu multumque agitata coram Aldobrandino, ejuſque vicariis ad eam litem dirimendam delegatis; ſed neſcio quam ob cauſſam ille rem injudicatam reliquit: *Super quibus diu quaeſtio extitit ventilata coram D. Aldobrandino Epiſcopo Paduano judice tum delegato a Sede Apoſtolica ſuper eadem quaeſtione, & ſuis certis Vicariis ad hoc ſimiliter deputatis &c.* Alteras Valentinus litteras a Clemente ad Bertrandum Patriarcham Aquilejenſem impetravit, cui Pontifex totius cauſſae cognitionem, ac ſententiae ferendae poteſtatem delegabat: *Et nunc ſuper eadem cauſa, ut praemittitur, de novo commiſſa per Sedem Apoſtolicam D. Patriarchae praedicto* (ideſt Bertrando) *judici delegato, ſicut de iis in ipſis litteris apoſtolicis & actis judicum delegatorum praedictorum, nec non Vicariorum eorumdem deputatorum ad praedictam, plenius & clarius continetur*. Verum dum adhuc ſub judice lis eſſet, ex antiquis tabulis & privilegiis Eccleſiae Spalatenſis Valentinus clare perſpexit oppidum & territorium Almiſſenſe iis finibus contineri, quos Concilium provinciale habitum an. 1185. ſub Petro VII. Archiepiſcopo dioeceſi Spalatenſi praeſcripſit, eoſque trans Almiſſam in ortum produxit uſque ad *Tuſtam Vrullam;* quem locum decrevit confinium eſſe, quod Spalatenſem a Macarenſi dioeceſi disjungeret. Quocirca Laurentium Stricichium Canonicum Sibenicenſem procuratorem ſuum inſtituit, qui ſuo & eccleſiae ſuae nomine, coram Bertrando judice ab Sede Apoſtolica delegato, rite ac legitime revocaret, ac reſcinderet, irrita infectaque declararet acta omnia, quae idem Valentinus feciſſet pro vendicando ſibi caſtro Almiſſenſi; juſque illius poſſidendi nullum ſibi, nullum Eccleſiae Macarenſi eſſe, ſed plenum atque integrum pertinere ad dioeceſim Spalatenſem fateretur. Hujus procurationis, ſive mandati Laurentio traditi tabulas decerpſimus ex actis Dominici Archiepiſcopi. *Praefatus vero Valentinus Epiſcopus Macarenſis ſano & maturo in hac parte uſus conſilio ad ſalubrem conſcientiam rediens, nolens eumdem Archiepiſcopum, & ſuam Eccleſiam Spalatenſem ulterius injuſte & indebite moleſtare ac fatigare laboribus & expenſis, videns clare & aperte ex pluribus privilegiis ac litteris, & juribus ſuae Metropolitanae Eccleſiae, dictum caſtrum Almiſſienſe, quod ſibi datum & aſſignatum extiterat per D. Fratrem Petrum quondam Archiepiſcopum Spal. ſuum promotorem ad eumdem Epiſcopatum Macarenſem, & D. Bulganum* (Balianum) *quondam Spalatenſem Archiepiſcopum ſimiliter, nec non D. Dominicum Archiepiſcopum Spalatenſem ſupradictum ſuos ſucceſſores, pro manſione, & loco manendi in dicto caſtro, donec recuperaret ſuum Epiſcopatum praedictum; recognitione plena & indubitabili habendo, & percipiendo, ut praemittitur, ex juribus manifeſtis Eccleſiae Spalatenſis praedictae eſſe penitus recognovit, voluit etiam & conſenſit, renuncians ex nunc &c.* Hac voluntaria & juridica Valentini confeſſione, ſive in jure ceſſione recepta, atque admiſſa, Bertrandus ſtatim ſecundum Eccleſiam Spalatenſem judicavit; & ſuam ſententiam litteris publicis conſignari juſſam, ſuoque chirographo ſubſcriptam, & annulo obſignatam Spalatum miſit; quae ſimul cum expoſitione totius controverſiae, actiſque Valentini, in tabulas ad memoriam poſteritatis relata fuit.

Caſtri Almiſſenſis poſſeſſione ultro cedit.

Porro cum Valentinus ſtationis Almiſſanae pertaeſus, ſive quod incommoda, ſive quod inſalubris ſibi videretur, eam dimittere decreviſſet; Dominicus Archiepiſcopus coenobium S. Andreae de Pelago ab inſula Iſſa, mari non ita late interjecto, disjunctum, & monachorum diſceſſu vacuum eidem tradidit, cum omnibus agris & vectigalibus eidem annexis; praetereaque promiſit collaturum ſe illi Sacerdotium aliquod frugiferum, cum primum vacaret, cui nulla procuratio animarum affixa eſſet, ſimulque omnem, quam poſſet, operam daturum, ut ſedem & Eccleſiam Macarenſem recuperaret. Omnes vero ſententias, quas in eam vel ipſe, vel ſynodus provincialis tulerant, revocavit, & irritas fecit, eumque omnium anathematum vinculis exſolutum in antiquam gratiam reſtituit. Haec omnia ex tabulis Spalatenſibus, quas actis Dominici Archiepiſcopi inſeruimus.

Seceſſit in inſulam & coenobium S. Andreae de Pelago.

Itaque Valentinus ſeceſſit in inſulam ac coenobium

nobium S. Andreæ, ut ibidem reliquam vitam tranquille placideque traduceret, Ecclesiæ Macarensis administratione relicta vel ipsi Dominico Archiepiscopo, vel Dumnensi Antistiti, qui sua itidem ecclesia extorris apud Politienses domicilium habebat. Est insula exigui circuitus e regione *Hyllis* peninsulæ, sive promontorii ab continente passuum millia fere triginta in altum recedens. Issæ insulæ ab occasu adjacet, exiguo euripo interfluo disjuncta. *Scopulum S. Andreæ de Pelago* vocant; in quo erat templum & cœnobium Benedictinum Abbatis titulo insignitum, & copiosis vectigalibus instructum. Sed Valentinus non multo post ecclesiam suam recuperavit, in id operam dante, quam pollicitus fuerat, Dominico Archiepiscopo. Sub imperio Ludovici regis Hungariæ, qui Carolo parenti in regnum anno 1342. successerat, & sub fiduciario dominatu Stephani Bani Bosnensis, qui Chelmensem principatum hæreticis & schismaticis refertum Branivoensibus Dynastis eripuerat, & errores cum schismate Græcorum ejuraverat; visa est in illis partibus religio catholica attollere caput, & reviviscere; uterque enim ad hæreticam & schismaticam pravitatem eliminandam omni studio curaque incubuit. Porro ut Dumnensis, sive Delmitana, sic Macarensis diœcesis sita erat in ditione Comitum Chelmensium inter Tilurum & Naronem. Dominicus Metropolita tum a Ludovico, tum a Stephano facile impetravit, ut hostium catholici nominis audacia compressa, numeroque imminuto, duos illos Episcopos, Stephanum Dumnensem, & Valentinum Macarensem in suam utrumque sedem atque ecclesiam restituerent. Valentinus ultra duodesexagesimum hujus sæculi annum vitam perduxit, ut constat ex regio diplomate, quo Ludovicus omnia privilegia Ecclesiæ Traguriensi ab regibus Hungariæ concessa confirmavit: *Anno millesimo, trecentesimo, quinquagesimo octavo, tertio nonas mensis Septembris, Venerabilibus Patribus Dominis Nicolao Jadrensi, Ugolino Spalatensi . . . Archiepiscopis, Nicolao Agrien. . . . . VALENTINO Makaren. . . . . Ecclesiarum Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus &c.* Cum annos fere duodecim post sedem recuperatam, Ecclesiæ Macarensi præfuisset, anno 1367. e vita decessit. Si fides habenda esset cuidam codici tabularii ecclesiastici Almissensis, tum Valentinus, tum Joannes proximus Valentini successor, non solum a Macarensi, sed etiam ab Ecclesia Almissensi titulum episcopalem sumpsit; & Almissæ uterque sepultus est: sic enim ibi notatum reperitur:

Sedem & ecclesiam suam recuperavit.

1326. *Dominus Valentinus Episcopus Macariensis, vel Almissiensis, ibique sepultus est.*

1367. *D. Joannes Episcopus Macariensis vel Almissiensis, ibique sepultus est.*

Hunc codicem ætatis admodum recentis esse, & ejus scriptorem rerum antiquarum ignarum fuisse oportet. Almissa fuit sedes precaria Antistitum Macarensium, atque ad tempus concessa, ut quæ supra exposita sunt, satis superque ostendunt; tantum vero abest ut episcopali titulo ac dignitate prædita fuerit, ut vel ex ipsa confessione Valentini Episcopi Macarensis ad jus ditionemque Antistitis Spalatensis pertineret, ejusque diœcesis finibus contineretur. Vel ipsa nota chronologica 1326. quæ affixa est ad annum emortualem Valentini, illius codicis auctoritati fidendum non esse declarat. Valentinus quippe anno 1358. adhuc vivebat ex diplomate supra laudato Ludovici regis Hungariæ; quin immo privilegio ejusdem Ludovici concesso sacris Virginibus Budensibus an. 1367. VIII. Kalend. April. subscripsit *Valentinus Makarien.* sed hoc eodem anno diem obiit.

JOANNES EP. MACARENSIS III.

F. Joannes Episc. sub Tuartko Bano Bosnensi catholicis infenso exsulare cogitur.

Non aliunde notus, nisi ex regali diplomate, quod Ludovicus rex Hungariæ anno 1367. secundum Arbenses fecit; huic enim *Joannis Mackarensis* nomen adscriptum est; itemque ex Comitiis Budensibus, quæ Ludovicus eodem anno ad res publicas regni ecclesiæque ordinandas convocavit; his enim cum aliis Dalmatiæ Episcopis idem Joannes interfuisse legitur. Ei *Fratris* prænomen apponitur; quod argumento est ad munus episcopale assumptum fuisse ex aliqua religiosa familia vel S. Dominici, vel S. Francisci, vel S. Augustini; nam hæc quoque postrema jampridem in Dalmatiam recepta aliquot domicilia variis in locis obtinebat. Anno 1357. Stephanus Banus Bosinæ & Comes Chelmi ingens decus ac præsidium rei catholicæ obierat; huic Stephanus cognomento Tuartkus, filius Uladislavi fratris Stephani, in Bosnensem principatum successit; sed Chelmensem provinciam Ludovicus rex Hungariæ sibi vindicavit jure dotali, Elisabetham enim Stephani senioris filiam uxorem duxerat. Id cum ægerrime ferret Tuartkus, Ludovicus affini suo ut aliquid indulgeret, tractum illum maritimum inter Tilurum & Naronem cum vicis & castellis ei donavit. Itaque diœcesis & civitas Macarensis in jus ditionemque Tuartki concessit, ut docet Carolus du Fresne de familiis Dalmaticis, Sclavonicis &c. §. VIII. n. XVII. Erat autem Tuartkus æque infensus catholicis, atque tenax erroris, & schismatis Græcanici; & Stephanum fratrem juniorem, quod catholicam religionem suscepisset, acerrime persequebatur; sub cujus dominatu, schismaticis audacia pariter viresque creverunt. Hinc conjici licet Joannem aut per vim expulsum, aut, ne hostibus ludibrio esset dignitas episcopalis, loco cedere, & exsulare coactum fuisse.

SIMON EP. MACARENSIS IV.

Simon Ep. Macaren. dictus Ep. Crainensis.

Hunc Franciscanæ familiæ alumnum, & Episcopum Crainensem vocat Auctor Viridarii Seraphici, ejusque Episcopatus initia refert ad annum septuagesimum septimum hujus sæculi decimi quarti. Sed fallitur; nam jam inde ab anno 1373. Jacobus Simonis proximus successor hanc ecclesiam regebat. Multa sunt posteriorum ætatum monumenta, suis deinceps locis proferenda, e quibus apparet Episcopos Mucari, sive Macari, nunc Macarschæ, non ab urbe episcopali, quam primum a schismaticis, & hæreticis, deinde a Turcis occupatam amiserant; sed a regione litorali, sive ora maritima *Craina* Slavonice dicta, in qua sita erat tum ipsa civitas, tum pars præcipua diœcesis Macarensis, sæpe appellatos fuisse Crainenses.

JACOBUS EP. MACARENSIS V.

Duobus privilegiis Ludovici, quorum alterum anno 1373. alterum an. 1379. datum est, cum ceteris Hungariæ Episcopis subscripsit *Jacobus Makarien.* Idem Ludovicus anno 1382. moriens,

riens ; cum nihil masculæ prolis e conjuge Elisabetha suscepisset, Mariam filiam natu maximam, sub matris tutela, regnorum suorum hæredem reliquit. Hæc anno 1384. omnia privilegia superiorum regum Spalatensibus concessa amplissimo diplomate confirmavit, cui testis interfuit, & subscripsit, cum pluribus aliis Hungariæ & Dalmatiæ Episcopis, *Jacobus Macharensis*. Stephanus Tuartkus, qui cum esset Banus Bosinæ, titulum & insignia regis Bosnensis concessu Ludovici susceperat, post hujus mortem integrum principatum Chelmensem cum ora maritima recuperavit; quin etiam supremo regum Hungariæ Sigismundi & Mariæ imperio depulso, Dalmatiam fere omnem eisdem eripuit, Chelmensem provinciam, quæ cis ultraque Naronem longe ac late patebat, fiduciariam dedit Vlatko Hranichio ob rem bene gestam contra Turcas, qui Bosinam invaserant: eos siquidem anno 1382. duplici prælio fusos cæsosque in fugam avertit. Huic in eum principatum successit Sandaglus filius, Sandaglo Stephanus filius Ukasii fratris Sandagli, qui avito gentis Hranichiæ cognomine posthabito, ex oppido Cossac, in quo natus est, cognomen *Cosacciæ* assumpsit; & a Friderico III. Imperatore titulum ac dignitatem Ducis obtinuit, cum antea Dynastæ Chelmenses titulo Comitum contenti fuissent. *Hertzegus* lingua germanica appellatus est, quod idem valet, atque Dux apud Latinos: hinc *Hertzegovinam* dictam ajunt, quæ aliter vocari solet *Ducatus S. Sabbæ*, monachi excellentis virtutis & sanctimoniæ, qui apud eas gentes conditus fuit, & summa veneratione colitur. Regio est amplissima, quæ ab Tiloro amne in ortum late longeque producitur, & cum Chelmensi principatu diœcesim urbemque Macarensem complectitur. Porro cum hi Dynastæ, ad quos ex donatione Tuartki hæc provincia pervenit, non ritus solum, sed etiam schisma, & errores Græcorum sequerentur, sub eorum dominatu Episcopis Macarensibus statio illa nec fida nec quieta esse potuit.

Civitas & diœcesis Macaren. cum tota Hertzegovina sub dominatu Principum schismaticorum & hæreticorum.

JOANNES II. EP. MACARENSIS VI.

Joannes II. Ep. Spalati sedens, ecclesiam ac diœcesim per suos Vicarios administravit.

Æqualis fuit Andreæ Gualdo Archiepiscopo Spalatensi, qui illius Ecclesiæ Metropolitanæ regimen anno 1388. suscepit. Andreæ controversia erat de jure decimarum cum illustri matrona vidua Dynastæ oppidi Singensis, quæ anno 1389. per arbitros composita fuit. Ad hujusmodi compositionem rite firmandam cum aliis Episcopis testis adhibitus fuit Joannes Episcopus Macarensis, eamque sua manu subscripsit. Sfortia Ponzonus Archiepiscopus Spalatensis suis adversariis mss. intexuit tabulas hujus compositionis, quibus nomen *Joannis Ep. Macaren.* adscriptum est. Cum hæretici & schismatici aditum illi ad suam ecclesiam ac diœcesim intercluderent, aut certe ibidem manendi potestas ei permissa non esset; Spalati domicilium habuit, & una cum Benvenuto Episcopo Phariensi ad colligenda, ordinanda, describenda vetera jura & privilegia Ecclesiæ Spalatensis multam & assiduam operam præbuit Gualdo Archiepiscopo, ut idem Ponzonius ex monumentis illorum temporum testatur. Absens igitur per idoneos sui muneris vicarios ecclesiam suam regebat, ac præsertim ministerio Patrum ordinis Franciscani ad populos illos erudiendos, divinisque mysteriis impertiendos utebatur. Nec vero prætermittebat, si qua oblata esset occasio, quin ipse quoque gregem suum intervisere, eidemque omnia optimi pastoris officia præstaret. Post Joannem II. usque ad annum quadragesimum quintum sæculi proximi, nullum invenio Episcopum Ecclesiæ Macarensi præpositum; quam dum hoc interregnum tenuit, vel Dumnensi Episcopo, vel Metropolitæ Spalatensi commendatam fuisse existimo, qui pusillum illum gregem inter schismaticos & hæreticos doctrinæ & sacramentorum pabulo per operarios evangelicos alerent, atque sustentarent.

Interregnum Episcopale.

FRANCISCUS EP. MACARENSIS VII.

P. Petrus Antonius ex ordine Fratrum Minorum rigidioris observantiæ in suo Viridario Seraphico ignotam quidem sibi esse ait patriam Francisci, sed Franciscanæ familiæ alumnum fuisse affirmat, eumque vocat Episcopum *Crensem*, sive *Crainensem, Hertzegovinæ in Servia*. Craina regio litoralis, ubi sita est civitas Macarensis, pars erat Hertzegovinæ, quæ olim ad regnum Serbliæ pertinebat. Per ea tempora principatum in Hetzegovina obtinebat Stephanus Cosaccia, de quo supra mentionem fecimus, catholicorum hostis acerrimus, cujus regio commune perfugium erat hæreticis atque schismaticis patrio solo expulsis. Exinde Episcopi Macarenses urbe ac sede episcopali amissa, quæ Principis heterodoxi imperio suberat, & hæreseon colluvie redundabat, ab regione maritima, cui præsidebant, denominati sunt Crainenses, neque ante sæculum decimum septimum ab urbe totius diœceseos principe antiquum nomen resumpserunt. Auctor Viridarii Seraphici paullo ante laudatus Episcopatum Francisci cum anno 1445. conjunxit.

ANDREAS EP. MACARENSIS VIII.

De quo Michael Cavallerius ex ordine Dominicano Episcopus Gravinæ in Apulia perhonorificam mentionem fecit in eo libro Italico, qui inscribitur *Galleria de' Prelati dell' ordine*. Oriundus erat e Chrobatia; & cum in sodalitatem S. Dominici nomen dedisset, in omni doctrinarum genere, & variarum linguarum scientia excelluit. Eum Sixtus IV. ad episcopalem dignitatem evexit anno 1472. *Crainensem* Episcopum vocant Cavallerius, aliique Scriptores Dominicani. Ob insignem eruditionem ac rerum gerendarum sollertiam gratiosus in primis fuit apud Fridericum III. Imperatorem, qui Andream de gravissimis rebus consulebat, & legatum ad Sedem Apostolicam semel atque iterum misit, ejusque consilia plurimi faciebat, & Romanas legationes e re sua & sententia gestas valde probavit. Imperatoris gratia & benevolentia magno illi fuit adjumento ad rem christianam in sua diœcesi utiliter, ac bene gerendam. Anno 1466. obierat Stephanus Cosaccia dominus Hertzegovinæ schismatica labe infectus, idemque fautor hæreticorum, cui Fridericus ducis titulum ac dignitatem contulerat. Parenti successerant in eum principatum Uladislavus & Vlatkus fratres, apud quos, beneficii atque honoris parenti, sibique collati memores, plurimum valuit auctoritas & commendatio Friderici, qui eos admonuit, ne quid molestiæ Andreæ Episcopo exhiberent, neve piis ejusdem studiis & conatibus obsisterent. An-

Andreas igitur Imperatoris patrocinio nixus, & liberam muneris episcopalis obeundi facultatem nactus, iterum ac sæpius diœcesim lustravit, catholicorum fidem confirmavit, morum corruptelas, quæ irrepserant, sustulit, clericalem disciplinam restituit, & filios quam plurimos ecclesiæ peperit, quos vel ab hæresi, vel a schismate revocavit. Nec dubitari potest, quin etiam identidem urbem reviseret, eique partem curæ pastoralis multo maximam impenderet; quamvis in ea stabile ac tutum ab hostibus catholici nominis domicilium habere se posse diffiderit. Annos circiter decem in hosce labores insumpserat, cum ob caussas nescio quas apud Sixtum Pontificem suboffendit. At ille bonæ conscientiæ testimonio fretus, & vitæ quietioris studio illectus, maluit ecclesiam illam dimittere, quam illatas criminationes depellere. Itaque permissu Pontificis Episcopatum deposuit, & summa alacritate ac lætitia se ad suum cœnobium, vitæque religiosæ sodales retulit. Nec vero, quoad vixit, umquam destitit Chrobatos populares suos verbis & exemplis ad rectam piamque vivendi rationem hortari, ingenti cum eorum utilitate, & christianæ pietatis incremento. Hæc Cavallerius in libro supra laudato.

Andreas Ep. accusatus apud Pontificem ecclesiam ultro dimisit.

Post discessum Andreæ Bajazethes rex Turcarum duobus fratribus Vladislavo & Vlatko Hertzegovinam fere omnem eripuit anno 1483. præter Crainam, sive oram maritimam, quæ cum urbe Macarensi in fidem ac potestatem Venetorum ultro concessit; sed paucis post annis hæc etiam sub tyrannidem Turcarum cecidit. Tunc Ecclesia Macarensis conjuncta fuit cum Dumnensi, & unus atque idem utrique Episcopus præpositus est: quam conjunctionem declarant monumenta illorum temporum, in quibus *locus, seu domus S. Mariæ sotto Zaustrog dicitur esse in partibus Chulmiæ sive Chelmi, Dumnensis, & Crainensis diœcesis*, quod videlicet una esset diœcesis ex duabus conflata, & uni eidemque Episcopo subesset.

Post captam a Turcis Hertzegovinam Ecclesia Macarensis cum Dumnensi conjuncta est.

VITUS EP. MACARENSIS IX.

Vitus de Ruschis Ep. idem Dumnensis, & Cumnensis, sive Culmensis.

De quo in Episcopis Dumnensibus; utrique enim ecclesiæ præfuit, ut docent acta quædam judicialia Spalatensia an. 1495. confecta, in quibus appellatur *Vitus de Ruschis Dei & apostolicæ Sedis gratia Episcopus Dumnensis, ac totius terræ Cumnensis*, idest Chulmensis: siquidem Craina, & diœcesis Crainensis intra fines Chulmiæ continebatur. Chulmia enim latissime patebat cis ultraque Naronem, æque propemodum, atque Hertzegovina, sive principatus S. Sabbæ; ac propterea in tabulis supra laudatis, *Dumnensis*, & *Crainensis* diœcesis constituta esse dicitur *in partibus Chulmiæ*, quæ regio utramque diœcesim complectebatur. Chulmia, quam Porphyrogenitus *Zachlumiam*, alii Chulmiam vocant, una erat e quatuor partibus, in quas idem Porphyrogenitus Serbliam Dalmaticam divisit. Hæc ultra Naronem sita erat; & cum initio exiguis terminis circumscripta esset, eam Dynastæ Serbliani, qui Comites Chelmi, sive Chelmenses dicebantur, longe lateque amplificaverant, ditionis suæ finibus usque ad Tilurum sive Cetinam fluvium propagatis. Quare apud Joannem Lucium synonyma sunt *Chulmia*, *Hertzegovina*, *Ducatus S. Sabbæ*, & eamdem singulis notionem subjecit, videlicet amplissimam illam regionem, quæ inter montes & mare ab Tiluro amne ultra Naronem producta, latissime explicatur. *Tuartkus*, inquit cap. 3. lib. v. de Regno, *titulis Rasciæ & Bosnæ maritimam addidit, in qua comprehendebatur quod olim Chulmiæ nomine possederat, & nunc Hertzegovina a Germanico vocabulo, quod Ducatum significat, & latine Ducatus S. Sabbæ dicitur*. Porro Vitus idcirco maluit appellari totius terræ *Chulmensis*, quam *Crainensis* Episcopus, quia non solum Crainensem, sed etiam Narentanam ultra Naronem diœcesim obtinebat; cujus administratio plerumque committi solebat Episcopo Stagnensi, vel Tribuniensi. Cum Vitus Spalati domicilium sibi statuisset, in eaque urbe Bartholomæi Averoldi Archiepiscopi absentis locum teneret, & Vicarii generalis munere fungeretur; triplicis tamen diœcesis sibi creditæ commodis utilitatique prospicere, & quam gentibus illis debebat, curam pastoralem impendere non omisit; quin etiam interdum populos illos intervisere, sua præsentia solari, divinis mysteriis impertire, suisque præceptis ac monitis ad omne christiani officii munus instruere solebat. Nec solum suos Vicarios generales, qui suas partes agerent, ecclesiis illis præfecerat, sed etiam Patribus Franciscanis christianam illarum gentium institutionem, rerumque sacrarum procurationem impense commendaverat.

Vic. generalis Averoldi Archiep. Spalaten.

Dum Vitus Macarensi ecclesiæ præsidebat, de cœnobio Crainensi S. Mariæ, cui de *Zaustrog* cognomen erat, Patribus Minoribus S. Francisci controversia fuit cum Patribus Eremitanis S. Augustini. Hi siquidem abhinc duobus sæculis in Dalmatiam ad vineam dominicam excolendam cum venissent, multa jam obtinebant domicilia, ex quibus constabat provincia Augustiniana Dalmatica & Chrobatiensis, nimirum Spalatense, Phariense, Narentanum, Macarense S. Crucis, itemque illud S. Mariæ de *Zaustrog*, quod situm erat in diœcesi Macarensi non longe ab ora maritima. Cum autem ob metum Turcarum, qui Hertzegovinam antiquis dominis eripuerant, hunc locum deseruissent; in ejus possessionem, veluti caducam & vacuam successerunt Patres Franciscani, qui sub imperio Venetorum, in quorum potestatem, ut diximus, civitas Macarensis cum regione illa litorali transierat, placidam quietamque vitam degebant. Antiquæ stationis recuperendæ cupidi Patres Augustiniani litem Franciscanis intulerunt. Res diu multumque in foro judiciali coram judicibus tum ordinariis, tum extraordinariis a Romano Pontifice delegatis agitata fuit, neque ullus hujus controversiæ exitus reperiri potuit. Tandem anno 1498. inter utrosque ita convenit, ut rursus ad Sedem Apostolicam confugerent, ab eaque duos in eam rem arbitros postularent, videlicet Hectorem Cingolensem Vicarium generalem Archiepiscopi Jadertini, & F. Matthæum, hominem doctum in primis & gravem ex ordine Prædicatorum, qui caussam illam rite cognoscerent, ac pro sua sapientia & æquitate sententiam ferrent. Extant litteræ supplices ad Alexandrum VI. quæ sunt hujusmodi.

Patres Augustiniani cœnobium S. Mariæ de Zaustrog ab se relictum repetunt a Franciscanis.

Utrique duos arbitros postulant ab Alexandro VI.

Beatissime Pater, inter devotos oratores vestros, Fratres Minores ordinis S. Francisci de observantia nuncupatos, & Fratres ordinis Heremitarum S. Augustini, aliquandiu fuerunt lites & controversiæ coram diversis judicibus, etiam commissariis apostolicis de & supra quodam loco,

seu

seu domo S. Mariæ sotto Zaustrog de Craina in partibus terræ Culmæ Dumnensis & Crainensis diœcesis; quem locum utraque partium dictarum ad earum Religionem spectare, & pertinere asserebat. Et demum pro pace & pro quiete partium cogitaverunt expedire, quod dicta causa simpliciter & de plano sine strepitu & figura judicii, sola facti veritate inspecta, & etiam extrajudicialiter per aliquas personas neutri parti suspectas decidatur, & quod decisioni hujusmodi per utramque partium acquiesci debeat. Igitur supplicatur S. V. pro parte utriusque partis, quatenus loci hujusmodi situationem & qualitatem, & quarumcumque litium merita, & statuta, & illa, quæ quomodolibet hic exprimi debuissent pro sufficienter expressis habentes, litesque prædictas ad effectum præsentium omnimodo extinguentes, aliquibus probis viris, & si placet Dominis Hectori Cingulensi Archiepiscopi Jadertini Vicario, & F. Matthæo Nisetich ord. Prædicatorum, per utramque partem unanimiter & concorditer electis, committere, & mandare dignemini; ut ipsi duo summarie, & prout præfertur, causam hujusmodi audiant; & si ipsi essent discordes inter se, unum tertium eligant, & hic tertius vel per se solum, vel cum eo ex ipsis, cum quo fuit in concordia, causam hujusmodi terminent, ac decidant &c.

Annuit Pontifex postulatis utriusque partis, & duobus illis arbitris, quos expetierant, caussæ illius cognitionem per litteras pontificias delegavit; quas quidem litteras ad eos Jaderam attulit sub initium anni 1499. P. Dominicus ex ordine Augustiniano, qui in actis hujus controversiæ nominatur *Vicarius provincialis monachorum S. Nicolai & Georgii in insula Pharensi, & S. Petri in Craina de Machere, & S. Mariæ in Craina sotto Zaustrogh in Dalmatia, & terra Cumia*; in aliis vero tabulis *Provincialis Vicarius ordinis Eremitarum S. Augustini in Croatia, & Dalmatia*. Hæc ex libris tabularii archiepiscopalis Jadertini. Sed antequam judices delegati caussam illam cognoscerent, Bajazethes rex Turcarum litem diremit, qui cum bellum Venetis intulisset sæculo decimo sexto ineunte, omnem illam oram maritimam, Almissam usque, cum urbe Macarensi, eisdem eripuit. Itaque Patres Augustiniani non solum destiterunt a cœnobio Zaustrogensi repetendo, sed ipsum illud, quod in civitate obtinebant, monasterium S. Petri reliquerunt. At Patres Franciscani stationem antea occupatam retinuerunt, ut gentium illarum saluti consulerent; ne Christianis doctoribus & sacrorum administris destitutæ, sub Turcica servitute, in servitutem longe deteriorem laberentur, atque ad interitum ruerent sempiternum. Turcæ magna ex parte Macarim urbem, quam primum his temporibus Macarscam in codicibus mss. appellatam invenio, igni ac ferro diruerunt, vix ut oppiduli nomen pro dignitate sustinere posset; quin immo in actis publicis illorum temporum Villa nominari solet. Post inducias cum rege Turcarum anno 1503. redintegratas, ejusdem permissu, oppidani Macarenses e Bosina aliquot Patres Franciscanos evocarunt, ut quandoquidem Presbyteros & clericos metus & fuga alios alio dispulerat, ipsi rei christianæ procurationem susciperent, & parochorum munere fungerentur. Quamvis autem facultatibus exhausti essent, hospitium tamen illis satis commodum pararunt, iisdemque omnia, quæ ad victum

Franciscani stationem Zaustrogensem retinent.

quotidianum necessaria erant, large benigneque suppeditabant.

Inter hæc cum Vitus de Ruschis diem suum obiisset, Macarenses & Dumnenses exinde proprio Episcopo per aliquot annos caruerunt. Utriusque ecclesiæ administratio demandata fuit Bernardo Zannio Metropolitæ Spalatensi, quam simul cum archiepiscopali dignitate ac officio suscepit anno 1503. Interea Patres illi Bosnenses in christianam Macarensium institutionem & culturam omni assiduitate ac diligentia incumbebant; & concionibus habendis, sacramentisque administrandis nulla re deerant sanis & ægrotis, quæ ad æternam animarum salutem pertineret. Sed cum quædam etiam, quæ propria sunt Episcoporum, munera usurparent, veluti calices consecrandi, & Confirmationis sacramentum conferendi; id ferendum non esse censuit Archiepiscopus. Itaque Patres utriusque cœnobii Macarensis & Zaustrogensis admonuit, ut ab hujusmodi episcopalibus muneribus abstinerent, vel proferrent atque ostenderent, si quod privilegii ab Sede Apostolica habuissent, quo facultas illis data esset ad hujusmodi functiones episcopales obeundas; id quod sibi ajebat incredibile videri. Denunciationis, ac præcepti archiepiscopalis exemplum quamvis mutilum hic subjiciendum censeo.

Post obitum Viti utraque Ecclesia Dumnen. & Macaren. commendata est Bernardo Archiep. Spalaten.

Qui vetuit PP. Franciscanis munera quædā episcopalia usurpare.

Bernardus Zane Artium Doctor, & Sacræ Theologiæ magister, misericordia divina Archiepiscopus Spalatensis, vobis omnibus & singulis Fratribus in Macarsca, & Zostrogh curam animarum habentibus.

Intelleximus vos curam animarum in istis partibus exercere, & quod magis est, in multis pontificalibus vos . . . prout sunt calicis consecratio, sacrorum indumentorum benedictio, in fronte confirmatio; quæ omnia ad solos Pontifices, & pontificali dignitate insignitos pertinent; intelleximusque vos omnia ista perpetrare sub apostolicæ dispensationis nomine, & protectione. Quæ quidem dispensatio nobis difficilis videtur; quia SS. D. N. & sacrosancta Apostolica Sedes hujusmodi pontificalia aliis non Pontificibus nunquam committere solet. Et quia nobis utpote Metropolitano & Ordinario totius provinciæ interest onus animarum, & Ecclesiæ Dei; ideo ut omnia rite, & recte cedant, vobis omnibus, & singulis supradictis FF. committimus, & mandamus &c. Mandabat scilicet, ut sibi exhiberent apostolica privilegia, quibus potestas illis fieret sacrosancta illa munia peragendi, quæ jure ordinario ad solos Episcopos pertinent. Ne quam archiepiscopali mandato exsequendo moram interponerent, duo Patres e provincia Bosnensi statim adfuerunt, F. Stephanus procurator ejusdem provinciæ, & F. Lucas Lupificius custos cœnobii Plumbensis; qui omni asseveratione confirmarunt in sacris illis ministeriis obeundis nihil sibi Patres Bosnenses arbitrario ac temere arrogasse; sed usos fuisse potestate sibi a Sede Apostolica antiquitus tradita, & litteris consignata. Verum diplomata concessionis pontificiæ, quæ ostenderent, non esse in promptu, quod extarent apud præsidem totius provinciæ, qui tum longe aberat; simul atque rediisset, ea inspiciundi atque examinandi copiam Archiepiscopo haud libentius, quam promptius se facturos. Habebant sane Patres illi & plurima & amplissima privilegia sibi ab Eugenio IV. concessa, ut dictum est in historia Ecclesiæ Bosnensis, quorum auctoritate subnixi non solum illa,

illa, de quibus arguebantur, ministeria exercere, sed etiam Ordines minores conferre poterant. De his certior factus cum esset Archiepiscopus, non dubito, quin suis illos privilegiis uti permiserit. Quin illud quoque per id temporis Patribus Franciscanis indultum fuisse ajunt propter singularia ipsorum in rem christianam merita, ut penes Præsidem totius provinciæ, ejusque consiliarios facultas esset ex ordine suo nominandi quos maxime idoneos esse existimarent ad regendas ecclesias Bosnensem, Dumnensem, Macarensem, aliasque finitimas Turcarum imperio subjectas. Cum assiduæ diligentisque operæ a Patribus Bosnensibus in salutem incolarum impensæ fructus egregius uberiorque in dies constaret, de illorum numero augendo Macarenses cogitare cœperunt. Itaque permissu regis Turcarum, & ære sumptuque civium opulentiorum, ac præsertim familiæ Cachichiæ, quæ generis nobilitate ac divitiis præpollebat, cœnobium illis satis amplum ac templum prope urbem exstructum est, sub titulo & auspiciis Deiparæ Virginis in cœlum assumptæ consecratum. Illuc Patres migrarunt e veteri hospitio, in quod primum recepti fuerant, anno 1518. ut docet Gonzaga in historia seraphica; & alios præterea tum e Bosina, tum e Dalmatia evangelicos operarios evocarunt, qui sibi auxilio essent ad vineam dominicam excolendam. Idem cœnobium, ut domicilium esset Episcopi Macarensis, ac templum loco ædis cathedralis ad pontificales functiones obeundas, decretum est. Hic sedem suam primus constituit

Cœnobium ac templum Franciscanum apud Macarscam conditum, quod idem domicilium esset Episcopi, & ædes cathedralis.

FRANCISCUS II. EP. MACARENSIS X.

Franciscus Orellus Ep. Macarschæ ac Tribuniæ.

Ex ordine Patrum Minorum, quos Conventuales vocant, assumptum esse anno 1520. eique duplicis Ecclesiæ Macarensis ac Tribuniensis regimen traditum fuisse affirmat auctor Viridarii Seraphici. *Anno 1520. F. Franciscus Orellus Conventualis Episcopus Macarschæ, & Tribuniæ.* Scio equidem plerumque in tabulis consistorialibus non Macarensem Ecclesiam, sed Mercanensem cum Tribuniensi conjunctam, & uni Episcopo utramque demandatam inveniri; ac sæpe deinde falli hunc auctorem, qui pro Mercana Macarscham intrusit, eosdemque & Tribuniæ & Macarschæ Episcopos nominavit. Sed minime errasse, cum Franciscum Tribuniæ & Macarschæ Episcopum fuisse scripsit, illud argumento est, quod tunc Ecclesiæ Mercanensi præerat Augustinus Nale, qui ab anno 1513. usque ad 1527. hanc sedem tenuit. Ceterum in tabulis actorum consistorialium solum Ecclesia Tribuniensis, cui Franciscus præpositus fuit, nominatur sub eodem anno 1520. *Providit Ecclesiæ Tribuniensi, quæ licet in partibus infidelium existat, quam multos clericos & laicos Christianos habet, de persona F. Francisci de Orello ordin. Min. Convent.* Utramque Ecclesiam conjunctim Francisco traditam fuisse arbitror, vel certe eum nominatum fuisse Episcopum Tribuniensem, ac deinde eidem imperatum, ut administrationem quoque Macarensis Ecclesiæ susciperet; quamvis id tacitum ac prætermissum sit in tabulis modo laudatis. Hæ duæ diœceses erant inter se propemodum contiguæ, altera citra, altera ultra Naronem, quo intermedio disjungebantur, ut satis commode ab uno Episcopo utraque regi posset. Certe Macarensis Ecclesia aliquem per hæc tempora Episcopum habuerit necesse est, de cujus consensu pontificalibus muneribus in eadem fungendi potestas datur Episcopo cuidam *Crainensi*; neque alium invenio, qui tunc huic ecclesiæ præfuerit, nisi quem mihi exhibuit auctor supra laudatus e suo Viridario Seraphico. Hoc notatum invenio in actis consistorialibus: *Anno 1521. 15. Novembris providit Ecclesiæ Crainen. in partibus infidelium de persona Joannis Baptistæ Catelli, concessitque pontificalia in civitate & diœcesi Macarensi tantum de consensu Episcopi, & quod non teneatur &c.* Hinc intelligi potest vocabulum *Crainensis* Macarensi Ecclesiæ commune fuisse cum aliis ecclesiis, quarum ecclesiæ in ora litorali essent constitutæ, veluti cum Antibarensi, a qua, ut mihi videtur, in tabulis eorumdem actorum consistorialium translatus esse dicitur *anno 1499. R. P. D. Franciscus Archiepiscopus Crainensis ad Archiepiscopatum Dyrrachiensem.* Michael Cavallerius ex ordine PP. Prædicatorum Episcopus Gravinæ, in catalogo Præsulum, qui e familia ac disciplina Dominicana prodierunt, cum sibi ignotus esset Episcopatus *Crainensis*, omnem diligentiam se ait adhibuisse, ut illum perquireret in tabulis ecclesiasticis; neque aliud reperisse, nisi eum fuisse *in partibus infidelium*, quem anno 1525. collatum esse affirmat Jacobo Germano Cantelio Canonico regulari S. Augustini; ex quo intelligi potest non solum Macarensi, sed etiam aliis ecclesiis vocabulum *Crainensis* attributum esse, quæ prope abessent a mari, & Turcica servitute premerentur.

Franciscus ergo Macarensem cum Tribuniensi Episcopatum adeptus Macarschæ in cœnobio nuper exædificato apud Patres Franciscanos severioris disciplinæ, uti decretum fuerat, sedem suam constituit; iisdemque Patribus adjutoribus ad rem christianam bene gerendam usus, hanc ecclesiam simul cum Tribuniensi per aliquot annos, quamdiu pax tenuit inter Turcas Venetosque, tranquille utiliterque gubernavit. Utrum etiam Dumnensis Ecclesiæ procurationem susceperit, mihi non liquet; sed vero propius est illius curam relictam fuisse Archiepiscopo Spalatensi. Verum anno 1537. cum Solimanus bellum Venetis intulisset, sedem ac domicilium amisit. Veneti siquidem post Macarscam, oramque illam maritimam Turcis ademptam, Franciscanum cœnobium diruendum esse censuerunt, ne Turcæ locum illum reciperent, bellicis operibus, armis, ac præsidiis munirent, eoque ad urbem oppugnandam uterentur. Urbem Turcæ recuperarunt, & quod reliquum erat diruti cœnobii, igne subjecto combusserunt. Pace cum Turcis composita anno 1540. Macarensibus ob inopiam, quam belli calamitas attulerat, facultas defuit cœnobii restituendi. Illud reædificavit Martinus Glubicichius genere Bosnensis, patria Plumbensis, homo æque copiosus ac pius, atque in ampliorem formam redegit, sic prorsus ut ad Fratres amplius triginta recipiendos idoneum esset, ut docet Petrus Rodulphius lib. 3. Hist. Seraphicæ Religionis: *Conventus XI. S. Mariæ Macarschæ exstructus a Fratribus anno 1518. Destructum a Venetis, & incensum a Turcis, facta pace, reædificavit Martinus Glubicich.* Ita & Patres Franciscani suum cœnobium, & Franciscus Episcopus suum domicilium recuperavit. Post hujus obitum, Ecclesia Macarensis commendata fuit F. Danieli Vocatio Episcopo Dumnensi anno 1551. eoque post annos fere trigin-

Cœnobium Franciscanum a Venetis dirutum, a Turcis incensum, aliquot post annos reædificatum.

ta

Ecclesia Macarensis Danieli Vocatio Dumnen. deindeNicolao Ugrinovichio Samandrien. Episc. commendata.

ta utriusque ecclesiæ præfectura abeunte, F. Nicolao Ugrinovichio Episcopo Samandriensi; qui ex mandato Sedis Apostolicæ trium præterea ecclesiarum administrationem suscepit, Macarensis videlicet, Bosnensis, & Dumnensis; sed Bosnensem uno alterove post anno dimisit. Huc revocanda sunt, quæ de utroque administratore Macarensis Ecclesiæ diximus in Episcopis Dumnensibus. Post interitum Nicolai Ugrinovichii a Turcis interfecti anno 1606. res christiana ecclesiastica M carensis ac Dumnensis ad interregnum rediit, & dum utrique suus præficeretur Episcopus, cura animarum commendata est Patribus Franciscanis.

BARTHOLOMÆUS EP. MACAREN. XI.

Post annos fere novem interregni pontificalis suus Macarensibus restitutus est Episcopus, isque fuit Bartholomæus e gente Cacichia, quæ olim & nobilitate, & potentia, & divitiarum copia in primis inter Chrobatorum familias floruit; ac multas arces terrasque obtinebat, in quibus late dominabatur. Quamvis autem ob rerum publicarum conversionem, & inclinationem communium temporum, a pristina illa amplissimaque fortuna desciverit, adhuc tamen, si non veterem opulentiam, certe generis splendorem incorruptum retinet, habetque domicilium illustre ac nobile tum Macarschæ, tum in Pharia insula, & multas utrobique possessiones, unde reditus sane copiosi ad lautum victum cultumque suppeditant. Bartholomæus Georgio patre clarissimo natus, sex habuit fratres, quorum plerique studio gloriæ bellicæ incensi, cum apud Venetos rei militaris tirocinia posuissent, ordines duxerunt; & postea in bello Cretico contra Turcas egregiam operam navarunt. At ille contemptis militaribus fratrum vocibus & exemplis ad domesticum armorum decus revocantium, Deo militare decrevit; & cum Luca fratre aggregari voluit ad sodalitatem & provinciam Bosnensem ordinis Franciscani; in qua cum eximiæ doctrinæ, prudentiæ, religionis, omniumque virtutum documenta dedisset, dignus habitus fuit, qui patriæ suæ Episcopus præficeretur. Et jure quidem ac merito Episcopatus Macarensis Bartholomæo debebatur, qui ne aboleretur, M. Antonii de Dominis Archiepiscopi Spalatensis conatibus obstiterat. Is quippe omnem operam adhibuit, ut parochias Ecclesiæ Dumnensis & Macarensis, titulo episcopali utrinque sublato, ad suam diœcesim adjungeret. Bartholomæus tum Viennæ apud Matthiam Imperatorem, tum Romæ apud Sacram Congregationem, patrocinium suæ patriæ ecclesiæque suscepit; atque ita & voce & scriptis defendit, ut plane utrobique caussam obtinuerit. Præclarum illi testimonium tribuit tum Joannes Tomcus Marnavitius Canonicus Sibenicensis, tum etiam alii a Sacra Congregatione per litteras rogati, ut de vita & moribus Bartholomæi quid scirent ipsi, aut aliunde cognoverint, rescriberent: *1615. 22. Aprilis. Petitur informatio a Joanne Tomco Bosnensi, Canonico Sibenicensi, aliisque super vita & moribus F. Bartholomæi Cacich, de oppido Zaustrog, Macarensis diœcesis, ord. Min. S. Francisci de obser. promovendi ad titulum cathedralis Ecclesiæ Macarien.* Summa responsionis hæc est ex libris consistorialibus: F. Bartholomæus natus est in oppido, cui nomen Zaustrog. Parentes habuit Comitem Nicolaum Cacichium, & Luciam; utrumque pari nobilitate, sed virtute, quam genere clariorem. Septimum annum habet & tricesimum. Sacerdos est eximiæ pietatis, & singularis exempli, prudens, doctus, expertus, idoneus ad regimen ecclesiasticum. Professor est sacræ Theologiæ, quam summa cum laude & auditorum utilitate plures annos Neapoli tradidit, nunc Zagrabiæ docet; popularium suorum indolem & mores optime novit, qui cum annis fere centum, ut fama est, proprio Episcopo careant, eum summopere expetunt, & neminem, quam Bartholomæum vehementius exoptant. Civitas Macaris imperio Turcico subest, olim ad regnum Hungariæ pertinebat; magna ex parte eversa est, nec pluribus, quam quinquaginta, vel quadraginta familiis habitatur. Ædes cathedralis semiruta S. Petri Principis Apostolorum titulo & veneratione consecrata est. In tota diœcesi ad quadraginta millia hominum numerantur; horum plerique catholicam religionem colunt. Quatuor sunt cœnobia Fratrum Minorum S. Francisci, qui variis in locis parochorum officio funguntur. Hactenus ex actis consistorialibus. His litteris acceptis Paullus V. Bartholomæo Ecclesiam Macarensem decrevit. Romæ consecrationem episcopalem suscepit anno 1615. huic enim anno initia ejus pontificatus Auctor Viridarii Seraphici adscripsit. Macarscam cum venisset, ingenti omnium gratulatione ac lætitia exceptus, apud Patres Franciscanos cœnobii suburbani S. Mariæ sedem suam constituit. Incredibile dictu est, quantos labores optimus Præsul pro sui gregis utilitate ac salute susceperit. Loca illa aspera & montana iterum ac sæpius, & fere semper pedibus lustravit; templa vel a Turcis eversa, vel vetustate collapsa de suo refecit; populis illis rudibus & agrestibus erudiendis dies noctesque insumebat, eosque non divinis solum ad consequendam æternam, sed humanis etiam subsidiis ad vitam temporalem sustentandam juvabat. Nec vero sollicitudinem curamque apostolicam intra fines suæ diœcesis continuit; sed ex mandato Pontificis ad illas etiam parœcias invisendas excolendasque se contulit, quæ suberant imperio Turcarum, & proprio Episcopo carebant. In litteris de statu rei christianæ in illis partibus anno 1622. scriptis ad Sacram Congregationem de propaganda fide, hoc elogium Bartholomæo, itemque Antonio Episcopo Scardonensi & administratori Bosnensis Ecclesiæ tributum invenio: *Provincia Franciscana Bosnæ Argentinæ constat e septem cœnobiis; horum curæ commissa sunt tercenta millia Christianorum, quibus duo soli Episcopi præsunt, F. Antonius de Posega ordinatus Episcopus Scardonensis, & administrator totius regni Bosnæ, nec non aliorum plurium locorum, quæ continentur in dominio Turcarum; & F. Bartholomæus Cacich Episcopus Macaren. & administrator omnium partium contentarum sub dominio Turcarum, ubi abest præsentia proprii Episcopi, ut patet in bulla ipsorum; & isti ambo non cessant laborare die noctuque pervigilantes super greges sibi commissos, sicuti veri pastores perambulantes, & fere pedibus, loca, capellas, atque parochias &c.*

Descriptio urbis ac diœcesis Macarensis.

Bartholomæi labores apostolici.

Controversia de Stephanensi Ecclesia.

Controversia sane gravis Bartholomæo, itemque Episcopo Tribuniensi fuit cum Benedicto Ursino Alexiensi, & Dominico Andreassio Scodrensi Episcopis. Hi anno 1623. datis ad Sacram Congregationem litteris contendebant restitui

stitui oportere Episcopatum Stephanensem, adimique Macarensi & Tribuniensi Episcopis partem illam maximam diœcesis Stephanensis, jamdudum proprio Episcopo destitutæ, quam ipsi vel suo arbitratu, vel jussu Sacræ Congregationis gubernabant. Quem Stephanensem Episcopatum vocant, idem est ac Naronianus, cujus sedes pontificalis erat Naronæ, in urbe olim amplissima & frequentissima, quæ flumini cognomini assidens millia passuum fere viginti distabat a mari, eratque colonia civium Romanorum, eademque caput gentis, & sedes primaria tertii Conventus Illyrici; ad quam Varro civitates undenonaginta juris petundi caussa ventitasse scripsit. Sæculo sexto *Marcellus Episcopus Ecclesiæ Naronitanæ* interfuit & subscripsit utrique Concilio provinciali Salonitano, quod Honorius III. Archiepiscopus anno 30. & 32. ejusdem sæculi convocavit. Sequenti sæculo urbs hæc celeberrima ab Avaribus direpta, magnaque ex parte diruta, in oppidum exiguum redacta est. Titulum tamen episcopalem, licet vacuum, semper aut plerumque retinuit, quem sæculo duodecimo adhuc retinebat; quippe Clemens III. in suis ad Petrum VIII. Archiepiscopum Spalatensem litteris, inter ecclesias eidem subjectas *Naroniensem* annumeravit. Eadem posterioribus ætatibus nominata esse dicitur *Stephanensis* ab æde cathedrali, quæ S. Stephani titulo & patrocinio suberat. In tabulis actorum consistorialium tres omnino Episcopos Stephanenses invenio, *Georgium Sgutum* an. 1549. *F. Silvestrum de Albania* anno 1582. *Nicolaum Necansium* anno 1592.

Episcopi Stephanenses quinque.

An. 1549. *Providit Ecclesiæ Stephanensi in partibus infidelium consistenti, cujus civitas jamdudum per ipsos infideles diruta, & pene solo æquata est, ecclesia ipsa dumtaxat, quæ diœcesim, in qua plures Christi fideles resident, habet, cujusque Episcopus pro tempore existens ex reditibus ipsius ecclesiæ & solitis eorumdem Christi fidelium suffragiis commode sustentari potest, divino, ut pie creditur, auxilio servata, tunc certo modo vacanti, de persona Domini Georgii Sguti rectoris parochialis ecclesiæ S. Nicolai Dyrrhachien. diœcesis, in presbyteratus ordine constituti, ipsum illi &c. cum retentione dictæ parochialis ecclesiæ.*

An. 1582. 8. *Januarii providit Ecclesiæ Stephanensi & Benden. simul unitis in provincia Albaniæ sub Turcarum tyrannide existentibus per obitum Georgii ultimi Episcopi jam pridem vacanti, de persona religiosi viri Fr. Silvestri de Albania ord. FF. Min. de obser.*

Anno 1592. 9. *Junii providit Ecclesiæ Stephanen. vacanti per obitum Silvestri de persona Fr. Nicolai Necansii ord. Min. de observantia.*

His adjungi possunt ex Viridario Seraphico *F. Joannes Casella Episcopus Stephanensis in Albania an.* 1517. *atque adjutor Episcopi Abulensis; & F. Joannes Colesius Episcopus in Albania, adjutor & successor futurus Episcopi Stephanensis.*

Ut ingenue fatear quod sentio, vereor sane, ut Episcopi Stephanenses, quos modo nominavi, referri possint ad Ecclesiam illam Stephanensem, sive Naronianam, de qua nunc agimus. Illorum quippe sedes & ecclesiæ episcopales in Albania constitutæ esse dicuntur; quæ regio hinc longe abest ultra Drilonem, Epirus nova olim dicta, subestque Archiepiscopo Dyrrhachiensi. Scio equidem Dalmatiæ partem extremam ad ortum & meridiem vulgo nunc appellari Albaniam; sed hoc nomen e proxima provincia mutuatum ultra Catharum vix progreditur; certe ex communi loquendi consuetudine multo brevioribus terminis definitur, quam ut ad flumen Naronem perveniat. Præterea in iisdem tabulis consistorialibus Stephanensis & Bendensis Ecclesiæ *unitæ* dicuntur; Bendensis autem est in Epiro nova, sive Albania propria, subjecta Archiepiscopo Dyrrhachiensi; non est autem verisimile unum eumdemque Episcopum præpositum fuisse duabus ecclesiis disjunctissimis, inter quas duæ ipsæ provinciæ ecclesiasticæ interjacent, Ragusina & Antibarensis. Adde quod Georgio Sguto Episcopo Stephanensi relicta est procuratio *Parochialis S. Nicolai, Dyrrhachien. diœcesis*, quæ ab Narona longissime abest. Itaque Stephanensem Ecclesiam, de qua in tabulis supra laudatis, maxime diversam fuisse arbitror ab ea, cujus sedes ac civitas episcopalis Naroni fluvio adjacet; eamque Dyrrhachiensi metropoli ac provinciæ attribuendam esse. Adde quod Vadingus Ecclesiam Stephanensem constituit in Macedonia; ad quam, inquit, *an.* 1499. *promotus fuit F. Joannes Almodonaris &c. sub Archiep. Dyrrhachien.*

De Stephanensi, sive Naroniana Ecclesia hæc scripta invenio ad Sacram Congregationem ab illis duobus Episcopis supra nominatis, qui ejus caussam agebant: *Diœcesim amplissimam esse, oppida potiora Monstar, Papuam, Zarubiam, sive Gradaz, cum suburbanis Naronæ, quæ etsi eversa a barbaris fuerit, extare tamen adhuc arcem, & hac tempestate a Turcis & Christianis vocari Narentam & Gabellam; & cum his urbibus, sive oppidis, pagos 130. complecti, in quibus catholici fere quindecim mille habitant inter Turcas & schismaticos in numero magno. Ecclesiam cathedralem esse in urbe Monstar, illuc Narona translatam, sub invocatione S. Stephani Protomartyris, a quo ecclesia, quæ Monstarensis potius dicenda esset, passim & frequentius Ecclesia Stephanensis nuncupatur. Vacare jam plures annos, occiso ejus Episcopo F. Nicolao Ugrinovich ord. Min. de observantia &c.* Sed falso ajunt hunc fuisse proprium & singularem Episcopum Ecclesiæ Stephanensis. Nicolaus Ugrinovichius fuit Episcopus Samandriensis, & plures sibi commendatas habuit ad tempus Ecclesias, Dumnensem, Macarensem, & Bosnensem, quæ proprio carebant Episcopo; facile tamen concesserim ejusdem curæ commissam fuisse partem aliquam diœcesis Naronianæ; siquidem ex quo Episcopus hujus ecclesiæ creari desierat, Episcopi finitimi partiri solebant inter se, qui citra, qui ultra Naronem parœcias illius administrarent. Ac tum quidem pars citerior Bartholomæo Macarensi, ulterior Chrysogono Tribuniensi & Mercanensi Episcopis obtigerant; hi autem ægre ferebant jurisdictionem episcopalem sibi diminui, plurimis locis detractis, quibus cederent oportebat, siquidem restituendus esset Episcopatus Stephanensis seu Naronianus. Pro hujus autem restitutione instabant, urgebantque duo illi, quos dixi, Episcopi, ac præsertim Scodrensis; hic siquidem cum a Turcis e sua ecclesia pulsus esset, precibus Narentanorum interpositis, Episcopum, quo jamdiu carebant, postulantium, a Sacra Congregatione impetraverat, ut sibi Scodrensis cum Episcopatu Stephanensi commutaretur; jamque hujus titulum gerebat. Obstabant Macarensis & Tribuniensis Episcopi, Ha-

Diœcesis Stephanensis sive Naronianæ descriptio.

Restitutioni Episcopatus Stephanensis intercedunt Macarensis & Tribuniensis Episcopi.

Harum litteræ & querimoniæ sane graves de Dominico Andreassio, qui se dici volebat Episcopum Stephanensem, & rerum novandarum studio multa turbabat, ad Sacram Congregationem delatæ cum essent; negotium datum est Abbati Fasaneo Archidiacono Ecclesiæ Pharienfis, ut de controversia illa rite accurateque cognosceret, & quid suæ sententiæ esset perscriberet. Hic igitur *ex visione plantæ, seu chorographiæ locorum, relatione personarum prædictorum locorum cognitionem habentium, & ex propria sua notitia, scripturis coram exhibitis*, censuit Macarensem & Tribuniensem Episcopos in antiqua possessione locorum omnium, quæ obtinebant, retinendos esse, & restituendas utrique parœcias, quas Episcopus Stephanensis invaserat.

Archidiaconi sententia non displicuit Sacræ Congregationi, præsertim cum in Regestis Romanis ecclesiarum episcopalium, titulum ecclesiæ illius Stephanensis, seu Monstarensis non invenisset; at totius rei disquisitionem in aliud tempus distulit. Itaque 6. Februarii an. 1630.

Decretum Sac.Congr. de propag. fide. decretum fecit in hæc verba: *Relata iterum ab Illustrissimo Cardinali .... causa vertente inter Episcop. Stephanensem ex una, & Episcopos Macarien. & Tribunien. provinciæ Ragusinæ ex altera partibus; Sac. Congregatio stetit in decretis in præcedenti a SS. Domino probatis, ut scilicet Stephanensis Romæ retineatur, & in aliquo Conventu ord. Min. de observantia collocetur; itemque de victu pro se, & Fratre converso, qui illi inservit, provideatur; & duo Brevia expediantur, in quibus Episcopis Macarien. & Tribunien. tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, concedatur facultas exercendi jurisdictionem & potestatem ordinis in partibus diœcesis Stephanensis controversis, juxta divisionem inter eos factam ante motam per dictum Episcopum Stephanensem litem, salvis tamen juribus harum trium ecclesiarum circa confinia, suo loco & tempore melius verificanda.* Hæc e codicibus archivi Sac. Congreg. de propaganda.

Ita Bartholomæus ab hujusmodi molestis litigiis quietem nactus, summa vigilantia & sedulitate ad populos illos suæ fidei concreditos regendos, & christiana pietate ac disciplina excolendos incubuit. Cum more majorum sacra limina vel per se, vel per procuratorem sibi substitutum inviseret, de rebus & statu ecclesiæ suæ Cardinalibus præpositis Sacræ Congregationi hæc exposuit, ac tria insuper postulata subjecit.

De statu Ecclesiæ Macarensis litteræ Bartholomæi ad Sacram Congregat. *Ecclesia Macariensis est sub dominio Turcarum in partibus Dalmatiæ, & Archiducatu S. Sabbæ, sita juxta litus maris Adriatici. Ecclesiæ Cathedralis patronus est S. Petrus, quæ ecclesia sicut civitas solo æquata est a Turcarum rabie annis transactis, quamvis sint adhuc vestigia; quæ in civitate licet destructa residet exactor vectigalium; quem vulgo Jeminum appellant, cum aliquot Turcis, qui tam a Christianis mercatoribus, quam a Turcis, vectigalia exigit; cum Macarschæ sit portus quidam, quo merces confluunt, quamvis non adeo magni valoris & quantitatis.*

Diœcesis hæc quatuor monasteria Fratrum S. Francisci Minorum de observantia complectitur. Primum est S. Mariæ de Macarsca, in quo degunt Sacerdotes octo, clerici quinque, laici duo, juvenes decem, qui in hoc monasterio, sicut etiam in reliquis magna cum alacritate & studio divina officia frequentant, juxta consuetudinem dictæ religionis, & habentur apud ipsos loco novitiorum, qui omnes processu temporis habitum S. Francisci assumunt. Excedunt quasi omnes annum ætatis suæ decimum quintum; iisque in quolibet monasterio assignatur unus ex doctioribus & senioribus Patribus ad eos erudiendos in quantum tempus & occasio permittit. Quæ juvenum educatio sicut tendit in bonum finem, ita etiam fit absque omni periculo. Hoc monasterium habet parochias tres. Pima est Vverdò continens domus 130. quarum domuum familiæ aliquæ ad 20. aliquæ ad 30. nonnullæ ad 40. & 50. numerum personarum ascendunt. Secunda Cetina continens domus 240. & in hac parochia sunt duo curati. Tertia est Primorye habens circiter centum domus; habet ecclesias seu capellas decem.

Secundum monasterium est S. Crucis, in quo degunt Fratres 13. & juvenes octo. Habet parochias tres. Prima est Blato, secunda Brochno, quæ continent domus circiter 300. tertia est Primorye (inferior, vel superior) *habens domos 60. circiter. Habet ecclesias quatuor, unam a Fratribus erectam, & tres ab antiquitate usque manentes.*

Tertium monasterium est Zastrogh, in quo sunt Fratres Sacerdotes decem, clerici sex, laici duo, juvenes & famuli 14. Habet parochias quatuor. Prima est Citluk, in qua sunt domus ferme centum; secunda Zatzerye, in qua sunt domus 120. tertia Lyubuski, in qua sunt pariter domus 120. quæ videlicet habent suos proprios reditus; sunt enim & aliæ plurimæ, quæ sunt totaliter subjectæ Turcis, hoc est nihil proprii habentes, sed incolentes vineas & campos Turcarum, quo modo etiam vivunt; quarta est circumcirca Vergoracz, quæ habet domus centum circiter. His accedunt domus, quæ sunt prope monasterium; & sunt circiter centum. Habet ecclesias seu capellas 14. ex quibus quatuor erectæ sunt a fundamentis opera Episcopi, aliarum autem quædam manent, quædam vero ob antiquitatem sunt semidirutæ.

Quartum autem monasterium est Imota, in quo habitant Sacerdotes septem, clerici duo, laici duo, juvenes 10. Habet parochias quatuor; prima vocatur Podbilia, secunda Sovichi, tertia Drinouzi, ultima Cainenmonst; & in his omnibus parochiis sunt domus circiter 400. Habet ecclesias, seu capellas 4. quarum tres quasi destructas, & unam Fratrum opera reædificatam, quæ nuncupatur S. Stephanus.

Ultra has parochias, quas tenent Fratres, sunt etiam aliæ tres, quas administrant Presbyteri in Illyrico idiomate sacra facientes; quarum prima est Podgora, ubi sunt duæ ecclesiæ, prima omnium Sanctorum, secunda S. Theclæ. Secunda est Zagreoed, in qua est ecclesia S. Mariæ ædificata annis præteritis. Tertia Brebli, in qua sunt ecclesiæ duæ, videlicet S. Nicolai, & S. Stephani.

Quintum monasterium est Ramma, quod proprie spectat ad diœcesim Dalmensem, quæ diœcesis, ut fertur, suo pastore caret. Habet Sacerdotes decem, clericos 4. laicum unum, juvenes 15. Habet parochias quatuor, quarum duæ sunt in Dalma, & continent domus 200. tertia in Liuno, ubi sunt domus circiter 150. quarta in Ramma habens domus 60. Habet ecclesias 2. unam in Liuno, & aliam in Roskopolie. Et hoc monasterium pariter cum parochiis administratur ab Episcopo Macariensi, siquidem ei ob propinquitatem ab administratore Bosnæ commendatum sit.

Titulus Episcopi Stephanensis noviter promoti desumptus est ab ecclesia S. Stephani di Citluk, quæ

quæ ecclesia, seu capella solo æquata fuit circa annum 1540. a Turcis, & iterum cura Episcopi Macariensis & Fratrum erecta est anno 1614. In quo loco antiquitus tres solum domus fuere, nunc autem ob concursum illarum partium populorum, & causa ecclesiæ noviter erectæ, sunt 60. circiter: juxta hanc ecclesiam est arx Turcarum, in qua resident aliquot Turcæ. Quem locum scilicet Citluk nunquam fuisse civitatem colligitur tum ex historiis illarum regionum, tum ex traditione.

Item Mostar est locus ab ipsis Turcis constructus, in quo vix decem domus Christianorum reperiuntur, & id solum causa mercaturæ; quamvis olim fuerit in dicto loco unum monasterium Fratrum Min. de observantia.

Omnia hactenus dicta loca sunt intra flumina Narentam & Ramam. Item diœcesis hæc Macariensis in longitudine est unius diei itineris cum dimidio, latitudinis vero unius incirca. Itaque in diœcesi Macariensi sunt hæ arces Turcarum Vergoracz, Lyubuski, Mostar, Imota, Citluk, Conyz, quæ quasi omnia loca cum suis parochiis suæ diœcesis esse novus iste Episcopus affirmat, imo & diœcesim Dalmensem sui esse juris contendit. Ex alia parte Narentæ quænam loca sint, quive Episcopatus vacantes, & his similia, consulatur Archiepiscopus Ragusinus.

Postulata Episcopi Macariensis.

Primo, petit a Sede Apostolica confirmari concessionem datam anno 1621. super reconciliatione hæreticorum, schismaticorum, aliorumque similium ad gremium S. Matris Ecclesiæ redeuntium, & super alios casus Sedi Apostolicæ reservatos, prout in illa concessione ponitur. Item petit sibi concedi pro uno altari privilegiato indulgentiam.

Secundo similiter petit sibi confirmari aliam concessionem ad hoc, ut possit ordinare etiam extra tempora ad id a jure statuta.

Ultimo petit auxilium aliquod a Sede Apostolica, cum ejus ecclesia nullos habeat reditus, & ipse laboret in vinea Domini a tot annis absque ullo auxilio.

Erat Bartholomæus homo navus & industrius, negligens quietis, diligens laboris, & semper agens aliquid & moliens pro utilitate gregis christiani; cui nunquam otioso esse licebat. Eum siquidem plurimis & gravissimis occupationibus distentum assidue tenebat, non solum suæ, sed etiam aliarum ecclesiarum sollicitudo; nam præter multas parœcias Dumnensis & Naronianæ diœcesis, quæ tunc proprios Episcopos non habebant, ejus procurationi commissas, Thomas Juvcovichius, sive Hivkovichius Antistes Scardonensis, idemque administrator Ecclesiæ Bosnensis, cum podagra laboraret, Bartholomæo hujus curam commendavit, ejusdemque lustrandæ, & omnia, quæ Pontificis essent, munia peragendi potestatem permisit; quocirca tum Foinizæ, tum Plumbi, tum aliis in locis diœcesis Bosnensis, & clericos presbyterosque ab eo initiatos, & Christianos sacro chrismate inunctos in tabulis illius ecclesiæ invenio. Sed cum anno 1631. proprius Episcopus Bosnensibus Joannes Tomcus Marnavitius datus fuisset, & Bartholomæus eo absente nihilo secius facultate sibi a Thoma delegata per imprudentiam uteretur; in animadversionem canonicam incurrit, eique omni episcopali functione interdictum est. Verum paullo post in integrum restitutus ad consuetos apostolicos labores & omnia Episcopi officia exsequenda se retulit. In ecclesia cathedrali Corcyrensi cum Georgio Phariensi Antistite, & in metropolitana Spalatensi cum Pace Jordano Episcopo Traguriensi, administer, atque adjutor interfuit sollemni consecrationi duorum Episcoporum, Hieronymi Liuvichii Drivastensis, & Thomæ Juvcovichii Scardonensis. Consilium atque operam socialem præbuit Fr. Matthæo Dircovichio ordinis Franciscani, sodali suo, ad plures libellos de rebus sacris Illyrico sermone scribendos, edendosque in lucem, ad christianam pietatem in animis illarum gentium excitandam & augendam apprime utiles. Ille vero explanationes suas Illyricas in Evangelia totius anni Bartholomæo dedicavit; & in epistola huic operi præfixa optimum Præsulem amplissimis, & quibus dignus erat laudibus exornavit.

Præter Macarensem, plures parœcias Dumnensis & Naronianæ diœcesis, itemque totam Bosnensem administravit.

Annos posteriores sui pontificatus exegit in cœnobio Zaustrogensi apud Patres sui ordinis Franciscani; sed nescio quid dissidii interveniens hospitii usum, & consuetudinem diremit. Secessit igitur in Phariam insulam, & quod vitæ superfuit, apud suos consanguineos traduxit, qui domicilium habebant peramplum in regione illius insulæ extrema, quæ vulgo dicitur *Puncta S. Georgii*. Anno 1645. vel sequenti decessit, & sepultus in æde S. Georgii, quæ annexa est hospitio Patrum Minorum de observantia.

PETRUS EP. MACARENSIS XII.

Ex eadem familia Cacichia. Hic Bartholomæum patruum ac decessorem suum, ipsius vestigiis persecutus, ad Episcopatum ascendit. A prima adolescentia in eamdem, atque ille, sodalitatem Franciscanam severioris disciplinæ nomen dedit, & ingenii, doctrinæ, ac ceterarum virtutum laude non inferior fuit, quam patruus. Innocentius X. Petro decrevit Ecclesiam Macarensem, ut est in tabulis consistorialibus: *An. 1646. 25. Junii providit Ecclesiæ Macarien. vacanti per obitum Bartholomæi Cacich, de persona Petri Cacich ord. Min. de observantia.* Initia ejus pontificatus lætissima fuerunt; quippe Macarsca jugo Turcicæ servitutis depulso sub imperium Venetorum transivit. Anno superiori bellum Creticum exarserat, quo etiam Dalmatia conflagravit. Cum in hac provincia prospere bellari cœptum esset, & jam nonnulla castella Veneti Turcis ademissent; Macarenses fortuna usi propitia legatos misere ad Paullum Caotortam, qui secundum Leonardum Foscolum imperatorem exercitus Dalmatici rem militarem curabat, ut eum cum suis copiis accerserent ad possessionem urbis nomine Reipublicæ Venetæ adeundam. Huic ad urbem venienti, post depulsum a civibus magistratum & præsidium Turcicum, Petrus Episcopus cum clero, ac tota obviam civitas processit. In æde Franciscana S. Mariæ idem Pontifex sollemni ritu litavit; & post actas Deo superisque gratias, primores urbis, & finitimorum locorum, suam Venetis fidem jurejurando obstrinxerunt. Comes seu Prætor Macarensibus datus est Aloysius Caucus Patricius Venetus.

Sub initia belli Cretici Macarenses ultro redeunt sub ditionem Reipubl. Venetæ.

Ac Petrus quidem rem christianam in urbe, quamdiu vixit, placide sub imperio Venetorum, tranquilleque administravit; at perdifficilis illi erat & periculosa diœceseos lustratio, cum pleraque loca tenerentur a Turcis, & omnia undique armorum ac præliorum strepitu personarent. Episcopi Venetæ ditionis Petrum invitabant identidem ad suam quisque diœcesim,

ut

ut pontificales functiones obiret. Harum administros, itemque socios episcopalium lustrationum duos Fratres Presbyteros, ex ordine suo Franciscano delectos, permissu Sacræ Congregationis adhibebat. Joannem Cacichium fratris filium ecclesiasticæ procurationis adjutorem & Vicarium generalem constituit. Dumnensem Ecclesiam etiam per aliquot menses administravit.

Extremo hujus pontificatus anno prope factum est, ut Macarsca in Turcarum potestatem recideret. Hi quippe valida manu, duce Halio Cingichio, conati sunt Macarsca potiri, ac propinqua castella duo expugnarunt labore haud magno. Sed Bertucius Contarenus auxilio profectus, crebris e sua trireme ictibus tormentorum, coegit abscedere, urbemque a periculo prohibuit. Annos fere duodeviginti Petrus huic ecclesiæ summa cum vigilantia, atque indefessa sollicitudine præfuit; ac præclare cum illo actum est, quod antea e vita cesserit, quam videret gregem suum sibi carissimum rursus luporum faucibus injectum, idest urbem & Ecclesiam Macarensem denuo Turcarum servitute oppressam. Obiit anno *1663*. sepultus est Macarschæ in æde Mariana Patrum Minorum ante gradus aræ maximæ, & lapidi sepulcrali stemma gentilitium insculptum, idest draco & aquila expansis alis volitans, inferne autem leo erectus, & pedibus posterioribus insistens.

MARIANUS EP. MACARENSIS XIII.

Cognomento Lisnichius, vel Licinianus, oriundus ex Imota, quod est castellum in regione mediterranea inter Naronem ac Tilurum, assidens ad lacum cognominem; ex quo amnis, quem Kabiach dicunt, profluens, decurrensque in meridiem, Naroni fluvio illabitur. Hunc itidem Ecclesiæ Macarensi Episcopum dedit sanctissima illa, & de rebus christianis Illyricis optime merita familia Franciscana, cui ab observantia cognomen est. Alexander VII. Marianum huic ecclesiæ rectorem præfecit, ut docent tabulæ consistoriales: *1664. 11. Februarii providit Ecclesiæ Macariensi, vacanti per obitum Petri Cacich, de persona Mariani de Imota ord. S. Francisci strict. observantiæ*. Consecratione episcopali initiatus fuit Romæ in conventu aræ cæli. Cum Macarscam venisset, nihil prius sibi faciendum censuit, quam ut diœcesim sibi creditam ritu episcopali peragraret, & gregem suum inter bellicos tumultus & armorum pericula inviseret. Dum abesset, trepidatum est ad Macarscam, cujus territorium hostili populatione ingressus Bassa Bosnensis cum decem armatorum millibus, ad urbem oppugnandam spectare videbatur. Impares aperto marte, receperant sese populi ex agris intra castella, quæ pluribus opportunis locis prope mare præmunita habebant. Dum ad ea castella bellum circumfert Bassa, Dalmatæ autem strenue repugnant; superveniens Catharinus Cornelius trierarchus cum tribus ac decem triremibus, hostes ferreis globis incessendo a mari, omittere coegit inceptum; ac Turcis abeuntibus periculum omne discussum est. Per eam fugam & tumultum diœcesis Macarensis incolas sane plurimos amisit; qui patrio solo relicto, alii in insulis Pharia & Bractia, alii in agro Spalatensi, alii denique alibi domicilium stabile collocarunt.

Lites de decimis, & de castro Almissæ, item de Rama parte diœcesis Bosnensis susceptas amisit.

Hos Marianus non propterea, quod solum vertissent, sua jurisdictione exemptos putabat; ab eisque decimas sibi debere contendebat, præsertim cum rerum sacrarum administros & curatores animarum illis dedisset, vel certe dare paratus erat. Repetebat etiam ab Archiepiscopo Spalatensi castrum Almissæ, de quo itidem hujus proximi decessores Bartholomæus & Petrus litem eidem Archiepiscopo intenderant, utque illi, sic etiam Marianus se appellari volebant Episcopi *Macaren.* & *Almissien*. Neutrum, quod petebat, obtinuit. Ad castrum Almissæ quod attinet, huc revocanda sunt, quæ diximus in actis Valentini secundi Macarensium Episcopi.

Ramam etiam, quæ pars est diœcesis Bosnensis, ejusque parœcias obire, populos illos lustrare, eisdemque omnia, quæ ad episcopalem jurisdictionem pertinent, officia præstare decreverat, nixus, sive potius deceptus exemplo Bartholomæi Episcopi, quem Thomas Episcopus Scardonensis, idemque Bosinæ administrator, cum ipse infirma valetudine esset affectaque jam ætate, rogaverat, ut curam Bosnensis Ecclesiæ susciperet. Ante annos fere quindecim controversia fuerat de Rama inter Petrum Cacichium Macarensem, & Marianum Maravichium Bosnensem Episcopos; & cum Romam delata fuisset, Sacra Congregatio decrevit secundum Bosnensem anno *1650*. ut in eodem Mariano dictum est. Bartholomæus autem in Bosina atque Rama episcopalia munera obierat ex facultate sibi delegata, qua Lisnichius carebat. Hunc igitur Sacra Congregatio de hac re per litteras Episcopi Belgradensis admonita anno *1666*. non introitu solum, sed omni omnino ad eam regionem accessu prohibuit.

Ab Joanne Cacichio multa pertulit ob munus Vicarii eidem ademptum.

Multas Lisnichio & graves molestias intulit Joannes Cacichius, qui acerbo animo ferebat ademptum sibi munus Vicarii generalis, translatumque in Patrem Lupum ex ordine S. Francisci, e cœnobio Macarensi S. Mariæ desumptum; qui in suis litteris & decretis hac inscriptione utebatur: *F. Lupus Min. observ. totius diœcesis Macariensis Vicarius generalis*: nomine autem totius diœcesis comprehendi volebat loca quædam veteris Ecclesiæ Naronianæ ad Macarensem adjuncta, veluti Gliubuskum, Norinum, Citluk, & alia citra Naronem, vel ripæ utrique imposita, de quibus Mariano aliqua controversia fuit cum Episcopo Tribuniensi.

Macarsca per vim a Turcis contra jus fasque recepta.

Magnum & incredibilem cœpit dolorem optimus Præsul ex amissione urbis & ecclesiæ suæ, quæ rursus Turcicæ servitutis jugum subire coacta est. Annus *1669*. bello Cretensi finem attulit; pax ita convenit, ut Candia Turcis tradita, quidquid in Dalmatia occupasset, Venetus retineret. Castella aliquot Veneti ceperant ac diruerant, quæ tenere præsidio visum non esset. In possessionem illorum agrorum, qui circa erant, Dalmatæ venerant, ac sedes ibidem statuerant, casis aliquot ædificatis; quos cum expellere Turcæ conarentur, crebra inter utrosque prælia oriebantur; nihil propius factum est, quam ut novum de integro bellum in Dalmatia existeret. Damna ultro citroque illata, prædæ utrinque abactæ, & semel ad Rhizinium justo marte pugnatum est. Per eam occasionem recepta est a Turcis Macarsca, itemque Scardona, & pertinaciter retenta, contra quam in conditionibus pacis sancitum fuerat, ut haberent Veneti quæ in Dalmatia occupassent. Nec vero bonus pastor suum gregem sub Turcica tyrannide afflictum ac mœrentem deseruit, sed quibuscumque potuit humanis divinisque subsidiis assidue adjuvit; neque antea illius curam dimi-

dimiſit, quam extremum ſpiritum amitteret. Non deerat illi robur, & magnitudo animi pericula omnia deſpicientis ad reprimendam crudelitatem & avaritiam Turcarum, atque ad propulſandas injurias & calumnias, quas identidem Chriſtianis inferebant, ut illis aut fidem, aut vitam, aut pecuniam extorquerent. Quin etiam ſæpe cum Turcis ſolebat de religione diſputare, eorumque errores rationibus ad eorumdem captum accommodatis coarguere, ut illos ad Chriſti cultum traduceret. Cum ſemel in illam impuriſſimam ſectam, ejuſque auctorem liberius, quam cautius inveheretur; Turcas qui aderant uſque eo irritavit, ut impetu facto manus ei violenter afferrent, & vinculis conſtrictum in carcerem contruderent, extremo crudelique ſupplicio afficiendum, niſi Chriſtiani vitam illius ac libertatem ingenti pecunia redimerent. Itaque non ille martyrio, ſed martyrium illi defuit. Ceterum ea res documento eſſe poteſt Epiſcopis & operariis evangelicis illarum partium, ne nimio vel tuendæ, vel propagandæ religionis ardore abrepti, Turcis irritandis ſe & religionem ipſam in diſcrimen committant: id quod ſapienter admonuit Andreas Zmajevichius tunc Archiepiſcopus Antibarenſis in quadam epiſtola ad Marinum Gelichium Epiſcopum Sappatenſem, ſuumque Vicarium generalem: *Cave, inquit, conſeras cum Turcis de religione certamina, ne in idem periculum incurras, in quod ſe ipſe imprudenter conjecit Marianus Liſgnichius Epiſcopus Macarenſis, cujus vita & libertas magno pretio Chriſtianis ſtetit.*

Pro ſuo grege tuendo cum avaritia & improbitate Turcarum certavit.

Cum regimine Eccleſiæ Macarenſis ſane operoſo ac difficili conjunxit adminiſtrationem latius diffuſam, nec minus laborioſam aliarum eccleſiarum, Scardonenſis, & Dumnenſis, quam uſque ad ſupremum ſpiritum retinuit. Utraque cum proprio Epiſcopo careret, illi ab initio ſuſcepti pontificatus commendata fuerat. Ita unus idemque Epiſcopus tres regebat eccleſias temporibus illis difficillimis, & graviſſimis; nec vero ullis vel incommodis, vel periculis, pepercit, ut ſuam modo his, modo illis præſentiam, & ſuam curam, vigilantiam, operamque impertiret. Vixit annos octoginta, e quibus unum & viginti in utilitatem ac ſalutem triplicis illius gregis ſuæ fidei concrediti conſumpſit. Haud magis ætate, quam laboribus confectus diem obiit ſupremum an. 1685. in cœnobio Franciſcano Macarenſi, conditusque eſt in æde Mariana prope ſepulcrum Petri Cacichii. In eo marmore, quo tumba clauditur, inſculptum eſt pedum pontificale cum mitra, & ſtemma gentis Liſnichiæ; adjectaque inſcriptio: *Hic jacet Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Dominus ac Dominus F. Marianus Lisgnich ab Imota Epiſcopus Macarenſis &c.* reliquæ litteræ comeſæ & contritæ ſunt. Poſt obitum Mariani Interregnum Epiſcopale aliquot annos tenuit.

Tres eccleſias adminiſtravit, ſuam videlicet, Scardonenſem & Dumnenſem ſibi cōmendatas.

Interregnū Epiſcopale.

NICOLAUS EP. MACARENSIS XIV.

Honeſtis ac piis parentibus, Dominico viro clariſſimo, & Laura lectiſſima femina natus eſt Spalati anno poſt Virginis partum 1645. XVIII. Kalendas Septembris, ipſoque Deiparæ in cælum aſſumptæ ſacro die. Cognomen ei fuit Blancovichio. Ab incunabulis in ſinu optimorum parentum educatus pueritiam egit ex eorumdem ſanctiſſima diſciplina, primamque ætatem latinis litteris & ingenuis artibus excoluit. Erat in eo rara indoles animi, magnum & acre ingenium, mira diſcendi cupiditas. Sed potiſſimum elucebat in adoleſcentulo illibata morum innocentia, præcox quædam maturitas ab ineptiis ludiſque puerilibus aliena, eximia in Deum ac ſuperos pietas, & chriſtianæ perfectionis adipiſcendæ ſtudium non vulgare. Annos natus fere quindecim clericali militiæ nomen dedit. Cum mirificam expectationem ſui concitaſſet, Leonardus Bondumerius Archiepiſcopus e clero univerſo Spalatenſi Nicolaum delegit, quem majoribus diſciplinis erudiendum ad collegium Lauretanum Illyricum mitteret. Annos ipſos ſeptem in Philoſophiæ ac Theologiæ ſtudiis conſumpſit, in quibus tantos progreſſus fecit, quanti ab excellenti ingenio & ſingulari diligentia expectari poterant. Itaque in Gymnaſio Maceratenſi, cum præclarum utriuſque ſcientiæ ſpecimen dediſſet, Doctoris laurea ceteriſque inſignibus ornatus eſt. Anno 1668. reverſum in patriam Bonifacius Albanus Archiepiſcopus per omnes ordinum gradus ad apicem Sacerdotii provexit. Primus autem gradus fuit capeſcendæ rei eccleſiaſticæ in parœcia Caſtri Archiepiſcopalis Suſuratii, cujus eccleſiæ idem Bonifacius Nicolaum rectorem præfecit. Tres fere annos tanta vigilantia & aſſiduitate præfuit, ut incolas illos, quorum pleroſque rerum divinarum rudes, ac vitiis obrutos acceperat, chriſtiana doctrina excultos, & bene moratos ſucceſſori traderet. Cooptatus in collegium Canonicorum Spalatenſium ædis metropolitanæ, jubente Archiepiſcopo, Theologiæ moralis clericis tradendæ munus ſuſcepit. Inter hæc optimos parentes, cum ex inſula Solita redirent, ubi multa prædia poſſidebant, naufragio extinctos amiſit. Unicus eorum filius cum eſſet, idemque hæres neceſſarius, de patrimonio paterno ſatis copioſo nihil attingere ſtatuit, niſi quod ſibi tenuem in victum cultumque ſatis eſſet; quidquid reliquum erat, in pauperes & varia pietatis opera inſumpſit; magnam vero partem ad Congregationem Philippinam Spalati fundandam convertit. Ædes apparavit, & idonea ſupellectili inſtruxit, templum ædificavit ſatis amplum & elegans, in quo tres aras erigi juſſit, primam & maximam S. Philippo Nerio, alteram S. Ignatio Lojolæ, tertiam S. Franciſco Xaverio. Hos quippe inter alios cælites ſibi peculiares patronos adoptaverat, & præcipuo quodam cultu venerabatur. Ibidem ſodalitium bonæ mortis inſtituit ſub nomine & patrocinio S. Franciſci Xaverii. Sodalibus id curæ potiſſimum eſſe voluit, ut ſumptum ad funus ſuppeditarent, & pio comitatu proſequerentur peregrinos & pauperes mortuos, quibus non eſſet unde efferrentur.

Acta Nicolai ante Epiſcopatum.

Bellum Peloponneſium felicibus auſpiciis jam geri cœptum erat, cum Marianus Liſnichius Epiſcopus Macarenſis e vita migravit, ac tres ipſas diœceſes paſtore orbatas reliquit Macarenſem, Dumnenſem, & Scardonitanam. Inter ipſa belli initia Scardona & Macarſca ultro ſe in Venetorum fidem ac poteſtatem tradiderunt. Poſt obitum Liſnichii, quamvis utraque civitas ſub chriſtiano dominatu ſecura quieſceret, neutri tamen Epiſcopum præficere viſum eſt, dum illius belli, quamvis proſpera fortuna inchoati, ſuſpenſus tamen & incertus exitus obſcura ſpe & expectatione pendebat. Anno 1685. delectus eſt Nicolaus Blancovichius Canonicus Spalatenſis, qui Vicarii Apoſtolici titulo ac poteſtate

præ-

Vicarius apostolicus trium ecclesiarum curam suscepit.

prædictus; non solum ecclesiæ utriusque, sed etiam Dumnensis procurationem susciperet. Jamdudum ille laboribus & muneribus apostolicis assueverat; & post dimissam parœciam castri Suffuratii, singulis annis tum illas, tum alias regiones Turcico imperio subjectas, veluti Politiam, Radobiliam, itemque Morlachiam evangelicis excursionibus ac ministeriis magno cum animarum lucro, & anno 1683. universam diœcesim Nonensem rogatu Joannis Burgofortii Episcopi, lustraverat. Hac dignitate ac potestate aucto immensa propemodum laborum & rerum gerendarum seges succrevit, ut vix in opere suo cessandi quiescendique ullum ei vel tantillum spatium relinqueret. Ergo triplicem illam diœcesim suæ fidei commissam animo & industria complexus, in earum gentium salutem omni studio & contentione incubuit; ac perpetuo quodam sine intermissione motu regiones illas, ac fere semper pedibus peragrabat. Quas omnes ut obierat, quietis immemor, labore in orbem redeunte, eo revertebatur, unde initium apostolicæ lustrationis fecerat, ut christianæ pietatis semina, incolarum animis injecta, ad frugem ac maturitatem perduceret; eodemque ordine cetera deinceps loca revisebat. Præcipua illi cura fuit explicandi pueris ac rudibus divina mysteria ac præcepta, quæ ne illorum memoria unquam exciderent, in pagis fere singulis oppidisque scholas christianæ doctrinæ instituit; atque ut recte & ordine procederent, certas eisdem leges præscripsit, & qui ceteris intelligentia præstabant, ubi Sacerdotum & clericorum copia deerat, eos quamvis laicos, magistros præfecit, ac denique rationem doctrinæ tradendæ & addiscendæ litteris consignatam reliquit. Incredibile dictu est quantam curarum & laborum molem unus ac fere solus sustineret. Præter trium diœceseon administrationem oppido difficilem atque operosam, ex mandato Pontificis in urbe ac diœcesi Catharensi functus est officio Visitatoris apostolici. Magnam ejus vitæ partem tribus temporum spatiis distinxit Stephanus Cupillus Archiepiscopus Spalatensis: *Spatio viginti quatuor annorum christiana doctrina pueros imbuit; octodecim in hospitali domo Sacramenta militibus administravit; sexdecim missiones apud Morlaccos exercuit, provincias Politii, Radobigliæ, ac Cetinæ, cum sub Turcarum tyrannide gemerent, lustravit, ibique conciones publice coram infidelibus habuit: plerosque schismaticos ad sanctæ ecclesiæ sinum adduxit, & Turcas christiana catechesi instruxit, & aqua lustrali expiavit.*

Hieronymus Cornelius præfectus Venetæ classis in omnibus, quas suscepit contra Turcas, expeditionibus Nicolaum sibi adesse voluit, ut ejus & consiliis uteretur, & precibus apud Deum juvaretur; eique felicem difficillimorum expugnationum & præliorum exitum acceptum ferebat: tanta erat de illius prudentia & sanctitate opinio. Ille vero nactus amplissimum campum, in quo industriam suam operamque apostolicam latissime explicare posset, milites & classiarios, nautas & remiges ad salutarem Dei metam, Deumque sibi propitiandum, auspicem, & datorem victoriarum, ferventissimis concionibus hortabatur; omnes a fraudibus & rapinis, a perjuriis & impiis in Deum vocibus deterrebat; confessionibus audiendis, reconciliandis dissidentibus, ægris sublevandis, ceterisque charitatis officiis peragendis diu noctuque laborabat; nec sane irritus labor fuit; dici vix potest, quantos christianæ pietatis & concordiæ fructus ex gente non sancta & bellicosa perceperit.

Nec vero cum Spalatum, veluti ad hiberna, revertebatur, otioso illi esse licebat; nam cum ceteris Canonicis divinæ psalmodiæ & sacris functionibus quotidianam operam dabat; identidem in æde metropolitana, aliisque templis de rebus divinis e loco superiori concionabatur; gravissimum munus tum Vicarii, tum auditoris generalis sustinebat, quod eidem Stephanus Cosmus Archiepiscopus imposuerat. Tot tantisque negotiis & occupationibus distentus cum esset, nullum tamen tempus prætermisit, quin partem non exiguam suarum cogitationum & curarum conferret ad stabiliendam Congregationem Philippinam Spalatensem, cujus jamdudum fundamenta jecerat, in qua pii sermones ac sacræ exercitationes ex instituto S. Philippi haberi jam cœperant. In id opus perficiendum, quod divinæ gloriæ & christianæ civium pietati ingens attulit incrementum, ut majori sedulitate incumberet, dignitatem & officium Canonici sponte dimisit; ne titulum pariter munusque Vicarii generalis deponeret, Archiepiscopi auctoritas, & cui eximere se non poterat, imperium obstitit. Cum numerus sociorum ad quinque Presbyteros ac totidem clericos crevisset, atque instituendæ Congregationis facta esset potestas per Hieronymum Cornelium Provisorem generalem Dalmatiæ; ex illis Patribus unum, qui cunctis præesset, deligere visum est. Indicta sunt comitia anno 1688. & extractis recitatisque suffragiis, præpositus declaratus est Nicolaus, nemine præter ipsum discrepante; qui scilicet parendi longe, quam imperandi cupidior, negavit se munus viribus impar suis ulla ratione subiturum. Sed cum repugnando nihil proficeret, perstarentque in ejus electione omnium sententiæ, post multam denique altercationem vinci se passus est, & omni spe in uno Deo rei bene gerendæ defixa impositum sibi onus suscepit, quod ita sustinuit, ut non magis auctoritate & imperio, quam lenitate, animique submissione, & omnium virtutum exemplo omnibus anteiret. Interea evenit, ut unum de subselliis Canonicorum ob mortem Hieronymi Dumanei vacaret, anno videlicet 1689. Simon Cuvagninus Archidiaconus de revocando Nicolao in eam, ex qua discesserat, dignitatis sedem ad Canonicos retulit his verbis sane honorificis: *Venerabiles Fratres, cum nos procedere intendimus ad electionem novi Canonici, ego propono vobis Venerabilem Dominum Nicolaum Biancovich virum, ut vos scitis, irreprehensibilem, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, sed modestum, & qualem desiderat Apostolus nondum Canonicum, sed Episcopum; quare toto animi affectu vobis illum commendo.* Omnes ad unum assensi sunt; nimis enim ægre ferebant collegium suum tali ac tanto viro orbatum fuisse.

Sed non solum precibus & obsecrationibus totius Capituli, verum etiam auctoritate & imperio Archiepiscopi opus fuit, ut delatum sibi honorem munusque reciperet: adeo animum in studio religiosæ humilitatis defixerat; adeo alienus erat ab novis oneribus suscipiendis, ut nimirum quidquid temporis sibi suppeteret vacui ab aliis, quæ gerebat, publicis negotiis, necessariisque occupationibus, in commodum, utilitatemque suæ Congregationis impenderet. Ita per annos fere

fere decem Vicarii apostolici, Vicarii generalis, Canonici, & Præpositi partes omnes atque officia labore indefesso, summa sedulitate ac sollertia peregit. Cum tot ac tanta negotia sustineret, nusquam tamen jucundius acquiescebat, quam in quieto tranquilloque regimine suæ Congregationis, ad quam publicis laboriosisque muneribus perfunctus, sic se, tamquam in portum recipiebat. Sed inde illum evocavit, & a dulcissima filiorum suorum consuetudine abstraxit Episcopatus Ecclesiæ Macarensis, eidem post interregnum annorum undecim decretus.

Late prolatis Dalmatiæ finibus, totaque jam Peloponneso sub jus ditionemque imperii Veneti redacta; cum res magis in dies prosperas sperari liceret, anno 1690. jussus est ab Senatu Joannes Landus, apud Sedem Apostolicam legatus, Alexandrum VIII. orare, ut jus perpetuum Venetis impertiretur eligendi Episcopos atque Archiepiscopos civitatum illarum, quas eo bello Turcis eripuisset. Annuit libenter Pontifex, facta insuper Præsulibus, quos Patres legerent, copia Canonicatus & Sacerdotia, eorumque reditus quibus vellent conferendi mensibus omnibus. Dum tamen ecclesiæ, Episcopatus, cœtusque clericales annuis & idoneis proventibus dotarentur, usu traditæ potestatis, & nominatione Episcoporum supersedendum fuit. Anno primum 1695. usus est Senatus facultate Episcopos nominandi, quam Alexander VIII. tribuerat quinque ante annos; & cum alios aliarum urbium, tum Nicolaum Blancovichium Episcopum Macarschæ designavit. Sed aliquid controversiæ intervenit, quæ Nicolai, aliorumque electorum Antistitum pontificiam approbationem & consecrationem remorata est, distulitque in penultimum superioris sæculi annum. Consuetudo tenuerat, ut quemadmodum Italiæ, sic etiam omnes Dalmatiæ Episcopi designati Romam peterent, coram Pontifice examinandi, ibique sollemni ritu consecrandi. Hac lege & consuetudine teneri volebat Innocentius XII. utrumque Dalmatiæ Episcopum a Senatu nominatum Nicolaum Blancovichium Macarensem, & Gregorium Civallelum Scardonitanum, ac ne solveretur mos antiquus utrumque Romam vocabat. Recusabat Senatus, ne quid de jure patronatus regii minueretur sibi semel concessi. Re ultro citroque diu agitata, ad extremum Pontifex, prona voluntate erga Venetos, non solum id de quo contendebatur remisit, sed etiam novis Episcopis partem impensarum in diplomata condonavit. Itaque anno 1698. XIV. Kal. Januarii electionem Nicolai Blancovichii confirmavit, ut docent tabulæ actorum consistorialium ejusdem anni ac diei: *Ad præsentationem Reip. Venetæ, vigore indulti S. Mem. Alexandri VIII. dotationem præscribentis, providit Ecclesiæ de Macarsca, cujus cathedralem in locum alterius dirutæ dixit & nominavit ecclesiam S. Joannis Baptistæ, vacanti per obitum Mariani Lisnich, de persona Nicolai Biancovich Presbyt. Spalatensis, cum decreto quod omnia beneficia, quæ obtinet, per hujusmodi provisionem vacent eo ipso, suspenso tamen vacationis effectu usque ad sui obitum.*

Nicolaus nominatur Episcopus Macarensis.

Dos autem e præscripto Alexandri VIII. constituta Ecclesiæ Macarensi hæc fuit, ut usque dum stabiles ex agris & fundis certique proventus eidem assignati essent, ex ærario publico mille & quingenti nummi argentei Episcopo contribuerentur, centeni & viceni singulis Canonicis, quos sex esse voluerat, trecenteni Archidiacono: his adjuncti sunt duo Presbyteri, ac totidem clerici, & sua cuique pensio decreta, horum singulis viginti quinque, illorum singulis quinquaginta argentei; ex his conflatus est clerus universus Macarensis. Præterea mille argentei ad sacram supellectilem comparandam attribuit. Ergo Nicolaus Episcopus Macarensis designatus approbatusque, præfectura Congregationis tradita Stephano Uchievichio, quem Patres elegerant, non sine lacrymis, mutuique amoris magna significatione, singulos in digressu complexus, Venetias se contulit: qua in urbe consecrationem episcopalem suscepit, sibi sollemnibus statisque cærimoniis impertitam in æde patriarchali ab Joanne Baduario Patriarcha Venetiarum anno 1699. VI. Id. Maji. Negotiis omnibus, quæ ad suam ecclesiam, rectamque sui muneris administrationem pertinebant, e sententia confectis, & publicis privatisque officiis, quæ cuique debebat, persolutis, discessit; atque intra finem ejusdem anni, qui bello Peloponnesio lætum exitum attulit pace cum Turcis constituta, Macarscam venit ingenti omnium civium lætitia & gratulatione. Pro æde cathedrali, quam Turcæ diruerant, ex decreto Innocentii usus est templo S. Joannis Baptistæ ad sacras & pontificales functiones obeundas; in quo etiam Canonici quotidianæ psalmodiæ rebusque divinis operam dare jussi sunt; pro palatio episcopali itidem everso, assignata illi est domus prope turrim civitatis. Ac fere statim ære sumptuque publico jacta sunt fundamenta tum ecclesiæ cathedralis sub titulo & auspiciis S. Marci Evangelistæ, tum ædium episcopalium, itemque domicilii Canonicorum.

Dos Ecclesiæ, Episc & clero constituta.

Venetiis Ep. consecratur.

Idem vitæ apostolicæ institutum, quod ab initio susceperat, constantissime tenuit, eique plures, quam antea, & graviores occupationes laboresque adjunxit. Gregis suæ fidei commissi curandi & christiana disciplina excolendi initium ab urbe faciendum censuit. Macarensium assidua cum Turcis consuetudo multa vitiorum contagione civitatem infecerat. Itaque ad medendum male affectis civium animis primam curam intendit, & qua publicis concionibus, qua privatis colloquiis nunc singulos, nunc universos admonere, hortari, urgere non antea destitit, quam morum mutatio spem fecisset vitæ melioris. Effrenem libidinem, ac dissolutam vivendi licentiam coercuit, fraudes & iniqua lucra sustulit, plures corruptelas & superstitiones Turcicas evulsit, obsoletum Sacramentorum usum restituit, christianæ catecheseos frequentandæ morem invexit, inimicos ad pacem, diffidentes ad concordiam reduxit. Nec vero defuerunt qui propriæ & alienæ salutis immemores ejus piis consiliis & conatibus obsisterent, ceterosque ab ejus salutaribus monitis abducerent. Sed horum quoque pervicaciam sua lenitate ac patientia fregit, eosque tandem sibi ac Deo conciliavit. Unum e collegio Canonicorum delegit virum spectatæ doctrinæ ac probitatis, cui procurationem animarum in urbe committeret. Hic duas parœcias civitati proximas cum urbana conjungere, & Fratribus Franciscanis adimere volebat, qui eas sub imperio Turcarum sollerter pieque administraverant. Sed prudentissimus Præsul optimos illos Patres in antiqua sua possessione retinendos censuit.

Rebus christianis in urbe compositis, ad gregem suum longe lateque dispersum in oppidis ac pagis, in silvis ac montibus, cogitationem curam-

Diœcesim sæpius lustravit.

curamque convertit. Nullus fere annus abiit, quin plerasque partes vastissimæ diœceseos lustraverit; nisi si quando rei christianæ & ecclesiasticæ necessitas, vel utilitas illum Romam aut Venetias evocavit. Eamdem obeundæ diœcesis rationem Episcopus tenuit, quam antea inierat, cum Vicarii Apostolici munere fungebatur. Catechismo tradendo, concionibus habendis, confessionibus excipiendis, aliisque sacris functionibus peragendis assiduam dabat operam, adeo cibi & quietis oblitus, ut sæpe integros dies, vel jejunus, vel arido pane contentus transigeret, noctesque interdum insomnes duceret, vel in aliquo tugurio ventis atque imbribus pervio brevissimum & incommodum somnum capiebat. Nulla re sibi parcebat, ut omnibus prodesset. Non montium altitudines & asperitates horrebat; non pericula viarum, non fluminum exundantium trajectus, non denique famis ac sitis, æstus ac frigoris, itinerum & defatigationis incommoda. Sed hæc omnia abunde compensabant, ac leniebant uberrimi & jucundissimi fructus, quos e suis laboribus apostolicis percepit. Nullas gentes adiit adeo rudes & christianæ fidei ac legis ignaras, quin divina mysteria & præcepta satis edoctas reliquerit; nullos tam aberrantes a regula & præscriptione doctrinæ evangelicæ, quin eos ad rectam vivendi rationem viamque salutis reduxerit. Ad eum audiendum non solum catholici, sed etiam schismatici, ipsique Turcæ frequentes concurrebant; ex his haud paucos ad christianam religionem traduxit, ex illis longe plures ad sinum ecclesiæ revocavit. Magna erat Turcarum opinio de illius sanctitate; eumque identidem orabant, ut consanguineis ægrotis manus imponeret, & agros frugesque vel siccitate laborantes, vel a noxiis animalibus infestas, aqua lustrali aspergeret: neque illos sua spe & opinione deceptos esse, lætus, quem optabant, eventus ostendebat. Nec solum apud vulgus, sed etiam apud Præfectos & magistratus Turcarum in honore ac veneratione fuit, a quibus sæpe fidem publicam & amplissima diplomata impetravit, quibus potestas illi fiebat regiones imperio Turcico subjectas adeundi, & omnia, quæ christiana religio ad summi Dei cultum præscribit, officia publice ac tuto peragendi; simulque gravissimis pœnis interpositis cavebatur, ne quis illi obstare, aut quidquam molestiæ exhibere auderet. Haud vero ubique & semper Turcis sibi propitiis usus est. Calumniis interdum circumventus prope abfuit a periculo vitæ aut certe libertatis amittendæ; semel cum de læsa majestate populisque ad rebellionem sollicitandis ejus nomen delatum esset ad Præsidem Turcicum, propius nihil est factum, quam ut extremo supplicio afficeretur; sed eum & perspecta innocentia, & mors repentina, iniquo accusatori divinitus inflicta, eripuit.

Turcarum de illius sanctitate opinio.

Nihilo leviora & longe plura pertulit a perversis ac sceleratis hominibus, christiano nomine indignis, quorum vitia nec remedium pati, nec salutares sanctissimi Præsulis reprehensiones ferre poterant. Hi non solum de absentis fama calumniose detrahebant, sed etiam præsentem contumeliis incessere, ac tantum non manus in eum injicere ausi sunt. De illo interficiendo sæpe conjurarunt; variis in locis, qua iter facturus erat, insidias collocarunt, pecunia subornarunt, qui eum aut veneno, aut ferro interimerent; ac semel quidem sicarios submissos invenio, qui illum ex editissimo monte Biacova præcipitem darent. In pago quodam suæ diœcesis, cui nomen est Padbrellæ, templum Deiparæ Virgini ædificaverat, eique *a Victoria* titulum indiderat, quam Christiani milites, Sanctissimæ Matris ac Virginis ope implorata, de Turcarum exercitu reportarunt, qui Singum arcta obsidione clausum vehementissime oppugnabant. Domicilium satis amplum adjecit, quod hospitio & receptaculo esset Christianis, qui vel illac transirent, vel illuc e Turcarum immanitate profugerent. Templo ac domicilio custodes & curatores præposuit pios quosdam Presbyteros, qui illos exciperent, cibo potuque recrearent, & modico viatico instructos dimitterent; simulque indigenis, atque accolis tum divini verbi pabulum, tum sacra mysteria impertirent. Eo cum se rei christianæ caussa contulisset, admonitus est sex homines armatos adesse, qui eum vel in ipso templo, sacrisque operantem gladiis confoderent. Nec tamen ille veritus est in templum descendere divina fiducia armatus, secum ipse reputans animo, & vocibus iteratis usurpans versiculum illum Psalmi 26. *Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?* ac sedens in solio, ornatu pontificali, vultuque imperterrito hostes expectavit. Vix limen attigerant, cum ille plenus majestate, severis in eos oculis conversis, ac duobus illis verbis ex ore Christi desumptis *Quem quæritis?* & quanta maxima posset voce prolatis, tantum terrorem injecit, ut veluti fulmineo ictu tacti, repulsique protinus se in fugam conjicerent. Ac satis quidem constat non paucos, qui ausi sunt optimo Præsuli calumnias & injurias inferre, aut insidias & necem moliri, intra breve tempus, Deo vindice, exitialem exitum sortitos esse, & miserabili leti genere alios alio periisse. Ille igitur adversus hæc omnia imperterritus, ac divino præsidio fretus, nulla discrimina, nullos hostes, nullum mortis genus, ubi Dei gloria & animarum salus ageretur, formidabat; neque ullis periculis, aut terroribus objectis, passus est se ab opere suo & episcopali officio avocari. Equidem arbitror eum potuisse aliquo modo gloriari cum Apostolo Paullo de plurimis & gravissimis, quæ evangelii caussa adierat, *periculis fluminum, periculis latronum, periculis in genere, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in falsis fratribus*, seque in rebus duris atque asperis exercitatum esse, videlicet *in labore & ærumna*, in vigiliis multis, in fame & siti, *in jejuniis multis, in frigore &c.*

Aggredientes ad se interficiendū duobus verbis deterritos in fugā avertit.

Sed nihil illum vehementius angebat, quam in tanta copia messis evangelicæ tanta paucitas operarum. Huic malo ut remedium pararet, adolescentulos optimæ indolis & perspicacis ingenii tum ex urbe, tum e diœcesi sollerti conquisitione selectos, alios Romam, alios Firmum, alios Lauretum, alios Ragusium misit, ut in earum civitatum collegiis, vel gymnasiis pietate ac bonis artibus imbuerentur; his post confectum studiorum curriculum in patriam reversis, alios atque alios viatico & pecunia ad res necessarias comparandas de suo instructos, submittere non antea destitit, quam selectum operariorum manipulum conflaret, qui sibi ad urbem ac diœcesim regendam atque excolendam adjumento essent. Ex illis gymnasiis, quasi quibusdam omnigenæ virtutis ac sapientiæ officinis nactus est Sacerdotes amplius viginti, eximia doctrina ac pietate præditos, & divini cultus

tus

tus augendi, hominumque ad salutem æternam assequendam juvandorum studio incensos, qui assiduam ac perutilem rei christianæ operam navarunt. Horum aliquos in collegium Canonicorum cooptavit, nonnullos ecclesiis ruralibus præfecit; alios ad varia loca in opus ministerii apostolici destinabat, alios ad diœcesim lustrandam socios sibi adjutoresque adjungebat.

A Præposito generali Soc. Jesu duos Presbyteros impetravit, qui sibi ac ceteris Dalmatiæ Episcopis operam navarent.

Nec vero solum suæ, sed etiam omnium Dalmatiæ ecclesiarum rationibus, utilitatique prospicere voluit. Cum Stephano Cosmio Archiepiscopo Spalatensi sua consilia communicavit; & suis uterque litteris postulavit a Præposito generali Societatis Jesu, impetravitque duos Presbyteros ex eadem Societate, qui tum sibi, tum reliquis Dalmatiæ Episcopis præsto essent, quacumque in re illorum ministeriis apostolicis uti vellent, sive in pueris & adultis christiana doctrina erudiendis, sive in concionibus ad populum habendis, sive in audiendis confessionibus, sive in tradendis piis meditationibus, sive denique in castris, triremibus, carceribus; quique eorumdem Antistitum jussu missuque singulas diœceses vicatim obirent, & populos illos divinis præceptis ac mysteriis imbuerent, ad rectamque & christiano homine dignam vivendi rationem informarent. His vero eorumque successoribus ut stabilis esset ac fixa in illis regionibus commoratio, tum ipse Blancovichius, tum ceteri Episcopi litteris ab Senatu impetrarunt, ut singulis annis ex ærario publico pecuniæ quod satis esset in victum ac vestitum duobus ejusdem Societatis Presbyteris vineæ dominicæ cultoribus contribui juberet. Ille vero ad suam diœcesim excolendam potissimum usus est opera P. Philippi Riceputi, & P. Adami Spingaroli. Societatem nostram optimus Præsul summopere amabat, & semper quibuscumque potuit benevolentiæ officiis coluerat: quibus ut gratiam aliquam referret P. Tyrsus Gonzalez Præpositus generalis illum bonorum omnium spiritualium, ac meritorum, quæ sibi apud Deum homines nostri ordinis acquirunt, participem fecit, litteris æque honorificentissimis atque amantissimis ad eum datis x. Kal. Augusti anno 1698. inscriptisque: *Illustrissimo ac Reverendissimo Domino D. Nicolao Biancovich electo Macarschæ & Castri novi &c.* ex qua inscriptione colligi potest simul cum Macarensi decretam illi fuisse ecclesiam Castri novi; quod oppidum ad fauces sinus Rhizonici ante annos fere undecim Hieronymus Cornelius in potestatem redegerat. Sed deinde Episcopo Catharensi tradita est administratio hujus ecclesiæ, cum illi & propinquior & commodior esset. Certe tamen a Sacra Congregatione commendatam habuit aut totam, aut partem non exiguam diœcesis Dumnensis in ditione Turcarum, quam non semel lustravit; & in planitie Delmitana cum indigenæ templo carerent, speluncam quamdam elutis sordibus expiavit, & quantum in ea rerum inopia fieri poterat, expolivit, ornavitque; ac demum aqua lustrali sacrisque precationibus initiatam Deo consecravit in honorem S. Ignatii, cujus ante Virginem Deiparam supplicis effigiem aræ imposuit; ut illuc diebus festis accolæ ad sacrum audiendum, ceteraque religionis officia obeunda convenirent. Nonnullas parœcias Ecclesiæ Naronianæ ab Episcopo Tribuniensi recuperavit, quæ antea conjunctæ fuerant cum diœcesi Macarensi.

Partem diœcesis Dumnensis lustravit & excoluit.

Egregia in primis ejus religio erga sanctissimam Dei Parentem fuit, ad quam in periculis & rebus asperis summa cum fiducia confugiebat. Cum ei Venetiis anno 1707. Tipaldus Episcopus Philadelphiæ, idemque Præses Basilicæ Georgianæ, vir insignis sanctimoniæ, donasset pulcherrimam effigiem græca manu in tabula lignea pictam; hanc ille egregie ornatam in æde cathedrali collocavit; cujus præsens auxilium in privatis & publicis calamitatibus, ac præsertim cum agri nimio solis æstu laborant, cives experiri statim cœperunt. Itaque ab indigenis juxta, advenisque summa frequentia ac veneratione colitur, ejusque erga mortales beneficentiam votivæ tabellæ, & oblata munera argentea & aurea declarant.

Ejus innocentia & mores.

Domo admodum angusta atque inornata, quam peregrinis omnibus religiosis & pauperibus patere volebat, mensa parca & frugali, quam sacra lectione condiebat, lectulo perincommodo, vestitu obsoleto attritoque utebatur; ut sibi e domestico & ecclesiastico patrimonio suppeteret, quod in sacras ædes restaurandas & sacra supellectili instruendas, ac præsertim in sublevandam miserorum & egentium inopiam impenderet. Nemo ab eo aliquid subsidii petiit, quin impetraverit; si quando nummi deessent, ne quem vacuum dimitteret, nunc annulum, nunc crucem episcopalem oppignoravit. In communi summaque annonæ caritate, ad pauperes alendos inedia fameque confectos, haud exiguum numerum frumenti comparavit; & cum pecunia præsens integræ solutioni non sufficeret, auctoritate & exemplo sanctorum virorum duos calices argenteos pignori dedit. Qui erant in carceribus, eos frequens invisebat, ac plerisque eorum victum quotidianum subministrabat. Cum Spalati primum, deinde Macarschæ contagiosa quædam lues grassaretur, nulla propriæ salutis ratione habita, tum in privatis domibus, tum in publicis valetudinariis, diu noctuque assiduus erat; ægrotos blande consolabatur, moribundos cælestis vitæ spe recreabat, omnes ad morbi dolores patienter ferendos mortemque ipsam christiano riteque expiato animo obeundam hortabatur; & quæcumque poterat, divina & humana subsidia singulis impertiebat. Ut paucis omnia complectar, tam sui rerumque suarum negligens erat, quam sollicitus, operosus, totusque in alienis calamitatibus & egestatibus sublevandis. Merito igitur ob singulares virtutes, & eximiam, qua flagrabat, in Deum & proximum charitatem, summa erat in gratia & existimatione tum apud Romanos Pontifices Clementem XI. & Benedictum XII. tum apud Provisores generales & magistratus Dalmatiæ, tum denique apud primarios proceres urbis Venetiarum; qui nihil unquam ejus postulatis denegandum putabant; quippe qui optime nossent, quidquid ille peteret, non alio spectare, nisi ad gloriam Dei & salutem animarum.

Cum ad annum ætatis octogesimum quintum pervenisset, letalem in morbum incidit, quo intra paucos dies extinctus est. Quæ sanus ac vivens perpetuo dederat, eadem ægrotans & moriens excellentium virtutum documenta præbuit. Angusto ac duro lectulo affixus, ac viribus corporis plane destitutus, mente tamen vegeta, præsentique animo, ut incommoda omnia ac vim morbi libenter etiam, non solum patienter tulit; sic mortem sereno atque hilari vultu excepit, veluti quæ aditum illi ad beatam immor-

Mors ejus sanctissima. mortalitatem aperiebat. Itaque Sacramentis ecclesiæ summa cum religione perceptis, postquam Stephano Blascovichio Præposito & duobus Patribus suæ Congregationis, qui ad præstanda optimo parenti extrema pietatis officia Spalato venerant, itemque Canonicis & clericis, qui aderant, monita christianæ pietatis ac sapientiæ plena cum episcopali benedictione dedisset; inter pias Sacerdotum precationes, Jesum ac Deiparam intermortuis vocibus sæpius inclamans, placidissime efflavit animam, hora post solis ortum fere octava, feria quinta, IV. Id. Augusti, anno post Christum natum 1730. Vir plane admirabilis cum veris virtutibus, tum vero incredibili cupiditate divinæ gloriæ propagandæ, studioque servandarum animarum, quarum caussa nullum unquam laborem, aut periculum recusavit. Ubi ejus mortem fama vulgavit, incredibilis extitit non modo Macarensium, sed omnium Dalmatarum luctus ac mœstitia; nulla enim pars Dalmatiæ fuit, quam ille charitatis ac beneficentiæ suæ participem non fecerit. Primum Macarschæ, deinde Spalati sollemnibus exequiis & ingenti hominum cujusque ordinis frequentia illi parentatum fuit. Tertio post obitum die sepultus est in æde cathedrali, duplicique loculo inclusus, altero plumbeo, cui placuit inscribi annum diemque ortus, consecrationis episcopalis, & obitus, cum anno ætatis LXXXV. altero ligneo, cui ipsemet hunc titulum sepulcralem veræ christianæque humilitatis indicem inscribi jusserat.

Nicolaus Biancovich Cinis Pulvis Nihil.

Plura de illo narrantur, quæ humanæ potestatis atque efficientiæ vires exsuperant, veluti prophetiæ dono præditum fuisse, & futuros eventus prænunciasse; multaque per eum, & dum viveret, & post mortem miracula divinitus patrata fuisse; quæ omnia P. Joannes Cettinich Presbyter Congregationis Spalatensis Philippinæ, sigillatim exposuit in ejusdem vita Italica Ms. digna sane, quæ ad communem utilitatem, ac tantarum virtutum imitationem excitandam, typis consignata in lucem prodeat.

STEPHANUS II. EP. MACARENSIS XV.

Stephanus Blascovichius honesto loco natus est in diœcesi Spalatensi anno 1690. Ad Congregationem Spalatensem S. Philippi Nerii aggregatus cum esset, magnam partem ætatis ex norma sanctissimi illius instituti transegit, illque virtutibus, ac præsertim moderatione, lenitate, prudentia claruit, ut Patres universi ad eum supremam præfecturam detulerint, quam aliquot annos summa cum laude & communi approbatione gessit. Illum ex Senatus Veneti electione Clemens XII. anno 1731. ad episcopale fastigium evexit, eique Macarensem Ecclesiam regendam tradidit, honorificis litteris eidem inscriptis in hæc verba.

Clemens Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Stephano Blascovich electo de Macarsca salutem & apostolicam benedictionem. Apostolatus officium meritis licet imparibus nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini divina dispositione præsidemus, utiliter exequi coadjuvante Domino cupientes, solliciti corde reddimur & solertes, ut cum de ecclesiarum ipsarum regiminibus agitur committendis, tales in eis pastores præficere studeamus, qui populum suæ curæ creditum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare, commissasque sibi ecclesias in statu pacifico & tranquillo velint & valeant auctore Domino salubriter regere & feliciter gubernare. Sane ecclesia de Macarsca, quæ de jure patronatus dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis ac Reipublicæ Venetiarum ex fundatione & dotatione existit, & cui bonæ memoriæ Nicolaus Biancovich Episcopus de Macarsca dum viveret, præsidebat; per obitum dicti Nicolai, qui extra Romanam curiam debitum naturæ persolvit, pastoris solatio destituta, nos vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta, ad provisionem ejusdem ecclesiæ de Macarsca celerem & felicem, ne illa longæ vacationis exponatur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes; post deliberationem, quam de præficiendo eidem ecclesiæ de Macarsca personam utilem ac etiam fructuosam cum venerabilibus Fratribus nostris S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus habuimus diligentem, demum ad te de legitimo matrimonio ex catholicis honestisque parentibus in diœcesi Spalatensi natum, ætatis tuæ annorum quadraginta ultra, juris utriusque Doctorem, & a pluribus annis Presbyterum Congregationis oratorii S. Philippi Nerii in civitate Spalatensi, ibique munus Præpositi laudabiliter obivisse, & curam animarum exercuisse diceris, qui fidem catholicam juxta articulos jampridem a Sede Apostolica propositos expresse professus fuisti, quemque prædicti Dux & Senatores nobis ad hoc per suas litteras præsentarunt, & de cujus litterarum scientia, vitæ munditia, honestate morum, spiritualium providentia, & temporalium circumspectione, aliisque multiplicium virtutum dotibus, quibus personam tuam largitor Altissimus insignivit, fide digna testimonia perhibentur, direximus oculos mentis nostræ; quibus omnibus debita meditatione pensatis, eidem ecclesiæ de Macarsca de persona tua nobis & eisdem Fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de Fratrum eorumdem consilio apostolica auctoritate providemus, teque illi in Episcopum præficimus &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem 1731. 8. Kal. Octob. Pontific. nostri anno secundo. Diploma Clementis XII. qui collatum Stephano Episcopatū cōfirmavit.

Huic Ecclesiæ Præsul optimus non magis auctoritate & sapientia præest, quam sanctissimis institutis atque exemplis prodesset. De illius præclare factis in ejus regimine sane diuturno multa suppeterent, quæ scriberem, singulari laude digna, si trinis meis litteris illuc missis responsum redditum fuisset.

EPI-

EPISCOPI NONENSES.

Nonæ positio, varii domini, & cælum insalubre.

IN extremo ad occasum latere cujusdam quasi peninsulæ, quam a septemtrione fretum Japidiæ, seu Morlacchiæ, a meridie sinus Jadertinus alluit, quæque ab oriente cum reliquo mediterraneo tractu conjungitur, sita est Nona civitas antiquissima Dalmatiæ, assidens ad euripum seu lacum cognominem, quem aquæ ex alto stagnantes efficiunt. Habet portum percommodum in recessu intimo ejusdem euripi, in quem ab ortu illabitur flumen nullo nomine in tabulis geographicis insignitum; illud est fortasse, quod Plinius Pausinum vocat. Sed propter discrepantiam veterum codicum Plinianorum non satis constat, flumenne, an oppidum sit Pausinum Plinianum, ut a nobis animadversum est Tom. I. Illyric. Sac. par. 2. Prolegom. cap. 5. §. 3. pag. 144. Quam Plinius, Ptolemæus, & veteres geographi Ænonam dixere, posterior ætas mutilato vocabulo, & capite quasi diminuto, Nonam appellat. An eadem sit, atque Ninia Strabonis, dubitari potest. Erat olim civitas frequens, opulenta, & nobilis, præsertim sub imperio Ducum & Regum Chrobatiæ, in quorum jus ditionemque sæculo octavo concessit; cum ad eam diem primum Romanis, deinde Græcis paruisset; erat siquidem caput unius ex illis undecim Chrobatorum Zupaniis, quam itidem Nonam ab urbe primaria denominari voluerunt. Post reges Chrobatorum extinctos, sæculo duodecimo ineunte regum Hungariæ dominatum subivit; dum autem utrisque Chrobatis & Hungaris suberat, iterum ac sæpius ad breve tempus experta est clementissimum Venetorum imperium; sub quo demum post multiplices ab aliis ad alios dominos transitiones felicissime conquievit, eidemque jam inde ab initio sæculi decimi quinti fide stabili & constanti adhæret. Nunc ob temporum vetustatem & bellicas oppugnationes cladesque semiruta, antiquæ amplitudinis ac magnificentiæ vix ulla retinet vestigia; ob solum vero, in quo sita est, uliginosum ac palustre, & paucitatem tectorum, atque infrequentiam incolarum, cælo utitur admodum insalubri: quæ caussa fuit, ut Episcopi Nonenses Jaderæ domicilium sibi constituerent, ibique, præsertim æstivis temporibus, permissu Sedis Apostolicæ habitarent.

Nonensibus lucem evangelii allatam ferunt a SS. Anselmo primo urbis Episcopo, Ambrosio Diacono, & Marcella pedisequa S. Marthæ.

Nonenses christianæ fidei rudimenta temporibus ac viris apostolicis accepta ferunt. Tenet siquidem apud eos fama, nullis quidem antiquis monumentis consignata, nam si quæ olim erant, urbe sæpius capta & cum tabulario incensa interiere; sed a majoribus velut per manus accepta, & multarum ætatum consensu firmata, Anselmum unum de septuaginta duobus Christi discipulis, ut ajunt, in hanc urbem venisse, & multis ad rectam in Deum fidem christianamque religionem ab Ethnicorum fabulis & impura superstitione traductis, ecclesiam inibi fundasse, cujus ipse primus fuerit Episcopus; huic vero diaconum & evangelici ministerii adjutorem adjungunt quemdam, cui nomen erat Ambrosio, ipsum quoque e schola ac disciplina Christi Domini, vel unum ex illis civibus atque indigenis, quos Anselmus per Evangelium Christo genuerat. Utrique vero ad neophytos erudiendos instituendosque perutilem operam navasse ajunt Marcellam, quæ pedisequa sive ancilla S. Marthæ fuisse dicitur; quemadmodum enim Paullo, ceterisque Apostolis ac discipulis aliæ religiosæ mulieres, sic Marcella Anselmo & Ambrosio muneris ac laboris apostolici adjutricem se præbuit. Hanc tradunt cum Lazaro, Magdalena, & Martha ab Judæis in exilium pulsam, & naviculæ male compactæ, gubernaculo, remigio, nautisque destitutæ impositam, Deo ducente, Massiliam cum sociis incolumem appulisse; huic adscribunt præclaras illas voces, ingenuæ piæque mentis indices, quibus, ut perhibet S. Lucas, Christi laudes pro muliebri more & ingenio satis eleganter celebravit: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ suxisti*. De Marcella Petrus Equilinus honorificam mentionem fecit lib. 6. cap. 155. *Marcella Marthæ pedisequa fuit; hæc mulier illa fuisse perhibetur, quæ Lucæ* XI. *cap. extollens vocem de turba, ventrem, qui Christum portavit, & ubera, quæ illum lactaverant, beatificare meruit. Hæc cum ipsa domina sua a Judæorum finibus expulsa, & cum aliis discipulis, ut superius actum est, Massiliam pervenit: ipsam usque ad ejus obitum non dimisit; ipsiusque vitam & gesta conscripsit. Quæ post ejus vitæ finem in Sclavoniam pergens, & ibidem Christi Evangelium prædicans, post decimum annum a dormitione Marthæ in pace quievit &c.* Eadem ferme Jacobus de Voragine Divorum historiis intexuit, quibus titulum *Legendæ aureæ* præposuit. His consentiunt S. Antoninus lib. Chron. cap. XX. *Beata Marcella vere Marthæ pedisequa, dicitur conscripsisse vitam ejus, quæ postea in Sclavoniam pergens, & ibi prædicans plurimos ad fidem convertit*: Primus Cabilonensis Episcopus in Topographia SS. Christi Martyrum: *Marcella Marthæ pedisequa, quæ dixit Domino, Beatus venter &c. perhibetur in Illyria prædicasse, & decem annos Marthæ supervixisse*: Franciscus Maurolycus in suo Martyrologio: *Marcella vero Marthæ pedisequa decem annos supervixit, & in Illyria prædicavit*. De vita S. Marthæ, quam S. Marcella conscripsisse dicitur, hæc Baronius in notis ad Martyrologium die 29. Julii: *Feruntur quædam acta nomine Marcellæ pedisequæ, quæ recenset Mombritius tomo 2. sed quæ revera magis recentiorem aliquem præseferunt scriptorem; licet multa contineant, quæ non tantum scriptis, sed & traditione firmantur*. Convenit inter omnes, quos supra laudavi, Scriptores, B. Marcellam in *Slavonia*, sive in *Illyria* decem ipsos annos Evangelio operam navasse: id quod cum ea, quæ apud Nonenses viget, opinione ab antiquis ducta temporibus sane congruit. Nona siquidem æque dici potest Slavoniæ, & Illyriæ civitas; nam ætatibus posterioribus universa Dalmatia Slavoniæ vocabulum subierat, ut ex epistolis pontificiis, aliisque superiorum temporum monumentis intelligi potest; nisi forte existimes Marcellam primum quidem in ea regione Pannoniæ Dravo Savoque interjecta, quæ olim Savia, postea dicta est Slavonia; deinde in Dalmatia apud Nonenses apostolico munere functam fuisse. Simon Begnius in suis collectaneis mss. auctor est Marcellam e Siscia oriundam fuisse, aut certe ex aliquo non longe disjuncto Pannoniæ, seu Dalmatiæ

matiæ oppido. Marcella igitur, cum S. Martha diem suum obiisset, famulatus officio perfuncta, in patriam se retulit, & qua verbis, qua exemplis populares suos excolere aggressa, quamplurimos ab avita superstitione ad Christi cultum traduxit; deinde vero post rem christianam in ea regione propagatam, in Dalmatiam se contulit, atque Anselmo Episcopo, ejusque diacono Ambrosio sociam se in opus ministerii evangelici adjunxit, & vitæ quod supererat in christianam institutionem Nonensium insumpsit.

Anselmo, Ambrosio, & Marcellæ Apostolis Nonensium cultus vetustissimus adhibitus.

Verum de Anselmo Episcopo & Ambrosio Diacono urbis Nonæ litteram nullam sive apud veteres, sive apud juniores Agiographos & Martyrologos invenire licuit. Agiographi Antuerpienses Tomo VII. Junii parte prima exhibent *Indicem Sanctorum in sex priores menses;* in quo sex Anselmos, sex itidem Ambrosios commemoratos reperio; sed iis temporum & locorum notis distinctos, quæ in Anselmum & Ambrosium nostrum nullo prorsus modo conveniunt. Nonenses tamen de utroque ecclesiæ suæ conditore & parente, cum nihil veterum tabularum proferre possint, testem appellant majorum suorum auctoritatem, & constantem traditionem, qua freti innixique Episcopi illius Ecclesiæ in iis litteris, quæ de statu rei christianæ & ecclesiasticæ Romam tertio quoque anno mitti solent, hæc perscribere non dubitarunt: *Ecclesia cathedralis sub invocatione S. Anselmi Episcopi & confessoris, unius ex septuaginta duobus discipulis Salvatoris nostri Jesu Christi*. Et in aliis hujusmodi litteris: *S. Anselmi discipuli Salvatoris ossa reperta fuerunt in arca lapidea prope altare majus, insimul cum ossibus S. Ambrosii Diaconi, quæ modo sunt laminis argenteis membratim recondita, & in ipsa arca custodita sub tribus clavibus, cum aliis reliquiis ejusdem ecclesiæ*. Hanc inveteratam indigenarum opinionem confirmat eorumdem erga Sanctos Anselmum, Ambrosium, & Marcellam constans ac perpetua religio; quippe non solum eos civitatis apud Deum patronos sibi adoptarunt, sed præterea S. Anselmum quidem VII. Kalend. Septembris, S. Ambrosium vero VI. Idus Januarii anniversario & sollemni cultu sub ritu duplici primæ classis venerantur; S. Marcellæ autem VI. Kal. Septembris sub ritu duplici secundæ classis debita religionis officia singulis annis persolvunt; eorumque omnium commemorationem in octavam usque diem perducunt. Ad hæc postridie Idus Decembris inventionem S. Anselmi sub ritu duplici concelebrant. Eorum corpora anno circiter 46. superioris sæculi, cum urbi excidium ab Turcis & vastitas immineret, ne sacrilegis barbarorum injuriis exposita essent, Jaderam transvecta sunt, ac deposita in basilica S. Anastasiæ: inde vero post decem annos sublata, & sollemni totius cleri populique supplicatione in ædem olim S. Petri veteris, nunc S. Marcellæ invecta & ibidem recondita sunt apud Virgines cœnobii Nonensis, quæ sub initium sæculi decimi sexti ob metum Turcarum Jaderam migrarunt; ubi etiamnum honorifice pieque asservantur. Quare ut alia omnia argumenta desint, cultus tamen vetustissimus, & nunquam interruptus, Anselmo, Ambrosio, Marcellæ adhibitus, qui omnem superiorum sæculorum memoriam antecedit, de illorum veritate ac sanctitate addubitare prohibet, vetatque eos antiquissimæ hujus venerationis possessione

Eorum corpora Jaderam translata.

deturbari. Sunt tamen qui Anselmum potius Rhetiariæ Episcopum fuisse velint, & cum S. Marcella gentibus illis Evangelii lucem attulisse; inde vero ejus corpus Attilana clade ingruente cum exuviis S. Marcellæ Nonam translatum.

Post Anselmum nullus reperitur Episc. usque ad septimum sæculum.

Post Anselmum, quem Nonenses ecclesiæ suæ conditorem ac parentem agnoscunt, vel hæc ecclesia Episcopo caruit usque ad sæculum septimum, vel certe si qui fuerunt per ea tempora Episcopi Nonenses, eorum nomina & acta oblivio ac vetustas abolevit. Nam quod aliqui suspicantur de Maximo, qui anno 381. Concilio Aquilejensi, & anno sequenti Mediolanensi interfuit, id longe abhorret a veritate; hic siquidem non Ænonensis, sive Nonensis, sed Æmonensis Episcopus fuit, idest veteris Æmonæ, quam alii hodiernam *Civitatem Novam* in Istria, alii Labacum in Carniolia esse contendunt. Concilio provinciali Salonitano primo, itemque secundo, quod anno tricesimo, & tricesimo secundo sexti sæculi habitum fuit sub Honorio III. Metropolita Spalatensi, nullus ex urbe Nona, vel Ænona Episcopus interfuit. Sæculo septimo vergente post adventum ac primum Slavorum baptismum Episcopatum Nonensem vel conditum, vel restitutum fuisse arbitror, cum videlicet Joannes Ravennas primus Archiepiscopus Spalati genti Chrobaticæ, quæ tum primum christianam religionem susceperat, proprium dedit Episcopum, ejusque sedem pontificiam Nonæ constitutam esse voluit; cujus curæ commissum erat quidquid nominis ac generis Chrobatici Christo nomen dederat; deinde vero cum reliqui Chrobati anno 832. sacro baptismate initiati sunt, universa omnino Chrobatia tum cisalpina, tum transalpina. Itaque procuratio Episcopi Nonensis latissime patebat, & præter Chrobatos, Serblos etiam ejusdem generis ac linguæ populos Dalmatiæ superioris ultra Tilurum complectebatur. Nam antequam Belgradensis, ac Tininiensis Episcopatus instituerentur, & sui Serblis etiam proprii Episcopi darentur; *Episcopum Nonensem*, ut præclare animadvertit Lucius lib. 2. de Regn. cap. 2. *totius Croatiæ tunc fuisse Episcopum ex privilegio Mucimiri inferius ponendo constabit*. Hic unus Episcopus apud Duces Chrobatiæ magno in honore fuit, qui eum plurimis privilegiis, ornamentisque cumularunt, eidemque jus etiam conferendi Zupanatus, idest præfecturas provinciarum tribuerunt, ut idem Joannes Lucius tradit lib. VI. cap. I. Verum post sedes episcopales Chrobatorum Belgradi, ac præsertim Tininii constitutas, Episcopus Nonensis fines suæ potestatis atque administrationis contraxit, & iisdem ferme terminis, quibus nunc definitur, suam diœcesim circumscripsit. Nunc autem hæc diœcesis longius, quam latius protenditur; quippe in orientem longissime producta Scardonitanam, ab septemtrione Seniensem, ab occasu & meridie Jadertinam diœcesim attingit. De finibus ejusdem diœceseos sæpe variatis, modo auctis, modo contractis, quæ declaranda erunt, suis quæque temporibus & Episcopis innectemus.

Episcopatus Nonensis unicus fuit totius Chrobatiæ.

Fines hodierni diœcesis Nonensis, & ejusdem descriptio.

Tota regio maxima ex parte plana est & campestris, naturaque fertilis; vino, tritico, ceterisque frugibus, atque oleribus abundat, vicis frequentibus habitatur. Erant olim castella sane multa, ad sustinendas hostium aggressiones, ut temporibus illis, satis valida & munita, quæ ab Turcis eversa veterum ædificiorum atque ope-

operum nihil retinent; præter rudera & saxorum congeries. Hæc adhuc extant loca, Obrovaccium utrumque, superius & inferius ad flumen Tedanium, Novigradum ad sinum cognominem, Corinium infra eumdem sinum, & alia quædam exigui nominis & circuitus. Tota diœcesis parœcias ad quatuor & viginti complectitur; ex quibus quatuordecim Latino, decem ritu Græco utuntur; & lingua Slavonica ubique, præterquam Nonæ, & Novigradi, ad psalmodiam & rem divinam adhibetur.

Series Episcoporum Nonensium. Series Episcoporum Nonensium ordienda nobis esset a sæculo septimo, cum institutus, vel restitutus fuit Episcopatus Nonensis, atque a primo Chrobatorum Episcopo; sed hujus itemque aliorum, qui deinceps præfuerunt huic ecclesiæ usque ad sæculum nonum, nomina & acta vetustate interierunt: itaque altius, quam a sæculo nono jam ad exitum vergente repeti non potest: hinc innotescere incipiunt nomina Episcoporum Nonæ, quorum post S. Anselmum primus fuit.

II. Theodosius anno 879.
III. Alfreda anno circ. 890.
IV. Gregorius an. circ. 900.
Interregnum Episcopale.
V. Andreas an. circ. 1050.
VI. Forminus an. circ. 1074.
VII. Gregorius II. an. circ. 1104.
VIII. Rodanus an. 1163.
IX. Matthæus an. circ. 1170.
X. Prodanus an. circ. 1195.
XI. Joannes an. circ. 1206.
XII. Grubcius an. circ. 1214.
XIII. E. . . . an. 1221.
XIV. Sanson, sive Janson, an. circ. 1230.
XV. Joannes II. an. circ. 1250.
XVI. Stephanus an. circ. 1270.
XVII. Marcellus an. circ. 1281.
XVIII. Marcus an. 1290.
XIX. Joannes III. an. circ. 1318.
XX. Natalis an. circ. 1328.
XXI. Nicolaus an. circ. 1330.
XXII. Joannes IV. an. circ. 1340.
XXIII. Demetrius an. 1353.
XXIV. Joannes V. an. 1388.
Interregnum Episcopale.
XXV. Nicolaus II. an. 1410.
XXVI. Ludovicus an. 1424.
XXVII. Natalis II. an. circ. 1440.
XXVIII. Jacobus an. 1463.
XXIX. Georgius an. 1475.
XXX. Jacobus II. an. 1530.
XXXI. Marcus II. an. 1557.
XXXII. Petrus an. 1577.
XXXIII. Hieronymus an. 1581.
XXXIV. Angelus an. 1588.
XXXV. Horatius an. 1592.
XXXVI. Blasius an. 1602.
XXXVII. Hippolytus an. 1624.
XXXVIII. Simeon an. 1646.
XXXIX. Georgius II. an. 1649.
XL. Franciscus an. 1653.
XLI. Franciscus II. an. 1667.
XLII. Joannes VI. an. 1677.
XLIII. Joannes VII. an. 1688.
XLIV. Georgius III. an. 1690.
XLV. Martinus an. 1703.
XLVI. Joannes VIII. an. 1709.
XLVII. Antonius an. 1713.
XLVIII. Nicolaus III. an. 1716.
XLIX. Bernardus Dominicus an. 17...
L. Andreas II. an. 17...
LI. Hieronymus II. an. 17...
LII. Joannes Fridericus an. 1738.
LIII. Thomas an. 1743.
LIV. Antonius II. an. 1754.

THEODOSIUS EP. NONENSIS II.

Theodosius Episc. Chrobatos cum Branimiro duce ad pristinam erga Romanam Ecclesiam obsequium revocavit.

EX ordine Diaconorum ad Ecclesiam Nonensem regendam anno 879. delectus, vir eximiæ doctrinæ & sanctitatis, cui reversionem Chrobatorum ad pristinum erga Sedem Apostolicam obsequium adscribendam censeo. Chrobati siquidem per ea tempora pariter cum Dalmatis, Basilii Imperatoris & Photii Patriarchæ Constantinopolitani impulsu, ab Romano Patriarcha defecerant. De hoc schismate Chrobatico & Dalmatico, quæ dicta sunt in Georgio II. & Marino Archiepiscopis Spalatensibus, huc revoces velim. Theodosius itaque simul atque supremum Sacerdotium Ecclesiæ Nonensis a clero populoque sibi delatum accepit, nihil antiquius habuit, quam ut Chrobatos cum Ecclesia Romana in gratiam reduceret. Tunc apud Chrobatos rerum potiebatur Branimirus, qui Sedesclavum auctorem schismatis Chrobatici vita & principatu spoliaverat. Hunc igitur Theodosius facile in suam sententiam adduxit; permagni enim intererat Branimiri, sive ad conciliandam sibi popularium suorum benevolentiam, sive ad conflandam invidiam nomini ac memoriæ Sedesclavi, quem interfecerat, hujus inique acta, ac præsertim turpem illam ab Romano Patriarcha defectionem improbare ac rescindere. Nihilo difficilius persuasum est Chrobatis, clero populoque, ut ad Ecclesiam Romanam redirent, quam contra jus fasque deseruerant; occurrente animis memoria optimæ illius parentis, quæ majores illorum, præconibus evangelicis ex urbe missis, Christo genuerat, & in suam fidem tutelamque receperat. Itaque suas Theodosius, suas Branimirus separatim litteras ad Joannem VIII. Pontificem Max. scripsit, quibus suam erga ecclesiam B. Petri Apostoli religionem & obedientiam profitentes, se, clerum, & universam gentem Chrobaticam in potestatem atque obsequium Sedis Apostolicæ restituebant. Has litteras ad Summum Pontificem perferendas dederunt Joanni Presbytero, viro singularis fidei ac prudentiæ, qui quod ipsi scriptis expresserant, suis verbis copiosius & ornatius explicaret. Vix dici potest, quantum lætitiæ cœperit Joannes ex voluntaria ad pristinam erga se fidem atque obedientiam reversione Chrobatorum; quos tamquam filios profugos in suam gratiam & clientelam recepit. Nihilo minori benevolentia complexus est harum epistolarum latorem, qui cum suam in eo, quod sibi datum fuerat, negotio exsequendo fidem, sollertiam, pietatem Pontifici probasset, hunc Joannes idoneum esse censuit, quem ad Michaelem regem Bulgariæ Legatum mitteret; & cum illi per fines Chrobatorum iter in Bulgariam habendum esset, eumdem jussit responsa pontificia in Chrobatiam perferre. Trinas igitur epistolas Chrobatis reddidit amantissime scriptas, & gravibus verbis sententiisque plenas, unam ad Theodosium electum Episcopum, alteram ad Branimirum ducem, tertiam ad clerum & populum Chrobatiensem. Datæ sunt mense Junio

Ejus & Branimiri ad Joannem VIII. litteræ.

incun-

ineunte, Indictione XII., quae quidem Indictio cohaeret cum anno aerae vulgaris 879.

Epistolae Joannis Papae ad Theodosium summa haec est. Ejus sinceram religionem, atque adversus Ecclesiam Romanam singularem observantiam commendat; suam erga illum vicissim benevolentiam paternamque charitatem declarat; monet ne aliunde petat, quam a Sede Apostolica consecrationem episcopalem. Quamvis enim Episcopus Nonensis a suo Metropolita Spalatensi consecrari debuisset, tamen cum hic, ceterique Episcopi Dalmatiae se a suo legitimo Patriarcha segregassent, Theodosius necesse habebat ad Pontificem Romanum consecrationis caussa se conferre; ne quam labem schismaticam contraheret, si a schismaticis sibi manus imponi pateretur.

Theodosio Venerabili Diacono, & electo Sanctae Ecclesiae Nonensis.

Epistola Joannis VIII. ad Theodosium electo Nonen.

Dilectionis tuae litteris receptis atque perlectis, devotionis & fidei tuae sinceritatem, quam circa ecclesiam B. Petri Apostoli, & circa nostrum pontificium habes, luce clarius agnovimus. Et quia nostram gratiam & benedictionem humili prorsus affectu expetere studuisti, valde sumus gavisi: nam & Joannes venerabilis Presbyter de vestra parte veniens, multa nobis tuae bonitatis & patientiae viva voce praeconia retulit, quae in Sacerdote Christi magnopere sunt habenda. Unde te quasi dilectum corporis Christi membrum & spiritalem filium, nostri apostolatus ulnis extensis amplectimur, paternoque amore diligimus, atque apostolica semper volumus benignitate fovere. Ideo monemus sagacitatem tuam, ne in quamlibet partem aliam declines, & contra sacra venerabilium patrum instituta Episcopatus gratiam recipere quaeras, audiens illam desiderabilem summi judicis vocem dicentis: Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam; intra in gaudium Domini tui. *Sed toto corde, totaque voluntate ad gremium Sedis Apostolicae, unde antecessores tui divinae legis dogmata melliflua, cum sacrae institutionis forma, summique Sacerdotii honorem sumpserunt, redeas: quatenus & ipse ab Apostolica Sede, quae caput & magistra est omnium ecclesiarum Dei, episcopalem consecrationem per nostrae manus impositionem, Christo annuente, percipias; quatenus secundum pristinum morem, S. Petri & nostra semper auctoritate atque tuitione munitus, populum Domini tibi commissum strenue ac securiter regas; & in conspectu altissimi veniens venias cum exultatione portans manipulos tuos, dicereque Domino possis ovanter:* Ecce ego & pueri, & quos mihi dedisti; *& ob hoc cum Deo valeas sine fine gaudere. Data IV. die mensis Junii, Indictione XII.*

Epistolae Joannis VIII. ad Branimirum Ducem Slavorum seu Chrobatorum argumentum hoc est. Ex ejus litteris, quas sibi Joannes Presbyter reddiderat, se maximam voluptatem percepisse, ac ingentes illi gratias agere, quod ipse una cum populo sibi subjecto ad gremium S. Romanae Ecclesiae redierit, & se in hujus potestate perpetuo futurum polliceatur. Illum in suam fidem tutelamque peramanter recipit, illique apostolicam salutem, quam expetierat, & benedictionem impertit; atque ab omnium bonorum largitore Deo & plenam victoriam hostibus subactis, & fausta omnia precatur. Rogat, ut per eum liceat Joanni Presbytero in Bulgariam proficisci, & quas illi tradiderat, litteras pontificias ad regem Bulgarorum deferre.

Dilecto filio Branimir.

Relegentes nobilitatis tuae litteras, quas per Joannem venerabilem Presbyterum communem fidelem nobis mandasti, quantam fidem, & sinceram devotionem circa ecclesiam Sanctorum Apostolorum Petri, & Paulli, ac circa nos habeas, luce clarius novimus; & quia Deo favente, quasi dilectus filius S. Petro, & nobis, qui per divinam gratiam vicem ejus tenemus, fidelis in omnibus & obediens esse cupias, & humiliter profiteris; tuae nobilitati dignas valde gratias his nostri apostolatus litteris agimus; paternoque amore, utpote carissimum filium, ad gremium sanctae Sedis Apostolicae matris tuae, de cujus videlicet purissimo fonte patres tui melliflua sanctae praedicationis potavere fluenta, redeuntem suscipimus, & spiritalibus amplectimur ulnis, atque apostolica volumus benignitate fovere; ut gratiam, benedictionem Dei, Sanctorumque Petri ac Paulli Apostolorum principum, & nostram super te habens diffusam, a visibilibus, & invisibilibus hostibus, qui saluti humanae insidiari, & impedire non cessant, salvus semper, & securus existas, optatamque de inimicis victoriam facilius possis habere. Nam quanto ipse te Deo humiliter subdere, sanctisque ipsius obedire praeceptis studueris, atque ipsius Sacerdotibus & ministris honorem debitum pro amore Domini exhibueris; tanto super omnes inimicos tuos, & rebelles adversarios eris procul dubio victor, & potens. Et ideo monemus industriam tuam, ut in omnibus tuis actibus Deum semper prae oculis habeas, timeas, & toto diligas corde, quoniam dicente Psalmista, Beatus vir est, qui timet Dominum, in mandatis ejus cupit nimis; potens in terra erit semen ejus: *Et ipse in Evangelio:* Qui me, *inquit,* diligit sermonem meum servabit, & pater meus diliget, eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. *Quod cum ita sit, si tuis bonis operibus in praesenti lucentibus Deum glorificaveris, gloria eris sempiterna in futuro sine dubio decoratus: quoniam ipse per Moysem hoc se facere testatur dicens:* Glorificantes me glorificabo. *Sicut autem nostro Praesulatui per jam fatum Presbyterum tria suggessisti: quatenus nostro tibi ore apostolico benediceremus pro tuae salutis augmento, id ipsum libenter fecimus. Nam in die Ascensionis Domini, inter sacra missarum sollemnia, super sacrum altare S. Petri Apostoli celebrantes, elevatis sursum manibus benediximus tibi, & omni populo tuo, omnique terrae tuae, ut hic & in aeternum corpore simul & anima salvatus, & principatum terrenum, quem habes, prospere ac securiter regere possis, & in caelesti regione post mortem cum Deo feliciter gaudeas, & in perpetuum regnes. Et quia hunc ipsum Joannem Presbyterum tibi & nobis verum fidelem in omnibus esse cognoscimus, dedimus illi nostram apostolicam epistolam deferendam regi Bulgarorum. Ideo petimus, ut pro amore S. Petri, & nostro, cum tua ipse licentia, legationem hanc nostram sine tarditate perficiat, ut & propter hoc tuae dilectioni multiplices gratias habeamus. Data VII. die mensis Junii, Indictione XII.*

Epist. Joannis VIII. ad Branimirum Ducem Chrobatorum.

Tertiae Joannis VIII. epistolae Sacerdotibus & populis Branimiro subjectis inscriptae haec est summa. Eorum erga B. Petrum Sedemque Apostolicam eximium studium sinceramque religionem

nem sibi satis perspectam fuisse ex litteris, quas a Branimiro eorum duce acceperat. Eos ad sinum Ecclesiæ Romanæ redeuntes summa benevolentia & charitate complectitur; monet ne unquam in posterum ab ecclesia omnium ecclesiarum matre ac magistra resiliant, a qua majores ipsorum christianis mysteriis ac præceptis imbuti fuerunt. Illis benedictionem apostolicam impertit.

Omnibus venerabilibus Sacerdotibus & universo populo.

Epist. Joannis VIII. ad clerum, & populum Chrobatiæ. *Cum litteras principis vestri Branimir, quas nobis per Joannem venerabilem Presbyterum ipse direxit, legeremus, non solum illius devotionem, sed etiam fidei vestræ sinceritatem, & dilectionem, quam circa S. Petrum Apostolorum principem & circa nos habetis, cognovimus: & quia velut carissimi filii ad Sanctam Romanam Ecclesiam, unde parentes vestros melliflua sanctæ prædicationis dogmata suscepisse cognoscitis, toto animo, totaque voluntate redire cupiatis, nostram apostolicam gratiam & benedictionem habere magnopere desiderantes, magna sumus repleti lætitia, & ideo brachiis extensis vos amplectimur, paternoque amore recipimus, & apostolica volumus semper benignitate fovere, si vos hanc voluntatem & sponsionem vestram usque ad finem sinceriter habueritis, & fideliter tenueritis: quia dicente Domino*, Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: *& Apostolo id ipsum dicente*: Participes enim Christi facti estis, si tamen initium fidei usque ad finem firmum retineatis. *Quapropter estote fideles Deo, & S. Petro, sicut mandastis, usque ad mortem, & accipietis coronam vitæ*, Quam repromisit Deus diligentibus se. *Nos enim sacris orationibus nostris memoriam vestri coram Domino assidue facientes, manibus sursum ad Dominum elevatis, omnipotenti Deo vos una cum dilecto filio nostro, principe vestro commendamus; & omni benedictione spiritali vobis benedicimus in Christo Jesu Domino nostro; ut hic & in æternum corpore simul & anima benedicti existatis, & in perpetuum Domino gaudeatis. Data VII. die mensis Junii, Indictione XII.*

Theodosius episcopali consecratione Romæ suscepta epistolam pontificiam ad Branimirum retulit. Post acceptas litteras pontificias Theodosius Romam se contulit, atque ab Joanne Pontifice episcopalem consecrationem suscepit. Ex urbe regrediens alteram Joannis VIII. epistolam retulit ad Branimirum Ducem, quæ cum notis chronologicis careat, videtur referenda esse ad annum 880. Collaudat Pontifex eximiam fidem ac religionem Branimiri; hortatur ut constanter in bene cœptis permaneat; jubet legatos Romam mittere, qui de quibus Sedem Apostolicam consuluerat, responsa accipiant ac referant; cum illis redeuntibus missurum se, qui suo nomine ab duce & universo populo jusjurandum in verba legesque Ecclesiæ Romanæ exigat & recipiat.

Excellentissimo viro Barnimero, glorioso Comiti, & dilecto filio nostro, atque omnibus religiosis Sacerdotibus & honorabilibus judicibus, cunctoque populo pax, & gratia a Dom. J. C.

Audita per Theodosium venerabilem Episcopum vestrum fide & devotione, quam circa sedem B. Petri Apostoli, & nostri pontificii vos habere cognoscimus, immensas Deo gratias referentes, magno gaudio sumus repleti; qui vos nunc ad tantam gratiam perducere, & inter oves suas connumerare dignatus est, secundum quod Dominus ipsi principi Apostolorum commisit dicens: Si diligis me, Simon Petre, pasce oves meas. Unde vestram fidelitatem, & christianissimam devotionem, his nostris apostolicis litteris admonemus & exhortamur, ut sicut divina inspiratione agere cœpistis, usque ad finem perficere, & observare non prætermittatis; quatenus qui sub ala & regimine atque defensione B. Petri Apostoli & nostra, toto conamine vos subdere, atque in ejus servitio perseverare, quasi dilecti filii, procurastis; apertius hoc ostendatis, atque impleatis, ut Dominus in Evangelio dicit: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. Et ut ita hoc per orbem terrarum vestræ sponsionis diffametur, ut auxiliante Domino, & Sanctorum Apostolorum suffragantibus meritis, ea quæ saluti & utilitati omnium vestrum proficua sunt, possimus ad honorem & exaltationem sanctæ Sedis Apostolicæ incunctanter perficere, sicut nomine vestro scripta nobis mandastis, ita in libro cælesti scripta vobis permaneant. Quapropter mandamus, ut revertente ad vos dilecto Episcopo vestro, idoneos legatos vestros præsentialiter ad nos dirigere non prætermittatis, qui pro parte omnium vestrum nos & Sedem Apostolicam consulant de his quæ mandastis, ut nos cum illis missum nostrum dirigamus ad vos, quibus secundum morem, & consuetudinem, ecclesiæ nostræ universus populus vester fidelitatem promittat. Interim monemus, ut constantes permaneatis; quoniam scriptum est: Melius est votum non vovere, quam post votum promissa non implere. Spiritus Domini, qui orbem terræ replevit, repleat cor vestrum omni pace & gaudio in Christo Jesu Domino nostro.

Ita Theodosio Episcopo, & Branimiro duce auctoribus, Chrobati universi sub imperium Pontificis & Patriarchæ Romani redierunt; quorum exemplum paullo post secuti Dalmatæ ac Serbli, ipsi quoque schisma Photianum exsecrati, se ad pristinum erga Sedem Apostolicam obsequium retulerunt, ut diximus in Marino Archiepiscopo Spalatensi. Porro Theodosius Ecclesiam Nonensem sapienter sanˆcteque administravit usque ad annum circiter nonagesimum hujus sæculi; eique successor datus est

ALFREDA EP. NONENSIS III.

Hic de quadam ecclesia S. Georgii in Putalio, & prædiis ac proventibus eidem annexis litem Petro IV. Archiepiscopo, suoque Metropolitæ intendit. Hanc ecclesiam in agro Salonitano, haud longe ab eo castello, cui nomen est *Sussurazio*, Mislavus dux Chrobatorum vel a fundamentis exstruxerat, vel refecerat, ac magnificentius restituerat, & fundis agrisque sane luculentis dotatam reliquerat. Eamdem vero cum omnibus, quibus instructa erat vectigalibus & possessionibus, Tirpimirus dux itidem Chrobatiæ Petro III. Archiepiscopo Spalatensi donaverat, ut constat ex ejus diplomate, quod actis ejusdem Petri intexuimus. Illud autem erat in controversia, utrum Tirpimirus ædem Georgianam Ecclesiæ Metropolitanæ SS. Domnii & Anastasii perpetuo possidendam tradiderit, quod Petrus ajebat, Alfreda negabat; an vero eamdem, ejusque bona Petro III. fruenda ad tempus dederit, tamdiu scilicet, quoad ille viveret, idque affirmabat Alfreda: *dicente Petro Spalatensi Archiepiscopo* (ut est in actis hujus controver- Alfreda controversiam habuit cum Metropolita Spalaten. de ecclesia S. Georgii de Putalio.

siæ)

siæ), *Hanc, quam dicitis ecclesiam donatam a præfato duce* (Tirpimiro) *& privilegii statuto roboratam, in nostræ jus ecclesiæ, sub testimoniorum notitia mancipatam habemus : respondens Alfreda Nonensis Ecclesiæ Præsul dicebat, Non ita se habere , sed nostræ potius ecclesiæ dominio detinetur , quoniam non in ecclesia Sanctorum Domnii & Anastasii, ut dicitis , possidenda , sed ipsius Præsuli fruenda ad tempus tradita est:* hinc autem efficere volebat tum Georgii templum, tum vero quidquid prædiorum ac redituum ad illud pertinebat, Petri III. morte transiisse in potestatem ac ditionem Ecclesiæ Nonensis. Nam & templum, & ejus fundi omnes siti erant intra fines Chrobatiæ; jurisdictio autem ac diœcesis sive parochia Episcopi Nonensis, quidquid terrarum possidebant in continenti duces Chrobatiæ, quamvis interjectum esset, vel proximum diœcesibus aliorum Episcoporum, & quidquid Chrobatici nominis ac generis erat, complectebatur; erat siquidem eo tempore unicus omnium Chrobatorum Antistes, isque Nonensis. Principatum in Chrobatis ea tempestate obtinebat Muncimirus filius Tirpimiri, qui ne proximus a parente possessionem paternæ hæreditatis adiret, hanc illi præripuerant Demogoi, Sedesclavus, & Branimirus, aut vi & armis, aut favore & suffragio populari dominatum Chrobatiæ adepti. Res igitur, de qua inter se contendebant Petrus IV. & Alfreda delata est ad Muncimirum, qui recognitis diligenterque inspectis tabulis, quas Tirpimirus in eam rem confecerat, ædem Georgianam cum omnibus, quæ ad eam pertinebant, Petro IV. Archiepiscopo, Ecclesiæque Metropolitanæ adjudicavit; & parentis donationem ratam esse jussit, suoque diplomate confirmavit: *Omni composita*, inquit, *& prætermissa contentione, dictam jam S. Georgii Ecclesiam* (Ecclesiæ) *Sanctorum Martyrum Domnii & Anastasii, cum omni suo introitu & exitu subjugari* (jubeo) *hoc privilegio, cum servis & ancillis, campis & vineis, pratis & silvis, cuncta mobilia & immobilia omnia; quam ecclesiam, teste & auctore Deo, volo ut nullus deinceps de successoribus meis de potestate Spalatensis Ecclesiæ subtrahere audeat.* Habes integrum diploma Muncimiri in Petro IV. Archiepiscopo Spalatensi, quod datum est *Biacii, Anno sacram postquam Christus carnem a Virgine sumpsit DCCCXCII. Indict. XI. sub die IV. Kalendas Octobrium.*

Ecclesiam Nonensem mirifice illustravit quidam nomine Ivan, sanctiss. in Bohemia Anachorita.

His temporibus ex ipsa Bohemia decus ingens redundavit in Ecclesiam Nonensem, & nationem Chrobatorum, quam S. Ivan, absens quidem, sed hinc oriundus, eximia sanctitate illustravit. Genere Slavum fuisse nomen ipsum indicio est; nam qui latine *Joannes*, lingua Slavonica *Ivan* appellatur. Ortum se in Dalmatia, & quidem stirpe regali, ipsemet, Deo jubente, confessus est; cum Paullo Presbytero, quem ad eum miserat Ludmilla conjux Borivoji ducis Bohemiæ, nomen suum, patriam, genus, profectionem e Dalmatia, totius anteactæ vitæ rationem aperuit. *Vir sanctus*, (ut Balbinus in ejus vita) *cum secretum petiisset non nisi a sua morte efferendum, vitæ suæ seriem omnem Paullo expromit; Gestimuli se, ac Elisabethæ Dalmatiæ imperantium maximum filium esse.* In catalogo ducum ac regum Chrobatiæ, qui regnarunt in Dalmatia præsertim mediterranea, nullum invenio, cui nomen fuerit *Gestimulo*. Hi sunt duces Chrobatorum, qui sæculo nono floruerunt, & cum ætate Ivanis componi possunt, *Borna, Ladasclavus, Porinus, Mislavus, Tirpimirus, Demogoi,* seu *Dominicus, Sedesclavus, Branimirus, Muncimirus* : ex his nullus nomine *Gestimulus*. Joannes Bollandus, qui S. Domitiani ducis Carantanorum acta Tomo I. Februarii ad diem quintam ejusdem mensis inseruit, in Commentario prævio §. VII. num. 49. animadvertit *barbara illa nomina* (Slavonica) *varie a Scriptoribus diversæ nationis exarari, ac sæpe dimidiari ; ex quo intelligitur ejusdem ducis nomen aliter ab aliis expressum fuisse.* Idem fere observavit Carolus Dufresnius §. 3. de Familiis Dalmaticis; & hanc caussam attulit, *cur historiæ Dalmaticæ scriptor Presbyter Diocleates cum Porphyrogenito non prorsus conveniat; cum fieri possit, ut uterque de iisdem Principibus sub diversis appellationibus sermonem instituerit*. Eos itaque, quos modo nominavi, duces Chrobatiæ aliter ab aliis, & diversis vocabulis, alii aliis appellari potuerunt; ut nemini mirum debeat videri, si unus de illis apud Scriptores Bohemicos Gestimulus nominetur, quem alii Scriptores alio nomine afficiunt. Joannes Tomcus Marnavitius parentem S. Ivanis *Costumilium* vocat in eo libro, qui inscribitur *Regiæ Sanctitatis Illyricanæ fecunditas;* sed falso asserit Costumilium filium fuisse Branimiri ducis, qui ab anno 880. usque ad annum nonagesimum ejusdem sæculi principatum Chrobatiæ obtinuit. Cum enim S. Ivan admodum senex obierit anno 910. sive ut verius censet Papebrochius 904. hujus pater Branimiri filius vix, aut ne vix quidem esse potuit. Præter duces Chrobatiæ, erant quidam ex primariis Chrobatorum familiis sive Bani, sive minores Dynastæ, qui cum imperio erant; & alii in aliis Chrobatiæ Dalmaticæ partibus dominabantur, supremis illis ducibus subjecti & vectigales. In his unus quidam fuit Lindemuslus, quem Lindemulum Ducangius vocat. Ex aliqua similitudine & affinitate litterarum, in quas desinunt hæc duo vocabula *Gestimulus*, & *Lindemuslus*, sive *Lindemulus*, videtur conjici posse unam eamdemque personam utrique vocabulo subesse, & hunc S. Ivanis parentem fuisse quem alii *Gestimulum*, alii *Lindemulum* vocant. Hic Lindevitum ducem Pannoniæ inferioris, ut est in annalibus Francorum, fugientem, ac diffidentem rebus suis primum quidem benigne excepit, deinde vero per insidias necavit. *Allatum est* (ait Eginhartus ad an. 823.) *Imperatori* (Ludovico) *de interitu Lindiviti, quod relictis Sorabis in Dalmatiam ad Lindemuslum avunculum Bornæ ducis pervenisset, & aliquantulum temporis cum eo moratus fuisset, dolo ipsius fuisset interfectus.* Quamvis autem esset avunculus Bornæ ducis Chrobatiæ, qui anno 820. interiit, potuit tamen vitam perducere usque ad annum quadragesimum quintum hujus sæculi, cum ab Lothario Imperatore victus & occisus est, ut docet Balbinus ex Mariano Scoto. Sed Daniel Papebrochius, *quod attinet ad Chronicon Mariani Scoti, neque in Basileensi vetustissima, neque in Francofurtensi veteri etiam editione, quidquam tale reperiri* asserit, *neque in aliis Lotharii Imperatoris gestis; Fortassis*, inquit, *intelligi poterit Ludovicus successor, qui Mariano etiam Lotharius nominatur, ab anno 855. ad 875. & sic ea clades Gestimuli melius referretur ad annum* 870. Ita fieret, ut Gestimulus, sive Lindemulus ad hunc usque annum vixerit : id quod a verisimilitudine non abhorret. Utcumque tamen hæc,

hæc, certe ætas S. Ivanis cum ætate Lindemuli, sive Gestimuli patris sui congruere potest. Hic in Bohemica solitudine annos duos & quadraginta transegit. Ejus mortem censeo cum Papebrochio referendam esse ad annum circiter 904. hinc autem retrogrediens detractis annis duobus & quadraginta pervenies ad annum 862. cum ille patria relicta, parente Gestimulo sive Lindemulo vel occiso, ut Balbinus, vel adhuc superstite, ut Papebrochius tradit, in Bohemiam secessit. Si autem vixit usque ad senectutem propemodum extremam, cum mortuus est, annos amplius septuaginta habuerit oportet: ex quo fit, ut ejus ortus ad annum sæculi noni circiter tricesimum revocari debeat, & anno ætatis fere tricesimo e Dalmatia discesserit. Ita si temporum ratio habenda est, nihil obstat, quominus Lindemulus, quem alii Gestimulum vocant, parens S. Ivanis esse potuerit. Hujus vitam, vel ejus epitomen Bohemi Scriptores litteris mandarunt, Venceslavus Hagecius in Chronico Bohemiæ, Nicolaus Salius Pragensis, Georgius Bertoldus Pontanus Præpositus Metropolitanæ Pragensis lib. IV. de Sanctis Patronis, Georgius Crugerius in sacris fastis mensis Junii, Tomcus Marnavitius in opere supra laudato, ac demum Bohuslavus Balbinus eamdem fusiori & accuratiori stylo descripsit, quam quidem postremam Daniel Papebrochius inseruit actis SS. Tom. IV. ac diei 24. mensis Junii. Cum sanctissimus hic Anachorita ortu sit Dalmata, & quidem filius atque alumnus Ecclesiæ Chrobaticæ Nonensis; Bohemi æquo animo ferrent opinor, ut Bohemicæ, sic Dalmaticæ Ecclesiæ fastis S. Ivanem adscribi. Ejus vitam annalibus Bohemorum, Nicolao Salio auctore, insertam, quam Laurentius Surius in Tomum VII. *de probatis Sanctorum historiis* transtulit, nos quoque hic lectoribus exhibemus.

S. Ivanis vita, auctore Nicolao Salio.

Ivan (1) Gestimuli Dalmatiæ (2) regis ex Elisabetha filius (3), latine Joannes dictus, salutatis (4) parentibus in eremum Deo se credens
1 2 *profugit, & formidolosis silvarum flexibus du-*
3 4 *ce Angelo pererratis in Bohemiam adhuc idolis*
5 6 *(5) devotam, Neclane (6) rerum summam in*
ea administrante, devenit: idque circa annum Do-
7 8 *mini 857. (7) Cumque in (8) specu quadam*
tribus circiter milliaribus a Praga disjecta, mo-
9 *lestissimis (9) Dæmonum incursibus biennio quate-*
retur, fessus tanta insectatione eorum, locum mu-
10 *tans abibat. Ei sic eunti B. Joannes (10) Ba-*
ptista obviam factus percontari ex eo cœpit, quonam se, & cujus rei gratia aliorsum ferret; ille, quod res erat, fateri Dæmonum immoderatis se & continuis vexationibus adeo conturbari, ut nec consistere, nec moram facere queat. Hic
11 *Baptista Sanctus rudem (11) teneramque Tyro-*
nis Christi militiam miseratus, præsidio crucis donatæ eum firmat. Qua ille fretus intrepide ad deserta castra redire, & contra ovantes hostes clamoribus eum incessentes, quod ibi se balneum habere dicerent, infesto signo procedere. Cujus virtutem illi non ferentes, quaquaversum dilabi: ille victoriam prosequi, & intimius ad eos penetrare. Unus ibi teterrimus appresso petræ corpore protervius hærebat Dæmon, dirissimis vocibus, & immani oris rictu, devoraturo similis frendens. In cujus ille putentem hiatum crucem conjiciens, adeo illum hoc jactu perculit, ut perfossa grandi petra foras erumpere coactus fuerit. Cernitur nunc quoque id alte ductum foramen, & profugi hostis pudendos conatus testatur. Sic compescitis Dæmonum efferatis ausibus, pacatius
deinde 40. (12) & duobus circulis annorum ere- 12
mitam gessit Ivan, nulli mortalium annis 14. visus, lacte interim cervæ, divina cura ei tempestive fecunda ubera exhibere jussæ, pastus.

Quo tempore Borivojus (13) dux feras perse- 13
quens, cervam hanc nutricem Ivanis sagitta trajecit, & vestigiis ejus hærens ad antrum viri Dei ignarus decurrit, miratus cervam jacentem tam copioso lacte exuberare. Cum vir procero corpore, veste promissa, impexo & intonso crine, superciliis oculos tegentibus, specu progressus severius cum principe expostulare cœpit, quod animal suum telis appetierit. Consternatus princeps, non expectata talis viri facie, prodigiosamque belluam existimans una cum comitum manu pedem retro tulit. Deinde animosior factus, imperat ei per Christum (quem primus Bohemiæ principum fide agnoverat) edicere quid hominis siet. Ille adjuratus, nomen, patriam, genus, eventusque suos palam docet: quin & in petræam aulam, qua exierat, flagitantem hoc principem inducit, & Dei circa se administrationem evulgat. Rogatusque enixius, ut equo se in urbem
Tetinam (14) deferri pateretur, (ibi quippe Bo- 14
rivojus vitam (15) privatæ similem cum Lud- 15
milla (16) tenebat) recusavit & quod equitan- 16
di omnino ignarus esset, & quod commodius consequenti tempore id se obsequium principi exhibere posse opinaretur. Monuit interim, ut cervam, quam venator confecerat, egenis dispertiretur. Verum Ludmilla videndi tanti viri avida Borivojum perursit, ut mysta suo, cum sex famulis, & asino emissis, eum ad se deportarent. Cui adventanti, & illa, & ille honoris ergo longe progressi Ave detulerunt; & susceptum intra limina dignis eorum nomine epulis honorarunt. Sed ille jejunii lege perpetua appetitum gustatumque suum definiens, nihil ex eis libare, nedum comedere elegit, sed ad suam specum anhelans, finito cum iis de divinis rebus colloquio, quamprimum reverti contendit. Reversusque est Sacerdote Paullo, & sex comitibus stipatus, omnibus regiis aulis exesi sui antri præferens horrorem.
Ad eum triduo post Paullus (17) mysta profe- 17
ctus, lapsibus vitæ veteris ejus auditis, eum & expiavit, & re divina ad specum facta, sacro Christi corpore eum refecit. Quo ille summa animi & corporis demissione sumpto, traditaque Presbytero cruce parva, quam D. Joannis Baptistæ gratia ad retundendos impetus Dæmonum acceperat, tertia die post synaxim, ex spelunca tene-
bricosa cæli (18) regiam adiit, corpore tantum 18
ibi (nam ita fieri poposcerat) deposito. Quo in loco Borivojus monasterium sub nomine D. Joannis Baptistæ a se ædificatum amplis proventibus
dotavit, duobusque (19) Sacerdotibus ejus cu- 19
ram pro tempore tradidit. Eo postea viri ad nor-
mam (20) D. Benedicti viventes traducti sunt. 20
Noster (21) esse voluisti Ivan, ut nostra dam- 21
na levares: leva obsecramus.

Notæ.

(1) Gestimulus idem videtur esse ac Lindemulus, avunculus Bornæ ducis Chrobatiæ, de quo Eginhartus in annalibus, ut supra diximus.

(2) Hic erat Dynasta sive Regulus alicujus civitatis in Dalmatia mediterranea, quam duces Chrobatorum ab Heraclio Imperatore sibi traditam obtinebant. Veteres etiam paucorum loco-

locorum dominos liberali sane appellatione reges vocabant.

(3) Natus circiter anno tricesimo sæculi noni.

(4) Adhuc igitur superstites erant parentes Ivanis, cum hic patria relicta, & rebus humanis nuncio remisso, in Bohemicam eremum se contulit. Vix infantiam prætergressum Marnavitius, natum annos viginti Papebrochius, e Dalmatia discessisse ajunt. Neutri assentire possum. Cum enim post annos duos & quadraginta in solitudine exactos obierit, ex horum sententia vix annos duos & sexaginta vixerit oportet, contra quam alii Scriptores sentiunt, qui eum admodum senem e vita migrasse tradunt; eique annos ipsos septuaginta Balbinus attribuit. Annum fere tricesimum jam exegerat, cum e Dalmatia profectus est in Bohemiam. Hagecius & Pontanus Ivanem non e Dalmatia, sed e Chrobatia in Bohemiam venisse tradunt. Verum Dalmatia mediterranea citra Tilurum jam inde ab adventu Chrobatorum nomen Chrobatiæ subierat.

(5) Primus e ducibus Bohemiæ Borivojus, aliquot annis post adventum Ivanis, christiana sacra suscepit, ac populares suos ad Christi cultum traduxit.

(6) Papebrochius in notis ad vitam S. Ivanis: *Hic ducum Bohemiæ ignavissimus fuit, electus anno 852. mortuus anno 873.*

(7) Huic anno adde annos duos & quadraginta, quos vixit in solitudine Bohemica; igitur necesse est obierit anno 899. cum ceteri omnes Scriptores eum vita functum tradant vel decimo vel quarto anno sæculi decimi. Ego cum Papebrochio ejus adventum in Bohemiam conferendum censeo in annum 862.

(8) Antequam in hanc specum tertio ab urbe Pragensi lapide disjunctam deveniret, annos fere duodetriginta in illis locis per dirupta & avia oberraverat, in alia ex aliis antra demigrans, divino Spiritu modo huc, modo illuc impellente: *Nam post varios errores*, ut ipse apud Balbinum ait colloquens cum Borivojo duce, *in hoc antrum denique perveni, in quod jam decimum & quartum annum a nullo visus, sed neque ex antro in lucem egressus, Christo servio.* Adhuc in ea regione ab indigenis monstrantur varia saxa & spelæa, quæ ille suis vestigiis, suaque statione consecravit; ac veluti quædam sanctuaria voti ac religionis caussa peregre adiri, magnaque in veneratione haberi solent.

(9) Post annos duodetriginta variis in locis divino famulatui impensos, in illa spelunca, in qua postremos vitæ annos quatuordecim transegit, per biennium acerbissimas illas Dæmonum insectationes sustinuit, quibus adeo diu noctuque exagitabatur, ut nec partem ullam capere quietis, nec rerum cælestium contemplationi vacare posset. Itaque alio cogitabat, jamque ex infesta illa statione discesserat, cum a B. Joanne Baptista revocatus, ejusque monitis ac præceptis instructus, & cruce ab eo accepta armatus tartareos hostes superavit.

(10) *Quem ego mihi* (ait ipse apud Balbinum colloquens cum Paullo Sacerdote) *a prima ætate patronum delegi*; ejus quippe nomen gerebat: nam Ivan apud Slavos idem est, quod Joannes apud latinos.

(11) Nimirum putabat Nicolaus Salius Ivanem in ipso tirocinio vitæ eremiticæ diabolicis illis incursionibus obnoxium fuisse, quibus post annos duodetriginta in eremo exactos primum appeti & vexari cœpit, ut ex ejus vita per Balbinum descripta colligitur.

(12) Hos annos ita dividas velim, ut duodetriginta priores annos erroribus ejusdem & ex uno in alium locum migrationibus attribuas; reliquos vero posteriores quatuordecim in ea, quam dixi, spelunca, ubi & mortuus est, ab omni humano commercio sejunctus traduxit; sic prorsus, ut post biennes illas diabolicas vexationes nunquam indidem pedem extulerit, & ipsum nemo hominum, neminem hominum ipse viderit: sic enim eum cum Borivojo loquentem induxit Balbinus: *in quo* (antro postremo) *jam decimum & quartum annum a nullo visus, sed neque ex antro in lucem egressus*. Sed Crugerius solum duodecim annos numerat; quia nimirum, postquam biennium in illo antro commoratus fuit, cum molestissimos illos Dæmonum incursus ferre non posset, egressus fuerat, ut locum magis quietum inveniret. Sed post victos ac superatos Dæmones, quibuscum uno itemque altero anno colluctatus est, eodem rediit.

(13) Hic erat Neclanis filius aut nepos; & rerum in Bohemia potitus, cum Ludmilla conjuge sua christianam religionem suscepit, ad eamque colendam Pragenses & Bohemos magna ex parte perduxit.

(14) Papebrochius in notis ad vitam S. Ivanis: *Tetin una solum leuca distat a loco S. Ivanis* (idest a spelunca, quam postremum ille incoluit) *trans fluvium Misam, qui circumito Carelstenio paullo supra Pragam Moldavæ jungitur.*

(15) Papebrochius censet Borivojum & Ludmillam post repertum S. Ivanem, hujus piis adhortationibus impulsos, principatu deposito, in vitam privatam se contulisse.

(16) Femina sanctissima, & avia S. Venceslavi, quam Drahomira hujus mater per summam impietatem necavit.

(17) Balbinus tradit Paullum Presbyterum a Ludmilla divinitus per quietem admonita missam fuisse, ut Ivanem morti proximum divinis mysteriis impertiret.

(18) Balbinus & alii Ivanem obiisse tradunt anno 910. sed Papebrochius ejusdem mortem ad annum 904. revocandam censuit; nam illi cum anno eodem 910. Borivojum, post repertum Ivanem, vita functum fuisse doceant, huic non videntur relinquere temporis quod satis esset ad sacellum illud supra sepulcrum S. Ivanis ædificandum, neque ad collegium Presbyterorum instituendum, qui divinis rebus ibidem operam darent, neque ad annuos proventus constituendos, unde sacris ministeriis & Sacerdotibus sumptus necessarii suppeditarentur. Itaque mors hujus sanctissimi viri aliquot annis mortem ducis antecesserit oportet. *Dixerim ergo*, ait Papebrochius, *anno circiter 904. repertum mortuumque Ivanem, & fructum piarum ejus adhortationum fuisse, quod duces æstimata sanctæ ejus mortis felicitate decreverint terrenis rebus nuncium remittere, seque Tetinam recipere, orationibus, eleemosynisque, & aliis piis operibus vacaturi; inter quæ primum fuerit Ædicula super spelæum & sepulcrum Sancti sub nomine S. Joannis Baptistæ erecta.* S. Ivan migravit in cælum VIII. Kalendas Julias ipso natali die S. Joannis Baptistæ. *Mortem ille putatur obiisse*, ait Papebrochius, *ipso Sancti Præcursoris die natali; quo licet officium de Baptista impediat proprium de Ivano faciendum, non tamen impedit fervorem popula-* ris

ris devotionis, ad ipsum potissime respicientis. Testatur hoc Pontanus infra laudandus Bohemiæ piæ Scriptor, Ivani elogium his verbis concludens: Hoc ille templum, suique memoriam beatissimam obtinuit, ubi a religiosis clientibus suis, ibi Deo servientibus, frequentique populi concursu visitur, & colitur; cujus festivus dies proprius est, qui & S. Joannis Baptistæ. Georgius tamen Crugerius noster inter Sacros Pulveres mensis Junii, Ivani memoriam transfert in diem sequentem; quod officium fortasse proprium tunc fiat in monasterio; nam Ecclesia Pragensis in suis Kalendariis, neutro die, ac ne quidem ullo alio Ivani meminit.

(19) Balbinus Sacerdotes, quibus tradita est templi procuratio & custodia, nullo numero definivit; sed plus duobus fuisse ejus verba significant: *Ne vero muta ad divinas laudes solitudo foret, Sacerdotibus advocatis tutela loci committitur: addita necessaria ad tuendam vitam præsidia.*

(20) Hoc cœnobium cognominatum esse ait Balbinus *Skalense, seu S. Ivani*; de quo Papebrochius: *Deinde insigne sub nomine S. Joannis Baptistæ monasterium, inductis eo sub anno MXX. Benedictinis ex insulari Ostroviensi Pragæ Abbatia, uti asserit in Phosphoro Pragensi Joannes Pessina*. Templum vero, ut docet Balbinus, *quod super viri sancti tumulum Borzivojus & Ludmilla statuerunt, Beatissimæ Dei Matris, & S. Joannis Baptistæ titulum, aut etiam, ut alii auctores sunt, una cum his Sanctæ Crucis diu gessit; posteri S. Ivanum nominavere.*

(21) Idest, cum esses ortu Dalmata, sive Chrobatus, patria relicta, noster fieri voluisti. Eamdem precationem ad implorandum S. Ivanis patrocinium usurpare possunt Dalmatæ, & Chrobati, unius & alterius voculæ mutatione adhibita: *Noster patria fuisti Ivan, ut damna nostra levares: leva obsecramus.*

Jam vero ad Alfredam ut regrediamur, is vitam usque ad initium sæculi decimi perduxit, eique suffectus est

GREGORIUS EP. NONENSIS IV.

Episcopo Nonensi facultas antiquitus permissa erudiendæ totius nationis Chrobaticæ.

Principio post adventum Slavorum, ut sæpe diximus, Episcopis Nonensibus christiana procuratio totius gentis Chrobaticæ commissa fuit. Nona civitas erat, & una ex illis quatuordecim Zupaniis, in quas omnis Chrobatia citra montes teste Porphyrogenito divisa erat. Porro Episcopus Nonensis, quamvis diœcesim haberet certis finibus circumscriptam, tamen cum unicus esset Chrobatorum Episcopus, id illi commendatum fuerat, ut Chrobaticæ nationis erudiendæ curam ex charitate susciperet; quippe qui ejusdem gentis indolem, mores, linguam callebat. Cum vero nomen ac genus Chrobatorum latius in dies propagaretur, eoque crevisset, ut nulla propemodum esset parochia sive diœcesis provinciæ Spalatensis, quin coloniis Chrobatorum frequentissime habitaretur; Episcopi Nonenses christianam plebis Chrobaticæ institutionem, quam initio delegatam habuerunt, paullatim tamquam propriam sibi vindicare, in alienis diœcesibus dominari, & Chrobatis, ubicumque essent locorum, omnia episcopalia officia præstare cœperunt, primum quidem non omnino dissentientibus Episcopis Dalmatiæ inferioris, postea vero licet invitis ac repugnantibus. Hinc factum est ut jurisdictio Episcopi Nonensis latissime patens, intrusaque in diœceses intimas aliorum Antistitum, fere nullos, quibus definiretur, terminos haberet. Gregorius ergo Nonensis Episcopus diœceseos tam late longeque porrectæ amplitudine ac nobilitate inflatus majora quædam appetere cœpit, idque conari, ut se & ecclesiam suam Metropoli Spalatensi subtraheret, sibique metropoliticum nomen ac primatum acquireret. Ob hanc caussam illi cum Joanne III. Archiepiscopo Spalatensi multæ & magnæ contentiones fuerunt, nixusque patrocinio ac potentia Tamislavi, qui tunc rerum potiebatur in Chrobatia, suo Metropolitæ plurimas & gravissimas molestias exhibuit, ut scripsit Archidiaconus cap. XVI. in Laurentio Archiepiscopo: *Cujus* (Ecclesiæ Nonensis) *Episcopus Gregorius multas olim molestias Joannem Archiepiscopum Spalatensem sustinere fecit, debitam ei subtrahendo obedientiam, & sibi jus metropoliticum indebite vindicando.*

Gregorius Ep. jus & nomen metropoliticũ affectat.

Usum linguæ Slavonicæ in sacram liturgiam perperam invectũ Gregorius pertinaciter tuetur.

Præterea inter Chrobatos & Serblos consuetudo hæc paullatim irrepsit, jamque usus invaluerat linguæ Slavonicæ ad liturgiam remque divinam adhibendæ. Quod enim Joannes VIII. Cyrillo ac Methodio auctoribus nominatim Moravis concesserat, idem sibi licere Slavi Dalmatæ putabant, & lingua Slavonica in rebus sacris, injussu Sedis Apostolicæ, passim utebantur. Hujus autem consuetudinis tenacissimum atque acerrimum defensorem se Gregorius præbebat. Sed eidem consuetudini vehementer obstabant tum Joannes Metropolita, tum ceteri Episcopi Dalmatiæ, & eam abolendam, ejusque linguæ in templis usum publicum Chrobatis pariter atque Serblis interdicendum esse censebant; neutris permitti posse existimantes, quod, Sede Apostolica inconsulta, ipsi pro suo arbitrio ac voluntate usurpabant. Nec deerant, qui Liturgiam Slavonicam criminabantur erroribus refertam esse, ejusque auctori hæreseos notam inurebant. Cum hæc, & superior contentio acrius in dies effervesceret, Joannes Metropolita Sedem Apostolicam consulendam, ejusque auctoritatem interponendam esse putavit. Hic itaque cum ceteris Dalmatiæ Episcopis, simulque Tamislavus Chrobatorum, & Michael Serblorum & Chulmiæ duces, cum ea res interesset utriusque Slavonicæ gentis, per litteras Joannem X. Pontificem rogarunt, ut legatos apostolicos mitteret, qui contentiones illas ac dissidia componerent, atque orthodoxæ sinceræque fidei formulam Slavis traderent. Misit ille Joannem Anconitanæ, & Leonem Prænestinæ Ecclesiæ Episcopos; eisque suas litteras dedit tum ad Joannem Spalatensem Metropolitam, & Episcopos Dalmatiæ, tum vero ad Tamislavum ducem Chrobatiæ & Michaelem ducem Chulmorum; quas in eodem Joanne Archiepisc. Spalatensi descripsimus. In utrisque declaravit quid suæ sententiæ esset de lingua Slavonica, quam ad divina mysteria publice peragenda adhiberi omnino vetuit. *Ut secundum mores Ecclesiæ Romanæ*, inquit, *Sclavinorum terræ ministerium sacrificii peragant, in lingua scilicet latina, non autem extranea, quia nullus filius aliquid loqui debet, vel sapere, nisi ut mater ei insinuaverit*. Legati pontificii cum in Dalmatiam venissent anno 925. Concilium generale, sive, ut dicunt, nationale Spalatum convocarunt, cui Joannes Metropolita, idemque Primas Dalmatiæ, cum plerisque Episcopis utriusque provinciæ Spalatensis ac Diocletanæ, & Tamislavus dux Chrobatiæ, itemque Michael

chael dux Serblorum Chulmiæ, cum proceribus utriusque gentis interfuerunt. Decreta omnino quindecim condita sunt, e quibus quatuor ad hunc locum pertinent; hæc & reliqua cum nostris animadversionibus & explanationibus legi possunt in eodem Joanne III. Ac primo quidem declaratur, & confirmatur potestas metropolitica Archiepiscopi Spalatensis, ad retundendam arrogantiam quorumdam, qui se illi subjectos esse ægre ferebant, præsertim Gregorii Episcopi Nonensis, ad quem nominatim spectat Canon undecimus in hæc verba compositus: *Ut Episcopus Chroatorum, sicut nos omnes, nostræ Ecclesiæ Metropolitanæ subesse se sciat.* Nec vero illi solum spes omnis adipiscendi Primatus Metropolitici adempta est, sed etiam statutum est, ut ejus diœcesis certis quibusdam limitibus definiretur. Cum duces Chrobatorum Dalmatiam mediterraneam citra Tilurum sive Cetinam possiderent, & fines imperii mare versus quotidie magis proferrent ac dilatarent; Episcopus Nonensis, ut diximus, quidquid terrarum illi possidebant, vel ad Chrobaticum principatum adjungerent, id sibi vindicabant, suæque episcopali jurisdictioni subjectum esse volebant. Ex quo fiebat, ut diœcesis Nonensis immensum loci propemodum obtinens, aliorum Episcoporum diœceses in maximas angustias compelleret, & unus idemque Episcopus tot locis ac gentibus late diffusis ac longe disjunctis regendis, tantoque oneri ferendo non esset. Itaque Patres Concilii Spalatensis diœcesim Nonensem ad certos terminos revocandam esse censuerunt; præsertim cum jam necesse non esset totius gentis Chrobaticæ erudiendæ curam uni Episcopo Nonensi committere; quippe ceteri quoque Episcopi Slavonice sciebant, & ipsi Chrobati latine loqui didicerant, & tum linguæ utriusque, tum rerum communium commercio Dalmatæ & Chrobati inter se jungebantur. In hanc fere, quam exposui, sententiam compositus est Canon duodecimus, qui correctione quadam adhibita est hujusmodi: *Quod si rex & proceres Chroatorum omnes diœceses intra limites nostræ Metropolitanæ* (idest Ecclesiæ) *suo cupiunt vindicare Pontifici, nullus ex nostris per omnem provinciam eorum* (idest Chrobaticam) *neque regenerationes facere* (idest baptizare), *neque ecclesias Presbyteros consecrare poterit, tum ne in diœcesibus quidem suis missæ opus* (seu rem divinam, ac cetera episcopalia ministeria peragere). *Quare quisquis* (ex gente Chrobatorum) *ad nos accesserit, & consecrari, regenerari, chrisma sibi dari poposcerit, absque omni scrupulo per totam provinciam* (in sua tamen quisque diœcesi) *quod petunt, tribuere debemus. De cetero* (si nobis obstare & impedimento esse pergant, quominus jure nostro utamur, & officio fungamur) *ipsi cum suo Pontifice Deo rationem reddant de his omnibus, quæ in eis christianæ religionis dogmati defuerint;* (idest de iis, quæ apud eos detrimenta cœperit christiana fides ac disciplina, cum administratio totius rei christianæ Chrobaticæ, in omnes fere partes Dalmatiæ citra Tilurum distenta, majus quiddam sit ac laboriosius, quam quantum ab unico Episcopo præstari possit) *nostra coram Deo conscientia erit absoluta.* Hoc scilicet dux & proceres Chrobatorum volebant, hoc postulabant, ut omnes sui populares, ubicumque locorum essent, neminem alium, præter Episcopum Nonensem, agnoscerent, & colerent; huic uni obsequium deferrent, ab hoc uno leges, sacramenta, Sacerdotes acciperent, ex hujus denique auctoritate in rebus omnibus, quæ ad religionem pertinent, nutuque penderent. Ex quo fieri necesse erat, ut ceteri provinciales Episcopi ab omni propemodum curatione & administratione vacarent, eorumque jurisdictio arctissimis finibus coerceretur, si omnem illorum curam operamque iis tantum locis, quæ Chrobatico dominatu exempta erant, & Dalmatis latinis tantummodo, qui longe pauciores erant, quam Chrobati, impendi oporteret. Id vero Patres Concilii Spalatensis absurdum, a disciplina ecclesiastica alienum, & nullo modo ferendum esse existimant; ac propterea decernunt, ut Episcopi provinciæ Spalatensis, in sua quisque parochia, sive diœcesi, curam pastoralem æque Chrobatis ac ceteris navent, & omnia episcopalia officia libere fidenterque exsequantur. Hanc hujus Canonis XII. sententiam esse, quod paullo post dicturi sumus ex epistola Joannis Papæ X. & ex altero provinciali Concilio, magis magisque confirmabit.

Concilium nationale, in quo jubetur Gregorius subesse Metropolitæ suo Spalatensi, ejusque diœcesis certis finibus circumscribitur.

Canone X. usus liturgiæ Slavonicæ interdicitur; sicubi tamen Sacerdotum, qui latine sciant, inopia laboretur, ab Romano Pontifice petendum esse, ut hujusmodi Presbyteris sacrificii Slavonice faciendi potestatem permittat: *Ut nullus Episcopus nostræ provinciæ audeat in quolibet gradu Slavonica lingua quemlibet promovere; tamen is in clericatu & monachatu Deo deservire poterit; nec in sua ecclesia missas facere sinat; præter si necessitatem Sacerdotum haberet, per supplicationem a Romano Pontifice licentiam ei sacerdotalis ministerii Slavonice peragendi tribuat.* Slavi quidem omnes suæ liturgiæ tenacissimi erant, ab ejusque usu in divinis officiis jampridem recepto abduci nolebant; sed ex omnibus Dalmatiæ Episcopis unus erat Gregorius Nonensis, qui a ceteris dissentiens patriæ linguæ patrocinium susceperat, pro eaque in sacris & publicis ministeriis retinenda omnium acerrime pugnabat; verum enimvero cum in eo frequentissimo conventu lectæ fuissent epistolæ Joannis Papæ prohibentes usum liturgiæ Slavonicæ, apud omnes, ut debuit, auctoritas Romani Pontificis & præjudicata sententia valuit; neque ullus fuit, qui huic decreto intercederet. Pontificis ac Synodi Spalatensis interdictum satis diu vim suam obtinuit, & lingua Slavonica impositum sibi silentium in templis & sacrificiis usque ad sæculum proximum religiose servavit.

Decretum de lingua Slavonica ab altaribus ac templis eliminanda.

Verum undecimo itemque duodecimo decreto, quorum utroque jurisdictio Episcopi Nonensis coercebatur, Gregorius cum aliquibus proceribus Chrobatiæ pertinacissime repugnavit; cumque repugnando & reclamando nihil proficeret, ad Sedem Apostolicam provocavit. Quocirca rem integram judicio Romani Pontificis reservari oportuit; & tam Concilium, quam Gregorius suos internuncios Romam miserunt, qui de tota illa controversia Joannem Papam edocerent. Hic per litteras jussit Joannem Metropolitam, vel quem ipse ex Episcopis sibi subjectis delegaverit, una cum Gregorio Antistite Nonensi Romam venire, ut rationes apud Sedem Apostolicam exponerent, quibus suam quisque caussam probarent, contraria refellerent: his cognitis se pro eo, ac jus & canones postulant, sententiam dicturum: *Ut ante nostram præsentiam, aut tu cum Gregorio, aut unus vester suffraganeus Episcopus veniens, cuncta per ordinem nobis revelent; quatenus per viam justitiæ inceden-*

Decreto undecimo & duodecimo Concilii reclamat Gregorius, atque ad Sedem Apostolicam appellat.

dentes, quidquid rectum est, inter vos definire valeamus. Neuter Romam venit, caussam ignoro, quæ utriusque Romanam profectionem impedierit. Ita in annum tertium contentio illa extracta est, cum interea Gregorius omnibus in locis, quæ ad Chrobaticam ditionem pertinebant, jus & officium episcopale usurpare pergeret, nequidquam obnitente Joanne Archiepiscopo, quem ob hanc caussam plurimis incommodis ac molestiis affecit, ut scriptum reliquit Thomas Archidiaconus.

Nec vero Joannes ac ceteri Dalmatiæ Episcopi destiterunt orare iterum ac sæpius per litteras & urgere Joannem Pontificem Max. ut auctoritate apostolica interposita tandem aliquando huic controversiæ finem imponeret, & Episcopis, atque Ecclesiis Dalmaticis pristinam tranquillitatem restitueret. Pontifex igitur Madalberto Episcopo, quem anno circiter 927. legatum misit ad Simeonem regem Bulgarorum, imperavit, ut e Bulgaria rediens caussam illam rite cognosceret, ferretque pro sua æquitate ac sapientia sententiam. Ergo Madalbertus Bulgarica legatione perfunctus, anno 928. in Dalmatiam se contulit; Episcopos cum duce & primoribus Chrobatiæ Spalatum ad Concilium provinciale convocavit; atque in eo conventu, ad normam antiquæ descriptionis ecclesiasticæ, singularum diœceseon terminos constituit; ac nominatim vetuit Gregorium Episcopum Chrobatiensem ultra fines Nonensi diœcesi præscriptos curam potestatemque episcopalem extendere, ut est in actis hujus Concilii: *Nonensis vero Ecclesia non Episcopum antiquitus* (post sedem episcopalem sexto sæculo amissam), *sed Archipresbyterum sub ditione Episcopi* (fortassis Jadertini) *habuisse dignoscitur*. Deinde tribus ecclesiis, quas etiam, cum suis Episcopis jamdudum carerent, Gregorius invaserat, videlicet Sisciana, Scardonensi, ac Delminitanæ, suum cuique Episcopum restitui jubet; tum ad coercendam ejusdem Gregorii temeritatem, atque arrogantiam hæc subjecit: *Quod si immensum pontificii* (onus) *subire delectat, & unam sibi diœcesim sufficere non vult, harum trium magnitudinem diœceseon ponderis* (immanis, cui sustinendo non est) *ad interitum suum & eorum* (quibus præesse vult) *suscipiat; dum neque plebs perfecte ab eo pontificalis muneris percipere valeat gratiam, neque ipse adimplere suum in eis officium valeat, juxta Sanctorum Patrum statuta, cum sit propter multa terrarum spatia difficile* (eas) *peragrare*.

Madalbertus Legat. Apost. ad regem Bulgariæ in Dalmatiam digressus Concilium provinciale convocavit, in quo iterum fines diœcesis Nonensis circumscribuntur.

Madalbertus post omnia, quæ a Pontifice habuerat, mandata confecta Romam reversus, Joannem X. vel mortuum, vel morti proximum reperit. Itaque ab Leone VI. ejus successore, quæ in Concilio Spalatensi decreverat, confirmanda curavit. Hic epistolam scripsit ad Episcopos Dalmatiæ, & nominatim quidem ad Forminum Jaderæ & Gregorium Nonæ Antistites; jubet omnes suo Metropolitæ Spalatensi subjectos esse, & quemlibet intra fines suarum diœceseon se continere; ne in alienas invaderent, anathematis denunciatione absterret; præsertim vero Gregorium, cui tamen Ecclesiæ Scardonitanæ, donec suus illi Episcopus restitueretur, administrandæ potestatem permittit. *Gregorium vero, qui probitate* (idest necessitate) *temporis in Croatorum terra Episcopus effectus est, præcipimus in sola Scardonitana Ecclesia tantummodo ministrare, alienas parochias ei præcipimus nullo modo amplius usurpare; quia si fecerit, sine dubio a nostro pontificio excommunicatus manebit*; idest a nostra communione segregatus. Habes acta utriusque Concilii Spalatensis una cum epistolis pontificiis, horumque omnium explanationes ac vindicias in Joanne III. Archiepiscopo; illinc assumas, quæ ad hunc locum pertinent.

Madalberti, & Concilii sententiam confirmavit Leo VI.

An vero Gregorius decretis utriusque Concilii, & mandatis pontificiis paruerit, mihi non liquet. Cum per annos amplius centum interrupta sit series Episcoporum Nonensium, & anno 1075. in Synodo provinciali Spalatensi sub Laurentio Metropolita *renovatus* esse dicatur *Episcopatus Nonensis*, valde suspicor ecclesiam illam uno sæculo plus aut omnino, aut certe legitimo Episcopo caruisse. Hujus tam diuturni interregni caussam conferendam esse arbitror in arrogantiam & contumaciam vel ipsius Gregorii, vel aliorum, qui deinceps in Gregorii locum suffecti quidem, approbati tamen non fuerunt, propterea quod ab illa obstinata contentione vel juris metropolitici appetendi, vel officii episcopalis in alienis diœcesibus, ubicumque Chrobati essent, usurpandi desistere nollent.

Interregnum Nonense annorum amplius centum.

ANDREAS EP. NONENSIS V.

Cresimirus IV. hoc nomine, qui Stephano parenti in regnum Chrobatiæ successit anno circiter 1050. cum imperium Chrobaticum terra marique amplificasset, ut rem publicam propagatione finium, sic etiam rem ecclesiasticam dignitate, numeroque Episcoporum auxit. Ad Nonensem Chrobatorum Episcopum duos adjunxit, Belgradensem ac Tininiensem, & hunc quidem perhonorificis titulis ac muneribus decoravit; hujus diœcesim longe lateque usque ad Dravum produxit, eumdemque auctoritate & honoris locique primatu duobus aliis antecedere voluit; de quo Archidiaconus cap. xv. *Hic multas obtinuit parochias, habuitque prædia & possessiones per totum pene regnum Chroatiæ; quia regalis erat Episcopus, & regis curiam sequebatur, eratque unus ex principibus aulæ, & sua jurisdictio usque ad Dravum fluvium extendebatur*. Accessione duorum Chrobatiæ Antistitum, ac præsertim Tininiensis, ut jurisdictio & diœcesis, sic arrogantia & ambitio Episcopi Nonensis diminuta est. Ex hujus parochia, qua in ortum vigebat, partem non exiguam detrahi, tribuique novo Antistiti Belgradensi oportuit; veteres tamen fines ad meridiem intactos retinuit, quibus valde coarctabatur diœcesis Jadertina, ut ait Archidiaconus cap. xv. *Jadrensis Episcopatus non magnam habuit parochiam propter vicinitatem Nonensis, & Belgradensis Episcopatuum*.

Cresimirus IV. rex Chrobat. Episcopatus instituit Belgradensem ac Tininiensem, quorum accessione jurisdictio Ep. Non. diminuta est.

Dum Cresimirus Quartus rerum in Chrobatia potiebatur, Andreas electus est ad regimen Ecclesiæ Nonensis, qui elatos illos spiritus, quos decessoribus suis attulerat amplitudo jurisdictionis ac diœceseos, quam sibi arrogabant, demittere debuit, atque intra fines suæ parochiæ præscriptos jus atque officium episcopale contrahere. Itaque potestatis metropoliticæ adipiscendæ spe abjecta, obedientem se subjectumque præbuit Joanni IV. Archiepiscopo Spalatensi, a quo consecrationem episcopalem suscepit, & sua diœcesi contentus ab alienis abstinuit. Nec dubito quin Concilio nationali, vel certe provinciali interfuerit, quod Maynardus Nicolai II. Legatus anno 1058. vel proxi-

mo ineunte Spalatum convocavit; iterumque omnium Episcoporum sententiis proscriptus est usus linguæ Slavonicæ, quæ non tam permissu regum atque Antistitum Chrobatiæ, quam cupiditate quadam populari, ac temeritate Presbyterorum & clericorum populi studiis obsequentium, rursus in templa irrepserat. Huc revoca quæ dicta sunt in Joanne IV. Archiepiscopo Spalatensi. Iisdem submissionis atque obedientiæ officiis, quæ Joanni præstiterat, Laurentium proximum ab Joanne Archiepiscopum coluit; neque se fautor aut particeps fuit teterrimi illius schismatis, quo pro revocanda retinendaque in templis liturgia Slavonica Chrobati, auctore potissimum atque incentore Ulfo Presbytero, conflarunt; de quo satis multa diximus in eodem Laurentio Metropolita.

Cresimirus rex partem insulæ Pagi Ep. Nonensi restituit.

Anno 1071. Cresimirus rex in eo diplomate, quod secundum Arbensem Ecclesiam fecit, partem fere dimidiam insulæ Cissæ, sive Chessæ, quæ nunc Pagus vulgo dicitur, orienti & Nonæ obversam, unde brevi admodum euripo interfluo sejungitur, ademptam Arbensi, restituit Nonensi Episcopo, & huic trium Juparum possessionem in ora continente confirmavit: *Tantum retinentes*, inquit, *de jure suo paucas villas Pagi, Pezzani, Muruolani, Vlassici*, (sitas in eadem insula) *quas, etsi pro malo habent, de novo dedimus Episcopo Nonensi, itemque Jupam Lichæ, Jupam Bucani, & Bozzachi; & hoc statutum volumus perpetuo inviolabile manere, sicut semper a majoribus natu didicimus, dictæ jam ecclesiæ inviolabile perstitisse &c. Anno ab Incarnat. Domini nostri Jesu Christi MLXXI. Indict. IX. die VIII. mens. Julii, tempore Dom. Alexandri Papæ urbis Romæ*.

Andreas interfuit Conc. provinc. Jadertino.

Anno 1072. Concilio provinciali interfuit, quod Laurentius Metropolita Jaderam convocaverat, ut colligitur ex tabulis cœnobii Virginum Jadrensium: quarum initium est hujusmodi: *Congregatis nobis, cum plurimæ causæ ventilandæ & examinandæ allatæ, ut moris est Concilii generalis, confluerent &c.* hisque tabulis subscriptus legitur *Andreas Nonensis*, de quo nihil præterea reperitur in monumentis Dalmatiæ.

FORMINUS EP. NONENSIS VI.

Forminus Ep. interfuit Concil. provinciali Spalat.

Andreæ suffectus anno circiter 1074. & anno proximo interfuit cum Laurentio Metropolita, ac ceteris Dalmatiæ inferioris Episcopis, Concilio provinciali Spalatensi, quod indixerat, eique præsidebat Gerardus Archiepiscopus Sipontinus, & legatus apostolicus missus a Gregorio VII. Pontifice Maximo. Thomas Archidiaconus cap. XVI. inter ceteros Episcopos, qui Spalatum jussu legati pontificii convenerant, annumeravit *Forminum Nonensem*, idemque scripsit *in hac Synodo restauratum esse Episcopatum Nonensem*. Hæc verba quid significent, declaratum est in actis Laurentii Archiepiscopi cap. 2. § 1. Huc revoca quæ ibi diximus; nimirum, postquam Episcopi Nonenses in fidem redierunt ac potestatem Archiepiscopi Spalatensis, quo cum de Primatu metropolitico ac de jure diœcesano diu multumque decertaverant; in hoc demum Concilio sollemni ac legitimo tum legati apostolici, tum provincialium Antistitum decreto, Ecclesia Nonensis restituta fuisse dicitur in antiquum statum, sua illi privilegia confirmata, & iisdem, quibus initio fuerat, fidei atque obedientiæ vinculis Metropolitæ Spalatensi obstricta. Anno 1076. cum Svinimirus rex Chrobatiæ atque Dalmatiæ amplissimo diplomate confirmasset donationem templi S. Georgii in Putalio, quod cum omnibus fundis ac prædiis eidem annexis Tirpimirus & Muncimirus duces Chrobatorum ecclesiæ SS. Domnii & Anastasii ac mensæ archiepiscopali attribuerant, præsens ac testis adfuit *Forminus Episcopus Nonensis*, ut ejus nomen huic diplomati subscriptum declarat. Ingens per ea tempora decus atque ornamentum urbi & Ecclesiæ Nonensi accessit ex augustissimo Episcoporum ac procerum conventu, quem Joannes Cardinalis ac legatus Sedis Apostolicæ cum Svinimiro rege & Laurentio Metropolita ibidem celebravit, de quo Archidiaconus cap. XVI. *His temporibus celebrata fuit Synodus in civitate Nonensi sub Joanne Cardinali Apostolicæ Sedis legato, ubi proclamationem faciente Laurentio Archiepiscopo, illustris vir Demetrius cognomento Svinimir rex Chroatorum restituit Ecclesiæ SS. Domnii & Anastasii Ecclesias S. Stephani & S. Mariæ in Salona cum omnibus earum bonis*. Vide cetera, quæ huc pertinent, in eodem Laurentio.

Et Concil. provinciali Nonensi.

GREGORIUS II. EP. NONENSIS VII.

Hujus ecclesiæ administrationem suscepit sæculo duodecimo ineunte, quem Crescentius Archiepiscopus episcopali consecratione initiavit, ut colligitur ex formula sacramenti sollemnis, quo Gregorius more majorum suam fidem atque obedientiam Metropolitæ ac Metropoli Spalatensi obstrinxit: *Ego Gregorius Episcopus Nonensis ab hac hora in antea promitto fidelitatem atque obedientiam secundum ordinem meum Ecclesiæ Spalatinæ, & tibi Crescentio Archiepiscopo nostro, tuisque successoribus canonice intrantibus. Sic Deus me adjuvet, & ista sancta quatuor Evangelia.* Ex codice pervetusto Spalatensi Evangeliorum. Duo Concilia provincialia Crescentius celebravit, primum anno circiter septimo, alterum anno undecimo sæculi duodecimi. Neutri Gregorius interfuisse legitur. Quo anno diem extremum obierit, quive in ejus locum proxime successerit, mihi non est compertum; neque ullum, qui huic ecclesiæ præfuerit, ante annum 1163. in tabulis aut Scriptoribus Dalmatiæ invenio. Itaque aut post Gregorium Ecclesia Nonensis plures annos Episcopo caruit, aut si qui per ea tempora fuerunt, eorum nomina & acta vetustate interierunt.

RODANUS EP. NONENSIS VIII.

De quo nihil superest præter nomen adscriptum regio diplomati, quod Stephanus III. rex Hungariæ, ut Petro VI. Archiepiscopo Spalatensi gratificaretur, secundum Ecclesiam Spalatensem fecit, ejusque jura & privilegia confirmavit: *Datum per manum Stephani Cancellarii . . . in præsentia Episcoporum Rodani Nonensis, & Dedæ Croatiensis . . . Anno Incarnat. Christi millesimo centesimo sexagesimo tertio*.

MATTHÆUS EP. NONENSIS IX.

Matthæo Ep. Nonen. Ravierus Arch. ep. Spalaten. Lichamad. judicavit.

Huic controversia fuit cum Miræo Episcopo Seniensi de tribus parœciis *Signa*, *Geszica*, & *Lecca*; quam ex mandato Alexandri Papæ III. de consensu & compromisso utriusque partis Ray-

Raynerius Metropolita Spalatensis ab anno 1175. usque ad annum 1180. ita diremit, ut Leccam quidem Nonensi, duas reliquas Seniensi Episcopo adjudicaret. Huic judicio cum Miræus stare noluisset, atque Sedem Apostolicam appellasset, Raynerius Alexandrum per litteras rogavit, ut vellet juberetque ratam esse, quam ipse tulerat, sententiam. Epistolæ Raynerianæ, quam historiæ Seniensis Ecclesiæ reservandam esse duximus, suas litteras suppliciter Matthæus adjunxit in hæc verba: *M. Nonensis Episcopus a sanctitate vestra petit, ut statutum, quod Spalatensis Archiepiscopus inter eum, ac Mironem Episcopum super tribus parochiis, Signa videlicet, Geszica, & Lecca, de mandato vestro statuit, vestris litteris confirmetis; ipse enim Archiepiscopus, sicut vobis per suas litteras insinuavit, de utriusque partis assensu ita statuit, ut Matthæus Nonensis Episcopus habeat parochiam Leccam, & Miro Episcopus habeat Signam, & Geszicam.* Quid Alexander in alterutram partem decreverit, ratamne habuerit, an irritam sententiam Raynerii, litteris proditum non est. Cetera, quæ ad hanc controversiam pertinent, exposita sunt in Raynerio, & Miræo. In actis ejusdem Raynerii extat epistola Matthæi Raynerium rogantis, ut ecclesiæ suæ patrocinium susciperet, ejusque caussam ageret apud Alexandrum III. cui femina quædam primaria ex oppido Clino per fraudem & malitiam rescriptum surripuerat, quo Pontifex declarabat Episcopo Nonensi nullum jus esse decimas a Clinensibus exigendi, nullamque in clerum ejusdem oppidi potestatem esse. Anno 1179. cum Raynerio & duobus aliis Dalmatiæ Episcopis Romam profectus Concilio Lateranensi III. interfuit. In Synodo provinciali, quam Petrus VII. Metropolita anno 1185. indixit, & Kalendis Maji apud Spalatum in basilica S. Andreæ cum Episcopis provincialibus, Abbatibus, & Præpositis ecclesiarum celebravit, ut ceteris, sic etiam Nonensi diœcesi suæ nominatim regiones attributæ sunt: *Nonensis Episcopus habeat Nonam, totam Lucam, & medietatem Licæ. Lica*, alias *Licka*, & *Lizza*, una erat e tribus illis Zupaniis in veteri Japidia sitis, quæ, ut tradit Porphyrogenitus, unius Bani imperio suberant, infra Cribasam, sive Corbaviam vergens ad meridiem. Hanc integram Raynerius, ut diximus, Matthæo adjudicaverat. Sed de sententia hujus Concilii bipartito divisa est; & quæ pars in solem orientem spectabat, Nonensi, quæ vero ad occasum vergebat, Seniensi Ecclesiæ attributa est, vel potius Corbaviensi, ut in exemplari Luciano ejusdem Synodi. Luca vero regio erat Lickæ finitima, quæ non ita longe ab sinu Carinensi, quæ nunc canale Novigradi vocant, distabat in septemtrionem.

Interfuit Concil. Lateranensi, & Spalatensi provinciali.

Erat Boicæ, qui pagus est diœcesis Nonensis, domus hospitalis S. Petri copiosis vectigalibus instructa, quam Matthæus Episcopus Fratribus Cruciferis attribuit anno 1184. Hos vero, & omnia eorum bona Urbanus III. in clientelam Sedis Apostolicæ recepit, & in ejusdem domus possessione amplissimo diplomate confirmavit.

Privilegio Urbani III. concessum Cruciferis Nonensib.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Matthæo rectori, & Fratribus Cruciferariis hospitalis S. Petri Boicæ, tam præsentibus, quam futuris communem vitam ducentibus in perpetuam memoriam. F. PP. MM. Effectum justa postulantibus indulgere, & vigor postulat æquitatis, & ordo exigit rationis, præsertim quando petentium voluntatem, & pietas adjuvat, & veritas non relinquit. Ea propter dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum hospitale S. Petri de Boisce cum omnibus, quæ in præsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, ac præsentis scripti privilegio communimus. Statuentes ut ea firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. Possessiones autem istas duximus propriis nominibus exprimendas. Locum ipsum, in quo præfatum hospitale situm est, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam de Boisce in partibus Sclavoniæ positam, quam Nonen. Episcopus ordini vestro rationabiliter assignavit, sicut in authentico ipsius scripto plenarie continetur, vobis, & successoribus vestris auctoritate apostolica confirmamus, & quidquid habetis in loco, qui dicitur Palatium. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus, vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, e sæculo fugientes liberos & absolutos ad conversionem vestram recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum hospitale temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salva Sedis Apostolicæ auctoritate, & diocesani Episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi. Quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Ego Urbanus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

† *Ego Henricus Albanen. Episcopus.*

† *Ego Paullus Prænestinus Episcopus.*

† *Ego Theobaldus Hostien. & Velitren. Episc.*

† *Ego Joannes Presbyt. Cardin. tit. S. Marci.*

† *Ego Petrus Presb. Card. tit. S. Susannæ.*

† *Ego Laborans Presb. Card. S. Mariæ transtib. tituli Calixti.*

† *Ego Pandulfus Presb. Cardin. XII. Apostolorum.*

† *Ego Albinus Presb. Card. tit. S. Crucis in Jerusalem.*

† *Ego Melior Presb. Cardin. SS. Joannis & Paulli tit. Pagmachii.*

† *Ego Adelardus tit. S. Marcelli Presb. Card.*

† *Ego Jacobus S. Mariæ in Cosmidyn Diaconus Card.*

† *Ego Gratianus S. Cosmæ & Damiani Diac. Card.*

† Ego

† *Ego Bobo S. Angeli Diac. Card.*
† *Ego Octavianus SS. Sergii & Bacchi Diac. Card.*
† *Ego Goffredus S. Mariæ in via lata Diac. Card.*
† *Ego Petrus S. Nicolai in carcere tulliano Diac. Card.*

Datum Veronæ per manum Alberti S. R. E. Presb. Card. & Cancell. 8. Idus Maji Indict. IV. Incarnationis Dominicæ anno MCLXXXVI. Pontificatus vero Domini Urbani PP. III. Anno primo.

Matthæus cum Petro VIII. metrop. judex præfuit controversiæ dirimendæ, quæ Templariis erat cum monachis SS. Cosmæ ac Damiani.

Cum Fratres Templarii Auranæ, & Monachi Benedictini SS. Cosmæ ac Damiani de quibusdam terris ac divortiis aquarum inter se contenderent; Bela III. rex Hungariæ utrisque judices dedit Petrum VIII. Archiepiscopum, & Matthæum Episcopum, qui una cum Damiano Jaderæ & Grubessa Spalati Comitibus, sive prætoribus, litigia illa ex æquo & bono componerent. Latæ ab illis sententiæ procemium hoc est: *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ab Incarnatione D. N. J. C. 1194. mensis Julii die nono intrante Indict. XII. apud Tynum, regnante Domino nostro Bela Serenissimo Rege Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, atque Ramæ, & Almerico filio super Dalmatiam & Croatiam. Cum nos nempe Petrus Spalatensis sedis Archiepiscopus una cum Matthæo Nonensi Episcopo, & Damiano Jadertino Comite, & Grubessa Spalatino Comite, ceterisque nobilibus, quorum nomina inferius describentur, in ecclesia S. Joannis de Tyno, ad controversias, quæ inter Templarios, & Monasterium SS. Cosmæ & Damiani pro terris & aquarum decursibus vertebantur, resecandas de mandato regis resideremus, post multas altercationes, & verba &c.* Integrum hujus sententiæ exemplum habes in eodem Petro Archiepiscopo. Anno 1194. vel sequenti Matthæus diem obiit supremum, eique successit

PRODANUS EP. NONENSIS X.

Non aliunde cognitus nisi ex formula sollemnis sacramenti, quo suam fidem atque obedientiam Petro VIII. Metropolitæ Spalatensi, post susceptam episcopalem consecrationem, more majorum addixit. Hæc formula, descripta ex codice pervetusto Evangeliorum Capituli Spalatensis, est hujusmodi: *Ego Prodanus Nonensis Episcopus ab hac hora in antea promitto fidelitatem Ecclesiæ Spalatinæ, & tibi Domino Petro Archiepiscopo, tuisque successoribus canonice intrantibus. Sic me Deus adjuvet, & ista quatuor Evangelia. In puritate animi, sine fraude observabo.* Cum Petrus VIII. obierit anno 1196. exeunte, vel proximo ineunte, initia episcopalia Prodani ad annum 1196. vel ad superiorem referri necesse est. Vitam & pontificatum perduxit usque ad priores annos sæculi decimi tertii.

JOANNES EP. NONENSIS XI.

Erat patria Jadertinus, quem Bernardus Metropolita simul cum Bartholomæo electo Scardonensi consecravit Episcopum, quamvis neuter id ætatis esset, aut ea scientia præditus, quam ad munus episcopale suscipiendum ac gerendum Sacri Canones requirunt; eamque ob caussam Innocentii III. Pontificis reprehensionem atque animadversionem canonicam Bernardus effugere non potuit, ut tradit Archidiaconus cap. 25. *Ordinavit autem uno die* (sub initium sæculi decimi tertii) *Joannem nepotem Cutilæ Nonensem Episcopum, & Bartholomæum nepotem Titionis Episcopum Scardonensem. Hi ambo erant Jadrenses, nec satis legitime in eorum fuerat promotione processum; quippe in ætate ac scientia non modicum patiebantur defectum; unde quia Bernardus non qua debuit circumspectione ad eorum examinationem processit, nimisque festinanter manum eis imposuit, non sibi cessit impune. Nam delatus apud Summum Pontificem, canonica fuit animadversione punitus.* Quid pœnæ censuræve inflictum fuerit sive Joanni, sive Bartholomæo, memoriæ proditum non est; neuter certe Sacerdotio privatus fuit; nam Joannem Ecclesiæ Nonensi præfuisse constat ex sententia, quam tulit secundum Tragurienses *Fr. Pontius de Cruce humilis Magister militiæ Templi per Ungariam, & Sclavoniam, & Locumtenens regius in Croatia & Dalmatia*, qui vetuit Domaldum ejusque filium molestos esse Traguriensibus, vel ab eis tributa exigere. Huic sententiæ testes adfuerunt *Joannes Episcopus Nonæ, Comes Bodimirus, Comes Georgius &c. Anno Incarnationis Domini* 1217.

Hæc postrema nota arithmetica vitiose se habet; nam ante triennium Joannes obierit necesse est; si quidem episcopalis consecratio Grubcii, in locum Joannis proxime suffecti, attribuenda sit Bernardo Archiepiscopo, ut docet Archidiaconus. Hic siquidem anno 1215. e Lateranensi Concilio Spalatum reversus cum esset, paralysis, qua laborare jampridem cœperat, adeo totum hominem invasit, ut membris omnibus contremisceret, ac ne articulatim quidem & distincte, nisi ægre admodum, loqui posset. Itaque duos fere annos aut lecto affixus, aut domi sedens, ab omni episcopali functione vacavit, & anno 1217. mense quintili, vel sextili decessit. Ante annum igitur decimum quintum hujus sæculi, & Romanam profectionem, Joanne jam vita functo, Grubcium Bernardus episcopali consecratione impertivit. Ex quo fit, ut sententiam illam Pontii magistri militiæ Templi, præsentia ac testimonio Joannis Episcopi Nonensis firmatam, ad annum vel quartum, vel quintum supra decimum sæculi decimi tertii revocari oporteat.

GRUBCIUS EP. NONENSIS XII.

Grubcius Ep. a Nonensibus electus, priore Nicolai electione rescissa.

Post mortem Joannis, Canonici Nonenses Nicolaum e collegio Canonicorum Spalatensium, suffragiis fere cunctis, ad regimen illius ecclesiæ elegerunt; quem Bernardus Archiepiscopus neque admittere, neque consecrare voluit, cum sedem illam alteri destinasset, quem singulari beneficio sibi devinxerat, ejusque erga se fidem constantemque voluntatem perspectam habuerat in illis controversiis, quæ Bernardo sane multæ & graves cum suo Capitulo fuerunt. Hic erat Grubcius Archipresbyter Ecclesiæ Spalatensis; quam dignitatem Bernardo acceptam ferebat, ut docet Archidiaconus cap. 25. *Fecit Archidiaconum Grubcium .... Archipresbyterum vero eodem nomine Grubcium nepotem Firmæ.* Itaque Nonensibus persuasit, ut suffragia iterum inirent, & rescissa priore Nicolai electione, Grubcio Archipresbytero ecclesiæ suæ gubernacula traderent. Gestus est mos voluntati & imperio Archiepiscopi: id quod veteres inter Bernardum & Capitulum Spalatense discordias redintegravit, cum Canonici quidem Nicolai, ille

ille vero Grubcii patrocinium suscepissent, eamque ob caussam inter se acerrime dimicarent. Porro Bernardus, ut Nicolao spem omnem illius ecclesiæ obtinendæ adimeret, Grubcium consecrare festinavit; ne vero Canonici obsisterent, ex urbe secedens Auranam se contulit, & apud Fratres Templarios in eorum ecclesia sacris operatus, inter rem divinam Grubcio consecrationem episcopalem impertivit. Hæc Thomas cap. 25. *Per idem tempus, vacante Ecclesia Nonensi, electus est quidam Canonicus Ecclesiæ Spalatensis Nicolaus nomine, quem Archiepiscopus Bernardus admittere noluit; sed fecit eligi a Nonensibus supradictum Grubcium Archipresbyterum. Sed quia Canonici adversabantur ei, partem Nicolai foventes, non in Ecclesia Metropolitana, ut mos est, eumdem voluit Grubcium consecrare, sed pergens Uranam, apud ecclesiam Templariorum consecravit eum, cum altero electo Tiniensi nomine Micuso. Qua de re magna fuit suborta contentio inter Nicolaum electum, & Grubcium Nonensem Episcopum; ita ut distractis patrimoniis suis pro sumptibus in prosecutione causarum hujusmodi faciendis, ambæ partes ad magnam inopiam devenirent*. Post diuturnas & acerrimas contentiones, Grubcius caussam obtinuit, & ecclesiæ sibi traditæ regimen suscepit. Anno 1220. versabatur in Hungaria, reversusque est in Dalmatiam cum Guncello electo Archiepiscopo Spalatensi, quem Auranæ apud Fratres Templarios in æde Gregoriana e subdiacono diaconum fecit, ut scriptum reliquit Thomas Archidiaconus cap. 27. *Apud Uranam Templariorum in vigilia Pentecostes se fecit in diaconum ordinari a Grubcio Nonensi Episcopo, qui cum eo ab Ungaria veniebat*. Nihil præterea de Grubcio memoriæ traditum est.

B. EP. NONENSIS XIII.

Hujus nomen unica littera *B* designatur in tabulis cœnobii Benedictini SS. Cosmæ & Damiani confectis anno 1229. Cum de quibusdam possessionibus in territorio Rogovitano inter se contenderent Fratres Templarii, & monachi ejusdem cœnobii, rei totius arbitros sumpsere Guncellum Archiepiscopum, & B. Episcopum Nonensem, qui secundum monachos judicarunt. Initium tabularum est hujusmodi: *Guncellus Dei gratia Spalat. Archiepiscopus, B. Nonensis Episcopus omnibus Christi fidelibus præsens scriptum inspecturis in Domino salutem ... De assensu & voluntate partium electi sunt arbitri, vid. dictus D. Spalaten. Archiep. & D. B. Episc. Nonensis &c.* Cetera descripta sunt in Guncello cap. 3. §. 4. Dum B. huic ecclesiæ præsidebat, Nonæ recepti sunt Patres Dominicani, eisdemque stabile domicilium, ac templum, in quo concionibus ac rebus divinis operam darent, attributum est, auctore Plodio apud Sigismundum Ferrarium *De rebus Hungaricæ provinciæ ordinis Prædic. Novenis conventus, a S. Antonino Nomensis, Plodio Nonensis a Nona civitate Dalmatiæ episcopali sede ornata; antiquus sane conventus, qui Plodii testimonio sub anno Christi 1228. fuerit fundatus.*

B. Episcopus Patres Dominicanos Nonæ recepit.

SANSON, sive JANSON, EP. NON. XIV.

Oriundus ex Hungaria, quem ab suo Metropolita Guncello consecratione episcopali initiatum fuisse tradunt Archidiaconus, & Catalogus Acutheanus: *Iste tempore suo consecravit istos suffraganeos, in primis Martinum Corbav. . . . Jansonem Nonensem &c.* Acuth. *In Nonensi Ecclesia consecravit Sansonem . . . . omnes hi tres* (idest Borislavus, Joannes, Sanson) *fuerunt Ungari natione*. Archid. Anno 1241. post captam a Venetis Jaderam, quæ ab imperio defecerat, Jadertinos patria profugos, dum Nonæ exsularent, miseros egentesque Sanson paterna charitate complexus, quibuscumque potuit rebus adjuvit. Apud Belam IV. regem Hungariæ gratia plurimum valuit, ab eoque impetravit, ut immunitates ac privilegia, quæ concessu regum superiorum Nonenses obtinebant, regali diplomate confirmaret. Quandiu sedem episcopalem tenuerit, quove anno mortem obierit, compertum non est.

JOANNES II. EP. NONENSIS XV.

Huic & Capitulo litigia quædam fuerunt cum magistratu & Communi Nonensium, quæ de consensu utriusque partis composita sunt ad hunc modum: ut proventus ecclesiastici, qui potissimum constabant ex decimis, quadrifariam divisi, partim Episcopo, partim Capitulo & clero tribuerentur; reliquas duas partes in ædificium ornatumque templi cathedralis impendi, itemque in pauperes erogari oportere. Ut Episcopus ædes pontificias ære suo, sicubi vitium fecerint, restituat, & earum sarta tecta tueatur. De cœnobiis ac piis locis, quæ jure patronatus ad civitatem pertinent, nihil Episcopus statuat, nihil decernat inconsulto Capitulo, & injussu Consilii populique Nonensis. Hæc pacta & conventa descripta sunt in tabulis publicis anno 1253. confectis, in quibus nominatur *Joannes* Episcopus, & *Sanson* ejus decessor, Archidiaconus, primicerius, archipresbyter, parochus cum septem Canonicis, itemque Fridericus e gente Frangipania Comes Veclæ, Potestas sive rector civitatis. Ædes cathedralis ibidem insignita est titulo S. Anselmi. Collegium sacrarum Virginum jam tum in urbe floruisse, nomen Antistitæ in iisdem tabulis expressum declarat. Extat epistola Innocentii IV. inscripta *Fratribus Archiepiscopo Jadrensi, Episcopo Scardonensi, & dilecto filio Archidiacono Nonensi*, quibus potestatem delegavit illius controversiæ dirimendæ, quæ Traguriensi Episcopo erat cum clero populoque Sibenicensi: ex qua colligi potest, quanti Pontifex faceret tum doctrinam, tum æquitatem hujus Archidiaconi. Data est Anagniæ v. Idus Julii anno 1254. Bela IV. rex Hungariæ rogatu Joannis Episcopi imperavit Rolando Bano totius Slavoniæ, qui hunc magistratum gessit ab anno 1262. fere usque ad annum 1268. ut si quas in regione Lichana terras desertas & vacuas reperisset, eas Ecclesiæ Nonensi & mensæ episcopali addiceret. Paruit Rolandus, & castrum Chetilavacium simul cum æde S. Georgii, agrisque circumjectis donavit, ut apparet ex diplomate ejusdem Rolandi, cujus integrum exemplum nancisci non potuimus.

STEPHANUS EP. NONENSIS XVI.

Huic ecclesiæ præsidebat anno 1272. cum illi Joannes V. Archiepiscopus Spalatensis litem intulit de Licha provincia, quam ab sua diœcesi avulsam contra jus fasque retineri ab Episcopo Nonensi querebatur. Itaque Stephanum per præconem

Stephanus Ep. possessionem Lichæ sibi confirmandam curavit.

conem ad regem Hungariæ Stephanum hujus nominis IV. citari jussit, ut aut regione illa ultro decederet, aut legitimam illius possessionem idoneis tabulis ac testibus probaret. Res cum diu multumque agitata fuisset in curia regali, penderetque adhuc sub judicio regis; Stephanus sive protractæ litis tædio, sive ne majores in ea persequenda impensas facere cogeretur, Joannem amice ac familiariter convenit, & partim precibus, partim tabulis prolatis, quarum auctoritate Nonensis Ecclesiæ caussa nitebatur, eidem persuasit, ut ab ea lite desisteret. Ejus postulatis ratione ac veritate subnixis cessit Joannes; ac de consilio, & sententia sui Capituli Spalatensis declaravit, nullum sibi, præter metropolitanum, jus esse in Lichanam provinciam; ejus vero legitimam & pacatam, stabilem ac certam possessionem, sublata omni contentione, Ecclesiæ Nonensi in perpetuum permanere jussit; idque testatum esse voluit publicis tabulis anno 1272. postridie Idus Junias Spalati confectis, & signo episcopali, itemque capitulari obsignatis, quarum exemplar integrum habes in eodem Joanne Spalaten. Archiepiscopo cap. 1. §. 6. *Praedictam provinciam Licka cum omnibus suis juribus & pertinentiis per nos & Capitulum nostrum, & successores nostros, præcipue cum in eadem quæstione nihil juris penitus habeamus, salvo secundum morem patriæ visitationis officio, Venerabili Fratri nostro Stephano Nonensi Episcopo, & ejus successoribus, nostræque Nonensi Ecclesiæ realiter & personaliter, pacifice & quiete relinquimus perpetuo possidendam, renunciantes, & cedentes totaliter &c.* Declarationem ac sententiam Joannis Archiepiscopi Stephanus rex Hungariæ regiis litteris insertam, rogatu Stephani Episcopi, regali auctoritate communivit eodem anno 1272. ut docet ejus diploma loco supra laudato in Joanne descriptum, ex quo hanc particulam extremam decerpsimus: *Nos itaque cum ex forma litterarum earumdem, cum etiam per testimonium Rolandi Bani, aliorumque nobilium informati, nec non ex serie instrumentorum Nonensis Ecclesiæ edocti, quod provincia de Lica, & ejus decimatio numquam ad Spalatensem Ecclesiam, sed semper & pacifice ad præfatum Stephanum Nonensem Episcopum, & ecclesiam suam pertinuerit, ac debuerit de jure pertinere, suadente juris æquitate, litteras easdem ratas habentes, & acceptas, & inseri de verbo ad verbum facientes, præsentibus confirmamus, duplicis sigilli nostri munimine roborando; volentes ut de cetero Nonensis Episcopus, & ejus ecclesia, jurisdictionem diocesalem in ipsam exercendo provinciam, decimationibus suis, & aliis juribus perpetuo perfruantur.* Per idem tempus Stephanus possessionem castri Chetilavacii, quam Rolandus Banus totius Slavoniæ dederat Joanni II. auctoritate regia confirmandam curavit. Anno 1280. cum Martino Seniensi Episcopo Jaderæ interfuit dedicationi ecclesiæ S. Marci Patrum Prædicatorum, quam Guido Patriarcha Gradensis sollemni ritu consecravit, ut ex schedis Brunatianis diximus in Martino Seniensi Episcopo, ubi tabulæ consecrationis a nobis prolatæ fuerunt. Post annum 1280. optimus Præsul de sua ecclesia egregie meritus e vita decessit.

MARCELLUS EP. NONENSIS XVII.

Extat epistola Nicolai Papæ IV. inscripta *Ven. Fratri Marcello Episcopo Nonensi, & dilectis filiis Joanni Abb. Mon. S. Chrysogoni Jadren. & Jacobo Archid. Spal.* dataque est *Reate VI. Kal. Octobris pontificatus* anno primo, idest æræ vulgaris 1288. Cum Sibenicenses a Nicolao per litteras supplices postulassent, ut Episcopatus nescio cujus *Morinensis* Sibenicum, ut ajebant, translati, ejusdemque per electionem Leonardo Phaletro traditi auctor approbatorque fieri vellet, reclamante Gregorio Episcopo Traguriensi; Pontifex illis, quos supra nominavi, mandavit, ut Gregorium Episcopum Traguriensem, & Leonardum electum Sibenicensem, & clericos Tragurienses, *& quoslibet, qui sua crederent interesse, ex parte nostra*, inquit, *peremptorie citare curetis, ut infra sex mensium spatium post citationem hujusmodi per se vel per procuratores idoneos, cum omnibus actis, juribus, & munimentis suis dictam causam contingentibus, apostolico se conspectui repræsentent, facturi, & recepturi super his quod ordo dictaverit rationis &c.* Itaque *anno Domini* 1289. *die* 7. *intrante mensis Aprilis, Indict.* 2. duobus illis, Traguriensi videlicet & Sibenicensi electo, denuntiatum est mandatum pontificium per litteras, ut vocant, *citatorias*, quarum initium hoc est: *Venerab. in Christo Pat. D. Fr. Gregorio Episcopo Trag. ac Rev. Viro D. Leonardo Faletro Plebano S. Angeli de Venet. Morinen. & Sibenicen. electo, & clericis Tragurien. Marcellus D. g. Episcopus Nonensis, Joannes Abbas mon. S. Grisogoni Jadren. & Jacobus Archid. Spalaten. D. PP. delegati, seu executores ad infrascripta, salutem in Domino Jesu Christo. Noveritis nos a SS. Patre D. Nicolao PP. quarto recepisse litteras formam hujusmodi continentes: Nic. Episcopus servus servorum Dei Ven. Fr. Marcello &c.* Sed hæc distinctius, & accuratius in historia Tragurien. & Sibenicensi. Nusquam præterea seu nomen, seu mentionem Marcelli Episcopi Nonensis in tabulis Dalmaticis invenio.

MARCUS EP. NONENSIS XVIII.

Valerius a Ponte Archidiaconus Jadrensis Marci pontificatum anno secundo sæculi decimi quarti adscripsit; sed jam inde ab altero & nonagesimo sæculi superioris anno Ecclesiæ Nonensi præsidebat, ut intelligi potest ex tabulis cœnobii Jadertini Dominicani: *Anno* 1291. *Mens. Octob. . . . Ind. v. Nonæ temporibus D. Andreæ magnifici regis Ungariæ, & Marci Ven. Episcopi Nonensis, ac Georgii egregii Comitis &c.* Joannes Lucius lib. VI. cap. 1. animadvertit *Nonensem Episcopum jus conferendi officium Zupanatus habuisse, ipsumque Zupanum jurisdictionem & prærogativam Nonæ ut in civitate Croatica habuisse.* Ergo Marcus Episcopus hoc munus ac magistratum contulit Radoslavo Lubactio ob ejus præclara erga se & ecclesiam merita, idque testatum esse voluit hoc diplomate. Diploma Marci Ep. Zupanatus Radoslavo conferentis.

Marcus Dei gr. Episcopus Nonensis nobili & sapienti viro dilecto nobis in Christo Radoslavo Lubactii de Scardona salutem in Domino sempiternam.

Nobis, & ecclesiæ gubernationi nostræ commissæ placere sollicitos decet gratiæ nostræ, cum facultas se offert, gratis fovere subsidiis, ut ad gra- tiam

tiam digne obtinendam a nobis, quam cupiunt, pervenisse libere gratulentur, sitque ipsorum devotioni jucundius illa semper prosequi, per quæ honor & commoda ipsius ecclesiæ valeant ampliari. Sane vacante nuper in Episcopatu nostro quodam officio, quod Zupanatum vulgariter appellatur, consueto ab olim laicis per Nonenses Episcopos prædecessores nostros, qui fuerunt pro tempore, in beneficium benivole assignari, & ad collationem, provisionem, ac dispositionem nostram libere pertinente: nos attendentes tuæ gratæ devotionis ac probitatis merita, nec non accepta obsequia, quæ vigilanti studio nobis & dictæ nostræ ecclesiæ exhibuisti hactenus, & impendere poteris auctore Domino continuata diligentia in futurum, ac propter hoc non tam tuæ, quam ejusdem ecclesiæ utilitati providere volentes, officium & Zupanatum prædictum sic vacans cum omnibus juribus, jurisdictionibus, honoribus, dignitatibus, reditibus, proventibus, & pertinentiis suis tibi in beneficium, quoad vixeris, gratiose conferimus & providemus de illo: teque in nostrum & ecclesiæ nostræ Zupanum spiritualem, ut moris est, statuimus & etiam ordinamus. Volentes ut ex nunc officio & Zupanatu prædicto omnibus juribus, jurisdictionibus, honoribus, dignitatibus, reditibus, proventibus, & pertinentiis supradictis utaris libere, prout honori & utilitati tuæ, ac ejusdem ecclesiæ videris expedire. In prædictarum autem collationis & provisionis testimonium præsentes litteras fieri fecimus, & sigilli nostri munimine roborari. Datum Nonæ Kal. Julii A. D. 1302.

JOANNES III. EP. NONENSIS XIX.

Nona Venetis dedita an. 1327. Anno 1327. cum pleræque civitates maritimæ, Comitum Breberiensium tyrannide oppressæ, in fidem & clientelam Venetorum se contulissent, Nona etiam earum exemplum secuta est, *salvo tamen bonore regis Hungariæ*, ut docet Micha Madius: quæ quidem verba eo potissimum spectabant, ut Nonensibus, ceterisque Dalmatis liceret in actis ac tabulis publicis regem Hungariæ una cum duce Venetorum nominare. Tunc autem in Hungaria rerum potiebatur Carolus Robertus sive Humbertus, nepos Mariæ sororis Ladislavi regis Hungariæ, nuptæ Carolo II. regi Siciliæ. Tabulæ deditionis Nonensis eodem anno confectæ hunc Episcopum, aliunde ignotum, nobis exhibent: *Anno Incarn. Domini* 1327. *men. Novemb. die* 18. *Indict.* 11. *Nonæ. Temporibus Karoli magnifici regis Ungariæ, & Joannis Ven. Episcopi Nonensis &c.* qui nisi nobis hinc cognitus esset, ejus nomen & Episcopatum vetustas & oblivio obruisset. Valerius de Ponte Joannis initia episcopalia refert ad annum 1318.

NATALIS EP. NONENSIS XX.

Cognomento Georgius ex Veneta patricia Georgiorum familia, æqualis Francisco Dandulo, qui principatum in Venetis obtinuit ab anno duodetricesimo usque ad undequadragesimum sæculi decimi quarti. Hujus nomen & Episcopatum oblivioni ereptum posteritati mandarunt tabulæ cœnobii Jadrensis Dominicani: *Tempore Francisci Danduli Ducis, & Natalis Georgii de Venetiis Sac. Theologiæ professoris, D. g. dignissimi Episcopi Nonensis &c.* Continent testamentum & pia legata cujusdam Mariæ viduæ &c. Anni nota corrosa est. Sed ejus pontificatum interjici oportet inter annos 27. dum adhuc Joannes III. hanc ecclesiam regebat, & an. circiter 30. hujus sæculi, cum successor illi datus est

NICOLAUS EP. NONENSIS XXI.

Ortus ex nobilissima familia Jadrensi de Matapharis; & anno 1333. translatus ad Sedem Metropolitanam Jadertinam ex catalogo Archiepiscoporum Jadrensium: *Anno* 1333. *Nicolaus III. de Matapharis nob. Jadrensis, primum Episcopus Nonensis, mox ad Archiepiscopatum Jadrensem adlectus.* Paucos igitur annos huic ecclesiæ præfuit. Ceterum Ferdinandus Ughellus & Valerius a Ponte in Archiepiscopis Jadrensibus *Episcopatum Nonensem* Nicolai silentio prætereunt. Idem Valerius tres ex domo Jadertina de Matapharis proxime post Joannem III. Episcopos Nonenses subjecit, Demetrium, Ludovicum, & Demetrium secundum. Nicolaus de Matapharis Ep. Non. translatus ad Ecclesiam Jadrensem.

JOANNES IV. EP. NONENSIS XXII.

Ne quis in posterum de Licha vel sibi vel successoribus suis litem intenderet, ex ipsis autographis tum declarationem illam, qua Joannes V. Metropolita Spalatensis testificatus fuerat regionem illam ad diœcesim Nonensem pertinere, tum Stephani regis idem confirmantis diploma per tabellionem auctoritate publica præditum describi jussit; & exemplum indidem sumptum Marci Memi Comitis Nonæ chirographo subscribendum, annuloque obsignandum curavit, *Bartholomæo Gradonico Duce Venetorum anno* 1342. IV. Id. Octobris. Extant hæ tabulæ in archivo Episcopali. Anno 1344. Concilio provinciali, quod Dominicus Luccarus Archiepiscopus Spalatum convocavit, cum ipse abesset a Dalmatia, vel aliis gravioribus negotiis distineretur, per Stancium Archipresbyterum Ecclesiæ Nonensis interfuit. Si cum Valerio Nicolaum de Matapharis e catalogo Episcoporum Nonensium eximi placeat, duodecim annos circiter Joannis IV. pontificatui adjungas necesse est, & in unum conferas quæ nos in duos Episcopos distraximus. Joannes IV. Episc. Lichæ possessionem sibi confirmandam curavit.

DEMETRIUS EP. NONENSIS XXIII.

Patria Jadertinus, cognomento *de Matapharis*, ex Archidiacono Jadrensi primum Petinæ in Istria anno 1348. ut est apud Ughellum, deinde Nonæ in Dalmatia Episcopus an. 1353. Cum omnes civitates maritimæ vi aut metu coactæ ad Ludovicum regem Hungariæ defecissent anno 1357. postremo etiam Nonenses ab Joanne Bano vehementer oppugnatos, ab omnique commeatu & subsidio interclusos, extrema fames, rerumque omnium inopia compulit, ut deditionem facerent: *Datur Nona Regi fame consumpta usque ad comestionem equorum;* ut tradunt Cortusii Fratres lib. XI. cap. XI. Extat nomen Demetrii inscriptum tabulis quibusdam testamentariis apud Patres Dominicanos Jadrenses confectis *Anno* 1359. *Indict.* 12. 1. *Octobr. temp. Ludovici regis Ung. Rev. Patris D. Demetrii de Mataff. Dei & Ap. Sed. gratia Episc. Nonensis &c.* Anno 1371. Demetrius Ludovicum regem Hungariæ excepit, qui aliquot dies Nonæ commoratus est, ut declarant duæ illius epistolæ apud Nonam datæ eodem anno, altera ad

Demetrius e Petinensi Ep. Nonen.

Nona per deditionē in potestatem concessit Ludovici regis Hung.

ad Spalatenses xiv. altera ad omnes Dalmatas ix. Kalendas Maji, quæ apud nos extant. Post obitum Ludovici anno 1382. extincti, Maria ejus filia natu maxima, cum Elisabetha matre in Dalmatiam profecta, privilegia superiorum regum Hungariæ Spalatensibus concessa amplissimo diplomate confirmavit anno 1384. præsentibus ac testibus tum aliis Hungariæ & Dalmatiæ Episcopis, tum etiam *Demetrio Nonensi*. Itaque Demetrius usque ad hunc annum 1384. ultraque fortasse vitam perduxit; & anno 1387. Mariam reginam custodia Novigradensi, in qua a perduellibus inclusa fuerat, Venetorum opera exemptam perhonorifice accepit; quæ decem ipsos dies Nonæ transegit; eamque in urbem venerunt legati civitatum fere omnium Dalmatiæ, ut gratulationis officia eidem præstarent, & eorum, a quibus missi fuerant, postulata exponerent. Valerius a Ponte catalogo Episcoporum Nonensium duos Demetrios ex eadem Jadrensi stirpe de Matapharis prognatos inseruit; utrique vero Ludovicum itidem de Matapharis interjecit; hujus vero Episcopatum anno 1373. initum quadriennio definivit; Demetrii primi ab anno 56. ad 73. secundi autem ab anno 77. ad 93. hujus sæculi perduxit. Si hos retinere libeat, quæ nos uni Demetrio attribuimus, ea in tres Episcopos pro temporum atque annorum ratione dispertias oportet. In regiis diplomatibus Ludovici regis Hung. an. 60. 67. 73. 79. sæculi decimi quarti *Demetrius Episcopus Nonensis* nominatur.

Tres Episcopos ex familia de Matapharis Valerius a Ponte catalogo Nonensium Antistitum inseruit.

JOANNES V. EP. NONENSIS XXIV.

Sigismundus Marchio Brandeburgensis, cui Maria uxor, filia Ludovici regis, omnia regna Hungariæ nomine ac jure dotali attulerat, anno 1388. III. Id. Octobris quidquid privilegiorum atque immunitatum, concessu Ludovici ac regum superiorum, obtinebant Spalatenses, auctoritate regia confirmavit; idque testatum esse voluit diplomate perquam honorifico, in quo cum aliis Hungariæ & Dalmatiæ Episcopis nominatur *Joannes Nonensis*. Hujus igitur episcopale initium, quod Valerius a Ponte an. 1393. affixit, ad annum 1388. vel ad superiorem revocari oportet. Anno 1393. Joannes una cum Nicolao Episcopo Corbaviensi delectus est arbiter ad pacem reconciliandam inter Banum Joannem Comitem Seniæ, & Commune Jadrensium, ut Paullus de Paullis patricius Jadertinus scriptum reliquit in sua Ephemeride: *Eodem anno (idest 1393.) die Mercurii 12. Novembris applicuerunt Jadram DD. Nic. Episcopus Corbaviensis, & Joannes Episcop. Nonen. pro tractanda pace & concordia inter D. B. Joannem C. Segniæ, & Communitatem nostram*. In diplomate Sigismundi regis an. 1397. nominatur *Joannes Ep. Nonen.*

Sub initium sæculi decimi quinti Bonifacius IX. potestatem fecit Patribus Franciscanis domicilii in urbe Nona exstruendi, ut curam susciperent Virginum ejusdem ordinis, quæ tunc insigni vitæ austeritate & sanctimonia apud Nonenses florebant, & eisdem Sacramenta impertirent, ut tradit Vadingus Tom. V. Annal. *Invenio*, inquit, *anno 1402. mentionem monasterii Clarissarum S. Mariæ Nonen. in uno atque altero Pontificis diplomate concedentis facultatem Minoritis, a quibus Sacramenta percipere possent, domum conventualem &c. Sacræ Religionis &c. 5. Id. Decemb. Etsi forsan &c. Idibus Decembris an. 1402.* Hoc cœnobium Virginum *Clarissarum* Nonensium illud fuisse arbitror, cujus Antistita nominatur in tabulis sæculi decimi tertii, quas laudavi in Joanne II. Episcopo. Erat tunc fortassis atque a primæva institutione ordinis S. Benedicti. Sed postea Benedictinum cum Franciscano instituto commutarunt. Nam hæ Virgines ineunte sæculo decimo sexto Jaderam translatæ, in hac urbe etiamnum regulam S. Claræ ac disciplinam colunt. Post obitum Joannis, Ecclesia Nonensis annos circiter decem Episcopo caruit; & per ea tempora Joanni Archiepiscopo Neapolitano commendatam invenio. Dum episcopale interregnum tenuit, anno 1409. Nona in Venetorum potestatem cum Jadera, quam ab Ladislavo rege Neapolitano ingenti pecunia redemerant, aliisque Liburniæ oppidis pervenit. Exinde, ut Nonensis, sic aliæ Ecclesiæ Dalmatiæ, quæ Venetorum imperium subierunt, in regiis diplomatibus vacare dicuntur. Eodem anno Alexander V. cœnobio Nonensi Benedictino S. Ambrosii Abbatem præfecit Fr. Alphonsum de Valle, ut docent tabulæ consistoriales: *1409. 18. Junii providit monasterio S. Ambrosii civitatis Nonæ in Dalmatia ord. S. Benedicti vac. per mortem, de persona F. Alphonsi de Valle Prioris monasterii S. Nicolai Novariensis diœcesis*. Anno autem sequenti Joannes XXIII. Pontifex tertio Idus Augusti, Ecclesiam Nonensem Episcopo commendatario ademit, & suum eidem Episcopum restituit, ut est in tabulis consistorialibus: *1410. 11. Augusti revocavit commendam de Ecclesia Nonensi factam D. Joanni Archiepiscopo Neapolitano*.

Ecclesia Nonensis commendata Archiep. Neapolitano.

Nona sub Venetorũ imperium rediit an. 1409.

NICOLAUS II. EP. NONENSIS XXV.

Oriundus e gente Trivisana apud Venetos patricia, artium & sac. Theologiæ Doctor, idemque Archiepiscopus Thebanus; quem Joannes XXIII. vinculo dissoluto, quo Ecclesiæ Thebanæ obstrictus erat, Episcopum Nonensibus dedit eodem anno ac die, quo hanc ecclesiam jure ac titulo commendatario exemit: *Item absolvit D. Nicolaum Archiepiscopum Thebanum a vinculo, quo dictæ Ecclesiæ tenebatur, ipsumque transtulit ad Ecclesiam Nonensem, sicut præfertur, vacantem*. Extat decretum Comitis, seu Prætoris Nonæ anno 1419. qui Nicolao jus decumas exigendi ex villa Chernicæ adjudicavit, & confirmavit. Huic ecclesiæ cum annos fere quatuordecim præfuisset, quietioris vitæ studio nuncium remisit anno 1424. Reliquam ætatem partim Venetiis, partim Patavii transegit; hac in urbe cum diem obiisset an. 1451. amplissimo funere elatus, in Basilica Antoniana sepultus est; de quo Bernardinus Scardeonius in appendice ad suos Commentarios de antiquitate urbis Patavii &c. *In basilica D. Antonii, humi in lapide albi marmoris in sacello nobilium de Capilisteis cum statua Episcopi dormientis, hæc pauca leguntur:*

Nicolaus II. e Thebano Epis. Nonen.

Episcopatum deposuit.

Ejus Epitaphium.

Nicolaus Trivisanus.
Hic tumulatur venerandum corpus
Reverendissimi Domini Nicolai Trivisani olim
Episcopi Nonensis, Artium & Sacræ Theologiæ
Doctoris eximii. Qui obiit
Anno Domini
MCCCCLI.
Mensis Septembris die septimo.

LUDOVICUS EP. NONENSIS XXVI.

De quo in actis consistorialibus: *Anno* 1424. 3. *Id. Octobris* . *Provisum est Ecclesiæ Nonensi in provincia Jadren.* (Spalatensi) *vacanti per liberam renunciationem per D. Nicolaum in manibus Domini nostri Papæ* (Joannis XXIII.) *factam, de persona Fr. Ludovici Prioris S. Mariæ de Venetiis* . Abest ab omnibus catalogis Episcoporum Nonensium. Præfuit usque ad annum circiter 1440.

NATALIS II. EP. NONENSIS XXVII.

Hujus neque patria , neque cognomen mihi notum est. Suscepto Episcopatu nihil habuit antiquius , quam ut jurisdictioni reique ecclesiasticæ in posterum provideret, caveretque, quantum in ipso erat , ne quid detrimenti futuris temporibus acciperet . Itaque diligentissima inquisitione adhibita , partim ex antiquis tabulis, partim ex majoribus natu, rerum ac locorum bene peritis , catalogum confecit , in quo distincte ac nominatim descripta erant oppida, castella, villæque omnes , quæ intra fines diœcesis Nonensis continebantur , cum omnibus proventibus ac decimis , quæ ex illis locis ecclesiæ ac mensæ episcopali quotannis redibant . Auctoritate & sententia interposita Hectoris Paschalici Prætoris , & Nicolai Memi Præfecti Jadrensis , terras frugiferas castri Chetilevacii , quod ex donatione Belæ IV. regis Hungariæ Ecclesia Nonensis possidebat, ab illorum manibus extorsit, qui in eas fraudulenta occupatione invaserant . Præterea operam perutilem præbuit Michaeli Abbati Benedictini ad recuperanda bona monasterii Nonensis S. Ambrosii; & Natalis rogatu Maphæus Leonius urbis Prætor civibus pariter ac villicis omnibus imperavit, ut si quid de fundis & agris, qui olim ad cœnobium Ambrosianum pertinerent, vel ipsi scirent, vel fama & auditione accepissent, ingenue, omnique fraude ac tergiversatione seposita, Episcopo vel Abbati denunciarent, gravi pœna proposita, si quidpiam a quopiam celatum esse compertum foret . Anno 1448. Paullus Scornichius , vir æque pius & copiosus, cum extremo morbo laboraret, neque haberet quos patrimonii sane opulenti hæredes institueret , bona sua in quinque partes divisit ; unam cœnobio Benedictino S. Ambrosii , alteram Capitulo S. Anselmi , tertiam collegio Virginum S. Mariæ, quartam Patribus Dominicanis legavit ; quintam vero impendi voluit in absolvendam ac dotandam domum hospitalem S. Lazari, quæ prope januam civitatis jamdudum cœpta erat ædificari . Huic autem præesse voluit Archipresbyterum ædis cathedralis , qui & rei œconomicæ curam susciperet , & ægrotis Sacramenta impertiret . Testamenti curatorem constituit Natalem Episcopum, qui diligentem operam adhibuit , ut effectum daret , quod ille supremis tabulis præscripserat. Anno 1455. Natalis decimas & proventus episcopales Antonio Ostoichio civi Jadertino quingentis libris annuis in quinquennium locavit , ut docent tabulæ locationis in hæc verba.

(Catalogum bonorum ecclesiasticorum confecit, & castrum Chetilavacii recuperavit.)

(Paulli Scornichii pia legata.)

(Locatio decimarum episcopalium.)

Reverendissimus in Christo Dominus D. Natalis Episcopus Nonensis dignissimus per se , suosque successores , ac vice ac nomine suæ Ecclesiæ Nonensis. Usque ad annos quinque proxime venturos, incepturos die festi S. Georgii proxime futuri, &, ut sequitur , finituros , dedit , concessit, & affictavit Antonio Ostoich Marzareo civi Jadræ per se , suosque hæredes conducenti & recipienti, omnes & singulas suas decimas spectantes & pertinentes suo episcopatui , & ipsius suæ Ecclesiæ Nonensi , villarum Carbavaz , Lug , Sinvyacli, Mundichi , & aliarum villarum , quas jamdudum his annis proxime elapsis ad affictum conducebat , & conduxit , & solebat conducere ab ipso Reverendissimo Dom. Episcopo D. Petrus Mainario civis & habitator Jadræ; exceptis dumtaxat juribus & portionibus Presbyterorum parochialium dictarum villarum , & Archipresbyterorum Lucæ & Zupaniæ , quæ jura dictorum Presbyterorum parochialium, Archipresbyter. & Zupaniæ in hac affictatione non includantur , neque ponantur ; quod jura præfati Rev. D. Episcopi ipsas decimas affictantis non spectant, neque pertinent; ad habendum, tenendum, & recipiendum , & de ipsis omne velle suum faciendum & disponendum toto tempore dictorum quinque annorum affictationis prædictæ, quemadmodum ipse Reverendissimus Dominus Episcopus facere & disponere poterat ante celebrationem hujus instrumenti affictationis, & hoc pro affictu , & nomine affictus librarum quadringentarum pro singulo anno dictorum quinque annorum; quas libras quadringentas parvorum in anno dictus Antonius per se suosque hæredes & successores promisit & obligavit ipsi Reverendissimo Dom. Episcopo , pro se suisque successoribus , ac vice & nomine præfatæ suæ ecclesiæ stipulanti , eidem dare , solvere , & numerare in prompta & numerata pecunia , in his duobus terminis , videlicet medietatem ad festum Nativitatis Domini nostri Jesu Christi , & aliam medietatem ad festum Paschæ Resurrectionis ejusdem : quæ omnia & singula prædicta dictæ partes promiserunt vicissim , videlicet una pars alteri , & altera alteri , sollemnibus stipulationibus hinc inde intervenientibus, firma , rata , & grata habere & tenere, observare & adimplere , & in nullo contrafacere , dicere , vel venire per se , vel per alios , aliqua ratione, vel causa, de jure , vel de facto, sub pœna quarti stipulata hinc inde, & præmissa solvenda a parte contrafaciente prædicti quarti , & refectione damnorum omnium interesse & expensarum litis , & extra . Et pœna soluta vel non, omnia contenta in præsenti instrumento nihilominus obtineant plenum robur. Pro quibus omnibus & singulis prædictis firmiter attendendis & observandis, præfatus Reverendissimus Dom. Episcopus obligavit ipsi Antonio omnia bona mobilia & immobilia præfatæ ecclesiæ , præsentia & futura ; & dictus Antonius obligavit ipsi Reverendissimo Domino Episcopo omnia bona sua tam habentia, quam habenda.

Actus Jadræ in monasterio S. Grisogoni solitæ residentiæ prælibati Reverendissimi D. Episcopi ; præsentibus Petro de Venturino Mercatore , & Magistro Georgio Vidulich Marangono , civibus Jadræ testibus ad prædicta vocatis & rogatis.

Ego Simeon de Fanfogna judex examinator me subscripsi.

Cum Paschalis Gradonicus , quem Venetiis accersitum Ragusini rectorem urbis elegerant , nescio quid commercii habuisset cum hæreticis Bosnensibus, Boninus Vicarius Archiepiscopi eidem sacris interdixit . Ille Sedem Apostolicam appellavit . Callistus III. Natalem Episcopum Nonensem , itemque Maphæum Metropolitam Ja-

(Callistus III Natali cognitionem caussæ Paschalis Gradonici Prætoris Ragusini delegavit.)

Jadertinum, & Felicem Episcopum Scardonæ judices dedit, qui diligenter riteque inquirerent, jurene, an injuria anathema illud Paschali inflictum fuisset; & pro eo ac postularet æquitas, sententiam Vicarii aut irritam facerent, aut confirmarent. Sed cum iter necessarium Natali Romam esset, ex potestate sibi permissa alios subrogavit, qui cum duobus illis Præsulibus ei quæstioni præessent, ut est in tabulis Curiæ Archiepiscopalis Jadertinæ: *Episcopus Nonensis profecturus Romam, commisit suas vices NN. & NN. judicibus subdelegatis.* Caussam Romanæ profectionis præbuit Stephanus Thomas rex Bosinæ, qui ante aliquot annos catholicam fidem amplexus, tres e primariis ejus regni Dynastis ac Patarenæ impietatis signiferos, cum nullis neque adhortationibus neque minis ab insanis erroribus revocari possent, vinctos Romam abduci jussit; eosque, ut Pio Pontifici sisteret, vel convertendos vel puniendos, Natali Episcopo commendavit. Cum his igitur Romam profectus anno 1459. Thomæ Ladislavichio Archipresbytero & Vicario suo generali rei christianæ & ecclesiasticæ procurationem commisit. Hic anno sequenti Franciscum Michaelium Prætorem urbis convenit, eique tum Capituli, tum Communis Nonensis postulatum exposuit, quod erat hujusmodi: antiqua consuetudine, quæ vim legis obtinet, constitutum ac receptum esse, ut Prætor binos, singulis annis e carceribus emissos, libertate donaret, alterum eo pervigilio, quod diem sollemnem S. Anselmi, alterum illo altero pervigilio, quod diem festum S. Ambrosii proxime antecedit; quos scilicet Canonici, magistratus, & populus Nonensis petiissent, modo ne perduellionis rei, aut sicarii essent. Annuit Michaelius, & quem tunc postulabant, vinculis exemptum illis donavit. Natalis Roma reversus litteras encyclicas accepit a Laurentio Zannio Metropolita Spalatensi, qui tum Venetiis degebat, quibus tum ipsi Natali, tum ceteris Dalmatiæ Episcopis imperabat, ut Fratrem Alexandrum ex ordine Franciscano, qui Sedem Scardonensem invaserat, seu præsentem, sive absentem, Pontificis nomine canonicæ animadversionis pœna proposita admonerent, ne diutius Ecclesiam illam male occupatam retineret, sed sine ulla cunctatione dimitteret, & Jacobo Bragadeno legitimo Episcopo liberam relinqueret. Cetera quæ ad hunc locum pertinent, exposita sunt in eodem Laurentio Archiepiscopo Spalatensi. Hæc epistola inscripta est *Reverendissimis in Christo Patribus & Dominis Maphæo &c. Natali Nonensi* . . . dataque *Venetiis sub anno a Nativitate Domini millesimo, quadringentesimo, sexagesimo primo, Indictione nona, die vero* XXVIII. *mensis Januarii*. Biennio post Natalis e vita decessit.

Stephanus rex Bosinæ tres Dynastas Patarenos Romam adducendos Natali tradidit.

Mandatum Archiep. Spalatensis ad Natalé, aliosque Antistites.

JACOBUS EP. NONENSIS XXVIII.

Jacobus Bragadenus e Scardonensi Ep. Nonen.

Patricius Venetus e nobilissima gente Bragadena, quem Pius II. e Scardonensi translatum Ecclesiæ Nonensi Episcopum præfecit an. 1463. Sed Matthias rex Hungarorum ægre tulit jus nominandi Antistitis Nonensis a Pontifice sibi præreptum fuisse, quod ad reges Hungariæ pertinere arbitrabatur, quamvis tunc ea civitas Venetorum imperio subesset. Verum ne temporibus illis periculosissimis Pontificis animum ab se alienaret, cujus auxilio ad sustinendam belli Turcici molem indigebat, tum in ejus gratiam, tum ob egregia Jacobi merita, interposita præsertim Joannis Emi Veneti apud regem oratoris commendatione, collatum illi Nonensem Episcopatum approbavit, ut constat ex ejus diplomate.

Nos Matthias D. g. rex Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ memoriæ commendamus tenore præsentium significantes quibus expedit universis, quod nos ob reverentiam Sedis Apostolicæ, respectum habentes ad virtutes & benemerita Ven. viri Jacobi Bragadini Veneti artium & juris utriusque Doctoris, quibus idem testimonio magnifici Joannis Emo militis, oratoris Illustrissimi Dominii Venetiarum, meruit commendari; translationi per Sanctissimum in Christo Patrem D. Pium, divina providentia Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ Summum Pontificem, in persona ejusdem Jacobi Bragadini de Ecclesia Scardonensi ad regimen vacantis Ecclesiæ Nonensis: qui Episcopatus Nonensis ascendit de introitibus ducatorum auri Romanæ curiæ . . . auctoritate nostri jurispatronatus regii, quod sicut in aliis omnibus ecclesiis cathedralibus regnorum nostrorum, ita etiam in præfata Ecclesia Nonensi more aliorum regum Hungariæ prædecessorum nostrorum habere demonstramus, nostrum regium consensum præbendum duximus, præbemusque benevolum pariter assensum harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum, quo ut rex Ungariæ utimur, imprimi curavimus, vigore & testimonio litterarum mediante. Datum in Waradino Petri duodecimo die mens. Septembris an. Dom. 1463.

Litteræ Matthiæ regis Hungariæ approbantis ejus electionem.

Verum deinde integra eligendi creandique Episcopi Nonensis potestas penes Sedem Apostolicam perpetuo fuit, consentientibus Venetis, & regibus Hungariæ neque repugnantibus, neque invitis. Jacobo cum quibusdam Patriciis Jadertinis graves ac diuturnæ contentiones fuerunt; hi siquidem, ut ex agris, quos sane multos possidebant in diœcesi Nonensi, decumas Episcopo & ecclesiæ solverent, nulla ratione adduci poterant. Ab Duce & Senatu litteras regias impetravit, quarum auctoritate, & Jadertini Prætoris imperio urgente, jus suum tandem obtinuit. Cum anno fere undecim huic ecclesiæ præfuisset, obiit Nonæ anno 1474. & sepultus est in æde cathedrali ante aram maximam. Lapis sepulcralis insculptam exhibet effigiem Episcopi habitu ornatuque sacerdotali. Addita inscriptio: *Hic jacet Jacobus Bragadeno Patricius Venetus, Episcopus Nonensis.*

GEORGIUS EP. NONENSIS XXIX.

Georgius Ep. ob inclementiā aeris Nonensis ab Innocentio VIII. facultatē impetravit Jaderæ commorandi.

Sibenici natus est ex familia Diphnica antiquissima & nobilissima, amplissimis regum & Imperatorum privilegiis ornata, ex qua multi vel armorum, vel litterarum gloria illustres viri prodierunt, alii militaribus, alii civilibus, alii ecclesiasticis honoribus ac muneribus præclare gestis eximiam laudem adepti. Huic Simon frater fuit, quem ob egregiam in bellis Turcicis operam rei christianæ navatam Innocentius VIII. equitis aurati titulo impertiit, & equestribus insignibus suis ipse manibus condecoravit. Georgius anno circiter 1475. regimen Ecclesiæ Nonensis suscepit, cui per annos quinque & quinquaginta sanctissimis institutis, exemplisque plurimum profuit. Cum cælum Nonense ob aquas circa urbem stagnantes crassius in dies & insalubrius fieret, ejusque valetudini ma-

maxime officeret, ab Innocentio VIII. potestas illi facta fuit Jaderæ habitandi, commorandique in ædibus, quas sibi superiores Episcopi diversandi caussa construxerant; itemque in eadem urbe clericis ac populis sibi commissis jus dicendi, leges condendi, sacrum chrisma, minores ac majores ordines sollemni & pontificali ritu conferendi, petita quidem, licet tamen non impetrata Archiepiscopi Jadrensis facultate. Extat diploma pontificium in hæc verba.

Privilegium Pontificis. *Innocentius Papa VIII. Ven.. Fratri salutem & apostol. benedict. Cum aer civitatis Nonæ sit insalubris, & tuæ complexioni non parum adversetur, adeoque inibi residendo infirmari de facili vereris, & civitas & diœcesis Nonensis civitati Jadrensi vicinæ existant, quæ sub salubriori aere posita est, præter quod præcessores tui in dicta civitate Jadrensi propriis domibus constructis habitare consueverunt, & tu ad præsens habitare consuevisti; magna quoque pars bonorum mensæ tuæ episcopalis Nonensis in Jadrensi diœcesi existant, itaque necesse sit tibi, & hominibus in dicta diœcesi Nonensi commorantibus, & ad te confluentibus tamquam ad pastorem, misericorditer provideri, ac tuæ vitæ & eorum consulere indemnitati; quare de speciali gratia tibi concedimus, ut sine præjudicio Archiepiscopi Jadrensis, petita ejus licentia, licet non obtenta, in dicta civitate Jadrensi possis omnia, quæ ordinis & episcopalis jurisdictionis existunt, in tuæ episcopalis jurisdictionis & superioritatis subditos libere & licite exercere, prout posses in tuis civitate & diœcesi Nonensi. Decernentes gesta per te in dicta Jadrensi civitate, eo prætextu, quod extra tuam civitatem & diœcesim gesta fuerint, de cetero impugnari non posse, sed perinde haberi, ac si in civitate ac diœcesi Nonensi gesta fuerint, & gererentur in posterum. Non obstantibus consuetudinibus, & ordinationibus apostolicis contrariis quibuscumque. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscat. die 10. April. 1488. Pontific. nostri anno 2.*

Ad Georgium pertinet epistola Alexandri VI. imperantis, ut nobiles quosdam viros & clericos injuriosos Patribus Franciscanis Jadrensibus cohibeat.

Epistola Alex. VI. ad Georgium Episc. *Alexander Episcopus servus servorum Dei Ven. Fr. Episcopo Nonen. sal. & ap. bened. Conquesti sunt nobis Guardianus & Fratres domus S. Francisci Jadren. ordin. Min. quod nobilis vir Petrus de Srigena Comes, & nob. mulier relicta qu. Caroli Com. Comitissa de Srigena, ac quidam alii clerici & laici civitat. Nonensis & tuæ diœcesis, super quibusdam immobilibus in civitate & diœcesi prædictis consistentibus, mobilibusque bonis, & rebus aliis, Guardiano & Fratribus ejusdem domus pro reparatione & conservatione dictæ domus, & aliis inibi necessariis in eleemosynam pie erogatis, injuriantur eisdem; ideoque Fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis qui fuerint vocandi, & auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellatione remota decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Proviso ne in terras dictorum nobilium auctoritate præsentium interdicti sententiam proferas, nisi super hoc a nobis mandatum speciale receperis &c. Dat. Romæ ap. S. Petrum anno Incarn. Dom. 1494. 13. Cal. April. Pontific. nostri anno tertio.*

Bellum Turcicum an. 1499. Nec vero Jaderæ sedem suam sic affixerat, ut non identidem suum gregem Nonensem interviseret; præsertim si qua illum ecclesiæ aut christianæ plebis necessitas vel utilitas evocaret. Anno postremo hujus sæculi decimi quinti, cum Bajazethes rex Turcarum Venetis bellum intulisset, Nona magno in periculo versabatur; quippe Turcæ in agrum Jadertinum & Nonensem ingenti numero transgressi, omnia igni ac ferro vastabant. Simul atque increbuit suspicio adventantium hostium, illico accurrit optimus Præsul, nulla suæ salutis vitæque ratione habita, ut civibus in eo discrimine opera & consilio præsto esset. Prima illi & præcipua cura fuit, ut Virgines Nonenses Turcarum injuriis ac sacrilegiis præreptas in tuto collocaret. Eas igitur fida nobilium virorum custodia, ac militum præsidio septas Jaderam, in urbem validis mœnibus & propugnaculis munitam transferri jussit; quas quidem Archiepiscopus Jadrensis egregia charitate ac beneficentia complexus, eisdem de habitatione accommodavit, & cum domo parochi ædem S. Petri veteris attribuit, in qua diurnæ nocturnæque psalmodiæ ac rebus divinis operam darent. Illæ vero abeuntes corpus S. Marcellæ Episcopo commendarunt, quod in ædem cathedralem illatum, atque in loco decenti ornatoque depositum fuit. Sed biennio post cum propius ab Turcis periculum Nonæ immineret, Senatus Venetus pro eximia sua in Deum ac Superos religione jussit corpus S. Marcellæ una cum exuviis Sanctorum Anselmi & Ambrosii Jaderam asportari: id quod Nonenses ingenti mœrore & consternatione perculit; effusique simul omnes in lacrymas & querelas Prætorem adierunt, orantes atque obtestantes ne sineret se, in tali ac tanto discrimine, suis patronis, ac cælestibus illis præsidiis privari, in quibus civium salus, urbis tutela, omnium libertas & incolumitas sita esset. Eorum precibus ac lacrymis indulgendum fuit. Nec vero sua illos fiducia frustrata est: cum enim hostes urbem acri obsidione premerent, vehementerque oppugnarent, corpus S. Marcellæ pia & frequentissima supplicatione circumlatum, & ubi gravius periculum instabat, barbaris jam mœnia scandentibus objectum, propugnatoribus tantum animi atque audaciæ, hostibus tantum pavoris terrorisque injecit, ut illi acrius in pugnam incumberent, hi magna cæde repulsi absisterent incepto, seque protinus in fugam conjicerent. Ita civitas obsidione liberata gratias pro victoria Deo ac superis patronis ingenti pietate ac lætitia persolvit. Anno 1503. induciæ cum hostibus pactæ pristinam Nonæ ac Dalmatiæ tranquillitatem reddiderunt.

Sacræ Virgines Jaderam translatæ.

Nona S. Marcellæ opitulante obsidione liberata.

Georgius his curis ac periculis perfunctus, de jurisdictione ac decimis lites habuit permolestas cum Jadertinis & Nonensibus; hi cum rem protraherent, & alias ex aliis moras caussæ dicendæ interponerent, id agere videbantur, ut ille victus tædio, defatigatione, nimiisque sumptibus, quos facere cogebatur, ab ea caussa persequenda desisteret. Verum ab Senatu impetravit, ut ejusmodi litigia, sine formula ac strepitu forensi, per arbitros ex æquo & bono componerentur. Ecclesiæ suæ negotiis, & gravissimis occupationibus præpeditus, Concilio Lateranensi non interfuit; & Patribus Lateranensibus, quo minus adesset, satis justa excusatio visa est, quam scriptis traditam ejus nomine Bernardus Episcopus Tarvisinus exhibuit Sessione X. quæ habita fuit IV. Nonas Maji anno 1515. ut est in actis ejusdem Concilii: *Et Reveren-*

Georgius lites de decimis habuit cum Nonensibus & Jadertinis.

verendus Dominus Bernardus Episcopus Tarvisinus dedit mandatum Reverendi Patris Georgii Episcopi Nonensis. Dum ab urbe aberat, & Jaderæ morabatur, Marcus Antonius Raymundus, natione Italus, sed Jaderæ natus, Protonotarius Apostolicus, idemque Archipresbyter & Canonicus Nonensis, vir singularis doctrinæ, probitatis, & prudentiæ, Vicarii generalis munere fungebatur, remque christianam summa cum fide atque integritate administrabat. Anno 1523. Georgius, cum ad senectutem fere extremam pervenisset, ab Adriano VI. petiit, ut sibi potestas fieret oneris episcopalis deponendi. Pontifex, ut suam erga illum eximiam voluntatem ostenderet, plus etiam, quam petebat, concessit. Illi siquidem Jacobum fratris filium, doctrina & virtute non dissimilem patruo, adjutorem jure successionis donatum ita dedit, ut tamen Georgium solutum ab omni cura & obligatione episcopali, titulum Episcopi Nonensis una cum potestate retinere voluerit. Superstes annos fere septem vixit; suo ære sumptuque ædem cathedralem collabentem restauravit, ut declarat ejus stemma gentilitium januæ laterali, quæ in septemtrionem spectat, impositum, ac duobus majusculis litteris interjectum G. D. idest *Georgius Diphnicus*; infra vero inscriptus est Annus MDXXVIII. Sacrarium etiam refecit, ornavit, sacra supellectili auxit: quod itidem significat ejusdem avitum insigne in fornice variis locis depictum. Mortuus est VI. Id. Augusti anno 1530. aut Jaderæ aut Nonæ, & conditus est in sepulcro, quod sibi vivens in eodem sacrario ædis cathedralis paraverat. Lapidi sepulcrali insculpta est effigies episcopalis cum tiara capiti imposita, linteo pontificio præcincta, in quo hæc grandioribus litteris incisa est inscriptio:

Jacobus fratris filius adjutor Georgio datus, cum jure succedendi.

Georgii sepulcralis inscriptio.

HIC IACET ÆNONIVS
PRÆSVL SED DIPHNICA
PROLES
SIT SVA SORS
INTER
REGIA CELSA
PRECOR

In ora superiori extrema ejusdem lapidis:

OBIIT VIII. AVGVSTI ANNO
MDXXX.

JACOBUS II. EP. NONENSIS XXX.

Jacobus ante legitimam ætatem consecratus Episcopus.

Ætatem nondum idoneam nactus ad munus episcopale sustinendum, Georgio Patruo adjutor datus est, & successor designatus anno 1523. Itaque ejus pontificalem consecrationem in annos posteriores differri oportuit; quam ex privilegio pontificio suscepit annos natus septem & viginti, triennio ante, quam per leges ecclesiasticas liceret: interea vero rem christianam & proventus mensæ episcopalis ex præscripto & imperio patrui sapientissime administravit; & quæ Antistitis munia sunt, omnia peregit, præter illa quæ characterem pontificalem requirunt. Georgium patruum amisit anno 1530. a quo præcepta & exempla omnium episcopalium virtutum acceperat, quemque ipsius vestigiis in regimine ecclesiastico, rebusque omnibus decernendis & gerendis constantissime persecutus est. Erat autem suapte natura ad omnem virtutem & honestatem factus, excellenti ingenio præditus, comis erga omnes & benignus, humanis divinisque doctrinis excultus; & jam inde ab adolescentia sub patrui disciplina non exigua dederat industriæ, probitatis, prudentiæ documenta. Antequam Georgius moreretur, Ecclesia Nonensis Licham amisit, ex qua decimas sane copiosas percipiebat, subactam a Turcis an. 1501. qui ea tempestate cum Hungaris bellum gerebant. Eumdem Vicarium generalem retinuit, quem patruus habuerat, M. Antonium Raymundum virum expertæ fidei, exquisitæ doctrinæ, & singularis sollertiæ, qui dum Georgius viveret, diœcesim sæpe lustravit, ejusque descriptionem scriptis traditam reliquit, quam huic loco intexere libet.

Descriptio diœcesis ac territorii Nonensis confecta a M. Antonio Raymundo Georgii & Jacobi Vicario.

Confines Episcopatus Nonensis, & diocesis sui districtus, & territorii Comitatus, & jurisdictionis non solum temporalis magnifici Dom. Comitis Nonensis, verum etiam spiritualis, & major pars superior Comitatus & districtus Jadræ; tota castellania castri Novigradi, & major pars castri Nadini; cujus aliqualis pars est diocesis Scardonensis, & prout per nominandas inferius parochias distinguitur, sub Dominio Serenissimo Venetiarum, ab annis christianæ salutis 1409. nec non latissima confinia sunt ipsius diocesis, modo sub immani Turcarum tyrannide, regionis nuncupatæ el Banadego, quæ alias a Banis regni Hungariæ gubernabatur. In qua regione, etiam Luca superior nuncupata, extant castra nobilium Croatorum ab ipsis Turcis profligatorum, & novissime occupata anno 1527. ultra & præter villas multas & loca, castrum Carini, castrum Charlatovich, castrum Bencbovich, castrum Clicevaz, castrum Polaza Mariani. Ista castra sunt ad confinia districtus & territorii Jadrensis Illustrissimi Dominii Venetiarum. Item prosequendo interius ipsam Lucam, & Banadegum, castrum Verussich, castrum Racich cerane, castrum Mirane, castrum Vayvode Cosulis, castrum Ottocaz. In quibus omnibus castris & illorum villis & parochiis per dictam regionem Banadegi, ego M. Antonius Raymundus clericus & Archipresbyter pluries fui, & illa in visitatione circuivi, cum . . . . mei Domini Georgii præcessoris immediati, associati a 50. aliquando a 60. equitibus tam Presbyteris & parochis diocesis, quam laicis, & tunc summopere timebantur Turcæ, & hoc fuit de anno 1514. inter duo Paschata, prout in libro mei protocolli visitationis apparet. Et ab isto latere sirocali confines sunt diocesis Nonensis, & Scardonensis, monticellus vocatus Bribir, super quem est ecclesia Archipresbyteratus ruralis, & antiquitus ibi congregabatur judicium, Stol nominatum, regionis. Aquirina confinat cum diocesi Jadren. per Comitatum Jadræ & castellanatum castri, alias Abbatia Auranæ etiam Excellentissimi ducalis Dominii prædicti. A parte vero orientali subtus montes Ceraneos catenæ mundi (la montagna) extat castrum Zelengrad, & est tota ipsa montanea, ad pedes cujus versus mare est castrum cum suburbio, cui flumen magnum subcurrit, vocatum Obrovaz, sedes magnificorum Dominorum Comitum Corbaviæ appellatorum Chiurgacovich. Ultimus Dominus & Comes fuit Joannes Torquatus nuncupatus latine, a Romanis oriundus, Caroli filius, & Carlovich vocatus, de Frangipanibus, qui obiit Banus in Slorigne post captum dictum Obrovaz a Turcis dicto anno 1527. mense Januarii, existente castellano Domino Jurco de Possedaria nequaquam laudando; sub quo castro ad ripam fluminis est monasterium alius ordinis S. Benedicti, sub invocatione S. Georgii de Copriva de jure patronatus Dominorum Comitum prædictorum, tunc in commenda obtentum a D. Jacobo

Jacobo de Possedaria, habens curam animarum parochialem aliquarum villarum, subtus dictam montaneam sub diocesi nostra Nonensi. Quod castrum & Abbatiam sæpius visitavimus præsente & absente Domino Comite; & multos Turcas captivos in vinculis recreavimus eleemosynis. Castrum Racich, castrum Vegæ Domini Comitis, oppidum Schrissi pro dimidia Domini Comitis, pro alia dimidia illorum de Frangepanibus filiorum quondam Comitis Anze maximi . . . patrui Comitis Joannis, captum a Turcis de anno 1525. nocte carnis privii, dum ebrii per oppidum & plateas saltando choreatim debaccharentur: quæ omnia castra & oppidum sæpius accessimus, & visitavimus; ultra quod oppidum versus occidentem seu boream, extat ultima villa, seu castrum & parochia Cessariza.

Citra tamen castrum Jablanaz dicti Anze Frangapani, & sic illuc usque, tota dicta montanea citra & versus mare, nec non ultra ad continentem, & continens ipsa regio pulcherrima, plana Lica nuncupata, usque ad Corbaviam aliam regionem post montem versus... & versus orientem. Versus autem boream occidentem usque, ad quamdam partem Busane regionis Episcopatus Ottocensis: in qua Lica modo cum tota montanea ipsa, ab ipsis infidelibus oppressæ erant multæ parochiæ, villæ, & castra: regio omnibus bonis, & decimis fertilissima, sub ditione memorati Comitis Joannis Chiurgacovich, cujus etiam erat regio Corbaviæ: qui Episcopatus Corbaviensis alias per Ven. Synodum seu Concilium, & sedem Spalatensem ipsorum metropolim, unitus & annexus fuit Modrusien. Episcopatui. Nec aliter verius dicti confines poni possunt, quia temporibus nostris infra continentem Turcæ ipsi jam invadere incipiebant ipsas regiones; sed ex relatione rectorum parochialium, qui illuc usque habitabant in illis locis & parochiis, & de decimis mihi per novem annos regenti, & incumbenti bonis juris episcopalis nostri prædicti Nonensis, solvebant, quæ oculatim non vidi, exposui dictos confines; ut si quando Deus miserando fidelibus per fidem, non per opera debita, concedet regna, provincias, & regiones, ad laudem sui gloriosi nominis converti, & reverti, & si qui adhuc sunt in humanis profugi, ad propria convolare valeant &c.

Jacobus quamvis vigilantissimus custos esset, vindexque acerrimus juris & immunitatis ecclesiasticæ, quam litteris regiis ab Senatu impetratis accurate defendit, ac diligentissime communivit; semper tamen, quoad ejus fieri posset, lites vitandas & paci consulendum esse censuit. Itaque cum de decimis villæ Chernizæ, quæ sita est in territorio Jadrensi, controversia illi esset cum quibusdam civibus Jadertinis, maluit eam per arbitros componi, quam ad forum judiciale deduci. Extant tabulæ compositionis anno 1533. Jaderæ in ejus domo apud S. Demetrii confectæ, quas Curiæ Romanæ approbatione confirmandas curavit. Quam esset studiosus concordiæ & fugitans dissidiorum illud argumento est, quod ex antiquis codicibus Capituli formulam præscripsit, rationemque exigendi ac dividendi decimas, quæ simul obviam iret litigiis & contentionibus, simul præcaveret ne quid per oblivionem aut negligentiam integræ exactioni deesset. In id leges æquitatis ac sapientiæ plenas descripsit huic titulo subjectas: *Modus & forma decimandi, & dividendi decimationes ecclesiæ cathedralis Nonensis. ex antiquis protocollis Capituli Nonensis.* Anno 1537. cum Turcæ bellum Venetis intulissent, quod triennio post compositum fuit, Nedinum oppidum diœcesis Nonensis in barbarorum potestatem pervenit. Omni studio operaque curavit, ut Capitulum e decem Canonicis constans, quibus Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius dignitate anteibant; & clerum inferiorem suis cohortationibus, præceptis, & exemplis ad omnem honestatem ac religionem conformaret; utrumque habuit magno sibi obsequio & charitate conjunctum, excellentibus viris & virtutibus florentissimum. Quidquid argenti facti signatique, ac pretiosæ supellectilis ad ornatum ædis cathedralis ac divinum ministerium pertinebat, id omne nominatim ac distincte in codicem referri jussit, ne quid per fraudem interverti posset, aut per incuriam dilaberetur. Ejus præclare factorum illud postremum fuit perutile, ac salutare, quod binas anno 1555. binas itidem anno sequenti litteras ducales obtinuit, quibus vectigalia & proventus ecclesiasticos firmissime communivit adversus quorumdam malitiam & pervicaciam, qui optimi Præsulis patientia & bonitate abutentes, ecclesiæ quod debebant solvere, vel tergiversando, vel abnuendo recusabant. Hæc & alia suæ adversus ecclesiam sibi creditam providentiæ & sollicitudinis monumenta cum reliquisset, diem obiit anno 1556. & eodem, ut videtur, quo patruus, sepulcro conditus est.

MARCUS II. EP. NONENSIS XXXI.

Ex Veneta nobilissima familia Lauretana; qui antequam ecclesiasticæ militiæ nomen daret, variis & illustribus in patria magistratibus ac muneribus egregie functus, dignum se præbuit, qui cooptaretur in ordinem senatorium. Cum humanis divinisque doctrinis eximiam religionem conjunxit, eumque Valerius a Ponte Archidiaconus Jadrensis *Virum* vocat *non vulgaris eruditionis & pietatis*: id quod confirmat Liber *De vera felicitate*, multa & exquisita doctrina refertus, & sententiis gravissimis plenus, quem typis traditum in lucem emisit. Nonensem Episcopatum adeptus est anno 1557. & cum ex privilegio pontificio Jaderæ habitaret, illum Mutius Calinus Archiepiscopus Jadrensis Vicarium generalem sibi constituit, in eumque totius ecclesiasticæ administrationis onus rejecit cum summa rerum omnium gerendarum potestate, dum ipse Concilii Tridentini caussa ab urbe abesset. Eumdem muneris sui Vicarium retinuit Andreas Minutius in locum Calini ad Ecclesiam Interamnensem translati suffectus. Hoc vita functo Gregorius XIII. Marcum Episcopum Nonensem Metropoli Jadertinæ administratorem dedit, eique dimidiam partem proventuum archiepiscopalium assignavit, ut apparet ex diplomate pontificio, quod datum est XII. Kalen. Decemb. an. 1573. Marcum e Nonensi Archiepiscopum Jadertinum creatum fuisse falso scripsit Ughellus: siquidem, ut docet Valerius a Ponte, archiepiscopalis tituli ac dignitatis expers, cum administratione Ecclesiæ Jadertinæ Ecclesiam Nonensem perpetuo retinuit. Utrique vero summa vigilantia, singulari assiduitate, & præclarissimis decretis ad ecclesiasticam disciplinam restituendam & confirmandam, itemque ad splendorem divini cultus augendum, mirifice profuit. Dum Dalmatia quoque

Marcus Vicarius generalis duorum Archiep. Jadrensium, deinde illius ecclesiæ administrator.

que bello Cyprio ardebat, quod Selimus rex Turcarum intulit Venetis anno 1570. Nona amissa est. Cum enim ob mœnia vetustate semiruta & propugnatorum paucitatem hostili obsidioni sustinendæ non esset, desertam a nostris, magnaque ex parte vel incensam, vel eversam Turcæ occuparunt. Antequam deducto præsidio urbem relinquerent, corpora SS. Anselmi, Ambrosii, Marcellæ indidem sublata, cum aliis Divorum reliquiis, item calices, cruces, ornamenta templorum atque altarium, omnemque sacram supellectilem Jaderam asportarunt. Incredibile dictu est, quantum mœroris cœperit optimus Præsul ex amissione urbis ecclesiæque sibi carissimæ, atque ex dispersione civium, qui patria profugi egentesque hac illac vagabantur. Itaque duces & præfectos exercitus Veneti orare, obsecrari, urgere non antea destitit, quam suis precibus & querelis, opportune & importune insistens, tandem eos compelleret, ut selectas copias ad Turcas expellendos immitterent. Recuperata est Nona altero fere anno, quam venerat in potestatem barbarorum, idest anno 1573. quod fuit tertium belli Cyprii, idemque postremum. Civitas profugis redeuntibus iterum habitari, ac domus dirutæ, ut fieri poterat in illa rerum inopia, reædificari cœperunt; ac brevi incolarum numerus eo crevit, ut hominum capita facile octingenta excederent. Urbe ac pace restituta, Marcus eam curam cogitationemque suscepit dignissimam suæ religionis, ut Divorum reliquias, sacra vasa, vestes sacerdotales, altarium supellectilem & ornamenta, quæ Turcæ, dum ecclesias utriusque territorii Jadertini & Nonensis diripiebant, abstulerant, pecunia præsenti redimeret: quæ quidem omnia apud se retinuit, dum viveret; post mortem vero, partim Capitulo Jadrensi, partim ei, qui sibi in Episcopatum Nonensem succederet, tradi jussit. Capituli Nonensis proventus auxit, eique conjunxit Sacerdotium S. Mariæ de Leporinis, vectigalibus haud contemnendis instructum, cujus conferendi jus ad Episcopum pertinebat. Lavacrum baptismatis in æde cathedrali refecit ornavitque: id quod testatur stemma gentis Lauretanæ cum tiara superposita eidem infixum. Præter alia dona non exigui pretii, ecclesiæ suæ legavit signum pacis ex auro purissimo, quod Jaderæ in ærario S. Marcellæ asservatur. Ita præstantissimus Præsul de utraque Ecclesia Nonensi & Jadertina optime meritus, e vita migravit anno 1577. VII. Kalendas Julii.

Nonam a Turcis captam ut reciperarent, Venetis auctor fuit.

PETRUS EP. NONENSIS XXXII.

De quo in actis consistorialibus: 1577. 30. *Julii providit Ecclesiæ Nonensi per obitum b. m. Marci Lauredani vacanti, de persona Rev. Dom. Petri Cedulini clerici Jadrensis, cum retentione compatibilium, incompatibilium vero ad sex menses.* Jaderæ natus est ex familia patricia Cedulina, æque pervetusta, ac perillustri, quam nunc extinctam esse ajunt. Erat ingenio excellenti, doctrina multiplici, pietate ac religione singulari, cujus eximiæ virtutes ut pluribus prodessent, eum Gregorius XIII. e clero Jadrensi ad Episcopatum evexit. Jaderæ sedens atque in domo paterna, curas omnes & cogitationes suas in salute gregis sibi concrediti defixas habebat; quem identidem intervisere solebat, eique nullum ab se vigilis ac solliciti pastoris officium deesse patiebatur. Cum aer Nonensis ob infrequentiam incolarum quotidie crassior, atque insalubrior fieret, Petrus Capituli & cleri sui periculum miseratus, potestatem fecit, ut mensibus æstivis nunc hi, nunc illi, benignioris auræ captandæ studio, ad loca salubriora se conferrent, modo tamen non omnes eodem tempore ab urbe discederent, sed aliis abeuntibus alii reversi succederent; ne umquam ædes cathedralis a quotidiana psalmodia, divinique cultus officiis vacaret. Petri ministerio atque opera Natalis Venerius Archiepiscopus Jadrensis ad pontificales functiones obeundas persæpe utebatur. Anno 1579. Augustinus Valerius Episcopus Veronensis, cum ex mandato pontificio Ecclesias Dalmatiæ visitatione apostolica lustraret, Nonam quoque adiit, quem Episcopus, clerus, & populus obviam effusus perhonorifice, ingentique lætitia & gratulatione excepit. Ille urbis & civium calamitates superiori bello Turcico acceptas paterna charitate commiserans, omnes blanda oratione solari, hortarique ut præterita & præsentia mala patienti & christiano animo ferrent, spemque omnem rerum meliorum in uno Deo adjutore defixam ad immortalia bona potissimum erigerent. Deinde ad rem ac disciplinam christianam & ecclesiasticam reformandam ac stabiliendam conversus, perutiles utrique, & sapientissimas constitutiones edidit; inter quas illa necessaria in primis ac salutaris, ut quibus vectigalium ecclesiasticorum administratio commissa esset, prælertim qua pertinent ad sublevandam pauperum inopiam, hi nihil in ullam rem impenderent, nihil cuiquam erogarent, insciente, aut non consentiente Episcopo, cujus virtuti præclarum testimonium tribuit, cum eum in eadem constitutione vocat *Patrem pauperum, pietatis cultorem eximium, & zelo ecclesiasticæ disciplinæ maxime flagrantem.* Anno eodem, cum Augustinus Visitator Apostolicus Episcopos ex utraque provincia Jadertina & Spalatensi Jaderam ad Concilium convocasset, huc Petrus quoque cum suo Metropolita, aliisque ejusdem provinciæ Episcopis convenit; & quas universæ Ecclesiæ Dalmaticæ leges & constitutiones idem Augustinus præscripsit, sua voce, suoque chirographo approbavit. Ecclesiæ Nonensi annos fere quatuor præfuit, quam anno 1581. jubente Gregorio XII. cum Phariensi commutavit. Nec vero prioris, sibique carissimæ sponsæ oblitus est; huic quippe duo candelabra argentea non exigui ponderis testamento legavit. Cetera, quæ ad eum pertinent, in historia Ecclesiæ Phariensis.

Augustinus Valerius Ep. Veron. Visitator Apostolicus Nonam invisit.

Petrus Ep. interfuit Conc. Nationali Jadrensi, & ad Eccl. Pharensem migravit.

HIERONYMUS EP. NONENSIS XXXIII.

Nobili genere natus Tragurii, cognomento Mazzarellus, quem idem Gregorius XIII. ex Diacono & Canonico Ecclesiæ Jadertinæ Episcopum fecit, ut est in tabulis consistorialibus: 1581. 10. *Julii. Providit Ecclesiæ Nonen. in Dalmatia per translationem Petri Episcopi ad Ecclesiam Farensem vacanti, de persona Hieronymini Mazzarelli clerici Traguriensis in sacro diaconatus ordine constituti cum retentione compatibilium, Canonicatus vero & Præbendæ Eccl. Jadrensis ad sex menses tantum.* Aram ædis cathedralis, in qua divina Eucharistia asservatur, perpetuo & quotidiano privilegio donandam ab eodem Pontifice curavit; ut quicumque Sacerdos

dos pro quolibet vita pie functo ad eam piaculare sacrum faceret, illum flammis purgantibus eximeret, ut apparet ex diplomate pontificio ibidem affixo, datoque anno 1583. Vir erat stabili, firmo, magnoque animo, custos & vindex acerrimus tum disciplinæ, tum immunitatis ecclesiasticæ; & hujus quidem oppugnatores, Senatus Veneti & magistratuum auxilio implorato, ab iniquis conatibus deterruit; illius autem violatores debitis meritisque pœnis affecit. Dum in Synodo provinciali Spalatensi, quam Dominicus Foconius Archiepiscopus anno 1587. indixit, tumultuosius & contentiosius res acta esset, quam ut quidquam stabiliri potuisset, de Concilii sententia decreta fuerat legatio ad Sixtum V. Pontificem, quam ipsemet Hieronymus suo chirographo approbavit. Sed postea Jaderam regressus, nescio quas ob caussas, suam subscriptionem & approbationem anno proximo revocavit his verbis. *Hieronymus Mazzarelli Dei & Apost. Sed. gratia Episcopus Nonensis. Quoniam valde vereor ex his, quæ postea subsecuta fuisse intellexi, ne quis præter intentionem veram uti velit epistola alias per me subscripta, in qua decreta fuit legatio Reverendissimorum DD. Archiepiscopi Spalatensis Metropolitæ, & Episcopi Traguriensis, ut in ea seorsum ab actis synodalibus confecta; ideo ad vitanda scandala, & tollendas offensiones, quæ exinde oriri possent, tenore præsentium dictam legationem & subscriptionem quoad me revoco, & annullo in omnibus, præter justas postulationes circa confirmationem Synodalium Constitutionum approbatarum, & per me, vel per procuratorem meum subscriptarum; prout etiam mea tunc fuit sententia; & quatenus aliquis præter supradicta in alio uti vellet, provoco & appello ad Beatissimum D. N. Sixtum V. P. M. & S. Sedem Apostolicam, protestans de omni gravamine, incommodo, & expensa, & requirens præsentes inter acta synodalia redigi, earumque exemplum mihi exhiberi. Et hoc omni meliori modo &c. salvis &c. Dat. Jadræ die 20. Jan. 1588.*

Ita est. Hier. Ep. Nonen.

Hieron. Ep. Concilio provinc. Spalat. interfuit.

Eodem anno pontificatum cum vita deposuit, & pelvim argenteam inauratam, cui stemma suum gentilitium insculpi jusserat, ecclesiæ suæ reliquit; quæ quidem Jaderæ in ærario S. Marcellæ asservatur.

ANGELUS EP. NONENSIS XXXIV.

In Viridario Seraphico *Gradi*, sive *a Gradibus* cognominatur, quem ex ordine Patrum S. Francisci, quos Conventuales vocant, assumptum Sixtus V. Episcopum Nonensibus dedit; ut docent acta consistorialia: 1588. 18. *Octob. providit Ecclesiæ Nonensi in Illyrio ditionis Venetæ per ob. Hieronymi ultimi Episcopi vacanti, de persona Rev. P. Angeli a Gradibus civis Veneti, ord. S. Francisci Convent. viri probati &c.* Cum annos fere quatuor hanc sedem tenuisset, & præclaris institutis exemplisque decorasset, ut abjectis multiplicibus curis sibi ac Deo tutius & liberius vacaret, pontificatum sponte deposuit.

HORATIUS EP. NONENSIS XXXV.

Patria Venetus, cognomento Bellotus, instituto Franciscanus, ex ordine Minorum conventualium, in quo artium ac theologici magisterii insignia cum honorifico Doctoris titulo sumpserat. Hunc Clemens VIII. Ecclesiæ Nonensi Episcopum præfecit: 1592. 8. *April. providit Ecclesiæ Nonensi per liberam resignationem F. Angeli a Gradibus, de persona F. Horatii Belloti ord. Min. S. Francisci conventualium.* In cœnobio Jadrensi Franciscano habitare consuevit, ac tribunal episcopale ad controversias suorum cognoscendas ac dirimendas erigere, & sacros ordines conferre. Nonæ Vicarium generalem habuit F. Vincentium Morosum ordinis S. Francisci; cumque hoc munus sane operosum omni proventu careret, eidem Sacerdotium urbanum S. Spiritus, & quos ferebat fructus, in perpetuum annexuit. In primis illi curæ fuit christiana puerorum atque adultorum institutio; itaque cum in urbe, tum in omnibus oppidis ac pagis scholas aperiri ac frequentari jussit, in quibus de divinis mysteriis ac præceptis docerentur. Conciones in æde cathedrali per ferias majoris jejunii ac diebus dominici adventus sermone Slavonico haberi voluit, quo facilius a plebe ac linguæ minus peritis intelligi possent. Ne qua in posterum de bonis ecclesiasticis diminutio fieret, quæ jampridem vel incuria dilabi, vel malitia hominum distrahi cœperant, omnibus & singulis, qui aliquod Sacerdotium, cui nulla animarum cura annexa esset, in urbe sive in diœcesi obtinerent, edixit atque imperavit, ut sui quisque Sacerdotii fundos, eorum positionem, & confinia accurate describerent, atque ad se deferrent.

Sacerdotia simplicia obtinentibus, horum descriptionem ut conficerent, suo edicto imperavit.

Horatius Bellotus Venetus Artium & Sac. Theologiæ Doctor Dei & Sanctæ Sedis gratia Episcopus Nonensis.

Dilectis nobis in Christo universis & singulis Clericis & Sacerdotibus cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existant, beneficia simplicia in civitate & diœcesi nostra Nonensi, sub quibuscumque titulis, etiam de jure patronatus, & aliter quomodolibet obtinentibus salutem in Domino sempiternam. Nefas est nimis, & in summi Dei atque ecclesiæ maximam vertitur offensam, quod bona ecclesiis dedicata, & earum cultui destinata, incuria, negligentia, vel etiam, quod absit, aliquorum malitia in alios usus, & forsan expresse vetitos, distrahantur & convertantur, prout suasionibus nonnullorum fidelium ad nostras nuper devenit aures, cum non parvo mærore animi nostri. Quocirca ut medelam opportunam, quam meliorem possumus, malo huic porrigamus, catasticum omnium bonorum prædictorum beneficiorum simplicium ut fiat statuimus. Ideo vos omnes tenore præsentium his in valvis ecclesiæ nostræ cathedralis affixarum, auctoritate nostra ordinaria monemus, hortamur, & requirimus, vobisque nihilominus, & singulis vestrorum mandamus & imponimus, canonica monitione præmissa, sub pœna privationis eorumdem beneficiorum vestrorum ipso facto, nisi parueritis, incurrenda, in termino quindecim dierum præsentibus in diœcesi, absentibus ... mensium, ut debeatis, & quilibet vestrum debeat facto ipso, realiter, & in scriptis nobis specificasse & significasse omnia & singula bona stabilia ipsorum beneficiorum simplicium, in quibusque locis expresse sita sint, & quibus adhæreant confinibus, cum omnibus particularibus & pertinentiis eorum, ad hoc, ut dictum catasticum conficere valeamus pro conservatione dictorum bonorum, & ne illa aliquando pereant. Aliter &c. In quorum fidem &c. Dat. Nonæ ex ædibus nostris die Mercurii 8. mensis Januarii 1597.

Dili-

Eorumdem catalogum confecit. Diligenter ab omnibus obtemperatum est Praesulis imperio, qui e schedis ad se delatis accuratissimum catalogum confecit, in quo nominatim recensentur ejusmodi Sacerdotia omnino undeviginti, sed proventus admodum exigui, & nunc fere omnia cum mensa capitulari, ad sublevandam ejus inopiam, conjuncta.

1. *Beneficium S. Margaritae.*
2. *Altare S. Stephani.*
3. *Beneficium S. Georgii extra urbem.*
4. *Beneficium SS. Cosmae, & Damiani.*
5. *Beneficium S. Laurentii.*
6. *Beneficium S. Spiritus.*
7. *Beneficium S. Antonii.*
8. *Beneficium S. Michaelis.*
9. *Beneficium S. Joannis Evangelistae.*
10. *Beneficium S. Nicolai.*
11. *Beneficium S. Michaelis de Verne.*
12. *Beneficium S. Jacobi.*
13. *Beneficium S. Viti.*
14. *Beneficium S. Matthaei Apostoli.*
15. *Beneficium S. Catharinae extra urbem.*
16. *Beneficium S. Gregorii Papae.*
17. *Beneficium S. Barbarae extra urbem.*
18. *Beneficium S. Christophori.*
19. *Beneficium S. Marci.*

His adde *Abbatiam S. Ambrosii*, quae ab eo catalogo abest.

Synodum Dioecesanam celebravit. Anno 1598. Synodum dioecesanam coegit, convocatis parochis & omnibus, quibus jus esset Synodi adeundae, sententiaeque ferendae. Leges sapientissimas constituit, ad divinum cultum augendum, ad mores christianae plebis corrigendos, ad ecclesiasticam disciplinam restituendam ac stabiliendam apprime idoneas. Anno sequenti eam partem dioecesis, quae Venetorum imperio suberat, ritu episcopali lustravit; alterius partis, quae sub tyrannidem Turcarum ceciderat, invisendae lustrandaeque curam Vicario suo generali commisit. Anno 1602. Jaderae moriens, omnem pontificalem apparatum, & sacram supellectilem, qua ipse utebatur, itemque aliquid argenti elaborati, suoque stemmate gentilitio impressum, Ecclesiae Nonensi legavit. Illatus est in sepulcrum, quod vivens sibi ipse ante quinquennium paraverat in aede coenobii Franciscani ante aram Virginis sine labe conceptae cum hac inscriptione. Ejus sepulcralis inscriptio.

Horatius Bellotus Venetus
Ordinis S. Francisci Conventualium,
Artium, & Sacrae Theologiae Doctor,
Episcopus Nonensis
Hoc Sepulcrum vivens
sibi fieri fecit
Anno aetatis suae LII.
MDXCVII.

BLASIUS EP. NONENSIS XXXVI.

Natus est Novigradi, in oppido dioecesis Nonensis, diviti & honesta familia, cui Mandeviae cognomen erat. Vix quartum & tricesimum aetatis annum attigerat, cum Clemens VIII. ob singulares ejus virtutes dignum censuit, cui summum Ecclesiae Nonensis Sacerdotium demandaret: *Anno 1602. 26. Augusti providit Ecclesiae Nonensi vacanti per obitum Horatii de persona Blasii Mandevii.* Ex tab. consist. Cum esset ingenio mitissimo, atque lenissimo, quascumque habuit cum Capitulo & Communi Nonensi lites, ex aequo & bono componere maluit, quam

actis contentiosis & forensibus persequi. Ne in urbe deesset qui juventutem bonis artibus erudiret, quique in aede cathedrali statis diebus ad populum de rebus divinis conciones haberet, utrique certum stipendium e proventibus ecclesiae ac mensae episcopalis assignavit. Ab Duce & Senatu impetravit, ut Capitulum & clerum ob tenuitatem ecclesiastici patrimonii communium tributorum solutione eximeret. Annos circiter duos & viginti Ecclesiam Nonensem aeque feliciter ac tranquille gubernavit, carus acceptusque omnibus ob singularem erga omnes comitatem & benignitatem ab omni contentione ac partium studio alienam. Ut aliquod suae adversus ecclesiam sibi commissam charitatis ac beneficentiae monumentum relinqueret, eidem calicem argenteum inauratum donavit. Mortuus est Jaderae anno 1624. conditusque in eo sepulcro, quod sibi, parentibus, ac posteris suis in basilica S. Chrysogoni fieri jusserat; & operculo marmoreo incidi hanc inscriptionem, gentilitio stemmati ibidem insculpto subjectam. Blasii Episcopi inscriptio sepulcralis.

D. O. M.
Blasius Mandevius Episcopus Nonensis
Nicolao & Catharinae parentibus carissimis, eorumque posteris P.P. M.
Anno
MDCXVIII.

HIPPOLYTUS EP. NONENSIS XXXVII.

De quo P. Magist. F. Vincentius Maria Fontana ex ord. Praedic. in Theatro Dominicano: *In Sclavonia sub Metropolitana Jadrensi (Spalatensi) constituta est Nonensis episcopalis sedes; cui praefectus est pastor ab Urbano VIII. die 7. Octobris, pontificatus sui anno secundo, qui fuit reparati orbis 1624., P. F. Hippolytus de Hippolytis ex Dalmatiae provincia. Ex Reg. Cancell.* Erat magister Sacrae Theologiae, singulari eruditione, innocentia, vitaeque sanctimonia praeditus, ut tradunt Scriptores Dominicani. Hanc ecclesiam summa cum laude administravit fere usque ad annum hujus saeculi quadragesimum sextum. Ceterum hic abest ab actis consistorialibus, in quibus Blasio Mandevio proxime subjicitur

SIMEON EP. NONENSIS XXXVIII.

Tertius est ex amplissima familia Diphnicorum Sibenicensium, qui Ecclesiam Nonensem haud magis claritate generis, quam virtutum suarum splendore illustravit. Politioribus litteris ac Philosophiae in patria operam dedit, sacris disciplinis ac juris utriusque scientiae in Gymnasio Patavino, in quo cum doctrinam suam, doctorum virorum examini ac judicio subjectam, sapientissimis illis magistris egregie probasset, Doctoris nomen atque insignia promeruit. Annos natum tres ac triginta, & sacris ordinibus vix initiatum Innocentius X. ad gubernacula Ecclesiae Nonensis admovit: *1646. 25. Junii providit Ecclesiae Nonensi vacanti per obitum Blasii Mandevii de persona Simeonis Diphnici cum dispensatione super eo, quod ante sex menses in sacris ordinibus non sit constitutus; & decreto quoad praescriptum Concilii Tridentini &c.* Ejus pontificatus in ea tempora calamitosa incidit, cum bellum Creticum fervebat, quod Turcae anno superiori Venetis intulerant. Hoc anno Bellum Creticum.

anno 1646. cœptum erat bellari etiam in Dalmatia, varioque eventu res gesta est. Primos Turcarum excepit Novigradum oppidum diœcesis Nonensis, quod Bassa Bosinæ adortus, ut in re subita, & valde exiguo propugnatorum numero, in potestatem redegit; sed anno sequenti M. Antonius Pisanus ad voluntariam deditionem compulsum recepit; satisque habens eam sedem ademisse hostibus, quia si reficere oppidum vellet, res sumptu & mora egebat, idcirco evertendum censuit. De Nona cum in concilio militari disceptaretur, deserine, an defendi præstaret; Leonardus Fosculus, qui summo cum imperio copiis Dalmaticis præerat, deserere satius esse duxit; neque enim ad eam vel muniendam satis temporis, vel tuendam satis militum suppetebat. Itaque quod post bellum Cyprium utcumque refectum fuerat, excindi jussit, ac ne templis quidem omnino parcitum fuit, ut nihil hostibus præter rudera & semiruta ædificia relinqueretur. Civitas magna ex parte deserta fuit, & paucis de populo remanentibus, plerique ex Capitulo, & clero, atque utroque civium ordine abierunt. Et quamvis urbs nullam vim hostilem sustinuerit, hæc tamen desertio & calamitas optimo Præsuli ingentem mœrorem attulit. Jaderam confugientibus nulla re deerat, quæ vel ad communis inopiæ subsidium, vel ad fortunæ afflictæ solatium, vel ad salutem animarum, cœlestemque opem eisdem ferendam pertineret. Cum omnia armorum strepitu personarent, viæque omnes essent ab hostibus interclusæ, neque urbem adire, neque oves dispersas colligere, neque ullum illis auxilium submittere poterat. Quocirca cum se videret esse sine ecclesia, sine clero, sine grege, ne inane Episcopi nomen, & ab omni fere curatione vacuum gereret, ab Innocentio X. postulavit, ut sibi aliam ecclesiam, quam procul tumultibus bellorum tranquille gubernaret, alium gregem daret, cui posset utilius operam pastoralem impendere. Annuit Pontifex, & vinculis, quibus Ecclesiæ Nonensis obstrictus erat, solutum Feltrensibus Episcopum dedit: *Ad Feltrensem Ecclesiam translatus est anno 1649. 10. Maji* (ut docet Nicolaus Coletus in suis ad Ughellum additionibus): *hunc gregem 23. annis fovit amantissime, fatoque cessit extremo anno 1662.*

Nona deserta & cives dispersi.

Simeon Ep. transfertur ad Feltrensem Ecclesiam.

GEORGIUS II. EP. NONENSIS XXXIX.

Georgius ad Eccles. Veglensem translatus.

Ex familia Georgicea Spalatensi, quem Innocentius X. anno 1649. XI. Kalen. Julii huic Ecclesiæ rectorem præposuit, & post quadriennium ad Veglensem Ecclesiam transtulit.

FRANCISCUS EP. NONENSIS XL.

Franciscus Ep. jussus ædem cath. & domum pontificiam reficere.

Tragurii ortus stirpe nobilissima & antiquissima, cui de *Andreis*, vel *Andronicæ* cognomen est; ac Franciscus quidem posteriori, quam priori cognomento uti malebat. Ex hac familia quamplurimi prodierunt, litteris, armis, & amplissimis magistratibus domi forisque gestis maxime illustres, & tres præstantissimi Episcopi Vincentius Ottociensis, Joannes Phariensis, ac postea Traguriensis, Hieronymus Corcyrensis. Franciscus ab hac perenni contestataque virtute & gloria majorum adeo non degeneravit, ut eamdem majorem & auctiorem posteris traderet. Cum in collegium Canonicorum Traguriensium cooptatus fuisset, doctrina, pietate, prudentia sic excelluit, ut post Pacis Jordani Episcopi obitum cunctis suffragiis electus fuerit Vicarius Capitularis. Hoc munere summa cum laude perfunctum Innocentius X. Nonensem Episcopum renunciavit, ut notatum est in actis consistorialibus: 1653. 24. *Novembris providit Ecclesiæ vacanti Nonensi de persona Domini Francisci Andronicii, cum decreto quod ecclesiæ cathedralis, & domus episcopalis reparationibus, pro viribus incumbat*. Jam a bello Turcico Dalmatia paullum respirare cœperat; quippe cum barbari vires fere omnes conatusque ad Candiam oppugnandam convertissent; ac deinde in hac provincia prosperæ res satis multæ consecutæ sunt, præsertim post Clissam arcem natura & loco munitissimam anno 1648. Turcis ereptam. Cum igitur hæc rerum ac temporum ad spem meliorem inclinatio facultatem præbitura videretur ædis cathedralis & pontificiæ domus reficiendæ; ut in hanc potissimum cogitationem curamque incumberet, Franciscum admonuit Pontifex, atque eidem imperavit. Verum quamdiu bellum Creticum tenuit, nihil pacatum in Dalmatia, nihil ab hostibus tutum, nihil a metu & periculo vacuum fuit. Itaque utriusque ædificii restitutione in aliud tempus ad eam rem opportunius dilata, optimus Antistes Jaderæ sedens, quibuscumque potuit rebus gregem suum inopia & multis incommodis, ut bellicis illis calamitosis temporibus, laborantem juvare & solari nunquam destitit. Illud præclarum & Episcopo Nonensi dignissimum. Corpora Sanctorum Anselmi, Ambrosii, Marcellæ, quæ Jaderam, dum bellum Cyprium fervebat, devecta fuerant, cum in sacrario ædis metropolitanæ abdita, neglecta, & vulgo propemodum ignota jacerent, in ædem Marianam sacrarum Virginum Nonensium transferre decrevit, ubi debitus eisdem honos haberetur. Anno igitur 1656. ad sollemnem translationem Capitulum & clerum, Senatum & populum utriusque urbis Jaderæ ac Nonæ convocavit, Provisore generali Dalmatiæ, Prætore & Præfecto Jaderæ annuentibus, & Nicolao Ventura Vicario Capitulari (tunc siquidem sedes metropolitana ob mortem Bernardi Florii vacabat) consensum præbente. Itaque tertio Nonas Augusti, dieque Dominica, multo mane supplicatio instituta est, peractaque quanta maxima pompa & celebritate. Præibant sacræ sodalitates cum suis vexillis atque insignibus argento auroque fulgentibus; deinde ordines religiosi, tum clerus & Capitulum utriusque civitatis; agmen Sacerdotum claudebat Episcopus amictu ornatuque pontificali, medius inter duos Canonicos Nonenses Dalmaticis vestibus indutos, qui fimbrias extremas episcopalis trabeæ sustinebant. Novissime sequebatur feretrum, cui sacra corpora imposita erant, sane magnificum, & pretiosa veste constratum, quod quatuor Canonici Nonenses sacerdotali habitu atque vestitu suppositis humeris gestabant. Umbellam argento & auro contextam, cui suberat feretrum, quatuor ex ordine Patriciorum Venetorum, Provisor generalis Dalmatiæ, prætor, præfectus, & quæstor civitatis Jaderæ, omnes togati & purpurati ferebant. Festa bombardarum displosione, læto tubarum clangore, hymnis & canticis omnia personabant. Hac pompa triumphali per celebriores urbis vias deducta est supplicatio, tam insolita omnium ordinum lætitia & religione, ut

Sanctorum Nonensium corpora ad ædem Mariæ nam Virginum Nonensium transtulit.

ut plerisque pius animi sensus lacrymas eliceret. Ubi ad Marianam ædem ventum est, sacrum feretrum aræ maximæ impositum fuit, quæ immensa luminum copia collucebat. Episcopus Nonensis inter symphoniacos choros & concentus, pontificali ritu ac cærimonia litavit. Ut infinitæ multitudinis cupiditati ac religioni satisfieret, totum diem sacrosanctæ illæ exuviæ omnium oculis expositæ fuere, potestas ut esset omnibus visendi venerandique. Sub vespertinos psalmos hymnosque, fidibus ac notis musicis sollemniter decantatos, Divorum corpora rite recognita in arcam marmoream inclusa sunt, & subter aram maximam collocata. Arcam tribus clavibus obserari placuit, quarum una esset penes Episcopum, altera penes Prætorem Nonæ, tertia penes duos custodes & curatores sacri thesauri, quorum alterum e collegio Canonicorum Episcopus, alterum ex ordine laicorum Commune Nonensium eligerent. Templum & cœnobium Virginum Nonensium, quod antea S. Mariæ Novæ, & Deiparæ Virginis ab Angelo salutatæ titulum gerebat, antiquo S. Petri veteris abolito, exinde ab S. Marcella vulgo cognominari cœpit; quod cognomen etiamnum retinet. Utrumque subjectum est jurisdictioni Archiepiscopi Jadrensis. Hic siquidem Virginibus Nonensibus, cum ob metum Turcarum Jaderam se recepissent, domicilium ac templum, quod tum a S. Petro Apostolorum principe nomen habebat, sub ea conditione attribuit, ut sub tutela essent ac potestate Archiepiscopi Jadertini; qua tamen exempta est arca continens corpora Divorum patronorum Nonæ; cujus possessionem, itemque curam & custodiam sacri ærarii Nonensis ibidem depositi Episcopus, Capitulum, Commune Nonensium retinuit. Ex quo fit, ut Episcopus Nonæ cum arcam aperire, & sacrum ærarium invisere ac recognoscere velit, longiori palliolo, quo tunica linea operitur, deposito, breve amiculum sumit, quod argumentum est jurisdictionis episcopalis. In ærario sacro Nonensi, qui *Thesaurus S. Marcellæ* appellatur, aliquot hierothecæ argenteæ cum Divorum reliquiis ibi inclusis, & plura dona votiva itidem ex argento continentur.

Ejus elogium. Hic præstantissimus Præsul ab sua diœcesi, necessitate coactus, præsentia & corpore aberat, cogitatione atque animo nunquam aberat; dies noctesque in eam curam intentus, ut gregi suo quidquid posset pastoralis officii vel absens præstaret. Quinimmo, quamvis tota regio exposita esset Turcarum incursionibus, nunquam tamen prætermisit, quin fere singulis mensibus modo unam, modo aliam diœceseos partem lustraret, suasque oves tum divini verbi pabulo recrearet, tum sacris mysteriis impertiret, tum omni denique ope sublevaret; nulla propriæ salutis ac libertatis ratione habita, nulla veritus pericula, quæ sibi ab infensissimis christiani nominis hostibus imminebant. Interdum etiam Nonam adibat, quæ casis fere ligneis, & palea contectis habitabatur. Mensæ episcopalis proventus Turcæ magna ex parte interverterant; nunquam tamen indigentibus illius liberalitas deerat; ac ne umquam deesset, unde aliorum inopiam sustentaret, ipse admodum parce ac tenuiter vivebat, unoque contentus rei familiaris administro ac famulo, Jaderæ parum commode habitabat in domo aliena, incompta & inornata, quam non amplius viginti argenteis conduxerat: siquidem domum Jadertinam Antistitum Nonensium aliis locaverat. Ne longius ab suo grege discederet, bis tantummodo Venetias adiit necessitatibus ecclesiæ suæ compulsus; bis itidem patriam & consanguineos revisit; a Romana profectione abstinuit, sed statis temporibus per suos procuratores sacra limina visitavit. Egregias illius virtutes ac laudes nescio quis ex numero poetarum vulgarium rudi quidem, sed veraci carmine celebravit.

Antistes nostri decus admirabile secli,
Illyricæ gentis lumen & ipsa proles,
Annue, nam solus pastor moderaris ovile
Moribus, exemplo, dogmate, consilio.
Salve, nam probitas, virtus, doctrina salubris
Diceris, Tragurii gloria prima nites.
Terror ades vitiis, merces virtutibus æqua,
Sedulus expellis turpe, piumque foves.
Tu columen miseris, justis tutela Camœnis,
Præsidium doctis, portus, & aura viris.

Rebus adversus Turcas in Dalmatia prosperis & ad voluntatem fluentibus, Christiani populi ritus Græci & schismatici undique ex ditione Turcica ad Leonardum Fosculum supremum militiæ Præfectum veniebant, se suaque in Venetorum permittentes fidem, rogantesque, ut sibi sedes & agros attribueret. Cum alios alio, tum plures in diœcesim Nonensem deducendos curavit. Horum plerosque Franciscus ab errore & schismate ad veritatem catholicam, & sinum ecclesiæ traduxit. Ne autem deesset qui curam illorum, quos ipse converterat, susciperet, & reliquorum conversioni operam daret; duos novos parochos creandos & præficiendos esse censebat, hisque alicunde suppeditandum, quod satis foret in victum cultumque necessarium. Quid sui consilii esset, per litteras Summo Pontifici exposuit; ad id vero perficiendum ejusdem auctoritatem opemque imploravit. Anno 1667. cum incommoda valetudine laborare cœpisset, Tragurium se contulit, ut aeris patrii beneficio, adhibita medicorum curatione, convalesceret. Sed contra ac sperabat evenit. Ibi in letalem morbum incidit, quo intra paucos dies extinctus est. Eum, quo dignus erat honore, funebrique apparatu Hieronymus Episcopus Corcyrensis & Joannes fratres amantissimi in æde cathedrali Traguriensi sepeliendum, eidemque ante gradus, quibus ad subsellia Canonicorum ascenditur, e regione altaris S. Joannis sepulcrum faciendum curarunt, inscriptum his verbis.

Francisco Andronico Episcopo Nonensi, Francisci Leonardi Archiepiscopi Antibarensis viri pietate ac scientia clarissimi consobrino; quod germanæ laudis hæres, omnibus in hac cathedrali dignitatibus famæ suæ dotibus & vita eluxit, ac tandem egregiæ virtutis ac probitatis merito, episcopali dignitate fuerit insignitus, Hieronymus Episcopus Curzolensis, & Joannes Nicolaus J.U.D. Fratri dilectissimo PP. Inscriptio sepulcralis.

Anno Domini MDCLXVII.

FRANCISCUS II. EP. NONENSIS XLI.

Civis Venetus, sed Clugiæ natus ex perillustri, atque opulenta Grassorum familia, quæ hoc eodem sæculo duos Episcopos patriæ dedit, Paschalem anno 1619. & Franciscum seniorem anno 1640. utrumque patruum hujus nostri Episcopi. Ei Clemens IX. Ecclesiam Nonensem decrevit, ut est in tabulis consistorialibus: 1667. 3. *Octob. providit Eccl. Nonensi vacanti per obitum Francisci Andronici, de persona Francisci de* Cras-

Craſſis, cum decreto, quod ſtatim ac ſupradicta civitas reſtituatur, populoque repleatur, incumbat in reparationem eccleſiæ & domus epiſcopalis. Pontificii regiminis initium fecit a diœceſi & grege diſperſo luſtrando; & quamvis adhuc omnia ab Turcis infeſta eſſent, ac plena periculorum, haud tamen dubitavit libertatem ac vitam pro ſalute illarum gentium in apertum diſcrimen committere. Hæc luſtratio æque illi laborioſa, ac populis illis ſalutaris fuit, a quibus ingenti gaudio exceptus cum eſſet, præteritorum & præſentium malorum mole oppreſſos ad ſpem auxilii cæleſtis erexit, chriſtianis inſtitutis ac præceptis erudivit, divinis Sacramentis expiatos Deo reconciliavit, omnes demum honeſtæ piæque vitæ ſtudio incenſos reliquit. Ita ope divina tectus ex omnibus hoſtium periculis atque inſidiis evaſit; & ex illa peragratione apoſtolica haud plus laboris ac meriti, quam fructus lætitiæque percepit. Annus undeſeptuageſimus ſæculi vergentis bello Cretico finem attulit; pax ita convenit, ut Creta inſula præter paucas urbes Turcis tradita, quidquid in Dalmatia cepiſſent, Veneti retinerent. Quæ pars diœceſis Nonenſis ante ſuſceptum bellum imperio Turcico ſuberat, veluti Licha, remanſit in poteſtate Turcarum. Pace conſtituta optimus Præſul nihil prius ſibi curandum cenſuit, quam ut ædes cathedralis Nonenſis reſtitueretur; neque antea ſuis & illuſtrium virorum precibus interpoſitis Ducem ac Senatum orare deſtitit, quam ex Senatuſconſulto, & publico ſumptu reædificari juberetur. Ad ædificationem urgendam accelerandamque, ipſemet ſuam præſentiam atque operam contulit. Nullam hebdomadam prætermiſit, quin Jadera diſcedens Nonæ adeſſet, ut architectos & artifices ad celerem operis abſolutionem hortaretur, eorum ſocordiam excitaret, ſollertiam acueret; nec voce ſolum, ſed etiam exemplo ſtimulos eiſdem addebat; cum ipſe quoque ad ſaxa convehenda, ad vectes & machinas verſandas, atque ad alia hujuſmodi miniſteria manus admoveret. Aſſidua Epiſcopi præſentia & cohortatione, urgente inſuper Petri Civrani Proviſoris Dalmatiæ auctoritate & imperio, intra triennium perducti ad ſummum uſque parietes, faſtigium ac tectum impoſitum; & nova ædes cathedralis perpulchre deſcripta in iiſdem, in quibus antiqua, ſtetit veſtigiis. Lapis januæ maximæ impoſitus hunc titulum inſcriptum exhibet.

Ædes cathedralis refecta, & conſecrata.

TEMPLUM HOC LONGA ACERBITATE
BELLORUM CORRUPTUM DEO RE-
IPUBLICÆ CIVIBUS PETRUS CIV-
RANO REGNORUM DALMATIÆ ET
EPIRI SUMMUS TETRARCHA RE-
STAURAVIT. ANNO A PARTU
VIRGINIS MDCLXXIII.
SEDENTE FRANCISCO DE GRASSIS.

Conditum ornatumque templum, itemque altaria Franciſcus ſollemni ritu ac cærimonia dedicavit. Capitulum & clerum diſperſum collegit, divinum cultum & quotidianam pſalmodiam reſtituit; utque omnibus exemplo atque incitamento eſſet, ſtatis horis quotidie ad chorum adibat, aſſiduuſque divinis officiis intererat; quam ob cauſſam in urbe tugurium ſibi potius, quam domum opere cæmentitio exſtruendum curaverat, ubi & incommodiſſime habitabat, & parciſſime vivebat, ut haberet unde alienam egeſtatem ſublevaret. Palatium epiſcopale fere totum e patrimonio domeſtico ædificavit, non ſibi ſolum, ſed etiam egenis Presbyteris, quibus non erat unde domicilia conſtruerent, vel conducerent. Brevi etiam ædes prætoria exædificata eſt, deinde paullatim domus civium privatæ, aliæ atque aliæ, pro cujuſque facultate. Ita Nona, civitas olim frequentiſſima & opulentiſſima, rurſus habitari, ac reædificari cœpit; & novam quamdam, licet antiquæ longe diſſimillimam, urbis formam ſpeciemque recuperavit. Quamvis tenues eſſent reditus menſæ epiſcopalis, horum tamen partem haud exiguam contulit ad reficiendas duas eccleſias, alteram in oppido Novigradi, alteram in vico Riſanzæ, quas Turcarum impietas diruerat. Calices, cruces, Divorum effigies, ærea tintinnabula, linteas ac ſericas ſupellectiles, reſque hujuſmodi ſacras ingruente bellica tempeſtate alio atque alio diſtractas, diligenti & laborioſa inveſtigatione perquiſivit, inventas recepit, & ſuis quaſque eccleſiis atque altaribus reſtituit.

Duas eccleſias a Turcis dirutas reſtituit & res ſacras recuperavit.

Ex aeris inclementia, & aſſiduis laboribus letalem morbum ſemel atque iterum contraxit, eoque adductus eſt, ut illius vita pæne jam deſperata eſſet; verum ſingulari Dei beneficio convaluit: exinde variis incommodis tentari cœpit, ac de conſilio medicorum ſæpe neceſſe habuit Clugiam ſe conferre, ut patrio cælo ſibi propitio ad valetudinem recuperandam uteretur. Atque hæc cauſſa fuit, ut Nonenſem cum ſtatione Jadertina ſalubriore commutaret, ſecutus exemplum & conſuetudinem deceſſorum ſuorum, qui in ea urbe domicilium ſibi conſtituerant. Ceterum prioribus annis poſt Epiſcopatum ſuſceptum, cum Jaderæ epiſcopalia officia clericis ſibi ſubjectis, more majorum, ritu pontificali præſtare vellet; Evangeliſta Parzagus Archiepiſcopus obſtare ac repugnare cœpit, veritus ne quid detrimenti caperet juriſdictio archiepiſcopalis, ſi vel ſe permittente, vel etiam invito, in urbe ac ditione ſua, liceret Epiſcopo extraneo jus epiſcopale uſurpare, & quæ Pontificis munia ſunt, omnia peragere. Franciſcus ne hujuſmodi facultate, ab Sede Apoſtolica Epiſcopis Nonenſibus conceſſa, privaretur; ad Patres Eminentiſſimos Sacræ Congregationis Sacrorum Rituum dedit, miſitque libellum ſupplicem in hæc verba.

Facultas Jaderæ commorandi a Sac. Congregatione ut ſibi confirmaretur, petiit.

Alias de anno 1486. Innocentius VIII. cum aer civitatis Nonenſis eſſet inſalubris, & complexioni exiſtentis Epiſcopi adverſaretur, & civitas Nonenſis eſſet vicina civitati Jadrenſi, in qua prædeceſſores Epiſcopi propriis conſtructis ædibus habitare conſueverant, dicto Epiſcopo conceſſit, ut ſine præjudicio Archiepiſcopi Jadrenſis, petita ejus licentia, licet non obtenta, in dicta civitate Jadrenſi poſſet omnia, quæ ordinis & epiſcopalis juriſdictionis ſunt, in ſuos ſubditos exercere, perinde ac poſſet in ſua diœceſi, prout habetur ex ſumpto Brevis. Franciſcus de Graſſis modernus Epiſcopus Nonenſis ex habita atteſtatione quatuor Sacerdotum, qui teſtantur vidiſſe pluries Epiſcopos dicta exercere, nec non atteſtatione Gubernatoris a Republica Venetorum deputati, ita ſemper actum fuiſſe aſſerentis; & cum ad præſens civitas Nonenſis ſit pene diruta, & aer ejus valetudini adverſetur, ne cogatur penitus relinquere ſubditorum animas a finitimis infidelibus periclitantes, per libellum remiſſum, a Sacra Congregatione Sacrorum Rituum ſimile indultum petit ſibi concedi. Igitur Eminentiſſimi Patres reſpondere dignabuntur, an indultum hujuſmodi oratori ſit concedendum.

De

De postulato Episcopi Nonensis retulit ad Sacram Congregationem Concilii Tridentini P. Cardinalis de Alteriis ejusdem Præfectus. Responsio fuit hæc: *Die 2. Aprilis 1672. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. Ecclesiæ Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, hunc in modum respondit: Episcopus Nonensis continuet in sua quasi possessione & audiatur Archiepisc. Jadren.*

Itaque idem Cardinalis nomine Sacræ Congregationis ad Franciscum rescripsit.

Reverendissimo Domino uti Fratri Episcopo Nonen.

Reverendissime uti Frater. Attentis narratis amplitudinis tuæ, Eminentissimi Sac. Congreg. Concilii Patres censuerunt amplitudinem tuam continuare debere in sua quasi possessione exercendi in suos subditos in civitate Jadrensi ea munia, quæ sunt ordinis & jurisdictionis episcopalis, perinde ac in sua diœcesi. Duxerunt tamen audiendum Archiepiscopum Jadrensem, ad quem jam litteras dedimus, ut si qua adversus hæc habeat, in Sac. Congregatione deducat. Quæ etiam, dum amplitudini tuæ significata volumus, diutinam eidem incolumitatem precamur.

Romæ 2. April. 1672. Amplitudinis tuæ Uti Frater P. Card. de Alteriis Præf.

Privilegia & monumenta Ecclesiæ Non. in unum volumen collegit.

Dum optimus Præsul in salutem, christianamque utilitatem populi suæ fidei commissi toto animo omnique studio incumbebat, ad recuperanda etiam ac tuenda bona ecclesiastica partem non ultimam suæ cogitationis curæque derivandam censuit. Cum post relictam civitatem, privilegia & monumenta ecclesiæ suæ Jaderam translata fuissent, hujus urbis omnia tabularia publica & privata lustravit. Multa sane reperit, quæ ad Nonensem Ecclesiam pertinebant; ea diligenter ex antiquis codicibus describi, & cum autographis collata rite obsignari & publici scribæ testificatione ac chirographo muniri jussit; ne quis eorum fidem in dubium revocaret; ut scilicet hujusmodi exemplorum indicio perquiri quæ amiserat, & auctoritate recuperari, ac simul quæ adhuc possidebat Ecclesia Nonensis, conservari possent. Hæc ne soluta ac dispersa interirent, omnia in unum volumen collegit, quod *Liber Rubeus* inscribitur; eique hunc titulum fecit: *Monumenta ecclesiæ cathedralis Nonæ ex antiquis & recentioribus scripturis & documentis canonice, & in forma probante, decerpta ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino Francisco de Grassis ejusdem cathedralis Episcopo anno 1675.* Hujusmodi collectio inscripta est *Venerabilibus Episcopis & dilectis Canonicis successoribus suis*. His monumentis annexuit tabulas topographicas pulcherrime descriptas, in quibus distincte ac perspicue designantur fines antiqui atque hodierni diœcesis ac territorii Nonensis, urbis positio, oppida, villæ, ecclesiæ campestres, fundi ecclesiastici & sæculares, suis quique terminis circumscripti, quibus sacrum a profano secernitur. Audio has tabulas furtim sublatas nusquam reperiri. Alterum libellum sua manu descriptum reliquit, subjectumque huic titulo: *Notitia proventuum ac decimarum Ecclesiæ Nonensis. Methodus ipsas dividendi in aliquibus villis communiter cum Capitulo, fabrica ecclesiæ, & pauperibus; quæque communes sunt cum Episcopo, dignitatibus, & Capitulo tantum; & quæ sint tantum solius Episcopi, exclusis omnibus dictis supra.* Præterea indicem accuratissimum confecit rerum omnium Ecclesiæ Nonensis, quæ ad ornatum templi atque altarium, itemque ad ministerium, & cultum divinum pertinent, cujus inscriptio est: *Inventarium bonorum omnium, sive sacrarum supellectilium, indumentorum, argentorum &c. Ecclesiæ Nonensis.*

Ejus virtutes.

Cum inexplebili, quo flagrabat, divinæ gloriæ augendæ, gregis sui & ecclesiæ commodis utilitatique serviendi studio virtutes omnes conjunxit, quæ in episcopalem statum cadere possunt, præsertim eximiam in Deum ac Superos religionem. Statum quotidie tempus ceteris occupationibus exemptum precationi ac cælestium rerum meditationi dabat; & quamvis ingentibus curis negotiisque distineretur, nunquam tamen a sacrificando abstinuit; ac fere in sacello privato rem divinam faciebat ante effigiem pulcherrime pictam, aræque impositam, S. Philippi Nerii, quam moriens ædi cathedrali testamento legavit, ubi etiamnum apud summum altare appensa pie colitur. Hunc ille siquidem sibi patronum adoptaverat, & singulari quodam cultu venerabatur. Dum sacrum perageret, religionis ardor in illo vehemens, tantusque divinæ dulcedinis sensus in pronunciatione, vultu, totoque corpore eminebat, ut in circumstantes redundaret, eosque pia quadam admiratione defigeret, rerum omnium aliarum oblitos. Quamvis autem in eo omnia laude digna, nihil reprehensioni obnoxium appareret, invidiam tamen & calumnias obtrectatorum effugere non potuit; sed illius innocentia ac virtus perspecta, & luce meridiana clarior, vel ipso tacente, male confictas criminationes refutavit, omnemque suspicionis incommodæ nubem discussit. Explicari vix potest, quantopere illum Episcopi provinciæ, principes viri, Venetique patricii & colerent & amarent. Cum Nonæ gravissime ægrotaret, prætor, & præfectus Jaderæ sæpe illum honoris caussa invisebant. Jaderæ quidem domicilium habebat; sed vix ullam hebdomadam elabi patiebatur, quin ecclesiam & gregem suum inviseret; neque a sponsa sibi carissima, nisi ægerrime atque ad breve tempus, divelli posse videbatur. Nonæ commorantem supremus morbus invasit, atque inter filiorum suorum lacrymas ac preces pie admodum tranquilleque decessit anno 1676. Post exsequias ingenti civium frequentia luctuque celebratas, primus omnium Episcoporum Nonensium in nova æde cathedrali sepulcrum obtinuit, cui nullum titulum, ob singularem modestiam ab omni humana laude alienam, ac ne nomen quidem suum adscribi voluit. Verum nulla oblivio, nulla temporum diuturnitas ex animis Nonensium memoriam ac desiderium Episcopi de se optime meriti umquam delebit: quem ecclesiæ ac civitatis suæ alterum conditorem, aut certe restitutorem rite appellare possunt.

JOANNES VI. EP. NONENSIS XLII.

Acta Joannis ante Episcopatum.

Cognomine Borgofortius, Tragurii honesto loco natus, in collegio Illyrico Lauretano politioribus litteris, Philosophiæ, ac Theologiæ operam dedit. Socium convictus ac studiorum habuit Nicolaum Blancovichium eximiæ indolis ac magnæ spei adolescentem, quo cum celeriter amicitiam contraxit (ut erant inter se ingenio ac moribus simillimi) quæ simul cum ætate magis ac magis accrevit. Uterque cum in bonis artibus, tum vero in virtutibus & christiana pietate

tate maximos progressus fecit; uterque eodem tempore theologici magisterii, & juris utriusque lauream in gymnasio Maceratensi cum Doctoris nomine suscepit. In patriam reversi, ac Sacerdotio initiati regiones imperio Turcarum subjectas sæpenumero apostolicis excursionibus simul peragrarunt cum ingenti christianæ plebis utilitate, quæ in illis locis Turcica servitute premebatur. Joannes Tragurii scholam clericis erudiendis aperuit, quos haud magis litteris & doctrina, quam bonis moribus & pietate imbuebat. Eximia veneratione prosequebatur Sanctos Ignatium & Franciscum Xaverium, quorum cultum in urbe propagavit, & Virginibus Benedictinis S. Petri auctor fuit, ut diem festum utriusque singulis annis colerent, ac sollemni apparatu celebrarent; ipse vero de illorum sanctitate & præclare factis concionem quotannis habebat doctam oppido atque elegantem. Anno post obitum Francisci de Grassis elapso, Innocentius XI. Ecclesiæ Nonensi Episcopum præfecit, cujus doctrinam, prudentiam, & rei christianæ curandæ sollertiam ex idoneis multorum testimoniis perspectam habebat: 1677. 22. *Novemb. providit Ecclesiæ Nonensi vacanti per obitum Francisci de Grassis, de persona Joannis Burgofortii Presbyteri, J. U. D.*

Fit Episcopus Nonen.

Ædes sacras, quas decessor in oppidis ac villis territorii Nonensis reficiendas curaverat, ipse sacra supellectili, rebusque ad cultum divinum necessariis ornavit. Singulis fere annis episcopali more lustravit partem illam diœceseos, quæ ad Venetam ditionem pertinet; & quocumque adiret, tum præclaras leges ad mores corrigendos & christianam pietatem augendam, tum virtutum suarum illustria exempla, & profusæ in egenos ac miseros liberalitatis suæ vestigia relinquebat. Ne partem alteram inviseret, quæ Turcarum tyrannide oppressa tenebatur, accessu prohibitus est, contra quam postulabant conditiones, de quibus inter gentes illas & Turcas convenerat, quarum una hæc fuerat, potestas ut esset illis populis publica christianæ religionis officia obeundi, & suos Episcopos recipiendi, si quando ad eos invisendos erudiendosque accederent: id quod Franciscus Crassus, cum itidem aditu ad eas regiones arceretur, regio diplomate confirmandum curaverat, quod quidem diploma, gratiosa Jacobi Quirini Veneti apud regem Turcarum oratoris commendatione interposita, impetravit; fuitque in hæc verba latine a nobis reddita compositum.

Ditionis Turcicæ invisendæ facultatem Franciscus Crassus Ep. nequ dquā a rege Turcarum impetravit.

Sapientissimis viris Præfectis Lichæ, Tinninii &c. salutem.

Cum invictum imperatorium signum ad vos pervenerit, ex eo intelligetis ab Jacobo Quirino equite, Venetorum apud nos oratore, delatum fuisse ad nostrum sublime solium libellum supplicem in hanc sententiam: ut liceat Francisco Crasso Episcopo Nonensi Ecclesias Christianorum, sitas in nostra ditione, invisere, easque sicubi opus fuerit, reficere ac restaurare; atque ut nemo illi vel impedimentum inferat, vel molestiam exhibeat, regium a nobis diploma postulavit. Quare cum æquitati consentaneum sit justis & honestis postulatis assentiri, hoc regali mandato vobis imperamus, ut cum ad vestras regiones idem Episcopus accesserit, integram illi potestatem permittatis hujusmodi ecclesias visitandi, & quidquid ad ejus munus pertinet, libere ac fidenter exsequendi; & cavete ne ulla injuria aut molestia eidem a vobis, vel ab aliis inferatur. Sic jubemus, sic volumus; id pacta & promissa requirunt jurejurando firmata, quæ omnino servari oportet. His visis & lectis, quas latori restituere debetis, honorando nostro signo ac mandato fidem omnem atque obedientiam præstate. Dat. Andrinopoli extremis diebus Lunæ Selchazzebanæ, idest mense Martio an. 1672.

Verum neque imperatorium diploma, neque fides valuit apud Præfectos Turcarum; & quidquid Franciscus conaretur, frustra fuit, cum nec prece nec pretio aditum sibi aperire potuerit. Itaque ut Franciscus, ita etiam Joannes ad regiones illas visendas lustrandasque sine pompa & strepitu, Vicarii sui operam adhibuere. Cum Turcæ, dum bellum Creticum ardebat, duo aut plura cœnobia familiæ Augustinianæ in Dalmatia & Bosina diruissent, Patribus aliquot interfectis, vel in servitutem abductis, plerique eam calamitatem fuga præverterant, seque receperant ad insulas Phariæ, & Bratiæ; in hac siquidem unum, in illa triplex domicilium habebant. F. Joannes Nicolaus Tinacius, Præses provinciæ Dalmaticæ Augustinianæ, Joannem Episcopum rogavit, ut sibi liceret Nonæ unum hospitium exstruere, ut Bratiense, & Phariensia domicilia exsulum turba prægravante exoneraret: eos civitati non inutiles, sed concionibus habendis, & confessionibus audiendis aliquo adjumento futuros. Ejus postulato Episcopus benigne annuit, & potestatem hospitii condendi scripto traditam, & signo episcopali obsignatam, fecit anno 1683. Sed præclarum consilium remque omnem disjecit bellum Peloponnesium anno sequenti interveniens, quod Veneti fœdere juncti cum Leopoldo Cæsare & cum Rege Poloniæ adversus Turcas prospere gesserunt. Ex universo territorio Nonensi & Jadertino barbari expulsi, atque Obroacium, & alia loca diœcesis Nonensis eisdem adempta sunt: quæ vigilantissimus Præsul statim, atque in Venetorum potestatem venerunt, diligenter lustravit, incolas diuturna servitute barbarica oppressos sua præsentia solatus, humanis ac divinis subsidiis recreavit, remque christianam, quoad ejus fieri poterat, in pristinum statum restituit. Eodem bello ab Cæsarianis militibus recuperata est Licha, cujus pars vergens ad orientem intra fines diœcesis Nonensis continebatur. In hanc, quamdiu sub imperio Turcarum fuit, jus potestatemque retinuit Episcopus Nonensis, præpositos ecclesiarum instituit, qui animarum curam susciperent, evangelicos operarios misit, qui vineam illam dominicam excolerent; & quamvis Turcæ aditum eidem intercluderent, tamen dum loca finitima lustrabat, parochos Lichanos accersebat, ut ab illis rei christianæ administratæ rationem reposceret, de statu illarum ecclesiarum cognosceret, illosque prudentibus monitis ac præceptis pro rerum necessitate opportunis instructos dimitteret. Verum tota illa regio, postquam rediit sub potestatem Cæsaris regis Hungariæ, adempta Episcopo Nonensi, in jus ditionemque Seniensis migravit. Joannem Episcopum, cum annos decem huic ecclesiæ sanctissime præfuisset, prospero rei christianæ ac Venetæ successu lætum mors oppressit anno 1687. in villa Rasantia, dum in domo parochi diversabatur. In urbem illatum ædes cathedralis funebri apparatu excepit, & post sollemnes exsequias communi Antistitum sepulcro donavit.

Licha a Turcis recuperata, & non restituta Ecclesiæ Nonensi, sed Seniensi adjuncta.

JO-

JOANNES VII. EP. NONENSIS XLIII.

Bractiæ insulæ oppidum est haud ignobile, quod *Pol*, sive *Bol* vulgo appellatur. Inter ceteras hujus oppidi familias, nobilitate, divitiis, affinitatibus Vussia facile præcellit. Ex ea natus est Joannes, qui primam ætatem optimarum artium studiis excoluit, & intaminata morum innocentia transegit. Rebus humanis posthabitis, ad clericalem militiam aggregari voluit; & post susceptum Sacerdotium, cum omnibus virtutibus ecclesiasticis homine dignis summam vitæ austeritatem conjunxit. Quamquam suapte natura abstemius non esset, vino tamen semper abstinuit; hirsutis ciliciis, frequentibus jejuniis, & quotidianis verberationibus corpusculum affligebat, victu tenui, ac vestitu obsoleto utebatur. Binas aut ternas horas singulis diebus precationi, rerumque cælestium meditationi tribuebat. Tam effusam ejus erga pauperes charitatem & beneficentiam fuisse ajunt, ut plura millia argenteorum sibi a patre legata ad illorum inopiam sustentandam intra breve tempus erogaverit. His virtutibus & præclare factis se ipse ad supremum Sacerdotii apicem, inscius ac nihil tale cogitans, præparabat. Fratrem habebat Franciscum equitem, ac præfectum illius triremis, quam Pharienses, Bractienses, & Corcyrenses adornaverant; qui rebus contra Turcas fortiter, & gloriose gestis, Camillum Perettum classis pontificiæ ductorem adeo sibi conciliavit, ut is de Francisci, ejusque fratris Joannis laudibus ad Pontificem multa & præclara scripserit. Hujus litteris & gratiosa insuper commendatione impulsus Innocentius XI. Joannem ad Episcopatum Nonensem evexit, ut ejus virtutes quo digno erant honore ac præmio afficeret, simulque fratris in rem christianam promerita remuneraretur: *1688. 14. Junii providit Ecclesiæ Nonensi vacanti per obitum Joannis Borgofort, de persona Joannis Vussii Presbyteri omnia habentis &c.* Romam se contulit, & episcopalem consecrationem suscepit. Venetias regressus est; & pontificii diplomatis approbatione obtenta, aliisque negotiis confectis, quorum caussa in eam urbem venerat, Nonam trajicere festinavit; ingenti omnium gratulatione & lætitia deductus est in ædem cathedralem, & post sollemnes precationes, & gratias Deo superisque persolutas, ecclesiæ sibi traditæ possessionem adivit. Verum sanctissimus hic Præsul Nonensibus simul & ostensus & ablatus fuit. Octavo, quam Nonam appulerat, die Spalatum discedens, ut fratrem sibi carissimum longo intervallo reviseret, mutuisque amplexibus frueretur, ibidem letalem in morbum incidit, quo paucis post diebus extinctus est; cum eodem fere tempore, nec dissimili morbo, frater ejus amantissimus decessisset. Suspicio fuit veneni, fraude ac malevolentia invidorum quorumdam hominum, utrique propinati.

GEORGIUS III. EP. NONENSIS XLIV.

Georgii Parcich Ep. pie & præclare facta.

Erat patria Sibenicensis, cognomento Parcich, frater Francisci, viri doctrina pariter ac virtute præstantissimi, ex ordine S. Dominici, qui & præses Dominicanæ provinciæ Dalmaticæ, & Inquisitor adversus hæreticam pravitatem in urbe Jadrensi, ac demum Episcopus Catarensis fuit. In collegio Illyrico Lauretano bonarum artium studiis, naturalium ac divinarum rerum doctrinis eruditus, Theologici Doctoris lauream promeruit. In patriam cum rediisset, præpositus Vodizzæ pago non incelebri diœcesis Sibenicensis, curationem animarum, reique christianæ administrationem suscepit; quod munus summa cum vigilantia, ac diligentia per aliquot annos sustinuit ac gessit. Deinde in collegium Canonicorum Sibenicensium cooptatus, Archipresbyteri dignitatem ac subsellium obtinuit. Georgii eximia virtus, excellens doctrina, rerum gerendarum sollertia, singularis in Deum & proximos charitas ex idoneis testimoniis nota cum esset Alexandro VIII. illum Joanni Vussio successorem dedit, anno post hujus obitum altero nondum elapso: *1690. 8. Maji providit Ecclesiæ Nonensi vacanti per obitum Joannis Vussii de persona Georgii Parcich Presbyteri omnia habentis &c.* In primis illi curæ fuit christiana puerorum institutio, in qua plurimum momenti ajebat esse ad vitam recte pieque instituendam. Scholis christianæ catecheseos ipse frequentissimus aderat; ad quas ut multos magistros, & discipulorum cujusque ætatis frequentiam alliceret, nullis sumptibus, aut laboribus parcebat. Sæpenumero tum in æde cathedrali, tum in aliis templis ad populum de præceptis, rebusque divinis concionabatur, alias Slavonico, alias Italico sermone, sive pauci, sive multi essent qui ad concionem episcopalem convenirent: objicientibus interdum infrequentiam auditorum, cujus caussa nihil esset, cur tantum laboris atque incommodi susciperet, respondebat boni Pastoris esse, pari studio singulas oves, atque universum gregem, curare & pascere. Ejus in egentes & calamitosos liberalitas fidem propemodum exsuperat; atque illud instar miraculi habitum est, quod cum tam multa largiretur, ac nemini poscenti subsidium denegaret, nunquam tamen deesset, scilicet ex ærario divinæ providentiæ, quod in pauperes erogaret. Jure igitur meritoque *Pater Pauperum* vulgo appellabatur. Hospitalitatem perpetuo coluit; & domum suam peregrinis, præsertim clericis ac religiosis semper voluit patere; & cum ipse victu admodum frugali uteretur, mensam tamen satis lautam pro conditione hospitum instrui jubebat. Clerum & Capitulum singulari charitate dilexit; si cui non esset, unde sumptum faceret in victum ac vestitum, de suo ipse suppeditabat. Ubi animarum salus ageretur, non valetudinis, non æstus, non frigoris ratione habita, promptissime advolabat, quocumque sui gregis utilitate vocaretur. Ab urbe & ecclesia sibi commissa ægre divelli poterat, ne mensibus quidem æstivis, salubrioris auræ captandæ caussa; amicis admonentibus ut per æstatem vel Jaderam, vel in patriam secedens, noxios cæli Nonensis halitus devitaret, respondere solitus fuit *diligentibus Deum omnia cooperari in bonum*. Nec vero aeris inclementia, sed assidui ac nimii labores, pastoralis officii caussa alieno tempore suscepti, mortem illi approperarunt. Cum enim diœcesim de more lustraret, tempestate adhuc perfrigida, & flante aquilone, inter concionandum, aliasque episcopales functiones obeundas copioso manaret sudore; latus ei vehementer condoluit; inde febris superveniens domum redire, & lecto decumbere coegit; cumque vis pestiferi morbi nullis remediis superari potuisset, intra dies paucos est lateris dolore consumptus. Profusæ illius in pauperes beneficentiæ nullum est certius indi-

indicium, quam quod in tanta ipse paupertate decessit, ut qui efferretur, ne reliquerit quidem: itaque civitas & clerus de suo funus ei satis amplum faciendum curavit. Ingenti omnium ordinum mœstitia & luctu optimo Antistiti ac patri amantissimo parentatum fuit; & in æde cathedrali ante gradus solii pontificii sepultus est. Obiit anno 1703. cum sedem episcopalem annos ipsos tredecim egregiis exemplis institutisque decorasset.

MARTINUS EP. NONENSIS XLV.

Acta Martini ante Episcopatum. Civis Spalatensis e familia Dragolia. Suis ipse virtutibus ac meritis viam sibi ad solium episcopale aperuit. Adolescens Romam profectus in gymnasio Societatis Jesu Philosophiæ ac Theologiæ operam dedit; & cum in utraque periculum fecisset, dignus habitus fuit, qui utriusque laurea simul cum Doctoris nomine donaretur. Dum in urbe studiorum caussa versabatur, primo ad clerum, deinde ad collegium Canonicorum S. Hieronymi nationis Illyricæ aggregatus fuit, in quo cum majora in dies & illustriora virtutis ac sapientiæ suæ exempla ederet, ut eadem in utilitatem civium ac popularium suorum conferret, revocatus in patriam, titulum ac subsellium Archidiaconi Metropolitanæ Spalatensis obtinuit, quod vacuum reliquerat Joannes Cuppareus Ecclesiæ Traguriensi Episcopus anno 1686. præpositus. Stephanus Cosmus Archiepiscopus hominem nactus secundum cor suum, gnavum & industrium, eodem, quo ipse ardebat, divini cultus & proximos juvandi studio incensum, ejus opera & doctrina sibi ad omnia utendum censuit. Hunc igitur piis meditationibus tradendis, & clericis ad susceptionem sacrorum ordinum instituendis præfecit; huic duplex munus & Vicarii generalis, & Canonici pœnitentiarii, gravissimum utrumque & laboriosissimum commisit; eumdem sæpe delegavit ad regiones Turcarum, ut christianos illos barbarica servitute oppressos humanis, divinisque subsidiis recrearet; ejusdem opera multis in locis, quæ Veneti Turcis eripuerant, ædes sacræ restauratæ sunt, vel etiam a fundamentis restitutæ, quas furor bellicus diruerat. Inter hæc litteras a Sacra Congregatione de fide propaganda accepit, quæ titulum eidem contulit ac munus *Missionarii Apostolici*, simulque imperavit, ut socium se atque adjutorem adjungeret Nicolao Blancovichio ad regiones Turcicas peragrandas, & christianos ibi degentes divinis præceptis ac mysteriis imbuendos. His aliisque evangelicis ministeriis cum ingenti animarum utilitate, ac religionis incremento sine ulla intermissione obeundis, dignum

Fit Episc. Nonensis. se præbuit, cui Clemens XI. Ecclesiam Nonensem suo pastore viduatam decerneret: 1703. 16. *Julii providit Ecclesiæ Nonensi vacanti per obitum Georgii Tarcich de persona Martini Dragolii Presbyteri Spalatensis*. Sex annos hujus ecclesiæ ita præfuit, ut pro utilitate & salute gregis sibi concrediti nulla re sibi parceret, nullam partem quietis caperet, nullum incommodum devitaret. In urbe ac diœcesi unus omnia catechistæ, concionatoris, parochi, Episcopi officia alacriter impigreque exsequebatur. Sed ejus valetudo, quamvis vegeta & firma, tot tamque assiduis laboribus sustinendis non fuit, & variis incommodis affictari cœpit; quibus ut mederetur, de consilio medicorum, aeris solique patrii beneficio indigebat. Sed Spalatum profectus gravius laborare cœpit; eumque vis morbi magis ac magis ingravesceret, eoque crevisset, ut de illius salute conclamatum esset, divinis mysteriis summa cum religione perceptis, inter suorum lacrymas, precesque Sacerdotum, meritis, quam annis plenior ad cælum migravit an. 1709. Stephanus Cupillus Archiepiscopus, & Capitulum, ut viro de se & Ecclesia Spalatensi optime merito gratiam referrent, curam funeris suscepere: quod pro eo, ac decebat talem ac tantum Antistitem, amplum & honorificum esse voluerunt. Conditus est in æde metropolitana Spalatensi.

JOANNES VIII. EP. NONENSIS XLVI.

Hunc quoque civitas & Ecclesia Spalatensis Episcopum Nonensibus dedit. Natus est Spalati ex familia Manola satis copiosa, & in primis honesta, unde superiori sæculo Franciscus Corcyrensis, & paucis ante annis Didacus Traguriensis Episcopi prodierunt. Theologica laurea donatus, atque inter Canonicos Ecclesiæ Metropolitanæ subsellium adeptus, in iis, quæ ad religionem & animarum salutem pertinent, operam assiduam ac perutilem navavit Cosmo & Cupillo Archiepiscopis: Cupilli autem commendatio, cum summa testificatione illius virtutum ac meritorum conjuncta, plurimum valuit apud Clementem XI. ut Joanni Episcopatum Nonensem conferret: 1709. 19. *Junii providit Ecclesiæ Nonensi vacanti per obitum Martini Dragolii, de persona Joannis Manolæ Presb. Spalaten. Sacræ Theologiæ Doctoris & Canonici Spalatensis*. Insignis in illo amor castimoniæ, insigne odium libidinis fuit; & si quos ex ordine ecclesiastico alicujus impudicitiæ labe infectos reperisset, eos suspensionis nota inustos ab altari summovebat; neque antea rei divinæ faciendæ potestatem permittebat, quam idonea pœnitentia contractas maculas, omnemque nefariæ turpitudinis suspicionem eluissent. Duos parochos probroso hujusmodi vitio contaminatos officio & Sacerdotio privavit. Nihilo mitius se gessit contra illos, qui rapaces & sacrilegas manus in patrimonium Christi & ecclesiæ inferre conabantur, quos anathematum comminatione deterruit; & qui pecuniam ad restaurationem cujusdam templi sepositam interverterat, nec restituere volebat, ei non obscura verborum significatione mortem proximam denunciavit. Nec vero denunciationem fefellit eventus. Sed quod illi summum amorem ac venerationem conciliare debuerat, quorumdam maledicorum & improborum hominum odium in eum armavit, & linguas exacuit. Tres potissimum calumnias in Præsulem sanctissimum conflatas, & in vulgus sparsas invenio: victus cultusque frugalitatem avaritiæ, constantiam in suis decretis ac præceptis tuendis obstinationi, ardorem studiumque ecclesiasticæ disciplinæ & sanctitatis in puniendis sontibus & violatoribus pudicitiæ sacerdotalis iracundiæ tribuebant. Verum enimvero parce ille quidem ac tenuiter vivebat, sed ut sibi suppeteret quod pauperibus erogaret, atque in ornatum ædis cathedralis, in sacram supellectilem resarciendam augendamque insumeret; quæ prudenter pieque decernebat, ea multo etiam impensius servabat ipse, quam aliis præcipiebat, exemplis utique, quam præceptis clarior; nihil sane impunitum pati pote-

Joannes Ep. raptores patrimonii ecclesiastici coercuit.

Calumnias sibi illatas virtutum suarum testimonio repulit.

poterat, quod disciplinæ & continentiæ ecclesiasticæ repugnaret, quippe qui vel ipsum horrebat libidinis nomen, minimas etiam ejus generis labeculas vehementer exosus. Seipsum vero illibatissimæ castimoniæ exemplar omnibus præbebat, nihil ut adversarii in eo reperirent, unde virginalem illius candorem vel tenuissima suspicionis umbra infuscare possent. Siquidem ut tam pretiosum thesaurum custodiret, non castior fuit, quam cautior; nunquam cum feminis nisi luce palam, domesticis vel extraneis præsentibus, de rebus utique necessariis colloquebatur, ratus mulieres adiri, aut in colloquium admitti minore semper emolumento, quam periculo. Ceterum illius integritas ac virtus singularis nota omnibus, omnibusque in rebus perspecta, fidem omnem adversariis ademit, calumniasque omnes difflavit. Prætor etiam urbis Præsulis innocentissimi defensionem suscepit, & in suis ad P. Philippum Riceputum litteris ei tribuit testimonium eximiæ sanctitatis, eumdemque *vere virum apostolicum*, & veterum Episcoporum ecclesiæ primævæ *imitatorem* appellavit. Huic ecclesiæ tres annos præfuit; quos, curis & laboribus episcopalibus nunquam intermissis, partim diœcesi lustranda, partim urbano clero & populo præceptis & concionibus excolendo, ad sui gregis & ecclesiæ utilitatem contulit. Præcipuæ curæ illi fuit institutio clericorum, quos ipse, cum a gravioribus occupationibus aliquid otii nanciscebatur, bonis artibus pariter ac moribus imbuebat. Haud exiguam pecuniæ summam in ornatum ædis cathedralis, augendumque splendorem ac dignitatem divini cultus insumpsit. Baptisterium novum marmoreum exstruxit; Damascena peristromata non vulgaris pretii comparavit, quibus templi parietes sollemnioribus diebus obtegerentur, linteam supellectilem auxit, plures Sacerdotum divinis rebus operantium vestes sericas conficiendas curavit. Tholum ac fornicem sane sumptuosum ac magnificum ædi cathedrali imponere, aliaque plura ornamenta eidem adjicere decreverat, sed ejus præclaris consiliis mors inopportuna intervenit. Anno 1712. Rasantiæ in vico diœcesis Nonensis non ignobili, rei christianæ caussa versabatur; cum VII. Kalendas Octobris post sacrum peractum repentinus eum morbus invasit, quo postridie extinctus est, eique animum agenti parochus ejus loci ad ultimum usque spiritum assedit, quæque illi tempori tribui solent, religionis & charitatis officia præstitit. Ibidem sepultus est in templo illius parœciæ. Sed Capitulum clerusque Nonensis in æde cathedrali sollemnes exsequias ingenti pompa & apparatu cum funebri laudatione celebravit.

Ejus elogium.

ANTONIUS EP. NONENSIS XLVII.

Antonius ex Arbensi Ep. Non.

Quem ex Arbensi ad Nonensem Ecclesiam, altero post Joannis obitum anno jam inito, transtulit Clemens XI. *an.* 1713. 27. *Novemb. providit Ecclesiæ Nonensi vacanti per obitum Joannis Manolæ, de persona Antonii Rosignoli Episcopi Arbensis*. De hoc & reliquis, qui deinceps secuti sunt, Episcopis pauca sane habeo, quæ proferre queam. Non equidem prætermisi, quin eorum res laudabiliter gestas, unde oportebat, per litteras exposcerem; sed præter nomina, vix aliquid aliud rescire potui, ac ne annum quidem, quo aliquis ex illis Episcopatum iniit, ac deposuit: nihil præterea vel scriptis, vel fama & auditione proditum reperiri ajunt. Huic ecclesiæ triennium præfuit, eique successit

NICOLAUS III. EP. NONENSIS XLVIII.

Nicolaus Ep. transfertur ad Ecclesiam Auxerensem.

Clemens XI. 1716. *prima Julii providit Ecclesiæ Nonenesi vacanti per obitum Antonii de persona Nicolai Drassic Presb. Sanctuariensis*. Post annos non ita multos hanc cum Ecclesia Auxerensi commutavit.

BERNARDUS DOMINICUS EP. NONENSIS XLIX.

Natus est Cathari e familia Leonia. Romam profectus in collegio de propaganda fide Philosophiæ ac Theologiæ operam dedit, & cum esset excellenti ingenio, magnos in utraque progressus habuit, atque inter æquales & condiscipulos excelluit. Cum doctrina singularem probitatem conjunxit. Buduæ Vicarii Apostolici munere functus esse dicitur, antequam sedem Nonensem conscenderet, quam tenuit annos circiter quinque. Nonæ apud suam ecclesiam vivere desiit.

ANDREAS II. EP. NONENSIS L.

Andreas Balbus Ep. Nonen. deinde Polensis.

Patricius Venetus e gente Balba, qui cum hanc ecclesiam præclare administrasset, translatus est anno 1732. ad Polensem in Istria, cui etiamnum sanctissime præsidet.

HIERONYMUS II. EP. NONENSIS LI.

Hieronymus Fonda Ep. Nonen. deinde Traguriensis.

Oriundus ex Istria, in lucem editus Pirani, quod oppidum est frequens ac nobile diœcesis Justinopolitanæ, e familia Fonda æque honesta & copiosa. Agros & proventus ecclesiæ ne alio distraherentur, summopere laboravit, & sartos tectosque conservavit. Diœcesim cum lustraret, insidias a parocho nescio quo ritus Græci (ut suspicio fuit) suæ ac suorum comitum vitæ paratas vix effugere potuit: id quod ego ipsemet ex illo audivi. Relicta Nonensi ad Ecclesiam Traguriensem migravit anno 1738.

JOANNES FRIDERICUS EP. NON. LII.

Joannes Fridericus ex Arbensi Ep. Nonen.

Patria Venetus, cognomento Rosa, cum antea Ecclesiæ Veglensi præfuisset, sedem Nonensem obtinuit Hieronymi discessu vacuam an. 1738. vel sequenti. Huic ecclesiæ præclaris institutis atque exemplis mirifice profuit. Jaderæ mortuus est, & Nonam translatus, in templo & sanctuario S. Mariæ de Leporinis sepulcrum obtinuit cum hac inscriptione.

Hic jacent ossa Joannis Friderici
Ursini Rosa Veneti Episcopi Enonensis.
Obiit septimo idus Septembris anno Dom. 1742.

THOMAS EP. NONENSIS LIII.

Natus est Jassenizæ in oppido diœcesis Nonensis XV. Kalen. Febr. an. 1690. Nechich cognomen ei fuit. Firmi, quæ civitas est archiepiscopalis Piceni, in eo gymnasio Doctoribus juxta discipulisque florentissimo, naturalibus divinisque disciplinis & artibus studuit. Benedictus

ctus XIV. post obitum Joannis Friderici Ecclesiam Nonensem illi decrevit v. Kal. Febr. an. 1743. Hanc ecclesiam laudabiliter, pieque gubernavit annos fere undecim. Nonæ decessit anno 1754. vel superiori. Illatus est in commune sepulcrum Antistitum Nonensium, quod ipse restauraverat, ut docet inscriptio.

THOMAS NECHICH SIBI ET SUCCESSORIBUS RESTAURAVIT ANNO DOMINI 1748. OBIIT VERO ANNO MENSE ET DIE ET HIC EXPECTAT ÆTERNITATEM.

ANTONIUS II. EP. NONENSIS LIV.

Antonius Tripcovich Ep. Nonen. adhuc vivit.

Dobrota oppidum est neque infrequens, neque ignobile, assidens ad fretum Catharense; hic natus est Antonius Tripcovich, qui post primam ætatem litteris humanioribus excultam Romam se contulit, atque in collegio S. Mariæ supra Minervam philosophicis ac theologicis studiis diligentem operam navavit; quibus absolutis, in Seminario Spalatensi Theologiam clericis tradidit, eidemque rectoris titulo ac potestate præfuit annos ipsos septem. Ex mandato Romani Pontificis in urbe atque insula Veglensi munus Vicarii Apostolici præclare sustinuit gessitque annos amplius quinque. Tum his, aliisque egregiis meritis, tum singulari, qua præditus est, doctrina ac virtute dignum se præbuit, cui Benedictus XIV. Episcopatum Nonensem conferret anno 1754. Hoc eodem anno ecclesiæ sibi traditæ possessionem adiit XIV. Kal. Novembris, die festo S. Lucæ Evangelistæ; urbem ædemque cathedralem sollemni pompa, & ingenti totius cleri populique frequentia & gratulatione ingressus est IV. Kal. Decembris, qui dies anniversaria lætaque SS. Apostolorum Simeonis & Judæ commemoratione colitur. Sub hoc vigilantissimo Præsule magis in dies magisque cum civitas & ecclesia, tum cleri disciplina, & populi religio floret, simulque divini cultus magnificentia & splendor augetur. Ædes pontificias refecit, amplificavit, ornavit, quæ quidem nunc satis commode & pro dignitate episcopali habitari possunt. Ipse vero Jadrensi commoratione posthabita, fere semper ad ecclesiæ suæ gubernacula sedet. Villam quoque episcopalem, cui nomen est Bevilaquæ, tertio circiter milliari ab urbe disjunctam, sibi suisque successoribus restauravit, quo statis anni temporibus ad rusticandum aptis se conferre, fruique possint jucundo illo & a gravioribus curis vacuo secessu. Vivat diu optimus Præsul, diuque civitati & ecclesiæ suæ prosit.

EPISCOPI PHARIENSES.

Pharia vetustissima Græcorum colonia, nunc Lesina.

PHaria insula maris Adriatici longe maxima & nobilissima, colonos & nomen inde usque a Paro insula maris Ægæi anno ante Christum natum circiter 390. accepit, ut dictum est Tomo I. Parte II. Prolegomen. pag. 197. Nemo est veterum Geographorum, quin hujus insulæ præstantissimæ mentionem fecerit. Strabo & Stephanus Byzantius Pariorum coloniam vocant. Nunc *Liesina*, seu *Lesina* vulgo dicitur; *Huar* a Slavis appellatur. Hinc originem traxit Demetrius cognomento Pharius, quem Romani primum ob ejus in rempublicam merita haud exigua Illyrici parte donarunt; deinde cum ab illis defecisset, acie victum, regno exutum in exilium compulerunt. De Pharia insula & urbe a Pariis condita, de bello Phariorum cum Illyriis prospere gesto, de societate cum Dionysio seniore tyranno Siciliæ, de urbe a Romanis post Demetrium victum eversa scripsimus Tom. I. Parte I. Prolegom. cap. 3. & 4.

Insulæ positio & civitatis descriptio.

Hæc insula ab occasu in ortum passuum millia fere quinquaginta protenditur; ejus latitudo, quam maxime patet, non amplius duodecim complectitur. Intermedia est Brattiæ, quam a septemtrione, & Corcyræ Melænæ, quam a meridie respicit, ab hac latiori, quam ab illa, freto disjuncta. Civitas insulæ cognominis ac princeps sita est prope occidentalem ejusdem insulæ angulum, ad meridiem conversa, inædificata in ipso litore; quam supereminet vetus ac semirutum castellum loco declivi ac præalto impositum, in quo excubiæ collocari solent, ut signo dato cives admoneant, si quem piraticum lembum illac prætereuntem, vel urbi appropinquantem pospiciant. Urbs est præclara ad aspectum, ædificiis, incolisque admodum frequens, portu egregio & capaci, duobus ex adverso scopulis clauso & munito; quos alii deinceps scopuli excipiunt, extremumque insulæ latus circumstant; eorumque postremus a S. Clemente nuncupatus vicum habens cognominem, angulo extremo ejusdem insulæ ab occasu objacet. Fretum oram scopulosque interjacens vocant *Canalem Liesinæ*, scilicet urbis; superius vero fretum Brattiæ & Phariæ interjectum itidem vocant *Canalem Liesinæ*, scilicet insulæ. Nullus præterea locus est, qui jure ac nomine civitatis gaudeat. Ceterum *pagos habet*, ut scripsit Raphael Levacovichius, *civitatibus haud absimiles*, *Gelsam fontibus perennibus divitem*, *Verboskam ubertate agri pinguem*, & *urbem veterem dictam*, *quam Romanorum tempore principem fuisse locum*, & *insulæ dominam tenendum est*. Regionem urbis veteris pluribus vicis atque incolis habitatam P. Vincentius Peribævius in suo Commentario de origine Slavorum his verbis descripsit: *Extat in medio hujus insulæ ager ad septemtrionem spectans*, *præcipua diligentia cultus in circuitu stadiorum centum & quadraginta*, *totius insulæ potior*, *undecim vicis septus*; *ex quibus minimus quadraginta*, *medius autem viginti supra centum*, *nonnullus autem ducentas & triginta*, *supremus autem* (qui propius abest a mari) *quingentas habet domos altas*, & *amplas*, *laquearibus*, *ceterisque urbanis ornamentis optime distinctas*, *sic ut nihil ei*, *præter murum in circuitu*, *desit ad satis pulchre dispositæ speciem civitatis*: *quo in loco urbem fuisse pulcherrimam non ambigimus*; *cum in dies*, & *antiquos aquarum puteos urbis ruina obstrusos*, & *thesauros auri & argenti*, *gemmarumque in hortis & vineis sub terra latentes*, *hic reperiri videamus*, & *nobilium ibidem antiquorum monumenta ædificiorum*. *Æmulantur hunc*, *de quo loquimur*, *vicum*, *in domorum templorumque structuris*, *duo alii maritimam oram*

Situs urbis veteris nunc diruta.

oram sortiti vici, in diesque magis ac magis accrescunt. Largitatis & opulentiæ indigenarum monasterium S. Petri martyris brevi tempore ab eis exstructum, nec non frequentes in singulis vicis quoque valde pulchra nostris diebus erectæ ecclesiæ, fidele præbent testimonium.

Sed eadem classis Turcica, quæ anno 1571. Phariam civitatem magna ex parte diruit, huic etiam loco frequentissimo, dum Peribævius scribebat, & opulentissimo, quam urbem veterem vocant, cladem & vastitatem intulit; nec solum ædem S. Petri martyris combussit, sed etiam ecclesiam S. Stephani, quæ ibidem erat, prope funditus evertit. Huic jus erat parochiale, quod postea translatum fuit in ædem S. Mariæ non ita longe disjunctam, neque ante initium hujus sæculi ecclesiæ S. Stephani restitutum. Sunt qui existiment hanc S. Stephani ecclesiam olim fuisse cathedralem; verum sive ab Attila sæculo quinto, ut falso aliqui putant, sive a Petro Urseolo Duce Venetorum, qui sæculo undecimo ineunte Dalmatia potitus est, civitas vetus destructa fuerit, quod imperium accipere nollet, & Narentanis piratis perfugio esset, ac receptaculum prædis maritimis præberet; tunc certe nondum institutus erat Episcopatus Phariensis. Civitatem Phariæ, ubi nunc est, ab ipsis Pariis, huc ex Paro insula maris Ægæi profectis, conditam fuisse, satis declarat ejus positio ab Diodoro Siculo lib. 15. his verbis descripta: *Parii interea, qui Parum insulam condiderant, compulsis, qui eam antea inhabitabant, ad locum quemdam editum probeque munitum, urbem ipsi juxta mare extructam muro cinxerunt*. Hanc Romani, cum bellum Demetrio Phario intulissent, funditus everterunt, *incolasque*, ut Antonius Bonfinius tradit, *in penitiorem terræ partem rejecerunt, & ut colendis agris incumberent coegerunt*. Ab his in insula fere media, haud tamen longe a freto, quod Brattiam & Phariam interfluit, civitatem illam, quam veterem vocant, conditam fuisse arbitror; quo autem infortunio hæc diruta fuerit, quove tempore civitas Phariæ, quæ nunc est, eodem loco, ubi primum a Pariis fuit exstructa, fuerit restituta, satis compertum non est. Hic certe sæculo duodecimo constituta fuit sedes episcopalis, neque umquam hinc dimota, aliove translata.

Ager Phariensis. Terra partim plana est, partim in colles & montes assurgit, omnibus frequens, natura fertilis; oleo, ac vino præsertim abundat, non item frumento. Neque terra solum incolis fructuosa est, sed etiam mare sibi quæstuosum industria reddunt. Multa siquidem habent navigia, quibus ad piscatum, & mercaturam utuntur; utrinque magnos sane, atque uberes proventus percipiunt.

Insula Pharia variis dominis paruit, nunc Venetis. Hanc insulam Romani Demetrio Phario, ut supra diximus, traditam, ac deinde ob ejusdem ab eorum imperio defectionem ademptam, anno ante Christum circiter 219. sub potestatem redegerunt. Post Romanam Monarchiam constitutam paruit Romanis, deinde Græcis Imperatoribus: post Slavorum adventum, Narentanis piratis ex genere Serblorum *Pharam* cum Corcyra Melæna, Brattia, Melita, aliisque minoribus insulis Constantinus Porphyrogenitus attribuit. Sub initium sæculi undecimi Petrus Urseolus Dux Venetorum, qui Narentanos piratas compressit, cum reliquis urbibus Dalmatiæ maritimæ, ac plerisque insulis, Phariam quoque sub imperium recepit. Exinde Pharienses iisdem, quibus ceteri Dalmatæ, dominorum mutationibus & rerum publicarum conversionibus obnoxii, iterum ac sæpius in potestatem modo Græcorum, modo Venetorum, modo Hungarorum redierunt. Tandem sæculo decimo quinto ineunte, ut omnis Dalmatia, sic etiam Pharia fide perpetua & constanti Venetis adhæsit, qui altero quoque anno prætorem e patricia nobilitate delectum urbis regimini præficiunt.

Pharia lucem evangelii & rudimenta christianæ religionis accepit ab eodem S. Domnio discipulo B. Petri Apostolorum principis, quem Ecclesia Dalmatica universa parentem suum & conditorem agnoscit. Usque ad sæculum duodecimum fere dimidium, cum proxima insula Brattia ad diœcesim Archiepiscopi Spalatensis pertinuit, qui Archipresbyterum rei christianæ curandæ administratorem constituebat. Anno circiter 1150. jus & nomen episcopale adepta, simul cum Brattia, Issa, Corcyra Melæna, Melita, aliisque minoribus insulis sive scopulis interjectis, aut circumjacentibus, in unius diœceseos corpus coaluit. Hinc Episcopus Phariensis, alias *Episcopus Insularum*, alias a duabus insulis primariis Episcopus *Farensis & Brachiensis* denominari solebat. Sæculo decimo quarto Corcyram amisit, sede episcopali donatam; itemque Melitam, quæ in jus potestatemque Antistitis Ragusini concessit. Phariam, Brattiam, Issam, Torculam, cum aliquot scopulis sive insulis exiguis usque in hodiernum diem retinuit. *Episcopatus Phariensis sæc. 12. conditus.*

Brattia, nunc *Brazza*, quam alii aliter & scribunt & nominant, oræ continentis & Phariæ interjecta, utrinque freto admodum angusto disjungitur. Secundum Phariam reliquas Dalmatiæ insulas magnitudine fere antecedit: quippe passuum millia circiter octoginta circuitu comprehendit. Crebris portubus est distincta, ad quos hoc libentius naves appellere solent, quod aquam, ligna, vinum, carnes, & omnis generis cibaria, & quidquid instrumenti ac viatici maritimus cursus desiderat, affatim suppeditat. Terra est saxetis aspera, & vineis maxime idonea; vino proinde abundat, frumento non item. Mel optimum fert, *Hyblæo Hymettioque non deterius*, ut ait Palladius. Sylvis referta est, & pascuorum in primis ferax; quocirca plerique incolarum gregibus alendis assiduam adhibent curam, unde proventus maximos capiunt: hinc illud Plinii, *Capris laudata Brattia*. Nullam urbem aut oppidum habet; vicatim tantummodo habitatur. Exigua hujus insulæ portio in occasum obversa ad Spalatensem diœcesim pertinet. *Brattiæ descriptio,*

Issa, quam Lissam vocant, magnitudine quidem quadruplo minor est, quam Pharia, sed rerum antiquarum monumentis, ac veterum litteris longe illustrior. A Pharia septemdecim circiter millia passuum in occasum distat, vergens ad meridiem, & viginti fere millibus ejus ambitus circumscribitur. Huc Dionysius senior coloniam Syracusiorum deduxit, urbemque ibidem conditam validis mœnibus & propugnaculis sepsit, firmissimisque præsidiis munivit. Issæorum, sive Issensium nomen Græcis litteris celebratum est, & Latinis, rerumque gestarum gloria clarissimum. Hos Tragurii & Epetii conditores ac dominos fuisse ajunt; & post interitum utriusque Dionysii libertatem adepti, rempublicam fundarunt, neque regibus Illyricis, neque ullius dominationi obnoxiam. A Ro- *& Issæ rerum antiquarum monumentis celeberrimæ;*

Romanis in societatem recepti, semper ab illis honorifice amiceque habiti sunt; cum ceteris opibus bellicisque laudibus, tum rei navalis scientia & gloria floruerunt. Hinc lembi Issaici, genus navium, quibus alias ad bellum, alias ad mercaturam utebantur. Ex his omnino ad viginti Romanæ classi subsidio venisse auctor est Titus Livius, in eo bello, quod Romani cum Philippo rege Macedonum gesserunt. Sed multis post ætatibus, eadem, quæ ceteros Dalmatas, rerum ac temporum conversio Issenses quoque Romanis e sociis vectigales fecit. Plinius lib. 3. cap. 26. Issam urbem insulæ cognominem inter *oppida civium Romanorum* annumerat. Ejusdem meminit Hirtius de bello Alexandrino cap. 14. *Vatinius*, inquit, *post diem tertium contendit in insulam Issam, quod eo se recepisse ex fuga credebat Octavium. Erat nobilissimum regionum earum oppidum, conjunctissimumque Octavio*. Issensium deinde opes ac potentia paullatim imminui cœptæ, demum usque eo decrevere, vix ut pristinæ virtutis ac dignitatis memoriam retineant, præsertim post urbem eversam, atque ferro & igni devastatam a Catalaunis, ut ferunt, qui sæculo decimo quinto militabant in classe Ferdinandi regis Neapolitani, dum is, societate inita cum Hercule duce Ferrariensium, acre cum Venetis bellum gerebat, ut docet Petrus Marcellus in Joanne Mocenico duce Venetorum: *Interim hostium classis, sub Federici Ferdinandi regis filii imperio, Anconis portum insederat. Inde Lissam Dalmatiæ insulam aggressus, eam igni ferroque vastavit. Ex Lissa Corcyram nigram, vulgo Curzolam appellatam transmisit*. Nunc præcipuæ Issensium divitiæ sardiniarum piscatu & commercio continentur. Insula quippe fere omnium, præterquam vini, inops est ac sterilis. Quinque aut quatuor vicos frequentiores numerat, qui a piscatoribus fere incoluntur. Sunt tamen quædam familiæ nobiles, ab urbe & consilio Phariensium nobilitate accepta. Duplicem portum aperit, utrumque satis tutum & commodum, atque ad occidentem conversum.

Nec non Truculæ.

Phariæ adjacet a meridie Trucula sive Torcula, brevi euripo divulsa, ab incolis fere deserta. Extant adhuc parietes semiruti, tectaque collabentia cujusdam cœnobii Dominicani vacui relictique, propterea quod piratæ frequentibus incursionibus & latrociniis infestum redderent.

Ædes cathedralis Phariæ, & Capitulum Phariense.

His itaque insulis, & aliquot præterea scopulis universa diœcesis Episcopi Phariensis continetur. Extat in civitate Phariæ ædes cathedralis satis ampla, & satis eleganter descripta, sub titulo & auspiciis S. Stephani Papæ & martyris, cujus tutelæ ac patrocinio civitas subest. Capitulum constat e Canonicis omnino duodecim, e quibus tres dignitate ceteris antecedunt, Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius. Parochi munere fungitur Archipresbyter, in quem omnis animarum cura incumbit. Singulis Canonicis centeni in annos singulos argentei nummi, quos Reales vocant, assignati; & quinquageni præterea singulis eorum, qui triplicem Capituli primatum, quem dixi, seu principem inter Canonicos dignitatis & officii locum tenent. Jus eligendi parochos insulæ ad Canonicos, approbandi ad Episcopum pertinet. Urbani VIII. concessu id privilegio habet Capitulum, ut ingenuum adolescentem, bona indole, bonoque ingenio præditum ex ordine clericorum deligat, quem ad collegium Lauretanum mittat, gratis inibi alendum, & humanis divinisque litteris erudiendum. Mensa episcopalis omnium, quæ sunt in Dalmatia, est opulentissima; siquidem partim e decimis, partim e piscatu, partim ex fundis ecclesiasticis aureos amplius mille singulis annis percipere solet.

Cœnobia & Xenodochia in urbe & diœcesi.

Tria sunt in urbe vel suburbio cœnobia, sive cœtus hominum religiosæ vitæ vinculo & jure sociati, unum ordinis Dominicani, cui a S. Marco Evangelista, alterum Franciscani rigidioris observantiæ, cui a B. Virgine Gratiarum, tertium Augustiniani, cui a S. Nicolao titulus est & patrocinium. In diœcesi vero tria domicilia obtinent Patres Dominicani in urbe veteri, in insula Trucula, sed hoc caducum & desertum, in Brattia apud pagum cognominatum Bol; quatuor vero Patres Augustiniani apud Gelsam in eo Phariæ latere, quod septemtrioni obversum est, apud S. Georgium in angulo hujus insulæ ad orientem extremo, apud Issenses in loco cui a cryptis nomen est, denique apud Brattienses in pago, qui *Putiste* dicitur; unum Patres Franciscani Minores de observantia, in eadem insula Brattia a S. Martino denominatum; unum itidem in Issa insula S. Hieronymi anno 1598. conditum, incolunt Patres Franciscani, quos Conventuales vocant. Sæculo superiori Pharienses locum in urbe cœnobio fundando attribuerunt Virginibus Benedictinis cum templo S. Antonii Abbatis. Duæ sunt domus hospitales peregrinis excipiendis, & pauperibus ægrotis curandis institutæ, altera in Issa insula, altera in urbe Phariensi.

Duo Sacerdotia Abbatiali titulo insignita.

Duo itidem in hac diœcesi sunt illustria & opulenta Sacerdotia, alterum S. Joannis apud Brattienses, eique præpositus Sacerdos Abbatis titulo & mitræ privilegio gaudet; alterum erat monasterium Benedictinum S. Nicolai apud Issenses, quod monachis ademptum in titulum naturamque commendæ, ut vocant, migravit. Hujus annui proventus nummis argenteis, quos Reales vocant, facile quadringentis æstimantur, quorum pars dimidia ad Abbatem, cui commendatum est, pertinet; pars altera clero Phariensi distributiones quotidianas suppeditat.

Series Episcoporum Phariensiũ.

Nunc describenda est series Episcoporum Phariensium.

I. Martinus an. 1147.
II. Luccarus an. 1175.
Martinus it. an. 1177.
III. Nicolaus an. 1184.
IV. Micha an. 1198.
V. Nicolaus II. an. 1230.
VI. Dobronia an. circ. 1260.
VII. Simon an. circ. 1280.
VIII. Duimus an. circ. 1288.
IX. Gabriel an. 1308.
X. Gregorius an. 1313.
XI. Stephanus an. 1323.
XII. Lucas an. 1329.
XIII. Joannes an. 1341.
XIV. Stephanus II. an. circ. 1350.
XV. Benvenutus an. 1385.
XVI. Georgius an. 1412.
XVII. Dodinus, sive Domnius an. 1421.
Georgius iterum an. 1423.
XVIII. Thomas an. 1428.
XIX. Nicolaus III. an. circ. 1467.
XX. Laurentius an. 1473.
XXI. Hieronymus an. 1490.
XXII. Bernardinus an. 1492.

XXIII.

XXIII. Franciscus an. 1509.
XXIV. Joannes Baptista an. circ. 1522.
XXV. Zacharias an. 1524.
XXVI. Hieronymus II. an. 1537.
XXVII. Marcus an. 1549.
XXVIII. Zacharias II. an. 1553.
XXIX. Martinus II. an. 1574.
XXX. Petrus an. 1581.
XXXI. Nicolaus IV. an. 1635.
XXXII. Vincentius an. 1644.
XXXIII. Joannes II. an. 1667.
XXXIV. Hieronymus III. an. 1676.
XXXV. Joannes Thomas an. 1693.
XXXVI. Raymundus an. 1704.
XXXVII. Dominicus an. 1723.
XXXVIII. Cæsar an. 1736.
XXXIX. Antonius an. 1759.
XL. Joachimus Maria an. 1761.
XLI. Petrus II. an. 1767.

MARTINUS EP. PHARIENSIS I.

ANno circiter 1141. Episcopatum Jadertinum, Petri II. Episcopi morte vacuum, tres e clero illius ecclesiæ petebant, suis quisque fautoribus & patrociniis innixi, Lampridius, Petrus, Martinus. Lampridio favebat Petrana Comes sive Rector civitatis, qui cum apud omnes auctoritate & gratia plurimum posset, facile obtinuit, ut reliquis duobus posthabitis, cleri populique suffragia in unum Lampridium convenirent. *Vacante*, inquit Archidiaconus c. xx. *Ecclesia Jadrensi, tres ejusdem ecclesiæ clerici ad pontificatus honorem aspirabant, videlicet Lampridius Marichnæ, Petrus Camasii, & Martinus Manzavini; Comes vero civitatis erat eo tempore Petrana. Hic cœpit fovere partem Lampridii sperans se cum eo suavius vivere, eo quod nec ipse per se superbus, nec erat de superbo sanguine procreatus.* Sed cum uni Lampridio ad sedem Jadertinam adipiscendam favorem suum operamque contulerit, alios duos repulsam ægerrime passos, ut fit, graviter offendit, & ab se vehementer alienavit; qui cum se neglectos ab eo & posthabitos iniquo animo ferrent, eidem inimici infestique esse cœperunt. Hos ut sibi reconciliaret, Jadrensem Episcopatum, quem obtinere nequiverant, cum duobus aliis ejusdem gradus Sacerdotiis utrique compensare studuit. Ac Petro quidem, cum per eos dies mortuus esset Episcopus Absarensium, ecclesiam illam demandandam curavit. Cum autem per id temporis alia nulla sedes episcopalis in Dalmatia vacaret, auctor fuit novi Episcopatus instituendi, quem Martino conferret. Tunc Jadra, cum insulis fere omnibus Dalmatiæ, imperio Venetorum suberat, ut docet Dandulus lib. 9. cap. 14. parte 12. *Cum*, inquit, *Spalatum, Tragurium, Sibenicum, & plura alia loca Croatiæ Hungarica rabies occupasset.* Inter omnes illas insulas circuitus amplitudine, oppidorum & incolarum numero, rerum omnium abundantia, & copia longe præstabant Pharia & Brattia, quas idem Petrana, ut tradit Archidiaconus, Hungaris ademptas ad Venetum imperium, suamque præturam Jadertinam adjunxerat. Hæ pertinebant ad jus diœcesanum Archiepiscopi Spalatensis, qui e suo clero Sacerdotem perspectæ fidei, probatæque virtutis, Archipresbyteri titulo insignitum, utrique insulæ præficere solebat, ut curam animarum gereret, rebusque sacris ac divinis præesset. Pharienses ac Brattienses jampridem Episcopi proprii, a quo regerentur, eligendi habendique cupiditas incesserat, quam Petrana exstimulare ac vehementius incendere studuit; omnemque illis suam auctoritatem atque operam ad hoc negotium conficiendum deferebat. Haud illi difficile fuit persuadere insularibus, quod ipsi summopere optabant, atque ad commodum ac decus utriusque insulæ pertinere arbitrabantur. Itaque Cernatam Archipresbyterum, quem rei christianæ curatorem a Gaudio Archiepiscopo acceperant, de communi consilio expellunt, Martinum Manzavini filium sibi in Episcopum eligunt, ut Comitis Jadrensis voluntati obsequerentur, & primum utriusque insulæ Antistitem constituunt. Martinus id, quod cupiebat, adeptus, hærebat dubius animi incertusque, unde peteret ac susciperet consecrationem episcopalem, ab Jadrensine, an a Spalatensi Metropolita. Quod Jadertini Episcopi jamdudum moliebantur, ut a Sede Apostolica potestatem ecclesiæ suæ ac dignitatem metropoliticam, sibi pallium impetrarent, id demum Lampridius ab Eugenio III. obtinuit anno 1146. precibus interpositis Ducis Venetorum, qui ecclesiæ & Episcopi Jadertini patrocinium apud Pontificem libenter studioseque suscepit, ut Jadrensium animos sibi magis conciliaret, eorumque fidem novo beneficio devinctam teneret. Cum autem Petrana Comes Jaderæ Episcopatum Phariensem instituendum curavit, duo potissimum spectabat, ut novam illam sedem episcopalem simul Martino conferret, simul metropoli Jadrensi subjiceret. Nam æque Petrana ac Veneti urbis illius & ecclesiæ dignitatem & jurisdictionem amplificare cupiebant, propter eaque insulas omnes, quas Hungaris eripuerant, territorio Jadrensi attribuerunt. Martinum igitur & Venetis gratificandi, & gratiam Petranæ pro collato sibi sacerdotio referendi cupiditas impellebat, ut consecrationem a Metropolita Jadertino susciperet, eique se ac suam ecclesiam subjiceret. Sed ab hoc consilio illum revocabat metus juris violandi, quod in utramque insulam habebat Spalatensis Archiepiscopus, ad cujus diœcesim utraque pertinebat. Hujusmodi cogitatione curaque ancipiti, ut seipsum expediret, excogitavit aliquid, quod nemini displicere, neminem offendere posse existimabat. Neutri Metropolitæ injuriam se facere putavit, si utroque posthabito aliunde consecrationem peteret; nec vero propter Jadrensem tunc neglectum, Venetos aut Petranam ab se alienatum iri credebat, modo ne consecraretur a Metropolita Spalatensi, a cujus diœcesi & provincia utramque insulam divellere, atque ad metropolim Jadertinam adjungere illi volebant. Itaque Ragusium se contulit, ab eoque Archiepiscopo petiit atque impetravit, ut sibi manus imponeret. Ceterum post susceptam consecrationem, initamque possessionem Episcopatus Phariensis, plus æquitas & justitia, quam studium obsequendi Venetis & Petranæ, apud illum valuit. Tantum enim abfuit, ut subjectum se atque obedientem præberet Archiepiscopo Jadertino, ut potius, si quando res posceret, consueta Suffraganeorum officia & obsequia Spalatensi Metropolitæ præstaret. Hæc breviter Archidiaconus cap. xx. *Istis vero temporibus, sicut ab antiquo, insulæ Phara & Brachia erant diœceses Ecclesiæ Spalatensis; Archipresbyter vero erat in eis quidam Cernata Sacerdos capellanus de Spalato. Prædicti autem clerici* (Pe-

Petrana Comes Jaderæ auctor fuit Pharienſibus, ut expulso Cernata Archipresbytero Martinum sibi in Episcopum eligerent.

Martinus ab Archiep. Ragusino consecrationem suscepit;

Spalatensi tamen subjectum se præbuit.

(Petrus & Martinus), *qui ad Episcopatum (Jadrensem) anhelaverant, cœperunt inimicari Comiti ob favorem Lampridii, qui volens eos sibi pacatos efficere, uni consensit Episcopatum Absarensem, quem cum duobus aliis Episcopatibus Vegliensi & Arbensi e subjectione Spalatinæ Ecclesiæ subtraxerant: Martinum vero fecit eligi ab insulanis, expulso Archipresbytero Ecclesiæ Spalatensis. Nam Comes prædictus cum Venetis earumdem occupaverat dominium insularum; & quamvis Martinus potestate prædicti Comitis fuisset electus, noluit tamen Jadræ consecrari; sed profectus Ragusium consecrationem suscepit ab Andrea Archiepiscopo Ragusino, & ab Episcopis Dulcinensi, & Svaciensi; & nullam subjectionem faciebat Jadrensi Ecclesiæ, sed Spalatensi debitam reverentiam exhibebat quandoque.*

Hæc sunt initia Episcopatus Phariensis, & Brattiensis, ad annum circiter 1147. post metropolim Jadertinam rite constitutam referenda: quæ quidem ut legitima essent, accederet oportuit auctoritas & approbatio Sedis Apostolicæ. At enim hujus Episcopatus conditi nullum extat diploma pontificium; eum tamen a Romano Pontifice ratum habitum & confirmatum fuisse, si non expresse ac diserte, certe tacito quodam consensu & judicio, declararunt Alexander III. & Innocentius III. qui cum aliquot decreta fecerint, quæ pertinent ad Ecclesiam Phariensem, hujus dignitatem ac potestatem episcopalem non dubiam & controversam, sed certam ac legitimam agnoverunt.

Martino seni & mente capto suffectus est Luccarus, & consecratus a Raynerio metropolita.

Ergo Martinus hanc novam ecclesiam ad extremam usque senectutem administravit, & præclaris suis exemplis nobilitatam, atque optimis legibus instructam posteris reliquit. Anno circiter undetricesimo post susceptum pontificatum, cum eum ingravescens ætas sanitate ac mente deturbasset, Pharienses veluti delirum senem, ineptumque ad episcopale munus gerendum, ab ecclesiæ regimine amoverunt; eique substitutus fuit

LUCCARUS EP. PHARIENSIS II.

Nobili genere ortus Spalati ex familia Cicla, idemque Archidiaconus Ecclesiæ Spalatensis; quem a clero & populo utriusque insulæ electum Raynerius Archiepiscopus Spalatensis episcopali consecratione initiavit anno circiter 1175. *Sed nunc*, ut est apud Archidiaconum c. XXI. *ad Martinum Episcopum insularum redeundum est. Hic cum esset senex, quadam valetudine comprehensus, quasi amens effectus erat. Insulani vero ejus amentiam non ferentes, expulerunt eum; & accedentes ad Ecclesiam Spalatensem elegerunt Luccarum filium Duimi Ciclæ, Archidiaconum ejusdem ecclesiæ, qui præsentatus Raynerio Archiepiscopo, consecratus est ab eodem*. Sed brevi tempore delatum sibi a Phariensibus & Brattiensibus Sacerdotium episcopale retinuit. Martinus siquidem recuperata mente ac valetudine per suas litteras & nuncios, de se per injuriam expulso, intrusoque Luccaro questus est apud Alexandrum III. qui tum Beneventi morabatur. Pontifex cum ex idoneis testibus comperisset eum animo & corpore quam optime valere, in suam sedem episcopalem restitui jussit, litteris Beneventi datis ad Chajalisium Comitem & optimates urbis Phariæ.

Martinus valetudine recuperata ex mandato Alexandri III. sedem Phariensem recuperavit, Luccaro decedente.

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo filiis Chajalisio Comiti strenuissimo, & universis nobilibus Pharensinæ insulæ salutem & apostol. benedict. Insinuatum nobis esse noveritis, quod erga fratrem nostrum Martinum, Episcopum & pastorem vestrum, diabolo instigante non congruam habeatis indignationem; dicitis enim eum, quem in juventute honorifice habuistis, nunc senectute gravante vobis esse incongruum & inhonorum, volentes vestro arbitrio meliorem eligere, cum Dominus illum ecclesiæ vestræ diu constituit esse pastorem. Sed quia non licet, per apostolica scripta vobis mandamus, ut tam vos, quam & ceterarum insularum rectores eum usque ad obitum suum, magis quam aliquando, reverenter habeatis. De cetero si quisquam hujus amentiæ causa eum fraudare in decimis visus est, aut primitiis, & pœnitentia ductus non emendaverit, atque illi debitam non exhibuerit reverentiam, prout nostra facultas est, apostolica auctoritate excommunicationis vinculo innodamus. Dat. Beneven. Kal. Junii.

Hanc epistolam scriptam fuisse arbitror ante Venetam Alexandri profectionem, idest ante annum 1177. Vereor ne non statim Pharienses mandatis pontificiis obtemperaverint; nam anno 1177. cum Alexander Venetias profecturus Jaderam appulisset, Martinus nondum in suam sedem restitutus, ad Pontificem se contulit, ut docet Archidiaconus: *Tunc* (idest dum Alexander Jaderæ diversaretur) *Martinus insularum Episcopus, recuperata sanitate, jam compos mentis effectus querelam Domino Papæ de sua expulsione deposuit. Summus vero Pontifex auditis & cognitis causæ meritis, Luccarum deposuit, Martinum vero ad suam sedem remisit*. Itaque Pharienses, Pontificis imperio atque auctoritate ex propinquo urgente, Martinum Episcopum receperunt; & Luccarus itidem Pontifici paruit, e sede illa episcopali decedens.

MARTINUS EP. PHARIENSIS iterum.

De Phariensi Episcopatu controversiam inter Spalatensem & Jadertinum metropolitas Raymundus legatus Sed. Ap. injudicatam reliquit;

Jam inde ab instituto Phariensi Episcopatu, de hujus possessione controversia fuit inter Spalatensem & Jadertinum Metropolitam, cum uterque illum sibi, suæque provinciæ vindicaret; alter quidem, quia insulæ, in quibus conditus fuerat, ad diœcesim Spalatensem jure antiquo pertinebant; alter vero, quia easdem insulas Veneti territorio Jadrensi attribuerant, & insuper illius Episcopatus instituendi auctor præcipuus fuerat Petrana Comes & rector urbis Jadertinæ. Cum Alexander esset Jaderæ, Raynerius Spalati, & Lampridius Jaderæ Archiepiscopus caussam suæ quisque metropolis Pontifici commendaverant, eumque rogaverant, ut ejusmodi litem dirimeret. Ergo Alexander, priusquam Venetiis discederet, Raymundum de Capella subdiaconum Ecclesiæ Romanæ, Legatum Apostolicum in Dalmatiam misit, ut ecclesias illas lustraret, ac reformaret; simulque eidem negotium dedit, ut de controversia Phariensi, quæ Raynerio erat cum Lampridio, cognosceret ac sententiam ferret; si vero alterutra pars ejus judicio stare nollet, ac Sedem Apostolicam appellaret, rationes in utramque partem allatas, & tabulas ac monumenta, quibus utriusque caussa nitebatur, ad Curiam Romanam deferret; ac deinde utrique diem certam caussæ apud Curiam Romanam dicendæ præstitueret. Hæc ex litteris Alexandri ad Raynerium Venetiis in Rivoalto datis XI. Kalen. Septembris an. 1177. quas Raymundo legato ad eum perferrent

rendas dedit. Hanc epistolam Alexandri habes in Raynerio Archiepiscopo Spalatensi. Raymundus peragratis Ecclesiis Dalmatiæ, & Concilio nationali Spalati habito, omnia quidem, quæ a Pontifice mandata habuerat, diligenter confecit; sed controversiæ Phariensi finem imponere non potuit, vel quod ab ejus sententia alterutra pars ad Sedem Apostolicam appellavit, vel quod ipse rem injudicatam reliquit, cum ob rationes inter se pugnantes, ac testes inter se contrarios, non videretur sibi liquere, unde jus staret; vel denique quod Lampridius vocatus adesse noluit, veritus fortasse ne caussa caderet, ac propterea ne Concilio quidem interfuit. Itaque hujus controversiæ integra cognitio in aliud tempus dilata est. Hanc quadriennio post, cum Ecclesia Spalatensis, ob sacrilegam necem, immunitatis ecclesiasticæ caussa, ab impiis sicariis illatam Raynerio, vacaret, diremit Theobaldus item Ecclesiæ Romanæ subdiaconus, alter Alexandri legatus, missus in Dalmatiam; qui post caussam rite cognitam metropoli Spalatensi Ecclesiam Phariensem adjudicavit, ut constat ex ejus litteris ad clerum, Comitem, & populum Spalatensem, quæ sunt hujusmodi.

Theobaldus alter Sed. Ap. legatus dirimit.

Sententia Theobaldi secundum Archiep. Spalatensé.

Theobaldus Dei gratia S. R. E. subdiaconus, Apostolicæ Sedis legatus, dilectis in Christo fratribus, universo clero, M. Comiti, & toti populo Spalaten. cum dilectione salutem. Ad robur & memoriam rerum gestarum plurimum valere cognoscitur series litterarum; quamdam namque firmitatem præstat, nec sinit oblivisci scriptura, quæ diligenti sollicitudine & cura sub uno paginali contextu fuerint comprehensa. Ideoque per scripta præsentia notum facimus, & ad notitiam tam præsentium, quam futurorum significamus, quod cum de mandato Summi Pontificis in Dalmatiæ & Sclavoniæ partibus officium legationis haberemus, Spalatensis Ecclesia, quæ & Salonitana dicitur, super Tharen. Episcopatum querimoniam deposuit adversus Jadertinam Ecclesiam. Profecto sub generali vocatione clero Jadertino scripsimus significantes, & mandantes, ut eorum aliqui taliter instructi & parati ad nos accederent, & venirent, quod super motis controversiis sufficienter respondere valerent. Cumque ad diem & terminum denuntiatum præfatus clerus nec venisset, nec responsalem misisset, elapsis postea quibusdam diebus, in præsentia Episcoporum & multorum aliorum jam dictam querelam audivimus; & auditis, visis, & intellectis rationibus, privilegiis, & allegationibus Ecclesiæ Spalaten. eidem, habito plurimorum venerabilium virorum consilio, prædictum Tharensem Episcopatum adjudicavimus, & assignavimus. Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXI. Indictione XIII. Pontificatus Alexandri Papæ III. Anno XXII.

Alexander III. cœnobium Benedictinum insulæ Busi in fidem ac clientelam Sedis Apostolicæ recepit.

Ad historiam Ecclesiæ Phariensis pertinet privilegium amplissimum ejusdem Alexandri concessum Urso Abbati & monachis Benedictinis insulæ Busi, sive Buci, quæ Issæ adjacet ab occasu, brevissimo euripo interfluo disjuncta; estque circuitus admodum exigui, & Episcopo Phariensi subest. Erat ibidem nobilissimum & opulentissimum cœnobium ordinis Benedictini, sub titulo & patrocinio S. Silvestri; quod cum piratarum incursionibus expositum esset, monachi in proximam insulam migrarunt, in qua & domicilium & templum S. Nicolai possidebant; cœnobiumque illuc translatum, posthabito veteri titulo, ab S. Nicolao cognominari cœpit. Pontifex igitur Abbatem & monachos S. Silvestri in suam & B. Petri fidem ac clientelam recepit; eorum bona & prædia ab omni onere ac tributo libera jubet esse, atque immunia; ecclesiarum S. Silvestri in urbe Spalatensi, S. Michaelis, itemque S. Nicolai in Issa insula possessionem eisdem confirmat; Abbatem eligendi, clericos & laicos ad suum institutum aggregandi facultatem impertit.

Diploma Pontificis.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati monasterii S. Silvestri de insula Buci, ejusque fratribus tam præsentibus, quam futuris regulari vita professis in perpetuum &c. Quapropter dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium S. Silvestri, quod in insula Buci situm est, in quo divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsenti juste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum ipsa insula & aliis suis pertinentiis; in civitate Spalaten. ecclesiam S. Silvestri cum pertinentiis suis, ecclesiam S. Michaelis, & ecclesiam S. Nicolai in insula, quæ dicitur Lissa, cum earum pertinentiis; & possessiones alias, quas habetis in eadem insula. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus, aut sumptibus colitis, seu de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos e sæculo fugientes liberos & absolutos ad conversionem recipere, & eos absque contradictione aliqua retinere; obeunte vero te nunc ejusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis aut astutia, seu violentia proponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem & B. Virginis, providerint eligendo. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium temere, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet fatigare vexationibus. Sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salva Sedis Apostolicæ auctoritate, & diœcesani Episcopi, secundum canonicam justitiam. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri alienus fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Baldus Ostiensis, Velitrensis Episcopus.
Ego Theodinus Rufinæ Sedis Episcopus.

Ego Paullus Prænestinæ Sedis Episcopus.
† *Ego Joannes S. Marci Presbyter Cardinalis.*
† *Ego Presb. Petrus Card. tit. S. Susannæ.*
† *Ego Vivianus S. Steph. in Monte Presb. Card.*
† *Ego Cynthius Presb. Card. S. Ceciliæ.*
† *Ego Ugo Presb. Card. . . .*
† *Ego Arduinus Presb. Card. S. Crucis in Jerusalem.*
† *Ego Marcus Presb. Card. S. Marcelli.*
† *Ego Laborius Presb. Card. S. Mariæ trans Tyberim, & Callixti.*
† *Ego Jacobus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedin.*
† *Ego Rayn. Diac. Card. S. Georgii ad . . .*
† *Ego Gratianus SS. Cosmæ & Dam. Diac. Card.*
† *Ego Joannes Diac. Card. S. Angeli.*
† *Ego Matthæus S. Mariæ Nova Diac. Card.*
Datum Tusculani per manus Albertisce Rom. Eccles. Presb. Card. & Cancellarii 4. Id. Maji Indict. VIII. Incarn. Domini Anno 1181. *Pontificatus vero Domini Alexandri Papæ III. anno XXII. &c.*

Martinus post resumptam Ecclesiæ Phariensis administrationem, annos circiter septem eamdem retinuit, ac demum senio confectus e vita migravit anno 1184.

NICOLAUS EP. PHARIENSIS III.

Nicolaus Veronæ a Lucio Pp. consecratur.

Hic erat filius fratris Martini Episcopi, qui patrui meritis & grata apud omnes memoria fretus, omne studium, & quamcumque potuit rationem adhibuit, ac demum effecit, ut ipse ab insularibus ad Sacerdotium illud eligeretur. Ergo Spalatum profectus est, ut consecrationem episcopalem a suo metropolita susciperet. Iisdem fere temporibus Petrus hoc nomine VII. natione Hungarus Archiepiscopatum Spalatensem inierat, a quo primum repulsam tulit; propterea quod Archiepiscopus, cum hominis ambitionem versutamque naturam nosset, verebatur ne quo vitio canonico ejusdem electio esset infecta: deinde interpositis civium & amicorum precibus, edoctusque de legitima electione, illius petitioni annuit, sed consecrationem in diem proximum dominicum differendam censuit. At Nicolaus & repulsa illa exacerbatus, & omnis moræ ac dilationis impatiens, clandestino discessu se proripuit, & Veronam ire festinavit ad Lucium III. Papam, qui ad eam urbem se contulerat, ut de gravissimis negotiis cum Friderico Imperatore ageret, deque re publica christiana inter se consulerent. Nicolaus igitur Pontificem adiit, & callida arte circumventum facile perpulit, ut sibi manus imponeret. Hæc Archidiaconus videtur referre ad Archiepiscopatum alterius Petri Hungari hoc nomine VIII. sed conjungi oportere cum temporibus Petri VII. prioris Hungari, declarat pontificatus Lucii, ad quem Nicolaus confugit, quique intra finem anni 1185. Veronæ diem obiit, annis fere duobus, antequam alter ille Petrus regimen Ecclesiæ Spalatensis susciperet. *His temporibus*, ait Archidiaconus cap. XXIII. *defuncto Martino insularum Episcopo, Nicolaus Manzavini nepos ejus* (Martini), *ambitionis ardore succensus tantum sollicitaverat insulanos, quod ab eis in Episcopum est electus. Præsentatus ergo Spalatensi Archiepiscopo manus consecrationis sibi postulabat imponi. Archipræsul vero ejus devitans versutias, sciens eum callidum & dolosum, minime admittebat. Tandem instantia civium superatus promisit se die dominica, quæ crastine futura erat, eorum satisfacere voluntati. Nicolaus vero indigne ferens dilationem Archiepiscopi, ipsa nocte iter arripiens, perrexit Veronam, ibique Dominum Papam Lucium quibusdam machinationibus circumveniens, consecrationem ab eo petiit, & accepit.* Post consecrationem susceptam ad Phariensem Ecclesiam accessit; & cum a Petro Archiepiscopo, propter repulsam & dilationem expetitæ consecrationis, esset animo abalienato & averso, se & ecclesiam suam, contra quam Theobaldus legatus Sedis Apostolicæ decreverat, metropoli Spalatensi subduxit, transtulitque in potestatem Archiepiscopi Jadertini: id quod intelligi potest ex tabulis cœnobii Jadrensis S. Chrysogoni: *Anno* 1190. (cum Jadera, itemque Pharia & Brattia sub imperio Hungarorum essent) *post bellum cum Venetis habitum, & post victoriam de Castello . . . Sancto Grisogono gratias effundentes de evasione maximi periculi, & collatione victoriæ ac omnimodi percepti beneficii, devote retulissemus; electo nostro* (Petro Archiepiscopo Jadrensi) *in Ungaria persistente, & Nicolao Farensi Episcopo ecclesiæ nostræ suffraganeo Missarum sollemnia celebrante, & sermonem ad populum more solito faciente &c.* Quocirca cum Petrus VII. Archiepiscopus Concilium provinciale Spalatum convocasset an. 1185. huic Nicolaus non interfuit, quippe qui aut Veronæ erat, aut ad suam ecclesiam reversus a metropoli Spalatensi jam defecerat. Attamen in eo Concilio, ut ceterarum diœceseon provinciæ Spalatensis, sic etiam Phariensis diœcesis descriptio facta est. Neque enim vel absentia, vel defectio Nicolai provincialibus Episcopis jus adimebat describendæ ordinandæque illius diœceseos, quæ ad jurisdictionem Archiepiscopi Spalatensis ex decreto Theobaldi legati apostolici pertinebat; fierique a Petro Metropolita debuit hujusmodi descriptio & ordinatio, ne de jure suo decedere videretur, neve si ab eo prætermissa fuisset, hæc prætermissio cujusdam præjudicii loco haberetur, caussamque præberet ponendi rursus in contentione id, quod judicio gravissimo & maximo legati apostolici sancitum fuerat. Decrevit igitur Archiepiscopus & Synodus, ut *Pharensis Episcopus habeat sedem suam in Phar, & habeat has parochias, Phar, Braciam, & Lissam, Corceram, Lastam, & Mulcer, & totam Crainam.* Has insulas omnes jam inde ab initio conditi Episcopatus Ecclesia Phariensis obtinebat, cum aliquot prætcrea exiguis insulis vel scopulis interjectis, vel proxime adjacentibus: idcirco vocari solebat Episcopus Insularum. De Pharia, Brattia, Lissa, seu potius Issa, jam supra dictum est. *Corcera* eadem est, ac Corcyra melæna infra Phariam ad meridiem sita. *Lasta*, quam Tabula Peutingeriana *Ladestrim*, Stephanus *Ladestam*, Porphyrogenitus *Lastobon*, Dandulus *Ladestinam*, vulgus *Lagustam* appellat, subest Corcyræ a meridie. *Mulcer* quid sit, quidve loci significet, mihi non liquet: nomen depravatum esse censeo, & fortassis legi oportere *Melitam*, quam Slavi *Milet*, Itali *Meledam* vocant. Insula est, quæ ab ortu propinqua est Corcyræ, neque longe abest a Lasta, sive Lagusta: nisi forte, quod vero propius est, *Mulcer* idem sit ac *Mucrum* sive *Muccarum*, quæ nunc dicitur *Macarsca*. *Craina* idem valet apud Slavos, quod apud Latinos ora mari-

A Spalaten. ad Jadertinum metropolitam desciscit.

In Synodo provinciali Spalatensi diœcesis Phariensis describitur.

maritima, sive regio finitima, Lucio interprete. Erat autem pars illa litoris Dalmatici contra Brattiam & Phariam, quæ pertinebat ad diœcesim *Mucaritanam*, sive Macarensem; cumque per ea tempora Episcopo careret, simul cum urbe episcopali, nunc *Macarsca*, commendari solebat proximo Insularum Episcopo.

Redeo ad Nicolaum. Conatus ille quidem fuerat extorquere ab Lucio Papa decretum, quo Pontifex juberet Ecclesiam Phariensem subjectam esse metropoli Jadertinæ; sed cum hæc sedes per id temporis, Eugubino Archiepiscopo defuncto, adhuc vacaret, nihil impetrare potuit. Nec vero conatus Nicolai fefellerunt Spalatenses, a quibus primum legati, deinde ipsemet Petrus Archiepiscopus post Synodum Spalatensem provincialem, Veronam ad Pontificem venerunt questum de injuria sibi suæque metropoli per Nicolaum illata, gravi sane & non ferenda. Non multo post Lucius moriens rem hanc injudicatam reliquit; obiit autem Veronæ anno 1185. VII. Kal. Decembris; & eodem die, eademque in urbe illi subrogatus fuit in sedem Romanam Urbanus III. qui eodem anno II. Id. Decembris ad clerum populumque Spalatensem scripsit in hanc sententiam: nihil a suo decessore præjudicatum fuisse, quod jurisdictioni ac dignitati metropolis Spalatensis officeret: cum suus Ecclesiæ Jadertinæ Antistes electus ac datus esset, ipsi cum adversariis ad Sedem Apostolicam adirent; se paratum esse utrisque judicium reddere; & post caussam illam rite cognitam, quam jus & æquitas postularent, sententiam laturum.

Legati Spalatenses, & Petrus Archiep. apud Lucium III. queruntur de injuria suæ metropoli per Nicolaum illata.

Urbanus Episcop. servus servorum Dei dilectis filiis, clero, nobili viro M. Comiti, & populo Spalatensi salut. & apost. benedict. Cum venissent ad præsentiam felicis memoriæ Lucii Papæ prædecessoris nostri dilecti filii B. Canonicus ecclesiæ vestræ, & judex, supervenit postmodum Ven. Frater noster P. Archiepiscopus vester, & significarunt sibi injuriam, quam super Episcopatu Pharensi videmini sustinere. Verum licet vestræ vellet indemnitati ecclesiæ providere, & vos sicut dilectos ecclesiæ filios in vestris petitionibus exaudire, & nunciorum vestrorum acquiescere voluntati, quia tamen Jaderen. ecclesia vacat, nec Episcopatum illum ecclesiæ vestræ confirmare potuit ut petebant, nec antequam ipsa ecclesia ordinetur, de negotio finiendo tractare volens, ipsum in eo, in quo nunc est, statu sine contentione manere permisit. In . . . discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus cum eadem Jadertina Ecclesia fuerit ordinata, cum nunciis partis adversæ, ad nostram præsentiam accedatis, vestram per nos justitiam auxiliante Deo recepturi. Parati enim sumus & in hoc & in aliis honori ac utilitati ecclesiæ vestræ, quantum secundum Dominum possimus, providere. Nolumus autem, ut rescriptum aliquod juri vestro præjudicium faciat, a Sede Apostolica, veritate tacita, impetratum. Dat. Veronæ II. Id. Decembr.

Epistola Urbani III. ad clerum & populum Spalatensẽ.

Procuratores, qui caussam utriusque metropolis agerent, nullos sive a Spalatensibus sive ab Jadertinis missos invenio. Ceterum valuit in posterum sententia Theobaldi legati apostolici, Jadertinis non invitis, aut certe non repugnantibus; quam quidem sententiam confirmavit Andreas dux Dalmatiæ, itemque Innocentius III. ut infra dicemus. At Nicolaus nunquam adduci potuit, ut Spalatensem Metropolitam agnosceret; idque apparet ex tabulis Jadrensibus cœnobii Benedictini S. Chrysogoni supra laudatis. Sedem Phariensem tenuit usque ad annum circiter 1197. cumque Ecclesia Jadertina suo pastore viduata esset, electus a clero populoque ad metropolim illam regendam injussu Sedis Apostolicæ transivit. *Vacante autem Ecclesia Jadrensi*, (ait Archidiaconus cap. XXIII.) *Nicolaus iste in Archiepiscopum electus est, qui electionem temere suscipiens absque licentia Sedis Apostolicæ, administrationi se imprudenter immersit. In sedem vero episcopalem ab se relictam diaconum quemdam Jadertinum intrudere volebat; sed clero ac populo Phariæ Brattiæque dissentiente, omnes illius conatus frustra fuerunt.*

Nicolaus relicta Pharien. Sedem Metrop. Jadertinam invadit.

MICHA EP. PHARIENSIS IV.

Anno 1198. Andreas frater Henrici regis Hungariæ, dux Dalmatiæ & Chrobatiæ &c. cum partes Dalmatiæ peragraret, Ecclesiam Phariensem Episcopo destitutam reperit. Itaque ne quid detrimenti ecclesia illa caperet ex diuturniore interregno, Micham Canonicum Spalatensem nominavit; simulque hujus ecclesiæ possessionem metropoli Spalatensi adjudicavit. Extat diploma ducis Andreæ in tabulario archiepiscopali Spalatensi, estque hujusmodi.

In nomine Sanctæ Trinitatis, & individuæ Unitatis. Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo nonagesimo octavo, Indictione prima. Ego Andreas III. Belæ regis filius Dei gratia Dalmatiæ, Chroatiæ, Ramæ; Chulmæque dux in perpetuum. Quoniam ducali serenitati jura & dispositiones regni sui licet . . . & disponere; hinc est, quod nos in Dalmatiam perambulantes invenimus Episcopatum Farensem suo pastore vacantem; ne ergo juri ecclesiastico in aliquo derogaretur, diligenti inquisitione inquisivimus, cui Archiepiscopatui suffraganeus subjaceret; relatione vero Dalmatiæ Episcoporum & universorum Chroatorum principum percepimus, quod ex antiqua constitutione sub Spalatensi Archiepiscopatu fuisset. Nos vero relationi eorum attendentes, prætaxatum Episcopatum cuidam Spalatensi Canonico M. contulimus, ac eundem Episcopatum Spalatensi Ecclesiæ confirmamus. Hujus autem constitutionis pagina testimonio istorum facta est, Andrea Bano, Comite Macharia, Comite Joseph, Comite Marco, Comite Andronico filio Bani, Camerario ducis Wenceslao, Præposito Gutfredo, magistro Theobaldo. Datum per manus Petri filii Mylka ducis aulæ notario.

Andreas ducis Dalmatiæ diploma, quo Micham nominat Episcop.

Nominationem Andreæ ratam habuerunt Pharienses itemque Brattienses; Micha vero, idest Michael, cunctis cleri ac populi suffragiis renunciatus est Episcopus: *Insulani*, ait Archidiaconus, *Spalatum accedentes elegerunt in suum Episcopum Micham nepotem Picii, Canonicum Spalatensem.* Hunc autem ex mandato Capituli Spalatensis, ad quod metropolis illius ob mortem Petri VIII. Archiepiscopi adhuc vacantis procuratio pertinebat, unus de provincialibus Episcopis consecravit, ut est in epistola Innocentii Papæ III. ad Episcopos Tinniniensem, & Scardonensem: *Constitutus*, inquit, *in præsentia nostra Ven. Frater noster M. dictus Faren. Episcopus, sua nobis assertione monstravit, quod cum Ven. Frater noster N. Faren. Episcopus electus fuisset in Archiep. Jader. asserens electionem suam fuisse per Sedem Apostolicam confirmatam, ad Jadertinam transivit ecclesiam, & in ea tamquam*

Micha confirmatus a Phariensibus & consecratus ab uno de suffraganeis Metrop. Spalat.

Archiepiscopus administravit: postmodum ad Farensem accedens ecclesiam, cœpit de substituendo sibi in eamdem ecclesiam pastore, volens in eam intrudere M. diaconum Ecclesiæ Jadertinæ, principe terræ aliud ibidem intrudere moliente per potentiam laicalem; propter quod clerus & populus Faren. convenientes in unum, credentes dictum Episcopum ad Jadertinam Ecclesiam auctoritate Sedis Apostolicæ transivisse, dictum M. in pastorem concorditer elegerunt, & electionem factam dilectis filiis Spalat. Capituli præsentantes, eam confirmari obtinuerunt, & electum suum per suffraganeum Spalat. Ecclesiæ consecrari &c. Integram epistolam habebis in Archiepiscopis Jadertinis. Micha igitur Romam se contulerat, ut de quibus accusatus fuisset, se Innocentio purgaret, simulque pontificiam Episcopatus sibi collati approbationem impetraret. Verum cum Nicolai translatio a Phariensi ad Jadrensem Ecclesiam suffulta non esset auctoritate Sedis Apostolicæ, sicut hæc non erat legitima, ita legitime & vere vacua esse non poterat, haberique sedes Phariensis: quo posito Michæ electio irrita esset necesse est. Præterea Nicolaus, ut suæ temeritatis & audaciæ culpam ab se amoveret, Micham vero ab Ecclesia Phariensi repelleret, asserebat se accessisse quidem ad urbem Jadertinam, sed in ecclesia illa non Archiepiscopi, sed concessu Capituli Archidiaconi officio functum esse. Micham vero de ambitu accusavit, quod corrogatis insularum suffragiis in Ecclesiam Phariensem nondum vacantem se inferre atque intrudere conatus fuisset. Contra vero ajebat Micha, Nicolaum aperte & palam professum fuisse a Sede Apostolica potestatem sibi factam esse transeundi ad Ecclesiam Jadertinam, in eaque jus & officium archiepiscopale usurpasse; ac proinde Phariensis, cum ex assertione Nicolai ecclesiam suam legitime ab eo dimissam esse censerent, jus habuisse novi Episcopi eligendi.

Innocentius III. ejus electionis cognitione Episcopis Tinninien. & Scardonen. delegavit.

Cum inter se contraria essent, quæ Micha, quæque Nicolaus asserebant; Pontifex neutri credendum esse judicavit, & ne alterutri injuriam faceret, ab utriusque assertione assensum cohibuit; atque in suis ad Episcopos Tinniniensem, & Scardonensem, Abbatemque Traguriensem litteris, sibi quidem constare ait transitionem Nicolai ad metropolim Jadertinam, auctoritate Sedis Apostolicæ approbatam non fuisse; sed quæ Nicolaus absens per litteras, & Micha coram exposuerunt, non esse inter se consentanea; se vero incertum esse, utri fidem adhibeat; illis itaque mandavit, ut quid veri sit, diligenter inquirant, nimirum *si præfatus N. Episcopus Farensis postulationem suam asseruit per Sedem Apostolicam approbatam fuisse; si ad Jadertinam Ecclesiam omnino transivit, si in ea se habuerit, ut electus, si de substituendo pastore in Ecclesia Farensi tractavit; ut de his & aliis,* inquit, *per litteras vestras certiores facti, melius in ipso negotio procedamus &c.* Hæc epistola, quam integram reservamus historiæ Jadrensis Ecclesiæ, data est Laterani IV. Id. Julii, Pontif. Innocentii anno 2. idest Christi 1199.

Interea procurationem Eccl. Phariensis commendavit Capitulo Spalatensi.

Eodem anno & loco, sed biduo post, Innocentius ad Canonicos Spalatenses litteras dedit in hanc sententiam: ut Ecclesiæ Phariensis procurationem interea suscipiant, dum subest canonicæ disquisitioni caussa Michæ Phariensis electi; sedulo caveant, ne aliquid detrimenti capiat ecclesia illa pastoris regimine destituta. Michæ siquidem imperaverat, ut a Phariensi Ecclesia secederet, atque ad suum pristinum subsellium Capituli Spalatensis regrederetur, quemadmodum idem Innocentius in epistola modo laudata ad Episcopos Tinniniensem & Scardonensem &c. asseruit.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Capitulo Spalatensi salutem & apostolicam benedictionem. Cum Venerabilis frater noster M. dictus Faren. Episcopus Venerabilem fratrem nostrum N. Faren. Episcopum asserentem postulationem suam esse per Sedem Apostolicam approbatam, transisse proponat ad Ecclesiam Jadertinam, & in ea ut Archiepiscopum ministrasse, & in Faren. Ecclesia alium sibi substituere voluisse; se vero ad Faren. Ecclesiæ regimen fuisse illo transeunte vocatum; præfatus vero N. Episcopus ad civitatem Jadertinam, unde fuerat oriundus, non transisse, sed accessisse proponat, & in ea se, non ut Archiepiscopum, sed Archidiaconum ministrasse, ac dictum M. Faren. se in Ecclesia Farense fecisse intrudi; & nos inquisitionem horum duxerimus committendam; sollicite volumus præcavere, ne interim eadem Farensis Ecclesia aliquid in spiritualibus vel temporalibus detrimentum incurrat. Ipsam ergo vestræ sollicitudini committentes, donec aliud statuamus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus taliter ipsi providere curetis, quod occasione controversiæ hujus aliquod dispendium non incurrat. Datum Lateran. II. Idus Julii, Pontificatus nostri anno secundo.

Michæ electio legitima declarata.

Hæc controversia hunc habuit exitum: Nicolaus litteris ac mandatis pontificiis Romam evocatus ad suam caussam dicendam, neque paruit, neque respondit; ac propterea dignum se præbuit, quem Innocentius utroque Sacerdotio Jadertino & Phariensi privaret: *quamobrem D. Innocentius Papa*, ut scripsit Archidiaconus, *eum utraque dignitate privavit*. Michæ autem idem Pontifex Ecclesiam Phariensem adjudicavit, sed ita, si rite a clero & populo fuisset electus, si nulla turpis largitio, nullum vitium canonicum intercessisset, si denique ad ejus electionem confirmandam accessisset auctoritas Capituli Spalatensis, quod dum esset interregnum archiepiscopale, metropolitæ vicem præstabat, ac potestatem gerebat. De his certior fieri voluit Innocentius litteris ad clerum & populum Spalatensem datis, quæ quidem non extant; sed earum meminit Gregorius Cardinalis Crescentius, in sua itidem ad Spalatenses epistola. Michæ siquidem ad caussam obtinendam magno adjumento fuit idem Crescentius Cardinalis Diaconus S. Mariæ in Porticu, cujus antea quidem gratiam sibi conciliaverat, dum is apostolica legatione in Dalmatia fungebatur; clientelam vero & patrocinium imploravit, cum se purgandi & pontificiæ approbationis obtinendæ caussa Romam venisset. Hæc intelligi licet ex epistola ejusdem Cardinalis ad clerum & populum Spalatensem, quos hortatur, ut Michæ defensionem suscipiant, & quæ in litteris apostolicis continentur, sibique probari ac testari Pontifex jubet, vera esse ostendant: id enim magni interesse ad decus ac dignitatem Ecclesiæ Spalatensis; quippe & ratum jam habuerat Episcopatum Michæ, & consecrationem episcopalem ei demum impertiri jusserat.

Epistola Cardinalis Crescentii, qua Micha commendat Spalatensibus.

Gregorius de Sancto Apostolo Dei gratia Sanctæ Mariæ in Porticu diaconus Cardinalis carissimis amicis suis, universo clero, & populo Spalatensi salutem in eo, qui est vera salus. Universi-

versitati sit notum, quod nos Venerab. Fratrem nostrum M. Farensem Episcopum benigne recepimus, & in iis, quæ sibi novimus expedire, quantum cum Deo potuimus, auxilium ei impendimus & favorem. Verum quia ipsius promotio honorem vestrum videtur respicere ac profectum, universitatem vestram exoramus attentius, consulimus, & hortamur, ut obstensione juris sui, ejus defensionem efficaciter adjuvetis. Credimus enim, & speramus in Domino, quod si ea, quæ in litteris apostolicis continentur, sufficienter probata fuerint; quod in dicto Episcopo fuit per Spalatensem Ecclesiam constitutum, optatum finem, & debitum, auctore Domino, consequetur.

Ad omnia, quæ fuerant quæsita, cum responsum esset, planeque Innocentio satisfactum; Pontifex Episcopatum Phariensem Michæ delatum confirmavit, simulque ecclesiam illam metropoli Spalatensi subjectam in perpetuum esse debere declaravit. Hæc breviter Thomas Archidiaconus: *Micha in Ecclesia Spalatensi consecrationem suscepit, & pergens ad Apostolicæ Sedis Præsulem, confirmationis rescriptum retinuit; & ut deinceps Episcopatus Phariensis antiquæ metropoli Spalatensi tamquam matri suæ jure perpetuo adhæreret.* Micha ecclesias illarum insularum, simul cum Macarensi sibi commendata, annos circiter triginta gubernavit. Abhinc enim multis sæculis Episcopi Macarenses creari desierant, ut dictum est in historia hujus ecclesiæ, cujus administratio cum antea Archiepiscopo Spalatensi demandari soleret, ex decreto Concilii provincialis Spalatensis an. 1185. commissa est Episcopo Phariensi & Brattiensi, eamque retinuit usque ad sæculum decimum quartum. In Episcopatu tam diuturno, tam longe ac late diffuso quid rerum gesserit Micha, quæ salubriter sapienterque decreverit, memoriæ ac litteris proditum nusquam invenio: præterquamquod cum Nicolaus consecrandus esset Episcopus Scardonensis, operam præbuit Micha Guncello Archiepiscopo Spalatensi cum Treguano Traguriensi ad illum inaugurandum. Insuper necesse fuit, ut scrupulum Guncello eximeret, quo verebatur, ne non satis essent duo Episcopi, quorum ministerio ad novum Episcopum sacris initiandum uteretur; ab eoque jussus suam sententiam ac testificationem scriptis consignavit, simulque professus est sibi ipsi noxæ & fraudi fore, si quid in hujusmodi re erroris esset aut piaculi. Testificatio ex tabulario Capit. Spalat. desumptam, quam in Guncello retulimus, hic subjicere libet. *In nomine Domini æterni. Ego Michael Farensis Episcopus & suffraganeus Ecclesiæ Spalat. vocatus per Dominum G. Archiepiscopum meum ad consecrationem Nicolai Scardonensis electi, eidem Archiepiscopo dubitanti de consecratione dicti electi pro eo, quod non videbatur ei sufficere præsentiam duorum Episcoporum, quorum ipse erat tertius, persuasi, & consului, & modis omnibus suggessi, ut ipse tertius cum duobus in illius absque dubio procederet consecrationem; & ideo præsentem paginam in proprium duxi subscribendam præjudicium.* Huic rebus humanis exempto successor datus est anno 1230.

NICOLAUS II. EP. PHARIENSIS V.

Canonicus metropolis Spalatensis, quem Guncellus Archiepiscopus pontificia consecratione initiavit, ut est apud Archidiaconum cap. XL. *In Episcopatu Pharensi consecravit Nicolaum, qui erat Canonicus Spalatensis*; itemque apud Anonymum A cutheis: *Guncellus natione Ungarus .... Iste tempore suo consecravit istos suffraganeos ... Nicolaum etiam, Canonicum nostrum, Phariensem.* Cum dissidium illud, de quo dictum est in Guncello Archiepiscopo, & acerbissima dissensio ferveret inter eumdem Guncellum & Thomam Archidiaconum, hujus, quam illius, partes sequi ac tueri maluit Nicolaus, prout summa bonitas & æquitas caussæ postulabat; & cum Treguano Episcopo Traguriensi, communibus litteris ac nunciis Gregorio Papæ IX. Thomam commendavit, eique præclarum innocentiæ, eximiæque virtutis testimonium tribuit, ut idem Archidiaconus scriptum reliquit cap. XXXII. *Tunc apparuit nuncius cum litteris venerabilium Episcoporum Treguani Traguriensis, Nicolai Phariensis, & aliorum duorum, quas Domino PP. mittebant in accusationem Archiepiscopi & excusationem Archidiaconi.* Dum Nilaus duabus illis ecclesiis insularibus Phariensi & Brattiensi præsidebat, tum ipsi, tum utrique insulæ graves erant & molesti Pribislavus & Osor filii Malduci archipiratæ, qui cum Almissanis navigationem oramque maritimam infestam reddebant, & Phariam & Brattiam in suam potestatem redegerant, easque acerbissimis exactionibus & crudeli dominatu premebant. His auxilio & saluti fuit Garganus Potestas, sive rector Spalati, qui missis armatis navigiis insulam utramque hostibus eripuit, & militibus validisque præsidiis communivit; deinde Pribislavum & Osorem victos & captos non antea liberos dimisit, quam coegisset piraticos lembos tradere, obsides dare, & jurejurando adactos polliceri, ab se in posterum neque Spalatensibus, neque insularibus illis, neque aliis nocitum iri, sic prorsus ut ab omni latrocinio seu maritimo, seu terrestri abstinerent. Hæc Archidiaconus cap. XXXVI.

Ecclesia & insula Pharien. & Brattien. piratica tyrannide armis Spalatensium liberata.

Ecclesiam & urbem Phariensem Bela IV. rex Hungariæ, potissimum rogatu Nicolai Episcopi, amplissimis privilegiis donavit anno 1242. Ille siquidem, Tartaris post regios exercitus cæsos, & Hungariam ac Slavoniam devastatas, a tergo sequentibus, Tragurium profugerat. In extremo illo discrimine & calamitate Pharienses opportunis subsidiis & auxiliis sponte collatis regi præsto fuerunt; quorum erga se merita remunerari cupiens, dum adhuc Tragurii esset, post discessum Tartarorum, quidquid ab se Nicolaus Episcopus & Zepregna Jupanus utriusque insulæ petierunt, id prolixe cumulateque præstitit. Nam præter potestatem Episcopi eligendi insularibus concessam aut confirmatam, penes ipsum Episcopum & Jupanum jus & arbitrium in perpetuum esse voluit eligendi Comitis, quemcumque vellent ex regno Hungariæ, qui utrique insulæ præesset; vetuit quidquam exigi collectæ nomine ab insularibus nobili genere natis; Pharienses negotiatores in universo regno Hungariæ, eorumque merces ab omni portorio immunes esse jussit; eos denique cujuslibet extranei magistratus potestati exemptos, uni supremo Hungariæ regi subjectos esse declaravit. Hæc & alia hujusmodi privilegia in hoc, quod subjicio, regali diplomate continentur.

Utramque Bela IV. ob subsidia sibi collata amplissimis privilegiis donavit.

In nomine Sanctæ Trinitatis & individuæ Unitatis Bela D. gr. Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Ramæ, Serviæ, Galiciæ, Lodomeriæque rex. Universis præsentes litteras inspecturis salutem

tem in vero Salvatore. Ex antiqua Patrum traditione didicit posteritas, ut ea, quæ per reges & principes statuuntur, scripturarum perpetuæ custodiæ commendentur, ne processu temporis, oblivione novereante, a memoria elabantur; ut quæ sanata fuerant, dubietatis intrante scrupulo in irritum non valeant revocari; hinc est igitur, quod cum fideles nostri nobiles de insula Fariæ plurima nobis servitia fidelitatis opportuno tempore, emissis altius nostris obsequiis tam vigilanter & fideliter inhærentes, exhibuerunt, propter quæ nostræ magnitudinis celsitudo ad recompensationem premit fidelitati ipsorum solerter superintendens, volens tam ipsos, quam alios præmiorum digna retributione tam ad ipsius, quam coronæ servitia provocare, habita deliberatione, justis ipsorum, & specialiter Ven. Patris Nicolai Episcopi & Zepregnæ tunc temporis Jupani Faren. & Bracen. precibus inclinati, proinde statuit, ut cum secundum tempora ecclesia de Faria vacare contigerit, libere eligant electores, ad quos de jure spectat electio, de fidelibus ad regnum Hungariæ spectantibus, sibi Præsulem, qui eis præsit, verbo proficuum & exemplo; electus tamen regiæ majestati præsentetur, ut ab ipso jura episcopalia recipiat; concedimus etiam, ut Episcopus una cum Jupano, & cum NN. de genere Givich libera potiantur facultate eligendi, & assumendi sibi Comitem de Hungaria, & ad regnum Hungariæ pertinentem, quem sibi utiliorem esse conspexerint, dummodo regi, & coronæ fidelis etiam mandatis ipsius in omnibus obsequendo &c. Cetera vero pertinent ad decus atque utilitatem insulæ ac civitatis Phariæ.

Sed Bela idem haud multis post annis, quæ Phariensibus concesserat, revocavit, cum videlicet Hugrino Archiepiscopo, quem Spalatensibus Comitem etiam & rectorem dederat, utriusque insulæ Phariæ ac Brattiæ dominatum attribuit. Porro Hugrinum anno 1247. Nicolaus Phariensis Episcopus cum aliis tribus Episcopis consecravit. Pontificatum & vitam perduxit usque ad annum sextum & quinquagesimum hujus sæculi; quo quidem anno, in quodam actu juridico Rogerii Archiepiscopi Spalatensis, præsens ac testis nominatur *Dominus Nicolaus Pharensis Episcopus*.

DOBRONIA EP. PHARIENSIS VI.

Dobronia Ep. Pharien. Episcopum Tinniniensem consecravit.

Quem anno circiter 1260. pontificia consecratione initiavit Rogerius Metropolita Spalatensis, ut docet Archidiaconus. Joannes V. Archiepiscopus Spalatensis anno 1267. cum Sibenicum, rogatu Columbani Episcopi Traguriensis, accederet, ut solutam illius cleri disciplinam & corruptos mores ad veterem sobrietatem ac sanctimoniam revocaret; comitem atque adjutorem sibi adjunxit Dobroniam; & una cum Columbano aliisque præsentem esse voluit ac testem sententiæ, quam tulit adversus Archipresbyterum manifestæ incontinentiæ compertum, Abbates S. Nicolai & S. Mariæ violatores regulæ ac disciplinæ monasticæ, Presbyteros, diaconos, & subdiaconos sacrilegis nuptiis irretitos: *Actum in Sibenico in præsentia Venerabilium virorum D. Columbani D. gr. Episcopi Traguriensis, & D. Dobronia Episcopi Farensis &c. A. D. MCCLXVII.* Anno 1272. cum Saraceno Episcopo Corbaviensi suam præsentiam & ministerium præbuit Joanni Metropolitæ ad consecrationem Nicolai electi Episcopi Tinniniensis, atque huic manus imposuit, ut constat ex testificatione utriusque: *Nos Sarrachenus Dei gratia Episcop. Corbavien. & Dobrona per eamdem Episcopus Pharen. tenore præsentium significamus universis &c.* Anno circiter 1278. Pharienses & Brattienses, cum Almissensium piratarum incursionibus ac latrociniis expositi essent, Venetorum opem & clientelam implorarunt. Itaque Dobroniam Episcopum legatum Venetias miserunt, qui utramque insulam, cum reliquis insulis diœceseos Phariensis, Venetis in fidem ac potestatem traderet, ut docet Andreas Dandulus in Jacobo Contareno duce: *Episcopus Faræ & Brazzæ ab incolis illarum insularum syndicus constitutus Venetias accedens, Ducem, ut Dominum Dalmatiæ & Croatiæ recognovit, & insulas illas, quæ diu erraverant, sub ducali protectione posuit.* In margine codicis Ambrosiani hæc adscripta sunt: *Hoc eodem die primo Aprilis Indict. VI. captum, quod insula Faræ cum aliis insulis, quæ dependent ab Episcopatu Faræ, recipiatur cum conditionibus, & dictis per eorum Episcopum, & lectis in majori Consilio, salvo jure omnium personarum, & erant homines in Consilio CCLI. ex quibus fuerunt de non septem, non sinceri XXVIII. & CCXVI. de sic.*

Venetias a Phariensib. & Brattiens. legatus missus de utraque insula Venetis tradenda.

Hanc Venetam legationem si referre libeat ad successorem Dobroniæ, per me licet; neque enim habeo certum, quo anno Dobronia vivere desierit.

SIMON EP. PHARIENSIS VII.

Non aliunde mihi notus est, nisi ex tabulis cœnobii Benedictini Issensis S. Nicolai confectis anno 1281. In his continetur conventio quædam inter monachos & Dracdostam piam mulierem. Hæc siquidem quidquid bonorum habebat, Abbati & monachis possidendum ac fruendum, ac se, suumque famulatum in perpetuum tradidit sub ea conditione, ut ab illis omnia, quæ ad victum ac vestitum necessaria sunt, sibi suppeditarentur. *In Christi nomine amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo, ducentesimo, octuagesimo primo, die lunæ, 15. intrante mens. Decemb. nonæ Indictionis. Temporibus egregii viri Domini Joannis Dandoli D. gr. incliti Ducis Venet. Venerab. Patris Domini Simonis D. g. Farensis Episcopi, & nobilium virorum Dominorum Marci Dulfini Faræ & Brachiæ Potestatis, ac Henrici Zantani ejus consiliarii, nec non Joannis & Guidosii Farensium judicum. Justitiæ ratio postulat, & requirit, ut laudabile desiderium votivus prosequatur effectus; & quod bona voluntate suscipitur, dignis ordinationibus compleatur. Ideoque ad summam memoriam, & rei gestæ firmitatem, hoc præsens conficitur instrumentum; qualiter consensu & voluntate totius Communitatis Farensis Dracdosta filia quondam Drajectæ voluntarie obtulit se servire cum omnibus suis mobilibus & immobilibus toto tempore vitæ suæ, videlicet cum quadam pectia terræ, quæ est in loco, quæ dicitur piscopatt, monasterio S. Nicolai de Lissa, quam pectiam terræ idem monasterium a præsenti die in antea habeat, teneat, possideat in perpetuum; in ea, & ex ea quodcumque sibi placuerit faciat &c.*

DUI-

DUIMUS EP. PHARIENSIS VIII.

Hujus itidem memoriam ac nomen nobis servarunt tabulæ cœnobii S. Silvestri in insula Busi ad cujus ditionem pertinebat cœnobium, seu domicilium Issense S. Nicolai. Tota insula Busi cum omnibus cujusque generis fructibus ex ea provenientibus, & jus etiam, quod vocant privativum, venandi accipitres, sive falcones, quorum in primis ferax erat, antiqua possessione diplomate pontificio confirmata, ad cœnobium illud pertinebat. Aliquas ex illis avibus illinc per venationem furtim abreptas emerant Pharienses: qua de re questus cum esset Probanus Abbas S. Silvestri apud prætorem & magistratus Phariæ, de sententia totius Consilii decretum est, ut *Falcones inde accepti per illos, qui emerunt a Communi Pharæ ad incantum, restituantur eidem Domino Abbati; nec deinceps aliquibus possessionibus dictæ insulæ Busi molestari debeat a Communi Pharæ, nec ab aliqua persona &c.* Initium Phariensis sententiæ libet hic apponere: *In nomine Christi amen. Anno nativitatis ejusdem 1289. Indict. secunda, die lunæ, mensis Martii, tempore Illustrissimi Domini Joannis Danduli Dei gratia Ducis Venetiarum, Venerabilis Patris nostri Duimi Dei gratia Episcopi Pharen. & viri nob. Bertuzzi Dauro Potestatis Pharæ, & Brachiæ, suorum judicum Bogdano Mixe Petri, & Desilao Mixe, in Consilio majori Phara ad sonum campanæ in logia Consilii more solito congregati, ibidem comparuit Dominus Probanus Dei gr. Abbas monasterii S. Silvestri de Busi &c.*

Duimus Ep. duas insulas Corcyram & Melitam ab diœcesi Phariensi avulsas amisit. Sæculo decimo quarto ineunte Ecclesia Phariensis insulam proximam Corcyram Melænam, itemque Melitam insulam amisit. Utramque Veneti sub imperium redactam patriciæ Georgiorum familiæ fiduciariam dederant, & tunc utrique præsidebat *Marinus Georgius Comes Corzulæ & Melitæ*. Quemadmodum paullo ante Sibenicenses, sic horum exemplo Corcyrenses Episcopum proprium a Bonifacio VIII. impetrarunt; & primus Episcopus fuit Frater Joannes de Grossio ex ordine S. Dominici, qui Stagnensem Episcopatum, quem antea obtinebat, cum Corcyrensi conjunxit. Sane Duimus, pro eo ac debuit, moleste tulit ab sua diœcesi duas nobiles insulas divelli; sed postulationi Corcyrensium, & auctoritati pontificiæ resistere non potuit. Paucis post annis Petrus IX. Metropolita Spalatensis, cum restituisset Episcopatum Macarensem, Crainam, sive oram litoralem Dalmatiæ, administrationi Episcopi Phariensis exemit. Ita hujus jurisdictio contracta est, & trium insularum Phariæ, Brattiæ, Issæ finibus circumscripta; hisque quasi quædam appendiculæ adjunctæ erant Trucula & Busi, cum aliquot scopulis, admodum exiguæ, & angusto freto, altera a Pharia, altera ab Issa diremptæ.

Obiit an. 1304. Duimus huic ecclesiæ præfuit usque ad annum fere quartum sæculi sequentis. Post ejus obitum Pharienses anno 1304. 3. Id. Octobris in Episcopum elegerunt Lampridium Victurium civem Traguriensem, & primicerium Ecclesiæ Traguriensis; quem Petrus IX. Archiepiscopus Spalatensis neque consecrare, neque approbare voluit, eam ob caussam fortasse, quod electionem, vel personam illius aliquo vitio canonico affectam esse censeret. Lampridius a Petro repulsus, Avenionem confugit ad Clementem V. ut ab eo Sacerdotii sibi collati approbationem impetraret. Unus, itemque alter annus effluxit, antequam aditum habere posset ad Pontificem, qui plurimis inter initia pontificatus, gravissimisque negotiis distinebatur. Interea Pharienses in sua voluntate ac sententia perstabant, neque ullo modo adduci poterant, ut quæ Lampridio dederant, suffragia revocarent, atque in alterum conferrent. Itaque Petrus, ut Ecclesiæ Phariensis diuturnæ orbitati consuleret, quæ pastore destituta plurimum detrimenti jam cœperat, anno 1307. Nonis Februarii Episcopum Phariensibus dedit Laurentium Canonicum Strigoniensem & Spalatensem, suumque Vicarium generalem; quem Pharienses neque agnoscere, neque admittere voluerunt. Anno 1308. cum Fr. Gentilis Cardinalis legatione apostolica in Hungaria & Dalmatia fungeretur, Lampridius & Laurentius competitores ejusdem Episcopatus, alter Traguriensium & Phariensium, alter Petri Archiepiscopi favore & commendatione suffulti, arbitrum sumpsere ipsum legatum pontificium, seque illius sententiæ staturos compromiserunt. Hic vero, diligenti inquisitione adhibita, electionem utriusque vitiosam fuisse comperit; eamque Kalendis Septembris, Seniæ cum esset, rescidit, atque irritam esse declaravit, sibi & Sedi Apostolicæ potestate reservata Episcopi Phariensis nominandi. Hæc paullo fusius & accuratius in Petro IX. Archiepiscopo Spalatensi. Itaque a Gentili legato pontificio nominatus est an. 1308.

Lampridius a Phariensibus, Laurentius a Petro Metropolita, electi Episcopi rejiciuntur a Card. Gentili legato Apostolico.

GABRIEL EP. PHARIENSIS IX.

Controversia de juribus & bon. Eccl inter Episcopum & Venetos, Venetiis composita. Ex aliqua religiosa familia vel Franciscana vel Dominicana assumptum esse docet titulus *Fratris* ejus nomini præpositus. Huic aliqua controversia fuit cum Communi Venetorum, & Phariensium, per quos de jure episcopali & bonis ecclesiæ aliquid detractum fuisse querebatur, quod compensatione indigebat. Quæ quidem controversia qua Venetos attingebat, ita composita fuit, ut declarant tabulæ compositionis hic subjectæ, sed aliquibus lacunis intercisæ.

MCCCXI. XX. Octobris Indictione X. Rivoalti, in camera Camerariorum communitatis Venetiarum. Reverendus P. O. Frater Chabriel Dei gr. Farensis & Brazensis Episcopus pro universis quæstionibus quocumque modo habitis, exortis, vel quæ exoriri potuissent, vel possent pro se, seu suo Episcopatu, & alibi, propter quas ipse posset aliquid petere Communi Venetorum aut alterius personarum incolarum de Ducatu Veneto quocumque modo, quacumque occasione, vel causa, idem Dominus Episcopus ad tale pactum & concordium cum Illustri Domino Marino Georgio Duce Venetiarum nomine suo, & communitatis, ac totius Ducatus Venetiarum, ac omnium suorum subditorum devenit. Nam idem Dux ob reverentiam Beatissimæ Matris Dei, & objectu Venerabilis Patris Domini Gentilis tituli S. Martini in montibus Presbyteri Cardinalis, Apostolicæ Sedis legati, pro omni damno, injuria, & interesse dicti Domini Episcopi & sui Episcopatus, quæ quomodolibet habeat petere eidem Domino Duci, & communitati Venetiarum, seu singularibus personis ejusdem communitatis, donari fecit eidem Domino Episcopo pro se & Episcopatu suo Z X. . . . . Venetorum grossorum, præsente me Notario & Cancellario infrascripto per NN. VV. Andream . . . . . & Nicolaum Teupolo,

polo, & Petrum Belegno de Ducali mandato Camerario dictæ communitatis Venetiarum; quas Z X. habuit, & tradidit, & cœpit &c. faciens remissionem &c.

Insuper idem Dominus Episcopus per se, & suos successores, & pro Episcopatu suo confessus fuit, se dictam pecuniam recepisse pro omni injuria, offensione, damnis, interesse, illatis sibi, & Episcopatui suo, & familiæ suæ a quibuscumque Venetis, ... quam privata persona; de quibus omnibus remissionem, & perdonatum fecit . . . & Venetis supradictis &c.

Reservat tamen sibi de expresso consensu D. Ducis tam omne jus suum, & Episcopatus sui, in domibus & horto Episcopatus ipsius &c. Sanctæ Mariæ de Farra, quod omne jus sibi & successoribus suis competens, & competiturum in rebus & possessionibus, quas dicit esse occupatas a communitate Farræ, & a specialibus personis præfatæ communitatis Farensis, & quod possit petere ipsam domum, & hortum sibi restitui; & pro possessione prædictorum sibi debita temporibus retroactis, nihil possit petere contra Commune & homines de Venetiis, sed possit agere contra Commune & homines Farræ jus suum, ut sibi placuerit experiri: promittens supradicta rata habere pro se, & Episcopatu, & successoribus suis, sub obligatione bonorum suorum, & Episcopatus, præsentibus religioso viro Fratre Ugolino de Monte Flore ordinis Minorum socio Domini Episcopi & præfatis Camerariis & magistro Raimundo Scriba dicti officii Camerariorum.

Anno proximo adhuc Gabriel vivebat, ut docent tabulæ cœnobii Issensis: 1312. *Duce Venetiarum Marino Zorzi, Episcopo Gabriele, Andrea Zeno Comite, & Stephano Abbate &c.* Hoc vel sequenti anno diem obiit supremum.

GREGORIUS EP. PHARIENSIS X.

Gregorius de Madiis Ep. delegationem Traguriensem ab Joanne XXII. accepit.

De quo Micha Madius in historia *de gestis Roman. Imper. & Summ. Pontificum: Eodem tempore* (idest anno circiter 1313. quem paullo ante designavit) *mens. Octob. Gregorius de Madiis civis Spalaten. & Canonicus Spaleti in Episcopum Pharensem consecratur*. Erat igitur patria Spalatensis, ex familia de Madiis, Canonicus ædis metropolitanæ, & frater fortassis, vel certe consanguineus Michæ, sive Michaelis Madii Scriptoris historiæ modo laudatæ. Ad Gregorium pertinet epistola Joannis Papæ XXII. inscripta *Vener. Fratri Episcopo Phariensi, & Plebano ecclesiæ S. Petri novi Jadrensis*. Data est Avenione XIII. Kal. Septembris an. 1317. Tragurienses monasterium suburbanum S. Francisci diruerant, ne Mladinus Banus Chrobatiæ & Bosinæ, qui cum copiis maritimis ac terrestribus adventare dicebatur, eo loco in suam potestatem redacto, ad urbem oppugnandam uteretur. Fratribus autem Franciscanis in civitatem receptis donaverant cœnobium urbanum Benedictinum S. Joannis, ex quo Abbas & monachi sponte decesserant, aliumque in locum migraverant. Hanc donationem ut pontificio diplomate confirmaret, Joannem Papam rogavit F. Michael minister generalis Fratrum ordinis Minorum. Pontifex vero ne quid inconsulte ac temere ageret aut decerneret, imperavit Gregorio Episcopo Phariensi, & Stephano præposito ecclesiæ S. Petri Jadrensis, ut Tragurium profecti, vel uterque vel alteruter in rem præsentem venirent, atque an ita esset, ut sibi expositum fuerat, diligenter inquirerent, sibique rescriberent. Hæc est sententia epistolæ pontificiæ, quam historiæ Traguriensis Ecclesiæ reservamus. Anno 1320. Dragosius coram Gregorio Episcopo se, suumque ministerium cœnobio S. Nicolai Issensis in perpetuum addixit. Stantius Abbas illud inter fratres laicos rei domesticæ curatores recepit, eique, quoad viveret, ab se non defuturum promisit victum, ac vestitum necessarium. *In Christi nomine amen. Currente anno nativitatis ejusdem millesimo, trecentesimo vigesimo, Indict. tertia, die vigesimo quinto intrante Februario. Actum Faræ in domo infrascripti Domini Episcopi, coram Domino Episcopo & præsentibus testibus Domino Stoisa Archipresbytero Brazze, Slavogosto Bogdani de Fara, Ser Marino Magri Thomasini de Spalato, & aliis compluribus. Temporibus Illustris D. Joannis Superantio Ducis Venetiarum, ac Venerab. Patris Domini Gregorii Episcopi, & nobilis viri Thomæ Barbadico Potestate Faræ & Brazzæ, suorumque judicum Jaxa Mixæ, Slovigina Balseæ, & Georgii Desisolavi. Ibique Dragosius quondam Matthæi Lobadis de Lixa, obligavit se Rev. viro Dom. Stantio Abbati monasterii S. Nicolai de Lixa recipienti, & stipulanti, vice & nomine dicti monasterii, perseveranter & continue stare & habitare in dicto monasterio, ut faciunt alii conversi supradicti monasterii, in vita sua; & ipsi monasterio facere omnia servitia bona fide, quæ decenter secundum suam possibilitatem fieri poterunt per ipsum, & omnes res & bona dicti monasterii, ac etiam fructus ipsius monasterii pro suo posse salvare; & de ipsis rebus furtum non facere, nec volenti facere consentire; imo si quem sciverit damnificantem, vel damnificare volentem idem monasterium, & ipsius bona, suo posse resistere, & ipsi Domino Abbati, vel fratribus, quam citius poterit, notificabit & dicet. Si vero ex culpa sua contra faceret, consensit, approbavit, & voluit, quod omnia sua bona libere, sine sui vel alterius personæ contradictione, sint & esse debeant dicti monasterii perpetuo. Quapropter dictus Dominus Abbas cum voluntate & consensu suorum fratrum, sive monachorum ibidem existentium, recepit ipsum Dragosium in conversum, & perpetuum habitatorem dicti monasterii, promittens eidem per se, & suos successores, in vita ipsius benefaciendo in ipso monasterio pro suo posse convenienter & decenter, dare eidem victum & vestitum in vita sua, nec ipsum ab ipso monasterio expellere sine legitima, & rationabili, & justa causa. Quæ omnia & singula suprascripta promiserunt dictus Dom. Abbas, & Dom. Dragoslavus firma & rata habere, & tenere, observare & adimplere, & non contrafacere vel contravenire aliqua ratione vel causa.*

Tabulæ conventionis inter Stantium Abbatem S. Nicolai Issensis, & Dragosium.

Ego Joannes Andriani de Mutina imperiali auctoritate Notarius, & nunc supradicti Domini Pot. prædictis interfui, & rogatus a suprascripto Abbate de voluntate suprascripti Dragosii scripsi, & meo signo solito & nomine roboravi.

Gregorius eodem anno ex auctoritate sibi ab Archiepiscopo Spalatensi tradita potestatem utendi pontificalibus insignibus, tiara videlicet ac lituo pastorali, inter sollemnia rerum divinarum ministeria, concessit Stantio Abbati Benedictino cœnobii Issensis: *Nos Gregorius Dei gr. Pharen. & Brachien. Episcopus universis & singulis præsentes litteras inspecturis salutem, & sinceram in Domino charitatem. Universitati vestræ volumus esse notum, quod cum Reverendus con-*

Usum pontificalium insignium concessit Stantio Abb. S. Nicolai Issensis.

confrater Polus Abbas monasterii S. Nicolai de Lixa Pharensis diœcesis portabat, & portare consueverat pontificalem infulam seu mitriam, & baculum pastoralem, cum sollemniter sacris vestibus indutus divina ministeria, sive vespertinum officium incipere & peragere voluit; ideoque metropolica auctoritate, qua fungimur, (delegata) *& omni jure & modo, quibus melius possumus, damus, tradimus, & concedimus potestatem & liberam auctoritatem Reverendo viro Fratri Stantio Abbati monasterii S. Nicolai de Lixa, ceterisque aliis, & singulis Abbatibus, post hunc prædictum canonice in dicto monasterio in antea succedentibus, posse libere uti pontificali infula sive mitria, & baculo pastorali, cum sollemniter sacris infulis indutus, ipsasque portare & deferre, & divina ministeria, sive vespertinum officium incipere & peragere ad omnem eorum, & cujuslibet eorum libitum voluntatis; & hoc de voluntate & consensu, & de auctoritate Ven. Pat. Dom. Fratris Petri Dei & apostolica gratia Archiepiscopi Spalatensis, præsentibus Reverendis viris fratribus Nicolao Abbate mon. S. Stephani de Spalato, Matthæo Abbate monast. S. Mariæ de Solta, & aliis quam pluribus testibus; & ad majorem cautelam præsentes litteras nostri sigilli proprii* (robore) *fecimus communiri. Dat. Spalati mense Madii sub millesimo trecentesimo vigesimo, Indictione quarta.* Biennio post Gregorius e vita migravit.

STEPHANUS EP. PHARIENSIS XI.

Tres competitores Episcopatus Phariensis.

Tres eodem tempore petebant Episcopatum Phariensem, & suos quisque fautores, ac patronos habebant; Stephanus primicerius Ecclesiæ Spalatensis, Stephanus de Sloradis præpositus Ecclesiæ Jadrensis S. Matthæi, & Lucas Abbas monasterii SS. Cosmæ & Damiani. Habita sunt comitia in magna studiorum ac voluntatum dissensione. Itaque suffragiis tripartito divisis, tres ejusdem ecclesiæ Episcopi haberi se ac dici volebant. Sed Petrus IX. Metropolita Spalatensis Stephani primicerii ratam habuit & confirmavit, alterius Stephani & Lucæ Abbatis electionem irritam fecit, & reprobavit. Ille itaque habitus est, appellatusque legitimus Episcopus Phariæ & Brattiæ, ut docent tabulæ cœnobii Issensis, in quibus ex sententia Angeli Bembo Comitis, seu prætoris, portio quædam terrarum Issæ insulæ prope ab ecclesia S. Michaelis Stantio Abbati & ejus monachis attributa fuit. *In Dei nomine amen. Anno Domini millesimo, trecentesimo, vigesimo tertio, Indict. sexta. Temporibus Illustris viri Joannis Superantio Ducis Venetiarum, ac Venerab. Patris Domini Stephani de Jadra electi & confirmati Pharen. & Brachien. & nob. & sapientis viri Dom. Angeli Bembo honorandi Potestatis Pharæ & Brachiæ, suorumque judicum Jaxæ Clessæ, Vidosii Lompn, & Vitalis Bogdano, die* 22. *mens. Junii; cum reformatum, & deliberatum fuit in gener. Consilio Communis Pharæ ad sonum campanæ, vocemque præconis ex præcepto Domini Potestatis, & judicum insulæ habitatorum, more solito congregato, quod infrascripti sapientes ire debeant ad insulam Lissæ ad videndum terrena, quæ petit Dominus Stantius Abbas monasterii; dicti sapientes infrascripti . . . . . nomine dare & consignare debeant auctoritate prædicti Consilii, prout patet in libro Reformatorum Communis scripto manu mei infrascripti Notarii; qui sapientes videlicet Theodorus Petri, Doboslavus Andreæ, Prodanus Balzæ, Slovigna Balzæ, Nicola Bogdani, Jaxa Duimi &c. & baylia eis data per Consilium gen. stantes ad jam dictum citatorium, visis & auditis testificationibus per dictum Dominum Abbatem introductis, per ea, quæ viderunt & audierunt, habito diligenti consilio & deliberatione inter eos, Dei nomine invocato, definitive dederunt, tradiderunt, & consignaverunt Domino Abbati Stantio, Fratribus Rodovano Priori, Rhodano, Georgio . . . & Obrado nomine & vice dicti monasterii, per se & dictum monasterium & successores, stipulantibus & recipientibus, totum territorium, quod laborari potest, & vallaria subtus ecclesiam S. Michaelis, incipiendo a Mazaria Colnich, & a lapide signato, de signo crucis instructo . . . versus ecclesiam S. Michaelis ab una parte, & ab altera . . . ita taliter totum territorium, quod monachi dicti monasterii laborare poterunt, vel laborare facere in dicta vallaria, sit, & esse debeat dicti monasterii, & suorum successorum perpetualiter absque contradictione alicujus personæ.*

Tabulæ quædam cœnobii Issensis S. Nicolai.

Ego Angelus Bembo Potestas Pharæ & Brachiæ.

L. ✠ S. Ego Superantius Ravalduci de M. auctor. Imper. Notarius, & nunc Pharen. Cancellarius his omnibus interfui, & rogatus scribere feci & publicari.

Controversia inter Stephanum & Lucam electos Avenionem ad Sedem Apostolicam delata est.

Sed Stephano sedis Phariensis possessori quieto & pacato esse non licuit. Nam Lucas cum jus obtinendi hujus Episcopatus per electionem acquisitum ab se stare contenderet, Tragurium adiit, & a Lampridio illius urbis Episcopo consecratus est; atque hoc ipsum illi fraudi fuit, quod consecrationem episcopalem unde minime oportuerat, petierit, & susceperit. Res Avenionem delata est ad Joannem XXII. qui totius caussæ cognitionem viris sapientibus, jurisque canonici peritis delegandam putavit, ut docent Tabulæ Avenionenses: *Commissio causæ vertentis inter Stephanum olim primicerium Ecclesiæ Spalaten. nunc Episcopum Pharen. Ecclesiæ, per obitum Gregorii vacantis, cujus electio in discordia celebrata fuit per Petrum Episcopum Spalaten. loci metropolitam confirmata, rejecta prius & cassata electione facta favore Stephani de Sloradis plebani plebis S. Matthæi Jadrensis, ex una; & fratrem Lucam Abbatem monasterii SS. Cosmæ & Damiani ordinis S. Benedicti Jadrensis diœcesis, falso prætendentem, se in Episcopum Pharen. fuisse electum, confirmatum, & etiam consecratum per Lampridium Traguricn. Episcopum, ad quem id facere nec de consuetudine nec de jure potuerat pertinere, partibus ex altera &c. Dat. Aven. 8. Kalend. Julii, Anno Joannis Papæ IX.* idest 1325.

Stephano excommunicato & depulso, Lucas Abbas habitus Episcopus.

Stephanus sive quod citatus ad caussam dicendam adesse noluerit, sive quod aliud quodpiam crimen admiserit, animadversione canonica dignum, anathematis pœnam subiit, eique publice ac nominatim sacris omnibus interdictum est. Exinde Lucas habitus est pro legitimo Episcopo; ejus quippe nomen anno 1326. Tabulis cœnobii Issensis adscriptum invenio: 1326. *Duce Joanne Superantio, & Episcopo Luca.* Iterum ad Sedem Apostolicam provocatum est, ut colligitur ex tabulis supra laudatis: *Commissio caussæ vertentis inter Lucam Episcopum Pharensem & Abbatem monasterii S. Damiani ord. S. Benedicti ex una parte, & Stephanum primicerium Spalaten. excommunicatum, & publice*

blice denunciatum , *& in Episcopum Pharensem una cum Stephano de Sloradis plebano plebis S. Matthaei Jadrensis in discordia electum* , *partibus ex altera* , *super manutentione in possessionem Ecclesiae Pharensis* . *Dat. Avenione 2. Non. Decemb. anno Joannis Papae X.* idest 1326. Hæc contentio tres ipsos annos tenuit , & sub judice fuit . Demum anno 1329. inter tres illos competitores ita convenit, ut suo quisque jure decederet, ac Phariensis Episcopi nominandi arbitrium rejiceretur ad Sedem Apostolicam, quæ utroque Stephano posthabito , ecclesiam illam Lucæ decrevit, ut scriptum est in iisdem tabulis Avenionensibus. *Promotio Lucae Abbatis monasterii SS. Cosmae & Damiani de monte ordinis S. Benedicti Jadren. dioecesis ad Episcopatum Pharensem per obitum Gregorii*, *& cessiones ab ipso Luca* , *& aliis in discordia electis apud Sedem Apostolicam factas vacantem*. *Dat. Aven. X. Kalend. Octobr. Joannis Papae anno XIII.* idest an. Christi 1329.

LUCAS EP. PHARIENSIS XII.

Nominatur in titulo codicis Statutorum Phariensium confecti an. 1331. *Hic est liber statutorum Communitatis Pharae* , *compositus & conditus in millesimo trecentesimo trigesimo primo* , *Indictione decima quarta* , *die vigesimo secundo Novembris* . *Temporibus Illustris & magnifici DD. Francisci Dandulo tunc Ducis Venetiarum* , *& Venerab. D. Fratris Lucae Dei & Apostolicae Sedis gratia Pharensis & Brachiensis Episcopi &c.*

Ad Lucam monachi S. Nicolai potestatem detulerunt nominandi Abbatis.

Cum Radosius Abbas cœnobii S. Nicolai Issensis a præfectura illa monastica legitime amotus fuisset, jus potestatemque novi Abbatis eligendi ad Lucam Episcopum de communi consilio monachi detulerunt . *In Christi nomine amen*. *Anno Domini millesimo tercentesimo trigesimo septimo Ind. quinta* , *tempore SS. Patris Benedicti Papae XII. die 9. mensis Maji* . *Vacante mon. S. Nicolai de Lissa dioec. Faren. pro quadam legitima depositione Fratris Radosii Abb. ipsius monasterii* , *juste & canonice celebrata* , *fratres & monachi ipsius monast. in praedicto monasterio congregati*, *praesentibus ibidem omnibus*, *qui voluerunt*, *& debuerunt vocari* , *iterum ad electionem Abbatis in eodem monast. celebrandam inter se; unanimiter* , *& concorditer deliberaverunt de suo Abbate in forma compromissi eidem monast. providere*, *& confidentes tandem de virtutum meritis . . . . Venerab. in Christo Patris Lucae . . . . divina favente misericordia Episcopi dioecesani sui*, *sperantes quod solam devotionem* , *& quietem*, *& statum ipsius monasterii habentes prae oculis* , *prout firmiter credunt & tenent* , *idem monasterium reformaretur*, *& . . . omnibus debitum incrementum*, *unanimi concordia*, *& nemine discrepante*, *in ipsum transtulerunt*, *& dederunt auctoritatem plenariam & liberam potestatem eligendi suum Abbatem* , *quem ipse duxerit eligendum in monasterio supradicto*, *tali vero pacto & conditione*, *quod eligi debeat pro Abb. dicti monasterii*, *qui sit perfectus in ordine S. Benedicti*, *& in praelatione; & ille* , *quem elegerit*, *debeat esse in Fara infra dies* XI. *a die electionis per ipsos fratres dicti mon. S. Nicolai . . . . . alioquin jus eligendi Abbatem devenire debeat in ipsos fratres dicti mon. S. Nicolai*, *promittentes ex ista sententia perpetuis temporibus firmam & ratam ex nunc habere & tenere electionem hujusmodi celebrandam*. *Actum & firmatum in ecclesia praefati mon. S. Nicolai in praesentia mei Notarii infrascripti*, *& testium subscriptorum* , *videlicet Dom. Johannis Primicerii Faren. & D. Johannis Mitelli Can. Faren. &c.*

Cum Dominicus Luccarus Metropolita Spalaten. regalia diplomata , quæ ad suam pertinebant ecclesiam , ex antiquis codicibus describenda , & in unum volumen colligenda curasset; apographa cum autographis diligenter collata , tum suo & aliorum , tum *Venerabilis in Christo Patris F. Lucae D. g. Episcopi Farensis* testimonio ac præsentia confirmari voluit.

JOANNES EP. PHARIENSIS XIII.

Hanc ecclesiam regebat anno 1341. ut est in tabulis cœnobii Issensis S. Nicolai: 1341. *Bartholomaeo Gradonico Duce Ven. Episcopo Joanne* , *& Joanne Abbate*, per sententiam arbitrariam adjudicata est *monasterio S. Nicolai terra quaedam &c.* Interfuit anno 1344. Concilio provinciali , quod Dominicus Luccarus metropolita Spalatum convocavit , ut docent acta ejusdem Concilii in eodem Luccaro descripta.

STEPHANUS II. EP. PHARIENSIS XIV.

Patria Traguriensis ex familia Ciga patricia. Dum hujus ecclesiæ gubernacula tenebat anno circiter 1350. suscepta, Ludovicus rex Hungariæ Phariam & Brattiam cum Dalmatia universa Venetis ademit. Anno siquidem 1358. ineunte Brattienses in potestatem Ludovici ultro venerunt, id quod tradit Chronologus Venetus apud Lucium lib. IV. cap. 17. de regno Dal. & Croat. docetque præterea Phariam insulam ab Almissanis, Spalatensibus, Traguriensibus, qui anno superiori itidem ad regem defecerant , direptam & incensam fuisse , Nicolao Cornelio Prætore in arcem confugere coacto. *Anno* 1357. (*more Veneto*) *mens. Januarii Bracchienses deficiunt a dominio ducali; quo tempore Almissani*, *Spalatenses*, *Tragurini cum navibus suis incenderunt Pharum* , *ibi Potestate existente Nicolao Cornelio* , *qui se reduxit in arcem* , *& ibi servatus est* . Tunc aberat ab insula Stephanus Episcopus, & Tragurii apud suos morabatur; sed quod absens effugerat, idem, quin multo gravius periculum in patria invenit ; & parum abfuit , quin flagitiosissimi sicarii gladio confossus interierit. Intra finem anni 1357. seditio popularis contra patricios Tragurii concitata est, auctore potissimum Jacobo Archidiacono , primosque impetus excepit domus patricia Cigarum, qua cum idem Archidiaconus inimicitias gerebat . Hinc seditiosi homines adorti expilarunt ; & cum inibi Stephanum Episcopum domi suæ quietum , ac nihil tale metuentem reperissent, Stephanus Brasize homo vesanus & furiosus, instigante Archidiacono, in Episcopum stricto mucrone invasit, & multis vulneribus inflictis, semianimem reliquit . Hæc ex actis judicialibus contra seditiosos confectis, in quibus dicitur , *quod Stephanus percussit manu propria D. Episcopum Pharensem pluribus percussionibus de praecepto sibi facto per Archidiaconum Tragur. videri autem judicibus quod quia vilis persona est*, *& malae opinionis & famae* , *pauca habens in bonis* , *poena corporalis ei sit inferenda* , *videlicet* , *quod manus illa* , *cum qua percussit praed. Dom. Episcopum* , *ei a brachio amputetur* , *&* quod

Ludovicus rex Hung. Phariam cum tota Dalmatia Venetis ademit.

Stephanus Ep. Tragurii domi suæ graviter vulneratus.

quod perpetuo sit bannitus de civit. & districtu Trag. Eadem planius & distinctius in sententia, quam in Archidiaconum tulit Bartholomæus Episcopus Traguriensis: *Nam nocte S. Nicolai de mense Decembris an.* 1357. *insurgens populus civ. Tragur. Diabolo suggerente ad arma, idem Archidiaconus cum consanguineis suis armatus, in platea publica hortatus domos plurium nobilium spoliari, mandavit Stephano Brasize consobrino suo, cum quibusdam aliis attinentibus complicibus suis, invadere domum, in qua habitat Rev. Pat. D. Stephanus Episcopus Faren. & eam bonis omnibus exspoliari; ipsumque D. Episcopum, omni Dei timore postposito, omnique S. R. E. & pontificalis ordinis reverentia prætermissa, ferro multis vulneribus percuti in capite, & in membris; & ipsum Episcopum credentes extinguere abierunt, semivivo relicto; in cujus curatione vulnerum,* 24. *de craneo capitis per chirurgos ossa fuere distracta, & in publico demonstrata; propter quod scelus nepharium, & sacrilegium sceleratum, idem Stephanus percussor Episcopi prædicti captus &c.*

Ac Stephanus quidem diligenti ac diuturna curatione adhibita convaluit, & pontificatum ac vitam perduxit usque ad octogesimum quartum hujus sæculi annum. Vincentius Maria Fontana in sacro Theatro Dominicano his temporibus innexuit Episcopatum Lesinensem (idest Phariensem) P. Bartholomæi de Benevento ex ordine Prædicatorum: *Lesinensis episcopalis sedes in Sclavonia Antibar. metropolitanæ suffraganea, cui duos ex nostris præfuisse comperimus. P. F. Bartholomæus de Benevento Lesinensis Ecclesiæ demandatam ab Apostolica Sede sibi curam pluribus annis gessit, ex qua postmodum Idibus Maji ab Urbano V. an. sui Pontific.* 5. *qui fuit humanæ salutis* 1367. *ad Turtibulensem translatus est &c. P. F. Thomas de Venetiis Lesinensem episcopalem Ecclesiam regendam obtinuit a Martino &c.* Hic posterior retinendus est inter Episcopos Pharienses, de quo suo loco ac tempore; prior autem ille omnino expungendus. Errandi caussam præbuit similitudo vocabuli; ex qua factum est, ut Fontana Bartholomæum de Benevento ex Lissensi Lesinensem Episcopum fecerit. Lissus sive Alissus est civitas episcopalis apud Drilonem fluvium in Epiro nova sub Metropolita Dyrrhachiensi. Quare Episcopatus Bartholomæi neque in Slavonia fuit, neque metropoli Antibarensi subjectus; in hoc etiam erravit Fontana, quod Ecclesiam Lesinensem sive Phariensem ex Spalatensi in Antibarensem provinciam transtulerit. Præterea Stephanus Ciga Episcopatum Phariensem adhuc retinebat anno octogesimo hujus sæculi decimi quarti, ut docent tabulæ Tragurienses mox describendæ; illum autem susceperat ante annum 1358. hoc siquidem anno præsens ac testis nominatur in privilegio Ludovici regis Traguriensibus concesso; ex quo fit, ut nihil loci ac temporis interjecti Bartholomæo relinquatur, quem Fontana ab Ecclesia Lesinensi ad Turtibulensem translatum anno 1367. affirmat. Cum ædibus familiæ Cigæ conjuncta erat turris S. Nicolai prope mœnia civitatis, quæ ad jus ejusdem familiæ spectabat. Hanc multis locis labefactatam ac prope semirutam ut Stephanus restitueret, atque altius extolleret, aureos centum & octoginta mutuos a Communi Traguriensium petierat & acceperat: ea siquidem ad munimentum, & defensionem civitatis permagni intererat. Id

F. Bartholomæus Dominicanus in catalogo Ep. Pharien. intrusus, & expungendus.

Stephanus pro pecunia mutuo accepta turrim domesticam Traguriensibus tradit.

Stephanus propter bellum, quod Veneti cum Hungaris gesserunt, & propter varia incommoda & dispendia, quæ subire coactus est, perficere non potuerat. Quare inter ipsum & Commune Traguriensium ita convenit, pro nummis acceptis turrim ipsam in potestatem civitati traderet; id constat ex tabulis in hanc rem confectis.

Anno Domini 1380. *die* 19. *Aprilis. Cum hoc sit, quod Commune Traguriense, & nomine, & vice ipsius communis, venerabili Patri Domino Stephano Farensi & Brachiensi Episcopo, ex causa mutui solutæ fuerunt certæ pecuniarum quantitates, ascendentes ad summam ducatorum in auro* 180. *vel circa, pro reparatione turris ipsius Domini Episcopi, positæ prope ripam maris, juxta viam & muros communis, & juxta plancam ipsius Domini Episcopi, & alios fines; postea vero cum propter multa incommoda & dispendia multiplicia eidem occurrentia propter imminentem guerram habitam inter Dominum nostrum Regem, & Venetos, circa reparationem ipsius turris, prout suæ erat intentionis, idem Dominus Stephanus minime vacare, & attendere potuisset: nunc autem ipse D. Stephanus Episcopus parte ab una, & nobilis vir Ser Nicola Azolini, tamquam sindicus & procurator communis Traguriensis ad hoc specialiter constitutus, prout de instrumento constat die* 18. *instantis, parte ex altera; volentes hujusmodi negotio remedium adhibere, pro bono utriusque partis, ad infrascriptam transactionem ipsæ partes ambæ sponte invicem devenerunt, videlicet, quod ipse Dom. Stephanus Episcopus per se &c. dedit &c. tam locum ipsum turris, & lapides fabricatos in ipsa turri, quam etiam lapides omnes, qui reperientur fuisse & esse ipsius turris, ubicumque locorum, & omnia, & singula jura & act. &c. Addito, & expresse specificato de partium voluntate, quod commune Traguriense neque singulares personæ nullum jus habere possint in planca, sita juxta dictam turrim, neque in curia & domibus ipsius D. Stephani Episcopi supradicti, sitis prope ipsam turrim, nisi tantum tempore necessitatis propter guerram, vel custodiam faciendam, quo casu liceat tantum & licitum sit communi & regimini Traguriensi de die & de nocte gentem destinare, & custodes pro defensione, & custodia civitatis, per curiam ipsius D. Stephani Episcopi toties, quoties necessarium esset & opportunum; hoc insuper addito, & specificato, videlicet quod Commune Traguriense nullo modo &c. possit facere, seu fieri facere fenestram aliquam a parte interiori ipsius turris, quæ respiciat ipsam plancam, vel supra plancam, nisi fenestras parvas tantum pro argatis, & aliud non &c.*

Tabulæ compositionis inter Stephanum, & Commune Traguriensium.

Nihil porro est, cur dubitemus hunc eumdem Stephanum Cigam Episc. Pharien. fuisse eum, qui quadriennio post præsens adfuit ac testis privilegio, quod Maria Hungariæ regina Spalatensibus concessit. Idem Stephanus Ciga Ep. Phariensis nominatur in tabulis cœnobii Issensis anno 60. 64. 80. 84. hujus sæculi decimi quarti confectis; itemque in regiis diplomatibus Ludovici regis Hungariæ an. 1373. & 1379. ex quibus satis apparet Bartholomæum, de quo Fontana, inter Episcopos Pharienses recipi non posse. Porro Stephanus anno 1384. vel sequenti e vivis decessit.

BENVENUTUS EP. PHARIENSIS XV.

Ab anno 1385. usque ad decimum vel duodecimum sæculi proximi hanc ecclesiam gubernavit; ab eo siquidem anno ejus mentio frequens est in tabulis monasterii S. Nicolai Issensis: 1385. *Domina Maria rege, Benvenuto Episcopo, Marcus Abbas divisit &c.* 1390. *Tempore Sigismundi regis, & Benvenuti Episcopi, Abbas Marcus &c.* 1400. *Sigismundo rege, Episcopo Benvenuto &c.* 1406. *Tempore Ladislai regis Hungariæ* (& Neapolis, ad quem a Sigismundo Dalmatæ defecerant) *Ervojæ ducis Spalati* (huic Ladislavus principatum urbis Spalatensis cum Pharia & Brattia aliisque insulis donaverat) *Benvenuti Episcopi &c.* 1410. *Sub rege Sigismundo* (ad quem Hervoja, relicto Ladislavo, cum Dalmatis transierat) *Ervoja duce Spalati, Benvenuto Pharensi Episcopo &c.* Rejiciendus itaque est ex catalogo Antistitum Phariensium F. Vicboldus de Vindemia Franciscanus, cum ejus proximo decessore Richardo; utrumque intrusit Lucas Vadingus in additionibus ad Annales ordinis Franciscani: *Anno* 1391. *fit Episcopus Pharensis Illyrici in insula in mari Adriatico sub A. Spalaten. F. Vicboldus de Vindemia per ob. Richardi 10. Kal. Feb.* Benvenuti Episcopi Phariensis unicum monumentum superest, quod est ejusmodi. *In Christi nomine amen. Anno ejusdem nativit. millesimo tercentesimo octuagesimo sexto, Indict. nona. Regnante Serenissima Domina nostra Maria Dei gr. regina Hungariæ, Poloniæ, Dalmatiæque &c. temporibus quidem Reverendi in Christo Patris & Dom. D. Benvenuti eadem divina gratia Farensis & Bracanensis Episcopi, & magnifici & potentis viri Domini Matthai Nicola de Petrachis de Spalato, insularum Faræ & Brachiæ Com. decorati judicibus suis in Fara existentibus, providis viris ser Suitano de Sommai, ser Micxa Stephani, & ser Nicolao Gazari die 27. mensis Septembris; ibique existens Rev. in Christo Pater & Dom. Dom. Benvenutus Dei gr. Episcopus Faren. & Brachien. per se suosque successores fecit instrumentum quietationis, transactionis, & pactum de ulterius non petendo Venerab. viro Fratre Matthao Dei gratia Abbati mon. S. Nicolai in Lissa de ducatis quinque auri, & tertio ducati, in quibus præfatus Dominus Fr. Matthæus Abbas nomine dicti monasterii obligatus erat pro tertia parte cibi, & monasterio suo tangente de ducatis sexdecim auri pro præfatis. Dominus Episcopus persolvit &c.*

Richardo & Vicboldo a Vadingo intrusis nec tempus, nec locus in catalogo Ep. Pharien. relinquitur.

Instrumentum compositionis inter Benvenutum & Matthæum Ab. S. Nicolai.

Benvenuto rebus humanis exempto post breve interregnum in sedem episcopalem successit anno 1412.

GEORGIUS EP. PHARIENSIS XVI.

Georgius primum Dumnen. deinde Pharien. postea Scardonensis Episcop.

De quo dictum est in historia Ecclesiæ Dumnensis; ex hac enim ecclesia ad Phariensem regendam migravit. Hujus meminerunt tabulæ cœnobii Issensis: 1412. 18. *Septembris. Regnante Sigismundo Hungariæ rege, Georgio Episcopo Pharen.* Anno fere octavo, quam susceperat, hujus ecclesiæ regimen deposuit, ad Scardonensem translatus ex decreto Martini V. ut est in tabulis consistorialibus Romanis: 18. *Kal. Feb.* 1420. *translatus Episcopus Pharensis Georgius ad Ecclesiam Scardonen.* Idem vero Pontifex administrationem Ecclesiæ Phariensis commendavit Domnio de Judicibus Archiepiscopo Spalatensi: *Eadem die commendata est ad beneplacitum Archiepiscopo Spalaten. dicta Ecclesia Pharensis.* Eodem anno, dum hæc ecclesia proprio Episcopo carebat, Pharia, Brattia, ceteræque insulæ cum Dalmatia propemodum tota sub imperium Venetorum redierunt; quæ caussa fuit, ut Domnius Ecclesiæ Spalatensi nuncio remisso, tum hujus, tum Phariensis administrationem Petro X. sibi in sedem metropolitanam subrogato relinqueret.

DODINUS sive DOMNIUS EP. PHARIENSIS XVII.

Archipresbyter oppidi Neresini in insula Brattia siti contra Phariam, quem sibi Pharienses in Episcopum elegerunt, Martinus V. approbavit, ut docent tabulæ consistoriales: 1421. *prid. Id. Martii provisum est Ecclesiæ Pharen. vacanti per mortem, vel renunciationem commendæ, de persona Dodini Archipresbyteri in Ecclesia Bracensi.* Idem Pontifex eodem anno F. Chrysostomum, suprema præfectura cœnobii Benedictini Jadrensis perfunctum, monachis Issensibus S. Nicolai Abbatem præfecit: *Nonis Maji provisum est monasterio S. Nicolai extra muros Lisien. S. Benedicti vacanti per renunciationem factam per F. Martinum dicti monasterii Abb. de persona Fr. Chrysostomi olim Abbatis monasterii S. Chrysogoni.* Sed Dominus ne annuum quidem pontificatum gessit morte præreptus anno 1421. exeunte, vel sub initium anni sequentis.

GEORGIUS EP. PHARIENSIS iterum.

Mors Domnii Georgio ejusdem decessori sedis Phariensis repetendæ cupiditatem injecit; hujus enim cum Scardonensi commutatæ illum pœnituerat. Itaque Romam se contulit, supplex a Pontifice petiit, ut sibi ad Ecclesiam Phariensem regredi liceret. Sed obstabant variæ & sane graves criminationes, seu veræ, seu falsæ eidem objectæ, delatæque ad Sedem Apostolicam; de quibus ut rite inquireret & cognosceret, Martinus imperavit, & potestatem dedit Blasio Molino Archiepiscopo Jadrensi; jussitque ad hujusmodi inquisitionem adhibere Bogdanum Episcopum Sibenicensem, & Nicolaum Abbatem S. Michaelis insulæ Uliani, quæ non ita lato interjecto mari Jaderæ proxima est. Acta hujus quæstionis extant in Tabulario Archiepiscopali Jadertino, ex quibus particulas aliquot decerpsimus: *Hæc est quædam delatio facta Reverendissimo in Christo Patri & Dom. D. Blasio miseratione divina sanctæ sedis Jadrensis Archiepiscopo, & judici delegato, & commissario apostolico super quibusdam ad Ecclesiam Pharensem spectantibus, facta per bonas & fide dignas personas non malevolas, neque suspectas.*

Variæ in Georgium accusationes Archiepiscop. Jadrensi delatæ, ut Commissario apost.

Et primo quod Georgius fuit intrusus in Episcopatum Pharensis Ecclesiæ per infidum Bosnensem Patarinum nomine Cheruce, qui tunc detinebatur in insulis, & per magnum tempus stetit in Episcopatu, administrans bona dictæ ecclesiæ; cum quibus bonis misit ad obtinendas bullas & confirmationem a Domino Papa, prout a fide dignis clericis & laicis de veritate poteritis informari.

Item quod fuit contentus de sua translatione non contradicendo tunc, quando resignavit Episcopatum Pharen. per curiam Reverendiss. P. D.

Petri

Petri Archiepiscopi Spalaten. & stetit quietus per multum tempus, volens sollicitare causam suam solum post mortem Dom. Domnii, & tunc quando vidit Episcopatum Scardonensem occupatum a laicis, recordatus est redire ad Episcopatum Pharensem contra veritatem, & contra voluntatem Domini nostri.

Item quod intulit plura damna insulæ Pharæ cum quodam N.N. cujus erat confessor, & supra fidem suam recepit Brigantinum Pharensem, sacramentaliter jurando, quod deberet restitui; & nunquam fuit restitutum, & per consequens non est amicus Dominii, quia tunc jam guerra fieri incipiebat.

Item quod cum pluribus fecit pacta & conventiones de Episcopatu Pharensi prafato, cum Antonello de Vestich hoc modo, ut ipse Episcopus stare deberet in insula Pasmani cum famulo, & habere singulis annis vivens ducatos aureos octoginta; & ipse Antonellus pro parte sua habet Episcopatum Pharensem &c.

Nec vero testes idoneos & graves defuisse arbitror, qui a Georgio in judicium producti criminationes eidem illatas depellerent. Nam Blasius, qui huic quæstioni præerat, cum ex testimoniis inter se pugnantibus quid veri esset, elicere nequivisset, rem totam injudicatam reliquit, & acta totius quæstionis cum testificationibus in utramque partem prolatis judicio Sedis Apostolicæ subjicienda esse censuit. Interea duos œconomos, sive curatores bonorum ac proventuum Ecclesiæ Phariensis constituit, Deodatum Abbatem S. Stephani de Pinnis, & Archipresbyterum ædis cathedralis Phariæ, tradita utrique potestate censuris pœnisque ecclesiasticis in eos animadvertendi, qui bona resque ejusdem ecclesiæ interverterent, vel jam interversa non restituerent: *Universis & singulis præsentes litteras inspecturis Blasius Molino dispensatione divina S. Sedis Jadren. Archiepiscopus, judexque delegatus, commissarius, & executor a Sede Apostolica deputatus salutem &c. Noveritis nos litteras apostolicas recepisse &c. decernimus duos œconomos, qui &c. Datum Spalati sub bulla nostra, qua in Jadrensi Ecclesia utimur, an. Domini 1422. Indict. 15. die 27. Octob. Pontific. SS. in Christo Patris & Domini nostri Martini div. provid. Pp. V. an. 5.* Ceterum Georgius de quibus accusatus fuerat, se Martino Pontifici purgavit; & omni culpa & pœna liberatus Sedem Scardonensem reliquit, Phariensem Domnii morte vacuam recepit, quam usque ad annum 1428. retinuit, ut colligitur ex tabulis consistorialibus.

THOMAS EP. PHARIENSIS XVIII.

Thomas Ep. Pharien. interfuit Concilio Florentino.

Quem Martinus V. Georgio vita functo subrogavit: 1428. 17. *Kal. Januarii provisum est Ecclesiæ Lesinensi, vacanti per obit. Georgii, de persona F. Thomasini de Venetiis ord. Prædicatorum magistri in Theologia.* Jamdudum Pharia vulgo appellari Lesina cœperat. Annum diemque Ecclesiæ Phariensis illi decretæ variavit Vincentius Maria Fontana in sacro Theatro Dominicano. *P. F. Thomas Thomasinus de Venetiis Lesinensem episcopalem Ecclesiam regendam obtinuit a Martino V. die 13. Kal. Junii, anno sal. 1430. qui fuit tertius decimus Martini pontificatus annus. Pastor bonus huic ecclesiæ cum summa laude præfuit, viditque tandem ipse dierum suorum complementum.* Hunc distinguas oportet ab altero Thoma Thomasino ejusdem patriæ, ejusdem ordinis, ejusdem ætatis, de quo in Episcopis Traguriensibus. Anno 1439. cum Bartholomæo Metropolita Spalatensi, & Joanne Arbensi Episcopo Concilio Florentino interfuit & subscripsit. Quo in Concilio multa eximiæ doctrinæ & prudentiæ suæ documenta Eugenio IV. dederit oportet, qui eum deinde ad legationem apostolicam Bosnensem æque gravem ac difficilem obeundam delegit. Antequam Synodus absolveretur, Thomas questus est apud Eugenium de paucitate Presbyterorum ecclesiæ & urbis Phariensis, quippe cum clericis deesset patrimonium necessarium ad sacros & majores ordines suscipiendos; rogavitque Pontificem, ut proventus tum cujusdam cœnobii Benedictini, quod situm erat in insula Brattia, jam inde a plurimis annis carens Abbate & a monachis desertum, tum ecclesiæ SS. Cosmæ ac Damiani in urbe vel insula Phariæ, ad clericorum ecclesiæ servientium inopiam sustentandam, & patrimonia conficienda convertere sibi ac successoribus suis liceret. Annuit perbenigne Pontifex, ut constat ex ejus diplomate, quod est ejusmodi.

Ab Eugenio IV. potestatē impetravit cujusdam Abbatiæ & Sacerdotii transferendi ad clericos ecclesiæ servientes alendos.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei Ven. Fratri Thomæ Episcopo Pharen. salutem & apostolicam benedictionem. Ad ea ex paternæ caritatis officio libenter intendimus, per quæ cum divini propagatione cultus, & ecclesiarum præsertim cathedralium decore, personis in eis obsequio Domini mancipatis de congruentis sustentationis auxilio valeat salubriter provideri. Sane sicut nobis nuper exponere curavisti, licet olim tu considerans, quod tam tua major ecclesia, quam etiam civitas & tota diœcesis Pharen. clericorum nondum in Sacerdotio constitutorum, sine quibus divinus cultus commode exerceri non poterat, ex eo potissime defectum maximum pateretur, quod in partibus istis portiones aut alii perpetui proventus ecclesiastici, qui eis antequam ad Sacerdotium pervenirent in titulum assignari possint, non habentur; & cupiens ex singulari devotionis ardore hujusmodi cultum saltem in prædicta ecclesia augeri & celebrius observari, nonnullos ex hujusmodi inferioribus clericis in ea institueris, & aliquos alios instituere proposueris; tamen ob carentiam portionum seu proventuum prædictorum hujusmodi desiderium tuum absque Sedis Apostolicæ suffragio ad effectum perducere minime valeas; & si monasterium S. Joannis de Pongle in insula Brachien. ordinis S. Benedicti dictæ diœces. in quo a tanto tempore, citra quod de contrario memoria non habetur, nullus alius Abbas, quam quondam Benedictus dudum extra Romanam curiam defunctus, nullive religiosi fuerint, per hujusmodi obitum dicti Benedicti Abbatis vacans; & capella SS. Cosmæ & Damiani Pharen. ad collationem & omnimodam dispositionem Episcopi Pharen. pro tempore existentis pertinens, ad opus & sustentationem dictorum clericorum deputarentur & applicarentur, ex eorum reditibus & proventibus aliquæ perpetuæ portiones pro totidem clericis prædictis creari & exigi, ac propterea in ipsa ecclesia hujusmodi cultus decentius & sollemnius vigere utique possent; quare pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, ut super his opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui cultum ipsum nostris maxime temporibus augeri & conservari intensis desideriis affectamus, hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ, de qua in his & aliis specialem in Domino fiduciam habemus,

bemus, monasterium, cujus viginti quatuor, nec non capellam, cujus quadraginta florenorum auri de camera fructus, reditus, & proventus, secundum communem æstimationem, valorem annuum ut asseris non excedunt; prædicta cum omnibus juribus & pertinentiis eorumdem ad opus & sustentationem clericorum hujusmodi auctoritate apostolica deputandi & applicandi, nec non ex illorum possessionibus & bonis, fructibusque ac reditibus & proventibus perpetuas portiones, sine cura animarum, de quo tibi rationabiliter videbitur posse, quæ ad hujusmodi collationem & dispositionem dicti Episcopi pro tempore existentis dumtaxat debeant pertinere, pro simili numero clericorum nulla alia beneficia ecclesiastica obtinentium, in præfata ecclesia servituroram, de novo creandi & erigendi, illarumque singulas sic erectas & creatas singulis clericis prædictis, qui tamen idonei sint, conferendi, & de illis etiam providendi, aliaque omnia & singula, quæ in præmissis & circa ea utilia & opportuna fore cognoveris, faciendi, ordinandi, & exequendi; monasterii quoque, ut præfertur, vacantis, & capellæ prædictorum ex nunc, si illum quovis modo vacare repereris, alioquin cedente, vel decedente moderno illius rectore, nec non jurium & pertinentiarum prædictorum corporalem possessionem ex causa prædicta dumtaxat, per te vel alium seu alios auctoritate propria libere apprehendendi, ac hujusmodi eorum possessiones, & bona fructusque ac reditus, & proventus in prædictos usus, ut præmittitur, convertendi, alicujus licentia super hoc minime requisita, plenam & liberam auctoritate apostolica tenore præsentium concedimus facultatem; non obstantibus fundatione & dotatione dictæ capellæ, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, nec non ecclesiæ, monasterii, & ordinis prædictorum juramento, confirmatione apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis, statutis, consuetudinibus contrariis quibuscumque: aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de hujusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus speciales, vel generales dictæ sedis, vel legatorum ejus litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum, quas quidem litteras & processus habitos per eosdem, & quæcumque inde secuta, ad dictam capellam volumus non extendi; sed nullum per hoc eis quoad assecutionem beneficiorum aliorum præjudicium generari, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, litteris apostolicis generalibus vel specialibus, cujuscumque tenoris existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis: proviso quod dicta capella debitis propterea non fraudetur obsequiis, sed congrue supportentur ejus onera consueta. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attemptari. Dat. Florentiæ an. Incarn. Dom. 1439. VIII. Id. Maji Pontific. nostri an. 9.

Legatus ab Eugenio IV. in Bosinam missus.

Eodem anno priusquam Thomas Florentia discederet, eum in Bosinam de reducendis ad sinum Ecclesiæ Patarenis hæreticis & schismaticis, quorum referta erat illa provincia, legatum misit amplissimis privilegiis instructum, illudque singulare privilegium eidem concessit, ut tres milites creare posset, eosdem militiæ insignibus ornare, atque omnibus immunitatibus, honoribus, beneficiis impertire, quæ in hujusmodi militarem ordinem adeptos conferri solent.

Epistolæ tres Eugenii ad Thomam.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei Ven. Fratri Thomæ Episcopo Pharen. nostro & Apostolicæ Sedis legato misso in regnis Croatiæ & Bosnæ, & omnibus terris subditis dilecto filio nobili viro Stephano magno Vaivodæ supradicti regni Bosnæ, sal. & apostol. benedict. Cum te pro magnis & arduis nostris, & S. Romanæ Ecclesiæ negotiis, ac pro exaltatione fidei catholicæ, salute animarum, & pace ac bono statu partium earumdem, tamquam nuncium veritatis & pacis ad supradictas partes præsentialiter destinemus; Nos volentes tuam honorare personam, & illa tibi concedere, per quæ personis illarum partium te possis reddere gratiosum, fraternitati tuæ usque numerum trium personarum, milites faciendi, eisque omnia insignia & honores dandi, quibus milites legitime facti utuntur & uti possunt, itaque ut ipsi, quos milites feceris, gaudeant & gaudere possint omnibus immunitatibus & honoribus, iisque insigniis uti & frui, quibus utuntur & fruuntur viri, qui ordinem militarem legitime acceperunt, auctoritate apostolica tenore præsentium plenam ac liberam concedimus facultatem. Dat. Florentiæ anno Incarnat. Dominicæ 1439. prid. Id. Septemb. Pontific. nostri anno nono.

Idem Eugenius alteris litteris datis eodem die & loco id potestatis legato suo Bosnensi largitur, ut siquos in provincia suæ legationis, macula aliqua, vitiove corporis canonico affectos invenerit; iisdem & sacros ordines & Sacerdotium quodlibet, etiam cum animarum cura conjunctum, conferre possit, modo idonei sint, & illius impedimenti amovendi caussa subsit, ac denique leviori vitio laborent, quam ut populo offensioni esse possent.

Tertiis litteris *concedit facultatem absolvendi quamcumque personam utriusque sexus regnorum & partium prædictarum, quoties ei opportunum visum fuerit, vel alteri per ipsum deputando in reservatis semel tantum, in non reservatis toties quoties &c.*

Cum Thomas legatus apostolicus in Bosinam venit, tunc in ea regione rerum potiebatur Stephanus Tuartkus cognomento Scurus, Tuartki senioris ex toro non legitimo filius, quem Pontifex in suis litteris *Stephanum magnum Vaivodam regni Bosnæ* appellat. Hic quamvis a catholica religione abhorreret, catholicis tamen se favere simulabat, propterea quod Pontificis & Principum christianorum auxiliis ad repellendos arcendosque Turcas indigebat. Anno 1443. extinctus, cum nullam ex se prolem legitimam reliquisset, Bosnenses sibi regem elegerunt Stephanum Thomam, vulgo Thomascum, Paulli filium, ex antiquissima & nobilissima gente Christichia, sive Jablanovichia; qui nondum baptismo suscepto hærebat incertus, cui sectæ ac disciplinæ nomen daret. Ad catholicam religionem inclinatione quadam voluntatis propendere videbatur, Thomam legatum pontificium, quibus dignus erat, officiis & honoribus prosequebatur, multa atque illustria suæ adversus Sedem Apostolicam observantiæ argumenta præbebat. Thomas in legationem Bosnensem sex ipsos annos insumpsit, universam illam regionem sæpius peragravit, multa ubique præclare constituit ad catholicam religionem amplificandam,

Stephanum Thomascū regem Bosinæ Thomas ad fidem catholicam convertit.

dam; & christianam atque ecclesiasticam disciplinam restituendam peropportuna; plurimos ab hæresi & schismate revocavit, & quibus erant irretiti, anathematum vinculis exsolvit. Cum Patribus Franciscanis suam, qua illi carebant, auctoritatem, itemque consilia communicabat; iique vicissim suam illi operam, seque ad rem bene gerendam strenuos adjutores præbebant. Illud singulari commendatione dignum effecit, quod Stephanum regem ab impura Manichæorum secta, itemque a Græcorum schismate sic prorsus abalienavit, ut baptismatis ritu catholico suscipiendi cupiditatem eidem injecerit. Raphael Volaterranus apud Marcum Orbinum & Carolum Dufresnium tradit regem sollemni pompa ac cærimonia baptizatum fuisse ab Joanne Carvajalo Cardin. tit. S. Angeli; sed Stephanus jam erat christianis sacris initiatus, ut colligitur ex epistola Eugenii anno 1445. scripta, cum nondum Carvajalus in collegium Cardinalium esset cooptatus. Post susceptum baptismum non omne cum Manichæis sive Patarenis commercium abrupit; quin immo cum illis & nimis familiariter versari, & officiis, usu, consuetudine conjunctissimus esse videbatur; quam ob caussam Patres Franciscani a sacra mensa, divinisque mysteriis regem arcebant. Misit ille ad Eugenium, qui rectam suam, sinceramque in Deum fidem exponeret ac profiteretur, simulque ab eo peteret, potestas ut sibi fieret sacramenta percipiendi, quorum accessu prohibebatur a Patribus Franciscanis, propterea quod Manichæis studere videretur; a quibus animo ille quidem ac reipsa longissime abhorrebat, sed quædam illis amicitiæ & honoris officia vel invitus in speciem tribuebat, ut eos in fide atque obsequio contineret, neve homines numero atque opibus præpollentes, seditione facta, vel Turcis evocatis, regnum sibi adimerent. Eugenius itaque per litteras mandavit Thomæ suo legato, ut in regis fidem ac mores æque diligenter ac dissimulanter inquireret; & si quidem illum ab omni Manichæorum labe intactum, ejusque in hæreticos indulgentiam non ex voluntate, sed ex necessitate profectam esse comperiat, Patribus Franciscanis imperet, regi poscenti utique impertiant divina mysteria. Ad hæc regem accurate edoceat de impia aut multiplici Manichæorum hæresi, quam rationi pariter ac divinis litteris adversari ostendat; eumque admoneat, ut statim atque oblata sit facultas, nullam illius nefariæ pestis comprimendæ eliminandæque occasionem prætermittat.

Eugenius jubet Stephanum, si vere & ex animo catholicus esse reperiatur, admitti ad divina mysteria,

litteris ad Thomam Ep. & legatum apostolicum scriptis.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei Venerabili Fratri Thomæ Episcopo Tharen. in regno Bosnæ Apostolicæ Sedis legato salutem & apostolicam benedictionem. Carissimus in Christo filius noster Stephanus Thomas rex Bosnæ illustris suum ad nos nuncium destinavit, cui nonnulla commisit nobis viva voce referenda. Exposuit autem regem suum vere, & sincere de christiana religione sentire, in qua a tenera infantia fuerit educatus, & firmiter credere in illa sola verum Deum coli, & in illa sola perseverantes consequi posse vitam æternam; ceteras vero sectas hæreticorum, & præcipue Manichæam, diabolicæ iniquitatis & fraudis esse commenta. Itaque sicut vere catholicus ac sincere christianus cupiebat ecclesiæ Christi communicare sacramentis; verum quia in regno suo soli Fratres Minores erant veri catholici Sacerdotes, qui divina sacramenta conficerent, eaque fidelibus ministrarent, ipsos præfatum regem ad communionem non admittere, quod illum crederent excommunicationum sententiis irretitum, quæ jamdudum per singulos annos in hæreticorum receptatores, defensores, sive fautores per Sedem Apostolicam fulminantur, quia Manichæorum, qui in regno suo & numero & potentia excrevisse noscuntur, arbitrentur esse fautorem, cum videant eos secum continua conversatione misceri, eumque primariis illorum, quos electos vocant, reverentiam quandam honorificentiamque deferre. Quamvis autem secundum exteriorem apparentiam hæc ita se habere rex ipse fateatur, longe tamen asserit propositum cordis sui ab exteriori obstentatione differre, nam cum hæreticis illis in regno suo ut dictum est & multitudine & robore prævalentibus, ne regnum amittat, in quo primi Christiani vere Deum colunt, ad tempus dissimulare compellitur, ut oblata facultate, quod desiderat, possit explere; hoc est, ut vel ejus hæresis sectatores illa impietate damnata in catholicam fidem transire cogantur, aut si pertinaces persistant, exilio, vel morte damnentur. Itaque humiliter supplicabat, ut animi sui pia & religiosa voluntate perspecta, secum dispensare misericorditer dignaremur, ut præmissis reverentia & conversatione non obstantibus, posset sacris ecclesiæ catholicorum communicare sacramentis. Nos autem super iis plenam notitiam non habentes, fraternitati tuæ, quæ in regno Bosnæ fungitur apostolicæ legationis officio, præsentium auctoritate committimus, ut super his diligenter inquiras; & si præfatum regem vere catholicum esse compereris, nec hæresi aliqua maculatum, ac sacrilegos Manichæos, aliasque hæresum sectas ibidem existentes in tantum multitudine & potentia prævalere, ut nisi cum periculo perditionis regni per illum regem nequeant extirpari; quodque conversatio illa necessitatis sit, non voluntatis, & ea reverentia, quæ per ipsum Manichæorum primariis exhibetur, solum sit honor humanus, non adoratio, ex qua Dei contumelia subsequatur; Fratribus Minoribus in regno Bosnæ existentibus apostolica auctoritate committas, ut requirenti præfato regi ecclesiastica sacramenta non negent; quædam enim, inquit Beatus Gregorius, Sancta Ecclesia per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat, atque ita portat & dissimulat, ut sæpe malum quod adversatur, portando & dissimulando compescat. Volumus tamen, ut tuo, vel dictorum Fratrum ministerio rex ipse intelligat, quam detestanda sit hæresis Manichæa, quam damnanda, quamque ex hominum consortio gladiis, ignibus, mortibusque tollenda; excedit enim omnes impietates, omnia sacrilegia, & præcipue ex omnibus videtur electa, per quam Diabolus in orbem terrarum iniquitatis suæ venena diffunderet. Ipsi sunt, qui ministerium divinæ Incarnationis simulatorium fuisse contendunt, ita ut incarnatio Filii Dei, passio, resurrectio non vere sed apparenter credantur exhibita; de quibus dicit Joannes Apostolus solventibus verum ministerium Jesu Christi, Siquis venit ad vos, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis, qui enim dicit illi ave, communicat operibus ejus malignis. Hi sunt qui Diabolo parem omnipotenti Deo exhibent principatum, duo ponentes prima principia, unum malorum, alterum bonorum: hi sunt damnatores veteris testamenti, mutilatores & corruptores novi; hi sunt qui nuptias damnant, qui cibos a Deo ad usum hominum creatos im-

mundos affirmant, de quibus ad Timotheum dicebat Apostolus Paullus, Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis Dæmoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium conscientiam suam, prohibentium nubere, & abstinere a cibis, quos Deus creavit, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes, & hos devita. Intelligat ergo rex ipse, quam detestandi sunt Manichai, qui tanta impietate & sacrilegio polluuntur, quantamque super se Dei provocent iram, qui illis aut familiaritate junguntur, de quibus scriptum est, Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. Debet ergo, si sincere & vere vult esse christianus, omnem operam suam, studiumque navare, ut oblata facultate cogendi Manichæi impietate damnata catholicam teneant veritatem, vel si pertinaciter errori suo voluerint inhærere, condigna sceleribus suis morte mulctentur; nam nisi ita corde proponat, & cum potestas aderit exsequatur, se impietatis eorum ostendit fore participem; vere enim a prædecessoribus nostris scriptum est, Negligere, cum possis, deturbare perversos, nihil est aliud quam fovere; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui, cum possit, facinori desinit obviare. Hæc sunt, Venerabilis Frater, quæ te in præsentiarum agere convenit; ut rex ipse verus ecclesiæ Dei filius habeatur, & tu pro laboribus tuis æternam gloriam consequaris.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto, tertio Idus Novembris, Pontificatus nostri anno quinto decimo.

Nec vero dubium est, quin Thomas mandata pontificia diligenter curaverit: Stephanum quidem certe ab omni Manichæa impietate alienum esse comperit, eumdemque divinorum mysteriorum participem fieri jussit. Argumento est, quod anno proximo Manichæis bellum inferre cœpit; quippe quos vetuit nova templa impuræ illius sectæ ædificare, aut vetera collabentia restituere. Anno siquidem 1446. VIII. Kalendas Julii tum Episcopos, tum proceres utriusque regni Bosinæ ac Rasciæ Cognitium, quæ civitas est Bosinæ, convocavit, atque omnino decrevit, *ne Manichæi nova templa construerent, nec vetera collabentia restaurarent*. In eo conventu, cujus acta & decreta in historia Ecclesiæ Bosnensis descripsimus, primum, secundum regem, honoris & auctoritatis subsellium obtinuit *Thomas Episcopus Farensis, Apostolicæ Sedis legatus*; qui paullo post Romam profectus, Eugenio legationis a se gestæ rationem reddidit, simulque exposuit Manichæos Bosnenses in tantam multitudinem, in tantas opes & vires crevisse, ut nulla sit spes illius regni ab illa nefaria hæresi purgandi, nisi ferro ignique exterminentur. Hæc Raynaldus in Annal.

Aliud mandatum ab Eugenio traditum Thomæ Ep. Pharienti. Thomas expeditione Bosnensi egregie perfunctus, ad suam ecclesiam reversus cum esset, alias ab Eugenio litteras accepit in hanc sententiam: absolvat, liberetque ab omni ecclesiastica censura Petrum Voislaulichium rectorem ac dominum castri Vysucchii, cui Georgius Sibenicensis Episcopus sacris interdixerat, propterea quia parendum sibi esse non putavit decreto, quod Georgius secundum Canonicos Tinninienses fecerat: latam ab eodem Georgio sententiam rescindat; & jus percipiendi decimas e castro agroque Vysucchiensi, quod idem Georgius Capitulo Tinninienſi adjudicaverat, Petro ejusque hæredibus restituat, si tamen hoc veteri consuetudine innixum esse compererit.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei Venerabili Fratri Thomæ Episcopo Pharensi salutem & apostolicam benedictionem. Humilibus supplicum votis libenter annuimus, atque favoribus prosequimur opportunis. Sane pro parte nobilis viri Petri Voislaulich Domini castelli Vysucchi in regno Bosnæ, sive ejus confiniis consistentis, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet Domini, qui hactenus fuerunt dicti castelli, omnes & singulas decimas ex fructibus, ac animalibus, & aliis bonis infra castellum prædictum, ejusque territorium pro tempore consistentibus provenientes pro ipsius castelli, quod in finibus nonnullarum partium infidelium situm est, munimento & defensione a tanto tempore, citra cujus contrarii memoria hominum non existat, percipere consueverint; ac successive dictus Petrus in possessione pacifica, seu quasi, juris percipiendi decimas hujusmodi, salvis lite & aliis inde secutis infrascriptis, fuerit, & hodie existat; nihilominus dilecti filii Capitulum Tinien. falso asserentes decimas prædictas ad se spectare, nostras ad Venerabilem fratrem nostrum Episcopum Sibenicen. ejus proprio nomine non expresso, in forma solita litteras desuper impetrarunt, ac illarum vigore dictum Petrum coram Venerabili fratre nostro Georgio Episcopo Sibenicen. fecerunt ad judicium evocari; idemque Georgius Episcopus in causa ejusmodi minus rite procedens, diffinitivam, per quam interceptas decimas prædictas ac jus eas percipiendi Capitulo adjudicavit, & super illis præfatis Petro perpetuum silentium imposuit, sententiam promulgavit cum condemnatione expensarum per eosdem capitulares causa ipsa legitime factarum, quæ nulla provocatione suspensa in rem transivit judicatam, ac super ea nostras etiam in forma solita executoriales litteras ut dicitur reportavit, nec non litterarum executorialium prædictarum, ac per illas habitorum processuum prætextu, dictum Petrum pro eo, quia nonnullis monitis & mandatis sibi factis in eisdem processibus contentis non paruit, neque obedivit, excommunicationis sententia innodari ac excommunicatum publice nunciari fecit. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat, ab aliquibus asseratur, quod olim Domini supradicti ratione perceptionis decimarum hujusmodi unum equum ad quindecim ducatos auri in ejus valore ascendentem, seu summam quindecim ducatorum hujusmodi præfatis Capitulo interdum tradiderunt & assignarunt, & alias dictus Petrus solus in illis Patarenorum partibus princeps catholicus habeatur, ac juris ignarus existat; si constare poterit, quod olim Domini præfati ratione præmissa equum aut summam hujusmodi, vel aliquid aliud dictis Capitulo assignare consueverint, ipse Petrus vel totum juxta consuetudinem prædictam solvere & assignare paratus existat, & ad id ex nunc se specialiter offerat; pro parte ipsius Petri, qui etiam partium inferiorum Bosinæ Vaivoda existit, nobis fuit humiliter supplicatum, ut sibi, & statui suo, ac successorum suorum opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur de præmissis certam notitiam non habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatum Petrum, videlicet postquam ipse proprio juramento promiserit,

Epistola Eugenii.

ferit, & se obligaverit, quod ratione decimarum ac perceptionis eorumdem præfatis Capitulo satisfactionem juxta obligationem per eum factam hujusmodi infra terminum seu terminos, ei per te desuper præfigendum seu præfigendos, realiter & effectualiter impenderet, a prædicta, ac aliis omnibus, & singulis excommunicationum, suspensionum, & interdicti, ceterisque sententiis, censuris, & pœnis contra eum præmissorum occasione latis, inflictis, seu promulgatis, & quibus irretitus existit, auctoritate nostra hac vice dumtaxat per te vel alium absolvas in forma ecclesiæ consueta, injunctis inde sibi pro modo culpæ penitentia salutari; & nihilominus si vocatis Capitulo prædictis, & aliis qui fuerint evocandi, tibi de consuetudine aliquæ percipiendi decimas hujusmodi legitime constiterit, sententiam per Episcopum latam, ac priores & executoriales litteras, nec non super illis habitos processus prædictos, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus, haberi volumus pro expressis, auctoritate nostra prædicta casses, revoces, & annulles; nec non eundem Petrum, ac ejus filios hæredes, successores dictum castellum pro tempore obtinentes, ut ipsi omnes & singuli ex nunc in antea perpetuis futuris temporibus omnes & singulas decimas de castello ac ejus territorio prædictis ex quibuscumque provenientes integre percipere, & habere, ac in munitionem & defensionem castelli hujusmodi, & alias in eorum usum, & utilitatem convertere libere & licite perpetuo valeant . . . ratione perceptionis decimarum hujusmodi ullo unquam tempore aliquid, nisi prout & secundum per te vigore præsentium olim Dominos prædictos assignare seu persolvere consuevisse declaratum fuerit, Capitulo præfatis seu Episcopo Tinien. pro tempore existenti, vel alicui alteri persolvere, seu assignare teneantur; neque ad id a quoquam quavis auctoritate cogi, seu compelli possint; etiamsi constaret castellum ipsum in Tinien. diœcesi existere, eadem auctoritate statuas, decernas, atque concedas; ita quod omnes & singulos processus quascumque excommunicationum, suspensionum, & interdicti aliasque sententias, censuras, & pœnas in se continentes, ac omnia & singula, quæ contra statutum decretum, & concessionem per te vigore præsentium tunc factam, hujusmodi haberi, fieri, seu fulminari contigerit, nulla & invalida, nulliusque roboris & momenti existant, & esse debeant; non obstantibus præmissis omnibus, ac fel. record. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri illis præsertim, quibus cavetur, ne quis extra suam civitatem, & diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis ultra unam dietam ad judicium evocetur, & de duabus dietis in Concilio generali, ac aliis apostolicis constitutionibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadrigentesimo quadragesimo sexto, quarto decimo Kalendas Novembris, Pontificatus nostri anno sexto decimo.

Altera Bosnensis legatio ab Nicolao V. eidem Thomæ decreta.

Nicolaus V. anno 1447. suffectus est in locum Eugenii, qui post triennium alteram legationem Bosnensem Thomæ Episcopo Phariensi mandavit: quamvis autem Nicolaus in suis litteris legationem eidem ab Eugenio impositam, ab se confirmatam fuisse asserat, hanc tamen novam atque a priore distinctam esse illud argumento est, quod Eugenius in suis litteris posterioribus modo descriptis illum non vocat legatum Sedis Apostolicæ; munus itaque prioris legationis absolverit, ac titulum deposuerit necesse est. Ac primum quidem Nicolaus Dynastæ cuidam viro in partibus illis catholico ac præpotenti suum legatum commendavit, ut eidem ad rem bene gerendam auxilio esset ac præsidio.

Epistola commendatitia Nicolai.

Nicolaus PP. V. &c. Dilecte fili sal. & ap. benedict. Semper dum opus est, tuos, ac tuorum favores exposcimus; & ad ea libentius facienda nobilitatem tuam excitamus, quæ in augmentum christianæ religionis & exaltationem fidei catholicæ redundent, in quibus pro fide & devotione tua te paratum & promptum ipsa experientia cognovimus. Exhortamur itaque excellentiam tuam paterna charitate, & districte inquirimus & rogamus, ut si Venerab. frater Thomas Episcopus Faren. in partibus Bosnæ nuncius & orator noster pro negotio fidei & pro salute ac quiete illarum partium tuos fautores requisierit, velis ob reverentiam christiani nominis & nostra consideratione auxilia eidem exhiberi facere, ut res ipsa tuis suffragiis adjuta felices progressus assequatur. In qua caussa, quæ Dei ac fidei est, expectamus, ut ipso effectu respondeas, prout de te confidimus, & speramus; rem enim omnipotenti Deo acceptam, te dignam, & nobis admodum gratam feceris. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die 26. Januarii 1450. Pontific. nostri anno 4.

Alia mandata Nicolai Pontificis ad Thomam.

Dum Thomas receptum legati apostolici officium sedulo impigreque exsequebatur, ad eum delatæ sunt litteræ Nicolai Pontificis, qui collaudat ejus fidem ac prudentiam, resque præclaras commemorat, quas in superiori legatione, tum ex dignitate Ecclesiæ Romanæ, tum e re publica christiana gesserat, præsertim vero Stephani Thomæ regis Bosinæ, ejusque uxoris ad fidem catholicam conversionem. Legationis Bosnensis eidem traditæ fines & potestatem amplificat. Curet omni studio operaque, ut controversias omnes componat, & pacem conciliet inter Ragusinos & Stephanum Ducem S. Sabbæ, Comitemque Drinienlem, qui illorum regiones infesto exercitu invaserat; sed ab Episcopo Dulcinensi admonitus, suis internunciis ad Sedem Apostolicam missis, se paratum esse ostenderat tum ad concordiam ineundam cum Ragusinis, tum vero ad religionem catholicam amplectendam.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei Ven. Fratri Thomæ Episcopo Farensi in Bosnæ & Croatiæ regnis, ac in provincia Ragusina, illorumque Comitatibus & diœces. nostro & Apostolicæ Sedis legato misso, salutem & apostol. benedictionem. Cum eximiæ fidelitatis, devotionis, & prudentiæ, ceterarumque a Domino tibi traditarum virtutum, ac fructuosa & laudabilia, nec non Deo plurimum grata & accepta opera, quæ alias in Bosnæ & Croatiæ regnis noster & dictæ Sedis legatus missus existens, etiam cum ipsorum regnorum fidelium animarum salute hactenus impendisti, ex quibus in præfatis regnis laudabiles fructus provenerunt, ac ut speramus, provenient in futurum, attendimus, & debita meditatione pensamus, ex iis profecto certa experientia nobis nota non immerito confidimus, & pro certo tenemus, quod in fidelitatis, devotionis, prudentiæ, & virtuosorum operum hujusmodi laudabili continuatione consistens, ea, quæ etiam tibi denuo duxerimus committenda, curabis filialiter, sollicite, & prudenter adimplere. Dudum siquidem

dem felicis recordationis Eugenius PP. IV. prædecessor noster te in præfatis regnis legatum missum suum & dictæ sedis fecit, constituit, & deputavit; & deinde præfato prædecessore, sicut Domino placuit, sublato de medio, divina favente clementia ad apicem summi apostolatus assumpti, constitutionem & deputationem prædictas approbavimus, & confirmavimus, ac nonnulla alia tunc expressa fecimus prout in diversis prædicti prædecessoris ac nostris inde confectis litteris, quarum tenores de verbo ad verbum præsentibus haberi volumus pro insertis, plenius continetur. Cum autem nuper nobilis vir Stephanus Dux S. Sabba & Comes Drinien. postquam per nos accepto, quod ipse cum copioso peditum & equitum exercitu, nullo per eum indicto bello, civitatem Ragusinam seu illius territorium invaserat, & innumeras clades & maxima detrimenta illi intulerat, nonnulla quoque gravia, & contra fidem catholicam moliendo, & in antedicta scelera tunc expressa etiam in maximam Christiani nominis ignominiam, & fidei catholicæ opprobrium commiserat, per Venerabilem fratrem nostrum Pagaminum Episcopum Dulcinen. ut ab invasionibus hujusmodi penitus desisteret, moneri feceramus, quosdam ad nos destinaverit oratores seu nuntios; ex quorum relationibus non solum inter præfatum ducem & dilectos filios Rectorem & Consilium dictæ civitatis concordiam & pacem subsequi, sed etiam ejusdem ducis mortiferæ hæresis hujusmodi per eum depositis erroribus ad viam veritatis fidei reductionem, sicque totalem dictæ hæresis de præfato regno eliminationem, ac extirpationem subsequi posse speremus; sicut olim, dum in dictis regnis legatus missus, ut præfertur, existeres, opera & industria tua mediantibus, sicut experientiæ probatione didicimus, carissimus in Christo filius noster Thomas Stephanus rex Bosnæ illustris ac ejus uxor, & etiam quamplures barones, nobiles, milites, & aliæ utriusque sexus personæ divinam illustrati gratia quoscumque Patarenorum hæresis deponentes errores, ac veritatis lumen recognoscentes, quod mater omnium & magistra S. Rom. Ecclesia tenet & profitetur, professi fuerint, profitentur, & tenent; quique in præfato regno Bosnæ quam plura alia ad Dei laudem, nostrumque, & præfatæ sedis honorem, nec non animarum salutem concernentia operatus fuisti. Nos constitutionem, deputationem, commissionem, ac confirmationem, ac omnia alia & singula tam in nostris, quam in prædecessoris litteris prædictis contenta, harum serie approbantes, & viribus subsistere decernentes, illasque ad provinciam Ragusinam, ac civitates, & diœc. prædictas, & ipsarum quamlibet extendentes, te legatum missum in illis cum potestate legati de latere usque ad nostrum & dictæ sedis beneplacitum, auctoritate apostolica facimus, constituimus, & deputamus, ut inibi omnia & singula geras, ordines, & disponas, quæ ad illarum partium, nec non ducis, rectoris, & Consilii prædictorum pacem & concordiam expedire cognoveris, & sicut tibi Dominus ministrabit. Et insuper cum summopere desideremus ducem, rectorem, & Consilium prædictos, si fieri poterit, ad pacem & concordiam reduci, alioquin absque judiciorum strepitu in præmissis justitiam habenti ministrari, fraternitati tuæ partes ipsas ad pacem & concordiam reducendi, seu auditis hinc inde per utramque partium prædictarum propositis, etiam summarie similiter, & de plano sine strepitu & figura judicii sola facti veritate inspecta, quod justum fuerit, appellatione remota, decernendi, & quæ decreveris per censuram ecclesiasticam & alia juris remedia prout opportunum fuerit observari faciendi: nec non super hujusmodi, ac universis, & singulis aliis negotiis hæresis extirpationem, & alia fidei negotia, pacem quoque & concordiam ac tranquillitatem tum dicti ducis & aliorum incolarum præfati regni, quam rectoris & Consilii civitatis & diœc. prædictorum illorumque statuum concernentibus, prout tibi expediens videbitur, agendi, disponendi, statuendi, ordinandi, & præcipiendi, contradictores quoque & rebelles cujuslibet status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, per censuram, omni appellatione postposita, compescendi plenam & liberam auctoritate apostolica tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstantibus quibuscumque constitutionibus ac privilegiis & indulgentiis apostolicis generalibus vel specialibus cujuscumque tenoris, & quibusvis personis, locis, & ordinibus concessis, per quæ, præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, hujusmodi tuæ legationis & potestatis officium posset quomodolibet impediri aut etiam retardari; seu si aliquibus communiter, vel divisim a sede prædicta sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut extra, vel ultra certa loca ad judicandum evocari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Dat. Romæ apud S. Petrum an. Incarn. Dominicæ 1452. Kal. Julii, Pontific. nostri anno sexto.

Idem Pontifex anno proximo alteram epistolam ad eumdem legatum Sedis Apostolicæ dedit, cujus sententia hæc est. Nefarium & sacrilegum facinus quorumdam clericorum & monachorum execratur, qui per summum dedecus Christiani nominis ad Principes Teucrorum, seu Turcarum confugerant, ut ejus ope ac potentia freti sacerdotia & cœnobia invaderent, justisque possessoribus adimerent, quæ Georgii Castrioti viri fortissimi ditione atque imperio continentur. In hujusmodi sceleratos homines diligenter inquirat, severeque animadvertat; ac primum illos admoneat, ut intra diem, quam ipse præstituerit, male parta restituant. Quod si dictis audientes non fuerint, sollemni ignominia notatos gravissimis quibusque pœnis ac censuris afficiat, quibus illos eximere præter Romanum Pontificem nemo possit.

Nicolaus jubet inquiri & animadverti in eos, qui cœnobia quædam, & Sacerdotia invaserant.

Nicolaus Episc. servus servorum Dei Venerab. Fr. Thomæ Episcopo Faren. & in partibus Bosnæ Apostolicæ Sedis nuncio sal. & apost. bened. Ad gregis dominici curam disponente Domino deputati, sic invigilare debemus, ut nostræ providentiæ ministerio boni a malorum oppressionibus non conculcentur, malique in christianæ etiam religionis offensam peccare consueti pœnis debitis afficiantur. Nuper siquidem non sine gravi amaritudine cordis nostri accepimus, quod nonnulli clerici & Presbyteri tam sæculares, quam regulares, præsertim ordinis S. Benedicti professores, partes tuæ legationi commissas, eique circumvicinas incolentes, diabolico spiritu instigati, Dei timore postposito, & clericali regularive honestate rejecta, quadam cupiditatis & ambitionis, ut præsumitur, cæcitate devicti, ad superiorem Teucrorum Principem christiani nominis inimicum recurrere, & illius favorem implorare, illoque freti nonnullas dictarum partium personas ecclе-

Epistola Nicolai ad Thomam.

ecclesiasticas earum beneficiis ecclesiasticis, quæ justis titulis possidebant, etiam & Abbates monasteriis, aliisque regularibus locis suis, in territorio dilecti filii nobilis viri Georgii Castriot nunc ibidem Domini consistentibus, quorum regiminibus in spiritualibus & temporalibus rite & canonice præsidebant, nequiter spoliare, in illisque se intrudere non sine proditoria deceptione & fraude, gravique jactura dicti Georgii continuo adversus eosdem Teucros propter eorum vicinitatem pro defensione catholicæ fidei viriliter pugnantis, qui ob ejusmodi fraudem a possessione supradicti territorii fuit ejectus, ausu temerario præsumpserunt illaque indebite occupata detinere, minime formidantes excommunicationes, & anathemata, & alias sententias ac censuras, & pœnas in tales a jure inflictas, etiam in litteris apostolicis in die Jovis Sancti publice legi solitis contentas, damnabiliter incurrere, in animarum suarum perniciem, catholicæ fidei opprobrium, dictarumque spoliatarum personarum contumeliam & præjudicium, ac exitiabile exemplum, & scandalum plurimorum. Nos igitur ne hujusmodi præsumptores in suis nequitiis glorientur, nec hujusmodi eorum excessus & delicta impunita remaneant, providere, dictarumque spoliatarum personarum indemnitatibus consulere salubriter cupientes, fraternitati tuæ, de qua in his & aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus de omnibus & singulis præsumptoribus & occupatoribus prædictis inquisitionem auctoritate nostra faciens diligentem, eos, quos per inquisitionem hujusmodi culpabiles repereris in præmissis, sub similibus, ac etiam aliis, quas verisimiliter magis timebunt, pœnis eadem auctoritate moneas ac moneri facias, ut infra certum eis ad id per te præfigendum peremptorium terminum competentem, ab occupationibus ac detentionibus hujusmodi omnino desistentes, beneficia & monasteria prædicta cum omnibus juribus & pertinentiis suis, illorumque possessionem vacuam & expeditam simul cum eorum fructibus, redditibus, & proventibus universis per eos a tempore intrusionis & occupationis hujusmodi in antea perceptis, seu eorum valoribus, nec non expensis, damnis, & interesse per dictas spoliatas personas propterea factis & passis, personis eisdem, vel earum procuratoribus legitime, libere, & sine aliqua contradictione restituant, solvant, & assignent, de illisque satisfaciant integre & cum effectu. Alioquin dicto termino elapso, singulos eorum, qui hujusmodi monitionibus non paruerint, in prædictas sententias, censuras, & pœnas, a quibus donec restitutionem, solutionem, assignationem & satisfactionem prædictas non fecerint, per alium, præter Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constituti absolvi nequeant, incidisse auctoritate præfata declares; sicque declaratos in ecclesiis & locis aliis congruis coram populo facias sollemniter publicari; & nihilominus legitimis per te super his habendis servatis processibus eos, quoties expedierit, aggravare procures; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Ceterum si per summariam informationem per te super his habendam tibi constiterit, quod processus & monitiones hujusmodi, & pro ipsorum directione processuum faciendæ citationes, eisdem præsumptoribus & occupatoribus tute nequeant publicari, tu processus, monitiones, citationes hujusmodi per edictum locis publicis illis vicinioribus affigendum, de quibus sit verisimilis conjectura, quod ad notitiam præsumptorum & occupatorum eorumdem, ac aliorum, quos ipsi processus concernent, pervenire valeant, quoties opus fuerit, auctoritate publices antedicta. Volumus autem & auctoritate apostolica decernimus, quod processus, monitiones, & citationes hujusmodi perinde ipsos monitos & citatos arctent, ac si eis intimati & insinuati præsentialiter & personaliter extitissent; non obstantibus felicis recordationis Bonifacii PP. VIII. prædecessoris nostri & aliis apostolicis constitutionibus, quarum tenores præsentibus haberi volumus pro sufficienter expressis, & quibus in hac parte specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque; seu si aliquibus communiter vel divisim a Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem.

Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarn. Dominicæ 1453. V. Idus Maji, Pontificatus nostri anno septimo.

Callistus III. qui anno 1455. Nicolao in sedem pontificiam successit, legationem Bosnensem Thomæ prorogavit; eidemque in Bosinam redeunti, comitibus, familiaribus, equis, ac rebus omnibus, fide publica & pontificia interposita cavet; simulque eum ab omnibus, per quos iter fecerit, honorifice ac liberaliter tractari jubet.

Callistus III. legationem Bosnensem Thomæ prorogavit.

Callistus Episcopus servus servorum Dei universis, & singulis, ad quos præsentes nostræ litteræ pervenerint, sal. & apostol. benedict. Cum Vener. Fratrem nostrum Thomam Episcopum Pharensem legatum missum ad regnum Bosnæ & Croatiæ pro nonnullis nostris arduis, & Romanæ Ecclesiæ negotiis per nos sibi commissis, ad ipsa regna & nonnullas alias mundi partes destinemus; Nos optantes eumdem Episcopum cum ejus comitatu & familiaribus, in personis, equis, & bonis tam pedestribus, quam equestribus, usque ad numerum viginti quatuor personarum, nec non salvis valisiis, armis, arnasiis, libris, vasis argenteis & aureis, ac deauratis, pecuniis cujuscumque conii, & quorumcumque Dominorum tam ecclesiasticorum, quam sæcularium, rebus & bonis suis quibuscumque in eundo, stando, redeundo, plena securitate & immunitate, ac favorabili tractatione gaudeat; universitatem vestram requirimus & hortamur in Domino, subditis vero & officialibus nostris & Romanæ Ecclesiæ ubilibet constitutis Capitaneis, ac peditum conductoribus ad nostræ dictæ ecclesiæ stipendia ubicumque militantibus, districte præcipiendo mandamus, quatenus præfati Episcopi cum comitiva equitum & peditum &c.

Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1456. &c.

Nec vero pro laboribus in expeditione Bosnensi susceptis, & rebus ad rei catholicæ amplificationem atque utilitatem prudenter ac strenue gestis, Thomæ remuneratio defuit. Cum enim Abbatia S. Nicolai Issensis propter obitum cœnobiarchæ vacaret; & quia deerant, qui in locum e vita decedentium admitti vellent, propter paucitatem monachorum disciplina monastica, divinique cultus dignitas obsolesceret; illam Pontifex cum omnibus proventibus eidem annexis Thomæ Phariensi Episcopo commendavit.

Abbatia S. Nicolai Issensis cõmendata Thomæ Episcopo.

vit. Verum ille suis rationibus & commodis Ecclesiæ suæ utilitati posthabitis, rogavit Callistum, ut vellet juberetque eamdem Abbatiam, ejusque annuos proventus ab se ad Ecclesiam Phariensem transferri, cum eaque perpetuo conjungi. Pontifex igitur Traguriensi & Scardonensi Episcopis, itemque Archipresbytero Spalatensi per litteras imperavit, ut vel omnes simul, vel unus, alterve eorum, cœnobium *S. Nicolai de Lissa*, alias *S. Silvestri de Scopulo Busi*, ob mortem Abbatis vacuum, ejusque reditus & vectigalia partim mensæ episcopali, partim Canonicis & clericis, partim ædi cathedrali insulæ Phariæ in perpetuum possidenda & fruenda ex auctoritate apostolica iisdem delegata attribuant.

Qui ut eamdem Ecclesiæ Phariensi in perpetuum attribueret, a Callisto Papa petiit atque impetravit.

Callistus Episcopus servus servorum Dei Venerabilibus FF. Traguriensi, & Scardonensi Episcopis, ac dilecto filio Archipresbytero Eccl. Spalaten. sal. & apost. benedict. Ex injuncto nobis desuper apostolicæ servitutis officio, curam ecclesiarum præsertim cathedralium & in illis divinis laudibus deditarum personarum quarumlibet &c. Sane ad nostram notitiam deducto, quod Ecclesia Farensis in reparationibus non parvo indiget auxilio, ac personis inibi in divinis servientibus, nisi de alicujus sustentationis auxilio provide succurratur, divinus cultus in illa futuris temporibus minuatur; & ob hoc Vener. Fr. noster Thomas Episcopus Faren. qui monasterium S. Nicolai de Lissa, alias S. Silvestri de Scopulo Busi Faren. diœces. ord. S. Benedicti certo modo vacans apostolica auctoritate obtinet in commendam, attente considerans, quod fructus, reditus, & proventus tam episcopalis, quam capitularis mensæ Ecclesiæ Faren. adeo tenues sunt, quod ad perferendum diversa, quæ eisdem pro tempore incumbunt onera, ac pro ipsius ecclesiæ prælatorum, Canonicorum, & beneficiatorum, qui plures numero sunt, substentatione decenti nequaquam sufficiant, quodque cujuslibet ipsius ecclesiæ præbendæ fructus, reditus, proventus ultra sexdecim florenos auri de camera secundum communem existimationem valorem annuum non excedunt, ac propterea prælati, Canonici, & beneficiati prædicti, divinis in ipsa ecclesia, prout deberent, interesse non possint officiis; quibus si dictum monasterium cum omnibus juribus & pertinentiis suis, suppressis in illo abbatiali dignitate & ordine prædicto, perpetuo uniretur, annecteretur, & incorporaretur, ecclesia ipsa in suis opportunitatibus non modicum susciperet relevamen, ac divinus cultus augeretur in illa: cum itaque deinde sicut accepimus, præfatus Episcopus præmissis per eum attentis, ad hoc, quod dignum Dei devotione in dicta ecclesia peragatur officium, ipsique Canonici & beneficiati ut divinis hujusmodi inibi congruentius intendere valeant, commendæ hujusmodi monasterii, ut illius fructus, reditus, & proventus, qui ducentorum florenorum auri similium secundum communem æstimationem valorem annuum non excedunt, ad opus quotidianæ distributionis inter illos, qui apud eamdem ecclesiam pro tempore resederint & præmissis divinis officiis interfuerint, ac reparationis prædictæ ecclesiæ fiendæ dividantur, sponte & libere cedere proposuerit & proponat; Nos votis ejusdem Episcopi in hac parte favorabiliter annuentes, ac fabricæ & reparationi, nec non divino cultui in ipsa ecclesia exhibendo intendentes, & dicti monasterii veræ vacationis modum pro expresso habentes, & abbatialem dignitatem & ordinem antedictum in illo supprimentes & extinguentes, motu proprio, non ad alicujus super hoc oblatæ petitionis instantiam, seu de nostra liberalitate, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, vel unus vestrum ab eodem Episcopo, vel procuratore suo ad hoc ab eo specialiter constituto, cessionem hujusmodi, si eam in manibus vestris facere voluerit, ut præfertur, auctoritate nostra, hac vice dumtaxat, recipiatis & admittatis; eaque per vos recepta & admissa, monasterium prædictum, quod in loco silvestri positum & sine cura est, sive per cessionem hujusmodi nunc, sive alias quovis modo, aut ex alterius cujuscumque persona vacet, & illius commenda expiret, aut quod generaliter aut specialiter illius dispositio ad Sedem Apostolicam pertineat cum omnibus juribus suis & pertinentiis suis, dummodo illi de Abbate canonice provisum, aut illud alteri commendatum non fuerit, eidem ecclesiæ sub infrascriptis illius fructuum, redituum, & proventuum divisionibus; videlicet, ut illorum quarta episcopali mensæ pro illius oneribus supportandis, ac duæ quotidianis distributionibus inter Canonicos & beneficiatos, ac alios clericos deservientes & divinis interessentes in eisdem ecclesia & monasterio, juxta nostram & ordinarii loci dispositionem, & reliquæ partes pro fabrica & reparatione ecclesiæ & monasterii prædictorum deputentur, applicentur, ac distribuantur; apostolica auctoritate perpetuo unire, annectere, incorporare, & illius fructus, ut præmittitur, appropriare & applicare curetis; ita quod liceat Episcopo, prælatis, Canonicis, beneficiatis, & aliis personis prædictis, postquam unionem, incorporationem, annexionem, appropriationem & applicationem hujusmodi feceritis, ut præfertur, illius possessionem propria auctoritate libere apprehendere & perpetuo retinere, nec non fructus, reditus, proventus monasterii hujusmodi petere, exigere, & inter se, prout præmittitur, dividere & distribuere, ac in suos & ecclesiæ ac monasterii prædictorum usus convertere, diocesani loci, & cujuslibet alterius super hoc licentia minime requisita. Non obstantibus constitutionibus &c. Volumus autem, quod per unionem, annexionem, & incorporationem hujusmodi, si illas vigore præsentium fieri & effectum sortiri contingat, ecclesiæ & monasterii hujusmodi bona sive mobilia, sive immobilia existant, ad profanos usus, veluti hæreditas, minime redigantur, sed eorum debite supportentur onera consueta. Et insuper irritum decernimus & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Dat. Romæ apud S. Petrum An. Incarn. Dominicæ 1458. XV. Calend. Jul. Pontific. nostri an. IV.

Pius II. legationem Bosnensem Thomæ prorogavit.

Pius II. Callisto sublectus anno 1458. Thomam in legatione Bosnensi retinendum esse censuit, quod ejus opera ad rem catholicam in illis partibus tuendam & amplificandam perutilis esset, ac necessaria. Sed per idem fere tempus Stephanus Thomascus rex Bosinæ a bene cœptis deciscens, regnum ac religionem in magnum discrimen adduxit; quippe clandestino fœdere cum Turcis inito, bellum Stephano duci S. Sabbæ socero suo intulit, Turcasque in ejus ditionem evocavit. Quod cum nuntiatum esset Pontifici post dimissum conventum Mantuanum, ad quem ipsemet rex suos oratores miserat, ad Thomam Episcopum Phariensem anno 1460. xv. Kal. Februarii, antequam Mantua discederet, scri-

scripsit in hanc sententiam: graviter se, pro eo ac debuit, & peracerbe tulisse perversitatem ac malitiam Stephani regis Bosinæ, quod pacem cum Stephano duce S. Sabbæ, interventu atque auctoritate legati pontificii firmatam, violaverit, atque ad ejusdem ditionem populandam ac diripiendam Turcas adsciverit, qui christianos quamplurimos in teterrimam servitutem abduxere: nunc vero id agere ac moliri, ut castrum Ciasinæ, oppidum ejusdem ducis, in Turcarum potestatem tradat, unde christianis ex propinquo immineant, atque insultent. Itaque legato suo præcipit, ut, si rem ita esse compererit, quemadmodum sibi nuntiatum fuerat, statim denuntiet Stephano regi, ceterisque omnibus, qui eidem ad hujusmodi flagitia consilium & operam præbuerunt, piorum congressu, sacrisque omnibus interdictum esse; atque adeo, si rei christianæ opportunum esse duxerit, universas illius civitates atque oppida interdicto subjiciat. Sed inscriptio epistolæ ad Thomam Episcopum Pharienſem carebat titulo *Legati Sedis Apostolicæ*, per errorem amanuensis prætermisso; quem exprimi diserteque addi oportuerat, ut Thomas tradita sibi extraordinaria illa potestate uti posset ad pontificia mandata exsequenda, sine qua irritum futurum erat quidquid ageret, vel decerneret. Ergo Pontifex Senis cum esset, eodem anno XVII. Kal. Maji litteras alteras dedit, quarum inscriptio hæc erat: *Venerabili Fratri nostro Thomæ Episcopo Pharensi in partibus Bosnæ Apostolicæ Sedis legato*; eique imperavit, ut omnia & singula exsequeretur, quæ jusserat superioribus litteris, quas huic epistolæ inseruit, quamquam in illis titulus *Legati Sedis Apostolicæ* deesset.

Piusexcommunicatum declarari jubet regem Bosinæ.

Pii II. litteræ ad Thomam legatum.

Pius PP. II. Venerab. &c. Venerabilis frater, salutem & apost. benedict. Scripsimus alias fraternitati tuæ litteras in forma Brevis continentiæ ac tenoris infrascripti, videlicet: Pius PP. II. &c. Venerab. frater, salutem & apost. benedict. Intelleximus non sine præcipuo animi dolore carissimum in Christo filium nostrum Stephanum Thomam Bosnæ regem illustrem, violata pace inter eum & dilectum filium nobilem virum ducem Stephanum S. Sabbæ, interventu oratoris nostri firmata ac stabilita, perfidissimis Turcis adhæsisse, illosque in patriam ipsius ducis adducendo, maximis calamitatibus regiones illas subjecisse; ob quod quam plures animæ Christi fidelium in miserrimam servitutem adductæ extiterunt. Nec contentus supradictis, idem rex quærit & procurat, ut castrum Ciasinæ, quod ad dictum ducem spectare dignoscitur, in Turcarum potestatem deveniat; quæ res si sequatur, non modicum periculum christianis finitimis immineret, cum castrum hujusmodi non parvi momenti habeatur. Nos dolentes ab intimis hæc mala evenisse, & ut pax prædicta, tanto labore etiam ad dicti regis instantiam procurata, ita turbata fuerit; ac intendentes, ut super his justitia ministretur, de prædictis certam notitiam non habentes, fraternitati tuæ per præsentes committimus & mandamus, ut super præmissis omnibus ac eorum circumstantiis universis te diligenter informes, & vocatis procuratoribus partium, si prædicta vera esse reperceris, memoratum regem & quoscumque alios excommunicationis sententias incurrisse declarare, sicut de jure fuerit faciendum, & pro causa fidei videris expedire, possis & valeas; civitates & loca, si opus fuerit, etiam ecclesiastico interdicto subjiciendo: dictosque excommunicatos ab omnibus evitari mandes, donec a præmissis se penitus retraxerint, & ad cor reversi absolutionis beneficium meruerint a Sede Apostolica obtinere. Super quibus plenam & liberam tibi harum serie concedimus facultatem. Datum Mantuæ sub annulo piscatoris, die 18. Januarii 1460. Pontificatus nostri anno II. Volumus igitur ac tuæ fraternitati per præsentes iterum committimus, & mandamus, ut omnia & singula in dicto Brevi contenta diligenter exequi studeas; non obstante quod in ejus superscriptione posita non sint illa verba, Apostolicæ Sedis legato, *& aliis in contrarium facientibus quibuscumque*.

Datum Senis sub annulo piscatoris, die 15. Aprilis 1460. Pontificatus nostri anno II.

At Stephanus quidem rex Bosinæ intra paucos menses perfidiæ suæ pœnas dedit, a fratre filioque interfectus, & post triennium Bosinenses sub imperium ditionemque Turcarum ceciderunt. Thomas ad suam ecclesiam reversus est, quam identidem intervisere solebat, dum legatione Bosnensi fungebatur. Cum annos ferè quadraginta Episcopatum Pharienſem tenuisset, non magis de sua, quam de universa ecclesia optime meritus, e vita migravit anno circiter 1466. Dum huic ecclesiæ præsidebat, an. 1461. rogatu Phariensium & Pii Summi Pontificis concessu extructum est prope urbem cœnobium Patribus Franciscanis rigidioris observantiæ, ut Vadingus scriptum reliquit Tomo VI. Annal. *In Phariæ, alias Faræ insula maris Adriatici urbs est ejusdem nominis, prope quam hoc tempore, annuente Pio, cives considerantes per centum milliaria nullum esse Minoritarum cœnobium, unum extruxerunt Fratrum observantium provinciæ Dalmatiæ, sub appellatione S. Mariæ Gratiarum. A Turcis postea combustum, sed melius refecerunt.*

Cœnobium Franciscanum in suburbio conditum.

NICOLAUS III. EP. PHARIENSIS XIX.

Huic cognomentum fuit *a Crucibus*; cum Episcopatu Phariensi duo Sacerdotia obtinebat ex concessione Sedis Apostolicæ, alterum S. Joannis de Stivallo ordinis Benedictini in diœcesi Drivastensi, alterum S. Nicolai Issensis; ex hujus tamen reditibus ipse ex decreto Callisti III. unam tantummodo partem percipiebat, cum duæ ad Capitulum & clerum, quarta ad ædem cathedralem & ecclesiam S. Nicolai pertinerent. De fructibus ecclesiasticis rite perceptis & acquisitis, ad summam mille & quingentorum aureorum testandi & cui vellet relinquendi facultatem petiit & obtinuit a Sixto IV. Pontifice, salvo tamen jure tum creditorum, si quibus obnoxius esset, tum ædium & possessionum sacrarum, si quid detrimenti ob ejus culpam & negligentiam cœpissent. Extat diploma pontificium in hæc verba. *Xistus Episcopus servus servorum Dei Vener. Fr. Nicolao Episcopo Pharen. salutem & apostol. benedict. Quia præsentis vitæ conditio statum habet instabilem, & ea, quæ visibilem habent essentiam, invisibiliter tendunt ad non esse; tu hoc salubri meditatione permeditans, diem peregrinationis tuæ extremum dispositione testamentaria desideras prævenire. Nos te, qui Ecclesiæ Pharensi præesse dignosceris, & ut asseris, S. Nicolai de Lissa Pharen. ac S. Joannis de Stivallo ord. S. Benedicti Drivasten. diœcess. monasteria ex concessione apostolica una cum dicta ecclesia obtines, gratioso favore prosequi volentes, tuis in hac parte supplicationibus inclina-*

Nicolaus Ep. potestatem condendi Testamenti a Sixto IV. impetravit.

clinati; usque ad quantitatem mille & quingentorum ducatorum auri de Camera, de quibuscumque bonis mobilibus etiam ecclesiasticis, per te alias tamen licite acquisitis, tuæ dispositioni, seu administrationi concessis, quæ tamen non fuerint altarium, sive ecclesiarum tibi commissarum ministerio, seu alicui spirituali eorumdem ecclesiarum divino cultui seu usui deputata, etiam pro decentibus & honestis expensis tui funeris, & pro remuneratione illorum, qui tibi viventi servierunt, sive sint consanguinei, sive alii juxta servitutis meritum & tuum arbitrium, moderate tamen, & de illis testandi, ac de eis disponendi, & ea erogandi, ac alias convertendi in pios & licitos usus; prius tamen de omnibus prædictis, ære alieno & iis, quæ pro reparandis domibus, seu ædificiis consistentibus in locis ecclesiarum & beneficiorum tuorum, culpa, vel negligentia tua, seu procuratorum tuorum distructis, seu deterioratis, nec non restaurandis aliis juribus earumdem ecclesiarum, vel beneficiorum deperditis ex culpa vel negligentia supradictis, fuerint opportuna, deductis; plenam & liberam fraternitati tuæ apostolica auctoritate concedimus facultatem. Volumus autem, ut in eorum ecclesiasticorum dispositione bonorum juxta quantitatem residui erga ecclesias, a quibus ea percepisti, te liberalem exhibeas, prout conscientia tibi dictaverit, & animæ tuæ saluti crederis expedire.

Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarn. Dominicæ 1471. V. Id. Martii, Pontific. nostri an. primo.

Nicolaus igitur, cum ei longinquum iter suscipiendum esset, testamentum fecit, & hæredes scripsit Christophorum de Ubertis sororis filium, & Gabrielem ejusdem Christophori filium; quibus an. 1473. post mortem Nicolai facta est potestas hæreditatis adeundæ a Dominico Episcopo Brixiensi, *Sanctissimi Domini Pp. in alma urbe & ejus districtu Vicario generali;* ad quem hæredes supremas avunculi tabulas rite obsignatas detulerunt, ut eas reserari, & executioni mandari juberet. Tabulas hic subjicio. *Ego Nicolaus a Crucibus Episcopus Phar. considerans varios eventus, & periculum mortis, & viarum discrimina, quæ ad præsentes facturus sum versus Cataloniam & Hispaniam, & brevitatem vitæ hominis, & incertitudinem diei mortis, & necessitatem ipsius mortis, habens facultatem libere testandi usque ad summam mille quingentorum ducatorum, prout apparet per Bullam Domini Sixti Pp. quæ est penes Gabrielem nepotem meum, primo instituo & esse volo hæredes nostros honorabilem virum Christophorum de Ubertis nepotem meum, & Gabrielem ejus filium, & si alter eorum præmoreretur, alter eorum superstes hæres sit, in plena potestate &c. Item dimitto Antonio de Ubertis ducatos centum auri; & si aliquid de dicta summa 1500. ducatorum superest, illud relinquo ecclesiæ meæ ... Usque modo resto exigere a debitoribus & affictualibus meis ducatos mille, & ultra. Et hanc volo esse meam ultimam voluntatem &c. & si ambo morerentur, substituo filios dicti Christophori. Volo tamen quod familiaribus meis, qui tempore mortis reperientur, detur eis secundum laudabilem voluntatem aliorum Prælatorum.*

Testamentum Nicolai Episc. Pharien.

Ego Nicolaus supradictus manu mea scripsi.

LAURENTIUS EP. PHARIENSIS XX.

Laurentius Judex delegatus in quadam controversia ecclesiastica.

Erat ex Michaelia nobilissima & patricia inter Venetos familia. Jam inde ab anno 1473. hujus ecclesiæ regimen susceperat; nam F. Antonius de Bono ex ordine S. Dominici in quadam controversia, quæ illi erat cum Joanne Presbytero Montis silicis, pertinebatque ad ecclesiam S. Martini, cum ex sententia Andreæ Bembi Canonici Patavini caussa cecidisset, ab ejusque judicio appellasset, judicem impetravit Laurentium Michaelium Episcopum; id quod ex tabulario S. Justinæ de Monte silicis transcripsit Abbas Brunatius, & nobiscum communicavit. *Anno MCCCCLXXIII. In causa ecclesie parochialis S. Martini de Montesilice; super qua vertitur questio inter presbiterum Johannem Petrum de Spolatoribus de Montesilice, & Fratrem Antonium Bono ord. Predicat. Dominus presbiter Johannes habuit primam sententiam in favorem suum, que fuit lata per Dom. Andream Bembo Canonicum Paduanum anno 1473. die Jovis 14. Jannarii, impetratum a dicto Fr. Antonio: & dictus Joh. Petrus post collationem ecclesie habuit possessionem ipsius, & etiam de presenti eam possidet. Sed dictus Fr. Antonius in causa appellationis impetravit judicem delegatum D. Laurentium Michael Episcopum Farensem, virum juris penitus ignarum, qui consuevit semper facere sententias pro eis, qui eum judicem impetrant.* Instituit collegium, ab S. Maria cognominatum, sacrarum Virginum apud Neresim oppidum insulæ Brattiæ, primamque ejus loci Antistitam præfecit Thomizam lectissimam feminam, quæ collegium illum paternis ac dotalibus bonis instruxerat; huic autem post mortem in eam præfecturam succedendi jus dedit Catharinæ Bilojevichiæ: quod quidem jus post obitum Laurentii Episcopi, itemque Thomizæ Antistitæ, confirmavit anno 1491. Vitus de Ruschis Episcopus Dumnensis & Bartholomæi Averoldi Archiepiscopi Spalatensis Vicarius generalis, ut constat ex ejus litteris, quæ sunt ejusmodi. *Vitus de Ruschis Dei & Ap. Sedis gratia Episc. Dumnensis, ac totius terræ Cumnen. Rever. in Christo Patris & Dom. Domini Bartholomæi Averoldi J.U.D. mis. div. Archiep. Spalat. locumtenens & vic. gen. Catharinæ Bilojevich de Brachia moniali sal. Expetitum nobis fuit ex parte tua, quod cum in ecclesia & monasterio S. Mariæ de Neresi diu devoteque Deo deservieris, & in eodem perseverare ad extremum usque tuæ vitæ diem Domino concedente disposueris; tibi a Rever. Patre D. Laurentio Michaele olim Episcopo Pharen. & Brachien. fuit de gratia speciali concessum, quod post mortem Thomizæ dicti monasterii fundatricis, in eodem principalis existas ... & alia multa, quæ in litteris confectis per prælibatum olim Rev. D. Episcopum super tali concessione late continentur .... quæ quidem coram nobis productæ & præsentatæ fuerunt, imploratumque a nobis humiliter existit, ut dictum privilegium, seu concessionem, ut supra tibi concessum & factum, auctoritate metropolitana solidare & confirmare dignaremur. Nos vero de tui vita, ac tuarum virtutum meritis optimam habentes relationem & notitiam, ut a nemine nobis inferiore contra dictæ concessionis formam valeat quoquo modo, vel ingenio molestari, utque ne propter alicujus molestiam tibi inferre volentis temeritatem possis litigiis a*

Collegium Virginum Brattiense instituit.

Dei

Dei servitio removeri, annuentes tuæ honestæ petitioni, dictam concessionem tibi, ut supra, factam, ceteraque omnia in præmissis litteris contenta, auctoritate metropolitica corroboramus, & confirmamus. In quorum &c. Dat. die 24. Septembr. 1491.

Tria Laurentii decreta.

Laurentius tria decreta condidit, quæ ad Capitulum, clerum, & chorum pertinent: sunt autem hæc. *Nos Laurentius Michael Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Pharen. & Brachien. Quia pœnam pecuniariam non parvi pendit aliquis, ordinamus, quod nullus Presbyter cujusque fuerit conditionis non audeat aut præsumat extra civitatem ad rus, sive alio accedere, sine licentia speciali expetita & obtenta a nobis, aut Vicario nostro sub pœna solidi pro quolibet officio, quo steterit extra ecclesiam sine licentia; quam pœnam infra terminum unius diei solvere debeat nobis, sive Vicario nostro, & vadat ad fabricam ecclesiæ nostræ, sub pœna suspensionis, nisi solverit in termino dictam pœnam.*

Ordinamus quod pecunia operæ & distributionum non possit per Capitulum, sive aliquem alium expendi, accommodari, dari, aut aliquo modo malignari, præterquam in fabrica nostræ ecclesiæ, & ad distributiones quotidianas, secundum formam litterarum apostolicarum, sub pœna excommunicationis.

Item ordinamus & mandamus, quod omnes cujuscumque conditionis existant, choro intersint, & si quis infra primum psalmum in choro cum cotta non fuerit inventus, qui stare debeat devote, non loquendo nec ridendo, sed attendendo divino, prout tenetur, officio, puniatur pœna amittendi solidum illius officii.

Ab anno circiter 1473. usque ad annum fere nonagesimum præfuit.

HIERONYMUS EP. PHARIENSIS XXI.

E gente Dieda itidem patricia apud Venetos. Hujus mentionem factam reperio semel anno 1490. in actis Viti Dumnensis Episcopi & Vicarii gen. Averoldi Metropolitæ, ubi agitur de quadam controversia matrimoniali Phariensi, cujus cognitionem Sedes Apostolica, ad quam appellatum fuerat, eidem Vicario metropolitano delegaverat: *Coram vobis Reverendissimo in Christo Patri D. D. Hieronymo Diedo Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopo Pharen. & Bractien. benemerito comparuit &c. qui Rev. D. Episcopus audita appellatione &c. admisit &c. anno* 1490. Anno itidem sequenti ejus nomen inscriptum est actis curiæ archiepiscopalis *VI. Idus Augusti*. Paullo post e vita migravit.

Post ejus obitum Nicolaus Sillevichius, visitator atque administrator constitutus est a Vicario generali Metropol. Spalaten.

Cum sive per incuriam, sive per fraudem & malitiam Canonicorum creatio novi Episcopi non sine detrimento rei christianæ & ecclesiasticæ protraheretur; Hieronymus de Cipicis Vicarius generalis Bartholomæi Averoldi Archiepiscopi absentis pro suo jure atque officio huic malo providendum censuit, & Nicolaum Sillevichium Primicerium Phariensem huic ecclesiæ administratorem, & Proepiscopum dedit, ut constat ex ejus litteris. *Hieronymus N. Alberti de Cipicis J. U. D. Canonicus Eccl. Spal. Rever. in Christo Patris D. D. Bartholomæi Averoldi Archiep. Spal. Vic. gen. Venerab. viro D. Nicolao Sillevich Primicerio Ecclesiæ Pharen. Cum propter istius Capituli malitiam & negligentiam in providendo isti Pharen. Ecclesiæ, sede vacante, Ecclesia ipsa incommodum quam maximum passa sit & detrimentum, & magis patiatur in dies, in Capituli ipsius citati contumaciam declaravimus ad nos per officium nostrum spectare de jure facultatem & jurisdictionem dandi & creandi visitatorem & administratorem sæpe dictæ Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus. Quam itaque creationem & electionem facere volentes, considerantesque sufficientiam, maturitatem, morum probitatem, ac vitæ integritatem, quas te habere novimus & perspeximus; in visitatorem & administratorem te elegimus, & creavimus, statuimusque, in tali onere permansurum, donec & quousque per sententiam Sedis Apostolicæ Ecclesiæ prædictæ aliter provideatur; dantes vobis & afferentes in spirit. & temporal. omnem auctoritatem, facultatem, jurisdictionem, atque potestatem a jure concessam. In quorum fidem &c. Dat. in Archiep. pal. die vero 13. m. Decemb.* 1491. Nicolaus id muneris gessit retinuitque usque ad mensem Junium an. 1492. ut docent litteræ ejusdem Hieronymi Vic. metropolitani inscriptæ *Ven. viro Nic. Sillevich visit. & admin. Eccl. Pharien.* quæ servantur in tabulario Arch. Spalaten.

BERNARDINUS EP. PHARIENSIS XXII.

De quo in actis consistorialibus: 1492. *providit* (Innocentius VIII.) *motu proprio de persona D. Bernardini de Fabiis Eccl. Farensi vacanti per obitum b. m. D. . . . . ultimi Episcopi.* Anno sequenti, mense Augusto, nondum ad suam ecclesiam accesserat, & Venetiis morabatur, ut colligitur ex epistola eodem anno & mense scripta Viti de Ruschis Vic. gen. Metropolitæ Spalatensis ad Lurinum Archidiaconum Phariensem, quem Bernardinus absens Vicarium sui muneris pastoralis constituerat. Extant in tabulario Archiep. Spalaten. duæ epistolæ Hieronymi Mazzarelli Archipresb. Traguricn. & Vicarii gen. Bartholomæi Averoldi Metropolitæ Spalatensis, altera an. 1496. altera an. 1498. inscriptæ *Rever. in Christo Patri Dom. D. Bernardino de Fabiis J. U. D. Dei & Apostlicæ Sed. gratia Episcopo Pharen. & Brachien. &c.*

Lurinus Archidiac. Pharien. Vic. gen. Bernardini Ep.

Indulgentiis ædem cathedralem S. Stephani ditavit Julius II. P.

An. 1504. ineunte Julius II. Pontifex Max. rogatu Stephani civis Phariensis suique familiaris cumulatissimam peccatorum omnium veniam impertivit omnibus & singulis, qui rite expiati eodem anno postridie Kalendas Augusti ædem cathedralem S. Stephani Papæ martyris caste pieque inviserent, eique ad ornatum templi & sacram supellectilem augendam aliquid contribuerent; in posteros vero quinque & viginti annos eamdem eodem die visentibus tantumdem remisit de pœna cujusque delictis debita, quantum ad eadem expianda sufficerent opera pœnalia septem annorum per Canones injuncta.

Julius &c. universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem & apostolicam benedictionem. Cupimus quod cathedralis ecclesia S. Stephani Papæ & martyris, prope, & extra muros civitatis Pharensis, ad quam dilectus filius Stephanus Tocich laicus familiaris noster singularem devotionem gerit, congruis frequentetur honoribus, ac libris, calicibus, vestibus sacerdotalibus, & aliis ornamentis decoretur, aliisque necessariis exornetur, Christique fideles libentius devotionis causa confluant, quo Christiani dona cælestis gratiæ uberius consequantur; de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri

tri & Paulli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus & singulis utriusque sexus fidelibus antedictis vere pœnitentibus & confessis, qui dictam ecclesiam B. Stephani Papæ & martyris a primis usque ad secundas vesperas inclusive, devote visitaverint, & pro ædificiorum, ornamentorum . . . manus porrexerint adjutrices . . . . præsenti anno plenariam peccatorum suorum remissionem & indulgentiam elargimur; sequentibus vero septem annos de injunctis eis pœnitentiis in forma ecclesiæ consueta misericorditer in Domino relaxamus; præsentibus usque ad annos viginti quinque dumtaxat valituris. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris 23. Januarii 1504. pontificatus nostri anno primo.

Bernardus Zannius Metrop. Spalaten. invisit EcclesiamPharien & saluberrimum decretum condidit. Eodem anno sub initium mensis Augusti Bernardinus Episcopus cum clero populoque obviam processit Bernardo Zannio metropolitæ provinciam Spalatensem lustranti, eumque perhonorifice excepit. Hic postquam diligenti inquisitione adhibita de toto statu rei christianæ & ecclesiasticæ cognovisset, decretum condidit, quod tum ad valvas ecclesiæ cathedralis affigi, ut notum esset omnibus, tum in codicem sanctionum synodalium referri jussit, ut in perpetuum vigeret ac valeret. In eo multa continentur, quæ ad disciplinam cleri, frequentiam chori, dignitatem cultus divini restituendam pertinent. Illud singulari commemoratione dignum, quod cum multæ contra Episcopum criminationes oblatæ fuissent, quas post accuratam disquisitionem nullis neque rationibus, neque testibus ad fidem faciendam idoneis inniti compererat; eum non modo absolvit verbis amplissimis, sed etiam ejus doctrinam, integritatem, sollicitam & assiduam christianæ plebis erudiendæ regendæque curam debitis laudibus affecit.

Ejusdem Constitutio. *Constitutio seu ordinatio tempore procurationis seu visitationis factæ per Rever. D. Archiepiscopum Spalatensem in ecclesia cathedrali Pharensi, eidem in spiritualibus subjecta tam circa caput ejusdem, quam circa membra.*

Nos Bernardus Zane patricius Venetus, artium Doctor & Sacræ Theologiæ magister, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Spalatensis, & Dalmatiæ Primas, omnibus hanc nostram constitutionem legentibus salutem in Christo. Archiepiscopalis dignitas, & metropolitana, qua nos Deus licet indignos decoravit, expostulat, ut non tam ecclesiæ nostræ Spalatensi metropolitanæ & ejus ministris, quam ceteris Dominorum Suffraganeorum nostrorum consulamus & provideamus. Quare ad ecclesiam cathedralem Pharensem S. Stephani, nobis in spiritualibus subjecta devenimus; ubi facta diligenti examinatione, inquisitione, & ad populum protestatione, ut si quid esset nota dignum tam contra caput, quam contra membra, nobis insinuaret, cum ea, quæ sunt facti, probabiliter ignorentur; tandem considerantes ecclesiæ prædictæ statu & ejus sponsi scilicet Reverendi Patris juris utriusque Doctoris Domini Bernardini de Fabiis conditionibus, Canonicorum, Presbyterorum, ac clericorum qualitatibus, annuente Altissimo, ad infrascriptam sanctionem & inviolabile decretum devenimus, non discedendo propterea a synodalibus constitutionibus prædecessorum nostrorum, imo eas in omnibus & per omnia approbantes & suscipientes; & quia quæ de novo emergunt, novo indigent auxilio, addentes infrascripta, quæ sub excommunicationis pœna latæ sententiæ ceteris (ipsi vero D. Episcopo ob reverentiam pontificalis dignitatis sub pœna suspensionis a divinis, & ab ingressu ecclesiæ) præcipimus inviolabiliter observanda. Primo igitur statuimus, ut ecclesia ipsa Pharensis debitis divinis non fraudetur obsequiis, & quod nullus quavis occasione vel causa absens participet quotidianas distributiones, nisi forsan ob ecclesiæ ipsius utilitatem eum contingeret absentari, præcipientes sacristæ, vel quovis alteri ad hoc deputato, ut nullo respectu, amore, vel odio debeat punctaturas annotare, idest nec plus, nec minus, sed tot, quot fuerint in existentia: & quod diximus in distributionibus, idem in funeralibus intelligimus, quod absentes ea participare minime valeant. Insuper decernimus, & mandamus, ut quilibet sacrista pro tempore existens omnia bona ipsius ecclesiæ, quæcumque & qualiacumque fuerint, per inventarium recipere debeat; & in fine officii sui, vel quandocumque ab ipso Rever. Episcopo, sive Capitulo fuerit requisitus, teneatur omnium bonorum reddere computum & rationem; & si quæ forsan deficerent, nulla in contrarium excusatio admittatur, quin ipse solvat, quod per dictum Rever. Episcopum vel Capitulum fuerit judicatum. De solutione hujusmodi . . . quam citius fieri poterit, reparetur, & redintegretur. Circa vero ipsum Rev. Episcopum, facta diligenti examinatione & inquisitione, etsi multa contra personam suam fuerint objecta, quia tamen non probata, eum invenimus moribus, vitæ honestate, & excellenti doctrina insignitum, & pastoralem curam sufficientem pro viribus populo suo tribuisse . . . autem plures contra dominationem suam reclamasse, se scilicet in quibusdam affictibus suis, quos susceperant, oppressos fuisse . . . nunquam fuit sua dominationis intentio; ut querelarum occasio evitetur & sua dominatio perperam in futurum non accusetur, sed ne ipse, nec aliquis successorum possit & valeat aliquem ex suis clericis, vel . . . tam in civitate, quam diœcesi Pharensi constitutos astringere, vel cogere ad . . . introitus, sive decimas in affictum suscipiendos, & ipse, vel ipsi libere ac licite . . . censura, vel pœna possint & valeant talem affictum pro libito suæ voluntatis . . . & tam susceptum, si forsan se gravatos persenserint, derelinquere, facta . . . . fructuura seu decimarum perceptarum satisfactione, juxta locationem præteritam . . . vero ecclesiæ istius cathedralis principali, ac animarum eidem immediate subjectarum nobis . . . dignitatem, statum, & salutem eidem in Domino condemnamus. Quo ad Capitulum, & clerum . . . & inviolabili sanctione decernimus, ut tam Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, quam ceteri Canonici, Presbyteri, & clerici in civitate & diœcesi Pharensi constituti prædicto Domino Episcopo vel ejus Vicario sint obsequentes & obedientes, ac eidem debitam exhibeant reverentiam. Omnes semper in habitu, & tonsura, idest nec comam, nec barbam quavis occasione vel caussa nutrientes, & capuceum deferentes, & in choro zampbardas suum proprium & antiquum insigne numquam relinquentes; ad quas una cum capuceis inveniendas omnibus & singulis terminum duorum mensium proxime futurorum ultimum & peremptorium sub prædicta pœna assignamus. Ceteris omnibus & singulis prædictis sub eadem pœna ac privatione omnium suorum beneficiorum injungimus, & mandamus, ne quovis colore vel causa in sua domo detineant mulieres suspectas, sive affines in quovis gradu, sive extraneas; quas si detinere præsumpserint, ipso facto excommuni-

municationem se noverint incurrisse, ac a divinis suspensionem, a qua nec ab Episcopo suo, nec aliquo alio, nisi a nobis, aut superiori nostro absolutionis munus valeant impetrare; adjungentes ne alicui prædictorum post secundam horam noctis, nisi causa legitima subsistente, per urbem, sive burgum, & alienas domos liceat ambulare vel cursitare; præcipientes etiam, ut ordinem nostrum metropoliticum in celebratione Missarum servare debeant, scilicet omnibus festivis diebus aliquis in dignitate constitutus, aut Canonicus majorem Missam celebret, & alter Canonicus Evangelium, prout in synodali constitutione XXI. continetur. Et quia omnium indifferenter est nobis cura & sollicitudo, imo sub eadem excommunicationis pœna latæ sententiæ omnibus laicis Pharensibus tam in urbe, quam in diœcesi constitutis præcipimus, & mandamus, ne concubinas detineant, & si habent, in termino trium dierum proxime futurorum eas dimittere non postponant. Quæ omnia & singula tam in capite, quam in membris observari decernimus; reservantes nobis, aut superiori nostro prædictorum absolutionem, ligantes manus ipsi Reverendo D. Episcopo, aut cuilibet alteri, ne transgressori, aut contrafacienti, nisi in mortis articulo, absolutionis munus impendere possint, nec valeant. Statuentes demum hanc nostram constitutionem & ordinationem ad futurorum memoriam in libro synodalium constitutionum, & etiam in valvis ecclesiæ cathedralis affigi; excommunicantes & suspendentes omnes & singulos, qui eam in libro prædicto abradet, sive obliterabit, ac in valvis ecclesiæ cathedralis prædictæ lacerare præsumpserit. In quorum fidem has præsentes constitutiones per cancellarium & notarium nostrum fieri fecimus, atque subscribi mandavimus, nostrique magni rotundi sigilli jussimus impressione communiri. Datum & actum Lesinæ in ædibus residentiæ nostræ die quinta mensis Augusti 1504. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Julii divina providentia Papæ secundi anno primo.

Et ego Leonardus Fondoy notarius publicus, ac Curiæ Archiepiscopalis Spalatensis Cancellarius de ejusdem Rever. Dom. Archiepiscopi mandato subscripsi.

Bernardinus Ecclesiæ Phariensi præfuit usque ad annum 1509. quo quidem anno ejusdem ecclesiæ regimen suscepit

FRANCISCUS EP. PHARIENSIS XXIII.

Cognomento Patricius, ex ordine Franciscano severioris disciplinæ, ut tradit Auctor Viridarii Seraphici, qui ejusdem initia episcopalia in annum nonum sæculi decimi sexti conjecit. Dum huic ecclesiæ præsidebat, rem visu auditu que mirabilem accidisse ferunt. Anno 1510. nobilium dissensio, & motus populi civitatem in duas factiones distraxerat, quæ primum intestinis discordiis exagitatæ, demum implacabili odio ferroque armatæ, in apertam seditionem eruperunt; cumque cædes civium inter se quotidie fierent, pia quædam effigies Christi in cruce suffixi, calamitatem illam, cladem que veluti miserata, copioso, ut ferunt, sanguine manavit. Id prodigium odia restinxit, discordiam sedavit, urbi tranquillitatem restituit. Sanctissima illa effigies e domo privata cujusdam civis translata est in ædem cathedralem, ac statim Phariensibus venerationi esse cœpit, quæ ab incolis etiamnum eximia religione colitur; & linei panniculi prodigioso illo sanguine imbuti, thecisque argenteis inclusi, adhuc ibidem asservantur. Talis vero ac tanti miraculi memoriam ne ulla umquam ex animis hominum deleret oblivio, singulis annis VIII. Id. Februarii, qui dies B. Dorotheæ virgini ac martyri sacer est, idemque pretiosi illius sanguinis divinitus effusi anniversarius, solebat institui sollemnis supplicatio, peragique per vias urbis celebriores, magna populi tum frequentia, tum pietate. Hanc superiori sæculo certis de caussis ab eo die dimoveri placuit, transferrique in Dominicum diem secundum post sollemnia paschalia, ut suo loco dicemus.

Insigne prodigium.

JOANNES BAPTISTA EP. PHAR. XXIV.

Joannes Baptista Pallavicinus Ep. Pharien. idemque Cardinalis.

Ex antiquissima & nobilissima gente Pallavicina, quem Leo X. ob insignes ejus virtutes in collegium Cardinalium cooptavit. Cum Episcopatu Cavallicensi Phariensem sibi commendatum anno circiter 1522. conjunxit. Hujus nomen inscriptum est in proœmio Statuti Phariensis ex veteri & caduco in alium ac novum codicem translati: *In nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Anno nativitatis 1524. Indict. 15. (12) die 15. men. Aprilis, tempore Serenissimi & ... Principis Dom. D. Andreæ Gritti D. gr. Inclyti Ducis Venetiarum &c. nec non temporibus Rev. in Christo Patris & D. D. Joannis Baptistæ Pallavicini, Cardinalis S. R. E. presbyteri, Dei & Apostolicæ Sedis gratia dignissimi Episcopi Pharensis & Br. nec non magnifici & clementissimi viri D. Petri Diedo dignissimi Comitis & Provisoris Pharæ, existentibus judicibus &c. infrascriptum Statutum fuit accopiatum de Statuto veteri ad futurorum memoriam, quia jam caducum erat, per me Joannem Aloysium Neapolitanum Comitem sub anno, mense, & die supradictis.* Eodem anno Joannes Baptista Cardinalis Pallavicinus moriens Ecclesiam Phariensem, quam nunquam viderat, novo Antistiti vacuam fecit: de quo Ubertus Folieta in elogiis clarorum Ligurum: *Joannes Baptista eximia Pontificii & Cæsariani juris scientia præditus, per omnes forensium honorum gradus, in quibus ejus doctrina, ingenium, industria multos annos elaboravit, ad amplissimum ordinem pervenit; in quo cum haud diu fuisset, humanæ conditionis necessitate sublatus est, ut ejus virtus minus in Cardinalatu eminuerit.* Obiit Idibus Augusti anno 1524. Joannes Baptista & Babilanus fratres Pallavicini magno patruo Romæ monumentum posuerunt in æde S. Mariæ de populo cum hoc elogio:

Ejus elogium & epitaphium.

D. O. M.
Jo: Baptistæ Pallavicino
Card. Cavallicensi
Antonioti Card. S. Praxedis
Ex fratre nepoti
Eximia juris scientia
Et bonarum litterarum
Cognitione præstanti
Per omnes forensium
Dignitatum gradus
Ad Cardinalatum evecto
A Leone X. Hadriano VI. Clemente VII.
Ad summas res adhibito
In medio honorum cursu
Immatura morte prærepto
Jo: Bapt. Ut. Sign. Refer. &

Babilanus Pallavicini fratres
Patruo magno
Bene de familia merito
Memoriæ caussa poss.
MDXCVI.
Vixit annos XLIIII.
Obiit anno sal. MDXXIIII.
Idibus Augusti.

ZACHARIAS EP. PHARIENSIS XXV.

Patricius Venetus e gente Trivisana, idemque Protonotarius apostolicus, quem Clemens VII. Episcopum Phariensibus dedit, ut docent tabulæ consistoriales: 1524. 24. *Augusti providit Ecclesiæ Faren. per obitum Rev. D. Cardinalis . . . in Curia Romana defuncti, de persona Zachariæ Trivisani protonotarii apostolici, cum retentione obtentorum &c.* Absens hunc Episcopatum annos ipsos tredecim retinuit, quem postea permissu Sedis Apostolicæ voluntaria cessione dimisit.

HIERONYMUS II. EP. PHARIEN. XXVI.

Cui cognomen fuit *Argentino*; eratque patria Venetus, & Canonicus ecclesiæ cathedralis Patavinæ, qui ab eodem Clemente VII. Episcopatum Phariensem accepit. *Anno* 1537. 24. *Augusti. Admisit cessionem Zachariæ nobilis Veneti de Ecclesia Farensi, & ei providit de persona Hieronymi Argentini Canonici Patavini, cum retentione omnium &c.* An unquam ecclesiam sibi commissam adierit, mihi non est compertum. Apud Ispidam, vicum agri Patavini, insigne monasterium est Fratrum Eremitarum Congregationis B. Petri de Pisis, & basilica sub titulo *S. Mariæ Gratiarum*. Hanc anno 1538. sollemni ritu ac cærimonia in honorem Deiparæ in cælum assumptæ consecravit Hieronymus Argentinus Episcopus Phariensis, ut declarat inscriptio tabulæ marmoreæ inscripta, atque in summo sacello parieti affixa:

Anno Dom. MDXXXVIII. Die vero 18. Novemb.
hæc Ecclesia Deo consecrata est in honorem
Assumpt. B. V. per Rev. D. Hieronymum
Argentinum Episcopum Pharensem.

Huic inscriptioni hanc notam subjecit Joannes Baptista Sajanellus vir claris. in historicis monumentis Congregationis B. Petri de Pisis: *Præfatus Antistes erat de Cavasio agri Tarvisini, ac nostris fratribus benevolus, ut Patavina nostra diaria œconomica testantur. Patavii diu commoratus est, diemque clausit extremum anno millesi. quingentesi. quadragesimo nono, die septima Martii ex iisdem diariis.* Obiit Patavii anno 1549. Sepulcrum, & elogium sepulcrale obtinuit in templo S. Benedicti Patrum Congregationis Olivetanæ, ut docet Jacobus Salmonius in eo libro, cui titulus est: *Inscriptiones Patavinæ: Jacet in hoc templo Hieronymus Argentinus Venetus, Episcopus Pharensis, olim cubicularius & a secretis Julii II. Pont. Max.* Adde epitaphium magistri Desiderii Lignaminei ord. Prædic. Epitaphium Hieronymi.

Argentinus Episc. ad suos Pharenses
in Illyria.

Per me Pharensis quid tantum pectora pubes
Usque adeo plangis, dilaniata comas?
Pastorem me forte tuum miseranda requiris,
Et revocas tantis vocibus orba patrem.
Interii (fateor), fatum revocabile nulli est,
Et sorte incerta mors sua quemque rapit.
Ne tantum doleas, nostri promissa latoris
Stat requies; alius mox tibi pastor erit.

MARCUS EP. PHARIENSIS XXVII.

Marcus e Corcyrensi Ep. Phariensis.

Ortus ex Maripetra vetustissima & patricia apud Venetos familia, quem Paullus III. a Corcyrensi ad Sedem Phariensem transtulit, ut notatum invenio in actis consistorialibus: 1549. 26. *Julii. Absolvit R. Marcum Maripetrum Episcopum Corzulensem a vinculo &c. & eum transtulit ad Ecclesiam Farensem, tunc per obitum b. m. Hieronymi Argentini olim Episcopi Faren. extra Rom. curiam defuncti vacantem, salvis remanentibus pensionibus antiquis. Taxa florenorum . . .* Vicarium generalem habuit Franciscum Promascevum, ut est in tabulis archivi episcopalis, qui absentis Episcopi partes ageret, & officia præstaret. Anno quarto, quam Episcopatum inierat, e vita migravit.

ZACHARIAS II. EP. PHARIEN. XXVIII.

Vir haud majorum suorum nobilitate & gloria, quam sua virtute & acumine ingenii ad publica quælibet negotia gerenda expediti clarior. Natus est Venetiis an. 1527. IV. Kal. Junii e gente patricia Delphina, virorum vel toga, vel sago illustrium fecunda. In Gymnasio Patavino tum politioribus litteris, tum Philosophiæ ac jurisprudentiæ studuit. Amplissimis magistratibus & honoribus, quos ultro patria offerebat, posthabitis, clericali militiæ nomen dedit, Romamque commigravit. Inter præsules & aulicos familiares Julii III. adscriptus Venetam prudentiam cum Romana gravitate conjunxit, & protonotarii apostolici titulum munusque obtinuit. Per omnes sacrorum ordinum gradus ad Episcopatum Phariensem pervenit, quem idem Julius III. ei contulit, ut scriptum est in tabulis consistorialibus: 1553. 5. *Maji providit Ecclesiæ Farensi vacanti per obitum Marci Maripetri, de persona D. Zachariæ Delphini clerici Venetiarum suæ Sanctitatis familiaris, cum retentione omnium & clausulis &c. Taxa florenorum* 400. Sed cum in Delphino eluceret eximia quædam & intelligendi perspicacia & agendi industria, Pontifex ejus operam & sollertiam intra angustos unius ecclesiæ fines contineri noluit, sed latius explicandam, atque ad communem totius ecclesiæ utilitatem adhibendam censuit. Itaque eodem anno ad exitum vergente legatum de gravissimis negotiis expediendis misit ad Ferdinandum regem Hungariæ & Romanorum. Post biennium in urbem reverso Paullus IV. deinde anno 1560. Pius IV. eamdem legationem injunxere ad Ferdinandum Imperatorem. Ex mandato ejusdem Pii præcipuas Germaniæ urbes obivit, omnemque operam, & qua plurimum valebat, doctrinam & eloquentiam adhibuit, ut principes viri ac Dynastæ, qui ad hæreticos defecerant, suos internuncios & procuratores mitterent ad Concilium Tridentinum; ubique Pontificis personam, quam gerebat, pro dignitate sustinuit, catholicæ religionis caussam egregie defendit, & multa, quæ in illis locis eidem ab hæreticis imminebant, detrimenta prohibuit. Idem auctor fuit Joanni Cardinali Morono præsidi, ut Concilio Tridentino quam celerrime fieri posset, finem imponendum curaret. His legationibus, itineribus, & aliis deinde Sedis Apostolicæ & christianæ rei-

Zacharias Ep. multas & illustres pro Sede Apostolica legationes gessit.

reipublicæ difficillimis & graviffimis negotiis diftentus, ad gubernacula Ecclefiæ Pharienfis ftabili commoratione federe non potuit, eamque per fuos Vicarios gubernavit; an aliquando illam interviferet, mihi non conftat. Vel abfens tamen ac longe disjunctus, partem aliquam curarum & cogitationum fuarum in clerum ac populum fibi concreditum derivavit. Cum in regione fuperiore hujus infulæ a feptemtrione ad ortum paullulum deflexa crevifset numerus incolarum, qui e Turcica ditione illuc perfugerant; duos ibidem parochos conftitui juffit anno 1564. eifdemque decimarum, quas menfa epifcopalis percipiebat, partem dimidiam attribuit. Ob multa & infignia in rempublicam chriftianam merita ad collegium Cardinalium a Pio IV. aggregatus, Romana purpura ipfe quoque Ecclefiam Pharienfem nobilitavit, quæ duos Epifcopos Cardinales fe habuiffe gloriatur, Joannem Baptiftam Pallavicinum, & Zachariam Delphinum.

Cardinalis a Pio IV. creatus.

Turcica urbis & infulæ Phariæ vaftatio ac direptio.

Cum bello Cyprio Dalmatia quoque arderet, claffis Turcarum in finum Adriaticum invecta an. 1571. Phariam infulam ferro & igne vaftavit. Urbem diripuit & incendit, domum epifcopalem cum aliis publicis ac privatis ædificiis evertit, ædem cathedralem facris thefauris & omnibus ornamentis fpoliavit, magnaque ex parte diruit; cives fane multi, quos fuga in tempore crudelitati barbaricæ non fubtraxit, partim cæfi, partim in fervitutem abducti. Pharienfem calamitatem breviter expofuit Abrahamus Bzovius Tomo pofthumo ad an. 1571. *Turcæ Lefinam petierunt; egreffi in terram omnem infulam pervaftarunt. Oppidum vi captum & direptum incendio abfumpferunt, ac fenibus & inutili turba occifis, reliquos in fervitutem abduxerunt.* Cladem Turcicam peftilentia excepit, quæ haud exiguam incolarum ftragem edidit. Triennio poft Zacharias Ecclefiæ Pharienfi nuncium remifit; & anno 1283. XIV. Kalend. Januarii Romæ diem obiit, natus annos feptem & quinquaginta. Sepultus eft in æde Mariana fupra Minervam ante gradus aræ maximæ. Caret titulo fepulcrali.

Zacharias pontificatum Pharienfem depofuit.

MARTINUS II. EP. PHARIENSIS XXIX.

Oriundus e Brutiis, patria Aquilanus, cognomento de Martinis. In Societatem Jefu nomen dederat, a qua certis ac legitimis de cauffis miffionem petiit atque impetravit. Hunc Gregorius XIII. Cardinali Delphino in fedem epifcopalem Pharienfem fubftituit, ut eft in tabulis confiftorialibus: 1574. 22. *Martii providit Eccl. Farenfi per ceffionem Rever. D. Card. Delphini in manibus fuæ Sanctitatis fponte factam, & per eam admiffam vacanti, de perfona Dom. Martini de Martinis Presbyteri Aquilani habentis omnia a Sacr. Concil. Trident. requifita, ipfumque dictæ ecclefiæ in Epifcopum præfecit & paftorem, difpenfando, quatenus opus fit, fuper apoftafia, propterea quod difceffit a Societate Jefu, habita tamen licentia fuorum fuperiorum; cum refervatione penfionis annuæ 600. fcutorum auri fuper fructibus menfæ epifcopalis Faren. cujus fructus ad annuum valorem fcutorum 1800. afcendere dicuntur, pro Rev. Cardin. cedente, cum facultate illos propria auctoritate recipiendi &c.* Erat excellenti doctrina & religione præditus, impiger, laboriofus, reique ecclefiafticæ admodum peritus. Cum ad urbem acceffit, Turcicæ crudelitatis veftigia paffim reperit; rudera ædificiorum, domum pontificiam everfam, ædem cathedralem femirutam, cives ab recenti adhuc memoria præteritæ cladis mœrentes & afflictos. Ille nullum boni paftoris officium prætermittens, gregem fibi commiffum magna charitate complexus, omni qua potuit ope & folatio recreavit; & cum annua penfio, quam Cardinali Delphino folvere debebat, ecclefiaftici proventus partem non exiguam alio diftraheret; tenui victu ipfe contentus, multa fibi fuifque commodis adimebat, quæ in fubfidium egentium ac miferorum erogaret. Auctor erat civibus, ut pro fuis quifque facultatibus publica & privata ædificia reficerent; ipfeque ut aliis exemplo effet, ftatim domum epifcopalem, ædemque cathedralem reædificare cœpit. Sed in primis illi curæ fuerunt, quæ ad falutem & utilitatem plebis chriftianæ, atque ad fplendorem ac dignitatem cultus divini pertinebant; omnemque operam adhibuit, ut cleri populique mores ad veterem fanctimoniam & fobrietatem revocaret, ac debitam choro & pfalmodiæ frequentiam reftitueret. Cum ecclefiafticæ difciplinæ admodum tenax & vindex effet, apud Canonicos & clericos fuboffendit, qui procul ab oculis confpectuque fuperiorum Antiftitum abfentium, paullo liberius vivere affueti, molefte ferebant præfentiam atque infpectionem Epifcopi, qui eorum vitam ad præfcriptum & formulam facrorum Canonum exigeret. Ipfe autem præibat omnibus exemplo virtutum omnium, quæ decent Epifcopum, ac talem fe in fuo munere fungendo præbuit, ut factus forma gregis ex animo, præclarum hoc elogium ab Auguftino Valerio Vifitatore apoftolico retulerit. *Dominus Epifcopus eft vir probus & doctus; quos habet in familia, funt honeftæ vitæ, & debitis temporibus facramenta fufcipiunt; ab ipfo exemplum vitæ quilibet poteft petere; vir, a quo nihil nifi optimum difci poteft; etfi pauper, in pauperes liberalis eft, & domui epifcopali reparandæ intentus.*

Lites habuit cum Capitulo, coactufque eft Venetias fe conferre, & fatis diu abeffe ab ecclefia, ut jus fuum obtineret. Reverfus cum effet, aliquot poft reditum menfibus elapfis, fub initium anni 1579. excepit Auguftinum Valerium Epifcopum Veronenfem, cui Gregorius XIII. vifitationem apoftolicam Dalmatiæ Venetæ demandaverat. Hic luftrandæ provinciæ initium fecit ab urbe & infula Pharia. Extant Acta Valeriana vifitationis Pharienfis in dies fingulos digefta, quæ hic tranfcribenda cenfui; cum ex illis, quæ fapienter a Valerio conftituta fuerint, & quinam tunc effet ftatus hujus ecclefiæ ac diœcefis, cognofci poffit.

Vifitatio apoftolica Ecclefiæ ac diœcefis Pharienfis.

Die 26. Januarii 1579.

Reverendiffimus Dominus movens e Jadra recta ad Afcrivium urbem iter direxerat, ut ibi vifitationis initium fumeret; & navigatio ad diem 28. deducta fuerat: fed cum mare tunc maxime agitatum, atque turbatum fe oftenderet, & præfectus triremis non ulterius effe procedendum, nifi cum manifefto futuri naufragii difcrimine, affirmaffet; mutato confilio ad Phariam deductus ibi defcendit.

Acta & decreta Auguftini Valerii Ep. Veronen. & vifitatoris apoftolici.

Die 29. Januarii.

In cathedrali Phariæ Rev. D. facrum peregit. Rev. P. Ottellus Theologus Societatis Jefu fermonem habuit ad populum.

Die 29. & 30. Januarii, & 3. Febr.

R. P. Hieronymus Ottellus Theol. S. J. interrogavit singillatim omnes Presbyteros & clericos civit. Pharen. de eorum doctrina, & quemlibet pro suæ doctrinæ ratione dimisit: eodem tempore P. Benedictus socius ejusdem Societatis accurate edocuit pueros doctrinam christianam publice in Ecclesia Pharensi, cuilibet exhibendo doctrinam ipsam editam jussu Rever. Dom. Visitatoris, & in idiomate Illyrico; qua in re multum profecit.

Die 30. Jan.

Fuit constitutus coram Visitatore apostolico Rever. Dominus de Martinis Aquilanus Sac. Theologiæ Doctor, Ep. Pharen. & Brach. ut scilicet suæ administrationis rationem redderet, ac de toto statu rei ecclesiasticæ & christianæ Phariensis Rever. Dominum doceret.

Die prima Februarii.

Rever. Dom. sermonem habuit ad populum; eadem die audivit plures tum clericos, tum laicos Pharenses, prout quemlibet sua intentio conducebat.

Die 3. Februarii.

Rever. Dom. proposuit esse necessarium, quod aliquis interpretetur catechismum & casus conscientiæ in ecclesia; plurimus enim fructus ex hac lectione percipietur, præcipue ad continendos clericos in disciplina. Addidit quod saltem sex clerici eligantur, qui ecclesiæ serviant; & bonos mores atque grammaticam ab aliquo viro ecclesiastico doceantur; quia non convenit, ut clerici passim cum laicis ad communem ludum litterarium concedant.

Die Jovis 5. Februarii.

In videndis, & audiendis multorum juribus, & inimicitiarum fundamentis tollendis, & pacis fundamentis jactandis totus dies consumptus est.

Die Veneris 6. Februarii.

Sermo pro instituenda societate sanctissimæ Charitatis. Rev. Dom. Visitator post actum sacrum in cathedrali, cuncto populo audiente, pluribus verbis prudenter & sapienter habitis docuit vim & naturam charitatis, quæ omnium virtutum radix est; quid fructus ad pauperes sublevandos, inimicitias tollendas, & christianam religionem conservandam ex ipsa percipi potest; & postea acto desuper accurate cum Rev. Dom. Episcopo, clarissimo Comite, & spectabili Communitate, de ipsa instituenda convenerunt.

Die Dominica 8. Februarii 1579.

Rever. Dom. Visitator maximo applausu & concursu totius populi instituit in Dei nomine societatem SS. Charitatis in Ecclesia Pharen. sub Capitulis inferius registratis, & facta sollemni processione, suscepta fuit a cunctis oblatio, quæ suscepta ad viginti quinque aureos ascendit; cui Illustrissim. Dom. Visitator largas manus effudit.

Et cum observasset idem Rever. Episcopus Visitator, quod nudius tertius, qua die festum Divæ Dorotheæ celebratum, sollemnis processio facta est in hac urbe, ipsamque quotannis ipsa die fieri consuevit; propterea quod ante multos annos, concertantibus adversis animis nobilibus & popularibus Pharensibus, & re ad dimicationem adducta, populo in nobiles sæviente, ad sexdecim in ea nobiles ceciderunt, dictum fuit imaginem Sanctiss. Crucifixi, domi cujusdam popularis in conjuratione principalis, guttulas sanguinis effudisse, & tunc compositis rebus seditionem non ulterius processisse; & hinc ejusmodi processionis celebrandæ ordinem fuisse desumptum, & sequentibus temporibus observatum; cumque Rever. Dom. Visitator hac re diligenti inquisitione scrutata, nihil pro concludenti veritate comperisset, ideo ad hunc catholicum populum in pia consuetudine conservandum, mandavit quod deinceps processio, quæ die ipsa S. Dorotheæ fieri solet, fiat similiter quotannis, & vocetur processio Sanctissimæ Charitatis; qua die & fiat & suscipiatur oblatio pro ejusdem societate juxta regulas, & ordines illius.

Die 9. Februarii anno 1579.

Celebratio Synodi diœcesanæ.

Desumpto prandio convenerunt omnes diœcesani Presbyteri ad Rever. D. Visitatorem; & ibi singillatim a R. P. Hieronymo Ottello Jesuita antedicto de uniuscujusque doctrina, præmisso examine, facta experientia fuit, & quilibet pro sua conscientiæ & morum ratione expeditus.

Constitutiones Synodales.

Paucas has constitutiones Rev. Dom. Visitator judicat necessarias, donec constitutiones antiquæ hujus ecclesiæ ab ipso examinentur, & editæ ad Rever. Episcopum & R. clerum Pharen. remittantur.

Debitus honor Rev. Episcopo tribuatur a clero. Quod si quis Episcopum contumeliis affecerit, aut minacibus verbis irritaverit, sitque duobus testibus convictus, per tres menses statim intelligatur suspensus, & graviore pœna arbitrio Vicarii puniatur.

Si quis ordinem perverterit in choro, & non habens titulum legitimum Canonicis se ipse præferat, per duos menses sit suspensus; & si deinde contumax fuerit, puniatur a Rev. Episcopo graviori pœna.

Processio SS. Charitatis die S. Dorotheæ, quo die Spiritu sancto cooperante fuit instituta, quotannis fiat.

Det operam Rev. D. Episcopus, quod dimidia saltem Sacerdotum pars singulis diebus celebrent, quod officium præstare maxime debent.

Singulis annis (ut S. Synodus Tridentina statuit) diœcesana Synodus celebretur die Jovis post octavam SS. Resurrectionis D. N. J. C.

Rever. Dom. Visitator monet Rev. Canonicos, Confessores, Sacerdotes in visceribus D. N. J. C. ut doctrinam christianam edoceant, ut animas pretiosissimo ejus sanguine redemptas lucrari studeant; quod si neglexerint, sciant se eumdem D. J. C. qui hanc doctrinam maxime commendavit, offendere, & moniti a Rev. Episcopo hac de re, si operam suam denegaverint, nisi legitima causa impediti, aliqua etiam pœna puniantur.

In hac magistrorum penuria pie & prudenter fecit Rev. Episcopus, qui non recusavit onus suscipere interpretandi catechismum in cathedrali ecclesia, sicut etiam in propriis ædibus: cujus interpretationi qui non interfuerit, maxime reprehendendus & pœna aliqua afficiendus, cum scriptum sit: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam.

Magister deputatus ad docendum clericos in grammatica, & primis artibus, eos diligenter instituet. Quod si clerici scholæ non interfuerint, debitamque diligentiam non adhibuerint, a Rever. Episcopo, seu ejus Vicario (assumptis aliis) expellantur.

Nullus clericus audeat divinis, aut funeralibus interesse sine cotta & bireto sub pœna duarum librarum singulis vicibus.

Clericus & Sacerdos pertransiens ante altare SS. Sacramenti, quod in altari majori collocari

Rev.

Rev. Episcopus decens judicat, genuflectat. Quod si facere neglexerit, per quindecim dies sit suspensus, & hoc toties quoties; cum nullus sit tantus honor, qui sanctissimo illi Sacramento non debeatur.

In choro nemini liceat litteras legere, neque donec officium absolvatur. Quod si quis, nisi urgentissima de causa fecerit, sit illico per mensem suspensus.

Benedicente Rev. Episcopo, Canonici & clerici reverenter genuflexi benedictionem accipiant.

Magistro cærimoniarum omnes in choro pareant in his, quæ ad cærimonias pertinent; & si quis contumax fuerit, arbitrio Rever. Dom. Episcopi statim puniatur.

Cum cura animarum videatur annexa esse Capitulo, quo quidem impedito Archipresbytero, ceteris incumbat onus administrandorum Sacramentorum.

Ad ordinem Sacerdotii quilibet Canonicus promoveatur. Quod si in termino octo mensium facere neglexerit, a perceptione fructuum arceatur, aut aliqua pœna puniatur.

Puniantur etiam aliqua pœna, qui promoti non celebrant.

Canonici, & Sacerdotes singulis diebus dominicis celebrent, nisi legitima de causa sint impediti. Quod si neglexerint, aliqua pœna puniantur arbitrio Rev. Episcopi aut ejus Vicarii.

Duo Interrogata Episcopi, & totidem Responsa Visitatoris.

I. Cum munus sit Capituli de sua medietate decimarum solvere portionem competentem parochis & curatis in tota insula Pharo, prout ab initio institutum fuit, & observatum esse videtur ex eo, quod Capitulum de prædicta ejus dimidietate decimarum semper mercedem curatis omnibus contribuerit, quotquot a principio requisiti & necessarii fuerunt in hac insula; in qua postea cum crevisset animarum numerus, alii parochi requisiti sunt, & jam fere sunt quindecim anni, quod incolis & habitatoribus in superiori parte insulæ in loco Plamæ concessi fuerunt duo Sacerdotes ad exercendam curam animarum habitantium in illis villis; pro quorum mercede placuit Episcopo tunc existenti & absenti a sua diœcesi, nec propterea percipienti præjudicium, quod successoribus inferebat, contribuere & solvere de sua medietate decimarum portionem aliquam; ex quo non solum præjudicium illatum videtur medietati decimarum episcopalium, quæ a principio semper libera & immunis fuit ab omni onere contribuendi in parochiis hujusmodi, sed quod majus est, obligatum esse jam Episcopum curæ & administrationis Sacramentorum ruris, & specialis loci suæ diœcesis; quia procul dubio si suis pecuniis sunt conducendi, qui curam inibi exercent animarum, consequens est, quod in defectum aliorum Sacerdotum ipsemet Episcopus personaliter teneretur curam ibi exercere, & sic speciali loco suæ diœcesis Sacramenta administrare, quod & absurdum & inopinabile esse videtur. Nam Episcopus pastor universalis, & cui cura incumbit totius suæ diœcesis, non est obligandus, nec relegandus ruri, & in villa aliqua speciali, relicta civitate, & aliis locis omnibus. Quare decernat & mandet Dominatio vestra Illustrissima, prout juris est, & observantia existit ante suprascriptos annos quindecim. Ergo Capitulum solum solvat de sua medietate decimarum totum id, quod pro antedictis duobus Sacerdotibus necessarium fuerit, relicta medietate, ad Episcopum spectante, libera & immuni ab omni onere, ut antea semper fuerat.

Responsio: Non intendit aliquid statuere contra ordinata ab Illustrissimo Cardinali Delphino tunc Episcopo Pharensi, qui contribuerat.

II. Medietas omnium fructuum & redituum Abbatiæ S. Nicolai de Issa a Rev. P. Dom. Thoma Thomasino olim Episcopo Pharensi assignata, & per Sedem Apostolicam perpetuo applicata fuit pro fabrica & distributionibus quotidianis ecclesiæ cathedralis; & hoc quibusdam conditionibus & obligationibus, & inter alia, ut distributionum, præter Canonicos, qui nunquam omnes residere & ecclesiæ inservire soliti sunt, octo alii Sacerdotes participes fierent, & diaconi, vel subdiaconi quatuor, & clerici ad minus quatuor, ad hoc ut cultus divinus in antedicta ecclesia conservaretur & augeretur magis. Modo quibusdam Dæmonis artibus, & quorumdam avaritiæ prætextu prætendunt quidam, quod admitti non debeant in parte antedictarum distributionum externi, quamvis alioquin idonei & parati essent ecclesiæ inservire. Sic impeditur divinus cultus, & maximum detrimentum patitur Ecclesia Pharensis. Quare decernat D. V. Illustriss. quod Ordinarius ad hoc, ut cultus divinus neglectus & fere extinctus in ecclesia prædicta excitetur, & in dies magis augeatur, debeat Sacerdotes octo præter Canonicos, quos idoneos nunc pro temporis qualitate invenire poterit, sive illi diœcesani sint, sive non, dummodo alias apti & boni nominis ac famæ, judicio & arbitrio ejusdem Ordinarii sint; item diaconos, vel subdiaconos quatuor, & clericos quotquot poterit ad celebrandum divinum officium in ecclesia cathedrali assumere, & eos in libro distributionum Canonicis assignari faciat, & hoc juxta mentem & dispositionem suprascripti Rev. Patris, & formam & tenorem apostolicarum litterarum superinde emanatarum.

Responsio: Admittantur, modo sint approbati ab Ordinario, & habeant titulum saltem distributionum in ecclesia.

De statu Ecclesiæ ac Diœcesis Phariensis.

Pharia, vulgo Lesina nuncupata, posita est supra sinum quemdam maris; nunc in majori, & speciosiori parte diruta pene & deserta conspicitur, præcipue ædes episcopalis in foro exposita. Classis enim Turcarum proxime præterito bello in hunc sinum delata, improviso repentinoque incursu maximam ejus partem delevit; pretiosiora bona sacra pariter & profana diripuit; viros passim & feminas, qui in barbarorum manus ceciderunt, abegit; demum sævientem feritatem in ipsis muris & parietibus evomuit. Habet hæc civitas in totum mille animas a communione, nam Turcarum direptionem secuta pestis majorem habitantium partem consumpsit. Præest huic ecclesiæ Dom. Martinus de Martinis Aquilanus vir quadraginta octo annos natus, Comiti & provisori insulæ viro integerrimo probatus, probatus & nobilibus & populo; majori parti Capituli Canonicorum invisus, quia illi Episcopum residentem habere non consueverunt. Hac tamen visitatione eorum animi sunt conciliati. Est vir probus & doctus; quos habet in familia, sunt honestæ vitæ, & debitis temporibus Sacramenta suscipiunt. Fuit absens Venetiis, ubi litem egit contra Capitulum. Ab ipso exemplum vitæ quilibet potest petere: vir, a quo nihil nisi optimum disci potest, & idem dici potest de ejus familia: etsi

etsi pauper, est in pauperes liberalis, & domui episcopali reparandæ intentus. Nam ædes episcopales (ut dictum est) Turcarum incursione pene dirutæ incommodam & miserabilem habitationem reddunt. Unus ex Canonicis Vicarius in aliquorum odium incurrit, cum Episcopi æmuli & inimici ea ratione fiant & Vicarii æmuli & inimici. Ex reditibus episcopalibus affirmat in manus suas non venire tercentos aureos, cum pensionem sexcentorum aureorum solvat Illustrissimo Cardinali Delphino; quamobrem de relinquenda ecclesia cogitat, & affert quasdam caussas, quæ minime admittendæ esse videntur. Nemo enim, aut paucissimi pastores cum Dei gloria sic pro ejus gregis salute possent præesse, sicut ille; ejus potius paupertati ut subveniatur, Illustriss. Domini apud SS. Dom. N. possunt procurare.

Cathedralis ecclesia est sub invocatione B. Stephani P. & M. In ea sunt 12. Canonici, ac inter eos tres dignitates, Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius. Præbendæ canonicales sunt æquales; ascendunt singulæ ad ducatos aureos 24. Est in hac ecclesia societas Corporis Christi. Est in eadem Fabrica beneficio ecclesiæ dedita, quam vocant operam. Illius reditus annui sunt ducatorum quinquaginta, & administrantur per duos, quos dicunt operarios, approbatos in Rev. Capitulo Canonicorum, ex quatuor nobilibus electis in Consilio Communitatis. Serviunt in biennium. Hi reditus expenduntur in fabrica ecclesiæ, in paramentis, luminariis, & similibus. In fine sui officii reddunt rationes coram Illustrissimo Episcopo & operariis novis.

Cura animarum, & sacramentorum administratio habitatoribus in hac urbe redditur ab hac ecclesia cathedrali, quia nulla alia est ecclesia parochialis in hac civitate. Præcipuus curatus est Archipresbyter. Aliquando Episcopus concionatur ad populum. Constituit duos Vicarios foraneos, alterum in civitate veteri insulæ Phariæ, alterum in Brachia. Nondum statuit pœnitentiarium, sed de ipso statuendo cogitat. Nullus est in hac diœcesi monasterium monialium. Sunt tria monasteria, S. Marci ord. Prædicatorum, S. Nicolai ord. Eremitarum, & S. Francisci de observ. in monasterio B. M. V. Bullam Cœnæ Domini nuncupatam bis publicari fecit. Habet lectionem Sacræ Theologiæ, quia erexit unam præbendam canonicalem in theologalem, & eam contulit Presbytero Petro Ciclineo, qui est Religiosus ordinis Prædic. S. Dominici, sed affirmat habere facultatem permanendi extra claustra. Habuit Synodum diœcesan. in qua electi fuerunt judices & examinatores juxta decreta Concilii Tridentini. Quilibet Canonicus habitat domum particularem.

In civitate ecclesia est sub invocatione Spiritus Sancti, in qua est societas disciplinatorum; hanc ipsi ecclesiam regunt. Hi consueverunt diebus festis Apostolorum, & in prima quoque Dominica mensis, ac aliis mobilibus festis processionaliter visitare omnes ecclesias decantando Litanias, & nullo alio utuntur orandi modo, præterquam certis orationibus in idiomate Illyrico, visis, ut asserunt, ab Ordinario, & ab eo approbatis.

In civitate est etiam ecclesia S. Joannis Baptistæ, S. Rocchi, quam dicunt esse FF. S. Dominici. Est ibi societas S. Rosarii, in qua describuntur viri tantum. Ecclesia SS. Cosmæ & Damiani, S. Mariæ Incoronatæ apud arcem campestris, S. Mariæ in Burgo, ecclesia omnium Sanctorum, cujus rector est Episcopus Nonæ.

Civitas vetus olim, ut fertur, urbs florens, nunc vicus satis magnus insulæ Phariæ positus in planitie ad littus maris ex opposito insulæ Brachiæ cum pluribus quondam elegantibus ædibus & templis & quadringentis in circa habitatoribus; In qua ædes parochialis S. Mariæ.

In civitate veteri est ecclesia S. Petri FF. ord. Prædic. ibi monasterium habentium, & fuit tempore belli a Turcis combusta, quæ in præsentiarum reparatur. Apud ecclesiam S. Nicolai confraternitatis ejusdem tituli, parietibus undique circumsepta vivit eremiticam & cælibem vitam mulier quædam Brachiensis nomine Lucretia annos nata 45. quæ se in hoc loco abhinc annos 20. conclusit. Vocatur Monacha murata, & vivit ex ea, quæ sibi affertur eleemosyna. Item ecclesia S. Vincentii erecta a quodam cognominato Colochiza in honorem dicti Sancti cum domo adjacente & horto pro habitatione monialium ord. S. Dominici, quæ hic ad numerum quinque degere solebant, sed omnes tempore belli fuerunt barbarica sævitie necatæ. Nunc incolunt hunc locum duæ mulieres optimæ famæ, quæ licet nullam professæ sint religionem, nec alicujus ordinis amictum induerint, religiose ibi, sancteque vivunt, & volunt assumere habitum S. Dominici, & illius profiteri religionem: hic duo altaria.

Ecclesia campestris sub vocabulo S. Venerandæ a Græcis ædificata, regitur a quodam Sacerdote Græco nomine Basilio, qui Græco more celebrat, & vivit ex eleemosyna, cum nullos habeat ecclesia reditus; celebrandi sibi datam esse facultatem asseruit a Reverendissimo Patriarcha Venetiarum, ut patuit ex ejus indultis. Unicum est altare ornatum satis honorifice.

Ordinata.

Teneatur ecclesia bene clausa. Hic Sacerdos non teneat in ipsa ecclesia sacramentum, prout antea teneri solebat. In celebratione Missæ dum recitat articulos fidei, dicat Spiritum sanctum a Patre & Filio procedere.

Ecclesia S. Stephani alias cathedralis, dum locus esset civitas, est diruta, omni ornamento viduata. Habet circum circa multa sepulcra, & ædes episcopales contiguas, quæ nihil aliud sunt, nisi nudi parietes. Hic nunquam celebratur non sine magno dolore populi, qui illius ecclesiæ antiquæ celebritatis reminiscens conqueritur eam in præsentia squalescere, & mallet ut hic, quam alibi, sibi sacramenta ministrarentur.

Circa duo millia passuum ultra civitatem veterem extat Cicaldolus villa alias S. Petri subjecta parochiæ civitatis veteris.

Ecclesia S. Doimi campestris & diruta est collationis Ordinarii, cum aliquo proventu annuo; estque prope civitatem veterem.

Ad Reverend. Canonicos spectat jus deputandi omnes curatos hujus insulæ, cum approbatione tamen Ordinarii.

Varbosca pagus distans per tria millia passuum a villa Barbagno habet quingentas in circa animas. Ecclesia paroch. Sancti Laurentii elegans & ampla.

Villa Gelsæ ab urbe per decem octo millia passuum est admodum populosa mille & ultra animarum Eucharistiam sumentium. Ecclesia parochialis sub vocabulo Assumptæ Virginis, quæ habet arcem substructam, ubi tempore belli convenerunt omnes homines dicti loci, & bona sua comportarunt; atque ita sese a Turcarum sævitie & rapinis tutati sunt.

Gdignum est villa distans ab urbe millia passuum

ſuum triginta ſex; ibi eccleſia parochialis S. Georgii conſecrata cum cœmeterio ab Epiſcopo Samandrienſi, eidem traditis pro hac conſecratione decem & octo ducatis ex relatione hominum.

Liſſa ſive Iſſa inſula, cujus ambitus eſt 24. m. p, admodum ferax generoſiſſimi vini, claretque piſcatione ſardellarum. In ea unica parochialis, cujus parochus miniſtrat ſacramenta tribus villis inibi exiſtentibus, quarum duæ ſunt in angulis latiſſimi portus e regione Phariæ, & alia ad littus maris in alia parte inſulæ; habent omnes circa octingentas animas a Communione.

In hac inſula eſt eccleſia imperfecta S. Franciſci, duo Fratres hic habitant, habet altare unicum cum magno Crucifixo.

Comiſa abeſt a duobus villis prædictis per ſex millia paſſuum, & eſt in littore maris. Ibi Abbatia S. Nicolai habens annuos reditus ducatorum ducentorum in circa, quorum dimidium ſpectat ad Rev. D. Andream Delphinum modernum Abbatem. Ibi eſt eccleſia cum monaſterio diruto, in qua celebrat unus Presbyter ex Abbatis ſtipendio, atque adjutor parochi.

In Brachia inſula Portita villa cum eccleſia S. Mariæ, quæ eſt collationis Archiepiſcopi Spalatenſis.

Villa & eccleſia Nereſis, cui proxima eſt quædam domus a majoribus D. Eliſabethæ de Gurdellis fabricata; vocatur monaſterium, in qua permiſſu ejuſdem Eliſabethæ habitant duæ ſorores juvenes annum trigeſimum non excedentes, cum juniori ancilla, indutæ veſtibus nigris cum velis albis, quæ cælibem vitam agunt, & vocantur moniales; ſed tamen nullam profeſſionem emittunt, neſciunt legere, clauſæ non permanent, quinimmo domo egrediuntur, & opus, quo ſibi victum comparant, faciunt. Hæc domus habet quoſdam agellos, illi a fundatoribus addictos.

In ea parte inſulæ, quæ ſpectat verſus civitatem veterem inſulæ Phariæ, longe a mari per mille paſſus eſt quidam ſeceſſus inter ſilvas vocatus Antrum vallis ſpinæ; ubi ſunt ædes quædam humiles certe, ſed non ſordidæ, in quibus habitant quinque virgines indutæ tunicis coloris rufi, & caput, atque mentum albo linteamine obvolutæ, quarum ſenior nominata Juſtina Spalatenſis ſeptuagenaria ceteras regit.

Hæ vocantur Pizzocheræ, & nulli addictæ ſunt regulæ, & nulla faciunt vota; perſolvunt quotidie officium B. Mariæ, & cælibem eremiticamque vivunt vitam, perpetuo in hac ſolitudine deliteſcentes, & ſeſe hominum oculis occultantes. Ipſa Juſtina pro neceſſitate domus ad pagos hujus inſulæ contendit. Vivunt ex laboribus manuum ſuarum nentes & texentes, atque ex oleribus hortulorum domui adjacentium, & fructibus vineolarum in radice montis exiſtentium.

Habent ſacellum prope domum cum altari ornato pala, duobus Angelis inauratis, multis icunculis, mappis, pallio ex corio, & cum altari portatili amovendo. In eo ſunt calix cum cuppa argentea, & paramentum cum planeta ex velluto. Ibi celebrat quandoque ipſis Pizzocheris Presbyter Joannes Craſſovich, vir bonus, ſed cui propter inſcitiam nuperrime adempta fuit facultas audiendi confeſſiones. Et propterea ipſæ virgines petierunt a Domino Ordinario alium confeſſarium, qui ut ſibi conſtituatur expectant.

Hujus loci auctor fuit Presbyter Marinus de Capitaneis Sacerdos Spalatenſis, qui abhinc annos ſexaginta ſolitudinis cupidus huc Spalato ſeceſſit, ſecum adductis ſorore & nepote; cœpit has rupes & cautes excolere; ingeſta propriis humeris terra, & jacere habitationis fundamenta. Ipſo autem & ſorore vita functis, Juſtina neptis utrumque opus perfecit, admiſitque alias virgines, quæ aliqua bona pro victu attulerunt.

Ordinata.

In oratorio tollatur altare portatile, & provideatur aliud ad menſuram præſcriptam. Dent dictæ mulieres ſua officia B. M. omnia videnda & corrigenda D. Epiſcopo Pharenſi.

Locus hominum eremitarum.

Diſtat per jactum ſaxi a ſupraſcripta, alia domus ædificata ab anteſcripto Presbytero Marino, in qua habitant tres homines penitus rudes & ruſticis veſtibus induti, qui cælibem & eremiticam vitam ducunt, dicentes orationem dominicam, & ſalutationem angelicam, & ſæpe peccata ſua confitentes, & ſanctiſſimam aſſumentes Euchariſtiam. Hi vivunt ex fructibus quarumdam vinearum dicti eremi. Habent in quodam antro, pariete anteriore clauſo inſtar ſacelli, altare ornatum pala, candelabris ex aurichalco, mappis & pallio: ubi ſunt calix ex ſtamno, patena ex ramo inaurato, duo corporalia & purificatorium ſordida, atque paramentum ex tela. Hic celebrat quandoque Presbyter ſupradictus.

Ordinata.

Oratorium fiat decens, vel ubi nunc eſt, vel alibi, & altare fiat, & ornetur, ut in regulis; viſiteturque a D. Epiſcopo Pharenſi, antequam in eo celebrari faciant; & habeant ad celebrandum neceſſaria munda & nitida.

Alius locus Pizzocherarum.

Mille paſſus ultra ſupraſcriptum locum eſt antrum vocatum draconis, & prope id domus, in qua habitant ſex virgines Pizzocheræ fere omnes Spalatenſes, ejuſdem habitus & inſtituti, cujus ſunt ſupraſcriptæ. Senior vocatur ſoror Victoria Andrivichia. Vivunt ex laboribus, ex fructibus hortorum & vineæ, nec non ex eleemoſynis ſibi erogari ſolitis per agnatos & affines.

Hic eſt ſacellum cum altari ornato parva pala, multis icunculis, duobus candelabris ex aurichalco, mappis, & pallio ex panno rubeo, cum altari portatili amovendo. Adſunt & calix cum patena ex argento, & paramentum ex tela.

Prope hanc domum eſt ſpecus ingens, intra quem conſtructæ ſunt aliquæ cellulæ, & ſacellum cum altari ornato icuncula, Crucifixo, candelabris ex aurichalco, mappis & pallio, & cum paramento ex tela, miſſali, & multa copia librorum. Hic ſolet habitare Capellanus ipſarum Pizzocherarum, quo in præſentia carent. Abhinc 120. annos loca hæc omnia condidit Presbyter Georgius Dubravius eremita; & ea moriens teſtamento ſuo reliquit ipſis Pizzocheris.

Tertius locus Pizzocherarum.

Per jactum arcus longe a ſupradicto ſpecu eſt domus ſive monaſterium, in quo habitant ſex Pizzocheræ virgines qualitatis ſupraſcriptarum; quarum ſenior ceteras regens eſt Thomaſina Jurincovich annorum 65. Vivunt & ipſæ ex laboribus & fructibus vineolæ. Habent ſacellum elegans, cum altari ornato pala, mappis, &c. ædificatum propriis manibus a Presbytero Stephano Jurincovich fratre dictæ Thomaſinæ, qui in loco ſacello adhærente jam annos 46. inhabitat. Hæ mulieres accedunt ad alias, cum volunt Miſſas audire, & ſacramenta percipere.

Eccleſia parochialis villæ Boli S. Joannis non con-

continet Sacramentum, quia cura parochialis exercetur in ecclesia S. Mariæ Fratrum S. Dominici; & in hac tantummodo baptizatur, & sepelitur interdum, quia adest sanctuarium, & cœmeterium. Est de jure eligendi hominum villæ. Rector est Prior S. Mariæ, apud quos Fratres post hominum memoriam semper fuit regimen dictæ parochiæ. Reditus sunt ducatorum 25. in circa, & percipiuntur ab ipso Priore. Habet ecclesia unicum altare.

Ecclesia S. Mariæ Fratrum ordinis S. Dominici, adhærens monasterio illorum, fornicata & elegans, & in ea ministrantur sacramenta. Homines honorificum præbuerunt testimonium de omnibus FF. hic degentibus, & præcipue de honestate vitæ Prioris eorum parochi, qui est bonus Theologus.

Martinus Ep. interfuit Conc. Nationali Jaderetno. Augustinus Valerius post apostolicam totius Dalmatiæ Venetæ peragrationem confectam, Episcopos Jaderam ad Concilium convocavit, cui Martinus Phariensis Antistes interfuit, & quæ Visitator apostolicus in eo decreta sapientissime constituit, rite approbavit. Duos adhuc annos regimen hujus ecclesiæ retinuit, eamque anno 1581. cum Ecclesia S. Severi in provincia Beneventana commutavit, facta sibi potestate a Gregorio XIII. in hanc ab illa transeundi, ut constat ex tabulis consistorialibus: 1581. 20. *Februarii absolvit ab Ecclesia Pharensi Martinum, & transtulit ad Ecclesiam S. Severi, a sua prima erectione vacantem.*

A Phariensi ad Eccles. S. Severi transivit.

PETRUS EP. PHARIENSIS XXX.

Petrus e Nonensi Ep. Phariensis duas Synodos celebravit. Ex domo Cedulina patricia Jadrensi, de quo in historia Ecclesiæ Nonensis, unde ad Phariensem regendam accessit ex auctoritate Gregorii XIII. ut scriptum est in actis consistorialibus. 1581. 20. *Februarii. Absolvit Petrum Episcopum Nonensem, & transtulit ad Ecclesiam Farensem per Martini translationem vacantem; salvo remanente indulto circa collationem beneficiorum ipsius Ecclesiæ Faren. pro Cardin. Delphino alias reservatam, & salva remanente translatione pensionis facta per eumdem Dominum Cardinalem de pensione scutorum 600. auri super fructibus ipsius ecclesiæ in persona Zachariæ Delphini junioris, & cum reservatione pro eodem Cardinali omnium fructuum alias sibi præfati Episcopi & Ecclesiæ Faren. nomine cessorum super repetitione terminorum medietatis eorumdem fructuum Ecclesiæ Farensis, per ipsum Martinum Episcopum in eadem Ecclesia Farensi prædecessorem Francisco Card. Pisano b. m. solutæ, juxta formam cessionis; & hujusmodi tenorem pro expresso haberi voluit, nullo dicti Petri electi consensu requisito.* Sed biennio post potestas conferendi Sacerdotia Ecclesiæ Phariensis, & quidquid juris præterea sibi retinuerat Cardinalis Delphinus, hujus morte ad Petrum transivit; onus tamen pensionis ab eodem in Zachariam fratris filium translatæ satis diu sustinuit. Hanc ecclesiam annos quatuor & quinquaginta ad extremam usque senectutem gubernavit. In pontificatu tam diuturno multa & præclara gessit, sed singulari commemoratione digna sunt duo Concilia diœcesana sapientissimis legibus ac decretis saluberrimis referta; alterum anno 1586. xi. Kal. Aprilis, alterum an. 1596. ix. Kal. Maji habitum fuit. Utrumque Sacra Romana Congregatio Episcoporum & Regularium, cum exceptionibus quibusdam per Capitulum appositis, laudavit & approbavit xv. Kal. Julii an. 1600.

Anno proximo post Synodum superiorem, idest 1587. ipse quoque interfuit Concilio provinciali, quod Joannes Dominicus Foconius Archiepisc. Spalatensis ad diem Kalendarum Aprilium Episcopis provincialibus indixit; itemque inventioni S. Felicis Episcopi martyris, de qua dictum est in Foconio Archiepiscopo. Palatium episcopale magna ex parte reædificavit. In disciplina & immunitate ecclesiastica tuenda haud paullo severior fuit, quam mores illorum temporum pati possent; cujus quidem vindicandæ caussa, ut erat ingenio fervidus, non prudentiæ solum, sed etiam æquitatis limites aliquando prætergressus, supremum Dalmatiæ magistratum anathemate confixit; & Jaderam profectus, alienoque habitu indutus, ne agnosceretur, prætorium ingredi, & sententiam in eum latam loco omnibus conspicuo affigere non dubitavit. Deinde celeri fuga se proripiens, naviculam ad id paratam conscendit, Anconam trajecit, inde Romam se contulit. Nemo fuit, quin audax factum improbaret. Romæ ac deinde Venetiis admonitus, ne quid tale in posterum auderet, atque animi effervescentis impetus moderatione ac prudentia regeret, ad suam ecclesiam rediit; veniam facile impetravit, cum satis appareret quidquid peccasset, non malitiæ, sed imprudentiæ attribuendum esse.

Concilio provinciali Spalaten. interfuit.

In ecclesia cathedrali Congregationem scholæ & catecheseos christianæ instituit, & sanctissimis legibus instruxit; eamdem ad Romanam Archiconfraternitatem doctrinæ christianæ aggregandam, & quibus illa prædita est, privilegiis atque indulgentiis donandam curavit, ut constat ex Romano diplomate.

Congregationem doctrinæ christianæ instituit,

Martius tit. S. Mariæ Novæ Diaconus Cardinalis Ginettus SS. D. N. Papæ Vicarius, & Venerab. Archiconfraternitatis doctrinæ christianæ, in celeberrima basilica Principis Apostolorum de urbe canonice institutæ, perpetuus administrator & protector; Hieronymus Lanuvius utriusque Sig. SS. D. N. Papæ Referendarius præses, Angelus Baldus assistens, Carolus Fontanellius, Joannes Petrus Marchesius, Horatius Manilius, & Ascanius Serdonatus Consiliarii.

quæ aggregata fuit ad Romanam Archiconfraternitatem.

Dilectis in Christo confratribus doctrinæ christianæ in ecclesia cathed. Farensi auctoritate ordinaria erectæ &c. sal. in Domino sempiternam. Nos qui juxta officii nostri debitum, fidelium salutem, pietatisque incrementum procurare debemus, libenter nostræ archiconfraternitati alias ejusdem instituti adjungimus & aggregamus; illisque sic aggregatis, indulgentias, facultates, & alias spirituales gratias & indulta juxta facultatem nobis a Summis Pontificibus concessam impertimur: qua de re cum Illustris Dominus Joannes Franciscus Montagna ejusdem confraternitatis procurator aggregationem hujusmodi & indulgentiarum communicationem enixe postulaverit; nos protector, & administrator, & officiales præfati totam ipsam archiconfraternitatem repræsentantes, felic. record. Clementis PP. VIII. Constitutioni super hujusmodi aggregatione & cælest. thesauri communicatione, & moderationi nuper additæ inhærentes, his nostris libris solo Dei amore, & pietatis ac religionis christianæ augendæ zelo ducti, confraternitatem prædictam canonice erectam, attentis Ordinarii loci consensu & litteris testimonialibus, quibus ejus institutum, pietas, & religio commendatur, nostræ

archi-

archiconfraternitati, dummodo similis gratia per nos prius alteri confraternitati in dicta civitate, vel oppido concessa, & tempore hujus concessionis alteri archiconfraternitati aggregata non fuerit, juxta facultatem apostolicam nobis concessam, adjungimus, aggregamus, atque illi ejusque confratribus indulgentias & spirituales gratias infra singillatim descriptas, ac nostræ archiconfraternitati litteris pontificiis nominatim, præcise, & expresse concessas, largimur & communicamus, quarum litterarum tenor est hujusmodi: Paullus PP. V. ad perp. rei memor. Ex credito nobis pastoralis officii munere &c. Quibus omnibus indulgentiis, ac spiritualibus gratiis supra singillatim descriptis, prædicta confraternitas ejusque confratres uti, potiri, ac gaudere possint &c.

Datum Romæ in loco solito nostræ Congregationis anno a Nativ. D. N. J. C. 1630. &c.

Visitatio apostolica Octaviani Garzadori Archiep. Jadren.

Anno 1626. cum Octavianus Garzadorus Archiep. Jadrensis, cui visitationem apostolicam Dalmatiæ Urbanus VIII. imperaverat, Ecclesiam Phariensem inviseret, nunquam ab ejus latere discessit; eique ad cleri ac populi mores corrigendos, ac reformandos, assiduam diligentemque operam navavit: quæ vero ille sapienter monuit ac decrevit, ut vim suam obtinerent, nihil studii atque industriæ prætermisit. Cum ad senectutem prope extremam vergeret, utrumque lumen amisit; quæ caussa fuit, ut ipse per se diœcesim annis superioribus iterum ac sæpius lustratam obire non posset, multaque ad alios delegare cogeretur, quæ non solum mentis acie, sed etiam oculorum usu indigebant. Ipse igitur veluti clavum tenens, quæ gerenda essent, Vicario suo præcipiebat; & aliorum etiam ministerio utebatur; nec vero prætermittebat, quin rerum gestarum rationem ab illis, quibus imperatæ fuerant, accurate reposceret, admoneret si quid deliquissent, corrigeret si quid peccatum esset. Domi sedens per se ipse cognoscere solebat de gravissimis quibuslibet negotiis, inquirere, decernere, animo ita libero & experrecto, ut vim aciemque ingenii ipsa cæcitas acuere videretur. Bis testamentum fecit, primum Jaderæ anno 1622. v. Nonas Octobris, deinde Phariæ anno 1633. III. Nonas Decembris. Prioribus abrogatis, postremis tabulis hæredem scripsit Ecclesiam Phariensem. Quidquid pecuniæ & supellectilis sacræ ac domesticæ argenteæ, sericæ, lineæ habebat, tripartito divisit, & partim ædi cathedrali, partim aliis sacris vel piis locis, partim pauperibus reliquit; nec vero oblitus est antiquæ suæ sponsæ Ecclesiæ Nonensis, cui duo candelabra argentea legavit. Anno 1634. cum ad summam senectutem pervenisset, meritorum tamen, quam annorum plenior Phariæ diem obiit; ac ne mortuus quidem ab sua ecclesia divelli voluit, atque ibidem se in æde cathedrali sepeliri jussit. Ceterum ante annos quatuor & triginta Jaderæ sepulcrum sibi paraverat in templo Patrum S. Francisci ante summum altare. In lapide sepulcrali stemma Cedulinæ gentis incisum visitur cum hac brevi inscriptione:

Petrus Ep. oculis orbatus.

Ejus testamenta & epitaphium.

Petrus Cedulinus
Episcopus Pharensis
Avitum Familiæ
Sepulcrum
Sibi P. Q. S. restituit
MDC.

NICOLAUS IV. EP. PHARIENSIS XXXI.

Ex urbe Spalatensi, & familia de Georgiis, quem Urbanus VIII. huic ecclesiæ Episcopum dedit: 1635. 12. *Februarii providit Eccl. Pharensi vacanti per obitum Petri Cedulini de persona Nicolai Georgii, cum dispensatione super defectu gradus, & decreto reparandi ecclesiam, & instruendi sacrarium.* Utrumquene, an neutrum perfecerit, mihi non est compertum. Solemnem supplicationem, quæ singulis annis fieri solebat VIII. Id. Februarii, quo die ante annos centum ac viginti effigies sacrosancti Crucifixi sanguineas guttas effuderat; de sententia Capituli & magistratus in secundam post festa Paschalia diem dominicam transtulit, propterea quod hyberna tempestas clero & populo admodum incommoda esset. Ad cultum vero sanctissimi Redemptoris, ejusque sacratissimæ imaginis augendum, sub ejus titulo ac patrocinio sodalitatem ex viris & mulieribus conflatam instituit; iisque ab Urbano VIII. amplissimam delictorum omnium veniam impetravit, modo sacra confessione expiati ac divina mensa refecti eodem die dominico ædem cathedralem, & aram ejusdem sanctissimi Crucifixi supplices adirent, religioseque inviserent. Semel diœcesim lustravit anno 1637. Obiit an. 1644.

VINCENTIUS EP. PHARIENSIS XXXII.

Civis Venetus ortus ex familia Milana. Hunc Innocentius X. anno 1644. XIV. Kalendas Januarii a Caprulana ad Phariensem Ecclesiam transtulit. Diœcesim episcopali lustratione peragravit an. 1645. Prope ab ædibus pontificiis seminarium clericorum instituit an. 1654. eique duplex sacerdotium, cui nulla animarum procuratio annexa erat, attribuit; sed cum hinc reditus admodum tenues suppeterent, pulcherrima hæc atque utilissima institutio progressum non habuit. Cum a quibusdam bona ecclesiastica repeteret, hi veriti ne in judicium vocati dimittere cogerentur quæ injuste detinebant, confictas in eum criminationes, tum Venetias, tum Romam detulerunt. Ille sua fretus innocentia, illatas sibi calumnias utrobique diluit, omnemque vel tenuem suspicionis nebulam discussit. Quod Pharienses ante annos centum ac viginti decreverant, & moliri jamdudum cœperant, demum sub Episcopatu Vincentii perfectum & absolutum est, videlicet collegium Virginum ordinis Benedictini; cujus instituendi potestatem anno 1534. a Paullo III. impetraverant. Extat diploma & mandatum pontificium, cujus exsequendi curam & facultatem Pontifex commisit Episcopis Castelli maris, & Vigevani, itemque Vicario Episcopi Phariensis, litteris ad eos datis, quibus ipsum diploma insertum est.

Vincentius Milanus e Caprulensi Ep. Pharien.

Cœnobium pro V irginibus Phariensibus jamdiu decretum approbatumque a Paullo III.

Paullus Episcopus servus servorum Dei Venerab. Fratribus Castellimaris & Vigevanen. Episcopis, ac dilecto filio Vicario Ven. Fratris nostri Episcopi Pharensis in spiritualibus & temporalibus generali sal. & apost. benedict. Hodie a nobis emanarunt litteræ tenoris subsequentis. Paullus Episcopus serv. servor. Dei ad perpetuam rei memoriam. Animas lucrifacere Creatori earum totis viribus procurantes &c. Sane pro parte dilectorum filiorum, Patriciorum, & Consilii civitatis Pharensis nobis exhibita petitio continebat, quod

quod ipsi pia devotione ducti summopere cupiunt ad Omnipotentis Dei laudem & gloriam, & ad divini cultus & religionis augmentum, in dicta civitate in loco ad id apto & idoneo, unum monasterium monialium ordinis S. Benedicti sub invocatione S. Antonii, eorum propriis expensis construi facere, illudque pro una Abbatissa & monialibus dicti ordinis inibi Altissimo famulaturis debite dotare; quare pro parte dictorum Patriciorum & Consilii nobis fuit humiliter supplicatum, ut in praemissis opportune providere, & benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui divini cultus augmentum & religionis propagationem sinceris desideriis exoptamus, quemlibet ex Patriciis & Consilio praedictis a quibuscumque excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & poenis a jure vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes; hujusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, tenore praesentium, Patriciis & Consilio praedictis in praedicta civitate & loco ad id condecenti & idoneo unum monasterium cum ecclesia, campanili, campana, cimiterio, refectorio, dormitorio, hortis, hortalitiis, & aliis officinis necessariis construi & aedificari licentiam concedimus; ipsumque monasterium, postquam sufficienti clausura munitum fuerit, in monasterium monialium dicti ordinis sub invocatione praedicta pro una Abbatissa & monialibus ejusdem ordinis, quae in ipso monasterio sub regulari observantia in spiritu humilitatis & perpetua clausura Altissimo famulatum exhibeant sine alicujus praejudicio, erigimus & instituimus; ac illi sic erecto pro ejus dote omnia & singula bona per ipsos Patricios & Consilium ad id pro tempore concedenda & assignanda, ex nunc, prout cum concessa & assignata fuerint, perpetuo applicamus, & appropriamus. Et ut in dicto monasterio discordia ac dissensiones, quae ut ipsi Patricii & Consilium asserunt, alias de facili oriri possent, submoveantur, & ipsius monasterii Abbatissa pro tempore existens accuratius in ejus regimine se gerere studeat, & ipsius monasterii bona solertius gubernentur, & administrentur; volumus quod in dicto monasterio non nisi filiae Patriciorum dictae civitatis pro tempore existentium, ex legitimo matrimonio procreatae, ac de consensu & voluntate dicti Consilii ad hoc legitime convocati ac requisiti, & cum competenti dote, prout ejusdem monasterii vires requirunt, recipi vel admitti aliquatenus possint; ac Abbatissa dicti monasterii ex monialibus ejusdem monasterii more solito, dum tamen grata & accepta Consilio ejusmodi existat, eligi debeat, ac in officio Abbatissatus hujusmodi ultra triennium continuare, & post triennium ad officium hujusmodi nisi lapso alio triennio reassumi. Consilium hujusmodi, seu procuratores ipsius monasterii per Consilium annuatim ex numero ipsorum Patriciorum pro tempore deputati, capellanum bonae conditionis & famae, etiamsi dicti ordinis, cum in civitate praedicta ac dioecesi Pharensi aliquod monasterium dicti ordinis, ut ipsi Patricii & Consilium etiam asserunt, non existat, professor non fuerit, qui monialibus praedictis in divinis suis debitis horis & locis inserviat, deputare, ac bona & proventus ipsius monasterii ad illius utilitatem & commodum gubernare possint ac debeant, & rationem suae administrationis reddere teneantur, perpetuo statuimus & ordinamus. Ac eidem monasterio, Abbatissae, & monialibus pro tempore existentibus, quod omnibus & singulis privilegiis, immunitatibus, indulgentiis, essentialibus indultis, facultatibus, & gratiis aliis monasteriis dicti ordinis, illorumque Abbatissis, monialibus, & personis pro tempore existentibus quomodolibet in genere concessis, & quibus illa vel illae juxta hujusmodi privilegia seu de jure, seu de consuetudine quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, gaudere poterunt in futurum; monasterium S. Antonii, illiusque Abbatissae & moniales pro tempore hujusmodi uti quoque, potiri, & gaudere libere & licite valeant, de speciali gratia indulgemus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis & monasteriorum & ordinis praedictorum statutis & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis &c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae absolutionis, concessionis, erectionis &c. Dat. Romae apud S. Petrum anno Incarnat. Dominicae 1534. IV. Id. Martii, Pontific. nostri anno primo. Quocirca dilectioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos vel alium, seu alios, auctoritate nostra faciatis praeinsertas litteras, & in eis contenta quaecumque plenum effectum sortiri, illisque omnes & singulos, quos quomodolibet concernunt, pacifice frui & gaudere; nec permittatis quempiam contra illarum tenorem quomodolibet molestari, contradictores quoslibet & rebelles etiam per censuras & poenas ecclesiasticas; appellatione postposita, compescendo; invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis; non obstantibus omnibus supradictis &c. Dat. Romae apud S. Petrum anno Incarn. Dominicae 1534. IV. Id. Martii, Pontific. nostri anno primo.

Verum Pharienſibus efficiendi quod cupiebant, quodque Pontifex concesserat, facultas tunc defuit; neque enim aut satis pecuniae ad aedificandum, aut vectigalia idonea ad coenobium dotandum suppetebant. Consecuta deinde clades urbis ab Turcis illata, hanc vero pestilentia, aliaque ex aliis impedimenta, praeclari operis perficiundi consilium ac spem fere omnem everterunt. Intra finem saeculi decimi sexti Nicolaus Colombinus, & Julia Lucia, cives Pharienses in primis inter suos copiosi ac nobiles, omnia sua bona supremis tabulis impendi jusserunt in aedificationem ac dotem coenobii jamdudum designati ac decreti. Reditus annui utriusque haereditatis in foenore collocati cum ad eam summam crevissent, quae ad opus inchoandum & perficiendum sufficere videbatur; concessu Senatus Veneti an. 1636. aedes exstrui coeperunt; quae cum absolutae fuissent, rebusque omnibus ad usus communis religiosaeque vitae necessariis ornatae, anno 1652. Senatus jussit in eos recipi non solum e coetu nobilium, sed etiam ex inferioribus civitatis ordinibus Virgines ingenuas, quae admitti cuperent, atque ad illud institutum idoneae viderentur. Anno demum 1664. Vincentius Episcopus permissu Sedis Apostolicae ac Senatus Veneti duas e coenobio Benedictino Arbensi monachas aetate provectas, spectatae virtutis ac prudentiae, juris monastici peritas eduxit; & eadem navi secum devectas ad novum coenobium transtulit; quae Virginibus Pharienſibus disciplinae monasticae praecepta tra-

traderent; earumque vitam ad normam ab S. Patre Benedicto traditam, ejusque sanctissimas leges instituerent ac dirigerent. Crevit deinde praeclara haec institutio, nec magis numero Virginum, quam omni genere virtutum floruit. Biennio post Vincentius e vita migravit; & cum ex praescripto Sacrorum Canonum administratio Ecclesiae Phariensis devoluta esset ad collegium Canonicorum, ex eo delectus est Vicarius Capitularis Franciscus Pierotichius Canonicus idem & Archipresbyter, qui per annum fere integrum Episcopi locum tenuit, & rem christianam administravit.

JOANNES II. EP. PHARIENSIS XXXIII.

E domo Traguriensi patricia de Andreis, cui Alexander VII. Ecclesiam Phariensem decrevit: *1667. 16. Martii providit Ecclesiae Farensi vacanti per obitum Vincentii de persona Joannis Andreis Presbyteri Traguriensis, cum reservatione pensionis scutorum* 400. Fuit vindex acerrimus immunitatis ecclesiasticae, cujus caussa inimicitias & lites cum viris praepotentibus suscipere non dubitavit. Disciplinam sacrorum rituum vel in minimis rebus, quae ad divinam liturgiam pertinent, ut ipse accuratissime servabat, sic custodiri ab omnibus volebat, ab eaque ne transversum quidem unguem discedere quemquam patiebatur: id quod satis declarat quoddam ejus postulatum ad Sacram Congregationem per litteras missum. *Supplicavit humiliter EE. VV. Episcopus Pharensis humillimus orator pro declaratione super infrascripto: Utrum Presbyter assistens, quicumque ille sit, Episcopo sollemniter celebranti, & intonanti antiphonam, hymnum, gloria, & cantanti orationem, debeat ipsemet actualiter & physice sustinere librum supra caput, an vero aliquis alius id praestare debeat; & ipse Presbyter assistens tantummodo moraliter, nempe leviter tangendo. Et Sac. Congregatio Rit. referente Emin. D. Cardinali Gualterio, respondit: Ipsemet Presbyter actualiter debet retinere super caput. Hac die 31. Maji 1670.* Nimirum in primis illi cordi erat majestas ac dignitas cultus divini; magnam siquidem de infinita & immensa supremi Numinis excellentia opinionem cum eximia religione conjunctam, ex assiduo meditandi studio, penitus animo conceptam atque comprehensam habebat; nihil ut in Dei famulatu ac ministerio negligendum, aut parvi faciendum esse duceret. Nullum diem praetermittebat, quin statum ac certum tempus aliis omnibus negotiis ereptum contemplationi rerum caelestium tribueret; maxime vero in Christi vitae mortisque meditatione acquiescebat, satis gnarus ibi eximia omnia documenta in illustri posita monumento intueri atque imitari licere. Ad hoc meditandi genus maxime salubre & frugiferum ut omnes invitaret atque alliceret, libellum illum, qui *Cibus animae* inscribitur, Christi patientis exemplis ac virtutibus refertum, & piis sententiis ac praeceptis ab se auctum & illustratum, Venetiis anno 1667. typis Hertzianis edendum curavit. In urbe ac dioecesi semel singulis mensibus clerum congregari jussit ad dirimendas, quae in usu frequentiori versantur, controversias Theologiae moralis. In aede cathedrali aram marmoream exstruxit, in qua corpus S. Prosperi martyris ligneo loculo pulcherrime caelato inauratoque inclusum collocavit; ad ejusque cultum augendum piam nobilium virorum sodalitatem instituit, ut docet lapis inscriptus, & tergo altaris insertus. (Joannes Ep. aram D. Prospero extruxit, in quam ejusdem corpus inclusit.)

D. O. M.
Joannes Andreis Episcopus Pharensis
Corpus S. Prosperi Martyris dilectae Sponsae
suae dono dedit. Piam Nobilium Confraternitatem
erexit, eamque altera Venerabilis Arcae clave
condecoravit anno Domini 1676.

Eodem anno a Pharienss ad Ecclesiam Traguriensem migravit, ut est in tabulis consistorialibus: *1676. providit Ecclesiae Tragurien. vacanti per obitum Joannis Garzonii de persona Joannis Andreis Episcopi Farensis.* (Ad Eccl. Tragurien. translatus.)

HIERONYMUS III. EP. PHAR. XXXIV.

Patricius Venetus e nobilissima Priolorum gente, quae cum semper maximis honoribus & rerum gestarum gloria floruit, tum supremum civitatis suae principatum iterum ac tertio obtinuit. Cave hunc confundas cum altero ejusdem nominis, gentis, aetatis clarissimo viro, de quo Jacobus Salmonius in additionibus ad inscriptiones urbis Patavinae: *Hieronymus Priuli S. R. Rotae Auditor Archidiaconus Patavinus an. Dom. 16....* Hunc nostrum e Congregatione Somascha ob ejus eximiam doctrinam & probitatem Innocentius XI. ad regimen Ecclesiae Phariensis assumpsit: *1676. 22. Junii providit Eccles. Faren. de persona Hieronymi Prioli Presb. Congregationis Somaschae.* In aede cathedrali, cura superiorum Antistitum ante aliquot annos restituta & egregie ornata, aram ex marmore perelegantem construxit, ejusque lateri dextero tabula lapidea infixa, nomina conditoris & Divorum, quibus condita fuit, inscripta exhibet: (Aram marmoream in aede cathedrali aedificavit.)

Deiparae Virgini, Divoque Hieronymo
& Cajetano Patronis beneficentissimis
Hieronymus Priolus Episcopus Pharensis
Aram hanc erexit
Anno Domini 1687.

Exemplum religiosissimi Antistitis incitamento fuit duobus civibus illustribus & opulentis, ut altaria duo itidem marmorea in eodem templo urbis primario aedificarent. Ex his unus fuit Hieronymus Vitalis, qui pro sua pietate singulari erga effigiem Christi Domini Crucifixi miraculis inclytam aere suo nobilissimam eidem aram posuit, & utrique ejusdem lateri duplicem inscriptionem incidi jussit. (Alterum altare SS. Crucifixo exstructum.)

D. O. M.
Jesu Christo Crucifixo
Qui iterato mortis miraculo
Sanguinem ex Imagine
effudit
Hieronymus Vitalis
Sacravit
Anno salutis
1692.

D. O. M.
Hieronymus Vitalis
Thomae filius
Ut Sanctissimae Christi Imagini
Cultum magis erigeret
Et divini miraculi monumentum
perenne firmaret
Anno a miraculo
182.

Aa Post

& sepulcrum sodalibus ejusdem Sanctiss. Crucifixi.

Post aliquot annos sodalitas ejusdem Sanctissimi Crucifixi, permissu Hieronymi, sive hujus hæredum, ante ipsam aram sepulcrum sibi condidit, & operculo lapideo hunc titulum insculpsit.

Venerabilis Confraternitatis
Sanctissimi Crucifixi
Confratrum & Sororum
ad humationem erecta
Lapidula ista anno Domini
1713.
Ut quos viventes
Pietas sociarat
mortuos etiam
Communis Urna exciperet.

Hieronymi Episc. epitaphium.

Hieronymus Priolus annos fere quindecim Ecclesiæ Phariensi sanctissime præfuit. An. 1691. cum Venetias valetudinis curandæ caussa se contulisset, in patria diem obiit supremum. Translatus Phariam, ut ipse jusserat, atque in æde cathedrali post sollemnes exsequias conditus est in eo sepulcro, quod sibi ac successoribus paraverat, ut docet titulus sepulcralis.

D. O. M.
Hieronymus Priolus Episcopus
Sibi & Successoribus.

Subter stemma gentilitium ibidem insculptum:

Obiit
Anno Domini
1691.

JOANNES THOMAS EP. PHAR. XXXV.

Brixiæ nobili loco natus e familia Roveta, fortasse Bergomensi, ab ineunte adolescentia in sanctissimam Divi Dominici familiam adscribi voluit; in eaque multa & illustria ingenii, doctrinæ, prudentiæ, omniumque virtutum documenta præbuit. In variis cœnobiis provinciæ Langobardæ Dominicanæ primum Philosophiæ, deinde Theologiæ scholas regere jussus, Fratribus junioribus sui ordinis, non magis doctrina, quam exemplis vitæ religiosissimæ profuit. Venetiis munus gravissimum inquirendi adversus hæreticam pravitatem summa cum laude ac prudentia gessit, & sacræ Inquisitionis ædes de suo multis commodis atque ornamentis auxit. Cum annum ætatis sexagesimum excederet, illum Innocentius XII. anno 1693. Episcopum Ecclesiæ Phariensi præfecit verbis amplissimis: *Te Presbyterum in legitimo matrimonio ex catholicis atque honestis parentibus in civitate Brixiensi natum, sexagenario majorem, a pluribus annis in sacro Presbyteratus ordine constitutum, in Theologia Magistrum, ordinis Prædicatorum professum, quippe munia lectoris Philosophiæ, Theologiæ, nec non Vicarii & Inquisitoris contra hæreticam pravitatem in civitate Venetiarum laudabiliter obivisti &c.* Ex diplomate pontificio.

Huic ecclesiæ undecim ipsos annos ita præfuit, ut nullum optimi Antistitis officium prætermitteret. Tertio quoque anno diœcesim lustravit; ubique pravas consuetudines, quæ in clerum populumque irrepserant, funditus evulsit; & multa egregie constituit, quæ ad splendorem divini cultus augendum, & christianam atque ecclesiasticam disciplinam restituendam pertinebant. Semel atque iterum curam lustrandæ insulæ Brattiensis delegavit Nicolao Blancovichio Episcopo Macarensi; quod is ab ea propius abesset, & linguam Slavonicam calleret; quin decreverat tercentos argenteos annuos eidem contribuere, ut altero quoque anno insulam illam populumque inviseret. Ut divinum ministerium in æde cathedrali pro dignitate, & qua par est religione, rituque, Canonici & clerici peragerent, certam & accuratam methodum ac rationem psallendi, sacrificandi, ceterasque sacras cærimonias obeundi eisdem præscripsit. Simulacrum S. Stephani Papæ & martyris ex argento solido mirabili arte perfectum, itemque lychnum argenteum non exigui ponderis, ædi cathedrali dono dedit; ejusque sacellum maximum Damascena veste ornavit. Virginibus Benedictinis ære suo locum idoneum exstruxit admittendis ad colloquium externis viris, feminisque, & ferreis cancellis munivit; quæ ceteris ætate, prudentia, virtute antecellerent, eas hujusmodi colloquiis interesse jussit, ut Virginum earum innocentiæ ac famæ consuleret. Unum itemque alterum annum supra septuagesimum expleverat, cum amisso uno, veritus ne alterum quoque oculum amitteret, Episcopatu Phariensi se abdicavit anno 1704. nulla sibi ex ejus vectigalibus pensione reservata. Brixiam secessit, atque in ædibus paternis aliquot annos, seposita omni cura, sibi ac Deo vixit: quo tempore semel, iterum, ac tertio pecuniæ summam non exiguam distribuendam pauperibus Phariam transmisit. Cum sibi diem extremum imminere sensit, recepit se in cœnobium Dominicanum, ubi tranquille sancteque inter pias precationes Fratrum suorum decessit XVIII. Kalendas Maji an. 1719. Sacram omnem supellectilem argenteam, lineam, & sericam ædi cathedrali Phariensi supremis tabulis legavit.

Joannes deposito pontificatu in patriam secessit.

RAYMUNDUS EP. PHARIENSIS XXXVI.

Oriundus e Comitibus Bergomatibus de Aspertis. Ad præclarissimam D. Dominici sodalitatem aggregatus, ad normam hujus sanctissimi instituti vitam omnem suam exegit. Humanis divinisque disciplinis tradendis præpositus, excellentis ingenii & eximiæ eruditionis laude præcelluit. Munus in hæreticos inquirendi Venetiis aliquot annos egregie sustinuit. Clemens XI. Raymundum ob singulares ejus virtutes F. Joanni Roveto in Sedem Phariensem subrogavit: 1704. 28. *Aprilis providit Ecclesiæ Farensi vacanti per liberam dimissionem Joannis Thomæ Roveti de persona Raymundi Asperti ord. Prædic. cum reservatione pensionis 300. scutorum monetæ Romanæ pro persona, seu personis nominandis.* Præcipuæ illi curæ fuit christiana puerilis ætatis institutio; nec solum dominicis, sed etiam singulis festis diebus, tum in urbe, tum in diœcesi scholas christianæ catecheseos haberi jussit, & pueros seorsum a puellis de præceptis ac mysteriis divinis erudiri. In urbe ædem cathedralem pontificiæ consecrationis adhuc expertem, itemque templum S. Stephani in urbe veteri, quod Turcæ diruerant, & Augustinus Valerius Visitator apostolicus reædificare jusserat, superiorum Antistitum cura & pia illarum gentium liberalitate magnificentius restitutum, sollemni ritu ac cærimonia consecravit: huic vero jus pristinum titulumque parochialem restituit, qui in proximam ædem S. Mariæ migraverat; hinc illuc divina Eucharistia, frequentissima cleri populique supplicatione, & ingenti ex omnibus insulæ locis hominum

Acta præclara Raymundi.

num ac mulierum concursu, translata. Ædes parochiales fere omnes Issæ Brattiæque plurimis Divorum reliquiis nobilitavit, quas ex urbe detulerat. Cum ejus Pontificatus inciderit in ea periculosissima tempora, quæ bello Turcico ardebant; quamvis civitas ac tota diœcesis Turcarum incursionibus exposita esset, nullo tamen seu vitæ, seu libertatis amittendæ periculo deterreri potuit, quin constanter perpetuoque ad gubernaculum ecclesiæ sibi traditæ sederet, aut initio susceptam diœcesis tertio quoque anno lustrandæ consuetudinem intermitteret; quin imo occasionem ex eo bello sibi oblatam bene merendi de re christiana cupidissime arripuit. Cum enim sæpe ad portum Phariensem aquationis, vel perfugii caussa naves Venetæ appellerent, in quibus erant tum captivi Turcæ, tum hæretici Venetorum stipendiis conducti; ex utrisque haud paucos sive ad christianam religionem, sive ad catholicam rectamque in Deum fidem traduxit. Hospites ac peregrinos præsertim religiosos perhumaniter accipere solebat; & pro cujusque conditione, liberaliter lauteque tractabat. In egentibus ac miseris sublevandis erat nimius & quasi prodigus; parca mensa ac tenuissimo cultu contentus ipse vivebat, ut nunquam sibi deesset, quod in pauperes large effuseque erogaret. Anno 1722. vel sequenti pie obiit, & sepultus est in æde cathedrali. De reliquis Episcopis, siqua digna essent singulari commemoratione, per litteras exquirere non omisi; sed præter nomen & annum suscepti ac depositi Pontificatus, nihil fere nancisci licuit.

DOMINICUS EP. PHARIENSIS XXXVII.

Dominicus ad Bellunensem Ecclesiã translatus.

Patricius Venetus e gente Condulmeria. Anno 1723. ad Ecclesiam Phariensem regendam accessit, quam anno 1736. cum Bellunensi commutavit.

CÆSAR EP. PHARIENSIS XXXVIII.

Cæsar e Cephalenien si Ep. Pharien.

Natus est Venetiis an. 1689. vi. Id. Martii: ei cognomen fuit Bonajuto. Duabus ecclesiis simul conjunctis Cephaleniæ & Zacynthi aliquot annos præfuerat, cum eum Clemens XII. ad Phariensem transtulit an. 1736. tertio Kalendas Martii. Hanc sedem episcopalem annos tres & viginti præclaris institutis, suisque virtutibus illustravit; morte sublatus anno 1759. vacuam reliquit. In æde cathedrali commune decessoribus Episcopis sepulcrum obtinuit.

ANTONIUS EP. PHARIENSIS XXXIX.

Antonius Becichius primum Nicopolitanus in Bulgaria, deinde Scardonen. demum Pharien. Episc.

Patria Butuanus, cognomento Becichius, de quo in Episcopis Scardonensibus. Erat Romæ, cum eo de Cæsaris Episcopi morte allatum est. Clemens XIII. apostolicos Antonii labores in Bulgaria religionis caussa susceptos remunerari cupiens, Episcopatum Phariensem Scardonensi opulentiorem eidem contulit an. 1759. plurimisque pontificiæ largitatis muneribus ac beneficiis donatum ex urbe dimisit. Multa & præclara optimus Præsul meditabatur ac moliri jam cœperat, quæ ad decus & ornamentum hujus ecclesiæ, atque utilitatem novi gregis sibi concrediti pertinebant. Sed nondum alterum ab ejus regimine suscepto annum compleverat, cum egregia illius cogitata & consilia mors immatura intercepit. Romam adierat, in eaque urbe dum ecclesiæ suæ negotia sedulo curabat, letali morbo extinctus est anno 1761.

JOACHIMUS MARIA EP. PHARIEN. XL.

Joachimus sexto post anno Episcopatum dimisit.

Civis Veronensis natus anno 1709. cui Pontalto cognomen fuit, ex ordine Carmelitano, cujus supremam præfecturam summa cum laude & suorum approbatione gessit, examinator apostolicus cleri Romani, quem ob singularem doctrinam & eximias virtutes Clemens XIII. statim post obitum Antonii Episcopum Phariensem renunciavit. Sex fere annos huic ecclesiæ præfuit; multa præclare ad cultum divinum augendum, ad disciplinam ecclesiasticam stabiliendam, ad mores christianæ plebis corrigendos & pietatem excitandam instituit ac decrevit; nullumque seduli atque optimi Episcopi officium prætermisit. Anno 1767. cum esset Romæ, Ecclesiam Phariensem eidem, a quo acceperat, Pontifici resignavit.

PETRUS II. EP. PHARIENSIS XLI.

Bonis parentibus & honesto loco natus est Spalati; qua in urbe vetus est & honorata familia Ribola, unde cognomen traxit. Ab insigni probitate & modestia, studiisque optimarum litterarum, quibus in Seminario Spalatensi operam dedit, ineuntis atque adolescentis ætatis commendationes duxit. In Academia Maceratensi Doctoris Theologici nomen & insignia sumpsit. In patriam cum rediisset, primum Philosophiæ, deinde Theologiæ alumnis Seminarii tradendæ præpositus, summa tum perspicacis ingenii, tum exquisitæ doctrinæ laude, cursum utriusque magisterii confecit. Ad collegium Canonicorum aggregatus cum fuisset, locum illum amplissimum pro dignitate tenuit; nec vero se suamque operam sic choro affixit, sacrisque functionibus impendit, ut nullam partem curæ & cogitationis suæ in salutem animarum derivaret; nam cum in alia christianæ caritatis officia sedulo incubuit, tum præsertim Virgines Deo consecratas, quarum confessionibus audiendis præesse jubebant, diligentissime excoluit, atque ad omne religiosæ disciplinæ perfectionisque munus accuratissime instruxit. Duobus Archiepiscopis Vicarii generalis operam egregie navavit; & pro eximia, qua præditus est, prudentia scientiaque, onus illud longe gravissimum sine ullius offensione & cum magna omnium approbatione sustinuit. Anno demum 1767. vi. Id. Julii Clemens XIII. in augustissimo Purpuratorum Patrum conventu Petrum Ribolum Ecclesiæ Phariensis Episcopum declaravit. Præsulem omnibus illis virtutibus, quæ in celsissimum episcopalem gradum maxime conveniunt, instructum ornatumque sibi datum esse magnopere lætantur Pharienses, & avidissime expectant.

EPISCOPI TINNINIENSES.

Tinninii, ejusque territorii positio & descriptio.

TInninium civitas erat primaria unius ex illis quatuordecim Zupaniis, in quas Chrobati regionem, quam occuparunt inter Arsiam ac Tilurum, diviserant; hanc *Incnam*, urbem vero principem hujus toparchiæ *Ienem* vocabant, quæ nunc Slavorum lingua *Knin* appellatur. Sunt qui existimant Ardubam pervetus oppidum Dalmatiæ, quod Germanicus Cæsar, ut est apud Dionem lib. 56. postremo bello Illyrico cepit, illud idem esse, quod postea dictum est Tinninium, aut certe ibidem loci situm fuisse. Horum sententiæ suffragatur ipsa loci natura & positio. Dio Cassius Ardubam vocat *Castellum munitissimum, flumine rapido radices ejus alluente, totum fere circumdatum*, quod nisi deditione vix capi potuisset a Germanico, quamvis robore ac numero copiarum longe hostibus præstaret. Tinninium quippe obliquo & prærupto colli insidet, quem Titius rapido decursu a septemtrione ac meridie alluit, & ab occasu Bustinizza in Titium influens. Oppidum haud minus opere militari, quam naturali situ munitum est: ambit duplex murus cum crebris turribus, firmat arx loco alto & præcipiti; subjacet suburbium tectis ac domiciliis frequens, distat a mari millia passuum fere quadraginta. Territorium qua vineis agrisque, qua pratis ac nemoribus distinctum, amplius octoginta millia circuitu comprehendit. Villis sane frequentibus habitatur omnino ad sexaginta. Oppidum vero præter militare præsidium, ac præpositos rebus bellicis & civilibus, familias continet circiter sex ac triginta. Sæculo septimo Tinninium quoque cum reliqua citra Tilurum Dalmatia mediterranea, concessu Heraclii Imperatoris, in potestatem ducum ac deinde regum Chrobatiæ transivit. Intra finem sæculi undecimi post regnum Chrobatorum extinctum ad reges Hungariæ pervenit. Anno 1520. sub Turcarum tyrannidem cecidit. Turcis ereptum Veneti anno 1688. in potestatem redegerunt, ac novis operibus, munitionibusque firmarunt.

Variis dominis paruit, nunc Venetis.

Cresimirus IV. rex Chrobatiæ conditor Episcopatus Tinniniensis.

Initia Episcopatus Tinniniensis non altius quam ab undecimo sæculo repetenda censeo, ejusque instituendi auctorem fuisse arbitror Cresimirum hoc nomine IV. inter duces ac reges Chrobatorum. A primo Slavorum baptismo, de quo in Joanne primo Spalatensium Archiepiscopo, Chrobati per aliquot sæcula nullum, præter Nonensem, sui generis suæque linguæ Episcopum habuere: id quod docuit Joannes Lucius lib. 1. de Reg. cap. XIV. *Ex epistolis Joannis Papæ VIII. & privilegio Mucimiri Ducis, unicum tantum Nonensem Episcopum in regno Croatorum fuisse, & Spalatensem Metropolitam recognovisse constat*; & rursus eodem cap. idem confirmat: *Croatiam unicum Episcopum a principio suæ conversionis usque ad annum 900. vel circa habuisse constat*. Sed per annos adhuc centum & quinquaginta Chrobatos uno illo Nonensi Antistite contentos fuisse illud argumento est, quod in antiquis vel ducum ac regum diplomatibus, vel Dalmatiæ monumentis, ante Cresimirum neque Tinniniensis, neque alterius, præterquam Nonensis, Episcopi Chrobatici mentio reperitur. Cresimirus IV. hoc nomine, ut dictum est, anno 1050. rerum in Chrobatia potitus, imperii fines terra marique amplificavit: siquidem ad suam ditionem adjunxit Slavoniam fere omnem inter Savum ac Dravum, & præterea urbes aliquot maritimas, veluti Belgradum, & Sibenicum, insulasque nonnullas Dalmatiæ; ac proinde non Chrobatiæ solum, sed etiam Dalmatiæ regem appellari se voluit, ut ex ejus diplomatibus constat, quibus inscriptus est Cresimirus *Rex Croatiæ & Dalmatiæ*, vel *Croatorum & Dalmatinorum*. Cresimirus igitur, ut rem publicam apud Chrobatos propagatione finium, sic rem ecclesiasticam dignitate numeroque Episcoporum auxit. Ad Nonensem Chrobatiæ Episcopum duos adjunxit, Belgradensem, de quo jam dictum est, & Tinniniensem; hunc vero perhonorificis muneribus ac titulis decoravit, & tum magnitudine diœcesis, tum auctoritate, & honoris locique primatu, aliis duobus Chrobatiæ Episcopis antecedere voluit. Ejus sedem apud Tinninium quidem in æde S. Mariæ constituit; huic tamen loco non eum affixum, sed aulæ & curiæ regali sic addictum esse decrevit, ut ubicumque hæc esset, ibidem manere, & quocumque se transferret, eam sequi deberet, neque unquam a regis latere & comitatu discedere; nisi si quando diœceseos sibi commissæ, quæ amplissima fuit, necessitas atque utilitas postularet. Duces & reges Chrobatiæ regiam sedem & curiam nulli civitati oppidove affixerant, sed vaga quadam & mutabili ratione modo huc, modo illuc transferebant, ut praeclare docet Joannes Lucius lib. 2. de Reg. cap. XV. *Curiam ducum & regum mobilem, non fixam fuisse ex Archidiacono & datis privilegiorum constat; & quamvis ex Cresimiri privilegio an. 1069. dato in suo Nonensi cœnaculo, & ex Nonensis cum Archiepiscopo Spalatensi contentione in privilegio Mucimiri memorata, Nonam residentiam ducum & regum dici deberet, Episcopumque Nonensem ducalis procuratoris munere functum, quod neque etiam ex situs opportunitate incongruum fuit, præsertim donec duces Croatiæ regibus Italiæ paruerunt; tamen cum pauca privilegia Nonæ data reperiantur, multa autem in Sibenico, in Civitate nova, Ineno, Belgrado, ceterisque locis Croatiæ, vel penes ecclesias, prope flumina, fontesque in locis campestribus pro aulæ commoditate curias celebrasse compertum est*. Episcopo Tinniniensi id muneris datum erat, ut regi ac proceribus curiæ aulicisque sacra faceret, divina mysteria impertiret, ceterisque pontificalibus officiis in aula regia fungeretur; hinc vocari solebat Episcopus *Regius*, aut *Palatinus*; & perinde quasi universalis esset Chrobatorum omnium Antistes, *Croatiensis*, & *Croatiæ*, & *Croatorum* Episcopus in antiquis fere semper, in posterioribus vero alias *Croatiensis*, alias *Tiniensis* nominatur.

Episc. Tinninien. assecla regalis aulæ.

Appellatus Regius sive Palatinus Episc.

Idem Cancellarius regni.

Cum Episcopatu Tinniniensi Cresimirus conjunxit dignitatem munusque longe amplissimum & gravissimum regii *Cancellarii*, eique perpetuum, & huic ecclesiæ sic annexum esse voluit, ut deinceps ex uno in alium Episcopum jure veluti hæreditario transiret. Cancellarii officia summatim descripsit Ludovicus Thomassinus de Discipl. Eccl. in Indice: *Istius erat asservare Principis scrinia, leges, præcepta; item & Statuta Placitorum & Comitiorum regni*. His adde

custo-

custodiam sigilli regalis, & decretorum ac diplomatum confectionem ac subscriptionem. Hoc munus qui sustinerent, initio quidem e laicis, postea ex ordine clericorum deligi solebant; denique in tantum honorem ascendit, ut fere nemini, præterquam Abbatibus, Episcopis, & Archiepiscopis, id officii ac dignitatis conferretur. Cujus rei hanc pulcherrimam rationem reddidit Ludovicus Thomassinus Part. III. lib. III. cap. 25. *Cancellariatus autem munus post tempora Caroli Magni Prælatis pene universim reservatum, aut eorum etiam ecclesiis alligatum fuit, ea nempe de causa, quod summa quædam illa doctrina, fide, probitas, quæ eis præ ceteris officio adhibenda est, in Prælatis sæpius & cumulatius insit.* Ante Cresimirum Sacerdos secundi ordinis regio sacello præpositus omnia, quæ postea præstabat Episcopus Chrobatiensis, officia & munera exsequebatur, *Capellani Regii* titulo insignitus, ut Joannes Lucius animadvertit lib. 2. cap. 14. de Reg. *Hunc* (Episcopum Chrobatiensem) *Cancellarii quoque regni Croatorum munere functum reperitur, primumque Stephani Bani privilegium scripsisse, deinde Cresimiri Petri regis; cum ante Capellani regum diplomata exscribere solebant.*

Magnitudo diœcesis Tinniniensis.

Nec liberalior fuit Cresimirus in honoribus ac titulis Episcopo suo conferendis, quam in assignandis eidem copiosissimis proventibus, atque ejus diœcesi & jurisdictione amplificanda. Hujus siquidem episcopali potestati subjecit quidquid terrarum ac gentium in Dalmatia cis ultraque montes reges Chrobatorum possidebant, salva tamen & intacta diœcesi Spalatensis, Nonensis, & Belgradensis Antistitum; ac præterea fere totam inter Savum ac Dravum Slavoniam, quam ipse ad suum imperium adjunxerat, eidem attribuit. Thomas Archidiaconus cap. XV. histor. Salonitanæ de institutione Chrobatiensis Episcopatus hæc scripsit: *Voluerunt etiam Croatorum reges quasi specialem habere Pontificem, petieruntque ab Archiepiscopo Spalatensi, & fecerunt Episcopum, qui Croatiensis appellabatur, posueruntque sedem ejus in campo in ecclesia S. Mariæ Virginis juxta castrum Tiniense. Hic multas obtinuit parochias, habuitque prædia & possessiones per totum pene regnum Croatiæ; quia regalis erat Episcopus, & regis curiam sequebatur; eratque unus ex Principibus aulæ, & sua jurisdictio usque ad Dravum fluvium extendebatur.*

Capitulum Tinniniense.

Idem Cresimirus collegium Canonicorum instituit, ac domicilium illis & Episcopo satis amplum & commodum paravit juxta ædem cathedralem S. Mariæ, in qua nocturnis ac diurnis precibus & sacrificiis, cum clero inferioris ordinis, operam darent; idemque collegium idoneis ad Canonicos & clericos alendos vectigalibus instruxit. Extra urbem tum ædes Mariana, tum domicilia Canonicorum sita erant *in Campo*, ut docet Archidiaconus; idest in quadam planitie, quæ haud longe ab colle, cui Tinninium inædificatum est, longe lateque ad meridiem explicatur, & *Campus* vulgo appellari solet. Prope ripam Titii fluminis adhuc visuntur ingentes tectorum ruinæ, e quibus templi cathedralis, itemque ædificiorum eidem annexorum descriptio & magnitudo argui potest; hunc locum indigenæ, veteri vocabulo retento, *Capitulum* vocant. Eodem fere modo S. Ladislavus rex Hungariæ, cum Episcopatum Zagrabiensem fundavit, seorsum ab urbe, proxime tamen, ædem cathedralem, palatium episcopale, domos Canonicorum, aliaque sacra ædificia construxit, quæ loca nunc appellantur *Civitas Capituli*.

S. Bartholomæus Apostol. patronus Capituli Tinninien.

Canonici Tinninienses patronum sibi adoptarunt S. Bartholomæum Apostolum, cujus opulentum Sacerdotium, in terris Chrobaticis situm, Cresimirus mensæ capitulari attribuerat. Ejus Apostoli effigiem, quod insigne erat Capituli, signo capitulari impresserant; idque signum uni de Canonicis custodiendum tradebatur, qui ex eo nominatus fuit *Custos sigilli*. Magno in honore apud omnes erat sigillum Capituli Tinniniensis, summamque obtinebat auctoritatem; eoque non solum acta capitularia, sed interdum etiam regalia diplomata obsignari solebant, ac præterea cujusque generis tabulæ publicæ ac privatæ, quarum aliquæ adhuc extant in archivo Traguriensi ac Spalatensi; quo scilicet fidei plus haberent ac perpetuitatis. Qui hujusmodi nota capitulari suas chartas insigniri vellet, aliquot nummos solvere debebat, qui *reditus sigilli* vocabantur; redactam inde pecuniam Canonici sub exitum anni pro rata portione inter se distribuebant. Dignitas & officium custodis retentum est in collegio Canonicorum Tinniniensium, & sua sigillo capitulari auctoritas, suusque honos permansit, usque ad initium sæculi decimi sexti, antequam Turcæ Tinninio potirentur. In actis cujusdam quæstionis caussæque ecclesiasticæ, quam Sedes Apostolica Curiæ archiepiscopali Jadrensi an. 1494. delegavit, nominatur *Vitus Subichius Canonicus & custos sigilli Capituli Tinniniensis*. Anno 1514. Canonici Tinninienses rogatu Francisci Berislavi tutoris fratrum pupillorum domus Marnavichiæ, insigne privilegium, quod Matthias rex Hungariæ genti Marnavichiæ concesserat anno 1458. accurate recognitum, inventumque nulla ex parte vitiatum, aut vetustate corrosum, transcribi jusserunt; & apographum inde sumptum, collatumque cum autographo, utrumque inter se congruere, signo capitulari impresso, confirmarunt: *Datum Tinninii in cathedrali nostra ecclesia, Capitulo sollemniter congregato, die festo Sancti Uladislavi regis, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo, quingentesimo, quarto decimo. Pendet sigillum cereum simplex ex cordula duplici linea coloris diversi flavi nimirum & viridis, impressa imagine S. Bartholomæi Apostoli.* Ex opusculo Joannis Tomki Marnavitii Episcopi Bosnensis, quod inscribitur *De indiciis vetustatis & nobilitatis familiæ Marciæ, vulgo Marnavitiæ Nissensis*. Nunc describenda est series Episcoporum Tinniniensium, a sæculo undecimo ad hanc usque ætatem perducta.

Sigilli Capitularis, cui magna inerat auctoritas, custos unus de Canonicis.

Series Episcoporum Tinniniensium.

I. Marcus an. circ. 1050.
II. Raynerius an. circ. 1059.
III. Anastasius an. circ. 1069.
IV. Gregorius an. circ. 1073.
V. Petrus an. circ. 1080.
VI. Anastasius II. an. circ. 1100.
VII. V. an. circ. 1140.
VIII. Deda an. circ. 1162.
IX. Flasco an. circ. 1170.
X. Georgius an. circ. 1192.
XI. Micusus an. circ. 1210.
XII. Ladislavus an. circ. 1260.
XIII. Nicolaus an. 1272.
XIV. Y. an. 1274.
XV. Petrus II. an. 1290.

XVI. Leonardus an. circ. 1300.
XVII. Nicolaus II. an. 1322.
XVIII. Archangelus an. circ. 1330.
XIX. Joannes an. circ. 1334.
XX. Thomas an. 1337.
XXI. Nicolaus III. an. circ. 1344.
XXII. Dionysius an. circ. 1347.
XXIII. Blasius an. circ. 1350.
XXIV. Joannes II. an. 1358.
XXV. Nicolaus IV. an. circ. 1366.
XXVI. Paullus an. circ. 1373.
Michael electus an. circ. 1390.
XXVII. Ladislavus II. an. circ. 1392.
Interregnum Episcopale.
XXVIII. Nicolaus V. an. 1418.
XXIX. Joannes III. an. 1428.
XXX. Demetrius an. circ. 1442.
XXXI. Franciscus an. 1446.
XXXII. Marcus II. an. circ. 1462.
XXXIII. Nicolaus VI. an. 1469.
XXXIV. Nicolaus VII. an. 1490.
XXXV. Britius an. 1492.
XXXVI. Franciscus II. an. circ. 1525.
XXXVII. Andreas an. 1539.
XXXVIII. Matthias an. 1550.
XXXIX. Paullus II. an. 1554.
XL. Joannes IV. an. 1558.
XLI. Andreas II. an. 1562.
XLII. Stephanus an. 1571.
XLIII. Zacharias an. 1573.
Interregnum Episcopale.
XLIV. Petrus III. an. 1584.
Interregnum Episcopale.
XLV. Joannes V. an. 1589.
XLVI. Matthias II. an. 1600.
XLVII. Georgius II. an. 1608.
XLVIII. Paullus III. an. 1610.
XLIX. Joannes VI. an. 1634.
L. Georgius III. an. 1648.
LI. Christophorus an. 1668.
LII. Alexander an. 1687.
LIII. Blasius II. an. 1688.
LIV. Nicolaus VIII. an. 1692.
LV. Franciscus III. an. 1696.
LVI. Andreas III. an. 1708.
LVII. Georgius IV. an. 1714.
LVIII. Alexander II. an. 1728.
LIX. Josephus Carolus an. 1755.

MARCUS EP. TINNINIENSIS I.

Marcus Judigus primus Episc. Tinninii donationem Stephani Bani factam cœnobio Benedictino Jadrensi S. Chrysogoni confirmavit.

Non aliunde notus, nisi ex tabulis cœnobii Benedictini Jadrensis S. Chrysogoni. Stephanus Banus Chrobatiæ, idemque *Imperialis Protospatarius*, templum Deo Opt. Max. in honorem S. Nicolai, aliorumque Divorum ædificavit in agro Jadrensi, & luculentis prædiis donatum, copiosa item pretiosaque supellectili instructum Thrasoni Abbati S. Chrysogoni donavit. Hæc donatio ut valeret, rataque esset ac legitima, eam ab Episcopo regio Chrobatiensi confirmari oportuit. Quamvis enim templum illud, & is, cui traditum fuit, extra ditionem esset potestatemque regis Chrobatorum; huic tamen qui subditi erant, præsertim primores regni & proceres aulæ, siquid de suis rebus, ubicumque essent, etiam cum extraneis contrahere vellent, aut emendo, aut vendendo, aut donando; id ut firmum, legitimum, perpetuum foret, assensus & approbatio Episcopi Chrobatiensis accederet necesse fuit: tantus huic honos, tantaque auctoritas tribuebatur; erat enim regius Episcopus, idemque regius Cancellarius: quapropter plerisque actis illorum temporum ejus confirmatio & subscriptio subjecta reperitur. Initium tabulis hujus donationis præfixum hoc est: *In nomine Domini N. J. X. Ego S. Banus fabricavi istam ecclesiam ad honorem S. Nicolai Confessoris Christi, & S. Petri Apostoli, & S. Stephani Pont. & B. Dimitri mart. & magni Grisogoni mart. nec non & BB. Genetricis Mariæ, atque omnium Sanctorum Christi cum conjuge mea Maria; fabricavi eam sub temporibus B. Constantini Monomaci. Ego denique Stephanus Banus, Imperialis Protospatarius, complevi hæc omnia instante anno Domini mil. octavo decimo, Indict. XXII. incipiente anno X. de propria mea facultate laboravi eam &c.* Hic nominatim percenset bona omnia tum mobilia, tum immobilia, ut vocant, quæ sane liberaliter eidem ecclesiæ contulit. Duplex error chronologicus in notas arithmeticas irrepsit. Annus siquidem 1018. non cohæret cum ætate Constantini Monomachi Imperatoris, qui ab anno quadragesimo secundo ad quinquagesimum quartum sæculi undecimi imperium & vitam perduxit. Indictio autem vicesima secunda est perspicue falsa; nam quælibet indictionum periodus quindecim ipsis annis definitur. Utrumque mendum corrigendum est ex nota sequenti chronologica, *incipiente anno X.* idest imperii Constantini Monomachi, hic autem annus congruit cum anno quinquagesimo secundo supra millesimum æræ vulgaris, & cum indictione 6. quo quidem anno has tabulas confectas esse oportet, cum ante biennium Cresimirus apud Chrobatos regnare cœpisset. In extremis hujus donationis tabulis adjectum est: *Hæc omnia cum ipsa ecclesia trado in potestate D. meo Patri spirituali Trasoni Abbati, ut sit in perpetuum cella S. Grisogoni, cujus sanctissima membra Jadræ retinentur. Et si quis, quod absit, ausus fuerit subtrahere ex meis, vel extraneis, moriat de Ramato, & habeat semen super terram, & persolvat auri libras XXX. Insuper iratum habeat Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, & maledictionem a C.C.C. & VIII. Patres, & in novissimo Maranatha cum Diabolo, & ejus tetris Angelis, ac Juda Scariothe in inferno numeretur, & hæc Cartula volumus ut in sua maneat firmitate.*

Et ego Marco Judigo Episcopus Croatensis collaudo, confirmo, corroboro, atque concedo.

Marcus Episcopus anno circit. 1058. vel sub initium sequentis e vita decessit.

RAYNERIUS EP. TINNINIENSIS II.

Raynerius Ep. Tininien. tria regis Cresimiri privilegia laudavit.

Hujus nomen tribus Cresimiri regis privilegiis subscriptum invenio. Anno 1059. cum Maynardus Abbas idemque Apocrisarius Nicolai II. Pont. Max. apud regem legatione apostolica fungebatur, Belgradi in urbe Chrobaticæ ditionis, atque in frequentissimo Episcoporum ac procerum conventu, Cresimirus monasterium Benedictinum S. Joannis Evangelistæ situm in civitate Belgradensi, verbis amplissimis liberum esse jussit, & *præter debitam ecclesiasticæ disciplinæ reverentiam, nulli mortalium mundanæ potestati, sive spirituali subjectum*, omnique tributo regio sive Banali exemptum esse declaravit; eique præterea totam insulam Suitium, vulgo Zuri, cum omnibus fructibus & proventibus, qui ex ea undecumque percipi possint, in perpetuum possidendam tradidit. Habes hoc privile-

vilegium in Theodosio I. Episcopo Belgradensi, quod proxime post Laurentium Metropolitam Spalatensem *Raynerius Croatinus Episcopus* laudavit & confirmavit : *His omnibus præsentibus & collaudantibus, & hæc omnia bona plene confirmantibus, in primis D. Maynardo supradicto Apocrisario, Laurentio Archiepiscopo, Raynerio Croatino Episcopo &c.* Initium est hujusmodi : *In nomine Sanctæ Individuæ Trinitatis, anno Incarn. Jesu Christi omnium dominantis 1059. &c.*

Alterum diploma Cresimirus confecit *Anno Incarn. D. N. J. Christi 1066.* quo cœnobium Jadertinum S. Mariæ, ab Cicha regis sorore Virginibus Benedictinis ædificatum, regia libertate donavit; quod quidem diploma approbavit, suoque chirographo confirmavit una cum Laurentio Archiep. Spalatensi & Stephano Episc. Jadren. *Raynerius Episcopus Croatiæ.*

Tertio itidem privilegio, quo Cresimirus Parthenonem Belgradensem S. Thomæ, rogatu Dobrizæ antistitæ, ab omni tributo immunem esse decrevit, eique terras frugiferas sane plures attribuit, testis adfuit approbatorque Raynerius cum Laurentio Archiep. Spalaten. & Theodosio Episcopo Belgraden. Raynerius semel atque iterum, primum *Croaticus*, deinde *Croatinus* Episcopus ibidem nominatur : *In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, anno quoque Dominicæ Incarn. 1069. Indict. 6. mense Octobri. Ego Chresimer rex Croatinorum atque Dalmatinorum testimonium facio cum omnibus nobilibus meis, quod monasterio S. Thomæ Apostoli sub manu Dominæ Dobrizæ, ejusdem monasterii Matris, confero &c. L. Archiepiscopo, R. Croatico Episcopo &c.*

Dum Raynerius apud Chrobatos rem christianam regebat, interdictio linguæ ac liturgiæ Slavonicæ, quam Maynardus Sedis Apostolicæ internuncius cum Joanne Metropolita decessore Laurentii, ac Dalmatiæ Episcopis, ante aliquot annos edixerat, Chrobatos in apertum schisma conjecit, auctore Ulfo Presbytero, qui suis technis ac fallaciis populares suos, fatui cujusdam ac falsi Episcopi larva objecta, a legitimis Episcopis distraxit. His nullum neque Cresimirus rex, neque Raynerius Tinniniensis, neque duo alii Episcopi Chrobatorum Nonensis ac Belgradensis patrocinium aut favorem præbuerunt, præsertim post responsum Alexandri II. inscriptum *Episcopis & Regi Dalmatinorum*, qui jubebat firma rataque esse, quæ Maynardus Legatus Apostolicus & Joannes Metropolita Spalatensis decreverant, Nicolaus vero II. proximus ante Alexandrum in Synodo Romana confirmaverat. Itaque dubitari non potest, quin Raynerius cum ceteris Dalmatiæ Episcopis interfuerit utrique Concilio provinciali Spalatensi, cui præfuit una cum Laurentio Archiepiscopo Joannes Cardinalis legatus Sedis Apostolicæ. Alterum habitum est anno 1064. in quo Ulfus & Cededa Pseudoepiscopus iis, quibus digni erant, pœnis affecti sunt, & usus linguæ Slavonicæ in rebus sacris, publicisque religionis officiis rursus omnium sententiis damnatus est: alterum autem anno sequenti, cum Episcopi & primores cleri, ex mandato Alexandri Pontificis, temerarium atque impium Cededam Pseudoepiscopum, cum a male cœptis non desisteret, diris omnibus execrati, una omnes voce semel, iterum, ac tertio in eum anathema dixerunt. De hoc schismate Chrobatico satis multa dicta sunt in Joanne, & Laurentio

Interfuit duobus Conciliis provincialibus Spalatensibus.

Archiepiscopis Spalatensibus. Porro Raynerius intra finem anni 1069. diem obiit supremum, eique eodem anno successit

ANASTASIUS EP. TINNINIENSIS III.

Hic non solum subscripsit confirmavitque, sed etiam composuit & regio scribæ dictavit diploma Cresimiri regis, qui *anno Dominicæ Incarnationis 1069.* insulam quamdam ditionis Chrobaticæ, cui nomen erat Mauni, cœnobio Jadertino S. Chrysogoni donavit : *Ego Anastasius hujus chirographi dictator Crovatensis Episcopus, & aulæ regiæ cancellarius, jussu & voluntate prædicti Domini mei regis scripsi, & confirmavi feliciter in civitate Nona. Amen.* Ecclesiæ Tinniniensi sive Chrobaticæ præfuit annos fere quatuor, & extinctus est iisdem fere temporibus atque Cresimirus rex Chrobatiæ & Dalmatiæ, qui vel intra finem anni 1073. vel proximo ineunte præclare meritus æque de regno atque de re christiana & monastica decessit; hanc siquidem multis proventibus ac beneficiis auxit, illud terra marique amplificavit. Post Cresimirum regni potitus est Slavizo, ut ex monumentis Dalmaticis colligitur.

GREGORIUS EP. TINNINIENSIS IV.

Gregorius Ep. interfuit Concil. provinciali Spalatensi, & Svinimiri regis Chrobatorum sollemni inaugurationi.

Anno 1074. Gerardus Archiepiscopus Sipontinus, cum jussu missuque Gregorii Papæ VII. apostolica legatione in Dalmatia fungeretur, Synodus provincialis habita est Spalati, in qua *restauratum esse Episcopatum Nonensem* scripsit Archidiaconus. Huic cum Laurentio Metropolita, aliisque Episcopis provinciæ Spalatensis interfuit *Gregorius Chroatensis. Rege Slavizo a Northmannis capto*, ut est in tabulis Dalmaticis, regnum in Chrobatis obtinuit Svinimirus, sive Zuonimirus, cui etiam Demetrio nomen fuit. Hic anno 1076. mense Octobri a Gebizone Abbate SS. Alexii & Bonifacii in monte Aventino & a Fulcoino Episcopo Fori Sempronii legatis Gregorii VII. in basilica S. Petri apud Salonam, & in frequentissimo Episcoporum & procerum conventu nomen regis, diadema, sceptrum, ceteraque insignia regalia sollemni pompa magnoque apparatu suscepit; seque ac regnum suum Sedi Apostolicæ, annui tributi lege, ac perpetuæ fidelitatis vinculo obstrinxit; prætereaque templum ac cœnobium S. Gregorii in Aurana, cum omnibus prædiis ac proventibus eidem annexis, Ecclesiæ Romanæ donavit. Nec vero dubium est, quin omnibus, quæ acta & constituta sunt in hoc augustissimo conventu, interfuerit Gregorius Episcopus Chrobatiensis, qui locum tenebat inter primarios aulæ proceres, & *Regii Cancellarii* munus amplissimum gerebat; præsertim cum paucis post diebus adfuerit testis approbatorque regii illius diplomatis, quo Svinimirus *Ecclesiam S. Georgii de Putalo*, cum toto suo territorio, jussit permanere in stabili ac perpetua possessione Laurentii Archiepiscopi & Ecclesiæ Spalatensis. Anno 1078. idem Svinimirus alterum diploma confecit, quo diligenter cavetur prædiis terrisque omnibus frugiferis ecclesiæ SS. Domnii & Anastasii, mulcta pecuniaria, præter horrendas execrationes, in eos constituta, qui vel quidquam ex illis detrahere, vel cultoribus illarum molestiam exhibere auderent. Huic diplomatis testis adscriptus est *Gregorius Venerabi-*

rabilis Episcopus Chroatorum. Extat tertium diploma eodem anno conditum ejusdem Svinimiri regis, qui *Beatissimo Spalatensis Sedis Pontifici ac martyri Domnio, tempore videlicet Laurentii Reverendissimi Archiepiscopi una cum Gregorio Venerabili Chroatorum Episcopo . . . Juppam eam, quam Centenam ajunt, sine ulla contradictione omnium eorum, quicumque in regno successerint, affirmatione corroborat, corroboratione ab omni parte perenniter habendam concedit, sic ut &c.* Testes adhibentur *in primis quidem Helena gloriosissima regina, Gregorius Venerabilis Chroatorum Episcopus &c.* Hoc autem diploma, quod Tininii datum fuisse auctor est Joannes Lucius, non solum Svinimiri regis, sed etiam *Gregorii Episcopi Regii jussu*, Theodorus Presbyter scriptis mandavit; tanti erat tum dignitas, tum auctoritas Episcopi Chrobatiensis: *Et ego Theodorus licet immeritus Sacerdos jussu mei Regis prænominati Svinimiri, qui & Demetrii, atque Domini Gregorii sui Episcopi, scriptor hujus decreti, & testis sum ibidem*. Nulla deinde in tabulis Dalmaticis subscriptio aut memoria reperitur Gregorii Episcopi; nisi quod Stephanus II. rex Chrobatiæ successor Svinimiri in quodam suo diplomate *Gregorium olim Episcopum Chrobatiæ*, jampridem vita functum, testem appellat anno 1089.

PETRUS EP. TINNINIENSIS V.

Post annum octogesimum sæculi undecimi regimen Ecclesiæ Chrobatiensis suscepit; & cum Svinimirus cœnobio sacrarum Virginum Spalatensium ordinis Benedictini territorium Pustizæ donasset, hanc donationem firmari voluit testimonio & chirographo Laurentii Archiepiscopi, itemque *Petri Croatensis Episcopi*, & aliorum eo ipso die, quo Laurentius cum Petro & duobus aliis Episcopis Stephano Jadrensi & Joanne Traguriensi, ædem S. Mariæ in villa regali positam, rogatu Svinimiri, ritu sollemni consecravit. Hoc diploma scripsit Theodorus Presbyter, qui se *Ecclesiæ S. Domnii & ejusdem Regis Cancellarium* vocat; idemque cum anno 1083. aliud Svinimiri decretum in publicas tabulas referret, se *Regium Scribam*, sive *Cancellarium* appellavit. *Plures erant*, ait Thomassinus P. 3. Disc. Eccl. *Cancellarii in Principis palatio; qui primus erat, dicebatur Archicancellarius*. Itaque in aula regum Chrobatiæ Episcopus Chrobatiensis alios habebat sui muneris adjutores; ipse omnibus præerat, & *Archicancellarii*, seu *Magni Cancellarii* locum tenebat. Anno 1087. habitus est Tininii conventus frequentissimus Episcoporum & procerum Chrobatiæ, ac Dalmatiæ; in quo Svinimirus de communi consilio & sententia confirmavit omnes donationes, & immunitates, quas Cresimirus Petrus in cœnobium Jadrense Virginum S. Benedicti admodum liberaliter contulerat; idque testatum esse voluit litteris publicis eodem anno locoque datis, quarum Joannes Lucius lib. 2. cap. 15. & aliis locis mentionem fecit. Nec vero dubium est, quin actis omnibus decretisque Petrus Episcopus regius interfuerit & subscripserit.

Petrus Ep. interfuit actis decretisque conventus Tininiensis celeberrimi.

Anno circiter 1088. Svinimirus sine prole virili moriens, Helenam, quam alii Lepam vocant, uxorem suam regni hæredem reliquit. Ab hac, cum soror esset Ladislavi regis Hungariæ, regnum illum in fratrem translatum fuisse tradunt Scriptores Hungarici. Sed Stephanus e stirpe ac familia regum Chrobatiæ oriundus regnum utrique præripuit. Extant privilegia ab eo confecta, alterum Sibenici sine ulla chronologica nota, unde annus dignosci queat, Virginibus Benedictinis Spalatensibus, alterum anno 1089. Monachis itidem Benedictinis Spalatensibus S. Stephani concessum. Neutrum subscripsit Episcopus Chrobatiensis, neque ullus Episcopus ditionis Chrobaticæ, nullus itidem Banus, unus solus Jupanus; quod argumento videtur esse eum a majori parte Chrobatorum fuisse destitutum, neque habitum esse regem legitimum.

Regnum Chrobatiæ ad Hungaros translatum.

Petrus nondum fortassis e vita & pontificatu decesserat, cum Ladislavus rex Hungariæ sive ab Helena sorore sua & vidua Svinimiri evocatus, ut sibi præsidio esset contra quosdam hostes intestinos, id quod tradunt Hungari Scriptores; sive accersitus a proceribus Chrobatiæ, qui tum inter se, ut docet Archidiaconus, tum etiam a Stephano rege dissidebant; cum exercitu in Dalmatiam venit anno circiter 1090. Slavoniam inter Dravum & Savum, Chrobatiam omnem transalpinam, & cisalpinæ Chrobatiæ oppida aliquot, atque in primis Tinninium sub potestatem redegit: ne ultra progredi, & urbes Chrobatorum maritimas aggredi posset, impedimento fuit irruptio Chunnorum, quæ regem in Hungariam revocavit. Stephano hujus nominis secundo mortuo, aut per vim expulso, Ladislavus regionibus, quas occupaverat, Almum fratris filium ducem, seu regem præfecit, quem anno 1093. etiam Hungarici regni hæredem instituit. Huic tamen post mortem patrui Colomanus frater regnum præripuit. Hic anno 1102. Chrobatiam, quæ a fide desciverat, per deditionem recepit; ac triennio post Dalmatiam maritimam Venetis ademit.

Jam vero sub regibus Hungariæ valde imminuta est tum dignitas, tum jurisdictio Episcopi Tinniniensis. Nam tum desiit esse appellarique Episcopus regius, sive aulæ regalis; eaque dignitas una cum officio *Cancellarii*, sive *Archicancellarii*, translata est ad Episcopos Hungaricos. Parœcias omnes, quas inter Savum ac Dravum possidebat, & sane multas citra Savum amisit, cum Ladislavus anno 1093. fundavit Zagrabiensem, & fortasse etiam Sirmiensem Episcopatum restituit.

Dignitas & jurisdictio Episcoporum Tinniniensium diminuta est.

ANASTASIUS II. EP. TINNINIEN. VI.

Sub initium sæculi duodecimi Ecclesiæ Tinniniensi præsidebat. Anno 1111. interfuit Concilio provinciali, quod Crescentius Archiepiscopus Spalatensis convocavit; & diplomati seu regio decreto, quod eodem anno Colomanus rex Hungariæ secundum Ecclesiam Arbensem fecit, proxime post Crescentium subscripsit *Anastasius Episcopus Tinniniensis*. Post Anastasium tabulæ Dalmaticæ nullum mihi suppeditant hujus Ecclesiæ Antistitem usque ad annum hujus sæculi duodecimi circiter quadragesimum. Itaque vel hic longissime vitam & pontificatum perduxit, vel si quis inter hujus & successoris ætatem Tininiensi Ecclesiæ præfuit, ejus nomen ac memoriam vetustas abolevit.

Anastasius II. Ep. interfuit Concil. provin.

V. EPI-

V. EP. TINNINIENSIS VII.

V. Episc. Tinninien. a censura Alexandri III immunis fuisse ostenditur.

Hujus nomen unica littera *V* expressit Alexander Papa III. in suis ad Petrum VI. Archiepiscopum Spalatensem litteris Ferentini datis VI. Non. Septembr. an. 1161. ab ea siquidem littera nomen hujus Episcopi ducebat initium. *Pater*, inquit, *& prædecessor noster piæ recordationis Eugenius PP.* . . . . (qui creatus fuit Pontifex an. 1145.) *in V. quemdam Chroatensem Episcopum, pro eo quod cum uno solo Archiepiscopo, nullo alio præsente contra sacros Canones alium præsumpsit, non dicimus consecrare, sed potius execrare, & in eum, qui ab eis est consecratus, depositionis sententiam promulgavit. Is videlicet V. contra ejusdem prædecessoris nostri mandata divina non veretur officia celebrare. Nos vero sententiam ipsam, sicut est rationabiliter promulgata, ratam & firmam habentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus prædictum V. diligenter commoneas, ut de tanta præsumptione condignam satisfactionem exhibeat, & contra tenorem ejusdem sententiæ non præsumat aliquid attemptare. Si vero admonitioni tuæ parere contempserit, in ipsum excommunicationis sententiam proferas, & ecclesiam, cui incubare præsumit, interdicto supponas &c.* Ad hunc igitur V. Chrobatiensem pertinet quod Thomas Archidiaconus de imprudentia ac temeritate Gaudii Archiepiscopi scripsit cap. XIX. *Factum est autem ut Dessa Maccarelli Traguriensi Ecclesiæ foret Episcopus consecrandus. Vocavit ergo Archiepiscopus ad consecrationem celebrandam secum unum dumtaxat Episcopum Chroatensem. Qui veniens, ut vidit processum Archiepiscopi contra canonicas institutiones fieri, prohibuit dicens: Non debet Archiepiscopus cum uno Episcopo solummodo electo consecrationis munus impendere. Gaudius vero tantæ simplicitatis, immo temeritatis erat, ut diceret, quia pallium mihi est loco alterius Episcopi. Tunc Episcopus Chroatensis, utpote vir discretus & cautus, volens honoris sui evitare periculum, ascendit in ambonem, & coram omni populo protestatus est, quod non voluntarius, sed invitus & coactus Metropolitano suo in hac parte parebat. Tandem consecratione hujusmodi celebrata, protinus apud Sedem Apostolicam factum Gaudii Archiepiscopi divulgatum est. Summus vero Pontifex misso Aprocrisario jussit tam Archiepiscopum qui ordinaverat, quam Episcopum, qui ordinatus fuerat, ab administratione suorum ordinum perpetuo amoveri. Episcopum vero, qui protestationem fecerat, decrevit a culpa fuisse immunem.* Sed postrema particula hujus narrationis non congruit cum Alexandrina epistola, in qua diserte scriptum est *V.* Episcopum Chrobatiensem interdicto pontificio jussum fuisse in ordinem cogi, atque a muneribus episcopalibus, rebusque divinis abstinere. Huc revoca interpretationem huic epistolæ adhibitam in Petro VI. Archiep. Spalatensi §. 2. Nimirum Alexander ex falsa quorumdam delatione existimavit utrumque, non solum qui male consecratus fuerat, sed etiam qui malæ consecrationis administrum se præbuerat, canonica censura pro sua cujusque culpa inustum fuisse. Sed Petrus Alexandro rescribens hunc illi errorem exemit, docuitque Pontificem nihil pœnæ inflictum fuisse Chrobatiensi Episcopo, propterea quod is palam publiceque denunciaverat se invitum facere quod jubebatur, coactumque auctoritate sui Metropolitæ, cui pro potestate imperanti repugnare non poterat: quæ quidem denunciatio si non omni culpa, certe ex quadam indulgentia legati pontificii omni pœna illum liberavit. Ceterum in illa epistola Alexandrina sunt quædam fortasse non satis commode ad sensus pontificios explicandos ab imperito scriba exposita, quæ aliqua interpretatione vel explanatione indigent. Vide cap. 3. §. 3. in Gaudio, & §. 2. in Petro Archiepiscopis Spalatensibus. De hac epistola rursus sermonem repetere oportebit in historia Ecclesiæ Traguriensis. Itaque V. Episcopus Chrobatiensis intactus ab omni censura, usque ad extremum vitæ suæ diem, episcopalia munia peregit. Obiit autem anno 1162. vel sequenti.

DEDA EP. TINNINIENSIS VIII.

In eo privilegio, quod Stephanus III. rex Hungariæ concessit Ecclesiæ Spalatensi anno 1163. subscriptum reperitur nomen *Dedæ Episcopi Chroatiensis*. Nihil præterea de illo memoriæ proditum est.

FLASCO EP. TINNINIENSIS IX.

Flasco Ep. interfuit Concilio Spal. nation.

Anno 1177. interfuit Concilio nationali, quod Raymundus de Capella subdiaconus pontificius ab Alexandro III. Venetiis in Dalmatiam legatus missus, idemque Cardinalis, Spalatum convocavit. Sub finem Concilii Raynerius Archiepiscopus Spalatensis *Flasconem Tiniensem* primo loco nominavit, adhibuitque testem receptæ ab legato epistolæ summi Pontificis, qui eidem significabat Raymundum ab se delegatum fuisse judicem illius controversiæ quæ Raynerio erat de Phariensi Ecclesia cum Archiepiscopo Jadertino: *Ego Raynerius in præsentia Flasconis Tinien.* . . . . *recepi litteras a Domino Raymundo &c.* Extat epistola Raynerii ad Episcopos provinciales, inter quos nominatur *F. Tiniensis*, data sub initium anni 1179. vel superiore exeunte, quos ex mandato Alexandri ad Concilium Lateranense III. invitat. Sed Flasconi, quo minus adesset, satis justa excusatio fuerit oportet; ejus quippe nomen abest ab actis Concilii. Anno 1180. cum Rogerius dux Dalmatiæ & Chrobatiæ ex mandato Emmanuelis Imperatoris, qui regiones illas Hungaris ademerat, Raynerio potestatem dedisset recuperandi bona ecclesiastica ab iniquis ac præpotentibus viris, ac duos e sua cohorte satellites, quos Præstaldos vocabant, ut eidem auxilio essent ac præsidio; testem hujus potestatis sibi traditæ Raynerius voluit esse *Flasconem Tiniensem Episcopum* cum Miræo Seniensi, & aliis pluribus. Idem *Flasconus Tinien. Episcopus* Jaderæ testis approbatorque adfuit sollemnis judicii, quod Michael Scardonensis Antistes fecit secundum ecclesias Sanctorum Demetrii & Thomæ diœcesis Scardonensis, quibus adjudicavit quasdam terras frugiferas, *in loco qui dicitur Bubniani, quas moliebantur invadere Saracenus filius Bessianni, & Bruconia.*

Descriptio locorum diœcesis Tinnin en. constituta in Concil. provinc. Spalat.

Petrus VII. Archiepiscopus Spalatensis anno 1185. in Concilio provinciali de communi omnium sententia fines diœceseon descripsit, & suas cuique parœcias attribuit. Descriptio diœcesis Tinniniensis hæc fuit: *Tiniensis Episcopus habeat sedem suam in Tenin, & habeat has parochias* (1) *Tenin*, (2) *Campum*, (3) *Verchzeccam*, (4) *Pset.* 1 2 3 4

Notæ.

Notæ.

(1) Tinninium civitas episcopalis, & princeps totius diœceseos, a qua prope aberat tum ædes cathedralis, tum palatium Episcopi, tum domicilia Canonicorum.

(2) Planities ad radices collis, cui Tinninium insidet, longe lateque ad meridiem exporrecta, natura culturaque fertilis, & frequentibus vicis habitata, quam Titius interfluit.

(3) Idest Verlicca, quod est castellum arduo loco positum, haud ita longe a Tiluro seu Cetina fluvio distans in occasum, satis validum ac munitum; ab Tinninio millibus circiter quindecim in meridiem abest. Territorium habet sane amplum, atque incolis frequens, quod reges Hungariæ Dynastis de re publica benemeritis, simul cum oppido Verlicca, ac titulo Comitis, jure fiduciario possidendum tradere solebant.

(4) Idest *Pesenta*, quæ una erat ex Zupaniis Chrobatorum, *postea*, inquit Lucius, *in diœcesi Tinniniensi*, vel supra Tinninium ad septemtrionem, vel infra ad meridiem sita.

Ad diœcesim Tinniniensem, præter alia minora oppida, Dernisium pertinebat, castellum frequens ac validum, sublimi loco incumbens, & antiqui operis munitionibus septum, ab Tinninio passuum millibus fere duodecim, adjacens Cicolæ fluvio, qui cursu ad occasum obverso in Titium delabitur. Adde duos pagos non ignobiles in agro, sive ut in antiquis tabulis vocatur, *Comitatu* Tinniniensi, *Brusniche* & *Zacutchie*, quos olim proceres Hungariæ, concessu regum suorum, nomine ac jure fiduciario possidebant. Itaque hæc diœcesis post reges Chrobatorum extinctos ab septemtrione Bosnensi, ab oriente Spalatensi vel Traguriensi, a meridie Scardonensi, ab occasu Nonensi & Jadertina definiebatur. Porro Flasco Tinniniensis tum descriptionem diœceseon, tum reliqua decreta Synodi provincialis approbavit, suoque chirographo firmavit. Idem biennio post, cum aliis quatuor Episcopis, quod in ea Synodo secundum Capitulum Spalatense judicatum fuerat, ne aliquando in dubium aut controversiam vocari posset, sua testificatione roboravit: *Flasco Tinien. Matthæus Nonen. &c.* Vide §. 2. in Petro VII. Archiep. Spalaten. Ædem metropolitanam S. Domnii non solum eximia religione, sed etiam muneribus coluit, ut scriptum reliquit Gaudentius Episcopus Arbensis in suis adversariis MSS. *Anno Domini 1185. Flasconius Episcopus Tinniensis donavit ecclesiæ S. Domnii planetam de griffosis.* Anno circiter 1192. successor ei datus est

Concilio, ejusque decretis Flasco subscripsit.

GEORGIUS EP. TINNINIENSIS X.

Georgius Ep. a Cælestino III. jussus dirimere controversiam, quæ Petro Archiepisc. erat cum Canonicis Spalaten.

Huic & Episcopo Scardonensi Cælestinus III. delegavit potestatem cognoscendæ, dirimendæque cujusdam controversiæ, quæ Petro VIII. Archiepiscopo erat cum Canonicis Spalatensibus, de qua in actis ejusdem Petri; estque ibidem descripta Pontificis ad utrumque epistola, tacito utriusque nomine: *Cælestinus Episcopus servus servorum Dei. Venerabilibus Fratribus Scardonen. & Tinien. Episcopis salutem & apostolicam benedictionem &c.* Data est *Laterani XVII. Kal. Jul. Pontificatus anno sexto*, idest æræ vulgaris 1196. Post Petri Archiepiscopi Spalatensis decessum, anno 1197. cum aliis provincialibus Episcopis Spalatum se contulit ad comitia archiepiscopalia, ut e quibusdam tabulis Traguriensibus cognosci potest. *In Christi nomine amen. Anno Incarnationis MCXCVII. Indictione vero XV. scilicet VII. Kalendas Maji hoc actum est. Cum Spalatensis Archiepiscopatus vacaret, Episcopi scilicet M. Scardonensis, M. Traguriensis, G. Tiniensis &c. ad suam matricem pro tractando de pastorali electione una convenirent &c.* Sed ob caussas nescio quas dimisso conventu, re infecta discessum est. Andreas dux Dalmatiæ &c. frater Henrici regis Hungariæ, donationem duarum ecclesiarum S. Moysis & S. Stephani in veteri Salona, quas cum omnibus prædiis utrique annexis Ecclesiæ metropolitanæ S. Domnii Geysa & Stephanus reges itidem Hungariæ possidendas tradiderant, ratam habuit, atque in perpetuum valere jussit anno 1198. idque suo diplomate confirmavit, præsentibus ac testibus *Bano Andrea, Georgio Tiniensi Episcopo &c.* Innocentius III. Georgio per litteras imperavit, ut cum Episcopo Scardonensi & Abbate Traguriensi S. Joannis diligenter inquireret, utrum ex auctoritate & approbatione Sedis apostolicæ Nicolaus Manzavinus ab Ecclesia Phariensi ad Metropolim Jadertinam transierit: *Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Venerab. Fratribus Tinien. & Scardonen. Ep. & dilecto filio Abbati Tragur. salut. & apostolicam benedict. Constitutus in nostra præsentia &c. Discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus sublato appel. obstaculo inquiratis diligenter veritatem, si præfatus N. Faren. postulationem suam asseruit per Sedem Apostolicam approbatam, si ad Jadertinam Ecclesiam omnino transierit &c.* Integram epistolam reservandam esse censemus historiæ ecclesiasticæ Jadertinæ. Data est *Lat. IV. Id. Julii, Pontificat. anno 2.* idest 1199.

Ab Innoc. III. delegatus, ut inquireret, an Nicolaus Manzavinus a Phariensi ad Jadertinam Ecclesiam rite transierit.

MICUSUS EP. TINNINIENSIS XI.

In catalogo sive *Memoria Archiep. Salonitanæ & Spalatensis Ecclesiæ*, quam Joannes Lucius historiæ Acutheanæ subjecit, dicitur episcopali consecratione initiatus fuisse a Bernardo suo metropolita, qui ab anno 1200. usque ad annum decimum septimum ejusdem sæculi Sedem Archiepiscopalem tenuit: *Bernardus de civitate Perusia . . . . . consecravit istos suffraganeos, in primis Treguanum . . . & Micusum Tinien.* Hunc vero, itemque Grubcium Nonensem electum, non in æde metropolitana, ne quid turbarum excitaretur a Canonicis, qui Nicolao alteri electo Nonensi favebant; sed Auranæ apud Templarios in æde Gregoriana, sacris sollemnibus operatus, inter rem divinam episcopali consecratione impertivit, ut docet Archidiaconus cap. XXV. *Sed quia Canonici adversabantur ei* (Grubcio), *partem Nicolai faventes, non in Ecclesia metropolitana, ut mos est, voluit Grubcium consecrare; sed pergens Uranam apud ecclesiam Templariorum consecravit eum cum altero electo Tiniensi nomine Micuso.* Vide in Bernardo cap. II. §. IX. Anno 1226. adhuc Micusus Ecclesiæ Tinniniensi præsidebat; hoc siquidem anno & mense Augusto erat Spalati, & cum Archiepiscopo Guncello testis fuit laudatorque privilegii, quod Colomanus filius alter Andreæ regis Hungariæ & dux Dalmatiæ &c. Ecclesiæ Traguriensi concessit. *Acta sunt hæc in* præ-

præsentia horum testium Guncello Archiepiscopo Spalaten. Mikuso Tinien. Nicolao Scardonen. &c. Dat. Spalati in archiepiscopali palatio per manus magistri Barnabæ, aulæ regiæ V. Cancellarii. Anno Dom. Incarn. 1226. quartæ decimæ Indict. die Calendarum Augusti. Nihil præterea de Miculo memoriæ proditum invenio. Vitam & regimen episcopale ultra quinquagesimum hujus sæculi annum prorogavit, nisi quis alius inter hunc & eum, quem proxime subjicio, interjectus huic ecclesiæ præfuerit.

LADISLAVUS EP. TINNINIENSIS XII.

Rogerius anno 1250. Archiepiscopatum Spalatensem adeptus, quem retinuit usque ad annum ferme 66. hujus sæculi, Ladislavum episcopali consecratione inauguravit, ut Archidiaconus tradit: *Istos autem Episcopos, dum viveret, consecravit in provincia Spalatensi, videlicet Joannem Scardonensem, D. Ladislaum Tiniensem &c.* Anno circiter 1263. Ladislavus Episcopus cum universo clero & populo perhonorifice excepit Mariam reginam Hungariæ uxorem Belæ IV. quæ cum Bela filio juniori adhuc puerulo, designato duce Dalmatiæ & Chrobatiæ, Tinninium venit, ut huic regionis utriusque possessionem daret, ac gentium illarum fidem sollemni jurejurando obstringeret. Dum in ea civitate degebat, Spalatensibus, propter quasdam offensiones interpositas, vehementer iratam, Ladislavus Episcopus (ut sua eum charitas & pastoralis muneris ratio admonebat) omni officio placare studuit; & obsides adolescentulos, quos Spalatenses pro gratia reginæ sibi reconcilianda tradiderant, in custodiam Tinninienses inclusos omni ope subsidioque adjuvit. Clemens IV. anno 1266. Archiepiscopum Jadertinum, & Ladislavum Episcopum Tininiensem, cum Abbate S. Michaelis de monte in diœcesi Jadrensi, judices præfecit controversiæ, quæ de jure decimarum erat Episcopo & Capitulo cum civitate & Communi Traguriensi, ut est apud Joannem Lucium lib. 3. Monum. Tragurien. Excessit anno 1272. vel superiori.

NICOLAUS EP. TINNINIENSIS XIII.

Duo electi Ep. Tinnienses F. Simon ex ord. Prædic. & Nicolaus Archidiaconus.

Cum mors Ladislavi novo Episcopo sedem Tinniniensem vacuam fecisset, nihil propius factum est, quam ut e suffragiorum ac voluntatum dissensione fœdum schisma oriretur, ecclesiamque illam in duas factiones distraheret. Alii siquidem Fratrem Simonem Traguriensem ex Dominicana familia Episcopum nominarunt; alii autem Nicolao Archidiacono summum illius ecclesiæ Sacerdotium detulerunt. In eo studiorum dissidio & confusione orta est controversia, uter plures suffragatores habuisset; magnaque inter illos contentio fuit, cum neutri alteris cedere, suaque ab eo, cui dederant, suffragia revocare vellent. Ac Simon quidem simul atque intellexit se multorum suffragiis renunciatum esse Episcopum Tinniniensem, suæ caussæ actorem & procuratorem ex juris formula riteque instituit Martinum Canonicum Ecclesiæ cathedralis Traguriensis, qui Spalatum adiret, suoque nomine ab Joanne V. Metropolita Spalatensi peteret, ut Episcopatum sibi delatum approbaret; & siqui contradicerent, ac suæ petitioni adversarentur, contra illos actionem instituteret, & nihil actorum judicialium prætermitteret, quod ad caussam obtinendam necessarium esse videretur. Hujus procurationis Martino commisse tabulas ex autographo MS. descriptas hic subjicio.

Ann. 1272. Indict. 15. die Lunæ 15. mensis Augusti. Frater Simon de Tragurio de ordine Fratrum Prædicatorum electus in Episcopum Ecclesiæ Tiniensis fecit, constituit, & ordinavit D. Martinum Canonicum S. Laurentii suum procuratorem, & nuncium specialem ad petendam confirmationem dictæ electionis, & ad confirmari faciendum ipsam electionem, & ad augendum, se tuendum, excipiendum, replicandum, allegandum, & appellandum, si necesse fuerit, & generaliter ad faciendum & exercendum omnia, quæ necesse fuerint in prædictis omnibus, & quod ipsemet Simon electus personaliter facere & exercere posset, coram Venerabili P. D. Archiepiscopo Spalati, & aliis quibuscumque personis, promittens dictus Frater Simon electus . . .

Actum Tragurii in capite scalarum palatii D. Comitis, præsentibus D. Casoto primicerio S. Laurentii, & Domino Martino de Casarezza, & Nicolao Longo testibus, & Matthæo Luca examinatore.

F. Simone repulso Nicolaus consecratur.

Dum Martinus Spalati omnem operam diligentiamque adhibebat, ut quæ habebat a Simone mandata expediret & conficeret, Canonici ac plerique tum Presbyteri, tum clerici Ecclesiæ Tinniniensis, cum primariis ejusdem oppidi civibus supervenere, ut Nicolaum Archidiaconum ejusdem ecclesiæ, quem ipsi ad Episcopatum elegerant, sisterent ante Joannem Metropolitam Spalatensem, ab eoque postularent, ut Nicolai electionem ratam haberet, eique manus imponeret, & consecrationem episcopalem impertiret. Joannes ne quid inconsulte ac temere in re tam gravi statueret, aut faceret, Capitulum Spalatense, & primores Presbyterorum, aliosque doctos & religiosos viros convocavit; & postquam diligenti inquisitione comperisset Nicolaum & pluribus suffragiis & juxta præscriptionem Canonum electum fuisse, iis insuper doctrinæ ac ceterarum virtutum præsidiis instructum esse, quæ ad sustinendum, obeundumque munus episcopale requiruntur; omnibus qui aderant consentientibus, hujus electionem approbavit, præsertim cum etiam Ladislavi regis, & Joachimi Bani Slavoniæ, Comitis Spalatensis, gratiosa commendatio eidem suffragaretur. Cum autem Nicolaus, quamvis Archidiaconi nomen gereret ac munere fungeretur, nondum tamen illius ordinis charactere insignitus esset, eum statutis e præscripto sacrorum Canonum diebus, idest sabbatho quatuor temporum septimi mensis diaconum consecravit; ac deinde altero sabbatho mensis decimi eumdem Saracenus Episcopus Corbaviensis concessu jussuque Joannis Metropolitæ ad Presbyterorum ordinem evexit, ut constat ex testificatione ejusdem Episcopi: *Nos Saracenus Dei gratia Episcopus Corbaviensis significamus universis præsentium per tenorem, quod nos sabbatho proximo post festum S. Luciæ, ex voluntate & mandato Domini Johannis Dei gratia Episcopi Spalatensis, in monasterio metropolitano (videlicet in ecclesia S. Domnii) Nicolaum electum Tynien. non aliqua sibi contradictione obstante, vel aliquo sibi contraveniente, vel allegante, promovimus ad sacrum Sacerdotis ordinem. Datum in Spaleto in crastino diei prænotati, anno MCC. septuagesimo II.*

Postea vero ipsomet Christi Domini die natali,

tali, Joannes Archiepiscopus eumdem Nicolaum electum episcopali consecratione initiavit, administris atque adjutoribus adhibitis Saraceno Corbaviensi & Dobronia Phariensi Episcopis, qui cum Joanne eidem manus imposuerunt. Hæc omnia rite testificati sunt Canonici Spalatenses, ac publicis tabulis consignari jusserunt, quarum autographum extat in archivo ejusdem Capituli Spalatensis.

Tabulæ consecrationis eidem collatæ. *Nos Capitulum Ecclesiæ Spalaten. notum facimus universis præsentes litteras inspecturis, veritatis testimonium perhibentes, quod defuncto bonæ memoriæ Ladislao Episcopo Tinien. Capitulum & plures Presbyteri & clerici Tinien. cum multis nobilibus viris ejusdem Episcopatus, sollemniter ad Sedem Spalatensis Ecclesiæ accesserunt cum Nicolao ejusdem ecclesiæ Archidiacono, & suo electo, & electionem de ipso factam . . . Domino Johanni Spalatensi Archiepiscopo suo Metropolitano præsentaverunt in nostri præsentia, & plurimorum Presbyterorum, & religiosorum virorum, supplicantes humiliter & devote eidem Domino Archiepiscopo, ut ipsum confirmare dignaretur. Dominus vero Archiepiscopus admissa ipsorum electione, & auditis illorum partibus, habito totius nostri Capituli & plurimorum Presbyterorum & religiosorum virorum consilio, & diligenter ipsam electionem & personam examinantes, & tam ipsam electionem, quam ipsam electam personam, legitimam, justam, & approbatam invenientes; invocata Spiritus sancti gratia, ipsum electum sollemniter & canonice confirmavit ad petitionem & Domini Regis, & Bani. Postmodum vero in sabbato 4. temporum mensis septimi ad ordinem diaconatus promovit; & in alio sabbato 4. temporum decimi mensis eum* (per ministerium Episcopi Corbaviensis) *ordinavit; & die dominica Nativitatis Domini nostri Jesu Christi sibi munus consecrationis in ecclesia B. Domnii, in præsentia totius populi, assistentibus eum ibi Venerabilibus Patribus, scilicet Saraceno Corbaviensi Episcopo, & Dabrana Pharensi, honorifice & cum omni diligentia est largitus. Datum Spalati anno Dom. MCCLXXII. die sexto* . . . idest ante Calendas Januarii.

Testificationi Capituli Spalatensis adjuncta est testificatio Episcoporum Corbaviensis, & Phariensis, quorum ministerio & manuum impositione usus est Joannes ad Nicolaum electum Tinniniensem consecrandum.

Testificatio Saraceni Corbavien. & Dobronæ Parien. Antistitum. *Nos Sarrachenus Dei gratia Episcopus Corbavien. & Dobrona per eamdem Episcopus Pharen. tenore præsentium significamus universis, quod in festo Natalis Domini, vocante nos & præcipiente nobis Venerabili Patre & Domino nostro Johanne Dei gratia Archiepiscopo Spalaten. Metropolitano nostro, in Spalatum accedentes interfuimus, ubi idem Dominus Archiepiscopus Dominum Nicolaum legitime & canonice electum & confirmatum, sollemniter & manifeste, nullo contradicente, vel aliquo in contrarium allegante, vel aliquid . . . existente, per appositionem manuum nostrarum in ecclesia sua metropolitana cathedrali, videlicet in monasterio Beati . . . jure canonico examinatione diligenti prælibata, in die Natali Domini in Episcopum Tinien. consecravit. In cujus rei testimonium & evidentiam pleniorem, præsentes litteras nostras concessimus, sigillorum nostrorum munimine roboratas. Datum ibidem anno ab Incarnatione Domini millesimo, ducentesimo, septuagesimo secundo.*

Ita repulso competitore, Nicolaus hanc ecclesiam duos annos tranquille pieque administravit; e vita decessit anno 1274.

Y. EP. TINNINIENSIS XIV.

Y. Episc. Tinninien. idemque Banus maritimus. Hoc monogrammate hujus Episcopi nomen designatur in tabulis Dalmaticis. Apud Slavos in usu erant hæc vocabula, quæ ab ea Græcorum littera initium ducunt; *Yvanus*, *Yanica*, *Yula*, *Yurina*. Huic Ladislavus II. rex Hungariæ titulum munusque *Bani maritimi* contulit; qui magistratus potestate ac dignitate inferior erat, quam Banus Dalmatiæ & Chrobatiæ; hic mediterraneis, ille maritimis civitatibus ac regionibus præsidebat. Cum Sibenicenses ab suo Episcopo Traguriensi defecissent, electumque ab eis Episcopum Joannes Metropolita Spalatensis approbasset; Columbanus Episcopus Spalatum misit Gervasium Archidiaconum, qui nomine suo coram Archiepiscopo denunciaret irritum esse quidquid actum fuisset, quod dignitati ac jurisdictioni Ecclesiæ Traguriensis officeret, simulque Archipresbyterum & primores cleri atque oppidi Sibenicensis anathemate percelleret. Sed aditu Archiepiscopi, & ingressu Ecclesiæ metropolitanæ prohibitus, Salonam, qui tum vicus erat exiguus, se contulit; & illuc advocatis testibus, coram Y. Episcopo Tinniniensi & Bano maritimo conceptis verbis edidit quæ sibi a Columbano Episcopo mandata fuerant: *Anno 1274. die sabbati exeunte Julii XI. Actum in Salona coram vobis Vener. Pater D. Y. D. G. Episcop. Tinien. & Bane maritime. Ego Gervasius Archid. Traguríen. procurator & nuncius Ven. Patris D. Columbani divina miseratione Episcopi Traguriensis, sicut apparet per publicum instrumentum, notum facio, quod cum Sibenicenses &c.* Hunc eumdem Y. Episcopum Tinniniensem fuisse arbitror, quo præsente ac teste Philippus Firmanus Episcopus, idemque legatus Sedis Apostolicæ, acta & decreta, quod Joannes Metropolita secundum Sibenicenses fecerat, irrita fecit, & nullius esse auctoritatis declaravit; ut ipsemet Joannes Archiepiscopus testatus est an. 1282. cum Tragurii in palatio episcopali coram testibus palam ac legitime revocavit, & pro infectis haberi jussit omnia, quæ ante annos fere tredecim, non sponte sua, sed alieno impulsu fecerat aut decreverat contra jus auctoritatemque Ecclesiæ Traguriensis: *Quod negotium*, inquit, *taliter celebratum* (idest electionem Paulli Episcopi Sibenicensis appellati) *Dom. Philippi Firmani Episcopi in partibus Ungariæ tunc temporis Apostolicæ Sedis legati aures, & auditum aurium taliter propulsavit, quod in nostri præsentia, & duorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum DD. Tiniensis, & Nonensis, id quod per nos tali compulsione factum fuerat, cassum totaliter & irritum judicavit &c.* Anno 1275. titulum Bani maritimi deposuerat, retento Episcopatu; nam in diplomate Ladislavi regis Hungariæ, quod eodem anno confectum fuit, nominatur *Nicolaus Banus maritimus*. Vivere desiit anno circ. 1290.

Gervasius Archidiac. Tragur. & legatus Sedis Apost. declararunt irritum esse quidquid Joannes Metrop. secundum Sibenicenses decreverat.

PETRUS II. EP. TINNINIENSIS XV.

Erat natione Gallus, cognomine Boncherius, religiosæ vitæ instituto Dominicanus; cujus initia pontificalia Scriptores ordinis PP. Prædicatorum in annum circiter 1290. conjiciunt. Tum fortasse, cum electus est Episcopus, in vinea do-

dominica vel Bosnensi, vel Dalmatica excolenda, cum suis ejusdem ordinis sodalibus strenue laborabat: nam Patres Dominicani ante plures annos in utramque regionem Evangelii caussa missi, & ab incolis benigne recepti, ac necessariis ad victum cultumque subsidiis instructi, haud pauca vel cœnobia, vel domicilia utrobique habebant. De Petro Episcopo Tinniniensi F. Vincentius Maria Fontana in Theatro Dominicano honorificam mentionem fecit: *F. P. Boncherius Gallus, Parisinus Doctor, Tiniensis Ecclesiæ in Sclavonia sub Metropolita Spalaten. Episcopus circa annum 1290. scripsit docta Commentaria super 4. lib. Magistri Sententiarum.* F. Antonius Senensis Lusitanus in Bibliotheca FF. ord. Prædic. hoc illum elogio exornavit: *F. Petrus Boncherius Doctor Parisiensis, qui fuit etiam Episcopus Tinensis, vir ingenio præstanti dotatus, gravitate morum, & doctrina varia excultus, & in scholasticis plane eruditus, posteritatem suis scriptis juvat non modicum. Scripsit super 4. libros Sententiarum Commentaria egregia.* Ejus mors referri potest vel ad finem hujus sæculi, vel ad initium sequentis.

LEONARDUS EP. TINNINIENSIS XVI.

De quo præter patriam, & annum emortualem, nihil memoriæ proditum est. Fuit autem Spalatensis, & mortuus est anno 1322. ut Micha Madius tradit in suis Commentariis de Gestis Rom. Imp. & Sum. Pontif. cap. 20. *Per idem tempus* (idest an. 1322. quem huic Capitulo præfixit) *in Croatia Leonardus de Spaleto Episcopus Tinien. obiit ad Christum.* Cum ob violentas opes, nimiamque potentiam Comitum Breberiensium, præsertim Mladini & Georgii fratrum, quæ in apertam tyrannidem descivérat, in Dalmatia & Chrobatia turbatum esset; Carolus rex Hungariæ, dum adhuc Leonardus Ecclesiæ Tinniniensi præsidebat, Tinninium venit, ut turbas illas componeret. Eum Leonardus Episcopus, & Neliptius Comes Tinninii, quo dignum erat, honore exceperunt. Rex, ibi cum esset, Mladinum ad se cum muneribus venientem primo quidem perhumaniter accepit; sed cum postea diligenti perquisitione adhibita comperisset, hunc turbis omnibus ac seditionibus occasionem dedisse, quod avare crudeliterque imperaret; ut semen omne discordiarum extingueret, illum in vincula conjici jussit, vinctumque in Hungariam abduxit. Hæc fusius Micha Madius supra laudatus cap. 18. & 19. Sub discessum regis Leonardus e vita migravit anno, ut dictum est, 1322.

NICOLAUS II. EP. TINNINIENSIS XVII.

Hunc etiam, nisi esset unius Michæ Madii testimonio cognitus, vetustas oblivione obruisset. Erat cœnobiarcha S. Stephani de Pinnis, qui locus abest Spalato passus fere quingentos, in promontorio quodam in altum exporrecto, ubi adhuc perantiqui Benedictini cœnobii rudera ac vestigia visuntur. Regimen Ecclesiæ Tinniniensis eodem anno suscepit, quo illud Leonardus morte sublatus deposuit; ut Micha Madius docet: *Frater Nicolaus Abbas S. Stephani de Pinnis de Spalato in Episcopum Tinien. consecratur.* Huic vita functo successit anno circiter tricesimo hujus sæculi

ARCHANGELUS EP. TINNINIEN. XVIII.

Hujus itidem nomen ac memoria vetustate prorsus interiisset, nisi ad nos pervenisset exemplar cujusdam privilegii ab rege Svinimiro Spalatensi Ecclesiæ concesso, quod Dominicus Luccarus Archiepiscopus ex autographo transcribi jussit, eique ad fidem & auctoritatem conciliandam nomen ac testimonium *Archangeli Episcopi Tinniniensis* apponi: *Ego Matthæus q. Gerardi de Panicho . . . . Bononiæ publicus imperiali auctoritate notarius, & nunc juratus Rever. in Christo Patris & D. D. Dominici miseratione divina & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopi Spalaten. prædictum privilegium cum orig. . . . D. Archiepiscopo & subjectis tabellionibus in præsentia Venerab. Patrum Dominorum Archangeli Dei gratia Tinnien. Episcopi, & Andreæ eadem gratia Scardonen. Episcopi, & Bernardi Segnen. diligentissime auscultavi; & quia . . . ginali, me subscripsi, signumque meum apposui consuetum, prædicto D. Archiepiscopo cum Reverendis Episcopis suam auctoritatem interponente &c.* Nulla huic subscriptioni vel præposita, vel subjecta est nota chronologica; sed cum idem Archiepiscopus plura hujusmodi regalia diplomata ex antiquis membranis describenda curaverit, eorumque apographis adscriptus sit annus 1333. ad hunc eumdem annum referenda esse videtur descriptio privilegii Svinimiri, quod Archangelus cum aliis Episcopis ibidem nominatis sua præsentia & auctoritate approbavit: ex quo fit ut hisce temporibus adhuc teneret Archangelus sedem episcopalem Tinniniensem. Neque primus, neque postremus ejus episcopalis regiminis annus satis certo compertus est.

JOANNES EP. TINNINIENSIS XIX.

Joannes Ep. Tinnien. ad Tiburtinam Ecclesiam translatus.

Oriundus erat e Gebenna urbe Allobrogum præstantissima. Ab ineunte adolescentia rebus mortalibus nuncio remisso, in Dominicanam familiam se adscribi voluit; ex cujus institutione ac disciplina, in omni doctrinarum ac virtutum genere admirabiles progressus fecit. Ad Episcopatum evectus anno circiter 1334. Ecclesiam Tinniniensem fere triennium gubernavit, cui & saluberrimis institutis & vitæ sanctissimæ exemplis mirifice profuit. Anno 1337. Benedictus XII. Joannem Tinniniensibus ademptum Tiburtinis Episcopum dedit; de quo F. Vincentius Fontana in sacro Diario Dominicano: *P. F. Joannes de Gebenna Tinniensis Episcopus creatus est: ex qua Ecclesia Tiburtinam a Benedicto XII. an. 1337. Calendis Octobris suscepit . . . qui in provincia Franciæ ad ordinem receptus, litterisque ac pietate imbutus, Delphini Confessor effectus est. Commissam sibi ecclesiam sanctissime rexit usque ad annum 1342. quo, relicta cunctis sanctioris vitæ opinione, migravit in cælum; in pervetusta S. Blasii parva ecclesia nostra primo conditus, deinde in novam ampliorem translatus, cum lapidea tabula ejus effigiem in pontificalibus repræsentante, sequentibus circumcirca eidem insculptis notis: ✠ Hic requiescit Venerabilis Pater & Dominus Frat. Joannes Gebennensis ordinis Prædic. prov. Franciæ, Episcopus Tiburtinus, Confessor Delphini, qui obiit anno Domini 1342. mense Augusti, cujus anima requiescat in pace. Amen.* Idem Fontana testis oculatus interfuit, cum post annos trecentos & viginti re-

pertum est integrum Joannis corpus, ac fere ab omni tabe intactum: id quod ipsemet scriptum reliquit.

THOMAS EP. TINNINIENSIS XX.

Non aliunde notus, nisi ex Tabulario Veneto Patrum Camaldulensium S. Michaelis de Muriano. Extat ibidem diploma datum Avenione anno 1340. VI. Idus Aprilis. In eo Thomas Episcopus Tinniniensis cum aliis undecim Episcopis certam ac definitam delictorum veniam indulgent omnibus & singulis, qui sollemnibus quibusdam & festis diebus templum S. Michaelis Murianensis pie casteque inviserent. Documenti hujus initium notasque chronologicas hic apponere non inutile arbitramur. *Universis sancte matris ecclesie filiis, ad quos presentes litere pervenerint, Nos miseratione divina Nermes Managardensis Archiepiscopus, Petrus Calliensis, Bernardus Banensis, Petrus Montis-Marani, Petrus Accernensis, Gratianus Dulcinensis, Sergius Polensis, Thomas Tiniensis, Salmanus Corphiensis, Jacobus Lubanensis, Nicolaus Cathaniensis, Pinus Januensis Episcopi salutem in Domino sempiternam &c. Datum Avinioni die VIII. mensis Aprilis M. CCC. XL. Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris & Domini Domini Benedicti Pape XII. anno VI.* Ex altero diplomate dato *Avenioni XVIII. die Januarii anno Domini M. CCC. XLI. Pontificatus Dom. Benedicti Pape XII. anno VI.* pariter innotescit, Thomam hunc una cum *Nerze Manasgardense, Petro Calliense, Petro Montis-Marani, Sergio Polense, Petro Accernense, Gratia Dulcinense, Bernardo Cannense, Nicolao Cathaniense,* indulgentiam concessisse ecclesiæ SS. Christinæ & Parisii de Tarvisio. Unum alterumque diploma publici juris fecere eruditi editores Annalium Camaldulensium tom. V. Hisce igitur temporibus Thomas Avenione versabatur; quam ad urbem idcirco se contulerat, opinor, ut a Benedicto XII. Episcopatus sibi collati approbationem impetraret, simulque consecrationem episcopalem susciperet; nisi forte ipsemet Pontifex pro sua potestate suprema, ut jampridem in usu esse cœperat, Thomam Tinniniensibus Episcopum dedit. An unquam Tinninium ad ecclesiam sibi traditam regendam adierit, compertum non est; nullum certe sui nominis ac regiminis memoriam apud Tinninienses reliquit. Ignota quoque est patria Thomæ, ignotum vitæ prioris institutum, ex quo ad Christiani Sacerdotii apicem evectus fuit, ignotus annus suscepti ac depositi Pontificatus. Illud certum haberi debet, Thomam in serie episcopali collocandum esse inter Joannem, qui anno 1337. Sedem Tinniniensem cum Tiburtina commutavit, & Nicolaum III. qui proxime post Thomam huic ecclesiæ præfuit, eamque anno 1344. regebat.

NICOLAUS III. EP. TINNINIENSIS XXI.

F. Nicolaus Episc. interfuit Concilio provinc. Spalaten.

Hic vel e Dominicana, vel e Franciscana, vel ex alia religiosa familia assumptus ad Ecclesiam Tinniniensem regendam accessit. Anno 1344. interfuit Concilio provinciali, quod Dominicus Archiepiscopus Spalatum convocavit; idemque cum tribus aliis Episcopis ex auctoritate & decreto Concilii quæstionem habuit de contumacia tum Valentini Episcopi Macarensis, qui Metropolitæ imperium præfracte detrectaverat, tum Maldeorigi Comitis Almissæ, qui solutionem pensionis archiepiscopalis pertinaciter abnuebat; & sententiam in utrumque tulit, ut constat ex actis judicialibus: *Nos Frater Nicolaus Dei gratia Episcopus Tiniensis, Andreas Episcopus Scardonensis &c. Judices synodales auctoritatibus, quibus infra, explicatis. Universis & singulis hanc declaratoriam sententiam inspecturis deveniat ad notitiam evidentem, quod congregata provinciali Synodo metropolitica Ecclesia Spalatensis &c.*

Vigilantia Episcoporum Tinniniensium ad hæresim Patarenam arcendam.

Hæresis Patarena inde usque a sæculo duodecimo longe lateque dominabatur in Bosina, cui finitima erat civitas ac diœcesis Tinniniensis; neque ulla Antistitum vigilantia ac diligentia prohiberi potuerat, quin irreperet in Dalmatiam, & sinceram fidem illarum gentium, præsertim Chelmensium pestilenti dogmatum pravitate corrumperet. Quocirca tum Nicolao, tum ejus decessoribus assidue vigilandum ac laborandum fuit, ut gregem sibi concreditum ab hujusmodi peste intactum servarent. Extat apud Raynaldum sub an. 1337. epistola Benedicti XII. ad Neliptium Comitem Tinninii & Cetinæ, atque ad alios dynastas Chrobatiæ, quos hortatur ac monet, ut quæsitores adversus hæreticam pravitatem constitutos suo patrocinio tegerent, suaque opera juvarent, neve finerent populos sibi subjectos Bosnensi labe commaculari. Nec vero dubito, quin Neliptius, ut erat studiosus catholicæ fidei cultor, pontificiis litteris ac mandatis paruerit. Post diminutam Comitum Breberiensium potentiam, inter omnes Chrobatiæ principes viros unus maxime Neliptius divitiis copiisque pollebat. Hujus itaque præsidio ac potentia fretus Nicolaus ab ecclesia sua omnes hæreticorum insidias conatusque propulsavit. Sed hunc praclarum religionis catholicæ propugnatorem anno 1344. amisit. Neliptio in principatum Tinniniensem successit Joannes filius admodum adolescens sub tutela matris Uladislavæ, feminæ prudentissimæ, atque animi virilis. Ludovicus rex Hungariæ, Carolo parenti vita functo ante biennium suffectus, Nicolaum Banum Slavoniæ cum exercitu misit, ut proceres ac dynastas Chrobatiæ ad fidem & officium revocaret; hi quippe inito fœdere cum civitatibus maritimis Venetæ ditionis imperium detrectabant. Tinninium obsedit; sed oppidi potiundi, quod Uladislava validissimis præsidiis firmaverat, castellique natura & loco muniti expugnandi difficultate deterritus, copias ab obsidione abduxit. Anno sequenti 1345. cum Ludovicus ingentem ac florentissimum exercitum in Chrobatiam duxisset, Uladislava vidua Neliptii, cum tantis viribus & copiis resistendo non esset, prudenti usa consilio se una cum filio in regis potestatem tradidit. Ludovicus autem Tinninium ultro deditum, cum aliis quibusdam in Cetina oppidis ac locis, quæ cœperat, utrique donatis satis liberaliter compensavit. Nec vero ecclesia, resque catholica Tinniniensis detrimentum fecit sub imperio Ludovici, cui nihil antiquius fuit, quam hæreticos edictis atque interdictis persequi, ac fidem orthodoxam in suo regno defendere & propagare. Quapropter Nicolao Episcopo ad Patarenos ab sua diœcesi repellendos, vel arcendos, Ludovici auctoritas & auxilium non defuit. Illud perincommode accidit, quod Ludovicus Tinninio, aliisque Chrobatiæ locis, quæ in suam potestatem redegerat, quosdam Vicebanos præfecit,

Ludovicus rex Hungariæ Tinninio potitur.

qui

qui civitatibus maritimis Dalmatiæ, sub Venetorum imperio constitutis, graves admodum erant ac molesti. Hi siquidem modo pecuniam, modo vestes, modo res alias ab illis, non tam postulabant, quam exigebant. Porro Dalmatæ nunc tergiversando verba dabant, nunc aliquid contribuendo se ab eorum vexationibus atque injuriis eximebant. Anno 1347. Nicolaus Episcopus legationem, impositam sibi a Vicebanis, sane odiosam suscipere coactus est, eorumque avara & iniqua postulata deferre ad civitates Dalmatiæ, ut notatum invenio in tabulis Consilii publici Spalatensis: 14. *Decemb.* 1347. *Episcopo Tinien. petente, quod Vicebani, qui sunt potentes penes D. Banum, secundum antiquam & longævam consuetudinem Ungarorum, festivitatibus Natalis Domini de aliquibus xeniis pro muneribus, per Communitatem Spalatensem, ceterasque civitates, & loca Dalmatiæ, sint soliti provideri; captum quod pulchris verbis recusetur.*

Dominicus Luccarus Archidiac. Spalat. frustra electus ad Episcopatum Tininien.

Post mortem Nicolai Dominicus Luccarus Archiepiscop. Spalatensis in ejus locum substituendum eligendumque curavit Dominicum fratris filium Archidiaconum Ecclesiæ Spalatensis; sed hujus electio ut a Senatu Veneto, & Romano Pontifice confirmaretur, impetrare non potuit.

DIONYSIUS EP. TINNINIENSIS XXII.

Hic nobis innotuit ex catalogis Episcoporum Ecclesiæ Zagrabiensis, ad quam translatus fuisse dicitur post obitum Jacobi III. Antistitis Zagrabiæ, anno 1349. XVII. Kalendas Novembris extincti: *Huic* (idest Jacobo) *successit D. F. Dionysius filius Lacz ejusdem D. Clementis Papæ de Episcopatu Tinniniensi*. Ex albo capitulari. Ex ordine Dominicano vel Franciscano assumptum fuisse argumento est prænomen Fratris eidem præpositum. Cum annus diesque emortualis Nicolai III. proximi decessoris ignotus sit, incertum itidem est cuinam anno initium Dionysii Episcopi Tinniniensis affigi oporteat. Quæ supra diximus de legatione Nicolao III. a Vicebanis demandata, forte referenda sunt ad Dionysium, ne hujus pontificatum in angustias unius biennii conjicere cogamur; neque enim in tabulis Spalatensibus proditum est nomen Episcopi, qui ea legatione functus esse traditur. Ceterum anno 1348. Dominicus Luccarus electus erat Episcopus Tinniniensis.

BLASIUS EP. TINNINIENSIS XXIII.

Post Dionysium ad Sedem Zagrabiensem translatum intra finem anni 1349. vel sub initium anni proximi Ecclesiæ Tinniniensis gubernacula suscepit, cui adhuc præsidebat anno 1357. cum Ludovicus Dalmatiam Venetis ademit. Eo quippe anno Blasii nomen postremo loco subscriptum reperio privilegio amplissimo, quod Ludovicus III. Kalendas Septembris Spalatensibus concessit, præsentibus ac testibus *Vener. in Christo Patribus & Dominis Nicolao Strigoniensi, & Ugolino Spalatensi Archiepiscopis, Nicolao Agriensi . . . . Fratribus Stephano Nitriensi, Thoma Sirmiensi, & Blasio Tinien. Episcopis*. Prænomen *Fratris*, quod Blasio, itemque duobus ante Blasium Episcopis appositum, indicio est illum ex aliqua religiosa sodalitate evocatum fuisse ad Ecclesiam Tinniniensem regendam. Litteras a Nicolao Bano totius Slavoniæ & Chrobatiæ impetravit, quibus tueretur ac vindicaret jus decimas ecclesiæ debitas exigendi.

Nicolaus Banus Slavoniæ jus exigendi decimas Blasio Ep. confirmat.

Nos Nicolaus totius Sclavoniæ, & Croatiæ Banus . . . tenore præsentium significamus quibus expedit universis. Qualiter cum in congregatione nostra generali de mandato & præcepto Excellentis Principis Domini scilicet Dei gratia totius Sclavoniæ & Croatiæ atque Dalmatiæ Ducis Domini nostri pro requirendis viribus ducalibus universitatis, universis nobilibus, ceterisque cujusvis status, conditionis, & præminentiæ hominibus in dicto regno etiam existentibus, publica proclamatione feria secunda proxima post festum Nativitatis Beatæ Virginis Tyninio celebrata; Venerabilis in Christo Pater Frater Blasius Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Tyniniensis inter alios causidicos nobiles consurgens expressisset, quod nonnulli, & specialiter cum armis, seu sagittis servire consueti nobiles, & alii in detrimentum animarum suarum decimas suas in omnibus rebus decimalibus sibi & suæ ecclesiæ præda clare . . . . & sic ipse, & sua ecclesia prædata in suis juribus & reditibus damnum & defectum non modicum patiuntur. Quibus auditis nobiles viri Comites Frangipani Tilius Curatii de Corbavia, & Budeslaus Ugrini in propriis & nobilium in dicto regno Croatiæ existentium personis exurgentes ex adverso retulerunt, quod prædictas decimas scilicet Tyninien. Ecclesiæ & ejus Episcopatus juxta consuetudinem eorum modo infrascripto dare & persolvere tenerentur singulis annis videlicet nobilis, & possessionatus . . . qui decem, vel quoscumque plures haberet jobagiones, ipse & unus jobagio suus, non potior quam mediocris decimas dare non deberet, ceteri vero jobagiones sui decimas consuetas in rebus decimalibus dare & persolvere tenerentur. Sic qui quinque jobagiones habent, solus ipse esset exceptus de solutione decimæ prædictæ, jobagiones vero sui per ordinem decimas suas dare tenentur, sic nobiles, & possessionati homines infra quinque jobagiones hortorum una cum jobagionibus suis cum decimis consuetis tenerentur Domino Episcopo antedicto . . . de decimis agnorum, hœduum, apuum, porcellorum a septenario numero usque ad decimum numerum decimæ in specie exigantur. Infra vero numerum septenarium singulus unus bolanch de quolibet equo, & trunco apum. Sic de hœdo & porcello medius bolanch exigatur. De sedecim vero agnis, & hœdis, & aliis rebus prædictis decimari solentibus duo mediocres in specie exigantur. De viginti vero & ultra decimæ in specie exigantur, & persolvantur. Supanum vero in provincia sua, seu districtu Dominum, terrestris eligendi & faciendi perpetuam habeat facultatem, quem ipse voluerit, prout hoc item nobiles coram nobis dare & solvere spontanea assumpserunt voluntate. In cujus rei testimonium perpetuamque stabilitatem præsentes eidem Domino Episcopo concessimus litteras nostras privilegiales, pendentis, & authentici sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Tyninio decima die tempore congregationis nostræ prænotatæ, Anno Domini millesimo tercentesimo quinquagesimo tertio.

Anno 1357. vel huic proximo Sedem Tinniniensem vacuam successori reliquit.

JOANNES II. EP. TINNINIENSIS XXIV.

Hujus nomen ac memoriam posteritati servavit diploma Ludovici regis, qui privilegia regum Hungariæ concessa ecclesiæ cathedrali Traguriensi S. Laurentii verbis amplissimis confirmavit,

mavit, *datum per manus Venerab. in Christo Domini Nicolai Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiep. Colocen. postulati Strigonien. aulæ nostræ Cancellarii dilecti & fidelis nostri an. Domini* 1358. *3. non. mens. Septemb. Venerabilibus Patribus Dom. Nicolao Jadrensi, Ugolino Spalaten. . . . . Archiepiscopis, Nicolao Agriensi . . . F. Johanne Tiniensi* . . . In alio ejusdem Ludovici privilegio Virginibus S. Claræ concesso an. 1360. nominatur cum aliis Præsulibus idem *F. Joannes Tinien.*

NICOLAUS IV. EP. TINNINIENSIS XXV.

In sanctuario Ecclesiæ Arbensis extat diploma, quo Ludovicus rex Hungariæ immunitates ac privilegia Arbensium auctoritate regia communivit an. 1367. Inter ceteros Archiepiscopos & Episcopos ditionis Hungaricæ *Nicolaus Episcopus Tinien.* nominatur.

PAULLUS EP. TINNINIENSIS XXVI.

Ecclesiæ hujus regimen, quod Ludovico regnante suscepit, usque ad annum hujus sæculi fere nonagesimum retinuit. In duobus privilegiis Ludovici regis an. 73. & 79. sæculi decimi quarti nominatur *Paullus Tinninien.* Jaderæ cum esset anno 1382. v. Kalendas Julii, ut pignus aliquod daret ac monumentum eximiæ suæ beneficentiæ, gratique animi erga Patres Prædicatores, ac F. Simonem magistrum generalem totius ordinis vita functum, a quo & *Confratris* titulo se impertitum, & bonorum operum ac meritorum totius Dominicanæ sodalitatis participem factum esse meminerat; Patribus Dominicanis Jadrensibus cœnobii S. Platonis decimas omnium fructuum in perpetuum donavit, quos singulis annis mensa episcopalis ex villa quadam, cui nomen erat *Terebech*, percipere solebat. Id solum oneris impositum illis esse voluit, ut quotidie ante sollemne sacrificium breves quasdam precationes pro se vivo ac mortuo Deo ac Deiparæ offerrent. Tabulæ donationis extant apud Patres Prædicatores Jadrenses, quarum exemplar, quamvis aliqua ex parte mendosum, hic subjicimus.

Paullus Patribus Dominicanis Jadrensibus partem decimarum episcopalis donavit.

Nos Paulus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Ecclesiæ Tinien. significamus tenore præsentium, quibus expedit universis. Quod quia peccata redimenda sunt eleemosynis & suffragia divinorum prosunt vivis & defunctis; ideo ob reverentiam B. Virginis gloriosæ, cujus pietatis sacratissimum auxilium devotissime imploramus, ut ad honorem ipsius Virginis gloriosæ singulis diebus ante Missam conventualem cotidie Salve Regina cum orationibus B. Virginis pro rege, & pro præsule donante sollemniter decantetur; & cum debitum carnis exoluimus, tunc oratio inter defunctos eadem sollemnitate sine intermissione decantari non obmittatur. Proinde decimam partem totius bladi & vini singulis annis, quantum permittente divina clementia, ecclesiæ, & dominio præfatæ nostræ . . . ex parte jobagionum in villa Terebech provenire contingerit; Fratribus Prædicatoribus ordinis S. Dominici, & conventus S. Platonis de Jadra, quorum vir religiosus olim F. Simon fel. rec. magister religionis, mediantibus suis litteris nos in confratrem ipsius ordinis assumpsisse perhibetur, præfato conventui dictam eleemosynam decimalem, modo & ordine supra expressis; licet enim par in parem potestatem non habeat, tamen ex confidentia institutionis SS. PP. qua ad pias causas aliquid de mensa episcopali donare permittimur. Ideo quod nobis licere permittimur, etiam nostris successoribus indicamus, sæpefatam decimam pie duximus offerendam, donandam . . . In cujus oblationis testimonium præsentes litteras privilegiales sub appensione nostri autentici sigilli duximus concedendas. Datum Jadræ in festo B. Ladislai regis anno MCCCLXXXII.

Eodem anno pridie Idus Septembris Ludovicus rex Hungariæ moriens Mariam filiam, quam Sigismundo Marchioni Brandeburgensi desponderat, regnorum suorum hæredem reliquit, & Elisabethæ suæ conjugis tutelæ, simul cum rerum publicarum administratione, commendavit. Initia fere ipsa muliebris imperii fœda discordiarum ac seditionum tempestas perturbavit. Utraque regina mater ac filia in Dalmatiam cum venissent anno 1383. Maria ex urbe Jadrensi epistolam scripsit Kal. Novembris ad omnes magistratus Dalmatiæ, ac nominatim ad *Judices & Nobiles* civitatis Tinninii, de qua in Hugolino Archiepiscopo Spalatensi, ut eorum animos sibi conciliaret; & anno sequenti xv. Kalend. Maji omnia Spalatensibus concessa superiorum regum privilegia amplissimo diplomate confirmavit; præsentibus, & approbantibus quinque Archiepiscopis Strigoniensi, Colocensi, Jadrensi, Spalatensi, Ragusino, & Episcopis omnino viginti, inter quos nominatur *Paulus Tinien.* Hoc eodem anno conspiratio quorumdam procerum Hungariæ & Dalmatiæ ex occultis machinationibus in apertum prodiit, Joanne de Palixna Priore Auranæ, & Paullo Episcopo Zagrabiensi, aliisque auctoribus; quorum invitatu Carolus rex Neapolis in Hungariam profectus, Albæ insignia regni Hungarici sumpsit an. 1385. sed anno sequenti ex insidiis ibidem periit. Post Caroli interitum, Elisabetha & Maria ad fines Dalmatiæ cum venissent anno 1386. captæ sunt a perduellibus, & Novigradi in custodiam inclusæ; in qua Elisabetha naturali, aut violenta morte extincta interiit anno proximo ineunte, Mariam vero Joannes Prior Auranæ obsessus copiis Venetorum, coactusque liberam emisit, quæ eodem anno Kalendis Julii Zagrabiæ cum Sigismundo Marchione Brandeburgensi sollemnia nuptiarum celebravit. Exinde Sigismundus regnum Hungariæ dotale obtinuit, cœpitque appellari rex Hungariæ, Dalmatiæ, &c. Hic itidem rata habuit, atque in perpetuum valere jussit omnia privilegia, quæ Ludovicus & superiores reges Spalatensibus concesserant. Extat ejus diploma *datum per manus Rever. in Christo Patris Dom. Johannis Archielecti Strigoniensis, nostræ & reginalis aulæ Cancellarii dilecti ac fidelis nostri, anno Domini MCCCLXXXVIII. tercio ydus mensis Februarii, regni autem nostri anno primo, Venerabilibus &c.* Sequuntur nomina Episcoporum, inter quos nominatus est *Paulus Tinniensis*; de quo nulla in posterum mentio in monumentis illorum temporum reperitur.

Nominatus est in litteris Mariæ reginæ ad Judices Tinninii, itemque in privilegio Sigismundi Spalatensibus concesso.

Vix Maria anno superiori e Dalmatia discesserat, cum Stephanus Tuartkus rex Bosinæ palam ad perduelles defecit, & cum Joanne perduellium antesignano societate inita, Clissam, Almissam, aliaque loca in Dalmatia Hungaris ademit. Paullus Episcopus Tinninii vel morte præreptus, vel oppido expulsus est, quod a fide & obsequio erga suos legitimos dominos Sigismundum & Mariam nullis neque minis, neque pollicitationibus abduci posset. Itaque Tuart-

kus

ſkus Michaelem quemdam patria Raguſinum Paullo in Sedem Tinninienſem ſubſtituendum curavit, eidemque titulum ac munus regii Cancellarii contulit.

MICHAEL EP. TINNINIENSIS electus.

Cum Spalatenſes neceſſariis Sigiſmundi ſubſidiis deſtituti, ac minacibus denunciationibus Tuartki regis Boſinæ conterriti, ſe in hujus fidem ac poteſtatem tradidiſſent; ab eo poſtularunt, ut Spalatenſe, Cliſſanum, & Almiſſenſe territoria ſuis quodque terminis definiret; quorum deſcriptio regali auctoritate conſtituta cauſſam omnem diſcordiarum præcideret, quæ iterum ac ſæpius Cliſſanos ac Spalatenſes in mutuam perniciem armaverat. Eorum poſtulatis rex cumulatiſſime ſatisfecit; & cum ex fide & auctoritate veterum tabularum tria illa territoria deſcripſiſſet, ſuis cuique terminis appoſitis, quatuor e proceribus aulæ regiæ delegit, quorum unus fuit *Michael de Raguſio electus Epiſcop. Tinien.* qui Spalatenſes in poſſeſſionem mitteret illarum terrarum, quæ intra fines a ſe præſcriptos continebantur. Extat compoſitum in hanc rem diploma regium, *datum*, ut ibi dicitur, *in noſtra aula reſidentia Sutteſche, per manus prædicti diſcreti viri Dom. Michaelis de Raguſio electi Epiſcopi Tinien. & in hac parte Cancellarii noſtri, ſub noſtro duplici ſigillo pendente .... ſub anno Domini milleſimo, trecenteſimo, nonageſimo, Indictione XIII. a die ſegundo menſis Junii.* Itaque *Michael electus Epiſc. Tinien.* & reliqui tres proceres, quibus id a rege mandatum fuerat, cum in rem præſentem veniſſent, quatuor cives Spalatenſes, qui totius civitatis perſonam gerebant, vicemque præſtabant, ex juris formula induxerunt in poſſeſſionem illarum terrarum, quas Stephanus rex decreverat Spalatenſium eſſe; ac tribus in locis totidem columellas lapideas duabus litteris *S P.* Spalatum ſignificantibus inſcriptas collocarunt, quæ agrum Spalatenſem a Cliſſano & Almiſſenſi diſtinguerent. Quæ omnia teſtata eſſe voluerunt publicis litteris eodem anno Kalendis Auguſti confectis, & multorum, qui aderant, nomine, ac teſtimonio firmatis & ſubſcriptis; quarum initium eſt hujuſmodi: *In Chriſti nomine, amen. Anno Domini MCCCLXXXX. Indictione XIII. die primo Auguſti. Nos Triphon Boche de Cathero aulæ regiæ miles & Protoveſtiarius, Michael de Raguſio electus Epiſcopus Tinnien. ... dictæ aulæ regiæ logotheti, executores, & commiſſarii, & in hac parte nuncii ſpeciales Sereniſſimi & excelſi Principis, & Domini noſtri Dom. Stephani Tuertchonis Dei gratia Raſciæ, Boſnæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Maritimæque &c. Regis incliti ad infraſcripta ſpecialiter deputati &c.*

Michael miſſus a Tuartko, ut Spalatenſes mitteret in poſſeſſionem terrarum intra fines ab rege præſcriptos.

Sigiſmundus fere omnibus civitatibus Dalmatiæ, præter Jaderam, amiſſis, ut eas recuperaret, miſit cum exercitu Detricum Rubechium Banum Slavoniæ, qui Tinninium obſidione cinxit; ut intelligi poteſt ex Epherimede Paulli de Paullo patricii Jadrenſis, quam Lucius ſuis de regno Dalm. & Croat. adjunctam evulgavit: 1390. *die Sabb.* 10. *Septembr. una cum Paulo milite de Georgiis creati Ambaſc. ad D. Detricum Rubech B. Sclavoniæ, exiſtentem cum exercitu ſub caſtro Tinini, receſſimus, & applicuimus die Jovis,* 15. *ejuſdem menſis, & die Veneris immediate ſequente, remanente ibi D. Paulo, inde receſſi, & Jaderam applicui die Lunæ Septemb.* 18. Verum Detricus re infecta diſceſſit, & copias in Slavoniam reduxit. Porro Michael electi nomen retinuit, quamdiu vixit Stephanus Tuartkus, qui anno 1392. ineunte diem obiit, eique ſucceſſit Stephanus Dabiſcia ejuſdem patruelis, qui Tuartko juniori, cui cognomen erat Scuro, Tuartki ex concubina filio, regnum præripuit. An vero Michael rite confirmatus, & epiſcopali conſecratione initiatus fuerit, mihi non liquet; cum ejus nomen abſit a catalogo Antiſtitum Tinninienſium, cum in illorum numero reponere non auſim.

Tinninium ab Hungaris fruſtra obſeſſum.

LADISLAVUS II. EP. TINNIN. XXVII.

Anno 1393. pax inter Sigiſmundum & Stephanum Dabiſciam regem Boſinæ ita convenit, ut hic Dalmatiæ & Chrobatiæ poſſeſſione decederet, Boſina vero poſt obitum Dabiſciæ in priſtinam regum Hungariæ fidem & clientelam rediret. Ita Tinninium rurſus ſub imperium Sigiſmundi conceſſit. Per hæc tempora Ladislavus Eccleſiæ Tinninienſis gubernacula ſuſcepit. Anno 1397. Sigiſmundus, poſt cladem apud Nicopolim anno ſuperiori a Turcis illatam, Tinninium venit; ibique aliquot dies commoratus legationes civitatum Dalmatiæ accepit. Eccleſiæ Tinninienſi tum præerat Ladislavus, qui nullum ſuæ adverſus regem obſervantiæ, ac benevolentiæ officium prætermiſit; & Nicopolitana clade graviter afflictum mœrentemque piis verbis conſolatus erexit, ac recreavit. Hujus fidem ac ſollertiam quanti faceret Sigiſmundus, ſatis declaravit, cum rogatus ab Andrea Archiepiſcopo Spalatenſi negotium eidem grave in primis ac laborioſum dedit, ut loca omnia diœceſis Spalatenſis luſtraret, & poſſeſſiones illius eccleſiæ ex fide veterum tabularum, ex traditione majorum, ex teſtimonio indigenarum, denique ex illis, quæ adhuc extabant, notis atque indiciis accurate recognoſceret, antiquos earum limites inveſtigaret, ac ſuos cuique fines reſtitueret ac deſcriberet. Ad hujuſmodi vero luſtrationem ac recognitionem duos treſve tum e Spalato, tum e caſtris regalibus Cliſſæ & Almiſſæ, tum e valle Politienſi ſocios ac teſtes juſſus eſt adhibere. Extat in hanc rem epiſtola Sigiſmundi ad Spalatenſes data *Tinini feria* 2. *poſt feſtum Purificationis Virginis glorioſæ, Anno Domini milleſimo, trecenteſimo, nonageſimo ſeptimo;* quam habes deſcriptam in actis Andreæ Archiep. Spalatenſis. Itaque Sigiſmundi mandata Ladislavus ſumma cum fide ac diligentia exſecutus, nihil eorum, quæ ille juſſerat, prætermiſit. Terrarum & locorum quod ſine ulla dubitatione comperit pertinere ad eccleſiam & menſam archiepiſcopalem, in codice ad id comparato deſcripſit, ac nominatim deſignavit, certiſque terminis definivit. Hanc deſcriptionem, quod *Reambulatorium* ex uſu loquendi illorum temporum dicitur, ad Sigiſmundum tranſmiſit cum ſua epiſtola inſcripta *Excellentiſſimo Principi & Domino meo naturali Sigiſmundo Dei gratia Illuſtriſſimo Regi Hungariæ, Dalmatiæ, & Croatiæ &c. Marchionique Brandenburgenſi &c. Ladislaus Epiſcopus Tinnienſis humiliter cum debito ac devoto orationum incremento &c.* Data eſt *Spaleti in vigilia B. Matthiæ Apoſtoli. Anno Domini ſupradicto*, ideſt 1397.

Ladislavus II. Ep. a Sigiſmundo rege juſſus inveſtigare, ac recognoſcere poſſeſſiones Eccleſiæ Spalatenſis.

Sed cum Ladislavus quædam, de quibus non ſatis conſtabat, ſacrine, an profani juris eſſent, injudicata reliquerit; Sigiſmundus rogatu ejuſdem

Altera earumdem poſſeſſionum recognitio

ac descriptio ab Sigismundo imperata Capitulo Tinninien.

dem Andreæ Archiepiscopi, alteram recognitionem ac recensionem terrarum Ecclesiæ Spalatensis demandavit Canonicis Ecclesiæ Tinniniensis, quibus per litteras Budæ eodem anno datas *feria tertia ante festum Ascensionis Domini* imperavit, ut e Capitulo virum deligerent ea, qua opus erat fide, integritate, scientia præditum, qui cum uno alterove ex illis, quos ipse nominabat, circumiret, recognosceret, circumscriberet, ac sigillatim distincteque scriptis consignaret bona omnia, quæ ubicumque locorum juris essent ecclesiastici. Delectus est de communi sententia Capituli Bartholomæus Canonicus, vir singularis probitatis, doctrinæ, ac prudentiæ, qui cum Petro filio Ratchi, altero e duobus illis, qui a rege ad id designati fuerant, regia mandata accuratissime confecit. Hunc itidem bonorum ecclesiasticorum catalogum Capitulum Tinniniense in suas ad Sigismundum litteras inclusit, datas *Tinninii 2. feria post festum Assumptionis B. Mariæ Virginis, sub appensione capitularis sigilli pro veritatis testimonio fide digno omnium. Anno Dom. MCCCXCVII.* Primam, itemque alteram descriptionem habes in actis Andreæ Archiepiscopi Spalatensis Cap. II. ubi hæc omnia distinctius ac diligentius exposita invenies.

Indulgentiæ ab Andrea Metr. Spalat. concessæ Eccle. siæ S Mariæ de Sparaz diœcesis Tinninien.

Porro Andreas Archiepiscopus ut Ecclesiæ & Capitulo Tinninienſi pro laboriosa illa peragratione ac descriptione gratiam aliquam referret, postulato nobilis viri Comitis *Volchi Uladislavichii* libenter indulsit, & *centum dierum Indulgentiam*, ex antiquo privilegio apostolico sibi & ecclesiæ suæ concesso, omnibus impertiit, qui certis ac statis diebus ab ipso designatis pie casteque viserent *Ecclesiam B. Mariæ Virginis de Sparaz diœces. Tinien.* ut constat ex ejus diplomate, quod huic loco innectendum censeo.

Universis S. M. Ecclesiæ filiis Andreas miseratione divina Archiep. Spalaten. & legum Doctor sal. &c. Splendor paternæ gloriæ, qui sua mundum claritate illuminat, & pia vota fidelium tunc præcipuo favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum precibus ac meritis adjuvatur; ut Christi fideles eo ferventius ad devotionem confluant, quo ibi majoris dono gratiæ noverint se refertos. Ad instantiam & supplicationem nobilis viri Comitis Volchi Uladislavich de Ciprianich, cupientes, ut ecclesia B. Mariæ Virginis de Sparaz diœcesis Tinien. a Christi fidelibus veneretur, & congruis honoribus frequentetur, universis Christianis, qui eamdem in festivitatibus Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis Domini, ac Pentecostes, & tribus sequentibus diebus; item singulis festivitatibus Dei genetricis V. Mariæ, Michaelis Archangeli, Joannis Baptistæ, duodecim Apostolorum, quatuor Evangelistarum, & quatuor Doctorum, Stephani, Laurentii, Georgii, Blasii, Vincentii, Fabiani & Sebastiani, Cosmæ & Damiani, ac Doimi & Anastasii Mm. Nicolai, Martini, Bricii, Antonii, Benedicti, Dominici, Francisci, & Leonardi Confessorum; Sanctarum Annæ matris Mariæ, M. Magdalenæ, Elenæ & Elisabethæ reginarum, Catharinæ, Margaritæ, Agnetis, Agathæ, Apolloniæ & Scholasticæ Virginum; nec non in festivitatibus omnium Sanctorum, & in die commemorationis omnium fidelium defunctorum, singulis diebus Dominicis, & per octavas earumdem festivitatum octavam habentium, devote visitaverint, vel in serotina, vel matutina pulsatione campanæ, pro laudibus B. Virginis ter dixerint Ave Maria, vel eidem ecclesiæ, si necesse foret, ad luminaria, ornamenta, libros, calices, & alia opportuna manus porrexerint adjutrices, de omnipotentis Dei misericordia, & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex antiquo privilegio apostolico nobis & ecclesiæ nostræ concesso, centum dierum indulgentiam de injunctis eis pœnitentiis pie in Domino relaxamus, & misericorditer elargimur; dummodo diœcesanus loci ad ea suum præstet assensum. In cujus rei testimonium præsentes litteras nostro pontificali sigillo pendenti mandavimus communiri. Dat. Spalati in nostro archiep. palatio, sub an. Dom. 1399. Indict. 7. die 15. mens. Octobr. Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini nostri D. Bonifacii divina providentia PP. noni anno decimo.

Cum plerique Dalmatarum fœdere inito cum Ostoja rege Bosinensium & Hervoja *supremo* Voyvoda regni Bosnæ, itemque cum Joanne Comite Cetinensi a Sigismundo defecissent, & Ladislavum regem Neapolitanum e stirpe regum Hungariæ oriundum evocassent; civitas quoque & Ecclesia Tinniniensis necessitate magis, quam voluntate in partes Ladislavi transivit. Itaque anno 1402. cum Jadrenses Ladislavo, qui postea in ea urbe regni Hungarici ac Dalmatici titulum & insignia sumpsit, suam fidem & obedientiam sollemni sacramento obstringerent, Ladislavus Episcopus Tinniniensis una cum Archiepiscopo Jadertino, Abbatibus, & primoribus cleri tunc interfuit, ut Paullus de Paullis in sua Ephemeride notatum reliquit sub anno 1402. *Die Dominica 3. Septembris, existentibus Rectoribus Dominis Jacobo de Radune, s. Antonio de Grisogonis, & Gabriele de Nosdrogna in Consil. gen. Jadræ, in quo fuerunt nobiles ultra septuaginta, præsentibus Dom. Archiepiscopo Jadren. Abbatibus S. Grisogoni & Rogovæ, Episcopo Tiniensi, Archidiacono & Archipresbytero juravimus Dom. Aloysio Capitaneo supra descripto, ad sancta Dei Evangelia super missali in manu dicti Dom. Archiepiscopi, & D. Capitanei, fidelitatem & homagium prænominati D. Regis Lancislavi.* Sed anno 1408. vel sequenti Tinninium pariter cum universa Dalmatia, præter Jaderam, quam ab Ladislavo pretio redemptam Veneti receperunt, sub dominatum Sigismundi redivit. Porro Ladislavus Episcopus recuperato Sigismundi favore ac patrocinio lætus ecclesiam suam feliciter administravit usque ad annum hujus sæculi duodecimum: nam hoc anno exeunte Sedes Tinniniensis vacabat, ut constat ex privilegio Sigismundi in historia Ecclesiæ Corbaviensis descripto. Interregnum episcopale tenuit sex ipsos annos.

Interregnũ episc. sex annorum.

NICOLAUS V. EP. TINNINIEN. XXVIII.

Ex ordine Franciscano Patrum Minorum ad hanc ecclesiam regendam accessit, oriundus e Corcyra, ut censet auctor Viridarii Seraphici, vel potius e Corbavia, ut docet Octavius Spaderus in catalogo virorum illustrium provinciæ Dalmaticæ Franciscanæ. Hunc Tinninienſibus Episcopum dedit anno 1418. Martinus V. Pontifex Max. id quod testantur tabulæ consistoriales: 1418. *Nonis Decembris prov. Ecclesiæ Tiniensi vacanti per obitum Ladislai, de persona F. Nicolai de Corbavia ordin. Min.* Annos fere decem præfuit.

JOAN-

JOANNES III. EP. TINNINIEN. XXIX.

Erat præpositus ecclesiæ & Capituli Casmensis in diœcesi Zagrabiensi; quod quidem Sacerdotium in primis ejus regionis amplum & honorificum est, & copiosis vectigalibus instructum. Hunc Martinus V. anno 1428. Episcopum præfecit Ecclesiæ Tinniniensi, facta ei potestate retinendi ad tempus Sacerdotii Casmensis, ut esset, unde suppeterent sumptus necessarii ad reædificandam ædem cathedralem, quæ vetustate, aut alio quopiam infortunio corruerat: 1428. 12. *Kal. Junii providit Ecclesiæ Tinnien. provinciæ Spalat. vacanti per ob. de persona D. Joannis præpositi Ecclesiæ Casmen. diœcesis Zagrabiensis; & concessum fuit sibi, quod possit dictam præposituram tenere ad ipsius Domini nostri beneplacitum propter destructionem Ecclesiæ Tinniensis præfatæ*. Ex tabulis consistorialibus. Vir fuit excellentis doctrinæ, eximiæ prudentiæ, & magnæ auctoritatis. De finibus, & jurisdictione controversia erat Joanni Comiti Cetinæ & Clissæ cum Politiensibus. Ad eam dirimendam Sigismundus utrique parti arbitrum dedit Joannem Episcopum una cum Joanne Comite Verlicchæ; qui ex æquo & bono rem ita composuit, ut ejus sententia neutris displiceret. Acta sunt hæc apud Zarnunizam IX. Kal. Maji anno 1430. Hujus compositionis testes extant litteræ Canonicorum Tinniniensium quadriennio post datæ cum hac inscriptione: *Testimoniales Capituli Tinniniensis super constitutione confinium Comitis de Cetina, anno 1434. octava Corporis Christi*. Harum initium est hujusmodi: *Nos Capitulum Ecclesiæ Tinien. memoriæ mandantes significamus tenore præsentium quibus expedit universis, quod in nostram personaliter venientes præsentiam viri nobiles Iguantius Slovocovich Vaivoda magnifici ac potentis viri Jovannis Cetinæ & Clissæ Comitis, nec non regnorum Dalmatiæ & Croatiæ pridem Bani, Jovannes Cosnisczach, & Franciscus Svonar Cancellarius prædicti magnifici viri, nuncii, & familiares ipsius magnifici Domini Comitis Jovannis ex una parte &c.*

Dum Joannes huic ecclesiæ præsidebat, tres reges alium ex alio habuit Hungaria, quibus ille omnibus æque carus, & magni habitus fuit. Post decessum Sigismundi regis & Imperatoris anno 1437. extincti, Albertus Austriæ dux, cui nupserat Elisabetha filia Sigismundi, socero in regnum Hungariæ, atque in imperium successit. Qui altero imperii & regni anno vita functus, uxorem ex se gravidam reliquit. Proceres Hungariæ legatos miserunt ad Uladislavum ducem Lithuaniæ, fratrem Casimiri regis Poloniæ, Ludovici regis Hungariæ ex Eduvige filia nepotem, quem sibi in regem elegerunt. Hujus legationis princeps fuit Joannes Episcopus Tinniniensis, ut Maurus Orbinus & Bonfinius tradunt, qui Uladislavum in Hungariam cum deduceret, ejus gratiam & benevolentiam sibi conciliavit. Nec multo post e vivis excessit, aut voluntaria abdicatione Episcopatum deposuit.

DEMETRIUS EP. TINNINIENSIS XXX.

Demetrius Ep. ad Zagrabientem Ecclesiam translatus.

Ex antiquissima & nobilissima familia Slavonica Cuporia ortus, anno circiter 1442. administrationem hujus ecclesiæ suscepit. Sed ea non contentus ad illustriorem & opulentiorem aspirabat. Cum Uladislavus rex Hungariæ Benedictum, quem Eugenius IV. Zagrabiensi Ecclesiæ præfecerat, recipere atque admittere nollet, quod jus regium eligendi nominandique Episcopi Zagrabiensis sibi a Pontifice præreptum molestissime ferret; Demetrius ut sibi Episcopatum illum traderet, ab rege impetravit, sed ne statim assequi posset, infelix Uladislavi interitus obstitit. Anno siquidem 1444. ad Varnam oppidum prælio cum Turcis temere commisso, cum ingenti suorum clade occubuit. Secundum hanc calamitatem Ladislavus posthumus Alberti filius ex Elisabetha Sigismundi filia rex ab Hungaris eligitur quinquennis puer, addito curatore & gubernatore totius regni Joanne Corvino Hunniade; cujus inclyta virtus ob plurimas maximasque victorias, quas ab Turcis reportavit, toto orbe celeberrima, rem christianam ea tempestate in Hungaria sustinuit. Hujus rogatu Eugenius IV. Demetrium a Tinniniensi ad Zagrabiensem, & Benedictum ab hac ad illam transtulit. Benedictus, tum Capitulo Zagrabiensi, tum aliis ejus fautoribus repugnantibus, ab ea sede amoveri non potuit. Hanc demum post obitum Benedicti, & Balthasaris, qui Benedicto proxime successit, anno circiter 1460. Demetrius obtinuit, sed triennio post ea relicta ad Ecclesiam Jaurinensem regendam migravit. Plura de Demetrio in historia Antistitum Zagrabiensium.

FRANCISCUS EP. TINNINIENSIS XXXI.

Cognomento Speravichius Franciscanæ Patrum Minorum disciplinæ alumnus, æque doctrina ac religione præstans, post Demetrium ad Ecclesiam Tinniniensem gubernandam accessit. Hujus episcopale initium auctor Viridarii Seraphici confert in annum 1459. sed revocari oportet ad annum circiter 1446. cum scilicet Eugenius IV. Demetrium, soluto vinculo, quo huic ecclesiæ illigatus erat, ad Ecclesiam Zagrabiensem transtulit, nisi annorum ferme tredecim interregnum statuere velis inter Demetrium & Franciscum. Cum Mahometes rex Turcarum Bosinam finitimam, rege debellato & per summam perfidiam interfecto, subegisset anno 1463. civitas & Ecclesia Tinniniensis magno in periculo versabatur. Utrique præsidio fuit, & barbaros a progressu arcuit Matthias Corvinus rex Hungariæ Hunniadis filius, nulla re parenti dissimilis, qui Bosinam magna ex parte & Jaiczam urbem regionis primariam, victis & expulsis hostibus, recepit. Sub patrocinio ac tutela fortissimi regis, Franciscus securus ab omni periculo metuque, ecclesiam sibi commissam annis fere sexdecim administravit.

MARCUS II. EP. TINNINIENSIS XXXII.

A Matthia rege Hungariæ, cum de aliis gravissimis rei publicæ & christianæ negotiis, tum de cooptando in collegium Cardinalium Stephano Archiepiscopo Colocensi ad Sedem Apostolicam missus est orator anno 1468. ut ex Bonfinio docet Samuel Timon Soc. Jesu in eo libro, qui inscribitur *Purpura Pannonica, sive Vitæ & res gestæ Cardinalium S. R. E. qui aut in ditionibus sacræ coronæ Hungariæ natis, aut regibus sanguine conjuncti, aut Episcopatibus Hungaricis potiti fuerunt*. *Antonius Bonfinius memoriæ commendavit Marcum Tininiensem Episcopum*

a Mat-

a Matthia rege Hungariæ oratorem missum Romam, cum ad alia negotia procuranda, tum ad sollicitandum Stephano Archiepiscopo Colocensi Cardinalatum. Rem e sententia gessit; nam eodem anno 1468. XIV. Kalen. Octobris Paullus II. Stephanum in ordinem Cardinalium Presbyterorum aggregavit, ac titulo SS. Nerei & Achillei insignivit. Hac legatione perfunctus, vel hoc ipso anno, vel proximo e vita decessit.

NICOLAUS VI. EP. TINNINIEN. XXXIII.

Nominatus est cum aliis Episcopis in privilegio regali, quod Matthias rex Hungariæ anno 1469. Kalendis Martii concessit *Magnifico Comiti Tomco Marnavich de Zuonich; & castrum Camengrad cum suo territorio in finibus regnorum Croatiæ Bosnæque existens*, quod idem Matthias ante quinquennium eidem Tomco ob ejus eximia in rempublicam merita hujusque filio Juvkardino, atque hæredibus, posterisque omnibus in perpetuum tradiderat, amplissima immunitate donavit, atque ex omni jurisdictione Bani Slavoniæ exemptum esse declaravit. *Datum per manus Reverendissimi in Christo Patris D. Stephani Cardinalis Colocen. & Bachien. ecclesiarum Archiepiscopi, locique ejusdem Colocen. Comitis perpetui, aulæ nostræ supremi Cancellarii fidelis nostri dilecti. Anno Domini 1469. Kalendas Martii, regni nostri anno duodecimo, coronationis vero quinto; Ven. in Christo PP. DD. Joanni Strigonien. eodem Stephano Colocen. Archiepiscopis, Joanne Varadien. postulato .... Nicolao Thininien., Segnien. sede vacante &c.* Ipse vero Nicolaus se Doctorem decretorum appellat in suis litteris ad Paullum Potacichium, quem in collegium Canonicorum Tinniniensium cooptavit: *Nos Nicolaus decretorum Doctor, & Apost. Sedis gratia Episc. Ecclesiæ Tininien. dilecto nobis in Christo filio Paulo Potacich diœcesis nostræ sal. &c. Dat. Tininii in palat. nostro episc. anno Domini 1487.* Hæ litteræ servantur in tabulario curiæ archiepisc. Spalaten. itemque aliæ ejusdem generis cum eadem inscriptione, quarum postremæ datæ sunt anno 1489. Hoc eodem anno in diplomate Matthiæ regis Hungariæ *Nicolaum Tinnien.* nominatum invenio. Annos igitur circiter viginti huic ecclesiæ præfuit; nec vero ultra initium anni nonagesimi hujus sæculi vitam produxit. Hoc siquidem anno sedes episcopalis vacabat, ut colligitur ex litteris Hieronymi Cippici Vicarii generalis Bartholomæi Averoldi Archiep. Spalaten. eodem anno postridie Idus Februarii scriptis ad Andream custodem & Vicarium capitularem Ecclesiæ Tinniniensis. Hic siquidem cum proventus mensæ episcopalis tum ob graves communium temporum casus, tum ob alias calamitates peculiares plurimum detrimenti fecissent; singulis parochis certam pecuniæ summam imperaverat, quod subsidii nomine conferrent; ut qui futurus erat Episcopus, inveniret, unde sumptus faceret necessarios ad victum cultumque, atque ad rem domesticam, & pontificiam supellectilem comparandam. Visa est res nova atque inusitata rectoribus ecclesiarum; & Vicarium plus sibi potestatis ac licentiæ arrogare querebantur, quam quantum jura & Canones eidem permitterent. Itaque Gregorius Dirretovichius Zermagnæ, Vitus Buchajensis, & alii aliarum ecclesiarum præpositi, ac præsertim Archidiaconus Verlicchæ, a mandato Vicarii ad curiam metropolitanam appellarunt. Hujusmodi appellationem Bartholomæus Averoldus Archiepiscopus ad Hieronymum Cippicum Vicarium suum generalem rejecit; qui quod præter jus, præterque consuetudinem erat, fieri vetuit, & pecuniariam illam exactionem interdixit, epistola ad Vicarium Tinniniensem data anno & mense supra dicto, cujus initium hoc est: *Cum adhuc nec per Sedem Apostolicam, nec per jus habentes electus fuerit Episcopus in Ecclesia Tinniniensi vacante per obitum Episcopi nuperrime defuncti &c.*

Andreas Can. & Vicarius capitularis Parochis diœcesis onus pecuniarium imposuit.

NICOLAUS VII. EP. TINNIN. XXXIV.

Nomen electi adhuc gerebat anno 1491. labente, ut constat ex tabulis actisque curiæ episcopalis *anno 1491. 18. Augusti coram R. Domino Nicolao electo Episcopo Tinien.* confectis. Sed post consecrationem vix annuum pontificatum gessit; atque intra finem anni sequentis sedem episcopalem ejus morte vacuam adeptus est

BRITIUS EP. TINNINIENSIS XXXV.

Alexander Papa VI. *anno 1492. 19. Novembris providit de persona D. Britii Tinniensi Ecclesiæ vac. per ob. D. Nicolai illius ultimi Episcopi*. Unus ac fere alter annus intercessit, antequam consecratione episcopali initiaretur. Itaque in actis quibusdam judicialibus curiæ episcopalis *electus* solum & *confirmatus* dicitur. *Acta sunt hæc anno 1494. die 10. Julii in castro episcopali Gazi, Pontificatus SS. in Christo Patris & Dom. D. nostri Alexandri VI. anno secundo, præsentibus Rever. in Christo Patri D. Britio de Egrivaca Dei & Apostolicæ Sedis gratia electo & confirmato Ecclesiæ Tinniensis, Jacobo plebano ecclesiæ parochialis de castro Gazi, capellano ejusdem &c.* Templum perantiquum erat in suburbano, nomine *S. Stephani regis extra muros* consecratum, idemque opulentis vectigalibus instructum, & curam animarum annexam habebat. Cum ob mortem Bartholomæi ejusdem rectoris & parochi, ante triennium extincti, hoc Sacerdotium vacaret; Commune Tinniniensium, ad quos jus nominandi hujus parochi pertinebat, Paullum Potacichium Canonicum ecclesiæ cathedralis elegit, qui erat itidem Archidiaconus Sappatensis, & Archipresbyter oppidi Briberii. Nicolaus proximus ante Britium Episcopus, sive quod Paullum vitio electum criminaretur, sive quod quartum hoc Sacerdotium cum tribus illis, quæ jam Paullus obtinebat, e præscripto sacrorum Canonum conjungi non posse contenderet; rescissa ipsius electione, ejus templi ac parœciæ administrationem Thomæ Radovichio demandavit. Uterque autem erat Canonicus Tinniniensis. Hinc acerrima contentio inter Episcopum & Commune exarsit. Res delata fuit ad Sedem Apostolicam, quæ caussæ illius cognoscendæ ferendæque sententiæ potestatem Vito de Ruschis Episcopo Dumnensi, & tunc Vicario generali Bartholomæi Archiepiscopi Spalatensis delegavit. Interea Nicolaus e vita decedens litem injudicatam, suamque actionem Britio successori reliquit; qui suas partes esse duxit, ut caussam illam tueretur, æque suam ac decessoris, in cujus jura auctoritatemque successerat. Anno igitur 1493. Spalati ab judice delegato quæstiones haberi cœptæ sunt multiplices sane atque operosæ; nam acta hujusmo-

Controversia inter Commune Tinniniense a quo Paullus, & Episcopum, a quo Thomas electus fuerat parochus Eccl. S. Stephani.

jusmodi quæstionum, litteris consignata, paginas implent omnino ad quinquaginta supra quadringentas. Ex his autem dignosci potest, quanta olim fuerit, & vigeret adhuc amplitudo ac dignitas civitatis, ecclesiæ, diœceseos Tinniniensis: inde siquidem apparet cœtum nobilium distinctum fuisse, & segregatum a plebe, ceterisque civibus ordinis inferioris. Ex illis deligi solebant judices ac primarii magistratus; quorum aliquot epistolæ latinæ inter illas quæstiones recitatæ sunt, ipsisque actis insertæ: in his *Nobiles* se ipsi appellant, sibique alios perhonorificos titulos inscribunt. Indidem etiam eminet nobilitas & præstantia Capituli Tinniniensis, quod neque numero Canonicorum, neque honorum ac dignitatum gradibus videtur inferius esse, quam cetera Capitula Ecclesiæ Dalmaticæ. Ibi nominatur *Archidiaconus Xbroatensis*, quo quidem cognomine etiam Episcopus ex antiqua consuetudine afficitur; *Primicerius*, & *Custos*: quæ quidem postrema dignitas plerisque Hungaricis Canonicorum collegiis communis fuit. Hic quæstoris munere fungebatur; apud eum deposita servabantur acta & privilegia Capituli, eique commissa erat tum curatio & administratio sacri thesauri, tum in primis custodia sigilli capitularis; cujus tabulis publicis privatisque imprimendi penes hunc unum potestas erat: quanta autem sigillo Capituli Tinniniensis inesset auctoritas ad fidem faciendam, alio loco declaratum est. Custos, idemque Vicarius generalis erat per eos annos Andreas Bacharavichius, ad quem in tabulario curiæ archiepiscopalis extat epistola Viti de Ruschis supra laudati, quæ data est anno 1495. inscriptaque *Andreæ Bacharavich, Canonico, & Vicario Ecclesiæ Tinien.* In iisdem actis elucet nobilitas oppidorum, & ecclesiarum, quæ suberant Episcopo Tinniniensi. Quædam ex his erant titulo ac dignitate Archidiaconi conspicuæ. Inter alios Archidiaconos hujus diœcesis longe præstabat Archidiaconus Verlicchæ munitissimi castelli prope a fontibus Tiluri, sive Cetinæ fluminis, amplitudine jurisdictionis, numero tectorum, ac frequentia incolarum: hic siquidem parochos omnes Comitatus Verlicchensis suæ potestati subjectos habebat. Idem confirmat epistola Thomæ Nigri, Vicarii generalis Bernardi Zannii Archiep. Spalatensis, inscripta *Venerabilibus & spectabilibus viris Archidiacono Verlecnensi, cantori, custodi, aliisque Archidiaconis, & Canonicis Ecclesiæ Tiniensis; nec non plebanis ejusdem diœcesis Tiniensis*. Servatur in tabulario curiæ archiep. Spalatensis. Jam vero ut exitum illius controversiæ, de qua dicebam, paucis subjungam, Vitus judex ab Sede Apostolica delegatus, post caussam illam accurate riteque cognitam, templum & Sacerdotium S. Stephani extra muros Thomæ Radovichio adjudicavit, cui electio, quam antea fecerat Nicolaus, & favor Britii Episcopi suffragabatur. Repulsam, sive sententiam contra se latam, ægerrime tulit Paullus Potacichius; & doloris sui ulciscendi caussa, tum novo parocho S. Stephani, tum ipsi Episcopo plurimas molestias exhibuit; neque antea utrumque quibuscumque poterat modis vexare desiit, quam vivendi finem fecit. In tabulario supra laudato extat epistola ejusdem Viti Episcopi Dumnensis ad Banum Chrobatiæ & Slavoniæ, atque ad Britium Episcopum Tinninii cum hac inscriptione: *Vitus de Ruschis Dei & Apost. Sedis gratia Episcopus Dumnensis, Rev. in Christo Patris & Dom. D. Bartholomæi Averoldi miser. div. Archiepiscopi Spalat. locumtenens & Vic. gen., judex & executor a S. Sede delegatus & deputatus, magnifico & potenti Domino Bano Croatiæ, & Sclavoniæ, cujus vita, bonis, & prosperitatibus augmentum; nec non Rev. in Christo Patri D. Britio Dei & Ap. Sedis gratia Episcopo Tinninien. &c. Dat. Spal.* 1495. Huic Ecclesiæ Britius præfuit usque ad annum 25. sæculi decimi sexti; nisi quis alius inter hunc & Franciscum, de quo mox dicturi sumus, Episcopus interjectus fuerit, cujus nomen ac memoriam oblivio delevit.

Paræcia S. Stephani adjudicata Thomæ Radovichio.

Intra hos annos Tinninium a Turcis captum est, neque ante finem sæculi superioris Turcica servitute exemptum in potestatem Venetorum concessit. Anno 1520. Solimanus Turcarum Imperator Ludovico II. Hungariæ regi bellum intulit; & vel eodem anno, ut Szentivanius tradit, vel biennio post, ut alii docent, Hungaris Tinninium eripuit. Nec vero deinde creari desierunt Episcopi Tinninienses; sed cum illis sub Turcarum imperio tuta non esset statio Tinniniensis, sedes veluti precarias in alienis diœcesibus quærere, & domicilium ibidem collocare necesse habuerunt. Rerum vero sacrarum administratio, & cura gregis Tinniniensis commissa fuit Patribus Franciscanis, qui in illis locis Turcicæ ditionis reliquias christianæ religionis tuentur, & gentes illas evangelicis præceptis erudiunt, ac divinis mysteriis impertiunt. In actis consistorialibus invenio, *Titulum Ecclesiæ Croacensis in partibus infidelium Matthiæ de Vado* collatum fuisse: 1512. 20. *Aprilis providit* (Leo X.) *in titulum D. Matthias de Vado de Ecclesia Croacensi, in regno Rasciæ, sub Metrop. Spalaten. in partibus infidelium, concessitque licentiam exercendi pontificalia in civitate & diœcesi Bosnen. de consensu Episcopi, & quod non teneatur &c.* Utrum hæc pertineant ad Tinniniensem, sive Chrobatiensem Ecclesiam, addubitare cogit ratio temporis, & loci positio. Anno siquidem 1517. nondum civitas & Ecclesia Tinniniensis dominatum Turcicum subierat, nec dici poterat constituta in partibus infidelium; longe vero aberat ab regno Rasciæ, in quo posita esse dicitur. Verum si Metropolitæ Spalatensi suberat, nullam intra fines provinciæ Spalatensis Ecclesiam invenio præter Tinniniensem, in quam vocabulum *Croacensis* convenire possit. Ad rationem temporis quod attinet, induciæ octo annorum, quas Hungari an. 1501. cum Turcis pepigerant, ac trium insuper annorum, quæ anno 1509. additæ fuerunt, jampridem exierant, & rursus bellum apparari, ac levibus præliis in Slavonia & Hungaria geri cœperat. Præterea quamvis nullum cum Turca justum esset ac legitimum bellum, sæpe tamen ab Turcis finitimis in Dalmatiam excursiones fieri, villæ diripi atque incendi, hominum pecudumque prædæ abduci solebant. Nec vero absimile est ante annum 1517. inter has tumultuarias incursiones Tinninium repentino barbarorum adventu impetuque captum fuisse; nam etiam Szentivanius tradit oppidum illud a Turcis *limitaneis*, non justi more belli oppugnatum, sed improviso quodam assultu direptum esse. Ita fit ut Tinninium eo anno, cum Matthiæ collatus est titulus illius ecclesiæ, jam esset sub potestate Turcarum, idest *in partibus infidelium*. Positio etiam loci Tinninio non inepte

Tinninium a Turcis captum.

Matthias de Vado an numerandus inter Episcopos Tinninienses?

ëpte accommodari potest. Rascia quidem longe distabat; sed Stephanus Tuartkus Rasciæ idem ac Bosinæ rex, Tinninio potitus, id oppidum, cum neque ad Bosinam, neque ad principatum Chelmensem, neque ad partes maritimas pertineret, (quas omnes regiones ille possidebat) maluit regno Rasciæ adscribere: ex quo factum est, ut inter urbes regni Rasciani locum habere ac nominari cœperit. Nisi hæc interpretatio, vel alia hujusmodi adhibeatur ad explicandas tabulas consistoriales supra laudatas, non reperio quid caussæ esse possit, cur ecclesia illa *Croacensis* sub metropoli Spalatensi collocetur. Ceterum hasce meas conjecturas non tanti facio, ut *Matthiam de Vado* in catalogum Episcoporum Tinniniensium referre audeam.

FRANCISCUS II. EP. TINNIN. XXXVI.

De quo nihil memoriæ proditum est præter nomen, patriam, ac tempus suscepti Episcopatus apud Auctorem Viridarii Seraphici in catalogo Antistitum ex ordine Minorum S. Francisci: *Anno* 1525. *F. Franciscus de Schio* (oppido agri Vicetini) *Episcopus Croatensis* (ideſt Tinniniensis) *in Sclavonia*.

ANDREAS EP. TINNINIENSIS XXXVII.

Hic non aliunde nobis innotuit, nisi ex Martino Szentivanio, qui ejus initia episcopalia refert ad annum 1539. & ex tabulis consistorialibus, in quibus Andreæ vita functo subrogatus est anno 1550.

MATTHIAS EP. TINNINIENSIS XXXVIII.

Matthias Ep. Tin. translatus ad Eccles. Varadinen.

Julius III. Pontifex Max. *anno* 1550. 4. *Julii*, ut est in tabulis modo laudatis, *providit Ecclesiæ Tinniensi vacanti per obitum Andreæ de persona D. Matthiæ Saberdini Presbyteri Zagrabien. diœcesis, ipsumque illi in Episcopum præfecit & pastorem cum clausulis &c. fructus centum floren. taxa* 150. Hos fructus Mensa episcopalis percipiebat ex quibusdam prædiis sitis fortasse extra Turcicam ditionem. Ad hanc scilicet redituum tenuitatem redacta fuerat ecclesia olim opulentissima, præsertim postquam sub potestatem ac servitutem Turcarum ceciderat. Post quadriennium translatus est ad Ecclesiam Varadinensem, ut est in iisdem tabulis, anno 1554. 25. Junii. *Absolvit Matthiam Saberdinum Episcopum Tinniensem a vinculo, quo dictæ ecclesiæ tenebatur, &c. ad Varadiensem transtulit*.

PAULLUS II. EP. TINNINIEN. XXXIX.

Idem Pontifex, & eodem die, quo sedem episcopalem Tinniniensem translatione Matthiæ vacuam fecit, in eadem collocavit Paullum, quem ex Archidiacono Ecclesiæ Zagrabiensis Episcopum creavit, facta eidem potestate pristinæ dignitatis retinendæ cum annuis proventibus huic annexis, quibus compensarentur tenues reditus Mensæ episcopalis: *Eodem die providit Ecclesiæ Tinniensi vacanti per translationem Matthiæ ad Ecclesiam Varadiensem, de persona D. Paulli de Churina Archidiaconi Ecclesiæ Zagrabien. ipsumque illi in Episcopum præfecit & pastorem, cum retentione Canonicatus, & præbendæ, & Archidiaconatus dictæ ecclesiæ cum clausulis &c. fructus centum floren. taxa* 150. Idem Julius III. anno 1554. in suis litteris ad Zachariam Sedis Apostolicæ internuncium apud Ferdinandum Imp. confirmans Episcopos Hungariæ ab eodem Ferdinando nominatos, eum vocat *Paulum de Hutnya Tiniens*. Præfuit annos circiter duos; nam anno 1556. in diplomate Ferdinandi regis Hungariæ Sedes Tinninien. vacare dicitur.

JOANNES IV. EP. TINNINIENSIS XL.

Joannes IV. Episc. Tin. translatus ad Vaciensem Ecclesiam.

Martinus Szentivanius in catalogo Episcoporum Tinniniensium Paullo Joannem proxime subrogatum esse ait anno 1558. & cognominatum fuisse *de Vyllach*, ab oppido fortasse, unde oriundus erat. Hunc Episcopatum anno tertio, quam susceperat, cum Vaciensi commutavit.

ANDREAS II. EP. TINNINIENSIS XLI.

Andreas Ep. Tin. cleri Hungarici orator ad Concil. Trid.

Natione Hungarus, cognomento Duditius Sbardellatus, vir magno ingenio, multiplici doctrina & singulari eloquentia præditus, nec minus rerum gerendarum peritus. Erat præpositus S. Stephani, quod templum & sacerdotium est ecclesiæ ac diœcesis Strigoniensis, copiosis vectigalibus dotatum. Anno 1562. v. Kalendas Februarii, ut Szentivanius tradit, renunciatus est Episcopus Tinniniensis; eodemque anno ab Archiepiscopis, Episcopis, & clero universo Hungariæ legatus, una cum Joanne Colosvario Episcopo Chanadiensi, missus ad Concilium Tridentinum, VIII. Id. Aprilis in frequentissimo Patrum conventu orationem habuit, gravissimis verbis sententiisque plenam; in qua cum multa de laudibus Pii IV. Pontificis Maximi, legatorum Sedis Apostolicæ, Olahi Archiepiscopi & Primatis Strigoniensis, ac ceterorum Antistitum Hungariæ; item de statu Ecclesiæ Hungaricæ, de religione ac pietate Hungarorum, ornate ac præclare dixisset, tum vero caussas diligenter exposuit, quæ impedimento erant, quominus Concilio adesse possent Episcopi Hungariæ, quos ab suis ecclesiis discedere vetabat gravissimum illud periculum, quod populis eorum fidei commissis non solum ab hæreticis, quorum regio universa erat referta, sed etiam a Turcis finitimis imminebat. Hæc oratio quamvis longior esset, quam ferebat consuetudo, & ceteris rebus, de quibus in eo congressu agendum erat, tempus præripuerit; tamen & audita est attentissime, & propter elegantiam & copiam latinæ dictionis, cum dignitate ac venustate actionis conjunctam, incredibili omnium voluptate & approbatione excepta fuit, ut præterlapsi temporis, ademptique aliis gravissimis negotiis & consultationibus neminem pœniteret: id quod Cardinales præsides Concilii in suis ad Pontificem litteris summa cum oratoris laude significarunt. Alteram orationem habuit sessione quinta sub Pio IV. XVII. Kalendas Augusti de divinissimo Eucharistiæ Sacramento, doctam in primis & gravem, copiosissimam atque ornatissimam; in cujus extrema parte Patribus Tridentinis persuadere studuit, ut populis expetentibus usum calicis ne denegarent. Hac legatione perfunctus, & post absolutum Concilium, Tinniniensi deposito, Episcopatum Quinqueccleſiensem suscepit. A Maximiliano II. Imperatore legatus in Pannoniam missus ad Sigismundum regem, continentiæ ac reli-

Translatus ad Episcopatū Quinqueccleſien. a religione catholica deficit.

religionis naufragium fecit; & per summum dedecus episcopalis nominis atque ordinis a fide catholica descivit, ut cujusdam puellæ, quam deperibat, sacrilegis nuptiis potiretur. Nihil non egit Pius IV. ut ab illo turpissimo lapsu ac sempiterno interitu hominem revocaret; obstinatum & contumacem episcopali dignitate exutum, & gravissimo anathemate perculsum ab ecclesia segregavit. Ærumnosam deinde, & conscientiæ angoribus plenam vitam in magna egestate traduxit, æque catholicis, atque hæreticis, sibique ipse invisus; demum subita apoplexia correptus misere interiit.

STEPHANUS EP. TINNINIENSIS XLII.

Cum amplissimo Consiliarii Cæsarei munere illustre ac princeps monasterium S. Martini de sacro monte in Pannonia sibi commendatum obtinebat, ejusque vectigalibus sane opulentis fruebatur. Eidem Maximilianus Imperator, idemque rex Hungariæ, titulum Episcopatus Tinniniensis aliquot jam annos vacantem contulit, Pius vero V. confirmavit, ut docent tabulæ consistoriales: 26. Januarii 1571. *providit Ecclesiæ Thinnien. in Croatia provincia Spalatensis ad præsentationem Cæsareæ majestatis regis Hungariæ, per translationem Andreæ Sbardellat ad Ecclesiam Quinqueecclesien. alias factam vacanti, de persona R. D. Stephani Fejerkovi majestatis suæ Consiliarii, in sacro Presbyteratus ordine constituti, & fidem catholicam rite professi; ipsumque dictæ Ecclesiæ in Episcopum præfecit & pastorem, cum retentione monasterii Archiabbatiæ S. Martini sacri montis Pannoniæ, quod in commenda obtinet, aliorumque compatibilium, ut commodius sustentari possit, cum Episcopatus ipse omni reditu & fructibus a Turcis sit spoliatus; ipsi vero ecclesiæ ob eam causam providetur, ut si qui supersunt christiani sub tyrannide immanissimi Turcæ, possint induciarum tempore aliqua spirituali consolatione recreari; sic etiam ut in comitiis, aliisque negotiis Hungaricis, ordo ecclesiasticus, qui penes Episcopos est, (omnis enim Hungaria in tres ordines distributa est, ecclesiasticorum, baronum, & nobilium) uno suffragio juvetur; & cum dispensatione, eo quod dictus Stephanus electus non est Doctor, neque ab aliqua Universitate doctrinæ suæ testimonium habet, cum propter consuetudinem illius provinciæ, in qua Doctores fieri non consueverunt, tum vero quia constat ipsum virum esse eruditum, veterem Sacerdotem, & Cæsareæ Majestatis rerum Hungaricarum togatum Consiliarium; & cum absolutione &c.*

Sub imperio Turcarum Episc. Tinninienses lege residendi exempti.

Jampridem Episcopi Tinninienses titulo tenus creari solebant, lege sedendi ad gubernacula illius ecclesiæ exempti, solutique ab omni ferme cura & administratione episcopali; præsertim postquam Turcæ omnes ecclesiasticos proventus interverterant, ne illis quidem relictis centum annuis argenteis, quos superioribus annis mensa episcopalis percipiebat: id tamen oneris impositum illis fuit, ut dum essent cum Turcis induciæ, si per hos liceret, identidem inviserent, curarentque quod in illis supererat gregis christiani; & quidquid possent humani divinique subsidii ac solatii, eidem præberent. Jus nominandi Episcopos non solum Tinninii, sed etiam aliarum civitatum, quæ olim ad ditionem regni Hungarici pertinebant, quamvis sub aliorum dominatum transiissent, reges Hungariæ retinuerunt, atque etiamnum retinent; quamvis eorum plerisque nihil aliud, nisi honorarios episcopales titulos ab omni actione & jurisdictione vacuos conferant: id autem regno pariter ac religioni perutile est. Plurimum enim rei publicæ, & catholicæ interest non imminui numerum Episcoporum, quibus jus est adeundi conventus generales Hungaricos, suffragia ferendi, sententiæque dicendæ: in illis siquidem de summa rerum civilium & ecclesiasticarum consuli ac deliberari solet. Itaque in iisdem sua retinent subsellia fere omnes Dalmatiæ Episcopi, quorum vicem præstant, ac personam gerunt umbratiles quidam Episcopi ab regibus Hungariæ nominati. Exinde igitur nunquam creari desierunt Episcopi Tinninienses, quos reges Hungariæ eligunt, Pontifices Romani confirmant. Horum autem absentiam supplent præpositi parœciarum, ac Patres Franciscani, qui rem christianam in illis locis diligentissime curant, & populis illis tum divinæ legis præcepta tradunt, tum pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta ministrant. Jam ad Stephanum ut redeamus, cum annos duos, ac menses fere quatuor titulum Episcopi Tinniniensis retinuisset, translatus est ad regendam Ecclesiam Vesprimiensem, eique suffectus

Stephanus ad Eccles. Vesprimiensem translatus.

ZACHARIAS EP. TINNINIENSIS XLIII.

Zacharias Ep. Tin. ad Vaciensem Ecclesiam translatus.

Quem a Maximiliano II. Imperatore ac rege Hungariæ designatum, Gregorius XIII. huic ecclesiæ præfecit, ut est in tabulis consistorialibus: 1573. 15. *Maji absolvit Stephanum Episcopum Tiniensem a vinculo dictæ ecclesiæ, & transtulit ad Vesprimiensem; eodem die providit Ecclesiæ Tinien. in eodem regno per supradictam translationem vacanti, de persona Dom. Zachariæ Mossocz, ipsumque dictæ ecclesiæ in Episcopum præfecit, & pastorem, cum dispensatione gradus doctoratus, & cum retentione beneficiorum, quæ obtinet.* Post quinquennium relicta Tinniniensi ad Vaciensem Ecclesiam transivit, ut eædem tabulæ docent. 1578. 29. *Octobris. Absolvit Zachariam Mossoczium Episcopum Tiniensem, & transtulit ad Ecclesiam Vaciensem.* Postea Tinniniensis Ecclesia sex ipsos annos Episcopo caruit.

Interregnum episcopale.

PETRUS III. EP. TINNINIENSIS XLIV.

Petrus III. Ep. Tinninien. translatus ad Eccl. Zagrabien.

Erat præpositus Ecclesiæ Zagrabiensis, idemque Abbas. Cum utroque Sacerdotio conjunxit Episcopatum Tinniniensem ex nominatione Rodulphi Cæsaris, regisque Hungariæ, & auctoritate apostolica Gregorii Papæ XIII. 28. *Augusti 1584. Ad nominationem Serenis. Cæsaris Ung. regis providit Ecclesiæ Tiniensi, sub Turcarum tyrannide, per translationem Zachariæ Episcopi ad Ecclesiam Vaciensem vacanti, de persona R. P. D. Petri Heressynezii (aliter Heresinzi) Præp. Zagrabien. & Abbatis in Giach, in sacro Presbyteratus ordine jam a multis annis constituti, cum dispensatione gradus doctoratus, cum in studiis sit versatus, & cum retentione dictarum Præpositure, & Abbatiæ, & cum gratia expeditionis &c.* Sexto post mense Tinniniensem cum Ecclesia Zagrabiensi commutavit. Interregnum episcopale annos quatuor & menses circiter quinque tenuit.

Interregnum episcopale.

JOAN-

JOANNES V. EP. TINNINIENSIS XLV.

Huic Cherodio sive *Cserodi* cognomen fuit. Erat natione Hungarus, præclara eruditione atque doctrina ornatus, Canonicus idem ac præpositus Ecclesiæ Strigoniensis. Rodulphus Cæsar ei contulit Episcopatum Tinniniensem, collatum approbavit Sixtus V. Pontifex Maximus, 1589. 20. *Februarii. Ad nominationem Serenis. Cæsaris regis Hungariæ providit Eccl. Tinnien. in Croatia sub Turcarum tyrannide existenti, ac per translationem Petri ad Eccl. Zagrabien. vacanti, de persona R. D. D. Cherodii natione Ungari, doctrina commendati, licet gradu aliquo insignitus non sit, supra quo sua Sanctitas dispensavit, ipsumque cum retentione præpositura S. Stephani, & Canonicatus, & duorum altarium in Ecclesia Strigoniensi, & cum integra jurium remissione*. Obiit an. 1600. Ceterum apud Nicolaum Schmitth *Sedes Tinnien.* vacasse dicitur an. 1593.

MATTHIAS II. EP. TINNINIEN. XLVI.

E nobilissima gente Drascovitia oriundus erat, & Presbyter diœcesis Seniensis in Dalmatia, quem Rodulphus Imperator nominavit, Clemens VIII. Pontifex creavit Episcopum Tinniniensem: *Anno* 1600. 20. *Decembris ad nomin. Cæsar. Majest. providit Ecclesiæ Tinniensi vacanti per obitum Joannis de persona Matthiæ Draschovicii Presb. diœc. Segnien. cum dispensatione super defectu gradus &c.*

GEORGIUS II. EP. TINNINIEN. XLVII.

Cognomento Matthisius; abest a tabulis consistorialibus, sed catalogo Episcoporum Tinniniensium insertus est a Szentivanio, qui primordia initi Episcopatus in annum 1608. confert.

PAULLUS III. EP. TINNINIEN. XLVIII.

Paullus translatus ad Eccles. Vesprimiensem.

Alterum ei nomen vel cognomen fuit *David*. Episcopatum Tinniniensem suscepit anno 1610. ut docet Szentivanius, tenuit annos 24., deposuit anno 1634. translatus ad Ecclesiam Vesprimiensem.

JOANNES VI. EP. TINNINIEN. XLIX.

Alias *Jovanczius*, alias *Juvanez* cognominatur. Præpositus erat & Canonicus Ecclesiæ Jaurinensis, de quo in tabulis consistorialibus: 1634. 26. *Junii providit* (Urbanus VIII.) *Ecclesiæ Tinniensi vacanti per translationem Paulli David ad Episcopatum Vesprimiensem de persona Joannis Juvanez, nominati a Cæsare* (Ferdinando II.) *cum retentione Canonicatus, & majoris præpositura in Ecclesia Jaurinensi, & cum condonatione jurium; ex eo quod bona illius Ecclesiæ a Turcis detineantur*. Præfuit annos fere quatuordecim.

GEORGIUS III. EP. TINNINIENSIS L.

Ex ordine Franciscano severioris observantiæ ad hunc Episcopatum assumptus, atque postulatus a Ferdinando III. Imperatore ac rege Hungariæ: vir eximiæ religionis ac doctrinæ, cui *Bealovichio* cognomen fuit. Innocentius X. regiæ postulationi annuit, & pensionem annuam assignavit, unde illi suppeteret quod satis esset ad victum cultumque, dignitati episcopali congruentem: *Anno* 1648. 8. *Januarii providit Ecclesiæ Tinniensi vacanti per obitum Joannis Juvanzii de persona F. Georgii Bialovich, ordinis Min. S. Francisci de observantia, nominante Cæsare, cum assignatione congrua, prout alias in decreto rerum consistorialium continetur*. Optimo præsuli spes affulsit ecclesiæ ac sedis suæ Tininiensis recuperandæ. Anno siquidem 1648. cum Dalmatia quoque bello Cretico arderet, Leonardus Fosculus Veneti exercitus imperator copias ad Tinninium oppugnandum ducere statuit. Quamvis civitas & arx natura & loco egregie munita esset, tamen simul est allatum Venetos adventare, Turcæ animo deficientes, effusi portis, in proximos montes pavidi perfugerunt. Fosculum nullo certamine urbe atque arce potitum deliberatio dubia paullisper tenuit, utrum illam, velut claustrum provinciæ, insideret præsidio, an excideret; sed cum a finibus longe distaret, neque imminuendas copias censeret, tormentis atque aliis, quæ avehi in regione valde aspera & prærupta sine magno labore non poterant, corruptis, muros ac tecta solo æquavit, concremavitque. Tinninium a Venetis desertum præfectus Bosinæ refecit, & novis operibus munitionibusque sepsit. Laurentius Delphinus, Fosculi successor, an. 1654. cum copias ac duces Tinninium oppugnatum misisset, Veneti repulsi sunt, & prælio cum hostibus, qui subsidio venerant, commisso, damni non parum acceptum est. Ita Georgius Episcopus sua spe deceptus necesse habuit ab ecclesia sibi concredita, quoad vixit, perpetuo abesse: quippe dum bellum Cretense tenuit, omnem ad eam accessum hostes intercluserant. Vivere desiit anno 1667.

Tinninium captum a Venetis ac dirutum, quod recipiunt Turcæ.

CHRISTOPHORUS EP. TINNINIEN. LI.

F. Christophorus Ep. Tin. Sibenici domicilium habuit.

De quo Martinus Szentivanius in catalogo: *F. Christophorus de Rochas ordinis S. Francisci de observantia, magister in Theologia, confirmatus* 16. *Januarii* 1668. Idem confirmant acta consistorialia: 16. *Januarii* 1668. *providit* (Clemens IX.) *Ecclesiæ Tinniensi in regno Bosinæ vacanti per obitum Georgii Bielavich, ad nominationem Cæsareæ Majestatis, uti regis Hungariæ,* (Leopoldi I.) *de persona Fratris Christophori de Rochas ord. S. Francisci de observantia*. Romæ episcopali consecratione inauguratus in Dalmatiam venit, & Sibenici domicilium sibi statuit; ex eaque urbe submissis, quæcumque potuit, subsidiis gregem sibi commissum juvare solarique non desiit. Ibidem cum esset, aliquot Dalmatas adolescentes optima spe atque indole præditos delegit, quos sacra doctrina erudiret, piisque exercitationibus excoleret, ut apti evaderent idoneique ad Ecclesias Dalmatiæ regendas, & episcopalia munera obeunda. In horum numero fuit Joannes Vidovichius, qui cum e disciplina doctissimi & sanctissimi viri plurimum profecisset, electus est postea Episcopus Scardonensis, ac deinde Ecclesiam Traguriensem administravit; neque antea ab ejus latere & comitatu discessit, quam Christophorus, Viennæ cum esset, nominatus decretusque fuit Episcopus Neostadiensis anno 1687.

E Tinniniensi Ep. Neostad.

ALE-

ALEXANDER EP. TINNINIENSIS LII.

Alexander Ep. Tin. translatus ad Zagrabien. Ecclesiam.

Alterum ei nomen fuit Ignatio, cognomen *Mikulichio;* eratque juris utriusque Doctor, ut Szentivanius tradit. Innocentius XI. Episcopatum Tinniniensem Alexandro ab Leopoldo Cæsare Hungariæ rege traditum approbavit: 24. *Novembris 1687. Providit Ecclesiæ Tinniensi ad nominationem Cæsareæ Majestatis uti regis Hungariæ, vacanti per translationem Christophori de Royas ad Ecclesiam Neostadien. de persona Alexandri Mikulich, omnia prærequisita habentis.* Vix integrum annum hujus Ecclesiæ Episcopatum retinuit, quem deposuit, ut Zagrabiensem susciperet.

BLASIUS II. EP. TINNINIENSIS LIII.

Cum esset præpositus major Ecclesiæ Strigoniensis, idemque Cancellarius regni Hungariæ, ab eodem, a quo decessor, Imperatore ac rege nominatus, eodemque Pontifice confirmatus est Episcopus Tinniniensis: 29. *Novembris* 1688. *Providit Ecclesiæ Tinniensi vacanti per translationem Alexandri ad Ecclesiam Zagrabien. de persona Blasii Jacklin, omnia prærequisita habentis.* Hoc eodem anno, qui fuit quartus belli Peloponnesiaci, Hieronymus Cornelius præfectus classis Venetæ, Tinninium adortus, tanta vi impetuque oppugnavit, ut intra paucos dies obsessos ad deditionem compelleret. Fama capti Tinninii tantum circa formidinis incussit, ut tum aliæ arces satis munitæ, tum pleraque loca diœcesis Tinniniensis, atque in primis Verlicca oppidum neque infrequens, neque invalidum, fere statim sine certamine in potestatem venirent. Ita demum Tinninium post Turcicam servitutem centum ac prope septuaginta annorum sub christianum dominatum rediit, atque etiamnum feliciſſimo Venetorum imperio subest, quod ut sibi perenne sit atque perpetuum, votis omnibus exoptat. Ac tum quidem videbatur tempus esse opportunum restaurandi Episcopatus Tinniniensis, suæque Episcopo sedis rursus ibidem stabiliendæ. Sed cum civitas illa Turcarum illuvie ac sordibus, cladibusque bellicis deformata esset, ædes pontificiæ disjectæ, templum cathedrale subversum, reditus episcopales alio distracti; nemo fuit, qui aut peteret, aut juberet suum Tinniniensibus Episcopum restitui. Quocirca penes reges Hungariæ permansit potestas nominandi Episcopi Tinniniensis, qui titulum inanem, nudumque ab omni jurisdictione & functione gereret, ac tantum in conventibus & comitiis regni Hungariæ antiquum subsellium occuparet; quod vacuum esse, neque reipublicæ, neque religioni catholicæ conducebat. Omnis autem procuratio rei christianæ tum in urbe, tum in diœcesi, in parochos & Patres Franciscanos incubuit. Nunc hujus ecclesiæ ac diœcesis administratio commendari solet Episcopo Sibenicensi. Blasius Episcopi Tinniniensis personam sustinuit annos fere quatuor, ad Ecclesiam Nitriensem regendam accessit anno 1692.

Veneti Tininium Turcis eripiunt.

Blasius ad Nitriensem Ecclesiam translatus.

NICOLAUS VIII. EP. TINNINIEN. LIV.

Vir haud divitiarum copia, quam generis nobilitate clarior; hunc siquidem e vetustissima atque opulentissima gente Estherasia Leopoldus Imperator & rex Hungariæ delegit, designavitque Episcopum Tinniniensem, Innocentius vero XII. regiam electionem ac designationem approbavit: 6. *Octobris 1692. providit ad nominationem Cæsareæ Majestatis, uti regis Hungariæ, Ecclesiæ Tinniensi vacanti per transl. Blasii Jaklin ad Ecclesiam Nitriensem de persona D. Nicolai ex Comitibus Estharasii Presbyt. cum dispensatione super gradu &c.* Extinctus est anno 1696.

FRANCISCUS III. EP. TINNINIEN. LV.

Franciscus III. Episc. Tinninien. deinde Viennensis.

E Presbytero diœcesis Ratisbonensis, ut docet Szentivanius, quem Leopoldus nominaverat, Innocentius creavit Episcopum Ecclesiæ Tinniniensis: 11. *Aprilis 1696. providit Ecclesiæ Tinniensi ad nominationem Cæsareæ Majestatis vacanti per obitum Nicolai Antonii Estherasii, de persona Francisci Ferdinandi Rumel Presbyteri &c.* Anno circiter 1708. titulum Tinniniensis Ecclesiæ deposuit, evectusque est ad Sedem pontificiam Viennensem.

ANDREAS III. EP. TINNINIENSIS LVI.

De quo in tabulis consistorialibus: 12. *Martii* 1708. *providit* (Clemens XI.) *Ecclesiæ Tinnien. vacanti per translationem Francisci Ferdinandi Rumel ad Ecclesiam Viennensem de persona Andreæ Matussek Presbyteri Nitriensis.* Obiit anno 1714.

GEORGIUS IV. EP. TINNINIEN. LVII.

Hunc e collegio Presbyterorum Ecclesiæ Strigoniensis Carolus VI. Imperator, idemque rex Hungariæ delegit, Clemens XI. confirmavit Episcopum Tinniniensem: 7. *Maji 1714. Ad nominationem Imperatoris, & regis Hungariæ, providit Ecclesiæ Tinniensi vacanti per obitum Andreæ Matussek, de persona Georgii Gyllany Presb. Strigoniensis.* De quo P. Nicolaus Schmitth Societatis nostræ in suis ad me litteris pridie Id. Febr. anno 1762. Tyrnaviæ datis: *Georgius Ghilanyc e vivis excessit Tyrnaviæ anno 1728. Erat natus e vetusta nobilitate Hungarica. Multis annis fuit parochus & Canonicus Strigoniensis. Curam animarum in parochiis sedulam gessit. Vir meritis & ætate gravis moritur, Pater pauperum nominatus.* Idem P. Nicolaus vir præclara eruditione atque doctrina, qui seriem chronologicam & historicam Archiepiscoporum Strigoniensium oppido laboriosam accuratamque contexuit, ac typis mandavit, nunc autem Agriensium Antistitum nomina resque gestas describere atque in ordinem temporum redigere molitur, duos reliquos honorario atque inani Episcopatus Tinniniensis titulo insignitos perhumaniter mihi communicavit. Sunt autem hi:

ALEXANDER II. EP. TINNIN. LVIII.

Eodem anno 1728. Tinniniensis Episcopus nominatur a Carolo VI. Imperatore (vel potius Carolo III. rege Hungariæ) Alexander Mariassy de Markusfalva. In comitiis regni anno 1729. & anno 1741. celebrati, subscripsit cum reliquis Episcopis ac proceribus articulis seu constitutionibus in iis comitiis factis. Hic Alexander de Mariassy integritate vitæ, morum gravitate, ingentem nominis & sanctimoniæ famam sibi peperit.

rit. Fuit Curio liberæ regiæque civitatis Cassoviensis. Multos hæreticos ad sinceram fidem traduxit. In foro Cassoviensis urbis elegantem statuam B. M. V. erexit. Fit Canonicus Agriensis Ecclesiæ, dein Præpositus Scepusiensis. Ejus titulus erat: Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Alexander Mariassy de Maskusfalva Episcopus Tinniniensis, Præpositus insignis collegiatæ ecclesiæ S. Martini de Scepusio, Archiepiscopatus Strigoniensis per districtum Scepusiensem in spiritualibus Vicarius, & causarum auditor generalis. Moritur anno 1755. die 19. Aprilis.

JOSEPHUS CAROLUS EP. TINNIN. LIX.

Josephus Carolus Zbisko Ep. Tinninien. adhuc vivit.

Successit eodem anno 1755. Alexandro Mariassy tum in Episcopatu Tinniniensi, tum in præpositura Scepusiensi Josephus Carolus Zbisko de Kis Kolacsin. Studia sua in nostra Universitate Tyrnaviensi, nempe Philosophiæ ac Theologiæ absolvit, ubi Doctor SS. Theologiæ renunciatus an. 1737. Fuit parochus oppidi Dioleg in archidiœcesi Strigoniensi. Fuit etiam secretarius sive ab epistolis Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Lib. B. Francisci Xaverii Klobusiczki archi-diœcesis Strigoniensis Vicarii generalis. Egit præterea parochum in oppido Essik-Vivar: ubique ardens promovendi cultus divini. Cooptatur subinde in numerum Canonicorum Strigoniensium, dein promotus ad præposituram insignis collegiatæ Ecclesiæ Posoniensis ad S. Martinum. Denique nominatur a Maria II. seu Maria Theresia Episcopus Tinniniensis ac Præpositus Scepusiensis. Ex titulo ejus plura erui possunt, qui est hujus tenoris: Illustrissimus ac Reverendissimus D. Josephus Carolus Zbisko de Kis Kolacsin, Episcopus Tinniniensis, præpositus insignis collegiatæ ecclesiæ S. Martini de Scepusio, Archiepiscopatus Strigoniensis, per districtum Scepusiensem, in pontificalibus suffraganeus, in spiritualibus Vicarius, & causarum auditor generalis, Ecclesiæ Metrop. Strigonien. Canonicus, Archidiaconus Scepusiens., S. C. & R. A. M. (Sacræ Cæsareæ & Regiæ Apostolicæ Majestatis) *Consiliarius, & ad excelsam tabulam septem-viralem assessor. Vivit etiamnum, & suis muneribus strenue fungitur.*

Nunc Ecclesia Tininiensis commendata est Ep. Sibenicensi.

Hactenus P. Nicolaus Schmitth, qui *verissimum esse* ait, quod supra monui, reges Hungariæ *jus retinere nominandi Episcopos Tinninienses, hosque ad publica comitia vocari, legibus patriis ibi institutis subscribere*. Ecclesiæ vero ac diœcesis Tinniniensis administratio nunc commissa est Episcopo Sibenicensi, ad quem pertinet parochos curatoresque animarum Tinninio ceterisque ejusdem diœcesis locis præpositos confirmare, & quæ sunt juris episcopalis munera & officia ibidem peragere; cum antistites illi Hungarici, præter titulum ab hac ecclesia mutuatum, nihil jurisdictionis ac potestatis ibidem habeant.

EPIS-

EPISCOPI TRAGURIENSES.

Regio ac positio Tragurii.

IN ea litoris Dalmatici regione, quæ post Hyllim peninsulam ad orientem vergit, septem colles in modum hemicycli, primum quidem facili mollique ascensu, deinde arduo ac prærupto jugo assurgunt; pars superior horrida atque aspera omnem culturam respuit, inferior peramœna est, & vineis atque arboribus consita. Duo colles extremi, alter ab occasu ceteris sublimius eminet, alter ab oriente paullo humilior in paludem definit, quam aquæ ex alto stagnantes efficiunt; alii longius, alii propius ab urbe & mari distant. Planities intermedia in solem meridianum obversa paullulum declivis est, fructuum cujusque generis & pascuorum ferax. Huic insidet Tragurium, civitas Dalmatiæ antiquissima, quam mari undique circumfusam isthmus peranguſtus continenti annectit. Strabo & Ptolemæus Tragurium inter insulas, Plinius, Itinerarium Antonini, Tabulæ Peutingerianæ inter urbes oræ maritimæ annumerant. Pomponius Mela semel atque iterum Tragurium nominat, ac primum quidem civitatibus litoralibus, deinde vero insulis interjecit. Straboni & Ptolemæo errorem præbuit, quod isthmus ille, cum loci natura depressior esset, ob crebros æstus maritimos aquis identidem superfusus non appareret, transitumque omnem ad litus continentis intercluderet; atque ut ex uno in alterum errorem proclivis est lapsus, videntur existimasse Tragurium & Boam insulam Tragurio proximam, ac ponte intermedio conjunctam, unam esse eamdemque insulam; quippe hanc insulam neuter nominavit. Tragurienses ne sibi accessum ad agros & colles obstruerent hujusmodi exundationes æquoreæ, quibus solum utrimque adjacens obducitur, limoque palustri oppletur, pontem lapideum isthmo impositum ædificarunt, longum passus quadraginta, quem quindecim fornices fulciebant. Hunc vero pontem cum anno 1648. ob bellum Turcicum dirui oportuerit, animadversum est pilas illas, quibus fornices incumbunt, nulla palorum munitione sustineri ac firmari, quod fieri assolet, cum in aquis aut locis limosis fundamenta ædificiis substruuntur; sed solo stabili & firmo inniti, ipsisque defixas esse radicibus saxosis & glareosis, quas longe protendit collis urbi propinquior, cui ab *Custodia* cognomen est; in ejus quippe vertice excubiæ ad custodiam civitatis collocantur. Hinc vero satis perspicue intelligitur isthmum illum non manufactum, sed ab ipsa natura fabricatum fuisse; ac proinde Tragurium non esse in insula, sed in peninsula situm. Constantinus Porphyrogenitus de administ. Imp. cap. 29. insulam quidem vocat Tragurium, fatetur tamen aggere quodam interjecto cum litore conjungi: *Urbs Tetragurium parva quædam in mari insula est, angustissima cervice ponticuli instar ad terram usque porrecta, qua oppidani in urbem transeunt*. Tragurio a meridie proxime objacet insula Bua, quam Boam, & Bubuam veteres appellabant. Interpositus est pons versatilis, qui ultro citroque commeantibus transitum præbet; hoc vero sublato introitum aperit, qua naves erectis antennis trajicere, atque ad urbem adire possint. Insulæ tergum urbi obversum loco suburbii est, colitur enim & habitatur frequentissime. Ejusdem insulæ objectu portus efficitur, capax navigiorum cujusque generis, ad quem ab occasu & oriente duobus ostiis aditus patet.

Bua insula Tragurio objacens.

Issei conditores Tragurii.

Strabo auctor est Tragurium ab Isseis conditum fuisse, anno scilicet ante Christum fere tercentesimo & octogesimo quarto; ex quo fit, ut nulla sit hodie in universa ora Dalmatica civitas, cujus sit vetustior certiorque memoria. Issa est insula Dalmatiæ passuum millia circiter viginti quinque a continente disjuncta. Celebre olim fuit Isseorum nomen, & cum ceteris opibus, bellicisque laudibus, tum præsertim rei navalis gloria ante florebant, quam Romani primum Illyricis bellum inferrent. Oriundi erant e Syracusiis, quorum coloniam Dionysius senior in eam insulam deduxit. *Issa nomine insula est*, ait Scyllax, *continens Syracusiorum coloniam*. Joannes Lucius existimat Tragurium eo tempore conditum fuisse, cum præfectus classis Dionysianæ decem millia Illyriorum, ut est apud Diodorum, partim cepit, partim cecidit; hi siquidem Parios oppugnatum venerant, qui ex Paro insula maris Ægæi profecti, invectique in Adriaticum mare, Dionysio adjutore insulam ejusdem maris occupaverant, ibique urbem condiderant, quæ ab novis advenis Phariæ nomen accepit. Post devictos Illyrios cum idem præfectus partem illam continentis hostibus ademisset, unde hi pluribus lembis transvecti, ut Parios expellerent, insulam atque urbem oppugnabant; Isseis Syracusiis oppidum ibidem condendi potestatem fecit, quod *Tragurium* appellatur, vocabulo fortasse oriundo derivatoque ab *Trogylon*, qui locus fuit ac portus Siciliæ prope Syracusas, teste Livio lib. 25. apud Ortellium. *Trogbir* vocatur a Slavis indigenis, quæ vox ad similitudinem nominis primitivi propius accedit. Sub idem tempus Issei Epetium ædificarunt, passuum millia amplius viginti ab Tragurio; nam ut Epetium, sic Tragurium Polybius Isseis attribuit. Illyriorum cladem a præfecto classis Siculæ illatam Diodorus lib. 5. illigavit anno primo Olympiadis 99. qui fuit ante epocham vulgarem 384. quare ad hunc annum, vel sequentem ædificatio Tragurii referri posse videtur. Hæc Joannes Lucius lib. 1. cap. 2. Monum. Tragurien. quæ conjectura magis, ut ipse fatetur, quam perspicuis argumentis & auctoritatibus nituntur.

Tragurium primum utrique Dionysio, deinde Isseis conditoribus paruit.

Quemadmodum Issei, sic etiam Tragurienses & Epetini, imperio utriusque Dionysii patris ac filii paruerunt. Post duos illos Siculos tyrannos, seniorem extinctum, juniorem expulsum anno secundo Olympiadis 109. ante Christum 343. Issenses libertatem adepti suis legibus suisque magistratibus uti cœperunt; & quamdiu illorum Respublica stetit, utramque illam urbem Tragurium & Epetium in sua potestate retinuerunt: exinde vero incredibile dictu est, quantas in opes copiasque præsertim maritimas creverint. Celebrantur apud Livium lembi Issaici, genus navigiorum, quibus Issenses sive ad bellum, sive ad mercaturam utebantur. In Romanorum clientelam ac societatem recepti cum fuissent, primo bello Punico lembos Isseorum Romanæ classi subsidio venisse auctor est itidem Livius. His potissimum navibus, quæ liburnæ etiam vocabantur, adjuti Romani primo

mo prælio maritimo cum Pœnis decertarunt consule ac duce Duillio, anno ante Christum 260., & egregiam ac primam victoriam navalem retulere, ut tradit Eutropius. Anno ante Virginis partum 156. adhuc suberant imperio Issensium Tragurienses & Epetini, quorum caussa, & rogatu Issæorum Romani primum contra Dalmatas bellum susceperunt. Nam cum pars Illyriorum inter Naronem & Nestum ab Gentio postremo Illyrici rege defecissent, ac libertatem adepta Rempublicam omni alieno dominatu exemptam fundasset; ab Delminio urbe mediterranea & montana, quæ totius gentis caput ac metropolis constituta est, Dalmatarum nomen sibi adoptavit. Hi vero seu prædandi, seu fines propagandi cupiditate impulsi, crebris incursionibus vastare cœperunt agros Traguriensium & Epetinorum, ipsisque urbibus Tragurio & Epetio, quæ ad ditionem Isseorum pertinebant, vastitatem atque exitium minabantur; nec vero a ceteris Illyriis sociis Romanorum injurias abstinebant. Romani ergo Issensium querelis & vocibus exciti, Dalmatas bello persequi, atque ulcisci sociorum injurias decreverunt. Hoc bellum anno 156. ex auctoritate Senatus C. Marcius Figulus iterum consul gessit; & primum quidem parum prospere, deinde feliciter cum hostibus pugnavit, eosque ab infestandis Traguriensibus & Epetinis cohibuit: *Posteaquam Lissii (idest Issei) & Daorsii sæpius communi consensu legatos Romam misissent, quibus significabant Lissii Dalmatas & agros & urbes suæ ditionis infestare.; hæ autem sunt Epetium & Tragurium . . . . propter has causas Dalmatis bellum indixerunt*. Polybius in excerptis legat. num. 124. Appianus vero scripsit Romanos id bellum gerendum dedisse Marcio Figulo consuli, qui secundum consulatum gessit cum C. Cornelio Lentulo anno ante Christum 156. Amisso Delminio, urbe totius gentis principe, quam Scipio Nasica consul anno ante christianam epocham 138. mœnibus & propugnaculis disjectis, ædificiis publicis privatisque dirutis, in exiguum oppidum redegit; cum Dalmatæ arcem ac sedem imperii Salonam transtulissent, eamque urbem operibus præsidiisque validissimis firmassent; tantumdem Tragurio & Epetio finitimis civitatibus, de numero civium, opibusque terrestribus, & maritimis diminui oportuit, quantum Salonæ accrevit, ut præclare animadvertit Joannes Lucius; quippe urbis dignitas & amplitudo, situs arte ac natura munitus, portus egregius capax quantælibet classis, tutus accessuque facilis frequentiam incolarum, & commercium propemodum omne ad se pellexit. Cn. Cosconius proconsul anno ante Christum 70. Salonam Dalmatis in perpetuum ademit. Porro Dalmatæ sociis ac provinciæ Illyricæ Romanorum infesti esse non antea desierunt, quam eos Tiberius plurimis maximisque cladibus attritos nono æræ vulgaris anno penitus subegit. Sed multis ante annis jam Tragurienses, Epetini, Issei, cum eorum respublica variis casibus & incommodis debilitata suis viribus niti, seque contra Dalmatas tueri non posset, e sociis vectigales se fecerant populo Romano, in ejusque clientelam ac potestatem concesserant. Utraque civitas, Issa & Tragurium, sive quod propter antiquam amicitiam & societatem jure civium Romanorum donata fuerit, sive quod colonias Romanas utroque deductas exceperit, inter urbes civium Romanorum annumerata fuit.

Romanorum bellum cum Dalmatis infestis Traguriensibus.

Tragurienses cum Issensibus & Epetinis vectigales Romanorŭ.

Issa civium Romanorum, inquit Plinius, *Tragurium civium Romanorum, marmore notum*; siquidem territorium Traguriense, qua in colles & montes assurgit, fodinis marmoreis abundat. Quemadmodum Issa, sic Tragurium & Epetium ad provinciam Illyricam Romanorum pertinebat, quæ ante initium Romanæ monarchiæ Istriam, Japidiam, Liburniam, Dalmatiam maritimam, & Illyricum proprium usque ad fluvium Drilonem complectebatur. Post Istriam ab Illyrico avulsam, cum Romani provinciam universam inter Arsiam & Drilonem tres in partes distribuissent, totidem Conventus instituerunt, Scardonitanum, Salonitanum, & Naronianum ab tribus civitatibus denominatos, videlicet Scardona, Salona, Narona; in quibus prætor sive magistratus regendæ provinciæ præpositus, alias ex aliis peragrando, consistere, concilium populorum cujusque conventus cogere, jus dicere, controversias cognoscere ac dirimere, res publicas ordinare, omnia denique perficere & componere solebat, quæ ad optimum totius conventus statum pertinerent. Porro ut Issei, sic etiam Tragurienses & Epetini, teste Livio ad Conventum Salonitanum adscripta erant. Hæc fusius & distinctius in Parte 1. & 2. Prolegom. Tom. I. Illyr. Sacri.

Tragurium civitas Romanorum.

Tragurium easdem subiit, quas ceteræ urbes Dalmatiæ, dominorum mutationes, ac rerum publicarum conversiones. Ergo primum Romanis, deinde Græcis Imperatoribus paruit. Sæculo quinto Herulis Græcis, Gothi Herulis Tragurium ademerunt; quod cum reliqua Dalmatia Justinianus Imperator sæculo sexto recuperavit. Sæculo nono ineunte ad breve tempus sub imperio Francorum fuit; deinde ad Græcos Imperatores rediit, a quibus intra finem ejusdem sæculi descivit cum aliis Dalmatiæ civitatibus; & omni extraneo dominatu depulso, more liberæ civitatis, suis legibus, ac magistratibus obtemperavit per annos fere quadraginta; deinde rursus in fidem se retulit Imperatorum orientis. Sub initium sæculi undecimi Petrus Urseolus Dux Venetorum Tragurienses ac Dalmatas, ultro venientes, in suam fidem & clientelam recepit; sed post annum fere tricesimum ad Imperium Græcum rediere; anno autem ejusdem sæculi septuagesimo iterum se Venetis tradiderunt. Anno quinto sæculi duodecimi Colomanus rex. Hungariæ Tragurium ac Dalmatiam Venetis eripuit; sed post obitum Colomani Dalmatiam cum Tragurio Veneti recuperarunt. Exinde æque Tragurium ac reliquæ urbes Dalmatiæ, modo Venetis, modo Hungaris paruit, nisi quod Emmanuel Imperator Græcorum Hungaris ereptum, quamdiu vixit, in sua potestate retinuit. Tandem anno 1420. clementissimo Venetorum imperio fide stabili & constanti adhæsit.

Post Romanos variis dominis paruit, demum Venetis.

Urbis Tragurii forma est fere quadrangula, plano in loco explicata; sed longius ab oriente in occasum, quam latius a septemtrione in meridiem protenditur; passus ad septingentos circuitu complectitur. Ab Jadera distat circiter septuaginta, a Spalato amplius duodecim millia passuum. Bifariam divisa est; quæ pars in solem orientem spectat, civitas vetus, quæ respicit ad occasum, civitas nova appellatur; hæc siquidem posterioribus temporibus adjecta fuit, sed breviori & angustiori quam illa ambitu circumscribitur; antea suburbium erat, quod sæculo decimo tertio longius in occiden-

Descriptio Tragurii.

tem

tem produci & muro circumcludi cœpit, ut Lucius docet. Utraque mœnibus & propugnaculis undique cingitur. In extremo angulo occidentali civitatis novæ, qui vergit ad mare & meridiem, arcem inædificarunt, turribus & munitionibus egregie septam. Duæ præcipuæ sunt urbis januæ; altera ad continentem, altera ad portum & mare præbet egressum: his aliæ minores interjectæ, inæquali ac fere exiguo spatio inter se disjunctæ. Ab septemtrionali ad maritimam partem una via perpetua forum maximum intersecans & ferme recta deducit; in hanc pleræque confluunt ceteræ urbis viæ transversæ, ac fere omnes angustæ, quæ vicos, & publica ac privata ædificia discriminant. Tragurienses cælo utuntur neque incommodo, neque insalubri; quamvis enim utrimque ora continentis palustris sit & uliginosa e crebris æstuariis ibidem stagnantibus, noxios tamen halitus ac vapores, indidem emissos, venti salubres ab occidenti & septemtrionibus extenuant, ac discutiunt. Civitas frequens est, & conferta ædificiis. Sunt ædes prætoriæ satis magnifice eleganterque descriptæ prope forum maximum, in loco totius urbis celeberrimo, quibus adjacet curia, ubi habentur comitia, ac de re publica consuli solet. Sunt itidem ædes episcopales antiquæ structuræ in regione urbis veteris ad orientem extrema, ejusque mœnibus adnexæ, magis ad speciem ac dignitatem, quam ad usum atque habitationem accommodatæ; his inhæret, ac supereminet turris instar cujusdam propugnaculi, unde prospectus est in portum & mare, insulamque adversam sane jucundus. Hinc passus circiter quadraginta distat in occasum ædes cathedralis, jam inde antiquitus sub nomine & auspiciis S. Laurentii martyris Deo consecrata, de qua infra.

Rector & magistratus Traguriensis. Summa cum potestate urbi præest unus de nobilitate Veneta patricia, *Comes* idem & *Capitaneus* appellatus; cujus imperium tribus fere annis definitur. E primario Consilio, quod e Traguriensi nobilitate conflatur, quatuor judices, sive syndici deliguntur, qui ad res publicas administrandas supremo Rectori, sive Comiti operam navant, jusque suum & potestatem certis quibusdam muneribus & negotiis circumscriptum exercent. Sunt Tragurienses præclara ad omnem virtutem indole prædití, æquitatis & justitiæ cultores, ab omni fraude & simulatione alieni, singularis in victu cultuque elegantiæ studiosi, navi & industrii, rerumque suarum diligentissimi, liberales, benigni, perofficiosi, ad pietatem ac religionem propensi; & quod omnibus Dalmatis commune est, armorum studio dediti, rei bellicæ scientissimi, gloriæque militaris cupidissimi. Nec minus ingenio ad omnigenas doctrinas percipiendas, quam prudentia ad res maximas gerendas valent. Plures majorum ac patrum nostrorum memoria utraque laude floruerunt; ex quibus paucos Joannes Lucius percensuit lib. 6. cap. x. Monum. Traguriensium. In his præcipui sunt

Viri illustres Tragurienses. Fantinus de Valle Auditor Rotæ Romanæ, qui cum a Pio II. legatus missus esset ad Podibrachium regem Bohemiæ, quod apud hunc constanter libereque, pro eo ac decebat pontificium legatum, catholicæ religionis caussam ageret, in carcerem conjectus fuit; & post trimestrem custodiam plurimis ærumnis & contumeliis exercitam, dux Bavariæ ab iniquo rege impetravit, ut eum vinculis exsolveret. Hic collegium Hieronymianum in urbe Illyricis suis popularibus partim suo, partim alieno ære fundavit. Sepultus est Romæ in basilica S. Mariæ Majoris cum hoc epitaphio.

Fantino Tragurino ex Dalmatia
Jur. Consulto Palatinarum Causar.
Disceptatori gravis. equisq.
Ex collegio Rotæ de R. Apostolica op. merito
Erumnis perpetuis
Quis vitam explevit senio exortem
Oliver. Carapha Card. Neapolitanus
P. C.
Ex pietate amicitiaque
Anno Jubilei VII. K. Novembris MCCCCLXXV.

Michael Claudius eximiis virtutibus atque honoribus floruit inter præsules Curiæ Romanæ ineunte sæculo decimo sexto, gubernator urbis, Episcopus Monopolitanus, legatus pontificius apud Venetos, rector Pisauri, qua in urbe diem supremum obiit an. 1512.

Joannes Statileus præpositus Ursiensis, Ludovico regi Hungariæ ab epistolis fuit, legatus de petendis auxiliis contra Turcas missus Venetias anno 1521. deinde Episcopus Transilvanus tres perhonorificas legationes nomine Joannis Sepusii regis Poloniæ obivit apud Paullum III., apud Venetos, apud Franciscum regem Gallorum.

Petrus Berislavus Episcopus Vesprimiensis in Hungaria, idemque Banus Dalmatiæ, Chrobatiæ, & Bosinæ, vir magni æque animi & consilii. Obiit in prælio contra Turcas anno 1520.

Vincentius de Andreis ex ordine Prædicatorum, Episcopus Ottociensis, haud doctrina, quam sanctitate illustrior; de quo sæpe a Petro Bembo in epistolis ad regem Ladislavum ac Petrum Berislavum nomine Leonis X. scriptis, & nunquam nisi honorifica mentio facta est.

Ex eadem Traguriensi patricia familia Tranquillus de Andreis, qui Joanni regi Hungariæ operam ad scribendas epistolas navavit. Plura latine scripsit soluta & metrica oratione non ineleganter; in his dialogum de vita privata typis editum, in quem Syllam & Cæsarem colloquentes induxit.

Joannes Staphileus J. U. Doctor, Archidiaconus Traguriensis, professor in Gymnasio Romano, Auditor Rotæ, Episcopus Sibenicensis, qui scripsit egregium Commentarium *De Gratiis expectativis*. Obiit anno 1528.

Coriolanus Cippicus, de quo Palladius Fuscus in opusculo *de situ oræ Illyricæ: Illustratum est autem ætate nostra Tragurium Coriolano Cepione oratore, historicoque eloquentissimo, qui cum sub Petro Mocenico classis Venetæ imperatore trierarchus non sine ingenti gloria ob res egregie gestas militaret, quo tempore Turcæ Calcidem expugnarunt, confecto bello, de Petri ipsius gestis librum luculentissime scriptum edidit; quem ipse pluries legi, captus Cepionis tum copia elegantiaque, tum fide & gravitate*. Cujus quidem libri *de bello Asiatico* summa cum laude meminit etiam Sabellicus in eo libello, quem scripsit *de antiquæ linguæ reparatione*. Coriolani filius fuit Aloysius Cippicus Episcopus Famagustæ, frater Joannes Cippicus, quem ob singularem virtutem ingeniique præstantiam Julius II. Archiepiscopatu Jadrensi donavit.

Jacobus Dragatius Episcopus Modrussensis, Auditor Rotæ Romanæ, qui eximiam doctri-

nam cum excellenti morum integritate ac vitæ sanctimonia conjunxit.

Joannes Lucius nulla laude inferior fuit, quam illi, quos ipsemet laudavit. Multa typis publicis commissa, multa codicibus Mss. consignata reliquit. Sex libros latinos edidit *De Regno Dalmatiæ & Croatiæ*, doctos oppido & laboriosos, itemque *Monumenta historica Tragurii*, quibus omnem rerum patriæ suæ memoriam sermone italico perdiligenter complexus est. De rebus Illyricis & Dalmaticis nemo gravius, nemo verius, nemo eruditius scripsit.

Descriptio territorii Traguriensis.

Territorium Traguriense in continenti millia passuum circiter quinque & viginti protenditur in longitudinem ab occasu in orientem, ab Hylli peninsula, ubi Sibenicense, ad castellum Victurium, ubi Spalatense territoria desinunt; latitudo ejus varia est; qua maxime patet, octo aut decem milliaria comprehendit. A septemtrione altissimis montibus clauditur, a meridie mari definitur. Vino, oleo, tritico, pascuis, oleribus abundat; e piscatu & mercatura uberrimos proventus incolæ percipiunt. Habitatur frequentibus pagis. Ad ditionem Traguriensem pertinet magna ex parte Hyllis peninsula, in qua vestigia *Prætorii*, quod Antoninus & Tabulæ Peutingerianæ commemorant; cui subest egregius portus *Mirara* vulgo dictus, idemque tutissimus objectu insulæ S. Michaelis Archangeli; Stolpona ab occasu, dirimens Sibenicense & Traguriense territorium, Bussilina ab oriente hinc atque hinc isthmo peninsulæ adjacent. Non est necesse omnia loca nominatim persequi; pauca commemorare satis fuerit, quorum frequens est mentio in antiquis monumentis. *Drid* villa erat ex acclivi loco imminens mari, dives optimis prædiis ac latifundiis in peninsula Hyllina positis; nomen vetustate exsolevit, ac totus ille terrarum tractus nunc *Bossilina* dicitur. *Campus parvus*, tectis agrisque fructiferis refertus, septem illis collibus interjacet, quibus Tragurium subest. Ultra colles ab oriente longe lateque protenditur *Campus Magnus* usque ad confinia territorii Spalatensis; in quo hæc loco celebriora, de quibus multæ & acerrimæ contentiones inter Tragurienses & Spalatenses fuerunt, *Biach*, *Ostrog*, *S. Vitalis*, Abbatia olim Benedictina *S. Petri de Clobuch*. Hic terrarum tractus vocari etiam solet *Podemorie*, propterea quod usque ad mare pertingit; nam Lucio interprete *Podemorie* idem valet apud Slavos, quod apud Latinos *penes mare*; ejus quippe planities adjacet ad sinum illum maritimum, quem efficit mare inter Buam & oram Spalatensem angusto freto irrumpens, hujusque in extremo angulo Salona assidebat. Hic sinus tergo in occasum & septemtrionem obverso arcuatur; ejusque dorsum insident undecim castella structuræ non admodum antiquæ, exiguæque magnitudinis, & æquali propemodum intervallo disjuncta, quæ ferme ad privatas familias pertinent. Ex his octo intra fines Traguriensis territorii continentur, videlicet castrum *Dragazzum*, *Quarcum*, *Lodium*, *Staphileum*, *Novum*, *Vetus*, *Rosanum*, *Victurium*; reliqua tria *Cambium*, *Abbatissæ*, *Sussuratium*, in territorio Spalatensi, sive Salonitano includuntur. Insula *Bubua*, sive *Bua* contra Tragurium, cui ponte, ut diximus, intermedio conjungitur, millia passuum fere duodecim in longitudinem porrigitur; qua Tragurium respicit, tectis atque incolis referta est, & suburbii instar obtinet; reliqua insula raros habet vicos, paucisque focis habitatos. Pars maxima Traguriensi, extrema particula, quæ ad orientem vergit, Spalatensi civitati & ecclesiæ subest. Ad jus quoque ac ditionem Traguriensium spectat *Girona* insula brevi ambitu circumscripta, quam Scyllax *Proteradem* vocat, quæ a Bubua non ita lato interjecto mari in occasum distat. His adde tres exiguas insulas, sive scopulos, *S. Euphemiæ*, *Cragllevaz* prope Bubuam ab occasu supra *Gironam*, quo Bela IV. rex Hungariæ, cum Tartaros insequentes fugeret, se recepit; & *S. Michaelis Archangeli*, quæ Hyllinæ peninsulæ, sive promontorio Diomedis adjacet a meridie.

Primordia Episcopatus Tragur. ignota.

Episcopatus Traguriensis initia obscura sunt & ignota. Sæculo sexto, cum Honorius III. Metropolita Salonitanus duo concilia provincialia, alterum anno tricesimo ejusdem sæculi, alterum biennio post convocavit, nullus subscriptus reperitur Episcopus Traguriensis. Joannes Lucius in historicis monumentis civitatis Traguriнæ existimat primordia hujus Episcopatus referenda esse ad sæculum septimum; ejus conditorem fuisse putat Joannem patria & cognomento Ravennatem, qui post Salonam excisam, sedemque metropolitanam Spalatum translatam, fuit primus Episcopus Spalatensium, de quo Archidiaconus cap. XI. *Per Dalmatiæ & Sclavoniæ regiones circumeundo restaurabat ecclesias, ordinabat Episcopos, parochias disponebat &c*, ex quo videtur conjici posse non solum antiquas ab eo restitutas, sed novas etiam sedes episcopales fundatas fuisse; inter quas fortasse annumeranda est Traguriensis. Sed hujus jurisdictio episcopalis ab initio, ut idem Lucius animadvertit, terminis admodum exiguis continebatur; quippe cum Episcopus Nonensis Chrobatorum, per eadem tempora institutus, jus ac potestatem suam in Chrobatia, sive in Dalmatia mediterranea & montana, latissime protenderet. Cujus vero Episcopi nomen extet, & cujus acta sint litteris consignata, primus est S. Joannes Ursinus, qui post dimidium sæculi undecimi regimen Traguriensis Ecclesiæ suscepit. Ante hunc alios atque alios Episcopos, quorum nomina & acta exciderunt, huic ecclesiæ præpositos fuisse confirmat tum auctor vitæ ejusdem S. Joannis, qui mortem proximi ante illum Episcopi commemorat; tum vero Andreas Dandulus, qui Petrum II. Urseolum Ducem, cum omnes ex ordine civitates Dalmatiæ instructa classe prætervectus sæculo undecimo ineunte, ad singulas appelleret, easque voluntaria deditione venientes in fidem & clientelam reciperet, ab Episcopo, magistratu, populoque Traguriensi perhonorifice acceptum fuisse scriptum reliquit: *Cumque dux Traguriensem urbem peteret, ab Episcopo, civibusque sacramentis corroboratus est.*

Petrus Ep. Traguriensis sæculo octavo.

Ceterum tribus fere sæculis antiquiorem nobis exhibent Episcopum Tragurii, nomine *Petrum*, schedæ Mss. Joannis Lucii, qui ex vetusto missali, quo utebatur ejus propatruus Joannes Lucius Primicerius & Canonicus Traguriensis, hanc notationem desumpsit: *Nota quod tempore D. Theodosii Imperatoris, & semper Augusti, & D. Petri Episcopi Traguriensis ... Comes Constantii filius, & magni Severi nepos reparavit a fundamento ecclesiam S. Mariæ de Platea, quæ a suis prædecessoribus constructa corruerat usque ad solum; & fuerunt muratorii de Salina Isidorus, Demetrius, Melota, & Theodorus &c. Et hoc fuit inventum Spaleti in quadam chronica scri-*

scriptum; & ego Joannes Lucius Primicerius & Canonicus Traguriensis, manu propria registravi ad futuram rei memoriam. Hujus ecclesiæ in præsentiarum est rector D. Joannes Cælius Canonicus Patavinus, ac protonotarius, an. MDXI. Comes ille filius Constantii, Petro Episcopo æqualis, nepos erat *Magni Severi*. Hic autem sine controversia videtur esse ille *Severus*, quem Archidiaconus itidem *Magnum* vocat: *Hic quia præ ceteris majori auctoritate pollebat, magnus Severus appellabatur;* fuitque auctor Salonitanis post urbis excidium profugis, *ut ad patriam redirent, & in ædificio Diocletiani se interiori reciperent*, ex quo Spalatum civitas constructa est. Id vero accidit anno circiter 647. nepos autem ille magni Severi vitam usque ad initium sæculi proximi, ultraque producere potuit. Hujus autem ætas optime cohæret cum imperio Theodosii III. cognomento Adramytteni, qui anno 715. rerum potitus, biennio post, Leone Isaurico militaribus suffragiis electo, augustalia insignia sponte deposuit, & clericorum ordini adscriptus, quod reliquum habuit ætatis, in otio transegit. Congruunt igitur inter se *Nepos Magni Severi, Petrus Episcopus Traguriensis, & Theodosius Imperator:* quæ quidem congruentia temporum & personarum Episcopatum Traguriensem Petri confirmat, aut certe probabilem reddit, eumdemque ad initia sæculi octavi revocandum esse demonstrat. Episcopatus Traguriensis memoriam hac vetustiorem nullam reperio.

Series chronologica Episcoporum Traguriensium.

Post S. Joannem Ursinum Episcopi unius, qui eidem in sedem pontificiam suffectus est, nomen resque gestas oblivio abolevit. A sæculo duodecimo fere dimidio series episcopalis integra deinceps, nullisque lacunis interrupta ad hæc usque tempora perducitur. Hæc autem est ex tabulis Ecclesiæ Traguriensis.

I. S. Joannes Ursinus an. circ. 1062.
II. N. N. an. circ. 1112.
Interregnum Episcopale.
III. Dessa an. circ. 1151.
IV. Michael an. circ. 1180.
V. Treguanus an. 1206.
VI. Columbanus an. circ. 1256.
VII. Joannes II. an. 1276.
VIII. Gregorius an. 1282.
Joannes electus an. 1297.
IX. Liberius eodem anno.
X. Lampridius an. 1320.
XI. Bartholomæus an. 1349.
XII. Nicolaus an. 1362.
XIII. Valentinus an. 1370.
XIV. Chrysogonus an. 1373.
XV. Simon an. 1403.
XVI. Marinus an. 1423.
XVII. Thomas an. 1424.
XVIII. Ludovicus an. 1435.
XIX. Joannes III. an. 1437.
XX. Angelus an. 1440.
XXI. Jacobus an. 1452.
XXII. Leonellus an. 1484.
XXIII. Franciscus an. 1489.
XXIV. Thomas II. an. 1524.
XXV. Christophorus an. 1525.
XXVI. Federicus an. 1560.
XXVII. Aloysius an. 1561.
XXVIII. Thomas III. an. 1567.
XXIX. Antonius an. 1574.
XXX. Marcius an. 1604.
XXXI. Pax an. 1623.
Interregnum Episcopale.
XXXII. Franciscus II. an. 1654.
XXXIII. Joannes Paullus an. 1663.
XXXIV. Joannes IV. an. 1676.
XXXV. Joannes V. an. 1684.
XXXVI. Simon an. 1695.
XXXVII. Stephanus an. 1699.
XXXVIII. Petrus Paullus an. 1708.
XXXIX. Michael Angelus an. 1713.
XL. Joannes VI. an. 1716.
XLI. Antonius II. an. 1722.
XLII. Joseph an. 1731.
XLIII. Hieronymus an. 1738.
XLIV. Didacus an. 1755.
XLV. Antonius III. an. 1766.

Capitulum Traguriense.

Capitulum e Canonicis omnino duodecim constat. Tres ceteris loco ac dignitate antecedunt, Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius. Titulo & pensione Canonici *Pœnitentiarii* caret, non item *Canonici Theologalis*. Jus conferendi archidiaconatus est penes Sedem Apostolicam, nominandi eligendique reliquos Canonicos partim ad Pontificem, partim ad Episcopum pertinet; hic quatuor, ille octo menses, in quos mors alicujus Canonici inciderit, alterne sibi vindicant. Proventus annui mensæ capitularis suppeditant nummos argenteos sexcentenos, qui Canonicis æqualiter, ac Presbyteris inferioris subsellii distribui solent; verum quotidianis distributionibus hi duplo minus, quam illi percipiunt. Quas *Dignitates* vocant, a Canonici sejungi possent, plerumque tamen conjungi solent; iidemque sunt Archidiaconus & Canonicus, Archipresbyter & Canonicus, Primicerius & Canonicus; nec vero qui utroque honore ac titulo præditus est, ex massa communi redituum, duplici, aut majori, quam reliqui Canonici, portione impertitur. Archidiaconus, quamvis Canonicus non esset, jus tamen obtineret tum adeundi capitularia concilia, atque adeo iisdem præsidendi, tum etiam ferendi suffragii, ac sententiæ dicendæ; utroque jure carent Archipresbyter ac Primicerius, nisi in collegium Canonicorum cooptati fuerint. Capituli Traguriensis nulla in antiquis tabulis reperitur memoria ante Concilium provinciale Spalatense anni 1185. cui interfuisse legitur *Gaudius Archidiaconus Traguriensis cum suis clericis*. In quadam sententia Petri VIII. Archiep. Spalat. quæ lata fuit an. 1192. *Archidiaconus, Capitulum, Canonici* Tragurienses diserte nominantur. Sed dubitari nequit, quin simul atque constituta fuit sedes episcopalis, Capituli etiam Traguriensis si non perfectio, at rudimentum tamen aliquod atque adumbratio quædam extiterit. Unica est in urbe ac suburbiis parochia sita in ipsamet æde cathedrali, cujus omnis administratio in unum incumbit Archipresbyterum Capituli Traguriensis; nec desunt illi adjutores ex clero inferioris ordinis, cujus opera ad rem christianam curandam & suum munus recte fungendum utatur.

Ædis cathedralis sub titulo S. Laurentii antiquitas.

Ædes cathedralis, ut supra dictum est, S. Laurentii martyris titulo ac patrocinio subest. Hujus tituli ac templi Laurentiani vetustatem declarant tabulæ testamentariæ Quirini viri principis Salonitani, sexto sæculo ineunte confectæ. Hic siquidem tum omnia bona, quæ sibi jure hæreditario obvenerant, tum copiosam supellectilem auream, sericam, argenteam, ad ædem

S. Lau-

Tabulæ testamentariæ Quirini Principis Salonitani.

S. Laurentii, quam magna ex parte collapsam ipse restituerat, dotandam atque ornandam legavit. Supremæ illius tabulæ sunt in hæc verba:

IC XC

In nomine Domini An. ab Incarn. Dom. nostri DIII

Ego quidem Quirinus D. g. & nutu ejus unus de Principibus Salone, & prestantior ceteris, nec non & ditissimus in cunctis facultatibus meis pro omnibus. Jubeo fieri boc testamentum pro redemptione anime mee, meorumque antecessorum, & successorum, de ecclesia B. Laurentii martiris, que olim pre vetustate maxima pars de ea ceciderat in loco, qui dicitur Tragurium, quam ego reedifico de propriis bonis meis, quia me bereditarium noverant tenere cunctorum, qui antea domum Dei construxerunt; quapropter omnibus sit notum presentibus & futuris, de rebus, que in predicta ecclesia offero quidquid in auro & argento, sive in sericis ornamentis, seu in terris, in pascuis, in agris, vel in vineis, tam in insulis, quam etiam in firma terra. In primis de auro cruces tres, de argento unam, calices de argento tres cum singulis patenis, coronas de auro quatuor cum singulis crucibus, coronas de argento....

Joannes Lucius existimat has tabulas confectas fuisse, cum Theodoricus rex Gothorum in Italia & Dalmatia rerum potiebatur; sed illarum fidem, ut ipsemet Lucius scite animadvertit, in dubium vocat tum ratio numerandi annos *ab Incarnatione Domini nostri*, quæ sexto sæculo jam adulto primum usurpari cœpit, auctore Dionysio exiguo, qui Justiniano imperante floruit, tum etiam structura ipsa & forma orationis, quæ cum temporibus illis satis congruere non videtur. Ceterum Scriptor anonymus vitæ B. Joannis Ursini Episcopi Traguriensis confirmat ædem Laurentianam donis plurimis & pretiosis cultam & locupletatam fuisse non solum a regibus Chrobatiæ, sed etiam a *Principibus Salonitanis*, in quorum numero Quirinus hic haberi potest ac debet. Ignotum non videtur fuisse Constantino Porphyrogenito, qui sæculo decimo imperium orientis obtinuit, templum Traguriense, S. Laurentii titulo cultuque consecratum, quamvis in hoc erravit, quod ejusdem martyris corpus ibidem conditum fuisse scripsit: *Tetragurium autem illa vocatur, quod parva sit, veluti cucumar. In eadem vero urbe depositus fuit S. M. Laurentius archidiaconus*, Cap. xxix. de admin. Anno circiter vicesimo sæculi duodecimi piratæ Saraceni Tragurium de improviso adorti urbem pariter ac templum Laurentianum funditus diruerunt. Hanc ædem cathedralem nomine itidem S. Laurentii insignitam, quæ nunc extat visiturque, Tragurienses in iisdem, in quibus antiqua steterat, vestigiis nova molitione & magnificentiore structura inædificarunt. Templi forma est fere rotunda; tectum concameratum, non e lateritiis lapidibus constat, sed e quadris marmoreis firmissima junctura compactis; quod duodecim pila ingentia, circa mediam templi aream locata, super impositis arcubus sustinent: duæ veluti alæ hinc atque hinc adjectæ sunt, itidem fornicatæ, & solido marmore constructæ; his vero subsunt minora sacella, quæ intercolumniis respondent. In summo templi capite, pluribus sublata gradibus prominet ara maxima; ab cujus latere dextero, sed non exiguo intervallo disjunctum, in sublime attollitur altare & mausoleum S. Joannis Ursini Antistitis & patroni Traguriensium, variis & lectissimis marmoribus, recenti & magnifico artificio conspicuum. Ante januam maximam ingens porticus existit opere concamerato & eleganti exstructa, cui præcelsa turris incumbit e lapidibus quadratis, quæ fastigio in mirandam altitudinem elato acutoque in modum pyramidis assurgit, undique marmoreis signis, columellis, aliisque cælatis operibus distincta & ornata: sive structuram, sive molem, sive pulchritudinem spectes, haud immerito cum turri Spalatensi ædis metropolitanæ comparari potest. Singulari commemoratione digna est opulentia templi Laurentiani; aliud nullum in tota Dalmatia invenies, quæ argenteis vasis, candelabris, lychnis, simulacris, ingentis æque ponderis ac pretii, & mira arte cælatis; itemque sacris vestibus argento vel auro contextis, ac cetera cujusque generis pretiosa supellectili magis abundet. Extat in sacrario templi armarium, in quo hæc omnia conduntur, ferreis claustris munitum, & multiplici sera occlusum, qui Thesaurus S. Laurentii appellatur; & Statutum Traguriense jubet unum e Concilio publico nobilium deligi perspectæ fidei atque integritatis virum, qui custos sit & curator Thesauri Laurentiani.

Opulentia templi Laurentiani.

Ædes sacræ & cœnobia urbis Traguriensis.

E reliquis ecclesiis in urbe veteri sitis ante cladem Saracenicam, quatuor tantummodo sunt, quæ adhuc extant; nimirum ecclesia S. Joannis Baptistæ cum cœnobio perantiquo Benedictino haud longe ab ædibus episcopalibus disjuncto, quod deinde a cœnobiarchis ad Abbates, quos vocant *Commendatarios*, transivit; nunc ejus reditus attributi sunt Seminario Spalatensi clericorum; ecclesia S. Domnii, cui postea alter ab S. Nicolao titulus accessit, eique adjunctum est collegium Virginum ex ordine S. Benedicti, a S. Joanne Ursino Episcopo Traguriensi fundatum sæculo undecimo exeunte, & luculentis prædiis instructum, quod etiamnum extat; ecclesia S. Leonis prope urbis januam, quæ transitum ad continentem ponte intermedio præbebat; hanc in usum militarem redigi, & operibus, munitionibusque ad urbis defensionem firmari placuit; ecclesia S. Mariæ de Platea in foro maximo sita, & obversa lateri ædis cathedralis, quæ mihi videtur eadem esse, quam nepos magni Severi collapsam refecit, ut supra dictum est ex notatione inscripta missali Luciano pervetusto. Post urbem reædificatam antiquiores sunt ædicula S. Martini adjacens tergo publici peristylii, & S. Sebastiani paullo ætate recentior. His adde Parthenonem Benedictinum Sancti Petri, quem conditum fuisse tradunt ante sæculum decimum quartum, & fortasse, ut ajunt, a B. Margarita filia Belæ IV. regis Hungariæ. In urbe nova tertium est cœnobium Virginum ex ordine S. Benedicti sub titulo S. Michaelis, sæculo superiori ineunte constructum. Itaque tria sunt in civitate collegia Virginum instituti Benedictini: primum & antiquissimum omnium illud S. Nicolai, secundum S. Petri; neutrum alias recipit, nisi Virgines patricias; tertium denique S. Michaelis, quod ingenuis adolescentulis e secundo civium ordine accessum præbet.

Cœnobia & cœtus religiosorum hominum, communione disciplinæ vitæque monachalis sociati, sunt quatuor. Unum in civitate nova S. Dominici, quod post dimidium sæculi decimi ter-

tii

tii ædificatum fuit, traditumque Patribus Dominicanis, qui concionibus habendis & confessionibus audiendis perutilem rei christianæ operam navant. Tria reliqua sunt in proxima insula Bua, quam suburbii instar obtinere diximus, videlicet duo familiæ Franciscanæ; alterum uno fere milliario ab urbe disjunctum sub titulo S. Mariæ *de Drit*, cognominatæ ab eo loco Bussiliniæ, unde illuc Mariana effigies translata fuit, Patres Franciscani severioris disciplinæ incolunt; alterum propius ab urbe sub titulo S. Lazari possident Patres ejusdem ordinis S. Francisci, quos Conventuales vocant: quartum denique S. Crucis in eadem insula Bua, tria fere passuum millia distans a civitate, quod auctore venerabili viro Nicolao Milinovichio ex ordine Prædicatorum, Tragurienses sub dimidium sæculi decimi quinti ædificarunt, & Patribus Dominicanis tradiderunt. Æque Franciscani & Dominicani Patres in eorum insularium salutem, & christianam institutionem sedulo incumbunt; nec suam incolis operam in iis, quæ pertinent ad eluendas animorum labes, ac divina mysteria percipienda, deesse patiuntur. Omnia in urbe seu templa seu sacella sunt omnino quatuordecim; in his duo singulari commemoratione digna, alterum S. Mariæ de Carmelo, alterum omnium Sanctorum titulo insigne; utrumque festis diebus frequentari, religiosisque exercitationibus coli solet a duobus piorum hominum sodalitiis, ad quorum jus pertinent.

Diœcesis Traguriensis descriptio. Diœcesis Traguriensis fere iisdem, quibus territorium terminis definitur. Sed antiquitus longius in occasum porrecta, castrum Sibenicense cum toto ejus territorio complectebatur; ademptum illi fuit sæculo decimo tertio exeunte, cum oppidum Sibenici Bonifacius VIII. sede ac jure episcopali donavit. Ante divulsum Sibenicum ab jurisdictione Episcopi Traguriensis, Concilium provinciale Spalatense, quod habitum fuit anno 1185. sub Petro VII. Archiepiscopo, diœcesi Traguriensi attribuit has parochias *Drit*, *Sibenicum*, *& totum Comitatum Zagoriæ*. Comitatus Zagoriæ vocabatur tractus ille montanus, qui orientem versus usque ad fluvium Cetinam protenditur: huc enim usque Thomas Archidiaconus ditionem ecclesiasticam Traguriensem produxit, quam olim fuisse amplissimam scripsit cap. xv. *Traguriensis Episcopatus, quia suæ metropoli vicinior, majorem diœcesim sortitus est, videlicet castrum Sibenicense cum tota sua jupa; protendebatur enim fere usque ad fluvium Cetinense*. Nunc nihilo latius fere patet, quam territorium, ut dixi, Traguriense: ab occasu Sibenicensi, ab septemtrione & ab ortu Spalatensi diœcesi, a meridie mari definitur. Parœcias complectitur, præter urbanam, omnino ad duodeviginti, novem litoreas, totidem montanas. Litoreæ sunt quatuor castella ad fretum Salonitanum, quæ Tragurio propius absunt, videlicet *Castrum Staphileum*, *Castrum novum*, *Castrum vetus*, *Castrum Victurium*. Jus nominandi parochos & suum cuique designandi penes illos est, quorum jurisdictioni ea castra subsunt. Quatuor itidem litoreæ ab occasu, quæ sunt *Bussilinia*, quæ in Tabula Peutingeriana Bullinia, *Segbetum*, *Ocbrach*, & *Xednum*; quibus Episcopus curatores animarum præficit, quos digniores esse judicat. Nona est in insula & pago Gironæ, quam veteres Proteradem vocabant. Nominatio Presbyteri, qui christianæ insularium illorum institutioni præsit, resque sacras administret, ad prætorem civitatis pertinet. In his locis, præter parochialem, aliæ quoque sunt minores ecclesiæ. Introrsus a mari in aspera illa & montosa regione, quam Morlacchiam vocant, novem sunt pagi & ecclesiæ majores, jure & titulo parochiali præditæ; singulis vero plures villæ & minores ecclesiæ subsunt, videlicet *Bristivizza*, *Gliubitovizza*, *Pargonzet*, *Sutadol*, *Nevest*, *Kladgnize*, *Lichievizza*, *Barstranovo*, & *Ogorie*. Cum pagi & villæ inter se plurimum distent, propter longinqui alpinique itineris difficultatem, ecclesiæ in his constitutæ, majores & minores, suum quæque habent fontem baptismalem, ad quem cujusque loci infantes salutari lavacro expiandi deferuntur; & incolæ illi montani, divinis mysteriis in sua quisque villa & ecclesia percipiendis, præcepto paschali satisfaciunt. Omnibus his pagis villisque novem curatores animarum reique christianæ præfici solent ex ordine Franciscano rigidioris disciplinæ, quos præses cœnobii castri & oppidi Singi deligit, Episcopus vero approbat, si quidem eos idoneos reperit. In diœcesi universa templa vel sacella, præter urbana, omnino ad sena & centena numerari ferunt. Harum pleræque in sacris liturgiis ritu quidem latino, sed Slavonica lingua utuntur.

S. JOANNES URSINUS
Episcopus Traguriensis I.

JOannis Ursini, viri ad Traguriensium totiusque Dalmatiæ salutem ac præsidium divinitus nati, vitam omnibus sanctimoniæ notis insignem litteris mandavit Scriptor anonymus eidem æqualis; quam post annos fere centum Treguanus Archidiaconus Traguriensis Ecclesiæ ex antiquis codicibus summa cum fide descripsit ac reformavit. Quæ vero post mortem sanctissimi Antistitis contigerunt, videlicet inventionem ac translationem corporis, & miracula per eum edita, partim e tabulis illius ecclesiæ, partim ex traditione majorum, partim denique ex idoneis & gravissimis testibus accepta, ad vitam eamdem Treguanus adjecit. Hanc vitam cum additamentis Treguani sæculo decimo sexto Joannes Statileus Præpositus Ursiensis, idemque Ludovici regis Hungariæ ab epistolis & consiliarius intimus, suo sumptu typis edendam curavit, cum vetustioris editionis rara exempla, seu potius fragmenta superessent. Eamdem Joannes Lucius præclaris animadversionibus illustravit, & anno 1657. Romæ rursus e typographia Thomæ Colinii in lucem emisit. Hujus quoque pauca exempla cum suppetant, ac fere in vulgus ignota, facturum me operæ pretium censui, si eamdem huc transcriptam, denuo in publicum produxerim cum notis sive nostris, sive Lucianis, eidem explicationis caussa subjectis. Vitam S. Joannis italico sermone conscripsit Joannes Franciscus Lauretanus patricius Venetus, ac luce publica donavit anno 1679. Res ab eo sanctissime gestas, corporis inventionem, & quæ divinitus post mortem edidit miracula ex Treguano desumpsit, verborumque ac sententiarum ornamentis amplificavit. Eadem apud Antonium Bosium Venetum typographum recusa est anno 1693. Alteram ejusdem viri sanctissimi vitam plurimis rebus auctam italice composuit P. Philippus Riceputus, quam ne in publicum emitteret, ne-

scio

scio quid impedimenti intercesserit. Ex hac non pauca decerpam, quibus nomen & acta S. Joannis magis magisque illustrentur. Veterem illam latinam bipartito dividi oportet. Pars prior, quam ex iis, quæ scilicet aut ipse vidisset, aut ab illis, qui viderant, accepit, Auctor anonymus, sed synchronus contexuit, res ab eo ad divinæ gloriæ incrementum atque ad hominum salutem & exemplum laudabiliter gestas complectitur; altera vero in iis rebus versatur, quæ post ejus obitum divinitus contigerunt, quæque certis atque idoneis auctoribus comperta habuit de illius inventione, translatione, & miraculis, Treguanus Archidiaconus Traguriensis.

VITA S. JOANNIS EP. TRAGURIENSIS

Auctore Anonymo.

PARS PRIMA.

Acta S. Joannis, & obitus.

Præfatio.

Vita S. Joannis Ursini, Auctore anonymo, quam reformavit & auxit Treguanus Archidiaconus Traguriensis.

Conditor (1) humani generis Dominus noster volens ecclesiæ, quam filii sui Jesu Christi dormientis in cruce sanguine dedicaverat, fundamenta stabilire in montibus Sanctorum, ad ipsius roboris firmitatem alios elegit Apostolos, quorum prædicationis sonus in omnem terram exiret; alios quidem martyres, qui pro testimonio fidei ejus & lege servanda velut agonistæ fortissimi,
1 *usque ad mortem certantes, sanguinem proprium effuderunt: quosdam vero confessores, qui licet non succubuerint gladiis persequentium, crucifigentes tamen carnem suam cum vitiis & concupiscentiis palmam martyrii nullatenus amiserunt. De quorum consortio Beatum Joannem Traguriensis civitatis Antistitem fuisse credimus. Qui cujus vitæ, vel meriti fuerit, & qualiter ad apicem infulæ pontificalis pervenerit, sequens textus edocet manifeste.*

Nota.

(1) Hoc procemium videtur esse attribuendum Treguano Archidiacono.

Caput I.

Joannes Cardinalis & legatus apostolicus rogatus a Traguriensibus Joannem Ursinum, legationis comitem, Ecclesiæ Traguriensi Episcopum præficit, quamvis invictum & reluctantem.

1 *Temporibus igitur Colomani (1) regis Hunga-*
2 *riæ, cum quidam legatus (2) ab urbe Roma missus ad partes Pannoniæ, intrans Dalmatiam, venisset in civitatem Jadratinam, occurrunt ei cives Traguriensses orantes, ut per terram eorum iter faceret, quia civitas sua crebris bel-*
3 *lorum incursibus (3) diutissimaque civium dissensione agitata, destructioni proxima ferebatur: qui legationis injunctæ sibi nulla potiora initia se posse dare considerans, quam in initio viarum suarum civilia bella pacare, petitioni condescendens illorum, cum illis navigavit ad urbem; ubi datis salutaribus monitis seditionem sedavit, antiquam & civilem discordiam pacis concordia commutavit.*

Moram autem eo faciente in Traguriensi civi-
4 *tate, contigit, ejusdem urbis præsulem (4) de præsenti vita migrare, post cujus obitum clerus & populus universus ad legatum convenientes deprecabantur voto supplici, ut eis dignaretur providere pastorem de his, quos in suo adduxerat (5) comitatu. Quod cum sibi grave videretur*
admodum, tum propter patriæ longinquam distan- 5
tiam, tum propter diversos mores & instituta locorum, tum etiam quia difficulter sperabat esse personam in suo comitatu ad hoc voluntariam, votis illorum acquiescere recusabat.

Assiduis demum precibus fatigatus eorum, animadvertit inter clericos comitatus sui quendam
(6) juvenili adhuc ætate, tamen lenitate floren- 6
tem, genere (7) nobilem, (8) scientia plenum, 7 8
probatum moribus, Joannem nomine, quem his exhortationibus adoritur dicens: Non est tuæ discretioni secretum, fili carissime, quanta precum instantia me fatigare non cessat populus civitatis hujus, postulando de sociis nostris aliquem in ecclesiæ suæ futurum præsulem & rectorem. Et quia vox populi fertur esse divina, operæ pretium videtur nobis eorum debere condescendere postulationi. Nunc ergo confortare in Domino, & in potentia virtutis ejus, accingens te ipsum ad subeundum pondus oneris & honoris; cum præter te non sit inter comites nostros quispiam, de circumspectione cujus possimus huic ecclesiæ providere.

Quibus auditis turbatus infremuit, & ut erat columbinæ simplicitatis, verecunda facie respondens ait: Quid in me, Pater & Domine, tuæ displicuit paternitati? Cur mihi perferre suades pondus, quod humeri potentes & fortes ad onera expavent; præsertim cum & corporis vires, &
scientia desit animo, nec vitæ (9) cursus con- 9
gruat gravitati? Sed & si mea tibi, Domine, videntur ingrata obsequia, licentia tua, nativitatis patriam repetam, de qua huc te prosecutus adveni, potius quam in hac parte cujuspiam consiliis acquiescam.

Contradicente autem Joanne legati consilio, adjiciente quoque se subiturum quodvis genus supplicii, priusquam onus solicitudinis pastoralis; egreditur ad plebem legatus, & expectationi ejus in hunc modum respondit. Fratres & filii, honestis, justisque petitionibus vestris, quantum cum Deo poteram, satisfacere proposueram; sed meo proposito effectus operis contradicit. Est enim in comitatu legationis nostræ quidam, quem quia scientiæ plenitudine ac morum gravitate juvenilem transcendit ætatem, vestræ petitioni tradere satagebam. Sed quia ipsius animo suadere nequeo, quod vel meo consilio acquiescat, vel vestræ voluntati consentiat, ite & juxta beneplacitum vestrum de provida persona, & ecclesiæ vestræ idonea, juste & rationabiliter cogitate.

Qui ob hanc vocem mærentes effecti ac tristes
clerus omnis ac populus (10) metuentes, ne ci- 10
vitas dissoluta sine pastore dimissa, post legati recessum in deteriora relapsa prioribus, ad irrevocabile præcipitium vergeret, pari voto se ipsos adstringunt, a legati foribus non recessuros, nisi prius per illum postulationis suæ finem consequerentur optatum.

Cumque innotuissent ei vota populi, commotus iterato clamore plebis ad sæpe dictum juvenem convertitur rursus, & eum in hunc modum affatur, dicens: Fili carissime, non te latet, ut credo, & certus sum, quod sit bonum viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua, cum jugum enim suave sit ad portandum, & leve onus ipsius, prout in Evangelio legimus, ad ferendum; ideoque scire te, frater, oportet, quia divinæ providentiæ sententia te invitat per voces istius populi,

puli, ut reddas in hoc loco Domino vota tua, & ut sacrificando laudis hostiam offeras Altissimo vitulum labiorum tuorum.

Acquiescens demum juvenis legati sermonibus, & considerans quod divina non potest mutari sententia, respondens ait: Si provisum est dispositione Domini sic, quod non possit aliter fieri, dummodo ipsi ecclesiæ labor meus possit proficere, voluntas Dei, Pater, & tua fiat.

Lætus itaque legatus ad plebem egreditur, & ejus desideria completa esse revelat. Exultat clerus, congaudet populus, & gratiarum actiones Deo & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ pro tanta sibi collata persona ferentes, unanimiter deposcunt, ut quantocyus in præsulem consecretur. Legato
11 *suo prosequente legationis suæ iter,* (11) *consecratur a Laurentio Salonitanæ sedis Archipræsule, atque ad urbem Traguriensem reversus, cum gaudio plebis suscipitur universæ.*

Notæ.

(1) B. Joannes annis amplius triginta ante regnum Hungaricum Colomani præsidebat Ecclesiæ Traguriensi. Anno siquidem 1064. cœnobium Benedictinum Virginum Traguriensium, Joanne potissimum auctore & *civit. Tragurii regente cathedram*, fundatum est, ut tabulæ eodem anno conscriptæ declarant. Ejusdem Joannis Episcopi nomen identidem occurrit an. 1066. 1075. 1076. & 1084. in tabulis Traguriensibus, quarum exempla, vel mentionem invenies in actis Laurentii Archiepiscopi Spalatensis. Porro Colomanus Almo fratri natu minori, quem S. Ladislavus patruus hæredem reliquerat, regnum Hungariæ eripuit anno 1095. nec vero ante annum 1105. Jaderam ac deinde ceteras Dalmatiæ urbes sub imperium redegit. Quare, ut Lucius præclare admonuit, expungendus est Colomanus, & in ejus locum substituendus Cresimirus IV. rex Chrobatiæ & Dalmatiæ, quocum præclare congruit adventus B. Joannis in hanc regionem cum legato pontificio: quippe Cresimirus ab anno circiter 1050. usque ad annum 1075. regnum in Chrobatis obtinuit. Hunc enormem anachronismum haud equidem adscripserim Anonymo Biographo, qui Cresimiro regi & Joanni Episcopo æqualis fuit, aut paullo inferior ætate; sed attribuendum puto ipsi Treguano, qui utpote homo alienigena, & ab suo ex Italia discessu adhuc recens, historiam veterum regum ac rerum Dalmatiæ ignorabat. Hic siquidem natione Etruscus, patria Florentinus, qui cum Bernardo Archiepiscopo Spalatensi gentili suo ineunte sæculo decimo tertio primum in Dalmatiam venit, ut cum illustri aliqua epocha, quam Anonymus prætermiserat, adventum legati pontificii & Joannis ejus socii copularet, sua ignoratione deceptus, illam e regno Colomani desumpsit. Quamvis enim antiquæ vitæ S. Joannis nihil ab se additum, nihil detractum testatur; eam reformasse tamen fatetur, quod sine aliqua vel additione, vel mutatione, vel detractione fieri vix potuit. *Reformatio autem esse potuit*, inquit Lucius, *præter aliqua verba mutata, præfationis additio, & ipsius præfationis cum antiqua vita connexio in illis verbis: Temporibus igitur Colomani regis Hungariæ &c.* Atque ab hujusmodi fere initiis veteres Hagiologi historias Divorum exordiri solent. Duas fuisse caussas censeo, quæ Treguanum in eum errorem induxerint; alteram quod in hac historia sæpe nominatum invenisset Colomanum regem Hungariæ, iis scilicet locis ac temporibus, quæ cum regno Colomani optime congruunt; ipse vero propter ignorationem chronologiæ atque historiæ, nomen & regnum Colomani id loci ac temporis locavit, quod cum Colomano cohærere nequit. Altera caussa esse potuit, quod in eadem B. Joannis vita nomen regis Cresimiri unica littera *C* expressum erat, quæ communis est utrique vocabulo tum *Cresimiri*, tum *Colomani*, exesis reliquis verbis, quæ proxime sequebantur, aut prætermissis ex more antiquo, cum solum prima littera nominum propriorum exscribi soleret; nam eam Treguanus, ut ipsemet fatetur, descripsit *ex quibusdam codicibus jam ex majori parte vetustate deletis*. Itaque cum Cresimirus ignotus illi esset, aut memoria excidisset, litteram C sic interpretandam esse censuit, ut Colomanum significaret; cetera vero cum deessent, vel ob litteras nimia vetustate corrosas intelligi nequirent, de suo ipse supplevit, atque ad interpretationem prioris vocabuli per errorem adhibitam apte congruenterque *Hungariæ* vocabulum intrusit.

(2) Neque nomen legati, neque tempus legationis hisce litteris proditum est. Joannes Lucius existimat hunc fuisse Joannem Cardinalem, quem Alexander II. in Dalmatiam misit anno circiter 1062. ut teterrimum quoddam schisma extingueret, ortum e pertinacia Slavorum in usurpanda adhibendaque ad sacram liturgiam lingua Slavonica, contra quam Maynardus itidem legatus pontificius ante quadriennium vetuerat. Vide acta Laurentii Archiep. Spalatensis. Quamvis autem Anonymus hunc legatum *missum ad partes Pannoniæ* tradat, Joanni tamen Cardinali duplex legatio demandari potuit, Dalmatica scilicet & Pannonica; isque post turbas Dalmaticas compositas transivit in Pannoniam ad legationem alteram sibi traditam obeundam.

(3) Extraneis scilicet bellis, ac domesticis discordiis civitas ardebat. Oram Dalmaticam & Traguriensem orientis imperio subjectam a Northmannis per ea tempora maritimis incursionibus identidem vexatam fuisse Joannes Lucius existimat; hi quippe Apuliam in suam potestatem redegerant, & cum Græcis bellum gerebant. Hinc civiles illæ inter Tragurienses discordiæ ac seditiones, ut idem Lucius opinatur, cum alii constantem erga Imperatores orientis fidem retinendam esse censerent, ab illisque auxilia postulanda, alii ad defectionem atque ad Northmannos spectarent, quos amicos, quam hostes, habere plus sua & reipublicæ interesse putabant. Has, vel quæcumque aliæ fuerint, civiles dissensiones legatus apostolicus Tragurium evocatus composuit.

(4) Ut superiorum, sic hujus Traguriensis Episcopi nomen oblivio ac vetustas posteritati præripuit.

(5) Erat in ejus comitatu Joannes Ursinus.

(6) Tamen annum ætatis tricesimum attigerat; nemini enim per Canones licebat, aut licet episcopale munus suscipere, qui annum tricesimum non attigerit, vel expleverit; cum autem legatus pontificius anno 1062. Jaderam appulerit, ac deinde Tragurium rogatu Traguriensium se contulerit, ortus B. Joannis referri potest ad annum secundum & tricesimum sæculi undecimi. *Juvenem fuisse Joannem, ait textus; tamen minorem 30. annis electum dicendum non est, cum Canones & antiquus Romanæ Ecclesiæ*

mos

nos talem ætatem requirant; 30. autem annorum ætatem tunc juvenem censitam fuisse, cum a clero & populo ut plurimum senes eligerentur, saltem majores quadragenariis, ut in chronico patriæ latius. Joannes Lucius in notis ad vitam S. Joannis.

(7) Quamvis nomen familiæ, ex qua Joannes ortus est, veterum scriptis proditum non sit; vetus tamen est & communis opinio, multarum ætatum consensu firmata, & posteriorum temporum monumentis innixa, eum ex antiquissima & nobilissima gente Ursina Romana oriundum fuisse; ut de illius genere addubitare non possit, nisi qui humanam fidem ex hominum animis eximere vellet. Patria Romanum fuisse pars posterior ejus vitæ per Treguanum adjuncta declarat.

(8) Ab ineunte ætate ingenuis artibus operam dederat, ac præsertim eloquentiæ, quam cum scientia rerum humanarum ac divinarum conjunxerat, in eaque adeo excellebat, ut cognomento *Rhetoricus* vocitari soleret.

(9) Quamvis Joannes annum tricesimum ageret, vel etiam explevisset, sibi tamen videbatur id ætatis non esse, ut gravissimam Episcopi personam atque auctoritatem sustinere ac tueri posset; nam temporibus illis cum jus eligendi Episcopos penes clerum & populum esset, plerumque majores natu ad Episcopatum provehi solebant, ut supra ex Joanne Lucio animadversum est.

(10) Verebantur siquidem, ne post discessum legati, cum clero populoque convocato episcopalia comitia haberentur, suffragiis in partes contrarias distractis, discordiæ ac seditiones jam sopitæ recrudescerent.

(11) De consecratione Joannis Archidiaconus hæc habet cap. XVI. *Per idem tempus vacante Ecclesia Traguriensi, electus est quidam Joannes natione Italicus, & præsentatus Laurentio Archiepiscopo munus ab eo consecrationis accepit.* Ejus consecratio videtur conferenda esse in eumdem annum 1064. quo legatus apostolicus in Dalmatiam venit, atque inde in Hungariam discessit.

Caput II.

De studio precandi, meditandique, & assidua præsertim corporis afflictatione, qua laude in primis Joannes floruit, seque omnibus suspiciendum & admirandum præbuit.

Sublimatus igitur cathedra pontificali, non dedit se corrumpendum inertiæ, veluti plerique adepti causam desidiosæ quietis solent; sed jugi
1 *meditationi intentus totius vitæ suæ cursum* (1) *jejuniis, orationibus, vigiliis, & eleemosynis adorsus est.*

Erat autem in oratione facundus, in sapientia præcelsus, pietate affabilis, in sermone verax, in judicio justus, & reddens quæ sunt Dei Deo, humani favoris auram fugiens, in faciem hominum vestiebat fulgidam vestem & celebrem, super nudo vero intrinsecus asperrimo cilicio utebatur.

Nec secus quoque toto vitæ suæ cursu fuit usus thalami proprio cubiculo, quod a cubiculariis ejus egregie paratum spernebat, atque cubiculariis eisdem emissis, & admisso secretius paupere, eum in memorato cubili locabat, ipse autem post longas noctis vigilias pavimento substernens aspersos asparagos nudus desuper, carnem
2 *crudelius* (2) *delicto macerans, pernoctabat.*

Notæ.

(1) Eadem breviter Archidiaconus: *Pro amore siquidem cælestis patriæ cuncta carnis blandimenta contemnens asperrimam vitam ducebat, & sicut asserunt, ad tantam virtutum gratiam excrevit, ut quædam in eo sanctitatis insignia eniterent;* idest miracula, quæ paullo post narrantur.

(2) Idest asperius, quam ejus levissima delicta postulabant.

Caput III.

Ex paucis racemis ingentem vini copiam educit. Navim fluctibus illisam atque obrutam naufragio eximit. Sicco, atque inoffenso pede maria calcat.

Hæc & his similia longo usu temporum eo faciente, contigit quod anno quodam, tempore jam vindemiarum propinquante, grando superveniens vineas contudit. adeo, quod vinitores non uvas, sed racemos rarissimos domum referrent. Episcopi autem (1) *vindemiarii, cum & ipsi* 1
simili ratione tam paucos reportarent racemos, juxta terræ consuetudinem, ut vix tinam possent dimidiare, nunciant ei, quam modicum racemorum de suis vineis reportassent. Quibus ille: Potens est Deus, qui de sicca rupe per Moysen servum suum aquam toti populo Israeli sufficientem eduxit, etiam nobis de racemis pauculis vini copiam elargiri. Ite, quod dederit Deus, cui deservio, in ipsius nominis potentia eliquate.

Ministri autem euntes fecerunt, sicut eis fuerat imperatum. Et cum eliquare cœpissent, tanta vini prorupit abundantia, quod de vase tam parvulo tria magna usque ad summum sunt repleta dolia, vini continua copia effluente. Quod cum viderent cum stupore & admiratione, studuerunt beato viro nunciare dicentes: Domine, mira res & stupenda valde, de tanta paucitate uvarum tres majores replevimus jam (2) *vegetes,* 2
& quod est mirabilius, idem vini fluxus indeficiens pervenerat.

Quibus moderate respondens inquit: Misereatur vestri, Deus, filioli; quare Dei misericordiam in
(3) *invidiam convertitis? Ecce vere quod nunc* 3
abundat, jam cessavit omnino; & vos reati hujus non modo nobis, verum etiam obnoxii eritis universæ plebi. Illi vero ad opus suum regressi, sicut vir sanctus prælocutus fuerat, invenerunt vinum jam penitus a fluxu quievisse.

Alio vero tempore cum navigaret ad oppidum,
quod dicitur (4) *Sibenicum, & in navicula,* 4
qua vehebatur Sanctus, veheretur vini etiam dolium, & ventum esset ad locum, qui vulgo (5) 5
Plancha, latine aut Hyllis vel Promontorium Diomedis vocatur, motus vehemens factus est in mari. Et quia præfatus locus a terra fere præcisus, & quadam latitudine porrectus in mari, plerumque vero marinis cooperitur fluctibus; navigium memoratum (6) *incaute in idipsum ruens* 6
saxum, submersum est cum omnibus quæ ferebat. De quo navigio cum alii natando, alii tabulis hærentes, si quas obtulisset casus, exirent, solus Antistes super undas maris quasi super aridam illæsus exivit.

Ultimo autem eo jubente navigium ita illæsum cum rebus suis de profundis educitur, ut in suprafatum vini dolium stilla non subrepserit aqua.

Notæ.

(1) Idest cultores vinearum, & prædiorum episcopalium.

(2) Ge-

(2) Genus dolii.

(3) Vinitorum culpa divinæ hujus largitatis fontem obstructum esse significat, sive quod rei tam novæ atque inusitatæ admiratione defixi atque obstupefacti, neque mentem, neque animum ad bonorum omnium largitorem converterant, eique pro beneficio tam singulari gratias agere neglexerant, ut Joannes Franciscus Lauretanus interpretatur; sive quod iniquo invidoque animo ferrent pauperes undique confluentes haurire ex inexhausta illa scaturigine divinæ liberalitatis; sive quod æstu quodam avaritiæ perciti metuerent, ne vilitas vini ex nimia illa musti exuberantis affluentia consequeretur.

(4) Sibenicum oppidum frequens ac nobile, quod tunc Traguriensis diœcesis finibus continebatur; & fortasse ut suum illum gregem reviseret, & ritu episcopali lustraret, illuc Joannes se conferebat.

(5) De Promontorio Diomedis, sive Hylli peninsula satis multa diximus Tom. I. Illyric. Sac. Parte 2. Prolegom. cap. 5. §. 3.

(6) *Navicula utpote onerata dolio vini, vi tempestatis industriam remigum superante, naufragium passa est; & cum in ceteris Dalmatiæ promontoriis talia non eveniant, ideo Planca adeo est naufragiis infamis, & nautis formidabilis, ut ex undarum agitatione etiam pacatissimo mari continuus circa eam fragor audiatur, & inter cavernosos sinus unda spumans varios & horribiles sonos edat, æstusque & reciprocatio vortices efficiat, ita ut Scylla simul & Charybdis Dalmatica dici possit; nunc autem S. Joannis nuncupatur vel a miraculo naviculæ hic relato, vel ab ecclesia inibi prope in continenti in honorem ejusdem Sancti condita.* Joannes Lucius in notis.

Caput IV.

Colomanus Hungarorum rex Jaderam obsidet, vehementerque oppugnat. Joannes bellicam machinam effusis apud Deum precibus disjecit, urbem ab excidio prohibuit.

1 *Per idem tempus (1) Colomanum Pannoniorum regem contigit ad maritimas partes in manu potenti & brachio excelso descendere, ut regnum suæ ditioni subjugaret Illyricum, Croatiæ*
2 *(2) gentibus jam subactis. Et quia civitas Jadratina munitior & potentior ferebatur ceteris civitatibus inferiorum partium Dalmatiæ tum natura loci, tum etiam multitudine populi bellicosi,*
3 *quæ quondam ab Adrio (3) fratre Itali fertur fuisse constructa, contra illam primo direxit aciem exercitus universi; quam, cum sibi nollet obtemperare, circumcinxit obsidione, & erectis adversus illam propugnaculis & variis generibus tormentorum, non minimam stragem murorum urbis & turrium faciebat.*

Eodem modo & cives pro salute certantes adversum exteriorem suam machinam, quæ vulgo
4 *T. Artaria (4) dicitur, erexerunt. Sed quodam præsagio contigit divino, ut quoscumque lapides vibraret machina civium, aut super suas crates, vel vineas, aut intra muros suos, retorti converterentur; unde perturbati, atque conterriti nullum aliud saluti suæ remedium expectabant, nisi aut præliando cruentum occasum, aut ignominiosæ deditionis eventum.*

Quibus sic dubitantibus occurrit beatus Joan-
5 *nes (5) Traguriensis Antistes, more solito fatigatus, ut inter Jadratinos & regem exortum sedaret tumultum, & ad pacis normam utriusque populi revocaret errorem. Ad cujus adventum gavisi cives, & supra quam dici possit gratulabundi effecti, veluti de suæ salutis auctore, ipsum adeunt gradu festino, consulentes, quid facto sit opus, quidve sit factum pandunt per ordinem. Quos Sanctus blande, leniterque consolatus est, dicens: Nolite turbari, nolite, filii, metuere, nam & me causa salutis vestræ ad vos transmisit Deus. Ite velociter, & machinam vestram mihi nunciare studete.*

Abeunt igitur ad locum festini, ubi regia machina tantam jam dederat stragem murorum, quod patebant hostibus intrinseca civitatis, reparantesque suam, velocius Episcopo quæ gesserant nunciant absque mora. Ille vero quantocyus pergit ad locum, & inter crepitantium saxorum turbines intrepidus perseverans, elevatis in cælum manibus, fixisque in terram genibus hanc orationem fertur fudisse ad Dominum: Omnipotens æterne Deus, cui cuncta famulantur elementa, respice propitius ad preces servi tui, & clementiam tuam exorantem pro salute populi tui civitatis istius, & illius, quorum princeps hunc expugnare nititur, exaudi, & præsta ut sicut uterque populus gaudet unius deitatis cultura, & ejusdem fidei claritate refulget, ita unius ejusdemque terreni rectoris moderamine gubernetur. Per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus in sæcula sæculorum.

Surgens autem ab oratione jussit lapidem sibi offerri: quem ponens in funda (6) inquit: Do- 6
mine Deus Sabaoth, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum, qui lapidem fundæ David in Philistæum direxit, ipse te dirigat in exteriorem machinam, quæ absque humani generis læsione ictibus attrita tuis ex toto corruat, & dissipetur, ut nec alia loco illius valeat reparari. Et hæc dicens funes universos jussit trahi potenter; & percussa est machina extranea, nec non ictibus ita contrita sequentibus, quod sicut vir orando impetraverat, nulla loco prioris potuit reparari.

Notæ.

(1) Colomanus, dum classis Venetorum longe aberat, sacræ expeditionis caussa in Syriam profecta, immemor fœderis, quod cum Venetis pepigerat, Dalmatiam invasit, ac sociis fœderatis ademit anno 1105.

(2) Ante triennium Chrobatiam voluntaria procerum Chrobatorum deditione in suam potestatem redegerat.

(3) Universam Dalmatiam ab Adrio fratre Itali ex quorumdam opinione appellatam fuisse tradit Archidiaconus cap. 1. *Quidam dicunt, quod Adria dicitur a quodam Adrio fratre Itali, qui regnavit ibidem.* Vide Tom. I. Illyr. Sac. Parte 2. Prolegom. cap. 7. §. 4.

(4) *Genus machinæ, testudinem arietariam per abbreviationem T. Artariam scriptam, tunc usitatam significat.* Joannes Lucius in notis.

(5) *Solitos fuisse Episcopos pacem inter Principes Christianos conciliare in scripturis antiquis apparet.* Joannes Lucius in notis. De hac obsidione Jadrensi Andreas Dandulus: *Jadratinam urbem regionis eminentiorem obsedit, & intrinsecos machinis impugnare non distulit. Illi autem promissæ fidelitatis memores regiis insultibus viriliter resistebant, & meritis etiam B. Joannis Episcopi Tragurini eis assistentis conservabantur illæsi.*

(6) Fun-

(6) *Fundam hanc fuisse unam ex machinis a Romanis olim usurpatis, sicut & testudinem arietariam supra nominatam, ex earum descriptione hic posita, ex Vitruvio lib.* 10. *cap.* 19. *& Vegetio de re militari lib.* 4. *cap.* 14. *constat.* Joannes Lucius in notis.

Caput V.

Jadrensium causam agit apud regem, qui divina hominis eloquentia delinitus, ac viri sanctitate cognita, illius apud Deum precibus se commendat.

Videns autem rex, quia victoria prope adepta de manibus ejus eripiebatur, cœpit cogitare anxius, quo consilio potissime niteretur; cedebat namque majestati regiæ ad ruborem absque victoriæ triumpho ab inceptis desistere, ad detrimentum vero totius sui exercitus ibi potentes vires effundere, ubi cassatæ fuerant jam effusæ.

Cumque jam nulla spes superesset de obtinenda victoria, convertit mentis aciem ad partem consilii sanioris; & eos, quos armis non poterat, beneficiis aggreditur expugnare. Mittit itaque legatos cum hujuscemodi mandatis ad cives: Quia si regiæ placet obtemperare clementiæ, ducam vos inter regni primos, & urbem quam incolitis, ut cognoscatis me desiderare magis voluntarios amicos asciscere, quam imperitare coactis.

1 *Satisfaciunt igitur cives juxta consilium* (1)
2 *sancti Præsulis regiæ ditioni, & fit deditio* (2) *pro civium voluntate. Requirente vero rege, quibus essent auxiliis ab ipsius invasione liberati, referunt seriatim se Sancti Joannis Traguriensis Antistitis præsidio & munimine fuisse ab ejus impugnatione defensos.*

Jussit ergo rex eum præsentari sibi, & sciscitans, cur tantum contra regis præsumpsisset potentiam, tale responsum ab eo recepit. Causa tuæ salutis, bone rex, tuique exercitus credas hæc omnia gesta, ne tu, cum sis christianitatis insignitus stemmate, christianorum cruentareris sanguine, & exercitus tuæ clementiæ serenitatique subjectus, eodem cruore fœdatus, humanitatis exuto fræno, crudelitatis incurrisset infamiam; ac per hoc iram Dei omnipotentis contra se tecum pariter excitasset, & sic sanguinem populorum pereuntium innocenter de manu regia requisisset Deus. Nunc autem salvo regis imperio, salva sunt omnia, & ex alto providit Dei clementia, ut & tuæ ditioni subjiceretur populus, & manus tuorum a sanguine ipsius mundæ invenirentur.

3 *Miratus rex in eloquentia* (3) *sapientiæ illius, factus de ejusdem sanctitate vitæ certior, pronus adoravit eum, & ait: Ut video, amicus Dei es, & verbum ejus in ore tuo verum: & ideo, sancte pater, tuam deposco gratiam, ut pro me famulo tuo ad regem regum preces digneris fundere, quatenus nos in pace custodiens nostri regni habenas dirigat, & post vitæ præsentis cursum cum electis suis regnum nobis indulgeat sempiternum.*

Notæ.

(1) B. Joannes auctor fuit Jadrensibus civitatis Colomano dedendæ, cum videret urbem in tanta propugnatorum paucitate contra tantas hostium copias diutius defendi non posse.

(2) Deditio facta est an. 1105. ut declarat inscriptio incisa in turre templi Benedictini S. Mariæ Virginum Jadrensium; itemque tabulæ ejusdem cœnobii S. Benedicti, quæ huic anno ingressum in urbem Colomani adscribunt: *Anno Incarn. D. N. Jesu Christi MCV. Ind. III. Regnante piissimo Calomagno Chroatiæ & Dalmatiæ primo anno, quo triumphaliter ingressus est.* At Veneti Scriptores Jadertinam deditionem in annos posteriores conjiciunt.

(3) Colomani non amorem solum, sed etiam admirationem ac venerationem Joanni conciliarunt hæc tria potissimum, eloquentia in qua plurimum excellebat, doctrina exquisita, sanctitas prorsus eximia; quibus ille rebus summum apud regem vel auctoritatis, vel gratiæ locum obtinuit, nihil ut ab eo peteret, quod non impetraret. Joannes, ut Lucius opinatur, in primis auctor fuit Colomano, ut libertatem ecclesiasticam restitueret, & jus conferendi Sacerdotia dimitteret anno MCXI. in provinciali Synodo Dalmatica, quod quidem exemplo Henrici Imperatoris usurpare jam cœperat, ut apparet ex regio diplomate dato Tragurii anno 1108.

Caput VI.

Sibenici dum sacris operatur, columba cælo dimissa ejus capiti insidet, spectante rege, qui sancto Antistiti gratificaturus Traguriensem Ecclesiam novis cumulat privilegiis.

Honoravit autem eum muneribus plurimis, & pariter cum illo gradiens pervenit ad oppidum Sibenicum, ubi ecclesia (1) *beati Archangeli Michaelis usque ad præsens cernitur esse constructa;* 1
in qua dum sacra Missarum celebraret mysteria, columba nive candidior, solo rege vidente, descendit super caput sancti Præsulis, & ei tandiu insedit, donec initiata sacrificia consummarentur: quibus peractis elevata est ad cælos nusquam ultro comparens. Quo viso miraculo rex obstupuit, & idipsum circumstantibus revelans ait: Vere nunquam audivi talia, qualia de hoc viro viderunt oculi mei hodie.

Post hæc vero rex ingressus Tragurium (2), 2
dona (3), *quæ ecclesia cathedralis illius loci a* 3
Croatiæ regibus, seu a Salonitanis principibus promeruerat, ampliavit, & privilegiorum munimine roboravit; & vale faciens Præsuli sancto, accepta benedictione (4) *discessit.* 4

Notæ.

(1) *Extat adhuc*, inquit Lucius in notis, *ipsa ecclesia S. Michaelis in vertice collis, super quem est sita civitas Sibenici, nunc intra aream castelli inclusa, antiquissimæ structuræ; in qua B. Joannem celebrasse constans Sibenicensium est per traditionem opinio; ubi servatur imago Virginis Deiparæ vetustissima pictura in tabula expressa, ante quam Missam celebrasse B. Joannem referunt; quæ a Sibenicensibus totius populi concursu in sollemnitatibus & necessitatibus, argento, auro, & gemmis ornata processionaliter per civitatem fertur, & in castro reponitur; sed cum difficilis ibi pateat aditus multitudini, ad populi commoditatem extructa est ecclesia prope castrum, in qua singulis sabbathis sollemniter exponitur, maximoque concursu colitur, ubi inter ornamenta supra sacram imaginem candida columba alis expansis sculpta cernitur in memoriam miraculi a textu relati.*

(2) Tragurienses exemplo Jadrensium admoniti, maluerunt Colomano se ultro tradere, quam urbis oppugnationem & regis potentiam sustinere.

(3) Neque quibus donis Ecclesiam Tragurien-

riensem cumulaverit; neque quibus privilegiis ornaverit, memoriæ proditum est. *Mirabitur merito quisque privilegia regum Croatorum, & Colomani confirmationem, Ecclesiæ Traguriensi concessa non reperiri, cum fragmentum testamenti antiquissimi unius e principibus Salonæ a textu memorati extet, de quo in patria Chronico.* Joannes Lucius in notis. Id fragmentum testamenti Quiriniani supra descriptum est.

(4) In Hungariam rediit vel eodem anno 1105. vel sequenti, postquam Spalatum & reliquam Dalmatiam occidentalem sub potestatem redegerat.

Caput VII.

Morti jam proximus eos, qui sibi aderant, ad christianæ religionis pietatisque studium hortatur, & divino instinctus numine futura multa prædicit.

Non multis autem elapsis annorum curriculis
1 *(1) post regis, de quo præfati sumus, recessum, tanta molestia corporis subsecuta est sanctum virum, quod membrorum omnium dissolutionem pati videretur. Cumque supernæ vocationis tempus sibi cerneret imminere, convocatis clericorum & laicorum cœtibus in unum, dixit: Fratres, & filii, voluntas Dei fuit usque modo, ut vobiscum viverem peregrinus & advena; nunc vero tempus incumbit, ut commendem terræ corpus, & reddam animam Creatori. Considerate igitur dilecti, animadvertite carissimi, quam fragilis, quam sit labilis imago vitæ præsentis. Quæ cum incautis gaudium de præsenti, non spem offerat de futuro, nil aliud exercet, nisi ut cum repentino superveniat interitu; & quos incautos post se male illexerat, male faciat interire: & ita est, ut qui hesterna die quasi flos vernans egrediebatur, hodie tanquam fœnum exeat arefactus. Neque ponatis spem in mundanis opibus, aut gloria, quam cum homo interierit, non sumet aliquid, neque descendet cum illo gloria mundi. Nudi enim sumus egressi de matris utero, nec dubium, quia nudi revertemur illuc, nihil nobiscum præter virtutes, seu peccata portantes. Quæcumque enim seminaverit homo, hæc moriendo metet; & ut dixi vobis, redemptor vitæ meæ Deus vocare me dignatur de mundi medio, cujus vocationem tam lætus mente concipio, quantum labori perituri sæculi lætabundus finem impono. Vos autem, filii, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.*

Post mortem vero meam de pastoris deliberate successione, cujus vita vobis proficiat, & doctri-
2 *na. Corpus meum intra corpus terræ (2) oc-*
3 *culite; futurum (3) est enim, ut propter peccata post generationem hanc surgentium visitet Deus in virga iræ suæ locum istum, & destructis mœnibus ejus universis, incolæ per aliena loca dispersi tempore non modico exulabunt.*

Post hæc iterum redeuntes civitatem reædifica-
4 *bunt, quæ cultores (4) suos munimine fovebit perpetuæ fortitudinis, protegetque insuperabiles semper.*

Notæ.

(1) A Colomani e Dalmatia discessu, idest ab anno 1105. vel sequenti, anni minimum sex intercesserint oportet, ante quam B. Joannes e vita migraret; nam anno 1111. adhuc superstes erat, ut constat ex privilegio Colomani Arbensibus concesso, cui subscriptus reperitur *Joannes Traguriensis*.

(2) *Occultatio hæc corporis*, ut monet Lucius, *intelligenda est de sepultura ordinaria subtus superficiem terræ more episcopali; non de occultatione reali, ita ut nesciretur ubi corpus tumulatum esset, propter destructionem futuram civitatis ab eo prænunciatam; cum & locus sepulturæ describatur paullo post, & miracula ad ejus sepulchrum referantur; ideo notum fuisse sepulchri locum oportet.*

(3) Divino spiritu afflatus prænunciat cladem Saracenicam, & excidium civitatis, quam etiam ræedificatam iri prædixit.

(4) *Prophetia hæc*, inquit Lucius, *favente D. O. huc usque verificata est; nam quamvis Tragurium Venetorum & Ungarorum dominium mutasse historici scribant, tamen cum utrosque eodem tempore dominos cognoverit, totaliter dominium mutasse dici non potest, cum pro bono statu civitatis mari circumdatæ conservando Venetos maris dominos semper libenter recognovisse dici debeat; neque ab alterutro vi capta fuit, sed ad utrosque per temporum vicissitudines deditione transiit; & nunc per annos 237. sub Venetorum tutela quieta & florens reperitur, deincepsque meliora speranda, cum a parte terrestri validis nuper fulta propugnaculis, ab immani Turcarum vicinorum potentia, a sancti Præsulis promissa in vaticinio protectione securior reddetur, si operibus Sancto gratis cives incumbent.*

Caput VIII.

Sanctissime moritur. Ingens totius urbis luctus, maximique ad ejus funus celebrandum concursus. Sepulcri locus, quem multis, illustribusque Deus adornavit miraculis.

His dictis pacem sibi dari ab universis expostulat; & duobus familiaribus secum dumtaxat retentis, jubet ceteros pro foribus postulari, & ipse palmas utrasque tendens ad sydera, in hunc modum ultimas fudit preces ad cælos.

Domine Deus, in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina, ne mihi tenebrarum princeps occurrat, non me demergat tempestas aquæ, nec me absorbeat profundum, neque urgeat super me puteus os suum. Sed aperi mihi pulsanti januam beatitudinis tuæ, quam promisit Jesus Christus filius tuus diligentibus nomen tuum benedictum in sæcula. Recommendo tibi, pastor bone, gregem, quem meæ solicitudini, dum viverem, commendasti. Majestatem tuam pro illis suppliciter exorans, ut eos & in præsenti tuæ conformes gratiæ, & in futuro tuæ gloriæ attribuas esse participes, Salvator & Redemptor mundi, in cujus manus commendo spiritum meum.

Et prosternens se super consuetos asparagos, ubi beatam vitam duxerat, preciosam ibidem (1)
animam reddidit Creatori. Vociferantibus iis, qui 1
cum eo remanserant, plangore luctuosissimo flentes; universi cives adveniunt, completur lamentis civitas omnis, non poterat aliquis abstinere a fontibus lacrymarum. Idem dolor errabat pariter per omnem sexum, ætatem, & conditionem. Dies illa tota ducitur luctu & mærore confecta.

Tractantes denique sacrum corpus ut ipsum ad tumulandum christianitatis more componerent, ita plenum liventibus vibicibus inventum est, ut a planta pedis usque ad verticem sanitas in eo vix inveniretur. Etenim sicut demum compertum est, refe-

2 *referentibus veridicis (2) testibus, pluries visus est intempestæ noctis silentio in mare, quod vicinum habebat tenus alvo, descendere, & semetipsum duris flagris, durisque castigare cruciatibus.*

3 *Sepelitur (3) tandem, sicut vivus mandaverat, cum hymnis & laudibus in corpore terræ, in majori basilica, meridionali parte, contra altare Sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani.*

4 *Ad sepulcrum (4) ejus cæci sunt illuminati, paralytici curati, ex obsessis corporibus, quod frequenter evenit, Dæmones ipsius intercessionibus ac meritis effugati.*

Notæ.

(1) Nulla extant monumenta, ex quibus possit certo designari annus emortualis B. Joannis. Anno 1111. superstitem fuisse declarat privilegium Colomani Arbensibus concessum: hoc quippe anno Colomanus cum Episcopis & proceribus Hungariæ in Dalmatiam rediit, atque in frequentissimo conventu, sive Synodo provinciali, ad quam Episcopi Dalmatiæ cum Crescentio Metropolita Spalatensi convenerant, privilegium urbi & Ecclesiæ Arbensi concessit, quod sua testificatione, suoque chirographo firmavit & subscripsit *Joannes Episcopus Traguriensis*. Præterea Joannes Lucius ait extare apud se tabulas anno eodem 1111. confectas, testes collatæ cuidam Presbytero ecclesiæ urbanæ S. Leonis. In his autem invenitur subscriptum nomen *Joannis Episcopi*. Post annum 1111. nullam ejus memoriam in Tabulis Traguriensibus, sive Dalmaticis reperiri licuit. Quare vel huic anno, vel sequenti pia mors S. Joannis adscribenda esse videtur, anno fere quarto antequam Colomanus e vita decederet; nam, ut est in ejus vita, *non multis elapsis annorum curriculis post regis recessum*, superstes fuit. Cum igitur anno circiter 1062. Traguriensis Episcopi nomen & insignia sumpserit, ecclesiam illam annos circiter quinquaginta sanctissime gubernavit: si vero natus est, ut supra diximus, anno 1034. ad annum fere octogesimum vitam perduxit.

(2) *Hic observanda diligentia Scriptoris; nam relatis vibicibus, quæ in sacro corpore apparebant, ex iis confirmabantur evidenter, quæ de corporis afflictione scripserat: subdit deinde descensum in mare; quod prout nocturnum & occultum, ideo non apparens, per veridicos testes comprobatum refert. Concludendum inde videtur, tunc relatione testium adhibita ritu ecclesiastico, hanc historiam in scriptis ab ipso anonymo ad rei veritatis memoriam conservandam posteris relictam. Quod autem refert de proximo mari, ex eo cognoscitur episcopium fuisse eo loco, quo nunc est; cum muros habuisse civitatem tunc etiam ex parte maritima, innuere videatur porta Dominica, nunc S. Nicolai dicta, in Scriptura 1064. memorata; episcopiumque ipsum portam habuisse in litore maris, vel in ipso mari.* Joannes Lucius in notis.

(3) *In eodem angulo*, inquit Lucius, *B. Joannis sepulturam extitisse, inscriptio marmorea in pavimento posita locum inventionis designans testatur.*

CORPUS D. JOANNIS
HIC INVENTUM.

Imagines autem altaris SS. Cosmæ & Damiani vetustate fatiscentes, nostris temporibus ablatæ fuerunt, & symbolum charitatis super eodem altari nunc cernitur.

(4) *Concludit primus Scriptor cum miraculis post sepulturam secutis, pro corroboratione relatorum de sanctitate ejus, quæ cum tunc cunctis notissima fuissent, ideo in illis comprobandis nullam diligentiam adhibuit.* Joan. Luc. in notis.

PARS SECUNDA

Auctore Treguano Archidiacono Traguriensi.

De inventione, itemque translatione corporis S. Joannis.

Caput I.

Tragurium a Saracenis direptum, ac funditus eversum. S. Joannes semel, iterum, ac tertio sese videndum obtulit Theodoro cuidam eximiæ pietatis viro, eumque de loco sui sepulcri docuit, cujus scilicet memoria penitus interciderat.

Ut (1) autem ea, quæ prophetico spiritu prædixerat, implerentur, evolutis paucis 1
annorum (2) circulis post ejus obitum, civitas 2
a Saracenis non modo capta, verum etiam funditus est eversa; cujus (3) incolæ diversi non 3
paucis temporibus exulaverunt.

Post multum (4) vero temporis cum & civi- 4
tatis reficiendæ tempus, & Confessoris esset gloria precanda profutura; nonnulli cives superstites ad propria redierunt, & intendentes propriis & publicis reædificationis usibus, Confessoris memoriam oblivioni penitus tradiderunt. Cumque post reædificatam urbem nulla de ipso vel fabula vulgaretur, essetque illo tempore in eadem civitate quidam pauper spiritu, nomine Theodorus, quam ob vitæ ejus innocentiam emancipaverat
(5) dominus suus, ei per visum Sanctus appa- 5
ruit, dicens: Theodore frater. At ille in visu respondens ait: Quis es Domine? Cui Sanctus. Ego sum Joannes hujus civitatis quondam Epis-
copus. Surge, vade, dic Episcopo (6) Tragu- 6
riensi, ut meum educat corpus de loco illo, ubi jacet sepulcro contectum, ut orem pro populo & civitate ista. Quibus dictis repente disparuit.

Expergefactus homo surrexit eadem hora, & cœpit intra se visionem tacitus retractare, cogitando non visionem, sed phantasiam sibi aliquam apparuisse, & conticuit.

Elapsis autem aliquot diebus, mediæ noctis tempore, præfato viro in hunc modum visio iteratur. Vir veneranda canitie vexillum crucis gestans manibus, fulgenti stola candida velatus, tetigit eum, dicens: Frater Theodore. Cui cum in visu respondisset, Adsum; protinus subjunxit: Quare neglexisti nunciare mandatum meum Episcopo? Surge, vide, considera diligenter, quoniam qui nuper per visum tibi apparuit, ego sum qui loquor tecum. Cave igitur ne admodum negligas nunciare quæ cernis; non phantastico quidem, sed vero habitu loquor tibi.

Surgens homo in pavore mentis Episcopum adiit; & ei data copia loquendi, quæ sibi revelata fuerant, patefecit omnia singillatim. Episcopus vero dictis illius fidem non facile faciens, paucis respondit dicens. Vade, fili, & super visiones hujusmodi ne sis solicitus ammodo; quoniam attendere ad somnia, tanquam ad visa mendacia, voce prophetica prohibemur.

Abiit in domum suam homo, & ad Episcopi dehortationem de visione diffidens, nullam deinde visionem mente sua constituit esse credendam.

Qua-

Quadam vero die; dum consueto more ligna referret solus, fessus onere, quem jam ætatis vetustæ gravarat imbecillitas, deposito fasce resedit; & cum more fatigatorum in cujusdam se nebulæ soporem dedisset, adest Sanctus cum immenso luminis fulgore, tangensque illum vexilli, quod gerebat, cuspide suscitavit dicens: Frater Theodore. Experrectus homo a somno, atque insolita luminis claritate perterritus, non poterat linguam resolvere in responso. Qui tenens ejus manum, blanda & leni allocutione confortavit eum, & ait: Noli timere, fili; non enim soleo percutere, sed sanare percussos; propera igitur, & Episcopo nuncia verum hominem non phantasticum apparuisse; & ei suggeras, ut corpus meum de subterraneo educat sepulcro; ab Omnipotente namque mandatum suscepi, ut pro salute populi civitatis illius coram illo sim medius & perpetuus intercessor.

Ille vero, quamvis formidine non adhuc omnino deposita, confisus, familiarius tamen, & domesticæ allocutionis humanitate in his verbis respondens, ait: Ecce, Domine, quod hortaris prosequar. Quærenti ubi sit loculus sepulturæ tuæ, quale dabo responsum? Et ille: In ecclesia martyris Laurentii quærat edicito, & ubi fustem laureum terræ affixum invenerit, ibi corpus meum cognoscat esse sepultum. Tu autem ne mea mandata negligas, diligenti cura observa; non enim, si ultra neglexeris, majoris discriminis pœnam evades. His dictis eadem luminis eum immensitate prosequente, discessit.

Abiens igitur homo in domum suam totus luridus, & debiles jam artus sustentans baculo, Episcopum adiit, & linguam vix in hæc verba resolvens, ipsa ei visa referat pariter & audita.

Notæ.

(1) Hinc Treguanus suam narrationem orditur, quam cum superiori parte ab Anonymo descripta conjunxit. Quæ de vita & gestis B. Joannis Anonymus scripsit, ea Treguanus sic *reformavit de inventis nihil minuens, de suis nihil adjiciens*, ut suis verbis expresserit, ad suumque dicendi genus accommodaverit. Hinc fit, ut in utraque parte unus sit sonus orationis & idem stilus.

(2) Cladem Saracenicam & Tragurii eversionem censeo cum Joanne Lucio conferendam in annum 1123. qui ab obitu Joannis fere duodecimus erat; nam per ea tempora, cum Veneta classis abesset in Syria, ac Tyrum urbem opulentissimam conjunctis armis viribusque cum sociis sacri fœderis obsideret, mare Adriaticum aut nullis, aut paucis armatis Venetorum navigiis custoditum, non difficilem aditum præbebat Saracenis privatis, qui ad latrocinandum vel ex Hispania, vel ex Africa solverant: utraque enim illa regio Saracenorum dominatu premebatur. Hi ergo in Adriaticum mare penitus invecti, ac Tragurium de improviso adorti, tectis ac mœnibus incensis & eversis funditus diruerunt; & opulenta præda potiti abierunt. Hanc Traguriensem calamitatem & eversionem nullus ex Historicis seu Venetis, sive Hungaris commemoravit, præter Treguanum, qui quamvis Saracenica vastatione annis fere octoginta posterior fuerit, tamen auctor est satis idoneus ad fidem faciendam; siquidem a parentibus filii, ab his Treguanus de urbe per Saracenos eversa doceri potuerunt. Præterea ejusdem eversionis fidem faciunt tabulæ cœnobii S. Nicolai Virginum Traguriensium anno 1194. confectæ, in quibus hæc leguntur: *Cuncta prope olim captæ urbis desolatione penitus abolita & amissa*, quæ omnino congruunt cum illa prophetica B. Joannis prædictione: *Futurum est enim, ut propter peccata post generationem hanc surgentium visitet Deus in virga iræ suæ locum istum, & destructis mœnibus ejus universis &c.* neque referri possunt ad Venetos, qui anno 1171. urbem intactis ædificiis diripuerunt, sed ad Saracenos, qui fere omnia solo æquarunt. At, inquies, Joannes morti proximus, cum prænunciavit interitum civitatis, culpam omnem & tanti mali caussam contulit in *peccata hominum post hanc*, inquit, *generationem surgentium &c.* quæ quidem verba videntur præsignificare inter mortem S. Joannis & eversionem Tragurii longe plures, quam duodecim annos elabendos esse. *Sed hæc verba*, inquit Lucius, *non sunt accipienda eo sensu, ut post hanc generationem tunc viventem extinctam id evenire debuerit, sed significari destructionem futuram, tempus autem non definiri;* vel potius hominum jam tum senescentium *generationem*, sive ætatem intelligi voluit; flagitiis autem eorum, qui ab illis nati jam erant, quorumque pravæ cupiditates simul cum ætate magis in dies magisque accrescebant, urbis excidium attribuit.

(3) Plerique Traguriensium, cum alii alio se recepissent, Spalatum confugerunt: id quod intelligi potest ex diplomate Stephani II. regis Hungariæ, qui Colomano parenti successit anno 1114. In eo siquidem immunitates a patre concessas simul Spalatensibus & Traguriensibus confirmavit anno 1124. *cumque nullum aliud inter multa Traguriensium privilegia*, inquit Lucius, *simul cum Spalatensibus confirmatum vel concessum reperiatur, ex hoc argui potest destructionem Tragurii tunc proxime antecessisse, scilicet anno præcedenti;* idque argumento est Tragurienses, qui patria eversa Spalatum profugerant, simul cum Spalatensibus illud diploma petiisse a Stephano & impetrasse.

(4) Urbi reædificandæ nullum certum tempus præfinierat S. Joannes. Ante annum 1151. Tragurienses in patriam reversos fuisse, & templa ac domicilia reædificasse conjici debet ex privilegio, quod Geysa II. rex Hungariæ eodem anno Traguriensibus concessit: ex quo intelligi potest urbem tunc restitutam & habitatam fuisse, suosque habuisse magistratus, per quos regeretur. Post excidium Traguriense usque ad eum annum nihil peculiaris privilegii ab regibus Hungariæ speciatim Traguriensibus concessum invenitur; quippe antea in id unum intenti cum essent, ut publica & privata ædificia exstruerent, atque urbem quoquo modo possent, communirent, nulla illorum animos regalia diplomata postulandi cura, vel cogitatio subierat.

(5) *Manumiserat*, inquit Lucius, *cum servilis conditionis Theodorum fuisse argui ex textu debeat; servosque tunc ex posterioribus temporibus in Dalmatia fuisse constat. Quem Theodorum eremiticam vitam duxisse in insula Bua prope ecclesiam antiquæ structuræ S. Andreæ Apostoli vulgaris autumat traditio.*

(6) Hujus quoque Episcopi Traguriensis nomen, quod Treguanus tacitum prætermisit, vetustas & oblivio abolevit, nisi forte fuerit Dessa filius Maccarelli, qui hoc sæculo duodecimo præfuit Ecclesiæ Traguriensi, idque admodum verisimile est.

Caput II.

Episcopus Traguriensis indicatum sibi a Theodoro locum diligenter explorat, & B. Joannis tumbam reperit.

Adhibuit tunc demum fidem dictis Episcopus, & ut in ore plurimorum verba recentia starent, jubet sæpefatum hominem pandere seriatim mysteria revelata. Qui cuncta per ordinem revolvens, præsentibus religiosis tam laicis, quam clericis ad hoc vocatis, ut rei gestæ testimonium perhiberent, ne Episcopus narrationis præsumptuosæ posset incurrere reprehensionem, retulit quæ, qualiter, & quo ordine viderit universa.

Cœpit Episcopus exinde sciscitari solicite, utrum de Joanne Episcopo fama senior aliquid in-
1 *dicaret. Pauci (1) admodum grandævi jam senio de antiqua destructione superstites referre cœperunt, se a suis prioribus accepisse, quendam*
2 *Romanum, longe ante civitatis (2) excidium, in eadem civitate fuisse Episcopum, Joannem nomine, per quem Deus multa, dum adhuc viveret, mirabilia faciebat; sed propter urbis occasum oblitos fere omnium, quæ de illo primores suos recitantes audire solebant; relationem quorum libenter amplectens Episcopus, eo quod cum viri testimonio conveniebat, ad locum, quem vir prænarraverat, vadit, & ita inventum est, uti fuerat præmonstratum.*

Quod ut vidit, grates omnipotenti Deo retulit; & ad elevandum corpus, sacrum indixit jejunium triduanum. Quo puncto subsequentibus clericorum & laicorum turbis, accessit ad locum, & accepto fossorio (3) cœpit fodere primo ma-
3 *nibus suis, deinde ceteris, quousque ad tumbam devenirent, qua tegebatur sancta gleba.*

Ea vero reperta quanto plebs gestivit tripudio, non est nostræ linguæ retexere, nec est præsentis evolvere facultatis, cum ad ea prosequenda, quæ protinus sunt subsecuta, e vestigio properemus.

Notæ.

(1) Ex illis, qui inter incendia & ruinas captæ urbis profugerant, ac deinde multis post annis in patriam redierant, pauci omnino erant, iique jam ætate longe provecti: quæ vel ipsi meminerant, vel a parentibus fama & auditione acceperant de sanctitate & miraculis B. Joannis, Episcopo retulerunt; sed pleraque illis memoria exciderant. Interitus urbis, dispersio incolarum, diuturnitas exilii mentes hominum oblivione rerum præteritarum sic obruerat, vix ut de tali & tanto Antistite fama tenuis superesset.

(2) Hæc referri possunt ad priores annos Episcopatus B. Joannis, non vero ad ejus mortem, quæ vix duodecim annis excidium urbis antecesserat.

(3) *Ex his confirmantur*, inquit Lucius, *quæ de destructione & desolatione civitatis supra relata sunt, nam in ejus desolatione, sicuti ecclesiam cathedralem a Saracenis destructam censendum est, ita tunc cives aliquam partem ejus, puta tribunam majorem restaurasse; & prout in similibus evenire solet, purgando pavimentum, ruinarum cumulos asportasse, & ruinis in meridionali angulo existentibus, ubi erat sepulcrum, hæc quoque purgamenta aggessisse, ita ut opus fuerit fodere.* Jacebat itaque sacrosanctum illud corpus hisce ruderibus alte obrutum, e quibus inter cetera virgulta enatus eminebat *fustis laureus*, quem B. Joannes sui corporis ibidem sepulti indicem esse Theodoro nunciaverat.

Caput III.

Inventio sancti corporis cælestibus prodigiis celebratur.

Reperto igitur, ut diximus, mausoleo tentant revolvere lapidem superpositum, & non possunt; accedentes autem plures prioribus, adjectis ferreis palis & cuneis, submovere illum nullatenus potuerunt. Accessit tandem & dictus Episcopus, atque id ipsum tentans, nil profecit; unde contigit, ut lætitiam, quam novum novæ inventionis miraculum repente pepererat, repentinus admirationis stupendæ pavor superveniens reprimeret, & innata mentibus festina gaudia, desperationis sperati thesauri casus anceps miserabiliter & mirabiliter occuparet.

Inito demum, & reperto consilio salutari, jubet Antistes accersiri sæpe dictum Theodorum, sperans per nullum melius digniusque, quam per ipsum posse tanta sibi reserari mysteria; ut qui dignus fuerat electus relationis sacræ indicio, dignus etiam relevationis ejusdem præsumeretur. Accersitus igitur accedit ad tumulum, & lapidem, quem potentum multorum vires, multorumque argumentorum instrumenta submovere non poterant, ipse dumtaxat, cultelli, quem gestabat, submissa cuspide, non secus quam levem paleam, sustulit & erexit.

Aperta itaque sacra tumba, tantus, tantæque suavitatis emanavit odor, ut non modo vicina, verum etiam longe distantia loca mirando fragrore compleret. Invenitur sanctum corpus illæsum, & incorruptum, excepto cubito sinistro, ubi lapidis humore summo-tenus tangebatur.

Tunc accedentes religiosi viri simul cum præfato Episcopo, elevantes corpus cum hymnis & laudibus posuerunt illud in capsa cupressina, quam cum eodem sacro corpore locaverunt in sarcophago marmoreo in eadem ecclesia, ubi requievit, præstando invocantibus adjutorium ejus in nomine Domini multa beneficia; cæcis visum, surdis auditum, debilibus gressum, obsessis immundorum spirituum curationem, usque ad tempus, quo civitas a Venetis fuit percussa.

Caput IV.

Brachium S. Joannis a Venetis sublatum frustra repetunt Tragurienses.

Secundo (1) Veneti namque cum irent in Ro- 1
maniam contra Chium comparato exercitu, divertentes illuc cum triginta galeis ad Traguriensium portum applicuerunt. Cumque civitas nec murorum esset freta circuitu, nec munitione vallata turrium, nec bellicis armis fulta, sed solis sparis ex quibusdam maceriis circumsepta fragilibus; invadentes eam prædones, & manu furibunda cuncta subvertentes invertunt, scrutantes (2) 2
abdita quæque pro thesauris, quos occultos putabant, inveniendis, violato sepulcro, quo sacrum corpus in capsa jacebat, dum thesauros ecclesiæ in ea sperant esse reconditos, ipsum cum ceteris ornamentis tamquam lupi rapaces diripiunt, & ad mare irreverenter usque deportant; ibique aperta capsa, in qua speraverant thesaurum reconditum, cum nihil præter corpus sanctum invenirent, non pietate moti, non pœnitentia ducti, quod venerabile corpus tam impie, tamque irreligiose tractaverant; sed videntes se fraudatos desiderio suo ipsum invertunt, & cum nihil præter annulum circa illud rapina di-

gnum

gnum invenirent, ipsum extrahere tentant; quod cum pro cupita velocitate non possent educere, manum cum cubito truncantes evellunt, & truncum corpus in litore bestiali feritate relinquunt.

O nefaria dextra, quæ tale, tantumque scelus perpetrare non horruisti! O sævientum inaudita crudelitas, quæ de Confessore mortuo martyrem facere non timuisti! O ferina non humana ferocitas, quæ pro raptu tam vili & modico universum exercitum defœdasti, ut illud historiographi contra te posset persimiliter retorqueri: Nulla fides, pietasque viris, qui castra sequuntur; Venalesque manus, ibi fas, ubi maxima merces.

Dimittunt itaque piratæ detestabiles memoratum corpus in litore, & cum cetera rapina sanctum deferentes brachium, via qua cœperant, infausto omine navigarunt. Divinæ namque animadversionis contigit ultione, ut præfatæ galeæ Chium navigantes ex eis aliæ naufragium paterentur, aliæ quidem ab hostibus superarentur; reliquæ autem aereæ pestilentiæ (3) *tanto sint contagio tabefactæ, quod ex triginta vix sex superstites Venetias remearunt. Quæ omnia propter piaculum, quod in Sanctum, & venerabile corpus commiserant non est dubium accidisse.*

Comperto denique de galearum dictarum regressu cives Tragurienses, consilio communicato, legatos (4) *pro memorato brachio repetendo Venetias destinarunt. Qui licet satis honeste essent recepti, & honorifice tractati, data publica jussione, ut ubicumque res eorum invenirentur, eas absque difficultate restituerent qui haberent; super brachio repetito hujusmodi responsum reportarunt: Nolite, fratres, nolite fatigari, nolite incassum verba fundere, repetendo brachium illud sanctum, quod de corpore illius reverendi viri sublatum est, & apud nos reverentissime collocatum; has enim corporum sanctorum reliquias consuevimus vobis longe melius venerari. Et sic principalis causæ legatione frustrati legati civium ad propria sunt reversi.*

Notæ.

(1) Vitalis Michael Dux Venetorum anno 1171. ingentem classem eduxit contra Emmanuelem Græcorum Imperatorem, qui Venetis atque universo nomini Latino aperte inimicum se atque infensum præbebat. Præter Jaderam, quam Veneti retinebant, Tragurium & reliqua Dalmatia Hungaris erepta in Emmanuelis potestatem concesserat. Dux itaque in altum provectus ex universa classe triginta triremes emisit, quæ Tragurienses ad imperium redire cogerent. Cum mœnia civitatis post cladem Saracenicam nondum restituta essent, urbs facili negotio capta & direpta est; nam ut docet Treguanus, *solis sparis, & quibusdam maceriis circumsepta fragilibus erat. Contra Tragurinos*, ut Dandulus scripsit, *qui Emmanuelis subjecti erant*, xxx. *misit galeas, quæ urbem belligere obtinentes, ut posteris cederet ad exemplum, non solum pro parte eam diruit*, (scilicet aliquot domos, quos Tragurienses post suum in patria reditum reædificaverant) *sed etiam propriis thesauris expoliavit.* Blondus tradit civitatem injussu ducis direptam fuisse; Sabellicus vero, cum ait funditus a Venetis eversam esse, videtur hanc Venetam posteriorem direptionem cum illa superiori Saracenica eversione confundere, de qua tabulæ cœnobii S. Nicolai supra laudatæ. Treguanus bellum a Venetis Emmanueli illatum vocat *secundum Chiense*. Nam tunc iterum a Venetis Chium receptum est, quod ab illis antea captum sub imperium Græcorum redierat: *Exinde postea Chium navigavit, & urbem illam cum tota insula per deditionem accepit.* Dandulus.

(2) Dum omnia scrutantur, expilant, diripiunt, arcam S. Joannis effodiunt, deferunt ad navem, sua spe frustrati ab illo sacro corpore brachium abscindunt, quod deinde ex illa expeditione redeuntes, cum aliis Divorum exuviis, quas a Chiensibus acceperant, Venetias retulerunt.

(3) *Pessima pestis in tantum invaluit, ut paucis interjectis diebus fere mille hominum peremti sunt.* Dandulus. *Concordat*, inquit Lucius, *cum historicis Venetis, qui ex tota centum triremium classe 17. tantum superstites Venetias pestem tulisse scribunt.*

(4) Hæc legatio conferri potest in annum 1174. Hoc quippe anno Sebastianus Zianus Dux Venetorum diploma perhonorificum Traguriensibus concessit; idem vero, ut scribit Treguanus, res illorum in direptione urbis ablatas restitui jussit, ut hoc duplici beneficio frustratæ legationis dolorem & surrepti brachii desiderium leniret.

Caput V.

Brachium Sancti Joannis haud dubio Angelorum ministerio Tragurium Venetiis relatum. Ea de re Tragurienses cælesti signo oblato admonentur.

Paucis (1) *postmodum temporibus evolutis cum Sancti Confessoris adessent sollemnia, & plebs universa de more pristino ad nocturnas ipsius sollemnitates celebrandas vigilias convenirent, subito facta est inter ipsa noctis prima crepundia tanti luminis* (2) *copia, ut videntium se cunctorum reverberaret acies oculorum, & veluti cometa crinitus, qui regum regnorumque mutationes solet portendere, longos tractus terræ scintillari scindens vibramine, totam Istriam, cunctasque inferiores partes Dalmatiæ prætervolans, usque super Traguriensem Ecclesiam visum est coruscis radiis resplenduisse: unde & civitas omnis in admirationis stupore conversa perterrita & attonita pariter mirabatur, quid sibi portenderet luminosa lampas circumfusi fulgoris. Cumque splendore in noctis caliginem resoluto, sacrista more consueto ad luminaria concinnanda sacrarium & locum, in quo jacebat sanctum corpus, introisset, invenit præter solitum supra capsa corporis preciosi quiddam munda sindone involutum.*

Perscrutato igitur, & quidquid illud esset diligentius recensito, clara luce deprehendit, hunc esse thesaurum desideratum diutius; hoc esse beatas reliquias, hoc esse brachium sanctum, absque dubio angelicis ministeriis reportatum, quod humanis manibus Veneti dudum non dederant referendum.

Ad cujus miraculi spectaculum gloriosum concursus fuit populorum laudantium, & glorificantium Deum Salvatorem, qui cum in cunctis sit mirabilis, mirabiliter in Sanctis suis non dedignatur, nec desinit glorificari.

Exultat plebs universa ineffabili gaudio & immensa lætitia, tanto certior effecta se posse obtinere per suffragia tanti patroni, quæ a Deo juste poposcerit, quanto liquidius per istiusmodi est reperta miraculum, quod apud Altissimum ipsius precibus & meritis valeat in suis necessitatibus exaudiri.

Depo-

3 *Repositus (3) est autem, sive translatus Beatus Joannes Confessor & Episcopus in civitate Traguriensi die XVIII. Kalendarum Decembrium.*

Notæ.

(1) Brachii divinitus Tragurium relati tempus ignotum est.

(2) *Sigillum civitatis Tragurii erat commune cum ceteris Dalmatici nominis civitatibus, in quorum singulis civitas apparebat, muris & turribus circumdata; distinguebanturque inter se tantum litteris circa sigillum, quibus uniuscujusque Communis nomen edebatur. In Traguriensium autem sigillis antiquis supra civitatem stella crinita cernitur ecclesiam versus crine inclinato, quam pro memoria relationis brachii B. Joannis tunc civitatem addidisse constat; quo sigillo hodie quoque utitur Communitas Tragurii.* Joan. Lucius in notis.

(3) *Hæc translatio*, inquit Lucius, *sive depositionis dies a Treguano de die inventionis ac repositionis sacri corporis in sarcophago marmoreo scripta videtur; tamen de die obitus B. Joannis intelligenda est, ut preces in Missa & officio ante Treguanum compositæ testantur.* Certe hunc diem Tragurienses a cunctis operibus servilibus feriati summa cum religione, rituque sollemni concelebrant. At P. Philippus Riceputus in Vita Italica B. Joannis Idibus Maji eum obiisse tradit; unde id acceperit, ignoro.

Caput VI.

Miracula S. Joannis antiquissima, sexaginta virorum testimonio firmata, quæ ineunte sæculo tertio decimo Treguanus litteris mandavit.

Præfatio.

Cum autem contingat sæpius, ut incredulitate fides elucescat, & per dubitationem solidetur veritas, omnipotens Salvator noster, cujus immensa providentia Sanctum suum extollit, & velut sydus rutilans splendere facit, incredulorum periculo voluit Sancti hujus beatitudinem comprobare.

Miraculum I.

Jordanus Abbas de Joannis sanctitate dubitans male multatus resipiscit, beatissimi viri opem implorat, sanitatem recipit.

1 *Jordanus (1) vir religiosus pater monasterii ejusdem civitatis, cum die quadam quoddam ambiguum lignum dolandum minus caute tractaret, subtilis festuca ex eodem ligno dexteræ ipsius indicem penetrando subrepsit, quam conans educere nulla potuit ratione vellere. Tumescente itaque cum festuca digito, cœpit dolor affligere patientem, manus crescere, cruciatus exarescere, usque adeo vitam trahere languidus morte multimodis graviorem. Cumque nec unguentis, nec per plures dies appositis medicaminibus, crudelis aliquatenus mansuesceret cruciatus, irruerentque dolores graviores solito, ægro trahente tempore insomni, & omnino irrequieto, ad cruciaminum levamen solius mortis solatium expectabat: hærebat quidem ejus animo, ut votum de recuperanda salute Beato Confessori emitteret: sed obstabat culpa conscientiæ, quæ de sanctitate beati viri, dum sanus extiterat, dubitabat. Quid plura? in confinio mortis jam fere positus, votum vovit Domino; & Beato Confessori Joanni, ut si ejus meritis ac precibus ab instanti liberaretur periculo, ad honorem ejus digitum argenteum offerret corpori sancto suo. Nocte vero e vestigio subsecuta, dum aurora futuræ diei daret initium, & sæpe fatus æger in cujusdam nebulæ umbra se sopori dedisset, qui ab exordio ingruentis doloris somnum nequaquam noverat, vidit per somnum quendam nobilem ejusdem civitatis virum Joannem (2) cognomine Casolinum ad se vi-* 2
sitationis gratia ingredientem, qui quasi condolens, & passioni ejus graviter compatiens, manum languidam cœpit leniter demulcere, ligamina medicamentorum evolvere, digitum, cui festucam impressam diximus, propriis manibus & digitis suaviter demulcere, acerbumque dolorem, quem per novem dies continuos irrequietus homo passus fuerat, mitigare.

Expergefactus autem languidus leniorem sensit manum, & resolutis ligaturis digitum læsum aspiciens vidit festucam ad summum jam fere progressam, & ut eam educerent, quasi oretenus proclamantem. Quam eductam secutus est ipse passivus mæror (3), dolor & cruciamina sunt 3
omnino sedata, & ut ab ejusdem religiosi viri ore didicimus, modici temporis interjecto spatio pristinæ redditur sanitati. Qua recepta non ut prius incredulus, sed in fide sanctitatis Beati Confessoris solidatus & stabilis ad loculum, quo corpus venerabile jacebat, tam devote, quam reverenter accessit, votum quod in tribulatione sua os ejus locutum fuerat, obtulit, benedicens & laudans Dominum, qui est mirabilis in Sanctis suis.

Miraculum II.

Alter item, qui vocabat in dubium Joannis miracula & virtutes, repentina febri correptus cum sanguinis profluvio, malo doctus veniam exposcit, & oblata sibi B. Joannis specie mirifice recreatus statim convalescit.

Nec fuit huic dissimile quod alio quoque tempore contigit, sicut quidam ejusdem civitatis nobilis Duymus Galaderlus agnomine nobiscum positus de se ipso sæpius referebat. Qui cum similiter de virtutibus Sancti esset ambiguus, cœpit æstivo tempore vi febrium laborare, & caloris sensim crescente vi, magis cœpit totum corpus æstuare, quasi ardore ignium, atque in acutum morbum transire. Quem physici hemitritæum physico consueverant vocabulo nuncupare. Cui cum per plures dies effusum nullum proficeret medicamentum, expectarentque circumsedentes mortis illius eventum, quem quodam modo cernebant finitimum, subito per portas narium sanguis fervere, & tribus diebus, totidemque noctibus pariter effluere sedula quantitate. Quo fluxu tanta debilitate laborare cœpit æger, ut aditu fere vocis intercluso non modo de salute, verum etiam de vita penitus desperaret.

Idem ipse ad se rediens voce qua poterat Sanctum interpellat Joannem, & pœnitens incredulitatis, spondet mente pariter & animo, si ei dignaretur salutis præstare remedium, quod de sanctificatione illius ab inde nullatenus dubitaret.

Denique se sequentis noctis, cujus die præcedenti Sancti opem advocaverat, instante medio, eo quoque in extasi posito, adest Christi Confessor, ut videbatur in somnis, & bis ægrum vocibus increpat dicens: Ut quid duro corde, filii hominum, usque adeo de misericordia diffiditis Creatoris, quod ipsum non creditis precibus servorum suorum vobis salutaria commoda ministrare? Credite Omnipotenti nihil esse difficile, ipsumque nobis peccatoribus, dum adhuc misera & cadu-

caduca vita in hoc solo mundi fungimur ad ipsius accincti obsequium, tantam conferre gratiam, ut evecti post corpus ad sedes æthereas in exemplum vitæ melioris, incommoda tam corporum, quam etiam animarum vestrarum in ipsius nomine relevemus pariter, & effugemus: nihilominus vero pro vobis fragilitati nostræ ab Omnipotenti indulta nomina sanctitatis, cum per gratiam nobis collatam gloria nec minui valeat, nec augeri; sed ut vos credentes ad virtutum culmen erigatis animam, per quam salutem quoque corporum consequi valeatis.

Et hæc dicens caput ejus per quatuor partes inter manus proprias astringens, & fluxum cohibuit sanguinis, & ægrum restituit pristinæ sanitati. Evigilans autem languidus percunctari cœpit a circumsedentibus, quis ille fuerit qui ad ipsum intraverat visitandum. Cumque respondissent neminem se vidisse, intellexit homo beatum Sanctum Dei fuisse virum, cujus se voverat devotioni hesterna die.

Gavisus itaque de incolumitate sibi reddita, gavisus est multo magis de visione tam mirabili, laudesque magnificas cœpit exolvere Creatori. Exurgens autem sanus & incolumis die tertia corpus sanctum adiit, grates immensas Deo & Sancto Joanni retulit; & ab illo tempore nomen sanctum ejus, & diem festivitatis ipsius quoad vixit, summa coluit semper & vigili devotione.

Hæc omnia, sicut superius leguntur, idem nobilis nobiscum positus semper cum lacrymis referebat.

Miraculum III.

Quemdam ab ortu, oculorum usu penitus destitutum, videndi facultate impertit.

Mencogna vero ejusdem civitatis accola cum haberet unicum filium a nativitate cæcum, ipsum domi fovebat, utpote quem cæcitas non sinebat exterius pervagari. Tempore autem, quo gloria Domini fuerat in puero revelanda, cœpit oculorum doloribus affligi, & cruciari adeo, quod stridore ululatus continui non modo domum propriam, verum etiam diebus pluribus viciniam vexaverat universam.

Quid faceret homo, cui humanum consilium nullum poterat remedii solatium adhibere? Quadam nocte puerum accipiens, & ipsum ad oratorium, quo sanctum jacebat corpus, deferens, ante januas projecit, nam & ostia (4) *sera solidata probibebant ingressum, cum quarta jam dictæ noctis vigilia præterisset; commendans autem pater filium Deo & Beato Joanni, cœpit ibidem pernoctare.*

Mane vero adveniente cœpit puer silere, & qui per plures dies somnum non cœperat, nec viderat, dormivit. Pater vero rem tacitus considerans, pro quiete illius Creatori rependens gratiam, intellexit dolorem pueri mitigatum.

Evigilans denique puer cœpit aperire oculos, trepidare rerum, quas nunquam viderat, novitate, quæ omnia ei stupenda & mirabilia, sicuti qui nunquam oculos aperuerat, videbantur. Retulit siquidem domum pater videntem pariter & sanum meritis S. Joannis in simul & virtute, qui eum cæcum attulerat scientibus omnibus & infirmum, pro tantis collatis sibi beneficiis gratiarum actiones referens Creatori, quemadmodum divina tradunt volumina.

Notæ.

(1) Hic Abbas erat cœnobii Benedictini Traguriensis cognominati ab S. Joanne Baptista, cujus tutelæ & patrocinio templum ac monasterium suberat; nam ut scite animadvertit Joannes Lucius, *quando Treguanus scribebat, nondum erant monasteria Fratrum Minorum, vel Prædicatorum, quæ nunc cernuntur, quæ postea ipsius Treguani Episcopatus tempore fundata fuerunt. Ideo Jordanus erat monachus monasterii S. Joannis Baptistæ ordinis S. Benedicti; quod postquam Abbatia in commendam abiit, derelictum a monachis, nunc fere totum destructum jacet, ecclesia sola superstite.*

(2) Nimirum S. Joannes Jordano per quietem se videndum obtulerat sub specie & figura Joannis Casolini, patricii Traguriensis, atque hominis noti familiarisque Jordano. *Hujus Joannis mentio reperitur*, inquit Lucius, *in notis Cancellariæ Traguriensis anno* 1286. *die* 9. *Martii: Vojenze filii q. Joannis Casolini.*

(3) Idest, cum festuca educta dolor prorsus omnis excessit.

(4) *Ex his plura ostia oratorium, sive sacellum B. Joannis habuisse colligitur, eodemque loco, quo nunc est, fuisse censendum, scilicet in angulo boreali prope sacrarium duobus ostiis, quorum alterum in ipsum sacrarium exit. Sed quia sacellum supradictum ex columnis & epistyliis marmoreis, cancellisque ferreis cum concameratione lapidea semicirculari non inconcinne pro illorum temporum more constructum, sed nondum perfectum cernitur, & adinstar eorum, quæ Spalati in Ecclesia metropolitana (a Diocletiano quondam Imperatore magnificentissimo opere ædificata) Sanctis Domnio & Anastasio constructa sunt, perficiendum in angulo apparens statuarum ejusdem operis incrustatio demonstrat; quod post Treguani tempora factum fuisse dignoscitur; ideo illud antiquius memorasse dicendum est; & cum secundum quoque destrui destinetur, & in longe augustius ab avis nostris constructum tertium vulgo novum dictum, sculpturis & statuis pulcherrimis exornatum, translationem corporis B. Joannis fieri, & super altare novum ex variis marmoribus concinnatum reponi: ideo in latere occidentali, parte postica ejusdem altaris insertus est lapis dedicationem secundi sacelli continens, pro memoria ejus servanda; prout in orientali latere quoque futuræ translationis memoria ponenda est, ne sicuti deploramus antiquas excidisse, posteri de nobis conquerantur, si præsentes omitteremus.* Joannes Lucius in notis.

Epilogus.

Auctor perbrevi epilogo historiam totius Vitæ S. Joannis concludit. Quid sibi consilii in ea scribenda, diligentiæque fuerit, paucis ostendit.

Sicuti regis terreni secretum silentio tegere bonum est, ita cœlestis regis occulta pandere dignum dicitur & honestum, evangelica tuba testante, qua dicitur: Quod in aure auditis, prædicate super tecta.

Ideo ego Treguanus, humilis Lector, natione Tuscus, patria Florentinus, licet indignus in eadem Traguriensi Ecclesia gerens Archidiaconatus ministerium, rogatus a fratribus, & a venerabili viro Domino meo Michaele (1) *ejusdem Ecclesiæ præsule, sicut de Vita Sancti Confessoris in quibusdam codicibus jam ex majori parte vetustate deletis inveni, in præsens opus ad honorem Dei* (2) *Sanctæque Romanæ Ecclesiæ reformavi, de inventis nihil minuens, de meis nihil adjiciens.*

Quæ

Quæ autem de ipsius translatione, & brachii relatione scripta leguntur, ideo prænotavi diligenter, ne essent occulta de divinis miraculis, quæ ex (3) *sexaginta bonorum assertione virorum fuisse vera probatum est.*

Scripta sunt hæc omnia anno Dominicæ Incarnationis MCCIII. tempore Domini Innocentii Papæ III. pontificatus ejus anno sexto.

Notæ.

(1) Hic D.ssæ avunculo suo in sedem episcopalem successit.

(2) Vitam B. Joannis, ut dictum est, Anonymus quidam æqualis temporum illorum composuit, Treguanus ex antiquis codicibus desumptam *reformavit*. Quæ vero post obitum sanctissimi Antistitis consecuta sunt, ex tabulis ac testibus ad fidem faciendam idoneis accepit.

(3) *Hinc cognoscitur diligentia Treguani, & cautela Ecclesiæ, quando addebatur aliquid vitis Sanctorum, probatione indiguisse, & probatam veritatem tantum scribi permissam; sed cum hæ probationes non extent, neque cujus auctoritate factæ fuerint exprimatur; paucis annis ante Treguani adventum Tragurium secutas crediderim eo tempore, quo scilicet Gregorius de Sancto Apostolo Sanctæ Mariæ in Porticu Cardinalis de Crescentio, Legatus Summi Pontificis in Ungariam destinatus, biemis asperitate detentus, Tragurii per totam quadragesimam moram traxisse ab Archidiacono cap.* 24. *refertur; quod ex ejusdem legati subscriptione, in tabulario Capituli Traguriensis existenti, fuisse anno* 1192. *constat. Hinc conjectari potest, coram hoc legato sexaginta virorum probationes a Treguano memoratas, factas fuisse; & cum in secunda antiphona officii B. Joannis ad vesperas legatur: Joannem Gregorius optans venerari, per Martinum pauperem jussit prædicari; tunc secutis his probationibus a Martino quopiam suæ legationis comite officium B. Joannis componere fecisse facile credi potest; cum adhuc reperiantur hymni & antiphonæ rudi verborum serie compositi, illorumque temporum antiquitatem redolentes, nunc autem a quopiam viro erudito in meliorem formam reducti, nihil tamen sensu mutato, quibus utitur Ecclesia Traguriensis*. Joannes Lucius in notis.

De legatione Hungarica, & commoratione Dalmatica Gregorii Cardinalis de Crescentio dictum est in Petro VIII. Archiepiscopo Spalatensi §. 1. Tum primum, videlicet anno 1192. ex auctoritate & decreto ipsius legati apostolici titulus Sancti attribui & publici ac sollemnes honores Joanni Ursino Episcopo Traguriensium rite haberi cœperunt; cum antea cultus eidem adhibitus populari quodam consensu, & Episcopi Traguriensis permissu, vel etiam approbatione niteretur. Testimonia sexaginta virorum, de quibus Treguanus, & siquæ præterea de sanctitate & miraculis B. Joannis in publicas tabulas relata fuerunt, missa sunt in Hungariam an. 1411. ad Sigismundum Imperatorem ac regem Hungariæ, ut ex ejus ad Traguriensės epistola infra describenda colligitur; neque postea Traguriensibus eadem recuperare licuit.

Ad Vitam B. Joannis Traguriensis Episcopi

ADDITAMENTA.

I.

De sancta amicitia & conjunctione Joannis Episcopi cum Laurentio Metropolita in re christiana bene gerenda.

Cum Joannes Spalatum accessit, ut more majorum a suo Metropolita consecrationem & insignia episcopalia susciperet, Laurentius pro magna opinione de illius eximia virtute & sapientia, quam ex fama & auditione conceperat, electum Episcopum omni honore & benevolentia complexus, inter sacra sollemnia statis & præscriptis cærimoniis adhibitis consecravit, insolito quodam pietatis ac lætitiæ sensu, cum superna luce perfusus hunc sibi ad res magnas & præclaras gerendas adjutorem divinitus datum esse intelligeret. Nec sua illum prænotio ac spes fefellit. Ut primum se inter se propius cognoscere cœperunt, & alter alterius mentem animumque introspexit, celeriter eos summa familiaritate colligavit morum studiorumque similitudo; nihil enim unum uni tam simile, tam par omni genere virtutum, quam Joannes Laurentio fuit. Eximia in utroque & ingenii & animi magnitudo, juris divini & ecclesiastici exquisita scientia, rerum humanarum generosa contemptio, fervens in Deum & proximum charitas, incredibile studium divini cultus amplificandi, & cleri ac populi ad normam ecclesiasticæ disciplinæ ac legis christianæ reformandi. Quæ igitur in utroque elucebat vitæ sanctimonia cum præclaris utriusque sensibus ac studiis congruens, eos inter se arctissimis necessitudinis & amoris vinculis conjunxit, ita prorsus, ut Joannes Laurentium loco parentis haberet, & coleret, Laurentius vero Joannem non secus ac filium diligeret amaretque. Neuter sine alterius consilio & auxilio quidquam decernere aut aggredi solebat; idem sentiebat uterque, idem volebat, in id unum intenti conspirantesque, ut Dei cultus & gloria, plebis christianæ religio ac pietas magis semper, magisque augeretur. Itaque in monumentis illorum temporum Joannes fere semper cum Laurentio reperitur, hujusque *Comitem perpetuum* vocat Joannes Lucius. Nullum hic Concilium provinciale convocavit, quin ille interfuerit; Cresimiri, Svinimiri, Stephani regum Chrobatiæ diplomata cum Laurentio approbavit, & subscripsit. Hæc ferme Archidiaconus de Joannis cum Laurentio conjunctione cap. XVI. *Hic præ ceteris Episcopis apud Laurentium majoris dilectionis & familiaritatis prærogativa gaudebat, quia erat vir litteratus & bonus. Pro amore siquidem cælestis patriæ cuncta carnis blandimenta contemnens, asperrimam vitam ducebat; & sicut asserunt, ad tantam virtutum gratiam excrevit, ut quædam in eo sanctitatis insignia eniterent: unde & in vita, & post mortem in magna veneratione habitus est a civibus suis.*

II.

Cœnobium Virginibus Benedictinis instituit.

Nulli erant Tragurii cœtus sacrarum Virginum jure communis & monasticæ disciplinæ sociati, quæ ab hominum consortio & convictu segregatæ vitam religiosam, castam, Deoque acceptam perpetuo viverent. Id vero Joannes ad

Dei

Dei gloriam augendam, ad decus civitatis, ad præsidium divinum civibus conciliandum permagni interesse existimavit. Itaque partim hortando, partim rogando auctor fuit Traguriensibus, ut cœnobio Virginum ordinis Benedictini ædificando areæ quod satis esset concederent proxime templum S. Domnii, quod nunc a S. Nicolao cognominatur; simulque hoc templum, quod jure patronatus ad Commune Traguriensium pertinebat, & agros vineasque attribuerent, ex quibus annui proventus ad earum Virginum victum cultumque necessarii suppeterent. Piis hortationibus ac precibus optimi Antistitis mos gestus est, ut declarant tabulæ in eam rem confectæ.

Diploma conditi cœnobii Benedictini.

In nomine Domini nostri Salvatoris Regis eterni, anno Domini Incarnationis 1064. Indict. 2. regnante Domino nostro ac piissimo Augusto Constantino Duce, & magno Imperatore: civitatis vero Traguriensis regente cathedram Joanne venerabili Episcopo rethorico, una cum Domno Dabrana inclito Priore, & cum fratre suo Andrea, omnibusque nobilibus; sub illorum namque temporibus hoc precepimus privilegium conscribi nos omnes, videlicet Staligato, Georgius, Tridullo, Dabro, Sepelato, Calafato, nec non Vitaza; & hoc spontanea nostra voluntate de hoc, quod ipse jam dictus Episcopus nos perplurimum rogaverat, ut ecclesiam, que nostra erat, scilicet domus Beati Domnii, ubi porta Dominica vocatur, ibi monasterium ancillarum Domini concederemus construere. Nos vero consulto omnes, & quia noster rector ac protector permanserat, magisque pro remedio nostrarum animarum illum audivimus; ibidemque Domino annuente monasterium esse affirmavimus; ubi & Abbatissa non post longum temporis spatium nomine Eufemia introducta fuit, ceteris cum sororibus. Post hæc Domine Abbatisse similiter terras & vineas judicavimus, sueque potestati commisimus, insuper & litus juxta eandem ecclesiam ad obsequium sui ibidem concessimus: sed in tali pacto, & in tali tenore: ut jam dicta ecclesia, qua nos monasterium fieri concessimus, alium dominum preter nos non haberet, etiam unus ut ibi advocatus mitteretur ex nobis ad regendum & gubernandum necessaria. Quod & affirmatum fuit ante notitiam prefati Joannis Episcopi, & Dabrane ejusdem urbis Prioris, ac Mirce Bogoboyse, ac Andree, nec non nobilium & ignobilium Tragurini castri, qui hujus rei testes fuerunt; unde si quis hanc nostram definitionem disrumpere temptaverit, trinum & unum Dominum habeat iratum, & CCCXVIII. Sanctorum Patrum consequatur maledictionem, deglutiat eum terra, sicut Dathan & Abiron, veniatque supra eum lepra Naaman Syri, & cum Juda proditore denodetur in infernum.

Cœnobium Benedictinum S. Petri reditibus auctum.

Ejusdem sanctissimi præsulis impulsu, ut opinor, Brana pater Dragi prætoris Tragurii, civis æque pius atque opulentus, donavit cœnobio Benedictino S. Petri de Clobucaz, quod situm erat ab oriente intra fines diœcesis Traguriensis, terras quasdam frugiferas, ut docent tabulæ donationis: *Memoratorium facio ego Brana una cum filiis meis, videlicet Dragus Prior Tragurinus, nec non Ulcina, de terris, que sunt a Sckyniza suptus Stibliza. Volumus, & confirmamus, ut sit in monasterio S. Petri Principis Apostolorum, pro remedio anime nostre, nec non filiorum meorum. Quod si, quod absit, aliquis preterquam precipimus, egerit, iratum habeat trinum & unum Deum, & nostram maledictionem consequatur.*

Hec oblata sunt coram Duymo Priore, & Gregorio Usdisca, & omnes monachos S. Benedicti ✠

III.

Joannes ab rege Colomano beneficia & immunitates Traguriensibus impetravit.

Ex vita B. Joannis supra descripta quivis percipere potest, quanta ille apud Colomanum auctoritate & gratia valuerit. Hujus igitur rogatu Colomanus, triennio post deditionem Tragurii & aliarum civitatum, hoc privilegium Tragurinis concessit.

Privilegia amplissima concessum Traguriensibus a Colomano.

Anno Dominice Incarnationis MCVIII. mense V. die XXV. Anno XXI regni mei. Ego Colomanus rex Hungarie, Chroatie, atque Dalmatie, juro super sanctam crucem vobis Tragurinis meis fidelibus civibus firmam pacem. Mihi, & filio meo, aut successoribus meis tributarii ne sitis; Episcopum vero, aut Comitem, quem clerus & populus elegerit, ordinabo, & lege antiquitus constituta vos uti permittam; preterquam introitus civitatis de extraneis duas partes rex habeat, tertiam vero Comes civitatis, decimam autem Episcopus. In civitate quoque vestra neminem Hungarorum, vel alienigenarum habitare permittam, nisi quem voluntas vestra expetierit. Cum autem ad vos coronandus, aut vobiscum regni negotia tractaturus advenero, nemini vis inferatur domorum suarum, nisi quem dilectio vestra susceperit. At si forte aliquando dominium meum aliquem aggravare videbitur, & alias ire voluerit, secure cum uxore & filiis & familia, & omnibus suis, quocumque sibi placuerit, eat. Hoc autem sacramentum a rege & Comitibus Hungarie confirmatum est. Ego Joannes Palat. Comes laudo & confirmo. Ego Appa Comes laudo & confirmo. Ego Thomas Albanensis Comes laudo & confirmo. Ego Ugudi Wasuarien. Comes laudo & confirmo. Ego Slaviz Comes Nograden. laudo & confirmo.

Jus confirmandi ordinandique Episcopos Colomanus dimisit.

Jus confirmandi Episcopi Traguriensis eique insignia episcopalia tradendi cum Colomanus sibi vindicasset, visus est læsisse immunitatem ecclesiasticam, id quod illis temporibus nimis jam usitatum erat, auctore potissimum Henrico III. Augusto, qui pessimum id exemplum juris ecclesiastici violandi ceteris præbuerat; cujus quidem flagitii contagione aliqua, ut Lucius animadvertit, reges superiores Chrobatiæ afflati, plus sibi licere volebant in Sacerdotes & Sacerdotia, quam leges divinæ & ecclesiasticæ permittant. Verum triennio post in Synodo provinciali Dalmatica, cum ceterorum Antistitum, tum præsertim Joannis Traguriensis Episcopi admonitu hortatuque Colomanus jus illud ecclesiæ libertati repugnans, quod usurpare jam ceperat, omnino dimisit. Ecclesias & clericos Dalmatiæ itemque Chrobatiæ eadem immunitate ac libertate frui voluit, qua ecclesiæ & clerici Hungariæ gaudebant, ita prorsus, ut neque hi, neque illæ ulli mortalium, præterquam præpositis ecclesiarum subessent: id quod Joannes Lucius in suis notis ad vitam B. Joannis recte animadvertit: *Colomani animum ad ecclesiasticam libertatem restituendam B. Joannem flexisse credibile est; & sicuti in Jadrensi deditione pacem inter sæculares composuerat, ita tunc in Synodo Ecclesiæ restituisse censendum est.* Hujus libertatis Ecclesiis Dalmaticis restitutæ locuples testimonium perhibet privilegium, quod Colo-

Colomanus eodem anno 1111. Ecclesiæ Arbensi concessit: *Decrevimus quoque ad honorem ac dignitatem illius ecclesiæ, investituras tam ecclesiarum, quam Episcoporum & Abbatum absque regis consilio, quemadmodum fuisse probavimus, fieri debere: postea necessarium duximus cum utriusque regni universo Consilio, ut qua libertate fruuntur clerici Hungariæ, fruantur & clerici Dalmatiæ, scilicet ut qualiscumque potentiæ sigillo non constringantur; sed solo Episcoporum, & Archidiaconorum suorum sigillo, & judicio, lege Canonum cogantur, & judicentur.*

IV.

Compositio cujusdam controversiæ, quæ Joanni Episcopo & Capitulo erat de ecclesia S. Leonis cum nepotibus Vitalis ejusdem ecclesiæ conditoris.

Hanc ecclesiam Vitalis civis Traguriensis ædificaverat prope januam urbis continenti obversam, eamque Biula vidua Vitalis cum agris eidem annexis ecclesiæ cathedrali S. Laurentii donaverat. Illam nepotes Vitalis, & filii Adaleni repetebant; Episcopus, & Canonici jura ecclesiæ Laurentianæ tuebantur. Controversia hæc coram Crescentio Metropolita Spalatensi arbitro aut teste ita composita fuit, ut ædem quidem Leoninam, aut saltem tria prædia, quibus erat dotata, retineret ecclesia S. Laurentii, tantumdem tamen terrarum de suis possessionibus contribueret filiis Adaleni, & penes hos eosdem esset, eorumque posteros jus nominandi rectorem ejusdem ecclesiæ S. Leonis, ut ex monumentis posteriorum temporum colligitur. Hæc explanatio videtur esse consentanea tabulis hujus compositionis; quæ cum initio careant, & pluribus identidem lacunis intercisæ sint, sententia satis certa & perspicua ex illis non ita facile elici potest.

Tabulæ compositionis. *. . . in q. ecclesia S. Leonis diutina controversia inoleverat, succedente concordia omnis . . . . tali fine sopita est. Episcopus igitur Tr. cum clero conquestus est nobis, filios Ad . . . . Sancti Leonis B. Laurentio, cui eam donaverat Biula uxor Vitalis, qui illam ec. . . . . tenore, ut B. Laurentius eam possideret post obitum ejus. Unde utrosque vocavimus . . . . lati statuto die se vobis pariter presentarent. Ubi presente Archipresule Crescentio stud. . . . . . partis objectionibus hujusmodi convenientiam inter eos debere fieri definivimus cum asse . . . . usque partis, scilicet ut Episcopus & clerus Beati Laurentii possideant perpetuo jure tres p . . . . Balanzana, & aliam in Scalavaria cum olivis, & tertiam ad S. Stephanum contra partem Austri . . . . tem, quas predicta ecclesie S. Leonis contulerat. Filii autem Adaleni haberent solute . . . . illam, quam scilicet suus avus Vitalis fabricaverat; ita tamen ut nullatenus ph . . . . per manum Episcopi promiserunt etiam nobis firmiter filii Adaleni, quod de propria possessione rece . . . . clesie aliam terram, que equivaleret terris illis, quas concesserunt B. Laurentio Ha . . . daverunt concordiam Johannes Episcopus, & Abbas Damianus, clerici vero Mar . . . . . nis Diac. & Fuscus Judex Spalati Gauzulo Scanacani filius Dra . . . . mesa Galine filius, Fuscus Pace filius, Duymus electus, Dabro Diac. Johannes presbyter, Duymus Tule filius. Acta sunt hec in palacio S. Domnii coram Archiepiscopo Cr. . . . . anno ab Incarnat. Domini millesimo centesimo undecimo. Ind. tertia, presidente in Romana Sede Papa Pascali 2. Si quis hanc concordiam violaverit, iram Domini incurrat, & anathematis vinculo subjaceat.*

Jus eligendi rectoris, qui ecclesiæ S. Leonis præesset, penes filios Adaleni, & nepotes Vitalis, horumque posteros mansisse declarant tabulæ sub Treguano Episcopo sæculo decimo tertio confectæ, quibus priores insertæ sunt ac præpositæ. *Verum postquam prefata ecclesia per longa annorum spatia per manum Adaleni, seu nepotum, pluribus clericis ad regendum collata fuisset, post obitum tandem Pauli Archipresbyteri Tragurien. qui dictam ecclesiam per manum nepotum Adaleni habuerat, Marinus clericus Bodini nepotis Adaleni filius ab eodem patre suo & ipsius propinquis D. Treguano Episcopo & Capitul. Trag. fuit ad ejusdem ecclesie beneficium presentatus, & demum ab Episcopo & Capitulo confirmatus. Suscepta igitur confirmatione, confestim verbo ad verbum rescribi fecit tenore pres. concordie, que in vetusta pagina fere deleta scripta erat: terras ejusdem ecclesie in presenti forma hoc ordine faciens annotari. Est autem in Balanzana terra trium Uretenorum prope terram Dobre Maii. Ad pontem eundo ad laculum est terra trium Uret. prope. Apud terram rufam est terra quatuor Uretenorum. Apud Loquize est terra octo Uret. Et ego Gausinna primic. rogatus a prefato Marino clerico presens instrumentum scripsi anno Dominice Incarn. millesimo ducentesimo tricesimo sexto mense Februarii.*

V.

Quædam miracula per B. Joannem divinitus edita sæculo decimo quinto, quæ jussu Angeli Cavacii Episcopi Traguriensis Scriptor æqualis temporum illorum litteris mandavit.
Ex Tabulis Traguriensibus.

I. Mutilum est, & initio caret . . . *liberatione Missam facere celebrari. Ego autem . . . ad ecclesiam gradiens invento prius Archidiacono eum precatus sum pro hujusmodi Missa celebranda ad altare, ubi corpus ejusdem Beatiss. Antistitis est collocatum, quam cum cœpisset, flexis genibus me astante, ecce festinanter ad me accessit quidam natus meus mihi renuntians ejus genitricem eo instanti peperisse puellam, & sic intercessione SS. Præsulis tunc novi consortem liberatam fore. Accidit insuper quod natus meus major nomine Jacobus febribus acerrimis invasus est, adeo ut de ejus vita spem nullam haberem; & cum diu laborasset in ea ægritudine in tantum, quod vix in eo halitus maneret, voto per me celebrato de offerendo cereo & Missis celebrandis ad ejusdem Antistitis Sancti sacrum altare mox respirare cœpit, ita ut deinde ad paucos dies fuit suæ valetudini restitutus. Hæc & alia plura meritis hujus devotissimi Præsulis Joannis Redemptor noster dona mihi indigno condonari liberisque meis contribuit, quæ enarrare prolixum foret. Verum, Rever. Domine mi, ut ad exhortationem monitionemque Rever. Dominationis vestræ me conferam circa miracula describenda, quæ hic Sanctiss. Antistes noster Joannes modernis temporibus summopere ostendit, ecce quamquam me indignum noscam atque ignarum tantæ operis exercitium sumere, tamen promptissimum paratissimumque perjucunde ad id incommodum prosequendum, & quantum in me fuerit perficiendum humiliter devoteque me offero, eo frequentius quo non solum auctoritate atque hortaminibus vestræ Reverendissimæ Dominationis excitatus, sed etiam quam diutius divino spiramine tactus ob ejusdem*

Bea-

Beatiss. Pontificis reverentiam, licet negligens & tardus fuerim, id idem peragere mente conceperam. Ad opus itaque hujusmodi devote me subjiciens proficiscar procul dubio sperans, quod Altissimus in hoc gloriosissimo Præsule imbecillitatis meæ defectum sua clementia supplebit, impartietque per ipsam præstantissimæ Paternitatis vestræ provocativam exhortationem & meam hujusmodi humilem exercitationem sumendam ad sublimationem honoris, laudem, & triumphum hujus Beatiss. Pont. Joannis hujus almæ civit. Trag. protectoris eximii, mereamur æternæ felicitatis gaudia adipisci, ad quæ capessenda ille Unigenitus Dei Filius nos perducere dignetur, quem firmiter credimus cum Genitore & almo Flamine regnare æternaliter.

II. *Qualiter quædam venerabilis Abbatissa monasterii monialium Sancti Petri de Tragurio a quadam infirmitate, quam per decennium passa fuerit, extitit liberata.*

Quædam religiosissima Abbatissa monasterii monialium S. Petri de Tragurio ordinis S. Benedicti nobilis genere & moribus nomine Dobra Trag. sub regula observantiæ annis 30. usque ad ejus obitum abbatialem dignitatem in ipso monasterio commendabiliter rexit, educans sub ejus disciplina & relevans plurimas sanctimoniales, quæ in refragrantia floridæ virginitatis vitam sanctam & mirabilem duxerunt, infra quod tempus ipsam invasit quædam ægritudo in tibiis a genibus infra adeo gravis, quod genuflecti nequibat, nec recta in pedibus absque passione non modica stare valebat, & cum ambulare volebat sæpissime prosternebatur in terram, nec uti profuit balneis, medelis, & aliis innumerabilibus experimentis. Quam quidem infirmitatem cum per annos decem continuos æquo animo passa fuisset, Omnipotens Deus, qui non derelinquit sperantes in se, gloriam suam manifestare decrevit glorioso Confessore suo Joanne protectore nostro Trag. Cum germanus ejusdem D. Abbatissæ causa visitationis ad eam accessisset, ipsa divinitus inspirata ab eo requisivit, ut licentiam sumeret a venerabili Patre D. Nicolao Abbate & tunc Vicario Episcopatus Trag. pro eundo cum aliquibus sui monasterii ad vigilias tribus noctibus custodiend. & orandum in capella hujus SS. Confessoris Joannis annexam ecclesiæ majori Trag. Unde licentia obtenta quodam sacro associata cum aliquibus sanctimonialibus sui monasterii & ducta a dicto ejus fratre, & quodam Dom. Daniele Ven. Capellano ipsius monasterii, quia per se solam propter ejus ægritudinem proficisci non poterat, ad dictam capellam accessit; & dicta circa mediam noctem ipsa continuam orationem in capella ante sacrum altare, ubi est tumulatum corpus sacrum Beatissimi Præsulis, modicum soporata fuisset, quædam ex sociabus monialibus nomine Thomasina orando extra capellam, ubi est SS. Eucharistia, audivit in sepulcro ubi est corpus S. Joannis certum strepitum ac si moverentur ossa per arcam, & statim iens excitavit ipsam dicens: Domina, surge, ecce audivi ex arca ossa moveri. Unde Abbatissa expergefacta a somno ait eidem: Filia, Deus parcat tibi, quia me excitasti; & statim convalere cœpit & sic læta & incolumis gratias agens omnium Salvatori & SS. Antistiti nostro Joanni eo mane in sospitatem pristinam restituta cum sociabus suis ad suum rediit monasterium discurrendo circumquaque præ gaudio per scalas & monasterium, quemadmodum si nunquam talem infirmitatem passa fuisset. O res miranda & stupenda non otticenda, quod quædam chlamys, qua ipsa venerabilis Abbatissa circumdata erat ea nocte, qua in capella extitit liberata, per dies octo continuos ita redolentiam & fragrantiam reddebat, veluti reddere consuevit brachium corporis sacri ipsius Beatissimi Confessoris.

III. *Qualiter quædam Virgo ingressa monasterium S. Petri monialium de Tragurio nondum professa a quadam ejus infirmitate soluta fuit.*

Quædam virgo nomine Goyciça filia q. Nicolæ Cipriani nob. Trag. post ingressum monasterii S. Petri monialium sub regula S. Benedicti, antequam expresse profiteretur, per menses sex continuos extitit tali ægritudine detenta; videl. quod quotiescumque ambulare volebat, non poterat, sed agitabatur personaliter hinc inde tamquam arundo a vento; & proinde a Deo inspirata se convertens ad sanctimoniam hujus gloriosi Antistitis Joannis, obtenta licentia a Domino Vicario diocesano consentiente sua Abbatissa, cum eadem & quadam sorore ipsius infirmæ tribus noctibus sequentibus secundum morem infirmorum illuc euntium accessit ad vigilandum & orandum ad sacram capellam ipsius præstantissimi Præsulis. Unde nocte 2. meritis ejusdem fuit ab illa infirmitate libera, & sic reddidit ex inde gloriam in B. Joanne altissimo Creatori.

IV. *Quomodo quædam alia Virgo ejusdem monasterii S. Petri in ordine novitiarum fuit de quadam terribili ægritudine ad pristinam reddita sospitatem.*

Dum virgo quædam nomine Ursa ex nobili cive Sibenici Ser Augustino Mixa nata in monasterio S. P. monialium residens pro novitia morbo pestifero acerrime foret percussa, & hujusmodi infirmitate per mensem oppressa, quamquam denique necis periculum evasisset, tamen remansit in persona & membris mortificata, & debilitate perdita, adeo ut manibus & pedibus nihil operari valeret. Quamobrem ejus Abbatissa divinitus inspirata persuadendo eidem infirmæ, ut ad hujus gloriosi Pontificis nostri Joannis se totam exhiberet, suffragium implorari a Vicario loci, ipsam cum aliquibus sororibus ipsius monasterii associatam deportari fecit ad orandum & vigilandum juxta consuetudinem tribus noctibus in capella Beatiss. Joannis, ex quo meritis ipsius Antistitis & devota fide ipsius Ursæ nocte 2. reversa fuit propriis pedibus ad suum monasterium illæsa & incolumis, sicut unquam per prius fuerit magnificando & laudando Omnipotentem Creatorem nostrum, qui in B. Joanne tot mirabilia demonstravit.

V. *Qualiter alia Virgo dicti monast. S. Petri ab elisatione, qua diu detenta extiterat, soluta fuit.*

Virgo venerabilis nominata Peruzia filia nobilis viri s. Petri de Chiudis honorabilis Trag. præstolans tempus suæ sacræ professionis, dum diutius moram traxisset in monasterio prædicto, ecce quædam acerba ægritudo ipsam surripuit. Unde ejus genitrix opinans ipsam .... apud se in domo facilius tali morbo curari, quam in monasterio, eam traxit ad domum paternam, ubi validis febribus invasa fuit, ita ut exinde elisa & incurvata efficeretur. Adeo quod non solum ambulare non poterat, sed nec aliqualiter erigi vel moveri. Qua infirmitate cum ultra sex men-

menses laboraſſet ; & nullum remedium invenire poſſet, dirigit ſuæ mentis oculos ad merita & prodigia hujus SS. Præſulis noſtri Joannis, deſiderans ipſa & ejus mater, quod Venerab. Abbat. dicti monaſterii nomine Magdalena cum aliquibus ſanctimonialibus dicti monaſterii una cum ipſa genitrice prædictæ ægrotantis ad capellam dicti devotiſſimi Confeſſoris, ut eſt de more, ad vigilandum & orandum accederent ; & cum illud tunc obtinere non poſſet a dicta Abbatiſſa ex certis cauſis excuſante, ipſa ſola mater infirmantis cum aliquibus domniabus ſæcularibus una nocte illuc gradiens & ſecum deportari faciens filiam infirmam nil proficere valuit ſuper inde, nec perſeverare potuit aliis noctibus ad orandum, & deinde ad certum tempus ipſam . . . . ejus filiam ad dictum ſuum monaſterium ſic eliſam reportari fecit. Quo facto dicta Abbatiſſa cum licentia Vicarii ivit cum aliquibus ſororibus ſuis ad cuſtodiendum in dicta ſacra capella vigilias nocturnas & orandum pro dicta languida, quam ſecum portari fecit illuc. Unde nocte 2. porrectis tam per ipſam Abbatiſſam & ſorores, quam per ipſam eliſam orationibus efficaciter ante tumulum corporis ſacri Beatiſs. Confeſſoris, circa 6. horam noctis ipſa Peruzia in priſtinam ſoſpitatem redacta fuit, hoc modo, quod dicta ejus Abbatiſſa in Domino Jeſu Chriſto plurimam fiduciam obtinens & in glorioſo Confeſs. Joanne dixit ægrotæ : Peruzia, ſurge in nomine Jeſu Chriſti & S. Joannis, & vade ad altare ſuum, & oſculare ſanctum brachium ſuum quod eſt ſuper altare ; & ſic de lectulo ſuo ſurgens ſana & incolumis ad altare acceſſit. Quod quidem miraculum ſupervenientes Sacerdotes & clerici ad matutinum omnes viderunt. Ipſa enim Peruzia abſque alicujus adminiculo ſola ad ſuum monaſterium ſoſpes profecta eſt, & ſic ut nota omnibus foret gloria Dei in noſtro Sanctiſſimo Præſule Joanne, pulſatis præ jubilo & jucunditate undique campanis ſollemniter celebrata fuit Miſſa in dicta capella ad honorem Dei viventis, & ſui glorioſi Joannis Antiſtitis & protectoris noſtri Tragurienſis.

VI. *Quomodo quædam Sanctimonialis monaſterii S. Petri de Tragurio extitit febribus teterrimis relaxata.*

Cum religioſa virgo ſoror Thomaſina filia ſ. Stephani Dragoevich nomine de genere nobili procreata profeſſa monialis dicti monaſterii S. Petri ordinis S. Benedicti incidiſſet in maximam ægritudinem plurimarum febrium, videlicet quotidianæ, tercianæ, & quartanæ, in tantum quod uſque ad vitæ ſuæ extremitatem perſæpe laborare videbatur, & dum ſemel eſſet in his terminis quodammodo mortalibus ſic oppreſſa, Domina ſoror Magdalena Ven. Abbatiſſa vocans eam dixit : Thomaſina, ſi tu habes devotionem & fidem in noſtrum glorioſum Conf. B. Joannem eundi ad orandum ad capellam ſui SS. Corporis, dic mihi, quia obtinebo licentiam & ibis ad orandum. Cui ead. languida dixit, Ita, mater, imo te ſumme obſecro perfice quod obtuliſti. Nam ſpem procul dubio gero in Deum Omnipotentem, & glorioſum Conf. noſtrum S. Joannem, quod ſi illuc ad orandum accedam incolumis permanebo. Unde licentia a ſuo ſuperiore prælato impetrata dum ſero ad capellam ſacram S. Pontificis a perſonis duabus duceretur per viam, in terram cecidit veluti mortua ; deinde reviviſcens ad capellam ducta fuit ut oraret, ubi ea prima nocte validior ægritudo ſolito paſſa fuit. Unde ipſa aliqualiter turbata cogitabat ex humilitate, quod B. Joannes abhorreret ejus acceſſum ad ipſam capellam. Nihilominus ipſa volens ſuæ diſpoſitionis propoſitum imitari, ſecunda nocte reverſa eſt ad eandem capellam, & dum noctis ſilentio ante ſacrum altare, ubi eſt B. Pontificis Joannis ſalvificum corpus, devote oraret, audivit moveri ſacra oſſa in ſepulcro Beatiſs. Joannis. Unde terrore compulſa non fuit auſa oculos levare, ſed ubi erat genuflexa, cecidit in faciem ſuam efficacius orando & dicendo : O Beate SS. Joannes, nunc noſco potentiam tuam, nunc ſanctitatem & pietatem, peto a te ſanitatem. Et ſtatim taliter orando ſenſit ſe alleviari & curari ab omni languore per modum, quod eo mane incolumis & læta Deum altiſſimum laudando & ipſum SS. Confeſſorem ſola abſque labore ad ſuum monaſterium regreſſa eſt.

VII. *Qualiter quidam Juvenculus nob. Trag. precibus SS. Conf. Joannis a quodam acerbiſſimo morbo ſanus effectus eſt.*

Dum adoleſcentulus quidam filius nobil. civis Trag. ſ. Nicolai Michaelis Silveſtri ægrotaret continuis febribus intenſiſſimis cum apoſtemate in gutture ſquinancia vocata ac etiam a doloribus punctarum ægritudines, ita cum ad extremum deducebatur & coegebant, nullatenus os aperire poterat, imo genæ ægroti in tantum arctatæ extiterant, quod gladii acies infra ejus dentes, ut nutrimentum acciperet, poni minime poterat. Unde ab omnibus cenſebatur exinde necis caſum evadere non poſſe. Accidit itaque, quod nocte Veneris ſancti ipſe infirmus aliqualiter reſpirans circa horam quintam noctis afferri ſibi fecit per Dom. Nicolaum Paulli ſacram Euchariſtiam & brachium Beatiſs. Confeſ. Joannis, quo oſculato per eum plurima cum devotione, & facta oblatione dictus ejus genitor dediſiſſimus ejuſdem SS. Confeſ. ſibi votum emiſit de uno doplerio cereo longitudinis, cujus erit ſtatura filii infirmi, ejus ſoſpitate recuperanda. Sabato vero ſequenti nocte præcedente feſtum Dominicæ Reſurrectionis mater infirmi coadunari fecit in capella Sancti Pontificis noſtri aliquas devotas mulieres, ut ibidem pro languido orarent. Quæ cum cuſtodirent noctis vigilias & orarent ibidem eundo genibus flexis una poſt aliam circum circa altare, ubi eſt precioſum corpus ejuſdem Sancti Præſulis collocatum, pater infirmi ſupervenit etiam ad orandum ibidem, & dum orationem pro nato porrigeret & dictas devotas mulieres orare videret, ſtillando per oculos lacrymas in fervore ſpiritus tanta devotione, tanta ſuavitate & dulcedine cordis tactus fuit, quod quaſi ex ſe tractus ſuper morem felicitatem ſe guſtare videretur ; & dum in ea ſpiritus amœnitate perſiſteret circa horam quintam cum dimidia noctis, ecce pulſatum eſt matutinum paſchale, ex quo ab illa dulcedine ſemotus ivit ad domum ut filium videret, & invenit quod ea nocte quietius ſolito vigebat, quod accidiſſe arbitratus eſt propter orationes in ſacra capella Confeſſoris ut permittitur celebratas. Unde ipſe pater adoleſcentis infirmi dimiſſis in domo ad cuſtodiam nati uxore pariter & ſorore, & monitis per eum ut quieſcerent, iterum remeavit ad eccleſiam S. Laurentii, ubi reperit antedictas mulieres adhuc ut ſupra indeſinenter orantes, & eo inſtanti in camera infirmi apparuit quædam lux ita ſplendida & excellens, quod videbatur camera igne cremari : propter quod dicta ſoror ejuſdem patris infirmi atterrita effecta eſt,

& re-

& removens curtinam ante lectum existentem, lux ipsa statim evanuit. Iterum vero facto modico intervallo eadem lux in camera resplenduit. Unde ipsa soror genitoris prædicti ægroti ..... rursus attonita est, & aperiens curtinam, ut intueretur quodnam hoc esset, vidit lucem extinctam; & sic eo mane dictus æger extitit semiliber ab omni languore, successiveque infra paucos dies sospes & lætus de domo exivit virtute Redemptoris nostri Jesu Christi, quam meritis & intercessione hujus Beatiss. Confessoris Joannis his & aliis innumerabilibus donis hanc suam urbem Tragurinam uberrime dotavit.

VIII. *Qualiter quidam Vener. Presbyter Zaninus primicerius ecclesiæ cathedralis Trag. juncturis ossium in genibus destructus fuit resanatus.*

Quidam Dominus Zaninus Stoysich Tragurien. Sacerdos venerabilis & primicerius ecclesiæ majoris Tragur. dum in sollemnitate omnium Sanctorum in dicta ecclesia celebraret divinum officium matutinale, & unus Presbyter inciperet errore unam lectionem pro alia legere, & ipse Presbyter Zaninus hoc audiens vellet ascendere pulpitum causa ostendendi lectori illi quam lectionem legere deberet; tunc ascendens calcando pedibus lignum lauri super scalas cecidit, & taliter se percussit cadendo, quod ossa amborum genuum ex suis juncturis exierunt, ita quod fractis nervis solum in fortia pellis tibiæ manserunt suspensæ, ex quo nullatenus potuit amplius pedes firmare, sed prostratus in terra remansit. Tandem fecit se deferri ad domum, ubi convocatis medicis & aliis personis aptis ad reponendum ossa in locum suum, non fuit remedium ossa in suum locum posse reduci, imo censebant omnes ipsum ægrotum nunquam posse suis pedibus ambulare. Unde quorundam consilio fecit se Spaletum conduci ad quemdam valde expertum & famosum virum circa ossa extra juncturas redigenda in suum pristinum locum, qui plurimis experimentis superinde factis sibi remedium aliquod minime præbere valuit. Unde dum ipse æger per plures dies Spaleti jaceret in loco Archidiaconi Spalaten. quodam sero in vigilia sollemnitatis hujus SS. Confessoris in solis occasu, videlicet hora qua incipiunt decantari vigiliæ matutinales gloriosi Præsulis Joannis in ecclesia cathedrali Trag. cœpit superinde in mente cordialiter meditari cum affectione & fervore vehementi lacrymas emittendo dicens: O gloriose Confessor, utinam sospes essem, ut cum fratribus meis Canonicis Tragurinis hanc tuam sacram vigiliam sollemnizare valerem. Et dum sic suaves stillaret lacrymas, præ nimia devotione iterum exclamando ait: O Beatissime Pontifex, te suppliciter exoro, concede mihi peccatori indigno, ut propriis pedibus ad te valeam proficisci, ac apud sepulcrum, ubi est reconditum tuum SS. corpus, devotionem meam peragere. Ego enim voveo Deo ad honorem tuum SS. quod quousque vixero, singulis annis jejunabo in pane & aqua vigilia tuæ sacratissimæ festivitatis, præterea a modo usque ad unum annum omni die duplum officium tuæ sollemnitatis celebrabo; insuper sæpe in vigilia tuæ festivitatis singulis annis nudis pedibus ambulabo a domo meæ residentiæ usque ad tuum sacrum tumulum cum uno cereo longitudinis ad meam staturam in manu offerendo eidem. Quibus votis lacrymabiliter per eum emissis, nocte præcedente diem suæ sanctæ festivitatis post aliqualem dormitionem post mediam noctem ipse excitatus a somno tibias suas sic destructas, quas cum panibus inter cetera ligna involutas habebat, præ desiderio eundi ad dictam festivitatem cœpit ducere & movere unam post aliam per modum, quod statim sensit in tibiis adjumentum & melioramentum plurimum. Unde præ gaudio vocavit clericum suum nomine Bartholomeum Maytich dicens: Fili, ecce quod Omnipotens Deus virtute gloriosi Præsulis nostri S. Joannis ostendit mihi gratiam & misericordiam suam, quod meis pedibus incedere valebo; surge ergo velociter, & dissolve tibias meas. Quibus dissolutis ipse Presbyter Zaninus surgens sanus effectus ambulare cœpit absque eo, quod ossa dissoluta e genibus in locum suum reposita fuissent, & nervi resanati essent. Eodemque mane sospes Tragurium rediens corpus SS. Pontificis Joannis devotissime visitavit referens gratias Altissimo Creatori, & eidem Confessori, & votum suum de tempore in tempus integerrime extitit prosecutus. Incedit igitur usque ad hodiernum ossibus tibiarum extra juncturas suas extractis absque aliquo juvamine & læsione personæ, prout omnibus eum intueri volentibus notissimum est.

IX. *Qualiter quidam Nobilis, qui ex quadam horribili infirmitate mutus effectus fuerat, postea in quadam visione Beatissimi Confessoris nostri Joannis mirabiliter loquelam recepit.*

Inter cetera mirabilia, quod Dominus noster Jesus Christus in suo SS. Confessore Joanne operatus est, hoc unum sollemne & singulare miraculum describere non omittam, videlicet quod cum quidam juvenis Jacobus Duymi Dessæ nuncupatus Tragurinus patria & nobilis genere detineretur febribus acerrimis frigidis & calidis continuis uno mense continuo in eis perseverando, infra quem mensem propter languoris intensitatem totaliter mutus effectus est, adeo ut minimum poterat proferre verbum, in qua amissione loquelæ per menses 3. & ultra perseveravit; tamen existens.... sani interius, nam quando aliquid requirebat vel respondere volebat, per signa & actus, quemadmodum faciunt muti, intelligebatur; febribus tamen nunquam eum relinquentibus fuit denique requisitus per quemdam Angelum Gardilcich nominatum, ut faceret se deferri ad capellam SS. Conf. Joannis ad orandum tribus noctibus, qui postulans pugilare scripsit se semper gerere singularem devotionem erga ipsum pretiosum Antistitem, sed quod nondum videbatur sibi tempus ad ejus capellam accedere, sed præstolari usque ad tempus suæ festivitatis. Et cum appropinquaretur hujusmodi festum, per tres dies ante ipse infirmus fuit accensus vehementi devotionis & affectionis fervore cordiali faciendi se deferri ad vigilandum & orandum in dicta capella tribus noctibus, & sic scripsit circumstantibus hanc ejus devotionem, ut eum ducerent. Et dum prima nocte vigilasset & orasset in dicta S. capella cum aliquibus devotis mulieribus, quæ eum associaverant, somnus eum arripuit circa horam noctis, in quo somno audivit ex arca sacra, ubi dictum SS. corpus S. Joannis est collocatum, vocem dicentem sibi: Jacobe, credis tu, quod post cras est dies sanctus meæ sollemnitatis? Qua voce fuit expergefactus a somno, & vigilans audivit adhuc pluries ipsam vocem ex sepulcro, exprimentem ut supra. Cui voci statim dissoluta lingua eidem D. Jacobo respondit duplicando verbum, Credo, Credo, cum per antea non fuisset amplius locutus; & statim ipse D. Jacobus surrexit de loco, & genuflectens se ante altare, ubi est

est tumulum Beatiss. Pontificis Joannis, cœpit orare. Et postea proprio dixit circumstantibus, Surgite, & vocate Dominum Gregorium sacristam, ut mecum oret; & sic veniens ipse sacrista oravit secum, & dum sic oraret, iterum loquelam amisit. Mane vero tunc sequenti fuit ductus ad domum. Et alia nocte subsequente, videlicet in vigilia sollemnitatis hujus pretiosissimi S. Joannis iterato fecit se duci ad orandum in eadem capella associatus cum aliquibus virginibus, & aliis devotis mulieribus. Unde dum circa horam tertiam noctis post suam orationem aliquantulum dormiret, audivit similiter vocem ex tumulo corporis Beati Pontificis clamantem & dicentem: Jacobe, credis ne, quod cras sit celeberrima dies meæ festivitatis? Et dum eo instanti excitaretur a dormitione, etiam audivit illam sanctissimam vocem, surrexit repente respondendo absque linguæ solutione: Credo, Credo, Domine; & processit ante sanctum altare flexis genibus orando, magnificando, & laudando Altissimum Deum, & ipsum gloriosum Confessorem Joannem; quo facto iterum loquelam perdidit, & sic repositus fuit in suum pristinum locum, ut quiesceret. Unde circa horam octavam noctis dum adhuc dormiret, rursus vox de sepulcro eum excitavit similiter dicens; Jacobe, credisne, quod cras sit dies meæ sollemnitatis? qui jam expergefactus respondit, ut supra, Credo, Credo, & iterum ivit ad altare prædictum, ubi genuflectendo se ferventius orabat, & orando vocem ipsam modo quo supra expressius audiebat, & ut supra ipse ore proprio respondebat efficacius, Credo, Credo. Quo iterum pulsato ad matutinum, supervenerunt Presbyteri & clerici, & invenientes ipsum orantem & loquentem secum proprio ore, omnes una secum glorificaverunt & laudaverunt æternum Deum, & nostrum Sanctissimum Pastorem B. Joannem, propter tam grande & mirabile munus eidem D. Jacobo concessum. Die autem facto ipse cum omnibus loquendo ivit domum, & iterum rediit in camisia nudis pedibus cum uno doplerio in manibus ad vovendum in capella, visitandumque & laudandum ipsum Beatissimum Præsulem Joannem, faciens celebrari ad suum altare sacrosanctam Missam in ejus honorem; & iens postea cum dicto doplerio in processione sollemnitatis S. Joannis omnibus eum videntibus, & loqui audientibus, ac Deum & Dominum nostrum Jesum Christum præ gaudio & jubilatione collaudantibus, & benedicentibus.

Explicit.

Miracula supra descripta contigerunt sæculo decimo quinto.

Antonius Cadcichius Episcopus Traguriensis hisce miraculis hanc notam subjecit: *Contigerunt hæc, quæ supra scribuntur sine chronologia, facta mirabilia circa tempus Eugenii IV. cum supra nominatorum Primicerii Zanini, seu Joannini Stoisich, & Abbatis S. Benedicti Nicolai Vicarii generalis nomina notentur in quodam ex actis capitularibus 16. mensis Novembris 1442. Indict. V. Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini Domini nostri Eugenii divina providentia Papæ IV. anno XII. Temporibus pontificatus Rever. in Christo Patris ac Dom. Domini Angeli Dei & Apost. Sedis gratia Episcopi Traguriensis dignissimi, prout habetur in chartulario Capituli Traguriensis. Scriptor vero fragmenti synchronus ostenditur eidem Primicerio, ut clare constat ex descriptione recuperatæ ab ipso valetudinis intercessione B. Joannis.*

VI.

Eugenius IV. P. diem festum B. Joannis indulgentiis locupletavit.

Cum Deus per ea tempora tot tantisque miraculis nomen cultumque B. Joannis illustraret, de his Eugenius IV. certior factus cum esset, ad ejusdem celebritatem ac religionem augendam, aliquid ex thesauris ecclesiæ addendum putavit. Itaque ædem cathedralem S. Laurentii, in qua corpus B. Joannis conditum est, insigni ac perpetuo indulgentiarum beneficio cumulavit; omnibus siquidem, qui sacra confessione expiati, singulis annis XVIII. Kal. Decembris, ipso die festo ejusdem S. Joannis templum Laurentianum pie riteque viserent, atque aliquid subsidii ad ejus reparationem vel ornatum conferrent, certam delictorum veniam concessit. Extat diploma pontificium in hæc verba.

Diploma pontificium.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei. Universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem & apostolicam benedictionem. Licet is, de cujus munere venit, ut sibi a suis fidelibus digne & laudabiliter serviatur, de abundantia suæ pietatis, quæ merita supplicum excedit & vota, bene servientibus sibi multo majora retribuat, quam valeant promereri; nihilominus tamen desiderantes nos populum reddere acceptabilem & bonorum operum sectatorem; fideles ipsos ad complacendum ei, quasi quibusdam allectivis muneribus, indulgentiis videlicet, & remissionibus invitamus, ut exinde reddantur divinæ gratiæ aptiores; ita etiam ex commissi nobis gregis regimine mysticos dispensantes thesauros, quemadmodum Beatissimus martyr Laurentius terrestres pauperibus divitias erogavit, ut & æternas sibi in cælum atque immarcescibiles præpararet, ex quo, & non solum propter sacri palmam martyrii, speciali venerationis prærogativa meruit a fidelibus insigniri. Cum igitur, sicut accepimus, ad ecclesiam Traguriensem, quæ sub vocabulo ejusdem martyris fundata existit, devotionis causa magna populi multitudo confluere consueverit; nos cupientes, ut hujusmodi devotio ferventius vigeat & augeatur, ipsaque ecclesia congruis honoribus frequentetur, ac in suis structuris, ædificiis, & ornamentis conservetur, & ut Christi fideles eo libentius causa devotionis confluant ad eamdem, ac ad conservationem hujusmodi manus promptius porrigant adjutrices, quo ex hoc itidem dono cælestis gratiæ uberius conspexerint se refectos; de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui die quartodecimo mensis Novembris, in qua memoria B. Joannis Confessoris Traguriensis Episcopi honorifice & cum maxima populi devotione inibi celebratur, a primis vesperis usque ad secundas ecclesiam ipsam devote visitaverint annuatim, & ad conservationem, constructionem, & ornamenta hujusmodi, manus porrexerint adjutrices, septem annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus, præsentibus in perpetuum duraturis. Volumus autem, quod si alias visitantibus ecclesiam, vel ad conservationem, constructionem, & ornamenta hujusmodi, adjutrices manus porrigentibus, seu inibi pias eleemosynas erogantibus, aut alias aliqua alia indulgentia in perpetuum vel ad certum tempus nondum elapsum duratura per nos concessa fuerit, hujusmodi præsentes litteræ nullius existant roboris vel momenti. Datum Ferrariæ, Anno incarnationis Domini-

minicæ M. CCCC. XXXVIII. tertio nonas Maji, pontificatus nostri anno octavo.

VII.

Epistola Sigismundi regis Romanorum & Hungariæ ad Traguriенses de B. Joanne.

Se accepisse ait vetera, quæ postulaverat, monumenta, ex quibus apparet B. Joannem ex nobilissima gente Ursina originem traxisse; quidquid præterea de hoc sanctissimo Antistite, ejusque illustri prosapia publicis litteris consignatum extat, ad se transmitti jubet.

Epistola Sigismundi. *Nobilibus Comiti, Judicibus, & Consilio nostre civitatis Tragurien. fidelibus nostris grate & sincere dilectis Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus ac Hung. Dalmatiæ &c. rex. Nobiles fideles grate & sincere dilecti. Accepimus quas nuper a Dominis baronibus de Rosenberg nostris dilectis requisiti, a sinceritate fidelitatis vestre, publicas memorias S. Joannis Episcopi olim vestri ad nos transmitti postulavimus; ex quibus cum juxta eorumdem Dominorum placita idem Sanctus Episcopus ex suorum consanguineorum Ursina nempe familia ortus non obscure cognoscatur, ideo rogamus fidelitatis vestre promptitudinem, reliquas quoque scripturas, que de hoc facto apud vos extant, ad nos pro gloria sancti viri, & splendore ejus familie opportuna occasione dirigatis, brevi iterum illas recepturi. Datum in Voissigrad in die Nativitatis S. Mariæ Virginis millesimo quadragentesimo undecimo.*

Traguriенses regiis mandatis obsecuti, non solum quæ petierat Sigismundus ad confirmandam nobilitatem avitam S. Joannis ex gente Ursina propagatam, sed etiam egregia illius facta & miracula per Gregorium Crescentium Cardinalem & legatum Sedis Apostolicæ conquisita, & sexaginta virorum testimonio comprobata, ad Sigismundum miserunt; quæ cum neque propter oblivionem remissa, neque propter incuriam repetita fuissent; interierintne, an alicubi lateant in archivis Hungaricis, non est compertum. His certe nunc Ecclesia Traguriensis caret, eaque recuperandi spem omnem amisit. Epistolæ Sigismundi subjicere libet animadversionem Joannis Lucii, qui hanc jacturam jure ac merito deplorat: *Cum Sigismundus Imperator in supra citata epistola memoret se accepisse publicas memorias S. Joannis, has easdem probationes* (sexaginta virorum testimonio roboratas) *Imperatori tunc missas argui potest; reliquas quoque scripturas secundo missas ex ejusdem epistolæ verbis conjicitur; quibus in Ungaria aliquo casu remanentibus, Ecclesiam Traguriensem memoriis ad vitam B. Joannis pertinentibus ob id carere censendum est.*

N. N. EPISCOPUS TRAGURIENSIS II.

Episcopus Traguriensis successor S. Joannis anonymus. ERgo post annum undecimum sæculi undecimi, ut diximus, S. Joannes ad beatam immortalitatem migravit. Nullus dubito, quin Traguriенses supremis viri sanctissimi mandatis obtemperaverint; & post sollemnes eidem exequias cum ingenti mœrore ac desiderio talis ac tanti præsulis persolutas, Episcopum elegerint, qui ceteris competitoribus similior decessori, & sibi utilior futurus esse videretur: *Post mortem meam*, inquit, *de pastoris deliberate successione, cujus vita vobis proficiat, & doctrina*. Sed hujus nomen, & quidquid gessit laude dignum eadem, qua civitas, ruina oppressum interiit. Anno siquidem 1123. ut Joannes Lucius existimat, dum classis Venetorum abesset, in Palæstinam ad sacram expeditionem transmissa, Saraceni ex Africa, vel Hispania in mare Adriaticum, Venetis navibus ac præsidiis destitutum, penitus invecti, Tragurium improvisa aggressione ceperunt. Urbs direpta est, mœnia funditus excisa, publica & privata ædificia eversa, cives hac illac fuga dispersi, quorum plerique Spalatum commigrarunt: quam quidem calamitatem B. Joannes paullo ante, quam e vita decederet, divino spiritu instinctus prædixerat. Per idem tempus Stephanus II. rex Hungariæ occasionem recuperandæ Dalmatiæ, quam Ordelaphus Dux Venetorum post obitum Colomani Hungaris ademerat, ex absentia Venetæ classis oblatam arripuit, collectoque exercitu in Dalmatiam venit, & præter Jaderam urbes pleraſque validis ad resistendum præsidiis spoliatas aut vi, aut deditione recepit. De Stephani adventu in Dalmatiam hæc breviter Thuvoczius. *Nono anno regni ejus* (Christi 1124.) *intravit in Dalmatiam, & a Dalmaticensibus honorifice receptus est*. Spalati cum esset, tum Spalatensibus, tum Tragurinis, qui post patriam a Saracenis eversam Spalatum profugerant, immunitates & privilegia utrisque a Colomano patre suo concessa confirmavit: *Anno Incarn. Dom.* 1124. *indict. II. mense Julio, nono anno regni &c. Eamdem*, inquit, *libertatem & pacem a patre meo vobis Tragurinis & Spalatinis civibus stabilitam .... confirmo, & corroboro*. Dominicus Michael Dux Venetorum Syriaca expeditione egregie perfunctus, biennio post Venetias cum classe regrediens urbes maritimas Dalmatiæ Hungaris expulsis recuperavit: *Postea Dalmatiam veniens*, inquit Dandulus, *Spalatum & Tragurium, quas summiserat Hungarica rabies, hostibus bello fugatis, recuperavit, & sibi solitam fidelitatem exhiberi fecit*. Sed ad Tragurium quod attinet, cum ob cladem Saracenicam nudatum mœnibus & incolis vacuum esset, hujus urbis nihil supererat, præter rudera & saxorum congeries; neque enim civitas illa intra unius triennii spatium restitui & frequentari potuit. In codice Ambrosiano ejusdem Danduli adjectum est ad marginem, singulis civitatibus Dalmatiæ prætores præpositos fuisse, ac *Tragurio* quidem *Joannem Baduarium*; quod postremum non est verisimile; nam tunc nulla erat civitas, cujus regimini ac defensioni Joannes præesset, nulli cives, quibus imperaret ac jus diceret. Calamitas & eversio Tragurii a S. Joanne divinitus prænunciata Venetis & Hungaris Scriptoribus ignota fuerit oportet; cum illam utrique silentio præterierint. Sed cladis Traguriensis auctor est idoneus & optimus Treguanus, qui eodem sæculo vixit, longe propior a temporibus captæ dirutæque urbis, quam illi, quos dixi, Scriptores, qui duobus vel pluribus sæculis posteriores fuerunt. Eamdem Tragurii excisionem confirmant tabulæ cœnobii Virginum S. Nicolai Traguriensis, anno 1194. confectæ, in quibus Antistita queritur ac deplorat privilegia ejus cœnobii *cuncta prope olim captæ urbis desolatione penitus abolita & amissa*; nec vero hæc verba referri possunt ad cladem Tragurio per Venetos illatam anno 1171. nam præterquam quod Treguanus hanc posteriorem a priore distinxit, capta quidem civitas a Venetis fuit ac direpta, sed non desolata ac prorsus eversa.

Saracenica urbis eversio.

Dalmatiā Venetis Stephanus rex Hung. ademit.

Veneti recuperarunt.

Itaque civitate per Saracenos excisa, mœnibus

Interregnum episcopale. bus solo æquatis, dirutis ædificiis, Episcopo & incolis vel interfectis, vel alio atque alio fugatis, Tragurium aliquandiu sine habitatoribus, sine templis, sine Sacerdotibus, sine Episcopo fuit: *Cujus incolæ*, ut scripsit Treguanus, *diversi non paucis temporibus exsulaverunt. Post multum vero temporis, cum & civitatis reficiendæ tempus, & Confessoris* (B. Joannis) *esset gloria precanda profutura, nonnulli cives superstites ad propria redierunt, & intendentes propriis & publicis reædificationis usibus, Confessoris memoriam oblivioni tradiderunt.* Quo temporis intervallo, cum Dalmatia sub potestatem Hungarorum rediisset, Bela II. cognomento Cæcus, qui ab anno 1131. usque ad 1141. rerum in Hungaria potitus est, aliquot civitati & Ecclesiæ Spalatensi privilegia concessit, nullum vero Traguriensibus; quod argumento est, nondum Tragurium in antiquum statum, justamque urbis formam restitutum fuisse. Post Dalmatiam ab Hungaris recuperatam, Geysa II. Belæ filius primum Tragurinis privilegium concessit anno 1151. quo quidem tempore Tragurium jam reædificatum & satis frequenter habitatum fuisse oportet, & nihil illi defuisse, quo minus civitas digna regalibus privilegiis esse & haberi posset. Ergo post annos non ita paucos ab urbis excidio elapsos, qui Spalatum, quique ad alias urbes, insulasque profugerant, in patriam reversi, ut docet Treguanus, avitas & paternas domos, suas quisque recognoscere ac reædificare cœperunt; quibus absolutis, cura versa est ad curiam, forum, ædem cathedralem S. Laurentii restituendam. Ita factum est, ut renovatione ædificiorum, compositione magistratuum, quibus rei publicæ moderatio continetur, descriptione Capituli & cleri inferioris, cui sacrorum administratio commissa est, rursus in unius civitatis corpus Tragurini coaluerint. Suus quoque Tragurio Episcopus per idem tempus restitutus fuit; cujus eligendi quidem potestatem Capitulo & clero permisit Geysa, confirmandi vero jus, non autem *ordinandi*, quod jam Colomanus dimiserat, sibi reservavit. Hoc igitur diploma regium civitas, ab secunda veluti origine felicius renata, impetravit.

Dalmatia rursus sub imperio Hungarorum.

Tragurium reædificatum.

Anno Dominice Incarnationis MCLI. in anno regni mei II. Ego Geysa secundus rex secundi Bele regis filius, sceptra paterni regni, scilicet Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rameque jure hereditario optinens, juro super sanctam crucem vobis Tragurinis fidelibus meis civibus firmam pacem, mihi & filiis meis, & successoribus tributarii ne sitis: Episcopum vero & Comitem, quem clerus, aut populus elegerit, confirmabo &c. Cetera ut in privilegio Colomani supra descripto; nisi quod quædam adjecit ad commoda utilitatemque Traguriensium spectantia, quæ cum ad ecclesiasticam historiam non pertineant, omittenda censui.

Ab urbe per Saracenos excisa interregnum episcopale annos fere triginta tenuit, cui finem attulit

DESSA EP. TRAGURIENSIS III.

Dessa Ep. Traguriensis vitio consecratus. Filius erat Maccarelli civis Traguriensis, qui anno circiter 1151. vel sequenti Capituli clerique suffragiis electus cum esset, more majorum ad Metropolim Spalatensem accessit, ut a Gaudio Archiepiscopo pontificia consecratione initiaretur. Sed Gaudii inscitia & temeritas illius consecrationem vitio canonico infecit. Quid vitii fuerit, Thomas Archidiaconus cap. XIX. his verbis exposuit.

Factum est autem, ut Dessa Maccarelli Traguriensi foret Ecclesiæ in Episcopum consecrandus. Vocavit ergo Archiepiscopus ad consecrationem celebrandam secum dumtaxat Episcopum Chroatensem. Qui veniens, & videns processum Archiepiscopi contra canonicas institutiones fieri, prohibuit dicens, Non debet Archiepiscopus cum uno Episcopo solummodo, electo consecrationis munus impendere. Gaudius vero tantæ simplicitatis, immo temeritatis erat, ut diceret, quia pallium mihi est loco alterius Episcopi. Tum Episcopus Chroatensis, utpote vir discretus & cautus, volens honoris sui evitare periculum, ascendit in ambonem, & coram omni populo protestatus est, quod non voluntarius, sed invitus, & coactus Metropolitano suo in hac parte parebat. Tandem consecratione hujusmodi celebrata, protinus apud Sedem Apostolicam factum Gaudii divulgatum est. Summus vero Pontifex misso Apocrisario, jussit tam Archiepiscopum, qui ordinaverat, quam Episcopum, qui ordinatus fuerat, ab administratione suorum Ordinum perpetuo amoveri. Episcopum vero, qui protestationem fecerat, decrevit a culpa immunem esse; quod & factum est.

Eugenius III. ab anno 1145. usque ad 1153. Pontifex Romanus ille fuit, ut colligitur ex epistola Alexandri ad Petrum VI. Metropolitam Spalatensem, ad quem de illa episcopali consecratione neque rite collata, neque rite suscepta, consecrantium & consecrati nomina delata fuerunt. Itaque censuit Eugenius in eos animadvertendum esse pro eo, ac jus canonicum postulabat. Legatum sive Apocrisarium mittere decrevit, qui eos in judicium vocaret, ac post diligentem inquisitionem adhibitam, pro sua quemque culpa puniret. Sed hanc legationem, decretamque in eos Eugenii animadversionem tum mors Pontificis haud multo post secuta, tum aliæ ex aliis caussæ in longinquum tempus distulerant. Interea illis usque ad caussam rite cognitam, & sententiam prolatam, episcopalia usurpare jura & obire munia impune licuit. Demum anno 1158. Adrianus IV. qui ante triennium Eugenio post brevem Anastasii IV. pontificatum successerat, quod idem Eugenius decreverat ac mandaverat, tandem aliquando exsequendum esse putavit, misitque in Dalmatiam legatum, qui reos illicitæ consecrationis, quibus digni erant, pœnis afficeret. Hic autem & Gaudium Spalatensi, & Dessam Traguriensi Sacerdotio privavit. At Chrobatiensi, sive Tininiensi Episcopo sua obtestatio ac denunciatio profuit; quæ quidem illum si non omni culpa, certe ex indulgentia legati pontificii pœna omni liberavit. Huc revocanda sunt, quæ scripsimus tum in Gaudio Archiepiscopo cap. 3. §. 3. tum in Petro VI. Metropolita Spalaten. §. 2. ad quem extat epistola Alexandri III. Ferentini data anno 1161. VI. Nonas Septembris, quam actis ejusdem Petri inseruimus; atque ibidem quæ in hac epistola discrepant cum iis, quæ Archidiaconus scripsit, probabili explanatione adhibita, hæc & illa inter se conciliare conati sumus.

Cum igitur Dessa vitio consecratus fuisset, ob eamque caussam gradu illo & dignitate dejectus; in sedem episcopalem Traguriensem, quorumdam nobilium virorum potentia & factione Intrusum quemdam loco Dessæ in sedem episcopa-

Item Alexander III. expelli jubet. ctione quidam intrusus est, qui neque clericali tonsura initiatus, neque natus erat e legitimo toro, longe vero aberat ab ea matura ætate, quam sacri Canones requirunt, idoneumque ad munus episcopale gerendum esse declarant. Hunc ergo Alexander III. in illa epistola extrema ad Petrum Metrop. Spalaten. modo laudata amoveri ac detrudi jussit. *De cetero*, inquit, *sicut ex relatione dilecti filii nostri Petri S. Eustachii Diaconi Cardinalis, & quorundam aliorum accepimus, quidam P. nomine, necdum tonsuratus, cum adhuc esset duodennis, neque de legitimo natus conjugio, per laicorum potentiam Traguriensem Episcopatum invasit, & in animæ suæ periculum eidem Episcopatui contra canonicas sanctiones incubare non cessat. Unde præsentium auctoritate litterarum tibi mandamus, ut hujus negotii veritatem diligenter inquirens, si ita esse contigerit, prout superius notatum est, omni excusatione & dilatione remota, prænominatum P. exinde amovere, & sub pœna ecclesiasticæ severitatis illum a sua præsumptione cessare compellas.*

Nec dubium esse potest, quin Petrus Archiepiscopus Alexandri mandata exsecutus fuerit, & Episcopum intrusum male parto Episcopatu detruserit. Ac Dessa quidem ob vitiosam consecrationem exauctoratus, sententiæ & interdicto pontificio paruerat, atque ad privatam vitam regressus ab omni jure ac functione episcopali abstinebat: qua quidem animi submissione atque obedientia dignum se præbuit, cui Pontifex Sedem Traguriensem ademptam restitui jusserit. Nam deinde huic ecclesiæ plures annos præfuisse, neque ante annum circiter 1176. adjutorem, vel successorem ei datum esse, monumenta illorum temporum declarant. Sibenici, quod oppidum erat diœcesis Traguriensis, cum Dessa unum alterumve templum consecrasset, ad sacram illam functionem peragendam adjutorem adhibuit Michaelem sororis suæ filium, futurum sibi successorem, ut docet Joannes Lucius ex tabulis Capituli Traguriensis: *In ea scriptura*, inquit, *idem Episcopus* (Michael) *in consecrationibus Ecclesiarum Sibenicensium suo avunculo Desæ filio Makarelli Tragur. Episcopo astitisse testatur, quem Desam ex Archid. cap. 19. electum circa annum* 1150. *elicitur*. Lucius in notis postremis ad Vitam B. Joannis. Tabulas illas, unde hæc Lucius desumpsit, proferemus in Episcopo Michaele. Eodem Lucio auctore, inventionem corporis S. Joannis colligandam censeo cum Episcopatu Dessæ, qui sacras illas exuvias divino admonitu atque indicio repertas, duplici arca, altera cupressina, altera marmorea inclusit, & in locum honorificum sublatas publicæ venerationi exposuit. Vide nostras animadversiones in Cap. 1. Part. 2. vitæ S. Joannis.

Inventio corporis S. Joannis.

Nondum Dessa e vivis excesserat, cum Tragurium a Venetis captum ac direptum, insignis, atque inauditi miraculi ad honorem cultumque B. Joannis divinitus editi occasionem præbuit. Emmanuel Imperator Orientis Tragurium aliasque urbes Hungaris eripuerat, idemque plurimis maximisque injuriis illatis Venetos irritaverat. Vitalis Michael Dux Venetorum classem centum triremium & viginti navium adornari jussit, quam, Emmanuelis fœdifragi jurisque gentium violatoris ulciscendi caussa, in Græciam duceret. In altum provectus, triginta triremes emisit adversus Traguriensis, qui Emmanuelis imperio subjecti erant.

Urbis per Venetos captæ direptio.

Cum mœnia Tragurii post Saracenicam cladem nondum restituta essent, sed *solis sparis & quibusdam maceriis circumsepta fragilibus civitas esset*, ut tradit Treguanus in Vita S. Joannis, perfacile & nullo negotio Veneti urbem ceperunt, captam diripuerunt, ac fœdum in modum vastarunt. *Contra Tragurinos*, inquit Dandulus, *qui Emmanueli subjecti erant, triginta misit galeas, quæ urbem belligere obtinentes, ut posteris cederet ad exemplum, non solum pro parte eam diruit, sed etiam propriis thesauris expoliavit*. Id factum tradit *anno Ducis decimo sexto*, qui fuit æræ vulgaris 1171. Congruit cum epocha *secundi*, ut ait Treguanus, *belli contra Chium*. *Secundo*, inquit, *Veneti cum irent in Romaniam contra Chium comparato exercitu, divertentes illuc cum triginta galeis ad Traguriensium portum applicuerunt*. In hac siquidem expeditione, ut Dandulus & alii Scriptores docent, Vitalis Chium urbem atque insulam, quæ ante aliquot annos a Venetis capta sub imperium Græcum redierat, ultro in fidem venientem recepit. Porro Veneti, cum abstulissent arcam S. Joannis, in qua thesauros conditos esse putabant, sua spe frustrati ab illo sacratissimo corpore brachium absciderunt; quod deinde ex illa expeditione reduces cum aliis divorum exuviis Venetias transportarunt. De pestilentia, quæ classem Venetorum corripuit, illataque est Venetias, cum Treguano ceteri Scriptores consentiunt. Anno circiter 1174. legati Traguriensium Venetias missi, ut brachium S. Joannis repeterent, ab Duce Sebastiano Ciano omnia quidem, quæ a militibus & classiariis ablata fuerant in urbis direptione, recuperarunt; non item vero sanctissimum illud brachium, quod Veneti apud se honorificentius, quam apud Tragurienses, cultum iri ajebant. Extat privilegium immunitatis ab Ciano Duce Traguriensibus concessum anno 1174. quo quidem anno, aut huic proximo accidit prodigiosa illa translatio ejusdem brachii haud dubio Angelorum ministerio Tragurium revecti, quam Treguanus fuse accurateque descripsit. Ut corporis inventionem, sic etiam brachii translationem censeo referendam esse ad Episcopatum Dessæ; qui ætate jam provectus, cum ob virium imbecillitatem videretur sibi non esse idoneus ad onus episcopale sustinendum, a clero populoque impetravit, ut Michaelem sororis filium, dum viveret, adjutorem sibi, post mortem successorem darent. Argumento est, quod Michael usque ad annum circiter octogesimum hujus sæculi nomen *Episcopi electi* retinuit.

Translatio brachii S. Joannis Venetiis Tragurium divinitus relati.

Dessæ Michael sororis illius adjutor & successor datus.

MICHAEL EP. TRAGURIENSIS IV.

Hujus frequens est mentio in antiquis monumentis. Extat epistola Alexandri III. anno 1177. Kal. Augusti data Venetiis ex Rivo alto, & inscripta *Venerabilibus Fratribus Spalatensi Archiepiscopo, & Michaeli Tragur. Episcopo*, in qua inscriptione per incuriam amanuensis pontificii nomen *Electi* prætermissum est. Utrique Pontifex mandat, ut quæ Sibenicenses piratæ Raymundo de Capella legato Sedis Apostolicæ, e Sicilia Venetias naviganti, per vim abstulerant, restitui jubeant &c. Habes hanc epistolam in actis Raynerii Archiep. Spalatensis. Sub idem fere tempus alteram Alexandri epistolam idem Raymundus in Dalmatiam attulit; quam quidem epistolam Raynerius fatetur se accepisse *in præ-*

Electi nomen gessit usque ad obitum Dessæ avunculi sui.

præsentia Flasconis Tinien. Nonen. . . . . Episcoporum & Tragurien. electi . Raynerius an. 1179. cum ex mandato Alexandri Episcopos provinciales ad Concilium Lateranense III. per litteras encyclicas invitavit, Michaelem ultimo loco, & quidem *electum* nominat: *Nos Dei gr. Salonitanæ Ecclesiæ Archiepiscopus licet immeritus, Apostolicæ Sedis legatus, Venerabilibus Fratribus F. Tinien. . . . . & M. Traguriensi electo*. Dessa e vivis exempto, electi nomen deposuit, & simpliciter atque absolute appellari cœpit *Episcopus Traguriensis*.

Interfuit Concilio provinciali Spalatensi.

Anno 1185. interfuit Concilio provinciali Spalatensi sub Petro VII. Metropolita; in quo, ut ceteris diœcesibus, suæ cuique, sic etiam Traguriensi suæ parochiæ assignatæ sunt: *Traguriensis Episcopus habeat has parochias, Tragurium, Drid, Sibenicum, & totum Comitatum Zagoriæ*. Drid erat prædium regale, millia passuum circiter quinque Tragurio in occasum distans, quo quidem vocabulo, ut docet Lucius, Bussilinia, sive tota peninsula Hyllis continebatur, in cujus latere orientali situm erat, & quidquid terrarum & locorum in eadem erat peninsula, ad prædium illud regale pertinebat. Ab latere occidentali Bussiliniæ, jurisdictio Episcopi Traguriensis ad quindecim millia passuum porrecta Sibenicum cum universo ejus territorio complectebatur. Comitatus *Zagoriæ* pars erat orientalis diœceseos Traguriensis fere usque ad Cetinam sive Tilurum amnem, in qua propius ab urbe ad septemtrionem *Campus parvus*, itemque paullo remotius orientem versus *Campus magnus*; & hæc loca celebriora erant *Biach* territorium itidem regale, & *Ostroch*, una cum cœnobio Benedictino S. Petri *de Clobuc*. Actis Concilii post Flasconem Tinninienfem subscriptus est *Michael Traguriensis* sine apposito *electi* vocabulo. Idem Michael biennio post cum aliis quatuor Episcopis, qui Synodo provinciali interfuerant, rogatu Capituli Spalatensis, quæ secundum Canonicos decreta fuerant in eadem Synodo, declaravit & approbavit, ut dictum est in actis Petri VII. Archiep. §. 2. Animadversione 3.

Descriptio diœcesis Traguriensis.

Ædes S. Mariæ de Spilano condita.

Sub Michaele Episcopo quidam cives Tragurienses pii ac divites Spilani in eo loco, qui nunc Stomoria vulgo dicitur, ædem Sanctissimæ Dei Matri construxerunt; eamque cum luculentis prædiis donassent, horum catalogum confici, ac tabulis publicis mandari jusserunt.

In nomine Sancte & individue Trinitatis Amen. An. Incar. 1189. Indict. 7. regnante D. N. Bela rege Ungarie, Tragur. quippe Ecclesie Ven. Episcopo Michaeli, Comite scilicet Marino hoc actum est. Nos quidem fundatores ecclesie S. Marie de Spilano, Stance Orebina, Bratiza Matheye, Petrus scilicet, & Stephanus Podcupp, Strumbrada, Grubina, Drasechna. In primis namque est terra S. Marie sub via de Spilano sita in loco, quod dicitur Pocivala, ex aquilonari parte, cujus est terra S. Nicolai juxta terram ejusdem ecclesie ex parte orientali, cujus est terra S. Marie sub viam, que ducit ad Spilanum supra aquam, que appellatur Snnichen terra S. Marie; sub eadem aqua est terra S. Marie in occidentali parte ecclesie, sub via est terra S. Marie ex orientali & occidentali parte, cujus sunt terre Branco supra viam, que ducit ad Ostroc; ex orientali parte eccl. est terra S. Marie. In eodem loco juxta ecclesiam subtus viam est terra S. Marie, ex occidentali parte; ejus est terra S. Joannis sub Stenizo; in orientali parte ecclesie est terra S. Marie. In loco quod dicitur Sustic est terra S. Marie ex australi parte, cujus terra S. Joannis apud Stinizam, est terra S. Marie ex orient. part. cujus est terra S. Nicolai. In loco qui dicitur Sustic est terra S. Marie ex australi parte, cujus est terra Ponete. In orientali parte apud Pocrounicum est terra S. Marie ex aust. parte, cujus est terra S. Marie ex orien. parte, cujus est terra Branco. Avegete Maramide usque ad terram S. Joannis tota terra illa est S. Marie. In australi parte Bezize est terra Marie. In eodem loco est terra S. Marie ex orient. parte, cujus est terra Busali, & in aquilonari est terra S. Georgii de Mirano, ex aquilonari parte eccl. tota illa terra, in qua dividit aqua per medium usque ad Stenizam, est terra S. Marie ex orient. parte lacus, qui est prope viam, que vadit apud S. Georgium, est terra S. Marie. Dictis & numeratis nominibus terrarum, oportuit scribi nomina rerum ecclesie. In primis est unum missale continuum, unum ymnarium, & ymnarius mixtus cum psalterio, una cortina, & pannus unus super altare &c.

Legatio Hungarica Gregorii Card. de Crescentio.

Dum Michael Ecclesiæ Traguriensi præsidebat, Bela III. rex Hungariæ supplici legatione ad Sedem Apostolicam missa Pontificem rogavit, ut e Cardinalium collegio virum perspectæ doctrinæ ac prudentiæ legatum in Hungariam mitteret, qui de virtutibus & miraculis Ladislavi primi hoc nomine regis Hungarorum quæstionem haberet; quæ vero post diligentem inquisitionem adhibitam, ex idoneis testibus jurejurando adactis comperisset per eum sanctissimum regem in vita & post mortem vel laudabiliter gesta esse, vel patrata divinitus, ea in publicas tabulas referenda curaret, Romamque perferret ad Pontificem Maximum, ut ille, si ei videretur, regi optimo sanctimonia & miraculis inclyto cælestes honores rite decerneret. Hanc legationem suscepit Gregorius ex illustri & perantiqua Crescentiorum Romana familia, Cardinalis Diaconus S. Mariæ in Porticu, qui dictus est etiam *Gregorius de S. Apostolo*. Cum ad litora Dalmatiæ inita jam hyeme appulisset, propter incommodam tempestatem, viasque montanas nivibus obseptas, coactus est Tragurii subsistere, ac tempus sollemnis jejunii quadrageni apud Dalmatas transegit. Thomas Archidiaconus cap. 24. Belam cum Innocentio III. per suos legatos egisse de rege Ladislavo in Sanctos reponendo, & ab Innocentio III. legationem Hungaricam Gregorio Cardinali decretam fuisse falso existimavit: anno siquidem 1192. ut est in tabulis Dalmaticis, Gregorius jam fungebatur munere legati apostolici in regno Hungariæ, anno scilicet sexto ante Pontificatum Innocentii; & præterea ante biennium, quam Innocentius ad summum Sacerdotium eligeretur, Bela e vita migravit. Ac mihi quidem videtur Gregorius antea missus fuisse in Hungariam, quam Clemens anno 1191. mense Martio, vel Cælestinus eodem mense, sed anno sequenti diploma illud pontificium conderet, quod in Petro VIII. Archiepiscopo Spalatensi §. 1. descripsimus; nam inter subscriptiones Cardinalium eidem subjectas, neque nomen, neque chirographum Gregorii Cardinalis reperio, quod argumento est jam tum legationis Hungaricæ caussa ex urbe profectum fuisse. Hujus igitur in Dalmatiam adventus ad initium anni 1191. vel sequentis referri potest; eamque legationem

vel

vel a Clemente III. vel a Cælestino III. accepit. *Eo tempore*, iquit Archidiaconus cap. 24. *illustris vir Bela Hungariæ rex missis Apocrisariis ad Apostolicam Sedem, supplicavit Domino PP. Innocentio* (Clementi vel Cælestino) *ut juberet reliquias B. Uladislavi regis sublevari, & in loco decentiori componi, ac ipsum in Sanctorum catalogo decerneret ascribendum. Cujus petitioni Summus Pontifex annuit; & misit quemdam virum Reverendissimum Gregorium de Crescentio Cardinalem, ut voluntati regiæ satisfaceret condecenter. Tunc Cardinalis apostolica legatione suscepta transfretavit, & venit in partes Dalmatiæ, applicavitque Tragurium; & quia hyemis adhuc asperitas imminebat, voluit ibidem per totam quadragesimam commorari.*

Commoratio Dalmatica Gregorii Dalmatis, ac præsertim Traguriniis perutilis.

Nec vero Dalmatica commoratio aut otiosa Gregorio, aut inutilis Dalmatis, ac præsertim Traguriniis fuit; nam præter cetera ejus acta & decreta, quæ in rem illorum erant, Tragurii cum esset, vel civium rogatu, vel ex mandato Pontificis quæstionem instituit, ut Joannes Lucius existimat, de vita & moribus Joannis Ursini Episcopi Traguriensis, deque rebus ab eodem ad hominum utilitatem, salutem, & exemplum præclare ac laudabiliter gestis, tum vero de iis, quæ supra vim atque efficientiam naturæ divinitus ille vivus patravit & mortuus. Quæ vero ex idoneis auctoribus comperta fuerant, in tabulas referri jussit, & sexaginta testium chirographo subscribi, ac jurejurando confirmari. Ex his tabulis Treguanus Archidiaconus, & postea Episcopus Traguriensis, multa sumpsit, quibus vitam S. Joannis, antiquitus ab anonymo auctore descriptam, ornaret atque augeret. Hinc videtur repetendum esse initium legitimi & universalis cultus B. Joanni a Traguriensibus adhibiti, quorum adversus suum, olim sanctissimum Antistitem, ac deinde patronum beneficentissimum religio quotidie crevit, ac magis magisque effloruit. Præterea Gregorius ritum ac formulam approbavit faustarum acclamationum cleri populique, concordi voce ab Deo optimo maximo salutem, pacem, felicitatem Pontifici, Regi, Episcopo, magistratibus, Capitulo, & inferioris ordinis clero, totique populo inter sollemnia Missarum, statis ac celeberrimis totius anni diebus precantium. Has vulgo laudes appellant; & duobus Canonicis, qui eas præcinerent, duos perperos, quod est genus argentei nummi, de publico persolvi idem legatus jussit. Ad hæc decrevit, ut Episcopus Traguriensis die anniversario S. Laurentii, cujus titulo & patrocinio subest ædes cathedralis, itemque feria quinta majoris hebdomadæ, prandium Canonicis præberet. His aliisque in gratiam utilitatemque Traguriensium, atque aliarum civitatum Dalmatiæ peractis & constitutis, sub dies festos paschales in Hungariam ad mandata pontificia exsequenda discessit.

Controversia inter Michaelem & Canonicos Tragurienses.

Antiqua consuetudine traditum ac receptum erat, ut Episcopi Tragurienses trina singulis sabbathis pocula suis Canonicis sub vesperas propinarent; itemque singulis diebus dominicis prandium tribus e clero, qui per eam hebdomadam choro ac divinis officiis præfuissent, Presbytero scilicet, diacono, & subdiacono præberent. Id cum nimis grave & impendiosum sibi esse duceret Michael Episcopus, hujusmodi onere ac dispendio se omnino eximere volebat. Contra vero Canonici jus antiquum seu lege, seu multorum annorum consuetudine firmatum objiciebant, neque ab eo tuendo ulla ratione se abduci putabantur. Defertur res ad Metropolitam Spalatensem, qui utriusque partis testimoniis ac rationibus diligenter auditis, riteque cognitis, caussam Capitulo Traguriensi adjudicavit. Hanc quidem controversiam Petrus VIII. Archiep. inter initia sui pontificatus diremerat; sed sententiam, quam tum dixerat secundum Canonicos, anno 1192. ut posterorum memoriæ commendaret, in tabulas publicas, testium chirographo subscriptas, referendam curavit. Præterea in hisce tabulis extremis decreta Gregorii de Sancto Apostolo Cardinalis & legati pontificii approbavit, & rata esse atque in perpetuum valere jussit. Hæc Petri sententia in membranam transcripta extat in archivo Capituli Traguriensis, cujus exemplar indidem sumptum hic subjicimus.

Sententia Petri VIII. Archiep. Spalaten.

Quoniam inter fugas temporum, & vicissitudines rerum cum ipsa, cui adhæret, humanæ imbecillitatis memoria defluente, nihil homini firmum, nihil immobile perseverat; Ego Petrus Dei gratia Spalaten. Archiepiscopus factum, quod inter ipsa mei Archiepiscopatus initia discussi ordine judiciario, & decidi, ab oblivionis interitu volo defendere, & ad posteritatis notitiam propagare. Dilectissimus siquidem frater noster Michael Episcopus Traguriinus ab Archidiacono ejusdem ecclesiæ, qui Gaudius nominatur, sub nostræ examinationis experientia lite pulsatus, quædam, quæ idem Archidiaconus nomine Capituli S. Laurentii tamquam sindicus ratione consuetudinis deposcebat, se negabat debere persolvere, & ad ea persolvenda se nulla ratione teneri negatione pertinacissima astruebat. Nos auditis hinc inde rationibus, certitudinem de facto plenissimam colligentes, actionem Archidiaconi, & Canonicorum, qui in eum jus agendi pari consensu contulerunt, rationabilem esse novimus & honestam. Ideoque finem negotio juxta libram rationis & judicialem calculum imponentes, dilectissimo fratri nostro sæpe dicto Episcopo, juris ratione dictante, præcipimus post religionem jurisjurandi, quam in præsentia nostra ad fidem faciendam veritati Archidiaconus subiit prætaxatus, in qualibet die sabbati post vesperas ita communi Capitulo potum debitum & consuetudinarium administret, quod non semel eis cifum porrigi sit contentus; sed post trinam potationem, ei nulla imponatur necessitas propinandi. Nihilominus etiam in eumdem Episcopum sententiam diffinitivam sicut in anteriore casu dictavimus, quod in qualibet dominica die tribus hebdomadariis ejusdem ecclesiæ, Presbytero videlicet, diacono, & subdiacono prandium exhibeat competenter. Demum ut post decisionem nostram aliquis dubitationis scrupulus non emergat, qui litem sopitam, immo potius sepultam valeat suscitare, omnisque improbitati calumniantium obtrudatur ingressus; hoc duximus adnotandum, ut si per absentiam Episcopi, vel ob cujuscumque casus eventum, solutio cessaverit prædictorum, ita ut vel potationis debitæ vel prandii obnoxietas exhibendi diminutionem in aliquo patiatur, in Episcopi præsentia, quod subtractum fuit, plenissime restauretur. Præterea quod Venerabilis frater noster G. de Sancto Apostolo Sanctæ Mariæ in Porticu Cardinalis super duobus perperis laudum, uno in Pascha, alio in Natali Domini persolvendo; super prandio in festo Beati Laurentii; & super cœna, & mandato in sacratissima Jovis die, communi Capitulo exhibendis in per-

persona Episcopi & successorum ejus constituit, ratum haberi volumus, & inconvulsæ stabilitatis robore decernimus esse subnixum. Ut autem hujus decisionis pagina plenum ab auctoritatis nostræ præsidio robur habeat & munimen, cum sigilli nostri charactere, ut ejus memoria extendatur in ævum, merito duximus roborandam; cui quicumque ausu temerario præsumpserit obviare, vel quod recte judicatum est, calumniosis inquietationibus attemptare, cælestes iracundias, & indignationem Beatissimi Domnii, & nostram se noverit incursurum. Testes autem, qui huic nostro interfuerunt decreto, ii sunt, Duimus primicerius ecclesiæ S. Domnii, Mirreus subdiaconus, Realdus Michael diaconus, Grupelius Rada Sacerdos, Vitta clericus, qui omnes in ecclesia gloriosissimi martyris Domnii gloriosum meruerunt canonicatus vocabulum obtinere. Datum Spalati Anno ab Incarnatione Domini MCLXXXXII. Indict. IV. 16. Kal. Maji, Apostolatus Cælestini III. anno secundo, Gregorio de Sancto Apostolo tunc fungente legationis officio in regno Hungariæ, serenissimo rege Bela ejusdem Hungariæ, nec non Croatiæ, Dalmatiæ, Ramæque feliciter imperante, per manum magistri Falconis, & signatum, & traditum.

Controversia inter clericos Traguriénses & Sibenicenses ad Cap. Spalatense delata,

De donis & muneribus, quæ ab christiana plebe offerri solebant, cum ecclesiæ urbis ac territorii Sibenicensis consecrabantur, orta est controversia inter clericos Tragurienses & Sibenicenses; hi partem dimidiam, illi quidquid oblatum fuisset, sibi vindicare volebant. Anno 1197. post obitum Petri VIII. Metropolitæ, provinciales Episcopi Spalatum ad comitia archiepiscopalia convenerant. Ad hos igitur, atque ad Capitulum Spalatense controversia illa delata fuit. Tres ex augustissimo illo conventu judices delecti sunt Michael Scardonensis, Gregorius Tinniniensis, & Matthæus Corbaviensis Episcopi; qui simul cum Capitulo Spalatensi hac super re Michaelem Episcopum Traguriensem, in cujus ditione erat Sibenicum, interrogandum, ejusque testimonio standum esse censuerunt. Jussus est Matthæus Corbaviensis de antiqua consuetudine Michaelem percunctari, receptaque hujus testificatione, eidem totius controversiæ arbitrium relinquere. Hic cum pro rei veritate testimonium dixisset, litem hanc ita composuit, ut de rebus oblatis pars una Episcopo, altera Traguriensibus, tertia Sibenicensibus clericis obveniret; jus tamen ea, quæ offerri solebant, colligendi, custodiendi, dividendi Traguriensibus adjudicavit.

ejusque dirimendæ arbitrium Michaeli Ep. permissum.

In Christi nomine. Anno Dominicæ Incarnationis 1197. Indict. vero 15. scilicet VII. Kal. Majas hoc actum est. Cum Spalaten. Archiepiscopatus vacaret, Episcopi, scilicet M. Scardonen. M. Traguricn. G. Tinien. M. Corbonen. ad suam matricem pro tractando de pastorali electione una convenirent; Tragurienses itaque clerici eis, & Spalaten. Capitulo se conferentes, super clericis de Sibenico de oblationibus consecrationum ecclesiarum conquesti sunt, dicentes eos nullam secum habere partem, sed omnes oblationes suæ cum eorum Episcopo debere esse. Clerici vero de Sibenico dicebant medietatem earum sibi pertinere; & supra hoc Sacerdotes, & laicos, qui quando Desa Traguricn. Episcopus filius Makarelli ecclesias consecravit, ipsas oblationes tunc per medium dividere viderunt, testes introducebant. Tragurienses autem clerici similiter quosdam Sacerdotes, qui cum idem Episcopus ecclesias consecravit, omnes oblationes Traguriinos clericos sibi integre suscipere viderunt, testes introducebant, adjicientes etiam & introducentes ipsum suum Episcopum M. nepotem jam dicti Episcopi, qui cum suo avunculo in consecrationibus ecclesiarum extiterat, exinde testem, dicentes eum vidisse Tragurienses clericos assueta antiqua consuetudine ipsas oblationes totas sibi cum suo Episcopo suscipere, & non eas cum Sibenicensibus clericis dividere. Ipsis itaque inter se litigantibus, & pleniter intellectis eorum rationibus, quia Episcopus omnibus testibus major, ut utriusque partis dominus erat, ejus testificationem suscipiendam, & ab Archidiacono manu sua juramento firmandam, prædicti Episcopi simul cum Capitulo judicaverunt; & ut super hoc Traguriensem Episcopum interrogatet, Corbonensem Episcopum prestaldum dederunt. Cum autem Corbonensis Traguriensem exinde interrogavit; Traguriensis, acceptis utriusque partis manibus, talem inter eos composuit concordiam, ut de oblationibus omnium ecclesiarum de Sibenico, de Campo Marine, & de Macro, Episcopus habeat tertiam partem, Tragurienses clerici tertiam partem, & Sibenicenses clerici tertiam partem, eo tamen tenore, quod Tragurienses clerici eas colligant, & illorum voluntate super eas custodem & divisorem statuant.

Ego Matthæus D. g. Corbonen. Episcopus hujus causæ prestaldus, ut firmius hoc habeatur, meo sigillo muniri, & imprimi volui. Ego Sabacius subdiaconus S. Domnii Canonicus, & Comunis juratus notarius, præcepto Episcoporum & totius Capituli hoc scripsi & testor.

De Presbytero, qui lethargo oppressus habitu monachali indutus fuerat,

Cum P. Presbyter Traguriensis gravissimo morbo laboraret, gravique lethargo oppressus esset, a quodam Monacho indutus fuerat vestitu monachali, dum suæ mentis compos non erat, atque ad cœnobium translatus; ubi diligenti curatione adhibita, demum convaluit. Recuperata valetudine, permissu Abbatis, habitum monasticum deposuit; rogavitque Episcopum & Canonicos, ut sibi potestas fieret ad pristina sacerdotalia ministeria redeundi, suisque laboribus, uti antea, suam suæque familiæ egestatem sustentandi. Dubitatum est, utrum ei licuisset habitum monachi semel susceptum exuere, & resumptum prioris vitæ institutum retinere. Hac super re Episcopus & Canonici Sedem Apostolicam consulendam esse judicarunt. Responsum Innocentii III. anno 1198. redditum, hoc est.

Epistola Innocentii III. ad Ep. & Capit. Traguriense. De non cogendo ad monachatum, qui ab alio in gravi ægritudine habitu monachali indutus fuerat.

Responsum Innocentii Papæ III.

Sicut tenor vestrarum litterarum nobis exposuit, cum P. lator præsentium in sacerdotali esset officio constitutus, & tanta rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec sibi, nec suis progenitoribus, seu fratribus, in necessitatibus propriis posset aliquatenus providere proprii corporis laboribus, & maris periculis multis se non dubitaret exponere, ut de suo labore & acquisitione honesta suam & suorum posset indigentiam relevare. Contigit autem post hæc, quod ipse longe a vestra civitate consistens, tam gravi cæpit ægritudine laborare, quod extra se positus desperaret de vita præsenti; & dum in tali esset articulo constitutus, a quodam simplici Monacho indutus fuit habitu monachali, & ad monasterium deportatus. Deinde paucis diebus elapsis, cum jam esset in principio suæ convalescentiæ,

tiæ; deposuit habitum, & de licentia ejusdem loci Abbatis monasterium dereliquit; & cupiens progenitorum indigentiis subvenire, a vobis suppliciter postulavit, ut posset, sicut prius, in sacerdotali officio ministrare, & vobiscum pariter conversari. Quid autem super his vobis fuerit faciendum, sacro Apostolicæ Sedis oraculo humiliter petitis edoceri. Nos igitur vestræ consultationi taliter duximus respondendum, quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, ut quisquam scilicet sit extra se positus, & de præsenti vita desperet; si tamen eo tempore, quo positus extra mentem asseritur, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non sentiat, ac pro hoc non valeat consentire; præfatum Presbyterum denunciatis ab observatione monastici ordinis absolutum; nisi postquam mentis suæ factus est compos, voluntate spontanea professionem fecerit monachalem. Datum Laterani 6. Nonas Martii, pontificatus nostri anno primo.

Michael vitam & pontificatum perduxit usque ad annos priores sæculi decimi tertii; anno quippe 1203. Treguanus Archidiaconus Ecclesiæ Traguriensis, Michaelis hortatu jussuque, vitam B. Joannis Episcopi ex antiquis monumentis collectam descripsit, ut ipsemet fatetur: *Rogatus*, inquit, *a fratribus, & a venerabili viro Domino meo Michaele ejusdem ecclesiæ præsule, sicut de vita S. Confessoris in quibusdam codicibus jam ex majori parte vetustate deletis inveni, in præsens opus ad honorem Dei, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ reformavi &c. Scripta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCCIII. Tempore Domini Innocentii Papæ III. pontificatus ejus anno sexto*. Posthac nulla Michaelis Episcopi mentio reperitur in tabulis Dalmaticis. Ejus mortem referendam censeo ad annum circiter sextum sæculi decimi tertii.

TREGUANUS EP. TRAGURIENSIS V.

Acta Treguani ante Episcopatum. De quo Archidiaconus cap. xxv. Hist. Salonitanæ: *Eo tempore vacante Ecclesia Traguriensi electus est Treguanus natione Tuscus, patria Florentinus. Hic quia Bernardo Archiepiscopo compatriota erat, duxit eum secum ab Hungariæ partibus; mansitque cum eo aliquanto tempore docens clericos in grammatica facultate. Cum ergo esset ætate juvenis, & in iis, quæ ad litteraturæ peritiam pertinent, valde utilis haberetur; cives Tragurienses petierunt eum a Bernardo Archiepiscopo, ut pro eorum necessitatibus deberet cum eis aliquandiu commorari; quorum postulatione a Bernardo concessa, abiit Tragurium; ibique cum civibus conversando mutuum contraxit cum eis amorem, factusque est primo eorum tabellio, postea archidiaconus, deinde in Episcopum electus est.*

Bernardus cum Gregorio Crescentio Cardinali secunda apud regem Hungariæ legatione perfuncto rediit ex Hungaria anno 1198. & eodem anno electus est & postulatus Archiepiscopus a Spalatensibus; biennio post consecratione episcopali suscepta Spalatum venit, eoque secum duxit Treguanum gentilem suum, quem iens & regrediens ex Hungaria itineris socium sibi adjunxerat. Vide acta Bernardi cap. 1. §. 3. Vix annum Treguanus Spalati commoratus præcepta Grammaticæ & latinas litteras clericis Spalatensibus tradiderat, cum eum Tragurienses a Bernardo postularunt, ut ipsi quoque & clerus e singulari hominis doctrina, eruditione, probitate, ac prudentia fructuum atque utilitatem perciperent, ejusque consilio atque opera ad rem communem & familiarem bene gerendam uterentur. Ut quanti illum facerent, quantumque ejus integritati ac sapientiæ tribuerent, declararent; primum quidem Treguano munus scribæ, sive notarii publici detulerunt; quod sane munus longe olim, quam nunc, honorificentius erat, ac viris ferme ecclesiasticis demandari solebat; nemoque ad id officium admittebatur, nisi honesto loco natus, fide ac industria cognita; quod necesse est omnium publicorum consiliorum, & actorum eum esse participem. Deinde vero, cum sacris ordinibus initiatus jam esset, eumdem Canonici ecclesiæ cathedralis Archidiaconum, idest Capituli & cleri Traguriensis præsidem constituerunt: quem quidem principem dignitatis & officii locum obtinebat anno 1203. cum vitam B. Joannis composuit: *Ego Treguanus*, inquit, *humilis lector, natione Tuscus, patria Florentinus, licet indignus in eadem Traguriensi Ecclesia gerens Archidiaconatus ministerium, rogatus a fratribus, & a venerabili viro Domino meo Michaele, ejusdem ecclesiæ præsule, sicut de vita S. Confessoris in quibusdam codicibus jam ex majori parte vetustate deletis inveni, in præsens opus ad honorem Dei Sanctæque Romanæ Ecclesiæ reformavi . . . Scripta sunt hæc anno Dominicæ Incarnat. 1203.* Nec vero post susceptum Archidiaconatum notarii munus dimisit, quasi huic dignitati minus congrueret, illudque Episcopus electus cum esset, adhuc retinuit, ut Joannes Lucius scite animadvertit in quibusdam suis tabulis domesticis confectis anno 1206. VIII. Kalendas Januarii, quibus hanc subscriptionem appositam invenit: *Et ego magister Treguanus adhuc Tragurii notarius prædictæ venditioni testimonium perhibui, & rogante memorata D. Catharina instrumentum scripsi, & consueti signi munimine roboravi*. Ex his verbis, ut Lucius sapienter conjecit, colligi potest Treguanum, qui per aliquot annos Tragurii functus est munere *notarii publici*, jam tum electum fuisse Episcopum, cum tabulas modo laudatas confecit; idcirco autem se non appellasse Archidiaconum, quod alter in ejus locum suffectus eam dignitatem obtinebat; & modestiæ caussa *Episcopi electi* titulo abstinuit, notarii vero nomen ac munus *adhuc* retinuit.

Episcopus Traguriensis consecratur a Bernardo Metropolita. Ergo Treguanus intra finem anni 1206. renunciatus Episcopus more majorum Spalatum accessit, ut a suo Metropolita consecrationem episcopalem susciperet: *Præsentatus ergo*, ut scriptum reliquit Archidiaconus, *Bernardo Archiepiscopo munus ab eo consecrationis accepit*. Sub statas illas sollemnesque cærimonias suam eidem Metropolitæ Spalatensi fidem & obedientiam in hæc verba obstrinxit. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ego Treguanus Traguriensis Episcopus spondeo, polliceor, & promitto atque juro per signum vivificæ crucis, & sancta quatuor Evangelia, & has Sanctorum reliquias, quod ab hac die in antea obediens ero & fidelis Beato Domnio, & vobis, Domine Bernarde Archiepiscope, & omnibus successoribus vestris catholice intrantibus, secundum omnia, quæ continentur in Canone de forma fidelitatis; & quod vocatus ad Synodum, vel ad consecrandos Episcopos veniam, nisi fuero impeditus canonico impedimento; & quod in propria persona vel per proprium & honestum nuntium ecclesiam B. Domnii in festo ipsius annuatim visitabo, & pri-*

& privilegia ejusdem ecclesiæ, & omnia jura secundum posse meum defendam & manutenebo. Res vero, quæ pertinent ad mensam Ecclesiæ Traguriensis, non nisi in casibus concessis alienabo. Hæc omnia observabo bona fide, & sine fraude. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta patrocinia.

Cum Traguriensium rogatu, & Bernardi Archiepiscopi permissu Tragurium venit anno circiter 1201. adhuc juvenis erat, teste Archidiacono; & quinquennio post creatus Episcopus, vix fortassis tricesimum ætatis annum excesserat; ut mirum videri non debeat, si ad annum fere quartum & quinquagesimum hujus sæculi vitam perduxit. In episcopatu tam diuturno neque tempus illi, neque facultas, neque voluntas egregie merendi de sua ecclesia defuit. Et sane ille statim ab regimine suscepto ad cleri disciplinam restituendam, ad populi mores corrigendos, ad rem christianam & ecclesiasticam augendam ac stabiliendam omni studio incubuit; & successu quidem adeo felici, ut quasi alter, post Saracenicam cladem, parens & conditor Ecclesiæ Traguriensis haberi dicique potuerit. *Tunc demum*, ait Archidiaconus, *cœpit Traguriensem Ecclesiam a rudimentis suæ vetustatis ad novam reformationis normam paullatim reducere, eamque ecclesiasticis instituere disciplinis. Erat enim vir litteratus, & eloquens, suaque vigilanti industria brevi tempore fecit clerum & populum in bonum statum excrescere illius civitatis.*

Ædem cathedralem inchoatam ad fastigium perduxit.

A divino cultu exorsus primas curas & cogitationes contulit ad constructionem ædis cathedralis, quæ sub Michaele reædificari jam cœperat; sed cum opus lentius, quam vellet, propter tenuitatem redituum & magnitudinem ædificii progrederetur, a Communi Traguriensium impetravit, ut territorium S. Vitalis in Campo magno luculenta sane & frugifera prædia complectens assignaret, unde sumptus necessarii ad templi ædificationem suppeterent: quo quidem absoluto, idem territorium in potestatem civitatis, ejusque fructus in ærarium publicum redirent. Hujus subsidii accessione, & Episcopi præsentia atque imperio urgente, Laurentianum templum sub Michaele inchoatum, summa ope ac celeritate exstrui cœpit; atque intra sexennium, perductis ad summum usque parietibus, tectoque imposito, pæne absolutum est; ut intelligi potest ex epigraphe circa crucem inscripta supra januam templi ad meridiem obversam.

Hoc est factum post partum Virginis actum
Anno milleno, tredecim conjunge duceno,
Presule Tuscano genere presidente Treguano
Prosapiaque pia Comite simul urbis Elia.

Hujus ædis cathedralis forma & descriptio est pulcherrima; e tribus partibus constat; media latius porrecta est veluti corpus basilicæ, cui duo quasi brachia hinc atque hinc adhærent, pilis intermediis utrimque a reliquo corpore dirempta; in his apte disposita sunt sacella minora, quæ intercolumniis respondent. In ipso basilicæ capite summum altare eminet in honorem B. Laurentii, cujus effigiem egregie pictam exhibet, Deo Optimo Maximo consecratum. Post obitum Treguani superinjectus est fornix opere concamerato, non lateritius, sed ex quadratis lapidibus compactus, quem ingentes pilæ columnarum instar sustentant. Posterioribus sæculis haud exiguum decus & ornamentum extrinsecus accessit, turris videlicet campanaria, figuræ quadrangulæ, quæ ante januam maximam fornici miræ crassitudinis & firmitatis innixa in altitudinem magnam assurgit. Constat e pluribus ordinibus, quos falciæ & corollæ marmoreæ distinguunt; quatuor angulos ex marmore itidem scite venusteque compactos habet. Totum denique opus mirifica arte perfectum est; & post turrim Spalatensem S. Domnii, nihil in eo genere molis & structuræ pulchrius & elegantius in Dalmatia invenies.

Cum Bernardo metropolita ad Concilium Lateranense profectus est.

Anno 1215. Treguanus cum Bernardo Metropolita Romam profectus Concilio IV. Lateranensi interfuit. Inde ut rediit, cum Bernardus gravem in morbum incidisset, ex quo post biennium interiit, jussus est in æde metropolitana Spalatensi aliquot decreta ejusdem Concilii, quæ sciri a populo intelligique necesse erat, promulgare & explicare, ut docet Archidiaconus. *Sed Treguanus Episcopus Traguriensis uno & altero die aliquot Capitula ipsius Concilii perlegit, & exposuit.* Bernardus vero per annos fere duos aut lecto affixus, aut domi sedens, cum raro aut nunquam in publicum prodire potuerit, Treguano utpote finitimo & proximo Episcopo sibi persamiliari munera archiepiscopalia obeundi potestatem delegavit.

Primum lapidem ecclesiæ S. Nicolai prope Spalatum ædificandæ consecravit.

Dum Metropolis Spalatensis propter obitum Bernardi vacaret, ejusque administratio in Grubcium Archidiaconum incumberet, ab hoc Treguanus Spalatum accersitus anno 1218. consecravit lapidem jaciendum in fundamenta ecclesiæ S. Nicolai, quam Racca civis Spalatensis cum Elisabetha uxore prope a promontorio S. Stephani de Pinnis exstruere, idoneis vectigalibus dotare, ac Deodato Abbati & cœnobio S. Stephani donare decreverat, ut constat ex tabulis ex italico in latinum conversis ejusdem cœnobii. *In nomine Christi. Amen. Anno ejus Incarnationis 1218. 13. Januarii . . . Cum Ecclesia Spalatensis Archiepiscopo careret, Ego Treguanus Dei gratia Episcopus Traguriensis, a Grupcio Archidiacono & Canonicis Ecclesiæ Spalatensis, nec non a Deodato Abbate & Monachis S. Stephani accersitus, ut sacris precationibus initiarem primum lapidem subjiciendum fundamentis ecclesiæ S. Nicolai de Saranda, quam in honorem ejusdem Divi ære suo ædificare constituerat Racca civis Spalati cum Elisabetha ejus conjuge, ab illis percontatus sum, quid & quantum in dotem atque administrationem ejusdem ecclesiæ contribuere vellent. Uterque respondit palam aperteque coram clericis & laicis utriusque sexus, qui sane frequentissimi convenerant, sibi in animo esse locum illum, & quidquid agri circa erat, offerre ac tradere pro expiatione animæ suæ & suorum parentum, Deodato Abbati, & Monachis S. Stephani. Præterea ad ecclesiam dotandam assignabant terras omnes frugiferas, quas illi possidebant in Marnano, quibus quidem excolendis satis esse ajebant quatuor boves, quos item cum grege ducentarum ovium ac decem apiariis eidem ecclesiæ donabant: & decrevisse etiam cisternam ibidem fodere, unde ad usus necessarios aquæ quod satis esset suppeteret. Quæ omnia se facturos polliciti sunt sub ea conditione, ut Monachi tres clericos, aut minimum duos constituerent, qui perpetuo eidem ecclesiæ tuendæ & custodiendæ præessent, simulque divinis mysteriis ibidem operam darent. His auditis, implorata Spiritus sancti gratia, ad Dei gloriam, & honorem S. Nicolai lapidem rite consecravi, & statis*

tis

tis cærimoniis adhibitis in profundum locum ad substruenda fundamenta dimisi. Testes fuerunt Andreas & Petrus diaconus.

Prædium Drid a Colomano concessum Ecclesiæ Tragurien.

Cum Colomanus filius Andreæ II. regis Hungariæ rex Ruthenorum, idemque dux Dalmatiæ & Chrobatiæ in Dalmatiam venisset anno 1226. Treguanus ab eo sibi & ecclesiæ suæ petiit impetravitque prædium regale *Drid* appellatum in diœcesi Traguriensi, de quo supra in Michaele Episcopo; & hanc donationem anno sequenti confirmandam curavit ab Andrea rege, ut diploma regium utriusque declarat.

Diploma Colomani.

In nomine sancte & individue Trinitatis. Justis postulantium desideriis equum est regiam condescendere majestatem, & ut ecclesiarum penuria regiis facultatibus sublevetur a tramite non deviat equitatis. Cum itaque nos Colomanus D.g. Ruthenorum rex, & largitate gloriosi patris nostri Andree Hungarorum regis, dux Dalmatie atque Croatie ad partes descendissemus maritimas, venerabilis vir, & idem fidelis noster Treguanus Episcopus Traguriensis a sublimitatis nostre culmine suppliciter postulavit, ut ob salutem anime nostre, & ob requiem anime charissime quondam nostre matris Gerdrude regine locum, qui dicitur Drid, Ecclesie Traguriensi eleemosyne intuitu largiremur; cujus postulationi grato concurrentes assensu tum in salutem nostram, tum in requiem anime gloriose dicte nostre matris ipsum locum prenominatum, scilicet Drid cum omnibus suis pertinentiis, & pascuis sibi adjacentibus, montibus, vallibus, & terris universis, que laborari possunt, ad eumdem locum spectantibus, regali donatione in eleemosynam perpetue possessionis dicte Traguriensi Ecclesie, & Episcopo memorato, & ejus catholicis successoribus concedimus, largimur, & donamus; reducentes in irritum omnem actionem, omnemque jurisdictionem, quam Ulcinna Tragurii quondam Comes in eum locum ex commissione gloriosi patrui nostri Henrici quondam regis Hungarie, vel Petrus de Chelmo ex concessione fratris nostri regis Bele, seu alii quicumque ibidem dignoscuntur habuisse. Predium autem ipsum iste mete ab aliis locis dividunt, & distinguunt. Ab oriente maria, ab occidente Stelpona, ab aquilone terre Tragurii, que Mezlime appellantur, ab austro vero terre monasterii Tragurien. terminant eumdem locum. Ac ne hujus nostre donationis eleemosyna retractari valeat in posterum, vel resolvi, sicut superiorem actionem, & jurisdictionem personarum, ita & omnium privilegiorum, omniumque scripturarum vires contra hoc undecumque apparentium extinguimus, & in perpetuum enervamus, ita ut nullius adversarii voci contra presens privilegium audientia tribuatur. Hanc autem donationem per executorem nostrum Stefanum Comitem Episcopo & ecclesie memorate contulimus, & presentis privilegii charactere fecimus communiri: statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre donationis & confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Contra quam si quis ausu temerario contraire presumpserit, triginta libras auri pena mulctetur: viginti quarum fisco regio exolvantur, decem vero ad usum ecclesie devolvantur, cui noscitur injuria irrogata, & post hoc presens privilegium in sui roboris permaneat firmitate. Acta sunt hec in presentia horum testium, Guncello Archiepiscopo Spalatensi, Michusso Episcopo Tiniensi, Nicolao Episcopo Scardonensi, Valeginno Bano, Solomone Dimico Comite, Joanne Comite, Vich Comite, Paulo Comite, Vidislao Comite, Gregorio Comite de Breberio. Datum Spalati in archiepiscopali palatio per manus magistri Barnabe aule regie Vicecancellarii, Dominice Incarnationis MCCXXVI. XIV. Indict. die Kalend. Augusti.

Diploma Andreæ regis Hungariæ.

In nomine sancte Trinitatis, & individue unitatis. Andreas D.gr. Ungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galitie, Lodomirieque rex in perpetuum. Inter cetera, que ad dispositionem pertinent regie majestatis, juste postulationes fidelium, & precipue rectorum ecclesiarum diligenti sunt admittende affectu, & diligentiori effectui mancipande. Quia enim illustris filius noster Colomanus D. gr. Ruthenorum rex, & liberalitate nostra dux Dalmatie atque Croatie, ad postulationem dilecti & fidelis nostri Treguani Traguriensis Episcopi predium quod dicitur Drid prope civitatem Tragurii optulit in eleemosynam perpetue possessionis eidem Episcopo & ecclesie Tragurii pro anima matris sue charissime quondam nostre conjugis regine Gertrudis, sicut in ipsius privilegio continetur expressum. Nos quidem Andreas D.g. Ungarie rex ejusdem loci oblationem cum omnibus suis pertinentiis dicto Episcopo, suisque successoribus, & Corone fidelibus, nec non ecclesie memorate in perpetuum confirmamus, & presentis privilegii caractere roboravimus; cassantes itaque omnem jurisdictionem & actionem, quam vel Vulcina quondam Traguriensis Comes, vel Budislaus Gregorii Comitis consobrinus, vel alius quispiam in eumdem locum dignoscitur hactenus habuisse, in irritum reducentes. omnem paginam privilegiorum, seu quarumcumque scripturarum preteritam, vel presentem, aut etiam futuram, undecumque contra presens privilegium apparentem: adeo ut nec ei audientia tribuatur. Statuimus insuper, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem contra eam venire presumpserit, iratum sentiat Deum omnipotentem, indignationemque regiam incurrat, & triginta librarum auri pena mulctetur, quarum viginti fisco regio infiscentur, decem vero ad usum ecclesie devolvantur, cui fuerit injuria irrogata: posthec quoque presens privilegium in sui roboris perpetua firmitate permaneat. Datum anno Incarnationis 1227. regni autem nostri anno 24.

Treguanus dehortatur per litteras Guncellum Metropolitam a Romana profectione.

Anno circiter 1228. Guncellus Archiepiscopus Spalatensis Romam proficisci decreverat, sive ut sacra Apostolorum limina religionis caussa inviseret, sive ut de rebus ecclesiasticis Sedem Apostolicam consuleret. Illum Treguanus admonendum censuit, ut antequam Romanum iter susciperet, idoneos viros eligendos, & ecclesiis provinciæ Spalatensis, quarum plures suis pastoribus tunc carebant, præficiendos curaret. Sed cum ipse propter incommodam valetudinem Spalatum adire non posset, has ad eum litteras dedit.

Venerabili Patri & Domino G. D. gr. Spalaten. Archiepiscopo T. permissione divina Traguriensis Ecclesiæ minister humilis cum inclinatione devotionem tam debitam, quam devotam. Si me non affixisset lecto corporis valetudo, longe ardentius inspirarem lingua propria vestris auribus voluntatem mei animi, quam committere linguæ officium voce carentibus litteris, & cartis mutis; sed quia terrores Domini adversum me militant, oportet, me flagellum ejus æquo animo tolerare. Sane cum per Dei gratiam sitis vir discretus, & pro-

providus, & ad omnia vobis sufficiens, adeo ut nec indigeatis, nec inhæreatis consiliis aliorum, non esset sapientis exhibere consilium non quæsitum; sed si detur verbis audacia, reducerem coram oculis mentis vestræ illud Salomonicum: Omnia fac cum consilio tuo, & propter factum non pœnitebit. *Proposuistis, Pater & Domine, visitare curiam; & recte, ut cognoscamini, & cognoscatis, quod vestræ, quod Romanæ curiæ postulant rationes, ut secundum Apostolum omnibus reddatis debita, cui honorem honorem, cui tributum tributum, ut nemini quidquam debeatis nisi debitum dilectionis, & debitæ subjectionis. Sed occurrit ex adverso vacantium ecclesiarum instans cura, & sollicitudo; vacant enim plures ecclesiæ Spalatensis Archiepiscopatus, ad subrogationem quarum vos oportet extendere sollicitudinem, & in omnibus accuratam. Licet enim sint ecclesiæ cathedrales, non tamen sunt conventuales; & ubi per conventualem deliberationem substituendarum personarum electio non procedit, necesse est ut per venales laicorum manus, qui nec Dominum timent, nec homines reverentur, non personæ, sed personarum simiæ substituantur; de quarum substitutione quanta prorumpant incommoda, experimento didicistis; de quibus non est modo per singula disputare. Verum si recte velitis ad vacantes ecclesias debitæ sollicitudinis extendere actionem, per nuncios, & litteras studeatis efficere, ut ad vacantem sedem nullus eligatur absque vestra conscientia, & Capituli Spalatensis. His rite peractis, & viam aggredi, & curiam poteritis absque ambiguitatis scrupulo visitare. Super causam vero, quam habetis cum concive vestro Theodoro, cum sanus fuero, responsalem sufficientem instructum mittetis; in cujus & adversarii præsentia id, volente Domino, dictabitur, quod de jure videbitur expedire. Bene valete.*

Profuit Guncello admonitio Treguani, & Romana profectione posthabita, ad creationem Episcoporum, qui sedes vacuas occuparent, animum cogitationemque convertit. Extat altera ejusdem Treguani epistola commendatitia ad Archidiaconum & Capitulum Spalatense in hæc verba.

Epistola Treguani ad Capitulum Spalatense.

Viro Ven. & Amico Karissimo Domino C. Dei gratia Spalatensi Archidiacono, & ejusdem ecclesiæ Capitulo, Treguanus permissione divina Traguriensis Ecclesiæ minister humilis, eorum subditus & amicus in vero Salutari salutem. Universitatem vestram, de qua gero, & gessi semper indubitatam fiduciam, rogandam duxi propensius, & orandam, quatenus meorum obsequiorum intuitu, si qua sunt, vel vobis aliqualiter necessaria esse poterunt, Prodanum servientem nostrum filium & concanonicum in jure beneficiorum a benignitate vestra sibi misericorditer collatorum, manutenere, fovere, & juvare dignemini; ut ipse vestro favore resistentibus valeat contraire optinendo concessa; & ego in hoc qualiter me diligitis valeam cognoscere, & universitati vestræ serena semper voluntate gratiarum expendere rationes.

Guncellus Archiepiscopus Spalatensis, cum Nicolaum Ep. Scardonensem consecrandum curaret, veritus est, ne non satis essent duo Episcopi, quorum ministerio ad novum Episcopum inaugurandum uteretur. Necesse itaque fuit ut hunc eidem scrupulum eximerent Treguanus Traguriensis, Michael Phariensis, & Capitulum Spalatense universum; quin immo quo res illa sibi cautior esset, ab omnique periculo tutior, mandavit, ut suam quisque sententiam ac testificationem scriptis consignarent, simulque profiterentur sibi ipsis noxæ & fraudi fore, siquid in hujusmodi re erroris esset & piaculi. Testificationem Treguani hic subjicere libet. *Et ego Treguanus Episcopus Traguriensis ejusdem ecclesiæ suffraganeus ad ejusdem electi consecrationem per Dominum G. meum Archiepiscopum vocatus, id ipsum consului, & modis omnibus suggessi, ut ipse tertius nobiscum in illius absque dubio procederet consecrationem; & ideo præsentem paginam in proprium mei præjudicium duxi subscribendam.*

Anno 1232. x. Kal. Maji Treguanus domum emit a Stana uxore Petrissæ, ut ex tabulis venditionis in tabulario Capituli Traguriensis existentibus colligitur.

Stana quædam domū vendidit Treguano Episcopo.

In Christi nomine amen. Anno Nativitatis ejus MCCXXXII. decimo Kal. Madii, Indict. vero V. existente Tragurii Treguano venerabili Episcopo, Stephano inclito Comite, Judicibus Casotto, & Luca Theodosii, in presentia testium inferius legendorum, actum est hoc. Ego siquidem Stana uxor Petrisse . . . , pronomine cum filiis meis profiteor & protestor accepisse a te Dom. Episcopo memorato viginti perperos nomine pretii pro domo, quæ fuit nominati viri mei, quam tibi tuisque successoribus vendidi perpetuo possidendam cum omni introitu & exitu, atque cum omnibus pertinentiis, quas dicta domus circa se dignoscitur habere. Sita est autem dicta domus juxta illam domum, quam Venna obtulit Beato Laurentio; nomine vero concambii unum passum de terra longum, & amplum apud pinum. Tali quidem tenore nominatam domum tibi tuisque successoribus vendidi, ut liberam habeas potestatem de ipsa juxta velle tuum faciendi, & si aliquis te de ipsa infestaverit, ego cum natis meis debrigare tenebor.

Hujus autem rei testes sunt Urso Archidiaconus, Innocentius Presbyter, Theodorus Rugia, & Helias filius Mathei.

Et ego Johanes Tragurien. juratus notarius, & Sancti Laurentii Canonicus vocatus ab utraque partium, & rogatus a prefata cum filiis Stana presens instrumentum scripsi, & consueti signi munimine roboravi.

Anno circiter 1224. Treguanus egregios e familia Franciscana, non ita pridem instituta, operarios evangelicos in suam diœcesim receperat. Desa Lucius civis Traguriensis opulentus ac pius in agro Traguriensi templum ac domicilium ædificaverat Fratribus Minoribus Franciscanis, dum adhuc sanctissimi hujus Ordinis parens & conditor B. Franciscus viveret, ut ibidem rebus divinis & animarum saluti operam darent. Ac decem post annos testamentum fecit, & cum liberis careret, omnium bonorum, quæ sibi ex paterna hæreditate obtigerant, eosdem Fratres hæredes instituit; cumque his per suas leges non liceret curare & administrare hujusmodi bona, quatuor procuratores instituit, qui curam illorum & administrationem susciperent, Petrum fratrem, Gregorium & Bivam alterius fratris vita functi filios, & Petrum e sorore sua genitum; hisque demortuis in eamdem procurationem filios eorumdem natu maximos, & nepotes substituit. Hæc Joannes Lucius ex tabulis domesticis. Testamenti Luciani particulam subjicio.

Cœnobium Franciscanū in diœcesi Traguriensi conditum a Desa Lucio.

Ejus Testamentum.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Anno Incarnationis D. N. Jesu Christi millesimo ducentesimo trigesimo quarto, duodecimo Kal. Martii,

tii, Ind. vero 6. D. Gregorio Nono summo Pontifice sacrosanctæ Ecclesiæ præsidente, D. Andrea Tertio Regnatori Hungariæ gubernante, nec non viro Ven. D. Treguano Episcopo, Stephano inclito Comite, Judicibus Ser Casoto & Saladino Tragurii existentibus, coram testibus inferius legendis hoc actum est. Omissis &c.

Ego Dessa Luce q. filius præfatum periculum mihi imminere metuens, cum sanus essem tam mente, quam corpore, assensu D. Stanæ uxoris meæ requisito, testamentum, quod post meum obitum volo irrefragabiliter observari, si, quod absit, absque linguæ propriæ loquela me obire contigerit, duxi præsenti pagina diligentissime subnotandum . . . Omissis &c. . . . Cum etiam verissime polliceatur Dominus se daturum centuplum & insuper vitam æternam relinquentibus propter nomen suum vineas & agros, operæ pretium duxi eidem Domino inservientibus universa, quæ possideo, largienda, adoptans loco carnalium filiorum, quibus careo, spirituales filios, imo patres, Fratres scilicet Minores, ad quorum receptaculum & utilitatem ecclesiam ad honorem Dei & gloriosæ V. M. cum murorum ambitu & domibus fabricavi prope civitatem Traguriensem, & adhuc feliciter in carne vivente, qui Minorum Fratrum ordinis & religionis primus prælatus extitit & minister, per manum D. Treguani memorati Episcopi eamdem ecclesiam faciens consecrari &c.

Thomæ Archidiacono Romæ caussam dicenti præsto fuit Treguanus cum suis litteris.

Thomæ Archidiacono Spalatensi, qui Romam se contulerat, ut de quibus accusatus fuerat, se apud Sedem Apostolicam purgaret, plurimum profuit altera Treguani epistola itidem commendatitia. Otto siquidem Cardinalis S. Nicolai in carcere, illius caussæ cognoscendæ præesse jussus, auctoritate & litteris Treguani, qui præclarum Thomæ integritati atque innocentiæ testimonium tribuebat, tantam fidem habuit, ut eum omni non modo culpa, sed etiam culpæ suspicione liberaverit; Guncellum vero Archiepiscopum graviter admonitum, severeque increpitum dimisit. Epistola Treguani non extat, sed data fuerit oportet anno 1234.

Missus Anconam ad renovandam Traguriensium cum Anconitanis amicitiam.

Cum Traguriensium magni interesset amicos habere Anconitanos, ad quos commercii caussa sæpe transmeabant, ad veterem cum illis amicitiam renovandam Treguanum Episcopum una cum Desa Lucio internuncium miserunt; cujus prudentiæ expertæque in quibuslibet negotiis tractandis sollertiæ plurimum fidebant. Exceptus est ab Anconitanis eo maximo, quem postulabat viri dignitas ac virtus, honore, remque omnem haud facilius quam celerius e sententia confecit; ut docent tabulæ societatis & amicitiæ redintegratæ.

Epistola Anconitanorum ad Tragurienses.

In nomine sanctæ & individue Trinitatis amen. Quoniam ea pacta, que in pacis concordiam & unitatem civitatum geruntur, oblivioni decurrentibus temporibus tradi solent; idcirco volumus & eamdem perpetuam memorabili serie litterarum. Cum igitur antiquitus Tragurienses cives, qui casu accidente ad civitatem Ancone veniebant, vel ejus districtum recipiebantur, & honorabantur tamquam cives; opere pretium duximus nos Ugo Ugolini Latini Potestas Ancone voluntate consilii generalis ejusdem terre, more solito congregati, antiquam pacem & amicitiam inter Tragurienses, & nos renovare; ad cujus amicitie fedus stabile renovandum D. Treguanus Traguriensis Episcopus, & vir nobilis Dessa Luce ad civitatem Ancone venere, qui de injuncto sibi officio debitam curam gerentes, hoc pactum inter nos & Tragurienses, & per dictos Dominos, nomine dicte civitatis Traguriensis statutum fuit, ut civis Traguriensis nunc & semper in civitate Ancone, & in omni ejus districtu, sit securus, & salvus, honoratus, & receptus, sicut quilibet Anconitanus. Civis quoque Anconitanus in civitate Tragurii, & ejus districtu habeat illud idem. Quod pactum nos Anconitani in posterum firmum & stabile habere volentes, ut nunquam de cetero possit aliquatenus hec concordia defraudari; eamdem fecimus presentium litterarum Communis Ancone sigillo & testimonio annotandam, seu annotari, tradentes eam Carno filio Dant portandam & deferendam universis Traguriensibus civibus, nostre communitatis bulla Kasavare roboratam.

Data Ancone sub anno Domini 1236. die Veneris XI. intrante mensis Julii, temporibus D. G. PP. & D. Federici Romanorum Imperatoris, Indictione nona.

Controversiæ ecclesiasticæ inter Tragurienses & Sibenicenses.

Anno circiter 1239. ecclesiasticæ illæ controversiæ pullulare cœperunt inter Tragurienses, & Sibenicenses, de quibus etiam in historia Ecclesiæ Sibenicensis: res multorum dissidiorum ferax, quæ variis contentionibus jactata atque agitata per annos fere sexaginta cum denique exitum habuit, quem optabant Sibenicenses; id scilicet expetebant, ut civitatem & ecclesiam suam ex jurisdictione Episcopi Traguriensis eximerent, & suum ipsi quoque ac proprium Episcopum haberent. Treguanus Archipresbyterum a Sibenicensibus electum pro jure suo approbaverat, riteque ordinaverat. Illum ab se confirmatum fuisse, & institutum præsidem & rectorem cleri Sibenicensis testificatus est de more litteris publicis suo chirographo, suoque annulo obsignatis; sed in hisce litteris, cum eidem quædam præter consuetudinem præscripta & imposita fuissent, quæ tum ipsi, tum clero nimis gravia & onerosa videbantur; Sibenicenses cum his litteris & conditionibus Archipresbyterum admittere noluerunt. Iterum ac sæpius admoniti sunt, atque etiam pro potestate imperatum est, ut illum reciperent. Cum obstinate aperteque abnuerent, Treguanus urbem & ecclesiam interdicto supposuit. Illi nihilo secius, quam antea, patentibus ecclesiæ janui, & rem divinam facere, & sacris mysteriis interesse pergebant. Huic pessimo dissidio & scandalo, quod in contemptum Episcopi, in perniciem illius cleri ac populi vergebat, ut finem aliquando imponerent; de consensu utriusque partis res delata est ad Thomam Archidiaconum & Capitulum Spalatense, illorumque arbitrio permissa. Thomas igitur cum Canonicis, prius iis auditis & cognitis, quæ contra Sibenicenses Episcopus, illi vero contra Episcopum afferebant; primum decrevit, ut Sibenicenses Archipresbyterum reciperent; deinde litteras illas, unde orta est illa discordia, rescidit, atque irritas esse jussit; demum Archipresbytero, itemque clero Sibenicensi imperavit, ut debitam Episcopo suo obedientiam, ac reverentiam, & omnia, quæ jus episcopale postulat, tributa & officia præstarent. Interdicti autem contempti violatique veniam eisdem ab Episcopo impetravit; quidquid tamen laboris & sumptus in eam litem Episcopus impenderat, a clericis Sibenicensibus solutione quinquaginta denariorum monetæ Spalatensis, aut Venetæ, compensari jussit. Exemplum sententiæ, quæ lata est *Spalati anno* 1240. *mens. Febr.*

Febr. die tertio intrante, *Indict.* 14. (seu potius 13.) descriptum habes in historia Ecclesiæ Sibenicensis.

Tartarorũ in Hungariam & Dalmatiam irruptio.

Ab hujusmodi litigiis & contentionibus per aliquot annos cessatum est; nam calamitas Tartarica de improviso superveniens omnium animos ingruentium malorum mole obrutos alio converterat. Tartari gens Scythica inter Russiam & Persidem immensa locorum obtinens, post Russos sive Ruthenos subactos, multitudine propemodum innumerabili, infestisque agminibus in Hungariam effusa, cæso ad internecionem Hungarorum exercitu, terrorem, cladem, vastitatem late circumtulit, & omnia vastando urendoque ad Dravum usque pervenit. Tum rerum in Hungaria potiebatur Bela IV. Andreæ II. filius, qui post Colomanum fratrem a Tartaris interfectum Zagrabiam profugerat; sed cum hostem appropinquare cognovisset, ad partes Dalmatiæ contendere properavit anno 1242. ineunte cum Episcopis, & proceribus regni, qui e prælio Tartarico evaserant; universa propemodum nobilitate Hungarica, & infinita hominum multitudine regem prosequente. Spalatum se recepit. Verum sive quod Spalatenses non eam, quam rex optabat, celeritatem adhibuerint ad ornandam & instruendam triremem, qua ille ad fugam uti decreverat, si forte Tartari ingruerent, sive quod Spalati non satis se tutum esse arbitraretur, cum Maria regina uxore ac liberis, gazaque omni tum regia tum sacra Tragurium demigravit. Hæc civitas tutiorem receptum ac perfugium regi præbere videbatur, tum quia ejus mœnia, quæ sæculo undecimo Saraceni diruerant, jam restituta fuerant, & firmissimis operibus ac propugnaculis munita, tum quia paludes, sive aquæ ex alto stagnantes urbi circumfusæ præsidio erant, tum denique quia inde brevior est & facilior ad insulas transmissio. Regi Tragurium venienti Treguanus Episcopus, clerus populusque ac tota obviam civitas processit; eumque inter faustas precationes in urbem deduxit. Palatio publico magnifice adornato exceptus est, ac ceteri, qui in ejus erant comitatu, invitati hospitaliter per domos; & pro eo, ac decebat quemque, liberaliter habiti, lauteque tractati. Sed Treguani Episcopi eximium & singulare erga regem studium & obsequium extitit; ejusque exemplo & hortatu nullis sumptibus parcitum est, nihilque a Traguriensibus prætermissum, quod rex imperaret, aut gratum illi esse cognosceret. Interea Caydanus dux exercitus Tartarici Belam insecutus, cum magno equitatu ac peditatu populabundus in Dalmatiam irrupit. Clissæ ac Tragurii oppugnationem frustra tentavit. Rex Bela cum uxore ac liberis ad insulas transfugit, abdiditque se in quemdam scopulum longe ab litore disjunctum, qui ex eo Scopulus regis etiamnum nominatur, quod Belæ perfugium præbuerat. Haud multis post diebus, Barbaris abeuntibus, Bela Tragurium rediit; deinde vero reversus est in Hungariam. Hæc Thomas Archidiaconus quatuor Capitulis Hist. Salonit. 37. 38. 39. 40. diligenter accurateque persecutus est.

Bela rex in Dalmatiam profugiens primum Spalatum, deinde Tragurium se contulit.

Adventus Belæ, & Traguriensium studiosa erga regem & liberalis voluntas tum urbi, tum ecclesiæ illi perutilis fuit; nam antequam Tragurio discederet, primum quidem privilegia superiorum regum concessa Traguriensibus, non solum in perpetuum rata esse jussit, sed etiam amplificavit; deinde donationem regalis prædii *Drid*, quod ecclesiæ & mensæ episcopali Colomanus frater tribuerat, cum in ejus possessionem quidam invadere conarentur, diplomate amplissimo confirmavit xv. Kalend. Aprilis an. 1242.

Donationem prædii Drid confirmavit Traguriensibus.

In nomine sancte Trinitatis, & individue Unitatis. Bela Dei gratia Ungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galitie, Lodomerie, Cumanie rex universis Christi fidelibus paginam hanc inspecturis salutem & omne bonum. Justa postulantium desideria regiam debent provocare majestatem, ut ipsis favoribus opportunis impendere studeat largitatem. Hinc est, quod ad notitiam universorum harum serie volumus pervenire, quod accedentes ad nos Vener. Pater Treguanus Traguriensis Episcopus simul cum universo clero istius ecclesiæ, & Cerne Carb. . . . lector & judex, ac omnes cives Traguriensis civitatis exhibuerunt nobis privilegium carissimi fratris nostri Colomani regis & ducis . . . . quod idem frater noster Ecclesie Traguriensi in precipuam contulit eleemosynam; quam etiam collationem Andreas genitor noster, quondam rex Hungarie illustris, suo privilegio confirmavit, postulantes ipsa privilegia nostra auctoritate communiri. Nos igitur memorata privilegia justa esse, & omni falsitatis vitio carere agnoscentes, maxime gratiam volentes facere specialem, cum memorati fideles nostri, & omnes cives grata nobis & nostris fidelitatis obsequia multipliciter impendissent, propter que favorem nostrum ad plenum obtinuerunt, petitionem ipsorum benigne duximus admittendam; extinguentes omnem jurisdictionem, quam Comes Budislavus, seu alii quilibet contra tenorem privilegiorum antedictorum in ipso predio temere usurpasse dicebantur. Quia vero dicti predii possessio per quosdam fuerat disturbata, ipsam per dilectum & fidelem nostrum Petrum Comitem . . . Magistrum Tavernicorum carissimi filii nostri ducis Stephani, cum omnibus pertinentiis, & utilitatibus suis, montibus, vallibus, scopulis, & pascuis universis, dicte ecclesie fecimus integre restitui, & ipsam ecclesiam per eumdem in eorum totalem possessionem, sicuti decuit, introduci. Tenor autem privilegii antedicti fratris nostri talis est. (Hic insertum diploma Colomani supra descriptum).

Ut igitur tam donationis, quam confirmationis . . . perpetuam firmitatem obtineant, presentis privilegii caractere bulle nostre auree communiri ipsam fecimus, & perenniter roborari. Dat. per manus Magistri Benedicti prepositi Albensis aule nostre Cancellarii & electi in Archiepisc. Colocen. existentibus Pr. Bartholomeo Quinqueecclesien. T. Zagrabien. . . . Vacien. Episcopis, Arnoldo Palatino & Comite Simigien. Dionysio Bano totius Sclavonie, & maritimarum, Mattheo Magistro Tavarnicorum & Comite . . . Villermo Agazonum, Rolando Dapiferorum, Maurino Pincernarum Magistris in aula nostra, Dominico Comite . . . . & ceteris quampluribus magistratus & comitatus regni nostri honores tenentibus suo modo. Anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo quadragesimo secundo, quintodecimo Kal. April. regni autem nostri anno septimo.

Cum civitas maximos sumptus in regem, ejusque aulicos, & comitatum fecisset, quorum caussa rex non solum civitati, sed etiam ecclesiæ, quæ diximus privilegia concessit; æquum visum est ex ipsis bonis ecclesiasticis, quæ rogatu Episcopi & civium Bela regii diploma-

tis

tis auctoritate communierat, inopiam publici ærarii tot tantisque sumptibus exhausti compensari. Igitur post regis discessum, Episcopo & Capitulo cum magistratu & Communi Traguriensium ita convenit, ut de annuis proventibus prædii regalis Drid civitas partem dimidiam, tertiam Episcopus, quartam denique ecclesia cathedralis perciperet: dominium autem ejusdem prædii esset penes Episcopum; ad quem & ecclesiam fructus omnes redire oportebat, postquam Communi pro illis, quas dixi, impensis satisfactum fuisset; villici & cultores xenia consueta, quæ antea Jupano pendebant, & annuum tributum Episcopo persolverent; siquæ inter eos cædes, vel latrocinia, vel alia delicta fierent, ea subirent judicium curiæ sæcularis; mulctas vero pecuniarias pro hujusmodi criminibus impositas judices cum Episcopo partirentur. Hæc ex tabulis Traguriensibus, quas Italice redditas Joannes Lucius monumentis Tragurii lib. 2. cap. 13. inseruit.

Mors Guilielmi filii Margaritæ sororis Belæ III.

Dum Bela post discessum Tartarorum Tragurii versaretur, Guillelmum lectissimum juvenem, filium Margaritæ Belę III. sororis quę nupserat Imperatori Græcorum, morte immatura præreptum amisit. Huic desponsata fuerat Margarita altera Belæ filia, quæ haud multis post obitum sponsi mensibus Clissiæ cum sorore sua Catharina mortua est, & utraque eodem loculo marmoreo inclusa, translataque Spalatum, supra januam ædis cathedralis collocata fuit. Margarita igitur sponsa superstes, ejus pium testamentum curavit; in quo ipse ingentem vim pecuniæ pauperibus, & chlamydem imperatoriam ex aureis panniculis inter se mirabili artificio junctis contextam, & acu insuper pictam ædi cathedrali Laurentianæ legavit; ex hac confectus est amictus sacerdotalis, quod Piviale vocant, extatque adhuc in sacrario ejusdem ædis; quo quidem nihil, in eo genere vestis ecclesiasticæ, reperitur in tota Dalmatia & materia & opere aut elegantius aut pretiosius. Hæc ex ipso elogio sepulcrali ejusdem Guillelmi; sepultus quippe est in æde cathedrali ante summum altare, & veteri operculo marmoreo hoc epitaphium inscriptum fuerat.

Sepulcrum & epitaphium in æde cathedrali.

Jacet sub hoc lapide	*Nobilis Gulielm*	*us*
Jacet heros inclitus	*operit quem tel*	
Nepos Belle tertii	*Regis Ungaror*	*um*
Margarite genitus	*Domine Grecor*	
Dicti regis filie	*Grecis Dominatr*	*ix*
Constantinopoleos	*Sceptris Imperatr*	
Arcente denique	*Barbaro perver*	*so*
Infinitis Tartaris	*Marte sub adver*	
Quartum Bellam prosequens	*ejus consobrin*	*um*
Ad mare pervenerat	*usque Dalmatin*	
Ubi ad comercia	*vite celsior*	*is*
Mortis solvit debitum	*jussu Creator*	
Anni Christi fluxerant	*Mille cum ducent*	*is*
Quadraginta duo plus	*computo legent*	
Aprilis vigesima	*die jam trasact*	*a*
Qua Gulielmi spiritus	*reddidit ad astr*	
Heu accedit inclita	*Sponsa Margari*	*ta*
Sanctum gerens spiritum	*moribus & vi*	
Nam cuncta que moriens	*ita Vir legav*	*it*
Dispergens pauperibus	*prorsus erogav*	
Qualia Ecclesie	*tulit ornamen*	*ta*
Ex Imperialibus	*pannis vestimen*	
Patent intuentibus	*lucem & supern*	*am.*
Ejus postulent	*requiem etern*	

Belæ grata erga urbem & Ecclesiã Traguriensem voluntas.

Bela in Hungariam reversus, memor quæ a Traguriensibus in eo periculo ac rerum discrimine acceperat, quæque ipse iisdem promisisset, deinde quo ad vixit, urbem & ecclesiam Traguriensem quibuscumque potuit beneficiis perquam studiose ornavit atque defendit. Sub regis discessum multæ & acres contentiones fuerunt de finibus utriusque diœcesis ac territorii, præsertim de villa Ostroc, de oppido & agris Biachii, itemque S. Vitalis, quæ quidem loca intra *Campum magnum* contineri ajebant Tragurini. Campus autem magnus haud dubie pertinebat ad jurisdictionem ecclesiæ & urbis Traguriensis. Hinc primum Traguriensibus cum Spalatensibus bellum exarsit. Sed peropportune superveniens ex partibus Apuliæ Fr. Gerardus vir singularis prudentiæ & sanctitatis, ex Franciscana Minorum familia, cum duobus Fratribus ex eodem ordine, ea, qua valebat, auctoritate & eloquentia bellum jam geri cœptum sedavit, ut est apud Archidiaconum, legesque & conditiones pacis utrisque præscripsit in Bua insula contra Tragurium, ad quam Treguanus Episcopus Tragurii, & Thomas Archidiaconus Spalati, cum magistratibus & primoribus utriusque civitatis accesserant. Inter cetera hoc primum capitulum fuit scriptum in hanc fere sententiam: *Primum ergo volumus & jubemus villam Ostrog cum omnibus eidem adnexis, terrisque omnibus eidem adjacentibus esse in potestate S. Domnii, eamque ab Archiepiscopo jure proprietatis ita possideri, quemadmodum possessa fuit usque ad Belæ regis adventum; neque ullum ex ullo privilegio, sive diplomate regali præjudicium in hac re Ecclesiæ Spalatensi fieri posse aut debere. Cum autem de territorio Biachii & S. Vitalis antiqua sit Ecclesiæ Spalatensis cum urbe & Ecclesia Traguriensi controversia, hanc injudicatam relinquimus.* Ex tabulis concordiæ apud Joannem Lucium italice redditis. Hoc capitulum ægerrime ac necessitate coacti Tragurienses receperunt; quippe cum iniquo animo ferrent fines suæ diœcesis ac sui territorii contractos esse, & villas illas ademptas esse, quas Bela paullo ante ad Traguriensem ditionem pertinere decreverat. De injuria sibi, ut putabant, facta graviter questi sunt apud regem, orantes obsecrantesque, ut regia decreta & beneficia tueri, ac perpetua esse vellet. Bela cum mirum in modum cuperet Traguriensibus gratificari, a quibus longe honorificentius & liberalius, quam a Spalatensibus, nuper se acceptum & habitum fuisse meminerat; quidquid erat in legibus & conditionibus pacis cum Spalatensibus factæ, quod juri ac privilegiis Traguriensium officeret, simulque promissa illa, quibus Tragurienses se obstrinxerant, regali auctoritate abrogavit, & irrita fecit; sua his privilegia & confinia restitui jussit; idque testatum esse voluit regiis litteris ad eos datis III. Non. Decembris an. 1243. Extant hæ litteræ in sermonem italicum conversæ apud Joannem Lucium lib. 2. cap. 15. Mon. Tragurien.

Bellum inter Tragurienses & Spalatenses.

Cum ergo Tragurienses his litteris freti finium suorum quod detractum fuerat repeterent, atque invaderent, occasionem præbuerunt alterius belli, quod descripsit Archidiaconus cap. 46. & 47. Rex Bela, ad quem Tragurienses confugerant, cum duabus litteris ad eos amice ac benevole scriptis, quæ extant apud Lucium loco supra laudato, misit Dionysium Banum &

ducem Slavoniæ cum exercitu Hungarorum & Slavorum, qui auxilio illis foret. Pugna conserta est in suburbio Spalati; Spalatenses cæsi ac repulsi; flammæ injectæ ædes suburbanas ad quingentas absumpserunt. Pax deinde convenit in eas conditiones, quas Dionysius Banus anno 1244. XVI. Kal. Augusti cum Bartholomæo Episcopo Quinqueecclesiensi ex regio mandato præscripsit, & Bela rex comprobavit pridie idus Octobris. Extat regium diploma, cui leges pacis insertæ sunt, in tabulario curiæ Traguriensis, cum aliis Belæ epistolis ad Tragurienses; quæ quidem regis erga illos eximiam voluntatem & benevolentiam plane singularem declarant. Igitur terminus fixus ac stabilis, Spalatensem a Traguriensi territorio ac diœcesi disjungens, constituta est columna quædam intermedia, ab urbe utraque spatio propemodum æquali distans; propterea que tota villa Ostroch, de qua multæ & cruentæ contentiones fuerant, cum inter Tragurium & columnam esset, Traguriensibus adjudicata fuit; deinde quidquid agrorum & terrarum possidebant Spalatenses quidem ultra columnam Tragurium versus, Traguriensibus, Tragurienses vero trans eamdem columnam Spalatum versus, Spalatensibus tradi jubebantur. Ad hæc insula quædam, sive scopulus inter Gironam & Solitam interjectus, cui nomen fuit a S. Stephano, Spalatensibus adempta, in ditionem Traguriensium concessit. Ita ecclesia & civitas Traguriensis pristinos diœceseos ac territorii sui fines recuperavit.

Ne quid nimis Treguanus Sibenicensibus indulgeat, Canonici Tragurienses obsistunt.

His dissidiis compositis Treguanus, ut Sibenicenses ab rebus novis moliendis averteret, eosque in fide atque officio contineret, illis quidquid poterat, salvo jure episcopali, indulgere, & quibuscumque posset rebus gratificari studebat. Nec vero existimavit ecclesiæ suæ dignitati ac privilegiis detrimentum inferre, si quædam acta jurisdictionis ac muneris episcopalis Sibenici exerceret, veluti institutionem Archipresbyteri, & Abbatis S. Nicolai, ordinationem clericorum, & creationem parochorum. Verum Canonici Tragurienses veriti ne id præjudicio foret ecclesiæ cathedrali, ejusque juribus officeret; ab Hugrino Metropolita electo & Comite Spalatensi postularunt, ut decerneret ac juberet functiones hujusmodi, non alibi, quam in æde cathedrali Traguriensi peragi debere: quod decretum Treguanus recepit, approbavit, eique se obtemperaturum promisit; idque suo scripto declaravit in hæc verba.

Declaratio Treguani Ep. Tragurien.

In Christi nomine amen. Anno Incarnationis ejus 1246. Indictione 4. mensis Augusti die 5. intrante. Temporibus D. Treguani Ven. Episcopi, Stepconis Comitis, Petri Luce, & Nicolai Albertini judicum Traguriensium, hoc actum est. Nos quidem Treguanus permissione divina memoratus Episcopus, vobis Capitulo Traguriensi presentem fieri fecimus cautionem; quia cum nostre sedis episcopalis honorem non debemus minuere aliquatenus, sed augere; manifestius profitemur, quod sententiam, quam dudum Venerabilis Dom. Ugolinus archielectus & Comes Spalatensis super institutione, & destitutione Archipresbyteri, & Abbatis Sibenicensis, quos in eodem oppido institueramus, & destitueramus, minus provide absque consilio & assensu vestro promulgavit, & nostro; vestro voluntatis beneplacito ratam tenebimus in perpetuum, atque firmam, prout in ejusdem sententie litteris plenius continetur expressum, obligantes nos, & promittentes firmiter sub nomine juramenti, quod nullo unquam tempore in ecclesia, vel in castro Sibenicensi clericos aliquos ad ordines promovebimus majores etiam, nec minores; Archipresbiteros autem, vel Abbates, qui fuerint eligendi pro tempore, ibidem non confirmabimus, neque munus consecrationis impendemus eisdem; vacantes vero ecclesias non conferemus in loco eodem rectoribus aliis, vel plebanis, neque ibi causas aliquas audiemus, aut litigia quorumcumque; sed hec omnia in castro predicto facere omnimode recusantes, secundum consuetudinem antiquitus consuetam in ecclesia, & sede Tragurien. ea curabimus agere, ac velut predecessorem nostrum olim meminimus, studebimus ordinare. Confirmationem enim hujusmodi, seu promotionem, vel cetera supradicta extra sedem facta conjueverunt quandoque cedere in prejudicium ecclesie cathedralis. Testes sunt Sisa Archipresbiter, Dragus, & Magister Georgeus Canonici Tragurien. Petrus, & Nicolaus predicti judices, atque Valentinus Casarizze. Ego Joannes Casioc. Examinator manum meam mitto. Et ego Guasinna primicerius, & Traguriensis juratus notarius, jubente Domino meo predicto Episcopo presentem paginam scripsi, & consueto signo communitam roboravi ipsam bulla ipsius . . . communivi.

Hæc declaratio Treguani Episcopi mirum quantum Sibenicensium animos exacerbavit; id quod etiam, ut opinor, civilibus inter utramque civitatem dissidiis occasionem præbuit; ac nihil propius tum factum est, quam ut inter Tragurienses & Sibenicenses bellum cruentum exardesceret; sed cum jam utrique ad arma spectarent, Vido Potestas Tragurii, & Daniel Comes Sibenici, quibusdam capitulis propositis, quibus utrique assensi sunt, eos per compositionem ad concordiam revocarunt anno 1250. ut est apud Lucium lib. 3. cap. 2. Monum. Tragurien. De iis vero, quæ ad jus episcopale Traguriensis Ecclesiæ pertinebant, controversiæ multiplices & variæ cum essent, anno 1252. compositæ sunt Spalati: qua in urbe Stanimirus Archipresbyter & primores clericorum ex mandato & nomine totius cleri Sibenicensis coram Archidiacono & Capitulo Spalatensi professi & confessi sunt suam Ecclesiam Traguriensi subjectam esse: & sigillatim ea persequuntur, quæ ipsi Episcopo præstare debent, quæque ab ipsis Episcopus officia exigere potest.

Controversiæ civiles inter Traguriens. & Sibenicenses;

Ecclesiasticæ vero biennio post compositæ.

Tabulæ compositionis.

In nomine D. N. Jesu Christi amen. Anno Incarn. 1252. Indict. 11. temporibus D. Innocentii PP. 4. ac D. Bele Illustris R. Hung. hoc actum est. Cum prophetici sermonis eulogium opus sit justitiæ pax, que unicuique sua jura servando, totius humane cohabitationis, & societatis vinculum merito nuncupatur; necesse est omnibus legaliter vivere cupientibus hujus salutiferis connecti vinculis, & ab ejus cultu nullo tempore declinare: que denique justitie norma quasi gemino calle procedens, jure videlicet scripto, ac consuetudinibus approbatis ad veritatis tramitem cunctis mortalibus iter pandit. Quia vero in partibus Dalmatiæ consuetudinis, usu sque longevi auctoritas, quam maxime pro lege veneratur; idcirco ego Stanimirus Archipresbyter, una cum Tolone, Joanne, & Grisogono clericis, tam pleno mandato universi cleri Siben. ad Spalaten. Ecclesiam, tamquam ad Caput Metrop. accedentes, ibidem coram Ven. Thoma archidiacono & Capitulo

pitulo S. Domnii dicimus, profitemur, & recognoscimus nos omnimodam subjectionem debere D. Treg. Episcopo, & ejus successoribus, nec non Ecclesie Traguricn. & eidem sicut patri & diocesano nostro reverenter obedire; consuetudines antiquas, quas ab antecessoribus nostris observatas comperimus, per nos & nostros successores presentis scripti obligatione promittimus eidem ecclesie Trag. perpetuo observandas.

In primis videlicet quotiescumque Episcopus Sibenicum venerit, suscipiatur ab Archipresbytero, & clero ejusdem loci honorifice sicut decet: cui quidem Episcopo, & omnibus, qui eum e suis clericis comitantur, Archipresbyter in domo sua hospitium & procurationem exhibeat competentem; Episcopus vero quamdiu ibi moram fecerit, Archipresbyterum, Abbatem, & totum clerum Sibenici regat, & instruat secundum ecclesiasticam disciplinam. Et si aliquem clericorum repererit excedere, vel deviare a tramite officii clericalis, tam officio, quam beneficio spoliabit; & alii conferet ad suum arbitrium voluntatis prebendas & ordinum dignitates, juris tamen in omnibus ordine observato. Eodem autem Episcopo Tragurii commorante, Archipresbyter per Episcopum institutus causas audiat; appellationes ad Episcopum transmittat, & sententiam ejusdem Episcopi obedienter, & humiliter suscepturus. Idem quoque Episcopus apud Tragurium clericis Siben. ordines & ecclesias conferat; Archipresbyter namque & ceteri Sib. clerici maxime ecclesias possidentes, annis singulis visitent cum xeniis competentibus bis in sua sede Episcopum memoratum, in Nat. Domini, & in Pascha; citati etiam ab eodem Episcopo per litteras, vel sigillum, pro causa qualibet Trag. veniant: in festo vero S. Michaelis annuatim venientem Episcopum Siben. Archipresbyter per se ipsum semel procurabit; & clerici communiter procurationem alteram exhibebunt; de cujus festi oblationibus, scilicet panibus, denariis, candelis, que ad eamdem ecclesiam deferuntur, medietas dabitur Episcopo, medietatem alteram Sibenicen. clerici recepturi: vinum vero, quod ad vesperas apportatur, Episcopus recipi faciat, dato prius bis vel ter de ipso clericis & laicis ad bibendum. De oblationibus vero festis SS. Cosme & Damiani tertiam partem Episcopus recipiat. De decimis autem omnibus, que per totam parochiam Siben. a decimatoribus clericorum Siben. cum clerico Episcopi colliguntur, decima pars dabitur Comiti Sibenicen. nona pars Archipresbytero, & de octo residuis portionibus medietatem Episcopus plenarie recipiat; & quocumque voluerit, eam faciat libere asportari; medietatem vero alteram Sibenicen. clerici recipiant universi. De oblationibus, que fiunt in consecrationibus ecclesiarum in Siben. in campo Marine, & in . . . . tertiam partem Episcopus, tertiam clerici Traguricn. tertiam clerici Sibenicen. obtinebunt. Quas oblationes Trag. clerici colligent, divident, sicut superius est expressum. Archipresbyter vero, & Abbas Siben. in sue dignitatis officio per Episcopum instituti, Tragurium veniant, munus consecrationis, & confirmationis ab eodem Episcopo suscepturi. Hec omnia supradicta tam ex parte predicti D. Treguani Episcopi, quam ex parte Archipresbyteri Stanimiri, & totius cleri Sibenicen. acceptata sunt, & eorum beneplacito stabiliter & fideliter roborata, in presentia & testimonio Fratris Magsi, Fratris Jose de ordine Predic. Bive & Micha presbyterorum, Nob. V. Michaelis Comitis Castellani de Clissa, & quorumdam aliorum. Nos vero Thomas Archidiaconus, Prodanus Sacerdos, Petrosius, Radosius, Nicolaus Sacrista, Joannes Savinus, Jacobus, cum aliis Fratribus de Capitulo supradicto, rogati ab utraque parte his omnibus interfuimus, & ad robur perpetue firmitatis presentem paginam sigillo Capituli nostri fecimus communiri.

His promissis & conventis non diu steterunt Sibenicenses; ea siquidem ab illis necessitas extorserat, & metus, ne Belam regem offenderent, quem urbis & Ecclesiæ Traguriensis dignitati favere cognoverant. Itaque haud multo post ad pristinam pertinaciam redierunt; & Episcopo Traguriensi tum decimas, tum etiam, quæ debebant obsequia denegarunt. Semel, iterum, ac tertio admoniti cum nollent resipiscere; Treguanus Stanimirum Archipresbyterum, Tollium, Ragosium, Joannem Presbyteros, Stritumque Diaconum, ut est apud Lucium lib. 3. cap. 2. Monum. Tragur. quod ceteris cum dignitate & auctoritate antecederent, se ceteris tamen contumaciores præbebant, nominatim sacrorum omnium communione, & omni officio ac potestate privavit; nec vero illi propterea aut rem divinam facere, aut ecclesiasticis muneribus fungi desierunt. Scripsit præterea ad Innocentium IV. orans obtestansque, ut quæ Sibenicenses coram Archidiacono & Capitulo Spalatensi ex compositione utrinque approbata professi ac polliciti fuerant, auctoritate apostolica confirmaret, & a Sibenicensibus præstari servarique pro sua maxima & summa potestate juberet. Extat responsio Innocentii ad Episcopum Traguriensem in hæc verba.

Sibenicenses a promissis deficiunt, & excommunicantur.

Innocentius &c. Ven. Fratri Episcopo Traguriensi salutem & apostolicam benedictionem. Ea quæ judicio, vel concordia terminantur, firma debent & illibata persistere; & ne in recidivæ contentionis scrupulum relabantur, apostolico convenit præsidio communiri. Petitio siquidem tua nobis exhibita continebat, quod cum inter te ex una parte, & S. Archipresbyterum & clericos ecclesiæ de Sibenico Traguricn. diœcesis ex altera, super eo, quod ipsi a jurisdictione tua se subtrahere nitebantur, & diversis aliis articulis fuisset materia quæstionis exorta; tandem mediantibus dilectis filiis Archid. & Canonicis ecclesiæ metropolitanæ loci, amicabilis inter partes super his compositio intervenit, prout in patentibus litteris confectis exinde, ac sigillo Capituli Spalat. signatis, plenius dicitur contineri. Nos itaque tuis supplicationibus inclinati compositionem ipsam, sicut rite sine pravitate provide facta est, & ab utraque parte sponte recepta, & hactenus pacifice observata, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. Dat. Later. XI. Kal. Maji. Pont. nostri anno XI. idest 21. April. 1254.

Epistola Innocentii ad Treg.

Idem Pontifex Laurentio Periandro Archiep. Jadren. per litteras eodem die ac loco datas imperavit, ut juberet cogeretque Sibenicenses, gravissimorum anathematum pœna interposita, illa omnia præstare, de quibus inter ipsos & Episcopum Traguriensem convenerat. Itaque Laurentius ex apostolica auctoritate sibi delegata, clerum Sibenicensem citari mandavit: adesse ad judicium cum noluisset, sententiam anathematis latam ab Episcopo in absentes renovavit, & confirmavit; atque ob neglectam decimarum biennii superioris & anni vertentis solutionem libras

Laurentius Archiep. Jadren. jussus a Pontifice adigere Sibenicenses ad promissa præstanda.

bras ducentas & quinquaginta Episcopo numerari jussit, ut docet Joannes Lucius lib. 3. cap. 2. Acta in hac caussa & sententiam Laurentii Jadrensis Archiepiscopi ex tabulario Capituli Traguriensis hic subjicio.

Sententia Archiepiscopi Jadrensis contra Archipresbyterum, & clerum Sibenicen.

In nomine Domini Dei eterni. Anno ejusdem nativitatis millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, Indict. XII. die XI. exeunte Novembris. Jadre in ecclesia cathedrali Sancte Anastasie, presentibus his testibus, scilicet D. Johane Delphino Comite Jadren. & D. Filipo Donao, & D. Jo. Aurio consiliariis ipsius D. Comitis, & D. Simeone Gerardo qui fuit de Venetiis, & Dom. Nicolao Fuscarino de Venetiis, & Dom. Comite Stinelta de Veglia, & D. Cosa Saladini, & D. Presle de Matofarro, & D. Andrea de Cotopania, & D. Rainerio filio Varicasi, & D. Cosa filio Petrogne, & Dom. Paulo de Lampredio, & D. Cando filio Ranei, & D. Georgio de Veglia, & D. Gregorio filio Comitis Elie, & D. Losipre Nicole, & D. Grisogono de Mauro, & D. Micha filio D. Formini, & Dom. Damiano filio Cerne de Carbone, & Vulcenna filio Pelegrini Engenani civibus Jadren. & Dom. Dessa Sacrista Sancte Anastasie, & D. Stepo Canonico ejusdem ecclesie, & aliis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, amen. Nos Laurentius miseratione divina Jadren. Archiepiscopus Dom. Pape receptis litteris in hanc formam:

Innocentius Episcopus servus servorum Dei Ven. Fr. Archiepiscopo Jadren. salutem & apostolicam benedictionem. Significavit nobis Ven. Fr. noster Episcopus Tragurien. quod ipse in S. Archipresbyterum & quosdam clericos ecclesie S. Jacobi de Sybinico sue diocesis, pro eo quod decimas & alia jura episcopalia sibi debita ei contra justitiam subtrahebant, & diligenter moniti de his satisfacere non curabant, excommunicationis sententiam auctoritate ordinaria exigente justitia promulgavit. Sed idem Archipresbyter & clerici hujusmodi sententia damnabiliter vilipensa, divina celebrare immo quantum in eis est potius profanare presumunt in animarum suarum periculum, plurimorum scandalum, ipsius Episcopi prejudicium, & eccesiastice discipline contemptum. Quare pro parte dicti Episcopi humiliter petebatur a nobis, ut eamdem sententiam robur firmitatis debitum obtinere, ipsosque de presumptione hujusmodi puniri pena canonica faceremus. Quo circa fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus sententiam ipsam, sicut rationabiliter est prolata, faciatis auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, inviolabiliter observari; super eo vero quod excommunicati dicuntur celebrare divina quod rationicum fuerit appellatione remota decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Dat. Lateran. XI. Kal. Maji Pontificatus nostri anno XI.

Prefatum Archipresbyterum, & quosdam alios ecclesie S. Jacobi de Sybinico, scilicet Tolcum, & Rodinem, & Johanem de Viaco Presbyteros, & Stricum diaconum suo & ecclesie sue nomine juxta traditam nobis formam legitime & peremptorie citavimus coram nobis; quod comparentes in judicio personaliter in termino constituto, & petitioni, seu libello adverse partis jam dudum eis transmisso per litteras nostras citatorias porrecto postmodum & accepto, in judicio coram nobis advocatum suum de assensu eorundem expresso directe & legitime respondentes quibusdam frivolis exceptionibus interjectis, quas de consilio sapientum non admisimus, & excommunicationis exceptione contra Episcopum Tragurien. tantum verbotenus opposita, sed non probata ad cujusdam appellationis frustratorie diffugium contumaciter convolarunt. Tenor autem ipsius petitionis talis est. Ego magister Gregorius Canonicus Tragur. sindicus, actor, & procurator Dom. Treguani Dei gratia Episcopi Tragurien. sindicario, actorio, procuratorio nomine ipsius peto a vobis Domino L. miseratione divina Jadren. Archiepiscopo Dom. Pape judice delegato, quod compellatis Stanimirum Archipresbyterum, Tolcum, Rodinem, Johanem de Viaco Presbyteros, & Stricum diaconum, & ceteros clericos de Sybinico inviolabiliter observare sententiam excommunicationis, quam dictus Episcopus Tragurii in eos auctoritate ordinaria exigente justitia promulgavit, pro eo quod decimas & jura episcopalia, videlicet obedientiam, subjectionem, & reverentiam, institutionem, & destitutionem, correptionem, & reformationem, ac censuram ecclesiasticam, Sacramentorum omnium, que ab Episcopo recipienda sunt, collationem, venire ad Synodum, visitationem quoque annuam, & quedam alia sibi debita contra justitiam subtrahebant, & diligenter moniti de his sibi satisfacere non curabant, & quod faciatis eandem sententiam robur firmitatis debitum obtinere. Item quod auctoritate qua fungimur compellatis supradictos Archipresbyterum & clericos solvere integraliter decimas subtractas, & non solutas de duobus annis preteritis, & anni presentis, reditus quarum decimarum & jurium de supradictis annis facio ducentas & quinquaginta libras, in quibus reditibus & juribus predictum Episcopum Tragur. spoliarunt, quare peto restitutionem de ipsis, & predictos Archipresbyterum & clericos Sybinicenses in predictis ducentis libris condempnare. Item peto in omnibus supradictis & petitis predictos Archipresbyterum, & ceteros Presbyteros, & clericos de Sybinico Tragur. dioces. & in expensis, quas fecit, seu facturus est supradictus Episcopus Tragurii occasione decimarum & aliorum jurium sibi subtractorum, & quas fecit, & facturus est pro supradictis decimis & juribus exigendis, & in expensis, quas fecit, & faciet in causa ista, seu propter causam istam, condempnari. Item eodem modo procuratorio nomine supradicti Episcopi, & ipse Episcopus Tragurii peto juxta traditam vobis formam, quod puniatis pena canonica Stanimirum Archipresbyterum de Sybinico, Rodinem, & Tolcum, & Johanem de Viaco Presbyteros, & Stricum diaconum, qui celebraverunt divina post sententiam excommunicationis in eos latam a dicto Episcopo Tragurii in animarum suarum periculum, scandalum plurimorum, ipsius Episcopi prejudicium, & ecclesiastice discipline contemptum, & adhuc celebrare non desistunt; hoc est, ut ipsos ab omni officio, & beneficio ecclesiastico propter irregularitatem sic contractam sententialiter deponatis, salvo jure addendi, vel minuendi. Super qua petitione lite legitime contestata, & exacto juramento de veritate dicenda, volentes in spiritu humilitatis eorum contumaciam superare, mandavimus Archipresbytero, & aliis omnibus clericis antedictis, ut quia eorum appellatio non tenebat, deberent accedere coram nobis in persona, vel dicta testium sicut eis placeret, quos pars altera ad probandum petita in libello introducere intendebat secundum juris ordinem objecturi: quod cum non per se, vel per responsalem aliquem in termino,

& post

& post terminum diutius expectati in judicio comparuerint, testes super petitis recipi mandavimus & recepimus & examinavimus, aperuimus, & publicavimus sollemniter justitia exigente. Testibus igitur diligenter examinatis, cum ea diligentia & cautela, que solet & debet in talibus adhiberi, & attestationibus sollemniter publicatis, rationibus & allegationibus diligenter auditis, visis etiam litteris papalibus, privilegiis, ac instrumentis pluribus super hoc jamdudum confectis super premissis deliberatione diu habita diligente, termino etiam hodie peremtorio constituto ad sententiam proferendam. Quia nobis manifeste constat tam per premissa, quam etiam fama publica & notoria deferente castrum & ecclesiam Sybinici a tempore, cujus non extat memoria, fuisse ac fore de diocef. Tragur. subfuisse, ac debere subesse Tragurien. Episcopo tanquam suo diocesano. Communicato consilio sapientum, dicimus, & sententialiter in scriptis pronunciamus auctoritate nobis tradita, & concessa, partis adverse contumacia non obstante, cujus absentia Dei repleatur presentia, castrum & ecclesiam Sybinicensem fuisse, ac esse debere de diocesi, seu territorio Tragurien. Ecclesie sue tanquam matrici, & capiti in omnibus juribus episcopalibus, tam ad legem diocesanam, quam ad legem jurisdictionis spectantibus, scilicet in obedientia, subjectione, ac reverentia, institutione ac destitutione Archipresbyteri, & aliorum clericorum de Sybinico correctione, reformatione, ac censura ecclesiastica & Sacramentorum omnium, que ab Episcopo sunt recipienda, collatione, venire ad Sinodum, visitatione quoque annua & quorundam exemniorum prestatione, que in nativitate Domini, & in resurrectione dominica ab antiquo solita sunt prestari, sicut in instrumento transactionis facte inter dictum Episcopum Tragurii ex una parte, & S. Archipresbyterum & ceteros clericos Sybinici ex altera plenius dicitur contineri, & roborato auctoritate Capituli Spalatensis Ecclesie Metropolitane. Et insuper auctoritate Dom. Pape dicta transactione etiam confirmata legitime subjacere, & rationabiliter respondere ad restitutionem tam prefatarum decimarum, que fuerunt, & sunt ducente & quinquaginta libre, quam jurium omnium aliorum temporalium & incorporalium Tragurien. Episcopo & ecclesie sue per dictos Archipresbyterum, & Sybinicenses Presbyteros & clericos ceteros subtractorum, seu etiam expensarum hac occasione in presenti lite factarum, videlicet octingentorum librarum, de quibus judiciali taxatione prehabita, pars altera fecit fidem in judicio coram nobis, sepe dictos Archipresbyterum, & Presbyteros, ac ceteros clericos de Sybinico suo, sueque ecclesie nomine, magistro Georgio sindico & procuratori Tragurien. Episcopi procuratorio nomine, & ipsi Episcopo, sueque ecclesie nomine sententialiter & in perpet. condemnantes. Et ut de cetero in futurum prestent omnia supradicta, & singula dicto Episcopo Tragurien. & sue ecclesie, supradictos S. Archipresbyterum, & Presbyteros, & ceteros clericos de Sybinico suo, sueque ecclesie nomine nibilominus condemnamus de dictis ducentis & quinquaginta libris nomine decimarum & octingentis libris nomine expensarum ad solvendum unius mensis spatium terminum assignantes. Et quia nobis manifeste constat, quod Tragurien. Episcopus propter jura decimarum & alia jura episcopalia per dictos Archipresbyterum, Sacerdotes, & clericos de Sybinico indebite sibi subtracta premissis legitimis admonitionibus juxta formam Concilii generalis, ipsos excommunicationis vinculo innodavit, prefatam sententiam auctoritate apostolica confirmantes, ne de sua contumacia valeant gloriari, quia humilitas nil prodesse humilibus videretur, si contemptus contumacibus non obesset, Stanimirum Archipresbyterum, Tolcum, & Rodinem, & Johanem de Viaco Presbyteros, & Stricum diaconum, qui postmodum sententia hujusmodi dampnabiliter vilipensa divina celebrare, imo quantum in eis est potius prophanare presumunt, & jam diutius presumpserunt in animarum suarum periculum, plurimorum scandalum, & ecclesiastice discipline contemptum, ab omni officio, & beneficio ecclesiastico juxta canonicas sententias duximus sententialiter deponendos.

Ego Candi de Ragno examinator manum meam misi.

Ego Priamus S. Anastasie primicerius, & Jadrensis notarius huic sententie audiende rogatus interfui, signoque meo, mandato D. Jadren. Archiepiscopi roboravi etiam & subscripsi.

☞ Ego Arnaldus filius quondam Alberti Sartoris de Padua sacri palatii notarius his omnibus interfui, & de mandato sepedicti D. Archiepiscopi hec omnia scripsi, & signo proprio & consueto roborans hanc paginam ad majorem cautelam eam Archiepiscop. sigilli charactere communivi.

Cum rumores percrebuissent, satis quidem constantes, sine tamen certis auctoribus, ab Innocentio IV. litteras de instituendo Sibenici Episcopo impetratas fuisse, directasque ad Rogerium Metropolitam Spalatensem, qui Sibenicensium caussæ favebat; Treguanus de consilio totius Capituli duos procuratores Spalatum misit, qui Metropolitæ denunciarent irritum fore quidquid ille aut fecerit, aut facere vellet, quod vergeret in detrimentum Ecclesiæ Traguriensis; ab ejusque actis & constitutis ad Sedem Apostolicam appellarent. Mandatum procuratoribus traditum est ejusmodi. Procuratores a Treguano Spalatô missi, ut ab actis Metropolitæ ad Sedé Apostolicam appellarent.

In nomine Domini Dei æterni. Anno ejusdem nativitatis MCCLIIII. Indictione XII. die IIII. exeunte Aprilis, in civitate Tragurii in camera D. T. Episcopi de Tragurio, presentibus iis testibus, videlicet Desa clerico filio Dragogne de Tragurio, & Bogode clerico filio quondam Mice de Marcho ejusdem loci, & Johanne Bello, qui fuit de Travisio, & aliis ibidem. D. T. D. G. Tragur. Episcopus de voluntate, & consensu sui Capituli, D. Archidiaconi, & G. primicerii, & D. Dragi Canonici, & aliorum de suo Capitulo, suo & nomine Episcopatus, & Archidiaconatus, de voluntate, & consensu totius sui Capituli nomine can. . . . T. . . . & Cap. . . . fecerunt, creaverunt, & constituerunt D. Petrum Calzam Doctorem legum de Travisio, & D. Gausinam primicerium S. Laurentii de Tragurio, suos nuntios, sindicos, actores, & procuratores ad protestandum, dicendum, & appellandum, & appellationes faciendas ad D. Papam, ne D. R. Archiepiscopus Spalatensis de facto procedat ad electionem Episcopi, vel confirmationem, si esset facta, in Sibinico, & ad protestandum, dicendum, & opponendum, & excipiendum contra litteras impetratas ad dictum R. Archiepiscopum Spalatensem, si quæ litteræ essent super dicto facto impetratæ; ad faciendas protestationes, & appellationes omnes, quas nomine dicti Episcopi . . . . canonice, & Capituli suo nomine & canonice facere posset, & ad omnia alia facienda, dicenda,

da, protestanda, quæ ipsi principales facere, dicere, protestari possent; promittentes dictus Episcopus & Capitulum quidquid dicti sindici, actores, & procuratores fecerint, se firmum, & ratum habituros, & non contravenire.

Ego Arnaldinus filius quondam Alberti Sartoris sacri palatii notarius interfui & scripsi.

Judices a Pontifice delegati, ut de caussa Traguriensi & Sibenicensi cognoscerent. Postquam duo illi procuratores, quæ jussi fuerant Spalati peregerunt, Romam profecti sunt; & cum Innocentium docuissent de contumacia, & arrogantia Sibenicensium, qui se jurisdictioni Traguriensis Ecclesiæ, cui semper ab antiquissimis usque temporibus subjecti fuerant, subducere nitebantur; ab eo impetrarunt litteras ad Archiepiscopum Jadrensem, Episcopum Scardonensem, Archidiaconum Nonensem; quibus Pontifex potestatem delegavit, ut de quibus inter Tragurienses & Sibenicenses erant controversiæ, rite cognoscerent, ac sententiam ferrent, cui si alterutra, vel utraque pars stare nollet, rem omnem ad Sedis Apostolicæ judicium remitterent. Epistolam Innocentii descriptam habes in historia Ecclesiæ Sibenicensis.

Quæ præterea in hac controversia utrinque acta sunt, dum Treguanus huic ecclesiæ præsidebat, cum exposita sint in historia Ecclesiæ Sibenicensis, inde si libeat repeti possunt. Extat epistola Belæ regis ad Tragurienses, quos certiores fecit, quæ dederit mandata Stephano Bano totius Slavoniæ, a quo immunitatem agrorum suorum violatam esse querebantur, additque in extrema epistola eidem Bano ab se imperatum esse, ut Episcopo jus redderet, ac satisfieri juberet a Sibenicensibus, qui decimas eidem debitas solvere nolebant: *De decimis etiam, quas Ven. Pater Episcopus vester per Sibenicen. subtractas conqueritur, de mandato nostro exhiberi faciat justitiæ complementum. Dat. Strigonii in crastino S. Galli:* idest 17. Octob.

Treguani mors. Anno 1254. vel sequenti Treguanus, cum annos fere quinquaginta Ecclesiam Traguriensem bene ac feliciter administrasset, haud dierum, quam meritorum plenior decessit. Post Saracenicam cladem, ac Venetam direptionem, civitas & Ecclesia Traguriensis sub ejus Episcopatu propemodum renata, & felicioribus auspiciis restituta est. Urbs tum mœnibus ac propugnaculis septa, tum vero ædificiorum & incolarum numero aucta; ædes cathedralis a fundamentis extrui cœpta sub Michaele, ad fastigium perducta, & ample splendideque ornata; territorii ac diœceseos fines propagati, quibus rex Bela, cum anno 1251. in Dalmatiam venisset, Bistrizam regale prædium e plurimis, agris, vineis, pascuis constans adjecit; denique proventus ecclesiastici ex liberalitate regum Hungariæ amplificati. Ut ecclesiæ suæ jura tueretur ab insidiis & conatibus Sibenicensium, nihil vigilantiæ curæque prætermisit optimus Antistes, cavitque sedulo ne quid detrimenti caperet jurisdictio episcopalis. Sed efficere non potuit, ut lites & controversias illas, quas habuit cum Sibenicensibus, extinctas aut sopitas relinqueret, ac Traguriensem Ecclesiam quietam pacatamque successori traderet.

COLUMBANUS EP. TRAGURIENSIS VI.

Hunc ex Arba insula & civitate Sinus Flanatici oriundum, & ex familia Franciscana ad episcopalem dignitatem assumptum ferunt. Romæ consecratus fuit ab Alexandro IV. a quo itidem electum & Episcopum Traguriensibus datum fuisse Joannes Lucius opinatur. Antequam ecclesiæ sibi traditæ regimen susciperet, Spalatum adiit, ut more majorum Rogerio Metropolitæ fidem atque obedientiam suam sollemnis sacramenti religione obstringeret. *D. Columbanus*, ut scripsit Archidiaconus, *consecratus est in Romana Curia; sed veniens, ut moris est, metropolico jure sibi* (Rogerio) *præstitit juramentum*. Lucius lib. 3. cap. 2. Monum. Tragurien. tabulas citat confectas Tragurii anno 1256. XVIII. Kal. Aprilis, in quibus Columbanus Episcopus nominatur, ex quo colligi potest vel superiori, vel hoc ipso anno ineunte, ab eo ecclesiæ hujus gubernacula suscepta esse.

Anno 1259. facta est emptio cujusdam agri per Canonicos Tragurienses a Pasculo & Helia fratribus, Berisii Soldani filiis, ut ex tabulis constat, quas ex tabulario capitulari hic subjicio.

In Christi nomine amen. Anno Incarnationis ejus millesimo ducentesimo quinquagesimo nono, Indictione 3. mense Decembris die X. intrante. Temporibus D. Columbani Ven. Episcopi, Romani Stoche, & Duymi de Cega judicum Tragur. hoc actum est. Pasculus & Helias ambo fratres filii qu. Berisii Soldani per hoc presens instrumentum sunt confessi & manifesti se recepisse a Canonicis Tragur. quadraginta libras denariorum parvorum Venetorum, pro quibus nomine precise & irrevocabilis venditionis eisdem Canonicis vendiderunt quandam terram sibi jure hereditario pertinentem, sitam ad Vicum, super terra Stanne relicte Rosco, & juxta viam perpetuo possidendam, dantes eis plenam potestatem dictam terram tenendi, vendendi, donandi, & de ipsa omnem voluntatem suam faciendi. Quam terram promiserunt ipsis Canonicis & suis successoribus ab omni persona discalumpniari cum suorum bonorum omnium obligatione, tam presentium, quam futurorum, renunciantes omni exceptioni, & omni juri Capitularis pro eo quod non facta est mentio de Uret. quia ipsa terra nec augeri, nec minui potest, & pro cambio receperunt a Canonicis unum passum de terra per longum & amplum apud Blatta de Pantano. Testes sunt Cerne Chualotte, Sabaciolus, & alii plures. Agri emptio facta per Canonicos Tragurien.

Ego Silvester de Urso examinator manum meam mitto.

Et ego Gervasius Communis Tragur. juratus notarius a Pasculo cum Helia hanc cartam scripsi, & signo consueto signavi.

Anno 1260. Archipresbyter & primores cleri Sibenicensis adhuc constricti erant vinculis illius anathematis, quibus eos Treguanus illigaverat; sed tandem aliquando suæ illos contumaciæ pœnituit, seque exitialibus illis nexis eximendi cupiditas incessit. Quare Columbanum supplices adierunt, & quam illi debebant, obedientiam professi, tum præteritæ pervicaciæ veniam, tum censuræ pœnæque sibi inflictæ liberationem postularunt. Ille a Sede Apostolica potestatem eos a culpa & pœna liberandi petendam esse censuit, quam Alexander IV. eidem benigne concessit.

Alexander Episcopo Traguriensi. Exposuit nobis tua fraternitas, quod clerici castri de Sibenico tuæ diocesis, lata in eos a bon. mem. Episcopo Traguriensi prædecessore tuo, pro denegata sibi ab ipsis obedientia, excommunicationis sententia sunt ligati; idemque prædecessor observari eamdem sententiam usque ad satisfactionem condignam obtinuit a Sede Apostolica demandari; Epistola Alexandri IV. qui facultatem absolvendi Sibenicenses Columbano concessit.

quo-

quorum clericorum quidam susceperunt ordines, & divina celebrarunt offitia sic ligati. Quare super iis eorum provideri saluti humiliter postulasti; de tua itaque circumspectione plenam in Domino fidutiam obtinentes, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut eosdem excommunicatos absolvas hac vice ab hujusmodi excommunicationis sententia, juxta formam ecclesiæ vice nostra, injungens eis, quod de jure fuerit injungendum. Cum illis autem ex eis, qui juris ignari, vel immemores facti, absolutionis benefitio non obtento, susceperunt ordines, divina offitia celebrarunt, injuncta eis pro modo culpæ pœnitentia competenti, eaque peracta, liceat tibi de misericordia, quæ superexaltat juditio, prout eorum saluti videris expedire, dispensare. Si vero præfati excommunicati scienter, non tamen in contemptum clavium talia præsumpserint, eis per biennium ab ordinum executione suspensis, & imposita ipsis pœnitentia salutari, eos postmodum, si fuerint bonæ conversationis & vitæ, ad gratiam dispensationis admittas. Dat. Anagniæ VII. Kalend. Aprilis, Pontificatus nostri anno sexto, idest 1260.

Idem Pontifex eodem anno XII. Kalen. Maji confirmavit sententiam Archiepiscopi Jadertini in controversia de decimis, quæ Episcopo Traguriensi fuerat cum Sibenicensibus, datis ad Archidiaconum Spalatensem litteris, quas hic inserere libet.

Confirmatio sententiæ Archiepiscopi Jadertini adversus Sibenicenses.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio . . . Archidiacono Ecclesie Spalaten. salutem & apostolicam benedictionem. Exposuit nobis Venerabilis frater noster . . . . Episcopus Traguriem. quod cum inter bone memorie . . . . Traguriem. Episcopum predecessorem suum ex parte una, & . . . Archipresbyterum & clericos castri de Sybenico dioces. Traguriem. ex altera, super eo quod sibi subjectionem, obedientiam, & reverentiam ei debitas exhibere contra justitiam denegabant & de decimis ac aliis juribus episcopalibus, coram Ven. fratre nostro . . . Archiepiscopo Jadren. auctoritate apostolica questio verteretur, idem Archiepiscopus cognitis causis, meritis, & juribus, ordine observato diffinitivam pro eodem Episcopo sententiam promulgavit, quam ipse apostolico petiit munimine roborari. Ideoque discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus sententiam ipsam, sicuti est justa, auctoritate nostra facias appellatione remota firmiter observari. Dat. Anagnie XII. Kal. Maji, Pontificatus nostri anno sexto.

Controversia de decimis, quæ Episcopo & Canonicis erat cum Communi Trag. componitur.

Ita Sibenicenses Ecclesiæ & Episcopo reconciliati satis diu quietos se obsequentesque præbuerunt, & nullam ab illis Columbano molestiam per annos fere quatuordecim exhibitam invenio. Interea Columbanus litem habuit cum Communi Traguriensium. Ex frugibus, leguminibus & ovillo grege decimas quidem ecclesiæ solvebant Tragurienses; non item vero ex fructibus hortorum, & vineis, & molis frumentariis, id quod juri communi ecclesiastico adversari videbatur; has quoque cum Episcopus & Capitulum repeterent, negabant illi moris fuisse majorum suorum, ut hujusmodi rerum decumas darent. De hac re interrogatus & consultus Alexander IV. respondit veterem usum, quem allegabant Tragurienses, abusum esse, & christianæ ac divinæ legis corruptelam. Itaque per litteras imperavit Thomæ Archidiacono Spalatensi, ut auctoritate Sedis Apostolicæ interposita juberet cogeretque Tragurienses id præstare, quod sine violatione juris divini & ecclesiastici denegare non poterant. Verum Archidiaconus sive per incuriam, sive aliam ob caussam, mandatum pontificium neglexit; lisque illa per annos quinque injudicata permansit. Quinquennio post Episcopus cum Capitulo litteras a Clemente IV. impetravit ad eumdem Archidiaconum, cui Pontifex præcipiebat, ut quæ ab Alexandro acceperat, mandata intra menses omnino tres exsequeretur: id nisi præstaret, caussæ illius cognitionem & judicium in Episcopum Scardonensem transferebat. Thomas igitur, auctoritate pontificia urgente, Commune Traguriensium citari jussit, a quo duo procuratores Marinus Amblasius & Domnius Cica Spalatum missi sunt, qui communem caussam defenderent. Ita demum res composita fuit anno 1266. IV. Id. Junias, ut Episcopus & Capitulum jus percipiendi decimas ex hortis, molendinis, ac vineis remitterent; pro quarum compensatione Tragurienses donarent eisdem territorium S. Vitalis, quod Treguanus post absolutam templi Laurentiani ædificationem Communi restituerat. Eadem donatio renovata est ac tabulis consignata coram Archiepiscopo Jadrensi, Episcopo Tinniniensi, & Abbati S. Michaelis diœcesis Jadertinæ judicibus delegatis a Sede Apostolica anno 1267. XI. Id. Jul. & in iisdem tabulis additum est, ut ex annuis proventibus illius territorii tres Episcopo, quarta pars Canonicis obveniret. Hanc vero compositionem Laurentius Periander Archiepiscopus Jadertinus confirmavit anno 1268. IV. Nonas Julii. Hæc Lucius lib. 3. cap. 3. Monum. Traguriem.

Cœnobium Fratrum S. Francisci ab urbe remotum translatum in suburbium.

Patres Franciscani cum incommoda sibi videretur statio illa ab urbe remota, quam ante annos fere quadraginta Lucius Desa iisdem assignaverat, ab Urbano IV. postularunt, ut sibi liceret domicilium suum alio transferre, & propius ab urbe collocare. Annuit Pontifex, & litteris ad Columbanum datis VI. Id. Januarii anno 1264. jussit eis de habitatione accommodari, quæ urbi propinquior esset, ut ipsimet civitati utiliores esse possent, & operam suam civibus, illuc divini verbi audiendi & sacra mysteria percipiendi caussa accedentibus, promptam, expositamque præberent. Paruit Columbanus mandatis pontificiis, ac de consensu curatorum hæreditatis Lucianæ, cum pristinum locum ab Desa Lucio Franciscanis traditum ac bona eisdem relicta vendidisset, libellis Venetis octingentis & quinquaginta emit locum suburbanum, ubi templum & cœnobium extrueretur. Acta venditionis & litteræ Urbani ad Treguanum iisdem insertæ ex tabulario Capituli Traguriensis hic subjicio.

Facultas per Urbanū Columbano Episcopo Tragur. facta vendendi facultates Fr. Minorum illis legatas a Luca Desa.

In Dei nomine amen. Anno ejusdem a nativitate millesimo ducentesimo sexagesimo quarto, Indict. VII. die mercurii 3. exeunte mense Octobris. Tempore D. Columbani Vener. Traguriem. Episcopi, incliti viri D. Rolandi Comitis, & totius Sclavonie Bani, & D. Valentini de Kasariz, & Luce Petri judicum Tragurii. Premisso primitus & apposito tenore litterarum Sanctissimi Patris Dom. Urbani Summi Pontificis super hac venditione facienda secundum tenorem ipsarum litterarum a nobis Fratre Columbano Episcopo Traguriem. de rebus, & vineis, ac possessionibus infrascriptis bonorum quondam Desa luce, quarum litterarum tenor hic est.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei Ven. Fra-

Fratri . . . Episcopo Tragurien. salutem & apostolicam benedictionem. Sua nobis dilecti filii Guardianus, & Fratres de ordine Minorum Tragurien. petitione monstraverunt, quod qu. Desa Luce civis Tragurien. terrena pro celestibus cupiens feliciter commutare, dictis Guardiano & fratribus, quos in necessariis magnum consideravit sustinere defectum, terras, possessiones, & omnia bona sua in ultima voluntate legavit, & quia Fratres ipsius ordinis de possessionibus se nullatenus intromittunt, nec eis licet possessiones habere, quatuor procuratores constituit, qui terras & possessiones hujusmodi procurarent, & redditus & proventus eorum in necessitates Guardiani & fratrum converterent eorundem, ita quod redditum, & proventuum predictorum residuum si quid esset, juxta consilium provincialis ministri, & aliorum fratrum ipsius ordinis de partibus illis studerent aliis fratribus ejusdem ordinis alibi commorantibus impertiri. Quare pro parte dictorum Guardiani & fratrum humiliter petebatur a nobis, ut cum eis premissa terrarum, & possessionum, seu redditum & proventuum predictorum dispositio pro ipsius ordinis honestate non competat, & locus in quo hactenus morati sunt pro eo precipue habitationi non congruat eorundem, quia a civitate Tragurii nimium est remotus, providere super hoc paterna sollicitudine curaremus. Nos itaque hujusmodi necessitati dictorum Guardiani & fratrum consulere cupientes, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus sit ita, terras & possessiones predictas de consilio & assensu predictorum procuratorum per te, vel per alium auctoritate vestra vendere studeas, & de precio, quod ex eis provenerit, aliquem locum dictis Guardiano & fratribus aptum emes, sine juris prejudicio alieni, ac in ipso ecclesiam, domos, & officinas construi ad opus facias eorundem. Talem super his diligentiam habiturus, quod exinde digna laudibus apud nos tua sinceritas habeatur. Dat. apud Urbem veterem VI. Idus Januarii, Pontificatus nostri anno tertio.

Et viso, & considerato a nobis tenore dictarum litterarum, & viso etiam tenore testamenti dicti Dese de consensu & assensu procuratorum, seu comissariorum bonorum dicti Dese ad hec presentium, & etiam de consensu fratris Rainerii Guardiani dicti loci Tragurien. dicti ordinis Minorum ad hoc presentis, Nos frater Columbanus Episcopus dictus, auctoritate dicta a Sede Apostolica nobis data, vobis Valentino & Cebbri filii q. Petri Luce pro duabus partibus, & Luce Mathei Luce pro tertia parte ementibus pro vobis, vestrisque heredibus infrascriptas res, terras, vineas, & possessiones mobiles & immobiles bonorum qu. dicti Dese, cum omnibus earum omnium & singularum immobilium pertinentiis & juribus & actionibus & introitibus & exitibus ipsarum rerum immobilium, & cum omni jure & actione, usu, seu requisitione ex eis, vel pro eis Guardiano & fratribus dicti loci Tragurien. vel nobis pro eis competenti, & competituro nomine dictorum Guardiani & fratrum dictorum dicti loci, vendimus, largimur, damus, atque tradimus ad habendum, tenendum, utendum, possidendum, vendendum, vel alteri permutandum, dandum, vel concedendum, aut quidquid vobis, vestrisque liberis, & heredibus placuerit perpetuo faciendum. Sunt enim res & possessiones, terre & vinee iste.

In primis terra & vinea Vulcotta, que est quatuordecim Ureten. posita supra Sanctam Martam prope terram heredum D. Marie de Cegha. Item terra ad arcam, que est septem Urcten. & tertium prope terram D. Stane Munnii ab occidente; & terra de Crisize, que est viginti duo Ureten. & tertium prope terram Marini ab austro. Item terra septem Ureten. & tertii ad Crisize prope terram Ivi Valentini; & terra ad terminos que est sedecim Ureten. prope terram D. Helene Deveritticis, que est viginti Ureten. prope terram Comitis Marini. Item terra ad Sanctam Mariam de Spiliano, que est decem & octo Ureten. prope terram Georgii Ucegha!; & terra posita ad murum, que est novem Ureten. prope viam publicam. Et terra ad Reciza, que est viginti Ureten. prope terram qu. D. Bersaccie. Item terra, que dicitur Stanize in tribus locis, que est decem Ureten. Et terra, que est trium Ureten. posita prope Sanctam Martam. Et terra ad Sabize; & terra ad Sanctum Georgium, que sunt sex Ureten. inter ambas. Et terra posita prope S. Stephanum de Campo, que est sex Ureten. Et quedam terra, que est prope S. Laurentium de Campo, que est duorum Ureten. & medii. Item terra ad Carban, que est septem Ureten. prope terram monasterii S. Johannis. Et terra ad S. Stephanum super S. Stephanum prope terram Bastiani, que est duo Ureten. Et terra de valli S. Danielis, que est undecim Ureten. prope terram S. Barbare. Et terra ad S. Mariam de Esverize prope terram Petri Gracie, que est duo Ureten. Et terra super Balenzane prope terram Sabbazoli, que est quatuor Ureten. Et terra ad Kertinum prope terram qu. Nusmari, que nunc est Nuvalentini, & est quinque Ureten. & tercii. Et alia terra ad Kertine prope terram Dabromiri Sechene, que est quatuor Urenen. Et terra ad Belanzana, que est quatuor Ureten. & medii prope terram Comitis Marini. Et alia terra ad Belanzane prope hortum Tuiluce, que est trium Ureten. & tercii. Item due pecie terre, una prope ecclesiam S. Danielis, & alia prope terram uxoris Roschi, que sunt inter ambas octo Ureten. & inter proindiviso de terra posita ad caput deumeis, & aliam medietatem habet D. Romanus. Item medietas proindiviso de terra, que est cum Comite Marino, posita ad Divulie, que medietas est sex Ureten. Et terra posita ad Turci, que est duo Ureten. prope terram D. Marislave Thome. Et medietas terre proindiviso posite ad Sckernipoli, que terra est cum Elia Cebbri de Kasarize, que medietas est trium Ureten. Item pastinus ad Reciza, quem tenet filius Stanosii prope vineam Nicole Kalende, que est viginti Ureten. Et alius pastinus, quem tenet Dragossius cum qualenne positus ad Reciza prope vineam dicti Nicole, & est quadraginta Ureten. Et alius pastinus, quem tenet Marintius, positus ad Lecchovin prope vineam Cerni Colocte, qui est viginti Ureten. Et alius pastinus, quem tenet Dragossius, positus subtus S. Mariam de Spiliano prope viam publicam & est sedecim Ureten. Item vinea ad Loquize prope vineam Elie Cebbri de Kasarize, & est novem Ureten. Item vinea de monticulo prope vineam Comitis Marini, & est viginti Ureten. Item domus in Tragurio prope domum uxoris Georgii de Cegha. Item locus, sive Paratinea in Tragurio prope domum Crome. Item ducento & octoginta pecudes. Que quidem omnia precio mille & sexcentarum librarum Venetorum parvulorum, quod precium totum confitentur, & protestantur esse a vobis emptoribus bene & integre solutum, & numeratum, & receptum, atque conversum in utilitatem dictorum

Guar-

Guardiani, & fratrum, & dicti loci, secundum tenorem dictarum litterarum D. Pape; & in his omnibus renunciamus omni exceptioni non numerate, & non soluti, & non habiti precii dicti ac non li . . . versi in utilitatem predictam, omnibusque aliis auxiliis, & juribus legum, & decretorum, & conditioni ex lege, & sine causa, & in facto, & omnibus aliis quibuscunque nobis pro ipsis Guardiano & fratribus dicti loci, & ipsis guardiano, & fratribus, & loco dicto competentibus & competituris. Quas res omnes & singulos nomine virorum emptorum constituimus nos precario possidere, donec possessionem earum intraveritis corporalem, in quam intrandi licentiam & potestatem vobis omnimodam nostra auctoritate tribuimus, atque damus, & etiam damus, concedimus, atque cedimus vobis omne jus, omnemque actionem realem & personalem, utilem vel directam dictis Guardiano & fratribus, & loco dicto, & nobis pro eis in dictis omnibus, & singulis competentem, vel competituram, vos omnes procuratores in rem vestram constituendo, ut possitis adversus quemquam possidentem ex dictis rebus & possessionibus experiri, agere, petere, exigere, & omnia, & singula queque facere, que necessaria & expedire videbuntur. Quam quidem venditionem, & omnia, & singula suprascripta promittimus per nos, nostrosque successores nomine dictorum Guardiani & fratrum & loci dicti perpetuo rata habere, & observare, nec venire contra aliqua ratione, vel occasione, nec ipsorum occasione litem aliquam, vel molestiam vobis movere, nec alteri pro vobis, vel facere de dictis omnibus rebus, neque de aliqua eorum vobis dictis emptoribus pro vobis vestrisque liberis, & heredibus recipientibus, promittendo; & si quid plus dicto precio res dicte valent, vel valere possent, vobis inter vivos, & inrevocabiliter concedimus, & donamus, facta subastacione per civitatem per preconem Communis de dictis bonis & possessionibus dicti Dese vendendis. Verumtamen actum est inter dictum Dom. Episcopum, & dictos emptores, & adjectum est huic venditioni de communi omnium emptorum voluntate coram me notario, & testibus, qui quidem Dom. Episcopus, aut aliquis pro dictis Guardiano & fratribus, sive etiam ipsi Guardianus & fratres minime teneantur, nec debeant in aliquo ipsis emptoribus dictas res & possessiones, ab aliquo defendere, vel discamlumpniari; immo dicti emptores remiserunt ipsi D. Episcopo omnem jus competens eis in dicta, & pro dicta evictione, seu defensione. Actum Tragurii in domo dicti Episcopi presentibus his testibus ad hec, videlicet D. Jacobo archidiacono, Dom. Gervasio primicerio Tragurii, D. Jannicha Casiotti, Dom. Dujmo de Cegha, Donato Saladini, Nicola Jacobi, & Bertanno Marini.

Ego Silvester de Urso examinator manum meam mitto.

Et ego Bonaventura Petri civis Ancon. auctoritate D. Pape notarius, & nunc notarius Communis Tragurii, his omnibus interfui, & rogatus a dicto D. Episcopo, & a dictis Guardiano, & procuratoribus scripsi & publicavi &c.

Fundamenta templi & cœnobii jacta sunt anno 1265. ac primos lapides sacris precationibus initiatos ipsemet Columbanus sollemni ritu demisit, supposuitque templo ædificando in honorem cultumque Deiparæ Virginis IV. Id. Augusti, ut tabulæ Tragurienses fidem faciunt.

D. Columbanus Ven. Episcopus Traguriensis post Missarum solemnia, ab eo solemniter celebrata in burgo civitatis Tragurii, ad honorem Dei omnipotentis, & B. M. Virginis, causa ædificandi ibi in burgo ecclesiam & locum Fratribus Minoribus de Tragurio, ad quem locum dicti Fratres se transferre proponunt, in quodam loco burgi, ubi est ecclesia ædificanda, immisit & immitti fecit primos lapides quatuor; rogante me notario Bonaventura, ut inde facerem publicum instrumentum.

Idem Columbanus, qui Patribus Franciscanis impense favebat, non ita facilem se præbuit in admittendis Patribus Dominicanis. Nicolaus Albertinus civis Traguriensis sacram ædiculam, quam ipse jure patronatus possidebat, & aviti soli quod circa illam erat, ad domicilium extruendum præposito cœnobii Dominicani Spalatensis, ejusque Fratribus donaverat; quam quidem donationem Urbanus IV. auctoritate apostolica confirmaverat. Cum autem iidem Patres traditi sibi loci possessionem adire vellent, obstabat Columbanus ob eam caussam fortassis, quod sacellum illud S. Francisci nomine consecratum Fratribus Franciscanis attribui cupiebat; idemque aliis traditum vel destinatum esse ajebat. Itaque cœnobiarcha & ejus fratres adversus Episcopum implorarunt opem auctoritatemque Clementis IV. qui suis ad Columbanum litteris datis anno 1265. v. Id. Julii, eum admonuit, ut ne prohiberet, quominus Patres illi ecclesiam sibi donatam obtinerent, & quiete possiderent, ibique domicilium sibi construerent; si obstare pergat, potestatem ab se delegatam esse Episcopo & Archipresbytero Scardonensi, ut pro imperio jubeant, & cogant eum ab omni molestia Fratribus Dominicanis exhibenda omnino abstinere.

Columbanus Patribus Dominicanis sacelli eisdé traditi possessionem dare jubetur a Clemente Papa IV.

Epistola Clementis ad Columbanum.

Clemens Episcopus servus servorum Dei Ven. Fratri . . . Episcopo Traguriensi salutem, & apostolicam benedictionem. Ex parte dilectorum filiorum . . . Prioris, & fratrum ordinis Prædicatorum Spalatensium fuit propositum coram nobis, quod Nicolaus Albertini civis Tragurii quemdam fundum suum situm in civitate Tragurii, & jus patronatus, quod habebat in capella constituta in eodem fundo, quæ nulli fuerat in benefitium assignata, quæque nullos habebat redditus, eis contulit intuitu pietatis; & felicis quoque recordationis Urbanus Papa prædecessor noster eidem Priori & fratribus capellam ipsam pro habitatione ipsorum, & quod juxta eam in eodem fundo possint construere domos, & officinas suis usibus opportunas, de gratia speciali concessit. Verum cum dicti Prior & fratres vellent juxta concessionem hujusmodi prædecessoris ipsius domos & officinas construere in eis, super hoc te opponens non permittis ipsos dictam capellam pacifice possidere proponens, quod postquam dictus civis hujusmodi juspatronatus ipsius capellæ Priori & fratribus donavit, isdem quibusdam aliis capellam donaverat supradictam. Quare præfati Prior, & fratres nobis humiliter supplicarunt, ut, cum hujusmodi donatio facta per se de dicta capella memoratis Priori ac fratribus, patronis ipsius inrequisitis, nullum robur obtineat firmitatis, providere sibi super hoc paterna sollicitudine curaremus. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus, si est ita, prædictos Priorem & fratres permittas dictam capellam pacifice possidere, ac prope illam, juxta dictam concessionem prædecessoris ejusdem, construere domos & officinas

nas suis usibus opportunas. Alioquin Ven. Fratri nostro . . . Episcopo, & dilecto filio Archipresbytero Scardonensi damus nostris litteris in mandatis, ut a molestatione prædictorum Prioris & fratrum super iis omnino te cessare, monitione præmissa, auctoritate nostra, appellatione remota, prævia ratione compellant; non obstante si tibi a Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possis per litteras apostolicas, quæ de indulto hujusmodi plenam, & expressam non fecerint mentionem. Dat. Perusii 5. Idus Julii, Pontificatus nostri anno primo, idest 1265.

Ceterum cœnobii Dominicani Traguriensis conditi nulla extat memoria ante initium sæculi proximi, cum Patres illi, ut aream templo ædificando laxarent, soli quod contiguum erat cœmeterio emerunt; id docet Lucius ex tabulis domesticis 1304. *die 16. Julii. D.D. Mattheus Greg. & Dessa fratres filii q. D. Lucii, & D. D. Trana, & Stana eorum sorores, filiæ olim ipsius D. Lucii vendiderunt, & tradiderunt jure proprio in perpetuum pro se &c. Fratri Michaeli de Duratio ordinis Predicator. priori, simul cum omnibus in conventu Trag. nomine ipsius conventus, & pro se &c. ementibus totam paratineam eorum, in qua sunt tres Kamarde, positam in burgo Trag. juxta paratineam Desse, juxta cimiterium ipsorum fratrum, juxta viam publicam, juxta domum sive palatium olim Dom. Innocentii.*

Columbanus a Clemente IV. ecclesiam suam amplissimo diplomate muniendam curavit.

Illud vero in primis sibi curandum censuit Columbanus, ut ecclesiam suam contra quoslibet, & quorumcumque conatus, præsidio & auctoritate Sedis Apostolicæ communiret. Itaque a Clemente IV. qui tum Viterbii commorabatur, amplissimum diploma impetravit, quo privilegiis & jurisdictioni ecclesiæ & Episcopi Traguriensis cavetur, gravissima pœnarum ac dirarum obnuntiatione interposita. Pontifex igitur Ecclesiam Traguriensem in fidem & clientelam Sedis Apostolicæ recipit; hujus potestati subesse jubet nominatim oppidum Sibenici cum ejus æde primaria S. Jacobi, itemque S. Michaelis, & cœnobio S. Nicolai in litore: jus percipiendi decimas tum ex oppido illo, tum ex illius territorio, & ex his villis, quas numerando percenset, videlicet *Drid*, *Gusterna*, *Dubroviza &c.* & *Ostroch*, & *S. Petri* ad Episcopum Traguriensem pertinere declarat: in his locis nulli fas esse jurisdictionem usurpare, præterquam legatis Sedis Apostolicæ, aut Metropolitæ Spalatensi, quoad huic per Canones licet.

Clementis epistola ad Columbanum.

Clemens Episcopus servus servorum Dei. Ven. Fratri Episcopo Traguriensi ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. In eminenti Apostolicæ Sedis specula, licet immeriti, disponente Domino, constituti, fratres nostros Episcopos, tam propinquos, quam longe positos, fraterna debemus charitate diligere, & ecclesiis sibi a Deo commissis pastorali sollicitudine providere. Quocirca Ven. in Christo Frater Episcope, justis postulationibus tuis clementer annuentes, & ecclesiam S. Laurentii Traguriensis cui, auctore Deo, præesse dinosceris, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum, in quo præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, monasterium S. Nicolai, S. Michaelis, ac S. Jacobi ecclesias in castro de Sibenico cum omnibus pertinentiis eorundem, decimas, & quidquid juris habet ibidem Ecclesia Traguriensis, ecclesias cum decimis, parochiis, & pertinentiis suis sitas in locis, quæ Drid, Gusterna, & Dubrovaz vulgariter nuncupantur, ac jurisdictionem temporalem, quam ecclesia præfata in locis præfatis noscitur obtinere. Ecclesias cum pertinentiis suis, terras, possessiones, & decimas in villis de Neveste, Radosich, Gradaz, Ostroc, Spellan, & Sancti Petri vulgariter appellatis, decimas, & quidquid juris Ecclesia Traguriensis obtinet in Comitatu Zagorjæ cum terris, pratis, vineis, nemoribus, usvagiis, & pascuis, in bosco, & plano, in aquis, & molendinis, in viis, & semitis, & omnibus aliis libertatibus, & immunitatibus suis. Ad hæc cimiteria ecclesiarum, & ecclesiastica beneficia nullus hæreditario jure possideat, quod si quis facere præsumpserit, censura canonica compescatur. Præterea quod communi assensu Capituli tui, vel partis consilii sanioris in tua diœcesi per te, vel successores tuos fuerit canonice institutum, ratum, & firmum volumus permanere. Prohibemus insuper ne excommunicatos, vel interdictos tuos ad officium, vel communionem ecclesiasticam sine conscientia & assensu tuo quisquam admittat, aut contra sententiam tuam canonice promulgatam aliquis venire præsumat, nisi forte periculum mortis immineat, aut dum præsentiam tuam habere nequiverit, per alium secundum formam ecclesiæ, satisfactione præmissa, oporteat ligatum absolvi. Sacrorum quoque Canonum auctoritatem sequentes, statuimus, ut nullus Episcopus, vel Archiepiscopus absque tuo assensu conventus celebrare, causas etiam, & ecclesiastica negotia in Traguriensi diœcesi, nisi per Romanum Pontificem, vel ejus legatum fuerit eidem injunctum, tractare præsumat, nisi forsan Metropolitanus ejus aliquod præmissorum fecerit in casibus sibi a jure concessis. In ecclesiis quoque Traguriensis diœcesis, quæ ad alios pleno jure non pertinent, nullus clericum instituere, vel destituere, aut Sacerdotem præficere sine consensu diœcesani præsumat. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam tenere, perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integre conserventur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicæ auctoritate, & in prædictis decimis moderatione Concilii generalis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei, & Dom. Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen amen amen. L. S.

Ego

Ego Clemens Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.

Ego Odo Tusculanus Episcopus subscripsi.

Ego Stephanus Prene. Episcopus subscripsi.

Ego Fr. Jo. Port. & S. Rufinæ Episcopus subscripsi.

Ego Henricus Ostiensis & Velletrensis Episcopus subscripsi.

Ego Ancherus tituli S. Praxedis Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Guillemus tituli S. Marci Presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Ricardus S. Angeli diacon. Cardin. subscripsi.

Ego Jacobus S. Mariæ in Cosmedin diac. Cardinalis subscripsi.

Ego Gottifredus S. Georgii ad velum aureum diac. Card. subscripsi.

Ego Ubertus S. Eustachii diac. Card. subscripsi.

Datum Viterbii per manum magistri Michaelis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarii Idibus Junii, Indictione IX. Incarnationis Dominicæ anno MCCLXVI. Pontificatus Domini Clementis IIII. anno secundo.

Anno sequenti Tragurienses pro remissione decimarum terris, quæ erant *in puncta S. Vitalis*, donarunt Columbanum Episcopum & Capitulum Traguriense, ut supra diximus, & ex tabulis, quas hic subjicio, videre est.

Donatio terrarum in puncta S. Vitalis pro remissione decimarum, facta Episcopo, & Capitulo a Traguriensibus.

In nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo ducentesimo sexagesimo septimo, Ind. X. Tragurii die lune X. intrante Octobris. Regnante Domino nostro Bela Serenissimo rege Ungarie. Temporibus Dom. Columbani Ven. Episcopi, D. Rolandi egregii Comitis, Dominorum Valentini Kasarizze, Dese Amblasii, & Luce Petri Judicum. Cum procuratores, seu sindici, vel actores Tragurien. Capituli, & Communitatis Tragurii forent coram Vener. Patre D. Columbano Dei & apostolica gratia Tragurien. Episcopo apud Jadram constituti, cujus procurationis, seu sindicarie ipsius Capituli tenor per omnia dignoscitur esse talis.

In nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo ducentesimo sexagesimo septimo, Indict. X. Tragurii die Mercurii V. intrante Octobris. Regnante Dom. nostro Bela Serenis. rege Ungarie, temporibus Domini Columbani Ven. Tragurien. Episcopi, Dom. Rolandi egregii Comitis, Dominor. Valentini Kasarizze, Dese Amblasii, & Luce Petri Judicum. Dom. Jacobus Archidiaconus, Gervasius primicerius, & universum Capitulum Tragurien. Ecclesie constituerunt & ordinaverunt Dompnos Kasioctum Zaniche, & Bodinum Concanonicos suos presentes suos procuratores, sindicos, & nuncios speciales ad tractandum & ordinandum una cum Dom. Episcopo supradicto, vel per se divisim, & separatim pacem & concordium in civitate Jadre coram Dom. Archiepiscopo Jadren. vel alio quocumque cum sindicis & procuratoribus civium, judicum, consiliariorum, & Communis, seu Communitatis civitatis Tragurii super facto, seu questione decimarum, ortorum, molendinorum, & vini, quod adversus dictos cives, judices, consiliarios, & Commune Tragurii, dicti Episcopus, archidiaconus, primicerius, & Capitulum Tragurien. simul promoverunt. Dantes ipsi archidiaconus, primicerius, & Capitulum jam dictum prenominatis sindicis suis & procuratoribus generale mandatum, plenam licentiam, & omnimodam potestatem concordandi, quietandi, pacificendi, compromittendi, transactionem & permutationem faciendi, liti, & questioni predicte cedendi, renunciandi, refutandi, donationem faciendi, litteram, vel litteras per se, vel cum dicto Episcopo simul concordii, quietationis, pacis, compromissionis, transactionis, permutationis, cessionis, renunciationis, refutationis, donationis faciendi, & suscipiendi, & generaliter omnia & singula faciendi, & concordandi, que ad pacem & concordium faciendum & percomplendum fuerint modo aliquo opportuna, & que circa ea ipsi iidem archidiaconus, primicerius, & Capitulum, si omnes personaliter presentes essent, facere possent, & deberent aliquo jure, vel aliqua ratione, ratum & firmum perpetuo habere, atque tenere promittentes quidquid in predictis, & quolibet predictorum per prenominatos sindicos suos & procuratores factum fuerit, vel aliquatenus procuratum, & in nullo contrafacere, vel venire, neque obicem suis attemptare de jure, vel de facto cum bonorum omnium dicti Capituli mobilium & immobilium, habitorum, & habendorum obligatione. Actum in ecclesia B. Laurentii, presentibus Jacobo Totille, Nicolao Kasocti testibus, & aliis. Et ego Bertanne Marini examinator manum meam misi.

Ego Magister Franciscus Anconitanus Imp. auct. Not. & nunc autenticus civitatis Tragurii his omnibus interfui, & a predictis archid. primic. & Capitulo rogatus eorum voluntate scripsi & roboravi.

Forma autem sindicarie Communis Tragurii talis esse dignoscitur.

In nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo ducentesimo sexagesimo septimo, Indict. X. Tragurii, die Martis 4. exeunte Septembris. Regnante Domino nostro Bela Serenis. rege Ungarie, temporibus D. Columbani Ven. Tragurien. Episcopi, Dom. Rolandi egregii Comitis, Dom. Valentini Kasarizze, Dese Amblasii, & Luce Petri judicum. Judices supradicti Desa Amblasii, & Lucas Petri in Consilio civitatis apud ecclesiam S. Marie more solito congregato de omnium Consiliariorum suorum consensu & voluntate, vice, & nomine civium, & suimet judicum, & Consiliariorum, atque totius Communitatis & universitatis civitatis Tragurii, & per eis constituerunt, & ordinaverunt nobiles viros Dom. Zanicham Casocti, Comitem Marinum Amblasii, Valentinum Kasarizze consocium suum, & Doymum de Cega presentes, suos, & dicte Communitatis, & universitatis, ac civium sindicos, procuratores, actores, & nuncios speciales in causa & causis, quam & quas habeant, & habere sperant coram D. Archiepiscopo Jadren. Episcopo Tininien. & Abbate S. Michaelis de monte Jadren. diecesis, omnibus tribus, vel aliquibus eorum D. Pape judicibus delegatis cum Dom. Episcopo Tragurien. predicto & Capitulo Ecclesie Tragur. super causa, seu questione decimarum, quam adversus concives, seu judices, & consiliarios, & Commune Tragurien. ipsi Episcopus & Capitulum moverunt. Nec non & super sententia contra ipsos concives, judices, consiliarios, & Commune Tragurien. omnes vel singulos pro dictis Episcopo & Capitulo a D. Thoma Spalaten. archid. data. Dantes prenominatis sindicis & procuratoribus suis nomine & vice civium, judicum, consiliariorum, & Communis civitatis predicte, & cuilibet eorum, omnibus communiter & cuilibet eorum in solidum, ita quod occupantes

tis negotium non sit melior conditio, plenam virtutem & omnimodam potestatem agendi, conveniendi, reconveniendi, proponendi, respondendi, excipiendi, opponendi, contradicendi, allegandi, advocatum, vel advocatos tollendi, defendendi, litem contestandi, sententiam, vel sententias interloquutorias, & diffinitivam audiendi, & appellandi, appellationem prosequendi, terminum, vel terminos petendi, & suscipiendi, super eorum animabus de calumpniis jurandi & subeundi alias cujuscumque alterius generis, juramentum quandocumque & quotiescumque fuerit opportunum, transigendi, compromittendi, concordandi, componendi, paciscendi, de rebus & bonis Communis vendendi, donandi, obligandi, permutandi, districtam tenutam, & possessionem petendi, & intrandi, atque dandi litteram, vel litteras compromissionis, concordii, compositionis, pacificationis, venditionis, donationis, obligationis, & permutationis faciendi, & suscipiendi, & generaliter omnia, & singula, tam in judicio, quam extra faciendi, & exercendi, que quilibet verus & legiptimus sindicus, & procurator, unus, vel plures facere possunt in generali, & speciali, & que ipsi iidem cives, judices, consiliarii, & Commune, si omnes personaliter presentes essent, facere possent & deberent aliquo jure, vel aliqua ratione; ratum & firmum perpetuo habere & tenere promittentes quidquid per dictos sindicos & procuratores omnes, vel pro majori parte eorum seu per aliquam eorum factum fuerit, vel aliquatenus procuratum, & in nullo aliquando contrafacere vel venire, cum bonorum omnium sepedicte Communitatis Tragurii mobilium & immobilium obligatione. Actum in ecclesia S. Marie in consilio congregato, presentibus Martino Kasarizze, Jacobo Totille, Lucha Mathei testibus, & aliis. Ego Desa Doymi examinator manum meam misi.

Ego Magister Franciscus Anconitanus Imp. auct. not. & nunc autenticus civitatis Tragurii his omnibus rogatus interfui & mandato judicum predictorum & consiliariorum omnium civitatis Tragurii scripsi & roboravi.

Predictus D. Episcopus Columbanus pronunciavit in scriptis, sic dicens.

Nos Fr. Columbanus Dei & apostolica gratia Tragurien. Episcopus una cum nostris archidiacono, primicerio, & Tragurien. Capitulo universo jura ecclesie nostre prout cura pastoralis exigit & requirit, a quibuscumque personis cum Deo & justitia requirentes decimas de vino, sicut solvunt & exhibent Episcopis suis alie civitates Dalmatie adjacentes, & ortorum fructibus atque molendinis a parochianis nostris omnibus cupimus cum diligentia & justitia postulare. Quas ipsi denegaverunt dicentes, quod nullo unquam tempore decimas hujusmodi exhibuerant, vel a suis majoribus audierant, quod Episcopis, & Capitulo Traguriensibus, qui fuerint pro tempore, tales decime in civitate Tragurii fuerint persolute, & a tempore cujus non extat memoria inter Episcopos & Capitulum atque cives Tragurii pacifice & quiete sic extitit observatum. Nobis autem credentibus, quod in hujusmodi negotio erga nos minus inhumaniter se haberent, ad Sedem Apostolicam accessimus, ad virum Ven. Archidiaconum Spalaten. super hujusmodi questione litteras apostolicas obtinentes, qui cum super hoc contra cives aliquos & Commune quandam sententiam protulisset, judices, & consiliarii, totaque Communitas civitatis ejusdem sentientes indebite se gravari, suo, suique Communis nomine Sedem Apostolicam appellarunt, & super appellatione sua ad Ven. Patrem Archiepiscopum Jadren. & ejus collegas litteras appellationis impetrarunt. Cumque super eadem questione coram judicibus antedictis longo tempore hinc & inde forent objecta & allegata varia & diversa, nec posset eadem questio fine laudabili terminari, placuit tandem Altissimo Creatori, quod prefati judices & consiliarii suo, suique Communis nomine super hujusmodi questione amicabiliter & voluntarie tanquam obedientie filii se in nostris manibus commiserint. Renunciantes super hoc litteris omnibus impetratis & impetrandis. Nos autem Episcopus & Capitulum videntes tante humanitatis inditia in eisdem veritatem .... meram & exquisitam, iterato super hoc adhibita omni diligentia, & cautela, propter periculum animarum cepimus inquirere diligenter testes parochie nostre antiquos tam clericos, quam laicos omni exceptione majores, aliasque personas multas laudabiles & honestas ad nostram presentiam convocatas, & eos jurisjurandi religione, sicut fieri solet, acriter astringentes, sub debito prestiti juramenti quesivimus ab eisdem, quid scirent, vel crederent, seu audissent, aut percepissent a suis majoribus de hujusmodi questione, qui jurati sub animarum suarum periculo sic dixerunt, quod nunquam viderunt, vel sciverunt, aut a suis majoribus audiverunt, quod in civitate Tragurii, vel ejus districtu, Episcopis & Capitulo Tragurien. qui fuerunt pro tempore, decime de fructibus antedictis ullo unquam tempore fuerint persolute & sic semper ibidem extitit observatum. Quare nos sepedicti Episcopus & Capitulum visis, & auditis, & cum diligentia inquisitis rationibus & attestationibus nostrorum civium predictorum, deliberatione inter nos habita diligenti, communicatoque multorum tam religiosorum, quam aliorum consilio sapientum, prefatis judicibus & consiliariis suo, suorumque civium omnium, & Communis nomine, ac civibus universis de Tragurio & ejus districtu, ac eorum heredibus & successoribus, exceptis decimis de Sebenico ad nos Episcopum tantum spectantibus aliisque etiam villis seu terris ad civitatem Tragurii non spectantibus, prefatas decimas cum nostris successoribus universis, cum nullum jus habeamus, penitus in eisdem remittimus & in perpetuum refutamus, & quietamus, & eorum heredes & successores ab impetitione prefatarum decimarum & aliarum rerum omnium, exceptis decimis illarum rerum, que in civitate Tragurii exhibentur, scilicet de blavis, leguminibus, & agnis, in perpetuum per difinitivam sententiam absolventes. Ipsi autem judices & consiliarii, totaque Tragurien. Communitas tenuitatem & summam pauperiem Tragurien. Ecclesiæ miserationis oculo intuentes, & ob suorum remedia peccatorum, gratis, & amicabiliter terram S. Vitalis Tragurien. diecesis sic positam, videlicet incipiendo ab aqua, que dicitur Resnics, sicut vadit via publica versus Tragurium, usque ad Rivum, qui dicitur salsus & sicut vadit secus cum ripa usque ad mare juxta predictam ecclesiam S. Vitalis, quantum videlicet infra ipsos dictos confines spectat & pertinet ad jus & proprietatem Communitatis predicte civitatis Tragurii, cum omni jure suo, atque pertinentiis nobis Episcopo tantum, nostrisque successoribus universis, atque Tragurien. Capitulo in perpetuam belemosinam donationis titulo libere contulerunt. Promittentes enim discalumpniare,

re,

re ; atque defensare a quacumque persona suis cunctis laboribus, & expensis, nobis super eadem terra molestiam aliquam inferente, nisi ab Illustr. Dom. Rege Ungarie per violentum dominium violentia fuerit irrogata ; ut eandem terram pastinare possimus, ac dare aliis ad pastinandum & de ipsa quicquid nobis placuerit faciendum, civitatis Tragurii statuto quolibet contrario non obstante ; & hec predicta omnia & singula nobis observare & attendere promiserunt sacramento corporali adjurantes. De qua quidem terra, seu ipsius fructibus nos Episcopus cum nostris successoribus universis habere debemus tres partes, & quartam vero partem tantum & non amplius percipere debetur Capitulum memoratum, sicut inter nos extitit ordinatum. Quam vero sententiam juste & canonice promulgatam, prefati sindici, & procuratores omnes ibidem presentes & consentientes pro se, suoque Capitulo, & vice, ac nomine totius civitatis Tragurii presentes & consentientes acceptaverunt, rectificaverunt, & ratam in omnibus, & per omnia habuerunt. In cujus etiam sententie perpetuam firmitatem, nos predictus Columbanus Tragurien. Episcopus presentem sententiam sigillis nostro nostrique Capituli jam dicti, atque civitatis Tragurii, nec non & Dom. Archiepiscopi Jadren. Abbatis S. Crisogoni, Custodibus Fratrum Minorum, & conventus Fratrum Predicatorum de Jadra fieri fecimus communiri. Actum Jadre in palatio D. Archiepiscopi Jadren. presentibus ipso Dom. Archiepiscopo, D. Abbate Nicolao S. Crisogoni de Jadra, Fratre Johanne custode Fratrum Minorum, Fr. Rombaldo ejusdem socio, Fr. Andrea superiore Fratrum Predicatorum de Jadra, Fratre Vincentio ejus socio, Prosto Cotoparico, Gregorio Comitis Elie, Vulcina Pucinane, Sabbo Mismaro, Vita Sine de Viergna, Petrogna Pape, Mauro Marini Calcine, Ivanne Slovine, Josepho Stephani Maurecle, Andrea Marini Grubogne civibus nobilibus Jadre testibus, & aliis.

Ego magister Franciscus Anconitanus imperiali auct. not. & nunc autenticus civitatis Tragurii his omnibus interfui, quoniam super hoc de voluntate & mandato predictorum Dom. Episcopi, Capituli, Judicum, atque Communitatis civitatis Tragurii proprie & principaliter Jadram accesseram, & ab eisdem rogatus, eorum omnium mandato & voluntate cuilibet predictorum, videlicet Communitati Tragurii, & Capitulo simile faciens instrumentum, scripsi, & roboravi.

Ad clerum Sibenicensem reformandum rogatu Columbani Joannes metropolita Spalatensis accessit.

Præter multiplices lites & contentiones, quæ annis præteritis inter Episcopum & clerum Sibenicensem identidem oriebantur, jamdudum Sibenicenses Episcopi sui lustratione, præsentia, & inspectione caruerant ; eamque ob caussam plurimæ corruptelæ, ac turpissimæ labes tum monachalem, tum præsertim ecclesiasticum ordinem deformaverant. Tranquillatis utrumque rebus Sibenicensibus, ut supra diximus, Columbanus episcopalem illius oppidi lustrationem diutius differendam non esse censuit ; sed verebatur ne sopita dissidia rursus excitarentur, si quæ postulabat gravitas flagitiorum, acriora remedia ad sanandos & corrigendos depravatos Presbyterorum & clericorum mores adhiberet. Itaque anno 1267. Joannem Archiepiscopum Spalatensem rogavit, ut pro suo jure metropolitico illius oppidi lustrandi corrigendique curam susciperet: ita enim fore existimabat, ut si quid asperius decernendum esset, ejus invidiam ab se rejiceret ; & si quæ acerbiores pœnæ infligendæ pro gravitate delictorum essent, ad eas subeundas Metropolitæ auctoritas reos compelleret. Ipse vero cum duobus Episcopis Phariensi & Scardonensi comitem se ac socium Joanni adjunxit. Res e sententia gesta est. Archipresbyter, aliique in ordinibus sacris constituti, cum rei comperti fuissent sacrilegæ incontinentiæ, quibus digni erant pœnis affecti, ac censuris inusti sunt. Justam quoque meritamque animadversionem subierunt duo cœnobiarchæ, alter S. Nicolai in litore portuque Sibenicensi, alter S. Mariæ in insula Surio. Cetera quæ ad hanc lustrationem metropoliticam pertinent, habes in Joanne V. Metropolita Spalatensi, itemque in historia Ecclesiæ Sibenicensis. Insuper anno sequenti 1268. ut magis atque magis Sibenicenses in officio contineret, impetravit a Clemente IV. confirmationem compositionis, quam inter ipsum Episcopum & Sibenicenses faciendam curaverat Archidiaconus Spalatensis. Epistola Clementis ad Columbanum, quam ex tabulario Capituli Traguriensis deprompsi, est hujusmodi.

Confirmatio compositionis factæ per Archiep. Spalaten. inter Ep. Tragurien. & clerum Sibenicen.

Clemens Episcopus servus servorum Dei Vener. Fratri . . . Episcopo Tragurien. salutem & apostolicam benedictionem. Ea que judicio, vel concordia terminantur, firma debent & illibata persistere, & ne in recidive contentionis scrupulum relabantur, apostolico convenit presidio communiri. Sane petitio tua nobis exhibita continebat, quod cum olim inter te ex parte una, & . . . . Archipresbyterum & clericos ecclesiarum de Sibinico tue dioces. super eo quod ipsi tibi canonicam obedientiam & reverentiam debitam prestare, ac de aliis juribus episcopalibus respondere contra justitiam denegabant, ex altera questio verteretur, demum mediantibus . . . Archidiacono & Capitulo Spalaten. amicabilis super his compositio inter partes intervenit, quam apostolico petisti munimine roborari. Nos itaque tuis supplicationibus inclinati, compositionem ipsam sicut rite sine pravitate provide facta est, & ab utraque parte sponte recepta & hactenus pacifice observata, & in alicujus prejudicium non redundat, ratam & gratam habentes, eam auctoritate apostolica confirmamus & presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Dat. Viterbii VI. Kal. Martii, Pont. nostri anno 4.

Dissidia Sibenicensia recrudescunt.

Sed quamvis optimus antistes summam cautionem adhiberet, ne quid statueret ageretve, unde Sibenicenses vetera dissidia suscitandi occasionem arriperent, omnia tamen cavere, omnemque offensionem effugere non potuit. Mors Archipresbyteri, præter Columbani opinionem & voluntatem, novarum dissensionum ac turbarum caussam attulit. Clerus populusque Sibenicensis in locum demortui Stantium subrogarunt anno 1273. deductumque Tragurium coram Columbano statuerunt rogantes, ut collatum illi Sacerdotium approbaret. Sed Michael diaconus Sibenicensis, qui eamdem ecclesiasticam præfecturam petebat, Stantium sibi prælatum iniquo animo ferens, ejusdem electionem calumniari cœpit, perinde quasi vitio aliquo canonico laboraret. Quod cum ad Columbanum antea delatum fuisset, hujusmodi approbatione tamdiu supersedendum censuit, dum Michael, qui tum aberat, in judicium vocatus, riteque in-

interrogatus caussas exponeret, cur electio Stantii habenda non esset legitima. Tum Sibenicenses dilationem approbationis secus, quam oportuerat, interpretati, gravem & non ferendam injuriam factam sibi esse existimarunt; quasi vero aut largitione corrupti, aut studio partium abrepti, in hominem eo loco & munere indignum sua suffragia contulissent. Itaque exulceratis animis Tragurio discedunt, reversique Sibenicum, de communi sententia Joannem Metropolitam appellarunt; qui non sua sponte & voluntate, sed alieno impulsu & coactu, non solum appellationem recepit, sed etiam quem elegerant, Archipresbyterum confirmavit. Exinde Episcopi Traguriensis imperium abnuere, nullum debitæ adversus illum fidei, atque obedientiæ officium præstare, non sacrum chrisma ab illo petere, non ejus mandatis obtemperare, non decumas dare; quin immo clericum, quem ad decimas exigendas miserat, verberibus cæsum repulerunt. Stantius vero Archipresbyter electus, & primores cleri duces ac principes hujus schismaticæ coitionis se præbebant; & quamvis iterum ac sæpius admoniti, ut contumacia deposita ad fidem & obsequium redirent, admonitiones omnes contempserant. Ergo Columbanus postquam omnia tentasset, ut Sibenicenses ad officium revocaret, & rebelles animos sua patientia ac lenitate sibi reconciliaret; demum tantam pervicaciam diutius ferendam non esse censuit. Spalatum misit Gervasium Archidiaconum, qui coram Metropolita injurias sibi & ecclesiæ suæ illatas exponeret, atque in æde metropolitana, ipsius Episcopi nomine & auctoritate, nominatim Archipresbyterum & quosdam e clero nefariæ illius conspirationis fautores, itemque judices & magistratus illius oppidi sollemni anathemate feriret. Gervasius neque ad Metropolitam admissus, & ab æde metropolitana repulsus Salonam se contulit; & coram Yula Episcopo Tininiensi, eodemque Bano maritimo, atque aliis testibus, quæ sibi a Columbano mandata fuerunt, conceptis verbis edidit ac pronunciavit.

Gervasius Archidiaconus Trag. Sibenicenses Ep. sui nomine anathemate perculit.

1274. *die Sabbati exeunte Julii XI. Actum in Salona coram vobis Venerabili Patre D. Y. Dei gratia Episc. Tinien. & Bane marittime. Ego Gervasius Archidiaconus Traguriensis procurator, & nuntius Venerabilis Patris Dom. Columbani divina miseratione Episcopi Traguriensis, sicut apparet per publicum instrumentum, notum facio, quod cum Sibenicenses supradicto D. Episcopo Traguriensi, a tempore cujus non extat memoria, sint, & fuerunt lege diocesana subjecti, & ejus legitimis monitis inobedientes existant, & sanctum Crisma ab ipso, ut tenentur petere, & recipere, contra sacrorum Canonum instituta hoc anno renuerint, & alia jura episcopalia sibi debita post multiplicem amonitionem persolvere contempserunt; quodque deterius est, cum misisset clericum suum ad predicta jura exigenda, verberaverunt, & rebus propriis expoliaverunt eumdem; per hec omnia supradicta S. Archipresbyterum, Vulconem, Diniacum, Casarinum, Radovanum Sacerdotes, Michaelem diaconum, & Ditum subdiaconum Sibenicensem, exigente eorum contumacia, in scriptis auctoritate & nomine supradicti Dom. Episcopi Traguriensis excommunico, & vobis eosdem excommunicatos denuncio. Verum quia judices Sibenicenses, videlicet Dobrogna Juanci filio Martini, Stefano Braslovaniz, & consiliarii Ser Dragovanus Bariz, Frater Vulcepta, Elias Radovani, Georgius Dragozay, Fellone Nicolai, & alii consiliarii eorumdem Communitatis predicte supradicto Domino Episcopo Traguriensi decimas debitas dare denegant: idcirco ego procurator auctoritate & nomine supradicti Episcopi Traguriensis, in scriptis excommunico, & vobis eosdem denuncio excommunicatos. Predicta omnia dicta, & facta fuere coram fratre Martino, fratre Joanne de ordine Predicatorum, fratre Zubriano, & fratre Joanne de ordine Minorum, Luca Sacerdote, & Canon. Spalaten. Joanne filio C. Jacobi de Breberio, Sclissa filio Jupani Maladeni de . . . . Privoslau Dobrolli de Spalato, Dessa Amblasii, Simone Comitis Marini testibus, & Duimo Domiche examinatore.*

Deinde Gervasius adiit Saracenum Episcopum Corbaviensem; & postquam eo præsente atque audiente tum in Archipresbyterum & Presbyteros atque diaconos supra nominatos, tum in judices & consiliarios oppidi Sibenicensis, anathema iisdem paullo ante inflictum renovavit; itemque ab omnibus decretis actisque Joannis Metropolitæ, quæ jurisdictioni Ecclesiæ Traguriensis officerent, ad Sedem Apostolicam appellavit: insuper ab eodem Episcopo Corbaviensi petiit, ut hæc omnia publicis litteris testata, suoque annulo obsignata relinqueret; quibus in litteris Saracenus ignarus, qua necessitate ac vi propemodum impulsus decrevisset ac fecisset Joannes, quæ decreverat, quæque fecerat, quamdam in Joanne acerbitatem animi Columbano infensi verbis sane asperis castigavit; se vero *Exactorem*, idest eversorem Episcopatus Sibenicensis nominat, quod ejusdem institutioni adversaretur.

Idem anathema Saraceni Ep. Corbaviensis litteris testatum esse voluit.

In nomine Domini Amen. Saracenus Dei gratia Episcopus Corbavien. & exactor Episcopatus Sibenicensis, universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem, & pacem in domino sempiternam. Lamentabilem Venerabilis Patris Columbani Episcopi Traguriensis querelam & protestationem recepimus, quod Venerabilis Pater Joannes Archiepiscopus Spalatensis cibaret eum pane angustie, atque tribulationis, immo potum daret sibi aquam fellis, destruere volens ecclesie sue statum, & dividere intendens Episcopatum suum in duas partes, contra omnia jura, inrequisito Domini Pape assensu, contra statutum Concilii generalis; & cum propter hec & multa alia gravamina misisset virum probum & discretum nuncium suum & procuratorem Gervasium Archidiaconum ecclesie sue ad appellandum; idem Archiepiscopus sibi aditum sue presentie denegasset, & cum voluisset in ecclesia cathedrali appellare, inde fecisset eum, non ut decuit, vel debuit, sed ut voluit, & valuit, expelli indecenter; qui Archidiaconus ad nostram presentiam accedens coram nobis, & multis aliis nobilibus, qui nobiscum fuerant, appellationem suam viva voce, sicut faciendam canonice sanctiones edocent, in scriptis renovavit, & predictum Episcopum Dominum suum & ecclesiam suam protectioni Sedis Apostolice commendavit. Ad hoc Archipresbyterum, Tolconem, Duymum Martini judices, & Dragovanum Vatiz Volchetan fratrem, Georgeum Dragzal, Eliam Raduani, Tolenum Nicole consiliarios & cives de Sybenico pro, & quod Archipresbyter & clerici supradicti sanctum

ctum chrisma hoc anno ab eodem Episcopo suo dioecesano recipere renuissent, & neglexissent, ac alia episcopalia sibi debita denegassent exhibere, dictos etiam judices, & consiliarios, qui requisiti pluries decimas sibi solvere contumaciter denegassent; & quod deterius esset, nuncium suum, & capellanum, cum ad decimas & sua jura destinasset exigendas, in ipsum manus violentas injecissent, & rebus suis spoliassent; propter quæ superius dicta sunt, exigente justitia dictus Archidiaconus in scriptis, auctoritate dicti Domini Episcopi, nobis, & testibus quampluribus ad hoc specialiter vocatis, excommunicatos denunciavit. Hujus rei testes sumus, & ad hec presentes litteras nostras concessimus, sigillis nostris pendentibus munimine roboratas.

Sibenicenses Paullum Eritium sibi Episcopum eligunt.

Interea Sibenicenses cupiditas sedis episcopalis apud se constituendæ, quæ jamdiu eorum animis penitus insederat, ex occultis molitionibus in apertum schisma conjecit. Sine auctoritate Sedis Apostolicæ, suo ipsi arbitratu, Paullum Eritium Venetum, Canonicum Strigoniensem, in Episcopum sibi elegerunt; utque illius approbationem ab Joanne Metropolita extorquerent, summam illam, quæ tum dominabatur in Dalmatia, potentiam Comitum Breberiensium interposuerunt; quorum favorem ac patrocinium sibi jampridem conciliaverant. His igitur, & præsertim Paullo de Breberio Comite, seu rectore urbis Spalatensis, quibus nemo obsistere, vel adversari audebat, jubentibus, seu potius cogentibus, Joannes Metropolita Paullum electum Sibenicensem vel invitus approbare debuit, eumdemque episcopali consecratione impertiri; id quod postea ipsemet Joannes in quadam sua declaratione juridica testatus est, cum ait, *favore & auxilio dominorum temporalium obtento, clerum Sibenicensem ausum esse quemdam Ungarum Paullum sibi præfecisse in pastorem, cui nunquam prælatus aliquis præfuit, nisi Tragur. Episcopus verus & merus pastor: quem nobis*, inquit, *cum dominorum potentia, non cum jurium monumentis, nec electum canonice, cum episcopalem electionem & sedem numquam habuerint, potentissime præsentarunt, ut sibi manus imponeremus, & munus consecrationis demum donaremus, quod prorsus per Dominum abjurantes publice diximus solius summi Pontificis esse & Curiæ Romanæ novum Episcopum, & Episcopatum formare, facere, & creare. Tandem ipsorum insultus ferre non valentes, & periculum non rerum tantummodo, sed quod gravius erat, personæ nostræ veraciter formidantes, eosdem sumus taliter allocuti, Nihil valet quod facimus, & propter hoc Romanæ curiæ, nec volumus, nec possumus derogare; & super hoc publicum instrumentum nobis fieri præcipimus, & habemus. Sed valeat quantum valere potest. Quod negotium taliter celebratum D.Philippi Firmani Episcopi, in partibus Ungariæ tunc temporis Apostolicæ Sedis legati, aures & auditum aurium taliter propulsavit, quod in nostri præsentia, & duorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum, DD. Tiniensis & Nonensis, id quod per nos tali compulsione factum fuerat, cassum totaliter & irritum judicavit, & tanquam indebite actum decrevit carere juribus & robore firmitatis, eidem Paulo sub pœna excommunicationis præcipiens atque mandans, ut ultra non electus, sed Paulus suo puro nomine vocaretur, &c.*

Eodem anno 1274. VII. Idus Augusti Columbanus Episcopus in æde cathedrali S. Laurentii, & frequentissimo cleri populique conventu, sollemni anathemate confixit tum Paullum intrusum Sibenicensem, tum magistratus ac primores illius oppidi, tum demum Archipresbyterum, & reliquos de clero, qui in electione Paulli consenserunt; eosque declaravit segregatos esse ab ecclesia, & rerum divinarum communione privatos; oppidumque ipsum interdicto subjecit.

Columbanus Paullū electum & Sibenicenses anathemate confixit.

In Dei nomine amen. Anno Domini 1274. Indictione secunda, die sexta exeunte Augusti hoc actum fuit Tragurii in ecclesia Sancti Laurentii temporibus Dom. Ladisl. Serenissimi Regis Ungarie, Venerabilis Patris Dom. Columbani Episcopi, & nobb. VV. DD. Joannis de Breberio Tragurii Comitis, & Preste Cotopagna Potestatis.

Frater Columbanus divina miseratione Episcopus Traguriensis universis Christi fidelibus salutem in vero salutari. Novi flagitii noviter acerbitate percussi per evidentiam patrati, sceleris commemoratione lugubri cogimur singulorum auribus conculcare, ut nec per silentium in oblivionem commissum facinus transeat, nec per obmissionem vindicte ceteris transeat in exemplum; nuper siquidem clerus & populus Sibenzanus, in audaciam, & patris offensam filii prosilire degeneres, & in matrem, scilicet Eccles. Traguriens. inopinatum opprobrium prorumperunt falaces, & calumpni continuaverunt dolum adversus Ecclesiam Traguriensem subditi pestilentes; ex eo quod, cum a tempore, cujus non extat memoria, castrum Sybenicensem limitibus diocesis Ecclesie Traguriensis semper fuit situm, & fundatum; & Episcopus Tragurii pro tempore constitutus jurisdictione, & diocesana lege, tanquam in sua diocese, libere usus fuerit, atque potestate; hi idem ausu temerario Ecclesiam Traguriensem matrem suam monstrum facere moliverunt, in uno corpore duo capita erigendo. Eligere si quidem sibi volunt nec nominandum Episcopum, in nostri, & Ecclesie Traguriensis prejuditium, & gravamen. Unde cum nos ipsos paternaliter vice pluries repetita monuissemus, ut de hujusmodi presumptionibus & insolentiis abstinerent, iisdem pejora pejoribus continuantes, ad emendam, & satisfactionem venire non curarunt. Quare intrusum ipsorum, qui se in Episcopum electum appellat, Paolum Presbyterum Canonicum Strigoniensem, Potestatem Jurissam, & majores de castro Sibenicensi, videlicet Dobrinam, Stefanum Johannem Martini judices, Dragovanum Baniz Vulcettam fratrem, Georgeum Dragozaiz, Sya Radovani Tollone Nicole; S. Archipresbyterum, Tholeonem diaconum, Stroinium, Radouanum Sacerdotes, Michula diaconum, Dominicum subdiaconum in scriptis excommunicamus, a modo ab omnibus evitandos sententiando decernimus, & pronunciamus omnes illos esse excommunicatos, qui consilio, auxilio, vel favore hujusmodi facinoris fuerunt participes; terram Sibenicensem nihilominus ecclesiastico subjicimus interdicto. Lata fuit hec sententia presentibus Dom. Ludovisio socio nobilis viri de Preste de Cotopagne Potestatis Traguriensis, Mag. Ralto Medico, D. D. Yanicha Casocti, Valentino Casariza, Luce Matthei testibus, & Dom. Dessa Duymi examinatore.

Ego

Ego Dessa Duymi examinator conscius examinavi.

Ego Franciscus Benvenuti de Cingulo, & nunc Tragurii juratus notarius, predictis interfui & a dicto D. Episcopo rogatus scripsi, & publicavi, & signavi.

Diploma, quod octo abhinc annis a Clemente IV. Columbanus impetraverat, sibi confirmandum a Gregorio X. curavit anno 1274. qui præter titulum & subscriptionem per singula verba a Clementino transcriptum est.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei Ven. Fratri Episcopo Traguriensi, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum &c.

Datum Lugduni per manum magistri Lanfranchi Archidiaconi Pergamensis S. R. E. V. Cancelarii, 3. Id. Sept. Indictione 3. Incarnationis Dominicæ Anno 1274. pontificatus vero D. Gregorii Papæ X. Anno III.

De villa Ostroch Spalatenses junctis sibi Sibenicensibus armis contendunt cum Traguriensibus.

Dum Columbanus omni ope operaque enitebatur, ut Sibenicenses ad fidem & obsequium revocaret, aliunde objectum est illi periculum suæ dioeceseos diminuendæ. Spalatenses ægerrime ferebant villam Ostroch, & alias terras ac possessiones tum ecclesiastici, tum communis, ac privati juris, auctoritate Belæ IV. & sententia Dionysii Bani, ecclesiæ, urbi, civibus Spalati ademptas, & Traguriensibus adjudicatas fuisse: quam sententiam confirmaverat Stephanus IV. Belæ filius, qui anno 1270. parenti suffectus, & biennio post extinctus, regnum Ladislavo II. filio reliquit. Illas itaque Spalatenses verbis amicis cum sæpius & frustra repetiissent, jus suum armis persequi decreverunt, & Sibenicensibus in societatem adscitis, multa damna Traguriensibus inferre, in eorumque territorio prædas agere, agros ferro & igni vastare cœperunt. Utrisque animos addebant & audaciam duo fratres, viri præpotentes e familia Breberiensi, Paullus Comes Spalati, & Georgius Comes Sibenici. Porro Tragurini inter duas civitates inimicas interjecti, cum hinc a Spalatensibus, illinc a Sibenicensibus assidue premerentur, & utrisque se haudquaquam pares esse viderent, opem auxiliumque Ladislavi regis suppliciter petierunt, graviter questi damna, quæ terris suis utrinque inferebantur. Ladislavus memor quæ & quanta Tragurienses, luctuosis illis temporibus Tartaricæ cladis, Belæ avo suo præstitissent, tum Sibenicensibus, tum Paullo Bano & Spalatensibus severe interdixit, ne quid injuriæ aut molestiæ inferre auderent Traguriensibus, quos, inquit, *in nostram recepimus gratiam & protectionem specialem &c.* Scripsit itidem ad Tragurienses litteras benevolentiæ plenas, suumque illis patrocinium & auxilium pollicetur. Has regias epistolas anno 1274. mense Aprili & Augusto datas Joannes Lucius inseruit Monumentis Traguriensibus lib. 3. cap. 5. Anno sequenti misit Nicolaum fratrem Paulli & Georgii Comitum Breberiensium, Banum totius Dalmatiæ & Chrobatiæ, qui lites illas dirimeret, & pacem inter Tragurienses, & Spalatenses conciliaret. Hic Ostroch, S. Petrum de Clobucich, & ceteras terras, de quibus controversia erat, ecclesiæ & urbi Traguriensi adjudicavit; sed ejus sententiæ cum Spalatenses intercessissent, ille rem integram reservandam esse censuit judicio regis Ladislavi; & utrisque mandavit, ut procuratores suos ad curiam regiam mitterent cum tabulis ac monumentis, ex quibus unde jus staret, rex pro sua sapientia cognosceret, ac pro sua æquitate sententiam ferret. Decretum Nicolai secundum Tragurienses, itemque hoc mandatum extat apud Lucium loco supra laudato.

Nicolaus Banus secundū Tragurienses judicavit.

Spalatenses Traguriensibus absentibus apud Ladislavum caussam obtinent.

Ac Spalatenses quidem mittere ad curiam præoccuparunt Joannem metropolitam & procuratores suos, qui caussam communem ecclesiæ atque civitatis agerent. Hi ergo civium suorum querelis expositis & tabulis productis, monumentisque prolatis, quæ sibi favebant, & gratiosa insuper procerum, quorum patrocinia sibi conciliaverant, commendatione interposita, quod volebant, facile impetrarunt. Ladislavus itaque absentibus, & inauditis Traguriensibus, secundum Spalatenses judicavit, acta & decreta Belæ avi sui rescidit, atque irrita fecit, villam Ostroch, aliasque possessiones, quæ in disceptationem vocabantur, Ecclesiæ metropolitanæ S. Domnii, & civibus Spalatensibus restitui jussit. Decretum & sententiam Ladislavi habes in Joanne Metropolita Spalatensi cap. 1. §. 9. *Dat. fuit anno 1275. Ind. 3. regni ejus anno 4.* post mensem Augustum, ut Joannes Lucius ex anno regni Ladislavi ostendit.

Incredibile est quanto mœrore, quantaque consternatione animos Traguriensium perculerit decretum Ladislavi; cujus vim auctoritatemque ut eluderent, aut fictum & commentitium, aut certe dolo & fraude surreptum esse contendebant: id quod intelligi potest ex litteris *Magistri Romani Archidiaconi Barsien. & Magistri Fulci;* qui cum a Traguriensibus honorifico lautoque hospitio accepti fuissent, ut gratiam referrent, eorum caussam impense commendarunt *Magistro Benedicto miseratione divina S. Strigoniensis Ecclesie electo, Preposito Budensi, & aule Dom. regis V. Cancellario;* ei scilicet, qui iisdem titulis insignitus nominatur in decreto Ladislavi, quod *per ejus manus datum esse* dicitur. Hæc epistola scripta est apud Trag. *in octava Epiphaniæ*, idest idibus Januarii an. 1276. cujus extremam particulam huic loco intexere libet: *Novissime vero cives Spalati dicunt se obtinuisse privil. D. N. R. Ladisl. quod revocare asserunt avi, patris, ac suum privil. indultum civibus Trag. quod non credimus nec esse verisimile, ut sine cause cognitione debuissent dicta privil. revocari; imo per veri suppressionem, & falsi suggestionem circumvenisse regiam majestatem, & quod non ad ipsorum commodum, sed dispendium debet potius redundare, quod sicut mendaces precatores deberent carere impetratis, & ultionem regiam possunt, nec immerito formidare; occasione vero ipsius privilegii dicti Spalatenses ipsos Tragurienses magnis injuriis & dapnis gravibus afflixerunt, & affligere non verentur. Quocirca vestram reverentiam verbis fidelibus inducimus, & hortamur, quatenus propter Deum & justitiam, ac vestram honestatem dictos cives Tragurien. in suis juribus sic velitis adjuvare apud regiam majestatem, regni Barones, &c.*

Tragurienses litteras commendatitias ad Ben. electū Archiep. Strigonien. ab Archidiacono Barsiensi impetrant.

Huc pertinere arbitror epistolam Traguriensium ad eumdem B. idest Benedictum Archiep. electum Strigoniensem, cujus patrocinium implorant, præsertim adversus Joannem Metropolitam Spalaten. qui cum *in possessiones civitatis & ecclesiæ dudum jam sopitas suscitasset calumniosas & arduas questiones*, decretum illud Ladislavi secundum ecclesiam & urbem Spalatensem impetraverat, seu potius extorserat. Hæc epistola caret notis chronologicis, sed uno alterove mense post superiores litteras ad eumdem

dem electum Archiepiscopum datas fuisse, illud argumento est, quod ab inscriptione nomen *Electi* absit, cum jam ille possessionem Ecclesiæ Strigoniensis adiisset.

Litteræ Traguriensium ad Archiep. Strigonien.

Reverendo Patri & speciali suo Domino B. Dei gratia sancte Strigonien. Ecclesie Archiepiscopo Judices, & Populus Traguriensis, ejus devoti fideles, cum inclinatione, promptum famulatum. Venerabilis Pater, & Domine, a vestre celsitudinis presentia tam obsequiis, quam facie remoti sumus, & incogniti; & idcirco in nostre necessitatis articulo flagitare tanti patris patrocinium videtur absurdum: laudabilis tamen fama, que benedictam personam vestram per orbem terrarum celebrat, & extollit, qua sine personarum acceptione extraneos pariter & domesticos benignitatis oculo respicitis, & fovetis, suasit nobis ausum sollicitandi vestram excellentiam ad ferendum presidium civitati, & ecclesie nostre, que vestra est, contra quam J. Dei gratia Spalatensis Archiepiscopus ad suggestionem emulorum nostrorum, quod eum minime decuit, in possessiones civitatis & ecclesie dudum jam sopitas suscitavit calumniosas, & arduas questiones: hinc est quod . . . Episcopum, & eundem servientem vestrum ad curiam accessurum, qui anno preterito de curia . . . rediens, ex parte vestra salutis vota & benedictionis gratiam nobis auro & topatio gratiora retulit, ad dominationis vestre presentiam destinamus, modis quibus possumus exorantes, quatenus divine retributionis intuitu, & nostre fidelitatis interventu, consilium nobis & auxilium conferre dignemini, quod ex dispositione negotiorum vestra circumspectio intellexerit expedire. Valeat nunc, & semper vestre clementie celsitudo.

Traguriensſes, jubente Nicolao Bano, vel inviti jure suo decedunt.

Ecclesiæ & urbis Traguriensis, patrocinium susceperat Nicolaus Banus Chrobatiæ & Dalmatiæ, sed cum a Spalatensibus & Sibenicensibus, nisi utrorumque postulatis Tragurienses assentirentur, haud dubium & proximum quidem excidium urbi immineret, auctor fuit Traguriensibus, ut tempori cederent, ac necessitati parerent. Hi ergo quamvis extrema omnia perpeti potius, quam de jure suo quidquam remittere statuissent; illos tamen ejusdem Bani auctoritas & imperium impulit, ut vel inviti pollicerentur, quæ hostes volebant, se præstituros; ut intelligi potest ex litteris Nicolai ad regem Ladislavum. *Verum*, inquit, *predicti Spalaten. & Sybenzani nobilibus omnibus & potentioribus Sclav. sociati contra predictam civit. Trag. hostiliter processerant; & non solum bona, sed etiam civitatem destruere conabantur; nisi ipsius civit. Trag. Episcopus, Capitulum, & cives universi permitterent, & penitus consentirent, quod pred. Com. Syben. que a tempore, cujus non extat memoria, fuit de diocesi predicte civ. Trag. Episcopum haberet proprium, & pastorem in Syben. residentiam facientem; & nisi ipsi Spalatensibus integre restituerent quasdam terras & possessiones per privil. fel. rec. D. Bele Ser. Ung. R. eidem Commun. Trag. pro sua fidelitate de ipsorum Spalaten. voluntate concessis, & per priv. bon. mem. D. Stefani Illustr. R. postmodum confirmatas, prout per ipsa privilegia a me visa evidenter apparet: prohibitionibus & mandatis per me eis ex regia parte factis, ne contra predictam accederent civit. privilegiis vilipensis. Cumque videretur ipsam civitatem ad destructionem personarum & rerum esse totaliter precipitatam, superbia & potentia predictorum, & eis propter modicam meam societatem resistere non audebam, ad predictam destructionem evitandam, licet adrogantia maxima videatur, si subditi mandata & privilegia Domini presumpserint in aliquo violare, eisdem Trag. precepi, & mandavi, quod petitiones predictorum deberent penitus percomplere, ipsis vero respondentibus, quod ante patientur eorum civitatem destrui, quam consentiant petitionibus supra dictis, & DD. Regum privilegia frangerentur absque majestatis regie conscientia & voluntate. Demum cum aliud non potuerim eis de jure, sed predictorum potentia, ipsos Trag. coegi ad predictas petitiones in omnibus admittendas, qui licet inviti, & pro destructione predicta evitanda, meis preceptis & predictorum petitionibus totaliter paruere: que omnia majestati vestre, ut in posterum reprehendi non possim, cum non voluntate, sed coactus fieri fecerim, per presentes testifico totaliter facta esse, ut vestra excellentia videre possit, quod facere debeat in predictis.*

Ita urbis quidem periculum discussum est; at non item pax composita & firmata fuit, sive quod Tragurienses promissis, quæ metus extorserat, stare nollent, sive quod expectanda essent regis responsa, quæ pacta illa & promissa vel rescinderent, vel approbarent. Interea Tragurienses ut hostibus eriperent, sibi conciliarent favorem & auxilium Comitum Breberiensium, Mladinum tertium e quinque fratribus Breberiensibus Potestatem, sive rectorem urbis elegerunt anno 1276. exeunte, qui & suum illis, & fratrum duorum Georgii Comitis Sibenici, & Paulli Comitis Spalati patrocinium pollicitus est; ut docet Joannes Lucius lib. 5. Monum. Traguriensium.

Interea Columbanus Episcopus cum bellicis turbis ac tumultibus cuncta misceri videret & regio præsidio destitutus, ecclesiæ suæ jura contra Spalatenses & Sibenicenses tueri se posse diffideret; pertæsus rerum ac temporum, episcopale munus deponere statuit; præsertim quod propter incommodam valetudinem, ac devexam in senium ætatem, se tanto oneri ferendo non esse cognosceret. Itaque Romam misit Gervasium Archidiaconum, & Oliverium Monachum Benedictinum, qui ab Innocentio V. facultatem illius ecclesiæ dimittendæ sibi postularent. Annuit Pontifex; & ne quid detrimenti caperet Traguriensis Ecclesia suo viduata pastore, Joannem præpositum ecclesiæ de Grigorissa diœcesis Zagrabiensis, eumdemque Canonicum Hierosolymitanum, Traguriensibus Episcopum dedit.

Columbanus Ecclesiæ Traguriensis dimittendæ facultatem a Pontifice petit.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis clero & diocesi Traguriensi salutem & apostolicam benedictionem. Venerabilis frater noster Columbanus Episcopus quondam Tragurii, longa supportatione pontificalis sarcinæ fatigatus, & ad eam ulterius sufferendam debilitate multa ex incurabili infirmitate proprii corporis, quam incurrit, ac ex senio, ad quod jam devenit, specialiter procedente gravatus, ad regimen præsulatus officii se non posse sufficere asseverans, ex zelo, quo erga Ecclesiam Traguriensem commissumque sibi dominicum gregem fervebat, dimittere hujusmodi officium pontificatus elegit, ne per ejus impotentiam vel defectum, ipsius gregis, aut ecclesia posset profectibus quomodolibet deperire, attente postulans cessionem ejus a nobis recipi, sibique sic lapso quietis locum, quem sua requirebat conditio, benignius indulgeri volenti præmissa de causa regimini ecclesiæ cedere præ-

Annuit Pontifex, & Joannem Canonicum Hierosolymitanum Columbano successorem dedit.

prælibatæ ; cujus cessionem sponte oblatam , post multiplicis tamen supplicationis instantiam , a dilecto filio Gervasio Archidiacono Traguriensi , & Oliverio Monacho ordinis S. Benedicti , Capellano ipsius Columbani Episcopi , habentibus ab eo ad cedendum hujusmodi regimini sufficiens & speciale mandatum , duximus admittendam ; sicque provisione ecclesiæ prædictæ , quæ ob id pastoris carebat solatio , in dispositionis nostræ arbitrio consistente , nos felici ordinationi ejusdem ecclesiæ , quam paterno aspicimus oculo pietatis , & gerimus etiam in visceribus caritatis , diligentius insistentes , operam dedimus festinatam , ut ipsi ecclesiæ persona juxta cor nostrum ydonea præficietur, ne illam viduitatis incommodum diutius pati contingeret in suum spiritualiter , vel temporaliter periculum , & discrimen . Unde ad personam dilecti filii Johannis electi Traguriensis , tunc præpositi ecclesiæ de Grigorissa Zagrabiensis diocesis , & Canonici Jerosolimitani , fide ac devotione probatam , quam charitativum affectum habere non ambigimus erga plebem suo regimini commendatam, apostolicæ considerationis intuitum dirigentes , ipsum virum multiplicium decoratum varietate virtutum , enitentium redimitum insigniis meritorum , in spiritualibus quoque & temporalibus circumspectum , pro ut fide dignorum assertio nos instruxit , de fratrum nostrorum consilio , & apostolicæ plenitudine potestatis , eidem Ecclesiæ Traguriensi in Dei nomine in Episcopum præfecimus , & pastorem ; illius curam in spiritualibus & temporalibus eidem Joanni plenarie committentes spe firma concepta , quod ecclesia ipsa divina comitante gratia per suam industriam , & perspicacem prudentiam , grata in utrisque felicitatis suscipiat incrementa . Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus , quatenus eundem Joannem electum ad commissam sibi ecclesiam cum benedictionis nostræ gratia venientem , condigno suscipientes honore , & tanquam patri & pastori animarum vestrarum humiliter intendatis , ac illi exhibentes obedientiam , & reverentiam debitam , & devotam , salubria ejus monita & mandata studeatis devote suscipere ac efficaciter adimplere. Alioquin sententiam , quam ipse propter hoc rite tulerit in rebelles , ratam habebimus , & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam , appellatione remota , inviolabiliter observari.

Datum Laterani IIII. Nonas Maji , Pontificatus nostri anno primo: idest anno 1276.

Columbanus virum de se benemeritum remuneratur.

Antequam Columbanus sedem episcopalem relinqueret , remunerari statuerat egregia erga se merita Nicolai Casotti patricii Traguriensis , & plurima ab illo sibi præstita & maxima beneficia. Itaque jus exigendæ pecuniæ , Raphaeli Bertramo Veneto ab se creditæ , in eum transtulit ; idque publicis litteris testatum esse voluit.

In Christi nomine amen . Anno Domini 1276. Indict. 4. temporibus Dom. Ladislai Serenifs. Regis Ungarie , Venerab. Patris Columbani Episcopi , nobilium virorum DD. Johannis de Briberio Trag. Com., Mich. . . . Potestatis , DD. Valentini Casarizze , Desse Amblasii Trag. Consil. die Martis , 7. Januarii. Actum est Trag. in curia infra dicti Dom. Episcopi. Predictus Ven. Pater Dom. Episcopus Columbanus considerans magna , & ardua , & placabilia servitia longo tempore recepisse , & que recepit in presenti a Domino Nicolao Casotti absque remuneratione aliqua , que secundum Deum , & bonam consuetudinem licet , nec in totum irremunerata esse voluit ; idcirco jure donationis pure & libere , simpliciter & irrevocabiliter inter vivos dedit , & cessit , & concessit eidem D. Nicolao pro se , suisque heredibus stipulatis , omne jus , omnemque actionem realem , & personalem , & totaliter ei directam , quod , & quam habet , & habere potest contra Dominum Raphaelem Bertramum de Venetiis , & ejus bona , pro centum & viginti libris Venetorum parvorum , quas idem Dominus Raphael eidem Domino Episcopo dare & solvere tenetur &c. Presentibus Dom. Duimo Bertolo , Nicole Caleorde , & Desa q. Duimi Decega testibus .

Columbanus post abdicationem Episcopatus tres annos vitam privatam & quietam exegit , sibique uni , ac Deo vacavit. Decessit an. 1279.

JOANNES II. EP. TRAGURIEN. VII.

Antequam consecrationem episcopalem susciperet , ac præfecturam Ecclesiæ Grigorissensis deponeret , cum Petro Comite insularum Bractiæ & Phariæ , arbiter adhibitus est ad paciscendas inducias duorum fere mensium inter Spalatenses , & Traguriense , quæ ad pacem stabiliendam viam munirent , ut est in tabulis Traguriensibus *an.* 1277. *die Dominico* 8. *exeunte Junii . Actum Tragurii in ecclesia S. Mariæ . Cum per honestum ac probum virum Dominum Joannem præpositum des Glegoreza , & Dom. nob. virum Domin. Petrum Comitem insularum Phare & Braze , esset inter Spalat. Communit. & Trag. hinc per totum mensem Julium tregua composita & ordinata secundum formam articulorum inferius denotatam &c.* Nondum primus induciarum mensis exierat , cum de partis utriusque consensu delecti sunt arbitri Georgius de Breberio , Comes Breberiensis & Sibenici , & Preste de Cotopagna , atque Domaldus de Zadulinis cives Jadræ , qui controversiis omnibus ex æquo & bono compositis pacem inter Spalatenses & Traguriense firmam & stabilem conciliarunt anno Incarnat. Dom. 1277. *mense Junii , die ultima .* Ad hujusmodi compositionem ac pacem , quo minus accederent Sibenicenses illud obstitisse arbitror , quod in proposito susceptoque consilio Episcopi proprii , quem jam elegerant , retinendi obstinate perstabant . Ad rem ecclesiasticam quod attinet , *Archiepiscopo , Capitulo , monasteriis , seu Ecclef. Spalat.* restitui jubentur fundi & agri omnes , quos ante bellum Tartaricum possidebant in territorio Traguriensi , idest *intra columnam Tragurium versus* , quæ quidem columna erat confinium dirimens utrumque territorium . Cetera intra eamdem columnam , quæ antiquitus erant privatorum hominum Spalatensium , Commune & privati homines Traguriense retineant . De villa Ostroch ita decretum est , ut cum omnibus silvis , agris , pratis , aquarum divortiis , quæ in ea olim possidebant *Didigi* , sive Tragurii , sive Spalati commorantes , iisdem *Didigis* antiquis dominis redderentur . *Didigi* autem , interprete Lucio iidem sunt , ac *possessores antiqui e genere Chrobatorum* . Utrum vero Traguriensi , an Spalatensi diœcesi eadem villa adjudicata sit , diserte expressum non est. Scopulum autem sive insulam S. Stephani ad jus ditionemque Communis & Ecclesiæ Spalatensis pertinere declaratum est. De S. Petro in *Clobucich* , itemque de

Pax inter Traguriens. & Spalaten. ad quam accedere noluerunt Sibenicen.

Bi-

Bistriza prædio olim regali nihil decretum fuit, resque integra regis arbitrio relicta; qui anno sequenti, ut est apud Lucium, ecclesiæ atque urbi Traguriensi locum utrumque adjudicavit.

Dubitari potest, an Joannem Ep. ab Innocentio designatum Tragurienses receperint.

In his tabulis nominatur quidem Archiepiscopus Spalatensis, non item Episcopus Traguriensis: quod argumento est Joannem nondum consecratum fuisse, aut traditam eidem fuisse hujus ecclesiæ possessionem. Cum autem ab omnibus monumentis ac tabulis Traguriensibus illorum temporum absit nomen Joannis Episcopi, vereor ne Tragurienses illum non receperint, ejusque pontificiam nominationem ratam habere noluerint, quæ videbatur officere privilegiis Canonicorum Traguriensium, penes quos tunc erat jus eligendi Episcopi: ex quo factum est, ut in tabulis induciarum anno 1277. confectis *Electi* nomine careat; nisi forte Joannes ille *Præpositus de Glegorezza* in his tabulis nominatus alius fuerit ac diversus ab *Joanne præposito ecclesiæ de Grigorissa*, quem Innocentius V. Episcopum Traguriensem designavit.

Philippus Ep. Firmi, & Legatus Apost. decreta & acta Joannis Metropolitæ secundum Sibenicenses reprobavit.

Anno 1279. Philippus Episcopus Firmi & legatus Sedis Apostolicæ missus ad Ladislavum regem Hungariæ, cum Spalati esset, rogatu cleri populique Traguriensis, quidquid Joannes Metropolita Spalatensis non sua sponte, sed impulsu Comitum Breberiensium decreverat & fecerat, ut Sibenicensium postulatis obsequeretur, ipsomet Joanne præsente & audiente cum duobus Episcopis Tininiensi, & Nonensi, irritum fecit, & abrogavit; itemque proposita anathematis pœna, interdixit Paullo Eritio, quem Sibenicenses in Episcopum sibi elegerant, ne sibi nomen *Episcopi electi* arrogaret; idque constat ex ipsa Joannis Archiepiscopi testificatione: *Quod negotium* (electionis Paulli ab Joanne approbati) *taliter celebratum Dom. Philippi Firmani Episcopi, in partibus Ungarie Apostolice Sedis legati, aures & auditum aurium taliter propulsavit, quod in nostri præsentia, & duorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum DD. Tiniensis, & Nonensis, id quod per nos tali compulsione factum fuerat, cassum totaliter & irritum judicavit, & tamquam indebite actum decrevit carere juribus, & robore firmitatis; eidem Paulo sub pœna excommunicationis præcipiens atque mandans, ut ultra non electus, sed Paulus sua puro nomine vocaretur.*

Cum Joannes ab Innocentio designatus, & electus Episcopus Traguriensis, vel a clero, & populo receptus non fuisset, vel post sexennium a suscepto Episcopatu e vita migrasset; Canonici Tragurienses convenerunt in ædem cathedralem S. Laurentii, ut de novo creando Episcopo consultarent. Electus est cunctis suffragiis anno 1282. pridie Kalendas Junias

GREGORIUS EP. TRAGURIENSIS VIII.

Erat ex ordine Fratrum Minorum S. Francisci, natus Tragurii, ex familia perantiqua & illustri, cui *Machinaturæ* cognomen fuit, ut Joannes Lucius opinatur; & Gregorium fuisse censet stirpem ultimam hujus nobilissimæ prosapiæ, ad quam pertinebat juspatronatus ædis S. Martini; quod proinde ad ejus consanguineos anno 1267. translatum est, uc docent tabulæ archivi publici Tragur. apud eumdem Lucium lib. 3. cap. 6. Monum. Tragurien. Acta comitiorum, & electionis Gregorianæ ex eodem tabulario deprompta hæc sunt.

Acta comitiorum & electionis Gregorii Episcopi.

In Dei nomine amen. Anno ejusdem 1282. Indictione X. tempore D. Martini Pape & Ladislai Serenissimi Regis Ungarie, die Dominico, ultimo Madii. Cum ecclesia S. Laurentii Episcopatus Traguriensis proprio pastore vacaret; ideoque ad honorem, & reverentiam Altissimi Dei, gloriose Virginis Marie, Beatorum S. Laurentii & S. Joannis congregatis, & vocatis . . . Canonicis d ..... vocandi, & congregandi ad electionem celebrandam de pastore & Episcopo ecclesie S. Laurentii nominate, videlicet omnes infrascripti Canonici congregaverunt se in prefata ecclesia causa eligendi Episcopum, & pastorem Episcopatus, & ecclesie nominate, qui deliberaverunt concorditer electionem hujusmodi per scrutinium fieri debere, quorum Canonicorum nomina sunt hec, Gervasius filius Zanci . . . Archidiaconus ejusdem Episcopatus, D. Casiottus filius D. Zaniche Primicerius Canonicus diaconus, D. Marcus Canonicus Sacerdos filius Bod, D. Michael Canonicus Presbyter filius Stoise, D. Dessa Sacerdos filius Nadini, D. Natalis Sacerdos filius Musinne, D. Firminus diaconus filius Vitalis, Laurentius subdiaconus filius Triville, Bogdanus subdiaconus filius Miche, Michael subdiaconus filius Cerni, Kasaricius subdiaconus filius Yurine; omnes supradicti Canonici his peractis elegerunt unanimiter & concorditer universi de ipsorum concordia communi & voluntate ad prescrutandum . . . vota singulorum seorsum in quem volunt & consentiunt, quod sit, & esse debeat Episcopus, & pastor Episcopatus supradicti, D. Gervasium Archidiaconum, D. Casiottum primicerium, Dom. Marcum; qui tres disquisit. vocavere ad se quemlibet infrascriptorum seorsum, & singillatim, ut suam eis voluntatem exprimeret; unde accedens D. Michael Canonicus dicte ecclesie eligendo & postulando assensit in fratrem Gregorium filium Machii de Tragurio de ordine Minorum; D. Dessa eligendo & postulando consensit in eundem fratrem Gregorium, D. Natalis eligendo & postulando consensit in eumdem fratrem Gregorium, D. Forminus eligendo & postulando consensit in eumdem, Laurentius eligendo & postulando consensit in eumdem, Bogdanus eligendo & postulando consensit in eumdem, Michael eligendo & postulando consensit in eumdem, Casaricius eligendo & postulando consensit in eumdem, L. Dom. Marcus eligendo & postulando consensit in eumdem, D. Casiottus Primicerius eligendo & postulando consensit in eumdem, D. Gervasius Archidiaconus eligendo & postulando consensit in eumdem. Presentatis ipsorum voluntatibus, ut supra scriptum est, statim fuit dicta electio, & postulatio, & assensus, publicata, & divulgata inter eos; unde diligenti deliberatione habita, quum ipse frater Gregorius est nobilis homo de dicta civitate, & in etate legitima constitutus, prefatus D. Gervasius suo nomine, & nomine & voluntate omnium predictorum Canonicorum, & Capituli, & ipsis presentibus, invocato Christi nomine mox elegerunt, postularunt, & postulando elegerunt honestum & sapientem virum Dom. supradictum fratrem Gregorium in pastorem & Episcopum Episcopatus superius sepefati. Actum in ecclesia supradicta S. Laurentii Episcopatus Traguriensis presentibus D. Jacobo Rusticbu, Potestate Traguriense, D. Benevento ejus milite, D. Dessa, & Cernotta Amblasii, Silvestro, Mingacii, Chreste Alberti, Toma D. Zaniche, Guymo Dumiche, & aliis multis testibus, & D. Dessa Duymi de Mursiza examinatore.

Ab

Spalatenses & Sibenicenses rursus Traguriensibus infesti.

Ab illis pactis & conventis, quibus pax inter Spalatenses & Tragurienses reconciliata fuerat anno 1277. seclusi fuerant Sibenicenses, seu potius ipsi noluerunt includi, quod sub potestatem Ecclesiæ Traguriensis redire nolebant. Itaque non destiterant quæcumque possent damna inferre Traguriensibus. Spalatenses anno fere sexto post redintegratam cum Tragurinis concordiam, seu de communi sententia, seu privatorum quorumdam hominum instigatione, cum Sibenicensibus consilia clandestina & arma consociare, junctaque cum illis piratica quadam societate, molesti Traguriensibus, atque infesti esse denuo cœperunt. Anno 1283. Gregorius olim Abbas cœnobii Benedictini S. Joannis Baptistæ, missus est ad *S. Petrum de Clobusich in pertinentiis Tragurii*, quo convenerant Paullus Comes de Breberio Banus maritimus, cum fratribus suis Georgio Comite Sibenici & Almissi, itemque Mladino, quem Traguriensi administratione functum Spalatenses sibi Comitem & rectorem adsciverant, aliique plures de proceribus Slavoniæ, ut in eo conventu de injuriis Spalatensium & Sibenicensium expostularet; illosque admoneret, ut servarent pacta & promissa, in quæ ante sex annos pax utrinque convenerat. Aderant internuncii duarum civitatum Spalati & Sibenici, qui, cum respondissent nullis pactis aut promissis se velle teneri, inimicitias Tragurinis & bellum aperte denunciarunt: *nullam pacem*, ajebant, *neque pactum appositum attendere, nec observare volumus, immo odium & guerram*. Has minaces & atroces denunciationes hostilia facta paullo post consecuta sunt; & Traguriense territorium ferro & igni vastarunt. Pacem inter Spalatenses & Tragurienses (exclusis Sibenicensibus) reconciliatam fuisse anno proximo illud argumento est, quod Paullo Bano maritimo sexaginta pedites, quibus ad bellum contra Spalatenses uteretur, pro potestate imperanti cum Tragurienses repugnare non possent; palam & aperte professi sunt se non sua sponte & voluntate, sed jussu Bani, ac vi propemodum adhibita coactos id copiarum & subsidii mittere & contribuere; idque testatum esse voluerunt, *præsentibus Ven. P. D. Gregorio Ep. Trag. D. Gervasio Archidiacono Trag. D. Paulo Ab. Mon. S. Johan. de Trag. &c.* Duo scilicet spectabant, alterum ne Spalatensibus amicitiæ haud ita pridem reconciliatæ rursus disjungendæ caussam præberent, alterum vero ne Paullum ejusque fratres offenderent, quorum patrocinium & favorem propensum in Sibenicenses, ut horum conatus reprimerent, ad se convertere cupiebant: quæ caussa eos impulit, ut Georgium de Breberio Paulli & Mladini fratrem, qui tum erat Comes Sibenici & Almissi, sibi quoque in urbis Comitem & rectorem eligerent.

Pax rursus convenit, sed Sibenicensibus exclusis.

Rebus externis utcumque tranquillatis, de solutione decimarum Gregorio Episcopo aliqua controversia fuit cum Communi Traguriensi, quæ sub exitum anni 1285. composita est ad hunc modum.

Tabulæ compositionis inter Episcopum & Commune Traguriense in controversia de decimis.

In Dei nomine amen. Anno Domini 1285. die Dominico 30. Decembris; temporibus D. Ladislai Dei gratia Serenissimi Regis Ungarie, Venerabilis Patris D. Gregorii miseratione divina Episcopi Traguriensis, magni viri D. Gregorii Comitis Traguriensis, & nobilis viri D. Palmerii Dom. Falci de Firmo civitatis Tragurii Potestatis. Ad honorem, & reverentiam Dei omnipotentis, & Beate Marie Virginis, nec non & B. Laurentii martiris, & S. Joannis Confessoris. Predictus venerabilis Pater D. Gregorius Traguriensis Episcopus una cum D. Gervasio Archidiacono, Primicerio Casiocto, & toto Capitulo sue dicte ecclesie S. Laurentii, Episcopatus Traguriensis nomine, & vice dicti Capituli ex una parte; & nobilis viri D. Palmerii Dom. Falci de Firmo predicte civitatis Traguriensis Potestatis, de voluntate generalis consilii dicti Communis ex altera, unanimiter & concorditer super decimis dandis, ad talem concordiam devenerunt, scilicet: Quod quilibet Traguriensis civis teneatur, & debeat exibere decimam hoc modo, pro quolibet bove arante unum modium bladi, scilicet medium modium grani, & medium ordei pro omnibus decimis debito exibendis, exceptis decimis agnorum. Illi vero qui terram propriis manibus colunt, vel boves alienos conducunt, decimam consuetam dare teneantur, sicut hactenus persolverunt: & si blave devastarentur casu fortuito temporibus guerrarum, vel tempestatum, quod sit in voluntate laborantis de dando, vel decimam de eo quod recolligeret ille, qui laboraret, vel ipsum modium pro quolibet bove. Quam decimam quilibet dare teneatur quolibet anno usque ad Kalendas Augusti; & si quis non daret usque ad dictum terminum, solvat Communi Traguriensi pro banno X. lib. Ven. par. & nihilominus dictam decimam dare teneatur; & Potestas, Consules, & Judices Communis Traguriensis, qui pro tempore fuerint, teneantur predicta facere observari, & operam efficacem dare, ut observentur; & si aliquis, vel aliqui non dabunt ipsas decimas, ut supra dictum est, Potestas, Consules, & Judices, qui pro tempore fuerint, faciant publice bandiri, & inhibeant, ut nullus laboret de terris & possessionibus illius, qui non daret decimam, ad bannum predictum, & ipsa banna teneantur exigere pro Communi, de quo concordio duo sunt scripta consimilia instrumenta, videlicet unum pro qualibet parte. Actum Tragurii in palatio predicti D. Episcopi, presentibus sapientissimis VV. DD. Dessa de Amblasio, Gregorio de Cega, Thoma Janiche, Matheo de Pascha, Amblasio Desse, Gregorio Gualimerii, & Dessa Duymi de Mersica examinat. testibus.

Ego Dessa Duymi examinator conscius examinavi. Et ego Jacobus de Firmo Com. Trag. & predicti D. Potestatis jurat. not. rog. scripsi & publicavi.

Anno sequenti de consilio Canonicorum decretum fecit, quo vetuit natos ex toro non legitimo, nexu alienæ servitutis obstrictos, itemque pœnitentiæ publicæ obnoxios, quamdiu humi strati ad pedes jacent, in clericorum, vel Canonicorum collegium admitti.

Constitutiones Gregorii Episcopi.

Frater Gregorius miseratione divina Episcopus Tragurii universis in Jesu Christo filiis præsentes litteras inspecturis salutem, & gloriam paradisi. Quoniam pastoralis cura regiminis hoc deposcit, ut statera veri simus libraminis, & justitiæ sectatores; ideo ad ipsius observantiam opere, nisibus, & doctrina assurgimus incunctanter, ne immemores illius Prophetæ oraculi diceremur a posteris, per quod dicitur, Justitiam tuam non abscondi in corde meo, & jurium legis veteris sanxit auctoritas; ne januæ aulæ Dei paterent illis, qui non gauderent tori legitimi junctione, ut sunt spurii, manzeres, & c. nothi; qui omnes, culpa interveniente parentum, prohibentur sanctione sanctorum Canonum divinis ministeriis præsentari. Igitur pati subpeditari ecclesiam sanctam

ctam Dei, culpæ est & reprehensionis immanis, cum ea, quæ ingenuitate vivere debeat, exponatur morsibus, & tractatibus immundorum; siquidem emergunt inde despectiones rerum nobilium, & sanctarum, & ad vilitatem vergunt, quæ pretio extiterant valde cara; hinc ergo utriusque legis sanctio debet non immerito observari, observantia cujus pro merito gratiam hic meretur, & gloriam in patria supernorum.

Die autem veneris tertio exeunte Martio, cum de voluntate D. Gervasii Archidiaconi, & Canonicorum omnium ibidem præsentium, a nobis in nostro palatio coram negotia tractarentur, nobis ab eisdem nostris Canonicis petitio est porrecta, quæ in se fomentum justitiæ continebat, & observantiam ecclesiasticæ disciplinæ, ut scilicet inlegitime natis & conditionis servilis nunquam admittantur in clericum & Canonicum ecclesiæ prælibatæ, & quod nullus promoveretur ad sacros, quamdiu est ad pedes; jura super hoc introducentes, & consuetudinem nostræ metropolis longis temporibus observatam; petitioni quorum juribus innitenti duximus adnuendum, ut dignitas ecclesiæ conservetur, & ovilis dominici ager in amplam segetem pullularet; eapropter ipsorum voluntates singulorum in omnibus approbamus, & approbando confirmamus, ordinamus, volumus, & præcipiendo mandamus, ut de cetero tales non recipiantur in clericos & Canonicos ecclesiæ cathedralis, nisi sint ingenuitate præditi, & tori maritalis habeant fulcimentum, & a noxa servitutis sint penitus alieni.

De illis autem, qui ad pedes sunt, per omnia observetur mos & consuetudo Ecclesiæ Spalatensis. Siquis autem contra hanc constitutionem, ordinationem, voluntatem communem, & confirmationem nostram præsumpserit attentare, indignationem Dei omnipotentis, Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, nec non B. Laurentii martyris, & B. Joannis confessoris, quorum patrociniis communimur, & nostram se noverit incursurum; & a communione Canonicorum omnium per menses quatuor fiat penitus alienus; & ut carta præsentis decreti robur obtineat firmitatis, & futuris faciat plenam fidem, subscriptionibus Canonicorum, & omnium, & sigillis nostro & ejusdem Capituli duximus muniendam.

Actum & celebratum est hoc in episcopali palatio sub anno Domini MCCLXXXVI. Indictione XIIII. die & mense quo supra, quam ego Dopnus Stephanus ejusdem ecclesiæ Canonicus de mandato D. Episcopi, & voluntate Canonicorum omnium scripsi, & meum solitum signum apposui & placet ✠

Ego Gervasius Archidiaconus consentio.
Ego Kasoctus Primicerius consentio.
Ego Marinus Canonicus consentio.
Ego Michat. Presbyter ✠
Ego Kalen. de ✠
Ego Diaconus Bogdanus Canonicus consentio.
Ego Diaconus Michael Canonicus consentio.
Ego Dragus Canonicus consentio, aliena manu me scripsi.
Ego Kasarezza Canonicus consentio, aliena manu me scripsi.
Ego Natalis nesciens scribere Canonicus consentio, & de voluntate manu Stephani Canonici scripsi.

Joannes Metropolita Spal revocat, quæ secundum

Interea Sibenicenses in ejus, quem sibi elegerant, Episcopi retinendi voluntate constantissime perstabant; cum Joannes Metropolita Spalatensis, memor quid & quantum præjudicii ante annos fere tredecim attulisset Ecclesiæ Traguriensi, quod Episcopatum Paullo Canonico Strigoniensi a Sibenicensibus collatum approbasset, eumque episcopali consecratione impertiisset, sive sua sponte, sive Gregorio Episcopo Traguriensi monente atque hortante, pœnitens facti Tragurium se contulit; atque in palatio episcopali XIII. Kal. Aprilis an. 1287. palam ac testibus adhibitis declaravit, quidquid fecerat aut decreverat secundum Sibenicenses, id sibi per metum ac vim extortum fuisse, ac proinde irritum esse, & factum pro infecto haberi jussit. Hanc retractationem litteris publicis consignari voluit, quarum exemplum in ejus actis exhibuimus. Alterum etiam sexennio post documentum dedit, quam sibi cordi esset jura Ecclesiæ Traguriensis sarta tecta tueri, cum Nicolaum Episcopum Scardonensem gravissimis verbis reprehendit, quod rogatus a Sibenicensibus functiones quasdam episcopales, injussu legitimi Episcopi, in eorum civitate peregisset. Epistola objurgatoria Joannis descripta est in ejusdem actis cap. 2. §. 4.

Sibenicenses decreverat.

Sibenicenses, Paullo mortuo, Leonardū sibi eligunt in Episcopum.

Nec vero Sibenicenses, quamvis auctoritate ac præsidio Metropolitæ destituti essent, desponderunt animos; sed freti patrocinio & favore Comitum Breberiensium, cum Paullus Eritius e vita migrasset, elegerunt sibi in Episcopum Leonardum Faletrum civem Venetum, præpositum ecclesiæ S. Angeli in urbe Venetiarum. Ut Nicolao IV. Pontifici decretum surriperent, cujus auctoritate & sedes episcopalis Sibenici constitueretur, & Episcopatus in Leonardum collatus approbaretur, quid excogitaverint, quidve confinxerint, a nobis expositum est in historia Ecclesiæ Sibenicensis. Sed omnia illorum artificiosa commenta frustra fuerunt. Porro Tragurienses, ut conatus Sibenicensium eluderent, Gregorium Episcopum Romam mittere decreverunt, qui apud Sedem Apostolicam ecclesiæ suæ caussam ageret, eique de publico sumptus necessarios suppeditari jusserunt. Decreta profectio Episcopi displicuit Comitibus Breberiensibus, qui Sibenicensium caussæ favebant; & propterea Georgius, qui tum erat Sibenici idem, & Tragurii Comes sive Prætor, internuncium suum misit, qui suo nomine Comitatum sive præturam Traguriensem dimitteret, moneretque Tragurienses ne quid auxilii ab Georgio contra Sibenicenses expectarent, suis ipsi rebus consulerent ac providerent; id quod notatum invenio in tabulis Traguriensium anno 1287. VIII. Kal. Aprilis confectis: *Item partito facto super Ambaxiata retracta in præsenti Consilio per Joardum ex parte D. Comitis, qui retraxit, & dixit, quod quia D. Episcopus dicit se velle ire ad Curiam Romanam contra Sibenicenses, ipse D. Comes remisit pacem & Comitatum, seu offitium Comitis, & quod deinde non habeant in eum spem, imo custodiant se.* Paullus vero Banus maritimus pro imperio vetuit Gregorium ex urbe discedere, & Curiam Romanam adire. Ita consilium quidem Romanæ profectionis, quod susceperat Gregorius, effectu caruit; nihil tamen Sibenicenses, dum ille Ecclesiæ Traguriensi præfuit, ab Sede Apostolica impetrare potuerunt. Mortuus est Gregorius anno 1297. eique Joannem hujus nominis tertium suffectum fuisse tradit Joannes Lucius; siquidem in tabulis Traguriensibus ejusdem anni V. Kal. Octobr. *Electus* nominatur; sed aut paullo post obierit, aut ejus electio ad irri-

Joannes Ep. Trag. electus.

irritum ceciderit necesse est; cum in tabulis eodem anno x. Kal. Novembris nominetur Gregorii successor, qui fuit

LIBERIUS EP. TRAGURIENSIS IX.

Quæ caussa impulit Tragurienses, ut rectores urbis ex Italia & Piceno peterent, id quod *in generali Consilio* de communi sententia decreverunt anno 1287. VIII. Kal. Aprilis, eadem fortasse fuit, cur sibi ex eadem regione Antistitem adsciscendum putarent. Liberium siquidem e Piceno oriundum, & patria Anconitanum fuisse tradunt. Sed propius vero est civem Traguriensem fuisse; certe quidem e cœnobio Benedictino Traguriensi ad regimen hujus ecclesiæ assumptum esse declarat epistola Joannis Papæ XXII. infra describenda, qui Liberium olim Abbatem S. Benedicti fuisse docet. Vix Episcopatum inierat, cum præcipuam & nobiliorem diœceseos partem in perpetuum amisit: anno siquidem 1298. Sibenicenses, quem jamdudum expetebant, Episcopum post acerrimas ac diuturnas contentiones obtinuerunt. Bonifacius VIII. rogatu Mariæ Reginæ Neapolitanæ, & Georgii Breberiensis præfecti civitatum maritimarum Dalmatiæ, qui Neapolim se contulerat, ut Carolum Robertum Mariæ ex Carolo Martello ejus filio nepotem, Hungariæ regem designatum in Dalmatiam traduceret, per litteras mandavit Henrico Jadertino & Petro IX. electo Spalatensi Metropolitis, ut Sibenicum auctoritate apostolica jure ac sede episcopali donarent, & primum eidem Episcopum præficerent. Hæc paullo distinctius & accuratius exposita sunt in historia Ecclesiæ Sibenicensis, itemque in Petro IX. Archiepiscopo Spalatensi cap. I. §. I.

Sibenicenses demum Episcopum impetrant a Sede Apostolica.

Nec vero Liberius & Tragurienses Bonifacii voluntati ac sententiæ repugnarunt, & quando Pontifex sic volebat, & jubebat, insignem illam diœcesis suæ diminutionem æquo submissoque animo ferendam esse censuerunt, id quod singularis Traguriensium erga Sedem Apostolicam fidei atque obedientiæ argumentum fuit. Ita diœcesis & jurisdictio episcopalis suos ab occasu fines contraxit; & quidquid antea ultra peninsulam Hyllim obtinebat, cum parte occidentali ejusdem peninsulæ, in jus potestatemque novi Episcopi Sibenicensis concessit.

Controversiæ de jurisdictione inter Episcopum & Commune Trag. compositæ.

Jamdudum erat controversia inter Episcopum & Commune Traguriensium de villicis & cultoribus agrorum episcopalium, quos Episcopus judiciali potestati curiæ civilis omnino exemptos esse, ac de capitalibus illorum criminibus quærere, cognoscere, & judicare ad tribunal curiæ episcopalis pertinere contendebat. Anno 1305. cum Paullus de Breberio filius Paulli Bani Dalmatiæ & Chrobatiæ supremam urbis præfecturam gereret, ac Dalmatia universa Caroli Roberti Regis Hungariæ designati imperium accepisset, de consensu utriusque partis res ita convenit; ut siqua graviora flagitia perpetrata essent a villicis episcopalibus, ea inquisitioni ac judicio sæcularis curiæ subjicerentur; multæ vero pecuniariæ eisdem impositæ dimidia pars Episcopo, pars altera Communi Traguriensi obveniret; salva jurisdictione episcopali in ceteris rebus, quæ vel ad regimen civile eorumdem villicorum, vel ad punitionem leviorum noxarum spectarent.

Tabulæ compositionis.

In nomine individue Trinitatis, amen. Anno Domini a nativitate 1305. Indictione tertia. Reg. D. Karulo Serenissimo Rege Ungarie, & temporibus Venerabilis Patris D. Liberii Episcopi, egregii V. D. Pauli de Briberio Comitis & nobilis viri D. Andalo de Pesco Capit. civitatis Tragurii, die 15. Januarii. Cum discordia orta fuerit temporibus retroactis inter supradictum D. Episcopum ex una parte, & Commune Traguriense ex altera, super jurisdictione criminalium questionum villanorum ipsius D. Episcopi; idcirco, ne inter ipsum D. Episcopum, presertim tempore suo, tanquam patrem, & dictum Commune tanquam suos filios, jurgia nutriantur, sed procul repellantur penitus, divino subsidio permittente; ipse Dominus Episcopus pro se & Episcopatu suo, scilicet suo tempore tantum, ex una parte, & dictum D. Cap. DD. Dessa Amblasii, Nicola Kasotti, Duymus Dopniche, Desa Morsice, Mattheus D. Lucii, Petrus D. Duymi de Cega nomine & vice d. Communis Traguriensis, pro ipso Communi ex altera, auctoritate reformationis consilii generalis d. Communis scripte, ut dicitur manu Magistri Coronis not. d. D. Cap. ad tale inter se pactum, & concordiam pervenerunt, videlicet:

Quod D. Capit. sive rector, vel rectores, seu Judices, vel Consules, vel alius seu alii rectores quocumque nomine censeantur, qui pro temporibus erunt ad regimen dicte civitatis Traguriensis, cognoscant, & cognoscere debeant de infrascriptis excessibus, tam commissis, quam committendis per villanos ipsius D. Episcopi, S. Gusterne, Dobrovize, & per omnes habitatores, vel habitaturos in terrenis ipsius D. Episcopi, S. Gusterne, Dobrovize, & per omnes habitatores, vel habitaturos in terreno ipsius D. Episcopi, utcumque commissis, videlicet de homicidio, de vulnere sanguinolento, de latrocinio, de robaria, de stupro, de violentia mulierum, de adulterio, de furto, de invectione armorum, & de omnibus insultibus, & rixis commissis & committendis, tam cum armis, quam sine armis per villanos predictos, utcumque committerentur; & medietas condepnationum pecunialium, que fient ex predictis excessibus, & quolibet ipsorum, & occasione ipsorum, & cujuslibet eorum, sit, & esse debeat dicti D. Episcopi; & alia medietas sit, & esse debeat dicti Communis Traguriensis, & exacta pecunia ipsarum condepnationum, statim rector sive rectores, vel Consules, qui erunt ad dictum regimen Communis Traguriensis, teneantur, & debeant dare & assignare dicto D. Episcopo medietatem dictam condepnationum predictarum, ita quod nulla mora faciat in camera Communis dicta medietas condepnationum dicti D. Episcopi, sed eidem statim exacta, ut dictum est, debeat integraliter assignari. In omnibus vero & singulis aliis eidem D. Episcopo plena jurisdictio debeat remanere; & predicta omnia & singula supradictus D. Episcopus promisit predicto D. Cap. & sapp. nomine & vice d. Communis recipien. & stipulan. fieri & exerceri, ut dictum est, per d. Commune Trag. seu rectorem ipsius Communis, quocumque nomine censeatur, tempore sui D. Episcopi, & non ultra. Que omnia &c.

Actum in palatio dicti D. Episcopi, presentibus Donato D. Nicole Kasotti, Bastico Zori, Urina Petri Zanini, Magistro Ottone notario S. D. Cap. Tribe Idrenia, Zubriano Bubulo, & Vidalucio Zamberti testibus rog. & D. Mattheo D. Lucii examinatore.

F. Gentilis Presbyter Cardinalis tit. S. Martini in Montibus a Clemente V. missus est Legatus apostolicus in Dalmatiam & Hungariam, tum

F. Gentilis Presb. Cardin. Legat. Apost. in

Dalmatiæ & Hungariæ arbiter delectus ad controversiam dirimendam, quæ de prædio Drid Episcopo erat cum Canonicis.

tum ut ecclesias illarum regionum obiret, ac reformaret; tum præsertim ut gentes illas studio partium distractas in concordiam reduceret, omnesque sub imperium Caroli Roberti subjungeret; huic vero regale diadema sollemni cærimonia rituque imponeret. Anno 1308. mense Majo exeunte in Dalmatiam appulit. Spalati cum esset, Tragurienses perhonorifica legatione miserunt ipsum Prætorem urbis, & magistratum primarium, qui eum Traguriumi nvitarent atque adducerent; exceptusque est, quo dignum erat, honore apparatuque. Ejus adventus opportunus visus est ad controversias quasdam ecclesiasticas dirimendas. De prædio *Drid*, quod ex donatione Regum Hungariæ Episcopus & Ecclesia Traguriensis possidebant, Liberio litem intenderunt Canonici, qui ex annuis proventibus ejusdem prædii quartam partem impendi debere contendebant ad sarta tecta tuenda, & resarciendam augendamque sacram supellectilem ædis cathedralis; cum Liberius omnes illos reditus sibi, ac Mensæ episcopali vendicaret. Antequam Gentilis Spalato discederet, Liberius & procuratores Capituli cum Legatis Traguriensibus ad eum adierunt; eumdemque compromisso facto arbitrum sumpserunt, polliciti se illius judicio staturos. Acta hujus controversiæ Joannes Lucius ex codice Vaticano, in quo constituta decretaque omnia, quæ fecit Cardinalis Gentilis in legatione Hungarica continentur, retulit in suos codices MSS.

Acta hujus controversiæ.

Spaleti anno 1308. die 14. men. Junii constitutus coram suprascripto D. Fratre Gentile Card. Apostolice Sedis Legato Ven. in Christo Pater D. Liberius Episcopus Traguriensis pro se ipso & Episcopatu &c. ex parte una, ac Dominis Lampridio Primicerio Procuratore & Syndico Capituli Tragurien., & Caseriza Archidiacono nomine suo, & procuratorio nomine Marini ejus nepotis pro dicto Capitulo & Ecclesia Tragurien. ex parte altera. Eedem partes .... & communiter & concorditer in ipsum D. Legatum tamquam in arbitrum & arbitratorem compromiserunt de questione, quam inter se habebant nomine ecclesie cum dicto Episcopo super possessione predii Dryd; compromissum factum per eos in ipsum D. Legatum, publicum, ut prima facie apparebat, scriptum & publicatum per me Phylippum Compagnonem de Cingulo pub. Ap. & Imp. auctoritate notarium, presentarunt ipsi D. Legato, petentes dictam causam expediri. Produxit etiam idem Primicerius quoddam instrumentum procurationis facte per nonnullos Canonicos de Dopno Johanne Diacono Canonico Traguriensi scriptum & publicatum manu Syrochi Petri pub. Imp. auct. notarii, & quoddam aliud instrumentum substitutionis de ipso Primicerio facte virtute suprascripti alterius instrumenti procurationis scriptum & publicatum per me Phyl. de Cingulo not. suprascriptum sub suprascripto millesimo, die 13. presentis men. Junii. Dictus vero Archidiac. produxit instrumentum procurationis facte de & per suprascriptum Dopnum Marinum scriptum & publicatum per suprascriptum Syrochium die 11. pred. men. Junii. Quod quidem compromissum D. Legatus ad se recepit, & procurationes productas, mandans ipsis partibus ut studerent facere eorum allegationes, & eas dare sibi, seu ejus auditori apud Tragur. Actum Spaleti in palatio Communis, presentibus Ven. Fratre Thoma Episcopo Veglen., Oliverio de Ancona Potestate Tragurien., ac magnifico viro D. Georgio filio Pauli Comite Dalmatie, testibus, & aliis pluribus.

Item die 14. supradicti men. Junii apud palatium Communis Spaleti in camera ipsius D. Legati, presentibus suprascriptis D. Episcopo, & Primicerio, & Archidiacono, D. Fr. Petrus Archiepiscopus Spalaten. tamquam Archiep. & Metropolita compromissum factum per ipsas partes in D. Legatum predictum, alte & basse de questione predicta predii Drid ratificavit, approbavit, & quantum in se erat confirmavit. Actum Spal. ut supra pres. D. Oliverio Potestate Tragurii, Gregor. D. Luce, & Francisco Valentini de Trag. ac D. Boninsegna de Perusio camerario suprascripti D. Legati, testibus; & ego Phylip. Compagnonus de Cingulo rogatus scribere, scripsi.

Legatus Tragurium venit, & caussam Traguriensem cognoscendam dedit Philippo Auditori suo.

Postera die Legatus Tragurium se contulit; & xv. Kalendas Julii iterum coram ipso steterunt Episcopus & procuratores supra laudati, compromissum renovarunt, regalia & pontificia diplomata obtulerunt, quorum auctoritate suam utrique caussam fulciebant. Legatus Philippum de Sardinia auditorem suum illis quæsitorem dedit, qui caussam illam cognosceret, & quæ utrinque afferebantur privilegia, & rationum momenta perpenderet; quæque comperisset alterutri parti vel prodesse, vel obesse, ad Legatum referret.

Tragurii, die Lune 17. suprascripti men. Junii apud palat. Communis Trag. coram suprascripto D. Legato comparuerunt suprascripti D. Episcopus ex parte una, & D. Lampridius Primicerius, & D. Casariza Archidiaconus, Syndici & Procuratores predicti ex parte altera; & petierunt in dicta causa compromissi procedi, & eam expediri; & produxerunt dicte partes quoddam privileg. regale cum bulla aurea pendenti bullatum, factum & datum super concessione dicti predii Drid, & quoddam aliud privil. sive litteras, duobus sigillis pendentibus sigillatum, scriptum per Gausignam Primic. Tragurien. Et idem D. Legatus ad dandum eorum allegationes omnes, quascumque voluerint dare verbo & scriptis, ad cras terminum peremptorium assignavit, committens idem D. Legatus in presentia supradict. partium D. Phylippo de Sardinia Auditori suo, ut dictas partes, & causam audiret usque ad ejus decisionem, & faceret ea, que fuerint facienda ad indagandum melius veritatem in predictis.

Item die Martis 18. sup. men. Junii apud majorem Ecclesiam Trag. coram prefato D. Phylippo Auditore pro tribunali sedente post nonas ad causas audiendas comparuerunt supradicte partes; quibus idem D. Auditor ad producendum omnia eorum jura, privilegia, & justitium, quibus uti intendebant super dicta causa, & ad dandam eorum allegationes ad causam pertinentes, terminum assignavit. Et dictus D. Episcopus tunc quamdam ejus petitionem exhibuit in scriptis, de qua eidem Syndico & Procuratori copia facta fuit; cujus petitionis tenor talis est.

Coram vobis Ven. Pater, D. F. Gentilis, tit. S. Martini in Montibus Presbytero Cardinali, Apostolice Sedis Legato, compromissario & amicabili compositore super questione, que vertitur inter Liberium Episcopum Trag. ex una parte, & Capit. dicte ecclesie ex altera super fundo Drid, vestroque Auditore & curia, dictus Episcopus petit & supplicat quod dignemini, imposito perpetuo silentio, dicto Episcopo super fundo prefato pronunciare & laudare, D. Episcopum nomine suo & mense episcopalis Tragurien. non debere per dictum, vel aliquam aliam personam,

vel universitatem nunc, vel aliquo tempore molestari vel turbari in proprietate sive in possessione fundi, vel alicujus partis ejusdem, sed debere ipsum gaudere pacifica & quieta possessione totius dicti fundi, ut aliorum bonorum ad dict. mensam spectantium; quod autem ita sit pronunciandum, & laudandum de jure, patet pluribus juribus, rationibus, & concurrentibus pluribus argumentis, inter que, ne ipsorum pluralitate gravemini, salvis tamen aliis suo loco & tempore si expedierit producendis, unum ad presens allegat dict. Episcopus, legitimam scilicet prescriptionem illius partis dicti fundi, de qua sibi per dictum Capitulum controversia nata est; dicit enim predictum fundum, de qua est questio, per predecessores suos & se suo nomine & mense prefate, eo modo & ordine esse prescriptum, quam prescriptionem jura permittunt; de qua prescriptione paratum se offert vobis eam fidem facere, que sufficiat ad victoriam sue cause, dato sibi per paternitatem vestram ad hoc termino competente.

Item allegat preterea dict. D. Episcopus, quod dum dictum fundum esset occupatum per quemdam nobilem de Trag., tunc Episcopus Traguriensis redimendo vexationem suam, dedit & solvit eidem de bonis Episcopi & mense lib. 300., ad hoc ut dict. nob. dictum fundum eidem Episcopo restitueret, & ipsum ulterius non molestaret super ipso.

Die Mercurii 19. suprascripti men. Junii coram prefato D. Phylippo Auditore pro tribunali sedente in Ecclesia Tragurien. comparuerunt suprad. partes, & utraque allegationes in scriptis dedit, dicentes quod privilegia superius producta pro parte dicti Procur. & Capituli . . . . ipsi Syndici producebant; dictus vero Episcopus prescriptionem allegavit, offerens se eam probare paratum infra terminum competentem, dicens etiam quod privilegium regale pro eo faciebat, & quod aliud privilegium seu instrumentum non erat autenticum, nec sibi prejudicabat, & produxit idem Episcopus quoddam privilegium papale bullatum Bulla PP. Clementis IV. ad victoriam sue cause: quibus partibus satis hinc inde verbo & in scriptis allegantibus, statuit idem D. Auditor terminum peremptorium ad recipiendam copiam predictarum allegationum ad . . . per totam diem, & ad dicendum super ipsis contra quidquid habuerint hinc inde, ac dicere voluerint verbo & in scriptis, ad diem Veneris proxime nunc venturum terminum peremptorium assignavit.

Die Veneris 21. suprascripti men. Junii comparuerunt eedem partes coram dicto D. Phylippo Auditore, parati in dicta caussa procedere, ac petentes dictum negotium expediri, dicentes unus contra alterum, quod objecta per alteram partem non obstabant; & dictus D. Phylippus dixit quod volebat omnia producta & allegationes videre & examinare, & de ipsis D. Legatum informare; dictus vero D. Episcopus semper dictam prescriptionem allegando, petiit terminum competentem ad probandum eamdem; pars vero dicti Capituli contra D. Episcopum objiciendo proposuit & dixit, quod ipse Episcopus non poterat prescribere jus ecclesiæ, & quod talis etiam prescriptio interrupta fuerat, offerens se illud, si necesse fuerit, legitime probare.

Gentilis Scardonam discessit, quem secuti sunt Episcopus & Procuratores Capituli.

Altero vel tertio post die Gentilis Legatus cum Philippo Auditore suo, ceterisque curiæ administris, ac sociis legationis Scardonam discessit; quo itidem convenerunt Liberius Episcopus, & Procuratores Capituli, ut est in actis.

Scardone die 26. men. Junii pred. apud Scardonam comparentibus coram suprascripto D. Legato, & D. Phylippo ejus Auditore eisdem partibus, D. Episcopus petiit sibi competentem terminum exhiberi ad probandam prescriptionem allegatam per eum; Procuratores vero dicti Capituli allegantes contrarium proposuerunt, & dixerunt, quod D. Episcopus ad dictam prescript. allegatam probandam audiendus & admittendus non erat, cum si eam probare posset, quod negarunt, ipsum non relevaret, cum non posset bona ecclesie ipso Episcopo existente, pro se, & in ejus utilitatem prescribere; & si prescripsisset, pro eadem ecclesia, & ejus fabrica prescripsit, sed si admittendus esset, vel admitteretur per D. Legatum, dixerunt ipsam prescriptionem interruptam fuisse, & illam offerebant se paratos probare; dictus vero D. Legatus non præjudicando juri dict. partium, statuit terminum unius mensis dict. partibus & ipsarum cuilibet ad probandam prescriptionem, & interruptionem predictam; & de predictorum partium voluntate, examinationem testium faciendam in predictis commisit idem D. Legatus religiosis viris Fratri . . . Priori conventus Fratrum Predicatorum de Spaleto, & Fratri Duymo de Spaleto Ord. Minorum secundum formam litterarum ipsius D. Legati, quas eisdem Fratribus super dicta receptione testium concessit.

Testimonia in utramque partem collecta & exhibita Legato.

Qui jussi fuerant ex viris cordatis, atque ad faciendam fidem idoneis testimonia in utramque partem colligere, post mensem integrum elapsum hujusmodi testificationes suo chirographo subscriptas, annuloque obsignatas miserunt ad Cardinalem Gentilem, qui eas Philippo auditori suo recognoscendas & examinandas tradidit.

Item die Dominico 28. men. Julii quidam clericus nuncius Prioris Predicatorum, & Fratris Duymi de ordine Minorum, judicum super examinatione testium in suprascriptam causam recipiendorum, quasdam scripturas & dicta testium sigill. supradict. Fratrum examinatorum in presentia Episcopi & Procurat. Capituli representavit, una cum litteris ipsorum Prioris, & Fratris Duymi, que omnia aperienda, discutienda, & alia persequenda idem D. Legatus tradidit, & commisit D. Phylippo de Sardinia Audit. suo ibidem presenti, usque ad dicte cause decisionem.

Sententia Legati secundum Canonicos.

Demum Legatus Apostolicus, Seniæ cum esset, x. Kal. Septemb. sententiam dixit secundum Canonicos; & quartam partem redituum Dridensis prædii ecclesiæ cathedrali S. Laurentii adjudicavit.

Segnie die Veneris 23. men. Augusti ante Missam apud civit. Segniensem suprascriptus D. Legatus commisit, & mandavit D. Gratiolo de Luca nuncio & cursori suo ibidem presenti, quod statim iret & citaret Vagnolum de Meccania Procuratorem Episcopi Tragurien., ac D. Casarizam Archid. & Lampridium Primicerium procuratorem Ecclesie Tragurien., ut ipso die & mane statim post Missam coram & legitime & peremptorie comparerent audituri sententiam & laudum, seu arbitrium, quam & quod idem D. Legatus suprascriptus .... super causa, que inter ipsos vertebat super predio Drid; alioquin ipsam sententiam, laudum, sive arbitrium feret, eorumdem absentia non obstante. Qui cursor iens & rediens statim retulit dicto D. Legato, & mihi Phylippo de Cingulo notario suo, & dicte cau-

se,

se, se citasse omnes personaliter inventos, secundum formam dicte commissionis sibi date.

Eodem die post Missam in publica sala, & publice, presentibus supradictis partibus, prefatus D. Legatus pro tribunali sedens in scriptis super dicta causa sententiam, seu laudum tulit, adjudicando dicte ecclesie quartam partem dicti predii pro fabrica ipsius ecclesia; & dicti Procuratores hujusmodi sententiam & laudum ratificaverunt, & approbaverunt, presentibus DD. Fratre T. Veglen., Fratre Nicolao Segnien. Episcopis, ac DD. Phylippo de Sardinia, Vanne de Arctio auditoribus, & Boninsegna de Perusio Can. & Magistro Albertino de Parma not. & Capellanis suis &c. Ego Phylippus de Cingulo not. scripsi.

Alteram controversiam inter Metropol. & Tragurienses diremit.

Altera controversia fuit clero & Communi Traguriensi cum Petro Metropolita, qui cum sæpe Tragurium adire consuesset, quotiescumque illuc accederet, sollemni pompa & apparatu, occursatione & frequentia cleri ac populi excipi, deducique ad ædem cathedralem volebat; id cum sibi molestum atque onerosum esset, questi sunt Tragurienses apud Gentilem Legatum, qui decrevit ac declaravit nulla lege Tragurienses, nullaque consuetudine obstrictos teneri ad præstandum hujusmodi honorem atque officium Metropolitæ; nisi quando ille archiepiscopalis visitationis caussa Tragurium se conferret. Decretum Gentilis descriptum est in Petro IX. Archiepiscopo Spalatensi, quod datum fuit Scardonæ v. Kal. Julii.

Jaderæ cum esset, ædem cathedralem Laurentianam indulgentiis locupletavit.

Scardonam Legatus discessit, & Jaderam pervenit XVI. Kal. Augusti: qua in urbe plures dies commoratus est, invitis atque obnitentibus Jadertinis, qui cum subjecti tunc essent imperio Venetorum, negabant urbem suam intra fines legationis Hungaricæ Gentili Cardinali traditæ contineri; de qua re plura in historia Ecclesiæ Jadrensis. In hac igitur civitate cum versaretur, rogatu Liberii, cleri, populique Traguriensis, quadraginta dierum indulgentiam ædi cathedrali Laurentianæ impertivit, quam singulis annis perciperent quicumque illam certis ac statis diebus rite confessi & expiati pie casteque visitarent.

Frater Gentilis miseratione divina tit. S. Martini Presb. Card. Ap. Sedis Legatus. Universis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Loca Sanctorum omnium pia & prompta devotione sunt a Christi fidelibus veneranda, ut dum Dei honoramus amicos, ipsi nos amabiles Deo reddant, & illorum nobis vendicantes quodammodo patrocinium, apud ipsum, quod merita nostra non optinent, eorum mereamur intercessionibus optinere. Cupientes itaque, ut ecclesia major Sancti Laurentii Traguriem. congruis honoribus frequentetur, omnibus vere pænitentibus, & confessis, qui ecclesiam ipsam 14. die Novembis, & anniversario consecrationis die altaris Sanctorum Cosmæ & Damiani, nec non in omnibus Beatæ Mariæ Virginis, & Sanctorum ipsorum, ac Beati Laurentii festivitatibus, & per octo dies festivitates ipsas immediate sequentes causa devotionis venerabiliter visitarint, de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus meritis confidentes auctoritate apostolica nobis in hac parte commissa, 40. dies de injunctis eis pœnitentiis, annis singulis misericorditer relaxamus. Datum Jadræ 6. Idus Augusti, Pontificatus Domini Clementis Papæ V. anno tertio, idest 1307.

Sæculo superiori cum templum cathedrale ræ-

ædificatum fuit, duo procuratores sive operarii constitui solebant, alter ex Capitulo, alter ex ordine patriciorum, qui annuos ejusdem templi proventus colligerent, custodirent, administrarent. Anno 1247. dum Treguanus huic ecclesiæ præsidebat, hac procuratione fungebantur Gervasius Canonicus Archidiaconus, & Desa Kasarze, a quibus cum Gregorius Abbas cœnobii Benedictini S. Mariæ apud Melitam insulam Sinus Flanatici, in diœcesi Jadertina, pecuniam ex ærario ejusdem ecclesiæ mutuam sumpsisset, qua indigebat ad vineas ejusdem monasterii restaurandas & excolendas; codicem Sacrorum Bibliorum apud eos pignoris loco deposuit, quos tamdiu retinerent, quoad nummi crediti restituerentur. Receptæ pecuniæ tabulas conscribi jussit in hæc verba; *Anno 1247. Indict. VI. mens. Febr. die tertio. Tempore Ven. D. Episcopi Treguani, Stepconis Comitis, Pauli, Nicolai Albertini, & Joannis Judicum Trag. hoc actum est. Ego quidem Gregorius Abbas mon. S. Marie de Melita, confiteor quia accepi a Rev. Gervasio Arch. & Desa Kasarze procuratoribus operis ecclesie S. Laurentii de Tragurio 40. libras denariorum parvorum Venetorum mutuo, pro quibus portionem unam biblie ejusdem mon. memorate eccl. S. Laurentii tali tenore pignoris nomine obbligo & assigno, ut quovis pretextu pecunia per me, vel successores meos eidem operi plene non fuerit persoluta, predicta ecclesia memoratum librum in sua teneat potestate. Dictam namque pecuniam, teste Deo, expendi in reparatione vinearum obedientie de Jadra, quæ hujus temporibus inculte relicte fuerant, discordia inter Jadratinos & Venetos imminente. Testes sunt Thomas Archid. Spalatensis, Presbyter Vitus, & Savinus Diaconus & ejusdem ecclesie Can. Trag. Ego Joannes Casioto examinator manum meam mitto; & ego Gausinna Primicerius, & Trag. juratus notarius verbo pred. Gregorii Ab. hanc cartam scripsi, & signo consueto signavi.*

Duo curatores ædis cathedralis.

Tragurienses a Gentili Legato postulant, ut rectæ administrationi bonorum Ecclesiæ Laurentianæ provideat.

Cum ab hujusmodi procuratoribus bona Ecclesiæ Laurentianæ, & pia legata non recte administrari, & interdum in privatam utilitatem, vel alienos usus converti compertum fuisset; postulatum est a Legato, ut pro sua sapientia & auctoritate huic malo remedium afferret, procuratorem e cœtu nobilium eligendi modum ac formulam præscriberet; hunc vero tum Episcopo & Capitulo, tum Rectori & Consilio nobilium reddere rationem suæ administrationis juberet; itemque decerneret, ad quem pia testamenta & legata curare & exsequi spectaret. Sed Legatus cum Scardonam proficisci maturaret, quo illum Paullus Comes Breberiensis, Banus Dalmatiæ & Chrobatiæ invitaverat, rem omnem ad suum in illam urbem adventum reservavit. Itaque Scardonæ anno 1307. v. Kal. Julii hoc decretum fecit.

Decretum Legati.

F. Gentilis &c. Ad futurorum memoriam. Si diligenter attenderet humana mortalitas se, quod largitori omnium digne retribueret, non habere, cum apud se nullum bonum inveniat, quod non sit liberalis gratie Dei, nimis erubesceret utique, imo pavesceret cum ingenti ingratitudinis sue nota, ac tremendo animadversionis divine periculo, temporalia bona sive ad ecclesiarum fabricas, sive ad usus pauperum a Christi fidelibus pie oblationis munere juribus adscripta divinis, ut pro his bona offerentibus compensentur eterna, improbe ablationis ausibus contrectare sacrilegis, & inique fraudis, aut violente presumptionis injuria teme-

temerare; sane dilectis in Christo filiis Potestate, Cons. Com. civit. Trag. referentibus, ad audientiam nostram pervenit, quod nonnulli executores testamentorum, seu ultime voluntatis illorum, qui de hac luce migrarunt civit. & dioc. Trag. delegata ab eisdem defunctis ecclesiarum, & locorum piorum dicte civit. fabricis, aut in pauperum usum, aliter quam dispositio defunctorum ipsorum habeat, distribuunt, vel non plene. Quidam autem quosdam redditus seu proventus ad ecclesiarum ipsarum fabricas specialiter deputatos in usus proprios, ac alios illicitos convertere non verentur. Alii vero, quorum fidei ab eisdem defunctis vel executoribus eorum bona committuntur expendenda, & ponenda in fabricis, & usu pauperum supradictis, avaritie vitium incurrentes, de bonis ipsis non disponunt juxta ipsorum decedentium ultimas voluntates. Quare dicti Pot. Cons. & Com. nobis humiliter supplicarunt, ut providere super his paterna sollicitudine dignaremur. Nos itaque paterne charitatis affectu volentes ecclesiarum ipsarum, & pauperum eorumdem indemnitatibus, & animarum periculis salutaribus studiis obviare, cum nil magis rebus debeatur humanis, quam quod voluntates ultime fidelium firmiter observentur; auctoritate, qua fungimur, presentium tenore statuimus & ordinamus, ut quatuor viri dicte civit. fidelitate ac discretione precipui, per Potest. Cons. & Com. predictos eligantur, & nominentur Episcopo & Capit. Trag. qui pro tempore fuerint, de quibus iidem Episc. & Capit. infra tres dies post electionem & nominationem hujusmodi, ab eisdem Pot. Consil. & Com. ut premittitur faciendam, unum quem maluerint assumere, ac eligere teneantur, qui solerter exigat, recolligat, & recipiat, ac fideliter conservet fructus, redditus, proventus, ac legata omnia supradicta ad dictas fabricas deputata ponenda postmodum & expendenda in iisdem fabricis sine diminutione qualibet per eumdem. Si vero infra dictos tres dies prefati Episc. & Capit. unum de dictis quatuor per Pot. Cons. & Com. pred. ut premittitur, eligendis, assumere vel in eum consentire neglexerint, tunc liberum sit eidem Pot. Cons. & Com. absque ipsorum Episc. & Capit. contradictione, assumere & ponere unum de ipsis quatuor, quem maluerint, ad fabricas supradictas: qui etiam de acceptis & expensis, prefatis Episc. & Capit. Pot. Cons. & Com. vel ei, vel illis, quem vel quos ipsi communiter ad hoc deputandum, vel deputandos duxerint, exactam teneantur & debitam sub excommunicationis pœna, quam ipso facto eum incurrere volumus, si secus fecerit, reddere rationem. De legatis vero & relictis pauperibus pref. Episcopus per se, vel per alium disponat & ordinet juxta decedentium ultimas voluntates; decernentes, si secus factum fuerit, irritum & inane. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus noverit se incursurum. In cujus rei testimonium presentes litteras fieri jussimus, & sigilli nostri munimine roborari. Dat. Scard. 5. Kal. Julii. Anno Domini 1307. Pontificatus D. Clementis Pape 5. an. 3.

Ex præscripto & imperio Legati post diem sextum Consilium generale convocatum est ad ferenda suffragia, ut docent Tabulæ Tragurienses. *An. 1308. die 3. mens. Julii. Congregato Consilio generali, & speciali civit. Trag. in pal. d. Comitis, mandato nob. & pot. viri D. Oliverii de Rubeis de Ancona hon. Potest. d. civit. de consensu & voluntate 8. Consiliariorum civitatis predicte, sono campane, & voce preconis, ut moris est; in quo quidem Cons. pred. D. Potestas proponit, & dicit, quod placeat dicto Cons. providere, consiliare, deliberare super operario faciendo in ecclesia S. Laurentii, secundum formam privilegii conces. per D. Legatum.*

In reformatione cujus Consilii facto & misso diligenter partito per ipsum D. Potestatem de sedendo ad levandum, secundum formam statuti, placuit majori parti de d. Consilio, quod quatuor homines eligantur in presenti Consilio ad scrutinium, qui sint & esse debeant operarii eccl. S. Laurentii, qui debeant recipere introitus, fructus, & proventus dict. eccl. & omnia & singula facere & exercere, quod ad utilitatem d. ecclesie pertinet; & quod electi presententur D. Episcopo Trag. ut unum, vel duos ex ipsis eligat nominatis secundum formam privil. infra tertium diem; nomina quorum electorum ad predicta sunt hec.

Ceteros numero suffragiorum superarunt *Gregorius D. Lucii, Franciscus Valentini, Zubrianus Marini, Gregorius Salinguerra.*

Die 8. mens. Julii.

Presentati fuerunt suprascripti operarii D. Episcopo Trag. & Capitulo per Potestatem & sapientes secundum formam privilegii D. Legati in reclasto dict. D. Episcopi present. D. Dessa Amblasii, & Dessa Morsice.

Die 8. Julii.

Antedictus D. Episcopus approbavit de predictis quatuor D. Gregorium Salinguerre operarium, qui jurare debet coram D. Potestate, & 8. Sapient. & d. D. Episcopo & Capitulo facere dictum officium bona fide, sine fraude, ut in privilegio D. Legati continetur.

At vero Gregorius Salinguerra procurator ædis Laurentianæ, potestatis atque administrationis suæ limites prætergressus, quartam vini & frugum ceterarum partem exigere volebat ex territorio S. Vitalis, quod ex donatione Communis Traguriensis ad mensam Episcopi & Capituli pertinebat; idque ex mandato Oliverii prætoris, & Consilii generalis; qui per præconem tum illi nisi exigeret, tum villicis nisi partem quartam illorum fructuum penderent, mulctam pecuniariam indixerunt. Liberius prætorem & consiliarios admonendos curavit, ut mandatum illud revocarent, itemque Gregorium, ut ab hujusmodi exactione abstineret. Cum privata & amicabilis admonitio iterum ac tertio repetita nihil proficeret, in æde cathedrali, sedens in solio pontificio, trina eodem tempore admonitione publica adhibita, primum Prætori & Consilio, tum eidem Gregorio anathema denunciavit, nisi intra diem tertium illi mandatum Gregorio impositum rescinderent, hic vero ab exigendis quibuscumque fructibus ex territorio S. Vitalis abstineret.

Sententia Liberii Ep. anathema denunciantis Potestati & Consilio.

Nos Liberius miserat. div. Traguriensis Episcopus monemus pro primo, secundo, & tertio termino, & peremptorio, & sub pena excommunicationis, D. Oliverium Potestatem civit. Trag. Consilium generale, & Sapientes electos & deputatos per dict. Consilium civit. Trag. quod omne preceptum sive bannum factum Gregorio Salinguerre operario ecclesie S. Laurentii de Trag. sub pena 50. lib. denar. Venet. par. quod dict. Gregorius debeat petere & recipere omnia, que spectare noscuntur ad fabricam ecclesie S. Laurentii,

tii, qui Gregorius tamquam operarius dicte ecclesie, & vigore dicti precepti sibi facti, petit a laboratoribus nostris puncte S. Vitalis sibi dari & assignari quartam partem vini, sive musti dict. puncte, sicut per Joannem Rivarium Communis Trag. banditum fuit in una maceria existente in dicta puncta, ex parte ejusdem Potestatis, quod omnes laboratores ipsius puncte deberent dare & assignare dicto Gregorio Salinguerra operario S. Laurentii quartam partem musti dicte puncte sub pena 50. lib. quod quidem preceptum seu mandatum factum dicto Gregorio, & bannum factum per Rivarium Communis laboratoribus pred. puncte, dict. Potestas revocare, cassare, & annullare debeat infra tres dies; cum factum fuerit in non modicum nostre mense dampnum, prejudicium, & gravamen, ex eo quod nos pro tribus partibus, Capitulum pro quarta parte fuimus & sumus in pacifica & quieta possessione de dicta puncta, & fructibus, sicut patet per publica instrumenta manu publica confecta. Alioquin si infra predict. terminum non duxerit dict. Pot. revocandum dict. preceptum seu mandatum, factum dict. Gregorio operario, & bannum factum per dict. Rivarium ex parte dict. Potest. dictis laboratoribus; in his scriptis sententiam excommunicationis ipsum D. Oliverium Potest. suumque Consil. atque Sapient. ex nunc prout ex tunc, incurrere ipso facto volumus. Lata & pronunciata fuit hec sententia in ecclesia cathedrali B. Laurentii per d. D. Episcopum sedentem in sede sua, presente Fr. Lazaro Guardiano Fr. Min. de Trag. Fr. Petro Theotonico ord. Minor. Fr. Theodoro Priore Fr. Predicat. Fr. Dominico de Veglia ord. Predic. Dompno Lampridio Primicerio ecclesie S. Laurentii de Trag. Dompno Casaricza Canon. Fr. Savino monacho S. Joan. de Trag. Fr. Bernardo monacho ejusdem mon. D. Daniele Presb. & D. Zepregna Presbyt. testibus vocatis & rogatis ad hec special. die 16. mens. Septemb.

Altera sententia excommunicationis in Gregorium Salinguerram.

Nos Liberius miser. div. Ep. Trag. monemus pro primo 2. & 3. termino peremptorio Gregorium Salinguerram oper. ecclesie S. Laurentii de Trag. & sub pena excommunicationis, quod ipse non debet per se nobis auferre, vel per interpositam personam facere auferri quartam partem vini sive musti puncte S. Vitalis, nec precipere laboratoribus nostris pred. puncte S. Vitalis, quod ei debeant dare & assignare dictam quartam partem vini sive musti: quod quidem vinum sive mustum ad nos de jure spectare dignoscitur, & non ad eum, sicut apparet per publica instrumenta manu publica confecta, ex eo quia tam proprietatem, quam possessionem dicte puncte tenuimus, possedimus, & fructus ex ea percepimus pacifice & quiete sine aliqua contradictione; & nunc tenemus & possidemus pacifice, & quiete, & de dicta quarta parte vini sive musti puncte pred. non debet nos expoliare, nec expoliari facere sine cause cognitione; alioquin si secus fecerit, in his scriptis sententiam excommun. volumus ipso facto incurrere. Lata & pronunciata fuit hec sententia in ecclesia cath. S. Laurentii &c. ut supra.

Prætor, Consil Præfectus fabricæ Laurentianæ appellant ad Gentilem Legatum,

A priori denunciatione & sententia Nicolaus Casoctus syndicus nomine Prætoris & Consilii Traguriensis, a secunda vero Gregorius Salinguerra per se ipse ad Gentilem Card. Legatum apostolicum appellarunt, qui e Dalmatia in Hungariam discesserat. Liberius ad eum Budam se contulit, & multa de Oliverio Prætore, de magistratu, cœtuque nobilium, de Gregorio præfecto fabricæ Laurentianæ questus, eumdem oravit, ut confirmaret decretum, quod Scardonæ fecerat; simulque in eo condendo quid suæ sententiæ ac voluntatis fuisset, declararet. Annuit Legatus, & potestatem atque administrationem procuratoris Ecclesiæ Laurentianæ quatenus extendi voluerit explicavit, eamque in illis tantummodo rebus versari jussit, quæ vel ex testamentis, vel ex donatione piorum hominum eidem fabricæ & ecclesiæ obvenirent.

qui rogatu Liberii Ep. decretum antea factū explicat, & confirmat.

F. Gentilis &c. Ad futuram rei memoriam. Pridem in legationis nostre primordio affectantes juxta officii nostri debitum quibuslibet cure nostre commissis exhibere justitie complementum, ut per eam in caritatis dilectione, ac pacis dulcedine vitam quietius ducerent, ac fraterna degerent unitate. Volentes quoque ecclesiarum, & pauperum civit. Tragur. indemnitatibus, & animarum periculis salubribus studiis obviare, ad petitionem & instantiam dilectorum in Christo filiorum Potest. Consil. & Com. civit. ejusdem auctoritate, qua fungimur, per nostras litteras statuimus, diximus, & etiam ordinavimus, ut quatuor viri ejusdem civit. fidelitate, & dilectione precipui, per Potest. Consil. & Com. pred. eligantur, & nominentur Episcopo & Capitulo Trag. qui pro tempore fuerint, de quibus idem Episcopus & Capitul. infra tres dies post electionem & nominationem hujusmodi unum teneantur assumere & eligere, quem maluerint, qui solerter exigat, recolligat, & recipiat, ac fideliter conservet fructus, redditus, & proventus, & legata quelibet ad Trag. Ecclesie fabricas deputata, ponenda postmodum & expendenda in eisdem fabricis, sine diminutione qualibet per eumdem. Si vero infra tres dictos dies prefati Episcopus & Capit. unum de dictis 4. per Pot. Cons. & Com. pred. eligendis, ut premittitur, assumere, vel in eum consentire neglexerint, ex tunc liberum sit eidem Pot. Cons. & Com. absque ipsorum Episcopi & Capituli contradictione, assumere, ac ponere unum de ipsis quatuor, quem maluerint, ad fabricas supradictas, qui etiam de receptis & expensis predictis Episcopo & Capitulo, nec non Pot. Cons. Com. aut ei, vel illis, quem & quos ipsi communiter ad hoc deputandum, vel deputandos duxerint, exacte teneatur, & debite, sub excommunicationis pena, quam eum incurrere ipso facto volumus, si secus egerit, reddere rationem. Volumus insuper quod de legatis pauperibus relict. pred. Episcopus per se, vel per alium disponat, & ordinet juxta decedentium ultimas voluntates, decernentes ex tunc, si secus actum foret, irritum & inane. Nuper autem Ven. in Christo Pat. D.D. Trag. Episcopi, non sine turbatione mentis, porrecta nobis petitio patefecit, quod pred. Pot. Cons. Com. pure intentionis nostre propositum pervertentes comminantur, & dicunt se velle, quod electus pred. operarius vulgariter nominatus, qui nunc est, & pro tempore fuerit, sub pretextu dicte fabrice, exigat, recolligat, & amministret fructus predii Drid; nec non decimationum, oblationum, ac reddituum omnium bonorum Tragur. Episcopatus quartam partem, & legata omnia pro quocumque ministerio eidem ecclesie, etiam non pro ipsis fabricis deputata; dictisque comminationibus non contenti, etiam in parte proruperunt ad actum, faciendo videlicet Gregorium operarium d. ecclesie secundum formam constitutionis & ordinationis nostrarum deputatum, exigere ac recipere a laboratoribus puncte S.

Vita-

Vitalis, cujus tres partes ad episcopalem mensam, quarta ad Capitul. Tragurien. pertinere noscuntur, sex mensuras & dimidium musti pro quarta parte dictarum fabricarum, ac precipiendo laboratoribus dicte puncte, quod eidem operario quartam partem vini puncte ipsius debeant assignare, ad hanc suam presumptionem excusandam, seu verius colorandam, prefati Pot. Cons. & Commune inaniter pretendentes, quod & virtute constitutionis & ordinationis ipsarum, hujusmodi operario exigenti & amministranti relicta pro fabricis memoratis, competit etiam amministratio bonorum omnium tam dicti Episcopatus, quam aliorum, que ad supradictas fabricas quocumque modo extiterint deputata. Ne igitur sub contentiose dubietatis involucro, ac verborum ambagibus intentionis nostre puritas, rectumque propositum involvantur; tenore presentium declaramus fuisse intentionis nostre, ac nunc esse, ut electus vel operarius supradictus, secundum prescriptam formam ab Episcopo & Capitulo memoratis electus & assumptus, de nullis aliis fructibus, redditibus, & proventibus ad easdem fabricas per eumdem Episcopum amministrandis, seu relictis aliis ad pias causas, vel ad quoslibet alios eorumdem Episcopi & ecclesiæ usus se intromittere possit quomodolibet, vel etiam teneatur, nisi tantum de his, que relinquentur in testamentis, aut voluntatibus ultimis defunctorum, vel etiam a viventibus nominatim & expresse ad fabricas supradictas, decernentes si secus actum, vel presumptum fuerit, irritum & inane. Cetera vero ad ipsas fabricas alias quoquo modo spectantia dispositioni & amministrationi ejusdem Episcopi, & successorum ejus, qui pro tempore ipsi ecclesie prefuerint, relinquantur; ut ipsa juxta sanctiones canonicas in virtute obedientiæ utilitati fabricarum ipsarum, prout tenentur, studeant fideliter deputare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre declarationis & constitut. infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beat. Petri & Pauli Apost. ejus se noverit incursurum. Datum Bude 4. men. Novemb. Pontif. D. Clem. PP. 5. anno 3. idest 1307.

Philippum auditorem suum Gentilis Legatus judicem Liberio, & ejus adversariis dedit.

Reliqua controversia erat de sententia excommunicationis, quam injustam & irritam esse prætor, ceterique adversariæ partis affirmabant, ac de horum appellatione, quam inutilem & inanem fuisse Liberius contendebat. Hujus autem controversiæ cognoscendæ ac dirimendæ potestatem Philippo de Sardinia auditori suo Gentilis delegavit. Pars utraque suos procuratores, Liberius Vagnolum de Meccania, qui pro se, magistratus & Consilium Traguriense, itemque Gregorius Salinguerra Dessam Amblasium, qui pro se caussam dicerent, constituerunt; verum Dessa sibi substituit Bartholomæum de Pignatorio. Ac Liberius quidem ex Hungaria Tragurium reversus sententiam suam ratam, appellationem irritam fuisse ostendebat in suo quoddam ad Gentilem scripto. *Cui appellationi*, ajebat, *non detuli, tamquam frivole & inani istis de causis; primo videlicet, quod ad dictum D. Potestatem civit. Trag. & ad suum officium non pertinet precipere dicto Gregorio Salinguerra, ut reciperet redditus, & proventus, & fructus puncte S. Vitalis, quia in privil. vestro facto & concesso operar. eccles. S. Laurentii non continetur, quod esset exactor possessionis & redditnum puncte S. Vitalis, nec ipse Pot. est meus judex in predictis, nec in aliis, cum dicta puncta S. Vitalis fuit data cum omnibus pertinentiis suis & fructibus predecessoribus nostris, & mihi & Capitulo per Commune dicte civitatis Trag. sicut patet per publica documenta scripta manu publica; quam punctam tenui & possedi una cum dicto Capitulo pacifice & quiete usque in diem dicti precepti facti D. Gregorio per dict. Potest. & ex vigore dicti precepti facti D. Gregorius recepit, & recipi fecit quartam partem fructuum, e reddit. dict. puncte ad me pertinentium & expectantium, & non ad dict. fabricam; & fructibus dicte puncte dict. Gregor. me expoliavit metu pene & banni sibi facti de 50. lib. per dict. D. Potest. prout ipse Gregorius confessus fuit coram me, & dict. Capitulo, sine cause cognitione. Item non detuli ex eo, quia dictus Potest. dicit, quod d. ammonitio, seu preceptum facta vel factum a me fuit eis irrequisitis, quod falsum est, ex eo quia ego processi juris ordine servato; primo quia protestatus fui ipsi D. Potest. & suis sapientibus, qui gerebant, & gerunt vicem totius Consil. generalis, ut patet, per publicum precept. scriptum manu Mag. Thomasii notarii; in quo quidem precepto continetur, quod dictus Potest. una cum suis sapientibus deberet annullare, cassare, & revocare preceptum factum Gregor. Salinguerra sub pena 50. libr. & etiam bannum factum per Rivarium Communis laboratoribus nostris d. puncte S. Vitalis sub eadem pena 50. libr. quod ipsi deberent respondere dict. Gregorio de quarta parte fruct. scilicet musti. Item non detuli ex eo, quia ego processi juris ordine servato, in eo videlicet quod trina ammonitione premissa, scilicet trium dierum, tuli sententiam excom. in pred. Pot. sap. & Consil. quod deberent cassare, annullare, & revocare dict. precept. factum d. Gregorio, & bandimentum factum per dict. Rivarium dictis laboratoribus infra tertium diem, quod quidem minime fecerant; sicut patet in mea sententia manu publica scripta, quam sententiam tuli in scriptis in ecclesia nostra cathedrali, sedendo in sede nostra pro tribunali, present. religiosis personis, & aliis, prout in dicta sententia continetur; & ipsam sententiam non tuli contra privil. vestrum, quia in ipso privilegio non continetur, quod operar. debeat recipere quartam partem fructuum dicte puncte S. Vitalis, cum ipsa puncta ad nos pertineat, & non ad fabricam, nec per ipsum privileg. potuit me expoliare: quia tamen dicit syndicus & proc. Potest. & Communis Trag. . . . instanter petiit a me . . . . . exhiberi, non quod appellationi ipsius syndici deferam, ut dictum est, sibi & nomine suo, & illorum, quorum interest, presentes dedi . . . sigillatas nostro sigillo, eis prius in actis meis registratis, & prefixi eidem syndico . . . . cum eisdem coram vestra Rev. Paternitate legitime & peremptorie se presentet ad prosequendam dictam appellationem, protestans expensas factas & faciendas, dampna, & inter. que ex causa pred. me substinere contingeret in futurum. Dat. Trag. die 27. mens. Septemb.*

Refutatio appellationis.

Eodem modo & iisdem fere sententiis ac verbis Liberius rejecit ac refutavit appellationem Gregorii Salinguerræ præfecti fabricæ Laurentianæ. Utramque appellationem scriptis traditam & apud Episcopum relictam, cum Nicolaus Casoctus syndicus, & Gregorius Salinguerra postulassent, ad Legatum Gentilem deferendam; Liberius cum utriusque refutatione ac sententia ex-

excommunicationis duabus litteris, alteram alteris inclusit. Prioribus hunc titulum fecit: *Reverendissimo in Christo Patri D. & D. Fratri Gentili tit. S. Martini in montibus Presb. Card. Apost. Sed. Leg. in regno Ungar. Liberius miserat. divina Episcopus Tragur. civit. indignus seipsum cum reverentia tam debita, quam devota. Vestre Reverende Paternitati facio harum litterarum serie fore notum, me sedente pro tribunali in sede mea in majori ecclesia cathedrali quamdam sententiam excommunicationis tulisse contra Potestatem, Consilium, Sapientes civit. Trag. cujus tenor talis est per omnia. Nos Liberius miserat. divina Traguriem. Episcopus monemus pro primo &c.* ut supra pag. *366*. Sententiæ subjicitur appellatio Nicolai Casocti Syndici cum refutatione Liberii.

Alteri epistolæ hunc titulum præposuit: *Reverendissimo in Christo Pat. D. & D. Fratri Gentili tit. S. Martini in montibus Card. Apost. Sed. Leg. in regno Ungar. Liberius &c. Vestre Reverende Paternitati facio harum litterarum serie fore notum, me sedente pro tribunali in sede nostra in maj. eccl. cathed. quamdam sententiam excommun. tulisse in scriptis contra Greg. Salinguerram operar. eccl. S. Laurentii; cujus tenor talis est. Nos Liberius &c.* ut supra pag. 367. Sententiæ subjicitur appellatio Gregorii Salinguerræ cum refutatione Liberii.

Dessa Amblasius procurator Prætoris, Consilii, & Communis Traguriensis, itemque Gregorii Salinguerræ, qui postea sibi in eam procurationem substituit Bartholomæum de Pignatorio, utramque epistolam cum inclusis in eadem sententia Episcopi, appellatione utraque, & refutatione utriusque, Budam detulit ad Gentilem Legatum anno 1308. die ab Liberio præstituta, idest pridie Nonas Novembris, ut est in actis hujus controversiæ. Adfuit quoque Liberius Episcopus, pro se suaque ecclesia caussam dicturus, cujus deinde defensionem commisit Vangnolo suo procuratori.

Legatus caussam cognoscendā dedit Philippo de Sardinia Auditori suo,

In Dei nom. Anno Dom. 1308. Ind. 6. temp. D. Clem. PP. 5. die Lune, 4. mens. Novembr. actum Bude in loco Fratrum Predicat. de Castro coram Rev. in Christo Pat. & D.D. Fr. Gentili D. gr. tit. S. Martini in Montibus Presb. Card. Ap. Sed. Leg. Dessa Amblasius de Trag. Proc. & syndic. D. Oliverii Potest. Consiliariorum Consilii, & Com. civit. Trag. nec non Gregorii Salinguerre, operarii ecclesie S. Laurentii de Trag. ex parte una; ac Ven. Pat. Liberius Episcopus Traguriem. pro se ipso, & ecclesia sua ex parte altera in juditio comparuerunt; & dictus Dessa duas litteras sigillo ipsius D. Episcopi sigillatas continentes quasdam appellationes ..., clausas representavit, offerens se paratum procedere in dicta causa: quibus quidem litteris per eumdem D. Legatum receptis, pref. D. Legatus tradidit eas Ven. viro D. Philippo de Sardinia Canonico Arborensi, capellano & auditori suo, mandans sibi, ut causam, sive causas in dictis litteris contentas ab eisdem audiret, & fine debito terminaret.

qui secundum Episc. judicavit.

Ergo Philippus judex delegatus huic controversiæ dirimendæ, cum partem utramque iterum ac sæpius audivisset, & momenta rationum scripto tradita, quæ utrinque afferebantur, accurate perpendisset, demum anno 1309. XVI. Kal. Maji sententiam tulit secundum Episcopum, a qua rursus Bartholomæus de Pignatorio procurator partis adversariæ appellavit.

In Dei nomine amen. Olim causam appellationis, seu appell. que vertitur inter Ven. Pat. D. Liberium Episcopum Traguriem. seu Vangnolum de Meccania procur. suum ex parte una, & D. Oliverium Potest. Trag. Consil. Sapient. & Commune, ac Gregorium Salinguerre operarium ecclesie S. Laurentii de Tragurio, seu Bartholomeum procuratorem substitutum eorum ex altera, interpositam . . . ad Rev. Pat. & D. D. Fr. Gentilem tit. &c. a quibusdam monitionibus, preceptis, & proces. factis contra ipsum Pot. Consil. Sapient. & Gregorium operarium suprascriptos, per supradict. Episcop. Traguriensem, prefatus Rever. Pater nobis Mag. Philippo de Sardinia Canonico Arboren. Auditore suo audiendam commisit specialiter, & fine debito terminandam. Tandem a Barthol. proc. sive syndico substituto sup. Pot. Consil. Com. & Sapien. ac Greg. oper. contra dict. Episcopum & Vangn. ejus procur. libellos in judicio exhibitos recepimus, quorum tenores per ordinem tales sunt.

Coram vobis Ven. Viro D. Phil. de Sardinia Can. Arboren. & Auditore generali Rev. Pat. D. Fr. Gentil. &c. propono ego Barth. substitutus a Dessa proc. Gregor. Salinguerre operarii eccl. S. Laurentii de Trag. contra &c.

Coram vobis &c. propono ego Barthol. substitutus a Dessa syndicus & procur. Comitis Dom. Oliverii de Bubeis de Ancona Potest. Consil. & Com. Trag. nomine eorumdem contra Ven. Pat. D. Liberium Episcopum Trag. &c.

Lite igitur coram nobis super dictis libellis legitime contestata per procur. predict. prestitoque hinc inde de calumpnia & veritate dicenda corporali juramento, factis quoque positionibus, & ad eas responsionibus subsecutis, datis articulis, & termino peremptorio ad probandum eosdem per nos assignato, instrumentis quibusdam hinc inde in causa ipsa productis, & probationibus in & per eadem factas, tandem a procur. supad. aliis omnibus probationibus renunciatum, & in causa ipsa voluntarie conclusum, in qua nos etiam habuimus pro concluso. Nos itaque auditis legationibus hinc inde factis, visis diligenter, discussis, ac etiam examinatis juribus, rationibus, & probationibus utriusque partis, investigatis quoque ad plenum & cognitis ipsius cause meritis, & equa justitie lance discussis, factaque per nos pred. D. Legato de ipsis relatione fideli; deliberatione insuper nobiscum, & cum peritis habita diligenti; Christi nomine invocato, procuratoribus partium earumdem . . . propter hoc in presentia nostra constitutis, & sententiam ferri postulantibus, & per ea, que vidimus & videmus, cognovimus & nunc cognoscimus, pro tribun. sedentes, pronunciamus sententialiter in his scriptis D. Oliverium Pot. civit. Trag. Consil. Com. & Sapientes supradictos perperam appellasse, & pred. Episcopum Trag. legitime processisse; & ipsius Episcopi processus similiter confirmamus; prefatum D. Oliver. Pot. & Com. civit. pred. Consil. & Sapientes suos, & Gregor. operar. supradictum ad Episcopum remittendos esse dicimus & remittimus; condempnantes eos seu Barth. procurator. substitutum nomine eorumdem, sententialiter in his scriptis in expensis legitimis, quas super appellat. hujusmodi pars altera se fecisse docuerit, ipsarum taxatione nobis in posterum reservata. A qua quidem sententia & condempnatione prefatus Bart. syndicus & proc. n. q. s. statim viva voce appellavit, & Apostolos cum instantia petiit. Lata, lecta, & in scriptis pervulgata fuit supradicta sen-

sententia per supradict. D. Philippum Aud. pro tribunali sedentem in castro Bude, in loco, ubi judicialiter sedere consuevit, presentibus Vangnolo & Bart. proc. supradictis, quolibet pro se parte sua sententiam ferri postulantibus, & partem adversam in expensis condempnari petentibus &c. scripta & publicata per me Philip. Compagnon de Cingulo notar. suprascr. D. Legati & d. cause sub anno D. 1309. Ind. 7. die mercurii, 16. mens. April. in vesperis, Pontif. Dom. Clemen. PP. 5. an. 4. presentibus Vener. & discretis DD. Vanne de Aretio, & Gasparro de Montesia pref. D. Legati Capell. D. Gregorio Lucio de Tragurio, & Dunco alias Damiano famulo ipsius, testibus ad pred. voc. specialiter & rogatis.

Die Lune 20. pred. men. April. suprad. Mag. Barthol. syndicus & procurator citatus per Zuiticum cursorem ad petitionem supradicti Vangnoli procur. D. Episcopi ibidem presen. ad recipien. Apostolos, & ad audiendam responsionem suprad. D. Auditor. super appellatione ipsius, comparuit coram eodem D. Auditore paratus ipsos recipere; & tunc dict. Auditor appellat. D. Barthol. interposite detulit, ac sibi ad prosequendam eamdem coram D. Legato supradicto decem dierum tunc proxime futurorum terminum peremptorium assignavit.

Admonitio Gentilis Legati ad Prӕt. Consil.&c.Trag.

Post interpositam a sententia Philippi Audit. appellationem, de progressu exituque hujus controversiæ nihil notatum est in Codice Vaticano supra laudato; eidem tamen duæ schedulæ innexæ sunt, altera seorsum ab altera, quæ ad eamdem controversiam spectant; sed mutilas esse apparet. In his quædam mandata Gentilis legati perscripta sunt, quæ notis chronologicis carent. Admoneri jubentur Prætor, Consilium, Commune Traguriensium, ut restituant privilegia, quæ Episcopo & Capitulo abstulerant; ac nisi intra tempus præfinitum restituerint, & priori decreto apud Scardonam, itemque alteri apud Budam facto obtemperaverint, vinculo anathematis, quo illos Liberius illigaverat, exsolvi prohibentur. Cui vero hujusmodi mandata exsequenda dederit, eum nominatum ibidem non invenio.

Quia tamen, sicut veridica relatione percepimus . . . Potest. officiales, Consil. & Com. ac operarius suprad. privilegium per nos concessum eisdem, ultra nostram declarationem ipsius excedunt, & hactenus excesserunt, quodque iidem Potest. offic. Consil. & Com. privilegia & instrumenta Episcopi & Eccl. Traguriens. abstulerunt, & ea in nostrum, Episcopi & ecclesie gravamen, & prejuditium non modicum detinent occupata; & vobis tenore presentium districte precipiendo mandamus, quatenus si infra præfigendum per vos eidem Potest. offic. Consil. & Communi terminum, pred. privilegia & instrumenta Episcopo & Capitulo ejusdem ecclesie restituere non curaverint, & nihilominus quod hactenus contra illa fecerunt, infra dictum terminum non revocaverint, & ad pristinum statum reduxerint, ad receptionem predictorum testium, ac absolutionem ipsorum, & ad alia facienda ulterius, que in eisdem nostris litteris continentur, pro eisdem Pot. Consil. Com. ac oper. & ad ipsorum instantiam nullatenus procedatis. Datum Bude.

Licet nobis per vn. dedimus in mandatis per alias nostras litteras, ut testes, quos syndicus Comitis Trag. ex una, & Ven. Pat. D. Liberius Episcopus Tragur. ex parte altera sup. articulis eorumdem, quos dilect. in Christo fil. Mag. Phil. de Sard. decretorum Doctor cum . . . Capel. & Auditor noster, cui causam appellationis interposite pro parte & nomine d. Com. a sententia lata contra Potest. offic. Cons. & Com. Trag. ac Greg. Saling. oper. eccl. S. Laur. de Trag. per d. Episc. duximus committendam, vobis inclusos sub ejus sigillo transmittit, coram vobis produxerint, recipere in 30. dierum spatium, & cum diligentia examinare curetis; quodque ante omnia decem personas de Sapientibus vel Consilio ejusdem Com. quos synd. pred. in testes producere intendebat, ab excommunicat. sententia lata contra eos per Episcopum memoratum auctoritate nostra absolvere, & alia que in eisdem litteris continebantur facere deberetis: quia tamen sicut veridica relatione percepimus, Potest. Consil. & Com. ac operar. super privileg. per nos concessum eisdem, ultra nostram declarationem excesserunt, ac etiam excedunt, quandoque iidem Pot. offic. & Com. privilegia & instrumenta dicti Episcopi & Eccl. Tragur. abstulerunt, & ea detinent occupata in grave ipsius Episcopi & eccl. dampnum, & non modicum prejud. Quare volumus, & tenore present. vobis districte precipiendo mandamus, quatenus si infra prefigendum per vos eidem Pot. offic. & Com. pred.... privil. & instrum. Episcopo & Capitulo ejusdem ecclesie libera restituere non curaverint; & ipsi iidem & operar. privileg. & declarationem nostram pred. non servaverint, & que hactenus contra eamdem pred. declaration. attentarunt, non revocaverint, & ad pristinum statum reduxerint, ad receptionem pred. testium, vel absolutionem eorumdem, & alia facienda ulterius, que in eisdem litteris nostris continentur, nullatenus ... & ad ipsorum instantiam procedatis.

Opes violentæ & nimia illa, quæ dominabatur in Dalmatia, Comitum Breberiensium potentia in apertam tyrannidem desciverat. Mladini II. *Croatorum Bani, Comitis Jadre, Principis Dalmatie, & secundi Bani Bosne*, superbia, temeritas, & arrogantia eo creverat, ut jus conferendi Episcopatus & Sacerdotia sibi vindicaret. Traguriensibus vero cum plurima & gravissima onera ac tributa imposuisset, tum vero imperaverat, ut civitatem in suum arbitratum ac potestatem permitterent: *Banus petit, ut ei detur carta alba, & facere & scribere possit quidquid vult de dicta civitate.* Ita scriptum est in tabulis Consilii Traguriensis. Imperata facere cum noluissent, Mladinus urbem terra marique oppugnare decrevit. Appropinquanti cum terrestribus & maritimis copiis obviam missus est Liberius Episcopus cum Daniele Victurio, qui hominem iratum placaret, & a proposito susceptoque consilio averteret. Interea x. Kal. Junii anno 1315. in Consilio generali *deliberatum de deruinando loco Fratrum Minorum pro bono statu civitatis, & defensione*. Erat quippe hoc cœnobium in suburbio; ac ne hostes loco illo capto munitoque ad urbem oppugnandam uterentur, a fundamentis dirutum fuit. *Interim venit Mladinus*, ut est in quadam testificatione Nicolai Episcopi Scardonensis, *cum exercitu contra Tragurium; cujus metu miserunt Tragurienses Episcopum & Danielem Jacobi, ne occuparet monasterium Fratrum Minorum; sed antequam reverterunt, Tragurienses destruxerunt monasterium.* Mladinus agris pervastatis, urbem aliquot dies obsessam tenuit; sed cum eam expugnari posse diffideret, ac sibi a Venetis metueret, ad quos

Mladinus II. Breberiensis superbe vel potius tyrannice imperat.

postu-

postulatum auxilia miserant Tragurienses; facile se adduci passus est ad hanc pactionem, ut sibi Tragurienses pro redimenda urbis obsidione decem millia librarum persolverent.

Cœnobium urbanum S. Joannis Baptistæ Fr. Franciscanis traditum, Monachis Benedictinis in Parthenonem S. Nicolai migrantibus.

Hoste submoto, eodem anno 1315. Kalendis Junii in Consilio generali civitatis deliberatum fuit de urbana habitatione Fratribus Minoribus accommodanda pro suburbana, quam amiserant. Tria erant in urbe cœnobia Ordinis Benedictini, unum virorum religiosorum S. Joannis Baptistæ, reliqua duo sacrarum virginum, alterum a S. Nicolao, olim a S. Domnio, alterum a S. Petro, quorum titulo ac patrocinio juberant, cognominata. Itaque concessu Liberii Episcopi, Capitulo cleroque consentiente, Virgines S. Nicolai ad S. Petri migrarunt, in earumque monasterium subierunt Abbas & Monachi, relicto cœnobio S. Joannis Baptistæ, quod Fratribus Minoribus traditum est, ut explicatius docent tabulæ Tragurienses.

In Christi nomine amen, anno nativitatis ejusdem 1315. indictione 13. Reg. D. Karulo Serenissimo Rege Ungarie, & temporibus quidem Venerabilis Patris D. Liberii Episcopi, egregii viri D. Pauli de Breberio Comitis, & nobilis viri D. Matthei Zori Potestatis & Capit. populi, & Communis civitatis Tragurii, die primo Junii. Cum nobilis & potens vir D. Mladinus Banus Croatorum & Bosne pararet se cum exercitu tam per mare, quam per terram ad veniendum contra civitatem Traguriensem ad impugnandum, offendendum, & capiendum eam, sicuti tandem hoc fecit, videlicet quod venit, offendit, impugnavit non quidem de jure, sed per libitum voluntatis; nobilis vir D. Mattheus Zori Potestas & Capit. civitatis predicte, cum judicibus, & Consilio generali ejusdem civitatis, per quos dicta civitas regitur, congregato in palatio ejusdem civitatis more solito, & de jure debito, volentes precavare sibi, & sue civitati, & civibus periculum & prejudicium, quod minatum est, & evenire poterat civitati, pro eo quod quidam locus, seu monasterium Fratrum Minorum cum ecclesia, officinis, & orto, curia, & aliis, erat prope civitatem predictam, ante portas, & pontem ipsius civitatis; qui locus si ad manus hostium deveniret, poterat de levi capi dicta civitas, aut enormiter impugnari; cœperunt, voluerunt, & deliberaverunt pro salute dicte civitatis, & defensione, nemine discordante, quod destrueretur dictus locus, seu monasterium, quod quidem fecerunt projiciendo ipsum monasterium usque ad terram, & ipsum totaliter destruendo; & quod darent ipsis fratribus alium locum in civitate, predicta terra loci destructi semper remanente dictorum fratrum, & structura ecclesie jam destructe: Sane Venerabilis Pater D. Liberius Dei gratia Episcopus Traguriensis, cum Capitulo suo, scilicet P. Pusillo Theodosii, Joanne Cavaluccio, Andriolo Manerii de Ancona, & Joanne Stepi Duymi Canonicis Traguriensibus, nec non universo clero suo, qui presentes erant congregati in ecclesiam S. Joannis de Trag. de ipsius Capituli voluntate, consilio, & adsensu, ad instantiam, & lacrimosam petitionem prefati D. Potestatis, & Capituli, totiusque Consilii generalis dicte civitatis, & universitatis populi dicte civitatis; nec non de voluntate, & assensu fratris Primi Abbatis monasterii S. Joannis de Tragurio ordinis S. Benedicti, & conventus ipsius monachorum; scilicet fratris Radovani, fratris Sabini Gregorii, fratris Francisci, fratris Desse, fratris Petri Guvo, & fratris Leonardi, monachorum dicti monasterii S. Joannis ibidem presentium congregatorum more solito, & debito; ac etiam de voluntate, & assensu sororis Draghe Abbatisse monasterii S. Nicolai de Tragurio ordinis S. Benedicti, & totius conventus, & dict. mon. nec non de voluntate, & assensu sororis Anastasie Abbatisse monasterii S. Petri de Tragurio ordinis S. Benedicti, & totius sui conventus, & dict. mon. propter predictam causam, ut supra daretur locus conveniens dictis fratribus Minoribus pro predicto loco eorum destructo pro liberatione defensionis dicte civitatis; & etiam quia dicta tria monasteria S. Benedicti consideratis circumstantiis civitatis predicte, & necessitate predicta, superflua videbantur, & erant in ipsa civitate: tractatu itaque & deliberatione diligenti prehabitis, primo univit dicta duo monasteria monialium hoc modo, ponendo scilicet moniales & personas dicti monasterii S. Nicolai in dicto monasterio S. Petri, & dando omni modo & jure, quo melius potuit, bona, & possessiones, actiones, & jura dicti monasterii S. Nicolai integraliter dicto monasterio S. Petri, & monialibus ipsius, & successoribus ejus in perpetuum, predictum locum, seu monasterium ipsius S. Nicolai, quem locum dedit ut infra sequitur: per modum vero transtulit, dedit, & concessit, quocumque modo melius potuit, seu dici debet, & potest, dictum locum, seu monasterium S. Nicolai, prefato Abbati Primo, & monachis predictis S. Joannis, & eos, & conventum dict. monach. S. Joannis transtulit ad dictum locum, seu monasterium S. Nicolai in perpetuum, cum successoribus suis, & dando eis, & successoribus eorum, seu transferendo, aut quocumque modo, ut melius fieri potuit, bona, possessiones, jura, & actiones monasterii prefati S. Joannis integraliter, & in perpetuum; predictum locum, seu predictum monasterium S. Joannis cum domibus, stationibus, orto, & aliis juxta ipsum monasterium positis, & ad dictum monasterium pertinentibus; de quibus disposuit in hunc modum, videlicet quod dedit, donavit, & transtulit, seu quocumque alio nomine, & modo melius dici potest, & debet, fratri Antonio de Polla ministro ordinis fratrum Minorum provincie Sclavonie, & fratri Mattheo de Arbo Vardiano fratrum Minorum de Tragurio, presente D. Mattheo Potestate & Capit. recipiente nom. dict. fratrum Minorum, & pro ipsis fratribus dictum locum, seu monasterium S. Joannis, cum predictis domibus, stationibus, orto, & aliis juxta dictum monasterium positis, & ad dictum monasterium pertinentibus, de voluntate, & assensu predicti fratris Primi, & predict. monachorum monasterii S. Joannis ibidem presentium, & Capituli Can. predict. scilicet Poxille, Joannis Cavalucii, Andrioli Marini de Ancona, & Joannis Stepi Duymi predicti: predict. bona, possessiones, jura, & actiones datas dicto fratri Primo Abbati, & dictis monachis eximen. predictus Episcopus, consentien. dictis Canonicis, & Capitulo predicto, consentiente dicto D. Episcopo, a se, & a successoribus suis, & a jurisdictione Traguriensis Ecclesiæ, & Episcopatus, dictum monasterium & locum S. Joannis generaliter, & specialiter & nominatim a correctione, visitatione, & procuratione debita ratione visitationis, & cathedratico, scilicet quod habere debeat in dicto loco, seu monasterio Traguricn. Ecclesie, & Episcopatus.

F. Mi-

Joannes XXII. rogatus, ut translationem Fr. Minorum ad mon. S. Joan. Bapt. confirmet.

F. Michael minister generalis Fratrum Minorum ab Joanne XXII. postulavit, ut possessionem cœnobii Benedictini Traguriensis suis Fratribus traditam apostolica auctoritate confirmaret. Pontifex antequam ejus postulata faceret, de hujusmodi traditione edoceri voluit, litteris datis ad Episcopum Phariensem, & ad Præpositum ecclesiæ S. Petri Jadrensis, ut diligenti inquisitione adhibita ad se perscriberent, an ita res se haberet, quemadmodum sibi exposita fuerat.

Epistola pontificia.

Joannes Episcopus servus servorum Dei Ven. Fr. Episcopo Pharensi, & Plebano ecclesiæ S. Petri Novi Jadrensis.

Dilectus filius Frater Michael minister generalis Fratrum ordinis Minorum in nostram proposuit præsentiam constitutus, quod cum Mladinus princeps Croatorum & Bosnæ in provincia Sclavoniæ pararet se cum exercitu suo tam per mare, quam per terram ad veniendum contra civitatem Tragurii, cives Tragurii timentes, ne per locum Fr. Minorum situm extra dictam civitatem, sed vicinum tamen mœnibus civitatis ejusdem, dicta civitas expugnaretur facilius, & etiam caperetur, locum ipsum occasione hujusmodi funditus destruxerunt; ad quorum civium preces Ven. frater noster Episcopus Traguriensis ordinis S. Benedicti quondam Abbas Conventus ejusdem monasterii, qui dictum monasterium monachi quondam volebant dimittere, sicut postmodum dimiserunt, siquidem Abbas & conventus ejusdem monasterii ad quoddam aliud eis concessum monasterium se transtulisse dicuntur; duxit auctoritate ordinaria concedendum Fratribus Minoribus, prout in instrumento publico inde confecto plenius dicunt contineri. Nos igitur volentes super præmissis plenius informari, ac de circumspectione vestra plenam in Deo fiduciam obtinentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel alter vestrum vocatis qui fuerint evocandi, de præmissis omnibus, & singulis simpliciter, & de plano absque strepitu, & figura judicii vos plenarie informetis, & quidquid super his inveneritis, nobis per vestras patentes litteras harum seriem continentes, fideliter intimetis; ut ex relatione vestra instructi quid super his faciendum fuerit securius agere valeamus.

Dat. Avenione 13. Kal. Septemb. anno secundo, idest 1318.

Sed pristinæ stationis desertæ monachos Benedictinos pœnituit; eam siquidem deseruerant non tam voluntate, quam metu & coactu Matthæi Zori Potestatis, seu Prætoris Tragurii, quem Traguriences expulerunt, quod nimis superbe & arroganter imperare videretur. Illo igitur expulso, cœnobium S. Joannis Baptistæ monachis illud repetentibus restitui oportuit. Fratribus Franciscanis, ne locus in urbe deesset, attributum est cœnobium S. Petri, Virginibus Benedictinis, quæ ad summam paucitatem redactæ fuerant, migrare jussis in ædes proximas S. Stephani. Fratres igitur, cum sæpius mutare locum, & ex alio in alium migrare coacti fuissent, ut demum sedes illa apud S. Petrum stabilis ac perpetua sibi esset, ab Joanne XXII. impetrarunt. Extat diploma pontificium in hæc verba.

Joannes Papa jubet possessionē cœnobii S. Petri Fratribus Franciscanis traditam, auctoritate apostolica confirmari.

Joannes Episcopus servus servorum Dei Vener. Fratri Episcopo Farensi salutem, & apostolicam benedictionem.

Sacræ religionis sinceritas, sub qua dilecti filii Provincialis provinciæ Dalmatiæ Fratrum Minorum, & Guardianus, ac Fratres domus S. Francisci extra muros Tragurii dicti ordinis, sub voluntariæ paupertatis habitu militantes, in humilitatis spiritu devotum ac sedulum impendunt Domino famulatum; ac vitæ regularis, sub qua degunt, promeretur honestas, ut illa, quæ ipsorum quietis statum respiciunt, ipsis quantum cum Deo possumus favorabiliter concedamus. Sane petitio pro parte dictorum Provincialis, Guardiani, & Fratrum nobis nuper exhibita continebat, quod olim nob. vir Pasqualinus de Ragusio Comes, nec non Judices, & Consilium civitatis Tragurii pro bono statu civitatis ejusdem, ut dicebant, dictam domum, in qua tunc multi Fratres ejusdem ordinis residebant, cum ejus ecclesia, ædificiis, & aliis officinis funditus dirui & exterminari fecerunt; nec non dilectas in Christo filias Abbatissam, & tres moniales monasterii S. Petri Tragurii ordinis S. Benedicti, quæ dumtaxat tunc in eodem monasterio residebant, ad monasterium S. Stephani Tragurii prædicti ordinis, utpote locum ad id utilem & idoneum super earumdem Abbatissæ, & trium monialium habitatione habili & capaci, auctoritate ordinaria transferri procurarunt, & quibus quidem Abbatissæ, & monialibus translatis etiam assignari fecerunt pro earum substentatione omnes possessiones ad præfatum monasterium S. Petri quomodolibet pertinentes; ac successive dictis Guardiano, & Fratribus, ne extra dictum locum pro eorum habitatione idoneum vagarentur, dictum monasterium S. Petri, ut in eodem divinis vacarent officiis, & tamdiu illic degerent, sive moram traherent, quousque de alio loco habili pro hujusmodi eorum habitatione provisum foret, eisdem procuraverant assignari. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat, prædicti Guardianus, & Fratres, qui ut asserunt sexies de domo ad domum, seu de loco ad locum suæ habitationis hactenus translati, & hujusmodi domus eorum etiam misere subversæ fuerunt, timeant iterum de prædicto monasterio S. Petri ad alium locum se transferri; & quia alter locus congruus & honestus propter ejus strictitudinem, in qua nova domus pro habitatione ipsorum cum ecclesia, nec non ædificiis, & aliis officinis hujusmodi construi possit, non habetur; pro parte ipsorum Provincialis, Guardiani, & Fratrum fuit nobis humiliter supplicatum, ut ad hoc, quod Guardianus & Fratres dictæ domus existentes pro tempore quietius, nec non devotius possint deinceps Domino famulari, dictum monasterium S. Petri pro hujusmodi eorum habitatione in perpetuum eis concedere, & alias in præmissis salubriter providere de benignitate apostolica dignaremus. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si est ita, præfatis Guardiano & Fratribus dictum monasterium S. Petri pro eorum habitatione sæpe dicta pro tempore, cum ejus ecclesia, & cimiterio, nec non domibus, & ædificiis, ortis, & ortalibus infra . . . dicti monasterii consistentibus; ac etiam ipsis Guardiano & Fratribus, quod ossa Fratrum dicti ordinis, quorum corpora in cimiterio prædictæ domus noviter dirutæ sepulta fuerunt, si commode discerni possint, ad ecclesiam, seu cimiterium dicti monasterii S. Petri transferri, & in illa, vel illo sepeliri valeant, auctoritate nostra licentiam largiatis, non obstante constitutione felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri prohibente domos, vel loca quæcumque a religiosis mendicantibus de novo recipi, vel jam recepta mutari

absque

absque Sedis Apostolicæ licentia specialiter non faciente plenam & expressam de prohibitione hujusmodi mentionem, & aliis constitutionibus apostolicis contrariis non obstantibus quibuscumque; & nihilominus eisdem Guardiano, & Fratribus, qui apud præfatum monasterium S. Petri residebunt pro tempore, auctoritate præfata concedas, quod omnibus privilegiis, indulgentiis, & immunitatibus uti & gaudere valeant, quibus in præfata domo diruta, antequam dirueretur, uti poterant & gaudere.

Datum Romæ apud S. Petrum 4. Kal. April. Pontific. nostri anno tertio, idest 1319.

Fratres Franciscani ab S. Petri cœnobio in palatium quoddam vetus translati,

Sed neque apud S. Petrum licuit Patribus Franciscanis sedem stabilem, ac diuturnum domicilium habere. Nam cum Virgines Benedictinæ, aliis atque aliis puellis ad suum institutum aggregandis, numerosiores in dies fierent; utrumque S. Nicolai & S. Petri cœnobium ut sibi redderetur postularunt: nec vero negari potuit, quod pro jure suo repetebant. Itaque magistratus, & Commune Tragurii, cum Patres illos ad christianam plebem excolendam in urbe retinere vellet; iisdem habitandum dedit vetus quoddam ac desertum palatium cum turri annexa prope mœnia civitatis. Sed hæc quoque statio brevis fuit; cum enim ædificium illud nimis amplum & magnificum videretur, nimisque abhorrens a seraphica paupertate ac modestia, F. Antonius de Pola præses provinciæ Slavonicæ Franciscanæ, de sententia & consensu Fratrum suorum, dimittendum, ac renunciandum censuit; idque legitima & juridica cessione præstitit, litteris publicis consignata.

quod illi deserendũ censent.

Fr. Antonius de Pola minister ordinis Fratrum Minorum provincie Sclavonie de consensu, voluntate, & diligenti deliberatione fratris Matthei de Arbo Guardiani Conventus Fratrum Minorum de Tragurio, nec non ipsius conventus, scilicet fratris Nicolai de Jadra, fratris Viti de Jadra, fratris Thome de Venetiis, fratris Cosme de Pago, & aliorum de dicto conventu Tragurii, videntes & considerantes & animadvertentes debitam honestatem & puram vitam, quam ipsi fratres, secundum eorum regulam & bonam equitatem facere & observare debent, & possunt; decernentes, quod sua non interest in locis eorum habere turres, palatia, sive domus ad habitandum pro venustate, sed solum pro necessitate; & pensantes, quod locus eorum de Tragurio, ad quem nuper translati fuere necessitate urgente, propter guerram, quam habuit Commune Tragurii cum D. Bano, cujus occasione, & pro salute dicte civitatis locus dictorum fratrum positus extra dictam civitatem fuit destructus, pensata qualitate & quantitate fratrum dicti ordinis debentium in dicta terra residentiam facere, sit superfluus & superabundans in domibus, precipue in turri posita juxta murum civitatis, & juxta dictum locum, & in palatio, sive domo dicti loci juxta predictum palatium Communis, & viam publicam, & ecclesiam S. Joannis dicti loci, & alia latera, & quod dicta turris & palatium pro fortitudine & manutentione dicte civitatis, soli Communi convenit, & quod dictum Commune pro manutenendo & gubernando fratres dicti loci Tragurii de tempore, multa varia, & diversa expendia substinuit, & fecit; memores beneficiorum receptorum unanimiter & concorditer dederunt, tradiderunt, cesserunt, & concesserunt, & donarunt pure, libere, & irrevocabiliter inter vivos D. . . . . Potestati & Capitaneo dicte terre pro dicto Communi Tragurii stipulanti, & recipienti dictam turrim & palatium cum solo, & edificio toto, & cum omnibus que supra se, seu in se sunt, in integrum cum omni jure, & actione, usu, seu requisitione dictis turri & palatio modo aliquo pertinentibus, sive expectantibus de jure, vel de facto, ad habendum, tenendum, & possidendum, & quidquid dicto Communi de dictis turri & palatio deinceps placuerit, perpetuo faciendum, promittentes per se, suosque successores dicto D. . . . Potestati predicto, Communi, & in dicto Communi facere stipulare pot. . . . ces. . . . & conces. . . . & donare, perpetuo firma & rata habere, & tenere, & non revocare aliqua ratione, vel occasione, & non contrafacere, vel venire . . . occasione, vel causa de jure, vel de facto ut . . . dicti loci.

Actum Tragurii in monasterio S. Johannis presentibus D. Cipriano Marini, D. Dessa Bastiani, D. Francisco Valentini. Dessa . . . Marco Cebriani Bubule, & Jacobo Marini testibus rogatis, & aliis . . .

Cum nulla his tabulis apposita sit nota chronologica, dubitari potest statimne post dirutum cœnobium suburbanum, an post relictum monasterium S. Petri hoc palatium traditum fuerit Patribus Franciscanis. Illud satis constat, pristinum, quod Traguriences demoliti fuerant, cœnobium reædificatum fuisse, & possessoribus antiquis restitutum; in quo Patres illi annos fere centum habitarunt, antequam rursus bellorum caussa illud dirui oportuit. Intra finem anni 1319. vel sub initium sequentis e vita decessit Liberius Episcopus, eique suffectus est

LAMPRIDIUS EP. TRAGURIENSIS X.

Gens Victuria, ex qua ortus est, in primis inter patricias Venetorum ac Traguriensium domos, honoribus copiisque floruit. In duas familias divisa cum esset, alii Venetiis, alii Tragurii, nomen genusque propagarunt. Jacobus Victurius civis Venetus ac nobilis Traguriensis Bonam Cegam pari splendore ac nobilitate virginem sibi matrimonio junxit. Ex ea duos filios habuit, Lampridium & Danielem; hic soboli propagandæ operam dedit; ille vero clericali militiæ adscribi voluit, ac deinde in collegium Canonicorum ecclesiæ cathedralis cooptatus, primicerii dignitatem ac subsellium obtinuit. Anno 1304. cum Ecclesia Phariensis ob mortem Duimi Episcopo careret, Pharienses Lampridium in Episcopum sibi elegerunt, quem Petrus Metropolita Spalatensis neque approbare, neque consecrare voluit. Sed biennio post, ut illius ecclesiæ diuturnæ orbitati consuleret, Laurentium Canonicum Spalatensem Episcopum Phariensibus dedit, quem insulares illi recipere noluerunt. Episcopatum illum, cum uterque sibi vindicaret, neuter obtinuit; siquidem utriusque electionem anno 1308. Gentilis Cardinalis Legatus apostolicus irritam fecit, aut certe legitimam non fuisse declaravit. Huc revoca, quæ scripta sunt in Duimo Episcopo Phariensi, & Petro Metropolita Spalatensi.

Lampridius primũ electus Ep. Phariensis,

Liberio igitur e vivis sublato, cum Canonici Traguriences convenissent ad comitia episcopalia, tres e Capitulo viros integerrimæ fidei, Lampridium primicerium, Marinum, & Cepregnam delegerunt, qui schedulas, quibus commissa erant suffragia, explicarent, & recogno-

deinde Ep. Traguriensis, & ab Joanne Papa XXII. approbatus.

scerent; in quem vero plurium voluntates consensissent, eum renunciarent Episcopum. Cunctis fere suffragiis electus fuit, & renunciatus Episcopus Lampridius, qui cum internunciis Capituli more majorum accessit ad Petrum Metropolitam Spalatensem, ad quem jus electionis confirmandæ, & novi Antistitis consecrandi pertinebat. Sed cum compertum esset duplici anathemati eumdem Petrum subesse, quo illum confixerant, omnique officio & potestate episcopali privaverant Gentilis & Arnaldus Cardinales, Legatique Sedis Apostolicæ; necesse fuit, ut Lampridius cum procuratoribus Capituli Avenionem se conferret ad Joannem XXII. qui postquam ex diligenti inquisitione per tres Cardinales adhibita comperisset eum legitime electum fuisse, & ea virtute ac doctrina præditum, quam ordo episcopalis requirit, electionem approbavit, & pontificio testimonio commendatum ad Tragurienses remisit. Hæc ex epistola Joannis Papæ, quam hic subjicio.

Epistola Pontificia ad Traguriensis.

Johannes Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Populo civitatis & diœcesis Tragurii salutem, & apostolicam benedictionem.

Militanti ecclesiæ licet immeriti disponente Domino præsidentes, solicita nos pulsat instantia, ut circa statum ecclesiarum omnium, & illarum præsertim, quæ vacationis incommodis subjacere noscuntur, attentæ considerationis aciem dirigentes operosæ solicitudinis studium impendamus, ut vitatis dispendiis, quæ solent ipsis ex vacatione diutina provenire, optatis divina favente clementia proficiant incrementis. Dudum siquidem Ecclesia Traguriensis per obitum bonæ memoriæ Liberii Episcopi Traguriensis pastoris solatio destituta, dilecti filii Capitulum ejusdem ecclesiæ vocatis omnibus, qui voluerunt, debuerunt, & potuerunt commode interesse, die ad eligendum præfixa pro futuri substitutione pastoris, ut moris est, convenientes in unum, ac post diversos tractatus inter se habitos deliberantes ad id fore per viam scrutinii procedendum, tres ex ipsis fide dignis, videlicet dilectos filios Lampredium electum Tragurii Primicerium, Marinum Amblasii, ac Cepregnam Gregorii ejusdem ecclesiæ Canonicos scrutatores votorum suorum, ac omnium, & singulorum dictæ ecclesiæ Canonicorum tunc ibidem præsentium concorditer assumpserunt, dantes eis plenariam potestatem scrutandi secreto & singillatim, primo sua, & deinde omnium, & singulorum prædictorum Canonicorum vota, & eis fideliter in scriptis redactis, & publicatis illico in communi, illum in Traguriensem Episcopum eligendi, in quem collatione prius inter eos habita diligenti invenirent omnes, vel majorem & saniorem partem ejusdem Capituli consensisse; adjiciendo etiam quod unus ex dictis collegis dumtaxat, de consensu tamen, & voluntate aliorum duorum, electionem hujusmodi solemniter publicaret. Cumque ipsi hujusmodi potestate recepta secedentes in partem primo sua & deinde omnium & singulorum prædictorum Canonicorum ibidem præsentium vota fuissent cum diligentia perscrutati, ac votis eisdem fideliter in scriptis redactis, & in communi illico publicatis, collationeque inter eos habita diligenti; quia compertum extitit, quod dicti collegæ Lampredii, & omnes alii, & singuli prædicti Canonici, qui pro hujusmodi electione convenerant, in eumdem Lampredium direxerunt unanimiter vota sua; dictus Marinus ex potestate ab eisdem Capitulo, ut præmittitur, tradita, vice sua & collegarum ipsorum, & aliorum Canonicorum prædictorum, de ipsorum & aliorum omnium voluntate & expresso mandato, eumdem Lampredium in Sacerdotio constitutum in Episcopum Traguriensem elegit, & electionem hujusmodi solemniter publicatam præfati Capitulum acceptarunt. Idem Lampredius ... ad ipsorum Capituli instantiam, hujusmodi electionis sibi præsentato decreto infra tempus legitimum, electioni hujusmodi consensit. Porro cum idem Lampredius, dictique Capitulum per eorum certos procuratores & nuntios infra tempus debitum per Venerabilem Fratrem nostrum Petrum Archiepiscopum Spalatensem loci Metropolitam confirmari electionem hujusmodi, pro ut alias de jure tenebantur, petiissent; quia electionis ejusdem coram Archiepiscopo ipso sic pendente negotio, compertum extitit eundem Archiepiscopum fore, sicut adhuc esse dicitur, excommunicationis, & suspensionis ab administratione spiritualium & temporalium Ecclesiæ Spalatensis sententiis, per bonæ memoriæ Gentilem titulo S. Martini in Montibus Presbyterum primo, & subsequenter per dilectum filium nostrum Arnaldum Sanctæ Mariæ in Porticu diaconum Cardinalem, Apostolicæ Sedis legatos latis in eum, dum in illis partibus legationis officio fungebantur, publice innodatum; & quod propter hoc hujusmodi confirmatio, si ad eam impendendam processisset præfatus Archiepiscopus, de jure subsistere non valebat; idem Lampredius personaliter, dictique Capitulum per eorum certos procuratores & nuntios ad Sedem accedentes eandem, confirmari per nos electionem prædictam, ejus nobis præsentato decreto, petierunt humiliter & instanter, in præmissis omnibus & singulis statutis a jure temporibus observatis. Nos igitur electionem eandem, suamque personam per Ven. Fratrem Arnaldum Episcopum Albanensem, & dilectos filios nostros Guillielmum titulo S. Cyriaci in Termis Presbyterum, & Lucam S. Mariæ in via lata diaconum, Cardinales, examinari fecimus diligenter, & facta nobis super iis ab eisdem Episcopo & Cardinalibus relatione fideli, quia invenimus electionem eandem de dicto Lampredio persona idonea, viro utpote, cui vitæ ac morum honestas, litterarum scientia, & alia virtutum merita, pro ut testimoniis fide dignis accepimus, suffragantur, canonice celebratam; illam de Fratrum nostrorum consilio, auctoritate apostolica confirmamus, ipsumque ipsi Ecclesiæ Traguriensi præfecimus in Episcopum, & pastorem, curam & administrationem ipsius sibi tam in spiritualibus, quam in temporalibus plenarie committendo, firmam spem, fiduciamque tenentes, quod eadem ecclesia per suæ circumspectionis industriam Deo propitio prospere dirigetur, ac salubria dante Domino suscipiet incrementa. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus præfatum electum devote recipientes, & honeste tractantes, ejus salubribus mandatis & monitis humiliter intendatis. Ita quod ipse in vobis devotionis filios reperisse lætetur, vosque in eo patrem habeatis assidue gratiosum.

Datum Avenione XV. Kal. Martii, Pontificatus nostri anno quarto, idest 1320.

Idem Pontifex Nicolao Casocto Canonico Traguriensi contulit munus primicerii, & duo Sacerdotia, quæ Lampridius obtinebat, ut est in tabulis consistorialibus: *Collatio primiceriatus majoris Ecclesiæ Traguriensis, & ecclesiarum*

rum B. Mariæ de Platea Tragurien. & S. Joannis Baptistæ de Campo Biach antiquitus S. Marthæ vocatæ, Traguriensis diœcesis sine cura, per promotionem Lampridii ad Episcopatum Traguriensem apud Sedem Apostolicam vacantia, pro Nicolao filio Donati de Casotto civis Tragurien. dictæ majoris Ecclesiæ Canonico. Datum Avenione 4. Idus Maji, anno Joannis Papæ XXII. 4.

Marcus Victurius Patricius Venetus adscitus ad urbē regendam.

Tragurienses ut novo Episcopo gratificarentur, Marcum Victurium patricium Venetum Lampridii gentilem Venetiis adsciverunt, eique anno 1320. xv. Kal. Maji urbis præturam detulerunt; cujus opera civiles discordiæ sedatæ sunt, & in patriam revocati, quos adversaria factio præpollens expulerat. Idem Marcus anno sequenti urbis præturam gessit; & Traguriensibus auctorem fuisse arbitror, ut se in fidem & clientelam Venetorum conferrent. Nam ad depellendam tyrannidem Comitum Breberiensium, præsertim Mladini & Georgii fratrum, qua magis magisque in dies opprimebantur, nusquam validius præsidium nisi a Venetis suppeditari posse ajebat; quid enim auxilii sperarent a Carolo Hungariæ Rege, cum is Hungaricis copiis ad firmandum sibi regnum, hostesque intestinos coercendos indigeret; ac præterea Breberiensibus summam rerum omnium gerendarum in Dalmatia potestatem permittebat; proptereaque in tot tantisque illorum sceleribus & factis tyrannicis connivebat, aut ea se nescire dissimulabat. Itaque anno 1322. una cum Sibenicensibus Venetorum opem implorarunt, seque in eorum fidem ac potestatem tradiderunt; sic tamen, ut de honore ac reverentia erga regem Hungariæ nihil detractum esse vellent, *observando*, ut Micha Madius scripsit, *honorem Regis Hungariæ;* quem honoraria quadam præpositione ante Ducem Venetorum in actis & tabulis publicis nominandum esse decreverunt, in quibus itidem post Ducem Venetiarum nominatum invenio Lampridium Episcopum ad hunc modum: *Anno Nativ. Domini 1329. Regnante D. Carolo Roberto Rege Ungarie, & Domino nostro Domino Francisco Dandulo Duce Venet. temporibus Ven. Patris D. Lampridii Tragur. Episc. nob. & sapientis viri D. Joannis Gradonico honorandi Comitis &c.*

Lampridius Capitulum ad Canonicos duodenos redegit.

Superioribus ætatibus nullus erat certus ac definitus numerus Canonicorum; alias plures, alias pauciores creari solebant. Gregorius Episcopus omnino ad quatuordecim esse voluerat; sed cum reditus mensæ capitularis decrevissent, anno 1329. visum est Lampridio & Capitulo duos detrahere, ac decernere, ut ne in posterum plures essent, quam duodecim. Ex schedis Mss. Basilei Primicerii. Savinus monachus ex ordine Benedictino, cum toro non legitimo natus esset, ne hoc sibi impedimento foret ad monasticas dignitates obtinendas, privilegium a Gentili Cardinali & Legato Sedis Apostolicæ impetravit. Itaque anno 1329. electus est Abbas cœnobii Traguriensis S. Joannis Baptistæ; non defuerunt, qui natalium maculam illi objicerent, ob quam eidem non licebat per sacros Canones id honoris & muneris recipere ac sustinere. Supplicatum est Joanni XXII. ut vel privilegium Legati apostolici Savino collatum confirmaret, vel ipsemet pro sua potestate impedimentum illud amoveret. Pontifex rescripsit, & mandavit *Episcopo Traguriensi, quatenus de facultate olim per bonæ memoriæ Fratrem Presbyterum Cardinalem, tunc in partibus Apostolicæ Sedis Legatum, Savino Abbati, tunc simplici monacho monasterii S. Joannis Baptistæ ordin. S. Benedicti, concessa, ut ad omnes dignitates etiam Abbatiales dicti ordinis non obstante natalium defectu eligi posset, nec non de electione, & confirmatione ipsius in Abbatem dicti monasterii, se informet & rescribat. Si vero dictus Savinus in curia præsens plene probare nequiverit supradicta, cum ipso super eodem defectu dispenset, & in Abbatem eum præficiat monasterii memorati, instantibus Episcopo ac universitate civium Traguriensium. Datum Avenione 2. Idus Julii, Joannis XXII. anno 15. idest 1329.*

Idem Savinus cœnobiarcha monachorum S. Joannis Baptistæ, Capitulo monachali consentiente, domum quamdam juris monastici rursus locavit Communi Traguriensium ad annos undetriginta. Tabulæ locationis hæ sunt.

Tabulæ locationis, quibus cœnobiarcha monachorū S. Jo. Baptistæ domumquamdam locavit Comm. Traguriensium.

Dominus Fr. Savinus monasterii S. Joannis Baptistæ de Tragurio ordinis S. Benedicti Ven. Abbas, congregatis monachis dicti monasterii ad Capitulum sono campanæ, ut moris est, in quo Capitulo interfuerunt Frater Franciscus Prior dicti monasterii & conventus, Frater Gregorius, Frater Vollechus, Frater Marinus Petri Concilize, Frater Marinus filius Obrauli, monachi dicti monasterii & conventus, absente Fratre Rodovano monacho, qui jacet propter senectutem in lecto, qui ante dicti Capituli congregationem, & post, & ante inscriptam locationem, & in continenti sine aliquo intervallo post dictam locationem consensit dictæ locationi, proposuit dictis monachis & dicto Capitulo, quod cum domus ipsius monasterii sita in civitate Tragurii juxta viam publicam & juxta cimiterium dicti monasterii, & juxta palatium & juxta ecclesiam S. Johannis prædicti, quam Commune Tragurii tenuit jam pluribus annis elapsis, sit ipsi monasterio per dictum nobilem & sapientem virum Dom. Marinum Mauroceno honorandum Comitem Tragurii & suum generale Consilium integraliter restituta, & expediat pro substentatione monachorum & loci prædicti pro certa pensione locari, provideant & deliberent super inde cognoscentes quod dictus D. Comes & dictum generale Consilium intendit, si ipsi D. Abbati & monachis placet, & expedit ipsam domum ad spatium 29. annorum conducere pro pensione, & mercede lib. 24. . . . in anno.

Igitur monachis prædictis tractantibus, & deliberantibus, diligenter tandem communi consensu firmarunt, quod dicta domus pro dictis tempore & pretio dicto Communi debeat affitari credentes dictam locationem dicto monasterio esse utilem, & ei quamplurimum expedire, nam consueverunt multoties stationes dictæ domus & etiam pavimentum sine pensione vacuæ remanere, & per istam locationem per dictum tempus 29. annorum dictum monasterium pensionem habebit continuam dictæ domus, & omnium stationum.

Post vero tractatum & deliberationem prædictas, in continenti in dicto Capitulo existente, ut supra dicitur, congregato, & præsentibus dictis testibus, & examinatore, dictus Dom. Abbas & monachi vocaverunt in dicto Capitulo dictum D. Comitem, & nobiles viros DD. Dessa Bastiani, & Federicum Matthæi Judices, Baronum Silvestri, Vitalem Martini, & Maure quondam Mirce, & Petrum Jacobi, & Gregorium Salinguerræ, massarios civitatis prædicti Tragurii, quam specialem bayliam & potestatem habentes a Consilio generali dicti Communis Tragurii conducendi

cendi dictam domum cum stationibus, & super ipsa conductione tam de tempore, quam de pretio, & quodcumque aliud pactum & concordium faciendi, & super inde cum pœnis & obligationibus bonorum Communis & aliis clausulis opportunis conficiendi publica instrumenta secundum formam reformationis dicti Consilii generalis externa die factæ & scriptæ per me Conradum de Seregnanis Notarium infrascriptum; & ibidem præsentibus dictis testibus, & examinatore, habita licentia dictorum monachorum, & habito solemni tractatu super infrascripta locatione per Capitulum antedictum, & ab ipsis monachis plena deliberatione, proviso; dictus D. Savinus ipsius monasterii Ven. Abbas pro se ipso, & ejus successoribus, nomine & vice ipsius monasterii præsentibus & consentientibus monachis antedictis concessit, & locavit dictis Dominis Comiti Dessæ Bastiani, & Federico Matthæi Judicibus, Barono Silvestri, Vitali Martini, & Maure quondam Mirce Consiliariis, & Petro quondam Jacobi, & Gregorio Salinguerræ massariis civitatis & Communis Tragurii, recipientibus, & conducentibus nomine & vice dictæ civitatis & Communis Tragurii ad pensionem annuatim persolvendam dictam domum totam cum omnibus stationibus dictæ domus positam in civitate Tragurii, cujus cohærentiæ hæ sunt: ante viam publicam de retro est cimiterium dicti monasterii, ab uno capite versus meridiem est dicta ecclesia S. Joannis Baptistæ, ab alio capite est palatium Communis, & si quæ aliæ sunt cohærentiæ veriores, hinc ad 29. annos . . . ad habendum, tenendum, & possidendum, & quidquid dicto Communi deinceps usque ad dictum tempus 29. annorum placuerit faciendum, salvo semper jure dominii & proprietatis dicti monasterii & salvis conditionibus, & pactis infrascriptis. Promittens dictus D. Abbas pro se & suis successoribus & nomine & vice dicti monasterii de consensu dictorum monachorum ibidem præsentium solemniter sine aliqua exceptione juris, vel facti, se, & dictum monasterium, & dicti monasterii bona obligando ipsis DD. Comiti, Judicibus, Consiliariis, & massariis prædicti Communis stipulantibus dictam domum & stationes usque ad dictum tempus 29. annorum in colmo & conzo tenere & meliorare, & non deteriorare, & etiam facere expensis dicti monasterii, quod portæ, fenestræ, seraturæ, & claves utiles & necessariæ dictæ domui & stationibus per dictum tempus non deficiant, & etiam dictam locationem firmam, gratam, & ratam habere, & tenere, & pro suo usu non accipere, & prædictis non contrafacere vel venire, sed prædictam rem locatam ipsi Communi hinc ad dictum tempus legitime defendere, auctorizare, & desbrigare, ac discalumniare contra omnes homines & personas, & de ipsa, vel ejus occasione aliquam non facere dationem, datam, obligationem, vel contractum, cujus prætextu ipsi Communi aliquod damnum, vel præjuditium contingere possit, vel quo minus dictum Commune dictam totam domum cum dictis stationibus habere ad dictum terminum per se vel alium quem voluerit uti valeat, & tenere. Quapropter dictus D. Comes, Judices, Consiliarii, & massarii ex vigore supradictæ reformationis nomine & vice dicti Communis solepniter promiserunt dicto Dom. Abbati pro dicto monasterio stipulanti solvere & dare sibi nomine pensionis & mercedis dictæ domus & stationum quolibet anno in festo nativitatis Domini nostri Jesu Christi lib. 24. de. . . . par. . . . Hoc acto quod si rectores, vel Commune Tragurii facerent aliquas cameras, vel aliquod laborerium pro ipsorum rectorum & Communis utilitate, & commodo, quod quidem opus, sive laborerium mutaret solitam sive præsentem formam ædificii, dictum Commune suis expensis prædictas cameras & laborerium facere teneatur. Quæ omnia, & singula supradicta promiserunt dictæ partes vicissim, scilicet una pars alteri ad invicem solemnibus stipulationibus hinc inde intervenientibus firma, & rata habere, & tenere, & non contrafacere vel venire per se, vel alium aliqua ratione, vel causa, quæ dici, vel cogitari possit de jure, vel de facto sub pœna quarti æstimationis dictæ domus & stationum ad invicem inter ipsos stipulatione præmissa. Qua soluta, vel non, rata, & firma maneant omnia, & singula supradicta. Item reficere, & restituere una pars alteri ad invicem omnia & singula damna interesse, & expensas, quæ & quas una pars occasione alterius sive culpa contra prædicta venientis fecerit, vel sustinuerit in judicium vel extra judicium. Pro quibus omnibus, & singulis supradictis firmiter observandis obligavit dict. D. Abbas, prædictis D. Comiti, Judicibus, Consiliariis, & massariis recipientibus pro dicto Communi omnia bona dicti monasterii; & ipse D. Comes, Judices, Consiliarii, & massarii obligaverunt dicto Dom. Abbati pro dicto monasterio recipienti omnia bona dicti Communis. Pro qua locatione taliter facta, & etiam quia dicti D. Abbas de consensu supradictorum monachorum in dicto pleno Capitulo congregatorum, & ipsi monachi, & Capitulum contenti, & confessi fuerunt se habuisse, & recepisse integraliter pensionem, sive mercedem dictæ domus & stationum de toto tempore, quo hactenus ipsam domum & stationes Commune tenuit usque in præsentem diem; dicti D. Abbas cum consensu dictorum monachorum, & Capituli, & ipsi monachi, & Capitulum cum ipso D. Abbate fecerunt dictis Dom. Comiti, Judicibus, Consiliariis, & massariis recipientibus & stipulantibus pro dicto D. Communi, finem, remissionem, quietationem, & refutationem, & pactum de amplius non petendo de dicta pensione dictarum domus & stationum dicti præteriti temporis usque in præsentem, ipsum Commune liberantes & absolventes per acceptilationem, & Aquilianam stipulationem legitime interpositam, renunciantes etiam exceptioni non sibi datæ, & non solutæ pensionis prædictæ, speique futuræ dationis & solutionis, exceptioni doli mali, in factum actioni, beneficio restitutionis in integrum, & omni alii exceptioni, & defensioni, quibus possent contra dictum finem & remissionem venire. Quam finem, & remissionem, & pactum de non petendo dicti D. Abbas pro se, & suis successoribus, & monachi, & Capitulum prædictum nomine dicti monasterii promiserunt dicto D. Comiti, Consiliariis, & massariis stipulantibus pro dicto Communi habere firmas & ratas, & non contrafacere, vel venire aliqua ratione, vel causa, quæ dici, vel cogitari possit de jure, vel de facto sub pœna dupli ejus quod petetur solvendi, rata & firma manente dictis fine & remissione, obligat. . . . dicti D. Abbas, & monachi, & Capitulum ejusdem D. Comiti, Judicibus, Consiliariis, & massariis respondentibus pro Communi pro prædictis attendendis omnia bona dicti monasterii.

Annos fere duodecim Lampridius tranquillum sine

sine ulla offensione episcopatum gessit, haud magis Capitulo & clero, quam civibus cujusque ordinis carus acceptusque. Civitas etiam sub imperio Veneto quietis pacatisque temporibus usa est; præsertim postquam Carolus Rex Hungariæ Mladinum Banatu amovit, atque in Hungariam abduxit; & Georgium Mladini fratrem, a Dynastis Chrobatiæ ac fœderatis civitatibus victum captumque apud Tinninium anno 1324., Neliptius Comes Tinninii in arctam custodiam inclusit. Sed episcopatum bonis initiis ortus, tristes postea progressus, molestisque contentionibus implicitos, pejores etiam exitus habuit. Ac primum quidem nescio quid litigiorum illi fuit cum suo Metropolita Dominico Luccaro Archiepiscopo Spalatensi, cujus mandatis cum obsequi nollet, anathemate perculsus, ab rebus sacris, & functionibus episcopalibus aliquamdiu abstinere debuit. Post multas contentiones Metropolitæ reconciliatus, & anathematis vinculo exsolutus, ad pristina officia & munera exsequenda rediit anno 1334. ut docet Joannes Lucius lib. 4. cap. 4. Monument. Traguriens. De his contentionibus extat etiam monumentum in conventione, quam ex tabulario Capituli Traguriensis hic subjicio; anno siquidem 1336. mense Majo antiquam in funeribus consuetudinem non prætergredi Fratres Minores S. Francisci polliciti sunt Lampridio Episcopo in synodo Spalatensi.

Conventio inter Episc. & Fratres Minores de observantia consuetudinis in eundo ad funera cum clero, & sine.

In Dei nomine amen. Anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indict. IV. die 14. Madii. Per presens instrumentum publicum pateat evidenter, quod in sancta Synodo Spalaten. congregata in majori Ecclesia Spalatensi post Missarum solemnia, in ea constitutis, & existentibus discretis, & sapientibus viris Domino Stephano Michaelis Canonico Tragurien. & Syndico, ac Procuratore Tragurien. Capituli, prout constitit in notis ... prius eo viso per publ. instrumentum, scriptum manu Stoyani Simonis Canonici Tragurien. Imp. auctoritate Notarii, & Fratre Sylvestro de Tragurio Ordinis Minorum Lectore. Cum quedam controversia exorta esset in predicta Synodo inter in Christo Patrem Dominum Lampredium Dei gratia Episc. Tragurien. & ipsum Fratrem Sylvestrum nomine . . . . . de qua per Dei, & sancte Synodi gratiam ad concordiam devenerunt, prout de ipsa concordia constat publico instrumento scripto manu mei infrascripti Notarii; in quo ipse Frater Sylvester inter alia ad observationem consuetudinum antiquarum, se, & suum Ordinem obligabat, videlicet de non eundo processionaliter cum funere aliquo, nec ad funus, nisi quantum consuetudines se extendunt cum Clero, vel sine Clero, de qua & circa quam, sive quas consuetudines observandas, ut supra, se obligavit per Reverendissimum Patrem Dom. Archiepiscopum supradictum ... sibi factum fuit mandatum expressum. De quibus omnibus ... pactis expressis rogatus ego infrascriptus Notarius per L . . . dictum meum Tabelionatus officium in Sacramenti virtute . . . . de scientia, & voluntate totius Synodi, & precepto . . . . Fratre Sylvestro presente, & audiente . . . .

Actum Spalati in majori Ecclesia Spalaten.... post Missarum solemnia presentibus ex. Synodum Dompno . . . . Bononia, & Marino . . . . Domini Archiepiscopi predicti testibus vocatis, & rogatis, & aliis pluribus &c.

L.S. Ego Mattheus q. Gerardi de Panicho civis Bononie pub. Imp. auct. Not. & nunc juratus Reverendi in Christo Patris Domini Domini Dei gr. Archiepiscopi supradicti, predictis omnibus cum prenominatis testibus presens fui, & rogatus scripsi per Stephanum predictum, & in hanc formam redegi, signumque meum apposui consuetum &c.

Sed contentiones longe graviores cum Magistratu & Communi Traguriensium suscepit, quæ non solum civium animos ab eo alienarunt, sed eidem damno ac dedecori fuerunt. Ac prima quidem discordiarum caussa hæc fuit. Cum Bosina hæreticorum referta esset, ne hujusmodi contagio in urbem vel territorium Traguriense irreperet, Bosnensibus hæreticis omnibus aqua & igni interdictum fuerat, ac statutum, ut si quis deprehensus foret ea labe infectus, flammis comburendus traderetur: *Ut autem hæreticæ pravitatis zizaniam nequeant infideles in catholico solo seminare, districta auctoritate sancimus, ut hæretici & Patareni, vel alio quoque nomine censent, in civitate Tragurii, vel ejus districtu non audeant apparere; & si qui repertus fuerit, dummodo judicio ecclesiæ sit denunciatus, vel per se confessus, aut testibus convictus, sive perfecta evidentia detectus fuerit hæreticus manifestus, flammis tradatur usque ad pulverem exurendus absque dilatione. Bona vero ipsius ad Commune devolvantur &c.* Forte evenit anno 1338., ut exercitus Bosnensis magna ex parte conflatus ex hæreticis, Ostoja & Bogdano ducibus, ad Clissam oppugnandam missus, iter habiturus esset per fines Traguriensium. Quocirca Lampridius convocato Capitulo XVIII. Kal. Septembris, anathematis pœna interposita, clericis pariter ac laicis omni congressu & colloquio cum ducibus & militibus Bosnensibus interdixit. Verum in Consilio generali civitatis decretum fuit, ut quando Bosnenses transitu prohiberi non poterant, tres legati mitterentur, Philippus Molinus Comes civitatis, Petraca & Stephanus Cega fratres, itemque Gausius Stoche, qui ad duces & milites munera & commeatus deferrent, ut his deliniti ab omni maleficio & injuria temperarent. Reversos statim Lampridius, quod cum hæreticis, contra quam ipse vetuerat, commercium habuissent, nominatim anathemate feriit; generatim vero universum Consilium civitatis, a quo missi fuerant, eidem pœnæ subjecit. Id neque rite, neque legitime factum plerisque, ac fere omnibus visum est; & vel ipsis Canonicis displicuit, qui Lampridio nequidquam auctores fuerunt, ut antequam anathematis sententiam pronunciaret, hac super re consuleret Archiepiscopum Spalatensem. Quocirca Gausius Stoche Episcopum adiit, ac nomine totius Consilii generalis & Communis, superos hominesque contestans, declaravit legationem ad duces & exercitum Bosnenses non voluntate, sed necessitate decretam & susceptam fuisse, ut donis ac muneribus eos delinirent, ne quid damni ac maleficii Traguriensium agris afferrent; eamdem ob caussam Antistites Spalatensem & Scardonitanum ad eosdem accessisse, ut ab illorum transitu territorium utrumque innoxium redderent; nec vero utriusque cum hæreticis congressum illis crimini datum esse, aut fraudi fuisse. Ad hæc culpam pœnamque in Tragurienses collatam, in ipsum Episcopum regessit; quippe haud multis ante mensibus Clissæ Helenam filiam Georgii Comitis Breberiensis matrimonio junxerat, sacris ritibus adhibitis, cum Uladislavo fratre Stephani Bani Bosnensis, hæ-

Lampridius Magistratum & Consilium Traguriense sacrorum communione privavit.

Duo crimina Lampridio objecta, ob quæ in excommunicationem ipse inciderat.

hæretica, aut schismatica labe infecto; & cum hic Helenam tertio cognationis gradu attingeret, hujus canonici impedimenti amovendi potestate, quam peti oportuerat a Romano Pontifice, carebat. Sententiam igitur anathematis Traguriensibus inflicti nullam esse atque irritam, non solum quia injusta erat, sed etiam quia Lampridius, cum duplici anathemati subesset propter commercium in re sacra cum homine schismatico, & propter hujus cum Helena consanguinea nuptias incestas copulatas, ejus sententiæ ferendæ, omnisque actus judicialis exercendi potestatem amiserat. Ad extremum ab Episcopi sententia ad Sedem Apostolicam appellavit. Deinde nonis Septembris habitum est Consilium generale, in quo decretum fuit, perinde agendum esse cum Lampridio, ac si Episcopus non esset; cum enim se ipse in laqueos duplicis excommunicationis induxerit, omni jurisdictione & potestate episcopali exsutus erat; ac propterea in actis ac tabulis publicis exinde nominandum non esse, in quibus antea Regi Hungariæ ac Duci Venetorum, honoris caussa, Episcopi nomen subjici solebat. Hæc Joannes Lucius lib. 4. cap. 4. Monum. Traguriensium.

De quibusdam bonis & reditibus ecclesiasticis alio aversis litem Traguriensibus Lampridius intendit.

Exacerbati semel hominum animi tantum abest, ut quidquam de susceptis contentionibus remittere velint, ut potius alias ex aliis dividendi occasiones arripiant. Quædam loca, & vectigalia, quæ antea juris ecclesiastici fuerant, sive emptione, sive permutatione in potestatem Communis Traguriensis transierant. De his Lampridius litem Traguriensibus intendit, & fretus privilegio pontificio Gregorii X., qui an. 1274. Ecclesiam ac diœcesim Traguriensem cum omnibus oppidis, villis, agris, locisque ad eam pertinentibus in fidem & clientelam Sedis Apostolicæ receperat, ac prohibuerat ne quis quidquam ex illis interverteret (quod quidem privilegium in Columbano descriptum habes), Magistratibus & Communi præcepit ac denunciavit, ut illa omnia ecclesiis, unde alienata fuerant, sua quibusque restituerent, interposita interdicti pœna, nisi huic præcepto ac denunciationi statim obtemperarent. Missi sunt ad Episcopum qui nomine civitatis orarent, atque obsecrarent, ut denunciationem illam revocaret; se ad probandum legitimam esse possessionem locorum illorum, de quibus litem intulerat, paratos esse; tantum ab eo suppliciter petere, uti rem omnem usque ad caussam cognitam pro sua sapientia & æquitate suspenderet. Cum eos neque audire neque admittere voluisset, Sedem Apostolicam appellarunt. Lampridius vero hujusce appellationis nulla ratione habita, extemplo sententiam interdicti pronunciavit, a qua illi rursus ad Summum Pontificem appellarunt.

Ad Sedem Apostolicam appellatum.

Cum itaque Tragurienses decrevissent ad tribunal pontificium deferre utramque controversiam, alteram criminosam, in qua illi crimina sibi objecta, pœnamque illatam in Episcopum retorquebant; alteram civilem, in qua de jure & bonis ecclesiasticis agebatur; duos procuratores instituerunt, Joannem Canonicum, & Gausium Stoche, qui Avenionem ad Benedictum XII. se conferrent, & contra Episcopum utramque caussam civitatis defenderent. His duobus jam ex urbe profectis sub initium anni 1339. tertium adjungendum putarunt, Stephanum civem ac patricium Traguriensem; ut constat ex decreto Consilii generalis, in quo patricii omnes, qui interfuerunt, in id, quod decretum fuerat, una voce & mente consenserunt.

Decretum Traguriense.

In Christi nomine amen. Anno Domini 1339. Reg. D. Kar. Serenissimo Reg. Hungarie, & magnifico & excelso D. nostro D. D. Francisco Dandulo D. G. Ven. inclito Duce, & tempore regiminis nob. & sap. viri D. Philippi de Molino hon. Com. Trag., suorumque judicum nob. DD. Nicole Mathei Dobre, Doymi Stephani, Doymi Marini Andree, & Andree Greg. Lucii, omisso nomine Episcopi causam dantis secundum reform. Communis Trag., die Dominico quinto Septembris. In pleno & generali Consilio Communis, universitatis, & hominum, ac singularium personarum de Tragur., ad sonum campane, vocibusque preconum, more solito congregato, mandato dicti Comitis & sue curie de octo, vid. Jud. & Consil. Communis Trag., in quo consilio fuerunt infrascripti, qui fuerunt, & sunt ultra numerum deputatum, & deliberatum, secundum formam statuti Communis Trag., vid. Domini Nicola Mathei Dobre, Doymus Stephani, Doymus Martini Andree, & Andreas Gregorii Judices, & Maurus Mense Consiliarius, vacantibus duobus Consiliariis, & alio quarto absente, & Casoptus Nicole, Gregorius Salinguerre, Antonius Doymi, Nicola Simonis, Dessa Joannis Lucii, Vicentius Ampleuxi, Michael Stephani, Desse Palmote, Gregorius Mathei, Elias Menxe, Gausius Stoysce, Nicola Cipriani, Gausius Desse, Dobrolus Mathei, Petrus Susi, Marcus Georgii, Georgius Bivize, Petrus Mathei, Thoma Stephani, Grubessa Canoci, Luce Mathei Lucii, Doymus Michael, Dessa Marini, Doymus Pasque, Micoe Mathei Lucii, Matheus Doymi, Meze Julle, Jaxa Ivanche, Petracha Stephani, Lompre Cortesie, Fredericus Mathei Lucii, Joannes Doymi, Nicola Starez, Joannis Marini Gausegne, Gausegna Castrafoci, Damianus Desse Vischi, Micoe Mathei Cludi, & Luxa Joannis Lucii, & Joannis Desse, qui representant totum corpus civitatis; dictus D. Comes una cum sua curia de octo, & dictis consiliariis in dicto Consilio existentibus, & ipsi consiliarii una cum dicto Comite, & dicta curia pred. unanimiter & concorditer nemine discrepante, facientes pro se & nomine, & vice dicti Communis, universitatis, & hominum, ac singularum personarum de Trag., non intendentes propter hoc revocare nobiles viros Dominos Joannem D. Petri Canonicum Trag. & Gausium D. Stoyse Svazich cives Trag. Sindicos & procuratores constitutos per ipsos Commune, & homines in Romana curia, contra infrascriptum Episcopum Trag., nec alterum ipsorum, nec mandatum ipsorum, nec aliquos alios suos, & dicte universitatis, & hominum, ac singularum personarum de Trag. Sindicos & procuratores, sed potius refirmando eos, & quemlibet ipsorum in totum, & suum mandatum, & omnia, que per ipsos proc. & Sind., & per alterum ipsorum facta & dicta sunt hucusque in curia Romana & alibi contra D. Episcopum infrascriptum; fecerunt, constituerunt, & ordinaverunt nobilem virum Stephanum, filium nobilis viri D. Michaelis Stephani de Trag. absentem tamquam presentem, suum & d. Communis, universit. hominum, ac singul. person. de Trag. insimul cum predictis Dominis Joanne & Gausio certum nuncium, missum, procur. & Sind. & actorem specialiter in causa vel causis, quam vel quas habent, vel habituri sunt cum quacumque persona ecclesiastica vel seculari, coram quocumque Judice ecclesiastico vel seculari, & specia-

cialiter in causa vel causis, quam vel quas habent, vel habituri sunt cum Vener. Patre Lampridio Episcopo Trag. super quadam appellatione nuper eorum nomine per nobilem virum D. Fredericum q. D. Mathei Lucii interjecta coram ipso Domino Episcopo ad Dominum nostrum Papam, procuratorio & sind. nomine pred. Communis, univers. hominum, ac singularum person. de Trag. ad prosequen. omnium appellat. hujusmodi, & omnia & singula contenta in ea coram dicto D. nostro Papa, vel ejus auditore, vel auditoribus, seu judicibus datis, vel delegandis, seu deputatis, vel deputandis ab ipso, ad libellum offerendum, dandum, seu recipiendum super premissis & aliis quibuscumque, ad agendum & defendendum pro prædictis excipien. & replican. litem contest. dilata &c. Promitt. &c. Actum in palatio Comm. Trag. presentibus testibus magistro Jacobo medico de Padua salariato Comm. Trag. Superantio Raynalducii de Cingulo notario salariato Com. Trag. Alberto apotecario q. Francisci de Mediolano salariato Comm. Trag. Benvenuto filio magistri Nicolai doctoris Gramatice de Vincentia salariati Com. Trag. Sigifredi Cerdone q. Henrici de Vincentia, & Statian. Trag. & Pustreco precone Com. Trag. omnibus habitatoribus civit. Trag. ad hoc specialiter vocatis & rogatis, & Petro Mathei Lucii examinat. Ego Guil. &c.

Procuratores Traguriensium Pontifex perbenigne audiit, ac de statu utriusque controversiæ ab illis diligenter edoctus, ipsum Lampridium Avenionem ad curiam pontificiam per Judices Tragurienses citari jussit, ut est in tabulis Avenionensibus: *Mandatum Judicibus Traguriensibus, ut Lampridium Episcopum citent, ut apostolico conspectui se præsentet*. At ille usus excusatione ætatis in senium devexæ maleque affectæ valetudinis, Jacobum Pistorium procuratorem suum delegavit, qui caussam absentis Episcopi apud Pontificem ageret, ejusque acta & jura tueretur. Ac Benedictus quidem controversiam illam civilem de locis & bonis ecclesiasticis, quæ per Tragurienses interversa & inique usurpata Episcopus ajebat, cognoscendam ac dirimendam dedit Cœnobiarchæ S. Nicolai diœc. Sibenicensis, Primicerio, & Petro Canonico Ecclesiæ Sibenicensis, ut ejusdem epistola docet.

Pontifex controversiam de bonis ecclesiasticis cognoscendam ac dirimendā dedit Abbati S. Nicolai, Primicerio, & Canonico Sibenicensibus.

Benedictus &c. dilectis filiis Abbati S. Nicolai Siben. dioces. & Primicerio, ac Petro Sumsich Canonico Ecclesiæ Sibenicen. sal. & apostol. bened. Sane nobis dilecti filii nobilis vir Philippus Comes, Gregorius Salinguerre, Gausius Desse, Joseph Stephani, & Jacobus Danielis judices, nec non consiliarii, & Comm. civit. Trag. sua petitione monstrarunt, quod licet gabella portæ civit. Trag. Uratarina vulgariter nuncupata, nec non quædam platea contigua Ecclesiæ Trag. ac hortus positus in insula Boe, nec non campus S. Petri de Clobucez, ac palatium Comitatus, & pedagium Barchan, vulgariter nuncupata, & insulæ ac scopuli maris, in civitate, & districtu Trag. consistentia, juris & propriet. Comm. dictæ civitatis fuerint, & existant; & tam ipsi Com. quam prædecessores eorum gabellam, plateam, hortum, campum, palatium, & insulas prædictas tamquam juris & proprietatis eorum existentia tenuerint, & possederint pacifice & quiete a tempore, cujus contrarii memoria non extat; tamen Ven. Frat. noster Lampredius Episcopus Trag. asserens, quod pro ecclesiarum Trag. civit. & dioc. juribus defendendis, & non usurpandis, universis & singulis per speciale privilegium Sedis Apostolicæ inhibeatur expresse, ne aliqui bona & jura ipsarum ecclesiarum occupare, invadere, seu illicite detinere, seu illa injuste perturbare præsumerent quoquomodo; & si secus præsumerent, honoris sui dignitate priventur; & minus veraciter prætendens, quod ipsi Comes, Jud. Cons. & Com. gabellam, plateam, hortum, camp. palat. pedag. ins. prædicta, quod tam ad suam majorem, quam ad alias ecclesias, & monast. & alia pia loca civit. & dioc. præd. spectant, ut falso dicebat, occuparant, et occupata indebite per violentiam detinebant, dictos Com. Jud. Cons. Comm. monuit per edictum publicum, et mandavit eisdem, ut plateam, gabellam, et alia bona et jura hujusmodi, quæ dict. eccl. monast. et locorum esse falso dicebat, et detenta, seu occupata per eos, ipsis eccl. monast. atque locis infra certum terminum, quem ipsis ad hoc peremptorium assignabat, restituere ac in pace dimittere libere procurarent; alioquin Com. Consil. Jud. et singul. Consil. dict. civit. prædictæ generaliter declarat prætextu dicti privilegii, licet de facto sua auctoritate ordinaria, excommunicationis sententiæ subjacere, nec non Com. et univ. dictæ civit. fore supposita ecclesiastico interdicto. Ex parte vero Com. Cons. Jud. et Com. prædicti fuit infra dictum terminum coram eorum Episcopo excipiendo propositum, quod cum gabella, platea, hort. camp. et ins. præd. juris et proprietatis eorumdem Com. fuissent, et essent, et tam ipsi, quam progenitores eorum illa pacifice et quiete tenuissent, et possedissent a tempore suprad. pro ut superius est expressum, et erant legitime probare parati, dictus Episcopus admonit. et mandat. hujusmodi de jure nequiverat processisse, ipsique Com. Jud. et Comm. hujusmodi monitioni et mandato parere minime tenebantur, et ad id compelli de jure non poterant, nec debebant, quare parte ipsorum fuit ab eo humiliter postulatum, ut monit. et mandat. hujusmodi revocaret. Et quia præf. Episcopus eos super hoc contra justitiam audire denegavit, pro parte Com. Jud. Consil. et Com. præd. sentientium ex iis se indebite gravari fuit infra tempus legitimum ad Sedem Apostolicam appellatum. At idem Episcopus hujusm. appellatione contempta, in Com. Jud. Consil. et sing. excommunicationis, et in Comm. ac universit. prædic. interdicti sententias promulgavit: propter quæ pro parte Com. Jud. Cons. et Comm. prædict. fuit iterato ad sedem appellatum eamdem. Quocirca discretioni vestræ per apostol. scripta mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit, appellatione remota, decernatis, facientes quod decreveritis auctoritate nostra firmiter observari: testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum nihilominus exequantur. Datum Avenione quarto Id. Januarii, Pontif. nostri anno sexto, idest 1340.

Quid sententiæ tulerint judices delegati, memoriæ proditum non est. Sed cum Commune Traguriense bonorum, vectigalium, locorum illorum, de quibus erat controversia, possessionem retinuerit; necesse est vel illi secundum Tragurienses judicaverint, vel Lampridius in ea caussa, quam tueri se posse diffidebat, adversariis sponte cesserit, ut Joannes Lucius opinatur;

tur; qui simul ostendit jure quam optimo loca illa & prædia, quæ repetebat Episcopus, ab ecclesiis, ad quas olim pertinebant, pervenisse in potestatem civitatis & Communis Traguriensis, lib. 4. cap. 4. Monum. Tragurien. Alterius vero criminalis, longeque gravioris controversiæ quæsitorem ac judicem Pontifex dedit Galairandum Cardinalem ædi ac titulo S. Petri in Vinculis præpositum, qui de rebus actisque omnibus quæstione habita, & momentis rationum, quas procuratores utriusque partis afferebant, collatis inter se ac diligentissime perpensis, Tragurienses quidem omni culpa pœnaque liberavit; Lampridium vero ob eas, quas diximus, caussas in gravissimum crimen, & pœnam anathematis jure canonico eidem crimini annexam, incurrisse declaravit. Hæc sententia lata fuit VI. Kalendas Maji anno 1341. cujus exemplar, quod Joannes Lucius citavit, mihi nancisci non licuit. An postea Lampridius hujusmodi vinculo exsolutus fuerit, & cum Traguriensibus in concordiam redierit, litteris traditum non est. Certe quoad vixit, sive ob senectutem, sive ob invaletudinem ab omni jurisdictione & functione episcopali abstinuit. Nam tres deinceps Vicarios & administratores Ecclesiæ Traguriensis constitutos invenio, Savinum cœnobiarcham S. Joannis Baptistæ an. 1344. quo quidem anno interfuit Concilio provinciali Spalatensi sub Dominico Archiepiscopo, nominaturque *Savinus Abbas monasterii S. Joannis Baptistæ de Tragurio, Vicarius ministrationis Ecclesiæ Traguriensis;* Dessam Archidiaconum Spalatensem, qui ex mandato Sedis Apostolicæ administrationem ejusdem ecclesiæ anno 1345. gerebat, ut docent tabulæ locationis proventuum episcopalium eodem anno confectæ; & Nicolaum Galucium Archidiaconum Tarvisinum, cui Sedes Apostolica itidem ejusdem ecclesiæ procurationem demandavit; hic siquidem anno 1348. VIII. Kal. Septembris duplicem præfecturam ædis S. Barbaræ, a patronis hujus ecclesiæ duobus clericis *Lucio Dessæ*, & *Jacobo Doymi* collatam, approbavit, ut constat ex tabulis Traguriensibus apud Joannem Lucium.

Galairandus Card. declaravit Lampridium excommunicationis vinculo constrictum esse.

Vicarii administratores Ecclesiæ Tragur.

Interea dum Lampridius ab omni cura & functione episcopali vacabat, perfectum est anno 1348. sacellum S. Joannis Episcopi Traguriensis, *ex columnis*, ut Lucius in notis ad vitam ejusdem S. Joannis, *et epistyliis marmoreis, cancellisque ferreis cum concameratione lapidea semicirculari, non inconcinne pro illorum temporum more constructum*. Adjecta est inscriptio tabulæ marmoreæ litteris Gothicis incisa, quæ est hujusmodi.

Novum sacellum S. Joannis Ep. absolutum.

Hoc sepulcrum videat	*cuncta gens devo*	*ta*
Inclinato capite	*atque fide to*	
In quo Sancti tegitur	*corpus confesso*	*ris*
Joannis Tragurii	*veri defenso*	
Devoti Antistitis	*quem narrat Scriptu*	*ra*
Fecisse miracula	*in vita quam plu*	
Volens hujus presulis	*vitam sanctam sci*	*re*
In legendis mysticis	*debet reperi*	
Qui post sacrum obitum	*languidos sanav*	*it*
Ab omni insania	*multos hic curav*	
Nunc contriti properent	*Sanctum exora*	*re*
Puro corde jugiter	*pium implora*	
Ut dignetur Pontifex	*verus intercess*	*or*
Impetrare veniam	*hiis Dei confess*	
Cujus cultor operum	*hic fuit translat*	*us*
Per clerum et populum	*solepni locat*	
Cum hymnis et canticis	*laudibus divin*	*is*
Atque cum letitia	*cunctis Tragurin*	
Sub milleno Domini	*anno trecente*	*no*
Octavo post addito	*subque quadrage*	
Hujus sacri corporis	*dies celebran*	*da*
Que vigena Junii	*et sena est dan*	

Eodem anno 1348. Mladinus junior sive III. e stirpe Breberiensi, filius Georgii II. Comes Scardonæ, Almissæ, & Clissiæ, cum paucis ante diebus Tragurium curandæ valetudinis caussa se contulisset, ibidem mortuus est, ac sepultus in æde cathedrali ante suggestum, & lapidi sepulcrali litteris itidem Gothicis inscriptum legitur hoc epitaphium.

Mladini III. mors & sepulcrum in æde Laurentiana.

Heu gemma splendida	*jacet sub hac pe*	*tra*
Cujus valoris periit	*nunc in fossa te*	
Mladinus magnificus	*qui Clissie fu*	*it*
Comes, suis sola spes	*cur tam cito ru*	
Georgii Comitis	*memorie bo*	*ne*
Natus atque Dominus	*Almesi Scardo*	
Probitatis titulus	*morum & bono*	*ris*
Ut flos vernans defuit	*vir tanti valo*	
Croatorum clipeus	*fortis & ipse er*	*at*
Inter omnes fortior	*volens scire quer*	
Ejus mortem impiam	*cerno pro pecat*	*is*
Slavonie gentium	*evenisse grat*	
Flete Slavi nobilem	*nepotem Banor*	*um*
Largam vestram copiam	*pacis & bonor*	
Sic preces Altissimo	*date Creato*	*ri*
Quod ipse misericors	*parcat peccato*	
Hic annorum Domini	*sub cursu mille*	*ni*
Trecenteni insuper	*atque quadrage*	
Octavo sub tempore	*traditus est li*	*mo*
In Calendis Madii	*mensis die pri*	
Cum bona sui memoria	*mors ipsum vorav*	*it*
Deo reddens animam	*hic mox expirav*	

Sub initium anni 1349. vel anno superiore exeunte migravit e vita Lampridius; nam VIII. Kalendas Martias anni 1349. sedem episcopalem vacuam fuisse docent tabulæ archivi publici Traguriensis. Conditus est in odæo ædis cathedralis, & obtectus marmorea tabula, quæ illius effigiem insculptam exhibet habitu ornatuque pontificali. Circa hanc in ora extrema marmoris incisus est titulus sepulcralis: *Quem genuit Jacobus Venetus de nobili stirpe Victuri de Casa. Set mater nomine Bona orta de domo clara de Cega Traguriensi. Pauper nutrix juvenis. Set statu virili hec apicis superstit mox dignitatis honorem. Sedit pacificus paterque sexagenarius. In quo discretus prudens doctor facundus. Nomen corde tenens Sancte Trinitatis, & ore. Pastor animarum Lampridius hac jacet in arca. Laurentii sancte pater, & quorum precor devotus Laurentius sit ipse tecum.*

Mors Lampridii & epitaphium.

His temporibus sanctitate & miraculis floruit B. Augustinus Casoctus patricius Traguriensis, ac primum Zagrabiæ, deinde Nuceriæ Episcopus, qui cum ecclesiam utramque præclaris exemplis & sanctissimis institutis decorasset, anno 1323. migravit in cælum, ac titulum cultumque Beati promeruit. Erat ex ordine PP. Prædicatorum, qui superiori sæculo Tragurium recepti, cœnobium in suburbio occidentali, ac templum S. Dominico ædificarunt. Bitcula soror B. Augustini plurimum pecuniæ ad ædificationem utriusque contulit. Supra januam maximam templi visitur effigies Deiparæ Virginis puerum Jesum amplexantis, tabulæ marmoreæ in-

B. Augustinus Casoctus patricius Traguriensis.

Bitcula ejus foror de templo S. Dominici bene merita.

insculpta. Huic astant, a læva quidem B. Maria Magdalena, a dextera vero B. Augustinus cum pontificiis insignibus; cui ad pedes supplex & submissis genibus provoluta est ejusdem soror matronali habitu atque vestitu, ut superposita ejusdem capiti inscriptio declarat.

Dña Bitcula soror hs sci Augustini.

BARTHOLOMÆUS EP. TRAGUR. XI.

E codicibus Brunatianis nobis innotescit tum nomen parentis, tum patria Bartholomæi; ille Salomon vocabatur, hæc fuit oppidum diœcesis Signinæ, nomine Vallismontonis (vulgo *Valmontone*). Signia civitas est Latii, olim Volscorum, nunc ditionis pontificiæ, colli prææalto imposita, episcopali sede insignis; ab urbe Roma millia passuum fere triginta disjungitur. Hæc de Bartholomæo in iisdem codicibus traduntur. Anno 1341. unus erat de duobus Vicariis generalibus Hildebrandi Episcopi Patavini, idemque Archipresbyter plebis & ecclesiæ S. Justinæ in oppido Montis Silicis, quod decem millia passuum Patavio distat. Ejusdem plebis & ecclesiæ procurationem mandaverat Leonardo *de Burgo Sancti Sepulcri*, qui alter erat Vicarius Episcopi Patavini. De hujus mandato Franciscus, præpositus ecclesiæ S. Mariæ de Vantio in agro Montis Silicis, Matthæum clericum ex juris formula in possessionem Canonicatus ejusdem Ecclesiæ Marianæ misit atque induxit. Anno 1349. erat fortassis Avenione, cum ei Clemens VI. Ecclesiam Traguriensem decrevit, simulque Archipresbyteratus S. Justinæ cum Episcopatu retinendi potestatem fecit. Anno 1351. adhuc Avenione versabatur, & pridie nonas Julii litteras dedit ad Luchesium Presbyterum Patavinum rectorem ecclesiæ S. Petri, & Vicarium generalem Hildebrandi Episcopi; eumque vicarium quoque suum ad plebem & ecclesiam S. Justinæ regendam constituit. Antequam Avenione discederet, idem Clemens Bartholomæo Episcopo Traguriensi, & duobus Archiepiscopis Antonio Dyrrhachiensi & Heliæ Ragusino legationem apostolicam de Rascianis schismaticis ad sinum ecclesiæ revocandis demandavit. Avenione profectus Patavium rediit; & anno 1352. xi. Kalendas Maji Antistitam monasterii S. Mariæ apud oppidum Montis Silicis, quam Virgines illæ sibi elegerant, approbavit, eique monasticæ illius præfecturæ legitimam possessionem dedit. Hæc omnia ex monumentis Brunatianis, quæ hic subjicio.

Monumenta quatuor Brunatiana de Bartholomæo Episc.

I. *Millesimo trecentesimo quadragesimo primo, pontificatus Domin. Benedicti Pape XII. anno septimo, indictione nona, die lune vigesimo tertio mensis Julii. Padue in episcopali curia; presentibus Venerabilibus viris Dom. Leonardo de Burgo S. Sepulchri, Bartholomeo Salomonis de Vallemontonis, Vicariis generalibus infrascripti Dom. Episcopi Paduani &c.* Ex arch. S. Pet. Pat.

II. *Millesimo trecentesimo quadragesimo primo, indictione nona, die Jovis quintodecimo mensis Februarii. In districtu Montissilicis in ecclesia S. Mathei de Vantio; presentibus... Providus vir Domin. Franciscus prepositus infrascripte ecclesie S. Mathei de Vantio, ex speciali commissione & licentia sibi tradita & concessa per Venerabilem virum D. Leonardum de Burgo S. Sepulchri commissarium Venerabilis viri Dom. Bartholomei de Vallemontonis Archipresbyteri plebis & ecclesie Sancte Justine de Montesilice diocesis Paduane... posuit & induxit Matheum clericum de canonicatu dicte plebis & ecclesie de Vantio filium qu. Nicolai, tenutam & corporalem possessionem infrascriptam accipientem &c.* Ex arch. S. Justin. de Mont.

III. *In nomine Domini amen. Nos Bartholomeus Dei gratia Episcopus Traguriensis dilecto in Christo Dom. Presbytero Luchesio capellano in ecclesia S. Petri de Padua, Vicario Rev. Patris Domini I. Dei gratia Episcopi Paduani, salutem in Domino. Ne propter nostram absentiam ecclesia plebis S. Justine de Montesilicis diocesis Paduane, quam de gratiosa concessione Sanctissimi Patris & Dom. D. Clementis Pape VI. habemus & retinemus, non obstante Episcopatu nostro, cum omnibus juribus & pertinentiis suis, patiatur in spiritualibus & in suis jurisdictionibus quomodolibet detrimentum; de vestre sinceritate fidei & vestra solertia & circumspectione confisi, facimus & constituimus & ordinamus vos in dicta plebe S. Justine, tamquam & ut archipresbyter dicte plebis, nostrum in spiritualibus Vicarium generalem... Actum Avinione in camera nostre habitationis sub anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo primo, indictione quarta, die sexta mensis Julii; pontificatus Sanctiss. in Ch. Patris & Dom. D. Clementis div. providentia Pape sexti, anno decimo.* Ex archiv. S. Justin. de Mont.

IV. *Inventarium instrumentorum. Spectantia ad monasterium Sancte Marie de Supramontem Montissilicis. Investitura nove Abbatisse dicti monasterii facta per D. Episcopum Traguriensem, legatum apostolicum, habentem in commendam Archipresbyteratum & beneficium plebis Montissilicis anno MCCCLII. Electio nove Abbatisse dicti monasterii facta per moniales & confirmata per suprascriptum legatum. MCCCLII. Instrumentum diei 21. Aprilis 1352. missionis in possessionem cujusdam Abbatisse per commissum Archipresbyteri S. Justine.* Ex arch. S. Justin. de Mont.

Patavio profectus eodem anno Tragurium venit, & post susceptum regimen ecclesiæ sibi traditæ, cum sociis apostolicæ legationis in Rasciam ad mandata pontificia exsequenda se contulit. Auctor Viridarii seraphici, & Lucas Vadingus Bartholomæum ex ordine Fratrum Minorum S. Francisci ad Ecclesiam Traguriensem regendam assumptum fuisse tradunt. Sed munus Vicarii generalis, quo Patavii fungebatur sub Hildebrando Episcopo, itemque dignitas Archipresbyteri cum Franciscano instituto cohærere mihi non videbatur; sed non desunt exempla illorum temporum, quæ doceant non paucos e cœtu religiosorum virorum vel ab Episcopis Vicarios delectos, vel præpositos & rectores ecclesiarum constitutos fuisse, veluti, ut alios prætermittam, Fr. Franciscum ejusdem ordinis Min. *Archipresbyterum plebis & ecclesiæ S. Justinæ de Monte Silicis* ab an. 1282. usque ad annum 1291. Ex schedis Brunatianis. Illud per mihi mirum visum est nusquam in tabulis illorum temporum inveniri prænomen *Fratris* Bartholomæo præpositum, quod fere nunquam abest ab nominibus eorum, qui ex aliqua cœnobitica familia ad præfecturas ecclesiasticas gerendas delecti fuerunt. Fortasse duo fuere Antistites Tragurienses, alter alteri proxime subrogatus, quibus idem esset nomen Bartholomæi. Primus fuit is, de quo in tabulis modo descriptis. Huic cum Episcopatu Traguriensi legatio Ra-

An duo Episcopi ejusdem nominis.

Rasciana commissa fuit; ejusque legationis socios habuit duos illos Archiepiscopos Dyrrhachiensem, & Ragusinum. Et sane hunc ne Vadingus quidem inter Fratres sui ordinis annumerasse videtur. *Erant hoc tempore*, ait Tom. IV. Annal. ad an. 1351. *plurimi hæretici & schismatici in nonnullis Rasciæ, Albaniæ, & Sclavoniæ, aliisque adjacentibus partibus .... Hos itaque mali seminis & lolii satores jussit Pontifex a finibus Christianorum arceri, scriptis litteris ad Antonium ex Minorita primum Hierapolitanum, deinde Duracensem Archiep., ad Eliam Ragusinum Antistitem, & Bartholomæum Episcopum Traguriensem*. Alter vero Bartholomæus, itidem Tragurii Episcopus, ille fuerit fortasse, qui cum Petro Thomasio Episcopo Pactensi ab Innocentio VI. legatus missus fuit ad Stephanum Duscianum regem Serbliæ. Hunc Vadingus alumnum disciplinæ Franciscanæ, suique ordinis Fratrem vocat. *Pontifex gratulabundus*, inquit, *Apocrisarios* (Regis Serbliæ) *recepit; remisitque ad regem F. Bartholomæum Traguriem. Episcopum ordinis Min. alias apud eum nuncii functum officio, sociumque adhibuit F. Petrum Thomasium ord. Carmelit. Episcopum Pactensem*. Ceterum neque huic Ludovicus Rex Hungariæ in privilegio, quod virginibus S. Claræ concessit anno 1360. neque ipse sibi in ea sententia, quam in Jacobum Archidiaconum tulit, prænomen *Fratris* adscripsit. Si duos esse velis ejusdem nominis Episcopos, Bartholomæi primi Episcopatus in annum 1354. desierit oportet; ab hoc enim, vel fortasse superiori anno initium duxit Episcopatus Bartholomæi secundi, qui cum Petro Thomasio legatione apostolica functus est apud regem Serbliæ anno 1354.

Bartholomæus e Catharensi Traguriensis Episc.

Ferdinandus Ughellus in Episcopis Catharensibus auctor est Bartholomæum a Catharensi ad Traguriensem Ecclesiam translatum fuisse anno 1350. Anno 1344. Sergius hoc nomine III. ad Sedem Catharensem evectus est, ut docent tabulæ consistoriales. Huic igitur post triennium, vel quadriennium successit Bartholomæus, qui fortassis nunquam Catharum adiit; nec vero ultra tres vel quatuor annos titulum Catharensis Episcopi retinuit; siquidem anno 1349. Clemens VI. Adamo antea Episcopo Abiensi Ecclesiam Catharensem decrevit, ut docet Vadingus ex litteris ejusdem Pontificis eodem anno datis ad *Joannem de Montesono electum Abiensem*, & successorem Adami translati ad Sedem Catharensem. Intra finem autem ejusdem anni 1349. idem Pontifex Bartholomæum, dissoluto vinculo, quo Catharensi Ecclesiæ illigatus erat, Ecclesiæ Traguriensi præfecit.

Ac mihi quidem verisimilius est unum fuisse eumdemque Bartholomæum, qui ab anno 1349. usque ad annum circiter 1362. Ecclesiæ Traguriensi præfuit; neque ex ulla religiosa sodalitate ad ecclesiasticas dignitates & præfecturas sublatum fuisse. Atque ut, quæ non satis inter se congruere videntur, ea breviter componam, & paucis complectar; anno 1341. Bartholomæus Vicarius erat Episcopi Patavini, idemque Archipresbyter *plebis & ecclesiæ S. Justinæ de Montesilice*; anno circiter 1347. designatus est Episcopus Catharensis; anno 1349. Catharensi deposito, Traguriensem Episcopatum cum legatione apostolica ad Rascianos conjunctum suscepit, quem simul cum vita usque ad annum 1362. retinuit.

Altero igitur post susceptum Episcopatum anno, Bartholomæum idem Pontifex una cum F. Antonio Dyrrhachiensi, & Elia Ragusino Archiepiscopis, misit ad partes Rasciæ & Albaniæ schismaticis & hæreticis refertas, ut gentes illas ab errore ad rectam in Deum fidem, a schismate ad sinum Ecclesiæ Catholicæ revocaret. Lucas Vadingus Tomo VI. Annal. citat epistolam pontificiam iisdem inscriptam, & Avenione datam II. Kalen. Septemb. an. 1351. Hanc apostolicam expeditionem oppido difficilem ac laboriosam ingenti animo suscepit; qua summa cum laude, magnaque illarum gentium utilitate perfunctus cum esset, Innocentius VI. anno 1354. alteram illi longe illustriorem legationem decrevit ad Stephanum cognomento Duscianum Serbliæ & Rasciæ regem, qui propagatis imperii finibus *Romanorum & Serblorum Imperatorem* se appellavit. Hic cum videri vellet aversus a Græcis, & cupidus amicitiæ & communionis cum Latinis catholicis jungendæ, ab Innocentio Papa viros postulavit doctos & pios, per quos tum Antistites & cœnobiarchæ, tum clerus & populi regionum illarum de dogmate & ritu catholico Romano docerentur. Ad id munus recte fungendum, ac pro dignitate sustinendum Pontifex aptissimum esse censuit Bartholomæum Episcopum Traguriensem; eique adjunxit Petrum Thomasium ex familia Carmelitana virum doctissimum & sanctissimum, Episcopum Pactensem, datis ad utrumque litteris Avenione VII. Kal. Januar. an. 2. Pontific. idest 1353. Inscriptæ sunt *Ven. Fratribus Bartholomæo Trag. & Petro Pactensi Episc. Apost. Sedis nunciis*. Eisdem epistolas commendatitias dedit tum ad Ducem Venetiarum, tum ad Regem Hungariæ, per quorum ditionem iter illis faciendum erat. Litteras addidit ad Stephanum Regem Rasciæ, ad Helenam reginam, ad Orosium, sive Uroscium regis filium, ad Joannichium Patriarcham Serbliæ, ad universos Archiepiscopos & Episcopos Rasciæ, Serbliæ, Albaniæ, denique ad proceres & optimates regni Serbliani. Sed optimi Pontificis spem & legationem perfidia Stephani frustravit; & satis ostendit se verba Innocentio dedisse, ut bellum averteret, quod sibi ab Ludovico rege Hungariæ metuebat, simulque ut auxilia Principum occidentalium contra Turcas impetraret; ipseque totius exercitus imperator fieret. Nec solum nihil eorum præstitit, quæ Pontifici promiserat, sed etiam suis vetuit interesse sacrificiis utriusque legati apostolici; & alia præterea alienæ a Latinis, eorumque sacris, ac ritibus voluntatis indicia præbuit.

Legatus apostolicus primum ad Rascianos & Albanenses, deinde ad Stephanum regem Serbliæ.

Bartholomæus vero Tragurium regressus in rem christianam & ecclesiasticam omni cogitatione curaque incubuit, ac diuturnæ absentiæ incommoda summa vigilantia & sedulitate compensavit. Dum hanc ecclesiam regebat, Tragurienses, itemque Spalatenses anno 1357. Veneto magistratu expulso, se in fidem ac potestatem tradiderunt Ludovici Regis Hungariæ, qui Dalmatiam universam Venetis eripuit. Sub dominatu Hungarico intra finem ejusdem anni motus populi ac dispersio nobilium facta est, & patriciis depulsis, qui se Spalatum receperunt, regimen civitatis populus assumpsit, ut docet Anonymus A Cutheis c. 3. *Populus Traguriensis insurrexit adversus nobiles, & XIIII. domos nobilium totaliter deprædarunt, videlicet domum Joseph cum omnibus suis sequacibus de Cigis ipsos persequendo, qui omnes nobiles Traguriem. fugerunt Spa-*

Seditio popularis Traguriensis, cuius auctor Jacobus Archidiaconus.

Spaletum, populareſque Tragurienſes receperunt in ſe dominium civitatis, regentes ipſam, & gubernantes ad ipſorum placitum & voluntatem. Auctor ſeditionis præcipuus fuit Jacobus Archidiaconus Danielis Victurii fratris Lampridii Epiſcopi filius, homo factioſus, arrogans, violentus, qui omnium itidem diſſidiorum, quæ patruo Epiſcopo intercesserant cum magiſtratu & Communi Tragurienſium, ſemen & incitamentum fuiſſe dicitur. Erant ei veteres inimicitiæ cum familia de Cigis nobili ac pervetuſta. Primos hujus ſeditionis impetus excepit domus Joſephi de Cigis, quam furibundi homines diripuerunt. Forte fortuna domi tum erat Stephanus de Cigis Epiſcopus Pharienſis, qui ante paucos dies, ſive valetudinis curandæ, ſive ſuos reviſendi cauſſa Tragurium advenerat. In hunc, Archidiacono inſtigante, Stephanus Braſize homo veſanus ac furioſus ſtricto mucrone invaſit, & multis vulneribus inflictis ſemianimem reliquit. Ad ſedandos Tragurienſes tumultus, eorumque auctores puniendos Ludovicus Rex Hungariæ miſit Nicolaum Zeech Banum & judicem curiæ, & Joannem Banum totius Dalmatiæ & Chrobatiæ, qui poſt quæſtiones de populari illa concitatione ac rebellione accurate riteque habitas, ejuſmodi turbarum auctores & facinorum ſocios iis, quibus digni erant, pœnis affecerunt; iiſdemque pecuniarias mulctas irrogarunt, quibus compenſarentur damna illata nobilibus, quos in patriam revocatos in priſtinam cum plebe concordiam reduxerunt. In actis quæſtionum hæc ſunt, quæ ad rem eccleſiaſticam pertinent: *Item referunt quod per ea, que repeniuntur contra Stephanum filium naturalem qu. D. Epiſcopi Trag. videlicet quod percuſſit manu propria D. Epiſcopum Pharenſem pluribus percuſſionibus de precepto ſibi facto per Archidiaconum Trag. videtur eis, quia vilis perſona eſt, & male opinionis & fame, pauca habens in bonis, quod pœna corporalis ei ſit inferenda, vid, quod manus illa, cum qua percuſſit Epiſcopum, ei a brachio amputetur, & quod perpetuo ſit bannitus a civit. & diſtrictu Tragur. Item referunt quod per atteſtationes fide dignorum receptas per ſupraſcriptos Ambaſciatores* (ideſt Nicolaum Zeech, & Joannem Banum regios delegatos judices) *reperitur Archidiaconum Trag. qui eſt in veſtris manibus fuiſſe principalem auctorem, inductorem, fautorem dicti tumultus, ſtrepitus, & rumoris, & inductorem fuiſſe quamplurium perſonarum ad derobationes faciendas per predictos de rebus dicti Joſeph, & ejus ſequacium. Quod autem juris ſuper inde, cum ſit perſona eccleſiaſtica, hoc relinquunt dominationi veſtre & ſapientie & prudentie terminandum, & quod omnes poſſeſſiones, & bona patrimonialia dicti Archidiaconi vendantur, & precium eorum detur dicto Joſeph, nomine quo ſupra, pro taxatione predicta, ut ſupra &c.*

Stephanus Ep. Pharienſis graviter vulneratus.

Qui juſſi fuerant quæſtionibus habendis præeſſe, imperaverant Jacobum Archidiaconum comprehendi, atque in carcerem detrudi. Sed hic foribus effractis aufugerat; & Sibenicum profectus in ea civitate quoque induxit ſeditionem atque diſcordiam, ac plebem adverſus nobiles concitavit. Cum igitur ejus cauſſa remiſſa fuiſſet ad forum ac tribunal eccleſiaſticum, Bartholomæus Epiſcopus Tragurienſis ſententiam in eum tulit anno 1358. III. Kalendas Novembris, quam anno proximo III. Idus Februarii Ludovicus rex Hungariæ confirmavit. In hujus ſententiæ procemio, cum multa de vitiis ac virtutibus præclare diſſeruiſſet, quæ cum juſtitia & honeſtate ſunt conjuncta ſummis efferens laudibus, quæ utrique contraria ſunt execrans, ac deteſtans; ea commemoravit, quæ Archidiaconus tum præteritis, tum ſuperioribus annis, cum ipſe abſens apoſtolica legatione fungebatur, contra leges humanas ac divinas commiſerat. Poſt hujuſmodi procemium, quod brevitatis cauſſa prætermitto, progreditur ad ea narranda, quæ in proxima illa populari ſeditione violenter, crudeliter, impie fecerat. Quod vero ſignificari velit, cum ait *crimina leſe majeſtatis in columpnas eccleſie, in fratrem Dom. Pape Romani, in legatum dictum Farenſem Epiſcopum ſcelerate ab eo commiſſa notoria eſſe &c.* ſane non intelligo; lectoribus interpretanda relinquo.

Bartholomæi Epiſc. in Archidiaconum ſententia.

Nam nocte S. Nicolai de menſe Decembris 1357. inſurgens populus civit. Trag. diabolo ſuggerente ad arma, idem Archidiaconus cum conſanguineis ſuis armatus, in platea publica hortatus domos plurium nobilium ſpoliari, mandavit Stephano Braſize conſobrino ſuo, cum quibuſdam aliis attinentibus complicibus ſuis invadere domum, in qua habitat Rev. Pater D. Stephanus Epiſcopus Faren. & eam bonis omnibus expoliari; ipſumque D. Epiſcopum omni Dei timore poſtpoſito, omnique S. Romanæ Eccleſiæ & pontificalis ordinis reverentia pretermiſſa, ferro multis vulneribus percuti in capite, & in membris; & ipſum Epiſcopum credentes extinguere abierunt, ſemivivo relicto; in cujus curatione vulnerum, 24. de craneo capitis per cirurgos oſſa fuere diſtracta, & in publico demonſtrata; propter quod ſcelus nepharium, & ſacrilegium ſceleratum, idem Stephanus percuſſor Epiſcopi predicti, captus per potentiam Illuſtr. D. noſtri Regis Ungarie, & per magnificos Dominos D. Joannem Zuus Banum Dalmatie & Sclavonie, & per D. Nicolaum dictum Sez carceratus & examinatus diligenter, ſua ſpontanea voluntate confeſſus eſt, quod de mandato predicti Jacobi Archidiaconi percuſſerat, & vulneraverat Epiſcopum ſupraſcriptum: qui Stephanus propter hoc ſententialiter fuit condempnatus, & mutilatus manibus, per ſententiam publice latam in platea Trag. per nob. virum Rodulphum de Tiro Poteſtatem civitatis ejuſdem preſente toto populo civitatis; dictuſque Jacobus Archidiaconus tamquam inobediens, incorrigibilis, & in profundum malorum veniens, traditus ordinarie juſte curie ſeculari; & juſſus per predictum D. Banum auctoritate Dom. noſtri Regis Ung. de civitate Trag. relegari; ac demum propter ſuorum ſcelerum execrationem notoriam, in quibus eſt manifeſte convictus, per ſupraſcriptos magiſtros & barones & Principes, delegata eis Illuſtr. Dom. Ludovici Regis Ung. predicti ſpecialiter poteſtate, dampnatus pro infideli regio, & rebello, cum fuerit cauſa principalis diſcordie & deſtructionis Traguríen. & Sybenicen. civitatum, cum ſuis complicibus incarceratus fuit ſtricto carcere per regios officiales, & mandato ſententialiter facto remitti eum ad noſtrum auditorium, & carceres noſtros perpetuos, & per eoſdem nobis requiſitis inſtanter, ut de eodem apertam & plenam juſtitiam facere deberemus regio ſub edicto: qui Jacobus Archidiaconus fractis carceribus regiis aufugit, & nunquam ſe conſpectui noſtro preſentavit; & quia tales, & tam nepharii exceſſus, & crimina leſe majeſtatis in columpnas eccleſie, in fratrem D. Pape Romani, in legatum dictum Faren. Epiſcopum, ſcelerate commiſſi notorii

torii nobis sunt, & ceteris manifesti per notorium facti, & per evidentiam operis in commune nobis manifesti, & multis facientibus plene notorium manifestum, videntibus armatum predictum Archidiaconum publice more militari mandantem & ordinantem que volebat, hunc spoliare, hunc percutere, & etiam per notorium presumptionis violente, quæ plenam facit probationem in jure, & ex multis apertis presumptionibus publicis, & conjecturis manifestis, que sufficiunt ad notorium presumptivum, ut patet in actis nostre curie seriosius, & plenius &c.

Nos Bartholomeus Episcopus suprascriptus habito super hiis consilio diligenti, & sedendo pro tribunali in curtivo nostri Episcopatus, Christi nomine invocato, ut de vultu Dei nostrum judicium prodeat, hiis scriptis dictum sententialiter declaramus, & definimus Jacobum Petri q. Archidiaconum Trag. incidisse in canone late sententie, & penas juris & Concilii Viennensis, nec non penas latas per constitutiones legatorum S. Romane Ecclesie, & Ecclesie Metropol. Spalatensis communiter in tota provincia publice promulgatas; & specialiter incidisse in illam: Si quis Presbyt. &c. *& per has privatum esse dignitate Archid. & omnibus beneficiis, que in civit. & diocesi noscitur optinere, & de predictis civit. & dioc. Trag. ipsum perpetuo esse banditum; pronunciantes eum insuper esse vitandum ab omnibus tam clericis, quam laicis, quo usque meruerit absolutionis beneficium optinere. Reservato nobis judicio super aliis suis excessibus, & futuris condempnationibus inquirendi, & puniendi, pro ut ordo juris postulat & requirit. Lecta, lata, pronunciata fuit presens sententia in scriptis solempniter, Trag. in curtivo Episcopatus per predic. Ven. Pat. & D. D. Bartholomeum Dei & apostolica gratia Trag. Episcopum sedentem pro tribunali sub anno Dom.* 1358. *Ind. XI. die penultimo mens. Octobris.*

Antequam Bartholomæus hanc in Archidiaconum sententiam ferret, anno 1357. Capitulum Traguriense Sedem Apostolicam appellavit, ut interdictum rescinderet, quod Rollettus vice & nomine Hugolini Archiep. Spalatensis, quod esset judex delegatus Ægidii Ep. Sabinensis & Apostolicæ Sedis legati, in Ecclesiam Traguriensem indixerat; cujus appellationis monumentum ex tabulario Capituli Traguriensis est hujusmodi.

Appellatio Capituli Trag. ad Summum Pontificem de prætenso interdicto ecclesiæ.

In Christi nomine amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo trecentesimo quinquagesimo septimo, Ind. X. Regnante Domino Lodovico Serenissimo Rege Ungarie, & excelso, & magnifico Domino Domino Johanne Delphino Dei gratia inclito Venetiarum Duce, temporibus quidem Venerabilis Patris Domini Bartholomei Dei gratia Episcopi, & egregii & prudentis viri Domini Marci Bembo Comitis civitatis Tragurii, suorum Judicum nobilium virorum Dominorum Josephi Stephani, Marci Georgii, Nicole Johannis Azellini, & Danielis Baronis, die 3. *mensis Januarii. Constituti coram Rev. Patre Domino Fratre Dominico Dei gratia Abbate monasterii Sancti Johannis Baptiste, tanquam coram autentica & ydonea persona, Reverendi viri Domini Nicolaus Donati Primicerius Tragur., Canonici, & Capitulum dicte Ecclesie Traguriensis, presente Rolletto q. Budetti Clerico causam dicente, asserente se esse subdelegatum & nuncium Venerabilis Patris Domini Ugolini Dei & Apostolice Sedis gratia Archiep. Spalat. asserentis se Judicem delegatum Reverendissimi in Christo Patris & Domini Domini Egidii miseratione divina Episcopi Sabinen. Apostolice sedis Legati, prefati Domini Nicolaus Primicerius, Canonici, & Capitulum dixerunt, & proposuerunt, quod cum heri, que fuit secunda dies mensis instantis, idem Rollettus venisset Tragurium, & denunciare vellet Capitulum & Canonicos Tragurii esse excommunicatos, & ecclesiam esse suppositam ecclesiastico interdicto, petens etiam Dominum Bartholomeum Episcopum Tragur. denunciari excommunicatum in Missarum solempniis pulsatis campanis, & candelis accensis, & demum extinctis; & dicti Domini Primicerius, Canonici, & Capitulum fidem fecerunt dicto Rolletto per publicum instrumentum, qualiter solverunt procurationes, debitas dicto Domino Legato, predicto Domino Bartholomeo Episcopo, secundum mandata dicti Domini Legati, ex quo idem Rollettus habuit Canonicos & Capitulum non incidisse in penas casuum, & ecclesiam Tragurien. non esse suppositam ecclesiastico interdicto, de quibus omnibus apparet per publicum instrumentum. Postquam idem Rollettus non contentus de uno ducato auri pro die quaque, qua Tragur. steterat pro suis moderatis expensis, scripturis, & aliis, secundum formam litterarum dicti Domini Archiepiscopi, cum non steterat nisi duobus diebus, ex quo habere debebat ducatos duos, quos duos ducatos solvere ei volebat Dom. Dompnus Tomasius q. Matiche Procurator dicti Domini Bartholomei Episcopi, cum Capitulum, & Canonici nihil de hoc habebant dare, eo quod processus non extendebantur ad ipsos, petebat a dictis Canonicis & Capitulo ducatos sex auri. Et quia ipsi Canonici, eo quod non tenebantur solvere, recusaverunt ipsos sex ducatos, non attenta justitia, set furore, & ira motus ex erupte denunciavit Traguriam Ecclesiam esse suppositam ecclesiastico interdicto, statim intrando galeam, nec volendo sui copiam exhibere, ne presens appellatio interponeretur, set oportuit ipsos Dominos Primicerium & Canonicos ire ad galeam. Idcirco predicti Domini Nicolaus Primicerius Canonici & Capitulum de predictis sentientes se gravatos, & timentes imposterum forcius aggravari a predicta denunciatione, & ab aliis gravaminibus, que ex predictis & altero predictorum colligi possunt, & eis evenire, ad Sanctissimum in Christo Patrem, & Dominum nostrum Dominum Innocentium PP. VI., & ejus sanctam Sedem appellant, & Apostolos petunt, & iterum petunt, & iterum cum instantia, & instantissime ipsos sibi dari petunt, submittentes se & jura sua jurisdictioni, protectioni, & defensioni dicti Domini nostri Pape, & ejus sancte Sedis, protestantes, quod hac eorum appellatione pendente nihil contra eos debeat innovari.*

Actum super Pontem Bue Tragur. presentibus discretis viris Presbitero Petro q. Dominici, & Augustino q. Nicole de Tragurio, & aliis testibus ad predicta vocatis specialiter, & rogatis.

L. S. Ego Johannes filius q. Domini Blanci de Bononia pub. & Imp. auct. not. & Communis Tragur. juratus, premissis omnibus, & singulis interfui, & ea rogatus scribere, scripsi, & in hanc publicam formam redegi, signoque meo, & nomine roboravi.

Anno 1358. III. Nonas Septembris Bartholomæus ab Ludovico rege petiit, ut duo privilegia Ecclesiæ Traguriensis confirmaret. Alterum anno 1226. Colomanus rex Rutenorum Andreæ II. filius, alterum Bela IV. rex Hungariæ frater Colomani natu maximus, eidem ecclesiæ con-

Bartholomæus a Ludovico Rege Hungariæ confirmationem Privileg. Ecclesiæ Tragurien. impetravit.

contulerant; sed posterius Belæ est prioris confirmatio. Bartholomæi precibus annuit Ludovicus, & utrumque privilegium suo diplomati inseruit, suæque regiæ auctoritatis præsidio communivit.

Ludovicus Dei gratia Ungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque Rex, Princeps Salernitanus, & Honoris S. Angeli Dominus. Omnibus Christi fidelibus presentibus & futuris presentium notitiam habituris salutem in omnium Salvatore. Regia licet sublimitas pedisequa throno sedentis in excelso, cunctis suis sequacibus condigna debeat impendere premia meritorum, ad instar tamen ipsius regis eterni, splendore paterne glorie de luce lucem proferentis, & ineffabili lucis ejus claritate mundum illustrantis, Verbi scilicet incarnati, Sancte Matri Ecclesie, quam ipse in cruce pendens pro salute humani generis cum sui sanguinis effusione mirifice decoravit, tota mentis intentione devotissime intendere debet, & pariter invigilare. Ipsius namque orationibus prospera regibus cuncta succedunt & accedunt. Proinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod Vener. in Christo Pat. Dom. Bartholomeus premissa & apostolica gratia Episcopus Ecclesie Traguriensis, fidelis noster, ad nostre majestatis accedendo presentiam, exhibuit nobis quoddam privilegium olim excellentissimi & magnifici Principis Dom. Bele regis predecessoris nostri felicis recordationis aurea sua bulla pendenti consignatum, privilegium quondam Dom. Colomani regis fratris sui carissimi super quodam predio Drid vocato confectum, confirmative in se continens tenoris subjecti; supplicans nostro regio culmini humiliter ac devote ipse submittens antiquum privilegium dicti Dom. Bele regis, collationem ipsius predii per eumdem D. Colomanum regem dicte ecclesie factam & in eodem expressam confirmans, de mera liberalitate regia acceptare, approbare, ratificare, & pro tutiori ejusdem predii conservatione, evidentique cautela nostro dignaremur privilegio confirmare; cujus quidem privilegii tenor talis est.

Hic subjicitur privilegium posterius Belæ regis, quod privilegium anterius Colomani fratris continet, & confirmat. Habes utrumque descriptum in Treguano Episcopo Traguriensi.

Nos siquidem quia divine majestatis reverentia cordi nostro vehementer insidet, & ad ejus nominis cultum mentis nostre acies sedulo occupatur, eo quod tanto nos ante oculos misericordie ipsius majora credentes dona miserationis percipere, quanto ejus servitoribus propensioris officii munus studuerimus salutiferum impartiri, ob spem potissime & devotionem nostram, quam ad beatissimos Laurentium martirem, & Joannem confessorem, in quorum nominibus gloriosis dicta Ecclesia Traguriensis constructa extitit, & fundata, gerimus & habemus specialem; premissa supplicatione ipsius Dom. Bartholomei Episcopi fidelis nostri, tamquam justa & juri consona favorabiliter exaudita & admissa, prefatum privilegium ipsius Dom. Bele, ut premittitur, aurea sua bulla communitum, invenientes ipsum non abrasum, non cancellatum, non in aliqua sui parte vitiatum, sed prorsus omni suspicione destitutum, de verbo ad verbum presentibus insertum, quoad omnes sui continentias & clausulas more & ad instar excellentissimorum Principum Dominorum Bele, Andree, & ... Regum Hungarie ... atavorum & predecessorum nostrorum, qui premissam collationem dicti predii Drid nuncupati, per dictum Colomanum regem dicte Ecclesie Traguriensi in patrimonium Crucifixi factam, mediantibus eorum privilegiis conspectui nostro presentatis, vigorose confirmasse noscuntur; acceptamus, approbamus, ratificamus, & ex largiflua pietate dicte ecclesie Sanctorum Laurentii & Joannis, mera auctoritate nostra regia perpetue confirmamus, presentis nostri privilegii patrocinio mediante .... in cujus confirmationis nostre testimonium, firmitatemque perpetuam, presentes eidem concessimus litteras nostras privilegiales, pendentis & autentici sigilli nostri duplicis munimine roboratas; datas per manus Ven. Patris in Christo D. Nicolai, Dei & Apostolice Sedis gratia Archiepiscopi Colocensis, postulati Strigoniensis, aule nostre Cancellarii dilecti & fidelis nostri; Anno Domini millesimo trecentesimo, quinquagesimo octavo, tertio nonas mensis Septembris, regni autem nostri anno decimo septimo; Venerabilibus Patribus Domin. Nicolao Jadrensi, Ugolino Spalatensi, & Elia Ragusino Archiep. Strigoniensi sede vacante, Nicolao Agrien. Deme ... Waradien. Dominico Transilvano, Nicolao Quinqueecclesien. Colomano Jaurien. Ludovico electo Vesprimien. Thoma Chanadien. Michaele Vacien. Petro Vesprimien. Stephano Zagrabien. Joanne Tininien. Mattheo Sibenicen. Bartholomeo Tragurien. Stephano Pharen. Valentino Mackarien. Stephano ... Thoma Sirmien. & Michaele Scardonen. ecclesiarum Episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus; magnificis viris Nicolao Rouch regni Ungarie Palatino, Andrea Voyvoda Transilvano .... nostrorum Tavarnicorum Comite, & Nicolao de Zeech judice curie nostre, Nicolao de Mathun; Leustachio totius Sclavonie, & Joanne Chuuz Dalmatie & Croatie Banis; Leut. .... dapiferorum & pincernarum, Dionysio agazonum, & Thoma filio Petri janitorum nostrorum magistris, ac ... Simone filio Mauritii Comite ... aliisque quampluribus Comitatus regni nostri tenentibus & honores.

Locus sigilli appensi.

Anno 1359. judices delegati a Ludovico rege Hungariæ decimas quarumdam villarum, de quibus erat controversia Bartholomæo Episcopo Traguriensi cum Matthæo Sibenicensi Episcopo, Bartholomæo adjudicarunt, ut videre est ex hac eorumdem sententia deprompta e Tabulario Capituli Traguriensis.

Stephanus Dei gratia Nitriens. Episcopus sacre Theologie Magister; Nicolaus Sez eadem gratia Banus totius Dalmatie, & Chroatie; nec non Johanes de Bradeseth Legum Doctor Serenissimi Principis Domini nostri Domini Lodoyci Regis Ungarie ad partes Dalmatie & Chroatie Legati specialiter destinati. Universis presentes inspecturis, & audituris salutem in Domino. Quia coram nostro judiciali auditorio quedam controversia super quibusdam decimis de Dobravis, & specialiter super decima villarum Nevest, Coparno, Partemiscih, & Unescichi, agitata fuerit inter Venerabiles Patres B. Episcopum Tragurien. & ejus Capitulum ex parte una, & Matheum Sybenicen. Episcopum & ejus Capitulum ex parte altera, asserentibus decimas dictarum villarum sibi deberi de jure, ex donatione facta per dictum Dominum nostrum Regem Communi Sybenicen., & parte altera defendente, scilicet Episcopo Tragurien. & ejus Capitulo predictis, quod licet Dominus Rex contulerit dicto Communi Sybenicen. villas predictas (Sententia Judicum a rege delegatorum, quasdam decimas Eccl. Traguriens. non Sibenicen. adjudicantium.)

ctas quoad temporalia, tamen quoad spiritualia, & decimas in derogationem Tragurien. Ecclesie, que in possessionem, & proprietatem dictarum decimarum fuerat jamdiu, dare, & donare nullatenus potuit. Nos igitur auditis utrisque partibus, examinatoque negocio diligenter, tam per privilegia, quam per testes invenimus Tragurien. Ecclesiam habere justitiam in premissis. Ideoque Deum habendo pre oculis, habito consilio diligenti in hiis scriptis declaramus, & declarando decernimus, ipso Episcopo Sybenicen. & altera parte presentibus, auctoritate regia qua fungimur, predictas decimas ad Tragurien. Ecclesiam pertinere, non obstante regio dono eidem Communi Sybenicen. in temporalibus exhibito, sed quo ad spiritualia Ecclesia Sybenicen. penitus jus habere in predictis villis in nullo debere, cui perpetuum silentium super hoc imponimus, districte precipiendo mandantes Tragurien. Episcopum & Capitulum poni in possessionem realem & corporalem dictarum decimarum; & dicto Domino Nicolao Bano commisimus, & ordinavimus eis dare Tristaldum, qui eos in possessionem inducat, & defendat in dictis, amoto sequestro redituum, qui sequestrati fuerunt per ipsum Dominum Banum usque ad finem litis, omnibusque villanis dictarum villarum regio sub edicto mandamus, quod Tragurien. Ecclesie subesse debeant, & de dictis decimis sine contradictione aliqua respondere. In quorum omnium testimonium presentes fieri jussimus, & nostrorum sigillorum appensione muniri.

Dat. Sybenici sub annis Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo nono Ind. XII. die XXII. mensis Augusti.

Eodem mense Augusto ejusdem anni Canonici Tragurienses multa de Bartholomæo questi sunt Innocentio VI. Pontifici maximo, ad quam extat appellatio ejusdem Capituli adversus Episcopum, quam ex Tabulario Capitulari operæ pretium erit hic subjicere.

Capituli Tragurien. ad Sedem Apost. contra Episc. appellatio, cum expressione gravaminum.

In Christi nomine amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo trecentesimo quinquagesimo nono, Indict. XII. die Sabbati ultimo mensis Augusti. Pontificatus SS. in Christo Patris Domini nostri Dom. Innocentii divina providentia PP. VI. anno septimo. Universis, & singulis hoc publicum instrumentum inspecturis pateat evidenter, quod in presentia mei notarii & testium inferius contentorum constituti coram Dom. Patre D. Bartholomeo Episcopo Tragurien. discreti & Ven. viri Dom. Nicolaus Donati Primicerius, Jacobus Duymi Archidiaconus, Thomas Matiche, Goyslaus Slauchi, Helias Luche, Duymus Mengaze, Michael Martini, Johannes Slischi, Johannes Mathei, & Grubsa Dobrogosti de Almisio Canonici, qui totum Capitulum facimus Tragurien. dicimus, atque proponimus, quod vos Pater Rever. Deum non habendo pre oculis usurpastis, & usurpata detinetis in prejudicium anime vestre, & non modicum dapnum, & jacturam Capituli predicti, omnia, & singula jura, & regalia pertinentia & expectantia ad ipsum Capitulum de bonis Episcopatus Tragurien. ex antiqua & approbata consuetudine, cujus memoria non extitit, & apparet in autenticis antiquis scripturis, que suis loco, & tempore, & coram competenti Judice parati sumus probare; que jura, & regalia sepe, & sepius petivimus a vobis dari nobis, & bone memorie Lampridius qu. Tragurien. Episcopus & alii vestri predecessores dare consueverunt. Vos ab octo annis citra nobis continue petentibus pertinaci modo dare denegastis, & ne dum hoc, sed afflixistis, & incessanter affligitis pharaonico more tam Canonicos, quam alios clericos sine aliquo juris ordine, hunc expoliando, hunc carcerando, huic manu propria sine aliqua compositione barbam & canos capillos depilando; nuper vero Jacobum Petri condam Archidiaconum Tragurien. privastis tam Archidiaconatu, quam aliis beneficiis, que obtinere dignoscebatur in civitate, & in diocesi Tragurien. que beneficia infra sex menses juxta Concilium Lateranen. conferre neglexistis; sed quia ab ipso termino prefato Capitulum predictum virtute dicti Concilii, juris ordinem observando de predictis beneficiis certis clericis providit, & ordinavit, ut debuit, vos autem ex hoc in iram exarsistis, & stomachanti animo nobis omnibus & singulis Canonicis supradictis de anno Dom. 1359. Ind. 12. die 25. mensis Augusti mandastis sub pena privationis officii, & beneficiorum, quatenus in facto ipsorum beneficiorum sic vacantium se non deberemus impedire, tum volebatis . . . pro vestra mensa retinere, & certa conferre pro libito voluntatis, quod & fecistis secundo die, non obstante Concilio Lateranen. supradicto. Idcirco nos prefati Canonici sentientes nos ex dicto mandato, & omnibus premissis enormiter gravatos, & dubitantes imposterum a vobis fortius aggravari, ad Sanctissimum in Christo Patrem Dom. Innocentium divina providentia Papam VI. & ejus Sanctam Sedem Apostolicam in hiis scriptis provocamus, & appellamus, petentes a vobis Apostolos cum instantia, ac instantissime, & iterum, ac iterum nobis dari, submittentes, ac subjicientes nos officia & beneficia, jura & omnia bona nostra sub protectione, tuitione, & defensione ipsius Dom. nostri Pape, & ejus S. Sedi Apostolice, inhibentes vobis ex parte ejusdem Domini nostri Pape sub pena juris, quatenus hac nostra appellatione pendente, nihil contra nos debeatis innovare, cum simus parati ipsam appellationem prosequi suo loco & tempore & coram Judice competente. Quam quidem appellationem per ipsos Capitulum, seu Canonicos sic interpositam, idem Rever. Pater Episcopus memoratus recepit, in quantum de jure debuit, offerens se daturum Apostolos tales, quales de jure erunt dandi. Rogantesque me predictum notarium supradicti Capitulum, & Canonici, quatenus de predictis omnibus interpositione & responsione eis debere conficere publicum instrumentum. Actum Tragurii in episcopali palatio in sala superiori presentibus discretis viris Dom. Fratre Dominico Abbate monasterii S. Jo. Baptiste de Tragur. ordinis S. Benedicti, Fratre Paschasio magistri Nicolay, Fratre Christoforo de Jadra . . . antedicti monasterii, Ratchone q. Jo., Vlacone q. Strigni, & Cipriano q. Helie Presbyteris Ecclesie majoris, vid. S. Laurentii Tragur. testibus ad premissa vocatis, habitis, & rogatis.

L. S. Ego Presbyter Georgius qu. Duymi de Tragur. Imp. auct. not. hiis omnibus una cum prenominatis testibus interfui, & rogatus per supradictos Dom. Capitulum, seu Canonicos scribere scripsi, & publicavi, meoque consueto signo signavi in fidem & testimonium premissorum.

Bartholomæo aliqua controversia etiam fuit cum Consilio & Communi Traguriensi de administratione redituum ædis cathedralis, ac de jure eligendi confirmandique operarii, sive procuratoris, ad quem administratio illa pertinebat. Sed brevi composita fuit ad normam, ac leges, quas anno 1307. Gentilis Cardinalis & legatus Sedis

Controversia inter Bartholomæum & Commune Spalatense composita.

Sedis Apostolicæ hac super re præscripserat. Duo ille decreta fecit, quorum posterius est prioris declaratio. Utrumque habes in Liberio Episcopo. Tabulæ compositionis hæ sunt.

In Christi nomine amen. Anno nativ. ejusdem 1359. Indict. 12. die 8. mens. Octobr. regnante Serenissimo Domino nostro Ludovico D. gr. Rege Ungarie &c. Administratio operarie fuerat in possessione jamdiu laicorum, quo tempore fabrica ecclesie de bono in melius semper processit; secus postquam ad manus Canonicorum devenerat. Erant proinde inter utrosque discordie, jurgia, & scandala. Volens autem Ven. Pater Dom. Bartholomeus Episcopus suam exonerare conscientiam, ad hanc compositionem devenit cum Comite & judicibus nomine Communis recipientibus, ipsis favorabilem. Quod ammodo in antea eligi debeant per D. Comitem Tragurien. & ejus successores & Consilium anno quolibet quatuor Operarii laici; e quorum numero unus eligatur, & confirmetur ab Episcopo & Canonicis, juxta privil. Card. Gentilis; qui sine licentia Episcopi & Comitis venditiones, alienationes, aut expensas facere nequeat; iisdemque, aut aliis per eos deputandis in fine anni rationem reddere debeat. Singulis annis duo thesaurarii, unus clericus ab Episcopo & Capitulo, alter laicus a Comite & Consilio eligantur, qui thesauros ecclesie S. Laurentii custodiant, & de anno in annum eligantur. Ii duo nequeunt esse fratres nec consanguinei germani.

His controversiis compositis, aliæ graviores Bartholomæo emerserunt, quippe qui interdicto subjectus fuit, quod eidem, ut supra ex Capituli Traguriensis appellatione ad Sedem Apostolicam vidimus, Rolettus anno 1357. nomine Ægidii legati apostolici minatus fuerat, nisi pecuniam solveret, quam legato debebat; Capitulum vero Traguriense anno 1359. ne ob Episcopi contumaciam aliquid detrimentum caperet, tabulas conficiendas curavit, quas ex Tabulario Capitulari hic profero.

Protestatio facta Episc. per Capitulum occasione interdicti.

In Christi nomine amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo trecentesimo quinquagesimo nono, Indict. XII. die Mercurii nono Octobris, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris Domini nostri Dom. Innocentii divina providentia PP. VI. anno septimo. Per hoc publicum instrumentum pateat omnibus evidenter, quod in presentia mei notarii infrascripti, & testium inferius contentorum, Ven. vir Dom. Jacobus Duymi, & universum Capitulum Tragurien. accesserunt ad Episcopatum volentes coram presentia Rever. Patris & Dom. Bartholomei Episcopi Tragurien. certis juribus suis & ecclesie uti; qui Domin. Episcopus predictus probibuit eos coram sui presentia venire, dicens se circha alia occupatum, sed misit quendam D. Johannem Petri Canonicum Tragurien. quem asserebat suum Vicarium in spiritualibus generalem, ut ipse eos audiat, & intelligat, & quod coram eodem suum jus prosequantur, ut eis placet, & volunt. Qui D. Jacobus Archidiaconus, & Capitulum predictum legi fecerunt per me notarium quandam protestationem infrascripti tenoris. Coram vobis Rev. in Christo Patre Domino Bartholomeo Dei gratia Episcopo Tragurien. Nicolaus Donati Primicerius, Jacobus Duymi Archidiaconus, Tomas Matiche, Goyslavus Slavchi, Helias Luchxi, Michael Martini, Vitus Azelini, Duymus Mengace, Johannes Slischi, Johannes Mathey, & Grubsca Dobrogosti Canonici Ecclesie Tragurien. qui facimus totum Capitulum, dicendo, atque protestando, proponimus, quod cum vos Pater Rever. procurationem plurimorum annorum debitam Rev. in Christo Patri Domino Egidio miseratione divina Episcopo Sabinen. in partibus Ytalie Apostolice Sedis Legato, a nobis Capitulo, & clero, ac monasteriis exegistis & exigi fecistis, prout constat per publicum instrumentum scriptum manu Dom. Johannis de Blancis Cancellarii Communis Tragurii, & ipsam procurationem per vos exactam detinuistis, & adhuc detinetis in periculum anime vestre, ac non modicum dampnum, injuriam, & jacturam ecclesie katedralis, atque omnium nostrorum; cujus rei causa Dom. Legatus predictus a brevi tempore contra vos suos aggravat processus, & prefatam ecclesiam katedralem ecclesiastico submiserit interdicto, que innocens est & hujus criminis immunis, eo quod redditus suos a vestris redditibus habet separatos, & pro parte ipsam tangente per predictam procurationem eidem Domino Legato debitam de redditibus ad ipsam ecclesiam spectantibus, Operarius, sive procurator ejusdem ecclesie solvit infra terminum in processibus ejusdem Dom. Legati contentum. Item quia procurationem duorum annorum nuper preteritorum eidem Dom. Legato debitam solvere non curastis, & adhuc animo indurato non curatis, cum Capitulum, clerus, & monasteria, & procurator, sive Operarius pro ecclesia katedrali, quilibet pro parte ipsum tangente solverit cum effectu, solum vos in contumacia, & in rebellione ejusdem Dom. Legati, cum omni reverentia dicendo, prodieratis; ob cujus rei causam per nuncium prefati Domini Legati fuimus non modicum redarguti, & dubitamus imposterum, quamvis innocentes, una cum ecclesia katedrali predicta redargui, injuriari, & dampnificari. Item . . . libros multos in numero, & in valore, ac alia bona ecclesie katedralis predicte dilapida . . . . multis modis dilapidare non cessastis in maximum dampnum, & injuriam ejusdem ecclesie . . . nostrorum Capituli, & cleri predictorum. Id circho omni via, jure, modo, & forma, quibus melius possumus, in hiis scriptis contra vos protestamur de omni dampno, jactura, & injuria, & interesse, que & quas una cum ipsa ecclesia ob vestri defectum propter premissa sustinemus, quia multis legatis testamentorum, ac aliis elemosinis sumus . . . interdicti in ipsa ecclesia per prefatum Dom. Legatum sic positi, & tam predictorum per vos indebite commissorum, & committentium, in quibus clerici, & layci minus quam bene hedificantur. Que dampna, injurias, & interesse tam nostra, quam ecclesie predicte facimus mille florenos auri, quorum medietatem applicari volumus camere Ecclesie Romane, & aliam medietatem ecclesie katedrali predicte, de quibus ut supra contra vos protestamur, salvis aliis protestationibus in curia Romana, & ejusdem D. Legati contra vos suis loco & tempore per nos fiendis, & proponendis. Ad quam protestationem in presentia prefati Dom. Johannis clare sibi, & distincte lectam, penitus non aliud respondit, nisi super hoc a Domino Episcopo Tragurien. predicto nullam habebat commissionem respondendi. Qui Dom. Archidiaconus, & Canonici representantes universum Capitulum Tragurien. rogaverunt me notarium infrascriptum, tanquam publicam personam, quod de predictis omnibus deberem eis conficere publicum instrumentum. Actum Tragurii in episcopali curia, presentibus distretis viris Presbytero Petro dicto Lomiza, Andrea Culla Diacono Ecclesie Tra-

Tragurien. Nicolao q. Johannis, & Matheo Michaelis Chiudi, civibus Tragurii testibus ad premissa vocatis, habitis, & rogatis.

L. S. Et ego Presbyter Georgius qu. Duymi de Tragurio Imper. auct. not. premissis omnibus & singulis una cum prenominatis testibus interfui, & rogatus scribere scripsi, & in hanc publicam formam redegi, meoque consueto signo, & nomine roboravi in fidem, & testimonium premissorum &c.

Addo alia duo monumenta ejusdem anni ad excommunicationem Bartholomæi Episcopi pertinentia.

Atteſtatio ſacriſtæ cathedralis, impeditam fuiſſe pulſationem campanæ Eccl. majoris, dum Ep. excommunicaretur commiſſione Legati Apoſtol.

In Christi nomine amen. Anno a nativitate ejusdem M.CCC.LIX. Indict. 12. die XIX. mensis Octobris: Pontificatus Dom. nostri Dom. Innocentii PP. VI. anno VI.

Per hoc presens publicum instrumentum pateat omnibus evidenter, quod in presentia mei notarii infrascripti, & testium inferius contentorum, Dominus Jo. Petri Castrafoci Vicarius, ut asserebat, Rever. in Christo Patris Dom. B. Episcopi Tragurien. mandavit expresse ex parte ejusdem D. Episcopi, & sua etiam auctoritate, Andree dicto Cila diacono & sacriste ecclesie S. Laurentii katedrali, quatenus non presumeret pulsare campanas, quando excommunicetur Dom. Episcopus predictus per Capitulum & clerum Tragurien. Et ibidem personaliter aderat Venerabilis vir Dom. Jacobus Duimi Archidiaconus Tragurien. & eidem Domino Johanni dixit: Avertas, quid dicis, & quid mandas. Illa talis pulsatio, & excommunicatio fit de mandato, & auctoritate Reverendissimi in Christo Patris & Domini Dom. Egidii miseratione divina in partibus Italie Apostolice Sedis Legati, ex eo quia idem Dom. Episcopus non solvit procurationem debitam eidem Dom. Legato. Qui Dom. Johannes predictus respondit, quod non obstante hoc ego mando, quod non debeat pulsare, & iterum, & centies mando; & tunc idem Dom. Jacobus Archidiaconus predictus rogavit me notarium infrascriptum, tanquam publicam personam, quatenus de tali mandato per eundem Domin. Jo. predicto sacriste sic facto, deberem conficere publicum instrumentum. Actum Tragurii in platea Communis, presentibus discretis viris testibus in premissis vocatis, & rogatis, Dom. Nicolao Blanci Canonico Tragur. Presbyt. Petro Dominici Rusave, & s. Joseph filio q. Michaelis Stephani.

L. S. Et ego Presbyter Michael qu. Martini Canonicus Tragurien. Imper. auct. not. pub. hiis omnibus presens fui, & rogatus per predictum Dom. Ja. scribere, scripsi, & in hanc publicam formam redegi, meque subscripsi, & meo signo consueto signavi.

Alia atteſtatio, ut ſupra.

In Christi nomine amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo trecentesimo quinquagesimo nono, Ind. XII. die Dominico vicesimo Octobris: Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Dom. nostri Dom. Innocentii divina providentia Pape VI. anno VI. Universis, & singulis hoc publicum instrumentum inspecturis pateat evidenter, quod in presentia mei notarii infrascripti, & testium inferius contentorum, discretus vir Dom. Jacobus Duymi Archidiaconus Tragurien. & Nicolaus Donati Primicerius, ac ceteri Canonici, seu major pars Capituli Tragurien. una cum Venerabili viro Domino Fratre Dominico, Dei & Apostolica gratia Abbate monasterii S. Jo. Baptiste Tragurien. mandaverunt Presbytero Ratcoui q. Johannis, quatenus . . . nemi vadat, & requirat Andream dictum Cila, & mandet . . . quod statim veniat coram eis in monasterio S. Jo. Baptiste . . . predictus nuncius iens, & rediens in eodem instanti . . . predicto Andrea, comparuit coram antedictis Dom. . . . . eorum presentia constituto dicto Andrea sacrista, ipsi Domini . . . dicti requisiverunt eum, quare ipso die hoc est Dominico non ... verat campanas, dum Episcopum Bartholomeum ipsi & clerus eorum in Missarum solemniis denunciaverunt pro excommunicato juxta mandatum Dom. Egidii miseratione divina Episcopi Sabinen. in partibus Ytalie Apostolice Sedis Legati. Qui predictus Andreas sacrista respondit, quod magister Johannes Petri Castrafoci fecerat sibi mandatum, seu preceptum sub penis excommunicationis, & carceris, quatenus ipse non deberet pulsare campanas Ecclesie majoris, dum Episcopus antedictus per antedictos Domin. excommunicaretur, & hoc ex parte sua, & Dom. Episcopi, asserens se pro Vicario ipsius Domini Episcopi memorati. Qui antedicti Dom. Jacobus Archidiaconus cum ceteris rogaverunt me infradictum notarium, quatenus de predictis omnibus eis deberem conficere publicum instrumentum. Actum Tragurii in monasterio S. Jo. Baptiste, presentibus discretis viris D. Magistro Ruscone qu. Lucsce Bilcii, & Desse qu. Nicolai Mirsce, civibus Tragur. testibus ad premissa vocatis, habitis, & rogatis &c.

L. S. Et ego Presbyter Georgius qu. Duymi de . . . . Imper. auct. not. premissis omnibus & singulis cum prenominatis testibus interfui, & ea rogatus scri . . . . scripsi & in hanc publ. formam redegi, meoque consueto signo, & nomine roboravi in fidem, & testimonium omnium premissorum.

Interea lites redintegratæ ſunt inter Bartholomæum Epiſcopum & Capitulum Traurienſe, qui ſuos procuratores ad eas componendas miſerunt Anconam ad Legatum apoſtolicum: & per ejus auditorem conceſſum fuit Epiſcopo, ut die præfinita cauſſam diceret; cujus cauſſæ quis exitus fuerit, nullo modo inveniri potuit. Tabulas allegationis hic ſubjicio.

Allegatio in cauſa inter Ep. & Capitulum, & terminus conceſſus Ep. comparendi corã Legato.

In nomine Domini amen. Noverint universi presens publicum instrumentum inspecturi, quod anno a Nativitate ejusdem 1360. Indict. 13. & die veneris 4. mensis Septembris, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Dom. nostri D. Innocentii divina providente clementia PP. VI. anno octavo. Constituti coram Vener. & circumspecto viro Dom. Petro Lupi de Luna Archidiacono Calatambii legum Doctore, & auditore generali audientie causarum Rev. in Christo Patris & Dom. Dom. Egidii miseratione divina Episcopi Sabinen. Apostolice Sedis Legati, ac terrarum ecclesie in Italia consistentium Vicarii generalis, presentibus me notario publico, & testibus infrascriptis ad hec vocatis specialiter, & rogatis. In civitate Anchone in ecclesia S. Antonii Anchonitanen. ubi prefatus Dom. auditor cum audientia supradicti Dom. Legati continuam residentiam faciebat, mane hora causarum ad jura reddenda more solito pro tribunali sedente, providi viri Presbyter Grubsa Dobrogosci Canonicus Tragurien. ac sindicus, & procurator Venerabilium virorum Dominorum Capituli, ac Presbyterorum, & Canonicorum Ecclesie Tragurien. prefate, prout de suo mandato fidem fecit per publicum, ut prima facie videbatur, instrumentum signatum & scriptum manu discreti viri Presbyteri Georgii qu. Duxny de Tragurio Imper. auctor. not. citra suo-

suorum substitutorum revocationem , & magister Opeminus Petri de Seffrio Nuceren. diocesis sindicus & procurator a dicto Presbytero Grubsa Capituli & Canonicorum Tragurien. predictorum, exponere curarunt , quod cum idem Presbyter Grubsa, & Canonici sui prefati, pro quibus interveniunt, per prefati Dom. auditoris patentes litteras ad instantiam Reverend. in Christo Patris Domini Bartholomei Dei gratia Episcopi Tragurien. in & ad respondendum sibi tam de jurisdictione, quam obedientia, & subjectione ipsius Dom. Episcopi , ac provisione beneficiorum ipsius Episcopatus , citati fuerint ; ideoque ipse Presbyter Grubsa proprio nomine , & magister Opeminus prefati quibus supra nominibus comparebant, ac antedicti Domini Episcopi non comparentis contumaciam accusabant , ipsumque contumacem reputabant , & in expensis condemnari , cum essent ut asserunt parati sibi respondere de jure , & ab instantia judicii absolvi instanter , & cum maxima instantia postulaverunt; que fuerunt acta Anchone sub anno, indictione, die mense, Pontificatu, loco, & hora supradictis, presentibus providis viris s. Dionisio Casioti , & s. Micolo Mutii de Anchona , & s. Angelo Andriuci de Fabriano testibus ad premissa vocatis pariter, & rogatis, & pluribus aliis.

Postquam vero die Veneris undecima mensis Septembris antedicti , anno indictione , & Pontificatu quibus supra , comparens in judicio coram Dom. Petro generali auditore prefato in civitate Anchone in ecclesia Sancti Anthonii Anchonitan. prefate, mane hora causarum ad jura reddendum more solito pro tribunali sedente , providus vir s. Girardinus Rabnis de Burgo Manerio Novarien. dioces. procurator, & procuratorio nomine Rever. in Christo Patris Dom. Barthbolomei Episcopi Tragurien. prefati, supradictorum Capituli . . . . & Canonicorum Ecclesie Tragurien. non respondentium libello per ipsum contra eosdem coram prefato Domino auditore exhibito , contumaciam accusavit , ipsosque contumaces reputari, & in eorum contumaciam in causa hujusmodi super prefato libello ad ulteriora , prout de jure esset , procedi petiit , presente ad premissa magistro Opemino procuratore & sindico substituto prefato , & antedictum s. Girardinum procuratorem fore negante, & in casu quo procurator appareret copiam sui mandati cum termino legitimo ad opponendum sibi decerni & dari petente , antedictoque s. Girardino dicente se per prefatum Dom. Episcopum in causa hujusmodi apud acta hujus cause procuratorem constitutum fuisse ; & tunc prefatus Domin. auditor copiam mandatorum binc inde productorum decernens presentibus ipsis, & eorum cuilibet ad opponendum, & opponi videndum contra mandata predicta ad primam diem juridicam & tunc proxime futuram , & qua ipsum Dominum auditorem ad jura reddenda in more solito pro tribunali sedere contigerit, terminum statuit, & etiam ordinavit. Que fuerunt acta Anchone sub anno, indictione, die , mense, Pontificatu , loco , & hora predictis; presentibus providis viris s. Petro Donadei de Nerrica , s. Dionisio Casioti, ac s. Michbolo Mutii de Anchona testibus ad premissa vocatis pariter & rogatis, & pluribus aliis.

L. S. Et ego Martinus Fernandi de Pastrana Canonicus Toletan. dioc. pub. Apost. & Imper. auct. ac audientie causarum Domini Legati notarius & scriba predictis omnibus , & singulis , dum per dictas partes coram prefato Domino auditore, & per ipsum forent & agerentur, presens fui , ipsaque aliis occupatus negociis per alium fideliter scribi feci, publicavi, & in banc publicam formam redegi , & signo meo consueto signavi , rogatus , & requisitus per partes predictas in testimonium veritatis &c.

Ab interdicto solutum fuisse Bartholomæum, id argumento est, quod cum non haberet, unde contribueret quod debebat legato apostolico, pecuniam mutuam acceperit a Stephano Episcopo Nitriensi , quem Ludovicus rex miserat in Dalmatiam ad res hujus provinciæ inspiciundas, & ordinandas ; eique ad reddendam pecuniam sibi creditam , reditus Mensæ episcopalis obligaverit ; idque constat ex litteris ejusdem Stephani. Pecuniam mutuam Bartholomæus accepit ab Ep. Nitriensi ad solvendum quod debebat legato Apost.

Nos Stephanus Dei gratia Episcopus Nitriensis sacre pagine magister officialibus universis & singulis, quos presens tangit negotium, & quibus commissum est , ad quos presentes devenerint , facimus manifestum , quod ex mera amicitia , & puro animo prestavimus centum & XXVIII. florenos auri justi ponderis Reverendo Patri Domino Bartholomeo Episcopo Traguriensi occasione solutionis pastacionum D. Legati apostolici , quos in nostra presentia ad requisitionem Joannis de Mino nuncii dicti Legati tradidit D. Matheo Episcopo Sibenicensi executori ipsius Legati , solvendos thesaurariis dicti Legati infra mensem. Et dictus Episcopus obligavit nobis realiter omnes fructus , reditus , & proventus sui Episcopatus pro pecunia supradicta: ita quod dicti reditus presens nobis obligati , nec poterunt alteri, nec Domino Legato, nec per Dom. Legatum obligari , licet Dom. Legatus aliud scripserit per malam suggestionem & tacita veritate . Et nunc dicimus & volumus, quod ex dictis reditibus, qui nec vendi, nec obligari poterunt in prejudicium nostrum , extrahantur & nobis assignentur dicti centum & XXVIII. floreni auri; & omni residui reditus , qui ad nostram voluntatem fuerint per litteras regias sequestrati per nostram tantum pecuniam, non per aliam , reddantur dicto Dom. Episcopo Traguriensi; non obstante cujuscumque Dom. spiritualis , vel temporalis mandato. Item volumus, quod ante omnia primo assignetur Episcopo dicto pars pauperum & ecclesie , & de residuo dictus Episcopus persolvat suis creditoribus sicut placet ei, & ex nunc recipiat decimas suas , & vinum sine expensis. In quarum testimonium presentes fieri fecimus, & nostro sigillo roborari . Anno MCCCLX. Indictione XIII. mense Decembris die primo in Jadra.

Hoc eodem anno 1360. Bartholomæus subscripsit regio decreto , quo Ludovicus donavit Virginibus S. Claræ oppidum *Monyares* . Dum Bartholomæus præerat huic ecclesiæ, dubitatum est, an qui ex aliqua religiosa familia ad Episcopatum evectus fuerit, partem domestici patrimonii a Fratribus repetere ac possidere, & paternorum bonorum hæres esse possit. Ne hujusmodi dubitatio litigiis occasionem præberet, hæc lata lex est, & inserta Codici Stat. Tragurien. n. 4. sub hoc titulo: *Quod Episcopus religiosus possit habere patrimonium.*

Si aliquis existens in aliquo ordine tunc temporis in ingressu ordinis non renunciasset patrimonii sui jurisdictionem per publicum instrumentum , licet secundum ordinis sui institutum non possit habere aliquam partem patrimonialem, tamen post hoc elapso tempore , ipso existente in ordine, ad episcopalem dignitatem promotus fuisset, possit & valeat possidere patrimonium suum, Statutum Tragurien. de Episc. ex ordine religioso assumptis.

sicut quilibet suorum fratrum, & esse hæres, si legitimus extiterit. Quod si in ingressu patrimonialibus bonis renunciasset per publicum instrumentum, nullatenus de cetero possit habere partem patrimonii, neque esse hæres.

Post annum 1360. nunquam deinceps Bartholomæi nomen reperitur in tabulis Traguriensibus. Intra proximum biennium e vita migravit.

NICOLAUS EP. TRAGURIENSIS XII.

Canonicus idem ac Primicerius ædis cathedralis, ex nobili ac pervetusta familia Casoctorum Traguriensi; qui anno 1362. nonis Aprilis jam sedem episcopalem occupabat, ut docent tabulæ hic subjectæ, quibus decimæ unius anni ab Episcopo & Capitulo remittuntur monasterio Traguriensi S. Joannis Baptistæ.

Decima animalium villæ Orihovizze ab Ep. & Capitulo remissa pro uno anno tantum monasterio S. Jo. Baptistæ.

In Christi nomine amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, Ind. XV. die 5. mensis Aprilis: Pontificatus SS. in Christo Patris, & Dom. nostri D. Urbani divina providentia PP. V. anno primo. Pateat universis, & singulis hoc publicum instrumentum inspecturis, quod presente me notario, & testibus infrascriptis, congregato Capitulo majoris Ecclesie Traguricn. in domibus Reverendi in Christo Patris & Domini Dom. Nicolai Dei & apostolica gratia Traguricn. Episcopi tunc temporis infirmantis, & hoc de licentia, & auctoritate ipsius Dom. Episcopi, & ad sonum majoris campane ejusdem ecclesie, ad infrascripta specialiter terminanda.

In quo quidem Capitulo prefuit ipse D. Episcopus tanquam caput ecclesie predicte, ac discreti viri Dom. Jacob. Duymi Archidiaconus, Tomas Primicerius antedicte ecclesie . . . omnes, & singuli Canonici antedicte ecclesie comparuerunt ibi, & coram ipso Dom. Episcopo & Canonicis, Vener. vir Frater Dominicus Dei gratia Abbas monasterii S. Jo. Baptiste de Tragurio ordinis Nigrorum D. Benedicti, ac Fr. Paschalis monachus monasterii supradicti facientes in infradictis pro se ipsis, & prefato eorum monasterio, & conventu, & humiliter supplicarunt coram ipso Dom. Episcopo memorato ipsos gratiosius requirentes, quatenus ipse Dom. Episcopus nomine suo & ejus ecclesie, ac ipsi Canonici nominibus eorum, & sui Capituli prelibati valeant, & dignarentur dimittere de gratia speciali ipsis supplicantibus nominibus supradictis decimas animalium, & jus decimationis ipsorum spectantium annuatim ipsis Dom. Episcopo & Capitulo in villa Orichovize diocesis Tragur. que villa est prefati monasterii cum certis possessionibus, quas colunt ibi ipsius monasterii coloni nutrientes pro tempore animalia supradicta. Qui Dom. Episcopus audita petitione prefati Domini Abbatis nomine suo & ejus monasterii gratiose exposita coram eo, & Canonicis antedictis, ac participans ex tunc consilium cum eisdem, & ipsi mutuo cum eodem super predictis in Capitulo memorato; responderunt deliberato consilio nomine sui, & ejus ecclesie, ac prefatum Capitulum mutuo cum eodem prefato Dom. Abbate faciente nomine sui, & ejus monasterii supradicti, quod cum ipsa ejus petitio posset imposterum redundare, & nunc similiter verteretur in damnum & prejudicium jurium Episcopatus sui, & Capituli ejusdem ecclesie communiter, & divisim, super quibus existere tenebatur ex ejus officio regiminis pastoralis, si ipsam gratiam simpliciter facerent Dom. Abbati & ejus monasterio remittendo eis annuatim decimas animalium supradictas, quod intentionis ipsius Dom. Episcopi & ejus Capituli supradicti non erat facere ipsi Domino Abbati, & ejus monasterio supradicto, nisi pro isto anno presentialiter existenti, & hoc de gratia speciali; aliter asserebat ipse Dom. Episcopus, & Capitulum antedictum, & protestabantur contra ipsum D. Abbatem, & ejus monasterium ibidem expresse, quod elapso isto anno presenti ipsa eorum gratia penitus expiraret, & quod ex tunc prefati Dominus Abbas, & ejus monasterium, & coloni pro tempore existentes in villa prefata tenerentur eidem Dom. Episcopo & ejus Capitulo ad presentationem decimarum suarum annuatim inviolabiliter faciendam, & quod salvum esset eis jus, vel quasi suum ad habendum, percipiendum, & decimandum ipsas animalium predictorum decimas annuatim a colonis ipsius Domini Abbatis pro tempore in ipsa villa superius explicata. Requirentibus ipso Dom. Episcopo & Capitulo supradicto me notarium publicum infrascriptum, quatenus de predictis sibi conficerem publicum instrumentum. Actum Tragurii in domo habitationis supradicti D. Episcopi in sala inferiori, anno Domini, Indictione, die, & Pontificatu predictis, presentibus discretis Dom. Marice Semrene, Blatcone Seviani, Ratcone Johannis, Presbyteris Ecclesie Traguricn. testibus ad premissa vocatis, habitis, & rogatis.

L. S. Et ego Presbyter Georgius qu. Duymi Canonicus Traguricn. Imp. auct. notar. premissis omnibus & singulis una cum prenominatis testibus interfui, & ea rogatus scribere, scripsi, & in hanc publicam formam redegi, meoque proprio nomine, & signo roboravi &c.

Nominatur etiam in tabulis Traguriensibus eodem anno XIV. Kal. Januarii confectæ. Anno 1366. Hugolinus Archiepiscopus Spalatensis ad petitionem Monachorum Traguriensium S. Joannis Baptistæ citari jusserat Nicolaum Episcopum & Presbyteros Tragurienses, ut adversus monachos caussam dicerent. Sed parere recusavit Episcopus & Presbyteri, & caussas, ob quas suspectum & sibi infensum esse judicabant Hugolinum, in acta retulerunt, quibus per suum procuratorem arbitros petunt, qui litem æquo jure dirimant. Acta hic subjicio ex tabulario Capitulari Spalatensi.

Caussæ, ob quas Episcopus & Presbyteri quidã Tragurienses suspectum, & sibi infensum esse judicant Metropolitam Spalatensē, ab eoque citari jussi parere non debeant.

In Dei nomine amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo trecentesimo sexagesimo sexto, Ind. 4. die 21. mensis Februarii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Dom. Dom. Urbani divina providentia Pape quinti anno 4. Dominus Michael Martini tanquam procurator, & procuratorio nomine, ut constat publico instrumento, viso & lecto per me notarium infrascriptum, Rev. in Christo Patris Dom. Nicolay Dei & Apostolice Sedis gratia Episcopi Traguricn. ac discretorum virorum D. Mathei q. Desse, Dom. Petri Pervini, D. Nicolay Martini Presbyterorum, & Johannis Pervicini, & Barce q. Petri Diaconorum, produxit, & exhibuit nominibus eorundem coram Rever. in Christo Patre D. Hugolino Dei gratia Archiepiscopo Spalaten. quasdam exceptiones tenoris infrascripti.

Coram vobis Rev. in Christo Patre, & Dom. Dom. Hugolino Dei, & Apostolice Sedis gratia Archiepiscopo Spalaten. constitutus Presbyter Michael q. Martini Canonicus Tragurii procurator, & procuratorio nomine Rever. in Christo Patris & Dom. Dom. Nicolay, Dei & Apostolice Sedis

dis gratia Episcopi Tragurien. nec non Venerabilium virorum Mathei Desse, Petri Pervini, & Nicolay Martini Presbyt. & Barce qu. Petri, & Johannis Pervicini Diaconorum, Dompno Johanne Slavani ad curiam D. Legati se transferente procuratorio nomine eorundem, exponit, quod cum certe citationis littere eidem Dom. Episcopo sint presentate pro se, & dictis Presbyteris, & Diaconibus die hujus mensis 13. quibus ad petitionem fratris Paschalis asserentis se yconomum monasterii S. Jo. de Tragurio, & Francisci Damyani asserentis se procuratorem fratris Dominici, qui se gerit pro Abbate ejusdem monasterii, ipsum Dom. Episcopum citastis ad comparendum tertia die legitime coram vobis, prout hac, & alia in ipsius citationis forma plenius exprimuntur. Quare dicit procuratoriis nominibus antedictis, quod dictus Dom. Episcopus, & Presbyteri, ac Diacones supradicti habent vestram Paternitatem suspectam rationibus infrascriptis. Primo. Cum idem Dom. Episcopus tanquam suffraganeus vester debuisset consecrari in civitate Spalati in manibus vestris, ipse tamen a Sanctissimo in Christo Patre & Domino nostro Dom. Summo Pontifice, dispensatione habita speciali, ubi, & quibus Catholicis Episcopis voluerit, consecrandi in civitate Tragurii, ab aliis, & non a vobis munus consecrationis suscepit, ex quibus vestram Paternitatem indignatam suspicatur & credit contra se. Item, quia consecrationem suam predictam conatus fuistis modis perturbare omnibus, at etiam impedire, mittendo quamplures processus, & litteras per nuncios speciales, & faciendo eas affigi ad portam cathedralis Ecclesie Tragurien. continentes quamplures inhibitiones, & impedimenta consecrationis predicte. Item quia Rev. Patribus Episcopis, qui convenerant auctoritate apostolica ad consecrandum eundem, misistis per specialem nuncium, & per certas litteras precipiendo & inhibendo, ne eidem munus consecrationis impenderent, eosdem effectualiter usque in diem persequimini hodiernum. Item, quia in causa supplicationis dudum interposite ad vestram Paternitatem ab examine dicti Dom. Episcopi per Nicolaum Tragurien. procuratorem Dom. sororis G. Abbatisse monasterii S. Nicolay de Tragurio in causa, quam habebat cum Petro Joseph cive Tragurii, litteras, quibus citastis dictum Dom. Episcopum ad comparendum coram vobis ad defendendum processum causa si sua credetur interesse, intitulari fecistis D. Nicolao in Tragurien. Episcopum quamqualiter consecrato, que quidem descriptio non ex paterne caritatis affectu, verum ex odii fomite processisse videtur. Item, quia dictus Dom. Episcopus de anno proxime preterito volens tanquam obedientie filius Rever. Patris Dom. Legati mandata reverenter exequi, ut tenetur, ad petitionem Dom. Macharen. Episcopi, vos per suum specialem nuncium citari fecit ad comparendum personaliter coram Domino Legato predicto. Item, quia exequendo mandatum dicti Dom. Legati reverenter, ac debite, & ad petitionem dicti D. Macharen. Episcopi fecit vestram Paternitatem publice in majori Tragurien. Ecclesia in solemniis divinorum pronunciari excommunicationis . . . . fore innodatum. Item, quia ipse exequendo mandatum dicti Dom. nostri Dom. Legati, & ad petitionem Vener. viri Stephani Francisci de Spaleto nonnullos testes super diversis criminibus curavit recipere contra vos, vosque citari fecit ad videndum dictorum testium juramenta. Item, quia prefatos Macharen. Episcopum, & Stephanum Francisci, quos tamen per manus Dom. Legati predicti recomendatos habebat, noluit tradere in manus vestras, nec eisdem inferre aliquam noxiam novitatem juxta requisitionem & protestationes factas contra dictum Dom. Episcopum per Ven. virum Dom. Laurentium vestrum Vicarium pro parte vestra, ex quibus omnibus vestram Paternitatem indignatam credit contra se. Item, quia ipse a nonnullis sententiis factis & latis per vestram Paternitatem contra dictum Dom. Episcopum, & suum Capitulum, sentiens se gravatum, ad Rever. Patrem Dom. Legatum predictum appellavit, & eas prosequitur coram eo, seu auditoribus ejusdem. Item sicut in supradicta citatione vestra continetur, contra ipsum D. Episcopum non citatum, nec convictum, aut judicialiter superatum, dicitis vos processisse, ac declarasse ipsum incidisse in Canonem: Si quis suadente diabolo, & cetera; ac insuper processistis, ut dicitur, ad inquirendum a testibus contra dictum Dom. Episcopum productis illa, que tam a supradictis actoribus non ponuntur, & ultra intentionem partis prefate, & in predictis processistis juris ordine non servato. Item propter alias causas habet vestram Paternitatem suspectam, que declarabuntur coram arbitris ad hoc eligendis, & declarandis. Item quia prefati Presbyteri & Diacones habent Paternitatem vestram suspectam, quia contra ipsos proceditis, & processistis, ut patet ex citatione prefata, animo se extendendi jurisdictionem vestram super eos ultra quam vobis competat de jure, nec sitis jam, nec sitis in actu visitationis. Item quod processistis contra eos ad declarandum eos incidisse in Canonem: Si quis suadente, &c. & ad petendum a testibus a parte adversa productis quedam preter intentionem dicte partis, & ad alia, ut supra dictum est, ex arrupto, & animose, sicut & ex forma citationis producte evidenter apparet, non eis citatis, nec convictis, aut judicialiter superatis, seu requisitis, nec servato in talibus debito ordine juris, & judiciorum. Item quod ipsi sunt membrum, & subditi Dom. Episcopi memorati, unde ipsi suspicantur, ne hodium, quod erga principalem geritis, in detrimentum contra accessorio valeat retorqueri, & ne hodium prefati Dom. Episcopi exequatur super eos. Cum ergo periculosum sub judice litigare suspecto, procurator prefatus procuratoriis nominibus antedictis cupiens & intendens vestrum declinare examen, requirit vos Rev. Patrem partem predictam in quantum utcumque vestrum de jure debet, ad eligendos arbitros de medio, qui demeritorum eorum, & suspicionum predictarum videant, & cognoscant, cum sit paratus ex nunc unum eligere pro parte sua, & coram dictis arbitris, quibus supra nominibus in quantum de jure debuerit juris ordinem experiri, offerens se predictis nominibus ad probandum exceptiones predictas coram predictis arbitris in quantum sufficiat ad victoriam dicte cause, salvis semper aliis exceptionibus proponendis, allegandis, & probandis coram arbitris prelibatis. Actum Spaleti in curia archiepiscopali, presentibus sapientibus, & discretis viris Presbytero Ratchone de Tragurio, Dom. Thoma qu. Dobruli, & Francischo notario jurato Communis Spaleti testibus vocatis, habitis, & rogatis.

L. S. Ego Stephanus filius Bernardi qu. Philippi Tizoni de Laude Imp. auct. notar. nec non Cancellarius Communitatis Tragurii, dum sic agerentur, & dicerentur, una cum prenominatis testibus

stibus hiis omnibus interfui, rogatus scripsi, & in hanc publicam formam redegi &c.

Nicolaus Episcopus ab regiis inspectoribus & administris impetravit ut Traguriensibus redderentur quæ Pharienses abstulerant.

In privilegio Ludovici concesso Virginibus Budensibus an. 1367. nominatur *Nicolaus Traguriensis*. Cum Ladislavus Episcopus Nitriensis & Saracenus Comes anno 1370. in partes Dalmatiæ venissent, rerum communium inspectores & curatores missi ab Rege Ludovico, & Tragurium accersiti venissent; Nicolaus Episcopus suis, & aliorum precibus interpositis eos rogavit, ut judicium redderent Traguriensibus, quibus Pharienses navem onustam frumento abstulerant. Nicolai, & aliorum postulata apud illos valuere; & jussi sunt Pharienses Traguriensibus triticum restituere, & pro injuria & damnis illatis satisfacere. *Nos Ladislavus Dei & Apostolice Sedis gratia Episcopus Nitrien. & Magister Saracenus Comes Cameræ Quinqueecclesiensis, Legati visitatores regie majestatis Ungarie in partibus Dalm. & Croat. pro tribunali sedentes in palatio Com. Traguriem. ad jura reddenda, de consilio & com. voluntate infrascriptorum Rev. & petentium Dominorum, videlicet Rev. in Christo Pat. D. Fratr. Dominici Archiep. Jadren. . . . & Rev. in Christo Pat. & Dom. Nicolai Dei & Apostolice Sed. gratia Ep. Tragurien. . . . . . Christi nomine invocato, a quo &c. auctoritate regia predicta, qua fungimur, sententiamus, & per definitivam sententiam declaramus, quod infra 15. dies proxime venturos Communitas Farre teneatur & debeat Tragurium transmittere quinque nobiles de potioribus civit. Farre ad postulandam & impetrandam veniam a D. Comite & nobilibus civit. Tragur. de injuria & violentia per ipsos, ut prefertur, illata. Item reficere teneantur & debeant solvere dicti Farren. Com. Tragurien. omnes expensas factas per Com. Tragurien. occasione predicta, tam transmittendo Ambas. Farram, ad nostram presentiam, nobis existentibus in districtu Jadre, quam etiam alias quascumque expensas factas de causa antedicta. Item teneatur Communitas Farren. reddere, & restituere totum bladum per ipsos Farren. ablatum infra terminum suprascriptum 15. dierum... Dat. Trag. die 29. mensis May anno nativ. 1370. octava Indict.*

Jus episcopale tuetur.

Juris episcopalis & ecclesiastici acerrimum, quoad licuit, defensorem se præbuit. Rectorem ecclesiæ S. Nicolai de Mirano nominarunt principes viri duarum illustrium familiarum de Cernotis, & de Andreis, qui se ab ejusdem ecclesiæ conditoribus oriundos ferebant. Nominationem rejecit Nicolaus, cum ex tabulis archivi episcopalis ostenderet jam annos amplius octoginta esse, cum ejusdem rectoris eligendi arbitrium & potestas penes Episcopos decessores suos fuisset, nunquam interrupta, ac nemine repugnante. Illi ad Metropolitam Spalatensem appellarunt; nec dubito quin Nicolaus caussam obtinuerit, cum pacatas multorum annorum possessiones moveri jura omnia prohibeant. Non ita eidem licuit jus suum & Capituli Traguriensis adversus potentissimum regem tueri. Cum unum de subselliis Capituli vacuum esset, illud cum quibusdam aliis Sacerdotiis diœcesis Traguriensis, Ludovicus Rex Hungariæ pro suo arbitratu contulerat Marino, qui a sacris erat Elisabethæ Reginæ. Episcopus & Canonici sive regiæ voluntatis ignari, sive quod jus suum lædi ac diminui nollent, alium Canonicum elegerunt, itemque alios Sacerdotiis Marino collatis præfecerunt. At Ludovicus litteris Visigradi datis an. 1372. ineunte Junio, ad Capitulum, Comitem, & Consilium scripsit velle se ac jubere, ut Marinum in possessionem tum subsellii capitularis, tum aliorum Sacerdotiorum, quæ eidem contulerat, amotis quibusque aliis, sine ulla tergiversatione inducerent. Regi pro potestate imperanti vel invitis obtemperandum fuit. Hæc Joannes Lucius lib. 5. cap. 7. Monum. Tragurien. Sed cum hoc mandatum regium perlatum est Tragurium, Nicolaus jam obierat, ut infra dicemus.

Nicolaus Patres Dominicanos in primis dilexit, & quibuscumque potuit beneficiis coluit; memor scilicet B. Augustini consanguinei sui, qui ab adolescentia in eorum familiam nomen dederat, eamque haud magis episcopali dignitate, quam sanctimonia & miraculis nobilitaverat. Ad cœnobium, ac templum absolvendum ornandumque, pecuniæ summam ingentem iisdem, partim dum viveret, donavit, partim post obitum tradendam testamento reliquit. Ædi vero cathedrali lituum episcopalem argenteum, mitram margaritis ac gemmis insignem, vestes sacerdotales, cruces, & vasa itidem ex argento legavit. Sunt qui ejus mortem in annum 1373. conjiciunt. Sed Joannes Lucius loco supra laudato tradit supremas ejus tabulas apertas & promulgatas fuisse die 26. Decembris anno 1372. Indictione X. Verum hoc testamentum post annum alterum ab interitu Nicolai elapsum, incertum quam ob caussam, resignatum fuerit oportet, & mortem Nicolai ad annum 1370. revocari necesse est; nam sub initium anni 1371. Sedem Traguriensem obtinebat

VALENTINUS EP. TRAGURIEN. XIII.

Non aliunde notus nisi ex diplomate Ludovici Regis Hungariæ, qui *Anno Dom. MCCCLXXI. 5. Non. mens. Januar. regni autem XXIX.* jus ac privilegium sigilli concessit Capitulo Jadrensi. Cum aliis Archiepiscopis, & Episcopis regni Hungarici, huic diplomati subscriptus reperitur *Valentinus Traguriensis*. Annus autem regni Ludovici undetrigesimus apprime congruit cum anno æræ vulgaris 1371. Valentinus huic ecclesiæ duos fere annos præfuit.

CHRYSOGONUS EP. TRAGURIEN. XIV.

Chrysogonus patricius & Ep. Arbensis, ad Sedem Traguriensem translatus.

Ortus est Arbæ in insula Sinus Flanatici ex amplissima familia *de Dominis*, unde multi Dalmatiæ Antistites, & plurimi viri domi militiæque clarissimi prodierunt. Sedem episcopalem Arbensem annos fere novem tenuit, & ad Traguriensem translatus est an. 1373. nominatur enim in privilegio Ludovici concesso Virginibus Deo sacratis de Valle Vesprimiensi an. 1373. & in altero ejusdem regis an. 1379. Anno circiter 1374. Benedictus ex ordine Servorum, subcollector Cameræ Apostolicæ, locum tenens Raymundi Episcopi Patavini & collectoris generalis, pecuniam Sedi Apostolicæ debitam recepit a curatore pii testamenti, quod Nicolaus Episcopus Traguriensis fecerat secundum Patres Dominicanos. Patet ex tabulis *quietationis*, quas ex tabulario capitulari Traguriensi hic subjicere libet.

Subcollector Cameræ apostolicæ fatetur pecuniam recepisse

Cum bona memoriæ Rev. Pater qu. D. Nicolaus Episcopus Tragurii dedit & consignavit in vita sua egregio & potenti regio militi Domino Francisco de Georgiis de Jadra bon. Comiti civit. Tra-

Sedi apost. debitam ex testamento Nicolai Ep.

Tragurii certam pecuniæ quantitatem pro perficiendo & complendo ecclesiam S. Dominici ordinis Prædicatorum de Burgo Tragurii, ipseque D. Franciscus pro hujusmodi opere complendo & perficiendo majorem partem dictæ quantitatis pecuniæ expendiderit in lapidibus, calce, lignamine, & magistris pro cooperiendo. Ideo Ven. vir Fr. Benedictus de Venetiis ordinis B. Mariæ Servorum, Cameræ Apostolicæ in partibus Sclavoniæ in Jadrensi, Spalatensi, & nonnullis aliis provinciis, civitatibus, & diœcesibus episcopalis Vicarius subcollector, & locum tenens Rever. in Christo Patris Dom. Raymundi Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopi Paduani in suprascriptis, & nonnullis aliis provinciis, & partibus Italiæ ejusdem Sedis collectoris generalis specialiter deputati, volens nomine Cameræ Apostolicæ videre & examinare hujusmodi expensas, per superscriptum D. Franciscum factas circa opus ecclesiæ prædictæ; & visis & diligenter examinatis, & una cum eodem D. Francisco calculatis rationibus, & expensis per prædictum D. Franciscum factis circa hujusmodi opus ecclesiæ complendum & perficiendum in lapidibus, calce, lignamine, & magistris pro cooperiendo; videnſque idem Dom. subcollector restare apud dictum D. Franciscum de dicta quantitate pecuniæ ducat. 25. auri dispositioni Sedis Apostolicæ reservatos, dictas expensas idem D. subcollector laudavit, ratificavit, & approbavit. Et hæc ideo fecit idem D. subcollector, quia præsentialiter nomine Cameræ Apostolicæ supradictæ habuit & recepit a dicto Dom. Francisco dante, & solvente pro se, & suis hæredibus pro resto de quantitate pecuniæ expensatæ, pro ut superius est expressum, duc. 25. boni auri justi ponderis; de quibus quidem 25. duc. de auro, & de omnibus aliis suprascriptis omni modo, via, jure, & forma, quibus melius potuit, fecit nomine Cameræ Apostolicæ prælibatæ eidem D. Francisco præsenti stipulanti, & recipienti pro se, suisque hæredibus, & successoribus . . . quietationem absolutam, & plenam remissionem, ac pactum de ulterius aliquid non petendo, liberans & absolvens idem subcollector nomine Cameræ antedictæ ipsum D. Franciscum, & suos hæredes, & successores ab hujusmodi expensis ratione reddenda alicui alteri nomine Cameræ superdictæ. Insuper ideo dictus subcollector absolvit, & penitus liberavit commissarios testamenti dicti q. D. Nicolai Episcopi a reddenda ratione de tribus calicibus & uno paramento relictis aliquibus ecclesiis regni Hungariæ per ipsum Dom. Nicolaum in suo testamento jam dicto, cum constet ipsi D. subcollectori fide digna relatione dictos calices & paramenta ipsis ecclesiis per ipsos commissarios destinatos, & assignatos fuisse. Quam quietationem liberam, & absolutam, & omnia, & singula in præsenti contractu contenta idem D. subcollector nomine Cameræ Apostolicæ superdictæ promisit firma & rata perpetuo habere, tenere, attendere, & observare, ac eumdem D. Franciscum, & suos hæredes, & successores occasione præmissa ulterius minime molestare, nec inquietare.

Non solum Ecclesiæ Traguriensi, sed etiam civitati perutilis fuit Chrysogonus, nam apud reges, qui temporibus illis rerum in Hungaria potiebantur, auctoritate & gratia plurimum valuit. Quare Tragurienses ejus interventu operaque uti solebant, ut obtinerent, quæ ad commodum dignitatemque civitatis pertinebant. Anno 1377. orator ad Ludovicum regem missus cum altero viro patricio facile impetravit, ut Comitem urbis, quem Tragurienses elegerant, regia auctoritate confirmaret, quamvis ille jus Comitis eligendi civitatibus ademptum non raro ad se revocaret, electumque a civibus rejiceret: *Accesserunt ad nostre majestatis presentiam Ven. in Christo Pater Dom. Grisogonus Episcop. Tragurien. & nobilis vir Petrus Joseph . . . . Nos vestris supplicationibus inclinati ipsam electionem vestram per presentes litteras auctoritate nostra admittimus &c.* Cum post obitum Ludovici Maria regina ejus filia in Dalmatiam venisset an. 1383. Chrysogonus collegio Canonicorum regale privilegium *Sigilli Capitularis*, quo antea carebat, ab eadem impetravit, ut ex diplomate, quam hic subjicio, videre est.

Privilegiū sigilli Capitulo Tragurien. per Mariani reginā Hungariæ concessum.

Maria Dei gratia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallacie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque Regina, Princeps Salernitana, & Honoris montis S. Angeli Domina. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus, quam futuris presentium notitiam habituris salutem in omnium Salvatore. Regia licet sublimitas pedissequa sedentis trono in excelso cunctis suis sequacibus digna debeat impendere premia meritorum: ad instar tamen ipsius supremi Regis, splendore paterne glorie de luce lucem proferentis & infallibili lucis ejus claritate mundum illustrantis, Verbi scilicet incarnati sacrosancte matri ecclesie, quam ipse preciosissima sui sanguinis effusione pro generis humani redemptione pendens in cruce decoravit mirifice, tota mentis intentione, studiosius debet intendere pariter, & invigilare; cujus cultu, cujusque nutu, cujusque orationibus prospera regibus cuncta succedunt, & accedunt; nam de merore cum gaudio pervenit eis letitia, de tristitia redeunt solacia, de nebula suavis aura prodiit, & nimium dulcorosa, & de hoste seu hostibus consurgit victoria simul & triumphus, & omnino terrestria in celestia feliciter commutantur. Perinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire. Quia Serenissimo Principe Domino Ludovico eadem Dei gratia Hungarie, Polonie, Dalmacie, &c. genitore nostro carissimo, laudande recordationis, volente Domino celi, cujus nutu omnia reguntur & disponuntur, absque prole masculina de medio sublato, nobisque jure successorio & ordine geniture solium & coronam dicti regni Ungarie, ac sceptra regiminis ipsius genitoris nostri feliciter adeptis, fidelis noster specialis Capellanus, Vener. in Christo Pater Domin. Grisogonus premissa & apostolica gratia Episcopus Ecclesie Tragurien. ad nostre serenitatis accedendo presentiam, nostre humiliter supplicavit majestati, ut quia dicta Ecclesia Tragurien. sub vocabulo gloriosissimi Christi martyris Laurentii constructa foret kathedralis, & hactenus sigillo caruisset autentico; ideo de benignitate reginali eidem ecclesie & suo Capitulo sigillum, quo perpetuis temporibus Canonici, seu Capitulum ipsius Ecclesie Tragurien. uterentur, dare & concedere dignaremur, sicut alie etiam kathedrales regni nostri sigillis gaudent, & fruuntur. Nos itaque vestigiis piorum predecessorum nostrorum olim illustrium Regum Hungarie beatissimorum recordationum, qui tam ecclesias kathedrales & collegiatas, quam alias regni nostri diversis libertatum prerogativis & privilegiis decorarunt, & regia liberalitate refoverunt, inherentes, supplicationibus prefati D. Grisogoni Episcopi, quam in cunctis nostris, & regni nostri negotiis prosperis & adversis juxta nutum

nutum nostre voluntatis semper sagacem, & sollertum, ac fidelem reperimus, favorabiliter inclinate, volentes sibi de benignitate reginali complacere, potissime etiam ob spem & devotionem nostram, quam ad ipsum gloriosissimum Christi martirem Laurentium gerimus & habemus, provida deliberatione, una cum Excellentissima & Serenissima Principe & Domina Elisabetha premissa Dei gratia regina Hungarie, Polonie, Dalmatie &c. genitrice nostra procara, nec non prelatis & baronibus regni nostri prebabita, sigillum novum, quo Capitulum & Canonici memorate etiam kathedralis B. Laurentii martiris de Tragurio perpetuis temporibus potiantur, & utantur: in quo ymagines infrascripte, videlicet ipsius Beati Laurentii martiris tenens craticulam in manu in habitu Levitarum, ac duorum Angelorum dextris & sinistris ipsius ymaginis B. Laurentii flexis genibus cereos in manibus gestantes, ac inferius circa pedes ipsius ymago unius Episcopi induta pontificalibus, & flexis genibus, tenens baculum pastoralem in manu, sculpte habeantur; ex desiderio affluenti nostre majestatis ad dictam ecclesiam kathedralem ipsius B. Laurentii martiris de Tragurio perpetuo duximus annuendo concedendum. Committentes, & de plenitudine nostre potestatis sancientes, ut dictum sigillum ipsius ecclesie, & Capituli Traguriem. amodo, & deinceps autenticum habeatur, & eidem, ac litteris omni veritate scribendis & conficiendis sub eodem indubitata fidei certitudo per omnes regnicolas nostros, tam in judicio, quam extra adhibeatur; in cujus rei firmitatem, memoriamque perpetuam presentes concessimus litteras nostras privilegiales, pendentis & autentici sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Reverendissimi in Christo Patris, & Dom. D. Demetrii miseratione divina tituli Sanctorum quatuor coronatorum sacrosancte Romane Ecclesie Presbyteri Cardinalis, Sancte Strigoniensis Ecclesie gubernatoris perpetui, locique ejusdem Comitis similiter perpetui, & aule nostre fidelis cancellarii. Anno Dom. millesimo trecentesimo octuagesimo tertio, quinto Idus Maji, regni autem nostri anno secundo. Reverendissimis, & Venerabilibus in Christo Patribus eodem Dom. Demetrio gubernatore Ecclesie Strigonien. perpetuo, Ludovico Colocen. Petro Jadren. Ugolino Spalaten. & Ugone Ragusien. Archiepiscopis; Emerico Agrien. Paulo Zagabrien. Sublino Transilvanien. Valentino Quinquecclesien. decretorum doctore, Johanne Varadien. Guillermo Jaurien. Benedicto Vesprimien. Johanne Canadien. Georgio Boznen. Petro Vacien. Johanne Sirimien. Fratre Dominico Nytrien. Paulo Tininien. Demetrio Nonen. eodem Grisogono Tragurien. Matheo Sibinicen. Stephano Pharen. Jacobo Makaren. Michaele Scardonen. & Thoma Senien. ecclesiarum Episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus, Corbavien. sede vacante. Magnificis viris Nicolao de Sara regni nostri Palatino, & Judice Comanorum; Ladislao Voyvoda Transilvano, & Comite de Zonuk, Comite Nicolao de Zeech Judice curie nostre, Stephano de Lindua totius regni Sclavonie, Emerico dicto Bubeek Dalmatie & Croatie, ac Sarac. filio Phylpus de Machevo Banis; Nicolao dicto Zambovv Tovarnicarum, Blasio dicto Forgach Pincernarum, Nicolao filio Nicolai de Telegd Janitorum, Ladislao filio Nicolai de Wesen Dapiferorum, & Stephano filio qu. Dom. Dionysii Voyvode Agazonum nostrorum magistris; predicto Nicolao dicto Zambo Comite Posonien. aliisque quam plurimis regni nostri Comitatus tenentibus, & honores.

Stephanus Georgii &c.

Anno 1387. cum Maria Venetorum auxiliis custodia Novigradensi, ac perduellium manibus erepta fuisset, Chrysogonus cum duobus aliis legatis nomine missuque Traguriensium Nonam ad illam gratulatum venit, ut docet Lucius lib. 6. cap. 1. Monum. Tragurien. Nihil studii operæque prætermisit, ut Tragurienses in fide, ac sub imperio Mariæ & Sigismundi Regum Hungariæ retineret; sed cum Tuartkus rex Bosinæ, & Joannes de Palixna, qui ab utroque defecerant, Traguriensium agros vastarent, ac nisi se dederent, urbis oppugnationem & excidium denunciaret; Chrysogonus a Tuartko inducias aliquot dierum impetravit, intra quos nisi auxilia, quæ postulaverant, a Sigismundo mitterentur, eos deditionem facturos; interea ab omni maleficio abstineret. Auxilii Hungarici spes cum frustrata esset Tragurienses, missus est iterum Chrysogonus, qui conditionibus quam æquissimis urbem ac cives Regi Bosinensi in potestatem traderet anno 1390.

Annos fere triginta Ecclesiam Traguriensem gubernavit in multiplici conversione civilium rerum, ac perturbatione bellorum & seditionum; ex quo factum est, ut minus, quam vellet, utilitatis & incrementi rei christianæ & ecclesiasticæ afferre potuerit. Nunquam in Dalmatia crebrius, quam per eos annos, dominorum mutatio facta est. Carolus rex Neapolis a perduellibus ad regnum Hungariæ occupandum evocatus, in Dalmatiam cum venisset anno 1385., ingenti optimatum, militum, & cujusque ordinis hominum concursu exceptus est deductusque in Hungariam. Anno sequenti Albæ per insidias interfectus cum regno vitam amisit. Deinde Elisabetham matrem, & Mariam filiam reginas, quæ ad partes Dalmatiæ venerant, ex insidiis captas, & Novigradum abductas perduelles in arctam custodiam includunt. Mortua cum esset Elisabetha, Maria ope Venetorum libertatem adepta, nuptaque Sigismundo Marchioni Brandeburgico Dalmatiam & regnum recuperavit an. 1387. Sed triennio post Tragurienses, cum ceteris Dalmatis, imperium Stephani Tuartki regis Bosinæ accipere coacti sunt. Post hujus obitum pax inter Sigismundum & Stephanum Dabisciam regem Bosinæ ita convenit, ut hic Dalmatiæ & Chrobatiæ possessione decederet. Itaque Tragurienses ac ceteri Dalmatæ sub potestatem Sigismundi redierunt anno 1394. cum Maria Sigismundi conjux jam obiisset. Sæculo proximo ineunte Ladislavus Caroli filius rex Neapolis ad Sigismundum e regno pellendum fœdus fecit cum Ostoja rege Bosnensi, & Hervoja *supremo Vaivoda regni Bosnæ*: horum autem vel minis ac terrore commoti, vel sollicitationibus & promissis illecti Tragurienses ac Dalmatæ a Sigismundo ad Ladislavum descivērunt. Sed idem Hervoja anno ejusdem sæculi nono, cum relicto Ladislavo ad Sigismundum transiisset, Tragurium & universam Dalmatiam, præter Jaderam, sub Sigismundi dominatum redegit.

Tragurienses, ac Dalmatæ ex aliis ad alios dominos transeunt, ac redeunt.

Inter has dominorum mutationes, illud accessit ad statum civitatis labefactandum, quietemque publicam perturbandam, quod per eos annos civiles discordiæ inter Tragurienses fere perpetuæ fuerunt, cum aliis ex caussis, tum

Discordiæ civiles Traguriensee.

cx

ex eo etiam exortæ, quod alii Mariæ & Sigismundo, alii regibus Neapolitanis, vel Bosnensibus studebant. Hinc odia mutua, & cædes civium inter se, & expulsiones plurimorum. Sæpe quidem interposita summorum virorum, atque adeo Legati pontificii auctoritate sedatæ sunt; sed paullo post acrius recruduerunt. De hujusmodi civilibus dissidiis ac bellis Joannes Lucius lib. VI. cap. I. & 2. Monum. Traguriens. Cum autem iisdem discordiis arderet etiam civitas Spalatensis, & ejecti ex illa urbe Tragurium se recepissent, Traguriensibus denunciatum fuit, ut profugos illos expellerent. Id cum abnuerent Traguriensés, bellum inter duas illas civitates exarsit, quod biennium tenuit; & multa damna utrinque reddita & accepta. Chrysogonus Traguriensis Episcopus, & Andreas Gualdus Archiepiscopus Spalatensis pacem inter utrosque conciliarunt anno 1401. remissis utrique parti, & condonatis damnis, quæ urendo, diripiendo, vastando, agris, ecclesiis, & villis prædiisque ecclesiarum intulerant, ut dictum est in Andrea Gualdo Archiepiscopo cap. 3. §. 2. In tabulis concordiæ redintegratæ nominatur *Rev. in Christo Pater D. Grisogonus miser. divina Episcopus Traguriensis*.

In eo temporum motu, ac tanta communium rerum perturbatione, fœdaque discordiarum tempestate, Chrysogono nunquam licuit esse otioso; sed pro ratione episcopalis officii curam omnem operamque perpetuo debuit impendere, vel ut civium animos inter se dissidentes in concordiam reduceret; vel ut graviora mala, quæ ex hujusmodi civilibus dissidiis imminebant, præcaveret atque averteret; vel denique ut Traguriensibus, cum modo his, modo illis dominis parere cogerentur, horum gratiam & beneficentiam, legationibus obeundis, conciliaret. His occupationibus curisque distentus, ecclesiasticæ administrationis, rerumque pro utilitate & emolumento christiani gregis, ecclesiæque sibi commissæ gestarum, fere nullum monumentum reliquit.

Chrysogonus auctor pii decreti, quod Traguriensés in honorem SS. Laurentii & Joannis fecerunt.

Traguriensibus auctorem præcipuum fuisse arbitror, ut ad cultum augendum SS. Laurentii martyris, & Joannis Episcopi, omnibus, qui propter æs alienum contractum, cui solvendo non erant, exsulabant, fide publica interposita, potestatem facerent Tragurium veniendi, atque ad sacras utriusque reliquias in æde cathedrali conditas adeundi, easque venerandi, singulis annis, octo diebus proximis tum ante, tum post festos & anniversarios dies, utriusque nomine ac religione consecratos. Hoc decretum factum fuit anno 1383. & lib. I. *Statuti Traguriensis* insertum.

De Feriis S. S. Laurentii & Joannis 1383. die 22. Novemb.

Captum & statutum fuit, quod singulis annis in perpetuum ad honorem, & laudem, & venerationem BB. Corporum S. Laurentii martyris, & S. Joannis Episcopi & Confessoris, protectorum, & defensorum civitatis & Communis Trag. qualibet persona tam terrigena, quam forensis, quæ tam Communi Trag. quam specialibus personis teneretur in aliqua pecuniæ quantitate, octo diebus ante festum dictorum BB. Laurentii & Joannis libere & secure venire possit, stare, & redire ad civit. & district. Traguriens. & post ipsum festum dictorum BB. similiter possit venire ad ipsam civit. & districtum diebus totidem: furibus, proditoribus, prædatoribus, falsariis, & bannitis a dicta civit. Tragur. & districtu, & a fide catholica divisis dumtaxat exceptis, qui a prædicta fiducia & libertate sint exclusi.

Chota Antistita Virginum Traguriensium Bonifacio Papæ IX. fidem suam obstringit.

Hic subjicere libet formulam sollemnis sacramenti, quo electa Antistita Virginum Traguriensium S. Nicolai fidem suam atque obedientiam obstrinxit Bonifacio IX. summo Pontifici, rejecto ac repudiato Clemente VII. Pseudopontifice, qui a factione Gallicana electus, objectusque Urbano VI. ipsius Bonifacii decessori, Romanæ Sedi Sedem Avenionensem, quam Romanam dici volebat, opposuerat.

Formula juramenti.

Ego Chota Abbatissa monasterii Sancti Nicolai Traguriensis ordinis S. Benedicti promitto, & juro, quod ab hac ora in antea, quandiu vixero, fidelis, & obediens ero Beato Petro, sanctæque Apostolice Romane Ecclesie, & Domino meo, Domino Bonifacio divina providentia Pape VIIII. suisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, consensu, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, vel capiantur mala captione. Consilium vero, quod mihi credituri sunt per se, aut nuncios, sive litteris, nulli manifestabo ad eorum damnum, me sciente. Papatum Romanum, & regalia Sancti Petri adjutor eis ero ad retinendum, defendendum, & recuperandum, salvo meo ordine, contra omnem hominem, & honorem & statum ipsorum, quantum in me fuerit, conservabo, ipsique adherebo, & pro posse favebo. Legatos, & nuntios Sedis Apostolice benigne in terris mei monasterii suscipiam, dirigam, & defendam, securumque ducatum prestabo eisdem, ac in eundo & redeundo eos honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo, nec quantum in me fuerit, permittam eis aliquam injuriam fieri, vel inferri, & quibuscumque, qui contra premissa, vel eorum aliquod conarent aliquid attentare, quantum potero, me opponam, eosque pro posse impediam. Offensiones, & damna predicti Domini nostri Pape, & dicte Romane Ecclesie, quantum potero, evitabo; nec ero in consilio, vel in facto, seu tractatu, in quibus contra ipsum, & eandem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra, vel prejudicialia machinentur; & si talia a quibusvis procurari novero, vel tractari, impediam hec pro posse, & quantovis commode potero significabo alteri, per quem possit ad eorum notitiam pervenire, eisque reverentiam & obedientiam debitas exhibebo, & prestabo. Possessiones vero ad meum monasterium pertinentes non vendam, nec donabo, nec impignerabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano Pontifice. Item Roberto, olim basilice duodecim Apostolorum dicto Gebennensi, nunc Antipape, qui se Clementem VII. nominat; Joanni olim tituli S. Marcelli dicto Ambianen. Presbyt. dicte ecclesie, Cardinalibus perditionis filiis, justo Dei judicio, & auctoritate apostolica condemnatis, & eorum sequacibus ac dantibus eis, vel eorum alicui, auxilium, consilium, vel favorem, cujuscumque fuerint preminentie, ordinis, religionis, conditionis, aut status, etiam si pontificali, regali, seu reginali, vel quavis alia presulgeant dignitate, etiam si fuerint Romane Ecclesie Cardinales, seu aliis quibuscumque per ecclesiam denotatis, vel in posterum denotandis, quandiu extra gratiam & communionem sedis predicte permanebunt, non dabo quovis modo per me, vel alium directe, vel indirecte, publice, vel occulte auxilium, consilium, vel favorem; nec ab aliis quantum in me fuerit, & impedire potero, dari per-

permittam; sed eos secundum posse meum, donec convertantur, juxta processus apostolicos, prout justum fuerit, persequar. Sic me Deus adjuvet, & hec sancta Dei Evangelia.

Addo protestationem ejusdem Chotæ coram Matthæo Episcopo Macarensi contra electionem Goytizæ in Abbatissam S. Nicolai, quam edidit anno circiter 1390. ut mihi videtur.

Protestatio contra electionem Goytizæ in Abbatissam S. Nicolai.

Desa Luc. . . . . Archipresbyter Tragurii uti procurator D. Chotæ suæ sororis monialis S. Nicolai Tragurii electæ Abbatissæ protestatur coram Matthæo Episcopo Mucarensi, & Dalmianensis Vicario Archiepiscopi, quod electio facta in Abbatissam S. Nicolai sororis Goytizæ filiæ Cighæ Joseph de Tragurio conventualis monasterii S. Benedicti de Spalato sit invalida, eo quia mortua Goya Abbatissa S. Nicolai moniales legitime & servato more elegerunt Chotam, & ejus confirmationem petierunt a Summo Pontifice, quæ confirmationis Bulla malitiose attenta fuit in civitate Ortonæ machinatione dicti Cighæ, qui etiam quum tunc esset rector Tragurii, vetuit electionem Chotæ publicari per Notarium, qui eam scripserat, & Archiepiscopo 200. duc. pro filiæ electione tradiderat; quæ Goytiza neque electa a sororibus S. Nicolai, nec capax sit, cum non sit 30. annorum, & consecratio invalide facta fuit, cum præcesserit protestatio Nicolai Srechiæ de Lucharis consanguinei Chotæ.

Chrysogonus pontificatum & vitam perduxit usque ad annum tertium sæculi decimi quinti; nam ejus nomen inscriptum invenio in tabulis Traguriensibus an. 1402. & sequenti. 1402. *Indict. 10. die vero 9. men. Junii. In ecclesia cathedrali in presentia Rever. in Christo Patris D. Grisogoni Ep. Trag. sui Capituli, egregiique & sap. viri D. Gregorii &c.* Et in codice Statuti veteris Tragurien. cap. 17. 1403. 26. *Maji temporibus vero D. Grisogoni Ep. Trag.* De quadam sententia, quam tulit secundum Sibenicenses adversus Antonium Ep. vide ejusdem Antonii acta in Episcopis Sibenicensibus. In decreto Sigismundi Regis Hungariæ secundum Ecclesiam Strigoniensem an. 1388. *Traguriensis sedes vacasse* dicitur. In altero ejusdem privilegio concesso eidem Ecclesiæ Strigonien. an. 1397. nominatur *Chrysogonus Traguriensis*. An duo fuerint Episcopi, quos interregnum episcopale disjunxerit, mihi non liquet.

SIMON EP. TRAGURIENSIS XV.

Filius Andreæ ex eadem insula & civitate Arbensi, eademque familia *de Dominis*, quem Valerius a Ponte Archidiaconus Jadertinus *Equitis regii* titulo ac dignitate ornatum fuisse affirmat. Uno alterove mense post obitum Chrysogoni Episcopus electus, regimen Ecclesiæ Traguriensis suscepit. Eodem quippe anno 1403. & mense Augusto eum in tabulis Traguriensibus nominatum invenio. *In Christi nomine, amen. Regnante Dom. nostro Ladislao Dei gratia Serenissimo Rege Ungarie, Jer. Sicil. Dalm. Croat. &c. Temporibus quidem Rev. in Christo Patris & D. D. Simonis Dei & Apostolice Sedis gratia Episcopi Trag. & spectabilis militis & egregii legum Doctoris D. Jacobi de Raduchis de Jadra Comitis Trag. &c.* Anno 12. hujus sæculi cum Canonici, uno de subselliis capitularibus vacante, Lucam Presbyterum ad suum collegium aggregassent, eorum suffragia confirmavit, electumque approbavit; ut constat ex litteris episcopalibus Canonico electo inscriptis: *Simon Dei & Apostolicæ Sedis gratia Ep. Tragurien. decretorum Doctor dilecto nobis in Christo filio Presbytero Luce Joannis Scobulg electo per Dominos de Capitulo Tragurien. Ecclesie nostre in Canonicum ipsius Ecclesie sal. in Domino & sinceram charitatem. Gratiosa tuorum opera meritorum &c. Igitur vacante &c. Nos vero eamdem electionem nobis presentatam &c. Datum Tragurii in nostro episcopali palatio, anno Domini nostri J. Christi 1412. Indict. quinta, die 4. mensis Martii.*

Simon a Sigismundo rege & Imperatore Traguriensibus impetravit privilegium potestatemque eligendi cœnobiarchæ S. Jo. Baptistæ.

Ante quadriennium, idest anno 1408. Tragurium una cum ceteris urbibus maritimis, præter Jaderam, Hervoja Duce Spalatensi impulsore, ab Ladislavo rege Neapolitano defecit, rediitque sub potestatem Sigismundi, quem biennio post ex rege Hungariæ & Bohemiæ Imperatorem Romanorum Septemviri crearunt. Simon ob singularem virtutem, ac prudentiam apud Sigismundum gratiosus in paucis fuit, hujusque etiam precibus atque hortationibus impulsum Cæsarem fuisse arbitror, ut Traguriensibus permitteret jus eligendi cœnobiarchæ S. Joannis Baptistæ, quod illis adimere conatus fuerat Ladislavus rex Neapolis, ejusdem tamen confirmandi potestate sibi reservata; id quod docent litteræ Sigismundi.

Nos Sigismundus &c. notum facimus tenore presentium quibus expedit universis, quod nos votis & humillimis supplicationibus fidel. nostr. dilect. Rect. Jud. Consil. civium, & Communitatis civ. nostre Trag. per eos majestati nostre oblatis preinclinati, de regie liberalitatis largiflua clementia annuimus, & concedimus, ut quamcumque personam idoneam ipsi Rector, Judices, Consilium, & Com. d. civit. nostre Trag. unanimi voluntate & equali deliberatione in Abbatem monaster. ecclesie S. Jo. Baptiste de Trag. predicti elegerint, prefecerint, & nominaverint; eidem & nos Abbatiam predict. cum universis suis juribus, proventibus, & obventionibus auctoritate juris nostri patronatus, de regie potestatis plenitudine dabimus & conferemus, harum nostrarum litterarum testimonio mediante: quas sigillo nostro majori, quo ut R. Hung. utimur, fecimus consignari. Datum in Brinye die Dominico proximo ante festum S. Andree Apostoli. Anno Domini 1412. Reg. autem nostri Hung. 26. Rom. vero 3.

Interfuit Concilio Constantiensi.

Alteram Sigismundi epistolam ad Tragurienses de B. Joanne Ursino Ep. Traguriensi habes pag. 329. Nec vero Simon egregiæ erga se Sigismundi voluntati defuit; sed quibuscumque potuit officiis, & obsequiis eidem respondit, illiusque gratiam & benevolentiam sibi magis confirmare & augere studuit: id quod exilium illi conscivit, ut postea dicemus; Episcopatum tamen vel certe Episcopi nomen retinuit usque ad annum 1423. Concilio Constantiensi interfuit, in quo post voluntariam Gregorii XII. abdicationem, & Pontificatum Joanni XXIII. itemque Benedicto XIII. abrogatum, cum de novo Pontifice creando deliberari cœptum est, ad Cardinales omnino viginti, qui aderant, quibusque ex consuetudine jamdudum recepta jus erat Pontificis eligendi, de Concilii sententia triginta prærerea Episcopi adjuncti sunt ex quinque nationibus Italica, Anglicana, Hispaniensi, Germanica, & Gallica, quibus comitia pontificalia ineundi, & suffragia ferendi potestas tradita fuit. Inter electores nationis Germanicæ numerum & locum obtinuit Simon Episcopus Traguriensis.

Auctor Viridarii Seraphici Severinum nescio quem

Severinus & Fidemanus e catalogo Episcoporum Trag. expungendi.

quem ex Ordine Franciscano inter Episcopos Tragurienses annumeravit, ejusque Episcopatus initium cum anno 1414. conjunxit: 1414. *Fr. Severinus ignotæ patriæ Episcopus Traguriensis*. Errandi caussam præbuit Lucas Vadingus, qui Severino in Episcopatum *Tranquillien.* quem ipse interpretatus est *Traguriensem*, anno 1435. Fr. Fidemanum suffectum fuisse tradidit. *Creatus est Episcopus Tranquillien. seu potius Traguriem. in Sclavonia sub Archiep. Spalaten. Fr. Fidemanus Nicolai Sacræ Theologiæ professor, per translationem Severini ad Pharien. in eadem provincia 16. Calen. Feb. An.* 1435. Uterque ex catalogo Episcoporum Traguriensium expungendus est; nam sedem hanc episcopalem anno 1414. Simon de Dominis, anno 1435. Thomas Thomasinus XVI. Kal. Februarii adhuc obtinebant. Nec vero Severinus inter Episcopos Pharienses locum habuit, ut docent certissima utriusque ecclesiæ monumenta. Illud potius mihi haud leve negotium facessit, quod in quodam diplomate Sigismundi in favorem & gratiam domus hospitalis S. Mariæ Magdalenæ in territorio Busanæ diœcesis Corbaviensis anno 1412. XIV. Kal. Decembris confecto, sedes episcopalis Traguriensis vacare dicitur; itemque aliæ sedes, veluti Tininiensis, quam tunc Ladislavus, Sibenicensis, quam Bogdanus, Nonensis, quam Nicolaus, Scarniensis, sive Scardonensis, quam Petramustus, Phariensis, quam Georgius obtinebant. Cur vacare dicantur *Nonensis, Sibenicensis, & Scardonensis*, ratio in promptu est; nam hæ civitates sub dominatu Venetorum transierant, in quas cum jus retinere vellet Sigismundus, earum vero Episcopos testes ac laudatores sui diplomatis citare non posset, idcirco ecclesias illas veluti carentes Episcopis nominavit; ut declararet illas, quamquam per injuriam, ut putabat, ademptas, ad jus tamen regnumque Hungariæ pertinere. At vero Traguriensis Ecclesia, itemque Phariensis, & Tininiensis adhuc suberant imperio Sigismundi, & suos habebant Episcopos, ut illarum monumenta apertissime docent. Errore igitur scribæ, aut librarii hæ tres ecclesiæ inter eas annumeratæ sunt, quæ vel reipsa suis erant viduatæ pastoribus, ut Corbaviensis & Macarensis, vel ob eam caussam, quam attuli, tamquam ab Episcopis vacuæ habebantur.

Suburbium Traguriense mœnibus cinctum, & civitas nova dicta.

Simon e Concilio Constantiensi reversus anno 1418. totam civitatem suspensam metu belli Veneti, atque sollicitam reperit; jam enim induciæ exierant, quas anno 1413. Sigismundus cum Venetis in quinquennium pepigerat. Ante has inducias, dum bellum fervebat, Tragurienses suburbium occidentale, ut Lucius docet, mœnibus & propugnaculis munierant, quod deinde *Civitas nova* appellata est. Belli redintegrandi caussam præbuit ipsemet Sigismundus, qui Ludovico Techio Patriarchæ Aquilejensi, quo cum Veneti bellum gerebant, aliquot millia militum auxilio misit; idemque urbem Tragurii novis operibus ac propugnaculis muniri, & præter alia minora navigia tres justæ magnitudinis triremes instrui atque armari jussit, quæ navibus onerariis Venetorum damna sane multa intulerunt. Porro Simon in id omni studio incubuit, ut Traguriensium fidem erga Sigismundum confirmaret, eosque magno in Venetos odio accenderet, atque ad urbem celeriter muniendam, & omnia sedulo apparanda, quæ ad defensionem necessaria essent, adhortaretur. Verum anno

Bellum inter Venetos & Sigismundum redintegratum.

1420. Petrus Lauretanus Præfectus Venetæ classis, post aliquot insulas ultro in fidem venientes receptas, Tragurium obsedit, vehementissime oppugnavit, & X. Kal. Julias ad deditionem compulit. Simon periniquo animo passus est urbem sub Venetorum imperium cecidisse; nec vero sibi imperare potuit, quin plura suæ adversus Venetos infensæ voluntatis indicia proderet. Quare inter conditiones deditæ receptæque urbis, quas Dux & Senatus approbavit, una hæc fuit, ut omnes quidem cives utriusque ordinis ecclesiastici & laicalis, quamvis antea ab Sigismundo contra Venetos stetissent, in gratiam reciperentur, ac manerent in patria, *non intelligendo tamen Episcopum Traguriensem, quem nolumus in civitate, nec in districtu Tragurii stare debere, nec reditus Episcopatus habere, nec alios rebelles nostros*. Itaque ab urbe & ecclesia sua discedere coactus apud Sigismundum se recepit, vel certe in Slavonia, vel Hungaria exsulavit. Cum autem absens jus episcopale usurpare vellet, & nonnulla Sacerdotia, quæ in urbe vacabant, nescio quibus contulisset, Dux & Senatus eos, quibus collata fuerant, admitti vetuit, omninoque prohibuit, ne quid in posterum rei ecclesiasticæ Traguriensis Simon attingeret, ut constat ex litteris regiis Thomæ Mocenici Ducis ad Tragurienses.

Simon Ep. a Venetis loco rebellium habitus, & urbe expulsus.

Litteræ Ducales.

Thomas Mocenigo Dei g. Dux Ven. &c. Nobilibus & sapient. viris Luce Trono de suo mandato Com. Tragur. & successoribus suis fidelibus dilectis &c. Fuimus informati, quod Episcopus Tragurien. qui sicut scitis, est rebellis nostri Dominii, aliqua beneficia contulisset in civit. Tragurii, quod nobis multum displicet; & propterea fidelitati vestre scribimus & mandamus, quod si dictus Episcopus aliqua beneficia contulisset, aut in posterum conferret aliquibus personis, non debeatis dictas tales personas modo aliquo ad dicta beneficia acceptare, quia non intendimus quod in ea, que spectant Episcopatui Traguriensi, ullo modo debeat se impendere, quia est notorius rebellis nostri Dominii. Dat. in nostro ducali palatio die 4. Augusti, Ind. 14. an. 1421.

Antequam Simon Tragurio discederet, aliquam pecuniæ summam cum aliis suis rebus apud Canonicum Traguriensem deposuerat; eam per litteras repetebat: id sibi consilii esse, ut Romam proficisceretur, & potestatem a Romano Pontifice impetraret Episcopatus Traguriensis abdicandi, atque in Episcopum Arbensem consanguineum suum transferendi. Depositum reddi noluerunt Tragurienses, priusquam Senatum admonerent, & hac super re ejus voluntatem ac sententiam exquirerent. *Dominus Simon Episcopus*, inquiunt Tragurienses, *scripsit cuidam Canonico, ut sibi mitteret aliquot suos nummos, & res, quas conservabat, per quemdam consanguineum suum; quia intendebat ire Romam, ut renunciaret Episcopatum Episcopo Arbensi suo consanguineo &c.* Quid responsi acceperint, mihi non est compertum. Porro Simon titulum Episcopi Traguriensis retinuit usque ad annum 1423. & in decreto Sigismundi anno 1420. IV. Idus Augusti condito nominatur *Simon Traguriensis*.

Ædes cathedralis ac turris resarciendæ locantur Matthæo architecto.

Interea dum ille aberat, Dragolinus præfectus sartis tectis tuendis Basilicæ Laurentianæ, de consensu Capituli, ædem hanc cathedralem ac turrim ejusdem resarciendam ac restaurandam locavit Matthæo Goyvochio architecto, & lapicidæ: utraque enim multis in locis vitium

tium fecerat, & rimas agebat ob crebros balistarum ictus, quibus Veneti urbem oppugnaverant. Tabulæ locationis, in quibus de opere ac mercede utrinque convenit, his verbis confectæ sunt.

In Christi &c. Anno ejusdem nat. 1421. Ind. XIV. & die Veneris 18. mensis Aprilis in Ecclesia cathedrali civit. Trag., presentibus viro nobili ser Michaele Mattei de Chiudis exam., Ivano Joannis Andree Cranocvich, & Desmano Mattomanich, omnibus habitatoribus civit. Trag. testibus ad hec infrascripta hab., vocatis, & rogatis. Ibique vir nob. Dragolinus Nicole de Trag. & operarius Ecclesie cathedr. Trag. pred., cum voluntate, & scitu, & consensu totius Capituli prelibate ecclesie, accordavit se, & convenit cum magistro Matteo Goycovich lapicida, habitatore ad presens civit. Trag., prout infra seriose continetur. In primis namque ipse mag. Matteus promisit pref. Dragolino operario pred. ornare & aptare omnes, & singulos lapides, qui sunt fracti ad campanile pred. ecclesie cathedralis tam occasione bombardarum, quam per alium modum circumquaque ipsum campanile, & aptare omnes & singulas fracturas quecumque sunt ad ipsum campanile, circumquaque ipsum campanile. Item promisit idem M. Matteus fabricare & ornare duas columnas integras, & ipsas ponere ornate & bene ad ipsum campanile ad locum, ubi sunt nunc due columne fracte ornate, prout erant ipse columne antequam frangerentur. Item promisit ipse M. Mat. dicto Dragolino operario ibidem pres. aptare totam listam pred. campanilis, que est versus plateam Trag. ad ipsum campanile, ita & taliter, ut stet bene ornata, prout stabat alia lista, antequam esset fracta, ac etiam ipsam listam salizare bene & diligenter inter ipsum campanile, & ipsam listam per tantam longitudinem, quantam tenebit ipsa lista. Item promisit ipse M. Mat. d. Dragolino aptare, ornare, & facere, ac ponere omnes cruces & rotas, que sunt fracte ad ipsum campanile, & que deficiunt, ac aptare omnes angulos & fracturas seu rupturas, quecumque sunt ad ipsum campanile, circumquaque ipsum campanile; & predicta omnia, & singula suprascripta, de quibus supra fit mentio, debeant fieri & fabricari ad ipsum campanile solum a coopertura ipsius campanilis usque ad terram. Item d. mag. Mat. promisit aptare versus austrum omnes fracturas, & scissuras, que sunt ad suprascr. eccl. cathedr. versus austrum, incipiendo per viam austri a rota ipsius ecclesie, que est versus levantem, & eundo versus ponentem usque ad finem ecclesie pred. a latere austri, & non ab aliis lateribus ipsius ecclesie; promittitque etiam aptare rotam ipsius ecclesie, que est fracta, & que est versus levantem in d. ecclesia, & omnes murellos, & fenestras ipsius ecclesie, ac listas, que sunt fracte ex latere austri; & predicta omnia & singula suprascripta idem mag. Mat. predicto operario construere, fabricare, ornare, & facere promisit ad ipsum campanile, & pred. ecclesiam, ad laudem boni magistri & sine macula, ad omnes suas expensas; & pro hoc d. Dragol. operar. dare, consignare, & solvere promisit d. mag. Mat. ibidem presen. & stipulant. lib. 604. parv., vid. lib. 200. parv. antequam d. Mag. conduxerit omnes lapides ad ipsam ecclesiam, cum quibus lapidibus dicta fabricatio debet fieri ad ipsam ecclesiam, & campanile pred., ut supra dictum est; & restum, vid. lib. 204. parv. post completionem totius operis & fabrice predicte; promisitque dicto operario ad dictam ecclesiam & campanile, & alibi, quando fiet dicta fabricatio in ipsis ecclesia & campanili, omnes manuales dare, qui erunt oportuni ipse mag. Mat., pro tirando lapides supra ipsum campanile, & faciendo dictam fabricam, & opus ad dict. ecclesiam & campanile, & non alibi, ut supra dictum est; & omnia paramenta oportuna pro arganis, & plumbum, & ferrum pro arpisis; qui mag. Matteus pred. promisit ipsi operario pred. complevisse solum dictum opus usque ad unum annum proxime tunc secuturum immediate post diem prime paghe sibi fiende de lib. primis 200. par. ut supra fit mentio. Que omnia sub pena duc. 50. auri &c.

Per eadem tempora de ratione decimarum solvendarum villicis territorii Traguriensis controversia fuit cum Capitulo, quam Lucas Tronus Comes civitatis ad hunc modum composuit.

Die 26. Aug. 1421. Cum esset differentia inter Capitulum Ecclesie Trag. & villanos Communis de solutione decimarum acceptarum a dictis villanis de presenti, quas decimas dictum Capitulum dicebat ipsos villanos solvere per unum modum, & ipsi villani dicebant debere solvere per alium modum; unde auditis omnibus, que dicte partes dicere voluerunt coram spect. viro D. Luca Trono Comite pred., per dictum D. Comitem determinatum fuit, & declaratum, quod decime solventur in hunc modum; vid. quod triturato blado, cujuscumque generis fuerit, & existente super area, ille villanus, seu alter, qui debeat solvere decima, cum sacramento juret, & jurare debeat quantum bladum seminavit, & illud bladum, quod juravit cum sacramento seminasse, accipiat de toto monte bladi; insuper accipiat tantum bladum, quantum ascendunt expense, quas faciet in triturando solum, & non pro aliis expensis; & sic accepto blado seminato, & pro expensis triturandi, ut predicitur, de residuo bladi debeantur decime; & si aliqua differentia esset inter partes de expensis triturandi, quod tunc dict. D. Comes & sui successores, sub quorum regimine dicta differentia esset, habeant diffinire, & discernere de dictis expensis. Et hoc intelligatur de omnibus aliis debentibus solvere decimas de dictis, & de omni genere bladi; & quod de eo, quod sibi acceptum fuit de presenti anno solvi debeant decime per modum suprascriptum, extrahendo semper a dictis decimis partem Communis Trag. De ratione solvendi decimas decretum.

Tragurienses cum a Venetis obsidionem urbis metuerent, cœnobium suburbanum S. Francisci rursus demoliti fuerant, quod hostibus opportunum esset ad civitatem oppugnandam. Fratres vero iterum recepti fuerunt in cœnobium S. Petri, & Virgines illæ Benedictinæ permissu Pontificis & Sigismundi translatæ ad proximas ædes S. Stephani. Sed post civitatem Venetis traditam, cum hæ suum monasterium repeterent, illi demigrare jussi ligneum domicilium sibi construxerunt; quod cum æque angustum & perincommodum esset, F. Raymundus de Viterbio Præses provinciæ Franciscanæ Dalmaticæ ab Duce & Senatu litteras impetravit ad Simonem Detricum Comitem Tragurii, quibus jubebatur locum opportunum cœnobio ædificando perquirere ac designare.

Thomas Mocenigo D. G. Dux &c. Simoni de Detrico &c. Comiti Trag. &c. Scriptis nostro Dominio Ven. F. Raimundus de Viterbio ordinis Minorum provincie Dalmatie minister, & ulterius Litteræ Ducales de loco assignando Patribus

Franciscanis ad novum cœnobium exstruendum. *rius fecit exponi; quod ordo S. Francisci extra muros civit. Trag. 206. annis deguit; sed propter guerrarum discrimina septies prefatus ordo hinc inde de loco ad locum fuit translatus, & demum ad primum locum, & monasterium iterato fuit repositum. Tragurini autem sentientes dominationem nostram terram Tragur. velle subjugare, ne monasterium ipsum existens extra muros esset causa, ut ibi aliqua bastia construeretur ad offensionem Trag., antedictum monasterium solo equari fecerunt; hoc, quod Fratribus ipsius Ordinis datum & assignatum, fuit aliud monasterium intra terram Trag. positum monialium S. Benedicti, de qua consignatione apparet publicum instrumentum pred. Communitatis Trag. una cum bulla Apostolica & regali dictis monialibus aliud monaster. assignandi, & hujusmodi assignationes facte fuerunt sub hac conditione, donec pred. Fratribus alius conventus, seu monasterium capax consignaretur: modo autem videtur, quod vos fecistis mandatum antedictis Fratribus, ut ipsum monasterium sibi obsignatum relinquerent, cui mandato paruerunt; unde nostro dominio dictus minister & Fratres supplicari fecerunt, ut ipsum monasterium, aut alium locum pro eorum domicilio, vel in primis locis, vel alibi sibi concedere dignaremur. Nos vero volentes a vobis informari de condecenti loco, & non suspecto nostro Dominio sibi dando, fidelitati vestre scribimus & mandamus, quatenus consilium & opinionem vestram, ubi posset dari sibi bonus locus, ubi possint edificare & facere monasterium suum, nostro Dominio scribere debeatis, dando nobis super inde informationem claram, & oportunam; ut super inde providere, & disponere valeamus, sicut cognoscemus opus fore. Dat. &c. die 13. mensis Novemb. Indict. XIV. A. D. 1420.*

Designatio templi Franciscani in insula Bua. Itaque Tragurienses consilium cœperunt novi monasterii condendi in insula Bua Tragurio proxima, ad quam ex urbe brevissimum transitum pons versatilis præbet. Erat in ea insula, uno fere ab civitate milliario, ædicula SS. Antonii Abbatis, & S. Paulli primi Eremitæ. Ibi cœnobium Franciscanum & templum sub titulo SS. Antonii & Mariæ Magdalenæ construere decreverunt. Sed ante annum hujus sæculi tricesimum secundum neque perfici, neque tradi potuit Patribus Franciscanis, qui ædibus etiam S. Stephani exclusi, e quibus Virgines Benedictinæ in antiquum cœnobium S. Petri remigrarunt, decem fere annos in angusto illo, quod diximus, ligneo domicilio habitarunt. Tunc Lucæ Scobalichio Canonico & Rectori S. Stephani suas ædes repetenti Thomas Mocenicus Dux Venetorum eas restitui jussit, vel alteram illam domum reddi, ad quam migrare jussus fuerat, ut suam Virginibus S. Petri habitandam relinqueret, cum hæc quoque illi adempta fuisset. Extant litteræ ducales ad Lucam Comitem seu Prætorem Tragurii, quæ sunt in hanc sententiam. (Presbytero Rectori S. Stephani sua domus restitui jubetur.)

Thomas &c. Luca Trono Comiti Tragurii. Exhibita nobis supplicatio per parte discreti Presbyteri Lucæ Scobalich fidelis nostri & Canonici Trag. continebat, quod tempore guerræ præteritæ contra Tragurium, & reductione facta per Communitatem Tragurii de Fratribus cujusdam monasterii Minorum, quod erat extra Tragurium, intra civitatem, accepta fuit ipsi supplicanti, & data aliquibus monialibus, & nunc dictis Fratribus, quædam domus beneficii S. Stephani Protomartyris, in Tragurio posita; & sibi supplicanti, sive vices suas gerenti, fuit consignata quædam domus Communis, quæ etiam postea accepta fuit sibi, & reposita in Commune, ex quo ipse affectans repatriare, ad præsens nullam domum pro sua habitatione habere se reperit: unde requirebat cum instantia, vel quod sibi redderetur domus sui beneficii antedicti, vel quod sibi in cambium ipsius consignaretur ipsa domus Communis, alias sibi exhibita; & propterea audita super inde vestra responsione, & prout quod est in effectu, quod ipsi supplicanti detur & assignetur illa domus Communis loco dictæ domus sui beneficii, quæ alias per Communit. Tragurii sibi fuerat consignata, ita tamen, quod reservetur ad beneficium Communis illa canipa, quæ est sub ipsa domo, & quod ipse solvat annuatim cameræ nostræ denariorum libras 24. parvorum, quot ipse percipit ab ipsis Fratribus Minoribus pro domo sui beneficii antedicti; cum nostris Consiliis rogatorum, & additionibus, eidem concedimus dictam domum secundum vestrum consilium, & parere, & sic in dictis Consiliis captum fuit die 2. intrante Septembris, sicque . . . volumus inviolabiliter observari, facientes has nostras litteras in actis Cancellariæ vestri regiminis ad futurorum memoriam registrari, ac ipsas postmodum prædicto Presbytero Lucæ Scobalich restituentes. Datum &c. 3. Septembris, Indictione prima 1422.

Porro Simon anno 1423. Episcopatum vel sponte deposuit, vel fato functus successori reliquit.

MARINUS EPIS. TRAGURIENSIS XVI.

Hunc itidem insula & civitas Arbæ tertium Episcopum Traguriensibus dedit ex illustri & perantiqua familia *de Cernotis*. Cum esset Archidiaconus Spalatensis, ut ex codice MS. Paulli Andronici *de Episcopis Traguriensibus* constat, anno 1414. revocatus in patriam Episcopatum Arbensem suscepit; ex quo ad regendam Ecclesiam Traguriensem translatus fuit anno 1423. nonis Maji, ut docent tabulæ consistoriales, quæ ad hunc annum diemque ejusdem translationem adscribunt. Ille idem fuit, cui Simon de Dominis, cum sibi consanguinitate junctus esset, Episcopatum Traguriensem tradere decreverat, ut supra dictum est. Cum præfuisset annum unum & septem menses, Martinus V. ei decrevit Ecclesiam Tergestinam anno 1424. III. Id. Decembris, ut est in tabulis consistorialibus; de quo Ughellus in Episcopis Tergestinis: *Marinus de Coroninis Arbensis ex Episcopo Traguriensi factus est a Martino V. hujus sedis Antistes anno 1424.* In margine ab Editore Veneto Italiæ Sacræ apposita est hæc nota: *al. de Cernotis*. Ex hoc duplici cognomine orta est controversia, utrum utri præferendum sit. Hinc alii *Coroninæ*, alii *Cernotæ* familiæ Marinum nostrum adscribunt. Rodulphus Coroninus Sac. Rom. Imp. Comes de Cronberg, adolescens ingenio præstanti, eruditione multiplici, dum Viennæ in Collegio Tercsiano optimarum artium studiis operam dabat, anno 1753. litteris ad me humanissime scriptis, vitam Marini primum Traguriensis, deinde Tergestini Episcopi intexuit, *ex autographis Coroninianæ familiæ documentis*, (*quorum non exigua pars*, inquit, *in tentaminis nostri genealogico-chronologici Comitum & rerum Goritiæ editione secunda exhibebitur*) impro- (Marinus Archid. Spal. Ep. Arben., ic deinde Traguriensis transfertur ad Sedem Tergestinam.)

Ejus vitam Rodulphus Comes Coroninus descripsit.

bo fere labore textam. . . . . . , ex qua nullo propemodum labore quorumdam recentiorum auctorum errores confutantur, Ughellique sententia magis, magisque roboratur. Auctor hujus vitæ Marinum Cernotæ Arbensi familiæ ademptum, Coroninianæ Italicæ familiæ inseruit. Utri debeat attribui, aliorum esto judicium. Nequit tamen dubitari, quin Ecclesiæ Arbensi præfuerit, antequam Traguriensis regimen susciperet: id quod tum ab Ughello, tum in hac vita prætermissum, aperte declarant tabulæ consistoriales. 1423. *nonis Maji. Provisum est Ecclesiæ Arbensi per translationem Marini ad Traguriensem, de persona Fratris Francisci &c.* Vitam Marini a nobilissimo ac litteratissimo adolescente descriptam, graviter sane & erudite, eleganterque, dignam censui, quam eruditorum virorum judicio, & approbationi subjicerem.

Marinus Albæ Pompejæ (Albi) Montis Ferratensis territorii in Italia circa annum CIƆCCCLXXX. natus, patrem habuit Ludovicum Coroninum, Dominum seu Marchionem de Corona: matrem Catharinam, quam nonnulli Isembardam appellarunt, sed nullum hujusce cognominis in nostris archivis extat monumentum. Marini frater natu major, ut opinor, Cyprianus fuit: soror Anna, uxor subinde Hieronymi della Torre, seu de Turri, cujus Comenses Fasti meminerunt. Marinus ubi primum adolevit, fatis viam sternentibus, Alba Coronam, Corona Florentiam, inde delatus Romam, ubique ob vitæ probitatem, morumque suavitatem, atque modestiam, summam existimationem, & sui nominis reliquit desiderium. Cum in urbe Theologiæ operam daret, non tantum condiscipulos, sed ipsos etiam professores ingenii sui perspicacia, atque judicii maturitate, quibus mira accedebat eloquentia, dicitur superasse. Hinc non illepide in suis manuscriptis Commentariis Ludovicus Vincentius Coroninus, Comes de Cronberg, qui priori sæculo Goritiæ Comitatui summo cum Præsidis jure præfuit: „ Due Vescovi di Trie„ ste furono della casa Coronina, l'uno chia„ mato Marino, il quale fu prima Vescovo di „ Tragurio nella Dalmazia, l'altro nominato „ Pompeo, promosso a quella cattedra dal Ve„ scovato di Pedena nel Contado di Miterpur„ go. Tanto Marino, quant' anche Pompeo „ furono uomini dottissimi, e nel primo pare „ a fallar il testo della Scrittura: *Non est di„ scipulus supra magistrum*: mentre si dice, che „ lui nella sua gioventù studiando a Roma „ la Teologia abbia superato i suoi Maestri. *Egressus, cum jam Presbyter ordinatus esset, e theologicis disciplinis Marinus, pleraque tempora in curanda animarum salute agere cœpit, de rebus divinis frequenter verba facere, pro sacro tribunali assidere, peccatores ad pœnitentiam hortari, egenos sublevare, ægros visitare, orationi aliisque sacris officiis diu noctuque incumbere, ceteris bono exemplo praire, maxima facere, minima ipse de se loqui. Quibus rebus effecit, ut, etsi omnes virtute superaret, omnibus tamen carus esset: sed maxime Romano Pontifici, a quo etiam in ipso ætatis flore, cum nondum trigesimum tertium annum attigisset, Traguriensis in Dalmatia Episcopus salutatus est. Quanta vigilantia, prudentia, atque dexteritate rebus ibidem ecclesiasticis præfuerit, vel inde cognoscas, quod ab Apostolica Sede, cui uni probari vincit elogium omne, ad Tergestinam Insulam anno CIƆCCCCXXIV. XI. Kal. Januarii promotus fuerit, uti veteres urbis illius Annales prodiderunt. Sed cum obsistentibus civibus, cleroque Marinus sibi demandatam non posset adire sedem, Martinus Papa, ut auctor est Ughellus, non modo clerum, sed populum ipsum suspendit, exilioque mulctavit intrusum, donec ex auctoritate Romani Pontificis attributo Pastori sibi parendum esse arbitrarentur. Decessit autem Marinus anno CIƆCCCCXLI. postquam Ferrariensi Synodo (in cujus decretis apud Labbeum & Cossartium Tom. XVIII. pag. 893. ejus occurrit memoria) interfuisset anno CIƆCCCCXXXVIII.*

Quæ hactenus de Marini Traguriensis olim ac Tergestini Antistitis cognomine atque prosapia protulimus, egregie sane confirmat autographum Tabularii nostri Cuscani diploma, quo anno æræ vulgaris CIƆCCCCLX. Pompeus, seu Pompejus, & Rizardus Coronini, Marchiones de Corona, ipsius Marini nepotes, Antonium Brolandum subditum suum notarium publicum constituerunt. Diplomatis tenor est sequens. „ Nos Pompeus & „ Rizardus Marchesii de Corona omnibus hanc „ paginam inspecturis notum facimus & mani„ festamus, qualiter ad nos venerit dilectus no„ ster subditus Antonius Brolandi de Corona, „ filius quondam Andreæ Brolandi de Corona „ viri præstantissimi, & de familia nostra opti„ me meriti. Qui Antonius Brolandi de Co„ rona per multos annos in civitate Paviæ suas „ scholas cum summo decore, & summa laude „ frequentavit, atque finivit: & ideo a nobis „ impetravit, ut nos, data ab Eugenio Papa „ parenti nostro pie defuncto Cypriano, ejus„ que fratri Marino Episcopo quondam Tri„ gestino, omnibusque Coroninis Dominis & „ Marchesiis, eorum hæredibus, & successori„ bus, facultate, auctoritate, atque potentia, „ ipsum notarium publicum creamus, utque ab „ omnibus pro tali agnoscatur præsenti pagi„ na, consueto nostro sigillo munita, volumus, „ decernimus, atque mandamus. Quod si quis „ ex nostris subditis, nostram hanc constitu„ tionem infringendo, prædictum subditum no„ strum Antonium Brolandi de Corona pro „ notario publico agnoscere detrectaverit, duo„ decim Marcharum argenti pœnam, nobis sol„ vendam, se incurrere sciat, quam si octo „ dierum intervallo adferre, aut deponere non „ potuerit, tam diu in nostro carcere clausus „ manere debebit, donec illam pœnam inte„ gram & totam persolvat, atque deponat. Si „ vero alienæ ditionis, aut jurisdictionis, aut „ territorii incola, & subditus, nostro huic sta„ tuto atque mandato contraveniendo, prædi„ ctum Antonium Brolandi de Corona jure hoc „ suo, debite & efficaciter a nobis accepto, ac „ impetrato, uti atque frui non permiserit, „ vi diplomatis & Bullæ felicis memoriæ quon„ dam patri nostro Cypriano, ac patruo no„ stro Marino Episcopo Trigestino, omnibus„ que Coroninis Dominis, atque Marchesiis, „ eorum hæredibus, & successoribus concessæ „ Bononiæ ab Eugenio Papa, supremo in ter„ ris Christi Vicario anno Incarnationis Do„ minicæ millesimo quadringentesimo tricesimo „ & octavo, indignationem omnipotentis Dei, „ & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus „ se noverit incursurum. Datum Coronæ in „ domo nostræ habitationis, anno Incarnationis „ millesimo quadringentesimo & sexagesimo. „ *A dexteris Pompejus, Rizardus a sinistris, Marchiones de Corona, sese propria, ut ego arbitror, manu subscripserunt. Sigillum cereum in*

me-

medio e zona pendens Bubonem, insigne gentilitium Marchionum de Corona, exhibet, cum epigraphe: Si Deus pro nobis, quis contra nos?

Quæ cum ita sint, aut omnes recentiores scriptores hallucinantur, Marinum nostrum de Carnotis nuncupando; aut, quod omnino ab omni probabilitate non abhorret, Marinus de Coroninis vulgo permutante litteras de Carnotis dictus est; aut denique, ut Bauzerus existimavit, Marinus Carnotarum villæ possessor, sese Coroninum de Carnotis appellavit.

THOMAS EP. TRAGURIENSIS XVII.

Thomas Thomasinus ex Ordine S. Dominici. Familia Thomasina sive Thomasia inter Hetruscas Florentinas sive Lucenses copiosa & nobilis, anno 1309. patria ob civiles seditiones expulsa, Venetias se recepit. Ex ea ortus est Thomas patre Facio Thomasino, inter Venetos cives clarissimo, matre Joanna Contarena, lectissima femina ex gente Veneta patricia: duas sorores habuit natu minores, Elisabetham, & Andreolam, quæ Venetiis in collegio sacrarum Virginum Corporis Domini, institutum Dominicanum amplexæ, Deo se in perpetuum devoverunt. Cum frater itidem eamdem vitæ monasticæ rationem ad normam & præscriptum S. Dominici antea suscepisset, e bonis paternis, quorum hæredes erant, cœnobium illud ventorum turbine dejectum restituerunt. Nondum e pueris excesserat, cum parentes morte præreptos amisit, qui Marcum Parutam patricium Venetum, & fortasse consanguineum suum, tutorem liberis testamento instituerunt. In hujus domo cum sororibus peramanter altus, & liberaliter pieque educatus pueritiam exegit. Eum ipsemet Thomas in suis tabulis supremis suum *Nutritorem* vocavit: *Dominus Marcus Paruta nutritor noster;* & præterea grati adversus eumdem piique animi caussa, alias paterno, alias tutoris sui cognomine utebatur; hinc factum est, ut apud scriptores modo *Paruta*, modo *Thomasinus* cognominatus fuerit. In codice Quæstionum theologicarum, quem Oxonii in Anglia sua manu scripsit, & Bibliothecæ monasterii Veneti SS. Joannis & Paulli addixit, primum quidem se ipse *Thomasinum*, deinde *Parutam* cognominavit: *Iste liber est conventus SS. Jo. & Pauli de Venetiis Ord. Præd. ex dono Reverendiss. Patris Domini Thomæ Thomasino de Venetiis filii dicti conventus . . . Completa Oxonii feria 2. post festum Trinitatis hora prima anno Domini* 1402. *per pauperem Fratrem Thomam Paruta de Venetiis studentem*. Ineunte igitur adolescentia in Ordinem S. Dominici nomen dedit anno 1392. & post tirocinium in cœnobio Veneto supra laudato peractum, in omni genere doctrinarum floruit, quibuscum eximiam sanctitatem ac prudentiam conjunxit; de quo Ambrosius Altamura in Bibliotheca Dominicana: *Thomas Thomasinus vir doctrinæ, prudentiæ, aliarumque virtutum celeberrimus studuit in Anglia & Parisiis. Legit in conventu SS. Joannis & Pauli Venetiis; in conventu vero S. Augustini Patavino fuit Biblicus . . . Erat Thomas origine Tusca, ex ea gente Thomasa nuncupata, quæ cum aliis nobilibus familiis Florentia pulsa Venetias se recepit*. Episcopus Civitatis novæ, deinde Polensis, tum Urbinas, Eum Ecclesiæ Civitatis novæ in Istria, quam Æmoniensem vocant, Episcopum præfecit Gregorius XII. anno 1410., cujus partes constantissime quoad licuit secutus est. Interfuit Concilio Constantiensi, in quo cum Gregorius insignia pontificalia sponte deposuisset, nihilo minorem fidem atque obedientiam præstitit Martino V. qui ob insignem viri sapientiam & sanctitatem, eum ad Ecclesiam Polensem longe opulentiorem ac nobiliorem transtulit anno 1420. Qui Sedem episcopalem toties mutaverit, vix alium invenies. Anno 1423. Polensem Episcopatum ejusdem Pontificis auctoritate jussuque cum Urbinate commutavit; anno autem sequenti Ecclesiæ Traguriensis regimen suscepit. postea Traguriensis.

In tabulis Traguriensibus sæpissime eum nominatum invenio. Anno 1426. legem promulgandam, ac Statutis Traguriensibus inserendam curavit, qua cavetur, ne quem sumptum præfecto fabricæ Laurentianæ facere liceat sine approbatione Episcopi, & Capituli. *In Christi nomine, amen. Anno* 1426. *die* 20. *Febr. in Ecclesia majori Sancti Laurentii in presentia Reverendissimi in Christo Patris & D. D. Thome Dei & Apostolice Sedis gratia Episcopi Trag. & magnifici viri D. Jacobi Barbadico pro illustrissimo Ducali Dominio Veneto Comite Tragurii &c.* Cum cœnobium S. Joannis Baptistæ, jampridem suo ac proprio cœnobiarchæ ademptum, viris ecclesiasticis vel Episcopis, vel Cardinalibus commendari soleret; Martinus Pontifex, fortassis rogatu Thomæ, suum illi Abbatem ex Ordine Benedictino restituit, ut est in tabulis consistorialibus: *Anno* 1425. 2. *Nonas Junii provisum est monasterio S. Joannis Baptistæ de Tragurio, vacanti per revocationem commendæ, seu renunciationem Cardinalis de Ursinis, assignatis eidem Cardinali super fructus dicti monasterii annuatim* 50. *florenis de camera, de persona F. Petri de Venetiis ejusdem Ordinis, diœcesis Castellanæ*. Dum Thomas Ecclesiæ Traguriensi præesset, Eugenius IV. eum in Italiam evocatum Rectorem Foro Livii præfecit, ut docet Chronicum Foroliviense: *Anno* 1431. *die ultima Augusti, die Veneris intravit Forlivium hora XXII. pro Gubernatore & Domino Frater Thomas Ordinis Prædicatorum dictus de Venetiis Episcopus Traguriensis; & hoc omni solemnitate, & beneplacito civium ex parte Domini Papæ Eugenii IV. pro sancta Romana Ecclesia*. Sed quadriennio post per invidiam & seditionem popularem expulsus est, cum *de civitate & civibus optime meritus esset*, ut scripsit Ambrosius Traversarus Præpositus generalis Ordinis Camaldulensis in suo Hodoeporico; *Sola*, inquit, *vulgi mobilitas, & inconstantia, cupiditasque rerum novarum avaritiæ conjuncta in causa fuit*. Præfectura Foroliviensi perfunctum Eugenius constituit administratorem perpetuum cœnobii Veneti S. Salvatoris. Thomas Gubernator Fori Livii, & administrator cœnobii Veneti S. Salvatoris.

Thomas annos fere undecim Ecclesiam Traguriensem, partim per se ipse præsens, partim absens per suos Vicarios sapienter & summa cum laude gubernavit; atque ut in aliis ecclesiis, quibus præfuit, sic etiam in hac jura & bona ecclesiastica diligentissime defendit, & ab iniquis possessoribus atque aggressoribus vel repetiit, vel intacta servavit. *Fuit Thomas*, ut scripsit Altamura, *jurium suæ ecclesiæ propugnator acerrimus*. Nullam Sedem episcopalem diutius, quam Traguriensem, retinuit

Eugenius IV. an. 1432. Patribus Franciscanis potestatem fecit recipiendi templi ac cœnobii, quod Tragurienses in Bua insula illis extruxerant, vel extruere decreverant. *Diximus*, ait Vadingus sub anno 1432. *alias in urbe Traguriensi*

riensi extructum fuisse domicilium. Sub hoc autem tempus propter bellorum turbines & periculum, quod ex cœnobio in loco excelso suprà urbem sito imminebat, dirui curarunt cives, habitantibus interea Fratribus in domuncula lignea magno suo incommodo. Decrevit itaque magistratus & populus aliud ædificare in insula Bua prædictæ urbi proxima, & per pontem adhærenti; sed Observantibus tradere, & in usum eorumdem reditus, & prædia, quibus prior conventus gaudebat, distrahere: quorum votis Pontifex hoc anno subscripsit, Eugenianum vero diploma est hoc.

Ut monasterium in Bua insula Fratribus S. Francisci ædificaretur, Traurienses decreverunt, & Eugenius IV. concessit.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei. Ad futurorum memoriam. Sedis Apostolicæ benignitas illis supplicantium votis reddere se propitiam consuevit, quæ ad conservationem ecclesiarum, cultumque divinum, nec non honestatem religionis videntur pertinere. Sane quidem dilecti filii Nicolai de Tragurio ordinis Minorum, quæ de observantia nuncupantur, porrecta nobis petitio continebat, quod cum alias monasterium Fr. Minorum, situm penes portam civitatis Tragurii, dirutum ac demolitum fuerit turbine guerrarum, nec postea sit ædificari permissum, ne quasi .... emineat ipsi civitati; Fratres, qui in dicto monasterio habitare consueverant, redacti in quadam domuncula lignea, sita in populi frequentia, habitare coguntur, contra religionis normam, & debitum honestatis; unde dilecti filii Universitas & Commune ipsius civitatis Tragurii in insula Bua, non aliter, quam per pontis transitum distante a civitate, convenientem locum, & terræ spatium deputarunt Fratribus Minoribus de observantia nuncupatis, ut ibi nova ecclesia, & monasterium ædificari possit, si id noster, & Apostolicæ Sedis consensus accedat. Præterea quia nonnulla bona mobilia & immobilia præfato monasterio demolito, sive ecclesiæ & capellis ejusdem applicata fuerant; idcirco fuit nobis humiliter supplicatum, quatenus ea bona mobilia, spectantia ad cultum Dei, & usum Fratrum ipsorum, ad usum divini cultus, & Fratrum novi monasterii debeant tradi, & consignari; bona vero immobilia, possessiones, & prædia vendi debeant per instituendos ad hoc procuratores, ipsarumque pretium cum omnibus debitis & legatis fabricæ hujusmodi construendi monasterii debeant applicari, concedere eisdem Fratribus de obs. apostolica auctoritate dignaremur; quodque in insula Bua præd. monasterium, sive conventum ord. Min. construere & ædificare possint cum ecclesia, capellis, campanili, & campanis, cœmeterio, domibus, hortis, & aliis necessariis officiis, cum indulgentiis, exemptionibus, immunitatibus, & privilegiis, aliis locis, sive conventibus ord. Min. Vicariæ Bossinæ ab Apostolica Sede concessis, vel imposterum concedendis, remanentibus capellis Beatæ V. M. & Beati Francisci cœmeteriis, & aliis, quæ de priori monasterio remanserunt, sub cura cleri majoris Ecclesiæ Traguriens. Nos quidem, quos reformatio ecclesiarum, & divini cultus cura sollicitat, hujusmodi supplicationibus inclinati, præfatis Fratribus ord. Min. de observantia bona qualibet mobilia, quæ fuerunt prioris monasterii, vel conventus, ad usum divini cultus, & dictorum Fratrum novi monasterii assignandi, & deputandi, & possessiones, & prædia, aliaque immobilia bona, cujuscumque conditionis existant, per procuratores instituendos vendendi, & pretium cum omnibus aliis denariorum & bonorum quantitatibus percipiendis ex debitis, & legatis, & aliter quomodocumque ad fabricam novi monasterii tribuendi, & applicandi, nec non in insula Bua præd. diœcesani, vel alterius super hoc licentia, vel assensu minime requisitis, in loco convenienti & honesto monasterium fundandi, construendi, & ædificandi, cum ecclesia, capellis, campanili, & campanis, cœmeterio, domibus, hortis, & aliis necessariis officiis, & ipsa ad usum dictorum Fratrum habendi, & perpetuo retinendi, tenore præsentium facultatem auctoritate apostolica concedimus. Volentes insuper auctoritate præmissa, ut præfatum monasterium, conventus, & ecclesia construenda, cum omni suo ambitu, capellis, locis, & personis, omnium indulgentiarum, exemptionum, immunitatum, & privilegiorum, per Romanos olim Pontifices prædecessores nostros sub quavis verborum forma concessarum conventibus & monasteriis Vicariæ Bossinæ, aut concedendarum in futurum, gratia, & beneficio potiantur, quodque capella Beatæ Virginis Mariæ, & B. Francisci, cum cœmeterio, & aliis, quæ ex demolito & diruto priori monasterio remanserunt, sub cura cleri majoris, sive cathedralis Ecclesiæ Traguriens. remaneant. Constitutione felicis recordationis Bonifacii Papæ octavi prædecessoris nostri prohibente, Fratres ordinum mendicantium in aliqua civitate, seu loco quocumque de novo acceptare domos, vel loca quæcumque ad habitandum, sine Sedis Apostolicæ licentia speciali, non faciente plenam & expressam de inhibitione hujusmodi mentionem, & aliis constitutionibus, & statutis, ac litteris apostolicis, etiamsi de iis esset de verbo ad verbum mentio specialis habenda, & constitutionibus vel privilegiis dicti ordinis, etiam juramento, confirmatione apostolica, vel alia quacumque firmitate roboratis, aliisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam &c. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo secundo, XIV. Kal. Julii, Pontificatus nostri anno secundo.

Fratres Franciscani novum in insula Bua cœnobium adepti omni molestia & injuria prohiberi jubentur ducali diplomate.

Vix Patres Franciscani possessionem cœnobii ac templi sibi traditi adierant, cum illis molesti esse infensique cœperant tum Fratres alterius ordinis Franciscani, quos Conventuales vocant, tum vero alii, qui eum locum his, quam illis tradi maluissent. Qua de re questus cum esset apud Ducem & Senatum Fr. Nicolaus de Tragurio præses novi cœnobii, Franciscus Fuscarus Dux Venetorum, litteris datis ad Comites & prætores civitatum Dalmatiæ, jubet eos Fratri Nicolao, ejusque sociis, & ceteris omnibus ejusdem ordinis ac disciplinæ Fratribus, auxilium & favorem impendere, eosque ab omni injuria & molestia sartos tectos tueri.

Franciscus Foscari Dei gratia Dux Venetiarum &c. Universis, & singulis nobilibus, & sapientibus viris Comitibus, capitaneis, & castellanis tam Jadræ, Sibenici, Spalati, Tragurii, Catari, quam ceterarum terrarum & locorum nostrorum Dalmatiæ, & Istriæ, ceterisque rectoribus & officialibus nostris dictarum partium, eorumque successoribus, ad quos præsentes pervenerint, fidelibus dilectis, salutem & dilectionis affectum. Expedit plerumque, ut sancta religio, quæ a bonis & veris Christicolis non immerito veneratur, etiam solito subsidio brachii sæcularis ab inquietationibus, & molestiis indebitis tueatur. Cum igitur Venerabilis vir F. Nicolaus de Tragurio, Guardianus monasterii Sanctorum Antonii

& Ma-

& Mariæ Magdalenæ, siti in insula Bua prope Tragurium, ord. Min. de observantia S. Francisci, sicut fide digno testimonio accepimus, sit exemplaris vitæ & famæ laudabilis, adeo ut toti Dalmatiæ ex ejus vitæ honestate sit gratus, & proinde ab ejus & sociorum suorum æmulis sæpius comminationes, & persecutiones, plerumque autem expressas violentias patiatur, quæ nullo modo toleranda censemus, maxime inspecto tenore Bullarum Apostolicarum, quæ nobis præsentatæ continent, Fratres dicti ordinis Minorum de observantia . . . immunes, & ipsis nullo modo subjectos. Propterea fidelitati vestræ, & vestrorum cuilibet efficaciter scribimus, & mandamus, quatenus præfatum Fr. Nicolaum, ac ejus successores, ac socios, & Fratres suos in dicto monasterio, & quibuscumque locis de observantia, & etiam extra ipsa loca per aliquem, qui esset Guardianus, Vicarius, aut officialis, Frater, vel nuncius Fratrum conventualium S. Francisci, non permittatis inquietari, perturbari, rapi, vel aliqualiter molestari in persona, seu rebus; etsi dicti conventuales a nostro dominio habent, & habebunt litteras sui officii, quæ specialem non facerent de ipsis mentionem, vel aliter sub quacumque forma verborum, quas juxta mentem apostolicæ Sanctitatis extendi volumus tantummodo contra alios Fratres conventuales, & non contra illos de observantia. Quinimo potius debeatis eisdem Fratribus de observantia dare, & præstare, ac dari, & præstari facere omnem honestum, & possibilem favorem, tuitionem, atque tutelam, ut in suis locis ad divinum cultum de cetero vacare possint, & pro nostro statu orare Deum nostrum, & quandocumque pro quærendis eleemosynis, aut aliis necessitatibus suis pergunt, ubique bene tractentur, & ab incolarum offensionibus præserventur illæsi. Vos de executione hujus nostræ intentionis, sicut speramus, taliter geremini de bona obedientia, ut apud nostrum dominium veniatis merito commendandi.

Dat. in nostro Ducali Palatio die 23. mensis Februarii, Indict. XI. millesimo quadringentesimo trigesimo secundo; more Veneto, communi autem more 1433. quocum cohæret Indictio undecima.

Joannes Lucius tradit lib. VI. cap. V. Monum. Tragur. idque confirmant veteres tabulæ, eodem sæculo decimo quinto cœnobium suburbanum S. Francisci tertio reædificatum fuisse, quod tertio itidem dirui oportuit ob metum belli Turcici anno 1537. Sed hoc vel traditum fuit Franciscanis conventualibus, vel si restitutum fuit Franciscanis severioris instituti antiquis possessoribus, cum hi deinde loco cessissent, in eorum sedem hanc suburbanam Conventuales subierunt. Nam post tertiam ejusdem cœnobii demolitionem monumenta sæculi decimi quinti illud a Fratribus conventualibus S. Francisci habitatum fuisse declarant.

Thomas cum aliis quatuor Concilio Basileensi præsidere jussus.

Eugenius IV. post redintegratam cum Basileensibus concordiam, quatuor S. R. E. Cardinales legatos ad Concilium Basileense decreverat; sed cum hi variis & gravissimis negotiis distenti Basileam statim proficisci non possent, interea suo & Sedis Apostolicæ nomine Concilio præsidere jussit Thomam Episcopum Traguriensem cum aliis quatuor Præsulibus, ad quos hasce litteras dedit.

Epistola Eugenii IV.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio magistro Jo. de Mella notario ac referendario, & venerabilibus fratribus Johanni Archiepiscopo Tarentino, Thomæ Episcopo Traguriensi, necnon dilectis filiis Ludovico S. Justinæ, & Nicolao S. Mariæ de Moniacis Apostolicæ Cameræ auditori, monasteriorum Abbatibus S. & A. B.

Cum ex certis rationabilibus causis de venerabilium fratrum nostrorum consilio decreverimus, ut generale Concilium in civitate Basileensi per legatos nostros nostro & Apostolicæ Sedis nomine præsidentes celebretur, non obstante dissolutione alias per nos facta, prout in nostris litteris super inde sub data XVII. Calendas Martii confectis plenius continetur: cumque aliqui ex præfatis præsidentibus, ut præmittitur, deputatis, videlicet venerabilis frater noster Jordanus Episcopus Sabinensis, & dilectus filius Angelotus tituli S. Marci Presbyter, S. R. E. Cardinales & Apostolicæ Sedis legati, ob multa in his partibus incumbentia, sine magnis incommodis & suspicione maximi detrimenti ipsarum partium, ac etiam propter adventum carissimi filii nostri Sigismundi Romanorum regis illustris ad almam urbem, ob quem ipsorum Cardinalium præsentia nobis plurimum necessaria existit, usque in præsentem diem non potuerint iter suum ad dictam civitatem Basileensem arripere: considerantes quoque contingere posse, quod venerabilis frater noster Petrus Albanensis Episcopus, & dilectus filius Nicolaus tituli S. Crucis in Jerusalem Presbyter, S. R. E. Cardinales, etiam legati & præsidentes per nos deputati, ex bonis & honestissimis causis forsitan necdum finitis, adhuc plurimum occupati, pari modo ad dictam civitatem Basileensem venire tardarent: nolentes ex his ipsum Concilium aliqualiter retardari, sed potius quæcumque ad reformationem morum, extirpationem hæresum, concordiam, pacem, & unitatem, necnon commodum & augmentum religionis & reipublicæ christianæ pertinent, veluti semper optavimus, indilate promoveri, & ad desideratum finem perduci; vos, seu illos ex vobis, quos in dicto Concilio pro tempore contigerit interesse, fide, bonitate, & prudentia præclaros, ac in magnis nostris & præfatæ ecclesiæ negotiis longa experientia comprobatos, ad præsidentiam ejusdem Concilii nostro & Sedis Apostolicæ nomine, loco dictorum Cardinalium, & in ipsorum absentia, de prædictorum fratrum nostrorum consilio deputamus, cum potestate ipsum celebrandi, secundum quod in litteris prædictis sub data XVII. Calendas Martii statuimus, necnon continuandi, promovendi, tractandi, ordinandi, disponendi, decernendi, concludendi, & exsequendi omnia & singula, de quibus in litteris nostris super deputatione, præsidentia, & potestate præfatis Cardinalibus concessa seu concessis sub data Kal. Martii, anno II. confectis, & quemadmodum per dictas litteras præfatis Cardinalibus dedimus in mandatis, plenius continetur, ratum & gratum habituri, quidquid super præmissis per vos seu illos ex vobis, quos in dicto Concilio pro tempore interesse contigerit, juxta facultatem per dictas litteras præfatis Cardinalibus, ut præmittitur, concessam ordinatum, statutum, deliberatum ac decretum fuerit & conclusum; idque faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Quocirca circumspectioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus injunctum vobis ministerium laboris hujusmodi pro Dei ac Sedis Apostolicæ reverentia suscipientes, illud in omnibus, & singulis supradictis, juxta datam vobis a Domino prudentiam,

omni

omni industria exequamini, quo fructus optati proveniant, quos speramus. Super quibus omnibus, & singulis supra præmissis plenam & liberam auctoritate apostolica vobis concedimus facultatem. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIII. Nonis Maji, Pontificatus nostri anno III.

Hæc epistola extat in Tom. VIII. Collect. D. Martene & Durand. in variis ad Concil. Basil. pag. 164.

Thomas Ep. translatus ad Recinetensē & Maceratensem, deinde ad Feltrensem & Bellunensem Ecclesias.

Anno 1435. Eugenius IV. Thomam Maceratensi & Recinetensi, quinquennio post Feltrensi & Bellunensi Ecclesiis simul conjunctis Episcopum dedit. His duabus postremis ecclesiis cum præesset, insigne suæ adversus Traguriensem liberalitatis, memoriæque gratæ ac beneficæ documentum edidit: ei quippe dono misit pretiosas supellectiles, vestesque sacerdotales, ut constat ex tabulis donationis, quæ sunt hujusmodi.

Ejus in Ecclesiam Traguriensem liberalitas.

Nos Thomas Dei gratia ac Apostolicæ Sedis Feltrensis & Bellunensis Episcopus atque Comes, olim vero Traguriensis, ex singulari devotione, quam gerimus ad dictam Ecclesiam Traguriensem, cui circa undecim annos præfuimus, libere, sponte, & ex mera devotione dictæ ecclesiæ donavimus inter vivos unum paramentum fulcitum de zetani Cremensi raso, scilicet pluviale, planetam, Dalmaticam, & strictam cum frisiis recamatis, cum diversis historiis vitæ D. N. Jesu Christi, & Beatæ Mariæ. Gramite vero, & friseti sunt texti de auro fino, & pluviale & planeta sunt suffulta de taffeta cremesi, Dalmatica vero & stricta sunt suffultæ de tela rubea.

Item unum aliud paramentum completum de panno serico albo damaschino, scilicet planetam, Dalmaticam, & strictam cum gramitis de panno aureo fino, & habet frisum recamatum cum figuris &c.

Item duo pluvialia de zetani velludato viridi figurato, cum frisiis recamatis diversis historiis vitæ Domini nostri Jesu Christi.

Item duo pluvialia de damaschino albo cum frisiis de sindone de grana torto recamata cum figuris &c.

Item unum paramentum fulcitum de damaschino nigro brocato cum rosis aureis & floribus rubeis, scilicet planetam, Dalmaticam, & strictam cum frisiis & gramitis de auro de Colonia in campo rubeo.

Item unum pluviale de damaschino turchino cum frisio lato intexto auro de Colonia in campo rubeo.

Item sex Albas cum diversis gramitis, & duabus stolis cum tribus manipulis de zetani velludato viridi.

Item unum pluviale de damaschino turchino cum frisio lato de auro de Colonia intexto azurro.

Hæc autem omnia paramenta volumus, quod sint præfatæ ecclesiæ hiis conditionibus, quod sint ad perpetuam usuram ipsius ecclesiæ cathedralis, nec possint quovis modo vendi, alienari, nec impignorari, nec quocumque extra mutuari; sed quousque vixerit Ven. vir noster dilectissimus filius Presbyter Marinus Zusdinich Canonicus dictæ Traguriensis Ecclesiæ, aut aliqua ex ejus germanis, quæ singularem devotionem habent ad ipsam ecclesiam, una cum dicto germano suo conservent, & bene custodiant ornamenta ipsius ecclesiæ, sint dicta paramenta sub custodia & conservatione ipsorum germanorum, & sororum, excepto quod si quando factum fuerit decens armarium in dicta ecclesia pro conservatione horum & aliorum paramentorum ipsius ecclesiæ, si dicto Presbytero Marino videbitur, tunc ponantur in dicto armario. Si vero sibi non videbitur, sint sub ipsius, germanarumque suarum custodia, quousque vixerit.

In quorum omnium testimonium præsentes litteras per infrascriptum Cancellarium nostrum scribi fecimus, & nostri rotundi sigilli, quo utebamur, dum essemus Urbinas Episcopus, jussimus impressione signari.

Dat. Venetiis in domo nostræ solitæ residentiæ ad præsens, Anno Domini MCCCCXLIII. die XIIII. Julii, sexta Indictione, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. N. Domini Eugenii divina providentia Papæ Quarti XIII.

Marcus a Tomasino notarius & præfati Reverendissimi Dom. Episcopi & Comitis Feltrensis & Bellunensis scriba & cancellarius de mandato.

Ferdinandus Ughellus in Episcopis Urbinatibus obitum Thomæ conjunxit cum anno 1445. sed rejiciendum esse in annum proximum docet inscriptio sepulcralis; hæc vero ille subjecit. *De Sanctissima Eucharistiæ veneratione heroici carminis opus reliquisse, suisque impensis ecclesiam Corporis Christi Venetiis e fundamentis instaurasse; ejus etiam diversorum sermonum* (de Sanctis, & de tempore) *volumen esse tradit ex Georgio Pilone Jacobus Philippus Thomasinus ejus gentilis Æmoniæ Episcopus, more suo eruditissime in elogior. illustr. virorum libro.* Fertur etiam scripsisse historiam Concilii Constantiensis. Obiit Venetiis anno 1446. & sepultus est in æde Corporis Christi apud Virgines illius cœnobii, quas vivens & moriens plurimis beneficiis cumulavit. Titulus sepulcralis est hujusmodi:

Inscriptio sepulcralis Thomæ.

Sepulcrum Venerabilis Patris S. T. Domini Thomæ Thomasini de Venetiis Episcopi Feltrensis & Bellunensis assumpti de ordine Prædicator. magni benefactoris

Monasterii C. X. qui obiit MCCCCXXXXVI. die XXIIII. Martii.

In Necrologio ejusdem cœnobii ad eumdem diem ejus mors adscripta est: *IX. Kal. April. Depositio Venerabilis Patris & Domini Domini Fratris Thomæ Thomasini de Venetiis, olim Episcopi Feltrensis & Bellunensis atque Comitis, assumpti de ordine Prædicatorum, magni benefactoris monasterii Corporis Christi, in quo fuerunt duæ germanæ ejus. Oremus pro anima ejus.*

Patribus Dominicanis alterum cœnobium in insula Bua extruendum & traditum concessu Ducis ac Senatus Veneti.

Dum Thomas Ecclesiæ Traguriensi præsidebat, F. Nicolaus Milinovichius ex ordine Prædicatorum auctor fuit Traguriensibus, ut, cum unum haberent in suburbio, quod postea mœnibus circumdatum Civitas nova dicta est, alterum Dominicanum cœnobium in Bua insula fundarent. Itaque locus in eadem insula designatus est, cui nomen *Zismunæ*, tertio fere ab urbe milliario; atque inter cetera, quæ per suos oratores ab Duce & Senatu postularunt, unum illud fuit, ut ejus cœnobii in eo loco ad id constituto condendi potestas fieret. Gestus est mos illorum voluntati, & piæ petitioni, ut docent litteræ ducales.

Litteræ Ducales.

Franciscus Foscari, Dei gratia Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Magdaleno Contareno, de suo mandato Comiti Tragurii, & successoribus suis fidelibus dilectis, salutem, & dilectionis affectum. Significamus vobis, quod ad capitula porrecta per Ambasciatores Tragurii respondemus, & primo &c.

Item supplicamus, quod per devotionem fidelium

lium servitorum vestrorum civitatis Tragurii, dignetur vestra Serenitas concedere religioso viro Fr. Nicolao Milinovich ordinis Prædicatorum, habitatori in conventu S. Dominici de Venetiis, tantum de insula Buæ de rupibus, & nemoribus, & saxis, & terræ laboratoriæ, quod in totum sit per longitudinem uretenorum quindecim, & latitudinem uretenorum decem ad mensuram Tragurii; quod cum aliquibus Fratribus sociis suis, bonæ vitæ, & observantiæ regularis, possit construere unum conventiculum cum officinis, & aliis necessariis dicto conventiculo in dicta vestra insula Buæ, in loco nominato Zizmuna Znivizza, distante de Tragurio milliaria circiter tria. Respondemus, quod sumus contenti, & placet, & ita mandamus Comiti Tragurii, quod dare, & consignare debeat præd. Fr. Nicolao pro fabrica monasterii præd. tantum territorium, quantum dicto rectori esse opus fabricæ monasterii præd. videbitur, &c.

Quare mandamus vobis cum nostro collegio, quatenus dictas nostras responsiones inviolabiliter observari facere debeatis, faciendo has litteras nostras in actis cancellariæ vestræ ad futurorum memoriam registrari. Dat. in nostro ducali palatio die 7. Maji 1432.

Intra paucos annos cœnobium itemque templum exædificatum est, & idoneis proventibus, rebusque omnibus ad victum & cultum necessariis instructum. Ab Sancta Cruce cognomen accepit, propterea quod in summo altari simulacrum ligneum Jesu Christi in cruce suffixi, plurimis & illustribus miraculis inclytum, impositum fuit, quod ab accolis juxta advenisque summa frequentia & eximia veneratione colitur, præsertim sextis quibusque feriis mensis Martii.

Inscriptiones templi Dominicani S.Crucis.

Huic deinde anno 1592. exstructum est altare marmoreum, & a cornu Evangelii hæc inscriptio tabulæ lapideæ insculpta:

Cur huc? ut melius videar. Quis transtulit? is, quo
Justitia & pietas sunt, ubicumque manet.
Qui Venetum splendor Delphinus, dic genus, audi
Delphinum, lætor, crescat ad astra pius.
Anno Salutis MDXCII.

Supra januam maximam templi majusculis litteris hæc epigraphe incisa est:

MCCCCXXXXIX. Tempore Prioris Dominici
Duodo de Venetiis.

Infra epitaphium vero:

Ut vitiis purges mentem, virtutibus ornes,
Hanc adeas sacram peccator sedulus ædem.

Ante januam eamdem conditus est Nicolaus Milinovichius conditor idem & præses primus ejusdem cœnobii, ut declarat tum ejus effigies in operculo sepulcrali cælata, tum epitaphium lapidi circa illam inscriptum. *Lapis hic tegit ossa Venerabilis Fratris Milinovich, primi fundatoris, & Prioris hujusce Sanctæ Crucis conventus, qui III. Julii MCCCCLI. diem clausit exremum.*

LUDOVICUS EP. TRAGURIEN. XVIII.

Patavii humili loco natus, generis obscuritatem rerum præclare gestarum splendore illustravit, cui *Mediarotæ* a matre, *Scarampio* nescio unde cognomen fuit, nam ejus pater ab *Arena* cognominatus est. Eximia ejus virtus & doctrina aditum eidem aperuit ad collegium amplissimum Canonicorum Ecclesiæ Patavinæ. Litteras cum armis, ecclesiastica cum militaribus insignibus conjunxit; de quo Oldoinus in vitis Cardinalium: *Primus ipsius gradus fuit Episcopatus Traguriensis, deinde factus Archiepiscopus Florentinus, ac demum Patriarcha Aquilejensis, & Presbyter Cardinalis Sancti Laurentii in Damaso, & S. R. E. Cancellarius 10. Calend. Jul. 1440. ab Eugenio IV.* Idem Eugenius anno 1435. post Thomasinum ad Ecclesias Maceratensem & Recinetensem translatum, Traguriensibus Episcopum dedit, ut constat ex epistola pontificia ad Canonicos Tragurienses.

Epistola Eugenii ad Canonicos Traguriens.

Eugenius servus servorum Dei dilectis filiis Capitulo Ecclesiæ Traguriens. salutem & apostolicam benedictionem. Apostolatus officium, quamquam insufficientibus meritis nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini præsidemus, utiliter exequi coadjuvante Domino cupientes, soliciti corde reddimur & solertes, ut cum de ipsarum regiminibus agitur committendis, tales eis in pastores præficere studeamus, qui commissum sibi gregem dominicum sciant non solum doctrina, verbo scilicet, sed etiam exemplo boni operis informare; commissasque sibi ecclesias in statu pacifico & tranquillo velint, & valeant, duce Domino, salubriter regere, & feliciter gubernare. Sane ecclesia vestra ex eo vacante, quod nos hodie Ven. Fratrem nostrum Thomam Rechanaten. & Maceraten., tunc Traguriens. Episcopum apud Sedem Apostolicam constitutum, a vinculo, quo eidem vestræ ecclesiæ, cui tunc præerat, constrictus tenebatur, de fratrum nostrorum consilio & apostolicæ potestatis plenitudine absolventes, eum ad Rechanaten. & Maceraten. invicem unitas ecclesias tunc vacantes duximus transferendum, præficientes eum illis Episcopum & pastorem; nos ad provisionem dictæ vestræ ecclesiæ celerem ac felicem, ne illa longæ vacationis exponatur incommodis, pronis & solicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem vestræ ecclesiæ persona utilem, & etiam fructuosam, cum fratribus nostris diligentem habuimus; demum ad dilectum filium Ludovicum, Canonicum Paduanum, artium & medicinæ Doctorem, Cubicularium nostrum, cui apud nos de vitæ munditia, honestate morum, spiritualium providentia, & temporalium circumspectione, aliisque multiplicum virtutum donis, fide digna testimonia perhibentur, direximus oculum mentis; quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona ipsius electi, nobis & dictis fratribus ob suorum exigentiam meritorum accepta, eidem vestræ ecclesiæ, de dictorum fratrum consilio, auctoritate præfata providimus; ipsumque illi præficimus in Episcopum & pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ vestræ sibi in spiritualibus, & temporalibus plenarie committendo; in illo qui dat gratias, & largitur præmia, confidentes, quod dirigente Domino actus suos, prædicta ecclesia per ipsius electi circumspectiones, industriam, & studium fructuosum, regetur utiliter, & prospere dirigetur, grataque in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa. Quare discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfato electo tamquam patri & pastori animarum vestrarum humiliter intendentes, eidem exhibentes obedientiam & reverentiam debitas & devotas, ejus salubria monita & mandata humiliter & efficaciter adimplere curetis; alioquin sententiam, quam idem electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctoritate divina usque ad satisfactionem condignam

dignam inviolabiliter observari. Dat. Florentiæ. Anno Incarn. Dominicæ 1435. 9. Kal. Novemb. Pontific. nostri anno quinto.

Absens ecclesiam per Vicarium generalem gubernavit;

Absens hanc ecclesiam annos ferme duos gubernavit, usus opera vicaria Nicolai cœnobiarchæ S. Joannis Baptistæ, ut docent tabulæ Tragurienses. *In Jesu Christi nomine, amen. Anno nativit. ejusdem 1437. die 2. men. Martii, temporibus quidem Serenissimi Principis, & Excellentissimi Domini Francisci Foscari D. G. Incl. Duc. Venet., nec non regiminis generosi viri D. Georgii Valaresso tunc Com. Trag., & Judicum &c. Actum Tragurii in sala magna Episcopatus, coram & in presentia prefati Comitis, ac etiam venerab. D. Nicolai Ab. monasterii S. Joannis Baptistæ, Vicarii generalis Reverendissimi Domini Ludovici, Dei & Apostolice Sedis gratia Ep. Tragurien. &c.*

qua dimissa factus est Archiepisc. Florentinus, deinde Patriarcha Aquilejen. & Cardinal.

Hoc eodem anno 1437. Ludovicus ab Eugenio IV. Archiepiscopus creatus, & præpositus Metropoli Florentinæ, Ecclesiam Traguriensem dimisit; anno autem 1439. eumdem titulo Patriarchæ donatum Ecclesiæ Aquilejensi præfecit, & anno sequenti in amplissimum Cardinalium Senatum cooptavit. Obiit Romæ anno 1465. VI. Kal. Aprilis, & insigni pompa elatus, in Basilica S. Laurentii in Damaso sepulcrum ac titulum sepulcralem obtinuit.

Ejus elogia.

Hujus effigiem Patavini in aula Academiæ Deliæ pingendam curarunt cum hoc elogio.

Ludovicus ab Arena Mediarota pietate an armis insignior nescias; etenim sub Eugenio IV. Pont. Max. copiis summa cum auctoritate præpositus, Florentinis suppetias ferens, Picininum magni nominis ducem, Hetruriam devastantem, post pugnam ancipiti Marte quinque horis acriter utrinque commissam, victoria potitus, ad Ducem Mediolanensem, cujus partes tutabatur, debellatum ac fractum remisit; ob id inter Cardinales cooptatus Ecclesiæ Cancell. efficitur. Pluribus viis Romæ stratis, ecclesiis in pristinum restitutis, aquæductibus instauratis, tanto splendore & magnificentia Cardinalatus dignitatem auxit, ut declaraverit Cardinales jure inter Principes esse numerandos. Ad Aquilejæ Patriarchatum promotus, a Venetiarum Principe Veneta donatus nobilitate, armis togæ super impositis, Callisto III. itidem Pontifici obtemperans, Turcas circa Belgradum invadens formidabili prælio disjecit, dispersit, & Constantinopolim advolare coegit; cum præsto esset Rhodiis, numerosam Turcarum classem paucis navibus fulminis in morem protrivit ac demersit, pluribus Ægæi maris insulis hosti orientali ademptis. Aliis egregiæ virtutis experimentis editis, tot patratis facinoribus, tot insignibus victoriis terra marique partis, magno Pompejo non inferior, incredibili omnium applausu & acclamatione Romam victor ingreditur, moritur non moriturus 1465. Tanti civis memoriæ ergo.

JOANNES III. EP. TRAGURIEN. XIX.

Joannes primum Recinetensis Ep. deinde Archiep. Florentinus & Cardinalis, demum Ep. Tragurien. commendatarius.

E nobilissima gente Vitellesca Cornueti natus est in oppido Hetruriæ. Ex Recinetensi Ecclesia ad Metropolim Florentinam anno 1435. ab Eugenio IV. translatus, titulum Patriarchæ Alexandrini insuper obtinuit, & biennio post ad collegium Cardinalium aggregatus sedem archiepiscopalem reliquit, Ludovico Mediarotæ ab eodem Eugenio traditam. Bellicis, quam ecclesiasticis laudibus illustrior fuit, & eximiam operam tum Martino V. tum Eugenio IV. ad debellandos tyrannos & hostes S. R. Ecclesiæ navavit. Huic idem Eugenius Traguriensem Ecclesiam ab Ludovico dimissam cum ejus proventibus an. 1437. jure ac titulo *commendatario* attribuit: id quod Tragurienses tulerunt ægerrime, cum spem omnem sui pastoris videndi, ac penes se habendi ademptam sibi intelligerent; ex cujus absentia ne plurimum detrimenti ecclesia, clerus, & plebs christiana caperent, metuebant. Itaque in frequentissimo totius civitatis Consilio decreverunt Ducis ac Senatus Veneti opem implorare, ut ad hujusmodi mala & incommoda, quæ inde imminebant, avertenda suas apud Eugenium preces interponeret, oratore Venetias misso Christophoro nobili viro; qui simul peteret, sibi ut liceret nomine universæ civitatis hortari & obsecrare Thomam Thomasinum, ut relicta Recinetensi & Maceratensi, Ecclesiæ Traguriensis regimen episcopale resumeret. Decretum conditum est in hæc verba.

De revocando ad regimen Ecclesiæ Tragur. Thoma Thomasino, decretum Consilii Tragur.

1437. *Die 14. Septemb.*

Convocato & congregato generali Consilio nob. civit. Trag. &c. Cum nuper habeatur clara notitia per litteras & famam publicam, Episcopatum Tragurien. pastore vacare per promotionem ad Archiepiscopatum Florentiæ Rev. in Christo Patris D. Ludovici Ecclesiæ majoris Tragurii pastoris & Episcopi animarum; & cum etiam divulgetur ipsum Episcopatum Tragurien. in commendam fore concessum Rev. D. Patriarchæ Alexandrino, nunc ad dignitatem Cardinalatus, ut fertur, promoto; quod si ita est, cedet ad detrimentum non modicum, & jacturam animarum, & rerum spiritualium civit. & diœces. Tragurien. nec non ad destructionem, & ruinam Ecclesie & Episcopatus Tragur. & in prejudicium . . . & desolationem non solum cleri diœc. Tragur. sed etiam Universitatis nobilium, & populorum civit. & district. Tragur. & proinde sit summe necessarium habere recursum ad fontem refugii vestræ excellentissimæ ducalis dominationis, quæ semper solita clementia mœstos & oppressos in eorum necessitatibus relevare consuevit; quatenus dignetur succurrere, & providere sua immensa prudentia huic civit. Trag. quod habeat, & sibi detur unus Antistes, qui curæ animarum sit utilis & fructuosus.

Deinde fuit electus nob. vir Christophorus D. Blasii militis in Ambasciatorem ad Excellentissimum Dominium Venetum, qui supplicaret eidem, ut dignaretur super inde providere apud SS. Papam, dando etiam libertatem dicto Oratori, cum licentia dicti dominii, tractandi cum Rev. Patre D. Thoma Episcopo Rachanatensi, ipsumque humiliter deprecandi, ut dignetur per medium SS. Papæ Eugenii reassumere hanc Ecclesiam Trag. in spiritualibus gubernandam &c.

Nicolaus Abbas cœnob. S. Joannis Bapt. Vicarius gen. Joannis Episc. commendatarii.

Sed Eugenius nullis rationibus vel precibus, si quæ interpositæ sunt, adduci potuit, ut quod semel Joanni dederat, revocaret. Itaque Joannes Vitellescus Cardinalis, idemque Patriarcha Alexandrinus, quoad vixit, Ecclesiam Traguriensem sibi commendatam retinuit. Ad eam regendam Nicolaum Abbatem S. Joannis Baptistæ Vicarium generalem, ac totius rei christianæ administrum adhibuit; qui anno 1439. Archidiaconum a Capitulo electum confirmavit, ut tabulæ confirmationis eodem anno confectæ declarant, quarum initium est: *Nicolaus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Abbas monasterii S. Joannis*

annis Baptiste Traguriensis, Vicarius in spiritualibus generalis Rev. in D. Patris & D.D. Joannis de Vitellescis, miser. divina tit. S. Laurentii in Lucina Sacrosancte Rom. Ecclesie Presb. Cardinalis Florentini vulgariter nuncupati, nec non commendatarii & gubernatoris Ecclesie & diec. Traguren. &c. Anno Nativit. Dominice 1439. Indict. 2. die ultima mens. Augusti, Pontific. Eugenii IV. an. 9. Itidem anno sequenti cum de sumptibus faciendis in odeum & subsellia Canonicorum convenisset, in tabulis hujus conventionis idem Episcopus & Vicarius nominatur: *Anno 1440. die ultima Februarii &c. Ven. viro Patre Dom. Nicolao D. g. Abbate S. Joannis Bapt. Tragur. nec non Vicario gen. Reveren. in Christo Patris & D. D. Joannis de Vitellescis miser. div. tit. S. Laurentii in Lucina Sacrosan. R. E. Presbyteri Cardinalis Florentini vulgariter nuncupati, commendatarii, & gub. Eccl. & diec. Tragur.*

Anno 1438. III. Nonas Maji Eugenius indulgentiam concessit visitantibus die præfinita ecclesiam Traguriensem S. Laurentii, ut ex diplomate videre est, quod in additamentis ad Vitam B. Joannis Ursini pag. 328. exhibuimus. Anno 1440. Joannes Vitellescus, cum in suspicionem summi Pontificatus appetendi venisset, jussus ab Eugenio comprehendi, includique in castrum S. Angeli, ibidem ex vulneribus sibi, dum caperetur, inflictis misere interiit III. Id. Aprilis. Ferdinandus Ughellus ejus interitum ad annum superiorem revocavit, contra quam docent Tabulæ Tragurienses modo laudatæ & elogium sepulcrale. *Ejus deinde cadaver*, ut est apud eumdem Ughellum, *Cornetum delatum, tumulatum est in æde cathedrali cum hoc epitaphio:* „ *Reverendissimo Joanni de Vitelleschis de Corneto, Patriarche Alexandrino, Card. Florentino, Bartholomeus Episcopus Cornetanus nepos in posteritatis memoriam.* „ Hi versiculi subjiciuntur.

Obitus Joannis & epitaphium.

Quando ego pro patria, pro majestate repressi
Pontificis furias bellorum, hostesque subegi
Ecclesie, nostris que floruit aucta sub armis,
Restitui res effluxas, urbesque decusque,
Invidit sors atra mihi, magis æmula virtus
Immeritam statuens non equo munere mortem.
Obiit XI. Aprilis MCDXL.

ANGELUS EP. TRAGURIENSIS XX.

Angelus ex Arbensi Parentinus, ex Parentino Traguriensis Episcopus.

Venetiis natus est ex antiqua & perillustri familia Cavacia, quæ sæculo superiori an. 1652. ob generis nobilitatem, & insignia in Rempublicam merita inter patricias aggregata est. Primum Arbensis, deinde Parentinus Episcopus fuit. Hunc Martinus V. ærario pontificio præfecit; quam quidem præfecturam retinuit sub Eugenio IV. cui suam fidem & sollertiam in plurimis atque gravissimis Ecclesiæ & Curiæ Romanæ muneribus gerendis mirifice probavit. Post interitum Vitellesci, Angelum idem Eugenius a Parentina ad Traguriensem Ecclesiam transtulit anno 1440. Sed cum noluisset eum antea quæstoris officium dimittere, quam virum idoneum reperisset, quem in illius locum subrogaret; ac præterea ejusdem opera ad quædam tum sua, tum Ecclesiæ negotia expedienda indigeret; Angelum in urbe retinuit usque ad ferias paschales anni 1443. ut idem Pontifex scripsit ad Tragurienses his verbis.

Epistola Eugenii IV. ad Tragurienses.

Eugenius Papa IIII. Dilecti filii, salutem & apostolicam benedictionem. Postquam transtulimus ad vestram ecclesiam Vener. Fratrem Angelum, qui nunc est Episcopus vester; voluit ipse multoties ad vos venire, & a nobis petiit licentiam veniendi. Nosque aliquando dispositi fuimus permittere ipsum venire, ut quod multum desiderabat, prout desiderat de præsenti, consolaretur vos, & ecclesiæ suæ tam circa animarum salutem, quam circa bonorum & possessionum gubernationem gereret curam. Sed cum sit Thesaurarius, & tam circa ipsum officium, quam circa aliqua nostra & Romanæ Ecclesiæ negotia semper fuerit impeditus, adeo ut ipso carere sine incommodo non potuerimus, nondum sibi licentiam dare voluimus. Quod quidem debet vestra devotio patienter tolerare, cum talis dilatio adventus ad vos prædicti Episcopi propter causas prædictas fuerit & laudabilis, & necessaria. Veniet autem circa festum Dominicæ Resurrectionis proximum, sine ulteriori dilatione, Domino concedente. Datum Florentiæ sub annulo nostro secreto die XV. Novembris MCCCCXLII. Pontificatus nostri anno duodecimo.

Ante aliquot menses idem Eugenius rogatu Angeli, & precibus etiam Capituli Traguriensis interpositis, insignia & ornamenta, quæ ceteris Capitulis communia sunt, Canonicis Traguriensibus concessit.

Eugenius facultatem deferendi almutias concedit Capitulo Traguriensi.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei ad futuram memoriam. Ex debito pastoralis officii, cui licet immeriti disponente Domino presidemus, illis fidelium votis facilem prebemus assensum, que ecclesiarum precipue cathedralium omnium decus, & honorem respicere dignoscuntur. Sane sicut pro parte Ven. Fratris nostri Angeli Episcopi & dilectorum filiorum Capituli Tragurii nobis nuper exhibita petitio continebat, licet in plerisque regni Dalmatie cathedralibus ecclesiis, inter quas Ecclesia Traguriensis honorabilis conspicitur, & insigniter illarum Canonici, & alie in dignitatibus, personatibus perpetuis, administrationibus & officiis constitute persone, dum & quotiens ipsas in habitu & religione accedere habeant ecclesias, ut ab aliis earum beneficiatis secerni valeant, pro decore & venustate ipsarum Almusia de vario griseo consueverunt deferre, & communiter deferant; tamen Canonici & alie in dignitatibus, personatibus, administrationibus & officiis constitute persone Traguriensis Ecclesie uti ornatu non sunt soliti antedicto. Quare pro parte ipsorum Episcopi & Capituli nobis fuit humiliter supplicatum, ut Canonicis, & personis Traguriensis Ecclesie hujusmodi similibus Almusiis, sive cucullis infra ecclesiam ipsam pro decore & venustate illius utendi licentiam concedere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui singulas presertim cathedrales ecclesias condignis honoribus libenter attollimus, hujusmodi supplicationibus inclinati singulis Canonicis & aliis personis Ecclesie Traguriensis hujusmodi qui fuerint pro tempore, quod infra ipsam ecclesiam eis temporibus, quibus cum habitu & religione esse habent in illa, Almusia, sive cucullas de vario griseo deferre possint, teneantur, & debeant, auctoritate apostolica tenore presentium de episcopali gratia indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Florentie

rentia Anno Incarnationis Dominice MCCCCXLII. X. Kal. Junii, Pontificatus nostri Anno XII.

Nicolaus Abbas S. Jo. Bapt. Vic. generalis. Interea Nicolaus cœnobiarcha S. Joannis Baptistæ sæpe laudatus Episcopi vice fungebatur; apud quem an. 1441. Jacobus præpositus Ecclesiæ Berstranovi questus est de Thoma Episcopo ritus Græci, sive Rasciani, qui cum alia diœcesis Traguriensis & Spalatensis loca, tum Berstranovum temere audacterque invaserat, & sibi episcopalem locorum illorum administrationem impudentissime arrogabat. Jacobi querelam publicis litteris Nicolaus consignari jussit, testibus adhibitis, ut lege ac judicio agi posset contra iniquam illam juris alieni usurpationem.

Jacobi præpositi Eccl. Berstranovi querela de quodam Ep. Græco. *In Christi nomine, Amen. Anno Nativitatis ejusdem MCCCCXLI. Indict. IV. die XX. mensis Novembris; tempore quidem Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Dom. nostri Dom. Eugenii divina providentia PP. IV. anno XI. coram Rev. in Christo Patre Dom. Nicolao Dei & Apostolice Sedis gratia Abbate mon. S. Joannis Baptiste de Trag. Rev. in Christo Patris & Dom. Dom. Angeli Cavatia eadem gratia Episcopi Tragurien. Vicario generali, sedente apud ostium Abbatiæ S. Joannis Bapt. predicti, comparuit & se presentavit modestus vir Presbyter Jacobus de Smino habitator Trag. dicens, & in querela exponens, quod cum ipse habeat a prefato Dom. Vicario & a Capitulo Tragurien. Capellaniam in loco Berstranovi diecesis Tragur. ibique personis ibidem existentibus administraret ecclesiastica sacramenta, habendo curam animarum loci illius; quadam die, absente ipso Presbytero Jacobo a loco predicto, venit illuc quidam Frater Thomas pretensus Episcopus Srebernize; & occupando dictum locum Trag. diecesis & etiam alia loca sub jurisdictione Archiepiscopatus Spalaten. existentia, asserens se gubernatorem dictorum locorum, abstulit & exportavit dicto Presbytero Jacobo omnia bona sua, que ipse habebat in dicto loco de Berstranovo, in ipsius Presbyteri Jacobi prejudicium non modicum, & jacturam. Et postmodum dictus Episcopus misit eidem Presbytero Jacobo quandam litteram patentem ipsius Dom. Episcopi in sermone & alphabeto Illiriacho, seu Sclavonico scriptam, & sigilli ipsius Dom. Episcopi impressione munitam. Cujus quidem littere tenor in vulgari sermone translatus sequitur, & est talis, videlicet: Nui Thomaso Vescovo per la gratia di Dio de Srebernitza, e de Vissochi, e in parte dell' Arcivescovado di Spalatro Governador, don a saver al venerabil homo don Jacomo, che de mi non se debbia temer, ne de nessuno homo nella mia parochia, ma sora la mia fede possa vegnir, e liberamente partire in Tragura, overo in altro luogo, dove a lui piaxe. E li homeni di Berstranovo obligandosse con la lor fede, e con la lor roba, che possa vegnir da lor, e dal detto Vescovo, el so stati, habiando spaza di liberamente partirse. E se questo non farai, e non vegnirai marti per tastol di da nui, piu fede non damandar. E quel che è fuora del tuo, quello tu perderai. Scritta a Berstranovo Domenega drio la Festa di S. Martin. Petens dictus Presbyter Jacobus sibi de opportuno juris remedio subveniri. Qui Dom. Vicarius, auditis predictis, rogavit me & alios notarios publicos infrascriptos, ut de predictis hoc publicum conficeremus instrumentum. Actum Traguri in loco predicto, presentibus Venerabilibus viris Presbyteris Marino Clapatis Bercovich Canonico majoris Ecclesie Trag. & Petro Pridovich de Tragurio, ac aliis testibus ad predicta specialiter vocatis & rogatis.*

Quæstiones, & actus judiciales in illum Episcopum Rascianum habitos nancisci non licuit; auctoritate Senatus Veneti, vel magistratus Traguriensis interposita, compressum fuisse, & e locis, quæ injuste occupaverat, expulsum verisimile est.

Anno igitur 1443. feriis paschalibus appetentibus Tragurium venit, ingenti omnium lætitia & gratulatione acceptus. Sed vix unus mensis, & pauci dies effluxerant, cum communem lætitiam, ex adventu, gratoque omnibus regimine optimi Præsulis perceptam, funestavit incendium fortuitum, XI. Kalendas Junias sub quintam horam noctis exortum, quo ædes quingentæ in urbe nova, duodeviginti in urbe veteri conflagrarunt. Civitas nova erat olim suburbium Tragurio adjacens ab occasu, quod Tragurienses mœnibus & propugnaculis circumdederant, in cujus angulo extremo obverso ad meridiem castellum exstructum est. Angelus Ep. Tragurium venit.

Cum Capitulum & clerus ædis cathedralis sacrario admodum angusto uteretur, Angelus ære suo novum, & majus, & elegantius ædificavit. Extrui cœpit anno 1446. Romam profecturus, operis quod deerat ut perficiendum curaret, Benedictum Contarenum urbis prætorem rogavit. Absolutum fuit anno 1450. & inscriptio parieti affixa est, quæ conditoris nomen ac memoriam posteritati commendaret: *Angelus Chavaca, Martini Pontificis & Eugenii Thesaurarius, Pontifex Traguriensis hoc ex voto sacrarium statuit ex sua pecunia. Rem hanc commendavit claro viro Benedicto Contareno Tragurii Rectori.*

Sed nimio libertatis ecclesiasticæ tuendæ studio in offensionem Traguriensium incurrit. Lex erat perantiqua, ut ne quis bona sua, quæ in urbe vel territorio possideret, donaret aut divenderet *extraneis*: quod verbum ita ille interpretabatur, ut ne ipsis quidem ecclesiis ac locis piis hujusmodi bona aut dono dari, aut vendi, aut testamento legari liceret: quod cum juri ecclesiastico adversaretur, legem illam aboleri jussit; cum Tragurienses constantissime abnuerent, omnibus urbis templis interdictum affixit. Senatus Veneti auctoritas intercessit, & Venetias citari jussus est; sed jam ille Romam discesserat. Ubi cognovit suum factum a supremo Principe non probari, & simul certior factus esset, non eam esse vim illius legis, ut ecclesiis adimeret jus bona privatorum hominum per emptionem, vel donationem acquirendi, nullam moram interposuit, quin datis ad suum Vicarium generalem litteris interdictum illud amoveri & abrogari jusserit. De miraculis B. Joannis Ursini, quæ ejus jussu scriptor æqualis temporum illorum litteris mandavit, vide additamenta ad Vitam B. Joannis Ursini Episcopi Traguriensis. Ecclesiam Traguriensem administravit annos fere duodecim; & anno hujus sæculi quinquagesimo secundo IV. Idus Martii adhuc vivebat, ut intelligitur ex Tabulis Traguriensibus. *In Jesu Christi nomine, amen. Anno nativit. ejus 1452. Indict. 15. die 12. men. Martii, temporibusque, nec non regimine spect. & gener. viri Dom. Benedicti Contareno, suorumque Judicum, ac Rev. in Christo Patris D. Nicolai Ab. S. Joan. Baptiste Vic. gen. Rev. D. Angeli Ep. Tragur. &c.* Sed eodem anno, & mense Majo supremum diem obiisse declarant litteræ en- Urbem interdicto supposuit, quod deinde revocavit. Obiit.

encyclicæ Joannis Lucæ Archidiaconi Traguriensis Canonicos convocantis ad Vicarium capitularem eligendum, qui dum illa ecclesia suo pastore viduata permaneret, Episcopi vices præstaret. *Nos Lucas Joannes Eccl. Tragurien. Archidiaconus vobis Venerabilibus P. P. Dom. Canonicis, & Capitulo Ecclesie Tragurien. salutem & sinceram in Domino charitatem. Cum ad presens vacet dicta Ecclesia Tragur. suo Episcopo & pastore per obitum Rever. in Christo Patris & Dom. D. Angeli Chavacia olim ultimi & immediati ejusdem ecclesie presulis & pastoris; Nos, ad quem de jure, & antiqua consuetudine, ad infrascripta & alia spectat & pertinet pleno jure Capitulum evocare, & presertim ad presens, hujusmodi sede vacante, pro Vicario eligendo Capituli prelibati in spiritualibus generali; vos omnes harum serie monemus, rogamus, & citamus 1. 2. 3. & peremptorio, quatenus vos omnes &c. Dat. Trag. in dicta ecclesia cathed. Anno Dominice Nativit. 1452. Indict. 15. die vero 17. Maji; Pontificatus autem SS. in Christo Patris & Dom. nostri D. Nicolai divina providentia Pape Quinti anno 6.*

Jacobus Justinianus in Consilio Nob. Traguriens. frustra electus Episc.

Postera die Traguriences veriti fortasse, ne rursus Ecclesia illa alicui Episcopo commendaretur, qui perpetuo absens per Vicarium rem christianam & ecclesiasticam administraret, convocato Consilio nobilium, jus eligendi Episcopi usurparunt. Electus autem est Jacobus Justinianus e gente patricia Veneta, Ordinis Benedictini, & Congreg. Patavinæ S. Justinæ alumnus, vir eximiæ probitatis ac religionis; ac de petenda hujus electionis approbatione orator missus est Venetias: *Anno 1452. 18. Maji. Vadit pars &c. quod vacante Ecclesia Trag. suo presule & pastore per obitum Rev. Patris D. Angeli Chavatia olim ultimi Episcopi Trag. per modum scrutinii per nobiles hujus Consilii eligatur, seu nominetur, & postuletur unus Episcopus, qui huic ecclesie majori & civitati ac diecesi Traguriensi sit utilis & fructuosus, pro salute & gubernatione animarum &c. Per modum & viam scrutinii per omnes nobiles, eorum nemine discrepante, excepto uno, electus, & nominatus fuit in Episcopum & pastorem animarum ecclesie, civit. & diecesis Trag. Ven. Pater Dom. F. Jacobus Justiniano qu. D. Andreasii, de Congregatione S. Justine, ord. S. Benedicti, vir religiosissimus, & moribus vite, virtutibus, & probitate ornatus.*

Die antedicto vadit pars prefatorum D.D. Comitis & Judicum &c. deinde electus fuit vir nobilis Simon Sobothe in Ambasciatorem, ut se conferret ad conspectum Senatus Veneti ad notificandum eidem electionem predictam, & postulandum ipsam confirmari debere; & insuper supplicandum humiliter & devote, quod dignetur providere, ut ipsa electio suum sortiatur effectum.

Sed cum jamdudum jus suffragii in comitiis episcopalibus laici per desuetudinem amisissent, electio Jacobi Justiniani monachi nec Venetiis, nec Romæ habita fuit canonica & legitima.

JACOBUS EP. TRAGURIENSIS XXI.

Ex illustri & pervetusta familia Anconitana Turlona, sive Truglonia, Doctor & interpres juris pontificii. Anno 1452. vel sub initium sequentis administrationem hujus ecclesiæ suscepit, nam in Tabulis Traguriensibus anno 1453. mense Martio confectis nominatur. *In Jesu Christi nomine, amen. Anno Nativ. ejusdem 1453. Indict. 1. die 1. mens. Martii; temporibus, nec non regimine spect. & gener. viri Dom. Benedicti Contareno tunc Com. Trag. ac Rev. in Christo Patris D. D. Jacobi Dei & Apostolice Sedis gratia Episc. Trag.* Joannes Lucius in serie Antistitum Traguriensium Episcopatum Jacobi Turloni non ultra annum 1476. perduxit, sed ex monumentis Traguriensibus colligitur prorogandum esse usque ad tertium, & octogesimum hujus sæculi annum; ex quo fit nihil loci relictum esse in successione serieque episcopali cuidam *Christophoro*, quem idem Lucius Jacobo Turlono substituit anno eodem 1476. de quo litteram in monumentis horum temporum nullam invenio: nam Christophorus de Balistis Episcopus Traguriensis ætate longe posterior fuit. Anno 1459. Vicarium atque administrum muneris episcopalis habuit *Nicolaum Burgofortem* Canonicum Archidiaconum, & anno 1482. *Michaelem de Legis*; uterque nominatur in codice Ms. accepti & expensi, qui ad præfecturam & fabricam ædis Laurentianæ pertinet. In hoc ad annum 1459. ac diem 26. Aprilis nomen *Nicolai Burgofortis Can. Archid. Vic. gen.* adscriptum; ad annum vero 1482. 18. *Julii*, nomen & *consensus Ven. Michaelis de Legis Vic. in spiritualibus gen. Rev. Dom. Jacobi Turlono dignis. Episcopi Trag.*

Vicarii generales Jacobi Ep.

Duo dies festi, Jacobo suasore & approbatore, instituti sunt, quos singulis annis in perpetuum ab omnibus sanctissime coli, & a servilibus operibus feriatos esse voluerunt; alter pridie Kalendas Octobris in honorem S. Hieronymi, quem & natione Dalmatam fuisse, & primarium Dalmatiæ patronum esse jure ac merito gloriantur; alter XIII. Kalendas Februarii in honorem S. Sebastiani, cujus præsidio pestilentiam ab urbe & agro Traguriensi sæpius depulsam esse meminerant, & in posterum arcendam esse certissime sperabant. Itaque in Consilio generali duo in eam rem decreta condita sunt, alterum anno 1455. alterum anno 1466.

Anno 1455. Indict. 3. die vero 22. mens. Novembris.

Decretum Consilii generalis de colendo die festo S. Hieronymi.

Cum gloriosissimus Doctor Beatus Jeronimus unus ex quatuor universalis Ecclesie & orbis cardinibus, sit sanctitatis excellentia, ac prestantia celeberrimus, sitque ab omnibus fidelibus christianam religionem colentibus per universum orbem, suis exigentibus meritis & exemplis, devotissime colendus, tum propter virtutem ac vite asperitatem, tum propter laborum intolerabilium circa expositionem sacrarum Scripturarum assiduitatem, tum etiam propter miraculorum innumerabilium, quibus prefulsit in vita, & post mortem, claritatem; nam loco . . . . per visionem revelatum fuit, ipsum felicissimum Doctorem in eterna beatitudine equiparatum esse . . . cumque precipue deceat Dalmatinos ipsum Beatiss. Sanctum, a quorum provincia originem habuit, summopere colere; Vadit pars Magn. Dom. Pretoris, & suorum egregiorum Judicum, quod deinceps ad honorem & gloriam omnipotentis Dei, & ad laudem, & triumphum preciosissimi Doctoris S. Jeronimi memorati, annis singulis in perpetuum Festum ipsius, quod colitur die XXX. mensis Septembris, solemniter coltivetur, & custodiatur ab omnibus; ita & taliter, quod omnes homines, & persone civitatis, hortorum, & districtus Trag. cujuscumque status, gradus, & conditionis existant, laborare, & quidquid facere non

non debeant illa die; sed ab omni opere prorsus cessare die festi solemnitatis S. Jeronimi supradicti, ad hoc, ut ipse sit nobis apud Deum protector, & perpetuus intercessor; ac quod presens pars poni debeat in volumine Statutorum, & pro statuto perpetuo observari.

Qua quidem pars posita ad bussulos, & ballotas, ut est moris, fuit capta & obtenta per Cons. 21. qui posuerunt eorum ballotas in bussulo albo de sic, non obstantibus ballotis duabus in contrarium repertis in bussulo rubeo de non.

Die 22. men. Februarii 1466.

Alterum decretum de colendo die festo S. Sebastiani.

In generali Consilio nobilium civit. Tragurien. &c. Per prefatum magnificum D. Comitem cum judicibus suis posita fuit pars infrascripti tenoris, videlicet: Tamquam fideles credimus meritis atque intercessionibus Sanctorum, adversitatibus, quas propter peccata mer. . . . , liberari, & in dies experimur, & miracula quamplura videmus. Cum igitur hec regio Dalmatica sepe, & sepius . . . . . pros. lapsis annis multis invaletudinibus, scilicet . . . . peste vexata fuerit; devotio, & fides B. Sebastiani Martiris multos a furore & invasione epidemie liberavit, Sed ut ejus veneratio sit causa majoris devotionis & fidei, & per consequens ob ejus Martiris merita omnipotens Deus urbem hanc, & fideles suos in : . . . . & protectionem ipsius S. Sebastiani a tali flamma & incendio epidemie protegat, defendat, ac liberet; per magnificum D. Comitem cum Judicibus posita fuit pars; quod dies B. Sebastiani ita veneretur in civitate, burgo, & villis Tragurii, prout alii Sancti, qui venerantur diebus suis, pena L. 3. pro quolibet, & qualibet vice, qua ea die sue venerationis non se abstinebit a quocumque opere servili; que pena dividatur inter accusatorem & Commune per medietatem. Que pars ad bussulos & ballotas capta fuit per Cons. 39., qui posuerunt ballotas suas in buss. albo de sic, non obstante una reperta in buss. rubeo de non.

Cum villici & coloni diebus potissimum festis, litium dirimendarum, & juris petendi caussa, Tragurium accederent; Jacobo Episcopo auctore, lege cautum est anno 1468., ut diebus illis tribunalia omnino silerent, ab omnique strepitu forensi vacarent, neve quis cuiquam judicium redderet; ne scilicet sanctitas eorumdem dierum violaretur, sed debitus illis honos cultusque haberetur.

Baptisterium exstructum, & novum sacellum B. Joanni Tragur. Episcopo ædificari cœptum.

In æde cathedrali apud sacellum S. Joannis Baptistæ ad latus sinistrum januæ majoris, sacrum lavacrum ad catechumenos abluendos & christianis mysteriis initiandos exstruxit opere eleganti, & raris picturis decoratum; cui hanc epigraphem insculpi jussit: *Jacobo Turlono Pontifice, Carolo Capello Pretore MCCCCLXVII.* Anno proximo novum sacellum B. Joanni Traguriensi Episcopo ædificari cœpit, quod demum sæculo decimo septimo absolutum fuit; opus sane magnificum, quod ob rerum ac temporum difficultatem sæpius interrumpi oportuit. Jacobus de suo pavimentum fecit, quod lapidibus quadratis bicoloribus, idest albis & rubeis, venustissime stravit; ibique paravit sibi sepulcrum, clausum operculo marmoreo, in quo incidi jussit opere cælato effigiem suam episcopalem cum stemmate gentilitio.

Mors Jacobi, & inscriptio sepulcralis.

Cum Communi Traguriensium controversias habuit de immunitate & jurisdictione ecclesiastica, quam illi multimodis violare conabantur. Senatus Venetus, ad cujus auctoritatem confugit, illorum conatus compressit, ut constat ex litteris ducalibus datis anno 1471. Vivere desiit anno 1483., & post sollemnes exequias in eo, quod sibi vivens paraverat, sepulcro tumulatus est. Titulum sepulcralem fecit Hermolaus Jacobi frater: *Jacobo Turlono Episcopo Traguriensi, Hermolaus Turl. frater O. M. P.*, idest optime merito posuit.

Fantinus de Valle Trag. moriens Bibliothecam suam relinquit PP. Dom. Traguriens.

Ante annos septem Fantinus de Valle Traguriensis auditor Rotæ Romanæ, de quo in proœmio dictum est, Romæ decesserat. Bibliothecam suam optimis codicibus refertam legavit cœnobio Dominicano S. Crucis in insula Bua, ut constat ex epistola Oliverii Cardinalis, quem ille testamenti sui curatorem instituerat.

Epistola Oliverii Cardinalis ad Traguriens.

Oliverius miseratione divina tituli S. Eusebii S. R. E. Presbyter Card. Neapolitanus. Nobilibus viris amicis carissimis D. Comiti civitatis Tragurii præsenti, & qui pro tempore fuerit, ac Consilio nobilium ejusdem civitatis salutem in Domino sempiternam.

Cum bonæ memoriæ Reverendus Presbyter D. Fantinus de Valle J. U. D. sacri apostolici palatii causarum auditor, civis vester Traguriensis, qui nuper sicut Deo placuit ex hac luce migravit, ob præcipuam devotionem, quam habebat erga ecclesiam & conventum S. Crucis de insula Buæ Ordinis Prædicatorum, districtus & diœcesis Tragurii, certam partem librorum suorum eidem ecclesiæ & conventui in testamento suo legaverit; nobisque super dicto legato plenam dispositionem contribuerit, prout in dicto ejus testamento latius continetur: idcirco cupiens quod juxta voluntatem ipsius, quam & justum & pium est debere inviolabiliter observari, libri prædicti, quos omnes, de ipsis inventarium confici facientes, assignari fecimus venerabili viro Fratri Martino ejusdem conventus Priori, in bibliotheca, sive libraria dicti conventus reponantur; ac pro decore ipsius loci, & ob memoriam testatoris perpetuo servandam, vos impense duximus esse rogandos, ut eorumdem librorum diligenter curam habentes, eos in dicta bibliotheca ad usum studiorum quorumcumque, quos ipsi Fratres secundum ipsorum ordinationem in eis studere præsumpserint, reponi faciatis; eorum nihilominus inventarium ad perpetuam rei memoriam in Cancellaria Communis vestri describentes.

Prohibemus autem omnino, ne quisquam Fratrum dicti ordinis, aut quispiam alius cujuscumque dignitatis, gradus, conditionis, aut præminentiæ fuerit, dictos libros, aut aliquem eorum quovis modo alienare, aut pignori obligare, aut commodare, seu quocumque modo, vel sub quocumque prætextu aut colore extra dictum conventum exportare, aut exportari facere præsumat; quod si quisquam, quod non credimus, attemptare voluerit, vos ne id ullo pacto fiat debitis provideatis remediis; super quo plenam vobis tenore præsentium concedimus facultatem, salvis ultra id manentibus prohibitionibus, & pœnis de non alienandis, neque inde exportandis libris dicti conventus, editis per sacrosanctum D. N. Papam, ut in quodam . . . . desuper confecto latius continetur; & per Reverendum Patrem D. Magistrum dicti Ordinis Generalem, ut in quibusdam etiam ipsius litteris dicitur contineri; in cujus rei fidem, & testimonium præsentes nostras litteras exinde fieri fecimus & mandavimus, sigillique nostri jussimus, & fecimus appensione communiri.

Dat. Romæ in domibus nostræ habitationis die X. Ja-

X. Januarii 1476. Pontificatus prædicti Sanctissimi in Christo Patris & D. N. D. Sixti divina providentia Papæ IIII. anno V.

Galeottus Bondus.

Diploma pontificium pro eadem bibliotheca. Sixtus IV. Pontifex Maximus eamdem bibliothecam diplomate pontificio communivit, & anathematis pœna interposita, vetuit vel unum folium inde auferri distrahique.

Sixtus Papa IIII. Dilecti filii, salutem & apostolicam benedictionem. Deferuntur ista volumina librorum, quos bon. mem. Fantinus de Valle, quondam palatii nostri causarum auditor, conventui S. Crucis in insula Bua istius civitatis pie donavit atque reliquit, ut viventibus & posteris animum suum doctrina excolere cupientibus usui esse possint. Itaque vos paterna pro ministerio pastoralis officii hortamur in Domino charitate, & attente monemus, ut hujusmodi volumina in bibliotheca conventus prædicti locare curetis, & ad publicam Fratrum & aliorum utilitatem servari; omnes & singulos, qui volumina ipsa, vel aliquid ex ipsis subtrahere aut occultare præsumpserit, excommunicationis sententiæ subjacere harum serie decernimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris die XVI. Januarii MCCCCLXXVI. Pontificatus nostri anno quinto.

Ludovicus Coriolanus de Cipico per Traguriens in Episcopum nequicquam electus. Quod antea Traguriensés frustra fecerant, iterum tentare aggressi sunt, & accersitis ad comitia episcopalia, quibus jus erat Consilii publici adeundi, & suffragii ferendi, Ludovicum Corolianum de Cipico in Episcopum elegerunt, ut constat ex libro consiliorum.

Domini Ludovici Coriolani de Cipico Juris Canonici Doctoris electio in Episc. Traguriens.

1483. die 27. mensis Novembris. In generali Consilio nobilium civit. Trag., voce preconia, & ad sonum campane, ut moris est, de mandato supradicti magnifici Domini Comitis, & in sala inferiori eorum palatii congregato, acta fuerunt infrascripta. Primum enim per scrutinium, secundum privilegia, jura, & consuetudines observatas, per majorem partem ipsius Consilii nobilium fuit electus in Episcopum Tragurien. Dominus Ludovicus Coriolanus de Cipico Juris Canonici Doctor &c. Margini adscriptum est: *Electio futuri Episcopi, loco Reverendissimi Domini Jacobi Turlono olim & ultimi Ep. Trag.* Sed hæc quoque electio irrita fuit.

LEONELLUS EP. TRAGURIEN. XXII.

Leonellus primum Arbensis, deinde Traguriensis Episcopus, demum Concordiensis. Nobilissima & perantiqua familia Clericata natus est Vicetiæ; qua ex familia multi Episcopi, virique illustres prodierunt. Romam cum se contulisset, inter Præsules Romanæ curiæ locum obtinuit. Vicarius fuit Basilicæ Vaticanæ, & cum funeri Carlottæ Reginæ Cypri justa solverentur, ad regales exsequias celebrandas sollemne sacrificium fecit. Hunc Sixtus IV. primum Arbensibus anno 1472., deinde Traguriensibus anno 1484. Episcopum præfecit. Anno sequenti nominatum invenio in tabulis Traguriensibus: 1485. *Indict. 3. die Sab. men. April. In ecclesia cathedrali extra chorum coram Reverendissimo in Christo Patre Domino Domino Leonello Dei & Apostolice Sedis gratia Episcopo Trag. dignissimo &c.* Huic ecclesiæ quadriennio præfuit. Anno siquidem 1488. jussu Innocentii VIII. Traguriensem cum Ecclesia Concordiensi commutavit, de quo Ughellus in Episcopis Concordiensibus: *Leonellus Cheregattus Nob. Vicentinus Episcopus Traguriensis ad Ecclesiam Concordiensem fuit translatus ab Innocentio VIII. anno 1488. die 22. mensis Octobris. Apud Romanos Pontifices Præsul eximiæ æstimationis fuit, pro quibus in Gallia, Germaniave, ad Cæsarem, & Venetos de maximis rebus est legatus.* Obiit anno 1506., ut docet Auctor editionis Ughellianæ Venetæ, eruditeque ostendit falsum esse Ughellum, qui Concordiensem Leonelli Pontificatum brevem fuisse scripsit.

FRANCISCUS EP. TRAGURIEN. XXIII.

Patricius Venetus de gente Marcella, quæ inde usque a principio imperii Veneti nobilitatem sui generis, insignium virorum, & illustrium factorum splendore magis in dies magisque auctam, ad hæc usque tempora perduxit. Hunc Leonello Clericato Innocentius VIII. subrogavit anno 1489., & anno proximo ineunte jam Tragurium venerat, hujusque Ecclesiæ gubernacula susceperat, ut docent tabulæ ejusdem Ecclesiæ. *In Christi nomine, amen. Anno 1490. Indict. 8. men. Martii. In ecclesia S. Laurentii extra chorum ipsius ecclesie in presentia & coram Reverendissimo in Christo Patre & D. D. Francisco Marcello Dei & Apostolice Sedis gratia Episcopo Trag. dignissimo, magnifico & gener. viro D. Pasquale Foscareno tunc Com. & Cap. Trag. magnifico D. Petro Marcello fratre supradict. Reverendissimi D. Episcopi.* Sub initium Episcopatus lites habuit cum Capitulo, quas ut componeret, auctor fuit, simulque leges præscripsit, in quas concordia utrinque convenit, Vitus de Ruschis Episcopus Dumnensis, idemque Vicarius generalis Bartholomæi Averoldi Archiepiscopi Spalatensis, litteris prudentissimis ad eum datis anno 1490. v. Kal. Novembris, quæ in archivo curiæ episcopalis asservantur. Anno 1493. Joannes de Luciis nomine Capituli Traguriensis petiit ab Augustino Barbadico Venetorum Duce, atque impetravit, ut oblationes quædam, quæ solebant quondam exsolvi Canonicis Traguriensibus ex ærario illius civitatis, in posterum eisdem iterum solvi deberent. Ducis diploma e tabulario capitulari Traguriensi hic subjicio.

Augustinus Barbadico Dei gratia Dux Venet. nob. & sap. viris Marco Pizzamano de suo mandato Co. Tragurii, & successoribus suis fidelibus dilectis, salutem, & dilectionis affectum. Comparuit ad presentiam nostri Dominii prudens fidelis civis noster Tragurien. Joannes de Luciis nomine venerabilium Canonicorum, & Capituli istius cathedralis ecclesie, & exposuit, quod cum per antiquas & approbatas consuetudines, atque statuta istius civitatis nostre, tam ante acquisitionem illius, quam post consuetum fuerit dari ecclesie predicte de pecuniis istius camere nostre singulis quibusque annis quasdam laudes, videlicet in festivitatibus Sanctorum Laurentii Martiris, & Joannis Confessoris protectoris civitatis, quattuor duplerios seu cereos; item in festivitatibus, vid. Nativitatis Domini, Resurrectionis, & Sanctorum Laurentii & Joannis predictorum, libras tres parvorum pro qualibet predictarum quattuor festivitatum quoquo anno de pecuniis camere predicte, ad Dei honorem & gloriam, & pro augumento & conservatione status nostri, & similiter libras tres in anno pro festivitate acquisitionis & ingressus istius civitatis nostre. Sed a certo tempore citra nihil, vel parum observatum fuisse de predictis laudibus,

Litteræ ducales quod camera fiscalis solvat pro cereis, & laudibus Capitulo Trag.

bus, & oblationibus. Et ideo idem Joannes nomine quo supra humiliter petiit velimus providere, quod sicut hactenus laudabiliter observate fuerunt predicte antique & approbate consuetudines, ita in futurum observentur. Unde petitionem hujusmodi honestam & equam censentes, volumus, & mandamus vobis, ut de cetero solvi faciatis de pecuniis istius camere nostre laudes, & oblationes predictas, si sic per elapsum reperietis solutas fuisse, quoniam intendimus circa petitionem hujusmodi piam & honestam morem gerere istis venerabilibus Canonicis & Capitulo in satisfactionem precipue universe civitatis istius, ut summo Deo nostro merite & condigne gratie reddantur, tam pro memoria acquisitionis civitatis istius nostre, quam pro augumento status nostri; & sic observare, & observari facere singulis annis ad perpetuum decus, & memoriam Dominii nostri. Has autem ad successorum memoriam registrari facite, & presentanti restitui.

Dat. in nostro ducali palatio die 12. *Aprilis, Ind.* 11. 1493.

Turcæ oram maritimam inter Tilurum & Naronem obtinent.

Sub exitum hujus sæculi cum Bajazethes Rex Turcarum Venetis bellum intulisset, præter Hertzegovinam universam, oram maritimam inter Naronem & Tilurum fere omnem cum urbe Macarscha sub potestatem redegit. Utrinque Turcæ Spalatensibus pariter ac Traguriensibus infesti esse cœperunt. Tunc villæ littorales, quæ Salonæ & Tragurio interjacent, mœnibus & propugnaculis septæ, ut incolis perfugio essent adversus Turcarum incursiones. Hæc sunt octo vel septem illa castella imposita littori, quorum tria ad Spalatensem, reliqua ad Traguriensem urbem ac diœcesim pertinent. Cum vero Busilinia, sive Bussiglina, quæ Tragurio in occasum distat millia passuum fere septem, juris esset ac mensæ episcopalis; ibidem Franciscus castellum exstruxit egregie munitum, quod villicis & colonis episcopalibus, eorumque rebus tutum refugium ac receptum præberet, cum repentina aliqua Turcarum irruptio in ea loca immineret. Castelli conditorem declarabat inscriptio supra januam tabulæ marmoreæ insculpta, cum stemmate gentis Marcellæ.

Franciscus Castellum Busiliniæ exstruxit.

MCCCCC. K. K. Augusti
Francisci Marcelli Patritii Veneti Pontificis Tragurini hec universis ere proprio uti singulare munimen propugnacula constant.

In eo loco, qui Drit appellatur, estque villa primaria totius Busiliniæ, seu Buliniæ, quam veteres Hyllim peninsulam vocabant, antiqua & summa religione colebatur effigies quædam Deiparæ Virginis, miraculis celeberrima. Hanc Franciscus Marcellus, ne in Turcarum potestatem veniret, transferri jussit ad Buam insulam, atque apud Patres Franciscanos in templo SS. Antonii & Mariæ Magdalenæ honorifice collocari; nec vero mutatio loci cultum sanctissimæ imaginis diminuit, quin magis magisque auxit; & Franciscano templo celebritatem tantam, & supplicum populorum frequentiam conciliavit, ut exinde, veteri titulo exsoleto, ab *S. Maria de Drit* vulgo cognominari cœperit, quod quidem cognomen etiamnum retinet. Franciscus Episcopus & Canonici Traguriences anno 1500. mense Novembri decreverunt, ne quis in posterum in ecclesia cathedrali sibi fieri sepulcra possit, ut patet e monumento, quod ex tabulario Capituli Traguriensis operæ pretium est hic subjicere.

Decretum Episcopi, & Capituli de amplius non concedendo in ecclesia cathedrali fieri sepulcra.

In Christi nomine, amen. Millesimo quingentesimo, Ind. 3. die vero Veneris sexto mensis Novembris; Pontificatus autem sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Alexandri divina providentia PP. VI. anno nono. Congregatis venerabilibus Canonicis ecclesie kathedralis Tragurien. in camera cubiculari Reverendi in Christo Patris & Domini Domini Francisci Marcello Dei & Apostolice Sedis gratia Episcopi Tragurien. dignissimi. In cujus presentia hii interfuerunt, Dominus Joannes Staphileus U. J. D. Archidiaconus & Canonicus, Dominus Suetonius Primicerius, Dominus Michael Bratoerich, Dominus Michael q. Ostoye, Dominus Christoforus Capellanus prefati Reverendi Domini Episcopi nomine suo, & nomine Domini Simonis Villandich non valentis interesse ob infirmitatem, ut asseruit, Dominus Antonius Antoricus Ostoye. Ibique omnes capitulariter sedentes per presens decretum statuerunt, ac unanimiter decreverunt, & determinaverunt, quod de cetero nemini amplius concedi debeat sepulturas fieri in dicta kathedrali ecclesia, neque per Dominum Episcopum, neque per Capitulum presentem, nec qui pro tempore fuerint; & illi vero, quibus per predictorum aliquem jam fieri permissum & concessum dinoscitur, facere debeant, & teneantur hinc ad menses octo proxime futuros super locum sibi concessum sepulturas lapideas, que sint plane, & pavimento dicte ecclesie equales, & quod in aliquo non excedant planiciem ipsius pavimenti; in quo lapide, seu planca litteras sculpiri valeant & suorum insignia titulorum non relevatas, sed cavatas tantum, alioquin elapso dictorum mensium termino, amplius ibi nec fieri sepulcra, nec recondi cadavera mortuorum possit; quod quidem decretum firmiter, & inviolabiliter observari statuerunt, prout superius ad unguem est dictum, & declaratum; quod decretum tactis sacrosanctis confirmaverunt tam ipse Reverendus Dominus Episcopus, quam ceteri omnes predictorum sub pena perjurii. In quorum fidem has fieri jusserunt, & sigillorum ipsius Reverendi Domini Episcopi, & Capituli appensione muniri.

Ego Joannes Lipeus civis Tragurii Imp. auct. not. . . . & curatus, & ad presens prefati Reverendi Domini Episcopi & Capituli Cancellarius, omnibus & singulis premissis interfui, & mandat . . . Episcopi, & Capituli scripsi, & meum signum apposui consf. . . . .

Anno 1518. litteras ducales impetravit Franciscus, quæ rectoribus civitatis jus adimebant permutandi, dimittendi, aliosque in locum dimissorum subrogandi villicos & colonos prædiorum episcopalium, quod quidem jus ecclesiasticæ immunitati repugnans illi Marcello absente temere usurpaverant.

Litteræ ducales pro immunitate ecclesiastica.

Leonardus Lauredano, Dei gratia Dux Venetiarum &c. nobilibus & sapientibus viris Alexandro Georgio de suo mandato Comiti Tragurii, & successoribus suis fid. dilectis salutem, & dilectionis affectum. Gravi quarimonia nobis exponi fecit Rev. Dom. Episcopus Trag. Franciscus Marcellus, quod tempore, quo ab ipsa urbe nostra abfuit, per rectores nostros istic, contra omnem æquitatem & contra litteras nostras sub die 8. *Januarii* 1471. *præcessori tunc vestro & vobis successori scriptas, quibus mandatum est, quod contra jura & consuetudines Episcopatus ipsius circa colonos, & villicos possessionum, & ter-*

ra-

rarum ipsius Episcopatus ponendos, permutandos, & licentiandos nihil innovetur, neque spiritualis jurisdictio violetur; scriptum, locatum, & distributum fuit de dictis possessionibus diversis personis, in grave damnum ipsius Rev. Episcopi, & præjuditium jurisdictionis ipsius, qui propterea a nobis instantissime petiit, ut quamcumque locationem dictarum terrarum, factam per dictos rectores nostros colonis ipsius Rev. Episcopi, aut aliis, & omnia alia acta per ipsos circa dictas terras & eorum colonos, cum ad eorum forum minime spectaverit, revocari, & retractari facere vellemus. Quapropter cupientes nos justæ & aquæ petitioni ipsius Rev. Episcopi satisfacere, efficacissime vobis mandamus, ut quaecumque facta sunt per rectores nostros istic, absente & inscio ipso Rev. Episcopo, circa ejus colonos & terras Episcopatus, tanquam indebite, & incompetenter facta retractari faciatis, permittatisque, ut de ipsis idem Rev. Episcopus, vel ejus procurator disponat ad libitum suum, sicut est conveniens & honestum; basque, & prædictas litteras nostras ita observabitis, ut prædictus Rev. Episcopus nullam amplius causam habeat conquerendi, non secedendo a consuetudine probata, & antiqua, quemadmodum in dictis litteris nostris continetur. Has autem ad successorum memoriam registrari facite, & præsentanti restituite. Dat. in nostro ducali palatio, die 9. Februarii 1518.

Annos amplius triginta Ecclesiam Traguriensem administravit. Diem obiit supremum anno 1524. Hoc eodem anno sacellum & altare B. Joannis Traguriensis Episcopi, jam inde ab anno 58. superioris sæculi inchoatum, sed post mortem Jacobi Turloni intermissum, Tragurienses perficiendum locarunt magistro Antonio Florentino, nobili ea tempestate architecto; sed hujus mors, paullo post consecuta, præclari consilii atque operis exsequendi facultatem ademit.

THOMAS II. EP. TRAGURIENSIS XXIV.

Thomas e Scardonensi ad Traguriensem Ecclesiam translatus.

Patria Spalatensis, cognomento de Nigris, vir excellentis doctrinæ, religionis, ac prudentiæ; de quo plura in Episcopis Scardonensibus. Cum Scardona sub imperium ac tyrannidem Turcarum cecidisset anno 1523. Clemens VII. anno sequenti Thomam Traguriensi Ecclesiæ Episcopum præfecit, ut est in tabulis consistorialibus: *24. Augusti 1524. transtulit D. Thomam Episcopum Scardonensem ad Ecclesiam Traguriensem vacantem per obitum D. Marcelli extra Romanam curiam defuncti, sine retentione pensionis, sed cum retentione beneficiorum obtentorum.* Vix hujus ecclesiæ possessionem adierat, cum ipse Romam missus est ad Clementem VII. lætissimus nuncius Clissæ ab obsidione Turcarum liberatæ, & præclaræ victoriæ de hostibus christiani nominis reportatæ; ut docent tabulæ consistoriales: *23. Septembris 1524. Thomas Niger Episcopus Tragurien. nuper Scardonensis, fuit introductus in sac. Consistorium; plurima retulit de conservata Clissa, & profligatis hostibus, auspiciis, & ope Sanctissimi; nec non de maximo Turcarum in nos apparatu terra marique.* Ne integrum quidem annum Ecclesiæ Traguriensi præfuit; hanc siquidem anno sequenti sub initium Junii, permissu Pontificis summi, tradidit sororis filio, quod scilicet ob senectutem & incommodam valetudinem episcopali muneri sustinendo non esset. Biennio post Spalati decessit, illatusque est in ædem Franciscanam S. Mariæ de Palude haud ita longe ab urbe disjunctam. Conditus fuit ante summum altare in ipso odei vestibulo; & lapidi sepulcrali hoc epitaphium inscriptum est.

Ecclesiam Trag. dimisit.

Ejus sepulcrũ & epitaphium.

Dalmata Thomas Niger Spalatensis, & ordine Presul
Ex Scardonensi Traguriensis hic est.
Cui Leo tunc decimus, mox Clemens septimus istud
Contulit abnuenti pontificale decus.
Ut sua que fuerint merito premia, binus
Testatur honos gratis & ultra datus.
Unum Turca ferox, alium pia cura nepotis
Abstulit; amborum sit pia cura Deo.
Anno Salutis MDXXVII.

CHRISTOPHORUS EP. TRAGUR. XXV.

Erat itidem civis Spalatensis, Canonicus & Archipresbyter ædis metropolitanæ, genitus e sorore Thomæ de Nigris, quæ nupserat in familiam æque claram *de Balistis*. Ut gratum erga avunculum, ac memorem animum gereret propter Episcopatum ab eo sibi traditum, maternum cognomen cum paterno conjunctum sibi adoptavit; & nunc uno, nunc alio in monumentis illorum temporum affici solet. Clemens VII. ecclesiæ illi ab avunculo collatæ Episcopum rite confirmavit: *7. Junii 1525. providit Ecclesiæ Traguriensi vacanti per cessionem D. Thomæ Episcopi Traguriensis, de persona Christophori Nigri Canonici & Archipresbyteri Ecclesiæ Spalatensis, ejusdem Thomæ Episcopi nepotis, reservata pensione centum ducatorum & cum retentione obtentorum per Christophorum.* Ex tabulis consistor. In tabulis Traguriensibus an. 1526. & 1529. adhuc *Electus* nominatur, propterea fortasse quod nondum Tragurium venerat, & ecclesiæ sibi traditæ possessionem adierat. Sane Venetiis erat an. 1527. mense Majo, ut constat ex quodam ejus actu juridico in illa urbe conscripto. Conductores prædiorum episcopalium agros sibi locatos sua diligentia culturaque meliores factos esse contendebant; suam autem industriam, sumptus, & laborem compensari volebant. Christophorus iis, quos redituum episcopalium curatores constituerat, peculiare mandatum dedit, ut æstimatorem idoneum, ac peritum rei agrariæ accerserent, qui cognosceret, statueret, judicaret, quid & quantum emolumenti vel detrimenti cœpissent illi agri ex industria vel incuria conductorum.

De compensandis conductoribus prædiorũ episcopalium & amovendis, vel retinendis, mandatum a Christophoro Venetiis transmissũ ad suos procuratores.

In Christi nomine, amen. Anno a nativitate ejusdem 1527. Indict. 15. die Mercurii, octavo mensis Maji. Rever. in Christo Pater D. Christophorus de Balistis Episcopus Tragurien. electus, non derogando aliquando a mandato, seu procurationis instrumento per suam Ven. Dominationem facto in persona Rev. D. Joannis Scander Canonici Tragurien. & D. Joannis Laurentii Dragatii similiter ipsius loci, imo eum confirmando, ratificando, & approbando in omnibus suis partibus, tenore præsentis instrumenti publici omni, quo decuit, meliori modo. Constitutus ... creavit præfatosmet Dominos procuratores suos absentes, tamquam præsentes particulariter & expresse ad omnia infrascripta peragenda, in ipsum D. Joannem Scander Canonicum solum ad intelligendum .... possendum, & debendum nomine ipsius Rev. D. Episcopi constituentis, quaecumque sibi .... æstimatorem idoneum, sufficientem ad .... ad restimandum melioramenta & deterioramen-

ramenta asserta per conductores Episcopatus super possessionibus ipsius Episcopatus, de quibus, & super quibus vertitur differentia, servatis tamen forma & modis in similibus solitis juxta morem civit. Traguriens. omnibus & per omnia, ac quemadmodum ipse Rev. Dom. Episcopus in præmissis, si præsens de continuo foret, agere & facere posset. Nec non ipse Rev. Dom. Chris. similiter tenore hujusmodi instrumenti dat, concedit, & attribuit ambobus ipsis suis Dominis procuratoribus facultatem, auctoritatem, & licentiam cassandi & licentiandi omnes & quoscumque officiales, & villicos ipsius Episcopatus sortis cujuscumque; aliosque de novo eligendi, creandi, & ponendi loco ipsorum licentiatorum, ad beneplacitum tamen ipsius Rev. Dom. Episcopi constituentis: servando in hoc omnes, & quascumque solemnitates in similibus solitas, & censuras, atque ipse Rev. Dom. Christophorus agere, facere, ordinare posset, si præsens de continuo foret; servata tamen voluntate, & intentione sua, prout superius dictum est. Promittens ipse Rev. Dominus Episcopus Traguriens. constituens, omnia, & quæcumque, quæ agenda, facienda, & procuranda per ipsos suos Dominos procuratores, tamquam per se, & simul, ut dictum est & expressum; habere firmum, & ratum, attendere, & observare, non contrafacere, vel contravenire aliqua ratione vel causa, sub obligatione & hypotheca omnium & singulorum suorum bonorum, præsentium, & futurorum.

Actum Venetiis in confinio S. Mariæ formosæ, in domo habitationis suprascripti Rever. Domini Episcopi, præsentibus Dom. Joanne Quarcio præsente, & clerico Antonio Pagense fidem facientibus, pro nomine, & cognomine suprascripti V. D. Episcopi, testibus vocatis, & rogatis.

Cœnobium suburbanum S. Francisci tertio dirutum, & translatum ad Buæ insulam.

Turcæ anno 1537. cum bellum, quod jamdiu cum Hungaris gerebant, Venetis quoque minitarentur, Nadinum, Clissam, Auranam, & loca finitima territorio Traguriensi sub potestatem redegerant. Tum ex Campo magno, quæ pars est ejusdem territorii non exigua, item ex aliis villis propinquioribus incolarum fuga & dispersio facta est; alii ad insulam Buam, alii ad insulam Bractiam migrarunt. Tragurienses veriti, ne Turcæ urbem obsiderent, Camillo Ursino jubente, summo armorum imperatore in Dalmatia, tertio diruerunt cœnobium suburbanum S. Francisci, quod deinde ad insulam Buam translatum fuit ex decreto Zachariæ de Aurio Prætoris; & ecclesia ac domus S. Lazari curandis elephantiacis sive leprosis exstructa Patribus Franciscanis tradita est.

1538. die 3. mensis Septembris.

Decretum Zachariæ de Aurio Prætoris.

Nos Zacharias Aurio pro Illustrissimo & Excellentissimo Duc. Dominio Ven. &c. Comes, & Capitaneus Tragurii, suique districtus. Cum sit quod de mandato Illustris ac Excellentissimi D. Camilli Ursini Gubernatoris generalis Dalmatiæ destructa, & irrita fuerit ecclesia, & conventus RR. Fratrum S. Francisci extra portam terræ firmæ istius civitatis Tragurii pro publico beneficio, & consumpti fuerint lapides & lignamina in bastionis & aliis necessariis pro beneficio Illustrissimi Dominii, & usu istius civitatis, & positi fuerint lapides portæ dictæ ecclesiæ in porta nova istius civitatis, & alios lapides in obturando portam veterem, & alia necessaria faciendo, & lignamina posita fuerint in bastionis noviter factis pro conservatione istius civitatis; volentes dictos DD. Fratres in aliquo remunerare, & ipsis providere de aliquo loco, ubi habitare possint, & sibi nomine dictæ religionis reædificare alterum monasterium, ubi dicti homines habitare possint, ne totaliter ex civitate & territorio cum maximo incommodo hujus civitatis communicandi officia eorum ..... & ut habeant locum ubi commorari possint, pro beneficio hujus civitatis concelebrando divina officia, nomine prædicti Illustrissimi Dominii Veneti, ad ipsius Dominii beneplacitum damus, impartimur, concedimus Reverendo D. Magistro Valerio Justinopolitano ministro provinciæ Dalmatiæ ordinis S. Francisci, nomine ordinis, & religionis dicti S. Francisci, ipsumque investimus de ecclesia & loco dicti S. Lazari positi in insula Bua cum domibus ibi contiguis, ac omnibus juribus & pertinentiis dictæ ecclesiæ S. Lazari quomodocumque spectantibus & pertinentibus; cum suis ingressibus & egressibus usque in vias publicas, & aliis omnibus juribus dictæ ecclesiæ, quomodocumque spectantibus & pertinentibus; dando ipsi Reverendo D. Valerio nomine dictæ religionis seu alio Fratri dictæ religionis ejus nomine plenariam libertatem & auctoritatem ingrediendi in dictum locum dicti S. Lazari, & possessionem corporalem ad sui beneplacitum accipiendi, & ibi standi, & habitandi cum quibuscumque Fratribus dictæ religionis, fabricandi, utendi, & omnia alia necessaria faciendi pro commoditate dictorum Fratrum, prout decet veris patronis, ad beneplacitum tamen Illustrissimi Dominii ut supra; hac tamen conditione quod Domina Gelina, quæ ad præsens habitat uti gubernatrix dicti loci S. Lazari, in certa domuncula jurisdictionis dictæ ecclesiæ, non possit in vim expelli ex dicta domo ab ipsis Fratribus donec vixerit, & hoc omni meliori modo. Actum Tragurii in camera inferiori palatii, præsentibus D. Matthæo Quarco, Joanne de Rosanis, & Jacobo Tavileo testibus.

Sed quod Prætor præclare decreverat, ne statim perfici posset, aliud ex alio impedivit. Cœnobium illud suburbanum tertio refectum & restitutum jam inde a sæculo decimotertio possidebant Patres Franciscani severioris disciplinæ. Post secundam ejusdem demolitionem vel traditum fuit Franciscanis alterius ordinis, quos vocant Conventuales, vel certe hi, cum ab illis desertum fuisset, in eorum locum successerunt: nam cum illud ob bellum Turcicum tertio dirutum fuit, Patribus Conventualibus ademptum fuisse traditur in tabulis anno 1573. confectis; atque idcirco iisdem aliud domicilium prope ab urbe in insula Bua ædificatum est. Iidem Patres Conventuales everso amissoque suburbano illo cœnobio in civitatem se receperunt, & multos deinde annos in domo conducta admodum angusta incommodissime habitarunt.

Anno 1553. die vigesima prima Augusti Canonici Tragurienses cum Sibenicensibus impetrarunt a Senatu Veneto, ut quos vocant *beneficii* ecclesiastici, qui octo ducatorum reditum non excedunt in Dalmatia, a decimis sint exempti, ut ex litteris Marci Antonii Trivisani Venetorum Ducis eodem anno & mense datis colligitur, quæ in tabulario capitulari Traguriensi asservantur.

Christophorus plerumque Spalati domi suæ habitabat, & si quando Tragurium adiret, ad breve tempus ibi morabatur, quod fortassis cælum patrium salubrius sibi esse opinaretur. Rei christianæ & ecclesiasticæ administrationem fere omnem in suum generalem Vicarium transtulerat. Tragurienses præsentia sui pastoris cum ægre

ca-

carerent, vetuerunt e territorio Traguriensi partem ullam episcopalium redituum exportari. Sed Veneti Senatus auctoritate interposita id obtinuit, ut ex illis proventibus, quod satis esset ad victum cultumque episcopali dignitati congruentem, sibi suppeditaretur: quod vero superesset, id illius procuratores in urbe divenderent; nec vero ad Stratiotas, quæ pars erat militiæ Venetæ, alendos transmitti juberentur. Id constat ex duabus litteris ducalibus, datis anno 1556. mense Januario, & anno sequenti mense Junio. Annos fere quatuor supra triginta Episcopatum Traguriensem gessit ac retinuit. Ex hac vita migravit anno 1559., ut colligitur ex codice publicorum consiliorum, in quo decretum fuit anno eodem 1559. *die 25. Novembris*, ut cum urbis Episcopus e vita decesserit, a Pontifice, & Senatu peteretur facultas conferendi annuos reditus *Sedis vacantis* ad publicum valetudinarium ædificandum.

FEDERICUS EP. TRAGURIENSIS XXVI.

E gente Cornelia inter patricias Venetas familias longe amplissima, filius *Joannis gravissimi Senatoris, regnique Cypri Commendatoris, natus an. 1531. XVIII. Kal. Julias, & Eques Hierosolymitanus*. Ex Ughello. Huic anno 1560. Pius IV. Ecclesiam Traguriensem decrevit, quam ipse absens regendam tradidit Thomæ Sperandeo, eumque Vicarium suum generalem constituit. Hic anno eodem, v. Idus Junias, nomine ipsius Federici ritu sollemni ac juridico possessionem adivit castri episcopalis Bussiliniæ, quod Franciscus Marcellus sæculo superiori exstruxerat.

Federicus possessioné Castri Bussiliniæ adivit.

Instrumentum possessionis Castri Bossilinæ adeptum ab Illustrissimo Federico Cornelio Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopi Tragurien.

Die 9. Junii 1560., die vero Dominico, R. D. Thomas Sperandeo J. U. D. Reverendissimi D. Episcopi antedicti Vic. gen. & Procur. a D. Joanne Baptista de Prata V. Cancellario Prætorio & Commilitone Prætorio associatus fuit ad Castrum sive fortalitium dicti Episcopatus Tragurien., vocatum Bossilina; & ibidem per apertionem portarum Castri, & consignationem clavium ipsius, & alia signa necessaria & solita, idem Reverendus D. procurator fuit in possessione positus, & reali tenuta dicti Castri, cum omnibus suis habentiis, pertinentiis, & jurisdictionibus, utilitatibus, reditibus, & proventibus quibuscumque, quæ spectant, & quæ spectare possunt in futurum Episcopatui Traguriensi prædicto; & præmissa acta fuerunt, nemine se opponente, seu contradicente, præsentibus magnifico Equite Domino Stephano Lucio &c.

Federici ad Bergomensem, deinde ad Patavinam Ecclesiam translatio, mors, & epitaphis.

Anno 1561. Federicus Traguriensem Aloysio fratri tradidit, & ab eo Bergomatem Episcopatum accepit. Hinc autem anno 1567. translatus est ad regendam Ecclesiam Patavinam, ac deinde a Sixto V. in collegium Cardinalium cooptatus. Romæ decessit anno 1590. Ejus corpus Patavium, uti in supremis tabulis ipse jusserat, transvectum est, & marmoreo sepulcro conditum in æde cathedrali cum hoc epitaphio.

Federico Cornelio S. R. E. Cardinali Episcopo Patavino adductis Roma ossibus hæredes testamento P.P. Vixit annis LIX. menses III. D. XX. Obiit nonis Octob. MDXC.

ALOYSIUS EP. TRAGURIENSIS XXVII.

Aloysius Cornelius Cardinalis e Bergomate Tragurien. Episcopus.

Ex eadem Corneliorum familia, Federici frater, ab Julio III. Cardinalis creatus, Episcopatum Bergomatem, quem ad breve tempus tenuit, cum Traguriensi commutavit, quem retinuit usque ad annum 1567. Absens ecclesiæ hujus administrationem commisit Christophoro de Andreis Canonico Traguriensi, quem Vicarium generalem sibi allegerat, ut docent tabulæ anno 1562. & 1563. confectæ, quarum initium est hujusmodi: *Christophorus Canonicus Illustrissimi ac Reverendissimi D.D. Aloysii miser. div. S. R. E. Cardinalis Cornelii nuncupati, Eccl. Tragurien. administratoris perpetui, in spiritualibus & temporalibus Vicar. gen. & Locumtenens*. Deinde ejusdem ecclesiæ procurationem mandavit Mutio Calino Archiepiscopo Jadrensi, qui e Concilio Tridentino reversus, postquam longo intervallo Metropolim suam interviserat, & quibus indigebat, adjumentis & præsidiis rem christianam & ecclesiasticam firmaverat; Tragurium se contulit anno 1565., urbem ac diœcesim lustravit, atque ad cleri populique mores reformandos duodetriginta constitutiones doctrinæ ac prudentiæ plenas reliquit, quibus hic titulus præfigitur: *Reverendissimus in Christo Pater & D. D. Mutius miseratione divina Archiep. Jadren., nec non Illustrissimi ac Reverendissimi D. D. Aloysii tit. S. Marci S. R. E. Presb. Card. Cornelii Ecclesiæ Tragurien. perpetui administratoris Locumtenens gen., & Commissarius, & Vic. gen. &c.*

Ejus Vicarii.

Synodus diœcesana, quam convocavit Mutius Calinus Archiep. Jadren. & Vicarius gen. Aloysii Cornelii Ep. Tragur.

In Synodo igitur diœcesana, quam in ædem cathedralem S. Laurentii convocavit anno 1565. quo anno diem decimam quartam Octobris præpositis ecclesiarum ad conveniendum in urbem edixit; decreta sacrosancti Concilii Tridentini promulgari jussit, in quæ, itemque in omnes fidei catholicæ & Ecclesiæ Romanæ dogmata & sanctiones, primum ipse, tum reliqui omnes jurarunt. Cum de possessione Archidiaconatus Traguriensis inter cives utriusque ordinis graves & acerbæ contentiones essent, quæ ingentes tumultus exciverant, & jurgiis atque injuriis ultro citroque illatis, civitatem in duas factiones distraxerant; ne alterius partis animos magis exacerbaret, si secundum alterutram partem judicium ferret, controversiam integram ad cognitionem & sententiam legitimi judicis reservari jussit; interea ne quid in alterutram partem agere, vel moliri, vel de hac re disceptare aut contendere quisquam auderet, haud gravius, quam severius prohibuit. Ex præscripto ejusdem Concilii Tridentini Seminarium clericorum designavit, ac de consensu Capituli magistrum ad clericos pietate & litteris imbuendos, itemque curatores Seminarii nominavit. E clero, cœtuque religiosorum hominum sex viros delegit, insigni doctrina atque eruditione præditos, quorum examen ac judicium competitores parœciarum subirent, eosque Synodus approbavit. Decrevit duos Sacerdotes idoneos, & Sacramentorum conferendorum, atque animarum curandarum peritos, adjungendos esse Archipresbytero ædis cathedralis, qui in urbe atque suburbiis parochi munere fungitur, videlicet præfectum sacrarii & alterum Presbyterum, quem ipse Archipresbyter sibi adjutorem elegerit. Hæc omnia cognosci possunt ex tabulis archivi capitularis, quas hic subjicio.

Tenor

Tenor Constitutionum Ecclesiæ Tragurien.

I.

Exemplum Actorum in Synodo Traguriensi.

In Christi nomine, amen. Per hoc præsens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter & notum sit, quod anno ab ejus Nativitate 1565. Indict. 8. die vero lunæ XV. mensis Octobris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris & Dom. nostri D. Pii, divina providentia Papa quarti, anno ejus sexto, Rev. in Christo Pater & Dom. Dom. Mutius, miseratione divina Archiepiscopus Jadren. dignissimus, nec non Illustriss. ac Rever. Patris Dom. D. Aloysii, tituli S. Marci Presbyteri Cardinalis Cornelii, Ecclesiæ Tragurien. perpetui administratoris dignissimi locumtenens, & administrator gener. existens, in visitatione ipsius ecclesiæ, ut initium suæ visitationis prædictæ, Deo favente, suum debitum sortiatur effectum, & ut ipsa ecclesia pristino honori & decori restituatur, ac clerus omnis ejusdem ecclesiæ, vita institutione & sanctis moribus ornatus, gratum deinceps omnipotenti Deo præstet famulatum, diocesanam Synodum convocare voluit, ut infrascriptas omnes, & singulas constitutiones, ordinationes, sanctiones, & mandata per eum constituta, edita, & facta in memorata ecclesia Traguriensi a clero suo & ceteris, quibus diriguntur perpetuo inviolabiliter observanda, & debitæ executioni demandanda præter . . . omnium hucusque toto clero Traguriensi factas intimationes denuo publicet . . . intimet, & cetera infrascripta peragat. Convocato ergo, & per . . . publicum monito, & congregato toto clero Traguriensi prædicto, accessit cum eodem ad memoratam ecclesiam S. Laurentii cathedralem præd. hora de mane, ibique decantata solemniter Missa de Spiritu Sancto, ingressus est Presbyterium, & ibi super faldistorio sibi parato sedens, toto clero prædicto astante & audiente, succinctum habuit sermonem de causa, ob quam potissimum diocesanam Synodum congregaverit, ut scilicet eis omnes & singulas constitutiones, & decreta Sacrosancti Oecumenici Tridentini Concilii ab eis omnibus & singulis, ut par est, recipienda & totis viribus observanda, prout & proposuit, & deinde omnes & singulas constitutiones suas publicaret, & eis, & cuilibet eorum insinuaret, & intimaret. Postremo, ut examinatores, juxta formam ejusdem Sacri Concilii constituendos, & per dictam Synodum pro dispositione ipsius Sacri Concilii in decreto, quod incipit, Expedit maxime &c. approbandos proponeret. Quo finito sermone, de mandato ipsius Rev. Dom. D. Locumtenentis per me notarium & cancellarium suum infrascriptum lecta & publicata fuit commissio, & facultas ipsi Rever. Dom. Locumtenenti data & attributa ab eodem Illustriss. & Rev. Cardinale Cornelio, ecclesiæ prædictæ perpetuo administratore dignissimo, & deinde Bulla Sanctiss. Dom. nostri Papæ prædicti super confirmatione Sacri Oecumenici generalis Concilii Tridentini, incipit: Cogit temporum calamitas &c. Quo lecto prædictus Rever. D. Archiepiscopus locumtenens fecit publice professionem sub hac verborum forma.

Ego Mutius Calinus Archiepiscopus Jadrensis, & pro Illustriss. ac Rev. Patre Dom. D. Aloysio tituli S. Marci Presbytero Cardinale Cornelio, Ecclesiæ Tragurien. perpetuo administratore dignissimo, Locumtenens, ea, qua decet humilitate & sincera animi devotione recipio, profiteor quæcumque Sancta & Apostolica Romana Ecclesia, omnium ecclesiarum mater & magistra, docet, recipit, & probat; itemque omnia, quæ a Sacris Canonibus, & generalibus Conciliis, præsertim a Sacrosancta Tridentina Synodo, auctoritate Sanctissimi Domini nostri Pii Papæ IV. approbata, sancita, & decreta sunt, & eidem Sanctissimi Domini tanquam vero Christi Vicario, & Beatissimi Petri Apostolorum Principis successori, ejusque successoribus veram obedientiam promitto, hæresesque omnes ab eadem Sancta Apostolica Ecclesia Romana, a Sacris Conciliis, & præcipue (desiderantur duæ, vel plures paginæ). *Archangeli D. Presbyter Matthæus Gliubesich substitutus loco Patris, pro parochia insulæ Buæ, P. Radanus Gliubetich, pro parochia castri Staphileorum, P. Simon Hirundo, pro parochia castri novi Cippicorum, P. Thomas Buzzalo absens, pro parochia castri veteris, P. Vincentius Resich, pro parochia Castri Victuriorum, P. Augustinus Zivich, pro parochia Bristivizze, Presbyter Lucas Polini absens: & his propositi fuerunt infrascripti examinatores, videlicet Rev. Dom. Benedictus Sborovaceus, D. Petrus Veroneus, Rever. D. Christophorus Orlandinus magister humanitatis, D. P. Hieronymus Fortuna, Ven. P. Frater Marinus de Brachia Prior conventus S. Crucis, & Ven. P. Fr. Paulus de Jadra lector conventus S. Dominici de Tragurio; & interrogati, si propositio examinatorum hujusmodi placet, omnes unanimiter responderunt quod placet. His peractis, lectæ ac publicatæ, ac de verbo ad verbum . . . . & intimatæ fuerunt infrascriptæ Constitutiones præd. Rev. D. D. Archiepiscopi locumtenentis sub hac verborum forma. Vid.*

Sed Constitutiones Mutianas nancisci non licuit, cum neque in episcopali, neque in capitulari tabulario repertæ fuerint. Hæc enim acta Synodi Traguriensis non ex eorum exemplaribus, sed exemplis descripta sunt.

II.

Mutius miseratione divina Archiepiscopus Jadren. & pro Illustriss. ac Rev. Dom. D. Aloysio tituli S. Marci Presbytero Cardinale Cornelio, Ecclesiæ Tragurien. perpetuo administratore dignissimo, locum tenens, & administrator generalis. Cum hesterno die occasione possessus Archidiaconatus Tragurien. inter multos tum nobiles, tum cives Tragurii, graves injuriæ, & offensiones, actis & verbis illatæ, multique tumultus exorti intelligantur, & propterea ad pacem ponendam, ac tumultus, & seditiones hujusmodi penitus extinguendos opportuna remedia adhiberi debeant; nos ex pastorali officio, quo fungimur, & qui cum gravi animi nostri offensione, ac molestia, usque ad lacrimas post tumultus factos intelleximus; offensionum causas & inimicitias omnes extinguere, ac pro posse nostro omnibus adhibitis remediis, ad pacem, concordiam, ac animorum reconciliationem omnino revocare cupientes, nullamque aliam, nisi possessus prædicti, horum tumultuum causas fuisse animadvertentes; tenore præsentis nostri decreti provisionalis, quod in his scriptis ferimus, ad valvas ecclesiæ cathedralis Tragurien. ad omnium notitiam ponendi & affigendi, dicimus, & decernimus, ab hac die nihil prorsus per quempiam quomodocumque super possessu dicti Archidiaconatus fieri, innovari, seu attemptari debere, sed causam possessionis hujusmodi per quemcumque hactenus quomodocumque acceptæ, stare, & remanere in illis statu & terminis, in quibus nunc reperitur, donec & quo-

quousque per judices legitimos, ad quos cognitio hujusmodi spectat & pertinet, inter quoscumque collitigantes, aliud super dicto Archidiaconatu judicatum & definitum fuerit; quod si quid per quempiam in dicto possessu scienter, vel ignoranter contigerit attemptari, nos ex nunc, prout ex tunc, irritum & inane quidquid secus & contra hoc nostrum decretum factum, innovatum, & attemptatum fuerit, dicimus, & declaramus; reservantes nobis jus procedendi contra quoscumque correctioni nostræ subjectos, qui tumultus, ac discrepationis prædictæ sive auctores, sive fautores fuerint, & extiterint, & ita dicimus, decernimus . . . amus omni meliori modo &c. In quorum fidem &c. Datum Tragurii ex episcopali palatio die 19. mensis Octobris 1565.

Non amoveatur hinc sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.

Simon Budimeus Canon. Jadren. Canc. subscr.

III.

In Christi nomine amen. Anno nativitatis ejusdem 1565. Indictione 8. die vero Dominica, 21. mensis Octobris de mane, Pontificatus autem SS. in Christo Patris & Dom. D. Pii, divina providentia Papæ quarti, anno sexto. In mei notarii publici & testium infrascriptorum præsentia præsens, & personaliter constitutus Reverend. in Christo Pater, & D. D. Mutius Calinus, miseratione divina Archiepiscopus Jadren. Illustr. & Rev. D. D. Aloysii S. R. Eccl. tituli S. Marci Presbyteri Cardinalis Cornelii nuncupati, Ecclesiæ Traguriens. perpetui administratoris, procurator, commissarius, locumtenens, ac Vicarius generalis, habens ad infrascripta omnimodam jurisdictionem, & plenariam auctoritatem, & facultatem, prout de præmissis publico constabat documento, rogato, scripto, subscripto, ac publicato per D. Thomam Sperandeum secretarium ejusdem Illustriss. & Rev. Cardinalis diei vigesimi mensis Junii 1565. per me notarium viso, & lecto; volens, & intendens juxta Sacri Oecumenici statuta Concilii Tridentini, ac ordines, & reformationes ejusdem Rev. Dominationis in Capitulo & clero Ecclesiæ Traguriens. editas debitæ executioni demandare, ac institutum Seminarium clericorum ecclesiæ prædictæ ad laudem Dei erigere, & erectum sufficienti, idoneo, & ad hujusmodi officium apto præceptori consignare; habita matura, ac diligenti consideratione sufficientis litteraturæ, vitæ morum, honestatis, & probitatis Rev. Dom. Presb. Francisci Antoniaci Canonici Traguriens. ibi præsentis, audientis, & acceptantis; omni, quo potuit meliori modo, via, voce, causa & forma, ordinaria auctoritate, & sibi a præfato Illustriss. & Rev. Cardinale commissa, ac qua fungebatur, & fungitur in hac parte, suprascriptum Dom. Presbyterum Franciscum Antoniacum in præceptorem ejusdem Seminarii nominavit, elegit, creavit, ordinavit, & solemniter deputavit, cum statuto ordinario & honesto salario ducatorum quadraginta octo, vel circumcirca in anno, sibi singulis annis ab omnibus taxatis persolvendorum, ac cum aliis præminentiis, utilitatibus, honoribus, & oneribus, ac gravedinibus, ad prædictum officium spectantibus & pertinentibus, & præsertim dicto Seminario bene & diligenter inserviendi, ac pueros, seu clericos pro posse suo sufficienter erudiendi, & morigerandi. Volens & intendens, ipsum D. Presbyterum Franciscum semper & continuo esse exemptum & immunem ab omnibus oneribus, & gravedinibus, quibus quomodocumque subjacere posset, & in omnibus diebus feriatis, seu usualibus in ecclesia & extra eam pro præsenti & intervenienti reputari, haberi, & teneri; mandans solemniter præsentem ejus institutionem, electionem, creationem, & deputationem auctoritatis ordinariæ robur perpetuæ firmitatis obtinere, nec ei quemquam quovis tempore, vel quavis de causa, quovis quæsito colore, seu ingenio aut forma se opponere licere, nec finem dare, seu terminum imponere &c. Præsentibus ibidem Dom. Jacobo Rotundo, & Domino Donato Celio testibus habitis, & rogatis &c.

Acta fuerunt hæc penes portas civitatis, juxta ecclesiam S. Nicolai monialium, millesimo, mense, indictione, & pontificatu, quibus supra, ac testibus quibus supra.

Die dicta.

Coram Rever. Dom. Joanne Fronditio Canonico & Vicario Tragurii per antelatum Rev. D. Archiepiscopum Jadren. locumtenentem prædictum, deputato executioni in sacristia ecclesiæ cathedralis Tragurii, constitutæ infrascriptæ partes, vid. Rev. D. Presbyter Franciscus Antoniacus magister ut supra deputatus ex una, & ex altera Reverendi Dom. Presbyteri Petrus Veroneus, Radinus Gliubetich, & Philippus Pribissich per . . . Rever. Dom. Archiepiscopum, & Capitulum, ac clerum Ecclesiæ cathedralis Tragurii, ad & circa suprascriptum Seminarium deputati, habito & intellecto tenore & continentia suprascriptæ deputationis in magistrum Seminarii, cum auctoritate sibi a Rev. Capitulo & clero jam dictæ Ecclesiæ Tragur. attributa, cum licentia etiam & assensu prædicti Rev. D. Vicarii, ipsam laudaverunt, & in suprascriptum D. P. Franciscum electum magistrum ibi præsentem & acceptantem consenserunt, ac in omnibus & per omnia approbaverunt & ratificaverunt hinc inde, se perpetuo omnia & singula in ipsa deputatione contenta ambæ partes observare promittentes, sub obligatione &c. præsentibus Rev. D. Michaele Radinovich, & Hieronymo Fortuna testibus habitis, vocatis, & rogatis.

Acta fuerunt hæc præmissa omnia & singula millesimo, mense, die, indictione, & pontificatu, quibus supra, in sacristia Ecclesiæ cathedralis Tragurii, præsentibus quibus supra. Petrus Sannoteus not. pub. & curiæ episc. Cancell. extraxit, subscripsit, & roboravit.

IV.

Ulterius Ecclesiæ Traguriens. ac fidelis ejusdem populi saluti pro posse providentes, sacristæ ordinario ipsius ecclesiæ, qui per tempora eligitur, ac constituitur, quique sacerdotali dignitate præditus & officii sui apprime eruditus esse debet, quippe qui pœnitentiæ, eucharistiæ, & extremæ unctionis sacramenta fidelibus ex consueto officio suo ministrare tenetur, ex nunc declaramus & volumus, alium Sacerdotem idoneum, & ad præmissa ministranda habilem, & eruditum adjungi debere per Rever. Ecclesiæ Traguriens. Archipresbyterum, cui de jure inest animarum cura, reperiendum, & constituendum, ac per Rev. Dom. Vicarium Traguriens. pro tempore existentem approbandum, dum ille Archipresbyter per se officium suum exercere nollet; cui Sacerdoti de anno in annum constituendo, & ordinario sacristæ adjungendo ipse Archipresbyter mercedem, seu stipendium constituat, & solvat; qui duo Sacerdotes postbac curatorum nomine nuncupentur, & per civitatem omnibus fidelibus sacramenta prædicta impertiantur, & ministrent, vel si quis alius ad sacramenta approbatus ministrare vellet, de

de illorum licentia id faciat; & propterea caveat Venerabile Capitulum Tragurii eligere Sacerdotem in sacristam, nisi illum, qui ad hoc onus portandum admodum idoneus fuerit; inanis enim, & irrita erit eorum electio, nisi auctoritate Ordinarii pro tempore existentis approbabitur, & hoc idem curet Archipresbyter in Sacerdote loco sui proponendo: quod si Archipresbyter officium suum per se exercere, vel ibidem Sacerdotem loco sui, semel a Rever. Dom. Vicario etiam per edictum monitus proponere & reperire negligeret, tunc elapso termino eidem ad Sacerdotem reperiendum statuto, Rev. Dom. Vicarius pro tempore existens hunc adjunctum reperiat, & constituat eidem de fructibus dicti Archipresbyteratus stipendium, sive salarium condecens pro servitute sua. In quorum fidem.

Tragurii ex episcopali Palatio die 27. mensis Octobris MDLXV.

Die . . . dictæ Constitutiones sup. lectæ & publicatæ fuerunt de mand. Rev. Dom. D. Locumtenentis suprad. in sacristia Ecclesiæ Traguriem. ad præsentiam ipsius Rev. toto clero Traguriem. astante, audiente, & intelligente, præsentibus Ex. Doctore D. Octaviano Suodo, & Simeone Jachsa clerico Jadren. testibus, & aliis multis.

Aloysii obitus & epitaphium. Anno 1567. Aloysius Episcopatum Traguriensem dimisit, ac titulum deposuit. Romæ diem obiit supremum an. 1584. sepultusque est in æde Cruciferorum, eique hoc epitaphium adscriptum est.

Aloysio Cornelio tit. S. Marci Presbytero Cardinali S. R. E. Camerario. Vixit annos LXXXIX. men. II. dies XXVII. Obiit VI. Id. Maij MDLXXXIV.

De Traguriensi Episcopatu utriusque Cornelii testimonium. Episcopatus Traguriensis utrique Cornelio commendati fidem facit Jacobus Rotundus utriusque procurator, & conductor prædiorum episcopalium, ut constat ex quadam juridica ejusdem testificatione. *In nomine Domini. 1580. die 24. Januarii. Ego Jacobus Rotundus juratus testor me per annos . . . jussu ac nomine Rev. D. Federici Cornelii, nunc Episcopi Patavini, & Illust. Cardinalis fratris illius, qui tunc erant Episcopi Tragurienses, reditus ac proventus episcopales administrasse &c.*

Federicum alii *Fratrem*, alii *Nepotem* Aloysii vocant. Sane Aloysius ætate annorum fere triginta antecedebat Federicum: ex quo prudenter conjici potest hunc non Aloysii fratrem, sed fratris filium fuisse.

THOMAS III. EP. TRAGURIEN. XXVIII.

Huic patria Fanum, civitas Umbriæ maritima, cognomen avitum *de Corbellis*, maternum *Sperandeo* fuit, quod paterno antetulit, & *Sperandeus* cognominari voluit. Juris utriusque doctrinam & lauream adeptus, Jacobo Cardinali Sabello caussis audiendis ac dirimendis operam navavit; & Federici Cornelii Traguriensis Episcopi Vicarius generalis, ut dictum est, unum annum, & aliquot præterea menses in hujus ecclesiæ regimen impendit. Eamdem, ab Aloysio Cardinali Cornelio dimissam, Pius V. Thomæ decrevit anno 1567. Eodem anno Tragurium venit; & post sedis episcopalis possessionem sollemni ritu initam, Castri quoque Busiliniæ possessio eidem tradita fuit.

Instrumentum possessionis datæ Rever. Episcopo Sperandeo de anno 1567. die 5. Octobris. Ego Cancellarius antescriptus, cum Commilitone prædicto, me contuli ad Castrum Episcopatus prædicti, vocatum Bosiglina, ubi per apertionem portarum Castri prædicti, & consignationem clavium ipsarum dicto Rev. Episcopo consignatarum, eumdem posui in tenutam & realem possessionem dicti Castri cum omnibus suis habentiis, ac pertinentiis, jurisdictionibus & utilitatibus dicto Episcopatui spectantibus & pertinentibus, & quæ ei spectare & pertinere possent, servatis omnibus solemnitatibus in similibus servari solitis. Præsentibus spectabili Dom. Aloysio Cipico q. D. Hieronymi, & spect. D. Victurio, & multis aliis testibus &c.

Anno 1568. controversiam, quæ Capitulo Traguriensi cum Fratribus Prædicatoribus erat, sic ex tabulario capitulari Thomas diremit.

Sententia Ep. in lite, quæ erat Capitulo Trag. cum Fr. Prædicatoribus. *In Christi nomine, amen. Anno ab ejus Nativitate millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, Indict. XI. die vero 22. mensis Septembris; Pontificatus autem SS. in Christo Patris, & Dom. nostri Dom. Pii divina providentia PP. V. anno tertio. Cum verteretur lis & differentia coram Rever. in Christo Patre & D. Thoma Sperandio J. U. D. Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopo Traguriem. dignissimo per & inter Rev. Capitulum Ecclesiæ Traguriem. ex una, prætendentem habere torcios, qui fuerunt in exequiis filii Michaelis de Trento, ex hac vita migrati & in ecclesia Divi Rocchi sepulti, quæ ecclesia est de jurisdictionibus confratrum dicti Rocchi, & tanquam de ecclesia confratrum ipsum Capitulum debere habere tres partes cereorum, prout de aliis ecclesiis confratrum; & ex altera Rev. Fratres conventus S. Dominici, vid. Rev. Patre Fr. Paulo de Andreis Priore dicti conventus, dicente ipsam ecclesiam S. Rocchi esse dicti conventus, & esse fabricatam super eorum fundo, & quod dicti confratres nil habent de interesse in dicta ecclesia, salvo in eorum confraternitate, & quod tali de causa ipsum Capitulum nil debet habere, salvo quartam partem cerarum, tanquam defuncti sepulti in ecclesia Fratrum S. Dominici. Præsente ad hoc s. Bartholomæo Bigonics Zuppano dictæ confraternitatis S. Rocchi, & multis aliis ex dicta confraternitate, & dicente, ac confitente de consensu dictorum confratrum, quod dicta ecclesia Divi Rocchi est fundata & fabricata per ipsos confratres super fundo, & jurisdictione dicti conventus; in qua tamen ecclesia ipsi confratres ob devotionem Divi Rocchi fecerunt unam congregationem, sive confraternitatem, in qua confraternitate & ejus introitibus ipsi Rever. Fratres nil debent se impedire quicquam, salvo in celebrandis Missis in ipsa ecclesia expensis dictæ confraternitatis, nec ipsi confratres possint invenire alios pro celebrandis dictis Missis, salvo Fratres dicti conventus S. Dominici, tanquam patronos fundi dictæ ecclesiæ S. Rocchi. Qui Rev. D. Episcopus auditis omnibus terminavit, quod suprascriptæ partes debeant penes ejus Rev. Dominationem præsentare torcios, sive cereos de facto acceptos, sine præjudicio jurium suorum quomodocumque &c. & hoc usque ad jus cognitum, statuitque terminum procuratoribus dicti Rev. Capituli Traguriem. pro die crastina ad veniendum cum juribus suis. Et illico Rev. D. Canonici Ecclesiæ Traguriem. præsentaverunt sine præjudicio jurium suorum sex torcios. Et confratres portaverunt octo torcios.*

Die 23. dicti. Rev. Dom. Episcopus suprascriptus sedens in turri palatii suæ residentiæ, auditis partibus suprascriptis, vid. Rev. Priore supra-

præscripto, & Rev. Dom. Canonicis super cereis ut supra præsentatis, ipsos cereos adjudicavit Rev. Fratribus, tanquam patronibus loci, super quo est fundata dicta ecclesia S. Rocchi. Declarando, quod de cereis defunctorum, qui de cetero sepelientur in dicta ecclesia S. Rocchi, ipsum Capitulum nil debere habere, salvo quartam partem cereorum, & hoc tanquam de ecclesia fundata super fundo dicti conventus.

Eo die. Rev. Dom. Prior suprascriptus habuit a Rev. Dom. Episcopo suprascripto torcios, ut supra præsentatos.

Die 9. mensis Octobris 1569. Indictione XII. Actum Tragurii in monasterio S. Dominici, præsentibus D. Jo. Celio q. Dom. Jacobi nob. Tragur. & s. Nicolao de Ancona testibus. Ibique Rev. Pater Fr. Paulus de Andreis Prior dicti monasterii, cum præsentia, & consensu Rev. Patris Fratr. Georgii Zebics Provincialis Dalmatiæ ex una, & strenuus Marcus Polini, ac s. Bartholomæus Bigonics interessentes pro schola, sive confraternitate S. Rocchi, unanimiter, & concorditer, intellecto prius tenore suprascriptorum actuum sequutorum coram Rev. D. Episcopo Traguriense, inter ipsas partes, & Rev. Capitulum Traguriеn. & pro evitandis litibus, per se &c. devenerunt ad infrascriptum achordium, & compositionem, vid. Quod Rev. Fratres prædicti monasterii teneantur, & sint obligati, prout se obligaverunt in perpetuum celebrare Missas in dicta ecclesia S. Rocchi cum elemosina solita, & usque modo servata, solvenda per dictos confratres Divi Rocchi, nec ipsi confratres possint invenire alios pro celebrandis ipsis Missis, salvo dictos Fratres S. Dominici, & sic promiserunt observare per se &c. & non contrafacere &c. sub obligatione &c.

L. S. Ego Jacobus Celius Cigolinus not. pub. ad præsens Cancel. Rev. Dom. Episcopi Tragur. quia præmissis omnibus interfui, eaque rogatus scripsi, & in notis meis tradidi, & exinde in hanc publicam formam redegi, & appositis sigillo, & nomine, & cognomine solitis, & consuetis, me subscripsi &c.

Ex eodem tabulario hic subjicio collationem Canonicatus Traguriensis anno 1572. Simeoni Florio per Capitulum factam, sicut & Francisci Mazzarelli Vicarii episcopalis ad eumdem Florium epistolam, cui annectitur possessio ejusdem Canonicatus in actus publicos redacta.

Collatio Canonicatus Tragurii facta per Capitulum in persona Simeonis Florii.

Nos Canonici, & Capitulum cathedralis Ecclesiæ Traguriеn. Universis & singulis præsentes nostras litteras inspecturis, lecturis, & audituris salutem in eo, qui est omnium vera salus. Cum sit, quod Canonicatus & prabenda supradictæ ecclesiæ nostræ, quorum collatio, provisio, & omnimoda dispositio ad nos & Capitulum nostrum pleno jure spectat, & pertinet, quosque nuper Venerandus Dom. Pasqualinus a Lege, ultimus eorundem, dum viveret, possessor, extra Romanam Curiam sub die hesterna defunctus obtinebat, ad præsens vacare noscantur: Nos volentes Venerandum Dom. Simeonem Florium Presbyterum ecclesiæ nostræ prædictæ, apud nos de vitæ, & morum honestate, aliisque virtutum meritis multipliciter commendatum favore prosequi gratioso, Canonicatum & prabendam prædictos, sic ut præmittitur vacantes, cum plenitudine juris canonici, ac omnibus suis juribus & pertinentiis, præfato D. Presbytero Simeoni, auctoritate nostra, qua fungimur in hac parte, contulimus, & assignavimus, ac etiam providimus de eadem, prout tenore præsentium conferimus, & assignamus, ac de illis providemus. Ipsumque D. Simeonem Canonicum, sic, ut præmittitur, per nos & Capitulum nostrum hujusmodi nuper electum, & creatum, seu ejus legitimum procuratorem in corporalem, realem, & actualem possessionem eorumdem Canonicatus & prabendæ, juriumque, & pertinentiarum, poni, & induci mandavimus, ac ponimus, & inducimus per præsentes. Et exinde in forma solita & consueta præcipimus ei juramentum præstare consuetum, adhibitis ceteris cæremoniis, & solemnitatibus in similibus fieri & observari solitis, & consuetis. Mandamus præsentium litterarum nostrarum exequutionem Rev. Dom. Benedicto Rottundo Archidiacono ecclesiæ nostræ prædictæ. In quorum omnium, & singulorum fidem & testimonium, præmissorumque, præsentes nostras litteras capitularis sigilli nostri appensione munitas per notarium publicum, nostrumque, & curiæ episcopalis Traguriеn. scribam & cancellarium infrascriptum fieri & subscribi jussimus, & mandavimus.

Dat. Tragurii anno D. N. J. C. 1572. Indictione 15. die vero Veneris 7. mensis Martii, Pontificatus autem SS. in Christo Patris & Domini nostri Dom. Pii divina providentia PP. V. anno septimo.

Nicolaus Mazzarellus not. pub. & dicti Ven. Capituli, ac curiæ episcopalis Traguriеn. mand. subscripsi.

Francisci Mazzarelli Vicarii episcopalis epistola ad Florium.

Nos Franciscus Mazzarellus Canonicus, & in Episcopatu Traguriеn. Vicarius generaliter substitutus. Dilecto nobis in Christo Ven. Dom. Simeoni Florio Canonico Traguriеn. salutem. Vitæ, ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis & virtutum merita, quibus personam tuam insignitam cognovimus, nos inducunt, ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Cum itaque tu hodie a majori & saniori parte Rever. Capituli cathedralis ecclesiæ Traguriеn. rite & legitime in Canonicum dictæ ecclesiæ loco q. Ven. D. Pasqualini a Lege ultimi ejusdem possessoris, extra Romanam Curiam sub die hesterna defuncti, electus fueris, nos præmissorum meritorum tuorum intuitu volentes favore te prosequi opportuno, electionem hujusmodi, authoritate nostra ordinaria confirmavimus, laudavimus, & approbavimus, prout tenore præsentium confirmamus, laudamus, & approbamus omni meliori modo, via, jure, & forma &c. In quorum, Datum Tragurii in ecclesia cathedrali S. Laurentii die 7. Martii 1572. Pontificatus ejusdem SS. D. N. Papæ Pii V. anno 7. Præsentibus ibidem Rev. Dom. Benedicto Rottundo Archid. & Martino Fabritio Canonico Traguriеn. testibus &c.

L. S. Idem Nicolaus Mazzarellus not. publ. & cancellarius qui supra mand. subscripsi.

Florius in Canonicatus possessionem venit.

In Christi nomine, amen. Anno Nativitatis ejusdem 1572. Indictione 15. die vero Veneris 7. mensis Martii, Pontificatus autem SS. in Christo Patris & Dom. nostri D. Pii divina providentia PP. V. anno 7. Per hoc præsens pub. instrumentum cunctis pateat evidenter, & sit notum, qualiter Rev. Dom. Benedictus Rottundo Archidiaconus Traguriеn. executor in retroscriptis litteris Ven. Capituli Traguriеn. specialiter nominatus, sic instanter requisitus a Rev. D. Simeone Florio Canonico Traguriеn. nuper electo, accedens personaliter ad altare majus cathedralis ecclesiæ S. Laurentii, tanquam obedientiæ filius, eundem Rever. Dom. Simeonem in corporalem & actualem possessionem Canonicatus & prabendæ sibi collatorum, ut in dictis litteris capitularibus apparet,

ret, per appositionem anuli in digito, & birẽti in capite, ac pacis osculi traditionem, stallo insuper in choro, & voce in Capitulo de more sibi assignatis, nemine contradicente, in Dei nomine, posuit, & induxit. Delato prius solito & consueto juramento eidem Rev. Dom. Simeoni de manutenendis & conservandis juribus, ac jurisdictionibus, tam Venerandi Capituli, quam Canonicatus & præbendæ prædictorum, cum omnibus aliis solemnitatibus, & cæremoniis, quæ in similibus servari solent &c. Super quibus omnibus rogatus fui ego not. pub. infrascriptus, ut sibi pub. conficiam instrumentum. Acta fuerunt hæc Tragurii loco ubi supra. Præsentibus ibidem pro testibus vocatis, & rogatis Dom. Presbytero Vincentio Resicb, & Dom. Paulo Pasqualitio, ac multis alii &c.

Ego Nicolaus Mazzarellus q. Dom. Hieronymi nob. Tragurii, sacris Apostolica & Imp. auct. Not. pub. Judexque ordin. præmissis omnibus interfui, eaque rogatus fideliter scripsi, & public. &c.

Extant quædam ejus mandata, quæ tulit & promulgavit, dum Vicarii munere fungeretur, quæque edidit fere statim a suscepto Pontificatu, sub titulo diverso simul conjuncta: *Mandata episcopalia Rev. D. D. Thomæ Sperandeo, olim Vicarii Rev. Episcopi Traguriensis sui decessoris, de jurisdictione Mensæ episcopalis, anno 1560. 3. Junii, & die 22. Augusti edita.* Item: *Mandata episcopalia Dom. Thomæ Sperandeo dignissimi Episcopi Traguriensis an. 1567. mense Octobri &c.* Ejus nomen invenio in actis publicis anni septuagesimi hujus sæculi: *Die prima Junii 1570. Indict. 13. In Christi nomine, amen. Actum Tragur. in sacristia ecclesiæ cathed. dicti loci, coram Rev. Dom. D. Thoma Sperandeo meritissimo Episcopo Trag. nec non gloriosissimo D. Gabriele dignissimo V. Comite & Capitaneo dicti loci &c.* Anno fere septem huic ecclesiæ summa cum laude præfuit, quam postea permissu Gregorii XIII. dimisit, & cum Balneoregiensi in Hetruria commutavit anno 1574. Ibidem vivere desiit anno 1590.

Thomæ Episc. constituta, & mandata.

Ad Ecclesiam Balneoregiensẽ gubernandam transivit.

His temporibus innectendas censeo Constitutiones de distributionibus quotidianis, quas Joannes Canonicus & Archidiaconus, universo collegio Canonicorum approbante, sancivit.

Constitutiones Capituli Traguriensis.

Convocato Capitulo Ven. D. Canonicorum, & D. Presbyterorum Tragurii in sacristia cathedralis ecclesiæ S. . . . . Rev. D. Joannes de Andreis Canonicus & ... quoniam multotiens oriuntur differentiæ & controversiæ circa distributiones funerales, & alias, quæ in ecclesia & dioc. Tragur. in dies occurrunt; ideo statuit atque decrevit Constitutiones, & consuetudines circa ipsas distributiones versantes, inferius declaratas, quas inviolabiliter, ut quisque avidius ecclesiæ vacare, & horis interesse canonicis studiosius impellatur, observare mandavit; & primo

I. Quod omnium distributionum, quæ in dies occurrunt, de quibus alias Presbyteri participare debent, Canonicus præbendatus habeat medietatem plus quam Presbyter, Presbyter vero medietatem plus quam diaconus, diaconus autem medietatem plus quam subdiaconus, subdiaconus vero medietatem plus quam clericus juxta consuetudinem.

II. Quod nemo Canonicorum, Presbyterorum, vel clericorum cujuscumque gradus & conditionis existentium, habeat aliquam partem, nisi illi, qui cotta induti, excepto Rev. Dom. Vicario pro tempore existente, dummodo de Capitulo Tragurien. fuerit, intererint in ecclesia cathedrali officio immediate præcedenti, & subsequenti, ex quo occurrerit eleemosyna, juxta consuetudinem.

III. Quod nemo habeat partem, nisi illi, qui cotta induti, excepto Rev. D. Vicario, dummodo de Capitulo Traguriensi fuerit, ut supra, officio, ex quo distributio occurrerit, interessent, exceptis ægrotis in civitate existentibus.

IV. Quod nemo habeat de dicta eleemosyna, qui sine licentia D. Vicarii, vel decimariorum, discesserit ab ecclesia, dum celebrantur dicta officia, ante completionem officii juxta consuetudinem.

V. Quod venientes in ecclesia cathedrali post introitum in Missa, vel post officium B. Mariæ Virginis in matutinis & vesperis, nil habeant de dictis distributionibus; & hoc quantum ad officium B. Virginis; cum aut sit officium duplex, tunc venientes post primas tres lectiones in matutinis, & post secundum psalmum in vesperis, privetur dictis distributionibus.

VI. Quod nemo illorum, qui saltem ter in matutinalibus officiis in hebdomada, & cottis induti non interfuerint, habeat de eleemosynis illa hebdomada occurrentibus, vel qui officiis lucis interfuerint, & cottis non fuerint induti, & subsequens officium aliquid eleemosynæ habuerit, ipsi priventur.

VII. Quod quicumque non intervenerint ad processionem obsequii cum cotta, excepto Dom. Vicario de Capitulo existente, sed sine illa incederint cum sæcularibus, priventur dictis distributionibus, nisi fuerit consanguineus in 1. 2. 3. vel 4. gradu cum defuncto, vel affinis usque ad 2. gradum; vel nisi esset qui funus ordinaret; intelligendo tamen semper quod exceptuati interesse debeant in ecclesia cathedrali officio immediate præcedenti, & subsequenti tali officio: aliter licet interessent officio funeris, non tamen habeant de dicta eleemosyna.

Et ita omnes supradicti de Capitulo unanimiter assenserunt dictis Constitutionibus, & concorditer ipsas laudaverunt, & approbaverunt.

His etiam temporibus, cum F. Desiderius magister provincialis Patrum conventualium ordinis Franciscani, idemque Vicarius supremi præsidis generalis ejusdem ordinis, monasteria provinciæ Dalmaticæ lustraret, paucos illos Fratres, qui post excisum cœnobium suburbanum se in urbem receperant, precario habitantes in angusto & pauperrimo domicilio reperit, ubi neque religiosam disciplinam servare, neque psalmodiæ vacare, neque christianæ civium culturæ operam dare poterant, cum templo carerent. Itaque Prætorem, Judices, Patres conscriptos rogavit, ut Patribus illis ædes S. Lazari cum ejus templo habitandas traderent: id quod ante annos amplius triginta Zacharias de Aurio urbis rector decreverat. Æqua & honesta visa est postulatio, & Nicolaus Priolus prætor civitatis de sententia totius Consilii nobilium, annuente Jacobo Fuscareno præfecto generali Sinus Adriatici, secundum petitionem Præsidis Franciscani decretum fecit; & Patres illi per Benedictum Rotardum Archidiaconum, & Franciscum Antonium Canonicum ædis cathedralis rite ac legitime in possessionem missi sunt domicilii ac templi S. Lazari.

Patribus Franciscanis Conventualibus domus S. Lazari apud insulã Buam tradita.

Nos Nicolaus de Priolis pro Illustrissimo & Excellentissimo Ducali Dominio Venetorum Comes & Capitaneus Tragurii, suique districtus.

Au-

Diploma Comitis seu Prætoris Traguriens.

Audita humili supplicatione & instantia nobis facta per Rever. Pat. Fr. Desiderium Bianchensium Cremensem, Ord. Min. conventualium magistrum provincialem, & Rev. Patris generalis Vicarium, & commissarium provinciæ Dalmatiæ, Istriæ, & Epiri, nec non Rever. Patr. Petrum Pinguem Arben. Guardianum conventus S. Francisci de Tragurio; per quam nobis exposuerunt, qualiter temporibus præteritis reperiebatur monasterium & ecclesia S. Francisci extra muros hujus civitatis, posita in terra firma, in quo quamplures Fratres commorabantur, in consolationem animarum Christi fidelium, ac decus hujus civitatis & totius territorii. Quod monasterium simul cum ecclesia tempore bellorum cum Turcis dirutum fuit, nec reædificari potest, nisi maxima impensa. Quod quidem monasterium etsi denuo reædificaretur, nihilominus foret subjectum periculis bellorum, & quod iterum demoliretur. Et quia reperitur in insula Buæ quædam ecclesia sub titulo S. Lazari, cum duabus domunculis penes eam positis, ædificatis expensis S. Marci pro commodo pauperum infirmorum contagionis S. Lazari, qui nunquam in dicto loco, neque in his partibus habitaverunt, idcirco petierunt de gratia speciali concedi debere dictæ religioni Fratrum Min. conventualium S. Francisci dictam ecclesiam cum duabus domunculis positis in dicta insula Buæ, ac terrenum circumcirca positum infra hos confines: a Levante D. Joannes Laurentius Dragatius q. D. Joannis; a Ponente Joanna Maria q. Lucæ Uskok; a borea mare salsum, & a meridie via publica, salvis &c. & hoc, ut possint ibidem dicti Fratres construere monasterium, & alias fabricas pro eorum commodo, & habitatione, expensis dictæ Religionis, sive quomodo dicto Rever. ministro, & superioribus placuerit, quod quidem erit non sine maxima consolatione Christi fidelium, ibidem devotionis causa convenientium, & in primis ad laudem omnipotentis Dei, & honorem S. Francisci; obligantes dicti Fratres in omnem eventum dare domicilium pauperibus infectis contagione S. Lazari tantum, & non aliis, in una habitatione prope dictum monasterium fienda expensis dictæ Religionis. Quibus omnibus bene intellectis, & habita informatione de præmissis a quampluribus tam nobilibus, quam civibus hujus civitatis, & præcipue a spectabili Dom. Petro Claudio procuratore & commissario dictæ ecclesiæ S. Lazari, annuente etiam ad hoc Illustrissimo & Excellentissimo D. Jacobo Foscareno Capetaneo generali maris, ex commissione nobis vivæ vocis oraculo facta diebus nuper elapsis, quibus in hoc portu reperiebatur, omni meliori modo &c. dictis supplicationibus, tenore præsentium, vice, & nomine præfati Illustrissimi Dominii Dominorum Venetorum concedimus locum supradictum petitum in insula Buæ, infra confines supranominatos, juxta instantiam prædictam Rev. Patris ministri, & Guardiani, & hoc semper ad beneplacitum suæ Serenitatis. Præsentibus Rev. Dom. Presbytero Georgio Vincentino Archipresbytero Stafferi, & Rev. Dom. Presbytero Georgio Felimich Canonico Traguriens. ac Dom. Natale Lasso, & aliis quampluribus testibus &c. Datum Tragurii die prima mensis Novembris 1573. Indictione prima.

Dicta die.

Prædictæ possessionis tabulæ,

Reverendi Dom. Presbyteri Benedictus Rotardo, Canonicus & Archidiaconus Tragurii, nec non Franciscus Antonius Canonicus Traguriens. ad hoc executores a Rev. Capitulo specialiter deputati, accedentes personaliter ad ecclesiam & locum suprascriptum, ibidem induxerunt in realem, actualem, & corporalem possessionem antedictos Rever. ministrum & Guardianum de ecclesia & locis suprascriptis, ponentes eisdem in signum realis possessionis terram in gremio, & pulsantes campanam dictæ ecclesiæ, & sibi deferentes solemne juramentum, qui juraverunt super altare dictæ ecclesiæ utilia gerere, & inutilia prætermittere, in forma solita, & deinde cantantes, Te Deum laudamus &c. Præsentibus ibidem spectabili Domino Jacobo Quarco procuratore conventus S. Francisci de Tragurio, & spectabili Domino Petro Claudio procuratore ecclesiæ S. Lazari supradictis, & acceptantibus, & contentantibus. Præsentibus ad omnia præmissa magnifico D. Luca Quirino dignissimo castellano, spectabilibus Dom. Aloysio Cippico qu. Dom. Hieronymi, & Petro Lucio Nobilibus Traguriens. & quampluribus aliis rogatis, me notario &c.

Die dicta.

De mandato Clarissimi Dom. Comitis, & Capetanei antelati, ego notarius, & coadjutor cancellariæ prætoriæ Tragurii personaliter me contuli ad ecclesiam S. Lazari suprascriptam, & posui in corporalem, realem, & actualem possessionem dictæ ecclesiæ, domuncularum, terreni, & pertinentiarum antescriptos Rev. Pat. Ministrum, & Guardianum S. Francisci, in omnibus & per omnia, juxta continentiam & tenorem concessionis suprascriptæ, adhibitis in hoc cæremoniis, & solemnitatibus omnibus in similibus servari solitis, & consuetis. Præsentibus quibus supra, super quibus omnibus rogatus fui ego notarius.

Ex libro visitationis Rev. Pat. Provincialis.

Reverendus Pater Provincialis Tragurium venit, ibique reperit Fratres commorantes in quadam domo, sine ecclesia; quod cum vidisset (paterna charitate ductus) quam humiliter potuit, cives omnes illius civitatis suppliciter rogavit, ut amore Dei Religioni nostræ in perpetuum darent hospitale, seu ecclesiam, una cum duabus domunculis tituli S. Lazari, pro commodo & habitatione in tempore Fratrum: qui supplicem, honestamque meam petitionem attendentes (zelo Dei ducti), & propter supplicationes Excellent. Generalis Foscareni, nec non auxilio & favore Clariss. D. Nicolai Prioli Comitis tunc temporis Tragurinæ civitatis, supradictam ecclesiam & domos una cum omnibus introitibus aliisque rebus dictæ ecclesiæ spectantibus dederunt & tradiderunt. Quare & narratio.

Die prima Novembris una cum Rev. D. nostro Benedicto Rotardo Canonico & Archidiacono Tragurii, & Dom. Francisco Antonio Canonico, ambo a Rev. Capitulo ad hoc deputatis, accessi cum Rev. Guardiano Petro de Arbo, & nomine Religionis actualem & realem possessionem, cantando, Te Deum laudamus, humiliter accepi. Et hæc omnia patent in publico instrumento formato per nob. D. Jacobum Schiappaneum, quo in loco statim in Guardianum constitui præfatum F. Petrum de Arbo, & in socium dedi F. Julium Moratum Justinopolitanum, hortans eos ad religiose vivendum.

ANTONIUS EP. TRAGURIENS. XXIX.

Cognomento Guidus, ex urbe Mantua, seu potius ex oppido agri Mantuani non ignobili oriundus, J. U. D. Gregorius XIII. ob insignem ejus doctrinam vitæque integritatem Episcopum Ec-

clesiæ Traguriensi præposuit, ut est in tabulis consistorialibus: *1574. 10. Martii providit Ecclesiæ Traguriensi, quæ est in provincia Dalmatiæ sub dominio DD. Venetorum, per dimissionem R. D. Thomæ Sperandei in manibus SS. sponte factam, & per eum admissam, vacanti, de persona D. Antonii Guidi Clerici Mantuani, juris utriusque Doctoris, ætate, & integritate vitæ commendati, cum dispensatione quoad tempus susceptionis sacrorum ordinum.* Anno sequenti Tragurium venit, & mense Majo tum episcopalem consecrationem, tum regimen hujus ecclesiæ jam susceperat, ut docent tabulæ Tragurienses. *In Christi nomine, amen. Anno nat. ejusdem* 1575. *Ind. 3. die vero decima Maji, Actum Trag. in sacristia eccl. cath. hujus civit. coram Reverendissimo D. Antonio Guido de Mantua Episcopo dignissimo Tragurii, & clarissimo D. Aloysio Cornelio dignissimo Comite, & Capitaneo Tragur.*

Antonius Ep. de castro Bussiliniæ gravissimas contentiones habuit cum ordine nobilium.

Diuturnum gessit pontificatum, principio quidem difficilem, contentionibus ac molestiis exercitum, deinde vero quietum, ac fine ulla offensione tranquillum. Gravissima igitur illi contentio fuit sub ipsa suscepti pontificatus initia cum ordine nobilium, qui temere in jurisdictionem castri episcopalis Bussiliniæ invadere volebant, auctoribus & antesignanis Hieronymo Victurio, & Jacobo Cigulino. His acriter obsistebat Antistes, prolatis tabulis, quæ castrum illud ab Episcopo Marcello exstructum ære ecclesiastico, ejusque ab omni jure laicali immunitatem declarabant; itemque recentibus exemplis plenissimæ possessionis ex juridica formula traditæ tum Federico Cornelio, tum Thomæ Sperandeo proximis ante Antonium Episcopis. Cum nullis sive rationibus, sive auctoritatibus ab ea voluntate conatuque juris episcopalis usurpandi abduci possent, eos anathematis fulmine intentato deterrendos censuit; sed nihil profecit. Itaque cœptis absistere qui nolebant, eos omnes generatim severitatis ecclesiasticæ gladio feriit, & sacrorum communione privavit. Ac ne ipsum quidem Aloysium Cornelium urbis Prætorem excepit, quod suum illis favorem impertiisset, suaque illos auctoritate contra Episcopum armasset. Huic gravissima illa animadversio & castigatio profuit; nam ecclesiæ reverentia, Deique metu tactus, & offensionem utriusque veritus resipuit; nec fine lacrymis a Deo & Episcopo pacem ac veniam petiit, ecclesiæque reconciliatus promisit, se in posterum ecclesiæ, ejusque administris contra omnium infestos conatus præsidio & auxilio futurum. Sed non multo post pravis consiliis deceptus a promissis descivit; & nihilo segnius, quam antea, caussam illorum, quos deseruerat, & patrocinium adversus Episcopum suscepit. Quare Antonius severissimo præcepto ac monito, quod publicis locis affigendum curavit, anno 1576. XIII. Kal. Novembris, eidem prædixit ac denunciavit fore ut, nisi ab impugnanda jurisdictione episcopali desisteret, in gravissimas illas pœnas incurreret, quæ contra violatores juris ecclesiastici constitutæ sunt in diplomate pontificio, quod *Bulla Cœnæ* appellatur; eidemque ab suis promissis turpem defectionem exprobravit. *Æquum erat*, inquit, *ut postquam ad communionem ecclesiæ a nobis receptus fueras, ecclesiam ejusque ministros complecteteris, & ab omni injuria vindicares, præsertim cum tu pene profusis lacrymis non nobis, sed omnipotenti Deo id facturum promiseras.*

Hæc adeo sollemnis & publica denunciatio, itemque sententia anathematis, viris nobilibus inflicti, varios sermones & rumores excitavit, ac per totam Dalmatiam sparsit; quos Venetias delatos Hieronymus Victurius & Jacobus Cigulinus, qui Episcopi apud Senatum accusandi caussa venerant, querelis, suspicionibus, magnaque in Antonium invidia inflammaverunt; illum perturbatorem esse publicæ quietis, episcopali potestate abuti, plus sibi arrogare, quam leges imperii Veneti permittant; in eum, qui personam Principis sustinebat, id ausum fuisse, quod ne in privatum quidem hominem sine gravissima caussa audere debuisset; & parum abesse videbatur, quin reum facerent læsæ majestatis.

Venetiis apud Senatum accusatur.

At non defuit Antonio favor & commendatio civium secundi ordinis, itemque universæ plebis, qui eidem amplissimum integritatis, fidei, religionis, prudentiæ, lenitatis, ac virtutum omnium, quæ in Episcopum convenire possunt, testimonium dederunt, & publicis litteris consignatum Venetias abeunti ad suam caussam tuendam tradiderunt. Sed hominum testimonio opus non fuit, cum Deus ipse visus fuerit, singulari quadam providentia, in eo discrimine optimo Antistiti adfuisse. Fervente bello Cyprio, Turcæ Olchinium terra marique obsessum, vehementerque oppugnatum in suam ditionem redegerant. Forte evenit, ut duo illi accusatores Episcopi Hieronymus & Jacobus inciderent in quemdam Marcum civem Olchiniensem, qui patria amissa Venetias profugerat; a quo cum sciscitarentur, ecquid caussæ fuisse crederet, cur civitas illa munitissima sub potestatem Turcarum ceciderit; ille respondit captæ urbis caussam culpamque in cives ipsos conferendam esse, qui cum se parum obsequentes Episcopo suo, atque adeo molestos præbuissent, justissimam divini Numinis ultionem iramque in sui & patriæ perniciem concitarunt. Hoc responsum utriusque animos religione metuque perculit; ac veriti, ne consimilem calamitatem ab irato Deo sibi ac patriæ conciscerent, male susceptum accusandi, seu potius calumniandi Episcopi consilium execrati, ad eum supplices adeunt in cœnobio SS. Joannis & Paulli commorantem, & deprecatoribus adhibitis Georgio Cornelio Tarvisino, & Dominico Æmoniensi Episcopis, aliisque testibus accitis, ad illius pedes se abjiciunt, quæ in eum calumniose & maledice dixerant, confessione errati sui retractant, profusis lacrymis veniam petunt, ad omnem satisfactionem illi præstandam se paratos esse ostendunt. Quæ omnia litteris publicis consignata, ac testium chirographo subscripta esse voluerunt anno 1578. & Tragurium transmissa cum fuissent, repente omnium animorum, qui ab eo aversi erant, mutatio atque ad Episcopum conversio facta est; nam illos ipsos ex ordine patriciorum, qui contra ipsum acerrime pugnaverant, sui facti puduit ac pœnituit; omnes vero cujusque ordinis & gradus mira cupiditas incessit optimi Pastoris revisendi, quem a nobilitate maxime offensum esse dolebant; ac propterea verebantur, ne illum ad aliam ecclesiam translatum amitterent, vel illius præsentia diutius carerent. Itaque Venetias miserunt, qui Capituli, cleri, totius civitatis nomine orarent atque obsecrarent, ut quamprimum suo illos adventu solaretur; nihil studii operæque prætermissuros, ut præteritas offensiones omni officio obsequioque compensarent. Gratæ quidem fue-

Civitas tota Episcopo reconciliata.

fuerunt Antonio preces ac vota Traguriensium, statimque Vicario suo generali mandavit, ut quos ipse illigaverat, anathematis vinculo exsolveret; sed Tragurium redire noluit, quod nobilium erga se voluntati non antea fidendum esse censeret, quam eamdem certioribus argumentis cognitam & perspectam haberet.

Augustinus Valerius Ep. Veron. Visitator Apostolicus Dalmatiæ.

Anno 1579. Augustinus Valerius Episcopus Veronensis, qui Visitatoris Apostolici munere sibi tradito a Gregorio XIII. in Dalmatia fungebatur, Tragurium venit, ut ecclesiam illam ac diœcesim lustraret, remque christianam atque ecclesiasticam, si quid detrimenti cœpisset, opportunis remediis adhibitis, in pristinum statum restitueret. Ex omnibus civitatis ordinibus ad eum frequentes adierunt, orantes obsecrantesque, ut suis hortationibus ac suasionibus, interposita etiam, si opus esset, Pontificis auctoritate, Antonium Guidum Episcopum Venetiis revocaret ad Ecclesiam Traguriensem regendam, quæ Pastoris sibi carissimi solatio ac præsidio destituta, illius absentiam diutius ferre non poterat. Trinas litteras ille ad Antonium dedit, Tragurii, Jaderæ, & Veclæ; quarum caput erat, magno illum esse in desiderio totius civitatis, in ore, in sermone omnium; præteriti temporis acerbitatem oblivisceretur; cives cujusque generis atque ordinis sic erga illum animatos esse, ut nihil molestiæ ab ullo metuere, omnia ab omnibus & singulis obedientiæ & charitatis officia expectare posset. His litteris fretus & impulsus nullam moram interposuit, quin magna alacritate Tragurium rediret. Ingens civitatis, propemodum universæ obviam effusæ, lætitia & gratulatio satis declaravit, quam ingenti Episcopi sui desiderio flagraret, quanti illum faceret, quantopere illum coleret ac diligeret. Exinde æque nobiles ac plebejos dicto audientes, ac magno sibi obsequio & charitate conjunctos habuit; suamque ecclesiam per annos amplius viginti summa cum tranquillitate gubernavit. Antequam Augustinus Valerius Tragurio discederet, piam Piscatorum sodalitatem apud Buam insulam ad sacratissimum Corpus Christi præcipuo quodam cultu venerandum institutam confirmavit, & indulgentiarum muneribus locupletavit.

Sodalitas Piscatorum instituta, & Visitatoris Apostolici auctoritate confirmata.

Diploma Visit. Apostolici.

Augustinus Valerius Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Veronæ & Comes, & in provincia Dalmatiæ apostolicus Visitator, reformator, & delegatus generalis & specialis; Dilectis nobis in Christo piscatoribus ceterisque degentibus in insula Buæ Traguriensis diœcesis, salutem in Domino sempiternam. Gratum & pium obsequium toties Altissimo impendere credimus, quoties fidelium mentes ad explenda charitatis opera, quibus divinus cultus augeri maxime possit, propensius excitamus. Oblatæ siquidem nuper nobis pro parte vestra petitionis series continebat, quod vos, qui in insula Buæ nuncupata, & sic extra urbem Tragurii vitam ducitis, zelo devotionis accensi societatem, sive confraternitatem, quæ piscatorum nuncupatur, in honorem, & sub vocabulo sacratissimi Corporis Christi, in ecclesia Beatæ Virginis, alias S. Lazari in eadem insula posita, ad quam vos singularem geritis devotionis affectum, erigere & instituere summopere cupitis; ea potissimum ratione, ut ex eleemosynis, quæ a confratribus, dum in eadem confraternitate admittentur, & alias in annum, juxta vestrorum desuper conficiendorum & ab Ordinario vestro approbandorum ordinum regulas, recipientur, oleum pro lampade in ipsa ecclesia ante sanctum Eucharistiæ sacramentum arsuram perpetuo comparare, & alias ejusdem ecclesiæ reparationi, quantum vobis ex alto permissum fuerit, inpendere valeatis; supplicantes propterea nostram desuper auctoritatem interponi, & eandem confraternitatem gratiosis indulgentiarum muneribus decorari. Nos ideo apprime cupientes SS. D. N. J. Christi Corpus, qui de hoc mundo ad Patrem transiturus in suæ passionis & mortis memoriam carnem suam in cibum & sanguinem in poculum nobis exhibere voluit, ab omnibus Christifidelibus devote venerari, & hunc panem cælestem, qui nos spiritualiter reficit, veluti nostræ peregrinationis pignus, unde redimus ad patriam, intimis præcordiis adorari; supplicationibus vestris inclinati, apostolica auctoritate, nobis ex munere hujusmodi visitationis concessa, vobis antedictis supplicantibus, ut confraternitatem memoratam sub invocatione gloriosissimi Corporis Christi ad effectum antedictum in dicta ecclesia erigere & instituere, & in eadem sub ordinibus demum per vos formandis, & ab Ordinario Traguriensi videndis, & judicio suo approbandis permanere valeatis; tenore præsentium licentiam in Domino concedimus & facultatem. Præterea, ut libentius Christifideles in eadem confraternitate conscribantur, quo exinde dono cælestis gratiæ noverint se refectos, de omnipotentis Dei misericordia confisi universis & singulis Christifidelibus utriusque sexus, qui in eadem confraternitate perpetuis futuris temporibus erunt conscripti, & qui in die nativitatis & resurrectionis atque ascensionis dominicæ, nec non & assumptionis Beatissimæ Virginis Mariæ, a primis vesperis usque ad secundas vesperas ecclesiam ipsam visitaverint, & in ea pro exaltatione sacrosanctæ Catholicæ Ecclesiæ preces Domino Deo devote effuderint, quoties id fecerint, 40. dies de injunctis eisdem pœnitentiis misericorditer in Domino relaxamus. In quorum testimonium præsentes fieri, & subscribi, & soliti sigilli nostri impressione fecimus communiri.

Datum Tragurii anno Nativitatis Dominicæ 1579. Indictione 8. die Sabbati 18. mensis Aprilis, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. N. D. Gregorii D. P. PP. XIII. anno septimo.

Anno 1580. Idibus Aprilis Gregorius XIII. indulgentiam concessit altari S. Joannis in æde cathedrali Traguriensi. Diploma pontificium est hujusmodi.

Indulgentia concessa altari S. Joan. Episc.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Omnium saluti paterna charitate intenti inter tam multa pietatis officia, que nos pro munere nostro convenit exercere, sacra interdum loca speciali privilegio insignimus; ut inde fidelium animarum saluti amplius consulatur. Quocirca ut Ecclesia Traguriensis. simili usque adhuc privilegio minime decorata, & in ea altare S. Joannis Confessoris & Episcopi, quod majus non est, hoc speciali dono illustretur, auctoritate nobis a Domino tradita concedimus, ut quoties Missa defunctorum ad predictum altare celebrabitur pro anima cujuscumque fidelis, que Deo in charitate conjuncta ab hac luce migraverit, ipsa de thesauro ecclesie indulgentiam consequatur, quatenus D. N. J. C. & Beatissime Virginis Marie, Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, aliorumque Sanctorum omnium meritis suffragantibus &c. a Purgatorii penis liberetur. Dat. Rome apud S. Petrum, Anno Incarnationis

nis Dominice 1580. *Idibus Aprilis*, *Pontificatus nostri anno octavo*.

Idem Pontifex anno 1583. idibus Martii annexuit mensæ capitulari beneficia quæ vocant simplicia diœcesis Traguriensis, quorum reditus inter Canonicos & clerum quotidie distribui debeant. Ex tabulario Capituli Traguriensis.

Bulla Gregorii XIII. qua Mensæ capitulari annexuit beneficia simplicia.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad exequendum pastoralis officii debitum, paternis & solicitis studiis vigilantes circa statum ecclesiarum quarumlibet, presertim cathedralium, & personarum in eis divinis laudibus dedicatarum, salubriter dirigendum libenter intendimus, & ut persone ipse divinis insistendo beneplacitis congrue in suis necessitatibus releventur, impendimus solicitudinis nostre partes. Sane pro parte dilectorum filiorum Capituli & cleri Ecclesie Tragur. nobis nuper exhibita petitio continebat, quod cum Canonici dicte ecclesie eorum prebendas adeo tenues habeant, ut summam novem ducatorum annuatim non excedant, & Sacerdotes ipsius ecclesie, etsi nulla beneficia ecclesiastica, neque illorum titulos, in ea habeant, attamen a Venerabili Fratre nostro Episcopo Tragurien. quotidie in eadem ecclesia deservire coguntur, ut in eorum absentia nonnullis penis mulctantur, quod eis durissimum videtur, cum jure ipse qui commodum non sentit, nec etiam incommodum sentire debeat. Et propterea si tot ex perpetuis simplicibus beneficiis ecclesiasticis, sive ecclesiis, aut capellis, seu perpetuis capellaniis sine cura civitatis & diecesis Tragurien. quot illorum fructus, redditus, & proventus ad summam ducatorum ducentorum auri de camera, secundum communem extimationem, annuatim ascendant, cum primum illa per cessum vel decessum vacare contigerit, mense capitulari dicte ecclesie perpetuo unirentur, annecterentur, & incorporarentur ad effectum, ut fructus, redditus, & proventus inter Capitulum & clerum predictos, qui ad numerum quadraginta & ultra ascendunt, pro distributionibus quotidianis, divinis officiis intervenientibus dari solitis, equaliter dividantur, ex hoc profecto paupertati Capituli & cleri predictorum in aliquo satis opportune consuleretur. Quare pro parte Capituli & cleri predictorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus eorum necessitatibus in premissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui dudum inter alia volumus, quod petentes beneficia ecclesiastica aliis uniri tenerentur exprimere verum annuum valorem secundum extimationem predictam, etiam beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret; & semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest; Capitulum & clerum predictos, & eorum singulares personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & penis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum presentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes; nec non dicte mense fructuum, reddituum, & proventuum verum annuum valorem presentibus pro expresso habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, unum, vel plura, aut tot perpetua simplicia beneficia ecclesiastica, seu ecclesias, vel capellas, aut capellanias sine cura, que nec personalem residentiam requirant, nec ecclesie etiam habitu tantum parochiales, nec servitoria, nec Canonicatus, nec prebende existant, quot illorum fructus, redditus, & proventus ad ducatorum ducentorum auri de camera similium secundum extimationem predictam valorem annuum ascendant; cum primum illa per cessum, vel decessum, seu quamvis aliam dimissionem, vel amissionem illa nunc obtinentium, vel alias quovis modo, etiam apud Sedem Apostolicam, & in manibus nostris, etiam in aliquo ex mensibus ordinariis collatoribus, etiam per constitutiones nostras pro tempore editas, seu litteras alternativarum, vel alia privilegia, & indulta apostolica concessa hactenus & imposterum concedenda, aut nobis reservatis, & imposterum reservandis, vacare contigerit, etiam simul, vel successive, etiamsi jam actu per obitum illorum possessorum, extra Romanam Curiam forsan defunctorum aut alias quovis modo, quem etiamsi ex illo quevis generalis reservatio, etiam in corpore juris clausa, resultet, presentibus haberi volumus pro expresso; aut ex alterius cujuscumque persone, seu per liberam resignationem illa obtinentium, vel quorumvis aliorum de illis in dicta curia, vel extra eam etiam coram notario publico & testibus sponte factam, aut assequutionem alterius beneficii ecclesiastici quavis auctoritate collati juxta Lateranen. statuta Concilii ad Sedem predictam legitime devoluti, ipsaque beneficia dispositioni apostolice specialiter, vel alias generaliter reservata existant: & super eis inter aliquos lis, cujus statum presentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa: cum omnibus juribus & pertinentiis suis eidem mense capitulari pro distributionibus quotidianis dicte ecclesie inter eosdem Capitulum & clerum, divinis officiis in eadem ecclesia interessentes, dividendis, apostolica auctoritate tenore presentium ex certa nostra scientia perpetuo unimus, annectimus, & incorporamus, ita quod liceat Capitulo & clero predictis ex nunc pro ex tunc illorum corporalem possessionem per se, vel alium, seu alios eorum ex dicte mense capitularis nominibus propria auctoritate libere apprehendere, & perpetuo retinere, ac eisdem beneficiis ecclesiasticis, seu ecclesiis, vel capellis, aut capellaniis in divinis deservire, ac deserviri facere, aliaque illis incumbentia onera supportare; fructus quoque, redditus, proventus, jura, obventiones, & emolumenta quecumque beneficiorum, seu ecclesiarum, aut capellarum, vel capellaniarum, & annexorum eorumdem, etiam propria auctoritate percipere, exigere, & levare, ac in distributiones quotidianas equaliter, ut prefertur, distribuendas convertere, Diecesani loci, seu cujusvis alterius licentia minime requisita. Decernentes presentes litteras nullo unquam tempore de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu etiam ex eo quod interesse habentes, seu pretendentes, vocati non fuerint, notari, impugnari, aut in jus, vel controversiam revocari nullatenus posse, neque debere, minusve sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi posse, & quoties illa emanabunt, toties in pristinum & validissimum statum restitutas esse, & censeri: sicque per quoscumque judices & commissarios, quavis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, ubique judicari & definiri debere irritum quoque, & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus voluntate nostra pre-

predicta ac fel. rec. Bonifacii PP. VIII. predecef. nostri, nec non generalis, & novissime celebrati Lateran.... Conciliorum uniones perpetuas, nisi in casibus a jure permissis fieri prohibentibus, ac aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis contrariis quibuscumque; aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de hujusmodi, vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus speciales, vel generales dicte Sedis & legatorum ejus litteras impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum. Quas quidem litteras, & processus habitos per easdem, & inde sequuta quecumque ad beneficia, seu ecclesias, aut capellas, vel capellanias hujusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assequutionem beneficiorum aliorum prejudicium generari. Et quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis, & litteris apostolicis generalibus, vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per que presentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in eisdem litteris mentio specialis. Volumus autem, quod propter unionem, annexionem, & incorporationem hujusmodi predicta beneficia, seu ecclesie, aut capella, vel capellanie debitis non fraudentur obsequiis, sed eorum congrue supportentur onera consueta. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostre absolutionis, unionis, annexionis, incorporationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Rome apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominice millesimo quingentesimo octuagesimo tertio, 1583. 15. Martii, Idibus Martii, Pontificatus nostri anno 12.

Antonius Spalati contumeliose injuriosque tractatus.

Anno 1587. Antonius, cum interesset Concilio provinciali, quod Dominicus Foconius Archiepiscopus convocavit, ingens periculum adiit, & insignem injuriam accepit. Ei siquidem e cœnobio Dominicano, ubi habitabat, ad consessum synodalem progredienti obviam fit cum tribus armatis satellitibus Nicolaus Carlovichius patruus Archidiaconi Spalatensis, & postquam illi verbis contumeliosis exprobrasset, quod semen & caussa fuisset omnium dissidiorum, quæ inter Archiepiscopum & Archidiaconum erant, sacrilegas in eum manus injecit; satellites vero viam obsidentes, armorum, ac laterum oppositu, accessum ad ædem metropolitanam intercludere volebant. At ille vultu imperterrito, voce gravi & imperiosa, paucis sed gravissimis verbis eos sic deterruit, ut pavore quodam insolito correpti, ac tanta invicti animi magnitudine attoniti & obstupefacti, statim diffugerent. Nec vero sacrilegum scelus illis impunitum fuit. Quippe Vicarius archiepiscopalis una cum F. Francisco Grassio ordinis Minorum quæstionem habere jussus, eos, quibus digni erant, censuris ac pœnis ecclesiasticis affecit; a quibus demum anno 1593. liberati sunt, postquam scilicet pro gravitate delicti Deo, ecclesiæ, & Episcopo læso satisfecissent.

Possessionem episcopalem Castri Bussilinii Clementis VIII. auctoritate firmandam curavit.

Anno 1595. Antonius, ut sibi suisque successoribus stabiliret, firmaret, ab omnique laicali aggressione tutam præstaret possessionem territorii Dridensis, ac præsertim Castri Bussiliniæ ibidem positi, cum omnibus fructibus, juribus, proventibus, utramque Sedis Apostolicæ auctoritate muniendam curavit. Itaque a Clemente VIII. impetravit amplissimum diploma, quod ut omnibus innotesceret, januis ædis cathedralis ex mandato pontificio affigi jussit.

Diploma Pontificium.

Clemens PP. VIII. ad perpetuam rei memoriam. Muneris nostri ratio postulat, ut ecclesiarum cathedralium quarumlibet, earumque Pastorum, ac Præsulum quieti & tranquillitati studentes, eorum res, & bona, ac jura, quantum nobis ex alto promittitur, tueamur; ac ut ea, quibus apostolica sedes manum apponit, illius firmitatis stabilitate roboremus; ne alicui liceat in scrupulum quæstionis deducere, quod hujus sedis est auctoritate statutum. Sane postquam alias, sicut nobis innotuit, per cla. me. Colomanum, Andreæ Hungariæ Regis filium, tunc existentem Regem Rutinorum, & Ducem Dalmatiæ & Croatiæ, locus, qui dicitur Drid, cum omnibus pertinentiis & finibus suis, omnique actione, ac jurisdictione Comitum Tragurii in eodem loco in irritum redacta, Ecclesiæ Tragurien. in eleemosynam perpetuæ possessionis regali donatione concessus fuerat; ac deinde prædictus Rex Andreas, Bela, & Ludovicus Hungariæ Reges, nec non fel. rec. Clem. IV. & Gregorius X. Rom. Pont. prædecessores nostri concessionem prædictam confirmaverant; dictusque Rex Bela jurisdictionem prædictam a quodam Budislao Comite, seu aliis usurpatam denuo extinxerat, & similiter possessiones a quibusdam occupatas prædictæ ecclesiæ integre restitui fecerat; bo. me. Franciscus Episc. Trag. in pertinentiis dicti loci Castrum Busilena nuncupatum propria pecunia construxit; ac postmodum Resp. Veneta, quæ ipsis regibus in Dalmatiæ jura successit, summa pietate, quod & ante ædificationem dicti Castri sæpe fecerat, prædictam ecclesiam illiusque pro tempore existentes Episcopos ad exemplum prædicti Regis Belæ, quorundam Comitum Tragurii ministrorum suorum eadem conantium perturbationes cohibendo, & invocationes amovendo, in jurisdictionibus & consuetudinibus suis antiquis perpetuo conservandos & manutenendos esse per suas litteras declaravit: & licet tam Ven. Fr. Antonius modernus Episcopus Tragurien. quam ejus prædecessores prædicti Castri possessionem, suffragantibus dictæ Reip. litteris, adepti fuerint; & in pacifica ejus possessione ac deputandi Castellanum, Capitaneum, & alios ministros, ad illius custodiam & regimen, aliosque actus jurisdictionales faciendi perpetuo extiterint; quia tamen super præmissis & aliis aliqua perturbatio seu molestia mota fuit, dictus Antonius Episcopus ad piæ mem. Sixtum V. prædecessorem nostrum, ac postmodum ad nos recursum habuit. Unde tam dictus Sixtus prædecessor, quam nos negotium hoc Congregationi S. R. E. Cardinalium super negociis Episcoporum cognoscen. demandavimus; in qua quidem congregatione, prævia diligenti cognitione, decretum fuit, quidquid in præjudicium dictæ ecclesiæ super dominio & possessione Castri & jurisdictionis hujusmodi alias factum re ipsa cassari, vel peractum æquivalentem contrarium irritum fieri debere, ut jura ecclesiæ in tuto reponerentur, & Episcopus in pristinum reintegraretur, ac alias prout in dicto decreto, ac patentibus ipsorum regum, ac Clementis & Gregorii prædecessorum prædictorum, & Reipublicæ litteris aliisque documentis desuper confectis plenius continetur. Nos igitur prædictorum prædecessorum nostrorum, & præcipue Clementis IIII. vestigiis inhærentes, cupientesque, ut præ-

præmissa omnia firmiter subsistant, ab omnibus inviolabiliter observentur, ipsaque Ecclesia Tragurien. in suis juribus conservetur, singularum litterarum prædictarum ac prænarrati decreti tenores, aliaque de necessitate exprimenda præsentibus pro expressis habentes, ac provisionem, & innovationem quamcunque contra jura dictæ ecclesiæ, ut probatur, aut alias quomodolibet factas harum serie cassari, & annullari, easque cassas, nullas, & irritas, nulliusque roboris vel momenti fuisse & esse declarantes; motu proprio ex nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, donationem, & confirmationes, & litteras prædictas ac decretum prædictum, & in eo contenta, ac singula præmissa, & inde sequuta & sequutura quæcunque, apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo approbamus, & confirmamus, illisque perpetuæ & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, omnesque, & singulos juris ac facti, ac solemnitatum quarumcunque quomodolibet omissarum, aliosque defectus, si qui intervenerint, in eisdem supplemus. Eaque omnia valida, efficacia perpetuo fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri volumus, & declaramus. Ita ut dicta ecclesia, ac pro tempore existentes Episcopi Tragurien. pacifica possessione loci & Castri prædictorum, illorumque jurisdictione utantur, potiantur, & gaudeant, omnisque innovatio contra jura dictæ ecclesiæ & consuetudines inducta penitus amoveatur, ac cassata, annullata, & irrita esse intelligatur; ipsaque ecclesia ac pro tempore existentes Episcopi Tragurien. de super ab aliquibus cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis fuerint, per se, vel interpositam personam, innovatione aut alicujus contrarii actus, seu quovis alio quæsito colore vel prætextu perturbari, molestari, aut impediri, ac præsentes litteræ de subreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu, & ex eo quod interesse habentes ad id vocati non fuerint, notari, impugnari, invalidari, aut ad terminos juris, seu in jus vel controversiam revocari minime possint. Decernentes sic, & non aliter, per quoscunque judices quavis auctoritate fungentes, & prædictos, & alios etiam Rom. Ecclesiæ Card. & causarum palatii apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, ac interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere: irritum quoque, & inane quidquid secus super his a quocunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus eidem moderno, & pro tempore existenti Episcopo Trag. ac dilectis filiis nostro & Apostolicæ Sedis Nuntio Venetiis commoranti, & causarum cameræ apostolicæ generali auditori, per præsentes committimus & mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut unus vestrum eorum per se, vel alium, seu alios, præsentes litteras, & in eis contenta quæcunque ab omnibus inviolabiliter perpetuo observari, ac debitæ executioni demandari auctoritate nostra faciant, atque procurent; contradictores quoslibet ac præmissis non parentes, eisque auxilium, consilium, vel favorem directe, vel indirecte, aut alias quomodolibet præstantes, per sententias & censuras ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias, & alias pœnas, eorum & cujuslibet eorum arbitrio imponendas & applicandas, aliaque opportuna juris & facti remedia appellatione postposita compescendo, eosque prædictas & alias sententias, censuras & pœnas a sacris Canonibus, & Concilii Tridentini decretis, ac in litteris die Cœnæ Domini legi solitis contra tales latas, promulgatas, atque contentas, quas & nos per præsentes contra eosdem inficimus, eo ipso incidisse, & incurrisse declarando. Invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Non obstantibus re. me. Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri de una, & concilii generalis de duobus dictis, aliisque constitutionibus, & ordinibus apostolicis, privilegiis quoque, indultis, & litteris apostolicis contra præmissa, aut alias quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis; quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in sui robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter & expresse motu proprio, scientia, & potestatis plenitudine similibus derogamus, contrariis quibuscunque; aut si aliquibus communiter vel divisim ab Apostolica Sede sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Volumus autem, quod postquam præsentium exemplaria valvis dictæ Ecclesiæ Tragur. affixa fuerint, omnes arctent, perinde ac si personaliter intimatæ fuissent, quodque illarum exemplis etiam impressis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ obsignatis eadem fides in judicio & extra adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XV. Junii MDXCV. Pont. nostri anno quarto.

M. Vestrius Barbianus.

Sæculo decimo septimo ineunte adhuc Antonius ecclesiæ hujus gubernacula tenebat, ut docent tabulæ Traguriensses: *In nomine Christi, amen. Anno nativ. ejusdem 1602. Indict. I. 4. Decembris. Actum in sacristia Ecclesiæ cathed. Tragurien. coram Reverendissimo Antonio Guido Episcopo, & clarissimo Domino Aloysio Bembo Com. & Capitaneo &c.* Annos ipsos triginta Ecclesiam Traguriensem sanctissime gubernavit, quam moriens reliquit anno 1604.

MARCIUS EP. TRAGURIENSIS XXX.

Patria illi Utinum fuit, civitas Carnorum clara in primis ac nobilis, cognomen Andreutius. Erat Doctor juris utriusque, & Decanus Ecclesiæ collegiatæ Utinensis. Hunc M. Antonius de Dominis in petitione Archiepiscopatus Spalatensis competitorem habuit; quo ex certamine victus quidem, sed opulentissima pensione donatus discessit. De hac pensione cum eodem M. Antonio, itemque de jurisdictione ecclesiastica, acerrimas contentiones habuit, & propemodum hostiles; ut non tam argumentis & rationibus, quam jurgiis, obtrectationibus, & animis plane inimicis inter se pugnare viderentur. Sed de hujusmodi litigiis, & objurgatoriis, acerbissimisque concertationibus satis superque dictum est in actis M. Antonii Archiepiscopi Spalatensis. Clemens VIII. Marcium Andreutium Ecclesiæ Traguriensi Episcopum præfecit, ut notatum est in tabulis consistorialibus. *Anno 1604. 9. Julii, providit Ecclesiæ Traguriensi in provincia Dalm. vacanti per obitum Antonii, de persona Martii Andreutii Decani Utinensis.* Hanc ecclesiam annos duodeviginti administravit; obiit anno 1622. ut est in tabulis

bulis Traguriensibus. Ejus corpus in æde cathedrali post tergum altaris maximi depositum fuit sine ulla inscriptione; an postea inde, & quo translatum fuerit, mihi non est compertum. Nihil præterea de illo memoriæ ac litteris proditum invenio; nisi quod, cum cœnobium ac templum S. Michaelis, jam inde ab initio hujus sæculi ædificari cœptum, anno 1612. perfectum esset, ex collegio Virginum Sibenicensium S. Catharinæ Dominicam sororem Joannis Tomci Marnavitii Episcopi Bosnensis, feminam eximiæ virtutis ac prudentiæ, & monasticæ disciplinæ peritissimam, permissu Vincentii Arrigonii Præsulis Sibenicensis eductam, Tragurium evocavit; ut primam novi cœnobii Antistitam constitueret, cujus præceptis atque exemplis ingenuæ adolescentulæ secundi ordinis civium Traguriensium illuc receptæ ad normam Benedictini instituti erudirentur. Præterea vel Marcio Andreutio, antequam vita excederet, vel ejus proximo successore assentiente, idemque civibus cupientibus ac postulantibus, Patres Minores Franciscani severioris disciplinæ ex mandato Antonii Prioli Ducis Venetiarum restituti sunt anno 1623. in cœnobium S. Mariæ de Drit insulæ Buæ, quod ante multos annos propter pestilentiam deseruerant, ut constat ex diplomate partim Latino, partim Italico ejusdem Ducis.

Franciscani in cœnobio S Mariæ de Drit restituti.

Litteræ Ducales.

Antonius Priolo Dei gr. Dux Venetiarum &c. Nobilibus & sapientibus viris Angelo Gabrieli de suo mandato Comiti Tragurii, & successoribus fidelibus dilectis salutem & dilectionis affectum. Significamus vobis hodie in Consilio nostro rogatorum captam fuisse partem tenoris infrascripti, videlicet: Riesce molto onesta la dimanda riverente de' PP. Minori osservanti della provincia di Dalmatia di rientrare al possesso del luogo della Madonna di Drit nell' isola Bua, territorio di Traù, sin dal 1432. concesso loro per decreto publico, che abbandonato poi da essi in occasione di contagio resta al presente servito da un Prete, postovi da quel Vescovo; e maggiormente merita di essere abbracciata l' istanza di questi buoni Padri, altrettanto divoti verso la nostra Repubblica, quanto sono què sudditi nostri verso la loro Religione: poiche lo stesso Vescovo se ne contenta, li cittadini di Traù lo desiderano, e il Conte nostro di quella città, ed altri Nobili nostri ritornati da quel reggimento stimano degna di essere esaudita la dimanda, come si è veduto dalle scritture ora lette. Però l' anderà parte, che a laude del Sig. Dio sieno rimessi li suddetti Padri Min. oss. della provincia di Dalmatia nel possesso del luogo soprascritto della Madonna di Drit, e sia loro permesso fabbricare appresso il monasterio per abitazione de' Padri, che saranno deputati al servizio di quella chiesa, consolandosi e li Padri, e li cittadini di Traù sopraddetti con questa pia deliberazione delle Signorie nostre. Quare auctoritate suprascripti Consilii mandamus vobis, ut partem supradictam observetis, & ab omnibus inviolabiliter observari, ubi opus fuerit, registrari, præsentantique restitui faciatis.

Dat. in nostro Ducali palatio die XXII. Aprilis Ind. VI. MDCXXIII.

PAX EP. TRAGURIENSIS XXXI.

Natus est Vicetiæ ex nobili Jordana familia. Politioribus litteris a puero eruditus ad graviores disciplinas animum appulit, ac potissimum scientia juris pontificii excelluit, ut quæ in hoc genere sacræ eruditionis reliquit, suæ sapientiæ & ingenii monumenta declarant. Ob insignem ejus doctrinam, vitæque integritatem Romam accersitus fuit ab Hippolyto Cardinali Aldobrandino, qui eum sibi studiorum suorum adjutorem adhibuit; & cum ille a Clemente VIII. patruo Camerarius S. R. E. constitutus fuisset, Jordanum caussis cognoscendis, quæ ad suum tribunal spectabant, auditorem præfecit. De Hippolyto Cardinali patrono suo beneficentissimo sæpe Jordanus honoris & grati animi caussa meminit in suis libris; & Tomo 3. de re judiciali, lib. XIII. tit. 3. de jurisdictione ordinaria, ubi de jure & officio Cardinalis Camerarii, hæc habet: *Ejusque* (conclavis) *materiam, secuta Papæ electione, donat cui vult, officiaque ultra sexaginta distribuit; ex quibus post obitum sanctæ recordationis Gregorii XV. Dominus meus Cardinalis Hippolytus Aldobrandinus Camerarius, cujus anima in cælesti sede exultat, & memoria in benedictione sit, unum ex marescallis me constituit.*

Omnes catalogi Episcoporum Traguriensium anno 1623. initia episcopalia Jordani affigunt; in quorum uno cum etiam notata sit dies collati eidem Episcopatus, idest vicesima Martii ejusdem anni, necesse est eum ab Gregorio XV. Episcopum renunciatum fuisse; quippe Gregorius hoc eodem anno, mense Julio, diem obiit supremum, eique proximo mense Augusto suffectus est Urbanus VIII. Hinc etiam fit Jordanum post Ecclesiam Traguriensem sibi decretam, saltem usque ad mensem Septembrem in urbe commoratum fuisse, cum post comitia pontificalia dimissa, & creationem Urbani, ab Hippolyto Cardinali Aldobrandino Camerario unus ex *Marescallis* constitutus fuerit. Itaque vel intra finem anni 1623. vel sub initium sequentis ad ecclesiam sibi traditam regendam accessit.

Illud illi in primis cordi fuit, ut christiana puerorum institutio rite atque ordine procederet; & scholas tradendis fidei mysteriis ac præceptis, ubi non erant, aperuit; ubi jam vigebant, sapientissimis legibus, atque ad rationem utilitatemque sanctissimi hujus instituti quam maxime accommodatis firmavit ac munivit; iisdemque e clericorum pariter, & laicorum ordine magistros idoneos præposuit. Intelligebat enim prudentissimus Præsul, quantum in illis momenti esset ad vitam christiano homine dignam instituendam. De Doctrina Christiana pueris, ac rudibus adultis tradenda docte copioseque disseruit Tom. I. lib. VI. tit. 2. Quod alios docuit, ipsemet egregie præstitit.

Pax Ep. diœcesim sæpe lustravit & Synodos plures convocavit.

Diœcesim sæpius lustravit; plures itidem Synodos diœcesanas convocavit, in quarum prima, quæ habita fuit anno 1624. XIII. Kalendas Novembris, qui promotoris officio fungebatur, hunc Episcopo supplicem libellum obtulit: *Cum nulla habeamus vel provincialium, vel diœcesanorum conventuum particularium decreta, & ordinationes, quæ in præsenti Synodo de jure confirmari, aut renovari queant; Ego N. hujus Synodi promotor a Reverendissima Amplitudine vestra peto atque insto aliqua edici de novo, & enunciari pro prudentia & charitate sua, atque typis evulgari, ut clerus instructior in dies fiat, & sollicitudinis studio inflammetur ad omnem ecclesiasticæ disciplinæ rectam, cumulatamque, ac perpetuam observantiam.* Alteram Synodum anno 1635. XII. Kal. Junii, tertiam anno sequenti, quartam denique anno 1641. VI. Kal. Junias cele-

celebravit. Tum in hujusmodi Synodis, tum in episcopali lustratione dioeceseos, sapientissima decreta condidit, mirifice utilia vel ad splendorem ac dignitatem cultus divini, vel ad salutem & commodum populi christiani, vel denique ad restituendam ac stabiliendam disciplinam ecclesiasticam, qualia nimirum expectari poterant ab Episcopo juris divini ac pontificii scientissimo. Quamvis autem & rerum sacrarum doctrina, & juris utriusque scientia inter ceteros illius ætatis Doctores excelleret; tamen adeo sibi, suæque sapientiæ non fidebat, quæ hominis erat de se humiliter demisseque sentientis modestia, ut siqua res gravior ac difficilior incideret, nihil antea decerneret agereve, quam Sacram Romanam Congregationem consuluisset. Extant responsa Sac. Congr. Jordano Episcopo reddita anno 1627. quæ sunt ejusmodi.

Illustrissimi & Reverendissimi Domini.

Ejus postulata ad Sac. Congreg. *Episcopus Traguriensis cum reiteratis precibus postulat reductionem Missarum, & decisionem ad infrascripta dubia.*

Quoad reductionem Missarum exponit in ecclesia cathedrali extare quinque capellanias cum onere quotidianarum Missarum a defunctis relicto, quarum prima habet annuum stipendium scutorum 12. monetæ a testatore relictum; reliquæ vero unum stipendium scutorum 15. non quidem a testatoribus relictum, sed ab hæredibus solvi solitum; ob cujus stipendii tenuitatem, & recusationem laicorum ad augmentum stipendii, aliquot abhinc annis reperiri non potuerunt Sacerdotes, qui inservire voluerint; & supplicat pro reductione arbitrio Episcopi, secundum qualitatem & morem provinciæ, seu constitutionis; ubi tamen non est a testatore præscripta eleemosyna, præscribenda est ab Ordinario, quæ correspondeat oneribus.

1. *Quo vero ad dubia, primo dubitat, an Sacerdotes habentes annuum stipendium, vel qui ex quotidianis eleemosynis celebrant, possint duo stipendia recipere pro singulis Missis, ex quo singula stipendia non ascendunt ad quinque bajocchos.*

2. *An habentes annuum stipendium pro celebratione Missarum possint in die obitus alicujus fidelis novam pitanciam recipere, ex quo inveniri Sacerdotes non possint, qui non habeant annua stipendia, & videatur tacitus consensus dantis.*

3. *An sacrista, qui tenetur alio titulo celebrare, & ex usu solet Missas anniversarias cantare, satisfaciat duobus titulis, attenta tenuitate pitanciæ bajoc. 2. cum dimidio.*

4. *An Sacerdotes, qui nulla alia obligatione in confraternitatibus, vel in monasteriis monialium celebrant, quam pro ornatu ecclesiæ, vel ut confratres vel moniales satisfaciant præcepto audiendi Missam, possint ultra stipendium, quod recipiunt a confraternitate, vel monialibus, aliud stipendium recipere.*

5. *An habens onus celebrandi certum numerum Missarum juxta valorem fructuum, quos ex legatis piis percipit, teneatur statim post receptionem fructuum celebrare, an vero habeat totum annum ad satisfaciendum.*

6. *An recipiens stipendium pro Missis S. Gregorii singulis annis ad exequendas defunctorum dispositiones, satisfacere teneatur statim atque receperit stipendium, an differre quousque non labatur tempus a defuncto præfinitum.*

7. *An recipiens stipendium celebrandi quando ei visum fuerit, possit novam eleemosynam recipere, etiam si non satisfecerit priori obligationi.*

Et responsa eidem reddita. *Die 9. Januarii, & 6. Februarii 1627. Sacra Congregatio Illustrissimorum Cardinalium Concil. Trident. interpretum censuit reductionem supra petitam remittendam esse Episcopo pro suo arbitrio & conscientia. Respondit autem ad primum, secundum, tertium, & quartum non posse.*

Ad quintum teneri quam primum celebrare.

Ad sextum posse differre ad tempus a testatore præscriptum.

Ad septimum denique censuit, etiamsi Sacerdotes oneribus susceptis non satisfecerint, posse nova onera suscipere Missarum celebrandarum, dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.

Cosmus Cardinalis de Torres.

Franc. Paul. Secret.

Ejusdem postulatum a Sac. Congreg. rejectum. Si quid vero Pontifex aut Sacra Congregatio aliter decrevisset, atque ille sentiebat ac postulabat, ejus auctoritati suam voluntatem pariter ac judicium promptissime submittebat, veluti cum postulavit, ut parochis sub Turcarum ditione liceret sacrum facere in ædibus privatis, cum urgeret necessitas ægrotis divina mysteria impertiendi; quam postulationem rejiciendam, & gravi ac periculoso morbo laborantibus aliter consulendum censuit Sacra Congregatio.

Decretum Sacræ Congregationis de Propag. Fide habitæ coram Sanctissimo die 27. Martii 1638.

Referente Em. D. Card. Cajetano Sac. Congreg. instantiam Episcopi Traguríen. pro Curato pagorum suæ diœcesis sub Turcarum tyrannide, ut posset in domibus privatis pro communicandis infirmis celebrare, rejiciendam censuit. Ut vero necessitatibus infirmorum consultum sit, Sanctitas sua eidem Curato facultatem concessit retinendi sine lumine sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in aliqua ecclesia in dominio Turcarum existente, illudque cum pyxide ad collum alligandа sine lumine pariter ad infirmos deferendi.

Card. Antonius Barberinus Præfectus.

Franciscus Ingolus Secret.

Edixit Canonicis, itemque Presbyteris inferioris ordinis, & clericis omnibus, ut convenirent ad audiendas ac dirimendas quæstiones, quæ de morali Theologia statis diebus haberi solebant; absentibus ac renuentibus mulctam pecuniariam imposuit. Hujusmodi edictum gravabantur, ac moleste ferebant; ab eo igitur appellarunt ad Octavianum Garzadorum Archiepiscopum Jadrensem, qui anno 1625. Visitatoris apostolici munere in Dalmatia fungebatur. Ille decretum Episcopi sacris Canonibus & receptæ pluribus in locis probatæque consuetudini consentaneum esse duxit, suaque auctoritate confirmavit, ut ipsemet Jordanus testatur Tom. 2. lib. 7. tit. 3. num. 48. *Sacr. Congr. Concil. sic censuit, subdens ex eadem ultima resolut. posse pariter eosdem* (idest Canonicos & Presbyteros) *compellere sub pecuniaria pœna ad congregationem casuum conscientiæ, & utrumque servari præcepi in hac ecclesia; cumque primis temporibus nonnulli gravarentur, & apud Illustrissimum & Reverendissimum Dom. meum Octavianum Garzadorium Vicentinum generis nobilitate, morum integritate, insigni J. U. peritia, diutina in Romana Curia prælatione, rerum experientia summe commendabilem, meritissimumque Jadrensem Episcopum, & Dalmatiæ atque Albaniæ tunc generalem apostolicum Visitatorem, reformatorem &c. gravamen detulissent, illud rejecit, & ordinationes meas comprobando, ita exequi jussit.*

Cum

Tibiam S. Severini M. ex urbe allatam in eadem cathedralem solemni pompa deduxit.

Cum Joannes de Andreis Canonicus Traguriensis ex urbe regrediens tibiam sinistram S. Severini martyris e cœmeterio S. Callisti eductam Tragurium attulisset, eam Pax Jordanus rite recognitam frequenti piaque supplicatione ex ædicula S. Rocchi, ubi deposita fuerat, in ædem cathedralem transtulit, & cum aliis Divorum reliquiis in sacrario honorifice collocavit. *Joannes Baptista Altieri olim Episcopus Camerien. Em. urbis Vicarii Vicesgerens, & judex ordinarius, fidem facit se tradidisse & consignasse Joanni de Andreis Canonico Traguriensi Os majus tibiæ sinistræ, insignem reliquiam S. Severini M. a Callisti cœmeterio extractam, ut eam publicæ venerationi posset exponere.*

Pax Jordanus eam recognovit, & ab ecclesia S. Rocchi prope portam solemni piaque processione ad ecclesiam cathedralem deduxit, ibique collocavit cum aliis Sanctorum reliquiis asservandam; & quoniam a Vicesgerente insignis reliquiæ nomine fuit decorata, de consensu Capituli juxta novissima tunc Sacr. Congreg. decreta jussit, ut quotannis ipsa die deductionis 7. Julii sub ritu duplici ab universo clero de ipso S. Severino M. officium, sacrum, festumque fieret. 16. Julii 1640. Anno vero 1646. die 25. Maji inclusa fuit in brachio ligneo argento contecto, supra ligneam basim inauratam erecto, cum foramine vitreo speculo cooperto, per manus ejusdem Jordani.

Anno 1644. cum novum sacellum, B. Joanni Episcopo & Patrono Traguriensium abhinc plurimis annis ædificari cœptum, absolutum jam esset, & marmoreis tabulis ac signis haud elegantius, quam magnificentius ornatum; David Trivisanus Comes Tragurii, proceres, patricii, ac cives omnium ordinum pro transferendo illuc corpore sanctissimi Antistitis Paci Jordano supplicarunt. Eorum precibus libenter annuit, & Canonicis consentientibus decretum fecit, sollemnique translationi tempus ac diem ipsum præfinivit. Verum paullo post bellum Creticum superveniens pia consilia discussit, & cogitationes curasque hominum alio avertit.

Opus egregium ab eo compositũ, atque in lucem editum.

Dum Jordanus Ecclesiæ Traguriensi præsidebat, libros 14. composuit multiplicis doctrinæ atque eruditionis ecclesiasticæ refertos, eosque in tres Tomos divisit huic titulo subjectos: *Pacis Jordani Vicentini Episcopi Traguriensis Elucubrationes diversæ, quibus pleraque ad Episcopi munus quocumque modo spectantia, nova, facili, brevique methodo, ex utroque jure deprompta diligenter explicantur. Opus tum sacræ, tum profanæ doctrinæ varietate plane jucundum, ac omnibus prælatis, judicibus, advocatis, ceterisque jurisprudentiæ professoribus apprime utile & necessarium. Tomus primus de Re Sacra. Tomus secundus de Re Beneficiaria. Tomus tertius de Re Judiciali.* Post obitum auctoris, hoc præstantissimum opus Venetiis rursus editum prodiit ex typographia Balleoniana anno 1693.

De Capitulo & clero Traguriensi, & pensionibus utrique annexis, quæ ille scripsit Tom. II. lib. x. tit. xx. num. 21. libet hic subjicere; *Quando itaque prebendæ omnes, prout in Ecclesia mea Traguriensi, essent sacerdotales, opus esset impetranti 24. exegisse annum, & 25. inchoasse juxta superius notata, quia tali tempore intrat legitima ætas pro Sacerdotio. Sunt autem in prædicta Ecclesia Traguriensi duodecim prebendæ canonicales, inter quas Theologalis & Pœnitentialis, tres dignitates, nimirum Archidiaconus, qui major est post Episcopum, Archipresbyter, cui annexa cura animarum, & Primicerius; solus autem Archipresbyter habet redditus, & compatibiles sunt cum Canonicatibus. Præter hos vero ultra 30. Capellani receptitii, & circa 20. clerici.*

Ecclesiam Traguriensem sapientissime & sanctissime administravit annos amplius quatuor & viginti. Decessit anno 1649. XI. Kal. Februarii, illatusque est in commune sepulcrum Episcoporum. Annos circiter quinque Interregnum episcopale tenuit: quo temporis intervallo administratio rei christianæ & ecclesiasticæ fuit penes Franciscum de Andreis Vicarium capitularem. Interregni episcopalis diuturni hæc caussa fuit, quod successor Jordani designatus pensionem octingentorum argenteorum sibi impositam, Christophoro Cardinali Vidmano solvendam constantissime abnueret. Demum post quinquennium Pontifici pro auctoritate imperanti paruit. — Interregnũ episcopale.

FRANCISCUS II. EP. TRAGUR. XXXII.

Patria Venetus, cognomento Coccalinus, ex Congregatione B. Petri de Pisis, quem Innocentius X. anno 1654. pridie Idus Januarii Episcopum Traguriensibus dedit, ut est in tabulis consistorialibus sub eodem anno dieque. Verum Joannes Sajanellus ejusdem Congregationis B. Petri, lector emeritus & exprovincialis, vir doctissimus atque eruditissimus, qui collegit atque illustravit *Historica Monumenta Ordinis S. Hieronymi, Congregationis B. Petri de Pisis*, Tomo primo, libro tertio docet Franciscum ex rectore generali totius ordinis factum esse Episcopum Traguriensem anno 1649. sed ejus consecrationem in quintum usque annum dilatam fuisse, propterea quod pensionem sibi impositam abnueret, cui solvendæ se non fore sentiebat, tum propter bellum Creticum, quo Dalmatia etiam flagrabat, tum ob sumptus necessarios, quos in reparationem ædis cathedralis fieri oportebat. Itaque anno quidem 1649. designatus fuerat Episcopus Traguriensis; sed propter eam, quam dixi, caussam post quinquennium, abrogata illa pensione, consecrationem & onus episcopale suscepit; ac tum demum traditus illi Episcopatus in tabulis consistorialibus descriptus & notatus fuit. *Anno 1654. 12. Januarii. Providit* (Innocentius X.) *Ecclesiæ Traguriensi, vacanti per obitum Pacis Jordani, de persona Francisci Coccalini Congreg. B. Petri de Pisis, cum decreto, quod eccl. cathed. reparationi pro viribus incumberet.* Hæc siquidem vitium variis in locis fecerat, quam ut restauraret ac fulciret, nihil industriæ operæque optimus Antistes prætermisit; & quidquid ex episcopalibus proventibus potuit pecuniæ contulit. Sed belli Cretici anno decimo tertio, ecclesia & mensa episcopalis ingens detrimentum, magnamque bonorum suorum jacturam accepit. Saida Mahumetes Bassa Bosnensis Spalati potiundi spe depulsus, anno 1657. exercitum induxit in finitimum agrum Traguriensem. Urbem tentare non ausus, dextera flexit ad pagum frequentem tectis amplius centum & quinquaginta circiter, duarum ab Tragurio horarum itinere, Bussiliniam appellant, quem ex antiqua regum Hungariæ donatione Episcopus possidebat, & uberrimos ex eo territorio proventus percipiebat. Situs est in extrema ad ortum peninsula Hyllis, ad Sinum cognominem. In eum pagum, quem Franciscus — Castrum episcopale Bussiliniæ a Turcis obsessum, captum, ac dirutũ.

ciscus Marcellus Episcopus mœnibus ac propugnaculis munierat, ad famam adventantium Turcarum profugerant ex proximo agrestes cum rebus & pecoribus suis. Incolas suis viribus fretos admotus terror oppugnationis perpellere non potuit, ut in voluntariam deditionem concederent. Quinque perpetuos dies non viri solum, sed etiam feminæ sic repugnarunt, ut tela prius viresque, quam animus ac spes loci tuendi, deficerent. Obruti tandem sunt multitudine superfusorum hostium; quo ipso tempore tamen ausa est mulier una ignem subjicere pulveri tormentario, qui asservabatur in angulo pagi extremo: quo incenso Turcæ ad ducentos perierunt, cum amplius quingenti in oppugnatione cecidissent. Incolæ & agrestes partim cæsi aut vulnerati, partim capti, ceteri parvis excepti lembis effugerunt. In his, qui ex hostium manibus elapsi sunt, ajunt fuisse ipsum Episcopum, qui ut propugnatoribus solatio esset atque incitamento ad strenuam defensionem, illuc accurrerat. Loco direpto, & concremato, agris circa pagum late vastatis, episcopali mensæ de annuis proventibus plurimum decessit. His temporibus Christophorus Vidmanus Abbas Commendatarius cœnobii Traguriensis S. Joannis Baptistæ duas statuas ex argento pulcherrime cælatas ædi cathedrali Laurentianæ testamento legavit. Idem Romæ domicilium emit, rebusque ad habitandum necessariis instruxit, quo uterentur, si vellent, Præsules Dalmatiæ, cum sacra limina visendi & colendi caussa ad urbem se conferrent, ratus nimirum proventus e Sacerdotio Traguriensi perceptos nusquam melius, quam in illius Ecclesiæ ornatum, ac Dalmaticæ provinciæ utilitatem impendi.

Dona Vidmani Abbatis S. Stephani collata ædi Laurentianæ.

Franciscus Sedem Traguriensem tenuit annos septem. Venetiis diem extremum obiit anno 1661. & sepultus est apud monachos sui ordinis in æde S. Sebastiani, ubi ejus effigies ex marmore visitur; eique subjecta hæc inscriptio legitur.

Francisci epitaphium & elogium.

Franciscus Cocalini Venetus post
omnium in Religione culmina digni-
tatum Traguriensi Episcopatu in-
signitus, a sponsa solutus ad
matrem rediit sydera petens.
Anno MDCLXI.

De Francisco Coccalino hæc breviter Joannes Baptista Sajanellus supra laudatus in suis præclarissimis Commentariis. *Anno* 1661. *moritur die vigesima secunda Novembris Illustrifs. & Reverendifs. Franciscus Coccalini Venetus ordinis nostri, Episcopus Traguriensis. Hic (in sæculo Marcus Antonius) anno millef. sexcent. quintodecimo, die quarta Februarii Congregationis nostræ habitum suscepit in patrio cœnobio; ac per omnes gradus ad supremum Congregationis regimen assumtus, eo nondum expleto ad illam regendam ecclesiam electus est anno millef. sexcent. quadragesimo nono* (ut ibi dixi). *Ratione tamen onerosæ pensionis illi impositæ electioni suæ distulit assentiri usque ad annum millef. sexcentes. quinquagesimum quartum; quo (percepto consecrationis munere) Episcopatus possessionem iniit mense Junii. Cum eo tempore ferveret Cretense bellum, in castro, vulgo Bossiglina suæ diœcesis a viginti millibus Turcis obsessus est die vigesima tertia Julii anno* 1657. *unde biduo post feliciter evasit, exceptus triremi Principis Gonzagæ, ac Venetias se recepit. Inde sequenti anno ad ecclesiam sibi commissam rediit, in qua regenda triennium integrum pacifice traduxit. Defuncto Cardinali Christophoro Vidman, qui Ecclesiam Traguriensem pio legato donaverat, Franciscus a Canonicorum Capitulo electus est die quinta Octobris anni millef. sexcent. sexagesimi primi, ut illius jura & actiones promoveret. Venetias proinde venit; nec multo post morbo correptus domi suæ in parœcia S. Jacobi de Luprio decessit e vita, die & anno supra enunciatis. Ejus corpus (ut ipse mandaverat) ad ecclesiam sui ordinis delatum, ibi honorifice depositum fuit. Supra locum, ubi jacet, ad dexteram organi pneumatici in pariete conspicitur ejus effigies gypso ad vivum expressa cum hac epigraphe;* quæ supra descripta est.

JOANNES PAULLUS EP. TRAG. XXXIII.

Hic erat ex familia Veneta Garzonia, & in sodalitatem Patrum Cruciferorum ab adolescentia nomen dederat; ex qua insignem doctrinam cum eximiis virtutibus conjunctam ad Pontificatum attulit. Alexander VII. dignum censuit, cui Traguriensem Ecclesiam committeret anno 1663. cum Sedes episcopalis duos annos vacasset. Ter civitatem ac diœcesim lustravit, ter Romam adiit, ut sacra limina inviseret, suæque administrationis ecclesiasticæ rationem redderet. Quæ in episcopalibus lustrationibus notavit & collegit, ea litteris tradita Sac. Congregationi exposuit; hinc pauca decerpere libuit, quæ aliquam hujus ecclesiæ ac diœcesis notitiam suppeditant.

Cum Ecclesiæ catholicæ bases, & potiora Romani firmamenti lumina sint Beatissimi Petrus & Paulus, ad horum æque Apostolorum limina sacri mundi Rectores triennaliter compelluntur accedere. Ast hic magnus Alexander Septimus regens optime, atque administrans, singillatim a montibus altis astro suo splendidissimo remotos etiam Episcopos traducere, ac evocare non deficit. Quapropter ego ex originaria Venetorum civium familia Jo: Paulus Episcopus Tragurien. veneranda eorumdem Sanctorum corpora prima vice visitaturus, amplissimo Eminentiarum vestrarum consessui referam, quæ non levi, ac parvo labore, & solertia, propter morum, atque institutorum regionis varietatem, Deo adjuvante, peragere volui, ante oculos proposita tamen sapientissimorum Sanctitatis ejusdem mandatorum obedientia, & executione.

Ejus epist. ad Sacram Congregat. de statu eccl. & diœc. Traguriens.

Circumdat ambitus, seu, ut aptius dicatur, angusta protenditur linea, vel oræ maritimæ lingua, viginti millibus passibus ab Rogosnizæ portu & civitatis Sibenici confinio usque ad castrum Cambiorum Spalati, alterum urbis metropoliticæ finem, planitie tamen non ampliori, quam duobus milliaribus latitudinis ad montium radices extenta; cujus agri partim haud bene excoluntur, partim vero, cum ob eorum sterilitatem ac ruditatem, tum etiam ob Turcarum in firma terra propinquitatem, omnino deseruntur. Pacis tempore, viginti quinque ab hinc annis turbatæ & ereptæ, pede inoffenso nostrates gradiebantur, & præsertim Bossilinæ episcopalis jurisdictionis aratro utebantur, & per octo, & decem milliaria eo campi perstringebantur, quos cum vitæ discrimine modo nec in sola medietate villici ligone disrumpunt.

Scopulus adest Zironæ, septem milliaribus constans, in quo est ecclesia parochialis sub titulo D. Geor-

D. Georgii. Sunt autem incolæ rurales omnes fere octingenti, ubi ab arvis & vineis, labore manuum exultis percipiunt patroni quingentos ducatos redditúum. In conspectu vero scopuli hujus terra, quam firmam dicimus, & Vinischia appellatur, ab ipsis colonis Zironæ effoditur, ibique sunt prædia pene omnia Abbatiæ S. Jo. Baptistæ, Illustrissimo Dom. Jacobo Vianolo, Veneto Patritio & Episcopo Famagustano commendatæ, redditus plusquam tercentorum ducatorum monetæ.

Est insula duodecim milliarium, quæ Bua nominatur, quantum jacitur lapis; ponsque propter navium commoditatem extensus, ipsum Tragurium respiciens, & pro continuo peditum tramite aptus. Duo ibi rura videntur, cum duabus parochialibus, sed manualibus Sanctorum Theodori & Mauri, Ochruch, & Xedno appellata, animarum centum & quinquaginta non amplius. Tota insula tamen non est diœcesis Traguriens. sed pro medietate; media enim parum exculta, minusque habitata, ditionis est Spalatenorum, unicam continens villam, Slatina dictam. Ad frontem litoris transit Istmum maritimum; in ipsa insula domus extructæ visuntur ad numerum supra tercentum, & ex Senatus prohibitione nequit posthac fabricari, quia civitas inferioris salubritatis absque civibus remaneret. Animæ ibi hominum sunt supra quingentas, sed majori ex parte nauticam & piscationem profitentium.

Ecclesiæ, & beneficia mensalia octo reperiuntur in insula eadem, quas omnes visitavi, & satis ornatas & cultas reperii. Est conventus Minorum de observantia, sub invocatione S. Mariæ de Drit nuncupatæ, sex, vel septem Fratrum propria munia obeuntium; sed est & parvulus Minorum calceatorum, unius, vel duorum Religiosorum, qui supprimendus esset potius quam observantia regularis, ut cernitur, contemnenda.

Ad oram ex firma terra, salo proximam, non . . . ., animabusque mille sex centum refertam, quatuor in Traguriensi districtu castra videntur, Victurium, Castrum vetus, novum, ac Staphileorum; ceteris oppidis, Rosano videlicet, Laudensi, & Dragatio, antiquioribus dirutis, atque flocci faciendis. In singulis villis ecclesiæ adsunt parochiales cum parochis in unaquaque patronorum præsentatione. Appellantur autem patroni, sed nullam in iis, vel feudi, vel juris habent dictionem. Magnis sunt corporis viribus, ac fidentibus animis accolæ, Turcas ipsos intra proprios terminos . . . . constituentes. Consuetudinem, atque exercitationem in tribus rebus mirifice capiunt: in armis, unoquoque eorum tormentum missile in manibus, ac in femore noricum ensem habente: in agrorum cultura, cum nullus alius ibi rusticus sit: & in nautica arte, ut remigare, ac in navicula piscari quam sæpissime conspiciantur.

Extant quamplures capellæ, & ecclesiæ rurales in eisdem finibus, seu beneficia simplicia, mensæ capitulari annexa ad numerum plusquam viginti, ducatorum quatuorcentum redditum; sed est præcise unicum Sanctæ Marthæ, juris patronatus civicæ Dragatiorum familiæ, annui proventus ducatorum 150. Onera tamen in eisdem capellis, seu ecclesiis minime adimplentur, propter invasionum pericula, nimis heu! proxime Turca ibi excurrente, prædasque capiente; ex translatione tamen concessa ab Episcopis in majoribus civitatis ecclesiis, satis undique fiunt.

Sex passuum millibus cominus Tragurium aditur; difficilis est tamen accessus, quia non raro pecora, ductoresque arripientes a monte Turcæ desiliunt, & summo mane ibi occulti observare & insidias moliri inveniuntur.

Prope civitatem sacræ ædes, & domus prophanæ commoditati & voluptati laicorum, eos agros tenentium, non paucæ reperiebantur, sed belli occasione solo omnes æquatæ sunt; imo pons lapideus, perjucundis hinc inde sedilibus, nunc ligneus est, & ad promptiorem eversionem extensus.

In Istmo, seu maris angustia inter insulam Buam, & terram, quam dicimus firmam, supra scopulum, civitas Tragurii posita est, ac sita, circuita (haud dempta arce) non amplius quam milliario, in qua etiam ad mœnia multæ pro pauperum & militum habitatione casæ ligneæ visuntur, nec est in ea duarum millium animarum excessus.

Habet ecclesiam cathedralem affabre ex marmore ab annis circiter tercentum instructam, pervenuste columnis, ac statuis exculptam. Insunt altaria novem, duæque capellæ, quorum altera S. Maria dicta nova, pro translatione, ac repositione corporis B. Joannis Ursini Romani, qui fuit anno 1060. Episcopus Traguriens. non levi impensa erecta. Is pro Sancto habetur, excolitur a pluribus sæculis dies festus, & proprium officium illius solemniter agitur, & pleraque, ac maxima miracula ejus intercessione experta & probata fuere. Exciso autem & devastato sæpius Tragurio propter bella, & seditiones, post ultimam reædificationem (ut traditur), ea gratia, ac privilegio cives potiti fuere, ut illæsi ab obsidione & immunes a morbo epidemiæ, provinciam totam pluries vastantis, evaserint.

Ecclesiæ cathedralis proventus in quarta redditúum episcopalium portione ab agris villæ Bossiglinæ, & Vinischiæ, & Racicæ locis extracta, adjuncta similiter quarta decimarum parte e castris laicorum, quatuor centum monetæ ducatis hisce ærumnosis temporibus constant. Ab anno 1308. Pontificis maximi indulto, unus, sub nomine operarii, de Communitate, vir nobilis eos modo administrat. Is ex quatuor ab eorum Consilio propositis, ab Episcopo simul & Capitulo quotannis eligitur, nec impensam, aut exitum aliquem fructuum, vel denariorum ei facere licet, nisi in primo capite Episcopi, & secundo loco civitatis Rectoris consensus extiterint. Cædulæ omnes subscribuntur ab iis, & ab operario postera vice, juxta hujus provinciæ Sindicorum in contradictorio judicio de anno 1535. terminationem. Ad contentiones ergo immortales vitandas, habita etiam super hoc e medio inconvenientia tollendi, optione ac potestate a Senatu, laudabile censui perpetuo duraturum compositionis quod vocant instrumentum, clausulis & conditionibus in eadem Sindicorum terminatione exaratis, conficere. Lites enim, & dissidia continuo oriebantur, materiaque indigesta semper & inconclusa manebat, re semel atque iterum præjudicata, & præcipue 1490. ab Antistite Veneto Patritio Marcello, qui operario integra omnia ac libera ad expendendum & providendum reliquerat; interdum vero ad jura episcopalia tuenda alii, & præsertim Visitator apostolicus Veronæ Præsul anno 1580. adversus laicos, quæ non exequebantur, decreta ediderant, ac plerumque turpibus certationibus ecclesiastici & sæculares confligebantur.

Ipsa cathedralis ecclesia est pretiosis suppellectilibus, idest sacerdotalibus, sericis, ac argenteis,

teis, vel aureis omnium florum indumentis instructa. Multa sunt illi pluvialia, planetæ, & capellæ pro Episcopo. Argenteæ res satis amplæ, lampadarum scilicet, candelabrorum, ac statuarum, ad sexdecim millia ducatorum valorem.

Multæ adsunt capellaniæ, sive onera, partim quotidianarum, semestrium partim, aliqua vero quadraginta dierum Missarum. Hinc mater ecclesia rite colitur, perpetuaque horarum canonicarum recitatione observatur, ac in aurora omni horæ matutinæ psalluntur.

Tres sunt in Capitulo dignitates, Archidiaconus, Archipresbyter, & Primicerius. Archidiaconus sine ulla præbenda, vel obventione primum locum obtinet, nullam tamen jurisdictionem, vel curam animarum exercet, & ad doctoratus lauream sumendam adstringendus non esset, uti in Bullis Pontificiis ad præsens D. Jo. Baptista Fuardus adstringitur. Archipresbyter autem habet curam animarum civitatis, & insulæ, ex quo doctoratus laurea insigniri deberet, adjunctos item habens tercentum ducatos redditum, & pluribus tum Canonicis, tum de clero Presbyteris fidelium confessionibus designatis adjuvatur. Baptismus etiam majori ex parte ab uno, aut altero Sacerdote confertur, secundum morem regionis, quo quisque proprium ministrum, tum in matrimonii Sacramento, cum etiam in singulis necessitatibus ecclesiasticis adhibet. Quod præjuditium parochi, seu Archipresbyteri non est tolerandum, sed decreta episcopalia respuuntur, & cum sæcularibus contendere, & in dies diffidere conamur. Citius enim, quam ab alio haud eorum familiari Presbytero Sacramenta recipiant, hic laici ea ipsa negligere intuebuntur.

Primicerius in choro clericorum instruendorum officio præponendus, abusive etiam chorum ipsum dirigit quoad ministros rituum, & cæremoniarum ecclesiæ, ex quadam sententia Vicarii metropolitici, appellata a meo præcessore, & aliquorum Canonicorum adhæsione notulas conficio.

Canonicatus duodecim reperiuntur, exigui tamen proventus, & obventionis, non excedentis 40. ducatos. Omnes præbendæ sunt presbyterales, ex quo non libet Canonicis in majoribus solemnitatibus, absente Episcopo, pro diaconis & subdiaconis ministrare. Cui malo occurrere cupiens (si tamen Eminentiæ vestræ probarent, & forte SS. Dom. PP. oraculo accepto), ipsas præbendas, & officia, juxta ecclesiæ necessitatem, decusque ecclesiæ distinguerem.

Ob dictam redditutum tenuitatem longe absunt quinque Canonici, & quidam ex eis per plures annos ecclesiam, cui adscripti sunt, derelinquunt. Contendo autem morbum ingravescentem, inculcatis præceptis & canonicis monitionibus, providere, singulos ad residentiam vocando, usque ad privationem Canonicatuum juridicam processionem.

In tota diœcesi decem sunt parœciæ, sive curæ animarum. In civitate, & cathedrali prima Archipresbyteri. Secunda in villa ad dimidium milliaris, Seghetto appellata. Tertia Bossiglinæ, terræ, & arcis episcopalis jurisdictionis. Quarta scopuli Zironæ. In insula duæ, videlicet villarum Xedno & Ochruch. Quatuor tandem in ruribus castrorum jam descriptorum.

Est etiam ecclesia & conventus Prædicatorum ordinis sub titulo S. Dominici in civitate, ampla & perpulcra, sed quatuor solummodo Fratrum ex inopia populorum. Alia item est ad milliare extra civitatem ipsam, totidem Fratrum in ea commorantium, in qua est Crucifixus mire insculptus, & grandi fidelium tum provinciæ, tum extra concursu.

Presbyteri de gremio cathedralis (demptis Canonicis, & animarum pastoribus) ad 25. circiter extant, clerici autem duodecim pro Seminario, ad quorum instructionem ab Episcopo cum consilio Capituli datus est præceptor grammaticæ, nonaginta ducatis monetæ annuis dotatus. Est etiam alius magister pro cantu Gregoriano, item ex redditibus cathedralis sufficienter conductus.

Omnes in choro ex obligatione convenire tenentur, nam apostolica facultate de anno 1583. applicati fuerunt pro distributionibus quotidianis æqualiter tum Canonicis, tum de clero Presbyteris interessentibus dividendi tercenti ducati monetæ a beneficiis simplicibus diœcesis extrahendi. Licet autem æque per omnium Canonicorum & Presbyterorum capita distribuantur, placuit tamen SS. fel. rec. Gregorio XIII. eas distributiones de mensa capitulari denominare. Hinc ad tollendas confusiones, quæ ad fructuum receptionem distribuendorum in dies effluebant, decrevi, ut unus per turnum de Canonicis exigeret, & Episcopo, vel Vicario coram singulis trimestribus dispertiret; permittendo tamen, quod in conductionibus, sive locationibus, etiam Presbyteri inferiores votum & consensum qualibet vice & occasione præstarent.

Capitulum jus habet per cancellarium acta publica scribendi, & registrandi, eaque proprio signo muniendi.

Ad Decimarium, variandum ab ipso Capitulo quotannis, spectat scripta in armario sub clavi observare, & decimas Canonicis pro portione tangentes postulare, & dividere.

Procurator per turnum toto anno interessentes punctat, & absentes punctationibus æque ac distributionibus dimittit inanes.

Est Canonicus Theologus, sed minime Theologiam, vel sacram paginam legit; excusationem nihilominus affert, quæ probari posse videtur, scilicet præbendæ theologalis defectum.

Non est in Capitulo Canonicus pœnitentiarius. Quare Eminentias vestras suppliciter oro, ut circa supradictas duas adeo utiles & necessarias, videlicet theologalem & pœnitentialem præbendas, illud præcipiant, quod ecclesiæ utilitatis & necessitatis pro summa prudentia autumabunt.

In tam multa clericorum manu haudquaquam præbendatus, provisus, sive aliquali mercede recognitus aderat cæremoniarum magister, & nisi (raro autem) imperitus, domus autem Dei zelo percitus, quis ultro se objiceret, ecclesia sacris ritibus, & assistente & celebrante Episcopo, fraudabatur. Hinc Presbyterum de clero inferiori assumere, eique ex tenuissima mea mensa perexiguam laboris mercedem, ad perturbationes & inobedientias de medio auferendas, mihi visum est assignare, edictumque perpetuo valiturum sub pœna suspensionis a divinis ipso facto incurrenda, ut omnes obtemperarent, & ecclesiæ inservirent, juxta notulas a cæremoniarum magistro descriptas, sed a me, vel Vicario firmatas, ad Sacrarii valvas affigi mandavi. Erigere autem præbendam, vel aliquod præstimonium statuere uni cæremoniarum ductori, & magistro, qui ex obligatione posthac incumbere habeat, obedientiamque in singulis de Capitulo & clero instituere, æquissimum & valde utile existimo.

Canonicorum electio ad Sanctissimum spectat in men-

mensibus pontificiis ; & præsertim alternativa Brevi non expedito , instituiturque mediantibus diplomatibus Romæ datis, expresso ducatorum aureorum 24. valore ; in quatuor vero reliquis , singulis vacantibus vicibus , Episcopus eligit.

In civitate tres adsunt monialium conventus , in quorum singulis decem virgines reperiuntur . Duo ex his nobilium Communitatis sub titulis SS. Petri & Nicolai Episcopi ; tertius autem est civium , sub invocatione S. Michaelis . Hoc est novissimum sanctimonialium cœnobium , quadraginta abhinc annis solummodo erectum ; cetera vero antiquissima existunt , & a sexcentis & amplius annis constructa, repertis codicibus , & monimentis in eis ante Div. Joannem Episcopum superius tactum Ursinum. Regulam , & constitutiones S. Benedicti profitentur, induuntque moniales habitum eumdem , sed circa modum vivendi in communi non parum ab instituto distant Cassinen. Congregationis, cum sint redditus monasteriorum exigui , & specialiter nobilium , quibus singulis nisi consanguinei victum suppeditarent , solo pane plerumque eis vesci liceret . Cuilibet earum ante professionem agri spatium valoris ducentorum ducatorum assignatur , quod præsenti belli tempore haud excolitur, & eo minime fructus reddit. Mortua autem unaquæque monialium, agrum illum laici repetunt, quare ulla ex parte nequeunt communes fructus excrescere . Quæ autem ex civibus in cœnobio S. Michaelis Deo consecrantur, partem, quæ pro dote tribuitur, monasterio relinquunt ; sicque proventus imposterum in illo augebuntur , & vita regularis ducetur omnimode.

Abbatissa S. Michaelis post Conc. Trid. instituta , quæ præfectura & gubernatione esset mutanda , nulla enim ante modernam Archangelam Racettinam , tibia etiam claudam , supra triennium administravit . Hæc sæcularium , non monialium sororum innixa suffragiis, indulto fel. rec. Innocentii PP. X. perpetua facta est , quod non esset sustinendum de cetero, idest a vacatione ipsiusmet Racettinæ , in quo pariter concurrunt moniales , quibus , propter libertatem eligendi sublatam, videtur nimis diu ab unica affligi.

Singula earum loca a me visa fuere intra claustra, & singulæ moniales personaliter exquisitæ. Quapropter ordinationes & decreta complura pro regulari observantia relicta sunt , & præsertim circa clausuram , videlicet ne totæ aspicerentur intra cancellos & limina ob latitudinem & licentiam earum fenestrarum , sicut acciderat . Cuivis monasterio procurator laicus annuatim a Consilio Communitatis præficitur, nemo autem illorum ad proventuum conservationem litibus fatigatur ; sed ut claustra simul cum Episcopo , dum visitat , ingrediantur , totum operæ impendunt. Quoties item medicus ad ægrotas accedit , qui est ægrotanti sanguine in civitate conjunctior, is prætextu sermonis Illyrici interpretandi , accurrere , & septa intrare festinat . Adeo autem usus in civitate inolevit , ut sine maxima omnium perturbatione moderari minime posset, quia & magistratus se intruderent , & ad favorem laicorum, ut sæpe fit, decreta statuerent.

Famulæ trium conventuum supradictorum laicæ omnino sunt , & laico incedunt vestitu totis diebus per plateas, & domos quorumlibet, quod apparet incongruum ; nullum tamen hinc scandalum, sed nimia de statu monialium curiositas potest oriri.

Confessarii pro ipsis monialibus amplius, quam triennaliter deputabantur; quidam ad viginti annos duravere , cum excusatione , & conniventia tamen, quod pauci reperirentur ætate , doctrina, ac probitate simul idonei . Sed nimiam consuetudinem diutina hæc protractio gignere visa est . Propterea , reluctantibus monialibus , concivibus , & finitimis populis , ad præscriptum Sacræ Congregationis pro confessionibus audiendis viros novissime adhibui , de quorum litteratura ac morum gravitate satis , Deo dante , confidere possum.

Non pauca extant in ædibus sacris , & maxime in cathedrali onera Missarum implenda . Causam in promptu afferunt, ob egestatem nimirum regionis, & ex hostium proximitate, boumque diminutione, in fructiferam arvorum correspondsionem. Hinc sacrificia desunt , & legantium piæ voluntates fraudantur . Licet vero pro absolutione eorum , qui post annum ab adita hæreditate non satisfaciunt, casus reservetur Episcopo; nullus tamen est eis conscientiæ stimulus , nulla vis in admonitione, sive casuum reservatione, ob rationes jam dictas. Tentare autem viam juris , oleum est & operam perdere , nam rectores & judices pro laicis semper subscribunt, & eo maxime in laboriosis belli hujus anfractibus.

Est hospitalis cum ecclesia sub titulo S. Spiritus confratrum tercentorum, universitatem quam dicunt civium constituentium , & ut plurimum Consilio nobilitatis se se opponentium . Hic quotidie bis sacrum fit, & hospitantur , ac aluntur quinque pauperes , nec alius est publicæ pietatis locus ad regendos infirmos. In templo hoc doctrinam christianam puellæ civitatis ediscunt , tresque , vel quatuor vulgo pizzocheræ , ob id solum institutæ & conductæ fuerunt ex dispositione & testamento unius de gremio cathedralis Presbyteri , viginti ab hinc annis excessi. Confratres autem centum ducatos erogant annuatim pro collocandis in matrimonium destitutis puellis.

In tota civitate sunt aliæ numero septem ecclesiæ, videlicet S. Mariæ Assumptæ de platea , juris patronatus Communitatis, S. Sebastiani patronatus Magnifici Dom. Comitis , S. Martini , S. Stephani, S. Rocchi, S. Mariæ de monte Carmello, & omnium Sanctorum , ad mensam capitularem spectantes. Item ecclesia S. Jo. Baptistæ abbatialis , quæ nunc commendata est , ut diximus, Dom. Jacobo Vianolo Episcopo titulari Famagustano.

Erexi , ac favente Deo institui casuum conscientiæ Congregationem, bis in mense faciendam in sacristia cathedralis , ubi omnes Canonici & de clero Presbyteri coram me vel Vicario convenire tenentur, duoque dubia discutiuntur , & examinantur a Curatis præcipue & Confessariis , quorum decisionem & resolutionem in sacristia eadem ipse ego doctrinaliter & ex cathedra , solutis argumentis , hucusque docui , & ostendi , laicorum etiam & acutiorum spirituum frequentia.

Uniebantur prius Sacerdotes de clero inferiori ad consulendum & providendum afflictibus, seu conductionibus distributionum chori quotidianarum , quam conjunctionem appellabant Presbyterorum Congregationem ; hac vero abutebantur pro negotiis alterius indaginis , & signanter ad se opponendum quandoque capitularibus Canonicorum resolutionibus . Ego autem sub pœna suspensionis a divinis hujusmodi adunationem prohibendam & tollendam duxi, nisi ob materiam partitiones ipsas chorales tangentem.

Personalem Parochorum visitationem peregi, non modo ecclesias lustrando, sed universa omni studio, cum ad necessarium Dei cultum, tum ad ornatum perquirendo; in locis singulis tres ex senioribus, qui vitam, moresque eorum Curatorum indicarent, adhibui, non modico inde fructu recepto, videlicet ad residentiam eos compellendi, munereque pastorali attentius fungendi.

Sacras etiam quasdam in finibus Turcarum ædiculas, seu capellas, quæ beneficia mensæ capitularis dicuntur, perspiciendas putavi, plerisque tamen, ob incursionum & captivitatis periculum, derelictis, quæ etiam a 25. annis minime ab Episcopis prædecessoribus invisa fuere.

Sacro linivi Chrismate pueros, tum in civitate, tum etiam in castris; ex multitudine autem accedentium, ultra adhuc pubertatem, ejusmodi administratione pontificali opus fuisse cognovi.

In Adventu singulis diebus festis, materno, hoc est, Slavo sermone fit concio, prædicatorque ab Episcopo eligitur, & merces pro labore satisfit ab eodem. In Quadragesima vero cunctis diebus verbum Dei enuntiatur, sed alternis vicibus, lingua Italica pro Episcopo, & civitatis Rectoribus Venetis. Stipendium hujus, sive eleemosyna, partim ab Episcopo, partim a majori ecclesia desumitur. Inter Missarum autem majorum solemnia in cathedrali & in paræciis, lectiones epistolarum, & evangelia toto anno Illyrice interpretantur.

Nobilium, & honestiorum filiæ virorum, non a Parocho, sed ab aliis Presbyteris, non in matrice ecclesia, quæ est unica parochialis, Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta suscipiunt in Paschate, sed auroræ intervallo velatæ & secretæ viciniorem adeunt ecclesiam; mos enim est, nubiles & aptas marito, antequam in eis quisque obtutus infigat, in matrimonium conjungi.

Sanctissimæ Eucharistiæ processionem, sive ritum sepulturæ sacræ Domini nostri Jesu, juxta Græcum institutum agebant Canonici; Corpus enim Christi in crystallino vaso a quatuor ex iis in humeros levabatur, & supra feretrum, quasi humanum cadaver gestabatur. Abusus vere deformis, nec vacuus periculo, quem sustuli Dei gratia, & prohibui, processionemque ad morem Ecclesiæ Romanæ, & Ostiam velo tectam per me, vel Capituli digniorem, manibus deferendam indixi.

Civitas regitur, & gubernatur a patricio viro, ex magno Venetorum Consilio, sub antiquo titulo Comitis, cui etiam Respublica honorem Capitaneatus adjunxit pro militia, & consuetis præsidiis, postquam sub ejus ditione de anno 1420. pervenit. Est & alter patritius sub nomine Camerarii, seu Quæstoris, & Arcis Præfecti, quibus adduntur tres ex ipsa Communitate Judices Consiliarii, qui simul cum militiarum gubernatore habent in ecclesia cathedrali proprium cum strato sedile, banca dictum, in quo incensandi, aqua benedicta aspergendi, & pacem dandi sese supradictis vetus fuit institutum. Fiebant autem propediem inter Capitulum & eosdem decertationes & lites, circa tempus, seu moram, & ministrum thurificantem, quæ tandem ex Senatus decreto de anno 1660. in tota provincia observando terminatæ fuere, (dum tamen Judices simul cum Comite assisterent), quod videlicet eodem tempore, quo Episcopus non celebrans, & ab altero ejusdem conditionis & gradus ministro, aspergerentur, incensarentur, & pacis osculum Comiti, & associatis Judicibus, & Gubernatori de banca daretur.

Punctus adhuc remanet solvendus, & decidendus, num videlicet inter sacrorum sollemnia incensandi sint Judices, ubi Rector civitatis haudquaquam sit præsens. Videtur enim prima facie ex parte ecclesiasticorum negative respondendum, quia Judices nec in deliberatione habent votum, neque sejuncti a Comite vix cognoscuntur. Totum autem operis impendit Communitas in hac difficultate enodanda, & pro argumento antiquam afferunt consuetudinem cum Episcopo olim acerrimo ecclesiasticæ libertatis propugnatore Antonio Guido Mantuano, qui eisdem judicibus thus, pacem, & aquam benedictam dari de anno usque 1584. constituit.

Quoad mensæ episcopalis redditus, fruges ita exigue, ac exiliter percipiuntur, ut ad pontificalem sustinendam dignitatem haud æque sufficiant; ex quo enim convulsa & vastata fuit Bossiglina de anno 1657., plerique casi, plurimi agrestium in servitutem redacti, pecudes & armenta omnia sublata, rus depopulatum, arx ipsa diruta ac inflammata fuere, paucissimi queunt colligi fructus, incolisque deficientibus, & agris majori ex parte derelictis, nullo pacto cum nominanda persona divisibiles.

Frustra itaque ex veteri Ecclesiæ Traguriens. taxatione Romæ facta tercenti adnotantur Floreni, quia ab documentis nuper confectis, & probationibus probatissimis in civitate Venetiarum coram Illustrissimo Domino Nuntio Apostolico, cum Excellentissimi illius Senatus participatione veritas elucescit. Taxa igitur pro ultima vice fuit moderata ex oraculo Sanctissimi in Christo Patris & Domini Alexandri VII. Papæ feliciter regnantis, consensu præstito ab omnibus & singulis Eminentissimis Cardinalibus in sacro Consistorio; pietasque erga in tali loco residentes, totque labores & dictas angustias ferentes Episcopos adhibenda: cum etiam Serenissimæ Reipublicæ Senatus, tempore miserrimo belli, me ab onere solvendarum decimarum exemerit.

Per hos annos Tragurium invectus est cultus S. Ignatii de Lojola conditoris Societatis Jesu, qui magis magisque in dies crevit. Dominicus Napulus civis Traguriensis a malo quodam genio assidue & multimodis vexabatur, qui alias venusta & blanda, alias teterrima & minaci specie se illi spectandum præbebat; neque umquam ab ejus latere discedere videbatur; & nunc occulte, nunc aperte, sive blanditias, sive terrores adhiberet, æque illi semper molestus erat. Hanc pestem ut depelleret multa nequidquam expertus, Patavium se contulit cum importuno illo comite, infestoque exagitatore. In Seminarium episcopale Patavinum receptus, dum litteris operam dabat, Aloysio Carnolio Presbytero Societatis Jesu ad confitendas eluendasque animi labes utebatur: huic diabolicam illam vexationem sibi permolestam ac periculosam aperuit; edoctus ab Aloysio, quantopere inferni Spiritus vel ipsum S. Ignatii nomen horrerent, ac formidarent, in ejus clientelam se contulit, spemque omnem salutis secundum Deum in ejusdem patrocinio reposuit. Ubi primum adesse suum vexatorem sensit, Ignatium imploravit, hujusque effigiem cacodæmoni objecit: quod cum iterum ac sæpius fecisset, tandem pessimum illum & assidue infensum sibi contubernalem in perpetuum abegit. Rem in vulgus editam B. Gregorius Cardinalis Barbadicus & Episcopus Patavinus intentius inquirendam censuit; & post accuratas quæstiones rite adhibitas, cum veram

Cultus S. Ignatii Tragurii invectus.

esse

esse comperisset, in tabellas publicas referri, curiæque episcopalis annulo obsignari jussit, quo majorem apud omnes auctoritatem & fidem haberet.

Post absolutum studiorum curriculum Dominicus in patriam reversus, ut beneficii accepti memoriam conservaret, & grato pioque animo coleret; cum reliquiis S. Ignatii a Carnolio sibi traditis, duas tabulas secum attulit; in una pictus erat S. Ignatius, in altera Aloysius Carnolius manu utraque sustinens, & Dominico submissis genibus supplici ostentans effigiem ejusdem S. Ignatii. Utramque apud Virgines Benedictinas S. Petri deposuit; priorem in altari S. Paulli, alteram in sacrario illius templi collocavit. Anno 1667. pridie Kalendas Sextiles, diem festum S. Ignatii, & suo (nam jam erat Sacerdotio initiatus) & aliorum sacrificiis super ejusdem aram, quæ plurimis cereis collucebat, caste riteque oblatis, tum ipse sanctissime coluit, tum ejusdem pie colendi auctor suis civibus fuit; hos quippe non minus, quam Virgines illas Deo sacratas, eximia erga patronum suum beneficentissimum religione, ejusque patrocinii promerendi studio incenderat. Anno autem sequenti eumdem festum diem apparatu quam maximo celebrare decrevit, & templum aramque pretiosa veste, cultuque magnifico quam elegantissime exornandam curavit. Canonici ædis cathedralis cum universo clero Missæ sacrificium, ac preces vespertinas sollemni ritu ac cærimonia decantarunt, ingenti hominum multitudine illuc ex omnibus civitatis ordinibus confluente.

Celebritatem adeo novam atque insolitam neque probandam, neque in posterum permittendam esse censuit Episcopus Garzonius; propterea fortasse, quod injussu suo instituta fuisset, ac peracta. Ne quid contra decerneret, obstitit auctoritas interposita Provisoris generalis Dalmatiæ, qui piam illam institutionem sibi probari ac placere ostendit. Ceterum res accidit, quæ Garzonii animum & voluntatem sic immutavit, ut ipsemet ad colendum S. Ignatium, ejusque festum celebrandum, omnibus exemplo esset, atque incitamento. Forte Roma redibat, & Firmi navigium conscenderat in Dalmatiam trajecturus. In medio cursu atrox coorta tempestas rectores nautasque in extremum discrimen adduxit. Erat ipse dies anniversarius ac festus S. Ignatii, cujus recordatio hanc illi mentem divinitus injecit, ut opem ab eo auxiliumque peteret. Vix Ignatium invocare cœperat, cum venti quieverunt, sedataque est procella, & navis præsenti periculo erepta prosperum cursum tenuit, atque incolumis Traguriumappulit. In terram egressus e vestigio ad ædem Benedictinam S. Petri se contulit, & provolutus ante aram S. Ignatii, Deo, Divoque sospiti gratias persolvit, certissimum periculum Ignatio implorato depulsum enunciat prædicatque. Anno proximo, recurrente anniversario festoque S. Ignatii die, cum Capitulo & clero processit ad S. Petri; atque ad altare S. Ignatii sacrum ritu episcopali privato fecit, Virgines illas ac multos de populo sacra Eucharistia impertiit, sollemni sacrificio interfuit: hanc ejus diei colendi rationem & consuetudinem tum ipse, quoad vixit, perpetuo retinuit, tum successoribus suis ut reciperent ac servarent, illustre exemplum reliquit. Ac semel quidem ad cohonestandam, augendamque ejusdem diei celebritatem quatuor Episcopos, qui tum forte Tragurii erant, Arbensem, Phariensem, Catharensem, Nonensem eo secum deduxit, qui tum sollemni sacro, tum præclarissimæ orationi interfuerunt, quam habuit de laudibus S. Ignatii Joannes Borgofortius vir eloquentissimus, idemque postea Episcopus Nonensis. Illud tamen merito displicuerat Garzonio, quod ex illo altari amota fuisset effigies S. Paulli, ut simulacro Ignatiano locum cederet: id quod ipsemet antea questus erat in suis litteris ad sacram Congregationem an. 1668. *In ecclesia S. Petri monialium mihi parva dissensio cum Reverenda Petronilla Cippica Abbatissa, in quam totum communitatis studium nobiles contulerunt, circa iconem, sive tabulam Conversionis S. Pauli ex proprio altari absque meo assensu asportatam, cujus loco tabulam, seu picturam S. Ignatii Lojolæ erigi Abbatissa mandavit. Ego autem veterem effigiem reponi, & aliud altare sub titulo & devotione S. Ignatii Fundatoris Soc. Jesu erigi præcepi, vel saltem ut apud altare idem uterque invocaretur sub ambobus titulis SS. Pauli & Ignatii; cum hac conditione tamen, ut ornaretur & dotaretur determinato sacrificiorum numero annuatim, ad augendam magis Dei gloriam, & populum ad pietatem excitandum. Nihil horum, quæ ego sive voce, seu scriptis ante & post visitationem decrevi, fuit executum.* Joannes Paullus Ep. S. Ignatio aram exstrui jussit.

Sed postea mos gestus est voluntati ejusdem Episcopi, & idem Dominicus Napulus novam in eodem templo aram marmoream extruxit, eique imposuit atque inseruit tabulam egregie pictam, quæ imaginem S. Ignatii, itemque S. Francisci Xaverii repræsentat. Ante hanc sepulcrum sibi paravit, cui hoc epitaphium inscriptum est.

Dominici Napuli
Can. Vic. Episcopalis Tragurien.
Et
Altaris S. Ignatii
Fundatoris
Hic jacent Ossa
Judicii expectatura diem.

Sub finem belli Cretici compositi anno 1669. cogitationes curæque omnes Traguriensium versæ sunt ad transferendum corpus S. Joannis Episcopi, & in sacello, atque altari novo magnifice eleganterque exstructo ac propemodum absoluto collocandum. Sed vix pax inter Venetos Turcasque convenerat, cum exorta de finibus utrique ditioni constituendis controversia, parum abfuit, quin novum de integro bellum in Dalmatia existeret. Ea contentio acrius exarsit, quam ut gentes illæ finitimæ ab armis & hostilibus incursionibus contineri possent. Disceptatio biennium tenuit; neque interea cessatum est a damnis ultro citroque identidem inferendis. Itaque cum in Dalmatia adhuc plena essent omnia timoris ac sollicitudinum, præclarum illud consilium in tempus tranquillius differri oportuit. Anno demum 1671., sublata omni discensione, constituti sunt fines, qui ditionem Turcicam Venetamque dirimerent. Tunc vero Episcopus pariter & cives in eam curam incubuere, ut quæ necessaria essent ad sollemnem illam translationem, diligenter ac sedulo appararent. Nummos argenteos ad mille partim ex urbis vectigalibus, partim ex piorum hominum liberali largitione collegerunt, quibus etiam uti opor- De transferendo corpore B. Joannis Episc. ad sacellum & altare novum piæ cogitationes curæque Traguriensium.

oportebat ad perficiendum quod deerat operis ad sacelli & altaris ornatum. Simulacrum Jacobi Turloni Episcopi cælatum in ejus lapide sepulcrali, ac in medio sacello situm, cum nimis emineret, futurum erat offendiculo adeuntibus ad sepulcrum & altare S. Joannis, seu sacras illas exuvias venerandi, seu rei divinæ faciendæ caussa. Lapidem illum Joannes Paullus Episcopus amoveri, atque ut tanti Antistitis de cultu S. Joannis egregie meriti memoria apud posteros vigeret, parieti ad dexterum ejusdem sacelli latus externum infigi jussit, cum ejus simulacro atque inscriptione. Tabula marmorea plana, nullisque cælaturis aspera sepulcrum operiendum curavit, quod omnibus Episcopis Traguriensibus commune voluit esse, hac brevi epigraphe incisa: *Episcopis mox evigilaturis*. Nihil vehementius optabat Antistes optimus, quam ut ipse sollemni translationi interesset ac præesset; sed cum alia ex aliis impedimenta obstiterint, morte præreptus, sanctissimi illius corporis transferendi gloriam ac celebritatem successori reliquit. Obiit anno 1675. pridie Kalendas Octobris. Joannis Paulli Garzonii nomen ac memoria marmori insculpta extat in templo Castelli Staphilei, quod ipse ritu sollemni consecravit.

Episcopi memoria in templo Castri Staphilei.

MDCLXXI.

Illustrissimi ac Reverendissimi D. D. Joannis Paulli Garzonii Episcopi Traguriensis consecratione & dedicatione B. Mariæ Virginis Immaculate conceptæ, Divoque inter natos mulierum majori, ecclesia hæc parochialis ipsa die 29. Novembris totis futuris temporibus extitit annuatim 40. *dierum indulta.*

JOANNES IV. EP. TRAGUR. XXXIV.

Joannes de Andreis e Pharensi Episcopus Traguriensis.

Ex Ecclesia Phariensi translatus, jubente Clemente X. ad Ecclesiam Traguriensem regendam accessit anno 1676.; ejusque possessionem adiit XII. Kal. Julii, de quo in tabulis consistorialibus: 17. *April. 1676. Prov. Ecclesiæ Traguriens. vacanti per ob. Joannis Pauli Garzonii, de persona Joannis de Andreis Episcopi Pharensis.* Familia de Andreis, sive Andronica inter Traguriences antiquissima, quam a Teuzonibus, sive Tepzis Chrobatiæ dynastis oriundam ferunt, qui sæculo undecimo, regnante Svinimiro Dalmatiæ & Chrobatiæ Rege, opibus, & honoribus florebant. Ex hac plurimi sane viri prodierunt, civilibus, bellicis, litterariis laudibus illustres. Joannes inter majores suos annumerabat Vincentium de Andreis Episcopum Ottociensem, cujus honorifica mentio est in Epistolis pontificiis Petri Bembi; æquales habuit & cognatione patrueles duos alios Episcopos Dalmatiæ, Franciscum Nonensem, & Hieronymum Corcyrensem.

Annum quintum Pontificatus Joannis, æræ vulgaris 1681., insignem posteris reddidit, ac memorabilem sollemnis illa jamdudum decreta, ac demum peracta translatio S. Joannis Ursini Episcopi & patroni Traguriensium. Huic celebritati dicta est dies Dominica, quarta mensis Maji; antea autem octo ipsos dies assiduis sacrificiis, jejuniis, precationibus tribuere visum est, ut incolæ advenæque animis rite præparatis ad sollemnia hujus translationis caste pieque celebranda accederent. Pridie illius diei mane summo arcam cupressinam, in qua sanctissimi Antistitis exuviæ continebantur, sublatam e sacello D. Hieronymi, ubi anno superiori VIII. Kalen. Aprilis deposita fuerat, & pretiosa aureaque veste constratam in altari summo sub magnifico lateque expanso conopeo Carolus Herenda Vicarius generalis collocavit inter cereos bilibres perpetuo collucentes omnino ad sexaginta, quorum fulgore altare ac templum ne umquam collustrari desineret, alii atque alii substituebantur. Ex omnibus Dalmatiæ Venetæ ac Turcicæ partibus ingens hominum multitudo confluxerat; omnes Dalmatiæ Venetæ Antistites, præter Spalatensem, Sibenicensem, & Veglensem, Joannis Episcopi invitatu convenerant; fere omnes item Prætores civitatum, itemque Præfecti militiæ cum suis cohortibus, accersitu Hieronymi Cornelii Provisoris generalis, Tragurium accesserant. Primis & secundis vespertinis precibus pontificali ritu præfuit Evangelista Parzagus Archiepiscopus Jadrensis (nam Joannes Episcopus ægrotabat), idemque sollemne sacrificium inter musicos & symphoniacos choros peregit. Sub secundas Vesperas, hora diei propemodum extrema ante solis occasum, institui cœpit supplicatio, quæ horas fere quatuor tenuit; & primum per vias urbis celebriores progressa, deinde ex janua maritima civitatis effusa, processit usque ad Buam insulam, quam novo & latissimo ponte interjecto cum urbe conjunxerant. Præcedebant piæ sodalitates cum suis vexillis & insignibus argento auroque fulgentibus; deinde ex ordinibus religiosis, præsertim S. Dominici & S. Francisci, sane quamplurimi, ex aliis civitatibus & locis accersiti; tum Clerici, Presbyteri, & Canonici sacerdotalibus vestibus induti; demum Archiepiscopus Jadrensis, habitu ac vestitu pontificali. Sequebatur magnificum sane feretrum, cui sacrum corpus impositum erat, aurea veste contectum, & sex Episcoporum humeris ferebatur, quibus deinceps Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerii, & alii atque alii ex collegiis Canonicorum Dalmatiæ, ad sacrum onus portandum succedebant. Feretri porro latera thuribulis argenteis cincta perpetuis odoribus afflabantur. Umbellam ex auro argentoque contextam, & super feretrum explicatam sustentabant Provisor generalis, & Rectores civitatum Dalmatiæ, quam deinceps in progressu excipiebant primores nobilitatis Dalmaticæ, qui ex aliis urbibus ad eam sollemnitatem convenerant. Sacras illas exuvias prosequebatur innumerabilis multitudo indigenarum, atque advenarum, ab æde cathedrali usque ad Buam insulam agmine fere perpetuo. Totum iter erat frondibus, floribusque constratum; tectorum fenestræ, parietesque veste pretiosa ornati; in via multa passim ab utroque latere odoramenta disposita. Tanta fuit funalium ac luminum copia, quæ ingruentis noctis tenebras dispellebat, ut civitas ardere videretur. Campanæ urbis omnes læto festoque percrepabant sono, clangebant tubæ, reboabant tympana; multiplici ac sæpius repetita bombardarum displosione cælum perstrepebat: omnia divinis laudibus, hymnis, canticis personabant; tam insolita omnium lætitia plausuque, ut plerisque pius animi sensus præ gaudio lacrymas eliceret. Supplicatione peracta, ubi ventum est ad ædem cathedralem, quatuor Episcopi sacrum corpus e feretro sublatum detulerunt ad novum sacellum, atque urna cupressina inclusum, in arca marmorea altari superposita, cælatis operibus, variisque ornamentis scite admodum at-

Translatio sollemnis S. Joannis Episcopi.

Depositio & inclusio sacri corporis in arca marmorea.

que

que eleganter elaborata, deposuerunt; eamque diligenter obseratam, ferro ac plumbo munitam, signis episcopalibus obsignarunt. Hæc omnia litteris publicis consignata sunt, quas hic subjicio.

Translationis tabulæ. *In Dei æterni nomine, amen. Actum Tragurii in ecclesia cathedrali S. Laurentio Martyri dicata, Anno a nativitate Domini nostri Jesu Christi 1681. die Dominica quarta mensis Maji, Indictione quarta, Pontificatus Sanctissimi Domini nostri in Christo Patris & Domini Innocentii divina providentia Papæ XI. anno quinto, tempore Ducatus Sereniss. Domini Aloysii Contareno Ducis Venetiarum, &c.*

Cunctis pateat evidenter per hoc publicum instrumentum, qualiter anno præterito die 25. Martii in ord. ad translationem corporis Sancti Joannis Episcopi & Confessoris, ac protectoris hujus civitatis tunc fiendam, nunc autem factam, convenerant Illustrissimus & Reverend. Dominus Joannes Andreis Episcopus hujus ecclesiæ, & Illustrissimus Dominus Joannes Priolus Prætor ejusdem civitatis, ille ab adm. R.R. D.D. Carolo Herenda, Canonico & Archipresbytero, ac Vicario generali, & Andrea Dragatio Canonico & Primicerio, ipse autem a perillustribus D. D. Balthassare Andreis, & Ludovico Celio Dorotheo judicibus, nec non D. Francisco Andreis operario ecclesiæ ipsius, ac Domino Lelio Cippico associatus in præfatam ecclesiam; ad hoc ut sacrum D. Jo. corpus ex arca lapidea, in qua per trecentos triginta duos annos circiter jacuerat, elevaretur, reponereturque in sacellum S. Hieronymi intra eandem ecclesiam, donec arca & altare in capella dicta nova jampridem ad hunc effectum constructa opportune aptetur, tempusque ejusdem translat. aptum deputetur; sicque processum ad aptionem ejusdem arcæ, quæ ut aperta fuit, visumque esset rem cum historia concordare, nempe sacrum corpus in capsa cypressina reconditum esse, in eandemque arcam repositum, cantataque per assistentes præmissos Antiphona de Sancto a sua Domin. Illustrissima præintonata, cum oratione de eodem, ac Te Deum &c. ipsaque capsa cypressina funiculis sericis circumligata in aliam pariter cypressinam reposita fuerit clavis undique septa, ac in quatuor locis sigillo ejusdem Domin. Illustriss. & Reverendiss. obligata, successive cum fanalibus & luminibus ad prænominatam S. Hieronymi capellam fuerit deportata, ibique recondita usque ad hesternam diem, ac tribus clavibus obserata.

Heri vero per præfatum adm. Reverendum D. Carolum Herenda Vicarium generalem ex speciali delegatione supradicti Illustrissimi & Reverendiss. Domini Episcopi, ob varias corporis ægritudines decumbentis, ipsa capsa sic obserata, ut prefertur, ac sigillis episcopalibus obsignata, recognita fuerit, cum mei infrascripti notarii assistentia, ac sigilli delat. ad hoc, &c. ipsaque capsa reposita anno præterito indubitanter asseverata, & sic cum interessentia Illustris. & Reverendiss. Dominorum Episcop. Jo. Antonii Sborovatii Cattaren. Domini Gaudentii Arben. Simonis Gaudentii Abseren. Nicolai Spanich Curzolen. Hieronymi Prioli Pharen. & Jo. Burgofortis Nonen. ad eandem solemnitatem concurrentium, Illustrissimi Domini Joannis Prioli Prætoris urbis, cum Illustrissimo Domino Jo. Antonio Benzonio Camerario, judicibus infranominandis, plurium D. D. Dignitatum & Canonicor. civitatum provinciæ, Capituli & cleri Ecclesiæ Traguricn. multique populi, tam civitatis, quam exterorum ad altare majus venerationi exponenda, fuerit delata, ibique sic exposita tota hesterna die cum solemnitatibus præscriptis, uti etiam hodie usque ad Completorium inclusive, Vesperis utrisque Missaque pontificali per Illustrissimum & Reverendissimum D. Evangelistam Parzago Archiepiscopum Jadren. decantata, omnibusque ad præfatam functionem magna cum solemnitate peractis; tandem ad repositionem ejusdem sacri corporis in præfatam arcam & altare procedendo, instructa prius solemni processione, ac elevato sacro corpore de altari majore, in eadem processione deferendo per plures D. D. Dignitates, & Canonicos exteros, nostrosque etiam, assistentibus prælibatis Illustrissimis Prælatis; assistentibus pariter Illustrissimo Domino Joanne Priolo Prætore, ac Illustrissimo D. Camerario supradicto, nec non D. D. Paulo Andreis, Lelio Cippico operario, & Jacobo Andreis judicibus, magnoque etiam aliarum urbium provinciæ concursu, & sequela; qua terminata ipsa capsa cypressina sacrum corpus præfati Sancti Joannis Episcopi nostri & patroni continens, serico panno auro intertexto cooperta, in eandem arcam reposita, ipsaque arca occlusa ferro & plumbo obserata fuit nullatenus amplius aperienda.

Quæ omnia, & singula desuper expressa ante occlusionem arcæ perlecta fuerunt per me notarium infrascriptum in præsentia ad. RR. D.D. Joannis Cupparei Canonici, Archidiaconi, & Vicarii capitularis Spalaten. J. U. D. Bartholomæi Mihich Canonici & Archipresbyteri Spalaten. S. T. M. Francisci Borei Canonici & Archipresbyteri Pharen. Gregorii Civallelli Primicerii Jadren. Jacobi Caristo Canonici Sibenicen. & alios quamplurimos testium ad hoc specialiter rogatos.

L. S. Et ego Joannes Bonellus Sacerdos Ecclesiæ Traguriensis de gremio curiæ episcopalis Trag. actuarius præmissis omnibus interfui, hocque instrumentum breviavi, & confeci, subscripsi, & curiæ sigillo munivi, &c.

Et ego Joannes Bonellus qui supra ex originali exemplavi, concordavi, subscripsi, & sigillo munivi, &c.

Joannes Andreis Dei & Sanctæ Sedis Apost. gratia Episc. Tragur. Universis &c. fidem facimus & attestamur Rev. D. Joannem Bonellum esse curiæ nostræ actuarium authenticum, & legalem bonæ famæ & opinionis, cujus publicis scriptis, & subscriptionibus ubique plena fides adhiberi potest. In quorum, &c. Data Tragurii in episcopali nostro palatio die 7. Maji 1681.

Joannes Episcopus Tragurien.

Diasc. Mat. Radetich Coad. de M.

Ut celeberrimi illius diei, sollemnisque translationis memoria perpetua extaret apud posteros, in columna marmorea sita contra sacellum & altare S. Joannis incisa est hæc inscriptio:

D. O. M.
Traguriensium Thesaurus
Dalmatinorum Spes atque Felicitas
Sacrum Divi Joannis Episc. Corpus
Maji die 4. 1681.
Joanne Andreis Eccl. Antist. est translatum.
Diu optatum gaudium
Hier. Cor. Eq. Prov. Gen. explevit
Pietas & magnificentia
Joanne Priolo Comite
Lelio Cippico Operario.

Antonius Lauretanus patricius Venetus histo- riam

riam hujus translationis Italico sermone conscripsit, unde nos multa decerpsimus, & Venetiis ex typographia Gueriliorum in lucem emisit anno 1683.

Joannes Episcopus, quamvis huic translationi, ad cujus pompam & apparatum pecuniæ, industriæ, ac laboris vel plurimum ipse contulerat, morbo implicitus neque præesse, neque interesse potuerit; eam tamen, & pro illa, qua dignum erat, magnificentia, & ingenti omnium gratulatione peractam fuisse mirifice gavisus est; ac perinde quasi nihil sibi superesset, quod in hac vita magnopere optaret, altero mense post celebritatem illius diei nondum elapso, votorum suorum compos pie decessit IV. Kalendas Junii, & sepultus est ante aram ejusdem B. Joannis Ursini pridie Kalendas Julii. Episcopatus ac nominis sui memoriam reliquit impressam in sacello palatii episcopalis, quod elegantius refecit atque ornavit.

Joannes Andreis Episcopus Traguriensis
nuper Farensis ex angustiori ad
augustissimam formam redegit
Anno MDCLXXVI.

JOANNES V. EP. TRAGURIEN. XXXV.

Joannes Cuppareus ex Archidiacono Spalatensi Episc. Traguriens.

Ex nobili Cupparea familia ortus est Spalati, & admodum adolescens Romam se contulit; adscriptusque in collegium Neophytorum, politioribus litteris, itemque gravioribus disciplinis philosophicis ac theologicis assiduam ac diligentem operam dedit in collegio Romano Societatis Jesu. Ad linguam Hebraicam perdiscendam usus est magistro Julio Bartolocio Presbytero, illius sermonis peritissimo. Sed cum cælum Romanum ejus valetudini incommodum esse cœpisset, Venetias discessit, qua in urbe biennium commoratus pristinam sanitatem recuperavit. Deinde cum inter Presbyteros collegii & templi Hieronymiani Illyrici Sacerdotium obtinuisset, Romam rediit, & sacros ordines suscepit. Annum integrum, & sex menses in urbe transegerat, cum iterum gravi morbo & periculoso, ex ejusdem aeris Romani gravitate contracto, afflictari cœpit; post multa remedia incassum adhibita, de consilio medicorum Venetias repetiit anno 1663. inde vero Patavium profectus est, brevique tum e cæli Patavini salubritate, tum e diligenti corporis curatione a sapientissimis illius civitatis medicis præscripta, omnino convaluit. In eo celeberrimo gymnasio juris utriusque scientiam adeptus, Doctoris nomen & insignia sumpsit. Venetias reversus duobus pontificiis apud Venetos Legatis, Altovito & Trotto, in eorum vel curia, vel palatio operam ac ministerium impendit: quibus ita doctrinam atque industriam suam probavit, ut eidem remunerationis ergo nonnulla Sacerdotia diœcesis Spalatensis impetraverint. In collegium Canonicorum Spalatensium cooptatus, in patriam se retulit; & paucis post annis principem inter Canonicos locum obtinuit, nomen ac dignitatem Archidiaconi adeptus. Bonifacio Albano Archiepiscopo linguæ Slavonicæ ignaro, & incommoda valetudine affecto, ad rem christianam gerendam multam ac perutilem operam navavit. Post hujus mortem Vicarius capitularis electus anno 1678. Ecclesiam Spalatensem annos fere quatuor gubernavit; neque enim Stephanus Cosmus, successor Albani designatus, ante annum 1682. Spalatum venit. Biennio post Innocentius XI. illum Ecclesiæ Traguriensi Episcopum præfecit, ut monent tabulæ consistoriales: 19. *Junii* 1684. *Providit Ecclesiæ Traguriens. vacanti ob obitum Joannis de Andreis, de persona Joannis Cupparei Archidiaconi & Canonici Spalaten. cum decreto, quod tam Archidiaconatus & Canonicatus, quos obtinet, quam omnia alia beneficia per hanc provisionem eo ipso vacent.*

Erat eximia doctrina, religione, & prudentia præditus, munificus & liberalis, pius & misericors, ab omni fastu & moribus imperiosis vehementer abhorrens; habitu oris & vultus gravitatem cum singulari comitate conjunctam præferebat, tam grato plenoque dignitatis aspectu, ut sibi venerationem pariter, atque amorem conciliaret. Stephanus Cosmus Archiepiscopus Spalatensis, vir omni laudum genere cumulatus, perbrevi, sed illustri elogio Joannem ornavit: *Joannes Cuppareus Archidiaconus merito ad Traguriensem Ecclesiam assumptus, vir pietate, scientia, suavitate, atque dexteritate, & Spalatensis regiminis peritia laudandus.* Huic Ecclesiæ annos fere undecim præfuit, suisque sanctissimis exemplis, & præclaris institutis mirifice profuit. Mensas altarium ædis cathedralis, super quas Hostia divina litatur, fere omnes selectis marmoribus, eleganti opere, & consimili artificio convestivit. Venerabatur præcipuo quodam cultu simulacrum Jesu Christi cruce suffixi, egregie quidem sculptum, sed nulla re magis, quam antiqua religione visendum & colendum. Huic aram prope sacrarium exstruere decreverat. Summo loco ante pendebat in templo fere medio, trabi transversæ incumbens. Jamdudum apud vulgus invaluerat impia consuetudo, ut tertio quoque verbo *per illam, quæ in templo medio erat, effigiem Crucifixi*, seu verum, seu falsum jurarent. Pax Jordanus Episcopus, ut hujusmodi formulam jurandi, quæ ex vulgari sermone deleri vix posse videbatur, inanem redderet, eique significationem pariter, atque impietatem adimeret, sanctissimi illius simulacri locum mutandum censuit, & ex medio ad summum templi translatum super altare maximum collocavit. Tenet fama, & memoriæ traditum est, Petro Cardinali de Luxemburgo, cum a Deo, pia quadam curiositate impulsus, assiduis precibus exquireret, num qua effigies usquam inveniretur, quæ ad similitudinem Jesu Christi morientis propius accederet, divinitus ostensum fuisse simulacrum Traguriense. Itaque pingi se jussit purpurea veste indutum, ritu supplici, junctis manibus, ac genuis submissis ante sacram effigiem Christi crucifixi, velut e cælo descendentis, & copioso cruore perfusi, ex quinque vulneribus emanante. Margini appictus est leo prioribus erectis, & posterioribus pedibus insistens; quod erat ejusdem Cardinalis stemma gentilitium, cum galero rubeo superposito. Basi inscriptus est *Petrus de Lucemburgo*. Hanc tabulam Tragurium misit, atque ad pedes Crucifixi Traguriensis apponi voluit, quem locum hodieque retinet penes altare ejusdem venerandi simulacri, quod Joannes Cuppareus construere decreverat; sed morte præreptus, ad ejus constructionem pecuniæ quod satis erat, testamento legavit. Piæ ac supremæ optimi Antistitis voluntati obsecutus est Domnius ejus frater, aramque marmoream excitavit, in eaque venerabilem illam Christi morientis statuam collocandam

Simulacrum Christi crucifixi in æde cathedrali miraculis clarum.

Altare marmoreum eidem extructum e pecunia Joannis testamento legata.

dam curavit; ad cujus cultum augendum instituta est sacra sodalitas ex Canonicis potissimum & Presbyteris clericisque Traguriensibus conflata, cui nomen est *a Suffragio;* quod sacrificiis quotidianis, aliisque christianæ pietatis operibus æque vivis ac mortuis prosit. Inter hanc, & aram maximam, urna itidem marmorea parieti infixa est, cui stemma gentis Cupparex cum galero episcopali superimpositum est; subjecta vero hæc inscriptio marmori nigro litteris aureis incisa,

D. O. M.

Aram hanc, quam Joannes Cuppareus Episcopus Traguriensis, ad animarum corpore exutarum subsidium, erigendam testamento reliquit, Dominius J. U. D. fraternæ pietatis hæres a fundamentis excitavit, cives vero, sacra societate instituta, optimi Præsulis vota cumularunt MDCLXXXXVI.

Anno secundo belli Peloponnesiaci, æræ vulgaris 1685., cum Turcæ ab tentanda urbis obsidione repulsi ac cæsi fuissent, fines territorii Traguriensis amplificati sunt, & quinque pagi recuperati, videlicet Prapatnizza, Labinum, Nevest, Radosich, & Berstranovum. Horum christiana procuratio Patribus Franciscanis permissa est, penes quos antea erat, cum Turcarum imperio subessent. Porro Joannes castrum episcopale Bussiliniæ olim a Turcis dirutum refecit, & mœnibus sepsit, ut accolis perfugio esset adversus incursiones Turcarum. Anno 1691. Sacra Congregatio Cardinalium quibusdam ejus postulatis hæc responsa reddidit.

Responsa Sac. Congreg. reddita Joanni.

Reverendissime Domine, uti Frater. Sollicitam in pascendis ovibus curam, amplitudini tuæ commendatam, Eminentissimi PP. Sac. Congreg. Concilii approbantes, responsa infrascriptis consultationibus dederunt. Et primum quoad Regulares Ordinis Prædicatorum & Conventual. S. Francisci, processiones generales, & Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositionem agentes sine licentia Ordinarii, sacra Congregatio censuit danda esse decreta in Uratislavien. 16. Junii 1668. & 20. Septemb. 1680., quæ sunt hæc: Ad 3. dub. tenoris sequentis sacra Congregatio censuit non licere Regularibus etiam in eorum propriis ecclesiis Sanctissimum exponere, nisi in causa publica, quæ sit probata ab Ordinario. Quarto an Regulares extra limites & ambitum sui claustri possint instituere processiones, quæ ipsis vel ex privilegio apostolico, vel ex immemorabili consuetudine competunt, respondit negative. Ad secundum respondit posse pro arbitrio amplitudinis tuæ permitti recitationem quarumcumque precum ab Ecclesia approbatarum, pro ordinandorum instructione, vernacula lingua & illyrico sermone, maxime latinum non callentibus. Ad tertium quoad reductionem petitam onerum & Missarum; supplicet transmissis, sive ad parcendum expensis, fideliter relatis particulis legatorum, & annuo valore ac redditu bonorum in præteritum & in præsens, caussa expressa diminutionis, sive deteriorationis. Hanc Sac. Congregationis mentem exequi non omittat amplitudo tua, cui nos diutinam incolumitatem precamur a Domino.

Romæ 22. Decembris 1691.

Uti Fr. Card. Marescottus Propræf.

Anno 1694. sanctissimus Præsul e vita decedens, suæ vigilantiæ, prudentiæ, lenitatis, ac ceterarum virtutum memoriam, nunquam delendam, Traguriensium & Spalatensium animis penitus infixam reliquit. Apud suos decessores in sacello S. Joannis Ursini tumulatus est.

SIMON II. EP. TRAGURIENSIS XXXVI.

E familia Cavagnina Spalatensi, quam ex Italia oriundam, & Caballinam olim dictam ferunt; cujus nominis atque originis argumentum est *Caballus* stemmati gentilitio impressus. Ad Collegium Canonicorum Spalatensium aggregatus, Stephano Cosmo Archiepiscopo Vicarii generalis operam per aliquot annos navavit. Innocentius XII. eum ad Episcopatum Traguriensem evexit, atque hujus Ecclesiæ gubernacula suscepit anno 1695. Proximi sui decessoris vestigiis insistens, nullum optimi antistitis officium prætermisit. Elucebat in eo integritas, atque innocentia singularis, egregia pietas erga Deum, charitas erga proximos, benignitas erga omnes, effusa vero in pauperes liberalitas. Sed mors immatura præstantissimum Præsulem, huic Ecclesiæ perutilem futurum, Traguriensibus eripuit, anno post susceptum Episcopatum quarto nondum exacto. Conditus est in communi Episcoporum sepulcro ante aram S. Joannis Episcopi an. 1699.

STEPHANUS EP. TRAGUR. XXXVII.

Stephanus Cupillus primum Arbensis, postea Traguriensis Episcopus.

Hic est Stephanus Cupillus, magnus ille vir, atque omni laude major, e præclarissima Patrum Somaschensium Congregatione ad episcopalem dignitatem evectus, de quo plura in Archiepiscopis Spalatensibus. Hunc Innocentius XII. Episcopum Arbensem renunciaverat; sed Simone Cavagnino paucis post mensibus vita functo, Episcopatum Traguriensem eidem contulit, ut postulatis ac precibus Stephani Cosmi Metropolitæ Spalatensis obsequeretur, qui Cupillum sibi ætate ac laboribus confecto, ex urbe propinqua, ad suam ecclesiam regendam ac diœcesim lustrandam adjumento esse cupiebat. Pontifex igitur 1. Junii 1699. *providit Ecclesiæ Traguriensi per obitum Simonis vacanti, de persona Stephani Cupilli Congregationis Somaschæ.* Antequam ex urbe discederet, Leander Cardinalis Colloredus ei crucem auream episcopalem, quam e collo suspensam ante pectus gestaret, itemque mitram pretiosis lapillis scite venusteque distinctam donavit; Innocentius vero annulum episcopalem dedit, quem octoginta aureis æstimatum ferunt; & multis præterea indulgentiis, atque aliis donis cælestibus illum cumulavit, & amantissime eumdem complexus his verbis dimisit: *Patrem misericordiarum, ac Deum totius consolationis votis omnibus exoro, ut filios diffidentiæ, & hostes veritatis ad fidei catholicæ unitatem & pacis consilia revoces, & corda eorum ad obsequium erga infallibile judicium Sedis Apostolicæ. In nomine Patris &c.* Tragurium advenit pridie Idus Octobris anno 1699. & a clero populoque perquam honorifice exceptus Ecclesiæ sibi commissæ possessionem adivit. Hæc ex ejus vita Italica Ms, quam P. Joannes Cettincich Congregationis Philippinæ Spalatensis composuit. Ejus præclare facta in Episcopatu Traguriensi nobis suppeditantur ex vita latina breviori, quam a P. Nicolao Petricello Presbytero ejusdem Congregationis Somaschæ eleganter conscriptam Historiæ ecclesiasticæ Spalatensi intexuimus; & paucos paragraphos indidem excerptos, qui ad hanc ecclesiam pertinent, huic loco reservavimus.

Ex ejus vita, quam Nicolaus Petricellus descripsit, hic deumpta quæ pertinent ad Episcopatum Traguriensem.

Vita

Vita Stephani Cupilli in Episcopatu Traguriensi, auctore Nicolao Petricello.

Sed ecce tibi alia res inopinata prorsus & nova. Vacante per eos dies Traguriensi Episcopatu, & deprecante Cosmo Archiepiscopo, ut quoniam statutum erat, ut Stephanus Spalato eriperetur, & sibi; ne tota saltem provincia decederet, esse & ubi alium gregem susciperet, & suum non desereret. Tragurium divina quadam providentia ad id præter spem vacavisse. Interim tamen Stephanus Romæ Sanctissimi pedes osculaturus accedit; tantumque Salesianæ, ut ipsi Sanctissimo visum est, in vultu formæ, in animo virtutis præsefert, tantum Archiepiscopi testimonia præsentia sua confirmat, ut Summus Pontifex Opt. Max. Archiepiscopo morem gerendum duxerit; & quem Arbensem Romam acciverat, Traguriensem Episcopum Roma dimiserit. Tragurii vero, cum esset in castris ecclesiæ veteranus miles, mirum quam cito posuerit optimi tyrocinia ducis.

Est ea diœcesis vicinitatum confiniorumque ratione, omni semper infidelium genere undique obsepta. Tunc autem, intermisso non ita pridem Turcico bello, cum omnia ferverent adhuc militari licentia, iraque & ferocia circumcirca debacchar entur, internis etiam pravitatibus ita non erat immunis, ut non nihil in ipsis etiam sacris penetralibus gliscens veluti contagio infecisset; eoque magis Salesianis virtutibus in novo præsertim Præsule opus erat. Continuo igitur Stephanus ab intestinis malis exorsus, cum quædam deprehendisset, quæ non nisi sectione, vel ustione curari possent, non leviter a principio apud nonnullos offendit. Verumtamen simultates, odia, atque inde timenda pericula insuperabili constantia temnens, non destitit ea velle & facere, quæ ad emendationem & sanctitatem primum cleri, deinde totius populi conducere posse crederet. Igitur si quem cleri sanctimoniæ conciliare non potuit, eum a cleri contubernio seclusit. Pia legata, quorum exequutionem in desuetudinem abiisse magno cum civitatis exitio, ut fit in tali re, comperit, exsolvi diligenter in posterum salutari consilio suasit. Scortationes, & impudicas consuetudines, quanta potuit vocis & virium contentione dissolvit. Periclitantium paupertate virginum, neque paucarum, pudicitiæ consuluit: inopesque simul ipsarum parentes mendicandi pudore exemptos, fortes, audentesque adversus insidiantes effecit. Hæc, multis a principio adversantibus, constantissime curavit & præstitit arguens, obsecrans, increpans in omni patientia & doctrina. Quæ ut posset per seipsum cum quovis etiam e populo, nullo non tempore expedite obire, imperavit sibi propriam regionis linguam quam celerrime addiscere; brevique, qualis erat, recens ab Italia, prope quadragenarius assequutus est, quasi divinitus infusam. Exinde nullæ catecheses, quas ipse voce sua non accenderet; nulli festi dies, quibus ipse sanctum Dei timorem, & Redemptoris leges & consilia ex edito non ingereret: neminem e vita migrare patiebatur, quem ipse morientem, quibus mire pollebat, adhortationibus non adduceret, ut supplicem se sisteret Deo, imploraturus misericordiam, antequam justitiam subiret. Interim vero, & aliam pastoralis paternique officii partem non modo non neglexit, sed etiam sedulo procuravit. Cum enim vastatis proximo bello quaquaversus agris, in communi calamitate etiam reditus episcopales misere decrevissent; ipse, ut splendor & dignitas ecclesiæ staret, & fontes beneficentiæ in pauperes non deficerent, annuos prædiorum fructus paulatim restituit in integrum. Restituit autem? Imo vero adeundo in fundos, invitando operarios, sollicitando, monendo, faciendis sumptibus, nec parcendo laboribus etiam non mediocriter auxit. Cujus tamen curæ alia quædam occultior caussa erat, territorii scilicet frequens lustratio. Neque enim dum circuiret, id unum efficiebat, ut plantationes, aut seminationes juberet; sed passim docens, & verbum Dei, qua erat alacritate, atque oris efficacia, seminans, quo tempore villicorum suorum operas accendere videbatur, illorum animas ipse Dei villicus excolebat.

At neque Spalatensem Archiepiscopum deseruit Metropolitanum suum, & quasi alterum patrem; sed optimo Antistiti, qui sibi ab illius ope plurimum pollicitus erat, plus etiam spe præstitit. Nam cum Archiepiscopo nihil pensius esset, quam ut tota vastissima sua diœcesis, circumstantium undique infidelium depravationibus nimis exposita, statis temporibus lustraretur, ipse vero eo jam senectutis pervenisset, ut tantos difficillimorum cursuum labores ferre neutiquam posset; Stephanus id totum sibi muneris alacriter sumpsit, & egregie ac pene ultra mandantis votum implevit. Quid enim non fecit in illis apostolicis circuitionibus, ut pravos ac pertinaces avocaret a vitiis, schismaticos cum Catholica Ecclesia conjungeret, superstitiones & scandala extirparet? Quid vero non etiam profecit, visus non semel institutas ab se populorum supplicationes subsequi nudis pedibus, & importabili pene cruce humeros oneratus, plorantibus interim præ cordis compunctione bonis, ipsisque Turcis, qui invidiose aspicerent, a lacrymis haud temperantibus. Verum Archiepiscopo suo, cui nihil esse profitebatur, quod se debere non crederet, tum maxime præsto fuit, cum prope esse intellexit, ut tantus vir ad supremum certamen se compararet. Tunc enim vero Stephanus ad id potissimum factus, neque ut vulgares tantum, sed & ingentes animas juvare posset, quidquid habuit ingenii, pietatis, caritatisque contulit in id unum, ut Stephanus Cosmus in sua fide, fortitudine, & constantia perseveraret, seque cum primis digno virtutum omnium viatico muniret. Idipsum præclare, piissimeque dies, noctesque connixus est alter consuffraganeus Episcopus Macarskensis, qui denique in summo tantæ jacturæ dolore sibi & collegæ gratulandum esse intellexit, quod sanctissimi Præsulis mors visa esset in conspectu Domini pretiosissima. Sed Stephanus hunc lætabilem beati, ut credidit, Patris obitum etiam publica oratione vulgavit; qua tamen, dum audientibus cunctis totius civitatis ordinibus summa illius merita graviter, suaviterque pro sua dicendi magnificentia commemorat, evincere non potuit, ut ab incredibili lacrymarum vi abstineretur.

Addenda.

Aliquot anni erant, cum agri territorii Traguriensis, quamvis & natura fertiles essent, & summa diligentia magnoque labore colerentur, paucos tamen, non eos certe fructus multiplices & copiosos ederent, qui antea ex iisdem percipi solebant. Quocirca cives & coloni vereri cœperunt, ne forte vel sua, vel majorum suorum culpa in aliquam excommunicationem incurrissent, ob quam illorum agri tam insolita sterilitate laborarent. Supplicatum fuit Innocentio

Incolas & agros expiandi potestas ab Innocentio delegata Episcopo vel ejus Vicario.

centio XII. ut auctoritate apostolica, cui vellet, delegata juberet tum incolas omnium delictorum venia impertiri, omniumque anathematum, si quibus essent illigati, vinculis exsolvi, tum ipsorum agros statis ac sollemnibus precationibus expiari. Hanc potestatem Pontifex delegavit Episcopo Traguriensi, vel ejus Vicario generali, litteris ad eos scriptis in hæc verba.

Litteræ Pontificiæ.

Exponi nobis nuper fecerunt dilecti filii, Communitas, ac universitates, & homines civitatis & diœcesis Traguriensis, illorumque territorium incolæ, quod licet ipsi illos agros & possessiones omni industria, ac diligentia colant; nonnullis tamen abhinc annis fructus solitos ex iis minime provenire, ipsosque homines, & incolas, eorumque possessiones, terras, ac fructus illic variis infortuniis vexari compertum est; quare ob aliquas excommunicationis sententias a se, vel a majoribus suis forsan ignoranter incursas, id sibi evenire dubitantes, nobis humiliter supplicari fecerunt, ut in præmissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur eosdem exponentes a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, hujusmodi supplicationi inclinati, fraternitati tuæ, Frater Episcope, seu directioni tuæ, fili Vicari, per præsentes committimus & mandamus, quatenus hi, & postquam Communitas, & universitates, & homines, incolæque præfati tribus diebus unius hebdomadæ jejunaverint, & expleto jejunio hujusmodi, prævia sacramentali Confessione, sequenti Dominica Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, ac pauperibus aliquam eleemosynam erogaverint, ipsos, & eos quoslibet a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, seu & pœnis in litteris die Cœnæ Domini legi solitis contentis, per eos ignoranter incursis tantum, sine alicujus præjudicio, in utroque foro auctoritate nostra apostolica hac vice dumtaxat absolvas. Ac eorundem utriusque sexus personas, agros, possessiones, & bona quæque, ex parte Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, & nostra benedicas, & benedici facere cures. Præterea eisdem, qui ut præfatur jejunaverint, ac confessi & contriti Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino auctoritate nostra præfata, ea vice dumtaxat elargiaris, ac confessario ex approbatis ab Ordinario per eos, qui ob ætatem, vel infirmitatem, aut aliud legitimum impedimentum jejunare non poterunt, facultatem commutandi illis onus jejunii hujusmodi in alia pietatis opera, quæ adimplere valebunt, impertiaris; non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam majorem sub annulo piscatoris die 6. Aprilis 1700. Pontificatus nostri anno 9.

Stephanus litteris pontificiis acceptis, quas per totam diœcesim circumferri ac divulgari jussit, primum quidem iram divinam placandam esse censuit publica & sollemni supplicatione, quam ipse ritu habituque pœnitentis, cum Capitulo, clero, magistratu, populoque universo rite & sancte peregit; & cum agmen supplicantium ad ædem cathedralem rediisset, e summo altari omnes & singulos ab omnibus pœnis dirisque ecclesiasticis, si quibus subessent, ea potestate plenissima, quæ sibi tradita fuerat a Pontifice, liberavit; deinde jejunium trium dierum, quartæ ac sextæ feriæ, itemque sabbathi, ac cetera pietatis opera indixit, quæ idem Pontifex præscripsit. Proximo autem die Dominico sacrificium fecit ritu pontificali, ingentique hominum multitudini, quæ ex urbe & villis omnibus confluxerat, sua manu panem eucharisticum distribuit, & delictorum omnium indulgentiam ab Innocentio concessam impertiit; ac demum conceptis verbis, ac sollemni precatione Deum optimum maximum obsecravit, ut civitati ac toti diœcesi incolumitatem, civibus & agricolis felicitatem, vineis & agris fertilitatem largiretur.

Beati Augustini Casocti civis Traguriensis, ex sacra S. Dominici familia, primum Zagrabiensis, deinde Nuceriensis Episcopi cultum intermissum restituit, & auctoritate ac decreto Sacræ rituum Congregationis approbandum curavit, decrevitque ut in fastis ad diem tertium Augusti anniversaria illius commemoratio his verbis ascriberetur: *3. Augusti B. Augustini. Dup. Omnia de Com. Confes. & Pontif. per totam diœcesim;* quem quidem diem plerique Tragurienses, antequam ejusdem cultus antiquaretur, jejunio pridiano colebant. Præterea auctor fuit Traguriensibus, ut B. Augustinum sibi suæque civitati patronum secundi ordinis adoptarent.

Dominicus Napulus Can. & Vic. gener. moriens sua bona testamento legavit ad festū S. Ignatii diem perpetuo celebrandum.

Dominicus Napulus Canonicus idemque Vicarius generalis Stephani Episcopi moriens anno 1706. Virgines Benedictinas S. Petri hæredes instituit omnium bonorum suorum, ex quibus sumptus perpetui suppeterent ad diem festum S. Ignatii cum majori luminum copia, apparatuque magnificentiore celebrandum. Eisdem donaverat reliquias ex ossibus & carne S. Ignatii ab Aloysio Carnolio Presbytero Soc. Jesu sibi traditas riteque obsignatas, quæ simul cum reliquiis S. Francisci Xaverii in eamdem thecam argenteam inclusæ, pridie Kalendas Augusti super aram ejusdem S. Ignatii collocari solent, exponique ad venerandum confertissimæ multitudini, quæ illo die ad templum S. Petri non solum ex urbe, sed etiam ex proximis villis concurrit. Hic igitur dies Divi Ignatii nomine consecratus, in eo templo tum plurimis privatis, tum publico & sollemni sacrificio, itemque primis & secundis precibus vespertinis, cantuque Illyrico & Latino, ingenti civium & advenarum frequentia ac religione celebratur; & plerique sacra confessione expiati, divina mysteria, simulque delictorum indulgentiam huic diei ac templo affixam percipiunt. Episcopus, Capitulum, clerus, magistratus ad hanc celebritatem conveniunt. Cupillus Episcopus hortatu, auctoritate, & exemplo summam omnibus alacritatem ac religionem injecit ad hunc diem sanctissime colendum; quippe tum ipse eximia quadam veneratione Sanctos Ignatium & Franciscum Xaverium prosequebatur, tum eorum cultus augendi mira cupiditate flagrabat. Porro Societas nostra, pro hujusmodi honoribus suo Parenti sanctissimo delatis, ut quam posset gratiam referret; Virgines Benedictinas S. Petri, & Stephanum Episcopum in partem & communionem omnium bonorum operum, quæ a sociis fiunt ubicumque terrarum, amplissimo diplomate vocavit atque admisit.

PE-

PETRUS PAULLUS EP. TRAG. XXXVIII.

Petrus Paullus Calorius e Congreg. Somascha Ep. Traguriensis.

Clemens XI. Pontifex Max. Stephanum Cupillum Traguriensibus ademptum, Spalatensibus Archiepiscopum dedit anno 1708. IV. Id. Martii. Incredibilem Traguriensium mœrorem & luctum ex amissione optimi & sanctissimi Pastoris perceptum quatriduo post abstersit, effecitque, ut jacturam illam æquo animo ferrent, Petro Paullo Calorio, ex eadem præstantissima Patrum Somaschensium sodalitate, ad regimen Ecclesiæ Traguriensis evecto; in cujus egregia virtute & sapientia Stephanum, quem ablatum dolebant, sibi redditum esse gauderent: *16. Martii* 1708. *Providit Ecclesiæ Traguriensi vacanti per translationem Stephani Cupilli, de persona Petri Calore Veneti Congregationis Somaschæ*. Humaniores litteras, & graviores disciplinas tum alumnis suæ Congregationis, tum extraneis auditoribus tradiderat. Duobus collegiis rectoris nomine & imperio Venetiis præfuerat, Castellano, & Murianensi; præsidis provincialis munere summa cum laude, ingentique omnium approbatione perfunctus parum aberat a suprema totius ordinis præfectura, cum Pontifex suis illum eripuit, ut pluribus prodesset. Primo statim adventu Traguriensibus ostendit amisisse illos quidem Episcopum optimum, non tamen episcopales, quibus hic præditus erat, virtutes. Erat siquidem in eo integritas atque innocentia singularis, rerum humanarum contemptio, ferventissimum ad omnia pietatis opera studium, sollicita christianæ institutionis cura, profusa in pauperes ac miseros benignitas, tenacissima ecclesiasticæ disciplinæ custodia, flagrans in Deum atque homines charitas: quibus ille virtutibus assequebatur, ut omnes eum colerent pariter, ac diligerent, sibique in eo quasi alterum Stephanum Cupillum intueri viderentur.

Sub initia suscepti Episcopatus pias quasdam octo dierum exercitationes indixit, quibus & ipse summa cum religione interfuit; & omnibus, qui caste pieque interessent, ac divinam Eucharistiam susciperent, plenissimam delictorum indulgentiam a Summo Pontifice impetravit. Duos e Societate Jesu Presbyteros Spalato accivit, qui primum in urbe, tum in pagis, villisque sacras præscriptasque functiones, & concessam a Sede Apostolica indulgentiam edicerent, ac promulgarent; atque ad hanc percipiendam, illas frequentandas piis cohortationibus incolas allicerent, eorumque animos concionibus habendis, & confessionibus audiendis rite præpararent. Diœcesim semel atque iterum lustravit; & ubique ad pravas consuetudines extirpandas, & cleri ac populi mores ad normam sacrorum Canonum & christianæ legis conformandos, decreta & præcepta sapientissima reliquit. Artem juventutis bonis litteris ac moribus erudiendæ, quam plures annos exercuerat, cum optime calleret, scholas in palatio episcopali clericis aperuit; quos ipsemet tum philosophicis ac theologicis studiis, tum vero sanctissimis præceptionibus ad vitam ecclesiastico homine dignam instituendam diligentissime imbuebat. Moralem etiam Theologiam statis quibusdam diebus Presbyteris & curatoribus animarum explicabat, & quæstiones dirimebat. In suis item ædibus grammaticam clericis junioribus tradi voluit, ut hanc scholam frequenter posset intervisere, suaque præsentia & cohortatione sedulitatem magistri ad docendum acueret, discipulis alacritatem ad discendum injiceret. Januam palatii episcopalis, cum angusta esset, nec satis consentanea stationi pontificiæ, amplificavit ornavitque, ut declarat inscriptio superposita: *Petrus Paullus Calorius Venetus Episcopus Traguriensis MDCCXII.*

Cultus Ignatiani propagator.

S. Ignatii cultum nihilo segnius, quam decessor, augere & propagare studuit; ad ejus opem in periculis & rebus adversis tum ipse confugere solebat, tum aliis, ut confugerent, auctor erat; nec vero ipsum, vel Traguriensis spes in illius patrocinio posita fefellit; & multis nomen Ignatii pie invocatum præsidio ac saluti fuit. Infesti erant agri Traguriensium ab erucis, quæ cum segetes jam herbescentes, arborum folia, olerum frutices ubique abroderent, omnia late vastabant, ac spem messis fere omnem ademerant. Cives & agricolas anxios, trepidosque rerum suarum Episcopus hortatus est, ut ad eam calamitatem avertendam merita & preces D. Ignatii apud Deum interponerent. Supplicationem institui jussit, effigiem S. Ignatii circumferri, agros aspergi aqua lustrali, quam ipse consuetis precationibus & infusione reliquiarum ejusdem Divi consecravit. Tres ipsos dies vota & preces publicæ privatæque cum assidua S. Ignatii imploratione tenuerunt; nondum triduum illud elapsum erat, cum jam omnia illa noxia animalia perierant. Exinde agri & vineæ reflorescere, lætæ segetes exsurgere, arbores novas frondes induere; & votis agricolarum messis uberrima respondit.

A Traguriensi ad Veglensem Ecclesiam migravit.

Annos fere quinque hanc ecclesiam sanctissimis institutis, ac suarum virtutum exemplis ornavit. Sed cum variis incommodis malaque valetudine affligtari jamdudum cœpisset, quam medici ex affectione quadam cæli Traguriensis parum illi propitia oriri existimabant; necesse habuit Traguriensem cum Veglensi Ecclesia commutare anno 1713. Antistitem de se optime meritum, sibique carissimum clerus & populus, insolita omnium ordinum mœstitia, lacrymis, votisque prosecuti sunt.

MICHAEL ANGELUS
Episcopus Traguriensis XXXIX.

De quo in tabulis Traguriensibus: *Anno* 1713. *F. Michael Angelus Farolfus concionator apostolicus olim ordinarius, Sacrorum Rituum Congregationis consultor, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Traguriensis ex ordine Minorum observantiæ assumptus*. De institutis prioris vitæ, præter formam habitus, nihil ferme immutavit; eamdem in victu cultuque parsimoniam retinuit, eadem jejunia erant, eædem preces, eadem statis anni temporibus a certis ciborum generibus abstinentia. Duos e familia Franciscana in palatio episcopali apud se perpetuo commorari voluit, quibus animi sui, corporisque curationem committeret; alterum Sacerdotem, quo ad conscientiæ labes confessione sacramentali eluendas utebatur; alterum laicum, qui sibi bene valenti cibaria coqueret, ægrotanti medicinam faceret, ac cetera, quæ opus essent, ministeria præberet. Magna erat Præsulum Dalmatiæ opinio de illius sapientia; & si quid dubium ac difficile ad judicandum ingrueret, ad eum consilii caussa confugere solebant. Summos æque atque infimos pari omnes & paterna charitate complectebatur; si quis ab eo quidpiam sibi, aliis-

aliisve peteret, vel dabat hilare, verbis etiam, quod ajunt, munus exornans; vel si abnueret, caussas afferebat hujusmodi, ut ipse ille, qui repulsam passus fuerat, eas approbare cogeretur. Si quos corrigere oporteret, tanta ipsius erat efficacitas & suavitas, ut qui deliquerant, suam ipsi culpam agnoscerent, veniam rogarent, nunquam se in posterum id, de quo arguebantur, commissuros pollicerentur. Ceterum si gravitas delicti postularet, lenitate seposita, vultu, voce, verbis fulgurare, tonare, perterrere solebat; veluti cum in æde cathedrali post sacrificium peractum, conversus ad populum, dira & anathemata horrenda denunciavit, si codicem rationum mensæ episcopalis furtim surreptum, qui abstulerat, intra tempus præfinitum non restitueret. Ædes pontificias male materiatas & ruinosas fulcivit ac refecit. Sacrarium Laurentianum sacris lipsanis ex urbe allatis, videlicet corpore S. Victoriæ, reliquiis insignibus Sanctorum Agricolæ ac Vitalis, & particula Sacrosanctæ Crucis in thecam argenteam inclusa locupletavit. Cum diuturniori & vita & pontificatu dignissimus esset, optimum Præsulem mors immatura Traguriensibus eripuit. Obiit anno 1715. XVI. Kalendas Aprilis. Parentatum est illi lacrymis luctuque totius civitatis. Sollemnia funeris ritu pontificali peregit Stephanus Archiepiscopus Spalatensis, qui etiam de illius virtutibus copiosissimam atque ornatissimam orationem habuit. Illatus est in sepulcrum episcopale ante aram S. Joannis Ursini Episcopi & patroni Traguriensium.

Michael Angelus Ep. reliquiis Divorum ex urbe advectis sacrarium Laurentianum auxit.

JOANNES VI. EP. TRAGURIEN. XL.

Joannes Vidovichius ex electo Scardonensi Ep. Traguriensis.

De quo etiam in Episcopis Scardonensibus; electus enim a Senatu, & designatus fuerat illius civitatis Episcopus; sed nondum episcopali consecratione initiatus erat, neque a Sede Apostolica approbatus, cum eum Clemens XI. Ecclesiæ Traguriensi rectorem præfecit: *An. 1716. 30. Martii providit Ecclesiæ Tragurien. vacanti per obitum, de persona Joannis Vidovich Presb. Sibenicen. cum retentione monasterii S. Nicolai in faucibus portus Sibenicensis, quod in commendam habet.* Semel diœcesim lustravit. Januæ castelli episcopalis Buliniæ, seu Bussiliniæ duas novas columnas ex marmore, cum veteres disjectæ fuissent, restitui jussit, & postibus hinc atque hinc ad ornatum apponi. Erat mire cupidus divini cultus augendi, procurandæque animarum salutis, sed provectior ætate, quam ut oneri episcopali ferendo esset. Repentina morte perculsus, dum Sibenici paterna in domo versaretur, e vita decessit XI. Kalen. Aprilis, anno 1721. atque ibidem, unde sumpserat, mortales exuvias reliquit, in sepulcro majorum suorum, ut credibile est, tumulatus.

ANTONIUS II. EP. TRAGURIENSIS XLI.

De quo plura in Archiepiscopis Spalatensibus. Perantiqua & illustri familia Kadcichia natus est Macarschæ. Romam profectus in collegio de Propaganda Fide humanis divinisque litteris operam dedit. Reversus in patriam, aggregatus est ad collegium Canonicorum ædis cathedralis; deinde Archidiaconus fuit ædis metropolitanæ Jadertinæ. Innocentius XIII. anno 1722. Ecclesiam Traguriensem eidem decrevit, ad quam regendam eodem anno accessit, sollemni pompa basilicam cathedralem ingressus X. Kalen. Junii. Diœcesim universam ter episcopali more peragravit; pravas consuetudines sustulit, pias invexit. Tres ecclesias, unam in castro veteri, alteram, itemque tertiam in duabus villis montanis consecravit.

Anno 1724. hoc a Duce & Senatu Veneto mandatum habuit, ut e corpore S. Joannis Ursini Episcopi fragmentum insigne divelleret, muneri mittendum Benedicto XIII. Ursino, qui sanctissimum illum Antistitem, aviti generis & sanguinis communione sibi conjunctum, præcipuo quodam cultu venerabatur. Paruit Antonius, & os integrum ex ejus femore detraxit, quod in capsa reconditum diligenter occlusa & signo episcopali obsignata Venetias transmisit. Arcam ex auro purissimo in modum urnæ, opere eleganti, artificioque mirabili Senatus confici jussit; longitudo palmum & dimidium, altitudo palmum & sex uncias, latitudo dimidium palmi exæquat. Insculpta sunt tum gentis Ursinæ, tum summi Sacerdotii insignia; mille & quingentis aureis æstimatam ferunt. E collegio Canonicorum Basilicæ Marcianæ delectus est, qui sacrum illud femur, in hac urna inclusum, Romam ad Pontificem cum litteris Ducis ac Senatus deferret. Munus adeo insigne cum ingenti lætitia & gratiarum actione sanctissimus Pater accepit; & quam carum sibi esset, quantique illud faceret, suis ad Ducem & Senatum litteris prolixe amanterque significavit. Cum autem Ecclesiam Beneventanam, quam cum summo pontificatu retinuerat, summopere diligeret, nullamque illius sibi carissimæ sponsæ, quibuscumque posset, ornamentis ac muneribus locupletandæ occasionem prætermitteret; hoc etiam donum æque sanctissimum ac pretiosissimum ei conferre, simulque novum eidem dare voluit e cælo tutorem ac patronum B. Joannem Ursinum Episcopum Traguriensem; cui anniversarium publicæ religionis officium ab universo clero Beneventano singulis annis persolvi jussit. Extat ejus epistola ad Canonicos ædis metropolitanæ, quam hic subjicere pretium operæ duxi.

Os e corpore S. Joannis Ursini divulsum & Romam muneri missum ad Benedictum XIII qui illud Eccl. Beneventanæ donavit.

Benedictus Papa XIII. Dilecti filii, salutem & apostolicam benedictionem. Quod ab inclyta Venetorum Republica dono accepimus, pro amplissima Senatus dignitate aurea in urna egregio opere elaborata conditum, sacrum Femur S. Joannis Ursini Episcopi Traguriensis, ut novum cælestis præsidii pignus, nostræque in vos benevolentiæ testimonium extaret, ad vos mittendum mandavimus, inter pretiosa sponsæ nostræ ornamenta, & inæstimabiles sacrarum reliquiarum thesauros reponendum. Quo sane divinæ misericordiæ munere superabundamus gaudio, & multiplici consolatione repleti sumus; præsertim cum nobis videretur Sanctus Pontifex, cui nos esse deceret ut generis, sic virtutis etiam cognatione propinquos, ad dilectissimæ istius ecclesiæ custodiam accurrere, & populos peculiari nostræ vigilantiæ creditos, veluti suo etiam patrocinio commendatos, in suam fidem tutelamque suscipere. Ut autem tam insignis beneficii debitas omnipotenti Deo gratias persolvamus, sanctissimoque Episcopo debitum cultum; officium ab Ecclesia Traguriensi acceptum, ubi die XIV. Novembris celebratur, ad vos mittimus, mandantes, ut prima istic die non impedita post antedictam, quæ in Beneventano Calendario officio duplici consignata est, ritu etiam duplici celebretur secundum rubricas Mis-

Epistola Pontificis ad Canonicos Beneventanos.

salis

salis & Breviarii. Tot igitur tantisque Sanctorum exuviis ditati satagite, ut eorum provocantibus exemplis, quorum corpora colitis, æmulemini virtutes, & pia apud Deum suffragia sentiatis. Ac vobis, dilecti filii, paternæ voluntatis testem apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XIX. Januarii MDCCXXVI. Pontificatus nostri anno secundo.

Hoc sacrum pontificiæ erga ecclesiam illam liberalitatis ac benevolentiæ pignus, quo dignum erat, honore & gratulatione exceptum fuit, & post sollemne sacrificium, actionesque gratiarum Deo persolutas, repositum est in sacrario ædis metropolitanæ; eique asservando novum armarium curarunt, ab interiori parte damascena veste distincta textilibus floribus aureis obtectum, extrinsecus duabus valvis pulcherrime cælatis inauratisque occlusum. Singulis annis, cum ejus dies festus agitur, in summo altari magnifice ornato inter cereos ardentes publicæ venerationi exponi solet.

Inscriptio testis Femoris ablati.

Avulsi ab illo sanctissimo corpore femoris memoria ut perpetua Tragurii apud posteros extaret, hoc monumentum tabulæ marmoreæ incisum affixum est uni ex columnis ecclesiæ cathedralis.

D. O. M.
Femur dexterum
E lipsanis B. Joannis Ursini extractum
Augustus Senatus Venetus.
Ursino Pontifici Maximo Benedicto XIII.
Pie cupienti transmisit.
Moderante Rempublicam Aloysio Mocenigo III.
Diœcesim Antonio Kadcich Antistite,
Provinciam Nicolao Ericio tertio,
Civitatem Joanne Gottardo Catti,
Sub Operario Hieronymo Cælio Cega.
M. D. C. C. XXIV. IV. Kal. Novemb.

Antonii Episcopi præclare facta, & translatio ad Metropolim Spalatensem.

Optimus hic Præsul ad disciplinam ecclesiasticam, & jurisdictionem episcopalem sartam tectam tuendam, tum ipse omni studio operaque incubuit, tum etiam, si quando opus fuit, auctoritatem publicam interposuit. Commentarios Theologiæ moralis perquam accuratos confecit, eosque Slavonico sermone conscriptos ac typis expressos vulgavit, Presbyteris & clericis Illyricis æque perutiles ac necessarios. Cultum S. Joannis Ursini amplificavit, impetravitque a Sede Apostolica, ut in universa provincia Spalatensi festus ejus dies anniversaria psalmodia & liturgia celebraretur. Ex auctoritate & decreto Clementis XII. relicta Ecclesia Traguriensi, ad Metropolim Spalatensem gubernandam migravit anno 1730.

JOSEPH EP. TRAGURIENSIS XLII.

Patria Venetus, cognomento Caccia, ex familia Franciscana severioris instituti. Philosophiam in cœnobio Utinensi, Theologiam in Seminario Episcopi Concordiensis docuit. Variis in oppidis Fratribus sui Ordinis præfuit, & perhonorifica inter suos munera *Commissarii* Terræ Sanctæ, itemque *Difinitoris* pro dignitate sustinuit. Episcopus insularum Cephaleniæ & Zacynthi vix designatus fuerat, cum eum Clemens XII., abrogata priore designatione, Ecclesiæ Traguriensi, quæ tum illi commodior, tum Italiæ propinquior erat, Antistitem præfecit. Anno igitur 1731. Tragurium appulit, & IX. Kalendas Julii insigni pompa, inter faustas omnium civitatis ordinum acclamationes, ad ecclesiam cathedralem processit, quam veluti sponsam sibi carissimam complexus, plurimis, & pretiosissimis ornamentis locupletavit. Damascenas vestes ingentis pretii eleganti opere conficiendas curavit, quibus parietes illius, & columnæ sollemnibus diebus obtegerentur. Tabernaculum sacrosanctæ Eucharistiæ asservandæ, æque venustum, atque magnificum e selectis marmoribus & lapillis miro artificio factum, altari summo imposuit, itemque duas statuas marmoreas S. Laurentii ecclesiæ patroni, & S. Joannis Ursini, alteram a dextera, alteram a læva collocatas. Bina itidem Angelorum ex marmore simulacra, humanæ fere staturæ, ad latus utrumque arcæ marmoreæ S. Joannis Ursini apposuit, & præter quatuor candelabra argentea, effigiem sanctissimi Episcopi a pectore sursum ex argento summa arte fieri ac cælari jussit, in qua sacratissimum ejus cranium recondidit. Odeum ædis cathedralis, ubi Canonicorum subsellia, in meliorem formam redegit. Tabulas pictas, sed vetustate attritas, decoloratas, situque oblitas, quæ plus deformitatis, quam ornamenti afferebant, parietibus amoveri jussit, illam præsertim Cardinalis Luxemburgi, de qua supra dictum est in Joanne Garzonio. Denique numquam intermisit optimus Præsul Basilicam Laurentianam partim de ipsius proventibus, partim de suo, quibuscumque potuit rebus, expolire atque ornare. Bis diœcesim lustravit, & montanas ecclesias varia & multiplici, qua indigebant, supellectili sacra donavit. Ab Duce & Senatu petiit impetravitque, ut possessio villæ *Subi dol* Mensæ episcopali & capitulari traderetur; decimas vero inde percipiendas bifariam divisit, & partem unam sibi suisque successoribus reservavit, alteram collegio Canonicorum attribuit. Quapropter Canonici, ut pro communibus reditibus auctis gratiam eidem referrent, sollemne & perpetuum sacrum anniversarium decreverunt. Annum a suscepto pontificatu jam septimum agebat, cum ætate in senium vergente, quietis, vitæque religiosæ, cui ab adolescentia assueverat, repetendæ cupiditas eum cepit. Itaque anno 1738. permissu Pontificis Maximi Ecclesiæ Traguriensi nuncium remisit, & annos circiter viginti apud Fratres suos, alias in Schiensi, alias in Atestino, alias in Barbarano cœnobio, uni Deo ac sibi vacans, tranquille pieque transegit. Nulla illarum virtutum ei defuit, quæ religiosum & ecclesiasticum hominem maxime decent; sed potissimum in eo eminebat studium orationis, animi submissio suique despicientia, rerum humanarum contemptio, & charitas singularis erga proximos, quos vel in vita privata, non solum sanctissimis exemplis, sed etiam ferventissimis, plenisque spiritus apostolici cohortationibus, ad salutarem Dei metum, ad christianam honestatem ac pietatem colendam excitabat. Calamitosos homines, egentes, ægrotos quibuscumque poterat subsidiis juvabat. Periclitantium puellarum pudicitiæ consuluit, quas vel ad honestum matrimonium incundum, vel ad religiosam vitam capessendam de suo dotabat. Plurimum etiam pecuniæ, tum in scholas christianæ catecheseos instituendas, vel augendas, tum in alia pietatis opera erogavit. Nec vero umquam sponsæ olim suæ Ecclesiæ Traguriensis oblivisci potuit; quin ad eam identidem alia atque alia munera & or-

F. Joseph Episcopus Traguriensi episcopatu se abdicat.

& or-

& ornamenta mittere solebat; inter cetera duas vestes sacerdotales magni pretii, alteram ex auro textili, alteram acu pictam, & aureis, sericis, argenteis floribus distinctam; itemque integrum apparatum & ornatum pontificalem. Thienis in oppido agri Vicetini, dum in domo hospitis sibi perfamiliaris diversabatur, morbo letali oppressus ad superos migravit anno 1758. Honorifice ibidem sepultus est in templo Patrum Ordinis Franciscani, quos Capuccinos vocant, & hoc eidem inscriptum est epitaphium.

Ejus mors & epitaphium.

D. O. M.
ILLMI AC REMI D. D. IOSEPHI CACCIA
ORDINIS MINORUM DE OBSERVANA
OLIM EPISCOPI TRAGURIENSIS CINERES.
OBIIT THIENIS ANNO MDCCLVIII
OCTAVO CALENDAS IULII, ÆTATIS SUÆ
LXXXIII.

HIERONYMUS EP. TRAGURIEN. XLIII.

Hieronymus Fonda e Nonensi Ep. Traguriensi.

Ex Pirano Istriæ oppido oriundus, qui a familia Fonda in primis honesta genus & cognomen duxit. Cum in ecclesia cathedrali Polensi semel generalis, ter capitularis Vicarii munere laudabiliter functus fuisset; ad episcopale fastigium evectus, Ecclesiæ Nonensi aliquot annos summa cum laude præfuit. Ab hac vero ex diplomate Clementis XII., quod datum fuit an. 1738. IV. Nonas Maii, ad Ecclesiam Traguriensem regendam migrare jussus, Tragurium venit anno proximo, & XIII. Kalendas Maji ingenti omnium civium lætitia & gratulatione ædem cathedralem ingressus, Deum, Divosque ecclesiæ patronos rite veneratus, solium pontificale conscendit. Nihilo minorem, quam decessor, curam impendit in cultum ornatumque templi & sacrarii Laurentiani, quod multis identidem muneribus decoravit: insigne illud & magni pretii fuit, duæ videlicet togæ pontificales (quæ pluvialia vocant), una vestis sacerdotalis, ac ministrorum solemnibus sacris operantium quatuor tunicæ; omnes ex auro, magnificis sane & præclaris operibus contextæ. Ter episcopali peragratione gregem sibi commissum revisit, & salutari Sacramentorum ac cælestis doctrinæ pabulo recreavit, quibusque indigebat, divinis humanisque subsidiis studiose impertiit. Impavidus fuit tum juris ecclesiastici, tum bonorum ecclesiæ & mensæ episcopalis defensor; quam ob caussam molestissimas lites habuit cum colonis episcopalibus villæ Bussiliniæ, quibus tamen pro illatis sibi molestiis insigne beneficium rependit; nam cum incolæ illi cœnosis aquis uterentur, unde plurimi & exitiales morbi, præsertim æstivis temporibus, gigni solebant; veterem cisternam, ab Turcis corruptam ac dirutam, ære suo illis reficiendam curavit, ex qua saluberrimas aquas haurirent. Magna seditio in castellis quatuor ditionis Traguriensis facta fuerat, & agrestes illi castellani, cum contra civitatem, magistratus, & cives conspirassent, in possessionem prædiorum & agrorum, cujusque juris essent, sive ecclesiastici, sive laicalis, expulsis dominis, temere irruerant; cumque nullis neque precibus, neque minis ab insanis & furialibus cœptis revocari aut deterreri possent, prope jam erat, ut vis armorum ad illos coercendos adhiberetur; ex quo multæ utrinque cædes fierent necesse fuerat. Interpretem pacis & conciliatorem Hieronymus Episcopus se interposuit, & blanda usus oratione agrestium ferociam mitigavit, eosque dearmatos in pristinam concordiam cum civibus reduxit, atque ex alienis fundis, quos occupaverant, ultro decedentibus veniam impetravit. Post alterum a suscepto episcopatu triennium, de ratione sui regiminis, reque publica christiana & ecclesiastica, litteras more majorum dedit ad sacram Cardinalium Congregationem an. 1746. quas hic subjicio, ut ex illis de statu præsenti totius Ecclesiæ ac diœcesis Traguriensis cognosci possit.

Ejus ad Sacram Congregationem epistola de statu ecclesiæ & diœcesis Traguriensis.

Humillimi mei muneris est, peracto jam triennali curriculo, exactam renovare rationem hujusce pastoralis villicationis, statumque meæ ecclesiæ ac totius diœcesis libenti animo, nolentem vos ignorare de tribulatione mea, Eminentissimi Patres, aperte exponere, ac ressignare. Benedictus attamen Deus, ac Pater Domini nostri Jesu Christi, Deus totius consolationis, qui me consolatur saltem in aspiciendo hanc meam cathedralem ecclesiam, divo Martyri Laurentio dicatam, speciosam forma, tanquam sponsam ornatam, omnibusque ad divinum cultum satis superque provisam, ac etiam parvis, sed continuis obventionibus a Traguriensi, finitimisque populis incessanti devotione substentatam. Redditus sui permanentes computantur a quarta redditųum Mensæ episcopalis Castri Bossiglinæ, pro congruenti dote assignati, aliisque suis peculiaribus redditibus, qui omnes quotannis prompte ac fideliter tribuuntur in manibus nobilis sui Operarii, ipsius œconomi curam habentis. Hic pro tempore nominatur a spectabili Consilio nobilium hujus civitatis, una cum tribus aliis, inter quos subsequenter a Ven. meo Capitulo præeligitur, & confirmatur, cum onere reddendi annuatim rationem suæ administrationis, præsentibus Episcopo, Rectore, Capitulo, & Consiliariis, sublata tali modo quacumque fraude ad ipsius præjudicium. Olim erecta ante millesimum, in dirutione civitatis & ipsa diruta fuit; postea anno millesimo tercentesimo magnifice reædificata. Compluribus Sanctorum extat decorata Reliquiis, inter quas sacrum corpus præcipue veneratur S. Joannis Ursini Tragurien. Episcopi, in arca marmorea multis ab hinc annis decentissime translatum, ubi in nobili capella super adæquato altare erecta, summa celebritate colitur, variis ex hisce finitimis populis sæpe sæpius, insitæ devotionis causa, convenientibus.

Duodecim in ea nominantur Canonici, inclusis tribus dignitatibus, & clerus inferior octodecim Sacerdotum cum sexdecim clericis. Omnes quotidie summo mane intersunt, magna non tantum civitatis, sed totius etiam diœcesis ædificatione, quasi ad usum strictioris Religionis, solitis matutinis, aliisque horis similiter in die distributis. Singuli Sacerdotes participes fiunt de quotidianis distributionibus indistincte cum Canonicis, sed pauperrimi sunt illorum annui proventus, computati pro Canonicis & dignitatibus, sumpta simul eorum peculiari præbenda, valoris scutorum sexdecim Romanorum, Sacerdotum autem vix septem de suis distributionibus.

Unica tantum in prædicta mea cathedrali conspicitur erecta laica confraternitas ex nobilibus & honestis personis, sub titulo suffragii animarum purgantium, quæ ex puris substentatur confratrum obventionibus, quocumque alio reddditu penitus destituta. Cæteræ autem S. Spiritus, B. Virginis de Carmelo, Divi Rocchi, omnium Sanctorum, habent cum suis redditibus peculiares ecclesias decenter ornatas, piissime concurrentes cum suis

suis cereis, sacco indutæ, in sacris functionibus ad ecclesiam matrem certis determinatis diebus, adimplentes juxta vires, non autem in integrum, varia onera perpetua Missarum, sibi ipsis olim legata & annexa, deperdita tractu temporis sua meliori parte bonorum. Addo pariter, illam S. Spiritus, sui esse erogandi annuatim certas eleemosynas huic pio hospitali, carenti quocumque alio redditu ad illius restrictam & pauperrimam substentationem: similiter providendi determinatos cereos in processionibus, quæ fiunt cum Sanctissimo in mense in supradicta mea cathedrali.

Intra mœnia hujus civitatis tria reperiuntur monialium cœnobia, sub titulo SS. Petri, Nicolai, & Michaelis, singula institutum S. Benedicti profitentia. Eorum clausura servatur ut sic, in præsenti aliquantulum potius restricta: monastica disciplina parum viget, cum moniales sint paucæ numero, pauperes, & claustrali circuitu angustissimæ. Abbatissæ in his eliguntur non ad triennium juxta Canones, sed earum vita durante, nullam tenentes notulam redditruum & expensarum, nullamque reddentes suæ administrationis rationem. Habent suos procuratores laicos, tanquam suos defensores. Duo prima a Consilio nobilium in acceptatione puellarum legem accipiunt; a civium universitate pariter tertium. Perpetuitas Abbatissarum, licet maxime præjudicialis & incongrua, tolli non potest, nisi in casu novæ electionis, deficientibus iis, quæ modo præsunt, quod ut sortiatur feliciter, juxta Canones, tota arte curabo & conatu.

Quatuor pariter numerantur Religiosorum hospitia potius, quam conventus, ordinis Divi Dominiciduo, & ceteri S. Francisci, Conventualium scilicet, ac Min. observ. Eorum Sacerdotes sunt paucissimi numero, duo, vel tres ad summum. Clausura in eis minime observatur, æque minus regulare institutum, quasi inoperosi in vinea Domini; omnes tamen vitam laudabilem ducunt, nec ulla (Deo adjuvante) noscitur in præsenti scandali occasio.

Sperabam, prout in supplici libello notum feci S. Congr. de Propaganda Fide, & prout jussum fuit a Romana eorum Curia Superioribus provincialibus, providendi singula hæc respective hospitia de uno saltem Sacerdote capaci ad erudiendos clericos hujus ecclesiæ ac diœcesis, & aperiendi scholas juxta exigentiam, cum libenti oblatione a me facta eorum labores compensandi annuatim de redditibus pauperis hujus mensæ pro decenti uniuscujusque vestiario, ad evitanda supradictorum hospitiorum majora gravamina. Nil tamen profuit exercita mea diligentia, sola spe pastum me aspiciendo usque modo, cum summo animi mei dolore. Nullum unquam fuit in hac civitate institutum Seminarium clericorum, ac impossibilis penitus redditur hujus institutio, se opponente paupertate mensæ episcopalis, ac simul capitularis, nullo hic existente alio præceptore, quam pura Grammaticæ pro clericis, nullo autem pro laica juventute. Solus cantus Gregorianus edocetur a Sacerdote ad hoc assignato a Superiore provinciali Min. obs. & a me de congruo vestiario decenter proviso.

Varia in hac civitate extant parvula beneficia simplicia, a S. Sede in parte antiquitus unita mensæ episcopali, ac etiam capitulari; cætera autem sunt omnia de jure patronatus spectabilis hujus Consilii nobilium, ac nob. totius provinciæ, sicut & etiam alicujus privatæ familiæ. Unicum reperitur pingue beneficium tantum, abbatiale, sub titulo S. Jo. Baptistæ, cum sua ecclesia sita intra hæc mœnia, annui redditus scutorum Romanorum 220. quod paucis ab hinc annis remansit unitum a S. Sede Seminario archiepiscopali Spalaten. de aliis redditibus satis æque proviso. Sic Sanctissimo placuit, nec fas est facere verbum; utinam tamen placeret, ut saltem duo alumni de hisce clericis continuo reciperentur in illo, in adjutorium hujus nobilis antiquissimæ ecclesiæ, & ad partem sollicitudinis Episcoporum cunctanter desideratum.

Multæ sunt in civitate, ac extra muros in locis campestribus pauperrimæ ecclesiæ, cum variis aliis ædiculis, ad numerum 23. quæ partim substentantur decenter solis fidelium obventionibus, partim autem quasi dirutæ sunt interdictæ. Ex his multas demoliri fas esset, nisi deficeret, cui spectat, necessaria facultas.

Novem sunt parœciæ litorales, seclusa hac civitatis, cujus cura laudabiliter administratur ab alumno de Propaganda Jurileo, Canonico Archipresbytero. Quatuor sunt de libera electione Episcopi, quinque autem de jure patronatus laicorum. Omnes administrantur a Sacerdotibus sæcularibus uti Curatis, & ipsi nominantur, & subsequenter ab Episcopo confirmantur ad triennium tantum, cum libertate, expleto dicto tempore, eos rejiciendi, nisi adæquate fungantur officio suo. Tales ecclesiæ singulæ sunt decenter provisæ omnibus necessariis ad divinum cultum, maximo cum decore, nec deest aliquid, quod excitet pastoralem sollicitudinem, æqualiter assistendo Curati omnes spiritualibus indigentiis gregis commissi, ac ipsum indeficienter pascendo verbo & exemplo, quamvis pauperrime provisi, viginti tantum Rom. scut. circiter annuatim pro singulis.

Æquales numero sunt pariter parœciæ montanæ, a Fratribus Min. obs. Bosinensibus provinciæ S. Caji peculiari privilegio directæ, quorum electio annuatim spectat ad Superiorem pro tempore conventus castri Signii, confirmatio autem ad Episcopum. Olim septem tantum erant, additis aliis duobus, uno a meo antecessore, secundo in ultima mea visitatione. Sed (proh! dolor, ac tribulatio magna!) adhuc, Em. Patres, messis multa, operarii autem pauci. Multiplicatur enim de die in diem grex, pingues multiplicantur æque bene proventus, sed non multiplicantur pastores, qui desinunt illum quasi abire deperditum per loca montana ab eorum oculis sine custodia valde distantia, ac separata. Vix potui, ut dixi superius, in ultima mea visitatione addere nonum, cui Superior prædictus assentiri valde repugnans quievit episcopali meæ sollicitudini, adhibitis etiam minis necessarii recursus. Rudis est, ac fidei mysteriorum pene ignara illa Murlacorum multitudo, a suis parochis nil penitus, seu de raro saltem instructa, cum in diebus festis, multiplicatis ædiculis secundum vicorum distantiam, parochus respectivus se confert ad celebrandum sacrum in una, vel alia; utinam forsan semel in mense, pluribus extantibus ejusdem curæ subjectis. Petentibus igitur in tanto numero panem, absque eo quod reperiri possit, qui eis frangat indeficienter, recursum habui anno decurso ad Patres Jesuitas, qui summa charitate, æquali zelo susceperunt suam illinc missionem, & indefesse laborando per quadraginta dies, cum aliquo spirituali profectu, etiam feliciter compleverunt. Ecclesiæ omnes illæ, seu ædiculæ, reperiebantur hisce temporibus pene dirutæ, supellectilibus sacris, ac decenti suo decore omnino destitutæ. Multæ in

supradicta meâ visitatione remanserunt interdicta, quo facto excitatus populus opportunum applicuit remedium ad illas reædificandas, & providendas, prout etiam in præsenti tali continuo studio ad invicem æmulatur. Varii erant peccaminosi abusus, ac pessimæ consuetudines, introductæ præcipue in contrahendis matrimoniis, & pariter, quasi in totum, Deo favente sublatæ sunt, & abolitæ.

Remanet adhuc, nec vos tædeat, humillime exoro, Em. Patres, ut iterum hac occasione submittam sapientiæ vestræ, sublimique eorum charitati imminentem ruinam non solum spiritualem, sed temporalem pariter hujus meæ civitatis, quæ multis ab hinc annis in summa decadentia ac paupertate conspicitur, nec reperitur in ea, qui recogitet corde. Tot ærumnarum fons aperte dignoscitur ab omissionibus piorum legatorum, non solum in usum, sed quasi in legem transactis. Oblitus quisque sui oneris sibi in testamentis impositi gaudet hæreditate, fruitur bonis usque ad integram consummationem, nec ad legata adimplenda tot Missarum, repeto, ullus penitus est, qui recogitet. Meo pastorali muneri in admonendo sæpe sæpius imbecilliter satisfeci, sed singulorum aures obsurduerunt. Resignavi Em. vestris humillimis meis epistolis gravissimas omissiones, supplicando pro facultate reducendi onera tot Missarum ad numerum exequibilem, juxta statum, & conditionem singulorum. Hæc mihi restricta fuit ad sola onera taxativa, minime autem demonstrativa. Adhibita super hoc possibili diligentia, perspexi omnia in omnibus penitus testamentis demonstrative expressa, unde facultate mihi ab Em. vestris, hac restrictione concessa, nullo modo uti potui. Ab anno 1700. usque nunc, facta observatione exacta in registris Missarum, omissas reperii 510095. Missas, quæ a familiis gravatis nunquam adimplebuntur, nec de cetero adimpleri possunt, non habentibus unde vix vivere possint in paupertate, amisso antiquo splendore, redactis.

In sua institutione multæ capellæ, seu mansionariæ a testatoribus taxatæ fuerunt juxta valorem scuti aurei, olim currentis libras viginti; nunc autem cum suus valor sit librarum 53. minime nec istæ adimplentur, cum nullus inveniatur Sacerdos, qui eas velit adimplere sine solita currenti eleemosyna adæquata ad sui pauperrimam sustentationem. In tanta impossibilitate, quid agendum de omissis, ac de cetero omittendis, ad tuendas tot familias, ne pereant, ac etiam spiritualiter pereant? ipsi videant, & misericorditer videant sapientiæ suæ altitudine Em. Patres. Nullam aliam suppliciter quæro facultatem, quam quæ necessaria sit, si fas est, in omnibus & singulis, pro suo opportuno remedio.

Hæ sunt meæ tribulationes magnæ nimis in regenda hac ecclesia, cujus statum submittere distincte non desino, prout alto patrocinio Emin. vestrarum me pariter enixe commendo, & maximo cum obsequio deosculando sacras purpuras ad mei gloriam esse subscribo.

Basilicam Laurentianam cathedralem sollemni cærimonia rituque consecrandam censuit, cum nullum antiquæ consecrationis monumentum extaret. Annos natus duodeseptuaginta de Traguriensi Ecclesia optime meritus vivere desiit pridie Calendas Decembris anno 1754. elatusque funere per quam magnifico, conditus est in communi sepulcro Episcoporum, ante aram S. Joannis Ursini.

DIDACUS EP. TRAGURIENSIS XLIV.

Natus est Spalati ex familia Manola inter cives Spalatenses admodum clara, quæ duos Episcopos sane illustres Dalmatiæ dedit, Franciscum Manolam Episcopum Corcyræ Melænæ & Joannem Manolam patruum, quibus adde Martinum Dragolium avunculum Didaci, utrumque Nonensem Episcopum. In Seminario Spalatensi omnium suorum studiorum curriculum confecit; atque, ut erat tum excellenti ingenio, tum singulari diligentia atque industria, magnos sane progressus habuit in omni rerum humanarum ac divinarum scientia, qua cum eximiam eloquentiam conjunxit, & per aliquot annos alumnis ejusdem Seminarii artis oratoriæ præcepta tradidit. Virum perspectæ virtutis atque doctrinæ Canonici Spalatenses in suum collegium cooptarunt, Sedes vero Apostolica dignum censuit, cui primum inter suos collegas locum & dignitatem Archidiaconi conferret. Vix tertium & tricesimum ætatis annum attigerat, cum eum Joannes Baptista Laghius Archiepiscopus Vicarium generalem constituit; eique, in suis ad Patres Eminentissimos litteris, præclarum sapientiæ, virtutis, & perutilis sibi, salutique proximorum operæ navatæ testimonium tribuit. Nec vero duo proximi post Laghium Archiepiscopi, Antonius Kadcichius, & Pacificus Bizza, ad metropolim illam regendam prudentissimi & sapientissimi viri consilio, doctrina, & sollertia carere voluerunt. Utrique igitur eamdem, quam Laghio, vicariam operam æque sedulam ac laboriosam sine ulla intermissione præbuit; & sub tribus, quos dixi, Archiepiscopis gravissimo Vicarii generalis munere, summa omnium approbatione, annos ipsos septem & viginti functus est. Cum de morte Hieronymi Fondæ Episcopi Traguriensis Romam esset allatum, tunc erat in urbe, sacrorum liminum colendorum caussa, Pacificus Bizza Archiepiscopus; ex quo de Didaco Manola Archidiacono, & Vicario generali, tam multa & præclara cognovit Benedictus XIV. ut ceteris competitoribus sane multis posthabitis, hunc unum Sede Traguriensi dignissimum inter omnes esse judicaverit. Itaque Romam profectus consuetum examen subiit, & omnium sententiis laudatus cum fuisset, diploma pontificium Episcopatus eidem collati confectum est anno 1755. IV. Idus Majas. In Dalmatiam reversus, eodem anno Idibus Novembris Tragurii ædem cathedralem, insigni pompa & magna civium comitante frequentia, ingressus, Ecclesiæ Traguriensis regimen suscepit. Statim cogitationes omnes curasque in cultum divinum augendum, & vineam dominicam sibi creditam sanctissimis institutis atque exemplis colendam intendit. Piam illam consuetudinem primus, & primo suscepti Episcopatus anno invexit, ut postremo cujusque anni die in æde cathedrali coram augustissima Eucharistia, magnifico apparatu inter faces cereosque ardentes ad venerandum exposita, Hymnus Ambrosianus decantaretur, & sollemnes Deo optimo maximo pro beneficiis acceptis gratiæ agerentur; idem vero ipse primus, apposita ac ferventissima oratione, confertissimæ multitudini animos ad prædicandam, extollendamque divinam beneficentiam excitavit. Canonicorum rogatu decrevit, ut duobus illis anniversariis & celeberrimis die-

Acta Didaci Manolæ ante Episcopatum.

Fit Episcopus Traguriensis.

diebus Natalis Dominici, & Epiphaniæ Domini, novem lectiones psalmodiæ matutinæ vulgari & Slavonico sermone canerentur, ut ad popularem intelligentiam captumque accommodatæ ex omnium animis pios erga illa divina mysteria sensus & affectus elicerent: voluit tamen, atque imperavit, ut interea singuli tum Canonici, tum Presbyteri easdem lectiones latinas privatim, & submissa voce recitarent. Ædem urbanam S. Petri, quæ ad collegium Virginum ordinis Benedictini pertinet, sollemni cærimonia consecravit; ejusque consecrationis, ac sui nominis memoriam tabulæ marmoreæ impressam, parieti affixit.

D. O. M.
Ecclesiam hanc, Principi Apostolorum dicatam, Didacus Manola Episcopus Traguriens. solemni ritu consecravit, & recurrente ipsius consecrationis memoria Kalendis Julii, singulis Christi fidelibus eam devote visitantibus quadraginta dierum indulgentiam perpetuo concessit.
Anno Domini MDCCLIX.
Marcella Antonia Andreis Abbatissa.

Semel atque iterum diœcesim per se ipse obivit; atque in montanis quidem parœciis auxit numerum Sacerdotum, quorum opera parochi ad munus suum accurate fungendum uterentur; in litoreis vero frequentem Sacramentorum usum invexit; ubique ad pravas consuetudines abolendas, ad cleri disciplinam stabiliendam, ad mores christianæ plebis corrigendos, augendamque pietatem, monita & decreta saluberrima reliquit. Clericis urbanis præter magistrum linguæ latinæ, & politiorum litterarum, alterum addidit, qui eosdem tum Philosophiæ, tum Theologiæ moralis præceptis imbueret. Si qui vero clerici tum ex urbe, tum e diœcesi, singulari polleant ingenio, & sublimiorum doctrinarum capaci, eos suis sumptibus alendos & erudiendos mittere solet ad Seminarium Spalatense. Paterna omnes charitate & beneficentia prosequitur; præter minuta subsidia in vulgares pauperes quotidie collata, de suo multis familiis, honestis illis quidem, sed ad summam egestatem redactis, quæ sunt ad victum & vestitum necessaria, clam suppeditat; & virgines inopes ab se dotatas in matrimonium collocat. Utinam vero eam valetudinem vegetam ac firmam, quam Tragurium attulit, acerbissimi renum dolores non identidem interciperent, quibus aliquando in extremum vitæ discrimen adductus est; ceterum ubi primum remittant, statim ad omnia, quæ sunt Episcopi munia, alacri animo redit; nulla neque suæ quietis, neque infirmæ adhuc valetudinis ratione habita, ne ulla in re gregi sibi concredito, & officio suo desit. Optimo & præstantissimo Præsuli tantum debeo, quantum persolvere difficile est. A me siquidem de plurimis rebus, quæ ad Ecclesiam & Episcopos Tragurienses pertinent, per litteras interrogatus, ad omnia & singula distincte, distribute, cumulatissime respondit, & præterea selectam rerum ac monumentorum copiam ad hanc historiam augendam & illustrandam suppeditavit. Quam ob caussam maximas illi gratias ago, majores etiam habeo, atque utinam referre possem. Hoc grati officiosique animi testimonium mihi reddendum fuit, primum quidem humanissimo Antistiti, deinde etiam ejus Cancellario Marco Perovichio, Canonico ædis cathedralis, viro eruditissimo, & rerum ecclesiasticarum Traguriensium scientissimo, cujus opera diligenti ac laboriosa usus est, ut meis postulatis cumulate satisfaceret. *Plurimum illi debet historia sacra Traguriensis, ob copiam rerum ac monumentorum, ad eam locupletandam, transmissa.*

Hæc ego scripseram, dum hic Præsul omni laude dignissimus vivebat, Deumque optim. max. precabar, ut ei pristinam sanitatem restitueret, & vires corporis daret magno & excelso animo pares, quo uberiores ac diuturniores christianæ pietatis fructus ex ejus sapientissimo regimine pleno charitatis & sollicitudinis apostolicæ Traguriensis Ecclesia, clerus, populusque perciperet. Sed proh! dolor, cum inveteratæ ejus ægrotationes quotidie ingravescerent, hominem perdita valetudine fractum ac debilitatum exitialis morbus invasit, quo sub initium anni 1766. extinctus triste desiderium sui Traguriensibus reliquit.

ANTONIUS III. EP. TRAGURIEN. XLV.

Filius Petri Miocevichii, præfecti militiæ equestris, egregii & strenui viri, natus est Sibenici, eaque in urbe studiorum suorum cursum peregit, magistro usus Carolo Donadono, Episcopo Sibenicensi doctissimo, qui optimi adolescentis indole, ingenio, morum innocentia captus humanis divinisque litteris illum erudiendum suscepit. Ætatem idoneam & legitimam nactum, per omnes inferiorum ordinum gradus, ad apicem Sacerdotii evexit, eique inter Presbyteros ædis cathedralis secundæ classis locum & pensionem attribuit, Anno 1756. Patavium se contulit, atque in celeberrimo illo gymnasio utriusque juris lauream adeptus, Doctoris nomen & insignia sumpsit. In patriam reversum Joannes Calebotta, proximus post Donadonum Episcopus Sibenicensium, in collegium Canonicorum cooptavit, & clericis, qui sacris ordinibus initiari vellent, examinandis probandisque præfecit. Post obitum Joannis Calebottæ, ob insignem perspectamque ejus doctrinam & prudentiam cunctis Canonicorum suffragiis creatus est Vicarius Capitularis. Ei denique Ecclesiam Traguriensem Clemens XIII. in augustissimo Cardinalium Senatu, non sine honorifica ejus virtutum ac meritorum testificatione, demandavit XII. Kalendas Maji anno 1766. Novum Antistitem clerus populusque Traguriensis avidissime expectat, ejusque sapientissimo regimine quam diutissime frui, & præclaris præceptis atque exemplis ad omnem ecclesiasticæ & christianæ vitæ perfectionem erudiri vehementer exoptat.

EPI-

EPISCOPI SIBENICENSES.

Sicum & Sibenicum inter se differunt.

QUi Sibenicum idem esse ac Sicum oppidum vetustissimum, vel eodem, atque illud, loco positum esse existimant, longe falluntur: alterum ab altero multorum milliarium intervallo disjunctum esse ipsa utriusque positio declarat. Sicum inter Salonam & Tragurium Plinius collocavit: *Tragurium civium Romanorum marmore notum; Sicum, in quem locum D. Claudius veteranos misit; Salona colonia*. In Tabula Peutingeriana Siclis vocatur, & Tragurio Salonæque interjacet; Sibenicum vero cis Tragurium ab Sicli millia passuum amplius triginta in occasum distat.

Positio Sibenici & descriptio.

Sibenicum, ex antiquo & exiguo castello civitas nunc nobilissima, assidet ad lacum cognominem, quem Titius amnis cum aquis marinis commistus efficit. A mari aperto non ita multum abest, a Scardona vero in meridiem distat millia passuum fere decem. Utramque urbem Titius præterfluit, Scardonam ab oriente, Sibenicum ab occasu. Situm est inter Jaderam, ex qua circiter quadraginta, & Tragurium, unde viginti quinque milliarium spatio disterminatur. Regio circa in colles assurgit, quorum unius dorso urbs imposita est, qua mare despectat. Mœnibus antiqui operis, sed satis validis, & propugnaculis quibusdam undique cingitur, quæ mille passus circuitu comprehendunt. Referta est plurimis tum privatis, tum publicis ædificiis, quæ ut in declivi loco posita præclarum ad speciem, jucundumque prospectum illac navigantibus exhibent. Inter cetera vel magnitudine ambitus, vel elegantia structuræ supereminet ædes cathedralis, & huic e regione curia & prætorium; utrique interjectum est forum. Castellum habet in summo, natura & loco munitum, cui vetustum cognomen fuit a S. Michaele. Sed quod non procul altiores colles alii impendent, arcem alteram, parvaque castella duo locis opportunis ad protegendam urbem Veneti excitarunt. Subest urbi portus admodum capax & par classi quantælibet, in quem Titius fluvius delabitur; ejusque fauces tuetur arx S. Nicolai, trianguli forma, muris tormentisque egregie munita. De Agro Sibenicensi hæc Palladius: *Habent Sibenicenses arva, vinetaque, & oliveta feracissima, neque ulla re ex iis, quas usus postulat, nisi aqua dulci indigent; cujus penuria æstivo præsertim tempore adeo laborant, ut aliunde advecta publice vendatur*.

Castellum Sibenicense S. Michaelis antiquissimum est, & sæculo undecimo erat celebre ac perillustre, ut declarant duo privilegia ibidem scripta, alterum Cresimiri IV. *datum Sibenici anno 1066. in Sabbatho in die Nativitatis Domini &c.* alterum Stephani II. postremi Regis Chrobatiæ VI. Id. Septembris *apud Castrum Sibenico, in die ejusdem solemnitatis*, idest die natali Virginis Deiparæ, in frequentissimo Præsulum ac procerum conventu. Subter castellum ea pars collis, quæ in ortum ac meridiem spectat, jampridem habitari cœperat, pluribus ibidem constructis domiciliis, clivique dorso impositis, quæ in unius oppidi corpus coaluerant; nam Treguanus Archidiaconus Traguriensis in vita S. Joannis Episcopi tum oppidum fuisse affirmat, cum idem B. Joannes sæculo duodecimo ineunte, vel intra finem superioris sæculi illuc accessit: *alio vero tempore, cum navigaret ad oppidum, quod dicitur Sibenicum &c.* Sibenicum post extinctos Reges Chrobatiæ, quorum potestati suberat, sub imperium Colomani Regis Hungariæ concessit, qui cum Jaderam anno 1105. Venetis ademisset, una cum Beato Joanne Sibenicum se contulit, ubi dum sacrificio Missæ in templo S. Michaelis interesset, suismet oculis vidit columbam cælo delapsam, & capiti ejusdem Antistitis sacrificantis incumbentem, ut Treguanus narravit: *Et pariter cum Colomano gradiens pervenit ad oppidum Sibenicum, ubi ecclesia B. Michaelis Archangeli usque ad præsens cernitur esse constructa; in qua dum sacra Missarum celebraret mysteria, columba nive candidior, solo rege vidente, descendit super caput S. Præsulis, & ei tandiu insedit, donec initiata sacrificia consummarentur*.

Primum Regibus Chrobatiæ, deinde Regibus Hungariæ paruit.

Castellum a Venetis dirutum, ab Hungaris receptū ac refectū.

Post obitum Colomani Ordelaphus Faletrus Dux Venetorum, qui Dalmatiam Hungaris ademptam recuperavit, anno 1116. cum Sibenicensibus deditionem imperasset, hique imperium abnuissent, castellum vi cepit, captum mœnibus & propugnaculis nudavit, ut docet Dandulus: *Inexpugnabile castrum Sibenicum obtinuit ac diruit*. Anno 1124. dum Veneta classis ad sacrum bellum in Syriam profecta esset, Stephanus II. Colomani filius Rex Hungariæ cum plerisque Dalmatiæ urbibus Sibenicum Venetis eripuit. Sed biennio post Dominicus Michael Dux itidem Venetorum e Syriaca expeditione regrediens, urbes omnes maritimas cum Sibenico, expulsis Hungaris, recepit. Belgradum vero, quod Hungarorum auxiliis confisi resistere ausi essent, ac præsertim quod piraticis lembis Adriaticam navigationem infestam redderent, in potestatem redegit, ac funditus evertit. Joannes Lucius opinatur Belgradenses, amissa patria profugos, Sibenicum se recepisse; quod oppidum exinde numero tectorum atque incolarum eo crevit, ut justæ civitatis formam speciemque indueret. Itaque Sibenicenses, cum sub dominatum Hungaricum rediissent, a Stephano III. Hungariæ Rege, ut est apud Lucium lib. 2. cap. 6. Monum. Traguriensium, anno 1167. diploma impetrarunt, quo Sibenicum nomine ac jure civitatis, iisdemque privilegiis donatum est, quibus Spalatum & Tragurium gaudebant. Uno alterove post anno Emmanuel Imperator Orientis Sibenicum & plerasque Dalmatiæ civitates Hungaris ademit. Interea Sibenicenses auctam patriæ dignitatem ac splendorem fœdissima macula deturparunt. Rei siquidem communis privatæque, quam gloriæ & laudis præclare factis augendæ cupidiores, piraticam facere cœperunt. Extat epistola Alexandri III. ad Gerardum Archiepiscopum Spalatensem data Beneventi anno 1169. x. Kal. Januarii in hanc sententiam: moneat, jubeat, cogat pro potestate piratas Sibenicenses restituere omnia, quæ Guoffrido filio Bonumiri clarissimi civis Sipontini per vim abstulerant; quod nisi præstiterint intra diem, quam ipse præfinierit, canonicis pœnis ac censuris in eos animadvertat. Est itidem altera ejusdem Pontificis epistola data Venetiis ex Rivoalto ad Raynerium Archiep. Spalatensem anno 1177.

Sibenicum a Stephano III. jure civitatis donatum.

Sibenicenses piratæ.

1177. x. Kal. Augusti. Huic imperat, ut duos e primariis civibus Sibenicensibus, Nestros & Perlat, qui Raymundum de Capella Legatum Sedis Apostolicæ apud Regem Siciliæ, Venetias ad Alexandrum navigio advectum per summam injuriam atque impietatem rebus omnibus exspoliaverant, & regias ad Pontificem litteras eidem abstulerant, jubeat ablata restituere; si abnuant, non illos solum, sed quoscumque sacrilegæ illius prædæ participes fuisse comperiat, sollemni ritu & feralibus tædis accensis, anathemate feriat: nisi vero intra decem dies resipuerint, & imperata fecerint, urbem ipsam ecclesiastico interdicto subjiciat. Utramque epistolam historiæ Spalatensi, alteram in Gerardo, alteram in Raynerio Archiepiscopis inseruimus. Post mortem Emmanuelis anno 1180. extincti, Sibenicenses quidem cum ceteris Dalmatis redierunt sub potestatem Belæ III. Regis Hungarorum, sed prædandi dulcedine illecti, assuetique nihilo segnius, quam antea, piraticæ operam dederunt. Anno 1221. cum in eo fœdere, quod Spalatenses, Tragurienses, Clissani inter se fecerunt, adscribi voluissent, sub ea conditione admissi sunt, ut in posterum a maritimis latrociniis abstinerent. Extant tabulæ fœderis apud Lucium lib. 2. cap. 5. Monum. Tragurien.

Domaldus Sibenici dominus, quod Templariis tradit.

Per ea tempora primum Saracenus, deinde hujus filius Domaldus urbem Sibenicensem a Regibus Hungariæ jure fiduciario acceptam Comitis titulo & imperio præditi regebant. Domaldum cupiditas incessit Sibenici cum Clissa commutandi, quam quidem arcem Andreas II. Rex Hungarorum anno 1217. cum Spalati esset, in Palæstinam profecturus ad sacram expeditionem, Pontio Magistro Militiæ templi possidendam & custodiendam tradiderat, qui ibidem Fratres sui ordinis collocarat. Andreas ejus voluntati obsecutus est, & arcem Clissensem Domaldo fiduciariam ita dedit, ut is Sibenici possessione cederet, quod Templariis pro Clissa eisdem adempta tradere constituit. Verum Sibenicenses Domaldi dominatu exempti castellum diruerunt, in quo Comites urbis domini habitabant, & libertatem adepti nunquam adduci potuere, ut Templarios admitterent, seque illorum imperio subjicerent, quamvis permutationem illam, & Sibenici possessionem Equitibus Templariis traditam Bela IV. Andreæ filius ratam habuisset; idque constat ex epistola Alexandri Papæ IV. inscripta Archiepiscopo Jadrensi, Abbati S. Chrysogoni, & Archidiacono Nonensi, quibus Pontifex imperavit, ut Sibenicenses compellerent ad imperium Magistri Fratrum Militiæ templi accipiendum, atque illi, quæ deberent, obsequia & officia præstanda.

Epistola Alexandri III. ad Archiep. Jadren. &c. ut jubeant Sibenicenses subesse Templariis.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Ven. Fratri Archiepiscopo Jadren. & dilectis filiis Abbati S. Grisogoni Jauræ, & Archidiacono Nonensi salutem & apostolicam benedictionem. Dilecti filii Magister & Fratres Militiæ templi Hungariæ & Sclavoniæ sua nobis conquestione monstrarunt, quod licet claræ memoriæ Andreas Rex Hungarorum quoddam castrum situm supra mare, quod Sibenich vulgariter dicitur, ad eumdem regem pertinens, cum ipsis pro quodam alio castro eorum, quod Clis vulgariter appellatur, permutans ipsum, eis cum suis pertinentiis ex abundanti nihilominus perpetuo concessisset; & postmodum charissimus in Christo filius noster Bela Rex Hungariæ illustris, filius ipsius Andreæ, permutationem & cessionem hujusmodi ratam habens, eas, prout spectabat ad eum, duxerit confirmandas. Populus tamen, & homines habitatores ejusdem castri contra dictum Magistrum & Fratres, spiritu rebellionis assumpto, castrum ipsum temere occupantes, munitionibus & fortalitiis ipsius destructis, nolunt, prout tenentur, eisdem Magistro & Fratribus super his intendere, aut eis debita exhibere servitia, & de aliis suis juribus respondere, in ipsorum Magistri & Fratrum præjudicium & gravamen. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquisita super his de plano & sine judicii strepitu veritate, si rem inveneritis ita esse, populum & homines supradictos, quod eisdem Magistro & Fratribus, dicto castro eis prius libere restituto, debita servitia exhibeant, & super aliis suis juribus intendant, ac respondeant, ut tenentur, nec non de damnis & injuriis sibi super hoc illatis ab eis debitam satisfactionem impendant, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, ratione prævia, cogatis; non obstante si aliquibus a Sede Apostolica sit indultum, ut per litteras Sedis ejusdem excommunicari, aut interdici nequeant, vel suspendi, vel constitutione de duabus dictis edita in Concilio generali, dummodo ultra tertiam, vel quartam aliquis extra suam diœcesim, auctoritate præsentium, ad judicium non trahatur. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel amore subtraxerint, per censuram eandem, appellatione cessante, cogatis veritatis testimonium perhibere. Quod si non omnes iis exequendis potueritis interesse, tu Frater Archiepiscope cum eorum altero nihilominus exequeris. Datum Anagniæ V. mensis Julii, Pontificatus vero anno primo, idest 1255.

Sibenicenses modo Venetis, modo Hungaris paruerunt, demum Venetis.

Sed vereor ne apud Sibenicenses amor libertatis impatiens cujuslibet dominatus, præterquam regii & supremi, plus valuerit, quam auctoritas pontificia, & metus pœnarum ecclesiasticarum eisdem injectus. Nulla enim extant illorum temporum monumenta, ex quibus appareat Sibenicenses sub imperio Equitum Templarium fuisse; sed iisdem, quibus ceteri Dalmatæ, mutationibus dominorum obnoxii, alias a Ducibus Venetorum, alias a Regibus Hungariæ leges & rectores urbis acceperunt. Sæculo decimo quinto ineunte, primi omnium Dalmatarum ultro se in potestatem Venetorum constanti ac perpetua fide tradiderunt.

Nunc vero ad rem christianam & ecclesiasticam Sibenicensem calamum convertamus. Post eversionem urbis, ac dispersionem civium Belgradensium, ut oppidi frequentia & nobilitas aucta est, sic numerus crevit ac dignitas cleri ecclesiæque Sibenicensis. Sub idem fere tempus ad decus civitatis & incrementum religionis accessit cœnobium Benedictinum S. Nicolai in ipso ferme litore ab Sibenicensibus ædificatum. Abbas monachorum, Archipresbyter clericorum collegio præsidebat. Utrumque a monachis, vel clericis electum Episcopus Traguriensis approbare, constituere, atque in possessionem utriusque præfecturæ monachalis & ecclesiasticæ mittere solebat: nam Sibenicum intra fines diœceseos Traguriensis continebatur, hujusque pars erat præcipua & nobilior. Concilium provinciale Spalatense, quod sub Petro VII. Archiepiscopo habitum fuit anno 1185. suas cuique Episcopo provinciali parœcias adscripsit, ac Traguriensi quidem Sibenicum attribuit: *Traguriensis Episcopus habeat has parochias, Trag.*

Sibenicum diœcesi Traguriensi attributum.

Drid,

Drid, Sibenicum, & totum Comitatum Zagoriæ. Templum primarium Sibenici titulo ac patrocinio S. Jacobi Apostoli suberat, & jure ac privilegiis ecclesiæ collegiatæ præditum fuisse verisimile est, in quo Archipresbyter cum Canonicis, aliisque inferioris ordinis Presbyteris & clericis, psalmodiæ, rebusque divinis operam dabant horis matutinis & vespertinis. Cura animarum & sacrorum administratio erat præcipue penes Archipresbyterum, cui delecti quidam ex Capitulo & clero adjutricem operam navabant.

Prima controversia cleri Sibenicensis cū clero Traguriensi.

Cum igitur res publica & ecclesiastica Sibenicensis non modo civium numero & opulentia, sed etiam ecclesiastici ordinis incremento & amplitudine auctior in dies atque illustrior fieret; clerus populusque indigne ferebat se subjectos esse Episcopo Traguriensi, suamque civitatem & ecclesiam dignam esse putabant, quæ titulo ac sede episcopali donaretur. Hinc multiplices lites & discordiæ inter Sibenicenses & Tragurienses aliæ ex aliis exortæ. Prima fuit controversia Sibenicensi cum clero Traguriensi de donis ac muneribus, quæ ab christiana plebe offerri solebant in consecrationibus ecclesiarum urbis ac territorii Sibenicensis: ex his siquidem partem dimidiam Sibenicenses sibi deberi ajebant; contra vero Tragurienses quidquid oblatum fuisset, totum id sibi atque integrum vindicabant. Peropportune anno 1197. cum Sedes metropolitana vacaret, Spalatum convenerant Episcopi provinciales ad comitia archiepiscopalia. Ad hos igitur atque ad Capitulum Spalatense controversia illa delata fuit. Hac super re Michaelem Episcopum Tragurii & Sibenici interrogandum, ejusque testimonio standum esse censuerunt. Jussus est Matthæus Episcopus Corbaviensis de antiqua consuetudine Episcopum Traguriensem percunctari. Hic cum pro rei veritate testimonium dixisset, ita composita lis est, ut de rebus oblatis pars una Episcopo, altera Traguriensibus, tertia Sibenicensibus clericis obveniret; jus tamen eas colligendi, custodiendi, dividendi esset penes clerum Traguriensem. Sententiam hujus compositionis descriptam habes in Michaele Episcopo Traguriensi.

Alterā cum Treguano Ep. & Capit. Tragurien. Thomas Archidiaconus & Capit. Spalatense composuit.

Altera controversia clero Sibenicensi fuit cum Treguano Episcopo & Capitulo Traguriensi. Treguanus electum a Sibenicensibus Archipresbyterum pro suo jure approbaverat, atque ordinaverat. Sed in tabulis hujusmodi approbationis, sive ordinationis quædam præscripta fuerant, quæ privilegiis atque immunitatibus cleri Sibenicensis officere videbantur, & quædam onera imposita erant, quibus Archipresbyterum suum exemptum esse clerici illi contendebant. Itaque ne quid præjudicii ac detrimenti ex illis tabulis sibi & ecclesiæ suæ crearetur, illum cum hujusmodi conditionibus admittere noluerunt, aperteque rejecerunt. Præterea contempto interdicto, cui ob hanc caussam illos subjecerat Episcopus Traguriensis, Thomam Archidiaconum & Capitulum Spalatense appellarunt. Cum ergo Treguanus cum suo Capitulo, & clerus Sibenicensis, caussam pro se quisque dixisset; Thomas Archidiaconus & Canonici Spalatenses sententiam tulerunt, quæ cum actis judicialibus descripta est in tabulis publicis, quarum exemplum e Commentariis Traguriensibus Joannis Lucii desumpsimus.

In nomine Domini, amen. Cum inter Ven. virum Treguanum Episcopum & Capitulum Tragurien. ex una parte, & clerum Sibenicen. ex altera, coram Thoma Archidiacono & Capitulo Ecclesie Spalaten. questio verteretur. Proponebat enim dictus Episcopus cum suo Capitulo porrecto libello hoc modo. Petit a vobis Domine T. Archid. Spalat. Treguanus Episcopus restitutionem Archipresbyteri Sibenicen. Item plenariam satisfactionem de contempto interdicti mandato; item expensas propter frustratoriam appellationem ad vos emissam per Sibenicenses, de quibus igitur premissis justitiam flagitat pleniorem salvo jure &c. Ecce pars Sibenicensium respondebat debere quoddam instrumentum rescindi, quod in prejudicium dicebat dolose confectum, quando eorum Archipresbyter fuerat ordinandus. Cum ergo predicte partes super his aliquandiu litigassent, Archidiaconus & Capitulum recepto ad manus suas prefato instrumento, & diligenter inspecto, habito inter se diligenti consilio, talem sententiam super premissis promulgarunt.

In primis ergo restituerunt predictum Archipresbyterum in plenitudine sue dignitatis, & officii, quibus ab eisdem Sibenicensibus privatus erat. Preterea laniato instrumento predicto per sententiam preceperunt, ut in suo robore manentibus, quod ad jus commune pertinet, videlicet ut dictus Archip. debitam obedientiam & reverentiam exhibeat predicto Episcopo & ejus successoribus, excipiendo ipsum ad hospicium, & congruam ei procurationem, ut moris est, exhibendo, & quoties ab eodem Episcopo citatus fuerit, ad eum accedere teneatur. In aliis vero, que specialia sunt, in quibusdam xeniis prestandis, vel non prestandis, nihil ad presens statuerunt, sed salvum sit jus utrique parti petendi, vel negandi specialia supradicta. De interdicti contemptu, quamvis de jure puniri possent, tamen ex beneplacito ejusdem Episcopi eorum simplicitati misericorditer indulserunt. Et quia eumdem Episcopum frustratorie fecerant fatigari & expendere, condempnaverunt eosdem clericos Sibenicen. ad solutionem quinquaginta soldorum denariorum, Spalat. vel Ven. monete, eidem Episcopo faciendam nomine expensarum. Actum in curia archiepiscopali, presentibus videlicet jam dicto Episcopo, magistro G. Arben. electo, G. Primicerio, & Drago Canonico, & quibusdam aliis clericis Tragurii; de Sibenico vero predicto Archipresbytero, Abbate S. Nicolai, Tolano, Joanne, Ogari, Petro, & Slautio Presbyteris, Grisogono, & Drimintio, & aliis quam pluribus clericis, & laicis, Dragovano, Marichna, Bosdano judice, & Gregorio filio Ulcinne. Dat. Spal. A. D. 1240. mense Febr. die tertio intrante, Indictione 14. presentem vero paginam bulla Capituli communiri fecerunt.

Treguani Ep. Trag. in clerum Sibenicensem indulgentia ab Hugrino Metropolita Spal. coercita.

Satis apparebat, quo spectarent consilia & molimina clericorum Sibenicensium; ecclesiastici juris & honoris gradu superiorem esse clerum Traguriensem ægre ferebant, ac velle videbantur se cum illo æquari, ac propemodum pares eidem esse, aut certe non omnino inferiores. Horum arrogantiæ visus est obsecundare Treguanus Episcopus, qui ut paci consuleret, lites vitaret, eorumdem precibus adduci se passus fuerat, ut Sibenici Archipresbyterum & Abbatem S. Nicolai sollemni formula rituque ordinaret, clericos sacris ordinibus initiaret, aliaque jurisdictionis ac potestatis episcopalis munera in eadem urbe obiret. Quocirca Canonici Tragurienses veriti, ne id præjudicio foret ecclesiæ cathedrali, de hujusque auctoritate ac digni-

gnitate aliquid derogaret, ab Hugrino Metropolita Spalatensi decretum impetrarunt, quo vetuit ac sancivit, ne hujusmodi functiones episcopales alibi, quam in æde cathedrali Traguriensi peragi liceret: quam sententiam Treguanus recepit, & approbavit; idque testatum esse voluit publicis litteris, quarum exemplar in historia Ecclesiæ Traguriensis sub Treguano Episcopo descriptum habes. De anathemate ob caussam nescio quam ab Hugrino Sibenicensibus inflicto, vide epistolam Innocentii Papæ ad Episcopum Traguriensem in actis ejusdem Metropolitæ cap. II. §. 1.

Ex ecclesiasticis civiles, ut fit, discordiæ inter Tragurienses & Sibenicenses exortæ sunt, quas Vido Potestas Tragurii, & Daniel Comes Sibenici, de communi utriusque partis consensu delecti arbitri composuerunt anno 1250. Tabulæ compositionis extant apud Lucium lib. 3. cap. 2. Monum. Traguriens. Biennio post itidem compositæ sunt variæ & multiplices controversiæ de iis, quæ ad jus episcopale Traguriensis Ecclesiæ pertinebant. Stanimirus Archipresbyter, & primores clericorum ex mandato & nomine totius cleri Sibenicensis, coram Archidiacono & Capitulo Spalatensi declarant & fatentur se ac suam ecclesiam in fide esse ac potestate Traguriensis Episcopi, cui ad omnia, quæ præstari debent Episcopo ex præscripto sacrorum Canonum, & nominatim ad quædam, de quibus diffidebant, obedientiam, atque obsequium jurati pollicentur. Hanc cleri Sibenicensis confessionem actis Treguani Episcopi Traguriensis inseruimus.

Stanimirus Archipr. Sibenicen. se & clerum suum Ecclesiæ Traguriens. subjectum esse profitetur.

Sibenicences deficiunt a promissis, & excommunicantur a Treguano Episcopo.

Verum quæ paullo post consecuta sunt, satis declarant Sibenicenses non vere & ex animo, quæ promiserant, promisisse, sed necessitate quadam coactos ac metu, ne Belam IV. Regem Hungariæ offenderent, qui anno 1251. cum in Dalmatiam venisset, suam erga Tragurienses, ad quos ante annos novem Tartaris a tergo ingruentibus confugerat, eximiam voluntatem plurimis maximisque beneficiis in eo collatis significaverat; nec minus civitatis, quam ecclesiæ illius utilitati ac dignitati favebat. Itaque nec promissis steterunt, & Episcopo quas debebant solvere, decimas denegarunt. Quam ob caussam Treguanus Episcopus Stanimiro Archipresbytero, Tollio, Ragosio, Joanni Presbyteris, Stritoque Diacono, quod se ceteris contumaciores contra jus & auctoritatem episcopalem se præberent, nominatim sacris interdixit, ut est apud Lucium lib. 3. cap. 2. Monum. Traguriens. Nec vero illi propterea aut rem divinam facere, aut ecclesiasticis officiis fungi desierunt. Quocirca communicatis inter se & cum primoribus civitatis & cleri consiliis, omnia conari & moliri decreverunt, ut se Traguriensis Episcopi potestate omnino eximerent, & proprium ab Sede Apostolica Episcopum impetrarent. Id quo facilius assequi possent, Rogerium Archiepiscopum Spalatensem fautorem sibi adjutoremque adsciscendum esse censuerunt, quem auctoritate & gratia valere plurimum apud Innocentium IV. sciebant. Hic vero sive ut novo episcopatu Metropolim Spalatensem augeret, sive Sibenicensibus gratificandi studio impulsus, illorum caussæ patrocinium haud libentius, quam promptius suscepit. Quæ licet clam occulteque agerentur, non adeo tamen latere potuerunt, quin Treguano suspicio aliqua suboluerit; iisque ut Sibenicensium conatibus obviam iret, scripsit ad Innocentium IV. qui post interitum Friderici ecclesiæ hostis e Gallia in Italiam redierat. Nihil ille quidem de clandestinis consiliis & machinationibus Sibenicensium, de quibus suspicabatur quidem, at nihil certum & exploratum habebat: duo postulavit, alterum ut quæ Sibenicenses coram Archidiacono & Capitulo Spalatensi ex compositione utrinque approbata polliciti ac professi fuerant, rata & perpetua esse decerneret; alterum ut pacta & promissa a Sibenicensibus præstari servarique pro sua maxima & suprema potestate imperaret. Pontifex utrumque præstitit; ejusque rescriptum datum Laterani XI. Kal. Maji, Pontific. anno XI. idest an. 1254. videre licet in hist. Eccl. Tragurien. sub Treguano. Deinde Laurentio Periandro Archiepiscopo Jadrensi per litteras eodem die locoque datas mandavit, ut auctoritate & comminatione pontificia interposita juberet, cogeretque Sibenicenses ea præstare, de quibus per compositionem inter ipsos & Episcopum convenerat. Paruit Laurentius, & cum clerus Sibenicensis neque pontificiis mandatis obtemperare, neque citatus adesse voluerit, sententiam anathematis ab Treguano latam in absentes renovavit & confirmavit, urgente atque instante Gregorio Canonico Traguriensi Episcopi procuratore; nec vero illos unquam in communionem ecclesiasticam restitutum iri denunciavit, nisi ob neglectam decimarum biennii proximi solutionem, libras ducentas & quinquaginta Episcopo Traguriensi numerarent. Hæc tradit Lucius lib. 3. cap. 2. Monum. Tragurien. Epistolæ Innocentianæ ad Laurentium, & sententiæ ab hoc prolatæ exemplum habes in historia Ecclesiæ Traguriensis.

Laurentius Metropolita Jadertinus jussu Innocentii IV. P. sententiam anathematis confirmat.

Sibenicenses ab Innocentio litteris Rogerii commendatitiis interpositis jus habendi eligendique Episcopi extorquere conantur.

Interea Sibenicenses negotium suum agere, remque urgere non desistebant, & impetratis, ut verisimile est, ab Rogerio Archiepiscopo litteris intra finem Aprilis an. 1254. ad Pontificem commendatitiis, quod fortassis antea Rogerio persuaserant homini alienigenæ & rerum veterum Dalmaticarum ignaro, idem Innocentio persuadere conati sunt, videlicet suum olim Sibenico fuisse & proprium Episcopum; quapropter orare se, & obsecrare Pontificem, ut vellet ac juberet huic civitati sedem antiquam episcopalem restitui; ita fore, ut omnium dissidiorum, quæ identidem inter Episcopum Tragurii & clerum Sibenici oriebantur, caussa & materia omnis amoveretur. Æqua visa est postulatio, si quidem veritate niteretur. Itaque Innocentius, ut fama fuit, rescripsit ad Rogerium Archiepiscopum Spalatensem, eique imperavit, ut, si vera esse comperisset, quæ sibi oratores Sibenicensium de antiquo episcopatu illius oppidi exposuerant, illis jus potestatemque eligendi Episcopi ex auctoritate Sedis Apostolicæ restitueret; electum, si dignum eo nomine ac tanto muneri aptum censeret, approbaret, consecraret, mitteretque in possessionem Ecclesiæ Sibenicensis. Ceterum ex epistola Innocentii paullo post describenda dubitari potest, dederitne Innocentius illas ad Rogerium litteras, an finxerint Sibenicenses datas fuisse. Hujus itaque epistolæ seu veræ, seu fictæ, ad Rogerium allatæ fama simul atque ad aures Treguani pervenit, hic statim convocato Capitulo duos procuratores, qui Ecclesiæ Traguriensis caussam agerent, delegit Petrum Calzam juris peritum, & Gausinam Primicerium. Hi Spalatum ad Rogerium adeuntes postularunt, ut

sibi

sibi exemplum epistolæ pontificiæ traderetur, aut ejus inspiciundæ potestas fieret. Utrumque abnuit Rogerius; sive, ut tradit Lucius loco supra laudato, respondit epistolam ab se transmissam esse ad Regem Hungariæ; nec vero quid in ea scriptum esset, sibique mandatum, aperire voluit. Quare Procuratores Tragurienses, testibus adhibitis, denunciarunt quidquid Pontifex de instituendo Episcopatu Sibenicensi decrevisset, id dolo malo ac fraude surreptum esse: si quid autem Rogerius tentaret, aut faceret, quod detrimento esset Ecclesiæ Traguriensi, iterum denunciant, ac declarant id omne irritum fore; ab ejus actis & constitutis ad Sedem Apostolicam appellant. Tum Romam profecti de mala fide & fraude Sibenicensium Pontificem docent: qui hujus controversiæ dirimendæ potestatem delegavit Archiepiscopo Jadertino, Episcopo Scardonensi, & Archidiacono Ecclesiæ Nonensis, ut litteræ ad eos scriptæ declarant, quas hic subjicio.

Epistola Innocentii ad Archiep. Jadren., Episc. Scardonensē, & Archidiac. Nonen.

Innocentius venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Jadrensi, Episcopo Scardonensi, & dilecto filio Archidiacono Nonensi salutem & apostolicam benedictionem. Sua nobis venerabilis Frater noster Episcopus, & dilecti filii Capitulum Traguriense in Dalmatia, petitione monstrarunt, quod licet Castrum Sibenicense Traguriensi Ecclesiæ, quæ cathedralis fuit a tempore, cujus memoria non existit, sit lege diocesana subjectum, & ecclesia ipsa in possessione hujusmodi subjectionis existat; tamen clerus & populus dicti Castri, hoc malitiose suppresso, & nobis falso suggesto, quod sedem episcopalem hactenus habuissent, quodque idem clerus vellet sibi de Episcopo providere; nostras ad venerabilem Fratrem nostrum Spalaten. Archiep. loci Metropolitanum sub certa forma litteras impetrasse dicuntur, ut si res taliter se haberet, facultatem eligendi Episcopum eidem clero concederet, ac præsentatam sibi electionem hujusmodi, prout ad eum pertinet, confirmaret; & cum præfatus Archiep. super hoc prætextu litterarum ipsarum procedere niteretur, supradictus Episcopus & Capitulum rem suam agi conspicientes, ac metuentes sibi & Traguriem. Ecclesiæ præjudicium exinde generari, petierunt humiliter ab eodem Archiep. sibi fieri litterarum copiam earumdem; sed cum idem copiam hujusmodi, quam nunquam habuerat, eis contra justitiam facere denegavit; fuit pro parte ipsorum ad nostram audientiam appellatum, & instanter petitum, ut gravi dispendio, quod ex præmissis sibi & eidem Traguriem. Ecclesiæ immineret, occurrere paterna sollicitudine curaremus. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint evocandi, & auditis inde propositis, causa hujusmodi, si de partium voluntate processerit, intra tres menses a receptione præsentium judicio, vel concordia terminare curetis, facientes quod decreveritis per censuram Ecclesiæ firmiter observare; alioquin ex tunc causam ipsam instructam vel non instructam ad nostrum remittatis examen, præfixo partibus termino peremtorio competenti, quo per se, vel procuratores idoneos sufficienter instructos cum omnibus rationibus & munimentis suis, eamdem causam contingentibus, comparеant coram nobis facturi & recepturi super præmissis, quod ordo dictaverit rationis; non obstante constitutione, De duabus ut dictis, *edita in Concilio generali, dummodo ultra tertiam, vel quartam extra suam diocesim pars altera auctoritate præsentium ad judicium non trahatur: testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram eandem, appellatione cessante, cogatis veritati testimonium perhibere: diem vero citationis & formam nobis per vestras litteras harum seriem continentes studeatis fideliter intimare; quod si non omnes iis exequendis interesse poteritis, duo vestrum ea nihilominus exequantur.*

Dat. Anagniæ V. Idus Julii, Pont. nostri anno XII., idest 11. Julii, anno 1254.

Nullus dubito, quin pontificiis mandatis obtemperatum fuerit ab eis, ad quos spectabant; sed post inquisitionem ex formula sibi præscripta adhibitam, quid ipsi decreverint, vel ad Innocentium rescripserint, memoriæ proditum non est. Neque illud constat, utrum judices delegati sententiam tulerint, an vero, cum eorum judicio stare vel neutra vellet, vel altera pars nollet, rem injudicatam reliquerint, caussamque integram ad Pontificem remiserint. Certe hujus controversiæ dirimendæ facultatem mors Innocentio præripuit. Is quidem intra finem ejusdem anni 1254. VII. Id. Decembr. diem obiit supremum, eique substitutus est Alexander IV. XII. Kal. Januarii. Nihilo segnius Sibenicenses conniti apud novum Pontificem atque instare, ut sibi peculiarem ac proprium suæ urbis Episcopum daret; jamque collegio Presbyterorum Sibenicensium nomen dignitatemque Capituli attribuerant. Duos itaque oratores Romam miserunt, P. Canonicum una cum Judice illius oppidi; quibus litteras dederunt ad Stephanum Episcopum Prænestinum orantes obsecrantesque, ut iisdem oratoribus faveret, adjutorque esset ad rem bene gerendam, & caussæ Sibenicensis patrocinium apud Alexandrum susciperet.

Sibenicenses caussam Ecclesiæ suæ commendant Stephano Episcopo & Cardinali Prænestino.

Ven. in Christo Patri & D. St. D. G. Episcopo Prænestino Commune, Archipresbyter, ac Capitulum de Castro Sibenich, de provincia Spal., ipsius fideles & devoti sui recommendationem ad omnia ipsius beneplacita & perpetua mandata. Cum nos P. Canonicum ecclesie nostre, & notar. nostri Communis, & D. Judicem nostri Castri, viros providos & discretos, ad sanctam Sedem Apostolicam sub firma vestri patrocinii fiducia super quibusdam arduis nostri Castri negotiis per vestrum auxilium promovendis, duxerimus destinandos; vestre paternitati cum omni devotione supplicamus, quatenus predictos nostros nuncios, sindicos, & procuratores in nostris negotiis ad vos revertentes benigne recipere, & in eorum personis nostre ecclesie & Communitati omni consilio, auxilio, & favore velitis assentiri, & per vestrum patrocinium erga D. Papam & Fratres vestros efficaciter intentum, nostrum perpetuo gaudere possimus esse tam salubre desiderium adimpletum, & ab hoc ad multiplicia perpetue recognitionis servitia & honores vobis & vestris naturaliter obligemur astricti.

Datum mense Octub. in festo S. Luce Evangeliste.

Hæc epistola data fuerit necesse est anno 1255. eo quippe tempore adhuc Romæ versabatur Stephanus Episcopus Prænestinus, qui permissu Innocentii IV. cum Prænestino Episcopatu & purpura cardinalitia retinuit, vel resumpsit Archiepiscopatum Strigoniensem, ut est apud Ughelium in Episcopis Prænestinis; quippe intra finem anni 1254. post obitum Innocentii comitiis pontificalibus interfuit, ut docet auctor *Purpuræ Hungaricæ*; quin immo Romanam suam com-

commorationem perduxit usque ad annum 1257. & hoc anno in urbe fuisse monumenta illorum temporum apud eundem auctorem declarant. Interea mortuus est Treguanus Episcopus Traguriensis; in ejus locum Columbanus subrogatus nihil studii operæque prætermisit, ut Sibenicenses ad officium & obsequium revocaret. Id cum demum obtinuisset, potestatem exsolvendi Sibenicenses vinculis anathematum, quibus ex sententia decessoris illigati fuerant, ab Alexandro petiit impetravitque, ut constat ex Alexandri epistola ad Columbanum data anno 1260. quæ in hujus actis descripta est. In iisdem actis videre est epistolam alteram Alexandri ad Archidiaconum Spalatensem, qua sententiam Archiepiscopi Jadrensis adversus Sibenicenses confirmat. Hinc intelligi potest Sibenicenses anno 1260. vel superiori ad pristinam erga Episcopum & Ecclesiam Traguriensem obedientiam rediisse.

Columbanus Ep. Trag. Sibenicenses censuris, quibus erant obstricti, exemit.

Verum acerbæ illæ diuturnæque discordiæ & contentiones, quæ clerum Sibenicensem ab Treguano Episcopo disjunxerant, huic facultatem ademerant illius oppidi statis temporibus lustrandi, adhibendique remedia necessaria ad gregem illum, ejusque pastores curandos. Interea mores clericorum, præsertim eorum, qui sacris ordinibus initiati erant, magis magisque lapsi cœperant præcipites ire; jamque illi salutis atque honestatis immemores, solutique ab omni freno inspectionis & correctionis episcopalis, in tantam vivendi licentiam proruerant, ut veriti non essent uxores palam ducere ac retinere, ipsomet Archipresbytero sacrilegæ hujus incontinentiæ exemplum præbente. Quamvis autem Columbanus sibi & Ecclesiæ suæ Sibenicenses reconciliasset, non propterea tamen ex illorum animis spem cupiditatemque sedis episcopalis obtinendæ prorsus exemerat; neque res adeo quietæ & pacatæ videbantur, quin periculum foret, ne veteres discordiæ potius sopitæ, quam extinctæ, acrius exardescerent, si jus episcopale plenum integrumque in eos exercere voluisset, atque in apertam illam profligatamque Sacerdotum incontinentiam, pro eo ac leges ecclesiasticæ requirunt, severissime animadverteret. Itaque duxerat satius esse ac tutius ab oppido illo cleroque adeundo, corrigendo, ac reformando tantisper abstinere, dum rei bene gerendæ major spes affulgeret, quam illorum animos male affectos acrioribus, quæ adhiberi oportuisset, remediis irritare, seque & auctoritatem suam in aliquod discrimen committere. Anno 1266. Joannes V. hoc nomine ex ordine S. Francisci ad Pontificatum Spalatensem evectus est, vir singulari doctrina & eximia prudentia præditus. Hunc adiit Columbanus, de soluta admodum disciplina, corruptisque moribus cleri Sibenicensis admonuit; rogavit atque obsecravit, ut quod a se præstari posse diffidebat, ille pro majori, qua pollebat, auctoritate, tot ac tantis malis remedium afferret. Joannes itaque cum ipso Columbano & duobus Episcopis Phariensi & Scardonitano, cum Abbate S. Stephani de Pinnis, & pluribus aliis ex utroque Prædicatorum & Minorum ordine religiosis viris Sibenicum accessit anno 1267., & Archipresbyterum, tres Presbyteros, tres Diaconos, duos Subdiaconos concubitus sacrilegi compertos, iis, quibus digni erant, pœnis ac censuris affecit. Archipresbytero nominatim *præcepit quod sit obediens D. Episcopo Traguriensi*. Duos præterea cœnobiarchas, alterum S. Nicolai in litore portuque Sibenicensi, alterum S. Mariæ in insula Surio, *quia carnes comederunt indifferenter, contra Regulam S. Benedicti, & quia sine monachis steterunt, decem sextas ferias jejunare in pane & aqua, & decem missas pro peccatis legere jussit.* Lata est hæc sententia anno 1267. cujus exemplar integrum habes in Joanne V. Metropolita Spal. Cap. 1. §. 1. Extat etiam epistola Clementis IV. P. ad Columbanum, qua confirmat compositionem, quam inter ipsum Episcopum Columbanum & Sibenicenses faciendam curaverat Archidiaconus & Capitulum Spalatense. Data est VI. Kal. Martii anno 1268. & actis Columbani Episcopi Traguriensis inserta.

Corruptos cleri Sibenicensis mores per Joannem Metropolitam Spalatensem corrigendos curat.

Exinde per aliquot annos Archipresbyter & clerus Sibenicensis, quam debebant, Episcopo obedientiam præstiterunt. Anno 1273. Archipresbyter Sibenicensis mortuus est: ecce autem nova turba atque discordia. Stantius in ejus locum suffectus competitorem habuit Michaelem Diaconum, qui repulsam ægre ferens ejus electioni vehementer intercessit, perinde quasi non fuisset legitima. Columbanus Episcopus veritus ne quo vitio canonico infecta esset electio illa, novum Archipresbyterum, quem Sibenicenses coram Episcopo constituerant, ut Sacerdotium eidem collatum de more confirmaret, absente & inaudito Michaele, nec recipere, neque approbare voluit. Id vero nimium quantum animos Sibenicensium exacerbavit; Joannem Metropolitam appellarunt, qui visus est eis favere, atque appellationem admittere. Hæc Joannes Lucius lib. 3. cap. 4. Monum. Traguriensium. Deinde Sibenicenses haud obscuris argumentis suam ab Episcopo Traguriensi defectionem declararunt. Nam primum quidem anno proximo 1274. sacrum Chrisma ab eo petere noluerunt; postea vero decimas eidem, ceteraque omnia debitæ adversus eum obedientiæ officia denegarunt, & quem Columbanus ad exigendas decimas miserat, verberibus cæsum repulerunt; ad extremum palam aperteque desciverunt, & Paullum Eritium patria Venetum, Canonicum Strigoniensem in Episcopum sibi elegerunt. Quemadmodum vero Stantii Archipresbyteri, sic etiam Paulli Episcopi electionem, ut Joannes Metropolita ratam haberet approbaretque, & manus huic imponeret, illum quamvis invitum ac repugnantem impulerunt. Siquidem Sibenicensium postulata nitebantur favore ac patrocinio Comitum Breberiensium, qui ea tempestate maximis opibus, copiisque pollebant, nemo ut esset, qui non illos metueret, quive illis obsistere atque adversari auderet. Horum igitur non tam efflagitatu, quam coactu, præsertim Paulli de Breberio Comitis & Prætoris Spalati, Joannes Metropolita Paullum electum Sibenicensem vel invitus approbare & consecrare debuit: id quod ipsemet Joannes in quadam sua juridica declaratione postea testatus est. *Quem nobis*, inquit, *cum Dominorum potentia, non cum jurium monumentis, nec electum canonice, cum episcopalem electionem & sedem numquam habuerint, potentissime præsentarunt, ut sibi manus imponeremus, & munus consecrationis demum donaremus .... Ipsorum insultus ferre non valentes, & periculum, non rerum tantummodo, sed quod gravius erat, persone nostre veraciter formidantes &c.* Hæc cum perlata fuissent ad Columbanum Episcopum Traguriensem, ille Spala-

Nova causa dissidiorum inter Ep. Trag. & clerum Sibenicensem.

Sibenicenses Paullum Eritium in Episcopum sibi eligunt.

Gervasius Archidiac. Tragurien. a Columbano Spalatē missus acta omnia Joannis Metropolitæ irrita esse declarat, & Sedem Apostolicam appellat.

latum misit Gervasium Archidiaconum, qui nomine suo, publice, & ex juris formula denunciaret irritum esse quidquid Joannes fecisset, aut decrevisset, quod jurisdictioni Ecclesiæ Traguriensis officeret; Stantio Archipresbytero & primoribus quibusdam cleri Sibenicensis, quod jus ejusdem ecclesiæ imminuere ac violare pergerent, judicibus & consiliariis ejusdem oppidi, quod decimas Episcopo solvere nollent, sollemnis anathematis pœnam infligeret. Sed Joannes eodem metu urgente, quo coactus fuerat Sibenicensibus, contra quam voluisset, morem gerere, Gervasium Archidiaconum neque audire, neque admittere voluit; & cum is ad Metropolitanam Ecclesiam se contulisset, indidem illum expelli jussit, ut est in quadam testificatione juridica Saraceni Episcopi Corbaviensis, de qua infra: *Cum propter hæc & nonnulla alia*, inquit, *gravamina misisset* (Columbanus) *virum probum & discretum nuncium suum & procuratorem Gervasium Archidiaconum ecclesiæ suæ ad appellandum, idem Archiepiscopus sibi aditum suæ presentiæ denegasset, & cum voluisset in ecclesia cathedrali appellare, inde fecisset eum, non ut decuit, vel debuit, sed ut voluit, & valuit, expelli indecenter &c.* Gervasius necesse habuit egredi ex urbe, & Salonam se recipere, qui tum erat vicus exiguus. Illuc advocatis testibus, coram Yula Episcopo Tinniniensi, qui tum Bani maritimi munere fungebatur, conceptis verbis edidit & pronunciavit quæ sibi a Columbano Episcopo mandata fuerant, litterisque publicis consignari jussit, quarum exemplar in historia Ecclesiæ Traguriensis descriptum est. Ad hæc quidquid Joannes Metropolita decreverat & fecerat, contra jus fasque decretum & factum fuisse, irritum esse, & pro infecto habendum esse declaravit, appellavitque ad Sedem Apostolicam. Hac denunciatione & declaratione non contentus, adiit Saracenum Episcopum Corbaviensem, qui tum forte in illis partibus versabatur; quæ contra jus auctoritatemque Ecclesiæ Traguriensis ausi fuerant Sibenicenses, gesserataque in eorum gratiam Joannes Metropolita, coram ipso, aliisque testibus exposuit, appellationem e scripto renovavit, eumque simul rogavit, ut quod ipse contra illorum acta, conatusque denunciaverat, suis ipse litteris ederet, ac testatum relinqueret. Testificationem Saraceni descriptam habes in historia Ecclesiæ Traguriensis.

Columbanus Paullum electum Episc. Sibenicensem, magistratus, & clerum Sibenicense anathemate ferit.

Eodem anno VII. Idus Augusti Columbanus Episcopus in æde cathedrali S. Laurentii, & frequentissimo cleri populique conventu, anathemate feriit, rituque sollemni declaravit segregatos esse ab ecclesia, & rerum divinarum communione privatos, arcendosque ab omnium congressu & colloquio, & nominatim quidem *intrusum ipsorum, qui se in Episcopum electum appellat, Paulum Canonicum Strigoniensem, Potestatem Jurissam, & majores de castro Sibenicensi, videlicet Dobrinam, Stephanum, Johannem Martini Judices, &c. Stancium Archipresbyt. Tholconem Diaconum, Stroinium, Radovanum Sacerdotes, Michula diaconum &c. & omnes illos, qui consilio, auxilio, vel favore hujusmodi facinoris fuerunt participes;* idest qui ad Paullum eligendum consenserant; totum autem oppidum Sibenicense interdicto supposuit. Præterea idem Columbanus litteras apostolicas a Gregorio X. impetravit, quarum præsidio adversus molimina Sibenicensium Ecclesiam suam communiret. Has cum integra sententia Columbani historiæ Traguriensi reservandas esse duximus.

Philippus Antist. Firmi & Legat. Ap. Paullo anathema denunciat, nisi ab electi nomine abstineat.

Biennio post Columbanus Episcopatum dimisit; huic Joannes sublectus nihilo sibi obsequentiores habuit Sibenicenses. Anno 1279. Philippus Episcopus Firmanus Legatus a Nicolao in Dalmatiam & Hungariam missus, acta Joannis Metropolitæ, cui Sibenicenses Episcopi, quem elegerant, approbationem extorserant, irrita fecit; ipsumque Paullum electum Episcopum, nisi ab *Electi* vocabulo in posterum abstineret, ab ecclesia segregatum iri, eique sacris omnibus interdictum fore denunciavit; ut constat ex testificatione ejusdem Joannis Archiep. Spalat. *Quod negotium taliter celebratum D. Philippi Firmani Episcopi in partibus Ungariæ tunc temporis Apostolicæ Sedis Legati aures & auditum aurium taliter propulsavit, quod in nostri præsentia, & duorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum DD. Tiniensis, & Nonensis, id quod per nos tali compulsione factum fuerat, cassum totaliter & irritum judicavit, & tamquam indebite actum decrevit carere juribus & robore firmitatis; eidem Paulo sub pœna excommunicationis præcipiens atque mandans, ut ultra non electus, sed Paulus suo puro nomine vocaretur.* Sed auctoritas Legati Apostolici, quamvis ecclesiasticæ censuræ telis armata, nihil profecit: neque Paullus *Electi* nomen dimisit, neque Sibenicenses a proposito susceptoque consilio destiterunt: nam in tabulis Sibenicensium anno 1279. confectis sæpe nominatum invenio *Venerabilem virum Paulum electum Sibenicensem.*

Sibenicenses nihil de suscepta contentione remittunt: freti patrocinio Comitum Breberiensium.

Nitebantur siquidem Sibenicenses favore ac patrocinio Comitum Breberiensium, quorum nimia potentia in civitatibus Dalmatiæ fere omnibus dominabatur. Joanni Episcopo Traguriensi electo successerat Gregorius anno 1282. qui decrevit Romam proficisci, & apud Sedem Apostolicam ecclesiæ suæ caussam agere, hujusque dignitatem ac jurisdictionem defendere; & Commune Traguriensium de publico sumptus necessarios ad Romanam profectionem eidem suppeditari jussit. Georgius Comes Breberiensis frater Paulli Bani maritimi, & Mladini Rectoris Spalati, tum erat Sibenicensium idem & Traguriensium Comes seu Prætor. Utrisque civitatibus inter se decertantibus cum favere non posset, ab neutris stare debuisset; si quidem quam utrisque debebat fidem, servare vellet. Sed cum fratribus ipse quoque operam suam in ea controversia & patrocinium Sibenicensibus professus fuerat. Itaque ne quid contra officium facere videretur, Tragurium misit, qui nomine suo illius urbis Comitatum sive præturam renunciaret, moneretque Traguriensis, ne quid auxilii ab se contra Sibenicenses expectarent; suis ipsi rebus consulerent ac providerent: id quod in tabulis Traguriensibus notatum invenio: *Item partito facto super ambasciata retracta in presenti Consilio per Joardum ex parte D. Comitis, qui retraxit & dixit, quod quia D. Episcopus dicit velle ire ad Curiam Romanam contra Sibenicenses, ipse D. Comes remisit pacem & Comitatum, seu officium Comitis; & quod deinde non habeant in eum spem, imo custodiant se.* Paullus autem Banus maritimus vetuit Gregorium ex urbe discedere, atque ad Romanam Curiam adire, ut est apud Joannem Lucium lib. 3. cap. 7. Monum. Tragurien. Per idem tempus Joannes Metropolita Spalatensis Sibenicensibus spem omnem, quam antea ostenderat, sui patrocinii auxiliique ademit,

mit. Nam vel ſponte ſua, vel rogatu Tragu-
rienſium Spalato diſcedens, Tragurium ſe con-
tulit; & coram teſtibus in palatio epiſcopali,
quidquid invitus & coactus fecerat, atque de-
creverat ſecundum Sibenicenſes, ante annos fer-
me tredecim, id omne revocavit, irritum eſſe,
& pro infecto haberi juſſit. Tabulas *hujus re-
tractationis anno* 1287. *Indictione* 15. *die Jovis*,
20. *menſis Martii* confectas, deſcripſimus in eo-
dem Joanne Archiepiſcopo.

Paullo electo mortuo Sibenicenſes Leonardum Faletrum ſubſtituunt.

Metropolitæ præſidio & auctoritate deſtituti
Sibenicenſes adeo non deſponderunt animos,
ut mortuo Paullo Eritio Epiſcopo electo, ſta-
tim alterum ſibi crearunt Epiſcopum, ſcilicet
Leonardum Faletrum Venetum civem, Præpo-
ſitum eccleſiæ S. Angeli Venetiarum. Ut vero
Sedi Apoſtolicæ decretum ſibi, ſuiſque conati-
bus propitium ſurriperent, vide nunc quid ex-
cogitarunt. Eccleſiam epiſcopalem neſcio quam
olim in Dalmatia fuiſſe confingunt, *Morinen-
ſem* appellatam. Hujus Epiſcopum, Capitu-
lum, & clerum, urbe illa Morinenſi ab Græ-
cis ſchiſmaticis everſa, ad caſtrum Sibenicenſe
migraſſe ajunt, ibique Sedem pontificiam Mori-
nenſem collocaſſe; & alia hujuſmodi commini-
ſcuntur, quæ videre licet in epiſtola pontificia
paullo poſt deſcribenda. Legatos Romam mit-
tunt ad Nicolaum IV. qui hæc Pontifici expo-
nant; orent, obſecrentque, ut vellet ac juberet
translationem illam ratam eſſe, & apoſtolicæ
auctoritatis præſidio firmatam; ſimulque Leo-
nardum Faletrum electum Epiſcopum approba-
ret. Nicolaus quæ ſibi expoſita fuerant a Le-
gatis Sibenicenſium per ſuas litteras ſignificavit
Marcello Epiſcopo Nonenſi, Joanni Abbati mo-
naſterii Jadrenſis S. Chryſogoni, & Jacobo Ar-
chidiacono Spalatenſi; eiſdemque mandavit, ut
Gregorium Epiſcopum Tragurii, & Leonardum
electum Sibenicenſem, itemque clericos utriuſ-
que eccleſiæ Pontificis nomine citari juberent;
illiſque denunciarent, ut ipſi, vel per ſe, vel
per ſuos procuratores, cum actis, tabulis, mo-
numentis omnibus, quæ ad eam controverſiam
pertinerent, intra ſex menſes Romam ſe con-
ferrent, judicium Sedis Apoſtolicæ ſubituri.

Commentū Sibenicenſium de Epiſcopatu Morinenſi.

Epiſtola Nicolai IV. ad Ep. Nonenſem, Abbatem S. Chryſogoni Jadrenſis, & Archidiaconū Spalaten.

Nicolaus Epiſcopus ſervus ſervor. Dei. Fratri
. . *Epiſcopo Nonenſi*, *& dilectis filiis* . . . .
Abbati mon. S. Chriſogoni Jadren. *&* . . . *Ar-
chid. Spal. ſal. & apoſtolicam benedictionem. Sua
nobis dilecti filii Capitulum Eccleſiæ Morinen. in
Dalmatia, qui apud Eccleſiam Caſtri Sibenicen.
Morinen. diœceſis reſidere dicuntur, petitione mon-*
1 *ſtrarunt, quod olim civitate Morinen.* (1) *a ſciſ-*
2 *maticis* (2) *Græcis deſtructa, bonæ memoriæ Mo-
rinen. Epiſcopus, qui tunc erat, dictique Capi-
tulum & clerus ejuſdem civitatis ſe ad caſtrum
præd. Siben. quod propinquum dictæ civitati fuiſſe
dignoſcitur, tranſtulerunt, ubi dicti Capitulum
fuerunt per longa temporum commorati, & ad-
huc permanere noſcuntur; dictuſque Epiſcopus ad*
3 *quoddam monaſterium poſitum in villa,* (3) *quæ
Tragurium vocatur, receſſit, ac in eadem villa
diem clauſit extremum; ſed cum dicta Eccleſia Mori-
nenſis poſt præfati Epiſcopi obitum multo tempore
vacaviſſet, præfato Capitulo ipſi eccleſiæ providere
non curantibus de Prælato, clerici præfatæ villæ
Tragurii prætendentes jus ad ſe eligendi ſucceſſo-
rem dicti Epiſcopi pertinere, ut dicebant, Epiſ-*
4 5 *copum elegerunt* (4); *demum* (5) *autem diver-
ſis temporibus ſucceſſive diverſi a memoratis Mo-
rinenſi Capitulo electi fuerunt, & ſuper confir-
mationibus electionum hujuſmodi variæ a Sede A-
poſtolica* (6) *litteræ impetratæ; in quibus ipſi* 6
*ſe Capitulum præfatæ Sibenicen. Eccleſiæ nomina-
bant, dicentes, quod in eadem Sibenicen. Eccle-
ſia paſtore vacante dictæ electiones* (7) *ab eis* 7
*fuerint celebratæ, licet nulla electionum earum
variis intervenientibus caſibus extiterit confirma-
ta. Ille quidem, qui penultimo* (8) *fuit a Capi-* 8
*tulo prædictis electus, electionem per Metropoli-
tanum loci obtinuit confirmari, & per aliquod
temporis ſpatium pacifice adminiſtrationem Mori-
nen. Epiſcopatus geſſit; præfatis clericis dictæ vil-
læ Tragurien. per præſcripta tempora quoſdam a-
lios eligere præſumentibus, qui ab eis vocaban-
tur Tragurienſes electi; quorum electiones dictus
Metropolita dicitur de facto confirmaſſe, & con-
ſecrationis munus eorum aliquibus impendiſſe.
Demum autem dicti Capitulum Morinen. ſe me-
moratæ Eccleſiæ Sibenicen. nominantes, dilectum
filium Leonardum Faletro Plebanum eccleſiæ S.
Angeli de Venetiis, virum providum & hone-
ſtum, & in ſpiritualibus & temporalibus cir-
cumſpectum, in Sibenicen. Epiſcopum concorditer
elegerunt, ſed Gregorius,* (9) *qui ultimo fuit a* 9
*clericis memoratis electus, & per præfatum Me-
tropolitam confirmatus & conſecratus, adminiſtra-
tioni dicti Epiſcopatus temere ſe ingeſſit, & in-
gerere non veretur; occaſione vero contentionis,
quæ ſuper hujuſmodi jure eligendi Epiſcopum in-
ter præfatos Capitulum & clericos eſt taliter
habita, inter habitatores dictorum locorum Sibe-
nici & Tragurii adeo gravis diſcordia exorta
eſt, quod ex ea ſtrages* (10) *hominum, & alia* 10
*multa pericula proveniſſe dicantur. Quare memo-
rati Capitulum nobis humiliter ſupplicarunt, ut
finem hujuſmodi quæſtionibus imponentes, prædi-
ctum jus eligendi Morinen. Epiſcopum declarari
ad ipſos Capitulum extrahere; dictiſque clericis
imponi perpetuum ſilentium ſuper illo, & alias
in hujuſmodi procedi negotio, prout jus exigit,
faceremus. Nos itaque attendentes, quod cauſa
hujuſmodi de majoribus cauſis extitit, quarum
examinatio & deciſio ad Roman. Pontificem no-
ſcitur ſpecialiter pertinere; ac per hoc volentes
cauſſam ipſam tractari apud Sedem Apoſtolicam,
& fine canonico terminari, diſcretioni veſtræ per
apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, aut
duo, vel unus veſtrum per vos, vel per alium,
ſeu alios, tam eoſdem Gregorium & Leonardum,
quam clericos præfatæ villæ Trag. prædictæ, &
quoslibet alios, qui ſua crediderint intereſſe, ex
parte noſtra peremptorie citare curetis, ut infra
ſex menſium ſpatium poſt citationem hujuſmodi
per ſe, vel per procuratores idoneos, cum omni-
bus actis, juribus, & munimentis ſuis dictam
cauſam contingentibus apoſtolico ſe conſpectui re-
præſentent, facturi & recepturi ſuper præmiſſis,
quod ordo decreverit rationis; diem vero citatio-
nis & formam, & quidquid inde feceritis, no-
bis per veſtras litteras horum ſeriem continentes
fideliter intimetis. Datum Reate ſexto Kal. Oct.
Pontific. noſtri anno primo*, ideſt 26. Septemb.
anno 1288.

Notæ in ea, quæ Sibenicenſes de Morinenſi Epiſcopatu ad Pontificem falſo detulerunt.

(1) In Geographia eccleſiaſtica equidem in-
venio Epiſcopatum Morinenſem, cujus frequens
mentio, tum in actis Conciliorum, tum in de-
cretalibus Romanorum Pontificum; ſed tanto
terrarum intervallo a Sibenico disjunctum, quanto
Belgium a Dalmatia diſtat: *Morini populi Belgii*
(ut

(ut docet Ferrarius in Lexico), *quorum urbs olim episcopalis Tarvanna, Terovanne, vel Terovenne sub Archiepiscopo Rhemensi, nunc a Carolo V. Imperatore excisa jacens, in Picardiæ, & Artesiæ confinio: cui in Episcopatu successit Audomarensis urbs ad tres leucas distans, & Bononia 9. in occasum & Hypræ urbs Flandrica; sicque ex uno tres Episcopatus orti*. Unde in mentem venerit Sibenicensibus hanc urbem, & hunc Episcopatum prope situm ab oppido Sibenici confingere & comminisci, & appellare utrumque *Morinensem*, mihi non constat. Erat sane in territorio Sibenicensi vicus exiguus, cui nomen *Morigne*, apud quem salinæ ad familiam de Otocac olim pertinentes: quas quidem salinas ut juberet Senatus Venetus transferri in jus potestatemque Communis Sibenicensium, postularunt anno 1412. cum se Venetis dediderunt; hoc enim est x. postulatum in tabulis deditionis: *Item quod Salinæ de Otocac in Morigne liberæ sint, & remaneant Communitati Sibenici sine aliqua contradictione alicujus personæ, quas tenet Stipitius*. Mos illis gestus est: *Ad hoc decimum Capitulum respondetur, quod placet nobis; sed volumus, quod per ipsam Communitatem, antequam obtineatis illas, fiat processus contra illam domum de Otocac; & de deliberatione sua remanebimus contenti, & illam faciemus observari*. Sed nihil extat veterum tabularum, ex quibus cognosci possit locum illum ignobilem episcopali sede aliquando decoratum fuisse. Ajunt in privilegio Stephani III. Regis Hungariæ, qui anno 1167. Sibenicum jure ac nomine civitatis donavit, testem ac laudatorem nominari *Stephanum electum Episcopum Morinensem*. Hoc privilegium mihi videre non licuit. Sed facilius crediderim vocabulum illud *Morinensem* amanuensium inscitia, vel incuria depravatum fuisse; eoque expuncto, aliquem ex Dalmatiæ, vel Hungariæ Episcopis substituendum esse; quam Episcopatum ignotum omnibus in Dalmatiam intruserim, de quo littera in antiquis monumentis & Scriptoribus Dalmaticis nulla invenitur.

(2) Propius ad veritatem accedere visi essent, si a Saracenis, qui anno 1224. Tragurium diruerunt, civitatem quoque Morinensem eversam fuisse dixissent. Quo tempore, quam ob caussam, quinam e natione Græca schismatica Morinum demoliti fuerint, clam me, clam omnes est, vel ipsos Sibenicenses, qui hujusmodi commenta excogitarunt.

(3) Tragurium nominant villam, cum tamen multis ante Sibenicum sæculis jure ac titulo civitatis potiretur; ut scilicet Pontifici persuadeant Tragurium ante Morini eversionem sede episcopali caruisse.

(4) Perinde quasi Tragurienses inde usque ab antiquissimis temporibus suum & proprium Episcopum non habuissent, ut propterea necesse fuerit illis a Morinensibus mutuari, & Morinensi Capitulo & clero, qui Sibenicum se receperat, sedem episcopalem eripere, ad suamque urbem transferre.

(5) Idest jus eligendi Episcopi ab se neglectum, a Traguriensibus usurpatum, Morinense Capitulum sive Sibenicense longo intervallo resumpsit.

(6) Vellem Sibenicenses aliquod hujusmodi electionum & litterarum apostolicarum exemplar proferre potuissent.

(7) Ante Paullum anno 1274. electum, de nulla episcopali electione a Sibenicensibus facta, litteris aut memoriæ proditum est; ut mirum esse non debeat, si nulli confirmati fuerint, cum nulli fuerint electi.

(8) Hic fuit Paullus modo nominatus, Canonicus Strigoniensis, qui ab Joanne Metropolita Episcopatus sibi collati confirmationem extorsit.

(9) Falso; nam ante Gregorium, Treguanus, Columbanus, Joannes Episcopi Tragurienses consiliis & conatibus Sibenicensium constantissime repugnarunt. Ex his satis perspicue apparet Episcopatum illum Morinensem plane commentitium esse.

(10) Hæc nimis vera sunt; nam discordia illa ecclesiastica Tragurienses & Sibenicenses in apertum bellum conjecit; ex quo multæ clades ultro citroque illatæ & acceptæ, ut est apud Lucium lib. 3. Monum. Tragurien.

Legati Sibenicenses ex urbe reversi litteras Pontificias iis, ad quos missæ fuerant, tradiderunt. Illi vero mandata pontificia exsequentes tabulas citationis confecerunt, inscriptas Gregorio Episcopo Traguriensi, & Leonardo electo Sibenicensi; quibus uterque jubebatur intra tempus præfinitum Romam vel per se, vel per suos procuratores ad Curiam Romanam adire, ut suam uterque caussam ageret coram Sede Apostolica, ejusque judicio se submitterent. Tabulis inserta fuit epistola Nicolai Pontificis; easque Jacobus Archidiaconus Spalatensis tertius e tribus, quibus id delegatum fuerat, ipsemet in manu dedit Episcopo Traguriensi, itemque electo Sibenicensi tradendas curavit. Has tabulas vir nobilis Cepregna judex Sibenicensis ex mandato Episcopi Nonensis, Abbatis Jadertini, & Jacobi Archidiaconi Francisco Scribæ Spalatensi describendas tradidit. Tabulæ citationis ex mandato Pontificis judices delegati conficiunt.

In Christi nomine, amen. Anno Domini 1289. die 7. intrante mensis Aprilis Ind. 2. presentibus Nob. & Pot. V. D. Tharabotto de Tharabottis Potestate Spalat. Jurissa filio Radoy, Petro filio Nicolai, & Simone Siculi Sibenicen. & aliis pluribus testibus vocatis ad hec specialiter & rogatis.

Nob. V. D. Cepregna Judex Sibenicen. præsentavit, & dedit magistro Francisco not. Spalat. ex parte Ven. D. Marcelli Episcopi Nonen. ac religiosi viri Domini Joannis Abbatis monasterii S. Chrysogoni Jadren. ac discreti viri D. Jacobi Archidiac. Spalat. D. Nicolai PP. 4. Judicum delegatorum, seu exequtorum in questione Trag. & Sibenicen. quoddam exemplum citationum factarum Ven. Patri D. . . . . Episcopo Trag. & N. V. D. . . . Sibenicen. electo, per predictos executores clausum, sigillatum tribus sigillis ipsorum sanis, integris, semper dicendo, & protestando, quod placeat eidem magistro Francisco scribere facere, & complere totum illud, quod continetur in exemplo predicto; cujus exempli tenor de verbo ad verbum talis est. Istud est exemplum citationum, quod nos Marcellus Episcopus Nonen. Joannes Abbas S. Chrisogoni Jadren. & Jacobus Archid. Spalat. D. PP. Judices delegati vobis magistro Francisco Notario Spalat. mittimus anno Domini, die, loco & testibus &c. ponatis secundum ordinem.

Rev. & Nob. V. D. Jacobus Archid. Spalaten. presentavit, & dedit Ven. Patri D. Greg. D. G. Episcopo Trag. quasdam litteras sigillatas tribus sigillis cere viridis, sanis & integris, non

non vitiatis, non cancell. vel in aliqua sui parte abolitas; ipsorum sigillorum unum erat Dom. Marcelli Episcopi Nonen. aliud D. Joannis Abb. mon. S. Grisogoni Jadren. tertium vero d. D. Jacobi Archid. Spalaten. quas dictus Archid. eidem D. Episcopo presentavit, & dedit ex parte D. Episcopi, & Abbatis, & sui ipsius delegatorum seu exequtorum a D. Nicolao PP. 4. deputatorum per ipsius D. PP. litteras, quarum litter. delegat. tenor de verbo ad verbum talis est.

Ven. in Chr. Pat. D. Fr. Gregorio Ep. Trag. ac Rev. viro D. Leonardo Falctro Plebano S. Angeli de Venet. Morinen. & Sibenicen. electo ac clericis Traguricn. Marcellus Dei gr. Episcopus Nonen. Jo. Abb. S. Crisogoni Jadren. & Jacobus Archid. Spal. D. PP. delegati, seu executores ad infrascripta, salutem in Domino Jesu Christo. Noveritis nos a SS. Patre D. Nic. PP. quarto recepisse litteras formam hujusmodi continentes.

Hic inserta est epistola pontificia, quam supra descripsimus. Postea hæc subjiciuntur.

Cum itaque mandatum tanti Patris preterire nullatenus debeamus, sed velimus, & intendimus ipsum mandatum, ut tenemur, cum effectu exequi reverenter; auctoritate, qua fungimur, ex parte SS. Patris & DD. Nic. Summi Pontificis prelibati, peremptorie vos citamus communiter ac divisim vos, & quoslibet alios, qui sua crediderint interesse, ut infra sex mens. spatium post citationem hujusmodi, peremptorie per vos, vel per procuratores idoneos cum omnibus actis, juribus, & munimentis vestris dictam causam contingentibus apostolico vos conspectui presentetis, facturi, & recepturi super premissis, quod ordo dictaverit rationis; in cujus rei testimonium presentibus nostra facimus appendi sigilla. Ac precepit eidem D. Trag. Episcopo ex parte D. PP. ut per se vel per proc. idoneum infra sex mens. spatium cum omnibus actis, juribus, ac munimentis suis contingentibus causam contentam in litteris antedictis, apostolico se debeat conspectui presentare, facturus & recepturus super premissis, quod ordo dictaverit rationis. Quas quidem litteras D. PP. humiliter & benigne suscepit Episcopus memoratus. Act. Trag. &c. presentibus talibus &c. Ego Franciscus &c. Et sciatis quod unum aliud instrumentum simile isto D. electo Siben. mittendum, diem, locum & testes, & ipsum de verbo ad verbum adhuc conficere debetis, secundum mandatum vobis factum per nos Archid. Spalaten. & secundum istorum exemplum volumus ut tenemini, conficiatis duo instrumenta citationum videlicet D. ... Episcopi Trag. & D. .... electi Siben. quod exemplum est clausum & sigillatum nostris tribus sigillis.

Scribæ Spalatensis mala fides. Cum Scriba Spalatensis duo earum tabularum exemplaria confecisset, in utroque litteras Pontificias, sive Sibenicensium largitione subornatus, sive Comitum Brcberiensium Paulli Bani, & Georgii Comitis Sibenici imperio metuque coactus, vitiosa depravatione interpolavit: id quod ipsemet manifestæ interpolationis convictus fateri debuit. Quare Jacobus Archidiaconus cum de dolo, ac mala fide coarguens, severissimis verbis præcepit, ut ad exemplar, quod eidem mittebat, fideliter, accurate, examussim epistolam Nicolai rursus describeret, nisi gravissimas pœnas in falsarios diplomatum pontificiorum constitutas subire velit.

Jacobus Archid. Spalaten. D. Nicolai PP. 4. Judex delegatus, sive executor in questione Sibenicen. & Tragurien. discreto viro Dom. magistro Francisco not. civ. Spal. salutem in Domino. Cum vos ad preces, & mandatum nostrum confecissetis duo instrumenta in questione pred. Siben. & Trag. que instrumenta non sunt nostra, imo Rom. Ecclesie, & Summi Pontif. prelibati; & ista sunt culpa vestri non modicum defectiva, & nullius valoris, nec confecta secundum nostrum exemplum, de quo possitis graviter in persona puniri, & specialiter quando instrumenta papalia non conficitis, ut tenemini, & debetis. Vobis auctoritate, qua fungimur a D. PP. predicto precipimus, & sub excommunicationis pena mandamus, quam penam vos volumus incurrere ipso facto, si nostrum mandatum, quod non credimus, neglexeritis adimplere; quatenus predicta instrumenta secundum exemplum, quod vobis mittimus per latorem presentium, ponendo testes, diem, locum, & preceptum orectenus per nos factum electo Sibenicen. & Episcopo Trag. predictis, & ipsorum responsiones infra quatuor dies a presentatione presentium, conficere & emendare curetis, & ea latori presentium detis; quod exemplum est clausum nostro, & meorum conjudicum sigillatum sigillis; & ne moremini, si ipsi vobis non scribunt, quia non possunt, nec debent; quia ab ipsis non habuistis aliquid in mandatis, nisi solumodo a nobis; & si predictum nostrum mandatum neglexeritis totaliter adimplere, vos certos reddimus, & securos, quod nos una cum conjudicibus nostris vos intendimus arguere, & accusare de falso coram quo de jure debemus, & per confessionem vestram jam factam in judicio coram not. & testibus infinitis optime nostram intentionem probabimus. Datum Jadre die 6. exeunte Maji 1289. Indict. 2.

An Gregorius & Leonardus per eos, quos dixi, Judices ad tribunal Apostolicum citati, Romam ierint, vel procuratores suos miserint, mihi non est compertum. Certe hanc controversiam neque Nicolaus IV. neque proximus ab eo Pontifex Cælestinus V. diremit; de qua nihil præterea notatum invenio in tabulis sive Traguriensibus, sive Sibenicensibus: Leonardus vero Episcopi electi nomen retinuit, episcopali consecratione perpetuo caruit; retinuit autem quoad vixit, ut declarant tabulæ Sibenicenses confectæ anno 1297. *Regnante Domino nostro Andrea Serenissimo Rege Ungarie, & temporibus Domini Faletro de Venetiis Dei gratia Sibenicensis electi &c.* Anno itidem 1290. & 1291. in iisdem tabulis nominatur *Leonardus Faletrus de Venetiis, Dei gratia Sibenicensis electus.* Leonardus quoad vixit nomen electi retinuit.

Leonardo e vivis sublato, Sibenicenses post tam multas, tam acres, tam diuturnas concertationes, tandem quod volebant, favore ac præsidio Comitum Brcberiensium adjuti anno 1298. vel invitis Traguriensibus, a Sede Apostolica impetrarunt. Georgius Brcberiensis filius Paulli Bani, Comes Almissi, & maritimarum civitatum anno 1297. contulit se primum Romam, ut Bonifacio VIII. deinde Neapolim, ut Mariæ Caroli II. Regis utriusque Siciliæ uxori caussam, & postulata Sibenicensium commendaret. Erat Maria soror Ladislavi III. Regis Hungariæ anno 1290. a Cumanis interfecti, qui nullam virilem prolem ex se reliquerat. Hujus morte vacuum regnum Hungariæ ad Carolum Martellum Mariæ filium jure materno pervenisse decreverat Nicolaus IV., quamvis illud Andreas cognomento Venetus, e stirpe itidem Regum Hungariæ oriundus, illud præoccupasset. Sibenicenses anno 1298. eandem sedem episcopale ab eodem Pontifice impetrarunt.

ſet; idemque confirmaverat Cæleſtinus V. Cum Martellus anno 1291. obiiſſet, Carolus Robertus ejus filius, & Mariæ nepos, in jus paternum Hungarici regni obtinendi ſucceſſerat; & Bonifacius Papa, cum acta & decreta ſuorum deceſſorum rata & firma eſſe vellet, omni ope operaque ſibi enitendum cenſebat, ut Carolus poſt Martelli parentis obitum, illius regni potiretur. Itaque Georgius facile Sibenicenſibus, tum Mariæ patrocinium apud Bonifacium, tum ipſius Bonifacii voluntatem conciliavit; cum utrique omnem ſuam, & Paulli Bani Patris ſui, totiuſque familiæ Breberienſis operam ad Carolum Robertum in poſſeſſionem regni Hungarici inducendum detuliſſet: id quod re ipſa etiam præſtitit. Magnum erat ea tempeſtate, ac celebre nomen Comitum Breberienſium, ac magna de illorum potentia, copiis, atque opibus opinio; & de regno Hungariæ ſi cum Andrea Veneto, aliiſque competitoribus ejuſdem regni, armis decertandum foret; dubium non erat, quin Breberienſes quamlibet in partem ſe dediſſent, ei plurimum momenti ad vincendum allaturi eſſent. Maria ergo, quæ plurimum apud Pontificem auctoritate & gratia valebat, cauſſam Sibenicenſium Bonifacio commendavit, Georgius ad regiam commendationem ſua promiſſa, ſuaſque preces adjunxit. Utriuſque poſtulatis annuit Pontifex, & per litteras mandavit Henrico Jadertino, & Petro electo Spalatenſi Archiepiſcopis, ut vel uterque, vel alteruter eorum, Sibenicum adeuntes oppidum illud civitatis jure ac nomine impertirent, eccleſiam illam epiſcopali ſede donarent, quæ ſubjecta eſſet Metropolitæ Spalatenſi, eique propriam diœceſim aſſignarent; & quem ad epiſcopale munus gerendum maxime idoneum cenſerent, eum Sibenicenſibus primum Epiſcopum præficeret &c. Epiſtola Bonifacii hæc eſt.

Inſtitutio epiſcopatus Sibenicenſis.

Bonifacius Venerabili fratri . . . . . Archiepiſcopo Jadrenſi, & dilecto filio . . . . . electo Spalatenſi. Sacroſancta Romana cunctorum mater fidelium & magiſtra, quæ ſupernæ diſpoſitionis arbitrio ſuper univerſas orbis eccleſias obtinere dignoſcitur principatum, ſtatum & conditionem, & qualitates locorum & temporum provida circumſpectione diſcutiens, nonnulla locorum ipſorum cauſa rationabili ſuadente, in civitates interdum erigit, & epiſcopalibus decorat inſigniis dignitatis. Aliqua vero ex cauſa hujuſmodi nonnumquam prædictis privat inſigniis, utriſque retribuens juxta ſuorum exigentia meritorum. Habet ſiquidem fide digna relationis aſſertio, quod ab olim inter cives Traguerienſes, & homines villæ Sibenici in Spalatenſi provincia conſtitute, gravis & perículoſa diſſenſio adhuc durans, ea occaſione potiſſime fuit exorta, quod venerabilis frater noſter Traguerienſis Epiſcopus, & cives predicti villam ipſam debere ſubeſſe aſſerebant, & aſſerunt Tragurienſi Eccleſiæ, ac de Dioceſi ejus eſſe prefatis hominibus firmiter aſſerentibus; ex adverſo predictam villam, nec eidem ſubjectam eccleſiæ, neque de ipſius fore dicunt, ſed ſibi potius proprium deberi Epiſcopum, ſeque dignitatis epiſcopalis fore titulo decorandam. Nos igitur ad pacem fidelium & quietem, paterna ſollicitudine intendentes & volentes benignius, non levibus animarum & corporum obviare periculis, quæ inter cives & homines ſupradictos, poſſent prout aſſeruntur, occaſione hujuſmodi evenire; ac etiam cariſſimæ in Chriſto filiæ noſtræ Mariæ conſortis cariſſimi in Chriſto filii Caroli illuſtris Regis Siciliæ, Reginæ Hungariæ illuſtris; necnon & dilecti filii nobilis viri Georgii Comitis civitatum Dalmatiæ, in qua Tragurienſis civitas, & villa prædicta conſiſtunt, nobis ſuper hoc humiliter ſupplicantium, & aſſerentium dictam villam Sibenici fore locum inſignem, & alias multiplici commoditate dotatum, devotis annuere precibus, in hac parte plenam quoque gerentes de veſtra circumſpectione fiduciam, qui ſupra hiis omnibus habere poteritis notitiam pleniorem, mandamus quatenus vos, vel alter veſtrum per vos, vel per alium, vel alios præfatam villam Sibenicenſem, noſtra freti auctoritate, civitatis inſigniis decorantes, majorem & ſolemniorem eccleſiam dictæ villæ, cum ei, ſecundum ſui ſtatus eccleſiæ cathedralis decentiam, fuerit de dote proviſum, eadem auctoritate in cathedralem eccleſiam erigatis, quæ Spalatenſis Eccleſiæ loci Metropoliticæ, tanquam ejus ſuffraganea jure Metropolitano ſit ſubjecta; ac deinde aliqua, prout decens extitit, de bonis ejuſdem Eccleſiæ Sibenicenſis, poſtquam dotata, & in cathedralem fuerit ſic creata, in uſus epiſcopalis menſæ Epiſcopis, qui pro tempore fuerint ipſius Sibenicenſis Eccleſiæ, deputetis, eidem inſuper Eccleſiæ Sibenicenſi propriam ſine alicujus præjuditio aſſignetis dioceſim, certis, prout expedierit, finibus limitatam; & nihilominus eidem Eccleſiæ Sibenicenſi hac vice perſonam idoneam, quæ tanto congruat oneri, præficiatis auctoritate prædicta in Epiſcopum & Paſtorem, curam & adminiſtrationem ejuſdem Eccleſiæ Sibenicenſis ei in ſpiritualibus & temporalibus committendo; ac per ſe frater Archiepiſcopus, aſcitis ſibi duobus, vel tribus Epiſcopis, gratiam & communionem apoſtolicæ Sedis habentibus, eidem munere conſecrationis impenſo, faciatis ſibi ab ejus ſubditis obedientiam & reverentiam debitam exhiberi: ita tamen quod per hoc Capitulo ejuſdem Eccleſiæ Sibenicenſis, ad quos electio Epiſcopi Sibenicenſis futuris temporibus, cum contigerit eam vacare, pertineat, & Spalatenſi Eccleſiæ in jure Metropolitano nullum in poſterum præjudicium generetur. Contra &c. non obſtante ſi aliquid a Sede Apoſtolica ſit indultum, quæ interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras, & uti . . . uſque mentionem. Sic ergo in præmiſſis providentes, & laudabiliter vos gerere ſtudeatis; quod perinde a Domino præmium, & a nobis commendationis titulum poſſitis non immerito promereri. Datum Romæ apud S. Petrum Kalendis Maji anno IV., ideſt 1298.

Deſcriptio Capituli & diœceſis Sibenicenſis.

Pontificiis mandatis uterque Archiepiſcopus obtemperavit; & Sibenicum profecti, in frequentiſſimo totius cleri populique conventu, IX. Kalendas Julii diploma Pontificium per præconem recitari juſſerunt. Quatuor ipſos dies in ea, quæ Pontifex præſcripſerat exſequenda, & novæ illius eccleſiæ ſtatum ordinandum inſumpſerunt. Itaque in æde Jacobea oppidi primaria ſedes epiſcopalis conſtituta eſt; e collegio Presbyterorum delecti, ex quibus Capitulum conſtaret, treſque præpoſiti, qui dignitate & loco ceteris præſiderent, Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius: menſa epiſcopalis annuis vectigalibus ſane copioſis inſtructa; diœceſis novo Epiſcopo aſſignata, quam ab occaſu Nonenſis & Jadertina, a ſeptemtrione Scardonitana, ab oriente Tragurienſis diœceſes definiunt. A meridie præter oram maritimam in ortum porrectam fere uſque ad Portum, qui ab inſula S. Michaelis Archangeli eidem objecta, cognomen mu-

mutuatur, vulgo *Mirara* dicitur, aliquot eidem exiguæ insulæ contributæ sunt, ad quas deinde Mortarium & Surium, aliæque minores accesserunt, quæ tunc ad urbem & Ecclesiam Jadertinam pertinebant. His ad hunc modum constitutis, IV. Kalendas Julii anno 1298., uterque Archiepiscopus post diligentem inquisitionem adhibitam, circumspectis diligenter omnibus & personis & rebus, denique novam ecclesiam F. Martino patria Arbensi, ex familia Patrum Minorum S. Francisci, perspectæ virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare constituit, quem clerus & populus summa approbatione plausuque maximo excepit. Hunc postera die Archiepiscopus Jadertinus in foro Sibenicensi, cum ædes cathedralis multitudini civium & advenarum, qui frequentissimi convenerant, capiendæ non esset, duobus Episcopis Nonensi & Scardonensi ad sacrum illud ministerium adhibitis, ingenti omnium civitatis ordinum lætitia & gratulatione, inter sacra sollemnia consecrarunt. Hæc ex codice Sibenicensi, qui *liber Rubeus* inscribitur.

Novus Episcopus F. Martinus ex Ordine Minorum electus & consecratus.

Series Episcoporum Sibenicensium.

I. Martinus an. 1298.
II. Chrysogonus an. 1319.
III. Martinus II. an. circ. 1340.
IV. Tolonus an. 1344.
V. Matthæus an. circ. 1357.
VI. Bonifacius an. circ. 1380.
VII. Antonius an. circ. 1395.
VIII. Bogdunus an. 1402.
IX. Georgius an. circ. 1440.
X. Urbanus an. circ. 1454.
XI. Lucas an. circ. 1469.
XII. Franciscus an. 1491.
XIII. Bartholomæus an. 1495.
XIV. Joannes an. 1512.
XV. Joannes II. an. 1528.
XVI. Hieronymus an. 1557.
XVII. Lucas II. an. 1574.
XVIII. Vincentius an. 1589.
XIX. Vincentius II. an. 1599.
XX. Joannes Paullus an. 1627.
XXI. Joannes Thomas an. 1628.
XXII. Aloysius an. 1635.
XXIII. Natalis an. 1654.
XXIV. Joannes Dominicus an. 1676.
XXV. Carolus Antonius an. 1722.
XXVI. Joannes III. an. 1756.
XXVII. Hieronymus Blasius an. 1759.
Interregnum episcopale.
XXVIII. Nicolaus an. 1767.

MARTINUS EP. SIBENICENSIS I.

Frat. Martinus Franciscanus primus Episc. Sibenicensium, Sibenicenses Tragurienfibus reconciliavit.

VIr æque doctrina, ut sanctimonia clarus, qui novam sedem egregiis imbuit institutis exemplisque, ac dignum se præbuit, quem successores sibi ad imitandum in omni genere virtutum proponerent, quemque in regimine pastorali ipsius vestigiis persequerentur. Præfuit ab anno duodecentesimo hujus sæculi, usque ad undevicesimum sequentis. Hierarchiæ, disciplinæ, reique totius ecclesiasticæ descriptionem a duobus illis Archiepiscopis constitutam expolivit ac perfecit. Rebus urbanis, quæ pertinent ad cultum divinum, & cleri christianæque plebis institutionem, rite compositis, iterum ac sæpius diœcesim lustravit, & ubique depravatos incolarum mores correxit; suisque hortationibus ac præceptis ad rectam vivendi, Deique pie colendi rationem conformavit. Sed nihil illi magis curæ fuit, quam ut animos Tragurienfium placaret, qui ab suo episcopatu præcipuam antiquæ diœceseos partem divulsam egerrime ferebant. Hos cum Sibenicensibus in concordiam reduxit sic prorsus, ut populus uterque veteres discordias, & injurias ultro citroque illatas perpetua oblivione obrueret: id quod mira lenitate ac prudentia perfecit. Atque alteri alteris ita conciliati sunt, ut post Martini obitum anno 1321. sociale fœdus inter se jungerent, ad tyrannidem depellendam Mladini Breberiensis Bani Bosinæ & Chrobatiæ, qui anno circiter 1318. Sibenicenses integrum mensem obsessos tenuerat: id vero quod optimo Præsuli magnum sane dolorem attulerat, fuit in primis demolitio cœnobii Fratrum suorum, tum etiam vastatio agri Sibenicensis, & cædes ab Tyranno illata tribus fratribus ex nobilitate primaria Sibenicensi. Cum enim certissima urbis obsidio ab hoste immineret, Sibenicenses cœnobium Franciscanum, quod erat in suburbio, ne Mladinus illo capto munitoque ad civitatem oppugnandam uteretur, subruendum esse censuerunt. Tum Mladinus cum exercitu superveniens, vineas & agros circa urbem ferro ignique vastavit; & cum oppidum expugnari posse diffideret, ut terrorem oppidanis incurreret, tres nobilissimos fratres Sibenicenses, quos habebat in custodia, ad se in castra transferri jussit, Saracenum, Michaelem, Heliam, eosque in conspectu Sibenicensium necari. Hæc Micha Madius cap. XVII. Nec vero licuit optimo Antistiti videre lætos exitus hujus belli, & Sibenicenses, horumque socios fœderatos Tragurienses, cum ceteris Dalmatis, exemptos tyrannide Mladini, quem anno 1322. Carolus Rex Hungariæ ob ejus insignem avaritiam & crudelitatem in vincula conjici jussit; abductusque in Hungariam, postea nunquam in Dalmatiam rediit. Nam sanctissimus Præsul anno 1319. extinctus, virtutum suarum triste Sibenicensibus desiderium reliquit.

CHRYSOGONUS EP. SIBENICENSIS II.

Canonici Sibenicenses, ad quos post obitum Martini primi Episcopi, jus ac potestas aliorum deinceps Antistitum eligendorum, concessu Bonifacii VIII. pervenerat, cunctis suffragiis Episcopum crearunt Chrysogonum ex familia Fanfonia, quæ inter Jadrenses vel generis nobilitate, vel majorum gloria, & copia divitiarum in primis clarebat. Anno 1319. vel sequenti regimen hujus ecclesiæ suscepit; nam sub initium anni 1321. nominatum invenio in tabulis fœderis, quod Sibenicenses cum Tragurienfibus adversus Mladinum fecerunt. *Anno Domini 1321. Indict. IV. die 24. Januar. regnante Domino Carolo Serenissimo Rege Hungariæ, tempore D. Grisogoni de Fansognis de Jadra, D. G. Sibenicen. Episcopi.* Auctor fuit Sibenicensibus, ut pro cœnobio suburbano familiæ Franciscanæ, quod diruerant, ne in Mladini potestatem veniret, alterum intra urbis mœnia extructum religiosissimis illis patribus restituerent, quos sibi ad ecclesiam illam regendam, & christianam plebem verbis & exemplis excolendam magno adjumento sibi futuros esse intelligebat. Mos illi gestus est, ut constat

Cœnobium suburbanum S. Francisci dirutum, in urbe restitutum.

stat ex decreto Consilii generalis Sibenicensis, cujus initium est hujusmodi: *In Christi nomine, amen. Anno ejusdem Incar.* 1320. *Indict.* 3. *die* 13. *mensis Aprilis, regnante Domino Carolo Serenissimo Rege Hung. tempore Domini Grisogoni de Fanfonia de Jadra Dei gratia Ven. Sibenicen. Episcopi, nec non Domini Gregorii, filii olim Domini Pauli Bani Crovatorum, incliti Comitis; ac nobil. & sap. viri D. Budislavi Comitis Corbavien., honorandi potestatis Sibenici &c. Nos prenominatus Budislavus potestas Siben., & Judices & curia, per hoc presens scriptum facimus manifestum &c.* Sequitur formula privilegii *muniti sigilli S. Michaelis*, quo decernitur restitutio monasterii Franciscani intra urbem reædificandi, *ob bellum cum Mladino aquati solo in prajudicium & detrimentum non modicum animarum universarum personarum civitatis Sibenicen., & totius regionis &c.* Biennio post Joannes XXII. Præsidi, & fratribus Franciscanis novi illius domicilii recipiendi potestatem fecit, ut scriptum est in tabulis Avenionensibus: *Facultas Guardiano, & FF. Ord. Min. civit. Sibenicen. provinciæ Sclavoniæ concessa recipiendi locum ipsis per cives Sibenicenses infra eamdem civitatem assignatum, in recompensationem alterius extra civitatem positi, & propter metum obsidionis per Mladinum Croatorum, & Bosinæ Banum per terram, & mare intentatæ, funditus eversi. Dat. Aven.* 13. *Calen. Januarii, Pontific. anno VI.* idest Christi 1322. In codice Sibenicensi, seu libro Rubeo supra laudato hæc notata sunt. *Propter dissidium inter Mladinum II. Crovatorum & Bosnæ Banum, ac civitatem Sibenici, destructa fuit ecclesia, seu monasterium S. Francisci Ord. Min. Ne id in animarum detrimentum cederet, ipsis fratribus locum, ubi præsentem habent ecclesiam, homines Sibenicenses designaverunt, nimirum in puncta civitatis ex parte Quirinalis viæ. Id fuit tempore Domini Grisogoni de Fanfonia Episcopi.*

Diœcesis Sibenicensis duabus insulis aucta.

Per hæc tempora diœcesis Sibenicensis aucta est duabus insulis Mortario, & Surio, quas Veneti Sibenicensibus ademptas an. 75. superioris sæculi Jadertinis attribuerant. Anno 1322. Sibenicenses, ac deinde Tragurienses in fidem ac potestatem Venetorum redierant, ut horum præsidiis tuti essent ab injuriis Comitum Breberiensium. Amoto enim abductoque in Hungariam Mladino, qui tyrannico dominatu oppressam tenebat Dalmatiam, restabat Georgius frater Mladini Comes Almissi, & civitatum maritimarum, cujus imperium nihilo minus grave Dalmatis & odiosum erat. Anno circiter 1324. peropportune venerunt in Dalmatiam tres Provisores lecti a Senatu, missique ad res Dalmaticas inspiciundas, atque ordinandas, ut est apud Lucium lib. 4. cap. 1. Monum. Tragur. Ab his Sibenicenses petierunt atque impetrarunt, ut juberent insulas illas sibi restitui: id quod periniquo animo tulerunt Jadrenses, & doloris sui ulciscendi caussa insulam Surium fœde vastarunt. Hæc insula pertinebat ad cœnobium Benedictinum S. Mariæ, sane pervetus, ibidem situm; cujus nunc ne vestigia quidem extant. Bogdanus Cœnobiarcha de damno atque injuria sibi suisque monachis illata questus est apud Comitem Jaderæ; qui ne quid tale in posterum Jadertini auderent, severe prohibuit his mandatis ac litteris: *Nos Joannes Baduarius Comes Jadre universis Jadrensibus presentes inspecturis significamus mandantes, quatenus nemo vestrum sit ausus depredare, vel offendere monasterium S. Mariæ de Zuri Sibenicensis insule, nec Abbatem latorem presentium nomine Bogdanum, nec fratres, vel homines, seu bestias predicti monasterii &c.* Ita tum Communis, tum Ecclesiæ Sibenicensis jurisdictionem restitutio harum insularum amplificavit.

Chrysogonus Sede expulsus.

Chrysogono cum plerisque de Capitulo multæ & magnæ contentiones fuerunt; eoque res adducta est, ut cum Canonici negarent illius electionem fuisse legitimam, ab ecclesia sua vel expulsus est, vel certe necesse habuit discedere. Post ejus discessum semel atque iterum, ac sæpius fortasse habita sunt comitia, & alii atque alii electi; sed hujusmodi electiones frustra fuerunt, cum illi, qui a Chrysogono stabant, constantissime reclamassent. Chrysogonus Avenionem se contulit ut suam, eodemque profectus est Primicerius, ut Canonicorum caussam ageret apud Joannem XXII. Pontifex cognitionem hujus caussæ delegavit Archiepiscopo Spalatensi, ut de his quæ sibi ab utroque exposita fuerunt, quæstionem institueret, & quid veri esset, unde jus, vel injuria staret, ad Sedem Apostolicam rescriberet. Hæc videtur adhibenda esse interpretatio tabulis Avenionensibus, cum alia non suppetant monumenta, ex quibus certior & magis perspicua explanatio elici possit: *Mandatum Archiepiscopo Spalatensi, quatenus inquirat veritatem super expositis per Grisogonum, Episcopum Sibenicensem se asserentem, & ecclesia sua spoliatum ex una; & per Primicerium ejusdem ecclesiæ, se procuratorem Capituli ipsius ecclesiæ asserentem, & multa contra eumdem Grisogonum proponentem ex altera, super diversis electionibus per Capitulum factis. Datum Avenione Kal. Augusti, anno Pontif. Joan. IX., qui est annus Christi* 1325. *Sententia lata fuit secundum Chrysogonum, qui sedem episcopalem recepit*; & anno 1333. adhuc retinebat, ut constat ex tabulis Sibenicensibus: *Anno Domini* 1333. *tempore D. Francisci Danduli incliti Ducis Venet., & Domini Grisogoni de Fanfonia de Jadra Ven. Ep. Sib.* Pace cum Capitulo composita, sine ulla deinceps offensione, quietis tranquillisque rebus, ecclesiam suam gubernavit usque ad annum circiter 1340.

Ejus caussa Archiepiscopo Spalatensi delegata, qui secundum Chrysogonum sententiam dixit.

MARTINUS II. EP. SIBENICENSIS III.

F. Martinus II. Episcop. Sibenicen. interfuit Concilio provinciali.

Interfuit anno 1344. Synodo provinciali, quod Spalatum convocavit Dominicus Luccarus Archiepiscopus, & unus fuit ex quatuor judicibus ad caussam Valentini Maccarensis Episcopi cognoscendam de concilii sententia constitutus: *Nos Frater Nicolaus Dei gratia Episcopus Tiniensis, Andreas apostolica gratia Episcopus Scardonensis, Joannes permissione divina Pharensis & Brachiensis Episcopus, & Frater Martinus eadem permissione Sibenicensis Episcopus, Judices Synodales, auctoritatibus, quibus infra explicatis &c. Fratris* prænomen indicio est fuisse ex eadem familia Franciscana assumptum, ex qua Martinus primus Episcopus Sibenicensium; ab hoc autem distinguendum esse Chrysogonus inter utrumque interjectus satis aperte demonstrat. Abest a catalogo Antistitum Sibenicensium descripto in Aula palatii episcopalis; itemque a ceteris scriptoribus Dalmaticis, & Sibenicensibus. Huic eodem anno 1344. Successor datus est

TOLONUS EPISCOPUS SIBENICEN. IV.

Patria Sibenicensis, cognomento *de Tolono*, ut docet Dominicus Zavoreus in suis adversariis MSſ., idemque confirmat catalogus Aulæ episcopalis, sed hic perperam ascripsit ejus initium anno 1343. *Tolon de Tolono electus anno* 1343., *usque ad annum* 1360. Hæc etiam posterior nota chronologica mendosa est; nam ante biennium Tolonus successori suo sedem episcopalem reliquerat. Sibenicenses anno 1330. de communi consilio decretum fecerant de recipiendis Patribus Dominicanis; sed cum id non liceret injussu Sedis Apostolicæ, rem diutius, quam voluissent, impedimentis nescio quibus interjectis, ex alio in alium annum distulerunt. Tandem anno 1346., dum Tolonus huic ecclesiæ præsidebat, hujus fortasse hortatu & impulsu, F. Michaelem civem suum ex eadem divi Dominici familia Avenionem miserunt ad Clementem VI., ut peteret impetraretque Sibenicensibus facultatem condendi cœnobii Dominicani. Postulatum Sibenicensium laudavit quidem, & gratum habuit Pontifex, sed referri jussit ad P. Dominicum de Comitibus Vicarium ejusdem ordinis in Dalmatia & Dyrrhachiensi provincia, cui potestatem fecerat tria monasteria, si oblata forent, & opportuna suis fratribus esse existimaret, recipiendi. Ille piis Sibenicensium votis perlibenter annuit, ut constat ex ejus litteris eodem anno quinctili mense scriptis in hæc verba.

Decretum Sibenicense de condendo cœnobio Dominicano.

Egregiis, & potentibus viris, Domino Comiti Sibenicensi, Judicibus, consiliariis, ac toti Communitati civitatis ejusdem, nec non omnibus præsentem paginam inspecturis, F. Dominicus Comitis Vicarius generalis per Dalmatiam, & Durachium Fratrum ord. Prædicatorum salut. in Domino sempiternam. Ille cælestis agricola ad excolendam ecclesiæ vineam, sicut diversis horis operarios vocare exivit, sic & diversorum genera vocavit. In primordio enim teneris status ecclesiæ ad componendum novæ fidei fundamentum, sacrum elegit duodenarium numerum Apostolorum. Hos sequtum est triumphale martirum nomen, qui per diversa tormentorum genera passionem imitabantur. Post istos cucurit inclita Confessorum, atque Doctorum caterva, qui corda fidelium imbribus irrigarunt cælestibus, ut Deo gratam in segetem pullularent. Demum autem venit Sacer Virginum cœtus, quæ spreta liberorum propagine sponso placere, qui est in cælis, studuere. Tandem in hora undecima, idest jam appropinquante mundi termino, præclarum ord. Prædicatorum vocavit, ipsum in spiritu eligendo, qui vociferare deberet ad invitatos, ut jam venirent. Habes itaque in hoc præfulgido ordine quosdam, ut ita dixerim, alios Apostolos, qui fidei doctrinam ab ipsis primis Apostolis traditam, non perperam, sed sobrie intelligentes, populos christianos salubriter instruunt. Singulari enim privilegio, quantum ad hoc, hunc ordinem laudatum superna clementia dotavit, quia numquam in eo, vel ejus doctrinis fermentum alicujus hæreticæ pravitatis est repertum. Habes alios, quorum quidam mentis desiderio, alii autem etiam operis effectu, fidem proprio sanguine firmantes ad martirii bravium currunt. Habes quoque Confessores, & Doctores conspicuos, qui suis doctrinis variis Christi ecclesiam, ut Lunam Sol, illuminant. Habes eos etiam, qui carnis illecebris abdicatis, per votum continentiæ salutaris, quod emiserunt, ad recipienda castitatis serta festinant. Hujus igitur tam sancti ordinis consortio, tanto affectuosius, & ardentius cives Sibenicen. optimi, a temporibus multis cupierunt potiri, quanto eum prè ceteris ordinibus amplioribus gatiis divinitus circumfultum, scilicet quæ imolatione salutarium victimarum, ac evangelizatione verbi salutaris, impostierum utiliorem profuturum esse agnoverant. Et ut affectum cordis per operis effectum ostenderent, circa annum Domini 1330. in suo Consilio majori firmiter omnes firmaverunt, quod fratribus supradicti ordinis locus in eorum civitate omnino dari deberet. Sed ut hæc finem per eos optatum citius sortiri possent, jam nuper, scilicet anno Dom. 1346. Fratrem Michaelem suum concivem, ac fratrem ordinis antedicti, expensis propriis pro hujus rei gratia impetranda ad Sedem Apostolicam destinarunt. O extollendam hujus plebis devotionem, quæ se sic sollicite cultoribus Dei præmunire satagit, ut scilicet eorum multiplici succurrente præsidio cælestia facilius capere posset! Nec miror certe. Siccine enim urbes felices permanent, cum earum populi, & rectores non solum temporalibus, sed etiam spiritualibus augeri semper procurent incrementis. Quia igitur justo justiorum desiderio omnem potestatem suffragari justum est; ideo egregii Dom. Ego supradictus F. Dominicus Vicarius Dalmatiæ, vestræ sanctæ devotioni satisfacere cupiens, meumque ordinem quantum possum, prout teneor, promovere affectans, cum mihi sit concessum a Sede Apostolica, quod possim recipere tria loca in Dalmatia in illis civitatibus, in quibus mihi videbitur; Tenore præsentium, auctoritate Summi Pontificis mihi in hac parte per apostolica scripta specialiter comissa, conventum, seu locum unum de illis tribus pro Fratribus Prædicatoribus in civitate vestra Sibenicensi ex nunc recipio. Nos attente in Domino quantum possumus deprecantes, quatenus eos semper in visceribus charitatis reccomendatos habere velitis. Ad majorem autem omnium harum firmitatem, & robur; Simonem Serchelle de Pistojo, ministeriali auctoritate notarium, & nunc Comunis Ragusii juratum cancellarium ibidem præsentem advocatum, & rogatum, ut de hoc mihi conficeret legale publicum instrumentum hoc, quod quidem ad vestri certitudinem, & pleniorem fidem duxi sigilli mei apensione muniri. Actum Ragusii in cancellaria Communitatis, præsentibus honestis, & Religiosis viris F. Jacobo de Sanseverino, & prædicto F. Michaele de Sibenico ordinis Prædicatorum conventus Ragusini; nec non & nobilibus viris Pasqua de Chruno, Laurentio quondam Junii de Vodassio, civibus Ragusinis, & Hieronymo Gofredo quondam Hieronymi Pavini de Pistojo cancellario Communitatis Ragusii, testibus ad hæc specialiter vocatis, & rogatis. Sub anno Domini 1346. Indict. 14. die penultimo Mensis Julii.

Quod ex auctoritate Pontificis recepit F. Dominicus Vicarius & Præses Fratrum Præd. in Dalmatia.

Ego Simon Serchelle de Pistojo imperiali auctoritate notarius, & nunc Communis Ragusii.

Statim cœnobium ac templum sub auspiciis ac titulo divi Dominici strenue ædificari cœptum est in suburbio, ubi nunc extat, habitaturque ab illis religiosissimis Patribus, qui concionibus habendis, & incolarum confessionibus excipiendis, assiduam rei christianæ, ac diligentem operam navant. *Anno* 1346. ut scriptum reliquit Dominicus Zavoreus, *ad augendam sui populi devotionem, religionem Ordinis Prædicatorum Sibenicenses, quod diu optaverant, impetra-*

trarunt, *& templum extra muros constructum*, *D. Dominico dicavere*. Tolonus Episcopus præclaros illos vineæ Dominicæ cultores perbenigne accepit, adjutoresque sibi ad populos illos christianis præceptis ac mysteriis excolendos adhibuit. Cum annos fere quatuordecim Ecclesiam Sibenicensem saluberrimis institutis locupletasset, & omnium virtutum exemplis illustrasset, e vita migravit anno circiter 1357.

MATTHÆUS EP. SIBENICENSIS V.

Natus est Arbæ, in urbe atque insula sinus Flanatici, ex perillustri, & perantiqua gente *Cernota*, sive ut Lucius vocat, *Cirnota*. Vix ecclesiæ regimen susceperat, cum Ludovicus Rex Hungariæ Sibenicum & universam Dalmatiam Venetis eripuit. In quodam privilegio regali, quod anno 1358. Ecclesiæ Traguriensi concessit, una cum Hugulino Archiepiscopo Spalatensi & aliis Episcopis Dalmatiæ nominatur *Matthæus Sibenicen.* Cum inter Spalatenses & Ragusinos de bonis Venetorum, quæ fisco sive ærario publico adjudicata fuerant, orta esset controversia; Stagni in urbe & insula ditionis Ragusinæ, interventu Matthæi Episcopi Sibenicen., data est facultas nominandi arbitros ad eam dirimendam, Hugulino Spalatensi, & Heliæ Ragusiensi Archiepiscopis. *Anno* 1359. 17. *Octob. Stagni*.

Transactio inter Ragusinos & Spalatenses occasione confiscationis bonorum Venetorum suprascripta, ut compromittatur in nominandos per Archiepiscopos Hugulinum Spalatensem, & Heliam Ragusinum, interponente Mattheo de Cernota Episcopo Sibenicen., *& Fratre Lazero de Dulcinio, Vicario Prædicatorum, ac NN. VV. Srichia Luccari Spalaten. Joanne de Bona curie Rag. & Helia Radovano cive Siben.*

Aliquid controversiæ de decimis Matthæo fuit cum Bartholomæo Ep. Traguriensi, quæ Bartholomæo adjudicatæ fuerunt, ut vidimus in ejus actis. Item cum Nicolao Casotto Episcopo Traguriensi. Tepzii sive Tepizones, a quibus se oriundos ferebant Cærnotæ Arbenses, familia Chrobatica æque illustris, atque opulenta, Mirani in pago diœcesis Traguriensis ædem, quæ nunc S. Georgii, extruxerunt, ut docet inscriptio hæc vetustissima supra januam incisa grandibus litteris in tabula marmorea.

Hec aula & porta celi, hic fessis requies sedesque, egrotis
Hic salus, delicta purgantur, & crimina cuncta,
Quam ego Lubimiro Tepzi condidi ad honorem videlicet invictiss. SS. Petri
Summi . . . Nicolai confessoris, & Georgii martiris.

Hanc ædem Georgianam cum annuis vectigalibus sane copiosis dotassent, jus nominandi rectoris sibi, ac suis posteris reservarunt. Anno 1366. Matthæus Episcopus, cum suis fratribus, hæres familiæ Tepziæ, rectore ejusdem ecclesiæ vita functo, eum quem ipsi elegerant & nominaverant, constituit ante Nicolaum Traguriensem Episcopum, ut eidem collati Sacerdotii adeundi potestatem daret. Neque electionem, neque nominationem admisit Episcopus: quippe constabat jam annos amplius octoginta esse, cum jus, moremque illius Sacerdotii conferendi usurpabant Episcopi Tragurienses, ac perpetuo deinde retinuerant. Hanc ille repulsam sibi ac fratribus in- Controversiæ Matthæi cum Episcopo Traguriensi.

juriosam esse ratus, Metropolitam Spalatensem appellavit. Hæc Joannes Lucius lib. 6. cap. 7. Monum. Tragurien. qui negat se reperisse quem exitum habuerit illa controversia. Matthæus huic ecclesiæ præfuit usque ad annum saltem 1388. nam & hoc anno in privilegio Sigismundi, & annis 1383. & 1384. in privilegiis Mariæ Regum Hungariæ, urbi & Ecclesiæ Spalatensi & Traguriensi concessis, cum aliis Hungariæ & Dalmatiæ Episcopis, nominatur *Matthæus Sibenicensis*. Corrigendus itaque est catalogus Antistitum Sibenicensium descriptus in aula pontificia, qui Matthæi Episcopi initium anno sexagesimo, exitum anno quarto & sexagesimo hujus sæculi affixit. In regiis diplomatibus Ludovici Regis Hungariæ an. 60. 73. 79. & Sigismundi 88. hujus sæculi nominatur *Fr. Matthæus Sibenicen.*

Jadrenses concoquere non poterant duas illas insulas Mortarium & Surium urbi & ecclesiæ suæ ademptas; & anno 1388. ut tradit Dominicus Zavoreus, Damianum Begnam miserunt, qui eas a Sibenicensibus repeterent; utramque pertinere ajebant ad monasterium SS. Cosmæ & Damiani ex urbe Belgradensi ad insulam Pasmaniam translatum, situmque intra fines diœcesis ac territorii Jadertini. Responsum est insulas illas multo ante in potestate Sibenicensium fuisse, quam eas Veneti Jadrensibus traderent; easdem vero auctoritate ac decreto Veneti magistratus in ditionem Sibenicensium ante annos fere sexaginta rediisse; illius vero antiquissimæ possessionis testes tabulas protulerunt ex vetustissimo illo cœnobio Benedictino, quod situm erat in insula Surio, cujus nunc ne vestigia quidem cernuntur. Ita civitas & ecclesia Sibenicensis antiquam earum insularum possessionem retinuit. In catalogo aulæ episcopalis proxime post Matthæum subjicitur Jadrenses Mortarium & Surium frustra repetunt a Sibenicens.

BONIFACIUS EP. SIBENICENSIS VI.

Ex urbe Ravenna, quem Matthæo Cernotæ Dominicus Zavoreus præposuit; at catalogus modo laudatus substituit; sed hujus episcopale initium quatuor ipsis annis supra viginti anticipavit: 1364. *Bonifacius de Ravenna*. Nec vero ante annum 1388. ad hanc ecclesiam regendam, Matthæo adhuc superstite, accedere potuit. Per hæc tempora civitas Sibenicensis, & sodalitas Franciscana præclarum martyrem ecclesiæ dedit, F. Nicolaum ex illustri domo Taviglichia, qui Hierosolymæ cum in perfidiam Mahumeticam, Dei amore ardens, æternæque magis, quam hujus vitæ memor, aperte inveheretur, cum tribus sociis ejusdem ordinis a Turcis interfectus, gloriosam pro Christo mortem oppetiit XVIII. Kalendas Decembris, adscriptusque in fastis Franciscanis ad eum diem, titulum & cultum *Beati* promeruit. Anno 1390. ut ferunt cum quædam adolescentulæ ex primaria nobilitate Sibenicensi castam piamque vivendi rationem instituere cuperent ad normam disciplinæ S. Benedicti; ex decreto Consilii, & Communis Sibenicensis, eisdem attributæ sunt ædes S. Salvatoris, assignatique annui proventus satis copiosi. Sed hujus cœnobii conditi primordia antiquiora esse videntur, ut colligi potest ex epistola Bonifacii IX. quam infra describemus. Porro Bonifacius usque ad annum fere 1393. vitam & pontificatum perduxit. Martyrium S. Nicolai Sibenicensis. Cœnobium Benedictinum Virginum Sibenicensiũ.

Ante

Ante biennium Sibenicenses a Bonifacio Papa IX. petierunt, impetraruntque facultatem instituendi collegii Virginum ordinis S. Claræ, ut constat ex diplomate pontificio.

Magnæ devotionis & sinceritatis affectus, quem ad nos & Romanam Ecclesiam non sine magno laudis præconio gerere comprobamus, non indigne meretur, ut votis vestris, illis presertim, quæ ex fervore devotionis prodire conspicimus, & per quæ divinus cultus adaugeri valeat, quantum cum Deo possumus favorabiliter annuamus; exhibita siquidem nobis pro parte vestra petitio continebat, quod cum in civitate Sibinicensi infra fines . . . vestri quædam ecclesia sub vocabulo S. Salvatoris sit constructa, apud quam nonnullæ mulieres, non tamen alicujus regulæ approbatæ professæ resident; vosque zelo devotionis accensi, ac etiam cupientes terrena . . . commutare de bonis vobis a Deo collatis dictam ecclesiam in monasterium sub vocabulo B. Catharinæ, ordinis S. Claræ cum campanili . . . . & aliis necessariis officinis erigerè, ipsumque monasterium per 20. moniales cum Abbatissa dicti ordinis quæ Domino possint perpetuo famulari, sufficienter dotare proponatis & etiam intendatis, pro parte vestra nobis . . . supplicatum ut vobis præmissa faciendi licentiam . . . dignaremur. Nos igitur . . . inclinati vobis ut dictam ecclesiam in hujusmodi monasterium ut prefertur erigi, edificari, & construi facere cum campanili & officinis hujusmodi; nec non monasterium ipsum dotare pro hujusmodi 20. monialibus & Abbatissa ac earum ministris; ac dictum monasterium cum juribus & pertinentiis suis dicto ordini Sanctæ Claræ donare libere, & licite valeatis, diœcesani loci, & cujuscunque . . . minime requisita auctoritate . . . indulgemus: jure tamen parochialis &c. salvo, sic tamen quod mulieres prædictæ si in dicto monasterio ordinem ipsum profitendo voluerint perpetuum domino reddere famulatum, & ad id fuerint idoneæ, in moniales & sorores ejusdem monasterii recipiantur, & etiam admittantur. Si vero hujusmodi mulieres, sive earum aliqua, vel aliquot nolunt, aut volunt dictum ordinem profiteri; nihilominus de fructibus redditibus & proventibus ipsius ecclesiæ, si qui sint, necessaria dum vixerint ministrentur eisdem. Et insuper cum prædictum monasterium erectum, & sufficienter per vos dotatum fuerit, ut præfertur, volumus, quod Abbatissa & moniales ipsius monasterii pro tempore existentes omnibus . . . monialibus, & earum prælatis dicti ordinis in aliis monasteriis atque locis ejusdem ordinis degentibus, ab Apostolica Sede concessis, fundatis sub vocabulo S. Claræ, & ordinis prædicti, gaudeant & utantur constitutionibus &c. . . . non obstantibus quibuscunque . . . .

Datum Romæ apud S. Petrum . . . Kal. Januarii an. 2. idest 1391.

ANTONIUS EP. SIBENICENSIS VII.

Antonius a Ponte Patricius Venetus auditor sacri palatii.

Venetiis ortus stirpe antiquissima, cui *A Ponte* cognomen fuit, clara in primis inter Patricias Venetorum familias, ex qua Nicolaus, pro suis in rempublicam meritis plurimis, & maximis, supremum civitatis suæ principatum obtinuit. Ab ineunte adolescentia Romam se contulit; in eaque urbe haud segnius Christianis virtutibus, quam bonis artibus, animum excoluit. Antonium plurimi fecit, & mirifice dilexit Bonifacius IX. receptumque inter suos domesticos atque intimos familiares *Auditorem sacri palatii* constituit, & sacello pontificio præposuit. In codice rubeo tabularii Sibenicensis hoc elogium illi attributum invenio ex epistola ejusdem Bonifacii Papæ decerptum: *Antonius sacri palatii antiquus auditor, capellanus, & familiaris Bonifacii Papæ, in Romana Curia diutius conversatus, dono scientiæ probatus semper apparuit, ac honestate conversationis summe placuit, & actus suos morum elegantia venustavit; ita quod in Pontificis & Cardinalium conspectu multipliciter commendatus fuerit, & a teneris annis clarius patuere virtutes, quibus est divino munere præsignatus.* Sibenicensis Episcopatus eidem a Bonifacio collati initia Dominicus Zavoreus Patricius Sibenicensis, & catalogus episcopalis sæpe laudatus, conferunt in annum 1390. Sed cum Bonifacius anno superiori, mense Novembri ad summum christiani pontificatus apicem evectus fuerit, Antonio non relinquunt temporis quod satis esset ad conciliandam sibi Pontificis gratiam, seque in ejus intimam familiaritatem insinuandi. Quare verisimilius esse arbitror Ecclesiam Sibenicensem ante annum 1395. decretam Antonio non fuisse.

Sigismundus Rex Hung. villicos & colonos episcopales curiæ Episc. subjecit.

Sigismundus Rex Hungariæ Antonium, ejusque ecclesiam insigni privilegio decoravit; quippe villicos, & cultores agrorum episcopalium, foro laicali exemptos, solius Episcopi tribunali ac judicio subjecit: *Sigismundus Rex Ung. Dalm. & Croat. &c. Fidelibus nostris Communi & regimini civitatis nostre Sibenicen. salutem & gratiam. Cum ex libertate & antiqua consuetudine omnium ecclesiarum regnorum nostrorum predictorum, Prelati & Rectores earum, rusticos, jubagiones ipsorum, & quoslibet alios cujuscumque sexus homines in quibuscumque possessionibus, & territoriis suis habitantes & commorantes, ac familiares in possessionatus eorum, ipsimet & non alii, in omnibus, & quibuslibet caussis facultatem habeant judicandi; fidelitati vestre mandamus, quatenus amodo in antea dictos rusticos, jubagiones habitantes, & commorantes & famulantes fidelis nostri, & Rever. in Christo Patris Dom. Antonii de Ponte decretorum Doctoris, Episcopi nobis dilecti Ecclesiæ Sibenicen. &c. Dat. Strigonii die* 1. *mens. Junii, anno Dom.* 1397. Sed hujusmodi decretum postea idem Sigismundus per Internuncios Communis Sibenicensis rogatus revocavit, ut notatum invenio in schedis Sibenicensibus.

Mandatum Bonifacii IX Sibenicen. Tragurien. & Segnien. Episcopis impositum de bonis cœnobii S. Salvatoris.

Cum de bonis & vectigalibus cœnobii S. Salvatoris, de quo supra dictum est, magna diminutio facta esset, quæ interversa fuerant, & alio atque alio distracta; Antistita illarum Virginum gravissimis litteris conquesta est apud Bonifacium Pontificem, qui tribus Episcopis Sibenicensi, Traguriensi, & Seniensi imperavit, ut quidquid prædiorum atque terrarum ad cœnobium illud Benedictinum antiquo jure spectabat, diligenter perquirerent; & ubicumque, vel apud quoscumque essent, pro potestate, & anathematis pœna interposita, restitui juberent.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei venerabil. Fratribus Tragurien. Segnen. & Sibenicen. Episcopis salutem & apostolicam benedict. Militanti Ecclesiæ &c. Sane dilectarum in Christo filiarum Abbatissæ & conventus monast. S. Salvatoris ord. S. Benedicti conquestione percepimus, quod nonnulli Archiepiscopi, & Episcopi, aliique ecclesiarum prælati, & clerici, nec non Duces, Marchiones, Comites, Barones, nobiles,

mili-

milites, & laici, communia, civitates, universitates, oppidorum, castrorum, villarum & aliorum locorum, ac aliæ singulares personæ civitatum, & dioces. & aliarum partium diversarum, occuparent, & occupare fecerint castra, villas, & alia loca &c. dicti monasterii, & nonnulla alia bona mobilia & immobilia, spiritualia & temporalia ad Abbatissam & conventum ac monasterium præd. spectantia, & ea detinent indebite occupata &c. (*prædictos judices & custodes constituit cum auctoritate definiendi, & restitui faciendi omnia bona dicto monasterio a quibusvis occupata sub sententia excommunicationis aliisque pœnis &c. præsentibus ad quinquennium valituris*). *Dat. Romæ apud S. Petrum, 12. Calen. Feb. Pontificatus an.* 12. idest Christi 1401. Nisi hoc diploma Pontificium alio referendum sit, sed vere pertineat ad monasterium Sibenicense S. Salvatoris, hoc longe antiquius esse oportet, quam ut ejus initium retrahi possit ad annum 1390. vel 1395., ut tradit Dominicus Zavoreus in suis adversariis MSS., neque enim intra paucos annos tanta illi bonorum vel accessio, vel detractio ac diminutio fieri potuit.

Controversia de decimis.

De jure decimarum diuturna fuit Antonio, ac fere perpetua, inde usque a principio suscepti regiminis, controversia cum civibus & Communi Sibenicensium. Cum Sibenicensis Episcopatus institutus fuit, proventus annui Mensæ Episcopalis fere omnes constabant ex decimis, vini, olei, frugum, & rerum omnium, ac locorum, qui aliquem ex se fructum ederent; quas quidem decimas æque cives, & agricolæ pensitabant. Sed cum procuratores episcopales severius, quam oportebat, decimas exigerent, nihilque de jure summo remittere vellent; hinc sæpe lites, jurgia, rixæ oriebantur. Hisce incommodis & contentionibus omnem occasionem ut præriperent; ita convenit inter Sibenicenses & Episcopos superiorum temporum, ut hi quidem jus percipiendi decimas dimitterent; illi vero præter quasdam Salinas, has villas terrasque frugiferas Mensæ episcopali attribuerent, *Ostizzam* utramque cum suis pascuis, *Treboccon*, *Cruppanum insulam*, duos scopulos *Carbellem*, & *Oblichium*, agros & villicos in *Bussilinia*, qui pertinebant ad territorium Sibenicense, & præterea decimum quemque agnum, hædum ex gregibus insulæ Surii. Hujus permutationis, & compositionis tabulæ confectæ sunt, utriusque partis & chirographo subscriptæ, & signo obsignatæ. Sed illud perincommode accidit, quod bello Ligustico, & Hungarico, cum Victor Pisanus Imperator Venetæ classis, capto Sibenico, ignem tectis injecisset, tabulæ illæ, eodem incendio una cum publico tabulario conflagrarunt. Hæc Dominicus Zavoreus in suis adversariis sæpe laudatis.

Antonius jus decimarum a decessoribus dimissum recuperare nititur.

Vix igitur Antonius episcopatum inierat, cum id moliri cœpit, ut decimas recuperaret, quas antiquitus juris episcopalis fuisse compererat, & per injuriam superioribus Episcopis ablatas esse existimabat: ab Rege Sigismundo duo decreta impetravit, quibus Sibenicenses jubebantur decimas Episcopo persolvere. Decretum posterius est hujusmodi: *Nos Sigismundus &c. Ex querela fidelis nostri dilecti Reverendi in Christo Patris Domini Antonii de Ponte decretorum Doctoris, Episcopi Sibenicensis . . . percepimus displicenter, quod licet nos per alias litteras nostras expresse dederimus in mandatis, ut eidem omnes & integras decimas per vos sibi, & eidem ecclesie debitas de jure communi, debitis temporibus extrahere & persolvere deberetis; vos mandatis nostris, prout verisimiliter supponitur, vilipensis, de dictis decimis realiter, & plene, prout tenemini, respondere & satisfacere, licet pro parte sua pluries requisiti, minime curassetis . . . . Fidelitati ergo vestre, ac vobis, & cuilibet vestrum regio nostro sub edicto, firmissime iterum nunc precipiendo mandamus quatenus eidem Antonio Episcopo ecclesie vestre, ac successoribus suis Episcopis Sibenicen. pro tempore futuris, de dictis decimis realiter, & integre respondere & satisfacere debeatis. Dat. Strigonii die* 1. *Mens. Junii, an. Domini* 1397.

Sibenicensium rationibus non acquiescit.

Contra vero Sibenicenses ajebant jus exigendi decimas, quod ad mensam episcopalem olim pertinebat, plurium villarum compensatione redemptum fuisse, devolutumque ad Commune Sibenicensium; sed quibus id probarent, tabulas proferre non poterant; quippe quæ tabulario incenso perierant. Quamvis omnes idem omni asseveratione affirmarent, seniorum etiam testimoniis adhibitis, acquiescere noluit Antonius, & quæ sibi, & ecclesiæ suæ ex antiqua consuetudine, & jure divino & canonico deberi putabat, repetere obstinatione quadam sententiæ perseveravit. Plures annos ea controversia tenuit, & multis utrinque, acerbisque contentionibus exagitata, Sibenicensium animos adeo exulceravit, ut veriti non fuerint, quos miserat Episcopus ad colligendas decimas, contumeliose tractatos repellere; ac præterea ipsum Episcopum de flagitiis enormibus apud Bonifacium per litteras accusare; quæ Pontifex, cum per calumniam, & malitiam conficta esse animadverteret, gravissime illos reprehendit; simulque Antonio innocentiæ ac virtutis sibi cognitæ perspectæque illustre testimonium tribuit.

Pontificium diploma perhonorificum Antonio.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Judicibus & Consulibus Sibenicen. salutem & apostolicam benedictionem. Multa mentis turbatione movemur, & vehementi cordis afflictione gravamur, cum vestris per maxime litteris accepimus quæ sunt honestati contraria, & vestræ saluti derogant, & honori; significant quidem nobis litteræ vestræ venerabilem Antonium Episcopum Sibenicensem sacri palatii antiquum auditorem, ac Capellanum, & familiarem nostrum nonnulla gravia & enormia commisisse, cujus a teneris annis clarius patuere virtutes, quibus est divino munere præsignitus; ipse quidem in Romana curia diutius conversatus, dono scientiæ probus semper apparuit, ac honestate conversationis ac vitæ placuit apud nos, & actus suos morum elegantia venustavit, ita quod in nostro & fratrum nostrorum conspectu meruit multipliciter commendari. Graviter quidem & injuriose nos & Romanam Ecclesiam offenditis, animas vestras dando perditioni; cum de Episcopo vestro, & pastore animarum vestrarum sic nobis pro jure noto, tam detestabilia, & veritate carentia, ut verisimiliter præsumitur, scribere non formidatis . . . . . . nam quæ scribitis, ut fide dignorum hominum accepimus testimonio plurimorum, potius ex odii radice prodeunt, quam veritatis, eo quia semper ejus salubria monita & mandata, omni timore Dei postposito, contemnere in nostrum, & Sedis Apostolicæ vilipendium non erubescitis; decimas, & alia, ad quæ obligamini, ratione, suæ Sibenicensis Ecclesiæ persolvere denegantes, ejus procuratorem turpiter ejiciendo. Gratum siquidem haberemus quampluri- mum

mum, & acceptum, si divina clementia videret in vobis spiritum saniorem, & mentis vestræ oculos aperiretis, & de tenebris consurgeretis ad lucem, actus vestros per viam mandatorum Domini dirigendo, & licet enormis culparum vestrarum gravitas grandium onera pœnarum importet; nibilominus more pii Patris, quem non prætereunt incommoda filiorum, cupientes vestræ providere saluti, & vestris obviare dispendiis, discretionem vestram paternis affectibus requirimus, & hortamur attente, vobis nibilominus districtius injungentes, quatenus, si de tenebris ad lucem vultis converti, & de laboribus, & ærumnis ad statum redire quietis, animos vestros promptos exhibeatis ad ipsius Episcopi salubria monita & mandata, ejusque consiliis plena promptitudine acquiescere curetis, & vos sic gerere in præmissis, quod sperati fructus succedant, nobisque cumulus honoris accrescat, & tamquam benedictionis filii apud nos, & Sedem Apostolicam commendari valeatis: nam si secus duxeritis faciendum (quod absit) sententias & pœnas, quas rite tulerit in rebelles, ratas & gratas habebimus & faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Si vero vestra aliquid putaveritis interesse in præmissis; illud in nostra curia prosequamini, recepturi, dante Domino, quod juris ordo, & justitia suadebunt. Datum Romæ apud S. Petrum XVIII. Kal. Januarii Pontificatus nostri an. XIII., idest Christi 1401.

Sibenicenses severa Pontificis castigatione & objurgatione admoniti destiterunt quidem ab illis gravissimis criminationibus, quas in pastorem suum intentaverant; sed quod Pontifex ipse permittebat, quod bonitas & æquitas caussæ postulabat, jus suum persequi apud Sedem Apostolicam decreverunt; & per suos Oratores, qui de statu totius controversiæ Bonifacium docerent, ut judicium sibi redderet, suppliciter ab eo postularunt. Pontifex illius caussæ cognitionem Chrysogono de Dominis Episcopo Traguriensi delegavit; qui diligenti adhibita inquisitione, citatisque testibus idoneis ad fidem faciendam, indigenis, atque advenis, & viris religiosis, iisque jurejurando ad id, quod verum esset, affirmandum adactis, secundum Sibenicenses judicavit, a quibus jus stare manifesto compertum est. Sententia lata fuit anno 1402. XIII. Kal. April., atque ad memoriam perpetuam posterorum in publicis tabulis descripta: *Grisogonus Dei & Ap. Sedis gratia Episcopus Traguricn. ad infrascripta omnia & singula Commissarius, & Judex a Sede Apostolica specialiter delegatus & deputatus. Invenimus, omni tractatione postposita, & mera veritate reperta, quod petitio facta per Dominum Comitem, Judices, & Commune Sibenici Sanctissimo Domino nostro PP. fuit, & est vera, justa & consonans veritati ac rationi; ex eoque invenimus, quod Domini Episcopi Sibenici, qui pro tempore fuerunt, cujus in contrarium hominum memoria non existit, semper* (idest a tempore belli Hungarici) *pro decima civitatis Sibenici habuerunt, tenuerunt, & possederunt omnes & singulas possessiones expressas, nominatas, & specificatas in Bulla Domini PP., videlicet Salinas &c. Dat. & actum in civit. Siben. sub anno Domini 1402. Indict. 10. die 20. men. Martii.*

Chrysogono Ep. Trag. litem cognoscendam inter Sibenicenses & ep. Pontifex dedit.

Dum ea controversia adhuc sub judicio esset, Bonifacius prudenter existimans vix fieri posse, ut posthac Sibenicenses ex animo Episcopum suum colerent ac diligerent, a quo propter interpositas contentiones alienati fuerant, quemque gravissimis calumniis affecerant; Antonium Sibenicensibus ademptum eodem anno 1402. III. Kal. Martii, Ecclesiæ Concordiensi Episcopum dedit; de quo Ughellus Tom. 9. It. Sac. *Antonius a Ponte nobilis Venetus, olim Episcopus Sibenicen. mox Concordien. ad patriarchatum Aquilejen. translatus a Gregorio XII. sed irrita hujusmodi translatione declarata a Joanne XXIII. ad priorem Concordiensem rediit; a qua a Martino anno 1418. Calen. Aprilis factus est Archiepiscopus Hydruntinus, ubi decessit anno 1424.*

Antonius ex auctoritate Bonifacii ad Concordiense Ecclesiam migravit.

BOGDANUS EP. SIBENICENSIS VIII.

Quem, si latine interpretari velis, *Deodatum* sive *donum* Dei rite dixeris; alias *Pulise*, alias *Pulsich* cognominatum invenio. Erat civis Sibenicensis, & Primicerius ecclesiæ cathedralis, cui Bonifacius IX. anno superiori Archidiaconatum Ecclesiæ Tininiensis contulerat, feceratque potestatem utriusque Sacerdotii simul retinendi, ut constat ex diplomate Pontificio, quod historiæ Tininiensis Ecclesiæ insertum est. Cum Ecclesia Sibenicensis per translationem Antonii ad Sedem Concordiensem vacaret, jus eligendi Episcopi, quod concessu Bonifacii VIII. ad Canonicos pertinebat, devolutum est ad Sedem Apostolicam. Itaque Bonifacius IX. Bogdanum ex Primicerio Episcopum Sibenicensem fecit, ut constat ex Epistola Pontificia inscripta clero & civitati, cujus exemplum hic subjicimus.

Diploma Bonifacii IX.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis clero, civit. & diœcesi Sibenicensi sal. & apostolicam benedictionem. Apostolatus officium, quamquam insufficientibus meritis nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini præsidemus, utiliter exequi coadjuvante Domino cupientes, soliciti corde reddimur & solertes, ut cum de ipsarum regiminibus agitur admittendis, tales eis in pastores præficere studeamus, qui commissum sibi gregem Dominicum sciant non solum doctrina verbi, sed exempli boni operis informare, commissasque sibi ecclesias in statu pacifico & tranquillo velint, & valeant, Duce Domino, salubriter regere, & feliciter gubernare. Sane Ecclesia Sibenicen. ex eo pastoris solatio destituta, quod nos hodie Ven. Fratrem nostrum Antonium Concordiensem, tunc Sibenicen. Episcopum, a vinculo, quo Sibenicen. Ecclesiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de Fratrum nostrorum consilio, & apostolicæ potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad Ecclesiam Concordiensem tunc pastore vacantem duximus transferendum, ipsumque illi præfecimus in Episcopum & pastorem; Nos ad provisionem ipsius Ecclesiæ Sibenicen. ne longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis & solicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem Ecclesiæ Sibenicen. personam utilem, & etiam fructuosam, cum Fratribus nostris habuimus diligentem; demum ad dilectum filium Bogdanum Pulise elect. Sibenicen. tunc Primicerium Sibenicen. in presbyteratus ordine constitutum, cui de litterarum scientia, vitæ munditia, honestate morum, spiritualium providentia, & temporalium circumspectione, apud nos fide digna testimonia perhibentur, direximus oculos mentis; quibus omnibus attenta meditatione pensatis, de persona ipsius Bogdani electi nobis, & eisdem Fratribus ob dictorum suorum

rum

rum exigentiam meritorum accepta, eidem Sibenicen. Ecclesiæ providimus, ipsumque illi præficimus in Episcopum & pastorem; curam & administrationem ipsius Ecclesiæ Sibenicen. sibi in spiritualibus, & temporalibus plenarie committendo: in illo, qui dat gratias & largitur præmia, confidentes, quod dextera Domini sibi assistente propitia, præfata Ecclesia Sibenicen. sub ipsius Bogdani electi felici regimine prospere & salubriter dirigetur, grataque in ejusdem spiritualibus, & temporalibus suscipiet incrementa. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Bogdano electo tamquam patri & pastori animarum vestrarum humiliter intendentes, & exhibentes sibi obedientiam, & reverentiam debitam & devotam, ejus salubria monita & mandata suscipiatis devote, & efficaciter adimplere curetis: alioquin sententiam sive pœnam, quam idem electus rite tulerit, sive statuerit in rebelles, ratam & gratam habebimus, & faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Dat. Romæ apud S. Petrum III. Kal. Martii Pontifi. nostri anno XIII. idest 1402.

Cui Bogdanus suam fidem & obedientiam obligavit. Extat sollemne Sacramentum, quo Bogdanus suam fidem Bonifacio legitimo Pontifici, ejusque legitimis successoribus, & Ecclesiæ Romanæ obstrinxit; ac nominatim Clementis Antipapæ nomen ac memoriam exsecratus, numquam se fautoribus, aut sequacibus illius coitionis schismaticæ quidquam auxilii præbiturum promisit. Siquidem post mortem Gregorii XI. quæ incidit in annum 78. superioris sæculi, fœdum ac diuturnum schisma exortum est, cum a factione Gallicana Urbano V. legitimo Pontifici Robertus Cardinalis Gebennensis objectus fuit, qui Clemens VII. appellari voluit; & huic e vivis sublato in sedem schismaticam Avenionensem successit Petrus de Luna, quem sui Benedictum XIII. nominarunt.

Formula juramenti. *Ego Bogdanus Pulise el. Sibenicen. promitto, & juro, quod ab hac hora in antea, quandiu vixero, fidelis ero, & obediens B. Petro, Sanctæque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, & Domino nostro Domino Bonifacio divina providentia Papæ VIIII. suisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio, consensu, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, vel capiantur mala captione. Consilium vero, quod mihi credituri sunt per se, aut per nuncios, sive per litteras, nulli manifestabo ad eorum damnum me sciente. Papatum Romanum, & regalia S. Petri, adjutor eis ero ad retinendum, defendendum ac recuperandum, salvo meo ordine, contra omnem hominem; ac honorem, & statum ipsorum, quantum in me fuerit, conservabo, ipsisque adhærebo, & pro posse favebo. Legatos, & Nuncios Sedis Apostolicæ benigne in terris meæ ecclesiæ suscipiam, dirigam, & defendam, securumque ductum præstabo eisdem, ac in eundo, & redeundo eos honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo; nec quantum in me fuerit permittam eis aliquam injuriam fieri, vel inferri, & quibuscunque qui contra præmissa, vel eorum aliquod, conaretur aliquid attemptare, quantum potero, me opponam; atque pro posse impediam offensiones; & damna prædicti Domini nostri Papæ, & dictæ Romanæ Ecclesiæ quantum potero, evitabo; nec ero in consilio, vel facto, sive tractatu, in quibus contra ipsum & eamdem R. E. aliqua sinistra, vel præjudicialia machinentur. Et si talia a quibusvis procurari novero, vel tractari, impediam hoc pro posse; & quantocius potero, commode significabo alteri, per quem possit ad eorum notitiam pervenire. Vocatus ex quacunque causa ad Synodum, seu ad . . . accedam, nisi præpeditus fuero Canonica præpeditione, eisque obedientiam, & reverentiam debitas exhibebo. Apostolorum limina singulis annis visitabo, aut per me, vel per nuncium meum, nisi apostolica absolvar licentia: Possessiones vero ad mensam meam episcopalem pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano Pontifice. Item asserentibus damnatæ memoriæ Robertum olim basilicæ 12. Apostolorum Presbyterum Card. dictum Gebennen. tunc Antipp. fuisse verum PP. eique Joanni olim tituli S. Marcelli Presbytero Card. dicto Ambranen. perditionis filiis, justo Dei judicio auctoritate apostolica condemnatis, & eorum sequacibus, ac dantibus eis, vel eorum alicui auxilium, consilium, vel favorem cujuscumque fuerit præminentiæ, ordinis, religionis, conditionis, aut status, etiamsi pontificali, regali, sive reginali, vel quavis alia præfulgeant dignitate, etiam si fuerint dictæ R. E. Cardinales; seu aliis quibuscunque per dictam ecclesiam denotatis, vel in posterum denotandis, quandiu extra gratiam, & communionem Sedis prædictæ permanebunt, non dabo quovis modo, per me, vel alium directe, vel indirecte, publice, vel occulte auxilium, consilium vel favorem; nec ab aliis quantum in me fuerit, & impedire potero, dari permittam; sed eos secundum posse meum, donec convertantur juxta processum apostolicum, prout justum fuerit, persequar. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.*

Anno 1403. jam susceperat regimen hujus ecclesiæ; quippe nominatur in tabulis fœderis, quod contra Sigismundum pro Ladislavo Rege Neapolitano, inter se fecerant Sibenicenses & Tragurini: *Fedus Sibenicen. cum Traguriensibus per quinquennium pro defensione publica, nec non Ladislai Reg. Ungarie 1403. 8. Octobris tempore Bogdani Episcopi Sibenicensis*. Bogdano ad Sedem Episcopalem evecto in subsellium munusque Primicerii successit Georgius Stantius; quem cum nobilitas & populus rectorem *Ecclesiæ S. Danielis de Campo superiori* elegisset, ac nominasset; hanc electionem & nominationem approbavit Bogdanus anno 1405. xi. Kal. Julii, ut est in tabulis Sibenicensibus. Cum Sibenicenses anno hujus sæculi duodecimo urbem, seque Venetis dediderunt; inter cetera illud postularunt impetraruntque, ut Bogdanus Episcopus sedem suam retineret, & jus eligendi Episcopi Capitulo relinqueretur; neve Surium, Mortarium, ceteræque insulæ ab urbis & Ecclesiæ Sibenicen. jurisdictione alienarentur. Ex lib. rubeo. Triennio post cum ædes cathedralis S. Jacobi angustior esset, pro numero civium, atque urbis frequentia, de molitione novi templi cogitari cœptum est. Itaque de communi sententia terras opimas & fertiles in villa Vodizze, itemque decimas vini assignarunt, ex quibus annui sumptus ad ædificationem atque dotationem templi suppeterent; & præterea decretum est, ut altero quoque anno procuratores duo eligerentur, alter ex Capitulo, alter ex ordine nobilium, qui fabricæ præessent. Ex libro rubeo, idque sub anno 1415. Martinus Papa V. anno 1422. Bogdano per litteras imperavit, ut controversiam dirimeret, quæ Petro X. Archiepiscopo Spalatensi

Sibenicenses se Venetis dedunt.

Decretum de novo templo cathedrali ædificando.

tensi erat de quibusdam molis frumentariis Jadro fluvio impositis, cum monachis S. Stephani de Pinis: *Martinus Ep. servus servorum Dei Ven. Fr. Bogdano Episcopo Sibenicen. salutem & apostolicam benedict. &c. Dat. Tibure XVI. Kal. Septemb. Pontific. nostri an.* 5. Huic ecclesiæ adhuc præsidebat anno 1434. nam hoc eodem anno in tabulis Sibenicensibus una cum Jacobo Episcopo Scardonitano *Bogdanum Episc. Sibenicen.* nominatum invenio. Anno 1436. in insula Caprani sive Capriæ, quæ ab Surio non ita lato interjecto Euripo in occasum distat, oblatum ab incolis cœnobium Patres Franciscani de observantia receperunt, ex potestate sibi facta ab Eugenio IV. qui Archidiacono Ecclesiæ Sibenicensi imperavit, ut Patres illos in ejus loci possessionem induceret: *Eugenius Episc. servus servorum Dei. Dilecto filio Archidiacono Sibenicen. Votis fidelium &c. Dat. Bononiæ* 17. *Kal. Decemb. an. Pontif. nostri* 6. Ex Vadingo Tom. V.

GEORGIUS EP. SIBENICENSIS IX.

Nobili genere natus Sibenici ex perillustri familia Sisgorea, vel Sisgorichia: ejus Pater vel patruus fuit Radichius Sisgoreus, quem ob præclara in rempublicam merita pensione annua, ac multis privilegiis Thomas Mocenicus, & Franciscus Fuscarus Duces Venetorum donarunt. Georgius post primam ætatem in studiis optimarum artium, & eximia erga Deum & parentes pietate transactam, e domo paterna ad cœnobium S. Dominici se contulit, ut tradit Georgius Caristius Canonicus Sibenicens. in suis Animadver. Mss. vitamque religiosam ex disciplina sanctissimi illius Patriarchæ instituit. Ob egregias illius virtutes cum singulari prudentia conjunctas dignum se præbuit, quem Canonici unanimi consensu Episcopum eligerent ac nominarent anno circiter 1440. Suscepto Episcopatu nihil habuit antiquius, quam ut decreta jampridem, & perpulchre descripta templi cathedralis ædificatio inchoaretur. Ei condendo locum designaverant Sibenicenses in urbe media, eaque frequentissime habitata, ubi templum est Sanctissimæ Trinitatis; sed Georgio potissimum auctore, mutato consilio, ædificium hoc locari placuit ibidem loci, ubi vetus erat ædes S. Jacobi, in publico & amplissimo foro, penes palatium pontificale. Itaque novæ & augustissimæ basilicæ jacta sunt fundamenta anno 1443. & Georgius Episcopus primum lapidem sacris precationibus initiatum sollemni ritu & cærimonia dimisit locavitque. Annus hujus basilicæ construi cœptæ, itemque nomen architecti litteris Gothicis inscriptum est tabulæ marmoreæ, quæ infixa parieti extra ipsam basilicam visitur.

Novæ ædis cathedralis molitio cœpta, ubi erat vetus.

Inscriptio.

Templa tibi cura Præsul venerande Georgi
Sisgoridæ stirpis claro de sanguine nate
Urbs a Fantino regitur pro Consule digno
Pisauræ prolis, Venetum dominante Senatu,
Cum pars ista Domus Domini primordia sumpsit
Mille quater centum Domini labentibus annis
Quadraginta tribus, Michael dum protegit urbem
Armiger, ejusdem regis quoque janitor almus.

Magister Matthæus Dalmaticus

Inde opus strenue ædificari cœptum; cumque bona pars templi, assidue Episcopo urgente, ac tum præpositos fabricæ, tum artifices, sua præsentia, suisque cohortationibus extimulante, quinque annorum labore; & sumptu immani extructa esset, pecunia defecit, atque ædificationem intermitti oportuit. Hanc interrupti operis caussam attulit, ut est in libro rubeo, *Georgius Sisgorich Ep. Siben. coram Christophoro Comite, & Capitaneo civit. Siben. anno* 1448. *mense Marcio, propositis a Consil. gen. civitatis, supra ædific. ecclesiæ S. Jacobi, quæ construi cœpta non poterat consummari.*

Georgio in primis curæ fuit disciplina, pietas, ac religio cleri, præsertim in iis, quæ ad chori frequentiam, & psalmodiam ac liturgiam rite peragendam pertinerent. Ipse ceteris exemplo, & incitamento erat. Cum quidam ex clero inferiori divinis laudibus ac sacrificiis, aut numquam aut raro interessent; neque ut officio suo satisfacerent, admonitionibus, decretis, pœnis etiam propositis compelli potuissent; a Senatu litteras regias impetravit ad Comitem, sive rectorem civitatis, quibus jubebatur illos pro imperio & potestate cogere, ut Episcopo imperanti quod ex justitia ac religione præstare debebant, obedientes se præberent. Interposuit etiam auctoritatem pontificiam, & Romam misit, qui ab Eugenio IV. mandatum severissimum exposceret ac referret, quo illorum pervicaciam infringeret, & vel invitos ad chorum frequentandum adigeret. Idem Eugenius IV. anno 1443. Episcopo & Capitulo Sibenicensi dedit seu potius confirmavit jus nominandi Canonicos; Nicolaus vero V. potestatem eligendi, atque instituendi duodecim, quos vocant mansionarios, sive adjutores chori, rerumque sacrarum ministros, concessit XVII. Kal. Junii an. Pontif. 2. idest Christi 1449.

Duodecim Mansionarii instituti.

Anno circiter 1453. Georgius e vivis excessit. Conditus est in æde cathedrali; eique marmoreum monumentum positum, cui supercubat ejusdem simulachrum pontificali habitu, atque vestitu: subjectus est titulus sepulchralis, quem temporis edacitas magna ex parte corrosit. Nepotem habuit ex Fratre Georgium Sisgoreum, non ignobilem Poetam, cujus extant carmina Venetiis edita sub hac inscriptione: *Georgii Sisgorei Sibenicensis Dalmatæ elegiarum, & carminum libri ad Petrum Joboleum Sibenicensem amicum suum per magistrum Adamum Rodovert sub anno Incarnationis Domini* 1477. Eodem anno 1453. Capitulum Sibenicense una cum Traguriensi impetravit a Senatu Veneto, ut beneficia, quæ octo ducatorum reditum non excedunt, a decimis essent exempta.

URBANUS EP. SIBENICENSIS X.

Urbanus cognomento Vignacus honesto loco natus est Venetiis; ac post diligentem operam politioribus litteris, & sublimioribus disciplinis navatam, Doctoris nomen & lauream adeptus in Gymnasio Patavino jus civile docuit; quam scholam regebat anno 1445. & in *Collegii Matricula hoc anno dicitur actu legens*, ut tradit Clarissimus vir atque doctissimus Jacobus Facciolatus in Fastis Gymnasii Patavini parte II. pag. 42. Hunc primum in tabulis Sibenicensibus ab Sede Apostolica electum fuisse invenio, nominatione Capituli seclusa; ac deinde jus eligendi Episcopi Canonicis ademptum penes Pontifices Romanos fuit. Ecclesiam Sibenicensem regendam suscepit anno circiter 1454. & biennio post, cum diversaretur apud Slarum insulam diœcesis ac territorii Sibenicensis, approbavit, & ratam ha-

habuit nominationem Antistitæ cœnobii Benedictini, quæ Præfecturam altaris S. Bartholomæi in æde S. Salvatoris Michaeli Presbytero jure sui patronatus contulerat: *Urbanus Dei gr. Episcopus Sibenicen. Dilecto nobis in Christo filio Ven. Joan. Michaeli Presbyt. ecclesie nostre salutem in Domino. Vitæ ac morum honestas, aliaque virtutum merita, quibus apud nos fide digno testimonio commendaris, nos inducunt, ut te congruis favoribus prosequamur. Cum itaque altaris S. Bartholomæi Apostoli situm in ecclesia S. Salvatoris monasterii ordinis S. Benedicti Sibenicen. per obitum bone memorie Jacobi Zilii ipsius altaris ultimi rectoris vacet, & ad ipsum Abbatissa, & conventus dicti monasterii infra tempus legitimum te presentaverint; nos eamdem presentationem admittentes, ipsum altare cum omnibus juribus, & pertinentiis suis auctoritate ordinaria tibi conferimus. Mandantes Vener. Archidiacono nostro quatenus per se, vel per alium, in dicti altaris corporalem possessionem auctoritate nostra prefata inducat. In quorum fidem, & fut. memoriam has litteras nostro majori sigillo muniri mandavimus. Datum in domo nostre habitationis in insula Slaren. Anno Dom. millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, die vero 25. mensis Februarii, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & Dom. D. Callisti divina providentia Pape III. an. 2.*

De reliquiis S. Christophori Sibenicum illatis.

Per hæc tempora urbem Sibenicensem nobilitatam ferunt reliquiis insignibus ex corpore S. Christophori martyris, quas Presbyter quidam Græcus anno 1453. cum Mahometes Constantinopolim Sedem imperii orientalis expugnavit, inter direptiones ac ruinas captæ urbis, furtim ablatas Sibenicum attulit, ac Sibenicensibus dono dedit: quibus ut certa fides constaret, auctoritate, ac testificatione Gennadii Patriarchæ Constantinopolitani muniendas curavit. Diploma Patriarchale latine conversum hic subjiciendum censui.

Testificatio Gennadii Patriarchæ Constantinopolit.

Gennadius miserat. divina Archiepiscopus Constantinopolitanus novæ Romæ, & universalis Patriarcha universis & singulis has litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Notum sit omnibus, quod eo tempore, quo urbs Constantinopolitana ab impiis Turcis debellata, & in deditionem eorum redacta fuit, ab eis, quemadmodum multæ aliæ, quæ in eorum manus pervenerant, sic etiam ablatæ fuerunt reliquiæ S. Christophori martyris, quarum partem reperit Vener. Sacerdos Artensis Calocheritis. Ingressus enim post captivitatem urbis Constantinopol. die sequenti templum prædicti S. Martyris, earum reliquiarum partem, quæ supererat, cum fide & reverentia suscepit, & apud se observavit. Deinde non multo post tempore, volens ad patriam suam se conferre, rogavit a nobis testimoniales litteras, quibus constaret prædictas reliquias S. Christophori martyris esse, prout sunt, quod nobis indubitatum est. Cujus quidem petitionem libenter exaudivimus, existimantes facturos nos esse Deo & omnibus fidelibus rem admodum gratam. Ideo per has nostras litteras indubiam omnibus fidelibus fidem facimus eas reliquias non alterius Sancti esse, quam S. Christophori martyris. Vidimus enim eas sæpius, & bene cognoscimus eas. Ne autem fraus aliqua extare aliquando possit inter has & alterius Sancti, quæ forte ostenderentur, reliquias; visum est nobis nonnulla signa harum quam brevissime scribere. Est hæc reliquia Crus sinistrum, pes, & tibia, & coxa simul conjunctæ; pellis autem consumpta carne incumbit & adhæret ossibus. Est autem in aliquibus locis supradicta reliquia fracta, nervi autem circa genu ex carne exeunt; præterea coxa circa tibiam incurvatur. Magnitudo autem ex anteriori parte sex palmorum est; ex posteriori quinque cum dimidio. Digiti nulli sunt, vel quia furto intercepti, vel quia vetustate consumpti fuerunt. Color autem cinereus: quibus omnibus signis sic stantibus, oportet omnes fidem adhibere, quod ipsa absque ullo dubio est reliquia supradicti martyris. Idcirco secundum Joannis Evangelium, quod vidimus, & conspeximus, manibusque palpavimus, de eo testimonium perhibemus; *& alibi qui viderat* testificatus. *Nos quoque pari modo de ea reliquia, quam oculis nostris vidimus, manibusque palpavimus, notitiamque adhibita diligentia perfectam, & exploratam habemus, testimonium perhibemus, omnesque, qui de hac re veritatem scire cupiunt, certiores facimus. Itaque nostræ mediocritatis Scripturam ad hoc significandum & comprobandum, quod ex se testimonium fert, fieri jussimus: In quorum fidem & testimonium, nostro pendenti sigillo plumbeo communiri, in linguamque latinam fideliter interpretari has litteras fecimus. Datum Constantinopoli in domibus nostris anno 1455. die 15. Julii.*

Ex autographo in pergamena, Græce & latine scripto, cui filum sericum coloris cærulei ac viridis infixum est, ex quo sigillum Patriarchale pendebat, quod deperiit.

Hæc pretiosissima lipsana, qua dignum erat, veneratione excepta sunt, ac deinde inclusa in arcam ligneam, cælatis operibus egregie elaboratam, intrinsecus, & extrinsecus inauratam, ac lamellis crystallinis undique obductam, quæ sacras illas exuvias conspicuas reddunt. In nova æde cathedrali altare in honorem S. Christophori exstructum est, hujusque mensæ arca imposita cum sacratissimis illis reliquiis, quas plurimis, Deo opitulante, saluti & auxilio fuisse tabellæ votivæ declarant.

Quatuor Archipresbyteri seu Vicarii foranei in diœcesi constituti.

Urbanus cum semel atque iterum diœcesim universam lustrasset, quatuor Parochos idoneis & opportunis locis constitutos titulo ac dignitate archipresbyterali donavit, qui ceteris minoribus Parochis auctoritate & imperio præessent; ac præter propriam, quam quisque administrabat, totius diœcesis parœcias quadripartito divisas, eisdem commendavit, & suas cuique nominatim assignavit; ut quam solent Vicarii foranei, inspectionem & curam singulis adhiberent.

Urbani decretum.

*Urbanus Dei gratia Episcopus Sibenicensis. Ad perpetuam rei memoriam. Deus omnipotens, qui celestem curiam ordinum varietate distinctam altissima providentia regit; eodem ordine sue militantis ecclesie statum per suos Vicarios Summos Pontifices, aliosque per orbem diffusos Pontifices, vocatos in partem solicitudinis, clementissima protectione gubernat. Sane cum solicitudo pontificalis officii in qualibet diecesi summi Hierarchi vices gerat; Nos qui retroacto quinquennio secundam universe nostre diecesis visitationem Deo favente peregimus, parochiasque distinctas reperimus, per parochianos Presbyteros solitas gubernari, volentes sacrorum canonum instituta, quantum possumus, executioni mandare, causa diligentissime cognita, maturo precedente consilio, quatuor ex universis nostris parochianis presbyteris in nostre solicitudinis partem, Deo auctore vocavimus. Elegimus igitur ordinaria auctorita-*te,

te, & eligimus tenore presentium Venerabiles Sacerdotes, videlicet Paulum de Corbavia Plebanum in ecclesia S. Martini in villa nostra Juinen. Georgium Zeferin Plebanum Grebacen. Petrum Bucich Plebanum S. Marie Cepernen. Franciscum Joannis Plebanum S. Joannis Cossevicen. in Archipresbyteros predictarum suarum ecclesiarum, quas perpetuo in Archipresbyterales erigimus, habita presertim ratione locorum, quibus site sunt. Commendantes eisdem universas parochias prefate nostre diecesis; ac committentes eisdem, et eorum singulis archipresbyteralem curam juxta juris Canonici dispositionem. Parochias igitur eis divisimus, & tenore presentium assignavimus. Primo Archipresbytero Juinen. parochias Turgesgracen. Srimen. Rastinen. Firmacen. Zinen. & Zlarinen. Archipresbytero Grebacen. parochias Parcoven. & Mitlocensem; Archipresbytero Ceparnen. parochias campi inferioris, & campi superioris, orientalem in ecclesia S. Danielis, & occidentalem in ecclesia S. Petri; Archipresbytero Cossevicen. parochiam S. Georgii de Colieuran, & S. Michaelis de Poclarosurch. Has igitur secundum divisionem predictam parochias cum suis ecclesiis tam parochialibus, quam capellis quibuscumque, in cujuslibet parochie limitibus constitutis sine beneficiatorum prejudicio, prefatis Archipresbyteris, & Presbyteris parochialibus assignamus. Que omnia & singula secundum regulam juris Canonici servari volumus, & auctoritate ordinaria mandamus, atque decernimus. In quorum fidem & futuram memoriam has litteras nostro majori Pontificali sigillo muniri mandavimus. Dat. an. Dom. 1460. Die vero quintodecimo mensis Februarii: Pontificatus vero Sanctissimi in Christo Patris & Dom. nostri Dom. Pii divina provid. Pape II. an. Pontif. 2. qui cohæret cum anno Christi 1460.

Sacerdotium S. Danielis Joanni Tholonichio collatum Paulus II. approbavit.

Sacerdotium S. Danielis in Campo superiori, quod jure patronatus ad nobiles viros de Coseviana pertinebat, Joanni Tholonich Canonico Sibenicensi collatum, Paullus II. approbavit, eique possessionem dari jussit. *Paulus Episcopus servus servorum Dei Ven. Fratri Archiepiscopo Jadren., & dilectis filiis Archipresbytero, & Joanni Procopovich Canonico Siben. Ecclesiæ salutem & apostolicam benedictionem. Vitæ ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis, & virtutum merita, super quibus apud nos dilect. filius Joannes Tholonic Canonicus Sibenicen. fide digno commendatur testimonio, nos inducunt, ut sibi reddamur ad gratiam liberales. Cum itaque sicut accepimus, capella S. Danielis campi superioris Sib. diœc., quam quondam Petrus Tholonic, ipsius capellæ Rector dum viveret, obtinebat, per obitum ejusdem Petri, qui extra Rom. curiam defunctus diem clausit extremum vacarit, & vacet ad præsens; nos dicto Joanni præmissorum meritorum suorum intuitu, specialem gratiam facere volentes ipsumque &c. absolventes &c. mandat deinde supradictis, ut curent auctoritate apostolica possessionem &c. dicto Joanni assignari; si vera sint, quæ asseruit, videlicet quod a majori parte patronarum electus fuerit, scilicet nobilium laicorum de Coseviana, & quod redditus 24. florenos auri de camera non excedat &c. Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem an. Inc. Dom. 1466. id. Novem.* Post bellum Creticum hoc Sacerdotium S. Danielis conjunctum fuit cum mensa Mansionariorum.

Alterum ejusdem

Idem Paullus II. eodem anno litteras dedit inscriptas *Ven. Fratribus Sibenicen. Arben. & Parentin. Episcopis. Regularem vitam &c. Ut compellant quosdam Eremitas ad deponendum habitum Minoritarum. Erant hi Eremitæ tertii Ordinis S. Francisci de Pœnitentia nuncupati: scandala oriebantur ex eorum usu habitus Minoritani. Hinc Minoritæ ad Pontificem confugerunt; jubet sub excommunicationis pœna hujusmodi habitum Eremitis interdici. Dat. Romæ apud S. Marcum 1466. 3. Non. Men. Junii, an. 2. Pontific.* Hæc Vadingus Tom. VI. Annalium.

Pontificis mandatum ad Ep. Sibenicen. Arben., & Parentinos.

Joannes Cardinalis S. Angeli Legatus Sedis Apostolicæ ædem cathed. Sibenicens. indulgentiis ditavit.

Anno 1467. Joannes Cardinalis S. Angeli Episcopus Portuensis, cum legatione Apostolica in Veneta ditione, & in partibus Langobardiæ fungeretur, ac Venetiis esset, certam delictorum indulgentiam ædi cathedrali Sibenicensi in perpetuum affixit, quam perciperent quicumque diebus ab se constitutis, eamdem suppliciter riteque inviserent, atque aliquid subsidii ad ædificationem ejusdem templi conferrent.

Joannes miser. divina Episcopus Portuensis, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis S. Angeli vulgariter nuncupatus; per inclytum Dominium Venetum, & partes Lombardiæ, Apostolicæ Sedis Legatus universis & singulis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Splendor paternæ gloriæ, qui sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota fidelium de ipsius clementissima majestate sperantium, tum præcipue divino favore prosequitur, cum divota ipsorum humilitas sanctorum precibus ac meritis adjuvatur. Cupientes igitur, ut cathedralis Ecclesia Sibenicen. congruis frequentetur honoribus, & in suis ædificiis & structuris debite reparetur, & conservetur, & fideles ipsi eo libentius devotionis causa confluant ad eamdem, quo ibidem dono cælestis gratiæ uberius se conspexerint refectos; de omnipotentis Dei misericordia, & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus & singulis vere pœnitentibus, & confessis, qui dictam Ecclesiam in Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, Resurrectionis ejusdem, S. Trinitatis, Assumptionis B. Mariæ Virginis, dedicationis S. Michaelis Arcangeli, S. Jacobi Apostoli, & omnium SS. festivitatibus devote visitaverint annuatim; & ad reparationem, & constructionem dictæ ecclesiæ manus porrexerint adjutrices centum dies, singulis festivitatibus eorumdem, de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxamus, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum fidem presentes litteras fieri, & per secretarium nostrum subscribi, nostrique majoris sigilli appensione communiri fecimus. Datum Venetiis in palatio Patriarchali anno a Nativ. Domini 1467. die vero 6. mensis Martii; Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini Paulli divina providentia Papæ II. anno 3.

Anno circiter 1468. Urbanus moriens sedem Episcopalem vacuam successori reliquit.

LUCAS EPISCOPUS SIBENICENSIS XI.

Lucas acta ante Episcopatum.

Magnus homo, nec magis ingenio & doctrina, quam rerum gerendarum solertia, & illustrium legationum gloria insignis. Natus est in insula atque urbe Corcyræ Melænæ, ex familia Tolentichia, sive de Tolentis; & nobilitatem quam a majoribus acceperat, suis virtutibus ac rebus præclare gestis mirifice auxit & illustravit. Aggregatus cum esset ad Capitulum ecclesiæ cathedralis Corcyrensis, primum inter Canonicos subsellium obtinuit, titulum, ac digni-

gni-

gnitatem Archidiaconi adeptus. Excellens de Luca opinio, quæ longe lateque percrebuerat, Pio II. Pontifici Max. hominis in gestione publicorum munerum experiundi cupiditatem injecit. Illum itaque Romam evocavit; & cum ejus ingenium habile ad omnia, agendique industriam per eos magistratus probasset, quibus quantum quisque valeat, explorari solet; duas gravissimas eidem, & nobilissimas legationes demandavit, alteram anno 1462. ad Stephanum Bosinæ Regem, alteram biennio post ad Philippum Ducem Burgundiæ. Utramque sapienter, & e sententia gessit. Postea vero Canonici Corcyrenses, quamvis nonnullæ offensiones inter eum & Capitulum intercessissent; tamen singulari ejusdem virtute, & nominis celebritate illecti, ut talem ac tantum virum patriæ & ecclesiæ suæ recuperarent, episcopatum Ecclesiæ Corcyrensis Lucæ detulerunt.

Fit Episcopus Sibenicensis.

Sed Paullus II. rescissa electione illa Capitulari, Ecclesiam Sibenicensem Lucæ decrevit anno circiter 1469.; noluit tamen illum a curia Romana discedere, ut ejusdem consilio operaque ad gravissima quæque negotia expedienda uteretur. An vero Lucæ permissum fuerit Sibenicum se conferre ad possessionem ecclesiæ sibi traditæ adeundam, aut eam aliquando intervisere, mihi non liquet. Vicarium delegit, hominem perspectæ fidei, industriæ, ac prudentiæ, cui totius rei ecclesiasticæ administrationem commisit. Sixtus IV. itidem expertam probatamque Episcopi Sibenicensis operam sibi necessariam esse censuit; eumque anno 1476. iterum in Burgundiam ad Carolum Ducem de gravissimis Sedis Apostolicæ negotiis legatum misit amplissima præditum potestate, ut litteræ Pontificiæ eidem inscriptæ declarant, quarum initium est ejusmodi: *Sixtus Episcopus ser. servorum Dei Venerab. Fratri Lucæ Episcopo Sibenicen., in Patriis, & dominiis dilecti filii nobilis viri Caroli Ducis Burgundiæ Nuncio, & Oratori nostro salutem, & apostolicam benedictionem. Cum nuper Te ad dilectum filium nobilem virum Carolum Ducem Burgundiæ, illiusque patrias & dominia, pro nonnullis nostris, & Sedis Apostolicæ agendis negotiis Nuncium & Oratorem nostrum, & dictæ Sedis, cum potestate Legati a latere transmiserimus, Tibique, qui Referendarius noster existis &c.*

Legatus Sixti IV. ad Carolum Ducem Burgundiæ, & ejusdem Caroli ad Venetos.

Tanta fide ac diligentia munus illud longe gravissimum sustinuit, ut Carolus Dux Burgundiæ, cum ei Legatus extraordinarius Venetias mittendus esset, ad publica quædam negotia cum Duce & Senatu Veneto transigenda, Episcopo Sibenicensi aptiorem nullum invenit, cui hanc legationem committeret; in qua non tantum Carolo Duci cumulatissime satisfecit, sed etiam illis sapientissimis Patribus ita se, suamque eximiam doctrinam, intelligendi celeritatem, decernendi consilium, agendi solertiam probavit; ut Venetiis abeuntem litteris perquam honorificis prosecuti fuerint: *Reverendus in Christo Pater Dominus Lucas Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Sibenicensis, nobis ob ejus doctrinam, & præclaras virtutes carissimus, & dilectissimus, qui graviter &. prudenter nomine Illustrissimi & Excellentissimi Principis Domini Ducis Burgundiæ amicissimi nostri Oratorem egit apud nos &c.*

Accitus in auleam Cæsaream, & inter Consiliarios Maximiliani Regis Romanorum adscriptus, magnam sibi existimationem & gratiam conciliavit tum apud Cæsarem filium, tum apud ejus Patrem Fridericum Imperatorem; eique Marcus Barbadicus Dux Venetiarum anno 1486. quædam suæ reipublicæ negotia commendavit, ut qua valebat apud utrumque auctoritate & gratia interposita, ad eum, quem optabat, exitum perduceret: ut docet epistola ejusdem Ducis inscripta: *Reverendo in Christo Patri Domino Lucæ de Tolentis, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopo Sibenicensi, ac Serenissimi Romanorum Regis Consiliario &c.* Intra finem anni 1486. Fridericus Lucam cum tribus aliis oratorem misit ad Reges, Principes, civitates Italiæ, quibuscum de communibus rebus, & communi salute ac tranquillitate ageret, quos tum Fridericus, tum anno sequenti Maximilianus imperatoria pariter atque cæsarea fide publica, & auctoritate munierunt: *Federicus divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus &c. Joannes Tridentinus Princeps, & Lucas Sibenicen. Episcopus, nec non Thomas de Colloredo Dapifer, & Georgius Ellebrer nostri, & Serenissimi Principis Maximiliani Romanorum Regis filii nostri carissimi, Oratores, & Consiliarii devoti, & fideles dilecti pro nostris & præfati Romanorum Regis, ac imperii sacri arduis negotiis, versus Italiam suos dirigere habent gressus &c. Maximilianus &c. Cum D. Lucas Episcopus Sibenicen. . . . . . Consiliarii & Oratores nostri nobis summe dilecti in nonnullis negotiis nostris ad diversos Reges, civitates, & alia loca diversa, & Dominia, progressus suos habeant dirigere &c.*

A Friderico Imperatore & Maximiliano Cæsare Legatus in Italiam missus.

Anno 1488. jussu missuque ejusdem Friderici Imperatoris Romam profectus est cum Legato Regis Poloniæ, ut ab Innocentio VIII. auxilia peteret ad repellendos Tartaros, qui Poloniam invaserant, ac fœde vastabant. Maximilianus eidem litteras dedit ad Pontificem, quem, ut antea sæpe fecerat, rursus orat obsecratque, ut Lucam ob eximias ejus virtutes, & merita singularia, tandem aliquando in amplissimum Cardinalium collegium aggregare velit; epistolæ Cæsareæ particulam huic loco attexere libet: *Quod antem jamdudum tam ardenti desiderio optavimus, & procuravimus in Reverendi Patris præfati* (Lucæ Sib. Episc.) *ad Cardinalis dignitatem provectione, his quatuor temporibus proxime effluxis completum speravimus; ita ut humiles gratiarum actiones persolvere potius, quam eumdem denuo commendare deberemus. Si tamen aliqua occasione dilatio insperata adhuc data fuerit, credat Sanctitas vestra firmiter petitioni nostræ nunquam satisfactum iri, nisi præfatum Episcopum, nostris precibus, suisque multiplicibus meritis exigentibus, ad illam dignitatem promotum obtineamus.*

Eodem anno appetentibus feriis quatuor temporum extremis, Pontificem quanta maxima poterat contentione rogare & urgere instituit, ut si quibus purpuram conferre decrevisset, Lucam ne præteriret; quin immo omnibus anteferret, vel illis ipsis, quos aut ipse aut parens Imperator commendaverat. Extat epistola Maximiliani ad Innocentium VIII., quam integram hic subjicio. Egregia enim viri excellentissimi in rem publicam, & christianam merita commemorat; & quanti illum faceret, quantoque opere ejus honori ac dignitati studeret, satis superque declarat.

Sanctissimo in Christo Patri & DD. Innocentio, ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici, & D. nostro Reverendissimo Maximilianus divina faven-

te clementia Romanorum Rex semper Augustus, Arcidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brab. Comes Flandriæ, Tirolis &c.

Epistola Maximiliani ad Pontificem.

Beatissime Pater Domine Reverendissime. Cum per plurimas tam litteras, quam per Oratores nostros . . . . promotionem Domini Lucæ Episcopi Sibenicens., dilecti fidelis Consiliarii & Oratoris nostri, ad Cardinalatus dignitatem Sanctitati vestræ commendavimus affectuosissime, utinam præsentialiter & verbo intentionem nostram circa hoc negotium declarare potuissemus: intelligeret Beatitudo vestra neminem nos ante præfatum Sibenicensem cupere. Nihil fuit, Pater Sanctissime, nihil est, nihil credimus erit, in quo beatitas vestra magis hoc tempore nobis complacere possit. Viginti octo annis, Philippo, Carolo, Mariæ conjugi Burgundiæ Principibus, & nobis fidelissime servivit. Maximæ importantiæ legationes a pluribus Summis Pontificibus ad Reges diversos & Principes laudabiliter obivit. Nos ac Principes pranominatos in magna amicitia, & perfecta Sedis Apostolicæ obedientia conservavit; cum ipsa in præsens nostra per Sedem Apostolicam negotia fidelissime ac diligenter peregit; & ut ejus virtutes cognitæ sint, magnaque promotione dignus existat, parvam admodum, aut nullam penitus a Sede præfata, a nobis & prædecessoribus nostris remunerationem recepit. Et cum non solum speremus, sed etiam sciamus quod Sanctitas vestra nos, patriasque nostras, & totum Cisalpinum imperium sine Cardinali amico & promotore diutius permanere non sinet; rogamus igitur beatitudinem vestram obnixe, & attente requirimus dignetur præfatum Dominum Episcopum Sibenicen. Oratorem nostrum, virum utique utilem, ad hujusmodi Cardinalatum dignitatem in his futuris quatuor temporibus, & prima creatione, absque ulteriori dilatione, aut quacumque excusatione promovere. Et licet Dominum Episcopum Cameracensem ad eamdem Cardinalatus dignitatem, si fieri potest, promovere desideramus; non intendimus per quascumque litteras in favorem ipsius, aut alterius cujuscumque a Patre nostro meritissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, a nobis, aut a filio nostro amantissimo sub quacumque verborum forma, ad petentium importunitatem hoc guerrarum tempore & rebellionis, in quo pluribus complacere necesse est, impetratas, & concessas, promotioni ipsius Domini Sibenicen. præjudicare, quin sit primus; & si duo creari non possunt, pro hac vice sit solus. A principio Pater beatissime hæc fuit nostra intentio, quæ constantissime remanebit usque quo cœpti negotii finem obtineamus. Serenissimus Imperator, genitor amantissimus nobis in hac petitione favet, nec promotionem Domini Sibenicen., licet pro alio scripserit, impedire intendit, ut per ejus litteras clare constat; immo sibi, & nobis, ac filio nostro carissimo erit gratissima; nec postposito Domino Sibenicen., poterimus de alterius promotione contentari. Omnipotens vestram beatitudinem longævam pro felici regimine ecclesiæ suæ sanctæ conservare dignetur. Dat. in oppido nostro . . . die 5. Decembris an. 1488. Regni vestro nostri tertio.

Lucæ Ep. obitus & sepulcrum.

Verum nescio quid impedimenti intercessit, quo minus Lucas amplissimam illam dignitatem adipisceretur; aut potius mors immatura purpuram & Galerum illi præripuit. Anno enim 1491. jam e vivis sublatus Sedem Sibenicensem successori reliquerat. Tot legationibus, negotiisque publicis distentus vix spatium habuisse videtur ecclesiæ suæ adeundæ, aut saltem aliquando intervisendæ. Illam igitur absens per suos Vicarios administravit. Ceterum si minus præsentia sua operaque eidem adesse potuit, attamen rerum ab se gestarum gloria, sui nominis celebritate, suarumque virtutum splendore Ecclesiam Sibenicensem illustravit. Illud certe præstitit, ut ad ædificationem ædis cathedralis plurimum pecuniæ ac subsidii large effuseque conferret; id quod declarat inscriptio sepulchralis

Præsulis hic Lucæ Tollentich ossa quiescunt
Muneris est cujus celsi pars maxima templi.

Objeritne Sibenici, an alibi, incertum est mihi. Ejus corpus, undecumque translatum fuerit, certe Sibenici conditum est in æde cathedrali ante aram maximam, ut docet titulus sepulchralis modo descriptus; qui incisus est in summo gradu marmoreo, per quem ad eamdem aram ascenditur.

Insigne prodigii, cui testimonium perhibet Georgius Archid. Sibenicen.

Dum Lucas Ecclesiæ Sibenicensi præsidebat; anno 1483. VI. Kal. Aprilis, feria quinta, ipso die Cœnæ Domini sacro, dum preces Matutinæ in æde cathedrali, de more sub vespertinum tempus, ritu lugubri canerentur; in templo suburbano S. Mariæ visa est quædam effigies Jesu Christi in cruce suffixi sudore sanguineo manare; id quod suismet oculis conspexit, ac testatum reliquit Georgius Sisgoreus Vicarius Generalis Lucæ de Tollentis Episcopi.

Exemplum sumptum ex autentico existente in schola venerabilis Confraternitatis S. Marci in Burgo Sibenici a parte maris, scripto in Membrana.

Georgius Sisgoreus decretorum Doctor Canonicus, ac Reverendissimi in Christo Patris, & D. D. Lucæ de Tollentis Dei, & Apostolicæ Sedis gratia dignissimi Episcopi Sibenicensis, in spiritualibus, & temporalibus Vicarius generalis. Universis, & singulis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis salutem in Domino, & felicitatem sempiternam.

Miraculis splendor paternæ gloriæ, qui sua mundum illustrat ineffabili claritate, pia vota fidelium de ipsius clementissima majestate sperantium tunc potissimo prosequitur favore, cum devota ipsorum humilitas Christi passionis memoria, ac meritis adjuvatur. Cupientes itaque notificare, ad excitandum fidelium devotionem rem miram, quæ divina permissione acciderat in ecclesia Sancta Mariæ in Burgo civitatis Sibenici, in qua devotissima Frattalia reducta est, & congregata sub titulo S. Marci Evangelistæ, cujus insignia processionaliter in vexillo crucis portat, & in pectore. Anno salutis 1483. die 27. Martii &c.

Occurrente tunc Cœna Domini dum Vesperi clerus plurimus, & populus esset in offitio lamentationum in ecclesia cathedrali: hoc modo &c. Plurimi veniebant, & dicebant cum lacrymis Crucifixum in præfata S. Mariæ ecclesia guttas sudare sanguineas, quod audiens clerus, & populus Sibenicen. cum gemitu, & magni devotionis stupore commovebant ad dictam ecclesiam, quo tempore magnificus Dominus Petrus de Canali Comes Sibenici, & ejus filius Dominus Angelus cum magna nobilium multitudine, & nos Præfati Vicarius cum quibusdam de Capitulo, & clero personaliter accedentes ad dictam ecclesiam, ibi assistente venerabile viro Domino Joanne Dorzcia Capellano dictæ ecclesiæ, & Frattagliæ, & eodem præsente, accipientes in manibus dictum crucifixum, vidimus in capite, & in brachio

chio

chio dextero, & in pedibus quosdam sudores sanguineos, non delusione, aut fraude aliqua effectos: sed permissione divina emanatos: Quamvis multi in ista ostensione fuerunt stulti, & tardi corde, ad credendum. Nos itaque quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, quod ipsa devotionis experientia postea didicimus, & ex votis multorum cognoscimus crucifixum illum gloriosum, & Salvatoris nostri Imaginem, aliqua mirabiliter in ejus famulis devotis fuisse operatum. Igitur ut dicta ecclesia, in qua est cum tali gloria crucifixus congruis frequentetur honoribus, & debite conservetur, & quantum opus fuerit reparetur, & fideles ipsam libenter devotionis causa confluant ad eandem, quo ibidem dono cælestis gratiæ uberius se conspexerint esse refectos: Et dilectus nobis in Christo Michael quondam Nicolai Charmetich civis Sibenici in dicto Burgo habitator juxta ipsius devotionem exoptans debitum honorem in ecclesia præfati crucifixi augere, & ipsam dotare in vita, & facere cantare primos Vesperos & Missam die 27. Martii in honorem Crucis Domini, & in ultima voluntate, prædicta devotione de propriis bonis relinquere; supplicavit, ut auctoritate ordinaria in dictis Vesperis, & Missa cantandis debeamus indulgentiam, quam possumus, liberaliter concedere omnibus, & singulis qui dictis Vesperis, & Missæ interesse curaverint. Nos passionis Christi memores, & devotis precibus dicti Michaelis inclinati, de Omnipotentis Dei misericordiam & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis vere pœnitentibus, & confessis, qui dictis Vesperis, & Missæ interesse studuerint, quadraginta dies in Vesperis de injunctis eis pœnitentiis, & in Missa alios quadraginta misericorditer relaxamus: etsi prefata dies 27. Martii venerit in Cœna Domini, vel in parasceve, vel Sabbato sancto, vel die Pascha, quod non in istis diebus, sed prima die non impedita immediate sequente, debeat Missa antescripta celebrari, & primi Vesperi cum quadraginta dierum indulgentia, ut supra constat expressum. In quorum fidem, & testimonium presentes litteras fieri, & per Cancellarium nostrum scribi, & in actis ecclesiasticis poni nostrique majoris sigilli apensione fecimus communiri.

Datum Sibenici in Aula audientiæ causarum anno Domini 1485. die prima Martii. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri Domini Innocentii divina providentia Papæ Octavi anno primo. Præsentibus venerabili viro Domino Presbytero Michaele Radigostiçæ Canonico, & Domino Presbytero Gieorgio Vodanovich, & Domino clerico Michaele Draganich sub Canonicis, & civibus Sibenicen. Testibus habitis, & rogatis.

Et ego Clericus Lucas Miusseus civis Sibenici publicus imperiali auctoritate Notarius & curiæ Episcopalis Sibenicen. Cancellarius de præfati Rever. Domini Vicarii Commissione, ac mandato q. una cum testibus præmissis suprascripti instrumenti sive privilegii concessione sub die, mense, & millesimo suprascriptis rogatus, & requisitus interfui; Ideo manu propria hujusmodi instrumentum sive privilegium in hanc formam redigens ex autenticis meis extrhaendo cum præfati Rev. Domini Vicarii sigilli majoris appensione in fidem, & testimonium omnium, & singulorum premissorum, sub meis signo nomine, & cognomine solitis, & consuetis publicavi requisitus &c.

FRANCISCUS EP. SIBENICENSIS XII.

Patritius Venetus ex illustri, & pervetusta gente Quirinorum. Romæ versabatur, & inter Præsules curiæ Romanæ locum obtinebat; cum Innocentius VIII. Ecclesiam Sibenicensem illi decrevit; ita siquidem in tabulis Consistorialibus notatum est: *anno 1491. 11. Aprilis providit de persona D. Francisci Quirini Ecclesiæ Sibenicen. vacanti per obitum D. L. illius ultimi possessoris &c.* Magistratus, quos gerebat, & munera, quibus in curia Romana fungebatur, illum detinuerunt, quominus ad ecclesiam suam accedere posset. Itaque sollicitudinis curæque pastoralis Vicarium sibi substituit Hectorem de Franciscis Canonicum Sibenicensem, ut constat ex ejus Syngrapha. (Franciscus Quirinus Ep. Vicarium Gen. constituit Hectorem de Franciscis Can. Sibenicen.)

Franciscus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Sibenicensis Episcopus ad præsens apud curiam Romanam residens, universis & singulis &c. Cum ad præsens in episcopatu nostro, atque ecclesia Sibenicensi, aliis pro nunc gravioribus in urbe occupati negotiis, personaliter interesse non valeamus; hinc est quod nos cupientes dictorum Ecclesiæ, & Episcopatus Sibenicensis, ac nostris rebus & negotiis, prout tenemur, opportune consulere omnibus melioribus viis, modo, jure, causa & forma, quibus melius & efficacius potuimus ac debuimus, fecimus, constituimus, atque creavimus, & solemniter ordinamus nostrum verum oratorem, legitimum, & indubitatum procuratorem, actorem, factorem &c. Dominum Hectorem de Franciscis Canonicum & Vicarium nostrum Gener. Sibenicen. cum potestate &c. Datum Romæ in domo nostræ residentiæ sub anno 1492. Indict. 10. die vero 4. men. Julii.

Anno 1494. Vicarium alterum Sibenici constituit Stephanum Episcopum Sanctuariensem, qui sacros ordines conferret, & omnia, quæ characterem episcopalem requirunt, munia perageret. Hic in actis curiæ Sibenicensis Episcop. se appellat *Suffraganeum, & Vicarium generalem Reverendissimi Episcopi Sibenicensis.* Eodem anno XIII. Kalendas Januarii Sabbatho quatuor temporum plures clericos etiam alienæ diœcesis, quibus a proprio facultas facta esset ordines recipiendi a quocumque Episcopo, tum minoribus tum majoribus ordinibus, atque etiam Sacerdotio initiavit. Hector de Franciscis, quod fortassis nondum sibi legitime constabat de auctoritate & potestate Vicarii generalis in Episcopum Sanctuariensem translata; eum violatæ jurisdictionis ecclesiasticæ reum fecit; & omnibus, quos ille initiaverat, ordinum susceptorum functiones interdixit. At Stephanus prolatis litteris testibus delegati sibi muneris, traditæque potestatis ab Episcopo Sibenicensi, interdictum illud irritum fecit, ac nihili esse declaravit. (Deinde Stephanum Episcopum Sanctuariensem.)

Die 28. m. Januarii 1495. Cum per Reverendissimum in Christo Patrem & Dominum D. Stephanum Avellanum Episcopum Santuariensem, sac. Theol. Doctorem, suffraganeum ac Locumtenentem, nec non Vicarium generalem Reverendissimi Episcopi Sibenicen. fuerint promoti nonnulli clerici ad sacros ordines, & alii ad ordinem presbyteratus ... per ipsum tamquam sufficientes approbati, & licentiati, ut a quocumque Pontifice possint & valeant sacros ordines recipere, qui omnes infrascripti videlicet &c. apud nos pro idoneis habiti, fuerunt ad sacros ordines (Interdictum Hectoris de Franciscis antea Vicarii gen. nullum esse declaravit.)

nes promoti & approbati : modo superveniens D. Hector de Franciscis assertus Vicarius omnes supradictos suspendit a sacris ordinibus, mandando eisdem ne in sacris hujusmodi se immiscere, atque impendere quomodocumque præsumant. Nos igitur antedictus Stephanus auctoritate nobis concessa ab Episcopo Sibenicensi vobis omnibus & singulis, sicut præmittitur, promotis ad dictos sacros ordines, non obstante asserto mandato ejusdem Domini Hectoris, libere, secure, atque intrepide exerceatis, & celebretis missas, & alia officia, ad quæ promoti estis, cum auxilio Omnipotentis Dei, & benedictione nostra; presentibus nobb. viris Hieronymo Disnico, & Marco q. Laurentii testibus habitis, vocatis, rogatis &c.

Visitationem episcopalem indixit.

Idem Episcopus sub initium hujus anni 1495. visitationem episcopalem indixit litteris Encyclicis ad Canonicos, Parochos, Presbyteros, & Clericos missis: *Reverendissimus in Christo Pater & Dominus Stephanus Avellanus Dei gratia Episcopus Santuariensis Sac. Theol. Doctor, Vicarius & Locumtenens in jurisdictionalibus, ac suffraganeus in omnibus spectantibus ad ordinem Episcopalem Reverendissimi Domini Episcopi Sibenicen. notum facit omnibus, & singulis in civitate Sibenicensi, & diœcesis subditis constitutis, videlicet Dominis Canonicis, Subcanonicis, Parochis, Presbyteris, & aliis clericis inferioribus &c. quatenus usque ad decem dies intendit incipere facere visitationem juxta sacrorum Canonum dispositiones &c. Dat. Sibenici in Aula Episcopali die 9. mens. Januarii 1495.* In actis curiæ Episcopalis Sibenicen. tum anno superiori semel atque iterum, tum sæpius hoc anno 1495. Stephanum Sanctuariensem *Vicarium generalem, & Locumtenentem* Episcopi Sibenicensis nominatum invenio; ac semel quidem se *Magistrum sacræ Theologiæ Ordinis Prædicatorum appellat.* Duos sibi Vicarios sui muneris substituit, primum *Georgium Archidiaconum Sibenicensem*, deinde *Jacobum Tollimerium Legum Doctorem.*

Cum Franciscus multa in Curia Romana, & gravissima negotia sustineret, quæ illum ab urbe discedere vetabant; veritus ne quid detrimenti ex absentia pastoris caperet Ecclesia Sibenicensis, quam per se regere non poterat, dimittere statuit; ejusque dimittendæ potestatem impetravit ab Alexandro VI. qui *anno* 1495. 5. *Augusti admisit resignationem Ecclesiæ Sibenicen. per Franciscum Quirinum factam; & illi de persona D. Bartholomæi providit.* Post depositum Sibenicensem, Archiepiscopatum Dyrrachiensem obtinuit. Obiit anno 1505. in castro S. Petri, quod est oppidum agri Patavini, & ibidem conditus est apud Patres Franciscanos in æde S. Joannis Baptistæ penes sacellum S. Catharinæ. Monumentum eidem posuerunt, ac titulum fecerunt Matthæus & Antonius filii, quos ante susceptos ordines Ecclesiasticos genuerat.

Franc. Quirino Sibinicensi Episc. ac Durac. Archiep.
dignis. Patr. Venet. omnibus notis. Matthæus & Ant. filii pientiss. ære suo posu. Ob. An. Sal. MDV. Kal. Aug.

BARTHOLOMÆUS EP. SIBENIC. XIII.

Nicolaus de Draganis Vicar. gen. Bartholomæi Episcopi Joannem Procopovichium electum Archipresbyterum confirmavit.

Venetiis oriundus, cognomento Boninus. Nicolaum de Draganis Primicerium ædis cathedralis Vicarium generalem sibi delegit; eique mandavit, ut suo nomine possessionem Ecclesiæ Sibenicensis adiret. Antequam Sibenicum accederet, cum Joannes Franciscus Disnicus Archipresbyter diem supremum obiisset; Archidiaconus, & Canonici, penes quos jus erat eligendi Archipresbyteri, id muneris ac dignitatis ad Joannem Procopovichium Canonicum cunctis suffragiis detulerunt. Hunc vero Nicolaus Episcopi vicem ac personam gerens rite approbavit, eique possessionem collati Sacerdotii secundum juris formulam dari jussit.

Nicolaus de Draganis Primicerius Sibenicen. Rev. in Christo Patris, & Dom. D. Bartholomæi Bonini Dei & Apostolicæ Sedis gratia dignissimi Episcopi Sibenicensis Vicarius generalis. Dilecto nostro Dom. Francisco Procopovich Canonico Sibenicensi salutem in Domino. Cum ad Venerabiles viros dilectos nostros Archidiaconum, & Capitulum ecclesiæ nostræ jus eligendi & præsentatio personæ idoneæ, quando vacat dignitas Archipresbyteratus, & ad Episcopum Sibenicen. pro tempore existentem personarum præsentatarum hujusmodi receptio, & admissio, nec non institutio ipsius, & collatio, assignatio, & provisio Archipresbyteri prædicti jure ordinario, de antiqua approbata, & hactenus observata consuetudine pertineat; per Archidiaconum, & Capitulum prædictum ad Archipresbyteratum ipsius ecclesiæ, quem quondam Dom. Joannes Franciscus Disnicus ipsius ecclesiæ Archipresbyter dum viveret obtinebat; per ipsius Dom. Joannis Francisci obitum, qui nuper diem clausit extremum, nobis fuisti ob virtutum & meritorum tuorum præmia, ac ætatis gravitatem præsentatus; quem, super hoc præfatis Archidiacono & Capitulo supplicantibus, gratiose admittentes, recipimus. Quapropter nos præmissorum intuitu ac vitæ & morum honestate, quibus apud nos fide digno commendaris testimonio, nosque inducunt, ut tibi reddamur ad gratiam liberales, Te in Archipresbyterum dictæ ecclesiæ instituimus; ac illum sic vacantem cum plenitudine juris canonici, ac omnibus juribus, & pertinentiis suis, auctoritate ordinaria tibi conferimus, & assignamus, & providemus; Teque coram nobis propter hoc personaliter constitutum in corporalem possessionem Archipresbyteratus, juriumque & pertinentiarum ejus per annuli traditionem inducimus, & investimus de eodem; recepto per nos a te, quod nobis & successoribus nostris ordinariis Sibenicensibus obediens eris & fidelis, ac S. Matris Ecclesiæ, nostris, & successorum nostrorum mandatis: & eidem ecclesiæ secundum ipsius statuta, & consuetudines, & ordinationes legitimas deservies, & deserviri facies in Domino, juraque & libertates ipsius ecclesiæ, ac Archipresbyteratus prædicti manutenebis, ac defendes pro posse; nihilque quod ad dictum Archipresbyteratum spectabit, aut pertinebit alienabis, seu detrahes; alienataque seu detracta ad jus & proprietatem prædicti Archipresbyteratus reduces, & reduci facies, ac procurabis pro posse ad Sacra Dei Evangelia præstito juramento. Vobis omnibus & singulis personis ecclesiasticis Archidiacono, & Capitulo, Canonicis & personis dictæ ecclesiæ, aliisque notariis, & tabellionibus publicis per civitatem, & diocesim nostram constitutis subditis nostris, tenore præsentium committimus, quatenus vos vel alter vestrum, qui super hoc requisiti, vel

vel requisitus fuerit, ad prædictam ecclesiam accedatis, seu accedat; eumque D. Joannem, vel procuratorem suum ejus nomine ad eumdem Archipresbyteratum in præfata Ecclesia Sibenicen. in Archipresbyterum recipi faciatis, seu recipi faciat, stallumque sibi in choro loco digniori ipsius ecclesiæ cum plenitudine juris Canonici assignetis; sibique de ipsius Archipresbyteratus fructibus, reditibus, obventionibus universis integre respondeatis, & faciatis ab aliis, quantum in vobis erit, plenarie & integre responderi; Contradictores auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam compescendo. In quorum omnium & singulorum fidem, & testimonium prædictorum præsentes litteras, sive præsens publicum instrumentum hujusmodi collationem, & provisionem in se continentes, seu continens exinde fieri per notarium publicum infrascriptum subscribi mandavimus, nostrique sigilli jussimus, & fecimus appensione communiri. Dat. Sibenici in sacristia præfatæ ecclesiæ, anno salutis nostræ 1495. Ind. XIII. die vero 17. mens. Octobris, Pontificatus SS. in Christo Patris, & Dom. Dom. nostri D. Alexandri Papæ VI. anno 4.

Bartholomæus prope annos septemdecim huic ecclesiæ præfuit; sed de illo præter nomen, nihil fere aliud memoriæ ac litteris traditum invenio. Extat quædam epistola Hieronymi Mazzarelli, qui locum tenebat, ac vice fungebatur Bartholomæi Averoldi Archiepiscopi Spalatensis, inscripta *Bartholomæo Bonino Episcopo Sibenicensi V. Kalendas Junias, anno* 1498. Habuit lites nescio quas cum Traguriniis; quæ delatæ cum fuissent ad Curiam Archiepiscopalem, ab eo missus est procurator, qui suam caussam ageret, *Jacobus Tollinevichius Leg. Doct. Rev. P. D. D. Bartholomæi Dei & Apost. Sed. gr. Ep. Siben. V. g. anno* 1499. Sub initium sæculi decimi sexti, pars territorii ac diœcesis Sibenicensis, quæ ad orientem vergit, ab excursionibus Turcarum infesta cum esset, plerique ex incolis fuga dispersi, alii quidem in insulas & scopulos se abdiderunt, alii vero trans mare in Aprutium migrarunt.

JOANNES EP. SIBENICENSIS XIV.

Tragurii opulenta in primis & clara fuit Staphilea familia, quam inde usque ab insula Cypro transvectam ferunt; & in hac urbe domicilium ac sedem rerum omnium & fortunarum suarum collocavit. Ex ea cum alii viri illustres, tum Joannes noster prodiit, cujus Pater Stephanus unum e septem vel octo illis castellis, quæ inter Salonam & Tragurium ora maritimæ insident, ædificavit anno 1508. conditoris cognomine appellatum Staphileum, & januæ maximæ hoc Tetrastichon inscripsit

Hic ubi nunc multo cernuntur tecta colono,
Unda fuit sicco non adeunda pede.
Staphilei sumptu cessit Neptunus, & arte,
Terraque cæruleis undique cessit aquis.
MDVIII.

Joannes juris utriusque scientia excelluit. In æde cathedrali Traguriensi titulum munusque Archidiaconi gessit; & anno 1502. ut notatum est in tabulis curiæ Spalatensis, Averoldo Archiepiscopo absenti operam vicariam navavit. Romam profectus in gymnasio Romano, cui a sapientia cognomen, jus pontificium tradidit; deinde in collegium auditorum Rotæ adscitus in controversiis vel implicatissimis expediendis, ac dirimendis magnam sibi vel ingenii, vel doctrinæ famam conciliavit. Cum in illis gravissimis disceptationibus ac judiciis, & in clarissima urbis luce versaretur, librum composuit eruditum oppido ac laboriosum *De Gratiis expectativis*, quem Joannes Lucius sororis filius post mortem avunculi typis cudendum curavit. Ob ejus eximias virtutes cum singulari doctrina & prudentia conjunctas, Julius II. anno 1512. Episcopum creavit, & Sibenicensi Ecclesiæ præfecit. Sed neque Julius, neque Leo X. qui Julio in Pontificatum proxime successit, talis ac tanti viri operam & solertiam, magnis & arduis rebus gerendis idoneam, unius ecclesiæ angustiis concludi voluit, sed ad communem universalis ecclesiæ utilitatem uterque censuit adhibendam. Itaque & ante, & post susceptum Episcopatum multa jussu missuque Sedis Apostolicæ, & gravissimas legationes apud Reges Europæ obivit, ex eorumque, a quibus, & ad quos mittebatur, sententia feliciter peregit. Ecclesiam Sibenicensem per suos Vicarios gubernavit, quam utrum aliquando inviseret, aut saltem initio sui Episcopatus adierit, mihi non liquet. Annos natus sex omnino & quinquaginta Romæ migravit e vita an. 1528. Funus ei amplissimum, & sepulcrum ad S. Trinitatis in montibus, in primario ejusdem templi sacello curavit Joannes Lucius sororis filius. Lapidi sepulcrali effigiem episcopalem incidi jussit; titulum ipse adjunxit. *Joannis Ep. sepulcrum & inscriptio sepulcralis.*

Jo: Staphileo Tragurien. Dalmatae V. I. Doct. Episcopo Sibenicen.
unum ex Rotae Auditoribus locum tenenti, doctrina, & integritate
Viro clarissimo, justitiaeque cultori optimo. Qui in assiduis Sedis
Apostolicae Legationibus totum fere orbem peragravit, vita, moribus
bonisque artibus exemplare; cujus gravissima mors totam
Curiam ad deplorandum adduxit. Jo: Lucius Episcopus Sibenicen.
Nepos obsequentissimus avunculo maximis cum lacrimis &
Cordis dolore posuit. Vixit annis LVI. obiit anno salutis
MDXXVIII. XI. K. Augusti.

JOANNES II. EP. SIBENICENSIS XV.

Joannes II. Ep. Sibenicen. Basilicæ cathedralis ædificationem absolvendã curavit. Hic itidem erat Tragurinus ex domo Patricia Luciorum, quæ tum antiquitate, & nobilitate generis, tum divitiis & honoribus florebat. Ex sorore Joannis Staphilei Ep. Sibenicen. genitus est; & memoriæ gratique animi caussa, propter accepta beneficia, cognomen avunculi cum suo & paterno conjunxit, voluitque appellari *Joannes Lucius Staphileus*. Sunt qui huic ab avunculo Episcopatum Sibenicensem cessione voluntaria traditum fuisse affirmant: certe illius merita illustria viam sororis filio ad Sedem hanc obtinendam aperuerunt. Anno igitur 1528. accessit ad gubernacula Ecclesiæ Sibenicensis, cui per annos circiter triginta saluberrimis institutis, & virtutum suarum exemplis mirifice profuit. Nihil vehementius optavit, quam ut ædis cathedralis jamdudum inchoatæ perfectionem absolutionemque videret. Itaque tum de suo plurimum

ximum identidem pecuniæ conferebat, tum aliunde etiam adjumenta, & subsidia conquirebat; Præfectos vero fabricæ, architectos, & operarios verbis ac promissis assidue urgere instititit, ut se vivo, opus tam egregium absolverent. Nec vero sua illum spes & pecunia, sollicitudo & cura impensa frustrata est; id quod Joannis Lucii Episcopatum maxime illustravit, ejusque memoriam insignem posteris fecit. Ergo hujus sæculi anno circiter quadragesimo perfecta est omni ex parte, & absoluta basilica Sibenicensis; quæ vel ambitus magnitudine, vel structuræ elegantia, ceteris omnibus Dalmatiæ templis facile antecellit. Opus centum annorum, plane magnificum; expletumque omnibus suis numeris & partibus, vel in hac tanta templorum Italicorum magnificentia conspiciendum. In ejus ædificationem anno superioris sæculi quadragesimo inchoatam, sed variis identidem casibus interruptam, millia nummum argenteorum amplius octoginta insumpta fuisse constat ex tabulis rationum, quæ in publico urbis archivo asservantur; at si nunc eamdem fieri oporteret, ne tercenta quidem millia sufficerent. Tanta vero arte ac solertia perfecta est, ut Faustus Verantius templum Sibenicense inter perfecta architectonices opera annumerandum esse censuerit in eo libro, quem superiori sæculo Venetis typis impressum edidit, sub hoc titulo: *Machinæ novæ Fausti Verantii Sicensis, cum declaratione Latina, Italica, Hispanica, Germanica &c.*

Hæc ecclesia, inquit, *non est mea inventionis: nam ante centum quinquaginta annos extrui cœpit. Et quia pulcherrimæ insuetatæ formæ est, eam hoc loco inter mea inventa, patriæque meæ ornamentum ponere placuit. Nam præterquamquod absque ulla materia lignea constet; testudinem ipsam, non ut reliqua templa ex lateribus fornicatam habet; sed tota ingentibus lapidibus sectis secundum longitudinem positis tecta est, qui tam ab interiori, quam ab exteriori parte iidem conspicui sunt. Reliqua delineatio demonstrabit.*

Antonii Verantii Sibenicensis elogium, & epitaphium.

Et quoniam Fausti Verantii in hunc locum incidit mentio, facere non possum, quin aliquid commemorem de Antonio Fausti Patruo ex nobilissima gente Verantia Sibenicensi, Archiepiscopo ac primate Strigoniensi, qui hoc sæculo multis legationibus apud reges ac viros Principes obitis, rebusque gloriosissime gestis patriam illustravit; cujus omnes excellentes virtutes, dignitates, ac laudes complectitur epitaphium, quod ejus sepulcro Tyrnaviensi insculpendum filii fratris curarunt.

Reverendissimo in Christo Patri ac Domino D. Antonio Verantio Archiepiscopo Metropolitano Ecclesiæ Strigoniensis, locique ejusdem perpetuo, & Comitatus Hontensis Comiti, Primati Hungariæ, Sanctæ Sedis Apostolicæ Legato nato, summo, & secretario, & cancellario, & consiliario, ac per Hungariam locum tenenti Sacratissimæ Regiæque Majestatis. Integritate, & munificentia singulari, rerumque experientia insigni, variisque legationibus statim ab ineunte ætate, in primis quidem nomine Joannis Regis Hungariæ apud omnes fere principes Christianos; tum vero ultimis duabus nomine Sacratissimi Imp. Rom. Ferdinandi I. & Maximiliani II. apud Solimanum, & Selimum Turcarum Principes summa dexteritate, fide, & solertia, atque adeo omnibus Reipublicæ curis honorificentissime perfuncto, deque tota christianitate optime merito, mœsti nepotes Faustus, Casimirus, Franciscus & Antonius hoc monumentum posuer: Natus Sibenici in Dalmatia; obiit Eperiis in Pannonia annos natus LXIX. dies XVI. Jacet Ternaviæ in D. Nicolai anno D. MDLXXIII. XVII. Kal. Sextil.

Ædem cathed. Siben. Joannes Lucius consecravit.

Nunc ad basilicam Sibenicensem revertamur. Hanc anno 1555. Joannes Lucius Episcopus sollemni ritu & cærimonia dedicavit, ingenti advenarum, & incolarum multitudine ad ejusdem dedicationem celebrandam confluente. Annum & diem hujus consecrationis declarat inscriptio supra januam lateralem, quæ plateam respicit, una cum duplici stemmate gentilitio Episcopi & Comitis Sibenicensis, tabulæ marmoreæ insculpta.

Joannes Lucius Staphileus Antistes Sicci opt.
Philippo Bragadino civitatem diligenter administrante, Phanum hoc caste pieque consecravit
Men. April. Quart. Kal. Maii MDLV.

Ante aliquot annos Venetiis cum esset, ædem S. Zachariæ, rogatu illustrium illarum Virginum ordinis Benedictini consecravit, ut docet inscriptio ad latus dexterum interius januæ maximæ olim affixa.

Itemque Venetiis ædem S. Zachariæ.

Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi MDXLII. die septima mensis Maji Ego Joannes Lucius Staphileus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Sibenicensis consecravi hanc ecclesiam in honorem, gloriam, & laudem D. N. J. C. nec non in honorem B. Zachariæ Prophetæ, sedente Præsule in Sede Apostolica Paulo PP. III. pontificatus sui anno VII. Hieronymo Quirino Patriarcha Venetiarum, Principatu Serenissimi Domini Petri Lando, significans cunctis Christi fidelibus dictam ecclesiam devote visitantibus in die consecrationis ejusdem unum annum, & in die anniversario consecrationis hujusmodi, ipsam visitantibus XL. dies de vera indulgentia in forma ecclesiæ consueta concessum.

ejus obitus, sepulcrum, inscriptio.

De Sibenicensi Ecclesia egregie meritus anno 1557. e vivis excessit. Amplissimo funere elatus est, atque ad latus basilicæ Sibenicensis Septentrioni obversum conditus in loculo marmoreo, qui duobus pilis incumbens, e terra aliquantulum eminet. Huic superimposita visitur effigies Episcopi jacentis, impluvia Sacerdotali amicti, cum mitra, & baculo pastorali. Loculo inscriptus est titulus sepulcralis.

Jo: Lucio Staph. Nob. Trag. opt. merito
Sicen. Antistiti, Jo: Staphileo avunculo in apice
Pontific. decenter suffecto, exactoque Præsulatus
Lustro Seno, honorifice defuncto Stephanus Frater PP.
An. Sal. MDLVII. & suæ LX.

Inter posteros Joannis Lucii Episcopi Sibenicensis insigni doctrina & eruditione floruit Joannes Lucius, auctor librorum de regno Dalmatiæ, & Croatiæ, itemque monumentorum Traguriensium, de quo sæpe in variis multisque locis historiæ Sacræ Illyricæ.

HIERONYMUS EP. SIBENICENSIS XVI.

Hieronymus Saornianus Ep. Sibenicen.

Gens Saorniana inter Forojulienses nobilitate, divitiis, honoribus, factis illustribus & gloriosis excelluit; quæ ob insignia in Rempublicam merita, præsertim cum Friderici Saorniani opera magni fuisset in bello Cameracensi, ad Patricias Venetorum familias aggregata fuit anno 1509. Ex ea natus est Hieronymus, non majo-

Interfuit Concilio Tridentino.

majorum gloria, quam sua virtute clarior; quem Paullus IV. Episcopum Sibenicensibus dedit anno 1557. v. Idus Augusti; & tali ac tanto præsule, quo nobilitaretur, ecclesiam illam dignam esse existimavit. Sub initium Episcopatus ab insulanis Corcyrensibus adscitus fuit ad consecrandam ædem cathedralem, cum Petrus Barbadicus eorum Episcopus abesset. Sub Pio IV. interfuit Concilio Tridentino; & secum adduxit F. Amantem ex ordine Servorum B. Mariæ, virum singularis doctrinæ, qui locum inter Theologos Concilii obtinuit. Ante hæc tempora tota fere animarum procuratio in unum Archipresbyterum ædis cathedralis incumbebat; cumque hic tanto oneri ferendo non esset, præsertim postquam numerus incolarum ad plura millia crevisset, & magis magisque in dies cresceret; Hieronymus sex urbanos parochos instituit, primum ipsum Archipresbyterum esse voluit, cui parœciam S. Chrysogoni commisit, secundum S. Gregorii, tertium S. Benedicti, quartum omnium Sanctorum, quintum Sanctissimæ Trinitatis, sextum denique S. Spiritus templis parochialibus præposuit; & suos cuique terminos definivit, intra quos cujusque jurisdictio, atque administratio contineretur. Duo deinde suburbani Parochi adjecti sunt; alter S. Marci ad mare, alter S. Mariæ, olim SS. Cosmæ & Damiani, quæ respicit ad continentem. Duo sunt in urbe domicilia, & cœtus Virginum Deo sacratarum, videlicet S. Salvatoris, & S. Catharinæ; quæ cum sint illustrior portio gregis Christi, curæ illi maximæ fuerunt. Utrique leges præscripsit ad earum institutum accommodatissimas, quibus tum erudiri ad regularis vitæ disciplinam, tum ad perfectionem status religiosi assequendam excitari ac juvari possent. Has leges, ne per incuriam exsolescerent, renovavit, confirmavit, & tertio quoque mense in utroque cœnobio singulis annis in communi Triclinio religi jussit Vincentius Arrigonus, tertius ab Hieronymo Episcopus Sibenicensis.

Joseph Binius Archipresbyter Glemonæ, vir excellenti eruditione atque doctrina, & veterum monumentorum solertissimus investigator, quem ut aliis locis, sic etiam hic honoris & grati animi caussa nomino, pro sua egregia humanitate fasciculum schedarum mihi communicavit, in quibus diligentissimus præsul permulta & varia sua manu scripsit, quæ pro ratione sui muneris pastoralis vel jam decreverat, vel decernenda & facienda sibi esse judicabat. Ex his singularis viri prudentia, doctrina, & æque in minimis ac maximis rebus disponendis atque ordinandis mira accuratio, & solertia elucet. His pagellis exposuit sua quædam præclara cogitata & consilia, veluti illud de Seminario pro clericis Dalmatiæ instituendo, & alia hujusmodi, quæ ad commodum & utilitatem non solum Sibenicensis, sed etiam totius Ecclesiæ Dalmaticæ spectabant. Verum ea perficiendi viam ille quidem rationemque ostendit, sed facultas & adjumenta necessaria defuerunt. Dialogum de Matrimonio conscripsit, exquisita doctrina, Canonicis præscriptionibus, & Sanctorum Patrum sententiis refertum, in quo de officiis utriusque conjugis, quæ alter alteri præstare debet, de vinculo insolubili societatis conjugalis, de separatione & divortio, de interdictione plurium uxorum, de adulterio, de secundis nuptiis, erudite copioseque disseruit. Sed mutilus est, initio & fine caret.

Adversaria Mss. Hieronymi Ep. Sibenicensis.

Epistola ad Ducem & Senatũ.

Post absolutum Concilium Tridentinum, antequam ad suam ecclesiam se referret, epistola supplici ab Duce & Senatu tria postulavit; primum ut juberet Comitem seu rectorem Sibenici Episcopo auxilio, non impedimento esse tum ad puniendos clericos violatores ecclesiasticæ disciplinæ, eosque in officio continendos, tum ad omnia, quæ sunt jurisdictionis & muneris episcopalis, libere peragenda; secundo ut vetaret ex annuis proventibus ædis cathedralis, qui erant admodum exigui, sumptus fieri in stemmata gentilitia, quæ honoris & memoriæ caussa singulis prætoribus, cum civitatis regimine perfuncti abibant, suum cuique, ex marmore procudi, & loco eminenti collocari solebant; tertium erat, ut cum reditus mensæ episcopalis, ob tres ac triginta villas diœcesis Sibenicensis a Turcis occupatas, valde diminuti fuissent, juberet diminui etiam solutionem decimarum, quas Episcopus ex antiqua taxatione ærario publico pendebat.

Synodus diœcesana.

Sibenicum reversus nihil prius sibi faciendum putavit, quam ut Synodum diœcesanam cogeret; in qua decreta quædam Sacrosancti Concilii Tridentini, quæ præsertim ad ecclesiasticam disciplinam restituendam, divinum cultum augendum, moresque reformandos pertinent, promulgari & recipi jussit. Convenerunt itaque anno 1564. Canonici ædis cathedralis, & rectores ecclesiarum cum Abbate S. Nicolai de portu, cui primum ante Canonicos subsellium datum fuit; Canonicis Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius; parochis omnibus Archipresbyter Breberiensis, ruralibus urbani parochi, ut dignitate antecedebant, ita etiam loci primatu præpositi sunt. Cum omnes suo quisque loco & ex ordine consedissent; Hieronymus Episcopus e solio Pontificio, gravi & brevi sermone ad hunc modum illos allocutus est.

Reverendi Sacerdotes & fratres amantissimi.

Brevis oratio ad Synodum.

Ingentes gratias agere debemus Deo Opt. Max. unde omnia bona manant, quod cum omnes fere christiani orbis provinciæ perniciosissimis hæresibus fuerint hisce temporibus agitatæ, & vexatæ, nostram Dalmatiam in sinceritate fidei & Ecclesiæ Catholicæ unitate ita conservavit, ut remediis nobis oblatis per Sacrum Oecumenicum & generale Concilium Tridentinum, quo ad dogmata fidei non indigeremus. Verum sicut ad obedientiam & reverentiam filialem pertinet læto & alacri animo recipere quæcumque a pia matre efferuntur, ita nostrum est prompte ac studiose suscipere & venerari omnia & singula decreta a Sancta matre ecclesia definita; qui enim ecclesiam matrem non veneratur, Deum Patrem propitium habere non poterit. Quapropter cum eximia Summi Dei erga nos clementia, & Sanctissimorum Pontificum singulari sapientia & pietate Sacrum Concilium Tridentinum salubriter cœptum, ac feliciter peractum fuerit, in quo assistentia Spiritus Sancti multa, tam ad hæreses extirpandas, quam ad mores reformandos definita sunt, quæ omnia Sancta Sedes Apostolica, & Beatissimus Papa noster Pius IV. Pont. Max. confirmavit, & approbavit, immo quod executioni mandentur omnibus Episcopis & Prælatis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis a Sacris Canonibus constitutis, districte injunxit atque mandavit; cumque inter cetera decreta ejusdem Concilii statutum sit, quod singulis annis juxta canonicas sanctiones ab Epis-

Episcopis Synodus diœcesana convocetur, in qua de moribus moderandis, excessibus corrigendis, & controversiis componendis agatur; necessarium duximus præsentem Synodum celebrare, in qua non tantum de supradictis Deo favente agendum erit, verum etiam nonnulla ab eodem Sacro Concilio definita executioni mandabimus; & quædam alia, quæ ad morum correctionem, & divini cultus augmentum pertinent, legenda curabimus, ut mores nostri ad Dei gloriam ita componantur, & ad ecclesiasticam disciplinam reducantur, juxta doctrinam Apostoli sobrie, caste, & pie vivendo, ut laicis vita & conversatio nostra ad pietatem morumque disciplinam exemplo esse possit; ecclesiaque nostra in his, quæ pertinent ad cultum Dei, ita bene disponatur, & ordinetur, ut & de illa aliqua ex parte verificetur versiculus Canticorum: Quæ est ista quæ progreditur, quasi aurora consurgens, pulcra ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata; quod ut Dominus omnipotens nobis per suam misericordiam concedere dignetur, ei nostras & orationes cum humilitate, & devotione fundamus.

Post sacrificium & sollemnes precationes, Lector jussus est in suggestum conscendere, ac nomine Episcopi de scripto hanc admonitionem edicere.

Admonitio. *Cum præsens hæc Synodus, quam Deo propitio celebramus, in eam gratiam fuerit per nos indicta & convocata, ut definitiones & decreta Sacrosancti Oecumenici Concilii Tridentini per Sanctissimum Dominum nostrum Papam confirmata, summa cum veneratione omnes, ut par est, suscipiamus, quædamque horum in præsenti Synodo executioni mandemus, & nonnulla alia, quæ ad honorem Dei, & divini cultus incrementum facere videbuntur in moribus moderandis, & controversiis componendis, tractemus; ideo nos Hieronym. Savorg. Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Sibenicen. admonemus & hortamur in Domino omnes & singulos Sacerdotes & clericos quoscumque, qui huic Synodo intersunt, aut interesse debent, ut pro reverentia ejusdem SS. D. N. Pp. & Sacrosanctæ Sedis Apostolicæ nullus, juxta Toletani Concilii decretum, indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbare, aut obstinatis disceptationibus contendere debeat; sed in incessu, statu, & in omnibus motibus suis faciat quod cujusque non offendat aspectum; omnesque & singuli attente quæ dicentur, & legentur audiant; cum vero sententiæ dicendæ erunt in creatione deputandorum ad causas, & examinatorum eorum, qui ad parochiales ecclesias sunt in posterum promovendi, omnes illi, qui de jure vel consuetudine vocem habere solent, suffragia ferrent, approbantes personas eorum, qui sibi magis idonei pro sua conscientia coram Deo, & hominibus videbuntur; & nemo ante finem & benedictionem nostram discedat.*

Incipiunt acta Concilii. Postea per eumdem lectorem lectum est decretum Concilii Tridentini de sui receptione, dicendo: Caput secundum reformationis publicatum in ultima Sessione Sacrosancti Concilii Tridentini: Cogit temporum calamitas &c.

Quo finito surrexit Episcopus & cartulam manu tenens legit alta & intelligibili voce hæc verba, & hanc receptionem: Ego Hieronymus &c. recipio & profiteor &c.

Finita confessione Episcopi, & eodem sedente, lector alta voce clamavit & dixit: Nonne vos Rev. Domini recipitis omnia & singula definita & statuta in Sancta Oecumenica Synodo Tridentina, a Sanctissimo Domino nostro Pio IV. confirmata perinde ac si omnia & singula ad verbum legerentur, & lecta in præsenti fuissent.

Responderunt: recipimus.

Iterum interrogavit dicens: Nonne veram obedientiam eidem Summo Pontifici Pio IV. & ejus successoribus canonice intrantibus spondetis & profitemini.

Responderunt: Spondemus & profitemur.

Tertio interrogavit & dixit: Nonne hæreses omnes a Sacris Canonibus, & generalibus Conciliis, præsertim ab Oecumenico Concilio Tridentino damnatas, publice detestamini, & anathematizatis.

Responderunt: Detestamur, & anatemathizamus.

Quibus finitis legit decretum de observandis & vitandis in celebratione Missæ dicens: Decretum de observandis & vitandis in celebratione Missæ publicatum in Sessione 22. ejusdem Sacri Concilii Tridentini: Quanta cura adhibenda sit, ut Sacrosanctum Missæ sacrificium omni religione &c.

Eo finito legit constitutiones Episcopi ita dicendo:

Cum ex omnibus thesauris, quos Christus Servator noster nobis reliquit, nullus sit omnino venerando sacrificio Missæ aut dignitate præstantior, aut utilitate major & uberior; ex debito pastoralis officii tenemur omnibus viribus, atque omni ope & consilio providere, ut tantum sacrificium debito more & cultu ad Dei gloriam, & fidelium ædificationem celebretur. Quapropter, ut in quantum possumus, illud in sua puritate, reverentia, & dignitate conservemus, nos Hieronymus Savor. &c. auctoritate nobis tradita a Sacrosancto Concilio Tridentino, & in hoc casu, tamquam Sedis Apostolicæ delegatus, infrascriptas Constitutiones ad omnium notitiam præsenti in Synodo diocesana publicandas esse decrevimus, mandantes omnibus clericis nostræ diocesis, tam sæcularibus, quam regularibus sub excommunicationis, & suspensionis pœna, quatenus eas inviolabiliter observent, & observari faciant. Constitutiones Sibenicenses de sacrificio Missæ.

Nemo in domibus privatis, vel extra ecclesiam Missam celebrare audeat.

Ut addamus majorem difficultatem illis, qui contra nostrum præceptum ausi fuerint facere celebrare Missas in eorum domibus privatis, prohibemus sacristis nostræ ecclesiæ, & aliis clericis tam in civitate, quam per totam diocesim nostram degentibus, ne audeant absque Vicarii nostri licentia paramenta vel calices extra eorum ecclesias exportare.

Nemo celebret ante auroram vel post meridiem.

Sacerdotes in altari decenter ornato nitidis & candidis corporalibus ac linteis, Sacerdotalibus vestibus rite compositis, voce gestuque secundum S. Rom. Ecclesiæ consuetudinem in rubrica descriptam celebrare omnino studeant.

Purificatoria & corporalia sint linea, & mundissima, quæ propriis manibus Sacerdotum laventur & extergantur.

Non celebretur cum calice rubiginoso vel fracto, & illum saltem bis in mense lavent.

Sacerdotes celebrantes etsi nullo peccato mortali obnoxii, saltem die dominico confiteantur.

Celebrantes barbam circa os non nutriant, labiumque superius detondeant.

Nullus ad ministerium altaris accedat, nisi prius manus abluat.

Missæ devote celebrentur, ac prævideantur, in earumque celebratione observentur ceremoniæ, prout in ordinario & rubricis.

In

In illis ecclesiis, quæ sacristiam habent, non liceat celebraturis induere vestes sacras, nisi in ipsa sacristia.

Sacerdotes sacris vestibus induti, dum expectant, non nugentur aut deambulent, sed solliciti sint de magno mysterio, quod sunt acturi.

Antequam celebraturus ascendat ad altare, per clericum ei inservientem in ipso altari accendantur candellæ saltem duæ, & ampullæ cum vino & aqua, & intortitium afferantur.

Non celebretur in civitate, nisi cum ministro assistente induto superpelliceo, si minister sit clericus sæcularis.

Super altari biretum, zanfarda, aut quid profanum non ponatur.

Celebraturus antequam confessionem incipiat, præparet missale, & corporale, videatque an super patena hostiam habeat.

Duæ Missæ eodem tempore non celebrentur ita propinquæ, ut se invicem impediant.

Dum Missa solemnis cantatur, Missæ privatæ non celebrentur, nisi postquam in Missa majori Corpus Christi fuerit elevatum.

Omnes Missæ in parochiis & capellis civitatis dicantur ante celebrationem Missæ majoris in ecclesia cathedrali.

Singuli in ecclesia cathedrali, vel in eorum parochiali, saltem diebus dominicis, Missam audiant.

Dum Missa celebratur, vel divinum officium recitatur, in ecclesia non fiant deambulationes, & silentium servetur.

Clericus peregrinus & ignotus ad celebrandas Missas sine nostra licentia non admittatur.

In ecclesiis monialium nemo sine nostra, vel capellani illius monasterii licentia celebret.

In celebratione Missarum novarum tripudia, & sumptuosa convivia non fiant.

In singulis ecclesiis sit tabula missarum dicendarum per singulos dies, ut testamenta adimpleantur, Missæque dicantur in altaribus a testatoribus ordinatis.

Publici peccatores arceantur ab ecclesia, dum Missa celebratur.

Sacristæ curent quod singulis diebus a prima Missa usque ad horam competentem Missæ sine intermissione & successive in nostra majori ecclesia celebrentur.

Atque tandem, ut multa paucis comprehendamus, omnes celebraturos per viscera misericordiæ Dei nostri Jesu Christi hortamur, & rogamus, quod nulla spe profani lucri, aut sordida cupiditate ad tam veneranda mysteria accedere audeant; sed memores, quod sunt in sortem Domini vocati, puro cordis affectu, cultuque ita composito & decoro, ut assistentes devotione repleant, & ad religionem excitent, immaculata sacrificia offerant; & quoniam ubi est major periculum, ibi plenius est consulendum, ideo ut defectibus, qui in Missis quandoque accidere solent non sine divina indignatione, & astantium scandalo, remedia propria & opportuna adhiberi possint, mandamus omnibus & singulis in virtute sanctæ obedientiæ, quod præ manibus habeant aliquem probatum auctorem, a quo possint instructionem plenam accipere de remediis contra hujusmodi defectus necessariis & opportunis.

Lectum est decretum de Confessionibus: Decretum de Reformatione. Caput XV. publicatum in 23. Sessione Sacrosancti Concilii Tridentini: Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant &c.

Eo finito lectæ sunt constitutiones Episcopi:

Nemo est qui nesciat quam utile, quamque necessarium sit in hac nostra fragili vita Sacrosanctum Sacramentum pœnitentiæ; experientiaque docemur quam sit difficile servare innocentiam acceptam illæsam & incontaminatam; Christus salvator noster & Pater misericordiarum nostræ fragilitati subveniens de remedio pœnitentiæ providit, ut homo per peccatum ab ipso elongatus, ad illum per pœnitentiam appropinquaret, & reverteretur. Cum autem inter cetera Sacramenta, pœnitentia potissimum in ejus ministro prudentiam, doctrinam, diligentiam, & vitæ sanctitatem requirat; Nos Hieronymus Savorgn. &c. Saluti gregis nostræ curæ commissi intendentes, in quantum possumus, consulere, Sacri Concili Tridentini decreto inhærendo, omnibus & singulis Sacerdotibus tam sæcularibus, quam regularibus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, cujus absolutionem nobis tantum reservamus, inhibendo prohibemus quod nullus, præterquam in casu necessitatis, qui non sit rector ecclesiæ parochialis, & curam animarum habeat, audeat in civitate vel diocesi confessiones audire, & absolutionem impendere, nisi prius fuerit examinatus aut approbatus a nobis; volumus insuper, & jubemus in virtute sanctæ obedientiæ omnibus parochialium rectoribus, & ceteris, quibus concessa fuerit a nobis licentia confessiones in civitate, & diocesi nostra audiendi, quod observare debeant infrascriptas constitutiones nostras, quarum si quis transgressor fuerit, is quamprimum sit, & intelligatur ipso jure privatus auctoritate confessiones audiendi eis a nobis concessa, perinde ac si eis data non fuisset. Constitutiones Sibenicenses de Confessionibus.

Confessiones præterquam infirmorum & impotentium, alibi quam in ecclesiis Sacerdotes tam sæculares, quam regulares non audiant; locoque decenti residere studeant, neque mulieres ante ortum vel post occasum solis ad confessionem admittant; & sic sint compositi, ut auro præbeant, oculos vero probibeant ab aspectu.

Confessiones nullus clericus sæcularis audiat, qui superpelliceo non sit indutus.

Curent omnes rectores parochialium, ut pueri eorum parochiarum, qui octavum annum attigerunt, in Paschate confiteantur.

Confessiones audientes pro peccatis pœnitentias pecuniarias non infligant, applicando eas sibi, vel eorum ecclesiæ vel monasterio; & si alicui visum fuerit pro pœnitentia injungere quod Missas celebrare faciat, volumus quod id pœnitentis libito relinquatur, & omnino per alium, quam per Confessorem, celebrentur.

Confessiones audientes ut sibi aliquid relinquatur persuadere non præsumant, quod etiam ad confraternitates extendi volumus.

Confessores habeant casus reservatos SS. D. N. Papæ & episcopales.

Item habeant Canones pœnitentiales.

Ubi casus fuerint dubii in confessione, non dent absolutionem, donec per Nos, vel pœnitentiarium ecclesiæ nostræ, informentur quid sit agendum.

Singulis annis conficiant, & nobis vel Vicario nostro præsentent catalogum eorum, qui sibi confessi fuerint in paschate.

Confitentes peccata, cum non sunt infirmi, stent genuflexi & capite aperto.

Rectores parochialium hortentur & curent, ut eorum parochiani accedant ad confessiones peragendas ante Dominicam Palmarum; & nemo nisi in casu necessitatis differat confiteri ad eum diem, quo

quo intendit sumere Sacramentum Eucharistiæ.

Lectum est decretum de Matrimonio: Decretum de reformatione matrimonii publicatum in 24. *Sessione ejusdem Concilii Tridentini. Caput primum. Tametsi dubitandum non est clandestina matrimonia &c. Caput secundum. Docet experientia propter multitudinem probibitionum &c. Caput quintum. Si quis intra gradus probibitos &c. Caput sextum. Decernit Sacra Synodus raptorem & raptam &c. Caput septimum. Multi sunt qui vagantur, & incertas habent sedes &c. Caput decimum. Ab Adventu Domini nostri Jesu Christi usque ad festum Epiphaniæ &c.*

Quibus finitis lectæ sunt constitutiones episcopales ad normam decreti Tridentini compositæ.

Deinde lectum est decretum de clericis concubinariis: Caput decimum quartum publicatum in Sessione 25. *ejusdem generalis Conc. Tridentini. Quam turpe, ac clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum &c. & decretum de laicis concubinariis: Caput octavum de reformatione matrimonii publicatum in* 24. *Sessione ejusdem Concilii. Grave peccatum est homines solutos concubinas babere.*

Adjunctæ sunt & lectæ Constitutiones Episcopales ad normam utriusque decreti.

Postea lecta sunt decreta de Residentia Prælatorum, & Curatorum: Caput primum publicatum in 6. *Sessione Sacri Concilii Tridentini.* Eadem Sacrosancta Synodus, *item aliud decretum de residentia: Caput primum publicatum in* 23. *Sessione ejusdem Concilii Tridentini. Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est &c.*

Postea lecta est Constitutio episcopalis.

Constitutiones Sibenicenses de residentia.

Quoniam per Sacrum Tridentinum Concilium provisum est contra rectores parochialium ecclesiarum, qui per longum tempus absunt a suis ecclesiis, in nostra autem diocesi est abusus quorumdam rectorum, qui parum solliciti de salute gregis eorum, fere singulis hebdomadis accedunt, nulla necessitate cogente, ad civitatem magno cum periculo & detrimento animarum eorum curæ commissarum; ideo nos Hieronymus &c. volentes, ut par est, huic malo remedium adhibere, innovamus, & in usum revocamus constitutionem jamdiu super hoc editam a prædecessoribus nostris, quæ ut ad omnium notitiam perveniat, in præsenti Synodo publicari jussimus, mandantes Rev. Vicario nostro pro tempore existenti, ut eam inviolabiliter observari faciat & exsequatur. Lecta est hac constitutio.

Nullus clericorum tempore divinorum officiorum a civitate discedat absque nostra, vel Vicarii nostri licentia.

Nemo cujuscumque ordinis clericorum sine superpelliceo, vel quibus congruit, sine almutiis, chorum ingredi, aut taliter indutus ecclesiam, nisi collegialiter, exire præsumat.

Clerici chorum ingredientes altare primum, deinde Pontificem, ceterosque postremo decenter venerentur, eisque secundum sui ordinis dignitatem reverenter a ceteris assurgatur.

Silentium in choro, ac standi, sedendique decentia omnino servetur.

Clerici divinum officium, aut decenti voce, & pausis legendo, aut congruo cantu, nihil alienum intermiscentes, peragant.

Officium divinum nullus inferiorum ordinum, sed Sacerdos tantum incipiat.

Nullus incipere officium, aut aliquid legere, vel cantare præsumat, nisi is, cui de jure competit, vel is, cui vices suas mandavit, vel eo absente, senior in choro jusserit.

Singulis diebus de occurenti festo secundum nostrum calendarium officium recitetur, de præteritis vero secundum ordinem & rubricam.

Negligentes interesse divinis officiis, & transgressores suprascriptarum constitutionum per sacristas Sacramento adstrictos nobis, aut Vicario nostro pro tempore existenti denuncientur, mulctaque quatuor solidorum applicandorum fabricæ ecclesiæ, pro qualibet vice punientur.

Mandamus omnibus & singulis in ecclesia majori vel cathedrali celebrantibus, quod quicumque defecerit in prima Missa, vel in Missa Magnifici Comitis, & in Missa majori, vel ultima, quod debeat solvere unum ducatum fabricæ S. Jacobi, prout fuit longæva in similibus consuetudo; deficientes vero in aliis missis sub obligatione dicendis, ultra oblationem solitam, quam debet habere pro eodem deficiente celebrans, condemnamus, & condemnatum decernimus in solidos decem parvorum pro qualibet vice, fabricæ S. Jacobi applicandos.

Canonici Sacerdotes & clerici omnes nostræ civitatis teneantur sub pœna arbitrio nostro, vel Vicarii inferenda, interesse omnibus officiis ecclesiæ nostræ, ut infra.

Ad matutinum tam diebus festivis, quam feriatis conveniant omnes clerici, & Sacerdotes, qui habitaverint in civitate, præter illos, qui attigerint annum sexagesimum; & ut commodius interesse possint, concedimus quod tantum in aurora incipiant.

Ad horas, Missam majorem, & vesperas diebus festivis, & eorum vigiliis, omnibus cujuscumque gradus, ætatis, conditionis præcipimus ut veniant; sed diebus feriatis absolvimus eos, qui in scholis grammaticalibus se exercent; Verum si qui sunt, qui huic constitutioni nolint esse subjecti, decernimus quod neque in funeralibus neque in anniversariis, neque ad celebrationem Missarum in ecclesia, vel ad alia Sacramenta in hac civitate administranda admittantur.

Matutinales lectiones ita distribuantur, ut cujuscumque ordinis clericis eas legere & cantare liceat.

Negligentes interesse divinis officiis punctentur, & arbitrio Pontificis puniantur.

Nullus audeat chorum exire tempore divinorum officiorum, sine superioris expressa licentia.

In altari majori Canonici diebus dominicis & festis duplicibus, & majoribus semiduplicibus Missam, duo vero Subcanonici Evangelium & epistolam cantent, uno subdiacono aut acolyto, qui crucem, ac duobus, qui cereos ferant, assistentibus; duo vero minores ostiarii introitum chori custodiant. In festis duplicibus Canonico vesperas incipienti, sicut in Missa, iidem ministri assistant. Evangelium ac pacem diaconus clericis, subdiaconus laicis deferat.

Cum contigerit clerum nostrum ire ad obsequia, omnes congregentur in ecclesia nostra, & ibi induti superpelliceis, cruce præcedente, collegialiter exeant, & processionaliter procedant ad domum defuncti, quod in reversione similiter observent, nec liceat ulli ipsorum exuere se superpelliceo, nec discedere ante finem obsequiorum, si contingeret fieri in nostra ecclesia; sed si fient extra, quod finitis obsequiis eodem ordine, & cum superpelliceis associent usque ad chorum nostræ ecclesiæ crucem, verum eorum vexillum.

Sermonem in ecclesia nostra clerici omnes ordinate

nate ante altare juxta suorum ordinum dignitatem sedentes audiant, non tam discentes, quam etiam prædicanti auctoritatem præstantes.

Postea lectum est decretum de eligendis examinatoribus: Caput XVIII. publicatum in 24. Sessione Sac. Conc. Tridentini: Expedit maxime animarum saluti &c. Quo finito dixit

Reverend. D. in Christo Pater & D. noster D. Hieronymus Savorgnanus Dei & Apostolicæ Sed. gratia Episcopus Sibenicensis proponit vobis in examinatores eligendos

D. Georgium Calverium majorem Canonicum.

D. Matthæum Gabrich.

D. Nicolaum Dragnich Canonicos ecclesiæ nostræ.

Presbyterum Joannem Buglievich parochianum Sancti . . . .

Presbyterum Joannem Lisnicic parochianum Sancti . . . .

Et Presbyterum Missich mansionarium ecclesiæ nostræ.

Paternitates vestræ dicant sententias suas, an vobis placeant.

Et omnes vocem habentes responderunt: Placent.

Approbatis examinatoribus lectum est decretum de caussis ecclesiasticis committendis: Caput decimum publicatum in ultima Sessione ejusdem Concilii Tridentini: Quoniam ob malitiosam petentium suggestionem &c.

Quo finito dixit Cancellarius alta voce:

Reverendi Domini, idem Rever. H. Episcopus noster in executionem supradicti decreti nominat ad designationem judicum, quibus caussæ ecclesiasticæ in partibus a SS. Dom. nostro, & ejus officialibus sunt committendæ,

D. Franciscum Ferro Archipresbyterum.

D. Martinum Sainerum Primicerium.

D. Michaelem de Natalis Canonicum, & pœnitentiarium ecclesiæ nostræ.

Et Ven. Fratrem Hieronymum Disnicum in Sacra Theologia magistrum, & monasterii S. Francisci in nostra civitate Guardianum ord. Min. conventualium.

Omnes responderunt: Placent.

Deinde lectum est decretum de distributionibus quotidianis constituendis: Caput tertium publicatum in 21. Sessione Sac. Conc. Trid. Cum beneficia ad divinum cultum, atque ad ecclesiastica munia obeunda sint constituta &c.

Postea lecta est constitutio Episcopi.

Constitutio Episcopalis de Distributionibus.

Cum inter cætera, quæ Sancta & generalis Synodus Tridentina in Spiritu Sancto directa & congregata decrevit, illud quoque statutum sit, quod Episcopi etiam tamquam Sedis Apostolicæ legati, in ecclesiis tam cathedralibus, quam collegiatis, in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut verosimiliter negligantur; tertiam partem fructuum, & quorumcumque proventuum, & obventionum tam Dignitatum, quam Canonicatuum, personatuum, & officiorum separare, & in distributiones quotidianas convertere debeant, quæ inter Dignitates obtinentes & cæteros divinis interessentes proportionaliter, juxta divisionem ab eis faciendam dividantur; volentesque sicut & aliis, ita & huic decreto debitam obedientiam & executionem præstare, idcirco Nos Hieronymus Savorgnanus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episc. Sibenicen. tamquam Sedis Apostolicæ legatus auctoritate a Sacrosancta Synodo nobis tradita, hac præsenti nostra constitutione & decreto declaramus, quod ex omnibus obventionibus & fructibus, quos Canonici nostræ cathedralis ecclesiæ tam in insula Slarim, quam in reliquis ex decimis bladorum, vini, & animalium habent, vertimus & assignamus ad distributiones quotidianas, quæ tantum Canonicis præbendatis divinis interessentibus in ecclesia nostra distribuantur, totum hordeum, quod ratione decimarum illis persolvi solet; declarantes, quod illi tantum pro interessentibus habeantur, qui in choro superpelliceo induti in matutinis ante finem psalmi Venite exultemus, in horis vero & vesperis ante finem primi psalmi, & in Missa ante finem ultimi Kirie eleison usque in finem officio interfuerint; nisi aliqua necessitate cogente, postquam in choro se præsentaverint, petita & obtenta licentia discedendi a Vicario, vel eo absente, a præsidente chori, eos discedere oporteat; quo casu pro illa hora tantum præsentes ut habeantur permittimus; sicuti etiam pro præsentibus haberi volumus omnes illos, qui pro tempore erunt extra civitatem aut studii causa, vel destinati cum nostra licentia pro utilitate & defensione rerum & jurium cleri. Canonicos quoque in civitate, vel diocesi, dum adversa valetudine fuerint impediti, ad distributiones admittimus, sicut etiam pro præsentibus in matutinis haberi decernimus, qui in civitate, vel diocesi nostra commorantes 60. annum attigerint juxta consuetudinem ecclesiæ nostræ. Habeantur pro absentibus illi, qui a principio usque ad finem in processionibus non permanserint. Ut autem hæc omnia debitam & realem habeant executionem, mandamus sub excommunicationis pœna, & alia arbitrio nostro imponenda, decimariis Capituli Canonicorum pro tempore existentibus, quod nullam partem hordei, quod ratione decimarum ab eis exigetur, in alium usum convertant; sed illud reservent pro distributionibus quotidianis, sicut prædiximus, persolvendis. Ut autem certa notitia haberi possit eorum, qui tamquam filii obedientiæ in atriis domus Dei nostri hilares pensum servitutis suæ Domino persolverint, & juxta mensuram laboris plus minusve capiant emolumenti, præcipimus, & mandamus decimariis pro tempore existentibus, quod sub pœna perjurii, fideliter agendo & nulli parcendo, notent, & punctent omnes & singulos Canonicos, qui singulis diebus statuto tempore non interfuerint, incipiendo a proximis Calendis Novembris; quo die & cætera decreta S. Conc. Tridentini juxta declarationem a SS. D. N. Pio IV. Pont. Max. suam executionem habebunt; portionem vero illorum, qui absentes aut negligentes fuerint ad interessendum divinis officiis, volumus & declaramus, quod tantum inter illos Canonicos dividatur, qui ultra tres menses quolibet anno a servitio ecclesiæ non abfuerint; quavis collusione, aut remissione penitus exclusa, sublatoque illo abusu, quo in una dumtaxat hora præsens totius diei distributiones usurpare solet, omnibusque aliis, quæ in diminutionem cultus divini, ac in fraudem hujus constitutionis excogitari possent.

Qua finita lectum est decretum de Canonicis & dignitatibus: Caput 12. publicatum in 24. Sess. Sac. Concilii Trident. Cum dignitates in ecclesiis præsertim cathedralibus &c.

Deinde lectum est decretum de vita & honesta Cleric. Caput primum publicatum in 22. Sessione Sac. Conc. Trid. Nihil est quod alios magis ad pietatem &c.

Postea lecta est constitutio Episcopi.

Quoniam a Sacrosancta Synodo Tridentina statutum & præceptum est Episcopis & Prælatis, ut dili-

Constitutiones Sibenicenses de vita & honestate clericorum.

diligenter curent, quod observentur ea, quæ copiose & salubriter sancita fuerunt a Summis Pontificibus, & a Sacris Conciliis de clericorum vita & honestate retinenda, ac simul de luxu, comessationibus, & quibuscumque criminibus, & sæcularibus negotiis fugiendis, nostri vero muneris est omnia & singula ejus statuta & definita executioni mandari; ideo ne quemquam latere possint quæ fugienda, & quæ sequenda sint ab his, qui divino cultui se dicarunt, Nos Hieron. &c. colligere quibusdam nostris constitutionibus ad morum correctionem spectantibus nonnulla decreta Summorum Pontificum & Sacrorum Conciliorum, & quasdam alias his subnectere curavimus, mandantes eas in præsenti Synodo publicari, & ab omnibus cleri nostri inviolabiliter observari. Si quis autem ausu temerario aliquas earum transgressus fuerit, pœnis in eis contentis, & majoribus arbitrio nostro imponendis juxta auctoritatem nobis a Sacro Concilio traditam punietur.

Clericus, qui legitimo impedimento cessante divinum officium singulis diebus non dixerit, pœna carceris & aliam arbitrio nostro imponendam incurrat; & si beneficiatus fuerit, a perceptione fructus officii sui ipso facto suspensus intelligatur.

Tonsuram & coronam ordini suo congruentem abrasam & visibilem deferant.

Clerici camisias circa collum vel manus non laboratas sed simplices, cum suis collariis honestis deferant.

Clerici incedant vestibus superioribus statui suo convenientibus, insertis brachiis in manicis, vel emissis manibus per foramina manicarum.

Mulierem suspectam in domo tenere non præsumant.

Tabernas publicas, & conventicula comessantium, in quibus potissimum cantantur ponalnine, *ut vulgo dicitur; in propria vel aliena domo taxillorum, cartarum, & quemcumque alium illicitum ludum omnino evitare studeant.*

Crapula & ebrietate omnino abstineant.

Clerici si nocturno tempore ante matutinum sine lumine inventi fuerint, secundum suorum ordinum dignitatem a nobis punientur.

Clerici, qui etiam cum lumine de noctu exeuntes cantaverint lascivas & amatorias cantilenas, quas matinatas vocant, seu cantantibus se associaverint, carceri mancipabuntur, & aliis pœnis majoribus arbitrio nostro punientur.

Clerici, qui obliti decoris militiæ, in qua sunt adscripti, ausi fuerint ire mascarati per civitatem, aut muliebribus choreis & pompis interesse, per tres menses in carcerem, aqua tantum, & modico pane substentandi condemnentur.

Clerici, qui in loco publico, & coram laicis pila ludere ausi fuerint, pro eorum qualitate & ordine puniantur.

Negotiis omnibus sæcularibus abstineant.

Clericus maledicus, maxime in Sacerdotes, cogatur ad postulandam veniam; si noluerit, degradetur, nec umquam absque satisfactione ad officium revocetur.

Qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam si probasset, reus utique sustineret.

Postmodum lectum est decretum contra privilegiatos: Caput tertium publicatum in 6. Sessione Sacr. Concil. Trid. Ecclesiarum prælati ad corrigendum &c. item Caput quartum publicatum in 14. Sessione: Omnes ecclesiarum prælati, qui ad corrigendum &c. demum Caput decimum & undecimum publicatum in 24. Sessione: Episcopi ut aptius quem regunt populum, possint in officio &c. Quoniam privilegia & exemptiones, quæ variis titulis plerisque conceduntur, hodie perturbationem in Episcoporum jurisdictione &c.

Quibus omnibus perlectis Episcopus fecit hunc sermonulum.

Reverendi Sacerdotes & Fratres amantissimi.

Sermo Episcopi hortativus antedimissionem Synodi.

Audistis, Fratres dilectissimi, quanta cum diligentia & studio Sancta & pia Mater Ecclesia suis constitutionibus & decretis normam recte vivendi nobis tradere curaverit; nostrum autem est ejus mandata non solum suscipere & venerari, ut promisimus, verum etiam executioni mandare. Quapropter expoliantes veterem hominem cum moribus & actibus suis, induamus mansuetudinem, humilitatem, modestiam, & castitatem; super hæc omnia caritatem habeamus, quia caritas operit multitudinem peccatorum. Sobrii simus, orationi instemus, vigilantes in ea cum gratiarum actione, considerantesque quod positi sumus tamquam signum ad sagittam apud omnes, qui in nos oculos conjiciunt, ut ex actionibus nostris sumant quod imitentur. Avaritiam fugiamus, quia est radix omnium malorum. Scrutemur Scripturas, ut possimus instruere populos nostræ curæ commissos; & semper parati simus reddere satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quæ in nobis est, fide. Memores esse debetis, quod estis genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes & fidem annuncietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. De cætero quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque justa cogitemus; & Deus pacis erit nobiscum. Veniet juxta dictum Evangelii Dominus vineæ, malos male perdet, vineamque suam locabit aliis agricolis, qui ei reddent fructum temporibus suis. Caveamus itaque, Fratres, ab omni opere malo, & obediamus præpositis nostris, ut, quemadmodum hesterna die ab ecclesia cantatum fuit, Dominus nobis concedat diabolica vitare contagia, & ipsum solum Deum pura mente sectari, atque una cum populo nobis credito perpetua beatitudine perfruamur, Deum Patrem suppliciter exorantes, ut noxia cuncta submoveat, & omnia nobis profutura concedat per Christum Dominum nostrum. Amen.

Cantato a cantoribus Cantico Te Deum &c. *publicata est indulgentia 40. dierum impertita ab Episcopo, a quo etiam omnibus data fuit benedictio.*

Tandem Archidiaconus dixit: Recedamus in pace; & omnes responderunt: In nomine Christi.

Decretum Tridentini de titulo ordinandorum non potuit locum habere in Diœcesi Sibenicensi.

Cum inter cætera decreta Sacrosancti Oecumenici Concilii Tridentini lectum esset in Synodo diœcesana Sibenicensi Caput secundum publicatum in Sessione 21. ejusdem Sacri Concilii, per quod statuitur neminem deinceps ad sacros ordines promovendum esse, nisi prius legitime constet beneficium ecclesiasticum pacifice possidere, aut patrimonium, vel pensionem vere obtinere, quæ ei ad vitam sustentandam satis sint; omnes Rev. Canonici, & reliqui Sacerdotes ibi præsentes surrexerunt dicendo: Si hoc decretum servabitur, pauci vel nulli nostræ diœcesis in posterum ordinandi erunt, quod erit maximo cum detrimento animarum hujus civitatis, & territorii; nam ob sterilitatem regionis, & incursionem Turcarum, qui majorem & uberiorem partem nostri territorii occuparunt, nullum est omnino in hac civitate & territorio beneficium ecclesiasticum præter Epis-

co-

copatum & Abbatiam S. Nicolai de portu, quod satis sit ad sustinendum mediocriter gradum sacerdotalem; in bonis vero patrimonialibus omnes tanta paupertate laborant, quod admodum pauci sint, qui reditibus, & introitibus possint se sustentare; unde omnes unanimiter Rev. D. Episcopum Synodo præsidentem & præsentem rogarunt, ut huic incommodo sua solita benignitate, & paterna pietate provideret; qui experientia cognoscens verissima esse adducta per Rev. Canonicos & Sacerdotes, promisit se curaturum, ut in proximo provinciali Concilio huic incommodo provideretur; & quando id non sufficiat, tandem notificaturum calamitatem & angustiam hujus cleri & regionis SS. D. N. PP. qui cum sit Pastor universalis, & vere Pater, necessitatibus eorum opportune prospiciet: qua responsione audita gratias egerunt Rev. D. Episcopo, & rogarunt, ut ea ad futurorum memoriam redigerentur in actis.

Epistola Hieronymi Sibenicensis Episcopi ad Sac. Congreg. Cardinalium.

Illustrissimi Domini.

Epistola Hieronymi ad Sac.Congreg.

Cum in Sacro Concilio Tridentino cap. 2. sess. 21. statutum sit, ne ad Sacros Ordines admittantur illi, qui non habent beneficium ecclesiasticum, vel saltem patrimonium, quod eis ad victum honeste sufficiat; Episcopus Sibenicen. Illustr. DD. VV. humiliter exponit hujusmodi decretum in sua diœcesi sine præjudicio animarum sibi commissarum observari non posse. Nam cum fere totum territorium illius civitatis sit occupatum & devastatum a Turcis, omnes incolæ illius regionis tam ecclesiastici, quam laici redacti sunt ad extremam inopiam; & admodum pauci sint, qui ex reditibus sustentare se possint; sed plerique victum arte piscatoria, navigationibus, mercaturis, & artificiis acquirunt. Quare cum in illis partibus nec patrimonia, nec beneficia ecclesiastica sint idonea ad vitam sustentandam, & populus ita sit frequens, ut requirat saltem 60. Sacerdotes, qui ministerio altaris inserviant, & in administrandis Sacramentis satisfaciant, supradictus Episcopus petit ut per Illustrissimas DD. VV. ostendatur sibi via, qua possit consulere saluti animarum suæ curæ commissarum, non violato decreto ejusdem Sacri Concilii.

Dum Hieronymus huic ecclesiæ præsidebat, bellum Cyprium exarsit; & diœcesis ac territorium Sibenicense anno 1570. duas villas non infrequentes amisit, Rachonizam, & Dazlinam, quæ sub potestatem Turcarum ceciderunt. Anno 1573. vitæ quietioris studio, Sibenicensem Episcopatum sponte deposuit, ejusque conferendi cui vellet arbitrium Romano Pontifici reliquit.

Ecclesiæ Sibenicensi nuncium remisit.

LUCAS II. EP. SIBENICENSIS XVII.

Ex vetustissima & nobilissima familia *de Spingarolis*, quam oriundam ferunt ab antiquis Dominis de Dessa, præpotentibus olim, & opulentissimis Dalmatiæ Dynastis. Cum Jaderæ per multa sæcula tum opibus, tum omnibus honoribus, qui patriciis viris conferri solent, floruisset; Petrus de Spingarolis frater nostri Lucæ ad Flumen in oppidum S. Viti domicilium transtulit; & cum quinque liberos procreasset, Ernestus natu maximus apud Flumen, Franciscus tertius frater Jaderæ nomen suum genusque propagarunt. Huic familiæ præclarum vetustissimæ nobilitatis testimonium, publica fide munitum, tribuerunt Consiliarii urbis Jaderæ, quod petierat Dominicus Antonius de Spingarolis, adolescens summa spe & animi & ingenii præditus, qui tum Viennæ in celeberrimo collegio Theresiano litteris operam dabat. *Justum censentes*, inquiunt, *testimonium adhibere virtuti, nec sinere antiquissimæ nobilitatis decus in dubium revocari; ideo patentibus litteris notum facimus, atque testamur illustrem familiam Dominorum de Dessis, qui circa annum* 1300. *de Spingarolis nuncupari cœperunt, unam ex originariis antiquissimisque esse familiis inclyti regni Dalmatiæ, quæ a pluribus jam sæculis nobilem Patriciatum hujus metropoleos haud interrupto honore obtinet, eosque semper censuit viros, qui & gestis in patria præclare magistratibus, & quibusque aliis etiam honoribus domi forisque omni tempore satis effulsere &c.* Hisce ergo majoribus Lucas natus est anno circiter tricesimo hujus sæculi decimi sexti. Parentem habuit Hieronymum virum clarissimum, & fratres quatuor, quibus hæreditate paterna relicta, & rebus mortalibus nuncio remisso, ad cœnobitas ordinis Dominicani se aggregavit; inter quos cum illustria ingenii & doctrinæ specimina dedisset, jussus est scholam tenere, & Fratribus junioribus primum Philosophiam, deinde Theologiam tradere. Gregorius XIII. Lucam haud minus virtute, quam sacra eruditione, ac præsidum suorum testimonio commendatum, creavit Episcopum Sibenicensem, ut docent tabulæ consistoriales: 1574. 23. *Januarii providit Ecclesiæ Sibenicen. in Dalmatia sub ditione Dominorum Venetorum, per liberam cessionem Reverendi Dom. Hieronymi Savorniani in manibus SS. sponte factam, & per eum admissam vacanti, de persona R. P. Fr. Lucæ Spingaroli ord. S. Dominici Sacerdotis, & lectoris, & sui Superioris testimonio comprobati; ipsumque dictæ ecclesiæ in Episcopum præfecit cum decreto &c.* Extat hujus Episcopi diploma, quo Sacerdotium quoddam simplex ab illis, ad quos jus rectoris nominandi spectabat, collatum Archipresbytero ædis cathedralis confirmavit: *Lucas Spingaroli Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Sibenicensis dilecto filio nobis in Christo R. D. Thomæ Surriechievich Sac. Theologiæ Doctori, & Archipresbytero nostræ cathedralis, ac plebano, & decano ecclesiæ S. Mariæ de Srima diœc. Sibenicen. salutem in Domino sempiternam &c.* Cetera desunt; sed hanc notam ibi apposita invenio: *Confert Plebanatum sive Decanatum S. Mariæ vacantem per obitum Francisci Michelevich, qui erat de jure patronatus nonnullorum laicorum civitatis, a quibus Thomas fuerat præsentatus. Erat sine cura animarum. Hic ergo plebanatus, sicut quidam Jadrenses, est dignitas super congregationem quamdam, sive parvam collegialem Presbyterorum. Dat. Siben. in nostro episcopali Palatio die* 20. *Maji* 1579. Huic ecclesiæ annos quindecim præfuit, & anno 1587. Concilio provinciali Spalatensi interfuit. Sibenici obiit anno 1589. Sepultus est in æde cathedrali ad latus sinistrum scalæ marmoreæ, quæ ad aram maximam & Canonicorum subsellia ascensum præbet, cum hac inscriptione.

Lucas Ep. Sacerdotiū Archipresbytero ædis cath. collatum confirmavit.

Ejus obitus & titulus sepulcralis.

Lucas Spingarolus
Jadrensis Episcopus
Sibenicensis. Obiit Anno
Domini MDLXXXIX.

VINCENTIUS EP. SIBENICENSIS XVIII.

Vincentius Bassus Ep. Sibenici ad Ecclesiam Andrien. translatus.

Patricius Cremensis, cognomento Bassus, juris pontificii laurea insignitus, quem Sixtus V. in Sedem Sibenicensem Lucæ Spingarolo subrogavit: 1589. 2. *Febr. Providit Ecclesiæ Sibenicen. in Dalmatia provincia Spalaten. sub dominio Venet. per ob. Lucæ Episcopi vacanti, de persona R. D. Vincentii Bassi Presb. Cremen. in jure Canonico Doct. cum retentione compossibilium.* Anno 1597. ut est apud Ughellum, Ecclesiam Sibenicen. cum Andriensi in provincia Tranensi, permissu Pontificis commutavit; eique biennio post substitutus est in Sedem Sibenicensem

VINCENTIUS II. EP. SIBENICEN. XIX.

F. Vincentius II Arrigonus Ep. Siben. septem Synodos diœcesanas celebravit.

Brixiæ ortus est ex Arrigona familia, & ab ineunte adolescentia in sodalitatem Patrum Prædicatorum adscriptus, æque virtutibus religiosis, ut doctrina multiplici floruit. Multas & honorificas ordinis sui præfecturas gessit; ac demum Veronæ munus gravissimum inquirendi, animadvertendique in hæreticos sustinuit. Cum de illius sapientia & virtute magna esset opinio, Senatus Veneti existimationem & gratiam sibi conciliavit; qui ejus merita remunerari cupiens, suo apud Sedem Apostolicam oratori mandavit, ut Vincentio Ecclesiam Sibenicensem conferendam curaret. Hujus gratiosæ commendationi obsequens Clemens VIII. *anno* 1599. 18. *Augusti providit Ecclesiæ Sibenicensi in provincia Dalmatiæ per translationem Rev. Patris D. Vincentii Episcopi ad Ecclesiam Andrien. vacanti, de persona F. Vincentii Arrigonii Brixien. ordinis Prædic. Doctoris Theologiæ &c.* Annos septem & viginti hanc ecclesiam sanctissime gubernavit; diœcesim fere quarto quoque anno episcopali peragratione lustravit. Synodos omnino septem coegit; in quibus multa & perutilia decreta sancivit, quæ partim ad cultum divinum ac religionis officia rite peragenda, partim ad mores christianæ plebis reformandos, partim ad cleri disciplinam constituendam potissimum pertinent. Has Synodos, editasque in iisdem constitutiones, quibus totius rei christianæ & ecclesiasticæ recte administrandæ ratio & præcepta pulcherrima continentur, dignas censeo, quæ infra descriptæ in communem utilitatem conferantur. Sacerdotium S. Laurentii in pago Morinensi contulit Joanni Baptistæ Disnico Archidiacono ædis cathedralis. De jure eligendi mansionarios litem habuit cum Capitulo, quæ per appellationem cum ad Sedem Apostolicam delata fuisset, auditores sacri palatii secundum Canonicos judicarunt, idque notatum invenio in tabulis archivi capitularis. *A centum quadraginta & ultra annis Capitulum cum Episcopo in vim indulti apostolici* (per Nicolaum V. concessi) *contulerunt mansionatus Cathedralis. At modernus Episcopus privavit quemdam mansionarium ab Capitulo cum Episcopo electum. Capitulum appellavit ad Sedem Romanam. De mandato Papæ res fuit commissa uni ex auditoribus sacri palatii apostolici, qui fuit Philippus Pirovanus, qui de coauditorum consilio declaravit pro Canonicis Sibenicensibus contra Episcopum, ita ut dicti Canonici manutenerentur in possessione eligendi conjunctim cum Episcopo mansionarios &c. Romæ 1611. Ind. 9. die 4. mens. Julii.*

De jure eligendi mansionarios litem Capitulo intulit.

Faustus Verantius Sibenicen. vir doctrina rebusque gestis clarissimus.

His temporibus florebat celebritate nominis ac famæ Faustus Verantius patricius Sibenicensis, qui Antonii patrui Strigoniensis Archiepiscopi gloriosa vestigia persequens, gravissimis ab Rodulpho Imperatore muneribus & negotiis præpositus, rei publicæ & christianæ, præsertim Hungaricæ plurimum profuit, nec minus rem litterariam coluit ac juvit. Post obitum uxoris Episcopus Chanadiensis creatus est anno 1600. Aliquot annos illi ecclesiæ præfuit; sed rerum & negotiorum pertæsus, Romam se contulit, ut deposito Episcopatu vitam privatam, & a publicis occupationibus vacuam tranquille degeret. Revocatus est in Hungariam, ut contra hæreses late grassantes catholicæ religioni laboranti opem ferret. Deinde iterum in urbem reversus, religiosæ apud clericos regulares Congregationis a S. Barnaba cognominatæ ineundæ consilium cœpit: quod exsequi cum non potuisset, & cælum Romanum ejus valetudini parum esset propitium, decrevit secedere Previchium in insulam diœcesis Sibenicensis, ubi procul negotiis tumultibusque more eremitarum sibi uni, ac Deo vacaret. Itaque Roma discessit. Venetiis cum esset, letalem in morbum incidit, quo paucos infra dies extinctus est. Ejus corpus, ut ipsemet supremis tabulis jusserat, delatum fuit ad eamdem insulam, in qua & domicilium & sepulcrum sibi designaverat, conditumque extra fores ecclesiæ Patrum tertii ordinis Franciscani, cum hac inscriptione loculo incisa.

Faustus Verantius Episcopus Canadiensis
Novorum Prædicamentorum & novarum
Machinarum & Fragmentorum Historiæ
Illyricæ ac Sarmaticæ Collector.
Anno MDCXVII.

Mors Vincentii Ep. sepultura & inscriptio.

Ad Vincentium Episcopum ut redeam, anno proximo post ultimam Synodum celebratam, qui fuit æræ vulgaris 1627. pie sanctequе decessit. Erravit igitur Cavallerius, qui ejus mortem ad annum hujus sæculi undevicesimum revocavit. Sepultus est apud Patres Prædicatores in templo S. Dominici ad latus sinistrum altaris, quod ipse S. Vincentio Ferrerio exstruxerat, inclususque in arcam marmoream; supra quam decumbit effigies episcopalis itidem ex marmore. Titulus superadditus unica linea comprehenditur.

FRI VIN: ARIGONO DE BRV: BIXIEN. SACRÆ THEOL. MAGIS. ORD. PRÆ. EPO SIBENICEN. FFFF

SYNODI DIOECESANÆ

Sub Vincentio Arrigono Episcopo Sibenicensi.

SYNODUS PRIMA ANNO 1602.

Constitutiones & Decreta.

De Fidei Professione.

1. *Nullus ad animarum curam, sive quodcumque aliud beneficium ecclesiasticum admittatur, nisi prius in manibus nostris, vel nostri Vicarii fidei professionem emiserit. Idem faciant concionatores.*

2. *De Dignitatibus sive de Canonicatibus provisi fructus non faciant suos, nisi præmissa fidei professione juxta Sacri Concilii Tridentini decreta;*

ta; aliter facientibus illis adepta possessio non suffragetur, pœnisque arbitrariis mulctabuntur.

3. Nullus ad sacrum Ordinem Presbyteratus admittatur, nisi prævia fidei professione; aliter ordinatus intelligatur ipso facto suspensus ad arbitrium.

4. Non audeat quis pro ludi Magistro se exhibere, nec publice, nec private, nisi professione fidei facta coram nobis, vel Generali Vicario sub pœna interdicti ingressus ecclesiæ.

De Fidei Propagatione, & Conservatione.

Omnibus tam in civitate, quam extra in nostra diœcesi curam animarum habentibus mandamus, & in meritum sanctæ obedientiæ præcipimus, ac sub pœna suspensionis, nec non & privationis beneficiorum in notabiliter & pertinaciter delinquentibus, ut singulis diebus festivis faciant convocare pueros ad ecclesiam post prandium, eosque juxta sacri Concilii Tridentini sancita doctrinam christianam doceant, erigendamque mandamus societatem ad hunc effectum in nostra cathedrali.

Hortamur omnes, ac in Domino obsecramus, tam clericos, quam sæculares, quatenus velint se exemplum præbere infidelibus, tam in civitate, quam extra ob illorum vicinitatem conversantibus, ut bono exemplo moti cognoscant sanctæ fidei christianæ sanctitatem, & puritatem, eamque Deo auxiliante amplectantur.

Caveat unusquisque, ut ea, quæ fidei sunt, in dubitationem, disceptationemque audeat revocare, librosque vetitos apud se tenere, vel legere non præsumat, alioquin pœnis a sacris canonibus impositis mulctabuntur.

De Sacramentorum administratione.

In Sacramentorum administratione omnino servari volumus ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aliter facientibus pœnam suspensionis imponimus: id etiam servari volumus in omnibus cærimoniis ecclesiasticis, quas in nostra cathedrali præcipue fieri curabit Magister cærimoniarum, cui omnes parebunt, nec non & in celebratione divini Officii, cujus cura erit apud cantores, quibus omnes obtemperare volumus.

Loca, & vasa, in quibus servantur aqua baptismalis, sacrataque olea pro sanctissimis Sacramentis conficiendis, a Parochis teneantur munda, ac sub tutis clavibus conclusa.

Animadvertat quilibet Sacerdos, ne Sacramentum aliquod ministret in peccato mortali.

De Sacramento Baptismi.

Quilibet Parochus curam habens animarum per se, & non per alium, nisi legitime impeditus, suis parochianis sanctissimum Sacramentum Baptismi ministret.

Non permittatur prolongari infantibus sanctissimum Baptismi Sacramentum ultra octo dies, eisque Parochi non permittant nomina barbara imponi.

Doceant Parochi obstetrices, quando, & quomodo debeant pueros in periculo vitæ positos baptizare, & dum pueros ad Baptismum deferunt, ab eis requiratur, num eos baptizaverint, quomodo, & quibus verbis.

Immediate post collatum Baptismum nomina baptizati, & patrinorum in libro describantur.

In Patrinos nullo modo assumantur, nec a Parochis admittantur excommunicati, facinorosi, publici concubinarii, usurarii, S. Romanæ Ecclesiæ inobedientes, & qui eo anno in Paschate confiteri, & sacrum Eucharistiæ Sacramentum sumere neglexerunt, nec Confirmationis Sacramentum susceperunt, juxta sancita ab Illustrissimo D. Visitatore.

Sit penes omnes Parochos curam animarum habentes liber, inscriptus Ordo baptizandi jussu Sanctæ Romanæ Ecclesiæ reformatus.

De Sacramento Confirmationis.

Deputata die pro Sacramento Confirmationis administrando Parochi populum monebunt de virtute, & ratione dicti Sacramenti, & quales esse debent Patrini assumendi, ut de Baptismo dictum est, & ad quid teneantur.

Nullus offeratur ad hujus Sacramenti receptionem ante septimum annum, nisi ex rationabili causa nobis notificanda.

Eodem die non permittatur, quod quis Patrinus possit tenere plures tribus.

De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

Cum omnis utriusque sexus teneatur in Paschate Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumere in propria parochia, caveant Parochi, ne eorum negligentia quis tam salubre Ecclesiæ præceptum omittat, & si quis propriæ salutis immemor repertus fuerit inobediens extitisse, die octava Paschatis nobis sub pœna suspensionis notificasse teneantur.

Omnes tam Sacerdotes quam clerici cujuscumque dignitatis, gradus, & conditionis sint, in die Cœnæ Domini Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ a nobis, vel nobis absentibus a celebrante Missam recipiant; negligentes sine rationabili causa pœna suspensionis plectentur. Clerici semel in mense, & præcipuis solemnitatibus idem faciant, quod Magister morum fieri curabit.

Omnino prohibemus, ut de cætero Sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ laicis non ministretur in sacristiis, sed in ecclesia juxta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum, tam in die Cœnæ Domini, quam in aliis diebus, nullusque alibi, quam in propria parochiali sumat ecclesia.

Curabunt Parochi, ut in communionibus generalibus viri a mulieribus secernantur, disponendo viros ex una, & mulieres ex altera parte.

Moneant Parochi suos parochianos, quod ad minus in Paschate, in Pentecoste, & Nativitate Domini confessione præmissa, sacro reficiantur Eucharistiæ Sacramento.

Cum sacrum Eucharistiæ Sacramentum ad infirmos defertur, deferatur etiam aqua benedicta, & infirmus ac domus ejus aspergatur.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Nullus audeat Sacramentum Pœnitentiæ administrare, nisi a nobis, vel Vicario nostro fuerit approbatus sub excommunicationis pœna, & quilibet Parochus præcipue tempore quadragesimali, nisi in propria ecclesia parochiali.

Fiant omnino in omnibus ecclesiis parochialibus confessionalia, & non alibi, quam in confessionalibus audiantur confessiones.

Mandamus omnibus Parochis sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda, ut quando fuerint vocati ad audiendas confessiones infirmorum in eorum parochiis degentium, non negligant audire omni alio negotio postposito. Id etiam mandamus Reverendo Archipresbytero sub eadem pœna respectu advenarum, cum ei ex officio id incumbit.

Nullibi casu necessitatis excepto a confessoribus audiantur confessiones, præterquam in ecclesia superpelliceo indutis cum stola ab ortu usque ad occasum solis, & sedendo.

Negligentes confiteri Paschatis tempore nobis deferantur.

Omnes Confessarii non alia utantur absolutionis forma, quam communi, juxta ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quod præcipue animadvertant Illyrici Sacerdotes, qui curabunt illam habere in earum lingua translatam infra terminum quindecim dierum.

De Extrema Unctione.

Quilibet parochus in sua ecclesia, vel in domo teneat sanctissimum infirmorum oleum; Extremæque Unctionis Sacramentum requisitus, suæ parochiæ infirmis non negligat administrare; negligentes graviter punientur a nobis.

Sciant parochi se teneri ad sæpe visitandos infirmos suæ parochiæ, eosque consolari, & in extremis orationibus, monitionibus, & piis verbis, ut in fide persistant, eis adesse, & qui facere abnuerint, Deum ultorem habebunt; moneantque interdum infirmos, ut aliquem ex suis ad Episcopum mittant, ut ab eo benedictionem, antequam e vita recedant, accipiant.

De Ordine.

Nullus pro recipiendis Ordinibus se præsentet, nisi secum habuerit litteras testimoniales sui parochi de natalibus, ætate, vita, & moribus, a Ludimagistro, tum Grammaticæ, tum etiam cantus de frequentatione scholæ & sufficientia, & a præposito doctrinæ christianæ de sollicitudine veniendi diebus festivis ad ipsam doctrinam respective recitandam, addiscendam, & docendam.

Examinatores promovendorum tam ad ordines, quam ad beneficia jurabunt se fideliter omni postposito respectu officium suum executuros.

Cancellarius nomina, & cognomina omnium ordinatorum curabit in libro ad hoc particulariter deputato registrari, specificando Ordines susceptos anno, mense, die, & loco.

De Matrimonio.

Matrimonii Sacramentum celebrabitur omnino in ecclesia de mane post Missæ celebrationem.

Moneant parochi sponsos, ut antequam contrahant, præmissa confessione, Sacro Eucharistiæ Sacramento reficiantur.

A propriis parochis tantum, & non ab aliis Matrimonia conficiantur sine nostra speciali licentia.

Sponsalibus contractis juxta Sacri Concilii Tridentini decreta parochi curam adhibebunt, ne differatur Matrimonium; sed ut omnes præcidantur moræ, curabunt; si non voluerint, nos moneant.

Non fiant a parochis denunciationes, nisi prius examinata utriusque contrahentis voluntate sub pœna suspensionis.

De Sanctæ Missæ Sacrificio.

Missam celebrante Episcopo nullus celebret, nec eodem die ad illud altare, nisi petita licentia.

Curent parochi, ac alii Sacerdotes, & sacristæ, ut paramenta, calices, corporalia, purificatoria, ac alia, quibus utuntur in celebratione Missarum, sint munda & decentia; negligentes reperti privabuntur in illis ecclesiis ubi inserviunt, facultate celebrandi, & vino utantur albo.

Provideatur omnibus ecclesiis ab iis, quibus incumbit pro celebratione Missarum juxta a nobis ordinata in visitatione, alioquin interdicentur.

Ante quodlibet altare ponatur crux, & tabella secretarum, adsintque candelabra decentia duo, ad altare majus sex.

Caveat quilibet Sacerdos, ne dum celebrat, biretum reponat super altare.

Singulis hebdomadibus cantetur semel Missa mortuorum pro benefactoribus, & die sequenti ad diem commemorationis omnium fidelium defunctorum pro Summis Pontificibus, alia sequenti die pro Episcopis, alia sequenti pro omnibus Sacerdotibus defunctis hujus civitatis, quia eadem mensura, qua mensi fuerimus, remetietur & nobis.

Omnino prohibemus, quod nullus Sacerdos possit suscipere onus celebrandi plures Missas in die, & si quis susceperit, dimittat infra terminum octo dierum; alioquin acriter a nobis punietur, & facultate celebrandi privabitur.

Qui tenetur ad aliquod altare celebrare, non celebret ad aliud.

Certis, & determinatis horis pulsentur campanæ pro convocatione ad divina officia persolvenda, quod fieri curabit Vicarius cum Archidiacono, & duobus Canonicis: Sacristæ negligentes exeqni solvant pro qualibet vice soldos decem.

Servetur omnino silentium in choro & ecclesia, præcipue dum divina officia celebrantur; alioquin pœna suspensionis plectentur inobedientes.

Dum divina celebrantur, nullus recedat a choro sine licentia præfecti chori; præfectum esse volumus absente Vicario nostro, qui majorem obtinet locum.

Nullus advena admittatur ad celebrandum, nisi sui Ordinarii habeat licentiam in scriptis.

Punctatores coram nobis jurabunt se fideliter munus suum executuros.

Absentes a choro ultra tres menses, etiam si sint in civitate, punientur pœnis a S. Tridentina Synodo taxatis.

Ordinamus, & omnino servari volumus, quod quotidie post completorium fiant particulares preces pro Sanctissimo Domino nostro Papa, & Serenissimo Venetorum Principe & Senatu, ac etiam pro tota hac civitate, juxta infrascriptam formam.

Recitabitur Psalmus, Exaudiat te Dominus in die tribulationis, cum Kyrie, Pater noster, & versiculis Salvos fac servos tuos, Deus meus, Mitte eis auxilium de sancto & de Sion, cum orationibus Deus qui facis mirabilia magna solus, & oratione pro Serenissimo Principe Venetiarum.

Dum divina persolventur officia in ecclesiis, nullus clericus cujuscunque gradus, dignitatis, & conditionis sit, audeat in platea deambulare, cum hoc fieri nequeat sine magna piarum personarum admiratione, & hoc nobis certum est; sed quilibet omni respectu postposito consideret (præcipue si beneficia ecclesiastica possideat) se teneri apud Deum nullam admittentem excusationem in die furoris sui ad chori frequentationem; quod si quis perficere minime curabit, & Deum ultorem habebit, & nos debitis remediis perficiendum curabimus juxta Illustrissimi Visitatoris constitutionem.

Dignitates volumus teneri ad chori frequentationem saltem diebus festivis, reliquos dies non excludendo, si de jure tenentur.

De

De Festivitatibus.

Festivitates omnes ab ecclesia sub præcepto observandæ institutæ ab omnibus serventur; negligentes pœna excommunicationis plectentur.

In festo Nativitatis Domini cum duobus diebus sequentibus, Paschatis pariter cum duobus diebus sequentibus, & Pentecostes omnino prohibemus saltationes præcipue apud ecclesias sub pœna interdicti ingressus ecclesiæ.

De Processionibus.

Cum ad Archidiaconum spectet processiones ordinare, ideo ut confusiones tollantur, munus suum exequi curabit.

A processionibus generalibus abesse non liceat cuiquam ex clero sub pœna pro qualibet vice suspensionis per mensem.

Omnes ex clero a vigesimo usque ad quinquagesimum annum sub eadem pœna teneantur in tribus diebus Rogationum associare totam processionem, reliqui vero usque ad ecclesiam S. Martini.

De Sacris Imaginibus.

Curent omnino parochi præcipue villarum, ut omnes in sua domo habeant saltem sacram Crucifixi, & Beatissimæ Virginis imaginem.

Imagines in ecclesiis vetustate consumptæ, vel deformes, vel in decentem formam reducantur, vel omnino amoveantur.

De Dignitatibus.

Dignitates suo fungantur officio, nec eis abesse contingat ab assistentia Episcopi sacra peragente, vel ipso interveniente, ac etiam concionante, zanfardamque deferant; alioquin punientur juxta mandata alias a nobis facta.

De Canonicis, & Mansionariis.

Canonici omnes, ac mansionarii zanfardam deferant saltem diebus festivis, juxta mandatum a nobis factum, ne puniantur.

Non liceat cuiquam ex Canonicis, sive mansionariis, qui matutinalibus tenentur interesse officiis, habitare extra civitatem, & qui modo habitant, infra terminum quindecim dierum, sub pœna privationis Canonicatus & mansionariæ respective in civitate sibi eligant habitationem saltem pro nocte.

Non liceat pariter sub pœna supradicta privationis nec Canonicis, nec mansionariis, onus capellaniæ cujuscumque habentis curam animarum extra civitatem habere.

Munus suum per se ipsos obeant Canonici, & mansionarii justa & legitima causa non impediente, alioquin in fructibus punientur.

De cetero ad mansionariatum nullus admittatur, qui requisitus ob necessitatem, ut pro parocho villis inserviat ad minus per biennium, inservire renuerit, qui latine examinatus non responderit, & qui Psalmos secundum omnes tonos intonare ignoraverit.

Cum jam a multis annis in hac nostra cathedrali laudabilis consuetudo obtinuerit, ut omnes Dignitates, Canonicatus, & mansionariatus Sacerdotibus conferantur, id omnino servari volumus juxta Sacri Concilii Tridentini decreta. Declaramusque de consilio etiam Capituli nostri juxta facultatem a dicto Sacro Tridentino Concilio cuilibet Canonicatui, & mansionariatui, cum sic requirat cathedralis nostræ servitium, connexum fore & esse Sacerdotium.

De Parochis.

Nullus Parochus possit abesse a sua parochia sine licentia nostra ultra duos dies, nec extra diœcesim recedere.

Parochi munus suum per se ipsos exequantur, nec aliis committant, causa necessitatis excepta.

Villarum Parochi, aliique Presbyteri ad civitatem venientes per eam non incedant sine bireto; alioquin accessu ad civitatem privabuntur.

De Clericis.

Veste oblonga usque ad talos omnes clerici cujuscumque dignitatis & conditionis sint, non alterius, quam nigri coloris, cum bireto in formam crucis utantur, nec liceat eis uti per civitatem pileo, tempore pluviali excepto, sub pœna suspensionis.

Nullus superpelliceo indutus audeat extra ecclesiam perambulare, & præcipue per plateam, nec aliquid emere, nec cum aliquo confabulari.

Legente Reverendo Theologo omnes conveniant sub pœna suspensionis per tres dies pro qualibet vice abfuerint.

Nullus recipiatur pro clericatu, nisi prius fuerit coram nobis examinatus.

Sacris, ac divinis officiis interveniente Episcopo clerici omnes interveniant, matutinisque saltem diebus festivis intersint: alioquiu a clericorum consortio ejicientur.

De Funeralibus.

Dum cadavera ad ecclesiam deferuntur, a mulieribus non associentur sub excommunicationis pœna.

Candelæ non dentur cadavera ad ecclesiam non associantibus, Theologo, & clericorum Magistro exceptis, sub pœna suspensionis dispensatoribus.

Dum funeralia perficiuntur in ecclesia, nullus recedat.

De Quæstoribus.

Nullus audeat juxta Sacrorum Canonum decreta quæstuare per civitatem, sive diœcesim propriis locis, sine nostra speciali licentia sub pœna excommunicationis, nec iis concedatur quæstuandi facultas, qui coram nobis rationes non erunt reddituri semel in anno.

Reverendissimus Dominus Episcopus dicta decreta omnino judicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ submittit, facultatemque interpretandi, declarandi, minuendi, augendi, & in totum abolendi sibi reservat, prout urgens occasio postulaverit.

Lecta fuerunt per me Marcum Simeonich curiæ episcopalis Sebenici cancellarium alta & intelligibili voce coram antelato Reverendissimo Domino Episcopo, & præsentibus Canonicis, & aliis quamplurimis de clero, nec non & multis laicis, audientibus & intelligentibus omnibus de Synodo supra nominatis nullo contradicente.

SYNODUS SECUNDA ANNO 1604.

Decreta præfati Illustrissimi & Reverendissimi D. Episcopi lecta & publicata in Synodo diœcesana, die 9. Junii 1604.

Decretum Primum.

Confessarii pœnitentibus pro pœnitentia quamcumque pecuniæ, vel alterius rei summam imponentes, sive pro Missis celebrandis, vel eleemosynis faciendis, ipsi nullo pacto dictam pecuniæ sum-

summam accipiant ; nec a pœnitentibus quoquomodo pro confessione aliquid petant ; quod si secus fecerint , suspensionem ipso facto ab administratione Sacramenti confessionis incurrant , procurentque omnes sub eadem suspensionis pœna , ut infra terminum duorum mensium penes se habeant copias Bullæ Cænæ Domini , ac casuum a nobis reservatorum.

Confessores etiam regulares , qui a nobis , vel Vicario nostro sine prævio examine ad audiendas confessiones admissi fuerunt , suspensos esse decernimus , donec per examen fuerint approbati.

Decretum II.

Quia maximum dedecus est Sacerdotem saltem diebus festivis sacrum non facere , ideo omnibus Sacerdotibus nobis subjectis in meritum sanctæ obedientiæ mandamus , ut dictis diebus festivis Missam celebrent, juxta Sac. Conc. Trid. dispositionem, sess. 23. cap. 14.

Decretum III.

Cum ex indifferenti facultate , quæ unicuique datur , concionandi sæpe multa sequantur incommoda, eo quod vel inadvertenter, vel per favores quandoque ad concionandum incogniti , profugi, scandalosi, apostatæ, & excommunicati in maximum tum fidei, tum pietatis christianæ, & Sacrorum Canonum detrimentum admittantur: caveantque omnino Vicarii , & substituti nostri , qui pro tempore erunt in civitate , ac parochi in villis nostræ diœcesis , ut neminem sive clericum sæcularem, vel regularem ad dictum concionandi munus admittant, nisi testimoniales sui superioris de vita, moribus , doctrina , & concionandi facultate penes se habuerit, præsentatusque fuerit a superioribus sui ordinis (si fuerit regularis) in civitate , ac diœcesi existentibus , qui fidem faciant de veritate testimonialium supradictarum, quæ diligenter etiam erunt examinandæ, an veræ, vel fictæ, an recentes, vel veteres sint, & si intra claustra actualiter degat juxta Sacrorum Canonum decreta.

Decretum IV.

Imagines argenteæ, vel cereæ , ac cujuscunque generis res voti causa ecclesiis, piisque locis nobis subjectis oblatæ venditari, nec in aliquem usum assumi ullo modo possint , nec etiam confractæ nisi de licentia nostra.

Decretum V.

Nullus Sacerdos onus capellaniæ assumat in quacumque ecclesia , nisi prius fuerit nobis præsentatus & approbatus , & qui præsentatus & approbatus fuerit a nobis semel , ab aliquo inferiori nostro amoveri non possit , nec ipse sine nostra speciali licentia dicto oneri renunciare valeat.

Decretum VI.

Deambulationes, conclamationes, ac confabulationes in ecclesiis omnino prohibemus, ac in meritum sanctæ obedientiæ omnibus & singulis nobis quomodolibet subjectis , ut ab eis abstineant, mandamus.

Decretum VII.

Dignitates, Canonici , mansionarii , parochi , & capellani non per substitutos, sed per se ipsos fungantur suis officiis; si quis tamen ob impotentiam non valuerit , comprobata coram nobis impotentia dispensabitur.

Decretum VIII.

Nullæ fiant locationes bonorum ecclesiasticorum sine consilio, & assensu RR. DD. Judicum deputatorum.

Decretum IX.

Nullus ad monasterium monialium accedat collocutionis causa sine nostra licentia in scriptis obtinenda , iis exceptis , qui monialibus in primo consanguinitatis gradu conjuncti sunt sub excommunicationis pœna.

Die dicta 9. Junii 1604.

Lecta fuerunt per me Marcum Simeonich curiæ episcopalis Sibenici cancellarium alta & intelligibili voce coram antelato Reverendissimo D. Episcopo, & præsentibus, & aliis quamplurimis de clero , nec non multis laicis , audientibus & intelligentibus omnibus de Synodo supranominatis nullo contradicente.

SYNODUS TERTIA ANNO 1611.

Constitutiones & Decreta in Synodo diœcesana Sibenici facta a Reverendiss. D. Episcopo de anno 1611.

1. Præfectis doctrinæ christianæ pro ipsa pie exercenda juxta Sacri Concilii Tridentini decreta omnem auctoritatem nostram tribuimus, mandantes omnibus, & singulis de nostro clero, quatenus eis obedientiam circa dictum exercitium præstare debeant, & si quis ausus fuerit eorum mandatis contravenire , a dictis præfectis puniantur usque ad pœnam suspensionis inclusive , ac etiam sequestrationis in proprias domos , sive in sacristia superiori; & si quis pertinaciter eis restiterit, nobis notificetur, ut debitis pœnis plectatur.

Rogamusque dictos præfectos , quatenus omni alio negotio postposito singuli singulis mensibus attendere ad dictum officium non desistant , quod quidem exercitium erit peragendum singulis diebus festivis a Sancta Ecclesia præceptis.

Monemus pariter omnes alios de clero nostro, quatenus ad dictum sanctum exercitium intervenire velint , tam pro educandis pueris in doctrina christiana , quam etiam pro ædificando populo , & si segnes circa hoc comperti fuerint, etiam pœnis a medio tollendos curabimus.

Parochi villarum . . . . . omni cura & diligentia dictis diebus festivis post vesperas convocabunt pueros villarum, ac eis dictum exercitium inculcare curabunt; & si negligentes in hoc reperti fuerint, etiam suis parochiis privabuntur.

2. Parochi, nec alii confessarii sub quovis prætextu pro audiendis confessionibus aliquid petant a pœnitentibus , minusve prætendere possint ; si quid vero sponte a piis hominibus oblatum fuerit, accipere possint.

3. Et si pœnitentias pecuniarias pro celebratione Missarum imponant , ne sibi ipsis illas applicare possint, sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda mandamus.

4. Clerici ad servitium ecclesiæ nostræ adscripti divina non frequentantes officia tam de die , quam de nocte, privati sint emolumentis, & obventionibus sibi debitis , & aliis applicentur , & notabiliter delinquentes aliis etiam pœnis mulctabuntur pro qualitate negligentiæ.

5. Silentium in ecclesia, & sacristia, & præcipue dum divina celebrantur officia, omnino servari

vari mandamus, aggravantes in hoc præfecti chori conscientiam, si illud observari non curaverit, & transgressores pœnis mulctabuntur.

6. *Nullus superpelliceo indutus extra ecclesiam solus incedat, nec per plateam deambulet, sed in processionibus & funeralibus bini & bini, ita ut minores majores antecedentes extra ecclesiam ordinate exeant.*

7. *Nulli Sacerdoti, clericove anulum, nisi ea dignitate prædito, in qua conferenda sibi traditur, gestare liceat, eumque unum solum, & digito dexteræ manus quarto; eum vero dum Missæ sacrificium facit, vel Episcopo in sacris ministrat, deponat.*

8. *Clericus, qui amictu clericali indutus incedit, ne in propinquorum, ne parentum quidem obitu vestes lugubres more laicorum induat, gestetque, neque vero vestis formam, aut genus, quo clerum universum uti mos est, commutet; sed pium erga propinquos mortuos charitatis officium præseferat omni alia ratione, quæ cum clericalis ordinis decore, dignitateque omnino conveniat.*

9. *Clericis pileos forma oblonga omnino prohibemus, nec ad nos aliter accedere audeant, quam cum bireto clericali, nec quoquomodo incedere sive intra, sive extra civitatem sine habitu, quo clerici cognoscantur, sub pœnis arbitrio nostro infligendis.*

10. *Prima noctis hora transacta nullus clericus per civitatem deambulare, sive vagari audeat sub pœna carceris per mensem, si legitime hujus ordinis transgressor extiterit, & ducatorum quinque captoribus solvendorum.*

11. *Ad publicas processiones omnes tam clerici regulares, quam sæculares, ac confraternitates venire teneantur, & quotiescunque devota imago Beatæ Virginis castri superioris intra civitatem deferri contigerit pro quacumque occasione, omnes pariter una nobiscum teneantur ipsam devote processionaliter associare, prout in aliis processionibus fit, & si quis obedire neglexerit, arbitrio nostro mulctabitur.*

12. *Procuratores quomodolibet instituti bonorum ecclesiasticorum, per biennium tantum durare volumus, quo completo teneantur reddere rationes suæ administrationis coram nobis, & aliis, quibus de jure competit.*

13. *Nullus Parochus, nec etiam clericus cujuscunque gradus & dignitatis sit, audeat ullo modo in ecclesiis publicis tam in Missis, quam in aliis occasionibus legere, vel decantare epistolas, vel Evangelia in lingua Illyrica, nisi in missalibus in dicta lingua Illyrica inscriptis, vel impressis sub pœna suspensionis a divinis, ipso facto incurrenda pro prima vice, pro secunda vero sub pœna privationis beneficiorum in habentibus beneficia, in reliquis vero sub pœna inhabilitationis ad ipsa beneficia habenda, ac etiam inhabilitationis ad ascendendum ad majores ordines.*

14. *Cum his postremis diebus ad manus nostras constitutiones pro monialibus a qu. bo. mem. Reverendissimo D. Hieronymo Savorgnano prædecessore nostro editæ pervenerint, & cum illas diligenter inspexerimus, ac maxima pietate & religione editas fuisse invenerimus, necessariasque pro regulari observantia illas cognoscamus, mandamus tam Abbatissis, quam monialibus monasteriorum Sancti Salvatoris, & Catherinæ in meritum sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis in dictis constitutionibus contentis, ac aliis in pertinaciter illas observare renitentibus arbitrio nostro infligendis, quatenus irrefragabiliter illas observare debeant, easdem auctoritate nostra ordinaria quatenus opus esset innovantes, ac confirmantes, mandantesque Abbatissis, quatenus dictas constitutiones saltem quater in anno legere faciant omnibus monialibus, ne ignorantiam prætendere possint, & valeant, sub pœna Abbatissis suspensionis ab earum officiis.*

Mandamus RR. DD. Joanni Zoriceo, & Simeoni Pordenono, quatenus accedere debeant una cum cancellario nostro, ac duobus testibus assumptis ad dicta monasteria, ac Abbatissis cum omnibus monialibus intimare superiorem constitutionem nostram, & cum dictatione perlegere ad crates, ac eisdem copias relinquere, & de intimatione, ac perlectione publicum fieri instrumentum per dictum cancellarium.

Lecta fuerunt per me Marcum Simeonich curiæ episcopalis Sibenici cancellarium alta & intelligibili voce coram antelato Reverendissimo D. Episcopo in ecclesia cathedrali Sibenici, præsentibus quamplurimis de clero, necnon & multis laicis, audientibus, & intelligentibus omnibus de Synodo supranominatis nullo contradicente.

SYNODUS QUARTA ANNO 1614.

Constitutiones & Decreta in Synodo diœcesana Sibenici facta a Reverendiss. D. Episcopo de anno 1614.

1. *Sacra Tridentina Synodus ecclesiam Dei vere orationis domum agnoscens sess. 22. ne impurum quid, vel indecens agatur, inter alia locorum Ordinariis, ut sæculares omnes actiones vana, atque profana colloquia, deambulationes, strepitus, & clamores arcere studeant, præcipit. Quare tam a prædecessoribus nostris, quam etiam a nobis per publica edicta, monitiones paternas, ac constitutiones synodales, ne prædicta in templo Dei peragerentur, prohibitum fuit; sed quia prædicta edicta, monitiones, ac constitutiones sine pœna non valuerunt inducere Christi fideles, ut a prædictis indecentiis se abstinerent; ideo volentes omnino pro munere nobis injuncto providere, ne de cætero domus Dei prædictis contaminetur, præcipimus omnibus & singulis Christifidelibus in meritum sanctæ obedientiæ, ac sub pœna divinæ ultionis, & Ecclesiasticis etiam sub aliis pœnis arbitrio nostro infligendis, ne audeant in ecclesiis, & præcipue in nostra cathedrali sæculares actiones facere, vana, atque profana colloquia habere, deambulationes, strepitus, ac clamores exercere, animadvertentes omnes & singulos tam sæculares, quam etiam ecclesiasticos, quod contra inobedientes huic constitutioni etiam brachium sæculare invocabimus.*

2. *Omnino prohibemus, ne de cætero in ecclesiis a quocunque Judice audiantur, aut terminentur causæ nec civiles, nec criminales, juxta decretum Sacræ Congregationis Illustrissimorum DD. Cardinalium negotiis Episcoporum deputatorum, sed locus audientiæ de cætero erit sala episcopalis palatii; declarantes omnia acta circa prædictas causas in ecclesiis irrita, ac nullius valoris, ac si facta non essent.*

3. *Ut divinus cultus in dies augeatur, mandamus omnibus & singulis de clero nostro sub pœnis arbitrio nostro infligendis, ut omnino cærimonias, ac omnia contenta in cærimoniali Episcoporum Romæ edito, ac Venetiis impresso observent; magistrisque cærimoniarum RR. D. Joanni* Maz-

Mazzarich, & D. Jacobo de Lucianis Canonicis, iis quæ in dicto cærimoniali, sive in aliis libris ecclesiasticis cærimoniarum præcipiuntur omnino pareant, prout & nos in observandis cærimoniis libenter eis obtemperare curabimus, eisque facultatem omnem circa prædicta exequenda tribuentes, nobis tamen reservantes facultatem disponendi, vel declarandi super dubiis, vel difficultatibus, quæ super observatione dicti cærimonialis oriri possent, quod si a nobis exequi non poterit, recursum habebimus ad Illustrissimos & Reverendissimos Dominos Superiores.

4. *Admonet sacrosancta Tridentina Synodus sess. 23. & in Domino hortatur Episcopos, quod præcipue apud ecclesiam suam reperiri debeant tempore Dominici Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis, Pentecostes, & sanctissimi Corporis Christi; quare etiam decet, ut Dignitates, Canonici, Mansionarii, ac etiam alii ad servitium ecclesiarum adscripti pariter dictis temporibus ad eorum residentiam reperiantur, & una cum proprio pastore, ut oves sibi creditæ maxime dictis temporibus spiritualiter refici possint, ac in Domino gaudere sui pastoris, & cleri præsentia. Item prædictis omnibus, & singulis de clero nostro mandamus in meritum sanctæ obedientiæ, ac sub pœnis arbitrariis, ut dictis temporibus ad suam residentiam nobiscum, & ad divinorum frequentiam curent interesse.*

5. *Licet Sacra Trident. Synodus facultatem tribuat iis, qui ad residentiam tenentur, posse per tres menses a sua residentia abesse, ubi adest consuetudo, ne omnes, vel major pars eodem tempore abesse contingat in detrimentum divini cultus, præcipimus omnibus & singulis, qui ad residentiam prædictam, & servitium ecclesiarum tenentur, ne a civitate, vel propriis ecclesiis sine nostra licentia recedere audeant, ne puniantur.*

6. *Quia absque scitu Sanctæ Sedis Apostolicæ, & nostro a paucis hinc annis nonnullorum Sanctorum officia celebrari in nostra ecclesia incepta fuerunt sub festo duplici, ideo inhibemus, ne de cætero dicta officia celebrentur, donec a Sanctissimo Domino nostro Papa fuerit permissum, ubi ejus auctoritate opus fuerit, ac sine nostra licentia, vel scitu, si dicta auctoritate opus non fuerit; quia quando permittitur a Sanctissimo D. N. Papa celebrari officium alicujus Beati in una ecclesia, minime celebrandum est in aliis, nisi specialiter concedatur.*

7. *Concurrentibus quandocumque festis devotionis cum festis in Breviario notatis, festa devotionis anteponi solent festis Breviarii; ideo de cætero mandamus, quod festa Breviarii suis diebus propriis celebrentur, devotionis vero ad alium diem transferantur.*

8. *Sacra Tridentina Synodus sess. 24. præcipit, ut omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia pontificalia exercenti adsistere & inservire: sed quia prædicta quandoque non observantur, scandala eveniunt, & nonnulli in principalioribus solemnitatibus abesse soleant, nec sua officia exercere curant; ideo de cætero mandamus, ut nullus possit sibi substituere substitutum, nec minus nullus possit accipere substitutionem sine nostra licentia, quæ non nisi ex urgenti causa concedetur sub pœnis transgressoribus arbitrio nostro infligendis.*

9. *Errantes in lectura Evangeliorum, Epistolarum, ac aliarum lectionum in choro, ac etiam in Missis corrigantur a præfecto chori, ac etiam per ipsum usque ad pœnam vel pecuniariam, vel suspensionis puniantur, cui quoad hoc omnem nostram auctoritatem tribuimus.*

10. *Camisias circa collum, vel manus elaboratas nullus clericus audeat deferre, sed simplices cum suis collariis absque fuco honestis; idem dicimus de collariis aliorum vestimentorum: inobedientes acriter punientur.*

11. *Omnes ecclesiastici nobis subjecti, beneficia simplicia, domos, terras, fructus, livella, vel quæcunque alia bona stabilia temporanea, vel perpetua ratione unionis, legati, pii, sive cujusque concessionis ecclesiasticæ possidentes, quæ quoquo modo ad jurisdictionem ecclesiasticam spectare videntur, teneantur infra terminum dierum octo nobis præsentare circa prædicta suas institutiones, concessiones, ac jura, ad hoc, ut in forma publica authentica redigi possint, ne earum memoria pereat sub pœna privationis omnium prædictorum beneficiorum, terrarum, ac quorumcumque aliorum bonorum.*

12. *Volentes omnino, ut novum catastium authenticum bonorum ecclesiasticorum conficiatur, ne dicta bona vel dilapidentur, vel per oblivionem deperdantur, mandamus omnibus & singulis quomodolibet in hac civitate & diœcesi nostra quæcumque beneficia, vel bona ecclesiastica possidentibus, quatenus per totum mensem Novembris proxime venturi teneatur quilibet in forma authentica redigere omnia bona sui beneficii, vel legati ecclesiastici cum suis confiniis, ac aliis requisitis in catastico reponendis, quod si quis circa hoc negligens extiterit, pro qualitate negligentiæ contra ipsum severe procedemus ad condignas pœnas.*

13. *Quia quamplurimæ scripturæ originales, nempe processus tam criminales, quam civiles, instrumenta, testamenta, edicta, constitutiones, & alia hujusmodi ad formam ecclesiasticam spectantia apud privatas personas reperiuntur in maximum præjudicium jurisdictionis ecclesiasticæ; ideo omnibus, & singulis tam ecclesiasticis, quam sæcularibus, apud quos prædictæ scripturæ reperiuntur, in meritum sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis latæ sententiæ pœna mandamus, ut in termino dierum octo supradictas scripturas & processus nobis præsentare teneantur, ad hoc ut in cancellaria nostra possint reponi ad publicum commodum tam ecclesiasticorum, quam etiam sæcularium.*

14. *Examinatores qui pro tempore erunt, ad ordines, beneficia, vel confessiones audiendas examinandos non aliter, quam latino sermone examinent, nec examinati aliter, quam latino sermone respondeant; quod si nequiverint respondere, omnino repellantur.*

15. *Cum non sine maximo, ac publico scandalo, prout alias & de recenti plures personæ graves, ac fide dignæ apud nos conquestæ sint, quod nonnulli ex nostro clero, ac si meri laici mercatores essent, a multis annis continuum commercium cum Turcis, aut Murlachis tenent mercaturam cum eis exercendo; res si vera est, viro ecclesiastico nimis indigna, a Sacris Canonibus, constitutionibus ecclesiasticis, & Sanctis Patribus probibita, & acriter detestata; ideo dicto scandalo debitis remediis occurrere volentes, salutique animarum eorum, qui talia committunt, providere: inhibemus omnibus & singulis de nostro clero sub pœnis a Sacris Canonibus, & constitutionibus ecclesiasticis.... etiam usque ad privationem*

nem quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum, ne de cætero talem negotiationem, nec quamcumque aliam, nec etiam cum aliis personis exercere audeant. Declarantes tamen, quod omnes ecclesiastici a prædictis Murlachis, vel aliis omnia, quæ ad usum propriæ domus erunt necessaria, emere possint, & quod etiam pro dicto usu proprios reditus etiam eis vendere.

16. Ad monasteria monialium sub quovis prætextu nullus accedere audeat sine nostra licentia, nec cum monialibus colloquia habere, litteras, munuscula, vel ambasciatas eis mittere, vel ab eis recipere sub excommunicationis pœna, ac aliis arbitrio nostro infligendis etiam usque ad invocationem brachii sæcularis, consanguineis usque ad secundum gradum exceptis.

17. Moniales omnino abstineant ab elaboratione collarium virorum, sive aliarum rerum vanitatem concernentium sub pœna privationis veli.

18. Monialibus prohibemus sub pœna privationis veli, vocis activæ, & passivæ, ne sub quovis prætextu deferant instrumenta argentea ad ornamentum spectantia, nec vestes sericas, nec etiam ex serico quoquomodo ornatas, sed eorum ornatus sit modestus, juxta earum constitutiones; præcipimusque Abbatissis in meritum sanctæ obedientiæ, ut super hoc diligenter invigilent, ac nobis notitiam dent de transgressione præsentis constitutionis; aliter contra ipsas procedemus.

19. Ne ullus ignorantiam harum constitutionum, ac aliarum in præcedentibus Synodis editarum prætendere possit, mandamus cancellario nostro, quatenus in termino unius mensis dictas omnes constitutiones redigere debeat in unum volumen Sacristis consignandum, ad hoc, ut quilibet pro suo libito illas videre possit; qui Sacristæ completo termino sui officii teneantur suis successoribus sub pœna suspensionis, ac aliis arbitrio nostro infligendis illud consignare.

Prædictas omnes constitutiones submittimus correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

Cum alias a nobis statutum fuerit, ut omnes de clero nostro deferre deberent biretum in formam crucis, quod est vere clericale insigne, & nonnulli sub infirmitatis prætextu illum deferre effugiant, cum tamen nos prædictos renuentes publice pileum in manibus tenendo viderimus deambulare, quod excusationem infirmitatis excludit; ideo volentes, ut omnes de nostro clero quacumque excusatione præclusa tam nobile & decorum insigne deferant, exemplo nostri, qui licet indispositionibus subjecti tam in domo, quam extra illud prædictis indispositionibus non obstantibus deferimus, omnes & quascumque facultates hactenus concessas illud non deferendi revocamus, & ut ab omnibus deferatur, sub pœnis arbitrio nostro infligendis, & jam usque ad invocationem brachii sæcularis mandamus; nec ullus de cætero coram nobis aliter comparere, quam cum dicto bireto audeat exemplo nostri, qui non aliter comparere audemus coram Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Prælatis, ac etiam publicis Repræsentantibus, quam cum dicto bireto.

Die dicta 24. Maji 1614.

Lecta fuerunt per me Marcum Simeonich curiæ episcopalis Sibenici cancellarium alta & intelligibili voce coram antelato Reverendissimo Dom. Episcopo, & præsentibus aliis quamplurimis de clero, necnon multis laicis, audientibus, & intelligentibus omnibus de Synodo supranominatis nullo contradicente.

Marcus Simeonich curiæ episcopalis Sibenici Cancellarius ex actis ejusdem curiæ exemplavit & subscripsit.

SYNODUS QUINTA ANNO 1618.

Constitutiones & Decreta facta ut supra de anno 1618.

Quoniam contingit, ut seniores ex DD. Canonicis plerumque morbis, aliisque senectutis incommodis detenti munia sua in cathedrali obire non possint, ita ut vix aliquando reliqui juniores in majoribus sollemnitatibus satisfacere queant ecclesiasticis cærimoniis ob exiguum eorum numerum: quare ne ecclesia debitis fraudetur divini cultus servitiis, decernimus & statuimus, ne de cætero sub quovis colore, vel prætextu Canonicatus cum aliqua dignitate conjungi possit, & ab uno possideri unam ex tribus dignitatibus, & Canonicatus simul; quinimo omnes, & quoscumque ex clero nostro ad ejusmodi beneficia simul obtinenda, atque possidenda inhabilitamus.

Omnibus clericis diœc. nostræ accessum ad tabernas, publicasque comessationes, & compotationes in tabernis, vel triviis sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda interdicimus, & prohibemus.

Sacerdos Missam pro devotione propria, vel aliena eleemosyna, tam in nostra cathedrali, quam in qualibet alia nostræ diœc. ecclesia celebrans, alium in illa, vel in illis celebrare obligatum nullatenus excusare præsumat sub pœna suspensionit a divinis ab utroque ipso facto incurrenda, cujus absolutio nobis tantummodo reservatur.

In diebus anniversariis mortuorum, in quibus cantatur Missa, decimarii nullo modo Missam eo die in ecclesia obligatam, vel aliam pro eleemosyna privatorum dicendam, sed peculiarem non obligatam, sed eleemosyna speciali anniversarii illius diei inventa percantare faciant pro illo, vel illis defunctis, quorum dies anniversaria agitur.

Eleemosynæ anniversariorum fidelium defunctorum non tribuantur nisi actualiter celebranti, & singula eleemosyna pro singula Missa, non obstante quacumque consuetudine in favorem cujuslibet hactenus male servata.

Constitutionem a nobis cum assensu & voto Vener. Capituli nostri sub die 20. Martii 1617. latam super parochis de cætero non admittendis in iis villis, in quibus domicilium firmum habent; item de clericis Illyricæ linguæ, qui Stagolitæ nuncupantur, ad ordines majores non promovendis, nisi per triennium in hac nostra urbe, vel alia studiis & bonis moribus operam laudabilem navaverint, navatæque operæ testimoniales idoneas litteras ab eo magistro, apud quem profecerint, exhibuerint, innovamus, & synodali auctoritate roboramus.

Parochi, aliique Sacerdotes nullo modo intersint comessationibus fieri solitis in domibus fratalearum, nisi quando universa fratalea congregatur, sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda.

Nullus ex clero nostro sub quovis colore, sive prætextu audeat in publicis, vel in privatis locis, & tam in domibus propriis, quam alienis cum sæcularibus ad talos, vel tesseras, sive cartas ludere, nec etiam absque sæcularibus inter ipsos clericos lucri causa sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, aliisque pœnis arbitrio nostro.

Nullus itidem cujuscumque gradus, vel conditio-

tionis existat, audeat alium in ecclesiis, vel sacristiis convitiis injuriosis, nec verbis afficere sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda, cujus absolutionem nobis tantummodo reservamus.

Omnibus in Sacris existentibus piscationis exercitium lucri causa, & cum sæcularium societate sub eadem pœna suspensionis interdicimus.

Cum contra præscriptum Missalis Romani quidam ex clero nostro audeant diebus festis ex præcepto anniversarias Missas pro mortuis, item alias votivas celebrare, ideo omnibus talem abusum prohibemus sub eadem suspensionis pœna.

In sacrificio altaris non adhibeantur minores candelæ valoris duorum solidorum. Sanctissimum Sacramentum Viatici ex nulla ecclesia parochiali deferatur ad infirmos, nisi ex cathedrali, exceptis temporibus brumalibus, vel notabili tempestatum injuria affectis.

In omnibus ecclesiis parochialibus, aliisque capellis diebus dominicis a Sacerdote intelligibili voce coram populo dicatur Illyrico sermone Oratio Dominica, Salutatio Angelica, Symbolum Apostolorum, decalogus, & confessio generalis juxta formulam in nostra cathedrali usitatam.

Primæ Missæ in cathedrali nostra quantum maxime fieri poterit ad evitanda multa scandala ad altare majus secundum antiquam laudabilem consuetudinem celebrentur.

Celebrantibus nobis sollemniter digniores Domini Canonici: Canonicis, præsentibus nobis, celebrantibus, vel magistratu urbis præsente, digniores mansionarii secundum antiquam consuetudinem assistant.

Sabbato Sancto non audiantur confessiones, nisi eorum, qui intra quadragesimæ tempus peccata sua confessi sint.

Domus cleri nostri meretricibus, aliisque scandalosis personis non locentur.

Confratres Fratalearum in processionibus tunicas induant: alioquin interesse iis non intelligantur, atque pœnam in matricula sua non interessentibus inflictam incurrisse intelligantur.

Cum antiquissimæ constitutiones super funeralibus olim statutæ nimis perversæ videantur: idcirco anno superiori dedimus curam revisendi illas DD. Archidiacono, Primicerio, Simeoni Pordenich, & Joanni Timeo Canonicis, nec non illas, & alias recentioribus temporibus editas componendi, conciliandique; ita ut cultus divini augmentum, & communis utilitas privatorum æque possit subsistere: quamobrem cum eorum diligentia opus hoc adeo pium & necessarium sit ad debitum finem perductum, ipsarum modificationem, & compositionem hoc synodali nostro robore ratificatam, & approbatam perpetuo observandam proponimus.

Ordinationes quoque super monasteriis monialium in postrema nostra visitatione editas inferius digerendas sub pœnis in eis contentis observari mandamus.

Edictum quoque nostrum sub die 21. Maji, anni 1617. super ludis, comessationibus, pompis, personis, seu mascaris, aliisque excessibus inibi specificatis innovantes sub pœnis in eo contentis synodali robore innovamus.

Festivitates Sanctorum denuncientur tam a Parochis, quam a capellanis per nostram diœcesim existentibus juxta formulam affigendam in sacristia nostra, ita ut populus possit agnoscere, quæ festivitates sint observandæ de præcepto ecclesiæ, quæ vero de consuetudine approbata civitatis, & demum quæ privata devotione recolendæ.

Tam Canonici, quam mansionarii, aliique inferiores Presbyteri, & clerici secundum dispositionem in sacristia descriptam locum suum in choro teneant ea silentii modestia, quam divini cultus gravitas requirit sub pœna suspensionis, ac aliis arbitrio, &c.

Nullus præter Parochos sine expressa nostra licentia examinet sponsalia concludentes.

Itidem nullus in baptizatorum libro, neque in eo, in quo tam contracta matrimonia, quam matrimoniorum denunciationes describuntur, illa notet, sive describat, nisi qui actualiter baptizaverit, administraverit matrimonii Sacramentum, vel sponsalia contrahentes examinaverit.

Omnes absentes a Synodo sine nostra licentia declarantur incurrisse pœnam suspensionis a divinis, a qua non absolvantur, nisi a nobis, & solutis prius libris triginta parvorum.

Processionem initio nostri Episcopatus institutam singulis feriis sextis Sac. Quadragesimæ continuari præcipimus, non solum in hac cathedrali, sed etiam in aliis omnibus parochialibus ecclesiis diœc. nostræ a parochis & capellanis earumdem parochialium ecclesiarum.

Omnes locationes hactenus factæ absque scitu & assensu DD. Judicum deputatorum sint, & intelligantur irritæ.

Die 25. mensis Maji 1618.

Congregato Capitulo Reverendissimorum Canonicorum Sibenici ad sonum majoris campanæ ut moris est in anticameram episcopalis palatii Sibenici coram antelato Reverendiss. D. Episcopo, in quo interfuerunt infrascripti M. R. D. Joannes Baptista Diphnicus Archidiaconus, R. D. Thomas Surrichievich Archipresbyter, Rev. D. Joannes Toriceus Primicerius, R. D. Joannes Craglich, R. D. Joannes Tomeo, R. D. Balthassar Smoglianeus, & R. D. Matthæus Dorosevich, omnes Canonici totum & integrum Capitulum repræsentantes ob reliquorum Canonicorum absentiam & valetudinem, atque ibidem latæ fuerunt per supradictum R. D. Joannem Tomeum Canonicum prædictæ Constitutiones, & ab omnibus prædictis commendatæ.

Die 26. dicti mensis Maji.

Lectæ, & publicatæ fuerunt supradictæ Constitutiones per me Marcum Simeonich curiæ episcopalis Sibenici cancellarium alta & intelligibili voce coram antelato Reverendissimo D. Episcopo in ecclesia cathedrali Sibenici, præsentibus omnibus de Synodo, & præcipue RR. DD. Canonicis supra nominatis.

SYNODUS SEXTA ANNO 1623.

Constitutiones, sive Decreta per Illustrissimum ac Reverendissimum D. Episcopum Sibenicensem edita in Synodo diœc. sub die 28. præsentis mensis Aprilis celebrata, ac coram omnibus ad dictum Synod. pertinentibus publicata de anno 1623.

Constitutiones synodales, ac decreta a nobis in præcedentibus Synodis 1602. 1604. 1611. 1614. 1618. promulgata, quatenus opus esset, confirmamus, sub pœnisque in eis contentis observari mandamus.

Cum plurimi abusus in detrimentum divini cultus in nostra cathedrali irrepserint circa personarum ecclesiasticarum ingressum chori pro divinis per-

persolvendis, stationem, & egressum, in decentem formam reducere volentes infrascripta omnia omnino observari mandamus, quæ in omnibus ecclesiis bene regulatis observantur, ex Synodo prima provinciali S. Caroli Borromæi, olim Archiepiscopi Mediolanensis excerpta.

Primo, quando in ecclesiam ad divina officia diurna, vel nocturna conveniendum erit, id campanæ sono significetur ea interposita mora, qua omnes facile possint convenire.

Secundo signo audito, qui dignitates in ecclesia, etiam si præfecti sint, personatusve, aut Canonicatus habent, cæterique omnes, qui interesse debent, præparent se ad divinas laudes, & mature ad ecclesiam progrediantur.

Ingressi ecclesiam, factisque ad Sacrosanctam Eucharistiam precibus, recta in sacristiam proficiscantur.

Quo loco retenta talari veste superpelliceum assumant, & reliquum vestitum ad sacrum munus necessarium, quod ut servos Dei decet, tacite & modeste faciant.

In ingressu chori ad matutinum, & alias horas, & divina officia is ordo servetur.

Ut paullo post ultimum campanæ signum ad rem divinam faciendam universis in sacristia præparatis pulsetur parvula campana, qua egressus Sacerdotum ad Missas celebrandas significari solet, ut omnes, qui in ecclesia, vel circum eam sunt, divini officii celebrationem instare intelligant; postea omnes de sacristia ordine procedentes exeant, & ubi se ad altare humiliter inclinarint, suum quisque locum in choro adeat, ibi flexis genibus, & submissa voce saltem orationem dicant dominicam.

Deinde dato signo, vel pronunciato Pater noster per hebdomadarium ad initium officii omnes surgant, & officium inchoetur.

Qui vero in ecclesia, vel circum eam, aut in sacristia fuerit, & eo ordine chorum ingredi neglexerit, dimidia parte distributionum illius horæ privetur, vel alia pœna, ut nobis in notabiliter delinquentibus visum fuerit, legitimo tamen impedimento excluso a nobis cognoscendo.

Si quis ausus fuerit inchoare officium, priusquam eo ordine in chorum convenerint, & distributionem illius horæ amittet, & graviori etiam pœna a nobis plectetur.

Si quis autem aliis in choro jam consistentibus advenerit, idem statutum servet, ut in sacristia, & in choro.

Si quis non venerit ad matutinum ante finem Psalmi Venite exultemus, in aliis etiam horis ante finem primi Psalmi, pro absente habeatur, illiusque horæ distributione careat.

In Missa vero, nisi venerit ante finem ultimi Kyrie eleison, eamdem negligentiæ pœnam subeat.

Omnes in choro divina officia ut temporis ratio postulabit alternis vocibus canant, recitent, attenteque audiant.

Id non cursim, non perturbate, non oscitanter, sed leniter, distincte, ac studiose faciant.

In choro pro temporis & officii ratione ex instituto, & more ecclesiæ sedeant, stent, flectant genua, caput aperiant, & submittant, cæteraque ejus generis adhibeant. Omnes vero æque idem faciant.

Facessant somnus, risus, jocus, rixæ, colloquia, ne vagentur in choro, vel ecclesia, neve locum mutent, ne occasione quidem genua flectendi, nec in choro, ubi communi officio opera datur, privatim officium dicant.

Neve litteras, libros, aliave scripta legant, numos numerent, nec tribuant.

Nec exeant nisi divino officio confecto, ne caussa quidem de communi re agendi, si necessitas non coegerit, tumque a præfecto venia petita.

Si cum divina celebrantur officia, Sacerdoti, vel clerico, vel ministro interdum per ecclesiam necessario sit incedendum, graviter & modeste id faciat, neque cum ullo sermonem habeat de rebus inanibus.

Qui dignitates, aut personatus habent, Canonici, & alii omnes, qui aliquid in his commiserint, si moniti a nobis, vel Vicario nostro, vel præsidente chori non resipuerit, & horæ illius distributione careant, & pro modo culpæ aliis pœnis a nobis arbitrariis plectentur.

Post divinum officium in choro flexis genibus submissa voce saltem orationem dominicam dicant.

Tum resurgente, vel signum dante hebdomadario consurgant omnes, & inter se consalutantes, & ordine procedentes simul exeant, & de more ante altare se inclinent.

Eodemque ordine ad sacristiam progrediantur, ubi modeste & quiete superpelliceum exuant, non in ecclesia.

Qui secus fecerit monitus a præfecto chori, distributionem illius horæ ne capiat, & a nobis pro modo culpæ plectetur.

Quod nobis a choro absentibus Vicarius noster perficere curabit.

Punctatores pro tempore existentes in initio sui officii obeundi coram nobis jurare curabunt officium suum se fore fideliter executuros.

Libros punctationum diligenter custodire curabunt, & nobis, & Capitulo singulis mensibus exhibere non desistant, & quoties nos & Capitulum postularet.

Quo tempore in officio punctatoris quis permanserit, sacris horis, & officiis omnibus intersit, nisi absit de licentia nostra, vel ejus, qui choro præsidebit; quo tempore alium vel a nobis, vel a chori præfecto probandum substituat, qui suo muneri satisfaciat.

Sacristæ singulis diebus in libro ad hoc specialiter deputato omnes, qui Missam celebraverint in nostra cathedrali, describant, eorum conscientiam ante tribunal Domini onerantes, si negligentes extiterint, nobisque singulis mensibus dictum librum deferre curabunt, ut si legata pia celebrationis Missæ executioni demandentur, agnoscere valeamus: ut idem etiam fiat in aliis ecclesiis, ubi Missæ legatæ, vel aliter celebrandæ sint, Sacristis ipsarum ecclesiarum mandamus.

Cum a quamplurimis personis piis anniversaria, ac pia legata relicta fuerint, suo loco, tempore, & modo exequenda, & nonnulli magis licentiose, quam rationabiliter, & locum, & tempus, & modum contra testatorum voluntates aliter disponere ausint, ne eorum mentes defraudentur, nec in aliquo mutentur, providere volentes, omnibus & quibuscumque, ad quos testatorum mentes in prædictis operibus piis exequi spectat, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna ac brachii sæcularis invocatione respective mandamus, ne quovis modo, nec sub quovis prætextu aliter disponere audeant, quam a testatoribus ipsis dispositum invenitur.

Puerorum in litteris, ac moribus educatio maxime Reipublicæ christianæ necessaria, ut christiane ac utiliter exerceatur, omnes ludi magistros monemus, ut in suis scholis omissis profa-

fanis auctoribus suis scholaribus catechismum Romanum, epistolas Divi Paulli, & Sancti Hieronymi legant, prius tamen eos in principiis grammaticalibus, ut lectiones praedictas intelligere valeant, instruendo, cum in praedictis principiis parum instructi a nobis praevio examine coram nobis facto clericorum praecipue reperti fuerint; quod omnino a ludi magistris ecclesiasticis sub poena privationis facultatis scholas exercendi servari mandamus.

Praedictos etiam ludi magistros monemus, ac in Domino obsecramus, ut singulis diebus dominicis cum suis scholaribus ad exercitium doctrinae christianae in nostra cathedrali interesse velint, tantae charitatis maximum a Deo praemium recepturi; ecclesiasticis vero ludi magistris, ut dicto exercitio intersint, in meritum sanctae obedientiae, ac sub poena privationis facultatis scholas tenendi praecipimus saltem ut in pluribus.

Maximum inter alia indicium, quo quis se apud Deum gratum exhibeat, verbi Dei a concionatoribus declamati libens auditio praestantissimum locum tenet, Jesu Christo Domino nostro dicente, Qui ex Deo est, verba Dei audit: & cum maxima negligentia a quamplurimis adhibeatur non sine maxima ac publica piarum personarum admiratione, ac scandalo magis per plateas & vicos, dum verbum Dei a concionatoribus in ecclesia cathedrali exponeretur, deambulare eligentes, quam concionibus praedictis interesse, omnes & singulos Christifideles monemus, & in Domino obsecramus, ut concionibus, ac lectionibus tam in nostra cathedrali, quam alibi interesse curent; omnibus vero, & singulis de nostro clero cujuscumque status, gradus, & conditionis sint, ad quos maxime se laicis exemplum praebere spectat, in meritum sanctae obedientiae praecipimus, ut de caetero concionibus, ac lectionibus in nostra cathedrali praecipue sive a nobis, sive ab aliis concionatoribus habendis interesse non dedignentur, nosque ab aedibus episcopalibus ecclesiae nostrae cathedrali contiguis juxta antiquam consuetudinem ac Superiorum statuta conciones auditurl ad dictam ecclesiam associare curabunt, sibi potius quam nobis honorem acquirere pensitantes, & ne divini Verbi suique Superioris contemptores scandalose habeantur.

Nulla congregatio nec publica, nec secreta sub quovis praetextu, nec quavis de causa reddituum excepta a subditis nostris ecclesiasticis sine nostro scitu & licentia Vicarii nostri generalis pro tempore existentis, sub gravioribus poenis tam his qui convocaverint, quam etiam his qui interfuerint, habeatur.

Et cum ab Illustrissimo D. Visitatore apostolico Priolo inter alia statutum fuerit singulis sextis feriis Capitulum Canonicorum esse convocandum, omnino dictum statutum observari volumus, mandamusque RR. DD. decimariis pro tempore existentibus, ut qualibet die Veneris Capitulum coram nobis in loco solito vel nobis absentibus coram Vicario nostro convocent. In quo quidem Capitulo hic ordo servandus erit.

1. *Ante omnia invocabitur auxilium Spiritus Sancti, in fineque Deo gratiae agentur.*
2. *Quilibet in suo loco sedebit.*
3. *Decimarii, vel ad quos spectabit, quae in Capitulo erunt tractanda, deinde si aliquis ex reliquis DD. Canonicis aliquid proponere voluerit, proponent, & factis propositionibus, qui primum locum tenet in Capitulo, dicet votum suum, & sic per ordinem usque ad ultimum, nec uno votum suum dicente alius audeat aliquid loqui sub poena privationis vocis activae & passivae ad arbitrium nostrum. In dicto Capitulo, nec ullus injuriis aliquem afficere audeat sub poena carceris per mensem, sed modeste agatur.*

Expositus infans penes se schedulam testimonialem habens, quod baptizatus fuerit, si alia notitia non habeatur illum esse baptizatum, baptizetur sub hac verborum formula; Si tu es baptizatus, ego te iterum non baptizo, & si nondum es baptizatus, ego te baptizo, &c. & si in schedula testimoniali appareat, eidem nomen impositum fuisse, idem nomen imponatur, schedulaque testimonialis praedicta conservetur, ac in libro baptizatorum describatur.

Magistris caerimoniarum ecclesiae nostrae cathedralis in meritum sanctae obedientiae mandamus, quatenus omni diligentia curare debeant, ut omnia, quae in Caerimoniali Episcoporum continentur, ab omnibus omnino observentur, & si qui inobedientes extiterint, nobis notificentur, ut condignas poenas recipiant; & cum praedictis Magistris quandoque abesse contingat, eorum loco substituimus Presbyterum Vincentium Benovich mansionarium ecclesiae nostrae cathedralis, cui omnes in dicto ministerio parebunt.

Antiqua, laudabilis, & admodum religiosa consuetudo superpelliceorum absque superfluis ornamentis delatio, quae etiam nunc apud seniores & graviores cleri nostri in viridi observantia existit, ut ab omnibus observetur, novis, vanis, ac superfluis ornamentis amotis, in meritum sanctae obdientiae, ac sub poena pecuniaria arbitrio &c. praecipimus.

Dum divina celebrantur officia in ecclesia nostra cathedrali, nullus in ea adscriptus ex clero nostro alibi, quam in choro se detineat; nec per civitatem, & per plateas deambulare audeat, sed ad Deum collaudandum in choro cum aliis interesse curet, ne laicis occasionem scandali praebeat, poenasque condignas luat.

Mandatum alias a nobis promulgatum, quod qui in die antecedenti ad divina officia non interfuerit, sequenti Missam celebrare non possit, sub poenis in eo contentis decernimus; tamen sub eo comprehendi non intendimus, qui ut in pluribus interesse solent divinis, sed tantum qui immemores in sortem Domini vocatos ad Deum collaudandum in choro notabiliter negligentes existunt.

Clerici vero temporibus, quibus scholae non detinentur, divinis officiis, singulisque diebus festis exercitio doctrinae christianae in nostra cathedrali ut omnino intersint mandamus, & qui negligentes extiterint, superpelliceo privabuntur, ad ordines non admittentur, & pro qualitate pertinaciae etiam a clericorum consortio ejicientur; sub eisdem etiam poenis eis praecipimus ut obedientes Magistri caerimoniarum in his, in quibus ab eis mandatum fuerit pro caerimoniis exequendis, omni excusatione seclusa se praebeant.

Obventiones funeralium, & anniversariorum tantum praesentibus tribuantur; si tamen aliquis ex Sacerdotibus in actuali administratione Sacramentorum vel ecclesiae nostrae cathedralis ministerio occupatus extiterit, nobisque in dicta ecclesia celebrantibus adstiterit, sive infirmitate, ac impotentia detentus, dum funeralia & anniversaria peraguntur, fuerit, portione sua licet absens non careat.

Praedictas Constitutiones & Decreta Sanctae Romanae Ecclesiae correctioni humiliter submittimus; nullus tamen inferior noster super eis disponere,

nec

nec a pœnis in eis contentis absolvere audeat sine nostra licentia.

Lecta fuerunt per me Marcum Simeonich curiæ episcopalis Sibenici cancellarium alta & intelligibili voce coram antelato Reverendissimo Dom. Episcopo in ecclesia cathedrali Sibenici, præsentibus quamplurimis de clero, necnon & multis aliis, audientibus, & intelligentibus omnibus de Synodo supranominatis nullo contradicente, & præcipue præsentibus R. P. D. Bartholomeo Starbich mansionario, & Reverendo Presbytero Marco Gradinovich itidem mansionario testibus.

SYNODUS SEPTIMA ANNO 1626.

Constitutiones in Synodo diœcesana Sibenicensi factæ ab Illustrissimo & Reverendissimo D. D. Vincentio Arrigono Episcopo Sibenici de anno 1626. & publicatæ in dicta Synodo die 3. Junii de anno 1626.

1. *Monemus omnes, ac in Domino obsecramus tam ecclesiasticos, quam sæculares, ut quando defertur Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum ad infirmos, illud associare velint, meminerintque ii præcipue, qui in schola dicti Sanctissimi Sacramenti sunt adscripti, teneri ad associandum; aliter munia spiritualia dictæ scholæ concessa amittunt, & Dei vindictam non effugient.*

2. *Clerici omnes, qui ad scholas accedunt, singula hebdomada diebus Jovis, Veneris, & Sabbati in ecclesia cathedrali convenient, & coram altaribus majori, Sanctæ Crucis, & Beatæ Virginis solitas preces alias a nobis indictas decantare curabunt, & negligentes mulctabuntur.*

3. *Dum divina celebrantur officia in choro, exinde recedere, nec per ecclesiam discurrere, collocutionesque cum quavis persona habere nulli ex clero nostro liceat sub pœnis arbitrio infligendis, quod exequi maxime curabit adm. R. D. Vicarius noster, qui pro tempore extiterit, & ipso absente, qui majorem locum in choro tenuerit, mercedem a Deo accepturi.*

4. *Dum divina celebrantur officia in choro, iis omnibus, qui personaliter interesse tenentur, non liceat eodem tempore Missam celebrare, nec minus aliquod aliud officium exercere, quo præsentia eorum possit impediri, nec Sacristæ ullo modo eis celebrare permittant, nisi a nobis, vel a Vicario nostro ipsis injunctum fuerit, sub pœnis arbitrariis.*

5. *Omnibus confessoribus ditioni nostræ subjectis in meritum sanctæ obedientiæ, ac sub pœna privationis ab exercitio confitendi, ne eis sub quovis prætextu pro Sanctissimi Pœnitentiæ Sacramenti administratione non solum petere, sed nec aliquid prætendere possint, mandamus; imo omnes in visceribus Jesu Christi D. N. monemus, quod etiam a pœnitentibus voluntarie oblata non recipiant, eos certiorantes majora præmia a Domino nostro Jesu Christo consecuturos. Caveant etiam a nimia suorum pœnitentium familiaritate, quæ spretum, & scandalum parere solet. Confessionesque mulierum sub quovis prætextu non aliter audiantur, quam in confessionariis cum superpelliceo & stola, nec masculi pariter sine prædicto superpelliceo & stola.*

6. *Constitutionem in præcedenti Synodo editam deferendis superpelliceis juxta antiquam cleri Sibenicensis consuetudinem, prout dignitates, & graviores Canonici, & quasi omnes de dicto clero detulerunt, & ad præsens deferunt, a nonnullis superfluis prætensionibus neglectam, & non recte intellectam confirmamus. Declarando quod liceat circa collum, & in ultima extremitate prædictorum superpelliceorum apponi aliquod modestum laborerium; a collo vero usque ad ultimam extremitatem nullo modo liceat aliquod ornamentum, vel laborerium deferre sub pœna amittendi superpellicea, & solvendi libras duodecim parvorum, quas sacristiæ nostræ cathedralis applicamus.*

7. *Cinctoria alterius quam nigri coloris sicut & vestes nullus ex clero nostro . . . , iis exceptis, quibus ex privilegio concessum est, sub pœna illa amittendi, & solvendi libras tres, quas sacristiæ ecclesiæ nostræ applicamus.*

8. *Cum in dies experientia doceat, quod locationes cujuscumque generis assumptæ non parva inconvenientia inducere soleant, & eo etiam, quia species mercaturæ existant a sacris Canonibus eis inhibitas, & a Sanctis Patribus execratas; ideo opportuno remedio providere, ut de cætero abstineant volentes; omnibus prædictis cujuscumque gradus, status, conditionis, & dignitatis sit, in meritum sanctæ obedientiæ, ac pœna ducatorum triginta, ac etiam juxta qualitatem transgressionis aliis arbitrio &c. ne assumant mandamus sine scitu & permissione nostra, vel Vicarii nostri nobis absentibus; contractus vero, vel instrumenta, quæ de cætero in simili materia fieri contigerint, nulla, ac nullius valoris, & roboris quoad ecclesiasticos, ac si facta non essent.*

JOANNES PAULLUS EP. SIBENIC. XX.

Honesto loco natus est Venetiis, eique *Savio* cognomen fuit. Anno 1627. Urbanus VIII. Episcopum Ecclesiæ Sibenicensi præfecit, ut est in tabulis consistorialibus: *1627. 5. Julii providit Ecclesiæ Sibenicen. vacanti per obitum Vincentii Arrigoni, de persona R. D. Joannis Pauli Savii Veneti J. U. & Sacræ Theologiæ Doctoris annorum* 40. Sed ne annum quidem integrum hanc sedem retinuit; & anno sequenti ad Feltrensem, ex hac ad Ecclesiam Adriensem translatus est anno 1639. de quo Ughellus in Episcopis Feltrensibus, & Adriensibus.

Joan. Paul. Ep. Sibenicen. deinde Feltren. demū Adrien.

JOANNES THOMAS EP. SIBENIC. XXI.

E familia Mallonia Vicetina ortus est; & post primam ætatem in litterarum politiorum studio mira innocentia transactam, inter clericos Congregationis Somaschæ cum adscribi voluisset, Theologus idemque concionator eximius evasit; cum excellenti ingenio & doctrina virtutes omnes conjunxit, quæ virum religiosum maxime decent. Merito igitur illum Urbanus VIII. ad Episcopatum evexit, eique administrationem Sibenicensis Ecclesiæ demandavit: *1628. 5. Junii providit Ecclesiæ Sibenicensi per translationem Joannis Pauli ad Feltrensem vacanti, de persona Joannis Thomæ Mallonii Presbyteri Congregationis Somaschæ & Theologi annorum 45. cum retentione pensionis annuæ ducatorum 100. monet. Venetæ &c.* Sex annos huic ecclesiæ præfuit; lenitatem ita cum gravitate miscebat, ut neque facilitas de auctoritate, neque severitas de suavitate quidquam detraheret; ex quo fiebat, ut ab omnibus æque amaretur, & coleretur. Cum copiose & ornate dicendi facultate plurimum valeret, nunquam fere pontificali ritu rem divinam facere solebat, quin e sella pontificia concio-

Joannes Thomas Mallonius a Congreg. Somascha Ep. Sibenicen.

cionaretur; ejusque verbis vim maximam addebat, tum perspecta viri sanctitas, tum conformatio quædam totius oris & corporis plena majestatis & suavitatis. Ejus ab hac ecclesia discessum, transitumque ad Bellunensem clerus & populus ægerrime tulit, atque abeuntem totius civitatis mœrore prosecutus est; quem Ughellus in Episcopis Bellunensibus brevi elogio commendavit: *Joannes Thomas Vicentinus Somaschæ Congregationis nobilis alumnus, Verbi Dei declamator illustris, eximius Theologus, ex Episcopo Sibenicensi ad Bellunensem Sedem translatus 16. Junii 1634. Mortalitatem explevit anno 1649. Diuturniori vita dignus ob defæcatos mores & incomparabilem pietatem.*

Ad Ecclesiam Bellunensē translatus.

ALOYSIUS EP. SIBENICENSIS XXII.

Hunc itidem e præstantissima Congregatione Somascha idem Urbanus VIII. Episcopum Sibenicensibus dedit: *1635. 17. Septembris providit Ecclesiæ Sibenicen. per translationem Mallonii ad Bellunensem, de persona Aloysii Presbyteri Cong. Somaschæ &c.* Erat e gente Marcella, inter familias Venetas patricias antiquissima pariter & nobilissima; qui generis claritatem splendore virtutum ac præsertim singularis erga Deum ac superos religionis superavit.

Lacrymæ prodigiosæ ex oculis simulacri virginei manantes.

Antequam Aloysius renunciatus esset Episcopus, res auditu visuque mirabilis accidit, & sempiterna memoria ac litteris digna. Effigies quædam Deiparæ Virginis in tabula lignea depicta, & urbis mœnibus, qua in orientem spectant, infixa, semel pridie nonas Aprilis anno 1635. iterum alio die post sollemnia paschalia visa est ex oculis uberrimas lacrymas effundere, quibus & genæ, & collum, & pectus madescebant. Ut primum hujus prodigii fama divulgari cœpit, tota propemodum civitas ad novum tantæ rei spectaculum confluxit; nec defuerunt qui panniculis linteis ad lacrymas illas abstergendas admoverent, eosque sacro illo humore imbutos referrent, ac ceteris ostenderent. Joannes Zorriceus Canonicus Primicerius, idemque, dum sedes Episcopi vacaret, Vicarius a Capitulo electus, homo prudens & gravis rem tam insolitam atque inauditam, ne quid fraudis subesset, accurata inspectione & inquisitione explorandam esse existimavit. Itaque cum primoribus Capituli & cleri, itemque civitatis ad eum locum se contulit; tabulam, in qua picta erat prodigiosa imago, amoveri, sibique afferri jussit: quod fama & auditione acceperat, suis ipsemet oculis vidit, & manibus contrectavit. Interea sacram effigiem diligenti custodia inclusam servari jussit, dum ipse rem totam ex pluribus oculatis testibus jurejurando adactis, ac Theologis insuper in consultationem adhibitis, juridicæ disquisitioni subjiceret. Id cum rite factum esset, fletum illum virgineum pro miraculo habendum esse declaravit, & pridie nonas Maji decretum fecit in hæc verba.

Joannes Zorriceus Vicarius capitularis inter miracula referendas, & habendas esse declaravit.

Siben. An. 1635. 6. Maji.

Adm. R. D. Vicarius antelatus congregato Capitulo RR. DD. Canonicorum cum nonnullis Theologis ac piis Sacerdotibus in sacristia ejusdem ecclesiæ cathedralis, ubi perlecto toto processu per R. D. Benovich cancellarium &c. visisque depositionibus testium de & super hoc præfato miraculo; & habito cum illis super hoc maturo consilio ac colloquio, consideratis considerandis in prædicto processu contentis, declaravit supradictum miraculum esse verum, & pro tali habendum & tenendum esse ab omnibus; & quod supradicta imago Virginis Deiparæ verum flendi modum ab oculis, sive lacrymarum guttulas per genas effuderit. Et quoniam hæc miracula e cælo emissa iram divinæ justitiæ contra nostra peccata minantur, ad quam placandam ad suæ misericordiæ pedes est nobis procedendum; ideo præfatus adm. R. D. Vicarius decrevit prædictam B. Mariæ Virg. imaginem a prædicto loco amovendam; & die 13. Maji, quæ erit dies dominica, clero, monachis, ac frataleis, nec non utriusque sexus fidelibus comitantibus, in altare majus ecclesiæ cathedralis collocandam indixit; ad hoc, ut in præfata ecclesia sacrificiis, orationibus, & gemitibus ad pedes misericordiæ summi Dei, intercessione Sanctissimæ Matris ejus Mariæ, prostrati ipsum supplicemus; & ipso iram suam & flagella a nobis amoveat, & misericordiam concedat, ipso præstante, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit, & regnat. Amen.

Vincentius Benovich Can. & Not. pub. Siben. nec non Ven. Capit. ecclesiæ cathed. sede vacante Cancellarius.

Ergo ex mandato Vicarii ad diem constitutam convenerunt piæ sodalitates cum suis insignibus, cœtus religiosi, Capitulum, clerus, magistratus, populusque Sibenicensis; & sollemni supplicatione effigies illa thaumaturgica illata est in ædem cathedralem, & in summo altari collocata, inclusaque in capsam munitam cancellis ex argento reticulatis, per quorum foramina redditur conspicua. Exinde ab advenis juxta indigenisque eximia veneratione coli, & suppliciter invocari, & aureis atque argenteis donis ornari cœpit. Nondum annus post Marianam effigiem translatam abierat, cum redintegrari fletus, & lacrymæ ex oculis virgineis iterum fluere visæ sunt, anno scilicet 1636. VIII. Idus Maji. Idem Joannes Zorriceus, qui Aloysii Episcopi adhuc absentis vice fungebatur, hoc novum prodigium itidem ad legitimum examen ac judicium revocavit; ac testes, qui viderant, citari, juratosque testimonium perhibere jussit.

Virgineus fletus redintegratur.

Cum imago Beatissimæ Virginis Mariæ, quæ anno præcedenti pluries, infinito pene populo cernente, ubertim lacrymas fuderat, ut ex processu per nos fabricato sub die 6. Maji & anno 1635. constat, cum supplicatione cleri ac populi tunc temporis translata esset a loco, in quo erat, ad cathedralem, & collocata in summo altari supra Venerabile Sacramentum; ecce hodie inter octavam & nonam auroræ horam descendentes lacrymæ inter armarium & rete, in quibus inclusa erat, in planitie altaris juxta tabernaculum Ven. Sacramenti miraculose repertæ sunt. Quamobrem cum ad Deiparæ imaginem mediante miraculo prædicto horum populorum devotio magis in dies augeatur, & crescat, ne opera Dei optimi maximi ac summi remaneant abscondita, sed ut a suis fidelibus laudentur & glorificentur; adm. R. D. Joannes Zorriceus Canonicus & Primicerius, nec non Illustrissimi & Reverendissimi D. D. Aloysii Marcello Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopi Sibenicen. Vicarius ob ejus absentiam generalis, decrevit omnia prædicta esse confirmanda per testes infrascriptos per cancellarium examinandos, & præsente ipso comprobanda. Quare mandavit Presbytero Andreæ Truttina, & Sacristæ notario jurato curiæ episcopalis Sibenicen. infra-

De quo iterum quæstio instituta, & testes citati.

infrascriptos citari & vocari ad comparendum &c.

R. P. *Antonium Bayca*
Marium Perdirum
Hieronymum Malaspinam } *Milites.*
Michaelem Bevich

Hoc portentum omnibus ingentem metum incussit, verentibus ne aliquid triste & calamitorum ab irato Deo civibus denunciaret. Nec sane opinionem metumque communem fefellit eventus. Siquidem post aliquot annos civitas a Turcis gravi obsidione afflicta est, & agri passim devastati. Belli calamitatem fœda pestilentia excepit, quæ universam pervagata urbem maximas civium & militum & accolarum strages edidit.

Adventus Aloysii Ep. & ejus Synodus.

Eodem anno 1636. Aloysius Sibenicum venit ingenti civium omnium lætitia & expectatione, quam postea non explevit modo, sed etiam superavit. Multa sapienter constituit, quæ ad divini cultus incrementum, & gregis sibi crediti utilitatem spectabant. Anno proximo post susceptum hujus ecclesiæ regimen Synodum diœcesanam indixit, ac celebravit VII. Kal. Novembris, cujus decreta septem hisce Capitibus comprehensa sunt. 1. *De tonsura clericorum.* 2. *De honesta clericorum habitatione.* 3. *De Missa festis diebus audienda.* 4. *De Missarum pro defunctis celebratione.* 5. *De annuæ confessionis & communionis præceptis.* 6. *De habitu clericorum.* 7. *Confirmantur decreta ab antecessoribus facta; præcipue vero*, inquit, *constitutiones & decreta Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Vincentii Arrigoni, mandantes universis, ne sensui hujus nostræ declarationis, admissionis, approbationis, & confirmationis quovis modo audeant contraire, sub pœnis & censuris in eis contentis.*

Capitulum & clerum, ut vitam & mores ad normam sacrorum Canonum componerent, magis exemplo, quam auctoritate incitabat, urgebatque. Si quid præciperet, roganti erat propior, quam jubenti. Omnibus æque summis, atque infimis affabilem se ac benignum præbebat. Omnes quacumque adiissent hora, libenter accipiebat; neminem ab se tristem discedere patiebatur; miseros & egentes quibuscumque rebus posset adjuvabat. Sub ejus pontificatu Ecclesia Sibenicensis tertio Virginum Deo sacratarum domicilio aucta est. Duo siquidem erant in urbe hujusmodi cœnobia ordinis Benedictini; alterum S. Salvatoris, ad quod nulli, nisi puellis nobilibus, aditus patebat; alterum S. Catharinæ, quod tum e patricio, tum ex inferiori civium ordine adolescentulis ingressum præbebat. Nicolaus Buronia, civis Sibenicensis æque opulentus ac pius, tertium adjunxit sub titulo & patrocinio S. Luciæ, atque idoneis vectigalibus instruxit; in hoc autem admitti voluit ingenuas quidem, sed pauperculas puellas atque indotatas, quæ ibidem ex præscripto itidem ac disciplina S. Benedicti vitam religiosam instituerent. Jus vero eas, si quæ peterent, admittendi, sibi quoad vixit retentum, ad suos hæredes transmisit. Hujus collegii institutique approbationem tum a Veneto Senatu, tum a Sede Apostolica impetravit. Extat epistola Urbani VIII. ad Aloysium Marcellum Episcopum Sibenicensem, cui potestatem concessit omnia exsequenda, quæ Buronia supra laudatus constituerat: *Nicolaus Burogna*, inquit, *Sibenicensis, pia devotione ductus, ex propriis pecuniis in civitate Sibenicen. ac loco ad id congruo quasdam*

Novum cœnobium in urbe Virginibus Benedictinis fundatum.

ædes ad formam monasterii cum ecclesia, & aliis rebus necessariis construi ac debita clausura muniri, sacraque & profana supellectili luculenter instrui curavit, illique competentem dotem attribuit, ut monasterium instituatur sub invocatione S. Luciæ, & regula S. Benedicti. Reditus & bona assignavit valoris annui, ad congruam unius Abbatissæ, & Priorissæ, & duodecim saltem monialium sustentationem sufficientis &c. Jubet præterea monasterium subjectum esse regimini, *administrationi, visitationi, superioritati Episcopi Sibenicensis pro tempore existentis. Dat. Romæ ap. S. Petrum die 7. Febr. 1638.*

Initia cœnobii Luciani sub regula S. Benedicti.

Condito ornatoque templo, ac cœnobio rebus omnibus necessariis instructo, Aloysius mandata pontificia exsecutus est. Anno igitur 1639. 26. Novemb. ut est in tabulis Sibenicensibus, facultatem dedit educendi ex monasterio S. Catharinæ *Matrem Raphaeliam Ivaneam, & sororem Gabrielam de Pedris*, a conditore cœnobii nominatas, & introducendi *ad munia*, ut supra &c. idest, ut alumnas collegii Luciani ad normam ac disciplinam S. Benedicti, atque ad omne religiosi officii munus instruerent; altera vero *Abbatissæ*, altera *Priorissæ* locum teneret. Demum *die* 18. *Decembris introductæ fuerunt puellæ processionaliter in supradictum monasterium, una cum supradictis duabus; fuerunt autem duodecim, absque duabus famulis, inter quas tertio loco Catharina filia Dom. Andreæ Arigoni &c.*

Bellum Cretense.

Hactenus sub Marcello Episcopo quieta omnia, & pacata fuerunt. Urbis & ecclesiæ Sibenicensis tranquillitatem interturbavit bellum Cretense anno 1645. exortum, & utramque in extremum periculum adduxit. Anno sequenti cœptum est bellari etiam in Dalmatia, varioque eventu ibi gestæ res. Sibenicum fere primum belli hujus impetum excepit. Nam Bassa Bosnensis post Jadertinum agrum devastatum ad Sibenicum tentandum accessit; sed cum Leonardus Fosculus, qui cum summo imperio provinciæ præerat, opem tulisset, classe eo celeriter advectus; hostis semel atque iterum repulsus a muris, oppugnatione omissa, copias alio traduxit. Verum hæc veluti præludia fuerunt graviorum periculorum & calamitatum. Anno enim proximo 1647. Techielius Bassa cum universo exercitu, qui quadraginta millibus militum constabat, ad Sibenicum oppugnandum processit; urbem acri obsidione cinxit, ac tormentis plurimis mœnia urbis, itemque arcem, & castella quatere instituit. Alterum e castellis semel atque iterum tum hostes cœperunt, tum Veneti recuperarunt. Octo & viginti dies hæc obsidio & oppugnatio tenuit. In his periculis asperisque temporibus Aloysius Episcopus gregem suum minime deserendum putavit; sed postquam Virgines Deo sacratas, cum divorum reliquiis & pretiosa templorum supellectili, ad insulam Surium transportari jussas, in tuto collocasset, communium incommodorum & calamitatum particeps esse voluit, paratus omnia perpeti cum ovibus suis, sive moriendum, sive durissima servitus subeunda esset. Illius præsentia atque opera ad urbis defensionem plurimum valuit. Nam præter quam quod pias supplicationes instituit ad divinam opem implorandam, suis cohortationibus alacritatem atque animos propugnatoribus addebat; & ubi plus periculi esset, atque acrius prælium instaret, ipsemet accurrebat, & militibus immistus rogando atque hortando egregii ducis partes agebat; præsertim pridie Id. Se-

Sibenicum frustra obsessum & oppugnatum.

Septembris, cum hostis universas vires ad urbem admovisset; certamen tenuit atrox horas plus quinque; nec semel prope fuit, ut perrumperet, cum duae Venetorum cohortes Aloysii potissimum vocibus animatae porta erumpentes proxima, ex improviso in latus oppugnantium incurrerunt; id vero rem inclinavit. Etenim tumultu injecto, cum segniores Turcas fecissent, cumque interim aucti animis, qui moenia defendebant, procellam ingentem ferrearum glandium cujusque generis in oppugnatores effunderent, simulque turba oppidanorum, nec viri solum, sed feminae etiam puerique ministrantes tela, aut ex muris jaculantes, impigre adjuvarent; commotus Techielius foeda caede suorum cecinit receptui. Hoste repulso, & civitate extremo periculo perfuncta, jussu pii Antistitis omnia templorum tintinnabula percrepare laeto festoque coeperunt sono, prius admonitis militibus, ut cum id signi datum esset, omnes in genua procumberent, ac Deo superisque gratias agerent; ipse vero cum Capitulo & clero, cum magistratu & praefectis militiae, populo universo prosequente, ad aedem cathedralem progressus Deo sospiti & victoriae datori hymnum Ambrosianum, & sollemnes gratiarum actiones persolvit. Paucis post diebus Leonardus Foscolus cum classe obsessis subsidio venit; tunc enimvero concidit animo Techielius, & relatis extemplo in tutum tormentis abiens, vix dimidium exercitus, quem ad Sibenicum oppugnandum duxerat, Tinninium reduxit. Gratulatio rursus Deo ac superis decreta, peractaque est ingenti omnium civitatis ordinum frequentia in aede cathedrali, quo dux Foscolus cum primoribus militiae convenerat; & Aloysius Episcopus sollemni ritu litavit, cui defensae, ac liberatae urbis laus non exigua debebatur. Illud etiam ad cumulum laetitiae accessit, quod Ecclesia Sibenicensis Rachonizzam, pagum neque ignobilem, neque infrequentem jam inde a bello Cyprio amissum, hoc eodem anno Turcis ereptum recuperavit. Per idem tempus Patres Franciscani Bosnenses de observantia in urbem recepti sunt; eisdem locus coenobio aedificando, & aedes S. Laurentii assignata est: id quod rei christianae utilitatem ingentem attulit; nam Patres illi religiosissimi tum nocturna ac diurna psalmodia Dei tutelam ac beneficentiam civitati conciliant, tum concionibus habendis & sacramentis ministrandis assidue in salutem animarum, seduloque incumbunt.

Franciscani Bosnenses in urbem recepti.

Sibenicenses depulso obsidionis periculo laetos nihilo levior calamitas oppressit. Anno siquidem 1649. vere appetente, atrox pestilentia urbem invasit, & assiduis funeribus propemodum exhausit. Initio autumni lenita paullum vis morbi est, discussa demum hyeme ineunte. Intra septem menses decem millia partim civium, partim militum, partim accolarum hac luc absumpta ferunt. Ita civitas frequentissima ad miram incolarum paucitatem redacta est, & post pestem extinctam vix mille & quingenti, qui eam incolerent, superfuerunt. Hi deinde intra finem illius saeculi creverunt ad quatuor millia. Hisce calamitosissimis temporibus Aloysius afflictae ac desolatae civitati nullum ab se optimi pastoris ac parentis officium deesse passus est, & miseris atque egentibus civibus quidquid potuit vel solatii, vel auxilii, contulit. Annos praeterea quatuor hanc sedem episcopalem retinuit; quam deinde anno 1653. excunte, jussu Pontificis, cum Polensi commutavit. Sempiternam sui nominis memoriam, in aede S. Dominici, tabulae marmoreae impressam reliquit. Nam Patres illi Dominicani, ob insignia beneficia ab illo accepta, grati animi caussa monumentum ibidem posuerunt his litteris inscriptum.

Pestilentia Sibenicensis.

Aloysius Ep. translatus ad Ecclesiam Polensem.

Monumentum eidem positum in aede S. Dominici.

D. O. M. B. M. B. D.
ILL. AC R. D.D. ALO
YSIO MARCELLO
RELIGIO PRAEDI
CATORIA GRATUM
HOC MEMOLE D.D.
XIX. 9BRIS MDCXXXXVII.

Sed ejus eximias virtutes & praeclare facta Franciscus Barticoma Polensis ejus Vicarius generalis brevi elogio complexus est, qui Aloysio Romae defuncto, tumulatoque in aede S. Mariae titulum sepulcralem fecit.

D. O. M.

Epitaphium.

Aloysio Marcello Patritio Veneto e Congregatione Somascha ad Episcopatum Sibenicensem, deinde Polensem assumpto, viro fidei propagandae ardore, innocentia, & fortitudine animi praeclarissimo, qui anno MDCXLVII. in Sibenicensi obsidione pastoris partes ac ducis pie simul & fortiter explevit, Romae, dum sacra Limina veneraretur, extincto Anno salutis MDCLXI., aetatis vero LXV. Franciscus Barticoma Vicentinus Archidiaconus Polensis, ejusque Vicarius Generalis moestissimus posuit.

NATALIS EP. SIBENICENSIS XXIII.

Extremo superioris saeculi anno Venetiis natus est bonis parentibus, honestaeque conditionis; avitum cognomen ei fuit *Carideus*. Studia humanitatis ac litterarum diligenter coluit, in eoque eruditionis genere plurimum excelluit: nec minus sacrae doctrinae & juris pontificii peritus fuit. Cum rector esset ecclesiae & praepositus plebi S. Angeli Venetiis, illum Innocentius X. ad Episcopatum evexit, & Ecclesiae Sibenicensi praefecit: *An. 1654. 23. Martii providit Ecclesiae Sibenicen. per translationem Aloysii Marcelli vacanti, de persona D. Natalis Caridei, cum decreto, quod sacrarium sacra supellectili sufficienter instruat, atque ecclesiae cathedralis, & domus episcopalis reparationibus pro viribus incumbat*. Utrumque enim aedificium ex oppugnatione urbis plurimum damni acceperat. Fuit vir gravis in primis, & severus, disciplinaeque ecclesiasticae admodum tenax, ad cujus praescriptum ut clerus vitam ac mores suos conformaret, non verbis solum hortari, sed poenis etiam propositis urgere & cogere solebat. Episcopi personam ac munus pro dignitate sustinuit; tantaque inerat in homine gravitas & auctoritas, ut ei summam apud omnes existimationem ac reverentiam conciliaret. Si quando necessitas posceret, ut vultum indueret severiorem, & aliquem increparet asperius; tanta erat vis, pondusque verborum, ut contra ne hiscere quidem, nedum respondere quisquam auderet. Ubi vero ageretur Dei honos, vel ecclesiae immunitas, infracto animo erat, invictoque; neque ullis hominum praepotentium opibus ac minis se deterreri patiebatur, quominus caussam utriusque fidenter libereque defenderet.

Dum Natalis Ecclesiam Sibenicensem regebat, urbi memorandum infortunium accidit: anno

Arx Sibenicensis de caelo tacta.

anno siquidem *1663.* XVI. Kalendas Martii tactum de cælo castellum vetus, quo asservabatur pulvis tormentarius, conflagravit. Vetustissima ædes S. Michaelis, & plurima circa ædificia corruerunt; cum tribus & quadraginta viris, ruina oppressus periit Andreas Maurocenus castelli præfectus. Sed in hac calamitate nihil acerbius Sibenicensibus evenire potuit, quam combustio imaginis Deiparæ Virginis, antiquissimo cultu & plurimis miraculis inclytæ, quam in templo ejusdem castelli Sibenicenses summa veneratione prosequebantur, & in periculis ac rebus adversis ad eam opis implorandæ caussa confugere solebant. Natalis Episcopus simul cum primoribus civitatis, ut mœrentis populi luctum abstergerent, ibidem loci alteram ædem consimilem excitandam curarunt; in eaque, ut Virgineæ Imaginis flammis absumptæ desiderium lenirent, alteram eidem simillimam collocarunt; quæ statim a populo eadem veneratione ac fiducia, qua vetus, frequentari, colique cœpit; hodieque ejus religio ac celebritas efflorescit; nec minus in hac, quam in illa civibus eo suppliciter adeuntibus Sanctissima Dei Mater propitiam se ac beneficam præbet.

Natalis annos duos & viginti Ecclesiam Sibenicensem summa cum laude administravit, eamque & ecclesiastica disciplina, & christiana pietate florentem, recteque compositam, successori reliquit anno *1676.* quo quidem anno & mense Aprili Venetiis extinctum ferunt ac sepultum in templo S. Mariæ Formosæ.

JOANNES DOMINICUS
Episcopus Sibenicensis XXIV.

JoannesDominicus Calligarius Ep. Sibenicen. Synodum diœcesanam celebravit.

Hunc etiam civitas Venetiarum, ex familia Calligaria ortum, Ecclesiæ Sibenicensi Rectorem dedit; quem Innocentius XI. Episcopum creavit, eidemque ecclesiæ præfecit, ut docent tabulæ consistoriales: *1676. 19. Octobris providit Ecclesiæ Sibenicen. vacanti per obitum Natalis Caridei, de persona Joannis Dominici Calligarii Presb. J. U. Doctoris*. Parœciarum numerum auxit; in urbe unam ad veteres adjunxit, quinque in totidem frequentioribus locis diœceseos instituit. Ad Synodum diœcesanam parochos convocavit anno *1687.*, & decreta sapientissima condidit his titulis subjecta: *de Doctrina Christiana; de prædicatione verbi Dei; de diebus festis & vigiliis; de Baptismo; de sancto Missæ sacrificio; de Sacramento Pœnitentiæ; de ordinatione Clericorum; de bonis ecclesiasticis; de inventariis; de sacristia, sacristis, ac procuratore sacristiæ; de Parochis, & Sacerdotibus; de Clericis*. Hanc Synodum simul cum septem Synodis Vincentii Arrigoni, itemque cum Synodo Aloysii Marcelli, Venetiis apud Hieronymum Albritium typis edendam curavit anno *1700.* Antequam Synodum dimitteret, quidquid in illis superioribus Synodis decessores sui sapienter, pieque decreverant, confirmavit: *Ceterum*, inquit, *decreta, ac prædecessorum nostrorum constitutiones, & quæ multa pie sanxerunt, confirmamus, ac si de verbo ad verbum fuerint lectæ, ac de illis fuerit facta mentio specialis*.

Anno quarto belli Peloponnesiaci, qui fuit Christi annus *1688.* cum Hieronymus Cornelius præfectus Venetæ classis ad oppugnandum Tininium copias duxisset; Calligarius Episcopus accitus est, ut fausta piaque precatione militibus, vexillis, armis, ceterisque bellicis instrumentis, auxilium a præpotente Deo & prosperos exitus conciliaret. Auditæ preces; & oppidum illud loco & natura munitum intra paucos dies in Venetorum potestatem pervenit: idemque Episcopus in fano, Turcica superstitione expiato, rem divinam fecit, & cum præfecto Cornelio, ceterisque ordinum ductoribus, & militibus gratias Deo pro victoria, rebusque prospere gestis persolvit. Urbis ac diœcesis Tininiensis, quæ jamdudum pastoris proprii præsentia carebat, curam Calligarius ex mandato Pontificis ad tempus suscepit. Insigne gentilitium Calligarii insculptum est tabernaculo super aram maximam constituto, quod sacrosanctæ Eucharistiæ asservandæ Augustinus Petrassus Canonicus ære suo e selectis marmoribus & lapillis præclaro & eleganti opere conficiendum curavit anno hujus sæculi undecimo, dum adhuc Calligarius huic Ecclesiæ præesset; ut declarat inscriptio in basi litteris grandiusculis incisa: *Canonicus hujus ecclesiæ cathedralis Augustinus Petrassi ob cultum tam venerabilis Sacramenti ex proprio ære confici curavit anno* 1711. Cum Calligarius Ecclesiæ Sibenicensi annos circiter sex & quadraginta, tum optimis institutis, tum sanctissimis exemplis mirifice profuisset, pie decessit anno vicesimo secundo hujus sæculi, conditusque est in æde cathedrali cum hoc simplici titulo, quem modestiæ caussa sepulcro suo insculpi jusserat. — Ejus mors, sepulcrum, inscriptio.

Jo. Dominicus
Callegari C. V. O. Id est Civis Venetus Originarius.
Episcopus Sibenicensis.

Reliquorum Antistitum nihil fere aliud, præter nomina, nancisci potuimus.

CAROLUS ANTONIUS EP. SIBEN. XXV.

Patria Venetus, cognomento Donadonus, ex Ordine Patrum Conventualium S. Francisci, vir doctissimus, orator & poeta eximius, insigni virtute ac religione præditus. Anno *1722.* regimen ecclesiæ suscepit, quam per annos tres ac triginta egregiis virtutibus & factis illustravit. Vivere desiit anno *1756.* VII. Idus Januarii, condique voluit apud Fratres suos in æde S. Francisci, qui viro de re litteraria & christiana, de Ordine suo Franciscano, & Ecclesia Sibenicensi præclare merito hunc titulum fecerunt.

Viri Cl. ac Reverendissimi Caroli Antonii Donadoni
Ven. Ordinis Min. Conv. Rei Litter. Opt.
Merit. Sibenicensis Ecclesiæ per XXXIII.
An. Episcopi Virtutibus omn. Ornatiss.
Hic jacent Cin. Ob. die VII. Mensis Januarii MDCCLVI.

JOANNES III. EP. SIBEN. XXVI.

Natus Tragurii ex familia Calebotta honesta in primis & honorata, vir ingenio, doctrina, eloquentia, pietate, magnisque virtutibus excellens, de quo in historia Ecclesiæ Arbensis, unde ad Sibenicensem regendam migravit anno *1756.* Duos annos & sex menses præfuit. Diuturniori vita & pontificatu dignus Sibenici obiit anno *1759.* V. Nonas Martii. In ædem cathedralem S. Jacobi honorifico funere illatus, ibidem sepulcrum obtinuit hoc titulo inscriptum.

Joan-

Joannes Calebotta Tragurinus prius Arbensis, deinde Sibenicensis Episcopus optime Meritus hic quiescit a die 3. Mensis Martii M.D.C.C.L.IX.

HIERONYMUS BLASIUS
Episcopus Siben. XXVII.

Bonacicchio cognomen ei fuit, patria vero Milna, vicus non infrequens insulæ Bractiensis, mari adjacens, atque in occasum spectans. Neresis oppidulum est haud longe ab ora maritima situm, in latere ejusdem insulæ ad meridiem converso. Hic per aliquot annos titulum Archipresbyteri, & Parochi munus gessit, atque in christianæ plebis institutionem, curamque animarum strenue ac laudabiliter incubuit, dignumque se præbuit, quem Clemens XIII. ad Sedem Sibenicensem eveheret. Hanc tres haud amplius annos tenuit, suisque virtutibus & exemplis ornavit. Ut gregis sibi concrediti utilitati salutique consuleret, nihil operæ ac laboris prætermisit. Ingenti omnium mœrore decessit anno 1762. XII. Kalendas Octobris. In æde cathedrali sepultus caret inscriptione sepulcrali. Annos ferme quinque interregnum episcopale tenuit.

Interregnum episcopale.

NICOLAUS EP. SIBENICENSIS XXVIII.

Natus Sibenici ex nobilissima & antiquissima Diphnicorum familia. Ab ineunte ætate summa in eo ingenii indoles, summa vitæ integritas, & morum innocentia exsplenduit. Ut primum satis imbutus latinis litteris sibi visus est, sumpta veste clericali, Patavium contendit, & in florentissimo illo omnium liberalium artium Gymnasio gravioribus disciplinis, & civilis ac pontificii juris scientiæ diligentem operam navavit; & in utroque cum doctrinam suam sapientissimis illis magistris & professoribus egregie probasset, Doctoris nomen & lauream promeruit. Reversus in patriam, vix alterum & vicesimum ætatis annum attigerat, cum ob eximiam ejus virtutem ac sapientiam in collegium Canonicorum cooptatus fuit. Sacerdotio initiatus, quidquid temporis a divinis & capitularibus functionibus vacabat, in salutem proximorum conferebat. Sacris Deoque devotis Virginibus ad normam religiosæ disciplinæ instituendis, earumque confessionibus excipiendis, singulari prudentia plures annos præfuit. Hieronymus Bonacicchius propter excellentem viri doctrinam, perspectamque in rebus agendis industriam, Vicarium generalem sibi delegit; cujus gravissimi officii partes summa omnium approbatione sustinuit, ac gessit. Decreta illi fuerat Ecclesia Catarensis; sed ejus administrationem ne susciperet, deterritus est consilio medicorum, qui cælum Catarense illius valetudini minus propitium atque adeo infestum fore judicabant. Post mortem Bonacicchii, cunctis Canonicorum suffragiis renunciatus est Vicarius capitularis; quo in munere ita se gessit, ut e diuturno illo interregno Ecclesia Sibenicensis nihil detrimenti cœperit, neque visa est pastoris proprii solatio curaque indigere. Interea dum omnia traditæ sibi administrationis officia toto animo, & studio omni exsequebatur, nullis incommodis, nullis laboribus, nulla in re sibi parcens; dignitatem Archidiaconi ab universo Capitulo delatam obtinuit. Sed nondum possessionem subsellii archidiaconalis inierat, cum Clemens XIII. in amplissimo Cardinalium Senatu Nicolaum Diphnicum IV. Idus Junii an. 1767. Episcopum Sibenicensem declaravit. Quod cum Sibenicensibus nunciatum esset, incredibile dictu est, qualis & quanta fuerit totius civitatis gratulatio, insolito omnium ordinum gaudio, plausuque significata: quod civem suum nobilissimum, quod talem ac tantum Præsulem, uno verbo quod Nicolaum Diphnicum, qui omnium existimationem & benevolentiam, tum aliis omnibus eximiis virtutibus, tum præsertim effusa in pauperes beneficentia sibi conciliaverat, rectorem adepta esset Ecclesia Sibenicensis, insatiabili lætitia gestiebant. Faxit Deus optimus maximus, ut Sibenicenses tam excellenti bono, & insigni supernæ clementiæ beneficio diu gaudeant, & fruantur, ex eoque ad divini cultus incrementum, & suarum animarum salutem vel plurimum proficiant.

F I N I S.

I N-

INDEX RERUM

ET VERBORUM MEMORABILIUM.

Prior numerus paginam, alter columnam notat.

A

Abbates cœnobii Benedictini Belgradensis SS. Cosmæ & Damiani, olim S. Joannis Evangelistæ. 7. 1. eorum privilegia. 7. *& seq.*

Aconcius legatus apostolicus in Bosina adversus Patarenos laborat, diemque supremum obiit. 47. 1.

Adamus Rattkai Episcopus Seniensis & Modrussensis tria templa consecrat. 159. 1. duas coronas aureas a Capitulo Vaticano Deiparæ Tersactanæ mittendas curat. 159. 1. & ejus Basilicam indulgentiis locupletandam a Clemente XI. 159. 2.

Ænona eadem ac Nona. 204. 1.

Aimus Episcopus Bosnensis, de quo nihil præter nomen. 53.

Alba maris eadem ac Belgradum. 1. 1.

Albertus Divinius Ep. Modrussensis ex ordine S. Dominici transfertur ad Ecclesiam Veglensem. 113. 2.

Albertus Duymius Ep. Veglensis administrat Ecclesiam Modrussensem. *ibid.*

Alexander III. P. judicat per litteras secundum Templarios adversus Ep. Scardonensem de cœnobio Auranensi. 11. 1. Miræo Ep. Seniensi ut Metropolitæ Spalatensi subjectus sit, per litteras præcipit, 118. 1. imperat per litteras Comiti & optimatibus Phariæ, ut Martinum Episcopum in sedem Phariensem restituant, Luccarum autem expellant. 242. 1. Cœnobium Benedictinum insulæ Buci in fidem ac clientelam recipit sedis apostolicæ. 243. 2. jubet Sibenicenses subesse Templariis, datis litteris ad Archiepiscopum Jadrensem, Abbatem S. Chrysogoni, & Archidiaconum Jadrensem. 450. 1.

Alexander IV. P. facultatem absolvendi a censuris Sibenicenses concedit Columbano Episcopo Traguriensi. 346. 2. & 454. 1. confirmat sententiam Archiepiscopi Jadertini adversus Sibenicenses, datis litteris ad Archidiaconum Spalatensem. 347. 1. & 454. 1.

Alexander VI. P. facultatem possidendi bona immobilia cenobio Tersactano S. Francisci concedit, 110. 2. imperat Georgio Ep. Nonensi per litteras, ut quosdam viros Nonenses injuriosos Fr. Franciscanis Jadertinis cohibeat. 224. 1.

Alexander VIII. P. jus concedit Venetis eligendi Episcopos Scardonenses. 29. 2. & Macarschenses. 200. 1.

Alexander Ep. Scardonensis ex ordine S. Francisci primum occupat, postea obtinet canonice Episcopatum. 23. 2.

Alexander I. Mikulichius Ep. Tinniniensis transfertur ad Ecclesiam Zagrabiensem. 301. 1.

Alexander II. Mariassy Ep. Tinnin. & præpositus ecclesiæ S. Martini de Scepusio. 301. 2.

Alfreda Ep. Nonensis litem de ecclesia S. Georgii de Putalio intendit Petro IV. Archiep. Spalatensi, cui illam ædem Muncimirus Dux Chrobatorum adjudicat. 208. 2.

Aloysius de Kilasko Ep. Bosnensis, sive Diacovensis, Francisco itidem Episcopo Bosnensi vivente. 79. 1.

Aloysius Cornelius Ep. Traguriensis e Bergomate. 415. 2. Christophorum de Andreis & Mutium Calinum Archiep. Jadrensem suos vicarios instituit. *ibid.* Episcopatum dimittit. 418. 1. ejus obitus & epitaphium. *ibid.*

Aloysius Marcellus Episcopus Sibenicensis e Congregatione Somascha. 496. 1. Synodum celebrat. 497. 1. cœnobium Benedictinum S. Luciæ jussu Urbani VIII. P. instituit. 497. 2. Sibenicum a Turcis oppugnatum strenue defendit. *ibid.* ad Ecclesiam Polensem translatus. 498. 1. ejus obitus & epitaphium. 498. 2.

S. Ambrosius Diaconus sub S. Anselmo uno de septuaginta duobus Christi discipulis, & primo Nonensium Episcopo. 204. 1. cultu vetustissimo gaudet apud Nonenses. 205. 1. ejus corpus Nona Jaderam translatum. *ib. &* 227. 1. & ab æde metropolitana Jadrensi ad Marianam Virginum Nonensium. 230. 2.

Anastasius I. Episcopus Tinniniensis cuidam privilegio Cresimiri regis Chrobatiæ subscripsit. 283. 2.

Anastasius II. Ep. Tinniniensis interest Concilio provinciali Spalatensi, & diplomati Colomani Regis Hungariæ subscribit. 284. 2.

Anconitani amicitiam renovant cum Traguriensibus, missis ad eos litteris. 339. 1.

Andreas Gualdus Archiep. Spalatensis indulgentiam concedit ecclesiæ S. Mariæ de Sparaz diœcesis Tinniniensis. 294. 1.

Andreas I. Ep. Scardonensis Ordinis Prædicatorum, 15. 1.

Andreas II. Masculus Ep. Scard. electus a Joanne XXII. P. 18. 1. testis adhibetur cujusdam privilegii ab Arch. Spalatensi. 18. 2. eximit impedimento canonico, mandato Pontificis, Joannem & Catharinam Comites Breberienses, ut alter alteram in matrimonium ducat. *ibid.* inquirere jubetur in quemdam F. Joannem sacrilegum. 19. 1. pacem componit inter Comites Tinninii & Ostrovitiæ. *ibid.* interest Concilio Spalatensi, in quo judex constituitur in caussa Episcopi Macarensis. *ibid.*

Andreas Ep. Bosnensis ex Ordine Dominicano. 54. 2.

Andreas I. Ep. Seniensis ex ordine S. Francisci, 128. 1. permutationem quorumdam locorum suæ perutilem ecclesiæ confirmat. *ibid.*

Andreas II. de Mutina Ep. Seniensis. 131. 2. sub quo Uladislavus Rex Hungariæ legatum pium Frangipanium Ecclesiæ Seniensi confirmat, & Joannes Frangipanius bona eidem Ecclesiæ ablata restitui jubet. 131. 2. & 132. 1. Nobiles de Gatzka ad solvendas sibi decimas adigit. 132. 2.

Andreas de Franciscis Ep. Seniensis & Modrussensis electus ex ordine eremitarum S. Paulli ad Ecclesiam Sirmiensem transfertur. 140. 2.

Andreas Episcopus Macarschensis, sive Crainensis, ex ordine S. Dominici, semel atque iterum Romam missus a Friderico III. Imp. 189. 2. accusatus apud Pontificem Episcopatum dimisit.

misit. 190. 1.
Andreas I. Episcopus Nonensis post interregnum centum amplius annorum. 214. 2. duobus Conciliis, Spalatensi & Jadertino, interest. 215. 1. partem insulæ Pagi recipit a Cresimiro IV. rege Hungariæ, qua suam diœcesim auget. *ib.*
Andreas II. Balbus Ep. Nonensis translatus ad Polensem Ecclesiam adhuc vivit. 237. 2.
Andreas I. Episcopus Tinniniensis. 298. 1.
Andreas II. Sbardellatus Ep. Tinniniensis, Cleri Hungarici orator ad Concilium Tridentinum. 298. 2. translatus ad Episcopatum Quinqueccleſiensem a Religione catholica deficit. *ibid.*
Andreas III. Matuſſek Ep. Tinniniensis. 301. 2.
Andreas Episcopus Bestoensis an idem ac Bosnensis, incertum. 41. 2.
Andreas Custos & Vicarius Capituli Tinniniensis parochis diœcesis onus pecuniarium frustra imponit. 296. 1.
Andreas Dux Dalmatiæ diploma concedit monachis Belgradensibus SS. Cosmæ & Damiani. 8. 1. Micham nominat Episc. Pharienſem. 245. 2. postea Rex Hungariæ II. hujus nominis, Ecclesiam Bosnensem Metropolitæ Spalatensi adjudicat. 47. 1. hæreticos Bosnenses profligandos curat. 47. 2. diploma Colomani filii sui Episcopo Traguriensi concessum confirmat. 337. 2.
Andreas Venerius Comes Spalati respondet Duci Venetiarum de veritate corporis S. Lucæ Jaycza Venetias translati. 75. 1.
B. *Angelus a Verbosa* Franciscanus obiit Foinizæ in Bosina. 76. 1.
Angelus a Gradibus Episcopus Nonensis ex ordine Fratrum S. Francisci, quos vocant Conventuales. 228. 1. Episcopatum deposuit. *ibid.*
Angelus Cavacius Episcopus Traguriensis ex Parentino. 407. 1. prius erat Arbensis. *ibid.* ob quæsturam pontificiam Romæ triennio moratur. *ibid.* facultatem deferendi almutias impetrat suis Canonicis ab Eugenio IV. 407. 2. Tragurium venit, & sacrarium ædis cathedralis reædificat. 408. 2. Tragurium interdicto supponit, quod deinde revocat. *ibid.* miracula, quæ per B. Joannem Ursinum Episcopum Traguriensem divinitus edita sunt sæculo decimo quinto, jubet litteris mandari. 324. 2. & *seqq.* 408. 2.
S. *Anselmus* unus de septuaginta Christi discipulis, & primus Nonensium Episcopus. 204. 1. cultu vetustissimo gaudet apud Nonenses. 205. 1. ejus corpus Nona Jaderam translatum. *ibid.* 227. 1. & ab æde metropolitana Jadrensi ad Marianam Virginum Nonensium. 230. 2.
Antipapa Bosnensis Patarenæ sectæ quemdam Bartholomæum sibi vicarium constituit in Gallia. 47. 2.
Antonius I. Ep. Scardonensis ex ordine S. Francisci, cui demandatur cura Ecclesiæ Bosnensis. 28. 2. & 79.
Antonius II. Becichius Ep. Scard. ex Episcopo Nicopolitano. 35. 1. transfertur ad Ecclesiam Pharienſem. 35. 2. 279. 1.
Antonius Matthæovichius Ep. Bosnensis sive Diacovensis ex ordine S. Francisci. 77. 2.
Antonius Ep. Bosnensis electus ex ordine S. Francisci. 67. 2. ad aliam ecclesiam transfertur. 68. 1.
Antonius Ep. Modrussensis ex ordine S. Dominici. 109. 2.
Antonius de Dominis Ep. Seniensis ex Archipresbytero Seniensi. 137. 1. a Turcis in acie cæsus. 137. 2.
Antonius I. Rosignolus Ep. Nonensis ex Episcopo Arbensi. 237. 1.
Antonius II. Tripcovich Ep. Nonensis ex Vicario apostolico in insula Veglensi. 238. 1. adhuc vivit. 238. 2.
Antonius I. Guidus Ep. Traguriensis. 421. 2. de castro Bussiliniæ gravissimas contentiones habuit cum ordine Nobilium. 422. 1. eos anathemate ferit. *ibid.* apud Senatum Venetum accusatur. 422. 2. Traguriensibus reconciliatur, eosque anathematis vinculo exsolvit. 422. 2. & 423. 1. ab Augustino Valerio Tragurium revocatur. 423. 1. Spalati, dum Concilio interesset, contumeliose injurioseque tractatus. 425. 1. possessionem episcopalem castri Bussiliniæ Clementis VIII. P. auctoritate firmandam curavit. 425. 2.
Antonius II. Kadcichius Ep. Traguriensis ex Archidiacono Jadertino. 443. 1. os femori S. Joannis Ursini Ep. Traguriensis detrahit, & dono mittit Benedicto XIII. P. jussu Senatus Veneti. 443. 2. ad Archiepiscopatum Spalatensem translatus. 444. 1.
Antonius III. Miocevichius Episcopus Traguriensis ex Canonico Sibenicensi. 448. 2. vivit. *ibid.*
Antonius a Ponte Episcopus Sibenicensis ex Auditore sacri palatii. 464. 1. impetrat a Sigismundo Rege Hungariæ, ut coloni Episcopi Traguriensis curiæ episcopali subjecti sint. 464. 2. jussus a Bonifacio IX. P. ut prædia cœnobii Sibenicensis S. Salvatoris, quæ ablata fuerant, eidem curet restituenda. 464. 2. jus decimarum recuperare nititur. 465. 1. accusatur a Sibenicensibus apud Bonifacium, qui illos imo reprehendit. 465. 2. caussam adversus Sibenicenses amittit e sententia Chrysogoni Ep. Traguriensis. 466. 1. jussus a Bonifacio IX. controversiam dirimere, quæ Francisco Ep. Scardonensi erat cum Archiep. & Capitulo Jadertino. 21. 1. translatus ad Ecclesiam Concordiensem, deinde ad Hydruntinam. 466. 2.
Antonius Verantius Archiep. Strigoniensis laudatur. 476. 1. ejus epitaphium. *ibid.*
Antonius Episcopus Lacedæmonensis, Vicarius Urbani VI. Papæ, ecclesiam Seniensem S. Spiritus indulgentiis donavit. 123. 1.
Antonius Cernota ex ordine S. Francisci curam suscipit Ecclesiæ Scardonensis. 28. 1.
Antonius de Pola Præses provinciæ Slavonicæ Franciscanæ palatium Traguriense suis Fratribus traditum dimittit, ac Traguriensium Communi renuntiat. 373. 1.
Antonius Priolus Dux Venetiarum mandat Comiti Traguriensi, ut cœnobium Buense S. Mariæ restituendum curet Fratribus Franciscanis. 427. 1.
Anzius Frangipanius Comes Seniæ cœnobium Brynienſe S. Mariæ Augustinianis ademptum jubet restitui. 132. 1.
Archangelus de Varicassis Ep. Scardonensis Thomam parochum S. Joannis de Breberio, qui ad synodum ab se indictam venire abnuerat, anathemate perculit. 25. 1. alias cum aliis lites habuit. 25. 2. decretum contra Thomam parochum S. Crucis revocat. *ibid.*
Archangelus Ep. Tinniniensis subscripsit apographo cujusdam privilegii Svinimiri Regis Hungariæ. 289. 2.
PP. *Augustiniani* cœnobium S. Mariæ de Zaustrog repetunt a Franciscanis, quibus negantibus arbitros postulant per litteras ab Alexandro VI. P. 190. 2.

B. *Au-*

B. Augustinus Casoctus primum Zagrabiæ, deinde Nuceriæ Episcopus, patricius Traguriensis. 380. 2. ejus cultus Tragurii. 441. 2.
Augustinus Cardinalis legatus Paschalis II. P. diploma concedit Monachis S. Joannis Evang. adversus Episcopum Belgradensem. 6. 1.
Augustinus Valerius Ep. Veronensis & Visitator apostolicus in Dalmatia ecclesiam ac diœcesim Phariensem invisit. 269. 2. acta & decreta ejus visitationis. *ibid. & seqq.* Piam sodalitatem Piscatorum in insula Bua diplomate confirmat, & indulgentiis donat. 423. 1.
Augustinus Barbadicus Dux Venetiarum jubet oblationes quasdam exsolvi Capitulo Traguriensi ab ærario civitatis Tragurii. 411. 2.

B

B. Episcopus Belgradensis interest Concilio provinciali Jadertino. 4. 2. donationi factæ ab Archiepiscopo Jadrensi cœnobio S. Mariæ subscribit. *ibid.*
B. Episcopus Nonensis judex præfuit controversiæ dirimendæ, quæ Templariis erat cum Monachis SS. Cosmæ & Damiani de Aurana. 218. 1.
Banialuka una ex celebrioribus Bosinæ urbibus. 39.
Bartholomæus I. Episcopus Scardonensis consecrationem contra canones suscipit ab Archiepiscopo Spalatensi. 13. 1. ecclesiæ S. Petri cum cœnobio SS. Cosmæ & Damiani conjunctionem confirmat. 13. 2.
Bartholomæus II. Ep. Scardonensis consecrat Hugolinum Archiepiscopum Spalatensem, eique pallium imponit. 14. 2. Episcopatum cum instituto Franciscano commutat. *ibid.*
Bartholomæus Episcopus Seniensis ex ordine S. Dominici. 129. 1.
Bartholomæus Cacichius Ep. Macarensis ex ordine S. Francisci. 193. 1. administrator Ecclesiæ Dumnensis. 181. 2. 193. 2. 196. 1. litem obtinuit de diœcesi Stephanensi adversus Episcopos Alexiensem & Scodrensem. 194. & 195. 1. statum suæ ecclesiæ per litteras exponit Cardinalibus Sacræ Congregationis, ab eisque tria postulat. 195. præter Dumnensem & Naronianam, etiam Ecclesiam Bosnensem administrat. 196. 1. adminilter interfuit duorum Episcoporum consecrationi. *ibid.* secedit in Phariam insulam, ibidemque obiit. 196. 2.
Bartholomæus Ep. Traguriensis ex Archipresbytero S. Justinæ de Monte Silicis & Episcopo Catharensi. 381. 1. 382. 1. idem creditur cum F. Bartholomæo ordinis S. Francisci, itidem Episcopo Traguriensi. 382. 1. legatus apostolicus primum ad Rascianos, deinde ad Stephanum Regem Serbliæ. 382. 2. sententiam pronuntiat in Jacobum Archidiaconum, qui auctor fuerat seditionis Tragurii. 383. 2. impetrat a Ludovico Rege Hungariæ confirmationem privilegiorum Colomani & Belæ IV. concessorum Ecclesiæ Traguriensi. 385. 1. caussam obtinet adversus Ep. Sibenicensem in controversia de decimis. 385. 2. accusatur a Capitulo apud Sedem apostolicam. 386. 1. controversiam cum Traguriensibus de administratione redituum ædis cathedralis componit. 387. 1. interdicto subjicitur. 387. 388. suum procuratorem in controversia cum Capitulo mittit Anconam ad legatum apostolicum. 388. 2. pecuniam mutuam accipit ab Ep. Nitriensi ad solvendum quod debebat legato apostolico. 389. 2.
Bartholomæus Boninus Ep. Sibenicensis. 474. 1. Nicolaum de Draganis suum Vicarium generalem constituit. *ibid.*
Bartholomæus de Benevento ex ordine S. Dominici, non Lesinensis seu Phariensis, sed Lissensis Episcopus. 253. 1.
Bartholomæus Canonicus Tininiensis recognoscit ac describit possessiones Ecclesię Spalatensis. 294. 1.
Bartholomæus Vicarius Antipapæ Bosnensis in Gallia. 47. 2.
Bela IV. Rex Hungariæ scribit ad Patres Dominicanos de sanctitate B. Joannis Teutonici Ep. Bosnensis. 52. 1. urbem Seniam donat Comitibus Frangipaniis. 115. 1. & 120. 2. ecclesiam & insulam Phariam amplissimis donat privilegiis. 247. 2. a Tartaris insecutus Tragurium se contulit. 340. 1. privilegium a Colomano Duce Dalmatiæ Ecclesiæ Traguriensi concessum confirmat. 340. 2. auxilium præbet Traguriensibus adversus Spalatenses. 341. 2.
Belgradenses se obstringunt ad solvendas decimas cœnobio S. Joannis Evangelistæ. 5.
Belgradenses Episcopi. 1. instituti a Cresimiro IV. Duce Chrobatiæ. 1. 2. & 214. 2. recensentur. 1. 2. transferuntur Scardonam. 6. 1. & 10. 1.
Belgradum varie appellatum. 1. 1. describitur. *ibid.* variorum imperium subivit. *ibid.* direptum & eversum a Venetis. *ibid.* & 7. 1. nunc dictum *Jadera vetus. ibid.* in Episcopatum erigitur. 1. 2. urbs regia appellatur a Colomano Rege Hungariæ. 5. 2.
Benedictus XII. P. controversiam, quæ de bonis ecclesiasticis erat Episcopo cum Communi Traguriensi, dirimendam dedit Abbati S. Nicolai Sibenicensis, & duobus Canonicis Siben. 379. 1.
Benedictus XIII. P. os S. Joannis Ursini Episcopi Traguriensis a Senatu Veneto impetrat, & dono mittit Ecclesiæ Beneventanæ. 443. 2.
Benedictus XIV. P. Paullum Dragechivichium Vicarium Apostolicum & administratorem Ecclesiæ Bosnensis & Dumnensis constituit, datis ad eum litteris. 85. 2.
Benedictus Archiep. Colocensis ob bene gesta contra hæreticos Bosnenses jus metropoliticum in Ecclesiam Bosnensem a Pontifice petit. 53. 2.
Benedictus I. Guichardus Ep. Bosnensis ex ordine S. Dominici. 56. 1. Episcopatum Bosnensem dimittit. 56. 2.
Benedictus II. de Benedictis Ep. Bosnensis. 65. 1. duobus privilegiis Sigismundi Regis Hungariæ subscripsit. 65. 2.
Benedictus III. Ep. Bosnensis, sive Diacovensis. 76. 1.
Benedictus Bedecovitius Ep. Seniensis & Modrussensis ex Archidiacono Zagrabiensi. 157. 2. laudatur a Paullo Ritter elogio perhonorifico. 158. 1. monasterium in Licha Capuccinis extruendum curat. 158. 2.
Benedictus Episcopus Suaciensis administrat Ecclesiam Bosnensem. 56. 2.
Benedictus ex ordine Servorum, Subcollector Cameræ Apostolicæ, fatetur pecuniam recepisse Sedi Apostolicæ debitam ex testamento Nicolai Episcopi Traguriensis. 392. 2.
Benvenutus Ep. Phariensis, inter quem & Matthæum Ab. S. Nicolai Issensis extat instrumentum compositionis. 254. 1.
Berengarius ex Aragonia, ordinis S. Francisci, Avenionem missus Pontifici ad postulandos operarios pro vinea Bosnensi. 62. 2.
Bernardinus de Fabiis Episcopus Phariensis duas epistolas accepit a Hieronymo Mazzarello Vicario Bartholomæi II. Archiep. Spalatensis. 265.

265. 2. de quibusdam criminationibus se purgat apud Bernardum II. Archiep. Spalatensem, dum ille Ecclesiam Phariensem inviseret. 266. 1.

Bernardus II. Zannius Archiepiscopus Spalatensis Ecclesiam Phariensem invisit, & saluberrimum decretum condidit. 266. 1.

Bernardus Ep. Seniensis a Capitulo electus an Episcopatum obtinuerit, incertum est. 121. 1.

Bernardus Dominicus Leonius Ep. Nonensis ex Vicario apostolico Buduæ. 237. 2.

Bitcula Casotta de templo Traguriensi S. Dominici bene merita. 381. 1.

Blasius Molinus Archiepiscopus Jadrensis, judex delegatus a Sede Apostolica in causa Georgii Episcopi Phariensis. 254. 2. judicio Sedis Apostolicæ eum subjicit, duobus œconomis proventuum episcopalium constitutis. 255. 1.

Blasius Cavacichius Ep. Bosnensis sive Diacovensis, ex ordine S. Francisci, a Turcis interficitur. 77. 1.

Blasius Ep. Ottociensis primus, ex ordine S. Dominici. 164. 2. Spalati commoratur, & judex delegatur a Sede Apostolica in quadam Phariensi controversia matrimoniali. *ibid.*

Blasius de Novariena Ep. Dumnensis, ex ordine S. Francisci, a Martino V. Papa acceptis litteris electus. 174. 2.

Blasius Mandevius Ep. Nonensis. 229. 1. ejus inscriptio sepulcralis. 229. 2.

Blasius I. Ep. Tinniniensis subscriptus privilegio Ludovici Regis Dalmatiæ concesso Spalatensibus. 291. 1. litteras impetrat a Bano, quibus jus exigendi decimas tueatur. 291. 2.

Blasius II. Jaklin Ep. Tinnin. transfertur ad Ecclesiam Nitriensem. 301. 1.

Bobovacium, postremorum Regum Bosinæ sedes. 39. 2. & 40. 1.

Bogdanus Pulise Episcopus Sibenicensis ex Primicerio, creatus a Bonifacio IX. Papa. 466. 2. cui suam fidem & obedientiam obligat, Clementem Antipapam execratus. 467. 1. jussus a Martino V. controversiam dirimere, quæ Petro X. Archiepiscopo Spalatensi erat cum Monachis S. Stephani de Pinnis. 468. 1.

Bonaventura Ep. Seniensis ex ordine S. Francisci. 137. 1.

Bonaventura Benichius ex ordine S. Francisci, Vicarius apostolicus in Bosina & diœcesi Dumnensi eligitur, sed hoc munere se abdicat. 86. 2. & 183. 2.

S. Bonifacius Apostolus Russorum, cur dictus fuerit Archiepiscopus Bosnensis? 42. 1.

Bonifacius VIII. P. instituit Episcopatum Sibenicensem, datis litteris ad Henricum Jadertinum, & Petrum Spalatensem Metropolitas. 362. 1. 459. 1.

Bonifacius IX. P. cognitionem cujusdam controversiæ Antonio Episcopo Sibenicensi per litteras committit. 21. 1. Ecclesiam Seniensem S. Spiritus cumulat indulgentiis. 124. 1. facultatem facit Sibenicensibus instituendi collegii Virginum S. Claræ. 464. 1. jubet tribus Episcopis, ut restituenda curent prædia, quæ cœnobio Sibenicensi S. Salvatoris ablata fuerant. 464. 2. reprehendit Sibenicenses, quod Antonium Episcopum apud seipsum de flagitiis enormibus accusarent. 465. 2. Bogdanum ex Primicerio Episcopum creat Sibenicensem. 466. 2.

Bonifacius Ep. Corbaviensis ex ordine S. Francisci, postquam Episcopus Sulcitanus frustra consecratus fuisset, electus a Joanne XXII. P. cum diplomate. 95. 2. & 96. 1.

Bonifacius Ep. Sibenicensis. 465. 2.

Bonifacius Ep. Bosonensis vel Boxiniensis, non videtur fuisse Bosnensis. 55. 2. & 56. 1.

Bonjoannes Ep. Bosnensis transfertur ad Episcopatum Firmanum. 60. 1.

Bonus Ep. Belgradensis adimit ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani monachis S. Joannis Evang. sed restituere jubetur. 6. 1.

Borislavus Ep. Seniensis a Guncello Archiep. Spalatensi consecratur. 119. 2.

Bosina, olim Pannoniæ pars, circumscribitur. 37. 1. unde appellata. *ibid.* quibus paruit? 37. 38. a Tartaris vastata. 53. 1. tribus eodem tempore regibus paruit. 65. 2. a Turcis capta. 74. & 77. 1.

Bosina hodierna. 38. 2. ejus urbes primariæ. 39. oppida & castella. 40. 1. in octo *Sangiacatus* a Turcis distribuitur. *ibid.* cur *Argentina* appellata? 40. ejus fertilitas. 40. 2. & varia religio. 41.

Bosna eadem fortasse ac Seralium hodiernum, urbs Bosinæ. 39. 2. sedes Episcoporum. 49. 1.

Bosnenses Episcopi, quando initium habuerint. 41. 2. variis metropolitis subjecti. 42. 2. nunc Colocensi, reluctante tamen Spalatensi. *ibid.* & 54. 1. recensentur. 43. 1. eorum sedes vaga. 43. 2. nunc resident Diacovi, unde Diacovenses etiam dicti. *ibid.* & 75. 1. non solum ecclesiasticum, sed etiam jus civile Diacovensibus administrant. *ibid.* & 79. 1. 87. 2. 88.

Bosnenses Bani. 38. 1. *Reges*. *ibid.* eorum sedes vaga. 39. 2.

Bosnenses hodierni partim Catholici, partim Schismatici, partim Turcæ. 41. 2. eorum natura. *ibid.*

Bosnensis Ecclesia commendatur Episcopo Suaciensi. 56. 2. in duas diœceses frustra divisa ab Eugenio IV. P. 68. 1. administratur a Nicolao Episcopo Samandriensi. 77. 2. ab Antonio & Thoma II. Episcopis Scardonensibus. 79. a Hieronymo Episcopo Drivastensi. 81. 1. a Vicariis apostolicis. 84. 2. in quo statu nunc sit, describitur. 86. 2.

Brachienses Episcopi iidem ac Pharienses. 239. 2.

Bractia insula Dalmatiæ describitur. 239. 2. præter exiguam portionem, quæ ad Spalatensem Ecclesiam pertinet, sub diœcesi Episcopi Phariensis continetur. *ibid.*

Branimirus Dux Chrobatorum ad pristinum erga Ecclesiam Romanam obsequium redit. 206. 2. Joannem Presbyterum cum litteris ad Joannem VIII. P. mittit, ab eoque responsum accipit. 207. 2. alteram accipit ab eodem epistolam. 208. 1.

Britius Ep. Tinniniensis Thomam Radovichium, qui electus fuerat parochus S. Stephani a decessore, tuetur adversus Paullum Potacichium a Communi Tinniniensium electum. 296. 2. caussam obtinet. 297. 1. litteras accipit a Vito de Ruschis Ep. Dumnensi. *ibid.*

Bua insula Tragurio objacens. 303. 1. 306. 1.

C

CÆsar Bonajutus Ep. Phariensis e Cephaleniensi. 279. 1.

Callistus III. P. legationem Bosnensem Thomæ Ep. Phariensi prorogat, eique litteras commendatitias concedit. 261. 2. Abbatiam S. Nicolai Issensis primum commendat eidem Thomæ, deinde Ecclesiæ Phariensi in perpetuum attri-

attribuit, datis litteris ad Episcopos Traguriensem & Scardonensem, & ad Archipresbyterum Spalatensem. 262. 1.
Camillus Meltius Archiep. Capuanus leg. apost. quemdam Fratrem ord. S. Francisci in diœcesi Seniensi in ordinem redigere conatur. 141. 1.
Carolus IV. Imperator diploma conficit pro Patavinis. 121. 2.
Carolus Antonius Donadonus Episcopus Sibenicensis ex ordine Patrum Conventualium S. Francisci. 499. 2. ejus epitaphium. *ibid.*
Carolus de Rubeis Vicarius Episcopi Scardonensis de statu ejusdem ecclesiæ scribit ad Sacram Congregationem. 30. 2.
Catharina Regina Bosinæ, regni Bosnensis hæredem Ecclesiam Romanam instituit supremis tabulis. 73. 2. ejus epitaphium. *ibid.*
Cernata Archipresbyter Phariæ expulsus a novo Episcopo Phariensi Martino. 241. 1.
Chota Antistita Virginum Traguriensium S. Nicolai Bonifacio P. IX. fidem suam obstringit. 395. 2. protestatur per procuratorem contra electionem Goytizæ Abbatissæ S. Nicolai Traguriensis. 396. 1.
S. Christophori Reliquiæ Constantinopoli Sibenicum allatæ. 469. 1.
Christophorus Ep. Modrussensis in variis nominatur monumentis. 110. 1. a catalogo Ep. Seniensium expungitur. 132. 2.
Christophorus de Rochas Ep. Tinniniensis ex ordine S. Francisci. 300. 2. translatus ad Ecclesiam Neostadiensem. *ibid.*
Christophorus de Balistis Episcopus Traguriensis ex Archipresbytero Spalatensi. 413. 2. de compensandis conductoribus prædiorum episcopalium, & amovendis, vel retinendis mandatum Venetiis transmittit ad suos procuratores. 413. Spalati plerumque habitavit. 415. 1.
Christophorus quidam e catalogo Episcoporum Traguriensium expungitur. 409. 2.
Chrobati ad pristinum erga Ecclesiam Romanam obsequium redeunt. 206. 2. ideoque epistolam accipiunt ab Joanne VIII. P. 208. 1.
Chrobatienses Episcopi iidem ac Tinninienses. 280. 2.
Chrobatorum Episcopus Nonensis. 205. 2. 212. 1.
Chrysogonus de Dominis Episcopus Traguriensis ex Arbensi. 392. 2. orator missus a Traguriensibus ad Ludovicum Regem Hungariæ. 393. 1. privilegium sigilli impetrat a Maria Regina Hungariæ Capitulo Traguriensi. 393. 2. orator missus ad eamdem Mariam & ad Stephanum Tuartkum Regem Bosinæ. 394. 2. discordias civiles & bellum Traguriensium cum Spalatensibus composuit. 395. 1. auctor decreti, quod Tragurienses in honorem SS. Laurentii & Joannis fecerunt. *ibid.* an idem ac alter Chrysogonus Episcopus Traguriensis, incertum. 396. 1. judicat secundum Sibenicenses in controversia, quæ illis erat cum Antonio Episcopo Sibenicensi. 466. 1.
Chrysogonus Fansonius Episcopus Sibenicensis cœnobium suburbanum dirutum S. Francisci restituendum curat in urbe. 460. 2. diœcesim auxit. 461. 1. sede expulsus, ab Archiepiscopo Spalatensi restituitur. 461. 2.
Clemens IV. P. jubet per litteras Columbano Ep. Traguriensi, ut Patres Dominicanos Tragurium recipiat. 349. 2. Ecclesiam Traguriensem in suam fidem & clientelam recipit, datis ad eumdem litteris. 350. 1. compositionem confirmat, quam Archidiaconus Spalatensis inter Columbanum Ep. Traguriensem & Sibenicenses faciendam curaverat. 353. 2. 454. 2.
Clemens VII. P. justitium universale a Francisco I. Ep. Seniensi indictum revocari jubet. 134. 2. eumdem Franciscum Archiepiscopo Strigoniensi commendat. 135. 1. defensionem Seniæ Ferdinando Regi Hungariæ commendandam censet. 135. 2. jus adeundi Episcopatum Ottociensem a Petro Ep. amissum, bis eidem restituit. 166. 1. præcipit Canonicis Ottociensibus, ut eundem Petrum tamquam legitimum Episcopum recipiant. 166. 2.
Clemens VIII. P. possessionem castri Bussiliniæ Antonio Ep. Traguriensi confirmat. 425. 2.
Clemens XI. P. Basilicam Tersactanam novis cumulat indulgentiis. 159. 2.
Clemens XII. P. Matthæum Delivichium Vicarium apostolicum & administratorem Ecclesiæ Bosnensis & Dumnensis constituit, datis ad eum litteris. 84. 2. Stephanum II. Episcopum Macarschensem confirmat. 203. 2.
Colomanus Rex Hungariæ privilegium amplissimum Traguriensibus concedit. 323. 2. jus confirmandi ordinandique Episcopos dimittit. *ib.*
Colomanus Rex Ruthenorum & Dux Dalmatiæ hæreticos Bosnenses extirpandos curat. 49. 1. de quibus epistolam accipit a Gregorio IX. P. *ibid.* prædium regale Drid donat Treguano Episcopo Traguriensi. 337. 1.
Columbanus Ep. Traguriensis ex ordine S. Francisci. 346. 1. Romæ consecratur. 346. 2. potestatem impetrat ab Alexandro IV. P. Sibenicenses absolvendi a censuris. *ibid.* & 454. 1. litem, quam habebat de decimis cum Communi Traguriensium, componit. 347. 1. 351. 352. jubetur per litteras ab Urbano IV. cœnobium Fratrum S. Francisci ab urbe remotum transferre in suburbium. 347. 2. primos templi lapides jacit. 349. 1. Dominicanis sacelli cujusdam possessionem dare jubetur a Clemente P. IV. 349. 2. ecclesiam suam ab eodem Clemente amplissimo diplomate muniendam curavit. 350. 1. rogat Joannem V. metropolitam, ut clerum Sibenicensem reformet. 353. 1. 454. 1. impetrat a Clemente IV. confirmationem compositionis, quam inter seipsum & Sibenicenses fecerat Archidiaconus Spalatensis. 353. 2. 454. 2. per Gervasium Archidiaconum Sibenicenses anathemate ferit. 354. 1. 455. 1. Paullum Eritium electum Ep. Sibenicensem & Sibenicenses ipse excommunicat. 355. 2. 455. 1. diploma, quod a Clemente IV. impetravit, a Gregorio X. confirmandum curavit. 356. 1. facultatem dimittendæ Ecclesiæ Traguriensis petit a Pontifice & impetrat. 357. 2. virum de se benemeritum remuneratur. 358. 1. obiit. 358. 2.
Concilium provinciale Nonense. 215. 2.
Conradus Episcopus Seniensis. 126. 1.
Constantinus Episcopus Scardonensis interest anno 530. Concilio Salonitano. 9. 2. & 10. 1.
Conventus Bosinensis a Stephano Thomasco Rege convocatus Cognitum. 68. 1. 258. 1. ejus acta & constituta. 68.
Corbavia urbs Japidiæ olim episcopalis. 91. 1. caput Comitatus Corbaviensis. 91. 2. quibus paruit? *ibid.* quod exitum habuerit, incertum. 105. 2.
Corbavienses Episcopi a Petro VII. Archiep. Spal. instituti. 91. 2. recensentur. 92. 1. Modrussam translati. 105. 1. 151.

Corbavienfis Diœcefis. 92. 1.
Crainenfes Epifcopi iidem ac Macarfchenfes. 178. 2. & 188. 2. & 189. 2.
Crefimirus IV. Rex Chrobatiæ & Dalmatiæ auctor creditur Epifcopatus Belgradenfis. 1. 2. & 214. 2. Cœnobium Benedictinum S. Joannis Evangeliftæ Belgradi fundat. 2. duo privilegia eidem cœnobio concedit. 2. & 3. & alterum cœnobio Virginum Jadrenfium. 3. 2. nec non cœnobio Belgradenfi S. Thomæ Apoftoli. 4. 1. auctor Epifcopatus Tinninienfis. 280. 1. Epifcopos Tinninienfes aulam regalem fequi debere decernit, & Cancellarios regni Chrobatienfis elegit. 280. 2. diœcefim & Capitulum Tinninienfem inftituit. 281. 1.
Cruciferi Nonenfes privilegium impetrant ab Urbano III. P. 216. 1.
Culinus Banus Bofinæ primum fidei catholicæ, deinde Patarenæ fectæ defenfor. 44. 2. epiftolam accipit a Theobaldo Subdiacono Ecclefiæ Romanæ. *ibid.* Romam adire juffus fe catholicum effe fimulat. 45. 1. tandem ad catholicam fidem vere converfus. 46.
Cumnenfes Epifcopi iidem ac Macarenfes. 178. 2. 190. 1.

D

Dabro Epifcopus Belgradenfis approbat diploma Crefimiri IV. Regis Dalmatiæ Virginibus Jadertinis conceffo. 3. 2.
Dalmatienfes Epifcopi iidem ac Dumnenfes. 170. 1.
Dalminium urbs Dalmatiæ, unde genus & nomen Dalmaticum. 168. 1. nunc Dumnum. *ib.*
Damianus Ep. Scardonenfis confirmat conventiones inter Scardonenfes & Paullum Banum. 16. 1. litem habet cum Abbate SS. Cofmæ ac Damiani de decimis. 16. 2.
Daniel Epifcopus Bofnenfis fautor Patarenorum. 45. 2. an refipuerit, incertum. 46. 1.
Daniel I. Vocatius Epifcopus Dumnenfis ex ordine S. Francifci Romæ confecratur. 180. 1. procurationem fufcipit Ecclefiæ Macarenfis & Scardonenfis. 28. 1. 180. 1. 193. 1. commendatur a Præfide Francifcano provinciæ Neapolitanæ Ferdinando Regi Hungariæ. *ibid.* accufatur apud Sedem Apoftolicam. 180. 2. Admiffam fe recipere cogitur, & Vicarius Joannis Dominici Archiepifcopi Spalatenfis eligitur. *ibid.* Ecclefiam Dumnenfem, Macarenfem, & Scardonenfem dimifit. 181. 1.
Daniel II. Vladmirovichius Epifcopus Dumnenfis ex ordine S. Francifci a Turcis interficitur. 181. 1. quo fæculo præfuerit Ecclefiæ Dumnenfi, incertum. *ibid.*
Deda Epifcopus Tinninienfis diplomati Stephani III. Regis Hungariæ Ecclefiæ Spalatenfi conceffo fubfcripfit. 285. 2.
Delmenfes Epifcopi iidem ac Dumnenfes. 172. 2.
Demetrius de Matapharis Epifcopus Nonenfis multis regiis diplomatibus fubfcribit. 220. 2.
Demetrius alter *de Matapharis* a catalogo Epifcoporum Nonenfium expungitur. 221. 1.
Demetrius Cuporius Epifcopus Tinninienfis ad Ecclefiam Zagrabienfem translatus. 295. 1.
Deffa Ep. Traguricnfis. 330. 1. vitio confecratus & fede epifcopali dejectus. 330. 2. alio, qui in ejus locum fe intruferat, expulfo, Epifcopatum recipit. 331. 1. Michaelem fororis filium adjutorem fibi & poft mortem fucceflorem conftituit. 331. 2.
Deffa Archidiaconus Spalatenfis, adminiftrator Ecclefiæ Traguricnfis. 380. 1.
Diacovenfes Epifcopi iidem ac Bofnenfes. 75. 1. & 87. 2. & *feqq.*
Diacovum urbs Slavoniæ dono data Epifcopis Bofnenfibus. 54. 2. & 67. 1. & 75. 1. & 79. 1. & 87. 2. urbs epifcopalis, antequam conjungeretur Epifcopatui Bofnenfi. 88.
Didacus Loayfa Ep. Modruffenfis ex Canonico regulari. 113. 1.
Didacus Manola Ep. Traguricnfis ex Archidiacono & Vicario generali Spalatenfi. 447. 2. ædem Traguricnfem S. Petri confecravit. 448. 1. de hiftoria Ecclefiæ Traguricnfis optime meritus. 448. 2.
Dionyfius de Yakch Ep. Bofnenfis ex Canonico Varafdienfi. 65. 2. ad aliam ecclefiam transfertur. 66. 1.
Dionyfius Pieppius Ep. Modruffenfis ex ordine S. Dominici. 113. 2.
Dionyfius Ep. Tinninienfis ex ordine Dominicano vel Francifcano. 291. 1. transfertur ad Ecclefiam Zagrabienfem. *ibid.*
Diplomata Pontificum Romanorum. *Diploma* Alexandri III. Papæ fecundum Templarios adverfus Epifcopum Scardonenfem. 11. 1. ejufdem, quo cœnobium Benedictinum infulæ Buci in fidem ac clientelam Sedis Apoftolicæ recipit. 243. 2. Alexandri VI. cœnobio Terfactano S. Francifci conceffum. 110. 2. Bonifacii IX. cognitionem cujufdam controverfiæ Epifcopo Sibenicenfi committentis. 21. 1. ejufdem, quo ecclefiam Senienfem S. Spiritus novis cumulat indulgentiis. 124. 1. ejufdem, quo facultatem facit Sibenicenfibus inftituendi collegii Virginum ordinis S. Claræ. 464. 1. ejufdem, quo Bogdanum ex Primicerio inftituit Epifcopum Sibenicenfem. 466. 2. Callifti III. quo omnibus commendat Thomam Epifcopum Pharienfem, legatum apoftolicum in Bofina. 261. 2. Clementis VII. quo jus adeundi Epifcopatum Ottocienfem a Petro Epifcopo amiffum, eidem reftituit. 166. 1. ejufdem, quo Canonicis Ottocienfibus præcipit, ut eumdem Petrum ut legitimum Epifcopum recipiant. 166. 2. Clementis VIII. quo poffeffionem caftri Buffiliniæ Antonio Epifcopo Traguricnfi confirmat. 425. 2. Clementis XI. quo Bafilicam Virginis Terfactanæ novis cumulat indulgentiis. 159. 2. Eugenii IV. quo F. Fabianum Vicarium Bofinæ & ejus fucceffores ex ordine S. Francifci inftituit Inquifitores in Bofina. 70. 2. ejufdem, quo F. Ludovicum de Pirano eligit Epifcopum Senienfem. 127. 1. ejufdem, quo diem feftum B. Joannis Urfini Epifcopi Traguricnfis indulgentiis locupletavit. 328. 2. ejufdem, quo Patribus Francifcanis poteftatem facit cœnobii recipiendi, quod Traguricnfes in infula Bua illis ædificaverant. 402. 1. ejufdem, quo facultatem concedit Canonicis Traguricnfibus deferendi almutias. 407. 2. Gregorii XIII., quo indulgentiam altari S. Joannis Epifcopi concedit in æde cathedrali Traguricnfi. 425. 2. ejufdem, quo beneficia fimplicia diœcefis Traguricnfis annectit Menfæ capitulari. 424. 1. Innocentii III. fecundum Monachos Belgradenfes S. Joannis Evangeliftæ. 8. 2. Innocentii VI. fecundum eofdem Monachos. *ibid.* Innocentii VIII. concedentis Georgio Epifcopo Nonenfi facultatem Jaderæ commorandi ob aeris Nonenfis inclementiam. 224. 1. Joannis XXII. permittentis Patribus Francifcanis recipe-

cipere Ecclesiam Scardonensem S. Joannis Baptistæ .. 17. 1. ejusdem, quo Bonifacium de Pisis eligit Episcopum Corbaviensem. 96. 1. Julii II. quo ædem cathedralem Phariensem cumulat indulgentiis. 265. 2. Nicolai V. diploma Martini Frangipanii confirmantis, quo B. Virginem Tersactanam bonorum suorum hæredem ille instituerat. 102. 2. Paulli III. approbantis cœnobium Benedictinum Virginum Phariensium, quod inseruit litteris, quas dedit Episcopis Castelli maris & Vigevani, & Vicario Episcopi Phariensis. 275. 2. Pii II. quo indulgentias ædis B. Mariæ Virginis prope Modrussam confirmat. 104. 1. ejusdem, quo Dalmatiæ Episcopi jubentur, ut anathema infligant illis omnibus, qui bona Ecclesiæ Corbaviensis usurpant. 104. 2. ejusdem, quo facultatem concedit Francisco Episcopo Corbaviensi duo Sacerdotia conjungendi cum Mensa episcopali. 105. 1. Sixti IV. mandantis Episcopo Scardonensi, ut quemdam Presbyterum duplici vinculo, canonico & divino, innodatum exsolvat. 24. 1. ejusdem, quo indulgentias Ecclesiæ Seniensi S. Spiritus a Bonifacio IX. concessas confirmat. 130. 1. Urbani III. secundum Cruciferos Nonenses. 216. 1. Urbani VIII. templo Seniensi & Fratribus Dominicanis concessum. 139. 2.

Diplomata Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, & Episcoporum. Diploma Augustini Cardinalis & legati apostolici secundum Monachos Belgradenses S. Joannis Evangelistæ. 6. 1. Cardinalis de Alteriis nomine sacræ Congregationis Concilii Tridentini, quo Francisco II. Episcopo Nonensi facultatem Jaderæ commorandi concedit. 233. 1. F. Gentilis Presbyteri Cardinalis, legati apostolici in Hungaria & Dalmatia, quo ædem cathedralem Traguriensem cumulat indulgentiis. 365. 1. Joannis Cardinalis S. Angeli, Episcopi Portuensis, legati apostolici, quo ædem cathedralem Sibenicensem indulgentiis locupletavit. 470. 2. Petri Cardinalis Patzmani, Archiepiscopi Strigoniensis, quo præfectos Comitum Zriniorum immunitati Ecclesiæ Seniensis infestos deterret. 139. 1. Gennadii Patriarchæ Constantinopolitani, quo de reliquiis S. Christophori Sibenicum allatis fidem facit. 469. 1. Guidonis Patriarchæ Gradensis, quo ecclesiam Patrum Prædicatorum Jadrensium a se consecratam fuisse testatur. 120. 2. Andreæ Gualdi Archiepiscopi Spalatensis, quo indulgentiam concedit ecclesiæ S. Mariæ de Sparaz in diœcesi Tininiensi. 294. 1. Bernardi II. Archiepiscopi Spalatensis, quo vetat Patribus Franciscanis de Zaustrog munera episcopalia usurpare. 191. 2. Camilli Meltii Archiepiscopi Capuani & legati apostolici contra quemdam Fratrem ordinis S. Francisci, illicitis ministeriis operam dantem in diœcesi Seniensi. 141. 2. Georgii Archiepiscopi Strigoniensis, quo visitationem Modrussensem Petri Mariani Episcopi Seniensis & Modrussensis confirmat. 143. 1. Andreæ I. Episcopi Seniensis confirmantis permutationem quorumdam locorum inter Nicolaum Frangipanium, & Paullum Novakovichium. 128. 1. Antonii Episcopi Lacedæmonensis, Vicarii Urbani VI. Papæ, quo Ecclesiam Seniensem S. Spiritus indulgentiis donavit. 123. 1. Augustini Valerii Episcopi Veronensis, Visitatoris apostolici in Dalmatia, quo piam Piscatorum sodalitatem apud insulam Buam confirmat & cumulat indulgentiis. 423. 1. Bartholomæi Episcopi Scardonensis secundum Monachos SS. Cosmæ & Damiani. 13. 2. Francisci Episcopi Scardonensis, Sacerdotium S. Joannis collatum Bartholomæo Canonico Tininiensi confirmantis. 20. 2. Gregorii Episcopi Phariensis, quo usum insignium pontificalium concedit Stantio Abbati S. Nicolai Issensis. 250. 2. Guillelmi Episcopi Scardonensis tres aras Jaderæ consecrantis. 19. 2. Joannis IV. Episcopi Seniensis, quo quidquid petebant, concedit Jadrensibus adversus Sibenicenses. 122. 2. Joannis Baptistæ Episcopi Seniensis & Modrussensis, quo cœnobium Dominicanum Seniense S. Nicolai Eremitis S. Paulli attribuit. 139. 2. Marci Episcopi Nonensis Zupanatum conferentis Radoslavo Lubactio. 219. 2. *Diploma* unum & alterum Michaelis Episcopi Scardonensis secundum Virgines Jadertinos S. Demetrii. 11. 2. Nicolai VI. Episcopi Scardonensis, quo ecclesiam S. Stephani donat Patribus tertii ordinis Franciscani. 26. 1. Nicolai Episcopi Modrussensis, quo decimas quasdam Mensæ episcopalis duabus aris addixit per Comitem Laschonem extructis. 108. 1. Nicolai II. Episcopi Dumnensis, quo privilegium concedit cuidam Joanni ob collatum ad sacrum bellum subsidium. 176. 2. Paulli Episcopi Tininiensis, quo partem decimarum episcopalium Patribus Dominicanis Jadrensibus donavit. 292. 1. *Diploma* seu decreta Petri Mariani Episcopi Seniensis & Modrussensis, quæ in lustratione diœcesis Modrussensis edidit. 142. 2. Præstantii Episcopi Belgradensis, quo donat ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani Monachis S. Joannis Evangelistæ. 5. 1. Radoslavi Episcopi Corbaviensis, quo duas ecclesias in Ostrovicia quadraginta dierum indulgentia donavit. 96. 2. Secundi Nanii Episcopi Argolicensis & Neapoliensis, exactoris apostolici, quo decimas se accepisse a Thoma II. Episcopo Seniensi testatur. 124. 2. Saraceni Episcopi Corbaviensis & Dobroniæ Phariensis, quo consecrationem episcopalem collatam esse Nicolao Episcopo Tininiensi testantur. 288. 1. Capituli Spalatensis, quo idem testantur. *ibid.* Capituli Scardonensis in conventione inter Scardonenses & Paullum Banum. 16. 1. Theobaldi Ecclesiæ Romanæ Subdiaconi, legati apostolici in Dalmatia, quo Episcopatum Phariensem adjudicat Metropolitæ Spalatensi adversus Jadertinum. 243. 1.

Diplomata Imperatorum, Regum, Ducum, & aliorum. Diploma Caroli IV. Imperatoris secundum Patavinos. 121. 2. Ferdinandi III. Imperatoris & Regis Hungariæ, quo Marianum Maravich eligit Episcopum Bosnensem, eumque donat civitate Diacovi. 87. 2. ejusdem, quo Petrum Episcopum Seniensem commendat Seniensibus. 140. 2. tria ejusdem *Diplomata*, quosdam viros religiosos in diœcesi Seniensi coerceri & puniri jubentis. 141. 1. 142. Leopoldi Imperatoris, quo Joannem VII. ad Episcopatum Seniensem nominat. 145. 2. unum & alterum ejusdem *Diploma*, quibus decimas sine diminutione solvi jubet Hyacintho & Martino II. Episcopis Seniensibus. 146. 1. ejusdem, quo Episcopatum Corbaviensem Martino II. Episcopo Seniensi adjudicat adversus Stephanum Doycich. 151. 2. Andreæ II. Regis Hungariæ, quo Colomani Regis Rutheno-

norum & Ducis Dalmatiæ diploma Ecclesiæ Traguriensi concessum confirmat. 337. 2. ejusdem Ducis Dalmatiæ secundum Monachos Belgradenses S. Joannis Evangelistæ. 8. 1. ejusdem, quo Micham nominat Episcopum Phariensem, & Phariensem Ecclesiam adjudicat Metropoli Spalatensi. 245. 2. Belæ IV. Regis Hungariæ, quo urbem Seniam donat Comitibus Frangipaniis. 115. 1. ejusdem, quo ecclesiam & insulam Phariam amplissimis donat privilegiis. 247. 2. ejusdem, quo Colomani Regis Ruthenorum & Ducis Dalmatiæ diploma Ecclesiæ Traguriensi concessum confirmat. 340. 2. Colomani Regis Hungariæ, quo privilegium amplissimum concedit Traguriensibus. 323. 2. Colomani Regis Ruthenorum & Ducis Dalmatiæ, quo prædium regale Drid donat Ecclesiæ Traguriensi. 337. 1. unum & alterum *Diploma* Cresimiri IV. Regis Chrobatiæ & Dalmatiæ cœnobio Belgradensi S. Joannis Evangelistæ concessum. 2. & 3. 2. tertium ejusdem cœnobio Belgradensi S. Thomæ Apostoli concessum. 4. 1. Ferdinandi Regis Hungariæ, quo pium legatum Frangipanium Ecclesiæ Seniensi persolvi jubet. 136. 1. Geysæ II. Regis Hungariæ, quo privilegium amplissimum concedit Traguriensibus. 330. 1. Hemerici Regis Hungariæ secundum Monachos Belgradenses S. Joannis Evangelistæ. 7. 2. Ludovici I. Regis Hungariæ, quo privilegia Colomani & Belæ IV. Ecclesiæ Traguriensi concessa confirmat. 385. 1. Ludovici II. Regis Hungariæ, quo privilegium Uladislavi patris Ecclesiæ Seniensi concessum de legato Frangipanio confirmat. 134. 2. Mariæ Reginæ Hungariæ, quo privilegium sigilli concedit Capitulo Traguriensi. 393. 2. Matthiæ Regis Hungariæ, electionem Jacobi I. Episcopi Nonensis confirmantis. 223. 2. Sigismundi Regis Hungariæ, quo Paulli Comitis Corbaviæ donationem Ecclesiæ Busanensi S. Mariæ Magdalenæ factam confirmat. 100. 2. ejusdem, quo Traguriensibus potestatem facit eligendi cœnobiarchæ S. Joannis Baptistæ. 396. 2. ejusdem, quo colonos Episcopi Sibenicensis subjicit curiæ episcopali. 464. 2. Stephani III. Regis Hungariæ secundum Monachos Belgradenses S. Joannis Evangelistæ. 7. 2. Stephani Thomasci Regis Bosnæ Nicolaum Testam omnibus commendantis. 72. 2. ejusdem Dynastas Bosnenses congregari jubentis ad bellum Turcis inferendum. *ibid.* Uladislavi Regis Hungariæ & Bohemiæ, quo pensionem annuam Ecclesiæ Seniensi solvendam esse confirmavit. 131. 2. ejusdem, quo controversiæ inter Episcopos Seniensem & Ottociensem compositionem confirmat. 133. 1. ejusdem, quo Nobiles de Gatzka solvere decimas jubet Ecclesiæ Seniensi. 134. 1. Regis Turcarum, quo jubentur præfecti Lichæ & Tinninii facultatem concedere Episcopis Nonensibus ditionis Turcicæ invisendæ. 234. 1. Francisci Fuscari Ducis Venetiarum secundum FF. Franciscanos de Observantia Traguriensses. 402. 2. Ordelaphi Phaletri Ducis Venetiarum secundum Monachos Belgradenses S. Joannis Evangelistæ. 6. 2. Anzii Frangipanii Comitis Seniæ, quo cœnobium Bryniense S. Mariæ Augustinianis ademptum jubet restitui. 132. 1. Francisci de Carraria Dynastæ Patavini secundum Leonardum Episcopum Seniensem & ejus fratrem. 124. 2. Joannis Frangipanii Comitis Seniæ, quo cœnobium eremitarum S. Augustini in Pringis novis auget donationibus. 109. 1. & 129. ejusdem, quo bona Ecclesiæ Seniensi adempta restitui jubet. 132. 1. Martini Frangipanii Comitis Seniæ B. Virginem Tersactanam bonorum suorum hæredem instituentis. 101. 2. & 126. 1. ejusdem, quo donationem Nicolai parentis factam Monachis S. Paulli confirmat. 103. 1. Nicolai II. Frangipanii Comitis Seniæ, quo apud Vinodolium cœnobium extruit monachis S. Paulli, & vectigalibus dotat. 99. 2. ejusdem, quo aureos sexagenos annuos legat Capitulo Seniensi. 125. 1. Nicolai Bani Slavoniæ & Chrobatiæ, quo jus exigendi decimas Blasio Episcopo Timiniensi confirmat. 291. 2. Nicolai de Priolis Prætoris Tragurii, quo cœnobium Buense tradit Patribus Franciscanis. 421. 1. Paulli Comitis Corbaviæ, quo quintam partem villæ Cherniachianæ donat hospitali S. Mariæ Magdalenæ in diœcesi Corbaviensi & territorio Busanæ. 99. 1. Zachariæ Aurio Prætoris Tragurii, quo cœnobium Franciscanum e suburbio Traguriensi transfert in insulam Buam. 414. 1. Consilii Phariensis, quo portio quædam terrarum Stantio Abbati S. Nicolai Issensis attribuitur. 251. 1. Belgradensium, quo ad solvendas decimas monachis S. Joannis Evangelistæ se obstringunt. 5. aliquot Traguriensium, quo cœnobium Virginum ordinis S. Benedicti instituunt Tragurii. 323. 1. Monachorum S. Nicolai Issensis, quo potestatem nominandi Abbatis deferunt Lucæ Episcopo Phariensi. 252. 1. Archiconfraternitatis Romanæ Doctrinæ Christianæ, quo Congregationem Doctrinæ Christianæ Phariensem sibi aggregat. 274. 2. duorum civium Glemonensium, quo duo Sacerdotia jure patronatus conferunt Nicolao Episcopo Dumnensi in templo primario Glemonæ. 178. 1. Branæ Traguriensis, quo cœnobium Benedictinum S. Petri in diœcesi Traguriensi reditibus auget. 323. 1.

Diploma consecrationis Matthæi Delivichii in Episcopum Bolinensem a Vincentio Zmajevichio Archiepiscopo Jadrensi peractæ. 85. & Paulli Dragechivichii in Episcopum Diumensem. 86. *Diploma*, quo Stantius Abbas S. Nicolai Jadrensis convenit cum Dragosio de illo recipiendo inter fratres laicos. 250. 2. *Diploma*, quo controversia de decimis componitur inter Michaelem Episcopum Seniensem & viros nobiles de Gatzka. 131. 1. *Diploma*, seu testificationes quorumdam, quibus Nobiles de Gatzka ad solvendas Ecclesiæ Seniensi decimas adiguntur. 132. 2. *Diploma*, seu locatio decimarum episcopalium facta per Natalem II. Episcopum Nonensem Antonio Ottocichio. 222. 1. *Diploma*, seu tabulæ compositionis inter Stephanum II. Episcopum Phariensem & Commune Traguriense. 253. 2.

Dobronia Episcopus Phariensis a Rogerio Metropolita Spalatensi consecratur. 248. 1. testis sententiæ, quam Joannes V. Archiepiscopus Spalatensis tulit adversus quosdam clericos Sibenicenses. *ibid.* Nicolai Episcopi Tinniniensis consecrationi interfuit, eamque peractam esse testatur. 288. 1. legatus a suis Venetias missus de insula Pharia & Bractia Venetis tradenda. 248. 2.

Dobroslavus Omuchevichius Ep. Bosnensis ritus Græci. 62. 2.

Dodinus, sive *Domnius* Episcopus Phariensis ex Ar-

Archipresbytero oppidi Neresini in insula Brattia. 254. 2.
PP. Dominicani egregiam hæreticis convertendis in Bosina operam navant. 48. 1. & 51. 2. frustra conantur inquisitionem Bosnensem Franciscanis eripere. 58. Tragurium recepti, invito frustra Episcopo. 349. 2. & in insula Bua. 404. 2. & in Sibenici suburbium. 462. *Dominicani Ragusini* in conversionem Bosnensium incumbunt. 72. 1.
Dominicus Paschalicus Episc. Scardonensis e Canonico Patavino. 36. 1.
Dominicus Ep. Bosnensis, facile ex ordine S. Francisci. 64. 1.
Dominicus Condulmerius Ep. Phariensis ad sedem Bellunensem translatus. 279. 1.
Dominicus Luccarus Archidiaconus Spalatensis frustra electus Episcopus Tininiensis. 291. 1.
Dominicus de Comitibus, Vicarius Fratrum Prædicatorum in Dalmatia, potestatem facit per litteras Sibenicensibus recipiendi PP. Dominicanos. 462.
Dominicus Napulus cultum S. Ignatii Lojolæ Tragurium invehit. 434. 2. ejus sepulcrum & epitaphium ante aram S. Ignatio ab eodem extructam. 435. 2. sua bona testamento legat ad festum ejusdem Sancti diem perpetuo celebrandum. 441. 2.
Domus Nazarena Tersactum in diœcesi Corbaviensi transfertur, & quadriennio post Tersacto in Picenum. 94. 2. utriusque translationi veritas. 95. 1. ejus Basilica Tersactana amplificatur. 145. 1. & honoribus atque indulgentiis cumulatur. 159.
Donatus a Turre Ep. Bosnensis sive Diacovensis, procurator Ecclesiæ Veglensis. 76. 2.
Donatus Ep. Seniensis. 131. 1.
Dragolinus præfectus Ecclesiæ Traguriensi S. Laurentii, ædem ac turrim restaurandam locat Matthæo Goyvochio architecto. 397. 2.
Duimus Ep. Phariensis Corcyram melænam & Melitam ab diœcesi Phariensi avulsas amisit. 249. 1.
Dumnenses Episcopum proprium flagitant. 182. 1.
Dumnenses Episcopi. 168. recensentur. 170. 1. olim Dalmatienses dicti. *ibid.* & Delmenses. 172. 2. per annos septingentos prorsus ignoti. *ibid.*
Dumnensis Episcopatus initia obscura. 169. 2. a Petro IX. Arch. Spal. restituitur. 172. 2. aliis ex aliis commendatur. 181. 2. & *seq.* nunc Vicariis Apostolicis. 183. 1.
Dumnensis Diœcesis circumscribitur. 169. 2.
Dumnum, olim Dalminium, multipliciter appellatum. 168. 1. describitur. 168. 2. intra fines Bosinæ hodiernæ situm. *ibid.* a Turcis captum, quibus etiam nunc subest. 176. 1.

E

Effigies Christi in cruce suffixi copioso sanguine manat Phariæ. 267. 1. 270. 1. 275. 2. eidem altare extructum a Hieronymo Vitali. 277. 2.
Effigies altera *Christi* itidem copioso sanguine manat Sibenici in templo suburbano S. Mariæ. 472. 2.
Effigies B. Mariæ Virginis lacrymas ex oculis effundit Sibenici. 496. 1. ex urbis mœnibus in ædem cathedralem illata. 496. 2. iterum lacrymatur. *ibid.*
Emericus. Vide *Hemericum*.

Episcopi duo Traguriensis anonymi. 306. 2. 311. 2. 329. 1.
Episcopi quatuor Bosnenses Patarenæ sectæ, *Diel*, *Gost*, *Staraz*, *Strinich*, ad Concilium Basileense non admissi. 66. 1.
Eugenius IV. P. de re catholica Bosnensi sollicitus. 66. 1. e Franciscanis eximios Evangelii præcones in Bosinam mittit, eosque multis donat privilegiis. 67. Bosinam in duas diœceses partiri frustra nititur. 68. 1. commendat Hungaris Stephanum Regem Bosinæ, datis ad eos litteris. 70. 1. F. Fabianum Franciscanum Vicarium Bosinæ ejusque successores Inquisitores instituit in Bosina. 70. 2. Joannem de Dominis Ep. Anconitanum per litteras legatum mittit ad Hungaros. 127. 2. Ludovicum de Pirano eligit Episcopum Seniensem. 127. 2. legatum mittit in Bosinam Thomam Episcopum Phariensem. 67. 2. & 256. 1. potestatem facit per litteras eidem Thomæ cujusdam Abbatiæ & Sacerdotii transferendi ad clericos Ecclesiæ Phariensi servientes alendos. 255. 2. multa eidem privilegia concedit, datis ad eum tribus litteris. 256. 2. jubet Stephanum Regem Bosinæ, si vere & ex animo catholicus esse reperiatur, admitti ad divina mysteria, litteris ad eumdem Thomam legatum apostolicum scriptis. 257. 1. jubet Petrum Voislaulichium dominum castri Vysucchii absolvi ab omni censura ecclesiastica, datis ad eumdem litteris. 258. 2. diem festum B. Joannis Ursini Ep. Traguriensis indulgentiis locupletavit. 328. 2. 407. 1. potestatem facit FF. Franciscanis recipiendi cœnobii, quod Tragurienses in insula Bua extruxerant. 402. 1. jubet Thomæ Ep. Tragur. præsidere Concilio Basileensi. 403. 1. Ludovicum Scarampium præficit Episcopum Ecclesiæ Traguriensi, datis litteris ad Capitulum. 405. 2. certiores facit Tragurienses, se Romæ detinuisse Angelum Episcopum Traguriensem, quod pontificius esset quæstor. 407. 2. facultatem deferendi almutias Canonicis Traguriensibus concedit. *ib.*

F

Fabianus ex ordine S. Francisci Inquisitor fidei catholicæ in Bosina. 58. commendatur a Benedicto XII. P. Dynastis Dalmatiæ. 59. 1.
Fantinus de Valle Traguriensis, Auditor Rotæ Romanæ, Romæ sepultus cum epitaphio. 305. 1. bibliothecam suam legavit PP. Dominicanis Traguriensibus. 410. 2.
Faustus Verantius Ep. Chanadiensis laudatur. 484. 2. ejus obitus & epitaphium. *ibid.*
Federicus Cornelius Ep. Traguriensis. 415. 1. ecclesiam suam regendam tradidit Thomæ Sperandeo. *ibid.* possessionem adit Castri Bussiliniæ. *ibid.* ad Bergomensem, deinde ad Patavinam Ecclesiam transfertur, & Cardinalis creatur. *ibid.* ejus epitaphium. *ibid.*
Felix Ep. Scardonensis duabus caussis examinandis, quas illi dederat cognoscendas Sedes Apostolica, interesse non potest. 23. 1.
Ferdinandus III. Imp. & Rex Hungariæ Marianum Maravich Episcopum eligit Bosnensem per diploma, eumque donat civitate Diacovi. 87. 2. Petrum Ep. Seniensem commendat Seniensibus per litteras. 140. 2. quosdam viros religiosos in diœcesi Seniensi coerceri ac puniri jubet. 141. 1. duas epistolas mittit ad Ni-

Nicolaum Zrinium, ut eosdem in ordinem redigat. 142.

Ferdinandus Rex Hungariæ Seniam Frangipaniis sponte tradentibus recepit. 135. 2. pium legatum Frangipanium Ecclesiæ Seniensi persolvi jubet. 136. 1.

Fidemanus ex ordine S. Francisci e catalogo Episcoporum Traguriensium expungendus. 397. 1.

Flasco Ep. Tininiensis interest Concilio nationali Spalatensi. 285. 2. invitatur ad Concilium Lateranensem III. *ibid.* diplomati Raynerii Archiep. Spalatensis & sententiæ Michaelis Ep. Scardonensis subscripsit. *ibid.* nec non Concilio provinciali Spalatensi, ubi ejus diœcesis describitur. 286. 1.

Forminus Ep. Nonensis interest Concilio provinciali Spalatensi. 215. 1. & altero Nonensi. 215. 2. diplomati Svinimiri regis subscribit. *ibid.*

PP. Franciscani de Observantia cœnobium Malupsense recipiunt in diœcesi Corbaviensi ex potestate sibi facta a Gregorio XI. 97. 2. & Tersactanum, Nicolao V. & Alexandro VI. concedentibus. 102. 2. & 110. 2. a Frangipaniis Seniam evocati. 120. 2. de cœnobio S. Mariæ de Zaustrog in diœcesi Macarschensi litem intendunt Patribus Augustinianis, & arbitros postulant ab Alexandro VI. P. 190. 2. cœnobium retinent. 191. 1. iidem jubentur a Bernardo Archiepiscopo Spalatensi se abstinere a muneribus episcopalibus, nisi privilegium apostolicum habeant. 191. 2. cœnobium ac templum obtinent Macarschæ. 192. 1. quod a Venetis dirutum, sed aliquot post annis reædificatum recuperant. 192. 2. domicilium impetrant Nonæ. 221. 1. cœnobium obtinent in suburbio Phariensi. 263. 2. translati in urbem e suburbio Sibenicensi. 461. 1. e Bosina Sibenicum recepti. 498. 1. eorum Præses in provincia Neapolitana Danielem I. Episcopum Dumnensem commendat per litteras Ferdinando Regi Hungariæ. 180. 1.

PP. Franciscani Inquisitores fidei in Bosina constituti. 55. 1. Inquisitionem retinent ex sententia Joannis XXII. P. contra Dominicanos. 58. Vicarium Bosnensem instituunt. 59. 1. præclare se gerunt pro fide catholica in Bosina. 59. & 60. & in diœcesi Dumnensi. 174. 1. facultatem obtinent parochos agendi & sibi quædam loca construendi, tribus epistolis acceptis a Gregorio XI. P. 63. de re catholica Bosnensi benemeriti. 64. 2. ad religiosam disciplinam a B. Jacobo Piceno revocati. 66. privilegiis donati ab Eugenio IV. P. 67. 1. corpus S. Lucæ Jaycza Venetias deferunt. 74. 2. a Turcis honore habiti. 75. 2.

PP. Franciscani Bosnenses Christianorum Bosnensium curam nunc retinent pæne soli. 41. 2. 74. 2. & 86. 2. in duas provincias Bosnæ Chrobaticę, & Bosnę Argentinę divisi. 41. 2. eorum provincia Bosnæ Argentinæ describitur. 86. 2.

PP. Franciscani Tragurienses. Cœnobium obtinent in diœcesi Traguriensi. 338. 2. translati in suburbium. 347. 2. & ex suburbio in urbem. 371. 1. ex monasterio urbano S. Joannis Baptistæ in aliud S. Petri, Joanne XXII. permittente. 372. 1. ex S. Petri in palatium quoddam translati, illud quoque deserendum censent. 373. 1. redeunt e suburbio in cœnobium S. Petri. 398. 2. in insulam Buam translati. 399. 1. & 402. 1. impetrant diploma a Duce Venetorum contra alios FF. Franciscanos. 402. 2. in cœnobium Buense, quod deseruerant, restituti. 427. 1.

Franciscani Conventuales e suburbio Traguriensi in insulam Buam translati. 414. 420. 2. & 421.

Franciscus Svimirovichius Archiepiscopus Achridensis, Visitator apostolicus in Bosina. 82. 1.

Franciscus Ep. Scardonensis Sacerdotium S. Joannis collatum Bartholomæo Canonico Tininiensi confirmat. 20. appellat a sententia legati ad Pontificem in controversia cum Archiep. Jadertino. 21.

Franciscus I. Ballichevichius Ep. Bosnensis sive Diacovensis ex ordine S. Francisci, e Turcarum manibus vix elapsus. 78. 1. tres Episcopos Bosnenses, alium post alium, se vivo, confirmatos vidit a Sede Apostolica. 78.

Franciscus II. Erghelius Ep. Bosn. sive Diacovensis, vivente adhuc Francisco I. Ep. Bosnensi. 79. 1. transfertur ad Ecclesiam Vesprimiensem. *ibid.*

Franciscus III. Thausius Ep. Bosn. sive Diacovensis. 84. 1. translatus ad Episcopatum Zagrabiensem. 84. 1. & 89. 2.

Franciscus Ep. Corbaviensis orat Pium II. P. ut indulgentias ædis B. M. V. prope Modrussam confirmet. 104. 1. pro recuperandis bonis ecclesiasticis ejusdem Pii II. opem implorat. 104. 2. potestatem ab eodem obtinet duo Sacerdotia conjungendi cum mensa episcopali. 105. 1. Episcopus postremus Corbavię. 105. 2.

Franciscus I. Ep. Seniensis ex ordine S. Francisci. 134. 2. ob contentiones de jure ecclesiastico justitium universale indixit, quod Clemens VII. P. revocari jubet. 134. 2.

Franciscus II. Josephichius sive *Ranzanus* Ep. Seniensis controversiam componit inter Ep. Zagrabiensem & Joannem de Zrinio. 135. 2. ad Ecclesiam Tergestinam transfertur. 136. 1.

Franciscus Ciculinus Ep. Seniensis & Modrussensis electus transfertur ad Archiepiscopatum Scopiensem. 145. 2.

Franciscus I. Ep. Macarschensis, sive Crainensis, ex ordine S. Francisci. 189. 2.

Franciscus II. Orellus Ep. Macarschensis ac Tribuniensis ex ordine S. Francisci. 192. 1.

Franciscus I. Andronicus Ep. Nonensis ex Canonico Traguriensi. 230. 1. Sanctorum Nonensium corpora ab æde metropolitana Jadrensi ad Marianam Virginum Nonensium sollemniter transtulit. 230. 2. ejus elogium, & inscriptio sepulcralis. 231.

Franciscus II. de Grassis Ep. Nonensis. 231. 2. ædem cathedralem refecit & consecravit. 232. 1. duas ecclesias a Turcis dirutas restituit. 232. 2. ut sibi facultas Jaderæ commorandi a Sacra Congregatione Cardinalium confirmaretur, petiit & impetravit. *ibid.* privilegia & monumenta suæ ecclesiæ in unum volumen collegit. 233. 1. Notitiam proventuum, & indicem rerum Ecclesiæ Nonensis confecit. *ibid.* ejus virtutes. 233. 2. ditionis Turcicæ invisendæ facultatem nequicquam a Rege Turcarum impetrat. 234. 1.

Franciscus Patricius Ep. Phariensis ex ordine S. Francisci. 267. 1.

Franciscus I. Speravichius Episc. Tininiensis ex ordine S. Francisci. 295. 2.

Franciscus II. Episc. Tininien. ex eodem ordine. 298. 1.

Franciscus III. Rumel Ep. Tinnin. transfertur ad Ec-

Ecclesiam Viennensem. 301. 2.
Franciscus I. Marcellus Episcopus Traguriensis. 411. 2. castrum Bussiliniæ extruxit. 412. 1. decernit cum Capitulo, nequis in æde cathedrali sibi fieri sepulcra possit. 412. 2. litteras a Duce Venetorum impetrat pro immunitate ecclesiastica. *ibid.*
Franciscus II. Coccalinus Episcopus Traguriensis ex Congregatione B. Petri de Pisis. 429. 2. castrum episcopale Bussiliniæ a Turcis captum amisit. 430. 1. ejus epitaphium & elogium. *ib.*
Franciscus Quirinus Ep. Sibenicensis. 473. 2. primum Hectorem de Franciscis, deinde Stephanum Ep. Sanctuariensem suos vicarios Romæ degens constituit. *ibid.* Episcopatum Sibenicensem deposuit, & Dyrrhachiensem obtinuit. 474. 2. ejus obitus & epitaphium. *ibid.*
Franciscus Mazzarellus Vicarius Thomæ III. Episcopi Traguriensis Canonicatum a Capitulo Simeoni Florio collatum confirmat. 419. 2.
Franciscus de Lara ex ordine eremitarum S. Augustini in Bosinam missus & Episcopo Bosnensi commendatus a Nicolao V. Papa. 71. 2.
Franciscus Fuscarus Dux Venetiarum jubet magistratibus Dalmatiæ omni molestia & injuria prohiberi Fratres Franciscanos de Observantia Tragurienses. 402. 2. cœnobium in insula Bua condendi potestatem facit Fratribus Dominicanis. 404. 2.
Franciscus de Carraria Dynasta Patavinus privilegium Leonardo Episcopo Seniensi & ejus fratri concedit. 124. 2.
Frangipanii in diœcesi Corbaviensi dominantur. 94. 2. Comites Modrussæ. 107. 2. urbe Senia a Bela IV. Rege Hungariæ donati. 115. 1. & 120. 2. a Matthia Corvino Rege Hungariæ spoliantur Senia. 130. 2. sed illam ab Uladislavo Rege Hungariæ recipiunt. 132. 1. denique eam tradunt Ferdinando. 135. 2.

G

Gabriel Polver Episc. Bosnensis sive Diacovensis transfertur ad Ecclesiam Sirmiensem. 76. 1.
Gabriel Episc. Phariensis ex ordine S. Francisci aut S. Dominici. 249. 2. controversiam, quæ de jure & bonis ecclesiasticis illi fuit cum Venetis, Venetiis curat componendam. *ibid.*
Galvanus Ep. Scardonensis ordinis Prædicatorum. 15. 2. anathemate perculsus. *ibid.*
Geminianus de S. Geminiano Episc. Corbaviensis. 99. 1.
Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus fidem facit de reliquiis S. Christophori Constantinopoli Sibenicum illatis. 469. 1.
Gentilis Presbyter Cardinalis, legatus apostolicus in Dalmatia & Hungaria, arbiter deligitur ad controversiam dirimendam, quæ de prædio Drid Episcopo Traguriensi erat cum Capitulo. 363. 1. caussam hanc cognoscendam dedit Philippo auditori suo. 363. 2. sententiam tulit secundum Capitulum. 364. 2. alteram controversiam inter Metropolitam Spalatensem & Tragurienses diremit. 365. 1. ædem cathedralem Traguriensem indulgentiis locupletavit. *ibid.* rectæ administrationis bonorum ejusdem ædis providit. 365. 2. decretum de horum bonorum administratione explicat & confirmat. 367. 1. controversiam inter Liberium Episc. Trag. & Tragurienses dirimendam delegat Philippo de Sardinia auditori suo. 369. 1. admoneri jubet Tragurienses, ut sua privilegia restituant Episcopo & Capitulo Trag. 370. 1.
Georgius Lippai Archiep. Strigoniensis visitationem Modrussensem Petri Mariani Ep. Seniensis & Modruss. confirmat. 143. 1.
Georgius Episcopus Scardonensis. Vide *Georgium I. Episcopum Dumnensem*.
Georgius I. Ep. Bosnensis tantum notus ex privilegio, quod concessit Spalatensibus Maria Regina Hungariæ. 64. 1.
Georgius II. Palisnæus Ep. Bosnensis sive Diacovensis occumbit in prælio contra Turcas. 76. 2.
Georgius III. Patacichius Ep. Bosnensis sive Diacovensis e Canonico Zagrabiensi. 83. 2. & 89. 1.
Georgius I. Ep. Seniensis ex Archipresbytero S. Mariæ de Valmone. 125. 1.
Georgius II. Sivkovichius Ep. Seniensis ex ordine S. Francisci. 136. 1. Administrator Ecclesiæ Modrussensis. 136. 2. interest Concilio Tridentino. *ibid.*
Georgius III. Ritgert Ep. Seniensis ex Episcopo Retinensi. 136. 2.
Georgius I. Ep. Dumnensis ex ordine S. Francisci transfertur ad Ecclesiam Phariensem. 174. 1. 254. 1. deposita Phariensi, ad Scardonensem migravit. 22. 1. & 254. 1. Phariensem repetit. 254. 2. de variis criminibus accusatus se apud Martinum V. Pontificem purgavit. 255. 1.
Georgius II. Ep. Dumnensis. 174. 2.
Georgius Diphnicus Ep. Nonensis facultatem impetrat ab Innocentio VIII. Jaderæ commorandi ob inclementiam aeris. 223. 2. 224. 1. jussus per litteras ab Alexandro V. P. quosdam viros Nonenses injuriosos Patribus Franciscanis Jadertinis cohibere. 224. 1. sacras Virgines, bello Turcico imminente, Jaderam transfert. 224. 2. lites habuit de decimis cum Nonensibus & Jadertinis. *ibid.* se purgat apud Patres Lateranenses, quod non interesset Concilio, per Episcopum Tarvisinum. *ibid.* Jacobum fratris filium sibi adjutorem impetrat ab Adriano VI. cum jure succedendi. 225. 1. ejus epitaphium. *ibid.*
Georgius II. Georgiceus Ep. Nonensis. 230. 1. ad Veglensem Ecclesiam translatus. *ibid.*
Georgius III. Parcich Ep. Nonensis ex Archipresbytero Sibenicensi. 235.
Georgius Episcopus Phariensis. Vide *Georgium I. Ep. Dumnensem*.
Georgius I. Ep. Tininiensis jussus a Cælestino III. dirimere controversiam, quæ cum Canonicis Spalatensibus erat Petro VIII. Archiepiscopo. 286. 1. interest comitiis archiepiscopalibus Spalatensibus. 286. 2. diplomati Andreæ Regis Dalmatiæ subscripsit. *ibid.* delegatus ab Innocentio III. ut inquireret, an Nicolaus a Phariensi ad Jadertinam Ecclesiam rite transierit. *ibid.*
Georgius II. Matthisius Ep. Tinnin. 300. 1.
Georgius III. Bealovichius Ep. Tinnin. ex ordine S. Francisci. *ibid.*
Georgius IV. Gyllany Ep. Tinnin. e Canonico Strigoniensi. 301. 2.
Georgius Sisgoreus Ep. Sibenicensis ex ordine S. Dominici. 468. 1. novæ ædis cathedralis fundamenta jecit. *ibid.* duodecim Mansionarios instituendos curat. 468. 2.
Georgius Sisgoreus Vicarius Lucæ Ep. Sibenicensis testatur effigiem Jesu Christi in templo suburbano S. Mariæ Sibenici sudore sanguineo manasse. 472. 2.

Georgius Wolphangus Chiolich Ep. Seniensis & Modrussensis ex Canonico Seniensi. 162. consecrat cathedralem Seniensem. 162. 2.
Georgius Xaverius Marottus Episcopus Dardaniæ, postea Petinensis, aureum diadema Virgini Tersactanæ & puero Jesu imponit. 159. 2. Nicolaum V. Ep. Seniensem & Modrussensem consecrat. 160. 1.
Gerardus Minister generalis ordinis S. Francisci de re catholica Bosnensi optime meritus. 59.
Gervasius Archidiaconus Traguriensis Sibenicenses anathemate perculit. 288. 2. 354. 1. 455. 1. quod litteris Saraceni Ep. Corbaviensis testatum esse voluit. 354. 2. 455. 1.
Geysa II. Rex Hungariæ amplissimum privilegium concedit Traguriensibus. 330. 1.
Glemonenses de adventu Nicolai Ep. Dumnensis, collectoris pecuniæ ad bellum sacrum, admoniti & Utinum venire jussi. 177. 1. respondent duobus ejusdem postulatis. *ibid.* decernunt, quibus honoribus illum excipi oporteat. 177. 2. Ecclesiæ Glemonensis administrationem illi tradunt. *ibid.* duo itidem Sacerdotia eidem conferunt. 178. 1.
S. Gregorius P. scribit ad Malchum Ep. Dalmatiensem, ut controversiam quamdam curet dirimendam. 170. 2. administrationem patrimonii Dalmatici S. Petri Malcho Ep. Dalmatiensi adimit, atque ad reddendam rationem Romam accersit. *ibid.* prohibet eidem, ne se rebus immisceat Ecclesiæ Salonitanæ. 171. 1.
Gregorius IX. P. litteras dat Zibislavo Bano Bosnensi. 48. 2. & Colomano Regi Slavoniæ. 49. 1. ad Episcopum Cumanorum, ut B. Joannem Teutonicum Ecclesiæ Bosnensi præficiat. 50. 1. ad eumdem B. Joannem, ad Dominicanos Quinqueecclesienses, & ad Hungaros, ut hæreticos Bosnenses persequantur. 51. 2. ad FF. Franciscanos, ut cœnobium Malupsense in diœcesi Corbaviensi recipiant. 97. 2.
Gregorius X. P. Ecclesiam Traguriensem in suam fidem & clientelam recipit. 356. 1.
Gregorius XI. P. concedit quidquid postulant Patribus Franciscanis Bosnensibus, datis ad eos tribus litteris. 63.
Gregorius XIII. P. indulgentiam concedit altari S. Joannis Ep. in æde cathedrali Traguriensi. 423. 2. beneficia simplicia diœcesis Traguriensis annectit Mensæ capitulari. 424. 1.
Gregorius Card. Crescentius Micham Ep. Phariensem per litteras commendat Spalatensibus. 246. 2. quo anno legatione Hungarica fungeretur, exponitur. 332. 2. cultum B. Joanni Ursino Ep. Traguriensi exhibitum approbavit. 322. 1. 333. 1.
Gregorius Civallelus Ep. Scardonensis ex Primicerio Jadrensi. 29. 2. consecratur a Patriarcha Venetiarum. 30. 1. obiit Sibenici. 31. 2.
Gregorius I. Ep. Nonensis jus & nomen metropoliticum affectat. 212. 2. usum linguæ Slavonicæ in sacram liturgiam perperam invectum pertinaciter tuetur. *ibid.* 213. 2. a Concilio nationali suo Metropolitæ subesse jubetur, ubi ejus quoque diœcesis certis finibus circumscribitur. 213. 1. duobus Concilii decretis, quibus sua jurisdictio coercebatur, repugnat atque ad Sedem apostolicam appellat. 213. 2. a Madalberto leg. apost. & a Concilio provinciali Spalatensi se continere jubetur intra fines suæ diœcesis a priori Concilio circumscriptæ. 214. 1. quod Leo VI. P. confirmat, datis ad eum & reliquos Dalmatiæ Episcopos litteris, & concessa Scardonensis Ecclesiæ administratione. *ibid.*
Gregorius II. Ep. Non. suam fidem atque obedientiam sacramento sollemni Metropolitæ Spalatensi obstringit. 215. 2.
Gregorius de Madiis Ep. Phariensis ex Canonico Spalatensi. 250. 1. per litteras jubetur a Joanne XXII. inquirere cum præposito ecclesiæ S. Petri Jadrensis, an ita esset de cœnobio Franciscano Traguriensi, ut Pontifici expositum fuerat. *ibid.* & 372. 1. jussus ab eodem possessionem cœnobii S. Petri Fratribus Franciscanis Traguriensibus confirmare. 372. 1. interest conventioni inter Dragolium quemdam, & Abbatem S. Nicolai Issensis. 250. 2. usum insignium pontificalium concessit Stantio Abbati S. Nicolai Issensis. *ibid.*
Gregorius Episcopus Tininiensis interest Concilio provinciali Spalatensi, & Svinimiri Regis Chrobatorum inaugurationi. 283. 2. tribus ejusdem diplomatis subscripsit. *ibid.*
Gregorius Episcopus Traguriensis ex ordine S. Francisci. 359. 1. acta ejus electionis. 359. 2. controversiam de decimis, quæ sibi erat cum Communi Traguriensium, componit. 360. 1. decretum edidit de clericis admittendis. 360. 2. defensus a Joanne Metropolita Spalatensi adversus Sibenicenses. 361. 1. Romam ire decernit, ut contra Sibenicenses auxilium Sedis Apostolicæ imploret, sed consilium deponere cogitur. 361. 1. 455. 2. Romam citatur suam caussam adversus Sibenicenses dicturus. 457. 2.
Grubcius Ep. Nonensis ex Archipresbytero Ecclesiæ Spalatensis. 217. 2. consecratur a Bernardo Archiepiscopo Spalatensi, Nicolai electione rescissa. 218. 1. Diaconum ordinat Guncellum electum Archiep. Spalatensem. *ibid.*
Guerrinus Episc. Dumnensis ex ord. S. Francisci, sive Ep. Pulichiensis ex valle Politiana, in qua sedem precariam sibi ad tempus concessam habebat. 173. 2.
Guido Patriarcha Gradensis diploma edidit consecrationis ecclesiæ PP. Prædicatorum Jadrensium. 120. 2.
Guillelmus Ep. Scardonensis, ordinis Prædicatorum. 19. 2. Jadræ tres aras consecrat. *ibid.* transfertur ad Ecclesiam Capritanam. 20. 1.
Guillelmus filius Margaritæ sororis Belæ III. Regis Hungariæ obiit Tragurii. 341. 1. ejus epitaphium. *ibid.*

H

HEmericus, sive *Henricus*, Rex Hungariæ concedit diploma Monachis Belgradensibus SS. Cosmæ & Damiani. 7. 2. jubet datis litteris Michaelem Ep. Scardonensem subesse Archiep. Jadertino, quod postea revocat. 12. 2. scribit ad Innocentium III. P. de hæreticis Bosnensibus. 46. 2.
Henricus Episc. Seniensis ex Abbate Benedictino S. Vincentii diœcesis Basileensis. 126. 1.
Herbosa, vulgo *Traunyk*, sedes Bassæ Bosnensis. 40. 1.
Hermolaus de Hermolais Ep. Modrussensis ex ordine S. Francisci. 113. 1.
Hieronymus Ep. Dumnensis ex ordine S. Francisci. 175. 1. Episcopatum dimittit. 175. 2. testamentum edit. *ibid.*
Hieronymus I. Mazzarellus Ep. Nonensis ex Canonico Jadertino. 227. 2. interest Concilio pro-

provinciali Spalatensi. 228. 1. approbationem legationis ad Sixtum V. P. a Concilio decretæ revocat. *ibid.*
Hieronymus II. Fonda Episc. Nonensis ad Ecclesiam Traguriensem translatus. 237. 2.
Hieronymus I. Diedus Ep. Phariensis, cujus mentio in quibusdam actis Viti de Ruschis Dumnensis Episcopi. 265. 1.
Hieronymus II. Argentinus Ep. Phariensis ex Canonico Patavino. 268. 1. consecrat ædem Ispidensem S. Mariæ Gratiarum in agro Patavino. *ibid.* ejus epitaphium. *ibid.*
Hieronymus III. Priolus Ep. Phariensis e Congregatione Somascha. 277. 2. aram marmoream in æde cathedrali ædificavit. *ibid.* ejus epitaphium. 278. 1.
Hieronymus Fonda Ep. Traguriensis ex Nonensi. 445. 1. de statu ecclesiæ & diœcesis Traguriensis sacram Cardinalium Congregationem certiorem facit. 445. 2. ecclesiam cathedralem consecrat. 447. 1.
Hieronymus Saornianus Ep. Sibenicensis interest Concilio Tridentino. 476. 2. ædem cathedralem Corcyrensem consecrat. 477. 1. sex parochos in urbe, duos suburbanos instituit. *ib.* manu scripta multa reliquit. *ibid.* tria postulat a Senatu Veneto. 477. 2. Synodum diœcesanam cogit. 477. 2. & *seqq.* scribit ad sacram Cardinalium Congregationem, decretum Concilii Tridentini de titulo Ordinandorum non posse locum habere in diœcesi Sibenicensi. 483. 1. Episcopatum dimittit. *ibid.*
Hieronymus Episcopus Drivastensis administrat Ecclesiam Bosnensem. 81. 1.
Hieronymus de Cipicis, Vicarius Bartholomæi II. Archiepiscopi Spalatensis, administratorem Ecclesiæ Phariensis constituit Nicolaum Sillevichium. 265. 1.
Hieronymus Mazzarellus Archipresbyter Traguriensis, & Vicarius ejusdem Bartholomæi, duas litteras dedit Bernardino Episcopo Phariensi. 265. 2.
Hieronymus Blasius Bonacicchius Ep. Sibenicensis ex Archipresbytero Neresino. 500. 1.
Hippolytus de Hippolytis Ep. Nonensis ex ordine S. Dominici. 229. 2.
Honorius III. P. epistolam scribit Hugrino Archiep. Colocensi de hæreticis Bosnensibus. 48. 1.
Horatius Bellotus Episcopus Nonensis ex ordine Minorum conventualium S. Francisci. 228. 1. Sacerdotia simplicia obtinentibus, horum descriptionem ut conficerent, per litteras imperavit. 228. 2. eorumdem catalogum confecit. 229. 1. ejus epitaphium. *ibid.*
Hugo Fornetus Episcopus Dumnensis ex ordine S. Francisci. 174. 2.
Hugrinus Archiepiscopus Colocensis doctrina & armis decertat cum hæreticis Bosnensibus. 47. 2. ad quem epistolam scribit Honorius III. P. 48. 1.
Hyacinthus Dimitri Ep. Seniensis & Modrussensis ex ordine S. Dominici. 146. 1. ut Leopoldus Imper. sibi decimas solvi jubeat, impetrat. *ibid.*

I

I Episcopus Bosnensis Episcopatum dimittit. 48. 2.
B. Jacobus Picenus in Bosinam missus ad religiosam disciplinam Fratrum Minorum restituendam, & fidem catholicam adjuvandam. 66. & 71. 2.
Jacobus I. Martinusius Episc. Scardonensis ex ordine S. Augustini. 22. 2.
Jacobus II. Bragadenus Ep. Scardonensis ex cubiculario pontificio. 23. 2. sedem episcopalem ab alio præoccupatam recipit. *ibid.* transfertur ad Ecclesiam Nonensem. *ibid.* & 223. 1.
Jacobus de Blasiolis Ep. Seniensis de jurisdictione ac decimis controversiam habuit cum Episcopo Ottociensi, quæ per arbitros est composita. 133. 1. 165. 1. litteras ab Uladislavo Rege Hungariæ impetrat, quibus Nobiles Gatzkenses sibi decimas solvere jubentur. 134. 1. interest Concilio V. Lateranensi. *ibid.*
Jacobus Ep. Macarschensis duobus privilegiis Ludovici Regis, & alteri Mariæ Reginæ Hungariæ subscripsit. 188. 2.
Jacobus I. Bragadenus Episc. Nonensis e Scardonensi. 23. 3. 223. 1. confirmatus a Matthia Rege Hungariæ. 223. 2. jus suum obtinuit a quibusdam patriciis Jadertinis. *ibid.* ejus epitaphium. *ibid.*
Jacobus II. Diphnicus Ep. Nonensis ex adjutore Georgii patrui Episcopi item Nonensis. 225. 1. ante legitimam ætatem consecratus ex privilegio pontificio. *ibid.* controversiam, quæ illi erat cum quibusdam Jadertinis, per arbitros componendam curat. 226. 1. quatuor litteras ducales impetrat, quibus vectigalia & proventus ecclesiasticos communit. 226. 2.
Jacobus Turlonus Ep. Traguriensis duos habuit Vicarios. 409. 1. auctor fuit, ut diebus festis tribunalia omnino silerent. 410. 1. baptisterium & pavimentum ædis cathedralis exstruit. *ibid.* ejus mors & epitaphium. 410. 2.
Jacobus Justinianus ex ordine S. Benedicti eligitur Ep. Traguriensis, sed rejicitur. 409. 1.
Jacobus Dragatius ex Auditore Romanæ Rotæ electus Episcopus Modrussensis. 110. 1. 305. 2.
Jacobus Archidiaconus Spalatensis jussus per litteras a Nicolao IV. P. mandat Gregorio Episcopo Traguriensi & Leonardo Ep. Sibenicensi, ut Sedi apostolicæ se sistant suam caussam dicturi. 219. 2. 456. 1. 457. 2. præcipit scribæ, qui tabulas citationis confecerat & litteras Nicolai IV. interpolaverat, ut rursus fideliter describat. 458. 1.
Jacobus Victurius Archidiaconus Traguriensis auctor seditionis popularis. 383. 1. condemnatur ab Episcopo Trag. Bartholomæo. 384. 2.
Jacobus præpositus Ecclesiæ Berstranovi diœcesis Trag. queritur de quodam Episcopo Græco apud Angelum Ep. Traguriensem. 408. 1.
Jacobus Antonius Marcellus, Locumtenens generalis Carniæ, Glemonenses admonet per litteras de adventu Nicolai Ep. Dumnensis & collectoris pecuniæ ad bellum sacrum. 177. 1.
Jadera vetus, olim Belgradum. 1. 1.
Janson Episcopus Nonensis. Vide *Sansonem*.
Jaycza princeps olim civitas Bosinæ. 39. 1. sub imperio Turcarum cum tota Bosina. 77. 1.
Innocentius I. P. scribit ad Laurentium Ep. Seniensem, ut hæreticos Photinianos persequatur. 115. 2.
Innocentius III. P. concedit diploma Monachis Belgradensibus SS. Cosmæ & Damiani. 8. 2. scribit ad Hemericum Regem Hungariæ, ut e Bosina expellat Patarenos. 45. 2. procurationem Ecclesiæ Phariensis commendat Capitulo Spalatensi. 246. 2. de Presbytero, qui lethargo oppressus habitu monachali indutus fuerat, interrogatus ab Episcopo Traguriensi, monachum illum non esse respondit. 334. 2.
Innocentius IV. P. potestatem delegat Episcopo Scar-

Scardonensi & Archiep. Jadertino controversiæ dirimendæ, quæ erant Episcopo Traguriensi cum Sibenicensibus. 15. 1. 218. 2. 346. 1. 453. 1. respondet Treguano Ep. Traguriensi, ejus acta confirmans in controversia, quæ illi erat cum Sibenicensibus. 343. 2. 452. 2. scribit ad Laurentium Archiep. Jadrensem, ut Treguano præsto sit contra Sibenicenses. 344. 1. 452. 2.

Innocentius V. P. facultatem concedit Columbano Episcopo Ecclesiæ Traguriensis dimittendæ, & Joannem Ep. Traguriensem eligit, datis litteris ad Traguriensis. 357. 2.

Innocentius VI. P. concedit diploma Monachis Belgradensibus SS. Cosmæ & Damiani. 8. 2.

Innocentius VIII. P. facultatem concedit Georgio Ep. Nonensi Jaderę commorandi ob aeris Nonensis inclementiam. 224. 1.

Innocentius XII. P. quosdam incolas & agros Traguriensis expiandi potestatem delegat Episcopo, vel Vicario Episcopi Traguriensis. 441. 1.

Interregnum episcopale Scardonense I. 18. 1. II. 22. 1. III. 28. 1. IV. 29. 1. *Bosnense* I. 46. II. 54. 1. III. 74. 1. IV. 77. 1. V. 77. 2. VI. 82. 1. *Corbaviense*. 100. 2. *Seniense*. 138. 1. *Dumnense I.* 172. 1. II. 179. 2. III. 181. 2. IV. 182. 1. *Macarschense* I. 184. 2. II. 189. 2. III. 191. 2. IV. 193. 1. V. 198. 1. *Nonense* I. 205. 2. II. 214. 2. III. 221. 2. *Tinniniense* I. 294. 2. II. 299. 2. III. *ibid. Traguriense* I. 330. 1. II. 429. 2. *Sibenicense*. 500. 1.

Joachimus Maria Pontaltus Ep. Phariensis ex ordine Carmelitano. 279. Episcopatu se abdicat. *ibid.*

Joannes VIII. P. respondet litteris Theodosii electi Nonensis. 207. 1. & Branimiri Ducis Chrobatiæ. 207. 2. epistolam mittit ad Chrobatos, & ad Branimirum. 208. 1.

Joannes XXII. P. potestatem facit Franciscanis recipiendi ecclesiam & cœnobium Scardonense S. Joannis Baptistæ. 17. 1. commendat Stephano Bano Bosnensi & ejus conjugi, nec non Carolo Regi Hungariæ Inquisitores Franciscanos Bosnenses. 57. 2. scribit ad Archiepiscopos Spalatensem & Jadertinum, ut de controversia inter Franciscanos & Dominicanos Bosnenses cognoscant, ad seque rescribant. *ibid.* secundum Franciscanos judicat, Inquisitione Bosnensi Dominicanis adempta. 58. 1. Bonifacium Episcopum Corbaviensem eligit, datis eidem litteris. 96. 1. scribit ad Episcopum Phariensem, ut de translatione Fratrum Minorum ex suburbio Tragurium ad monasterium S. Joannis Baptistæ ipsum faciat certiorem. 250. 1. & 372. 1. jubet eidem, ut possessionem cœnobii S. Petri iisdem Fratribus traditam confirmet. 372. 1. Lampridium electum Episcopum Traguriensem confirmat, datis litteris ad Traguriensis. 374. 1. Primicerii munus & duo Sacerdotia confert Nicolao Casocto Canonico Traguriensi. 374. 2.

Joannes Cardinalis S. Angeli, Episcopus Portuensis, legatus apostolicus, ædem cathedralem Sibenicensem indulgentiis ditavit. 470. 2.

Joannes V. Archiep. Spalatensis revocat, quæ secundum Sibenicenses adversus Traguriensis decreverat. 361. 1. & 456. 1.

Joannes Archiep. Neapolitanus Ecclesiam Nonensem administrat. 221. 2.

Joannes I. Ep. Scardonensis eligitur Archiepiscopus Spal. sed rejicitur a Pontifice. 14. 2. judex præponitur in controversia Ep. Traguriensis cum clero Sibenicensi. 15. 1. 346. 1. 453. 1. tuetur jussu Pontificis Dominicanos adversus Ep. Traguriensem. *ibid.* 349. 2.

Joannes II. Ep. Scard. ex ordine eremitarum S. Augustini. 22. 2.

Joannes III. a Rosa Ep. Scard. ex Episcopo Suaciensi. 27. 2. translatus ad Veglensem, curam retinet Scardonensis Ecclesiæ. *ibid.*

Joannes Vidovichius Episcopus Scard. electus impetrat a Senatu Veneto rescriptum contra schismaticos. 31. 2. transfertur ad Ecclesiam Traguriensem. 32. 1. 443. 1.

B. Joannes Teutonicus Ep. Bosnensis ex ordine S. Dominici. 49. 1. ejus acta ante Episcopatum. 49. 2. eligitur Episcopus. 50. 1. idem ac *F. Ponsa*. 50. Legatus etiam apostolicus in Bosina. 51. 1. a Pontifice admonitus, ut hæreticos persequatur. 51. 2. Episcopatui nuncium remittit. *ibid.* fit magister generalis ordinis Prædicatorum. 52. 1. Argentorati sanctissime moritur. *ibid.* decernitur illi titulus & cultus Beati. 52. 2.

Joannes II. Ep. Bosnensis Dominicanus, an Franciscanus, incertum. 54. 1.

Joannes III. Tomcus Maravitius Ep. Bosn. in duobus Sigismundi Regis Hungarię diplomatibus nominatur. 65. 1.

Joannes IV. Thelegdinus Ep. Bosnensis sive Diacovensis, vivente adhuc Francisco I. Ep. Bosnensi. 79. 2.

Joannes V. Posgai Ep. Bosnensis sive Diacovensis a Rege Hungariæ nominatus, sed a Sede Apostolica non approbatus. 79. 2.

Joannes VI. Tomkus Marnavitius ex Archidiacono Zagrabiensi Ep. Bosnensis sive Diacovensis. 80. & 88. 2. provinciam Hungaricam ordinis S. Paulli lustravit & reformavit ex mandato Congregationis de Propaganda Fide. 80. 2. ædem Hieronymianam Illyricorum consecravit Romæ. 81. 1. Ecclesiam Bosnensem ad Episc. Drivastensem commendatam non administravit. *ib.* plurimos libros edidit. *ibid.*

Joannes Cosisichius Ep. Modrussensis vel ultimus, vel penultimus. 113. 2.

Joannes I. Ep. Seniensis, de quo extat formula sacramenti, quo se obstrinxit Bernardo Archiep. Spalatensi. 119. 2.

Joannes II. Ep. Sen. a Guncello Archiep. Spal. consecratur. 119. 2.

Joannes Ep. Seniensibus datus a Joanne XXII. an Episcopatum obtinuerit, incertum est. 121. 1.

Joannes III. Ep. Seniensis. 122. 1.

Joannes IV. de Cardinalibus Ep. Sen. nominatur in privilegio Sigismundi Regis Hungariæ Spalatensibus concesso. 122. 2. Vicarius Dalmatiæ ab eodem Sigismundo electus. *ibid.* concedit Jadrensibus quidquid petunt adversus Sibenicenses. 122. 2. ejus epitaphium. 123. 2.

Joannes V. de Dominis Ep. Seniensis translatus ad Ecclesiam Anconitanam. 127. 1. legatus mittitur ab Eugenio IV. P. in Hungariam. 127. 2.

Joannes VI. de Dominis Ep. Seniensis. 135. 2.

Joannes VII. Smolianovich Ep. Sen. & Modrussensis ex Archidiacono Modrussensi. 145. 1.

Joannes Cheregatus Ep. Ottociensis ex Præposito generali Cruciferorum. 165. 2. transfertur ad Catharensem Ecclesiam. *ibid.*

Joannes I. Ep. Macarschensis diplomati Ludovici Regis Hungariæ subscripsit, & Comitiis Budensibus sub eodem Ludovico interfuit. 188. 2.

Joannes II. Ep. Macarsch. compositioni inter Andream Archiep. Spalat. & quamdam illustrem matronam subscripsit. 189. 1.

Joannes I. Ep. Nonensis contra Canones a Bernardo Archiep. Spalat. consecratus. 217. 1. cuidam sententiæ Magistri militiæ templi subscribit. 217. 2.

Joannes II. Ep. Nonensis finem imponit controversiæ, quæ sibi erat cum Nonensibus. 218. 2. castrum Chetilavacium sibi donandum curat a Bela IV. Rege Hungariæ. *ibid.*

Joannes III. Ep. Nonensis nominatus in tabulis Nonensibus. 220. 1.

Joannes IV. Ep. Nonensis Lichæ possessionem sibi confirmandam curavit. 220. 2. interest Concilio provinciali Spalatensi per Stantium Archipresbyterum Nonensem. *ibid.*

Joannes V. Ep. Nonensis judex præfuit paci reconciliandæ inter Comitem Seniæ & Commune Jadrensium. 221. 1. duobus Sigismundi Regis diplomatibus subscriptus. *ibid.*

Joannes VI. Borgofortius Ep. Nonensis. 233. 2. diœcesis Turcis subjectę invisendæ facultatem prohibetur. 234. 1. Licham a Turcis recuperatam, & Episcopo Seniensi concessam, amisit. 234. 2.

Joannes VII. Vussius Ep. Nonensis Romæ consecratus. 235. 1.

Joannes VIII. Manola Ep. Nonensis ex Canonico Spalatensi. 236. 2. ejus elogium. 237. 1.

Joannes I. Ep. Phariensis interest Concilio provinciali Spalat. anno 1344. 252. 2.

Joannes II. de Andreis Ep. Phariensis, aram D. Prospero extruxit, ejusque sodalitatem instituit. 277. 1. ad Ecclesiam Traguriensem translatus. 277. 2. 436. 1.

Joannes I. Ep. Tinniniensis ex ordine S. Dominici. 289. 2. translatus ad Ecclesiam Tiburtinam. *ib.*

Joannes II. Ep. Tinniniensis duobus Ludovici Regis Hungariæ privilegiis subscripsit. 291. 2.

Joannes III. Ep. Tinnin. ex præposito ecclesiæ Casmensis. 295. 1. arbiter datus a Sigismundo Rege Hungariæ ad controversiam dirimendam, quæ Comiti Cetinæ cum Politiensibus erat. *ibid.* legatus ad Uladislavum Ducem Lithuaniæ, qui electus fuerat Rex Hungariæ. *ibid.*

Joannes IV. de Vyllach Ep. Tinnin. ad Ecclesiam Vaciensem translatus. 298. 2.

Joannes V. Cherodius Ep. Tinnin. ex Canonico Strigoniensi. 300. 1.

Joannes VI. Jovanczius Ep. Tinnin. ex Canonico Jaurinensi. *ibid.*

S. Joannes Ursinus Ep. Traguriensis. 309. 2. ejus vita, quam auctor anonymus scripsit, Treguanus Archidiaconus Traguriensis reformavit & auxit, notis illustratur. 310. 1. *& seq.* eligitur Episcopus a Joanne legato apostolico, & consecratur a Laurentio Archiep. Spalatensi. 310. 2. 311. 1. ejus amicitia & conjunctio cum Laurentio Archiep. 322. 2. ejus studium precandi, & corporis maceratio. 312. 1. auctor condendi cœnobii Virginum ordinis Benedictini Tragurii. 323. 1. tria ejus miracula. 312. 2. Jaderam a Colomano rege Hungarorum obsessam ab excidio prohibuit. 313. 1. Jadrensium, qui se regi dediderunt, caussam agit apud eundem, 314. 1. ab eodem beneficia & immunitates Traguriensibus impetravit. 323. 2. Sibenici, dum sacris operatur, columba cælo dimissa ejus capiti insidet. 314. 2. compositionem init in controversia, quæ sibi & Capitulo erat de ecclesia S. Leonis cum nepotibus Vitalis Traguriensis. 324. 1. morti proximus futura multa prædicit. 315. 1. 329. 2. obiit. 315. 2. sepelitur. 316. 1. cuidam Theodoro apparuit, eumque de loco sui sepulcri docuit. 316. 2. ejus corpus invenitur & transfertur. 318. 331. 1. ejus brachium sublatum a Venetis. 318. 2. 319. 1. 331. 2. & Angelorum ministerio Tragurium Venetiis relatum. 319. 2. 331. 2. ejus post obitum miracula. 320. 321. 324. 2. *& seq.* 408. 2. ejus dies festus per Eugenium IV. P. indulgentiis locupletatur. 328. 2. 407. 1. e gente Ursina originem procul dubio traxit, 329. 1. ejus cultus quando institutus. 333. 1. ejus sacellum absolutum cum inscriptione. 380. 1. aliud novum eidem extructum. 410. 1. 413. 1. ejus altare indulgentiis locupletatum a Gregorio XIII. 423. 2. ejus translatio. 435. 2. 436. 437. os ejus femori detrahitur, & dono mittitur Benedicto XIII. P. quo ipse donat Ecclesiam Beneventanam. 443. 2. 444. 1.

Joannes II. Ep. Traguriensis ex præposito Ecclesiæ Grigorissensis in diœcesi Zagrabiensi. 358. 2. dubitatur, an a Traguriensibus receptus fuerit. 359. 1.

Joannes III. Vitellescus Ep. Tragur. ex Archiep. Florentino & Patriarcha Alexandrino & Cardinali. 406. 1. per vicarium ecclesiam administrat. 406. 2. ejus obitus & epitaphium. 407. 1.

Joannes IV. de Andreis Ep. Trag. ex Phariensi. 277. 2. 436. 1. transferendum curat corpus S. Jo. Ep. Trag. 436. 2. & translationis acta litteris publicis consignari jubet. 437. 1.

Joannes V. Cuppareus Ep. Tragur. ex Archidiacono Spalatensi. 438. 1. aram simulacro Crucifixi extrui jubet testamento. 438. 2. responsa ad quædam sua postulata accepit a Sacra Congregatione. 439. 1.

Joannes VI. Vidovichius Ep. Trag. ex electo Scardonensi. 443. 1.

Joannes Episcopus Sibenicensis electus. 361. 2.

Joannes I. Staphileus Ep. Sibenicensis & Romanæ Rotæ auditore. 475. 1. jussu Sedis Apostolicæ gravissimas legationes obivit, & librum edidit de Gratiis expectativis. 475. 2. ejus obitus & epitaphium. *ibid.*

Joannes II. Lucius Ep. Sibenicensis ædem cathedralem absolvit. 475. 1. & consecrat. 476. 2. nec non Venetiis ædem S. Zachariæ. *ibid.* ejus obitus & epitaphium. *ibid.*

Joannes III. Calebottus Ep. Sibenicensis ex Arbensi. 499. 2. ejus epitaphium. *ibid.*

Joannes Salix titulo tenus Episcopus Corbaviensis, 114. 1. 145. 1. *&* 151. 1.

Joannes Episcopus Signinus, non Seniensis. 117. 2.

Joannes de Vegla expungendus ab Episcopis Seniensibus. 122. 1.

Joannes de Casæmario legatus apostolicus in Bosina Culinum Banum & quosdam monachos hæreticos ad fidem catholicam revocat. 46. 1.

Joannes Archidiaconus Traguriensis constitutiones edit de distributionibus quotidianis, Capitulo Traguriensi approbante. 420. 1.

Joannes Zorriceus Vicarius capitularis, sede Sibenicensi vacante, inter miracula referendas esse declarat lacrymas ex oculis simulacri B. Mariæ Virginis manantes. 496. 1. idem Aloysii Marcelli Ep. Sibenicensis Vicarius quæstionem instituit de lacrymis iterum ex eodem simulacro manantibus, 496. 2.

Joannes Abbas S. Chrysogoni Jadrensis jussus a Nicolao IV. P. mandat Gregorio Episcopo Traguriensi & Leonardo Ep. Sibenicensi, ut sedi apostolicæ se sistant suam caussam dicturi. 219. 2. 456. 1. 457. 2.

Joannes Frangipanius Comes Seniæ cœnobium eremitarum S. Augustini in Pringis novis auget donationibus. 109. 1. *&* 129. 2. bona Ecclesiæ Seniensi ablata restitui jubet, eaque diplomate communit. 132. 1.

Joannes Brunatius de historia Illyrici Sacri benemeritus. 61. 1.

Joannes Antonius Benzonus Ep. Seniensis & Modrussensis ex Archidiacono Modrussensi. 160. 2. ejus gesta. 161. & epitaphium. 162. 1.

Joannes Baptista Agalich Ep. Seniensis & Modrussensis ex ordine S. Augustini. 138. 2. Synodum diœcesanam celebrat, in qua de liturgia Slavonica recudenda actum est. *ibid.* animadvertere censuris ecclesiasticis jubetur ab Archiepiscopo Strigoniensi in præfectos Comitum Zriniorum immunitati ecclesiasticæ infestos. 139. 1. cœnobium Dominicanum Seniense S. Nicolai Eremitis Paullinis attribuit. 139. 2. ejus obitus & epitaphium. 140. 1.

Joannes Baptista Pallavicinus Ep. Phariensis & Cavallicensis, idemque Cardinalis. 267. 2. ejus elogium & epitaphium. *ibid.*

Joannes Dominicus Calligarius Ep. Sibenicensis parœciarum numerum auget. 499. 1. synodum celebrat. *ibid.* diœcesis Tininiensis curam ad tempus suscipit. 499. 2. ejus obitus & epitaphium. *ibid.*

Joannes Evangelista de Bruschis Ep. Modrussensis ex ordine S. Augustini. 113. 1.

Joannes Franciscus Barbadicus Ep. Veronensis duas aureas coronas a Capitulo Vaticano Deiparæ Tersactanæ decernendas ac mittendas curat. 159. 1.

Joannes Fridericus Rosa Ep. Nonensis ex Arbensi. 237. 2. ejus epitaphium. *ibid.*

Joannes Hieronymus Ep. Bosnensis sive Diacovensis designatus tantum, ut videtur. 81. 2.

Joannes Paullus Garzonius Ep. Traguriensis ex ordine Cruciferorum. 430. 2. de statu Ecclesiæ Traguriensis Sacram Cardinalium Congregationem certiorem facit. *ibid.* cultum S. Ignatii Lojolæ Tragurium invectum primum improbat. 435. 1. deinde probat, & aram eidem extrui jubet. 435. 2. corpus S. Joannis Ursini Ep. Traguriensis transferendum parat. *ibid.*

Joannes Paullus Savius Ep. Sibenicensis. 495. 2. ad Feltrensem, deinde ad Adriensem Ecclesiam translatus. *ibid.*

Joannes Thomas Rovetus Ep. Phariensis ex ordine S. Dominici. 278. 1. Episcopatu se abdicat. 278. 2.

Joannes Thomas Mallonius Ep. Sibenicensis e Congregatione Somascha. 495. 2. ad Bellunensem Ecclesiam translatus. 496. 1.

Joseph Ep. Bosnensis ex præposito plebis Betzkiensis. 66. 1. Diacovi moratur. 67. 1. B. Jacobum Picenum in Bosinam revocat. *ibid.*

Joseph Caccia Ep. Traguriensis ex ordine S. Francisci. 444. 1. Episcopatu se abdicat. 444. 2. ejus obitus & epitaphium. 445. 1.

Joseph Binius Archipresbyter S. Mariæ Glemonensis de historia Illyrici sacri benemeritus. 175. 2. & 477. 1.

Josephus Antonius Chiolnichius Ep. Bosnensis, sive Diacovensis hodiernus. 84. 1. Epitomen de Diacovensi Ecclesia, ejusque posterioribus Episcopis confecit. 87. 2. & *seqq.* sua optime gesta in Episcopatu ipse descripsit. 89. 2. 90.

Josephus Carolus Zbisko Ep. Tinniniensis & Canonicus Strigoniensis vivit. 302. 1.

Julius II. P. ædem cathedralem Phariensem indulgentiis cumulat. 265. 2.

Issa insula Dalmatiæ in diœcesi Phariensi describitur. 239. 2. rerum antiquarum monumentis celeberrima. 240. 1. 303. 2.

S. Ivan e stirpe Chrobatorum regali, sanctissimus in Bohemia anachorita. 209. 1. ejus vita, Nicolao Salio auctore. 210. 1.

K

KNin idem ac Tinninium. 280. 1.

Krescevum civitas olim nobilis Bosinæ. 39. 2. sedes Episcoporum Latinorum. 43. 2. & postea Græcorum. 69. 1.

L

LAdislavus Ep. Corbaviensis subscribit diplomati Ludovici Regis Hungariæ, quo oppidum *Monyaras* donavit Virginibus S. Claræ. 97. 2.

Ladislavus I. Ep. Tinniniensis consecratur a Rogerio Archiep. Spalatensi. 287. 1. judex delegatur controversiæ, quæ Episcopo & Capitulo Trag. erat cum Traguriensibus. *ibid.*

Ladislavus II. Ep. Tinnin. a Sigismundo Rege Hungariæ jussus investigare ac recognoscere possessiones Ecclesiæ Spalatensis, *Reambulatorium* seu earum descriptionem mittit Sigismundo. 293. 2. interest sollemni sacramento, quo Jadrenses Ladislavo Regi Neapolitanorum se obstrinxerunt. 294. 2.

Lampridius Ep. Scardonensis caussa cadit, quam habuit de cœnobio Auranensi cum Templariis. 11. 1. interest Concilio Spalatensi. *ibid.*

Lampridius Victurius Primicerius Traguriensis electus a Phariensibus Episcopus, sed a Card. Gentili leg. apost. rejectus. 249. 1. 373. 2. eligitur Ep. Traguriensis & confirmatur ab Joanne XXII. P. 374. 1. Capitulum ad Canonicos duodenos redigit. 375. 1. jussus a Joanne XXII. P. ut super defectu natalium dispenset cum Sabino monacho Benedictino. *ibid.* convenit cum Fratribus Minoribus de consuetudine observanda in funeribus. 377. 1. magistratum & Consilium Traguriense sacrorum communione privavit. 377. 2. de reditibus ecclesiasticis litem intendit Traguriensibus, & eos sub interdicto subjecit. 378. 1. caussa facile cadit ex sententia judicum a Benedicto XII. delegatorum. 379. & a Cardinali Galairando ejusdem Pontificis delegato excommunicatur. 380. 1. forte ab episcopali administratione prohibitus. 380. 1. ejus mors & epitaphium. 381. 2.

Laurentius Periander Archiep. Jadrensis, jussus ab Innocentio P. acta Treguani Ep. Traguriensis contra Sibenicenses confirmat. 343. 2. 344. 452. 2.

Laurentius Ep. Bosnensis e Canonico ejusdem ecclesiæ. 58. 2. a Rege Hungariæ ire Avenionem prohibetur. 59. 2.

Laurentius de Gherardis Ep. Modrussensis ex ordine S. Dominici. 113. 2.

Laurentius Episcopus Seniensis, ad quem exstat epistola Innocentii I. P., an Episcopus Seniæ Dalmaticæ, incertum. 115. 2.

Laurentius Michael Ep. Phariensis judex delegatus in quadam controversia ecclesiastica. 264. 2. collegium Virginum Bractiense instituit. *ibid.*

Laurentius Canonicus Spalatensis & Strigoniensis eligitur Ep. Phariensis a Petro IX. Archiep. Spalat. sed rejicitur a Card. Gentili leg. apost. 249. 2.

Leonardus de Cardinalibus Ep. Seniensis Joanni patruo succedit. 123. 2. electus a Sigismundo Rege Hungariæ, ut præsit Jaderæ quæstionibus de cæde Elisabethæ Reginæ Hungariæ. *ibid.* nominatur in privilegio ejusdem Sigismundi Ecclesiæ Strigoniensi concesso. 124. 1. privilegio donatus a Francisco de Carraria dynasta Patavino. 124. 2.

Leonardus Episc. Tinniniensis Ludovicum Regem Hungariæ Tinninium excepit. 289. 1.

Leonardus Faletrus præpositus Ecclesiæ S. Angeli Ve-

Venetiarum eligitur Ep. Sibenicensis. 361. 2. 456. 1. Romam citatur suam caussam dicturus adversus Gregorium Ep. Traguriensem. 457. 2. quoad vixit, electi nomen retinuit. 458. 2.
Leonardus Lauredano Dux Venetiarum jubet Rectoribus Tragurii immunitatem ecclesiasticam restitui & servari. 412. 2.
Leonellus Clericatus Ep. Trag. ex Arbensi. 411. 1. translatus ad Ecclesiam Concordiensem. 411. 2.
Leopoldus Imp. Episcopum Seniensem nominat Joannem VII. diplomate perquam honorifico. 145. 2. decimas sine diminutione solvi jubet Hyacintho & Martino II. Ep. Seniensibus. 46. 1. 153. 1. Episcopatum Corbaviensem Martino II. Ep. Seniensi adversus Stephanum Doycich adjudicat diplomate augustali. 151. 2.
Liberius Ep. Traguriensis ob institutionem Episcopatus Sibenicensis partem maximam dioecesis amittit. 362. 1. compositioni consensit in controversia de jurisdictione cum Communi Traguriensi. 362. 1. arbitrum eligit F. Gentilem legatum apostolicum ad controversiam aliam dirimendam, quæ de prælio Drid sibi erat cum Capitulo. 363. 1. causam agit apud Philippum Auditorem F. Gentilis. 363. 2. & amittit. 364. 2. Potestati & Consilio Trag. anathema denunciat. 366. 2. nec non Gregorio Salinguerræ operario ædis cathedralis. 367. 1. appellationem Potestatis, Consilii, & Gregorii Salinguerræ ad legatum apostolicum rejicit & refutat. 368. 1. sententiam excommunicationis, appellationes, & refutationem mittit ad F. Gentilem. 369. 1. causam obtinet ex sententia Philippi de Sardinia judicis a F. Gentili delegati. 369. 2. cœnobium urbanum S. Joannis Baptistæ tradit FF. Franciscanis, monachis Benedictinis in Parthenonem P. Nicolai migrantibus. 371. 1.
Liesina eadem ac Pharia. 238. 1.
Liturgia Slavonica a templis eliminata in Concilio nationali Spalatensi. 213. 2. & in altero provinciali. 215. 1.
S. Lucæ Evangelistæ Corpus a Patribus Franciscanis Jaycza Venetias translatus. 74. 2.
Lucas Ep. Bosnensis sive Diacovensis ex ordine S. Francisci transfertur ad Ecclesiam Chanadiensem. 76. 1.
Lucas Ep. Phariensis ex Abbate cœnobii Jadrensis SS. Cosmę & Damiani controversiam habuit cum Stephano Primicerio Spalat. de Episcopatu Phariensi. 251. deposito sponte pontificatu, denuo eligitur a Joanne XXII. P. 252. 1. eligit ex potestate a monachis sibi facta Abbatem S. Nicolai Issensis. *ibid.* volumini diplomatum regalium, quæ Dominicus Archiep. Spalat. collegit, subscripsit. 252. 2.
Lucas I. Tolentichius Ep. Sibenicensis ex electo Corcyrensi. 470. 2. legatus ad Principes missus. 471. commendatur Innocentio VIII. P. a Maximiliano Imperatore, qui Pontificem rogat, ut Lucam aggreget in Cardinalium collegium. 411. 2.
Lucas II. de Spingarolis Ep. Siben. ex ordine S. Dominici. 483. 1. Sacerdotium Archipresbytero ædis cathedralis collatum confirmat. 483. interest Concilio provinciali Spalatensi. *ibid.* ejus obitus & epitaphium. *ibid.*
Luccarus Cicla Ep. Phariensis ex Archidiacono Spalatensi. 242. 1. ab Alexandro III. P. depositus. 242. 2.
Ludovicus Ep. Seniensis ex ordine S. Francisci ad Ecclesiam Forolíviensem transfertur. 127. 2.
Ludovicus Ep. Nonensis ex Priore S. Mariæ de Venetiis. 222. 1.
Ludovicus Scarampius Ep. Traguriensis e Canonico Patavino. 405. 1. absens ecclesiam per vicarium gubernavit. 406. 1. transfertur ad Archiep. Florentinum, deinde ad Patriarchatum Aquilejensem. *ibid.* fit Cardinalis. *ibid.* ejus elogium. *ib.*
*Ludovicus de Mataphari*s e catalogo Episcoporum Nonensium expunctus. 221. 1.
Ludovicus Coriolanus de Cipico eligitur Ep. Traguriensis, sed rejicitur. 411. 1.
Ludovicus I. Rex Hungariæ privilgia Colomani & Belæ IV. concessa Ecclesiæ Traguriensi confirmat. 385. 1.
Ludovicus II. Rex Hungariæ privilegium Uladislavi patris Ecclesiæ Seniensi concessum de legato Frangipanio confirmat. 134. 2.
Lurinus Archidiaconus Phariensis & Vicarius Bernardini Ep. Phariensis, ad quem epistolam scripsit Vitus de Ruschis Ep. Dumnensis & Vicarius Bartholomæi II. Archiep. Spalatensis. 265. 2.

M

Macarenses Episcopi iidem ac Macarschenses. 184. 1.
Macarscha varie appellata. *ibid.* ejus positio & status hodiernus. *ibid.* a Turcis bis diripitur. 191. 1. 197. 2. sub ditionem Venetorum redit. 196. 2.
Macarschenses Episcopi, sive *Macarenses*. 184. 1. post Stephanum per annos septingentos prorsus ignoti. 184. 2. a Petro IX. Archiep. Spalatensi restituti. 185. 2. recensentur. *ibid.* dicti Crainenses. 178. 2. 188. 2. 189. 2. & Cumnenses. 178. 2. 190. 1. a Senatu Veneto eliguntur. 200. 1.
Macarschensis Ecclesia Episcopo Phariensi commendata. 185. 1. 247. 1. cum Dumnensi conjuncta. 190. 1. Archiep. Spalatensi commendata. 191. 2. & Episcopis Dumnensi & Samandriensi. 193. 1.
Macarschensis Diœcesis antiqua descriptio. 184. moderna. 193. 2.
Madius Ep. Delmensis, sive Dumnensis, ex ordine S. Dominici vel Francisci. 172. 2. Procurator Valentini Ep. Macarensis frustra caussam dicit in Concilio provinciali Spalatensi. 173. 1. & 186. 2.
Malchus Ep. Dalmatiensis, sive Dumnensis, Curator patrimonii apostolici in Dalmatia. 170. 1. jubetur a S. Gregorio P. ut Ep. Scodrensem compellat ad finem cuidam controversiæ imponendum. 170. 2. Romam accersitus ad reddendam rationem patrimonii apostolici ab se administrati. *ibid.* a curatione ejusdem patrimonii amovetur. 171. 1. prohibetur ab eodem S. Gregorio P. immiscere se rebus Ecclesiæ Salonitanæ. *ibid.* auctor schismatis Salonitani. 171. 2. morte repentina extinguitur. *ibid.*
S. Marcella pedisequa S. Marthæ, & adjutrix laboris apostolici S. Anselmo uno de septuaginta duobus Christi discipulis, & primo Nonensium Episcopo, nec non S. Ambrosio Diacono. 204. 2. cultu vetustissimo apud Nonenses gaudet. 205. 1. ejus corpus Jaderam Nona translatum. *ibid.* 227. 1. Nonam liberat obsidione Turcarum. 224. 2. translata ab æde metropolitana Jadrensi ad Marianam Virginum Nonensium, quæ exinde ab S. Marcella cognominari cœpit. 230. 2.
Marcellus Marchesius Ep. Seniensis & Administrator Ecclesiæ Modrussensis. 138. 1.
Marcellus Ep. Nonensis jussus per litteras a Nicolao IV. P. mandat Gregorio Episcopo Traguriensi, & Leonardo Sibenicensi, & clericis Traguriensibus, ut Sedi Apostolicæ se sistant suam caussam dicturi. 219. 2. 456. 1. 457. 2.

Marcius Andreutius Ep. Traguriensis ex Decano Ecclesiæ Utinensis. 426. 2. Virgines Sibenicenses S. Catharinæ Tragurium evocat, eisque cœnobium & templum S. Michaelis tradit. 427. 1.
Marcus Ep. Seniensis ex ordine S. Augustini ad Ecclesiam Tininiensem transfertur. 129. 1.
Marcus I. Ep. Nonensis Zupanatum confert Radoslavo Lubactio cum diplomate. 219. 2.
Marcus II. Lauretanus Ep. Nonensis. 226. 2. Vicarius generalis duorum Archiep. Jadrensium, & deinde illius Ecclesiæ administrator. *ibid.* Nonam a Turcis captam ut recuperarent, Venetis auctor fuit. 227. 1.
Marcus Maripetrus Ep. Phariensis ex Corcyrensi. 268. 2. Franciscum Promascevum vicarium habuit. *ibid.*
Marcus I. Indigus Ep. Tininiensis. 282. 1. donationem Stephani Bani Chrobatiæ factam cœnobio Benedictino Jadrensi S. Chrysogoni confirmavit. 282. 2.
Marcus II. Ep. Tinnin. missus orator ad Sedem apostolicam a Matthia Rege Hungariæ. 295. 2.
Marcus Antonius de Dominis Ep. Seniensis & Administrator Modrussensis transfertur ad Ecclesiam Spalatensem. 137. 2. deficit a Spalatensi ad Strigoniensem Metropolitam. 138. 1.
Marcus Antonius Raymundus Georgii I. & Jacobi II. Episcoporum Nonensium Vicarius. 225. 1. descriptionem diœcesis Nonensis scriptis tradidit. 225. 2.
Maria Regina Hungariæ, Belæ Regis conjux, scribit ad Patres Dominicanos de sanctitate B. Joannis Teutonici Ep. Bosnensis. 52. 2.
Maria Regina Hungariæ, Ludovici Regis filia, privilegium sigilli Capitulo Traguriensi concedit. 393. 2.
Marianus Maravichius Ep. Dumnensis ex ordine S. Francisci. 181. 2. transfertur ad Ecclesiam Bosnensem sive Diacovensem a Ferdinando III. Imp. 81. 2. 87. 2. 88. 2. 182. 1. Ramam membrum esse diœcesis Bosnensis judicandum curat adversus Episcopum Macarensem. 82. 1. retinet administrationem Ecclesiæ Dumnensis, nequicquam obnitente Episcopo Scardonensi. 82. 1. & 183. 1.
Marianus Lisnichius Ep. Macarschensis ex ordine S. Francisci. 197. 1. lites de decimis, de castro Alminssa, & de Rama parte diœcesis Bosnensis susceptas amisit. *ib.* munus Vicarii adimit Joanni Cacichio. 197. 2. in vincula a Turcis conjectus, a Christianis redimitur. 198. 1.
Marinus de Cernotis Ep. Traguriensis ex Arbensi. 399. 2. dictus quoque *de Coroninis*. *ibid.* ad Ecclesiam Tergestinam translatus. *ibid.* ejus vitam descripsit Rodulphus Coroninus. 400. 1.
Martinus Ep. Gorbaviensis consecratur a Guncello Archiep. Spalatensi. 93. 1.
Martinus I. Ep. Seniensis interest dedicationi Ecclesiæ Jadrensis Patrum Prædicatorum. 120. 2.
Martinus II. Braicovichius Ep. Seniensis & Modrussensis ex Canonico Zagrabiensi. 148. 2. 149. caussam obtinet apud Leopoldum Imp. adversus Stephanum Doycich de Corbaviensi Episcopatu. 150. 151. ab eodem impetrat, ut decimas sibi solvi jubeat. 153. 1. binas dedit epistolas, alteram ad Pontificem, alteram ad Cardinales Sacræ Congregationis. 153. 2. & 154. quædam monita & consilia de schismaticis dedit Leopoldo Imp. 155. 2. de magistratu Graciensi queritur apud eumdem. 157. 1. palatium episcopale restaurat. 157. 2. ad Zagrabiensem Ecclesiam transfertur. *ibid.*
Martinus Dragolius Ep. Nonensis ex Archidiacono Spalatensi. 236. 1.
Martinus Manzavini primus Phariensium Episcopus, expulso Cernata Archipresbytero. 241. 1. ab Archiep. Ragusino consecratus. 241. 2. senex & mente captus Episcopatu spoliatur a Phariensibus. 242. 1. ex mandato Alexandri III. suam sedem recuperavit. *ibid.*
Martinus II. de Martinis Ep. Phariensis, postquam Societati Jesu, in quam nomen dederat, nuncium remisit. 269. 1. Augustinum Valerium Ep. Veronensem & Visitatorem apostolicum excepit, ab eoque commendatur. 269. 2. interest Concilio nationali Jadertino, 274. 1. ad Ecclesiam S. Severi transivit. *ibid.*
Martinus Ep. primus Sibenicensis ex ordine S. Francisci. 460. 1. Sibenicenses Traguriensibus reconciliavit. 460. 2.
Martinus II. Ep. Sibenicensis interest Concilio Spalatensi, in quo judex constituitur in caussa Episcopi Macarensis. 461. 2.
Martinus Frangipanius Comes Seniæ B. Virginem Tersactanam & FF. Franciscanos bonorum suorum hæredes instituit, 101. 2. & 126. 1. donationem Nicolai parentis confirmat. 103. 1.
Matthæus Joannicius Ep. Scardonensis ex Archidiacono Spalatensi. 32. 1. rogatus a Provisore Dalmatiæ, ut schismaticis templum permittat, caute respondet. 32. 2. consecratur a suo Metropolita. 33. 1. de statu ecclesiæ suæ scribit ad Sacram Congregationem Cardinalium. 33. 2.
Matthæus Ep. Corbaviensis primus e Canonico Spalatensi, electus a Concilio provinciali Spalatensi. 92. 2. controversiam dirimit, quæ Sibenicensibus cum Traguriensibus clericis erat. 93. 1. 334. 1. 451. 1. Andreæ Ducis Dalmatiæ diplomati testis adfuit. *ibid.*
Matthæus Ep. Nonensis scribit ad Alexandrum III. P. ut Miræum Ep. Seniensem in caussa, quam cum illo habebat, stare judicio Raynerii Archiep. Spalatensis jubeat. 119. 1. 216. 1. & ad Raynerium, ut ejus caussam agat apud Alexandrum III. adversus quamdam feminam Clinensem. 216. 1. interest Concilio III. Lateranensi, & provinciali Spalatensi, in quo diœcesis Nonensis circumscribitur. *ibid.* judex cum suo Metropolita præfuit controversiæ, quæ Templariis erat cum monachis SS. Cosmæ & Damiani. 217. 1.
Matthæus Cernota Ep. Sibenicensis testis adest diplomatibus Ludovici, Mariæ, & Sigismundi Regum Hungariæ. 463. 1. controversias inter Spalatenses & Ragusinos componit. *ibid.* cum Bartholomæo de decimis, & Nicolao Episcopis Traguriensibus de quodam jure patronatus contendit. *ibid.*
Matthæus Delivichius Ep. Bosnensis ex ordine S. Francisci, Vicarius apostolicus & administrator Ecclesiæ Bosnensis & Dumnensis a Clemente XII. P. constitutus. 84. 2. & 183. 2. consecratus Episcopus ab Archiepiscopo Jadertino. 85.
Matthæus Bealichius ex ordine S. Francisci, e catalogo Episcoporum Bosnensium expunctus. 82. 1.
Matthias Ep. Bosnensis, sive Diacovensis. 76. 1.
Matthias I. Saberdinus Ep. Tininiensis transfertur ad Ecclesiam Varadinensem. 298. 1.
Matthias II. Drascovitius Ep. Tinnin. 300. 1.
Matthias de Vado an numerandus inter Episcopos Tininienses, incertum. 297. 2.
Matthias Corvinus Rex Hungariæ Frangipanios Seniæ principatu spoliavit. 130. 2. legatum pium Frangipanium Ecclesiæ Seniensi confirmat. *ibid.* electionem approbat Jacobi I. Episc. Nonensis.

fis. 223. 2.

Maximilianus Imperat. erat Innocentium VIII. P. ut Lucam Ep. Sibenicensem aggregare velit in Cardinalium collegium. 471. 2.

Micha Ep. Pharienfis ab Andrea III. Duce Dalmatiæ electus e Canonico Spalatensi. 245. 2. confirmatus a Pharienfibus, & consecratus. *ibid.* jussus a sua ecclesia secedere, donec ejus electio legitima declararetur. 246. 1. legitime electus denuntiatur, 246. 2. interest consecrationi Nicolai Ep. Scardonensis. 247. 1.

Michael I. Ep. Scardonensis interest Concilio Lateranensi III. 11. 2. & Spalatensi. *ibid.* unam itemque alteram sententiam dicit secundum Virgines Jadertinas S. Demetrii. *ibid.* judex datur a Cælestino III. Canonicis Spalatensibus. 12. 2. ad comitia archiepiscopalia Spalatum se confert. *ibid.* jussus subesse Archiep. Jadertino. *ibid.* epistolam accepit ab Innocentio III. qua caussam Archiep. Jadertini cognoscere jussus est. *ibid.*

Michael II. Ep. Scard. ex quadam inscriptione tantum notus. 19. 2.

Michael III. Ep. Scard. interest comitiis Budensibus. 20. 1. variis regum privilegiis subscribit. *ib.*

Michael Chesulius Ep. Bosnensis sive Diacovensis. 76.

Michael Ep. Seniensis electus. 131. 1. viros nobiles de Gatzka ad solvendas decimas adigit. *ibid.*

Michael I. Ep. Seniensis. 133. 1.

Michael II. Pipercovich Ep. Seniensis ex ordine S. Francisci. 136. in quodam diplomate Rodulphi Imp. administrator Modrussensis nominatur. *ibid.* Senienses ob levem causam anathemate ferit. 137. 1.

Michael Jabum Ep. Dumnensis postremus ex ordine S. Francisci. 182. 2. apud Card. Præfectum Sacræ Congregat. se purgat per litteras, quod Seniæ se receperit. *ibid.*

Michael Episc. Tininiensis electus jussus cum aliis quatuor a Tuartko rege Bosinæ, ut Spalatenses mittat in possessionem quarumdam terrarum intra fines ab rege præscriptos, quod diplomate testatum esse curarunt. 293. 1.

Michael Ep. Traguriensis. 331. 1. adjutor Dessæ Ep. ejusque viventis successor datus. *ibid.* litteras accipit ab Alexandro III. P. de piratis Sibenicensibus. *ibid.* invitatus a Raynerio metropolita ad Concilium Lateran. III. 332. 1. subscripsit Concilio provinciali Spalatensi, & quæ in eodem secundum Canonicos Spalatenses decreta fuerant, biennio post approbavit. 332. 1. litem Capitulo intendit, quam secundum Capitulum dirimit Petrus VIII. Archiepiscopus Spalatensis. 333. 2. litem, quæ suis clericis erat cum Sibenicensibus, composuit. 334. 1. 451. 1. super Presbytero, qui lethargo oppressus habitu monachali indutus fuerat, consulit Innocentium III. P. 334. 2.

Michael Episcopus Bosnensis non videtur idem ac Bosnensis. 55. 2.

Michael Angelus Farolfus Ep. Traguriensis ex ordine S. Francisci. 442. 2. Divorum Reliquiis suam ecclesiam auxit. 443. 1.

Micovanus Ep. Bosnensis frustra conatur se subjicere Metropolitæ Spalatensi, reluctante Ragusino. 44. 2.

Micusus Ep. Tininiensis. 286. 2. diplomati Colomani Ducis Dalmatiæ subscripsit. *ibid.*

Miræus Ep. Seniensis primus, de quo constet. 117. 2. a Metropolita Spalatensi ad Jadertinum deficere molitur. 118. 1. ab Alexandro III. P. per litteras admonitus, in ordinem redigitur. *ibid.* a judicio Raynerii Metropolitæ Spalatensis ad Pontificem appellat in causa, quam habuit cum Matthæo Ep. Nonensi. 118. 2. 216. 1. subscribit cuidam actui judiciali ejusdem Raynerii. 119. 1. interest Concilio Spalatensi sub Petro VII. Archiepiscopo. *ibid.*

Mladinus II. Banus Dalmatiæ & Chrobatiæ interficiendum curat Paullinum Episc. Scardonensem. 17. 2. in carcerem conjicitur. *ibid.* 57. 1. principatu Bosnensi exuitur. 57. 1. Tragurium oppugnat. 370. 2.

Mladinus III. Comes Scardonæ, Almissæ, & Clissiæ obiit. 380. 2. ejus epitaphium. *ibid.*

Modrussa, olim Tediastum, civitas fuit episcopalis. 106. 1. nunc pene diruta. *ibid.* a P. Riceputo describitur, nec non ejus ager & diœcesis. *ibid.* a Turcis direpta. 112. 1.

Modrussenses Episcopi, olim Corbavienses. 106. 1. recensentur. 108. 1. eversa Modrussa, alibi sedem precariam constituere coacti. 112. 2. Episcopi octo postremi expunguntur. 114. 1. eligendi jure a Sede Apostolica. 149.

Modrussensis Episcopatus commendatur Episcopo Veglensi. 113. 2. deinde Seniensi, cum quo tandem conjungitur. 114. 1. 136. 2. & seqq. 140. 1. & 149. 150. 151.

Morinensis Episcopatus in Dalmatia commentitius demonstratur. 456. 1. 457. 1.

Muccurenses Episcopi iidem ac Macarschenses. 184. 1.

Mutius Calinus Archiep. Jadrensis, Vicarius generalis Aloysii Cornelii Episcopi Traguriensis, Synodum diœcesanam convocat Tragurium. 415. 2. constitutiones edit. 416. 417.

N

Natalis I. Ep. Nonensis, de quo nihil præter nomen. 220. 1.

Natalis II. Ep. Non. catalogum bonorum ecclesiasticorum confecit, & castrum chatilavacium recuperavit. 222. 1. decimas episcopales Antonio Ostoichio locavit. *ibid.* judex electus in causa Paschalis Gradonici, duos alios sibi subrogavit. *ib.* tres dynastas hæreticos Bosnenses Romam adducit. 223. 1. jussus a Laurentio II. Archiep. Spalat. ut in ordinem cogat F. Alexandrum sedis Scardonitanæ invasorem. *ibid.*

Natalis Carideus Episcopus Sibenicensis ex Plebano S. Angeli Venetiarum. 498. 2. obiit Venetiis. 499. 1.

S. Nicolaus Taviglichius Sibenicensis, ex ordine S. Francisci, a Turcis interficitur. 463. 2.

Nicolaus IV. P. mandat Episcopo Nonensi, Abbati S. Chrysogoni Jadrensis, & Archidiacono Spalatensi, ut Gregorio Ep. Traguriensi, & Leonardo electo Sibenicensi diem constituant ad suam caussam Romæ dicendam. 456.

Nicolaus V. P. indulgentias concedit amplissimas Stephano Regi Bosinæ. 71. 1. legatum mittit in Bosinam Thomam Ep. Phariensem, eumque dynastæ cuidam Bosnensi commendat. 71. 2. & 259. 2. quædam mandata committit eidem Thomæ per litteras. 259. 2. jubet inquiri & animadverti in eos, qui in Bosina cœnobia quædam & sacerdotia invaserant, datis ad eumdem litteris. 260. 2. commendat F. Franciscum de Lara Episcopo Bosnensi. 71. 2. Episc. Constantiensem legatum mittit in Bosinam. 72. 1. Diploma Martini Frangipanii pro Virgine Tersactana confectum confirmat. 102. 2.

Nicolaus I. Ep. Scardonensis approbat sententiam Guncelli Arch. Spal. quam dixerat secundum monachos SS. Cosmæ & Damiani. 14. 1.

Nicolaus II. Ep. Scard. objurgatur a Joanne V. Archiep.

chiep. Spal. ob violatam jurisdictionem Episc. Traguriensis. 15. 2. 361. 2.
Nicolaus III. Ep. Scard. testis cujusdam homicidii. 16. 2.
Nicolaus IV. Ep. Scard. ex Episcopo Caretenensi, ex ordine S. Francisci. 22. 1.
Nicolaus V. Ep. Scard. ex ordine S. Francisci. 22.
Nicolaus VI. Ep. Scard. ex Canonico. 26. 1. Ecclesiam S. Stephani donat Patribus tertii ordinis S. Francisci. *ibid.*
Nicolaus VII. Ep. Scard. ex familia Thomasea Bractiensi. 34. 2.
Nicolaus I. Ep. Bosnensis subscribit concilio Posoniensi. 56. 1.
Nicolaus II. Plumbensis Ep. Bosnensis sive Diacovensis ex ordine S. Francisci. 82. 2. a Schismaticis Rascianis religionis caussa interficitur. 83. 1. & 89. 1.
Nicolaus Ep. Corbaviensis arbiter deligitur ad controversias componendas inter Comitem Seniæ & Commune Jadrensium. 98. 1. de ratione colligendi decimas scribit ad Andream Archiep. Spalatensem. *ibid.* epistolam accipit a Bonifacio IX. ad FF. Franciscanos spectantem. 99. 1.
Nicolaus Machinensis Episcopus Modrussensis primus, decimas quasdam mensæ episcopalis addixit duobus altaribus per Comitem Laschonem extructis. 108. 1. legatus missus ad Stephanum Regem Bosinæ a Pio II. 74. 1. & 108. 2. ejus epitaphium. 109. 2.
Nicolaus I. Ep. Seniensis testis adest sententiæ, quam Cardinalis Gentilis tulit secundum Ecclesiam Traguriensem S. Laurentii. 121. 1.
Nicolaus II. Ep. Sen. privatur episcopatu. 124. 2.
Nicolaus III. Ep. Sen. ad Ecclesiam Arbensem transfertur. 128. 1.
Nicolaus IV. Ep. Sen. legatus a Stephano Rege Bosinę Mantuam missus ad Pium II. Pontificem. 129. 1.
Nicolaus Ambrosiades Ep. Sen. electus. 136. 2.
Nicolaus V. Pohmajevichius Ep. Sen. & Modrussensis ex Canonico Seniensi. 160. 1.
Nicolaus I. Ep. Dumnensis ex ordine S. Francisci. 174. 2.
Nicolaus II. Ep. Dumnensis ex eodem ordine. 176. 1. sede sua expulsus Jaderam se recipit. 176. 2. in caussa quadam ecclesiastica judex delegatus ibidem. *ibid.* Collector pecuniæ ad bellum sacrum in Istria & Carnia. *ibid.* privilegium concedit cuidam Joanni ob collatum ad eumdem bellum subsidium. *ibid.* internuncium ad Glemonenses mittit, ut illos de suo adventu præmoneat. 177. 1. Ecclesiæ Glemonensis administrationem petit et obtinet. 177. 2. duo itidem Sacerdotia ibidem obtinet. 178. 1.
Nicolaus III. Ep. Dumnensis. 179. 2.
Nicolaus Blancovichius Ep. Macarensis ex Canonico Spalatensi. 198. 1. antequam esset Episcopus, curam susceperat Ecclesiæ Macarensis, Scardonensis, & Dumnensis cum titulo Vicarii apostolici. 29. 1. 183. 1. 199. 1. Congregationem Philippinam Spalati instituit. 199. 2. nominatur Episcopus. 200. 1. Venetiis a Patriarcha consecratur. 200. 2. diœcesim sæpe lustravit. *ib.* magno in honore atque veneratione fuit apud Turcas. 201. 1. aggredientes ad se interficiendum duobus verbis deterritos in fugam avertit. 201. 2. a Præposito generali duos Presbyteros Societatis Jesu impetravit. 202. 1. partem diœcesis Dumnensis lustravit. *ibid.* ejus vita sanctissima & mors. 202. 2. 203. 1.
Nicolaus I. de Mataphavis Ep. Nonensis transfertur ad Ecclesiam Jadrensem. 220. 2.
Nicolaus II. Ep. Non. ex Archiep. Thebano. 221. 2. Episcopatum deposuit. *ibid.* ejus epitaphium. *ib.*
Nicolaus III. Drassic Ep. Nonensis translatus ad Ecclesiam Auxerensem. 237. 2.
Nicolaus I. Manzavini Ep. Phariensis a Lucio III. P. consecratur Veronæ. 244. 1. a Spalatensi ad Jadertinum metropolitam defecit. 244. 2. sedem Jadertinam invadit. 245. 2. sedem Phariensem recipere frustra nititur. 246.
Nicolaus II. Ep. Phariensis a Guncello Archiep. Spal. consecratur e Canonico Spalatensi. 247. 1. Thomam Archidiaconum Spalatensem Gregorio IX. P. commendat. 247. 2. Hugrinum Archiep. Spalatensem consecrat. 248. 1.
Nicolaus III. a Crucibus Ep. Phariensis potestatem condendi testamenti a Sixto IV. impetravit. 263. 2. testatur. 264. 1.
Nicolaus IV. de Georgiis Ep. Phariensis. 275. 2. sodalitatem sanctissimi Redemptoris instituit. *ibid.*
Nicolaus I. Ep. Tinniniensis ex Archidiacono. 287. 1. repulso Simone itidem electo, consecratur Episcopus. 288. 1.
Nicolaus II. Ep. Tinnin. ex Cænobiarcha Benedictino S. Stephani de Pinnis. 289. 1.
Nicolaus III. Ep. Tinnin. ex ordine Dominicano vel Franciscano. 290. 1. interest Concilio provinciali Spalatensi, deque ejus mandato duas caussas judicat. *ibid.* legationem odiosam sibi impositam suscipere coactus est. 291. 1.
Nicolaus IV. Ep. Tinnin. diplomati Ludovici Regis Hungariæ Arbensibus concesso subscripsit. 292. 1.
Nicolaus V. Ep. Tinnin. ex ordine S. Francisci. 294. 2.
Nicolaus VI. Ep. Tinninien. duobus Matthiæ Regis Hungariæ privilegiis subscripsit. 296. 1. se in suis litteris decretorum doctorem appellat. *ibid.*
Nicolaus VII. Ep. Tinnin. 296. 2.
Nicolaus VIII. Esthērasius Ep. Tinnin. 301. 1.
Nicolaus Casottus Ep. Traguriensis ex Primicerio. 390. 1. decimas unius anni remittit una cum Capitulo Monachis S. Joannis Baptistæ. *ibid.* citatus cum quibusdam Presbyteris & Diaconis ab Hugolino Metropolita nomine monachorum eorumdem, rejicit Hugolinum, & arbitros petit. 390. 2. ab regiis administris impetrat, ut Traguriensibus redderentur quæ Pharienses abstulerant. 391. 1. jus episcopale tuetur. *ibid.* ejus testamentum. 392.
Nicolaus Diphnicus Ep. Sibenicensis ex Archidiacono & Vicario Capitulari. 500. 1. vivit. 500. 2.
Nicolaus Ugrinovichius Ep. Samandriensis Ecclesiam Bosnensem administrat. 77. 2. & Dumnensem. 181. 2. & Macarensem. 193. 1.
Nicolaus Ep. Ottoniensis, vel Ottociensis, ex ordine S. Dominici. 164. 1. 167. 2.
Nicolaus Sillevichius Administrator Ecclesiæ Phariensis a Hieronymo de Cipicis Vicario Archiepiscopi Spalatensis constitutus. 265. 1.
Nicolaus Galucius Archidiaconus Tarvisinus, administrator Ecclesiæ Traguriensis. 380. 1.
Nicolaus Canonicus Spalatensis eligitur Episcopus Nonensis, sed ejus electio rescinditur. 217. 2.
Nicolaus de Draganis Primicerius & Vicarius Bartholomæi Ep. Sibenicensis Joannem Procopovichium electum Archipresbyterum confirmat. 474. 1.
Nicolaus Abbas S. Joannis Baptistæ Tragurii, Vicarius Joannis III. Ep. Traguriensis. 406. 2. & Angeli itidem Episcopi. 408. 1. querelam Jacobi præpositi Ecclesiæ Berstranovi de quodam Episcopo Græco litteris consignari jubet. *ibid.*
Nicolaus Banus Slavoniæ & Chrobatiæ jus exigendi decimas Blasio Ep. Tinniniensi confirmat. 291. 2.
Nicolaus Comes de Breberio, Banus Dalmatiæ, villam Ostroch Traguriensibus adjudicat adversus Spa-

Spalatenses. 356. 1. 357. 1.

Nicolaus I. Frangipanius Comes Seniæ veritatem transitus domus Nazarenæ e Palæstina Tersactum inquirendam curat. 94. 2. post eamdem Tersacto in Picenum advectam, ædiculam eidem consimilem ibidem excitat. *ibid.*

Nicolaus II. Frangipanius Comes Seniæ cœnobium apud Vinodolium extruit Monachis S. Paulli, illudque dotat vectigalibus. 99. 2. aureos sexagenos annuos legat Capitulo Seniensi. 125. 1.

Nicolaus de Priolis Comes Tragurii domum S. Lazari apud insulam Buam tradit Franciscanis Conventualibus. 420. 2. 421.

Nicolaus Salius vitam S. Ivanis Chrobati, in Bohemia anachoritæ, descripsit. 210. 1.

Nicolaus Petricellus e Congregatione Somascha vitam Stephani Cupilli Ep. Trag. conscripsit. 440.

Nicolaus Buronia cœnobium Benedictinum S. Luciæ instituit Sibenici. 497. 1.

Nona, olim *Ænona*, urbs Dalmatiæ antiquissima. 204. 1. Venetis deditur. 220. 1. 221. 2. 227. 1. S. Marcella opitulante obsidione Turcarum liberata. 224. 2.

Nonenses lucem evangelii accepisse dicuntur temporibus apostolicis. 204. 1.

Nonenses Episcopi. 204. dicti *Episcopi Chrobatiæ*. 205. 2. 212. 1. recensentur. 206. 1. jus obtinuerunt conferendi Zupanatus Nonensis. 219. 2. Jaderæ commorandi facultatem impetrant ab Innocentio VIII. P. 224. 1.

Nonensis Ecclesia fundata a S. Anselmo uno de septuaginta duobus Christi discipulis, & primo Nonensium Episcopo. 204. 1. post S. Anselmum deficit usque ad septimum sæculum. 205. 2. unica totius Chrobatiæ usque ad institutionem Belgradensis & Tininiensis Episcopatuum. 205. 2. 212. 1. 214. 2. commendata Archiep. Neapolitano. 221. 2.

Nonensis diœcesis describitur. *ibid.* in Concilio nationali Spalatensi certis finibus circumscribitur. 213. 1. & in altero provinciali. 214. 1. institutione Episcopatuum Belgradensis & Tininiensis valde diminuta. 214. 2. descripta a M. Antonio Raymundo Georgii I. & Jacobi II. Episcoporum Nonensium Vicario. 225. 2.

O

Oliverius Cardinalis bibliothecam relictam a Fantino de Valle PP. Dominicanis Buensibus commendat Traguriensibus. 410. 2.

Ordelaphus Phaletrus Dux Venetiarum privilegium concedit monachis Belgradensibus S. Joannis Evangelistæ. 6. 2.

Ottocienses Episcopi. 163. 2. omnino quatuor. 164. 1. *Canonici* a Clemente VII. P. jussi Petrum Episcopum recipere. 166. 2.

Ottociensis Episcopatus institutio. 164. 1. & abolitio. 133. & 165. 2. 167. 2.

Ottocium, vulgo *Ottochaz*, oppidum diœcesis Seniensis, & sedes olim episcopalis. 163. 2. Capitulum retinet Canonicorum, & Abbatiam S. Nicolai. 164. 1.

P

Patareni hæretici grassantur in Bosina. 45. a Bano & Episcopo Bosinæ in clientelam accepti. 45. 2. ædem cathedralem & urbem episcopalem diruunt. 46. 1. multi ad catholicam fidem conversi. 46. Papam sibi creant. 47. 2. & Episcopum, qui a catholicis expellitur. 48. 1. reviviscunt in Bosina. 53. igne divinitus immisso non solum territi, sed in hæresi confirmati. 61. 2. quatuor Episcopos mittunt ad Concilium Basileense, qui non admittuntur. 66. 1. Bosina excedere jubentur aut fidem catholicam amplecti. 73. 1. diœcesim Tininiensem invadunt. 290. 2.

Paullinus Drascovitius Ep. Scardonensis interficitur a Mladino Bano Dalmatiæ & Chrobatiæ. 17. 2.

Paullus II. P. Sacerdotium Sibenicense S. Danielis Joanni Tholonichio collatum approbat. 470. 1. jubet tribus Episcopis Dalmatiæ, ut quosdam eremitas compellant ad deponendum habitum Minoritarum. 470. 2.

Paullus III. P. cœnobium Phariense Virginum ordinis S. Benedicti approbat, datis litteris ad Episcopos Castelli maris & Vigevani, & ad Vicarium Episcopi Phariensis. 275. 2.

Paullus Posilovichius Ep. Scardonensis ex ordine S. Francisci. 28. 2. ex Italico in Bosnensem sermonem transtulit opusculum, quod *Flos virtutum* inscribitur. 29. 1. frustra nititur eripere Ep. Bosnensi administrationem Ecclesiæ Dumnensis. 182. 1.

Paullus I. Ep. Seniensis ex ordine S. Francisci. 129. 1. sub quo Sixtus IV. indulgentias Ecclesię Seniensi S. Spiritus concessas confirmat. 130. 1.

Paullus II. Ep. Seniensis. 131. 1.

Paullus I. Ep. Tininiensis duobus Ludovici Regis Hungariæ privilegiis subscripsit. 292. 1. Patribus Dominicanis Jadrensibus partem decimarum episcopalium donavit. *ibid.* in litteris Mariæ Reginæ, & diplomati Sigismundi Regis Hungariæ nominatus. 292. 2.

Paullus II. de Churina Ep. Tinnin. ex Archidiacono Zagrabiensi. 298. 1.

Paullus III. David Ep. Tinnin. transfertur ad Ecclesiam Vesprimiensem. 300. 1.

Paullus Dragechivichius Ep. Diumensis ex ordine S. Francisci, Vicarius apostolicus & administrator Ecclesiæ Bosnensis & Dumnensis. 84. 2. 85. 2. & 183. 2. consecratur Episcopus ab Archiepiscopo Jadertino. 86. 1. onus Vicarii deposuit. 86. 2.

Paullus Eritius Canonicus Strigoniensis eligitur Episcopus Sibenicensis a schismaticis Sibenicensibus. 355. 1. 454. 2. anathemate perculsus ab Episcopo Traguriensi. 355. 2. 455. 1. nomen Episcopi deponere jussus a legato apostolico. 359. 1. 455. 2. obiit. 361. 2. 456. 1.

Paullus de Breberio, Banus Chrobatiæ & Dalmatiæ de quibusdam vectigalibus convenit cum Scardonensibus. 16. 1. Bosinæ principatum obtinet. 55. 2.

Paullus Comes Corbariæ donat quintam partem villæ Cherniachianæ hospitali Busanensi S. M. Magdalenæ. 99. 1.

Paullus Ritter Benedictum Ep. Seniensem elogio laudat perhonorifico. 158. 1.

Pax Jordanus Ep. Traguriensis. 427. 1. diœcesim lustrat & plures synodos convocat. 427. 2. de quibusdam rebus consulit sacram Cardinalium Congregationem. 428. 1. clericis omnibus edicit, ut statis diebus ad dirimendas quæstiones theologicas conveniant. 428. 2. tibiam S. Severini M. Roma allatam in ædem cathedralem deducit. 429. 1. opus egregium in lucem edit. *ibid.*

B. Peregrinus de Saxonia Ep. Bosnensis ex rectore Vicariæ Franciscanæ Bosnensis. 60. 1. plurimos hæreticos convertit. 60. 2. titulo Beati donatus. *ibid.*

Peregrinus Ep. Seniensis. 121. 2.

Petramustus Ep. Scardonensis ex Episcopo Aciensi, ordinis S. Francisci. 21. 1.

Petrana Comes Jaderæ auctor Episcopatus Phariensis. 241. 1.

Petrus Patzmanus Cardinalis, Archiep. Strigoniensis præfectos Comitum Zriniorum immunitati Ecclesiæ Seniensis infestos deterret. 139. 1.
Petrus VII. Archiep. Spalatensis Episcopatum Corbaviensem instituit. 91. 2. & 92. 2.
Petrus VIII. Archiep. Spalatensis controversiam dirimit, quæ erat Michaeli Ep. Traguriensi cum Capitulo Traguriensi. 333. 2.
Petrus IX. Archiep. Spalatensis Episcopatum Dumnensem restituit. 172. 2. & Macarschensem. 185. 2.
Petrus I. Ep. Scardonensis ex Ordine S. Francisci, transfertur ad Episcopatum Castrensem. 22. 1.
Petrus II. de Marchis Ep. Scard. ex eodem ordine potestatem accipit a Pontifice eximendi quemdam Presbyterum a duplici vinculo, canonico & divino. 24.
Petrus I. Ep. Bosnensis ex ordine S. Dominici consecratur ab Episcopo Ostiensi. 56. 2. obiit Avenione. 58. 2.
Petrus II. Ep. Bosn. ex ordine Dominicano vel Franciscano. 61. 1. epistolam accipit ab Urbano V. P. qui PP. Franciscanos illi commendat. 62. 1. variis diplomatibus subscribit. 61. 1. & 64. 1.
Petrus III. Ep. Bosnensis sive Diacovensis ante consecrationem obiit. 83. 2. 89. 1.
Petrus IV. Bachichius Ep. Bosnensis sive Diacovensis. 84. 1. & 89. 2.
Petrus I. Ep. Corbaviensis obiit in Anglia. 95. 2. & 96. 1.
Petrus II. Ep. Corb. approbat privilegium, quod Ludovicus Rex Hungariæ fecit secundum Virgines de Valle Vesprimiensi. 97. 2.
Petrus III. de Zeth Ep. Corb. ex Archidiacono Zagrabiensi. 101. 2.
Petrus Marianus Ep. Seniensis & Modrussensis Consiliarius Cæsareus Seniam missus a Ferdinando III. rege Hungariæ cum litteris commendatitiis. 140. 2. auxilium impetrat a Ferdinando adversus Nicolaum Zrinium. 142. diœcesim Modrussensem perlustrat, & multa ibidem decernit. 142. 2. quæ Archiep. Strigoniensis confirmat. 143. Romæ accusatus, per epistolam ad Præsidem Sacræ Congregationis de Propaganda fide se purgat. 144. 1. ipse vel ejus decessor Basilicam Tersactanam amplificat. 145. 1. obiit & tumulatur Tersacti. ib.
Petrus de Andreis Ep. Ottociensis, 165. 2. jus adeundi Episcopatum bis amittit, quod eidem Clemens VII. P. restituit. 166. 1. commendatur ab eodem Canonicis Ottociensibus. 166. 2. postremus, vel postremo proximus. 167. 2.
Petrus Teliconius Ep. Dalmatiensis, sive Dumnensis, ex ordine S. Francisci & e pœnitentiario apostolico. 174. 1.
Petrus Cacichius Ep. Macarensis ex ordine S. Francisci. 195. 2. administrat Ecclesiam Dumnensem. 181. 2. & 197. 1.
Petrus Cedulinus Ep. Nonensis. 227. 1. interest Concilio nationali Jadrensi. 227. 2. translatus ad Ecclesiam Phariensem. ibid. 274. 1.
Petrus I. Cedulinus Ep. Phariensis e Nonensi. ibid. duas synodos celebravit. 274. 1. interest Concilio Spalatensi & inventioni S. Felicis Ep. 274. 2. in disciplina ecclesiastica tuenda excedit. ib. Congregationem doctrinæ christianæ instituit, quam aggregandam ad Archiconfraternitatem Romanam curavit. 274. 2. Octavianum Garzadorum Archiep. Jadrensem & Visitatorem apostolicum excepit. 275. 1. oculis orbatur. ibid. ejus testamenta & epitaphium. ibid.
Petrus II. Ribolus Ep. Phariensis e Canonico Spalatensi. 279. 2. vivit. ibid.
Petrus I. Ep. Tininiensis diplomati Svinimiri regis Chrobatiæ subscripsit. 284. 1. interfuit conventui Tininiensi celeberrimo. ibid.
Petrus II. Boncherius Ep. Tinnin. ex ordine S. Dominici. 288. 2. scripsit Commentaria super 4. libros Magistri sententiarum. 289. 1.
Petrus III. Heressynezius Ep. Tinnin. transfertur ad ecclesiam Zagrabiensem. 299. 2.
Petrus Ep. Traguriensis sæculo octavo, si schedis mss. Joannis Lucii sit fides. 306. 2.
Petrus Lupi de Luna, Auditor Ægidii Ep. Sabinensis & legati apostolici, terminum concedit Ep. Trag. & Capitulo ad caussam dicendam in eorum controversia. 388. 2.
Petrus Paullus Vergerius Ep. Modrussensis ex clerico Justinopolitano. 112. 2. ad Ecclesiam Justinopolitanam transfertur, & ad hæreticos deficit. 113. 1.
Petrus Paullus Calorius Ep. Traguriensis e Congregatione Somascha. 442. 1. cultus S. Ignatii de Lojola propagator. 442. 2. ad Veglensem Ecclesiam translatus. ibid.
Pharia insula maris Adriatici, nunc Lesina. 238. 1. describitur. ibid. 239. 1. variis dominis paruit, nunc Venetis. 239. 1. Cœnobia, xenodochia, & Abbatiæ in urbe ac diœcesi Phariensi. 240. 2. ante Episcopatum Phariensem, in diœcesi Spalatensi continebatur. 239. 2. piratica tyrannide armis Spalatensium liberatur. 247. 2. a Ludovico rege Hungariæ Venetis adempta. 252. 2. a Venetis recepta. 254. 2. vastata a Turcis ac direpta. 269. 1.
Pharia urbs insulæ Phariæ describitur. 238. 1. vastata a Turcis ac direpta. 269. 1.
Pharienses Episcopi. 238. dicti *Episcopi insularum*, & *Pharienses* & *Brachienses*. 239. 2. recensentur. 240. 2.
Phariensis Episcopatus quando conditus. 239. 2. judicatur suffraganeus Metropolitæ Spalatensis adversus Jadertinum a legato apostolico. 243. 1. commendatur Capitulo Spalatensi, donec electio Michæ Ep. declaretur legitima. 246. 1. commendatur Archiepiscopo Spalatensi. 254. 2.
Phariensis diœcesis. 239. 2. in concilio provinciali Spalatensi descripta. 244. 2. contrahitur ob institutionem episcopatus Corcyrensis. 249. 1.
Phariensis ædes cathedralis & Capitulum. 240. 1.
Philippus Seralius Ep. Modrussensis ad Ecclesiam Aliphanam translatus. 113. 1.
Philippus Ep. Seniensis consecratus Lugduni ab Innocentio IV. P. 120. 1. consecrat Hugrinum Archiep. Spalatensem, a quo missus Lugdunum pallium ab Innocentio IV. ejus nomine petit. 120. 2.
Philippus de Sardinia, auditor Cardinalis Gentilis legati apostolici in Dalmatia, sententiam tulit secundum Liberium Ep. Traguriensem in controversia, quæ Episcopo erat cum Traguriensibus. 369. 1.
Philippus Riceputus e Societate Jesu diœcesim Modrussensem descripsit. 106. & 107.
Philippus de Ochievia ex ordine S. Francisci de historia Ecclesiæ Bosnensis optime meritus. 38. 2. quo in statu nunc sit Ecclesia Bosnensis, descripsit. 86. 2.
Pius II. P. indulgentias ædi B. M. V. prope Modrussam concessas confirmat. 104. 1. jubet Episcopis Dalmatiæ, ut anathema infligant omnibus illis, qui bona Ecclesiæ Corbaviensis usurpant. 104. 2. potestatem facit Francisco Ep. Corbaviensi duo Sacerdotia conjungendi cum mensa episcopali. 105. 1. sedem episcopalem Corbaviensem

sem Modrussam transfert, 105. 2. Nicolaum Ep. Modrussensem legatum mittit in Bosina. 74. 1. 108. 2. jubet Thomæ Ep. Phariensi legato apostolico in Bosina excommunicatum declarare Stephanum Regem Bosinæ. 263. 1.
Pius Manzadorius Ep. Seniensis & Modrussensis ex Præposito generali Clericorum S. Paulli. 162. 2. adhuc vivit. 163.
Pontius Ep. Seniensis. 121. 2.
Portina Ep. Seniensis, an idem ac Prothina Seginensis, incertum. 121. 2. quinque privilegiis Ludovici Regis Hungariæ testis adest. 122. 1.
Præstantius Ep. Belgradensis donat monachis S. Joannis Evangelistæ ecclesiam SS. Cosmæ & Damiani. 4. 2. interest consecrationi ædis S. Joannis Evangelistæ. 5. 1. & Concilio Spalatensi. 5. 2.
Prodanus Ep. Nonensis suam fidem atque obedientiam Petro VIII. metropolitæ sacramento sollemni addixit. 217. 1.

Q

Quirinus princeps Salonitanus multa legavit ecclesiæ cathedrali S. Laurentii Tragurii. 308. 1.

R

Radingostus Omuchevichius Ep. Bosnensis ritus Græci. 62. 2.
Radoslavus Ep. Corbaviensis ex ordine S. Francisci duas sacras ædes in Ostrovicia quadraginta dierum indulgentia donavit. 96. 2. Concilio Spalatensi per procuratorem interest. 97. 1. litem, quam Canonicis Zagrabiensibus intulerat, amisit. *ibid.*
Rama membrum diœcesis Bosnensis. 82. 1.
Raymundus de Aspertis Ep. Phariensis ex ordine S. Dominici. 278. 2. ædem cathedralem Phariensem & templum S. Stephani in urbe veteri consecrat, *ibid.*
S. Raynerius Archiep. Spalatensis petit ab Alexandro III. P. per litteras, ut judicium confirmet, quem tulerat in causa Miræi Ep. Seniensis cum Matthæo Ep. Nonensi. 119. 1.
Raynerius Ep. Tinniniensis tria Cresimiri Regis Chrobatiæ privilegia laudavit. 282. 2. interest duobus Conciliis Spalatensibus. 283. 1.
Rhadagastus Ep. Bosnensis an subjectus fuerit metropolitæ Ragusino, vel Spalatensi, incertum. 44.
Richardus expunctus ex catalogo Episcoporum Phariensium. 254. 1.
Rodanus Ep. Nonensis diplomati Stephani III. Regis Hungariæ secundum Ecclesiam Spalatensem testis adest. 215. 2.
Rodulphus Coroninus vitam descripsit Marini Episcopi Tragur. 400. 1.

S

Sanson, sive *Janson* Ep. Nonensis consecratus a Guncello Archiep. Spalatensi. 218. 1.
Saracenus Ep. Corbaviensis consecratur ab eodem. 93. 2. a Joanne V. Arch. Spal. ad diœcesim Traguriensem lustrandam delegatus non recipitur a Traguriensibus. 94. 1. Presbyterum ordinat Nicolaum electum Tinniniensem. 287. 2. adest ejusdem consecrationi episcopali, & testificationem edidit. 288. 1. testatur Gervasium Archidiaconum Traguriensem anathemate perculisse Sibenicenses. 94. 1. & 354. 2.
Savinus Abbas monasterii Traguriensis S. Jo. Baptistæ domum locat Communi Traguriensium ad annos undetriginta. 375. 2. administrator Ecclesiæ Traguriensis interest Concilio provinciali Spalatensi. 380. 1.
Scardona urbs perantiqua ac celebris. 9. 2. ejus positio. *ibid.* Venetis traditur, 19. 1. 21. 2. 28. 1. 29. 1. sub imperium Hungarorum transit. 19. 2. 21. 2. a Turcis capta. 27. 2. & 29. 1.
Scardonense Capitulum. 10. 2. tabulas conventionis inter Scardonenses & Paullum Banum confici jubet. 16. 1. Judex in controversia Andreæ Archiep. Spalatensis cum Comitissa Cetinæ. 21. 1.
Scardonenses partim Græci, partim latini ritus. 10. 2. de quibusdam vectigalibus conveniunt cum Paullo Bano. 16. 1. subsunt Sibenicensibus. 21. 2.
Scardonenses Episcopi. 9. 2. Belgrado translati. 10. recensentur. *ibid.* a Venetis eliguntur. 29. 1.
Scardonensis Episcopatus perantiquus. 9. 2. nuper Belgrado Scardonam translatus. 10. 1. aliis ex aliis commendatur. 28. 1. 29. 1.
Scardonensis Diœcesis. 10. 2. *ædes cathedralis*. *ibid.*
Sebastianus Glavinich Ep. Seniensis & Modrussensis. 147. 1. detrimenta ecclesiis illata collegit & exposuit Leopoldo Imp. 147. 2.
Secundus Nanius Ep. Argolicensis & Neapoliensis accipit decimas ærario apostolico debitas a Thoma II. Ep. Seniensi, idque testatur suis litteris. 124. 2.
Senia urbs Japidiæ describitur. 114. nunc Venetis, nunc Hungaris subjecta. 115. 1. dono data Comitibus Frangipaniis a Bela IV. Rege Hungariæ. *ibid.* & 120. 2. adempta. 130. 2. ab iisdem recepta. 132. 1. sed tandem reddita Regibus Hungariæ. 115. 2. & 135. 2. a Venetis capta & incensa. 122. 2.
Senienses ob levem caussam anathemate icti a Michaele II. Ep. Seniensi ad Rodulphum Imp. per litteras confugiunt. 137. 1.
Senienses Episcopi. 114. 1. recensentur. 117. administratores Ecclesiæ Modrussensis. 136. 2. & *seqq.* a Spalatensi ad Strigoniensem Metropolitam deficiunt. 137. 1. 138. 1. 147. 1. iidem & Modrussenses Episcopi. 140. 1. 149. 150. 151. Consiliarii Regis Hungariæ. *ibid.*
Seniensis Episcopatus initia obscura. 115. 2. antequam restitutus esset, commendabatur Episcopo Veglensi. 116. 2. & 118. 1. cum Episcopatu Modrussensi conjunctus. 140. 1. 149. 150. 151. ejus Capitulum, ædes cathedralis, & cœnobia. 116. 1.
Seniensis Diœcesis. 116. 2. 117. 1.
Seralium urbs totius Bosinæ celeberrima. 39. 2. idem forte ac *Bistum novum*. *ibid.* 41. 2. creditur Bosna olim urbs Bosinæ. 39. 2. sedes Episcoporum. 49. 1.
Severinus ex ordine S. Francisci e catalogo Episcoporum Traguriensium expungendus. 397. 1.
Sibenicense Capitulum. 459. 2.
Sibenicenses piraticam exercent. 449. 2. Equitibus Templariis subesse detrectant. 450. 1. variis dominis paruerunt, demum Venetis. 449. 450. anathemate perculsi ab Hugrino Archiep. Spalatensi, & ab Innocentio IV. P. absoluti. 452. 1. Episcopum impetrant a Bonifacio VIII. P. 459. cum Antonio Ep. contendunt de decimis, eumque accusant apud Bonifacium IX. P. & ob id ab eodem per litteras reprehensi. 465. caussam de decimis obtinent. 466. 1.
Sibenicenses Episcopi. 449. a Bonifacio VIII. P. instituti. 459. recensentur. 460. 1.
Sibenicensis Clerus litem intendit clericis Traguriensibus, quæ ab Episcopo Corbaviensi dirimitur. 334. 1. 451. 1. aliam Treguano Ep. Traguriensi, quæ dirimitur ab Archidiacono Spalatensi. 339. 2. 451. 1. novæ ejus controversiæ cum Traguriensibus. 342. 1. 451. 2. confitetur suam Ecclesiam Tra-

Tragurienſi ſubjectam eſſe. 342. 2. 451. 1. promiſſis non ſtans excommunicatur a Treguano Ep. 343. 2. 452. 1. condemnatur ab Archiepiſcopo Jadrenſi juſſu Innocentii IV. P. 344. 1. 452. 2. tribus judicibus remittitur ab eodem Pontifice. 346. 1. 453. 1. cauſſam ſuam Stephano Cardinali Præneſtino commendat. 453. 2. abſolutus a Columbano Ep. Tragurienſi a cenſuris. 346. 2. 454. 1. in ordinem redigitur quoad ejus mores corruptos a Joanne V. Archiep. Spalatenſi. 353. 1. 454. 1. anathemate perculſus a Gervaſio Archidiacono Tragurienſi. 354. 1. 455. 1. Paullum Eritium ſibi Epiſcopum eligit. 355. 1. 454. 2. anathemate ictus a Columbano Ep. 355. 2. 455. 1. Paullo Eritio vita functo, Leonardum Phaletrum Epiſcopum ſibi eligit. 361. 2. 456. 1. Epiſcopatum neſcio quem Morinenſem translatum fuiſſe Sibenicum confingit. 456. 1. tandem Epiſcopum impetrat a Bonifacio VIII. P. 459.

Sibenicenſis Diœceſis. 459. 2. duabus inſulis Mortario & Surio aucta. 461. 1.

Sibenicenſis Baſilica abſolvitur. 475. 1. cetera Dalmatiæ templa facile antecellit. 476. 1.

Sibenicenſis Arx de cælo tacta. 498. 2.

Sibenicum aliud a Sico oppido vetuſtiſſimo. 449. 1. deſcribitur. *ibid.* jure civitatis donatur a Stephano III. Rege Hungariæ. 449. 2. variis dominis paruit, demum Venetis. 449. 2. 450. diœceſis Tragurienſis pars. 450. 2. Epiſcopatum obtinet. 459. a Turcis obſeſſum. 497. 2. peſtilentia vaſtatum. 498. 1.

Sicum oppidum vetuſtiſſimum, aliud a Sibenico. 449. 1.

Sigiſmundus Rex Hungariæ donationem Paulli Comitis Corbaviæ factam Eccleſiæ Buſanenſi S. Mariæ Magdalenæ confirmat. 100. 2. ſcribit ad Tragurienſes, ut monumenta de ſanctitate B. Joannis Urſini Ep. Tragurienſis ad ſe tranſmittant. 329. 2. 396. 2. poteſtatem facit Tragurienſibus eligendi cænobiarchæ S. Joannis Baptiſtæ. 396. 2. colonos Epiſcopi Sibenicenſis ſubjicit curiæ epiſcopali. 464. 2. jubet Sibenicenſibus decimas Epiſcopo perſolvere. 465. 1.

Simeon Diphnicus Ep. Nonenſis. 229. 2. ad Feltrenſem Eccleſiam transfertur. 230. 1.

Simeon Florius Canonicatum obtinet a Capitulo Tragurienſi. 419. 1. in ejus poſſeſſionem inducitur. 419. 2.

Simon Begnius Ep. Modruſſenſis. 110. 2. intereſt Concilio generali Lateranenſi quinto, & in ſexto conventu orationem habuit eloquentiſſimam. 111. 1. & 2. varia monumenta vetera collegit. 112. 1. ejus obitus & epitaphium. 112. 1.

Simon Ep. Macarſchenſis ex ordine S. Franciſci, dictus Ep. Crainenſis. 188. 2.

Simon Ep. Pharienſis notus ex conventione quadam inter Benedictinos Iſſenſes S. Nicolai & Dracdoſtam piam mulierem. 248. 2.

Simon ex ordine S. Dominici electus Ep. Tinninienſis Martinum Canonicum Tragurienſem ſuum procuratorem inſtituit, ut adverſus Nicolaum pariter electum cauſſam diceret apud Joannem V. Metropolitam. 287. 1. cauſſa cecidit. 287. 2.

Simon I. de Dominis Ep. Tragurienſis electionem Lucæ Presbyteri in Canonicum confirmat. 396. 1. impetrat Tragurienſibus a Sigiſmundo poteſtatem eligendi cœnobiarchæ S. Jo. Baptiſtæ. 396. 2. intereſt Concilio Conſtantienſi. *ibid.* loco rebellium a Venetis habitus & urbe expulſus. 397. Marinum Ep. Arbenſem ſuum ſucceſſorem eligendum curat. *ibid.*

Simon II. Cavagninus Ep. Tragurienſis ex Canonico Spalatenſi. 439. 2.

Sixtus IV. P. mandat Epiſcopo Scardonenſi, ut Stephanum Presbyterum duplici vinculo innodatum exſolvat. 24. indulgentias Eccleſiæ Senienſi S. Spiritus a Bonifacio IX. P. conceſſas confirmat. 130. 1. poteſtatem teſtamenti condendi facit Nicolao III. Ep. Pharienſi. 263. 2. bibliothecam a Fantino de Valle Dominicanis Buenſibus teſtamento legatam diplomate communivit. 411. 1.

Spalatenſe Capitulum teſtatur Nicolaum Ep. Tinninienſem conſecratum fuiſſe a Joanne V. Archiep. Spalatenſi & duobus aliis Epiſcopis. 288. 1.

Spalatenſes bellum gerunt cum Tragurienſibus. 341. 2. de villa Oſtroch armis, cum iiſdem contendunt. 356. 1. cauſſam obtinent apud Ladiſlavum Regem. 356. 2. pacem ineunt cum Tragurienſibus. 358. 2. rurſus Tragurienſibus infeſti, rurſus ineunt pacem. 360. 1.

Stana uxor Petriſſæ domum vendidit Treguano Ep. Tragurienſi. 338. 2.

Stanimirus Archipresbyter Sibenici fatetur ſuam Eccleſiam Tragurienſi ſubjectam eſſe. 342. 2. 452. 1.

S. Staniſlava fundat monaſterium S. Claræ in ſuburbio Scardonenſi. 15. 1.

Stephanenſes Epiſcopi quinque in Epiro, non in Dalmatia. 194. 1.

Stephanenſis Eccleſia eadem ac Naroniana. 194. 1. alia a Stephanenſi in Epiro. 194. 2.

Stephanenſis Diœceſis. 194. 2. adjudicatur Epiſcopis Macarenſi & Tribunienſi. 195. 1.

Stephanus Antonius Triviſanus Epiſc. Scardonenſis ex Archidiacono Scardonenſi. 36. 2.

Stephanus I. Radoſnichius Ep. Boſnenſis ex ordine S. Franciſci. 67. 1. litteras accipit a Nicolao V. P. qui illi F. Franciſcum de Lara commendat. 71. 2. ejus exitus ignotus. 74. 1.

Stephanus II. Senney, Ep. Boſnenſis ſive Diacovenſis a Rege Hungariæ, ſed a Sede Apoſtolica non approbatus. 79. 2.

Stephanus Ep. Boſnenſis ſive Diacovenſis electus. 76. 1.

Stephanus Doycich titulo tenus Ep. Corbavienſis. 114. 1. cauſa cadit adverſus Martinum II. Ep. Senienſem de Epiſcopatu Corbavienſi. 150. 151.

Stephanus Ep. Dalmatiæ, ſive Dumnenſis ſedem epiſcopalem Dumni recuperavit. 173. 2.

Stephanus Epiſcopus primus Macarſchenſis ex Presbytero Eccleſiæ Salonitanæ. 184. 1.

Stephanus II. Blaſcovichius Epiſcopus Macarſchenſis ex Præpoſito Congregationis S. Philippi Nerii. 203. 1. adhuc vivit. 203. 2.

Stephanus Ep. Nonenſis poſſeſſionem Lichæ, quam ei ceſſit Joannes V. Archiep. Spalatenſis a Stephano Rege Hungariæ ſibi confirmandam curavit. 218. 2. 219. 1. intereſt dedicationi eccleſiæ S. Marci PP. Prædicatorum, quam Guido Patriarcha Gradenſis conſecravit. 219. 1.

Stephanus I. Ep. Pharienſis ex Primicerio Spalatenſi. 251. 1. Lucam Abb. SS. Coſmæ & Damiani, Ep. Pharienſem conſecratum, acerrimum habuit adverſarium. 251. 2. excommunicatur & ab Epiſcopatu depellitur. *ibid.* fruſtra recipere nititur. 252. 1.

Stephanus II. Ciga Ep. Pharienſis. 252. 2. Tragurii graviter vulneratur. *ibid.* 383. 1. pro pecunia mutuo accepta turrim domeſticam Tragurienſibus tradit. 253. 2.

Stephanus de Sloradis Plebanus Eccleſiæ Jadrenſis S. Matthæi eligitur Epiſcopus Pharienſis, ſed rejicitur. 251.

Stephanus Fejerkovus Ep. Tinninienſis. 299. 1. ad Eccleſiam Veſprimienſem translatus. 299. 2.

Stephanus Cupillus Ep. Traguriensis e Congregatione Somascha. 439. 2. vix electus Ep. Arbensis transfertur ad Ecclesiam Traguriensem. *ibid.* ejus vita a Nicolao Petricello conscripta usque ad Archiepiscopatum Spalatensem adeptum. 440. anathemate exsolvit quosdam agros Tragurienses jussu Innocentii XII. P. 441. 1. cultum B. Augustini Casocti restituit. 441. 2. & S. Ignatii Lojolæ provehit. *ibid.*

Stephanus Ep. Nitriensis & alii duo, Judices delegati a Ludovico Rege Hungariæ, sententiam ferunt secundum Bartholomæum Ep. Traguriensem adversus Episcopum Sibenicensem in controversia de decimis. 385. 2. pecuniam commodat eidem Bartholomæo ad solvendum quod debebat legato apostolico. 389. 2.

Stephanus Avellanus Ep. Sanctuariensis Vicarium agit Francisci Quirini Ep. Sibenicensis. 473. 2. interdictum Hectoris de Franciscis, antea Vicarii ejusdem Episcopi, nullum esse declarat. *ibid.* visitationem episcopalem Sibenicensem indicit, 474. 1.

Stephanus Ep. Seniensis expungitur. 131. 2.

Stephanus III. Rex Hungariæ diploma concedit monachis Belgradensibus SS.Cosmæ & Damiani. 7. 2.

Stephanus Rex Serbliæ Bosinam Hungaris adimit, hæreticosque Bosnenses exterminandos curat, 55. 1.

Stephanus Dabiscia Rex Bosinæ Dalmatiam & Chrobatiam cedit Sigismundo Regi Hungariæ. 64. 2.

Stephanus Tuartkus I. Banus Bosinæ catholicis infensus. 61. 173. 2. titulum Regis Bosinæ & Rasciæ assumit. 63. 2.

Stephanus Tuartkus II. cognomento *Scurus* Rex Bosinæ. 64. 2. fœdus init cum Stephano Jablanovichio contra Ostojam. 65. 2. & cum Turcis. *ibid.* solus regnat in Bosina. 66. 2. B. Jacobi Piceni necem molitur. *ibid.*

Stephanus Ostoja Christichius Rex Bosinæ Turcas in Bosinam evocat. 65. 2.

Stephanus Jablanovichius Rex Bosinæ fœdus init cum Tuartko II. adversus Ostojam. 65. 2.

Stephanus Thomascus Rex Bosinæ. 67. 1. baptizatur ritu latino. 68. 1. 257. 1. Conventum Bosinensem edicit Episcopis & proceribus. *ib.* 258. 1. commendatur Hungaris ab Eugenio IV. P. 70. 1. indulgentiis cumulatur ab Nicolao V. P. acceptis litteris. 71. 1. erga PP. Franciscanos apprime benevolus. 71. 2. Nicolaum Testam legatum mittit ad Pontificem & Principes christianos, amplissimis litteris communitum. 72. bellum Turcis illaturus a Callisto III. P. crucis insigne impetrat. 72. 2. dynastas Bosnenses congregari jubet, datis ad eos litteris. *ibid.* Patarenos Bosina excedere jubet. 73. 1. cum Turcis amicitiam jungit. 73. 2. a filio & fratre interficitur. *ibid.*

Stephanus Rex Bosinæ Stephanum Thomascum patrem interficit, eique in regnum succedit. 73. 2. victus a Turcis vitam ac regnum amisit. 74. 1.

Synodus Traguriensis sub Aloysio Episcopo, & ejus constitutiones. 415. 2. *Sibenicensis* sub Hieronymo Episcopo. 477. 2. ejus constitutiones. 478. *& seqq.* *Synodi septem Sibenicenses* sub Vincentio Arrigono Episcopo, & earum constitutiones. 484. *& seqq.*

T

TArtari Bosinam vastant. 53. 1. in Hungariam & Dalmatiam irrumpunt. 340. 1.

Templarii caussam obtinent adversus Ep. Scardonensem de cœnobio Auranensi judicio Alexandri III. 11. 1.

Tersactum oppidum diœcesis Corbaviensis, quo transfertur sacrosancta Domus Nazarena, quæ in Picenum quadriennio post demigravit. 94.

Theobaldus Subdiaconus Ecclesiæ Romanæ epistolam scribit ad Culinum Banum Bosinæ. 44. 2. & ad Spalatenses, quorum Archiepiscopo adjudicat Episcopatum Pharienfem adversus metropolitam Jadertinum. 243. 1.

Theodorus Ep. Sareanensis subscriptus Concilio Diocletano, non Scardonensis, sed Sorbiensis fuit. 13. 1.

Theodorus per visum admonitus a S. Joanne Ursino, ejusdem corpus indicat Episcopo Traguriensi. 316. 2. 318. 2.

Theodosius I. Episcopus primus Belgradensis. 2. 1. subscribit duobus diplomatibus Cresimiri IV. Regis Dalmatiæ pro fundatione cœnobii S. Joannis Evangelistæ. 2. 2. & 3. 2.

Theodosius II. Episcopus Belgradensis confirmat diploma Cresimiri IV. Regis Dalmatiæ cœnobio Belgradensi S. Thomæ Ap. concessum. 4. 1.

Theodosius III. Ep. Belgradensis subscribit diploma Svinimiri Regis secundum Ecclesiam Spalatensem. 5. 2.

Theodosius Ep. Nonensis ex ordine Diaconorum. 206. 2. Chrobatos ad pristinum erga Romanam Ecclesiam obsequium revocat. *ibid.* Joannem Presbyterum cum litteris ad Joannem VIII. P. mittit, ab eoque responsum accipit. 207. 1. Romæ consecratus epistolam Joannis VIII. P. ad Branimirum refert. 208. 1.

Thomas I. de Nigris Ep. Scardonensis ex Vicario Episcopi Vesprimiensis. 26. 1. ejus acta ante Episcopatum. *ibid.* legatus mittitur ad Cæsarem. 27. 1. transfertur ad Ecclesiam Traguriensem. 27. 2. 413. 1.

Thomas II. Juvcovichius Ep. Scardonensis ex ordine S. Francisci, cui cura demandatur Ecclesiæ Bosnensis. 28. 2. & 79.

Thomas I. Koroevich Ep. Bosnensis sive Diacovensis ex ordine S. Francisci. 77. 1.

Thomas II. Balasfius Ep. Bosnensis sive Diacovensis a Rege Hungariæ nominatus, sed a Sede Apostolica non approbatus. 79. 2.

Thomas III. Marnavitius Ep. Bosnensis sive Diacovensis ex ordine S. Francisci. 81. 2. confunditur cum Joanne Marnavitio prædecessore a Chiolnichio. 88. 2.

Thomas Ep. Corbaviensis nominatur in privilegio Ludovici Regis Hungariæ concesso monachis Benedictinis de *Pecs-Varad*. 98. 1.

Thomas I. Ep. Seniensis nominatur in privilegio Mariæ Reginæ Hungariæ Spalatensibus concesso. 122. 2.

Thomas II. Ep. Seniensis nominatus in diplomate Sigismundi Imp. & Regis Hungariæ Ecclesiæ Busanensi S. M. Magdalenæ concesso. 124. 2. decimas solvit Secundo Nanio Ep. Argolicensi exactori apostolico. *ibid.*

Thomas III. Ep. Seniensis nominatus in duobus privilegiis Sigismundi Imp. & Regis Hungariæ. 125. 1. 126. 1. & in tabulis Nicolai Frangipanii, quibus aureos sexagenos annuos Capitulo Seniensi legavit. 125. 1.

Thomas IV. Episc. Seniensis idem fortasse ac Thomas III. 126. 1.

Thomas Nechich Ep. Nonensis. 237. 2. ejus epitaphium. 238. 1.

Thomas Thomasinus Ep. Phariensis interest Concilio Florentino. 255. 1. ab Eugenio IV. P. facultatem impetrat cujusdam Abbatiæ & Sacerdotii transferendi ad clericos ecclesiæ servientes alendos. 255. 2. legatus missus in Bosinam ab eodem.

dera. 67. 2. & 256. 1. variis ab eodem donatur privilegiis. 256. 2. Stephanum Thomascum Regem Bosinæ ad fidem catholicam convertit. 68. 1. & 256. 2. jussus ab Eugenio IV. ad divina mysteria admittere eumdem Regem, si vere & ex animo catholicus esse reperiatur. 257. 1. præest Conventui Bosinensi. 68. 1. 258. 1. jussus ab Eugenio IV. Petrum Voislaulichium dominum castri Vysucchii absolvere a censuris. 258. 2. iterum legatus in Bosinam missus a Nicolao V. P. 71. 2. 259. 1. quædam mandata ab eodem accepit. 259. 2. jussus ab eodem inquirere & animadvertere in eos, qui cœnobia quædam & Sacerdotia invaserant in Bosina. 260. 2. legatus in Bosinam confirmatus a Callisto III. P. ab eoque litteras impetrat commendatitias. 261. 2. ut Abbatiam S. Nicolai Issensis sibi commendatam, Ecclesiæ Phariensi in perpetuum attribueret, ab eodem petiit atque impetravit. 262. 1. jussus a Pio II. P. excommunicatum declarare Stephanum Regem Bosinæ. 263. 1.

Thomas Ep. Tininiensis cum aliis Episcopis indulgentiam concedit invisentibus templum Murianense S. Michaelis, & Tarvisinum SS. Christinæ & Parisii. 290. 1.

Thomas I. Thomasinus Ep. Traguriensis ex Urbinate, ordinis S. Dominici. 401. 1. priusquam esset Urbinas, fuit Episcopus Civitatis novæ & Polæ. *ibid.* Gubernator Fori Livii, & administrator cœnobii Veneti S. Salvatoris. 401. 2. transfertur ad Maceratensem & Recinetensem, deinde ad Feltrensem & Bellunensem Ecclesias. 404. 1. in Ecclesiam Traguriensem liberalis. *ibid.* ejus scripta, & epitaphium. 404. 2. revocatus frustra a Traguriensibus. 406. 2.

Thomas II. de Nigris Ep. Traguriensis e Scardonensi. 27. 2. & 413. 1. Episcopatum dimittit. *ibid.* ejus mors & epitaphium. 413. 2.

Thomas III. Sperandeus Ep. Traguriensis. 418. 1. antea Vicarius Federici Episcopi Trag. possessionem adit castri Bussiliniæ. 415. 1. ipse quoque Episcopus possessionem adit ejusdem castri. 418. 1. litem dirimit, quæ Patribus Dominicanis erat cum Capitulo Traguriensi. 418. 2. ad Ecclesiam Balneoregiensem translatus. 420. 1. ejus constituta & mandata. *ibid.*

Thomas Archidiaconus Spalatensis litem dirimit, quæ clericis Sibenicensibus erat cum Spalatensibus. 339. 2. 451. 1.

Thomas Morichius parochus S. Crucis caussam obtinet adversus Archangelum Ep. Scardonensem. 25. 2.

Thomas parochus S. Joannis de Breberio ad Synodum Scardonensem venire abnuit, & anathemate perculsus. 25. 1.

Thomas Mocenicus Dux Venetiarum jubet Comiti Tragurii, ut ab episcopatus administratione Simonem Episcopum prohibeat. 397. 2. mandat eidem Comiti, ut locum opportunum cœnobio Franciscano ædificando perquirat ac designet. 398. 2. utque sua domus Rectori S. Stephani Traguriensis restituatur. 399. 1.

Tininiense Capitulum. 281. 1. ejus sigillum magno fuit in honore, cujus custodia uni de Canonicis tradebatur. 281. 2. jussum a Sigismundo Rege Hungariæ recognoscit & describit possessiones Ecclesiæ Spalatensis, earum descriptionem mittit Sigismundo. 293. 2. compositionis cujusdam testes litteras edidit. 295. 1.

Tininienses Episcopi. 280. asseclæ Regum Chrobatiæ. 280. 2. appellati *Regii*, seu *Palatini*, & *Episcopi Croatienses*. *ib.* Cancellarii regii. *ibid.* recensentur. 281. 2. sub Regibus Hungariæ dignitate & jurisdictione ceciderunt. 284. 2. sub imperio Turcarum lege residendi exempti. 299. 1. nominantur a Rege Hungariæ. *ibid.* sub imperio Venetorum titulum inanem nudumque ab omni jurisdictione retinent. 301. 1.

Tininiensis Ecclesia nunc commendatur Episcopis Sibenicensibus, quamvis Episcopi Tininienses existant. 301. 1. 302. 2.

Tininiensis Diœcesis antiqua. 281. 1. describitur in Concilio Spalatensi sub Petro VII. Archiepiscopo. 285. 2.

Tininium, olim *Arduba*, nunc *Knin*. 280. 1. variis dominis paruit. *ibid.* describitur. *ibid.* ejus olim dignitas & amplitudo. 297. 1. a Turcis captum. 297. 2. a Venetis captum ac dirutum paullo post Turcæ recipiunt. 300. 2. a Venetis receptum, quibus nunc paret. 301. 1.

Tolonus de Tolono Ep. Sibenicensis P.P. Dominicanos in urbem recepit. 462. 1.

Traguriense Capitulum. 307. 2. emit agrum a filiis Berisii Soldani. 346. 2. arbitrum eligit legatum apostolicum in controversia, quæ sibi erat cum Episcopo de prædio Drid. 363. 1. caussam agit coram legati Auditore & obtinet. 363. 2. 364. 2. appellat ab interdicto sibi per Archiepiscopum Spalatensem inflicto ad sedem apostolicam. 384. 1. de Bartholomæo Ep. queritur apud Pontificem, & ab illo ad eumdem appellat. 386. 1. privilegium sigilli obtinet a Maria Regina Hungariæ. 393. 2. protestatur Bartholomæo Ep. se ob interdictum, in quod ipse incurrerat, aliquid detrimentum capere nolle. 387. 1. tabulas de ejusdem Episcopi excommunicatione conficiendas curat. 388. 1. procuratores mittit Anconam, ut coram legato has controversias componant. 388. 2. aliam componit litem, quæ sibi erat cum villicis agri Traguriensis. 398. 2. decernit, ne quis in æde cathedrali sibi fieri sepulcra possit. 412. 2. impetrat a Venetis, ut quædam beneficia a decimis sint exempta. *ibid.* Canonicatum confert Simeoni Florio. 419. 1. constitutiones edit de distributionibus quotidianis. 420. 1.

Traguriense territorium describitur. 306. 1.

*Traguriense*s bellum gerunt de finibus cum Spalatensibus. 341. 2. litem de decimis cum Episcopo & Capitulo componunt. 347. 1. 351. 352. de villa Ostroch cum Spalatensibus & Sibenicensibus contendunt. 356. 1. Nicolai Bani judicio caussam obtinent. *ibid.* sed a Ladislavo Rege Hungariæ condemnantur. 356. 2. litteras commendatitias ad Benedictum Archiep. Strigoniensem ab Archidiacono Borsiensi impetrant. *ibid.* ejusdem Benedicti patrocinium ipsi per litteras implorant. 357. 1. inviti jure suo decedunt. *ibid.* pacem ineunt cum Spalatensibus. 358. 2. 360. 1. controversiam de decimis cum Episcopo componunt. 360. 1. de jurisdictione cum Liberio Ep. contendunt. 362. 1. se Venetis dedunt. 375. 1. anathemate perculsi a Lampridio Episcopo ad Sedem apostolicam appellant. 377. 2. rursus ab interdicto, quod idem Episcopus in eos pronuntiaverat, ad eamdem sedem appellant, missis ad Pontificem procuratoribus. 378. 2. ex aliis ad alios dominos transeunt ac redeunt. 394. 2. se Venetis iterum dedunt. 397. 2. Joannem III. Ep. recipere detrectant, & Thomam I. revocare conantur. 406. 2. dies festos SS. Hieronymi & Sebastiani colendos esse decernunt. 409. 2.

*Traguriense*s *viri illustres*. 305. 1. *Traguriense*s *quidam cives* ædem Spilani B. M. Virgini extruxerunt, & prædiorum, quibus eam donaverant, ca-

catalogum confici jusserunt. 332. 1.
Tragurienses Episcopi. 303. recensentur. 307. 1.
Traguriensis Episcopatus primordia ignota. 306. 2.
Traguriensis Diœcesis describitur. 309. 1. 332. 1. diminuta ob institutionem Sibenicensis Episcopatus. 361. 1. a Joanne Paullo Ep. descripta in litteris ad sacram Cardinalium Congregationem. 430. 2. & a Hieronymo Ep. in litteris ad eamdem. 445. 2.
Traguriensis Basilica perantiqua. 307. 2. a Quirino Principe Salonitano dotata atque ornata. 308. 1. ejus opulentia. 308. 2. & curatores. 365. 2. ejus bonorum administrationi provisum per Gentilem legatum apostolicum. *ibid.*
Tragurium non insula, sed peninsula. 303. 1. ab Isseis conditum. 303. 2. primum Dionysiis Syracusanis, deinde Isseis paruit. *ibid.* civitas Romanorum. 304. variis dominis post Romanos, demum Venetis paruit. *ibid.* 375. 1. a Saracenis eversum. 329. 2. reædificatum. 330. 1. a Venetis direptum. 331. 1. describitur. 304. 2. ejus ædes & cœnobia. 308. 2.
Treguanus Ep. Traguriensis ex Archidiacono. 335. 1. dum Archidiaconus esset, vitam S. Joannis Ursini Ep. Traguriensis ab anonymo auctore conscriptam reformavit & auxit. 310. 1. 316. 2. 335. 2. consecratur Episcopus a Bernardo Metropolita Spalatensi. 335. 2. ædem cathedralem inchoatam ad fastigium perduxit. 336. 1. ad Concilium Lateranense IV. proficiscitur. 336. 2. primum lapidem ecclesiæ S. Nicolai prope Spalatum ædificandæ consecrat. *ibid.* diploma a Colomano Duce Dalmatiæ, & alterum ab Andrea II. Rege Hungariæ impetravit, quibus prædium regale Drid dono accepit. 337. Guncellum metropolitam admonet per litteras, ut ecclesiis provinciæ Spalatensis vacantibus Episcopos præficiendos curet. 337. 2. Prodanum Canonicum commendat Capitulo Spalatensi. 338. 1. interest consecrationi Nicolai Ep. Scardonensis, quam legitimam esse testatur. 338. 1. domum emit a Stana uxore Petrissæ. 338. 2. Franciscanos in suam diœcesim recepit. *ibid.* Thomam Archidiaconum Spalatensem commendat Sedi apostolicæ. 339. 1. missus Anconam ad renovandam Traguriensium cum Anconitanis amicitiam. 339. 1. Sibenicenses interdicto supposuit & absolvit. 339. 2. 451. 1. *Diploma* impetratum a Colomano confirmandum curat a Bela IV. Rege Hungariæ. 340. 2. decretum Hugrini Archiep. Spal. secundum Sibenicenses approbat. 342. 1. 452. 1. pactum init cum eorum Archipresbytero. 342. 2. 452. 1. excommunicat Sibenicenses promissis non stantes, & auxilium petit ab Innocentio IV. qui ejus acta confirmat per litteras eidem datas & Laurentio Archiep. Jadertino. 343. 2. 344. 452. procuratores Spalatum mittit, ut ab actis Rogerii Archiep. Spalatensis pro Sibenicensibus ad sedem apostolicam appellent. 345. 2. 452. 2. 453. 1. obiit. 346. 1.
Trucula, sive *Torcula*, insula Dalmatiæ in diœcesi Phariensi. 240. 1.
Turcæ ter in Bosinam evocati. 65. 2. Bosina potiuntur. 74. 1. 77. 1. PP. Franciscanos Bosnenses maxime colunt. 75. 2. cœnobium eorum diripiunt. 78. 1. Sibenicum obsident, & repelluntur. 497. 2.

V

V Ep. Tininiensis a censura, quam in eum intulit Alexander III. P. immunis fuisse ostenditur. 285. 1. 330. 2.
Valentinus Ep. Corbaviensis jus percipiendi decimas ex Licha & Busana primum impetrat a Ludovico Rege Hungariæ, deinde amittit ejusdem jussu. 97. 1.
Valentinus Ep. Macarschensis sedem precariam obtinet Almissæ ab Archiep. Spalatensi. 186. 1. jussus a Dominico Archiep. Spal. Georgium Comitem Almissæ declarare excommunicatum, parere abnuit. 186. 2. citatus ad Concilium provinciale interesse noluit, sed suum procuratorem instituit Madium Ep. Delmitanum. *ibid.* a judicibus delegatis a Concilio excommunicatione & aliis pœnis punitur. *ibid.* de Castro Almissensi eidem Dominico Metropolitæ litem intulit. 187. 1. ejus possessione ultro cedit, & in insulam & cœnobium S. Andreæ de Pelago se recipit. 187. 2. sedem & ecclesiam suam recuperavit. 188. 1. duobus diplomatibus Ludovici Regis Hungariæ subscripsit. *ibid.*
Valentinus Episc. Traguriensis subscripsit diplomati Ludovici Regis Hungariæ Capitulo Jadrensi concesso. 392. 2.
Varbosania urbs olim celebris Bosinæ. 39. 2.
Veneti jus habent eligendi Episcopos Scardonenses, 29. 2. & Macarschenses. 200. 1. reditus assignant Episcopo & Capitulo Scardonensi. 29. 2.
Vicboldus de Vindemia ex ordine S. Francisci expungitur e catalogo Episcoporum Phariensium. 254. 1.
Victor Ep. Marcaritanus idem fortasse ac Dumnensis. 169. 2.
Villemirus Vladmirovich Ep. Krescevensis in Bosina ritus Græci. 68. 2. & 69. 1.
Vincentius Zmajevich Archiep. Jadertinus consecrat Matthæum Delivichium in Episcopum Bolinensem. 85. & Paullum Dragechivichium in Episcopum Diumensem. 86. 1.
Vincentius Bragadenus Episcopus Scardonensis ex ordine Capucinorum ædem cathedralem ad fastigium perducit. 34. 2. ad sedem Clugiensem transfertur. 35. 1.
Vincentius Zuggoni Ep. Bosnensis sive Diacovensis a Rege Hungariæ nominatus, sed a Sede apostolica non approbatus. 79. 2.
Vincentius Martena Ep. Seniensis & Administrator Ecclesiæ Modrussensis. 138. 1.
Vincentius de Andreis Ep. Ottociensis ex ordine S. Dominici. 165. 1. 305. 2. de jurisdictione ac decimis controversiam habuit cum Ep. Seniensi, quæ per arbitros componitur. 133. 1. 165. 2.
Vincentius Milanus Ep. Phariensis ex Caprulensi. 275. 2. cœnobium Phariense Virginum Benedictinarum jamdiu decretum instituit. 276. 2.
Vincentius I. Bassus Ep. Sibenicensis. 484. 1. ad Ecclesiam Andriensem translatus. *ibid.*
Vincentius II. Arrigonus Ep. Siben. ex ordine S. Dominici. 484. 1. synodos septem coegit. 484. & *seqq.* de jure eligendi Mansionarios litem Capitulo intulit, & amisit. 484. 1. ejus obitus & epitaphium. 484. 2.
Vita S. Joannis Ursini Ep. Traguriensis, quam auctor anonymus edidit, & Treguanus Archidiaconus Traguriensis reformavit & auxit, notis illustratur. 310. 1.
Vitus Ostoja Marinich Ep. Corbaviensis e Canonico Corcyrensi. 101. 2. rogat Nicolaum V. P. ut facultatem faciat Martino Frangipanio condendi cœnobii Tersactani & Fratribus Franciscanis tradendi. 102. 2. liberalis erga patriam suam & Ecclesiam Corcyrensem. 103. 2.
Vitus de Ruschis Ep. Dumnensis & Macarensis ex Vicario Episcopi Phariensis. 178. 2. & 190. 1.

cur

cur dictus *Episcopus Crainensis*, sive *Cumnensis*? *ibid.* Spalati domicilium habuit, & vices gessit Bartholomæi II. Archiep. Spalatensis. 178. 2. 190. 2. PP. Franciscanorum operam adhibuit ad regendam diœcesim, 179. 1. 190. 2. heroico carmine celebratus ab adolescente Spalatensi. *ibid.* jus succedendi Thomizæ antistitæ cœnobii Bractiensis confirmat Catharinæ Bilojevichiæ, ut Archiepiscopi Spalat. vicarius. 264. 2. & Sacerdotium Tinniniense Thomæ Radovichio dijudicat adversus Paullum Potacichium. 297. 1. litteras dedit Lurino Archidiacono & Vicario Bernardini Episc. Phariensis, 265. 2. nec non Bano Chrobatiæ & Britio Ep. Tinninienfi. 297. 1.

Vitus Lucas de Spingarolis e Canonico Episcopus Scardonensis eligitur, sed rejicitur. 18. 1.

Uladislavus Ep. Bosnensis primus, de quo constet. 43. 2. subjectus Archiepiscopo Ragusino, sedem habuit Krescevi. *ibid.*

Uladislavus Rex Hungariæ pensionem annuam Ecclesiæ Seniensi solvendam confirmat. 131. 2. Seniam reddit Frangipanibus. 132. 1. controversiæ inter Episcopos Seniensem & Ottociensem compositionem confirmat, 133. 1. jubet Nobiles Gatzhenses solvere decimas Ecclesiæ Seniensi, 134. 1.

Urbanus III. P. privilegium concedit Cruciferis Nonensibus. 216. 1. ad clerum & populum Spalatensem per litteras significat, se caussa cognita sententiam laturum de Episcopatu Phariensi, utrum suffraganeus sit Jadertini, an Spalatensis metropolitæ. 245. 1.

Urbanus IV. P. jubet per litteras Columbano Episc. Traguriensi transferre cœnobium Patrum S. Francisci ex agro Traguriensi in suburbium. 347. 2.

Urbanus V. P. confirmat in fide Stephanum fratrem Bani Bosnensis, datis ad eum & ad Ludovicum regem Hungariæ litteris. 61. 2. F. Franciscanos Bosnenses commendat Petro II. Ep. Bosnensi & Ludovico Regi Hungariæ. 62. 1.

Urbanus VIII. P. indulgentiam templo Seniensi S. Nicolai & PP. Dominicanis concedit. 139. 2. potestatem facit Nicolao Buroniæ cœnobium Benedictinum S. Luciæ Sibenici instituendi, datis litteris ad Aloysium Ep. Sibenicensem. 497. 1.

Urbanus Vignacus Ep. Sibenicensis ex juris civilis lectore in Gymnasio Patavino. 468. 2. nominationem Antistitæ cœnobii Benedictini, quæ jure patronatus præfecturam altaris S. Bartholomæi in æde S. Salvatoris Michaeli Presbytero contulerat, approbavit. 469. 1. quatuor Archipresbyteros in sua diœcesi constituit. 469. 2.

Ursa uxor Paulli Bani Ecclesiam Scardonensem S. Joannis Baptistæ ædificat. 16. 2.

Y

Y Episc. Tinniniensis & Banus maritimus. 288. 2. interest protestationi Archidiaconi Traguriensis adversus Joannem V. Metropolitam Spalatensem, ac Joannis retractationi. *ibid.* 354. 1.

Z

Zacharias I. Trivisanus Ep. Phariensis ex Protonotario apostolico. 268. 1. Episcopatum dimisit. *ibid.*

Zacharias II. Delphinus Ep. Phar. ex protonotario apostolico. 268. 2. multas pro Sede Apostolica legationes gessit. *ibid.* a Pio IV. Cardinalis creatur. 269. 1. Episcopatum deposuit. *ibid.*

Zacharias Mossoczius Ep. Tinniniensis transfertur ad Ecclesiam Vaciensem. 299. 2.

Zacharias Aurio Prætor Tragurii cœnobium Franciscanum a suburbio Traguriensi jubet transferri in insulam Buam. 414. 1.

Zibislavus Banus Bosinæ hæreticorum hostis, laudatur a Gregorio IX. Papa. 48. 2. Episcopatum Bosnensem Bosnæ restituit. 49. 1.

FINIS.